YILLIK'85

1 OCAK 1984 / 31 ARALIK 1984

YILLIK'85

1 OCAK 1984 / 31 ARALIK 1984

Kapak düzeni:
Bülent Erkmen

Ofset hazırlık:
Çağdaş Yayıncılık A.Ş.

Baskı:
Cumhuriyet Matbaacılık ve
Gazetecilik T.A.Ş. 1985

61 Yıl Geride Kalırken...

Okurlarıyla, çalışanlarıyla birlikte Cumhuriyet ailesi bir yılı daha geride bıraktı. 61 yaşındayız artık; 7 Mayıs 1985 günü 62. yayın yılımıza adım atmış bulunuyoruz.

Dile kolay, tam 61 yıl: Bir kurumun bunca yıl, üstelik dinamizmini ve ilkelerini koruyarak ayakta kalabilmesi gerçekten altı çizilmesi gereken bir olay sayılmalıdır.

Bir yılı nasıl geçirdik? Bu sorunun mütevazi bir karşılığıdır elinizdeki YILLIK '85. Ama bütün bir yılımızı hangi ilkeler çerçevesinde ve nasıl geçirdiğimizi soruyorsanız, bunun yanıtı olarak, Başyazarımız Nadir Nadi'nin 7 Mayıs 1973 tarihli "49 Yıl" başlığını taşıyan aşağıdaki yazısını okuyabilirsiniz. Başyazarımızın satırları bugün de tazeliğini koruyor.

Saygılarımızla,
Hasan Cemal
Genel Yayın Müdürü
7 Mayıs 1985

49 Yıl

Aşağıdaki satırları Cumhuriyet'in 7 Mayıs 1924 günlü ilk sayısından aktarıyoruz:
"Bugün ilk sayısını yayımlamayı başardığımız "Cumhuriyet", okurlarına kendini tanıtmaya yeterliyse de, gazetemizin amaç, şekil ve mesleğine ait bir iki kelime eklemeyi de yararlı bulduk.

Cumhuriyet'in siyasi programı, isminden belli ise de, onu yayımlayanların siyasi hayatları da bellidir. Cumhuriyet, Türkiye'de büyük kavgalarla elde edilmiş tarihi bir sonuçtur. Biz, elde edilen bu amaç uğrunda fiilen çalışmış insanlarız. Memlekette bu muzaffer ve galip fikrin çok kuvvetli taraftarları vardır. Cumhuriyet, memlekete mal olmuş bir fikirdir. Biz onun temsilcisi ve koruyucusuyuz. Bu temel düşünce göz önünde tutulduktan sonra, kesin olarak söyleriz ki, gazetemiz ne hükümet gazetesi, ne de bir parti gazetesidir.

"Cumhuriyet", sadece cumhuriyetin, bilimsel ve yaygın ifadesiyle demokrasinin savunucudur; cumhuriyet ve demokrasi fikir ve esaslarını yıkan ve yıkmaya çalışan her kuvvetle mücadele edecektir. Memlekette her anlamıyla gerçek bir demokrasi kurulması için gazetemiz bütün varlığı ile çalışacaktır. Memlekette halkın halk tarafından, halk için idaresi, bizim idealimizdir. Ve biz yalnız bu idealin esiriyiz, başka hiçbir kuvvetin değil."

Bu sunuş yazısının üstünden bugün tam 49 yıl geçmiştir. 49 yıldan beri Cumhuriyet, ilk günü yayımladığı ilkelere bağlı olarak, onlardan bir an şaşmaksızın bugüne değin ulus hizmetinde görevini başarmaya çalışmıştır. Bu 49 yılın sadece 14 yılı Atatürk'ün ışıklı ve aydınlatıcı önderliği altında devrim atılımlarını savunmak ve geniş halk yığınlarına mal etmek çabalarıyla geçmiştir. Ata'nın koruyucu kanatları altında geçen o 14 yılı, rejimimizin olduğu gibi Cumhuriyet'in de mutlu yılları sayıyoruz bugün.

Atatürk'ü yitirdiğimiz 1938 yılından bu yana Cumhuriyet, daha güç koşullar altında çalışmak zorunda kalmış, zaman zaman bir yalnızlığa bırakıldığı duygusuna kapılmış, ama gerçek demokrasi uğruna yürüttüğü görevinden bir an olsun şaşmamıştır.

49 yıl önce Cumhuriyet'te çalışan ilk kuşak bugün artık yoktur. Ondan sonra gelen ikinci kuşak da neredeyse emekliye ayrılma yaşına varmıştır. Bu iki kuşak içinde Türk basın ve düşün yaşamına değerli hizmetleri geçmiş çok sayıda yazar vardır. Gazeteciliği, bireysel değil toplumsal bir çalışma dalı bildiğimiz için, burada arka arkaya ünlü isimler sıralamayı şimdi gereksiz buluyoruz.

Tanınmış yazar ve çizerlerin yanı sıra okurlar kalabalığınca adları hiç duyulmayan çok sayıda işçi emeğinin geçtiği bir ekip çalışmasıdır gazetecilik. Başarıyı bir ya da birkaç kişiye mal etmek doğru olmaz. Hatta diyeceğiz ki, okurların bile büyük payı vardır bu çalışmada.

Bugün 49. yılını tamamlayan Cumhuriyet, fikir ve kol işçileriyle artık 3. kuşağın eline geçmiştir, diyebiliriz. Birinci kuşağın olduğu gibi bu kuşağın da ülküsü, halkın halk tarafından halk için yönetimidir.

Kuşaklar bundan böyle de birbirini izleyecek, gerçek demokrasiyi ülkemizde güçlendirmek uğruna yüklendiği görevi Cumhuriyet, ilk günün heyecanı içinde başarmaya gayret edecektir.

NADİR NADİ

SÖYLEV (NUTUK)
GAZİ M. KEMAL ATATÜRK
Cilt 1 ve 2 bir arada
13. baskı Ederi 500 lira
Türkçeleştiren: H.V. VELİDEDEOĞLU
İsteme Adresi: Çağdaş Yayınları Türkocağı Cad. 39/41 Cağaloğlu-İstanbul

Cumhuriyet

BELGELER
(Söylevin son cildi)
Türkçeleştiren H.V. VELİDEDEOĞLU
Ederi 300 lira
İsteme Adresi: Çağdaş Yayınları Türkocağı Cad. 39/41 Cağaloğlu/İstanbul

60. Yıl Sayı: 21318 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 3 Ocak 1984 Salı

Kader Kurbanları ve Af

Toplumsal durumumuzun çözüm bekleyen sorunlarından biri de kuşkusuz af! Bu konuda parlamentoya oluşturan ve oluşturmayan (parlamento dışı) tüm partiler düşünce birliği içindeler. Yalnız rivayetler muhtelif. Sayın Adalet Bakanı Necat Eldem, yüklendiği sorumluluk gereği temkinli bir dil kullanıyor. "Af çok yönlü, çok boyutlu, dikkatle ele alınması gereken bir meseledir. Huzur ve sükûn ortamı geliştikçe af konusunun çözümünün kolaylaşacağına inanıyorum." diyor. Öteki partiler ve kimi aydınlar daha cesur. Her biri bir ayrı telden çalıyor. Kader kurbanlarından, basın suçlarından söz edenler, Cumhuriyetin 60. yılını ileri sürenler, kapsamı ve koşulları iyi çizilecek bir aftan yana olduklarını söyleyenler, daha başka nedenlerden söz edenler var.

Hepsinin birleştiği nokta, şu ya da bu kapsamlı bu affın yaşadığımız koşullar altında gerekli olduğu. Yalnız kadın yazarlarımızdan Sayın Adalet Ağaoğlu afla birlikte insanlarımızı suça itici nedenlerin ortadan kaldırılması için çaba harcanması gereğinden söz ediyor. Gerçekten üzerinde durmalıyız bu konunun.

12 Eylül öncesi yurdumuz bir iç savaşın eşiğine gelmiş dayanmıştı. Silahlı, bombalı saldırılar yüzünden millet nerede ise sokağa çıkamaz olmuştu. Sayın Ağaoğlu sanırım adi suçlardan çok, bir terör havasını doğuran siyasal ve toplumsal nedenleri söz konusu etmek istemektedir.

Bir düşünceyi silah zoru ile ülkeye egemen kılma, yurdun bir parçasını bombalı saldırılarla anavatandan koparmaya yeltenmek ne demektir? Bu kuşkusuz ağır, çok ağır, hatta hiçbir zaman af edilmemesi gereken bir suçtur. Borcunu ödemediği için komşusunu tabanca ile vurmak, kızını kaçırdı diye delikanlının sırtına bıçak saplamak bunun yanında hafif kalır. Ama unutmayalım ki, terörü önlemek amacı ile de olsa ülkeyi bir suskunlar diyarı haline getirmek de ileride doğurabileceği tehlikeler bakımından yanlış bir davranış olur. Şunu unutmayalım ki anarşiyi ve terörü bütün bütün yok etmek, çağımız koşulları altında çok güçtür.

Bizde dış odakların etkisinden söz ediliyor, yurdumuza bir orduyu donatacak kadar kaçak silah sokulduğu, satıldığı ya da dağıtıldığı ileri sürülüyor. Arkadaşımız Uğur Mumcu bu konuda alınması gereken önlemler hakkında yıllardır yüzlerce yazı yazmış, adeta bir uzman kesilmiştir. Terör sade bizde değil İtalya'da, Fransa'da, İspanya'da, daha başka ülkelerde de vardır.

Zaman zaman başkaldırır, devlet etkinliğini gösterince siner. Bir süre sonra bir başka yerden yine patlak verir. Bununla birlikte oralarda demokrasiye paydos denmez. Çünkü iktidarların temel görevi yurttaşların anayasal haklarını sürekli olarak korumak, nerede görülürse anarşiyi anında bastırmaktır. 12 Eylül gelene dek bizde gittikçe azıtan terörün çeşitli nedenleri arasında siyasal partilerimizi birbirine düşüren çatışmalar nedeniyle, bu temel görevin bir yana itilmiş olması da vardır.

Bugün ceza ve tutukevlerini dolduran on binlerce yurttaşımızı bir gözönüne getirin, sağcı olsun, solcu olsun bunların ezici çoğunluğu suç işledikleri gün 18-20 yaşlarında gençlerdi.

Adı üstünde, delikanlılardı bunlar. Düşünsel eğitimlerini geliştirecek, özgürlük ortamı içinde onlara yol gösterecek ne vardı karşılarında? Bir sürü yasak kitap, bir kaç yasak ideoloji ve bunların üstünde senben kavgasıyle kendinden geçmiş, birbirine düşmüş siyasal partiler.

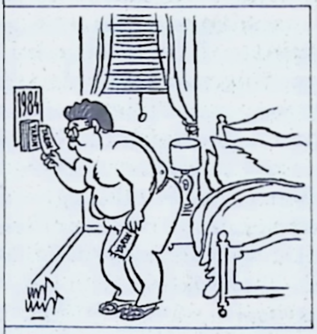
Halkın oyunu koparmak için çaba harcamak elbette her partinin yasal hakkıdır. Ama bunun temel dayanağı insan haklarına dayalı, özgürlüklere saygılı toplumsal bir ortamdır.

Bu yaratılmadıkça, ne yapılırsa yapılsın, ülkemizde sürekli bir huzur ortamı hiç bir zaman kurulamaz.

Tersini düşünenler kendi kendilerini aldatmış olurlar.

NADİR NADİ

Faturalı yaşam bilmecesi

HERKES AÇIKLAMA BEKLİYOR

Maliye: *Neleri, ne kadar kapsayacağı, vergi iadelerinin nasıl ve kim tarafından ödeneceği belli değil. Faturalı vergi iadesinde alt sınır yüzde 5, üst sınır yüzde 9 olarak düşünülüyor. Yurtdışındaki Türk görevlilerden dış uygulamalardan örnekler istendi.*

Esnaf: *Bugün pek fatura isteyen çıkmadı. Biz ne olacağını bilmiyoruz, vatandaş hiç bilmiyor.*

Tüketici: *Kimse ne yapacağımızı söylemiyor. Nelere fatura alacağız?*

MALİYE'DEN UYARILAR

Üstünde kurum veya şirket mühürü bulunmayan hiçbir belgeyi kabul etmeyin.

Zincirleme harcamaları da mutlaka faturalandırın. Örneğin doktor faturasına, eczanenin ilaç faturasını da ekleyin.

Kiracılar, kontratlarına gerçek kira miktarını yansıtsınlar, çünkü vergi iadesinde kontratta yazılı rakam geçerli olacak.

Lüks harcamalar için fatura biriktirmek önemli değil, çünkü zorunlu harcamalara ilişkin belgeler dikkate alınacak.

HÜKÜMETİN ÜÇ HEDEFİ

1. *Orta direğe destek: Şimdiye kadar zorunlu harcamalarını vergiden düşemeyen sabit gelirlilere vergi iadesi yoluyla devlet katkısı.*

2. *Vergi kontrolü: Alışverişler faturalandıkça, vergi kaçırma ve vergiden kaçınma oranının düşmesi, daha çok vergi toplanabilmesi.*

3. *Tercihli tüketim: Hükümetin özendirmek istediği mallar veya sektörler için faturalı vergi iadesi getirerek, tüketicinin bunları tercih etmesini sağlamak.*

Arıkan: Uygulamada bazı önemli sorunlar bulunuyor

Haber Merkezi — Hükümetin 1 ocak 1984'ten başlayarak fatura karşılığı vergi iadesi uygulamasını başlatacağı yollu haberler, işyeri sahipleri, satıcılar, tezgâhtarlar ile her türlü alışverişe çıkan yurttaşlar arasında önemli karışıklıkların doğmasına yol açacağa benziyor. Çünkü karşılığında vergi iadesi alınacak faturaların 1 ocaktan başlayarak biriktirilmesi gerektiği halde, uygulama konusunda herhangi bir açıklama yapılmadı. Ne Maliye yetkilileri ne resmi çevreler ne de fatura verme ya da alıp biriktirme konusunda olan yurttaşlar gerekli somut dayanaklara sahip.

İstanbul'da dün İstanbul Üniversitesi'nde verdiği bir konferansta bu konuya değinen Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, "faturalı yaşam" ın uygulama esaslarının bu ayın sonuna kadar belli olacağını açıkladı. Arıkan konuyla ilgili çalışmaların raporunun dün eline geçtiğini, uygulamada bazı önemli sorunlar bulunduğunu belirterek, "hangi faturaları kabul edeceğiz, gazoz, ciklet de bunun içinde olacak mı, 4 milyon ücretlinin toplayacağı faturaları nasıl inceleyeceğiz, bunları bu ayın sonuna kadar belirleyeceğiz" şeklinde konuştu. Arıkan uygulamanın 1 ocak 1984'ten itibaren geçerli olacağını belirtti. Vural Arıkan uygulamada iki sınırlamanın belirlenmiş olduğunu söyledi: Ücretliye yapılan iade, ödemekle yükümlü olduğu vergi tutarını aşamayacak, beyan edilen faturaların tutarı net ücretin üzerinde olamayacak. Arıkan, "faturalı yaşam" uygulamasına ilişkin ayrıntılara girmekten kaçındı

(Arkası Sa.11, Sü.7'de)

Konutta yüzde 100 yatırım indirimi

Maliye Bakanı Arıkan, "bina inşaat harcının kaldırılacağını, temel inşaat malzemelerinde gider vergisinin geri ödeneceğini" söyledi.

Emlak Vergisi'nde yıllara göre endeks sistemi getirilecek.

Her mükellefin bir numara ve vergi cüzdanı olacak, vergileri bir daire toplayacak.

Ekonomi Servisi — Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, konut sektöründe yapılacak yatırımların "yatırım indirimi" kapsamına alınacağını ve yüzde 100 oranında yatırım indirimi sağlanacağını açıkladı. Vural Arıkan Bina İnşaat Harcının da kaldırılacağını belirtti.

İstanbul'da dün, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Araştırma Merkezi'nin davetlisi olarak bir konferans veren Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, vergi sisteminde yapılması öngörülen değişiklikleri anlattı. Arıkan, vergi sistemindeki değişikliklerle konut sektörüne sağlanacak teşvikleri anlatırken, "Kim yaparsa yapsın, konut yapımını teşvik için yüzde 100 oranında yatırım indirimi sağlayacağız," dedi. Vural Arıkan kısa süre önce arttırılan Bina İnşaat Harcının da tümüyle kaldırılacağını açıkladı.

Konut yapımını teşvikte ver-

(Arkası Sa.6, Sü.8'de)

Emekliler yılın ilk geçim kuyruğunda

Yeni yılın ilk üç aylıklarını almak için emekliler dün erken saatlerden başlayarak yine kuyruklara girdiler. 31 gün çeken ayları hiç sevmeyen emekliler için, ayın birinin tatile rastlaması bile büyük sorun oldu.

Haber Merkezi — Yeni yılın ilk mesai gününde, yine yeni yılın ilk kuyrukları memur emeklilerinin üç aylıklarını dağıtan İş Bankası şubelerinin önünde oluştu. Bu "geçim sıraları"nda bekleyen yurttaşlar arasında "orta direk kim?" tartışması, "Yok yok, herhaldebiz alt direğiz" diye noktalanırken, bazı emekli yurttaşlar ise "alt direk" tanımını üstlenmek istemeyip "nisanda alacakları üç aylıkları" kırdırıp faize verdiler.

Ankara'da Işık Kansu arkadaşımız Atatürk Bulvarı üzerindeki İş Bankası'nın ana kapısından girdiği zaman 4 merdiven çıktıktan sonra büyük bir kalabalıkla karşılaşatı ve gerek fiziksel gerek duygusal tepkilerini "Off, puff..." şeklinde dile getiren emekli yurttaşların oluşturduğu üç kuyruğun nedenini sordu. Bu kuyruklardan birisini çeklerini almak için bekleyenler, ikincisini aldıkları çekleri paraya dönüştürecek olanlar, üçüncüsü ve en kısasını ise, üç aylıklarıyla yetinmeyip "Nisan ayında ödenecek olan üç aylıklarını yüzde 5 eksiğine kırdırıp, yüzde 12 faizle tekrar bankaya yatıranlar" oluşturuyordu. Tabii kuyrukların uzunluğu bekleyenlerin zaman zaman birbirleriyle tartışmalarına da yol açıyordu... Bu tartışmaların gerekçesini bir yurttaş şöyle açıklıyordu:

(Arkası Sa.6, Sü.4'de)

2000 sayılı memurların emekli olma koşullarını düzenleyen yasa, eski-yeni emekli, dul ve yetim aylıkları arasındaki ayrıcalığı ortadan kaldırmayı öngörüyor.

Haberi 12. Sayfada

GEÇİM KUYRUĞU — Tarih 2 Ocak 1984. Yer, Beşiktaş İş Bankası Şubesi'nin önü. Yeni yılın ilk mesai günü. En öndeki yurttaş 75 yaşında... Gerisindekilerden ise 45'in altında olan yok. Hepsi aynı amaç için bekleşiyorlar. Yılın ilk üç aylıklarını alabilmek. Hatta hemen hemen hepsinin o anda düşündükleri de aynı: "Bakkal, kasap, manav, kırtasiye... kira, odununun borcu... Ah şu piyangodan bir ikramiye çıksaydı ne olurdu sanki?..." (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

Program hedefleri Özal için zor değil

OSMAN ULAGAY

Çok iddialı bir programla yola çıkan ve bu programın uygulamasına yıldırım hızıyla başlayan Özal yönetiminin çeşitli zorluklarla dolu bir yıl geçireceğini söylemek için kâhin olmaya gerek yok. Buna karşılık, 1984 geçiş programında öngörülen ekonomik hedeflere varma konusunda Özal'ın oldukça şanslı olduğunu ve bu şansı en iyi biçimde kullanmak için hiç bir fırsatı kaçırmayacağını söylemek de mümkün.

Özal'ın 1984 hedeflerini tartışma açısından neden şanslı göründüğünü başlıca ekonomik hedefleri ele alarak ortaya koymaya çalışalım.

• BÜYÜME HIZI: 1983 yılın-

(Arkası Sa.6, Sü.5'de)

BANKALARDA DOLAR 305 LİRAYI AŞACAK

Haberi 11. Sayfada

Calp: SODEP'e gitse gitse 17 milletvekili gider

ANKARA, (THA) — HP Genel Başkanı Necdet Calp, "Bizden SODEP'e gitse gitse 17 milletvekili gider" dedi.

HP Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'nun dün saat 16.00'daki toplantısında genel politik durum ve parti politikası ele alındı. Genel Başkan Calp, parti içinde karşılıklı güven, sevgi ve inançla mahalli yerel seçimlere katılmayı savunduklarını bildirdi.

Calp, "Nokta" dergisinde SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün yakında parlamentoda yer alacakları yolundaki sözlerine toplantıda cevap verirken, "HP milletvekillerinden SO-

(Arkası Sa.11, Sü.5'de)

Bankerzede 25 bin aldı, 175 bin bankada kaldı Haberi 11. sayfada

Özal'ın son paketinde bürokrasi elemeleri var

Bu hafta içinde yürürlüğe girecek "atama, değiştirme" kararlarıyla üst düzey bürokraside değişiklikler olacak.

Başbakan, "bize ayak uydurabilenler kalacak, uyduramayanlar gidecek" dedi.

Merkez Bankası Başkanlığından istifa eden Osman Şıklar'ın yerine Yıldırım Aktürk getiriliyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal alınan ekonomik kararları "uygulayabilecek" ve kendileriyle "uyumlu çalışacak" üst düzeydeki bürokrasi için bir "paket hazırlanmasını" istedi.

Bakanlar Kurulu'nun son toplantısında konuya değinen Turgut Özal'ın şunları söylediği bildirildi.

"Aldığımız ekonomik tedbirleri uygulamaya sokmuş bulunuyoruz. Şimdi çok önemli bir dönem başlamış bulunuyor. Asıl önemli olan uygulamadır. Uygulamada bizimle beraber çalışacakların, bize ayak uyduramaların partlar. O nedenle müsteşar ve genel müdür düzeyinde tüm bakanlıklarda bir tarama yapılıp önümüze bir tablo çıksın. Bu tabloda yer alacakları saptamak gerekir. Bakan arkadaşlarım bunu bir an önce yapıp bilgi vermelidirler. Bu bilgilerin ışığı altında alınan kararları uygulayacak veya en azından bize ayak uyduracakları saptamakta çok yarar vardır.

Bir üst düzeyde bir "kıyım" yapma kararında değiliz. Ama günün şartlarına uyabilecek bürokratlar ve her zaman yanımızda yer alacak kişilerle çalışmayı düşünüyoruz. Herhalde bu bizim hakkımız olmalı."

Bakanlıkların azaltılmasından sonra yapılan çalışmalarda "çift birimler"in kaldırılmasına bu hafta içinde başlanılacağı belirtildi. Buna göre, Gümrük Müsteşarlığı, Gençlik ve Spor Müsteşarlığı, İmar İskân Müsteşarlığı, Köyişleri, Sosyal Güvenlik Müsteşarlığı, Ticaret Müsteşarlığı ve bunlara bağlı genel müdürlüklerin büyük bir kısmı kaldırılacak, yerlerine yeni genel müdürlükler kurulacak. Buralarda çalışan üst düzey bürokrasisinde kendiliğinden değişiklik yapılacak.

Ayrıca, bağlanan ve birleştirilen birimler için yeni atamalar yapılacak. Bunun için kadro kararnameleri hazırlanıyor. Hazırlanan kararnameler için Başbakan Turgut Özal'ın, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'le hafta içinde bir görüşme yapacağı belirtiliyor.

Üst düzey bürokrasinin değiştirilmesine ilişkin hazırlanan "kadro paketi"nin de önümüzdeki bir kaç günün içinde yer-

(Arkası Sa.6, Sü.7'de)

Yılbaşı milyonerleri ortaya çıkıyor

60 milyonun yarısı "anadan doğma talihli"nin

Lüleburgazlı zengin bir ailenin oğlu olan Çarıkçı'ya Lüleburgazspor kulübünün piyangosundan da bir daire çıktı.

Ankara'da 50 milyonun dörtte birini alan şoför Balcı, "Orta direğin şansı açık olsun" dedi

Haberi 7. Sayfada

HEM 30 MİLYON, HEM DAİRE KAZANDI — Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesinden olan Mustafa Talat Çarıkçı, yılbaşı çekilişinde aldığı biletle en büyük ikramiyeleri aldı. Milli Piyango'dan 30 milyon alırken, Lüleburgazspor'un çekilişinden de bir apartman dairesi kazandı. Çarıkçı, şimdi fakülteyi bitirip, seracılık ve mandıracılık yapacak. (Fotoğraf: ŞENOL KONUKÇU)

AFSAD Kadir Can'ı Yılın Basın Fotoğrafçısı seçti

Kültür Servisi — Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneği (AFSAD), arkadaşımız Kadir Can'ı "1983 Yılı Basın Fotoğrafçısı" seçti. Bu konuyla ilgili olarak, Yönetim Kurulu adına Kemal Cengizhan imzasıyla Can'a gönderilen yazıda şöyle deniyor:

"Yönetim Kurulumuzun 26/12/1983 tarihli ve 112/3 sayılı kararı ile dergi ve gazetelerde yıl boyu yayınlanan fotoğrafların incelenmesi sonucu; sanatsal kaygılarla fotoğrafa yaklaşmanız, biçim ve öz ögelerini haberle bütünleştirerek sunuşunuz

(Arkası Sa.11, Sü.7'de)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Af İçin Kapı...

Döviz kaçakçılığı suçundan mahkûm olan ya da yargılanmakta olan sanıklar için şu anda af söz konusu mu?

Bu konu, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca "*Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki 28 sayılı karara ilişkin tebliğ*"in yayınlanmasından sonra güncellik kazanmıştır. Kararnamenin 5'nci maddesindeki şu hüküm, döviz suçlarına af geldiği yolundaki yorumlara yol açmıştır:

— *Türkiye'ye her türlü yoldan ve cinsten döviz ithali serbesttir, hiçbir kayda tabi tutulamaz ve menşei araştırılamaz.*

Kararnamenin bu hükmü gereğince döviz alma ve bulundurma eylemleri suç olmaktan çıkarılmaktadır. Kararnamenin 9'ncu maddesinde de bankalarda dövizle hesap açtırmak ve "*efektif olarak kullanmak*"da serbest bırakılmaktadır.

Bu kararnameden önce bir yurttaşın yabancı parayı nereden ve nasıl bulduğu araştırılır, eğer, yurttaş, elindeki dövizi kararnamede yazılı olmayan yollardan elde etmişse mahkemeye verilirdi.

(Arkası Sa.11, Sü.7'de)

Kader Kurbanları ve Af

NADİR NADİ — *3 ocak*

Toplumsal durumumuzun çözüm bekleyen sorunlarından biri de kuşkusuz af! Bu konuda parlamentoyu oluşturan ve oluşturmayan (parlamento dışı) tüm partiler düşünce birliği içindeler. Yalnız rivayetler muhtelif. Sayın Adalet Bakanı Necat Eldem, yüklendiği sorumluluk gereği temkinli bir dil kullanıyor, "Af çok yönlü, çok boyutlu, dikkatle ele alınması gereken bir meseledir. Huzur ve sükûn ortamı geliştikçe af konusunun çözümünün kolaylaşacağına inanıyorum" diyor. Öteki partiler ve kimi aydınlar daha aceleci. Her biri, bir ayrı telden çalıyor. Kader kurbanlarından, basın suçlarından söz edenler, Cumhuriyetin 60. yılını ileri sürenler, kapsamı ve koşulları iyi çizilecek bir aftan yana olduklarını söyleyenler, daha başka nedenlerden söz edenler var.

Hepsinin birleştiği nokta, şu ya da bu kapsamlı bir affın yaşadığımız koşullar altında gerekli olduğu. Yalnız kadın yazarlarımızdan Sayın Adalet Ağaoğlu, afla birlikte insanlarımızı suça itici nedenlerin ortadan kaldırılması için çaba harcanması gereğinden söz ediyor. Gerçekten üzerinde durmalıyız bu konunun.

12 Eylül öncesi yurdumuz bir iç savaşın eşiğine gelmiş dayanmıştı. Silahlı, bombalı saldırılar yüzünden millet nerede ise sokağa çıkamaz olmuştu. Sayın Ağaoğlu sanırım adi suçlardan çok, bir terör havasını doğuran siyasal ve toplumsal nedenleri söz konusu etmek istemektedir.

Bir düşünceyi silah zoru ile ülkeye egemen kılma, yurdun bir parçasını bombalı saldırılarla anavatandan koparmaya yeltenmek ne demektir? Bu, kuşkusuz ağır, çok ağır, hatta hiçbir zaman af edilmemesi gereken bir suçtur. Borcunu ödemediği için komşusunu tabanca ile vurmak, kızını kaçırdı diye delikanlının sırtına bıçak saplamak bunun yanında hafif kalır. Ama unutmayalım ki, terörü önlemek amacı ile de olsa ülkeyi bir suskunlar diyarı haline getirmek de ileride doğurabileceği tehlikeler bakımından yanlış bir davranış olur.Şunu unutmayalım ki anarşiyi ve terörü bütün bütün yok etmek, çağımız koşulları altında çok güçtür.

Bizde dış odakların etkisinden söz ediliyor, yurdumuza bir orduyu donatacak kadar kaçak silah sokulduğu, satıldığı ya da dağıtıldığı ileri sürülüyor. Arkadaşımız Uğur Mumcu, bu konuda alınması gereken önlemler hakkında yıllardır yüzlerce yazı yazmış, adeta bir uzman kesilmiştir. Terör sade bizde değil, İtalya'da, Fransa'da, İspanya'da, daha başka ülkelerde de vardır. Zaman zaman başkaldırır, devlet etkinliğini gösterince siner. Bir süre sonra bir başka yerden yine patlak verir. Bununla birlikte oralarda demokrasiye paydos denmez. Çünkü iktidarların temel görevi yurttaşların anayasal haklarını sürekli olarak korumak, nerede görülürse anarşiyi anında bastırmaktır. 12 Eylül gelene dek bizde gittikçe azıtan terörün çeşitli nedenleri arasında, siyasal partilerimizi birbirine düşüren çatışmalar nedeniyle, bu temel görevin bir yana itilmiş olması da vardır.

Bugün ceza ve tutukevlerini dolduran on binlerce yurttaşımızı bir göz önüne getirin, sağcı olsun, solcu olsun bunların ezici çoğunluğu suç işledikleri gün 18-20 yaşlarında gençlerdi.

Adı üstünde, delikanlılardı bunlar. Düşünsel eğitimlerini geliştirecek, özgürlük ortamı içinde onlara yol gösterecek ne vardı karşılarında? Bir sürü yasak kitap, birkaç yasak ideoloji ve bunların üstünde sen ben kavgasıyla kendinden geçmiş, birbirine düşmüş siyasal partiler.

Halkın oyunu koparmak için çaba harcamak elbette her partinin yasal hakkıdır. Ama bunun temel dayanağı insan haklarına dayalı, özgürlüklere saygılı toplumsal bir ortamdır. Bu yaratılmadıkça, ne yapılırsa yapılsın, ülkemizde sürekli bir huzur ortamı hiçbir zaman kurulamaz.

Tersini düşünenler kendi kendilerini aldatmış olurlar.

İ'nin Noktasını Koyalım...

İLHAN SELÇUK — *3 ocak*

30 Aralık 1983 günlü gazetelerin başlıklarında kocaman puntolarla iki sözcük okunuyordu:

—İhtilâl..

—Devrim..

Okurken dudaklarım uçuklayayazdı. Ne olmuştu? Bir halk ayaklanması mı vardı? Çoğu holding yazarı, işadamı, para babası sevinç çığlıkları atıyorlardı. İşin içyüzünü yazılanları okuduktan sonra anladım. Meğer 29 aralık günü ekonomide ihtilal olmuş..

Ya da devrim gerçekleşmiş.

Çoktan beri *"Atatürk devrimleri"* bile demeye dilimiz varmıyordu da *"inkılâp"* sözcüğünü yeğlemiyor muyduk? İhtilalciler *"devletin müesses nizamını"* devirmek isteyen sakıncalı kişiler değil miydi? Devrimciler *"kurulu düzeni yıkmak"* istemiyorlar mıydı?

Babıâli basınında en tutucu yazarlar bile *"ihtilal oldu"* diye şıkır şıkır oynuyorlardı.

★

Boş meydanlar şıkır şıkır oynayanlara kalmışken, ters ve olumsuz şeyler söylemek can sıkar. *"İnsan dünyada hayal ettiği müddetçe yaşar."* Cepte Marlboro; altta BMW, Honda, ya da Mercedes; cüzdanda binlerce dolar; akşam yemeğinde Fransız şarabı; vakti kerahette viski; sabah kahvaltısında Hollanda peyniri ve de zırt vırt Paris, Londra, Roma'ya gidip geldiğini düşleyen kişinin keyfini kaçırmaya ne gerek var.

Şair demiş ki:

Tepe tepe kullanıyorum
Hülyalarımı.
Bir anda bütün istediklerim,
Kollarımın arasında
sevdiğim kadın
Para kasalar odalar dolusu
Artık meteliğe kurşun değil
Binliklere top atıyorum.

Şu günlerde kuru sıkı atanlara söylenecek her söz karavanaya gider. Ne var ki insan zaman bulursa başını elleri arasına alıp bir hesaba dalmalı, ya da Rodin'in ünlü heykeli gibi elini çenesine dayayıp düşünmelidir. Şimdi Doğru Yol Partisi'nde toplanan *"muhterem zevat"* vaktiyle kendileri için yapılan uyarılara kulak astılar mı? *Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer.* İşte o dönemlerde az mı söylendi, yazıldı:

—Yahu, yapmayın etmeyin; bu ekonomik gidiş Türkiye'yi ileride cehenneme dönüştürür.

Kimse dinledi mi?

Şu koca ülkede ekonomik kargaşanın, toplumsal anarşinin ve karşılıklı terörün bir avuç insanın isteğiyle çıktığını ve büyüdüğünü sanmak aymazlıktır. En aşağı otuz yıllık bir gidişatın ve yatırımın sonunda sağlıklı demokratik rejimin altyapısı yerine, bunalımın altyapısı oluşturulmuştur.

★

Artık aklımız başımıza geldi mi?

Sanmıyorum.

Ekonomik felsefemize bir bakın! Nasıl bir dünya görüşü bu? Gayri meşru yollara trafik levhaları asarak kaçakçılığı meşrulaştırıyor; lüks tüketimden ve görkemli hayattan toplayacağımız fonlarla kalkınmayı sağlamak umuduna kapılıyoruz. Para babaları kaçakçılara verdikleri haracı devlete vergi olarak öderlerse düze çıkarız, diye düşünüyoruz.

Sırası değil, ama yine söyliyeyim:

—Bu ekonomik dünya görüşü bizi düze çıkarmaz, bayırdan aşağıya yuvarlar; ekonomik liberalizme götürmez, siyasal demokrasinin yollarını tıkar.

★

Bu kez inşallah yanılırım.

Ama holding yazarlarının *"ekonomide ihtilâl"* diye yazmalarına, ya da *"devrim"* sözcüğünü kullanmalarına alındım; alınan önlemleri *"inkilâp"* diye niteleseler daha yakışır; hem de ı'lı değil, i'nin noktasını koyarak inkilâp...

4 ocak

TDK Listesine Girenler...

MUSTAFA EKMEKÇİ — *4 ocak*

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı Suat İlhan (Ferit Melen'in yeğeni), Ömer Asım Aksoy'u telefonla aradı, şöyle dedi:

"Hocam, ben evinize gelmek, sizi rahatsız etmek isterdim. Emrederseniz bir araba göndereyim, buraya teşrif edin, konuşalım bir parça... Sizi Bilim Kurulu'nun başında görmek istiyoruz..."

Ömer Asım Aksoy, bu ince davranışa teşekkür etti, şöyle karşılık verdi:

— Ben yaşım itibarıyla aktif hizmet yapacak durumda değilim. Beni af buyurun...

— *Yok efendim, yaş söz konusu değil, biz sizden her vakit yararlanırız. Sizin bizim aramızda bulunmanız bizim için en büyük kuvvettir.*

— Beni bağışlamanızı rica ediyorum...

— *Hayır, hayır... Ben sizi listeye alıyorum...*

Telefon kapandı, Ömer Asım Aksoy (TDK eski Genel Yazmanı) düşündü; bir oldubittiyle karşılaşmaktan korktuğundan, oturdu Başkan Suat İlhan'a bir mektup yazdı taahhütlü olarak postaya verdi. *"Size telefonda kısaca arzettiğim gibi, böyle etkin bir görevi yapacak durumda değilim"* dedi.

Ömer Asım Aksoy mektubunda bir şey daha söyledi, *"Görev kabul edemeyeceğini"* belirten bir tümce. Bu tümce biraz ağırca mıydı? Sonunda, *"Beni bağışlayın, belirttiğim gibi, bu Kurul'da görev alacak durumda değilim. Sizin öneriniz benim için bir gurur kaynağıdır, fakat..."* diye görüşünü bir daha yineledi. Mektup yerine varmıştı, Ömer Asım Aksoy, listeye alınmadı...

Öneriyi kabul etmeyenlerden bir ikincisi de Hikmet İlaydın'dı, o da görev kabul edemeyeceğini bildirdi.

TDK Yönetim Kurulu listesini hazırlamak güç olmadı. Bunlar kırk kişiydi. Liste hazırlanarak, *"Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu"* kitapçığına kondu. TDK eski yönetiminden yalnız Prof.Dr. Sadettin Buluç alındı.

"Tercüman Gazetesi"nde, *"Yaşayan Türkçe"* kampanyasına katılan, bazı kişiler listedeydi. Bunlar arasında *Ahmet Bican Ercilasun* da vardı. *Nazlı Ilıcak*'la birlikte, *"Yaşam"*, *"Özveri"* gibi sözcüklerde, *"müstehcenlik"* koktuğunu ileri süren biri. Ercilasun'u, TDK'nın açık toplantılarında görürdüm. Orada notlar alır, sonra bunları bir gazetede ya da bir dergide ele alıp, eleştiri konusu yapardı.

Yine, *"SİSAV"* toplantılarının *"Yaşayan Türkçe"*cilerinden Zeynep Korkmaz listedeydi. Mehmet Kaplan'ın asistanlığını yapmış 2 bayan, Doç. Dr. İnci Engünün'le, Zeynep Kerman da listeye girmişlerdi. Mehmet Kaplan, Zeynep Kerman'ı daha mı çok tutardı? Kerman'a arkadaşları arasında *"Azeri Kızı"* derlerdi...

Listenin, üniversitelerden seçimine önem verilmişti. Ancak listeye girenler arasında dilbilimci yoktu. TDK Başkanı, dilbilimciliğin, bizim için lüks olduğunu söylememiş miydi? Hasan Eren, TDK sözlüğüne *"devrim"* sözcüğü karşısına *"inkılap"* sözcüğünü koyan komisyonun başkanlığını yaptı. Kurum'dan ayrıldıktan sonra ne mi yaptı? Sözlüğünde *"devrim"* sözcüğü geçti diye, TDK'yı sert biçimde eleştirdi. TDK, *"devrim"* kelimesini *"ihtilal"* yerine kullanmıştır demeye getirdi satır arasında...

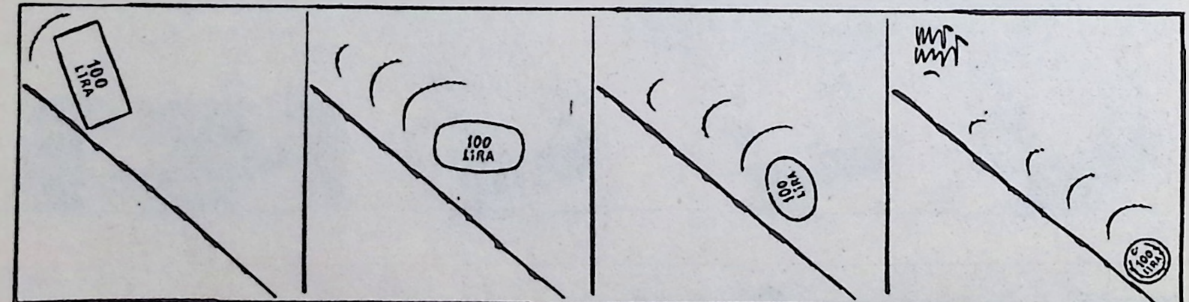
Kurulda, dilbilimci olmayışı, çağdaş değil. Dilbilim, dünyada artık, gramer öğretmeninin üstüne çıktı; atom fiziğinin fiziğin üstüne çıkması gibi bir şey. Çağımıza, *"dilbilim çağı"* da diyebiliriz. Bu bilim dalı, Hacettepe Ünivesitesi'nde Fransız ve İngiliz dilbilimi dersinde ağırlık kazanmış durumda. İstanbul'da da öyle. Gelelim listeye, listede şu kişiler var:

Prof. Dr. Ali Alpaslan, Prof Dr. Meliha Ambarcıoğlu, Doç. Mehmet Akalın, Prof. Ömer Faruk Akün, Prof. Beynun Akyavaş (Ragıp Akyavaş'ın kızı), Prof. Kaya Bilgegil, öğretim görevlisi Necat Birinci, Prof. Sadettin Buluç, Prof. Nihat Çetin, Prof. Kemal Eraslan, Doç. Ahmet Bican Ercilasun, Doç. İnci Engünün, Yrd. Doç. İsmail Erünsal, Yrd. Doç. Nevzat Gözaydın, Doç. Tuncer Gülensoy, Prof. Fahir İz, Yrd. Doç. Günay Karaağaç, Doç. Zeynep Kerman, Prof Dr. Zeynep Korkmaz, oyun yazarı Turan Oflazoğlu, Doç. Orhan Okyay, emekli Albay Emin Orkut, Prof. Yaşar Önen, Doç. İsmail Parlatır, yazar Şevket Rado, Doç. Saim Sakaoğlu, Yrd. Doç. Osman Fikri Sertkaya, öğretim görevlisi Fevziye Abdullah Tansel, Prof Talat Tekin, Prof. Ahmet Temir, Prof. Sencer Tonguç, Doç. Mertol Tulum, Yrd. Doç. Osman Nedim Tuna, Doç. Fikret Türkmen, Doç. Himmet Umunç, Doç. Kâzım Yetiş, Doç. Çiğdem Yıldırım, Doç. Nuri Yüce, Doç. Hamza Zülfikar.

TDK Yürütme Kurulu'na ise Zeynep Korkmaz, Kemal Eraslan, Zeynep Kerman, Ahmet Bican Ercilasun, Mehmet Akalın, Mertol Tulum getirilmişlerdi.

Dün sabah erken saatte yine otobüsle, TDK'nın önünden geçtim. Neden bilmem, içim bir tuhaf oldu. Yasayla birlikte, altı yüzü aşkın üye arasında benim üyeliğim de sona erdi. TDK yapısını, otobüs uzaklaşıncaya dek seyrettim. Gözlerim doldu; Sabahattin Ali'nin dizesini mırıldanıyordum:

"Kimlerin koynuna girdin, öpmeye kıyamadığım..."

5 ocak

Kuşak Ayrılığı Elbet Olacak

OKTAY AKBAL — *4 ocak*

Pazar sabahı. Kent uykuda. Saat dokuz. Yeni yılın sisli bir günü başlamış. Balkona çıktım. buz gibi bir rüzgâr var. Aşağıda otomobiller ölü hayvanlar gibi. Yorgunluk, bezginlik, uykusuzluk tepeden çökmüş. İşte gazeteleri dağıtmaya başlayan çocuk... Bir eski çocuk arabasına yığmış gazeteleri apartman apartman dolaşıyor. Kapı önlerine atacağı gazeteler saatlerce duracak orada. Öğleye doğru ya da sonra alınıp okunacaklar.

1984'te miyiz? O denli uzak bir zaman parçasıydı ki? 1935'i, 40'ı, 50'yi, 60'ı anımsıyorum. Eski yılbaşı gecelerini, sabahlarını... Hep yazmışımdır duy-

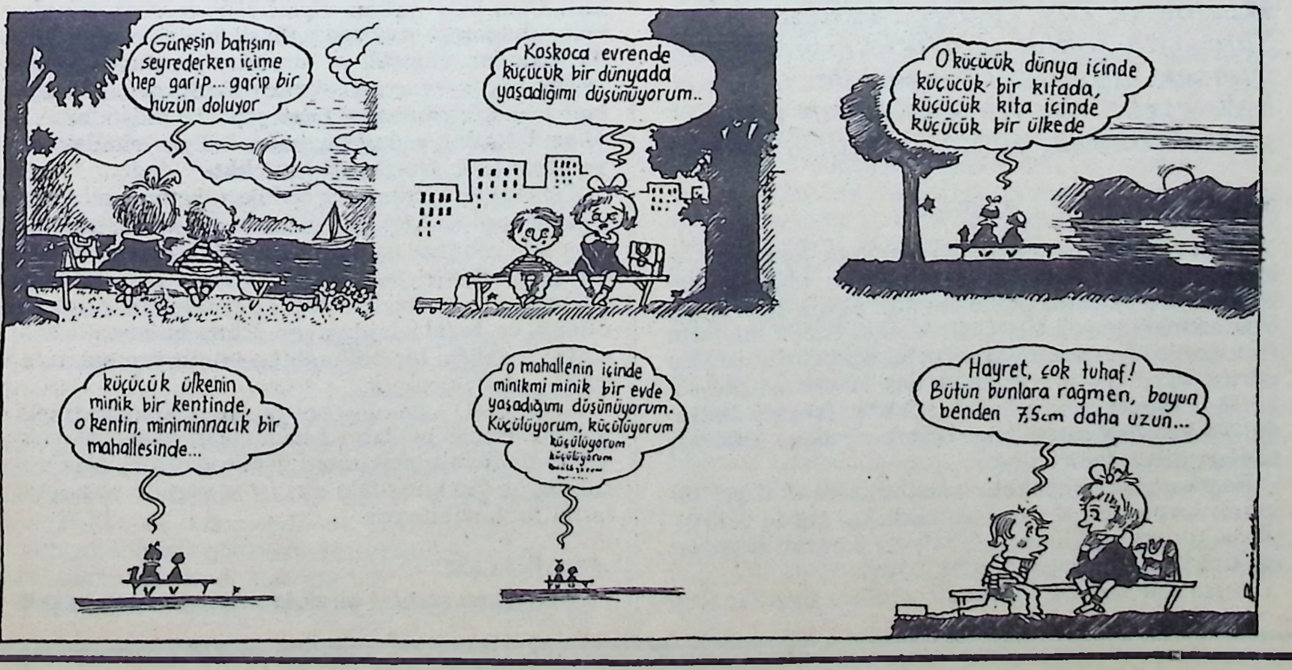
gularımı, düşüncelerimi... Okurlarımla büyük bir umut düşünü bölüşmek istemişimdir. Gelecek, geçmişten daha iyi olmalıdır ilkesine inanarak... Bizden sonrakiler bizden daha mutlu bir toplumda yaşamalıdırlar. Torunlarımız, çocuklarımız bizlere benzememelidirler, onlar "çağdaş" uygarlığın bireyleri olmalıdırlar. Torunumuz, çocuğumuz bizden daha iyi, daha güzel, daha düzenli bir dünyada yaşayamazsa, o dünyayı yaratamazsa ne işe yarar zamanın akıp geçmesi?

Hep söylerler, yazarlar. Önemli bir söz gibi yineleyip dururlar: "Efendim baba oğlunu, büyükbaba torununu anlayamaz oldu." 1930'larda çocuktum. Atatürk Cumhuriyeti'nin devrimci atılımlarını coşkuyla benimsiyor, daha doğrusu bu atılımları doğal bir sonuç sayıyordum. Osmanlı döneminden kalan babam da, büyükbabam da ister istemez olup bitenlere bir yadırgayış içindeydiler. Babam avukattı, Şer'i Kanunu iyi biliyordu, ama Medeni Kanun çıkmıştı. Oturup defterler dolusu yazdı yeni yasa ile eski yasa arasındaki ayrımları. Eskiden fes giyerdi babalarımız, attılar, şapka giydiler. Arap yazısını bıraktılar, yeni harfleri kullanmaya başladılar. Yani, Atatürk'ün devrimci atılımları, baba ile oğlu iki ayrı dünyada yaşatıyordu. Büyüklerimiz yeni düzene, yeni akıma uydular; uyamayanlar 'çağdışı' kaldı.

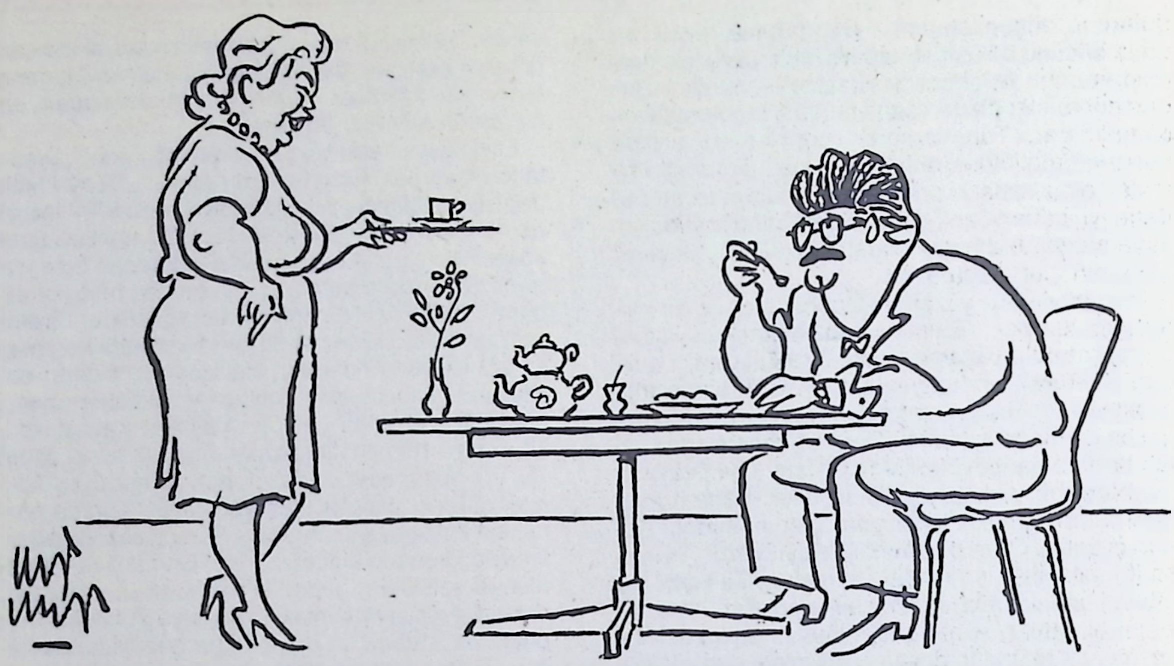
Dildeki arılaşma da böyledir. "Müselles" yerine "üçgen", "murabba" yerine "dörtgen" diyorduk biz... Büyüklerimizin canı sıkılıyordu, ama uymak zorundaydılar bu devrime, bu büyük değişime... Ama kimse karşı çıkmadı, çıkamadı. O yıllarda gerçekten 'baba' ile 'oğul' birbirini anlayamaz duruma düşmüştü, ama 'baba'lar, 'dede'ler büyük bir çaba gösterdiler, devrime ayak uydurdular, hatta gençlerin öncüleri oldular. Örnek mi istersiniz, en başta Atatürk'ün kendisi, sonra da İnönü... Ataç'lar, Baltacıoğlu'lar, Ömer Asım Aksoy'lar, Yalçın'lar, Nadi'ler, Uşaklıgil'ler, 1930'ların bütün sanat ve yazın erleri, hepsi hepsi yeni kuşakların gerisinde kalmamak için bütün devrimci atılımlarını benimsediler, şairler, yazarlar dil özleştirilmesi işinde canla başla çalıştılar, biz o günlerin çocuklarına, gençlerine örnek oldular. Kuşaklar arasında ayırım, anlaşmazlık kalmadı böylece...

Eski kuşak, 'eski kafa'da direnirse, 'genç' kuşakları anlayamaz duruma düşer elbet... Dünya hızla değişiyor, 'bilgisayar' çağındayız, renkli TV'ler, videolar evlerimizin baş konuğu. Dünyanın en uzak köşesinde olup biten, bir saate kalmadan bize ulaşıyor. Bilimde, sanatta en yeni akımlar, buluşlar birbirini izliyor. Yeni deyimler, yeni sözcükler türetiliyor her dilde... Yine her dil kendi kişiliğini korumak savaşı veriyor. Fransızlar, İngilizce sözcüklerin karşılıklarını bulmak için direniyorlar. Almanlar öyle... İsrail, Tevrat dilini yeniden yaşama kavuşturdu. Ulusların düşünebilmesinde başlıca araç dildir. Türkçe düşüneceğiz, düşünmek zorundayız. Türk isek gerçek ulusalcılıktan yanaysak, Türkçe sözcükleri kullanacağız. Arapça, Farsça sözcükleri dilimizden koparıp atacağız. Hele Osmanlıca adı verilen dil salatasını, bugün bile savunmak, diriltmek, daha doğrusu hortlatmak isteyenlere Türklüğün, en başta da Atatürk'ün düşmanları gözüyle bakacağız. Türkçemizi bozmak, bugün ulaştığımız arı Türkçenin güzelliğini altüst etmek, çirkinleştirmek heveslilerine hak ettikleri dersi vereceğiz. Bugün, bugün olmazsa, yarın...

1984'ün ilk günlerindeyiz. 21. yüzyıla on altı yıl kaldı. Bugün on beş, yirmi, otuz yaşında olanlar, 21. yüzyılın insanları olacaklar. Yaşı elliyi, altmışı bulanların çoğu 21. yüzyılda ya yaşamayacak, ya da çok çok yaşlı bireyler olacaklar. Yarın, gençlerin... Kuşaklararası bir kopma varsa, bunu yaratan eskilerdir, yaşlılardır. Hiçbir aklı başında genç böyle bir sav ileri sürmüyor. Süren çıkarsa, iyi bilmeli, yaşı genç de olsa, gerçek bir "yaşlı"dır. İlerici atılımlar gençleri bekliyor. Dil alanında, bilim, sanat, kültür, teknik alanında olsun, bizler, biz yaşları elliyi, altmışı, yetmişi bulanlar, gençleri, gençlerin çağını anlamak, o çağa ayak uydurmak zorundayız. İstesek de istemesek de durum bu...

6 ocak

6 ocak
Semranım — Ne dersin Turgutçuğum, acaba yine de bütün paramızı altına yatırsak mı dersin?..

Fonlu ithalat ters teperse kaygısı

SORU

İthal mallarına konan yüksek fonlar, aynı malların yerlisini üretenlerin fiyatları yukarı çekmesine neden olmaz mı? Fonlu fiyatlar kaçakçıların ekmeğine yağ sürmez mi?

YANIT

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı: Saptanan fonlar elastikidir. Fonları istersek haftada 2-3 kez bile belirleyebiliriz. İthal malların fiyatı yüksek olursa, fonları düşürürüz.

MERAL TAMER / *4 ocak*

Yerli sanayii dış rekabete açmayı ve tekelleri kırmayı amaçlayan yeni dışsatım rejiminin, bugünkü haliyle tekelleri kırmak şöyle dursun, aksine bazı tekellerin ekmeğine yağ süreceği ve ithal edilen malların yerlilerinin fiyatlarını yukarı çekeceği belirtiliyor. Bu görüşe karşı çıkan Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ise, **"Saptanan fonlar elastikidir. İstersek haftada 2-3 kez değiştirebiliriz. Fiyatlar yüksek çıkarsa, fonları düşürürüz"** diyor.

Başta dayanıklı tüketim malları olmak üzere dışalımı serbest bırakılan bazı malların yurda getirilişinde alınacak yüksek fonlar bazı çevrelerin yoğun tepkileriyle karşılaşmış bulunuyor.

Dışsalımı serbest bırakılan mallara uygulanacak fonların titizlikle belirlenmesi gerektiğine, aksi halde geçen yıl pilde olduğu gibi dışalım serbestisinin yerli sanayii rekabete itmeyeceğine işaret edilerek, **"Bu kadar yüksek fonlar sonucu ithal mallarında oluşacak yüksek fiyatlar, tekellerin durumunu daha da pekiştirecek, iç piyasada benzeri malların fiyatlarını yukarı doğru çekecek, suni olarak artıracak"** deniyor.

Renkli televizyon ve buzdolabını yüksek fon uygulamasına örnek gösteren iş dünyasının tanınmış bir ismi **"yerlisinin fiyatı 100 iken yabancısı 200 birimlik bir fiyatla piyasaya girerse, kimle rekabet eder ki... Olsa olsa yerlinin fiyatı 150'ye çıkar. Bugüne dek yabancısını yasadışı yollarla kaçak olarak yurda sokanlar, gümrük ve fon ödeyip pahalı sokmak yerine kaçak ve ucuz sokmayı sürdürürler. Çünkü bu kaçak işin yöntemini zaten gayet iyi biliyorlar. Yani yeni dışalım rejimi bugünkü haliyle tekelleşmeyi ve kaçakçılığı teşvik edici nitelikte"** dedi.

Türkiye'de üretilmeyen ve lüks tüketim malları kategorisine giren Mercedes, viski, yabancı sigara, parfüm gibi mallara uygulunacak yüksek fonlara hiçbir çevre eleştiri getirmiyor. Bunları tüketebilecek güçte olanların, devlete de bir pay ödemesi gerektiği olumlu ve doğal karşılanıyor. Hatta bu kanalla elde edilecek gelirin bir bölümünün konut fonuna aktarılması destekleniyor.

Ama tekel ya da oligopol yapısında olan bazı sektörlerin ürettiği malların dışalımına uygulanacak yüksek fonlar için aynı iyimserliği dile getirmek olası görülmüyor. Bu konudaki eleştiri ve sorular şu noktalarda toplanabiliyor:

ENDİŞELER

- **Dışalımı serbest bırakılan bazı mallara uygula-**

nacak yüksek fonlar nedeniyle yerli mallar ve benzeri ithal mallarının fiyatları arasında oluşacak büyük marjlar tekellerin belini kırmak bir yana, tam aksine tekellere fiyat dikte etme ve suni olarak fiyatlarını yukarı çekme olanağı verecek.

o Türkiye'de tekelleşen sektörlür, acaba dışalım rejimi kapsamına alınan mallardan mı ibaret? Ülkemizde tekelleşmiş sektörlerin bazıları neden bu kapsamın dışında bırakıldı?

o Bu kadar yüksek fonlarla yerli sanayimiz rekabete nasıl açılır, tüketici nasıl korunur?

o Bu koşullar altında piyasaya fiyat dikte etmeler, pazarda birleşmeler önlenebilir mi? Oligopol yapı kırılabilir mi?

o Bu kadar büyük marjlar kaçakçılığı teşvik etmeyecek mi? Bugüne kadar çeşitli malların kaçağını yurda sokma ve onu yurt içinde pazarlamanın yöntemlerini bilen kaçakçı, dışalım serbest diye bu denli yüksek fiyattan mal ithal edeceğine, yine eski yöntemiyle malı ithal edip, öte yandan da "fon ödüyorum" **diyerek yüksek fiyatla satıp, kendi kazancını arttırıp, ithal malı alan tüketiciyi daha fazla sömürmez mi?**

o Tahtakale'de şu günlerde can çekişmekte olan döviz karaborsa piyasasının yerine ithal malı kaçak piyasası oluşmaz mı?

Bu soru ve eleştirileri Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı üst yönetimine ilettik. Oradan aldığımız yanıtta ise, yeni dışalım rejimine göre uygulanacak fonların kolaylıkla değiştirilebileceği, çünkü bu uygulamanın bir karaname olmadığı, sadece Para Kredi Kurulu'nun onayını gerektirdiği belirtilerek şöyle denildi: **"Kararların temel felsefesinde sanayimizi dış rekabete açmak ve tekelleri kırmak yatmaktadır. Bu kararname olmadığına göre istersek bu fonları haftada 2-3 kez değiştirebiliriz. Yani bu fonlar elastikidir. Uygulamayı bir görelim. İthal edilen malların ülkemizdeki satış fiyatları yüksek çıkarsa, fonları düşürürüz. Ayrıca biz yasal yolları serbest bıraktığımız için kaçak girişlerin azalacağına inanıyoruz. Ama yine de kaçakçılığa yeltenen olursa, onları da sıkı takip edeceğiz."**

Yazarın Görevi

ERGUN BALCI — *5 ocak*

Bugünlerde Fransız basınında bir telaştır gidiyor. Başta ünlü *Le Monde* olmak üzere bellibaşlı büyük gazeteler sürekli tiraj kaybediyor. Le Monde'un satışı iki yıl içinde %14 düşmüş. Gazete 1982'de 2.4 milyon dolar, geçen yıl da 2.7 milyon dolara yakın zarar etmiş.

L'Humanite, Le Matin, L'Aurore ve *France-Soir* gibi tanınmış gazetelerin de durumu hiç iç açıcı değil. Doğal olarak, gazetelerin okur kaybetmesi konusunda yoğun bir tartışma başlamış basında. Kimine göre, gazete maliyetlerinin artması ve fiyatların yükselmesi tirajın düşmesinde en önemli rol oynayan etken. Kimi, televizyonun rekabetinin gazete satışlarını olumsuz yönde etkilediğini belirtiyor. *"Libeátion"* gazetesinin Genel Yayın Müdürü *Serge July* ise günümüzde Fransız gençlerinin büyük çoğunluğunun gazete okumadığını öne sürüyor.

Bu görüşlerin hepsinde kuşkusuz gerçek payı vardır. Ancak bizim dikkatimizi, Le Monde'un Genel Yayın Müdürü *André Laurens*'ın tezi çekti. Şöyle diyor André Laurens: *"Paris basını uzun süredir, politikaya fazla bulaşmış ve gözü kapalı taraf tutan bir tutum içinde. Okur ise bu tutumdan usanmış durumda."*

André Laurens, sanırız bu değerlendirmesi ile günümüzde yazarların ve basının çok önemli bir sorununa parmak basıyor.

Gözü kapalı taraf tutmak, diğer bir deyişle, objektif olmamak ya da olamamak, gerek bir yazarı gerekse gazeteyi bekleyen en büyük tehlikelerden biridir. Tarafsız olmak, özellikle *"Asiye nasıl kurtulur?"* sorununun gündemde olduğu 3. Dünya Ülkelerinde kuşkusuz olanaksızdır. Herkes kendi görüşü doğrultusunda Asiye'yi kurtarmak için bir ilaç ve tedavi yöntemi önerecektir. Ve önermelidir de. Çünkü sağlıklı sentez ancak karşılıklı görüşlerin çatışmasından çıkar. Demokrasinin en temel kuralıdır bu.

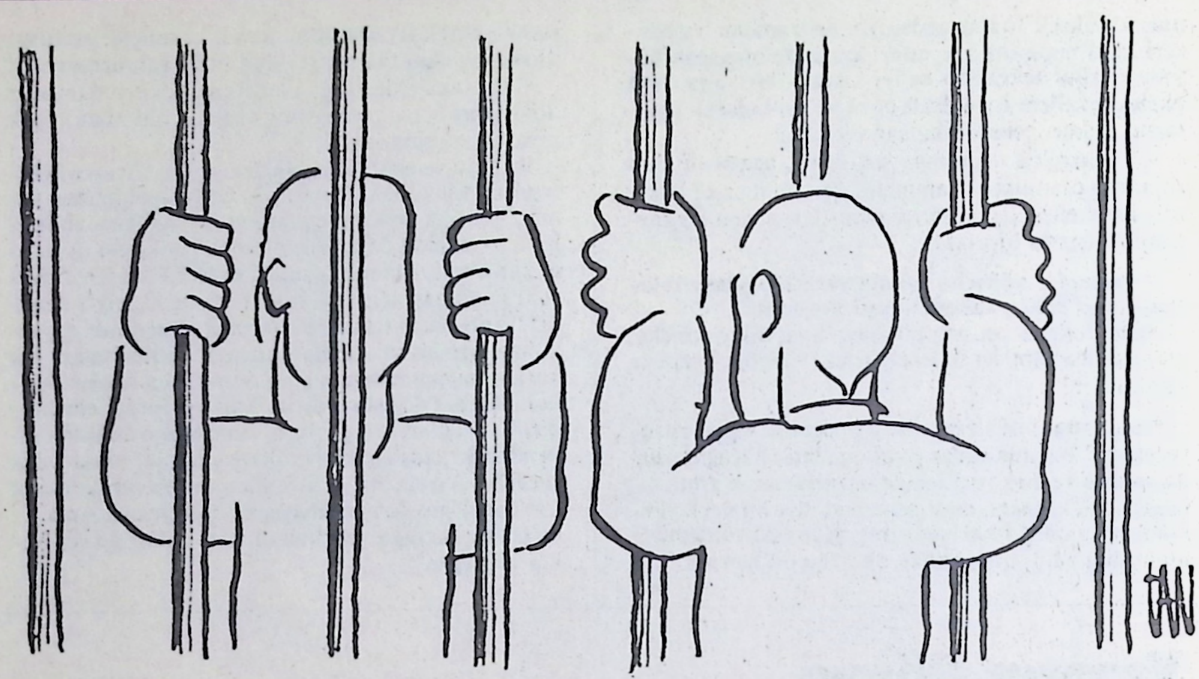
Ama objektif olmak, André Laurens'ın deyimi ile gözü kapalı yan tutmamak, ayrı bir olgudur. Bir yazarın *"Ne sağcıyım, ne solcu, totocuyum"* demesini kimsenin beklemeye hakkı yoktur, ama yazar sağda da olsa solda da olsa, objektif olmak onun görevidir. Yazar, gelişmeleri kendisinin olmasını istediği biçimde değil, fakat gerçekte olduğu şekilde vermek zorundadır. Yazarın ya da gazetenin görevi, okuru şartlandırmak, onu kendisi gibi düşündürmeye çalışmak değil, okuru aydınlatmaktır. Bu görev de yazarın kendi hoşuna gitmese bile, okuruna objektif gerçeği göstermeye çalışması ile gerçekleşebilir.

Bir gazete, ya da yazar, objektif olma ilkesinden sapıp, olayları sürekli kendi doğrultusunda verme çabasına girişirse, inandırıcılığını yitirir ve André Laurens'in işaret ettiği olgu meydana gelir: Okur bıkar.

Objektif olmak ise, aksi görüşte olsanız bile, karşı tarafın davranışında başarılı ya da olumlu bir yan varsa, bunu kabul etmekle başlar. Örneğin ünlü yazar Isaac Deutscher, Stalinizme şiddetle karşı olmakla tanınır. Troçkist olan Deutscher, Stalin döneminin insanlık dışı uygulamalarını en şiddetli biçimde eleştirmiştir. Ancak Deutscher, *"Stalin"* adlı yapıtının bir yerinde, İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet birliklerinin Nazi ordularına karşı kullandıkları modern silâhlara dikkat çekerek, *"İtiraf, edeyim, Stalin'in Sovyetler'i sanayileştirmede bu denli başarılı olması, beni de şaşırttı"* der. Deutscher, kitabında bu konuya hiç değinmeyebilirdi. Ama objektiflik ilkesine titizlikle bağlı bir yazar olarak, en büyük düşmanının bile başarılı yanını belirtmeyi bir görev saymıştır.

"Benim görüşüm bu, ama karşı tarafın da haklı olduğu yanlar bulunabilir" diyemeyen, tabloyu objektif biçimde ortaya koymayan bir yazarı ya da gazeteyi bekleyen en büyük tehlike, bir süre sonra yıpranmak, inandırıcılığını yitirmektir.

André Laurens'in Paris basınına ilişkin gözlemi, üzerinde ciddi biçimde düşünmeye değer niteliktedir.

5 ocak — AFFEDERSİNİZ!...

Türk seçmeni, sosyal demokrasiden ne bekliyor

ŞAHİN ALPAY *2 ocak* *(Siyaset '84)*

6 Kasım seçimleri birçok açılardan (bir ölçüde) şaşırtıcı ve (büyük ölçüde) öğretici sonuçlar verdi. Seçimlerin üzerinde en çok durulması gereken sonucu, kuşkusuz, Türk halkının çoğulcu demokrasinin temel dayanağı oy hakkına bağlılığından artık kimsenin şüphe duymamasıdır.

6 Kasım seçimlerinde Türk halkı ezici çoğunluğuyla sandığa gitmiş; bazı boş oy verme çağrılarına rağmen, sivil yönetime geçişi arzuladığını kimsenin tereddüdüne yer bırakmayacak bir şekilde ortaya koymuştur. Seçimlere tüm partilerin ve tüm siyasilerin katılamamış oluşunu, bu seçimler bakımından pek önemli bulmamıştır. Geçersiz oy oranının her seçimde görülen düzeyde kalması bunu göstermektedir.

6 Kasım seçimlerinden çıkan ikinci önemli bir sonuç, Türk seçmeninin, toplum hayatımızda devletin ağırlığını azaltmayı programında vaat eden bir partiyi iktidara getirmiş olmasıyla ilgilidir. Bu sonuç, Türk seçmeninin topluma daha geniş bir serbesti alanı istediği şeklinde yorumlanabilir.

6 Kasım seçimlerinin ortaya koyduğu bir başka önemli sonuç da, Türk seçmeninin % 30 dolayında bir bölümünün, sağcı partilere oy vermeyi reddetmesiyle ilgilidir. Halkçı Parti, gerçek bir sosyal demokrat parti olduğu konusunda yaygınlıkla dile getirilen kuşkulara karşın, çeşitli nedenlerle geleneksel olarak ortanın solunda oy verme eğiliminde olan seçmenlerin çok büyük bir çoğunluğunun oylarını topladı. (HP'nin % 30 oranında oyu seçmenlerin hangi kesimlerinden ve hangi mobilizasyon mekanizmalarının işleyişiyle toplamış olduğunun yakından incelenmesi, özellikle sosyal demokrat eğilimli siyaset bilimciler bakımından önemli bir konudur).

Görünen odur ki, Türk seçmenlerinin en büyük bölümünü oluşturan, sağda veya solda "donmuş" tercihleri bulunmayan (bugüne kadar sağcı partilerin geniş ölçüde kendilerine çekmeyi başardıkları) kitlenin oylarının bir kısmını kazanmayı başarabilen, ortanın solundaki bir partinin tek başına iktidara gelmesi önünümüzdeki yıllarda Türkiye'nin gündemindedir. Bu saptama bizi yazımızın konusuna, "Türk seçmeni sosyal demokrasiden ne bekliyor?" sorusuna getiriyor. Yanıtlamaya çalışacağımız bu soru, başka bir ifadeyle, "Nasıl bir politika sosyal demokrasiyi iktidara getirebilir?"

SOSYAL DEMOKRASİNİN TEMEL GÖREVİ

Türk seçmeninin ezici çoğunluğunun talebi, ülkemizde çoğulcu demokrasinin yerleşmesi ve güçlendirilmesidir. 1960'ların ortalarından itibaren demokratik sol hareket, seçkinci geleneğini terk ederek Türkiye'yi çağdaşlaştırma mücadelesinde halk desteğine dayalı bir reformculuğun benimsenmesini içeren önemli bir fikri dönüşümü gerçekleştirmiştir. 1970'lerde demokrasiyi, seçimleri kazanan partinin sınırsız egemenliği şeklinde yorumlayan ortanın sağındaki ana partinin karşısına, ortanın solundaki ana parti hayli gelişkin bir demokrasi anlayışı ile çıkabilmiştir. Demokratik sol hareketin 1973 ve 1977 seçimlerindeki başarılarında, siyasi ve iktisadi demokrasi talebinin temsilciliğini yüklenmesinin rolü büyüktür.

Ne yazık ki, çoğulcu demokrasinin programlaştırılmasında gösterdiği başarıyı, demokratik düzenin korunmasında gösterememiştir. Ülkemizin 12 Eylül'e gelmesi, ne yalnızca ekonomik bunalımla ne de halkımızın politik kültürü ile açıklanabilir. 12 Eylül'e gelişimizde ortanın sağındaki ve solundaki ana partilerimizin sorumlulukları şu veya bu ölçüde vardır. Ortanın sağındaki ana partinin demokratik solu "komünist" ilan edip, kendi sağındaki, demokrasiye inanmayan güçlerle işbirliğine gitmesi; sağda ve solda demokrasi düşmanlığının başlattığı cepheleşmeyi siyasal kadrolar düzeyine yayması bağışlanamaz. Ortanın solundaki ana parti de, "ne olursa olsun iktidar" telaşına kapılarak, demokratik rejimin kurtarılması için demokratik sağ ile işbirliğinin önemini kavrayamamıştır. Bu hatalardan ders almadan, önümüzdeki yıllarda demokrasiyi yerleştirmek ve güçlendirmek mümkün olamaz.

İçinde bulunduğumuz yeni dönemde sosyal demokrasi yine halkımızın siyasal ve iktisadi demokrasi talebinin temsilciliğini üstlenmek göreviyle karşı karşıyadır. Türk sosyal demokrasisinin ister muhalefette, ister iktidarda olsun, temel görevi de budur. Onu diğer siyasal akımlardan ayıran temel özelliği buradadır.

SAĞDA DA DEMOKRATLAR VARDIR

Sosyal demokrasi, insan haklarına dayalı, çoğulcu demokrasi idealini tüm gerekleriyle programlaştıran ve siyasal hayatımıza sokan akımdır. Ülkemizde siyasi ve iktisadi demokrasinin güvenilir savunucularının büyük bölümünün sosyal demokrasi saflarında toplandığı açıktır. Ama sağda da demokratlar vardır. Onlarla demokrasinin savunulması ve güçlendirilmesi için işbirliği yapılmaksızın, ülkemizde çoğulcu demokrasiyi yerleştirmek olanaksızdır. Zira demokratik sağ her zaman olacaktır ve daha da önemlisi, demokrasinin demokrasi olması açısından da şarttır.

6 Kasım seçimlerinin, demokrasinin demokratik sağın ve solun güçbirliğiyle, yaşatılması ve kökleştirilmesi açısından da olumlu sonuçlar verdiği söylenebilir. Başka koşullar altında bu denli başaralı olması düşünülemeyecek bir parti, ANAP, devletin çektiği koruma duvarlarının yardımıyla iktidara gelmek olanağını bulmuştur. Bu netice, belirli amaçlara yönelik davranışların bazen neden olduğu istenmeyen sonuçlara bir örnektir.

Geçmişteki acı deneyimlerden ders alarak kavga etmeden, anlaşarak-uzlaşarak politika yapacağını; hak ve özgürlüklere saygılı olacağını kâğıt üstünde vaat eden sağcı bir parti ortaya çıkmıştır. Çok yeni kurulmuş olan ve birden kendini iktidarda bulan ANAP'ın demokratik nitelikleri hakkında karar vermek için kuşkusuz henüz erkendir. ANAP yöneticilerinin bazı tutum ve davranışları kuşku uyandırıcı da olabilir. Ancak, kendisi hakkındaki, demokratik bir tutum izleyeceğine dair beklentileri haklı çıkardığı sürece, sosyal demokratların ANAP'ı ülkemizde demokrasinin geleceği açısından olumlu olarak değerlendirmeleri doğaldır.

DEMOKRATİK OLMAYAN SOL DA VARDIR

Ne başka ülkelerde, ne de Türkiye'de solcu olmak, demokrat olmak anlamına gelmez. Gerçek odur ki, ülkemizde demokratik olmayan solun binbir türü vardır. Bunlar, 12 Eylül'e gelinmesinde, devletin içine yuvalanma olanağı verilen diktacı sağ kadar sorumludurlar. Bu açıdan ikisi arasında bir ayrım yapılamaz. Demokratik sağdan, demokratik-olmayan sağ ile arasına kesin bir çizgi çekmesi nasıl bekleniyorsa; demokratik sol da, demokratik-olmayan sol ile arasına kesin bir çizgi çekmelidir.

Bu konuda, geçmişte yeterince başarılı olduğu söylenemez. Bu başarısızlık sosyal demokrasinin siyasi ve iktisadi programının yeterli bir açıklıkla geliştirilememiş oluş ile ilgilidir.

Genel olarak sosyal demokrat kadrolar ve özellikle yurt sorunları üzerinde düşünen; demokrasi, özgürlük, eşitlik ve barış ideallerine bağlanan, toplumun en dinamik kesimi, genç kadrolar arasında sosyal demokrat siyasal eğitimin büyük ölçüde başarılamamış bir iş olduğu ortadadır.

Otoriter ya da totaliter fikirlerin yasaklanma yoluyla giderilemeyeceği, aksine belki de "cazibe" kazandığı, bilinen bir gerçektir. Toplum sorunlarına ivedi çözümler arayan gençlerin, totaliter ideolojilerde kafalarındaki bütün sorunlara hazır çözümler getiren, kendilerine bir kimlik edinmelerini kolaylaştıran bir yanıt buldukları açıktır. Gençlere, toplum sorunlarına, kör inançlarla değil gerçeğin tartışılarak aranmasıyla yanıt getirilebileceği zihniyetini vermek, sosyal demokrasinin ülkemizdeki başlıca görevlerinden biridir.

SİYASAL DEMOKRASİNİN YAYGINLAŞMASI

Sosyal demokratlar çoğulcu demokrasiyi yerleştirme ve onun baş savunucusu olma görevini yerine getirmek zorunda olduğu gibi, siyasal demokrasiyi yaygınlaştırmak, halkın siyasal karar alma sürecine giderek daha geniş ölçüde ve daha etkin olarak katılmasını sağlamak görevindedirler.

Siyasal demokrasiyi, "seçimleri kazanan ülkeyi yönetir" gibi çok dar bir yoruma tabi tutma eğiliminde olan ülkemizdeki sağcı partilere karşı, tüm toplumu temel hak ve özgürlüklere dayanan çoğulcu demokrasi idealiyle eğitmek görevi sosyal demokrasiye düştüğü gibi, başta yerel yönetimler olmak üzere, halkın yönetime katılımını yaygınlaştırıcı önlemleri almak sosyal demokrasinin görevidir.

Tüm bu görevleri yerine getirmek için **ilk adım**, bugüne kadar başarılmamış ilk adım, iyi örgütlenmiş, demokratik siyasal eğitime ağırlık veren, seçimden seçime değil sürekli faaliyet gösteren bir parti örgütünün kuruluşudur. Bunca deneyime rağmen bu gerçek kavranamamışsa, başarı beklemek boşunadır. Türk sosyal demokrasisi en az birkaç yüzbin üyeli, mali gücü bakımından Türkiye'nin en güçlü, en etkin siyasal örgütünü kurabilecek potansiyele sahiptir.

SOSYAL DEMOKRASİ EKONOMİDE DE ÇOĞULCULUĞU SAVUNUR

Sosyal demokrasi, farklı çözüm önerilerinin savunulabildiği ve örgütlenebildiği bir siyasal düzeni savunur. Çoğulcu demokrasi fikrinin ardında, kesin gerçekler bulunmadığı; doğru bildiğimiz şeylerin bir kısmının zamanla yanlış çıktığı; bilgilerimizin de esas olarak böyle geliştiği anlayışı yatar. Dolayısıyla, siyasette de hiçbir çözüm önerisi, denenmeden doğru veya yanlış kabul edilemez. Halkın desteğini alabilen partiler, iktidara gelip çözüm önerilerini sınayacaklardır. Başarılı olamayanlar gidecek, başarılı olanlar kalacak; toplum iktidarı sürekli olarak denetleyecektir.

Bu çoğulcu siyasi demokrasi modelinin işleyebilmesi, temel hak ve özgürlüklerin varlığı ile ilgili ol-

duğu kadar, toplumda bunların herkes tarafından kullanılmasını engelleyebilecek kadar güçlü siyasi odakların bulunmamasını da gerektirir.

Siyasal güç ile ekonomik güç arasında yakın bir ilişki olduğu, ikisinin birbirini doğurduğu biliniyor. Dolayısıyla, çoğulcu demokrasinin işleyebilmesi, denetlenemeyecek kadar güçlü ekonomik güç odaklarının bulunmaması ile de ilgilidir. Bu açıdan, sosyal demokrasi, ekonomik gücün özel, kooperatif ya da devlete ait, az sayıdaki belirli ellerde toplanmasına karşı çıkar; ekonomide de çoğulculuğu savunur.

Sosyal demokrasinin savunduğu ekonomik düzen, devlet ya da özel tekellerin oluşmasının engellendiği; kamusal, kooperatif, belediye ve özel kesimlere ait işletmelerin halka daha iyi ve daha verimli bir şekilde mal ve hizmet üretmek için yarıştıkları serbest bir ekonomik düzendir.

Sosyal demokrasi, tüm iktisadi faaliyetlerin giderek devlet tekeline alınması, her alanda devlet mülkiyetinin yaygınlaştırılması anlamında devletçiliğin savunulması değildir. Ancak sosyal demokrasi, piyasa ekonomisinin kendi haline bırakıldığında sürüklenebildiği bunalımların önlenmesi; ekonominin çoğulcu yapısının korunması ve geliştirilmesi için devletin ekonomiye müdahale etmesini savunur.

Devlet, doğal ve insan yapısı çevreyi korumak ve iyileştirmek; çalışanların sosyal güvenliğini sağlayıcı ve tüketicileri koruyucu önlemleri almak; altyapı yatırımlarını (enerji, haberleşme, ulaşım, vb.) ve kamu hizmetlerini (sağlık, eğitim, trafik, vb.) gerçekleştirmek; basın ve yayının, kamuoyuna bilgi veren kuruluşların çoğulcu bir yapıda olmasını sağlamak; gelir ve servet dağılımını daha adil bir temele oturtmak için **gerek girişimci, gerekse düzenleyici olarak ekonomiye müdahale edecektir.**

EKONOMİDE YENİ BİR ZİHNİYET

Ancak, demokratik sol hareket, nasıl 1960'ların ortalarından başlayarak, halk için neyin doğru ve iyi olduğuna seçkinlerin karar verdiği seçici siyaset anlayışını büyük ölçüde terk etmeyi başarmışsa; şimdi de, hemen hemen tüm Cumhuriyet hükümetlerine egemen olan, en üst düzeyden en alt düzeye kadar ekonomiyle ilgili her türlü kararın devlet tarafından alınmasına dayanan anlayışın terk edilmesi gündeme gelmiştir.

Dış ekonomik ilişkilerimiz açısından bakıldığında, Cumhuriyet hükümetlerinin hemen tümü tarafından izlenen, dış rekabete kapalı ve otarşiyi amaçlayan politikanın da, bir anlamda, zamanı dolmuştur. Ekonomimizin tedricen dış rekabete açılması gündeme gelmiştir. Dışa açık bir ekonominin hem ekonomi hem de demokrasi açısından ihmal edilemeyecek üstünlükleri var.

Bu açıdan ekonomimizin güncel sorunlarına yaklaşıldığında, büyük ölçüde başka ulusların tasarrufları (dış krediler) ve yurt dışında çalışan yüzbinlerce insanımızın tasarruflarına dayanarak ve gümrük duvarlarıyla kurduğumuz, iç pazara dönük sanayii ihracata yönelterek, ihtiyacı olan dövizi kendi üretecek bir yapıya dönüştürmek zorunluluğu ortadadır.

Bugünkü sanayimizin döviz üretemeyen yapısının, bizi ekonomik politikalarımızda IMF'nin öğütlerine (ister istemez) uymak zorunda bırakan başlıca etken olduğu yadsınabilir mi? Ekonomimizin yapısında değişme sağlamadan, dış kredilere ihtiyacımız azalmadan IMF'nin ekonomik politikamız üzerinde söz sahibi olduğu durumdan. Yakın geçmişteki deneyimler bunu açıkça göstermiştir.

Dış kredileri ekonomimize yararlı alanlarda kullanmak; doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını yararlı alanlara yöneltmek mümkündür.

Tüm ülkeler iktisadi açıdan birbirleriyle karşılıklı bağımlılık ilişkileri içindeler. Kuşkusuz bazıları daha **az**, diğerleri daha **çok** bağımlı. Düne nazaran bugün dışa daha az bağımlıyız; kuşkusuz bu bağımlılığı giderek daha da azaltmalıyız. Bunu, iktisaden güçlü olduğumuz alanlarda giderek daha güçlü; zayıf olduğumuz alanlarda giderek daha az zayıf olmayı sağlayacak bir politikayla gerçekleştirebiliriz.

Türk sosyal demokrasisi, özgürlük, eşitlik ve ekonomik kalkınma amaçlarına uluslararası koşulların ve ülke koşullarının gerektirdiği ekonomik önlemleri alarak yaklaşmak zorundadır. Bu koşullar geçici olarak "istikrar" politikalarının uygulanmasını gerekli kılabilir.

Türk sosyal demokrasisi, tasarrufları, yatırımları arttırmak ve büyümeyi sağlamak hedefinden vazgeçmeksizin, bazı gerilemelerin zorunlu olabileceğini hesaba katmalıdır.

TÜRKİYE'DE SOSYAL DEMOKRASİ BİR SINIF HAREKETİ OLAMAZ

Batı ülkelerinden farklı olarak Türkiye'de sosyal demokrasi bir işçi sınıfı hareketi olarak doğmamıştır ve olamaz. Türkiye'de işçi sınıfı, hele sendikalarda örgütlenmiş işçilerimiz, toplumun küçük bir bölümünü oluşturuyor. Türk sosyal demokrasisi sanayi ve tarım işçileri yanı sıra, küçük memurların, tarım/sanayi/hizmet sektörlerindeki küçük üreticilerin de siyasi temsilciliğini yüklenmek zorundadır. Bu kitle, mal ve hizmetleri üretenleri ve onların emeklilerini kapsar. Sağdaki ve soldaki demokratik kitle partileri işte bu kitlenin desteğini sağlamak için yarışmak zorundalar.

Sosyal demokrasinin bir sınıf hareketi olarak doğduğu Batı ülkelerinde bile sosyal demokrat partiler, bugün toplumun hemen hemen yarısını oluşturan mavi yakalı işçiler (kol emekçileri) yanı sıra, beyaz yakalı işçilerin (küçük memurlar) ve önemlerini koruyan küçük üreticilerin oylarını almadan iktidara gelemiyor.

Türkiye'de sosyal demokrasi, yalnızca işçi sınıfının temsilciliğini yüklenemez. Sendikalı işçiler Türkiye'de 1960'ların başlarından 1970'lerin sonlarına kadar geçen dönemde, ithal ikameci sanayileşmenin mümkün kıldığı ve gerektirdiği koşullarda reel ücretlerini arttırmak olanağını buldular. Kentsel ve kırsal gelirler arasındaki fark bir ölçüde bu yüzden büyüdü. Sosyal demokrasi, örgütlü işçilerimizin olduğu kadar, diğer işçi ve memurların, % 20'ye ulaşan işsizlerimizin, küçük üreticilerin ve emeklilerin de menfaatlerini kollamak durumundadır.

İşçilerin bir bölümü dışında çalışan yığınların ezici çoğunluğunun ekonomik çıkarlarını korumalarına yardım eden mesleki örgütlenmeden yoksun oluşu, sosyal demokrasinin giderilmesine öncülük etmek zorunda olduğu bir durumdur. Çalışan kitlelerin tümünün iktisadi çıkarlarını meslek örgütleri aracılığıyla savunma olanaklarından yoksun olduğu, yapısal ve yaygın bir işsizliğin hüküm sürdüğü koşullarda, çalışan kitlelerin iktisadi çıkarlarının korunması açısından enflasyonun önlenmesinin temel bir görev olduğunu, yalnızca sağcı politikacıların anlayabildiği bir durumdan kurtulmalıyız. 1970'lerin sonunda enflasyonun denetim altına alınamayışının zengini da-

ha zengin, yoksulu daha yoksul ettiği bir gerçektir.

Şimdi 1980'ler Türkiye'sinde, milyonlarca işsizin ekonomik kalkınmanın hizmetine sokulabilmesi, çeşitli alanlarda yatırımların yapılmasına bağlı bulunuyor. Bu yatırımlar için gerekli tasarrufların nasıl sağlanacağı, birinci derecede önemli bir sorun olarak gündemdedir. ANAP iktidarı esas olarak faiz politikalarıyla gerekli tasarrufları sağlamayı öneriyor. Bu ve diğer tali yollardan sağlanacak tasarrufların ekonomik büyüme için yeterli olacağı kuşkulu görünmektedir. Çeşitli zorunlu tasarruf önlemlerinin uygulamaya konması; söz sahibi oldukları yatırım fonlarının oluşturulması, sosyal demokrasinin tasarruf sorununun çözümü için önereceği bir yol olabilir. Bu fonlar, sosyal demokrasinin ülkemizde er geç gündeme getirmek zorunda olduğu, ekonomik demokrasiyi yaygınlaştırıcı uygulamaların bir örneğini verebilir.

İKTİSADİ DEMOKRASİ

Sosyal demokrasinin siyasette ve ekonomide çoğulcu bir toplumu yerleştirme ve koruma hedefi yanı sıra, siyasette ve ekonomide demokrasiyi yaygınlaştırma amacı vardır. Çalışanların (işçiler, memurlar, çiftçiler, esnaf, vb.) mesleki ve ekonomik örgütlenmelerinin engellerinin giderilmesi başta gelen bir görevdir.

Sosyal demokrasinin ekonomik demokrasiyi gerçekleştirmede kısa vadede başvuracağı ilk yol, vergiler ve sübvansiyonlar aracılığıyla gelir dağılımındaki adaletsizlikleri gidermektir. Bu politika ile, çalışan yığınların tasarruf olanaklarına kavuşturulması önemli bir hedeftir.

Sosyal demokrasi, servet dağılımındaki adaletsizlikleri de gidermek zorundadır. Mülkiyetin devletleştirilmesi değil, yaygınlaştırılması amaçtır. Mülkiyet, bağımsızlık ve özgürlük verir. Her ailenin oturduğu konuta sahip olması; gelirini yalnızca ücretten değil, (kira, kâr, vb.) çeşitlenen kaynaklardan sağlaması sosyal demokrasinin orta vadeli hedefidir.

Çalışanların, çalıştıkları birimlerin mülkiyetine ve yönetimine ortak hale getirilmesi, sosyal demokrasinin uzun vadeli hedefi olmalıdır.

KÜLTÜRDE ÇOĞULCULUK

Sosyal demokrasi, siyasette ve ekonomide olduğu gibi, kültürde de çoğulculuğu savunur. Çoğulcu bir ekonomi temeli üzerinde olduğu kadar, çoğulcu bir kültür hayatıyla sağlamlaşır. Demokratik rejim ancak felsefede, bilimde, sanatta, edebiyatta, vb. farklı çözümler üretebilen, yeni düşüncelere açık bir kültür hayatıyla yaşayabilir. Türk sosyal demokrasisi düşüncede laikliğe ve akılcılığın yol göstericiğine öncelik veren geleneğimizin mirasçısıdır. Demokratik düzeni benimsemek koşuluyla, bütün görüş ve akımların serbestçe gelişmesinden yalnızca yarar sağlayacağımıza inanır. Ülkemizin Doğu ve Batı uygarlıklarının buluşma alanı olması; toplumumuzda hem Müslüman Doğu hem de laik Batı kültürünün etkilerinin görülmesi, toplum ve insan olarak gelişmemiz için değerlendirmekte bugüne kadar yeterince başarılı olamadığımız bir hazinedir. Sosyal demokrasi, kültürel çeşitliliğimizi tüm yönleriyle değerlendirecek bir kültür politikasını savunmalıdır.

SOSYAL DEMOKRASİNİN REFORMCULUĞU

Türk sosyal demokrasisi, reformcu geleneğimizin mirasçısıdır. Kendi toplumumuzun ve başka toplumların deneyimlerinden ders alarak, bilimdeki gelişmeleri izleyerek, her gün değişen ve çeşitlenen sorunlarımıza, her gün zenginleşen bilgilerimiz ışığında çözümler bulup uygulamalıyız.

Sosyal demokrasi, ülkemizde gerek sağda gerek solda da hayli yaygın olan kimi sözde-bilimsel, "kaderci" inanışları reddeder. Sosyal demokrasi, insanın bilinçli eylemiyle doğayı ve toplumu değiştirdiğine, şekillendirdiğine; kaderinden kendisinin sorumlu olduğuna inanır.

Sosyal demokrasi, bu felsefi tutumuyla, reformlar yoluyla toplumun uzun vadede, istediğimiz, kendi belirlediğimiz ideallere uygun hale getirilebileceğini savunur. Kısa ve uzun vadeli tüm politikalarını da bu ideallere göre belirler. Bu idealler özgürlük, eşitlik, kalkınma ve barış idealleridir.

Halkın denetimindeki devlet, toplumu değiştirme görevini üstlenir. Sosyal demokrasinin reformculuğu ve devlet müdahaleciliğinin temelinde yatan anlayış budur.

Devletin özellikle ekonomi alanındaki toplumsal müdehdislik görevlerini yerine getirebilmesi için yol gösterici bir planlama işlevini yüklenmesi yanı sıra, toplumsal hizmetleri sürdüren verimli ve etkin çalışan bir bürokrasiye (en üst kademeden en alt kademeye kadar uzanan yöneticiler zümresi) kumanda etmesi gerekir.

Ancak, devletin giderek büyüyen, güçlenen ve toplum denetiminden uzaklaşan bir bürokrasinin egemenliği altına girmesi mutlaka önlenmelidir. Bürokrasinin halk hizmetine konması, günümüzde tüm demokrasilerin önemli bir sorunudur.

Sosyal demokrasinin hedefi, devletin topluma egemen olması değil, toplumun devlete egemen olmasının sağlanmasıdır.

Başka birçok toplumda olduğu gibi, ülkemizde de bürokrasinin kendisini halkın hizmetinde değil, halkı kendi hizmetinde gören bir zihniyetle işlemesinin, görevlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getiremeyişinin, demokrasinin yerleştirilmesi için çözümü gerekli temel sorunlardan biri olduğu yadsınamaz.

Demokrasinin temelinde, yalnızca bizim değil başkalarının da haklı olabileceği; doğrunun kimsenin tekelinde olmadığı anlayışı yatar. Dolayısıyla genelde bizden farklı düşünen insanların, ortak sorunlara bazen bizden daha doğru teşhis koyup çözüm getirebileceği doğaldır. Sosyal demokrasi, muhalefette olduğu sürece "eleştirmek için eleştirmek", "muhalefet yapmak için muhalefet" tutumunu izleyemez. Geçmişteki acı deneyimlerden çıkarılması gereken bir ders de budur.

BARIŞ İDEALİ

Türk sosyal demokrasisi, Atatürk'ün "Yurtta sulh, cihanda sulh" sözüyle dile getirdiği barışçı geleneğin de mirasçısıdır.

Yurdumuzda, var olan sınıfsal, kültürel, bölgesel, felsefi, siyasal, vb. farklılıkların çeşitli çelişkiler doğurduğunu biliyoruz. Toplumumuzu bu çelişkilerin herhangi biri açısından bakarak anlamaya kalktığımızda yaya kalırız.

Sosyal demokrasi, toplumsal sorunlarımızın, bu çelişkilerin uzlaştırılmasıyla çözülebileceğine inanır. Aksine tutumların ülkemizi bir yıkımın eşiğine getirdiğini hiçbir zaman unutmamalıyız.

Sosyal demokrasi, yurtta barışı savunduğu gibi, dünyada da barış ister. Aralarında üslup farkları ol-

makla beraber, genel olarak Atatürk'ün koyduğu temel dış politikaları sürdüren tüm Cumhuriyet hükümetleri gibi, sosyal demokrasinin uluslararası sorunların barışçı yollardan, uzlaşarak çözülmesi ilkesine bağlı kalması doğaldır. Dış politikamızda, Batı demokrasilerinin ittifakı olan NATO içinde kalmakla birlikte, "ABD'ye en uzak, SSBC'ye en yakın" bir dış politikayı izlemeliyiz. Askeri açıdan, NATO ittifakının bize sağladığı olanaklardan daha büyük bir yük getirmesine olanak verilmemelidir. Nükleer silahların topraklarımız dışında tutulması; uluslararası planda nükleer silahlanmaya karşı bir politika, sosyal demokrasinin barışçı politikasının doğal bir parçasıdır.

Bugün dış politikada başsorunumuz durumunda olan Yunanistan'la çelişkilerin, barışçı yoldan ve kısa sürede giderilmesi, dış politikamız açısından büyük bir öncelik taşıyor. Ege Denizi'nin bir dostluk denizi haline getirilmesi, Türk sosyal demokrasisinin dış politikadaki ana hedeflerinden biri olmalıdır.

Türkiye'de sosyal demokrat hareketin bu ad altında yeniden inşa edildiği bir dönemi yaşıyoruz. 12 Eylül 1980'den 6 Kasım 1983'e kadar geçen süre, kuşkusuz Türk sosyal demokratlarına, geride bırakılan dönemdeki başarıları ve bunlardan çok daha önemli olarak başarısızlıkları düşünmek olanağını vermiştir. Şimdi, hatalardan ders alarak, hem düşüncede hem de uygulamada güçlü bir sosyal demokrat hareketin kurulması gündemdedir.

Kanımca, yukarıda en ana çizgileriyle ifade edilmeye çalışılan bir politika, Türkiye'de sosyal demokrasiye güçlü bir iktidar olma yollarını açabilir.

Ama parti programlarıyla, kâğıt üzerinde ifade edilen politikalarla başarıya ulaşılamayacağı açıktır. Sosyal demokrat ideallere bağlı; bunları ülkemiz koşullarına yaratıcı bir şekilde uygulamaya hazır; sosyal demokrat ideallere bağlılıktan ayrılmaksızın gerektiğinde pragmatik olabilen; geçmişteki hatalardan ders almış; genç ve dinamik bir kadronun ortaya çıkarılması da, halkın güveninin kazanılması açısından aynı derecede önem taşıyor.

18 ocak

1948'den 1984'e Zeki Müren

HİKMET ÇETİNKAYA — *8-12 ocak*

Müzik yaşamını otuz yıldır zirvede sürdüren **Zeki Müren**, 1933 yılında Bursa'da Hisar semtinin Ortapazar Mahallesi'nde doğdu. Şimdi elli bir yaşında olan **"müzik devi" Zeki Müren**'le Bodrum'un Bardakçı koyunda konuşuyoruz.

Bardakçı koyunun mitolojide önemli bir yeri vardır. Salmakis denilen Bardakçı'da Hermaphroditos'un peri kızıyla bütünleşmesi anlatılır. Peri kızı Salmakisin **"Size yalvarırım, bizi birbirimize kavuşturun"** yakarışını tanrılar kabul ederler... Kızla erkeğin gövdeleri tek bir gövde olur. Yani o gövde ne erkek, ne dişidir, aynı zamanda hem erkek hem dişidir. Batıda **"hünsa"** anlamına gelen **"hermaphrodit"** sözü bu efsaneden gelir...

Zeki Müren'e bu efsaneyi anlattım. Hep ben konuşuyordum Kaz Dağı'ndan, Toroslar'dan, Yozgat yöresinden derlediğim "aşk masalları"nı arka arkaya sıraladım. Limonlu sodalarımızı yudumlarken, ses aygıtını açtım ve ilk sorumu sordum:

"Paşam, birkaç yıl önce bir Kibariye olayı yaşadı müzik dünyamız. İzmir'in bir gecekondu semtinden çıkan hiç okul yüzü görmemiş, eğitimsiz bir kadın müzik dünyamızı altüst etti. "Kimbilir" adlı arabesk şarkıyı İzmir'in üçüncü sınıf bir pavyonunda okurken, bir de baktık ki İstanbul'da Taksim'de lüks bir gece kulübünde okumaya başladı. Birdenbire flaş isim oldu. Tek odalı gecekondudan çıkarak, kentsoyluların içinde buldu kendini. Söyler misiniz nedir bu olay?"

MÜKEMMEL GIRTLAK

Zeki Müren gözlerini denizin mavisinde gezdirdi. Limonlu sodasını bir kez daha yudumladı. Kendine özgü konuşmasıyla şu yanıtı verdi:

"Kibariye caz yapıyor inanın. Kim ne derse desin, eleştirilirse eleştirilsin caz yapıyor bu kadın. Amerikalı âmâ **Ray Charles** neyse, Kibariye de o. Ne mü-

kemmel gırtlak. Şimdi efendim bu kadını bazı kimseler küçümsemek istedi. Kim şaşırırsa şaşırsın, benim bu kişilere yanıtım, Kibariye bilmeyerek caz yapıyor. Bir zencinin âmâ olduğu halde, yani Ray Charles'ın nota okumadığı halde caz dünyasında yıllar yılı parlak kalışı gibi, bu kadın aynı ölçüler içinde düyek usulü içindeki bir pasajı gırtlağı ile süsleyip, belki de şimdiye kadar yapılmayanı yaptı. Bu bakımdan Kibariye küçük bir kadın değil, o dediğiniz Taksim'deki gazinoda bir yıl kadar çeşitli aralıklarla çıktı. İsterdim ki, az önce örnek verdiğim Ray Charles gibi yıllarca ilk çıktığı yerde kalabilseydi. Bu kadın kıymetli bir kadın. Belki kendi kıymetini şu anda bilemiyor. Kısaca eğitimsiz ve kültürsüz Kibariye. Buna (Dad-i Hak) Allah vergisi deyimi kullanılabilir."

Zeki Müren yazınla ilişkisini şöyle açıklıyor:

"Çocukluk yıllarımdan beri şiiri severim. İlkokulda küçük çocuk şiirleri yazıyordum. Yıllar sonra Bıldırcın Yağmuru adlı bir şiir kitabım yayımlandı. Bunun geliri Kanser Derneği'ne bırakılmıştır. Bu yıl Bodrum'da kitap fuarında iki gün yapıtlarımı imzaladım. Büyük ilgi gördü ve beni sevindirdi."

"Yazarlardan, şairlerden, yani edebiyatçılardan dostlarınız var mı?

"Orhan Veli'yi, Cahit Irgat'ı, Yaşar Kemal'i, Yahya Kemal Beyatlı'yı, Atilla İlhan'ı hep sevmişimdir, beğenmişimdir. Şu anda **Atilla İlhan**'ın bir şiir kitabını okuyorum. **Cahit Irgat**'la dostluğum, arkadaşlığım oldu. Ama çok hırçın bir kişiydi. Bir gün çok başarılı olduğu oyununa çiçek göndermiştim."

"Paşam, halk ozanlarımızla ilgili düşünceleriniz nasıl?"

"Doğuştan, Allah vergisi. Biliyorsunuz karşılıklı kafiyelerle saatlerce ne diyorlar? Atışma. Ben atışma deyimini belki kaba olur diye size sordum. Bence atışma deyimi yine yanlış. Çünkü onlar şiirle bize verdiklerini, kalp müziğiyle, yani yürek müziğiyle sunuyorlar halkımıza. Ayrıca öyle dizeler buluyorlar ki, içinde sesli harfler geçmeyecek. Bu iş o kadar kolay değildir. Çok güçtür, ama halk ozanlarımız zor olanı aşıp, buluyorlar işte."

"Bir de Orhan Gencebay olayına değinmek istiyorum. Kırsal kesimden kentlere olan göç ile birlikte bir müzik türü de doğdu. Belki kırsal kesimin istemleriydi bu. Böylece bir arabesk modası başladı. Bunun öncülüğünü Orhan Gencebay yaptı. Bugüne değin geçen uzun süre içinde aynı noktada kalabildi. Bunun yanında Ferdi Tayfur ve Müslüm Gürses çıktı. Şimdilerde gece kulüplerinde, üstelik bu müzik egemen. Ne diyorsunuz bu olaya?"

"O dediğiniz kırsal kesimden gelen insanların zaten bir buruk tarafı var. Yaşamlarını güç koşullar altında sürdürüyorlar. Ağlamak istiyorlar devamlı. Bu tip müzik de devamlı ağlatıyor. Üstelik okuyan da ağlıyor. Okuyan ağlayınca, buruk duygularla dinleyen insanımız da ağlıyor. Bu arada o sizin dediğiniz gazinolarda üstelik ön masalarda cacık ve pastırmayla viski içen insanlara da bir yenilik lazım, değişiklik lazım. Eh onlar da seviyorlar. Ağlamıyorlar, ama alkışlıyorlar.

Ama Türk klasik müziği öyle mi? Binlerce, yüzlerce yıl yaşayacaktır. Öbür parçalar birer sezonda bitti, bitiyor. Ama yenisi yapıldı, yani biri bitti, bir diğeri yapıldı. Şu anda ise tavsamış durumda. Bana plak teklifi yapan şirketler, arabeskin sarsıldığını, artık eskisi kadar satmadığını söylediler. Hatta şunu söylediler: 'Halk musiki olarak bilinçlendi, Türk sanat müziği istiyor. Arabesk artık eskisi kadar tutmuyor.' Bana yeni plağımda ne yapıp ne yapmayacağımı sordular. Karşılıklı fikir alışverişinde bulunduk. Bir rüzgârdır gelir geçer sevgilim diyerekten..."

"Bugünkü arabeskin özünde Hint, İran, Rum kilise müziğinin özelliklerini taşıdığı, bunun ise müziği sığlığa, sentezden uzak bir öykünmeye götürdüğü söyleniyor."

"Doğru söyleniyor. Arapçadan alınan ara nağmelere güfte yazıp (laf bulup diyelim, çünkü şiir denmez her güfteye) bize, biz yaptık diye yutturmaya çalışanlar çıktı. İsim vermeyeceğim. Onların çok başarılı, çok plak satan bu parçalarını ben Antalya'da kaldığım yazlar Arap radyolarını çok kolay aldığı için oradan dinliyordum. Vallahi aynen, motomot almışlar, üzerine sözlerini yazdırmışlar. Halen de yapılıyor bu iş. Bazıları Rumcadan alınan motiflerle süsledi. Yalnız bazıları da bizden alındı. Örneğin -Ada Sahilleri- bizim şarkımız. Ben bunun Arapçasını Beyrut'ta dinledim.

"TRT denetimine ne diyorsunuz?"

"Hayret ediyorum doğrusu. Hayret edişim TRT Denetim Kurulu olarak o parçalara dokunan yok da, Türk müziği parçalarına dokunanlar var. Bu Türk hafif müziği adı altında öyle güfteler, öyle anlamsız parçalar geçiyor ki -hepsi değil tabii- şakır şakır günde yedi kez dinletiyorlar insana. O halde denetim, sadece Türk müziğine mi? Olmaz böyle şey."

"Türk sanat müziği repertuvarında yaklaşık 17 bin yapıt olduğu söyleniyor. Bunların arasında yaklaşık 500 tane yaşamayı özendirici yapıta rastlanmadığı belirtiliyor. Neden hep ölüm ve hüzün egemen yapıtlara?"

"Biz milletçe geçmişten bu yana musiki dinlerken biraz ağlamayı ve iki kadeh de atmayı pek severiz. Kahır Mektubu plağımdan sonra, 'Biz bir buçuk kilo rakıyı bitirdik abi' diye yolumu kesenler rastladım. Benim cevabım da biraz şakayla karışık oldu: Ben Tekel İdaresi ile ortak çalışıyorum kardeşim, dedim. Evet, bizim müziğimiz, birkaç parça dışında hep karamsarlık veren bir müziktir."

"Köşe yazarlarından kimleri okursunuz özellikle?"

"Bir kez Örsan Öymen'i hem insan olarak beğenir, hem de okurum. Son Bodrum konserimi izlemeye geldi. Sonra kuliste oturup konuştuk. Ardından çok güzel bir yazı yazdı. Uğur Mumcu ile Rauf Tamer, beğendiğim yazarlardan. İkisi de hırçın."

"Sadece üç yazarı mı okuyorsunuz?"

"Beni etkileyenleri söyledim sadece. Ama yıllardır İlhan Selçuk'u, Çetin Altan'ı okuyorum hep. Aınan sakın yanlış anlaşılmasın. Çetin bey ve İlhan bey de takdir ettiğim yazarlar arasındadır. Kadın gazeteci yazarlarımızdan Nazlı Ilıcak hanımefendiyi de ckuyorum."

"Ya romancılarımız, hikâyecileimiz, şairlerimiz?"

"Sait Faik, Orhan Kemal, Yaşar Kemal bende iz bırakan yazarlarımız. Sonra Aziz Nesin'i çok beğeniyorum. Bir kez İzmir'de sanırım 1979'da Göl Gazinosu'nda beni izlemeye geldiler."

"Daha başka yazarlarımız."

"Atilla İlhan'ın bir şiir kitabını okuyorum şimdi. Bir de Refik Durbaş'ın kitabı var. Daha önce bir kitabını okumuştum. Afet Ilgaz, Tomris Uyar, Füruzan, Adalet Ağaoğlu, Aysel Özakın gibi kadın yazarlarımızı okuyorum ve beğeniyorum."

Suratlarla Giysilerin Karışmadığı Bir Olay...

MELİH CEVDET ANDAY — *13 ocak*

Otobüse Gayrettepe'den bindim, Taksim'e doğru yol alıyoruz. Benim yerim şoföre yakın, onu görebilecek gibi oturmuşum, ama anlatacağım olay başlayana dek bakmadım ondan yana, elimde bir dergi var, yolumuz da uzun, okuyorum. Otobüs duraklarda yolcu bindirip indiriyor; yanıma oturanlar, yanımdan kalkanlar var. İşte öyle zamanlarda okumaya ara veriyorum biraz, yolcuları gözden geçiriyorum. Çok çeşitli suratlar var, sadece suratına bakarak adamın neci olduğunu değilse bile kültür düzeyini kestirmek olanağı vardır. Kültür düzeyi derken, o adamın bağlı olduğu sağtöresel değerleri de anlıyorum. Buna, kılık biçiminin öğrettiklerini katarsanız, o sizi bilmez, ama siz onu tanıyabilirsiniz. Nedir ki insanoğlu! Anlaşılması onca güç değildir. İnsan davranışının şaşırtıcılığı **"birey"**'in ortaya çıkmasından sonradır. **"Roman"**'ın doğuşunu da bununla açıklamalı. Birey olma, gerçekte bir tür başkaldırmadır, kümeden ayrılmakla bizi şaşırtır birey, çünkü uymaz kümedeki ortak biçimlere, âdetlere. Böylece de bilgilerimizi, deneyimlerimizi sıfıra indirir, şaşkın bırakır bizi. Gerçi şimdi bizde de adamın kılığına kıyafetine bakarak kesin yargılara varamıyorsunuz, hele suratlar büsbütün aldatıcı, ama bireyin çoğalmasından değil bu, sadece sürünün, kümenin dağılmasından, ortak âdetlerin çözülmesinden. Bizde roman, bireyden önce ortaya çıktı, işin kötüsü, evrensel olamadığı için, ulusal da olamadı, demek kişiliklerimizi yaratamadı. Bu yüzden birbirimizi tanıyamıyoruz, karşımızdakinin kim olabileceğini kestiremiyoruz; başka bir deyişle, bireylerimiz olmadan, varmışçasına geçip gidiyoruz.

Bir durakta otobüsümüze ön kapıdan yolcu binmeğe başladı. Bunlar, dikdörtgen kâğıt biletlerini, şoförün gözü önünde, girişteki iki bilet kutusundan içeri itip yürüyorlar. Ben okumakta olduğum yazıya dalmışım. Birden şoförün bağırması ile kendime geldim. Şoför, yerinden kalkmış, bir yolcuyu otobüsten kovuyordu, **"İn aşağı!"** diyordu yüksek sesle, **"Gördüm kâğıt attığını, bak, bilet elinde."** Yolcunun elinde gerçekten de bilet vardı, adam sakin sakin, **"Elimde kalmış"** dedi. Ne olup bittiğini anlayamamıştım. Şoför, **"İn aşağı!"** diye sürdürdü bağırmasını, **"Yoksa seni fena yaparım."** Ve yolcu, şoförün yüzüne sert sert bakarak (evet, burası çok önemli) sert sert bakarak, otobüsün ön kapısından kaldırıma indi, fakat uzaklaşmadı duraktan, kaldı orada, şoföre bakmaya başladı.

Bu arada şoför, olayı kısaca anlattı yolculara. Deminki yolcu, bilet boyutunda bir kâğıt hazırlayıp bunu ucuca gelmek üzere biletin altına yerleştirmiş, içeri girerken bileti şoföre gösterdikten sonra, altta gizlediği kâğıdı hızla bilet kutusunun deliğine tıkmış. Şoför de görmüş olanı biteni. Olay bu. Şoför, sahteciyi, otobüsten indirmekle cezalandırıyor, ama sahtecinin kaçıp ettiği yok, durduğu yerden gözlerini dikmiş, sürekli şoföre bakıyor. Şoför gene kalktı yerinden, **"Çek arabanı, yoksa fena olur!"** dedi. Bunun üzerine, otobüse binen son yolcu, şoförü sakinleştirmeğe kalktı, **"Sinirlenme"** dedi, onun omuzunu okşayarak ve gülerek, sonra içeri doğru yürürken yolculara **"Olur böyle şeyler!"** dedi. Bu yolcunun olayı bildiğini sanmıyorum, bizde örneği oldukça çok olan yatıştırıcılardandı sadece. Yoksa bu biçimde bir bilet yutturmacılığı çok yaygındı da ben mi bilmiyordum?

Dışarı baktım, otobüsten kovulan adam, yerinde çakılmış duruyor, şoföre bakıyordu hâlâ. Orta boylu, balık etinde, gençten, giysisi temiz, gömlekli, kıravatlı, saçları kıvırcık bir adam. Bu surat, bu giyim kuşam, adamın neci olduğunu gösterir? Kestiremedim, dedim ya, ölçüler bozuldu, isteyen istediği gibi giyiniyor, hiçbir kıravat, hiçbir karakterin göstergesi olma görevini üstlenmiyor. Ceketler, pantolonlar, gömlekler, yelekler niçin bir arada bulunduklarının farkında değiller, başka başka kişiliklerin anısını saklıyorlar sanki. Dışardaki adam da, bu yüzden olacak, hem kalabalık görünüyor, hem de hiç olmadığı, orada bulunmadığı izlenimini uyandırıyordu. Üstündekilerin hiçbiri kendinin değildi; kendi de öyle, o da kendinin değildi. Otobüse binmekle, otobüsten atılmak arasında bir ayrım yoktu onun için. Bunun gibi, bilet kutusuna kâğıt atmakla bilet atmak da birdi. Gerçi şoför onun kâğıt attığını görmüştü kutuya, ama görmeyebilirdi de, hatta görüp görmezlikten gelebilirdi pekâlâ. Sorun çıkaracak ne vardı sanki! Otuz beş lira için değer miydi onu otobüsten indirmeğe? Hem bunun bir zararı da yoktu. Kime dokunacaktı bilet yerine kâğıt atmanın zararı? Belediyeye mi? Nedir bu belediye dedikleri? Bir lâf işte. Otuz beş lira nedir ki onun için? Binlerce kişi biniyor her gün bu otobüslere, kim tutacak bunun sayısını? Kutunun içinden bilet yerine bir kâğıt çıkacak akşama. Ama ikisi de kâğıt değil mi bunların? Bilet kâğıt, kâğıt da.

Adam dikilmiş duruyordu kaldırımda; oradan çekip gitmek, gözler önünden silinmek gereksemesini duymuyordu hiç. Belki de yaptığının suç olduğuna aklı bir türlü ermiyordu da ondan. Gerçekte otobüsteki yolcular da, durakta otobüs bekleyenler de ilgilenmemişlerdi onunla. Kısacası ayıplayan kimse yoktu, ayıplayacak ona özgü bir küme de yoktu. Tek başına duruyordu öyle, başına geleni anlayamadan bakıyordu, şoförle kavga da etmemişti.

Adamın yüzüne baktım, hiç değişmemişti bu yüz. Otobüse binerken taşıdığı yüzle inmişti aşağı, o yüzle bakıyordu şoföre. Anlaşılan, sadece tek suratı olduğu için, sorunu çözme olanağını bir türlü bulamıyor, oradan uzaklaşma gereğini de duymuyordu. Bir suratı olduğunun ayırdında bulunmadığı için de kimseden korkmuyordu, o surata yansıyacak hiçbir şey yoktu. Hiçbir şey olmamıştı gerçekte. Şoföre yakalanmıştı sadece. Şoför de onu otobüsten atmakla yetinmişti; enayi yerine girmediğini tanıtlamıştı böylece.

Otobüsümüz kalktı. Kaldırımda bıraktığımız adam, anladım ki, giysisinden de, suratından da tanınabilecek, anlaşılabilecek bir kimse değildi. Şimdi o da kalkmıştır oradan, ötekinin berikinin yüzüne anlamsız anlamsız bakarak bir süre yürümüştür, sonra geri dönmüştür nedense, bir sinemanın afişlerine bakmıştır, unutmuştur şoförü.

Şoförü profilinden görüyordum; işinin anlamı yansımıştı yüzüne, sağlıklı ve gençti, belediyeden verilme giysi onu bir kümeye bağlıyordu, böylece de belli bir yeri dolduruyordu, bir değer sıralamasına giriyordu. Tanıyordum onu, hiçbir anlaşmazlığımız yoktu onunla. Görevini titizce yürütüyordu.

Şoförü yatıştıran adam ise, yanında oturanları kırk yıllık tanıdığı imişçesine lafa tutuyordu:

— İnsanlar sinirli oldu, diyordu. Anlamıyorum, neden? İkisi de delikanlı, ikisi de bu yurdun çocuğu, ikisi de kardeş. Ama ne yapacaksınız, durup dururken birbirlerine kızıyorlar. Sinirli olduk, sinirli!

Ve otobüsteki yolcu da, durakta bekleyenler de bu bilet sahteciliği olayında seyirci bile olmamışlardı, dışında kalmışlardı bu olayın. Bunların hiçbirinin yüzünde, olaya ilişkin herhangi bir yargının izi yoktu. Yaşam sürekli bir akış, gidiş içindeydi. Otobüsümüz de o mahalleden bu mahalleye geçip gidiyordu. Şoförümüzde en ufak bir sinirlilik kalıntısı görülmüyordu. Bense olayın mı, yoksa olay çevresinin mi daha incelenmeğe değer olduğu konusunda bir yargıya varamamıştım; giysileri, suratları düşünüyordum, giysilerin suratlarla birlikte birer gösterge olmaktan çıkmalarındaki nedeni bulmağa çabalıyordum.

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM
DERSANESİ

60. Yıl Sayı: 21329 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 14 Ocak 1984 Cumartesi

İSLAM DIŞİŞLERİ BAKANLARI TOPLANDI

Yunanlılar Rabat'ta yoğun kulis yapıyor

Türk delegasyonu, Kıbrıs sorununun gerek Rabat toplantısında, gerek Kazablanka zirvesinde görüşülmesi için herhangi bir öneride bulunmayacak.

Halefoğlu, Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Suud El-Faysal'la uzun bir görüşme yaptı.

CENGİZ ÇANDAR

RABAT — İslam Ülkeleri 15. Dışişleri Bakanları Toplantısı önceki gün Rabat'ta Hilton Oteli'nin Konferans Salonu'nda başladı. Konferansla birlikte, Yunanlılar kulis faaliyetlerine başladılar. Atina'dan Rabat'a gelen bir Yunan heyeti, bazı İslam ülkeleri delegasyonu ile sıkı bir kulis yapıp, Türkiye'nin ve KKTC'nin Kazablanka Zirvesi'nden kazançlı çıkmasını önlemek istiyorlar.

İlk gün çalışmaları sonucunda, İslam ülkeleri ailesine, kısa bir süre önce bağımsızlığına kavuşan Brunei'nin de dahil edilmesi kabul edildi. Brunei, İslam Konferansı Örgütü'nün 45. üyesi olarak pazartesi günü Kazablanka'da başlayacak zirvede yerini alacak.

Toplantının ikinci gününde Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu, ikili temaslara başladı. Halefoğlu öğleden önce Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Suud El-Faysal'la uzun bir görüşme yaptı. Halefoğlu-Prens Suud görüşmesi tekrarlanacak. Vahit Halefoğlu, akşamüstü Irak Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Tarık Aziz ile de bir saat görüştü. Halefoğlu, Tarık Aziz ile görüşürken, FKÖ Siyasi Daire Başkanı Faruk Kaddumi de birkaç ...

NOTLAR

Rabat'ta organizasyon karmaşası

ERDAL İNÖNÜ VE KATILANLAR — SODEP'e dün Ankara'da düzenlenen törende katılanlardan bir grup, Genel Başkan Erdal İnönü'nün çevresinde görülüyorlar. Son derece neşeli olan İnönü, "Eski parlamenterlerin katılmasının kendilerine umut ve güç verdiğini" söyledi. (Fotoğraf: RIZA EZER)

SODEP'te 13 ocak harekâtı

76 eski parlamenter SODEP'e üye oldu

SODEP *Genel Merkezinde yapılan katılma töreninde konuşan Erdal İnönü, katılmaların partiye taze bir güç getirdiğini belirtti.*

Özal: Bu deney tutmazsa Türkiye'ye yazık olur

BAŞBAKAN'IN AÇIKLAMALARI

Yerel Seçim Yasası salı ya da çarşamba Cumhurbaşkanı'na sunulacak.

Ekonomik kararlar sonuçlarına göre değiştirilebilir.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, genel seçimleri kolay kazandıklarını belirterek, "Biz o zaman televizyonu iyi kullandık. Ama şimdi aynı durum yok" dedi. Özal, hükümetin aldığı ekonomik kararları, elde edilen sonuç...

... ama geriye dönüşü olmayan kararlı bir biçimde geçirmektir. Bunun için önümüzde çeşitli zorluklar vardır. Ama inşallah bunları aşacağız. İkincisi, iktisadi ve sosyal meselelerdir. Bu konuda da çok dikkatli gitmemiz elzemdir. Aldığımız görevin ağırlığı ...

Haldun Taner: Evlilik bekârlıktan iyi

YALÇIN PEKŞEN *14 ocak*

— Sayın Haldun Taner, size çok gecikmiş bir "geçmiş olsun" demek istiyorum. Aslında bu konuşmayı kalp krizi geçirdiğiniz sıralarda hastanede yapmak için gelmiştim, ama doktorlar içeriye bırakmadılar. Daha sonra da gazetemizde Sedat Simavi ödülünü kazanmanızla ilgili bir konuşma yayımlandı. Ben sizinle edebiyat dışı konularda sohbet etmek istiyorum. Mesela kalp krizi insana neler düşündürüyor? Ölümün kıyısından dönmek nasıl bir duygu gibi...

— Kalp krizi değil bir kroner yetmezliği idi. Aslında bu kadar çok çalışma ile üstelik de bu yaşta bir sürpriz sayılmaması gerek, ama insan tam gazla çalıştığı bir sırada böyle bir şeyle karşılaşınca ister istemez şaşırıyor. Daha genç yaşta gelse çok daha fazla şaşırtabilir. Belli bir yaşa gelince olağan karşılanmalı, ama olmuyor.

— Ölümü düşündünüz mü?

— Ben ölümü her zaman düşünmüşümdür. İnsanların biraz da tesadüfen yaşadığı bir ülkede.. Bu trafik olayları.. Türlü hastalıklarla... İnsan tabii ölümü düşünür. Fakat ben şöyle düşünüyorum; eğer insanın yapacağı çok şey olursa ölümden daha çok korkar.

— Korktunuz yani..

— İnsan korkuyor. Eğer insan ununu elemiş, eleğini asmışsa, emeklilik dönemine geçmiş olursa.. Bir nevi ölümü bekler gibi olursa.. Kolay da. Fakat yapacak çok şeyi olursa, **"ölüm beni engeller"** endişesi içinde oluyor.

— Haldun bey, sanıyorum yaşamınız hep yazı yazmakla geçti. Çok da yazdınız. Demek yetmiyor.

— Yetmez.. Çok yazdım; yirmi kadar kitabım yayımlandı. İkinci-üçüncü baskıları yapıldı. Kırk kadarı yeni basılacak... Yani yaklaşık 60 kitap dolduracak kadar yazmışım, ama daha yazacak şeylerim var.

— Bu kadar çalışmaya karşılık nasıl geçindiniz?

— Hep kıt kanaat geçindim. Hep kira evinde... Bir defa şans yüzüme güldü. Keşanlı Ali Destanı olağanüstü bir ilgi gördü. Elime topluca paralar geçti.

— Yine de ev sahibi olamadınız...

— Olamadım, ama bunun bir avantajı da var. Züğürt tesellisi de olsa bir semte mıhlanıp kalmıyor insan. İstanbul'un tam yirmi bir ayrı semtinde oturmuşum. Düşünün yaşım altmış sekiz.. Yetmiş desek.. Bir ömür içinde ortalama bir evde üç-dört sene geçmiş.

— Neden bu kadar sık ev değiştirdiniz? Ev sahibi, kiracı anlaşmazlığı mı?..

— Hayır.. Belki sıkıntıdan... Hasta bir başın sık sık yastık değiştirmesi gibi.. Ev sahibi olsak, bir yere mıhlanır kalırdık. Kiracılığın hiç değilse değişik bir üstünlüğü var. Bir sevgilinin bileğini avucunun içini, omuzunu, boynunu, gözünü, yanağını, saçlarını, dizini, kalçasını ayrı ayrı öper gibi İstanbul'un her semtiyle yaşamak, sevmek fena mı?

— Sıkıntı dediniz. Neyin sıkıntısı bu?

DOĞUM SIKINTISI GİBİ

— Bu sıkıntı yazmanın zorluğu... Yazmak aslında bir nevi rahatlayış ve boşalıştır. Ama yazmanın en güzel dönemi yazmış olmak dönemi. Yani bittiği zaman.. Halbuki yazarken insana hakikaten stres yapar. Doğum sıkıntısı gibi. Sonra iş bitince rahatlama devri gelir.. Tedavisidir işin.. Bence resim yapabilen, yazı yazabilen insanlar sinir hastalıklarına daha az tutulurlar. Sıkıntıyı boşaltmak imkânları var, çünkü...

— Oysa siz mizah kullanıyorsunuz. Herkes neşeli bir iş sanır bunu.

— Beni mizah yazarı sayıyorlar. Evet benim hikâyelerimde gülümsenebilir bir şey var. İnce mizah, **"ironi"** diyorlar, ama dünyada zaten kural gibi bir şey, dünyanın en karamsar insanları mizahçılar oluyor. Mizah yapan insanın yapısı neşeli değildir.

— Neden?

— Galiba neşesini yazısına boşalttığı için. Özel yaşama kalmıyor belki.

— Fakat sonuçta mutlusunuz galiba..

— Bir daha dünyaya gelsem yine yazar olurum. Çünkü bir insanın en büyük mutluluğu mesleğini sevmesi. Meslek insanın hayatının en büyük kısmını dolduruyor. Mesleğinde mutlu olmayan insan yaşamının büyük bir kısmında mutlu değil demektir.

— Ama para getirmiyor. Para ile mutluluğun alakası yok öyleyse..

— Zengin olabilirdim... Çok iyi koşullarda yetişmiştim. Benim gibi iyi yetişmiş insanlar bu ülkede çok iyi meslekler elde edebilirdi. Bana da çeşitli dönemlerde bu meslekler **"bakanlık dahil"** teklif edilmiştir. Paranın getireceği mutluluğu tepmemin nedeni kendi mesleğimin bütün mesleklerden daha büyük bir nimet olduğunun bilincinde oluşumdadır. Daha başka bir deyişle dünya sahnesinde aktör olmaktan çok seyirci olmayı yeğledim ve böyle bir seyirciliğin insana daha büyük bir üstünlük sağladığı kuruntusundayım.

YAZARLIK VE ZENGİNLİK

— Hem zengin hem yazar olunamaz mıydı?

— Olabilir belki... O güzel bir şey. Böyle arkadaşlar da var. Onların adına övünç duyuyorum. İnsanın kalemi ile zengin olması iyi bir şey. Ama ben de kalemim sayesinde fakir değilim.

— Nasıl yaşıyorsunuz Haldun Bey, çalışma şekliniz nedir?

— Çok erken yatıp kalkıyorum. Eşim bir hastanede görevli. Altıbuçukta kalkıyoruz. O işine gidiyor, ben masanın başına geçiyorum. Genel olarak on ikiye kadar yazıyorum. Her gün uzun yürüyüşlerim oluyor. Öğleden sonra yazı yazmıyorum, ama yine çalışıyorum, incelemek, düşünmek, konuşmak gibi çalışma uzantılarımı masa başında olmaksızın sürdürüyorum.

— Evlilikle aranız nasıl?

— Bu hadise iki defa başımdan geçti. Önce 17 yıl süren bir evlilikten sonra onu izleyen 10 yıllık dolu dolu bir bekârlık. Sonra da gerçek mutluluğu bulduğum ikinci evliliğim...

— Hem evliliği hem de bekârlığı ikişer kez yaşamışsınız? Hangisi daha iyi?

ARADAKİ BEKÂRLIK

— Tabii aradaki bekârlık. Yani ikinci bekârlık. İlk bekârlık.. Evlenmeden önceki bekârlık insanın değerini pek farketmediği hışırca bir yaşayıştır. Evlilik tecrübesinden sonra gelen bekârlığın ise, iki yaşam tarzını da tatmış biri olarak ayrı bir değeri oluyor. Sokrat'ın meşhur bir lafı vardır. **"Evlenin, evlenin"** der iki kere...

— Yani iki kere evlenin mi demek istiyor.

— Hayır... Sonra şunu söylüyor **"Evlenin evlenin, karınız iyi çıkarsa mutlu, çıkmazsa filozof olursunuz"** diyor.

— Anladığıma göre siz hem mutlusunuz, hem de filozof olmuşsunuz. Çünkü yazarlık da bir tür filozofluk değil mi? Düşünürlük..

— Evet. Ben iki tecrübeden de geçmeyi bir kazanç sayıyorum. Bunu da tekdüze bir mutluluktan daha kazançlı sayıyorum. Aslında geçimsizlikte bizim de payımız yok değil mi?

— Mutlu bir bekârlık da olamaz mı?

— Elbet olur, mutlu bir bekârlık da tadından yenmez. Ama evliliğin bekârlığa bir üstünlüğü var ki insana özveriyi ister istemez öğretmesidir. Bir ikinci avantajı da dünyanın en büyük nimeti olan **"paylaşmayı"** öğretmesidir.

EĞLENMENİN YOLU

— Sayın Taner, kalp spamzı geçirdikten sonra yaşamınız değişti mi? Neler önerdiler size?

— Ben esasen aşırı bir hayat tarzı sürmedim. Erken yatıp erken kalkıyordum. Açık havada bol bol yürüyüşler yapıyordum. Ömür boyu sigara içmedim. İçkiye, yemeğe düşkünlüğüm yoktu. Bugün de bana tavsiye edilenler bunlar. Bu bakımdan bir değişiklik oldu diyemem. Eski yaşam tarzımı sürdürüyorum. Bir tek farkla... Çalışma konusunda bazen kendimi kapıp koyverdiğim olurdu. Şimdi daha ölçülü hareket etmem gerekiyor. Yorulmasam bile sık sık aralar vermem öğütleniyor.

— Eğlence hayatınız yok mu?

— Mesleğimi başlıbaşına eğlence olarak alıyorum. Gençliğimde deli dolu yaşadığım günler oldu. Ama zamanla bu deli dolu yaşam dışında başka eğlenceler arıyor insan.. Okumak, sanat eserlerinden zevk almak gibi. Hasılı belli bir yaştan sonra hayatın içine balıklama dalmak yerine bol bol okuyarak, ayrıca diğer sanatlara içten bir ilgi duyarak eğlenme yolunu tuttum...

Seçeneği Nedir?

NADİR NADİ — *16 ocak*

Avrupa Konseyi'nin bu ay sonunda yapılacak Genel Kurul toplantısına katılmamızın sakıncalarından çok söz edildi.

Demokrasiye geçiş dönemini yaşadığımız şu sıralarda Türkiye'yi Konsey'den koparabilecek kötü gelişmelere kendi davranışımızla yol açmamamız üzerinde hemen tüm dış politika yazarlarımız yeterince durdular. Avrupa Konseyi'ndeki siyasal havayı iyi bilen yabancı dostlarımız da aynı düşünceyi paylaştıklarını dile getirdiler. 12 Eylül'den bu yana demokratik kuruluşlar uzunca bir süre rafa kaldırıldığı için Konsey'le ilişkilerimiz de ister istemez askıya alınmıştı. Parlamentomuz kapatılmıştı. Milletvekillerimiz Strasbourg'a gidemiyorlardı (yoktu ki gitsinler). Üç yıl boyunca genel kurul toplantılarında hakkımızda bir hayli konuşuldu. Konsey'den çıkarılmamızda kendi hesaplarına yarar görenler bol bol atıp tuttular, bir kısım iyi niyetli üyeleri de inandırmayı başardılar. Avrupa'nın gerçek çıkarlarını iyi bilen uzak görüşlü dostlarımızın çabaları sayesindedir ki bugüne değin beklendi.

Şimdi yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik. 6 Kasım seçimleriyle parlamenter demokratik sisteme doğru esaslı bir adım attık. Kimi partiler seçim dışı bırakılmış olsalar da Büyük Millet Meclisi kurulmuştur. Üç parti bir çatı altında millet adına devleti yönetmektedir. Önümüzdeki mart ayında yerel seçimler yapılacak, yasalara uygun olarak kurulmuş her parti, seçimlere katılma olanağına kavuşacaktır.

Sağduyu ister ki, Avrupa Konseyi Genel Kurul toplantısına şimdi değil de mayısta katılalım. Çünkü Konsey üyelerinin hakkımızdaki olumsuz düşünceleri henüz iyice olumluya dönüşmemiştir. Korkulu düş görmektense uyanık durmak daha hayırlıdır, derler. Madem ki üç buçuk yıl bekledik, üç buçuk ay daha beklersek kıyamet mi kopar? Hayır, Sayın Başbakan böyle düşünmüyor. Ocak sonu toplantısına gideceğiz diyor ve Avrupa Konseyi'ne meydan okuyarak güçlük çıkarırlarsa Konsey'den çekileceğimizi sözlerine ekliyor.

İnsan bu tutumu görünce istemeyerek Sayın Başbakan Avrupa Konseyi'nden kopmamızı adeta özlüyormuş gibi bir kuşkuya kapılıyor. Sanki başlangıçta onlar bize yalvar yakar olmuşlar da biz lütfen girmişiz. Şimdi de kafa tutuyorlarmış, öyle mi?

Sayın Başbakan olayların böyle gelişmediğini bilmek durumundadır. Avrupa Konseyi'nin kuruluş bildirisinde, "Ortak kültür kalıtımlarının korunarak, savunulması, geliştirilmesi"nden söz edilmektedir. O zamanlar (1949'da) kimi ciddi Batı gazeteleri, özellikle ünlü Times gazetesi Türklerin Batı kültür ailesinden sayılamayacakları gerekçesiyle bizim Konsey'de yerimiz olamayacağı düşüncesini ortaya atmış, bizler de (bütün Türk gazeteleri) Atatürk Devrimleriyle Batı uygarlığını benimsediğimizi, bu itibarla tam anlamıyla Batı kültür ailesinden sayılmamız gerektiği tezini savunmuştuk. Tezimiz herhalde yadırganmamış olacak ki, birtakım siyasal kaygıların da etkisiyle kurucu devletler bizi ve komşumuz Yunanistan'ı resmen üyeliğe çağırdılar. Biz de güle oynaya Strasbourg'a gittik.

Coğrafya açısından gerçi Avrupa'da küçük bir yerimiz var. Yine de bu yer Malta'dan ve Kıbrıs'tan çok büyüktür. Ama Avrupa Konseyi'nin üzerine duyarlılıkla titrediği temel ilkeler vicdan özgürlüğü, düşün özgürlüğü ve insan haklarıdır. Ortak kültür kalıtımı (mirası) denilince, ilkin bu hak ve özgürlükler anlaşılır. Bunlardan birine sırt çeviren bir devlet, isterse Avrupa'nın göbeğine kurulmuş olsun, Avrupa Konseyi'nde yeri yoktur.

Bu koşullar altında Sayın Başbakan'ın Konsey'i azımsaması, zorluk çıkarırlarsa biz de onlardan kopar, ayrılırız demesi dünya üzerinde hiçbir değerin ekonomiden daha üstün olamayacağına inanır görünmesi, ya da Atatürk Türkiyesi'ni bizim çoktan ayrıldığımız çağdışı birtakım kültür ailelerine geri götürmeyi özler bir tavır takınması yanlıştır, çok yanlıştır.

Daha büyük bir yanlış da Konsey'in içişlerimize karıştığını öne sürerek hırçınlaşmaktır. Konsey üyesi devletler hukukun üstünlüğü ilkesine bağlılıkla yükümlüdürler. Buna uyulup uyulmadığını izlemek de hiçbir zaman içişlerimize karışmak anlamına gelmez. Öyle olsaydı, yıllardır ikide bir Ankara'ya gelip parasal durumumuzu didik didik inceleyen, nerede ise bize direktif verircesine önerilerde bulunan IMF uzmanları karşısında ne yapmamız gerekirdi?

Özal: Ortadoğu'da rol oynamaktan kaçınmayız

16 ocak

ANKARA (ANKA) — Başbakan Turgut Özal, Türkiye'nin coğrafi konumu ve ortak kültür bağları nedeniyle Ortadoğu'nun ayrılmaz bir parçası olduğunu belirterek, **"Bu durumda Ortadoğu'da herhangi bir rol oynamaktan kaçınmamız mümkün değildir"** dedi. Özal, **"Bu rolün kapsamını, bir yandan genel dış politika tercihlerimizin, diğer yandan da bölgedeki gelişmelerin seyir tarzının tayin edeceğini"** bildirdi.

Başbakan, ANKA Ajansı'nın dış politikaya ilişkin sorularını yanıtladı.

— İleriki bir tarihte ABD'nin uygulayacağı bir ambargo söz konusu olduğu takdirde, bu ülkenin Türkiye'de bulunan askeri üslerinin kapatılmasından yana bir tavır alır mısınız?

ÖZAL — Sorunuzda, **"Türkiye'de bulunan ABD'ye ait askeri üsler"** ifadesi yer almaktadır. Evvela şunu belirteyim, ülkemizde ABD'ye ait askeri üsler yoktur. Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ait bulunan bazı tesislerde NATO çerçevesinde ortak savunmaya katılması için 1980 tarihli savunma ve ekonomik işbirliği anlaşması çerçevesinde ABD'ye yetki

verilmiştir.

Sorunuzun cevabına gelince, Türk-Amerikan savunma işbirliği, NATO ittifakı çerçevesindeki güvenlik ihtiyaçları dahil olmak üzere iki ülkenin karşılıklı menfaatlerinin icaplarına uygun bir şekilde tanzim edilmiştir ve bu icaplara göre yürütülmektedir. Karşılıklılık esasının haleldar edilmesi durumunda gereği ne ise o yapılır.

— Türkiye'nin Ortadoğu'da rolü ne olmalıdır?

ÖZAL — Kendine özgü coğrafi konumu ve müşterek kültür bağları, Türkiye'yi Ortadoğu'nun ayrılmaz bir parçası yapmaktadır. Bu durumda Ortadoğu'da herhangi bir rol oynamaktan kaçınmamız mümkün değildir. Bu rolün kapsamını bir yandan gene dış politika tercihlerimiz, diğer yandan da bölgedeki gelişmelerin seyir tarzı tayin edecektir. Mevcut şartlarda yapmamız gereken, Ortadoğu'da istikrarın tesisine katkıda bulunmaktır.

— Lübnan'daki Çokuluslu Barış Gücü'nde görevli ABD birliklerine "sınırlı kolaylıklar" **sağlamak amacıyla İncirlik Hava Üssü'nün kullanılmasını ve bu güce Türkiye'nin asker verme olasılığını nasıl karşılarsınız?**

ÖZAL — Anlaşma, insani gayeler için kullanılmak üzere ilaç, personel gibi bazı taşıma kolaylığı sağlamaya yöneliktir. Söz konusu anlaşmanın kapsamına silah ve benzeri malzemeler girmemektedir. Bu çerçeve içinde biz, sınırlı kolaylıkları bir süre tanımak ve işleyiş tarzını görmek istiyoruz. Anlaşmanın belirli bir yürürlük süresi bulunmamaktadır ve Türkiye, uygulama durumuna göre anlaşma süresini belirleyebilir veya durdurabilir.

"Serbest piyasa ekonomisi düşünme özgürlüğü getirir"

T. Özal

Öte yandan mevcut şartlarda, Lübnan'daki Barış Gücü'ne katılmamıza gerek ve ihtiyaç da bulunmamaktadır. İlerisi için ise temennimiz, Lübnan'da sulh ve sükunun sağlanması ve dolayısıyla Barış Gücü'ne ihtiyaç kalmamasıdır.

— Reagan yönetimi, ABD ile Türkiye arasında imzalanan "sınırlı kolaylıklar" **anlaşmasının Ortadoğu'da meydana gelen son gelişmelerden sonra genişletilmesini isterse, Türkiye'nin tutumu ne olacaktır?**

ÖZAL — Reagan yönetiminin, söz konusu anlaşmanın kapsamının genişletilmesini isteyeceğini sanmıyorum. Zira bu anlaşma, Türkiye'nin belirli şartlara bağlı olarak, ancak sınırlı bazı kolaylıklar sağlayabileceği göz önüne alınarak yapılmıştır.

— ABD ile İsrail arasında imzalanan "Stratejik **İşbirliği Anlaşması"nı Türkiye açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?**

ÖZAL — İsrail'in saldırgan politikası ve uzlaşmaz tutumunu, Ortadoğu'da süregelen gerginliğin başlıca amili olarak görmekteyiz. Dolayısıyla ilke olarak, İsrail'in bu politikasının desteklenilmesinden kaçınılması gerektiğini düşünüyoruz ve bu çerçevede, ABD ile İsrail arasında ahiren varılan stratejik işbirliği mutabakatını olumlu karşılamaktayız.

— FKÖ'nün yönetim kademelerindeki bunalım, muhalif grupların başarısıyla sonuçlandığı takdirde, Türkiye'nin tavrı ne olacak?

ÖZAL — Filistin Kurtuluş Örgütü içinde zaman zaman görüş ayrılıkları ve bundan kaynaklanan sorunların ortaya çıkmasını olağan karşılamak gerekmektedir. Yine normal olan, bu sorunların, güç kullanmak veya dış müdahale yoluyla değil, örgüt içinde yürürlükteki usul ve kaideler çerçevesinde halledilmesine çalışılmasıdır. Biz, Filistin Kurtuluş Örgütü'nü Filistin halkının tek ve meşru temsilcisi olarak tanımakta ve bu hüviyetiyle örgüt ile ilişkiler idame ettirmekteyiz. Yaser Arafat'ın ise FKÖ'nün meşru yollardan seçilmiş lideri olduğunda kimsenin şüphesi yoktur.

ÖZAL — Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ba**sını, bağımsızlığını ilan etmesini Akdeniz'deki denge açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?**

ÖZAL — Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bağımsızlık bildirisinin 23'üncü maddesinde son derece sağduyulu ve tarafımızdan da saygı ile karşılanan dış politika ilkelerine yer verilmiş bulunmaktadır. Bu ilkelerden biri özellikle Doğu Akdeniz'deki dengelerin gözetilmesine hasredilmiştir. Nitekim KKTC, iki büyük devletle ve bütün ülkelerle ilişkilerinde, Doğu Akdeniz'de barış ve istikrarın ve dengelerin korunmasını daima ön planda tutacağını ve hiçbir askeri bloka katılmayacağını açıklamıştır. Ayrıca, genç cumhuriyetin bütün ülkelerle dostane ilişkiler kurmayı amaçladığı ve egemenlik alanında hiçbir ülke aleyhinde hiçbir düşmanca faaliyete izin vermemeye kararlı olduğu da bağımsızlık bildirisinde belirtilmiştir. Nihayet, KKTC'nin bağlantısızlık dışında bir dış politika izlememe konusundaki kararlılığını ve özellikle İslam ülkeleri ile mümkün olan en yakın bağları ve ilişkileri kurmaya çalışma azmini de bu çerçevede mütalaa etmek gerekmektedir. Bu ilkeler çerçevesinde, KKTC'nin Akdeniz'deki dengelerin korunmasına olumlu bir katkı yapacağına inanıyorum.

Müjde: Türkiye'de Hızlı Devalüasyon Sürecek

OSMAN ULAGAY *16 ocak*

"Türkiye'de hızlı devalüasyon oluyor, ama kimse farkında değil, basın bunu manşet bile yapmıyor artık."

Son ekonomik kararlann hazırlanmasında önemli payı olduğu bilinen, Anavatan Partisi'nin vetolu kurucularından, banka müdürü Erol Aksoy'un sözleri bunlar. Önceki gün yapılan *"İhracatın Sorunları"* panelinde konuşan Aksoy, haksız da değil doğrusu. Türk Lirası 29 aralıktan bu yana son yılların en hızlı devalüasyonuna uğrarken, basınımız her nedense bu konunun üzerinde fazla durmadı. 30 aralık günü bankalar eliyle gerçekleştirilen örtülü devalüasyondan söz etmeyen gazetelerimiz, üç gün önce bu örtünün kaldırılmasını ve doların lira karşısında son iki haftada yüzde 10'a yaklaşan değer artışının Merkez Bankası kurlarına yansıtılmasını da pek önemsemediler, *"devalüasyon"* gerçeğini sanki kabul etmek istemediler.

Allahtan, hükümetin ekonomi politikasını çizmede ektili olan beyinlerden ikisi, Adnan Kahveci ve Erol Aksoy, önceki günkü panelde, çocuğun adını açık açık koydular ve Türk parasına hızla değer kaybettirmenin ne kadar yararlı ve gerekli bir şey olduğunu anlattılar da, basınımızın dikkati bu konuya çekilmiş oldu. Halit Narin gibi *"Türk parasının değerini koruma kampanyası"* açılmasını isteyen işadamları ise bu açıklamaları herhalde ilgiyle izlediler.

Başbakanlık Başmüşaviri Adnan Kahveci, paranın değerinin sürekli olarak düşük tutulmasını *"sağlam"* ve *"sağlıklı"* kur politikası olarak niteledi ve Japonya'nın hızlı kalkınmasında döviz kurunu düşük tutmasının önemini vurguladı. Kahveci, liranın hızla değer kaybetmesinin üreticiye, ihracatçıya ve hemen herkese büyük yarar sağlayacağını belirterek, *"Hızlı üretim artışının formülü de buradadır"* dedi. Erol Aksoy ise, ihracatta vergi iadelerinin azaltılmasından ve ihracat kredi faizlerinin biraz yükseltilmesinden ihracatçıların fazla kaygı duymasına gerek olmadığını kaydederek, *"Hızlı devalüasyon bu nedenle uğranacak zararları fazlasıyla kapatacaktır. En önemli teşvik unsuru döviz kurudur, asıl kâr oradadır"* şeklinde konuştu.

Önceki gün yapılan açıklamalar, Türk Lirası'nın son haftalarda hızlı değer kaybının -doların dünyadaki tırmanışından bir ölçüde etkilenmekle beraberbir rastlantı olmadığını, hızlandırılmış devalüasyonun hükümetin ekonomik stratejisinde kilit bir unsur niteliği taşıdığını ortaya koyuyordu. Kahveci'nin konuşmasında belirttiği gibi, yüzde 7'lik bir büyüme hızına erişmek için Batı'dan ya da Arap âleminden gelecek kaynaklara bel bağlanamazdı, tek köklü çözüm ihracatı arttırmaktı. İhracatı artttırmanın en sağlam yolu ise döviz kurunu düşük tutmak, liranın değerini mümkün mertebe hızlı düşürmekti. Bu sayede Türk malları dünya pazarlarında ucuzlamış olacak, bugün hiç akla gelmeyen malların bile ihraç edilmesi şansı doğacaktı.

Bu politikanın başarıya ulaşması ve ihracatta saptanan hedeflere varılması için liranın hızlı değer kaybının *"cesaretle"* sürdürülmesi gerekiyordu. Kahveci ve Aksoy'a göre liranın hızla değer yitirmesi, ithalatta getirilen serbestinin bir ithalat furyasına yol açmasını da önleyecekti.

Bütün bunarın açık anlamı şudur: Türk Lirası bundan böyle hızla değer kaybetmeye devam edecek, yıl sonunda dolar belki de 450-500 lira olacaktır. Liranın bu hızlı değer kaybının ekonomide ve halkın bütçesinde nelere yol açabileceği az çok bilinmektedir. *"Dolar arttı gerekçesiyle"* her mala zam yapma alışkanlığının yerleştiği ülkemizde bir yandan böyle bir kur politikası izlerken diğer yandan enflasyonu aşağı çekmek, *"ortadireği güçlendirmek"* nasıl mümkün olacaktır?

Hükümete yakın beyinlerin üzerinde durmaları gereken bir soru da herhalde budur.

18 ocak

TEKELLER KALKIYOR!..

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ

60. Yıl: Sayı: 21332 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 17 Ocak 1984 Salı

"Bütün"de rahatlar, "ayrıntı"da kaygılı

Odalar Birliği Başkanı: *Alınan kararları genel olarak tasvip ediyoruz, ancak uygulamada bazı ciddi endişelerimiz var.*

Başbakan: *Bunları size hoş görünmek için yapmadık. Bizim riskimiz sizin ticari riskinizden daha fazla. Yardımcı olmalısınız.*

İşadamından Turgut Özal'a "koşullu" alkış

MEHMET YAZAR'IN KAYGILARI

Ekonomi yönetimi tek mercide toplandı, aşırı merkeziyetçilikten gelen darboğazlar olabilir.
Bankalar Türk Lirası ve dövizle ilgili uygulamalara hazır görünmüyor.
Bankaların kredide blokaj uygulaması hâlâ sürüyor.
İthalat listelerinde korunması gereken mallar dışa alınmış, rekabet gücü olanlar korunmada tutuldu.
Doğu blokundan sadece 30 milyon dolar ihracatı olan firmalara ithal hakkı verilmesini benimsemiyoruz.
İhracat teşvikleriyle bazı büyük firmalara imtiyaz sağlanmıştır.

TURGUT ÖZAL'IN SAVUNMALARI

Alınan kararlardaki hataları uygulamadan sonra görüp düzeltebileceğiz.
Kambiyo sisteminde ve ithalat rejiminde gerekli revizyon yapılacaktır.
Bankacılıkta kötüye gidiş değiştirilmiştir, sonucu görmek için beklemek gerekir.
İhracat ihtisas ve organizasyon işidir, yapılan düzenlemelerle ihracat kimsenin inhisarında değildir.
Sosyalist ülkelerle daha fazla ithalat ve ihracat istiyoruz, bunu tecrübe edip, teşvik etmeliyiz.
Sanayiciyi teşvik edeceğiz, ama daha akılcı yoldan götüreceğiz.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin genişletilmiş başkanlar toplantısında, Odalar Birliği Başkanı Mehmet Yazar "prensipte benimsedikleri" ekonomik kararlarla ilgili eleştirilerini sıraladı. Başbakan Turgut Özal da hem bu eleştirileri yanıtladı, hem de iş dünyasının temsilcilerine, Başbakan olarak ilk kez toplu biçimde seslendi.
Ticaret ve Sanayi Odaları ile borsalardan başkan ve yöneticinin katıldığı toplantıda Mehmet Yazar "Son alınan ekonomik kararlara bütünüyle baktığımız zaman serbest piyasa ekonomisine daha iyi işlerlik kazandırma yolunda bazı ciddi adımların atıldığını görmekteyiz" dedi. Özal da söz sırası kendisine geldiğinde, "Karma ekonomi bizde yoktur. Bir serbest piyasa
(Arkası Sa. 11, Sü. 5'de)

Özal, "yerel seçime kadar zam yok" demişti

Zamlar sürüyor

1. Sümerbank yüzde 15.
2. Kâğıt yüzde 5-10.
3. Demir-çelik tonda 4 bin TL.
4. Alüminyum kiloda 17.5-20 TL.

İslam Konferansı'nı Kral Hasan açtı

Evren; Ziya Ül-Hak, Denktaş ve Şatti ile görüştü

EVREN'İ KRAL 2. HASAN KARŞILADI — Önceki gün Kazablanka'nın Muhammed V. Uluslararası Havaalanı'na inen Cumhurbaşkanı Evren için büyük bir tören düzenlendi. Uçaktan Türkiye'nin Fas Büyükelçisi Metin Mehlik ile birlikte inen Evren'i Fas Kralı 2. Hasan uçağın merdivenlerinde karşılayıp kucakladı. Fotoğrafın başalanında Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Fas Kralı 2. Hasan ve Büyükelçi Metin Mehlik görülüyor *(Fotoğraf: a.a.)*

YALÇIN DOĞAN

Evren, İslam Konferansı Başkan Yardımcısı oldu

Konferansın açılışında Tunus Cumhurbaşkanı Burgiba ve Yemen Devlet Başkanı Ali Abdullah Salih arasında oturan Cumhurbaşkanı Evren'le birlikte konferansın diğer başkan yardımcıları FKÖ lideri Arafat ile Senegal Cumhurbaşkanı Abdu Diuf.

Zirvenin önemli konularından Filistin sorunu gündemin birinci maddesi olarak alınacak.

Kıbrıs, ikili görüşmelerle

Siyasal Suç...

UĞUR MUMCU / *17 Ocak*

Geçen cumartesi günü gazetelerde Dışişleri Bakanı Sayın Halefoğlu'nun bir demeci yayımlandı. Bonn, a.a. çıkışlı haberde, Sayın Bakan'ın *"General Anzeiger"* Gazetesi'ne *"Türkiye'de 12.559 kişinin silahlı tedhiş hareketlerinde bulunmak suçundan tutuklu bulunduğunu, ancak ülkede siyasal tutuklu bulunmadığını"* söylediği yazılmaktadır. İnsanın bu demecin Sayın Bakan'ın ağzından çıktığına inanası gelmiyor.

Sayın Halefoğlu, bu sözleri söylemişse, acaba bu sözlerinde haklı mıdır? Hemen yanıtlayalım, değildir. Çünkü Türkiye'de şu anda siyasal tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır.

Böyle bir demeç varsa, herhalde, Sayın Bakan'ın bu demeci *"siyasal suç"* kavramı üzerindeki bulanıklıktan kaynaklanmaktadır. Yoksa, Sayın Bakan, her ilgili gibi Türkiye'de *"silahlı tedhiş hareketleri"* dışındaki suç savlarıyla yargılanmakta olan kişi ve kuruluşlar hakkında elbette bilgi sahibidir. Örneğin Sayın Başbakan Özal'ın kardeşinin de aralarında bulunduğu MSP sanıkları, *"silahlı tedhiş hareketleri"* nedeniyle mi yargılanmaktadırlar? Bu sanıklar, bu yüzden mi tutuklu kalmışlardır? DİSK, Barış Derneği, TİP, TİKP, TÖB-DER, KÖY-KOOP gibi kurulaşlar, *"silahlı tedhiş hareketleri"* nedeniyle mi yargılanmaktadırlar? Hayır, bu davalar ile ilgili iddianamelerde ve gerekçeli kararlarda, bu kuruluşların *"silahlı tedhiş hareketleri"*'nde bulunduklarını ileri süren savlara hiç rastlanmamaktadır.

Sayın Halefoğlu'nun deney görmüş seçkin bir diplomat olarak siyasal suç-terör suçu ayrımını hepimizden iyi bilmesi gerekir. Çünkü *"siyasal suç"* kavram olarak, uluslararası belgelerde yer almıştır. *"Suçluların Geri Verilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi"* siyasal nitelikte ya da bu suça bağlı bir başka suç işleyenlerin ülkelerine geri verilmeyeceğini öngörmüş, *"Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme"* ile *"Tedhişçiliğin Önlenmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi"* siyasal suç kavramına ayrı ayrı yer vermişlerdir.

Demek ki, *"terör suçları"* dışında uluslararası hukuk metinlerinin benimsediği *"siyasal suç"* kavramı vardır. Bazı devletlerle imzalanmış ikili antlaşmalarda da siyasal suç kavramına yer verilmiştir. Her diplomat, bu uluslararası metinleri ezbere bilmek zorundadır. Bu metinleri bilmese bile her diplomat *"siyasal suç"* diye bir suç çeşidinin var olduğunu bilmek zorundadır.

Osmanlı kültürü ile dopdolu olduğunu duyduğu-

muz Sayın Halefoğlu, imparatorluk döneminde siyasal suçun, devlet adamlarının görevlerini tam olarak yerine getirmemelerinden, bir kimsenin devlet için zararlı bir kişi olarak görülmesinden ve devlete karşı isyan eylemine girişilmesinden kaynaklandığını, herhalde, bizlerden çok daha iyi bilmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nda bir kimsenin *"devlet için zararlı olduğunun"* padişahca anlaşılması *"siyaseten katil"* adı verilen ölüm cezasına çarptırılmasına yetmekteydi. Şimdi *"hukuk devleti"* dönemidir; ölçülerin çağdaş hukuka uygun olması gerekmektedir.

Dışişleri Bakanımızın Fransızcayı ana dili gibi konuştuğunu da öğrenmiş bulunuyoruz. Fransız hukuku *"siyasal suç"* kavramı bakımından çok zengindir. Geçen yüzyılın başlarından beri Fransız hukukçuları, *"siyasal suç"* kavramı üzerinde derinlemesine durmuşlar, bu konuda ölçüler getirmişlerdir. Dışişleri Bakanımızın bunları da tek tek incelediği inancındayız.

Ortaya konulan bu ölçüler, siyasal suçun devletin varlık ve işlevine ya da bireylerin hak ve özgürlüklerine karşı işlenmiş suçlar olarak, tanımlanmasını kolaylaştırmaktadır.

Devletin varlığına ve işlevine karşı işlenen suçlar, o ülkenin benimsediği hukuk sistemine göre, silahlı ve örgütlü eylemlerle oluşacağı gibi anayasa ve yasaların yasak saydığı kuruluşların varlıkları ve düşüncelerin açıklanması ile de işlenmiş sayılabilmektedir. Bu ikincileri, *"terör suçu"* niteliğinde değildir.

Bunları, hukuk dilinde *"tehlike suçu"*, günlük dilde de *"fikir suçu"* olarak anarız.

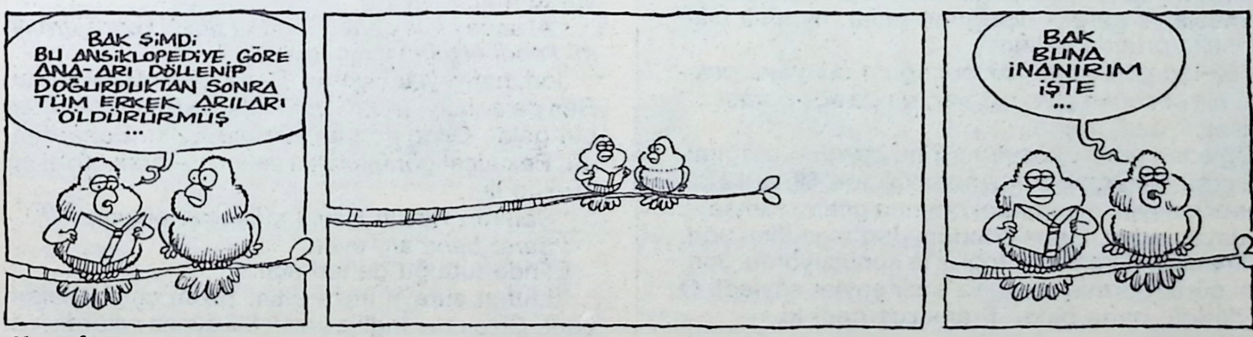
Örneğin, ceza yasamızın 141 ve 142'nci ve 163'üncü maddelerindeki suçlar, Marksist-Leninist ideolojiye ya da dinsel amaca dayalı olarak örgüt kurmak ya da propaganda yapmak, toplum için *"tehlike"*sayıldığı için ceza yaptırımlarına bağlanmıştır. *"Anayasayı ihlal"* suçu ile ilgili 146'ncı madde de böyledir. Bilindiği gibi, bu maddede *"anayasayı ihlal suçu"*nun, *"teşebbüsü"* suç sayılır. 146'ncı maddedeki suç için ihlaline elverişli bir maddi eylemin —Girişim aşamasında da kalsa— gerçekleşmesi zorunlu sayılır.

141 ve 163'üncü maddeler, parti, dernek, sendika gibi kuruluşların toplum için *"tehlikeli"* sayılacak bir örgütlenme içinde oldukları varsayımı ile bu oluşumları suç saymaktadır.

Bugün, terör suçları ile ilgili uluslararası metinlerde ve uygulamalarda *"siyasal suç"* ile *"terör suçları"* arasındaki ayrımları saptamakta güçlüklerle karşılaşılmaktadır. Özellikle siyasal amaç ile işlenmiş *"adi suçlar"* bu ayrımı büsbütün güçleştirmektedir. Ancak, silahlı eylemlerle hiç ilgileri olmayan, bu tür suçlardan yargılanmayan, terör ile ilgili, eylemlerle ilgili görülmeyen insanların sanık olarak yargılandıkları ve tutuklu bulundukları bir ülkede *"siyasal tutuklu yoktur"* gibi resmi nitelikli açıklamalara akıl erdirmek çok güçtür.

Halefoğlu gibi umur ve deney görmüş bir eski diplomatın böyle bir demeç vereceğine pek inanmak istemiyoruz; belki Alman meslektaşımız Sayın Bakan'ın sözlerini yanlış değerlendirmiştir.

Dışişleri Bakanı Sayın Halefoğlu dilerse Başbakan Özal'a sorsun. Sayın Özal, Başbakan Yardımcısı olduğu günlerde, kardeşi Korkut Özal'ı Ankara Dışkapı'daki Mevki Hastanesi'nde *"terör suçu sanığı"* olarak mı ziyaret ediyordu?

11 ocak

Düşmeye Para mı Dayanır?..

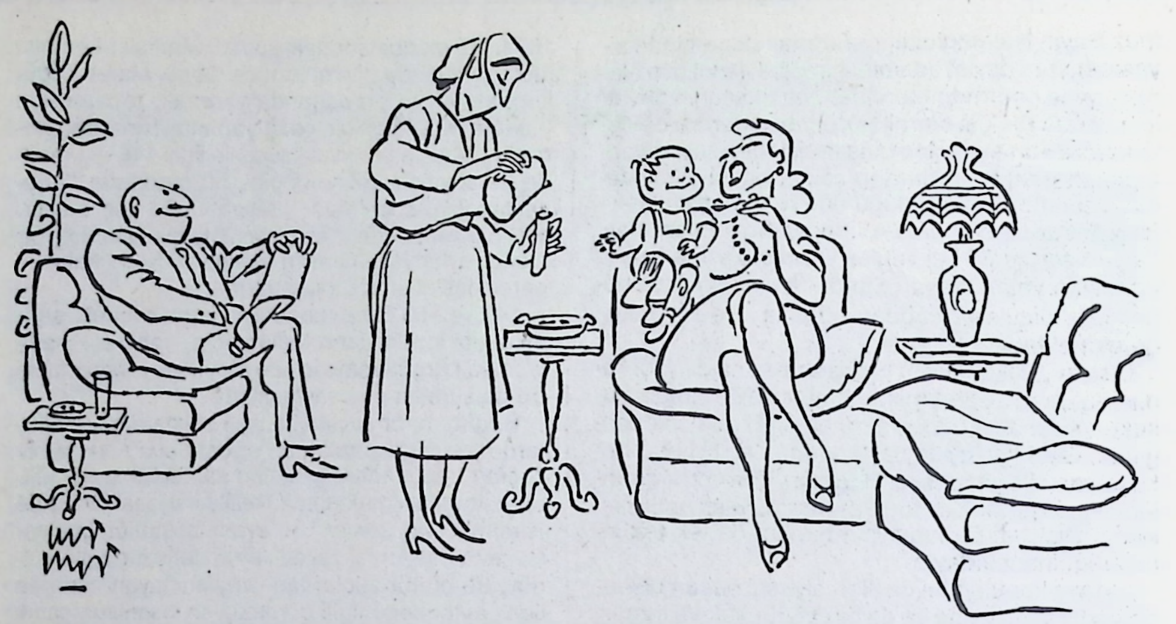
MEHMED KEMAL / *17 Ocak*

Bir ülkenin parası değerini yitirmeye başladı mı, hangi para değerliyse konuşmalar onun üstüne öbeklenir. Şimdi Perşembe Pazarı'nda, Tahtakale'de konuşulan para birimi dolardır, marktır. Kimse şu kadar lira, şu kadar kuruş demiyor. Liranın da, kuruşun da adı anılmaz oldu, uçarı geçeri kalmadı.

Ahmet Rasim üstadımızın başından da böyle şeyler geçmiş. Arap ABC'si yerine Latin ABC'si kullanmaya başladığımız yıllarda yazarların işleri biraz bozulmaya yüz tutmuş. Bunların arasında Ahmet Rasim üstadımız da var. Derdini de dermanını da kendi ağzından dinleyelim:

"... Sabahı dar ettim. İlk trenle İstanbul'a indim. Doğruca Jorj'a gittim. O da yeni açmıştı.

"Bir viski ver!" dedim. Yüzüme baktı:

21 ocak
— Benim oğlum şimdi İsviçre mamasını yiyecek... Büyüyüp Japon bisikletiyle oynayacak... Amerikan okullarına gidecek de İngiliz kumaşıyla giyinip İtalyan kravatlar takacak... Fransız sevgiliyle gezecek de babasının işine geçip Alman otomobiline binecek... Sonra da Güney Kore ekonomisini seçip oyunu Turgut amcasına verecek...

"Sabah sabah, rüyada mı gördün?" diyerek getirdi. "Hasta mısın?" dedi. Borç almaya kuvvet olmak üzere.

"Hasta değilim uykusuzum... Parasızım..." dedim.

"Kolay!" dedi.

Dedim ama, o *'parasızım'* sözünden çok çok bir, iki mecidiye gerekli olduğunu anlar, ayrıntılı bilgi vermek zorunda kaldım.

"Birkaç gün içinde bir çocuğum dünyaya gelecek. Ne çocuğun giyeceği var, ne de ebe parası..." *"Kolay."* dedi, gene.

Öğleden sonra koşulunu öne sürdü, yüreğime su serpti. Bir aralık dükkândan çıktım? Bir arkadaş bulabilir miyim diye rıhtım boyuna gittim. Kimseye rastlayamadım. Gene döndüm Jorj'a geldim. Jorj, tanımadığım kıranta bir İngiliz'le konuşuyordu. Jorj, beni görür görmez o İngiliz'e bir şeyler söyledi. O da döndü, bana baktı. Fransızca dedi ki:

"Siz merak etmeyiniz. Ben şimdi sekreterimi yollarım. Adiyö!.."

Jorj'a sordum:

"Bu kim?"

"Büyük komisyoncudur."

"İş mi yollayacak?"

"Belki, ama herhalde bir avans yollayacak."

"Nerede oturur?"

"Üst tarafımızdaki handa."

Biz böyle konuşup dururken benim gölge hafiye çıkagelmesin mi? Görür görmez yanıma sokuldu. Çok açık bir anlatımla dedi ki:

"Rasim Bey birbirimizi tanıyoruz, saklamaya gerek yok. Ne yapayım, ben de çoluk çocuk besliyorum. Sizden bir şey rica edeceğim."

"Buyurun!.."

"Ben boş yere sizin arkanızda dolaşmayayım. Siz de rahat edin, ben de. Her gün nereye giderseniz bir kâğıt yazın, akşamları ben görünürüm, alır giderim. Olmaz mı Beyim?"

"Neden olmasın!.."

"Eksik olmayın." dedi, bir selam basarak merdivenlerden çabuk çabuk indi. Kendi kendime diyordum ki:

"Al sana bir iş daha! Bundan böyle kendi jurnalimi kendi elimle yazacağım."

Jorj, hafiyeyi tanıyordu. Bana ne dediğini sordu. Ben de anlatıyordum. Üstü başı tertemiz, gençten biri geldi. Önce Jorj'un yüzüne baktı. Bana döndü. Pek alçakgönüllülükle selam vererek güzel bir Türkçe ile:

"Sanırım Rasim Beyle müşerref oluyorum?"

"Şeref bana ait, evet."

Elinde tuttuğu defteri açtı:

"Lütfen şuraya imza edin. Bizim çelebi selam eder. Size otuz İngiliz liralık bir avans çıkardı. Yapacağınız işler de yüzde yirmi oranında hesaba geçilecek, yani yüz kuruşluk iş yapılacak olursa yirmisi kesilecek, sekseni gene size takdim edilecek." dedi. Bir zarf içinde toplanmış otuz İngiliz lirasını sayıp verdi."

Eh, o zamanın parasına göre otuz İngiliz epeyce bir şeydir. Üstat da saymadan alıp cebine koyuyor. Acaba neden İngiliz de, Türk değil diye düşünmüşümdür. Bir ülkenin parası tepe aşağı inmeye başladı mı, önemli alışverişler, güven verici işler de başka paralarla oluyor. Bizim kuşak bizim paraya çok alışmıştır, çünkü bir doların bir Türk Lirasından çok aşağılarda olduğu dönemi yaşamıştır. Genç kuşaklar ise ulusal paramıza nasıl bakıyorlar? Cebinde bozuk para olarak binlikler taşıyan çocuklara para sevdirilebilir mi?

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
60. Yıl: Sayı: 21333 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 18 Ocak 1984 Çarşamba

KAVRAM DERSANESİ
Üniversite hazırlık kursları
Beklemeliler Sabah: 23 Ocak
Akşam: 26 Ocak

Yabancı dil yarışında son durum:

En fazla iki ilde en çok üçer okul

TERCİH NASIL YAPILACAK?

1- Öğrenci ve velisi, önce Anadolu liseleri için bir, özel okullar için de bir olmak üzere toplam iki ilde karar kılacak.

2- İlleri belirledikten sonra, her ilin içinde en fazla üçer okul seçebilecek. Resmi okullu il için üç, özel okullu il için üç.

3- İstanbul'da oturan bir öğrenci, özel okullar için İstanbul'u, resmi okullar için Ankara'yı seçmişse, her birinden üçer tercihini sıralayacak. Aynı öğrenci her iki okul grubu için de İstanbul'u seçmişse, başka bir ilden okul yazamayacak.

4- Seçilen ilde sadece bir resmi ya da bir özel okul varsa, tercih hakkı da bir okulla sınırlanmış oluyor.

KAYBEDENE BAKANDAN MEKTUP

1- Yabancı dille eğitimi yapan okullara 100 bin öğrenci aday.

2- İlk basamakta 50 bini elenecek, 50 bininin umudu sürecek.

3- Anadolu liselerine 4 bin 608 öğrenci girebilecek.

4- Özel okullara 1272 öğrenci ulaşabilecek.

5- İkinci basamakta kazanamayan 44 bin 120 öğrenci üzülecek.

6- Ama Bakan Dinçerler, 44 bin 120 öğrenciyi, "psikolojik açıdan desteklemek için" birer imzalı mektup gönderecek.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Anadolu liseleri ile özel Türk ve yabancı okulların sınavlarına başvuran öğrencilerin okul tercihi yerine iki il tercihinde bulunmalarını kararlaştırdı. Öğrencilerin tercih ettikleri illerde Anadolu lisesi ya da özel okul sayısı birden fazla ise öğrenciler toplam altı okul tercihinde bulunabilecekler.

Bakan **Vehbi Dinçerler**, dün sabah düzenlediği basın toplantısında tercih sayısının altıdan ikiye indirilmesine ilişkin kararın değiştirilmediğini, **"tahkim edildiğini"** açıkladı. Bakan Dinçerler, yeni kararın alınma gerekçesinin küçük yerleşim birimlerindeki öğrencilere olanak ve fırsat eşitliği sağlamak olduğunu söyledi. Ayrıca küçük kentlerdeki okullardan büyük kentlere doğru olan nakil istemlerinin önlenmesinin de amaçlandığını belirten Dinçerler, Anadolu liseleri ile özel Türk ve yabancı okullara başvuracak öğrencilerin yeni tercih sistemini şöyle açıkladı:

• **Öğrenciler, önce il tercihi yapacaklar, daha sonra da tercih ettikleri il içinde okul seçecekler.**

• Her öğrenci biri resmi okullar için biri de özel okullar için olmak üzere, en fazla iki il seçecek.

• **Resmi okul için seçtikleri ildeki resmi okul sayısı yeterli ise, Anadolu liselerinden en çok üç okulu tercih edebilecekler.**

• Özel okul için seçtikleri ildeki özel okul sayısı yeterli ise, özel okullardan en çok üç okulu seçebileceklerdir.

• **Öğrenciler, isterlerse hem özel okul tercihleri için, hem de resmi okul tercihleri için aynı ili tercih edebileceklerdir.**

• Örneğin, bir kısım derslerin öğretimini yabancı dille yapan resmi veya özel okul bulunmayan Urfa ilindeki ilkokullardan birinin son sınıfında okuyan öğrenci, resmi okul için İstanbul ili, özel okul tercihleri için İzmir ilini seçmiş ise İstanbul ilinden, en çok üç resmi Anadolu lisesini, İzmir ilindeki özel okullardan da üç tanesini seçebilir.

• **Bir kısım derslerin öğretimini yabancı dille yapan herhangi bir okul bulunmayan Niğde ilindeki ilkokullardan birinin son sınıfında okuyan bir öğrenci, resmi okul tercihleri için Gaziantep ilini, özel okul tercihleri için de Kayseri ilini seçmiş ise, Gaziantep'te sadece bir resmi okul bulunduğundan 1 resmi okul, Kayseri ilinde sadece bir özel okul bulunduğundan bu ilden 1 özel okul seçebilecek.**

• Yine, İstanbul ilindeki okullardan birinin son sınıfında okuyan bir öğrenci, hem resmi okul hem de özel okul için İstanbul ilini seçmiş ise bu ildeki resmi okullardan en çok üç, özel okullardan en çok üç tercih yapabilecek ve böylece bu öğrencinin İstanbul ili dışındaki illerde bulunan okullara müracaat etme hakkı kalmayacak.

Dinçerler, ara sınıflardaki nakil koşullarının da yeniden düzenlenerek ağırlaştırılacağını kaydederek, nakil isteklerinin üç büyük kentteki okullarda kapasite darlığı, Anadolu'daki okullarda ise kapasite boşluğu yarattığını söyledi. Dinçerler, Edirne Anadolu Lisesi'nin hazırlık sınıfında 180, orta birinci sınıfında 122 ikinci sınıfında 83, üçüncü sınıfında ise 33 öğrenci bulunduğunu örnek verdi. Küçük illerdeki okullara yerleştirilip, daha sonra büyük kentlerdeki okullara nakil yaptıran öğrencileri **"göçmen kuşlar"** olarak niteleyen Dinçerler, tercih sayısının azaltılması üzerine gelen telgraflardan bazılarını okudu.

Anadolu liseleri sorununun asıl çözümünün Anadolu liselerinin sayılarının arttırılması olduğunu söyleyen Dinçerler, genel liselerin yabancı dil derslerinin çoğaltılması, bir hazırlık okulu oluşturulması gibi bazı öneriler üzerinde çalıştıklarını da kaydetti.

Dinçerler, velilerin öğrencileri sınava hazırlamak için büyük paralar harcadıklarına dikkati çekerek, öğrenci velilerine, Anadolu liseleri ve öğretmen yetiştiren okullar açılmasına yardımcı olmaları çağrısında bulundu.

Bakan Dinçerler, Anadolu liseleri ve özel okullardaki kontenjanların arttırıldığını belirterek, bu yıl Anadolu liselerine 4608, özel okullara da 1272 öğrenci alınacağını ifade etti. Bu yıl

(Arkası Sa.7, Sü.8'de)

Yeni yargıç "beraat" dedi

Kastelli: Yaşasın adalet

Dolandırıcılık ve emniyeti suiistimal iddiası ile yargılanan Cevher Özden savunmasında, "ben halkın tasarruflarını en iyi şekilde değerlendirmek için idealist bir anlayışla çalıştım" dedi.

Kastelli aynı suçlamadan 8 ay hapis yatmıştı. Yeniden bankerliğe başlaması konusundaki soruya "durun bakalım, daha bu işin ikinci aşaması var" yanıtını verdi.

İstanbul Haber Servisi — Dolandırıcılık ve emniyeti suiistimal iddiası ile yargılanan **Abidin Cevher Özden** beraat etti. Mahkemenin beraat kararını açıklamasından sonra **"Yaşasın Adalet"** diye bağıran Abidin Cevher Özden (Banker Kastelli) savunmasında **"Ben halkın tasarruflarını en iyi şekilde değerlendirmek için idealist bir anlayışla çalıştım"** dedi.

(Arkası Sa.11, Sü.5'de)

BUGÜNLERİ DE GÖRDÜ — Yüksek faiz, kaçış, yakalanış, tutukluluk, 8 ay hapis, tahliye... Dün beraatten sonra "Allahım, çok şükür bugünleri de gördüm" dedi. *(Fotoğraf: ŞENOL KONUKÇU)*

KAÇIŞINDAN BERAATİNE BANKER KASTELLİ

20 haziran 1982'de, Abidin Cevher Özden eşi Mukaddes Özden'le birlikte İsviçre'ye uçtu.

İki gün sonra gazetelerin manşeti herkesin yüreğini hoplattı: Kastelli kaçtı!

İstanbul ve İzmir nöbetçi mahkemelerinin Kastelli hakkında verdikleri tutuklama kararları Interpol'e iletildi.

Kastelli Menkul Değerler ve Finansman Ticaret A.Ş., MENTAŞ ve BİMTAŞ'a devlet el koydu.

Kastelli'nin kasalarına el kondu. 70 bankerin yurt dışına çıkışı yasaklandı.

Kastelli İsviçre'nin Zürih kentinde Türk gazetecilere demeç verdi. "Tek isteğim temize çıkmak", "Tutuklanırsam intihar ederim".

1 temmuz 1982'de Kastelli'nin yurda getirilmesi için kararname hazırlandı. Yurt dışına kaçışının 78. gününde (6 eylül 1982) İsviçre'den geldiği Tunus'ta pasaport kontrolü sırasında tanınan Kastelli

(Arkası Sa.11, Sü.3'de)

Tek tip elbiseyi protesto için soyundular

İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanan THKP-C Üçüncü Yol davasının 89 sanığının bir bölümü duruşmaya don ve atletle çıkınca salondan çıkarıldı.

İstanbul Haber Servisi — İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkeme'de görülmeye başlanan 89 sanıklı THKP/C Üçüncü Yol davasında bazı sanıklar duruşmaya don ve atletle çıktıkları için salondan çıkarıldılar.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

ANAP üniversite tek ders affı yasa tasarısı hazırlıyor

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Anavatan Partisi Genel Başkan yardımcısı **Halil Şıvgın**, **"tek dersten kaldıkları için okuldan atılanlara yeni bir hak tanınmasını düşünüyoruz."** dedi. Şıvgın, af yasa tasarısının önümüzdeki günlerde ANAP Meclis Grubu'nda görüşüldükten sonra TBMM'ye sunulacağını söyledi.

Halil Şıvgın Cumhuriyet muhabirine konuyla ilgili soruları yanıtlarken, üniversite öğrencilerinin mağduriyetinin önleneceğini söyledi. Şıvgın **"ancak affın kapsamını tayin etmek için üniversitelerin ve fakültelerin ortak özelliklerini bulmaya çalışıyoruz"** dedi.

EVREN ZİRVE'DE — Evren'in İslam Zirvesi'ne katılmasıyla, Türkiye'nin Ortadoğu ve İslam âlemindeki anlaşmazlıkların çözümü konusunda taşıdığı önem, belirgin bir şekilde ortaya çıktı.

Cumhurbaşkanı, BM Genel Sekreteriyle görüştü

Evren: Kıbrıs için önşart kabul edilemez

Evren gazetecilerle sohbetinde, "Biz Kıbrıs konusunun ancak toplumlararası görüşmeler yoluyla halledileceğine inanıyoruz. Ayrıca karşı taraf ön şart ileri sürerse, bunu kabul etmemiz de mümkün değil. Biz ön şartsız konuşuruz" dedi.

Arafat'la da görüşen Evren'in, Cuellar ile yaptığı görüşmede, "Türkiye'nin İran-Irak Savaşı'na son erdirmek için etkili gayretler göstermek istediğini" söylediği bildirildi.

YALÇIN DOĞAN

KAZABLANKA — İslam Konferansı Doruk Toplantısının olağan görüşmeleri sürerken, Türkiye açısından en önemli gelişmeyi Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in BM Genel Sekreteri **Perez de Cuellar** ile bir saat 40 dakika süren görüşmesi oluşturdu. Evren'e görüşme isteğinin BM Genel Sekreteri'nden geldiği bildiriliyor. Benzer biçimde görüşme isteğinin FKO liderinden gelmesi üzerine **Arafat'la** Evren Doruk Toplantısı sırasında bir araya geldiler.

Dün sabah BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar, Evren'in kalmakta olduğu **"villaya"** geldi. Genel Sekreter'e yol göstermesi açısından **"eskort"** bulunmadığı için, Fas polisi Genel Sekreter'in yola çıkmasına izin vermedi ve görüşme planlanandan yirmi dakika geç başladı.

Bir saat kırk dakika gibi uluslararası ölçüler açısından **"çok uzun"** sayılabilecek görüşmeden sonra BM Genel Sekreteri şunları söyledi: **"Umut verici bir görüşme oldu. İran-Irak savaşı, bölgesel sorunlar ve bu arada Kıbrıs konusu üzerinde de duruldu. Bu ilk görüşmedir. Önümüzdeki dönemde yeniden Ankara'da görüşme umudunu taşıyorum."**

Genel Sekreter'in önceki gün

(Arkası Sa.6, Sü.4'de)

İSLAM ZİRVESİNDEN NOTLAR

İslam âleminin kalbi çelişkiler kentinde atıyor

YALÇIN DOĞAN

KAZABLANKA — Dağlık bölge süzülerek Atlas Okyanusu ile buluşuyor. Denize kavuştuğu yerde de, dünyanın en çelişkili kentlerinden biri yükseliyor. Aslında, bazen de alçalıyor, denebilir.

Kazablanka tam çelişkiler kenti. Örneğin İslam Doruk Toplantısı nedeniyle konuk devlet ve hükümet başkanlarına ayrılan **"villalar"** dünyanın ancak

(Arkası Sa.7, Sü.7'de)

Evren'in başkan yardımcısı seçilmesi anlamlı oldu

CENGİZ ÇANDAR

KAZABLANKA— Türkiye için, İslam dünyasının Atlantik Okyanusu ile buluştuğu en batı noktasında yapılan 4. İslam Zirvesinin çarpıcı olayı, Cumhurbaşkanı **Kenan Evren'in** zirve oturumlarının başkan yardımcılığına seçilmesi oldu. İslam Konferansı örgütü geleneğine göre, zirve oturum başkanlığını ev sahibi ülkenin Devlet Başkanı üstlenir. Zirve Başkanı, aynı za-

(Arkası Sa.6, Sü.7'de)

"ÇOK OLUMLU" — Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu (sağda), ABD'li meslektaşıyla hem uluslararası sorunları hem de Türk-ABD ilişkilerini konuştu. Halefoğlu-Shultz görüşmesinin "çok olumlu" geçtiği bildirildi. *(Fotoğraf: AP-a.a.)*

Halefoğlu ile Shultz kahvaltı yaptı

Silahsızlanma Konferansı dün başladı. Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'nun konferanstan önce ABD Dışişleri Bakanı Shultz ile yaptığı görüşmede özellikle Amerikan yardımı ve Kıbrıs konusu üzerinde durulduğu bildirildi.

***ABD** Dışişleri Bakanı, konferansta yaptığı konuşmada Sovyetler Birliği'ne gerginliğin azaltılması için 6 maddelik yeni bir plan sundu.*

SEDAT ERGİN

STOCKHOLM — 35 ülkenin katıldığı **"Avrupa'da Güven ve Güvenliği Sağlayıcı Önlemler ve Silahsızlanma Konferansı"** dondurucu bir soğuğun hüküm sürdüğü İsveç'in başkenti Stockholm'de dün çalışmalara başladı.

Türkiye'yi temsilen konferansa katılan Dışişleri Bakanı **Vahit Halefoğlu**, dün sabah kahvaltısında ABD Dışişleri Bakanı **George Shultz**'la bir araya gelerek görüştü. İki bakan arasındaki görüşmede özellikle Amerikan yardımı üzerinde durulduğu bildirildi. Halefoğlu Türkiye'nin bu konudaki görüşlerini meslektaşına ayrıntılı bir biçimde izah ederken Shultz da ABD yönetiminin karşı karşıya bulunduğu güçlüklere rağmen yardımlar konusunda [illegible] ifade etti ve ülkesinin Türkiye ile olan ilişkilerine verdiği önemi dile getirdi. Bakan bu arada Türkiye'deki demokratik gelişmenin ABD'de yarattığı olumlu havaya da değindi. Yaklaşık bir saat süren ve iki bakanın çalışma arkadaşlarının da katıldığı kahvaltıda Kıbrıs sorununun çözüme kavuşturulması temennisi dile getirildi. Konferansın uluslararası gerginliği yumuşatan önemli bir adım olduğu hususunda görüş birliğinde olan bakanların ayrıca bölgesel ve uluslararası konularla Doğu-Batı ilişkilerini de gözden geçirdik.

(Arkası Sa.11, Sü.1'de)

Yerel Seçim Yasası Meclis'ten geçti

***Calp:** Yasa'yı inceleyeceğiz, gerekirse Anayasa Mahkemesi'ne başvuracağız.*

***Özal:** Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı'na yasayı onaylama yetkisi vermiştir, yasa bir iki gün içinde onaylanıp yürürlüğe girecektir.*

***MDP**'liler, HP isterse Anayasa Mahkemesi'ne başvurma dilekçesine imza koyabiliriz.*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Yerel seçimlerin 25 martta yapılmasını öngören yasa meclis genel kurulunda dün 7,5 saat süren görüşmelerden sonra 112'ye karşı 208 oyla kabul edildi.

HP genel Başkanı **Necdet Calp**, yasanın ANAP'lıların oylarıyla kabul edilmesinden sonra yaptığı açıklamada **"yasayı inceleyeceğiz, gerekirse anayasa mahkemesine başvuracağız"** dedi. MDP'liler de HP [illegible] Anayasa'ya başvurma dilekçesine imza koyacaklarını söylediler.

Başbakan **Turgut Özal** ise yasanın kabulünden sonra yaptığı konuşmada Cumhurbaşkanının Meclis Başkanına bu yasayı onaylama yetkisi verdiğini belirterek, **"sanıyorum yasa bir iki gün içinde onaylanıp yürürlüğe girecektir"** biçiminde konuştu.

[illegible]

ANAP'lı üyelerin çoğunluğuyla [illegible] HP ve MDP milletvekilleri 2880 sayılı Kanun [illegible]

[illegible]

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Tekelleşme...

Anayasa'nın 167. maddesinde *"Piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi"* önlemek amacıyla devletçe önlemler alınacağı belirtiliyor. Aynı madde dış ticaretin ülke ekonomisinin yararına olmak üzere düzenlenmesi amacıyla vergi ve benzeri yükümlülükler koyma ya da kaldırma konusunda Bakanlar Kurulu'na yetki verileceğini de öngörüyor.

Bakanlar Kurulu'na bu konuda yetki veren bir yasanın hazırlanmakta olduğunu da öğrenmiş bulunuyoruz. Merakımız şu

— Bu yasada tekelleşme nasıl tanımlanacaktır?

ANAP hükümetinin ekonomik önlemler paketinde *"serbest rekabeti"* kaldırıcı ve tekelleşmeyi güçlendirici kararlar bulunuyor. Bu önlemler, anayasanın tekelleşmeyi yasaklayan hükmü ile nasıl bağdaşacaktır? Ve hazırlanmakta olan yetki yasası "tekelleşme" diye neyi yasaklayacaktır?

"İhracatı teşvik kararnamesi" çok açık biçimde küçük dışsatım şirketlerini devreden çıkarıcı, buna karşılık büyük dış-

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

OLUR ŞEY DEĞİL
NADİR NADİ
2. baskı

Cumhuriyet
60. Yıl; Sayı: 21336 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 21 Ocak 1984 Cumartesi

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

İşadamları arasında fraksiyon çatışması

BİRİNCİ KANAT

Halit Narin: Sanayici neden ikinci plana itiliyor? Türkiye'yi birkaç ihracat şirketi mi kurtaracak?

İKİNCİ KANAT

Şarık Tara: Pek çok sanayicinin ihracat şirketi de var. Hepimiz özel sektörüz. Sanayici - ihracatçı ayrımı niye?

BİRİNCİ KANAT

Selçuk Yaşar: Benim de büyük ihracat şirketim var, ama ben Halit Narin'den yanayım. Ayrıcalıklar kıskançlık ve bölünme yaratacak, rencide edici etki yapacaktır.

ORTA YOL

Ali Koçman Tarihi sorumluluğumuz var. Savunduğumuz düzenle önümüze gelen arasında benzerlik varsa, ama kişisel menfaatlerimizle çatışıyorsa buna ayak uydurabilme olgunluğunu göstereceğiz. Farklılıklar arzediyorsa tenkit edeceğiz.

MERAL TAMER

Büyük sermayenin üst örgütü TÜSİAD Genel Kurulu'nda iki bakan, Erdem ve Arıkan, "kaygılı sanayiciler grubu"nun yüreğine su serpemedi. "Biz hükümet olarak sizlerle aramızda bir ideolojik fark olmadığını sanıyoruz" diyen Arıkan "daha fazla vergi verme" çağrısında bulundu.

Büyük sermayenin üst kuruluşu olan Türk Sanayici ve İşadamları Derneği TÜSİAD'ın dünkü Genel Kurulu, işadamları arasında fraksiyon çatışmasına dönüştü. Büyük ihracatçı şirketlere sağlanan desteklere karşı olan sanayici ve bazı ihracatçılar bu yöndeki kararları eleştirirken, büyük ihracatçı kuruluşların temsilcileri de kendilerini savundular.

İşadamlarının kendi içlerindeki ve hükümetle olan uyumsuzluklarının ön plana çıktığı TÜSİAD Genel Kurulu'na katılan Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem ve Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, "hükümet programının sanayicilerin çıkarlarına ters düşmediğini" özenle vurgulamalarına rağmen, sanayicilerin yüreklerine su serpemediler. Çünkü Arıkan büyük sermayeyi daha fazla vergi vermeye çağırırken; Erdem, enflasyon

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

AĞIR TOPLAR — TÜSİAD Genel Kurulu'nda ekonominin yönetiminde ikinci isim olan Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem, Sanayi eski Bakanlarından Şahap Kocatopçu, Rahmi Koç ve İstanbul Ticaret Odası Başkanı Nuh Kuşçulu bir arada. (Fotoğraf: ALİ ALAKUŞ)

TÜSİAD'da ne oluyor?

OSMAN ULAGAY

TÜSİAD'ın dünkü Genel Kurulu birçok bakımdan ilginçti. Bir yandan dernek üyelerinin bir bölümünün hükümetin kararlarından ve genel yaklaşımından duyduğu huzursuzluk su yüzüne çıkıyor, diğer yandan bu huzursuzluğun hükümeti de huzursuz ettiği anlaşılıyordu. Özal hükümetinin yaklaşımıyla özel sektörün "büyükleri" arasına sanki bir çit çekilmiş, yeni bir oyuna başlar gibi çitin her iki yanında yerlerini alın denmişti. Kulaktan kulağa söylenenlere göre bu saflaşma yönetim kurulu seçimi öncesinde TÜSİAD kulisine de yansımış ve son güne kadar yeni yönetim kurulu için yapılan

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

TÜSİAD "sürpriz modeli"ne karşı

TÜSİAD'IN YAYINLADIĞI 1984 RAPORU'NDA "GİZLİCE HAZIRLANAN ŞAŞIRTICI ÖNLEMLER DEVRİ ARTIK KAPANMALI" DENİLDİ.

Haberi 8. Sayfada

4. İslam Zirvesi sona erdi

Mısır 5 yıl sonra İslam dünyasında

CENGİZ ÇANDAR

KAZABLANKA — Türkiye'de saatler 20 ocak 1984 cuma günü 01.15'i gösterdiği sıralarda, Fas'ta 10.15'i ve tarih değişmemişti. İşte, bu sırada İslam Konferansı Örgütü'nün bugüne dek yaşadığı en çekişmeli Zirve Toplantısı'nın kapanış oturumu açıldı. Zirve'nin kararlarını okuyan Fas Dışişleri Bakanı Abdulvahid Belekziz'in ağzından en çok Mısır konusunda ne çıkacağı merak ediliyordu. Ve, evet, Mısır 5 yıllık bir aradan sonra, İslam dünyasının siyasi saflarına geri döndü.

Zirve'nin 4. gün oturumu, Kıbrıs davası açısından da hareketli geçti. KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Kazablanka ya da Arapça adıyla Dar El-Bayda Zirvesi kürsüsüne 15 yıllık bir aradan sonra ilk kez çıkıp konuştu. Dakka'da aralık 1983'te Dışişleri Bakanları Konferansı'nda alınan kararı teyit eden bir pasaj, Kazablanka nihai bildirisine de girdi. Denktaş, dün sabaha karşı kendisiyle yaptığımız telefon konuşmasında 1969'da Rabat'ta yapılan ilk İslam Zirvesi'nde konuştuğunu, 1974 Lahor ve 1981 Taif Zirvelerinde konuşmadığını, Kazablanka sonuçlarından memnun olduğunu söyledi.

Bu arada, Kral 2. Hasan, Zirve'nin kapanış konuşmasını yaparken, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in İslam Konferansı Örgütü Genel Sekreterliği'ne bağlı ve 7 komiteden biri olan İktisadi ve Ticari Komite'nin başkanlığına getirildiğini açıkladı.

Zirve, Fas Dışişleri Bakanı Dr. Belekziz'in kararları açıklamasından sonra, Fas Kralı 2. Hasan'ın kapanış konuşmasını dinledi. Kral 2. Hasan'ın ardından Afrika Grubu İslam Ülkeleri adına Komor Adaları Cumhurbaşkanı Ahmet Abdullah ile Asya Grubu İslam Ülkeleri adına Pakistan Cumhurbaşkanı Ziya Ül-Hak konuştu ve saat 11.23 (TSİ 02) dolaylarında Kazablanka Zirvesi de tarih kayıtlarına geçti.

Zirve'nin son gününde, sabahtan Fas'ı terk etmiş olan Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Tunus Cumhurbaşkanı Habib Burgiba, Sudan Cumhurbaşkanı Cafer Numeyri, Cibuti Cumhurbaşkanı Hasan Guled, Nijer Cumhurbaşkanı Seyni Kunçe, Endonezya Cumhurbaşkanı Yardımcısı Kusumah ve Brunei Sultanı bulunmayorlardı.

Mısır'ın geri dönüş tartışmaları Gine, Pakistan ve Suriye tarafından oluşturulan Redaksiyon Komitesi'nde de çözüme bağlanamadı. Bunun üzerine, dün saat 12'de başlayan ve 9 saat süren oturumda gizli oylama yoluyla karar alınmasına gidildi. İslam Zirveleri geleneğinde pek rastlanmayan bu uygulama sonucunda, 32 oy Mısır'ın geri dönüşünden yana çıktı. Güney Yemen tam oylama sırasında salonu terk ederek oy kullanmadı. 3 oy beyaz, yani çekimser kullanıldı. Suriye, Libya, Cezayir, Tunus, Lübnan ve Yukarı Volta oturumda bulundukları halde oy kullanmadılar. Böylece, Mısır tek bir red oyu almadan 32 oy toplayarak, İslam Konferansı Örgütü saflarına yeniden dahil edilmiş oldu.

Oylama sırasında Suriye Heyet Başkanı, Dışişleri Bakanı Abdulhalim Haddam de Libya Heyet Başkanı Abdusselam Callud'un salonda bulunmadıkları gözlendi. Callud, AFP'ye bir demeç vererek Zirve'yi "Amerikan oyunu" olarak suçladı ve Arafat'a çattı.

Kazablanka 4. İslam Zirvesi'nin maraton halindeki son oturumunda oturuma başkanlık eden Fas Kralı 2. Hasan, Afgan mücahit örgütlerinin 7'sinin de sözcü olarak atadıkları Prof. Burhanettin Rabbani'ye ve KKTC Devlet Başkanı Rauf Denktaş'a söz vereceğini açıkladı. Kral, bu açıklamasını yaptıktan sonra Mısır'la

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

ZİRVE'NİN GETİRDİKLERİ

Kenan Evren, Örgüt'ün en önemli komitelerinden biri olan İktisadi ve Ticari Komite'nin başkanı oldu.

Denktaş'ı, konuşmasından sonra kutlayanlar arasında Pakistan ve Gine Cumhurbaşkanları, Suudi Arabistan Kralı, Malezya Başbakanı, Endonezya ve Maldiv heyet başkanları da bulunuyordu.

Mısır'ın geri dönmesinin hiç ret oyu olmadan 32 oyla kabul edilmesi Suriye ve Libya'nın tecridi olarak değerlendiriliyor.

Kıbrıs konusunda alınan kararda önceki kararlar teyit ediliyor, Kıbrıslı Türklerin Kıbrıslı Rumlarla eşit haklara sahip olması gerektiği vurgulanıyor.

Dış politikada etkinlik

Amatör Bakan ve dışa yönelen Cumhurbaşkanı

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Yeni Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'nun dışarda bıraktığı izlenim henüz işe ısınmadığını gösteriyor. Hatta o kadar ki, İslam Ülkeleri Dışişleri Bakanları Toplantısı'na Halefoğlu katıldığı halde, herkes hala İlter Türkmen'den söz ediyor ve Türkmen'i arıyor.

Halefoğlu'nun yarattığı bu izlenim ya da görünümde kendisinin söylediği birkaç sözün de ayrı payı var. Örneğin, bir konuşmasında, kendisine soru yönelten bir yabancı gazeteciye "Ben amatörüm" karşılığını veriyor. Bir başka yabancı gazeteciye Kazablanka'da "Size bu sorunun karşılığını Dışişleri Bakanlığı sözcüsü verebilir" diyor. Yabancı meslektaş "Sözcünüzün telefonunu rica edebilir miyim?" diye üsteleyince, Bakan Halefoğlu "Kendisi şu anda Ankara'da" yanıtını veriyor. Yani, yabancı gazeteci bir sorusuna yanıt alabilmek için Kazablanka'dan Ankara'yı arayacak!.. Dışişleri Bakanı'nın önerisi bu.

Baştan beri bilinen bir gerçek var. Özal Hükümeti'nin en zayıf olduğu alan Dışişleri. Yeni hükümet Dışişleri dosyalarına şu an pek egemen değil. Hükümete getirdikleri bakan da "amatör" olunca, dış dünya ile ilişkilerde ister istemez güçlükler doğabilir.

Yeni Anayasa "Yürütmenin başında bulunan" Cumhurbaşkanına büyük yetkiler tanıyor. İslam Konferansı Doruk Toplantısı'ndan sonra, bizim görebildiğimiz kadarıyla, Cumhurbaşkanı Evren söz konusu yetkilerini dış politika alanında çok rahat ve en geniş biçimde kullanacak. Hatta, bu kullanım sadece Türkiye'nin doğru-

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

Daha ucuz yabancı mal operasyonu

İTHALATIN GÖZDELERİ

1. *Sigara,* **2.** *Deterjan,* **3.** *Matbaa mürekkebi,* **4.** *Mukavva,* **5.** *Dikiş makinesi,* **6.** *Buzdolabı,* **7.** *Şofben,* **8.** *Sigara kâğıdı,* **9.** *Margarin,* **10.** *Soya.*

KENAN MORTAN

ANKARA — İthalat rejiminde değişiklik yapan yeni Bakanlar Kurulu Kararnamesi'yle ithal ikamesine dayalı sanayiye yeni zorlamalar getirildi. Üretim ve pazarlama yapısı itibarıyla fiili tekel olan şirketlerin ürünleri için ithalat büyük oranda kolaylaştırıldı.

Mal kalemlerine göre yapılan analizde değişiklikler şu şekilde ortaya çıktı:

Sigara: Gümrük vergisi yüzde 100'den yüzde 25'e düşürülürken, yüzde 50 olan istihsal vergisi ve paket başına 30 cent olan fon kaldırıldı. Halen sigara ithaline iki şirket ilgi duyuyor. Bunlardan ilki Koç Holding'in temsilcilik yaptığı Rothmans, ikincisiyse Marlboro için Sabancı Holding.

Matbaa mürekkebi: Türkiye'de en büyük üreticisi, Yaşar Holding'e bağlı DYO Boya Fabrikaları. Bu malda gümrük vergisi yüzde 30'dan yüzde 20'ye düşürülerek matbaa mürekkebi ithali cazip hale getirildi.

Mukavva: Gümrük vergisi yüzde 25 iken, tümüyle kaldırılan mukavva, Türkiye'de iki şirket tarafından üretiliyor ve bunların en büyüğü Yaşar Holding'e bağlı Viking Kâğıt Fabrikası.

Deterjan: Gümrük vergisi yüzde 18'den yüzde 8'e düşürülen deterjanda halen üç firma ana üretici olarak yer alıyor. Ancak, bunların içinde en büyüğü Yapı Kredi Bankası'nın büyük bir ortaklığı bulunan Turyağ A.Ş. Halen deterjan hammaddesinin dünya fiyatları düştüğünden özellikle deterjan üretiminin ucuzlaması nedeniyle bu alanda üretim yapan çokuluslu şirketlerin fiyatta indirim (damping) yaparak, bu ürünü Türkiye'ye satmaları son derece kolaylaşmış oldu.

Dikiş Makineleri: Singer'in Türkiye içindeki paylarını satmasından sonra yeniden atılım içine giren dikiş makineleri üretimi, Türkiye içinde bir tek grup tarafından yapılıyor. Burada da gümrük vergisi yüzde 45'e düşürülerek ithalat kolaylaştırıldı.

Sigara kâğıdı: İthalat kararnamesinin ilk yazımında söz konusu sigara kâğıtları kurum belirtilmeksizin ithaline izin verilmişti. Karar bu nedenle ilk günlerde Türkiye içinde kısa zamanda yabancı sigara üretimine izin verileceği şeklinde yorumlandı. Ancak yeni kararnamede sigara kâğıdı ithal izni sadece Tekel'e bırakıldı ve bu konuda yüzde 35 olarak uygulanan gümrük vergisi yüzde 25'e düşürüldü.

Beyaz mallar: Halen Türkiye'de ana üretimi iki şirket, Arçelik ve AEG tarafından gerçekleştirilen buzdolabında, daha önceki 29 aralık kararnamesiyle çok kolaylaştırılmış bulunan ithalat, istihsal vergisinin yüzde 18'den yüzde 6'ya düşürülmesiyle daha da kolay hale geldi. Şofbende de aynı üretim yapısı korunurken, burada da ithalat kolaylaştırıldı.

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

— *Benim oğlum şimdi İsviçre mamasını yiyecek... Büyüyüp Japon bisikletiyle oynayacak... Amerikan okullarına gidecek de İngiliz kumaşıyla giyinip İtalyan kravatlar takacak... Fransız sevgiliyle gezecek de babasının işine geçip Alman otomobiline binecek... Sonra da Güney Kore ekonomisini seçip oyunu Turgut amcasına verecek...*

Kim Sınıfta Kalacak?

Brezilya, Arjantin ve Şili... Askeri rejimler... İlk bir iki yıl parlak sonuçlar veren ekonomik bir model... Ve arkasından, patlayan enflasyonla birlikte gelen tam bir ekonomik çöküntü... Yeniden sancılı siyasal dönüşümler... Ve çözümsüzlüğün kıskacında sürekli bunalan kitleler...

Sorumlu kim?

Ekonomik modelin kendisi mi?.. Modeli, sonuna dek, tüm kurallarıyla uygulamaktan kaçınan siyasal iktidarlar mı? Kısa vadeli çıkarlarının kör güdümünde modeli yozlaştıran işadamları mı?

Bu soruların karşılıkları dünyada olduğu gibi Türkiye'de de özellikle 24 ocak 1980'den beri tartışılıyor.

Bir yanda, bu ekonomik modelin özellikle gelişmekte olan ülkelerde büyümeyi dışladığı için çıkar yol olmadığını, diktatör rejimlere yol açtığını savunanlar var.

Diğer yanda, "serbest piyasa ekonomisi"ni yerleştirme açısından bu modelin "tek yol" olduğunu, çöküntülerin bu modelden sapmalar nedeniyle ortaya çıktığını öne sürenler var.

Kısa adı TÜSİAD olan Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği'nin Yönetim Kurulu Başkanı Ali Koçman'ın ikinci grupta yer aldığı

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

Devlet yeni işçi almayacak, iç transfer yapacak

Boş olan kadrolara atamalar Başbakanlığın iznine bağlandı. Yeni personel alınmaması öngörülürken, kuruluşlar arasında işçilerin kaydırılması benimseniyor.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca dün yayınlanan tebliğe göre, 31 aralık tarihi itibariyle boşalan ya da bu tarihten sonra boşalmış olan memur kadrolarına atama yapılması Başbakanlığın iznine bağlandı. Ayrıca kamu kuruluşlarında yeni sürekli işçi kadrolarının vize edilmesi de yasaklandı.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca dünkü Resmi Gazete'de yayınlanan, "1984 mali yılı bütçe uygulama talimatı"nda, kuruluşların teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararnamelerinde ayrıca hüküm bulunması halinde, bakanlıklar adına, bu hükümlerde belirtilen kayıt ve şartlarla memur kadrosu ihdas edilebileceği ve mevcut kadrolarında sınıf, unvan ve derece değişikliği yapılabileceği öngörüldü.

Yapılan yeni düzenlemeler nedeniyle örgüt yapıları değişen, bünyelerine yeni birimler eklenen kuruluşların var olan kadrolarında, bu birimlerin işlerliğini sağlamak amacıyla ilgili kurumun isteminı, Devlet Personel Dairesi ve Maliye Bakanlığı'nın görüşü üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile memurların unvan, sınıf ve derecelerinde değişiklik yapılabilecek.

İl Özel İdareleri, belediyeler

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Gölge bakan Moskova'ya gitti

Sovyetler'e ekonomik açılma gezisi başladı

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Prof. Dr. Ekrem Pakdemirli, SSCB ile ikili ekonomik görüşmelere katılmak üzere dün Moskova'ya gitti.

Prof. Pakdemirli, hareketinden önce yaptığı açıklamada, yürürlüğe konulan yeni dış ticaret rejiminden sonra ilk dış seyahatini SSCB'ye yaptığını belirterek, bu gezinin amacının 1937 yılında iki ülke arasında imzalanan bir anlaşmaya göre yürütülmekte olan ticaret hacmini daha arttırmak olduğunu söyledi. Pakde-

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

NASIR VE SEDAT'LA 7 YIL
Büyükelçi SEMİH GÜNVER'in MISIR anıları
Pazartesi Cumhuriyet'te

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

İlaç Sorun Olacak...

Yeni ithalat rejimi, ilacı yeniden bir sorun haline getirecek mi? "Getirecek" diyen uzmanlar bu konuda çok kesin konuşuyorlar.

Dilerseniz uzmanlara danışarak oluşturduğumuz konuyu, çok kaba çizgilerle de olsa, kısaca özetleyelim:

29 aralık 1983 tarihli ithalat rejimi 17. maddesinde "İlaç ve hammaddesinin üretiminde kullanılan maddeler ile müstahzar ilaçların ithalattan önce ve sonra kalite yönünden denetimi"nin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından yapılacağı belirtilmektedir.

1980 yılı ithalat rejiminin ise ilaç ve hammaddesinin yalnızca "kalite yönünden" değil, aynı zamanda "fiyat ve miktar" yönünden de denetlenmesi öngörülmekteydi. Şimdi, Bakanlık bu yeni ithalat rejimi ile ilaç ve hammaddesini "fi-

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Avrupa Konseyi Başkanı geliyor

Pazartesi Ankara'ya gelecek olan Ahrens HP, MDP, SODEP ve DYP liderleriyle de görüşecek.

STRASBOURG - ANKARA, (AP/ANKA) — Avrupa Konseyi Danışma Meclisi Siyasal Komitesi, Başbakan Turgut Özal ile doğrudan görüşmesi için Avrupa Konseyi Parlamenterosu Başkanı Karl Ahrens'i Ankara'ya göndermeye karar verdi. Pazartesi Ankara'ya gelecek olan Ahrens, Başbakan Turgut Özal, TBMM Başkanı Necmettin Karaduman ile ve ayrıca MDP, HP, SODEP ve DYP liderleriyle de temaslarda bulunacak.

Ahrens'in ziyaretinin başlıca

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

BATILI HÜKÜMETLER, TÜRKİYE'NİN AVRUPA'DAKİ YERİNİ ALMASINDAN YANA

Haberi 12. Sayfada

Gıda zammı Fas'ı da karıştırdı: 30'dan fazla ölü var

RABAT (THA-a.a.) — Tunus'ta ekmek fiyatlarına yapılan zammın karışıklıklara yol açmasından sonra, bu kez de Fas'ta gıda maddelerine yapılan zam kanlı gösterilere neden oldu, ölü sayısı hakkında çelişkili bilgiler gelirken, BBC Radyosu olaylarda 30'dan fazla kişinin öldüğünü, yüzlerce yaralı olduğunu

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Düşünce Tekele Alınamaz

OKTAY AKBAL — *18 ocak*

Bir gazete kesiği elime geçti. Tutucu bir yazara göre: *"Türlü korkular, güvenmezlikler ve baskılar Türk aydınını çekingen, iki yüzlü, dilsiz, hatta riyakâr"* yapmış.. Bu savı ileri atan kişi şöyle ekliyor: *"Hepimiz yerine, zamanına, adaletin daima yanılabileceğine ve zülfiyare göre yazıyor, konuşuyorduk, inancımızı, düşüncemizi açıkça ifade etmemizin ne devletçe ne milletçe bir garantisi olabilirdi. Bugün suç sayılmayan bile, yarın bir iktidar değiştiğinde veya muhbirler çoğaldığında suç sayılabilirdi."*

Gerçekten de Türkiye'mizde gerek tek parti, gerek çok parti, gerek sivil, gerek asker yönetimler altında gerçek bir düşünce özgürlüğü, bir basın özgürlüğü bir türlü yerleşemedi. Basına, düşünceye saygılı olduğunu kürsülerde bağırarak açıklayanlar bile, işbaşına gelir gelmez *'kendi'* görüşlerine, kendi çıkarlarına aykırı gördükleri kişileri türlü yollardan baskı altına almaya, yazıya, söze kayıtlar koymaya kalkıştılar. Örnekleri pek çok!

Bu yazar hepimizin katılacağı şu sözleri yazmaktan kaçınmamış: *"Daha acısı Türkiye'de fikir hâlâ bir suçtu. Hatta 'fikir suçu', sırasında en ağır cürümdü. Fikirler, düşüncenin doğru veya yanlışlığına değil de ideolojilere, belli çıkarlara ve çıkarların oluşturduğu 'resmi' görüşe göre yargılanıyor, başlara türlü işler açılıyordu."* şimdi de bu yazarın şu sözlerini dikkatle dinleyin: *"Fikir adamı, aydın geçinenler de birbirlerine hiç saygı duymuyorlar, birbirlerini hayınlıkla suçluyorlar, karşı düşüncenin yanlış, tutarsız, eksik yanlarını ortaya koymaktansa onu aşağılatmak veya fikir adamını mahvedecek ihbarlar yapmak "ilerici" bir tutum sayılıyor."*

Ben kişileri değil düşünceleri ele almayı gerekli görürüm. Bu satırları Ali ya da Veli yazmış, önemli değildir. Bir düşüncenin, bir görüşün doğru ya da yanlış olmasıdır önemli olan. Bir *'doğru'*nun eksiklerini, sapmalarını belirtmek bir görevdir. Karşılıklı tartışmak, sorunları aydınlığa çıkarmak, çözüm yolları aramak gereklidir. Bilinçli kişi, aydınlıklar getirir; aydınlıkları yaygınlaştırır. Bu da, hoşgörüyle, içtenlikli tartışmalarla, konuların üstünde kafa yormakla olur. Ama yalnız benim dediğim doğrudur, benim düşüncem eksiksizdir, ama karşımdakilerin her dediği yanlıştır, hatta yurt düşmanlığı, şu ya da bu ideolojiden yana olmaktır, diyenler 'aydın' niteliklerinden yoksun sayılırlar.

Yazısından parçalar aldığım, bir bölük düşüncesine de katıldığım bu yazarın geçmiş yıllarda yayımladığı yazılara bir göz atarsak ne görürüz: "Yalnız benim dediğim doğrudur, başkalarınınki yanlıştır" kesinliği; yalnız bu kadar da değil "bana karşı çıkanlar, Türk ulusunun düşmanlarıdır, solculardır", suçlamaları, kışkırtmaları!... Bu gibi tutucu kişilerin düşünce özgürlüğünden anladıkları, yalnız kendi düşüncelerinin tam bir serbestlikle yazılması, yayılması, benimsemesidir. Karşı görüştekiler susturulmalı, hapislere atılmalı, ama tutucu, sağcı, gerici niyetleri, hesapları içeren görüşlerin, düşüncelerin propagandası açık açık yapılmalıdır. Çünkü yurtseverlik, milliyetçilik tekelleri altındadır. Ama siz Atatürk devrimi, insan hakları, sosyal eşitlik, ezilen halkları kurtarmak, savunmak dediniz mi; gerçek özgürlüklerin neler olduğunu anlatmak istediniz mi en ağır cezalara çarptırılacaksınız!.. Bağnaz yazarların, kişilerin, politikacıların fikir özgürlüğünden anladıkları budur.

30 ocak

Evet, fikir suçu diye bir şey yoktur, olmamalıdır. Uygar toplumlarda düşüncesinden ötürü tutuklanma, hapse atılma olayları görülmez. Fikir özgürlüğü olmayan toplumlarda kimi insanlar gerçek görüşlerini belirtmekten kaçınıp riyakârlık, iki yüzlülük ederler. Etmişlerdir, etmektedirler. Ama böyle davranmayan yazarlar da vardır. Her şeyi göze alarak gerçek düşüncelerini, ulus yararına görüşlerini gazete sütunlarında, kürsülerde, kitaplarda savunmaktan kaçınmazlar.

Riyakârca yazı yazanlar, hem de bunu çekinmeden açıklayanlar, *'fikir özgürlüğü'*nü savunmaya başlamışlarsa, bu davranışlarında içtenlik, dürüstlük aranır mı? Bu gibi kişiler, 'fikir özgürlüğü' derken yalnızca kendi görüş ve düşüncelerini savunmak hakkını belirtmektedirler, bunu anlamak o kadar zor değildir.

Uygar bir toplumda değişik görüşler, düşünüşler yan yana yaşayabilmelidirler. Yanlış, bilimsel

gerçeklere aykırı, çağdışı görüşler, düşünceler er geç yıkılır gider, benimsenmez çağdışı, gerici düşüncelerden korkmak gereksizdir. Varsın özgürlük içinde düşüncelerini belirtsinler — riyakârlıklara kendilerini kaptırmasınlar, ama kendileri gibi düşünmeyenlerin de fikir özgürlüğünden yararlanmalarını türlü kara çalmalarla önlemeye kalkışmasınlar. Hele çirkin ihbarcılıklara başvurmasınlar. Düşünce özgürlüğü, düşünceyi tekele almamakla gerçekleşir.

Kim Sınıfta Kalacak?

HASAN CEMAL — *21 ocak*

Brezilya, Arjantin ve Şili... Askeri rejimler... İlk bir iki yıl pırıltılı sonuçlar veren ekonomik bir model... Ve arkasından, patlayan enflasyonla birlikte gelen tam bir ekonomik çöküntü... Yeniden sancılı siyasal dönüşümler... Ve çözümsüzlüğün kıskacında sürekli bunalan kitleler...

Sorumlu kim?..

Ekonomik modelin kendisi mi?.. Modeli, sonuna dek, tüm kurallarıyla uygulamaktan kaçınan siyasal iktidarlar mı?.. Kısa vadeli çıkarlarının kör güdümünde modeli yozlaştıran işadamları mı?..

Bu soruların karşılıkları dünyada olduğu gibi Türkiye'de de özellikle 24 Ocak 1980'den beri tartışılıyor.

Bir yanda; bu ekonomik modelin özellikle gelişmekte olan ülkelerde büyümeyi dışladığı için çıkar yol olmadığını, otoriter rejimlere yol açtığını savunanlar var.

Diğer yanda; *"serbest piyasa ekonomisi"*ni yerleştirme açısından bu modelin *"tek yol"* olduğunu, çöküntülerin bu modelden sapmalar nedeniyle ortaya çıktığını öne sürenler var...

Kısa adı *TÜSİAD* olan Türk Sanayicileri ve İş Adamları Demeği'nin Yönetim Kurulu Başkanı *Ali Koçman*'ın ikinci grupta yer aldığı anlaşılıyor.

Koçman, hem geçen haftaki *"İhracatın Sorunları"* konulu panelde, hem de dünkü TÜSİAD Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmalarda, çöküntülerden *"modelin kendisinin değil, onu sabırla uygulamayanlar"*ın sorumlu olduğunu savundu.

Koçman, *"İhracatın Sorunları"* panelindeki konuşmasında şöyle diyor:

"Brezilya, Arjantin ve Şili'de bu ekonomik modelin ilk yıllardaki başarılarını büyük ekonomik çöküş izledi. Enflasyon oranları fantastik rakamlara ulaşırken, ekonomik çöküşe paralel olarak bu üç ülke siyasal değişikliklere de sahne oldu. Bu tedbirler oralarda neden uygulanamadı? O ülkelerin işadamları sistemin başarısı için ne kadar gayret sarfetti? Bana göre, o ülkelerdeki uygulamaları 'geçici dönem' olarak değerlendiren ve o dönemden en fazla spekülatif kârı sağlamaya yönelen işadamları, ekonomik modelin başarısızlığının da baş sorumluları olmuşlar ve sonunda iflasla sonuçlanan modelin enkazı altında kalmışlardır."

Koçman'a göre, *"üç Latin Amerika ülkesinde işadamları sınıfta kalırken"* İngiltere'de durum farklı olmuştur:

"İngiltere'de işadamı ve özel sektör aynı ekonomik model karşısında sorumluluk içinde ve disiplinli davranmış ve bir yanda ekonomi rayına otururken, diğer yandan da Başbakan Thatcher yönetimi, İngiltere tarihinin en büyük seçim zaferini kazanmıştır."

Dün TÜSİAD Genel Kurulu'nu açarken yaptığı konuşmasında da Ali Koçman, aynı görüşü savunmuş ve *"Tarihi bir sorumluluk taşıdığımızı altını çizerek bir kere daha ifade etmek ihtiyacını duyuyoruz"* demiştir.

İlginçtir; Sayın Koçman, Özal hükümetinin uygulamaya çalıştığı modelle *"serbest piyasa ekonomisi"*ni özdeş kılıyor ve muhtemel bir ekonomik çöküşün modelden değil, modeli doğru dürüst uygulamayanlardan kaynaklanacağını öne sürüyor.

Pek aynı kanıda değiliz.

Bir kere, Özal'ın uygulamaya çalıştığı modeli, *"serbest piyasa ekonomisi"* açısından *"tek yol"* olarak görmek çok tartışma götürür.

İkincisi, Latin Amerika'da *"sınıfta kalan"* yalnızca işadamları değil, aynı zamanda ekonomik modelin ta kendisidir. Çöküntüye yol açanlar; modelden sapanlar değil, askeri yönetimlerin gölgesinde bu modeli uygulamaya çalışanlardır.

Üçüncüsü, İngiltere örneğindeki tutarsızlıktır. Çünkü, İngiltere gibi sanayileşmesini çoktan tamamlamış bir ülkenin ekonomik yapısı ile Latin Amerika'yı ya da Türkiye'yi karşılaştırmak, günlük deyişle, elmayla armudu toplamaya benzer.

İngiltere'de işsizliği göze alıp, parasal önlemleri uygulamaya soktuğunuz zaman ekonominin zaten mevcut olan çarkları dönmeye başlar. Dışsatım sıçrama kaydederken, onu destekleyen üretim artışı giderek büyümeyi harekete geçirir. Özetle, kurulu olan bir ekonomik mekanizma çalışmaya başlar. İngiltere'de olan da bir bakıma budur...

Ayrıca son bir noktayı unutmayalım lütfen: İngiltere örneğinde belli bir başarı varsa, Kuzey Denizi petrolünün bundaki payını gözden kaçırmayalım. Nitekim, TÜSİAD Genel Kurulu'nda dün bir konuşma yapan İngiltere'nin Ankara Büyükelçisi Mark Russel, bu gerçeğe işaret etmiş ve ödemeler dengesindeki fazlalıkta aslan payının Kuzey Denizi petrolüne ait olduğunu söylemiştir.

Latin Amerika ile Türkiye'deki ekonomik yapılar İngiltere'ninki ile karşılaştırılamaz herhalde. Bu yüzden, model uygulamalarının farklı farklı sonuçlar vermesi kaçınılmazdır.

Ali Koçman'ın Latin Amerika örneklerinde olduğu gibi ülkemizde de *"pırıltılı"* bir iki yılı, yüksek enflasyonlu bir çöküş dönemi izleyebilir mi dersiniz?..

Ödenmesi muhtemel bedeli gözümüzde canlandırmaya çalışınca, böyle bir gelişmeyi temenni etmiyoruz kesinlikle. Ama böyle bir çöküş önlenemezse, sadece bu modelin ateşli savunucuları değil, aynı zamanda modelin kendisi sınıfta kalmış olacaktır.

Amatör bakan ve dışa yönelen cumhurbaşkanı

YALÇIN DOĞAN — *21 ocak*

ANKARA — Yeni Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'nun dışarda bıraktığı izlenim henüz işe ısınmadığını gösteriyor. Hatta o kadar ki, İslam Ülkeleri Dışişleri Bakanları Toplantısı'na Halefoğlu katıldığı halde, herkes hâlâ İlter Türkmen'den söz ediyor ve Türkmen'i arıyor.

Halefoğlu'nun yarattığı bu izlenim ya da görünümde kendisinin söylediği birkaç sözün de ayrı payı var. Örneğin, bir konuşmasında, kendisine soru yönelten bir yabancı gazeteciye **"Ben amatörüm"** karşılığını veriyor. Bir başka yabancı gazeteciye Kazablanka'da **"Size bu sorunun karşılığını Dışişleri Bakanlığı sözcüsü verebilir"** diyor. Yabancı meslektaş **"Sözcünüzün telefonunu rica edebilir miyim?"** diye üsteleyince, Bakan Halefoğlu **"Kendisi şu anda Ankara'da"** yanıtını veriyor. Yani, yabancı gazeteci bir sorusuna yanıt alabilmek için Kazablanka'dan Ankara'yı arayacak!.. Dışişleri Bakanı'nın önerisi bu.

Baştan beri bilinen bir gerçek var. Özal Hükümeti'nin en zayıf olduğu alan Dışişleri. Yeni hükümet Dışişleri dosyalarına şu an pek egemen değil. Hükümete getirdikleri bakan da **"amatör"** olunca, dış dünya ile ilişkilerde ister istemez güçlükler doğabilir.

Yeni Anayasa **"yürütmenin başında bulunan"** Cumhurbaşkanına büyük yetkiler tanıyor. İslam Konferansı Doruk Toplantısı'ndan sonra, bizim görebildiğimiz kadarıyla, Cumhurbaşkanı Evren söz konusu yetkilerini dış politika alanında çok rahat ve en geniş biçimde kullanacak. Hatta, bu kullanım sadece Türkiye'nin doğrudan dış ilişkileriyle de ilgili kalmayacak. Örneğin, İran-Irak savaşının sona erdirilmesinde bir rol üstelenebilecek. İran-Irak savaşının sona ermesinde Türkiye'nin elbette çıkarı var. İki komşusunun kendi arasındaki savaşın sürmesi, Türkiye'yi elbette rahatsız eder. Savaşın son bulmasını Türkiye elbette ister. Kazablanka doruğundan sonra, Türkiye'nin Evren liderliğinde savaşın sona erdirilmesinde önemli katkılar sağlayabileceğini pek akıldan çıkarmamak gerek. Eğer koşullar olgunlaşır ve böyle bir ortama elverirse...

Cumhurbaşkanı Evren'in dış politikadaki etkinliği içerdeki politik koşulları etkiler mi?.. Herhangi bir değişiklik anlamında değil. Anayasanın verdiği yetkilerin yanı sıra, demokrasiye geçiş döneminin yaşanmakta olmasının yanı sıra, salt dış politikadaki zindeliği içerdeki etkinliğini arttırır mı?.. Bize göre, evet. Kazablanka'da gördüğümüz kadarıyla, Cumhurbaşkanı Evren dış politika ile özel olarak ilgileniyor. Anayasa'nın tanıdığı yetkilerden ayrı olarak, dış politikaya kişisel bir yakınlığı var. İlgisi ve yakınlığı, anayasal yetkileriyle birleşince, önümüzdeki dönemde Cumhurbaşkanı'nın dış politika sorunlarında ağırlığını eylemsel kararlara dönüştürmesini beklemek, pek yanıltıcı olmasa gerek. İç politika açısından bunun anlamı şu: Özal Hükümeti dış politikada Evren'in gölgesinde kalabilir. Dış politikadaki etkinliği, anayasal yetkileri ile birleşince, yurt içinde de uzun yıllardır pek görülmeyen **"etkin bir Cumhurbaşkanı"**'nı izleyebiliriz...

Mısır, 5 yıl sonra İslam dünyasında

CENGİZ ÇANDAR — *21 ocak*

KAZABLANKA — Türkiye'de saatler 20 Ocak 1984 cuma günü 01.15'i gösterdiği sıralarda, Fas'ta 10.15'ti ve tarih değişmemişti. İşte, bu sırada İslam Konferansı Örgütü'nün bugüne dek yaşadığı en çekişmeli zirve toplantısının kapanış oturumu açıldı. Zirvenin kararlarını okuyan Fas Dışişleri Bakanı **Abdülvahid Belekziz**'in ağzından en çok Mısır konusunda ne çıkacağı merak ediliyordu. Ve, evet. Mısır, 5 yıllık bir aradan sonra, İslam dünyasının siyasi saflarına geri döndü.

Zirvenin 4. gün oturumu, Kıbrıs davası açısından da hareketli geçti. KKTC Cumhurbaşkanı **Rauf Denktaş**, Kazablanka ya da Arapça adıyla Dar El-Bayda Zirvesi kürsüsüne 15 yıllık bir aradan sonra ilk kez çıkıp konuştu. Dakka'da aralık 1983'te Dışişleri Bakanları Konferansı'nda alınan kararı teyit eden bir pasaj, Kazablanka nihai bildirisine de girdi. Denktaş, dün sabaha karşı kendisiyle yaptığımız telefon konuşmasında, 1969'da Rabat'ta yapılan ilk İslam Zirvesinde konuştuğunu, 1974 Lahor ve 1981 Taif zirvelerinde konuşmadığını, Kazablanka sonuçlarından memnun olduğunu söyledi.

Bu arada, Kral **2. Hasan**, zirvenin kapanış konuşmasını yaparken, Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in İslam Konferansı Örgütü Genel Sekreterliği'ne bağlı ve 7 komiteden biri olan İktisadi ve Ticari Komite'nin başkanlığına getirildiğini açıkladı.

Zirve, Fas Dışişleri Bakanı Dr. Belekziz'in kararları açıklamasından sonra, Fas Kralı **2. Hasan**'ın kapanış konuşmasını dinledi. Kral 2. Hasan'ın ardından Afrika Grubu İslam Ülkeleri adına Komor Adaları Cumhurbaşkanı **Ahmet Abdullah** ile Asya Grubu İslam Ülkeleri adına Pakistan Cumhurbaşkanı **Ziya Ül-Hak** konuştu ve saat 11.23 (TSİ 02) dolaylarında Kazablanka Zirvesi de tarih kayıtlarına geçti.

Mısır'ın geri dönüş tartışmaları Gine, Pakistan ve Suriye tarafından oluşturulan Redaksiyon Komitesi'nde de çözüme bağlanamadı. Bunun üzerine, dün saat 12.00'de başlayan ve 9 saat süren oturumda gizli oylama yoluyla karar alınmasına gidildi. İslam zirveleri geleneğinde pek rastlanmayan bu uygulama sonucunda, 32 oy Mısır'ın geri dönüşünden yana çıktı. Güney Yemen tam oylama sırasında salonu terk ederek oy kullanmadı. 3 oy beyaz, yani çekimser kullanıldı. Suriye, Libya, Cezayir, Tunus, Lübnan ve Yukarı Volta oturumda bulundukları halde oy kullanmadılar. Böylece, Mısır tek bir ret oyu almadan 32 oy toplayarak, İslam Konferansı Örgütü saflarına yeniden dahil edilmiş oldu.

Oylama sırasında Suriye Heyet Başkanı, Dışişleri Bakanı **Abdülhalim Haddam** ile Libya Heyet Baş-

kanı **Abdüsselam Callud**'un salonda bulunmadıkları gözlendi. Callud, AFP'ye bir demeç vererek zirveyi **"Amerikan oyunu"** olarak suçladı ve Arafat'a çattı.

Kazablanka Nihai Bildirisinin aldığı kararların başında Filistin ve Ortadoğu sorununa ilişkin kabul edilen karar geliyor. Rabat'taki Dışişleri Bakanları Hazırlık Toplantısı'ndaki karar tasarılarının aynısı olarak geçen kararların birincisi olan söz konusu karar,

1- 1982 Fez Arap Zirvesi kararlarını teyit ediyor.

2- BM Güvenlik Konseyi'nin 1967 tarihli ünlü 242 sayılı kararının Ortadoğu sorununun çözümündeki yetersizliğini belirterek tadilini talep ediyor.

3- Reagan Planı'nı, Filistin halkının vazgeçilmez haklarını, Kudüs'ün Filistin'in başkenti olduğunu görmezden geldiği ve FKÖ'yü Filistin halkının tek meşru temsilcisi olarak tanımadığı için Ortadoğu sorununa kalıcı ve adil bir çözüm olarak kabul etmiyor.

İran - Irak savaşı konusuna ise, Zirve, **"BM Güvenlik Konsevi kararlarını kabul eden Irak'ın bu tutumundan memnuniyetini"** belirtiyor, **"taraflardan tüm askeri harekâtlarına derhal son vermelerini ve uluslararası sınırlarına dönmelerini"** istiyor. Gine Cumhurbaşkanı Seku Ture başkanlığındaki İslam Konferansı İyi Niyet Komitesi'nden de çalışmalarına devamını diliyor. Zirve, bunların yanı sıra aldığı bir dizi karar arasında, Afganistan sorunu konusundaki kararında, **"Sovyet birliklerinin Afganistan topraklarından derhal, tümüyle ve şartsız"** olarak çekilmesi çağrısında bulunuyor.

Kararlar arasında, ABD'nin 4.12.1983 tarihinde Suriye mevzilerine giriştiği saldırının, ABD-İsrail stratejik ortaklığının ve Suriye'nin Golan Tepeleri'nin İsrail tarafından ilhak edilmesinin ayrı hükümler halinde kınanması bulunuyor.

Kazablanka (Dar El-Bayda) 4. İslam Zirvesi, Rabat Dışişleri Bakanları Hazırlık Toplantısı'nda karar taslakları arasında yer almayan Kıbrıs konusuna da yer veriyor. Kıbrıs konusunda alınmış daha önceki kararlar teyit ediliyor ve Kıbrıs Türklerinin, Kıbrıslı Rumlarla eşit haklara sahip olması ve adil bir çözüm için yürüttükleri mücadele vurgulanıyor.

TÜSİAD'da ne oluyor?

OSMAN ULAGAY *21 ocak*

TÜSİAD'ın dünkü Genel Kurulu birçok bakımdan ilginçti. Bir yandan dernek üyelerinin bir bölümünün hükümetin kararlarından ve genel yaklaşımından duyduğu huzursuzluk su yüzüne çıkıyor, diğer yandan bu huzursuzluğun hükümeti de huzursuz ettiği anlaşılıyordu. Özal hükümetinin yaklaşımıyla özel sektörün **"büyükleri"** arasına sanki bir çit çekilmiş, yeni bir oyuna başlar gibi çitin her iki yanında yerlerinizi alın denmişti. Kulaktan kulağa söylenenlere göre bu saflaşma yönetim kurulu seçimi öncesinde TÜSİAD kulisine de yansımış ve son güne kadar yeni yönetim kurulu için yapılan sondajlar sürmüştü.

Bu konudaki söylentilerden yola çıkarak sorulabilecek olan başlıca sorular şunlardı:

- **Selman Yaşar** ve **Orhan Akar** neden bu kez yönetim kurulu listesinde yer almamıştı?
- **Ali Koçman** ve listesine karşı **Selçuk Yaşar**'ın başkanlığında başka bir liste hazırlanmış ama son gün yeterli desteğin sağlanamadığı görülünce bu girişimden vaz mı geçilmişti?
- Bu konuda da sonucu tayin eden Sabancı Grubu'nun verdiği karar mı olmuştu? Sabancı Grubu'nun Genel Koordinatörü **Oğuz Karahan**, Selman Yaşar'ın yerine yönetim kuruluna seçilirken Sabancı Grubu'nun TÜSİAD üyesi olan mensuplarından hiçbirinin dünkü toplantıda bulunmaması bir rastlantı mıydı?
- Ali Koçman'ın Genel Kurul'da yaptığı konuşma saflardan birine daha yakın olduğunu gösterirken uzlaşmacı bir karakter de taşıyor muydu?
- Bazı TÜSİAD üyelerinin ayrı bir örgütlenmeye giderek yeni bir dernek kurma girişimleri olacak mıydı?

Bunlar dün kulaktan kulağa söylenenlerden aklımıza takılan sorular. Bir de açık açık, kürsüden söylenenler vardı ki bunlar da iş çevreleri ve TÜSİAD üyeleri içindeki saflaşmanın taraflarını anlamamıza yardımcı oluyordu. Bir tarafta bir **Halit Narin** vardı, bir **Selçuk Yaşar** vardı, kuşkusuz başkaları vardı. Özal hükümetinin ekonomiye genel yaklaşımından da kaygı duyan bu unsurlar özellikle bazı büyük ihracat şirketlerine tanındığını ileri sürdükleri ayrıcalıkların gölgesinde yaşamak istemediklerini söylüyorlardı. Halit Narin, **"Biz bazı hükümetlerin gitmesini sabırla bekleriz, bazı hükümetleri ise heyacanlı, sonuna kadar destekleriz"**, diyerek duygularını dile getirirken Selçuk Yaşar, işadamlarını üçe ayırıyor ve şöyle konuşuyordu: **"Bir, bu kararları çok beğenen optimistler var; iki, İstanbul'un tarihi geleneklerine uyarak tedbiri elden bırakmayan arkadaşlarımız var; bir de bizler varız. Biz tabii İzmir'de daha açık oynadığımız için zararını çekiyoruz."** Selçuk Yaşarın bu sözleriyle yönetim kurulu için kendisine vaat edilen desteğin sonunda geri çekilmesini kastedip kastetmediği ise bilinmiyordu.

İşadamlığının önemli gerekleri arasında **"optimist olmayı"** hep en başta sayan **Şarık Tara,** ise Türkiye'de en çok ihracat yapan grubun başındaki kişi olarak yaratılmak istenen saflaşma havasını, çıkartılan dedikoduları anlamakta güçlük çektiğini söylüyordu. Üzüntüsü sesine de yansıyan Tara, Türkiye'deki bütün büyük sanayi gruplarının aynı zamanda büyük ihracat şirketleri olduğunu hatırlatarak, **"Hepimiz sanayiciyiz, nedir bu ayrılık havası"** diyordu. **Rüştü Akın** ve **Atilla Yurtçu** gibi bazı başka ihracat şirketlerinin sorumluları da alınan önlemleri desteklediklerini belirtiyorlardı.

İşadamlarındaki korku ve endişe havasına doğru teşhis koyan ve hükümetle sanayicinin karşı karşıya getirilmek istenmesine dikkat çeken bir konuşmacı da Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'dı. Arıkan buna gerek olmadığını söylüyor ancak tıpkı **Kaya Erdem** gibi o da tutulan yoldan dönmenin söz konusu olmadığını hissettiriyordu. Bu yolun Türk özel sektörünün neresinden geçeceği ise galiba tam olarak bilinmiyordu.

Zirve, Ortadoğu ve İslam dünyası için yeni bir dönem açıyor

CENGİZ ÇANDAR *22 ocak*

KAZABLANKA — Gayet nazik bir yüz ifadesiyle, basın toplantısının yapıldığı şatafatlı salonun iki yanında kendisini geçirmek üzere ayağa kalkan basın mensuplarını selamladı ve arkasında iki veliaht; biri ergenlik çağında, diğeri henüz 10 yaşına gelmemiş gibi gözüken, ama ağabeyine oranla Fas tahtını daha iyi doldurabilirmiş izlenimini veren iki oğluyla kraliyet sarayının bir başka salonuna geçti.

65 haber ajansı, 40 İslam ülkesi televizyonu, 20 Amerika, Avrupa ve Japon radyo istasyonuna bağlı basın mensuplarının yanı sıra fotoğrafçısı, yazarı, muhabiri ile 500 dolayında gazeteciden, Kazablanka'da arta kalanlar için İslam Zirvesi işte o an, cuma gecesi bitti.

Zirvenin, asıl aktörleri, devlet ve hükümet başkanları için biteli bir gün olmuştu. Ama Kazablanka 4. İslam Zirvesi'nin yarattığı ve yaratacağı siyasi sonuçların tartışılması, Zirve'nin etkileri, günler ve aylar boyu ve hatta 1986'da Kuveyt'te yapılacak olan 5. zirveye kadar dinmeyecek.

İslam ve Arap safları dışına 1979'da, Camp David Anlaşması yüzünden itilmiş olan Mısır'ın İslam dünyasına yeniden davet edilmesi, **"Re-Entegrasyonu"** ile, içine İran-Irak savaşının, İsrail'in Lübnan'ı işgalinin, FKÖ'nün önce Beyrut'tan, sonra Trablusşam'dan ve böylece Lübnan'ın tümünden sökülüp atılmasının ve Afganistan'ın Sovyetler tarafından istilasının sığdığı bir koca 5 yıllık dönem sona eriyor. Artık, İslam dünyası ve Ortadoğu ve dolayısıyla uluslararası politika yeni kilometre taşlarından geçecek. Kazablanka'daki birçok bakımlardan unutulmaz zirvenin birbirine bağlı iki çarpıcı sonucu ortaya çıktı:

1. Mısır'ın, 45 ülkeli İslam dünyası politikasının canlı bünyesine geri alınması,

2. Daha bir buçuk ay önce yaşayıp yaşayamayacağı tartışılan, ama hayatını kurtarsa bile siyaset sahnesindeki rolünü kaybedeceğine mutlak gözüyle bakılan **Yaser Arafat**'ın Kazablanka'da kazandığı tartışmasız zaferle uluslararası siyaset perdesinin en önüne yine fırlaması.

Bu iki sonuç birbirlerine bağlı. Çünkü, Kazablanka Zirvesi'nin gündemini -gündeme alınmadığı halde- öngörülenden bir gün fazla uzamasına neden olacak şekilde 4 gün işgal eden, dolayısıyla 45 ülkenin kamuoylarını da zirve boyunca kaplayan, Mısır'ın İslam Konferansı Örgütü'ne geri dönmesi sorunu, Arafat'ın bir ay önce Kahire'de **Hüsnü Mübarek**'le kucaklaşması sayesinde doğabildi. Mısır'ı, Suriye ve Libya'nın katı muhalefetine rağmen, konuyu gündeme sokturan Gine ve Pakistan gibi biri siyah Afrikalı, diğeri de Asyalı **"Arap olmayan"** iki Müslüman ülkenin yürüttükleri çetin uğraşın başarı kazanması da, Yaser Arafat'ın zirve kürsüsünde tavrını ve ağırlığını koymasıyla gerçekleşebildi.

Evet, Arap dünyasından dışlanan Mısır'ı daha büyük bir camiaya, İslam dünyasına, Abu Ammar çeke çeke getirdi.

32 İslam ülkesinin, tek karşıt oy olmaksızın desteğini alarak Mübarek'le görüşmesine yasallık kazandırdı. Bu mücadeleyi Malezya'dan Senegal'e, Pakistan'ı, Türkiye'yi Fas'ı, Gine'yi içine alan bir ülkeler grubu ile birlikte sürükleyerek manevra alanını genişletti. Daha önce Arap dünyası içindeki dengeler üzerinde oynayan Arafat, artık manevra alanını -her hasmına karşı, ABD'den İsrail'e dek- İslam dünyası zemininde oynayabilecek ölçüde büyüttü. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'le görüşmesi, onun ardından Suriye Dışişleri Bakanı Abdülhalim Haddam'ın apar topar Evren'e koşması bunun tipik delilleriydi.

FEZ KARARLARI-İSLAM KARARLARI

Ama daha önemlisi, Arafat'ın Reagan Planı'nın içine kendisini sıkıştırıp boğma çabalarına karşı başlıca dayanağı olan Fez Kararları'nın İslam Kararları haline gelmesidir. Kazablanka 4. İslam Zirvesi, Fez Kararları'nı teyit eden bir karar almakla kalmadı, Güvenlik Konseyi'nin 242 sayılı ünlü kararının tadilini istedi ve Reagan Planı'nın uygulanamazlığını içeren bir başka karar aldı. Böylece, Arafat'ın Filistin mücadelesi için düşündüğü ve Trablusşam sonrası bir dizi toplantıda kendi karar organlarından geçirdiği bir dizi yeni stratejisi, İslam dünyasının stratejisi haline getirildi.

DİĞER BOYUTLAR

Kısacası, Kazablanka'nın **"muzaffer lideri"** Yaser Arafat oldu. Olayda başka boyutlar da var: Birincisi, Trablusşam'da kendisini denize süren Suriye'ye boğa güreşinde matadorun vurduğu son darbeyi andırır bir darbe indirdi. Daha iki ay önce Ortadoğu'nun kilit ülkesi Suriye, şimdi tecrit edilmiş, Asya ve Afrika ülkelerince hırpalanmış bir görüntüdedir. Suriye topçusu önünde direnen ama **"geri çekilmek"** zorunda bırakılan Arafat, Kazablanka'da bir milyar dolayında insanı temsil eden rejimler toplamının oluşturduğu mücadele meydanında Suriye'nin sırtını yere yapıştırdı.

Bunun yanı sıra, Mısır'ın İslam dünyasının siyasi bünyesine geri dönüşü uluslararası politikada yepyeni durumlar yaratabilecektir.

Mısır-İsrail ilişkileri artık kolay kolay ısınamaz. Dolayısıyla, bölge ülkelerinin ABD ile ilişkileri de çok nazik dengeler üzerinde seyredecektir. Kazablanka kararlarıyla sadece Arafat değil, Mısır da ve hatta Pakistan'dan Türkiye'ye, tüm İslam ülkeleri de Amerikan politikasına karşı kendilerine geniş bir manevra alanı açtılar.

Bu konuda şu soru akla gelebilir:

Kazablanka'da ağır basan ülkeler ABD'ye yakınlıkları ile bilinen ülkeler değil midirler? Niçin Amerikan dostu Mısır'ı İslam Konferansı Örgütü'ne yine Amerika'nın dostu olan ülkelerin gayretiyle geri dönmesi ABD'nin çıkarlarına olmasın?

MISIR

Sözü edilen ülkelerin Sovyetler'e karşı ABD'ye yakınlıkları malumdur. Ancak bu uluslararası politikanın her alanında, özellikle Ortadoğu'da Amerikan ku-

mandası altında hareket ettikleri anlamına gelmez. Üstelik, Mısır'ın İslam dünyası dışına itilmesi, İsrail'le baş başa, Amerikan politikasının elinde rehin kalması Washington'un işine gelir. Bu durumda, İslam dünyasının siyaset zemininde yerini alacak bir Mısır, İsrail'e ve dolayısıyla ABD'ye karşı manevra alanını genişletmiş olacaktır.

Tıpkı bunun gibi Mısır'ın katılmasıyla güçlenmiş olan Arap ülkeleri ve İslam dünyası grubu, ABD'nin karşısında daha esnek ve pazarlık kozları yüksek bir siyaset konumunda bulunacaktr.

Kazablanka Zirvesi, ABD'nin çıkarlarına hizmet edici sonuçlar vermedi. Tam tersine Arapların dağıldığı ve İslam dünyasının atomizasyona sürüklendiği bir dönemde atomizasyonun yerini alarak yeni arayışlara yöneldi. Bunda en büyük rolü Arap olmayan İslam ülkeleri oynadılar. Başta Pakistan ve Gine ve sahnenin önünde gözükmemekle birlikte ağırlığını her an hissettiren Türkiye, Bangladeş, Malezya, Senegal gibi ülkeler de bu role katkıda bulundular.

Arap ülkelerinden Arap olmayan İslam ülkelerinin devralmakta olduğu role ayrıca değinmek gerekiyor. Bu noktada Türkiye'nin de yeni uluslararası rolünü kavrama olanağını bulabileceğiz.

ANAP'a İstanbul'da "eski kan" verildi

FÜSUN ÖZBİLGEN – *23 ocak*

Başbakan Turgut Özal hafta sonunda beraberinde bakanları ve İstanbul milletvekilleri olduğu halde bir **"İstanbul harekâtı"** düzenledi.

Yerel seçim öncesi, bir anlamda seçim kampanyasını İstanbul'da açan Özal, cuma günü öğleden sonra başladığı harekâtta, pazar akşamına kadar bir ilçeden bir başka ilçeye koşturup, her yerde partiye katılanlar için düzenlenen törenlere katıldı ve aynı sözleri tekrarladı.

Bir süre önce SODEP ve Doğru Yol partilerinin 12 Eylül'den önce parlamenter olup da parti üyeliği yasaklanmayanları saflarına alarak yaptıkları gövde gösterisine Özal da **"en eskileri"** ANAP'a kaydederek yanıt verdi. Cuma akşamı Pera Palas'ta düzenlenen kokteyl ile ANAP'a katılan eski DP'li parlamenterlerin yaş ortalamaları 70 civarındaydı. Aynı gün ANAP'a katılan sanatçılar arasında da Bedia Muvahhit, Safiye Ayla, Gönül Yazar gibi **"en eskiler"** bulunuyordu. Dün Beşiktaşlı **"Baba Hakkı"** adıyla bilinen **Hakkı Yeten** de yine ANAP'a verilen **"eski kan"**'ın temsilcilerindendi.

Pera Palas'taki tören sırasında konuştuğumuz genç bir ANAP'lı, partiye verilen **"eski kan"**'ın biraz burukluğunu duyuyor olmalıydı ki, **"Siz bu katılanlara bakmayın, bunlar işte sadece göstermelik. Asıl, iş yapan kadroya bakın, müsteşarlara bakın, onların arasında hiç 40'ın üstünde kimse var mı?"** diye soruyordu.

ANAP'a verilen **"eski kan"**'ın niteliği dün Beşiktaş'ta düzenlenen törenin yerinden bile belli oluyordu: Denizcilik Bankası Emekli Lokali..

Özal en eski parlamenterleri ANAP'a toplamakla beraber eskilerin dediklerine pek aldırmadığını da şu sözleri ile ortaya koyuyordu:

"Bana eski milletvekilleri demişlerdi ki, bürokraside büyük değişiklik yapmayın yoksa bürokrasiyi karşınıza alırsınız. Ama biz bakanlıkları bugüne kadar görülmemiş bir şekilde reorganize ettik, hiçbir şey de olmadı. Bürokrasiyi de karşımıza almadık."

Partisine katılan eski güreşçilerle de ANAP'ın gücünü arttırmaya çalışan Turgut Özal'ın sanatçılar ve güreşçiler gibi kamuoyunun ilgisini çekecek kişileri yanına alarak pozlar vermesinin arkasında bir başka propaganda amacı daha yatıyordu.

TRT yasasına göre hükümetin icraatını anlatmak üzere TV ekranlarında özel yayın yapılacak. Bu yayını Özal, TRT'ye hazırlatmıyor. ANAP'ın seçimlerdeki propaganda işleri ile uğraşan bir reklam ajansı, özel film hazırlıyor. Bu reklam ajansının kameramanları İstanbul'da Özal'ın gezisini adım adım izleyerek değişik görüntüler çektiler. Bu programda sadece kuru kuru Özal'ın konuşmaları ve bakanların sözleri ile görüntüleri olsa pek çok kişinin TV'nin başında sıkılabileceğini hesaplayan reklam ajansına, Özal böylece **"neşeli görüntüler"** kazandırmasını bildi. Böylece TV'de Özal ve ekibi ile birlikte sanatçılar ve güreşçiler, partisel görüntüler içinde ekranda izlenecekler.

Özal dün öğleyin Bakırköy'de yaptığı yarı açık hava toplantısında MDP'den de biraz kan aldı. Yine **"eski kan"** gazeteci ve yazar **Tahir Kutsi Makal** ve 15 arkadaşı MDP'den istifa ederek Bakırköy'deki törenle ANAP'a katıldılar.

Gaziosmanpaşa ilçesinde de ANAP'a katılanlar arasında MDP ilçe yöneticileri bulunuyordu. Bakırköy'de de Trabzonlu işadamlarından **Nuri Müftüoğlu** 800 arkadaşı ile ANAP'a katıldı.

Özal'ın İstanbul harekâtı sırasında başını en çok ağrıtan ise görevden alınan Kadıköy ilçe teşkilatı oldu. Eski futbolculardan **Ogün Altıparmak** ile ilçe yöneticileri arasındaki anlaşmazlık sonucu Kadıköy ilçesi görevden alınmıştı. Cumartesi akşamı il binasında Kadıköy teşkilatı Özal'a dertlerini anlatmak için oldukça tartışma çıkardı. Birbirlerini **"Lions"** ve **"takunyalı"** olarak suçlayan bu iki ekibin arasında Özal'ın nasıl bir tercih yapacağı henüz belli olmadı.

Özal'ın İstanbul gezisi sırasında Ümraniye, Kartal, Eyüp, Fatih, Sheraton Oteli, Etap Marmara, Pera Palas, Beşiktaş, Gaziosmanpaşa, Bakırköy, Zeytinburnu, Şişli demeden olayları izlemeye çalışan gazeteciler zaman zaman Başbakan'ın koruma polisleri tarafından tartaklandılar. Ancak bu gezinin en önemli kurbanları herhalde Özal'ın kanlarını bir süre sonra alnından gizlice sildiği kınalı koçlardı.

22 ocak

***KÜLTÜR MİRASIMIZ DESTEKLENİYOR** — UNESCO'nun açtığı, "Uluslararası İstanbul Kampanyası 83" içerisinde yer alan "İstanbul'un Tarihi Yapıları Korunuyor" süredursun, İstanbul'da böylesine desteklenmiş yapıları da görmek olası. Ancak bu yapı, desteği, UNESCO'da değil, evi iki yıl önce boşaltan son sahibinin dayadığı kalaslarda bulmuş. Ayasofya Camii ile Topkapı Sarayı arasındaki sokaklardan birinde yer alan yapı, destekler arasında kendisine uzanacak gerçek desteği bekliyor. Daha ne kadar dayanabilecek dersiniz? (Fotoğraf: MEHMET AKİF)*

Sıkıntılı Dönem Daha Sürer

NADİR NADİ — *24 ocak*

24 Ocak kararları ile Sayın Özal'ın Friedmann modelinden esinlenerek yürürlüğe koyduğu bir ekonomi politikasını yürütmeye çalışıyoruz. İşe koyulduğu gün Sayın Özal, dört beş yıllık bir sıkıntı dönemi sonunda durumumuzun düzlüğe kavuşacağını, her şeyin yoluna gireceğini açıkça söylemişti. Belki bu yüzden 12 Eylül'le kurulan Ulusu hükümetinde Başbakan Yardımcılığı'na getirilerek önerdiği politikayı uygulayabilmesi için kendisine daha geniş yetkiler tanındı. Milli Güvenlik Konseyi ona güveniyordu. Bir ara bu güven sarsılır gibi mi oldu? Bilemeyiz. Nedense 1982 yılının temmuz ayında Sayın Özal bir ipte iki cambaz oynamaz gerekçesiyle durup dururken hükümetten ayrıldı. Sayın Cumhurbaşkanı'nın MDP'yi yeğ tutan konuşmalarına karşın da 6 Kasım seçimlerini kazanarak kısa bir ayrılıktan sonra bu kez daha da güçlü olarak istediği hükümeti kurma olanağını ele geçirdi.

Şimdi Sayın Özal, gene dört-beş yıllık bir kemer sıkma döneminden sonra ekonomimizin rayına oturacağını, ulusça düzlüğe çıkacağımızı yineliyor. Arada Özal'sız geçen süreyi hesaba katmazsak 24 Ocak kararlarından bu yana tam dört yıl geçmiştir. Bir dört beş yıldan daha söz edildiğine göre, acaba toplam sekiz on yıl içinde Türk ekonomisi rayına oturmuş olabilecek midir? Muhalif partiler olsun, "ortadirek" denilen ne idüğü pek de bilinmeyen yurttaşlar kalabalığı olsun, hatta bir bölümü özel sektör yöneticileri olsun, yürürlükteki politikadan hoşnut kalmayanların gittikçe arttığını görüyoruz.

Bunun sonu nereye varır?

Önümüzde yerel seçimler var. Yasal olarak kurulmuş tüm partiler katılacak bu seçimlere. Sayın Özal, muhalefetin daha da yoğunlaşmasını önlemek amacıyla yerel seçimlerin 25 martta yapılması kararını TBMM'den geçirmiştir. Sayın Cumhurbaşkanı, Yerel Seçimler Yasası'nı geri göndermiş, birkaç değişiklikle yasa Cumhurbaşkanı yerine Sayın Karaduman'ca onaylanmıştır. Bu kez de değişiklikleri yetersiz bulan muhalif partiler, Anayasa Mahkemesi'ne başvurma kararı almışlardır. Yüksek Mahkeme yasayı anayasaya uygun bulursa sorun yok. Yerel seçimler Sayın Özal'ın özlediği gibi 25 martta yapılır. Sonuç, onun hesabına uygun düşer mi, düşmez mi, o ayrı konu. Ama Anayasa Mahkemesi yasayı geçersiz sayarsa (iptal ederse) ne olur? Seçimlerin daha ileri bir tarihe kaydırılması olanağı belirir, belki de kaçınılmaz olur.

Bir sorun da, ne zaman yapılırsa yapılsın, yerel seçimler sonunda Sayın Özal'ın, yani bugünkü iktidar partisinin oy yitirip yitirmeyeceği konusudur. 6 Kasım genel seçimlerine katılmaları yasaklanan partiler önümüzdeki yerel seçimlere katılma hakkını elde etmişlerdir. Sadece bu yenilik bile seçim sonuçları tablosunda kimi değişikliklere yol açabilecektir. ANAP, hatırı sayılır kayıplara uğrarsa gerçi hukuken dönem sonuna dek iktidarda kalabilir. Ama o zaman da halk çoğunluğunun istemediği bir iktidar olarak ne denli bir vicdan rahatlığı içinde çalışıp memlekete hizmet edebilir?

Böyle bir durumda genel seçimleri erkene alıp da kaybederse ne olur? Acaba "birkaç yıl sabretselerdi her şeyi yoluna koyacaktık, ne yapalım, bırakmadılar" diyebilir mi?

Görülüyor ki, oldukça karmaşık ve az seçenekli bir dönemin rahatsızlığı içinde yaşıyoruz. Sayın Özal iş başında kalsa da, kalmasa da ekonomik durumumuzun öyle üç-beş yılda düzeltilebileceğine biz pek inanamıyoruz. Özverisiz kalkınma olmaz.Biz ise İkinci Cihan Savaşı sonunda Doğulu - Batılı bütün uluslar tıpkı savaş yıllarında olduğu gibi kemerleri sıkıp, yaralarını sarma ve kalkınma seferberliğine girişirken yan gelip oturduk. Özellikle 1950'den sonra seçmeni hoşnut kılmak, onun oyunu toplamak amacıyla, bir har vurup harman savurma politikasına yöneldik. Tüketim alışkanlığına kendimizi koyuverdik. Savaş yılları boyunca biriktirdiğimiz dövizler bir yıl içinde tükendi. Sonu gelmez bir borçlanma politikasına kapıldık. Bu alışkanlıktan bir türlü yakamızı kurtaramadığımız için de sıkıntı içinde yaşıyoruz. Kim iktidarda bulunursa bulunsun, bu gidişle uzunca bir süre daha sıkıntı çekeceğimizden kuşkumuz olmasın!

Amerikan Askeri Modeli Çürüdü mü?

İLHAN SELÇUK *24 ocak*

Son yıllarda Brezilya, Şili, Arjantin, Nikaragua, San Salvador, İran, Yunanistan gibi birbirine benzeyen ya da benzemeyen ülkelerde yaşanan olaylar *"Pax Americana"* kavramı üzerinde yeni düşüncelere yol açmıştır.

Kalın çizgileriyle bir genelleme yaparsak *"Pax Americana"*'ya bağlı ülkelerde Vaşington'un denetimi altında bir ordu görülür, silahlı kuvvetlerin ve devletin gizli istihbarat örgütleri CIA ile iç içe çalışmaktadır. Antikomünizmi milliyetçi sol güçleri de hedef alacak biçimde genişleten bağnazlık, ordunun ideolojisi olmuştur. Subaylar Amerika'da eğitilerek yetiştirilirler, komprador sermaye çevrelerinin silahlı vurucu gücüne dönüşürler. Bu tür ordular ABD'nin gözetimi altında bir askeri darbeyi gerçekleştirecek planları *"iç güvenlik"* gerekçesiyle hazırlamışlardır. Halk kitlelerinin uyanış sürecinde dışa bağımlı ekonomik düzen zorlanırsa, gizli devlet örgütlerinin pompaladığı terör eylemleri *"destabilizasyon"* politikası olarak uygulanır. Ülkedeki sağ ve sol siyasal partileri birbirine düşüren çatışmanın yarattığı kanlı anarşi ortamında bezginleşen halk yığınları sığınacak otorite arar. Eşref saati gelmiştir, ordu müdahalesi belirli plana göre gerçekleştirilir. Ardından de-

mokratik düzeni yeniden kurmak ve *"ekonomik istikrarı sağlamak"* amacıyla IMF politikaları gündeme girer.

★

Çoğu ülkede uzun süreden beri uygulanan bu politikaların geri tepmeye başladığı bir aşamaya mı geldik?

Orta Amerika'da silahlı kuvvetlere dayanan sağcı dikta rejimleri ülkeleri gerilla savaşlarının bataklığına sürüklemiştir ve *"yeni Vietnamlar"*dan söz açılmaktadır. Yunanistan'da CIA ve *KYP* (Yunan Gizli İstihbarat Örgütü) işbirliğiyle hazırlanmış NATO'nun *"Promete Planı"*na göre düzenlenmiş darbeyle işbaşına 1967'de geçen cunta 1974'te büyük bir rezaletle devrilmiştir. Sağcı askeri rejime tepkilerle iktidara geçen Papandreu hükümeti orduyu hallaç pamuğu gibi atıp, KYP'yi kendisine bağlamış, ABD'nin başını ağrıtacak dış politika seçeneklerini yeğlemiştir. *"Vaşington'un Ortadoğu jandarması"* diye bilinen Şah'ın ordusu uzun süren bir dikta rejiminin silahlı siyasal gücüyken altüst olmuş, halkın ayaklanmasıyla iktidara geçen Humeyni, Amerika'yı *"en büyük şeytan"* diye nitelemiştir.

★

Brezilya, Şili ve Arjantin'de de Amerikan modeli askeri rejimler çürümüştür.

Arjantin cuntası (Yunanistan'daki gibi) ekonomik çöküntüyü örtbas etmek için bir dış serüvene sürüklenmiş, Falkland seferi yenilgiyle sonuçlanınca silah geri tepmiştir. Amerikan askeri dikta modeline tepkilerle iktidara geçen sivil yöneticiler, şimdi geçmişin hesabını sormaktadırlar. Şili'de 1973'te iktidara darbeyle oturan General Pinochet'nin rejimi ekonomik uçurumun kenarında sallanmaktadır. Brezilya'da 1964'ten beri ülkeyi ABD hesabına IMF şablonlarına göre yöneten generaller, kan, cinayet, anarşi, terör, umutsuzluk yumağının kördüğümlerine dolanmışlardır. Ekonomik iflasın yarattığı çukura askeri rejimi gömmek, yerine güvenilir bir sivil seçenek yaratmak sorunu gündemdedir.

★

Amerikan askeri modellerinin *"bütün sistemi tehlikeye sokan"* sonuçları IMF'nin başına beladır. Yalnız Brezilya ile Arjantin'in dış borçları 150 milyar dolara yaklaşmaktadır. Bu borçlar ödenemezse, IMF çökebilir. Patronu ABD olan Uluslararası Para Fonu'nun askeri dikta rejimlerine açtığı krediler geri dönmüyor. IMF reçeteleri demir ökçeli ve yaldızlı apoletli generallerin gözetiminde Güney Amerika toplumlarına uygulanmış, sonuçta servet-sefalet çelişkilerinin uçurumlarından yükselen dumanlar toplumları soluksuz bırakmıştır.

Vaşington, sanayileşmemiş ülkelerde uyguladığı askeri dikta yöntemlerinin çıkmaza girdiğini görmektedir. Bunun için *"güdümlü demokrasi"* (vesayet demokrasisi) adı altında yeni bir model oluşturmaya çabalıyor.

Bakalım bu yeni formül geçerli olabilecek mi?

24 Ocak Bayramı...

UĞUR MUMCU — *24 ocak*

Bugün 24 Ocak'ın yıldönümü. Bu mutlu günde hepinizin bu büyük bayramını kutlar; her 24 Ocak'ın böyle sağlık ve mutluluk içinde geçmesini dileriz.

"24 Ocak hür teşebbüs, banka ve banker bayramı" bugün bütün yurtta şenliklerle, renk ve ışık gösterileri ve fener alayları ile kutlanmıyorsa, bu henüz bayramın gerektiği gibi değerlendirilmemesindendir. Olsun! Bugünler de geçer ve bu bayram tarih içinde hak ettiği yeri bir gün elbette alır. Merak etmeyin...

Bundan sonraki 24 Ocak günleri için Türkiye'de *"siyasetle uğraşmayan"* tek dernek olan Türk Sanayici ve İşadamları Derneği'nin öncülüğünde İstanbul'da Taksim alanında gösteri yürüyüşleri düzenlemeli; ortaöğrenim kurumları tatil edilmeli; nazlı sermayemiz ve narin işadamlarımız bu yürüyüşe milli birlik ve beraberlik ruhu içinde hep birlikte katılmalıdırlar.

Marmara Etap Oteli'nin tam karşısındaki sağlam ortadireklerden kürsü kurulmalı; kürsünün yan tarafına *"şeref tribünü"* yerleştirilmelidir. Bu *"şeref tribünü"*ne monetarizmin babası Prof. Friedmann ve onun izleyicileri olan *"Chicago çocukları"* oturtulmalıdır. Serbest piyasa ekonomisini benimseyen ülkelerin diplomatik ve ticari temsilcileri, kendilerine ayrılan yerlerden töreni izlemeli ve şeref tribününün tam üzerine *"Her türlü yabancı ideolojiye karşıyız"* yazılı dev bir pankart asılmalıdır.

Tören, TÜSİAD Başkanı, Sayın Ali Koçman'ın konuşması ile açılmalıdır.

Koçman konuşmasına şöyle başlamalıdır:

— *Hür teşebbüsün yiğit ve fedakâr evlatları, üst direğin çilekeş yoldaşları, ihracatçılar, sanayiciler, müteahhitler, holdingçiler, holding profesörleri, bayramınız kutlu olsun...*

Koçman, daha sonra günün *"manâ ve ehemmiyetini"* belirtmeli ve *"esir teşebbüs"* olarak adlandırılan kamu sektörünün bir gün yok olacağını, böylece *"bürokratik sömürünün"* biteceğini ve *"sosyal tahakküm"* kurmasının önüne geçileceğini örnekleriyle anlatmalıdır.

Koçman konuşmasında, *"Memleket içindeki müesses iktisadi veya sosyal temel nizamların"* 24 Ocak Kararlarından sonra adım adım nasıl yok edildiğini; bunun yerine Friedmannist-Özalist bir düzenin nasıl yerleştirildiğini bir bir anlatmalı ve sözlerini *"kökü dışarıdaki düşüncelere karşıyız"* diye bitirmelidir.

Alan alkıştan inlemelidir...

Böyle bir toplantı için en büyük tehlike *"ihracatçılar"* ile *"sanayiciler"* arasındaki uzlaşmaz çelişkilerin yol açacağı kargaşalardır. Bu *"fraksiyon çatışması"*nın üstünkörü sözlerle önlenmesine elbette olanak yoktur. Fakat, temelde aynı ideolojiden kaynaklanan bu çeşitli fraksiyonların hiç olmazsa *"asgari müştereklerde"* birleşmeleri gerekir.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Sayın Halit Narin de Koçman'dan sonra bir konuşma yapmalı ve *"Bu memleketin sanayicisi üvey*

evlat değildir" demeli ve ihracatçılar ile sanayiciler, kol kola girmelidirler.

Bundan sonra yürüyüş başlamalıdır. Önce yurt dışında iş yapan müteahhitler *"daha çok garanti mektubu"* pankartları ile geçmelidirler. Bunları, sanayiciler izlemelidir. Sanayiciler *"ucuz kredi"* başlıkları taşıyan pankartlarla yürüyüşe katılmalıdırlar.

En önde 50 milyon dolarlık ihracat yapan şirketler yürümelidir.

Yürüyüş kolunda Türk Parasının Değerini Koruma Yasasının kaldırılmasını isteyen *"1567 kalkmalıdır"* pankartı taşınmalıdır.

"Ödeme güçlüğü içine düşen" bankerler ayrı bir yürüyüş kolunda kaz adımları ile yürümelidirler. Bankerlerin hemen arkasına 24 Ocak'ın *"malûl gazileri"* olan bankerzedeler, birer yerli otoya bindirilerek tören alanından geçirilmelidirler. Batan şirketler, iflas eden işletmeler, bankalar, devlet yardımı ile ayakta duran holdingler de Merkez Bankası'ndan sağlayacakları *"yürüyüş kredisi"* ile törende yerlerini almalıdırlar.

Bayram bütün yurtta, yurt dışı temsilciliklerimizde ve yavru vatan Kıbrıs'ta da törenlerle kutlanmalıdır.

Törenlerde *"temsili mevduat sahipleri"* bankalara para yatırmalı, bu paralar yine *"temsili müteşebbis"* tarafından yatırımlarda kullanılmalı ve ihracatçılarımızın Viyana kapılarına kadar dayandıklarını gösteren temsiller verilmelidir.

Ve 24 Ocak adına *"meçhul iktisatçı abidesi"* dikilmelidir. Çünkü, 24 Ocak hepimizin bayramıdır, kimseye mal edilemez. Her ilde, her ilçede *"meçhul iktisatçı", "meçhul banker", "meçhul ihracatçı"* heykelleri dikilmeli ve bankalardan ucuz kredi alan hür teşebbüs mensupları bu heykellere, kredi işlemleri biter bitmez, birer çelenk koymalıdırlar.

Çiçek ve çelenk fatura karşılığı alınmalı ve bedelleri vergiden düşülmeli ve ayrıca çelenklerde *"vergi iadesi"* usulü getirilmelidir.

Ve bütün bunlardan sonra *"ortadirek"*'in yurt dışına ihracı için *"ihracat rejimi"*'nde yeni değişiklikler yapılmalıdır.

Bayramınız kutlu, direkleriniz mutlu olsun sevgili yurttaşlarım.

İthal oto fiyatları belirleniyor: Mercedes 500 SEC 32 milyon

SİNA KOLOĞLU — *24 ocak*

Yeni ithal rejimi sayesinde Türkiye'de satılacak olan yabancı otomobillerin fiyatları belirlenmeye başladı. İthal edecekleri Mercedesler için 8-32 milyon lira arasında fiyat belirleyen Ortaklar Ticaret yetkilileri, **"İlan edilen fiyatlar ithal rejiminden önceki fiyatlardan daha düşük"** dedi. **"Buick"**, **"Cadillac"** gibi lüks Amerikan otomobillerinin ithalatçısı GENOTO'nun yetkilisi bu ithalat aracılığıyla **"Konut Fonu"**'na sağlanacak katkıyla ilgili olarak, **"Zenginin lüksü ile konut sorunu halledilecekse o iş olmaz"** şeklinde konuştu.

Mercedes ithalatçısı **Zeki Küçükberber,** bu otomobiller için belirlenen 8-32 milyon lira arasındaki fiatların ithal resminden önceki fiyatlardan daha düşük olduğunu belirtiyor. Küçükberber, bu fiyat düşüklüğünü 1700 cc'den büyük motor hacimli otomobillerin ithalinin 1979 yılından bu yana yapılamamasına bağlıyor. Amerikan malı otomobil fiyatları, Buick için 22 milyon, Cadillac için 25 milyon lira. Bu otomobilleri getiren GENOTO yetkilileri navlunun bu fiyatları daha arttırabileceğini belirtiyorlar. **Orhan Yüce** isimli Alfa Romeo yetkilisi, bu otomobillerin fiyatlarının tiplerine göre 4 ile 11 milyon lira arasında değişebileceğini söylüyor.

JAPON ARABALARI GELECEK Mİ?

Japon arabalarının piyasaya girip girmeyeceği merak konusu. yabancı oto ithali yapan üç temsilcilik bu konuda, **"Japonların piyasaya girmesi her şeyi değiştirir"** diyor. Mercedes Türkiye yetkili temsilcisi Mengerler, Japon arabalarının getirilmesinin hükümet tarafından engelleneceğini öne sürüyor. Mengerler yatırım sorumlusu **Sümer İçsel,** hükümetin Japon arabaları konusunda bazı önlemler alacağını savunuyor. İçsel, buna neden olarak da 1700 cc'nin altındaki Japon arabalarının Türkiye pazarına girmesinin yerli sanayii olumsuz yönde etkilemesi olarak gösteriyor. Mengerler yetkilisi, Japon arabaları konusundaki önlemlerin özellikle istihsal vergisi ve gümrük vergilerinin arttırılması şeklinde olabileceğini belirtiyor.

FON KONUSU

Konut yapımı için yabancı ithal malı arabalardan alınacak fon miktarları motor hacmine göre değişiklik gösteriyor. 2000 cc motor hacmindeki Amerikan otomobillerini alanlar her otomobil başına konut sorunu için 4 milyon 800 bin liralık **"yardımda"** bulunmuş olacak. Eğer bir Mercedes 500 SEC alınıyorsa, **"Fon"**'a gidecek miktar 15 milyon. Mercedes 190 tipi 2 milyon 480 bin lira dolayında **"Fon"**'a katkı sağlayacak. Fon konusunda satıcılar değişik görüşteler. Alfa Romeo yetkilisi, **"Ben 200 araba getiririm, bununla yeterli konut yapılamaz"** derken, Mengerler **"700'e yakın araba getirteceğiz, hiç de fena değil"** diyor.

GENOTO yetkili satıcısı daha değişik görüşte **"Bizim arabalar çok pahalı, bu nedenle satışlarımız öyle büyük boyutlarda olmayacak, zaten zenginin lüksü ile konut sorunu halledilecekse o iş olmaz..."**

İğnenin deliğinden devenin ilmen geçeceği tartışıldı

MUAMMER TUNCER — *24 ocak*

Geçen günlerde **Tercüman** gazetesi tarafından Tarabya Oteli'nde, milli eğitimi konu alan bir sempozyum düzenlendi. Yüz kadar prof. ve doçentin, bir o kadar da öğretim üyesi ve öğretmenin katıldığı toplantının amacı, **"özlenen milli eğitim politikası"**nı belirlemekti. Sempozyum arifesinde Tercüman, **"tespit edilecek esasların ısrarla takip edileceğini"** belirtiyordu.

Tercüman gazetesi sahibi **Kemal Ilıcak, "1972'den bu yana hangi konuya el attıysak, haklı çıktık"** diyordu açış konuşmasında, **"şimdi de milli eğitime el atıyoruz."** Sempozyumun en ateşli tartışması devenin iğnenin deliğinden geçip geçmeyeceği üzerine oldu. Trakya Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Dekanı **"devenin iğnenin deliğinden ilmen geçebileceğini"** savundu. Bir kısım öğretim üyesi de böyle bir şeyin olmayacağını söylüyordu.

Üç gün süren çalışmalar boyunca, bazı konular dışında sempozyumda ele alınmayan konu kalmadı.

COŞKULU KONUŞMALAR

İlk günün öğleden sonrası ve ikinci gün yoğun komisyon çalışmalarıyla geçti. Tüm komisyonlarda coşkulu konuşmalar yapıldı. İlk gün beşlerde verilen çay molasında bir ara eski Milli Eğitim Bakanı **Ali Naili Erdem, "Cumhuriyet"**, diye seslenerek yanımıza yaklaştı, **"Sempozyumu nasıl buldunuz?" "Tek sesli"** dedim. **"Doğru"**, dedi. **"Haklısınız. Ama ben şahsen, böyle bir düzenlemeyi Cumhuriyet de yapsa koşa koşa giderim. Sizin Ankara büronuzdakilerle hep konuşuyoruz. Batıda sağcı ile solcu yan yana oturup medenice konuşabiliyor."**

"Hayati" öneriler arasında **Zekâi Baloğlu**'nunki ilginçti: **"10 şahsiyet, 30 eser tespit edelim. Çocuklarımıza ısrarla bunları benimseterek Türk tefekkürünü geliştirelim. Böylece eğitime millilik kazandıralım. Fransız genci Ronsard'la bütünleşiyor. Türk genci de bu on şahsiyetle bütünleşsin."**

Fransa'da Ronsard gibi ozanların sempozyumlarla "tespit edildiğini" böylece öğrenmiş oluyorduk.

Prof. **Mehmet Kaplan, "Halihazır buhranların hallolunması için tarihin içinde ele alınmasını, kendi bünyemize uygun medeniyet yaratmamızı"** istiyor. **"Türk milletinin binlerce yılda vücuda getirdiği dilini şimdi kaybetmesi"**'nden yakınıyordu. Önerisi, **"ortak kitap"**'tı. Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu üyesi olan Kaplan, **"Osmanlı ayakta kaldı, çünkü okuduğu kitap bellidir"** diyordu coşkuyla.

Tahsin Banguoğlu, konuşmasında Milli Eğitim Bakanlığı sırasında neler yaptığını anlatıyor, **"manevi uygulamaya"** geçtiği için **"başına taş yağdığından"** yakınıyordu. Eski Kültür Bakanı **Avni Akyol** ise, sorunların düğüm noktasının **"medeni cesaretsizlik"** olduğunu gözler önüne seriyordu.

Tüm bu konuşmalara yanıt Anavatan Partisi milletvekili Prof. **Ercüment Konukman**'dan geldi. Konukman, **"milli ve manevi değerlerin korunması için muhafazakâr eserlerden faydalanılacağına"** söz verdi.

"YABANCI DİL KALDIRILMALI"

Konu anadilden, yabancı dile kayınca, Komisyon Başkanı Prof. Dr. **Necmettin Hacıeminoğlu, "Yabancı dili bütün mekteplerimizden kaldırmalıyız. Buna gücümüz yeter. Fransızcayı kaldırıyoruz deyin, Fransa avucunuzun içindedir. İngilizceyi kaldırıyoruz deyin, İngiltere, Amerika avucunuzun içindedir. Çocuklarımıza Arapça, Farsça, Osmanlıca öğretmeliyiz ki, eski eserlerimizle tanışabilsinler"** dedi.

Sözün kısası, Anadil Komisyonu'nda anadilimiz **"bir milli hüviyet, bir milli şahsiyet meselesi"** olarak ortaya kondu ve **"Yeni kelimelerin çağrışım (kullanılan sözcük budur) yapamadığı, bu nedenle öğretimin zorlaştığı"** kanısına varıldı.

Tarih Komisyonu'nda, Yavuz Sultan Selim'in Şiileri öldürmesine ilişkin lise tarih kitaplarında yer alan görüşlere karşı **"şiddetli"** tepkiler dile getiriliyordu.

Komisyon raporlarının okunduğu üçüncü gün, genel kurul halinde toplanıldı. Sabahın dokuz buçuğundan akşamın sekizlerine değin süren genel kurul toplantısı tartışmalı geçti.

Önce **"kavram kargaşası"** tartışması başladı. Tartışmalarda herkesin birleştiği ortak bir nokta vardı: **"Biz bile bazı yeni kelimeleri kullanma hatasına düşüyoruz"** diyorlardı. Doğruydu. Eski dili savunanlar, sözgelimi bu toplantıda hem **"kifayetsiz"**, hem **"yetersiz"** diyorlardı. **"Vaziyet"**'le birlikte **"durum"**-u da kullanıyorlardı. Osmanlıcanın alabildiğine savunulduğu bu sempozyumda, **"özetlemek"**, **"indirgemek"**, **"yaklaşım"**, **"gerçekleşmek"**, **"evrensellik"**, **"uygulamak"**, **"içerik"**, **"soyut akım"** gibi sözcükler bol bol kullanılanlar arasındaydı. **Ali Naili Erdem**'in sözleri ilginçti: **"Hangi kelimeyi kullansam, bilemiyorum. Seviye doğru. Ama düzey'i kullanıyorum. 'Güvence' mi, 'teminat' mı? Bilemiyorum. Hangisi doğruysa onu kabul edelim."**

9 ocak

Bal, Arılar ve Sinekler!..

HINCAL ULUÇ — *25 ocak*

Balı arılar yaparlar, sinekler üşüşür...

Birisi böyle bir laf etmiş mi, etmemiş mi bilmiyorum, bildiğim bu cümlenin bir doğa gerçeğini ifade ettiği...

Geçen gün, buzdolabında yıllanmış siyasetçiden, sanatçısına, sporcusuna, bir yığın kişinin, Anavatan Partisi'ne girişini anlatan haberleri okurken, resimlere bakarken, aklıma geliverdi birden, bal ile arı ve sinekler arasındaki bağlantı...

Oh... Ne güzel... Sessiz sedasız bekleyeceksin... Lig bitecek ve sen o zaman şampiyon takımı tuttuğunu açıklayıp *"Kazandık"* diye bayram edeceksin... Keka ki, keka...

Eski siyasetçisi, daha da eski sanatçısı beni hiç ilgilendirmiyor, kim bilir neler umuyorlardır, bu tek başına iktidar olmuş partinin kanatları altına, seçimi kazandıktan ve iktidara gelindikten sonra girmekten...

Beni üzen üç sporcu görüntüsü oldu...

Birisi Mehmet Esenceli... Halen aktif antrenör... Hem de öyle aktif ki... Muharrem Atik'in ayağını kaydıranların başında... Şimdi de milli takımın...

Acaba bir pazarlık mı var işin içinde... *"Sen Anavatan'a gir, biz de seni milli takıma hoca yapalım..."*

Öbür ikisi, daha da aktif sporcu... Reşit Karabacak ve Mehmet Güçlü...

Turgut Özal bizzat vermiş, giriş beyannamelerini...

Turgut Özal, bizim beklediğimiz, umduğumuz kişi olsa, bu iki delikanlının sırtını okşar *"Haydi siz mindere..."* derdi... *"Kispeti asın öyle gelin... Spora siyaset karıştırmayın... Güreşirken aklınızı başka şeye takmayın..."*

Hayır... Milli takıma girmenin de yolu yakında Anavatan Partisi'nden geçecek demek... Kaydını yaptırdın mı, Özal sırtını sıvazlayacak... Ardından sıkıysa, antrenörün, teknik komiten, federasyon başkanın seni silsin bakalım...

Peki niye yaptılar çocuklar bu işi...

Kendilerini öyle sahipsiz, öyle korumasız hissettiler ki. Reşit'in, Özal'a dediklerine bakın... *"Aman Simtel'in kapanmasını engelleyin... Türk güreşine de, bize de yazık olmasın."*

Koskoca Reşit, koca şampiyon, Başbakana yaklaşabilmek, ona derdini anlatabilmek için, son bu çareyi bulmuş işte aklınca. *"Gider partisine girersem dinler beni belki"* demiş...

İşte üç günlük Özal hükümetinin, Türk sporuna getirdiği yer budur...

İktidara gelmek başka şeydir, iktidar olmak başka...

Sen spordan bu kadar uzak birisini sporu yönetmekle görevlendirirsen, onun da ilk işi, spora bir müsteşarlığı bile çok görüp, geçmişin tüm çirkinliklerini taşıyan kişilere *"Olimpiyatlara kadar değişiklik yok"* diye göğüs germek olursa, güreşimizi mahveden bir federasyonu kamuoyu önünde temize çıkaracak bir harikalar sirkini sahneye çıkarıp, güreşi yok edenlere danışman diye gene aynı kişileri seçer, kendisi de bizzat başına geçerse, ne yapsın fıkara Reşit...

Baktı ki, minder artık er değil siyaset meydanı, *"Ben de artık başa değil, siyasete soyunurum"* diyecek tabii...

Haydi tüm amatör, tüm sahipsiz sporcular...

Yol açıldı, neyin ne olduğu anlaşıldı...

Bırakın kulüpleri, kendinize bir parti bulun... Atın bir partiye kapağı, sürün sefanızı...

Aman biraz akıllı olun yalnız... Hepiniz bala üşüşmeyin... Önümüzde yerel seçimler var. Onun ardından ne olur bilinmez. Şöyle bir paylaşın partileri aranızda. Halkçı'ya, SODEP'e, Refah'a falan da gidin. Gidin de, hep iktidarda kalmayı garantiye alın ha...

Spor neyimize bizim... Siyaset varken, siyaset!..

Şu İşe Bakın Siz!..

OKTAY AKBAL — *27 ocak*

İnanılır şey mi! Kültür Bakanlığı Müsteşarı Gökçe, Ankara C. Savcılığı'na bir yazı göndermiş, 18 türde şiir, roman, araştırma, inceleme kitabının bakanlık depolarında bekletildiğini, bunlar için ne gibi bir işlem yapılması gerektiğini sormuş... Kültür Bakanlığı, savcılığa soruyor: Bu kitapları ne yapacağız diye!.. Şu işe bakın siz! Adı 'Kültür Bakanlığı' olan devlet örgütü, kendi başına bir karara varamıyor, bunu C. Savcılığı'ndan bekliyor!..

Konu nedir? Kültür Bakanlığı yayınlarında çıkmış birçok kitap vardır. Bakanlık yetkilileri -kimlerdir bunlar acaba?- bu kitaplar için *"milli birlik ve bütünlüğü zedeleyici"* yargısını vermişlerdir, 118 bin kitap depolarda çürümeye bırakılmıştır. Hangi kitaplardır bunlar? Kültür Bakanlığı bir açıklama yapsa da öğrensek! Şimdilik bildiğimiz, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklar için yazdığı şiirler, Emin Özdemir'in deneme yazıları antolojisi, Doç. Türker Alkan'ın ve başka yazarların yapıtları...

Kültür Bakanlığı'nın danışma kurulları vardır. Şimdi de var; eskiden de vardı. Ben de 1978-79 arasında Kültür Bakanlığı Kültür Yapıtları Danışma Kurulu'nda üye olarak bulundum. Prof. Macit Gökberk, Prof. Bedia Akarsu, Prof. Sedat Veyis Örnek, Prof. Nusret Hızır, Prof. Akşit Göktürk, Cemal Süreya, Selahattin Hilav, Doğan Hızlan, Doç. Mete Tunçay, Vedat Günyol, Gülten Akın vb. arkadaşlar da bu kurulda görevliydi. İşbaşında olduğumuz yıllarda birçok değerli kitap yayımlandı. Bunlar önce uzmanlarca inceleniyor, sonra kurulda görüşülüyor, tartışılıyor, yayımlanması için karara varılıyordu.

Şimdi bu kitapların bir bölümünü, bakanlıkça oluşturulan bir kurul, "milli birlik ve bütünlüğü zedeleyici" bulmuş, yayın alanından toplatmış, de-

polara kapatmış. Okurlarım anımsayacaklardır, iki yıl kadar önce bu konuda bir yazım çıkmıştı, hatta Sayın Müsteşar Gökçe bir açıklama göndererek yazdıklarımın yanlış bilgilere dayandığını, kitap toplatma, ya da dağıtmama gibi bir durumun olmadığını bildirmişti. Ama şimdi gazetelerde okuduğum haber, o zaman yazdıklarımın ne denli doğru olduğunu gösteriyor. Bakanlık, birtakım kitapları piyasadan çekmiş, depolara tıkmış, 'zararlı' olduğu kanısına varmış, şimdi de Cumhuriyet Savcılığı'na soruyor, 'ne yapacağız bu kitapları' diye...

Savcılık 'yakın o zararlı kitapları' der mi, diyebilir mi? Abdülhamit'in zorbalık yıllarındaki hamam külhanlarında kitap yakma olaylarını bir daha yaşayacak mıyız? 1984 yılında böyle bir kararı almak yürekliliğini kim gösterebilir? Ama Kültür Bakanı, gösteriyor bunu!... Bakanlığın birkaç yıl önce yayımlattığı kitapları 'zararlı' bulabiliyor. Bu öyle bir durum ki, yalnız o kitapların yazarlarını toplum ve tarih önünde suçlamakla kalmıyor; 1978-79 yıllarında, belki daha da eski yıllarda bakanlıkta görev yapanları, başta Kültür Bakanlığı, müsteşarı, genel müdürleri, danışma kurulu üyeleri olmak üzere birçok aydını, birçok yazarı, birçok siyasa adamını da ağır bir suçlama altında bulunduruyor. Ne demektir *"milli birlik ve bütünlüğü zedeleyici"* yapıtların basılmasına izin vermek, bunları övmek? Dağlarca'yı, Emin Özdemir'i o yayınlarda kitapları basılan pek çok aydınımızı karalamak gücünü kendinde gören 'incelemeciler' kimlerdir? Kendilerini tanımak, adlarını öğrenmek, neden bu yapıtları "milli birliği zedeleyici" bulduklarını öğrenmek en doğal hakkımızdır.

Bir yandan *'Oku Oku Oku'* başlıklı kitap okuma, kitabı yaşama sokma, kitabı sevdirme kampanyaları açarız, kitap fuarları düzenleriz, 'herkes okumalı, kitap yaygınlaştırılmalı' deriz; öte yandan en değerli kitapları depolarda hapsederiz, savcılıktan 'idam' kararları isteriz o yapıtlar için!... Hem de Kültür Bakanlığı'nın birkaç yıl önce nice incelemeden geçirilerek bastırdığı kitapları yine o Kültür Bakanlığı'nca 'zararlı' bularak... Böyle bir çelişki, böyle bir acıklı olay kolay kolay görülemez...

Abdülhamit'e ne kızıyoruz? O da 'zararlı' saydığı kitapları toplayıp yaktırtmıştı. İşte 1902'de Mabeyin Kâtipliği'nden saraya yazılan bir yazı: *"Yüz elli çuval kitap ve belgenin yakılıp yok edilmesi öngörülmüştü. Sonra bundan vazgeçildi, kitapların Milli Eğitim Bakanlığı arkasındaki bahçede bir demir kafes içinde yakılması uygun görüldü. Fakat ne kadar dikkat edilirse edilsin yanarken bazı kâğıtların havaya dağılacağı ve çıkan dumanların dışarıdan yangın sanılacağı üzerinde duruldu. Bu yüzden kitap ve belgelerin Çemberlitaş Hamamı'nda yakılması daha uygun görülmüştür. Çünkü bakanlığın mahzenine açılan bir geçitten hamamın külhanına geçilebilir. Kitaplar böylece kimse görmeden hamama taşınabilecektir."*

Abdülhamit döneminde bile 'kitap yakma' işi daha gizli yapılırmış, şimdiki gibi savcılıklardan 'mütalaa' isteyerek, kamuoyu önünde açık açık görüşülerek değil!... Madem ki Kültür Bakanlığı'nın şimdiki görevlileri yüz seksen bin kitabı "zararlı ve yıkıcı" bulmuşlar, Ankara'da hamam çoktur, birini kapatıp yaktırıversinler, olsun bitsin! 1902'den 1984'e geldik, ilerledik, uygarlaştık, 'adam olduk' derken, meğerse yerimizde saymışız, hatta bazı bakımlardan daha daha gerilere gitmişiz!..

Çöl

HIFZI VELDET VELİDEDEOĞLU — *29 ocak*

1979 yılının kasım ayında Almanya'da bulunduğum sırada, bir seyahat acentesinin düzenlediği Mısır gezisine katılarak dört saatlik bir uçuştan sonra Kahire'ye vardım. Bu benim Afrika'ya ilk ayak basışımdı. Çocukluğumdan beri yeryüzünün en uzun akarsuyu olan (6700 km.) Nil Nehri'ni ve deltasını; dünyanın yedi harikasından biri olan Mısır ehramlarını (piramitlerini); ortaokuldayken tarih dersinde öğrendiğim Mısır seferi sonunda Osmanlı İmparatorluğu'na katılan Kahire ile onun "Cami-ül Ezher" adıyla anılan Ezher Üniversitesi'ni ve -belki inanmayacaksınız- bütün saydıklarımın hepsinden daha çok çöl ve vaha görünümünü merak ederdim. Öbürlerini bir yana bırakıp bu yazıda yalnız, -yetmiş yıllık bir düşlemden sonra yakından görmeyi başardığım- çöl ve vahadan söz edeceğim.

Çöl, Kahire'ye on kilometre uzaklıktaki piramitlerle başlıyor. Bunların doğusundaki yayvan tepeye çıkıldığında çölün uzak, çok uzak çevrene (ufka) doğru bütün görkemiyle uzanıp gittiği görülüyor ve bu görünüm insana ürperti veriyor. Kitaplarda ne kadar okumuş, sinemalarda, resimlerde ne denli çok görmüş olsa da, insan çölün yanına, içine varmadıkça onu bütün gerçekliğiyle anlayamaz; onun yakıcı güneşini bedende duymak, sıcak kumlarında yürümek, çevrende (ufukta) gökkubbe ile birleştiğini görmek gerek bunun için.

Piramitlerin ötesindeki yükseklikten çölü birkaç kez seyretmek de doyurmadı beni; daha uzağına, daha ötesine dalmak istiyordum. Nasıl derin bir uçurum, kıyısına giden insanı bir yandan korkutur, bir yandan da kendine doğru çekerse, çölün de buna benzer bir çekiciliği var: Hem ürpertiyor, hem de kum deryasında çevrene doğru çekiyor insanı.

Yol arkadaşlarımdan üçü ile anlaştık. Ortaklaşa bir taksi kiralayıp, Kahire'nin güneybatısındaki yaklaşık 90 kilometrelik çölü geçerek Mısır'ın belli başlı kentlerinden biri olan **Fayyum**'a gidip dönecektik. Bu kent aslında Libya yönündeki çölün ortasında, çok geniş bir vahanın merkezi (Bilindiği gibi, dört yanı çöl ile çevrili, sulak ve yeşillik toprak parçalarına "vaha" denir. Sanki çöl denizinin yeşil adalarıdır vahalar.) Fayyum'a gitmekle hem büyücek bir il merkezi ile "Karun Gölü"nü, hem de bu gölü Nil'e bağlayan "Yusuf Kanalı"nı görecektik. Üstelik cehennem sıcağı saçan çöl ile içindeki gölü ve böylece birbirinin karşıtı iki doğa oluşumunu birden görmüş olacaktık. Ayrıca gidiş dönüş iki yüz kilometreye yakın bir çöl yolculuğu yapacaktık.

Otelin sağladığı tercümanın yardımıyla giriştiğimiz sıkı pazarlık sonunda, bir şoförle anlaştık ve ertesi sabahın erken saatlerinde Kahire'yi, piramitleri arkada bırakıp çöle daldık. Kahire ile Fayyum'u, güneşe dayanıklı sağlam bir asfalt yol ile bağlamışlar. Rahat gidiyoruz. Erken saatlerde çöl serin oluyor. Geceleri soğuk olurmuş. Asfalt yol simsiyah bir kara yılan gibi

incele incele uzanıyor kırmızıya çalan kumların ortasında. Yörede hiçbir şey yok. Yaşam belirtisi olarak ne bir parça ot, ne bir avuç toprak, ne de bir damla su. Her yanda sonsuza uzanan bir ölüm çoraklığı var çölde. Tek bir araç geçmedi. Herhangi bir benzin istasyonuna da rastlanmıyor. Arabada bir bozukluk olsa veya benzin tankı delinip yakıtsız kalsak, çölün ortasında çakılacak mıyız, diye düşünüyorum zaman zaman. Yanımdakiler de öyle düşünüyordur belki. Ama kimse konuşmuyor. Ortalama 40-50 kilometre ile gidiyoruz. Bir saat sonra güneş yükseldi ve ortalık iyice ısındı. Benim yerim şoförün yanında; hem karşıyı, hem iki yanı iyice görebiliyorum. Her yönde ıssız çöl uzanıyor; ama yarım saat öncesinde olduğu gibi dümdüz değil. Engebeler başladı, çok uzakta alçak tepeler belirdi. Birden o yüksekliğin üst çizgisinde üç devenin silüetini gördüm. Birinin üzerindeki deveci de seçiliyordu. Sinemalarda, özellikle kovboy filmlerinde uzak bir tepenin gökle birleştiği yerde birden Kızılderili atlılar veya beyaz tenteli at arabaları belirir ya; develer de işte böyle bir görünümdeydi. Hemen arabayı durdurup inerek, fotoğraf makinemle o görünümü saptadım. Başarılı bir resim olmuş. Her devenin eni boyu resimde ikişer milimetreyi aşmıyor, ama uzak çevrende (ufukta) yürüyen deve oldukları besbelli. Bir saatlik yolculuktan sonra -çok uzakta da olsa- ilk kez canlı varlıklar görüyorduk; kim bilir nereye gidiyordu bu develer?... Derken karşıdan bir nokta belirdi, yaklaştı, büyüye büyüye bir minibüs oldu ve hiç durmadan Kahire yönüne doğru geçti gitti. Şoförler korna ile selamlaştılar. Çölde korna sesi bir tuhaf dalgalanıyor kulakta, ya da öyle geliyor insana.

Yola çıkışımızdan iki buçuk saat sonra Mısır tarlaları, uzakta hurma ağaçları görünmeye başladı. Böylece çölden kurtulup vahaya ulaştık ve biraz sonra da evlerin arasından geçip kentin merkezine vardık. Elimizdeki Almanca gezi rehberine göre, ortasında Fayyum kentinin kurulmuş olduğu vaha, 1700 km²'lik geniş alanı kapsayan çok verimli bir toprak parçası. Yakınındaki büyücek göl (Karun Gölü), kilometrelerce uzun bir kanaldan gelen Nil suyu ile besleniyor. Bu kanalın her iki yakasında tarlalara su akıtılan dönmedolaplar var.

Fayyum vahası deniz yüzeyinden ortalama 40-50 metre daha basık olduğundan, çok eski zamanlarda suyu bol olan Nil Nehri, belli aralıklarla kabardığında bu geniş çukuru doldurur, sular çekilince de yerinde bir bataklık bırakırmış. Şimdiki kurumuş vaha toprağının çok verimli olmasının nedeni bu imiş. Karun Gölü de bu eski çağlarda oluşmuş ve sonra firavunlarca onarılan doğal kanal ile Nil'e bağlılığı sürdürülmüş olduğundan kurumamış. Kısacası bize uzun gelen ıssız çöl yolculuğundan sonra bu vaha, yeşil tarlaları, bostanları, hurmalıkları, serin gölgeli başka ağaçları, kentin ortasından bir ırmak gibi geçen kanalı ve yakınındaki güzel gölü ile dünya cenneti gibi göründü gözlerimize. Epeyce dolaştık ve olaysız geçen çöl yolculuğundan sonra Kahire'ye vardık. Gezi programına göre ertesi günü Almanya'ya geri döneceğiz.

Uçağımız Mısır'ı geride bırakıp Akdeniz'e geçmeden önce Nil'in denize döküldüğü yeri, yani çok merak ettiğimi yukarıda söylediğim Nil deltasını da birkaç dakika seyredebildim.Nehrin deltada ayrıldığı iki büyük kol çok belirli olarak görülüyordu. Uçak -kaptan pilotun anonsuna göre- on bin metre yükseklikte ve hava da çok berrak olduğu için, sol yanda Libya'ya doğru uzanan 200 kilometrelik kıyı ve çöl alanı da rahatça görünüyordu.

Bunu seyrederken daldığım düşünce yol boyunca sürdü: İnsanlar türlü türlü. Kimilerinin kafası, tıpkı şu çöl gibi çorak oluyor. En yüksek okullarda, hatta Batı ülkelerinde öğrenim de görmüş olsalar, bu gibilerinin beyinlerinde "kültür vahaları" bir türlü oluşamıyor. Kafadaki çoraklık her türlü bilgi ve olumlu duyguları, duyunç (vicdan), erdem denilen ve insanı insan yapan tinsel ve kutsal varlıkları kökünden yakıp kurutuyor. Böyle kafalar tümüyle bir çöldür ve öyle kalacaklardır.

Kimi insanların kafası ise tümüyle vahadır. Bunlarda ne çöl çorakları ne de vaha adacıkları söz konusu olamaz.Çünkü tümüyle serin, aydın, bilgili, verimli, duyunçlu, erdemli içerikleri vardır. Kafanın her yanı vaha güzellik ve zenginliği ile dolup taşar. Geçende yitirdiğimiz rahmetli Doğan Avcıoğlu işte böyle bir kafa taşıyordu.

Kimi insanların kafası ise, içinde yer yer vahalar bulunan bir çöle benziyor. Bu gibiler "çöl"lüklerini uzun süre gizleyebildikleri için yörelerinde vaha etkisi yaparlar. Ama zaman gelir, tek bir söz, bir davranış, bir yazı, içlerindeki "çöl"ü kusturuverir.

Bir vakitler aydınlık saydığınız o kafa, kapkara bir kafatası olarak çıkar karşısınaz. Böyleleri yukarıda sözünü ettiğim "tam çöl kafalı"lardan daha tehlikelidirler. Hiç değilse bu sonuncuların ne olduklarını hemen bilirsiniz. Ama öbürleri, az önce söylediğim gibi, gerçek kimliklerini uzun süre saklayabilirler. Bu gibilerin, kimileyin para, kimileyin mevki ve ün, kimileyin de öç alma uğruna yapmayacakları ve yakmayacakları şey yoktur. En yakın dostunun ayağını kaydırıp işinden ederek yüreğini yakmak, dün söylediklerinin bugün -hiç utanmadan- tersini savunmak, kitap yakmak, can yakmak, dahası korumakla görevli bulundukları adaleti yakmak, bu gibiler için olağan şeylerdendir.

Doğadaki "çöl" ile kafadaki çöl arasında şu ayrımı görüyorum ben. Doğanın çölü kendi içinde oluşan vahayı yakıp yok etmiyor. Ama kafanın çölü, bir vakitler içinde oluştuğunu gözlediğiniz vahayı er geç çölleştirip yok ediyor. O zaman anlıyorsunuz ki, vaktiyle onda gördüğünüzü sandığınız "vaha" gerçek değil, sadece bir "serap"tır.

ŞUBAT/84

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KÜLT[illegible] ÜZERİN[illegible]
Prof. Dr. EMRE KONGAR
2. Bası
Çağdaş Yayınları, Türkocağı Cad. 39/41 Cağaloğlu/İstanbul 359 Lira

60. Yıl; Sayı: 21355 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 9 Şubat 1984 Perşembe

Beyrut üstünde Amerikan bombaları

ŞİİLER BEYRUT SOKAKLARINDA — Önceki gün meydana gelen şiddetli çarpışmalardan sonra Şiilerle, Dürzi milisler Batı Beyrut'u tamamen hakim oldular. Lübnan ordusu şehri terkederken geride birçok zırhlı araç ve silah bıraktı. Fotoğrafta milisler ele geçirdikleri bir zırhlı araçla Beyrut caddelerinde gösteri yaparken görülüyor. *(Fotoğraf: AP)*

Reagan "tam" savaşacak

Başkan Reagan, Amerikan askerlerini, Beyrut Açıklarında bekleyen ABD donanmasına çekecek. Ancak Suriye denetimindeki bölgeden Beyrut'a ateş açıldığı takdirde, Amerikan savaş gemileri ile uçakları buna karşılık verecek.

Reagan'ın askerleri çekme kararını açıklamasından sonra, İngiliz hükümeti Beyrut'taki çok uluslu güçte bulunan birliklerinden bir bölümünü, gemilere nakletti. Amerikan New Jersey zırhlısı Müslüman mevzilerini bombardıman etti.

Dış Haberler Servisi — Lübnan ordusunu yenilgiye uğratan Şiilerle Dürzi milislerin Batı Beyrut'a egemen olmasından 24 saat sonra, bir konuşma yapan Başkan Reagan Lübnan'ın başkentinde bulunan çokuluslu güce bağlı Amerikan deniz piyadelerinin aşamalarla Beyrut açıklarında bekleyen ABD savaş gemilerine çekileceğini açıkladı. Reagan ayrıca, Suriye denetimindeki bölgeden Beyrut'a ateş açıldığı takdirde Amerikan savaş gemileri ile uçaklarının buna karşılık vereceğini belirtti. ABD, böylece Lübnan iç savaşına dolaysız olarak karışmış oluyor. Şimdiye kadar ABD, ancak Beyrut'taki Amerikan mevzilerine ateş açıldığı takdirde karşılık veriyordu. Bundan böyle, Cemayel kuvvetlerine ateş açıldığı zaman da, Amerikan gemi ve uçakları savaşa katılacaklar. Reagan'ın açıklaması Amerikan Kongresi'nde olumlu karşılandı.

Reagan'ın açıklamasının ardından İngiliz hükümeti de birliklerini çekme kararı aldı ve Beyrut'taki İngiliz askerleri helikopterlerle açıkta bekleyen İngiliz donanmasına nakledildi. İtalya Savunma Bakanı Giovanni Spadolini, komutanlara verdiği emirde Beyrut'taki İtalyan askerlerinin çekilmeleri için, "gerekli tüm işlemlerin" yapılmasını istedi. Fransa'dan ise bu konuda henüz resmi bir açıklama yapılmadı.

Bu arada, Amerikan New Jersey zırhlısı, muazzam topları ile dün Müslüman mevzilerini bombaladı. New Jersey zırhlısı Beyrut açıklarında bekleyen Amerikan savaş gemileri arasında en büyük toplara sahip.

Başkan Reagan, Lübnan'a ilişkin son kararını şöyle açıkladı:

"Lübnan'daki kanlı çarpışmalar, şiddet ve terör yanlısı güçlerin barışı engellemek için neler yapabileceğini göstermiştir. Eğer ılımlı bir hükümet barış istemeye cesaret ettiği için devrilirse, dünyadaki diğer ılımlı hükümetlere ne umut kalır? Şiddet yanlılarına karşı kararlı davranmalıyız. Son olaylar bizim kararlılığımızı daha da arttırmıştır. Dostumuz Emin Cemayel'e danıştıktan sonra aşağıdaki önlemleri almaya karar verdik:

• Lübnan'da Amerikan ve diğer uluslara ait birliklerin güvenliğini arttırmak için, Suriye denetimindeki bölgeden Beyrut'a ateş açıldığı takdirde Amerikan uçakları ile gemilerinin buna karşılık vermelerini emrettim. Bundan sonra Beyrut'u bombalayanların bu eylemleri karşılıksız kalmayacak. Lübnan'ın kaderini zorla değiştirmek isteyenlerin karşısında kararlı biçimde duracağız.

• Lübnan ordusunun eğitilmesi ve donatılması konusundaki yardımlarımızı arttıracağız.

• Bu önlemlere ek olarak Bey-

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

LÜBNAN'DA TÜM AYRICALIKLAR AZINLIKTAKİ HIRISTİYANLAR'DA
11. Sayfada

HP'nin yasa önerisi: Hapis cezaları kısaltılsın

Halkçı Parti'den Cüneyt Canver'in TBMM Başkanlığı'na verdiği yasa önerisi, 3 yıla kadar olan hapis cezalarının mahkeme kanaatiyle ertelenmesini öngörüyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — HP Adana Milletvekili **Cüneyt Canver**, bazı cezaların ertelenmesini ve bazı cezaların sürelerinin kısaltılmasını öngören yasa önerisini TBMM Başkanlığına dün verdi.

Yasa önerisi, geçmişteki durumları ve ahlaki temayüllerine göre cezanın ertelenmesi, ileride cürüm işlemekten çekinmesine neden olacağı kanısına varılan mahkûmların cezalarının ertelenmesine mahkemece karar verilebileceğini öngörüyor. Ancak bu hüküm para cezasından başka bir ceza ile mahkûm olmayan kimsenin işlediği bir suçtan dolayı ağır veya hafif, 3 yıla kadar ağır hapis veya hafif hapis, ya da hafif hapis cezalarından birine mahkûm olması halinde uygulanabilecek. Bu hükümler, 15 yaşını bitirmemiş küçüklerin mahkûm oldukları ağır hapis veya hafif hapis ya da hapis cezası 5 yıldan fazla olmadığı hallerde de uygulanabilecek. 15 yaşını doldurmuş olup da 18 yaşını ikmal etmemiş olanlarla 70 yaşına varmış ihtiyarların mahkûm oldukları ağır hapis, hafif hapis veya hapis cezası 5 yıldan fazla olmayanlar da bu hükümden yararlanabilecekler.

Cezaların infazı hakkında yasada değişiklikler öngören yasa önerisine göre, muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalarda hükümlülük süresinin yarısını ve müebbet ağır hapiste 18 yılını çekmiş olup da tüzüğe göre iyi halli hükümlü olduğunda bulunanlar istemleri olmasa dahi şartla salıverilecekler.

Yasa önerisinin gerekçesinde "Ülkemizde değişen ve gelişen cezaevi yok denecek kadar az olduğu, mevcutların ise kapasitelerinden fazla mahkûmla dolu olduklarından işlevlerini yerine getirme olanağından yoksun bulundukları" belirtildi. Cezaevlerinin büyük bir bölümünde

(Arkası Sa. 11, Sü. 8'de)

Milli Güvenlik Kurulu iç ve dış sorunları görüştü

Toplantıdan sonra yapılan açıklamada, "Öğrenim programlarının TV'den yayınlanması için hükümete görüş bildirilecek" belirtildi.

ANKARA, (a.a.) — Milli Güvenlik Kurulu, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in başkanlığında dün Çankaya Köşkü'nde toplandı.

Milli Güvenlik Kurulu'nun yaklaşık 7,5 saat süren toplantısından sonra yapılan açıklama aynen şöyle:

"Kurul bu toplantısında, iç ve dış olaylardaki son gelişmeleri gözden geçirmiş, 2945 sayılı Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterli-

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

Savaşta yeni bir aşama

Lübnan'da bir politikanın iflası

ERGUN BALCI

Başkan Reagan'ın Beyrut'taki Amerikalı askerleri gemilere çekme kararı bir dizi açıdan incelenebilir.

Önce karar, Reagan'ın Lübnan politikasının iflasını simgelemektedir. ABD birlikleri Beyrut'ta Emin Cemayel yönetimini savunmak ve Müslümanları caydırmak amacıyla bulunuyorlardı. Amerikalılar, Cemayel'i savunmak bir yana, kendilerini koruyamayacak duruma düşmüşler ve Reagan sonunda birlikleri gemilere çekme kararı almıştır. Amerikan deniz piyadeleri, bir ulusun kendi kaderini tayin etme arzusu kıramamıştır. Başkan Reagan'ın "terörist" olarak nitelediği Müslümanların Lübnan nüfusunun % 60'ını oluşturduğu unutulmamalıdır.

Reagan'ın açıklamasından çıkarılacak ikinci sonuç ise şudur: Washington, Lübnan Devlet Başkanı Emin Cemayel'i terketmiştir. Başkan'ın kararını açıklarken kullandığı tüm yaldızlı cümlelere ve Cemayel'i sonuna kadar destekleyeceklerini söylemesine rağmen, gerçek budur. Zira, Beyrut'taki ABD birlikleri, Washington'un Cemayel'e sağladığı desteğin simgesi, Lübnan Devlet Başkanı'nın en büyük teminatı idiler. Tıpkı, Batı Avrupa'da bulunan ABD birlikleri gibi. Bu birliklerin geri çekilmesi, Beyaz Saray'ın Cemayel'e olan güvenini yitirmeye başladığını gösterir. Diğer bir deyişle, Vietnam'da Van Tiyu, İran'da

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

Lübnan'da da görev yapmıştı

ABD Dışişleri özel danışmanı bugün Ankara'da

Atina'da Kıbrıs konusundaki temaslarını tamamlayan Edward Derwinski sonra Türk yetkililerle görüşecek.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — ABD Dışişleri Bakanlığı danışmanlarından Edward Derwinski, Lefkoşe ve Atina'da Kıbrıs sorununa çözüm bulmak amacıyla yürüttüğü temaslardan sonra, bugün de Türk hükümeti ile aynı konuda danışmalarda bulunmak üzere Ankara'ya geliyor.

Derwinski'nin gündeminde Kıbrıs sorunu bulunmakla birlikte gelişinin Lübnan'da bunalımın had safhaya varacağı bir sıraya rastlaması ziyareti daha ilginç bir hale getirdi.

Reagan yönetimince, Kıbrıs sorununda tarafların görüşlerini birbirlerine yakınlaştırmak görevi ile bu geziye gönderilen Derwinski Ankara'da Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu ve Başbakanlığın ilgili teknisyenleri ile görüşmelerde bulunacak.

Derwinski KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Kıbrıs Rum kesimi ve Atina'da yaptığı gibi Ankara'da da Reagan yönetiminin Kıbrıs sorununa ilişkin görüşlerini aktaracak ve bazı "düşünceler" iletecek.

Derwinski dün Atina'da Kıbrıs sorunuyla ilgili görüşmelerde bulundu. Derwinski "Yunan Dışişleri Bakanı ile yaptığım görüşmelerden sonra elde etmiş olduklarımın yarısını elde edebilirsem, görevimde başarılı olduğumu söyleyebileceğim." dedi. Kıbrıs sorununun çözümü konusunda bu görüşmeden sonra daha iyimser olduğunu söyleyen Derwinski "soruna çözüm için en uygun ortamın yaratıldığı bulunduğuna inandığını" belirtti.

Beyrut Elçiliğimiz boşaltılıyor

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Lübnan'da iç savaşın ordunun da çözülmesiyle birlikte tehlikeli ve kanlı bir tırmanışa geçmesi üzerine Beyrut Büyükelçiliğimizin geçici bir süre için hemen boşaltılması kararlaştırıldı.

Edinilen bilgiye göre, Beyrut'taki Cumhurbaşkanlığı Sarayına yakın mevkide bulunan yeni büyükelçilik binası, önceki akşam Emin Cemayel'e bağlı kuvvetlerle Müslüman kuvvetler arasındaki çatışmada ateş hattı altında kaldı.

Ankara'ya ulaşan haberlere göre, bu süre içinde büyükelçilik binasında herhangi bir hasar meydana gelmemekle birlikte, oldukça heyecanlı saatler yaşan-

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

Özal: Lübnan'a bulaşmayacağız

BAŞBAKANIN BASIN TOPLANTISINDAN

6. Filo, izin istemek kaydıyla Türkiye'ye yeniden gelebilir.

Yetki Yasası'nı ilk olarak Karayolları, Trafik, Pasaport ve Nüfus Yasaları için kullanacağız.

İşçiye, memura yüzde 25-30 gibi bir zam vermiş olalım. Enflasyonu o rakamın altına düşürürsek satın alma gücü artar.

Memur ve işçi emeklileri için bankada hesap cüzdanı açacağız.

Zaten zamlarda yapacağımızın yüzde 80'ini yaptık. Ufak tefek şeyler kaldı.

İki - üç kamyon kâğıt ithal edip parayı basarız. İşçi ve memurun maaşını 10 misli yükseltiriz. Ama bu, kaşıkla verip kepçeyle almaya benzer.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, ABD'nin Türkiye'ye "Lübnan için bir teklifi" olup olmadığı konusundaki bir soruyu yanıtlarken, "Lübnan çok büyük hadisedir. Bizim bu konuya herhangi bir şekilde bulaşmamız doğru olmaz." dedi. Dün bir basın toplantısı düzenleyen Özal, "Orta direğe yani ettiklerini birbuçuk ayda yaptıklarımı" öne sürdü ve, "Süratimiz bazı çevreleri rahatsız ediyor. İşi bildiğimizden dolayı süratli yapıyoruz" şeklinde konuştu. Turgut Özal, YHK'nın enflasyonun üzerinde ücret artışı vereceğini belirterek, "İşçiye, memura yüzde 25-30 gibi bir zam vermiş olalım. Enflasyonu o rakamın altına düşürebilirsek satın alma güçleri artacaktır" dedi. Özal Avrupa Konseyi ile ilişkilere değinirken, "Avrupa ülkeleri bizi hiçbir zaman Avrupa Konseyi'nden atamazlar" şeklinde konuştu.

Hükümetin ekonomik konulardaki çalışmalarına ağırlık veren Özal, YHK'nın vereceği zamda, yüzde 5'lik vergi indirimi ile yüzde 10'luk vergi iadesinin dikkate alınmayacağını söyledi. Özal, işçi ve memur emeklileri için bankalarda hesap açılacağını bildirdi ve "Bu hesaba 3 ayda ya da ayda bir para transfer edilecek" şeklinde konuştu. Özal, "Tam anlamıyla serbest pazarlık olsun diye

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

"Cennetin melekleri"

İstanbul, Etap-Marmara Oteli'nde gösterilerine başlayan İngiliz "Bardis Show" elemanları çok az örtülmüş vücutları ile izleyenlerin nefesini kesti. Asıl adı "Bardis" olan grubu Türkiye'de daha iyi bir çağrışım yapsın" diye "paradise" (cennet) yapmışlar. Genellikle günümüzün tanınmış pop müzik parçalarını seçen grup elemanları "playback" eşliğinde dans ederken ellerindeki telsiz mikrofonları ile de şarkı söyler gibi yaptılar. "Bardis" veya "Paradise" elemanlarının yaşları 22-26 arasında, boyları 1.70-1.80 arasında değişiyor. Provalarda göğüsleri kapalı dans eden "melekler" program sırasında "tüm engelleri" kaldırarak dans ettiler. Bu durum otel yöneticileri için bile sürpriz oldu, fakat programı izleyenlerin beğenisini iki kat arttırdı. Yukarıda Bardis'in melekleri gösteri sırasında görülüyor. (Fotoğraf: MEHMET AKİF)

Faturalı yaşam resmen başladı

Yasaya uygun fatura almayana iade yok

MALİYE'NİN AÇIKLAMASI

Kulak kadar fişler geçerli değil. Satıcı 5 liralık mal için dahi fatura kesmek zorunda. Kesmeyeni defterdarlıklara şikâyet edin. Fiş alanlar hemen, bu fişlerini fatura ile değiştirmelidirler.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Özal hükümetinin başlattığı faturalı yaşam, bazı esnaf ve işyerlerinin direnmeleri nedeniyle "fişli yaşam"a dönüştürülmek tehlikesi altında. "Fişli yaşam" ise dün Resmi Gazete'de yayınlanarak resmen yürürlüğe giren "faturalı yaşam" yasasına göre hiçbir değer taşımıyor.

Konu ile ilgili olarak Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü'nün gazetemize yaptığı açıklamaya göre müşterinin adı, malın cinsi, tutarı, miktarı, satıcının adı, adresi, fatura numarası yer almayan satış fişleri geçerli değil. Bu durumda esnafın verdiği "kulak kadar" satış fişleri, kesinlikle vergi iadesi sırasında dikkate alınmayacak.

Başkentte özellikle perakende yiyecek ile giyim eşyası satan dükkânlar müşterilerine bin liraya kadarki satışlarda fatura yerine fiş veriyorlar. Bazı işyerleri ise, 5 bin ya da 10 bin liraya kadar olan satışlarda da perakende satış fişi vermekte ısrar ediyorlar. Bu işyerleri 213 sayılı Vergi Usul Yasası'nın 232. maddesinde yer alan "1-10 bin lira arasında satışlarda fiş kesilir" hükmüne dayanıyorlar. Bu maddeye göre ancak, 10 bin liranın üzerindeki satışlarda işyerlerinin istenmese de fatura kesmeye mecbur oldukları belirtiliyor. Ancak, yine aynı maddeye göre, müşteri isterse 5 liralık bir mal için dahi satıcı fatura vermek zorunda.

Ücretlilerin, memurların ve emeklilerin vergi iadesine hak kazanabilmeleri için yaptıkları tüm harcamaları faturalı yapmış olması gerekiyor. Faturaların ise Vergi Usul Yasası'nın ve Ticaret

(Arkası Sa. 6, Sü. 1'de)

İthalatta tıkanıklık, üretimde tıkanıklık

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — İthalatta büyük bir tıkanıklık var. Sanayi için gerekli yüzlerce malın ithalatı tam anlamıyla bekleniyor. "İthalatı izne bağlı mallar listesinden" yaklaşık bir buçuk aydır ithalatına izin verilen tek bir mal var: Fabrikası kapanmak üzere olması dolayısıyla, on milyon dolarlık demir çelik tozları... Bir yetkilinin deyimiyle "ithalat taleplerinin tamamına yakını bekleniyor."

Yeni ithalat rejimi yürürlüğe gireli 1,5 ay oldu. Yeni rejimle birlikte, bazı malların ithalatı serbest bırakıldı. Bazıları izne

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

• *Paris'te bu kez BAE Elçisi öldürüldü.*
• *Yugoslavya Devlet Başkanı mayısta görevden alınıyor.*
3. Sayfada

• *DİSK davasında avukatlar: Sanıkların tek suçu yasal örgüte yönetici seçilmek.*
6. Sayfada

• *Demoklesin kılıcı bakırın üstüne düştü.*
• *Süt fiyatlarında artış bekleyen üretici, ithalat haberini duyunca şok geçirdi.*
9. Sayfada

• *1984, Türkiye - Irak işbirliğinde atılım yılı olacak.*
12. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Genel sözler...

Genel sözlerle konuşma alışkanlığı, siyasette ve ne yazık ki gazetecilik mesleğinde bir çeşit yöntem olmuştur. Belli konularda inceleme ve araştırma yapanlar da, neredeyse genel söz ustalarınca azarlanacaklardır. Araştırmadan, incelemeden konuşmak ise bir çeşit hüner sayılmaya başlamıştır. Üç-beş edebi sözcüğün üzerine zekâ kıvılcımları ile buğulanmış felsefe kırıntıları döktünüz mü? tamam, ne araştıracaksınız, ne okuyacaksınız!

Oysa kamuoyu önündeki her konu, incelenerek ve araştırılarak ortaya atılırsa, gazeteci ancak o zaman topluma yararlı olur. Edebiyat ve felsefe söyleşileri, bu araştırma ve inceleme çabalarının hiç de dışında değildir. Edebiyat ve sanat, başlıbaşına araştırma çabaları ve iç zenginliği ile gelişecek ve insandan insana, toplumdan topluma ulaşacak

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

ÖZAL EKONOMİSİNE ELEŞTİRİLER

Alpaslan Işıklı: Ekonominin zirvesinde bulunanlar bile rahatsız

Belirgin ve açık bir politika olmadığı için, bazı çelişkili kararların kısa bir zaman içinde birbirlerini izlemesi mümkün olmaktadır.

Bu işin erbabı olanlar, alınan her ekonomik kararın arkasında yatan belli bir grupla ve holdingle ilgili etkileri farketmekte ve bunlar, basının sınırlı bir kesiminde de olsa teşhir edilmektedir.

Haberi 6. sayfada

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

OLUR ŞEY DEĞİL
NADIR NADI

60. Yıl: Sayı: 21347 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 1 Şubat 1984 Çarşamba

Paris'te karar: Ermeni teröristlere 7'şer yıl hapis

Fransız hukuk sistemine göre esastan itiraz edilmesi mümkün olmayan jüri kararına 5 gün içinde usûlden itiraz edilebiliyor. 4 Ermeninin, infaz sistemine göre 1 yıl sonra şartlı salıverilmesi söz konusu.

Duruşma yargıcı kararı açıkladığı zaman dinleyici sıralarını dolduran Ermenilerden "hayret ve hayal kırıklığı" sesleri yükseldi.

CENGİZ ÇANDAR

İnönü, Calp'e duygusal, Özal'a şakacı dedi

SODEP Genel Başkanı, Avrupa Konseyi'nden ayrılmanın "yanlış bir karar olacağını" söyledi. İnönü, "Küçük oyunlara girmesini anlamak mümkün değil" dediği Anavatan Partisi'ni en önemli rakip olarak görüyor. İnönü, "TRT'nin partileri üçe ayırmasını" da eleştirdi.

IŞIK KANSU

BUGÜN

Cumhuriyet'in parasız eki Cumhuriyet'le birlikte Bayinizden istemeyi unutmayınız.

YARIN

TV'de Başbakan

Özal: Açıkçası bazı zamlar

Avrupa Konseyi yine kararını erteliyor

YALÇIN DOĞAN

KULİSTEN

ANKARA'DA

Calp: SODEP artık susmalı

Paris'te karar: Ermeni teröristlere 7'şer yıl hapis

CENGİZ ÇANDAR — *1 şubat*

PARİS — Bir haftadır Türk ve Fransız kamuoylarının ve Ermeni cemaatinin sonucunu merakla beklediği, 24 Eylül 1981 tarihinde Paris Başkonsolosluğumuzu basarak güvenlik görevlisi **Cemal Özen'i** öldüren, Başkonsolos Yardımcısı **Kaya İnal'ı** ağır yaralayan ve 50'den fazla kişiyi 15 saat rehin tutan 4 Ermeni teröristin Paris Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki duruşması nihayet bitti. TSİ 22.30 sıralarında Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı **Guy Flosh** kararı açıkladı: **Kevork Güzelyan, Vasken Sisliyan, Agop Culfayan** ve **Aram Basmacıyan'a** 7'şer yıl hapis. Karar açıklandığı anda dinleyici sıralarını dolduran 100'ün üzerindeki Ermeniden **"hayret ve hayal kırıklığı"** sesleri yükseldi.

Dün TSİ 15.30'da başlayan son celse, 5 savunma avukatının savunmalarını tamamlamalarından sonra TSİ 18.45'te celseye jürinin karar için toplanması nedeniyle ara verildi. 2.5 saatlik bir bekleyişten sonra TSİ 21.30'a doğru kararın açıklanması için ziller çaldı. Ve meraklı topluluk duruşma salonunda yerini aldı. Başkan Guy Flosh, 4 sanığa **"Sanıklar ayağa kalksın"** deyince dinleyici sıralarının çok az bir istisnası ile hemen tümünü dolduran Ermeniler hep birden ayağa kalktı. Karar tüm sanıklara eşit ölçüde 7'şer yıl hapis olarak ilan edilince, dinleyici sıralarından **"hayret ve hayal kırıklığı"** nidaları yükseldi. 4 Ermeninin dinleyicilere dönerek zafer işareti yapmaları ve yumruklarını kaldırmalarına, dinleyici sıralarındaki Ermeniler de aynı şekilde karşılık verdiler.

Karar okunduğu sırada Ermeni dinleyici sıralarından yükselen **"hayal kırıklığı ve şaşkınlık"** nidalarına bakılırsa, Paris Ağır Ceza Mahkemesi'nin Ermenilerin ummadığı ve ağır bulduğu bir karara hükmedilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim önceki gün Savcı **Charles Michon** da 4 sanık için toplam 29 yıl hapis cezası isteminde bulunduğunda, bunun Ermeniler tarafından yüksek ve ağır bulunduğu izlenimini edinmiştik. Karar toplam 28 yıl olarak çıktı. Güzelyan'ın 3 yılı indirildi, Basmacıyan'a 2 yıl ilave edildi; tüm sanıklar eşitlendi. Böylece jüri teknik bir karar almaktan çok siyasi renk taşıyan bir karar almış oldu. Çünkü teknik olarak bakıldığında olayda silah kullanan, ölüme neden olan, olmayan ve hiç silah ateşlememiş sanıklar söz konusu. Bu ayrıntılara girmeyip hepsi için eşit cezaya hükmetmek, bir anlamda olayda tümünün eşit sorumluluğuna hükmetmek demek oluyor. Dolayısıyla olaya teknik açıdan çok siyasi açıdan yaklaşmak ve Fransız toprakları üzerinde terör eylemlerini caydırmak amacıyla ilişkili bir hüküm vermek anlamına geliyor.

Böylece, Türk kamuoyu açısından yetersiz sayılabilecek bir ceza oranından söz etmek mümkün ise de

Ermenilerin hayal kırıklığı, bize söz konusu kararın Ermenileri tatmin etmek amacından çok Fransız kamuoyunu tatmin etmek amacına uygun olduğu yorumunu yaptırabilir. Ayrıca bu kararın bugüne dek Fransız adalet mekanizmasından Ermeniler için çıkan en ağır karar olduğunu da kaydedebiliriz. Yani bir anlamda Fransız adaleti Türkler ve Ermeniler arasında bir ara karara, başka bir deyimle **"Fransız"** kararına ulaşmış oluyor.

SON CELSE

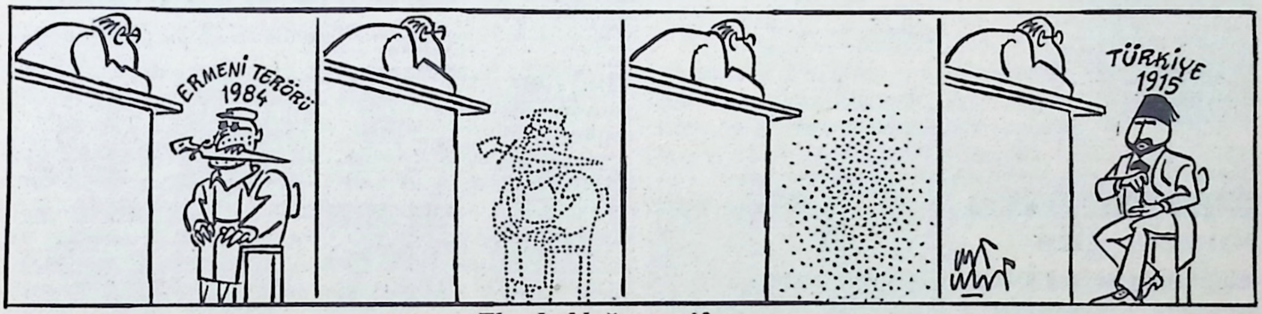
Paris Ağır Ceza Mahkemesi'nde 4 Ermeninin dünkü son duruşmaları, 5 avukatın birbiri ardına savunmalarını dinlemekle geçti.

Savunmada son sözü avukatların en etkilisi ve ağır topu sayılan Henri Leclerc aldı. Leclerc biraz teatral ama hayli coşkun ve etkili bir hatip olarak, anlaşılan Fransız hitabetindeki Danton geleneğinin bir uzantısı görünümünde, kâh jüriye kâh dinleyicilere dönerek ve Türkiye'yi çok ağır sözcüklerle suçlayarak uzun bir savunma yaptı. Hatta bir ara sanıklara dönerek, **"Fransızhalkının sizin için masum diyeceğini biliyorsunuz"** dedi. Leclerc'in coşkun konuşmasından, konuştuğu bölmenin tam karşısında oturan Türk gazetecileri de nasibini aldı.

Leclerc, Türk gazetecilerine, **"Ermeni soykırımı olduğunu kabul edin ve cesret edip bunu yazın"** diye seslendi.

Leclerc'den sonra 4 sanık adına **Kevork Güzelyan** son konuşan kişi oldu. Güzelyan, kendilerinin sanık sandalyesinde 4 kişi olarak değil, Ermeniler olarak bulunduğunu belirtti. Adalet istediklerini ifade etti ve davalarının ilk kez böylesine ortamda, böylesine yaygın kanallardan açıklanma ve savunulma imkânı bulduğuna işaret ederek, **"Karar ne olursa olsun sonuç Ermeni halkı için zaferdir. İlk kez her siyasi eğilimden tüm Ermeniler bu dava çerçevesinde, bu dava sayesinde birleştiler"** dedi.

Duruşmaya karar için ara verildiğinde, karar 2.5 saat süreyle Paris Ağır Ceza Mahkemesi'nin kantininde dinleyiciler, avukatlar, Türk gazetecileri, bazı Türk diplomatları ve Fransız basın mensupları tarafından ortaklaşa beklendi. Bu sayede ilginç bir görüntü ortaya çıktı. Kantinin masalarında bir hafta süreyle şiddetli bir gerilim ortamını aralıksız yaşayan militan Ermeniler, iki tarafın avukatları, Türk ve Fransız basın mensupları birbirleri ile iç içe oturdular. Ve sohbet ettiler. Ermeni Ulusal Hareketi Lideri **Ara Toranyan**'ı Türk gazetecileri ile diğer arkadaşlarının yanıbaşında sohbet ederken görmek mahkeme seyri ile zıt fakat ilginç ve renkli bir görüntüyü sergiliyordu.

El çabukluğu marifet... *1 şubat*

Dövizli bakkalda bir ekmek 10 sent

ŞENOL KONUKÇU — *1 şubat*

29 aralık kararlarıyla, **"üstte dolaştırılması, bankaya yatırılması"** serbest bırakılan döviz bakkala da girdi.

Üsküdar Zeynep Kâmil Sokak'ta bulunan bakkal **Adnan Kumanlı**, dövizli yaşamın başlamasıyla birlikte, düşünmüş taşınmış, eline kalemi kartonu alıp vitrinine duyuruyu asmış: **"Döviz ile satışımız başlamıştır. Not: %5 indirim uygulanır."**, **"Kumanlı Dostlar"** bakkaliyesinin bir haftalık döviz cirosu 14 dolar, yani 4 bin 340 lira dolayında.

Adnan Kumanlı, **"Dövizli satışlar şimdilik yavaş gidiyor, ama olsun, ileride daha da iyi gideceğine inanıyorum"** diyor. Kimler dövizle alışveriş yapıyorlar? **"Bu kimselerin çoğunluğunu Almanya'da, ya da başka bir ülkede çalışanlar oluşturuyor. Adamın üzerinde o anda yeteri kadar Türk parası bulunmuyor. Bozduracak banka da yakın değil. Hem bozdursa ne fark edecek ki. Ben de bankanın yaptığını yapıyorum. Müşteriyi bir alışveriş için bankaya gitmekten kurtarıyorum. Üstelik uğrayabileceği zararı da önlemek için yüzde 5 indirim yapıyorum."**

Bakkal Kumanlı, günlük kurları yakından izliyor. Kur değişikliklerini anında fiyatlara uyguluyor. lira dolar karşısında değer kaybettikçe, örneğin ekmek de dolar olarak ucuzluyor. Peki ya bozuk para sorunu? Adnan Bey yanıtlıyor: **"O kolay. Kura göre hesap yapıyorum, zaten indirimi de lira fiyatına göre ayarlıyorum. Müşteriye parasının üstünü de yine lira olarak ödüyorum."**

Dövizli bakkala döviz verenler, kendi deyişiyle, **"Öyle farklı bir şey almıyorlar ki."**, **"Benden dövizle alışveriş yapanlar"** diyor, **"Lira ile satın alınabilecek şeyleri aldılar. Mesela, ekmek, peynir, pastırma, rakı."**

Kumanlı'ya göre, **"Dövizli satışlar esnaf açısından iyi bir yatırım."** Kendisi de ileride bankada bir döviz hesabı açtırmayı düşünüyor. 8 yıl ilkokul öğretmenliği yapıp, 13 yıl da Almanya'da çalışan Kumanlı'nın ekonomik felsefesi de şöyle: **"Memleketin selamete çıkması için çok miktarda ihracat gerekir. Saygın olmak için de zengin olmak gerekir."** Kumanlı şimdi dört gözle yabancı sigaraları bekliyor.

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

YAŞAMA FELSEFESİ
Prof. Dr. NERMİ UYGUR
2. Baskı
Çağdaş Yayınları, Türkocağı Cad. 39/41 Cağaloğlu/İstanbul 350 Lira

60. Yıl: Sayı: 21350 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 4 Şubat 1984 Cumartesi

Bütün kaçak yapılara iki aşamada tapu

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — İmar ve gecekondu mevzuatına tabi yapılara uygulanacak bazı işlemler ile, İmar Yasası'nın bir maddesini değiştiren yasa tasarısı TBMM Başkanlığı'na sunuldu. Tasarı, uygulanacak işlemleri basitleştirmeyi hedeflerken, bugüne kadar aftan yararlanmak için süresi içinde başvurmayan gecekondu sahiplerine de 6 aylık yeni bir süre tanıyor.

Tasarı, daha önceden alınması kararlaştırılmış kira bedellerinin bundan böyle alınmamasını, ödenmiş kira bedellerinin arsa payından düşülmesini öngörüyor. Tüm SİT alanları ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nca şimdiye kadar eski eserler koruma alanları arasına katılan bölgeler de iki yıl içinde Bakanlar Kurulu tarafından gözden geçirilecek.

Meclis Başkanlığı'na sunulan tasarı, bütün gecekondulara ve imar mevzuatına aykırı yapılan yapılara, başvuru halinde "tapu tahsis belgesi" verilmesini kararlaştırıyor. Tapu tahsis belgeleri, imar planı yapıldıktan sonra hak sahiplerine verilecek tapuya esas olacak.

Devlet Bakanı, Sudi Türel, Bayındırlık ve İmar Komisyonu başkanı, ANAP İstanbul Milletvekili İbrahim Özdemir ile birlikte bir basın toplantısı düzenleyerek 25 maddelik tasarı hakkında açıklamalarda bulundu. Türel "alınan ve alınacak önlemlerle kırdan kente göçün durdurulacağını" söyledi. Ulusu Hükümeti döneminde çıkarılan 2805 sayılı yasanın önemli güçlükler doğurduğunu belirterek, "bu yasa tasarısıyla müktesep hakları koruyoruz" dedi.

Devlet Bakanı Türel'in açıklamaları ve tasarıda öngörülenler şu şekilde:

BAŞVURU - Aftan yararlanacak ve yapının tek sahibi olan kişiler belediye sınırları içinde belediyelere, dışında valiliklere bizzat başvuracaklar. Başvuru postayla da olabilecek. Başvuru yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde yapılacak. İş ve görevle yurt dışında bulunanlar için bu süre bir yıl.

TAPU TAHSİS— Başvurudan sonra imara aykırı yapı sahibine tapu tahsis belgesi verilecek. Daha önceki yasa uyarınca başvuru yapanlar, sadece yeni istenen belgeleri dosyalarına ekleyecek. Arsası üzerine başkası tarafından gecekondu yapılanlar, gerekli bilgileri içeren bir dilekçe ile 2 bin liralık masrafı ödemeden başvuruda bulunabilecek.

TASNİF— Af kapsamına giren yapıların tasnifi bir ay içinde çıkarılacak bir yönetmeliğe göre yapılacak. Bu tasnif, yetki verilecek özel yeminli teknik bürolarca sağlanacak.

HAZİNE ARAZİLERİ- Üzerinde yapı bulunan hazine arazileri, valiliğin isteği üzerine belediye ya da özel idareler adına tapuya tescil ettirilecek. Daha önce ruhsat ve kullanma izni iptal edilen yapılar için bunlar müktesep hak kabul edilecek, bunlardan harç ve para cezası alınmayacak. Hazine, vakıf, belediye, il özel idaresi mülkiyetinde bulunan ve imara aykırı yapısı olan arsalar, ıslah imar planında getirilen ölçülere uygun biçimde üzerinde oturanlara tahsis edilecek.

İSME KONUT KOŞULU— Tapu tahsis belgesi alınabilmesi için tahsis yapılacak kişinin kendisinin veya ailesinin üzerinde bir konut bulunmaması gerekiyor.

BOĞAZ— Boğazlar ve tarihi değeri olan yerlerde, askeri yasak bölgeleri ve benzeri alanlardaki yapıları yasa kapsamı dışında bırakıyor. Ancak, SİT bölgeleri, eski eser koruma alanlarıyla ilgili kararlar iki yıl içinde Ba-

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

MECLİSE VERİLEN İMAR YASASINDAN

Bütün gecekondulara ve mevzuata aykırı yapılara tapu tahsis belgesi verilecek.

Tapu tahsis belgeleri imar planı sonrası tapuya dönüşecek. Başvurular yasanın yürürlüğe giriş tarihinden sonraki 6 ay içinde yapılacak.

Daha önce ruhsat ve kullanma izni alınıp, daha sonra bu belgeleri iptal edilen bütün binalar af kapsamında.

Boğaziçi ve tarihi değeri olan yerlerdeki yapılar yasa tasarısının kapsamı dışında.

Birden fazla gecekondusu olan hepsi için başvuru yapabilecek. Tapu tahsis belgesi alabilmek için, başvuru sahibinin kendi ya da ailesi adına bir konutu olmaması gerekiyor.

Kira bedelleri alınmayacak, daha önce alınanlar arsa payından düşülecek.

— 6 Amerikan dolarına iki kilo bonfile, 1.75 dolara bir kilo beyaz peynir, 1.81 dolara birbuçuk kilo zeytin, 3.51 dolara da bir kilo tereyağı aldım. Türk lirası ile alışveriş edip her gün artan pahalılıkla asabım bozulacağına Turgut beyin sayesinde rahat ettim kardeş...

Partilerde hareket, adaylarda heyecan

Aydın, Giresun, Bursa ve Sivas Belediye Başkanları aday olmak için istifa ettiler.

Haber Merkezi — Belediye başkan adaylarının resmen belirleneceği 20 şubata 16 gün kala, partilerde hareketli bir gün yaşandı. Aday adaylarını belirgin bir heyecan sardı. Partilerden ya da bağımsız adaylık koyacak kamu görevlileri dün saat 17.00'ye kadar istifalarını verdiler. Bu arada 25 martta yapılacak yerel seçimlerde kullanılacak sandık seçmen listeleri dün askıya çıkarıldı. Seçmen listeleri 12 şubatta askıdan indirilecek.

Anavatan Partisi'nden Ankara Belediye Başkan adaylığını kabul eden Albay Yücel Seçkiner, Türk Silahlı Kuvvetleri'nden emekliliğini isteyerek dün Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nden ayrıldı.

Karadeniz gezisine çıkan Başbakan Turgut Özal, Yüksek Makine Mühendisi Orhan Karakullukçu'nun Trabzon, Bülent Koç'un Rize Belediye Başkan adaylıklarını açıkladı.

Belediye başkan adaylıklarının belirlenmesinde ANAP Genel Merkez ve örgütlerinde yoğun bir çalışma başladı. İlk olarak İstanbul için aday saptama çalışmaları yapılıyor. İstanbul için Fenerbahçe Kulübü Başkanı Faruk Ilgaz, Ersin Acar ve Çelik Gülersoy

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'de)

Metropoliten kentlerde "üst kurul" oluşturulacak

Anakent belediye başkanının vali, il genel meclisi, belediye meclisinden oluşturulacak üst kurula da başkanlık etmesi düşünülüyor.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Büyük kentlerin metropoliten belediye yapısı ile ilgili olarak hazırlanan yasa gücündeki kararnamenin çalışmaları hızlandırıldı. Bu arada yerel seçimlerde aday olmak isteyen kamu görevlileri dün saat 17'ye kadar görevlerinden istifa ettiler.

Büyük kentlerin hukuki statüsü ile ilgili hazırlanmakta olan kararnamede Ankara - İstanbul ve İzmir kentleri içinde merkezdeki ilçeler bir metropoliten belediye çatısı altında ayrı ilçe belediyeleri biçiminde düzenleniyor. Metropoliten üst belediye başkanına "anakent başkanı" veya "metropoliten kent başkanı" adı verilecek. Vali, il genel meclisi, özel idare ve belediye meclisi üyelerinin seçeceği bir "kurul" oluşturularak bunun anakent belediye başkanının bu üst kurulun da başkanlığına getirilmesi düşünülüyor. Metropoliten belediye, kentin ulaştırma, metro, elektrik gibi birbiri ile ilintili konularından sorumlu olacak.

Metropoliten kent yönetiminin altında her ilçenin ayrı bir belediyesi olacak. Metropoliten alan içinde sayılan alt belediyelerin kurulacağı ilçeler şunlar:

İstanbul'da 15 ilçe, Beyoğlu, Şişli, Kadıköy, Beşiktaş, Fatih, Bakırköy, Kartal, Sarıyer, Eminönü, Üsküdar, Eyüp, Beykoz, Gaziosmanpaşa, Zeytinburnu, Adalar.

Ankara ilinde anakent belediyesine bağlı olarak belediye kurulacak ilçeler şunlar: Yenimahalle, Çankaya, Sincan, Altındağ, Keçiören, Mamak.

İzmir'de ise anakent belediyesinin alt belediyeleri olarak örgütlenecek ilçeler şunlar: Merkez, Bornova, Karşıyaka.

YHK 1984 zammı için toplandı

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Süreleri bu yıl bitmeyen toplusözleşmeler için ücret zammını belirleyecek olan ve serbest toplu pazarlık döneminde kimi durumlarda uyuşmazlıkları çözecek olan Yüksek Hakem Kurulu, dün ilk toplantısını yaptı. YHK'nın ilk toplantısı nedeniyle yapılan törende konuşan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, Mustafa Kalemli, bu yılki ücret zamlarının Kurulca kısa sürede belirleneceğini umduklarını ifade etti. YHK Başkanı Naci Varlık ise, mecburi tahkim yerine serbest pazarlık dönemine geçildiğini belirterek, "Sınırlı hallerde Yüksek Hakem Kurulu'na müdahaleci olma görevi verilmiştir" dedi. Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz ise YHK'nın yeni yasalar ile sorum-

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

Dolar düşerken altın tırmanıyor

Cumhuriyet altını 28 bin lira

Ekonomi Servisi — Doların dünya para piyasalarını alt üst eden tırmanışı son günlerde yerini ılımlı bir inişe bırakırken, dünya altın fiyatlarında gözlenen kıpırdanma etkisini İstanbul piyasasında da gösterdi ve Cumhuriyet altını geçen ağustos ayından bu yana ilk kez 28 bin lira sınırına dayandı. 24 ayar külçenin gramı da 4225 liraya kadar yükseldi. Ancak İstanbul piyasasında altın alışverişinin durgun olduğu ve bu kadar yüksek fiyatla altın talebinin canlanmasının beklenemeyeceği ifade edildi. İstanbul piyasasının önde gelen isimlerinden biri, "Bir pahalı fiyattan altın alıp satacak kimse

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

Bugün

84'TE PARANIZ

Yarın

84'TE PARANIZ

Cumhuriyet'in parasız ekleri Cumhuriyet'le birlikte **Bayiinizden isteyiniz**

Avrupa Konseyi'nden

Dantela gibi parlamentarizm

YALÇIN DOĞAN

STRASBOURG — Kırabiliriz. Kırgınlığımıza hafif bir tip benim de eklenebilir. Hatta, daha da ileri giderek, Avrupa Konseyi'ne küfür de edebiliriz. Ama şurası gerçek ki, bu hafta boyunca, Avrupa Konseyi'ndeki siyasal gruplar amaçlarına ulaşabilmek için, parlamentarizmin tüm kurallarını sonuna kadar çalıştırmayı denediler.

Çabalarında demokrasi dışı hiçbir tutum yoktu. Varolan demokratik kurallar çerçevesinde, nelerin yapılabileceğine ilişkin seçkin örnekler sundular. Bu örneklerin sergilenmesi "Türkiye sorununun tartışılmasına" rastlamış olabilir. Bizler de, bunun için kızmış olabiliriz. Ne var ki, çeşitli siyasal grupların kendi amaçlarını gerçekleştirmek için demokratik yolları sonuna dek nasıl denediklerini görmek, insana engin bir hoşgörü kazandırıyor, ödem gideriliyor.

Örneğin, muhafazakârlar Türkiye lehinde yoğun çaba harcadılar. Amaçları, Türkiye konusunun görüşülmesini engellemek ve görüşmeler olmadan mayıs ayına sarkmasını sağlamaktı. Bu amaçlarına ulaşmak için bir gece önce "Kıbrıs gündemden geri alınsın" dediler ve bu doğrultuda oy kullandılar. Kıbrıs'ı gündemden çektiler. Herkesi Türkiye tartışmasına hazırladılar. Ancak, ertesi sabah tam

Avrupa Konseyi kararına yankılar

Dışişleri: Katedilen merhaleyi küçümsememek gerek

(Arkası Sa. 7, Sü. 6'da)

SİRMEN DURUŞMADA — Barış Derneği Davası'nda mahkeme heyetine hakaret ettiği iddiasıyla dün yargılanan yazarımız Ali Sirmen, "Savunmamız sürekli olarak kısıtlanmıştır. Suç duyuruları ile savunmamız engellenmiştir" dedi. (Fotoğraf: DENİZ TEZTEL)

Ali Sirmen Sıkıyönetim'de yargılandı

İstanbul Haber Servisi — Gazetemiz yazarlarından Ali Sirmen'in, Barış Derneği davasında, savunması sırasında Askeri Savcı'ya "hakaret" ettiği savıyla

(Arkası Sa. 7, Sü. 4'de)

AH BİR ZENGİN OLSAM

Bodrum'dan taksi ile gelen ahtapotlar..

Halı için 200.000 liraya dikilen takım elbiseler..

***80** bin liralık kazaklar..*

***50** bin liralık su bardakları..*

YALÇIN PEKŞEN yazdı,
BEYSUN GÖKÇİN çizdi

Yarın Cumhuriyet'te

Başbakanın Karadeniz gezisi başladı

Özal: Şahsa karşı işlenen suçları devlet olarak nasıl affederiz?

Başbakan Özal, Türkiye'deki güvenlik şartları iyice analiz edilmeden affa karar verilemeyeceğini söyledi.

TRABZON, (Cumhuriyet) — Başbakan Turgut Özal, af konusunun ciddi bir mesele olduğunu, bunu herkesin çok iyi bilmesi gerektiğini belirterek, "Şahsa karşı işlenen suçları devlet olarak nasıl affederiz?" dedi. Özal, önceki dönemlerde af konusunda birtakım hatalar yapıldığına dikkati çekerek, Türkiye'deki güvenlik şartlarının iyice analiz edilmeden affa karar verilemeyeceğini söyledi.

Başbakan Turgut Özal dün Doğu Karadeniz gezisinin ilk durağı Trabzon'a giderken, uçakta gazetecilerle sohbet etti.

Bir gazetecinin MDP Genel Başkanı Turgut Sunalp'in af konu-

(Arkası Sa. 7, Sü. 7'de)

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Ne Kazandık, Ne Yitirdik?

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Ermeni mafyası...

Alain Laville adındaki bir Fransız yazarının "Le Juge Michel" başlıklı kitabında, Fransız mafyası ile ilgili bir soruşturmayı yürüten yargıcın 21 ekim 1981 günü Marsilya'da Michelet bulvarında öldürülmesi olayı ele alınır. "Yargıç Michel" adlı kitap, Fransa'daki Ermeni mafyasının ipuçlarını da verir.

Umarız, bir yayınevi çıkar ve kitabı Türkçeye çevirerek yayınlar. O zaman Türk okuyucusu da Fransa'nın bir karanlık yüzünü iyice tanımış olur.

Kısaca "mafya" diye andığımız bu karanlık dünya, tıpkı çokuluslu şirketler gibi örgütlenmiştir. Uyuşturucu madde kaçakçılığı, Fransız mafyasının başlıca işlerinden biridir. Bu

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

KRUPİYELER — Hilton kumarhanesinin bir bölümüne Türkler de girebilecek. Fotoğrafta para makinelerinin önünde krupiye hanımlar görülüyor. (Fotoğraf: UĞUR GÜNYÜZ)

100 ve 200 liralıklarınız Hilton kumarhanesinde "bozukluk" oldu

Magazin Servisi — Bugün saat 12.00'den itibaren Türk müşteriler için açılacak olan "Casino Hilton" adlı talih oyunları salonunda 100 ve 200 liralıkların Merkez Bankamızdan önce "bozukluk" haline getirildiği görüldü. Eskiden kullanılan 1 lira ve 50 kuruş boyutlarındaki 100 ve 200 liralıklarımız, makinelerin üzerinde bulunan İngilizce yazılara göre "Coin-bozuk para"

(Arkası Sa. 11, Sü. 2'de)

4 şubat
— 6 Amerikan Doları'na iki kilo bonfile, 1.75 dolara bir kilo beyazpeynir, 1.81 dolara bir buçuk kilo zeytin, 3.51 dolara da bir kilo tereyağı aldım. Türk Lirası ile alışveriş edip, her gün artan pahalılıkla asabım bozulacağına, Turgut beyin sayesinde rahat ettim kardeş...

Fransa, NATO, Türkiye...

İLHAN SELÇUK — *4 şubat*

Paris Başkonsolosluğumuzu basarak koruma görevlisi Cemal Özen'i öldüren ve Başkonsolos Kaya İnal'ı yaralayan Ermeni terörcülere yedişer yıl hapis cezası verilmesi, ülkemizde haklı olarak büyük tepki yarattı; bütün gazetelerimizin haber başlıkları, yorumları, köşe yazıları duygularımızı yansıtıyor. Hukukun ve adaletin uluslararası ortak değerleri vardır; Paris Ağır Ceza Mahkemesi'nin verdiği kararı, çağımız dünyasının hukuk ve adalet anlayışında teraziye vurduğumuz zaman açık bir dengesizlik görülüyor.

Ne var ki, Paris'teki ağır ceza davası, hukuk kapsamının sınırlarını çoktan aşmış, siyasal bir içerik kazanmıştır. Ermeni terörcüler, Paris Ağır Ceza Mahkemesi salonunu Türkiye'ye yönelik düşmanlıklarının forumu gibi kullanmışlardır. Karar verildikten sonra bizim Dışişleri Bakanlığımız kınayıcı bir açıklama yapmış, Fransa Dışişleri Bakanlığı da bunu reddetmiştir.

Ermeni terörü, iki ülke arasında gün geçtikçe tırmanan bir siyasal sorun niteliğine dönüşmüştür.

★

Salt gazetelere yansıyan bilgilerle, bir değer yargısına vardığımızda, Ermeni terörünün öncelikle üç ülkede altyapı oluşturmaya çabaladığını izliyoruz: Fransa, ABD ve Lübnan.

Bu üç ülke arasında Fransa, şimdilik önde gidiyor.

Ermeni terörünün üstyapısında çeşitli uluslararası terör örgütleri ve mafia birbirine geçmiş olabilir; dolambaçlı ilişkiler sarmalı geliştirilebilir. Bu bizim bilgi sınırlarımızı aşan bir konudur; devletin gizli istihbarat örgütlerinin elindeki ipuçları nelerdir, bilemeyiz. Bildiğimiz, Fransa'da yuvalanan Ermeni terörünün iki ülke arasında artık siyasal soruna dönüşmesidir.

Ancak bu sorun, bizim gazetelerde Fransa'ya yönelik tepkilerle, kınamalarla, eleştirilerle çözümlenecek gibi değildir; Paris - Ankara ilişkilerini kopma noktasına sürükleyen ciddi boyutlara ulaşmıştır. Fransa'da siyasal yönetimin, yargı organının, Ermeni teröründen kopması zorlaşıyor; çünkü siyasal iktidarlar, ekonomide Ermeni sermayesine, seçimlerde Ermeni oylarına göz kırpmak zorundadırlar. Ermeni topluluğunun Fransız devlet bürokrasisi içinde önemli noktaları ele geçirdikleri izleniyor.

★

Ermeni terörünün Fransa'daki konumu yalnız iki ülke arasındaki ilişkileri belirleyen boyutlara da sığamıyor; Fransa NATO'nun askeri kanadından çekilmiştir; ama temelde üyeliğini korumaktadır.

★

NATO'nun "ortak savunma" anlayışı kapsamında yalnız dışarıdan gelecek tehlikelere dönük önlemlerle yetinmediği biliniyor. Çoğu NATO ülkesinde içeride oluşacak *"dolaylı saldırı"*lara karşı, askeri planlar geliştirilmiştir. Şimdi Fransa'da Türkiye Cumhuriyeti'ni parçalamaya yönelik bir örgütlenme söz konusudur. Fransız Ermenileri *"Araratizm"* adı verilen ve siyonizme özenen bir siyasetle Sevr Antlaşması'nı hortlatarak Anadolu'da bağımsız Ermenistan kurmayı amaçlıyor. Bu hayal, hepimize ilk bakışta gülünç gelebilir; ama katiller can alıyorlar, Türkiye Cumhuriyeti'nin dışarıdaki elçilerini, diplomatlarını, görevlilerini öldürüyorlar.

★

Fransa'nın konumunu yalnız uluslararası terör karşısında edilginlikle açıklayamayız.

NATO üyesi bir devlet, bir müttefikinin varlığına yönelik terör örgütlenmesini nasıl olur da koruyabilir ve gözetebilir? Fransa, Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik saldırıların ardında yer alabilir mi?

Bir NATO üyesinden bize doğru yönelen dolaylı saldırıyı nasıl açıklayacağız?

Dantela gibi parlamentarizm

YALÇIN DOĞAN — *4 şubat*

STRASBOURG — Kızabiliriz. Kızgınlığımıza hafif bir tebessüm de eklenebilir. Hatta, daha da ileri giderek, Avrupa Konseyi'ne küfür de edebiliriz. Ama şurası gerçek ki, bir hafta boyunca, Avrupa Konseyi'ndeki siyasal gruplar amaçlarına ulaşabilmek için, parlamentarizmin tüm kurallarını sonuna kadar çalıştırmayı denediler.

Çabalarında demokrasi dışı hiçbir tutum yoktu. Var olan demokratik kurallar çerçevesinde, nelerin yapılabileceğine ilişkin seçkin örnekler sundular. Bu örneklerin sergilenmesi **"Türkiye sorununun tartışılmasına"** rastlamış olabilir. Bizler de, bunun için kızmış olabiliriz. Ne var ki çeşitli siyasal grupların kendi amaçlarını gerçekleştirmek için demokratik yolları sonuna dek nasıl denediklerini görmek, insana engin bir hoşgörü kazandırıyor, özlem gideriliyor.

Örneğin, muhafazakârlar Türkiye lehinde yoğun çaba harcadılar. Amaçları, Türkiye konusunun görüşülmesini engellemek ve görüşmeler olmadan mayıs ayına sarkmasını sağlamaktı. Bu amaçlarına ulaşmak için bir gece önce **"Kıbrıs gündemden geri alınsın"** dediler ve bu doğrultuda oy kullandılar. Kıbrıs'ı gündemden çektiler. Herkesi Türkiye tartışmasına hazırladılar. Ancak ertesi sabah tam ters yönde oy kullanarak aniden Kıbrıs'ı gündeme getirdiler ve zaman kazanmış oldular.

Buna karşı sosyalistler Türkiye aleyhinde karar tasarısı hazırladılar. Bu tasarı oylandı ve geri döndü. Ancak ertesi gün Avrupa Konseyi içtüzük maddelerini kullanarak, bir ara Türkiye ile ilgili oylamayı iki ayrı madde halinde gerçekleştirmeye çalıştılar. Yetki belgelerinin oylanmasını istediler, ama Türkiye'deki siyasal gelişme tartışmasını mayısa saklı tutmayı denediler.

Sosyalistlerle muhafazakârlar arasında siyasal çekişme, tüm usul hükümlerinin kullanılmasıyla doruk noktasına çıktı. Demokratik gelenekler, içtüzük kuralları çerçevesinde, sonuna dek işletildi. Ancak sözü edilen çekişme hiç de hesapta olmayan bir nedenden dolayı, Avrupa Konseyi'nde görevli çevirmenlerin greve gitmeleri nedeniyle muhafazakârları istedikleri noktaya getirdi.

Daha sonra kulislerde hep aynı soru soruldu: **"Acaba muhafazakârlar, çevirmenlerin grevini önceden biliyorlar mıydı?"** Söylentilere bakılırsa, muhafazakârlar bu noktayı da dikkate almışlardı. Çünkü, çevirmenlerin maddi sorunları geçen eylül ayından bu yana çözüme kavuşmamış, onlar da kendi sorunlarını anlatabilmek amacıyla **"en uygun zemini"** kollamayı akıllarına koymuşlardı. Gerçekten öylesine etkili oldular ki, belki de Türkiye'nin Konsey'deki kaderini değiştirdiler.

Aslına bakılırsa, eğer en son kabul edilen ve Genel-Kurul tartışmaları için son biçimi verilen rapor, Genel Kurul'da gerçekten görüşülseydi, hatta oylansaydı, sonuç Türkiye açısından pek değişmezdi. Yani Türkiye'ye yönelik iki sorun da mayıs ayına sarkadı. Çünkü, hazırlanan metin o yönde idi. Sosyalistlerin bu metinde herhangi bir değişiklik gerçekleştirmeleri olanaksızdı. Çünkü, daha ilk günden dağılmışlardı. Avrupa Konseyi'nin en güçlü ve sayıca en yüksek grubu sosyalistler, bu toplantıda açıkça yenildiler.

Türkiye için şimdi durum ne olacak?.. Olay aslında çok net. Uğur Alacakaptan'ın deyimiyle **"Mayıs daha zor değil."** Bu görüşü biz de paylaşıyoruz. Çünkü:

• Baştan beri Avrupalılar ne diyordu?.. **"Mayısta gelin"**, diyorlardı. İşte, şimdi işler kendiliğinden mayısa sarktı.

• Mayısta ne değişecek?.. Önce yerel seçimler ya-

2 şubat

pılmış olacak. Sonra belki sıkıyönetim uygulamaları azalacak, çünkü mart ayından başlayarak sıkıyönetimin belli illerde kaldırılmasına gidilebilecek. Bir anlamda, demokrasinin işlerliği hız kazanabilecek.

Buradaki bir uluslararası memurumuzun belirttiğine göre, Avrupa Konseyi'nde 1971 yılından bu yana tek bir dönem olmamış ki Türkiye tartışılmasın. Türkiye'deki siyasal gelişmeler ve demokrasinin işleme biçimindeki eksikler, demokrasiye ara vermeler, her zaman Avrupalılara malzeme oluşturmuş.

Atların kamyonetlerle taşınması sonucunda, atlarda meydana gelen psikolojik etkiler, ya da boşanmış, ama yeniden evlenmemiş annelerle, onların çocukları arasındaki ilişkilerin nasıl yönlendirilmesi gerektiği konusundaki tartışmalar yanında, Türkiye elbette **"cazip"** bir konu. Yıllardır bu **"cazibenin"** sürdüğüne kuşku yok. Bir Avrupalı diplomat aynen şunu ekledi: **"Biz burada tam beş yıl Yunanistan'ı tartıştık. Şimdi de, yıllardır Türkiye ile meşgulüz."**

Konumu, siyasal gelişmeleri, dış dünya ile ilişkileri şöyle bir gözden geçirilirse, gerçekten **"cazip"** bir konu Türkiye, Avrupa Konseyi için. Ama bu **"cazibeyi"** biraz da biz yaratmıyor muyuz?..

O zaman, Avrupalılara kızmayı bir yana bırakalım da, dört beş günlük bir süre içinde parlamentarizmin en ince örneklerini sergileyen, parlamentarizmi adeta dantela gibi ören Avrupalıların demokratik kuralları nasıl her durumda işlettiklerini öğrenelim... Yenilgi karşısında muhafazakârların elini sıkan sosyalistleri, amacına ulaşmaları karşısında **"tartışmalara içerik kazandırdıkları"** gerekçesiyle sosyalistlere teşekkür eden muhafazakârları hep birlikte alkışlayalım...

9 şubat

"Mülkün Temeli" Diye Diye...

HIFZI VELDET VELİDEDEOĞLU — *5 şubat*

Toplumsal ve dinsel görüşlerinden ötürü ölüm cezasına çarptırılan **Sokrates**'in; **"Seni haksız yere ölüme mahkûm ettiler"** diyerek ağlayan karısına söylediği **"Sus kadın, haklı olarak mahkûm etselerdi daha mı iyi olurdu?"** sözü, o zamandan beri geçen 2400 yıldan beri hiç aşınmamıştır. Haklı olarak mahkûm etselerdi, Sokrates "suçlu" damgasını yiyecek ve çoktan unutulup gidecekti. Eğer o bugüne değin unutulmayıp gerçek insanın en soylu varlığı olan **"özgür düşünce"**'yi savunanlarca her zaman baş tacı edilmişse, bu "haksız olarak" hüküm giymesindendir.

Bilindiği gibi, bir zindan karanlığı içinde geçen ortaçağ döneminde kilise kurallarına, dahası, kilisenin "resmi" bilim görüşüne karşı çıkan herkes -hem davacı, hem savcı, hem de yargıçlık görevini kendisinde birleştiren- engizisyon papazlarından kurulu mahkemelerce zindana attırılır, astırılır, hatta diri diri yaktırılırdı. İtalyan filozofu Giordano Bruno "dinsel sapkınlıkla" suçlanarak, 1600 yılında böyle bir mahkemenin kararıyla Roma'da diri diri yakılmıştı.

★★★

Osmanlı tarihi, padişah buyruğu ile boğdurulan vezirlerin ve -bir kısmı henüz kundaktaki- birçok şehzadenin kanlı öyküleriyle doludur. Şehzade katlinin dayanağı, Fatih Sultan Mehmet Kanunnamesi'ndeki **"Her kimesneye evladımdan saltanat müyesser ola, karındaşların nizam-ı âlem için katletmek münasiptir ekser-i ulema dahi tecviz etmiştir anınla âmil olalar"** ibaresidir. Bu, özü bakımından, hukuksal değil siyasal bir kural niteliğindedir. Acı olan nokta, bu kurala "ulema" denilen din bilginlerinin karıştırılmış olmasıdır. Padişahların siyasal nitelikli idam buyruklarına dayanak olan "ulema" fetvalarının son örneği, **hain padişah Vahdettin**'in, Anadolu'da Yunanlılara karşı Kurtuluş Savaşı'nı sürdüren Mustafa Kemal ve arkadaşları hakkında hain şeyhülislam **Dürrizade Abdullah**'tan aldığı idam fetvasıdır. Böyle fetvalarla din adamları birçok siyasal cinayet işlenmesine ve böylece **"Adalet mülkün temelidir"** ilkesinin ayaklar altında çiğnenmesine ortak edilmiştir.

Vahdettin'in büyük ağabeyi **Kızıl Sultan Abdülhamit** de kurduğu özel mahkemeyi, "Mithat Paşa Cinayeti"ne ortak ederek devletin temeli olan adaleti derin biçimde yaralamıştır. Üstelik o mahkemeye yalancı tanık bulmak için doğrudan doğruya kendisinin ve o dönemin üst düzeydeki bazı yöneticilerinin gözü önünde birtakım kişilere korkunç işkenceler uygulattırmıştır. Tahttan indirildikten sonra intihar etmiş olan amcası Abdülaziz'in mabeyincisi **Fahri Bey,** Türk Tarih Kurumu'nca bastırılan **"İbretnüma"** adlı anılarında bu işkencelerden bir bölümünü, insanın insanlığından utanç duymasına neden olacak kertede acı sahneleriyle ve bütün çıplaklığıyla anlatır. Bu işkenceler-

den birinde dayanılmaz acılardan dolayı yere yığılan Fahri Bey'in sesi soluğu kesilince, Abdülhamit şöyle der: **"Adam sen de, rahim atar, toprak yutar."**

Ünlü tarih araştırıcısı Ord. Prof. **İsmail Hakkı Uzunçarşılı**'nın yine Türk Tarih Kurumu'nca bastırılan, **"Midhat Paşa ve Yıldız Mahkemesi"** adlı kitabında bu mahkeme ayrıntılılı olarak anlatılmıştır. 27 Haziran 1881'de başlayan yargılama, Yıldız Köşkü bahçesinde Malta Karakolu'na yakın bir alana kurdurulmuş, birkaç yüz kişilik çadırda sürdürülmüştür. Dinleyicilere verilen giriş izni kartlarında, ancak bir tiyatro temsili için bastırılan biletlerde rastlanabilecek şu tümce yer almıştır: **"Malta karakolhanesindeki mahkemenin seyr ve temaşasının mezuniyetini hâvi duhuliye biletidir."**

Bir ortaoyunu düzenlemesi biçiminde başlayıp sürdürülen yargılama sırasında din bilgini ve dönemin Adalet Bakanı Cevdet Paşa'nın, padişahın istediği doğrultuda oynadığı yakışıksız rol, adalet tarihimizin sayfalarında bir kara leke olarak durmaktadır.

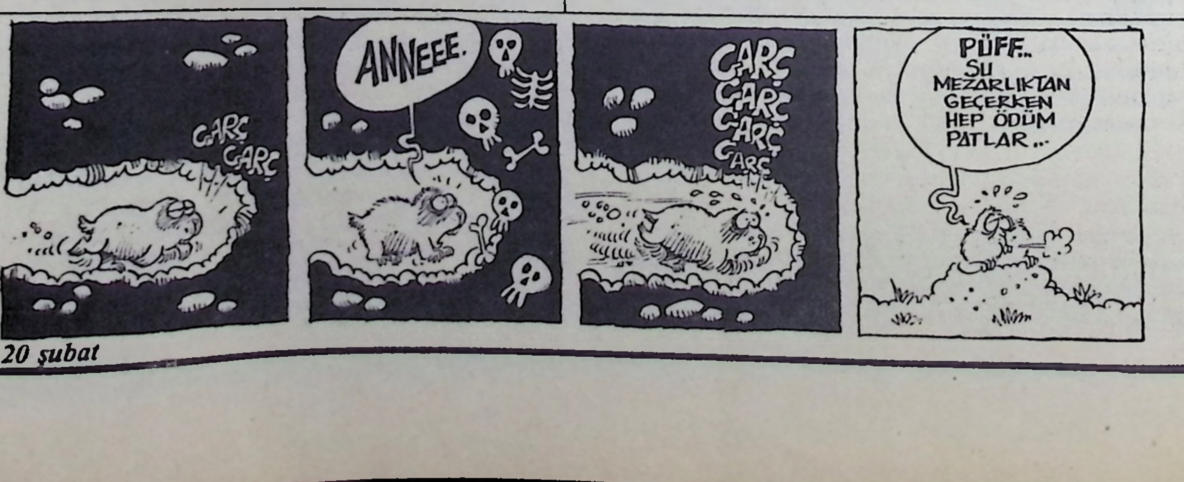
İstanbul'daki yabancı devlet elçileri, bir araya gelerek Yıldız Mahkemesi'nin verdiği idam kararlarının uygulanmaması için padişaha başvurmayı kararlaştırdılar ve elçilerin en kıdemlisi olan İran Büyükelçisi **Muhsin Han**'ı sözcü olarak saraya gönderdiler. Abdülhamit bu bağışlama ricasını iyi karşılamadı ve mabeyin kâtibi ile verdiği yazılı yanıtta, mahkûmları bağışlayıp bağışlamamanın kendisini ilgilendiren bir sorun olduğunu belirtirken, "İnsanların hiç yargılanmadan idam edildiği İran Devleti"nden söz ederek İran elçisinin bu tutumuna hayret ettiğini bildirince, Elçi Muhsin Han, şu yanıtı vermiş: **"Yıldız Sarayı'nda seyr ve temaşa olunan muhakeme gibi bir muhakemenin İran'da cereyan ettiğini zâtı şâhâne bildirecek olursa medyun-ı şükran olurum."** Bu yanıt o tarihte Avrupa gazetelerinde yayımlanmış. Çünkü, sorun bir hükümdarın keyfi isteğiyle bir insanı idam ettirmesi değil, isteğini gerçekleştirmek için adalet kurumunu alet etmesidir.

Şimdi ülkemizde çok şükür ne padişah, ne padişahlık, ne de onun buyruğunu körü körüne yerine getirecek düzmece mahkemeler bulunuyor. Gerçi sıkıyönetim rejimi ve sıkıyönetim mahkemeleri varsa da bunlar düzmece değil, Anayasaya göre olağanüstü dönemlerde kendi kuralları uyarınca yargı görevi yapan yasal mahkemelerdir. **Dönemin "olağanüstü" nitelik taşıması, bu mahkemelere yasadışı keyfi yetkiler vermez.** Örneğin, mahkeme verdiği bir mahkûmiyet kararını gerekçesiyle birlikte tebliğ etmek için usul yasasında konulmuş olan süreyi aşamaz. Aşarsa, hükümlülerin karara karşı üst mahkemeye başvurma haklarının bir an önce kullanılmasını engellemiş olur ki, böyle bir tutum yasaya aykırı düşer ve "Adalet mülkün (yani devletin) temelidir" yazılı kocaman levhanın önünde oturup adalet dağıtan yargıçların yansızlıklarına ve dolayısıyla halkın hak ve adalete olan güvenine gölge düşürür. Bu durum ise hukuk ve adalete inanmış, vicdan ve insaf sahibi kişilerin eleştirilerine yol açar. Şu halde sıkıyönetim mahkemelerinin gerek yargılamada, gerek işkencelerin önlenmesinde çok titiz, normal zamanların sivil mahkemeleri kadar titiz olmaları gerekir. "Bizde işkence yok" denemez; çünkü sanıklara işkence yapmaktan hüküm giyen güvenlik görevlilerinin gazetelere yansıyan yargılanma ve cezalandırılma haberleri, işkencenin varlığını gösteren kanıtlardır. Bunlar sadece dört duvar arasından dışarıya taşıp yayılan örnekler. Ya taşmayanlara, sızmayanlara, sızdırılmayanlara ne demeli? Şu halde işkenceyi, ancak üst düzeydeki görevlilerle savcıların sıkı denetimleri önleyebilir. eğer bu yapılmazsa, gün gelir, yukarıda adlarını yazdığım biçimde kitaplar, incelemeler, anılar yayımlanarak gizli kalmış kıyımları gün ışığına çıkarır ve böyle kitaplarda **"On iki Eylül döneminde terör önlendi, Türkiye bir iç savaş tehlikesinden kurtarıldı, ama insan hakları ve adalet zedelendi"** gibi satırlar, eleştiriler yer alır. "Adalet mülkün temelidir" diye diye bu noktaya varmayalım. Adalet ve hukuk inancının diploma veya cüppe ile oluşan yaldızlı bir görünüm değil, gerçek insanın içini, bütün benliğini aydınlatan soyul ve ışıklı bir duygu olduğunun her zaman bilincinde olalım.

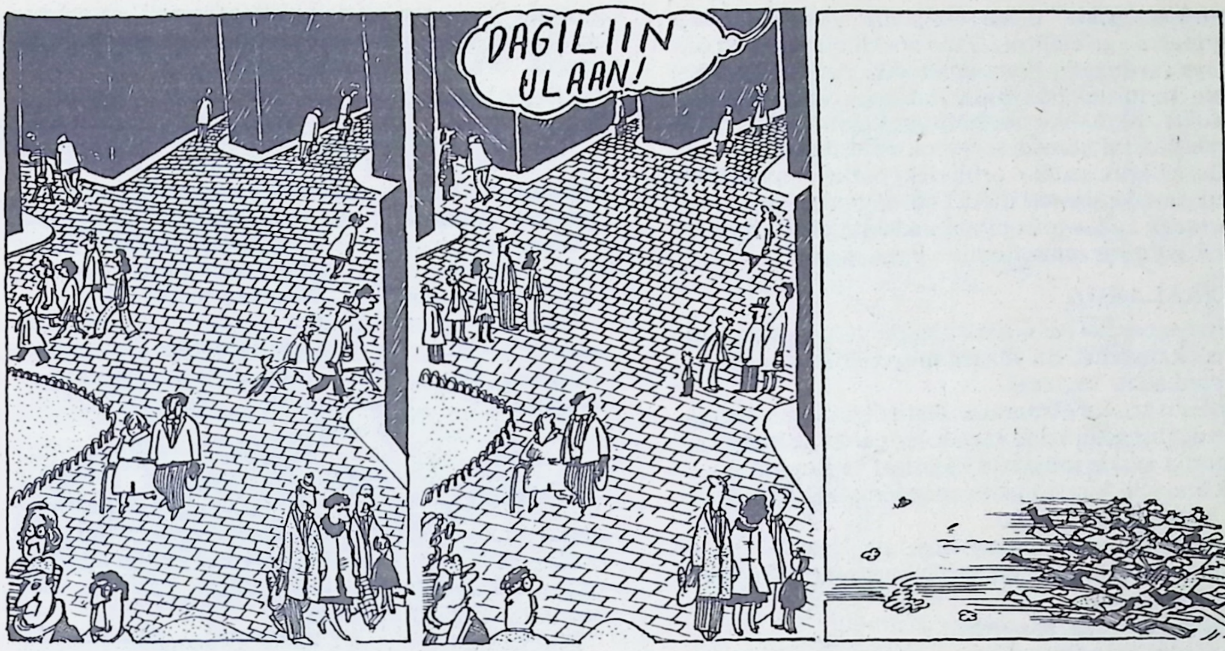
Görüyorsunuz, Fransız Ağır Ceza Mahkemesinin Ermeni terörist ve katilleri yargılarken takındığı tutum ve verdiği gülünç ceza, bütün Türk ulusunun vicdanında nasıl büyük bir yara açtı ve Fransız adaletine bütün dünya kamuoyu karşısında nasıl bir gölge düşürdü.

Hele Fransa gibi uygar geçinen bir ülkede devlet başkanının, görülmekte olan bu davada mahkemeyi etkilemek için, işlenen suçun adi değil, siyasal nitelikli olduğunu söylemesi ve böylece Fransız yasalarını bile çiğnemesi bir **"Cumhurbaşkanı"** için ibretle not edilecek olgulardandır.

Ülke dışında uğradığımız bu haksızlık ve adaletsizlik, nasıl içimizi sızlatıyorsa, ülke içinde kendi halkımızın yargıçları tarafından gelecek bir adaletsizliğin vicdanlarımızı çok daha derinden yaralayıp sızlatacağını hiçbir zaman gözden uzak tutmayalım.Haksızlıklar karşısında eleştiriye geçmek için, ille kendimizin bir haksızlıkla karşı karşıya kalmamızı beklemeyelim. Büyük bir ulus olarak en büyüğümüzden en küçüğümüze kadar hukuk ve adaletin gerçekten "devletin temeli" olduğuna inanalım. Hakkımızı arayarak ve -ister sade vatandaş, ister bir görevli olalım- insanlara ve devlete karşı, hukuk ve adalete aykırı davranışlardan her zaman sakınalım. Hukuka inanmak ancak böyle olur.

20 şubat

6 şubat

"Altmış milyon" artık banka müdürlerini bile etkilemiyor

YALÇIN PEKŞEN — *5-10 şubat*

Kolayca anımsanacağı gibi yılbaşı çekilişinde ulusça Milli Piyango bileti peşine düşmüş ve tarihte ilk kez bu konuda karaborsa yaratmayı bile başarmıştık. O günlerde kafasında **"Bana da çıkabilir?"** umudu taşıyan herkes, 60 milyonluk düşler kuruyordu. Sonunda çekiliş yapıldı. 60 milyonluk ikramiye Lüleburgazlı **Mustafa Talat Çarıkçı**'nın yarım biletine çıktı. Diğer milyonları da 8-10 kişi paylaştı ve olay iki kişi dışında hemen hemen herkes için kapandı.

Söz konusu **"iki kişi"**, **"Beysun Gökçin"** ile ben oluyoruz...

Yılbaşı çekilişi için aldığımız biletlere amorti bile çıkmaması, bizi **"Ya çıkarsa..."** düşüncesinden, **"Ya çıksaydı..."** düşüncesine getirdi. Gerçekten... **"Ya bize çıksaydı, ne yapardık? Nereye giderdik?"** Gökçin bunu şöyle yanıtladı: **"Çıldırırdık ve Bakırköy'e giderdik..."**

TALİHLİLERİN DURUMU

Ben öyle düşünmüyordum. Talihliler çıldırmışlar mıydı? Örneğin büyük ikramiyenin sahibi Çarıkçı, **"Özal faizinden yararlanacağını"** söyleyerek, **"Haydan gelen, huya gider"** şeklindeki atasözümüzün doğruluğunu kanıtlamaya çalışıyordu. 50 milyonluk ikramiyenin dörtte birine kavuşan Naim Bali de parayı az bulmuş ve 12.5 milyon için **"üç beş kuruş"** deyimini kullanmıştı. Gerçekten 12.5 milyon liraya **"üç beş kuruş"** demek, bugün için fazla anormal bir söz etmek değildi. Bu gerçeği röportajımız sırasında biz de anladık.

AH BİR ZENGİN OLSAM...

Bu girişten sonra aklımıza gelen fikir kolayca tahmin edilebilir. Ünlü tiyatro oyununda, **"Damdaki Kemancı"**'nın söylediği **"Ah bir zengin olsam..."** şarkısının sonunu yapay bir şekilde gerçekleştirecektik. Kendimizi Milli Piyango milyonerleri yerine koyup yaşamaya koyulacaktık. Cebimizde 60 milyon lira varmış gibi davranacaktık. Bir tek sorunumuz vardı: Milli Piyango bize çarpmamıştı. Kısacası paramız yoktu.

Bir Milli Piyango milyonerinin yapacaklarını, gezeceği yerleri gözümüzün önüne getirdik. Birçok işi yarıda kesmek, alışverişleri pazarlık safhasının sonunda bırakmak olasıydı. Kısa bir süre boyunca milyonerlerin başına neler geleceğini anlamak için milyoner olmaya gerek yoktu.

Küçük bir hesap yaparak Yazı İşleri Müdürünün karşısına çıktık ve şunları söyledik: **"Bize Milli Piyango çıkmış gibi yaşamak ve izlenimlerimizi yazmak istiyoruz. Tabii biraz masraflı bir iş... Lüks yerlerde dolaşacağız. Epey para harcayacağız..."**

Yazı İşleri Müdürümüze göre böyle davranmamızda hiçbir sakınca yoktu. Sadece kendisine bunları neden anlattığımızı anlamamıştı. Parayı gazeteden almayı düşündüğümüzü açıklayınca önce bize gerçekten 60 milyon çıktığını ve bu nedenle aklımızı oynattığımızı sandı. Fakat biz mantıklı konuşmamızı sürdürüp, bu iş için 60 milyona gerek olmadığım **(daha azma da razıydık)** söyleyince, onun da aklı yattı.

YAŞASIN MİLYONERLİK

60 milyonu Milli Piyango İdaresi'nden nakit olarak almış gibi yaşamaya başlayacaktık. Önce şunu düşündük: Elindeki çantada 60 milyon lira olan biri nereye gider? Bunun yanıtı herhalde **"bankaya..."** olmalıydı. Daha sonra şöyle düşündük: Bazılarının aklına parayı bankaya yatırmak yerine, **"60 milyon**

çıkan bana gelsin" diyen seks yıldızı **Oya Aydoğan**'a yatırmak da gelebilirdi. Daha zevkli olacağı için önce **Oya Aydoğan**'ı bulmak istedik. Adresini araştırırken kendisini tanıyanlar bu işten vazgeçmemizi önerdiler. Söylediklerine göre **Aydoğan**, Milli Piyango talihlilerini neredeyse göbek adlarına kadar biliyordu. Üstelik insanın cebindeki parayı Japon elektronik sanayiinin son model hesap makinelerine taş çıkartacak kadar hızlı tahmin edebiliyordu. Kısacası bizi görünce numaramızı yutmayacaktı...

BANKALARDA

Geriye paraları emniyete almak, yani bankaya yatırmak kalıyordu. Bu yüzden milyonerlik yaşamımıza bir bankadan başladık.

Şişli civarında gözümüze kestirdiğimiz bir bankanın tezgâhına elimizde küçük bir çanta ile yanaştık. Çantanın içinde müsvette kâğıtları ve Beysun'un 10 aylık kızı için biraz önce eczaneden aldığı mamalardan başka bir şey yoktu.

Banka görevlisi hanım bizi, ne **"asık"**, ne de **"güler"** sayılabilecek bir yüzle karşıladı. **"Buyrun"** dedi. Buyurduk:

— **Para yatırmak istiyoruz.**

— **Tabi! efendim...**

Bir masanın çekmecelerinden kartonlar çekti. Küçük bir hesap defteri çıkardı. Kartonlardan birini daktiloya taktı ve sormaya başladı: **"Adınız, soyadınız, adresiniz, vadeli mi, vadesiz mi? Ne kadar vadeli?.."**

Bunları yanıtladıktan sonra sıra heyecanla beklediğimiz soruya geldi:

— **Ne kadar yatıracaksınız?**

— **Altmış milyon.**

Daktilo makinesi ile yazdığı için banka görevlisi hanımın elinde Allah'tan kâğıt kalem yoktu. Yoksa bunları düşürecekti. Yeniden sordu:

— **Ne kadar, ne kadar?**

— **Altmış milyon...**

"Bir dakika efendim" diyerek yanımızdan uzaklaştı. Hemen arkasındaki masada oturan bir başka hanım görevliye bizi göstererek bir şeyler söyledi. İkinci hanımın yüzünde sırasıyla şekillenen ilgi, şaşkınlık ve güleç ifadeleri izliyorduk. Yerinden kalkarak yanımıza geldi. **"Buyurun efendim, size yardımcı olabilir miyiz?"**

"Altmış milyonu" bir de bizim ağzımızdan duyduktan sonra, **"Sizi şöyle alayım"** diye yol gösterdi. Görevlilerin arkasında bulunan bir odaya alındık. içeride iki erkek vardı. Bayan görevli odacıyı çağırarak, **"kahvelerimizi nasıl alacağımızı"** sorarken, erkeklerden biri yerinden kalkarak, elini çantaya uzattı. **"Paraları sayalım isterseniz..."**

ÖZÜR DİLEME FASLI

Artık işin uzatılacak yanı kalmamıştı. Özür dileyerek kimliğimizi açıkladık; **"60 milyonluk bir vatandaşın bankada nasıl karşılanacağını öğrenmek istiyorduk. Çantada para falan yoktu."**

Bu son sözlerimize ilk sözlerimizden daha az inandılar. Görevli çantaya uzanan elini bir türlü çekemedi. **"Bu nasıl şaka!.."** gibilerden bakakaldı.

İnanmadıklarını görünce çantayı açıp içindeki müsvette kâğıtlarını ve mamaları göstermek zorunda kaldık. Bundan sonra biraz daha konuştuk ama ne garson geldi, ne de kahveler... Yeniden özür dileyerek ayrıldık bankadan.

Bankalarla ilgili bir yol daha vardı önümüzde. Para yatırmayı düşündüğümüzü söyleyerek bir banka müdürüyle konuşacaktık. 60 milyonluk kişilere nasıl davranılıyordu? Özel koşullar sunuluyor muydu? Bu amaçla Etiler civarında bir bankaya daha girdik. Doğrudan doğruya müdürün odasına yöneldik. Elimizde bu kez çanta yoktu...

Manka müdürü ayağa kalkarak karşıladı bizi. İsteğimizi anlattık. **"Bir yerlerde 60 milyon liramız vardı. Bu paradan en iyi geliri elde etmenin yollarını araştırıyorduk. Koşulları öğrenmeye gelmiştik."**

Müdür bu rakamdan pek etkilenmedi. Bize her gün gazetelerde yayımlanan faiz oranlarını ayrıntıları ile açıkladı. **"Özel bir şey yapılamaz mı?"** diye sorduk. Hayır, özel bir şey yapmak yasaktı. Tam ayağa kalkıp paltolarımıza uzanırken, **"Size bir şey de ikram edemedik"** diye üzüntüsünü belirtti. Teşekkür ettik, istemiyorduk zaten...

"Bir sigaramızı alın bari" dedi ve kendi içtiği Samsun'u masanın üzerinde bırakarak çekmecesinden bir Amerikan sigarası çıkardı. Bir sigara içimi daha konuştuk ve yeniden gelebileceğimizi söyleyerek yanından ayrıldık.

ORTADİREK GERİDE KALIYOR

Banka işi bitmişti. Görüldüğü kadarıyla 60 milyon ancak banka memurelerini etkileyecek bir rakam olmuştu. Şimdi kendimize milyonerlere uygun bir yer bulmamız gerekti. 60 milyonu olan kişi kendine güzel bir ev satın almadan önce, birkaç gecesini lüks otellerin kral dairelerinde geçirmek isteyebilirdi. Bu amaçla Taksim'deki otobüs kuyruklarında **"ortadirek olmuş"** vatandaşları geride bırakarak Marmara - Etap Oteli'nin döner kapısından içeri girdik.

22 şubat

Yüksek Faizin Güneşi Kimin Üstüne Doğacak?

OSMAN ULAGAY — *6 şubat*

Başbakan Özal, hafta içinde yaptığı televizyon konuşmasında tasarruf sahibine devamlı olarak enflasyonun üzerinde faiz vaat etti ve faizde parası olmayanların da, yükselen faizler enflasyonu aşağı çekeceği için, faizlerdeki artıştan yararlanacaklarını söyledi. Önceki gün ise faiz gelirlerinden vergi stopajını yüzde 20'den yüzde 10'a indiren karar alındı ve teorik olarak üç ay ihbarlı hesabı her üç ayda bir yenileyerek yılda yüzde 52'ye kadar net faiz geliri elde etme olanağı doğmuş oldu. Bu gelişmeler karşısında Türkiye'de sosyal adaletin yüksek faizle sağlanacağını savunanlar yeniden kaleme sarılırlarsa buna pek şaşmamak gerekecek.

Türkiye'de 1980'den itibaren bir *"faiz olayı"* yaşandığı ve faiz oranlarının bugün milyonlarca kişiyi ilgilendirdiği kesin. Bu arada elinde 300-500 bin lirası olanın da öncelikle ayda yüzde 10-12 net faiz vaat eden sözde bankerlere, daha sonra ayda yüzde 5-8 vaat eden gözde bankerlere yöneldiği, daha büyük tasarruf sahiplerinin ise biraz daha az faiz veren bankaları tercih ettiği, aylık faizin pek çok orta halli aile için bir ek gelir kaynağı haline geldiği biliniyor.

Bütün bunlar doğru da bu doğrular Türkiye'de yüksek faizin kaynağını büyük paraya sahip küçük bir azınlığın, dar bir *"büyük rantiye"* grubunun yediği gerçeğini değiştirmiyor. Sonuçta yüksek faiz politikasıyla, kimilerinin iddia ettiği gibi, sermayedardan halka değil, bir tür sermayedardan başka tür sermayedara gelir transferi söz konusu oluyor. Sermayenin kendi içinde bir transferi söz konusu oluyor.

Bu iddiamızı Bankalar Birliği'nin her yıl sonu itibarıyla açıkladığı rakamlara bakarak kanıtlamamız olanaksız, çünkü Bankalar Birliği mevduat sınıflamasında hâlâ 100 bin liralık hesabı üst sınır olarak alıyor ve bu sınıflamaya göre geçen yıl sonunda yaklaşık 1.8 milyon kişinin 100 bin lira ve üstünde mevduata sahip olduğu görülüyor. Doların 300 lirayı aştığı günümüzde 100 bin liranın banka mevduatı olarak ne ifade ettiği ise ortada.

Bizim iki büyük bankanın mevduat rakamlarını esas alarak yaptığımız araştırma ise çok daha anlamlı bir tablo çıkartıyor karşımıza ve yüksek faizin kaymağını küçük bir azınlığın yediği yolundaki iddiamızı kanıtlamamıza yardımcı oluyor.

Türkiye'nin hemen her yerinde şubeleri bulunan ve tasarruf mevduatının hatırı sayılır bölümünü elinde tutan iki büyük bankanın verilerinden derlediğimiz rakamlar arasındaki benzerlik, bu bankalardaki mevduat dağılımının genel olarak banka sistemi için de geçerli olabileceği izlenimini veriyor. Söz konusu iki bankadan birinde vadeli hesap sahiplerinin yaklaşık yüzde 0.5'i, toplam vadeli mevduatın yüzde 13-14'ünü elinde tutarken, vadeli hesap sahiplerinin ilk yüzde 15'i toplam vadeli mevduatın yarısına sahip görünüyor. Diğer büyük bankada ise vadeli hesap sahiplerinin yüzde 2.5'i, toplam vadeli hesapların yüzde 40'ını kontrol ediyor. Söz konusu iki bankada vadeli hesabı olanların sayısı 500 binin üstünde iken yüksek faizin kaymağını yiyenler her halde 15 bin kişiyi geçmiyor.

Söz konusu iki bankanın verileri birlikte değerlendirildiğinde, vadeli mevduatın yüzde 1'ine sahip olan az sayıda büyük hesap sahibinin vadeli mevduata ödenen faizlerin yüzde 25'ine el koyduğu ortaya çıkıyor. Bu verilerden yola çıkarak Türkiye genelinde 5 milyonu aşkın vadeli hesap sahibinden yaklaşık 50 bin kişinin, yılda 600-700 milyon lirayı bulacak olan vadeli mevduat faizinin 150-180 milyarına el koyduğu sonucuna varılabiliyor.

Bu rakamların ışığında faizle sosyal adalet arasındaki ilişki konusundaki yargıları gözden geçirmekte ve yüksek faiz güneşinin kimlerin üzerine doğduğunu bir kez daha düşünmekte sanırız yarar var. Ücretlilerin vergi yükü yüzde 30'ların altına düşmezken, büyük rantiyelerin milyonları, hatta belki milyarları bulan faiz gelirlerinden yalnızca yüzde 10 vergi vermeleri ise kuşkusuz ayrı bir tartışma konusu oluşturuyor.

— Yarıyıl tatili ve ödev sorunu. —

4 şubat

Geriye Düşmeyelim

NADİR NADİ — *7 şubat*

Başbakan Turgut Özal, Giresun'da gazetecilerle yaptığı bir söyleşide sözü Avrupa Konseyi'nin son toplantısına, Türkiye ile Konsey arasındaki ilişkilere getirerek, "Türkiye'yi oradan atamazlar. Atarlarsa kendileri bilir, bu bizi ırgalamaz" gibilerden birtakım değerlendirmeler yapmış.

Sayın Özal'ın değerlendirmeleri ne anlama gelir, pek anlayamadık. Konsey'de tutumları bize karşı olanları korkutmak mı istiyor, onlara meydan mı okuyor, yoksa Avrupa Konseyi'ni hiçe mi sayıyor? Yorumu gerçekten güç bir konuşma. Bize kalırsa, Sayın Başbakanın dış ilişkilerimizde Avrupa'yı nerede ise hiçe saydığı kanısına vardığımızı saklayamayacağız. Avrupa Konseyi neymiş? Oraya üye olmuşsun, ya da oradan ayrılmışsın, ne yazar? Aramızda tarafları bağlayan ne siyasal, ne de ekonomik bir çıkar anlaşması bulunmadığına göre bu olumsuz soruları gönlünüzce yanıtlayabilirsiniz. Ama Avrupa Konseyi, başlıca işlevi bir temel ilke çevresinde toplanmış uluslar için bir forumdur; bir konuşma, dertleşme, ortak sorunlara çözüm önerme alanıdır derseniz, iş değişir.

Avrupa Konseyi'nin temel ilkesi insan hak ve özgürlüklerini benimsemek, bu temel ilkeye uymak, onu yaşatmak ve savunmaktır.

Bu açıdan ele aldığımızda sorun kendiliğinden çözülür. O zaman gerçekten Konsey'e üye olmakla olmamak arasında pek bir şey değişmez. Ne var ki Konsey üyeleri arasında bizim bu temel ilkeye gerekli ilgiyi göstermediğimize inananlar vardır. Konsey'den çıkarılmamızda siyasal sakınca bulanlardan bir bölümünün de aynı kanıda olduğunu düşünürsek, oradaki yerimiz neden sallantıda, daha iyi anlarız.

Hakkımızda ileri geri konuşulurken kimi yöneticilerimiz, "İçişlerimize karışıyorlar" diye kızıyorlar. Bu kızgınlığa hakkımız olmadığını söylemeliyiz. İnsan hak ve özgürlüklerine, hukukun üstünlüğüne saygı gösterip göstermediğimizi izlemek dışında hiç kimse içişlerimize karışamaz. Konsey üyeliğine kendi özgür istenç ve imzamızla katıldığımıza göre de bu konuda kızmaya hakkımız olmadığını elbirliği ile onaylamak zorundayız. Yeryuvarlağı üzerinde tek başımıza yaşamıyoruz. Dost düşman bizi izliyor. Burada olup bitenleri dışardakiler bizim kadar, belki bizden de daha iyi izleyebiliyorlar. Bir tarihte, kendi partisinden bir Konsey üyesine sinirlenen bir hükümet başkanımız onun ödeneğini verdirmeyerek Konsey toplantısına katılmasını engellemek istemişti. Adı Feridun Ergin olan bu Türk üyesinin sırf bu yüzden Strasbourg'a gidemeyeceği ortaya çıkınca, Konsey'de kıyamet kopmuş, öteki üyeler aralarında para toplayarak engeli ortadan kaldırmaya girişmişler, ancak son dakikada sinirli başbakan aklını başına toplayarak işlediği yanlışı düzeltmiş, böylece uluslararası bir skandal önlenebilmişti. Şimdi buna içişlerimize karıştılar mı diyeceğiz?

Yalnızlık iyi bir şey değildir. Biz bunun kötü örneklerini Ulusal Bağımsızlık Savaşı boyunca çok gördük. Halkımız kadınıyla erkeğiyle emperyalistlere karşı ölüm kalım savaşı verirken, Batıda çoğunluk "oh olsun" der gibi başını çevirip bize bakmıyordu. O zaman bile Fransız Millet Meclisi'nde Mustafa Kemal Paşa'nın başını çektiği bağımsızlık savaşçılarına eşkıyalar diye bağıran gözü dönmüş mebuslara karşı bir Aristide Briand kürsüye geliyor, "Hayır, onlara eşkıya diyemezsiniz. Onlar yurtlarını savunan kahramanlardır" diyordu.

Aradan çok zaman geçti. Dünya değişti ve değişiyor. İnsan hakları ve temel özgürlükler bugün hâlâ gündemde. Bağımsızlığım canım dişine takarak kazanmış bir ulus olarak temel haklar konusunda biz her zamandan daha duyarlı olmak zorunda değil miyiz? Avrupa Konseyi'nde üyeliğimiz önümüzdeki mayıs ayında yeniden ele alınacak. Orada üye kalsak da, oradan atılsak da temel haklar konusunda uygar Batı ülkelerinin gerisine düşmemek baş kaygımız olmalıdır.

Gerçek Atatürkçülük budur.

Gökyüzü Yok Artık...

MEHMED KEMAL — *7 şubat*

Sabahleyin kalktım, perdeyi araladım, baktım ki gökyüzü yok!.. Birileri gelmiş, gökyüzünü almış götürmüş. Oh, ne iyi!.. Gökyüzü yok artık!.. *"Her yanı sis kaplamış"* böyle diyor radyo... Göz gözü görmüyor... Sis, sisin dumanları gökyüzünü alıp gitmiş. Kurtulduk ondan da, gökyüzünden de kurtulduk? Neydi canım efendim, bir açılır bir kapanır, bir görünür bir yiter... Olmayıversin!..

Göksüz yaşanır mı? Yaşanır be, niye yaşanmasın? Göksüz yaşanır da, yersiz yaşanmaz, ayaklarımızı basacağımız bir yer bulunmalı... Ayaklarımızı bir yere basmazsak boşlukta sallanır dururuz.

Gazeteyi açtım, bir arkadaşın (arkadaşın adını şimdi anımsamıyorum) arkadaşı vardı, ölmüş. Sayfanın tepesine ölüm ilanlarının en üstüne kocaman koydurmuşlar. Filan öldü demişler. Öldü ya, göğü alıp o götürmesin? Göğü alıp götüremez, onulmaz bir hastalıktan yatıyordu. Açıktan açığa, doğrudan doğruya kanser demiyorlar da onulmaz hastalık, *menhus* hastalık diyorlar. Böyle söylemek de kanser demek değil mi? Belki adından bile korkulan bir hastalık olduğu içindir, böyle diyerek korkuyu yeniyorlar.

Ya, arkadaşın arkadaşı kanserden ölmüştü. Galatasaraylıydı, iyi okutmuşlardı. Babadan birkaç taşınmaz (gayrimenkul), biraz para, bir işyeri kalmıştı. Kardeşiyle birlikte işletiyordu. İşyeri Haliç'e bakardı. Tepelerin üstünden, burası Tepebaşı değil miydi,

Haliç görünürdü. Bir zamanlar Tepebaşı Tiyatrosu vardı, yıkmışlar, toprağını kazıyorlar, büyük bir otel yapacaklardı. Belediyenin oteli. Belediyenin bir tiyatrosu vardı, şimdi oteli olacaktı. Arkadaşı da, onun arkadaşını da, kanseri de, tiyatroyu da, oteli de kafamın içinden kovdum, yeniden gökyüzüne, bizim bahçeye, çimenler arasında ekmek kırıntıları arayan serçeye döndüm. Serçe nereden bilebilirdi bu çimenler arasındaki ekmek kırıntısını? Evet, göklerden süzülüp gelmiş, çimenler arasındaki bu ekmek kırıntısını gagalıyordu. Nasıl bir içgüdüydü bu? Ne kadar sağlam, durmuş oturmuş bir içgüdü... Bir süre bunu düşündüm. Neler biliyordum bu içgüdüyü açıklamak için?.. Fazla bir şey bilmiyordum. Ondan olacak her bilgisi kıt gibi şaşıyordum olup bitenlere...

Birden, *"Gökyüzü yoksa serçeler nasıl uçar?"* diye geçirdim aklımdan? Öyla ya, serçelerin uçması için bir gökyüzü gerekmez miydi?

Göğün penceresi, kapısı yok muydu? Kapılar, pencereler kapalı mıydı? Kapılar, pencereler şimdi açılmıştı. İçeri ondan mı doluştular? Çok yürekli adamlar mıydı bunlar? Yürekli oldukları için mi ortaya düşmüşlerdi? Göğün içinde, göğün kapı ve pencerelerini kırarak tünemek bir yürek işi değil miydi?

Soyut bir düşünce olsa da göğü, gökyüzünü, onun maviliklerini, beyazlıklarını yitirmek, sonra da, bundan kurtulup tüneyecek bir dal bulmak, az mıydı? Yürek ister derken bunu belirlemek istiyorum. İnsan kendini acaba ne zaman sever? Arafat gibi dört bir yanı sarıldığında mı? Arafat, bir kıyı kentinde dört bir yanı sarıldığında ilkin göğünü yitirmiştir. Sonra kendini, sonra kendisine olan sevgisini... Belki de o an, kendini en çok sevdiği andır. Korku, ölüm, yaşama hepsi iç içedir. Ölüm bir olgudur. Ya ölümden kurtulma isteği, o da bir olgu değil midir?

Göğü yitirir gibi olunca ne diye ölüm ölüm diye tutturdum? Ölüm göğün ardında mıdır? Ölünce bizleri göğe gömmüyorlar ki, toprağa gömüyorlar. Bazı inanışlarda cesedi yakıp külünü havaya savurmak var. Belki bu havaya gömülmedir. Bir dostum öldüğünde yakılmayı istedi... Töreler, inanış, toplumun baskısı dileğini yerine getiremediler. Onu da sonunda toprağa gömdüler. Toplumun baskısı bir kişinin ölürken dilediğine ağır basıyor. Başka bir arkadaşım da dinsel tören yapılmamasını istemişti. Onun dileği de yerine getirilemedi. Bal gibi hoca geldi, okudu, talkın verdi ve gömüldü. Gücü yetmiyordu bu törenlere kimsenin. Sosyalist ülkelerde görmüştüm, ölülere hangi dinden iseler kendi geleneklerine göre tören yapıyorlardı. *"Bu da nesi?"* diye sorduğumda, *"Halk istiyor"* dediler. *"Halkın isteklerine karşı gelemiyoruz."* Halkın dinsel gelenekleri sosyalist ülkelerde de ağır basıyordu.

Ölümü, yaşamayı, şunu, bunu hep gökyüzünü yitirir gibi olduğumda düşünmeye başladım. Biraz sonra yavaş yavaş sis dağıldı, gökyüzü açılır gibi oldu. Açılır gibi olma ne demek, iyice açıldı. Ben yitirdiğim gökyüzünü yeniden buldum. Buğuların ardından bir güneş ışıdı. Yitirdiğim her şey yerli yerindeydi. *"Öf be, dünya varmış!.."* dedim. Yaşamaya yeniden sarıldım.

Gurbetçilere Oyun!

ABDÜLKADİR YÜCELMAN — *7 şubat*

Gurbetçi sporcularımız var; Almanya'da, Belçika'da, Fransa'da, İsveç'te ve daha birçok ülkede...

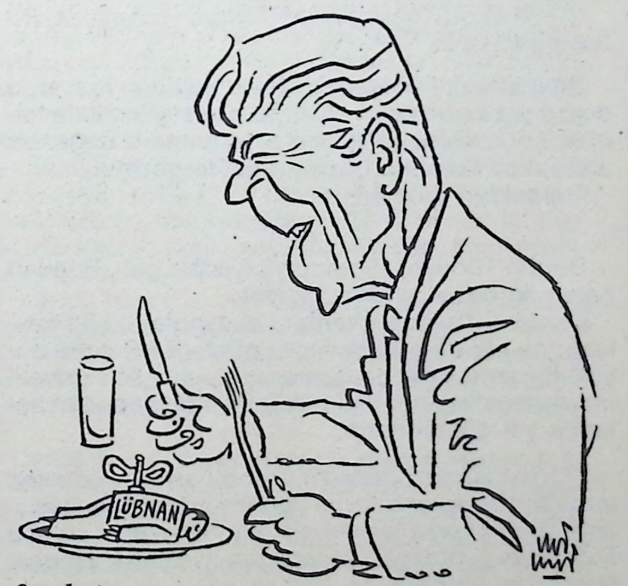
Bunların içinde milli takımda güreşen, yumruk sallayanlar çoğunlukta.

Federasyonlarımız gurbetteki bu sporcularımızı bir milli müsabaka öncesi veya bir Avrupa, Balkan şampiyonası arifesinde hatırlarlar ve hemen demeci basarlar: *"Yurt dışındaki sporcularımızı da davet ediyoruz, gelsinler, seçmelere katılsınlar."* "Bekâra karı boşamak kolaymış!" derler ya, bizim federasyoncularımızınki de ona benziyor. Kimse sormuyor, *"İyi güzel de bu çocuklar oralardan kalkıp nasıl gelsinler?"* Bizimkilerin yanıtı hazır: *"Gelsinler efendim, sınırdan itibaren masrafları bize ait."*

Diyelim ki Almanya'daki işini gücünü bırakıp yollara düşen bir sporcumuz sınıra gelinceye kadar ne kadar para harcayacak, bunu nasıl karşılayacaklar?

"Sınırdan sonra ödeyelim" demek kolay, acaba hangi federasyonumuz yurt dışına giderken, *"sınıra kadar kendi parasıyla"* seyahate çıkmıştır? Var mı böyle bir kural?..

Şimdi bu yutturmacanın üzücü sonuçlarına geçelim. Türkiye'deki boks şampiyonasına, *"sizi milli takıma alıp Avrupa şampiyonasına, Balkan şampiyonasına götüreceğiz"* diye kandırılan boksörlerimiz, şimdi Almanya sokaklarında elleri ceplerinde işsiz güçsüz dolaşıyorlar. Nedeni gayet basit. Çünkü dünya 5'incimiz Ali Çukur, Balkan şampiyonumuz Şahin Ersungur, milli boksörlerimiz Adnan Aktaş, Hakkı Aydın, Fatih Yıldırım, Hüseyin Karaca,

9 şubat

Aytekin Ural çalıştıkları işyerlerinden kovuldular. Çünkü milli takıma alınacakları söylendiği için Almanya'dan kalkıp Türkiye'ye gelmişler ve bu nedenle Alman patron tarafından kapı önüne konulmuşlardır.

Hani Boks Federasyonu'muzun Almanya'daki irtibat bürosu?

Hani federasyonumuzun gurbetteki boksörlerimizle ilgilenme numarası?

Hani genel müdürümüzün Almanya'daki Türk sporcuların sorunları ile ilgili tetkik gezisinin sonucu?..

Şimdi gurbet ellerde aç sefil dolaşan milli boksörlerimizi gören hangi sporcumuz kalkıp Türkiye'ye gelir de bir şampiyonada kendini sınar? Bunu göze alabilen babayiğit çıkar mı?

Bu boksta da böyledir, güreşte de, diğerlerinde de böyledir.

Yoksa federasyonlarımız bu gurbetçi sporcularımızı iyice gözden çıkarmış mıdır?

Almanların Türkleri kapı dışarı etmek için komisyonlar kurduğu, yasalar çıkardığı bir dönemde, biz kendi öz varlığımız milli sporcularımıza kapılarımızı açmaz, onları sorunları ile baş başa bırakırsak, verdiğimiz vaatlere *"palavra"* demeye hakkımız olmaz mı?

Şimdi dünya, Avrupa ve Balkan şampiyonaları için kamplara da hazırlanıyoruz, gurbetteki sporcularımıza davetiye çıkarıyoruz. Bu konuda genel müdürlüğün ve federasyonların belirli bir politika saptamaları gerekir diye düşündük de...

Kabadayılık ve Uysallık...

İLHAN SELÇUK — *8 şubat*

Dil canlı bir varlık gibidir; değişir, gelişir, ürer, türer, beslenir, dışkılarını gerisinde bırakır, yürür, yol alır. Halktır dili yaratan, kullanan; dile sanatçılar, yazarlar hizmet ederler; boşvermişler kesiminin bile dile katkısı vardır ki, adına argo derler.

"Irgalamak" argonun bize armağanıdır.

Giresun'da gazetecilerle konuşan Başbakan Turgut Özal, bu deyimi kullanınca yadırgamadım. Sayın Özal demiş ki:

"— (Avrupa Konseyi'nden Türkiye'yi atarlarsa) Bu bizi ırgalamaz."

Başbakan'ın çıkışı kabadayıca olduğu için argo deyim yerine oturuyor. Avrupa Konseyi'ne kafa tutmak, çoğu kişinin gözünde alkışlanmaya değer bir tutumdur; Kendine güvenin göstergesidir.

Gerçekten öyle midir?

★

Bugün Türkiye, 19'uncu yüzyıldaki gibi, Batıdan gelen iki baskı altında yaşıyor.

Osmanlı Tanzimat tarihini okuyanlar bu iki baskının ne olduğunu bilirler. O günlerde Batının büyük devletleri (ya da zamanın deyimiyle "düvel-i muazzama"sı) İstanbul hükümetlerine tepeden bakarak yol gösterirlerdi:

1) Hukukunuzu düzeltin, insan haklarını gözeten yasalar çıkarın, yargılama yöntemlerinizi çağdaşlaştırın. 2) Ekonomide dışa açılma ve serbest piyasa kurallarını uygulayın, liberalizasyona gidin, serbest ticareti benimseyin.

Osmanlı devletini kuklalaştıran ve ülkeyi sömürgeleştiren çöküntü döneminde bu iki yönlü baskı sürmüştür. Batının *süper devletleri* bizim ne hukuk düzenimizi ne de ekonomik durumumuzu beğenirlerdi; *"Osmanlı devlet ricali"*nin boynu Batının karşısında büküktü. Niçin diye sorarsanız, yanıt açıktı: Batı, Osmanlı'yı gırtlağına dek borçlandırmış, ülkeyi *açık pazara* dönüştürmüştü; kedinin fareyle oynadığı gibi Babıâli ile oynuyordu. Osmanlı devlet adamları *süper devletlere* ülkeyi sömürgeleştirecek bütün olanakları vermişlerdi; ama 19'uncu yüzyılın ikinci yarısı Abdülhamit'in karanlık rejiminde yaşanmıştır.

Açıkçası ekonomide Batının tüm isteklerini yerine getirip devleti kompradorların çiftliğine dönüştürenler, Türk halkına demokrasi rejimini çok görmüşlerdir. Bu süre içinde Osmanlı devleti bitkisel hayat sürmüştür. Ünlü Fuat Paşa'nın sözü unutulamaz:

"— Bu devlet borçsuz yaşayamaz; ama bu devlet yalnız borç ile yaşayamaz."

★

1980'ler Türkiye'si 19'uncu yüzyıl Osmanlı mülküne benzemez. Ne var ki değişik koşullarda da olsa Batıdan bize yine iki tür baskının yöneldiğini izliyoruz.

Avrupa Konseyi ve kimi Batı kurumları, Türkiye'nin *demokrasi* ve *özgürlükler* konusunda belli koşulları benimsemesini istiyorlar; IMF, OECD, Dünya Bankası, ABD ise, Türkiye'nin *serbest piyasa* ekonomisine bağlanmasını, *açık pazar* siyasetini benimsemesini öngörüyorlar.

Bu iki yönlü baskı altında tedirgin oluyoruz; demokrasi konusunda Batıya karşı kabadayılaşıyoruz; ekonomi konusunda uysallaşıyoruz.

★

İsterdim ki bir Başbakan çıksın, borçlu Türkiye'yi *"açık pazar"*a dönüştürmek için baskı yapan IMF'ye, OECD'ye ve ABD temsilcilerine kafa tutup kabadayılık etsin, Sayın Özal'ın argosunu kullansın:

— Bizi ırgalamazsınız!

Bu işi yapacak olan devlet adamını avuçlarım patlayıncaya dek alkışlardım.

Nerede o adam?

9 şubat

Lübnan'da bir politikanın iflası

ERGUN BALCI — *9 şubat*

Başkan **Reagan**'ın Beyrut'taki Amerikalı askerleri gemilere çekme kararı bir dizi açıdan incelenebilir.

Önce karar, **Reagan**'ın Lübnan politikasının iflasını simgelemektedir. ABD birlikleri Beyrut'ta **Emin Cemayel** yönetimini savunmak ve Müslümanları caydırmak amacıyla bulunuyorlardı. Amerikalılar, **Cemayel**'i savunmak bir yana, kendilerini koruyamayacak duruma düşmüşler ve **Reagan** sonunda birlikleri gemilere çekme kararı almıştır. Amerikan deniz piyadeleri, bir ulusun kendi kaderini tayin etme azmini kıramamıştır. Başkan **Reagan**'ın **"terörist"** olarak nitelediği Müslümanların Lübnan nüfusunun %60'ını oluşturduğu unutulmamalıdır.

Reagan'ın açıklamasından çıkarılacak ikinci sonuç ise şudur: Washington, Lübnan Devlet Başkanı **Emin Cemayel**'i terk etmiştir. Başkan'ın kararını açıklarken kullandığı tüm yaldızlı cümlelere ve **Cemayel**'i sonuna kadar destekleyeceklerini söylemesine rağmen, gerçek budur. Zira, Beyrut'taki ABD birlikleri, Washington'un **Cemayel**'e sağladığı desteğin simgesi, Lübnan Devlet Başkanı'nın en büyük teminatı idiler. Tıpkı, Batı Avrupa'da bulunan ABD birlikleri gibi. Bu birliklerin geri çekilmesi, Beyaz Saray'ın **Cemayel**'e olan güvenini yitirmeye başladığını gösterir. Diğer bir deyişle, Vietnam'da **Van Tiyo**, İran'da **Şah** ve Nikaragua'da **Somoza**'nın başına gelenler, **Cemayel**'in de başına gelmiştir, ya da gelmek üzeredir.

Ama Reagan, Amerikan uçakları ile savaş gemilerinin bundan böyle, Beyrut'a açılacak her ateşe karşılık vereceğini açıklamıştır. Bu açıklama, **Reagan**'ın **Cemayel**'i kurtarmakta kararlı olduğunu göstermez mi? Sanmıyoruz. **Reagan**, son derece tehlikeli gelişmelere yol açabilecek bu kararı **Cemayel**'i kurtarmak için değil, kendi prestijini kurtarmak için almıştır. **Reagan**'ın Lübnan'dan sessiz sedasız, başı önünde çekilmesi beklenemezdi. Bu, Başkan için yenilgiyi tümüyle kabullenmek olur. **Reagan**'ın inandırıcılığı kalmazdı. Başkan, **"Ben askerlerimi çekerim, ama adamı da böyle yaparım"** demekte, Sovyetler'le Suriye'ye gözdağı vermektedir. Bu olay, bize ABD'nin Vietnam'dan çekilmesini anımsatıyor. **Nixon** da, Vietnam yenilgisini hafifletmek için çekilmeden önce Kuzey Vietnam'da taş taş üzerinde bırakmamıştı. **Reagan**'ın açıklamasından sonra, ABD ilk kez dolaysız biçimde Lübnan savaşına katılmış olmaktadır. Ancak, ABD'nin Lübnan politikasında geri çekilme dönemi başlamıştır. Reagan'ın kararı ile Beyrut belki daha fazla yıkıma uğrayacak, daha çok insan ölecek, ama herhalde ABD Lübnan'daki gelişmeleri kendi doğrultusunda şekillendiremeyecektir.

Soruna başka açıdan bakıldığında, Lübnan'daki son gelişmeler Suriye için büyük bir kazanç olmuştur. Suriye'nin desteğindeki Şiilerle Dürziler, Batı Beyrut'ta denetimi ele geçirmişler, **Reagan** birlikleri çekme kararı almış, **Emin Cemayel** çaresiz kalmıştır.

Ortadoğu'da **Yaser Arafat, Hüsnü Mübarek** ve **Kral Hüseyin** arasında yeni bir cephe kurulmasına yönelik çabalar, Suriye Devlet Başkanı **Hafız Esat**'ı güç durumda bırakarak yalnızlığa itmişti. **Hafız Esat**'ın bu durumda **"Lübnan kartını"** oynadığı anlaşılıyor. Nitekim, Şiilerle Dürzilerin saldırısının Kral **Hüseyin - Hüsnü Mübarek - Arafat** ittifakına ilişkin söylentilerin yoğunlaştığı bir zamana rastlaması ilginçtir.

İsrail'in ise, bu aşamada Lübnan'da herhangi bir müdahalede bulunacağını sanmıyoruz. Ama ileride İsrail, Lübnan'daki gelişmeleri kendisi için tehlikeli bulursa, Suriye ile bir çatışmaya girebilir.

Sonuç olarak, Lübnan sorununun dünya kamuoyunu daha uzun süre meşgul edeceği söylenebilir.

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
60. Yıl; Sayı: 21356 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 10 Şubat 1984 Cuma

KÜLTÜR ÜZERİNE
Prof. Dr. EMRE KONGAR
2. Bası çıktı
Çağdaş Yayınları, Türkocağı Cad. 39/41 Cağaloğlu/İstanbul 350 Lira

Amerikan topları Lübnan'da taş üstünde taş bırakmadı

Reagan'ın büyük öfkesi

Beyrut açıklarındaki ABD donanması ve uçakları Dürzi mevzilerine bine yakın mermi yağdırdı. Bir haftadır süren çarpışmalarda ölü sayısı 400'ü, yaralı sayısı 1000'i geçti. ABD ve İngiliz askerlerinin tahliyesine başlandı. Fransa BM Güvenlik Konseyi'ni olağanüstü toplantıya çağırdı. Dürzi lider Cunblat, ABD saldırısının sürmesi halinde, misillemede bulunacaklarını söyledi.

Dış Haberler Servisi — Beyrut'ta Şii ve Dürzi milislerle Lübnan ordu birlikleri arasındaki çarpışmalar Yeşil Hat boyunca şiddetlenirken, ABD donanması önceki gece Vietnam savaşından bu yana gerçekleştirdiği en büyük bombardımanda, Dürzi kesimlerini iki gündür harabeye çeviriyor. Amerikan savaş gemilerinin bombardımanı dün iyice yoğunlaşırken, Amerikan savaş uçakları da Suriye denetimindeki bölgede bulunan topçu mevzilerini bombaladılar.

Dürzilerin "Dağların Sesi" radyosunun bildirdiğine göre, Lübnan ordusunun topçuları ve Falanjist topçuları, Dürzi köy ve kasabalarını bombalıyorlar.

Batı Beyrut'taki Kızılhaç hastaneleri ve Amerikan hastanesi, yığınla getirilen yaralılar karşısında oksijen tüpü yokluğunun tehlikeli boyutlar aldığını duyurdu. Amerikan hastanesi, şunde 35 oksijen tüpü tüketen hastanede sadece 7 oksijen tüpü kaldığını bildirdi. Yeşil Hat üzerindeki Barbir ve Batı Beyrut'taki Makassed ve Zahra hastaneleri ise tüm yataklarını dolu olmasına rağmen, oksijen tüplerinin tümüyle tükenmesi nedeniyle yeni yaralı kabul edemeyecek ve tedavi halindeki yaralılara da yeterli bakım göstermeyecek durumda değil.

Dürzi lider Velid Cunblat ABD bombardımanını protesto ederek, saldırının sürmesi halinde misillemede bulunacaklarını söyledi. Amerikan ve İngilizlerin Beyrut'tan tahliyesi dün de sürdü. Fransa hükümeti, BM Barış Gücü askerleri yerleşmediği takdirde Beyrut'taki askerlerini çekmeyeceğini açıkladı.

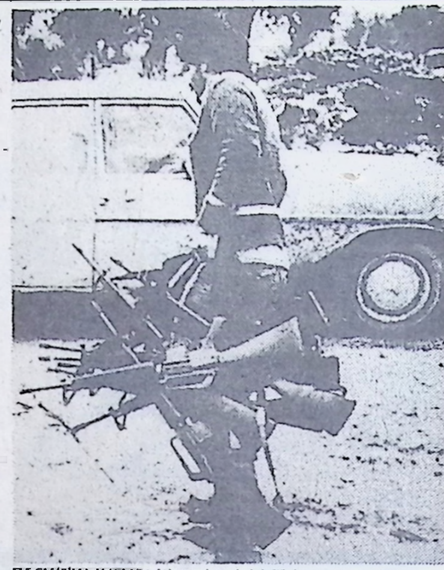
AP ajansının haberine göre, Beyrut açıklarındaki ABD donanmasına ait New Jersey zırhlısı ve Caron destroyeri önceki gün gece yarısına kadar Lübnan'ın merkezinde, Suriye denetimindeki dağlık kesimlerde bulunan Dürzi mevzilerini yoğun şekilde bombaladı. ABD donanmasının Vietnam savaşından ve Beyrut'a müdahaleden bu yana giriştiği en şiddetli bombardımanda, Dürzi mevzilerine 600'e yakın top mermisi düştü. New Jersey Dürzi mevzilerini 41 santimetre çapında, yarım tonluk mermilerle dövdü. Suriye yetkilileri ABD bombardımanında çok sayıda sivilin öldüğünü açıkladı.

Beyrut'ta önceki gün ve dün meydana gelen çarpışmalarda 50'nin üzerinde ölü olduğu, yaralı sayısının yüzü geçtiği bildiriliyor. Beyrut'ta bir haftadır süren çarpışmalarda ölenlerin sayısı 400'ü geçti, yaralı sayısı ise bin dolayında.

ABD bombardımanının Lübnan'ın 24 kilometre kadar doğusundaki bölgede bulunan 15 askeri mevziyi hedef aldığı, saldırıda bir Suriye karargâhının da tahrip olduğu belirtiliyor. Yoğun bombardıman sonucu bölgenin yerle bir olduğu, kaydediliyor.

İsrail, Suriye ve ABD uçakları, Beyrut çevresinde ayrı ayrı keşif uçuşları yaptılar.

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

ELE GEÇİRİLEN M-16'LAR — Lübnan ordusu askerleri, Şiilerle çatışmaktansa, silahlarını teslim etmeyi tercih ediyorlar. Oysa bu silahlar, yine kendilerine karşı kullanılacak. (Telefoto: AP/a.a.)

Ortadoğu'da yeni denge

Kazançlı çıkan Sovyetler mi?

CENGİZ ÇANDAR

PARİS — Aylardan beri ABD Reagan'ın ve müttefiklerinin inatla görmek istemedikleri, görseler de engellemeye çalıştıkları, gün gibi aşikâr sonuç geldi çattı: Ve Emin Cemayel Lübnan'da devletsiz bir devlet başkanı olarak kalakaldı. Aylarca dünyayı ateşe atabilecek gelişmelere taraf durumunda bulunan Lübnan'daki başta ABD olmak üzere Batılı kuvvetler Lübnan topraklarını birbiri ardına terketmeye başladılar.

Geçen hafta perşembe günü Beyrut'ta patlak veren olaylar baş döndürücü gelişmelerle dolu bir haftayı ardında bıraktığında ortadaki manzara şu:

1- Lübnan'da hükümet yok.

2- devlet başkanı şeklen var; devlet yok. Başkenti başkent yapan Batı Beyrut tümüyle devlet başkanına başkaldıran güçlerin elinde.

(Arkası Sa. 6, Sü. 7'de)

GÖVDE GÖSTERİSİ — Esnaf ve Sanatkâr Federasyonları ile küçük sanayicilerin dünkü ortak toplantısı Özal ve ANAP'ın gövde gösterisine dönüştü. (Fotoğraf: RIZA EZER)

Özal açıkladı: Ürün bedeli senet verilerek ödenecek

BAŞBAKANDAN

Rockefeller geldi. Yabancı bankalar şimdi ayağımıza geliyor.
Devlet hesabını bilmeli ki herkes buna uysun.
Esnafa gözü - kaşı için ilgi göstermiyoruz.
Sakın sosyalist olmayın çünkü orada esnaf yok.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, tarımsal ürün bedellerinin ürün teslim alındığı anda senet verilmesi yoluyla ödeneceğini açıkladı. Özal, dün 7 meslek federasyonunun düzenlediği ortak toplantıda konuşurken, "ABD'nin en zengin işadamlarından birisi ve bankacı olan Rockefeller"in geldiğini belirtti ve "Vaktiyle yabancı bankalar bize randevu bile vermiyorlardı. Şimdi ayağımıza geliyorlar" dedi.

Türkiye'deki tüm esnaf, sanatkâr ve küçük sanayicilerin üyesi bulunduğu 7 meslek federasyonunun ortaklaşa düzenledikleri meslek federasyonları ortak brifingi dün yapıldı. Özal ve ANAP'ın bir anlamda gövde gösterisi olarak nitelendirilebilecek toplantıda konuşan Başbakan, "Önce devlet hesabını bilmeli ki, herkes buna uysun" şeklinde konuştu.

Sanayi Bakanlığı konferans salonunda dün saat 10.00'da başlayan toplantıya, hükümet adına Başbakan Turgut Özal, Devlet Bakanı Kâzım Oksay, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Doğan, ANAP Genel Başkan yardımcıları Mehmet Keçeciler, Halil Şıvgın ve Mehmet Altınsoy ile çok sayıda ANAP milletvekili katıldı. Toplantıyı izleyen çok sayıda esnaf ve sanatkâra tek tek takdim edilen hükümet üyeleri ile ANAP'lılar uzun uzun alkışlandılar. Saat 11.30'da toplantıya katılan Başbakan Özal, sabah 08.30'da Rockefeller'in geldiğini söyleyerek, "Vaktiyle yabancı bankalar bize randevu bile vermiyorlardı.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

BÜYÜK KENT BELEDİYELERİ NASIL DÜZENLENMELİ?

Eski belediye başkanları tartışıyor

Metropoliten alanlarda belediye hizmetleri nasıl bölünmeli?

FÜSUN ÖZBİLGEN'in dizi röportajına bugün 8. sayfada başladık.

Dalokay SODEP Ankara, Cindoruk DYP İstanbul adayı oldular

Halkçı Parti Ankara'ya Dr. Turhan Temuçin'i, İstanbul'a Dr. Niyazi Yurtseven'i aday gösterdi.

Haberleri 7. Sayfada

Rockefeller: Türkiye Ortadoğu'da önemli rol oynar

Haberi 7. Sayfada

ÖZAL EKONOMİSİNE ELEŞTİRİLER
ÇEVİRGE KİMİN NEYİ NE KADAR İTHAL EDECEĞİ BELLİ DEĞİL
ASKERİ YARGITAY DAİRELER KURULU: HÜKÜMLE BİRLİKTE VERİLEN TUTUKLAMA KARARI HER AŞAMADA İNCELENİR

Haberleri 6. Sayfada

1984 ZAMMINDAN ÖNCE ARABULUCULARIN ÜCRETLERİ BELİRLENDİ
ZAYIFLAMAK İÇİN RİSKLİ, ETKİLİ YOL: PROTEİN REJİMİ

Haberleri 12. Sayfada

Bülent Ecevit KKTC'de büyük törenle karşılandı

Lefkoşe Atatürk Meydanı'nda coşkulu bir kalabalığa hitap eden Ecevit, "Türk toplumu ekonomik ve diplomatik ambargolarla dize gelmeyecek" dedi.

Ecevit: KKTC'nin varlığı tartışma konusu olamaz. Bir çocuk doğmuşsa o çocuğun doğup doğmadığı tartışma konusu olamaz.

Ecevit konuşmaya başlamadan önce beyaz güvercinler ve kırmızı renkli balonlar uçuruldu. Konuşması ise zaman zaman "Ecevit - Ecevit" sloganları ile kesildi. Ecevit'e bugün KKTC'nin ilk yurttaşı olma önerisinde bulunulacak.

SEDAT ERGİN
İZZET RIZA YALIN

LEFKOŞE — Bülent Ecevit dün geldiği KKTC'de coşkulu bir kalabalığın sevgi gösterileriyle karşılandı. Ecevit, Lefkoşe'deki Atatürk meydanında yaptığı konuşmada, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin varlığı tartışma konusu olamaz" dedi.

Bülent Ecevit'e KKTC'nin ilk yurttaşı olma önerisinde bulunuluyor.

Kıbrıs Türk Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu tarafından Kıbrıs'a davet edilen Bülent Ecevit ve eşi Rahşan Ecevit, dün saat 11.00'de uçakla Ercan Havaalanı'na geldiler. Ecevitler havaalanında Kıbrıs Türk Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu, Cumhurbaşkanlığı, Kurucu Meclis Başkanlığı, Başbakanlık, Türkiye'nin Lefkoşe Büyükelçiliği temsilcileri, UBP, TKP, CTP, DHP Genel Başkanları ile Sosyal Demokrat Parti Başkanlık Divanı temsilcisi, siyasal ve sendikal kurum ve kuruluş yöneticileri ile havaalanını dolduran çok kalabalık bir yurttaş topluluğunca resmi konuk olarak karşılandılar.

Bülent Ecevit, Ercan Havaalanı Şeref Salonu'nda kendisi ile birlikte gelen gazetecilerle KKTC'deki gazetecilere şu açıklamayı yaptı:

"Kıbrıs'a ilk kez, bundan yaklaşık 9 yıl önce gelmiştim. Şimdi de ilk kez KKTC'ye geliyorum. Bundan büyük mutluluk duyuyorum. Bana ve eşime bu olanağı sağlayan Kıbrıs Türk Gazeteciler Cemiyeti'ne şükranlarımı sunarım.

Kıbrıs'taki gelişmeleri yıllardan beri çok yakından izliyorum. Ve büyük güçlüklere, büyük engellere karşın Kıbrıs Türklerinin bağımsızlıklarını bütün haklarını, bağımsız ve özgür yaşama iradelerini bütün dünyanın gözleri önünde nasıl kanıtladıklarını kıvançla izliyorum. Kıbrıslı meslektaşlarıma ve bütün Kıbrıslı kardeşlerime gösterdikleri sıcak ilgi için eşimle birlikte teşekkür ederiz. Hepinize başarılar, mutluluklar dileriz."

Ecevit havaalanından çıkarken çevresinde birikmiş kalabalık izdiham yarattı. Ecevit, yaklaşık yüz arabayı aşkın bir konvoyla Ercan Havaalanı'ndan Lefkoşe'ye doğru yola koyuldu. Ecevit'i karşılayabilmeleri için hükümet, isteyen devlet memurlarının izinli sayılmasını kararlaştırdı.

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

COŞKULU KALABALIK — Bülent Ecevit'in Lefkoşe'deki konuşmasını coşkulu bir kalabalık izledi. Ecevit alkışlar nedeniyle zaman zaman kesmek zorunda kaldığı konuşmasında "KKTC'nin varlığı tartışılamaz" dedi. (Fotoğraf: THA)

Derwinski: Kıbrıs önem kazandı

Ankara'da Halefoğlu ile görüşen ABD Dışişleri Özel Danışmanı Derwinski, "Lübnan'daki son askeri gelişmeler nedeniyle Kıbrıs sorununun bölgedeki dengeler açısından büyük önem kazandığını" belirtti.

AHMET TAN

ANKARA — ABD Dışişleri Bakanlığı Özel Danışmanı Edward Derwinski dün Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu ile yarım saat görüştü. Derwinski bu görüşmeden sonra, Kıbrıs sorununun çözümü için "Zamanın uygun koşulların olgun hale geldiğini" söyledi. Edinilen bilgilere göre, Derwinski Halefoğlu'na, "Lübnan'daki son askeri gelişmeler nedeniyle Ortadoğu bölgesinin siyasal - askeri bakımlardan son derece kritik bir döneme girdiğini, bu nedenle Kıbrıs sorununun bölgedeki dengeler açısından büyük önem kazandığını" belirtti.

ABD'li Özel Danışman dün önce Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs - Yunanistan Dairesi Genel Müdür Yardımcısı Tugay Uluçevik'le sonra Bakan Halefoğlu ile görüştü. Görüşmelerde ABD'nin Ankara Büyükelçisi Robert Strausz - Hupe de bulundu.

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Başkentten İzlenimler (1)

ANKARA — Tecrübeli bir siyaset adamı ile sohbet ediyorduk. Bir ara şöyle dedi:

— Hükümet karşısında bugünlerde laf bol. Tabii, kimse kalkıp da benim yoğurdum kara demez.

Doğrudur.

Hele, daha yeni hükümet olmuş bir siyasi parti aradan üç dört ay bile geçmeden seçime gidiyorsa, yetkililerin ağzından "bal akması" doğaldır. Üstelik bu seçimin, hem Türk siyasal yaşantısı, hem de ANAP açısından olağan dışı boyutlar taşıdığı gözönünde tutulursa, Özal yönetiminin herkese mavi boncuk dağıtma çabası pek şaşırtıcı olamaz.

Siyasal tansiyonu mümkün olduğunca düşürmek... Siyasal rakiplerle herhangi bir polemiğe girmekten kıvrak kıvrak kaçınmak... Bir bakıma, muhalefeti yok saymak... Kendi bildiğini okuyup, fiilen tek hâkimi oldukları devlet radyo ve televizyonundan iyimser bir havayı yurt çapında dalga dalga yaymak... Bu konularda Özal yönetiminin başarılı olamadığı söylenemez doğrusu...

Üç yıllık bir askeri yönetim sonrasının nazik koşullarından, bir geçiş döneminin yadsınamayacak özelliklerinden kurnazca yararlanmaya çalıştıkları da bir gerçektir. İşin doğrusu kaçırıldığı zamanlar, günlük deyişle, "aba

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin ödülleri verildi

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin çeşitli dallarda verdiği ödüller, dün gece Ankara'da yapılan törenle kazananlara dağıtıldı.

ÇGD'nin onur ödülü ise Başyazarımız Nadir Nadi'ye verildi. Çağdaş ve özgür düşüncenin savunucusu olarak Nadir Nadi'ye layık görüldüğü açıklanan ödülü, SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü'den gazetemiz Ankara Temsilcisi Yalçın Doğan aldı.

Diğer ödüller çeşitli gazeteci-

(Arkası Sa. 11, Sü. 8'de)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Özerk olmadıkça...

Kâzım Karabekir, "İttihat ve Terakki Cemiyeti" adlı kitabında, Abdülhamid döneminde, bir ay içinde Çemberlitaş Hamamı külhanında 150 çuval kitap ve evrakın yakıldığını yazmaktadır. Anlayacağınız, kitap yakmak eski alışkanlık.

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

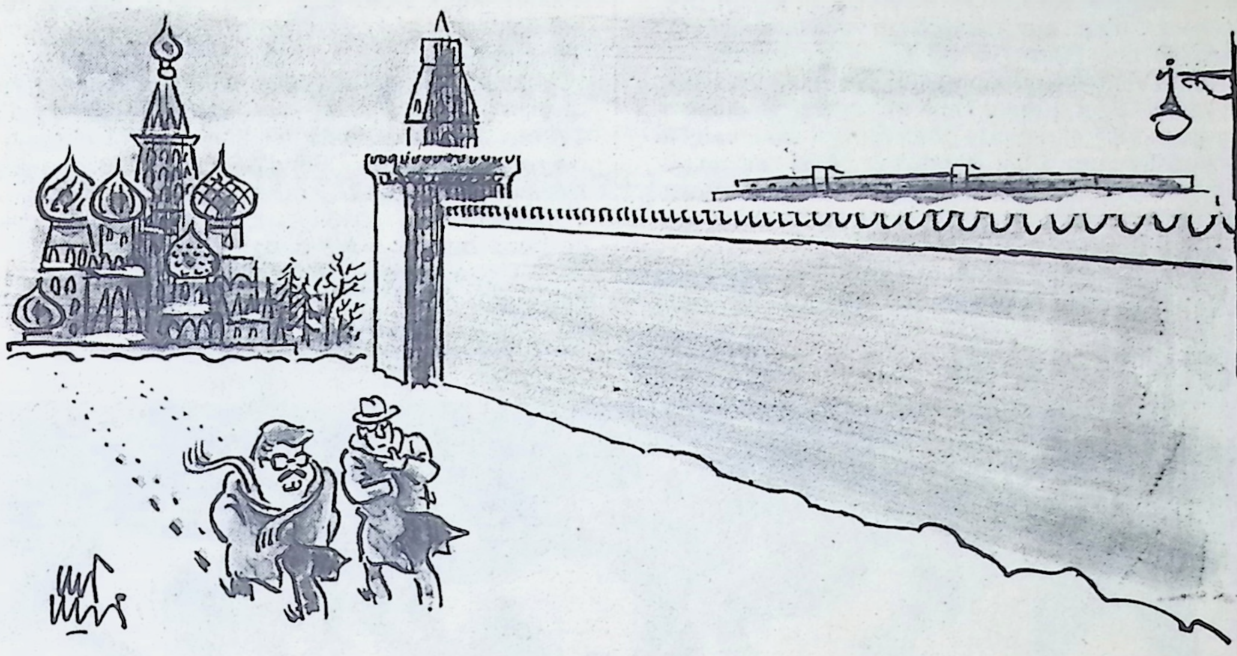
Kaçak Türkler Atina THY bürosunu 2 saat işgal etti

ATİNA (Cumhuriyet) — Türkiye'den kaçarak Yunanistan'dan iltica hakkı isteyen ve Lavrion göçmen kampında kalan 10-15 kişilik bir grup, dün THY'nin Atina bürosunu iki saat süreyle işgal etti.

Bundan 15 gün önce alarm tesisatı ve dekorasyon tadilatı için onarımda bulunan büroya dün TSİ 13.25'de giren kaçak Türkler, Türk personeli dışarı çıkararak, "Bu bir işgaldir" dediler.

"Avrupa ve dünya kamuoyu" başlıklı bir bildiriyle Türkiye'yi protesto eden çeşitli iddialarda bulunan işgalcilerin silahsız ve kırmızı maske takmış oldukları [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

10 şubat
— Lenin öldü, Stalin öldü, Kruşçev öldü, Brejnev öldü, Andropov öldü... Bakalım Marx'ın cenaze törenine ne zaman geleceğiz?

Özerk Olmadıkça...

UĞUR MUMCU — *10 şubat*

Kâzım Karabekir, *"İttihat ve Terakki Cemiyeti"* adlı kitabında, Abdülhamid döneminde, bir ay içinde Çemberlitaş Hamamı külhanında 150 çuval kitap ve evrakın yakıldığını yazmaktadır. Anlayacağınız, kitap yakmak eski alışkanlıklarımızdandır. 12 Mart döneminin ünlü savcılarından biri de toplatılan kitapların yakılmasına karar vermiş ve kitapları resmi görevlilerin önünde cayır cayır yaktırmıştı. Eee, *"Her yiğidin bir yoğurt yiyişi var"* derler ya; öyle işte.

Bu ünlü savcımızı, sonradan Büyük Türkiye Partisi'nin kurucuları arasında görmüştük. Demek ki yaktırdığı kitapların alevi sonunda kendisini de aydınlatmıştı!

Kemal Tahir'in *"Yorgun Savaşçı"* adlı romanının 45'er dakikalık, 6 bölümlük bir televizyon dizisi yapılması, 13 Ekim 1978 günü TRT Yönetim Kurulu'nca kararlaştırılmış ve Halit Refiğ, filmin yönetmeni olarak görevlendirilmişti.

Halit Refiğ tarafından kaleme alınan senaryo, Televizyon Dairesi Denetleme Müdürlüğü'nce ilk aşamada olumsuz bulunmuş; bu rapor üzerine TRT Genel Müdürlüğü'nce bir komisyon kurularak 18 Temmuz 1979 gün ve 097-0-1-516 sayılı Genel Müdür oluru ile konu yeniden incelemeye alınmıştır.

Komisyon, romanı ve senaryoyu yeniden incelemiş ve bu konuda yapılması gerekli değişiklikleri belirleyerek, durumu bir tutanakla saptamıştı. Bu değişikliklerden sonra, senaryo incelenmek üzere Genelkurmay Başkanlığı'na gönderilmiş ve gereken izin alınmıştı.

Gereken desteklerle film çekimine başlanmış, çekim tamamlanmış, banyo, seslendirme ve montaj işlemleri yapılmış, bu arada senaryo ile çekim sırasında, senaryonun yorumlanış biçiminden kaynaklandığı ileri sürülen farklılıklar saptanmıştır.

Kıyamet de bundan sonra kopmuştur.

Onaydan geçmiş senaryo ile çekimi yapılan senaryo arasında farklılık var mıdır, yok mudur? Bilemeyiz. Filmde, Kurtuluş Savaşı'nın anlamını küçülten bölümlere yer verilmiş midir? Bunu da bilemeyiz.

Fakat herhalde böyle bir filmin yakılması kararını, TRT Genel Müdürü Macit Akman tek başına vermiş değildir. Bu kararın arkasında eminiz ki TRT Genel Müdürlüğü'nü çok aşan makamlar ve yetkililer bulunmaktadır. Büyük olasılıkla film, bir yüksek makamca yeni bir komisyona incelettirilmiş, bu komisyonun verdiği rapora göre, yine bir başka çok yüksek bir makam bu kararı almıştır.

Kemal Tahir'in romanı, Samsun sigarası değil ki, Genel Müdür tarafından tek başına yakılsın... Emir çok yüksek yerlerden gelmiştir, bu emrin belgeleri de herhalde Macit Akman tarafından çok gizli yerlerde saklanmıştır.

Bizde, araştırmadan, soruşturmadan kesin yargıya varma alışkanlığı olduğundan bu film yakma işinde de hemen Macit Akman suçlanmıştır.

Macit Akman, burada *"emir kulu"*dur, verilen emri yerine getirmiştir. Ama hiç belli olmaz, gün

gelir, filmi yakma emri veren yetkili bir yiğitlik gösterir ve *"İşte şu nedenlerle filmin yakılması için emir verdim"* der. Gerçekler de ancak böyle anlaşılır.

Kitap ve film yakmanın elbette savunulacak yanı yoktur. Eğer, Kemal Tahir'in Yorgun Savaşçı romanının TRT ekranında gösterilmesi sakıncalı ise film gösterilmez. Eğer, filmde suç öğesi taşıyan bölümler varsa, gereken soruşturma da açılır. Sorunu bu çerçevenin dışına taşırmak yeni yeni sorunlar doğurur.

Geçenlerde TRT Yönetim Kurulu'nun demirbaş üyelerinden biri, *"Üç İstanbul"* adlı televizyon dizisinin filmini ortasından *"cart"* diye makasla keseceğini açık açık yazmıyor muydu? Demek ki, sigara tiryakiliğinden sonra film yakma tiryakiliği de böylece yavaş yavaş yerleşmeye başlayacak. Ne diyelim? Yarın da bir başkası çıkacak, Abdülhamid'i övmeyen tarihsel nitelikteki filmlere TRT ekranında yer vermeyecek... Şimdiden bunun belirtilerine rastlamıyor muyuz?

Efendim, uzun sözün kısası; TRT özerk olmadıkça buna benzer olaya daha çok rastlanır.

TRT özerk olmadıkça, ne yapalım; olur böyle vak'alar!..

Kelepçe ve Mavi Giysi...

OKTAY AKBAL — *11 şubat*

Kırmızı bir külot, sırtında ince bir gömlek vardı adalet önüne çıkarılan sanığın... Genç bir adam. Kimbilir hangi suçlamanın hesabını verecek? Peki, niye böyle giyinmiş, hem de şubatın bu soğuk gününde? Tutukevinin zorunlu kıldığı mavi giysiyi sırtında taşımamak için... Adalet karşısında dongömlekli bir sanık! Biraz garip değil mi? Hem, bu uygulama her yerde, herkes için eşit biçimde sürdürülmemeli mi? TV ekranında, gazetede çıkan resimlerde görüyoruz, İstanbul dışındaki mahkemelerde sanıklar, hem de idama mahkûm edilmiş -yani cinayet işlemekle suçlandırılan, hatta bu suçları kanıtlanan- kimseler düzgün giysilerle, kravatlı, ceketli biçimde yargıç önüne çıkarılıyorlar. İstanbul'da ille de mavi tutuklu giysisi, ama Ankara'da ya da başka yerlerde düzgün giysi! Bu ayrımın nedenini anlamak olanaksız...

Bir de kelepçe takmak işi var. Ben bu konuda çok yazdım. Fikir suçlularına kelepçe takılmasının yanlışlığı üzerinde çok durdum. Ünlü kişiler, şairler, yazarlar, gazeteciler, politikacılar zaman zaman birtakım doğru yanlış suçlamalar altında kalırlar. Hatta tutuklanırlar, mahkûm bile olurlar. Bakarsınız, bir süre sonra Yargıtay önceki kararı bozar, ya da bir genel bağışlama çıkar, o ünlü kişi, o fikir suçu sanığı, özgürlüğe kavuşur. Hatta, siyasal haklarını da elde eder, kamu işlerinde görev alır, Meclise girer, bakan bile olur. Bayar'ın, Hayrettin Erkmen'in, onlar gibi birçok eski politikacının başına gelenleri anımsamak yeter. Eski DP'liler cumhurbaşkanından milletvekillerine kadar, önce Yassıada'da, sonra Kayseri'de birkaç yıl yatmışlar, sonra genel bağışlamayla özgürlüğe ulaşmışlar, içlerinden birçoğu yeniden politikaya girmiştir. Anımsadığıma göre Yassıada'daki Yüce Adalet Divanı önüne getirilirken eski DP'lilere kelepçe takılmamıştı. Buna gerek görülmemişti.

Geçen gün bir duruşmayı izledim. Sanık, bir gazeteci arkadaşımızdı. Başka bir davadan tutukluydu, hatta hüküm de giymişti. Gerekçeli karar Yargıtay'a gönderilmemişti. Belki Yargıtay kararı bozacak, arkadaşımız da kısa bir süre sonra özgürlüğe kavuşacaktı. Uzaktan bakışıyorduk. Yıllar yılı tanıdığım, sevdiğim bir dost. Ellerinde kalın kelepçe, sırtında cezaevinin mavi giysisi... Önünde ardında iki görevli. Ellerinde silah, tetikte durmaktalar. Sanki bir terör suçlusunu, sanki birkaç kişinin canına kıymış bir katili gözlüyorlarmış gibi! Çok üzüldüm, yanına yaklaşmak ne mümkün; tek sözcük konuşmak, elini sıkmak! Yazgıya katlanmak, aydın insanın gücüdür. O da ellerindeki kelepçeyi saklamıyordu hiç... Bundan sıkıntı duyacak o de-

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

ATILLA ŞOFÖR OKULU

60. Yıl; Sayı: 21357 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 11 Şubat 1984 Cumartesi

Sovyet lideri Andropov öldü

Genel Sekreteri Politbüro öneriyor

MOSKOVA (AP) — Sovyetler Birliği'nde Komünist Parti Genel Sekreteri, Parti Merkez Komitesi'nce ve Politbüro'nun önerisiyle seçiliyor. Politbüro tek aday gösteriyor ve aday genellikle Parti Sekreteryası üyelerinden biri oluyor.

12 kasım 1982'de yapılan Yüksek Sovyet (parlamento) toplantısı, o tarihten 2 gün önce ölen Leonid Brejnev'in anısına saygı duruşuyla açılmış, ardından da, "İkinci Adam" Konstantin Çernenko, Yuri Andropov'u aday göstermiş ve o da oybirliğiyle seçilmişti.

Moskova'daki Batılı siyasi gözlemciler, 12 üyeli Politbüro'da, Genel Sekreterlik için genç birinin seçilmesi konusunda eğilim olduğunu belirtiyorlar. Bu görüşün

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

EKONOMİDE REFORM DÖNEMİ SONA MI ERİYOR?
Haberi 11. Sayfada

EN GÜÇLÜ ADAY KİM?

Konstantin Çernenko
Leonid Brejnev'e yakınlığıyla bilinen Çernenko, önceki lider Brejnev'in ölümünden sonra, Andropov'la kıyasıya iktidar mücadelesine girdi. Politbüro'nun 71 yaşındaki bu üyesi, Andropov'un ilk zamanlarında, üst düzeydeki bazı toplantılara da katılmayarak, muhalefetini açık açık sergiledi. Ancak daha sonra buzlar çözüldü ve Çernenko, Andropov'a yakınlaştı. Politbüro'nun en güçlü üyelerinden Çernenko'nun ani ve sert çıkışlarının yanı sıra, yaşının ilerlemesi liderlik için aleyhinde

Dimitri Ustinov
Brejnev'in ölümünden sonra yıldızı daha da parlayan 74 yaşındaki Savunma Bakanı Mareşal Dimitri Ustinov, çeşitli görevlerde bulunduktan sonra, Komünist Parti Merkez Komitesi Sekreteri oldu. Daha sonra Politbüro üyeliğine seçilen ve Savunma Bakanlığı'na getirilen Ustinov'un lakabı, "Şahin". Ustinov'un da sağlığı, son zamanlarda iyice bozuldu. Yaşlı Bakan, Sovyetlerin büyük önem verdiği Hindistan'a hafta başında yapacağı geziyi, hasta olduğu gerekçesiyle ertelemişti.

Mihail Gorbaçev
Politbüro'nun en genç üyesi olan Gorbaçev, 51 yaşında. Parti gençlik kuruluşlarındaki çalışmalarıyla hızla yükseldi. 6 yıldır Merkez Komitesi Sekreteri. Gençlik kuruluşlarında görevliyken, tarımla ilgili projeleri de dikkati çekmişti. Gorbaçev, halen tarım konusunda en üst düzeydeki kişi olarak kabul ediliyor. Ancak, Sovyetler Birliği Devlet Başkanlığı için "çok genç" olması, liderlik seçiminde adını arka plana itebilir. Politbüro'da tek muhalifi olmaması ise, en büyük şansı.

Grigori Romanov
61 yaşındaki Romanov'un Komünist Parti'de ilk faaliyeti, Leningrad teşkilatında başladı. Bölge liderliğinde yükseldikten sonra, 1976 yılında Moskova'ya, Politbüro tam üyeliğine getirildi. Gorbaçev ile birlikte, Politbüro'nun en genç üyesi. Sovyetler'de bu kez genç bir liderin seçilmesi eğilimi olduğunu öne süren Batılı gözlemciler haklı çıkarsa, Romanov, ülkenin 1 numaralı adamı olabilecek bir aday. Dış ilişkilerde de uzmanlığıyla dikkati çekiyor. Rahat yaşamayı seviyor.

TASS, Andropov'un ölüm haberini 24 saat sonra verdi: Sovyet lideri salı günü gömülecek. Cenaze Töreni Komitesi Başkanlığı'na Konstantin Çernenko getirildi.

Cumhurbaşkanı Evren, Başbakan Özal ve Dışişleri Bakanı Halefoğlu başsağlığı mesajları gönderdiler.

Reagan üzüntüsünü bildirdi. Bir Beyaz Saray yetkilisi, "Başkan, Andropov'un cenaze törenine katılabilir" dedi.

Dış Haberler Servisi — Sovyetler Birliği Devlet Başkanı ve Komünist Partisi Genel Sekreteri Yuri Andropov önceki gün öldü. Moskova, Sovyet liderinin ölümü haberini 24 saat sonra açıkladı.

Andropov'un salı günü Kızıl

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

KGB Başkanlığı'ndan Sovyet liderliğine
Dış Haberler Servisi— Yuri Andropov 14 Kasım 1982 tarihinde Leonid Brejnev'in ölümünden beş gün sonra Komünist Parti Genel Sekreterliğine getirildi. Geçtiğimiz yıl haziran ayında ise Devlet Baş-
(Arkası Sa. 11, Sü. 5'de)

Türk-İş'in 1984 zam önerisi: En az yüzde 43

Türk-İş'in önerisini dün görüşmeye başlayan YHK, pazartesi günü de toplanacak. İşveren kesimi, önerisini Kurula önümüzdeki hafta sunacak.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — YHK dün toplandı. Toplantıda Türk-İş'in 1984 yılı için getirdiği yüzde 43 oranındaki ücret zammı istemi ele... rul toplantısından sonra Türk-İş temsilcisi Mustafa Başoğlu özetle şu görüşlere yer verdi:
• Toplantıya pazartesi günü devam edilecek...

Suriye, Amerika'yı tehdit etti: Misillemeye gideceğiz

BEYRUT (Ajanslar) — Beyrut'ta önceki gece ve dün sabah karşılıklı ateş aralıksız devam ederken, İsrail savaş uçakları Beyrut'un doğusunda, Suriye'nin kontrolündeki dağlık bölgede bulunan Hamdun kasabası yakınındaki gerilla üslerini bombardıman ettiler.

Lübnan Radyosu, 10-12 kadar İsrail uçağının dün Türkiye saati ile 13.15'te Beyrut-Şam karayolu üzerindeki Hamdun kasabası çevresindeki askeri mevzileri...

İsrail jetleri gerillaların üslerine saldırdı. 6. Filo'nun bombardımanı sırasında bir Suriyeli...

LÜBNAN

...ye geçebileceğini bildirdi. Radyoda bu konudaki açıklamada şöyle dendi: "Suriye, 6. Filo'nun Lübnanlı sivilleri barbarca bombalaması karşısında seyirci kalamaz. Suriye, misillemeye geçmek zorunda kalabilir."

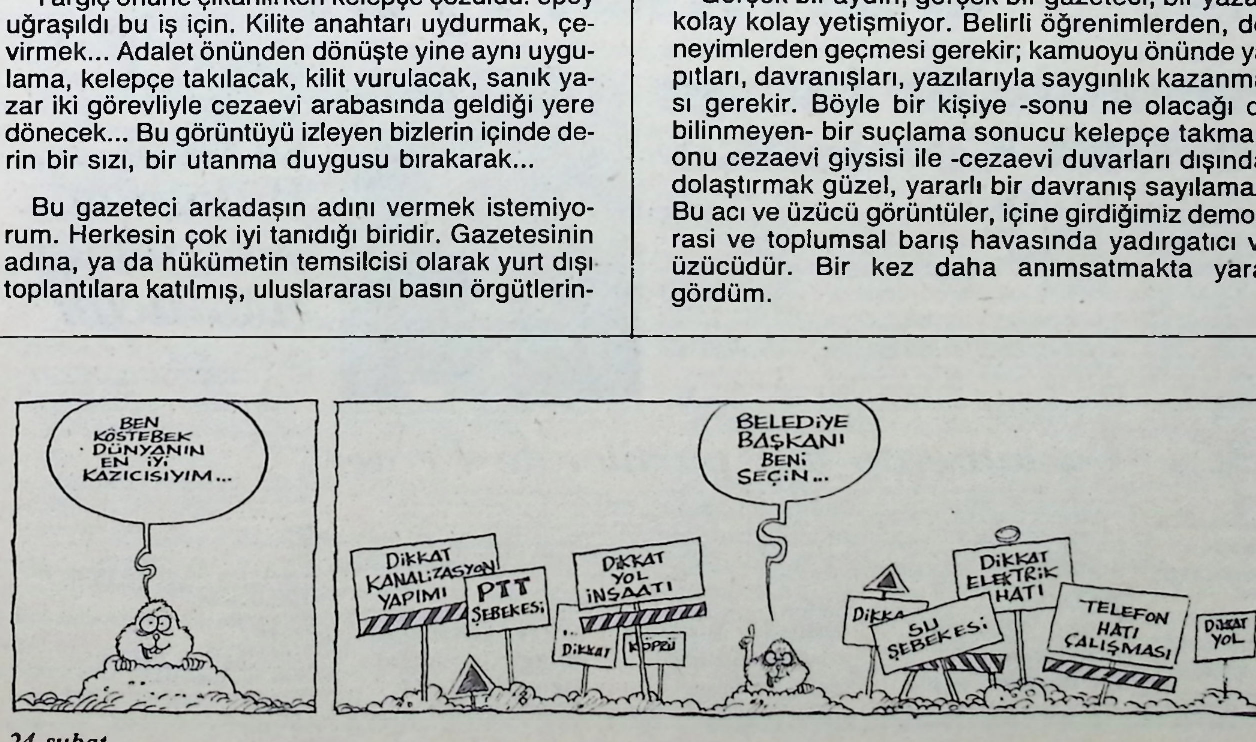
ABD yönetimi yetkilileri Lübnan bombardımanıyla ilgili farklı gerekçeler öne sürdüler. ABD Savunma Bakanı Caspar Weinberger, bombardımanın nedenlerinden birinin Emin Cemayel hükümetinin yıkılmasını önle...

ğildi ki! Bizlerdik, bu toplumun insanları, böyle bir görüntüyü sineye çekenler, bu uygulamayı sürdürenler...

Yargıç önüne çıkarılırken kelepçe çözüldü. epey uğraşıldı bu iş için. Kilite anahtarı uydurmak, çevirmek... Adalet önünden dönüşte yine aynı uygulama, kelepçe takılacak, kilit vurulacak, sanık yazar iki görevliyle cezaevi arabasında geldiği yere dönecek... Bu görüntüyü izleyen bizlerin içinde derin bir sızı, bir utanma duygusu bırakarak...

Bu gazeteci arkadaşın adını vermek istemiyorum. Herkesin çok iyi tanıdığı biridir. Gazetesinin adına, ya da hükümetin temsilcisi olarak yurt dışı toplantılara katılmış, uluslararası basın örgütlerince tanınan bir kişi... Böyle birini kelepçeye vurmak, sırtında cezaevi giysisi ile mahkeme koridorlarında sergilemek üzücü, yaralayıcı bir olaydır.

Gerçek bir aydın, gerçek bir gazeteci, bir yazar, kolay kolay yetişmiyor. Belirli öğrenimlerden, deneyimlerden geçmesi gerekir; kamuoyu önünde yapıtları, davranışları, yazılarıyla saygınlık kazanması gerekir. Böyle bir kişiye -sonu ne olacağı da bilinmeyen- bir suçlama sonucu kelepçe takmak, onu cezaevi giysisi ile -cezaevi duvarları dışında- dolaştırmak güzel, yararlı bir davranış sayılamaz. Bu acı ve üzücü görüntüler, içine girdiğimiz demokrasi ve toplumsal barış havasında yadırgatıcı ve üzücüdür. Bir kez daha anımsatmakta yarar gördüm.

24 şubat

Her Türlüsü Kötüdür

NADİR NADİ — *13 şubat*

Sayın Kenan Evren'in bir sözünü anımsıyorum. O sıralarda henüz Cumhurbaşkanı değildi. Milli Güvenlik Konseyi Başkanı olarak çıktığı yurt gezilerinden birinde halk karşısında yaptığı konuşmada, "hak" konusuna değinmiş, haksızlığa tahammül edemediğini söylemiş, sözü kendi başından geçen bir olaya getirerek vaktiyle uğradığı bir haksızlıktan ötürü istifaya kalkışmışken, rahmetli eşinin ısrarı üzerine vazgeçtiğini açıklamıştı.

Sayın Evren'in açığa vurduğu bu ruhsal kırgınlık duygusu benim de içime işlemiş olacak ki, o gün bugün onu unutamadım. Şimdi düşünüyorum: Aynı duyguyu paylaşmayan kimse içimizde herhalde yoktur diyorum. Hepimiz bu toprağın çocuklarıyız. Her birimiz zaman zaman haksızlığa uğramış olmanın ezikliğini yüreğimizde duymuşuzdur. Yalnız kendimiz değil, bir yakınımız, bir arkadaşımız, herhangi bir yurttaşımız, hatta daha ileri gidelim, bize yedi kat yabancı bir insan bile haksızlığa uğrasa bunu tepki ile karşılar, rahatsız oluruz.

50 milyonluk koskoca bir ulusun günlük yaşamı boyunca her gün türlü haksız işlemler yapılmasın, olur mu? Bunu demek istemiyorum. Hele bizim gibi anarşik olaylar yüzünden çeşitli badirelerden geçmiş, bir iç savaşın eşiğine yuvarlanmak üzere iken Silahlı Kuvvetlerin davranmasıyla son dakikada kurtarılmış bir toplumda kurunun yanında yaşların da yandığı izlenebilmiştir.

Ne var ki, aradan üç buçuk yılı aşkın bir zaman parçası akıp geçmiştir. Devleti yöneten güçlerin görevi, anarşik olayların üstesinden geldikleri gibi, dünün hesabını bir an önce kapatmak, normal yaşam koşullarını tam anlamıyla yerine getirmektir. Yurttaşları kırgınlığa sürükleyen haksızlıkları en az düzeye indirmenin başka bir çıkar yolu sanırım yoktur. Bugün ceza ve tutukevlerinde -çoğu genç- onbinlerce kişi bulunuyor. Kimi hükümlü, kimi hâlâ sanık. Bir kısım politikacılar aftan söz ediyorlar. Kader kurbanları denilen adi suçluları siyasal hükümlülerden ayırmak isteyenler de sanırım çoğunluktadır. Düşünce suçu olur mu, olmaz mı? Bence bugün için önemli olan bu değildir. Bugün için temel sorun, görülmekte bulunan davaların bir an önce sonuçlandırılmasıdır. Düşününüz ki, tutukevlerinde aylardan, hatta yıllardan beri davalarının bitimini bekleyen pek çok sanık çile doldurmaktadır. Sonuçta bunların bir bölümü belki aklanacaktır. O zaman kötü koşullar altında boşu boşuna yitirilen ayları, yılları hangi güç geri getirecek, yıkılıp giden ruh ve vücut sağlığını kim onaracaktır?

Haksızlığa karşı duyarlığını kendi ağzından dinlediğimiz Sayın Cumhurbaşkanı bu durum karşısında ne der, bilmiyorum. Sıkıyönetim uygulamalarına dışarıdan yön verme yetkisi bulunmadığı düşünülebilir. Ama çocuk bakımevlerini, okulları, hastaneleri denetlediği gibi bir de ceza ve tutukevlerine uğrayarak orada yatan sanık ve hükümlülerin yaşam koşullarını görüp, ilgilileri uyarması çok yararlı olur diye düşünüyorum.

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

YAŞAMA FELSEFESİ Prof. Dr. NERMİ UYGUR

60. Yıl; Sayı: 21360 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 14 Şubat 1984 Salı

Kremlin'de favori seçildi: Çernenko

KİM KİMDİR?

SBKP'nin en yaşlı lideri

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Çernenko, Genel Sekreter olarak yaptığı ilk konuşmada, barış içinde beraber yaşamak istediklerini belirterek "Ancak militarist serüvencilerin tehditlerine karşılık vermeye hazırız ve askeri dengenin bozulmasına izin vermeyeceğiz" dedi.

Yuri Andropov'un bugün yapılacak cenaze töreni için liderler Moskova'da

FATURALI YAŞAM KILAVUZU

Hükümet yeni tebliğ çıkaracak

KIMLER ALACAK?

İşçi, Memur, Götürü usulden vergilendirilen berber kalfası, taksi şoförü gibi ücretli, İşçi ve memur emeklisi, SSK ve Emekli Sandığı'ndan dul ve yetim maaşı alanlar. Emekli işçi ve memurların eş ve çocukları ile bakmakla yükümlü olduğu kimseler.

HANGİ HARCAMAYA FATURA?

Buzdolabı, çamaşır makinesi, TV, video gibi dayanıklı tüketim malları.

Sigara ve içki hariç tüm yiyecek ve içecekler.

Ayakkabıdan paltoya kadar giyim eşyaları.

Evde ısınma için yapılan harcama

Sosyal güvenlik kurumları veya işveren tarafından karşılanmayan sağlık giderleri.

Avukatlık ücretleri.

Özel öğretmene, okula, anaokuluna ve kreşe ödenen para.

İADE ORANI NE OLACAK?

30 bin liraya kadar yüzde 10.

30 bin-100 bin lira arasında 30 bin liradan sonra yüzde 5.

100 bin liradan fazlasında 100 bin liraya kadar

Almanya'dan kiralanan özel uçakla gitti

Özal Moskova'ya giderken muhalefete çattı

Parlamento dışı partiler de TV'de

SODEP — **İnönü: Muhalif belediyeler iyi hizmet verir**

ANAP — **Altınsoy: Yapılmış gecekondulara tapu verilecek**

MDP — **Erkök: Gecekondu bölgelerine altyapı hizmeti gelecek**

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

BELGELERLE KURTULUŞ SAVAŞI ANILARI
EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN

60. Yıl: Sayı: 21362 · Kurucusu: Yunus Nadi · 40 TL. 16 Şubat 1984 Perşembe

Fatura vermeyene yıldırım baskın

DENİZ SOM

Satılan mal 11 bin 250 liralık bir palto. Satıcının, istenmese bile, 10 bin liranın üstündeki satışlarda mutlaka fatura kesmesi gerekiyor. Kesmiyor. Yakındaki vergi dairesine başvurulunca, vergi kontrol memurları hemen "faturayı sevmeyen" mağazaya geliyorlar. Yasa gereği tahakkuk eden ceza sadece 500 lira. Ama asıl önemlisi, vergi kontrol memurları, 5 yıl geriye kadar incelenmek üzere bütün defterlere el koyuyor. Aynı mağaza bu yıl ikinci kez "faturayı unutmuşken" yakalanırsa, "kaçakçılığa teşebbüs"ten dava açılacak.

Osmanbey... Caddenin iki yanındaki giyim eşyası satan dükkânlar vitrin camlarına "Tenzilatlı Resmi Satışlar" la ilgili duyurular asmışlar: "Ucuzluk!", "Büyük Ucuzluk!", "En Büyük Ucuzluk!"

Şişli Vergi Dairesi'nin duvarında da iri harflerle "Vergilendirilmiş Kazanç Kutsaldır" yazıyor.

Vergi dairesinin biraz ötesinde bir erkek giyim mağazası.

Vitrinde bir palto. Fiyatı 11 bin 250 lira.

Altı yıldır giydiğim emektar paltomun yakasını indirip, içeri girdim. Muhasebeden aldığım "faturalı yaşam" avansı ile alışveriş yapacağım. Açıkçası, palto benim olmayacak. Ama yine de üzerimde denemekte yarar var.

Girişteki tezgâhtar kız, "Palto için üst kata çıkacaksınız" dedi. Üst katta paltolar askılara dizilmiş. Ucuzluk nedeniyle sadece siyah ve gri renkleri kalmış. Orta yaşlı erkek tezgâhtar, "Kaç numara?" diye sordu. "Epeydir palto almadığım için bilmiyorum" dedim. Tezgâhtar şöyle bir bakıp, "48" dedi. Ben de, "siyah olsun" dedim.

48 beden siyah palto üzerime "kalıp" gibi oturdu. "Tamam" dedim, "bunu alıyorum".

Birlikte aşağı kata indik. Giriş kapısının yanındaki kasanın önüne geldik. Tezgâhtar, kasadaki kıza "11 bin 250" dedi. Kasanın yanındaki tezgâhta sarı renkli bir koçan vardı. Üç bölümlü koçanın üzerinde "Koçan-Paket-Kasa" yazıyordu. Üzerine de dükkânın kaşesi basılmıştı. Kasiyer kız, paltoyu bir naylon torbanın içine koydu. Ben de o arada üç tane 5 binlik verdim. Kasiyer, kırmızı renkli kasanın tuşlarından birine bastı, çekmece açıldı. 15 bin lirayı çekmeceye koydu ve paramın üstünü verdi. Parayı aldım, bir kez daha saydım. Ne de olsa üzerime zimmetli, açık verirsem maaşımdan kesilecek. Paranın üstü tamam. Ama ortada ne fiş var ne de fatura kesmek için bir "niyet". Kasiyer kıza, "tamam mı?" diye sordum. Hani belki, "Bir dakika faturanızı keseceğim" filan der diye. Ama yanıtı "tamam" oldu. Ben de "Hayırlı işler" diyerek dükkândan çıktım.

İçinde 11 bin 250 liralık palto olan naylon torba ile Şişli Vergi Dairesi'nden içeri girdim.

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

SÜRPRİZ — "10 bin liranın üstündeki bir satış için bu beye fatura kesmemiştiniz?..." "Valla bilmiyorduk, mecbur olduğunu..."

Gıda fiyatı artışları mutfağı kuşatıyor

Tarım ürünleri ve gıda maddeleri toptan fiyatındaki artış, perakende fiyatlara yansırsa bütçeler altüst olabilir. İTO Başkanı Kuşçulu, "İhracat ve 83 sonunda gözlenen stok eğilimi fiyatları etkiledi" diyor.

Ekonomi Servisi — Toptan eşya fiyatlarında son aylarda görlenen ürkütücü artışın öncelikle tarımsal ürünler ve gıda maddeleri fiyatlarındaki artıştan kaynaklanması, "mutfaktaki enflasyon" açısından tehlike çanlarının çaldığını gösteriyor. Tarım ürünleri ve gıda maddelerinin toptan fiyatlarındaki ar-

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Maliye Müfettişliği kaldırıldı

"Bürokraside Devrim" kararnamesinde dün yapılan 4 satırlık bir düzeltme ile 104 yıllık geçmişi olan Maliye Teftiş Kurulu kaldırıldı.

AHMET TAN

ANKARA — Devlet kurumlarını ve özel sektör kuruluşlarını denetlemek ve incelemekle görevli olan ve 104 yıllık bir bürokratik geçmişi bulunan Maliye Teftiş Kurulu, hükümetin yayınlandığı 4 satırlık bir "düzeltme" maddesi ile ortadan kaldırıldı.

"Bürokrasi'de Devrim" kararnamesi diye anılan 14 aralık 1983 tarihli Bakanlar Kurulu kararında görev ve yetkileri ile unvanları korunan Maliye Teftiş Kurulu

Hükümetin ücret politikası kesinleşti

Özal: Zam en az yüzde 25, isteyen daha fazla verir

ÖZAL'DAN

Yüzde 25 enflasyon, yüzde 7 vergi indirimi, yüzde 7-8 de faturalı yaşamdan alırlar, artış böylece yüzde 40 olur.

Herkese yüzde 43 artış, işçi lehine değildir.

İşyerlerinin de durumu önemli, daha fazla zam verebilecek yerler, fazla verebilirler.

TÜRK-İŞ'TEN

Yüzde 43 oranındaki zammı tahmini bulmadık. Hayat pahalılığının yüzde 45'in üzerinde olduğunu Özal kendisi söyledi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Özal, işçi ücretlerine en az yüzde 25 oranında zam yapılmasını önerdiklerini açıkladı. Özal, Türk-İş'in önerdiği herkese yüzde 43 seyyanen zammın işçinin aleyhine olacağını ileri sürerek, yüzde 25 zam dışında işçi ücretlerine, işyerlerinin durumuna ve işçilerin aldığı ücretlere göre farklı zam oranları saptanmasından yana olduklarını söyledi. Özal, işçi ücretlerine yüzde 25 zam verildiği anda net artışın yüzde 40 olacağını da bildirdi.

Türk-İş, Başbakan Özal'a verdiği yanıtta, "Yüzde 43 oranındaki zammı tahmine göre istemediğini" bildirdi.

Başbakan Turgut Özal, Anavatan Partisi'nin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu toplantısından önce gazetecilerin sorularını yanıtladı. Özal, işçi ücretlerine zam oranı ve Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ın kendisiyle görüşmek istemesi konusunda şu yanıtı verdi:

"Şevket Yılmaz'ın benden bir randevu talebi olmadı, yalnız bir Yüksek Hakem Kurulu'na hükümet olarak şunu önerdik: Zamlar için herhangi bir yüzde ...

... Bir de işyerinin zam verebilme durumuna bakmak lazım. Fazla zam verebilecek durumda olan işyerleri daha fazla verebilirler."

Başbakan Özal, Türk-İş'in yüzde 43 zam yapılması önerisinin işçiler arasında eşitsizlik yaratacağını belirtti. Türk-İş'in önerisinin YHK'da ele alınacağını söyleyen Özal, "Birçok işyerlerinde çok düşük ücret alan işçiler var. Yüksek ücret alanlar var. Hepsine aynı oranda zam ... getirir" dedi. Özal, hükümet olarak işçi ücretlerine en az zam oranı konusunda ne düşündüklerini soran bir gazeteciye ise şu yanıtı verdi:

"İşçinin eline net geçenler itibariyle bu senede gördüğümüz gibi yüzde 25 enflasyon, yüzde 7 vergi indirimi ve yüzde 7-8'de faturalı yaşamdan alırlar. ... yüzde 40 net artış olur. ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 2'de)

Körfez savaşında yeni aşama

İran, Bağdat'ı bombaladı

Özal ve "Tek Yol"culuk...

HASAN CEMAL — *17 şubat*

Yakın zamanlara kadar devletin tepe noktalarında görev ve sorumluluk üstlenmiş bir siyaset adamı ile geçenlerde görüşüyorduk. Sohbetimizin başlangıcında mesleğimizin belki de en klasik sorusunu yönelttik kendisine:

—Gidişatı nasıl görüyorsunuz?

Özal yönetiminin çizmekte olduğu grafik konusunda hayli tedirgindi. Başkent kulisinin nabzını da tuttuğunu sandığımız bu siyaset adamı tedirginliğini dört noktada özetledi:

1— *ANAP'ın parlamentoda 211 milletvekili var. Hükümet partisi bu çoğunluğa dayanarak her şeyi yapabileceği kanısında.* "Parmaklar kalkar iner, istediğim gibi at oynatırım" *zihniyeti uç vermekte. Parlamento, parlamenter rejim bu değildir. Eğer öyle sanılırsa, 1950'lerden, 1960'lardan ders alınmamış demektir...* "Ben yaptım oldu" *demekle işler bitmiyor demokrasilerde...*

2— *Ülkemizdeki devlet geleneği hiç hesaba katılmaksızın, devletin yapısı ile, bürokrasi ile çok fazla oynanıyor. Bu biraz da devleti tanımamaktan kaynaklanıyor gibi. Bürokraside reform zaruretine katılmayan yoktur. Ama bunu yine,* "Ben yaptım oldu" *zihniyeti ile ortalığı toz dumana katarak yapmaya kalkışmak tecrübesizliktir. Bir süre sonra, bir bakarsınız, bir yerden kokusu çıkıvermiş...*

3— *Mesela ABD'yi ben, dev bir ticari şirket gibi görürüm. Devletle şirketler iç içedir. Öyle yürür gider... Ama Türkiye bu değildir. Bazı şirketlerle bu kadar iç içe olmak pek akıl kârı bir iş sayılmaz... Evet, devlet yönetiminde iş çevreleriyle de diyalog lazımdır. Ne var ki, gördüklerimiz bir* "diyalog"*un sınırlarını zorluyor, hatta zaman zaman aşıyor...*

4— *Ekonomide aşırı bir serbestiye gidilmektedir. Ekonomiyi hale yola koymak için disiplin zarureti varken, tam tersi yapılıyor.. Mersedesler falan ithal ediyoruz... Sınır ticaretinden söz açıyoruz: Açtın mı güneyde sınırı, silah girer, eşkıya girer...*

★

Devlet tecrübesi olan bir siyaset adamı, tedirginliğini, duyarlı olduğu noktaları böyle özetliyor. Katılır, ya da katılmazsınız. Biz mesleğimizin gereğini yerine getiriyoruz. Çünkü, özellikle başkentin bazı etkili çevrelerinde bu siyaset adamının duyarlılığını paylaşanları azımsamak olanaksızdır.

Sayın Özal'ın bu görüşleri paylaşmadığı, paylaşamayacağı açıktır. Çektiği çizginin seçeneği olmadığı kanısındadır. Bir bakıma *"tek yol"*cudur kendisi. O kadar ki, daha dün Günaydın gazetesinde yayımlanan, bir Amerikan dergisine verdiği demeçte şöyle demiş:

—Bazı işadamları şikâyet etmeye devam ederler-

se, bir sabah uyandıklarında, yeni sistem tarafından kendilerini ezilmiş bulurlar...

Oysa, *"tek yol"*culuk ile demokrasi, bağdaşması olanaksız iki ayrı kutuptur. Eğer bir yerde demokrasiden söz ediliyorsa, demokrasiye inanılıyorsa, orada farklı temel seçenekler var demektir. Bir diğer deyişle, farklı seçeneklerin varlığıdır demokrasinin kendisi...

Öncelikle Sayın Özal'ın bu temel ilkenin bilincine varması ve *"Ben yaptım oldu"* zihniyetinden sıyrılması son derece yararlı olacaktır.

★

Öte yandan, Özal'ın bu bilince varmasını, kendine olan olağanüstü dönüklüğünden kendi başına kurtulmasını beklemek pek gerçekçi olmayabilir. Bu konuda en önemli rol muhalefete düşmektedir. Muhalefet işlevini yerine getirebildiği ölçüde, ANAP lideri de başka seslere kulak verebilir, kendine dönük olma alışkanlığından kurtulabilir.

Ama ne yazık ki, henüz böyle bir muhalefetin tanığı olabilmiş değiliz. Gerek parlamento zemininde, gerekse parlamento dışı kalmış olan partilerde temel sorunlara dönük tutarlı, inandırıcı bir muhalefetin sesi henüz pek duyulmuyor.

Yüksek Hakem Kurulu'nun gündeminde 500 bin işçiyi ilgilendiren toplusözleşme vardır. Kurul'un saptayacağı ücret zammı, bir o kadar daha işçi kitlesi için örnek oluşturacaktır. İşverenler uzlaşmadan kaçınıp, YHK'ya gitmenin yollarını bulabileceklerdir.

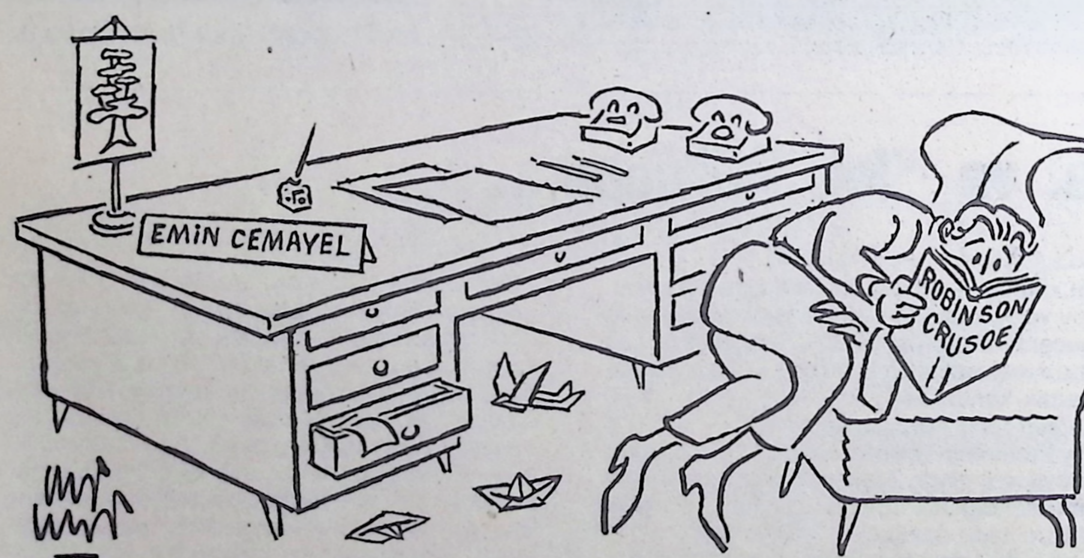
Ücretlerin alım gücünün son beş yılda yarı yarıya aşındığı bilinmektedir. Böylesine yaşamsal bir konu gündemde iken, hükümet yüzde 25 zamda ısrarlıyken, muhalefet partilerinden ne bir ses, ne bir nefes geliyor. Özellikle sosyal demokratlardan...

Biliyoruz, bu kesimde bir yandan partileşmenin, öte yandan yaklaşan yerel seçimlerin sancısı çekilmektedir. Buna rağmen, bir noktanın bilincine varılıp, gereğinin giderek yapılmasında sonsuz yarar vardır.

*"Tek yol"*la demokrasi olamayacağını kanıtlama görevi özellikle sosyal demokrat iddiasını taşıyan partilere düşmektedir. Nasıl ki kanatsız kuş uçamazsa muhalefetsiz de, *"sol"*suz da demokrasi olmaz.

Bunun için, Özal yönetimine dönük sivil alternatiflerin oluşturulması ve bir karşı siyasal ağırlığın yaratılması, demokrasi açısından vazgeçilmez koşul niteliğindedir.

Yoksa bir gün gelir, sosyal demokratlar, yine genellikle sağ kanat politikalarını suçlamakla kendilerini avutur, böylece de vicdanlarının temizlenebileceğini sanırlar...

18 şubat

Hani ya Seçimler?

HINCAL ULUÇ — *17 şubat*

Efendim, federasyon başkanları seçimle gelmişlerdi ya..

Seçimle geldikleri için, Los Angeles Oyunları'nın sonuna kadar görevde kalacaklar, devletin parası ile bir de Disneyland turu yaptıktan sonra, Yücel Seçkiner, hani o kendi kendini kimseye sormaksızın Genel Müdür atayan zat-ı muhterem, onlardan hesap soracaktı ya..

Güzel..

Demek ki neymiş?

Bu ülkede federasyon başkanları seçimle işbaşına gelirlermiş...

Peki, Judo Federasyonu Başkanlığına, *Yavuz Bayraktar* kardeşimizi kim seçti, bu seçim ne za-

man yapıldı, bilen var mı?

Cihat Uskan istifa etti cuma günü, Bayraktar seçildi, ertesi salı günü..

Bir satır haber duydunuz, bir satır haber okudunuz mu, Judo Federasyonluğu Başkanlığı için seçim yapılıyor, isimler alınıyor diye..

Yok..

Seçim işi, eski bakanla birlikte tarihe karıştı..

Ya yeni bakan..

O adı üstünde.. Bakıyor işte..

Aman iyi bakın Bay Dinçerler, çok iyi bakın.. Bakmazsanız, bakanlık görevinizi yapmadığınızı söylerler sonra..

Cihat Uskan'ın yerine, yıldırım gibi atama yapıldı, peki ya aylar önce istifa eden Halter Federasyonu Başkanı'nın yeri niçin boş duruyor.

Hayır, hayır boş durmuyor.. Orayı, vekaleten *Orhan Kadıgil* dolduruyor.

Şimdi Bay Bakan, acaba Yücel Seçkiner'den sorarlar mı, niçin Halter hâlâ boş.

Kadıgil, tedviren Los Angeles'a gitsin diye mi?

Niye asaleten atanmaz o halde.

Elin ağzı torba değil ya. Bir zamanlar bir genel müdür yardımcısına Almanya'dan Volkswagen getirip göze giren, daha sonra da daha başkalarına daha başka şeyler getirip gözde kaldığı söylenen Orhan Kadıgil, şimdi de yolunu bulmuş diyorlar, Ankara kulislerinde.. Merhametli adam doğrusu.

Teşkilatta üst düzeyde, biraz kılıbıkça bir yönetici varmış. Bir anası, bir de karısı. Karısı eli sopalı. Koymuş kaynanayı kapıya. Adam da anasından vazgeçmiyor. Ne de olsa ana.

Kadıgil imdada yetişmiş. Büyük bir iyi niyet ve insancıllıkla, kapıya konan ana ile meşgul olmaya başlamış. Onun bu asil jesti öylesine göz yaşartmış ki. Şimdi herkes, *"Helal olsun Kadıgil'e"* diyormuş. Diyormuş da, bazı kem gözlü, kem sözlüler *"Anaya bakmanın bedeli bu Halter Başkanlığı ve Los Angeles gezisi"* diyorlarmış.

Şimdi biz diyoruz ki, kulisi, dedikodusu bir yana, Sayın Bakan, bir zahmet şu Halter Federasyonu Başkanlığı'na da bir bakıversin.

Federasyon İşleri Daire Başkanlığı gibi, Kadıgil'in çapını zaten misliyle aşan bir göreve ek olarak, Halter Federasyonu Başkanlığı tedvir görevinin gerekçesi ne?

Bu ülkede adam kıtlığı mı var?

Yoksa, her seçimden sonra, parti değiştiren, bir Talat Asal'ın, bir Yüksel Çakmur'un teşkilatında militan olanlar, şimdi Vehbi Dinçerler'e mi fedai oldular?

Spor Bakanı!

Bakmak için gözlükleri yetmiyor galiba. Dürbün verelim Bakan Beye...

Serbest toplu pazarlık dönemi tekrar başlıyor

18 şubat

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — 28 işkolunda hangi sendikaların toplusözleşme yetkisini alabileceğini belirleyen işkolları istatistiği yayımlandı. İşkolları istatistiğinin yayımlanması ile yetki alan sendikalar serbest toplu pazarlık görüşmelerine başlayabileekler.

Resmi Gazete'de dün yayımlanan işkolları istatistiğine göre yüzde 10'luk yetki barajı gereken 27 işkolunda 30 sendika bu oranı aştı. Yetki için 90 sendika başvurmuştu. Dört işkolunda ise kurulu sendikaların hiçbiri yüzde onluk barajı aşamadıkları için toplusözleşme yetkisi alamadılar, yetki alamayan sendikalar, 15 gün içerisinde Ankara İş Mahkemesi'ne başvurabilecekler.

Kamu kuruluşları ve işverenlerin bildirdikleri işçi sayılarına göre hazırlanan istatistik ile, toplam 28 işkolunda çalışan 2 milyon 316 bin 16 işçiden 1 milyon 247 bin 744 işçinin sendika üyesi olduğu da ortaya çıktı. İşkolları istatistiği ile genelde Türk-İş'e bağlı sendikalar toplusözleşme yetkisi alırken, Hak-İş'e bağlı bazı sendikalar da yetki barajını aştılar.

Yasa uyarınca, kurulu bulunduğu işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde 10'u kendisine üye olduğu için istatistik gereği işkollarında toplusözleşme yetkisi alan sendikalar şöyle:

—**Madencilik işkolu (Toplam 107.446 işçi):** Türkiye Maden İşçileri Sendikası (Türk-İş, Ankara merkezli), Türkiye Genel Maden İşçileri Sendikası (Türk-İş, Zonguldak merkezli).

—**Petrol, kimya ve lastik işkolu (Toplam 112.774 işçi):** Petrol-İş Sendikası (Türk-İş).

—**Gıda sanayii işkolu (Toplam 215.248 işçi):** Öz Tütün, Müskırat ve Gıda Sanayii Yardımcı İşçileri Sendikası (Hak-İş), Tek Gıda-İş (Türk-İş).

—**Şeker işkolu (Toplam 37.509 işçi):** Şeker-İş Sendikası (Türk-İş).

—**Dokuma işkolu (Toplam 246.81 işçi),** Teksif (Türk-İş).

—**Ağaç işkolu (Toplam 37.792 işçi):** Ağaç-İş Sendikası (Türk-İş), Öz Ağaç-İş (Hak-İş).

—**Kâğıt işkolu (Toplam 19.400):** Türkiye Selülöz-İş (Türk-İş), işkolunda toplam işçi sayısı karşısında sendika üyesi işçi daha fazla gösterildi. İstatistikte, bu işkolunda **"İşverenlerden ve sendikalardan farklı bildirimler geldiği"** belirtildi.

—**Basın ve yayın işkolu (Toplam 15.411 işçi):** Basın-İş Sendikası (Türk-İş).

—**Banka ve sigortacılık işkolu (Toplam 80.669 işçi):** Türkiye Banka Sigorta, Ticaret Büro Eğitim ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası (bağımsız, kısa adı BANKSİS), Türkiye Ticaret, Büro, Eğitim, Banka ve Sigorta Güzel Sanatlar Çalışanları Sendikası (Türk-İş, kısa adı Bank Büro-Sen). Bu işkolunda Türk-İş'e bağlı genelde Vakıflar Bankası işyerlerinde örgütlü BASS Sendikası yetki barajını aşamadı.

—**Çimento, toprak ve cam işkolu (Toplam 73.662 işçi):** Çimse-İş Sendikası (Türk-İş), Çimento, Cam, Seramik ve Toprak Saniyii İşçileri Sendikası (Bağımsız).

—**Metal işkolu (Toplam 308 bin 331 işçi):** Türk Metal Sendikası (Türk-İş), Özdemir, Çelik Madeni Eşya ve Sanayii İşçileri Sendikası (Hak-İş). Bu işkolunda Bağımsız Çelik-İş Sendikası ile yine bağımsız Otomobil-İş Sendikası da yetki barajını aşamadılar.

—**Gemi işkolu (Toplam 9.287 işçi):** Dok Gemi-İş (Türk-İş'e bağlı).

—**İnşaat işkolu (Toplam 290 bin 39 işçi):** Türkiye Yol-İş Sendikası (Türk-İş'e bağlı).

—**Enerji işkolu (Toplam 86.678 işçi):** Tes-İş Sendikası (Türk-İş), Bağımsız Enerji-İş Sendikası bu işkolunda yetki alamadı.

—**Ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar işkolu (Toplam 233.189):** Bu işkolunda hiçbir sendika yüzde 10'luk barajı aşarak yetki alamadı. Bu sendikaların arasında Türk-İş'e bağlı Tez Koop-İş Sendikası ile yine Türk-İş'e bağlı Koop-İş Sendikası da bulunuyor.

—**Kara taşımacılığı işkolu (Toplam 28 bin 882 işçi):** Bu işkolunda örgütlü 4 sendika birden yetki alamadılar. Bu sendikaların arasında Türk-İş'e bağlı TÜMTİS de var.

Demiryolu taşımacılığı işkolu (Toplam 21.372 işçi): Türkiye Denizciler Sendikası (Türk-İş).

—**Hava taşımacılığı işkolu (Toplam 8.959):** Hava-İş Sendikası (Türk-İş).

—**Ardiye ve antrepoculuk işkolu (Toplam 7.799 işçi):** Likat-İş Sendikası (Türk-İş).

—**Haberleşme işkolu (Toplam 7.540 işçi):** Haber-İş Sendikası (Türk-İş).

Sağlık işkolu (Toplam 20.556): Sağlık-İş Sendikası (Türk-İş)

—**Konaklama ve eğlence yerleri işkolu (Toplam 63.681):** Bu işkolunda örgütlü üç sendikadan hiçbiri yetki alamadılar. Bu sendikalar arasında bağımsız Tursan-İş, Türk-İş'e bağlı Toreyis Sendikası ve bağımsız Konaklama ve Eğlence Yerleri Sendikası bulunuyor.

—**Milli savunma işkolu (Toplam 37.284):** Türk Harp-İş Sendikası (Türk-İş).

—**Gazetecilik işkolu (Toplam 3.934):** Türkiye Gazeteciler Sendikası (Türk-İş),

—**Genel işler işkolu (Toplam 96.517 işçi):** Türkiye Belediye-İş Sendikası (Türk-İş), Bağımsız Tüm Belediye ve Genel Hizmet İşçileri Sendikası.

Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası gereğince bir numaralı **"Tarım ve ormancılık, avcılık ve balıkçılık"** işkolunda yüzde 10'luk bir baraj gerekmiyor. Ancak, bu işkolunda sendikaların toplusözleşme yetkisi alabilmeleri için örgütlü bulundukları işyeri ya da işletmede çalışan işçilerin yarıdan bir fazlasını kendilerine üye etmiş olmaları gerekiyor. İşkolları istatistiğine göre, söz konusu işkolunda çalışan toplam 72 bin 218 işçiden büyük bir bölümünün üye olduğu sendikalar şöyle:

Türkiye Orman İşçileri Sendikası, Tarım-İş Sendikası (Türk-İş), Türkiye Toprak-Su İşçileri Sendikası, Türkiye Hak Tarım-İş Sendikası (Hak-İş), Tarım ve Orman İşçileri Sendikası.

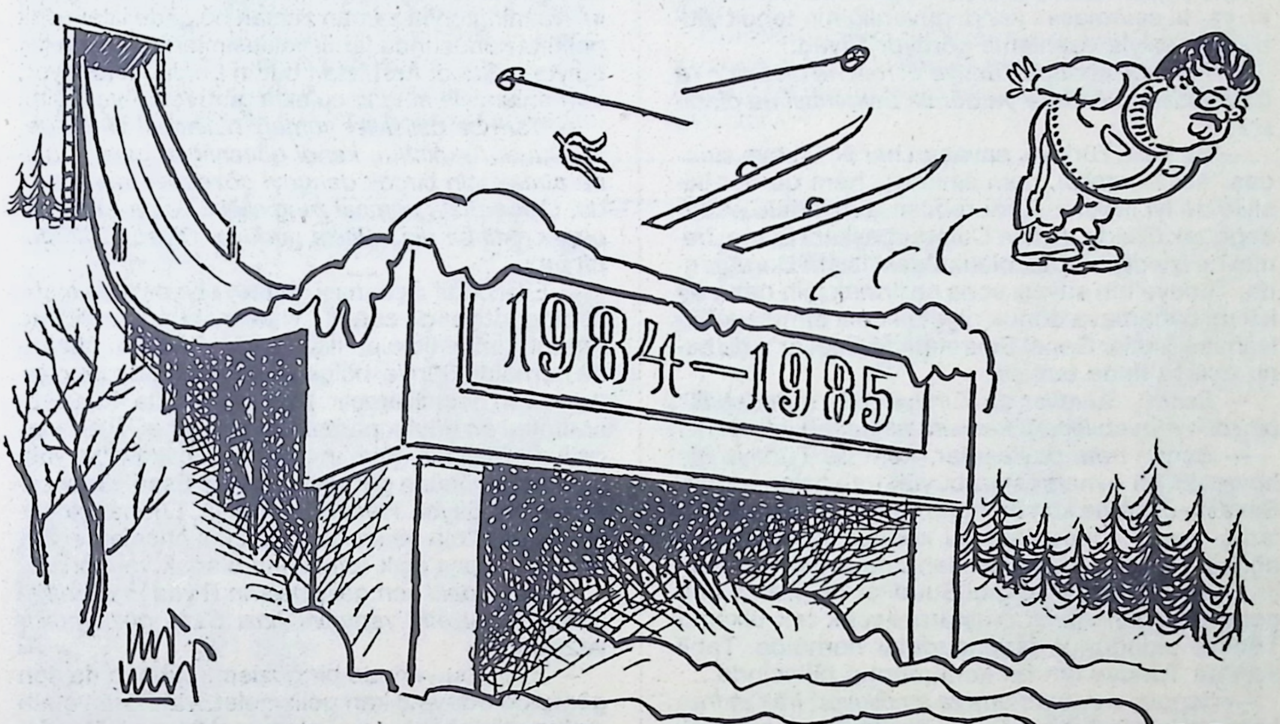
Bu sendikalar örgütlü bulundukları işyeri ya da işletmelerde çalışanların yarısından bir fazlasını kendilerine üye etmişlerse işyeri ya da işletmede toplusözleşme yapabilecekler.

İşkolları istatistiğine göre 23 bin 328 işçinin çalış-

tığı deri işkolunda ise hiçbir sendikanın adına yer verilmedi. Buna da gerekçe olarak istatistikten, **"Deri işkolunda, 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun geçici 1'inci maddesi gereğince genel kurullarını yaparak kuruluşlarını tamamlayan herhangi bir sendika, valilik tarafından bakanlığımıza bildirilmemiştir"** denildi. Yalnız deri işkolunda özellikle Sümerbank Deri İşletmeleri'nde örgütlü bulunan Türk-İş'e bağlı Deri-İş Sendikası'nın zamanında genel kurulunu yaparak, yasal yöneticilerini seçtiği biliniyor.

İTİRAZ EDEBİLECEKLER

Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası gereğince, dün Resmi Gazete'de yayımlanan istatistiğe sendikalar dünden itibaren başlayarak en geç 15 gün içinde Ankara İş Mahkemesi'nde itiraz edebilecekler. Ankara İş Mahkemesi, yapılan bu başvuruları 15 gün içinde karara bağlayacak.

19 şubat

Riyad'a Giderken

HASAN CEMAL — *20 şubat*

Cengiz Çandar'ı İstanbul'da yakalamak kolay değildir. Yılın en az yarısını yurt dışında, özellikle Ortadoğu'da geçirir. İki aya yaklaşan son seferi şöyleydi: Atina, Kıbrıs Rum kesimi, Beyrut, Kazablanka'da İslam Doruğu, Rabat, Fez, Granada (Endülüs), Madrid ve Paris'te Ermeni teröristlerin mahkemesi...

İstanbul'a döndüğü zaman kendisine takılırız genellikle, *"Cengiz bey, tatiliniz acaba ne kadar sürecek?"* diye...

İki aylık bir aradan sonra dün kendisini yazı işlerinde görünce, aynı soruyu yöneltmekten geri kalmadık tabii. O da her zamanki gibi, Türk basınının Ortadoğu'daki gelişmeleri, Türkiye'nin burnunun dibinde meydana gelen olayları yeterince yansıtmadığından, değerlendirmediğinden yakındı.

Sohbetimiz Cumhurbaşkanı *Kenan Evren*'in yarın başlayacak olan dört günlük Suudi Arabistan ziyaretiyle sürdü.

—Sayın Evren'in Suudi Arabistan ziyaretinin ikili ilişkiler çerçevesini aşan boyutları bulunduğu açık...

— Kesinlikle. Üstelik, Riyad ziyaretinin gerçekleşeceği tarih, planlandığı tarihten, hatta bir hafta öncesinden çok farklı bir bölge manzarasının ortaya çıktığı bir zamana rastlıyor.

— *Herhalde, Lübnan'daki gelişmeler ile İran-Irak savaşındaki yeni kabarmadan söz ediyorsun.*

— Evet, Lübnan'da Reagan politikası tam anlamıyla çöktü. Suriye daha güçlü bir konuma girdi. Öte yandan Körfez Savaşı, Irak'ı güç duruma düşüren yeni bir İran saldırı dalgası altına girdi.

— *Cumhurbaşkanı'nın Riyad ziyareti açısından hangisine öncelikle değinmek yerinde olur?*

— Doğal olarak İran-Irak savaşına...

— *Haklısın. Ankara'da cuma günü yapılan Türk-Amerikan Ortak Savunma Grubu toplantısında bu konu da ele alınmış. Amerikalılar, savaşa ilişkin bir askeri değerlendirmeyi Türk tarafına sunmuşlar.*

ABD Savunma Bakanlığı'nın iki numarası Perle, savaşın kısa sürede sona eremeyeceğini, ancak "Daha önemlisi, durumu umutsuz gören taraflardan birinin bir çılgınlığa kalkışması olasılığıdır. Böyle bir çılgınlık, bölgede büyük bir tehlike yaratabilir" şeklinde konuşmuş...

— Böyle bir çılgınlıktan birinci derecede tedirginlik duyan ülke, özellikle Suudi Arabistan'dır. Irak'ın dört yıl kadar önce savaşı başlatmasında Suudilerin rolü olmadığı pek söylenemez. Irak'ın savaşı sürdürebilmesinde başlıca mali destek kaynağı yine bu ülkedir. Dolayısıyla, savaşın Irak'ı çökertmesi, ya da sarsmasını kendi güvenliğinin tehdit altına girmesiyle eşanlamlı görüyor Riyad...

— *Peki, bu konuda Türkiye'ni rolü ne olabilir? Ya da Suudilerin Ankara'ya dönük beklentisi ne olabilir?*

— Bir kere Türkiye, savaşan her iki ülkeye sınırdaş. Asıl önemlisi, hem sınırdaş, hem de her ikisiyle de iyi ilişkiler sürdürebilen dünyadaki ender değil, tek ülkedir. Ayrıca Cumhurbaşkanı Evren, benim de izlediğim Kazablanka'daki İslam Doruğu'nda, Türkiye'nin savaşı sona erdirmek için daha etkili rol oynamaya dönük niyetini belli etmiş ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri de Cuellar'a da bunu açıkça ifade etmişti.

— *Sence, Suudiler de Türkiye'nin "daha etkili" bir rol oynayabileceği kanısını paylaşabilirler mi?..*

— Bence hem paylaşırlar, hem de Türkiye'nin böyle bir rol oynamasına büyük ihtiyaçları vardır. Savaşın özellikle son bir hafta içinde izlemeye başladığı seyir, Türkiye'nin bu konuda koyabileceği ağırlığı Riyad'ın gözünde daha da arttırmış olabilir. Çünkü birçok ülke gibi Suudiler de, İran'a bölgede bir *karşı-ağırlık* oluşturabilecek tek ülkenin Türkiye olduğunun farkındadırlar herhalde. Tabii İran da Türkiye'nin bu konumunun bilincinde...

— *Cengiz, o zaman ortaya şu çıkıyor: Irak'ın İran karşısında çözülmesi, Suudi Arabistan'ın güvenlik açısından en büyük kaygısını oluşturuyor. Ve bu yüzden, savaşın mevcut bölgesel statüko pek bozulmadan sona erdirilmesini, Riyad yönetimi yaşamsal bir konu olarak görmekte. Suudilerin İran karşısındaki kaygılarının temelinde yatan nedir?*

— Suudi Arabistan, çok geniş bir alan üstünde, birbirinden hayli kopuk, uzak mesafelerde yaşayan aşiret ve kabilelerden oluşuyor. Yüzölçümüne göre, nüfusu küçük. Askeri gücü caydırıcı bir niteliğe sahip değil... Ülkenin petrol zenginliğine sahip doğu bölgesi (ki Dhahran kenti buradadır) büyük ölçüde Şii nüfusu barındırıyor... Bu özelliklerinden dolayı Riyad yönetimi, bölgede herhangi bir istikrar bozucu unsuru, kendi ülkesinin güvenliği açısından tehdit olarak görüyor.

— *İran İslam devrimi de aynı kapsam içinde yer alıyor o zaman..*

— Evet. Çünkü İran'daki devrim: 1- Bölgedeki statükoya karşı ve kendi siyasal anlayışını bölgeye yaymak amacında. 2- Kendi nüfus ve ekonomik potansiyeli ile askeri gücünü bu anlayışına dayanak yapabilecek durumda. 3- Suudi yönetimine kuruluşundan beri kendi gözünde meşruiyet kaynağı oluşturmuş olan ideolojik silah, yani İslam, bu kez onun da elinde.

Ancak, demin de belirttiğim gibi, sadece İran değil, bölgedeki herhangi bir istikrar bozucu ya da statükoyu sarsıcı bir gelişme Suudi Arabistan'ı ürkütmüştür, ürkütüyor.

— *Bazı örnekler verebilir misin?*

— Bölgede Sovyet nüfuzunun artması... Moskova'ya yakın rejimlerin etki alanlarının büyümesi... 1950'lerin ve 60'ların Nasır hareketi ve Suriye ile Irak'taki milliyetçi radikalizm gibi antimonarşik akımların gelişmesi...İsrail'in yayılmacı politikası ve bunun bölgede yol açtığı çalkantılar, radikalleşme ve kutuplaşmalar... Bu son nokta, güvenliğini bir bakıma tümüyle ABD'ye bağlamış olan Riyad'ın Washington'la zaman zaman bölgede izlenecek politika konusunda farklı yaklaşımlarına kaynaklık ediyor... Suudi Arabistan bütün bunları istemiyor, tam anlamıyla statükoculukta görüyor güvenliğini.

— *Tam bir çelişkiler yumağı halindeki bir bölgede Suudi Arabistan, kendi güvenliğini garanti altına almak için birçok dengeyi gözetmek durumunda. Olağanüstü parasal zenginliğini de dayanak yaparak aktif bir dış politika güdüyor Riyad. Öyle değil mi?..*

— Evet. Aktif diplomasi gütmeye bir bakıma mahkûm, güdüyor da zaten... Nitekim bunun en ilginç örneği Suriye ile olan ilişkileridir. Riyad'ın gözünde herhalde Suriye, bölgede Sovyet nüfuzunun artışında en önemli araçtır. Bununla birlikte, Esad yönetimine en büyük parasal destek yine Riyad'dan geliyor. Böylece, Şam'ın tümüyle Moskova'ya yaslanmasının önüne geçmiş oluyor ve Esad'a manevra alanı sağlıyor. Hem de, örneğin, Lübnan konusunda ABD'nin benimsediği çözüm önerilerine Suriye'nin kapıyı açık tutmasına olanak veriyor.

— *Bölgedeki son gelişmelerin Riyad'ın etkinliğini sınırlayıcı etki yaptığını bazı Batılı gözlemciler yazıyorlar.*

— Evet, bu yerinde bir gözlem. Lübnan'da son günlerde ortaya çıkan gelişmeler, yani Suriye'nin diplomatik ağırlığının güçlenmesi hem de Mısır'ın Arap dünyasındaki eski konumunu elde etmeye başlaması, Suudilerin etkinliğini sınırlıyor. Bugüne kadar Suudiler, petrol zenginliğinden kaynaklanan parasal güçleri, Arap dünyasının siyasal liderlikten yoksunluğu ve Amerikan politikasının bölgedeki etkinliği sayesinde diplomatik ağırlıklarını son dört-beş yılda çok arttırmışlardı. Parasal güç yine var. Ancak, bugünlerde Lübnan'da Reagan politikası çöktü. Suriye, Lübnan'da kazandığı konum nedeniyle, Suudi telkinlerine daha az duyarlı hale geldi. Ayrıca Mısır, Kazablanka Zirvesi'nden sonra Arap dünyasında eski konumuna doğru yol almaya başladı. Ki, bu gelişmenin Riyad'ı o kadar memnun ettiği söylenemez...

— *İstersen, şöyle özetleyelim: Bölgede dengeler sürekli değişiyor, çeşitli güçler arasında çelişkiler sürekli yer değiştiriyor. Olağanüstü kaygan bir bölge. Türkiye'ye gelince..*

— Evet, Türkiye'ye gelince... Ülkemizin özelliği; Araplar arası çatışmalara ve İran-Irak savaşına taraf olmadan, çatışmaların tarafı tüm ülkelerle diyaloğunu sürdürebilen tek ülke olmasıdır. Bir ülkeler grubuna, izlediği politika açısından, daha yakın olmala birlikte, hasım taraftarla da ilişki ve diyaloğunu koruyor. Üstelik, güçlü bir potansiyele sahip ve bölge tarihinde önemli roller oynamış bir ülke

olarak Ortadoğu'nun en karmaşık döneminde bölge politikasıyla daha çok ilgilenmeye başladı. Cumhurbaşkanı Evren'in Kazablanka Zirvesi'ndeki görüntüsü de bunun belgesidir. Suudi Arabistan ziyaretinin boyutlarından biri de bu çerçeve içinde görülebilir.

★

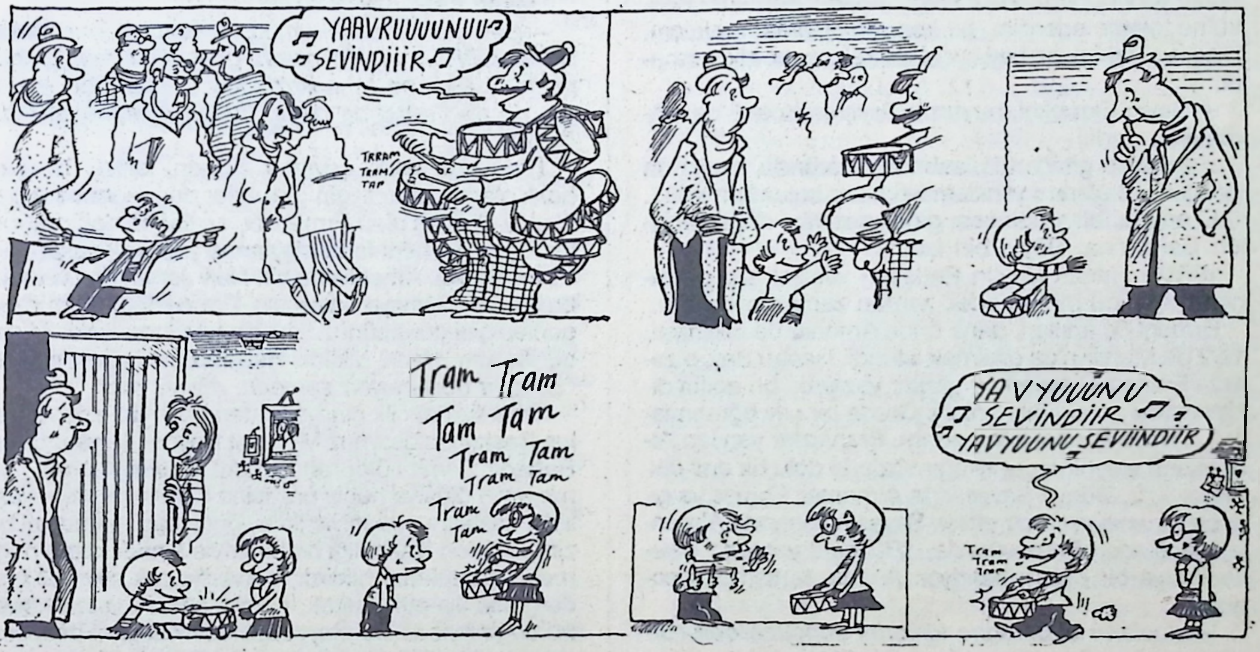
Cengiz'le sohbetimiz, Ortadoğu'ya dönük ufak turumuz bu kadar. Ancak son bir noktaya daha değinmek istiyoruz.

Ortadoğu bugün sıcak savaş içindedir. Bölgede, Türkiye'nin yansızlığını korumak bakımından güçlükleri giderek artacaktır. ABD Savunma Bakan Yardımcısı *Perle*'ün dünkü gazetemizde yayımlanan açıklamasında, bu güçlüklerin kaynağı da beliriyor; Washington'a, Lübnan'a yönelik *"kolaylıklar"* gösteren son İncirlik anlaşmasının anlamı ortaya çıkıyor.

Sayın Perle'ün söylediğine göre, bu anlaşma, 1984 Türkiye'ye yardım programına karşı çıkan kongre üyelerini ikna için yararlı olmuştur. Borç ekonomisinin bir devletin dış siyasetinde ödünlere yol açabileceği kuralı eskiden beri bilinir. Ama, Türkiye'nin şimdi bu tuzak içinde bulunduğu söylenebilir mi? Biz bir şey söylemesek bile, Sayın Perle'ün açıklaması uyarıcıdır.

Yönetimin, Türkiye'nin Ortadoğu'daki duyarlı dengelerini, tarihsel deneyimlerin ışığında ve ulusal çıkarlarımız yönünde koruyacağına inanmak istiyoruz.

Cumhurbaşkanı Sayın Evren'in Suudi Arabistan ziyaretinin hem bu açıdan hem de ikili ilişkilerin geliştirilmesi bakımından yararlı olması en içten dileğimizdir.

20 şubat

Mahallenin Namusu...

MUSTAFA EKMEKÇİ — *20 şubat*

"Mantara Basmayın.." başlıklı *"Ankara Notları"*nın son bölümünde, Beşikdüzü Köy Enstitüsü öğrencilerinin balık avlayışlarını anlatmıştım. İnönü, bu olayı seyretmiş, çok duygulanmıştı. O enstitünün müdürü Fehim Akıncı, geçenlerde ölmüş. Haberim olmamış, olsaydı gitmek isterdim bu emekçi kişinin cenazesine. Rauf İnan anlattı, ölümünden önce, eşine şöyle demiş:

—Hanım biliyor musun, yetmiş yaşından sonra Tanrı hesap sormuyormuş!

Şakacı bir kişiymiş belli. Beşikdüzü Köy Enstitüsü Müdürü Fehim Akıncı'yı tanımayı nasıl da istedim...

★ ★ ★

Fıkra değil, olmuş şey, Hasan Esat Işık anlatmıştı. Ressam Fikret Mualla, Paris'e yeni gittiği yıllarda, bir pansiyon odasında kalıyormuş. Hasan Esat Bey de orada, çiçeği burnunda diplomat. Fikret Mualla'nın kaldığı odanın karşısında, yanında genç kızlar da kalırmış. Bu Fransız kızları, zaman zaman genç delikanlılar, pansiyondan götürürler, dans edip eğlenirler, sonra getirirlermiş. Gençlerin, kızların evinde kaldıkları da olurmuş. Bu olay, Fikret Mualla'nın çok ağırına gitmiş doğrusu. Bir akşam, kızların odasına gelen gençleri iyice pataklamış. Karakola, oradan mahkemeye düşmüşler...

Duruşma günü, Fikret Mualla, mahkemeye tablolarını getirmiş, yargıca göstermiş. Yargıç, tabloları pek beğenmiş, Fikret Mualla'ya:

—*Peki,* demiş, *neden dövdün bu gençleri?*

—Mahallenin namusunu, bu kızların namusunu korumak için dövdüm efendim, diye karşılık vermiş Fikret Mualla, "bizim geleneklerimizde vardır, ben de onu yerine getirdim..."

Yargıç, kararını vermiş, Fikret Mualla'ya:

—*İyi bir ressamsınız, fakat iyi bir koruyucu* (vasi) *değilsiniz...* demiş, oldukça ağır bir cezaya da çarptırmış...

Bu olaydan sonra, herhalde Fransız kızlarını korumaktan vazgeçmiş olmalı, Fikret Mualla..

1970'li yılların birkaç yılı içindeydi, Paris Büyükelçimiz Hasan Esat Işık'ı Bulvar Palas Salonu'nda oturur görürdüm. Sıkıntılı bir hali olurdu...

—*Hayrola beyefendi, ne oldu?*

—Yok bir şey, dinleniyorum...

Hay Allah, nasıl ağzından laf almalı? Onu, 1965'lerde Dışişleri Bakanı olduğundan beri tanıyorum; inceliğini, yakınlığını, insancıllığını biliyorum. Sabahın yedi buçuğunda kaldığı Yabancı Konuklar Köşkü'ne telefon ederdim, bir konuda aydınlanmak için. Dışişleri Bakanıdır, belki yeni de kalkmıştır. Hiç kırmadı:

—Sayın Ekmekçi, buyurun Dışişleri Köşkü'ne, görüşelim, dedi.

Hazırlanıp gittiğimde, sabahlığı üstünde, ayağında terlikleri, sorularımı yanıtlamaya hazır bulurdum onu...

O saatte, bir yakınınıza gidemezsiniz, değil Dışişleri Bakanı'na. Böyle biri işte...

1973'te Hasan Bey'in Paris'ten valizini alıp gelişinin öyküsünü merak eder, zaman zaman sorardım.

Ermeni öç anıtları, daha önce Amerika'da dikilmişti. 1972'de Marsilya'da dikilmek istendi. Hasan Bey, o zaman Fransız Dışişleri'ne yazılar yazarak, bu anıtın dikilmemesi gerektiğini anlattı. Orada bir şey öğrenmişti. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra, Fransızlar yenilen Almanların aleyhine çeşitli ağır sözlerle dolu bir anıt dikmişlerdi. 2. Dünya Savaşı'nda Almanlar, Fransa'ya girince bu anıtı yerle bir ettiler. Savaşın sonunda Almanlar yenilince, Fransızlarda, *"Bu anıtı yeniden dikelim!"* diye bir eğilim beliriyor. Ancak, tartışmalar sonunda:

—*Ulusların birbirlerine kinlerini sonsuza dek sürdürmelerinde bir yarar yoktur. Büyüklük, bunları unutabilmektedir...* deyip, yıkılmış anıtı yeniden dikmeme kararına varıyorlar.

Fransızları bu noktada yakalayan Işık, Fransızlara şöyle der:

—*Siz kendi düşmanlıklarınızı bile anıtlaştırmaktan vazgeçebilecek bir toplumsunuz. Nasıl olur da, ne derece haklı olduğu bilinmesi olanaksız başka bir ulusun husumetini anıtlaştırmaya topraklarınızı ayırırsınız?*

Hasan Esat Işık'a bir yazı gelir, şöyle denir:

—*Böyle bir şeyin Fransa'nın dış politikasıyla bağdaşmayacağı İçişleri Bakanlığı'na bildirilmiş ve öç anıtının dikilmesinden vazgeçilmiştir...*

Bir yıl sonra ise, anıtın dikilmesine izin verilir. Hasan Esat Bey, Dışişleri Bakanlığı'nın yazısını anımsatır. Buna şu karşılığı verirler:

—*Biz politikamızda ısrarlıyız, fakat bazı kimseler diyorlar ki, bu anıtlardan üç dört tanesi Amerika'da da var. Türkiye, ona ses çıkarmıyor,* "Amerika'yla baş edemem, ama Fransa'ya izin vermem!" *mi demek istiyor? Fransa, ikinci derecede devlet olmayı kabul edemez, böyle diyorlar.*

Hasan Esat Bey ekliyordu:

—*Ben şuna inanıyorum ki, öç anıtları Amerika'da ilk dikildiği zaman, Fransa'ya gösterilen tepki gösterilmiş olsaydı, ne Amerika'da sayısı artardı bu anıtların, ne de Fransa'da dikilir, bunca diplomatımız da ölürdü!*

Türkiye'de belirli çevreler, Ermeni terörü üzerine, haklı olarak, doludizgin gidiyorlar da, nedense Amerika'da dikilmiş olan Ermeni öç anıtlarına değinmiyorlar. Oysa, Ermeni terör olaylarına yeşil ışık yakan, bu öç anıtlarıydı. Amerika'da biri New Jersey'de bulunan bu anıtlar yıkılmaya başlansın, Ermeni terörünün nasıl gerilediğini görürsünüz... İlk cinayet Amerika'da işlendi, ilk anıt orada dikildi. Halkımız ne güzel söyler: *"Eşeğini dövemeyen semerini döver!"* der.

Amerika'daki ilk cinayetlerden biri olan, Los Angeles Başkonsolosumuz Mehmet Baydar ile yardımcısı Bahadır Demir'i öldüren Ermeni terörist Mıgırdıç Yanıkyan'ın ölesiye hapis cezasına çarptırılmışken, yaşlılığı, hastalığı nedeniyle iki ay önce salıverilmesini bizim Dışişleri Bakanlığı bir bildiriyle kınadı, daha doğrusu üzüntülerini bildirdi, bana *"yasak savma"* gibi de gelse, iyi etti. Ancak, bunun altında yatan nedene değinilmedi. Bu olayın başkanlık seçimi öncesinde gerçekleştirilmiş olmasının anlamı vurgulanmalıydı. Türkler hoşgörülüdür, yaşlı birinin altmış gün önce bırakılması, Türk insancıllığını rahatsız etmez de, politik oyunların içyüzü rahatsız eder!.

29 şubat

Özal Cumhuriyet'e demeç verdi:

Yabancı kaynak girişi 2 milyar doları aşabilir

KENAN MORTAN — *20 şubat*

ANKARA — Başbakan **Turgut Özal** bu yıl içinde Türkiye'ye yabancı kaynak girişinin 2 milyar doları aşabileceğini söyledi. Özal, 2-3 sonra Türkiye ekonomisinin yeniden yüzde 7'lik bir kalkınma hızına ulaşmasını beklediğini belirtti.

Başbakana sorularımız, Özal'ın yanıtları şöyle:

—Ekonomik dünyaya kısa bir perspektif getirir misiniz? Aldığınız kararların muhtemel etkileri ne olacaktır?

ÖZAL — Kaya Bey (Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem) OECD Maliye Bakanları Toplantısı'ndan yeni geldi. OECD Genel Sekreteri Van Lennep ile bir toplantı öncesi İsviçre'nin Davos kentinde bir araya geldiğimizde, bu toplantı için hazırladığı raporu vermişti. **"OECD üyelerinin gelecek yıllardaki değişikliği"** konulu bir rapordu bu. Uzun bir süre raporu okuyamadım. Andropov'un ölümü nedeniyle Rusya'ya seyahat ederken uçakta tetkik etme fırsatı buldum.

Doküman, üç-dört noktada toplanacak enteresan hususlara temas ediyor. Birincisi, dünyadaki ekonomik durumun giderek ciddi bir hal aldığı. İkincisi hükümetlerin de buna ciddi tedbir alması gereği. Bir nevi yapısal düzenleme (Structural adjustment) gereğine işaret bu. Sonra, bizim aldığımız tedbirlerin halen OECD tarafından tavsiye edilen tedbirler olduğu görülüyor. Çok benzer tedbirler bunlar.

Bizim aldığımız tedbirlerin Türkiye'ye has olan yanları da var. Genel manası ile değil kastettiğim.

Türkiye'de alınmış olan tedbirleri sınıflayacak olursam, şöyle bir manzara ortaya çıkar:

Birincisi, organizasyonla ilgili tedbirler. Bakanlıkların organizasyonu ile ilgili tedbirler bunlar. Daha bitmiş değil. Bakanlıkların taşra kademesine kadar inecek bunlar. Kademe kademe birtakım işlerin yapılması lazım. Özellikle ekonomik sahada bir karar bütünlüğü sağlayacak şekilde, bu kararların büyük bir kısmı tamamlanmıştır. Ekonomik konular bir başbakan yardımcısının etrafında toplanmıştır.

Kararların ikinci bölümü ekonomik kararların kendisidir. Bunları da iki grupta toplamak mümkündür. Bir tanesi Türk parasını koruma mevzuatı ile ilgili olanlar. Özellikle, Türk parasını koruma mevzuatı 40-50 senede iyice yumak haline gelmiştir. Bunu büyük oranda kaldırdık. Şimdi sorulan sual, **"Bu kadar büyük serbesti bizi nereye götürür?"** Aradan geçen iki ay zarfında bunun kötü bir tesir yaratmadığı ortaya çıktı, anlaşıldı. Herhangi bir döviz sıkıntısı ortaya çıkmış değildir bu serbesti sonucunda. Oysa kararlar, Türkiye'ye en az dövizin geldiği dönemde alınmıştır. Kararlar dövizin aktığı yaz ayları döneminde alınmış değildir.

İthalat rejiminde ise bir liberasyona gidişin büyük adımı atılmıştır. Burada eskiden şunlar şunlar ithal edilir, şunlar ithal edilemez şeklinde bir yaklaşım vardı. Bizim yaklaşımımız, şunlar müsaade ile ithal edilir, şunlar fonla ithal edilir, şunların da ithali serbesttir şeklinde oldu. Aslında doğrusu da budur. Çünkü eskiden listede varsa ithal ediyor, aksi durumda ithal edemiyorduk. Belki bunun sonucu hiç düşünmediğimiz bazı mallar Türkiye'ye girecektir. Ama şu ana kadar da menfi herhangi bir şey göremedik.

Tabii, **"Bütün bu kararlar en ufak noktası dikkate alınarak belli bir zaman süresi sonunda yürürlüğe konamaz mıydı?"** şeklinde bir soru sorulabilir. Bu 1-1.5 sene inceleme gerektirirdi. Ayrıca cemiyetin dinamiği de o kadar fazladır ki, bu süre sonunda bunları da dikkate almamış olursunuz. Biz dedik ki bunları yaparız. Sonra bazı şikâyetler olur. Sonra yeniden bir tashih yapmamız gerekirse, onu yaparız. Bu bir nevi tatoner bir yaklaşımdır. İki küçük değişiklik yaptık. Ama bu düzeltmeler azalan bir seyir izledi.

Türkiye'mizin durumu 1980 öncesinden farklı. 1980 öncesi Türkiye'nin dış kredi itibarının olmadığı ve içeride enflasyonun alabildiğine hızlı gittiği bir ortamı yaşıyorduk. Karaborsası, kuyrukları, yoklukları olan bir memleketti Türkiye.

Biz ekonomiyi devraldığımız vakit, ekonomide yine bazı sıkıntılar gördük. İhracat duraklamış, milli gelir artışında bir durma var. Ama 1980 başı ile mukayese edilmez durum var. Artık memleket daha başka meseleleri olan bir görünüm kazanmış. Ama buna karşılık, daha başka imkânları olan bir memleket haline gelmiştir Türkiye. Bu imkânların başında dış itibar meselesi geliyor. Bunda büyük mesafe alınmıştır. Özellikle bizim göreve gelmemiz sonrası, bunun açık bir müspet katkısı görülüyor. Koalisyonsuz olan bir iktidar. Belli görüşleri olan bir iktidar. Bu, dışarıda müspet bir etki yapıyor. Dışarıya gidenler bunu net bir şekilde görüyor ve bize aktarıyor. Gelen gidenden de bu belli oluyor.

Memleketin önümüzdeki 5 yıl zarfında önüne çıkacak problemlerin başında istihdam meselesi, yani işsizlik meselesinin çözümü geliyor. Bunu daha iyi bir şekle getirmek zorundayız. Enflasyonsuz bir ortamda, işsizlik meselesinde mesafe almak zorundayız. Bizim buna ait birtakım düşüncelerimiz var. Bunu seçim dönemi öncesi de açıkladık. Bunlar yapılabilir kanaatindeyiz. Tabii birdenbire değil. Kademe kademe, Türkiye, milli gelirini artırmak suretiyle kalkınma hızını yüzde 7'ye ulaştırmak zorundadır. Benim tahminim, önümüzdeki iki üç yıllık dönemde yeniden yüzde 7'lik kalkınma hızına yaklaşacağımız şeklinde.

—Bu noktada bir sorum olacak. 1. kalkınma planını hazırlayan Hollandalı iktisatçı Prof. Tinbergen'in deyişi ile, bunun kaldıraç noktaları ne olacaktır? Alınan kararları yorumlayan Türk girişimcisinin temel eleştiri noktası bunların bir finansman imkânı getirmediği şeklinde. Bu hızlı istihdam yaratacak yatırımlar nereden başlayabilir?

ÖZAL — Yatırımlar olacaktır. Bunu söylerken yüksek kredi faizine bakmamak gerekir. Faize rağmen yatırım olacaktır. İki şey birbiri ile karıştırılıyor. Yatırım,

illaki ağır sanayiye dönük yatırım olmaz, veya kâra geçiş noktası çok uzun bir yatırım da olmak zorunda değildir. Yatırımdan maksat istihdam yaratıcı olmasıdır.

Aslında bu sistem, ekonomik kaideleri tam olarak yerine getirmeye devam edersek, yüksek faize rağmen yatırım yaratacaktır. Ama nasıl yatırım? Bu yatırım sermayeden çok emek yoğun yatırımlar olacaktır. Bu kendiliğinden gelir. Yatırım, sermaye yoğun yatırımdan kaçar ve emek yoğun olur. Çünkü, külfet çok olur.

Konuyu biraz daha genel değerlendirmek için birkaç meselenin altını çizmek istiyorum. Bir kamu sektörünün yatırımları var. Bunların süratle yatırım realizasyonu gerekir. Dış yatırım konusu var. Bunların yatırıma dönüşmesi lazım. İç tasarrufların teşviki ve yatırıma dönüşmesi konusu var. Tabii bunun kolay bir yolu var. Cebri tasarruf yaptırır, yani vergi alır ve yatırım yaparsınız. Ama biz bundan yana değiliz.

Yatırımlar aynı noktaya yumruk vurmalıdır. Yatırımlar dağılmamalı. Bize de geliyor bu baskı, **"Buraya yatırım yap, şuraya da yap"** şeklinde. Olan ise her yere bir lokma misali kaynağı israf etmekten başka bir işe yaramıyor. Tarlaya demir gömüyoruz o zaman. O zaman da iki senede bir bitecek iş altı-yedi senede bitiyor. Biz bunun tersi görüşündeyiz. Programlı bir şekilde çok dağılmadan, kaynağı en müessir, etkin bir şekilde kullanmak istiyoruz. Dünyada da bunun başka bir yolu yoktur. Kaynak kullanımı dünya ekonomisinin 1 numaralı sorunudur. Yatırdığınız paraların nemalarını alarak yatırımı sürdürmek mantığıdır bu. Bu mantık özel sektörde de böyle işler. Tabii devlette ne kadar başarılı olacağımızı zaman gösterecektir. Devam eden projeler de var. Onları bitirmek lazım.

Bir de bunların dışında dış tasarruflarda bir hareketlenme gözüküyor. Kredi imkânları. Bu ayın içinde 300 milyon dolarlık bir kredi anlaşması imzalanacak. Bu ilk tecrübedir. Bu kredi çok kısa bir süre içinde realize edilmiştir. Bunun yanında da Kuveyt, diğer Arap âlemi ve yabancı bankalar geliyor. Bunların sonucu, özellikle dış kaynaklı yatırımların artacağını zannediyorum.

—Yabancı sermaye olmadan toplam proje kredisi girişinin 2 milyar dolar olacağı sanılıyor. Bu hesaplama doğru mu?

ÖZAL — Olabilir. OECD, Dünya Bankası Pipe-Line ile birlikte bu rakama ulaşabiliriz. Hatta daha fazla olabilir.

—Sayın Özal, aylık mevduat hesabına dönülmesi, 19 aralık tarihinde ilan edilen faiz kararnamesi sonrası bankacılık sistemine olan net girişin yeterli olmamasından mı kaynaklanıyor?

ÖZAL — Hayır, böyle bir şey yok. İlk kararları aldığımızda görüştüğümüz bankalardan biri, **"Bu bize fazla bir idari külfet getirecek"** dedi. **"Bu bizi yoruyor"** dedi. Daha kısa vadeli bir parayı bankacılık sistemine niye çekmeyelim yoksa? Bunun doğru olmadığını sonradan öğrendik.

—Yeri gelmişken, Bankalar Yasası yeniden ele alınacak mı? Bankaları reorganizasyona götürecek yeni düzenlemeler söz konusu mu?

ÖZAL — Mevcut Bankalar Kanunu TBMM'de görüşülecek. Çünkü mevcut yasa, kanun gücündeki bir kararname ile çıkarılmıştır. Orada bazı değişiklikler olabilir. Yalnız bu seçimden önce görüşülebilir mi, bunu bilemiyorum. Seçim yaklaşıyor. Mart başından sonra bu iş pek kolay olmaz. Herkes yurda dağılacaktır. Belki Meclis tatile bile girebilir.

—Tütünde ilan edilen 465 liralık baş fiyat, yer yer bazı protestolara konu oldu. Piyasayı açan Maliye ve Gümrük Bakanı Arıkan da bunu gözledi. Vatandaşı belli rakamlara ikna etmenin uzlaşması nasıl sağlanacak sizce?

ÖZAL — Biz 500 lira versek yine homurdanma olur. Açık söyleyeyim, bu iş böyledir. Olayı başka türlü şartlandıran, hesabı kitabı olmayan veya hesap yaptığını iddia eden çevreler var. Bunu siyasi polemik konusu yapacaklardır. Hiç merak etmeyin. Biz daima işin doğrusu neyi gerektiriyorsa onu yaparız. Bundan vazgeçmiş değiliz. Ekonominin rasyonel gereği neyse, o fiyat olur. Siyasi saiklerle bundan vazgeçersek, Türkiye'yi ekonomik anlamda sadece kötü bir gelecek bekler. Bundan emin olmanızı isterim.

İşkolları istatistiği yanlışlarla dolu

Toplu pazarlığa ancak 1 milyon işçi geçebiliyor

IŞIK KANSU — *20 şubat*

ANKARA — Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yayımlanan ve işkollarında yetkili sendikaları belirleyen işkolları istatistiğinin yanlışlarla dolu olduğu ortaya çıktı. Yetkili sendikaların saptanamaması nedeniyle yüzbinlerce işçinin ücret zammı askıda kalırken, Çalışma Bakanlığı yetkilileri, mükerrer bildirimlerin iptal edildiğini belirterek, itirazların Ankara İş Mahkemesi'ne yapılmasını istedi.

İşkolları istatistiğinde, deri işkolunda hiçbir sendikaya yer verilmemesi üzerine, bu işkolunda örgütlü Türk-İş'e bağlı Deri-İş Sendikası Genel Başkanı Yener Kaya, bugün girişimlerde bulunmak üzere Ankara'ya gelecek. Yener Kaya, işkolları istatistiğinde, deri işkolunda genel kurullarını yaparak, kuruluşlarını tamamlayan hiçbir sendikanın bildirilmediğine ilişkin not bulunduğunu anımsatarak, **"Deri-İş Sendikası'nın bildiriminin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na gönderilmesi İstanbul Valiliği'nce unu-**

tulmuş. Bu unutkanlıkta Deri-İş Sendikası'nın bir sorumluluğu yoktur. Deri işkolunda tek örgütlü ve barajı aşabilecek sendika olan Deri-İş Sendikası'nın durumu düzeltilmelidir" dedi.

İşkolları istatistiğinde **"banka ve sigortacılık"** işkolunda gösterilen 12 üyeli Türkiye Banka Sigorta İşçileri Sendikası adlı ayrı bir sendika bulunmadığı öğrenildi. Türk-İş'e bağlı BASS Sendikası Genel Başkanı **Servet Kahyaoğlu,** üyelerini bakanlığa bildirdikten sonra **"Bank of Credit"**'te çalışan 12 üyelerinin, üye bildirim listesine ek yapılmak üzere bakanlığa gönderildiğini söyledi. Kahyaoğlu, kendi üyeleri olan bu 12 kişinin daha sonra işkolları istatistiğinde, "Türkiye Banka Sigorta İşçileri Sendikası" üyesi olarak gösterildiğini, kendi başvurularının başka bir sendikaya aitmiş gibi işlem gördüğünü bildirdi.

İşkolları istatistiğinin en çok tepki çeken noktalarından biri de kâğıt işkolunda toplam 19 bin 400 işçi çalıştığının belgelenmesine karşın Türkiye Selüloz, Kâğıt ve Mamülleri İşçileri Sendikası'nın toplam çalışan işçiden de fazla 20 bin 703 üyeli olduğuna yer verilmesi oldu. İşkolları istatistiğine göre, Türkiye Selüloz, Kâğıt ve Mamulleri İşçileri Sendikası, yüzde yüz oranının da aşarak yüzde 106.71 ile bu işkolunda yetki aldı.

İşkolları istatistiğindeki verilere göre, hiçbir sendikanın yetki alamadığı kara taşımacılığı işkolunda, örgütlü 4 sendika birden birleşse dahi yetki barajını aşamıyorlar. Kara taşımacılığı işkolunda 28 bin dolayında işçi çalışıyor. Bu işkolunda örgütlü Kara Nakliyat İşçileri Sendikası, Genel Taşımacılık İşçileri Sendikası, Türkiye Motorlu Taşıt İşçileri Sendikası ile Türkiye Ulaştırma İşçileri Sendikası'nın toplam üye sayıları 2 bin 671. Bu durumda dört sendika birleşse dahi üye sayıları toplam çalışanların yüzde onunu bulamıyor.

Hiçbir sendikanın yetki alamadığı **"ticaret, büro, eğitim ve güzel sanatlar"** işkolunda ise Türk-İş'e bağlı Tezkoop-İş Sendikası ile Koop-İş Sendikası birleşseler dahi yine de yetki alacak düzeye erişemiyorlar.

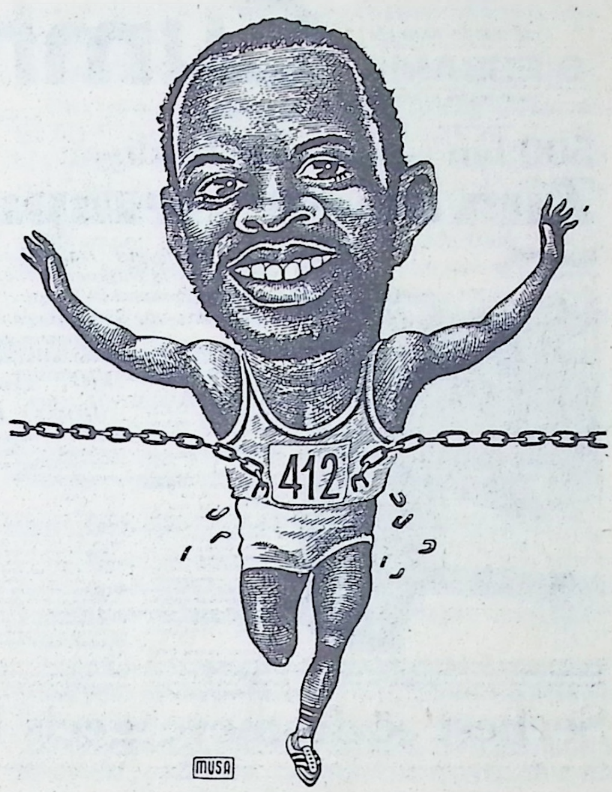
YETKİ ALANLAR

İşkolları istatistiği gereğince, yetki barajını aşan 23 işkolunda 30 sendikanın üyeleri bir milyon dolayında. Yetki alamayan sendikalara ise 250 bin dolaylarında üye işçi bulunuyor. Bu işçiler, yeni dönemde sendikaları yetki alamadığı için serbest toplu pazarlık ile imzalanacak toplu iş sözleşmelerinden büyük ölçüde yararlanamayacaklar. Bu işçilerin üye bulunduğu sendikalar, gelecek temmuz ayında yayımlanacak ikinci işkolları istatistiği çıkana değin, yetki barajını aşabilmek için diğer sendikalarla birleşebilecek ya da bu sendikalara üye işçiler, diğer sendikalarda örgütlenebilecek.

Bir başka yasal olanak da, yetki alan sendikanın toplusözleşme yapması halinde bu sözleşmenin yetkisiz sendikalara üye işçilerin çalıştıkları işyerlerine Bakanlar Kurulu'nca teşmil edilmesi.

Eğer yetkili sendika, yetkisiz sendikaya üye olan işçilerin çalıştıkları işyerinde yüzde 51'lik üye barajını aşıp, bu işyerinde toplusözleşme yaparsa, yetkisiz sendikanın üyeleri, yetkili sendikaya dayanışma aidatı ödeyerek, sözleşmeden yararlanabilecek.

Metal işkolunda yüzde 9.18 ile yetki alamayan Bağımsız Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı Mehmet Kurtalan, işkolları istatistiğine itiraz edeceklerini belirterek, şu görüşleri savundu:

İşkolları istatistiğinde hile vardır. Gerçeği yansıtmamaktadır. Çelik-İş Sendikası'na üye işçilerin sayısı 40 bin dolaylarındadır. Ancak işkolları istatistiği Çelik-İş Sendikası'nın 28 bin 323 üyesi olduğunu yazmaktadır. Çalışma Bakanlığı'nda Devlet İstatistik Enstitüsü'ne gönderilmeyen işçi bildirimlerine ilişkin torbaların hâlâ durduğu ileri sürülmektedir. İşkolları istatistiği bir oldubittiye getirilmiştir."

Öte yandan konaklama ve eğlence yerleri işkolunda bağımsız Turizm-İş Sendikası'nın yüzde 3.26 ile yetki barajını aşamadığı bildirildi.

İstanbul'da bir açıklama yapan Bağımsız Otomobil İş Sendikası Başkanı **Aydın Özeren,** Bakanlığın istatistiklerinde, sahte fişler düzenleyen, usulsüz, yasadışı yollara başvuran sendikaların ödüllendirildiğini, yasal yoldan noter kanalı ile üye kaydeden sendikaların ise adeta cezalandırıldığını söyledi. Özeren, hak arama mücadelesini sürdüreceklerini, Ankara İş Mahkamesi'ne başvuru hazırlıklarını tamamladıklarını belirterek, **"Çalışma Bakanlığına 34.500 noter tasdikli bildirimde bulunduk. Şu an işkolumuzda baraj 30.800 olarak belirtilmiş bulunmaktadır. 35 bin üyeyle 30 binlik baraja takılmamız talihsizliktir. İtiraz ederek gerçek üye sayımızı onaylatacağız"** dedi.

Çalışma Bakanlığı'nın bir üst düzey yetkilisi, ANKA muhabirine yaptığı açıklamada, bazı sendikaların üye sayılarının eksik gösterildiği yolundaki şikâyetlerine değinerek, **"mükerrer"** bildirimlerin iptal edildiğini, yanlış anlamanın buradan kaynaklandığını belirterek, hiçbir sendikanın yetki almadığı işkollarındaki işçilere hangi yolla ücret zammı yapılacağı konusunda Bakanlık teknisyenler grubunun çalışmaya başladığını anlattı.

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

BELGELERLE KURTULUŞ SAVAŞI ANILARI
EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN

60. Yıl: Sayı: 21347 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 21 Şubat 1984 Salı

500 bin işçi zammı bekliyor

Zirveden "sempati" çıktı

Başbakan Turgut Özal'la 1 saat 20 dakika süren görüşmesinden sonra Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz, "Başbakan yüzde 43 zam isteğimizi sempati ile karşıladı" dedi. Ancak ücret zirvesinden bir sonuç çıkmadı. Şimdi Başbakan'ın incelemesi bekleniyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Sürekli bu yıl bitmeyen toplu sözleşmelere YHK tarafından verilecek ücret zammı konusunda dün Başbakan Turgut Özal, ile Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz arasında yapılan görüşmeden somut bir sonuç çıkmadı. Yılmaz, Başbakan Özal'ın konuyu teknik komiteye sorduktan sonra bu hafta içerisinde Türk-İş'e bilgi vereceğini söyledi. Yılmaz, Özal'ın Türk-İş'in önerisi olan yüzde 43'lük zam oranını "sempati ile karşıladığını" bildirdi.

Başbakan Turgut Özal, dün saat 12.15'de Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ı Başbakanlık konutunda kabul etti. Yaklaşık 1 saat 20 dakika süren görüşmeden çıkarken Şevket Yılmaz, Başbakan'ın kendisine "basın yoluyla görüşmeyelim" dediğini ifade ederek "Başbakan durumumuzu biz de ortaya koyalım, siz de. Sonra bunların müzakeresini yapalım" dedi şeklinde konuştu. Yılmaz yunları söyledi:

"Görüşme sırasında Türk-İş görüşünü, mevcut değerlendirmeleri ortaya koyduk. Sayın Başbakan Türk-İş'in görüşünü bizim verdiğimiz teklifi sempati ile karşıladı. Bu konuda diğer yetkili arkadaşlarımla görüşeceğim ve size bilgi vereceğim dediler. Başbakan arkadaşları ile meseleyi bir kez daha görüşecek, bu hafta içinde bilgi verecekler bize."

Şevket Yılmaz, Türk-İş'in önerisi dışında hükümetin karar alması halinde ne olacağı yolundaki bir soruyu yanıtlarken, "Yetkili kurullarımı toplayıp, durumu anlatacağım ve onların alacağı karara göre davranacağım" dedi. Görüşmeden nasıl bir sonuç çıkarılması gerektiğini soran bir gazeteciye Yılmaz, "Bu görüşmeden çıkan sonuç, onlara vereceği neyse o. Miktar olarak hiçbir şey söylemiyorum. Biz görüşümüzü bildirdik, Türk-İş olarak neyi ve hangi rakamı sa-

ZİRVEDEN SONRA — Türk-İş Başkanı Yılmaz Başbakan Özal'la Başbakanlık konutunda görüştü. Herhangi bir ücret zammı oranının çıkmadığı toplantıdan sonra, Şevket Yılmaz, "Başbakandan bu hafta yanıt bekledikleri" söyledi.

Ücret zirvesinden notlar

0007 Türk-İş Başkanı Yılmaz'ı kaçırdı

Özal - Yılmaz buluşmasının nerede olacağı gazetecilerden gizlendi. Başbakanlığa gelen Yılmaz'ı, Devlet Bakanı Oksay makam arabasıyla Başbakanlık konutuna götürdü.

IŞIK KANSU

ANKARA — Başbakan Turgut Özal ile Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ın görüşmeleri bir "biraz-polis" oyunu gibi başladı.

Yaklaşık 500 bin işçinin ücret zammı ile ilgili toplantının nerede yapılacağı her ne sebepse Başbakanlık tarafından saklandı. Görüşmenin yeri konusundaki sorulara basın müşavirliğinden, "eski Başbakanlık binasında" yanıtı verildi. Çok sayıda gazeteci bunun üzerine eski Başbakanlık binasının önünde Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ı beklemeye başladılar.

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

vunuyorsak onu verdim tekrar. Türk-İş bu görüşünde hiçbir müzakere kabul etmez" karşılığını verdi.

Başbakan'dan henüz bir rakam gelmediğini anlatan Yılmaz, Türk-İş'in verdiği yüzde 43'lük teklifin Başbakan tarafından bu hafta içinde tekrar ele alınacağını ifade etti. Yılmaz, "Hükümetin tutumunda bir yumuşama var mı?" sorusuna şu yanıtı verdi: "Yapacakları bu toplantıda YHK'daki temsilcilerinin görüşleri değişmediği müddetçe, bizde bir sempati olmaz. Oradaki yetkili arkadaşlar, bize pek yanaşmıyorlar."

Başbakan Özal'ın bu hafta içerisinde YHK'ya katılan hükümet üyeleri ile kendi teknik komitesini toplayarak konuyu görüşeceğini kaydeden Yılmaz, "Memnun musunuz"? sorusuna, "Memnuniyetim onların sonradan vereceği rakamlar ile olur. Başbakan Özal, taban yüzde 25'tir dedim diyor. Ama biz, daha ziyade serbest pazarlıkta sıkıntı çekeceğimiz düşüncesiyle buna hayır diyoruz" yanıtını verdi. Başbakan Özal'ın kendilerinin YHK'na baskı yapamayacağına ilişkin sözlerini anım-

(Arkası Sa. 11, Sü. 8'de)

Serbest sözleşmeye geçiş kâğıt üstünde

Evren bugün Suudi Arabistan'da

GÜNDEMDEKİ KONULAR

Ekonomi: *İki ülke arasındaki ticari ilişkiler detaylı olarak gözden geçirilecek, bu ilişkilerin arttırılması görüşülecek.*

Siyaset: *İran-Irak savaşındaki tırmanma, Lübnan bunalımı ve Filistin sorunu ele alınacak.*

Savunma: *Askeri eğitim alanında işbirliğine ilişkin bir anlaşma imzalanacak.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Kral Fahd'ın davetlisi olarak beş gün sürecek resmi bir ziyarette bulunmak üzere bugün Suudi Arabistan'a gidiyor. Cumhurbaşkanı Evren, Suudi Arabistan'da bulunacağı süre içinde İslamiyetin kutsal eserlerinin bulunduğu Mekke ve Medine'yi de ziyaret edecek.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren Esenboğa Havaalanı'nda bugün TBMM Başkanı Necmettin Karaduman tarafından törenle uğurlanacak.

Uğurlama töreninde Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri, Nurettin Ersin, Tahsin Şahinkaya, Nejat Tümer, Sedat Celasun, Başbakan Turgut Özal, bazı bakanlar, Ankara Valisi, Garnizon Komutanı ve Belediye Başkanı ile

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

ABD, Türkiye'den Limni konusunda esneklik istiyor

SEDAT ERGİN — *21 şubat*

ANKARA — Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye'nin, NATO'da Çevik Kuvvet konusunda hazırlanan gizli bir raporda Ege'ye yapılan atıf üzerine koyduğu rezervde esneklik göstermesini istiyor. Washington'un bu konudaki beklentisi geçen hafta sonunda Ankara'da yapılan Türk-ABD Ortak Savunma Grubu Toplantısı'nda ABD Savunma Bakan Yardımcısı Richard Perle tarafından Türk tarafına duyuruldu. Konu, Washington'un beklentileri açısından Türk-Amerikan ilişkilerinde öncelikli bir konuma otururken, Ankara'yı da vereceği kararın Ege'de Türk-Yunan anlaşmazlıkları açısından taşıyabileceği sonuçlar nedeniyle "hassas" bir durumla karşı karşıya bıraktı.

SORUN NASIL ÇIKTI?

Son günlerde yeniden gündeme gelen sorunun geçtiğimiz yıl NATO içinde ortaya çıkışı şu çerçevede oldu: 1982 yılı haziran ayında Bonn'da yapılan NATO doruk toplantısında, ittifakın NATO sınırları dışında bunalımlar karşısında izleyeceği alan dışı güvenlik stratejisi görüşülürken, bu konuda askeri bir çalışma yapılması kararlaştırılmıştı. Bu kararla, NATO askeri makamlarına, Güneybatı Asya'da patlak verecek bir krizin NATO ittifakının savunmasını nasıl etkileyeceğini araştırma görevi verilmişti.

Bu tarihten sonra çalışmalarına başlanan ve **"Southwest Asia Impact Study"** (Güneybatı Asya'nın Etkileri) başlıklı rapor, ABD'nin Çevik Kuvvet'i Körfez bölgesine göndermesi ve bu çerçevede Avrupa'nın takviyesi için ayırdığı Atlantik ötesindeki birliklerini de bu amaçla görevlendirmesi halinde Avrupa'nın savunmasının ne şekilde etkileneceğini konu ediniyor. Rapor, bu görüntüyü göstermek yanında, NATO içinde müttefiklerinin böyle bir durumda nasıl davranacaklarına ilişkin ilkeleri ve yapılacak işbirliğine ilişkin temel düzenlemeleri de gösteriyor.

EGE ADALARI VE KÖRFEZ

Körfez'deki bir savaşla Ege adalarının durumu arasında doğrudan bir ilgi gözükmese de stratejik bir varsayım olarak alındığında, krizin bütün NATO bölgesinin etkileri incelendiğinden bağlantı dolaylı bir ifadeyle de olsa kurulmuş oldu. Söz konusu raporu hazırlayan NATO Avrupa Müttefik Kuvvetleri Başkomutanlığı (SACEUR), Körfez'deki bir kriz anında Yunanistan'ın Ege'de uluslararası anlaşmalara aykırı olarak silahlandırdığı adaları da dolaylı olarak NATO planlarına dahil etti.

BİLE BİLE YAPILDI

NATO'nun askeri makamlarının bir Türk yetkisinin ifadesine göre **"Türk tarafının bu konudaki hassasiyetini bile bile"** yaptığı bu davranışın anlamı şöyle özetlenebilir: Yunanistan uluslararası anlaşmalara aykırı olarak silahlandırdığı adaların gayri hukuki statüsünü NATO savunma planlarına dahil ederek meş-

rulaştırmak istiyor. Halen silahlandırmış bulunduğu Limni Adası, Türk tarafının itirazı nedeniyle NATO planlarına dahil edilmediğinden, Yunanistan protesto amacıyla Ege'deki NATO manevralarına katılmıyor.

Ege adalarını tatbikat planlarına dahil etmeyen NATO askeri makamlarının **"Çevik Kuvvet"**'in Avrupa'nın Savunmasına Etkileri konulu raporda bunun aksi bir tavır takınmış olmaları resmi Türk çevrelerinde tepki yaratmış bulunuyor.

TÜRK-YUNAN TARTIŞMASI

Son derece gizli tutulan **"Güneybatı Asya'nın Etkileri"** konulu raporun geçen aralık ayında Brüksel'de yapılan Savunma Bakanları Toplantısında görüşülerek onaylanması beklenmekteydi. Ancak Askeri Komite'de Türkiye ile Yunanistan arasında bu konuda çıkan tartışma nedeniyle rapor Bakanlar Komitesinin gündeminden çıkartıldı. Türkiye, söz konusu atıfın yer aldığı bölümün rapordan çıkarılmasını isterken, Yunanistan bu bölümün raporda korunmasında ısrar etti. NATO içinde karar alınabilmesi için oybirliği (konsensus) gerektiğinden Savunma Planlama Komitesi'nin ciddi bir anlaşmazlığa sahne olmasının önüne geçmek amacıyla rapor rafa kaldırıldı.

PERLE NE DİYOR?

Konu geçtiğimiz hafta Ankara'da yapılan Türk-ABD Ortak Savunma Grubu toplantısında yeniden gündeme geldi. ABD Savunma Bakan Yardımcısı Richard Perle, raporun ek bölümündeki bir ifade yüzünden varılan sonuçların uygulamaya geçirilememesinin temeldeki amaca varılmasını engellediğini belirtti.

Richard Perle, "Cumhuriyet" muhabirinin bu konudaki sorusu üzerine şunları söyledi:

"Çalışma tamamlanmış bulunuyor. Bu çalışmada ittifakın hedefleri açısından belirli sonuçlara varılmıştır. Bildiğim kadarıyla bu sonuçlara ittifak içinde herhangi bir itiraz yoktur. Ancak raporun eklerinden birinde yer alan bir ifadeye itiraz vardır. Bizim görüşümüze göre, raporun dilinde herhangi bir değişikliğe gidilmeksizin sonuçların uygulamaya geçirilmesi önem taşımaktadır. Bu hususu görüşmelerimiz sırasında vurguladık."

TÜRKİYE NE YAPMALI?

Türkiye'nin rezervini çekip çekmeyeceği yolundaki bir diğer soru üzerine de Perle, **"Türkiye bu konudaki itirazının raporda açık bir şekilde konmasını istiyor. Türkiye'nin itirazım belirtmesine bir diyeceğimiz yok. Ancak Türkiye itirazını rapordaki sonuçların uygulanmasını engellemeyecek bir şekilde ifade edecek bir yol bulursa bundan çok memnun oluruz"** dedi.

Perle, bu konuda bundan sonraki savunma bakanları toplantısına kadar bir formül geliştirilebileceğini umduğunu da söyledi. Perle, şöyle devam etti: **"Bu çalışmanın tamamlanması tam 2 yıl aldı. Eğer sonuçlar üzerinde anlaşma sağlanmışsa, ek bölümde bir paragrafın bulunması hiç de o kadar önemli değildir. Türkiye'nin bu paragraf üzerindeki tutumuna açıklık getirmesi önemlidir."**

BAŞ AĞRISININ ASPİRİNİ TÜRKİYE'DE

Bir başka soru üzerine **"Bu sorun bizim için başağrısı olageldi"** şeklinde konuşan Perle, **"Türkiye'nin bu baş ağrısını giderecek aspirini bulacağını umuyoruz"** diye ekledi.

"Söz konusu paragraf olduğu gibi çıkarılamaz mı?" şeklindeki sorumuz üzerine Perle, karar alınabilmesi için oybirliği gerektiğini hatırlattı, **"Bir tarafın çıkartılmasını istediği bölümün kalması, bir diğer tarafça istenebilir"** dedi. Perle, bu sözleri ile Yunanistan'ın söz konusu paragrafın korunması konusundaki ısrarını ima etmiş oldu.

KONGRE'DE BEKLİYOR

Perle, söz konusu raporun sonuçlarının uygulanmasının Amerikan Kongresi açısından da büyük önem taşıdığını belirtti ve şöyle konuştu:

"Kongre'de Türkiye için büyük miktarda yardım istediğimiz bir sırada bu sorunun bir an önce çözüme kavuşturulduğunu görmek istiyoruz. Her şey doğru oranları içinde değerlendirilmelidir."

21 şubat

Barolar ve Hukuk Devleti

22 şubat

Yargıç, savcı, avukat üçlüsünün her bireyi ancak hukuk devletinde değer taşıyabilir. Hukuk devletinin bulunmadığı yerde yargıcın, savcının, avukatın ne ağırlığı vardır, ne kişiliği, ne de işlevi. Bunun içindir ki avukatların meslek örgütleri barolar, hukuk devletini, hukukun üstünlüğü ilkesini, insan haklarını, demokrasiyi savunmakla yükümlüdürler.

Bu yükümlülükle "politika yapmak" arasındaki derin ayırım şudur: Siyaset iktidara geçmek için yapılır. Barolar ise hukuk devletini savunmakla siyasal iktidarlar dışında ve üstünde hukuk devleti düzenine hizmet etmiş ve kendi varlıklarının gereğini yerine getirmiş olurlar.

Geçen hafta sonu başkentte toplanan Türkiye Barolar Birliği'nin 17. Genel Kurulu'nun bu kapsamda bir sonuçla noktalanması, içinde yaşadığımız ortamda uyarıcıdır ve Türkiye'nin hukuk devleti ilkesine bağlılığının toplumsal kanıtıdır.

Bütün Türkiye barolarından Ankara'ya gelen 130'u aşkın delegenin, başkanı ve 10 kişilik yönetim kurulunu seçerken verdiği kararı bu açıdan değerlendirmek gerekiyor.

Olayın ilginç yanı şudur:

Genel Kurul'da hukuk devleti savunuculuğunu üstlenen barolara karşı eleştiriler yönelten İstanbul temsilcilerinden bir kişi bile Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu'na seçilememiştir. Oysa, Genel Kurul'a katılan en kalabalık grubu 23 kişi ile İstanbul oluşturuyordu. Anadolu barolarından başkente gelen avukatların ezici çoğunluğu, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesini kesinlikle savunmasını bilmişler ve oylarını bu yönde kullanmışlardır.

Türkiye demokrasiye geçiş sürecindedir. Çağdaş anlamda hukukun üstünlüğü ilkesinin ve insan haklarının savunulmasında Anadolu barolarının tutumu, demokrasiye geçiş sürecinde toplumun ağırlıklarını da vurgulamaktadır.

Gönül isterdi ki İstanbul Barosu temsilcileri de demokrasiyi ve hukukun üstünlüğü ilkesini korumak ve savunmakta Anadolu barolarından geride kalmasın.

* * *

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

ATİLLA ŞOFÖR OKULU

Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 23 Şubat 1984 Perşembe

Kral Fahd'la Evren, geceyarısını da aşan 3 saatlik sürpriz bir görüşme daha yaptılar

Evren: Savaşta arabuluculuk için İran'a gidebilirim

Dışişleri Bakanı Halefoğlu ve Başbakan Özal'ın yapacakları ziyaretlerden sonra "muspet bir rol oynayacağı"na inanırsa, Cumhurbaşkanı Evren de Tahran'a gidebileceğini söyledi.

Geceyarısını aşan 3 saatlik görüşmeden sonra Evren "2 ülkenin güvenliği ve bölgenin istikrarını ilgilendiren her konuyu konuştuk" dedi.

Suudi yöneticilerinin İran-Irak savaşında Türkiye'nin ağırlığını Irak'tan yana koyması yolundaki önerisine karşılık, Türk heyeti iki tarafla da eşit bir diyaloğun surdurulmesinin önemini vurguladı.

HASAN CEMAL

Arabuluculuğa Doğru mu?

HASAN CEMAL

Dolar çıktı, ücretler indi

SİGORTALI İŞÇİLERİN DOLAR OLARAK ORTALAMA GÜNLÜK ÜCRETİ

Ortalama ücret 3 dolara düştü

Türk-İş'in istediği yüzde 43 zam yapılsa bile ortalama ücret 1981 yılındaki dolar değerine ulaşmıyor.

İran, Irak'a yeniden saldırdı

Irak radyosu İran güçlerine derhal karşılık verildiğini ve harekata katılan İran birliklerinin kaçanlar hariç tümüyle yok edildiğini öne sürdü.

Askeri gözlemcilere göre İran'ın başlattığı yeni saldırının amacı Bağdat-Basra karayolunu ele geçirip Irak'ın güneyindeki kuvvetlerine ikmal göndermesini engellemek.

IRAK İRAN

İran'ın amacı Bağdat-Basra karayolunu kesmek.

Irak Maslahatgüzarı Hemendi:

Irak, Türkiye'nin savaşı sona erdirme çabasını saygıyla karşılıyor

Yılmaz: Özal'dan bugün de ses

23 şubat

Liberal Aranıyor...

UĞUR MUMCU — *23 şubat*

Liberal düşünce, her alanda bireysel özgürlük anlayışını savunur. Ekonomide liberalliği, siyasette düşünce yasaklarını savunanlara "liberal" denmez. Liberallik geniş bir alanı kapsar. Bizde, bu anlamda liberale hiç rastlanmıyor.

Daha doğrusu, liberallik konusunda sağcı görünenlerle solculuğa soyunanlar arasında yarım yamalak bir çeşit işbirliği yapılıyor. Sağcılar ekonomide, solcular ise siyasette liberalliği savunuyorlar. Çevrenize şöyle bir bakın, *"düşünce suçu olmasın"* diyen bir tek sağcıya rastladınız mı? Aramayın boş yere, yoktur! Solculuğa soyunanların düşünce liberallikleri de eksik kalıyor.

Ekonomide liberallik, ayrıcalıklı şirketlerin egemenliği anlamına geliyor. Böylece liberallikten, elde kala kala, beş on şirketin, üç beş aile bankasının ayrıcalıklı düzeni kalıyor. Bir de tabii, IMF reçeteleri...

"Batıcılık" derseniz, o da çoktan yozlaşmıştır. Atatürk'ün sağlığında Batıcılık, *"çağdaş uygarlık"* anlamına gelmekteydi. *"Tam bağımsız"* bir siyasal yapı içinde Batı uygarlığı ile bütünleşmek, Atatürkçülüğün temel amaçlarından biriydi. Şimdi *"Batı"* derken, yalnızca ve yalnızca *"yabancı sermaye"* akla geliyor. Batıyı Batı yapan özgür düşünce ve burjuva uygarlığı göz ardı ediliyor. *"Batı"* denilince, özgürlüğüne beşiklik etmiş kıta Avrupası'nın düşün ve sanat dünyası bir çırpıda atlanıp, yalnızca okyanus ötesi yabancı sermayeye bel bağlanıyor.

Sayın Başbakanımız, Batı ile siyasal ilişkiler konusundaki görüşünü çok edebi biçimde açıklamış değil miydi?

— Batı bizi ırgalamaz...

Irgalar mı, ırgalamaz mı? Irgalamalı mı? Irgalamamalı mı? Bu ayrı konu. Peki biz *"liberallik"* deyince ne anlıyoruz?

Şunu anlıyoruz: Ekonomide birkaç şirket egemen olsun, yabancı sermaye gelsin, bu arada işçi ücretlerini de sıkı kurallara bağlı bir düzen içinde elden geldiğince düşük tutalım. Taban fiyatı mı? Burada da serbestliği unutup, köylünün ürününü idari kararlarla saptayalım. Memur desen, nasıl olsa onun ne sendikası var, ne derneği. Üniversite desen, öğretim üyeleri kurulu düzeni pek öyle özgürce eleştiremezler. Ağızlarını açabilenlerin çoğu da holding kasalarına bağlanmış sermaye bülbülleridir. Üniversiteden şu ya da bu nedenle uzaklaşmak zorunda kalanlar ise, ne yapsınlar, ekmek derdindeler.

Peki ama liberallik nerede?

Bizim, Özal'ın IMF modelini savunan *"ilerici"* arkadaşlarımız ile görüş ayrılığımız işte bu gibi noktalardan kaynaklanıyor.

Bu *"Friedman modeli"* -her ne hikmet ise- genellikle siyasal liberalizmin olmadığı ülkelerde uygulanıyor. Liberalizmin babası Adam Smith'in savunduğu düzen bu olmasa gerek. Tabii ki liberal düzen bu değil. Bunu az çok *"mürekkep yalamış"* herkes bilir. Bilir de bir hayli mürekkep yalamış bizim *"ilerici dostlarımız"* niçin bu *"alaturka kapitalizmi"* bu kadar canla başla savunuyorlar?

Sorun galiba şu: Sermayeye ne ölçüde özgürlük tanıyorsanız, emeğe de bu ölçüde özgürlük tanıyacaksınız. Ve emek ve sermaye sahiplerine aynı ölçülerde siyasal özgürlük vereceksiniz... Demokrasi bu demektir, çoğulcu demokrasi bu anlama gelmektedir. Liberal düzen bu demektir. Kim kimi kandırıyor Allahaşkına?

Gelişmelere şöyle bir bakın: İki anayol var. Biri,

bugünkü siyasal liberalizmden yoksun ekonomik liberalizm, daha doğrusu -uygulamaya bakarsanız- tekelcilik.. Karşısında da devletçi, müdahaleci, plancı, ancak her alanda özgürlükçü ve katılımcı demokratik sosyalizm..

Olması gereken bu. Fakat olan bir başka düzen. Adına *"alaturka kapitalizm"* dediğimiz, tekelciliğe doğru yola koyulan IMF damgalı monaterist sistem.. Karşısında *"biz sosyal demokratız"* diye eveleyip geveleyen, mırıldanan ve zaman zaman da homurdanan ne edeceği, ne yapacağı belli olmayan kararsızlar topluluğu..

Bu görünüşü tez elden değiştirmek gerekir. Bu tabloyu değiştirmek için bizim alaturka kapitalistleri gerçek liberaller yapmaya olanak yoktur. Neden derseniz sistemin siyasal iklimi düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne pek uygun değildir. Tabii, bu öncelikle sağcı -muhafazakâr- milliyetçi gibi şemsiyelerle ortaya çıkanların sorunudur.

Solun sorunu biraz ilke ve kavram kargaşasından kaynaklanıyor. *"Sol seçenek", "demokratik sosyalist"* olduğunu açıklamalıdır. Daha doğrusu, *"demokratik sosyalistim"* demeye yürekleri elverenler, Özal modeline karşı adaylıklarını, adaylıkları ile birlikte somut önerilerini açıklamalıdırlar. *"İlkeli muhalefet"* bu demektir.

Böyle bir demokratik sosyalist parti; bir: Ülke bağımsızlığını başının tacı yapar.. İki: Hukuk devletini tek ve vazgeçilmez düzen olarak benimser.. Üç: Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın ideolojisine sımsıkı bağlanır.. Dört: Devletçi, müdahaleci ve planlı bir ekonomik düzen savunur.. Beş: Çeşitli sınıf ve tabakalar ve ideolojiler arasında hukuk devleti üzerinde uzlaşma sağlamayı hedef alır.. Altı: Her alanda özgürlükçü ve katılımcı olur.

Bir Ankara türküsü vardır: *"Aman aman olmuyor, eş eşini bulmuyor"*.. Şimdi işler hep böyle. Demokrasi, gerçek liberallerle, demokratik sosyalistlerin karşılıklı dengelerine dayanmıyor.

Dayanmadığı için de işte böyle oluyor!

Bizim ilerici dostlarımız, kalemlerini, öve öve bitiremedikleri yüksek faiz kadar biraz da düşünce ve örgütlenme özgürlükleri için kullansalar kendilerine minnettar kalırdık. Solculuklarını unuttular, ne yapalım, *"yağmur yağdı, böyle oldu"*... Ama hiç olmazsa ara sıra liberalliklerini anımsasalar..

Biraz ayıp oluyor da...

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

İNGİLİZ GİZLİ BELGELERİNDE TÜRKİYE
EROL ULUBELEN

60. Yıl: Sayı: 21370 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 24 Şubat 1984 Cuma

Af Meclis'te

HP'NİN ÖNERİSİNE GÖRE
10 yıllık tüm cezalara af, ölüm cezaları 30 yıla, müebbet hapisler 24 yıla.

ANAP'IN GÖRÜŞÜ
Şartlı salıverilmenin, polemiğe yol açmaması için seçimden sonra görüşülmesi.

ÖĞRENCİLER İÇİN
Tüm ortaöğretim kurumlarından kaydı silinenler 1968'den sonra üniversiteden ayrılmış olanlar.

İmar Affı Meclis'ten geçti
Gecekondulara tapu veriliyor

Cumhurbaşkanı ile Kral Fahd bu sabah yeniden görüşecekler
Evren: Fahd'la görüşlerimiz genelde paralel

HASAN CEMAL

İran atakta, ABD tetikte

İran birliklerinin yeni hedefi petrol kenti Basra. Reagan, "Hürmüz Boğazı'nın kapatılmasına asla izin vermeyeceğiz" dedi. BBC'ye göre, "ABD İran'a kısa ve etkin bir darbe vurmaya hazırlanıyor." İngiliz yönetimi "Batılı güçlerin Hürmüz'e müdahale etmeye karar verdiklerinde Sovyetler'e haber vereceklerini" ima etti.

İRAN ELÇİSİ: ABD TÜRKİYE İLE ARAMIZI BOZMAK İSTİYOR

Kamyonlar Avrupa'yı tıkadı

ARANIYOR
YÖK Başkanı Doğramacı ortada yok

Köprü satışı yüzünden HP'liler komisyonu terketti

Bütçe Komisyonu'nda köprü ve barajın yabancılara da satılıp satılmaması konusu sert tartışmalara yol açtı. HP'li üyeler bundan böyle komisyon ça-

Katma Değer Vergisi, istikrar politikası için biçilmiş kaftan

MURAT KÖPRÜ — *24 şubat*

"Faturalı yaşam"la temeline ilk harç konan Katma Değer Vergisi, Özal hükümeti açısından oldukça çekici bir vergi görünümünde. Katma Değer Vergisi, vergi kaçağını önleyici niteliğinin yanı sıra, dışsatımı teşvik edici ve tüketimi denetleyici yapısıyla **"istikrar politikaları"**nı daha da etkinleştirici bir özellik taşıyor. Bu arada, vergi artırmayı hükümetlerin korkulu rüyası olmaktan da çıkarıyor. Buna karşın, Katma Değer Vergisi'nin dar gelirlileri olumsuz etkileyeceği ve enflasyonu artıracağı konusunda yaygın bir kanı var.

Ekonominin yönetimini üstlendiği 1980 yılında Katma Değer Vergisi'ni (KDV) yeniden gündeme getiren Turgut Özal'ın, şimdi de faturalı yaşam uygulamasıyla bu verginin altyapısını oluşturmaya çalışması, KDV sisteminin Türkiye için artık geri dönülemez bir hedef olarak ele alındığını gösteriyor.

Özal ve ekibinin özellikle KDV üstünde durmasının çeşitli nedenleri var. KDV, üretimden tüketime kadar bütün süreçleri diğer tüm vergilerden daha etkin bir biçimde denetleme özelliğine sahip olduğu için vergi gelirlerini artırıyor ve bunun yanı sıra birçok vergiyi yürürlükten kaldırıp vergi çeşitliliğinin doğurduğu sakıncaları gideriyor. Ayrıca, bu vergi sisteminde alıcıyla satıcı arasında zorlayıcı bir otokontrol mekanizması kurulduğundan vergi idaresinin vergi toplama sorunları da önemli ölçüde hafifliyor. Bunlara ek olarak dünyada uygulanan **"en yeni"** ve **"en çağdaş"** vergi sistemi de bu. Yararlılığı genel kabul gören söz konusu niteliklerinin yanı sıra, KDV'yi Özal hükümeti açısından çekici kılan başka nedenler de var. Bu nedenleri şöyle sıralamak mümkün:

- KDV, dışalımı caydırıcı, dışsatımı özendirici bir vergi türüdür. Çünkü KDV'nin **"varış yerinde vergilendirme"** esasına göre, dış ülkelerden alınan mal vergilendirilir, dışarı satılan mal vergilendirilmez. Bu özelliğiyle KDV, izlenen dışsatımı teşvik politikasını daha da etkinleştirebilir.
- KDV'de oran arttıkça, kişilerin harcamaları hızla vergi oranında azalır. Böylece, tasarruflar zorunlu olarak artar. Bu niteliğiyle KDV, izlenen tüketimi kısma politikasının etkin bir aracı olarak kullanılabilir.
- KDV, tüketimden alınan bütün vergiler gibi toplumsal olarak **"kör"**dür. Belirli bir kesimi etkilemek yerine, vergi doğuran olaya **"muhatap"** olanı etkiler. Böylece KDV oranında yapılacak bir artış, diğer vergilerde örneğin gelir vergisinde olduğu kadar tepki çekmez. Bu niteliğiyle KDV, vergi artırmayı hükümetlerin korkulu rüyası olmaktan çıkarır.
- KDV'nin oranı diğer vergilere göre daha düşük olduğundan **"göz boyama"** özelliği vardır. Örneğin bazı ülkelerde gelir vergisindeki yüzde 20'lik oranın KDV'de yüzde 6'ya denk düştüğü hesaplanmıştır. Bu niteliğiyle KDV, çok az bir oran artışıyla diğer vergilerde yapılacak büyük oranlı artışlar kadar etkinlik sağlayabilir.

İstikrar politikaları açısından **"biçilmiş kaftan"** görünümündeki Katma Değer Vergisi'nin, dar gelirliler için olumsuz sonuçlar doğurabileceğine de dikkat çekmek gerekiyor.

KDV'nin tüm tüketim vergileri gibi, yüksek ve düşük gelir grubu diye bir ayırım gözetmemesi **"adil"** bir vergi olarak nitelendirilmesini güçleştiriyor. KDV, deyim yerindeyse, zenginin ekmeğini de fakirin ekmeğini de aynı şekilde etkiliyor. Bu da verginin gelir dilimi arttıkça yükselmesi ilkesine ters düşüyor.

Bununla birlikte, bu sakıncanın giderilmesi için birçok ülkede, KDV oranlarının mal grupları açısından farklılaştırıldığı gözleniyor. Örneğin, dar gelirlilerin temel tüketim mallarından olan besin maddelerinde vergi oranı oldukça düşük tutuluyor. Türkiye'de ise tasarıda, KDV oranının tek yüzde 10 olarak belirlendiği dikkati çekiyor.

Öte yandan, KDV'ye geçişte, fiyat düzeyinin yükselebileceği olasılığının da göz önünde bulundurulması gerekiyor. Bu konuda yapılan bir çalışmada, Türkiye'de KDV uygulamasının enflasyonu 3-5 puan artıracağı hesaplandı.

Köprü ve yabancı sermaye

Patronun talimatı

YALÇIN DOĞAN / *26 şubat*

ANKARA — **"Bizim patronun kesin talimatı var, tasarının hiçbir maddesinde en küçük bir değişiklik olmayacak, onun için sizin verdiğiniz değişiklik önergelerine katılamıyoruz."**

İki gün önce Bütçe Komisyonu'nda köprü ve akla başka ne gelirse satışını öngören yasa tasarısı görüşülürken, Halkçı Parti milletvekillerinin salonu terk etmeleri sırasında, ANAP'lı bir milletvekili işte böyle söylüyordu ve sanki yalvararak ekliyordu: **"Ne olur bırakıp gitmeyin, biz de sizden öğreniyoruz tasarıda ne olup bittiğini."**

Bütçe Komisyonu'nda ANAP'lı milletvekilleri eleştiriler karşısında telaş ve tedirginliklerini saklamıyor, hatta Halkçı Parti'nin verdiği önergeleri desteklemeseler bile, karşı da çıkmıyorlardı. Bütçe Komisyonu'nda ANAP'lı üyeler açıkça çözüldüler ve sıkıntıya düştüler. ANAP milletvekilinin **"patronun talimatı"** dediği, Başbakan Özal'ın verdiği direktiften başka bir şey değildi.

HP İstanbul Milletvekili **Tülay Öney** bir önerge verek, **"Geliri satılacak altyapı tesislerinin hiç olmazsa sadece Türklere satılmasını ve işletme imtiyazı dev-**

rinin de önlenmesini" istedi. ANAP'lılar bu önergeyi büyük bir sıkıntı ve tedirginlik içinde geri çevirdiler, çünkü **"patron tasarıda değişiklik istemiyordu"**. O halde, **"patronun"** istediği doğrultuda devlete ait her türlü kurum ve kuruluşlar **"yabancılara"** da satılmalıydı.

Bütçe Komisyonu'nda görevli ANAP'lı milletvekillerini sıkıntıları birkaç saat sonra hükümete de yansıdı. Başbakan Özal, İmar Affı tasarısı için Meclise geldiğinde, odasına çıkarak Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan** ile Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanı **Hüsnü Doğan**'ı birlikte kabul etti. Sanıyoruz, Başbakan'ın odasında ciddi tartışmalar doğdu. Arıkan, **"Ben, hazırlamadığım bir tasarıyı savunmam"** diyor, Hüsnü Doğan, kendisinin tasarıyı çok iyi savunamadığının belki farkında olarak yardım istiyor, Başbakan Özal ise Arıkan'a **"Git ve şunu savun"** diye baskıda bulunuyordu.

Bu görüşmelerden sonra, Arıkan, Bütçe Komisyonu'na geldi. Ancak, hemen hiç söze karışmadığı göze çarptı. Çünkü, tasarı **"Yabancı Sermaye Dairesi"** tarafından hazırlanmıştı. Maliye ve Gümrük Bakanlığı, tasarının hazırlanması sırasında hiçbir katkıda bulunmamıştı. Şimdi de, böyle bir tasarıyı savunması söz konusu olamazdı. Dolayısıyla, **"satış tasarısı"** hükümette kamuoyuna yansıyan ilk ciddi sorun olarak gözler önüne seriliyordu.

Olayın bir iki günlük gelişmesi özetle böyle.

Bir de işin ekonomik yönü var. Özal hükümeti bu tasarıyı neden çıkartmak istiyor? Ek para bulmak için. Peki, nerede bu para, nerede ek kaynak?.. Herkesin geliri belli, tasarrufları belli. Kimin tasarrufta bulunabildiği belli. Dolayısıyla, ek bir kaynak bu tasarı ile nasıl sağlanır, işte o hiç belli değil.

Bir de ortada bazı yatırım maliyetleri var. Örneğin, ikinci köprünün maliyeti 100 milyar lira, Atatürk Barajı'mn maliyeti 550 milyar lira, Ankara-İstanbul çift yol maliyeti 270 milyar lira. Sadece üç büyük yatırım bir trilyona, yani bütçenin üçte birine ulaşıyor. **"Satış tasarısı"** bu kadar yüksek paraların Türkiye'de bulunamayacağından hareketle **"yabancılara satış"** mantığını getiriyor.

25şubat

— Türkler geliyormuş!..

ABD Elçisi: İncirlik kolaylığı faydalı oldu

YALÇIN DOĞAN — *28 şubat*

ANKARA — Amerika Birleşik Devletleri'nin Ankara Büyükelçisi **Strausz-Hupe**, **"Cumhuriyet"**'in sorularını yanıtladı. Amerikan yardımından İncirlik anlaşmasına, Kıbrıs sorunundan Amerikan sermayesine kadar uzanan çeşitli konularda Amerikan Büyükelçisine yönelttiğimiz sorular ve aldığımız yanıtlar aynen şöyle:

— Son günlerde Kıbrıs konusunu görüşmek üzere ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan birbiri ardına Ankara'ya ziyaretçiler geliyor. Bu ani ziyaret dalgasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

HUPE — İlk önce şunu belirtmek isterim ki, bizim Kıbrıs ile olan ilgimiz çok öncelere dayanır. Kıbrıs'la ilgili endişelerimizi Türkiye hükümetine bu göreve başladığım günlerden beri iletiyorum.

15 Kasım 1983 tarihinde Kıbrıs'ta tek taraflı bağımsızlık ilanından sonra Kıbrıs ile ilgili endişelerimiz daha da artmıştır.

— Geçtiğimiz günlerde Ankara'da, yüksek düzeyde savunma grubu toplantısına ABD Dışişleri'nden Kıbrıs İşleri Koordinatörü Mr. Haas da katıldı. Ama, onun katılması gizli tutuldu. Toplantıdan sonra Mr. Haas, Kıbrıs konusunu görüşmek için Atina'ya, daha sonra da Lefkoşe'ye geçti. Bu çerçevede savunma grubu toplantısı ile Kıbrıs sorunu arasındaki ilişkilerin ne olduğunu açıklayabilir misiniz?

HUPE — İkisinin arasında hiçbir ilişki yoktur. Mr. Haas, Kıbrıs Koordinatörlüğü görevinin yanı sıra, aynı zamanda bizim Dışişlerinin Avrupa Yakındoğu masasında görevlidir. Bu görevi ile ilgili olarak temaslar yapmaktadır. Ayrıca, ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı **Richard Burt**'un temsilcisi olarak savunma grubu toplantısına katılmıştır. Bakan yardımcısını temsilen Brüksel'de NATO müttefiklerimizle de çok önemli görüşmeler yapmaktadır. Mr. Haas iki ayrı görevi birlikte sürdürmektedir. Ancak ikisi arasında bir ilişki yoktur.

— Türk kamuoyunda Reagan yönetiminin Kıbrıs konusunda Türkiye'ye baskı yaptığı yolunda bir kanı var. Tüm bu ziyaretler, demeçler bu baskının bir işareti gibi değerlendiriliyor. Türk kamuoyunun bu yöndeki hassasiyeti, sizi rahatsız etmiyor mu?

HUPE — Bizim ne herhangi bir baskı yapmaya, ne de bu konuda herhangi bir vasıta kullanmaya niyetimiz yok. Şunu belirtmek isterim ki, benim görevim, Türk hükümetine Kıbrıs konusunun aciliyetine ilişkin görüşlerimizi aktarmaktır. Bir başka belirtmek istediğim husus da, Amerikan kamuoyu diye de bir şey vardır. Hükümetinizle yaptığımız görüşmelerde Türk kamuoyundan söz ediliyor. Şunu açıklıkla belirteyim ki, Amerikan kamuoyu nihai an-

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"
Cumhuriyet
YOL KESEN IRMAK
H. V. VELİDEDEOĞLU
60. Yıl; Sayı: 21374
Kurucusu: Yunus Nadi
40 TL. 28 Şubat 1984 Salı
ABD Elçisi: İncirlik kolaylığı faydalı oldu
STRAUSZ-HUPE'NİN DEMECİNDEN
YALÇIN DOĞAN
Cumhuriyet 6 partiyi Meclis'te biraraya getirdi
Açıkoturumda ilk tartışma: Erken seçim olur mu? 6. sayfada
Türk-İş Evren'e gidecek
Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz, Cumhurbaşkanı Evren'den randevu isteyeceklerini ve ücret zammı dışında diğer işçi sorunlarını da iletmeyi düşündüklerini söyledi. Sendika başkanları, YHK Başkanı Naci Varlık'ın 1984 ücret zamminin esnetilebileceği yolundaki açıklamasına tepki gösterdiler.
ABD'nin Ankara Büyükelçisi Strausz-Hupe
Körfez savaşında yeni tırmanma
Irak, Harg adasındaki
Sınav soruları ve adayların yanıtları
KENT BİLGİSİ SINAVI

lamda Amerikan Kongresi tarafından yansıtılır. Kongre Amerikan kamuoyunun aynasından başka bir şey değildir.

Orada rastlantısal olarak çok nüfuzlu kişiler, kamuoyunu yönlendiren üyeler ve belli görüş sahipleri üyeler bulunmaktadır. Bunlar Türkiye'ye yapılacak ekonomik ve askeri yardım konusunda Kongre'nin tutumunu etkileyebilmektedir.

Benim görüşüm o dur ki, Türkiye ABD'den ekonomik ve askeri yardım sağladığı sürece Amerikan kamuoyunun yaklaşımlarını dikkate almak durumundadır.

Biz Amerikan hükümeti olarak **"Siz şunu yaparsanız, biz bunu yaparız ya da bunu yapmazsanız biz de şunu yapmayız"** gibisinden bir şey asla söylemeyiz. Söylemedik.

Amerikan Kongresi ile ilgili düşüncelerimizi öğrenmenizi istiyorum. Hoş olmayan sürprizlerle karşı karşıya kalmanızı istemem.

— Sayın Büyükelçi, bir başka konuya geçmek istiyorum. Türkiye, Lübnan krizinde ABD'ye ne ölçüye kadar yardımcı olmuştur?

HUPE — Eminim ki, Türkiye ile ABD arasında varılan ve **"hava yardımı"** adı verilen konuyu kastediyorsunuz. Evet, yardımcı oldunuz..

— Ne dereceye kadar?

HUPE — Ben asker değilim... Ayrıca, Lübnan konusu ile yakından ilgim yok. Bu nedenle size ayrıntı veremem. Tahminim, Lübnan açıklarındaki deniz kuvvetlerimize havadan ikmal kolaylıkları sağlanmasıdır. En azından anlaşma bunu belirtmektedir. Anlaşma bize belli ayrıcalıklar tanımaktadır. Buna göre, biz de Lübnan'daki Çokuluslu Askeri Güç içindeki kuvvetlerimize ikmal yapmaktayız.

Anlaşmanın ayrıntıları sizin hükümetinizin malumudur. Bence, siz bu soruyu kendi hükümetinize sormalısınız. Ama, bana **"faydalı olmuş mudur"** diye sorarsanız, **"evet, faydalı olmuştur ve çok memnunuz"** derim.

— Yani ayrıntılar üzerine bir yorum yapmak istemiyorsunuz?

HUPE — Hayır, istemiyorum.. Çünkü bu tamamen sizin hükümetinize ait bir konudur.

— Ama bu çok önemli bir konu. Bu nedenle anlaşmaya ilişkin bir değerlendirme yapmanızı diliyorum.

HUPE — Sizin hükümetinizin istemi üzerine gizli olarak yapılmıştır. Değil mi ki, şu anda Türkiye'de bulunuyoruz, bu bakımdan anlaşmanın görüşülmesi gereken yer ABD Büyükelçiliği değil, Türk hükümetidir.

— Türk hükümetinin açıkladığına göre anlaşma altı ayın sonunda kendiliğinden ortadan kalkıyor. Anlaşma süresinin uzatılması için herhangi bir plan var mı?

HUPE — Bu konuda bir plan olup olmadığını bilmiyorum. Biraz önce de belirtmiş olduğum gibi, bu sorunun Türk hükümetine yöneltilmesi gerekir. Bu soruları bizim yanıtlamamız uygun olmaz. Bu soruların yanıtlarını verip vermemekte Türk hükümetinin öncelik hakkı bulunmaktadır.

— Anlaşmada Türk kamuoyunu rahatsız edecek maddeler mi yer alıyor da, siz yanıt vermek istemiyorsunuz?

HUPE — Bu konudaki sorularınızı niçin Türk hükümetine yöneltmiyorsunuz? Benim Türk hükümetinden daha mı akıllı olduğumu umuyorsunuz?

— O zaman yardım konusuna geçelim. Reagan yönetimi Türkiye'ye 934 milyon dolar tutarında yardım için Kongre'ye başvurdu. İstediği miktar geçen yıl öngörülen miktarla aynı düzeydedir. Reagan yönetimi Türkiye'ye yapılan yardımın arttırılmasında neden isteksiz görünüyor?

HUPE — Kısacası, ABD Kongresi bu miktardan fazlasını vermeye yanaşmadığı için, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yeniden organizasyonu büyük miktarda fonları gerektirmektedir. Bunu daha önce de ifade etmiştim. Ancak yapabileceğimiz oranda yardımı yapıyoruz. şunu söylememe izin veriniz. Ben artık **"Neden 934 milyon dolar yardım ayırdınız?"** sorularından yavaş yavaş sıkılmaya başladım.

Bu 934 milyon dolar, büyük paradır. Bu bizim için herhangi bir ülkeye verilen büyük bir paradır.

— Ama, yardımınız karşılıksız değil ki... Çeşitli anlaşmalar imzalıyorsunuz Türkiye ile...

HUPE — Amerikan yönetiminin bizim ülkemizde işsizlik konusunda, işsizlik sigortasında, hastalar için hastane yapımında iç sorunlar nedeni ile cömertlik yapamazken, bir başka ülkenin insanları için Kongre'den 934 milyon dolar istemesi bir cesarettir. Bu genelde hayran olunacak bir şeydir ve bunun takdir edilmesi gerekir.

— İran-Irak savaşı Türkiye ile ABD arasındaki diplomatik gelişmelerin gündeminde mutlaka yer alıyor. Konu nasıl değerlendiriliyor?

HUPE — Biz savaş ile ilgili görüş alışverişinde bulunmaktayız. Türkiye bu savaşla ilgili olarak bize ne olup bittiğini anlatacak ve yardım edecek konumda, gerçek bilgi sahibi bir ülkedir. Bizler bu savaşın sona erdirilmesi için Türkiye'nin **"övgüye değer"** çabalar gösterdiğinin farkındayız. Bu tutumunu da takdirle karşılıyoruz.

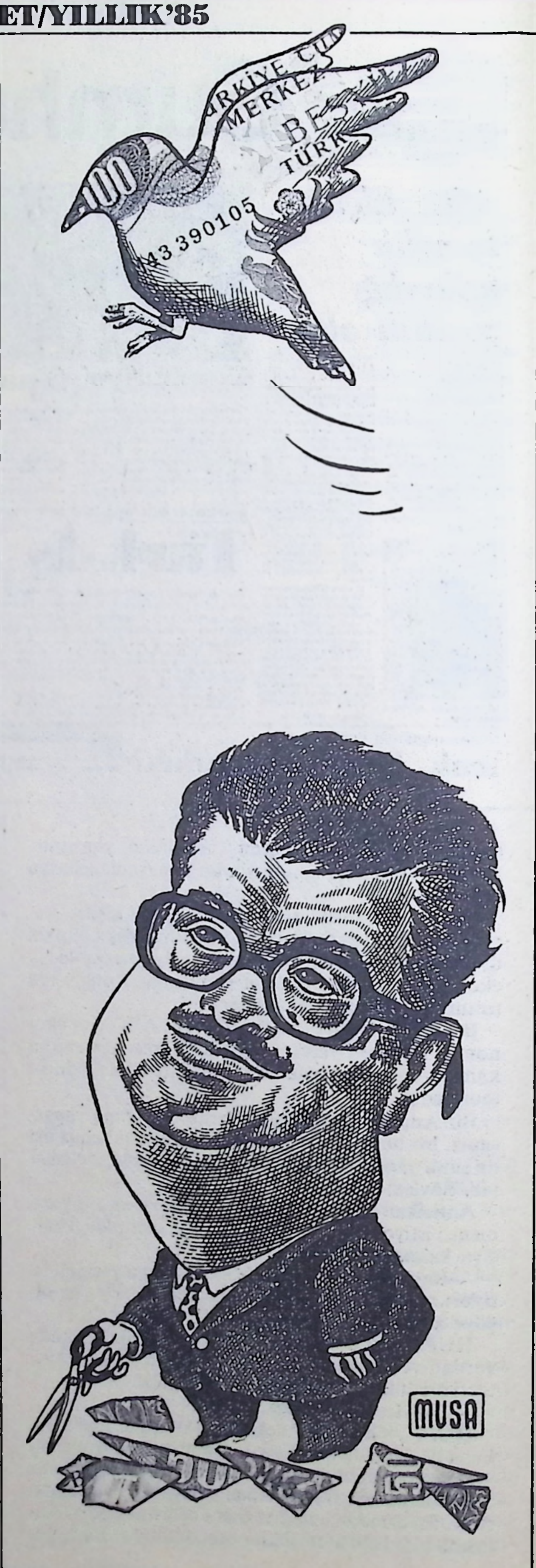
— Türkiye'de yatırım yapmak amacıyla Amerikan sermayesinde bir gelişme bekliyor musunuz? Amerikan sermayesi hangi alanlara gelir?

HUPE — Türkiye uzun dönemde yatırım yapmaya yönelmiştir. Çok sayıda Amerikan işadamı Türkiye'deki yatırım alanları ve koşullarını öğrenmek üzere başvuruda bulunmaktadırlar. Türkiye'ye yatırım konusunda giderek büyüyen bir ilgi göze çarpıyor. Türkiye'de, yatırımlar için tercih edilen bir ülke olması yolunda yaratılan **"olumlu havanın"** korunması gerek.

Eğer, ABD kamuoyu, Türkiye'deki koşulların iyi olduğunu düşünürse ABD'deki işadamları da Türkiye'ye yöneleceklerdir.

— Reagan yönetimi, Özal hükümetini ve programını nasıl değerlendiriyor?

HUPE — Amerikan yönetimi tasviple karşılamaktadır. Bay Özal'ın programı çok ilginç bir programdır. Amerikan kamuoyu ve hükümeti Türkiye'ye karşı dostça duygular içindedir. Türkiye'nin iyi bir dost olduğuna ve böyle olmakta devam etmesi gerektiğine inanılmaktadır.

MART/84

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
60. Yıl; Sayı: 21401 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 26 Mart 1984 Pazartesi

BEN ATA[illegible] DEĞİLİ[illegible]
NADİR NADİ
4. baskı
Çağdaş Yayınları, Türkocağı Cad. 39/41 CAĞALOĞLU / İSTANBUL 200 lira

ANAP 52 ilde belediyeyi aldı

Özal'a güvenoyu

Muhalefet Meclis dışında

2. SODEP
3. DYP

- √ Ankara, İstanbul, İzmir ANAP'ın
- √ SODEP Kars, Tunceli, Bitlis, Artvin, Burdur ve Ordu'yu aldı
- √ ANAP'ın İstanbul'da oyu %50
- √ HP ve MDP'nin kaybı yüzde 38

Haber Merkezi — Yerel seçimlerin kesin olmayan sonuçlarına göre Anavatan Partisi 6 Kasım genel seçimlerdeki gücünü korurken, üç ana kent dahil illerin 52'sinde belediye başkanlığını garantiledi. ANAP, il genel meclisi oylarının yaklaşık yine % 45'ini aldı. Parlamento dışındaki Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) ikinci parti olurken, Doğru Yol Partisi az farkla Halkçı Parti'yi geçerek oy oranında üçüncü sırada yer aldı. Parlamentodaki Halkçı Parti ve Milliyetçi Demokrasi Partisi'nin oyları eriyerek yüzde 10'un altına düştü.

Kesin olmayan sonuçlara göre, parti oylarının göstergesi sayılan il genel meclisi seçimlerinde altı partinin oy oranları şöyle:

ANAP: Yüzde 45
SODEP: Yüzde 22
DYP: Yüzde 13
HP: Yüzde 8
MDP: Yüzde 6.5
RP: Yüzde 5
Bağımsızlar: Yüzde 0.5

Sonuçların belli olmaya başladığı saatlerde parlamento dışında bulunan partilerin aldıkları oyların oranlarının Millet Meclisi'ndeki yansıması liderler tarafından değişik şekilde yorumlandı. Başbakan ve ANAP Genel Başkanı Turgut Özal, ana muhalefetin HP olduğunu ve yerel seçimlerle değişmeyeceğini savunurken, SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü, "İlk kez girdikleri seçimden esas muhalefet partisi olarak çıktıklarını"** söyledi.

DYP Genel Başkanı Yıldırım Avcı, **"Millet Meclisi'ndeki yeni durum nasıl olacak, asıl mesele o."** dedi. MDP Genel Başkanı Turgut Sunalp, **"Sonuçların uzun boyle sürpriz sayılmayacağını, halkın belediyelere iktidar partisi yardım etsin diye oy verdiğini"** belirtti. HP Genel Başkanı Necdet Calp, YSK'nın il genel meclisi kesin sonuçlarını açıklamasından sonra, SODEP, HP'den fazla oy aldıysa parti liderliğinden çekilerek milletvekili olarak kalacağını yineledi. RP Genel Başkanı **Ahmet Tekdal**, dört ilçede belediye başkanlığı seçimini kazandıklarını belirterek, **"Milletimizin kararına saygılıyız"** diye konuştu.

İstanbul, Ankara ve İzmir'de anakent belediye başkanlıklarını Anavatan Partisi adayları kazandı. ANAP İstanbul'da yüzde 55'in üzerinde oy aldı. Ayrıca, İstanbul'da belediye sınırları içinde kalan 15 ilçenin tüm belediye başkanlıklarını kazandı. ANAP aynı başarıyı Ankara ve İzmir'deki ilçe belediye başkanlıklarında da gösterdi.

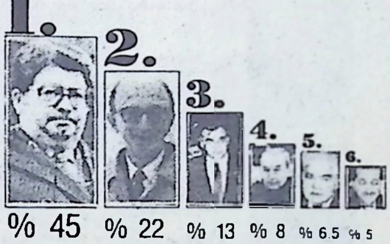
SODEP Ordu, Tunceli ve Kars'ta belediye başkanlıklarını kazandı.

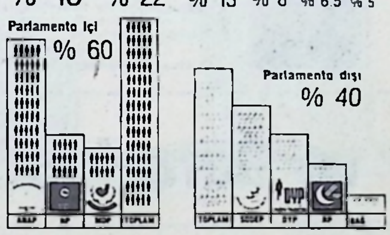
DYP Genel Merkezi'ne göre, yerel seçimde Isparta'ya bağlı Gelendost, Keçiborlu, Alabey, Eğridir, Esendere, İslamköy, Büyükkökçeli Belediye Başkanlıklarını DYP'li adaylar kazandı. DYP Genel Merkezi Eskişehir'in Günyüz, Kaymaz, Kocaeli'nin Suadiye, Muğla'nın Menteş, Edirne'nin Yeniköy, Aydın'ın İslambeyli ve Köşk Belediye Başkanlıklarını da DYP'yli adayların kazandığı bildirildi.

Refah Partisi, yerel seçimler

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

PARTİLERİN BOY SIRASI

İLÇE İLÇE İSTANBUL

11. Sayfada

YALÇIN DOĞAN'IN YORUMU: İKTIDAR DEĞİŞMEDİ, MUHALEFET DEĞİŞTİ

12. Sayfada

67 İLİN BAŞKANLARI

İller	Başkan	Partisi	1977
Adana	Aytaç Durak	ANAP	CHP
Adıyaman			MSP
Afyon	Erdal Akar	ANAP	AP
Ağrı	[illegible]	ANAP	AP
Amasya	[illegible]	ANAP	CHP
Ankara	Mehmet Altınsoy	ANAP	CHP
Antalya	Yener Ulusoy	ANAP	CHP
Artvin	[illegible]	SODEP	CHP
Aydın	[illegible]	ANAP	CHP
Balıkesir	[illegible]	ANAP	AP
Bilecik	[illegible]	ANAP	CHP
Bingöl	[illegible]	ANAP	MSP
Bitlis	[illegible]	SODEP	CHP
Bolu	[illegible]	ANAP	AP
Burdur	Burhan Çiftçibaşı	SODEP	AP
Bursa	[illegible]	ANAP	[illegible]
Çanakkale	[illegible]	ANAP	CHP
Çankırı	[illegible]	ANAP	MHP
Çorum	[illegible]	ANAP	CHP
Denizli	Ziya Tiryakioğlu	ANAP	CHP
Diyarbakır			Bağımsız
Edirne	İbrahim Ay	ANAP	CHP
Elazığ	[illegible]	ANAP	MHP
Erzincan	[illegible]	ANAP	MHP
Erzurum	[illegible]	ANAP	AP
Eskişehir	[illegible]	ANAP	AP
Gaziantep	Ömer Arpacıoğlu	ANAP	CHP
Giresun	[illegible]	ANAP	CHP
Gümüşhane	[illegible]	ANAP	CHP
Hakkari	[illegible]	ANAP	CHP
Hatay			CHP
Isparta	[illegible]	ANAP	AP
İçel (Mersin)	Okan Merzeci	ANAP	CHP
İstanbul	Bedrettin Dalan	ANAP	CHP
İzmir	Burhan Özfatura	ANAP	CHP
Kars	[illegible]	SODEP	CHP
Kastamonu	[illegible]	ANAP	CHP
Kayseri	[illegible]	ANAP	CHP
Kırklareli			CHP
Kırşehir			CHP
Kocaeli	[illegible]	ANAP	AP
Konya	[illegible]	ANAP	MSP
Kütahya	[illegible]	ANAP	AP
Malatya	[illegible]	ANAP	Bağımsız
Manisa	[illegible]	ANAP	AP
K. Maraş	[illegible]	ANAP	AP
Mardin	[illegible]	ANAP	AP
Muğla			CHP
Muş	[illegible]	ANAP	MSP
Nevşehir	Yahya Yılmaz	ANAP	AP
Niğde	[illegible]	ANAP	CHP
Ordu	Kazım Türkmen	SODEP	CHP
Rize	[illegible]	ANAP	CHP
Sakarya	[illegible]	ANAP	CHP
Samsun	[illegible]	ANAP	AP
Siirt	[illegible]	ANAP	CHP
Sinop	[illegible]	ANAP	CHP
Sivas	[illegible]	ANAP	CHP
Tekirdağ	[illegible]	ANAP	CHP
Tokat	[illegible]	ANAP	AP
Trabzon	Orhan Karakullukçu	ANAP	CHP
Tunceli	[illegible]	SODEP	CHP
Urfa			CHP
Uşak			
Van			CHP
Yozgat	[illegible]	ANAP	CHP
Zonguldak	[illegible]	ANAP	CHP

Özal: Şampiyonluğu ilan etmiştim

Meclis dışında da oylar var.

Meclis'in seçim tatili bitti.

Anketler: Yansıtma mı, yönlendirme mi?

Fransız Sosyalist Partisi Ortadoğu Sorumlusu: Türkiye tepkide haklı

Cumhuriyet

SİYASET 84

KOLAY GELSİN

Cumhuriyet'in parasız ekini, bugün ve her pazartesi bayinizden isteyiniz

ANAP'a Güvenoyu Ve Sonrası...

Yerel seçimler, Anavatan Partisi ile lideri *Turgut Özal*'ın büyük bir seçim zaferiyle noktalandı. Bir yandan hükümet partisi parlamentodaki durumunu iyice sağlama alırken, öte yandan yerel yönetimler, üçbuçuk yıllık bir aradan sonra kendi doğal yöneticilerine kavuştular. Demokrasiye geçiş sürecinde, 6 Kasım genel seçimlerinden sonra önemli bir aşama daha başarıyla geride bırakılmış oldu.

Seçim sandığında alınan sonuçlara saygı gösterilmesi, hem demokrasiye, hem de halkın oyuna saygının bir gereği sayılmalıdır. Seçimi yitirenlerin de sonucu içlerine sindirmeleri yine oyunun doğal kuralıdır.

Bununla birlikte sonuçlara saygı, seçim sonuçlarının özenle çözümlenmesini kuşkusuz engellemez. Bu değerlendirmenin, serinkanlı ve duygusallıktan uzak bir biçimde yapılması, "demokrasiye geçiş süreci"nin yakın gelecekte kesintisiz işleyebilmesi açısından büyük önemi vardır.

Gece yarısından sonra gelen sonuçlara bakarak gözlemlerimizi şu noktalarda toplayabiliriz:

1— *Anavatan Partisi, 6 Kasım genel seçimlerindeki başarısını sürdürmüş, hatta bunu aşmıştır. Geleneksel sağ tabandaki yerini güçlendirmiş ve bu tabanın dışında sayılabilecek bir seçmen kitlesinin desteğini de sağlamış*

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

SONUÇ ÖNCEDEN BELLİYDİ — *Anavatan Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Turgut Özal dün gece İstanbul'dan Ankara'ya döndü. [illegible] Genel Merkez'e uğrayan Özal, daha sonra evinde Bakanlarla birlikte seçimin değerlendirmesini yaptı. Özal kendisini soru yağmuruna tutan gazetecilere: "Söylenecek hiç bir şey yok. Sonuç önceden belliydi" dedi.* (Fotoğraf: ERDOĞAN KOSLOĞLU)

***A**NAP lideri yerel seçimlerle ana muhalefet partisinin değişmeyeceğini belirterek, "Ana muhalefet HP'dir" dedi.*

Haber Merkezi — Anavatan Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Turgut Özal, mahalli seçimlerin sonuçlarını değerlendirirken "Şampiyonluğumuzu dört gün önceden ilan etmiştim" dedi. Özal dün akşam uçakla Ankara'ya dönerken Yeşilköy Havaalanında ve Esenboğa'da gazetecilerle konuştu. İlk sonuçlar konusunda açıklama yapmasını

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

ZAHMETLİ, UZUN KUYRUKLU BİR SEÇİM
EVREN: VATANDAŞ ZORLUK ÇEKİYOR
SEÇİMDEN İZLENİMLER
OKTAY EKŞİ
SODEP'TEN İSTİFA ETTİ
DEMİREL: BURADA BİR ŞEY SÖYLEMEM
ECEVİT OYUNU KULLANMADI
ERBAKAN 1 SAAT BEKLEDİ
BAYAR: BU KAĞITLAR NİYE RENKLİ

8. Sayfada

İNÖNÜ: VATANDAŞIN DESTEKLEDİĞİ MUHALEFET PARTİSİ MECLİS DIŞINDA
ÖZAL: SÖYLENENLERİ UNUTTUK
PARTİ GENEL MERKEZLERİNDEN
İL MERKEZLERİNDEN

7. Sayfada

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

YAŞAYIP GÖRMEK
OKTAY AKBAL

60. Yıl Sayı: 21376 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 1 Mart 1984 Perşembe

Özal "Satış Yasası"nı Meclisten geçirdi

"Satışlar" nisanda

Kamu tesislerinin satılabilmesini öngören tasarı Mecliste 17 saat aralıksız görüşüldü. Görüşmeler dün sabah 7.40'da tamamlandı ve "Satış Yasası" 146'ya karşı 183 oyla kabul edildi.

Mecliste muhalefetin sert eleştirisine hedef olan tasarının kabulünden sonra Özal, "Satışlara nisan ayında başlanabileceğini" söyledi, "tebliğler 1-1.5 ayda hazırlanır" dedi.

AĞIR ELEŞTİRİLER

Muhalefet partileri Meclis'te dün sabaha kadar süren görüşmelerde, "Satış Yasası"nı ağır biçimde eleştirirken, Meclis dışındaki bazı partiler de bu konuda görüşlerini açıkladılar. Muhalefetin ana eleştirileri şu şekilde:

✓ *Bunlar tasarruf artışı operasyonu değildir. Bundan en çok özel sektör zarar görecek.* (Memduh Yaşa / MDP)

✓ *Kamu kurum ve kuruluşlarının yabancıların eline geçmesini önleyecek hiçbir güvence yok.* (Aydın Gürkan / HP)

✓ *Olay, köprü, baraj satışını çok aştı. Kamuya ait bütün tesisler yerli-yabancı ayrımı gözetmeden başkalarına devredilecek.* (Necdet Calp / HP)

✓ *Bu yasa, sistemimize son derece aykırıdır. Tesislerin yabancılara açılması mahzurludur*

YAŞA — MDP.

..VE SAVUNMA

İktidar kanadı, "Satış Yasası"nın gerekçesini ve savunmasını bir kaç "temel" noktaya dayandırıyor. Meclis'te bunları Başbakan Turgut Özal ile Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan dile getirdi:

✓ *Kamu tesisleri ve gelirleri halk ortaklığına açılarak, ek gelir imkânı yaratılacak.*

✓ *Satış yoluyla elde edilen gelirle yarım kalmış tesisler tamamlanıp, yenileri yapılabilecek.*

✓ *Biz pratik ve gerçekçiyiz, yabancı sermaye gelecektir. Onlara kolaylık göstereceğiz.*

✓ *Danışma Meclisi döneminde çıkan ve kanuna dönüşen kararname de satışa izin veriyordu.*

✓ *Kanunun Anayasa'ya aykırı olduğu*

ÖZAL — Başbakan.

Ne satılacak, kim satacak?

Irak: Harg'a yaklaşan her gemi batırılacak

Tahran radyosunda konuşan Humeyni, "Saddam Hüseyin'in devrilmek üzere olduğunu, ne ABD'nin ne de başka bir gücün bunu önleyemeyeceğini" söyledi.

Irak Haber Ajansı, Irak ordusunun son 3 günde 42 aydır süren savaşın en büyük zaferini kazanarak, 4 İran piyade tümenini bozguna uğrattığını ve 30 binden fazla İran askerinin öldürüldüğünü öne sürdü.

Cumhuriyet'in sınavı

24 adayın kent bilgisi yarım

TOPLU SONUÇ

Haberi 11. sayfada

Cumhuriyet'in açıkoturumu

Modeller ve Gerçekler...

İLHAN SELÇUK — *1 mart*

21 Kasım 1962'de Millet Meclisi *"Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı"*'nı onaylamış; Türkiye *"ithal ikamesi"* modelini benimsemişti. 1950'den beri *"serbest piyasa"* adı altında süre gelen başıboşluk dönemine tepki olarak gündeme *"planlı ekonomi"* kavramı giriyordu.

★

İthal ikamesi dışardan satın alınan sanayi ürünlerini ve makineleri içerde yaparak döviz gereksinmesini en aza indirmek ve dış ödeme dengesini sağlamak amacına dönüktü. Ne yazık ki model çarpıtıldı ve *"devlet eliyle kişiyi zengin etme"* siyaseti uygulandı. Planlama örgütü *"dışa bağımlı sermaye sınıfı"* yaratmak için kullanıldı.

Döviz gereksinmesi azalacağına çoğaldı; dış ödeme makası kapanacağına açıldı; Türkiye *"borç ekonomisi"* batağına saplandı; 1970'lerde patlayan dünya kapitalizminin bunalımı, iflası kaçınılmazlaştırdı.

★

24 Ocak 1980 kararlarıyla IMF'nin isteği üzerine *"ithal ikamesi"* modelinden vazgeçildi ve *"dışa açılma"* adı verilen bir yeni model benimsendi. 20 milyar dolarlık döviz borcunun ağırlığı altında bükülen Türkiye, IMF'nin reçetesini *"alternatifsiz"* sayıyordu.

Halk kemerleri sıkacak; sürekli devalüasyonla Türk parasının değeri düşürülecek ve devlet, ihracat holdinglerini Hazine'nin bütün olanaklarıyla destekleyecekti. Dışsatımın yükselişi, borç taksitlerini zamanında ödemeye yarayacaktı.

Türkiye dört yıldan beri en katı biçimde *"dışa açılma modeli"*'ni uygulamakta; borç taksitlerini de zamanında ödemektedir.

★

"İthal ikamesi" ve *"dışa açılma"* modelinin uygulamada ortak noktaları vardır:

1) Her iki modeli de uygulayan güç sermaye çevreleridir. 2) Her iki model "devlet eliyle kişiyi zengin etme" siyasetine bağlanmıştır. 3) Her iki model de liberalizme ters düşmektedir.

Devlet gücünün büyük holdingleri kayırmak için kullanılması liberalizmi lafta bırakmaktadır.

"Dışa açılma modeli"'nin iflası kaçınılmazdır. Şikago okulunda oluşturulup IMF formüllerine dönüştürülen bu model Türkiye'den şunları istemektedir: *a) Ulusal para sürekli olarak düşürülecek. b) Ulusal emek sürekli olarak ucuzlatılacak. c) Sanayileşmeden vazgeçilecek. d) İç pazar yabancı endüstri rekabetine açılacak.*

Böyle bir modelin demokratik ve ulusal cumhu-

riyet devleti temelinde uygulanma olanağı yoktur.

★

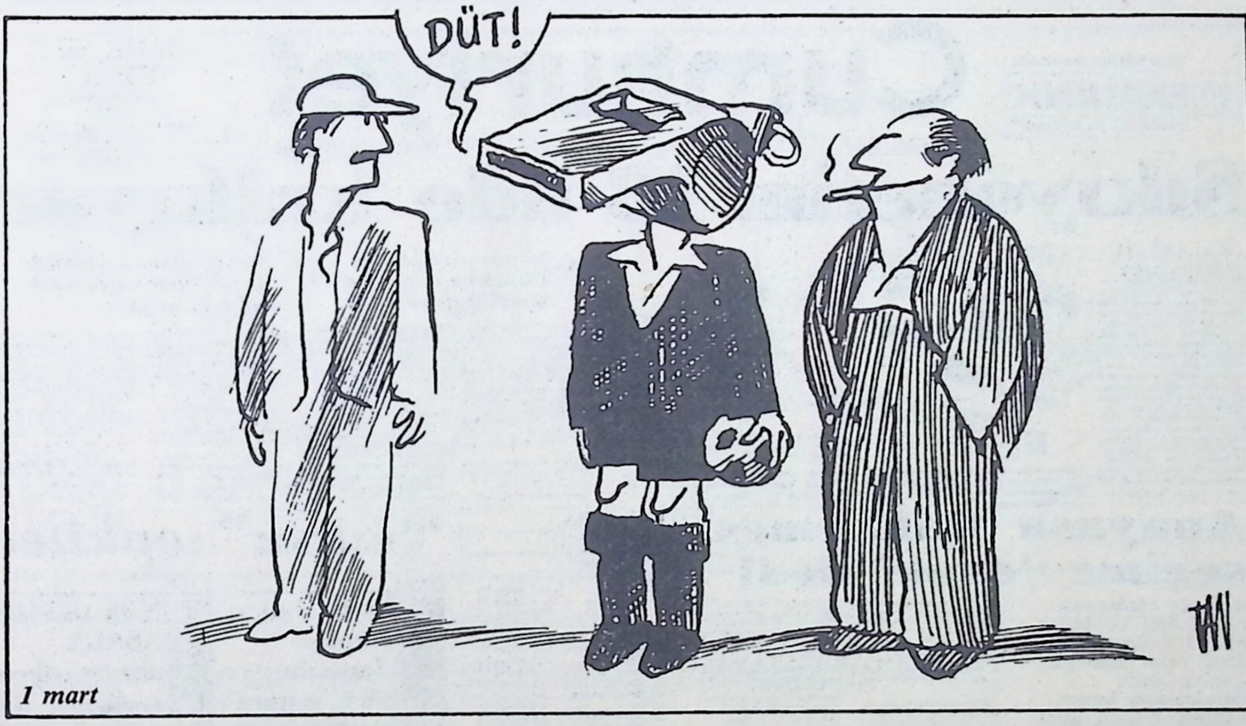
IMF'nin dışa açılma modeli Türkiye'yi borç ödeme makinesi gibi görmektedir. Ülke ekonomisi borç taksitlerini düzenli ödediği zaman başarılıdır ve yeniden borçlanma olanağına kavuşacaktır.

Yoksa başarısızdır.

Özal Hükümeti bu çerçeve içinde politika yapmaktadır; kısa sürede yıpranması, demokratik ortam oluştukça sert duvarlara kafasını çarpması doğaldır. Tarım ürünlerine biçtiği fiyat tepkilere yol açmakta, işçi ücretleri konusunda emekçilerin protestosu ile karşılaşmaktadır. İç pazarı yabancı mallarına açtığında yerli sanayici karşısına çıkmaktadır. ANAP ne ekonomide başarı gösterebilir, ne de siyasette iktidarını koruyabilir; özel koşullarda sağladığı çoğunluk, yıpranacak ve dağılacaktır.

★

Öyle bir bilinç düzeyine ulaşmış bulunuyoruz ki, *"devlet eliyle kişiyi zengin etme"* siyasetinin artık geleceği yoktur; bu siyaseti yürütmek isteyen çevreler ancak demokratik yöntemler dışında baskıcı yollarla şanslarını deneyebilirler.

1 mart

ABD, Kıbrıs'ta ödün peşinde

CENGİZ ÇANDAR — *2 mart*

LEFKOŞE — Kıbrıs konusunda taviz için ABD'nin Türkiye ve KKTC üzerinde baskılarını arttırmakta olduğu gözleniyor. ABD Dışişleri yetkililerinden **De Haas**'ın Lefkoşe'deki temaslarından iki hafta sonra, önceki gün ABD'nin Lefkoşe Büyükelçisi **Ewing** Lefkoşe'nin Türk kesimine geçerek KKTC Cumhurbaşkanı **Rauf Denktaş** ile görüştü. **Denktaş** görüşmeden önce Cumhuriyet'e verdiği bilgide, ABD Büyükelçisi'nin kendisini **"New York'a davet etmek amacı ile"** görmek istemiş olabileceğini söyledi.

ABD yönetimi çevreleri **Denktaş**'ı New York'a getirerek BM Genel Sekreteri **Perez de Cuellar** ile görüştürmeye çalışıyorlar. Bir süre önce Rum yönetimi lideri **Spiros Kipriyanu** New York'ta **de Cuellar** ile görüşmüştü. Lefkoşe'ye sızan bilgilere göre, BM Genel Sekreteri **Perez de Cuellar,** Yunanistan ve Türkiye'ye Kıbrıs sorununun çözümü doğrultusunda birer ziyaret yapmayı planlıyor. Ancak, BM Genel Sekreteri Atina ve Ankara gezisine başlamadan önce Denktaş'tan Maraş'ın Rumlar'a teslim edilmek üzere Birleşmiş Milletler'e devredilmesi konusunda **"söz almak"** arzusunda. Bunu elde edebilirse Atina ve Ankara'ya yapacağı gezilerle Kıbrıs konusunda yeni bir girişimi başlatmış görünümü verebilecek. Bilindiği gibi Maraş'ın şartsız olarak elden çıkarılması bir süre önce **De Haas** tarafından ABD talebi olarak Denktaş'a iletilmiş ve reddedilmişti.

KKTC Başkanı **Denktaş,** Cumhuriyet'e yaptığı açıklamada, kendisi ile görüşen ABD Büyükelçisine aynı ret yanıtını vereceğini bildirdi. ABD'nin Ankara Büyükelçisi **Strausz Hupe**'nin arkadaşımız **Yalçın Doğan**'a verdiği demeçte Kıbrıs konusuna ilişkin sözleri konusunda da Denktaş şunları söyledi:

"ABD Kongresi yardım konusunu Kıbrıs meselesinde Türkiye'nin vereceği tavizle bağlantılı olarak ertelemiştir. Böylelikle bilinen bir gerçek artık açıkça ortaya çıkmış oldu. ABD'nin icra kanadı, Kongre'nin tehdidini kullanarak, Kıbrıs'ta taviz istemekte ve bu tavizi koparmak için Kongreyi Demokles'in kılıcı gibi Türkiye'nin başında tutmaktadır. Bu, kabul edilmez bir tutumdur. Çünkü, Kıbrıs'ta bir Türk halkının var olduğunu inkâr etmektedir. Ka-

bul edilmez bir gelişmedir. Kongre Yunan lobisinin etkisindedir. Kıbrıs'ta, Yunanistan'la Kıbrıs Rumlarının arzuları tamamen tatmin edilinceye kadar bu lobi Kongre'yi etkileyecek ve Kongre, ABD ile Türkiye arasındaki karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma konusunda Türkiye'yi ulusal davalarında geriletecek bir tehdit ve tazyik mekanizması halinde var olmaya devam edecek. Böyle bir tehdit ve tazyik altında ABD ile Türk ilişkileri nereye varır, kimse bilemez.''

Denktaş, ABD'nin Rumları "meşru" hükümet, Türkleri de bir "**tebaa**" olarak görmeye devam etmesi durumunda, barışı değil, yeni bir savaşı körüklemiş olacağına dikkati çekti.. Denktaş; "**ABD'nin ve garantör İngiltere'nin ve iki halkın varlığına saygılı olduğunu sık sık duyuran Sovyetler'in, Rumları meşru hükümet olarak tanımalarının doğal bir sonucu Rum idaresi açıkça ve feci bir şekilde silahlanmaya başlamıştır**'' dedi.

Denktaş, Rumların, Fransa, Sovyetler Birliği ve Brezilya'dan zırhlı araç aldıklarını ve tank almaya çalıştıklarını ve adadaki BM Barış Gücü Komutanı General **Grindel**'in bu konuda dikkatini çektiğini hatırlattı. **Rauf Denktaş**, ABD'nin baskılarına ilişkin olarak da Maraş'ı şartsız olarak terketmeye asla razı olmayacağını vurguladı.

Bayar'ın desteği DYP'den yana

FÜSUN ÖZBİLGEN — *3 mart*

Eski Cumhurbaşkanı **Celal Bayar**, yıllardan beri bir partiye açık destek olacak davranış içine girmemiş, desteğini ancak yakınlarının davranışları ile belli etmişti. Bir süre Demokratik Parti'ye, bir süre de AP'ye destek olacak bir tutum içinde görülmüştü.

6 Kasım seçimleri öncesi kurulmakta olan, kurulan veya kurulamayan bütün sağ partilerin kurucuları Celal Bayar'ın Çiftehavuzlar'daki evini "**türbeye**" döndürdüler.

Her giden kurucu el öpüp destek alıyordu. Ancak, Bayar, hiçbiri için kesin destek olacak bir söz söylemedi. ANAP iktidara gelince Pera Palas'ta düzenlenen bir törenle Turgut Özal pek çok eski DP'liyi partisine kattı. Bu törenle ANAP'a katılanlar arasında Celal Bayar'ın damadı Ahmet Gürsoy da yer alıyordu. Celal Bayar'ın böylece ANAP'a yakınlaştığını düşünenler yanıldıklarını önceki gece anladılar. Çünkü Bayar, 102 yaşında ilk kez DYP'ye destek olacak açık bir tutum içine girdi. DYP gecesine katılarak 3 saat oturdu ve DYP bayraklarını imzaladı.

DYP Genel Başkanı **Yıldırım Avcı**, önceki gün Ankara'dan gelip doğruca Celal Bayar'ın evine gitti ve kendisini ziyaret ederek 1.5 saat kadar özel olarak görüştü. Bu görüşmeden sonra Bayar, mevcut siyasi partiler arasında açık tercihini ortaya koydu ve ön-

ceki akşam Hilton Oteli'nde düzenlenen DYP balosuna **"şeref konuğu"** olarak katıldı. Katılmakla da kalmadı, partililerin getirdikleri DYP bayraklarındaki DYP amblemi **"doğru yolda yürüyen adam"**ın yanına imzalar attı.

Bayar, DYP bayraklarını imzalarken kızı **Nilüfer Gürsoy** ile ANAP'a katılan damadı **Ahmet Gürsoy'**dan olma torunu **Akile Gürsoy** da dedesinin yanında oturuyor ve kendisine bayrak imzalatanların kim olduğunu dedesinin kulağına bağırarak açıklıyordu.

Bayar'a hatıra olarak bir DYP bayragı da biz imzalatalım diye masasına gittiğimizde torunu **"Cumhuriyet, Füsun Hanım"** diye yine dedesine açıklama yaptı. Bayar, bayrağı imzaladıktan sonra belki de bizi **"Cumhuriyet mahallesi muhtar adayı"** zannetmiş olacak ki derinlerden gelen boğuk sesiyle **"Talihin açık olsun kızım"** diye şanb diledi.

İhsan Sabri Çağlayangil, Sabit Osman Avcı, Barlas Küntay, Halit Narin, Faruk Ilgaz, DYP Başkanı **Yıldırım Avcı** ve DYP İstanbul Belediye Başkan adayı **Hüsamettin Cindoruk,** Hilton'daki gecede hazır bulundular.

Hilton'daki gecenin davetiyeleri tek kişi 25 bin liradan satıldı. Ayrıca kapıdan girişte yakalara takılan DYP rozetleri için 5-10 bin lira arasında bağış yapıldı.

3 mart

Şevket Yılmaz son gelişmeleri değerlendirdi:

Ortadirek sallanırsa üst kattakiler düşer

IŞIK KANSU — *3 mart*

ANKARA — Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, **"Sayın Başbakanın tabiri ile eğer ortadirek işçi ise, ortadirek o zaman biraz sallanıyor. Ortadirek yıkıldığı takdirde üst kattakiler nasıl burada düşmeden oturacaklar diye düşünmek gerek"** dedi. **Yılmaz,** 30 bin lira alan ortadireğin, üst katta oturanların sağlığını koruyamayacağını bildirdi. Türk-İş Genel Başkanı, Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun bir seçim malzemesi olarak değil, işçinin midesine, mutfağına hitap etmek için toplanması gerektiğini söyleyerek, **"Asgari ücret 23 martta tespit edilmelidir ki, biz de bunun bir seçim malzemesi olmadığını anlayalım"** dedi.

Yılmaz, **'Cumhuriyet'**in sorularına şu yanıtları verdi:

— İşkolları istatistiğine göre yetki alan sendikalara üye işçilerin sayısı 1 milyon dolaylarında. Oysa 710 bin işçinin ücret zamları YHK tarafından belirlenecek. Bu durumda "Serbest toplu pazarlık dönemine geçiliyor" **denilebilir mi?**

YILMAZ — Mecburi tahkim müessesesine, grev yasaklarına giren işkollarının çokluğu elbette sıkıntımızın başındadır. Bize göre, bu yıl içerisinde Türk-İş'e bağlı 620 bin civarındaki işçimizin toplu iş sözleşmeleri Yüksek Hakem Kurulu tarafından tespit edilecek. Geri kalan 350 bin civarındaki işçimizin toplusözleşmeleri de müzakere yoluyla işverenlerle yapılacak görüşmeler sonucunda ortaya çıkacaktır. Bunların içinde mecburi tahkimi egemen kılacak türde grev yasakları içerisine giren işyerlerimiz de vardır. Onun için özellikle işçilerimizin bu tahkim müessesesinin, bu görevsiz işkollarının işçilerinin daha ziyade sendikalar etrafında bir ve bütün olmalarını sağlama yoluna gidelim istiyoruz.

BİRÇOK İŞVEREN SAMİMİ DEĞİL

— YHK ücret zammını yüzde 25 artı 2 bin lira olarak belirledi. Serbest toplu pazarlık görüşmelerinde işverenler yüzde 25 artı 2 bin liranın üstündeki isteklere "evet" demeyebileceklerdir.

YILMAZ — İşverenin "evet" demeyeceğini bilerek ona göre hareketimizi tespit ediyoruz. Geçmiş üç yıl içinde Yüksek Hakem Kurulu'nun verdiği cüzi zamlara, cüzi haklara bazı işverenler "Ben daha fazla vermek istiyorum, ama Yüksek Hakem Kurulu bunu yapıyor, benim yetkim yok" demiş olanların gerçekten samimi olup olmadıklarını bu vesileyle anla-

mış olacağız. Bazılarının tabii, ekseriyetinin samimi olmadığını biliyorum da...

SÖYLEDİKLERİMDE POLİTİKA YOK

— Başbakan Özal'ın ortadirek içinde saydığı kesimlerden biri de işçiler. Hükümetin ücret zammında yüzde 25'te ısrar etmesi ortadirekten yana politika ile çelişmiyor mu?

YILMAZ — Ortadirek kimdir sorusuna cevap bulamıyorum. Benim söylediklerimin içerisinde sureti katiyede politika yoktur. Ben sosyal politika yapıyorum. Temsil ettiğim işçi için. Madem ki, Türkiye Uluslararası Çalışma Örgütü'ne üyedir, bunun ilkelerine uyulması lazım gelir. Biz demokraside yer alan hür sendikacılığa "evet" diyorsak, ortaya koyduğumuz gerçekçi rakamların çalışanları ilgilendirdiğini bilmeliyiz. Sayın Başbakan'ın tabiri ile eğer ortadirek işçi ise, bu ortadirek değil. Orta direk o zaman biraz sallanıyor. Ortadirek yıkıldığı takdirde üst kattakiler, üst katta nasıl oturacaklar diye düşümek gerekmez mi acaba? Ben işçiyi ortadirek diye vasıflandırmıyorum. İşçinin bugün bir yandan kirasını, diğer yandan mutfak sorununu değerlendirdiğimizde 30 bin lira ücretle geçim olamayacağını anlıyoruz. Eğer 30.000 lira alan ortadirek ise, bu ortadirek üst katta oturanların sağlığını koruyamaz.

— Asgari Ücret Tespit Komisyonu 11 martta toplantıya çağrıldı.

YILMAZ — Asgari Ücret Tespit Komisyonu zamanından evvel toplantıya çağırıldı. Bunu şükranla karşılıyoruz. Ancak bunun bir seçim malzemesi olarak kullanılmaması ve asgari ücretin geçmiş bir yıl içerisindeki besin içi ve besin dışı harcamaların yükseldiği ölçüde yükseltilmesi halinde Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun erken toplanmasında isabet vardır. Yoksa, yüzde 25, yüzde 30 gibi rakamlarla asgari ücreti yükseltmiş olması bence sağlıklı bir netice vermez.

ADİL BİR ASGARİ ÜCRET

— Türk-İş asgari ücretin 23 martta saptanması gerektiğini açıklamıştı. Oysa hükümet asgari ücretin 1 mayısta yürürlüğe gireceğine karar verdi.

YILMAZ — 23 martta asgari ücretin tam neticesi ortaya konulmalıdır. Tüzüğe göre, asgari ücretin tespitini izleyen ilk aybaşı yürürlüğün başlamasıdır. Bunun edebiyatını yapma yerine, gerçekten asgari ücretin adil, gerçeklere uygun bir biçimde tespiti gerekir. Bize göre asgari ücret temel ücrettir. Asgari ücretin belirlenmesinin Hazineye de büyük etkisi vardır. Birçok işyerlerinde özellikle küçük işyerlerinde yüksek ücret verilir ama asgari ücret gösterilir. Buna da mani olmak isteriz, ama asgari ücretin bize göre adil bir biçimde belirlenmesi esastır. Bir seçim malzemesi olarak değil, işçinin, çalışanın, asgari ücretle çalışanın midesine, mutfağına hitap edecek bir biçimde asgari ücret 23 martta tespit edilmiş olmalıdır. 23 martta tespit edilmelidir ki, biz de anlaşalım, hakikaten bunu ortaya koyanlar bunu bir seçim malzemesi olarak kullanmak istemiyorlar.

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

OLUR ŞEY DEĞİL NADİR NADİ 2. baskı

60. Yıl; Sayı: 21379 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 4 Mart 1984 Pazar

Özal: Akılları yetmedi

BAŞBAKAN'IN KONUŞMASINDAN

Yerel seçimler, genel seçim havasına sokulmak isteniyor. Büyük seçim, 6 Kasımda yapılmış ve milletimiz kararını vermiştir. Bu seçimin ardından erken seçim gelir, diye bekleyenler hayal görüyorlar, avuçlarını yalasınlar.

Meşhur laf vardır. Kedi ulaşamadığı ciğere pis dermiş. HP'ye söylemek istedim, ama söyleyemedim. Köprü, baraj satışı akıllarına gelseydi onlar da yapardı bunu.

AHMET TAN

ALDIM.. SATTIM !

GELİR VERGİSİ-84

Beyannameler nasıl doldurulacak?

Esnaf, serbest meslek sahipleri ve kira geliri elde edenler

Beyannamenizi nasıl düzenleyeceğinizi **BÜLENT SOYLAN** anlatıyor

Yarın Cumhuriyet'te

Sunalp: İktidardan kazık yiyen halk bize geliyor

Avcı: Özal. Hazine'deki dövizi gereksiz ithalatla eritiyor

İnönü: Thatcher'ı taklit eden Özal liberalin de ötesinde Friedmancı

İŞIK KANSU — MEHMET GÜLTEKİN

SEÇİM BİLDİRGESİNDEN

SODEP: Olağanüstü dönemin yasaları çağdaşlaştırılmalı

ERBİL TUŞALP

ANAP'TA KONGREYE DOĞRU

"Dört eski siyasi eğilim" birbirine güven duymuyor

YALÇIN DOĞAN

SİYASET 84

BAŞKANI BUL'...

Cumhuriyet'in parasız eki yarın ve her pazartesi Cumhuriyet'le birlikte

Maliye, emlak ve arazide asgari vergiye razı oldu

Özal'ın Bulamadığı Alternatif ve Bankaların Devletleştirilmesi

OSMAN ULAGAY — *5 mart*

Son yıllarda Maliye Bakanlığı koltuğuna oturanlar eninde sonunda bankaları *"kurtarmaktan"*, *"yola getirmekten"*, hatta *"devletleştirmekten"* söz etmek zorunda kalıyorlar. Bu konuda seçkin örnekler veren eski bakan Kafaoğlu'ndan sonra şimdiki bakan Arıkan'ın da kendisini böyle konuşmaktan alıkoyamadığı ve *"Türk ekonomisinde en darda olan sektör bankacılıktır, bankalar uyum sağlayamazlarsa sonları devletleştirmeye kadar gider"*, dediği anlaşılıyor.

Maliye ve Gümrük Bakanı Arıkan'ın bir kokteyl sohbeti sırasında gene eski Maliye Bakanlarından Ziya Müezzinoğlu'na söylediği bu sözler ve iki maliyeci arasında geçen konuşmanın geri kalan bölümü, Türk ekonomisinin en can alıcı sorununu gündeme getirdiği için önem taşıyor ve üzerinde durmayı gerektiriyor.

1981'de başlayan *"gereksiz faiz"* uygulaması öncesinde bankaların sürekli olarak mevduata düşük faiz vermelerini ve ucuza topladıkları parayı enflasyonun altında faizlerle sanayiye kullandırmalarını eleştiren şimdiki bakan Arıkan'a göre bugünkü sorunun özü bankaların getirilmek istenen yeni ekonomik düzene uyum sağlayamamaları. Bunu başaramazlarsa devletleştirilmeleri bile gündeme gelebilecek.

Eski bakan Müezzinoğlu ise, bankaların ucuza para toplamakla suçlandıkları dönemde bu ucuz kaynakla sanayii desteklediklerini ve Türk özel sektör sanayiinin bu yöntemle kurulduğunu hatırlatmak istiyor ve şimdiki bakana şöyle diyor: *"Eğer bankalar kalkmışlar sanayii desteklemişlerse, gerek yatırım, gerekse işletme kredileriyle ya da İş Bankası örneğinde olduğu gibi kendileri bazı kuruluşlar meydana getirmişlerse bu iyi bir şeydir."*

Bu tartışmada kimin ne ölçüde haklı ya da haksız olduğunu tartışmadan Türk ekonomisinin son yirmi yılda sağladığı gerçek büyüme hızı rakamlarına bakmak gerekiyor. 1963 yılında *"planlı döneme"* geçen Türkiye'nin dört plan döneminde sağlamış olduğu gerçek büyüme hızı ortalamaları şöyle:

1. Plan dönemi (1963-67)	yüzde 6.6
2. Plan dönemi (1968-72)	yüzde 7.1
3. Plan dönemi (1973-77)	yüzde 6.4
4. Plan dönemi (1979-83)	yüzde 2.1

1963-77 döneminde tarım kesimi sabit fiyatlarla ancak 1.5 kez büyürken, sanayi kesimi 3.7 kez büyümüş ve hizmetler kesimini de peşinden sürüklemiş. Yani sanayi kesimi bu dönem boyunca hızlı büyümenin motoru olmuş, yüzde 2.5 dolayındaki yıllık nüfus artışı hızının çok üzerinde büyüme hızlarına erişilmesini ve kişi başına milli gelirin onbeş yılda yüzde 65 artmasını sağlamış. Bu dönem boyunca Türkiye halkının bir ölçüde de olsa refahı artmış,bazı yıllar dışında sendikalı işçilerin gerçek ücretleri istikrarlı artış göstermiş, işsizliğin korkutucu boyutlar kazanması önlenmiş, Türkiye'nin sanayi deneyimi ve teknoloji birikimi önemli aşamalar yapmış. Bu arada GSMH zımni fiyat deflatörüne göre, 1. Plan döneminde yüzde 5 düzeyinde tutulan yıllık fiyat artışları ortalaması, 2. Plan döneminde yüzde 11'i, 3. Plan döneminde ise yüzde 22'yi bulmuş.

Peki tüm bunlar neyin sonucu?

Bunlar 1977'de bir tıkanma noktasına gelene dek oldukça başarılı görülen bir *"sermaye birikimi modeli"*'nin sonucu. Bu modelin ana mekanizması çoğu kez enflasyonun altında mevduat faizleriyle bankalarda toplanan kaynakların gene ucuza sanayi kesimine kullandırılması ve böylece sanayi kesiminde hızlı yatırım ve büyümenin özendirilmesi. Aşırı değerlenmiş döviz kuru, yatırımlarda kur garantisi, ithalata karşı korunma duvarlarının yükseltilmesi, iç pazarı canlı tutacak ücret ve para politikaları ve tırmanan enflasyon hep bu birikim modelinin parçaları.

Sayın Müezzinoğlu'nun hatırlattığı, Sayın Arıkan'ın eleştirdiği ve bir zamanlar *"Büyük Türkiye"* şarkısını terennüm edenlerin sahip çıktıkları bu birikim modelinin: (1) Sermayenin az sayıda sermaye grubunun elinde yoğunlaşmasına ve sanayide tekelci bir yapının oluşmasına yol açtığı; (2) Sanayi ve bankacılık kesiminde maliyeti ve verimliliği düşünmeyen firmaların yüksek kâr marjıyla çalışmasına imkân verdiği; (3) Kendi ihtiyacı olan dövizi bile üretemeyecek ve kolay dışa açılamayacak bir sanayi yapısının oluşmasına göz yumduğu ve 1977 yılında bir tıkanma noktasına geldiği de bir gerçek. Bu yıldan sonra büyüme hızı düşüyor, enflasyon tamamen kontrolden çıkıyor, ödemeler dengesi tıkanıyor ve 24 Ocak kararlarıyla bu birikim modelinin reddi gündeme geliyor.

Bir zamanlar uygulayıcısı olduğu bu birikim modelini şimdi tümüyle reddeden Turgut Özal'ın sorunu ise bu modele alternatif olacak bir birikim modelini henüz bulamamış olması. Reddettiği birikim modelinin ürünü olan firmaların ve bankaların devre dışı kalabileceğini söyleyen Özal ve ekibi, sağlıklı bir sanayi ve banka yapısının nasıl oluşacağını inandırıcı biçimde ortaya koyamıyor; ve bu çözümsüzlük içinde hükümetin kilit bir bakanı *"uyum sağlayamayan bankaları devletleştirmekten"* söz edebiliyor.

"Alternatifimiz yok" diyen Özal, sorunun salt bankalarla ilgili olmadığını kavrayıp önce kendi reddettiği modelin alternatifini bulmak zorunda. Bunu başaramazsa alternatifi *"devlet"* olacak galiba.

Birlik ve Beraberlik

NADİR NADİ — *6 mart*

Çağdaş uygarlığa bir an önce yetişelim diye çırpınıp dururken kimi zaman öyle deyimlere saplamp kalıyoruz ki, bunlar bizi, çağdaşlık şöyle dursun, tam tersine, ilkelliğe, yerimizde saymaya zorlar mı diye düşünmüyoruz bile.

İşte size bir örnek: "Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için." Ne demektir bu? Bir kaya parçası gibi bireyleri birbirine kopmaz bağlarla yapışmış, kenetlenmiş bir toplum düzeni mi kurmak istiyoruz? Nasıl yapışacağız? Hangi yöntemle, ne amaçla kenetleneceğiz?

Bir örnek daha: "Gözlerimi kaparım, vazifemi yaparım!" Rahmetli Ziya Gökalp'in bir zamanlar pek tutulan bu özdeyişi de bireyleri duygusuz, düşüncesiz birer robot durumuna indirgemiyor mu? Bir ülküye peşin peşin bağlanacaksın. Bir kez bağlandın mı, üst yanı artık kolay. Verilen buyrukları gözün kapalı, körü körüne yerine getireceksin. Buyruğu veren doğru mu düşünüyor, yanılmış olamaz mı? Soruşturmayacaksın! Sonuç nereye varırsa varsın, gözlerini kapa, vazifeni yap! Ne rahat dünya değil mi?

Çok partili demokratik yaşama ayak bastığımızdan bu yana bir yeni deyime daha kavuştuk. İsterseniz çok partili demeyelim de "sınırlı partili" diyelim, gerçek durumumuza daha uygun düşer sanırım. Evet, 1950'lerden bu yana "milli birlik ve beraberlik" özleminden fazlaca söz eder olduk. Hemen her parti adına konuşan ve yazan sayın sözcüler, sayın yazarlar sık sık bir "milli birlik", "milli beraberlik" deyimlerini bir arada kullanmaya başladılar.

—Milli birlik ve beraberlik ruhu ile her güçlüğü yeneceğimizden kuşkunuz olmasın!

—Milli birlik ve beraberlik içinde amacımız mutlaka gerçekleşecektir!

Ne demektir bu "milli birlik ve beraberlik?" Bilen varsa lütfen beri gelsin.

Bir kez "birlik" dedikten sonra "beraber"liğe ne gerek var? Türkçe "birlik"le Farsça kökenli "beraberlik" sözcüklerini bir arada kullanarak deyimin anlamına daha bir güç katılmak isteniyor herhalde. Ama demokratik bir düzende birlik nasıl kurulur? Vicdan özgürlüğüne, düşün özgürlüğüne, anlatım özgürlüğüne inanır, bu özgürlüklerin korkusuzca kullanılmasını sağlar, ayrıca hukukun üstünlüğü ilkesine saygı gösterirsiniz olur biter mi? Ama bu, birliğe değil, tam tersine ayrılıklara, daha doğrusu toplum içinde, birbiriyle uygarca savaşması gereken çeşitli birliklere yol açar. Demokrasi de özetle sanırım işte bu demektir.

Ne var ki, partileri adına konuşan ve yazan sayın sözcüler, sayın yazarlar, "milli birlik ve beraberlik" derken çoğunlukla demokrasinin temel ilkesini değil, kendi partilerinin mutlak egemenliğini dile getirmek istemektedirler. Bunun sonu ise çıkmaz sokaktır. Toplumu demokrasiye değil, eninde sonunda totaliterliğe, faşizme götürür.

Bu anlamda "milli birlik ve beraber"liğin Almancası, "Ein Volk, ein Reich, ein Führer" demeye gelir ki, bu zihniyette o koskoca uygar ülkenin 10 yıl içinde ne hale geldiğini dehşetle gördük.

Milli birlik ve beraberlik buyrukla da olmaz, kendiliğinden de olmaz. Demokrasilerde düşün ve çıkar çatışmaları daima olacaktır. Amaç, bu çatışmaların kaba kuvvete dönüşmesini önlemektir. Özgürlük rejiminin zorluğu da buradan ileri gelmektedir.

İnönü: Özal HP'yi koruyacağına kendisini DYP ve RP'den korusun

ERBİL TUŞALP — *6 mart*

YOZGAT/SIVAS — SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, İç Anadolu gezisinin ikinci durağı Yozgat'ta "Özal'ın HP'yi korumasına bir gerek yok. Önce kendisini DYP'den ve RP'den korusa daha iyi eder" dedi. Coşkulu kalabalıklarla karşılanan İnönü, sosyal demokrat kanattaki ayrılıkların "Sınırlandırılmış bir siyasi ortamdan kaynaklandığını" söyledi. Inönü, ABD Büyükelçisi Strausz Hupe'nin Cumhuriyet'e verdiği demeçteki ifadelerini, "sürç-ü lisan" olarak kabul ettiğini belirtti.

İnönü, dün Yozgat ve Sıvas'ın çeşitli ilçelerinde yaptığı konuşmada "SODEP'in yerel seçimlerden büyük bir başarı ile çıkacağına inandığını" söyledi. Hangi partiden olursa olsun belediyelerin halka hizmet vermekle yükümlü olduklarını anımsattı. İnönü, "Kimse ayrım yapamaz. Hangi partiden olursa olsun belediyelerin geliri sağlamdır. Onun için korkulacak bir şey yoktur" dedi. Özal'ın HP'nin SODEP'ten daha çok oy alacağı yolundaki görüşünü yanıtlayan İnönü, "Özal, HP'yi koruyan bir ifade vermiş. HP'yi koruyacağına kendini DYP'den ve RP'den korursa daha iyi eder" dedi.

HP İLE BİRLEŞMEK KOLAY

İnönü, bu arada gazetecilerin sorularını yanıtlarken sosyal demokrat hareketin SODEP'ten yana güçlendiğini ifade etti. "Ben gerçeklerden bahsediyorum" diyerek şöyle konuştu:

"Benim, SODEP'in bu seçimlerden sosyal demokratların gerçek temsilcisi olarak çıkacağını müjdelemem bazı somut durumları ifade etmektedir. Bunun sonucunda HP ile birleşmek çok kolay olacaktır. Ben gerçeklerden bahsediyorum. Sosyal demokratların birleşmesinin tabandan gelen bir istek olduğunu, siz de benim gibi her yerde görüyorsunuz. Bunun seçimlerden sonra kaçınılmaz bir şekilde gerçekleşebileceğini ifade ettim. Bunda rahatsız olacak bir yan yok."

İnönü ve gazeteciler arasında soru yanıt şeklinde süren konuşma, bundan sonra şöyle gelişti:

—Bu sınavın sonuçlarının siyasi hayatımızın yakın geleceğinde bir erken seçimi getireceğini söylemek mümkün mü?

İNÖNÜ — Hayır, genel seçimler diye yorumlamaya gerek yok. Bu seçimde (yerel seçimlerde), demokrasiye geçtiğimizden beri ilk defa halkımız gerçek eğilimlerini gösterecektir. Bu eğilimlere göre politikacıların birleşip birleşmeme konusunu da değerlendirmeleri demokrasiye saygılarının bir gereğidir. Onun için şimdi söylenen bu tür sözlerin hiçbir anlamda değeri yoktur .Ama, seçim sonucu ortaya çıktıktan sonra, bu seçim sonucuna göre sosyal demokratların birleşmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu demokrasinin gereğidir.

—Sağda ve solda gerçek birleşmelerin, bu seçimlerden sonra mı somutlaşacağını söylemek istiyorsunuz?

İNÖNÜ — Bu seçimlerin sonucu, halkı gerçek temsilcileri tarafından birleşmeye götürecektir.

—Sayın Calp, solda birleşmenin eşyanın tabiatına aykırı olduğunu söylüyor.

İNÖNÜ — Bunlar demokrasiyi iyi anlamamanın getirdiği ifadelerdir. Sosyal demokrat görüşte olan insanların ayrı politikalar yürütmesi, ayrı ayrı yerlerde örgütlenmesi normal demokrasilere uygun durum değildir. Şöyle veya böyle sınırlandırılmış ortamlarda devam edebilen farklılıklardır. Tabii doğal demokrasi ortamında çok benzer fikirleri savunanların ayrı ayrı kalması, ayrı ayrı yerlerde örgütlenmesi süremez.

—Yerel seçimler sonucunda TBMM'de temsil edilen partilerin oy oranı yüzde 50'nin altına düşerse, yakın siyasal gelecek nasıl etkilenir?

İNÖNÜ — Bu seçimlerin sonucu her şekliyle siyasal ortamı etkileyecektir. Oy oranı yüzde 50'nin altına düşse de düşmese de siyasal ortam etkilenecektir. Zaten bu etkilerin şöyle ya da böyle olması, siyasal liderleri tedirgin ediyor. Başbakan'ın çıkıp **"SODEP, HP'den daha az oy alacak"** gibi saçma sözler söylemesine neden oluyor. Şüphesiz seçim sonuçları, siyasal yapımızı etkileyecektir.

—Erken seçim sözcüğünü kullanmadınız. TBMM'deki siyasi partilerin oy oranı yüzde 49'un altına düşerse, ulusal iradenin TBMM'deki temsilinden nasıl söz edeceğiz?

İNÖNÜ — Bu konuyu o zaman konuşacağız. Şimdi söyleyeceğim, Sayın Özal'ın 'Millet 2 ayda verdiği iktidarı geri almaz' şeklindeki sözlerine cevap olabilir. Millet ne yapacağını kendi bilir. Gördüğü durumdan memnun olmadığı zaman bunu ifade eder. Millet kendisine oyun oynandığını, aldatıldığını gördüğü zaman kararını bildirecektir. Buna kimse engel olamaz. Bu işin süreyle ilgisi yok. Bazı partiler güvenlerini çabuk kaybetmekte ustadırlar.

—Başbakan Özal, sizin siyasi deneyiminizin az olduğunu söyleyerek sizi zaman zaman mindere davet ediyor. Zaman zaman kemiklerini kırarım diyor. Ve bu yaklaşımları, halkın diliyle, halkın anlayacağı şekilde yaptığını iddia ediyor. Yaşlarınızı karşılaştırdığımız zaman, Özal doğmadan önce yaşadığınız çatının altında siyaset yapılıyor, devlet yönetiliyordu. Siyasi deneyiminiz konusunda ne dersiniz.

YENİ BAŞLAYANLARIN BAŞARISI

İNÖNÜ — Bunun cevabı başkadır aslında. İnsanlar başladıkları bir işteki en büyük başarılarını o işe yeni başladıkları zaman gösterirler. Yeni başlayanların kazandığı başarı, genellikle büyük olur. Onun çok örnekleri vardır. İşe yeni başlayanlar büyük coşku ile çalışırlar. Ve bu coşkuları, tecrübesizliklerini bir süre kapatır. Hakem millettir.

—Hakem sözcüğünü kullanmanız, bize Yüksek Hakem Kurulu'nu anımsatıyor. Biz, basın işçileriyiz...

İNÖNÜ — O sorunu biliyorum ben. Milletin hakemliğinden söz ediyorum. Kimsenin izniyle verilmiş bir hakemlik değil bu.

—Sayın Özal, HP ve SODEP'i karşı karşıya getirmeye özen gösteriyor. ANAP iktidarının bundan bir çıkarı olabilir mi?

İNÖNÜ — Böyle bir durumdan yarar umulduğu görülüyor. Ancak HP ile SODEP'in karşı karşıya kalmış durumları yok. Sosyal demokrat gerçek, Calp'in deyişiyle sosyal demokrasiye gönül vermiş insanlar, böyle bir zıtlaşmanın sosyal demokrasiye zarar verdiğini biliyorlar, bunu biliyorlar. Bunun için SODEP'e oy verecekler.

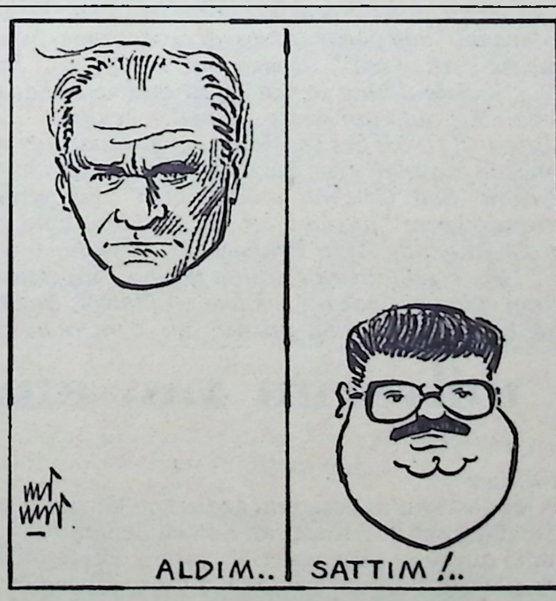
HUPE'NİN DEMECİ

Erdal İnönü, Sıvas konuşmasında Atatürk'ün **"Yurtta sulh, cihanda sulh"** ilkesine bağlı kaldıklarını belirterek, Türkiye'nin NATO içinde kalmaya devam etmesinin gerekliliğine inandıklarını söyledi. ABD Büyükelçisi **Robert Strausz Hupe**'nin Cumhuriyet'e verdiği demeçteki ifadelerini sürç-ü lisan olarak kabul ettiğini belirten İnönü şöyle konuştu:

"NATO içindeki başlıca müttefik devletin büyükelçisinin bir gazeteciyle yaptığı konuşmadaki talihsiz beyanları kamuoyunu çok rahatsız etti. Büyükelçi yardımın miktarı konusundaki sorulardan rahatsız olduğunu beyan etmiştir. Bunu bir sürç-ü lisan olarak kabul ediyorum. İttifak içindeki devletlerin birbirlerinden rahatsız oldukları konular olabilir. Fakat ittifakın ortak çıkarları, konuların bu şekilde ifade edilmelerine engel olmalıdır."

İnönü'ye konuşması sırasında sık sık **"Köprüler ne oldu beyefendi?" "Köprüyü Yunanistan alırsa ne olacak?"** şeklinde sorular yöneltildi. SODEP lideri, babasının 1891-1897 yılları arasında Sıvas'ta kaldığı, dedesi **Hacı Reşit Bey**'in müze haline dönüştürülen evini gezdi. İnönü "İsmet İnönü Etnoğrafya Müzesi" adını taşıyan evdeki aile fotoğraflarını seyrederken **"Bütün güzel resimleri toplamışsınız"** dedi. Daha sonra müzedeki defteri imzaladı.

İnönü, geceyi Sıvas'ta geçirdi.

4 mart

Ajda, Etap Oteli'nin kral dairesinde soruları cevaplandırırken neşeliydi.

Bir şarkıcının anatomisi: AJDAPEKKAN

Bu röportaj neden yapıldı?

YALÇIN PEKŞEN — *7-10 mart*

1962 yılının bir kasım günü Site Sineması'nın üst katındaki "Çatı" adlı gece kulübünde İlham Gencer dinleyicilerine amatör bir şarkıcıyı şu sözlerle tanıttı: "Şimdi sizlere çok çok genç birini takdim ediyorum. Günün beğenilen şarkılarından bir demet sunacak, huzurlarınızda Ajda Pekkan..."

Gece kulübünün müşterilerinden çoğu başını bile çevirmedi bu duyuruya. Ajda Pekkan adını ilk kez duyuyorlardı. Sahneye bakanlar kumral, balık etinde, uzun boyu dışında fazla bir özelliği olmayan, 17-18 yaşlarında bir genç kız gördüler. Genç şarkıcı "Giovanni" adlı parça ile başladı programına. Sonra sırasıyla "All of me", "Run away", "Çu.. çu.. Train", "İl çielo il luna stenza"yı söyledi ve birkaç isteksiz alkış aldıktan sonra sahneden çekildi.

Ertesi yıl (1963) Ses dergisinin açtığı kapak kızı yarışmasını kazanan genç kız da birçok kişi için bilinmiyordu. Salt Çatı'nın müdavimleri "bir yerden hatırladıklarını" düşündüler. Bu tarihten sonra geçen 22 yıl içinde Ajda Pekkan adı, büyüdü, büyüdü.. 1983'e gelindiğinde adının başına "süperstar" lafının eklenmesinde bir sakınca görülmedi. Bugünlerde Bebek gazinosuna gidenler 20x20 metre boyutlarında pırıltılı bir levhada aynı adı okuyorlar, "Süperstar Ajda Pekkan"..

Süperstar.. Yani "en büyük yıldız"..

Bilindiği gibi yıldızlar çok uzaklardadır. Pırıltılarından başka bir şeyleri görülmez, bilinmez. Bu pırıltının ardında neler olduğunu öğrenebilmek için dev teleskoplarla incelenmeleri gerekir.

Biraz garip gelecek ama Ajda Pekkan için de öyle. Bazılarına göre Batı ölçülerinde "vasatın bile altında" sayılabilecek bir şarkıcıyı "süperstar" yapan koşullar nelerdir? Gecede yarım milyon lirayı aşan (zaman zaman 1 milyona varan) kazançların ardında hangi gerçekler yatmaktadır? Lise 1'den terk, müzik tahsili olmayan bir genç kadın bu basamakları nasıl tırmanmıştır? Ülkemizin eğlence dünyasında neler olup bitmektedir?

Ajda Pekkan'ın yaşamı bu sorunların irdelenmesidir. Çünkü Ajda Pekkan'ı ülkemizin koşulları yarattı. Bu yazı dizisinde süperstarımızı yakından incelemeye çalıştık. Günler boyunca birlikte olduk. "Bir şarkıcının anatomisini" kaleme alırken, aynı zamanda eğlence dünyamızın kulisine de girmeye çalıştık.

1 milyarım var, ama yine de sıkıntıdayım

7-10 mart

Ajda Pekkan'ın yaşamını gözlerken karşılıklı konuşmalar yaptık. Sanatçının hemen hemen her konudaki duygu ve düşünceleri ile yaşam felsefesini ortaya çıkaran bu konuşmalar hiç değiştirilmeden ve kısaltılmadan yayımlanıyor. Zaman zaman konudan sapmalar ve anlaşılması zor bölümlerin nedeni budur.

—Ajda hanım, bazı sorularım olacak size.

—Önce şunu sorun.. Sen Ajda Pekkan; kimsin?..

—Peki bunu sorayım... Sen Ajda Pekkan; kimsin?

—Ajda Pekkan olarak ben matrağına çalışıyorum.

Sanatçı güzel bir laf sözlük olarak...

Bizler bazı kişiler olarak, isim zikretmek istemiyorum, sanatçı olarak ben de o insanlar kadar o zorluğun içine girmeye çalıştım. Buna sanatçı kaprisi deniyor. Valizlerim, saçım, başımla değil, kafamın içinde neler olduğu, hayatı hangi görüş açısından, hangi perspektifle gördüğüm.. Patalojik (hasta) ve ekzibizyonizm (teşhircilik) mi? Yani hayatımda hiçbir zaman kendi kendimi analiz etmedim. Nedense her hadise menfi bir provokasyon (kışkırtma) oluyor. Maalesef provokasyon hikâyesi var. Sansasyonele gelince.. Hep kaçtığım olaylar başıma geldi. Spekülatif değer olsun diye yapmadım. Ya olay saptırıldı, ya ben kazara çarpık bir olay yapıyorum. Bir baktım ki o yol batak... Neresinden dönersem kârdır deyip dönmeye çalıştım. Yaşamın içinde her şey benim başıma geliyor...

—Ajda Hanım, bunları biraz somutlaştırabilir miyiz? Örneklerle mesela...

—Asıl gelmek istediğim konu... Bir Türk kızı olarak melez dilber havalarına girdim. Şöhretim büyüktü, ama komplekslerim de büyüktü. Şöhretim büyüdükçe kendimi büyütüp, komplekslerimi küçülttüm. Çalışacağım, yapacağım. Şimdi siz sorun..

WHO I AM

—Ben yine aynı soruyu soruyorum. Ajda Pekkan kimdir? Size göre kimsiniz siz?

—Evet who am I? ..Daha doğrusu Who I am?

—İsterseniz İngilizce konuşalım. Daha kolay olacak. Hiç olmazsa tercüme eder, koyarız. Yoksa bir sürü parantez açmak lazım.

—Peki tamam soruyorsunuz, ben de cevap veriyorum. Kimim ben?.. Suale sualle cevap vereyim. Sen Ajda Pekkan nereden oldun? Nereden nereye getirdin?.. Kendimi David Bowie.. Mick Jagger gibi erkek hissediyorum. Doğurgan ama erkek. Bayşekşuıl (bisexual-iki cinsiyetli) olurdum galiba. Gay gibi. Gay'in Türçesi ne?

—Homoseksüel...

—Tam değil.. Yanlış tanıtmak istemiyorum kendimi. Kendim biyolojik ve fizyolojik olarak o tarz değilim. Ama kafam o tarz. Kafamı normale getiremiyorum. Ya yüzseksenle gidiyorum ya da kırk-ellide gidiyorum. Ortası yok.

—Cinsel bir olaydan mı söz ediyorsunuz?

—Alakası yok.. Akıl cinsiyeti.. Bakış cinsiyeti demek istiyorum.

BİR YÜREKLİ VARSA...

—Bir değişiklik mi var ruhi yapınızda.. Bunu mu söylüyorsunuz?

—Bunu anlatmak için ruh doktoru olmam lazım.. Hiçbir şey düşünmek istemiyorum.. Ama Ajda Pekkan bir kadın değil, bir insan değil, bir firma.. Yani sanatçı kişiliğimin dışında ben demek istiyorum. Bu bende yirmi senedir bekliyor. Kendimi ben yarattım, kendi kendile oynamak istiyorum. Şarkıcılığı bırakmak... bir dükkân... büyük bir işyeri açmak..

—Şarkıcılığı bırakıyor musunuz?

—Kocasına sırtını dayamış biri olmak şansına sahip değilim. Çok şahsiyeti olan bir kadın oldum. Ama bu arkadaş olarak var da, paylaşmaya gelince gayri mümkün... Çünkü meşhur olunca yanımdaki kişi rahatsız oluyor. Ben bu kompleksler içine girmiş vaziyetteyim. Çünkü genelde gördüğüm kadarıyla olay böyle.. Varsa bir yürekli merakla bekliyorum.

—Yani erkekler sizden korkuyorlar..

—Hayır.. erkek diye bir mefhum yok. Olaya yüniseks (unisex-tek cinsiyetle) bakıyorum. Zaten herhalde ben, herkese absurd (saçma) gelen ben, eğer bir insanı deşifre edemiyorsam.. kendi kendime doğru gelmiyorsam.. "help" (imdat) diye bağırıyorum. Bir sürü şey kafamın içinde..

—Biraz karışık bir durumda herhalde..

—Evet karışık.. Ben ne büyük bir şey.. ne çok güzel bir kadın.. Küçükken güzel olmadığım için kafamı işletmeye çalıştım. Çok güzel ama fazla akıllı olmayan bir kadındı annem. Dünyanın en namuslu.. en titiz.. ama its nat inaf (it's not enough-yeterli değil.) Kimse taç koymadı kafasına. O yüzden erkeğe karşı fevkalade fobim (aşırı korku) var. Esir, köle olayı.. Feminist de değilim ama acaba feminist mi oldum diye.. Erkek kadın ilişkilerinde ben sizinle konuşabildiğim gibi konuşabilmeliyim.

—Erkekler çıldırırlardı herhalde böyle konuşsaydınız.

—Asıl beni çıldırtıyor.. Saygı göstermek.. hürmet.. Adam isterse öyle, istemezse böyle olmam lazım. Bunlar yumuşaklık ister. Bende yok bunlar.

ERKEKLER

—Şimdi erkeklere geldik galiba.. Peki o konuda sorayım. Erkekler konusunda ne düşünüyorsunuz?

—Bana öyle bir adam lazım ki, vahşi bir hayvan gibi olacak ama ehlileşmiş olacak. Bir kedi aldım. En sevdiğim hayvan kedi. Köpek bir kemiğe her şeyi yapar ama kedi istemedi mi yapmaz, istemez. Bu zor oluyor, ama bunu seviyorum. Erkeğin çok acayip akıllı olması lazım. Beni buradan (kafasını göstererek) iğfal etmesi lazım. Başka hiçbir şey, hiçbir şey ifade etmiyor. Görmediğim hiçbir şey kalmadı. Rolls Royce'a da bindim. Eddie Barclay'den evlenme teklifine kadar.. Övünüyor diyen virüsler için tanıklarım var..

—Kim bu virüsler?

—Beni satın almak isteyenler.. Bir asker kızı olarak ecnebi koca düşünmedim. Diş macunundan başka bir şey kalmadı babamdan. Yalnız şunlar kaldı: Gurur, dürüstlük, haysiyet..

—Bu ortamda bu özelliklerle çok zor olmuştur.

—Dört neslin sanatçısı olmak çok zor. İnsanlar seni anlamıyorlar. Ajda saçlarını pank (punk) kestirdi gibi şeyler ön planda.. Ne kaşım, ne başım, ne saçım.. sıkıldım artık. Bırakmak istiyorum.

–Şimdi dediniz ki "Bu noktaya çok zor geldim" Şimdi de "bırakacağım" diyorsunuz. O kadar uğraşmışsınız...

—Para için çalışmak istemiyorum. Keyfim için canım istediği zaman çalışmak istiyorum. Bir prodüksir (Producer-yapımcı) tuttum. Anonim şirket haline getirdim. Şirketin adı 'Ajda Pekkan Müzik ve Gösteri Yapımcılık A.Ş." Şarkıcılık yapmayacağım. Bunu ilk kez size açıklıyorum.

PARA SORUNLARI

—Artık paraya ihtiyacınız yoktur herhalde...

—Paraya herkesin ihtiyacı var.

—Hâlâ var mı?

—Bugün kendimi zengin görmüyorum. Dolar durmadan düşerken...

—Bu konu enteresan... Ekonomik konular.. Ülkemizin durumunu ekonomik açıdan, sosyal açıdan nasıl değerlendiriyorsunuz?

—Birtakım notlar tuttum kendi kendime. En ufa-

cık bir olayda en çabuk etkileyen bizim ülkenin enflasyon olayı ve tabii işsizlik.. Eğer biz kendi gıdamızı üreten bir ülke isek.. bu kapasiteyi iyi bir şekilde kullanabilmek ve birazcık da ihracat... İktisat yapılabilirse darboğazı geçmek için ülke olarak en doğruyu seçeceğimize inanıyorum. En büyük etken enflasyon...

—Sizi de etkiliyor mu?

—Herkesi etkiliyor.. Thatcher bunun sonunu getirebildi. Amerika'da getirdiler. Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan yer coğrafi açıdan.. İran-Irak, İsrail-Arap savaşı... enflasyon... işsizlik... savaşlar.. derken nükleer savaş hikâyesi gündeme geldi. Amerikalılar bu füzeleri yerleştirmiş... Sovyetler kutuplarda füze yerleştirirken acayip bir infial uyandırdı.

—Hangi füzeler bunlar?

—Adını bilmiyorum... füzeler yerleştirilmedi mi? Yani yuvarlak olarak kendi gözlemciliğimi anlatmaya çalıştım. Hepimiz... hiçbirimizin iki yakası bir araya gelmeyecek. Para liret gibi oldu. Sıfırları ata ata.. Yüz liranın hiçbir değeri yok.

—Siz de duyuyor musunuz bunu? Yüz lirayla pek işiniz yok gibi...

—Nasıl duymuyorum.. ama parama bir şey olmasın diye hiç görmediğim, hiç bilmediğim bir arsaya para yatırdım. Diyalektik materyalizm gibi.. Pat diye durum değişiyor.. O mal değerini koruyor ama başka bir şey çıkıyor. Mesela banka faizleri yükseliyor. Büyük işadamları dostlarım "Aman, derler, dur işe yatırma". Mala yatırdım... Sanatın içinde olan işime yatırdım.

NE KAZANIYOR

—Cesaret işi bu zamanda..

—Namuslular cesur olmalı ki namussuzların hayatı sürsün. Namusluların da namussuzlar kadar cesur olması lazım. Gözlerini kapatıp oturmak değil.. Sahneden çekileyim ki kafamı böyle işlere teksif edebileyim. Banka mı, borsa mı, ihracat mı yapayım? Sürüneceksin, beynin karıncalanacak mecburen. Paralarımı holdinglere yatırdım.

—Bir yandan da kazanıyorsunuz.. Gecede ne kadar?

—Gecede beş yüz, üç yüz, altı yüz dedikleri paraları almıyorum. Ayda iki milyon, üç milyon gibi gelir getirecek bir iş bana kâfi. Benim masraflarım bir milyon mu gerisi faiz olayı.. Para olayı diyalektik.. Herkes malını mülkünü satıyor, ama onun da rantabilitesini bulmak lazım. Bugün banka bir milyona dörtyüz bin veriyor.. Yarın dörtyüz bin, üçyüz bine iniyor. Ne olacak bu işlerin sonu?

—Doğru.. Bu işlerin sonu yok. Deminki soruma cevap vermediniz. Ne kadar kazanıyorsunuz?

—Bu yıl 15 milyon vergi vereceğim. Seksenüçe ait. Ona göre siz hesaplayın.

—Otuz milyon gibi görünüyor.

—Kırk-kırkbeş aslında. Masrafları düşüyorum ne yapalım? Yıldız.. Bak fatura vermeyen hiç kimse ile çalışmıyorum artık haberleri olsun. Tam Avrupa oldu burası çünkü. Yarım milyona bir elbise.. Bunun faturasını almam lazım. İnsanın iki ayağı.. eteği bir araya gelmiyor. Nasıl derler eteği mi, ayağı mı?

—Yakası...

—İki yakası bir araya gelmiyor insanın.

—Bu kadar parayı ne yapıyorsunuz da iki yakanız...?

—Harcamasını çok seviyorum. Kime bırakacağım. Harcıyorum. Müzik bitince büro olayını yaratacağım. İhracat, ithalat, ne istersen.. Müzik okulu.. Jane Fonda gibi aerobik firması.. Okulu değil. Ajda Pekkan firması olacak...

MAL VARLIĞI: BİR MİLYAR

—Kaç paranız var toplam olarak. Mal ve para hep birlikte...

—Hiç bilmiyorum... presque un milliard (yaklaşık bir milyar) şu anda yani.. Bir arsa olayı var o kurtulursa...

—Ekmek fiyatını biliyor musunuz?

—Otuzbeş lira falan mı?

—Aşağı yukarı.. Et?

—Takip etmeme imkân yok. O kadar diyalektik olaylar ki lojik (mantıklı) değil bu sizin sorunuz.

—Peki neler okuyorsunuz Ajda Hanım?

—İnanmayacaksınız ama Cumhuriyet.. Birçok yazıyı kesip biriktiriyorum. Okuyacak vakit yok..

—Cumhuriyet'ten başka..?

—Çetin Altan'ı.. biriktiriyorum. Bertrand Russel gibi yazarları... Fakat anlamıyorum. Deşifre etmek çok zor yazdıklarını. Anlamak için anlamını düşünmeden okumak lazım. Rauf Tamer, Uğur Mumcu.. İsmail Cem.. Hasan Pulur'a ölüyorum..

—Kitap olarak?

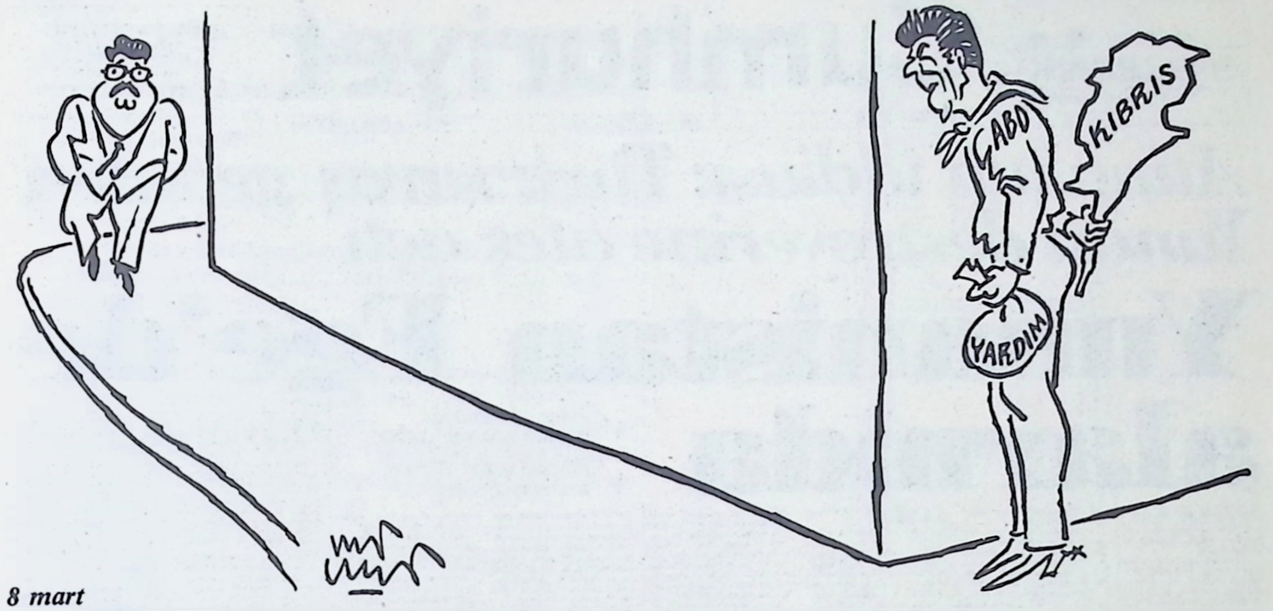
—Erich Fromm'u okuyorum. "Kişi, olmak veya olmamak". Bir bakayım acaba adını yanlış mı söylüyorum. Tamam "Sahip Olmak ya da Olmak." Yani sahip olduğun şeylerle değil de kendi kişiliğinle bir şeyler ol demek istiyor herhalde. Okuyamadım çünkü...

—Başka?

—Simon de Beauvoir, Sartre, Jung, Freud.. Oyalayıcı olarak Harold Robbins gibi.. aklıma gelmiyor. Önem verdiğim sayfaları işaretliyorum. İnanın çok rahatlatan bir olay ama gözlerim yoruluyor. Onun için kitap okumak yerine müzik dinliyorum.

2 mart

8 mart

Savaşlar Olmasa, İnsanlar Ölmese...

İLHAN SELÇUK — *8 mart*

20'nci yüzyılda insanlık iki büyük dünya savaşı yaşadı; birincisinde 10 milyon, ikincisinde 40 milyon insan öldü. Birbirlerini boğazlıyanlar *"uygar"* toplumlardı. Cephe gerisindeki sivil halk teknolojinin son araçlarıyla öldürüldü; kimileri gaz odalarında kırıldı; kimilerinin tepesine atom bombası atıldı.

★

İran-Irak savaşına bakarak *"uygarlık adına"* konuşma taklidi yapanlar diyorlar ki:

—*Akılsız Müslümanlar; ilkellikte birbiriyle yarışıyor, birbirlerini öldürüyorlar.*

Oysa savaş az gelişmiş toplumların akılsızlığından doğmuyor; ortada bir akılsızlık varsa bütün insanlığın paylaşması gerekiyor.

★

İran-Irak savaşını Humeyni'nin bağnazlığına bağlamak, İkinci Dünya Savaşını Hitler'in kişisel çılgınlığıyla açıklamak kadar anlamsız değil midir? Savaşlarda kişilerin etkisi bunca önemliyse Okyanus'un ta öbür ucundaki Falkland Adalarına gemiler dolusu İngiliz gencini yollayan Sayın Başbakan Margaret Thatcher'ın da bağnazlıkta Humeyni'den, çılgınlıkta Hitler'den aşağı kalmadığını söylemek gerekmez mi?

Ortadoğu savaşları yüzeyde çeşitli renklere bürünebilirler. Şiilik, Sünnilik, Dürzilik, cumhuriyetçilik, kralcılık, Müslümanlık, Siyonizm, kapitalizm, aşiretçilik, ırkçılık, Marunilik, Katoliklik, Hıristiyanlık ve benzeri inançlarla politik akımlar birbirine dolanmış olabilirler; kafayı bunlara takarak savaşların gerçek nedenlerini göz ardı edebilir miyiz?

★

Ortadoğu savaşının içinde *"uygar dünya"* var.

Dünyanın neresinde bir savaş olsa, içinde *"uygar dünya"*'nın kolları bulunmaktadır. Güney Afrika'da, Nikaragua'da, Vietnam'da, Afganistan'da, Basra Körfezi'nde, Lübnan'da, Falkland'da ve her yerde "uygar insan" savaşın içindedir.

Uygar Fransa'nın sosyalist Cumhurbaşkanı Mitterrand hem Lübnan hem İran-Irak savaşının içindedir. Nasıl olmasın ki? Bu katılım Sayın Mitterrand'ın özel isteğinden değil, nesnel koşullardan doğuyor. Fransa'da sosyalist hükümet, kapitalist toplum düzeninde yaşayan orta sınıf Fransızın şarabından yarım kadeh, pirzolasından elli gram eksiltti mi kıyamet kopar. Bu uygar toplumun ham petrolü Basra'dan gelecektir; öyleyse Fransız yapısı Exocet füzeleriyle Super Etandard uçakları Irak'a satılacaktır.

"Akılsız Müslümanlar" da ister istemez birbirleriyle savaşmak zorundadırlar. Çünkü Basra Körfezinin petrolleri üzerinde bir avuç şeyh, prens, kral ailesi oturmaktadır. Kompradorlaşmış Arap prenslerinin yürüttükleri Ortaçağ düzeni, yıkılasıya dek savaşlara yol açacaktır.

★

Fransız, Amerikan, İngiliz, İranlı, Suudi, Katarlı, Şii, Dürzi, Siyonist Yahudi, Siyonist olmayan Musevi, Maruni, Sünni ve benzerleri savaşın içindedir.

Ve gerçekten çağdaşlaşmış insanın kafasında artık *"uygar dünya"* ile *"ilkel Müslüman"* ayrımı yoktur; yeraltı kaynaklarına sahip çıkmak isteyen halklarla, bu kaynakları tekellerinde tutmak isteyenlerin arasındaki kavga söz konusudur.

Keşke bu kavga dursa, kan dökülmese, insanlar gerçekten uygarca konuşup anlaşsalar, savaşlara son verilse, gençler ölmese...

★

Ne var ki Ortadoğu petrolünü fabrikalarında kullanan *"uygar"* para babalarının hakça paylaşıma savaşsız razı olacaklarını sanmıyorum; bunlar savaşacaklar ve savaştıracaklardır.

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
60. Yıl: Sayı: 21384 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 9 Mart 1984 Cuma

KÖY ENSTİTÜSÜ YILLARI
TALİP APAYDIN

Atina'nın iddiası: Türk savaş gemileri Yunan destroyerine ateş açtı

Yunanistan Ege'de alarmda

√ *Atina, Ankara'daki Büyükelçisini geri çağırdı*

√ *Büyükelçimizin Atina'yı terk etmesi istendi*

Olay nasıl gelişti?

Atina Büyükelçimizi geri çağırdık

Bakanlar Kurulu bu sabah 8'de toplanıp gelişmeleri değerlendirecek

30 yıldır üne kavuşmak için uğraşan sinema oyuncusu anlatıyor

Ustura Kemal: İşimiz dayak yemek

YALÇIN PEKŞEN / *10 mart*

Köşemizin konukları genellikle ünlü kişiler oluyor. Oysa bu haftaki konuğumuz Kemal Başaran, birçok okuyucuya göre bilinmeyen bir kişi. Köşemize konuk olmasının nedeni, üne kavuşmak için 30 yıla yakın bir uğraş vermesi **"Ustura Kemal"** adıyla Yeşilçam'ın kötü adamlarından biri olan Kemal Başaran'la figüranlığın sorunları üzerinde konuştuk.

— Sayın Kemal Başaran, size "Ustura Kemal" diyorlar. Nereden geliyor bu ustura lafı?

— Bu lakabı yönetmen Çetin İnanç taktı. Böyle de gidiyor. Kafama devamlı ustura attırıyordum. Lakabımız devam etti...

— Neden devamlı ustura yaptırıyordunuz?

— Daha kötü görünmek için. Kötü adamlar genellikle kafası kazınmış oluyor.

— Anlıyorum. Kaç senedir filmlerde oynuyorsunuz?

— Elli beşten beri Türk sinemasında oynuyorum...

— Aşağı yukarı otuz sene. Hep kötü adam mı oldunuz?

— Hep kötü adam...

— Neden? Öyle gaddar bir görünüşünüz yok halbuki?

— Ben avantür filmlerine meraklıyım. Eskiden saç maç bırakıyordum... Briyantinle tarıyordum... Bana **"Sen kavgacı olabilirsin"** dediler. Böyle bir tutku oldu.

— Film merakı nasıl başladı?

— Edirne'nin Havsa kazasındanım ben aslen. Biz çocukken orada ahır gibi bir yerde film oynatıyorlardı. Biz de kaçak maçak giriyorduk. Bu hastalığı böyle kaptık.

YEŞİLÇAM'A GİRİŞ

— Yeşilçam'a nasıl girdiniz?

— Bir ara ağabeyim İstanbul'a geldi. Ben de kendimi aldım, geldim. Şu Yeşilçam'ın nasıl olduğuna bakayım derken, oralarda dolaşıyordum. Bir arkadaş geldi. **"Boş musun, oynar mısın"** dedi. Öyle başladık. Halimizden, tavrımızdan bizi kavgacı yaptılar. Bir iki de tecavüz rolü yaptık ama esas hep kavgacı...

— Tecavüz rolü diye bir rol de mi var bizde?

— Var ağbi. Tecavüzcü adamlar var. Ağzı sulanacak, manyak olacak... Ben de **"Ne Adem Dilli Badem"**'de böyle bir rol oynadım. Aslında Figen Han'ın şoförüydüm. Fakat tecavüz de ediyorum. Bu filmde çok tepki aldım...

— Tecavüz tabii çirkin bir olay... Onun için mi?

— Yok, beğendiler yani... Arkadaşların çok ho-

şuna gitti...

— **Ha o şekilde... Peki Kemal Bey, figüranlıkla geçiniliyor mu?**

— Ağbi ben figüran değilim. Kavgacı başkadır, figüran başka...

— **Ne farkı var?**

— Figüran bir topluluk teşkil eder. Kalabalıktır... Şöyle anlatayım, kavgacı dördüncü planda, figüran beşinci plandadır.

— **Peki kavgacılıkla geçiniliyor mu?**

— Benim yedek işim var. Tatlı satıyorum. Sultanhamam'da. Şam tatlısı....

YAZLIK İŞ, KIŞLIK İŞ...

— **Hem bunu satıp hem filmlerde oynuyorsunuz...**

— Yazın oynuyorum. Kışın hayat garantim yok. İş yok çünkü. Mayıs bir dedi mi bırakıyorum tatlıyı. Yukarda artistler kahvesi var oraya gidiyorum. Çetin İnanç'la çalışıyorum hep. Cüneyt Arkın o firma ile çalıştığı için...

— **Niye Cüneyt Arkın?**

— Kavga sahnelerini avantür filmleri için ondan iyi çeken yok...

— **Onun her filminde kavga var galiba...**

— Her filmde vardır. Bizi döver...

— **Tabii gerçek bir dövme değildir bu...**

— Yumruğu alıyorsun. Pek değmez. Değdi mi çene mene gider. Asıl önemli düşmesi...

— **Yere düşmesi...**

— Evet... Yumruğu yediğin gibi inandırıcı olarak düşmek lazım. Çok tehlikeli sahneler olur. **"Vahşi Kan"** filmi için Çatalca'ya gittik. Otuz metreden mağaraya inişimiz var. Her an ölümle burun buruna...

TEHLİKENİN ÜCRETİ

— **Kaç para alıyorusunuz bu iş için?**

— Yövmiyemiz beşbin, yedibinbeşyüz liradır. Değişiyor...

— **Bu kadar tehlike için az değil mi?**

— Az değil ama şunu belirtmek isterim. Kavgacı arkadaşların rolü bir filmde en fazla üç-dört gün sürebiliyor. Sonra ölüyor ve rolü bitiyor. Onun için az geliyor tabii parası...

— **Hem az, hem tehlikeli...**

— Tehlikesi var tabii. Damdan atlama. Çok arkadaş ayağını, belini kırdı... Sağlıklarından oldular.

— **Siz niye yapıyorsunuz bu işi? Para için mi, zevk için mi?**

— Hem para için... Hem de içimizde bir hastalık olmuş..

— **Meşhur olmak da var tabii...**

— Var tabii...

— **Sizi çok tanıyan var mı?**

— Seyirci çok var. **"Ölüme Son Adım"** filminde Mahmutpaşa'dan iki bin kişi gönderdim filmi seyretsinler diye. Çemberlitaş'tan, Kadırga'dan epey seyirci gitti. Ben oralarda tatlı satarım...

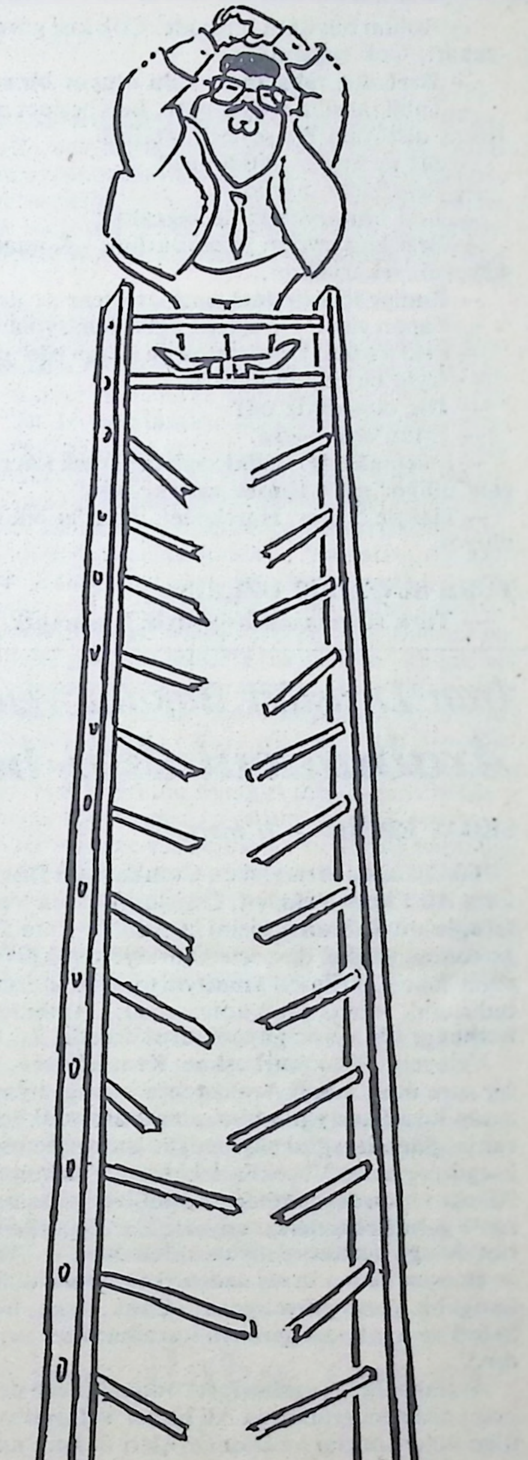
— **Siz mi gönderiyorsunuz?**

— Ben de gönderiyorum... Beni tanıyanlar da gidiyor...

— **Filmi gördükten sonra ne diyorlar?**

— "Vay Ustura Kemal güzel oynuyorsun... Asıldın bu sefer" veya "İyi öldün helal olsun"... Sonra **"Ne Adem, Dilli Badem"**de tecavüz ediyorum ya o çok meşhur oldu...

— **Güzel mi tecavüz etmişsiniz?**

9 mart

— Rolüm büyüktü o filmde. Çok kişi gördü aşağı yukarı, Çok beğendiler.

— **Herhalde tahsilin de rolü oluyor biraz.**

— Tabii tahsilin rolü büyük. Ben beşinci sınıfı bitirmiş olsaydım bir şeyler olabilirdi...

— **Siz ne kadar okudunuz?**

— Ben ikiden ayrıldım.

— **Beşi bitirseydiniz ne olacaktı?**

— Beşi bitirseydim yazabilirdim... Romandı, hikâyeydi. senaryoydu...

— **Bunlar için beşinci sınıf da biraz az değil mi?**

— Yapan var... Ne olacak ağbi, senaryolar aynı...

— **Peki siz özel hayatınızda da kavga eder misiniz?**

— Öyle bir şey imkânsız...

— **Hiç etmediniz mi?**

— Ettim ama azdır.

— **Sinemada öğrendiklerinizin gerçek kavgada bir rolü oluyor mu? İşinize yarıyor mu?**

— Haliyle oluyor. Hareketler, vuruşlar bile anlamlı oluyor.

TÜRK SİNEMASI ÜZERİNE

— **Türk sinemasını beğeniyor musunuz?**

— Tabii efendim... Tabii...

— **En çok hangisine benzemek isterdiniz?**

— Cüneyt Arkın'a. Avantür filmi çok seviyorum. Devamlı hareket olacak... Ama, baş kötü adam olmak isterdim asıl...

— **Ne demek baş kötü adam?**

— Başrolün bir kötü adamı olur. Jönü mahvetmek için. Baş kötü ona derler. Erol Taş, Turgut Özatay...

— **Sinemaya çok gider misiniz?**

— Yabancı filmlere az giderim, en çok Çarles Bronson ve Vang Yu filmlerine çok giderim. Kavga öğrenmek için... Haraketlere dikkat ediyorum...

— **Kendi çevirdiğiniz filmleri nasıl buluyorsunuz?**

— Haliyle beğeniyorum. İçime bir sevinç kaynağı doğuyor.

— **Kaç kere gidersiniz kendi filmlerinize?**

— Aşağı yukarı iki sefer gittiğim oluyor. Ama **"Ne Adem, Dilli Badem"**e dört sefer gittiğimi hatırlıyorum.

— **En çok onu beğendiniz herhalde... Son olarak kaç filmde oynamışsınızdır bugüne kadar.**

— Hatırlamıyorum... Yüzü geçmiştir herhalde...

İran Dışişleri Bakanı Velayeti:

Arabuluculukta bir yarar görmüyoruz

SEDAT ERGİN — *11 mart*

TAHRAN — İran İslam Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı **Ali Ekber Velayeti**, Dışişleri Bakanı **Vahit Halefoğlu**'un Tahran gezisini izleyen bir grup Türk gazetecisine verdiği demeçte, Türkiye'nin Körfez savaşının sona erdirilmesi amacıyla taraflar arasında arabuluculuk yapma şansı konusunda, **"Arabuluculukta herhangi bir yarar görmüyoruz"** dedi.

Velayeti, **"Cumhurbaşkanı Kenan Evren, bundan bir süre önce Suudi Arabistan'a yaptığı ziyaret sırasında koşullar uygun olursa arabuluculuk için Tahran'a gidebileceğini söylemişti. Bu açıklamayı nasıl karşılıyorsunuz?"** şeklindeki soruya şu yanıtı verdi: **"Dost ve kardeş ülkelerin yetkilileri ne zaman Tahran'a gelmek isterlerse, buyursunlar. Kendilerini Tahran'da ağırlamaktan memnunluk duyarız. Ancak bize empoze edilen savaş nedeniyle arabuluculukta herhangi bir yarar görmüyoruz. Çünkü İrak, bütün ülkeleri ve uyulması gereken kuralları hiçe saymaktadır."**

Aralarında **"Cumhuriyet"** muhabirinin de bulunduğu gazeteci grubunda **Ali Ekber Velayeti**'ye yöneltilen diğer sorular ve İran Dışişleri Bakanı'nın yanıtları şöyle:

— **Türkiye'nin savaşın sona ermesine herhangi bir katkısı olabilir mi?**

VELAYETİ — Türk yetkililer başından beri tarafsızlık politikası izlemişlerdir. Bu tutumları ve göstermeye çalıştıkları iyi niyet için kendilerine teşekkür ediyoruz. Buna karşılık, biz saldırganlığa hedef olmuş bir ülkeyiz ve ulusal çıkarlarımızı, bütünlüğümüzü korumak için savaşıyoruz.

— **Türkiye'nin Batı ile iyi ilişkiler içinde olması size göre Türk-İran ilişkilerinin gelişmesini engelliyor mu?**

VELAYETİ — Biz ulusal çıkarlarımızı her şeyin üzerinde tutarız. Hükümetimiz her zaman halkımızın ilhamlarına tercüman olmak durumundadır. Halkımız da bize dönük her türlü saldırganlığa karşı koymak, vatanımızı ve İslam devrimini korumak konusunda kararlıdır. Bu çerçevede halkımız, ilişkilerimizi içişlerine karışmama ilkesi ve eşit haklara dayanan bir yapıda görmek istemektedir.

— **Türk-İran ilişkilerinin bölge açısından önemi nedir?**

VELAYETİ — Türkiye ve İran, bulunduğumuz bu çok hassas bölgede iki büyük ve önemli ülkedir. Türkiye ve İran'ın yakın ilişkiler içinde olmaları, gerek bölge gerekse dünya açısından belirleyici niteliktedir. Ayrıca iki ülke arasındaki bağlar yapay olmayıp, derin köklere dayanan benzer ve ortak özelliklere sahiptir.

— **Özal hükümetinden ne bekliyorsunuz?**

VELAYETİ — Sayın Özal, bir iş ve eylem adamıdır. Dolayısıyla kendisine Türkiye ve Türk halkının gelişmesini ve refahını amaçlamaya dönük proje ve planlarında başarılar diliyoruz. Bu çabalar ve azim altında Türk halkı için parlak bir gelecek görüyoruz.

— **Cephede üstünlüğü sağladıktan sonra Batının size dönük tutumunda herhangi bir değişiklik sezdiniz mi?**

VELAYETİ — Bizim eylemlerimiz ve tutumumuz Avrupa ve Batının bizi nasıl gördüğüne bağlı değildir. Tutumumuzu buna göre ayarlayacak değiliz. Bizim dış politikamızın dayandığı temel esaslar, bağlantısızlık ve herhangi bir güce ya da süper güce bağımlı olmamaktır. Bu nedenle, Batının bizim hakkımızda ne düşündüğünün bizim için herhangi bir önemi yoktur. Bu politikayı sürdürmeye kesin kararlıyız.

Ayasofya tamir istiyor

ATİLLÂ DORSAY — *11 mart*

20 yılı aşan tercüman rehberliğim sırasında, turist gruplarının bana en çok yönelttikleri sorulardan biri şu olmuştur: "— **Niçin Ayasofya'nın duvarları böyle sarı bir renge boyanmış? Bizans döneminde de böyle miydi?**"

Bu açıdan, geçtiğimiz haftalarda Ayasofya'nın önünden geçerken, kurulmuş iskelelerin kaldırılmasıyla ortaya çıkan bazı duvarlarda, kırmızı-beyazlı o tipik Bizans üslubunu görür görmez çok şaşırdım. Öncelikle konuştuğum bir müze yetkilisi, bana "**Derzleri ortaya koyan bu çalışmanın tüm bina için değil, yalnızca 1983 yılı içinde onarılan eski vaftizhane için yapıldığını**" söyledi. Osmanlı döneminde önce '**yağhane**', sonra da iki padişah, Sultan **1. Mustafa** ve **İbrahim** için türbeye dönüştürülmüş olan bina, Ayasofya bahçesindeki diğer türbelerle birlikte 1980'lerden beri onarılıyor. İçiyle, dışıyla.. Ayasofya Müzesi Müdürü Arkeolog **Erdem Yücel**'in "**Türk Dünyası**" dergisindeki bir yazısı, bu onarım üstüne geniş bilgiler veriyor. Bu yazıdan da anlaşıldığına göre, 1980'lerde, Ayasofya'da özellikle Türk eserlerinin onarımı ele alınmıştır: 1. Mahmut Kütüphanesi, türbeler ve 1930'larda yıktırılmış olan Fatih Medresesi kazısı. Bu onarım çalışmaları sırasında, vaftizhane binasının ve girişteki duvarların sıvaları altında kalan özgün yapı üslubunun ortaya çıkarılması, çok olumlu bir girişimdir. Bizans dönemine ait duvarların tümü için bunun yapılarak, Osmanlı döneminde de Türklerin ilgilerini eksik etmedikleri ve çeşitli zamanlarda gerek binayı sağlamlaştırma, gerekse estetik bakımdan önemli yapılar ekledikleri bu anıtta, özgün olanla sonradan eklenenin bir bakışta bile ayırt edilmesinin sağlanması, bizce çok olumlu ve tüm dünyada yankılar yapacak bir çabadır.

"ACELE TAMİR ŞART"..

Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı İstanbul Rölöve ve Anıtlar Teknik Müdür Yardımcısı **Alpaslan Koyunlu**, Ayasofya ile ilgili kaygılarını şöyle dile getirdi:

"— **Ayasofya ciddi bir onarıma muhtaçtır. Kubbe belki 60 yıldır ele alınmamış. Biz, kurşun kaplamaların oksitlenme nedeniyle yer yer inceldiğini ve su girmesine neden olduğunu gördük. Girişin üst yanındaki sıvalarda düşmeler var. Bu nedenle bir süredir halkı oraya sokmuyoruz. Bazı yerlerin, Ayasofya'ya ayrılacak bütçe oranında acele tamiri şart. Vakıflar'ın Selimiye'de yaptığı gibi, hareket edebilen çelik bir iskele sistemi kurarak bunu, ziyaretleri en az ölçüde aksatacak biçimde ele almak zorundayız.**"

SU KAYNAĞINA İNMEK...

Restorasyon konusunda uluslararası çapta bir isim olan **Koyunlu**, "**Tamir görmeyen bina yaşamaz**" diyor. Ayasofya'nın dünya çapındaki önemine değinerek, "**Bu binada tamirle araştırmayı birlikte yapmak gereği**"ne işaret ediyor. Geçen yıldan beri özellikle yapılan, binanın her yerinde araştırmalarla özgün malzemeyi saptamak ve temel onarıma geçildiğinde, kullanılacak malzemenin, başvurulacak yöntemlerin ipuçlarını elde etmek... Ayasofya gibi karmaşık bir geçmişi olan, her dönemde onarım görmüş-bir binada, asıl olana ulaşmanın zorluğunu belirtiyor. **Koyunlu**: "**Eski ustaların tamir kayıtlarının tümü elimizde yok. Bu nedenle biz gözlem yoluyla açtığımız, raspaladığımız durumun orijinalliğine varmaya çalışıyoruz**" diyor. **Koyunlu**, derzli Bizans duvarlarının eski haliyle ortaya çıkarılmasını "**özellikle gözden uzak yerlerde**" denediklerini, sonuçlara göre bunun zaman içinde binanın tüm Bizans bölümlerine yaygınlaştırılmasının düşünüleceğini söylüyor. Binanın temellerine doğru hiçbir araştırma yapılmadığını, oysa "**Her Bizans anıtı, bir su kaynağının üstüne kurulur**" türünde bir arkeolojik inanca göre, Ayasofya'nın altında da muazzam sarnıçlar olması gerektiğini söylüyor: "**Bu yıl, bir miktar projektör ve 'balık adam' kıyafeti sağlayarak temele ineceğiz**" diyor.

ULUSLARARASI KURULUŞLAR DEVREYE SOKULABİLİR

Ayasofya, göründüğü gibi, el attıkça derinleşen bir koca olay, bir büyük sorun.. 14 yüzyıldır yaptığımız gibi bu büyük yapıtı ayakta tutmaya çaba göstermeyi sürdürmemiz gerekiyor. Kendi olanaklarımızla veya bu tür bir yardım için sırada bekleyen yabancı kuruluşları, vakıfları da harekete geçirerek Ayasofya'yı kurtarmak, bizim tarihe ve dünyaya karşı vazgeçemeyeceğimiz bir borcumuz...

İnönü: HP, 12 Eylül öncesine daha yakın

IŞIK KANSU — *12 mart*

KIRŞEHİR/NEVŞEHİR — SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, "**Yerel seçimler öncesi ile sonrası arasında esaslı bir fark olacak**" dedi. İnönü, HP Genel Başkanı Calp'in bir iddiasına "**HP, SODEP'ten daha önce kuruldu. O bakımdan 12 Eylül öncesine HP daha yakındır**" karşılığını verdi. MDP Genel Başkanı Turgut Sunalp'in "**DYP ve SODEP'in hedeflerinin Meclisi devirmek**" olduğuna ilişkin sözleri üzerine İnönü, "**Sayın Sunalp'in söylediği gibi SODEP'in Meclisi devirmek gibi bir hedefi yok. SODEP yerel seçimlerde başarı kazanmaya çalışıyor**" dedi.

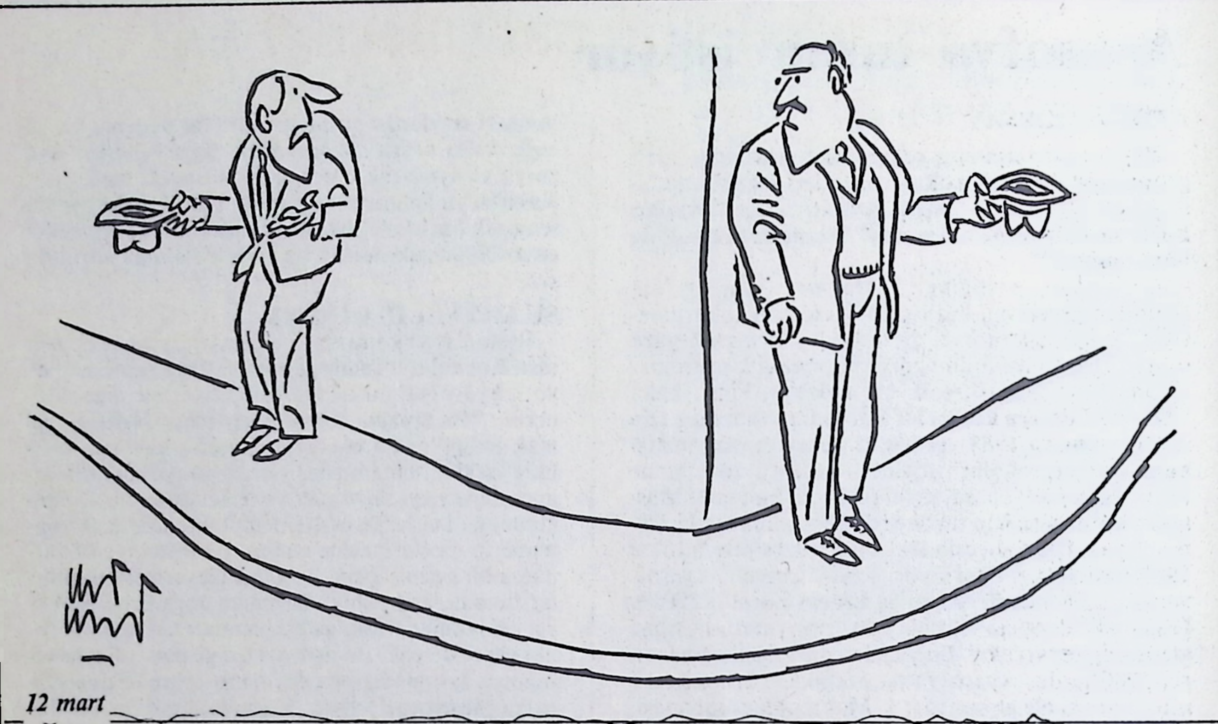
Seçim gezilerine dün Nevşehir, Kırşehir ve ilçelerindeki konuşmaları ile devam eden SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, seçim otobüsünde gazetecilerin sorularını yanıtladı:

— Sürekli olarak "iktidar olunca, iktidar olursak" diyorsunuz. İktidara giden yol nereden geçiyor. Yerel seçimler bu yolu kısaltacak mı?

İNÖNÜ — İktidara giden yol seçimlerden geçer. Yerel seçimler de bu yolda bir aşamadır. Yerel seçimlerde başarı kazanırsak iktidar yolu kısalır.

— Yanıt erken seçim mi diyorsunuz?

İNÖNÜ — Hayır o şart değil. Yerel seçimlerde başarı kazanmak daima iktidara giden yolu kısaltır. Yerel seçimlerde belediyelerin çoğunluğunu almak bi-

— Hatırladınız mı? İki ay evvel beni, sizin holdinge alacağınızı söylemiştiniz...

zim iktidara en çok yaklaşmış parti olduğumuzu gösterir. Ondan sonra yapılacak ilk seçim ne zaman yapılır onu bilemiyorum, ama yerel seçimlerde belediyelerin çoğunluğunu almak, yapılacak ilk seçimlerde iktidara en yakın parti olduğumuzu gösterir.

— MDP Genel Başkanı Sunalp, "SODEP ve DYP'nin hedefleri Meclisi devirmek, eski çıkarcı devre dönmektir" dedi.

İNÖNÜ — SODEP'in Meclisi devirmek gibi bir hedefi yok. SODEP yerel seçimlerde başarı kazanmaya çalışıyor. "Eski çıkarcı devre dönmektir" sözüne gelince, eski devir hakkında tartışma açmak Milli Güvenlik Konseyi'nin çıkardığı son yasa göz önüne alınınca bence yanlış bir yol. Bu yasaya göre, eski devirde yapılanları savunmak, eski devirdeki partileri savunmak da yapılmaması gereken bir şey. O bakımdan böyle bir tartışmaya girmenin anlamı yok.

— Yani MDP Genel Başkanı Sunalp'in bu sözleri, sözünü ettiğiniz yasaya aykırı mı?

İNÖNÜ — Sunalp'in sözü yasaya aykırı değil de...

— MDP Genel Başkanı yanlış bir yoldadır mı demek istiyorsunuz? Eski devir konusunda tartışma açmak mümkün mü?

İNÖNÜ — Sayın Sunalp'in eski çıkarcı devirden ne kastettiği belli değil. Bunu doğru olarak anlasak, eski çıkarcı devrin öyle olmadığını söylememiz gerekir. Sanıyorum o da eski devri savunmak anlamına gelir. O yasaya göre, ama bütün bunlara girmeye gerek yok. Sayın Sunalp'in sözünün bizimle hiçbir ilgisi yok.

— MDP Genel Başkanı "Meclisi devirmekten" erken seçimi mi kastediyor?

İNÖNÜ — Bizimle o kadar ters düşen bir itham ki bu. Hiçbir cevap vermek istemiyorum. Bizim yaptığımızla ilgisi yok. Biz yerel seçimlerde başarı kazanırsak niçin Meclisi devirmiş olalım? Bu ne biçim Meclis desem, o Meclise saygısızlık olur. Bu ne biçim anlayış. Yani biz vatandaşa karşı, parti olarak görevimizi yapmak, yerel seçimlerde başarı kazanmak zorundayız. Bunu yapmak niçin Meclisi devirmek oluyor, bunu anlayamadım. Vatandaşlık görevimizi yapmak neden Meclisi devirmek oluyor, onu Sayın Sunalp'e sormak lazım.

— HP Genel Başkanı Calp "SODEP 12 Eylül'den önce ülkeyi kargaşa içinde bıraktı. Kendi partilerinin kapatılmasına sebep olmamış gibi ortaya çıkmışlardır" diyor. Nasıl değerlendiriyorsunuz?

İNÖNÜ — SODEP 6 haziranda kuruldu. HP daha önce kuruldu. O bakımdan 12 Eylül öncesine HP daha yakındır.

— Şimdiye değin kader birliği yaptığınız DYP Genel Başkanı Yıldırım Avcı, "SODEP, kızıl bayrakları selamlayanları aday gösterdi" görüşünü savundu...

İNÖNÜ — Sayın Avcı'yı birdenbire Sayın Sunalp'in söylediği iddia edilen ithamların yanında görmek bizi şaşırttı. Sayın Sunalp de ANAP'ta 13 tane komünist milletvekili var demişti. Sonra da 'Ben demedim' dedi. Anlaşılan SODEP gerçekten birinci parti olma yolunda.

— Asgari Ücret Tespit Komisyonu dün toplandı. Sizce asgari ücret ne olmalıdır?

İNÖNÜ — Biz bu konuda işçilerimizin, çalışanların asgari ücretinin gereken düzeyde olması düşüncesindeyiz. O düzeyin ne olması konusunda belirli bir önerimiz yok. Ancak bu görüşmelerde olan Türk-İş'in önerdiği miktarı desteklememizin makûl olduğunu düşünürüm.

Özal'ın İmrendiği Alternatif Geçerli mi?

OSMAN ULAGAY — *12 mart*

Türkiye milli gelirinin (GSMH'nin) yıllık büyüme hızı ortalaması Birinci Plan (1963-67) döneminde %6.6; İkinci Plan (1968-72) döneminde %7.1; Üçüncü Plan (1973-77) döneminde %6.4 olarak gerçekleştikten sonra 1978 ara yılında %3.0 olmuş. Planın büyük ölçüde rafa kaldırılıp 24 Ocak anlayışının egemen olduğu Dördüncü Plan (1979-83) döneminde ise ortalama büyüme hızı %2.1'de kalmış. Yirmi yıldan beri ilk kez bu dönemde milli gelirin artış hızı nüfus artış hızının gerisinde kalırken kişi başına milli gelir artmamış, azalmış.

1979-83 dönemine yıllar itibarıyla baktığımızda 1979'da %0.4, 1980'de %1.1 gerileyen GSMH'nın 1981'de %4.1, 1982'de %4.6 1983'te ise %3.2 (DİE kasım tahmini) reel büyüme gösterdiğini görüyoruz. 1979 ve 1980 yıllarındaki gerilemeler, 1963-78 dönemine damgasını vuran birikim ve büyüme modelinin bir tıkanma noktasına geldiğini ortaya koyuyor. 1981'deki büyüme hızı rakamı büyük ölçüde 12 Eylül'ün getirdiği özel koşullarda sağlanan üretim disiplininin bir sonucu. 1982 yılını ise %6'nın üzerinde alışılmamış bir büyüme gösteren tarım kesimi ve ihracattaki %62'lik sıçrama kurtarmış. 1983'te tarım kesimi durunca, daraltıcı politikalardaki gevşemeye karşın büyüme hızı yeniden %3 dolayına düşmüş. Yani eski model tıkanınca gündeme gelen yeni model arayışı da tatminkâr büyüme hızları sağlayamamış.

Altını çizerek model arayışı diyorum, çünkü geçen haftaki yazımda da belirtmeye çalıştığım gibi, *"24 Ocak kararlarının mimarı"* Turgut Özal'ın, 1977 sonrasında tıkanma noktasına gelen eski modelin yerini alacak bir birikim ve büyüme modeli bulmuş olduğunu söylemek zor. Olsa olsa bir model arayışı söz konusu. Bu arayış içinde dikkati çeken öğeler ise şunlar:

- Enflasyonun *"canavar"* olarak ilan edilmesi ve enflasyonla sermaye birikiminin reddedilmesi.
- İthal ikamesi yerine ihracata yönelik sanayileşmeye, iç pazar yerine dış pazara önem verilmesi.
- Sanayinin ucuz kredi, ucuz döviz ve ithalat yasaklarıyla teşvik ve kısmi ithalat serbestisinin gündeme gelmesi.
- Kamu kesiminin ekonomideki ağırlığının azaltılması.
- Planlama yerine piyasa mekanizmasının düzenleyiciliğine inanılması.
- Yabancı sermayenin ekonomideki etkinliğinin arttırılması.

Bu belirleyici öğelerden de anlaşılacağı gibi en başarılı örnekleri kimi Güneydoğu Asya ülkelerinde sergilenen ve IMF ile Dünya Bankası gibi kuruluşların son yıllardaki gözdesi haline gelen *"ihracata yönelik sanayileşme"* modelinin bir türü söz konusu olan. O zaman bu tür bir modelin Türkiye'ye uygunluğunu ve ne gibi tehlikeler yaratabileceğini de tartışmak gerekiyor.

Birincisi, bu modele dünya konjonktürünün en elverişli olduğu dönemde girip kaymağını yiyen Güney Kore, Tayvan ve Singapur gibi ülkeler bile bugün bu modele alternatif arıyorlar, günümüzün dünyasında ucuz emeğe dayalı, düşük katma değerli endüstri kollarına dayanarak ilerlemenin sınırına gelindiğini görüyorlar. Onlar bunu yaparken 50 milyon kişilik bir iç pazara sahip Türkiye'nin bu modele sarılması biraz tuhaf oluyor.

İkincisi, 1960 ve 1970'lerde bu model çerçevesinde, ucuz emek ve basit teknolojiyle üretim yapmak için Güneydoğu Asya ülkelerine yönelen Batı sermayesi bu kez yüksek teknoloji gerektiren, sermaye yoğun üretim söz konusu olunca ülkesine geri dönme eğilimi gösteriyor. Şimdi bizim, bu modeli benimsersek yabancı sermaye gelir mi sorusunu herhalde yeniden sormamız gerekiyor.

Üçüncüsü, iç pazardan çok dış pazara öncelik veren ve enflasyonla sermaye birikimini reddeden bu modelin kaçınılmaz uzantısı ücretlerin sınırlandırılması oluyor. Sendikal hareketin sindirilmesini de gündeme getirecek olan böyle bir modelin çoğulcu demokrasiyle nasıl bağdaştırılacağı da bir soru işareti oluşturuyor.

Dördüncüsü, ekonomide yapı değişikliğini gerçekleştirme görevini piyasa güçlerine terkeden anlayış, getirilmek istenen yeni yapıya uyum sağlayamayan unsurların, firmaların ve bankaların yıkılmasını sağlamada etkili oluyor da bunların yerini alacak sağlıklı kuruluşların ortaya çıkmasını sağlayamıyor. Enflasyonun önlenmesi, iç pazarın daraltılması, ucuz kredi ve ucuz dövizin geçmişte kalması ve koruma duvarlarının alçaltılması bazı kuruluşları batma noktasına getiriyor, ama toplam üretimi ve istihdamı artıracak sayıda yeni ve sağlıklı kuruluşun doğuşuna yol açamıyor.

Beşincisi, gerekli şartlara sahip olmadan ille de

9 mart

fazla ihracat yapacağız diye tutturan ülkeler, 1980'den bu yana Türkiye'de görüldüğü gibi, ticaret hadlerinde büyük kayıplara uğruyorlar ve dışa kaynak transfer ederek yoksullaşıyorlar.

Görülüyor ki tartıştığımız modelin Türkiye'ye uygunluğu kadar güncelliği de tartışmalı, riski çok. O halde bu modele yönelişte ısrar ne derece doğru acaba?

Turgut Özal: Bizim dışımızdaki partiler can derdindeler

ERBİL TUŞALP — *12 mart*

AYDIN — Başbakan Turgut, Özal dün akşam Aydın'a geldi ve Belediye salonundaki konuşmasında, **Adnan Menderes**'le ilgili sözlerinin polemik konusu yapıldığını bildirerek, **"Bizim değil rahmetli Menderes'e, ondan daha aşağı hizmet edenlere saygı beslediğimiz bilinir. İnşaallah bu memlekete hizmet edenleri layık olduğu yere koymak bize düşecektir"** dedi.

Denizli'den Aydın'a giderken, ilçe ve köylerde durarak konuşan Özal, bazı davetleri, **"Otobüsün arkasında 1000'den fazla araçlık konvoyun bulunduğunu"** söyleyerek kabul etmedi. Özal, Atmaca kasabasına önde bir deve ile girdi. Aydın'da sevgi gösterileriyle karşılanan Özal, konuşmalarında, yerel seçimin **"iç siyasetin ilk testi"** olduğunu söyledi. **"Bizim dışımızdaki partiler can derdinde"** diyen Özal, **"Belediye başkanlarının yüzde 50'sini değil, yüzde 60'ını alırız. Biz sonucu ekseriyetle yeniden alacağız. Bazı köşe yazarları da, 'bu neden böyle oldu' diye yazı yazacaklar"** dedi.

Başbakan, seçim gezisinde gazetecilerle konuştu.

— Af meselesini nasıl halledeceğiz, göreceksiniz, diyorsunuz. Konuşmanıza eski Başbakanlardan Adnan Menderes'le ilgili konuşmalarınızı ekliyorsunuz. Hukuksal açıdan bu çözüm için iki çıkar yol var. Biri iade-i muhakeme, ikincisi TCK'nın ilgili maddesini değiştirmek, hangisi çözüm?

ÖZAL — Bilemiyorum. Bu konunun zamanı gelecek. Bizim düşündüğümüz bunlar değil. Bu konunun bazı problemleri var.

— Siyasi suç yok diyorsunuz.

ÖZAL — Siyasi suç yok.

— Anayasanın 14. maddesinin kapsamı bir anlamda siyasi suçları dolaylı olarak tanımlamıyor mu?

ÖZAL — Birçok davalardan mahkûm olanlar, 141-142 ile ilgili dersiniz ki 141-142 ve 163. maddelerin kapsadığı suçlar siyasidir. Bu olmaz. Siyasi suç denemez aslında. Siyasi mağlubiyet denir bunlara. Suç olmaz. Bir taraf kazanır, bir taraf kaybeder. İhtilallerde de öyledir. Kazanıldığı zaman 146'dan kurtulursunuz, kaybettiğiniz zaman vatana ihanetten, anayasayı çiğnemekten girersiniz içeri.

— Konuşmalarınızda muhalefet için 'Yırtınsalar cevap vermeyeceğim' diyorsunuz. Bu, muhalefeti ciddiye almamak, muhatap kabul etmemek anlamına geliyorsa, otoriter bir tavır değil midir?

ÖZAL — Hayır, hayır. Ciddi tenkitler olursa cevap veririz. Ciddi tenkitler olur da, ama kendi programlarını niye uygulamıyoruz diye bizi tenkit edenler de oluyor.

— Demokrasiye geçiş süreci sizce ne zaman tamamlanacak?

ÖZAL — Demokrasiye tam geçişten ne anlıyorsun söyle bakayım...

— Siyasal yelpazenin parlamentoda tam temsilinden başlayarak, birçok koşulu var demokrasinin.

ÖZAL — Öyle söylememek lazım. Başkalarının tabiriyle ithalatta liberalleşme gibi, siyasette de liberalleşme demek lazım. Böyle söylüyorlar. Bu cemiyetin yapısıyla ilgili. İşte ortada 1961 Anayasası var. Teorik olarak düşünülmüş bir anayasa, ama dayanamadı.

— Partilerin devamı konusunda bir yaklaşımınız olmuştu...

ÖZAL — Evet, bazı yerlerde partiler devam etmez, devam eden sağlıklı fikirlerdir, demiştim. Bir yerde de 'Biz Türkiye'yi geliştiren, büyüten fikirlerin ta eskiden beri devamıyız' demiştim.

— Partiler niye devam etmiyor da, fikirler devam ediyor?

ÖZAL — Anayasalar yürümüyor, partiler yasaklanıyor.

— Siyasal liberalleşme için belli süreniz var mı?

ÖZAL — Orta vadede yapılacak iş değil bu. Belki küçük adımlar atılır, ama beş on senede yapılacak iş değil bu. Çünkü büyük sarsıntıdan çıktık. Ortalığın süt liman olması lazım.

— Ortalık bazı eksikliklerle birlikte süt liman olunca bunlara alışıyoruz. Eksiklikleri benimsiyoruz. Örneğin siz siyasi suç yok diyorsunuz. Ama şu anda Barış Derneği ve DİSK Davası ve benzeri siyasi parti davalarının suçluları var. Bunlar ne suçlusudur?

ÖZAL — Bunlar benim iddialarım değil. Ben mahkemede değilim. Bu davaların sanıkları 141'e göre suçlanıyorlar. 142 de var. 146 da var. Şimdi söylemek istediğim şu: Geriye gidince ben hatırlıyorum, yeni mezun olmuştum. Sirkeci Palas hadiseleri diye olaylar olmuştu. 1950 tevkifatı, hatta bizim bir iki arkadaşımız da tevkif oldu. Yaptıkları, pek fazla bir şey değildi. Bugüne göre zemzemle yıkanmışlardı, diyebilirim. O zaman çok ağır mahkûm oldular. Zamanla onların yaptıkları suçlardan mahkûm olanların sayısı 1961 Anayasası'nın tatbikatı ile çok azaldı. Yani 30-35 sene evvel de bu kanunlar mevcuttu. O zaman da mahkûm olanlar var, bugün de var. Yani kanunlar değişmedikten sonra sonuç değişmiyor. Ama zaman içinde anlayış değişebilir. Siyasi liberalleşmeden bunu anlıyorum. Sonradan ekstremlere girince bu tedrici değişme birdenbire kayboluyor.

— Özgürlükleri kısarak değil, genişleterek bu tür sorunlar çözümleniyor...

ÖZAL — Tabii siz soracaksınız, biz cevap vereceğiz. Birçok gelişmeler olacak, ama önemli olan konu şu: Kavgaya sapmamak, tahrik etmemek gerekir. Şu anda konuşulamaz, ama tahrikler yapılıyor. Bundan kaçınmak lazım. İnsandır tahrike kapılır. Beş on senede bir sarsıntı geçirdiğimiz için bu meseleleri oturup planlamak mümkün olmuyor. Kısa vadede yapılacak işler değil sözün kısası..

25 Mart Demokrasi Sınavı

13 mart

Yerel seçim kampanyası bugün resmen başlamış bulunuyor.

25 Mart günü yapılacak seçimlerin yerel anlamlarını aşan boyutları olduğunu söylemeye gerek bile yoktur. Bir halkoyu yoklaması niteliğini kazanmış olan seçimler, siyasal yaşamın dengelerini etkileyecek sonuçlar yaratabilir.

Sağdaki ve soldaki partiler kendi aralarında hesaplaşacaklar; parlamento içindeki ve dışındaki partiler de yarışacaklardır. Ortaya çıkacak tablonun ne olacağı şimdiden kestirilemez.

Yerel seçimlerin belediye başkanlarına dönük kesiminde kişilerin çoğu zaman partilerin ağırlığını bile aşan etkileri sonuçlarda rol oynayabilir. Ne var ki bu gerçek kamuoyunca bilinmektedir; ayrıca küçük birimlerde belediye başkan adaylarının kişilikleri etkili olsa da, büyük kent belediyelerinin başkanlarını seçmek için yarışacak kitlelerin eğilimlerini değiştirmek kolay değildir.

Seçmen, oyunu nasıl kullanacaktır?

Kamuoyu yoklamalarının göstergeleri, 6 Kasım 1983 genel seçimlerine katılmasına izin verilen üç partinin de oy oranlarının düşeceğini göstermektedir. Bu düşüşün oranı "demokrasiye geçiş süreci" ile yakından bağıntılıdır.

Aşamalı olarak demokrasiye geçiş toplumun özlemiyse, seçim sandıklarında oyların bu yolda kullanılmasını beklemek gerekir.

Öncelikle büyük kentlerin belediye hizmetlerine ilişkin olanakları sınırlıdır. Kent halkı çoğu yerde bir şehri şehir yapan hizmetlerin düzgün işlemesinden umudunu kesmiş gibidir. Uzun yıllardan beri yaşanan deneyimlerle bir bilinç düzeyine ulaşmış seçmenin büyük kentlerde yeğleyecekleri başkanlar, hizmet beklemekten çok, demokrasiye dönüş özleminin göstergeleri olacaklardır.

Eğer parlamento dışındaki partilerin oyları büyük bir orana ulaşır, parlamento içindeki partilerin oy toplamı büyük oranda azalırsa; ufka yeni seçimler, sağda ve solda yeni oluşumlarla "demokrasiye geçiş süreci" hızlanacaktır.

Kısacası 25 Mart seçimleri yerel seçim adı altında verilecek bir demokrasi sınavı gibidir.

* * *

Faşizme ve Savaşa Uyarı Anıtı

BURHAN ARPAD — *13 mart*

Avusturya Cumhuriyeti'nin nüfusu yaklaşık yedi milyondur. Alpler Cumhuriyeti diye sözü edilen İkinci Avusturya Cumhuriyeti, Doğu ile Batı, kapitalist sistemle sosyalist toplum düzeni arasında çok dengeli bir yan tutmazlık politikası uygular. Avusturyalılar, bu başarılı politikaya, çileler ve acılarla dolu 1918-1955 arası girdabından geçerek ulaşabilmiştir.

Değişik milletler ve ırklar mozayiği Habsburglar İmparatorluğu, Birinci Dünya Savaşı sonunda parçalanmış, çoğu kent, Viyana'da yaşayan Alman kültürü kökenli Avusturyalılardan oluşan 1. Avusturya Cumhuriyeti kurulmuştur. Endüstrisi, liman şehirleri, zengin doğa kaynakları başka ülkeler sınırları arkasında kalmış, Avusturya, yoksulluklar, toplum çalkantıları, ayaklanmalar, baskılar arasında sadece bir yirmi yıl ayakta kalabilmiştir. 12 Mart 1938 günü sınırı aşan Nazi Almanya ordusu, Avusturya'yı III. Reich'ın sınırları içine katmıştır. Avusturya'nın Almanya'ya katılması, yani Anschluss gerçekleştirilmiş, bağımsız ülkenin adı Ostmark olmuştur.

12 Mart 1938'den günümüze 46 yıl geçmiştir. Nazi Almanya yönetimi, Anschluss'un ilk günlerinden başlayarak gerçek yüzünü hemen açığa vurmuştur. Baskı ve soygun başlamıştır. Avusturya devlet hazinesi, altın ve dövizler yağma edilmiş, kültür ve sanat değerlerine el konulmuştur. Alman gizli polisi Gestapo ve Nazilerin silahlı saldırı birlikleri SS'ler ve SA'lar, her inançtan ve politika görüşünden 70.000 kişiyi hemen tutuklayıp Dachau toplama kampının dikenli telleri arasına atmıştır. "Avusturya halkının 1938-1945 yılları özgürlük mücadelesi sergisi" için eski Cumhurbaşkanlarından Jonas'ın sözleri ilginçtir: "Avusturya'nın Avrupa haritasından silinmiş olduğu o korkunç yıllarda, direnci gerçekleştiren erkekler ve kadınlar, sadece vicdanlarının sesine uymuşlardır."

"Avusturya direncinin belge arşivi"nce düzenlenmiş olan o sergide, faşist Almanya yönetiminde geçen yedi yılda, 100.000 Avusturyalının Gestapo zindanlarında ve toplama kamplarında öldürüldüğü ayrıntılarıyla gösterilmiştir.

Fakat, Avusturyalıların çilesi Hitler'den kurtulduktan sonra, daha bir on yıl sürmüştür. İkinci Dünya Savaşı'nı kazanarak, Viyana'ya giren ve Nazi ordularıyla sokak sokak, ev ev çarpışan Sovyet askerleri, Batıdan gelen Amerikan, İngiliz ve Fransız birlikleri, II. Avusturya Cumhuriyeti'nin gerçek bir barışa kavuşmasını, dolayısıyla da olsa, bir süre engellemişlerdir.

Gerçi 'Dörtler', Berlin ve Federal Almanya'ya göre Avusturya'da daha yumuşak hatta dostça davranmışlardır. İsviçreli rejisör Lindberg'in, 'Jipte Dörtler' filmi bir bakıma bunun simgesidir. Berlin'de hemen her gün çatıştı çatışacak bir atmosfer sürerken, dört devlet askerleri Avusturya başkentinde küçük bir jipte dört ülkenin bayrağını dalgalandırarak, dolaşmakla yetinmişlerdir. 1955 yılı mayıs ayında Viyana Belveder sarayında 'Dörtler ve Avusturya Başbakanıyla Dışişleri Bakanının imzaladığı barış antlaşması gereği, en son yabancı asker ülkeden 26 ekim günü ayrılmıştır. Bundan ötürüdür ki, her yılın 26 ekim günü milletçe bayram olarak kutlanır.

İkinci Avusturya Cumhuriyeti insanları, mutlu, güleryüzlü, şakacı, ölümlü dünyanın tadını çıkarmasını bilen kişilerdir. Şaraplarını, müziği, tiyatroyu,

sahne sanatçılarını, güzelim ülkelerinin renkli ve dinlendirici doğasını içtenlikle severler. Ama bu dış görünüşün altında, iç dünyalarının derinliğinde yatan bir başka yanları vardır. Bu güzelim günleri, faşizme karşı ve barıştan yana savaşımlara borçlu olduklarının bilincindedirler. Bunu çok iyi bilirler: Çöken imparatorlukla yitirdiklerini, I. Cumhuriyet'in karanlık günlerini, 1934 yılında diktatör Başbakan Dolfuss'un buyruğuna uyan topçu birliklerinin emekçilerin yoğun yaşadığı Viyana semtlerini bombardıman edişini, unutmamışlardır.

Viyana Belediyesi, geçen eylülde bir karara vardı. Acı ve karanlık geçmişi unutmamak için, "faşizme ve savaşa uyarı anıtı" yapılması, ünlü mimar Alfred Hrdlick'e ısmarlandı. Büyük bir olasılıkla Opera ve Resim Müzesi Albertina arasında şimdi bir park bulunan alana yapılacaktır. Beş metre yükseklikte ve mermerle granitten yapılacak anıtta, faşizmi ve savaşı unutturmayacak bronzdan heykeller de bulunacaktır. Avusturyalılar, mutlu insanlar toplumu olabilmek için, sadece şarap, müzik ve kaygısız günlerin yetmediğini çok iyi biliyorlar. Gerçek mutluluk için faşizmden ve savaştan arınmış bir dünyanın gerektiği bilincindedirler. "Faşizme ve savaşa karşı uyarı anıtı" bu bakımdan dünya çapında bir anlam taşıyor.

Bu Nasıl Ders Kitabı?

OKTAY AKBAL — *14 mart*

Aşağıda okuyacağınız satırlar İstanbul Üniversitesi'nde okunan bir ders kitabından alınmıştır:

"Türkiye'de nüfusun belki yüzde ikisini temsil etmeyen ve kendilerini ilerici addeden bir avuç insan vardır. Kraldan ziyade kralcı geçinen bu küçük zümre kendilerini 'ilerici ve devrimci' olarak tanıtmış ve güya laikliğin müdafii kesilmiştir. İşte laikliği en çok istismar eden ve Atatürk'ün bu ilke ile memlekette yapmak istediği yenilikleri saptıran bu grup olmuştur. Laikliğin arkasına sığınarak İslama ve Osmanlıya en insafsız saldırıları yapan ve milletin zihnini bulandıran bunlardır."

Evet, Prof. İbrahim Kafesoğlu ile Doç. Mehmet Saray'ın ortaklaşa yazdıkları *"Atatürk İlkeleri ve Dayandığı Tarihi Temeller"* adlı kitap, Edebiyat Fakültesi son sınıflarında 'İnkılap Tarihi' dersinde okunmaktadır. Bir ders kitabı, her şeyden önce 'yansız' ve 'bilimsel' bir içerik taşımalıdır. Bir ders kitabında 'polemik' yapılmamalıdır. Bir ders kitabında bölücü, aydınların bir bölümünü suçlayıcı savlar bulunmamalıdır. Bay Kafesoğlu'nun 'ülküleri' öteden beri bilinmektedir. Bay Saray'ın daha genç olduğu anlaşılıyor, ama o da 'hoca'nın yolunda yürüyen başka bir ülküdaş!.. Bu gibi kişiler tutucu gazetelerde istedikleri yazılan yazabiliyorlar zaten, bilim adamının baş niteliği olan yansızlık ilkesine aldırış ettikleri yok! Ama hiç değilse ders kitabında biraz daha dikkatli davranmaları gerekmez mi? 'Atatürk İlkeleri' başlıklı ders kitabı Atatürkçülüğü 'yozlaştırıma', ona bambaşka bir anlam verme çabalarının kaba bir ürünüdür. Bu tür kitaplarla mı öğrenecek gençliğimiz Atatürk devriminin anlamını ve ilkelerinin önemini?

Ulusumuzun yüzde ikisi oranında *"inançsız ve İslamiyet düşmanı"* zümre *"yazılı ve sözlü olarak yaptıkları faaliyetlerle zaten millete doğru dürüst anlatılamamış olan laiklik ilkesinin tamamiyle anlaşılmayan bir mevhum haline gelmesine yol açmıştır"* diyor Bay Saray... İsterseniz kitabın son sayfasında yer alan 'yozlaştırıcı' sözleri birlikte okuyalım:

"Bu zümre önce Atatürk'ün 'Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir' sözünü halk idaresi olarak tanıtmaya çalışmışlardır." Egemenliğin, ulusun olduğunu söylemek bu ülkede halk yönetiminin bulunduğu anlamına gelmez mi? Hem Atatürk de 1921'de TBMM'de "Toplumbilim açısından bizim hükümetimizi anlatmak gerekirse 'halk hükümeti' deriz... Biz bağımsızlığını kurtarmak için çalışan emekçileriz, zavallı bir halkız" dememiş miydi? Yine Bay Saray sözlerini şöyle sürdürüyor.

"Yine bu küçük zümre Atatürk'ün, inkılaplarının bir ihtilal olmadığını belirtmesine rağmen, O'nun söz ve fikirlerini değiştirerek hareket eden kimselerdir. Bu mahdut ve inançsız zümredir ki İslama ve Osmanlıya hakaret etmekle yetinmeyerek Atatürk'ün millete söylediklerini ve yapmak istediklerini değiştirmekten çekinmemiş, kendi menfur emellerine ulaşabilmek için sırası geldiğinde hakaret edip beğenmedikleri Atatürk'ü kendilerine bayrak yapmışlardır. Hakikatte ise en büyük Atatürk düşmanlığını onlar yapmışlardır."

Şimdi sorarım: Bir öğrenci, Bay Saray'ın, Bay Kafesoğlu'nun ve onlar gibi Atatürk devrimini yozlaştırmaya çalışanların bu tür savlarını yinelemezse, ya da 'hayır bunlar doğru değildir, gerçek Atatürkçü yazarlar, düşünürler bu kanıda değil' yanıtını verirse, Devrim Tarihi dersinden sınıfta mı kalacak? Kafesoğlu, Saray gibiler, Atatürk devriminin anlamını yozlaştırmak cüretini nereden, kimden alıyorlar? Atatürk devrimine bağımlılıklarını kanıtlamış, kitaplarıyla, yazılarıyla yıllardır Atatürk'ü ve devrimci atılımlarını desteklemiş, övmüş, geniş yığınlara sevdirmeye, benimsetmeye çalışmış yazarları, düşünürleri, öğretim üyelerini, 'Atatürk'e sırası geldiğinde hakaret eden, sırası geldiğinde kendilerine bayrak yapan' kimseler olarak göstermek çirkin ve aşağılık bir davranıştır. Böyle bir karaçalma -hem de bir ders kitabında- nasıl yer alabilir? Nerede İstanbul Üniversitesi Rektörü, Senatosu, Edebiyat Fakültesinin Dekanı (hani TDK kitaplarının tümünü ortadan kaldırmak önerisinde bulunan kişi!). Nerde gerçek Atatürkçüler? Meydan o kadar boş mu? Atatürkçü devrimciler bu denli sindirildi mi?

"Atatürk İlkeleri ve Dayandığı Tarihi Tezler" kitabından ilginç bir parça sunacağım, isteyen alır inceler, daha ne 'inci'ler, ne 'Atatürkçülüğe karşıt' savlar bulur. İşte bir tanesi: Atatürk bir evrimci imiş, bir *'inkılap'* yapmış, buna *'devrim'* diyerek *'ihtilal'* anlamını verenler kötü niyetli kişilermiş!.. Kafesoğlu'na göre bu konuda şöyle demiş Atatürk 5 Kasım 1925'te: *"Bu inkılap ihtilalden başkadır ve ondan daha geniş bir tahavvülü ifade etmektedir."* Bay

Kafesoğlu ile Bay Saray bu söze dayanıyor, Atatürk bir 'ihtilal değil bir inkılap yaptı' diyorlar. Oysa Atatürk Türk inkılabının yani devriminin *'ihtilalden daha geniş'* bir değişiklik olduğunu söylüyor. Hem de aynen şöyle: *"Türk inkılabı nedir? Bu inkılap kelimenin vehleten ima ettiği ihtilal manasından başka, ondan daha vasi bir tahavvülü ifade etmektedir."* Görüyorsunuz, sayın 'hoca'lar Atatürk'ün sözlerini değiştirmekten, anlamını bozmaktan bile çekinmemişler. 'İhtilal manasından başka, ondan daha geniş bir tahavvülü ifade eden' bir büyük değişikliktir Atatürk'ün 'inkılap'tan anladığı... Atatürk inkılabı, gerçek bir devrimdir, bir ihtilaldir. Koskoca Osmanlı İmparatorluğunu ortadan kaldırmış, binlerce yıllık halifeliği silip atmış, Türkiye'yi yeni Türk insanının oluşturduğu bir toplum haline sokmuş, tüm yasaları, anlayışları çağdaş uygarlığa yakıştırmış bir eylem, bir 'devrim', gerçek bir ihtilal değilse nedir?

Bay Kafesoğlu ile Bay Saray'ın Atatürk'ü de devrimci atılımlarını da yozlaştıran 'ders kitabı'ndan yine söz edeceğim.

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KÜLTÜR ÜZERİNE
Prof. Dr. EMRE KONGAR

60. Yıl; Sayı: 21389 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 14 Mart 1984 Çarşamba

Bugün — Cumhuriyet GENÇLİK

Yarın — Cumhuriyet GENÇLİK

YARIN: Eğitim yaşamında gençlik

Cumhuriyet GENÇLİK Cumhuriyet'le birlikte

ABD, Atina'nın vurucu gücünü yükseltiyor

NE NEDİR?

İki etkili silah

Üretimine 1963 yılında başlanan Tow tanksavar füzelerinin menzili 3-4 kilometre. Füzeler omuzdan atılabildiği gibi zırhlı araçlardan ya da tanklardan da fırlatılabiliyor. Radyo dalgalarıyla yönlendirilen Tow füzelerinin hızı 1 mach (saniyede 300 metre) kadar. Tow füzeleri uçak ya da helikopterlere takılarak havadan yere olarak da kullanılabiliyor. 1970'li yıllarda kullanımına başlanan füzelerden şimdiye kadar 300 bin adet üretilmiş.

Havadan havaya Sidewinder füzeleri, uzun menzilli (18 kilometre) füzeler. Hızları ise 2.5 mach, yani sesten 2.5 kat daha hızlı uçuyor. Bu özelliğiyle Sidewinder füzeleri özellikle hızlı uçaklara karşı etkili bir silah. Arjantin'le İngiltere arasında, 1982 nisanında patlak veren Falkland savaşı sırasında, İngiliz Harrier uçakları Sidewinder füzelerini, Arjantin Hava Kuvvetleri'nin Mirage uçaklarına karşı etkili şekilde kullanmıştı. Tow tanksavar füzeleri daha çok savunmaya yönelik etkili bir silahken, Sidewinder füzeleri, savunmanın yanı sıra etkili bir saldırı silahı özelliğine de sahip.

Pentagon, Yunanistan'a 1100 tane "Tow" tanksavar füzesi ile 300 havadan havaya "Sidewinder" füzesi satılacağını bildirdi.

WASHINGTON (AP) — ABD, Yunanistan'a 49 milyon dolara 1100 tane "Tow" tanksavar roketi ile 300 tane havadan havaya atılan Sidewinder uçaksavar füzesi satmayı tasarlıyor.

ABD Savunma Bakanlığı, (Pentagon) bu konuda kongreye yaptığı açıklamada, Yunanistan'a satılacak tanksavar ve havadan havaya füzelerin, bu ülkenin, NATO görevlerini yerine getirmesine yardımcı olacağını ve askeri yeteneklerini arttıracağını bildirdi.

Yunanistan'a yapılacak silah satışının Türkiye'de ne gibi tepkiler yaratabileceği konusuna ise, Pentagon'un açıklamasında yer verilmedi.

Ancak bir Pentagon sözcüsü bu konuda şöyle dedi: **"Yunanistan'a Tow, tanksavar füzeleri ile Sidewinder havadan havaya füzelerin satılması bölgede askeri dengeyi değiştirmeyeceği gibi, ABD'nin Kıbrıs sorununa görüşmelerle çözüm bulunması yolundaki çabalarını da etkilemeyecektir."**

Çok etkili bir silah olan Sidewinder füzeleri, 1982 Lübnan savaşında İsrail jetleri tarafından Suriye'ye karşı kullanılmıştı. İsrail jetleri savaşta 70'e yakın Suriye Mig'i düşürmüştü.

İlk gövde gösterileri

SODEP İLK MİTİNGİ SAMSUN'DA YAPTI

SODEP lideri, Samsun'da "Şehzadeliği biz kaldırdık, bizden şehzade çıkmaz." "Atatürk'ün silah arkadaşının yadigârı" diye karşılandı.

Erdal İnönü, "Halkımız kendisini yönetecek insanları, kendi seçmek istemektedir. Bu hakkını kimseye vermeye niyeti yoktur" dedi.

İnönü: Durgunluğun yerini coşku aldı

IŞIK KANSU

SAMSUN — Sosyal Demokrasi Partisi'nin ilk mitingi Samsun Cumhuriyet Alanı'nda yapıldı. Uzun bir konvoyla kent girişinde karşılanan SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, miting alanında toplanan coşkulu kalabalığa yaptığı konuşmada, hükümeti başta tütün politikası olmak üzere sert bir dille eleştirdi ve **"Halkımız kendisini yönetecek insanları kendisi seçmek istemektedir. Bu hakkını kimseye vermeye niyeti yoktur. 6 Kasım seçimlerindeki durgunluk bugün yerini coşkuya bırakmıştır. Bu coşkunluk bütün partilerin seçime girmesinden ileri geliyor"** dedi.

Samsun'a girişinde otobüsünün önü kesilen ve alnında SODEP arması bulunan bir koçun kurban edilmesi ile karşılanan İnönü, kendisine sevgi gösterisi yapanlara elindeki kasımpatıyı sallayıp, gülümseyerek yanıt verdi. Miting alanında da **"Köprü geçmek için, satmak için değil", "Şehzadeliği biz kaldırdık, bizden şehzade çıkmaz", "Atatürk'ün silah arkadaşının yadigârı hoşgeldin"** pankartları ile karşılanan İnönü, konuşmasın-

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

Coşku ile karşılandı *Erdal İnönü'yü Samsun girişinde büyük bir konvoy karşıladı. Alnına SODEP arması takılmış bir koç kesilirken, İnönü de elindeki kasımpatıyı sallayarak çevresindekileri selamladı. İnönü, Cumhuriyet Alanına partisinin büyük konvoyu ile geldi ve ilk mitingde coşku ile karşılandı.*

Özal: TV'de 6 parti basın toplantısına çıkabilir

Başbakan, ANAP içindeki 4 eğilimin birleştiğini söyledi. "Bitti artık o iş" dedi.

ERBİL TUŞALP
FARUK BİLDİRİCİ

İZMİR / ANKARA — Anavatan Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Turgut Özal propaganda dönemini dün sabah İzmir'den dönerek Ankara'nın gecekondu semtlerinde açtı. Özal, Başkent, Karşıyaka, Şentepe, Yahyalar, Demetevler ve Yenimahalle semtlerinde partisinin seçim otobüsü ile yaptığı gezide, otobüsün mikrofonundan **"Gecekondularınızın tapuları yolda, başkası veremez, biz veririz."**

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'de)

İl örgütünden Sunalp'e: Manisa'ya gelmenize gerek yok

MDP Genel Başkanı, programında ...

"BÜTÜN DÜNYAYI ARI SOKMUŞ HALDE" — DYP'nin Isparta'daki Milli Hâkimiyet mitingi gayet coşkulu oldu. Mitingte konuşan Çağlayangil, "Demokrasinin beşiği Isparta'ya geldik. Bütün dünyayı arı sokmuş haldedir. Biz de bundan nasibimizi aldık. Bu iktidarı bizler icat ettik ama biz de beğenmedik" dedi. Avcı mitinge katılanları selamlarken, solunda Çağlayangil. (Fotoğraf: RIZA EZER)

DYP ISPARTA MİTİNGİYLE YOLA ÇIKTI

Çağlayangil: Yanlış hesap önünüzde, paçaları sıvayın

Doğru Yol Partisi Başkanı Yıldırım Avcı da "Milli Hâkimiyet Mitingi"nde yaptığı konuşmada, "6 Kasım'da millet istediği partiyi bulamadı, ortaya çıkan çarpıklık, ülkeyi bir tesadüfler hükümetinin eline düşürdü" dedi.

UFUK GÜLDEMİR

ISPARTA — Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Dr. Yıldırım Avcı, yerel seçimler propagandasına dün Isparta'da yapılan

(Arkası 6. Sayfada)

Isparta'dan izlenimler

6. Sayfada

Çin Devlet Başkanı geldi

Evren: Çin'le işbirliğine ümitle bakıyoruz

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Li Xiannian dün öğleden sonra özel bir uçakla Ankara'ya geldi. Esenboğa Havaalanı'nda Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından törenle karşılanan konuk Devlet Başkanı onuruna dün Çankaya Köşkü'nde bir akşam yemeği verildi. Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti görüşmeleri bugün yapılacak.

Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Li Xiannian, Esenboğa Havaalanı'nda yaptığı açıklamada, **"Kardeş Türk halkına bir milyarlık Çin halkının dostluğunu ve selamlarını getirdiğini"** be-

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'de)

Evren, Sovyet Dış Bakan Yardımcısı ile 1 saat görüştü

Haberi 11. Sayfada

DYP Isparta mitingiyle yola çıktı

Çağlayangil: Yanlış hesap önünüzde, paçaları sıvayın

UFUK GÜLDEMİR — *14 mart*

ISPARTA — Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Dr. **Yıldırım Avcı**, yerel seçimler propagandasına dün Isparta'da yapılan **'Milli Hâkimiyet Mitingi'**'yle başladı. Avcı, mitingdeki konuşmasında, Atatürk'ün sözüne sadık kaldıklarını bildirerek, **"Sesimizi duyurma imkânı bulduğumuz ilk fırsatta, hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir, diye bağırıyoruz"** dedi. Eski Dışişleri Bakanlarından **İhsan Sabri Çağlayangil** de, mitingde bir konuşma yaparak, Başbakan Özal'a şiddetle çattı. **"Mühür kimdeyse Süleyman odur demekse burası Isparta"** dedi.

Çağlayangil, ANAP'ı **"çatlak"** olarak niteleyerek, **"Yanlış hesap önünüzdedir. Haklının, haksızın, iğretinin, kalıcının hesabını görmek size düşüyor. Hadi bakalım sıvayın paçaları"** diye konuştu.

Coşkulu bir kalabalığın katıldığı miting sakin geçti. Mitinge çevre kentlerden gelen çok sayıda partili ile DYP kurucuları ve kapatılan AP'den parlamenterler de katıldı.

DYP Genel Başkanı Yıldırım Avcı, konuşmasının başında bir ülkenin idaresinin milletin hakkı olduğunu, bunun bir lütuf veya atıfet haline getirilemeyeceğini belirtti, **"Milletsiz cumhuriyet idaresi olmaz, cumhuriyet rejimi milletsiz idarenin değil, millet iradesinin hâkim olduğu idarenin adıdır"** dedi. Türkiye'nin bir bunalımlar ülkesi olmaktan çıkmasını isteyen Avcı, **"bunalımları demokrasiden uzaklaşarak değil, demokrasinin içinde kalarak çözebileceğimiz zaman Türkiye'nin istikrara kavuşacağını"** söyledi. Avcı, bunalımları aşmada güdümlü rejim arayışının geriye gidiş demek olduğunu, ülkeye zaman kaybettirdiğini ve ilerlemeye engel olduğunu kaydetti.

DYP Genel Başkanı, konuşmasının son bölümünde, tüm millete seslenerek, milletin son söz sahibi olması hakkını savunduklarını, güven, kardeşlik ve barış istediklerini ve sonuç olarak demokrasiyi sayunduklarını bildirdi.

ÇAĞLAYANGİL'İN KONUŞMASI

Eski Dışişleri Bakanlarından İhsan Sabri Çağlayangil de, **"Milli Hâkimiyet Mitingi"**'nde bir konuşma yaptı. **"Sevgili dava arkadaşlarım"** diye başlattığı konuşmasında Isparta'yı da **"demokrasinin beşiği"** olarak niteledi. Çağlayangil, **"Siz bizi tanıyorsunuz. Biz sizlerdeniz. Ortak bir inancı paylaşıyoruz. Türk milleti demokrasiden başka bir rejimle idare olunamaz. Demokrasi Türk milletine en çok yaraşan bir yönetim biçimidir, diyorum. İşte onun için hepimiz demokrasinin yurdumuzda kökleşmesine çalışıyoruz"** dedi. Çağlayangil, her siyasi akımın geçmişte **"kan"** olduğunu belirterek, **"Soruyorum şimdi bunların hangisinin arkasında kan var. Altlarındaki koltuğu çekseniz gümbür gümbür düşerler"** şeklinde konuştu.

UZAKTAN KUMANDA

"Nesebi sahih olmayan, menşeleri çarpık olan başkalarıyla bizi karıştırmayınız. Kuruluşu yanlış olan hatayı sürdürür. Yanlıştan doğru çıkmaz" diyen Çağlayangil, **"Hürriyet mi, ekmek mi istersiniz?"** diye sordu. Yurttaşların **"Hürriyet"** diye bağırmaları üzerine de, **"Biz hepsini beraber vereceğiz"** dedi.

İktidar partisinin **"uzaktan kumandalı"** olduğunu ileri süren Çağlayangil, **"Bu parti, hem de çok uzaktan kumandalı"** diye konuştu. İktidar partisinin prestijine yabancı ülkelerden tanık gösterildiğini belirten Çağlayangil, **"Bu iktidarın neresi millidir?"** diye sordu.

Ortaya çıkan partilerin memleketin geniş bir kesimi tarafından benimsenmediğini ve yadırgandığını belirtirken, **"Millet, sarmısakla bal yemeyi ben icat ettim, ama tadını ben de beğenmedim diyor"** dedi.

TÖVBE EDENE YER YOK

Çağlayangil, ANAP'ı **"çatlak"** olarak nitelendirdikten sonra şöyle konuştu:

"Kendi bünyesi bölünmüş, sağcıysan da gel, solcuysan da gel, ortaysan da gel, uçtaysan da gel diyenle bütünleşilir mi? Böyle bir şey olur mu? DYP, Mevlana Türbesi değildir. Bizde her tövbe edene yer yok."

"Demokrasilerdeki arıza da zelzeleye benzer. Zelzeleye uğrayıp çadıra girerken oylarınızı emanetçiye verdiniz. Eğer beğendiyseniz oylarınız kalsın. Beğenmediyseniz gidin emanetçiden geri alın."

Komünist ve faşist rejimlerde ülkenin tepeden yönetildiğini, demokrasilerde ise yöneticinin ömrünü seçmenin biçtiğini kaydeden Çağlayangil, **"İşte şimdi o devre geldik. Yanlış hesap önümüzdedir. Haklının, haksızın, iğretinin, kalıcının hesabını görmek bize düşüyor. Hadi bakalım, sıvayın paçalarınızı.."** dedi.

Çağlayangil, tesadüflerin getirdiği partilerin, emrivakilerin oluşturduğu iktidarın gözler önüne serilmesini istedikten sonra konuşmasına şöyle devam etti:

"Normal zamanlarda değiliz. 'Dur bakalım, hele bir de bunu sınayalım' durumunda olamayız. Sırat köprüsünden geçmekteyiz. Yanlış ata oynarsak kaybımız büyük olur. Vebale gireriz. Hangi parti meselelerin altından kalkar, tecrübeli kadroları nasıl buluruz konularına dikkat etmek zorundayız. DYP, yeni ve genç bir partidir. Ama tarihin derinliklerinden gelen köklü ve parlak bir akımı temsil ediyor."

Çağlayangil konuşmasının son bölümünde şunları söyledi:

"Bazıları da ağızlarında mahalle kahvelerinin üslubu ile dolaşıyor. 'Senin lafların ne yazar, erken seçim isteyen avucunu yalasın, ne söylerse söylesinler, mühür bizde...' **Mahalli seçimlerde Meclis dışındaki partiler oyların çoğunu toplarsa kimin avucunu yalayacağını beraber görürüz. Kim ne derse desin, mühür onlardaymış. Eğer** 'Siz ne yaparsanız yapın, iktidar bizde' **demek istiyorlarsa neden hükümet programına** 'Yalnız iktidar partisinin değil, bütün milletimizin hükümeti olmanın şuuru içinde vazifemizi yapacağız' **diye yazdılar. Onu yazdıktan sonra niçin** 'Bize oy verirseniz biz de size hizmet götürürüz' **diye çekinmeden beyanda bulunuyorlar?"**

İki kültürün kavşağı: Cebelitarık Boğazı

CENGİZ ÇANDAR — *14-17 mart*

Bir ucu Amerika kıtasına, diğeri Asya'nın kapısına ulaşan koridorun ortasında sert ocak rüzgârına dayanmaya çalışarak, geminin kıç güvertesinden, arkada giderek küçülen Tanca'yı seyrediyorum. Şu hizamızdaki çıkıntı Malabata Burnu olmalı. Tanca'nın doğu yönünde 10 kilometre kadar ötesinde. Tanca broşürlerinde Atlantik'in ve Akdeniz'in sularının birbirleriyle orada buluştukları, birbirlerine orada karıştıkları yazılı. Cebelitarık Boğazı'nın ortalarındayız.

Buraya adını veren İslam ordularının Berberi komutanı **Tarık Bin Ziyad** da İspanya'yı fethine Tanca'dan başlamıştı. O da bu sulardan geçmişti. O da soluna döndüğünde gözünün önünde uçsuz bucaksız uzanan Atlantik'in kapısını görmüştü. Sağında ise uygarlıklar beşiği Akdeniz girişini. Ardında Tanca'yla birlikte tüm bir Afrika kıtası uzanıyordu. Önünde ise İspanya ile birlikte koca Avrupa. Bundan 1263 yıl önce, 711 yılının bir mart günü **Tarık Bin Ziyad** geminin gidiş yönüne göre sol çaprazda uzanan kara parçasının üzerinde tarihte en derin izlerinden birini bırakan bir uygarlığın, Endülüs'ün kapısını açacağının farkında mıydı acaba? Sol çaprazda, kuzeyimizdeki kara parçasının boğazın ucuna denk gelen noktasındaki gösterişsiz tepeye ve çevresine kendi adının verileceğini hiç düşünmüş müydü?

Güneybatı yönünde, arkada Tanca giderek küçülüyor. Tanca... Berberi kenti Tanca. Arabı, Berberiyi, İspanyolu, Fransızı, İtalyanı, Müslümanı, Yahudiyi kaynaştıran Tanca. Kozmopolit şehirlerin en görmüş geçirmişlerinden biri. Bir zamanların casusluk yuvası. Tarık Bin Ziyad'ın muzaffer seferine başladığı kent. Endülüs uygarlığının rampası.

Tanca benim için bunların ötesinde bir anlam taşıyor. Tanca, **İbn Batuta**'nın doğduğu, büyüdüğü yer. **İbn Batuta** 1325 yılında başladığı ve 1354'te tamamladığı 75 bin millik muazzam seyahatine hemen deniz kıyısından başlayarak yükselen alçak tepeciklerin üzerinde kurulu beyaz evlerin işte şimdi daha da zor seçildiği Tanca'dan başlamıştı.

Birisi benim için yazdığı bir tanıtma yazısında, **"Üslubu yer yer eski gezginci geleneğini anımsatıyor"** demişti. Gezginciliğin daha çıraklık dönemini yaşayan bir kişi için coğrafyanın babası **İbn Batuta** tartışılmaz bir usta.

Kendi çağındaki her Müslüman yöneticinin topraklarını, Çin'den Nijer'e, Özbekistan'dan Endülüs'e dek dolaşmıştı. Yaklaşık 30 yıllık seyahat serüveni tutkusunu dindirememiş, sondan bir önceki gezisini **"Batı Yarımadası"** diye söz ettiği Güney İspanya'ya, o günlerin Endülüs'üne, günümüz İspanya'sının Andalusia bölgesine yapmıştı. Bu gezisini yaparken kendisinden güvenle **"İslam'ın gezgini"** olarak ve haklı olarak söz ediyordu.

Tarık Bin Ziyad'ın ve bir başka Berberi, İbn Batuta'nın geçtiği yoldan geçerek İspanya'ya yaklaşıyorum. Elimde İbn Batuta'nın **"Asya ve Afrika'da Seyahatler"** adını taşıyan 30 yıllık gezi serüveninin toplandığı kitap. Gezginliğin işlevleri üzerinde düşüncelere dalmışım. **İbn Batuta**'nın 14. yüzyılda yaptığı, 20. yüzyılda yapılamaz mı? Gezginlik, serüvenciliğin okşadığı bireyci keyfin yanı sıra işlevsel bir uğraş. İnsanları, toplumları, ülkeleri tanıtmak için tanımak. Sonsuza akıp giden gerçeğin aranması, sezilmesi ve aktarılması çabasının değerli bir öğesi sayılmalı.

Kendimi gitgide **İbn Batuta**'lı zincirin 20. yüzyılın son çeyreğindeki bir Türk halkası gibi hissederken; Endülüs'e, Endülüs kültürünün iki yakasına, en dar yeri bizim Çanakkale Boğazı'nın en geniş yeri kadar olduğu Cebelitarık Boğazı kuzeyinde ve güneyinde yatan İspanya ve Fas'a çoktandır duyduğum coşkulu merakın turistik olmadığının aslında farkındayım.

TARİHTE GEZİNTİ

Biliyorum ki buraları tıpkı benim ülkem gibi iki ayrı dünyanın birbirine değdiği, birbiriyle tokuştuğu, kimi zaman kapıştığı, kimi zaman uzlaştığı, birbirlerine yıkıcı ve yapıcı izler bıraktığı bir tarihi buluşma ve hesaplaşma noktası. Ege'nin iki yakasının Türkiye ile Yunanistan'ın Doğu ile Batı, İslam ve Hıristiyanlık arasında bir temas ve sürtüşme kavşağı olmasına benzer biçimde yerkürede sadece burası var. Cebelitarık Boğazı'nın ayırdığı İspanya ve Fas. İslam, Batıya tarihte iki kez, iki yerden saplandı. Sekizinci yüzyılda Fas'tan gelip bu boğazı aşarak İspanya üzerinden ve on beşinci yüzyılda İstanbul ve Çanakkale Boğazlarını aşarak Anadolu ve Balkanlar üzerinden. İlki Fransa içlerinde Poitiers'de durdu. İkincisi Avusturya'nın göbeğinde, Viyana önlerinde. İlki Avrupa topraklarında 700 yıl kaldı ve çağdaş Batı uygarlığının temellerine, Rönesansa kültür tohumları taşıdı. İkincisi yaklaşık 500 yıl kaldı ve onu gömebilmek için bir dünya savaşı gerekti.

Birincisi ve ikincisi birbiriyle nasıl da etkileşim içinde. İkincisinin başlangıcı ilkinin sonunu getirdi. Doğudaki Batı Bizans, Osmanlıların önünde çökünce, İstanbul'un 1453'teki fethiyle birlikte Batı, Doğu'dan gelenlere açılıverince, kendi güneyine çullandı. 1492'de Endülüs İslam devletlerinden sonuncusu Katolik İspanyol ordularının saldırısı sonucu yıkıldı. Yani, Batı'daki Doğu yenildi. **Reconquista** Granada'nın zaptıyla zafere ulaşmıştı.

HIRİSTİYANLIK YENİDEN CANLANIYOR

İstanbul'un fethiyle Doğu'da çöken Hıristiyanlık Reconquista'nın (yeniden fetih) Granada'daki zaferiyle yeniden canlanıyordu. Ve öyle bir canlanış ki, Akdeniz bir Türk denizi haline dönüştüğü için İspanya'nın tümünü ele geçiren Hıristiyanlar Batı'ya dönmek zorunda kalıyorlardı. Amerika kıtasına bu zorunluluk sayesinde ulaşıyorlardı. Keşifler dönemi başlıyor, yeni ticaret yolları bulunuyor, Avrupa merkantilizm çağına ve oradan kapitalizme, sonra sömürgeciliğe geçiyor, dünya egemenliği kuruyor, Doğu'yu kuşatıp, nefesini kesiyordu.

İçinde yaşadığımız günler dahil,son 500 yıllık tarih sürecine yol açan gelişmeler bir benim İstanbul'umda ve bir de işte şu daha da yaklaştığımız kıyının içlerinde Endülüs'te olan bitenlerle başlatılmıştı. Günümüzün gelişmiş - az gelişmiş ülkeler ülkeler ayrımını yaptıran, ileri Avrupa - geri Şark tanımlamasını sağlayan, **"çağdaş uygarlık"** - **"Ortaçağ kafası"** nitelemelerini yaratan tarih sürecinin kurdelesi gözlerimin kuzey ufkunda uzanan bu topraklarda kesilmişti.

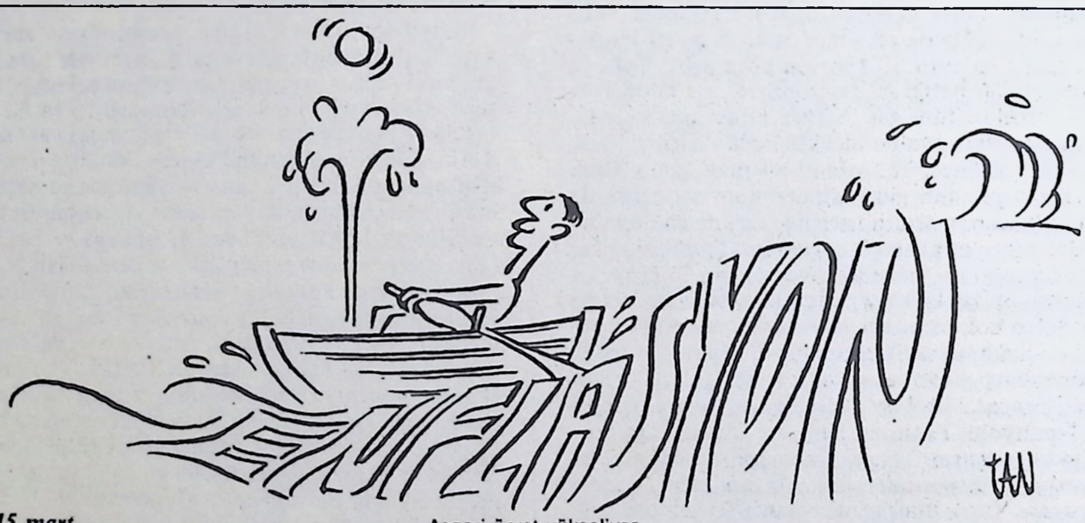
Oysa, bugünün gelişmeleri, ilerileri, **"çağdaş"**ları geri iken, bizlerin bir parçası olduğumuz kültür, buralarda tarihin en gelişmiş uygarlıklarından birini yaratmıştı. Demek ki, bizler için geri kalmak bir Tanrısal hüküm olamaz.

Yani, yüzümüzü kuzey yönünde karaya çevirdiğimizde sağımızda denize çıkıntı yapan, gösterişsiz çıplak tepenin eteğinde kurulu, bugün İngiliz egemenliğindeki Cebelitarık ile solumuzda yanaşacağımız Algeciras limanının arasındaki koya girerken İspanya'ya turist olarak değil, **"köklerimizi araştırmak"** için yol aldığımın farkındayım.

ENDÜLÜS'E AYAK BASARKEN

Yıl 1984, Artık 711'den, 1453'ten, 1492'den hayli uzaktayız. Bir Doğu Akdenizli olarak İspanya kıyılarını Akdeniz'in en batı ucunda seyrederken zihnimde başlattığım tarih ve coğrafya tahterevallisinden inmeyi deneyebilirim. Yani, ucu Anadolu'da diğeri Endülüs'te, ya da bir bir ucu İstanbul'da diğeri Granada'da bulunan uluslararası denge oyununun termonükleer çağda geçersiz olabileceğini düşünebilirim. Böylece, **"kök yerimizi araştırırken"** Doğu ile Batı, İslam ile Hıristiyanlık, iki ayrı dünya, iki ayrı kültür arasında, ille de tarihi ve kaçınılmaz bir kapışma yerine, evrensel barışın ipuçlarını verecek bir diyalogun öğelerinin bulunup bulunmadığını araştırabilirim.

16. yüzyılın süper devletinin topraklarından, Doğu Akdeniz'den, Müslümanların Hıristiyanlardan aldıkları ülkeden geliyor ve 16. yüzyılın diğer süper devletinin topraklarına, Batı Akdeniz'e, Hıristiyanların Müslümanlardan aldıkları ülkeye ayak basıyorum.

15 mart — Asgari ücret yükseliyor. —

Dışişleri Bakanlığı açıkladı:

Cruise ve Pershing füzeleri Türkiye'ye yerleştirilmeyecek

16 mart

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Sovyetler Birliği Dışişleri Bakan Yardımcısı **Georgi Kornienko**'nun Ankara'ya yaptığı ani ziyaretin Türkiye'ye NATO çerçevesinde nükleer başlıklı füzelerin yerleştirilmesi ile ilgili olduğu belirtiliyor.

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi **Nazmi Akıman**, dün kendisine yöneltilen sorular üzerine, **"Nükleer füzeler yerleştirilmesi konusunda Türkiye'ye bir teklif gelirse, Türkiye'nin bunu kabul etmeyeceğini"** açıkladı.

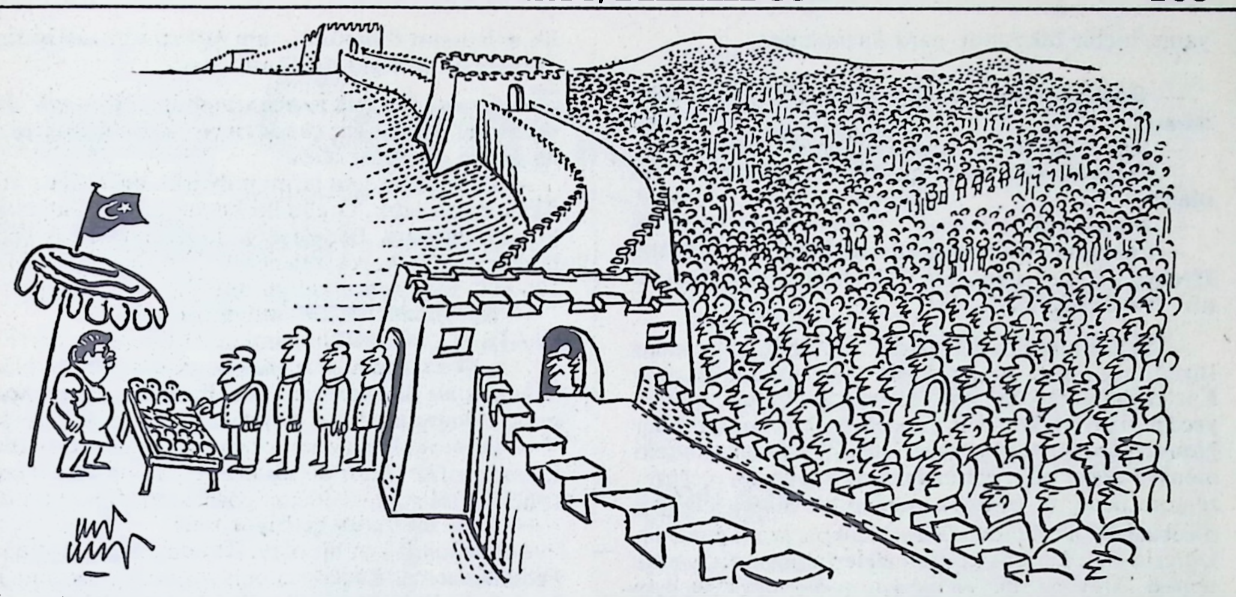
Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanı'nın baş yardımcısının salı günü aniden başkente gelişi ve Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'le bir saat süre ile görüşmesinin esrar perdesi dün bir ölçüde aralandı.

Avrupa'da NATO ülkelerine yerleştirilecek orta menzilli Cruise ve Pershing nükleer füzelerine Hollanda ve Belçika'nın evsahipliği yapmaya gönüllü olmaması nedeniyle bu füzelerin Türkiye'ye yerleştirilebileceği konusunun Washington ve Brüksel'de gündeme gelmesi söylentileri çıkmıştı.

Sovyetler Birliği, belirtildiğine göre, böyle bir olasılığa karşı Türk hükümetinin kesin görüşünü almak ve tutumunu anlama üzere Dışişleri Bakan Yardımcısı Kornienko'yu Ankara'ya gönderip, bu konuyu en üst makamdan araştırmak ve böyle bir olasılığa karşı endişelerini ortaya koyma yoluna yöneldi.

Öte yandan, Kıbrıs Rum kesimine Yunanistan'ın bir tümen asker çıkarması yolundaki haberler üzerine aynı yola Türkiye'nin de başvurmasının doğurabileceği sonuçlar üzerinde Sovyetler Birliği'nin, Türkiye'nin düşüncelerini almak ve bu konu ile ilgili kendi yaklaşımlarını belirtmek için Dışişleri Bakan Yardımcısı Kornienko'yu Ankara'ya gönderdiği sızan bilgiler arasında yer alıyor.

Sovyetler Birliği'nin Kornienko'nun ağzından, Türkiye ve Yunanistan'ın Adaya askeri yığınak yapmasının taksimi geri dönülmez biçimde gerçekleştireceği ve Sovyetler Birliği'nin böyle bir gelişmenin endişe doğurucu neticelere yol açacağını Ankara'ya ilettiği de kaydediliyor.

15 mart

Banker Kastelli "güvenli yol"un sonunu da anlattı

Cevher Özden: Hayatım değişmedi

YALÇIN PEKŞEN — *17 mart*

— Cevher Bey bu konuşma biraz gecikmiş bir konuşma oluyor. Sizinle konuşabilmek için Tunus'a gelmiştim. Siz hapishanedeydiniz. Ziyaret etmek istedim. Cezaevi müdürü kabul etmediğinizi söyledi. Hiçbir gazeteciyle görüşmediniz Tunus'ta..

— Nasıl konuşayım kardeşim.. Tek laf etmiyorum, bin tane yazı yazıyorsunuz. İsviçre'de iken ben başka şeyler söylüyorum, burada başka şeyler yazılıyor... Gazeteci görmek istemiyordum artık.

— Neler oldu Tunus'ta biraz anlatır mısınız?

— Valla Tunus'ta Büyükelçilik Müsteşarımız **Alp Karaosmanoğlu,** sağolsun, benim kim olduğumu söylemiş.. Gayet iyi itibar gördüm. Hapishanede televizyon.. banyo.. satranç.. her türlü konfor.. ama diğer mahkûmlar sefilleri oynuyordu ha... Biz birkaç kişi iyiydik. **"Ben memlekete gitmek istiyorum"** diye tutturunca geldik Sağmalcılar'da boyumuzun ölçüsünü aldık.

— Neden? Gazetelerde resimlerinizi gördük. Orada da gayet konforlu bir odada yine televizyonlu.. yatıyordunuz..

— Sağmalcılar'da bütün mahkûmlar hangi haklardan istifade etmişse aynı haklardan istifa etmişimdir. O resim revirde çekildi. Revirin konforu o.. Kastelli'nin hiçbir özelliği yoktu. Aksine, en ağır mahkûmlara yapılan muameleye maruz kaldım. Mesela orada **"füze"** diye bir yer var.. En ağır mahkûmlar için.. Beni orada tuttular bir süre. **"Tektek"** diye bir yer var.. Ağır mahkûmlar için yine.. O hücrelerde yattım. Sanki isyan çıkarmışım gibi..

EKİLENİ BİÇMEK

— Cevher Bey, bunlar geçti artık.. Şimdi ne yapıyorsunuz? Nasıl vakit geçiriyorsunuz?

— Oturuyorum genellikle.. Tasfiye ile alakalı görevlerim var.. Video... Televizyon... Konuşmalar... arkadaşlarla toplantılar yapıyoruz. Boş vakitlerimde kitap okuyorum.

— Peki nasıl geçiniyorsunuz? Her şeyinize el konuldu diye biliyorum.

— Evet, el konuldu.. Ama gayri menkullerim benim üstümde yine.. Tasfiyenin sonuna kadar... Burada oturuyorum. Eskiden de burada oturuyordum. Arabalar duruyor. Eşyalar aynı eşyalar. Bir değişiklik yok... Hayatım değişmedi yani...

— Harcayacak parayı nereden buluyorsunuz?

— İnsan ne ekerse onu biçiyor.. Zamanında elinden tuttuğum insanlar şimdi yanımda yer alıyor.

— Borç mu alıyorsunuz onlardan?

— Tabii..

— Bu işler bitip tasfiye bitince ne yapmayı düşünüyorsunuz? Yine bankerlik mi?

— Tasfiye bitecek.. Mahkemeler bitecek.. Yasalar müsaade ederse bankerliğe döneceğim. Ama tefeci banker değil, sermaye piyasasının bir aracı kurumu gibi.

— Bankerlik yapmanıza izin verilmezse?

— O zaman bir oyuncu olarak borsaya katılabilirim. Param varsa, hisse senetlerini takip eder, oyuncu olurum...

— Böyle bir iş sizi tatmin eder mi?

— Tabii.. Benim bir özelliğim, ne para şaşırtmıştır, ne de parasızlık zaaf yaratmıştır. Paranın hiçbir rolü yok. Kendime çok güveniyorum. Geçimimi temin edebilmek için yasal yollardan para kazanmasını bilirim. Ne olursa olsun haysiyetli ve yasal her işi yapabilirim.

— Mutlaka yine zengin olur musunuz?

— Pöh.. Şüphesiz.. Hayatta en büyük servetin ne olduğunu biliyor musunuz?

— Biliyorum..

— Size olan itibardır. İtibarınız mevcutsa zenginsiniz ve Türkiye o kadar büyük bir potansiyele sahip ki... Türkiye'de para kazanamayan insan dün-

yanın hiçbir ülkesinde para kazanamaz.

— Banker olursanız yine "Kastelli" mi olacak adınız?

— Kabul ederlerse mutlaka Kastelli olacak..

— Sloganınız da yine "güvenli bir yol seçtim" mi olacak?

— Muhakkak...

— Fakat bu yolun sonunda siz İsviçre'ye gittiniz. Herkes "kaçtı" dedi. Siz "Gezmeye gittim" dediniz. Neydi işin aslı?

— Şimdi bakın, 18 Haziran 1982 günü Bankalar Birliği'nin almış olduğu kesin tavır sonucu Banker Kastelli'nin artık müşteriye materyal bulup veremeyeceği ortaya çıktı. Her gün ödemek zorunda olduğumuz günlük dört yüz-beş yüz milyon civarındaki menkul değer alım satım farkını ödeyemeyeceğimize göre fazla bir zarar vermeden bu işi noktalamak mecburiyeti hasıl oldu. Görevlilere pazartesi günü şirketlerin açık kalması, muamelelerin normal cereyan etmesi, isteyene faiz ve parasının ödenmesi ve aynı gün tasfiyenin istenmesi talimatını verdim. "Ben gidiyorum, salı döneceğim" dedim.

— Ne zaman gittiniz?

— Ben yirmisinde gittim.

— Yani iki gün sonra.. Başınız bu kadar belada ve siz gezmeye gidiyorsunuz.

— Evet.. Yahu insanın kaçması için bir sebep olması lazım. Ben kendi çekim, senedim ile para almadım ki kimseden.. Yirmi milyarlık gayri menkulü olan adam kaçar mı?

— Ama şirket tasfiye edilirken de turistik geziye çıkmaz. "Kaçtı" denecekti, bunu biliyordunuz...

— Desinler... Bir suçum yok ki.. Herkes hakkında laf çıkabilir.

— Yine de tam o sırada geziye gitmek mantıklı gelmiyor bana..

— Salı günü döneceğim diyorum. Uçak bileti burada hâlâ saklıyorum. Bakın.. Gidiş-dönüş bileti almışım. Dönmeyecek olsam..

— Cevher Bey, sizin için ne önemi var bilet parasının..

— Peki niye kaçayım? Sekiz gün evvel 10 Haziran 1982'de Konak Sinemasını satın almışım. 14-21 haziran arasında 6.5 milyar borç ve faiz ödemişim. Hiçbir aksaklık yokken...

— Biraz aksaklık var Cevher Bey.. Tasfiyeye gidiyorsunuz artık..

— Bunun nedenini ilerde herkesin ismini ve geçen olayları belirterek açıklayacağım, ama şimdi açıklamam.

— Biraz çıtlatsanız...

— Şu kadarını söyleyeyim, insan çocuğunun ölümünü görmeye tahammül edebilir mi? Yirmi iki yıllık evladımın ölümünü, yani şirketimin tasfiyesini görmemek için gittim. Bunu yazın...

— Cevher Bey çok para kazandınız. Bir örnek olarak söyler misiniz, bir günde en çok kazandığınız para ne kadar olmuştur...

— 1981'de bir gün yirmi milyarlık mevduat sertifikası pazarladık. O gün iki buçuk milyar kâr bırakıyordu bu para. Bir günde kazandığım en çok para budur. Tabii halka ödenecek kâr marjı düşünce 700-800 milyon lira kalıyordu.

— Bir günde 700-800 milyon lira kâr...

— Evet.. Normaldir bunlar..

— Sizin ölçülerinize göre normal herhalde... Peki klasik bir iki sorum olacak. Para her kapıyı açar derler, doğru mu? Her kapıyı açıyor muydu size?..

— Bunu yanlış manada kullanmayalım. Meşru olarak muvaffak olmuş bir insana her kapıyı açar. Gayrimeşru yollardan açıldığını görmedim. Bilmiyorum.

— Para mutluluk getiriyor mu?

— Mutluluk ayrı bir olay. Ben en büyük mutluluğu halkımın mutluluğunda buluyorum. O dönemdeki insanların bana olan güvenleri.. teşekkürleri...

— Hâlâ güven duyuyorlar mı size?

— Dün birse.. bugün on oldu. Yirmi-otuz bin mektup aldım. Paralarını karşılıksız vermek isteyenlerden...

— Kabul ettiniz mi?

— Hayır etmedim. Etmem. Hatta bu işler bitsin.. 220 bin vatandaşımın benden bir aylık faiz alacağı var. Bunu da ödeyeceğim.

— Ne kadar tutar bu para?

— Altı, altı buçuk milyarı geçmez..

— Peki size bu kadar para kalacak mı tasfiye bitince?

— Tahminen daha fazla.. On beşyirmi milyar kalması lazım. Tabii bu para ucuza alınmış gayri menkullerin enflasyon erozyonundan dolayı fark yapmasından ileri geliyor.

— Cevher bey "Faize Hücum" diye bir film oynuyor. Biraz da sizi konu almış.. Gördünüz mü?

— Görmedim. Benim neyimi konu almış..

— Bir emekli evini satıp bankere yatırıyor parasını. Siz paraların önünde fotoğraf çektirmiştiniz ya. Paraları yığıyordunuz halkın önüne... Onun gibi sahneler var filmde..

— O resmi ben niye çektirdim? Bir gazete yeni yayına girecekti. Çok sempatik bir arkadaş geldi. Kıramadığım için o pozu verdim.

— Anlıyorum. İnsanlar değiştiler mi size karşı bu olaylardan sonra?

— Hiç dost zannetmediğim insanlardan çok büyük dostluklarını gördüm. Çok yakın, çok güvendiğim insanların da vefasızlığını.. O dostları sildim, ama kinim ve garezim yoktur. Bunu belirtin lütfen.

19 mart

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

M. KEMAL ATATÜRK
SÖYLEV
Cilt 1 ve 2 (13. bası)
Yayına Hazırlayan:
H. V. VELİDEDEOĞLU
Çağdaş Yayınları Türkocağı Cad. 39/41
CAĞALOĞLU/İSTANBUL 300 lira

60. Yıl; Sayı: 21394 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 19 Mart 1984 Pazartesi

Özal: Düzeni yıktık, daha da yıkacağız

"Biraz iğneleyince anne diye bağırdılar"

AHMET TAN

ESKİŞEHİR / BURSA — Başbakan ve Anavatan Partisi Genel Başkanı Turgut Özal, Eskişehir ve Bursa'da yaptığı konuşmalarda yıllardır gecekondu edebiyatı yapanların bu soruna kesin sonuç bulamadıklarını belirtti ve "Biz geldik bu düzeni yıktık. Yıkmaya da devam edeceğiz" dedi. Muhalefeti seçmenlere havale ettiğini bildiren Özal, "Biraz iğneleyince anne, diye bağırmaya başladılar" şeklinde konuştu. Özal, son iki buçuk ayda büyük kararlar aldıklarını, önümüzdeki beş yıl içinde hukuki çerçevede alınan bu kararların oya gibi işleneceğini belirtti.

Turgut Özal, HP Genel Başkanı Necdet Calp'in "Anavatan Partisi'nde fareler olduğu" yolundaki sözlerini "Calp işte. O kadar konuşuyor. Cevap yok. No commend (yorum yok)" biçiminde yanıtladı.

Özal SODEP Genel Başkanı İnönü'nün "Ya anayasa bilmiyor ya haddini" dediğini hatırlatan bir gazeteciye aynı şekilde İngilizce "no commend" dedi.

Seçim otobüsünde gazetecilerle sohbet ederken bir gazetecinin "Meclis dışındaki partilerin hırçınlıklarının artmasının nedeni Türkiye'nin liderinin değişmesinden mi kaynaklanıyor sizce" biçimindeki sorusuna, "Vallahi ona bir şey söyleyemem, no commend" karşılığını verdi.

Özal sohbet sırasında, nisan ayında İran'a gideceğini, seçimlerden sonra ülke meseleleri ile daha derine inen bir yoğun çalışma başlatacaklarını, Sovyetler Birliği'nden bir heyet geleceğini, bu ülke ile demir çelik projesi olmak üzere değişik konuların ele alınacağını kaydetti.

Bazı çevrelerin bu seçimlerden erken seçim sonucu beklediklerini anımsatan bir gazeteciye ise Özal, "Bunu büyütmek istemi-

(Arkası Sa. 14, Sü. 6'da)

İNÖNÜ HATAY'DA

Fidanımıza taş atanlar, ağacımızın altında toplanacak

HİKMET ÇETİNKAYA
MEHMET YAPICI

ANTAKYA — SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü "Dişlilerin uyumlu çalışması için ana dişlinin değiştirilmesi gerekir" dedi. İnönü dün Antakya, Reyhanlı, Kırıkhan, İskenderun, Dörtyol ve Osmaniye'de yaptığı konuşmalarda özellikle işçi sorunlarına değindi. Mezhep ayrılıkları üzerinde durarak "Çeşitli ayrıcalıkların karşısındayız" diye konuştu.

SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün Çukurova gezisi coşkulu halk topluluklarının sıcak ilgisiyle görkemli bir biçimde geçiyor. Adana mitinginden sonra, "Zeytindalı" seçim otobüsüyle

(Arkası Sa. 14, Sü. 4'de)

İNÖNÜ — "Dişlilerin uyumlu çalışması için ana dişlinin değiştirilmesi gerekir."

AVCI TRABZON'DA

Korkarım bu gidişle Özal, partisini babalara kaptıracak

FATİH GÜLLAPOĞLU

GİRESUN/TRABZON/GÜMÜŞHANE — Karadeniz gezisini sürdüren DYP Genel Başkanı Yıldırım Avcı, "Bazıları arıya oy verdiler, bazıları horoza umut bağladılar. Şimdi bütün bu küçük hayvanlar, siyasi hayattan çekilecektir" dedi. Avcı, demokrasiye geçiş konusundaki düşüncelerini, "Alana yavaş iniş diyorlar. Dileriz iniş, pisti uzun olmasın, kısa olsun" şeklinde açıkladı. Avcı, Özal ve partisi için, "Korkarım partiyi bu gidişle babalara kaptıracaklar" biçiminde konuştu.

Karadeniz insanının renkli kişiliğinin etkisiyle olsa gerek, Yıldırım Avcı'nın önceki sabah

(Arkası Sa. 14, Sü. 1'de)

AVCI — "Arı, horoz gibi küçük hayvanlar siyasi hayattan çekilecek."

CALP TRABZON'DA

Halkçı Parti olmasaydı, oyumu SODEP'e vermezdim

HASAN UYSAL

TRABZON — HP Genel Başkanı Necdet Calp, "12 Eylülden sonra sadece polisiye ve adli tedbirler alındığını, ekonomik ve sosyal tedbirlerin ihmal edildiğini" söyledi. Calp "Sağ görüşlü olsaydım, bugünkü seçimler de oyumu MDP'ye vermek zorunda kalırdım. HP, olmasaydı oyumu SODEP'e vermezdim" diye konuştu.

Yerel seçimler öncesi İç Anadolu ve Karadeniz bölgesini içine alan gezisini dün tamamlayarak Ankara'ya dönen Calp, "Cumhuriyet"in sorularını yanıtladı. Calp bir soru üzerine "HP bugün seçimlere katılamaz, ya da olmasaydı oyumu SO-

(Arkası Sa. 14, Sü. 6'da)

CALP — "Sağ görüşlü olsaydım ANAP'a ve DYP'ye oy vermezdim."

SUNALP TOKAT'TA

Seçim sonuçları TBMM'nin meşruiyetini tartışmaya sokmaz

SİVAS—TOKAT, (Cumhuriyet) — MDP Genel Başkanı Turgut Sunalp, "Seçim sonuçları ne olursa olsun, TBMM'nin meşruiyetinin tartışılamayacağını" söyledi. Sunalp, 1946 demokrasi ruhuna herhangi bir grubun sahip çıkamayacağını belirterek, "Demokrat Parti mensuplarını aklayan 12 Eylül Harekâtını başaranlardır" dedi.

Sunalp, gazetecilerle sohbetinde bir soru üzerine şöyle dedi:

"DYP'liler, vaktiyle Anayasa'ya hayır kampanyası açmış kimseler. Bir il başkanı kalkıp, 'Anayasa'yı, özellikle geçici maddelerini değiştireceğiz' diyor. Diğer taraftan da o Anayasa'ya 'evet' diyen kişi genel başkanları, süvari başka, seyis başka konuşuyor."

Sunalp, "Eğer meclis dışındaki partiler, oyların yüzde 50'sinden fazlasını alırsa,

(Arkası Sa. 14, Sü. 6'da)

SUNALP — "Demokrat Parti mensuplarını aklayanlar 12 Eylül Harekâtını başaranlardır."

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Kıbrıs Sorununda Durum

KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Perez de Cuellar'dan sonra ABD Dışişleri Bakanlığı Danışmanı ve Bakanlığın Kıbrıs İşleri Koordinatörü ile yaptığı konuşmalar, bu aşamada konuyu biraz daha aydınlığa kavuşturmuştur. Son aylarda gittikçe belirginleşen biçimde Washington'un Türk kesimine baskı politikasını yeğlediği anlaşılıyor.

Sayın Denktaş, arkadaşımız Sedat Ergin'in sorularına New York'ta verdiği yanıtlarda bu baskıyı şöyle tanımlıyor: "ABD'nin büyük bir acelecilik içinde baskı yapan taraflardan biri olduğu aşikârdır, kendileri de bunu saklamıyorlar."

KKTC Cumhurbaşkanı'nın açıklamasına göre, Washington'un bu tutumu "Rum tarafını büyük ölçüde şımartıyor ve uzlaşmazlığa sürüklüyor". Denktaş'ın verdiği bilgilere bakılırsa, yalnız ABD değil, Washington'un üzerinde söz sahibi olduğu uluslararası kuruluşlar ve bu arada Dünya Bankası da Kıbrıs Türk kesimine yönelik baskı siyasetlerini benimsemişlerdir.

Bütün baskılara karşın Sayın Denktaş direnişini sürdürüyor. Ve Kıbrıs Rum kesimi ile önkoşulsuz olarak masaya oturmadan herhangi bir ödün vermeye yanaşmıyor. Washington'un isteği, görüşmelere başlamadan önce Maraş'ın Rum yerleşimine açılmasıdır. Rum tarafı masaya oturmadan ödün koparmak, böylece önemli bir adım attıktan sonra görüşmeleri çıkmaza sürüklemek için taktik uygulamaktadır. ABD bu taktiğin destekleyicisi olarak görünüyor.

Rum kesimi Denktaş ile masaya oturmanın KKTC'yi fiilen tanıma anlamına gelebileceğini düşünerek, sorunu BM'ye götürmek eğilimini taşımaktadır. Oysa, Denktaş bu konuda Türk ke-

* * *

(Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

Daily News'a göre

Mübarek, Evren'e teşekkür mesajı gönderdi

Mısır Devlet Başkanı'nın, "İslam zirvesindeki kararlı tutumu" nedeniyle teşekkür ettiği bildiriliyor. Mübarek, Cumhurbaşkanı Evren'i Mısır'a davet etti.

ANKARA (ANKA) — Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek, Fas'ın Kazablanka kentinde yapılan İslam zirvesinde gösterdiği çabalar nedeniyle Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e teşekkür mesajı gönderdi.

Daily News gazetesine göre, Mübarek mesajında, Türkiye'nin, Mısır'ın yeniden İslam dünyasına katılmasını sağlamak amacıyla gösterdiği çabalarını vurguluyor. Mısır'ın Türkiye'nin zirvedeki kararlı tutumunu "takdirle karşıladığını" belirten Mübarek, kendisinin ve Mısır halkının Cumhurbaşkanı Evren'in "Bölge sorunları konusundaki derin nüfuzunu çok olumlu karşıladığını" ifade etti.

Cumhurbaşkanı Evren'i Mısır'a davet eden Mübarek, "Böylece Mısır halkının size ve Türkiye'ye karşı beslediği sevgiyi görme olanağına kavuşabileceksiniz" dedi.

Bu arada, mesajın Yunanistan

(Arkası Sa. 15, Sü. 2'de)

Denktaş: Rumlar BM'ye giderse, bizden alıp verecekleri bir şey kalmaz

İstanbul Haber Servisi — KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş ABD'deki temaslarını tamamlayarak dün akşam İstanbul'a döndü. Denktaş, bir soru üzerine, Rumların Kıbrıs sorununu yeniden BM'ye götürmesi durumunda, toplumlararası görüşmelerini tamamen terk etmiş olacaklarını vurgulamış olacaklarını belirterek, "Dolayısıyla bizden artık alacakları, verecekleri bir şey kalmamış olur. Bir de eski teklifler ortadan kalkmış olacağı için tabiatıyla artık devletimizi tanıtma yolunda daha sert, daha güçlü adımlar atmaya başlarız" dedi.

(Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

Muhabirimiz Kadir Can ve 10 Türk balıkçısı döndü

İstanbul Haber Servisi — Sovyet karasularında balık avladıkları için 16 gündür Sovyetler Birliği'nin Yevpotoriya Limanı'nda tutulan muhabirimiz Kadir Can ve 10 balıkçı "Hasanbey" teknesiyle dün akşam İstanbul'a döndüler.

23 şubat günü Karadeniz'e kalkan avına çıkan "Hasanbey"

(Arkası Sa. 15, Sü. 2'de)

Yerel Seçim-84

İlçe İlçe İstanbul

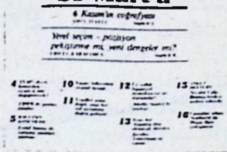
Bugün Fatih Üsküdar

Röportajlar: *Reha Oz*
Çizgiler: *Tan Oral*

11. Sayfada

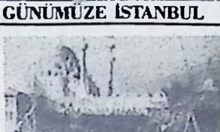
SİYASET 84

6 Kasım'dan 25 Mart'a

Cumhuriyet'in parasız ekini bugün ve her pazartesi bayinizden isteyiniz

SULTAN AZİZ'DEN GÜNÜMÜZE İSTANBUL

YÜZYIL ÖNCE — Geçen yüzyılın ortalarına gelinceye kadar belediye melediye bildiğimiz yok. Şehir pislik içinde. Sokaklar hayvan sürüleri ile dolu. Cadde yok. Sokaklar çamur içinde. Eminönü Meydanı ise bu gravürdeki gibi bir başka türlü karışık

YÜZYIL SONRA — Gravürle hemen hemen aynı açıdan çekilen Eminönü Meydanı bir asır öncesine göre biraz daha temiz. Cami ile deniz arasındaki evlerin yerini caddeler almış. Yine çukurlar var ama eskisi kadar derin değil. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

Sadun Tanju'nun yazı dizisi bugün 16. sayfada

Batı'da üniversite reformu

ZEYNEP ARUOBA ile ŞAHİN ALPAY'ın araştırması

Yarın Cumhuriyet'te

Evren, Beşiktaş - Kocaeli maçını izledi

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, İstanbul İnönü Stadı'nda oynanan Beşiktaş - Kocaelispor karşılaşmasını izledi; ülkemizde bulunan Çin Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na akşam İstanbul'da bir yemek verdi. Cumhurbaşkanı Kenan Evren, dün İstanbul'da Türkiye 1. Ligi'ne dahil Beşiktaş - Kocaelispor karşılaşmasını da izledi. Stada girişinde sporseverler tarafından coşkulu sevgi gösterileriyle karşılanan Cumhurbaşkanı Evren, Beden Terbiyesi Genel Müdürü Yücel Seçkiner, İstanbul Valisi Nevzat Ayaz ve diğer yetkililerle birlikte şeref tribünündeki yerini aldıktan sonra karşılaşma başladı. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

Çanakkale Zaferi'nin 69. yıldönümü kutlandı

Haber Merkezi — Çanakkale Zaferinin 69. yıldönümü törenle kutlandı. Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Çanakkale Zaferi dolayısıyla Çanakkale Boğazı Komutanı Tuğamiral Atilla Erkan'a bir mesaj göndererek, "Bu zaferin, Türk milletinin üzerinde titrediği varlığı, bağımsızlığı ve onuru tehlikeye düştüğünde, düşmanları ne kadar kuvvetli olursa olsun, en kötü şartlarda bile neler yapabileceğinin anlamlı ve çarpıcı bir ifadesi olduğunu" söyledi.

Çanakkale'deki kutlama törenlerine, Cumhuriyet alanındaki Atatürk Anıtı'na çelenk konularak saygı duruşuyla başlandı. Çanakkale Garnizon Komutanı Tuğamiral Atilla Erkan, törende yaptığı konuşmada, Çanakkale Zaferinin, Türkiye Cumhuriyeti kuruluncaya kadar devam eden zaferlerin ilk halkası olduğunu söyledi. Erkan, "Bu savaşlar zincirinde bir güneş gibi Mustafa Kemal doğmuş, doğan bu güneşin ışıkları ülkemizi aydınlatmış, dünya var oldukça yaşayacak bir milletin istiklal ateşi, bir daha sönmemek üzere yanmaya başlamıştır" dedi.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Çanakkale Zaferinin yıldönümü nedeniyle Çanakkale Boğaz Komutanı Tuğamiral

(Arkası Sa. 14, Sü. 8'de)

Gölge Bakan Pakdemirli ile havada konuştuk:

Hesaplar tutmazsa OECD'ye gideceğiz

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli, "Gittiğim yerlerde Hazine Bakanı muamelesi görüyorum" diyor. "Dışarıda iyi de, içeride sıkıntı yaratıyor. Bakanlar üstü deyince alınanlar oluyor."

PAKDEMİRLİ'NİN SEYAHATNAMESİ

Libya: *3 milyon ton petrol alıyorduk. 500 bin ton daha alacağız. Başka ülkelere satacağız. Müteahhitlerimizin alacağı 250 milyon dolar. 40 milyonu ben oradayken dağıtıldı.*

Suudi Arabistan: *400 milyon dolar Kral Fahd'ın onayında. Bugünlerde onaylanmasını bekliyoruz.*

Irak: *Ticaretimiz geçen yıl azaldı. Orada biraz daha çalışmalıyız.*

YALÇIN DOĞAN

FRANKFURT — "Ekonominin Evliya Çelebisi oldunuz. Uzun süredir çeşitli ülkeleri dolaşıyorsunuz. Libya, Suudi Arabistan, Irak, Romanya ve şimdi de Zürih ile Frankfurt, galiba buradan da Paris'e gideceksiniz. Bütün bu gezilerin amacı nedir?"

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Prof. Ekrem Pakdemirli bu soruya şu yanıtı veriyor:

"Bunun birkaç sebebi var. Yeni ihracat ve kredi bağlantıları için Doğu'yu, Batı'yı, İslam ülkelerini dolaşıyoruz. Son aldığı... politikalarımızı anlatıyoruz. Sanıyorum bundan iyi neticeler de alıyoruz."

Pakdemirli ile Zürih'ten Frankfurt'a giden uçakta sohbet ediyoruz. Bir yandan son gezilerini, bir yandan da geleceğe yönelik beklentilerini öğrenmek istiyoruz:

— İsterseniz önce Libya'dan başlayalım. Çünkü önce oraya gittiniz.

PAKDEMİRLİ — Libya'dan bugüne kadar 3 milyon ton petrol alıyorduk. Şimdi 500 bin ton daha fazla petrol alacağız. Bu fazla petrolü orada çalışan müteahhitlerimiz ile onlara teminat

(Arkası Sa. 15, Sü. 6'da)

Sıkıyönetimde yeni dönem

1- 13 ilde sıkıyönetim kalkıyor.
2- Bu 13 ilden 8'inde olağanüstü hal uygulamasına geçiliyor.
3- Sıkıyönetim, 54 ilde 4 ay daha uzuyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — 12 Eylül 1980'den bu yana 67 ilde süregelen sıkıyönetim uygulaması, bugün saat 17'den itibaren 13 ilde kalkıyor. Bu 13 ilden 8'inde "olağanüstü hal" uygulamasına geçiliyor, 54 ilde de sıkıyönetim 4 ay süreyle uzuyor.

1 mart günü TBMM'de oybirliği ile benimsenen karar uyarınca 19 marttan geçerli olmak üzere sıkıyönetimin tümüyle kalktığı iller şunlar:

Bilecik, Kütahya, Muş, Burdur ve Kırklareli.

Sıkıyönetimin kaldırılıp, bunun yerine olağanüstü hal uygulamasına geçilecek 8 il ise şunlar:

Çanakkale, Kırşehir, Gümüşhane, Sinop, Isparta, Kastamonu, Çankırı, Bitlis.

Bu sekiz ilde "Olağanüstü hal" uygulaması 4 ay süre ile ilan edilecek.

Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulu dün Devlet Bakanı Kazım Oksay'ın başkanlığında

(Arkası Sa. 15, Sü. 2'de)

12 yıllık hesap görülüyor

Bugün MEYAK günü

Memurlar yıllanmış kesintilerini bugünden itibaren alabilecek. Birikmiş faizlerin yüzde 60'ının ödenmesine ise 19 haziranda başlanacak. Başbakan Özal kesintiler için, "Dişinizi sıkın, bankaya yatırın" diyordu.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — 1970 yılından bu yana çalıştıkları kurumlardan belge alabilen memurlar MEYAK kesintilerini bugün almaya başlayacaklar. Memurların MEYAK kesintilerinin yüzde 60'ı oranındaki faizinin ödenmesine de 19 haziranda başlanacak.

1970 yılından 28 şubat 1982 tarihine kadar tüm memurlardan alınan MEYAK kesintilerinin ödenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararı bugün uygulanmaya başlanıyor. Toplam 23 milyar tutarında olduğu hesaplanan MEYAK kesintileri, daha önce Merkez Bankası'nda açılmış bulunan emanet hesabında yeterli kaynak kalmaması nedeniyle Hazine kaynakları ile karşılanacak.

Memurların karanlıkmış haklarında arasında büyük farklılıklar bulunduğundan aynı miktarlarda

(Arkası Sa. 14, Sü. 8'de)

17 mart

6 Kasımdan, 25 Marta

6 Kasımın coğrafyası

ŞİRİN TEKELİ — *19 mart*

6 Kasım 1983 seçimleri alışılagelen seçim kurallarının dışında yapıldı. Türkiye'de seçim coğrafyasının altüst olmasına yol açan hukuki ve siyasi koşullarda yapılan çok sayıda seçim varsa da, bunlardan hiçbirinde **"olağandışı"** koşulların sayısı, 6 Kasım'da olduğu kadar çok olmadı. Halkın, temsilcilerini doğrudan, genel oy hakkından yararlanarak ve ilk seçim 1946'da yapıldı. Ancak o seçimde de demokrasinin yine formel kurallarından olan, tüm partilerin seçimlere eşit koşullar altında girebilmesi gereği tam sağlanabilmiş değildi.

Demokrat Parti, yeterince örgütlenebilme olanağını bulamadan katıldığı bu seçimlerin meşruluğunu uzun süre sorguya çekti. Yakın bir gelecekte 40 yılını dolduracak olan seçimli demokrasi tarihimiz içinde istikrarlı bir seçim coğrafyasının ortaya çıktığını savunmak zordur. Oysa Batılı toplumlarda, genellikle yarım yüzyılı aşan süreler boyunca yapılan seçimlerde, araya zaman zaman giren kazalara karşın, seçim coğrafyasının oldukça istikrarlı bir yapı kazandığı bilinir.

Örneğin Fransa'da araştırmalar, Vichy rejimiyle III. Cumhuriyet'in yıkılmasına, 1958 rejim bunalımının IV. Cumhuriyet'e son vermesine, bu arada seçim sistemlerinde köklü değişiklikler yapılmasına ve eski siyasi parti ve hareketlerden bazılarının ortadan kaybolup, yerlerine yenilerinin kurulmasına karşı, derinde yatan siyasi tercihlerin değişmediğini ortaya çıkarmıştır.

Bu ülkede 1800'lerin sonlarından bu yana yapılan seçimlerde, sosyalist, komünist ve sol radikal partileri içine alan sol siyasi çizgi ile, Katolik, tutucu, de Gaulle'cü ve merkez sağ gibi partileri içine alan sağ siyasi çizginin mekânda oldukça belirgin güç ve güçsüzlük alanlarına sahip olduğu görülmektedir. Kuşkusuz, coğrafyaya yansıyan bu istikrarlı yapı, değişik bölgelerin zaman içinde geçirdikleri değişimlere karşın korudukları sosyo-ekonomik yapıların ve kökleri yer yer birkaç yüzyıl öncesine uzanan siyasi geleneklerin ürünüdür. Bu gibi çok temel belirleyicilerin yanında, özellikle milletvekili seçimleri gibi adayın kişiliğinden çok parti etiketinin önem kazandığı seçimlerde, konjonktürel faktörlerin kuşkusuz büyük önemi vardır, ama derinde yatan siyasal tercihleri bozabilecek yönde etkileri sınırlı kalmaktadır. Türkiye'de seçim coğrafyası çalışmaları pek yaygın değildir. Bunda herhalde en önemli etmen, zaman içinde istikrarlı siyasi tercih yapılarının ortaya çıkmasına olanak veren eski bir demokrasi deneyimizin olmayışıdır. 1950'de, demokrasinin formel kurallarının uygulanmadığı yılların egemen partisi Cumhuriyet Halk Partisi'nin ülke genelinde seçimleri yitirmesiyle ilk kez **"altüst olan"** seçim coğrafyası, daha sonra da 1960 - 1961, 1971 - 1972 ve 1980 - 1983 ara rejimlerinin olağandışı koşulları altında, birkaç kez, az ya da çok değişecekti.

1961 seçimlerine yeni bir anayasa, yeni bir siyasi partiler yasası ve yeni seçim sistemiyle gidildi. Ayrıca 1960 öncesinin büyük siyasi partilerinden birisinin seçimlere girmesi önlendi, böylece o partinin oylarının değişik partilere dağılmasına tanık olundu. İzleyen seçimlerde yeni partilerin istikrarlı bir seçmen tabanına oturmalarına olanak bulunamadan ikinci ara rejim geldi. 1973'te olağan zamanında ama bir ara rejiminden sonra yapılan seçimlere daha önceki seçimlere katılmamış çok sayıda yeni siyasi parti girdi. Geçiş döneminde eski partiler de önemli değişmeler geçirmişlerdi. Bu yeni siyasi tablo da yerleşik nitelik kazanamadan kesintiye uğradı.

1983 seçimlerine de oyunun kurallarını ciddi biçimde değiştiren yeni bir anayasa, yeni bir partiler yasası ve yeni seçim yasasıyla gidildi. Bunlara ek olarak-ki, örneğin oy vermenin yasal zorunluluk haline getirilmesi, başlıbaşına eski siyasi eğilimleri önemli ölçüde değiştirebilecek bir faktördü - askeri yöneticiler, 6 Kasım seçimlerine hangi partilerin ve hangi adayların katılabileceğini de doğrudan belirleyerek, formel demokrasi kurallarını çok değiştirdiler.

Bu gibi, seçim sonuçlarını çok derinden etkileyen değişiklikler nedeniyle, Türkiye'de seçmen tercihlerinin coğrafyaya yansıyan bir düzenlilik göstermesini ummak biraz boşuna görünebilir. Ayrıca, Türkiye'nin serbest seçimli döneme geçilen yıllarda oldukça

hızlı bir ekonomik yapı değişimi sürecine girmesi ve ekonomik gelişmenin bölgeden bölgeye önemli farklılıklar göstermesi nedeniyle seçmen tercihlerinin bu yapı değişikliğine koşut olarak önemli değişiklikler göstereceğini de varsaymak gerekir. Bu durumda, bu kısa yazının konusunu oluşturan ve 1983 seçimlerine katılmasına izin verilen partilerin, 1980 öncesinin siyasi eğilimleriyle, mekânda izlenebilen bir süreklilik gösterip gösteremediği sorusu anlamlı bile bulunmayabilir.

Ancak 6 Kasım seçimlerine katılan partilerden hiç değilse birinin, Anavatan Partisi'nin, gerek seçim propagandası sırasında gerekse seçimden sonra, ülke genelinde oyların yüzde 45.1'ini alarak 211 milletvekili çıkarmasını ve hükümeti kurmasını izleyen dönemde, 1980 öncesinin **"4 siyasi eğiliminin seçmen tabanından"** oy aldığını ileri sürmesi, benim burada yapmaya çalıştığım türden bir çözümlemeyi gerektirmektedir.

Dar anlamda bu sorunun yanıtının arandığı bu incelemede, seçim coğrafyasının vazgeçilmez aracı olan haritadan yararlanılmıştır. Yola, 6 Kasım seçimlerine katılan 3 partinin görece fazla oy topladıkları bölgelerde, eski eğilimlerden hangilerinin oy tabanından oy alınmış olabileceğinin saptanması amacıyla çıkıldığından, harita yapımında 6 Kasım seçimlerinde partilerin aldıkları geçerli oyların dağılımı esas alınmıştır.

1983 seçimlerinde ANAP'ın oyları değişik seçim çevrelerinde en çok yüzde 66.2 (Isparta) ile en az yüzde 16.1 (Hakkâri); Halkçı Parti'nin oyları (ülke ortalaması yüzde 30.5) ve en çok yüzde 63.6 (Tunceli) ile en az yüzde 5.2 (Bitlis); Milliyetçi Demokrasi Partisi'nin oyları da (ülke ortalaması yüzde 23.3) en çok yüzde 65.6 (Bitlis) ile en az yüzde 9.5 (Malatya) arasında değişmektedir. Bir başka deyişle, ANAP'ın oylarında 50 puanlık, HP'nin oylarında 58.4 puanlık, MDP'nin oylarında da 56.1 puanlık bir değişkenlik vardır. Üç partinin bölgelere göre aşağı yukarı aynı oranda oy sapmaları gösterdiğini göz önünde bulundurarak bu partilerin her bir seçim çevresinde aldıkları oy oranlarını aynı 6 kademeli ıskalaya göre türdeşleştirmeyi uygun buldum. 1, 2 ve 3 No'lu haritalar, üç partinin 1983 seçiminde aldıkları sonuçların dağılımını göstermektedir.

ANAP'ın seçim haritası, bu partinin seçim çevrelerinin büyük bir bölümünde yoğun destek gördüğünü ortaya koymaktadır. Ancak, ANAP'ın en yoğun biçimde destek gördüğü (yüzde 51'den fazla oy aldığı) iller, coğrafi bakımdan bir toplulaşma göstermektedir. Bu iller, Bolu, Eskişehir ve Kütahya'nın batısından, Afyonkarahisar, Isparta ve Burdur'u içine alarak güneye, Antalya'ya inen bir çizginin içinde kalan, doğuda Niğde, Kırşehir ve Nevşehir'i dışarda bırakarak, Yozgat ve Kayseri'ye uzanan Orta Anadolu illeridir. ANAP'ın en yüksek oy oranına ulaştığı iki il, Isparta ve Afyonkarahisar bu bölgededir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile Karadeniz ve Ege kıyı şeritleriyle Trakya, partinin Orta Anadolu'ya göre daha az başarılı olduğu bölgelerdir. Bu bölgelerde ANAP, genellikle kendi ülke ortalamasının altında oy alabilmiştir. Bu bölgelerde partinin yüzde 51'in üzerinde oy topladığı iller (Erzurum, Gümüşhane, Malatya) tekil adacıklar şeklinde dağılmıştır.

Halkçı Parti'nin göreli güç alanları ise, ANAP'ınkinden farklı olarak coğrafi yönden toplulaşma eğilimi göstermez, dağınıktır. HP'nin kendi ülke ortalamasının (yani yüzde 31'in) üzerinde oy aldığı iller üç grupta toplanabilir: Trakya, Aydın dışarda kalmak üzere İzmir çevresinde yoğunlaşan Ege illeri ve Sıvas'ı merkez alan, ANAP'ın güçlü olduğu Orta Anadolu bölgesinin doğusunda kalan iller. HP'nin yüzde 61'in üzerinde oy aldığı tek il Tunceli, yüzde 51'in üzerinde oy aldığı Edirne ve Hakkâri ile yüzde 41'in üzerinde oy aldığı Zonguldak, İçel, Hatay, Diyarbakır ve Sıvas illeri biribirlerinden coğrafi açıdan uzak, sosyo ekonomik yapı bakımından farklı yörelerdir ve haritaya adacıklar şeklinde serpiştirilmiştir.

Milliyetçi Demokrasi Partisi'nin göreli destek bölgesi ise, Rize ve Artvin'den başlayarak, doğu sınırı boyunca güneye, Urfa ve Adıyaman'a uzanan Doğu Anadolu illerini kapsamaktadır. Partinin yüzde 61'in üzerinde oy aldığı Bitlis ile yüzde 51'in üzerinde oy topladığı Van, bu kuşağın ortasında yer almakta. Bu bölge dışında partinin kendi ülke ortalamasının üzerinde oy alabildiği tek yöre, Orta Karadeniz (Kastamonu, Sinop illeri)dir.

1983'te seçimlere katılmasına izin verilen partilerin 1980'den önce yapılan son milletvekili seçimlerine girmiş partilerin oy tabanlarına ne ölçüde yaslandıkları sorusuna benim burada kullandığım basit haritalama tekniği ile kesin bir yanıt vermeye olanak yoktur. Ama yan yana getirildiğinde bu haritalar, bazı benzerlik ve benmezeliklere, dolayısıyla aynı ya da çok farklı seçmen tabanlarından beslenme olgusuna işaret edebilir.

1977 seçimine katılan partilerden Adalet Partisi'nin (ülke ortalaması yüzde 36.9) aldığı oyun en çok yüzde 60.6 (Isparta) ile en az yüzde 8.2 (Tunceli) CHP'nin (ülke ortalaması yüzde 41.4) aldığı oyunsa en çok yüzde 66.3 (Tunceli) ile en az yüzde 12.3 (Ağrı) arasında değiştiği göz önünde bulundurulursa, bu iki partinin seçim haritalarının, 1983 seçimlerinde kullanılan 6 kademeli ıskalaya göre düzenlenerek, 1983 seçim haritalarıyla karşılaştarılmasının (harita 4 ve 5) bize bazı ipuçları sağlaması pekâlâ mümkündür. Buna karşılık, 1977 seçimine katılan partilerden ANAP'ın oy tabanından destek sağladığını ima ettiği öteki ikisi, MSP ve MHP'nin oyları en fazla yüzde 27.3 (Bitlis, MSP) ve yüzde 22.9'a (MHP, Yozgat) ulaşabildiğinden, bu küçük partilerin göreli güç dağılımını gösteren haritaları değişik bir ıskalaya göre düzenlemek gerekmektedir (Harita 7 ve 8). 1977 seçimlerine giren iki büyük partiden AP'nin oy dağılımını gösteren harita ile ANAP'ın 1983 haritasını karşılaştırdığımızda bazı ilginç benzerlikler ve farklılıklar göze çarpmaktadır. İlkin, AP'nin 1965'te gücünün zirvesine ulaştığı seçimlerde yaslandığı coğrafi tabanın (Harita 6) adeta bir kademe düşük düzeyden bir kopyası gibi görünen ANAP haritasında, 1977'de AP'nin en yüksek oy oranını elde ettiği illerden yalnız biri (Isparta) yer almakta, AP'nin 1977'de en güçlü olduğu öteki il Kütahya'da ise ANAP daha az başarılı görünmektedir.

1977'de AP'nin hâlâ çok güçlü olduğu illerden Antalya ve Bursa'da ise ANAP daha da az başarılı olabilmiştir. Yine 1977'de AP'nin yüzde 41'in üzerinde oy aldığı seçim çevrelerinden, Ege'de Aydın ve Muğla, Trakya'da Tekirdağ ve Kırklareli ile doğuda Hakkâride (ki bu il, geleneksel bir AP kalesi değildir) ANAP görece başarısız kalmıştır. Bu farklar bir yana bırakılırsa, AP'nin 1977 seçim haritası ile ANAP'ın 1983 haritasının genellikle birbirlerine ben-

zedikleri söylenebilir.

Ancak AP'nin 1977 haritası tek başına ANAP'ın oylarını açıklamaya yetmez. Partinin 1983 haritasını açıklamada kilit işlevi gören harita ise MHP'nin 1977 haritasıdır. Söz konusu haritada MHP'nin kendi ülke ortalamasını aştığı ve iki katının üzerine çıktığı bölgeler ayrı ayrı gösterilmiştir. AP'nin 1977 haritası ile MHP'nin bu haritası üst üste konulduğunda, bu partinin 1977'de ülke çapında aldığı oyun göreli düşüklüğüne karşın, ANAP'ın 1983 seçiminde Ankara - Konya illerinin doğusunda elde ettiği oy desteğinin özellikle MHP'den geldiği görülebilmektedir.

ANAP'ın İçel, Adana gibi illerde, bir ölçüde CHP'nin 1977'deki güçlü oy tabanından destek gördüğü düşünülebilirse de, CHP'nin 1977 haritası ile ANAP'ın 1983 haritası genellikle birbirlerinden çok değişik bir yapı göstermektedir. Nihayet, ANAP'ın oy desteğinden yararlandığı iddiasında olduğu partilerden MSP'nin, 1977 haritası, bu partinin oylarından sınırlı bir bölümünün ANAP'a kaydığını düşündürtebilecek niteliktedir. Gerçekten de ANAP'ın 1983 haritası, Konya - Ankara ekseni çevresinde ve batısında yoğunluk kazanırken, MSP'nin kendi ülke ortalamasını bir kat aşabildiği asıl güç merkezleri Malatya - Diyarbakır ekseninin doğusunda ve güneyinde kalmaktadır. MSP'nin 1977'de yüzde 20'ye yakın oy aldığı ve 1983'te ANAP'ın güç bölgesinin odak noktasında yer alan Konya'da bu partiye bir ölçüde oy aktardığı düşünülebilirse de 1977'de MSP'nin görece yüksek bir oy oranına ulaştığı başka hiçbir ilde (başta Bitlis ve Hakkâri olmak üzere) ANAP başarılı olamamış, hatta, ülke genelinde en kötü sonuçlarından bazılarını almıştır.

Bu çözümleme, ANAP'ın büyük ölçüde AP ile MHP'nin ve ancak sınırlı bir ölçüde CHP ve MSP'nin oy desteğinden yararlanabildiğini göstermektedir.

CHP'nin 1977'de güçlü olduğu bölgelerde, 1983 seçiminde görece başarılı olabilen parti daha çok HP'dir. Gerçekten de HP'nin 1983 haritası birkaç önemli istisna bir yana bırakılırsa, CHP'nin 1977 haritasına çok bezemekte, ama daha çok onun "soluk" bir kopyası niteliğini taşımaktadır. İki harita arasındaki en çarpıcı farklar, HP'nin Hakkâri'deki başarısı ile, Kars, Malatya, İzmir, İstanbul ve Ankara'daki göreli başarısızlıklarında görülüyor. Buradan giderek, HP'nin bir yandan, büyük kentsel merkezlerdeki (özellikle sanayi merkezleri) sosyal demokrat kesimleri yeterince seferber edemediği, bir yandan da geleneksel CHP kalelerinde (Malatya ve Kars gibi) etkili olamadığı sonucu çıkarılabilir.

1983 seçiminde MDP'nin elde ettiği sonuçları 1977 seçimlerinin büyük partilerinden hiçbirinin seçmen tabanına yaslandırmak mümkün görünmemektedir. Ne AP ne de CHP'nin 1977 haritalarıyla bir benzerlik gösteren MDP haritası daha çok, üst üste konan MHP ve MSP haritalarının bir bileşimini andırmaktadır. MDP'nin kendi ülke ortalamasını aşabildiği illerin hemen hepsi, özellikle ANAP'ın başarısız kaldığı, HP'nin görece başarılı olduğu Doğu Anadolu illeridir ki, bu kuşak içinde kalan en güçlü olduğu iki seçim çevresinde parti, güçlü yerel adayların seferber ettiği oylarla beslenmiştir.

Geçmişte MDP'nin 1983 haritasına benzer başka seçim haritaları bulmak için 1961'e değin uzanmak gerekmektedir. Bu yazının dar sorusunu aşıp, **"kriz sonrası seçimleri"** diye adlandırabildiğim bir sorun çevresinde ayrıca incelenmesini gerekli bulduğum bu kıyaslama için burada harita sunmadım. Ancak, MDP haritası ile 1961 seçimlerine katılan partilerin haritalarını karşılaştırdığımda, MDP haritasına çok benzeyen bir haritanın 1961 CHP ve 1961 YTP haritalarının üst üste konulmasıyla elde edilebildiğini gördüm. Bu partilerden CHP, 1961 seçimlerine, 1960 askeri müdahalesiyle özdeşleştirilen parti kimliği ile girmiş ve daha çok Güneydoğu Anadolu illerinde başarılı olabilmişti. 1960'ların sonları ve 1970'lerde önemli bir değişim geçiren partinin oy tabanı da buna koşut olarak değişecekti. YTP ise olağandışı bir seçim döneminde ortaya çıkmış, daha çok Doğu Anadolu illerinde DP'nin oy tabanını ele geçirmeye çalışmış, ama kısa sürede siyaset sahnesinden silinmiş bir partiydi.

Sonuç olarak, bu sınırlı incelemenin, başta sorduğumuz soruyu hiç değilse kısmen aydınlattığını ve 1983 seçimine katılan partilerden biri değil ama ikisinin, ANAP ve HP'nin seçmen tabanlarının, önemli ölçüde 1977 seçimlerine katılan iki büyük partinin, AP ve CHP'nin seçmen tabanlarına yaslandığını söylemek çok yanıltıcı olmasa gerek. MDP'nin oy tabanı ise oynak ve geçici gibi görünmekte ve her halükârda iki büyük partiden çok 3. partilerin (1960'larda YTP, 1970'lerde MSP gibi) destek bulduğu seçim çevrelerinde yuvalanmaktadır.

Bir Haksız Karar...

UĞUR MUMCU — *20 mart*

İstanbul Barosu Disiplin Kurulu, Barış Derneği davası nedeniyle tutuklu bulunan Baro'nun eski Başkanı Orhan Apaydın'ı avukatlık mesleğinden yasaklama kararı aldı. Bu karar, Tercüman Gazetesi'nin birinci sayfasında duyuruldu.

Haberde, Disiplin Kurulu Başkanı'nın, *"Devletin şahsiyetine karşı işlenmiş bir cürümden dolayı hakkında son soruşturma açılmış ve hüküm verilmiş bir avukatın durumunu incelediklerini bildirdiği"* kaydedilmiştir.

Baro yetkilileri ile konuyu hukuk açısından tartışmak isteriz.

1— Karar, Avukatlık Yasası'nın 54 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 154'üncü maddesine dayanmaktadır. Bu kararname, 28 Aralık 1982 gün ve 2767 sayılı Yetki Yasası'na dayanmaktadır. Yetki Yasası'nın 3'üncü maddesinde kanun kuvvetinde kararname çıkarma yetkisi bir yıl ile sınırlanmıştır. Bu süre, 28 Aralık 1983 günü sona ermiştir.

2— Anayasanın 91'inci maddesine göre bu tür kararnameler, Resmi Gazete'de yayımlandıkları gün TBMM'ye sunulur; komisyonlarda ve Genel Kurul'da *"öncelik ve ivedilikle"* görüşülür. 54 sayılı kararnamede de anayasanın öngördüğü biçimde TBMM'ce onaylanmış değildir.

3— 54 sayılı kararname, anayasada yazılı bu yollar izlemediği için geçerliliğini yitirmiştir. Bakanlar Kurulu'na bu konuda kararname çıkartma yetkisi *"bir yıllık süre ile"* sınırlandığı için kararnameyi bu sürenin dışında uygulamaya olanak yoktur. Hukukçuların *"zaman bakımından yetkisizlik"* dedikleri hukuk dışı durum belirmiştir. Avukatlık Yasası'nı değiştiren 54 sayılı kararname bugün artık yok hükmündedir.

4— 54 sayılı kararname ile değiştirilen 154'ncü maddede, *"devletin şahsiyetine karşı cürümlerden... hakkında son soruşturma kararı verilen"* avukatın işten yasaklanacağını öngörmektedir. Apaydın, 353 sayılı yasaya göre yargılanmış ve tutuklanmıştır. Bu yasada *"Son soruşturmanın açılması kararı"* CMUK'nca öngörülen yollar arasındadır. Madde metninde eğer, *"Devletin şahsiyetine karşı cürümlerden hakkında kamu davası açılanlar"* biçiminde bir ifade kullanılmış olsaydı, bu durumda madde, bu tür suçlardan ötürü tutuklananlara uygulanabilirdi, yasanın açık metnine aykırı yorum ve uygulama yapılamaz. Disiplin Kurulu kararı, *"yetki"* yönünden olduğu gibi *"konu"* bakımından da hukuka aykırıdır.

5- Disiplin Kurulu Başkanı'nın gazeteye yansıyan açıklamasında Apaydın hakkında *"hüküm verildiği"* gibi bir ifade kullanılmıştır. *"Hüküm"* kesinleşmiş karar demektir. Bir avukat Yargıtay aşamasından geçmemiş bir mahkeme kararına *"hüküm"* diyemez. Kaldı ki 154'üncü maddede *"hüküm"* diye bir sözcük bile bulunmamaktadır. Herhalde, yanlışlık, demecin gazeteye aktarılması sırasında yapılmıştır. Aynı gazetede bir başka haberde *"davalı"* yerine *"sanık"* deyişlerinin kullanılması bu tür yanlışlıkların haberden kaynaklandığı izlenimini vermektedir.

Bunlar, İstanbul Barosu yetkililerini ilgilendiren hukuksal konulardır. Olayın Adalet Bakanı ve kamuoyunu ilgilendirecek başka yönleri de bulunmaktadır.

Bu maddenin *Apaydın*'dan başka herhangi bir avukata uygulanıp uygulanmadığı konusu Adalet Bakanı'nı ilgilendirmektedir. Daha önce siyasal nitelikli davalar nedeniyle yargılanıp, tutuklanan - adlarını vermek istemiyoruz- avukatlar hakkında benzer işlemler yapılmış mıdır?

Bakanlığı ilgilendirecek bir başka konu da şu anda İstanbul Barosu'na kayıtlı bir avukat hakkında rüşvet suçu ile ilgili bir dosya nedeniyle, yüce bir kuruldan suç duyurusu gelip gelmediğidir.

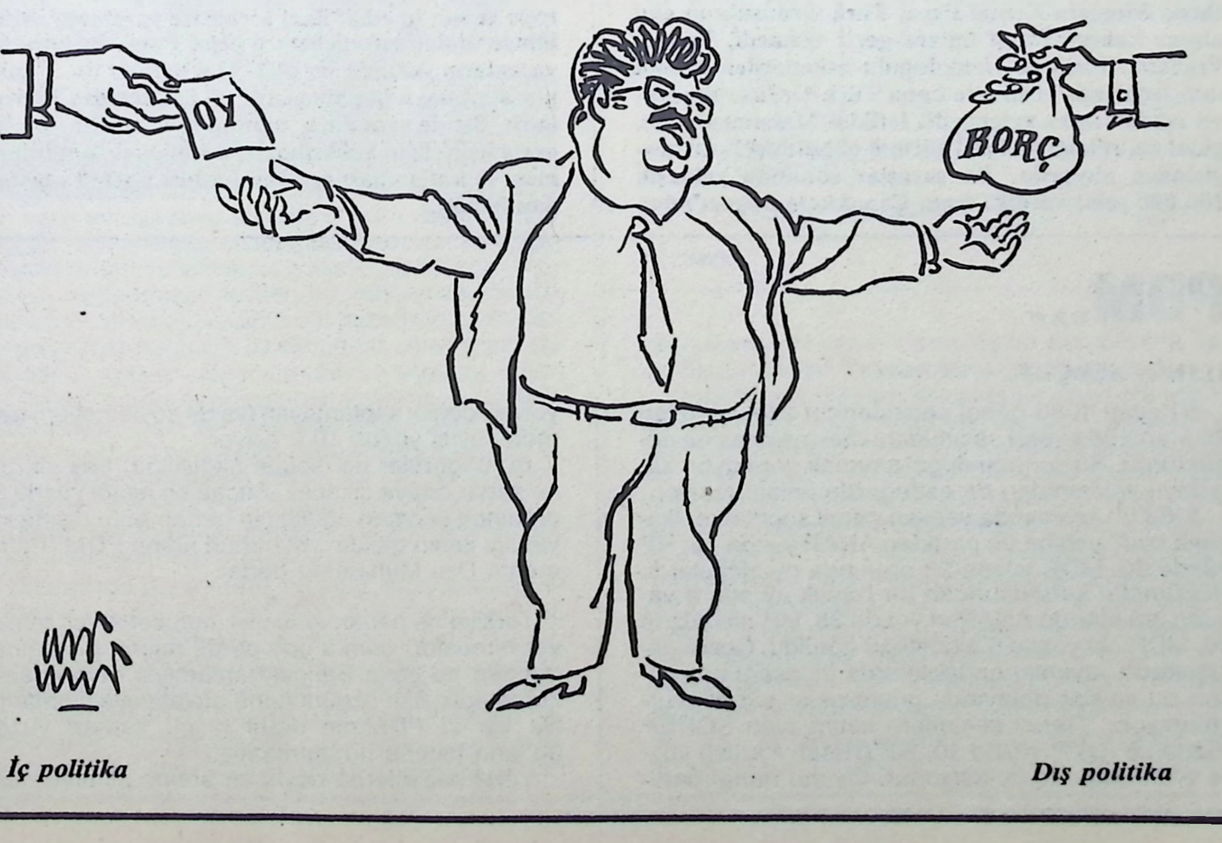
Konunun kamuoyunu ilgilendirecek yanı da şudur: Biliyorsunuz, Tercüman Gazetesi'nin birçok avukatı var. Bunlar, Zeytinburnu Cumhuriyet Savcısı'nın oğlu, Prof. Dr. *Sahir Erman, Ali Çekiç* ve emekli Yargıtay üyesi *Cemal Dirik*'tir.

Adnan Menderes'in yerel seçim konularından biri olduğu şu günlerde anımsatmak yerindeyse, anımsatalım:

Apaydın kardeşler, 1960 yılında Yassıada'da Menderes'i savunurken Tercüman Gazetesi'nin avukatı Sahir Erman da bugün, evi siyasi türbe haline getirilen eski cumhurbaşkanlarından Celal Bayar'ın darağacına gönderilmesi için, evinde ceza yasasını değiştiren maddeleri kaleme alıyordu.

Bu da olayın, hukuksal yanını bastıran ve vicdanları ilgilendiren yanıdır...

21 mart

İç politika *Dış politika*

Mart Ayının 3 Günü

NADİR NADİ — *21 mart*

Tarihimizde mart ayından kalma üç olay vardır ki, bunları unutmamak, sırası geldiğinde anmak, ulusça üzerimize düşen bir görevdir. Bunlardan biri çok acıdır. 16 Mart 1920 günü İngilizler o zaman devlet merkezimiz olan İstanbul'u resmen işgal etmişler, Şehzadebaşı karakolunu basarak erlerimizi şehit etmişler, Meclis-i Mebusan'ı kapatmışlar, milletvekillerinden bir bölümünü tutklamışlar, sonra bunları Malta adasına sürmüşlerdi. Böylece Mustafa Kemal Paşa'nın daha önce yayımladığı Millet Meclisi'nin Anadolu'da toplanmasıyla ilgili genelge ne denli uzak görüşlüdür, iyice anlaşılmıştı. Tarihimiz boyunca benzeri görülmedik bu feci olay, Osmanlı Padişahı Vahdettin'i ne denli üzmüştü bilemeyeceğim. Zaferden sonra bir düşman gemisine sığınarak yurdumuzdan kaçtığını düşünürsek öyle pek fazla üzüldüğünü sanmak yanlış olur diyorum. Belki de hiç üzülmemiş, tahtının İngiliz Devlet-i Fahime'sinin koruyucu kanatları altında daha iyi bir güvenliğe kavuşacağını düşünmüştür.

İkinci olay 18 Mart 1915 Çanakkale zaferimizdir. Birinci Cihan savaşı'nı yitirmiş olmamıza karşın bu utkumuzla ne denli övünsek yeridir. Son derece yetersiz koşullar altında, miadı dolmuş bataryalarla çarpıştığımız, dünyanın en üstün deniz güçlerini yendiğimiz o savaşı yeni yetişen kuşaklara anlatmak, yarınımıza karşı beslediğimiz umut ve inancı pekiştirmek bakımından vazgeçilmez görevimizdir. 19 Martta Çanakkale'yi denizden geçemeyen İtilaf devletleri, hemen arkasından karaya asker çıkararak talihlerini bir daha denediler. Bu kez de başaramadılar. Başta Mustafa Kemal Paşa, Türk Ordusu'nun akıl almaz kahramanlığı onlara geçit vermedi. İngiliz, Fransız, Hintli ve Uzakdoğulu askerlerden kurulu tam teçhizatlı birliklere karşı Türk Ordusu maddesel açıdan daha yetersizdi. İstiklal Marşımızda çok güzel belirtildiği gibi asıl gücünü göğsündeki yurt sevgisinden alıyordu. Bu savaşlar sonunda yaklaşık 200.000 şehit verdik. Ama Çanakkale Boğazı'ndan kimseye geçme olanağı tanımadık. Denizde ve karada başarı sağlayamayan emperyalist güçler, nihayet düzgün biçimde çekilmeyi başardılar.

Üçüncü olay 4 Mart 1924 yılında halifeliğin kaldırılması olayıdır. Bu yıl bu mutlu olayın 60. yılını yaşıyoruz. Bu vesile ile bir kutlama töreni yapılması gerekirdi. Önümüzdeki 25 Mart seçimlerinin heyecanıyla olacak, ne hükümet, ne siyasal partiler bugünü anma gereğini düşünemediler.

Oysa laik Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıcı olarak 4 Mart gününün büyük önemini nasıl unutabiliriz?

Bana sorarsanız, halifelik müessesesi çoktan önemini yitirmişti. 1517 yılında Memluk Sultanını yenen Selim I, adamı idam ettirince olaydan korkuya kapılan o dönemin Mekke şerifi, Yavuz Sultan Selim'e bir heyet göndererek Mekke'nin ve Medine'nin anahtarlarını, ayrıca kutsal emanetleri teslim etti.

Selim I, böylece dinsel ya da siyasal bir güç kazanmış mıydı? Bilemeyeceğim, yalnız Osmanlı padişahlarının yabancı ülkelerle yaptıkları antlaşmalarda halifelik unvanını kullandıklarını pek sanmıyorum. Bu unvanın ilk kez 1774 Küçükkaynarca Antlaşmasında Abdülhamit I adına kullanıldığını geçenlerde bir yerde okudum. Görülüyor ki, Omanlı İmparatorluğunun gerileme döneminde padişahlar İslam dünyasının sadakatini kazanmak ya da elden kaçırmamak amacıyla sana (unvana) sığınmak gereğini duymuş olacaklardır.

Ama ne oldu? Birinci Cihan Savaşı'nda Halife-i ruyu zemin'in cihat ilanı hiçbir işe yaramadı. Müslüman toplumlarının hemen hepsi Padişaha karşı savaşanların yanında yer aldı. Haklıydılar da. Çünkü ulusallaşmaya başlamışlardı ve bağımsızlık istiyorlardı. Biz de aynı amaç uğruna savaşmıştık. Bu itibarla halifeliğin kaldırılması, tarihimizde unutulması ve kutlanması gereken başlıca önemli olaylardan biridir.

PDM...

İLHAN SELÇUK — *21 mart*

6 Kasım 1983 genel seçimlerinin özel koşulları 25 Mart 1984 yerel seçimlerini halkoylamasına dönüştürdü. Bu sonucu doğal saymak gerekiyor; kamuoyu yoklamaları da eşdeğerde anlam taşıyor.

1983'ün kasımında yapılan genel seçimlere "katılma izni" verilen üç partiden ANAP yüzde 45, HP yüzde 30, MDP yüzde 23 oranında oy almışlardı. Hükümetin kuruluşundan bir buçuk ay sonra yapılan anketlerde ANAP'ın yüzde 35, HP'nin yüzde 10, MDP'nin yüzde 5'e düştüğü görüldü. Çeşitli gazetelerde yayımlanan tablolarda üç aşağı beş yukarı bu sayılar dolayında göstergeler sürekli vurgulanıyor... Genel seçimlere katılmayan SODEP yüzde 25, DYP yüzde 10, RP (Refah Partisi) yüzde 3'ün üstünde dolaşıyorlar. Oyunu hangi partiye vereceğini saptamayan (ya da söylemeyen) seçmen sayısı yüzde 10'u aşıyor.

Bu öngörüler ne ölçüde sağlıklıdır; beş altı güne kadar ortaya çıkacak. Ancak en aşağı yüzde 35 oranında seçmen ağırlığının parlamento dışına kayacağı kesin gibidir.. Ki bunun adına PDM (Parlamento Dışı Muhalefet) derler.

★

Türkiye'de parlamento dışı muhalefet her zaman var olmuştur; çünkü çok partili rejime geçtiğimiz günden bu yana Batıdaki anlamıyla demokrasiyi kuramadık, fikir özgürlüğünü güvenceye alamadık. Ne var ki PDM'nin oranı hiçbir zaman yüzde 30'ların üstüne tırmanmamıştı.

Yerel seçimlerde böyle bir sonuç alınırsa nasıl

yorumlanacaktır?

★

Yoruma ekonomiden başlamak yerinde olur. 24 Ocak 1980'de ülkemizde iki ad ün kazandı: Biri *Özal*, öteki *Friedman*. Yeni bir ekonomik modele geçiyorduk. Bu model IMF'nin uluslararası şablonuydu ve sanayileşmemiş ülkelerin bir tekinde bile çok partili demokrasiyle uygulanamıyordu.

Söylendiğine göre 10 yıl bu ekonomik model ülkemizde uygulanacaktı. İlginçtir: Modeli IMF'den taşıyıp 24 Ocak 1980 kararlarını hazırlayan Özal, 12 Eylül'den sonra kurulan hükümette yine uygulayıcıydı; bugün de yürütmenin başıdır; beş yıllık süresini Başbakanlık koltuğunda doldurursa, IMF programı 1989'a dek Türkiye'nin yazgısına egemen olacaktır. Bu süreç ulusal sanayileşmenin çökmesi, dışa bağımlılık ve 20'nci yüzyılın yitirilmesi demektir.

Dış ekonomik odakların istedikleri ve planladıkları da budur.

★

Özal, "özel" koşullardan yararlanarak seçimleri kazanmıştır. Bu gerçeği herkes biliyor; ama bir kez örgütünü kurup iktidara geçen bir sermaye partisinin kolay dağılmayacağını da herkes bilmektedir. ANAP'ın içerde holdinglerle, dışarda uluslararası kapitalist kuruluşlarla bağlantıları daha parti kurulmadan kotarılmıştı. Bu ağırlıkların önemleri yadsınamaz, hafife alınamaz.

Ne var ki yerel seçimlerde sandığa ağırlığını koyacak olan seçmen, başıboş gidişe bir ölçüde dur diyebilir. Oyların PDM'ye kayması bu bakımdan büyük değer taşıyacaktır.

★

Parlamento içi partiler yerel seçimlerde durumlarını korurlarsa, Mecliste hükümet partisinin karşısında yeterli fren olmadığından Özal'ın önünde bir engel kalmayacaktır. Özal'ın politikası da üç noktada odaklaşıyor: 1) Gayri milli ekonomik siyaset güdülüyor. 2) İktidar demokratik yönelişler taşımıyor. 3) Sosyal adalet hiçe sayılıyor.

PDM'ye oyların kayması, halk yığınlarının demokratik ve milliyetçi özlemlerini yansıtacak, emekçi yığınlarının varlığını duyuracaktır.

Bu tarihsel görev karşısında şu veya bu partinin kişiliği arka planda kalmıştır.

★

Yerel seçimlerde bu fırsattan yararlanılamazsa, ilerde daha bunalımlı darboğazların ortaya çıkacağını şimdiden söylemek falcılık değildir.

İşçiler ve Seçimler

ŞÜKRAN KETENCİ — *22 mart*

Bizim gözlemimiz değil, ancak siyasi partilerin seçim kampanyalarına katılanlar, en çok ses veren kitlenin işçiler olduğunu, konuşmacıların ister istemez işçi sorunlarına kaymak zorunda kaldıklarını anlatıyorlar. Siyasi parti liderlerinin, adayların konuşmalarını gözlemlediğimizde de, giderek işçi sorunlarının ağırlık kazandığını, işçilerin oyunu alma yarışının hızlandığını görebiliyoruz.

Çalışma, yaşam koşullarının gereği, işçiler, çıkarları doğrultusunda bilinçlenmede, birlikte hareket etmede, tarih boyunca bütün dünyada öncü sınıf olma niteliğini korumuşlardır. İşçi sınıfı ile işveren sınıfının uzlaşmaz çıkar çelişkilerine rağmen, sosyal barış için demokrasilerde çözüm yolları bulunmuştur. İşçilerin sınıf çıkarlarını savunabilmeleri için gerekli ortam yaratılmış, siyasete ağırlıklarını koymaları sağlanmıştır. İşçiler, bir yandan sendikalarında örgütlenerek, özgür toplu pazarlık düzeni içinde sendikaları aracılığı ile ekonomik çıkarlarının savaşımını verirken, diğer yandan da sendika - siyaset ilişkisi içinde, sendikaları aracılığı ile ve de doğrudan siyasi partilere üye olarak siyasete ağırlıklarını koyarlar. Demokratik düzen, sosyal devlet, işveren karşısında doğal olarak tek başına zayıf kalan işçiye örgütlenme, bilinçlenme, hakkını ve çıkarlarını savunmada öncelikler tanıyarak, sınıflar arası dengenin korunmasına çalışır.

Ülkemizde demokratik düzene, sosyal devlet ilkelerine uyumlu koşullar 1961 Anayasası ve 1963 yasaları ile getirilmeye çalışılmıştır. Ancak döndürülemeyen ekonomik çarkların yarattığı olumsuz ortamda, sosyal barış bozulunca, bedeli herkes için çok yüksek olan bir ortama girilmiştir. Yeniden demokrasiye dönüşe yönelik hazırlanan anayasa ve yasalarda ise, geçmiş dönemin sorunlarına çözüm

22 mart

aranırken, yer yer o alana ilişkin demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanması yolu seçilmiştir.

İşçilerin sendikaları aracılığı ile siyasete ağırlık koyabilmeleri yolu kapanmış, sendika - siyaset ilişkisi, sendikaların işlevlerini zedeleyebilecek dozda yasaklar içine alınmıştır. Sendikal haklara getirilen çok yönlü önemli kısıtlamalarla, işçilerin ekonomik çıkarlarının korunabilmesi de iyice zorlaşmıştır. Bugün 2821 ve 2822 sayılı yasalarda özgür sendikal ve toplu pazarlık düzeninin gerçekten korunduğunu savunabilen bir tek bilim adamı yoktur. Başta Türk-İş, bütün sendikalar yeni yasaların getirdiği sınırlamalar içinde sendikal işlevlerini yapamamaktan yakınıyor, kendilerini en çok zorlayan yasa maddelerinin değiştirilmesi için kampanya yürütmeye ve kamuoyu oluşturmaya çalışıyorlar. Bu arada geçiş döneminin özgür toplu pazarlığın ye-

rini alan *"zorunlu tahkim sistemi"* YHK benzeri bir oluşumla etkin bir biçimde yeni toplu pazarlık düzeni içinde yer aldı. İşçilerin satın alma güçlerinde, *"enflasyon artışlarının altında ücret zamları"* ile önemli kayıplara yol açan YHK, aynı yaklaşımını Özal hükümetinin önerisi doğrultusunda yeni yasa ile oluşumundan sonra da sürdürünce, işçi sorunlarına tuz biber ekmiş oldu. Kamuoyuna pek yansımayan, ancak işçilerin çalışma, yaşama koşullarında çok olumsuz etkileri olan bir diğer uygulaması ise, işçi ve işverenlerin 17 yıllık toplusözleşme düzeni içinde deneye deneye yerleştirdikleri toplusözleşme hükümlerinin YHK'ca ayıklanması oldu.

Sonuç olarak işçiler bir yandan hızla yoksullaşırken, diğer yandan yeni yatırımların durması ile artan işsizlik ve ayıklanan sözleşme hükümleri ile de işyerlerinde yok olan iş güvenceleri, huzurlu çalışma koşulları karşısında sıkışıp kaldılar. Sendikalı toplusözleşmeli düzenin yaşamları üzerindeki etkisini yaşayarak tanımış, yine kendi yaşamları üzerinde *"zorunlu tahkim sisteminin"* sonuçlarını görmüş işçilerin 6 Kasım seçimlerindeki tavrı ilginçti. İşçilerin yoğun olduğu iller ve illerde, yoğun olduğu semtlerdeki seçim sonuçları, genel seçim sonuçlarından çok farklı oldu. İşçiler ağırlıklı bir biçimde, *"orta direk"* vaatlerine rağmen, hükümette görev yaptığı sürece yasalardaki kısıtlamalarda etkili olduğu, bilinen ücretlerin sınırlanmasını savunan Özal'ın partisine oy vermediler.

Şimdi bu kez, yerel yöneticileri seçmek üzere önümüzdeki pazar günü sandık başına gidilecek. Yöreye iyi hizmet yapacak yerel yöneticinin seçilmesi gibi görünen bu seçimler, nitelik değiştirmiş, uygulanan ekonomik modelin, yürütülmek istenen çok sınırlanmış demokratik düzenin onaylanıp onaylanmadığının göstergesi sayılmaya başlanmıştır. Şüphesiz 4.5 aylık bir ara ile seçim sonuçlarının tepetaklak olması beklenemez. Ancak oyların kayışı, halkın eğilimlerinin göstergesi olacaktır. Sayın Özal, Başbakan iken verdiği bir demeçte, *"en güçlü olduğu zamanlarda Silahtarağa'da Maden-İş'i yendik"* diyerek, Başbakan olduktan sonra dahi, MESS yöneticisi, işveren taraf olarak düşündüğünü açık bir biçimde ortaya koymuştur. 6 Kasımda kendi çıkarlarını savunmayan, siyasal iktidara, en az oyu veren işçilerin, Özal hükümetinin uygulamalarını da gördükten sonra oylarının ne yöne akacağını hep birlikte izleyeceğiz.

ANAP, orta ve yukarı gelir gruplarından oy aldı

İstanbul'da 1983 seçim sonuçlarının mahalle düzeyinde analizi

NUR VERGIN — *24 mart*

Taşıdığı sınırlamalar nedeniyle Türk siyasal hayatının yansıması olamayacağı öne sürülen 6 Kasım 1983 seçim sonuçları, hiç de kural dışı bir seçim davranışı sergilemiyor. İstanbul ili incelendiğinde, sonuçlar Türkiye'nin siyasal geleceği konusunda ipuçları veriyor ve çağdaşlaşan bir toplumun haberciliğini yapıyor.

6 Kasım 1983 seçimlerinde programları, kampanya sırasındaki beyanları ve yaratmak istedikleri imaj itibarıyla iki sağ parti ile bir sol parti yarıştı. Güvenlik ve anarşi korkusu temalarını işleyen, **"önce devlet"** diyen MDP, İstanbul seçmeninin %23'ünün; serbest rekabet ve piyasaya ekonomisini, **"millet devlet için değil, devlet millet için vardır"** sloganıyla liberalliği ve enflasyonla mücadeleyi vurgulayan ANAP % 45'inin oyunu aldılar. Türkiye'de bilinen klasik devletçilikle karma ekonomiyi ve popülizmi savunan, sosyal demokrasi etiketi altında seçime giren ve Türk siyasal yelpazesinin solunu temsil etmeye aday olan HP de oyların %30'unu kazandı.

ÇAĞDAŞ SEÇMEN DAVRANIŞI

İstanbul seçmeninin çağdaş toplumlara özgü bir davranış izlediğine dair varsayımımızı geliştirmeye hak kazanıp kazanmadığımızı anlamak için, önce bu üç partinin çeşitli ilçe ve mahallelerinde sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel farklılaşmalara göre oy dağılımlarına bakmamız gerekecek:

İlçe düzeyinde dağılımları veren çizelgede göze çarpan ilk olgu MDP'nin Beşiktaş ve Kadıköy hariç, hiçbir merkez ilçede İstanbul ortalamasının düzeyinde ya da ondan yüksek bir oranda oy almadığı.

İkinci önemli olgu, ANAP'ın kentlileşmiş sosyal grupların ikamet ettiği ilçe ve mahallelerde başı çeken parti oluşu. Beyoğlu, Şişli, Üsküdar, Kadıköy, Beşiktaş gibi ilçelerin ANAP'a rağbet ettiği.

İlginçtir ki, ilçelerin bir kısmında HP kendi ortalamasını ya da üstünü tutturarak, kentsel uğraşların hâkim olduğu toplumsal kesimler nezdinde varlığını kanıtlamış oldu. İstanbul'un bu eski ilçelerinde seçmen, liberal sağ ile sosyal demokrat seçenek arasında tercihini belirledi.

GECEKONDULARDA HALKÇI PARTİ

Gecekondu bölgesi sayılabilecek Zeytinburnu, Gaziosmanpaşa, Eyüp, Kartal ile Bakırköy ilçeleri ise, İstanbul ili ölçülerinde, kırsal değerlerin mekânı Silivri ve Çatalca ile beraber ANAP'ın nispeten başarısız olduğu yerler. İstanbul şehrinin belli başlı göç merkezi olan ilçelerinde başı çeken oylar, HP oyları.

Buraya kadarki gözlemlerimiz bize şunu gösteriyor;

1) Liberal kapitalizmi, serbest piyasa ekonomisini ve bireyselleşmeyi öneren ANAP, şehrin eski mahallelerinde, orta ve üst gelir gruplarının yaşadığı yerlerde önde. Bunda, bizce, şaşılacak bir şey yoktur, zira yükselen burjuvazilerin ANAP doğrultusunda-

ki önermeleri kendilerine mal etmeleri başka toplumlarda da meydana gelmiş bir olgu. ANAP'ı tercih etmek bizde de bu sosyal grupların liberal devlet anlayışına sahip çıkması hadisesi.

2) Sosyal demokrat vurguları ve halkçı adıyla emekçi kesimlere cazip gelen HP ise, sanayi dalında çalışanların ikamet ettiği ya da gecekondulaşmanın yoğun olduğu ilçelere hitap etti.

Bu ilk saptamalardan sonra, ilçeleri mahalle düzeyinde ve teker teker incelediğimizde görüyoruz ki, ANAP, Şişli, kadıköy ve Beşiktaş gibi ilçelerin refah düzeyi yüksek mahallelerinde başarılı olmuştur. Şişli ilçesinde, Merkez Harbiye, Teşvikiye, Esentepe mahalleleri; Beşiktaş ilçesinde Bebek, Akatlar, Etiler, Nisbetiye mahalleleri; Kadıköy ilçesinde ise Suadiye, Feneryolu, Caddebostan, Fenerbahçe ve Caferağa mahallelerinin çoğunluğu ANAP'ın çağrısına uydu.

Öte yandan, Şişli ilçesini örnek alacak olursak, bu ilçenin alt gelir düzeyindekilerin ikameti olan ve gecekondulaşmanın had safhalara ulaşan mahallelerinde (Çağlayan, Gültepe, Kâğıthane, Harmantepe, Yeşilce gibi) HP, % 65 dolayına ulaşan boyutlarda oy aldı.

ORTA HALLİ VE ZENGİN MAHALLELERDE ANAP

ANAP'ın orta halli ve zengince, HP'nin de dar gelirli ve işçileşmenin yoğun olduğu mahallelerde başarılı olduğu, diğer ilçelerin de ayrıntılı incelemesiyle meydana çıkıyor. Örneğin, Sarıyer ilçesinde Emirgân, Yeniköy, Rumelifeneri, Büyükdere Merkez mahallelerinde ANAP önde, Rumelihisarı, Pınar, Kireçburnu, Çayırbaşı gibi Boğaz sırtlarını süsleyen konduların çoğunlukta olduğu mahallelerde ise HP ilk sırada. Yine aynı doğrultuda, Üsküdar ilçesinde, Selimiye, Salacak, Altunizade, Kandilli ve Vaniköy gibi orta gelir grubunun, esnaf ve ticaret erbabının oturduğu mahallelerde ANAP önde, kırsal göçün oluşturduğu Ünalan, Yavuztürk, Aşağı Dudullu ve Güzeltepe mahallelerinde ise HP ileride. Yarım milyona yakın geniş seçmen nüfusu ile bir oy deposu ve partilerin yarış alanı olan Bakırköy ilçesinde de aynı olgu göze çarpıyor: Ataköy, Yeşilyurt, Yeşilköy, Florya gibi refah adacıkları ANAP'ı yeğlemiştir. Buna karşılık, K. Karabekir, F. Çakmak, Gümüşpala, Çobançeşme, İnönü ve Halkalı mahallelerinde HP kendini aştı, % 44 ile 70 arasında oy alabildi.

1983'te İstanbul seçmenlerinin ekonomik kıstaslara öncelik vererek, parti programlarını bilerek, seçim konuşmalarını dinleyerek, içinde bulunduğu objektif sosyo-ekonomik koşullarına ve kişisel beklentilerine göre siyasal tercihini yaptığını; tercihinde özerk ve bağımsız olduğunu düşünmek makul olacak mıdır? Bu soruyu yanıtlayabilmek için 1979 seçim sonuçlarına da bakmak ve son iki seçim sonuçlarını karşılaştırmak gerekecek.

1979 SEÇİMLERİNE GÖRE ÖNEMLİ KAYMALAR

İlginçtir ki, 1979 seçimlerinde, Şişli ilçesinde Halaskârgazi, Şişli Merkez, Teşvikiye ve Esentepe mahallelerinin seçmenlerinin üçte biri ile yarısı sosyal demokrat tercihte bulunurken, 1983'te seçmenlerin büyük bir kısmı bu görüşü temsil eden partiden caydı.

ŞİŞLİ	1979	1983
Halaskârgazi	% 33	% 15
Harbiye	" 24	" 13
Merkez	" 34	" 17
Teşvikeye	" 37	" 15
Esentepe	" 50	" 25

Aynı eğilimi Kadıköy, Bakırköy, Sarıyer, Beşiktaş ve Üsküdar ilçelerinin mahallelerinde de tespit etmek mümkündür:

	ANAP	HP	MDP
İSTANBUL	**% 45.5**	**% 34**	**% 20**
Fatih	" 55	" 26	" 19
Zeytinburnu	" 35	" 42	" 21
Beykoz	" 47	" 29	" 19
Üsküdar	" 50	" 31	" 17
Gaziosmanpaşa	" 36	" 44	" 19
Kadıköy	" 50	" 28	" 22
Beşiktaş	" 51	" 25	" 24
Eminönü	" 49	" 30	" 18
Beyoğlu	" 46	" 34	" 19
Sarıyer	" 45	" 39	" 20
Adalar	" 44	" 31	" 22
Yalova	" 41	" 38	" 19
Silivri	" 35	" 30	" 35
Çatalca	" 39	" 28	" 33
Şile	" 53	" 15	" 31
Eyüp	" 40	" 40	" 17
Şişli	" 46	" 35	" 19
Bakırköy	" 42	" 38	" 19
Kartal	" 41	" 40	" 18

KADIKÖY	1979	1983
Suadiye	% 46	% 20
Feneryolu	" 53	" 24
Caddebostan	" 49	" 20
Erenköy	" 40	" 26
Fenerbahçe	" 50	" 19
Caferağa	" 47	" 20

SARIYER	1979	1983
Emirgan	% 44	% 29
Yeniköy	" 42	" 27
B. Dere Mer.	" 42	" 28
Rumelifeneri	" 25	" 15

BEŞİKTAŞ	1979	1983
Bebek	% 42	% 20
Akatlar	" 45	" 20
Etiler	" 47	" 20
Nisbetiye	" 46	" 18

ÜSKÜDAR	1979	1983
Selimiye	% 50	" 32
Salacak	" 52	" 25
Altunizade	" 37	" 22
Beylerbeyi	" 38	" 21
Kandilli	" 38	" 26
Vaniköy	" 36	" 19

BAKIRKÖY	1979	1983
Ataköy	% 49	% 21
Yeşilyurt	" 42	" 17
Florya	" 38	" 22

Dar gelirli, işçileşmenin ve marjinal ekonomik faaliyetlerin yüksek düzeyde olduğu, İstanbul il çevresinde mahallelerin bazılarına bakıldığında sosyal demokrat oyların çoğaldığına tanık olunuyor.

BAKIRKÖY	1979	1983
K. Karabekir	% 27	% 44
N. Kemal	" 39	" 50
Zafer	" 27	" 43
Çobançeşme	" 38	" 46
Kocasinan	" 28	" 42
Atışalan	" 31	" 50
Avcılar	" 34	" 54
İnönü	" 34	" 70
Halkalı	" 24	" 53
F. Çakmak	" 30	" 60
Gümüşpala	" 34	" 54

ŞİŞLİ	1979	1983
M. Şevket P.	% 34	% 65
Ayazağa	" 38	" 51
Harmantepe	" 35	" 50
Kâğıthane	" 35	" 49
Seyrantepe	" 28	" 49
Şirintepe	" 21	"45
Yeşilçe	" 25	" 50

SARIYER	1979	1983
Rumelihisarı	% 29	% 42
Kireçburnu	" 32	" 42
Çayırbaşı	" 32	" 36
Yenimahalle	" 31	" 54

KADIKÖY	1979	1983
K.Bakkalköy	% 22	% 39
Fikirtepe	" 29	" 38
İçerenköy	" 31	" 41
Kayışdağı	" —	" 53

Eyüp, Zeytinburnu ve Gaziosmanpaşa gibi ilçelerde ise sosyal demokrat oylar, 1979 seçimlerine oranla herhangi bir gerileme kaydetmediği gibi, hafif bir yükselme göstermiş. Eyüp'e % 36'dan % 40'a, Zeytinburnu'nda % 37'den % 43'e, Gaziosmanpaşa'da % 34'ten % 44'e varan sol oylar önceki eğilimlerin doğrultusunda olup, gecekondulaşmanın yoğun olduğu mekânlarda sosyal demokrat oyların arttığını ya da sabit kaldığını doğruluyor.

Elimizdeki verilerin sınırlılığına rağmen görülmektedir ki, 1979'dan sonra siyasal davranışta bazı kaymalar meydana gelmiş. Bu düzeyde bir analizle, kentlileşmiş ve ekonomik düzeyi orta ve yüksek olan mahalle seçmenlerinin sosyal demokrat tercihlerinden büyük ölçüde vazgeçmiş olduklarını ve onlara serbest rekabet yolu ile yükselmeyi vaat eden partiye yöneldiklerini söyleyebiliriz. Buna karşılık, İstanbul'un gecekondularında yaşayanların, şehrin yeni sakinlerinin ve alt düzey gelir gruplarının mahallelerinde ise sosyal demokrat yönelimler ya 1979 düzeyini korumuş ya da büyük ölçüde artmış. O halde, seçmenlerin oy davranışları, sosyo-politik ve ekonomik öncülere göre yaptıkları tercihler, gelişen ve çağdaşlaşan Türkiye'yi müjdeliyor.

Refah ve eğitim düzeyi nisbi olarak yüksek olan ilçe ve mahalle seçmenlerinin 1983'te ekonomiyi vurgulayan, teknokratik, bizdeki deyimiyle, **"iş bitirici"** partiye yönelmeleri; İstanbul şehrinin imtiyazlardan nasibini almayan ve bu sistemde alma ihtimalinin düşük olduğuna inananların ise sosyal demokrasiyi yeğ tutmaları çağdaşlaşmanın göstergesidir.

1983 seçimlerinde İstanbul seçmeni tercihini çoğunlukla ekonomik durumuna göre belirlemiş, geleneksel bağlılıklardan çok, çıkara dayanan ve çıkarın yönlendirdiği bir davranış sergiliyor. Ülkemiz politikasında söz sahibi olmak isteyenlerin ve mevcut siyasi partilerin bu oluşuma dikkat etmeleri gerekecek. Türkiye'nin kentleşme ve gelişme modeli göz önünde tutulursa, geçen seçimlerde sosyal demokratlığı benimsemiş sosyal grupların ileride gittikçe artan bir toplumsal ve siyasal ağırlık kazanacağı belli. Türk toplumunun kentleşmesi ve çağdaşlaşması ile gelecekte siyasal sistemi yönlendirecek olanlar İstanbul gibi büyük kentlere akın eden ve işçileşen göçmenlerdir.

Şamandıra ararken Sovyet sularına düşüyoruz

KADİR CAN — *24-29 mart*

22 Şubat sabah saat 8.00, Rumelikavağı mendireği içindeki **"Hasanbey"** adlı teknenin 450 beygir gücündeki motoru insana güven veren bir sesle çalışmaya başlıyor. Birkaç dakika önce **Saim Reis** tarafından uyandırılan tayfalar görevleri başına koşuyorlar. Halatlar çözülüyor. Ve **"Hasanbey"** ağır ağır mendirekten çıkıp Sarıyer'e doğru yol alıyor. Yenimahalle'deki buzcunun iskelesine yanaşıyoruz. 200 kalıp buzun ufalanıp ambara atılması yaklaşık iki saat sürüyor. Su ve buz depolarının dolmasından sonra tekrar Rumelikavağı'na dönüyoruz. **Saim Reis**'in ağabeyi **Hilmi Reis** bizi rıhtımın üzerinde bekliyor.

"Hasanbey"'in kaptan köşkünde Saim Reisle konuşuyoruz. Saim Reis kıyıları göstererek isimleri sayıyor: **"Burası Büyük liman, Hamsiköy, Gürleyenkaya ve Garipçe"**. Evlerinin pencerelerinden, balkonlarından ağlar sarkan Garipçe'yi, bira dahil hiçbir

SOVYET HÜCUMBOTU PEŞİMİZDE — 026 borda numaralı Sovyet hücumbotu tamyol üzerimize geliyor. Hücumbotun güvertesinden megafonla Türkçe bağırıyorlar: "Bordaya yanaş." Hız kesiyoruz. İki tekne yavaş yavaş birbirine yaklaşıyor. Saim Reis soğukkanlı. Yalnızca, "Başımıza iş aldık" diyor. (Fotoğraf: KADİR CAN)

içkinin satılmadığı Boğaz'ın en büyük balıkçı köyü Rumelifeneri'ni geride bırakıp Karadeniz'e "**Merhaba**" diyoruz. Teknenin sahibi **Saim Arslan**, 45 yaşında ve 4 çocuk babası, ağabeyi **Hilmi Arslan** ise 51 yaşında ve 5 çocuk babası. İki kardeş kendilerini bildi bileli denizci. **Saim Arslan** 1968 yılında, Tellibaba'da yaptırdığı tekneye babasının adını vermiş; "**Hasanbey**". **Saim** ve **Hilmi** kardeşler, 20 yıldan bu yana kalkan mevsimi olan ocak - haziran ayları arasında uluslararası sularda avlanıyorlar. 20 yıldır **Arslan** kardeşlerin başlarından çok olaylar geçmiş, nice fırtınalar atlatmışlar. Rumenler, Bulgarlar ve Sovyetler tarafından defalarca yakalanmış, fakat yılmamışlar. "**Küçük de olsa bir servetimiz var. Bunun mayası kalkancılıktan geldiği için bu işe ölünceye kadar devam edeceğiz**" diyorlar.

Bizi dev dalgalarıyla karşılayan Karadeniz'e "**Merhaba**" dedikten sonra, rotayı 15 dereceye çeviriyoruz. Hedefimiz Kırım Yarımadası'nın batısındaki "**Targan**" burnunun 20 mil açığı. Burada 15 gün önce denize bırakılan 33 kilometre uzunluğundaki kalkan ağlarını bulup çekeceğiz. En az 32 saatlik yolumuz var.

"ZEYTİN EKMEK TEKNENİN MALI"

Teknede **Saim** ve **Hilmi Arslan** kardeşler ve 8 tayfa bulunuyor, hepimiz 11 kişiyiz. **Hüseyin Yılmaz** 40 yaşında 4 çocuk babası, **Ali Naci Aktürk** 43 yaşında 2 çocuk babası, **Erdoğan Algelincik** 40 yaşında 2 çocuk babası, **Mustafa Karaca** 34 yaşında 4 çocuk babası, **Bayram Karaduman** 23 yaşında evli, **Salih Altan** 26 yaşında nişanlı, **Haşim Müsellim** 31 yaşında iki aylık evli ve **Ahmet Tekgöz** 25 yaşında ve bekâr. **Hilmi Reis** tekneyi yönetirken, **Saim Reis** ve tayfalarla kamarada ısınıyoruz. Aşçılık görevini yüklenen **Haşim Müsellim**'in demlediği çayı içip zeytin ekmek yiyoruz. Saim Reis: "**Zeytin ekmek teknenin malı**" diyor ve ekliyor: "**Sabah kahvaltısında zeytin ekmek çay veriyoruz. İsteyen arkadaşlar yanlarında yağ, reçel, yumurta ve peynir getiriyorlar. Buna da 'koltuk' diyoruz.**" Kahvaltıdan sonra dümen başında nöbet tutan iki balıkçı ve yemek pişirme hazırlığı yapan **Haşim**'in dışında herkes uyuyor. **Haşim** önce soğan doğruyor, sonra ayıkladığı pirinçleri yıkıyor ve: "**Öğle yemeği kuru fasulye pilav**" diyor.

YUNUSLARLA YARIŞ

Öğle yemeğinde **Haşim** fasulye doldurduğu tabağı bana uzatıyor. Tabağı tutuyorum fakat içindekileri tutamıyorum. tekne sallandıkça tabağın içindeki fasulyeler de sağa sola dökülmeye başlıyor. Fasulye dolu tabakla birkaç dakika süren valsten sonra çareyi "**papara**" yapmakta buluyorum. Yemekten sonra dalgalar büyümeye başlıyor. Deniz tutmasın diye kamaradaki ranzaya uzanıp uyumaya çalışıyorum. Hilmi Reis, "**Karadeniz'e güven olmaz, bu dalgalar benim diyen denizciyi bile canından bezdirir**' diyor.

Akşam zeytin ekmek yiyip çay içtikten sonra yatıp uyuyoruz.

Yolculuğun ikinci günü. Hava oldukça iyi. Kuleye çıkıp yunusları seyrediyorum. Tekneyi uzaktan gören yunuslar yollarını değiştirip yanımıza geliyorlar. Teknenin baş bodoslamasının önüne geçip çeşitli oyunlar yaparak "**Hasanbey**"le yarışıyorlar.

Oyun saatler boyu sürüp gidiyor. "**Hasanbey**" saatte 10 mil hızla 32 saatlik yolculuğu tamamladığı sırada Saim Reis radarı dikkatle izliyor. 31 kulaç derinlik olduğunu, ağların 30.5 kulaçlık ikinci kademe

KALKANLAR TEK TEK SAYILDI — Yakaladığımız gün el konulan fotoğraf makinelerindeki filmler, Sovyet yetkilileri tarafından yıkandı ve basılan fotoğraflar delil kabul edildi. Fotoğraflardaki balıklar tek tek sayıldı ve 27 bin rublelik ceza 6875 rubleye indirildi.

derinlikte bulunduğunu belirtiyor. Bir süre sonra 30.5 kulaçlık derinlik başlıyor. Tayfalar güverteye dizilip ağların bağlı olduğu şamandıraları görebilmek için ufku gözlüyorlar. Ufukta toplu iğne başı büyüklüğünde bir tekne görülüyor. Bir süre yol aldıktan sonra kırmızı bayraklı şamandırayı görüyoruz. Üzerine gittiğimiz şamandıraya bakan Saim Reis, **"Bu bizim şamandıra değil Aydın Reis'in şamandırası. Ufukta toplu iğne başı kadar görülen tekne onların, ağ kuruyorlar"** diyor. Saim Reis kendi ağlarının 18 bin kulaç uzunluğunda olduğunu belirterek, **"Aslında 36 bin kulaç olması gerekir. Kalkan ağları 60 kulaçlık 600 parçadan oluşur. Biz her 15 parça ağın üzerine bir şamandıra bırakırız. Şimdi teknedeki tayfa sayısı az olduğu için 60 kulaçlık 300 parça ağla yetiniyoruz"** diyor. Hava karardığı için bulunduğumuz yere demir atıp, kamarada sohbet ediyoruz. Herkes umutla sabahı bekliyor.

ŞAMANDIRA AVI

Denize açılışımızın üçüncü günü sabah erkenden şamandıra avına başlıyoruz. Ben kaptan köşkünün üzerindeki kuleden şamandıra avına katılıyorum. Saat dokuz sıralarında, üzerinde kırmızı bayrak dalgalanan şamandrayı görüp haber veriyorum. Herkes sevinç içinde. Üzerine gittiğimiz şamandıranın numarası **"dört"**. **Saim Reis**, 1 numaralı şamandrayı bulmamız gerektiğini söylüyor. Yolumuza devam ediyoruz. Dolaş Allah dolaş şamandra yok. Saatler ilerledi. Öğle yemeği yemek bile kimsenin aklına gelmedi. Uçsuz bucaksız deniz, ara ki bulasın. Sabah saat 7.30'da başladığımız şamandıra avını öğleden sonra da sürdürüyoruz.

"KARA GÖRÜNDÜ..."

Saat 15.00 sıralarında yine kuleden etrafı seyrediyorum. Bir ara sisler arasında gözüme yüksek beyaz bir kule ile bina benzeri yapılar çarpıyor. **"Hayret, denizin ortasında kulenin ne işi var"** diye düşünürken birden toparlanıp başlıyorum bağırmaya: **"Kara göründü... Kara göründü"**. Arkasından sinirlerim bozulmuş olacak ki basıyorum kahkahayı. Saim Reis hemen yol kesiyor, kaptan köşkünden dışarı çıkıp kuleye doğru bakıyor ve ekliyor: **"Vay canına bu Targan Feneri, rotayı amma şaşırmışız, babamızın evine girer gibi Rus sularına girmişiz. Adama 'Hoşgeldin' demezler."** Saim Reis tekrar kaptan köşküne girip **"Hasanbey"**in burnunu batıya çevirip motora tam yol veriyor. Üç mil kadar yaklaştığımız **Targan** Burnundan uzaklaşıp bir an önce Sovyet karasularının dışına çıkmaya çalışıyoruz.

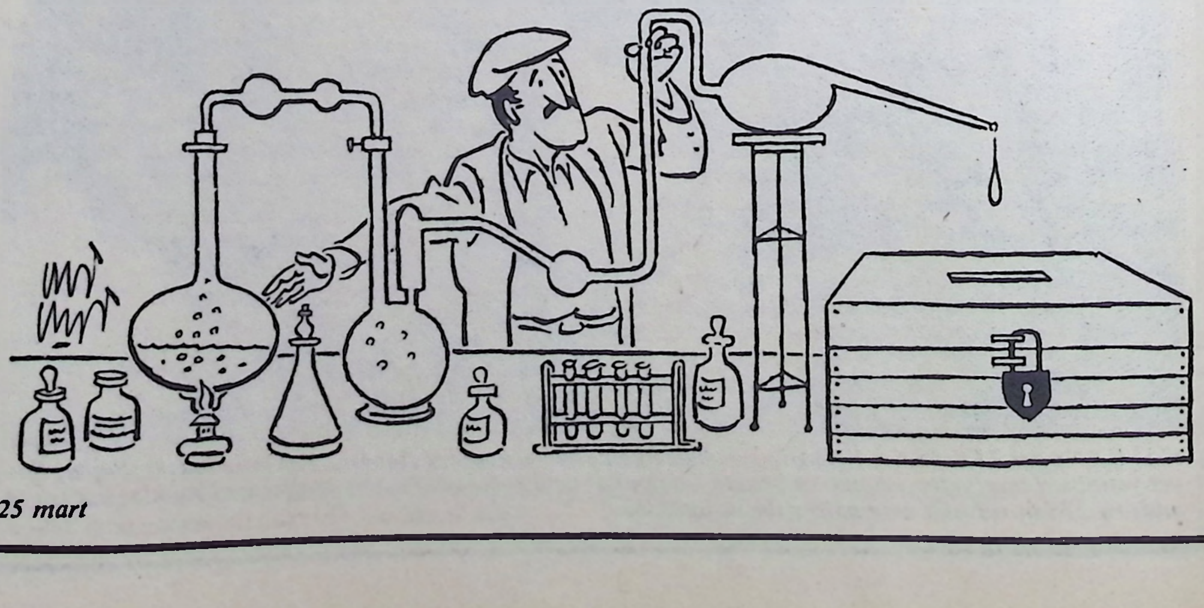
Sovyet karasularından çıktıktan sonra şamandıra aramaya devam ediyoruz. Havanın kararmasına çok az bir süre kala tayfalardan **Bayram**, sevinçle bağırıyor: **"İşte bizim şamandıralardan biri."**

11 saatlik şamandıra arama macerasının ardından tayfalar ağlara büyük bir sevinçle sarılıyorlar. **"Hasanbey"**in sancak tarafından bulunan ve büyük bir makaraya benzeyen dolap içeriye doğru dönmeye başlıyor.

Çakra adı verilen bu dolabın yardımı ile ağlar doha kolay çekiliyor. İki tayfa ağları çekerken üçüncü tayfa çakranın yanında bekliyor ve ağa iyice takılmayan kalkanları kakıçla yakalıyor. Diğer tayfalar çekilen ağlardaki balıkları, naylonları ve çalı çırpıları çıkarıyorlar. Ağlara takılan naylon torbalar ve poşetler yabancımız değil. Hemen hepsinin üzerindeki yazılar Türkçe. Marmara ve Boğaza atılan çöplerin içindeki naylon torbalar, akıntı ile buralara kadar gelmiş. Çekilen ağlar 60 kulaçlık parçalar halinde leğenlere doldurulup güverteye dizilirken, Kalkan, Mersin, morina ve sıvışkalar ambara atılıyor. Kalkan balıkları ambara atılmadan önce teker teker yıkanıp fırçalanıyor. Kalkanlar depoda buzlanıyor.

"AFALA"

Tayfaların elleri soğuktan, önce morarmaya, sonra şişerek beyazlaşmaya başlıyor. Bazı tayfaların parmaklarından ve ellerinden kan akıyor. Güvertede kuyruğunu sallayan küçük bir mersinbalığını gören Saim Reis **"At oni denize"** diye bağırıyor. tayfalardan birinin denize attığı küçük mersin derinlere doğru inmek için çaba harcıyor. Saim Reis: **"Derin su tazyiğine alışan mersinbalıkları yakalandıktan sonra denize bırakılsalar da bir daha dibe inemezler. Biz küçük mersinleri belki yaşarlar diye denize atıyoruz"** diyor. Çekilen ağlardan mersin, morina, sıvışka ve kalkanların yanı sıra, vatoz ile yunus balıkları da çıkıyor. 200 kiloluk büyük bir yunus balığı da kalkan ağına yakalanmış. Tayfaların tekneye almadan ağdan kurtarıp bıraktıkları yunus balığı için Saim Reis, **"Gerçek, Yunus balığı budur ve adı Afala'dır"** diyor. Ağlardan daha sonra **"musur"** ve **"karakaş"** cinsi Yunuslar da çıkıyor.

25 mart

Sandık Başına!

25 mart

Bir ülkede ortak yönetim ve yaşam biçimi olarak Batı türü demokrasinin yerleşmesi ve kökleşmesi kolay olmuyor. Buna en iyi örnekler yine Batıdan verilebilir. Fikir ve vicdan özgürlüklerinin, hoşgörü göreneğinin, sosyal adalet ilkesinin yüzyıllar boyu süren çetin uğraşlar sonucunda Batıda benimsendiğini tarih kitapları yazmaktadır.

Demokrasinin bir ülkede uygulanması için özgürlük kültürünün toplumca özümsenmesi gerekmektedir. Türkiye'nin demokrasi amacına doğru yürürken kimi zaman tökezlemesini de geniş ufuklu bir yaklaşımla doğal sayabiliriz.

Yeter ki amaca ulaşabilelim.

Ülkemiz herkesin bildiği ve söylediği gibi ***"demokrasiye geçiş"*** *süreci içinde yaşamaktadır. Yerel seçimler bu sürecin bir aşaması olarak değerlendirilirse, bugüne ulaşmanın bile nice zorluklar pahasına olduğunu unutmamak gerekir. Adım adım demokrasiye doğru yürüyüşün, ancak halkın yönetime katılmasıyla gerçekleşebileceği açıktır. Bu bakımdan yerel seçimlerin önemini kimse yadsıyamaz.*

Nitekim, bütün yurtta yerel yöneticileri seçmek için bugün halk sandık başına gidecek, oyunu kullanacaktır; yerel dertlerini ve sorunlarını çözmek, ya da çözüm yollarını arayıp bulmak için yeğlediği kişileri yönetime getirecektir.

Seçim kampanyası dün sona ermiştir. Her seçim döneminde görüldüğü gibi onaylanmayacak yöntemlere başvurular bulunsa da, artık bunlar geride kalmıştır. Bugün için önemli olan seçmenin serinkanlılıkla ve güven ortamı içinde sandık başına giderek oyunu kullanabilmesidir. Yurttaş, vicdanının sesini dinleyerek oyunu kullandığında, ***"demokrasiye geçiş süreci"*** *nde bir adımı daha geride bırakmış olacağız.*

Bu önemli nokta da sandıktan kim çıkarsa çıksın, seçim sonuçlarına saygı gösterilmesi; seçimi yitirenlerin sonuçları içlerine sindirmeleridir.

Oyunun kuralı budur. Türk halkının demokrasiye geçiş sürecinde bir günü daha başarıyla geride bırakacağına inanıyor; yurttaşın kararı ne yönde olursa olsun sonucun ülke adına yararlı olması dileğiyle ***"sandık başına"*** *çağrısını yineliyoruz.*

★ ★ ★

ANAP'a Güvenoyu ve Sonrası...

HASAN CEMAL —*26 mart*

Yerel seçimler, Anavatan Partisi ile lideri *Turgut Özal*'ın büyük bir seçim zaferiyle noktalandı. Bir yandan hükümet parlamentodaki durumunu iyice sağlama alırken, öte yandan yerel yönetimler, üç buçuk yıllık bir aradan sonra kendi doğal yöneticilerine kavuştular. Demokrasiye geçiş sürecinde, 6 Kasım genel seçimlerinden sonra önemli bir aşama daha başarıyla geride bırakılmış oldu.

Seçim sandığında alınan sonuçlara saygı gösterilmesi, hem demokrasiye hem de halkın oyuna saygının bir gereği sayılmalıdır. Seçimi yitirenlerin de sonucu içlerine sindirmeleri yine oyunun doğal kuralıdır.

Bununla birlikte sonuçlara saygı, seçim sonuçlarının özenle çözümlenmesini kuşkusuz engellemez. Bu değerlendirmenin, serinkanlı ve duygusallıktan uzak bir biçimde yapılması, *"demokrasiye geçiş süreci"*nin yakın gelecekte kesintisiz işleyebilmesi açısından büyük önemi vardır.

Gece yarısından sonra gelen sonuçlara bakarak gözlemlerimizi şu noktalarda toplayabiliriz:

1— Anavatan Partisi, 6 Kasım genel seçimlerinde başarısını sürdürmüş, hatta bunu aşmıştır. Geleneksel sağ tabandaki yerini güçlendirmiş ve bu tabanın dışında sayılabilecek bir seçmen kitlesinin desteğini de sağlamıştır. Beş ay önce oyunu ANAP için kullanmış olan yurttaş, aradan geçen bu denli kısa sürede tercihini değiştirmek gereğini duymamıştır. Bu davranışın temelinde yatan mantık şaşırtıcı değildir; ayrıca belli bir sağduyunun ürünü olduğu da söylenebilir. 12 Eylül öncesinin henüz belleklerden silinmemiş olması, "istikrar"a dönük özlem ve ANAP'ın hükümet partisi olmasından kaynaklanan özel konumu ve avantajı bu sonucun alınmasında hiç kuşkusuz büyük rol oynamıştır.

2— ANAP'ın seçim başarısı kadar çarpıcı olan bir başka gelişme, MDP ve HP'nin tabanlarını yitirmeleri ve muhalefet oylarının parlamento dışına, özellikle SODEP'e kanalize olmasıdır. Parlamento içi muhalefet partilerinin seçim sandığında büyük ölçüde silinmelerini, Ankara temsilcimiz Yalçın Doğan, *"İktidar değişmedi, muhalefet değişti"* şeklinde çok yerinde bir deyimle tanımlamıştır. Böylece, parlamenter rejimlerde pek öyle rastlanmayacak yeni bir olgu siyaset sahnemizde yerini almıştır.

3— Önümüzdeki dönemde bu olgunun özellikle ANAP tarafından özenle göz önünde tutulması demokrasiye geçiş süreci açısından büyük önem taşıyacaktır. Yerel seçimde kullanılan oyların ilk sonuçlara göre üçte biri parlamento dışındaki partilere, en başta SODEP'e gitmiştir. SODEP lideri Erdal İnönü, gece yarısından sonra verdiği demeçte, "Ana değil ama, esas muhalefet partisi biz olduk" *demiştir. Haksız olduğu da söylenemez herhalde...*

4— Başbakan Turgut Özal, Mersin'de yaptığı son seçim konuşmasında, *"Parlamento içindeki partiler için bir platform var, dışındakiler için bir platform yoktur"* diyerek, parlamento dışındaki partileri muhatap almayacağını ima etmiştir. Bu tavrın, demokrasinin yurdumuzda yeniden işlerliğe kavuşturulması açısından olumlu bir özellik taşımadığını belirtmeliyiz.

5— Eğer Sayın Özal, parlamento içi muhalefeti yerel seçimlerde tabanını yitirdiği için, diğer partileri de parlamento dışında oldukları için önemsemez bir tutuma girer ve dışlarsa yurdumuzda özlenen is-

tikrar ve huzur havasına, korkarız, katkıda bulunmuş olmayacaktır.

★

Evet; ANAP'ın seçim başarısını, sandıkta aldığı sonucu azımsamak olanaksızdır. Ancak gözden hiçbir zaman kaçırılmaması gereken yaşamsal bir husus vardır. Demokrasiler, iktidar ile muhalefetten, sağ ile soldan oluşur. Bu özelliğin, hükümet partisi ANAP ile Başbakan Sayın Özal tarafından unutulmamasını ve bir seçim zaferinin geçmişte örneklerine tanık olduğumuz bir iktidar sarhoşluğuna yol açmamasını temenni ederiz.

Dalan: 7 milyonluk bir ailenin reisi oldum

FATİH GÜLLAPOĞLU — *26 mart*

"4 kişilik bir ailenin reisiydim, şimdi 7 milyonluk bir ailenin reisi oldum..." Sülaleden Bayburtlu, Eskişehir doğumlu, ANAP adayı Bedrettin Dalan'ın İstanbul Belediye Başkanı olduğunun kesinleşmesinden sonra söylediği ilk sözlerdi bunlar.

Dün gece yarısına doğru ANAP İstanbul İl Merkezinde İlk Başkanı Ertuğrul Alatlı'nın götürdük", "Bu iş tamam" gibi sözlerdi. Sonuçları bekleyen bir başkası da **Özal**'ın kısa süre önce askerden dönen oğlu **Ahmet Özal**'dı. **Ahmet Özal**'a soruyoruz, yanıtlıyor:

"Babam ekibini iyi kurdu ve kazandı. Bu bir ekip ve çalışma meselesiydi. Başardılar."

İl Başkanı **Ertuğrul Alatlı**'nın keyfine diyecek yok. Sürekli tebessüm ediyor, ANAP'ın seçim otobüsünde mikrofonla bağırmaktan sesi kısılan **İrfan Delibaşoğlu, "Sesimin kısıldığına değdi değil mi?"** diyor. Aralıklarla gelen sonuçlardan birisi İl Başkanvekili Karadenizli **İbrahim Aydın**'a veriliyor. **İbrahim Aydın** değerlendirmesini yapıyor."

" SODEP zatürree oldu, MDP böbrek kanseri, DYP son günlerini yaşıyor, Refah Partisi'ni teneşir tahtası bekliyor..."

Anakent Belediye Başkanı seçilen **Bedrettin Dalan**'ın saat 01.00'de, seçimde ANAP'ın **"bilgi-işlem merkezi"** olarak çalışan DATA Ltd. Şirketine geleceği bildiriliyor. Şişli'deki DATA'ya gidiyoruz, bilgisayar sürekli çalışıyor. Rakamlar veriliyor, makine bölüyor, çarpıyor, topluyor çıkarıyor, her sonuç ANAP'lıların yüzünü güldürüyor. Ve kısa süre sonra Dalan geliyor. Gazeteci arkadaşlarımızla birlikte, beraberimizde **Bedrettin Dalan** olduğu halde DATA'nın dersanesine giriyoruz ve soru-yanıt faslı başlıyor:

— Ne hissediyorsunuz?

Dalan — Özel hiçbir şey hissetmiyorum. Uzun zamandır, kendimi böyle bir görev için hazırlamıştım. İş bitiren ekibiz. İstanbul'un birikmiş sorunları var. Aaa, bakın bir arı daha geldi. (O sırada içeriye Şişli Belediye Başkanı seçilen Mehmet Emin Sungur giriyor.)

Bedrettin Dalan'la söyleşi devam ediyor:

— İlk ele alacağınız sorun nedir?

Dalan — İstanbul'un sorunlarının birisini diğerine tercih etme imkânı yok. Bu sorunların çözümü için en sabırsızların başında geliyorum. Keşke seçim işi dün bitseydi de bugün işe başlayabilseydim diye düşünüyorum.

— Belediye binasından girerken rozetinizi çıkaracak mısınız?

İŞTE İSTANBUL'UN YENİ YÖNETİCİLERİ — Saat 01.00'e doğru İstanbul anakent ile merkezdeki 15 ilçenin belediye başkanlıklarını ANAP adaylarının kazandığı kesinleşmişti. Kısa bir süre sonra Anakent Belediye Başkanı Bedrettin Dalan ile ilçe belediye başkanlarının büyük bölümü bir araya gelerek yukardaki pozu verdiler. Ayaktakiler soldan sağa: Eyüp, Gaziosmanpaşa, Üsküdar, Fatih, Zeytinburnu belediye başkanları. Oturanlar soldan sağa: Kartal, Bakırköy belediye başkanları, Anakent Belediye Başkanı Bedrettin Dalan, Şişli ve Beyoğlu belediye başkanları. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

Dalan — Bu amblem bir felsefedir. Evet çıkaracağım, ama mezun olduğum okulun arı amblemli rozetini takacağım.

— **İstanbul'un sorunlarının çözümü için söylediğiniz sır niteliğindeki kaynak neydi?**

Dalan — Suudi Arabistan'dan alınan 250 milyon dolarlık kredi.

— **Mal beyanınızı açıklayacak mısınız?**

Dalan — Yarın sabah açıklayacağım (Bugün).

— **Eşinizin tepkisi ne oldu?**

Dalan — 4 kişilik bir ailenin reisi idim. Şimdi 7 milyonluk bir ailenin reisi oldum.

— **Belediyede ekip değiştirecek misiniz?**

Dalan — Ekibim hazır, 16 arı. Yani 16 ilçenin belediye başkanları.

— **Sizin de satmayı düşündüğünüz tesisler var mı?**

Dalan — Hayır, henüz bir şey satmayı düşünmüyorum. Ama kâr etmeyen işletmeler kâr edecektir.

Türkiye'nin en büyük ve kalabalık kenti, şimdi 5 yıl süreyle **Bedrettin Dalan**'dan hizmet bekliyor. Açıktan akan lağımlı mahalleleri ile ondan birkaç kilometre uzakta şık giysili hanımların parfüm kokularının dağıldığı, lüks vitrinli anacaddeleriyle bu büyük kenti, kendi deyimleriyle arılar bakalım balla doldurabilecekler mi?

Ankara'da yeni dönem

İktidar değişmedi, muhalefet değişti

YALÇIN DOĞAN — *26 mart*

ANKARA — Tıpkı 6 Kasım seçimleri gibi, dün yapılan yerel seçimler de, birkaç gün sonra kesinleşecek sonuçların ipuçlarını ilk andan itibaren verdi. Elde edilen sonuçlar şu gerçeği ortaya koyuyor: İktidar değişmedi, ama muhalefet değişti.

Anavatan Partisi, yine 6 Kasım seçimlerinde olduğu gibi yerel seçimleri de açık farkla önde götürdü ve dolayısıyla belediyelerin büyük çoğunluğunu kazandı. ANAP'ın, bir anlamda **Turgut Özal**'ın bu başarısını iki etkene bağlamak mümkün. Bunlardan ilki, Özal'ın seçim propagandası boyunca işlediği bir konu: Halk, hükümet ile belediyeler arasında farklı partiler istemedi. Merkezi yönetim ile yerel yönetimlerin **"bir uyum içinde çalışmasını"** sağlamak amacıyla seçmen çoğunluğu, ağırlığını ANAP'tan yana koydu. Son bir aydır işlenen bu konu, Özal'ın amacına ulaşmasında büyük rol oynadı. ANAP'ın başarısındaki ikinci etken de, seçmenin **"Siyasal iktidarı değiştirici yönde bir ihtiyaç duymayışmda"** bulunabilir. Daha üç ay önce belirlediği bir iktidarı, halkın değiştirmesi için ortaya geçerli bir gerekçe çıkmadı.

Bir iki etken yan yana geldiğinde, önümüzdeki dönemde iktidar açısından **"siyasal endişeye yol açacak"** bir durumun doğması oldukça güç görünüyor. Çünkü, iktidardaki Anavatan Partisi yerel seçimlerde halktan bir anlamda **"güvenoyu"** almış bulunuyor. Dolayısıyla, iktidarı sarsacak bir siyasal sonuç şu anda uzak görünüyor.

Ancak, yerel seçimlerde asıl dramatik gelişme muhalefet açısından ortaya çıktı. Yerel seçimler iktidarın güçlenmesinde nasıl net bir sonuç ortaya koymuşsa, muhalefetin değişmesinde de aynı net sonucu gösterdi. Halkçı Parti'nin büyük oranda oy kaybetmesi, SODEP'in **"ikinci parti"** konumuna ulaşması, partiler arasındaki görevi değiştirmiş oluyor: Ana muhalefet partisi niteliğini yerel seçimlerle birlikte SODEP kazandı. Millet Meclisi'nde 117 milletvekili bulunan Halkçı Parti, şu satırların yazıldığı saatlerde **"üçüncü parti"** bile olamıyor. Ancak, dördüncü parti konumuna düşecek. 67 milletvekili bulunan MDP'den ise, yerel seçimlerde eser yok. MDP tümüyle silinmiş bulunuyor.

Bu durumda, bundan sonra siyasal açıdan asıl izlenecek olaylar, muhalefet kanadında görülebilir. Çünkü alınan sonuçlar ilk dramatik gelişmesini Halkçı Parti'de gösterecek. Son anda bir değişiklik olmazsa, daha önceden açıklamış olduğu gibi, HP Genel Başkanı **Necdet Calp** bu görevinden ayrılacak. Calp'in ayrılmasıyla birlikte, HP kendi içinde bütünlüğünü nasıl sağlayacak? Eğer, Calp'ten sonra sağlayamazsa, Meclis içindeki muhalefet görevini sürdürmesi de, oldukça güçleşecek. Bugüne dek **"muhalefet etmek"** açısından zaten göze çarpan bir varlık gösteremeyen Halkçı Parti'nin, bundan sonra ne yapabileceği gerçekten sorulmaya değer.

MDP'nin de durumu **"malum"** olduğuna göre, bundan sonra Özal'ın Meclis içinde **"gerçek bir muhalefetle"** karşılaşması uzak bir olasılık. En azından kısa bir süre için ANAP, Mecliste çok rahatça istediğini yapabilecek. Ta ki, gerek HP, gerekse MDP yeniden toparlanabilsin, kendi iç sorunlarını çözüme kavuşturabilsin ve silkinip kendine gelebilsin. Ama, bunun uzun bir zaman alacağını söylemek mümkün. Meclis içinde muhalefet kendi varlığını ancak uzun dönemde gösterebilir. Eğer ANAP iktidarı gerçekten beş yıl sürerse, Meclis içindeki muhalefetin toparlanması bir iki yıl alır. O zamana kadar da, Meclisin dışında kalan muhalefet, Üsküdar'ı geçebilir.

En büyük muhalefet partisi konumuna gelen SODEP'in sorumluluğu bizce ANAP kadar büyük. İşi de çok güç. Çünkü Mecliste temsil edilmiyor. Mecliste temsil edilmeyen bir **"ana muhalefet partisi"** herhalde dünya siyasal tarihinde ilk kez Türkiye'de görülüyor. Mecliste temsil edilmeyen bir **"ana muhalefetten"** halk önce şunu bekliyor: Özal'ın sürekli vurguladığı **"alternatif politikalar"** üretmek. Harhangi bir tezi olmayan, herhangi bir alternatif yaratmayan bir muhalefetin ayağının kayması çok kolay. SODEP her şeyden önce bunu düşünmeli. Milletvekili olmadan Mecliste temsil edilmeden bir muhalefetin nasıl yürütüleceğinin politikasını hemen bugünden belirleme çalışmasına başlamalı.

Kimin kimden oy aldığını, bu sonuçlara partilerin nasıl ulaştığını rakamlar bu hafta içinde nasılsa netleştirecek. Siyasal açıdan asıl önemli nokta, bundan sonra Anavatan iktidarı ile SODEP muhalefeti arasındaki diyalogda yatıyor. Ne ANAP iktidarı **"Onlar Meclis dışında, biz Meclisteki işimize bakarız"** demeli, ne de SODEP **"Biz Meclisin dışındayız, hırçınlaşmak hakkımızdır"** yargısına varmalı.

Önümüzde siyasal açıdan çok çarpıcı bir dönem başlıyor. Dönemin niteliklerini belirleyecek iki nokta var: İlki iktidar partisinin Meclis dışındaki ana muhalefeti dışlamaması ve onunla diyalog kurması. İkincisi de, muhalefet partilerinin kendi içlerindeki gelişmeler...

Seçimlerde genellikle değişiklikler **"iktidarın değişmesinde"** önem kazanır. Ancak, bu kez seçimlerin önemi **"muhalefetin değişmesinde"** yatıyor... Çünkü, şu anda Meclis dışındaki muhalefet oyların yüzde 30'unu rahatça aşıyor. Özal bu gerçeği hiç gözden uzak tutmamalı...

Fransız Sosyalist Partisi Ortadoğu ve Türkiye Masası sorumlusu Alain Chenal sorularımızı yanıtladı:

"Türkiye, Fransa'ya tepki duymakta haklı"

SABETAY VAROL — *26 mart*

PARİS — Fransız Sosyalist Partisi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nün Türkiye ve Ortadoğu Masası sorumlusu **Alain Chenal**'la Paris'te, parti genel merkezinin bulunduğu Solferino sokağındaki bürosunda, Türk-Fransız ilişkileri ve Ortadoğu'daki Fransız politikasının genel hatları konularında görüştük.

Alain Chenal, Lübnan'daki son durum ve Fransız hükümetinin bu ülkeyle ilgili siyasetindeki gelişmeler dolayısıyla çok meşgul olduğunu, Ortadoğulu gazetecilerin görüşme taleplerini geri çevirdiğini, ancak bir Türk gazetesinden gelen isteği sevinçle kabul ettiğini belirtti. Sekreterine rahatsız edilmemesini söyleyerek beklemeden söze girdi:

CHENAL — Türk - Fransız ilişkilerinin bu noktaya gelmesinden ne kadar büyük üzüntü duyduğumu bilemezsiniz. Uzun zamandır her iki ülkeyi ilgilendiren konularda tartışma isteği duyuyordum. **Cumhuriyet**'ten aradığınızı söyleyince, Ortadoğulu, özellikle Lübnanlı gazetecilere en erken onbeş gün sonrası için randevu verebildiğim halde sizinle söyleşebilmek için sabırsızlık gösterdim.

— Çeşitli nedenler, özellikle Ermeni problemlerinden dolayı Türkiye'de Fransa'ya karşı büyük bir tepki var. Mahkeme kararlarına iktidar partisi olarak müdahale etmeniz beklenmiyor, ama bu gerginliğin giderilmesi için ne yapmayı düşünüyorsunuz?

CHENAL — Türkiye tepki duymakta tamamen haklıdır. Partideki arkadaşlarıma şunu söylüyorum: **"Birkaç yıl içinde dünyanın dört bir yanındaki Fransız diplomatlarına onlarca saldırı olsa, bu saldırılardan on kadarı Türkiye'de yer alsa, acaba Fransız kamuoyunun tepkisi ne olur?"** Bir davayı savunmakla, diplomatlara karşı sürek avına girişmek arasında ne gibi bir bağlantı olabilir? Bazı geleneksel politikalar vardır. Fransa'da, Yunanistan'a karşı her zaman sempati olagelmiştir. Bunu kabul etmek lazım. Bunun çeşitli nedenleri var. Kültürel ve dinsel bağlar. İsterseniz ırkçılığı da sayabiliriz. Doğudan gelen, Müslüman olan her şeye karşı belli orana alerji söz konusudur.

Türkiye'de, 12 Eylül'de Silahlı Kuvvetler iktidara el koyduğu sırada, Marsilya'da yeni yönetimin sözcüsü sayılamayacak bazı Türk aydınlarının da bulunduğu bir uluslararası toplantı vardı. Kendileri ile görüşmemizde, 12 Eylül öncesi durumun tahammül edilmez boyutlara ulaştığını bize bildirdiler. Tepki göstermeden önce çok dikkatli davranmamız gerektiğini şimdi Fransız Sosyalist Partisi Genel Sekreteri olan **Lionel Jospin**'e hatırlattım. O günlerde iktidarda değildik. Sorumluluk payımız daha azdı. Buna rağmen 50 milyonluk büyük bir ülke olan Türkiye hakkında bir yargıya varmadan önce durumu iyi incelemek gerekiyordu.

Sokaktaki insandan Türkiye hakkında uzman olmasını bekleyemezsiniz. Birçoğumuzun gözünde bütün bu ülkelerde olup bitenler arasında uzun boylu farklar yoktur. Hatta partimize ve diğer partilere mensup milletvekilleri bile belli klişelerden kendilerini kurtaramıyorlar. Son Avrupa Konseyi toplantısında milletvekillerinden bazıları çok kaba davranışlar gösterdiler. Her ne kadar milletvekillerimize müdahale edemezsek de, mayıs ayında yapılacak toplantıya kadar Türkiye hakkında daha geniş bilgi vermek için partimizi Avrupa Konseyi'nde temsil eden milletvekillerimizle toplantı düzenleyeceğiz.

Kendi yasalarına uygun olarak Türkiye'de demokrasiye, sivil iktidara doğru bir süreç söz konusudur. Olayların kendi akışını kavramak lazım. Özlendiği gibi olmasa da, bir seçim yapılmıştır.

— Ermenilerin neden olduğu olaylardan yararlanarak Türkiye ile Fransa'nın ve dolayısıyla Avrupa'nın ilişkilerini bozmaktan yarar görenler var mıdır? Türkiye'de Fransız Sosyalist Partisi'nin görüşlerine daha yakın bir iktidar olsaydı, Türkiye'ye karşı Avrupa'daki tutum değişik olur muydu?

CHENAL — Dediğim gibi, Türkiye'ye karşı tepki yeni değil. Ancak Avrupa alternatifini yok ederek, Türkiye'yi ABD ile baş başa bırakmaktan yarar umanlar mevcuttur. Avrupa Türkiye'yi kendinden uzaklaştırırsa, bu ülkede demokrasinin yerleşmesine hizmet etmiş olmaz.

Türkiye'de de halka Fransız kamuoyunun, milletvekillerinin davranışının nedenlerinin anlatılmaya başlanması lazım. Örneğin, son olarak, konsolosluğu basan Ermenilere verilen cezalar sembolik cezalar değildir. Yedişer yıllık cezalar Fransa ölçülerinde, hele politik suçlardan dolayı verilirse, cezalandırma anlamı taşır. Nitekim Ermeni örgütleri karardan hiç memnun olmamışlardır.

— Türkiye'de, Batılı devletlerin Türkiye'yi zayıf düşürmek için tezgâh kurdukları inancı çok yaygın. Ermeni terörünün ardında bu türden arayışlar algılanıyor.

CHENAL — Türk aydınları böyle düşünmekte haklıdırlar. Bütün 19. yüzyıl boyunca ülkenizi zayıflatma, bölme tezgâhları eksik olmamıştır. Daha sonrası için de aynı şeyi söyleyebilirsiniz. Haklı olarak, söylediğiniz şekilde düşünüyorlar. Bazen bu inanç paranoya boyutlarına ulaşıyor.

— Fransız hükümetinin Ortadoğu politikasıyla ilgili bazı sorular sormak istiyorum. Sizden önceki iktidarların Fransa'nın çıkarlarını ön planda tutan politikasıyla Fransız Sosyalist Partisi'nin ilkeleri arasında zıtlıklar olmuyor mu?

CHENAL — İktidara geldikten sonraki bir yıl beklemekle geçti. Birçoklarının gözünde "Siyonist yanlısı" bir parti idik. Bölgedeki Arap rejimleri de tutucu yönetimlerdi. İlerici sayılanlar ise Sovyetler ile doğrudan ilişki halindeydiler. Ardından Mitterrand'ın İsrail ziyareti geldi. Cumhurbaşkanımız İsrail'de mevcut ekiple, sorunların çözümü yönünde fazla ileri gidilemeyeceği sonucuna vardı. Bize Lübnan'a saldırmayacaklarını söylemişlerdi.

Öte yandan barış görüşmelerinde Filistinlileri temsil etmek için Filistin Kurtuluş Örgütü'nün politik varlığının devam etmesini gerekli koşul olarak gördük.

— ABD ile Sovyetler Birliği dışında, bölge dışı ülkelerden Ortadoğu'da bu kadar faal ikinci bir ülke gösteremezsiniz. Ortadoğu ile bu kadar yakından ilgilenmenizin sebebi nedir?

CHENAL — Aynı soruyu Almanlar da soruyor. Fransa gibi veya Almanya gibi orta büyüklükte bir devletin bu durumda yapması gereken ne olmalı? General **De Gaulle** de Ortadoğu sorunu ile yakından ilgilenmişti. Sanırım dünya sorunları ile bu kadar içlidışlı olmak Fransız devlet adamlarının geleneğinde var. Bakın Federal Almanya'nın tutumuna. Aynı yaklaşımı hiçbir zaman göremiyoruz.

SEÇİMİ KAZANAN İLÇE BELEDİYE BAŞKANLARI

SEÇİMİ KAZANAN İLÇE BELEDİYE BAŞKANLARI

ANAP SODEP DYP MDP HP RP Bağımsız
316 101 61 33 26 5 22

27 MART

ADANA

Düziçi: Asaf Namlı (MDP), **Bahçe:** A. Yaşar Fettahlıoğlu (ANAP), **Ceyhan:** Mahir Alp Boydak (ANAP), **Feke:** Özdoğan Aksak (DYP), **Kadirli:** Kâmil Kara (DYP), **Karaisalı:** Hasan H. Kuşçu (DYP), **Karataş:** M. Fuat Karataş (ANAP), **Kozan:** Ersan Arıkan (ANAP), **Osmaniye:** İskender Türkmen (SODEP), **Saimbeyli:** Uğur Yıldırım (SODEP), **Tufanbeyli:** Hüseyin Keçe (ANAP), **Yumurtalık:** Duran Göçer (ANAP)

ADIYAMAN

Besni: Hüseyin Baykara (SODEP), **Çelikhan:** Mustafa Şahin (MDP), **Gerger:** Zeynel Aslan (MDP), **Gölbaşı:** Turan Özdemir (ANAP), **Kâhta:** Ahmet Turanlı (DYP), **Samsat:** Yusuf Fırat (HP)

AFYON

Sultandağ: Yüksel Özdemir (HP), **İhsaniye:** Yusuf Altınöz (HP), **Şuhut:** Nazmi Özer (MDP), **Bolvadin:** Hasan Basri Yazıcı (ANAP), **Çay:** Basri Gümüş (ANAP), **Dazkırı:** Mustafa Atay (ANAP), **Dinar:** Yaşar Yener (MDP), **Emirdağ:** Eral Sarıyer (ANAP), **Sincanlı:** Osman Kutlu (SODEP), **Sandıklı:** Osman Seymen (ANAP)

AĞRI

Diyadin: Cengiz Teker (ANAP), **Doğubeyazıt:** Osman Baydar (ANAP), **Eleşkirt:** Selahattin Sarı (MDP), **Hamur:** Nesip Oruç (ANAP), **Patnos:** İhsan Çelik (HP), **Taşlıçay:** Metin Hambaba (MDP), **Tutak:** Behzat Akatın (ANAP)

AMASYA

Merzifon: Zeki Hökelek (ANAP), **Suluova:** Osman Otçu (ANAP), **Taşova:** Nihat Yıldırım (DYP), **Göynücek:** Mustafa Kılıç (ANAP), **Gümüşhacıköy:** Mustafa Celal Çakıcı (ANAP)

ANKARA

Ayaş: Çelebi Er (ANAP), **Bala:** Fethi Beyatlı (ANAP), **Beypazarı:** İbrahim Demir (Bağımsız), **Çamlıdere:** Ahmet Hamdi Gürer (ANAP), **Çubuk:** Veli Neşeli (ANAP), **Delice:** Ekrem Karakaya (ANAP), **Elmadağ:** Şefik Kurusakız (Bağımsız), **Güdül:** Şükrü Mert (ANAP), **Haymana:** Mustafa Nabal (ANAP), **Keskin:** Yahya Uçançelik (ANAP), **Kızılcahamam;** Fethi Albayrak (ANAP), **Nallıhan:** Mehmet Halis Öztürk (ANAP), **Polatlı:** Kâzım Bıyıkoğlu (ANAP), **Sulakyurt:** Kemal Tankut (SODEP), **Şereflikoçhisar:** Osman Yıldız (DYP), **Kalecik:** Halis Aslangil (SODEP), **Kırıkkale:** Adil Pehlivanlı (DYP)

ANTALYA

Akseki: Ahmet Zeki Yurttaş (ANAP), **Korkuteli:** İsmail Küçükkaraca (DYP)
Kaş: Nevzat Hacıvelioğlu (ANAP), **Alanya:** Müstakbel Mecburdim (ANAP), **Elmalı:** Selahattin Topçu (ANAP), **Finike:** Erol Öncüoğlu (ANAP), **Gazipaşa:** Bekir Akyol (SODEP), **Gündoğmuş:** Rahmi Erkan (ANAP), **Kumluca:** Hüseyin Gürkan (ANAP), **Manavgat:** İbrahim Sırrı Sözer (SODEP), **Serik:** Adil Aydın (ANAP)

ARTVİN

Ardanuç: Durmuş Gül (ANAP), **Arhavi:** Fethi Özkazanç (SODEP), **Borçka:** Turan Şahin (SODEP), **Hopa:** Mahir Budak (ANAP), **Şavşat:** Hasan Özcan (ANAP), **Yusufeli:** Ali Osman Aslan (ANAP)

AYDIN

Yenipazar: Cengiz Altınkaya (ANAP), **Bozdoğan:** Mustafa Sarıoğlu (ANAP), **Çine:** Mehmet Yazgılı (ANAP), **Germencik:** Ahmet Zencirci (SODEP), **Karacasu:** H. İbrahim Ekinciler (ANAP), **Koçarlı:** Erdal Öner (SODEP), **Kuşadası:** Engin Berberoğlu (SODEP), **Kuyucak:** Cengiz Angın (ANAP), **Nazilli:** Mehmet Yüzügüler (ANAP), **Söke:** Mehmet Semerci (SODEP), **Sultanhisar:** Remzi Ekici (ANAP)

BALIKESİR

Ayvalık: İzzet Aydere (SODEP), **Balya:** Yakup Yağcıoğlu (SODEP), **Bandırma:** Hasan Sur (ANAP), **Bigadiç:** Ahmet Sedat Ulus (SODEP), **Burhaniye:** Ferit Çakıroğlu (ANAP), **Dursunbey:** Şerafettin Kahvecioğlu (MDP), **Edremit:** Ahmet Ödcü (ANAP), **Erdek:** Haydar Sarı (ANAP), **Gönen:** Ersin Özadalı (ANAP), **Havran:** İsmet Alpsu (SODEP), **İvrindi:** Hüseyin Türeli (ANAP), **Kepsut:** Adnan Ercan (SODEP), **Manyas:** Hikmet Özen (ANAP), **Savaştepe:** Sefa Şensöz (ANAP), **Sındırgı:** Ahmet Demir (SODEP), **Susurluk:** Abdullah Altınbaş (ANAP)

BİLECİK

Söğüt: Yaşar Etray (ANAP), **Osmaneli:** Mehmet Arapoğlu (ANAP), **Bozüyük:** Cemalettin Köklü (DYP) **Pazaryeri:** Ahmet Öğün (DYP), **Gölpazarı:** Niyazi Ahmet Baytok (DYP)

BİNGÖL

Genç: Cevdet Demir (SODEP), **Karlıova:** Nazmi Karabulak (RP), **Kiği;** Ender Güven (HP), **Solhan:** Sıddık Şahin (SODEP)

BİTLİS

Adilcevaz: Nimet Müftüoğlu (ANAP), **Ahlat:** Mevlüt Aydoğan (ANAP), **Hizan:** A. Gaffar Aydın (SODEP), **Mutki:** Medeni Çeliktaş (ANAP), **Tatvan:** Süleyman Kara (ANAP)

BOLU

Gerede: Halil Alioğlu: (ANAP), **Göynük:** İsmail Doruk (ANAP), **Mengen:** Erhan Gürsoy (ANAP), **Mudurnu:** Selahattin Baykal (ANAP), **Seben:** Zeki Güneş (ANAP), **Akçakoca:** Mehmet Gündüz (ANAP), **Düzce:** Selahattin Olcay (ANAP), **Kıbrısçık:** Mehmet Aktaş (ANAP), **Yığılca:** Hayati Hatipoğlu (ANAP)

BURDUR

Yeşilova: Nadir Doğan (SODEP), **Ağlasun:** Mustafa Altındal (ANAP), **Bucak:** Kemal Kaplan (ANAP), **Gölhisar:** Mehmet Eryurt (SODEP), **Tefenni:** Ahmet Erdoğan (MDP)

BURSA

Gemlik: Hakkı Çakır (ANAP), **İnegöl:** Nurettin Tanoğlu (ANAP), **İznik:** Erdoğan Savaş (SODEP), **Karacabey:** Fuat Mert (ANAP), **Keleş:** Mustafa Korkmaz (ANAP), **Mudanya:** Hasan Aktürk (ANAP), **Mustafakemalpaşa:** Yaşar Yenizar (ANAP), **Orhaneli:** Gürel Yıldız (DYP), **Orhangazi:** Turgut Ünlü (ANAP), **Yenişehir;** Burhanettin Ergunas (SODEP)

ÇANAKKALE

Bozcaada: Mehmet Kürşat (SODEP), **Gelibolu:** Turan Vildan (ANAP), **Yenice:** Halil İbrahim Yaman (ANAP), **Ayvacık:** Ali Nihat Tangör (DYP), **Çan:** Mümin Kahraman (ANAP), **Ezine:** Mazhar Elibol (SODEP), **Gökçeada:** Salim Ergür (DYP), **Lapseki:** Şerafettin Teoman (ANAP), **Biga:** Osman Nuri Baki (ANAP), **Eceabat:** Saadettin Atalay (ANAP), **Bayramiç:** Muharrem Akman (SODEP)

ÇANKIRI

Çerkeş: Abdulkadir Aydemir (ANAP), **Eldivan:** Uygur İlbay (ANAP), **Eskipazar:** Halil Hasan Çavuşoğlu (ANAP), **Ilgaz:** Cabir Öztok (ANAP), **Kurşunlu:** Yusuf Kenan Altay (SODEP), **Orta:** Halil Akpınar (ANAP), **Ovacık:** Cemal Yaman (ANAP), **Şabanözü:** Mehmet Taşdelen (ANAP), **Yapraklı:** Mustafa Odabaşı (ANAP)

ÇORUM

Sungurlu: Ziya Yücel (ANAP), **Alaca:** Ali İhsan Yurdeşen (ANAP), **Bayat:** Muharrem Uysal (Bağımsız), **İskilip:** Mustafa Çalık (ANAP), **Kargı:** Hadigen Kökmez (ANAP), **Mecitözü:** Kâzım Kâmuran Yüksel (DYP), **Ortaköy:** Cemal Boyacı (ANAP), **Osmancık:** Nurhan Ceylan (HP)

DENİZLİ

Buldan: Hasan Çanakkaleli (DYP), **Güney:** Mustafa Gökoğlan (SODEP), **Sarayköy:** Ali Rıza Kapancıoğlu (SODEP), **Kale:** Osman Silayıcı (ANAP), **Acıpayam:** Murat Acar (ANAP), **Çal:** İsa Tokatlı (DYP), **Çameli:** Ali Yılmaz (SODEP), **Çardak:** Fikret Aytekin (DYP), **Çivril:** Servet Özer (ANAP), **Tavas:** Bayram Sofuoğlu (ANAP)

DİYARBAKIR

Bismil: Mehmet Merdanoğlu (HP), **Çermik:** Ramazan Tan (HP), **Çınar:** Sabahattin Ekici (DYP), **Çüngüş:** Mehmet Yıldızhan (HP), **Dicle:** Hüsamettin Aygören (ANAP), **Ergani:** Osman Aslan (ANAP), **Hani:** Mahmut Yıldız (MDP), **Hazro:** M. Emin İncel (MDP), **Kulp:** Sıtkı Çelik (MDP), **Lice:** Behçet Tektaş (ANAP), **Silvan:** Hanifi Aktan (ANAP)

EDİRNE

Enez: Abdurrahman Altuğ (ANAP), **Havza:** Şerafettin Saim (SODEP), **İpsala:** Hasan Solak (ANAP), **Keşan:** Alaattin Önen (ANAP), **Lalapaşa:** Hüseyin Kaya (SODEP), **Meriç:** Fuat Kılıçarslan (ANAP), **Uzunköprü:** İbrahim Üzrek (ANAP)

ELAZIĞ

Ağın: İsmet Yapıcıoğlu (ANAP), **Baskil:** Kâmil Ulukent (DYP), **Karakoçan:** Sabri Eyüpoğlu (ANAP), **Keban:** Muzaffer Doğan (ANAP), **Maden:** Hasan Demir (SODEP), **Palu:** Gıyasettin Özsoy (DYP), **Sivrice:** Metin Öztürk (SODEP)

ERZİNCAN

Kemah: Ruhi Tahnaz (ANAP), **Çayırlı:** Nihat Alptekin (ANAP), **Ilıç:** Zikri Akın (BAğımsız), **Kemaliye:** Necati Özer (ANAP), **Refahiye:** Sefer Tekin (ANAP), **Tercan;** Hilmi Özelgül (ANAP)

ERZURUM

İspir: Osman Çelik (DYP), **Aşkale:** İlhan Öztürk (ANAP), **Çat:** Mirza Kurt (Bağımsız), **Hınıs:** Süleyman Sekmen (DYP), **Horasan:** Cemil Çolak (MDP), **Karayazı:** Celal Şaka (DYP), **Narman:** Salih Zeki Dilek (ANAP), **Oltu:** Osman Ayyıldız (ANAP), **Olur:** Cemil Özkan (ANAP), **Pasinler:** Zeki Dadaş (RP), **Şenkaya:** Şimşek Özdemir (ANAP), **Tekman:** İhsan Gül (ANAP), **Tortum:** Mehmet Toraman (ANAP)

ESKİŞEHİR

Sivrihisar: Tevfik Karakaya (ANAP), **Çifteler:** İrfan Başık (ANAP), **Mahmudiye:** Talat Yücel (ANAP), **Mihalhççık:** Yılmaz Zeybek (MDP), **Sarıcakaya:** Hasan Hüseyin Turan (ANAP), **Seyitgazi:** Arif Ünal (ANAP)

GAZİANTEP

Araban: Servet Yiğit (ANAP), **Islâhiye:** Süleyman Ünlü (ANAP), **Kilis:** Hannan Özipek (DYP), **Nizip** Ömer Pekmez (ANAP), **Oğuzeli:** Ali Nayak (SODEP), **Yavuzeli:** Talat Yılmaz (DYP)

GİRESUN

Tirebolu: Atilla Taştemel (ANAP), **Bulancak:** Öner Eriş (SODEP), **Görele:** Hayrullah Koç (Bağımsız), **Aluçra:** Kemal Bıyıklı (ANAP), **Dereli:** Ahmet Kahraman (ANAP), **Espiye:** Soner Karaman (ANAP), **Eynesil:** Burhan Yetim (SODEP), **Keşap:** Mustafa Terbaş (ANAP), **Şebinkarahisar:** Mehmet Özdemir (ANAP)

GÜMÜŞHANE

Bayburt: Ali Bilen (DYP), **Kelkit:** Hacı Burhan Şahin (ANAP), **Şiran:** Sabahattin Güner (ANAP), **Torul:** Şükrü Şildoğan (ANAP)

HAKKÂRİ

Beytüşşebap: Yakup Kılıç (HP), **Çukurca:** Macit Firuzbeyoğlu (HP), **Şemdinli:** Mustafa Öktem (Bağımsız), **Uludere:** Cesim Yaman (ANAP), **Yüksekova:** Mustafa Zeydan (SODEP)

HATAY

Altınözü: Tacettin Sürmeli (MDP), **Dörtyol:** Mehmet Ocak (ANAP), **Hassa:** Gürhan Ergüneş (SODEP), **İskenderun:** Abdülkadir Kocabaş (SODEP), **Kırıkhan:** Mehmet Sekman (ANAP), **Beyhanlı:** Fevzi Tecirli (ANAP), **Samandağı:** Gani Canpolat (SODEP), **Yayladağı:** Yusuf Şerifoğlu (ANAP)

ISPARTA

Yalvaç: Ramazan Tosun Türkoğlu (ANAP), **Gelendost:** Altınay Tınay (DYP), **Keçiborlu:** Sami İltay (DYP), **Sütçüler:** Osman Özer (DYP), **Atabey:** Ali Bal (DYP), **Eğridir:** Hüsamettin Tanış (DYP), **Senirkent:** Polat Tamer (ANAP), **Şarkikaraağaç:** Mevlut Özdemir (MDP), **Uluborlu:** Yaşar Nabi Tuna (ANAP)

İÇEL

Anamur: Sunullah Enis Turgay (ANAP), **Erdemli:** Celil Ersin (ANAP), **Gülnar:** İsa Toka (SODEP), **Mut:** Rüştü Dinçer (ANAP), **Silifke:** Cahit Baker (SODEP), **Tarsus:** Kemal Erdem (ANAP)

İSTANBUL

Adalar: Recep Koç (ANAP), **Bakırköy:** Kemal Naci Ekşi (ANAP), **Beşiktaş:** Mümtaz Kola (ANAP), **Beykoz:** Hüseyin Ali Zengin (ANAP), **Beyoğlu:** Haluk Öztürkatalay (ANAP), **Eminönü:** Tahir Aktaş (ANAP), **Eyüp:** Eyüp Uçak (ANAP), **Fatih:** Yetkin Gündüz (ANAP), **G.O.Paşa:** Sabri Öztürk (ANAP), **Kadıköy:** Osman Hızlan (ANAP), **Kartal:** Ali Duranoğlu (ANAP), **Sarıyer:** Ali Sandıkçı (ANAP), **Şişli:** Mehmet Emin Sungur (ANAP), **Üsküdar:** Necmettin Öztürk (ANAP), **Zeytinburnu:** Muzaffer Çavuşoğlu (ANAP), **Çatalca:** İsmail Fırat Aykut (SODEP), **B. Çekmece:** Halil Çevi (ANAP), **Hadımköy:** Özcan Taşkınbaş (SODEP), **Silivri:** Sait Girgin (HP), **Celaliye:** Zekeriya Helvacıoğlu (DYP), **Değirmenköy:** Mümin Tuğlu (HP), **Selimpaşa:** Ahmet Yağcıoğlu (DYP), **Şile:** Secaattin Güney (SODEP), **Yalova:** Cengiz Koçan (ANAP), **Çınarcık:** Turgut Kurt (MDP)

İZMİR

Karşıyaka: Nevzat Çobanoğlu (ANAP), **Bornova:** Cengiz Bulut (ANAP), **Bayındır:** Mustafa Saraçoğlu (ANAP), **Bergama:** Yakup Koçaroğlu (ANAP), **Aliağa:** Kazım İrfan Onaran (MDP), **Çeşme:** Nuri Ertan (MDP), **Dikili:** Nuri Özgüven (SODEP), **Karaburun:** Faruk Kartal (Bağımsız), **Kemalpaşa:** Oğuz Türkoğlu (MDP), **Kınık:** Rıfat Ateş (ANAP), **Kiraz:** Ahmet Faik Niğde (DYP), **Menemen:** İlhami Gürsoy (DYP), **Ödemiş:** Hüseyin Son (ANAP), **Seferihisar:** Cumhur Gürüz (ANAP), **Selçuk:** Ethem Doğru (ANAP), **Tire:** Nazım Çullu (DYP), **Torbalı:** Haluk Alpsu (Bağımsız), **Urla:** Bülent Baratalı (SODEP), **Yeni Foça:** Ercan Küçükkaya (ANAP)

KARS

Aralık: Yıldırım Turan (ANAP), **Ardahan:** Salih Aktürk (SODEP), **Arpaçay:** Alaattin Avcı (ANAP), **Çıldır:** Ezra Şirin (HP), **Digor:** Ali Ayman (SODEP), **Göle:** Ali Kılıç (HP), **Hanak:** Menan Demirkaya (ANAP), **Iğdır:** Ali Selçuk (ANAP), **Kağızman:** Nihat Yüce (MDP), **Posof:** Fahrettin Sucu (ANAP), **Sarıkamış:** Cavit Arbak (HP), **Selim:** Mustafa Aydın (ANAP), **Susuz:** Hayrettin Kafkaslıoğlu (DYP), **Tuzluca:** İsmet Yüce (ANAP)

KASTAMONU

Taşköprü: Mehmet Serdaroğlu (DYP), **Abana:** İdris Gürman (ANAP), **Araç:** Yener Çapraz (ANAP), **Azdavay:** Osman Karakaş (SODEP), **Bozkurt:** Engin Canbaz (ANAP), **Cide;** Ramazan Çalış (SODEP), **Çatalzeytin:** Vahit Tekinel (ANAP), **Daday:** Nedim Bıyıklı (DYP), **Devrekani:** Yüksel Topkaraoğlu (ANAP), **İnebolu:** Hulki Yiğit (ANAP), **Küre:** Ayhan Er (ANAP), **Tosya:** İzzet Kader (ANAP)

KAYSERİ

Bünyan: Hayrettin Eser (MDP), **Develi:** Salih Bozkurt (DYP), **Felahiye:** Hacı Ali Kesici (ANAP), **İncesu:** Halil Semerci (DYP), **Pınarbaşı:** Doğan Alkan (ANAP), **Sarıoğlan:** Salih Keleş (DYP), **Sarız:** Orhan Şahin (SODEP), **Tomarza:** İsmet Yılmaz (SODEP), **Yahyah:** Mustafa Camcı (RP), **Yeşilhisar:** Mustafa Ilhan (ANAP)

KIRKLARELİ

Demirköy: Sedat Özgül (SODEP), **Pehlivanköy:** Kâmuran Koçyiğit (ANAP), **Babaeski:** Gündüz Onat (SODEP), **Lüleburgaz:** Ahmet Özbek (ANAP), **Kofcaz:** İsmail Eser (ANAP), **Pınarhisar:** Erol Olgaçlı (ANAP), **Vize:** Şükrü Top (ANAP)

KIRŞEHİR

Çiçekdağı: Mehmet Aydın (SODEP), **Kaman:** Yusuf Aygün (MDP), **Mucur:** İsmet Aslan (DYP)

KOCAELİ

Kandıra: Kenan Evin (SODEP), **Gebze:** Bülent Atasayan (SODEP), **Gölcük:** Zekeriya Savaş (ANAP), **Karamürsel:** Özcan Özalgınoğlu (DYP), **Hereke:** Mustafa Eser (HP), **Yarımca:** Azmi Akyol (ANAP)

KONYA

Akşehir: Yaşar Çevikoğlu (ANAP), **Beyşehir:** Tuğrul Kutbay (ANAP), **Bozkır:** Ramazan Sarı (ANAP), **Cihanbeyli:** Mustafa Kerimoğlu (SODEP), **Çumra:** Kemal Enbal (ANAP), **Doğanhisar:** İsmail Görgülü (SODEP), **Ereğli:** Ali Tarık Özdemir (ANAP), **Ermenek:** Kerim Kesici (DYP), **Hadim:** Yaşar Tokdemir (Bağımsız), **Ilgın:** Mesut Ünal (ANAP), **Kadınhanı:** Mustafa Koyunca (ANAP), **Karaman:** Hasan Özkaymak (ANAP), **Karapınar:** Tevfik Çörekçi (SODEP), **Kulu:** Hacı Halit Talaykan (ANAP), **Sarayönü:** Hasan Demirpala (ANAP), **Seydişehir:** Osman Kocaoğlu (ANAP), **Yunak:** Mustafa Demirhan (ANAP)

KÜTAHYA

Emet: Ünal Öztaş (ANAP), **Altıntaş:** Ahmet Coşkun (ANAP), **Domaniç:** Rasim Karakoç (ANAP),

Gediz: Rıza Öcekoğlu (ANAP), **Simav:** Muzaffer Akın (ANAP), **Tavşanlı:** Fevzi Coşkun (ANAP)

MALATYA

Pötürge: Ziya Varan (SODEP), **Akçadağ:** Hamit Uçar (ANAP), **Arapkir:** Namık Güzeler (ANAP), **Arguvan:** Ali Tahir Şimşek (SODEP), **Darende:** Abdullah Karakurt (ANAP), **Doğanşeyh:** Şerif Yıldırım (Bağımsız), **Hekimhan:** Ali Akyüz (ANAP), **Yeşilyurt:** Hulki Günay (ANAP)

MANİSA

Karaoğlan: Abdullah Çakmakçı (DYP), **Sarıgöl:** Osman Yılmaz (ANAP), **Akhisar:** Hüsnü Kahraman (ANAP), **Alaşehir:** İbrahim Örs (ANAP), **Demirci:** Mehmet Babayiğit (ANAP), **Gördes:** Mehmet Aktan (SODEP), **Saruhanlı:** Halil Yaralı (SODEP), **Kırkağaç:** Feyyaz Tanrıyol (ANAP), **Kula:** Mehmet Halıcı (ANAP), **Salihli:** Zafer Keskiner (SODEP), **Selendi:** Osman Özden (ANAP), **Turgutlu:** Tüzün Gökyayla (ANAP), **Soma:** Mustafa Cihan Yazar (SODEP)

KAHRAMANMARAŞ

Elbistan: Hamza Akbaş (ANAP), **Afşin:** Şeref Peköz (ANAP), **Andırın:** Hasan Tor (ANAP), **Göksun:** Münir Sıtkı Turan (MDP), **Pazarcık:** Ali Bozdağ (MDP), **Türkoğlu:** Mehmet Darıcı (DYP)

MARDİN

Cizre: Sabri Çevik (Bağımsız), **Derik:** Hasip Necimoğlu (ANAP), **Gercüş:** Mehmet Nuri Kaya (ANAP), **İdil:** Abuzer Çevrin (MDP), **Kızıltepe:** İbrahim Özmen (ANAP), **Mazıdağı:** A. Baki Duyar (MDP), **Midyat:** Ziver Midyat (ANAP), **Nusaybin:** Mehmet Yıldızoğlu (ANAP), **Ömerli:** Rıfat Altındağ (SODEP), **Savur:** Hüsamettin Boru (ANAP), **Silopi:** Neşet Öktem (ANAP)

MUĞLA

Marmaris: Muharrem Elgin (SODEP), **Bodrum:** Cevat Ilgıç (ANAP), **Milas:** Ünal Çetin (ANAP), **Fethiye:** Muzaffer Dontlu (ANAP), **Ula:** Sadi Dündar (SODEP), **Datça:** Savaş Özal (ANAP), **Köyceğiz:** Mehmet Özkaya (DYP), **Yatağan:** Ahmet Necati Özdemir (SODEP), **Dalaman:** Tuncer Sivri (ANAP)

MUŞ

Bulanık: Ramazan Yüce (ANAP), **Malazgirt:** Hadi Gökçe (Bağımsız), **Varto:** Hakkı Şahin (ANAP)

NEVŞEHİR

Avanos: Ali Rıza Karataş (ANAP), **Derinkuyu:** Hakkı Akmolu (SODEP), **Gülşehir:** Oğuz Diker (ANAP), **Hacıbektaş:** Ali Eğer (HP), **Kozaklı:** Mehmet Bülbül (SODEP), **Ürgüp:** Kürşat Numanoğlu (ANAP)

NİĞDE

Aksaray: Emin Gürün (ANAP), **Bor:** Abdülkadir Sakarya (MDP), **Çamardı:** Mustafa Hatipoğlu (SODEP), **Ortaköy:** İhsan Özmen (SODEP), **Ulukışla:** Mehmet Tevfik Günay (SODEP)

ORDU

Perşembe: Tekin Çolak (ANAP), **Fatsa:** Mazhar Yerebatmaz (ANAP), **Ünye:** İsmail Cerrahoğlu (ANAP), **Aybastı:** Salih Yaman (ANAP), **Ulubey:** Mehmet Çeleng (DYP), **Akkuş:** Ekrem Görgülü (ANAP), **Gölköy:** Bergüzar Bulut (SODEP), **Korgan:** Naci Kozan (DYP), **Kumru:** Abdülcemal Zorlu (ANAP), **Mesudiye:** Baki Yılmaz (SODEP)

RİZE

Ardeşen: Lütfü Alemdar (SODEP), **Çamlıhemşin:** Kâzım Güven (Bağımsız), **Çayeli:** Mustafa Kaşıkçı (ANAP), **Fındıklı:** Erdoğan Sungursarı (HP), **Kalkandere:** SODEP adayı Şakir Kamiloğlu kazandı, itiraz üzerine iptal edildi. **Pazar:** Ergin Yangın (ANAP), **İkizdere:** Rafet Bekiroğlu (Bağımsız)

SAKARYA

Akyazı: Ahmet Sarıçizmeli (ANAP), **Geyve:** Sadık Bağcan (DYP), **Hendek:** Zeki Cömert (ANAP), **Karasu:** Selahattin Tatlı (SODEP), **Kaynarca:** Vedat Yazgan (SODEP), **Sapanca:** Turgut Arapoğlu (Bağımsız)

SAMSUN

Alaçam: Sadi Uyar (ANAP), **Vezirköprü:** Bekir Özata (ANAP), **Terme:** Fahri Trabzon (SODEP), **Kavak:** Şerif Karagöz (DYP), **Bafra:** Yaşar Buharalıoğlu (ANAP), **Çarşamba** Celal Alişan (MDP), **Havza:** Ünal Saatoğlu (SODEP), **Ladik:** Ahmet Boyar (DYP)

SİİRT

Pervari: Mehmet Emin Özcan (ANAP), **Batman:** Ataullah Hamidi (RP), **Baykan:** Abdurrahim Karasu (ANAP), **Beşiri:** Ahmet Karabulut (ANAP), **Eruh:** Nedim Tayin (MDP), **Kozluk:** Burhan Ayhan (ANAP), **Kurtalan:** Mehmet Taşkıran (ANAP), **Sason:** Yaşar Güngördü (ANAP), **Şırnak:** Salih Uygur (HP), **Şirvan:** Hamit Oysal (HP), **Yüksekova:** Mustafa Zeydan (SODEP), **Uludere:** Cezmi Yaman (ANAP)

SİNOP

Ayancık: Bahattin Karakaş (ANAP), **Boyabat:** Cemal Ekiz (ANAP), **Erfelek:** İbrahim Felek (ANAP), **Gerze:** Mehmet Zahit Demirkol (ANAP), **Türkeli:** Hasan Özcan (ANAP), **Durağan:** Ümit Demir (ANAP)

SIVAS

Koyulhisar: M.Ali Dündar (ANAP), **Yıldızeli:** Sıtkı Gülüm (ANAP), **Zara:** Aydın Kurt (ANAP), **Gemerek:** Kenan İnceöz (ANAP), **Kangal:** Necati Duyar (ANAP), **Şarkışla:** Cavit Koca (ANAP), **Gürün:** Coşkun Solak (ANAP), **Divriği:** Muharrem Yağbasan (SODEP), **Hafik:** Rafet Özbek (HP), **İmralı:** Hikmet Ayan (Bağımsız), **Suşehri:** Fikret Tuğla (ANAP)

TEKİRDAĞ

Çerkezköy: Abdülkadir Karan (DYP), **Çorlu:** Seyfettin Meriç (ANAP), **Hayrabolu:** Halil Atalık (ANAP), **Malkara:** Hasan Durusoy (ANAP), **Muratlı:** Selim Malcılar (ANAP), **Saray:** Fikret Aksoy (ANAP), **Şarköy:** Hüseyin Avni Başer (SODEP)

TOKAT

Almuş: Süleyman Aslan (ANAP), **Artova:** Orhan Sever (Bağımsız), **Erbaa:** Niyazi Kırımça (SODEP), **Niksar:** Selahattin Hançer (DYP), **Reşadiye:** Hakkı Ünal (DYP), **Turhal:** Mehmet Kılıç (ANAP), **Zile:** Nükdettin Türkyılmaz (ANAP)

TRABZON

Sürmene: Osman Zihni Kalafat (HP), **Yomra:** Osman Yıldırım (ANAP), **Maçka:** Nejat Karahasanoğlu (SODEP), **Araklı:** Yılmaz Çebi (ANAP), **Of:** Sefer Saral (SODEP), **Akçaabat:** Cavit Doksanbir (SODEP), **Çaykara:** Halim Nuhoğlu (Bağımsız), **Tonya:** Ali Koç (SODEP), **Arsin:** Kemal Gürsoy (ANAP), **Vakfıkebir:** Sabri Bahadır (Bağımsız)

TUNCELİ

Çemişkezek: İlhan Saraçoğlu (ANAP), **Hozat** İdiş Yılmaz (HP), **Mazgirt:** İbrahim Koç (Bağımsız), **Nazimiye:** Kemal Tekin (SODEP), **Ovacık:** Süleyman Akgün (Bağımsız), **Pertek:** Tahsin Yıldırım (Bağımsız), **Pülümür:** Binali Dursun (MDP)

URFA

Akçakale: İbrahim Gündoğan (DYP), **Birecik:** Eşref Akıncı (MDP), **Bozova:** Sıtkı Uras (HP), **Halfeti:** Hamdi Özçelik (HP), **Hilvan:** Mustafa Bayık (DYP), **Siverek:** Şehmuz Aydın: (DYP), **Suruç:** Mehmet Vahit Yüksel (MDP), **Viranşehir:** Muharrem Seyhanlıoğlu (DYP), **Ceylanpınar:** Mehmet Faik Atilla (MDP)

UŞAK

Karahallı: Cemil Özer (SODEP), **Ulubey:** Yaşar Leblebici (ANAP), **Eşme:** Ethem Köklü (SODEP), **Sivaslı:** Galip Tiryakioğlu (SODEP), **Banaz:** Nevzat Akın (HP)

VAN

Başkale: Abidin Öztürk (ANAP), **Çatak:** Emin Babür (DYP), **Erciş:** Cemal Nalbantoğlu (ANAP), **Gevaş:** Tahsin Görentaş (RP), **Gürpınar:** Selahattin Güngör (MDP), **Muradiye:** Süleyman Çelik (MDP), **Özalp:** Emin Özdemir (HP)

YOZGAT

Akdağmadeni: Mithat Şener (SODEP), **Boğazlıyan:** Mustafa İmamoğlu (ANAP), **Çayıralan:** Fevzi Üstünel (ANAP), **Çekerek:** Mustafa Kılıçarslan (ANAP), **Sarıkaya:** Nevzat Şenel (ANAP), **Şefaatli:** Bayram Huşubulut (ANAP), **Sorgun:** Ahmet Uslu (ANAP), **Yerköy:** Abdülkadir Uğur (Bağımsız)

ZONGULDAK

Devrek: Sadık Hamarat (ANAP), **Ulus:** Ali Demirel (SODEP), **Kuruçeşile:** Süreyya Sarıtaş (SODEP), **Bartın:** Davut Fırıncı (SODEP), **Çaycuma:** Metin Yurtbey (ANAP), **Eflani:** Ahmet Remzi Hatipoğlu (DYP), **Ereğli:** Mehmet Ruhi Cöbekoğlu (SODEP), **Karabük:** Necmettin Şeyhoğlu (ANAP), **Safranbolu:** Sezai Özgören (ANAP)

Semranım — Boşuna zahmet etmeyin... Ben de tebrik edeceğim, ama üç günden beri bir türlü kendi elini bırakıp da benim elimi sıkmıyor kardeş!..

28 mart

ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Abrams'ın özel demeci

"Türkiye'de insan hakları alanında düzelme var"

SEDAT ERGİN — *28 mart*

WASHINGTON — Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı **George Shultz**'un insan haklarından sorumlu yardımcısı **Elliott Abrams, "Cumhuriyet"**-e verdiği özel demeçte, Türkiye'de insan hakları alanında genel bir iyileşme bulunduğunu, bununla birlikte **"düzelme"** bekledikleri bazı konular bulunduğunu da bildirdi.

Reagan yönetimi tarafından bundan iki yıl önce ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı'na getirilen 1947 doğumlu Abrams'a yönelttiğimiz sorular ve kendisinin yanıtları şöyle:

— İnsan haklarından sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı olarak Türkiye'de bugün insan haklarının durumunu nasıl görüyorsunuz?

ABRAMS — Tek kelimeyle ifade etmek gerekirse, iyileşiyor. Genel seçimlerin teknik açıdan düzgün geçmesi de insan haklarına tam saygı hedefine doğru olumlu bir adımdı. Ayrıca, yerel seçimler öncesinde partilerin yürüttüğü kampanya da canlılığı açısından olumlu bir etki bıraktı. Birbiri ardına atılan adımları izliyoruz. Örneğin, DİSK davası sanıklarından biri daha serbest bırakıldı. Gerçi DİSK davasında hâlâ tutuklu kalan sanıklar var, ancak bunların çoğunluğu serbest bırakılmış bulunuyor. Benim gördüğüm kadarıyla bütün adımlar doğru istikamette atılıyor. Bununla birlikte, ilerleme sağlanmasını görmek istediğimiz bazı alanlar da yok değil.

— Ne gibi alanlar?..

ABRAMS — İki alan sayabilirim. Birincisi, bugün Batıda Barış Derneği davasını yakından izleyen ve bazı tutukluların serbest bırakılacağını umut eden çok sayıda insan var. İkinci alan da, işkence iddiaları..

— Geride bıraktığımız son üç yıl içinde ABD'nin Türkiye politikasına getirilen başlıca eleştiriler arasında, insan haklarının ikinci plana atılıp, Türkiye'ye yalnızca stratejik açıdan yaklaşıldığı görüşü de yer almaktaydı. Bu eleştirileri nasıl karşılıyorsunuz?

ABRAMS — Bu yanlış bir görüş. İnsan hakları alanında izlenen bir politikanın amacı, bundan sonrası için kredi sağlamak ya da televizyonda iyi gözükmek olmamalıdır.

İnsan hakları politikasının amacı, etkili olabilmek, belli bir etki yaratmaktır. Avrupa'daki birçok ülke Türkiye'yi insan hakları açısından eleştirmek anlamında bizden çok konuştular. Ancak, ben yöneltilen bu eleştirilerin Türkiye'deki insan hakları sorunlarına hitap etmek açısından etkili bir yöntem olduğuna inanmıyorum. Eğer Türk hükümeti yetkilileri getirilen eleştirilerin, sonu gelmeyecek türde ütopik taleplerden ya da örneğin İsveç ya da Hollanda gibi ülkelerde iç politikaya dönük nedenlerden kaynaklandığını gördükleri takdirde, bu yöntemin herhangi bir etkisi kalmaz. Ben, bütün sesinizle bağırarak doğru ve yerinde bir politika izleneceğine inanmıyorum. Tam aksine, bu bazı durumlarda gülünç olabilir. Bazı ülkeler Türkiye ile ilişkileri yakın olmadığı için tek çare olarak bu yola gitmiş olabilirler. Oysa bizim Türkiye ile siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve askeri alanlara yayılan zengin bir ilişki yapımız var. Bizim insan hakları alanında etkili olabilmek için yapmamız gerektiği konusunda bütün kalbimizle uzun uzun düşündük. Ankara'daki Büyükelçimiz **Strausz-Hupe** ile burada birçok toplantı yaptık. Ayrıca, Türkiye'ye nasıl yardımcı olabileceğimiz konusunda sürekli bir şekilde haberleştik. Yardımcı olmak diyorum, çünkü amaç insan hakları standartlarının yükseltilmesinde Türkiye'ye yardımcı olmaktır. İşte bu açıdan getirilen suçlamalara katılmıyorum.

— Peki, izlediğiniz bu politikayla sonuç aldığınız kanısında mısınız?

ABRAMS — Bu, yanıtlaması imkânsız olan bir soru. Çünkü, hiçbir zaman kanıtlayamazsınız. Size şu ya da bu konuda Türk hükümetinin bizim ifade ettiğimiz görüşleri dikkate aldığını kesin bir şekilde söyleyebilecek durumda değilim. Gerçekten bilmiyorum. Ancak yapıcı bir etkimiz olduğuna da inanıyorum. Türk yetkilileri ile temaslarımız hep iyi bir hava içinde seyretmiştir. Zannedersem, Türk yetkililer de belli konuları gündeme getirdiğimizde bizim eleştirmek ya da dostane olmayan bir tavırla hareket etmediğimiz görüşüne geldiler. Çünkü biz dostça konuştuk. Ancak, dediğim gibi yapıcı olduğuna inandığım bu etkiyi kanıtlayabilmem mümkün değil.

— Türk tarafına görüşlerinizi ifade ederken, hangi kanalları kullandınız?

ABRAMS — Bazı konuları zaten açıkça söyledik. Ancak, özel kanalları yeğlediğimizde hem Ankara hem de Washington'da çeşitli temaslar yaptık. Ancak bizim açımızdan bu temaslarda en önemli konumdaki kişi, Ankara'daki büyükelçimiz oldu.

— Bundan bir süre önce ABD Dışişleri Bakanlığı, kongreye yıllık insan hakları raporunu sundu. Bu raporun Türkiye'ye ayrılan bölümünde üniversitelerdeki durum ve akademik özgürlüklere ilişkin olarak bazı kaygılar ifade edilmişti. Açıklar mısınız?

ABRAMS — Bizim görüşümüze göre akademik yaşam, siyasi denetim ve etkilerin dışında tutulmalıdır. Bununla hem hükümeti, hem muhalefeti, hem de parti ve diğer siyasi grupları kastediyorum. 12 Eylül öncesi, üniversiteler siyasete alet edilmişlerdi ve şiddet eylemlerine sahne olmaktaydılar. Bu açıdan, akademik özgürlükler konusunda hasas olan insanların üniversitelerin siyasetten arındırılmasını hedefleyen bir reforma itiraz etmeyecekleri bekleniyor. Türkiye içinde ve dışındaki bazı insanlara gözüktüğü kadarıyla getirilen reformun oldukça karmaşık ve bürokratik bir yapıya dayandığı anlaşılıyor. Bu da bir başka şekilde üniversiteleri siyasi etkilere açık hale getirebilir. Bu kez de hükümet öngördüğü siyasi direktifler doğrultusunda üniversiteleri yönlendirebilecek bir güç kazanabilir. Bu da, üniversitelere getirilmek istenen reformun amaçlarına yardımcı olmayabilir.

İnönü: 3 büyük kentte daha çok oy bekledik

IŞIK KANSU —*28 mart*

ANKARA — SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, **"Milletimizin oy verdiği muhalefet bugün Meclis dışında. Bu, demokrasinin gelişmesi bakımından sağlıklı değil. Bunun düzeltilmesi için bir yol bulunması gerekir"** dedi. Seçimden önce iktidarın neler yapacağını anlatmaya çalıştıklarını belirten İnönü, **"Ama bunu başaramadığımız anlaşıldı"** biçiminde konuştu. SODEP Genel Başkanı, HP'nin **"sosyal demokratların vahim bir parçalanma olayı ile karşı karşıya olduklarına"** ilişkin bildirisi konusunda, **"Parçalanma yeni değil. Parçalanma eskiden vardı, şimdi birleşmeye gidiyoruz"** dedi.

Erdal İnönü, partisinin başkanlık divanı toplantısına katılmak üzere dün sabah Ankara'ya geldi. İnönü, Esenboğa Havaalanı'nda Cumhuriyet muhabirinin sorularına şu yanıtları verdi:

— Başbakan Özal, birinci turda koşan koşucunun, yani ANAP'ın diğerlerine 5 fark attığını söyledi. Özal, bu durumda ikinci, üçüncü partiden söz edilemeyeceğini savundu.

İNÖNÜ — Artık bu çeşit konuşmaları seçim kampanyasında bıraktık sanıyordum. Şimdi durumu olduğu gibi görmek, ona göre davranmak gerek. İkinci büyük parti olduğumuz meydanda. Bu herhangi bir şekilde önlenemez. Bu gerçek herhangi bir şekilde örtülemez.

— Başbakan Özal, ana muhalefet partisinin parlamentoda olduğunu, yerel seçimde kazanan diğer partilerin ise yerel muhalefet olduğunu belirtti.

İNÖNÜ — Bu meselenin birinci cephesi. Şimdi bütün il genel meclisi, belediye meclislerinde ikinci parti olarak SODEP üyeleri bulunuyorlar. O bakımdan yerel muhalefet tam anlamıyla yürüyecektir. Öte yandan, muhalefetin ülkedeki oylarla temsil edildiğinin ortaya çıkmış olması Meclisteki muhalefeti tabanı olmayan bir hale getirdi. Milletimizin oy verdiği muhalefet bugün Meclis dışında bulunuyor. Bu, demokrasinin gelişmesi bakımından sağlıklı bir durum değil. Bunun düzeltilmesi için bir yol bulunması gerekir.

— Buna bağlı olarak Başbakan Özal, ANAP 10 milyonluk şehirleri kazandı, diğerleri 700 bin nüfuslu belediyeleri kazandı, diyor.

İNÖNÜ — Sayılarla oynamayı bırakalım. Oy oranına bakmak gerekir. Oy oranı ele alındığında böyle değil durum. Hepsi bir tarafa, milletin oylarıyla desteklenen muhalefetin bugün Meclis dışında olduğu açık. Bunun düzeltilmesi gerekir.

— Nasıl düzeltilmesi gerekir?

İNÖNÜ — Şimdi bu şekilde söylemek istemiyorum. Fakat, bir yolu bulunacağına şüphem yok. Bu sonuç Başbakan dahil tüm politikacılarımızı memnun edecek bir sonuç olacaktır. Çünkü milletin isteği iktidarı ile muhalefeti ile parlamentoda. Milletin eğilimleri iktidar ile muhalefeti parlamentoda temsil edilmelidir.

— HP'nin dün yayımlanan bildirisinde sosyal demokratların vahim bir parçalanma olayı ile karşı karşıya oldukları belirtiliyor. Parçalanma var mı?

İNÖNÜ — Ben bütün seçim kampanyasında sosyal demokratların dağınıklık istemediklerini dile getirmeye çalıştım.

— SODEP'in araştırmasına göre partinizin yüzde 25 oy alması bir başarı mıdır?

İNÖNÜ — Tabii, kamuoyu yoklamaları yüzde 27-28 civarındaydı. Onun için biraz daha düşük çıktığı anlaşılıyor. Ama yüzde 25, ilk defa seçime giren bir parti için, özellikle yerel seçimlerde ilk defa seçime giren bir parti için, parlamentoda temsil edilmeyen bir parti için yüzde 25 büyük bir başarıdır.

— Üç büyük kentte beklediğinizin tersine bir sonuç aldınız.

İNÖNÜ — Tahminimizden az aldık. Arkadaşlarla konuşup, gerçekçi bir değerlendirme yapmaya çalışacağız. Şimdilik söyleyecek bir şeyim yok.

— ANAP'ın yerel seçimlerden başarı ile çıkmasını neye bağlıyorsunuz?

İNÖNÜ — Milletimizin dört aylık süre içinde iktidarın neler yapacağını iyi anlamamış olduğu ve yapacaklarını iyice görmek istemesi şeklinde yorumlanabilir. Biz anlatmaya çalıştık, ama başaramadığımız anlaşılıyor. Ama şimdi yapacaklarını millet görmek istiyor. O bakımdan normal bir sonuç.

Öte yandan **Erdal İnönü,** genel merkezde başkanlık divanı toplantısı öncesinde, gazetecilere yaptığı açıklamada, ANAP'ın seçimde, 6 Kasımdaki oy oranını biraz daha arttırarak koruduğunu belirterek Başbakan **Turgut Özal'a** telgraf çekerek kendisini kutladığını bildirdi.

İnönü, **"muhalefetin TBMM dışında oluşması karşısında durumun düzeltilmesi gerektiği"** konusundaki sözlerine karşılık, **"Düzeltme yöntemi ne olacak?"** sorusuna şu yanıtı verdi:

"Şimdiden bunu söylemek zor. Önümüzdeki aylarda bir erken seçimi düşünmek gerçekçi değil. Ama politikacılarımızın milletin bu seçimde gösterdiği açık tercihlere uyan düzenlemeleri bulmasını bekliyorum. Ben tabii elimden geleni yapacağım."

Parlamento içindeki muhalefetin halktan destek alamadığını yineleyen İnönü, **"Eğer iktidar bu durumda olsaydı, o zaman bir düzenleme yapma ihtiyacını duyacaktı"** diyerek, bir başka soru üzerine şunları söyledi:

"Bunun örnekleri daha önce görülmüştür. Muhalefet de bunun gereğini yapmalıdır. Bunlar oylarla meydana çıkan halkın iradesinin tabii sonucudur. Muhalefetin yapacağı düzenleme daha dikkat ve anlayış istiyor. Duruma tam hâkim değil. İktidar duruma hâkim olduğu için daha kolay düzenlemeler yapabilir. Parlamento duruma hâkim olmadığı için düzenleme yapması daha çok konuşmayı gerektirebilir. Halkın eğilimlerinin parlamentoya yansımasının gerektiği görüşündeyim."

HP Genel Başkanı **Necdet Calp'in** istifadan vazgeçtiğine ilişkin bir soruya da İnönü, **"Seçim kampanyası sırasında söylenen sözler, sonra unutulur demiştim. Bence bunlar önemli değil. Önemli olan gerçekten durumun anlaşılıp anlaşılmaması. Parlamentodaki muhalefet, millet tarafından desteklenmemenin rahatsızlığından nasıl kurtulacak, bunun düşünülmesi gerekir"** karşılığını verdi.

Bolivya Dağlarından Elysee Sarayı'na...

MEHMET ALTAN — *28 mart*

3 Haziran 1981 tarihinden beri François Mitterrand'ın Dış İlişkiler ve Kültür Danışmanlığını yapan Regis Debray, yayımladığı *"Güç ve Rüyalar"* adlı kitabının yanı sıra, 1972 yılında, şimdi Fransa'da tutuklu olarak yargılanmasını bekleyen, eski Nazi subayı Klaus Barbie'yi Bolivya'dan gizlice kaçırmaya kalkıştığının açıklanması üzerine, birden ön plana çıktı. Fransız televizyonunun önemli haber programlarından biri olan *"Sept sur sept"*'e konuk oldu.

Son kitabında belirttiği gibi, televizyonda da *"solu gerçekçi"* olmaya çağırdı. Ama herkesin gerçeği değişikti. Örneğin Regis Debray, gerçek derken, olaylara Bolivya'da yattığı hapishanenin mi, yoksa şimdi çalıştığı Cumhurbaşkanlığı Sarayı Elysee'nin mi penceresinden bakıyordu? Debray bu soruyu, *"Elysee Sarayı'ndan"* baktığını söyleyerek cevaplıyordu. Gençliğinde, Bolivya'daki diktatörlüğe karşı dövüşürken, bugün her şeyden önce Fransız olduğunu, Fransa'yı düşündüğünü belirtiyordu. Ama galiba, Regis Debray'nın görüşlerinden ziyade, yaşamı daha ilginçti.

* * *

Regis, şimdi 43 yaşında. Çok zengin bir ailenin çocuğu. Aynı zamanda Fransa'nın gözde aydınlarından ve çok okunan yazarlarından.

Ecole Normal Superieur'de felsefe eğitimi yaptı. Felsefe doçenti Louis Althusser'in öğrencisiydi. Üniversitedeyken, Komünist Parti'ye kayıt oldu. Ancak bir süre sonra partiden kovuldu.

Küba devrimi kendisini çok etkilemişti. Che Guevera ve Fidel Castro'yla, gazeteci kimliğiyle, özel dostluklar kurdu.

Latin Amerika sorunlarıyla ilgilenirken, âşık olduğu bir kızın izleri onu Bolivya dağlarına götürdü. 1967 yılında, Che Guevera ile görüştüğü dağlardan geri dönerken tutuklandı. 30 yıla mahkûm oldu. Hapishanede evlendi.

Debray, mahkûm olduktan bir süre sonra ise Guevara yakalanarak öldürüldü. Birçok kişi, Guevera'nın ölümünden Debray'ı sorumlu tuttular.

Regis Debray, Bolivya hapishanelerinde gün sayarken, o sıralarda Paris belediye meclis üyesi olan annesi Fransız kamuoyunu harekete geçirdi. Ancak Regis Debray'ın yardımına 4 yıl hapis yattıktan sonra, Fransız kamuoyunun etkisiz bağrışları değil, 1970 yılında Bolivya'da darbe yapan Albay Tores yetişti. Devrimle birlikte Debray serbest bırakıldı. Albay Tores ise Latin Amerika'nın volkanik çalkantılarına fazla dayanamadı.

Debray ise boş durmadı. Küba devriminden esinlenerek *"Fokoculuk"* diye anılan devrim teorileri uydurdu. Ülkelerinin kamuoyunu harekete geçirecek kadar etkili ve zengin bir anneleri olmayan, Bolivya'nın darbeci albayı Tores gibi kimselere de rastlamayan binlerce Latin Amerikalı genç, âşık Fransız gencinin söylediklerini ciddiye alarak canlarından oldular.

Ama *Regis Debray* için yaşam sürüyordu.

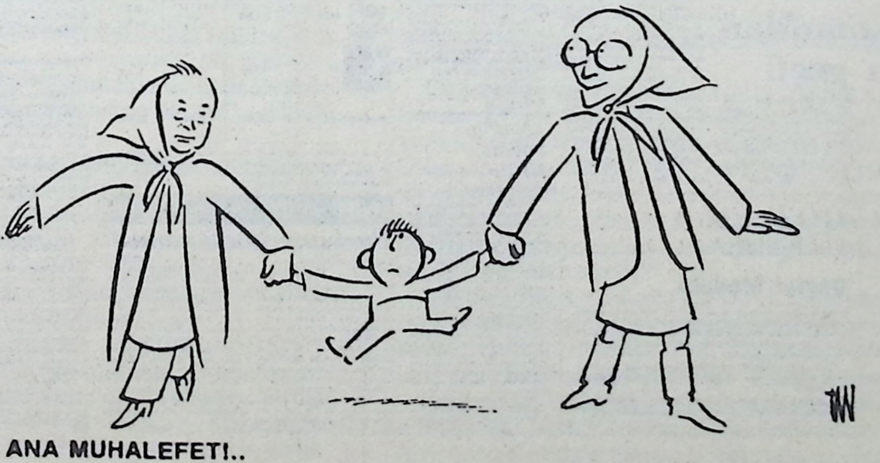
Debray, teorilerini ve yanılgılarını anlatan kitaplar yanında, gazetecilikle de ilgisini kesmedi. Dizi röportajlar hazırlayıp, yazılar yazdı. Şili Devlet Başkanı Allende ile yaptığı röportaj kitap olarak basıldı.

1974 yılında Sosyalist Parti'ye girdi. Şimdi olduğu gibi muhalefette de François Mitterrand'la iyi ilişkiler içindeydi. Danışman atanması Fransa'da büyük gürültü uyandırdı.

Fransa'nın, Latin Amerika'daki yatırımını hatırlatan Fransız sağı, Debray ile ilgili kararı *"politik gaf"* olarak niteledi.

Dışişleri Bakanlığı ise, Fransız Cumhurbaşkanının yanında eski bir gerillacıyı görmekten biraz rahatsız oldu. Ama çoğu kimse de, Fransa'nın hoşgörüsünü bir kez daha kanıtladığını, ülkenin *"değeri olan hiç kimseyi ziyan etmek"* istemediğini savundu.

26 yaşında Bolivya'nın soğuk dağlarında dolaşan Debray, şimdi tartışmalara aldırmadan Elysee Sarayı'ndaki sıcak koltuğunda oturuyor. Bir yandan da artık bu danışmanlık işinden sıkıldığını, Mitterrand'ın kendisine izin verdiği an yeniden kitaplarının başına döneceğini söylüyor. Tabii bu sefer devrim teorileri yazmak için değil, *"Sol hayallerin"* yanlışlığını anlatmak için.

28 mart ANA MUHALEFET!..

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

YAŞAMA FELSEFESİ
PROF. NERMİ UYGUR
İkinci bası: 350 lira
Çağdaş Yayınları: Türkocağı Cad 39/41 Cağaloğlu - İstanbul

60. Yıl; Sayı: 21404 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 29 Mart 1984 Perşembe

ASALA Tahran'da saldırdı

1 *Ticaret Müşavir Yardımcısı Işıl Ünel'in otomobiline yerleştirilen bomba patladı. Terörist Gregoryan olayda öldü.*

2 *Başkâtip Hasan Servet Öktem, sabah evinden çıkarken teröristlerin silahlı saldırısına uğradı. Öktem omuzundan yaralandı.*

3 *Askeri Ataşe Yardımcısı Başçavuş İsmail Pamukçu, sabah evinden çıkarken teröristlerin ateşi sonucu ağır yaralandı.*

4 *İran güvenlik makamları soruşturma ve ihbar sonucu üç değişik yerde 7 Ermeni teröristini yakaladılar.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Ermeni teröristler Tahran Büyükelçiliğimiz mensuplarına karşı önceki gece ve dün sabah birbiri ardına seri suikastler düzenlediler. İlk belirlemelere göre toplam 14-15 kişilik bir terör grubu tarafından ayrı ayrı noktalarda gerçekleştirilen suikastlerde iki Türk görevli yaralanırken, iki suikast girişimi de bir grubu Büyükelçiliğimizin önünde olmak üzere teröristlerin yakalanması ile boşa çıkarıldı. Bu arada Büyükelçi İsmet Birsel'in makam otomobili de dün sabah şüpheli kişilerin bulunduğu bir otomobil tarafından dikkat çekecek bir şekilde izlendi. Büyük bir olasılıkla Birsel'e dönük bir saldırı planının da sonuçsuz kaldığı tahmin ediliyor. Ermeni saldırıları sırasında 7 terörist güvenlik görevlilerince yakalandı. Saldırıların sorumluluğunu Tahran'da bir yabancı ajans bürosuna telefon eden ASALA üstlendi.

Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu saldırıların Türk-İran ilişkilerinin gelişmesini istemeyen çevrelerce gerçekleştirildiğini söyledi. Ve İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Velayeti'ye gönderdiği mesajda suçluların bundan sonra herkese örnek olacak şekilde cezalandırılmalarını istedi.

Tahran'da önceki gece ve dün birbiri ardına gelen saldırılarla heyecanlı saatler yaşandı. İlk olay önceki gece saat 23.00'te Büyükelçilik Ticaret Müşavir Yardımcısı Işıl Ünel'in otomobiline bomba konulması girişimi ile başladı. Ancak bombanın otomobile yerleştirilmesi sırasında patlaması üzerine terörist Sultan Gregoryan Sepemerden olay yerinde öldü.

Tahran'dan Ankara'ya ulaşan haberlere göre söz konusu suikast girişimini Büyükelçilik Başkâtibi Hasan Servet Öktem'in dün sabah 8.30 sularında evinden çıkarken, 2 silahlı teröristin silahlı saldırısına uğraması izledi. Saldırganlar olay ye-

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

İRAN'DA 3 YIL SONRA YENİ EYLEM
Cengiz Çandar'ın yorumu
11. Sayfada

Asgari ücret: Brüt 24.525

NET ASGARİ ÜCRET

Bekâr işçi: 16.197 TL.
Evli, 1 çocuklu: 16.377 TL.
Evli, 2 çocuklu: 16.422 TL.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Asgari Ücret Tespit Komisyonu dün yaptığı toplantıda, asgari ücretin brüt 24 bin 525 lira olmasını kabul etti. 1 nisandan itibaren yürürlüğe girecek olan yeni asgari ücret 16 yaşından küçükler için 16 bin 875 lira olarak uygulanacak.

Buna göre, 16 yaşından büyük bekâr işçinin eline net 16.197 TL., 1 çocuklu işçinin eline 16.377 TL., 2 çocuklu işçinin eline 16.422 TL. geçecek.

16 yaşından küçük işçiler ise net 11.442 TL. alacaklar.

Asgari Ücret Tesbit Komisyonu'nun dün yaptığı iki ayrı toplantıdan sonra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa Kalemli, asgari ücretin komisyon tarafından 24 bin 525 lira olarak belirlendiğini açıkladı. Kararın oybirliği ile alındığını bildiren Kalemli, şunları söyledi:

"Asgari Ücret Tesbit Komisyonu, çalışmalarını bugün (dün) bitirmiştir. Yeni asgari ücret 24.525 TL. olarak tespit olunmuştur. 16 yaşından küçük olanların asgari ücreti ise 16.875 TL.dir.

Yürürlükte olan asgari ücrete kıyasla yeni asgari ücret yüzde 51.39 artış göstermiştir.

Bilindiği gibi, memurlar ve işçiler için 1984'de öngörülen artış bu oranın altındadır. Ancak, bu durum düşük gelir gruplarındaki vatandaşlarımızın durumlarının iyileştirilmesi yönündeki hükümet politikamıza, genel tercih ve anlayışımıza uygun düşmektedir.

Tespit olunan yeni ücretin yuvarlak bir rakam olmayışının sebebi bu rakama endekslerden ve hesaplamalar yoluyla gelinmiş olmasıdır.

Yeni asgari ücret rakamının tespitinde komisyonun ittifakla karar vermesini, çalışma hayatında işçi-işveren- hükümet üçlüsünün barış ve sükûnet sağlama konusundaki mutabakatının ve kararlılığının anlamlı ve yeni bir göstergesi olarak görüyorum."

Kalemli, yeni asgari ücretin ne zamandan itibaren yürürlüğe gireceği yolundaki bir soru üzerine "Bilindiği gibi yasa tespit edildiği tarihten sonraki ilk ay başlangıcını gösteriyor. 1 nisandan itibaren" yanıtını verdi. Tarım işkolunda çalışan işçilerin asgari ücretlerinin belirlenmesi

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

ABD KONGRESİNDE DURUM

Ankara'nın Ortadoğu politikasına Yahudi lobisi tepki duyuyor

Ocak ayında Ankara'ya giden Kongre heyetinden bir yetkili "Sayın Özal, Kongre heyetine İsrail ile ilişkilerin tümüyle kesilmeyeceği konusunda kesin bir güvence verdi" dedi.

SEDAT ERGİN

WASHINGTON — Türkiye'nin Ortadoğu'ya açılımının siyasi alanda kazandığı boyutlar ve bu açılımın özellikle İsrail'e dönük yansımaları, ABD yönetimi ve kongredeki Yahudi lobisi çevrelerinde çeşitli soru işaretlerine yol açmış bulunuyor.

Türkiye'nin Arap ülkeleri ve genelde İslam dünyası ile ilişkilerini geliştirme politikası doğrultusunda attığı adımlar Washington'da yakından izleniyor. Bu çerçevede Özal Hükümetinin dış ekonomik ilişkilerde Ortadoğu'ya özel bir öncelik vermesi, bu arada Türkiye'nin ilk kez bir İslam doruğuna Cumhurbaşkanı düzeyinde katılması ve bunun yarattığı etki, ayrıca Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Suudi Arabistan'a yaptığı ziyaret, gerek yönetim, gerekse Kongre çevrelerinde belirgin bir "duyarlıkla" karşılanıyor.

Türkiye'nin Ortadoğu politikasındaki yeni oluşumların yönetim ve Kongre nezdindeki yankılarını şöyle özetleyebiliriz:

• YÖNETİM: ABD Dışişleri Bakanlığı çevreleri, Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmesini "doğal" ve "normal" bir eğilim olarak değerlendiriyorlar. Bu çevreler, Türkiye ile ABD arasında Ortadoğu'daki sorunlar üzerinde giderek gelişen bir danışma mekanizmasının kurulduğunu da belirtiyorlar. Verilen bilgiye göre, bu danışmanlar daha çok Lübnan'daki bunalım, Suriye'deki Sovyet askeri varlığı ve İran-Irak savaşı gibi başlıklar üzerinde yapılan karşılıklı görüş alışverişleri şeklinde geçiyor. ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilileri, Ankara'nın Ortadoğu üzerindeki diyalogun artmasını "Türkiye'nin Ortadoğu'da yeni boyutlar edinmekte olup" ...

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın isminin açıklanmasını istemeyen üst düzeydeki bir yetkilisi, "Türkiye'nin Ortadoğu'ya açılmasını biz de destekliyoruz, ancak bunun bazı istisnaları da var" şeklinde konuştu.

Bu çerçevede, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in gerek Kazablanka'daki İslam Zirvesi'nde, gerekse son Suudi Arabistan ziyaretinden İsrail'e ilişkin olarak yaptığı açıklamalar, örneğin "İsrail'i bölgenin başlıca bunalım kaynağı olmakla" suçlamasının altı çiziliyor ve bu tür çıkışların "Batı kamuoyunda yaratacağı yankılara" dikkat çekiliyor.

ABD yönetimi, bundan bir süre önce Ankara'yı bu konudaki hassasiyetinden diplomatik kanallar yoluyla haberdar etti. ABD Dışişleri Bakanlığı, görüşlerini dile getirirken, Türkiye'nin Ortadoğu politikasında, temelde bir değişiklik görmediğini belirtmekle birlikte, İsrail karşısında alınan tavırların "daha yumuşak" tutulması yolundaki beklentisini de hissettirdi. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın bu beklentiyi ifade ederken, daha çok İsrail karşısında sergilenen tutumların Kongredeki Yahudi lobisi

(Arkası Sa. 6, Sü. 3'te)

HALEF SELEF — TRT'nin 3 yıl 2 aylık Genel Müdürü Akman (solda), yeni Genel Müdür Toskay'la "hoşgeldiniz" diyor. (Fotoğraf: RIZA EZER)

TRT Akman'dan Toskay'a geçti

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — TRT Genel Müdürlüğü'ne atanan İstanbul Üniversitesi İktisadi Coğrafya Kürsüsü öğretim üyelerinden Prof. Tunca Toskay herhangi bir siyasi partiye üye olmadığını açıkladı ve "Görevimi Kurum'un huzurunu ön plan'da tutarak yürütme gayreti içinde olacağım" dedi.

TRT'nin yeni Genel Müdürü Toskay, dün saat 10.15'te, yürüyerek TRT Genel Müdürlüğü'ne geldi. Kapıda TRT yönetiminden, hiç kimse tarafından karşılanmayan Toskay, asansör-

(Arkası Sa. 6, Sü. 6'da)

• Ve sahnede Super-Etendard.
3. Sayfada
• "Sistem Dost-El"in eli kimin cebinde
• Antalya Kurtuluş davası: 4 idam
6. Sayfada
• Altın piyasası, Özal'ın zaferinden sonra, satışlarda azalma bekliyor.
9. Sayfada
• Turel: Tapu tahsis belgelerinin dağıtımı 1.5 yıl sürecek.
• İki sendika mahkeme kararı ile yetki barajını aştı.
12. Sayfada

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Devlet Modası...

Yerel seçimlerden sonra, solculuktan çark etmiş dostlarımız, ilginç teoriler geliştirmeye başladılar. Çoktandır "sivil toplum" adına alaturka liberalizme tutkuları çılgınca alkışa teorik taban bulmaya çalışıyorlardı. Şimdi bu teorik tabanı bulduklarını sandılar.

Öyle ya, halk ANAP'ı istediğine göre, aydınlar yanılmışlardır, seçim sonuçları ortadadır. Mırın kırın etmeye ne gerek vardır?

Son yirmi, yirmi beş yıl içinde "parti devletçiliği" adını verebileceğimiz bir tutum ve bir ahlak anlayışı ortaya çıktı.

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

HP'li 10 yönetici bildiri yayınladı: "Calp istifa et"

PARTİ İÇİ MUHALEFETTEN

Genel Başkan istifa etsin

Başkanlık Divanı derhal görevden çekilsin

Partinin tüm örgütleri yeniden kurulmak üzere feshedilsin

Büyük kongre görevini üstlenecek kurul 1 nisanda toplansın

Halkçı Parti'de huzursuzluk tam doruk noktasına vardı. HP Meclis Grubu bir bildiriyle SODEP'in tutumunu kınarken, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu 10 üyesi bir deklarasyonla Genel Başkan Necdet Calp'ın kamuoyuna verdiği sözü derhal tutarak istifasını istedi.

HP Meclis Grubu'nun açıklamasında da, SODEP ve Genel Başkan Erdal İnönü, ağır şekilde suçlanarak, "SODEP sağa ikinci kez ve bilinçle hizmet etmiş olmanın mahcubiyetini duymalıdır" denildi. İnönü'nün siyasi ahlâk kurallarını hiçe saydığı öne sürüldü.

Haberi 7. Sayfada

Özal, grubuna şımarmayın dedi

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal partisinin meclis grubunda yaptığı konuşmada seçim sonuçlarına değinerek "Rüştümüzü ispat ettik" dedi ve bu başarının kimseyi şımartmamasını istedi.

Özal, Partisinin grup toplantısında yaklaşık bir saat süren bir konuşma yaptı. Gruba girerken milletvekilleri tarafından alkışlanarak ayakta karşılanan Özal, grup Başkan Vekili Ercüment Konukman tarafından "Bizi zafere götüren genel başkanımız" takdimi ile kürsüye davet edildi.

Konuşmasına 6 Kasım seçimlerinin tahlili ile başlayan Özal, 6 Kasım seçimlerinin yerel seçimlere dönük yanı üzerinde durarak "Dışarıda, bizim aleyhimizdeki mihraklara

(Arkası Sa. 6, Sü. 2'de)

Parti	Toplam oy	Oran (%)	İl belediye başkanı
ANAP	[illegible]	[illegible]	[illegible]
SODEP	[illegible]	[illegible]	[illegible] 101 İlçe
DYP	[illegible]	12.71	11 İlçe
HP	[illegible]	[illegible]	[illegible] İlçe
MDP	1.131.[illegible]	[illegible]	3 İl 34 İlçe
RP	[illegible]	[illegible]	2 İl 9 İlçe
BAĞIMSIZLAR	[illegible]	[illegible]	12 İlçe

Not: Tablodaki oy rakamları ve oranları il genel meclisi seçimlerinde kullanılan oy toplamlarını vermektedir. Toplam oyların yüzde 90'ına yakın olan ve sayımı tamamlanan 73 bin 637 sandığın sonuçlarını yansıtmaktadır. (Kaynak: A.A.)

MECLİSTEN NOTLAR

ANAP'ta bayram, HP'de endişe

BETÜL UNCULAR

ANKARA — "Millet hepsine dersini vermiştir" Başbakan ve ANAP Genel Başkanı Turgut Özal bu sözleri yerel seçimlerden sonra dün ilk kez toplanan ANAP grubunda partisinin dışındaki partiler için söyledi. Saat 13.30'da yapılacağı açıklanan toplantıya Başbakan saat 14.15'te geldi. Bu süre içinde ANAP kulisinde tam anlamıyla bir "bayram" havası yaşandı. ...

"Bu zaferde Başbakanın payı büyüktür" dedi.

ANAP kulisinde bir milletvekili "35 MDP'li bize gelecek" derken, bir başkası "Belki o kadar olmaya-

(Arkası Sa. 6, Sü. 5'de)

SODEP ve DYP'de farklı fikirler

Parlamentoda temsil

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Gerek SODEP'te, gerekse Doğru Yol Partisi'nde ilk heyecandan kaynaklanan "hemen parlamentoya girmemiz gerekir, bunun yollarını bulmamız gerekir" havası, ilginç bir dönüşüm gösterme eğilimine. En azından, her iki partide de, "parlamentoda temsil edilme" konusu farklı düşüncelerin üretilmesine yol açmaya başladı.

Hemen vurgulamakta yarar var: Bu tür dönemlerde siyasal hava, partilerde çok çabuk değişme eğilimi gösterir. Nitekim, şimdi benzer bir ortam yaşanıyor. İlk heyecan ve bunun bir türevi olarak, "ilginç düşünceler, yapıcı fikirler" ortaya atılır, ardından bunların tam tersi bir hava eser. Şu anda başkentin görünümü, bilinen bu deneylere oldukça denk düşüyor. Dolayısıyla partilerde bu biriyle gelişen gelişmeler, birbirini izleyebiliyor.

"Parlamentoya girmek ve orada temsil edilmek" düşüncesine karşı çıkanlar, gerek SODEP'te, gerekse Doğru Yol Partisi'nde şu sözü sergiliyorlar:

"İktidar, her rejimde vardır. Rejimi demokratik kılan, muha-

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Petrolde yine zam kokusu

10 ocaktaki son zamdan bu yana dolar 9 lira arttı.
Toplu Konut Fonu akaryakıt zammını bekliyor.
Kamu kuruluşlarının İstikrar Fonu'na borcu 40 milyar lirayı buldu.
Sanayi Bakanı Aral ise, "şekere zam söz konusu değil" dedi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu)— Akaryakıt istikrar fonunun açık vermesi nedeniyle petrole yeniden zam yapılması gündeme geliyor. 19 Aralık 1983 tarihinde düzenlenen akaryakıt fiyat istikrar fonu uyarınca petrol fiyatının cari olan döviz satış kuru üzerinden yapılması öngörülmüştü. Son petrol fiyat ayarlamasının yapıldığı 19 ocaktan bu yana doların fiyatı 9 lira artarak 321 lira oldu. Alınan son bilgiye göre kamu kuruluşlarının Akaryakıt İstikrar Fonu'na borçları 40 milyar lirayı buldu.

Petrole zam yapılmasını gerektiren ikinci gelişme ise 17 mart günü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Toplu Konut Yasası'ndan kaynaklanıyor. Yasayla kurulması öngörülen Toplu Konut Fonu'nun ana kaynağı olarak petrolden yapılacak kesintiler gösterildi. Söz konusu kesinti yasada şöyle tanımlandı:

"Dahilde üretilen veya ithal edilen akaryakıtın rafineri çıkış fiyatı üzerinden, benzinden satış fiyatının yüzde 15'ini, motorin, gazyağı ve fuel oil'den satış

(Arkası Sa. 6, Sü. 3'te)

Libyalı bakan, Türk müteahhitlere çattı

ANKARA'DAKİ SÖZLERİ

Libya'daki bazı Türk şirketleri alacaklarını büyütüp gürültü çıkarıyor.

Buna son verilmezse, Libya'ya karşı başka ülkeler yararına çalışan başarısız Türk firmalarını açıklarız.

Bazı şirketlerin, Türk işçilerini olumsuz koşullarda nasıl çalıştırdıklarını açıklarız.

ANKARA (ANKA) — Libya Tarım Bakanı Ömer Durda, "Libya'da taahhüt alan bazı şirketler alacaklarını büyüterek, gürültü çıkarıyorlar" dedi.

Durda, "Libya'da hizmet veren Türk Müteahhitleri Derneği"nin Ankara'da yapılan Olağanüstü Genel Kurul toplantısında yaptığı konuşmada, Türk firmalarının Libya'daki alacakları konusunda yanlış bilgi verildiğini, bu tür yayınlara son verilmesini isteyerek, şunları söyledi:

"Libya'da başarısız olmuş bazı firmalar, basına yanlış bilgi vermesinler. Bunlar, bizi daha önce söylemediklerimizi söyletmeye mecbur bırakmasınlar.

Eğer bunlara son verilmezse, biz de Libya emniyetine karşı başka ülkeler yararına çalışan Libya'daki başarısız Türk firmalarını açıklayabiliriz. Yine bazı şirketlerin Türkiye'den götürdükleri işçileri uygun olmayan koşullarda nasıl çalıştırdıklarını açıklarız."

Türkiye'nin ekonomik sıkıntılarla karşılaşması halinde Libya'nın her türlü yardımı sağladığını ifade eden Libya Tarım Bakanı, bu konuda da şunları söyledi:

"Biz ekonomik yardımda bulunurken, batılı ülkeler gibi yüksek faizli kredi yerine, daha gerçekçi yardımlarda bulunuyoruz. Türk firmalarının Libya'da taahhüt almalarını, buralarda Türk işçilerini istihdam etmelerini sağlıyoruz.

1980'e kadar Libya'da çalışan Türk firmalarının sayıları bir elin parmakları kadar iken, bugün 150'ye, Libya'da çalışan Türk işçilerinin sayısı ise 120 bine ulaştı. Müteahhitlerin taahhütleri ise 9 milyar dolar dolayındadır.

Bütün bunlar, Türkiye'nin ekonomik sıkıntıya girdiği dö-

(Arkası Sa. 6, Sü. 6'da)

Darbeler kıtasında ölümün devirdiği başkan:

Seku Ture

Hıfzı Topuz'un yazısı
8. Sayfada

ABD Kongresi'nde durum

Ankara'nın Ortadoğu politikasına Yahudi lobisi tepki duyuyor

SEDAT ERGİN — *29 mart*

WASHINGTON — Türkiye'nin Ortadoğu'ya açılmasının siyasi alanda kazandığı boyutlar ve bu açılımın özellikle İsrail'e dönük yansımaları, ABD yönetimi ve kongredeki Yahudi lobisi çevrelerinde çeşitli soru işaretlerine yol açmış bulunuyor.

Türkiye'nin Arap ülkeleri ve genelde İslam dünyası ile ilişkilerini geliştirme politikası doğrultusunda attığı adımlar Washington'da yakından izleniyor. Bu çerçevede **Özal** hükümetinin dış ekonomik ilişkilerde Ortadoğu'ya özel bir öncelik vermesi, bu arada Türkiye'nin ilk kez bir İslam doruğuna Cumhurbaşkanı düzeyinde katılması ve bunun yarattığı etki, ayrıca Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in Suudi Arabistan'a yaptığı ziyaret, gerek yönetim, gerekse kongre çevrelerinde belirgin bir **"duyarlıkla"** karşılanıyor.

Türkiye'nin Ortadoğu politikasındaki yeni oluşumların yönetim ve kongre nezdindeki yankılarını şöyle özetleyebiliriz:

° **YÖNETİM:** ABD Dışişleri Bakanlığı çevreleri, Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmesini **"doğal"** ve **"normal"** bir eğilim olarak değerlendiriyorlar. Bu çevreler, Türkiye ile ABD arasında Ortadoğu'daki sorunlar üzerinde giderek gelişen bir danışma mekanizmasının kurulduğunu da belirtiyorlar. Verilen bilgiye göre, bu danışmanlar daha çok Lübnan'daki bunalım, Suriye'deki Sovyet askeri varlığı ve İran-Irak savaşı gibi başlıklar üzerinde yapılan karşılıklı görüş alışverişleri şeklinde geçiyor. ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilileri, Ankara ile Ortadoğu üzerindeki diyaloğun artmasını **"Türkiye'nin Ortadoğu'da yeni boyutlar edinmekte oluşu"** ile açıklıyorlar ve **"Bundan on yıl önce Türkiye bölgeye kapalıydı. Dolayısıyla yapılacak danışmalar içerik olarak bugünkü düzeyde olamazdı"** görüşünü getiriyorlar.

ABD Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin Ortadoğu ile ilişkilerini geliştirmesini normal bulmakla birlikte, bu siyasetin İsrail'e dönük tonlarından belli bir rahatsızlık duyuyor. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın isminin açıklanmasını istemeyen üst düzeydeki bir yetkilisi, **"Türkiye'nin Ortadoğu'ya açılmasını biz de destekliyoruz, ancak bunun bazı istisnaları da var"** şeklinde konuştu.

Bu çerçevede, Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in gerek Kazablanka'daki İslam Zirvesi'nde, gerekse son Suudi Arabistan ziyaretinde İsrail'e ilişkin olarak yaptığı açıklamalar, örneğin **"İsrail'i bölgenin başlıca bunalım kaynağı olmakla"** suçlamasının altı çiziliyor ve bu tür çıkışların **"Batı kamuoyunda yaratacağı yankılara"** dikkat çekiliyor.

ABD yönetimi, bundan bir süre önce Ankara'yı bu konudaki hassasiyetinden diplomatik kanallar yoluyla haberdar etti. ABD Dışişleri Bakanlığı, görüşlerini iletirken, Türkiye'nin Ortadoğu politikasında, temelde bir değişiklik görmediğini belirtmekle birlikte, İsrail karşısında alınan tavırların **"daha yumuşak"** tutulması yolundaki beklentisini de hissettirdi. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın bu beklentiyi ifade ederken, daha çok İsrail karşısında sergilenen tutumların kongredeki Yahudi lobisi üzerinde yaratacağı olumsuz etkilerden yola çıktığı belirtiliyor.

° **KONGRE:** Kongrede, yönetime kıyasla biraz daha değişik bir şekilde algılanıyor. Yönetim, **"İsrail'i dışlamamak"** koşuluyla Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmesini **"olumlu"** bulduğunu söylerken, Yahudi lobisi genelde Türkiye'nin Ortadoğu'daki siyasi ağırlığını arttırmakta oluşuna belirli çekincelerle yaklaşıyor.

Yahudi lobisi, Kongre'de en büyük gücü oluşturuyor ve bu gücüyle Türkiye'ye yapılan yardımların kaderini belirlemesi açısından da kilit rol oynuyor. Yahudi lobisi, Türkiye'nin Ortadoğu ile ekonomik ilişkilerini zenginleştirmesine ses çıkarmamakla birlikte, bölgede siyasi alandaki ağırlığını arttırmasını **"alkışlamıyor"**. Kongredeki yetkili çevrelerle yaptığımız sohbetlerde ortaya çıkan sonuç şu:

Cumhurbaşkanı **Evren**'in Kazablanka Zirvisi'ndeki tutumu, ayrıca son Suudi Arabistan ziyareti Yahudi lobisinin şimşeklerini üzerine çekmiş durumda.

Aynı kaynaklar, **"Yahudi lobisinin bazı üyelerinin söz konusu gelişmeler karşısında kızgınlığa varan ölçüde tepki gösterdiklerini"** de belirttiler. Yahudi lobisinin İsrail'in **"güvenlik çıkarları"** konusunda **"son derece hassas"** olduğunu vurgulayan bu çevrelere göre, Türkiye'nin tutumu geride bıraktığımız aylarda olumsuz bir havanın doğmasına kaynaklık etti. Bu arada özellikle ocak ayında İsrail'in Washington'daki büyükelçiliğinin kimi kongre üyeleri, ile temaslarında Türkiye'ye dönük bazı kaygılar ifade ettiği de aynı çevrelerce belirtildi. Güvenilir kaynaklardan sağladığımız bilgilere göre, Yahudi lobisinin bazı nüfuzlu üyeleri üst düzeydeki Türk yetkililerinin Ortadoğu'da attıkları adımlar sırasında İsrail'i hedef alan politik açıklamalarından duyulan rahatsızlığı Washington'daki Türk büyükelçiliği çevrelerine hissettirdiler.

Bu arada, geçen ocak ayında Ankara'ya giden kongre heyeti üyelerinin Başbakan Turgut Özal ile yaptıkları görüşmede Türkiye'nin İsrail karşısındaki tutumunu gündeme getirerek bazı sorular yönelttikleri öğrenildi. İsminin açıklanmasını istemeyen bir kongre yetkilisi, **"Sayın Özal kongre heyetine İsrail ile ilişkilerin tümüyle kesilmeyeceği konusunda kesin bir güvence verdi"** dedi.

Türkiye'nin Ortadoğu'da İsrail'i karşısına alması, yönetimde çekincelerle karşılanır, Yahudi lobisinde ise tepkilere yol açarken, Türk-Amerikan ilişkilerindeki başlıca açmazlardan birini gösteriyor.

Ankara ile Washington'un Ortadoğu politikalarındaki çelişki, ABD'nin İsrail'deki büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşıması yolunda kongrede ağırlık kazanan eğilim karşısında Türkiye'nin takındığı

tutumla ortaya çıktı. Türkiye, Yahudi lobisinin bu yönde kongreden geçirmeye çalıştığı karar tasarısını son derece sakıncalı buluyor. Ankara, ABD Büyükelçiliği'nin Tel Aviv'den Islam dünyası için kutsal bir yer olan Kudüs'e taşınmasının sakıncalar yaratacağı yolundaki görüşlerini Washington'a duyurdu.

Kös Dinlemiş..

ŞÜKRAN KETENCİ — *29 mart*

Toplu pazarlık hakkının kullanılamamasına, yetkili sendikanın belirlenememesine ilişkin bugün karşı karşıya kalınan ne kadar sorun, açmaz varsa, ilgililer, yetkililer zamanında yeterince uyarılmışlardır.

Demokrasi takvimi biline biline, taraf sendikaların ilgili çevreler ve basının tüm uyarılarına rağmen, eski YHK, işçi çoğunluğu için yenilediği sözleşme sürelerini 1984 yılını da kapsayacak biçimde uzun tutmuştu. Böylece de yasada var görünen toplu pazarlık hakkı, 750 bine yakın bir işçi çoğunluğu için, 1984 yılı sonuna kadar kullanılamayacak biçimde kapatılmıştı.

Bir sendikanın toplusözleşme yetkisini kazanabilmesi için, işyerinde % 51 çoğunluğu örgütleyebilmesi koşulu yanında, işkolunda çalışanların % 10'unu örgütleme koşulunun getirilmesinin, hem temel bir sendikal hakkın sınırlanması, hem de sendikaların örgütlenmiş önemli bir işçi grubunun bu haklarını kullanamamaları anlamına geleceği vurgulanmıştı. İstatistikler yayımlandı. Sonuç ortada: Yasayı aklayabilmek için, işkollarında toplam çalışanlar sayısının bilinçli olarak düşük tutulmasına karşın, birkaç işkolunda hiçbir sendika toplusözleşme yapabilme yetkisini kazanmak için gerekli % 10 barajını aşamadı, diğer işkollarında da pek çok sendika aynı şekilde barajın altında kaldı. Böylece de birkaç işkolunun bütün işçileri, diğerlerinin ise % 10 koşulu ile % 51 koşulunun aynı sendikada birleşemediği, sendikalaşmış, örgütlenmiş işçileri, toplusözleşme haklarını kullanamaz duruma düştüler. İlk saptamalarımıza göre YHK'nın 1984 yılı zamlarını belirlediği 750 bin işçinin dışında kalan toplu pazarlık hakkını kullanabilecek 500 bin kadar işçiden, 250 bin kadarı bu nedenle sözleşmesiz kalacak. Hemen belirtelim ki, bakanlık istatistiklerini yasalara uygun düzenleseydi, yani sendikaların yasal geçerliliği olmayan sahte üyeliklerini saymasaydı, işkollarındaki gerçek toplam çalışan sayısına sadık kalsa idi, çok daha fazla işkolu ve sendika için barajın aşılmaması ve çok daha büyük sayılarda işçinin sözleşmesiz kalması söz konusu olacaktı. Bu sorun yeni yasaların ilk uygulanması dönemine ilişkin bir sorun da değildir. Önümüzdeki yıllarda, her ocak ve temmuz ayında istatistikler ilan edildikçe, ne kadar doğru ve yasal sonuçlara varılırsa o ölçüde kabarık bir işçi grubunun sendikalaşmış olduğu halde, sendikal haklardan yararlanamaması sorunu ortaya çıkacaktır. Yasalara getirilen pek çok sınırlayıcı hüküm ile, Türkiye'de bir anda geçmişte çok yakınılan sendika enflasyonu ortadan kalkmış, sendika sayısı bir anda 800'lerden 100'lerin altına inmiştir. Belirlenmesi böylesine çok sorunlar yaratan, önemli bir işçi grubunun toplu sözleşme hakkını kullanamaması sonucunu doğuran baraj sınırlamasında neden ısrar edilmektedir? Üstelik bu sonucun doğacağı biline biline, bakanlık, sözleşmesiz kalan işçileri için bir başka önlem de düşünmemiştir.

Geçmişteki yetkili sendikanın belirlenmesinde karşılaşıyan çok boyutlu sorunlar, sahtecilikler karşısında bütün ısrarlara rağmen bize göre en sağlıklı görünen *"referandum"* çözümünden şiddetle kaçınılmış, bilgisayarla çözümde karar kılınmıştır. Ancak bilgisayara ne verilirse, ona göre bir sonuca varacağı kesindir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yasal geçerliliklerini araştırmadan, taraf beyanlarına dayalı bildirimleri bilgisayara vermiş, ortaya çıkan istatistiklerle işler arapsaçına dönmüştür. Oysa beyanların sahtecilikleri temel aldığı üyeliklerin yasal geçerliliğinin araştırılması gerektiği yolunda öylesine çok uyarı yapıldı ki. Bizim bile hiçbir işyerinde örgütlü olmadığını bildiğimiz bazı sendikalara, işkolunda % 10'un üstünde işçi çoğunluğu örgütledikleri kabul edilerek yetki verilirken, üyeliklerin baştan sona sahteciliğe dayandığını bakanlıkta çalışan bürokrat kadroların bilmemesine olanak var mı?

Şimdi de barajı aşmış sendikaların ocak ayından bu yana değişik tarihlerde eski toplusözleşmelerinin süresi sona ermiş işçiler için toplu pazarlık haklarını kullanabilmeleri geciktiriliyor. Yasaya göre yetki başvurusunu yapan sendikaya bakanlığın 6 gün içinde yanıt vermesi gerek. Ancak bakanlık *"İşkolunu belirlerken gerçek üyelikleri incelemedim. Elimde işyeri istatistiği yok. Şimdi belirleme yapmaya çalışıyorum. Hemen yanıt veremiyorum. O nedenle de gecikme olacak..."* diyebilmek gibi bir sorumsuzluk içindedir. Tabii yetki belgesinin verilmesinin gecikmesi, baştan sahtecilikler temel alındığı için, bunlara yapılacak yargı itirazları ile kaybedilecek süreler de hesaplanınca, aylarca daha toplu pazarlık düzeninin açılmaması, işçilerin sözleşmesiz eski ücretleri ile çalışmak zorunda kalmaları ile eşanlamlı.

Bir yandan YHK'nın becerisi, diğer yandan baraj ile toplusözleşme haklarını kullanamayan işçiler, diğer yandan da tamamen bakanlığın sorumluluğunda olan yetkili sendikanın belirlenememesinden, yine işçilerin toplusözleşme haklarının geciken kullanımı. Bütün bunlarla ilgili zamanında yapılan uyarılara, *"kös dinlenmiş"* gibi yanıt gelmemesi ve *"kös dinlemenin"* sürdürülmesi. Doğrusu biz uyarılara, algılanmadıkları için yanıt gelmediği gibi bir iyimserlik içinde de olamıyoruz. Çünkü bu uyarılara kulaklar tıkandığında, işçiler toplu pazarlık haklarını kullanamıyorlar, sendikal örgütlenme içinde oldukları halde sendikal güvenceden uzak eski ücretleri ile ve sözleşmesiz çalışmak zorunda kalıyorlar, ama bu sonuçtan işverenlerin kasalarına milyarlar akıyor...

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

YAŞAMA FELSEFESİ PROF. NERMİ UYGUR

60. Yıl; Sayı: 21405 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 30 Mart 1984 Cuma

ABD askeri yardımının bir bölümü Kıbrıs'ta tavize bağlandı

ABD Savunma Bakan Yardımcısının Cumhuriyet'e özel demeci

'Türkiye'ye daha fazla yardım mümkün değil'

Pentagon'un 2 numarası Dr. Fred İkle, Kongre nedeniyle hiçbir ABD yönetiminin, Türkiye'ye yapılacak yardımları istenen ölçüde arttıramayacağını söyledi.

FRED İKLE — Yönetim olarak çabamız talep ettiğimiz yardım miktarını Kongre'de korumak.

Ulusu: Şart koşmaya nasıl cüret ediyorlar

Denktaş: Böyle bir tehdide boyun eğmeyiz

Çağlayangil: Geçmişten hiçbir ders alınmamış

Atina: Karardan memnuniyet duyduk

'Maraş'ı verin 215 milyon doları alın'

Seçimler bitti, zamlar geldi

Akaryakıta yüzde 7. Benzin 940, gaz 630 kuruş, tüpgaz 95 lira arttı.

Ekmeklik buğdaya yüzde 39.3. Ekmek fiyatında artış gündeme geldi.

Noterlik ücreti yüzde 70-100. THY dış hatlara yüzde 3-7.

İlaca ortalama yüzde 22. Zamlı satışlar birkaç gün içinde.

Petrol ürünlerinde İstanbul için belirlenen fiyatlar şöyle:

	YENİ	ESKİ
Süper	152.00	142.28
Normal	141.00	131.70
Gaz	93.88	87.60
Motorin	93.70	87.48
Kalorifer yakıtı	71.54	66.42
Fueloil (5)	68.32	63.60
Piknik tüp (Asya)	230.00	217.00
Piknik tüp (Avrupa)	235.00	220.00
12 kg ev tüpü (Asya)	1355.00	1263.00
12 kg ev tüpü (Avrupa)	1365.00	1273.00

ABD Savunma Bakan Yardımcısının Cumhuriyet'e özel demeci:

Türkiye'ye daha fazla yardım mümkün değil

SEDAT ERGİN — *30 mart*

WASHINGTON — Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakan Yardımcısı Dr. Fred İkle Cumhuriyet'e verdiği özel demeçte **"Kongre faktörü"** nedeniyle Türkiye'ye yapılan askeri yardımların daha yüksek düzeylere çıkarılmasının mümkün olmadığını bildirdi.

Pentagon'da (Amerikan Savunma Bakanlığı) strateji ve politika oluşturulmasında Bakan **Caspar Weinberger**'den sonra gelen ikinci sorumlu durumundaki Dr. Fred İkle ile Pentagon'daki çalışma odasında görüştük.

Nixon ve **Ford** dönemlerinde dört yıl süreyle ABD Silah Kontrol ve Silahsızlanma Ajansı direktörlüğünde bulunan Dr. İkle, 1981 yılında Reagan yönetimi tarafından Pentagon'daki bugünkü görevine getirildi. İkle'a ABD askeri yardımı ve 7'ye 10 oranı konusunda yönelttiğimiz sorular ve kendisinin verdiği yanıtlar özetle şöyle:

— Türk hükümeti çevrelerinde ABD'nin öngürdüğü yardım düzeylerinin Türk ordusunun modernizasyonu açısından yetersiz olduğu konusunda genel bir görüş birliği var. Öngörülen yardım düzeyleri ile Türk ordusunun modernizasyonu açısından mevcut açığın kapatılmasının mümkün olamayacağı yaygın bir kanı olarak belirtiliyor. Pentagon olarak siz bu durum hakkında ne düşünüyorsunuz?

IKLE — Dış yardım tasarısına ayrılacak parasal kaynaklar konusunda sıkıntılarımız var. Örneğin Orta Amerika'ya yapılacak yardımlar konusunda darlıklar var. Aynı durum Afrika ve Uzakdoğu ülkeleri için olduğu kadar Türkiye açısından da geçerli. Biz, şu an yönetim olarak bütün çabamızı kongrede talep ettiğimiz miktarı korumak ve daha fazla kesinti yapılmasını önlemek noktası üzerinde yoğunlaştırmış durumdayız. Kongre üyeleri dış yardımlar konusunda genellikle isteksiz davranıyorlar ve niye başka ülkelere para ayrıldığını seçmenlerine izah etmekte güçlük çekeceklerini düşünüyorlar. Bu nedenle yalnızca bizimki değil, ABD'deki bütün yönetimlerin Türkiye gibi önemli bir ülkeye yapılacak yardımlarda bizim değerlendirmelerimize göre istediğimiz ölçüde yüksek miktarlara çıkmalır mümkün değildir. Türk ordusunun ihtiyaçları açısından söylenenler doğrudur. Ancak şu husus da unutulmamalıdır ki, Reagan yönetimi Türkiye'ye yapılacak yardımlarda önemli artışlar gerçekleştirmiştir. Çabalarımız bu açıdan iyi sonuçlar vermiştir.

— Kongre, Türkiye ve Yunanistan'a yapılan askeri yardımlarda 10'a 7 oranının gözetilmesini bir gelenek haline getirdi. Yönetim de Yunanistan ile imzaladığı savunma işbirliği anlaşmasında güç dengesi kavramına atıfta bulundu. 10'a 7 oranını gerçek bu-

luyor musunuz?

IKLE — Oran az çok bu düzeye yakın olmuştur, hatırladığım kadarıyla, biz ve Yunan hükümeti, son yıllarda ihtiyaçlara ve askeri güce göre bir denge olması gerektiğini söylüyoruz. Reagan yönetimi de Türkiye ve Yunanistan'a yaptığı yardım düzeylerini bu zemine oturtmuştur. Bunda soyut formüller değil, ihtiyaçlar esas alınmaktadır.

Kitle ve Düzen

MELİH CEVDET ANDAY — *30 mart*

Dilimize Ahmet Cemal'in çevirdiği **"Sözcüklerin Bilinci"** adlı çok ilginç kitabının bir yerinde Elias Canetti, Mussolini'nin bir gün damadı ve Dışişleri Bakanı Ciano'ya, halkın koyun sürüsü olduğunu söylediğini anlatıyor. Nobel ödülünü kazanmış olan yazar şu gözlemini ekliyor: **"Çünkü gerçek anlamda iktidar sahibinin asıl amacı hem tuhaf hem de inanılması güç bir amaçtır; o tek insan olmak ister. Kimse onun ardına kalmasın diye herkesten çok hayatta kalmak ister. Ne bahasına olursa olsun ölümün elinden kurtulmak istediğinden, kendisine ölümü getirebilecek kimse, ama hiç kimse kalmamalıdır. Bu güçlü kişi, kim olursa olsunlar, insanlar yaşadıkları sürece kendini hiçbir zaman güvenlik altında hissetmeyecektir. Onu düşmanlarından koruyan nöbetçileri bile silahlarını ona doğrultabilirler. Buyruğundakilerden sürekli korktuğunu tanıtlamak güç değildir; ve bu kişi hep en yakın çevresi karşısında korkuya kapılır."**

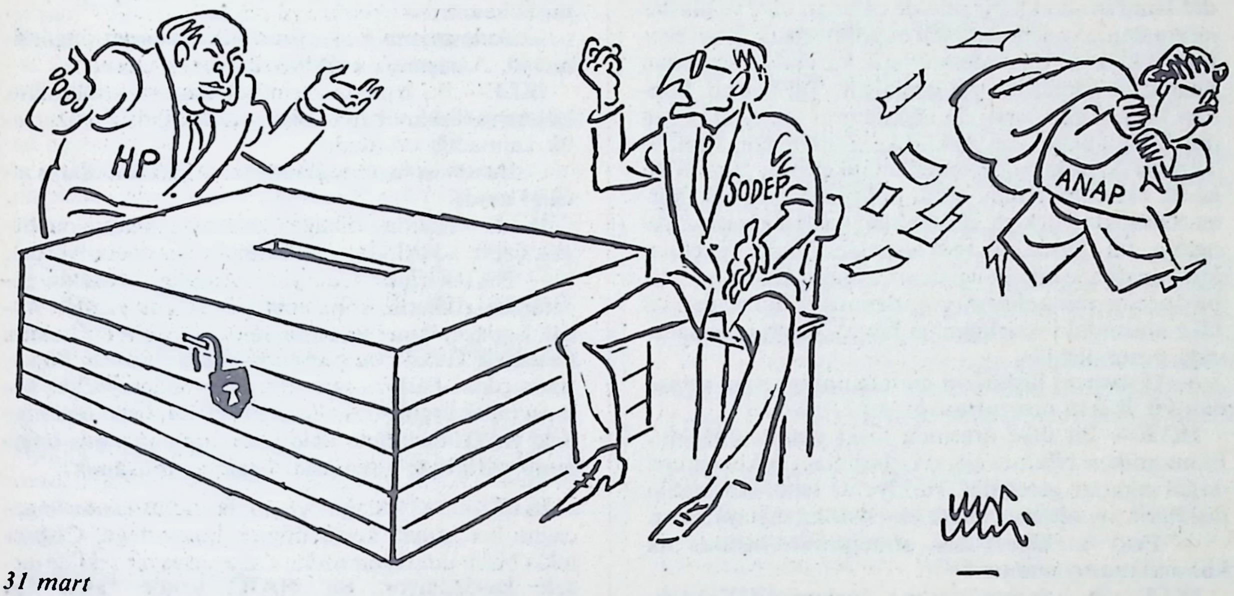
Halkı koyun sürüsü yerine koymanın yanı başında, böylesi korkunç bir korkunun yer alması, ilk bakışta, birbiriyle ilişkisiz iki ayrı olgunun zoraki bitişikliği izlenimini uyandırabilir. Öyle ya, halk koyun sürüsü ise, çoban neden korkuya kapılsın! Elias Canetti, burada diktatörün hiç de çobana benzetilemeyeceğini kapalı olarak belirtmektedir. İktidar sahipleri, koyun sürüsü yerine koydukları halkın yaşamına hiç değer vermezler; halk, onların buyruğu altında ölme görevini yüklenmiş insanların topluluğudur. Utku ise diktatöründür ve bunun sürekli olması gerekir. Çünkü yaşam, ancak sonsuz olunca değer kazanır. Hitler, yenildiğini anlayınca **"Yerin dibine batsın Alman milleti, ben ona savaşı kazanmasını buyurmuştum, buyruğumu yerine getirmedi"** demiştir; çünkü sürekli yaşama düşü boşa çıkıyordu. Ama, dikkat edilirse, güçlünün korkusu sürüden değil, yakınlarından, onun gücünü onaylamış, benimsemiş olanlardan. Bunların tümü ölmeden, onun rahat yüzü görmesine olanak yoktur. Canetti, burada, iktidar sahibini bir ruhbilimci gözü ile incelemektedir.Ama biz gene **"çoban"** örneğine dönecek olursak, bu tür bir inceleme yönteminin yetersizliği ile karşılaşacağız. Çünkü çoban, sürüyü korumakla görevlidir, bunu başarabilmek için bütün önlemlerini almıştır. Ancak, bu olumlu anlamda da olsa, bir yöneticinin, kendisini sürüden nasıl ayırabildiği sorusu bütün önemi ile karşımıza dikilir. Bu yüzden artık sürü benzetmesini bir yana bırakmak zorunda kalırız. Mussolini, kalabalığın aklı olmadığını, çünkü aklı yaratan bilgiden uzak bulunduğunu, bu yüzden de akıllı ve bilgili olanların onu gütmekle yükümlü olduğunu ileri sürüyor. Ama burada bizi gene Canetti'nin tanısına dönmek zorunda bırakan bir durumla karşı karşıya geliyoruz: Koyun sürüsü olmak halkın değişmez yazgısı mıdır, yoksa belli çabaların harcanacağı belli bir süre sonra halk, sürü olmaktan kurtulacak mıdır? Mussolini'nin sözünde böyle bir umudun saklı olduğu söylenemeyecektir, onunki, bir kesinleme, değişmez bir tanı. Böyle olduğuna göre, bütün yönetim, halktan habersizce düzenlenir; siyasal olaylar sadece yöneticinin kafasında biçimlenir, savaşa, barışa karar verir. Ama tuhafı şurada ki, bu düzen onu utkulara, yengilere götürdükçe onun korkusu da büyümektedir.

Gerçi kendisinden başka bir güç yoktur orada artık, ama tılsım da bu yüzden bozulmuştur. İnanılmaz bir durum bu: Ya koyun dönüp de çobana saldırırsa? İşte koyun sürüsü benzetmesi, güçlüyü böylesi bir paranoyaya atıverir. Kaçmak, kurtulmak... Ama nasıl? Rıza Pehlevi, yurt dışına kaçtığında, bir gazetecinin, "Yaşamınızda hiçbir yanlış yaptınız mı?" sorusunu, "Evet, dünyaya gelmekle" diye yanıtlamıştı.

Çoban olmak, bunun büyüklüğünü, gururunu tatmak isteyenler, halkı koyun sürüsü durumuna getirmek zorunda kalırlar. Başka bir deyişle, çoban, sürüden önce yetişir, böylece ona bir sürü gerekir; o da, paranoyasında yaratır bunu ve sürekli öldürme tutkusuna, sürekli öldürülme korkusuna kapılır gider. Kendi başına bir savaşımdır bu ve halkın çoğu zaman bu gibi durumlara kayıtsız kalmasının nedeni de budur. Yöneten ve yönetilen ayrımı, ikiliği sürdükçe, anlaşılıyor ki, koyun sürüsü benzetmesi bir türlü unutulmayacaktır. Dahası, konumuzun en tuhaf yanına geliyoruz, insanoğlu, sürüden olmayı, çobanlığa yeğler çoğun. Çünkü karar vermek, her olay karşısında yeni baştan düşünmek zorunda kalmak, seçmek, gidişin bilincinde olmak, yalnızlığı göze alarak bireyini yaratabilmek güçtür, yorucudur, hatta başlangıçta korkutucudur. Böyle olduğu için de, çobanlık heveslerine halk yol açar, alkışlar onları, pohpohlar. Güce eren de halka bunun benzerini yapar. Böyle karşılıklı bir övgü yarışı bir süre ortalığı sarar, tâ bunalım, bozgun günlerine değin. O gün geldi mi, iki yan da birbirine sövmeye başlar. Siyasetin ikide bir kötülenmesinin nedeni, bu gibi olayların yarattığı düş kırıklığıdır. Şef, kitleye lânet eder, kitle şefin başına gelenlere aldırmaz.

Konunun ilginç yanlarından biri de, kimsenin kendini halktan, kitleden saymamasıdır. Diyelim bir genel seçimde partilerden biri en çok oyu topladı ise, halkın o partiyi tuttuğu söylenir, teker teker kişilerin davranışları, tutumları merak edilmez; çoğul ise, eninde sonunda, bir soyutlamadır ve siyasal olaya bir açıklama getirebilmek için kolayından kullanılır. Kısacası kimse sürüyü tanımlamağa, tanılamağa kalkmaz. Gerçekte böyle bir işe girişilseydi, sürekli doğru kalabilecek bir sonuca varılamazdı. Çünkü kitle, durmadan değişen bir gerçekliktir, ancak genel, soyut tanımlara uygun düşer. Bu yüzden birçok düşünür, kitlenin niteliğini sürekli arayagelmiştir. Yazımın başında adını andığım Elias Canetti de, bir denemesinde, **"Kitleyi tarihte, ama tüm uygarlıkların tarihlerinde aradım"** diyor. Diktatörlüklerin, devrim-

lerin, dinlerin kitleleri birbirine benzemez ki, açık seçik bir tanıma varabilesin. Demek belli bir toplumda kitleyi anlayabilmek, orada uygulanan ekonomik ve siyasal düzeni bilmeğe bağlıdır.

31 mart

Pentagon'un iki numarasının Cumhuriyet'e özel demeci:

"Türkiye ile İsrail yakınlaşmalı"

SEDAT ERGİN *31 mart*

WASHINGTON— ABD Savunma Bakan Yardımcısı Dr. **Fred Ikle**, Türkiye'nin İsrail ile yakınlaşmasının verimli gelişmelere yol açacağını söyledi. Pentagon'un Savunma Bakanı **Caspar Weinberger**'den sonra iki numaralı yetkilisi olarak kabul edilen Fred Ikle, Türkiye'nin üç yıl önce İsrail ile ilişkilerinin düzeyini düşürmesinin nedeninin ABD açısından açıklık kazanmadığına işaret etti.

ABD'nin Türkiye'ye askeri yardımına ilişkin bölümü dünkü gazetemizde yer alan Ikle ile Pentagon'daki çalışma odasında yaptığımız görüşmede, ABD Savunma Bakan Yardımcısı, ABD'nin Türkiye'den siyasi ve stratejik beklentileri üzerinde Cumhuriyet'e görüşlerini açıkladı. Pentagon'un iki numarasına sorularımız ve yanıtları şöyle:

— ABD'nin Güneybatı Asya'ya dönük stratejik bakış açısında Türkiye'nin konumu nedir?

IKLE— Türkiye, NATO'nun çok önemli bir üyesidir. Türkiye ile askeri işbirliğimiz buradan kaynaklanmaktadır. Biz Türk hükümeti ve Türk Savunma Bakanlığı ile ilişkilerimizi hep NATO çerçevesinde yürütüyoruz. Şu da açıktır ki, Türkiye'nin coğrafi konumu itibarıyla Ortadoğu'daki tehdit ve sorunlar biz ve Türk hükümeti için ortak kaygı konusudur. Haritadan da açıkça görülebileceği gibi, NATO üyeleri içinde Ortadoğu uluslarına en yakın olan en doğu uçtaki tek ülke Türkiye'dir.

— İran-Irak savaşı ABD'ye göre Batı ve bölge açısından ne gibi bir durum yaratmaktadır?

IKLE— İstanbul ve Ankara'da yaşayan insanlar bize kıyasla savaşa daha yakın bir mevkide bulunduklarından, ben herhangi bir öngörüde bulunmakta tereddüt ediyorum. Avrupa'daki ülkeler ve Japonya'nın Körfez'e bir müdahale konusunda kaygılı oldukları biliniyor. Avrupa ve Japonya'nın petrol ihtiyacı büyük ölçüde Körfez'den karşılanmaktadır. Başkan **Reagan** da, bu stratejik bölgede uluslararası geçiş yollarına yapılacak müdahalelere karşı koyacağımızı açıklamış bulunmaktadır. Ancak ABD'nin tarafsız kaldığı bu vahim savaşın ne şekilde sonuçlanacağını kestirmek oldukça güçtür.

— Arap ülkelerinin İran-Irak savaşında Türkiye'nin Irak'ın yanında yer almasını istedikleri biliniyor. Türkiye'nin savaş karşısındaki konumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? ABD yönetimi, Türkiye'nin savaşın sona erdirilmesinde bir rol oynayabileceğini düşünüyor mu?

IKLE— Bizlerin bu konuda Washington'da konuşması güç. Bölgedeki bazı ülkeler savaşın sona erdirilmesi için çareler aramışlardır. Biz ABD olarak savaşın sona ermesini görmek istiyoruz. Pakistan ve bölgedeki diğer ülkeler savaşın sona ermesine yardımcı olmak istemişlerdir. Ancak üçüncü ülkelerin bir etki yapabilmeleri de güç gözüküyor.

— ABD'nin Ortadoğu'ya dönük stratejisinin temel taşı İsrail. ABD'nin müttefiki olan Türkiye ise İsrail ile ilişkilerini mümkün olduğu kadar düşük düzeyde tutmaya çalışıyor. Bu, Batı stratejisi açısından bir ikilem yaratmıyor mu?

IKLE— İsrail ABD'nin stratejisinin temel taşı değildir. İsrail bütün Amerikan yönetimlerinin kalıcı yükümlülükleri olan önemli bir ülke olagelmiştir. Bizim

İsrail ile olan stratejik işbirliğimiz çok önemlidir. Ortadoğu'ya dönük stratejimizin hedefleri bölgede barışı ve özellikle İsrail'in uzun dönemli güvenliğini güvence altına alacak gelişmeleri özendirmektir. Bu hedef İsrail'in sürekli bir şekilde düşman ülke ve uluslar tarafından çevrelenmemesini öngörmektedir. İsrail ekonomik kalkınması ve demokratik kurumları açısından önemli ve yapıcı bir yol izlemiştir. Türkiye'nin bundan üç yıl önce İsrail ile ilişkilerinin düzeyini neden düşürdüğü bizim için açıklık kazanmamıştır. İsrail ve Türkiye demokrasiyle yönetilen ülkelerdir. Her iki ülke de ekonomilerinde etkili politikalar izlemektedirler. Özellikle Türkiye, ekonomide serbest piyasaya yönelmiş, bu alanda cesaretli adımlar atmıştır ve teknoloji transferine büyük ilgi duymaktadır. İsrail'de de daha önce benzer gelişmeler gözlenmiştir. Bu açıdan iki ülke arasındaki işbirliğinden büyük yararlar sağlanacağı düşünülebilir.

— O zaman, ilişkilerin mesafeli oluşu sizin açınızdan bir ikilem oluşturmuyor mu?

IKLE— İki ülke arasında ilişki olması doğaldır. Ekonomik ve bilimsel alanda işbirliğinin gerçekleşmesi doğal çıkarlar gereğidir. Türkiye ile İsrail arasındaki ilişkilerin iyi olması birçok ek çıkarlar sağlayacaktır.

— Peki iki ülkeyi Batı stratejisinde birlikte mi konumlandırıyorsunuz?

IKLE— Bazı farklılıklar var. Türkiye NATO üyesidir. ABD ise İsrail ile NATO gibi bir askeri ittifak içinde değildir. Ancak biz "de facto" olarak İsrail ile iki yakın müttefek gibi çalışıyoruz.

— Türkiye ile İsrail arasında bir yakınlaşma bekliyor musunuz?

IKLE— İki ülkenin ortak ekonomik ve teknolojik çıkarları vardır. Bu iki ülke arasında yakın bir işbirliği verimli gelişmelere yol açacaktır.

İNCİRLİK ANLAŞMASININ ÖNEMİ

— Türkiye ile ABD bundan bir süre önce Lübnan'daki Amerikan birliklerine İncirlik Üssü'nden bazı kolaylıklar sağlanmasını öngören bir lojistik destek anlaşması imzalamışlardır. Bu anlaşmanın sizin açınızdan önemi nedir?

IKLE— Amerikan deniz piyadeleri Beyrut'ta bulundukları sırada bazı lojistik destek ihtiyaçlarımız vardı. Ancak olaylar bu ihtiyaçları ortadan kaldırmıştır. Dolayısıyla söz konusu ihtiyaçların herhangi bir önemi kalmamıştır.

— Anlaşmanın 6 ay yürürlükte kalacağı öngörülmüştü. Anlaşmayı uzatmak istiyor musunuz?

IKLE— Bu konuda kesin konuşmamakla birlikte, Lübnan'a ilişkin olarak lojistik destek ihtiyacımızın artık kalmadığı ortadadır.

— Bu anlaşmayla sağladığınız askeri katkıların niteliği neydi?

IKLE— Hatırlayabildiğim kadarıyla anlaşmanın büyük çapta kolaylıklar öngördüğünü zannetmiyorum.

— NATO içinde Güneybatı Asya'nın ittifakın güvenliğine etkilerini konu alan bir çalışma yapıldı. Ancak Ege'deki ikinci savunma hattına ilişkin bir hüküm nedeniyle Türkiye bu çalışmaya çekince koydu. Bu konuda çıkan Türk-Yunan tartışması nedeniyle söz konusu rapor uygulamaya konamıyor. Raporun önümüzdeki NATO Savunma Bakanları Toplantısı'nda onaylanıp yürürlüğe konmasını bekliyor musunuz?

IKLE— NATO'daki tartışmaların nasıl sonuçlanacağını her zaman kestirebilmek kolay değil. Çoğunlukla bizim umduğumuzdan daha yavaş bir şekilde mesafe kaydediliyor. Biz NATO içinde **"alan dışı güvenliğe"** ilişkin planlama ve koordinasyon çalışmalarında ilerlenmesi gerektiği düşüncesindeyiz. NATO forumlarında ortak sorunlara karşı ortak bir planlamanın geliştirilmesinde bazen direnme ölçülerine varan tutumlar bizde hep hayal kırıklığı yaratmıştır. Oysa, bazı koşullarda ortaya çıkan sorunlar, bazı müttefikleri, ABD'yi ilgilendirdiğinden daha ciddi bir şekilde tehdit etmektedir. Biz Türkiye'den Almanya ve İngiltere'ye kadar bütün müttefiklerimizin ortak planlama yoluyla güvenliklerini güçlendirmelerinde kendilerine yardımcı olmaya çalışıyoruz.

— Türkiye'nin rapora koyduğu çekinceyi kaldırmasını bekliyor musunuz?

IKLE— Bu konuda bir tahmin yürütmek açısından siz benden daha iyi bir konumdasınız.

"Punk" akımının ülkemizdeki tek temsilcisi Billur Kalkavan:

Kimseyi takmamak hoşuna gidiyor

YALÇIN PEKŞEN — 31 mart

Billur Kalkavan'la bir toplantıda karşılaştım. Saçlarının rengi iki yanlarda siyah, ortada platin sarısıydı. Alnında boyalarla yapılmış küçük bir çarpı işareti, boynunda üzerine iskelet minyatürleri bağlanmış kalın bir zincir vardı. Bir kulağından iki çengelli iğne sarkıyordu.

Öbür kulağında üzerinde madeni düğmeler bulunan üçgen şeklinde bir deri parçası görülüyordu. Kollarında neredeyse bir ortaçağ savaşına gidercesine zincirler, madeni görünüşlü bilezikler vardı. Üstündeki şık giysiler renkli yamalarla bilerek bozulmuştu. Kendisini **"siz punk musunuz?"** diye sordum. **"Sayılırım"** karşılığını verdi. Konuşma isteğim kabul etti. Göztepe'deki evinde buluştuk.

— Sayın Billur Kalkavan "punk sayılırım" **demiştiniz. Nedir bu olayın** felsefesi..

— Dünyada hiçbir şeyi takmamak...

— Kelime olarak ne demek punk?

Kelime olarak ne demek punk?

— Punk işe yaramaz, berbat demek.

— Kendi isteğiyle insan işe yaramaz ve berbat olduğunu nasıl açıklayabilir?

— Ben **"punk sayılırım"** dedim. Aslında gerçek punkları göz önüne alırsak, iyi bir punk sayılmam, ama Türkiye'ye göre fena değilim galiba. Aslında punklar hiçbir işe yaramayan insanlar, ben öyle olamadım.

— Öyle olmak mı istiyordunuz?

— İstiyordum ama bir Türk asla iyi bir punk olamaz. Toplum kuralları falan öylesine engelleyici ki.. Hoşgörü yok bizde. Avrupa'da Amerika'da olan tolerans imkânsız...

"BOŞ BU YAŞAM"

— Peki, gerçek punklar neden öyle olmak veya görünmek istiyorlar? Nereden çıktı bu akım?

— Bunlar düzene karşı isyan içinde... **"Boş bu yaşam"** diyorlar. Buna uymamaya karar veriyorlar. Bu düzen ters geliyor onlara... Gençliğin sorunlarına ilgi yok.. İşsizlik büyük bir etken tabii. Gerçek bir punk asla çalışmaz.

— Çalışmıyorlarsa nereden para buluyorlar, nasıl geçiniyorlar?

— İşsizlik sigortası alanlar var.. Ailelerinin yanında otururlar.. Londra'da King Road'da sabahtan akşama kadar otururlar. Genellikle aç dolaşırlar, kafayı bulurlar. Aç biilaç... Üç beş kuruşla.. Resim çektirirler.. para alırlar, mesela sizin gibi biri çıksa karşılarına hemen **"para ver, para ver"** diye yapışıyorlar.. Ama zararları yok kimseye...

— Ömür boyu sürebilir mi bu yaşam? Belki gençken tamam da...

— Ömürleri fazla sürmüyor zaten, yemiyor... içmiyor.. uykusuz.. parasız... içkinin getirdikleri... **"Punk"** denen adam fazla yaşamıyor.. Benim gibi olanlar bir yaştan sonra düzelebiliyorlar. Ciddi insanlar oluyorlar. Zaten yirmi beş yaşından sonra punk olan insan yoktur.

PUNKLUĞA GİRİŞ...

— Siz kaç yaşındasınız?

— Yirmi bir.

— Billur Hanım, kısaca yaşamınızı anlatır mısınız, nasıl punk oldunuz?

— İlkokulu burada (**İstanbul**) bitirdim. Amerika'ya gittim... Sonra geldim Maarif Koleji'ne girdim, lise 1'de tarih ve coğrafyadan iki yıl üst üste çakınca okulu bıraktım. Ama boş durmadım, çalıştım. Gelecek hafta yine Amerika'ya gidiyorum. Sanat okulu var.. Ona girmek istiyorum. Mücevher dizaynı ve sanat üzerine...

— Punkluğa nasıl özendiniz?..

— Gördüğüm punklar çok hoşuma gidiyordu. Hem dış görünüşlerini beğeniyorum, hem de takdir ediyorum.. Punk bir moda oldu. Moda olarak beğeniyorum... Müzikleri var.. Çok beğeniyorum. Bir de kimseyi takmamak hoşuma gidiyor. Gördüğünüz kadarını yapabiliyorum, ama onunla da insanları şoke ediyorum.

KİMSEYİ TAKMIYORUM

— Her yere böyle gidebiliyor musunuz?

— Aynı kılıkta gidiyorum... Umursamıyorum... Takmıyorum...

— Kimseyi takmayınca ne oluyor?

— Hoşuma gidiyor. Biz de herkes o kadar aynı ki.. Ben buna kızıyorum. Saç modelinden saatine kadar aynı.. Ben herkesin kendine göre bir tavrı olmalı diyorum. Farklı olmalı..

— Sizi görenler ne diyorlar.?

— Tepkiler değişik.. Şoke olan var, beğenen var. "Ne kadar yakışmış" diyenler oluyor.

— Ama siz umursamıyorsunuz...

— Niye umursayayım. Mesela omzuma dövme yaptırdım. Hayat boyu çıkmayacak.

AKREP, YILAN VE FARE

— Ne dövmesi.?

— Akrep.. Benim burcum akrep...

— Böylesine korkutucu bir hayvanı, bir genç kız olarak olmayacak bir yere yaptırmışsınız..

— Akrep korkutucu değil ki.. Ben yılan besledim, fare besliyorum... Bir sürü fare var mutfakta, beyaz fare...

— Nasıl başladı bu meraklar.?

— Yılan çok şık bir hayvan. Yılancı Halil diye biri var; turistlere satıyor; ondan aldım iki yılan.. Kaya yılanı ile su yılanı. Kedi sever gibi seviyordum onları.. Yılan insanın tenine alışıyor. Kaya yılanını boynuma sarıp dolaşıyordum. Kolye gibi duruyor. Ama bazen hareketleniyor... Sokakta, kulüplerde birkaç kişi ciyaklayınca eve getirdim...

— Tabii tehlikesiz bu yılanlar değil mi?

— Zaten her hayvan tehlikesiz.. Yemek sofrasında falan dolaşıyordu. Bir kötülük yapmadığın sürece insandan başka hiçbir hayvan sana zarar vermez.

— Ne oldu sonra yılanlar?

— Yemek yemediler, resmen protesto ettiler evde yaşamayı. Fare aldım yesinler diye. Sonra fareyi çok sevdik, fara beslemeye başladık. Şimdi mutfakta kafeste bir sürü fare var.

ANNE BABA NE DİYOR?..

— Bu durumlara anneniz, babanız ne diyor?

— Babam bayılıyor.. **"Çok şıksın"** diyor. Sormuyor neden bu saçlar.. Babam olumsuz hiçbir tepki göstermez..

— Anneniz?

— Annem doğru dürüst giyinen biri. Klasik biri, ama karışmıyor genellikle.. **"Her koyun kendi bacağından asılır"** diyor..

— Billur Hanım, bu giysiler, bu süsler pek ucuz bir olaya benzemiyor.

— Ucuz değil zaten, hem de bayağı pahalı...

— Peki gerçek punklar bunları nasıl alabiliyorlar? Paraları yok demiştiniz...

— Yemiyor içmiyor alıyor. Ona harcıyor bütün parayı.. Punkluk bir yerde moda oldu. Modaya uyuyorlar.

— Bizde neden başlamadı bu moda, veya tutulmadı diyelim. Sadece siz yaptığınıza göre..

— Türkler ne olsa Avrupalı değil. Biz çok farklıyız.. Gelenekler çok kuvvetli.. Genç modası bile yeni yeni çıktı bizde. Bazı punk süsleri bizde de satılmaya başlandı.

— Bu punk süsleri silaha benziyor biraz.. Ortaçağ silahları gibi..

— Zaten silah görünümü vermek için.. Protesto için..

— Mesela siz neyi protesto ediyorsunuz? Gördüğüm kadarıyla her şeyiniz rahat..

— Evet çok rahat büyüdüm.. Ama herkes size karışmaya çalışıyor.. Annem babam öyle değil, ama onun dışındakiler. Laf edecek şeyler bulurlar. Yok sigara içmeme, içki içmeme, giyinişime, adım atışıma laf ederler.. İlk önce görünüş olarak beğendim, şık buluyorum, ama sonra insanların midesini bulandırmak için demeyeyim de hoşlarına gitmemek için yaptım.

— Arkadaşlarınız nasıl karşıladı?

— Onlar alıştı.. Benim gibi giyinen yok, ama bana alıştılar.

— Peki, moda ve müzik dışında nelerle ilgilenirsiniz? Toplum olayları, siyaset?..

— Hiç ilgilenmem.. Siyasetle falan ilgilenmem. Diğer olaylarla da hiç ilgilenmedim.

NİSAN/84

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
60. Yıl: Sayı: 21414 | Kurucusu: Yunus Nadi | 40 TL. 8 Nisan 1984 Pazar

BURO[illegible]
SANAYİ VE TİCA[illegible]
YUSUF İZZET TOLUNA[illegible]
Cağaloğlu Hamamı Sokak, No. 2, İstan[illegible]
Tel: 520 17 3[illegible]
Portatif Çelik Raf
Ahşap ve Çelik Büro Eşyaları
Çelik Merdivenler, Para Kasaları

Enflasyon hızı bütçeleri solladı

Devlet İstatistik Enstitüsü, enflasyonun yıllık oranının yüzde 38'e ulaştığını açıkladı. Sadece enerji sektöründe fiyatlar 3 ayda yüzde 38 olurken, 3 aylık enflasyon da yüzde 12'yi buldu.

Zam yağmurunda dün sırayı Şehir Hatları aldı. Boğazı vapurla geçmek 30 liradan 50 liraya çıktı. Son zamların oranı yüzde 60, yüzde 100 arasında.

Haber Merkezi — Zamlarda "nisan yağmuru" daha fiyat endekslerinin içine girmeden, enflasyon yüzde 38'lik bir hıza ulaştı.

Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yapılan açıklamaya göre toptan eşya fiyatları yılın ilk üç ayında yüzde 11.9 oranında arttı. Sadece mart ayında fiyatların yüzde 3.2 oranında bir artış göstermesi sonucu, 12 aylık enflasyon yüzde 38.1 oldu.

Enflasyon yıllık yüzde 38 oranındaki hızıyla, işçi ücretlerinde, memur maaşlarında ve taban fiyatlarında yapılan artışların oldukça üzerinde seyrediyor. Yerel seçimlerden sonra adeta yağan zamların önümüzdeki ay endekslere girmesiyle bu hızın daha da yükselmesi bekleniyor.

ENFLASYONUN HIZI

	Yıllık	3 aylık
Enerji	% 63.6	% 38.1
Tarım	% 40.9	% 18.2
Sanayi	% 36.0	% 8.5
Maden	% 32.0	% 4.0
Ortalama	% 38.1	% 11.9

NOT: DİE'nin bu endeksinde 1422 maddedeki fiyat artışları dikkate alınmaktadır.

Dün son olarak İstanbul Şehir Hatları zamları yürürlüğe girdi. Daha önceki açıklamalarda, bu zamların önümüzdeki haftadan itibaren uygulamaya konulacağı belirtiliyordu.

Denizcilik Bankası Şehir Hatları İşletmesi yetkililerinden alınan bilgiye göre, Kadıköy-Karaköy, Üsküdar-Eminönü, Moda-Eminönü ve Boğaz hattında daha önce 30 lira olan yolcu taşıma ücreti dün sabahtan itibaren 50 liraya yükseltildi.

Arabalı vapur seferlerinde ise, otomobil ücretleri 150 liradan 300 liraya, otobüs ücretleri 300 liradan 600 liraya yükselirken, diğer araçlar da net ağırlıklarına göre yüzde 100'lük zam gördü.

Denizcilik Bankası Şehir Hatları'nda yolcu taşıma ücretlerinin eski ve yeni fiyatları şöyle:

	Eski	Yeni
Köprü-Bostancı	50	80
Köprü-Adalar	80	150
Bostancı-Adalar	80	150
Adalar-Yalova	80	150
Köprü-Yalova	160	300
Yalova-Çınarcık	50	80
Kartal-Yalova	100	150

Böylece Şehir Hatları zamlarının oranı da yüzde 60, yüzde 100'e ulaştı.

Enflasyon hızında başı enerji

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Tüketici Yasası bu ay sonuna dek kesinleşecek

Tasarı Bakanlar Kurulu'na zorunlu hallerde fiyat dondurma yetkisi veriyor. Tüketiciler Birliği ve Odalar Birliği içinde kalite kontrol örgütü kurulmasını öngörüyor.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — **"Milli ekonominin ve ticaretin gereklerine ve kamu yararına uygun olarak mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlamaya yönelik, serbest rekabet şartlarını oluşturmak ve korumak, meşru rekabeti engelleyici hususları bertaraf etmek, fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önlemek, mamul ve hizmetlerde kalitenin oluşturulmasına, korunmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmak..."**

Son 10 yılda tüketiciyi korumak için hazırlanan 8. tasarının amacı böyle anlatılıyor. Bu kez Sanayi ve Ticaret Bakanı **Cahit Aral**'ın imzasını taşıyan 35 maddelik tasarı cezalar getiriyor, yaptırımlar koyuyor, tüketici birlikleri kuruyor, fiyatları denetliyor. Tasarının Türk piyasasının tanımını yapan bölümü de şöyle:

"Serbest piyasa mekanizmasının işleyişini engelleyen kartel ve fiili tekellerin bertaraf edilmesi, devletin esas görevleri arasında-

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

KÖPRÜDEN ZAMLI GEÇİŞ BAŞLADI
Haberi 7. Sayfada

Özal: DYP'nin kapatılmasını şahsen istemem

Hafta tatilini Abant'ta geçiren Başbakan "Biz seçimlerden önce DYP hakkında dava açılmasın, kapatılmasın diye dua ettik" dedi.

Özal en önemli sorunun enflasyon oranını düşürmek olduğunu söyledi.

BOLU (a.a.) — Başbakan **Turgut Özal**, Cumhuriyet Başsavcılığının DYP hakkında Anayasa Mahkemesi'nde kapatma davası açmasıyla ilgili olarak **"Bu konuda hiçbir şey söyleyemem. Ama benim görüşüm DYP'nin kapatılmamasıdır"** dedi.

Hafta sonu tatilini geçirmek üzere Abant'ta bulunan Özal gazetecilerin sorularını yanıtlarken, hükümetin DYP hakkında dava açılmasıyla bir ilgisi olmadığını söyledi. Özal şöyle konuştu:

"Bu konuda hiçbir şey söyleyemem. Siyasi Partiler Kanunu

(Arkası Sa. 6, Sü. 5'te)

ANAYASA MAHKEMESİ DYP'NİN KAPATILMASI DAVASINI PERŞEMBE GÜNÜ GÖRÜŞECEK

SODEP KÜÇÜK KURULTAYI'NA HAZIRLANAN İL BAŞKANLARI NE DİYOR?
Haberleri 7. Sayfada

Cumhuriyet
OTO-YAŞAM

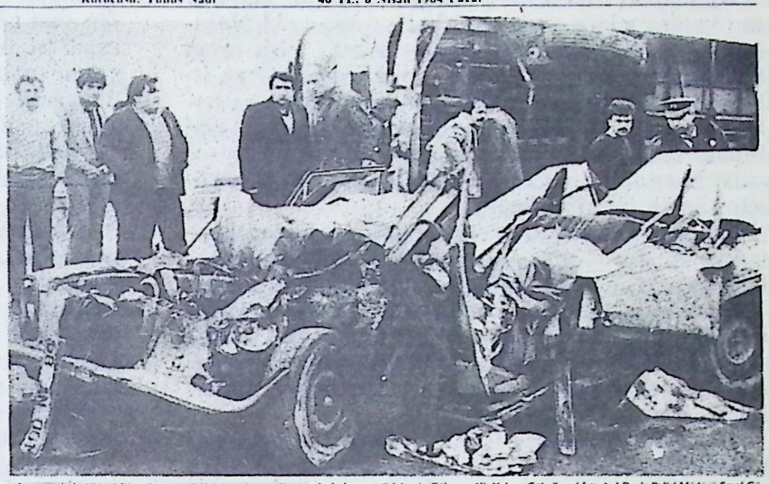
YARIN: Yollarda ölmemenin de yolu var

Yollarda ölüyoruz

Türkiye'de kaza oranı Batı'ya göre 5 kat fazla, taşıt oranı 8 kat az

Yayaları uyarılar
Otonuzu tanıyın
Trafik bilginizi ölçün
Otomotiv sanayii 1984'te zirveye ulaşılabilecek mi?

Cumhuriyet **OTO-YAŞAM** ekleri
5 gün 5 ek
Yakında Cumhuriyet'le birlikte

GÖREVE GİDİYORLARDI — Dün saat 09.15 dolayında yitirdiğimiz arkadaşlarımız Selahattin Güler ve Ali Alakuş. Güler'in eşi İstanbul Deniz Polisi Müdürü Sevgi Güler, sürücü Okan Okan, Sevgi Güler'in makam otomobiliyle Polis Teşkilatı'nın 139. kuruluş yılı törenine katılacaklardı. Selahattin Güler ve Ali Alakuş gazeteci, Sevgi Güler de polis yetkilisi olarak görevlerini yapmaya gidiyorlardı. Ancak bir başkasının dikkatsizliği onların yaşamlarına mal oldu. (Fotoğraf: CUMHURİYET)

Onları kaybettik

GÜLER ÇİFTİ — Selahattin Güler basın, Sevgi Güler emniyet mensubuydu.

Selahattin Güler — İstanbul Haber Servisi Şefimiz
Ali Alakuş — Foto muhabirimiz

Aşırı hız nedeniyle Sarayburnu virajını alamayan bir halk otobüsü, İstanbul Haber Servisi Şefimizin eşi Sevgi Güler'in makam otomobiline çarptı ve üstüne devrildi. Selahattin Güler, Ali Alakuş ve makam otomobilinin sürücüsü Okan Okan olay yerinde, Sevgi Güler hastaneye götürülürken hayatlarını yitirdiler. Bilirkişi raporuyla 8'de 8 kusurlu bulunan otobüs şoförü tutuklandı.

İstanbul Haber Servisi — Gazetemizin İstanbul Haber Servisi Şefi **Selahattin Güler**, eşi İstanbul Deniz Polisi Müdürü **Sevgi Güler**, foto muhabirimiz **Ali Alakuş** ve polis makam otomobilinin sürücüsü **Okan Okan** dün trafik kazası demeye dilimiz varmadığı bir **"kaza"**'da hayatlarını kaybettiler.

Feci kaza dün saat 09.15 dolayında Sarayburnu virajında meydana geldi. Sirkeci yönünden gelen, sürücü İbrahim Genç'in yönetimindeki özel halk otobüsü aşırı hız nedeniyle önce kendi şeridinden çıkarak karşı şeride girdi ve karşı yönden gelen içinde kaybettiklerimizin bulunduğu makam otomobiline çarptı ve üstüne devrildi. Otomobili tamamen ezen otobüs daha sonra tekrar devrilerek yolun dışına düştü. Bilirkişi heyeti halk otobüsü şoföründe 8'de 8 kusur buldu, şoför tutuklandı.

Otomobilin sol arka tarafında oturan **Selahattin Güler** de şoför **Okan Okan** ve onun yanında oturan arkadaşımız **Ali Alakuş**, kaza anında yaşamlarını yitirdiler. Selahattin Güler'in eşi **Sevgi Güler** ise ağır şekilde yaralandı. Çevreden yetişenler tarafından Çapa Tıp Fakültesi'ne

(Arkası Sa. 6, Sü. 1'de)

SELAHATTİN GÜLER

32 yıllık gazeteciydi

1929'da Rize'nin Ardeşen ilçesinde doğdu. Taksim Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra 1952'de İstanbul Ekspres'te gazeteciliğe başladı. Muhabir olarak Hergün, Vatan, İkdam, Tasvir ve Akşam'da çalıştı, haftalık, İstanbulun Sesi dergisinde ve De-

(Arkası Sa. 6, Sü. 3'te)

ALİ ALAKUŞ

En kıdemli foto muhabirimizdi

1945'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Yapı Endüstri Meslek Lisesi'ni bitirdi. 1966'da APA Ofset fotoğraf servisinde çalışma

(Arkası Sa. 6, Sü. 4'te)

ALİ ALAKUŞ — Başarılı bir foto muhabiriydi.

OKAN OKAN — Makam otomobilini kullanıyordu.

SEVGİ GÜLER

Emniyet örgütünde 16 yıl

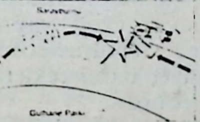
1944 yılında İstanbul'da doğdu. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. 1968 yılında emniyet örgütünde komiser muavini olarak göreve başladı. 1970 yılında komiser oldu. Sevgi Güler, sırasıyla 1973'te başkomiser, 1976'da emniyet amiri, 1980'de emniyet şube müdür muavinliğine yükseldi. 1983'te de 5. Şube Müdürlüğü'ne getirildi. Sevgi Güler, gazetemizin İstanbul Haber Servisi Şefi Selahattin Güler'in eşi ve 14 yaşındaki Yeşim'in annesiydi.

OKAN OKAN

4 çocuk babasıydı

1943 yılında İstanbul'da doğdu. İlkokul mezunu olan Okan Okan, 8.11.1977 tarihinde emniyet örgütünde deniz motor teknisyeni olarak göreve başladı. İstanbul Emniyet Müdürlüğü 5. Şube Müdürü Sevgi Güler'in makam şoförü olan Okan, evli ve Şenay, Serpil, Saniye ile Aslan'ın babasıydı.

YİNE AŞIRI HIZ — Sirkeci'den gelen özel halk otobüsü Sarayburnu mevkiinde aşırı hızdan virajı alamadı ve karşı yönden gelen otomobile çarparak üzerine devrildi.

Trafiğe dün ödenen bedel: 13 can

Haber Merkezi — İstanbul'da dün meydana gelen ve gazetemiz İstanbul Haber Servisi Şefi **Selahattin Güler**, foto muhabiri arkadaşımız **Ali Alakuş**, Güler'in eşi Emniyet 5. Şube Müdürü **Sevgi Güler** ve emniyet görevlisi, makam şoförü **Okan Okan**'ın yaşamlarını yitirdiği trafik kazasının yanı sıra yurdun çeşitli yerlerinde meydana gelen trafik kazalarında da 9 kişi ölmek üzere toplam 13 kişi öldü.

İstanbul'da, **Recep Çelik** yönetimindeki 34 [illegible] plakalı kamyon, Kocamustafapaşa [illegible] kavşağında [illegible] yaşlarındaki bir kadına çarparak ölümüne yol açtı.

Diyarbakır ve ilçelerinde meydana gelen üç ayrı trafik kazasında üç kişi öldü. Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde **Ahmet Bayrak** yönetimindeki 38 [illegible] plakalı kamyon, Diyarbakır yolunda seyrederken **Durcan Karaaslan** (8) adındaki bir kız çocuğuna çarparak ölümüne yol açtı. [illegible] mevkiinde, 79 [illegible] plakalı **Muharrem Altun** yönetimindeki greyder Cumhuriyet Mahallesi'nde yol çalışması yaparken **Ali Erol** (18) adlı gencin ölümüne neden oldu. [illegible] ilçesinde, **Ali Söylemez** yö-

(Arkası Sa. 6, Sü. 3'te)

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Artık Yetmez mi?

Ayrıntılarını haber bölümünde okuyacağınız bir trafik kazası sonucunda İstanbul Haber Servisi Şefimiz Selahattin Güler'le foto muhabirimiz Ali Alakuş'u yitirmiş bulunuyoruz. Aynı arabada bulunan Güler'in eşi İstanbul Deniz Polisi Müdürü Sevgi Güler ve görevli sürücü Okan Okan da hayata gözlerini kapamışlardır. Kaza az görülür türdendir. Arkadaşlarımız sahil yolundan Sirkeci'ye doğru giderlerken sanki gökten başlarına bir otobüs düşmüştür. Kent içinde, kaygan ve virajlı yolda otobüsü havaya uçurup takla attıracak bir hızla süren şoför kuşkusuz şimdi pişmandır. Ama iş işten geçmiştir. Gidenler geri gelemiyecektir. Hayat bir teyp ya da video bandı değil ki geri düğmesine basıp al baştan yaşayabilelim! Bağışlanmayacak bir dikkatsizliğin ya da boşvercilik felsefesine bağlı umursamazlığın Cumhuriyet ailesinin yüreğinde açtığı yara büyüktür.

Ne var ki bu olayın yalnız Cumhuriyet'e özgü bir yanı yoktur. Türkiye genelinde nice ocak bu yüzden sönüyor, nice değerli insan yaşamını en verimli döneminde [illegible].

Acı bir raslantıyla gazetemiz ülkedeki trafik sorununu ya da daha doğru deyişle "trafik facia"sını çeşitli yönlerden inceleyen bir dizi ek hazırlamıştı. Ekleri hazırlayan arkadaşlarımızın amacı, trafik sorununda kamuoyunu uyarmaya çaba göstermek, sorumlu ve yetkili kişileri görevlerinde daha titiz olmaya çağırmaktı. Bir yandan trafik ekleri baskıya verilirken, öte yandan sevdiklerimizi başıboşluk trafik yüzünden yitirmiş bulunuyoruz. Böylece mantığımızla duygularımız ve tepkilerimiz bütünleşiyor.

Trafik keşmekeşi yüzünden yitirdiğimiz yurttaşların hesabı kime sorulacak? Yalnız kazayı yapan sürücü mü suçludur? Yollar

• • •

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Jeton Düştü mü?...

Son zamanlarda böyle güzel zamlar yapılmıyordu, araya seçim telaşı girmişti, neyse ki seçimleri atlattık, şimdi Özal rahat rahat zam yapıyor.

Telefon, telgraf, teleks, mektup, çimento, demir çelik, tereyağ zam gördü, daha önce de petrol ürünlerine zam yapıldı, uçak bilet ücreti arttı, köprüden geçiş ücreti arttı, önümüzdeki günlerde iğneden - ipliğe ne varsa zam görecek.

Zamlar hep ortadirek içindir. Zamlardan elde edilecek gelir, doğrudan doğruya "ortadirek"e verilecek ve böylece "ortadirek" üzerindeki yükten kurtulacaktır.

Daha önce de böyle olmadı mı?

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Özal: Baskılar, Kıbrıs'ta çözümsüzlük getirir

— *1 nisan*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal "iyi niyet göstergesi" olarak Yunanistan vatandaşlarına vize mecburiyetinin kaldırılacağını açıkladı. İnsan hakları konusunda, "Biz insan haklarının en tabii savunucusuyuz" diyen Özal, ithalat konusunda ise, "Lüks malların ithalatını serbest bıraktığımız halde birçok kişinin korktuğu gibi ithalat artmadı" şeklinde konuştu. Gazetcilerin sorularını yanıtlayan Özal, "Dış baskılar Kıbrıs'ta çözümsüzlük getirir" dedi.

Başbakan Turgut Özal, dün düzenlediği basın toplantısında dış politika, ekonomik durum, insan hakları, bürokrasi ve imar affı konularında bilgi verdi.

Muhalefetle ilişkiler konusunda, "Yarışın sonunda kaybeden, kazananla medeni bir şekilde el sıkışır. Memnuniyetle müşahade ediyoruz ki bu el sıkışma olmuştur" şeklinde konuşan Özal, insan hakları konusunda şunları söyledi:

"12 Eylü öncesinin anarşik olaylarına karışan binlerce insan tutuklu olarak yargılanmaktadır. Çünkü Türkiye'de 12 Eylül'e kadar 5 binin üzerinde vatandaşımız anarşiden dolayı hayatını kaybetmiştir. Allah'a şükürler olsun ki tehlikeyi 12 Eylül sayesinde atlattık. Memleketin aynı girdaba tekrar düşmemesi için gerekli her türlü tedbiri almak mecburiyetindeyiz.

Türkiye'nin geçirdiği bu kritik devrede dışarıdan gelen bazı tenkitlerle karşılaşıyoruz. Anarşik olaylara karışmış, katil zanlısı tutukluların serbest bırakılmasını bile talep edenler var. İngilizlerin İrlanda'da, Fransızların Korsika'da, Almanların Baader-Mainhof, İtalyanların Kızıl Tugaylar karşısında aldıkları sert tedbirler görmezlikten gelinirken, 5 binin üzerinde can kaybeden Türkiye'nin aldığı tedbirleri tenkit edenler var.

Biz insan haklarının en tabii savunucusuyuz. Birleştirici olmamızın temelinde zaten bu felsefe yatmaktadır. İnsan haklarına bihakkın inanmayanlar birleştirici olamazlar. Biz bu güzel ülkenin tekrar kavga ortamına düşmesini istemiyoruz. Anarşiye ve terorizme karışan gençlerimizin de tekrar topluma kazandıralmasını elzem görüyoruz. Sapık fikirlerle beyinleri yıkanarak, anarşiye bulaştırılan bu gençleri kazanamazsak, ileride de büyük problem olacaklarını biliyoruz."

Bürokratik işlemlerin azaltılması konusunda bilgi veren Başbakan Özal, yabancı ülkelerde ehliyet alanların sadece tercümelerini getirmeleri halinde Türkiye'de ehliyet alabileceklerini söyledi. Özal, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Hükümetimizin icraatı içinde önemli iki konuya da kısaca dokunmak istiyorum. Ehliyet için gerekli formaliteler büyük ölçüde azaltılmıştır. Bundan böyle ehliyet almak için nüfus cüzdanı sureti, ikâmetgâh ilmuhaberi, savcılık belgesi, heyet raporu, karakol tahkikatı ve parmak izi mecburiyeti kaldırılmıştır. Vatandaş sadece tek doktordan aldığı bir raporla ve nüfus kâğıdıyla başvuru formunu dolduracak ve yazılı imtihana girebilecektir. Her çeşit ehliyet vize müddeti 5 yıla çıkartılmıştır. Yabancı ülkelerde ehliyet alanlar ise sadece tercümelerini getirdikleri takdirde Türk ehliyeti alabileceklerdir.

İmar affı tatbikatı da hızla devam etmektedir. Kısa zamanda büyük şehirlerimizin gecekondu bölgelerinin imar ıslah planlarının ihalesi yaptırılacaktır. Yeminli teknik bürolar sayıları hızla artarak, faaliyete geçmektedirler. Türkiye tarihinde ilk defa gecekondu meselesi ve tapusuz konut meselesi kökünden çözülmektedir.

Geçtiğimiz günlerde veraset ve intikal vergileri konularında da bürokratik işlemler daha basite indirilmiştir.

Artık veraset yoluyla intikal eden gayri menkullerin veraset ve intikal vergilerinin tahakkukları, beklemeksizin yapıyabilmektedir.

Bundan böyle gayri menkul ipotek işlemlerinde, alacaklı ile borçlu arasında yapılacak borç sözleşmesi geçerli olacak ve resmi senet tanzimi gerekmeksizin tapuya tescil edilebilecektir."

Başbakan Özal, Türkiye - Yunanistan ilişkileri konusunda da şunları söyledi:

"Yunanistan'la olan ilişkilerimizi devamlı olarak geliştirmeye çalışıyoruz. Uzattığımız dostluk eline cevap gelmemesine rağmen biz iyi niyetli gayretlerimize devam edeceğiz. Çünkü Türkiye ile Yunanistan arasındaki anlaşmazlıktan bu iki ülkenin hiçbir çıkarı olmayacağı gibi, bu anlaşmazlık devamlı zarar üretecektir. Bundan dolayıdır ki, Yunanistan'ın yaptığımız akılcı teklife olumlu cevap vermesini arzulamaktayız.

İyi niyetimizin önemli göstergesi olarak Yunan vatandaşlarına vize mecburiyetini tek taraflı olarak kaldırıyoruz. Eğer Yunanistan Türkiye ile ciddi olarak dostluk kurmak istiyorsa, bizim vize konusundaki iyi niyet gösterilerimize olumlu şekilde mukabele edecektir."

Ekonomik konulara da değinen Özal, Türkiye'nin kredi itibarının arttığını belirterek şunları söyledi:

"Türkiye artık dış yatırımcılar için tercih edilen bir ülke olmuştur. Yabancı bankalar ve finansman kuruluşları nezdindeki kredi itibarımız tahminimizden de daha hızlı yükselmektedir.

Kambiyo rejiminin serbestleşmesi ve döviz kuru politikasının gerçekçi bir yapıya kavuşması sonucu, ihracat artmaya başlamıştır.

1983 yılının ocak ayında 478 milyon dolar olan ihracatımız, tekrar ediyorum, doğru kararlar sonucu 1984 yılının ocak ayında 551 milyon dolara yükselmiştir.

Aynı artışı 1984'ün şubat ayında da görüyoruz. 1983 şubatında 403 milyon dolar olan ihracat, bu yılın şubat ayında 600 milyon dolara çıkmıştır.

1983 yılının ocak, şubat aylarında ihracatımızın ithalatı karşılama oranı yüzde 59.2 iken, bu oran bu yılın son iki ayında yüzde 84'e yükselmiştir. Yani biz halen yaptığımız ithalatın yüzde 84'ünü ihracatımızla karşılamaya muvaffak olmuşuz.

Görüldüğü gibi lüks malların ithalini serbest bıraktığımız halde, birçok kişinin korktuğu gibi ithalat artmamış, bilakis gerilemiştir.

Sanayi yatırımlarını teşvik, işsizliğin hızla çözümünde önemli rol oynar. Dış kredilerdeki kur farkı riskini azaltmak için yatırımcılara Türk Lirası üzerinden sabit faizli kredi açmayı planlıyoruz. Aynı şe-

kilde, ihracat için prefinansman kredisi kullananları, faiz sübvansiyonu yaparak teşvik etmeyi de planlıyoruz. Bu şekilde yatırımcıya ve ihracatçıya daha geniş kredi imkânları sağlamayı amaçlıyoruz."

Gazetecilerin sorularını yanıtlayan Ozal, Yunanistan Başbakanı ile gerekli hazırlıkların yapılmasından önce yapılacak bir zirve toplantısının **"gösteri"** niteliğinde olacağını vurguladı. Özal, **"Erken olduğu kanaatindeyim. bazı hazırlıklar yapılır. Ondan sonra olur"** dedi. Özal, **"Biz yapılacak işin bir gösteri değil de hakiki netice vermesini isteriz"** biçiminde konuştu. ABD yardımının Kıbrıs konusuna bağlanmasına ilişkin bir soruya da Özal şu yanıtı verdi:

"Tecrübeler açık bir surette göstermiştir ki, bu yollarla Kıbrıs meselesine çözüm bulunamaz. Bilakis Kıbrıs meselesi çözümsüzlüğe doğru süratle itilir. 1974 ambargosu çözüm getirdi mi? Bunlar önümüzde olan tipik misallerdir. Bu gibi konuları heyacanla ele almıyorum. Fazla da önem vermiyorum. Neticesi şu veya bu şekilde olabilir. Ama Türkiye üzerinde bu şekilde zorlamaların bir netice vermeyeceğini bizim de, onların tecrübeleri de açık bir şekilde göstermiştir."

"Fiyat artışlarını geriye çekeceğiz diye bir laf söylemedik. Fiyat artışlarını yavaşlatacağız dedik" biçiminde konuşan Özal, ortadirek için alınan önlemlerin kısa vadede değil, uzun vadede sonuç vereceğini belirtti. Özal, Bir soruyu yanıtlarken, **"Bizim milletimiz tehditten hoşlanmaz. Tehdit edeni oy sandığında perişan eder"** dedi. ANAP'ın oy kaybının iktidarın yıpranmasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı biçimindeki bir soruya Özal, **"İstenirse rakamlar öyle böyle eğilip bükülebilir. Ama biz de şunu söyleyebiliriz. 6 Kasım seçimlerine giren üç parti içinde en az oy kaybeden parti biziz. Öbür üç partinin de oylarını da, devamı oldukları partilerle karşılaştırırsanız büyük oy kayıpları vardır"** yanıtını verdi.

Bu Kadarı Yeter mi?

OKTAY AKBAL— *2 nisan*

Bay Kafesoğlu ile Bay Saray'ın Edebiyat Fakültesi'nde okutulan *'İnkılap Tarihi'* adlı kitabından daha önce iki kez söz etmiştim. Eski M.Eğ. Bakanlığı Başmüfettişi Saim Açıkgöz'den bu konuda bir mektup aldım. Bay Kafesoğlu kitabında *"Devletin dini İslamdır"* maddesinin anayasadan çıkartılmasının "Atatürk son derece meşgul iken" bazı kişilerin girişimiyle sağlandığını ve bu maddenin Meclis'te *"hiç müzakere edilmeden"* kabul edildiğini yazmıştı. Sayın Açıkgöz, Prof. Dr. Ali Fuat Başgil'in 1943'te basılmış kitabında, "Başta Malatya mebusu İsmet Paşa olduğu halde 120 mebus imzasıyla yapılan tadil teklifi üzerine Meclis'te müzakere edilerek 1928 nisanında lazım gelen tadiller yapılmış, kanunun diyanete müteallik fıkraları kaldırılmıştı... Cumhurreisi ile mebusların intihaplarında ettikleri yeminlerdeki *'Vallahi'* yerine *'Namusum üzerine söz veririm'* ibaresi konulmuştu" diye yazdığını anımsatıyor. Açıkgöz, "Başgil, Atatürk Devrimine içten inanan ve bunun savaşını veren bir bilim adamı değildi, yine de gerçekleri tersyüz etmeyi bilimsel kişiliğine yedirememiş ki doğruyu yazmış" diye ekliyor...

Bay Kafesoğlu *'Tercüman'*da -başka nerede olsun?- *"Atatürk ihtilalci miydi?"* adlı bir yazı yayımladı. Bir 'hoca', hem de yıllardır öğrenci yetiştiren bir tarihçi, yazı yazarken biraz daha dikkatli olmalı mı? Atatürk ihtilalci miydi değil miydi? Diyelim ki, tartışma götüren bir savdır bu... Bana göre *"ihtilalci'*dir, ama başkalarına göre değildir. Osmanlı Devletini bütün kurumlarıyla yıkan, yüzlerce yıllık hilafeti ortadan kaldıran, Türk toplumunda tüm yasaları çağdaş bir biçime sokan bir *'devrimci'*ye *'ihtilal'* yaptı denir mi denmez mi, bunu okurlar düşünsün. Buracakta ben size iki kitap adı vereyim; Biri Atatürk'ün Adalet Bakanı Prof. Mahmut Esat Bozkut'un *'Atatürk İhtilali'* öbürü Sabahattin Selek'in *'Anadolu İhtilali'*... Demek ki Atatürk'ün ihtilalci kişiliğini ileri süren yalnız ben değilim...

Bay Kafesoğlu Atatürk'ün *'o tarihlerde'*, *'ulus'*, *'devrim'* gibi sözcükleri hiç kullanmadığını, bu sözcükleri bizim ona yakıştırarak okurları şaşırttığımızı söyleyerek, *'ideolojik kımıldama fikriyatını gençlik arasında işlemek suretiyle'* gençleri başkaldırmaya kışkırttığımızı *'ihbar'* etmeye kalkışıyor. Bir üniversite hocasına böyle ihbarcılıklar hiç mi hiç yakışmaz, ama Atatürk'ün *'devrim'* ve *'ulus'* sözcüklerini kullanmadığını söylemesi ise tam bir bilgisizliğin, ya da bile bile kafaları karıştırmak istemenin belirtisidir.

Atatürk'ün kurucusu olduğu *'Hâkimiyeti Milliye'* gazetesinin adı 16 Ekim 1935'te *'Ulus'* olmuştur. Bu da yüce önderin isteğiyle, buyruğuyla gerçekleştirilmiştir. Atatürk 1 Kasım 1935'te Beşinci Dönemin 1. Toplantısını açarken *"... Türk ulusunun en göksel bir duyguyu kalbinde taşıdığını her ferdinin tutuşan gözlerinde okumaktayız"* ve *"Kamutay, yurdun korunması, onun bayındırlığı için en yüksek ulusal ilham ve kudret kaynağıdır"* demekteydi. Yine Atatürk, CHP'nin 4. Kurultayını açış konuşmasını yaptığı 9 Mart 1935 günü de *'devrim'* sözcüğünü kullanarak şöyle demişti: *"Uçurum kenarında yıkık bir ülke. Türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar. Yıllarca süren savaş. Ondan sonra, içeride ve dışarıda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni sosyete, yeni devlet ve bunları başarmak için arasız devrimler. İşte Türk genel devriminin kısa bir diyemi"*. Aynı konuşmanın başka bir yerinde de Atatürk şunları söylüyordu: *"Türk ulusuna doğunsal rengini veren bu devrimlerden her biri..."*

Atatürk'ün 1935 yılındaki konuşmaları öz Türkçe sözcüklerle dolup taşmaktadır. 'Örgüt, ilgi, kıvanç, konuk, amaç, barış, gelişim, ürün, yönetim, erdem, işlev, ulusak vb.' Atatürk'ün söylevlerinde bol bol görülmektedir. Atatürk 'Yüce ulusumu saygı ile anarım' diyerek Türk diline sevgisini, saygısını her zaman göstermiştir.

Bay Kafesoğlu'na bu kadarı yeter mi bilmem.

Yaşlı başlı bir üniversite profesörü böyle yanlışlarla, yalanlarla gençlerin aklını niye karıştırmak ister, anlamak güçtür. Amaçları nedir? Atatürk'ü yozlaştırmak, saptırmak, tanınmaz hale getirmek mi? Buna izin vermeyeceğiz. İyi bilsinler, Atatürk düşmanı çevreler ve kişiler, bu ülkede Atatürk devrimlerinin güvenilir bekçileri vardır, o da bütün Türk gençliği, Türk ulusudur... Elbet, her şey tartışılacaktır, eleştirilecektir, Atatürk'ün başlattığı, ama tamamlayamadığı devrimci atılımlar çağdaş bir bakışla ele alınacak, daha üstün bir güçle, içerikle gerçekleştirilecektir. Atatürk her şeyi yapamazdı, her şeyi bitiremezdi. "Yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz" diyen de oydu... Öyleyse, geçmişin başarılı, başarısız eylemlerini, atılımlarını bugün yeniden ele alıp yurdumuzu 'çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmak' için bilimin gereklerini yerine getireceğiz.

Bay Kafesoğlu, Bay Saray gibi 'hoca'lar istedikleri kadar çırpınsınlar, istedikleri kadar *'ihbarcı'* yazılar yazsınlar; *'bizi Atatürk'ü siper ederek ortalığı karıştırmak'*la suçlasınlar, yararsızdır, boştur. Böyle boşlukta kalan, tarihsel gerçeklere, bilimsel verilere dayanmayan suçlamalar havada kalır. Ama ne olacaksa öğrencilere oluyor; yanlışlarla, saptırmalarla, yozlaştırmalarla dünyanın büyük devrimci atılımlarından, 'ihtilallerden' biri olan Atatürk Devrimi, 'karşıdevrimci'lerin oraya buruya sızması sonucunda genç kuşakların gözünde tarihsel anlamından, öneminden koparılmak, bambaşka bir biçimde gösterilmek isteniyor. Bütün bunlar da hepimizin gözü önünde olup bitiyor!

Üç Siyasette Eski İttifak...

İLHAN SELÇUK — *3 nisan*

19'uncu yüzyıl sonlarında çatırdamaya başlayan Osmanlı İmparatorluğu'nda göç, içe ve dışa doğru yönlüydü. Birer birer düşen *serhat* şehirlerinden içeriye doğru göçmek zorunda kalan *Türkler;* Amerika ve Fransa'ya göçen *Ermeniler* ve *Rumlar;* Batı ülkelerinden Filistin'e göç eden *Yahudiler.*

Birinci Dünya Savaşı'nın depremi İmparatorluğu yıktı. *Ulusal Bağımsızlık Savaşı,* yıkılan İmparatorluğun *mülk*'ünde *Türk yurdunun* sınırlarının saptanması ve emperyalistlere tanıtılmasıdır; bu iş zorla ve kanla gerçekleştirildi; Lozan Antlaşması'yla devletler hukukuna yazıldı.

★

Ne var ki 1923'te imzalanan Lozan'ı tanımayan bir büyük devlet vardı: ABD.

Amerika'ya göçen *Yunanlı,* Rum ve Ermenilerin ağırlıkları büyüktü. 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'na ABD 1934'te evet diyebilmiştir. 11 yıllık direnmenin anlamı üzerinde durmak gerekir.

Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nı Kemalistler, kimlerle çarpışarak yürüttüler? Önce içimizde düşmanlar vardı: Hilafet ordusu, Çerkes Ethem ve başkaları. Dış düşmanlar kimlerdi? Yunan ordusu emperyalizmin vurucu gücüydü. Güneydoğuda Ermeni-Fransız silahlı birlikleri; kuzeydoğu yine Ermeniler bulunuyordu. İngiliz, Fransız, İtalyan silahlı kuvvetleri işgal ettikleri bölgelerde birlikleri baskı altında tutuyorlardı. Amerikan savaş gemileri limanlarımıza demir atmışlardı.

Ermeni, Rum, Yunanın ardında Batının büyük devletleri yer almışlardı. Ülkemizdeki Yahudiler, (nüfusça bir ağırlık yaratamadıkları için) Filistin toprakları üzerinde geleceğe yatırım yapıyorlar; sessiz ve derinden gidiyorlardı.

Tarihin dinamikleri, bu boyutlara oturmuştu.

Bağımsızlık savaşını yürüten Kemalist ordu, emperyalizmi Anadolu'dan tasfiye ederken *"düvel-i muazzama"*nın kullandığı Yunan, Ermeni, Rum güçlerinin amaçlarını tarihe gömüyordu.

★

Günümüzde durum nedir?

1) Yunanistan'ın devlet ideolojisi *"Pan-Hellenizm"*dir. İlk aşamada Ege'yi Yunan gölüne dönüştürmek istiyor. Rumlar, Kıbrıs'ı *"Yunan adası"* yapmak için savaşımlarını sürdürüyorlar. 2) ABD, Fransa, Lübnan'da yığınak yapan Ermeniler *"Anadolu'da bağımsız Ermenistan"* düşlemi peşinde koşuyorlar. Bu amaç uğruna kanlı terör siyasetini dünyanın her yerinde uyguluyorlar.

Ermeni terörü, Lübnan'da Hıristiyan devlet gücü içinde yerini almıştır. Lübnan'daki Hıristiyan kesimini koruyan üç etkin devlet var: *ABD, Fransa, İsrail.* Fransa'da Yahudi sermayesi ile Ermeni "nüfus" ve "nüfuz"unun ne demek olduğunu anlatmaya gerek yok. ABD'de ise *Yahudi, Yunan, Ermeni* lobilerinin yönetimle bütünleştikleri bilinmeyen bir şey değil.

Amerika'nın Ortadoğu'da Siyonizmle özdeşleştiğini de gözlerimizle görüyoruz.

1970'lerin ilk yarısında İslam Konferansı'na katılan, Müslüman dünyasına yaklaşan ve İsrail'den uzaklaşan Türkiye, Kıbrıs çıkarmasını yapınca birdenbire karşısında *eski tarihsel ittifakı* buldu. Ermeni terörünün azması; Ege'de Yunanistan'ın azgınlaşması; ABD'nin silah ambargosu; İsrail'in Türkiye'yi *"güvenlik alanı* içinde ilan etmesi gibi, birbiri ardına ortaya çıkan olgular, Ulusal Bağımsızlık Savaşında karşımıza çıkan cephenin yeni biçimlerde kurulmasından başka anlam taşımaz.

★

Üç siyaset:

1) Pan-Hellenizm..

2) Araratizm..

3) Siyonizm.

Türkiye'yi çembere alan bu üç siyasetin kaynağı Lozan'ı 11 yıl *"reddeden"* ABD'de bulunuyor. Amerikan iç yönetiminin dışarıya yansıyan *"Beyaz Saray - Senato - Temsilciler Meclisi"* oyunları ne denli yanarsöner de olsa; temelde bir şey değişmez.

Tarih yinelenmez; yenilenir. Ulusal Bağımsızlık Savaşımızdaki düşmanlar, bu kez yenilenerek karşımıza çıkıyorlar; kendimizi aldatmayalım.

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KÜLTÜR ÜZERİNE
Prof. EMRE KONGAR
İkinci basısı: 350 lira

60. Yıl: Sayı: 21409 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 3 Nisan 1984 Salı

ABD Savunma Bakanına açık bir dille anlattık:

Şartlı yardıma hayır

WEİNBERGER-ASKLEPİOS — ABD Savunma Bakanı Weinberger, önceki gün Efes'i gezerken, Asklepios'un kadehe sarılmış yılan figürü ile yakından ilgilendi, bilgi aldı. (Fotoğraf: RIZA EZER)

TÜRKİYE:

Yavuztürk, Weinberger'e, ABD'nin hibe niteliğindeki yardımlarının Maraş'ın Rumlara geri verilmesi koşuluna bağlanmasından Türk hükümetinin duyduğu tepkiyi "çok açık bir dille" anlattı.

ABD:

Weinberger, ABD yönetiminin, Senato Dış İlişkiler Komitesi'nin kararına katılmadığını belirtti ve tasarının Kongre'de geçireceği aşamalarda, yönetimin her türlü çabayı göstereceğini söyledi.

SEDAT ERGİN

ÇEŞME, (İzmir) — Türkiye, ABD askeri yardımlarının koşullu olarak verilmesi halinde bunu kabul etmeyecek. Özal hükümetinin ABD Senatosu Dış İlişkiler Komitesi'nin hibe niteliğindeki yardımlarının Maraş'ın Rumlar'a geri verilmesi koşuluna bağlaması üzerine belirlediği bu görüş, dün Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk tarafından ABD Savunma Bakanı Caspar Weinberger'e bildirildi.

NATO Nükleer Planlama Grubu toplantısı için Çeşme'ye gelen ABD Savunma Bakanı ile Zeki Yavuztürk arasında Altınyunus tesislerinde dün sabah yapılan görüşmenin ağırlığı, Senato Dış İlişkiler Komitesi'nin son kararının sonuçlarına kaydı.

Gerek Türk, gerek ABD kaynaklarının "olumlu" geçtiğini bildirdikleri yaklaşık 50 dakika süren görüşmede, Weinberger'in, ABD yönetimi olarak Senato Dış İlişkiler Komitesi'nin kararına katılmadıklarını Yavuztürk'e aktardığı öğrenildi.

Yavuztürk ile Weinberger'in ilk kez tanıştıkları dünkü görüşmeye Türkiye ve ABD'nin NATO nezdindeki daimi delegeleri Büyükelçi Osman Olcay ile, Büyükelçi David Abshire de katıldı. Ayrıca ABD tarafından Savunma Bakan Yardımcısı Richard Perle ile Türk tarafından Milli Savunma Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Korgeneral Ragıp Çiçek de görüşmede bulundular.

Edinilen bilgilere göre, görüşmenin başında Weinberger, Yavuztürk'ü bakan olmasından dolayı kutladı ve geride bıraktığı-

(Arkası Sa. 6, Sü. 8'de)

Altınyunus'un sıcağı ve Luns'un paltosu...

UFUK GÜLDEMİR

ÇEŞME — Nükleer Planlama Grubu'na katılacak olan heyetlerin tümü dün öğleden sonra Çeşme Altınyunus Moteline geldi.

Altınyunus'taki Nükleer Planlama Grubu toplantıları nedeniyle motel ve çevresinde olağanüstü güvenlik önlemleri alındı. Çevrede ilk güvenlik kordonu mavi berelilerden oluşuyor. İkinci kordon ise polis çevik kuvvetinden. Altınyunus deniz tarafından da bir hücumbot tarafından korunuyor. Hücumbot koyda devriye geziyor gece de motelin önünde demirliyor.

Güneş ve denizin yoğun etkisi nedeniyle adı kısa sürede Nükleer Planlama Grubunda "Nükleer Pleasure (Zevk) Grubuna" dönüşen toplantıları izleyen gazeteciler bu güvenlik kordonunu verilen kimliklerin yardımıyla

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

Esnaf zam kuyruğunda

Yeni belediye başkanları, işe zam taleplerini çözümlemekle başlayacak.

Ulaştırma zamları 8 nisandan itibaren yürürlüğe girecek.

Çimento fiyatlarının serbest bırakılması bekleniyor.

Taksiciler, lokantacılar, tatlıcılar, çaycılar, berberler zam istiyor.

Haber Merkezi — Yerel seçimler sonrası başlayan zamların süreceği bildiriliyor. Akaryakıt, buğday ve şeker zamları, esnafın bir dizi zam talebini gündeme getirdi. Makamlarına oturan yeni belediye başkanlarının ilk işleri fırıncı, esnaf, dolmuş ve taksicilerin zam taleplerini çözümlemek olacak.

Zam talepleri ekmekten çaya, çimentodan plastiğe kadar uzanırken, THY, Denizcilik Bankası ve Demiryolları zamlarının da 8 nisandan itibaren uygulanacağı belirtiliyor.

TMO'nun yeni buğday fiyatlarından sonra ilk zam talebi fırıncılardan geldi. Başta Ankara olmak üzere birçok kentte ekmek fiyatı 40 liraya yükseltildi. İstanbul'da yeni ekmek fiyatının bir iki gün içinde belirleneceği bildiriliyor.

Lokantacılar, kebapçılar, tatlı-

(Arkası Sa. 6, Sü. 7'de)

Şarık Tara 642 milyonla vergi rekortmenliğine aday

Ekonomi Servisi — 1983 yılı gelirlerinde 642 milyon lira Gelir Vergisi beyan eden işadamı Şarık Tara bu yılın vergi rekortmenliği için en güçlü aday durumuna geçti.

Tara ile diğer bazı önde gelen işadamlarının beyan ettikleri vergi miktarları arasındaki büyük fark, uzatılan beyan süresinin bitimine iki hafta kala Tara'yı bir numaralı favori haline getiriyor. Şarık Tara geçen yıl 223.5 milyon lira vergi ödemişti. Şu ana kadar beyan ettikleri vergi rakamını öğrenebildiklerimiz arasında Bursalı işadamı Ali Osman Sönmez 520 milyon lirayla ikinci sırayı alıyor. Geçen yılın rekortmenleri arasında yer alan gemi acentası sahibi Lionel Makzume'nin geçen yıl 361 milyon lira olan Gelir Vergisi rakamı bu yıl 311 milyonda kalırken İzmirli ihracatçı Alpaslan Beşikçioğlu da kesin vergi rakamını 15 nisana kadar belirleyeceğini be-

(Arkası Sa. 6, Sü. 4'de)

Eroin ve demir kaçakçılığı operasyonu

Yurtdışında yakalanan 350 kilo eroin ve Bulgaristan'dan kaçak demir getirilmesi olayıyla ilgili olarak aralarında Hüseyin Cevahir, Dündar Kılıç ve Hüseyin Gencer'in de bulunduğu 6 kişi ifadelerinin alınması için Ankara'ya götürüldü.

Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve İstihbarat Dairesi'nin yürüttüğü operasyonla ilgili olarak Fransa'ya gittiği bildirilen gazinocu Fahrettin Aslan'ın da ifadesinin alınması için İnterpol'e bilgi verildi.

Balta

BURHAN ARPAD — *3 nisan*

Şehrin şurasında burasında henüz yapılaşmaya açılmamış kimi toprak parçalarında eski kapılar, pencereler, yıkılan ya da yıktırılan konutlardan sağlam kalmış en son parçalar, mermer havuzlar, kurnalar sergilenirdi. Şimdi ne durumda pek bilemiyorum. Her şey çabuk değişiyor. Eski konakların, köşklerin, yalıların çoğu yıkıldığı, ya da yandığı için yıkacak eski büyük yapıların sayısı sanırım çok azaldı. Gerçi şimdi de eski apartmanlar, sözgelişi yirmi yıl önce yapılmış apartmanlar, iki kat daha yükseklikler için, yıktırılıyor, ama eski yıkıcılarda sapasağlam kapılar, mermer kurnalar, ya da alaturka hela taşları gibi şeyler pek bulunmuyor.

Kısa bir gazete haberi, yıkıcılardan söz etmeme yol açtı.

Şehrin Süleymaniye semtinde çok eski bir tahta yapı çökmüş ve on iki yaşında bir çocuk yıkıntı altında kalıp oracıkta ölmüş, iki kişi de yaralanmış. Semt insanlarının söylediğine göre eski tahta ev "Eski Eserler ve Anıtlar Kurumu"nca korunmaya alınmıştı. Oysa ev, içinde oturulamayacak kadar eskimişti ve günden güne çökmekteydi. Durumu gören kimi açıkgözler, hemen yıkıma girişmişti. Önceleri karanlıkta başlamışlardı yapının şurasını burasını söküp götürmeye. Sonraları günün her saatinde. Baltalarla ve kazmalarla. Tahta kaplamaları, kapıları, pencereleri, tavanları, kırıp parçalıyordular. Saldırı hızlanınca baltalar daha çok kullanıldı. Ormanda ağaç keser gibi. Sobada, ocakta yakıp ısınmak için.

İstanbul'un Süleymaniye semtinde elleri baltalı konu komşunun parçaladığı eski tahta ev olayı, toplum yapımız açısından düşündürücüdür.

Eski Eserler ve Anıtlar Kurumu'nun olduğu gibi korunmasını karara bağladığı bir yapı, UNESCO'nun eski bir İstanbul semti olarak düzenlenmesini ve korunmasını öngördüğü Süleymaniye'de, İstanbul Üniversitesi'nin burnu dibinde, eli baltalı kişilerce parçalanıp kış yakacağı diye kullanılıyordu ve kimsenin kılı kıpırdamıyordu! Olay bir karakol kovuşturması düzeyinde, yakında unutulur sanırım!

Süleymaniye'de balta ile parçalanan "tarih değeri eski eser" olayı, benzeri bir başka olayı aklıma getirdi.

Çocukluğumun ve gençliğimin bir bölümünü Anadoluhisarı'nda geçirdim. Dereleri, su bentleri, koruları, bostanları, köşkleri, yalıları, insanları cıvıl cıvıl çayırlarıyla ünlü Anadoluhisarı'nda, mutlu anılarım vardır. Arada bir uğrarım. Uğrardım. Fakat son yıllarda uğramak isteğini duymuyorum.

Anadoluhisarı'nın Yeni Mahalle semtinde ilk oturuşumuz Birinci Dünya Savaşı yıllarına rastlar. İkinci Dünya Savaşı yıllarında da bahçeli, küçük bir evde eski mutlu yıllarda en son eski tanış yüzler arasında, bir süre oturmuştuk. En son eski komşuların bir bölümü aramızdaydı. Sayıları azalmıştı, usul usul konuşuyorlar, yavaş yavaş yürüyorlardı. Köşklerin boyaları dökülmüş, küçük tahta evlerin boyasız yüzleri kararmış olsa da.

Beş altı yıl önce uğradığımda karşılaştığım olay dehşet vericiydi. Son sahipleri çoktan ölmüş bulunan tanış yüzlü küçük tahta ev yerinde yoktu. Toprağı dümdüzdü. Geçmişte orada bir yapı, bir konut olduğunu gösteren en küçük bir kalıntı göze çarpmıyordu. Bir süre durup çevreme bakındım. Orta yaşlı biri geçiyordu. Yüzü yabancım değildi. Dikkatlice baktım. Hisar'da herkesin tanıdığı Halil Hoca'nın ortanca oğlu Seyfi'ydi. Halil Hoca sandalcılık yapar, balığa çıkar, evlere öteberi taşır ve her işe koşardı. Seyfi de beni tanır gibi olmuştu, durdu. Merhaba bile demeden hemen evi sordum. Cevap kısa ve açıktı:

"Yıktılar. Önce kiremitleri taşıdılar, sonra çatıyı kaldırdılar, kapı ve pencereleri söktüler. Tahtaları söktüler. Duvarları yıktılar. Her şey çok çabuk oldu. Kimin yıktırdığı, kimin yıktığı anlaşılmadı. En son taşlara ve tuğlalara kadar her şey çabuk taşındı. Sahipleri de ortaya çıkmadı."

Halil Hoca'nın ortanca oğlu uzaklaştı. Ben de. O günden sonra Hisar'a bir daha uğrayamadım. Uğramak isteği duymadım.

Süleymaniye'de baltalarla kısa sürede çökertilen eski ev olayı ile Anadoluhisarı'nda yağma edilen bahçeli ev arasında ortak bir yan var. Yerleşik düzene ayak uyduramamış ve gerçek anlamıyla üretici olamamış bir toplum yapısını hâlâ aşamadığımız gerçeği göze çarpıyor, diyeceğim. Üzücü gözlem.

Biraz değişik de olsa benzeri bir başka olay Laleli semtinde başlamak üzere. Son adı Hava Kurumu apartmanları olan "Harikzedegân" (yangın felaketine uğramış olanlar) apartmanları boşaltıldı. Yıktırılıp yerinde işhanları yaptırılmak üzere. Oysa o yapılar, Birinci Dünya Savaşı büyük yangınlarda konutsuz kalmış İstanbullular otursun diye yaptırılmıştı. İlk sosyal konutlardı. Sivil mimarlık açısından başarılı sayılırdı.

Ormanları yok eden balta, şehirleri de yok etmeye başladı. Korkunç!

Özal'la Bir Söyleşi...

MUSTAFA EKMEKÇİ — *4 nisan*

Başbakanlık konutunda alt katta, biz daha *"günaydın"* der demez başladı yorumlamaya Turgut Bey:

—*...Büyük kentlerde, SODEP hariç diğer partiler yok. Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa... Hatta Bursa'da bile çok azlar yani. Eski kaleleriydi. Eski kaleleri olan yerlerde... Hemen hemen değişti kaleler yani. Mesela Kütahya en sağlam yerlerden biridir. Kütahya'da bizim reyimiz yüzde elli beş filan civarında...*

(Kenan Mortan araya girdi, "Ama siz rejimi bozdunuz kampanya süresince" dedi.)

—Dikkat edeceğiz bundan sonra..

(Üst katta kahvelerimizi içmiştik. Özel Kalem Müdürü Tevfik Bey, *"Yirmi dakika görüşeceksiniz"* demişti. Sorulara girmeden bir peşrev mi yapsam?)

—Konya Lisesi birinci sınıfta okuduğunuz sırada numaranız kaçtı?

—Vallahi numarayı hatırlamıyorum, 31 miydi neydi?

—Numaram 152'ydi, Mehmet Türkvan'ın 367, Muzaffer'in 368.

Doktor olan mı?

— Evet.

—Benim hatırımda yanlış kalmadıysa, bir 31 numara hatırlıyorum. Acaba öyle miydi? Gittim Silifke'ye, bizim ilkokul mezuniyet notlarını çıkardılar. Ondan sonra Maden'e gittim, ortaokulu orada bitirmişim. Onlar da çıkardılar. Kayseri'de çıkardılar. Bir Konya eksik kaldı!

—Fransızcanız nasıldı?

—Fransızcam iyiydi...

—Mustafa Bey'di değil mi, Mustafa Yenisey Fransızca öğretmeni?

—Vallahi şimdi hiç hatırlamıyorum. Bir güzel matematik hocamız vardı, gözlüklü.

—Faik Hoca...

—Evet Faik Hoca! Müdür Süleyman Bey değildi de matematik hocası oydu. Müdür de, o da çok iyi matematik hocasıydı.

Faik Hoca, Cemal Nadir'in *"Amcabey"*'ine benzerdi. Tombalak. İki lafının biri, *"eşek"*'ti. Müdür Süleyman Acar, okulda disipliniyle tanınmış bir eğitimciydi. Bir ondan bir de kapıcı Hasan Ağa'dan korkardık. Süleyman Acar'ın şu sözü belleğimde kalmış:

—Saygı göstermeyen saygıya layık değildir!

(Turgut Bey, Kenan Mortan'a bizim hababam sınıfının tıpkısı sınıfı anlatıyor).

Biz çok ufaktık o zaman; yani ben ortaokulu yeni bitirmiştim. Sınıfın ufakları arasındaydım. Recep Peker'in oğlu vardı sınıfta hatırlar mısın?

—Can, Can Peker...

—Biz yatılıyız. Mersin'den gelmişti, Mustafa diye bir çocuk vardı, ona *"baba"* derdik. Biri daha vardı, adı neydi?

—Voronof! (asıl adı Doğan Bey'di. Saçları döküktü, gençlik aşısını bulan Rus asıllı Voronov'un adını hocamıza neden takmıştı arkadaşlarımız, bilmiyorum. Herhalde, genç yaşta saçlarının dökülmüş olmasından...)

—Voronof Voronof, saçları dökük!

—Ben bir şey sorayım, neden sizin saçlarınız siyah da, benimki beyaz? (Gülüşmeler)

(Unutmadan söyleyeyim, tarih öğretmeni Doğan

Bey, özel yaşamında da öz Türkçe konuşur, yeni sözcükleri kullanmaya titizlik gösterirdi. Bir gün öğrenciler arasında bir voleybol maçında, hoca hakemdi. Herkes gibi, *"dahil"*, *"hariç"* demez, *"içeri"*, *"dışarı"* derdi. Türkçe öğretmenimiz, hem Mustafa Çetiner, hem Cevdet Ekemen ikisiydi. Mustafa Çetiner:

—Sandalyeyi ayağınızın altına alırsanız sizi yükseltir, başınızın üstünde tutarsanız sizi alçaltır derdi...

(Turgut Bey, bizim okul anılarını anlatıyor, Kenan Mortan da dinliyordu).

—Voronof gelir, bunlar etütte kalkarlar, yerlerine oturmazlar. Recep Peker'in oğlu Can Peker, öbürü şimdi adını unuttum, adı Mustafa'ydı Mersin'den gelmişti. Biri de nereliydi? Böyle... Tıraş olurlardı onlar. Biz öyle tıraş mıraş olmazdık. Böyle bayağı tıraş olurlardı. Yaşlı çocuklardı, kadın kız hikâyeleri anlatırlardı. Öyle hatırlıyorum. Biz tabii ders çalışamazdık, sıkılırdık. Hocalarla kavga ederlerdi. O Voronof'u filan epeyce sıkıntıya soktular. Recep Peker, aldı oğlunu oradan sonra.

—İçişleri Bakanı'ydı Peker o zaman, galiba?

—Evet, çok sıkı okul diye oraya yollamış. Haşarı bir çocuktu. Sağ mı acaba şimdi o?

—Öyle duydum, sağ diye...

(Fransızca hocası Mustafa Yenisey'in takma adı *"C'est ça"*ydı. Yanıtı beğendi mi, *"tamam, doğru"* anlamına *"c'est ça! Bon!"* derdi. Adamın adı, ondan sonra *"Sesa"* kaldı. Daha sonra Nihal Hanım'da okuduk. O da bizden az çekmedi!)

(Bu kadar peşrev yeterdi. Sorulara girmeliydik. İlk soruyu, kıyısından özgürlüklere getirsem, diye düşünüyordum; "Efendim, hani nasıl söyleyeyim, ben bir gazeteci olarak her zaman sıkılıyorum. Basın özgürlüğü geniş tutulsa, yöneticiler, sizler de gerçekleri öğrenmiş olmaz mısınız? Kişisel kanım bu..." Turgut Bey, yanıtlıyor):

—Vallahi bu, birkaç yerde bahis konusu oldu: Hatta bir dava münasebetiyle buraya çok gelen giden oluyor; bana da soruyorlar: İşte siyasi bir konu. Adnan Menderes meselesi de oradan çıktı. Yani, siyasi suç tarifi; böyle, siyasi suç tarifi yok ki kanunlarımızda. Bu siyasidir, öbürü gayri siyasidir. Türk Ceza Kanunu var... *"Bakın,"* dedim, *'bu kanunlar da yeni değil, 1936'dan bu tarafa var."* 1950'lerde de, hatta çok iyi hatırlıyorum, *"Çiçek Palas"* hadiseleri filan oldu: Bizim bir iki tanıdığımız da gitti, hem de uzun, bayağı sekiz on sene mahkûm oldular. Ondan sonra Türkiye bir devreye gelmiştir, o devrede aynı suçlardan insanlar hiç mahkûm olmamışlardır...

— Doğru...

—Bu bir anlayış meselesi olarak geldi; sonradan tekrar bu işler hızlanınca, bu kanunlar bir nevi tatbikata konuldu ve dikkat ederseniz anayasaya kadar da girdi. 141-142 anayasada da var. Şimdi, biz bunların nesini affedeceğiz, dediğiniz anda problem karşınıza geliyor. Bu bir kere basın suçu değil ki, haydi basın suçu olsa kolay...

—Atatürk biliyorsunuz, kendisinin canına kıyma girişiminde bulunanları dahi affetti. Bağışladı. *"Yüzellilikler"* onun sağlığında onun imzasıyla affedildiler. 1938'de yurda döndüler. Nâzım Hikmet dahil. 1950 affı, DP'nin iktidara gelmesinden sonra çıktı. CHP hazırladı, ama af yasasını demokratlar çıkardı. İsmet Paşa da af çıkardı. Eski demokratların siyasal haklarını verdi. Güçlü iktidarlar affedebilirler, gibi bir kanı var bende. Şimdi ellerinizi başınızın üstünde birleştirip, güçlülük işareti yaptığınıza göre, bu konuda ne dersiniz, bir hazırlık düşünür müsünüz?

—Burada tabii şöyle bir hadise var; birisine aynen şöyle dedim: *"Bakın, Türkiye'nin tecrübesi var bu konuda. Kötü tecrübesi var, iyi tecrübe olsa mesele yok. 1974 affı..."*

—Ben o kanıya katılamıyorum!

—Neyse, bir kötü tecrübe var. Yani asgariden o şekilde büyük bir kitle onun kötü bir tecrübe olduğuna inanmış, tamam mı?

—Yayıldı, yahut da öyle yayıldı.

— Yani, kabul etmeseniz bile, diyorum, çok iyi dübir kanaat var. Bir bu hadise var ortada, geldiğimiz birtakım noktalar var; geçirdiğimiz bir dönem var. Şimdi bir şey yapılsa bile, diyorum, çok iyi düşünülmesi lazım. Yani rasgele, alelacele bir şey yapılamaz. Ama nasıl yapılacak? Bana sorarsan, benim bugün şu anda, şöyle bir fikrim var, böyle bir fikrim var, diyemem. Bazı şeyleri incelemek lazım...

—İncelemiş olmak da bir adım sayılmaz mı?

—Olabilir tabii, inceleyeceğiz.. Bazı şeyleri inceleyeceğiz.

(Kenan Mortan, ekonomiyle ilgili sorularına hazırlanıyordu. Söyleşi bir saat sürdü...)

10 nisan

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
60. Yıl: Sayı: 21411 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 5 Nisan 1984 Perşembe

PARASIZ YATILI SINAVI SORULARI YANITLARI
6. Sayfada

Özal: Yardım şartlı olursa NATO'ya katkımız değişir

Özal, "Vaktiyle daha sertini yaptılar. Ambargo koydular. Yine netice elde edemediler" diyerek, baskı formülünün mumkün olmadığını söyledi.

Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk, basın toplantısında ABD'nin yardımı şarta bağlaması halinde, yardım paketinin tümünü reddedileceğini açıkladı.

ANADOLU LİSELERİ
1.BASAMAK SINAVI
Kazananların listesi 7-12. sayfalarda

1. aşamada en başarılı il Tekirdağ

NATO'nun Çeşme toplantısı sona erdi

Sovyetler'e çağrı yapıldı

ALMAN SAVUNMA BAKANI

Wörner: Türkiye'ye sempati verebilirim

Alman Savunma Bakanı, "Türkiye'nin taleplerini karşılamanın mümkün olmadığını" söyledi.

Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk İzmir'deki NATO toplantısı sırasında ABD Savunma Bakan Yardımcısı Richard Perle ile görüştü. Perle, "ABD Senatosu Dış İlişkiler Komitesi'nin yardıma ilişkin kararını değiştirmek için azami gayret göstereceğini" söyledi.

SEDAT ERGİN

SOVYET GÖSTERİSİ SÜRÜYOR

NATO'nun

Şampiyon neredeyse bütün gün ders çalışıyor

YURDAGÜL ERKOCA

Özal: Yardım şartlı olursa, NATO'ya katkımız değişir

5 nisan

ANKARA (ANKA) — Başbakan Turgut Özal, 1984 yılı ABD askeri yardımının 215 milyon dolarlık hibe bölümünün Kıbrıs'ta Maraş'ın Rum kesimine verilmesi koşuluna bağlanması yolundaki gelişmeler üzerine, bunun resmi politika haline gelmesi durumunda, Türkiye'nin NATO'ya olan katkısını azaltacağını söyledi.

Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk de yardımın şarta bağlanması halinde, ABD yardım paketinin tümünü reddedeceklerini söyledi.

Başbakan Özal şöyle konuştu:

"Bize şart koşulursa bizim de NATO'ya katkımız ona göre olur. Daha fazla ne diyeceğim, ne diyelim. Yapacağımız iş budur."

Başbakan Turgut Özal, Türkiye üzerinde baskının çözüm getirmeyeceğine dikkat çekerek, **"Vaktiyle daha sertini yaptılar, ambargo koydular, yine netice elde edemediler"** dedi.

Başbakan Özal'ın ANKA'ya demeci şöyle:

"Siyasette, hele dış siyasette dikkatli olmak lazım. Heyecanla karar vermemek lazım. Mantıki çizgiden ayrılmamak lazım.

Bizim burada söylediğimiz, bu gibi meselelerde, Türkiye'yi baskıyla düşündükleri noktaya getiremezler. Onu söyledik. Hele baskı formülüyle mümkün değil.

Vaktiyle daha sertini yaptılar. Ambargo koydular. Yine bir netice elde edemediler. Elde edebilirler mi? Mümkün değil. Hatta belki işin biraz daha uzamasına da ambargo sebep olmuştur. Belki daha başka formüllerle, daha yumuşak yaklaşımlarla, bugünkünden daha iyi bir noktaya varılabilir miydi, bilemiyorum.

Bizim esas söyleyeceğimiz nokta o. Bunlar yol değildir. Ama kalkıp da bunun için çok bağırmaya, çağırmaya lüzum yok. Yani fazla da önem vermeye lüzum yok.

Türkiye farzedelim ki 200 milyon doları almasa ne olur? Almazsa almaz. Olmazsa olmaz. Ne olur? Vermezlerse vermesinler. Çünkü kendileri söylemişler. Türk ordusunu modernize edeceğiz, yardım edeceğiz demişler. NATO'ya katkımız ona göre olur. Yani, daha fazla ne diyeceğim? Ne diyelim? Yapacağımız iş budur."

Özal, Bakanlar Kurulu'nun dün akşamki toplantısından çıkarken de vize konusunu kastederek **"Yunanistan konusunda bir sürpriz yaptık, başka sürpriz yok"** dedi. Yaklaşık 3 saat süren toplantıdan son-

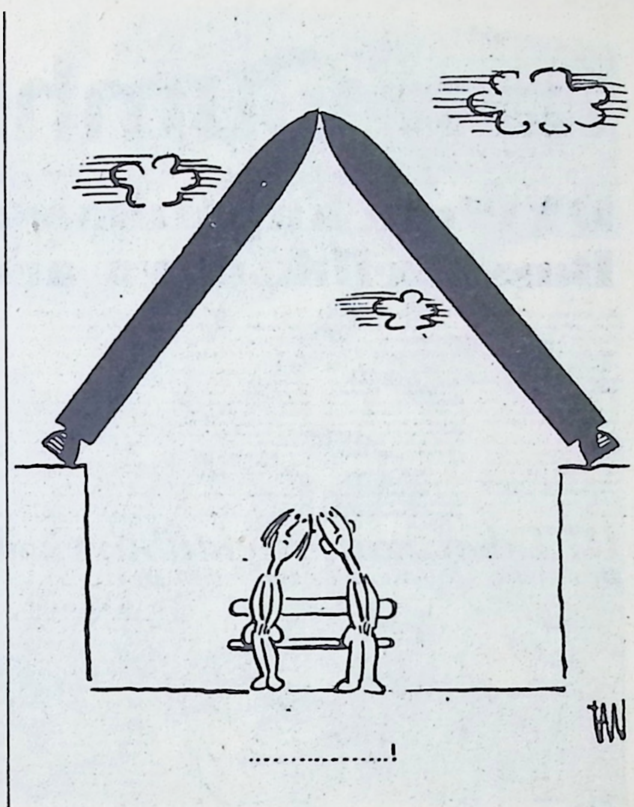
ra gazetecilerin sorularını yanıtlayan Özal, Bakanlar Kurulu'nda belediyelerin mali kaynaklarının artırılması konusunun görüşüldüğünü belirtti. "**Arkadaşlarımız kaynak durumuna bakıyor. Hazırlıklar yapacaklar, ona göre konuyu yeniden görüşeceğiz**" şeklinde konuştu.

YAVUZTÜRK: TÜMÜNÜ REDDEDERİZ

Çeşme'de bulunan Milli Savunma Bakanı **Zeki Yavuztürk**, NATO Nükleer Planlama Grubu toplantısından sonra düzenlediği basın toplantısında bir soru üzerine, ABD'nin yardımı şarta bağlaması halinde yalnız hibe niteliğindeki yardımları değil, yardım paketinin tümünü reddedeceklerini açıkladı, Yavuztürk, ABD Savunma Bakanı Weinberger'in yardımların koşula bağlanmayacağı yolunda kendisine güvence verdiğini de belirterek, ABD yönetiminin yaptığı açıklamadan tatmin olduklarını kaydetti.

Yavuztürk, sözlerine devamla, "**Türk devleti tarihi boyunca şarta bağlı yardım almamıştır. Türk devleti, Kıbrıs'ta taviz karşılığında yardım kabul etmez. 200 küsur milyon dolar için devletimizin şu ya da bu şekilde taviz vermesi mümkün değildir**" dedi.

Şartlı yardımı reddetmesi durumunda Türkiye'nin savunma ihtiyaçlarını karşılamak açısından ne gibi bir seçeneğe yöneleceği sorulduğunda Yavuztürk, "**İhracatımız artmaktadır. Merkez Bankası kaynaklarımız da artmaktadır. Millet olarak yeni bir çalışma dönemine girdik. İhracatımızdaki artış, savunma ihtiyaçlarımızın karşılanması açısından bize ek imkânlar yaratacaktır. Bu konuda ne yapabileceğimizi düşünüyoruz**" şeklinde konuştu.

5 nisan

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KÜLTÜR ÜZERİNE
Prof. EMRE KONGAR

60. Yıl: Sayı: 21412 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 6 Nisan 1984 Cuma

Suriyeli korsan Suudi uçağını tek bıçakla Yeşilköy'e indirdi

2 saatlik heyecan

Mürettebat hava korsanını etkisiz hale getirdi

18.35: *Uçak Yeşilköy'e inerken, alan hava trafiğine kapatıldı. Uçak yakıt ikmali istedi.*

19.40: *Yakıt ikmalini yapamayacağını anlayan uçak alandan ayrılma girişiminde bulundu, uçağın yolu kesildi.*

20.30: *Uçak ikinci kez havalanmak istedi. Panzerler ve itfaiye araçları uçağın yolunu yine kestiler.*

20.50: *Birden uçağın acil çıkış kapıları açıldı. 2-3 dakikalık bekleme... Yolcular dışarı çıkıyor güvenlik timleri içeri giriyordu. Bir süre sonra mürettebat tarafından etkisiz duruma getirilen korsan güvenlik timlerine teslim edildi.*

FATİH GÜLLAPOĞLU

Suriye uyruklu bir hava korsanı Cidde - Şam seferini yapan Suudi Arabistan Hava Yolları'na ait bir yolcu uçağını kaçırarak, Yeşilköy Havaalanı'na indirdi. Uçağın yakıt ikmali yaparak yeniden havalanmasını isteyen korsan uçakta mürettebat tarafından etkisiz hale getirildi...

...nın yolunu, Şam'a inmeden önce elindeki bıçakla ve uçağa yerleştirildiğini iddia ettiği bombaların patlatılacağı tehdidi ile rotasından çıkardı. Türk semalarına giren uçak Yeşilköy Havaalanı'ndan mecburi iniş için izin istedi. Pilot uçağın kaçırıldığını, yakıtının çok azaldığını, Stockholm'e gitmek üzere Yeşilköy'den yakıt ikmali yapacağını bildirdi...

22 YAŞINDA — Şam doğumlu hava korsanı Hıdır Ahmet Mahles, uçak mürettebatı ve yolcular tarafından yakalandı.

UÇAK İKİ KEZ ALANDAN AYRILMAK İSTEDİ — Yeşilköy'e indirilen uçak iki kez alandan hareket etmek istedi...

Kurtulan yolcular ağlaşıyordu

Kaptan pilot: Bıçağı 25 santimdi

Yolculardan bazıları uçağı bir değil, iki hava korsanının kaçırdığını öne sürdüler.

CENGİZ TURHAN

MDP iyice karıştı

✓ *Kasaroğlu Genel Sekreterlikten istifa etti*

✓ *Sunalp ve parti yönetimi istifaya hazırlanıyor*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — MDP grubunun dünkü toplantısında Genel Sekreter **Doğan Kasaroğlu** görevinden istifa ettiğini açıkladı.

Toplatıdan sonra grup sözcüsu **Ülkü Söylemezoğlu**, yaptığı açıklamada Genel Sekreter Kasaroğlu'nun Genel Başkan Sunalp'le görüştükten sonra gruptan istifa ettiğini bildirdi.

...

MDP'DE NE OLUYOR?

Fırtına patlamak üzere

RAFET GENÇ

Cumhurbaşkanı

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

BÜROMAS
SANAYİ VE TİCARET
YUSUF İZZET TOLUNAY
Cağaloğlu Hamamı Sokak, No. 2, İstanbul
Tel. 520 17 37
Portatif Çelik Raf
Ahşap ve Çelik Büro Eşyaları
Çelik Merdivenler, Para Kasaları

60. Yıl; Sayı: 21413 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL., 7 Nisan 1984 Cumartesi

DYP'nin kapatılması için Başsavcılık dava açtı

Başsavcılık, DYP'nin kapatılan AP ve BTP'nin devamı olduğu gerekçesiyle Anayasa'nın 69., Siyasi Partiler Yasası'nın 96. ve 97. maddesine dayanarak Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu.

Gerekçede, "Bu parti adına yapılan konuşmalar, verilen demeçler, gazete ilanları ile bu partinin kapatılmış 2 partinin devamı olduğu hususunu yerleştirmeye çalıştığı saptanmıştır" deniliyor.

ANKARA, (THA) — Cumhuriyet Başsavcılığı DYP'nin kapatılan AP ile Büyük Türkiye Partisi'nin devamı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurarak, partinin kapatılmasını istedi.

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın verdiği bilgiye göre, Anayasa'nın 69. maddesi uyarınca yapılan incelemede, DYP'nin kuruluşundan bu yana özellikle seçim propagandalarında kapatılan iki partinin devamı olduğunun anlaşıldığı kaydedildi.

Anayasanın söz konusu 69. maddesinin ilgili fıkraları şöyle:

"Cumhuriyet Başsavcılığı, kurulan partilerin tüzük ve programlarının ve kurucularının hukuki durumlarının Anayasa ve kanun hükümlerine uygunluğunu, kuruluşlarını takiben ve öncelikle denetler, faaliyetlerini de takip eder.

Siyasi partilerin kapatılması, Cumhuriyet Başsavcılığı'nın açacağı dava üzerine, Anayasa Mahkemesi'nce karara bağlanır.

Temelli kapatılan siyasi partilerin kurucuları ile her kademedeki yöneticileri, yeni bir siyasi partinin kurucusu, yöneticisi ve denetçisi olamayacakları gibi, kapatılmış bir siyasi partinin mensuplarının üye çoğunluğunu teşkil edeceği yeni bir siyasi parti de kurulamaz."

Cumhuriyet Başsavcısı Feruz Çilingiroğlu tarafından dün Anayasa Mahkemesi'ne açılan DYP'nin kapatılması davası için düzenlenen iddianame 4 klasörden oluşuyor.

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kapatma istemi gerekçesi özetle şöyle:

— Bu parti adına yapılan konuşmalar, verilen demeçler ve özellikle 25 mart 1984 mahalli idareler seçimleri dolayısıyla yapılan propagandalar, dağıtılan bildiriler, tirajı büyük gazetelere verilen ilanlar tüm olarak Cumhuriyet Başsavcılığı'nca değerlendirilmiş ve sürekli olarak bu partinin kapatılmış Adalet Partisi ile Büyük Türkiye Partisi'nin devamı olduğunun işlendiği, toplumda, kamuoyunda bu hususun yerleşmesine, kabul edilmesine çalışıldığı ve böylece 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 96. maddesinin 2. fıkrasına ve bazı eylemlerden ötürü de 97. maddesine aykırı davranıldığı tespit edilmiştir.

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kapatma gerekçesinde yer alan 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 96 ve 97. maddeleri aynen şöyle:

Madde 96 — 16.10.1981 tarih ve 2533 sayılı siyasi partilerin feshine dair kanun gereğince kapatılmış bulunan siyasi partiler ile bu tarihten önce ne sebeple olursa olsun kapatılmış siyasi partilerin isimleri, amblemleri,

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Hükümet ekonomiye yükleniyor

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Hükümet olanca ağırlığını "ekonomik konulara" vermiş durumda. "Ekonomide belli bir ferahlık yaratırsak, siyasal sorunlarda daha anlamlı çözümler oluşturma ve uygulama ortamı yaratabiliriz" diyorlar. Hükümet üyeleri ya da ANAP çevreleri hemen ekliyorlar: "Demokrasiye geçiş döneminin tam olarak geride kalması, ekonomide sağlanacak başarıya bağlıdır."

Ekonomide başarı kazanmak ile demokrasiye geçiş arasında bağlantı kuran hükümet hem içerde hem dışarda yeni kararlara ve arayışlara doğru adım atıyor. Dışarıyla ve dış ticaretle ilgili olarak öngörülen noktalar şöyle özetlenebilir:

• Başbakan Turgut Özal, nisan sonu ile mayıs sonu arasındaki bir aylık dönemde üç ayrı geziye çıkıyor. Nisanın 27-28'i dolayında İran'a gidecek. Birkaç günlük geziden döndükten sonra, 8 mayısta Libya'ya gitmesi bekleniyor. Mayıs sonu - haziran başında ise, Japonya gezisi planlanıyor. Geziler ekonomik ağırlıklı olacak. Belki tümüne özel kesimin temsilcileri de katılacak. Gezilerde "biraz ihracat - biraz kredi" üzerinde durulacağı kesin. Ne çıkarsa bahtına!..

Hazine Müsteşarı Pakdemirli, Avrupa'daki tüm ticaret ataşelerine "ihracat, ihracat, ihracat" talimatı verdi. Bugün de Washington'da olacak. Özal dış gezilere hazırlanıyor.

• Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli, dün Londra'da Avrupa'daki tüm maliye ve ticaret ataşelerini top-

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

PTT'den zam mektubu: Yüzde 100

Demir-çelik ve çimentoya da zam yapıldı. Denizyolları zammı haftaya

— Biz vatandaşa eşit davranmaktan yanayız. Fakir fukaranın yiyeceğine zam yaptık. Şimdi de milletvekillinin yiyeceği maaşa biraz zam yapalım...

ZAM KERVANI

Jeton 10 TL'den, 20 TL'ye
Yurt içi mektup 15 TL'den, 20 TL'ye
Telefon tesis ücreti 25 bin TL'den, 40 bin TL'ye
Süper tercihli telefon 218 bin TL'den, 350 bin TL'ye
Telefon devri 100 bin TL'den, 160 bin TL'ye
Telefon abonman ücreti 5 bin TL'den 10 bin TL'ye

Haber Merkezi — Zamların arkası kesilmiyor. PTT hizmetlerine yüzde 29-100 arasında zam yapılırken, çimento ve demir-çelik ürünlerinin fiyatları da artırıldı. Denizyolları tarifelerine de önümüzdeki hafta içinde yüzde 50 oranında zam yapılacağı açıklandı.

PTT hizmetlerine yapılan zamma göre, şehir içi konuşmalarda kullanılan 10 liralık jeton 20 liraya, şehirlerarası konuşmalarda 3 dakikalık konuşma olanağı sağlayan 50 liralık jetonun fiyatı 100 liraya çıkarıldı.

Konuşma süreleri şehir içinde 3 dakika ile sınırlanan illerde 20 liralık jetonla ancak bu süre içinde konuşulabilecek. 3 dakikadan sonra her dakika için 12 lira olan ücret de 20 liraya çıkarıldı.

Telgraf ücretlerine de yüzde 100'e varan oranlarda zam yapıldı. 10 kelimeye kadar 30 lira, 10 kelimeden sonra her kelimesi için 2,5 lira olan normal telgraf ücretleri, zamlı uygulamadan sonra 10 kelimeye kadar 60 lira, 10 kelimeden sonra her kelimesi 5 lira olacak. Acele telgraflarda 10 kelimeye kadar 60 lira olan telgraf ücretleri 120 lira ve 10 kelimeden sonra 5 lira olan her kelimenin ücreti 10 lira oldu. Yıldırım telgraflarda 10 kelimeye kadar 150 lira olan ücret 300 lira, 10 kelimeden sonra 12,5 lira olan her kelimenin fiyatı da 25 lira oldu.

Yurt içi ve yurt dışı mektup posta ücretleri de kolilerin fiyatları da artırıldı. 15 lira olan yurt içi normal mektup 20 liraya, yurt dışı mektup ücretleri de 50 liradan 70 liraya yükseltildi.

Yurt içi tebrik ücretleri 5 liradan 10 liraya, yurt dışı tebrik ücretleri 25 liradan 40 liraya çıkarıldı.

Normal telefon tesis ücreti otomatik hatlarda 25 bin liradan 40 bin liraya, manuel hatlarda 10 bin liradan 20 bin liraya yükseltildi.

Daha önce 50 bin lira ile 125 bin lira arasında değişen tercihli telefon ücreti 100 bin ile 200 bin lira oldu. 87 bin 500 ile 218 bin lira arasında değişen süper tercihli telefon tesis ücreti 175 bin lira ile 350 bin liraya çıkarıldı.

100 bin lira olan otomatik telefon devri 160 bin liraya, 40 bin lira olan manuel telefon devir ücreti 80 bin liraya yükseltilirken, telefon nakil ücreti 5 bin liradan 7 bin 500 liraya, abonman ücreti de 5 bin liradan 10 bin liraya çıkarıldı.

Daha önce 300 bin ile 1 milyon lira arasında değişen teleks ücreti, 750 bin ile 1 milyon 500 bin liraya yükseltildi. Teleks devir ücreti 300 bin lira iken, 750 bin lira oldu.

Posta ücretlerine yapılan zam

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Pazara çıkacak ilk tesis: Köprü

Başbakan Özal: "KİT'lerin satışı uzun zaman ister. Köprü ve barajlar daha kolay olur. İran-Irak savaşı uzarsa, yavaş yavaş aleyhimize olur."

ANKARA (ANKA) — Başbakan Turgut Özal "Satış Yasası" ile ilgili olarak, KİT'lerin satışının "uzun zaman istediğini" söyledi. "Köprü ve barajların satışı daha kolay olur" dedi.

Özal'ın ANKA Ajansı'nın sorularına verdiği yanıtlarda vurguladığı konular şu şekilde:

• Yılın ilk aylarında ihracat artışının yüksek olmasına sebep bizim aldığımız tedbir diye iddia etmiyoruz. Bizim tedbirler daha sonraki aylarda görülür. Biz vergi iadesini düşürüyoruz. Mart ihracatı yüksek olabilir. Vergi iadesini almak için.

• IMF belgeleri konusunu Kaya Bey'e sorun. Biz bu işlere karışmıyoruz artık.

• (IMF'nin "liberasyon politikaları ithalatı beklenenden fazla büyütebilir" dediğinin hatı-

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

NATO Başkomutanı, Cumhuriyet'e açıkladı

Rogers: Şartlı yardım beni hayal kırıklığına uğrattı

***NATO** Müttefik Kuvvetleri Başkomutanı Rogers, Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk'le Yunan adalarını seyrederek yemek yedi.*

***Rogers'ın** Yunan adalarını göstererek uzaklığı ne kadar sorusuna, General Torumtay "Öksürseniz duyulur" yanıtını verdi.*

UFUK GÜLDEMİR

KUŞADASI — NATO Avrupa Müttefik Kuvvetleri Başkomutanı Orgeneral Bernard Rogers, Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk ve Genelkurmay İkinci Başkanı Necip Torumtay ile Kuşadası'nda Yunan adalarına karşı özel bir yemek yedi.

Yemekten önce ve sonra çeşitli konularda Orgeneral Torumtay ve Yavuztürk'le sohbet eden Başkomutan Rogers, Kuşadası'ndaki Güvercin Adası'nı göstererek, "Bu ada Yunan adası mı?" diye sordu. Rogers'ın espirisi kahkahalarla karşılanırken, Milli Savunma Bakanı Yavuztürk, Kuşadası açıklarındaki Sisam Adası'nı göstererek, "Şu ada galiba Yunan adası" dedi. Bunun üzerine Rogers, "uzaklığı ne kadar?" diye sorunca, Orgeneral Torumtay

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

ROGERS VE EŞİ MERYEMANA'DA — Aralarında İspanyol, Belçika, Lüksemburg, Kanada Savunma Bakanları'nın da bulunduğu yaklaşık 500 kişilik delegasyon Efes harabelerini gezdi. Efes ve Meryemana ilk defa bu kadar çok bakanı bir arada gördü. Yukarıda NATO Başkomutanı Rogers ve eşi Meryemana'da görülüyor. (Fotoğraf: RIZA EZER)

Çanakkale Belediye Başkanlığı seçimi iptal edildi

ÇANAKKALE, (a.a.) — Anavatan Partisi adayı Orhan Uğur'un kazandığı açıklanan Çanakkale Belediye Başkanlığı seçimi iptal edildi.

İlçe Seçim Kurulu, Doğru Yol Partisi adayı Arif Evrenos ile bu partiye adaş Reşat Tabak'ın yaptıkları itirazları yerinde bularak Belediye Başkanlığı seçimini iptale karar verdi. Karara gerekçe olarak ANAP'lı Orhan Uğur'un ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Kısır Döngü...

SODEP, HP ve yeni kurulacak Demokratik Sol Parti'nin toplumsal tabanları, hemen hemen aynıdır. Aynı tabandan kaynaklanan bu 3 oluşumun yapılarında ve çatılarında elbetteki bazı farklar olacaktır. Bu özellikler, bu 3 oluşumun birbirlerinden çok ayrı ve temelden birbirine ters kuruluşlar olarak görülmesine ve gösterilmesine yol açmaz.

Aynı tabandan oy alan HP ve SODEP'in yerel seçimlerden önce yeni bir ad altında birleşmiş olmaları, sol muhalefetin gücünü, nitelik ve nicelik bakımından arttırırdı. HP Genel Başkanı Calp'e sorarsanız, SODEP, "Kapatılmış bir partinin devamıdır". SODEP'e sorarsanız, HP bir "Muvazaa partisidir", demokratik solcu oluşumun öncülerine sorarsanız, "HP ve SODEP'in birbirlerinden hiç farkı yoktur".

Senin kanlı düşünelim: SODEP'in gözünde HP'yi "muvazaa partisi" yapan bu partinin MGK tarafından verilen izinle seçime sokulmasıdır. Peki, SODEP, aynı MGK'ya "Bizi de seçin" diye dilekçe vermiş değil miydi? Bu bakımdan fark

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

• *İngiltere, UNESCO'dan çekiliyor. "Yeni haberleşme düzeni", ABD'den sonra İngiltere'yi de kusturdu*
• *Kamerun'da darbe yapıldı.*
• *Konuk: Kıbrıs'ta hiçbir zaman bir millet olmadı.*
3. Sayfada

• *Evren: Keşke herkes Türkiye'nin yerini Turus gibi takdir edebilse*
• *Kasaroğlu: Yorulduğum için istifa ettim*
• *Demokratik Sol Parti ay sonuna kadar kurulacak*
6. Sayfada

• *Suriyeli korsan: İsveç'te iş bulmak için uçağı kaçırdım*
• *Urla'da 25 asırlık insan iskeleti bulundu*
• *Yetkili sendikalar pazartesi belli oluyor*
12. Sayfada

Fahrettin Aslan'ın sorgusu sürüyor

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — ...

"Gazinocular kralı" olarak tanınan Fahrettin Aslan, ... "Ateş ve Fahrettin Aslan" ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Erdem, sanayiciye "sabredin" dedi

Başbakan Yardımcısı Erdem: "Sanayicinin kur riskini ortadan kaldıran, sabit faizli dış krediye dönük sistemi 10 güne kadar yürürlüğe koyuyoruz"

Ekonomi Servisi — Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayi İşverenleri Sendikası KİPLAS'ın Yüksek Danışma Konseyi'nin dünkü ilk toplantısında bir konuşma yapan Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem, "Sanayicinin kur riski korkusunu ortadan kaldıran, sabit faizli dış kredi kullanmaya dönük bir sistemi bir hafta-on güne kadar yürürlüğe koyuyoruz," dedi. Erdem, sanayicilerin sürekli yakındığı kredi faizlerinin de enflasyonun geri ve çekilmesine paralel olarak düşeceğini belirterek şöyle konuştu: "Fiyat artışları yüzde 10'a inerse yatırım kredisi faizi yüzde 8'e, teşvikli bölgelerde de yüzde 5'e kadar inebilir. Eğer faizleri şimdiden indirirsek, ileride gene siz zararlı çıkarsınız. 1985-86'da kredi faizlerinin çok indiğini göreceğiz. Onun için sabredin."

İç kaynakların çok sınırlı olması nedeniyle yatırımların dış kaynaklarla desteklenmesi için ...

"Halk seçim değil, geçim derdinde olduğunu oylarıyla göstermiştir" diyerek söze başlayan Devlet Bakanı Kazım Oksay, devlet babanın ilk adımı ...

Devlet Bakanı Ahmet Alptemoçin ise, ... "Devlet ve özel sektör el ele vererek bu konuda ..."

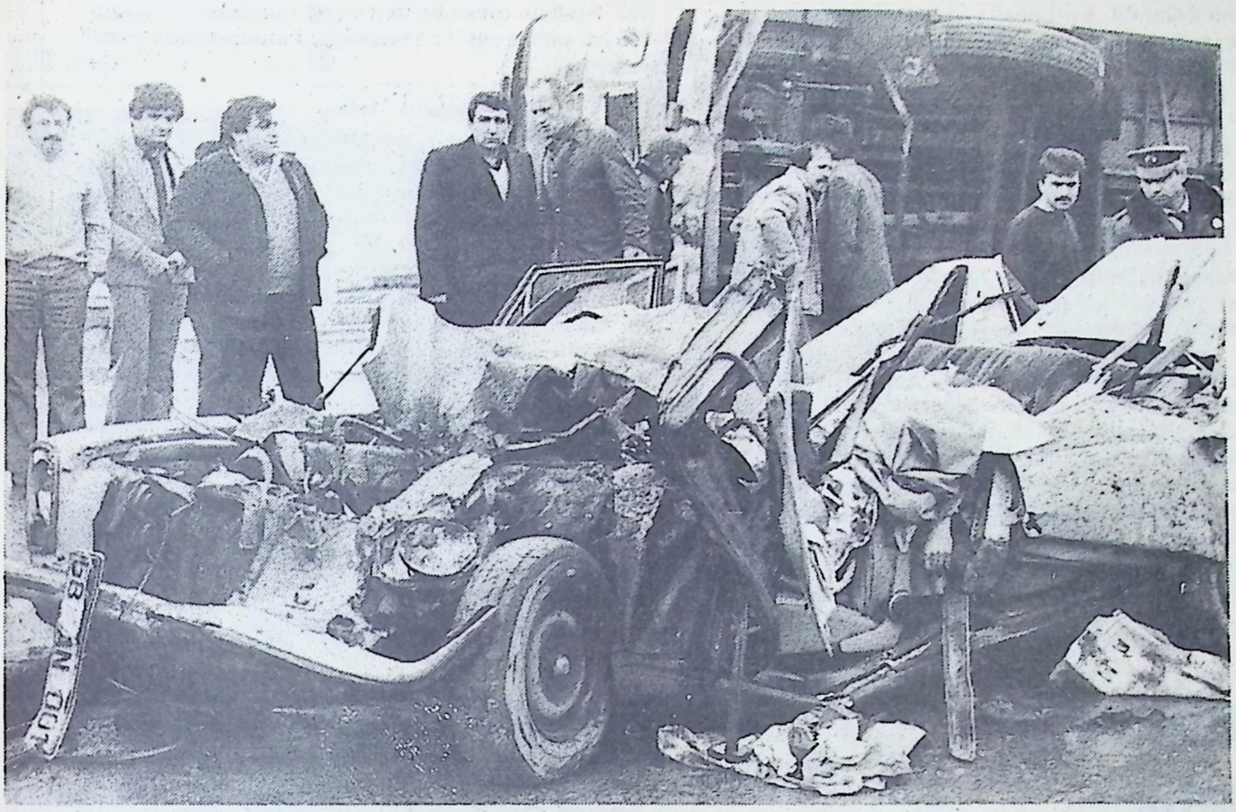
(Arkası Sa. 11, Sü. 2'de)

NOTLAR

Narin: Yazdığımız kanunları vallahi kimse anlamıyor

MERAL TAMER

...

GÖREVE GİDİYORLARDI — Dün saat 09.15 dolayında yitirdiğimiz arkadaşlarımız Selahattin Güler ve Ali Alakuş, Güler'in eşi İstanbul Deniz Polisi Müdürü Sevgi Güler, sürücü Okan Okan, Sevgi Güler'in makam otomobiliyle Polis Teşkilatı'nın 139. kuruluş yılı törenine katılacaklardı. Selahattin Güler ve Ali Alakuş gazeteci, Sevgi Güler de polis yetkilisi olarak görevlerini yapmaya gidiyorlardı. Ancak bir başkasının dikkatsizliği onların yaşamlarına mal oldu. (Fotoğraf: CUMHURİYET)

Onları kaybettik

8 nisan

İstanbul Haber Servisi — Gazetemizin İstanbul Haber Servisi Şefi **Selahattin Güler,** eşi İstanbul Deniz Polisi Müdürü **Sevgi Güler,** foto muhabirimiz **Ali Alakuş** ve polis makam otomobilinin sürücüsü **Okan Okan,** dün trafik kazası demeye dilimizin varmadığı bir "**kaza**"da hayatlarını kaybettiler.

Feci kaza dün saat 09.15 dolayında Sarayburnu virajında meydana geldi. Sirkeci yönünden gelen, sürücü İbrahim Genç'in yönetimindeki özel halk otobüsü, aşırı hız nedeniyle önce kendi şeridinden çıkarak karşı şeride girdi ve karşı yönden gelen, içinde kaybettiklerimizin bulunduğu makam otomobiline çarptı ve üstüne devrildi. Otomobili tamamen ezen otobüs daha sonra tekrar devrilerek yolun dışına düştü. Bilirkişi heyeti halk otobüsü şoföründe 8'de 8 kusur buldu, şoför tutuklandı.

Otomobilin sol arka tarafında oturan **Selahattin Güler** ile şoför **Okan Okan** ve onun yanında oturan arkadaşımız **Ali Alakuş,** kaza anında yaşamlarını yitirdiler. Selahattin Güler'in eşi **Sevgi Güler** ise ağır şekilde yaralandı. Çevreden yetişenler tarafından Çapa Tıp Fakültesi'ne kaldırılan Sevgi Güler de yolda yaşamını yitirdi.

Olaydan sonra içinde yolcu olmayan 34 N 1612 plakalı özel halk otobüsünün şoförü **Ibrahim Genç** ile **Mehmet** ve **Adil** ismindeki iki biletçi, önce Çapa Tıp Fakültesi'ne götürüldüler. Kısa süren tedavilerinden sonra şoför ve biletçiler Sultanahmet'teki Akbıyık Karakolu'na getirildiler. Şoför İbrahim Genç gözaltına alındı.

GÖREVE GİDİYORLARDI

Arkadaşımız Selahattin Güler, Ali Alakuş ve Selahattin Güler'in eşi İstanbul Deniz Polisi Müdürü **Sevgi Güler,** görevli olarak Polis Teşkilatı'nın 139. kuruluş yıldönümü nedeniyle Odakule'de dün açılan sergiye gidiyorlardı. Kazanın duyulmasından sonra İstanbul Emniyet Müdürü **Mustafa Yiğit** Odakule'de kısa bir konuşma yaparak, "**İki arkadaşımızı ve iki basın mensubunu yitirmiş bulunuyoruz. Bu nedenle sergi törensiz açılacaktır**" dedi. İstanbul Valisi **Nevzat Ayaz**'ın da hazır bulunduğu sergi bu konuşma üzerine törensiz açıldı ve açılışın kokteyl bölümü iptal edildi.

ŞOFÖR NE DİYOR?

Akbıyık Karakolu'nda sorgusu yapılan otobüs şoförü İbrahim Genç, **Cumhuriyet** muhabirine olayı şöyle anlattı:

"Sahil yolunda, Eminönü yönünden Aksaray yönüne seyrediyordum. Sarayburnu'na geldiğimde süratim 40 ya da 50 kilometre civarında idi. Virajı dönerken birden kasise (çukur) girdim. O anda da karşımdan gelen ve beyaz bir otoyu sollayan Mercedes marka arabayı gördüm. Tekrar frene bastım. Yerlerin de kaygan olması nedeniyle hızla kayarak bu araba ile burun buruna geldim. Fakat o anda kurtaramadım. Otobüs ilk önce arabaya çarptı, sonra ters dönüp üzerine düştü. Birden her yer karardı. Otobüsün denize uçtuğunu zannettim. Yanımda bulunan diğer muavin ve biletçi arkadaşlar ile hastaneye gittik. Hatırlayabildiğimin hepsi bu kadar."

Olay yerinde inceleme yapan bilirkişi heyetinden bir yetkili ise muhabirimize, **"Makam otosu normal şeridinde seyretmiş"** dedi ve şöyle devam etti:

"Sirkeci yönünden gelen halk otobüsü ise normal şeridinden gelirken aşırı hız, yol şartlarına uygun kullanmama ve yolun ıslak olmasının etkisiyle virajda direksiyon hâkimiyetini kaybediyor. Sonuç olarak karşı yönden gelen makam otosuna vurup üzerine devriliyor. Daha sonra da kendi ön tarafı Sirkeci yönüne dönük olarak sağ yanı üzerine kaldırıma yatıyor. Makam otosu ise neredeyse tümüyle yok olmuş. Geriye sadece şasi ve tekerlekler kalmış olarak tespiti yapıldı."

8'DE 8 SUÇLU BULUNDU

Kazayla ilgili bilirkişi raporu, dün saat 17.00'de alındı. Raporda kazada suçun tümüyle özel halk otobüsü şoförüne ait olduğu belirtildi ve **İbrahim Genç** isimli bu şoföre 8'de 8 suç oranı yüklendi.

Karayolları ve Trafik Müdürlüğü görevlilerinden oluşturulan bilirkişi heyetinin raporu aynen şöyle:

"Şoför İbrahim Genç'in Trafik Kanunu'nun 30 ve 34. maddeleri ile tüzüğün 54. maddesini ihlal, aynı zamanda kanunun 29. maddesini ihlal ettiği ve karşı istikametten gelen vasıtaların yol ve şeridine tecavüz ettiği, kendi beyanına göre, otobüs her ne kadar sola kaydıysa da direksiyonu, sağ tarafa kırabilirdi. Takdirde geç kaldığı için 8'de 8 tam kusurlu bulunmuştur."

Bilirkişi tarafından bu raporun alınmasından sonra kazaya neden olan otobüs şoförü İbrahim Genç, yapılan ilk sorgusundan sonra, tutuklanarak cezaevine gönderildi.

Gazetecinin Ölümü

OKAY GÖNENSİN — *9 nisan*

Camgöz Gary'nin nasıl vurulduğunun öyküsünü bir daha dinlemeyeceğim. Selahattin Ağabey çok heyecanla anlatırdı. Camgöz Gary uluslararası mafyanın kiralık katili olarak 1960'lı yıllarda bir öç alma işi için gelmiş, Karaköy'de damdan dama bir takip sonunda öldürülmüştü. Selahattin Ağabey, anı anına izlediği bu serüveni anlatmayı çok severdi. Bir yorgunluk kahvesi için masanın önündeki küçük koltuklarda sohbet ederken "Selahattin Ağabey Camgöz Gary'yi anlatsana" *dediğim o kadar çok olmuştur ki.. Bir de İstanbul'un* "Gizli Tarihi". *Selahattin Ağabey, temel özelliklerinden hiçbir şey yitirmemiş bir Karadeniz delikanlısı olarak daldığı İstanbul'un, gizli tarihinden hiçbir kitaba geçmemiş bir sürü sahneyi kendi rahat ve* "gizli" *üslubuyla, süsüyle, gözlemiyle, yorumuyla art arda sıralayıverirdi.*

Selahattin Ağabey ile çok kolay kavga edilirdi. Bir anda parlardı, ama hep iş için kavga edilirdi, iş daha iyi olsun diye... Sonra seslenirdi: "Yahu gel bir kahve içelim, sana bir de güzel sigara vereyim. *Ve kırılmayan, sevecen, gazeteci Selahattin Ağabey...*

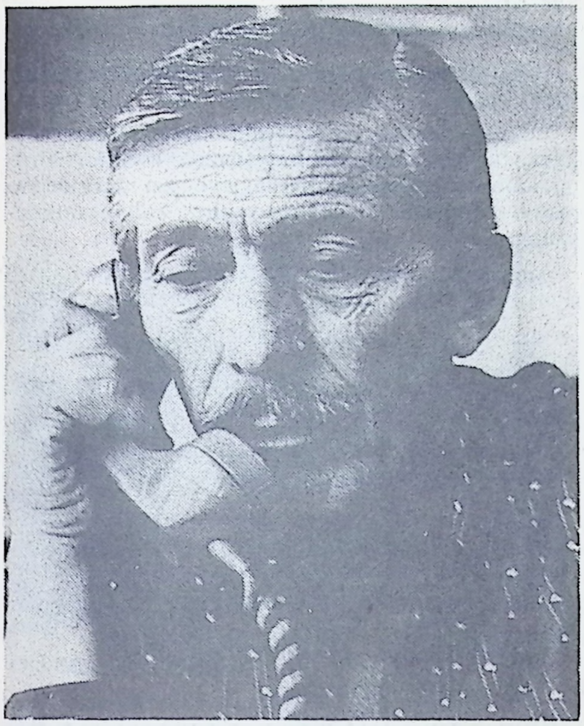
Ve Ali... Acele beklenen bir fotoğrafı getirirken, yazı işleri salonunun ucundan göbeğini hoplatarak gelen Ali... İyi değerlendirilmiş bir fotoğrafının ardından yüzü ışıl ışıl Ali...

Gazeteciler de insan. Gazeteciler de doğuyor, yaşıyor, sonra ölüyor...

SON YOLCULUK — Selahattin Güler'imizi, Ali Alakuş'umuzu, Sevgi Güler ve Okan Okan'ı böyle uğurladık son yolculuklarına. Yüzlerce çelenkten ve binlerce meslektaştan, sevenlerinden oluşan bir sevgi halesi içinde.. Ama trafik denen "heyula"ya da artık "dur" demenin zamanının geldiğinin altını çizerek, daha başka canlar da almamasını dileyerek..

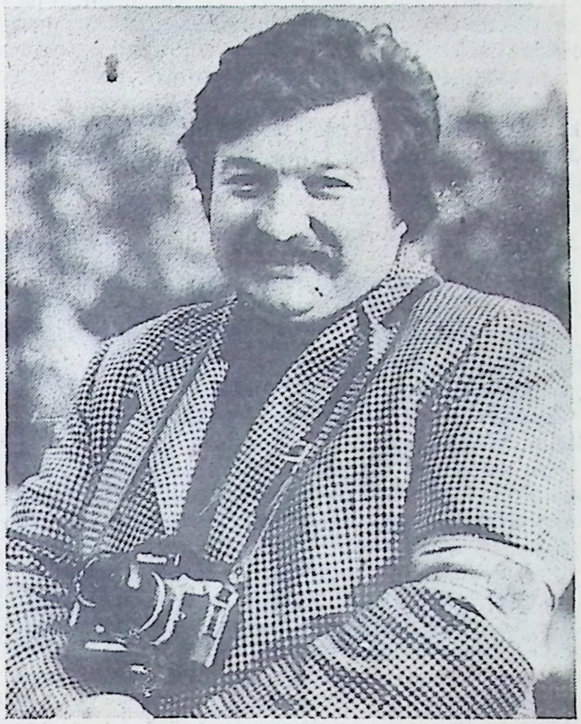
SELAHATTİN GÜLER

32 yıllık gazeteciydi

1929'da Rize'nin Ardeşen ilçesinde doğdu. Taksim Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra 1952'de İstanbul Ekspres'te gazeteciliğe başladı. Muhabir olarak Hergün, Vatan, İkdam, Tasvir ve Akşam'da çalıştı, haftalık İstanbul'un Sesi dergisinde ve Dedektif dergisinde polisiye öyküler yazdı. Selahattin Güler, muhabirlik yaşamını polis muhabiri olarak sürdürürken 20 Ekim 1962'de Cumhuriyet Gazetesine geçti. 1976'dan bu yana gazetemizin İstanbul Haber Servisi Şefliğini sürdürüyordu. Gazeteciler Cemiyeti Balotaj Kurulu üyesi de olan Güler, 1968'de Türkiye Gazeteciler Sendikası İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu üyeliği de yapmıştı. Gazeteciler Cemiyeti'nden röportaj dalında 5 ödül alan ve basın şeref kartı sahibi olan Selahattin Güler, kazada hayatını kaybeden İstanbul Emniyet Müdürlüğü 5. Şube Deniz Polisi Müdürü Sevgi Güler'le evli ve 14 yaşındaki Yeşim'in babasıydı.

ALİ ALAKUŞ

En kıdemli foto muhabirimizdi

1946'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Yapı Endüstri Meslek Lisesi'ni bitirdi. 1966'da APA Ofset fotoğraf servisinde çalışma hayatına atıldı. Askerlik dönüşü 1969'da Tercüman Gazetesinde foto muhabiri olarak çalışmaya başladı. 1 Ekim 1970'te Cumhuriyet Gazetesine foto muhabiri olarak girdi. Cumhuriyet Gazetesi Fotoğraf Servisi'nin en kıdemli elemanı olan Alakuş, Gazeteciler Cemiyeti, Türkiye Gazeteciler Sendikası, Türkiye Spor Yazarları Derneği üyesiydi. Alakuş, 1981'de TSYD'nin fotoğraf ödülünü kazanmıştı. Nilgün Alakuş'la evli olan Ali Alakuş, 8 yaşındaki Gökmen'le 2 yaşındaki Gökhan'ın babasıydı.

"Bir şey yok ne demek, yaz, yaz!"

9 nisan

İstanbul Haber Servisi — Gazetede kimi haberlerin başında gördüğünüz "**İstanbul Haber Servisi**" var ya!. İşte bu serviste çalışanlar yazıyor bu yazıyı. Üstelik nasıl yazacaklarını bilemeden.. Üstelik neler yazacaklarını bilemeden.

"**Feş**" Reha Öz. "**Kınalı Kız**" Deniz Teztel, "**Hüsniye**" Hüseyin Avuç, "**Asi Kız**" Asiye Uysal, "**Ağır Çekim**" Şenol Konukçu, "**Pire**" Serpil Gündüz, Sina Koloğlu, Deniz Som ve "**Şükufe**" Şükran Ketenci; olanı olmayanı kafa kafaya vermiş, bu yazıyı kaleme ąlmaya çalışıyorlar..

Neresinden başlasak ki!.

Günün ilk ışıklarıyla birlikte yatağından fırlayıp gazetede, işinin başında olmasından mı?..

"Oooo.. Selamünaleyküm.. Hoş gelmişsun be yav.."

Yarı **"laz"** yarı **"Trakyalı"** ağzıyla, hiçbir zaman kendisinden önce gelemeyen muhabirleri karşılamasından mı!..

Yoksa ilk sabah **"fırçası"**ndan mı?..

32 yıllık polis muhabirliği geçmişinin verdiği alışkanlıkla, her sabah çeşitli polis ünitelerini aramasından ve polis muhabiri Hüseyin Avuç, daha gazeteye dönmeden birtakım bilgileri dağarcığında toplamasından sonra, ilk **"fırça"** Hüseyin Avuç'a gelirdi.

"Hüs.. şundan haberin var mı?.."

(...)

"Hüs... bundan haberin var mı?"

(...)

"Peki var da daha niye burdasın yav.. Oğlum, bak.. Benim, zamanında yaptıklarımı bana yapmaya kalkma.. Yutmam.."

Sonra Doğu Karadeniz'in en yakası açılmadık sözlerinden bir demet...

Az sonra sıra **"Kınalı"**dadır ama. Selimiye'den, saat 10.00'a kalmadan telefonu açacak ve raporunu verecektir Şef'ine.. İşte o zaman yüzü gülecektir Şef'in..

"Oooo.. Kınalı Yapıncak.. Selamünaleyküm.."

Sonra kocaman bir **"Ben anlamam kardişim bu işlerden.."** diyecektir ve de telefonu, zaman zaman kendi yerine baktığı için **"şef"**in ters çevrilmişini, yani **"Feş"**i ad olarak taktığı Reha Öz'e bağlayacaktır.

Günün ilk kıpırtılarıyla birlikte Şef'imiz de kıpır kıpır olmaya başlayacaktır yerinde. Avazı çıktığınca bağıracaktır örneğin..

"Çocuklar, Sahil Yolu'nda bir kaza olmuş. Hemen Ali'yle birlikte gidin."

Hemen telefona sarılacaktır:

"Hüseyin Bey, bize acele bir araba lazım. Sarayburnu'na.."

Ardından, eğer biraz sallanılmışsa, yine bir çığlık kopacaktır:

"Hâlâ burada mısınız be?.. Çabuk olun.. Ali, aşağıda sizi bekliyor.. Ölüleri kaldırdılar siz hâlâ burdasınız.."

Şef'imiz yaşasaydı, belki bunları söyleyecekti bizlere, kimbilir!..

İşin yoğun olmadığı zamanlardaysa, şefliğini unutacak, biz muhabirlere yaşıtıymışçasına takılacaktır.

"Kardişiimm.." diyecektir, Füsun Özbilgen'e örneğin. **"Bak kardişiimm. Çorabın kaçmış.."**

Füsun'dan bir yanıt:

"Boş ver, yarın yenisini alırım.."

Az sonra bir ıslık sesi duyulacak ve Füsun'un eline bir paket tutuşturacaktır.

"Buyur kardişim, al sana çorap. Git değiş..

Sabahları **"akvaryum"** dediği Yazı İşlerine girerken sinirli olacaktır, bir gün öncesinden verilen, ancak çıkmayan haberlerini anımsayıp.. İçeride de sert tartışmalara girişecektir **"şef"**ler toplantısında. Çıktığında da sinirli olacaktır yine..

Bu kez ikinci **"akvaryum"**a, Haber Merkezi'ne dönecek ve Haber Müdürü Yalçın Bayer'e **"Müdüürr.."** diye bağıracaktır elindeki gazeteleri gösterip:

"Siz daha koymayın bakalım şu polis haberlerini.. Ondan sonra bir şey olduğunda nah alırsınız haberi.."

Yalçın Bayer, koyu Trakyalı ağzıyla şöyle karşılık verecektır:

"Zelattin abi yav.. Niye öyle diyosun be yav.. Yer yok işte.."

Sabahattin ağbi karşılık verecektir..

"Moda fotoğrafı olunca yer var, polis haberi olunca yer yok.."

Ama az sonra geçecektir siniri. Odacı Hüseyin Deligözoğlu'na haftada iki kez yarımşar kilodan aldırttığı kahveleri çıkaracak piyasaya ve yazı işlerinde kapıştığı kim varsa onu çağırıp yanına, kahve ısmarlayacaktır..

Ama sabah sabah, Sina Koloğlu'nu elinde kahvesiyle -biraz da geç kalmışsa eğer- masasına yürürken görünce, o çok sevdiği kahve olayına da sinirlenecektir.

"Tamam kardişim.." diyecektir. **"Kahveni içtin.. Sigaranı içtin.. Şimdi toz ol.."**

"Nereye abi?"

"Git kardişim.. Nereye istersen git.."

Arkasından kocaman bir kahkaha patlatacaktır..

Az sonra, şaka olmasına karşın, belki de yanına çağıracak, çekmecesinde her zaman bulunan yabancı sigaralardan çıkarıp **"Al bir uzun şasi iç.."** diyecektir.

Zaman zaman eski bir olayı hatırlayıp, örneğin Deniz Som'a şöyle bağıracaktır:

"Kardişim.. İstanbul'da su sıçıntısı varmış da.. Yaz bi su haberu.."

Deniz Som, su haberiyle başı sıkça derde girdiğinden kızacaktır.

"Bırak abi allasen.. Yaza yaza yazacak bir şey kalmadı.."

"Yaz kardişim.." diyecektir yine de Şef. **"Yaz.. Bul bir şey yaz.."**

Zaman zaman da herhangi birimize, **"Bu olayda yazacak bir şey yok"** sözünü duyunca, ayağa fırlayıp yine bağıracaktır:

"Bir şey yok ne demek, yaz, yaz... "Hiçbir şey bulamadıysan, kendini yaz kardişim.."

Olaylar... Çalışmalar.. Şakalar.. Şakaya her zaman yer bulacaktır ama Selahattin Güler.. Her olaya bir kulp takacaktır..

Şenol Konukçu, haberini yazmada biraz gecikse, ona bağıracaktır hemen:

"Şenoool.. İşte böyle ağır çekim yaz kardişim.. Haftaya getir, bekliyorum.."

Ya da sabah gazetelerini okuyan Serpil Gündüz'e şöyle seslenecektir:

"Kız Pire... Dağıtma gazetelerimu, topla da getur.. Akşama götüreceğum onlari da.."

Asiye'ninse çalışırken **"kafasını kaşımasına"** takılacaktır:

"Kaşıma kız kafanı.. Git banyoya.."

Basacaktır yine kahkahayı arkasından.. Kafasını okşayacaktır zaman zaman

Şükran Ketenci'yle ise yıllardır birlikte çalışmaktan içli dışlı olmuştu artık. **"Kız Şükufe.. Laz kocan ne yapayu?"** deyip eşini soracaktır zaman za-

man... İkisi de lazdı, Rizeliydi çünkü.. Sonra da saçlarına takılacaktır. **"Kuzu başı gibi olmuş"** diyecektir...

Hemen her akşam, yanında Ali Alakuş olduğu halde çıkacaktır gazeteden.

Evleri yan yana olduğundan, otomobiliyle onu da götürecektir. Fatih Güllapoğlu, Şef'in deyişiyle **"sakallı"**, soracaktır bir gün:

"Ha Ali'yu nere cötüriysin?.."

Ve Selahattin ağbinin gazeteden çıkarken son sözleri şu olacaktır:

"Ha onu da koruma polisi olarak alayrum daa.."

Son yolculuklarında da birlikte gittiler. Kim kimin koruma polisi, belli değil ama.. Ali mi Selahattin ağbinin, yoksa Selahattin ağbi mi Ali'nin..

Ama İstanbul Haber Servisi, her zaman onların anılarının **"koruma polisi"** olacak.

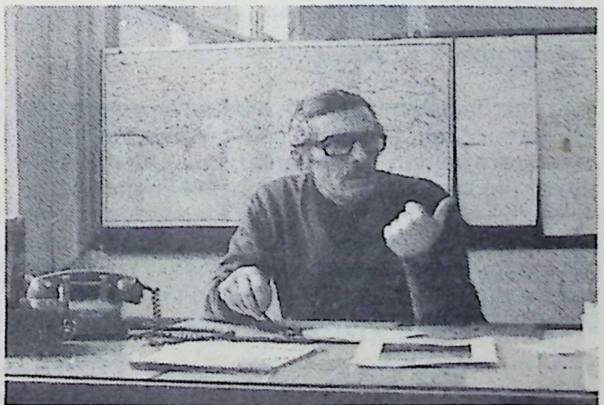
İLK TÖREN — Vali Nevzat Ayaz, trafik anarşisi kurbanlarının tabutları başında, artık buna bir dur demenin zamanının geldiğini vurguluyor. "Emniyet Teşkilatı mücadelesini devam ettirecektir. Bu olay, trafik anarşisine son vermek için bir vesile olmalıdır" diyor.

GAZETEMİZDE — İstanbul Haber Servisi Şefimiz Selahattin Güler, foto muhabirimiz Ali Alakuş, yıllarca emek verdikleri gazetemizdeler. Genel Yayın Müdürümüz Hasan Cemal, son konuşmasını anlatıyor Selahattin Güler'le. "Onlar" diyor, "Kendi görevlerini en iyi şekilde yapmak için uğraştılar ve bu yolda öldüler. Onları hiçbir zaman unutmayacağız."

İKİNCİ TÖREN — İki basın mensubu ve iki emniyet mensubu Gazeteciler Cemiyeti önünde. Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nezih Demirkent, "Öyle olaylar vardır ki, insanın ne dili, ne de kalemi bunu anlatmaya yetmez. Bu da böyle olaylardan biri işte" diyor, ekliyor: "Biz gazeteci olarak var oldukça, emniyet, emniyet teşkilatı olarak var oldukça, bu trafik heyulası ile uğraşmak görevimiz olacaktır."

HADİ GÖREVE — Servisinin, çocukları gibi sevdiği elemanlarına sesleniyor, "Hadi göreve."

Küllük'ten Kalanlar

MEHMED KEMAL — *8 nisan*

Bugün 1940 kuşağı diye andığımız gençlerin İstanbul'da toplantı yerleri Beyazıt Cami'nin yanındaki *Küllük*'tü. Vaktiyle bu semtteki küllerin buraya dökülmesinden ötürü bu tepenin oluştuğunu, bundan ötürü buraya küllük dendiğini söylerler. Bilmem doğru, bilmem yalan. Küllük'ün bir kahvesi, bir de lokantası çok ünlüydü. Lokantaya Emin Efendi (Ya da Emin Mahir) lokantası derlerdi. Emin Efendi, döner takardı, parası olan yer, olmayan uzaktan dikizlerdi. Arif Dino, parasız bir dönemine rastlamış olacak ki, şöyle bir dörtlük döşenmiş:

...

Döner kebap
dönmez olsun
beşlik simit
var olsun

...

Böylesi şiirlere o dönemde poem abroz denirdi, bu tür şiirin ustası da Arif Dino'ydu. Süleymaniye yakınlarındaki evine giderken, karanlıkta yolunu şaşırmış, mezarlığa düşmüş yolu, ne yapsın? Hemen bir poem abroz: *'Taştan mantar tarlası / bin yaşasın ölüler.'* Arif, büyüklenme nedir bilmeyen derviş bir adamdı. Herkese bir şey öğretmek, herkesten bir şey öğrenmek isterdi. Gani gönüllüydü. Erzincan'da deprem olmuş, Bursa Karacabey'i sel basmış, dünyada savaş çıkmıştı. Bunu nasıl anlatacaktı Arif Dino, şöyle:

...

Yağmur yağar seller akar
Arap kızı camdan bakar
Polonya'da top atılır
Erzincan yıkılır
Karacabey'i su basar.

...

Küllük'ün baş müşterileri, elbette, üniversite profesörleri, öğretim üyeleri, başta Yahya Kemal olmak üzere şairler, nüktedanlar, mesleklerinde erişilmez ünlülerdi. Bunun yanında da bohemliğe uzanan kırk kuşağı vardı. Eski büyükleri, kodamanları unutuyorum sanılmasın! Üstatların dışında kalan genç şair ve sanatçılara bobstil derlerdi. Yolunu Beyazıt'a düşüren Neyzen Tevfik de sık sık buraya uğrardı. Üstatlarla söyleştiği gibi gençlerle de senli benli konuşurdu. Bobstillik modasına Neyzen de uymuş, şöyle bir şiir döktürmüştü:

...

Bir taraftan camı aşkın bir taraftan neyle mey
Körkütük, zilzurnayım saki fitil ettin beni
Sarhoşum, gökkandilim, yandım o mavi gözlere
Altmışından sonra cana bobstil ettin beni.

...

Öyle güçlü bir akımmış ki, Neyzen'i bile bobstil edivermiş. Biraz solda olan gençler dergileri ile de belliydi, ötekilerden ayrılırlardı. Suphi Taşhan, Rifat Ilgaz, Niyazi Akıncıoğlu, Hasan Tanrıkut, Dinamo, Lütfü Erişçi, Abidin Nesimi, Abidin Dino, Arif Dino, Yusuf Ahıskalı, Hilmi Büyükşekerci vb. ayrı bir köşede öbeklenirlerdi. Biraz ortayolcular ayrı, biraz sağda olanlar gene ayrı.

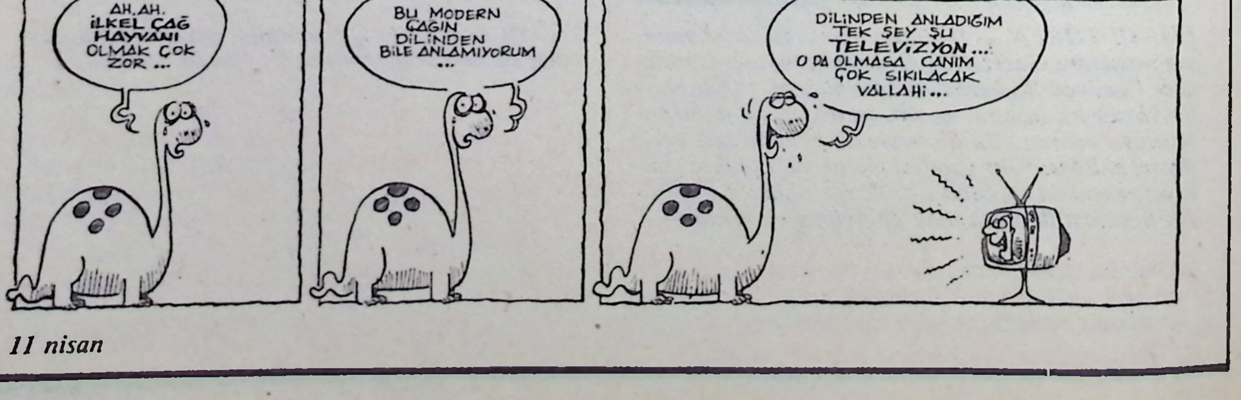
Geçende, eskinin genç şairleri, sanatçıları üstüne yazmıştım. O günleri yaşamış Hilmi Büyükşekerci'den bir mektup aldım, Naim Katırcıoğlu (Miraç'ın kardeşi) gazetede ziyaretime geldi. Bu yazıda Arif Dino'nun bazı şiirlerini Hilmi'nin mektubundan aktarıyorum. Naim Katırcıoğlu ise, Suphi Taşhan'ın çok iyi arkadaşı idi. *"Bende Suphi'nin hiçbir yerde yayımlanmamış şiirleri var"* dedi. Çok sevindim. *"Öyleyse"* dedim, *"Bunları kardeşi Necdet Taşhan'a ver, o topluyor. Bir kopyasını da bana gönder, sırası geldiğinde yayımlarım."* Söz verdi, eski defterleri karıştırıp bulacak.

Anıları, şiirleri bellekten yazmak yanıltıcı oluyor. Bunu kendimde sınıyorum, son zamanlarda bellekten yazdıklarımın çoğunda yanılıyorum. Geçende Birinci dünya Savaşı diyeceğime, İkinci dünya Savaşı deyivermişim. Yazının bütünü içinde ne demek istediğim anlaşılıyor, ama gene de yanlış. Üstat Nadir Nadi'nin dikkatinden kaçmamış, takıldı. Fransız Devrimini hazırlayan *"Işık Çağı"* da bir karambole gelmiş, Volter'den önce mi, sonra mı anlaşılmaz olmuş.

Arif Dino'dan bir şiir, üzülerek söyleyeyim, gene bellekten yazıyorum, yanlışı varsa bilenler düzeltsin:

...

Şehirlerde yırtık abalılara
Köpekler havlar
Köylerde aksinedir.

11 nisan

Yitirdiğimiz Yolu Bulmak

NADİR NADİ — *9 nisan*

Bizim kuşak (kaç kişi kaldık?) Cumhuriyet öncesi ilköğretim dönemini yaşadı. İlkokula başladığımız ve ilkokulu bitirdiğimizde Atatürk'ün laiklik devrimi henüz yürürlüğe girmemişti. Devletin başında padişah vardı. Onun adı da "Halife-yi ru-yi zemin"di. Okullarda din dersleri okutulur, başaramayanlar sınıf geçemezdi. Ramazanda oruç zorunluydu. Buna karşın çocukların çoğu din kurallarına boş verir, okul yönetimi de bu davranışı genellikle hoşgörürdü. Bizim bin kişilik okulda düzenli namaz kılan, oruç tutan öğrencilerin sayısı, yalan söylemeyeyim, yüzde onu, bilemediniz on beşi geçmezdi. Cumhuriyet'in ilanından sonra Arapça, Farsça ve "ulum-u diniye" dedikleri din dersleri de gevşetildi; laiklik devrimiyle tümden kaldırıldı. Ama vicdan özgürlüğüne saygı gösteren laik Cumhuriyet yönetimi, isteyen öğrencilerin namaz kılmasına da, oruç tutmasına da olanak sağlıyordu.

Atatürk'ün 15 yıl süren başkanlığı dönemini ülkemiz böylesine geniş bir vicdan özgürlüğü içinde yaşadı. Arkasından düşün özgürlüğü de gelecekti. Ne yazık ki, Atamızın ömrü elvermedi. Türkiyemizi ortaçağın karanlığından kurtarıp, çağdaş uygarlığın aydınlığına kavuşturacak olan gidiş, onun ölümüyle yolundan saptırıldı. Hele 1950 seçimlerinden sonra demokrasiye geçiyoruz denerek tam tersine bir yol tutturuldu. Padişahlık dönemine rahmet okutan bir görkemle Arapça ezan ortalığı kapladı, ramazanda (alenen) oruç yiyenlere baskı yapılır oldu, kadınlarımız, kızlarımız kimi karaçarşafa, kimi sıkmabaş denilen acaip kılıklara sokulmaya başlandı. Vicdan özgürlüğü perdesi altında vicdanlar baskıya alındı. Okullarda din dersleri laikliğe aykırı olarak yeniden zorunlu kılındı. Bunun sonu nereye varır, bilmiyorum; ama Atatürk dönemine kıyasla bugün çok gerilere düştüğümüz ne yazık ki bir gerçektir.

Size küçük bir örnek:

Geçenlerde Anadolu liselerine girecek ilkokul çıkışlı çocuklar için yapılan birinci basamak test sınavlarında bakınız neler sorulmuş: Sürekli ve gerçek mutluluk nedir?

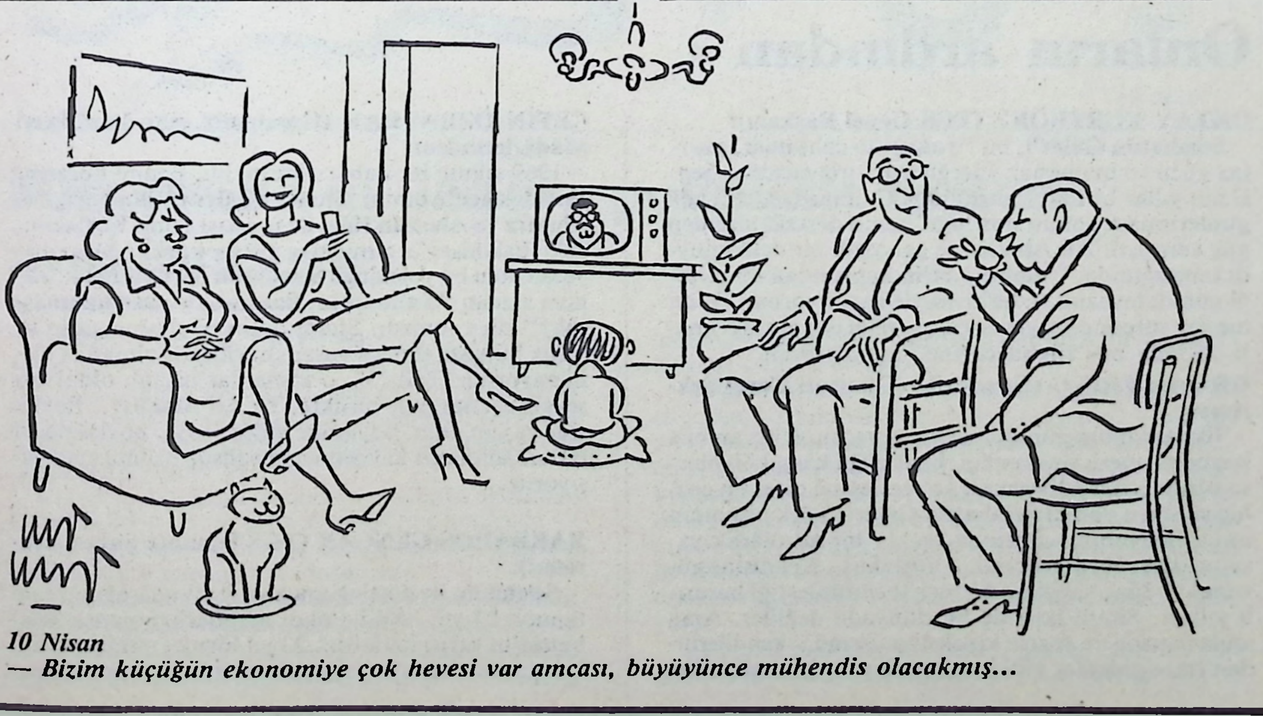
Elcevap: 1) Sağlıklı olmak, 2) Allahın emirlerine uyup yasaklarından kaçınmak, insanlara faydalı olmak, 3) Kötülüklerden kaçınmak, 4) Kimseyi incitmemek ve incinmemek.

Dördüncü yanıttaki Türkçe yanlışını bir yana bırakırsanız bu test sorusuna ne diyeceksiniz? Allahın emirlerine uyup yasaklarından kaçınarak insanlara faydalı olmak demeliymişsiniz. Aynı test sınavından bir başka örnek: Aşağıdakilerden hangisi imanın şartlarındandır: 1) Namaz kılmak, 2) Oruç tutmak, 3) Zekât vermek, 4) Kitaplara inanmak.

Bu sorunun da doğru yanıtı kitaplara inanmakmış. Şimdi bakın şu işe: Hangi kitaba inanacağım? Tevrat'a mı, İncil'e mi, Kuran'a mı, yoksa hepsine birden mi? Soruyu yöneltenler doğru yanıtın kitaplara inanmak olduğunu söylediklerine göre hepsine inanmamız gerekiyor. Ya ben Buda'ya inanıyor, ya da hiçbirine inanmıyorsam?

Müspet bilim yolunda doğru sözlü, doğru özlü yurttaşlar yetiştirmekle görevli Milli Eğitim kurulu nasıl olur da sınava giren öğrencilerin kafasını böyle ipsiz sapsız sorularla karıştırır, onları bilmedikleri konularda ister istemez yalan söylemeye iter?

10-12 yaşındaki bir çocuğu bilmediği, anlamadığı, bilip anlamasına da olanak bulunmayan konularda böylesine bunalıma sürüklemek çağdaş eğitim kurallarına yüzde yüz aykırıdır. Bu yöntem, uygarlık yolunda ilerleyen bizi her zaman büyük engellerle karşılaşmak zorunda bırakacaktır. Nasıl etsek de yitirdiğimiz Atatürk yolunu yeniden bulsak?

10 Nisan
— Bizim küçüğün ekonomiye çok hevesi var amcası, büyüyünce mühendis olacakmış...

"Otoda doğum"u yakalayan Ali, ölüme de otoda yakalandı

9 nisan

Haber Merkezi — "Usta, arkadaşa yarım ekmek arasında üç lahmacun verir misin?.." Diyeceksiniz ki, **"Lahmacun ekmek arasında yenilir mi?.."** Eğer bu sipariş bizim **"hafif topluca"** arkadaşımız Ali Alakuş için verilmişse yenir, Ali o lahmacunları ekmek arasında yerdi...

Gazetemizin en eski foto muhabiri olmasının yanı sıra şirinliği ve hoşgörüsüyle de herkesin sevgi duyduğu bu arkadaşımız, geçen yıl doktora gitmişti. Doktor, muayeneden sonra Ali'ye, **"Oğlum sen de kroner yetmezliği başlangıcı var"** teşhisini koyduktan sonra, şu öğütte bulunmuştu:

"Aman hemen kilo at, çok şişmansın..."

Ertesi gün Ali'de bir surat, bir üzüntü.. Ali'ye bir yandan **"geçmiş olsun"** diyor, bir yandan da **"Üzülme Ali, daha başlangıcıymış, dağ gibi adamsın, bunu da yenersin"** diye teselli veriyorduk. Meğer Ali'nin derdi başkaymış. Durdu durdu, **"Yahu"** dedi **"O önemli değil. Adam tutturdu kilo atacaksın diye. Günde 4 elma, 2 portakal, bir parça et ve bir tas yoğurt, ekmek ve şeker yok diye perhiz veriyor. Şimdi ben ne yapacağım?.."** Bunun üzerine bir arkadaşımız dayanamadı ve Ali'ye şu soruyu yöneltti:

"Aliciğim, doktorun verdiği bu perhiz listesini yemeklerden önce mi, yoksa yemeklerden sonra mı uygulayacaksın?.."

Tabii o arkadaşımızın yaklaşımı Ali'ye rehber oldu ve doktorun bu perhizini genellikle **"yemeklerden sonra"** uygulamayı yeğ tuttu.

Önceki günkü feci kazada yitirdiğimiz **Ali Alakuş**'u anılarla anarken, kimseyi üzmek istemiyoruz. İnanın yaşasaydı o da aynı şeyi yapardı. O sevimli çehresinden hiç eksik etmediği gülüşüyle sanki her kes gülsün isterdi.

Eski, yeni çalışma arkadaşları, dostları, herkes bir şeyler anlattılar Ali için. Herkes Ali'nin gülümsemesini, sevecenliğini, bir film şeridi gibi aklından geçirdi ilk kez. Onun bir de fotoğraf servisindeki kardeşleri vardı. **Erdoğan Köseoğlu** ve **Ender Erkek**, hâlâ inanmıyorlar Ali'nin öldüğüne. Belki de inanmak istemiyorlar. **Necdet Tufan**, hâlâ Ali'nin çektiği filmleri bekliyor banyo etmek için. **Asena Özkan**, Ali ağbisine, **"Nasıl, beğendin mi bu fotoğrafımı"** diye sormak istiyor sanki.

Bizim Ali koyu Galatasaraylıydı. Hem de öylesine ki, o yıl **Gökmen** gol kralı.. Ali gerine gerine dolaşıyor. Çok sevdiği eşi **Nilgün**, O'na bir de erkek çocuğu hediye etmez mi... Ali'de isim hazır: **"Kimseyi dinlemem, bu çocuğun adı Gökmen olacak..."** Evet Gökmen şimdi büyüyor. Belki de babasının rüyasını gerçekleştirip Sarı-Kırmızılı formayı da giyecek, kimbilir?..

Tarih 2 Şubat 1984. Gazetemizin birinci sayfasında üst üste iki fotoğraf. Başlık: **"Otomobilde doğum.."** Ali, Taksim İlkyardım Hastanesi önündeki bir otomobilde hastane kapısından giremeden otomobilde doğum yapan kadını ve dünyaya gözlerini yeni açan bebeği görüntülemişti.. Evet Ali, gazetecilik deyimiyle otomobilde doğum olayını **"yakalamıştı..."** Tarih 7 Nisan 1984.. Bu kez ölüm Ali'yi otomobilde yakaladı...

Onların ardından

OKTAY KURTBÖKE (TGS Genel Başkanı):

Selahattin Güler'i, bu **"yokuş"**'ta çalışanlar, şaşırtıcı gücü ve inanılmaz yüreğiyle hatırlayacaklar hep. Uzun yıllar birlikte çalıştığımız Cumhuriyet'teki zor günlerimizde, onun dostluğu, onun desteği bize hep güç vermişti. **Ali Alakuş** ise gencecik bir delikanlıydı tanıdığımda. Cumhuriyet'in kapısından ilk girdiği günkü tevazuu ve terbiyesiyle hatırlıyorum. Onun meslek süresinde saygı ve çalışkanlığı ile yarattığı imajı ölümün bile silebileceğine inanmıyorum.

ORHAN ERİNÇ (Gazeteciler Cemiyeti Genel Sekreteri):

İlk tanıdığım günkü meslek heyecanını bir an bile kaybetmemesi, sevecenliği, haksızlığa karşı kim olursa olsun isyan edivermesi ve mesleğine olan saygısı, hiç şüphem yok ki **Selahattin Güler**'i Türk basınının unutulmayanları arasında seçkin bir ad olarak yaşatacaktır. Ya o gencecik Ali Alakuş.. Kendisine güvenin ve işine saygının birbiriyle bütünleştiği başarılı yıllar.. Şimdi ikisi de bu dünyada değiller. Ama anılarımızda ve gazete koleksiyonlarında, kendilerinden önce gidenler gibi yaşamlarını sürdüreceklerdir.

ÇETİN ÖZBAYRAK (Gazetemiz eski Yazı İşleri Müdürlerinden):

1969 yılının bir bahar akşamı idi. Benim külüstür Volkswagen'e binip, rahmetli **Bülent Dikmener**, **Selahattin** ve **Alaattin Bilgi** ile iş çıkışı İzmit Körfezi'ndeki Eskihisar'a gitmiştik. Biraz korku, biraz heyecan dolu bu yolculuğu **Selahattin** hiç unutmadı. Zaman zaman **"Yahu Çeto, Basınköy'e nasıl dönmüştük?"** diye sorardı. Şimdi onun böylesine garip ve trajik bir kaza sonucu yaşamını yitirmiş olmasına inanamıyorum. Tabii ki, o zamanlar nişanlı oldukları sevgili eşi **Sevgi** ile birlikte. Ya **Ali Alakuş?..** Böylesine yaşam dolu, böylesine güleç yüzlü, böylesine iyi bir arkadaşımızı kaybetmenin sonsuz üzüntüsünü yaşıyoruz.

BARBAROS GENÇAK (TGS İstanbul Şubesi Sekreteri):

Selahattin ile dostluğumuz ve iş arkadaşlığımız tam tamına 23 yıl.. **Ali** ile olan beraberliğimiz ise **Selahattin**'in yarısı kadardı.. 22 yıl hizmet ettiğim Cumhuriyet'te nice arkadaşlarımı yitirdim. Belki bir gün

benim için de birileri bu tür satırları karalayacaktır. Ama, **Selahattin**'inki, **Ali**'ninki gibi güzelliklerle dolu satırlar pek yazılacağa benzemez.

Sende mi **Selahattin**, sende mi **Ali**?..

Allah rahmet eylesin...

İBRAHİM KÖSEOĞLU (Gazetemiz eski Fotoğraf Şeflerinden):

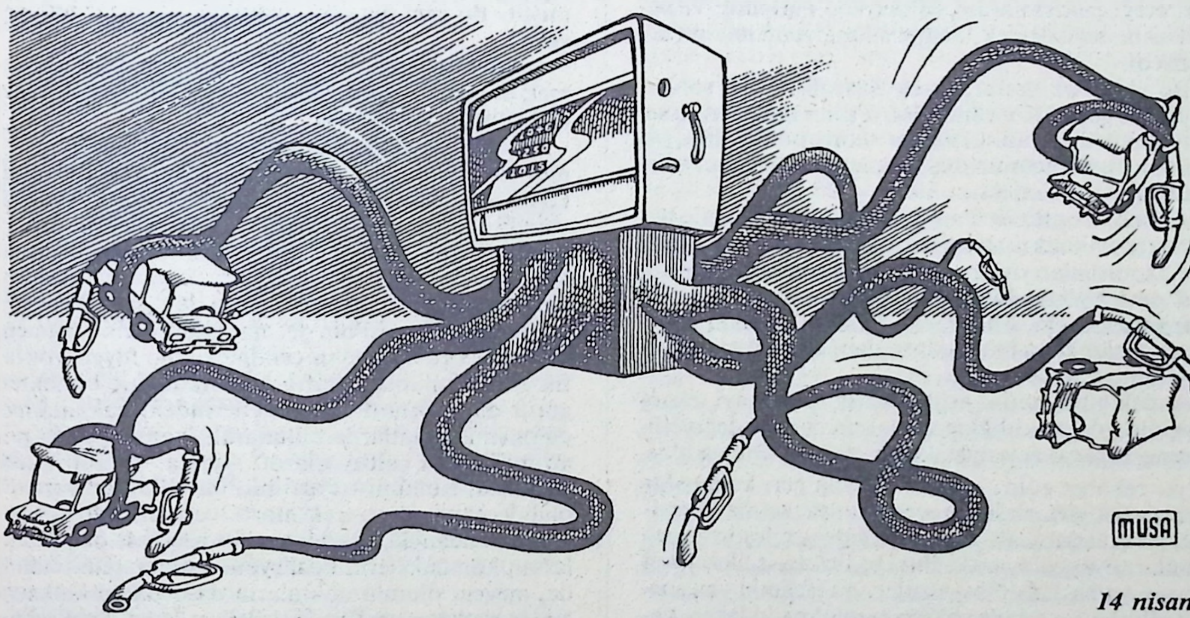
Hatıralar çok.. Ben, eşim ve çocuklarımla onlarla beraber olduğum kadar olmadım. **Selahattin Güler**, mesleğe gönül vermiş iyi bir gazeteciydi.. Polisiye olaylara hep birlikte giderdik bir zamanlar.. **Ali Alakuş** ise, benim oğlum sayılırdı. O benim büyük çocuğumdu. Hep gülen, tüm Babıali'nin de sevdiği bir insandı. Başka ne diyeyim?..

HİKMET ÇETİNKAYA (Cumhuriyet Ege Temsilcisi):

Acı haber, o korkunç olaydan hemen sonra ulaştı İzmir'e. **Selahattin Güler**'le 18 yıldır, **Ali Alakuş**'la 14 yıldır beraberdik. Her ikisiyle ortak bir anım var mı, yok mu diye düşünürken, **Ali**'nin 1971'de İzmir Akdeniz Oyunları'nı izlemeye geldiğini anımsadım. Sanırım **Ali**'yi gazeteye **Tülay (Divitçioğlu)** getirmişti. Saygılı, özverili, çalışkan bir arkadaşımızdı. **Selahattin Güler**'le 6 Kasım seçimlerinden önce gazetede öpüşüp kucaklaşmıştık. Artık **Selahattin**, eşi Sevgi Hanım ve **Ali** anılarımızda yaşayacak.

AHMET VARDAR (GÜNAYDIN İstihbarat Şefi):

Selahattin Güler mesleğe birlikte başladığım en yakın arkadaşlarımdan biriydi. 20 yıl önce patlayan ilk Kıbrıs olaylarında da, Kıbrıs'ta görev yapmış ve Limasol ile Magosa olaylarını izlemiştik. Bir gün İngiliz zırhlı taşıtı ile Limasol'a giderken konuşuyorduk. Bana, **"Yahu Ahmet, Bunların Türkiye'ye, Kıbrıs'a yardım falan yapacakları yok. Ancak bir iki gazeteci şehit olursa, belki müdahale ederler"** diyordu. **Selahattin**'in o anlarda kendini feda etmek istediğini anlamıştım. Ama yazıktır ki ecel onu orada değil, ani bir trafik kazasının içinde yakalayıvermişti.

14 nisan

Mitterrand'ın sanayi politikası işçileri ayaklandırdı

MEHMET ALTAN — *9 nisan*

PARİS — Fransa, son bir haftadır, gerek koalisyonu oluşturan iki sol parti önde gelen liderlerinin birbirine muhalif demeçleri, gerek bütün ülkeyi kaplayan ve özellikle de demir çelik sanayiinin yaygın olduğu Lorrain bölgesinde yoğunlaşan işçi eylemleriyle, olağanüstü günler yaşıyor.

Ülkedeki bu kaynaşmanın temelinde ekonomik kriz, özellikle de sanayiyi yenileştirme amacıyla yürürlüğe konulan ve ihtiyaç fazlası işçilerin işine son verilmesini amaçlayan kararlar var.

Bu son kararlara gelmeden önce, Fransa Cumhurbaşkanı **François Mitterrand**'ın seçilmeden önce vaat ettikleriyle bugün uyguladığı politikalar arasında, özellikle komünistlerin ve Sosyalist Partı'nin sol kanadının şiddetli eleştirilerine hedef olan büyük farklılıkları bilmek gerekiyor.

Örneğin, Mitterrand, seçilmeden önce dünyada bir ekonomik krizin varlığını kabul ediyordu. Ama öte yandan da, **"ekonomik büyümenin"** bir devlet işi olduğuna inanıyordu. Başka bir deyişle, **"dünya konjonktürüne"** bağlı olmadan Fransa'nın solun iktidara geçmesinden sonra, yılda yüzde 3'lük bir kalkınma hızıyla büyüyeceğini ileri sürüyordu. Ancak, bu tahmin ve vaat, diğer birçok şey gibi gerçekleşmedi. Fransa, sıfır büyüme civarında dolanıp duruyor.

Bu temel analizden hareketle, işsizliği önleyip, alım gücünü artıracağına inanıyordu. Ama işsizlik, son bir

yılda yüzde sekiz hızla arttı. Alım gücü ise geriliyor.

Daha detay konularda da, Mitterrand, muhalefette başka şeyler söylüyordu. Örneğin kömür üretiminde, Fransa'nın 30 milyon ton kömür üretimini sürdürebileceğini belirtirken, bugün bu rakam 17 milyon olarak saptanmış vaziyette. Tabii bu iki rakam arasında farklılık, birçok işçisinin işsiz kalmasına sebep oldu.

Gene, şimdi Fransa'yı birbirine katan Lorrainli çelik işçilerinin önünde 12 Ekim 1981 tarihinde yaptığı konuşmada, **"Adaletsiz bir toplumun kurbanlarısınız. Ülke ekonomisini sizle beraber yeniden inşa edeceğiz"** derken, bugün 25 bin çelik işçisinin işlerinden olmasını onaylıyordu.

ANLAŞMAZLIKLAR

François Mitterrand'ın, iktidar ertesi uyguladığı sol Keynes politika çok kısa sürdü. Alım gücünün arttırılıp, böylece üretimin dürtüklenmesini amaçlayan bu politika, sanıldığından daha fazla dışarı bağlı olan Fransız ekonomisinin, dış ödemeler açığını birden büyüttü. Dış ödemeler açığının daha da büyümesinin getireceği çalkantılar ise, Mitterrand'ı ürküttü. Ve politikasını değiştirerek, kemer sıkma yöntemlerini benimsedi.

Bu yeni politikalar, gerek Sosyalist Parti sol kanadının, gerek Komünist Parti'nin eleştirilerine sebep oluyordu. Çünkü, kemer sıkma politikaları, bir yandan alım gücünün düşürülmesi, öte yandan işsizliğin artması demekti.

Ancak, Komünist Partisi taraftarları şiddetle hükümette kalmak istiyorlardı. Bir süredir, sosyalistlere kaptırdıkları oyları geri alıp, partinin kamuoyunda **"devlet yönetebilir"** imajını uyandırmasına olanak vermek için, hükümette kalmaya devam etmenin şart olduğuna inandıklarından, eleştirilerini ılımlı bir tonda yapıyorlardı.

Ancak hükümetin, artık Fransa'nın sanayi teknolojisinin iyice eskidiğine ve bunun süratle değiştirilmesine karar vermesiyle durum değişti. Dünya ülkeleriyle rekabet edip, gelecek yüzyıla geri kalmış bir ülke olarak girmek istemeyen Fransa, sermaye kesimini de rahatlatacak olan, sanayide yenileştirme politikalarını uygulayarak, ihtiyaç fazlası işçileri işten çıkarmaya başladı. Sosyalistler, bu işçilerin yan sosyal tedbirler sayesinde sokağa bırakılmadıklarını, yeni olanaklar bulununcaya kadar, durumlarının korunacağını söylüyorlar, ancak bu, kabaran öfke selini önleyemiyor.

Kömür, çelik, tersane, otomobil gibi, **"eski sanayi sektörlerinde"** başlatılan yenileştirme politikası, bu kesimlerden büyük destek alan Komünist Parti'yi sertleştirdi. Pazartesi gecesi TV'de "L'heure de Verité" adlı programda, Fransız Komünist Partisi Genel Sekreteri **Georges Marchais**, Mitterrand'ın, koalisyon ortaklığını sağlayan, Komünist ve Sosyalist Parti arasındaki anlaşmalara aykırı politikalar izlediğini vurgulayıp, Cumhurbaşkanı'ndan **"Ya politikalarını değiştirmesini, ya da Fransız halkını yanılttığını söylemesini"** istedi.

Kemer sıkma politikasının uygulanmasına başlamasıyla, iki parti arasında gerginleşen ilişkileri, bu sözler daha da zorlaştırdı.

François Mitterrand ise, çarşamba günü yaptığı 3. basın toplantısında iki parti arasındaki anlaşmanın, Cumhurbaşkanını bağlamayacağını, bazı üretim rakamlarında, dönemin devlet istatistikleri nedeniyle herkes gibi yanıldığını söyledi. Ancak Mitterrand, kemer sıkma politikaları ve sanayiyi yenileştirme programıyla, ülkenin yeniden önemli bir kalkınma hızına erişip, işsiz kalanlara iş alanları açabileceğini de iddia ediyordu. Bu gelişmeler kendi iktidarı sona ermeden başarılabilecekti.

Georges Marchais'yi de koalisyon konusunda şöyle cevaplıyordu: **"Koalisyona temel olan anlaşmaların farklı yorumlanmasıyla ortaya yeni bir durum çıkmıştır. Bu yeni durumu aydınlığa kavuşturmak gerek."**

Komünist Partisi'ne yollanan bu mesajın ne demek olduğunu soran gazetecilere, Mitterrand fazla açıklamada bulunmadı.

"Durumu açıklığa kavuşturmak" deyimiyle, ne demek istediğini daha fazla açıklamayan Mitterrand, koalisyonu bozan taraf olmak istemiyordu. Aynı zamanda da, Komünist Partisi'nin eleştirilerini sürdürmesi halinde koalisyonu bozan taraf olacağını kamuoyu önünde belirtiyordu. Ayrıca, oyunun kurallarının kendi tarafından konduğunu da ihsas ediyordu.

Komünist Partisi'nin de, ağır eleştirilerine rağmen, hükümet ortaklığından çekilmeye hiç niyeti yoktu. Bir kere komünist taraftarlar hükümette olmaktan gurur duyuyorlardı. Sonra ellerindeki bakanlıklarda önemli icraatlarda bulunarak, kamuoyunda puan toplamaya çalışıyorlardı. Ayrıca, yorgun taraftarlarına, Komünist Parti'nin bir **"iktidar partisi"** olabileceğini göstererek moral veriyorlardı.

Öte yandan da, sosyalistlerin sözlerinde durmadıklarını, komünistlerin koalisyonda olmamaları halinde, mevcut olumlu noktaların da ortadan kalkacağını vurguluyorlar. Bu eleştirilere rağmen, koalisyonu bozan taraf olmamaya büyük önem veriyorlar. Çünkü **"sol koalisyonu bozan taraf"** olma etiketinin, sol partilere büyük oy kaybettireceğinde herkes hemfikir.

Kısaca, kriz ve teknoloji karşısında solun aranışları devam ediyor. Duruma bakılırsa, bu aranışların kısa sürede de biteceği yok.

12 nisan

AET Güney Avrupa Masası Şefi Duchateau sorularımızı yanıtladı:

"Avrupa için Türkiye'nin Ortadoğu'daki rolü önemli"

NİLGÜN CERRAHOĞLU — *9 nisan*

BRÜKSEL — Avrupa Ekonomik Topluluğu Komisyonu Güney Avrupa Masası Şefi **Pierre Duchateau** ile bu görevden ayrılmadan önce yaptığımız son görüşmede, Türkiye'nin Toplulukla olan ilişkilerinin geleceğini tartıştık. Duchateau, bu gelecekte, Türkiye'nin Ortadoğu'da oynadığı ağırlıklı rolün önemli olabileceğini, AET'nin Türkiye'nin bu kapasitesine ihtiyacı olduğunu söyledi. Duchateau ayrıca, şimdi toplulukla Arap ülkeleri arasında **"aracılık"** görevini yüklenen Yunanistan'ın bu işlevini, ileride Türkiye'nin de destekleyebileceğini belirtti.

Duchateau'nun sorularımıza yanıtları şöyle:

— AET'nin yaşadığı ciddi kriz ve 1986 başında gerçekleşmesi beklenen İspanya ve Portekiz'in üyeliği, Topluluğun giderek Türkiye'den uzaklaşacağını düşünmeye yöneltiyor. Siz önümüzdeki yıllarda Türkiye'nin toplulukla olan diyaloğunu geliştirebilmesi için ne gibi olanaklar görüyorsunuz? Bu çerçeve içinde Türkiye-AET ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

DUCHATEAU — Geçtiğimiz ocak ayında yeni Dışişleri Bakanı Sayın Halefoğlu ile uzun uzun görüşmek olanağını bulduk. Bu arada komisyonun dış ilişkilerinden sorumlu Başkan Yardımcısı **Haferkampf** da Halefoğlu ile ilişkilerimizin geleceğini derinlemesine tartıştılar. Biliyorsunuz, siyasi düzeyde insan hakları gibi konuları içeren bir dizi sorun var. Fakat bu insan hakları ve Avrupa Parlamentosu ile ilişkiler gibi konularda yerel seçimlerin ardından belli bir aşama kaydedilebileceğini umuyoruz.

— AET'nin Türkiye'ye taahhüt ettiği ve iki üç yıldır dondurduğu 650 milyon ECU (Avrupa Para Birimi) **tutarındaki kredi...**

DUCHATEAU — Bizim Topluluk olarak yapabileceğimiz 2 jest var: Bunlardan biri acil ekonomik yardımın kalan ve dondurulan 30 milyon ECU'luk kısmı ve gene bloke edilmiş olan mali protokolün açılması. Siyasi sorunlarda bir ilerleme kaydedilirse mali protokol hemen açılacak.

— Bu arada asıl sorudan, size yönelttiğim ilk sorudan uzaklaştık. Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda toplulukla olan diyaloğunun geliştirilmesinden söz ediyorduk.

DUCHATEAU — Ben bu geleceğin, Türkiye'nin özellikle Ortadoğu'da oynayabileceği ağırlıklı rolle önem kazanabileceğini düşünüyorum. Burada özellikle Türkiye'nin Irak ve İran arasında yapabileceği arabuluculuk görevi çok önemli. Türkiye her iki Ortadoğu ülkesiyle iyi ilişkilerini sürdüren ender ülkelerden biri. Bu bağlamda Türkiye'nin jeopolitik rolü de gerek Avrupa, gerekse de ABD açısından çok önemli.

Sayın Halefoğlu Türkiye'nin Ortadoğu'da oynayabileceği arabuluculuk rolü üzerinde ihtiyatlı bir tutum içinde görülüyor. Tabii Türkiye'nin her iki ülkeyle de sınırı var. Fakat özellikle Humeyni sonrası İran'ının getirebileceği yeni gelişmeler karşısında Türkiye'nin bölgedeki rolü daha da önem kazanıyor. Humeyni'nin ölümünden sonra neler olabileceğini şimdiden kestiremiyoruz. Türkiye İran'daki gelişmeleri yumuşatabilecek özelliklere sahip bir ülke olarak görünüyor. Öte yandan Topluluk üyeleri arasında İran'la ilişkileri geliştirmek arzusunda olanlar var, İngiltere, örneğin İran'la belli bir ticaret ilişkisi içinde. ABD'nin de bu ülkeyle ilişkilerini yeni bir yapı üzerine oturtmaya çalıştığı görülüyor. Tüm bunlar, ilginç gelişmelerdir. Türkiye'de Başbakan Özal'ın da Ortadoğu'ya yönelik ekonomik politikaları karşısında bu gelişmeler büsbütün önem kazanmaktadır. Türkiye'nin Ortadoğu ülkelerine yaptığı ihracat dış ticaretinin içinde yüzde 40'lık bir pay tutmaktadır. Türkiye'nin bu yöne doğru gösterdiği evrim AET için çok değerlidir. Çünkü Türkiye'nin bu kapasitesine ihtiyacımız var.

— Türkiye, Ortadoğu ile olan bu yakınlığını, bölgedeki özel durumunu, Toplulukla olan ilişkilerinde bir koz olarak kullanabilir mi? Türkiye'nin bu özellikleri topluluktan alabileceği tavizleri etkiler mi? Özal'ın Ortadoğu ülkeleri ile olan ilişkilerini Topluluk üyeleri ne denli iyi karşılıyor? AET Türkiye'nin Ortadoğu ile artan ilişkilerini bu denli olumlu mu karşılıyor?

DUCHATEAU — Bunu olumsuz bir ilişki olarak görmüyoruz. Bence Türkiye'nin Ortadoğu'da ağırlıklı bir rol oynaması önemli. Çünkü, Türkiye'nin Avrupa'da oynadığı rol çok özgün ve belirli. Türkiye, Ortadoğu ve Avrupa arasında bir köprü. Ben Türkiye'nin gösterdiği bu yeni evrimi, korkuyla, çekinceyle karşılamıyorum.

Batının Ortadoğu'daki başlıca müttefikleri Türkiye ve İsrail'dir. Biz Avrupalılar için Türkiye'nin Arap ülkeleri ile oynayacağı aracılık görevi bu açıdan da önem taşıyor. Şimdi Avrupa ve Arap ülkeleri arasında aracılık görevini Yunanistan yapıyor. Türkiye, Yunanistan'ın üstlendiği bu görevi güçlendirebilir. Hatta İsrail'le de arabuluculuk yapabilir...

Fransa'nın dönem başkanlığı sona erene dek, Türkiye'nin Toplulukla olan ilişkilerini yeni bir raya oturtmak güç görünmektedir. Temmuzda 6 aylık dönem başkanlığının İrlanda'ya geçmesiyle, sanıyorum, Türkiye açısından daha şanslı bir dönemden söz edilebilir. Ermeni sorunu Türkiye ve Fransa arasındaki ilişkileri engelleyen en önemli konulardan biridir. Bu hassas sorun üzerinde konuşmak benim sorumluluk alanıma girmez. Fakat şimdiki halde ilişkilerin yeni bir evrim içine girmesi çok güç görünmektedir. Dönem başkanlığının İrlanda'ya geçmesiyle, bu sorun

ağırlığını kaybedebilir.

Bu arada çok önemli bir başka gelişmeye dikkati çekmek gerekir: 17 haziranda yapılacak seçimlerin ardından temmuzda yeni bir Avrupa Parlamentosu oluşacaktır. Bu önemlidir. Avrupa Parlamentosu'nda yer alacak yeni güçler hakkında şimdiden bir tahminde bulunmak güçtür. Fakat sanırım, bu siyasi güçler arasında gene belli bir dengeye varılacaktır. Türkiye için önemli olan bu yeni Avrupa Parlamentosu'nda oluşacak dengeleri iyi değerlendirmektedir.

Öte yandan yerel seçimlerden sonra, Türkiye'de de yeni bir siyasi durum vardır. SODEP'in Türkiye'ye getirdiği modern çehre, Türkiye'nin klasik, geleneksel çehresinden farklıdır. Avrupa Parlamentosu da seçimlerden sonra, yeni bir çehreyle ortaya çıkacaktır. Türkiye'nin Avrupa ile gelecekteki ilişkilerini değerlendirirken bu perspektifi yakalamak gerekir.

— Komisyondaki bu görevinizden ayrılmak üzeresiniz. Sanıyorum bundan böyle ,AET'nin OECD nezdindeki temsilcisi olarak görevinize devam edeceksiniz. Türkiye ile ilgili olarak yeni göreviniz herhangi bir devamlılık getirecek mi?

DUCHATEAU — Kendi deneyimim içinde Türkiye'nin sanayileşmiş bir ülke haline gelmesi için bir geçiş dönemine gereksinim göstermekte olduğunu ve bu dönem içinde yardımımıza ihtiyacı olduğunu görüyorum. Ama ben, gene kendi deneyimim çerçevesinde, temelde Türkiye'nin siyasi sorunlarının ekonomik sorunlarından ağır bastığını düşünüyorum.

— Herhangi bir yeni başlangıç olacaksa eğer, özellikle İspanya ve Portekiz'in üyeliklerinden önce, Ortaklık Anlaşması'nın yeniden gözden geçirilmesi gerekmez mi sizce?

DUCHATEAU — Ortaklık Anlaşmasını tümüyle gözden geçirmek gerekli değildir. Bence Türkiye için şimdi önemli olan, tarım sektörüne ilişkin olan dosyayı iyi hazırlaması. Türkiye'nin iyi bir tarım politikası var. Biliyorsunuz, Ortaklık Anlaşmasının en önemli bölümü tarım sektörüne ilişkindir. Türkiye, Topluluğun güneye doğru genişlemesini göz önüne alarak bu bölümü yeniden gözden geçirebilir. Tarım sektörü Türkiye için önemlidir. Bu sektörde büyük bir potansiyele sahip olan Türkiye, Topluluğun güneye doğru genişlemesi ışığında, tarım sektöründeki ilişkilerini yeniden canlandırmalıdır.

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KÜLTÜR ÜZERİNE
Prof. EMRE KONGAR

60. Yıl: Sayı: 21416 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 10 Nisan 1984 Salı

Zam dün de trene bindi

RAYLARDAKİ ENFLASYON

Yeni ek zam tartışmasının ilk sinyalleri

Toprağa verdik

İşyerleri faturaya boğuldu

Üç milyonu aşkın ücretli yaklaşık 60 milyon faturayı işyerlerine teslim ettiler.
Maliye ve Gümrük Bakanlığı temizlik malzemelerinin de vergi iadesi kapsamına alınması için çalışma yapıyor.

FATURA NOTLARI

Başbakanlık'ta 2.5 milyon liralık fatura toplandı

Oskar'ı Shirley Maclaine ve Jack Nicholson

Trafik faciasının boyutları, önlemleri

OTO-YAŞAM OTO-YAŞAM OTO-YAŞAM

On yıl sonra Sili

Vitrinleri süslemeden

İthal sigaraların ilk partisi tükendi

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

60. Yıl; Sayı: 21417 Kurucusu: Yunus Nadi • 40 TL. 11 Nisan 1984 Çarşamba

Mutfaklara bombardıman

10 günlük zam furyasının 4 kişilik bir ailenin mutfağına getirdiği ek yük 2 bin lira

Zam bombardımanında, geliri artmayan bir ailenin bütçesinden mutfak harcamasının götürdüğü 10 günlük pay yüzde 5

Mutfaktaki sarsıntıda başı, tüpgaz, şeker, çay, ekmek, pirinç, yağ, beyaz peynir, un ve paket süt çekiyor

Ekonomi Servisi — Yerel seçimleri izleyen zam furyası geçim sorunuyla boğuşmakta olan ailelerin mutfak bütçesinde kapanması güç bir gedik açtı. İstanbul'da dört kişilik ailenin mutfak gideri son on gün içinde yaklaşık 2 bin lira artarken artış oranı da bu kısacık sürede yüzde 5'e yaklaştı. Mart sonunda tüpgaz fiyatlarındaki artışla başlayıp nerede duracağı belli olmayan zamlar dört kişilik ailenin zorunlu mutfak giderlerini "şimdilik" 42 bin 215 liraya yükseltti. Süt, et ve makarna fiyatlarında gün-

4 KİŞİLİK AİLENİN MUTFAK GİDERİ

Taksi, dolmuş, minibüs, tünel ücretlerine zam

Otobüs biletleri 50 lira oluyor

Mavi kart 3 bin lira. Taksimetreler 175 liradan açılacak, her 200 metrede 15 lira yazacak. Dolmuşlarda en kısa mesafe 35, minibüslerde 25 lira.

İstanbul Haber Servisi — İstanbul'da vapur ve banliyö trenlerinden sonra otobüs, tünel, taksi, dolmuş ve minibüs ücretlerine de zam yapıldı. İETT otobüslerinde 15 nisan pazar gününden itibaren bilet ücretleri 35 liradan 50 liraya çıkarılırken, öğrenci ve er bileti 25 lira oldu. Yeni tarifeyle aylık mavi kart kupon ücreti 3 bin, öğrenci ve er mavi kart kupon ücreti de 1500 liraya yükseltildi. Mavi kart yeni fiyat uygulamasına mayıs ayında başlanacak. Eski biletler bir yıl içinde farkını vermek suretiyle İETT plankonluklarında yeni abonman biletleriyle değiştirilebilecek. Tünel jeton ücreti 15 nisandan geçerli olmak üzere 50 lira olarak belirlenirken, halk otobüsleri İETT'nin sefer yaptığı hatlarda yolculardan 55 lira alacaklar.

Dolmuşlarda en kısa mesafe 35 lira en uzun mesafe 240 lira oldu, minibüslerde indi-bindi ise 25 lira olarak saptandı.

Taksilerde taksimetrelerin 150 yerine 175 liradan açılması öngörüldü. Taksimetreler her 200 metrede 15 lira ücret yazacak.
(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

KAĞIT FİYATLARINA ZAM YAPILDI
11. Sayfada

Bugün
OTO-YAŞAM
YARIN: Yollarda ölmemenin de yolu var

Yarın
OTO-YAŞAM
YARIN: Eğitim, ama nasıl?

5 gün 5 ek
Cumhuriyet'le birlikte

İKİNCİ 24 OCAK

Özal'ın başka seçeneği var mı?

YALÇIN DOĞAN

Özal, ünlü işadamlarıyla "Bodrum"da yemek yedi

İşadamları bazı sıkıntılarını dile getirirken, Özal "Bu politikamız aynen devam edecek" dedi.

FATİH GÜLLAPOĞLU

Türkiye, Kıbrıs'ı temsil edecek Rum delegelere vize verdi

İzmir'de haziran ayında yapılacak olan Avrupa Konseyi İskân Fonu toplantısına Kıbrıs'ı temsilen katılacak Rum delegeleri, Paris'teki Türk Başkonsolosluğu'ndan vize aldı. Rum delegelerden Papa-

Eğitimde Parasalcılık?

15 nisan

Basının demirbaş konuları vardır. Bunlardan birisi de okullara giriş sınavlarıdır. Her yıl yabancı dille öğretim yapan ortaokullara ve üniversitelere giriş sınavları büyük gürültü koparır. Eğitimciler, yöneticiler, öğrenciler, velilerden oluşan bir kitle, hop oturur, hop kalkar. Öğretimdeki adaletsizlik, anlamsızlık, eşitsizlik, yanlışlık vurgulanır. Sınav nevrozunun bütün yurtta yarattığı gerilim, sınava girmeyenleri de etkiler.

Sonra her şey unutulur. Ertesi yıla dek beklenir.

Bu yıl yabancı dille öğretim yapan okullara giriş sınavlarındaki "facia" televizyona tırmanabildi. Hastalık öylesine yaygınlaşmış ve kronikleşmişti ki, TRT olaya yabancı kalamadı; "görsel yayın organı" daha vurucu olduğundan Türkiye'de geçerli eğitim düzeninin ne olduğu daha iyi anlaşıldı. Zenginlerin yanı sıra orta halli, hatta yoksul yurttaşların bile çocuklarını eşitsiz öğretim alanında yarış pistine sokmak için nasıl çırpındıkları sergilendi.

İlk ve orta öğretimdeki adaletsizliğin üniversitelere de yansıması, önüne geçilemez bir nitelik kazandığından devletin bu hastalığı iyileştirmek için çareler düşünmesi ve önlemler alması gerekirken ANAP hükümetinin eğitimin bundan böyle paralı olacağını ilan etmesi yaraya tuz biber ekti.

İçinde yaşadığımız adaletsizliğin üstüne paralı eğitim felsefesini de eklersek Türkiye'nin bütün bütüne öğretim çıkmazına saplanacağını söyleyebiliriz.

Öyle görünüyor ki, yılların birikimi olan tüm sorunların çözümü için Özal hükümetinin tek bir formülü vardır: Parasalcılık!.. Dışsatımda, dışalımda, dış politikada, öğretimde, eğitimde, KİT sorununda, ulaşımda, iletişimde, fiyatlarda, zamlarda tek yol parasal felsefedir. Parası olan köprüyü geçer, köşeyi döner, tuttuğunu altın eder, istediği okulda okur, istediği malı kullanır, istediğini yapar.

Eğitim alanında, parası olan düdüğü çalar felsefesinin köktenci bir anlayışla uygulanması sosyal adaletsizliğin bir parçası olan öğretimde adaletsizliği büsbütün pompalayacaktır; ama hükümetin umurunda değildir.

* * *

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

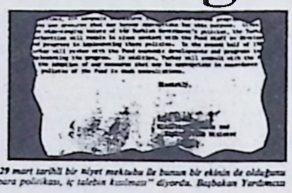
DÖRTLER DERSANESİ

60. Yıl: Sayı: 21421 — Kurucusu: Yunus Nadi — 40 TL. 15 Nisan 1984 Pazar

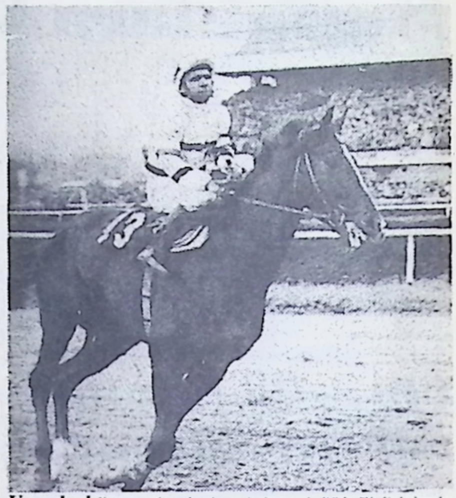
Ek anlaşmayı açıklıyoruz:

Seçim bitince IMF'ye zam mektubu gitti

29 martta Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem imzasıyla IMF'ye gönderilen yılın ikinci "niyet mektubu"na 3 nisan tarihli bir de ek yapıldı

Umuda hücum

YENİ ANLAŞMA

Sürekli zamlar, yeni vergiler..

YALÇIN DOĞAN

LE MONDE

IMF'nin Türkiye'ye ilgisi stratejik

437 bin öğrenci "kader" yarışında

Ek zam için, Türk-İş yarın başvuruyor

Gerçek Vergi Rekortmeni

HIFZI VELDET VELİDEDEOĞLU — *15 nisan*

29 Mart 1984 günlü bütün gazeteler -kimisi ilk, kimisi orta sayfalarında- Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun uzlaşmaya vardığı ve asgari ücretin brüt 24.525 (net: 16.197 TL.) olarak saptandığı haberini verdiler. Buna göre asgari ücret alan her emekçi, devlete her ay (24.525-16.197 =) 8.328 lira ve böylece her yıl 99.936 (yuvarlak hesap yüz bin lira) vergi ve kesenek ödeyecek. Bu haberin çıktığı günkü gazetelerde yer alan "siyasal istifa" dedikodularının ve Tahran'daki diplomatlarımıza yönelik kanlı Ermeni saldırısı haberinin arasında, **"asgari ücretli her emekçinin, her yıl vergi ve kesenek olarak devlete yüz bin lira ödemek yükümlülüğü altında bulunduğunu"** gösteren haber, gölgede kaldı. Ben bu gerçek karşısında bir kez daha kendi kendime, **"İşte Türkiye'nin gerçek vergi rekortmeni"** diyerek, emek karşısındaki saygımı yeniledim.

Eğer asgari ücretle çalışan kişi, evli ve iki çocuklu ise, bir aylık emeği karşılığında alacağı net ücret 16.428 lira olacak; yani bu durumdaki emekçi, bekâr emekçiye göre 225 liralık fazla bir para alacak; bir kadın ve iki çocuk için öngörülen 225 liralık bu ek, bir ayda 250 gram et ya da yedi buçuk ekmek karşılığı oluyor. O da şimdiki fiyatlarla. Süregelen zamlar karşısında bir kaç ay sonra durum ne olur bilinmez.

Şimdi yine 29 mart günkü gazetelerde demeçleri çıkan ilgilileri dinleyelim:

• Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa Kalemli şunları söylüyor: **"Asgari Ücret Tespit Komisyonu çalışmalarını bitirmiştir. Yeni asgari ücret 24.525 TL. olarak tespit olunmuştur. Yürürlükte olan asgari ücrete kıyasla, yeni asgari ücret yüzde 51.39 artış göstermiştir (...). Yeni asgari ücret rakamının tespitinde, komisyonun oybirliği ile karar vermesini, çalışma hayatında işçi-işveren-hükümet üçlüsünün barış ve sükunet sağlama konusundaki mutabakatının (yani uzlaşmasının) ve kararlılığının anlamlı ve yeni bir göstergesi olarak görüyorum."**

• Evet, Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nda hükümet kanadını temsil eden bakan, böyle demiş. Bir de aynı komisyonda **işveren** temsilcisinin demecine kulak verelim. İşveren temsilcileri adına konuşan TİSK Genel Sekreter Yardımcısı Ahmet Yoluç şöyle demiş: **"Komisyonumuzda yapılan ilmi ve objektif esaslara dayalı çalışmalarla, asgari ücret yüzde elli bir (%51) gibi bir oranda arttırılmıştır. Son günlerde basında çıkan bazı haberler dolayısıyla 3500 kalori üzerinden dengeli beslenme tablosunun komisyonumuzda oybirliği ile kabul edilmiş olduğunu özellikle vurgulamak istiyorum. Yeni asgari ücretin verimli çalışma sağlamasını diliyorum."**

• Şimdi de komisyondaki işçi kanadı temsilcisinin demecini görelim. İşçi temsilcileri adına Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Kaya Özdemir, şöyle konuşmuş: **"Yeni asgari ücretler üzerinde bizim söyleyebileceğimiz en önemli husus, üretime müspet katkısı olması inancıyla, oybirliğiyle çıkarılmasına olan katkımız-**

dan ibarettir. (...) **Yönetmelik tadili suretiyle bağımlılık oranı getirilmesi konusunda görüşlerimizi ve temennilerimizi saklı tutmak kaydıyla müspet oy verdik."**

* * *

Dikkat edilirse görülür ki, her üç kanadın temsilcileri asgari ücret konusundaki kararın **"oybirliğiyle verildiğini"** özellikle vurgulamışlardır. Durum bu olunca, kimileri, "Alan razı, satan razı, nedir sendeki bu karıştırıcılık ağzı" diyebilirler. Tekerlemenin daha kaba olan aslını da söyleyen olur belki. Ben bunu kimseye yakıştıramadığımdan, nazikçe bir değiştirme yaptım. Evet, "Velidedeoğlu niçin parmak atıyor bu işe? Yoksa pişmiş aşa su katmak mı istiyor" da diyebilirler.

Estağfurullah; ne o, ne bu!..

Ben konuyu sadece vergi rekortmenliği yönünden ele alıp, ülkemizdeki sosyal ve ekonomik gerçeği bir kez daha sergilemek istedim. İki çocuklu bir işçi ailesi için, (adı 24.750 TL. olan aylık ücretten peşin alınan kesenek ve vergiler çıkarıldıktan sonra gerideki) 16.425 lira aylıkla bu aile nasıl geçinecek diye düşünüyorum ve birbiri üzerine eklenen pahalılık karşısında bir türlü işin içinden çıkamıyorum. Eskiden peynir ekmek, zeytin ekmek, helva ekmek yerler, diye düşünürdük yoksullar için. Şimdi et yerine kuru fasulye önerenler var. (Ben bu mübarek yemeği hor görmem, hatta çok severim. Kış mevsiminde her ay en az üç kez pişirilir bizim evde. Birinci Dünya Savaşı ve İstiklal Mücadelesi yıllarında Anadolu'nun türlü kentlerinde geçen yatılı öğrencilik yaşamımda sık sık ve severek yediğim için, midemle çok eskiden beri dostluk kurduğundan mıdır nedir, kuru fasulye yemeği bana hiç dokunmaz). Evet ama dört nüfuslu bir emeklinin evine günde en az üç dört ekmek girer, bu da ayda ortalama 3.000 lira eder. Geriye 13.425 TL. kalır. Sonra kuru fasulye veya nohut, ara sıra sebze gerekli. Bunları pişirmek için yağ, tuz, yakıt gerekli; günümüzde ise hepsi ateş pahasına. Ev kirasını hesaba katmıyorum; katsam işin içinden hiç çıkılmaz. Ama dört kişinin giyeceği, ayakkabısı, sabunu, elektrik, su parası ne olacak?. Bunların hepsi, ekmekten sonra geri kalan on üç bin küsur lira ile karşılanacak. Bunu ayarlamak, mucize demeyeyim, bir sihirbazlık işi.

* * *

Bir de, yukarıda görüldüğü gibi, Ücret Tespit Komisyonu'ndaki işveren temsilcisi tutmuş **3500 kalori üzerinden beslenme tablosu**nun kabul edildiğinden söz etmiş. Benim aklım ermedi. Emekçi ve ailesi, eline geçen 16.425 lira ile hem 3500 kalori sağlayan yemeği yiyecek ve öbür gereksinmelerini giderecek, hem de -her ay peşin olmak üzere toplam olarak- yılda yüz bin lira tutarında vergi ödeyecek. Bu tablo karşısında benim emektar kafam karışmasın da ne yapsın!

* * *

1920'de Ankara Lisesi'nde, sanırım benden iki sınıf aşağıdaki sınıfın öğrencisi olan okul arkadaşım, Türkiye'deki sağlıksız kapitalizmin dedesi ve arka arkaya birçok yıl Türkiye'nin vergi rekortmeni Sayın **Vehbi Koç**'un geçen ay, 23 mart günlü Cumhuriyet gazetesinde şöyle bir sözünü okudum: **"En sağlam yatırım devlet tahvilleridir. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın en son çıkardığı tahviller, yüzde 43 faiz veriyor. Bu, büyük bir rakamdır.** Bizim gibi vergi veren **adamlar için en kârlı iş."**

Gördük ki, asgari ücretle çalışan işçi de, yılda yüz bin lira olmak üzere vergi veriyor. O da para arttırıp tahvil alabilir mi acaba? Eğer alabilseydi, hiç değilse faizi için vergi ödemezdi, çünkü tahvilin vergisi yok.

ANAP'tan İstanbul Belediye Başkanlığı'na seçilen **Bedrettin Dalan**, Cumhuriyet muhabiri Yalçın Pekşen'le yaptığı konuşmada, açıkyüreklilikle servet bildirimi yapmış. Bence dürüst bir davranış. Bu bildirime göre Sayın Dalan'ın "Otuz milyon liralık hisse senedi, beş milyonluk da altını varmış". **"Mevcut şirketlerden maaş alıyorum, iki üç milyonun altına düşmez"** diyor Dalan. Ama ne kadar vergi ödediği kendisine sorulmadığı için o konuda bir şey söylememiş (Cumhuriyet 27 Mart 1984).

Bursalı vergi rekortmeni **Sönmez,** 520 milyon lira gelir vergisi ödeyecekmiş (Cumhuriyet 30 Mart 1984).

Türkiye'de elbet daha büyük vergi rekortmenleri çıkacak. Yakında gazeteler yazar. Allah ziyade etsin der ve övünürüz. Devlete ne kadar çok vergi verilirse, kamu işleri de o kadar düzenli gider.

* * *

Atatürk, **"Köylü efendimizdir"** demişti.

Niçin?

Üretken olduğu için.

Bana göre köylü olsun, kentli olsun, bütün üretici emekçiler efendimizdir. Onların döktüğü alınteri olmasa, durduğu yerde sermaye, tek başına üretken olup vergi tutarı yüz milyonları, hatta milyarı bulan yüksek vergi rekortmenleri yaratabilir mi?

Bu nedenle, yıllar yılı bu sütunlarda yazar dururuz: **"Özgürlükçü ve sağlıklı demokrasi, sermaye ile emek arasında adaletli bir denge kuran siyasal ve ekonomik bir rejimdir"** diye.

Bu yazıyı okuyup bitirdikten sonra, ülkemizde böyle adaletli bir dengenin kurulmuş olup olmadığına ve bugünkü ekonomik sistemde sosyal adalet doğrultusunda bir düzeltme gerekip gerekmediğine lütfen siz karar veriniz, sevgili okurlarım.

12 nisan

13 nisan

— A..... aaa! O senin dengin mi kızım?.. Sen bugüne bugün bir milyarderin kızısın... O ise fakir bir milyonerin oğlu!..

Aydın Hoşgörüsü

UĞUR MUMCU / *17 Nisan*

Şair Mehmet Emin Yurdakul, *"Bırak Beni Haykırayım"* adlı şiirinde *"Bırak beni haykırayım, susarsam sen matem et / Unutma ki şairleri haykırmayan bir millet / Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir"* diye seslenir.

Bir ülkede, demokrasinin en sağlıklı güvencesi, çeşitli eğilimdeki aydınlarının özgürce konuşabilmeleridir. Siyasette ve ekonomide tek yönlü ve seçenekli görüşler olmaz. Yaşadığımız yüzyıl, çeşitli siyasal görüşlerin sergilendiği yeni bir dünyaya tanık oluyor. Böyle bir dünyada, Türk toplumu, suskunluğa ve durağanlığa terk edilemez. Terk edilmeyeceği gibi, siyaset ve ekonomi adına *"resmi görüş ve ideolojilere"* de tutsak edilemez.

Demokrasinin varlık nedeni, çeşitli seçeneklerle oluşacak kadroların, halkın oyu ile seçilip ülkeyi yönetmeleridir.

Ülke aydınlarının, başta anayasa olmak üzere yasal düzenlemeleri ve bu uygulamaları eleştirmeleri demokrasinin yine varlık nedenlerindendir. Asıl üzücü olan, ülke sorunlarının yurt dışında tartışılır olmasıdır. Yurt dışındaki birtakım sorumsuz kişi ve örgütlerin Türkiye'ye ilişkin propaganda ve kampanyaları, hiç şüphesiz, belli amaçlarla yapılmaktadır. Yurt dışında birtakım örgütlerin, Avrupa Konseyi gündeminde bulunan Türkiye'yi yıpratmak için böylesine girişimlerde bulundukları gözlenmektedir.

Bütün bunlar olurken, yurt içinde, birtakım yasal düzenlemelerle, idari nitelikteki eylem ve işlemler, yasaların öngördüğü kalıplar çerçevesinde eleştirilmezse, yurt dışında yapılan propaganda daha etkili olmaz mı? Yurt dışındakiler *"İşte Türkiye'de kimse uygulamaları eleştiremiyor, bu da bizim haklılığımızı gösterir"* diye yeni yeni propagandalar yapmazlar mı?

Türkiye'de birtakım ciddi tartışmaların yapılması, demokrasiye geçme süreci içinde olduğumuzun belirti ya da kanıtı sayılabilir. Suskunluk ise tam tersine kanıtların oluşmasına yol açar. Ülke sorunları üzerinde yasal çerçeveler içinde ağırbaşlı tartışmalar yapılması, hem Türkiye'de demokrasiye geçiş döneminin süresini kısaltacak, hem de yurt dışı örgütlerin elindeki propaganda olanaklarını ellerinden alacaktır.

Son yıllarda yaşanan büyük çalkantı ve gerginlik, insanların birbirlerine kuşkuyla bakmalarına yol açtı. Sol kesim, sağ kesim aydınlarının bir kısmını *"CIA ajanı"*, sağ kesim de solcu aydınların hemen hemen tümünü *"KGB maşaları"* olarak görmeye ve göstermeye çalıştı. Bu yazı ve çizilere bakarsanız, ülkemiz CIA ve KGB ajanlarının bilek güreştirdiği bir ülke olmuştur. Siyasal sahneleri ve düşünce yaşamını böylesine gerginlikler içine sürüklemenin kime, ne yararı dokunmuştur?

Peki, *"CIA ajanı"* olmadan sağcı, *"KGB maşası"* olmadan solcu olunmaz mı? Elbette olunur. Aydınların büyük çoğunluğu bu iki etkinin çok dışındadır.

Ülkede, *"liberal sağ"* anlayış ile *"liberal sol"* gö-

rüş arasında karşılıklı hoşgörüye dayalı bir dayanışmanın yaratılması gerekir. Demokrasiyi yaşatacak olan siyasal iklim de budur. Bugüne kadar bir türlü sağlanamamış olan bu dayanışma ve oluşturulamayan hoşgörü ortamı, Türk demokrasisine çok pahalıya mal olmuştur. Hiç olmazsa bundan sonra, demokratik hak ve özgürlükler konusunda liberal sağ ile liberal sol arasında hoşgörü köprüleri kurulmalıdır.

Örneğin bir aydın hukukçu, ceza yargılaması sisteminde *"savunmanın suçlama ile başlamasını"* sağlayıcı değişiklikler yapılarak işkence savlarının kaynağında kurutulmasını isterse, bu istemleri dile getirmesinin solculukla, sağcılıkla ne ilgisi olabilir? Ya da yurt dışındaki örgütlerle bu isteklerin ne gibi amaç birliği görülebilir? Bir aydın, düşünce ve sanat ürünlerinin özgürce oluşumunu engelleyici kuralların kaldırılmasını isterse, bunun yadırganacak ne gibi yönü vardır? Siyasal partilerin özgürce kurulup, örgütlenmelerini savunan görüş ya da özlem, solculukla, sağcılıkla eşdeğer görülebilecek bir ideolojik saplantı mıdır? Yok, yok, hayır. Bir ülkede düşünceler ve inançlar ve bu inançları somut çözüm yollarına bağlayacak seçenekler, ancak ve ancak ülke insanlarının varlıkları ve özverileri ile oluşur.

Ülke aydınları, ülke yönetimi ile ilgili düşünce üretip, bunları korkusuzca yayamıyorlarsa, bu aydınlar, korkarız ki, yavaş yavaş kendi ülkelerine ve ülke sorunlarına yabancılaşır. O zaman, Türk demokrasisi ile ilgili tartışmalar, yurt dışında sorumsuz kişi ve örgütlerin tekeline iyice bırakılmış olur. En büyük sakınca da işte bu noktada başlar.

Bu konuda şair Yurdakul gibi düşünmemek elden gelmiyor:

— *Aydınları düşünce üretemeyen bir millet, sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir...*

13 nisan

"İnsan" Bu Programın Neresinde?

YALÇIN DOĞAN / *17 Nisan*

Mevduat munzam karşılıkları... İhracatta vergi iadesi... Devlet desteğinin KİT'lerden çekilmesi... Faiz oranlarının serbest bırakılması... Transfer harcamalarına dikkat gösterilmesi... Günlük kur ayarlamaları... Projeye bağlı krediler... Dış borç yükü... Bütçe açığı... Sıkı para politikası...

Bu ve benzeri ekonomik kavramları sayfalarca yazmak mümkün. Bu ve benzeri ekonomik terimler günlük yaşantımızın içine kadar girmiş durumda. Özellikle 24 Ocak'tan bu yana, serbest piyasa ekonomisine geçişin büyük dönemeci ile birlikte, serbest ekonominin kavramları hemen her gün tüm basın ve yayın organlarında *"liste başı"* oldu. İçimiz dışımız bu kavramlarla doldu.

Anladık da, bütün bunlar arasında *"insan"* nerede ? Katı kavramlar, acımasız terimler, amansız bir programın içinde nerede *"insan"* ? Bugün uygulanan ekonomik program hemen hemen 4 yıldır yürürlükte, programın mimarı günümüzün Başbakanı Turgut Özal. Bir kesinti dönemi hariç, programın yürütülmesinde en sorumlu görevler üstlenen Özal'ın ağzından bu kavramları hepimiz hemen her gün duyduk. Peki, Özal'ın hiç *"insan"*dan söz ettiğini duyduk mu? Ekonomik terimlerin herhangi bir yerine, herhangi bir zamanda hiç *"insan faktörünü"* eklediğini, *"insana"* hiç değindiğini gördük ya da duyduk mu?

Hangi ekonomik program olursa olsun, amaç *"insanın mutluluğu, insanın refahı"*. Bu, temel kural. Ancak böylesine temel bir kurala biz Başbakan Özal'ın şöyle bir değindiğini bile hatırlamıyoruz. Sadece rakamlar ve ekonomik büyüklükler arasında, çeşitli terimlerden oluşan bir üslubu var Sayın Başbakan'ın. Bu ekonomik mekanizma içinde *"insanı"* da sanki bir *"araç"* gibi görüyor. Dönen bir çarkın, sadece basit bir *"dişlisi"* sanki *"insan"*! O koskoca sistemin seferber edildiği bir *"amaç"* değil de, o sistem içinde mekanik bir parça sanki!

Oysa, herhangi bir karar alındığında, bu *"insanları"* nasıl etkiler, bireyler tek tek neler düşünür ve davranış kalıpları nasıl değişir? Başbakan Özal'ın bunları değerlendirip nasıl karara vardığı gerçekten meraka değer.

Özal'ın bu yönünü en iyi gözlemleyenlerden biri de, sanırız eski Hazine Genel Sekreterlerinden Nazif Kocayusufpaşaoğlu. Özal'la 24 Ocak sonrasında uzun süre birlikte çalışmış ve liberal felsefeye inanmış olan Kocayusufpaşaoğlu, 24 Şubat 1984 tarihli Yeni Asır gazetesinde Muammer Yaşar'a aynen şöyle diyor:

"Sayın Özal'ın ekonomik felsefesi ile uyuşurum. Ancak, kendisi ekonomide insan unsurunu hesaba katmaz, sosyal meseleleri dikkate almaz. Ekonomiyi matematik gibi görür. Ekonomiyi düzenlerken bunun sosyal bir alan içinde cereyan ettiğini yeteri kadar düşünmez."

Hem liberal felsefeye inanan, hem de uzun süre Özal'la birlikte en sorumlu görevde bulunmuş olan eski bir bürokratın gözlemi bunlar. Ozal'ın uygulamasındaki *"insan eksiği"*ni çarpıcı bir özetle vurguluyor.

Sistemin bütünü içinde *"insan"* en azından bugüne dek *"mekanik bir varlık"* olarak algılandı. Sistemin en zayıf yönü, ihmal edilen *"insan"* etkeninde yatıyor. Yoksa, alınan kararların doğruluğu ya da eğriliğinde değil...

Ortadoğu ve Sovyetler

ERGUN BALCI — *19 nisan*

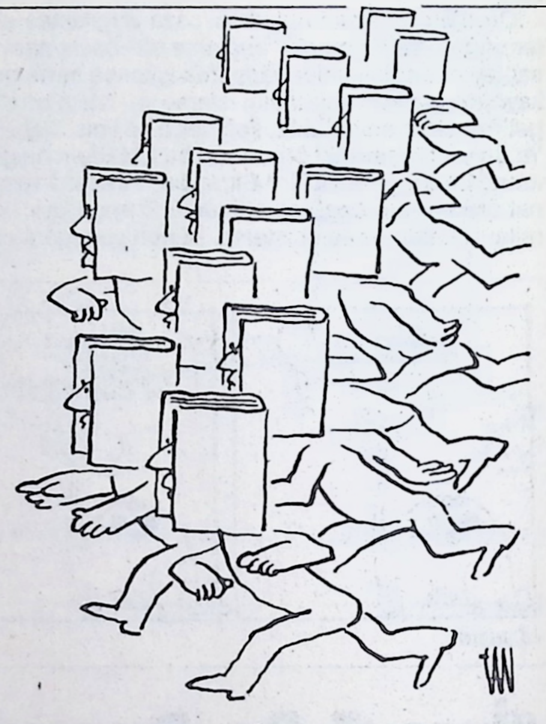
Ortadoğu'da son zamanlarda diplomatik alanda ilginç bir gelişme izleniyor. Başkan Reagan'ın politikasının bölgede uğradığı başarısızlıklardan sonra, Sovyetler Birliği'nin temkinli biçimde Arap ülkeleri ile ilişkilerini geliştirme çabası içinde olduğu gözleniyor.

Reagan'ın Ortadoğu'da şansı Lübnan'da döndü. Beyrut'taki Amerikan birliklerinin gemilere çekilmesinin ardından da aksilikler birbirini kovaladı.

Önce Başkan Reagan'ın Beyrut'tan deniz piyadelerini çekmeden önce kendisine danışmamasına gücenen Suudi Arabistan, ABD ile arasına mesafe koyarak Suriye'ye yaklaşmaya başladı. Bunun ardından Ürdün Kralı Hüseyin, ABD'yi alışılmamış derecede sert biçimde eleştirerek, gözü kapalı İsrail'i desteklemekle suçladı. Hüseyin'in açıklamasının Beyaz Saray'da yarattığı şaşkınlık sürerken, Kongre'nin Ürdün'le Suudi Arabistan'a *Stinger* füzelerinin satışına izin vermeyeceği anlaşıldı ve Reagan füze satışından vazgeçmek zorunda kaldı. Böylece Lübnan'dan çekilerek sahayı Suriye'ye terk eden ABD'nin, Ürdün ve Suudi Arabistan'la olan ilişkilerinde de belirgin bir soğukluk görülmeye başladı.

Sovyetler Birliği ise başlangıçta olayları, geri plandan izlemekle yetindi. Ancak Moskova'nın son haftalarda bu tutumunu değiştererek, bölgede Arap ülkelerine yaklaşma konusunda daha aktif bir politika izlediği gözleniyor. ABD'nin çekilmesinden sonra ilk olarak Sovyetler Birliği ile Lübnan arasında bir yakınlaşma görüldü. Nitekim Lübnan Başbakanı Şefik Wazzan, Beyrut'u ziyaret eden yüksek düzeydeki Sovyet yetkilileri ile görüştükten sonra, yaptığı açıklamada, Ortadoğu barışı için yapılan çabalara Sovyetler Birliği'nin de katılması gerektiğini söyledi. Kral Hüseyin ise üç hafta kadar önce *Time* dergisine verdiği demeçte *"Sovyetler Birliği Ortadoğu'da barışı kuramaz, ama isterse engelleyebilir. Bu yüzden Ortadoğu'da barış çabalarına Sovyetler de katılmalıdır"* diyordu.

Bölgede Moskova'ya yakınlık gösteren diğer bir Arap ülkesi de Mısır. Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek, on gün önce yaptığı açıklamada Sovyetler Birliği ile elçilik düzeyinde diplomatik ilişkilerin yakında yeniden kurulacağını bildirdi. Bu arada Suriye'nin en büyük müttefiki olan Sovyetler Birliği, son zamanlarda Irak'a da askeri ve ekonomik yardımı arttırdı. Körfez'de ise, Sovyetler Birliği'nin Kuveyt'in dışında diğer ülkelerle diplomatik ilişkisi yok. Ancak Suudi Arabistan'ın Moskova'ya karşı daha esnek bir tutuma girmeye başladığı yolunda haberler geliyor.

18 nisan

EN GERÇEK YOLGÖSTERİCİ BİLİMDİR

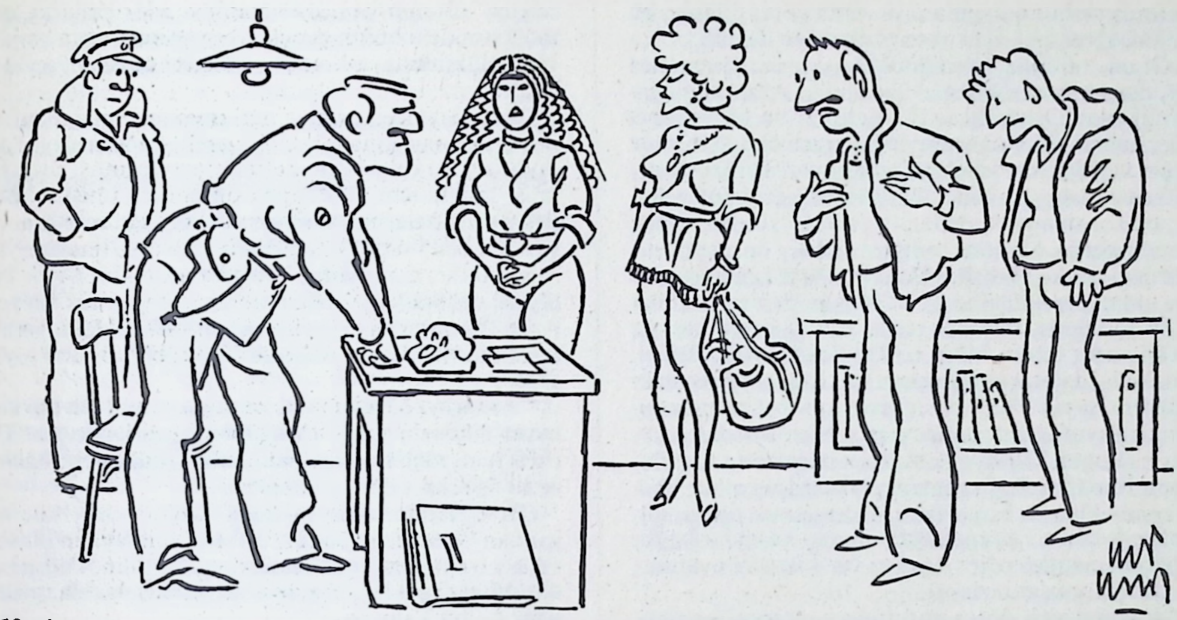
Böylece ABD'nin bölgede işleri ters giderken, Sovyetler'in şansı açılmış görünüyor. Ne var ki, Moskova *"Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer"* örneği, Araplara açılma politikasında temkini elden bırakmıyor. Kremlin, eski Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'ın 17 bin Sovyet danışmanını apar topar ülkeden nasıl kovduğunu herhalde unutmamıştır. Bu yüzden Arap ülkeleri ile diplomatik temaslar sessizce ve fazla dikkati çekmeden yapılıyor. Arap liderlerinin olumlu açıklamalarına verilen karşılıklar ölçülü oluyor. Örneğin, gerek Kral Hüseyin'in gerekse Hüsnü Mübarek'in açıklamalarına, Moskova temkinli yanıt vermiştir.

Aslında ABD'nin düş kırıklığına uğrattığı Arapların da barış için umutlarını Sovyetler Birliği'ne bağladıklarını düşünmek yanlış olur. Araplar ABD'ye bir anlamda *Sovyet kartını* göstermektedirler. *"Arkadaş, sen gözü kapalı İsrail'i desteklemeye devam edersen, biz de denge unsuru olarak Sovyetler Birliği'ne yaklaşırız"* diyorlar.

Moskova da bunu gördüğünden fazla umuda kapılmadan bölgede daha aktif politika izleme fırsatını değerlendirmeye çalışmaktadır.

Ortadoğu'da Arapların başlattığı ince bir diplomatik oyun oynanmaktadır.

Bu oyunun hangi aşamalardan geçeceğini zaman gösterecek.

19 nisan

— Valla kötü bir niyetim yoktu komser bey. Sayın turizm bakanımızın öngördüğü üzere turist hanımların örf ve adetlerimize ve de bünyemize uygun olup olmadıklarını incelerken üstümüze geldiler...

Kutsal Dil Yoktur

MELİH CEVDET ANDAY — *20 nisan*

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Türk - İslam tarihi okutmuş olan, şimdi Ordu milletvekili Sayın Doç. Dr. Bahriye Üçok'un, Mecliste söz alıp, **"Acaba hangi Avrupa devleti tüm orta dereceli okullarında Arapça dersini programına almıştır?"** diye sorması üzerine, ANAP sıralarından **"Latince var, Latince var!"** diye bağırmışlar. Mantığa vurmak gerekirse, ANAP'lı milletvekilleri, **"Modern Avrupa devletleri tüm orta dereceli okullarında Latince okutuyor, biz de Arapça okuturuz"** demek istiyorlar. Bir başka deyişle, onların Latinceleri varsa, bizim de Arapçamız var, karşılığını buluyor ve böylece onlarla yarışıyoruz. Bir bakıma Avrupa taklitçiliğidir bu. Orada nikâhlanmaya giden kadın, koltuğunun altına İncil mi alıyor, bizim kadınımız da Kuran'ı alır efendim! Ama İslamın şeriatına göre, nikâhlanacak kadın hiçbir yere gitmezmiş, orası önemli değildir, Avrupalılara biçimsel olarak benzeriz ya, o yeter. Onun gibi, alaturka musiki konserleri için şef hiç de gerekli değildir, çünkü bütün çalgılar aynı telden çalmaktadırlar; olsun efendim, ortaya bir şef çıkarınca bizim musikimizin çalınışı da Avrupa müziğinin çalınışına benzer ya, o yeter. Mecliste Sayın Dr. Bahriye Üçok'a böyle seslenen ANAP'lı milletvekilleri, Avrupa taklitçiliğine düşmeselerdi, şöyle demeleri gerekirdi: **"Arapça onlar için değil, bizim için gereklidir"** ve elbet böyle bir savın açıklamasını yapmak zorununu da duyacaklardı; sözgelişi diyeceklerdi ki, **"Biz Müslüman olduğumuz için Arapça öğrenmeliyiz, çünkü bütün Müslümanlar Arapça bilir."** Gerçekte öyle düşünüyorlar, ama nedense açığa vuramıyorlar bunu. Çünkü, diyelim Kara Afrika Müslümanlarının, Endonezyalıların, Malezyalıların, Pakistanlıların Arapça bilmediklerini unutmuş olamazlar. Onların bilmedikleri, Avrupa okullarında okutulan Latincenin (şimdi orada Latince, öğretimden yavaş yavaş kaldırılmaktadır) Avrupa dilleri ile bir aileden olduğu, dahası Roman dilleri denilen dillerin düpedüz Latince kökenli olduğudur. Oysa Türk dilinin Arapça ile hiçbir akrabalığı yoktur; başka bir deyişle, Türkçe bilmek için Arapça öğrenmek hiç de zorunlu değildir. Türkler, Müslüman olmadan önce kendi dilleriyle yaşıyorlardı. Latince de Hıristiyanlığın dili değildir; İncil önce Süryanice yazıya geçirildi. Roma yıkılıp bu din Avrupa'da yayılınca Latincede de kaleme alındı. Batı okullarında Latince okutulması, çoktanrılı Yunan - Latin yapıtlarının benimsenmesi amacına yöneliktir; demek, bizim ANAP'lı milletvekillerinin söylemek istediklerinin tam tersine, bir kâfirlik, dinsizlik eğitimidir. İncil, Latince yazılmasından oldukça kısa bir süre sonra da, Batılı ulusal dillere çevrilmiştir. Kısacası, bizim okullarımızdaki Arapça ile, Avrupa okullarındaki Latinceyi bir tutmaya kalkmak tümden yanlıştır.

Ne o? Bizim orta dereceli okullarımızda Arapça mı okutuluyor?

Konuya bir ucundan dalıp gidiverdiğimiz için, tartışmanın nereden çıktığını açıklamakta geciktik. Sorun şudur: Meclisin sayın üyelerinden biri, Arapçanın ortaöğretimde okutulacak yabancı diller arasında yer alması için bir öneride bulunmuş, hani Atatürk'ün adını, kendime kalkan etmek, böylece şunu bunu korkutup susturmak için kullanmış değilim.

Arapçanın öğretimden kaldırılması olayını, kendi inancımca savunmak isterim. Ayrıca II. Mahmut, benzeri işi Atatürk'ten çok önce yapmış, kurduğu tıp fakültesinde öğretim dilinin Fransızca olacağını du-

yurmuş ve bunu uygulamıştı. Ona göre, dilimiz, bu bilimi öğrenmek için yeterli nitelikte değildi.

Onun **"dilimiz"** dediği de, kuşkusuz, Osmanlıca idi, demek bütün bilimsel terminleri Arapçadan yapılmış olan Osmanlıca. II. Mahmut'un bir yabancı dile, ancak bilim öğretimi için yararlı olduğu ölçüde değer verdiği, bu örnekten anlaşılıyor. Dinsel bir gereksene olarak yabancı dil öğretimi sorununa gelince; bu sorun ancak vicdan özgürlüğü konusu içinde ele alınabilir, öğretim birliğini zedeler duruma getirilemez. Sayın Bahriye Üçok'un Meclisteki konuşmasından öğrendiğime göre, Türkiye'de on kadar ilahiyat fakültesi, binlerce resmi Kuran kursu, üç yüz yetmiş dört imam hatip okulu (lise) vardır, demek bu okullarda okuyan gençlerimiz ,Arapça öğrenmektedirler. Sayın Üçok, konuşmasının bir yerinde diyor ki: Sayın arkadaşımız Arapça bilen yok diye üzülmesin. Bugün Türkiye'de Arapça bilenlerin sayısı Osmanlı İmparatorluğu zamanındakilerden çoktur. Ben de şunu eklemek istiyorum: Medreselerde olsun, sultanilerde olsun, Arapça okuyan eski kuşaklar bu dili öğrenememişlerdir. Arapça bir kitap okuyamaz, bu dille konuşamazlardı.

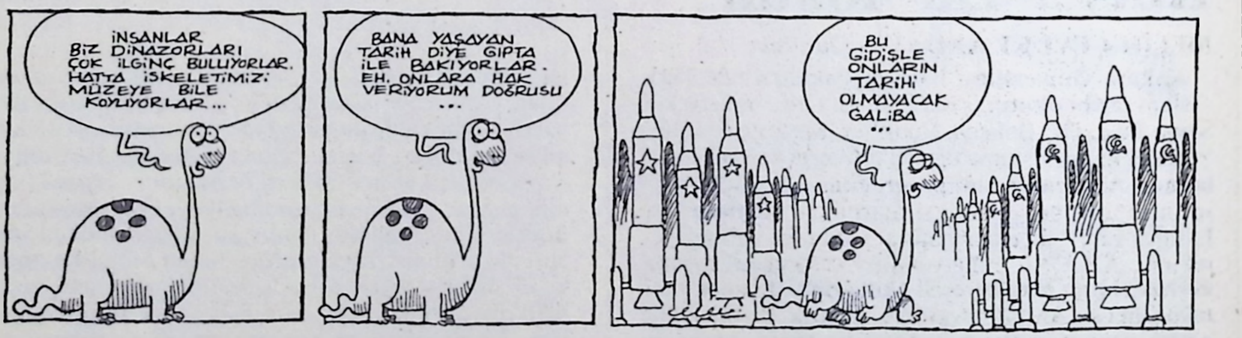
Okuyabilecek duruma gelseler, sorarım, ne okuyacaklardı? Hangi bilim dalında Arapça özgün bir yapıt bulabileceklerdi? Şimdi de durum budur; bugün Arapça, Türk gencine, ne bir bilim dalında yardımcı olabilir, ne yazında, ne felsefede. Bu gerçeği niçin görmezlikten geliyoruz. Çocuğumuzu, eğer din hocası yapmak istemiyorsak ona ne diye Arapça öğretelim? Bunun yanıtını veremeyecek olanların, ortaöğretimdeki bütün gençleri böylesine saçma bir yükümlülük altına sokmak istemeleri anlaşılır şey değildir.

Böyle deyince, Arapça öğretmekten yana olanlar, pek zekice sayılamayacak bir gerekçe göstermeye kalkıyorlar: Araplarla ticaretimiz artıyormuş, artmalı imiş, bunun için de Arapça öğrenmeli imişiz... Beyoğlu mağazalarının camlarında gördüğümüz Arapça yazılar, belki o dükkânlardaki satışın artmasına yaramaktadır; ama bunun ulusal eğitim konusu ile bir ilişkisi düşünülemez. Bizimle ticaret yapmak isteyen Arap tüccarlarının Türkçe öğrenmeleri daha yerinde olmaz mı? Sayın Bahriye Üçok, bu konuda şöyle diyor:

"Arapçayı öğretmek ne sağlayacaktır? Bu dili konuşan ülkelerin hangi tekniğinden yararlanacağız? Ticaret için, malımızı satmak içinse, onlar hep İngilizce ile işlerini yürütmektedirler."

Ortaöğretime Arapça dersi koyma önerisine ne yandan bakarsanız bakın, tutarlı, akla uygun bir sonuca varamıyorsunuz. Kala kala, bu dilin, kutsal bir dil olduğu savı kalıyor ortada; saklasalar da, gizleseler de bu kalıyor.

Anlamadığımı sanmasınlar. Ama onlara derim ki, dünyada hiçbir dil kutsal değildir; bütün diller için en sevgilisi ise anadildir. Bu gerçeği bilincimize yerleştiren Atatürk'ten öç almak için gençlere eziyet etmeye gerek yok.

17 nisan

SODEP Genel Başkanı sorularımızı yanıtladı

İnönü: Başbakan bize bilgi vermemeye özen gösteriyor

ERBİL TUŞALP — *20 nisan*

ANKARA — SODEP Genel Başkanı Prof. Erdal İnönü hükümetin SODEP'i ikinci büyük parti olarak ciddiye almasının demokratik bir zorunluluk olduğunu söyleyerek, **"Avrupa Konseyi parlamenterlerinin zaman zaman bize bilgi vermeleri, bizden bilgi almaları Türkiye adına biraz tuhaf oluyor. Bize bu bilgileri kendi hükümetimiz, kendi Dışişleri Bakanlığımız vermeli"** dedi.

İnönü, Cumhuriyet muhabirinin genel siyasi durum konusundaki sorularını yanıtlarken, **"Parlamento dışı muhalefetin siyaset edebiyatında SODEP'in bugünkü durumuna uymayan bir tanım olduğuna"** dikkat çekti. İnönü, **"Bu tanımın parlamento dışında muhalefet olarak kulanılmasını daha doğru buluyorum"** dedi.

İnönü'ye yöneltilen sorular ile İnönü'nün yanıtları şöyle:

— Genel seçimlere kadar çok uzun bir süre var. Parlamento dışı muhalefet stratejinizi nasıl oluşturacaksınız? İç ve dış siyasal gelişmeleri nasıl izleyeceksiniz?

İNÖNÜ — Öncelikle basından. Ama biliyorsunuz,

Meclisi izlemek için TBMM Başkanlığına bir başvurumuz oldu. Meclis çalışmalarını izleme olanağının bize verilmesi istedik. Resmi bir cevap alamadık. Dileğimiz olumlu cevap gelmesidir. Bu surette Meclis'te her an bir gözlemci bulundururuz. Böylece çok partili demokratik hayata katkılarımız olabilir.

PARLAMENTO DIŞI MUHALEFET DEĞİLİZ

— Parlamento dışı muhalefet konusunda Türkiye'de hiç denememiş bir siyaseti uygulamak zorunda olmak size zor gelmiyor mu?

İNÖNÜ — Bunu çok abartmamak gerek. Parlamento dışı muhalefet tanımının siyaset edebiyatında bizim bugünkü durumumuza uymayan bir yanı var. O bakımdan ben o sözü çok fazla sevmiyorum. Bir de parlamento dışı muhalefet denilince başka çağrışımlar da akla geliyor ister istemez. Daha önceki dönemlerde kullanıldığı biçimi çağrıştırılıyor. Parlamentoya girmesi mümkün olmayan ya da çok zor olan radikal fikir akımlarının çeşitli yollarla dışardan baskı kurmak anlamında kullanıyordu.

— Sizin parlamento dışında bulunmanız, parlamento dışı muhalefet olgusuna SODEP'i katmıyor mu?

İNÖNÜ — Bizim durumumuzu böyle açıklamak eksik olur. Bizim parlamento dışında bulunmamız seçim takviminden doğan bir tesadüf. Bizim fikirlerimizin TBMM'de temsil edilmemesi gibi bir durum yok. Sadece bugünlerde temsil edilmiyoruz. Aldığımız oy oranına göre ilk genel seçimlerde Meclise gireceğimiz kesin, bizi parlamento dışı muhalefet olarak adlandırılan kurumlaşmış bir organ olarak görmek yanlış olur. Sayın Başbakan bile 'ana yerel muhalefet' diye bir tabir bulmuş. Öyle görünüyor ki Başbakan bizim meşruluğumuzu tartışmıyor. Biz yüzde 23.5 oy alan bir parti olarak ülkede temelli bir partiyiz artık. Şimdi yerel yönetimlerde varız, bundan sonra TBMM'ye gireceğiz. Bu gerçekleşinceye kadar iktidarın izlediği politikaların yakın izleyicisi cağız,

HÜKÜMETİN BİZE BİLGİ VERMESİ DEMOKRATİK ZORUNLULUK

— Bu nasıl olacak? TBMM'yi izleyemiyorsunuz. Sanıyorum hükümetten bir bilgi akımı da yok.

İNÖNÜ — Üreteceğimiz politikalarla bu zorluğu aşacağız, ama bu konuda bir zorluk var. Örneğin Sayın Başbakan bize bilgi vermemeye özen gösteriyor. Yaptığı işlerin gerekçesini ya açıklamıyor ya da yanlış bilgiler vererek açıklıyor. Son zamları **"gerekiyordu"** diye açıkladılar. Belki gerekliydi, ama köprü geçiş ücretini iki katına çıkarmak diye bir gereklilik söz konusu değildi herhalde." Nasıl olsa gelir ortaklığı olacak, iki katına çıkarılım" denildiyse, bu gerekçe çok eğlenceli olur. O zaman geçişi bin lira yapsalardı.

— Hükümetten bilgi akımı noksanlığından söz ediyorsunuz. Bu konuda somut bir girişiminiz oldu mu?

İNÖNÜ — Hayır, olmadı. Ama hükümetin ikinci büyük parti olarak bizi ciddiye almasını, bize bilgi vermesini demokratik bir zorunluluk olarak görüyorum. Özellikle dış politikada bunun kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum. Çünkü Avrupa Konseyi'nden parlamenterler gelip bize fikirlerimizi soruyorlar. Hatta bir anlamda Türk parlamenterlerinin Avrupa Konseyi'nde temsillerinin sağlanması için yardımımızı ister havaları var.. Avrupa Konseyi parlamenterlerinin bizi ciddiye alıp bize bilgi vermeleri, bizden bilgi almaları Türkiye adına biraz tuhaf oluyor. Bize bu bilgileri kendi hükümetimizin, kendi Dışişleri Bakanlığımızın vermesi gerekir. Bize bilgi verilmediğine şüphe yok. Biz Avrupa konusundaki görüşlerimizi daha önce açıkça söylemiştik. Avrupa Konseyi'nin önemine baştan beri inandığımızı söylüyoruz.

— Size, oy veren 4 milyon yurttaş sizin parlamentoda temsil edilmediğinizi bile bile size oy verdi. Muhalefet politikanızın daha dinamik olmasını istemeleri hakları değil mi? Biraz serinkanlı değil misiniz?

İNÖNÜ — İsteyebilirler tabii. Ama gerçekçi olmak lazım. Bugün iktidarda değiliz, yarın da iktidara gelmeyeceğiz. Uzun soluklu politika üretmek durumundayız. Ama bunu söylerken biz on sene sonra iktidara geleceğiz demek istemiyorum. Bakarsınız iki sene sonra seçim olur, iktidar oluruz. İktidara geldiğimiz gün yapmamız gerekenleri enine boyuna incelmiş olmamız gerek. Ciddi hazırlıklar yapmak zorundayız ve bunu yapıyoruz. Vatandaşlarımız, özellikle son zamlardan sonra bizden daha aktif politika izlememizi istiyorlar. Niçin protesto etmediğimizi soruyorlar. Geçinemez hale geldiklerini, yarınlarından emin olmadıklarını, yaşayamaz hale geldiklerini ilan etmemizi söylüyorlar. Bunları açık açık bizden istiyorlar. Benim demokrasi anlayışım, biliyorsunuz, seçim atmosferini seçimden sonra devam ettirmemek yönünde biçimlenmiştir. Bu sürerse demokrasinin dejenere olacağından korkarım.

GÖLGE KABİNE

— Bu sözleriniz, muhalefet politikanızı yumuşak tutuyorsunuz ve 1988'e dek geçecek süre içine yayıyorsunuz anlamına geliyor mu?

İNÖNÜ — Ağzımızı açıp bir şey söylemeyeceğiz demiyorum. Ama ağzımızı açtığımız iktidar politikaları hakkında söylediklerimiz ağırlıklı olsun, alternatifler içersin. Tutarlı muhalefet yapabilmek için, bence, çok güzel şeyler söylemekten daha çok esaslı bir modele dayanan şeyler söylemek daha önemli, biz bunu yapmaya çalışıyoruz.

— Bu çerçevede neler yapacaksınız? Örneğin bir gölge kabine oluşturacak mısınız?

İNÖNÜ — Uzmanlarımız var. Daha da olacak. Arkadaşlar arasında işbölümü yapıp çeşitli konularda politikalar üreteceğiz. Buna gölge kabine denilebilir. Sonra yurt gezilerine çıkacağız. Önümüzdeki hafta SODEP'li belediye başkanı arkadaşlarımızı Ankara'ya çağırıyoruz.

— Özal iktidarına tanınan hoşgörü size göre daha ne kadar sürer? Muhalefet politikanızı saptarken bu süreyi göz önüne alıyor musunuz?

İNÖNÜ — Karmaşık bir konu. Özal, halkımızı bu işin sonunu sabırla beklemek aşamasında tutabiliyor. Altı ay sonra, bir yıl sonra enflasyon yine aşağı çekilmemişse, zamlar sürüyorsa, Özal, politikasını ister istemez değiştirmiş olacak.

— Bu iyi niyetli bir yorum olmuyor mu? Sayın Özal, ekonomik politikalarını 1970 istikrar tedbirlerinden bu yana sürdürmüyor mu?

İNÖNÜ — Halkın tahammülü, dayanma gücü, sıkıntılarının bir gerekçesi olduğu sürece devam eder. Ama elbet bir gün de son bulur. Halkımız bu tür politikaların geçerli olmadığını elbet bir gün görecek.

Özal: Halkın anlayışına güveniyoruz

OSMAN ULAGAY — *21 nisan*

Başbakan Turgut Özal, halkın ekonomik konulardaki anlayışına güvenerek Anavatan Partisi'ni kurduklarını ve iktidar olduklarını söyledi. Kendisiyle yaptığımız ekonomi söyleşisinden önce Anavatan Partisi'nin kuruluşu ve iktidara gelişiyle ilgili sorularımızı yanıtlayan Başbakan Özal, kendisinin yapılan bütün ters yöndeki telkinlere rağmen, kimseyle birleşmeyerek ayrı bir parti kurarken iktidara gelebileceğini hissettiğini ve Allah'ın da yardımıyla amacına vardığını belirtti. Özal'a yönelttiğimiz sorularla yanıtların ilk bölümü şöyle:

— Sayın Başbakan; sizinle bundan önceki uzun görüşmemizi tam bir yıl önce yapmışız, 24 Nisan 1983'te yayımlanmış...

ÖZAL — Neler söylemişiz o zaman?

— Ekonomi politikasındaki sapmaların ihracatı olumsuz etkileyeceğini söylemiştiniz..

ÖZAL — Söylediklerimiz çıktı tabii..

— Efendim, o zaman daha Anavatan Partisi kurulmamıştı ve benim o gün edindiğim izlenim sizin mutlaka Mecliste temsil edilecek bir partinin başkanı olmaya karar verdiğiniz yolundaydı. Ama ilk seçimde iktidara gelecek bir partinin başkanı olacağınızı sanki siz de tahmin etmiyordunuz o günlerde, benim edindiğim izlenime göre...

ÖZAL — Onu başkaları tahmin etmiyordu. O görüşmemizden kısa bir süre sonra, partiyi henüz kurmuştuk, yeni İngiliz sefiri beni görmeye geldi ve şöyle bir sual sordu, hiç unutmuyorum. Dedi di, **"Yüzde 10 baraj var, barajı geçip parlamentoya girebilecek misiniz?"**

Ben de ona dedim ki biz bu işe hizmet için giriyoruz, ille bir koltuk için olsa, biz zaten birçok arkadaşımızın tavsiye ettiği gibi filancayla falancayla işbirliği yapma imkânını kullanırdık. Ben bunu hiçbir zaman düşünmedim. Ben bu neticenin çıkacağını o zamandan hissediyordum, ama kalkıp bunu söyleyemezdim o zaman. Başkalarının **"Yüzde 5 alamazsın"** dediği bir devrede kalkıp **"Biz iktidar olacağız"** demenin bir manası da yoktu. Ama hadiselerin gidişinden, bizim çizgimizden, kader çizgimizden bazı şeyleri tahmin edebiliyorduk. Hatta benim zayıflamam bile bunun önemli şeylerinden biridir...

— Hazırlıklarından...

ÖZAL — Hazırlık diyemeyeceğim, Allah'ın bir lütfudur. Ben Amerika'ya özel olarak zayıflamak için gitmedim, oğlumu, torunumu görmeye gittim. Tam dönecekken orada ameliyat geçirmiş olan işadamı Asım Kocabıyık'a rastladım. Oradaki iki ünlü Türk doktoru benim resimlerime bakıp **"mutlaka bir problemi olmalı"** demişler ona. Onun ısrarıyla programımı değiştirip Houston'a, İsmet Karacan'ın laboratuvarına gittim. İyi çıkmadı durumumuz, bayağı anormal şeyler çıktı. Hatta bayağı köklü birtakım meseleler var gibi geldi onlara ve **"Önce mutlaka zayıflayacaksın, sonra diğer meselelere bakacağız"** dediler.

Ben önce bu işe hazırlıklı gelmedim, Türkiye'ye döneyim, tekrar gelirim diye düşündüm, sonra kararımı verdim -zaten çabuk karar veririm- ben kalıyorum dedim. O sıkı rejime girdik bir buçuk ay ve sonunda yeniden muayene oldum. O baştaki arazlardan hiçbiri kalmamış, **"Bu olacak bir hadise değil"** dedi doktorlar. Bu Allah'ın bir hikmetidir.

— Sayın Özal; sizin partinin gerek kuruluş gerekçesi, gerekse programında ve 6 Kasım seçimleri öncesinde sürdürdüğü kampanyada ekonomi unsuru çok ağır bastı. Galiba Türkiye'de ilk defa bir siyasi parti ekonomi temeli üzerine inşa ediliyordu. Bu cesareti nasıl gösterebildiniz?

ÖZAL — Şimdi orası da enteresan. Hatırlıyorum parti yeni kurulmuş, **Financial Times**'ın muhabiri David Tonge, bana bazı sorular sormaya geldi ve dedi ki, **"Siz kemer sıkma politikası tatbik ettiniz, rey almanız mümkün değildir"**. Biz de ona anlatmaya çalıştık, dedik ki bizimki o manada kemer sıkma değil, kemer değil bel kopacaktı nerdeyse, bunu düzenlemektir. Bizim halkımız da bunu anlamıştır ve anlayacaktır. Bizim insanlarımızın seviyesi iyi aslında. Adam salt kendi menfaatini düşünmüyor ve onun ötesini düşünerek yapılanları takdir edebiliyor. Birçok memleketlerde bu yoktur. Herkes yalnız kendi menfaatini düşünür ve toplum da muhtelif menfaat gruplarının dengelerine göre istikamet alır. Bizde de her grubun menfaatleri var, ona bir şey demiyorum, ama mesela ben bir esnaf topluluğuna, **"Size biraz yüklendik, ama siz orta direksiniz, orta direk biraz fazla yük kaldırır diye yüklendik"** dedim ve alkışladılar, anlayışla karşıladılar beni. Belki bu konuda zorluğumuz daha ziyade yukarı seviyeye doğru giderken var. Ama bizim en başarılı olarak yapabildiğimiz şey bütün toplum kesimlerine hitap edebilmemiz olmuştur.

25 nisan

Ayıp Şey

NADİR NADİ — *22 nisan*

Bir okurumdan aldığım mektup beni uzun uzun düşündürdü. Olay, üzerinde durulmayacak türden değildi. Ama ne etmeli, nasıl yapmalıydım? İşi alaya almak pek hafif kaçabilirdi; çok ciddi tutmak da, yaşadığımız koşullar altında belki değmezdi. Büsbütün susmak ise meslek anlayışıma ters düşecekti. Durumu kamuoyumuza aktarmayı görev biliyordum. Yoksa iç rahatım altüst olacaktı.

Sonunda bu yazıyı yazmaya karar verdim.

Olay şu:

Sayın Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Suut Arabistanı'na yaptığı geziden dönmeden önce bir basın toplantısı düzenliyor ve Türkiye ile İslam devletleri arasındaki dostluk, kardeşlik ilişkilerini dile getiriyor, güzel sözler söylüyor.

Sayın Cumhurbaşkanı'nın basın toplantısında söyledikleri bizim gazetemizde olduğu gibi Suut Arabistan basınında da layık olduğu önemle baş sahifelerde yer alıyor. O arada bölgenin çok okunan gazetelerinden "Eş - Şark - Ul - Evsat" gazetesi de Sayın Evren'in sözlerine geniş yer veriyor. Ne var ki Sayın Başkan'ın yurda dönüşünden üç gün sonra 28.2.1984 günkü sayısında ve onuncu sayfasında aynı Eş - Şark - Ul - Evsat (Ortadoğu) gazetesi, sözü Atatürk'e getirerek gerçekle ilgisiz küçük düşürücü sözlerle saldırıya geçiyor.

Ben Arapça bilmem. Okurum adı geçen yazının bir fotokopisini Türkçeye çevirerek postalamış. Okurlarımdan özür dileyerek yazıda ileri sürülen isnatlardan bir bölümünü buraya aktarayım. Atatürk Türkiye için ne yapmış? Hiçbir şey. Sömürgeciler onun elinde yıkım için gerekli kazmayı görmüşler ve savaş alanlarından geri çekilmişler. Adama da (deyim gazetenindir) Türkiye'nin kurtarıcısı diye ad takmışlar. Bu adam ne yapmıştır Türkiye için? Yıkmaktan ve parçalamaktan başka!

Yazının çevirisini okuyunca düşündüm: Demek Suut Arabistanı'nda bize oranla çok daha geniş bir basın özgürlüğü var ki eline kalemi alan, dost düşman ayırt etmeksizin dilediği gibi sağa sola saldırabiliyor. Kim bilir Sayın Kral Fahd bu yazıyı gördükten sonra ne kadar üzülmüştür. Çünkü onu resmen ziyarete giden Sayın Evren, Atatürk'ün yıktığı değil, tam tersine kurduğu yepyeni bir devletin Başkanı sıfatını taşımaktadır. Burada Atatürk'ü savunmayı kendi hesabıma küçüklük sayarım. Onun yıkıcılığının bir masal olduğunu herkes bilir. O, zaten devrini çoktan tamamlamış, yıkılmış, yarı sömürgeleşmiş bir imparatorluğun yıkıntıları üzerine genç, dimdik ayakta, laik ve çağdaşlaşmaya azimli Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuştur. Bunu da herkes bilir. Atatürk'e kurtarıcılık vasfını sömürgeciler ne demek, doğrudan doğruya Türk milleti layık görmüştür.

Eş-Şark - Ul - Evsat gazetesi doğrusu ayıp etmiştir.

Sayın Evren'in Suut Arabistan gezisini bahane ederek acaba dilinin altında ne gevelemek ister bu gazete? Yani bizi Atatürkçülükten koparıp şeriat kurallarına bağlamak hevesine mi kapılmıştır?

Öyle bir niyeti varsa bu gazete bilmelidir ki Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikası din kurallarına göre ayarlanamaz. Dostluklarımızda içtenizdir. Yurdumuzun bağımsızlığı, bölgemizin huzuru ve dünya barışı uğruna elimizden gelen çabayı harcarız. Yolumuz Atatürk'ün gösterdiği yoldur: Yurtta barış, dünyada barış.

Maddesel çıkarlar için yolumuzdan kimse, hiçbir kuvvet bizi saptıramayacaktır. Böylesine düşler besleyenler, varsa onları vaktinde uyarmak görevimiz olmalıdır.

Ulagay sordu, Başbakan Özal yanıtladı:

Enflasyonun belini, sıkı para ve sağlam bütçe politikasıyla kıracağız

22 nisan - 24 nisan

Başbakan Özal'la yaptığımız ekonomi söyleşisinin ilk bölümünü enflasyon konusuna ayırdık. Son zamlarla bir kez daha günün konusu haline gelen enflasyonla ilgili olarak, Sayın Özal'a yönelttiğimiz sorular ve yanıtları şöyle:

— Sayın Özal, siz halkımızın ekonomik konulardaki anlayışına hayran olduğunuzu sık sık belirtiyorsunuz. Son zamlar başladıktan sonra, gazetemize yaptığınız ziyaret sırasında da bu konu size sorulduğunda zamlara rağmen alkışların devam ettiğini söylemiştiniz.

ÖZAL — Ee, gazeteden çıkarken siz de gördünüz alkışlayanları. Tabii bunu zam yaptınız da alkışlanıyorsunuz falan diye almayın. Yalnız şu var, millet belli noktalarda verdiği istikameti öyle kolay değiştirmiyor. Sonra doğru yapılan işi veya mecburen yapılan işi de doğru takdir ediyor. Biz de bu zamları bundan zevk aldığımız için değil, mecbur olduğumuz için yapıyoruz..

— Şimdi efendim, zamların hep "gerekli" olduğu söyleniyor ve bunun bir izahı da yapılıyor. Öte yandan enflasyonun da "kötü" olduğu söyleniyor ve enflasyonla mücadeleye ekonomi politikasında büyük öncelik veriliyor. İlk bakışta bu bir çelişki gibi görünüyor çoğu kimseye ve sanıyorum geniş bir kesim şunu merak ediyor: Sizin kafanızda enflasyonu aşağı çekmek için nasıl bir senaryo var, zamlardan yola çıkıp buraya nasıl gidilecek?..

ÖZAL — Senaryo aslında gayet basit. Enflasyona karşı mücadelede dört beş tane aracı bir arada kul-

Başbakan Özal, Osman Ulagay'ın sorularını yanıtlarken...

lanıyorsunuz. Bunlardan bir tanesi, en önemli faktörlerden bir tanesi para arzıdır. Kredi limitlerin, Merkez Bankası'nın piyasaya çıkardığı parayı, muhtelif para göstergelerini -teknik deyimle M-1, M-2 gibi- kontrol ederek belli bir genişlemenin dışına çıkmamayı esas alıyorsunuz. Geçen sene yapılamayan hadise budur. Enflasyonu artıran ve bugün bizi zorlayan noktalar da buradan gelmiştir. İkincisi, neticede gene buna müncer olabilecek olan bütçe meselesi var. O da buna bağlı. Çünkü Hazine, netice itibarıyla Merkez Bankası ile irtibatlıdır. Bütçe açık vermezse Merkez Bankası da zorlanmaz. Demek ki enflasyonla mücadelede ikinci araç, bütçe açığının asgari hadde indirilmesi. Bu da KİT'lerin açıklarının kapatılmasını getiriyor ve neticede zamlar gerekli oluyor. Üçüncü önemli nokta liberasyon politikası. Biz bu sahaya belli sebeplerden ötürü tam bir hızla girmedik, kademeli olarak giriyoruz. Liberasyon politikası da iç rekabeti daha iyi sağlamak için, yani lüzumsuz spekülasyonlara mani olmak için gerekli. Tarım mallarında da başladı, sanayi mallarında da yapıyoruz bu uygulamayı. Pirinç misali, tomruk misali, pamuk misali var. İçeride spekülasyonu önleyici, fiyatları aşağı çekici yahut da fiyat artışlarını önleyici bir tesir icra edecektir bu politika. Bir dördüncü önemli araç da, ki bu kullanılamamıştır ve bunu kullanmak kolay da değildir, devletin ve milletin elindeki imkânların en iyi şekilde kullanılmasıdır. Bu da faiz politikasıyla çok yakından ilgilidir..

— Bu ilgiyi nasıl kuruyorsunuz?

ÖZAL — Yani bu imkânlar nasıl kullanılacak? Biz şunu söyleyebiliriz, bir zamanlar yapıldığı gibi, **"Getirin bize paralarınızı, biz bunları ağır sanayie yönlendirelim, bu memlekete lüzumludur, ama zarar ederse zarar etsin"**, diyebilirsiniz. İşte o zaman kaynaklar iyi değerlendirilmemiş olur. Biz bu konuya da çok önem veriyoruz. Kaynakların ekonomik randımanı, verimi yükseltici yönde ve kısa dönemde netice alacak şekilde kullanılmasına dikkat ediyoruz. Bu kolay bir hadise değildir. Tabii şirket kurtarmama, ekonomiye fazla müdahale etmeme gibi konular da bunun içersine giriyor. Şimdi bütün bunlar dönüp dolaşıyor, para arzı faktörüne geliyor, oradan da bütçeye geliyor. Bütçe sağlam olursa bütün bunlar iyi kontrol edilir. Bütçe sağlam olmazsa çok problemlerimiz olur...

— Efendim, tam bu noktada bir şey sormak istiyorum. Çeşitli zamanlarda yapılan beyanlarda 1984 bütçesinin önemli boyutlarda açık vereceği belirtilmişti.

ÖZAL — Hayır, doğru değil. Gelir vergisi kurumlar vergisi beyannameleri verildi, neticede şunu söylüyorlar vergicilerimiz, **"Çok ciddi artışlar var"** diyorlar. Vergicilerimiz genelde muhafazakârdır tahminlerinde, buna rağmen bütçe gelirlerinde bu yıl 3 trilyon 250 milyarlık bir hedefi tutturabileceklerini söylüyorlar.

— O halde pek bir açık kalmayacak bütçede diyorsunuz..

ÖZAL — Açık olmayacak. Biz bazı ek ödenekler de getiriyoruz, bazı ilavelerimiz de oluyor. Devlet borçlarını ödüyor, karşılığını yatırması lazım. Neticede bütçeyi denkleştirebileceğimizi zannediyoruz...

— Şimdi efendim, enflasyon konusunda dikkati çeken bir nokta da uzunca bir süreden beri toptan eşya fiyatlarındaki artışın perakende fiyatlardaki artışın hayli üzerinde seyretmesi. Ayrıca çeşitli kesimlerden yansıyan, maliyetlerdeki artışların fiyat artışlarını zorunlu kıldığı yolunda beyanlar var. KİT ürünlerine yapılan zamlarda da bu gerekçe kullanılıyor. Bütün bunlar enflasyonu aşağı çekmek için maliyetlerle de ilgilenmenin gerekli olduğunu düşündürmüyor mu?

ÖZAL — Maliyet artışları birkaç şeyden geliyor. Enflasyonist baskılardan dolayı aldığınız malların fiyatı artıyor, işçinin fiyatı artıyor, elektrik, akaryakıt artıyor, bütün bunlar maliyete tesir ediyor. Şimdi burada...

— Özür dilerim, sözünüzü kesiyorum; döviz kurundaki hızlı oynama ve doların değer kazanması ve faizlerin, finansman giderlerinin de bir etkisi yok mu bu maliyet artışlarında?

ÖZAL — Bunların da rolü var ama o konuda ben biraz farklı düşünüyorum. Döviz kuru enflasyonla irtibatlıdır, büyük ölçüde diğer memleketlerle aramızdaki enflasyon farkına göre ayarlanıyor ki biz ihracatta onlarla rekabet edebilelim. Hatta biz döviz kurunu biraz daha düşük değerde, **"undervalued"** tutuyoruz ki ihracatı itebilelim. İhracatta vergi iadelerini indirmenin yolunu da öyle bulduk.

— Efendim siz maliyetlerdeki artışın enflasyona etkisini anlatıyordunuz, ben kestim...

ÖZAL — Maliyetlerin artışı esas itibarıyla enflasyondan geliyor. Paradoks olan nokta budur. Siz de onu söylediniz, enflasyonla birlikte maliyetler artıyor, maliyetler arttıkça bu da enflasyonu arttırıyor gibi görünüyor. Ben hadiseyi şöyle görüyorum. Önce bir yukarı doğru gidiyorsunuz, fiyatlar daha da artıyor. Belli bir noktaya geldikten sonra yavaşlatmak lazım hadiseyi; yavaşlatmak ise para arzıyla olacaktır. Para arzını daha düşük bir enflasyon hızına göre programlıyorsunuz, bütçenizi de ona göre ayarlarsanız- işte sıkı para politikası demeleri de bundan- o zaman enflasyon hızında yavaşlamalar meydana gelecektir. Bu yavaşlamalar maliyet artışlarını yavaşlatacaktır. Bir de suni fiyat artışları ortadan kalkacaktır...

— Yüksek faizlerin, finansman giderlerinin maliyetleri artırması konusu...

ÖZAL — Faizlerde benim düşünce tarzım farklı. Bir kere ekonomik çalışmaya zorluyor, randımanı, verimi yükseltiyor. İkincisi kötü işlerden uzaklaştırıyor; stokları önlüyor. Bizim sanayicimiz uzun müddet bundan, bu anlayıştan uzak kaldı, ille **"acaba yardım gelir mi"** diye düşündü. Ben bunu söyledim onlara, beş tane karpuzu bir koltuğa sığdırmaya çalışmayın dedim, zararlı işinizi satın, bunu bütün dünya yapıyor dedim. Serbest faiz, ayrıca sanayiciyi özkaynağını artırmaya zorluyor, bizim istediğimiz noktaya doğru getiriyor. Aslında neticede faizi düşürecek hadisenin de bu olması lazım, kredi talepleri azalırsa faizin suni olarak yukarı gitmesi de önlenir. Bunun böyle olması lazım.

— Sayın Başbakan; enflasyonla mücadelede çok önemli bir nokta da galiba enflasyonist beklentiyi kırmak, iş âlemini ve kamuoyunu fiyatların daha yavaş artacağına inandırmak...

ÖZAL — Size şunu söyleyeyim, beklenti kırılacaktır. Bizim işi sıkı tuttuğumuz görüldükçe enflasyon beklentisi kırılacaktır. Modern hayatta güven ortamı çok önemlidir, ama gene bu ortamda bakıyorsunuz bir gün bir gazete manşet atıyor, doların fiyatı karaborsada 40 lira fark etti diyor, halbuki öyle bir şey yok, kimse de bir şey demiyor.. Ama zamanla olacak hepsi, zaten millet bunlara pek aldırmıyor...

— Efendim biz doların resmi kuruyla karaborsa fiyatı arasında bir fark olduğunu bu işlemleri yapanlardan öğreniyoruz, kendi kafamızdan uydurmuyoruz ki..

ÖZAL — Bakın söyleyeyim, oradaki karaborsadaki fiyat ne kadar, 350 lira, 360 lira bir dolar. Esasen bankaların uyguladığına bakın, 338 liraya çıkmış, oran olarak alırsanız aradaki fark yüzde 5-6'yı geçmiyor. Tabii o piyasada bugün için muhtelif talepler vardır. Ne vakit ki tam konvertibiliteye geçersiniz, bu piyasa tamamıyla ortadan kalkar.

Başbakan **Turgut Özal**'la yaptığımız ekonomi söyleşisinin ikinci bölümünde ekonomide tasarruf ve kaynak sorunuyla büyümenin hızlandırılmasını ve dış kaynak, dış kredi kullanma koşullarını konuştuk. Sayın Başbakan'a yönelttiğimiz sorular ve yanıtları şöyle:

— Sayın Başbakan; sizin izlediğiniz politikada, ülkede, ekonomide önemli bir tasarruf potansiyeli bulunduğu varsayımından hareket edilerek bu tasarrufu istenen yerlere, istenen alanlara çekme çabalarına ağırlık veriliyor, faiz de bunun bir aracı olarak kullanılıyor. Oysa elimizdeki veriler ekonomide genel tasarruf oranının geçen yıl yüzde 18'in bile altına indiğini gösteriyor. Bu da acaba sizin yaptığınız varsayım doğru mu, böyle büyük bir tasarruf potansiyeli var mı sorusunu gündeme getiriyor..

ÖZAL — Şimdi biz bu işe başlar başlamaz bazı arkadaşlarımız, daha rakamlar meydanda yokken yazmaya başladı, **"Bankalara taze para gelmiyor"** diye. Halbuki bankalar gayet iyi durumda, yalnız büyük bankalar değil, diğer bankaların da durumu iyi. Hiç olmazsa bazılarında mevduat çekilişi vardı, onlar durdu. Ortalama olarak ilk üç ayda bankalardaki mevduat artışı yüzde 18'i geçti. Yeni sordum, gene bunun devam ettiğini söylediler. Çok menfi yayınlar olmasına rağmen, **"Efendim faizler enflasyonun gerisinde kaldı"** falan gibi yayınlara rağmen bu böyle oldu. Ümit ediyorum ki bankalardaki tasarruf daha da yukarı doğru çıkacaktır, güven ortamı geldikçe daha da ileri gidecektir, ayrıca dışarıdaki imkânlar gelecektir, şu veya bu şekilde. Ben Türkiye'de tasarruf olduğu kanaatindeyim, daha sisteme girmemiş çok tasarruf vardır..

— Milli gelirde son yıllarda büyük artışlar olmamasına rağmen iyimsersiniz bu konuda..

ÖZAL — Aslında bizim milli gelirimiz belki o kadar ufak değil, hesap edilmeyen bir milli gelir rakamı var ki onun fazla olduğunu tahmin ediyorum ben. Yoksa bizim gelir seviyemizdeki bir memlekette bu kadar çok video olamaz, bu kadar çok renkli televizyon olamaz..

— Şimdi efendim, bankalar dışında siz de devlet olarak tasarruflara da talipsiniz, devlet tahvili çıkartıyorsunuz, köprü ve bazı diğer tesislerin gelirlerini satmayı planlıyorsunuz. Acaba bunların hepsini birden besleyecek bir tasarruf havuzu var mı Türkiye'de, yoksa birdenbirine kayma mı olacak? Özel kesimin de bu konuda kaygılar beslediğini görüyoruz..

ÖZAL — Valla üç tane yol var. Dıştan gelecek imkânlar var, bu imkânlar açılıyor. Türkiye'deki tasarrufların kâfi olmaması nispetinde dışarıdan gelen imkânlar kullanılacaktır. İçeride de kâfi derecede tasarruf zorlanacaktır. Tabii bu arada bazı sektörlerde talep düşebilecek, ona bir şey söylemiyorum. Ama unutmayalım, bu sene iyi bir mahsul yılı olacak gibi görünüyor ve bunun getirdiği bir hareket olacaktır. Biz aslında köprüydü, barajdı falan bunları derken daha çok işi döndürmeyi düşünüyoruz. Yani tasarrufları harekete getirmeyi, piyasayı canlandırmayı, ama doğru yolla, yani işle piyasayı canlandırmayı düşünüyoruz. Tasarruflar bu yolla hem ödenecek, hem

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

ÜNİVERSİTE HAZIRLIK KURSLARI
KAVRAM DERSANESİ
Gündüz: 26 Nisan Gece: 26 Nisan
Kayıtlar devam etmektedir.

60. Yıl; Sayı: 21429 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 23 Nisan 1984 Pazartesi

Tarihin gerisinde kalmamak..

Evren: Huzuru bozmak için yeraltı çalışmaları başladı

Cumhurbaşkanı, 23 Nisan mesajında "Gıpta ile bakılan ülke haline geldik" dedi

"DİKKATLE İZLİYORUZ"

Siyasi Partiler Kanunu, yeni kurulan siyasi partilerin, kapatılan herhangi bir siyasi partinin devamı olduklarını beyan edemeyecekleri, böyle bir iddiada bulunamayacakları kesin hükmünü öngörmesine rağmen, yüreklerindeki kin ve ihtiras ateşi hâlâ sönmeyen bazı kişilerin, mahkemeye intikal etmiş bir davayı etkileyici tutum ve davranışlar içerisinde oldukları ve bu kanunu değiştirmeye çabaladıkları ibret ve dikkatle izlenmektedir.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Siyasi Partiler Yasası'nın yeni kurulan siyasi partilerin, kapatılan bir siyasi partinin devamı olduklarını beyan edemeyecekleri hükmünü öngördüğünü belirterek, "Yüreklerindeki kin ve ihtiras ateşi hâlâ sönmeyen bazı kişilerin, mahkemeye intikal etmiş bir davayı etkileyici tutum ve davranışlar içerisinde oldukları ve bu kanunu değiştirmeye çabaladıkları ibret ve dikkatle izlenmektedir" dedi.

17 milyonun bayramı

ÇOCUĞUN BÜYÜK DÜNYASI

14 yaşın altındaki nüfus 17 milyonu buluyor.
6.5 milyon çocuk ilkokulda, bunların 22 bini özel okulda.
1.5 milyon çocuk ortaokulda, bunların 16 bini özel okulda.
1700 köydeki çocuklar okulsuz, veya her gün uzun okul yolculuğu yapıyor.
Bir yılda 1 yaşından küçük 131 bin, 1-4 yaş arası 30 bin, 4-15 yaş arası 4 bin 800 çocuk öldü.
Bir yılda 12-15 yaşında 334, 16-18 yaşında 2 bin 370 çocuk çeşitli suçlardan cezaevine girdi.
6 bin tutuklu çocuktan yalnızca 500'ü ıslahevinde.
Yabancı dil için 91 bin çocuk, çocukluklarını da bir yana bırakıp yarışıyor.
Korunmaya muhtaç 5 milyon çocuktan 17 bini korunabiliyor.

Memurlara sicil affı getiriliyor

ANAP tarafından hazırlanan yasa önerisine göre disiplin cezaları sicilden silinecek. Disiplin soruşturmaları işlemden kaldırılacak.
1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası uyarınca memurluktan çıkarılanlar kapsam dışı kalıyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Haklarında disiplin cezası verilen memurlara sicil affı getirilmesi için yasa önerisi hazırlanıyor. 1402 Sayılı Sıkıyönetim yasası uyarınca memurluktan çıkarılanlar sicil affı kapsamı dışında bırakılıyor.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

EKONOMİDE DİYALOG
Özal: Dış kredi kullanımında çok dikkatli olacağız
Bankaların durumu iyi. Güven ortamı

artacak, yeni işlerle ekonomi büyüyecek.

— Bu sözünü ettiğiniz canlanma, büyüme hızını nasıl etkileyecek?

ÖZAL — Bizim kalkınma hızını yüzde 7'lere çıkarmamız öyle birdenbire olacak hadise değildir. Eski orijinal programımızı biz uygulayıp getirmiş olsaydık belki 1985'te falan bu noktaya erişirdik. Bu sene biraz hızlı gidersek bu özel şartlardan, yani tarımın yükselmesinden olur..

— Yani yüzde 5 civarında bir büyüme hızını tutturmaktan söz ediyorsunuz, 1984 yılı için..

ÖZAL — Bilemiyorum, belki daha da üzerine çıkabilir, onu bilemiyorum. Fakat bu özel bir durumdur, devamlı olacak bir şey değildir. Yatırımların arttırılmasında da dış kaynaklarla birlikte iç tasarrufların da önemi var. Bu ikisi birlikte kullanılarak yavaş yavaş yüzde 7'lik bir kalkınma hızına doğru gidilecek.

— Anlayabildiğim kadar siz, yatırımların canlandırılması gündeme gelince, öncelikle dış dengeyi gözden kaçırmama konusuna büyük önem veriyorsunuz..

ÖZAL — Dış denge tabii çok önemli, çünkü onu tutturamadığımız takdirde dış tasarrufları da alamayız..

— Efendim, dış kaynak derken kısa vadede daha çok dış kredi imkânlarını mı düşünüyorsunuz?

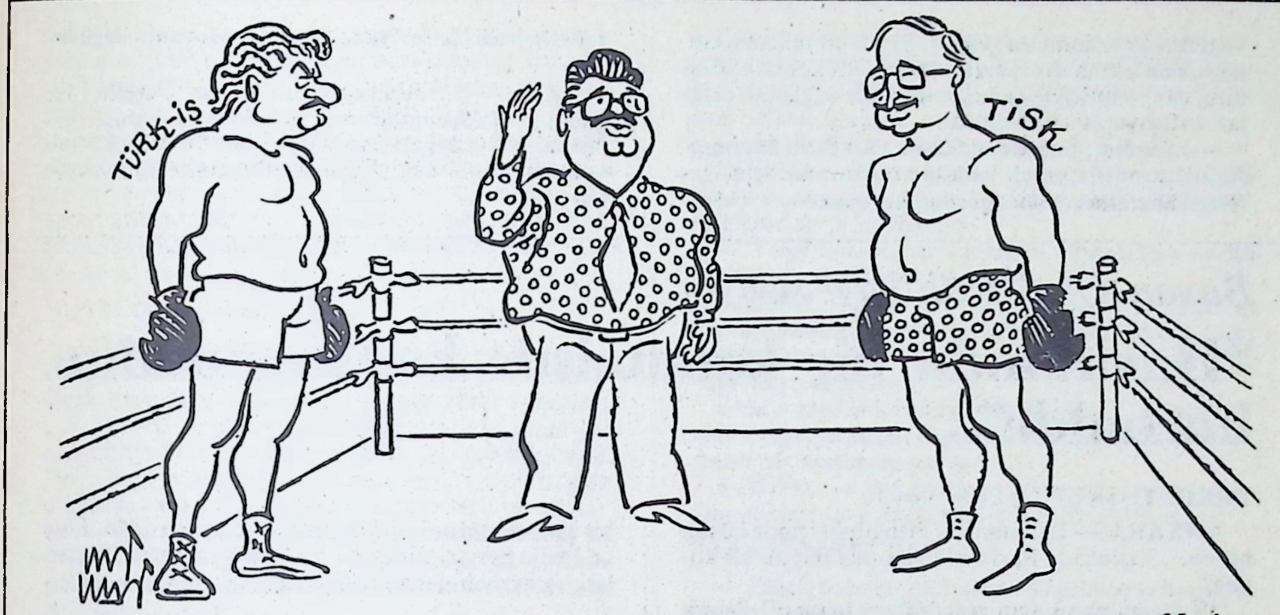
ÖZAL — Kısa vadede krediler geliyor, bir de yabancı yatırımlar gelmeye başladı, bu yatırımların hızlanacağı gözüküyor. Tabii 1984 yılı için sonuç şunlardır diyemem ama yıl sonuna kadar bayağı ciddi yabancı sermaye girişleri olacağını sanıyorum.

— Burada benim aklıma takılan bir soru da özellikle dış kredi konusunda şu: Türkiye'nin kredi itibarı son yıllarda önemli ölçüde arttı ve dış kredi temini açısından bir noktaya geldik. Ancak ekonomi kendi içinde fazla kaynak üreten bir yapıda çalışmıyorsa biz dışarıdan daha büyük ölçüde kredi alırsak, bunları vadeleri geldiğinde rahatlıkla geri ödeyecek imkânları yaratabilecek miyiz acaba?

ÖZAL — Yani Brezilya'nın, Arjantin'in durumuna düşer miyiz? Benim de esas itibarıyla üzerinde durduğum konu budur. Bugün tabii o noktaya daha gelmiş değiliz, biz o ölçülerde uluslararası sermaye piyasasını kullanan bir durumda değiliz, çok az deneyimimiz var bu konuda. Bizim dış borçlarımızın çoğu ya beynelmilel müesseseleredir, ya da devletleredir, serbest, ticari piyasaya çok daha ufak rakamlar var, o da meşhur DÇM'lerden kalmadır. Söylemek istediğim bizim bu konuda dikkatli olmamız lazım. Birkaç deneme yaparsınız, Merkez Bankası'nın gücünü göstermek için, mahdut miktarları için olur bu, çok önemli miktarlar olmaz. Ama bunun yanında bazı önemli projeler için dış kredi almakta fayda var, bu projeleri realize etmek için. Mesela İstanbul civarında bir doğal gaz santralı kuracaksam ve 14 ay içinde de bunu devreye sokacaksam, vermek isteyen de çok, bu krediyi alırım. Bunun dışında barajlar da aynı şekilde. Karayolları gibi süratli yapılacak işlerde dış kredi almakta bir problem görmüyorum.

Başbakan **Turgut Özal**'la yaptığımız ekonomi söyleşisinin üçüncü ve son bölümünde IMF ile ilişkiler ve ücretli - maaşlı kesimin durumunu konuştuk. Sayın Başbakan'a yöneltiğimiz sorular ve yanıtları şöyle:

— Efendim, kamuoyunda çok tartışılan bir konu

25 nisan

da biliyorsunuz IMF ile ilişkiler konusu. Bu konuda son zamanlarda dikkati çeken bir Arjantin örneği var, galiba Arjantin IMF'ye kolay evet demediği için bazı tavizler kopardı...

ÖZAL — Ne koparmış?

—31 marta kadar ödemesi gereken gecikmiş dış borç faizlerini ödemesi için gerekli parayı bulmanın koşulu olarak IMF ile anlaşması istendiği halde, Arjantin bunu yapmadı ve buna rağmen dört Latin Amerika ülkesiyle alacaklı banka, son dakikada istediği krediyi sağlayarak Arjantin'i "faizini ödemeyen ülke" **durumuna düşmekten kurtardılar. Yani neticede Arjantin IMF reçetesine evet demeden, çok elverişli şartlarla yeni bir dış krediden yararlanmak olanağını buldu. Bu örnek de acaba IMF ile daha sıkı pazarlık edebilir mi sorusunu hatıra getiriyor?**

ÖZAL — Şimdi burada bizim durumumuzda şöyle yanlış anlaşılan bir nokta var. Bu sizin yazılarda da oluyor, tam sizin değilse bile mesela sizden Uğur Bey'in yazılarında oluyor, Emin Çölaşan bile aynı hatalara düşmüş; zannediliyor ki biz IMF'nin şeylerine boyun eğdik, onlar ne derse kabul ettik. Aslında bizim getirdiğimiz politika onların söylediği ile intibak etmiştir. Hatta bizim politikamız onların söyleyebileceğinden ileri bir politikadır. Biz kendi bünyemize göre, kendi şartlarımıza göre bu işin böyle yapılabileceği kanaatine geldik, bunu ben 24 Ocakta da söyledim. Bakın o zamanki rakamlara. Biz 24 Ocakta oturup eski usul, adamlarla pazarlık etseydik zamları daha az yapardık, kur operasyonunu 70 lira değil 60 lira yapardık, muhtelif şeylerde bir noktaya gelirdik, ama bundan uzun seneler netice alamazdık ve devamlı olarak onların şeyi altında kalırdık. Biz bunu yapmadık, kendimize göre bir politika izledik. Bugün de bakınız bu böyle oldu...

— Yani 6 Kasım sonrasında...

ÖZAL — Evet, biz iktidara gelir gelmez ekonomik kararlar tatbik edilirken IMF ile görüşmedik bile. Yani ekonomik kararların çoğunu koyduk, ondan sonra IMF geldi, hadise budur. Bu yüzden kendi içimizde şu tenkit olabilir, yahu onlarla konuşurken bunları da yapma karşılığında şunu alabilirdik gibi. Biz böyle şeyleri hiç düşünmüyoruz, doğrusu neyse onu yapıyoruz. Liberasyon politikası, kambiyo rejimi gibi şeyleri zaten çok önceden beri düşünüyorduk, ama imkân yoktu, yetki yoktu elimizde, onun için şimdi yaptık. Burada hep yanlış bir anlayış var, zannediliyor ki hep IMF ne istediyse biz onu yapıyoruz. Tabii IMF'nin istediği ile bizim yaptığımız tetabuk ederse, bu, onların istediğini yapıyoruz anlamına gelmez. Nitekim IMF'nin istediği ile bizim yaptığımızın tetabuk etmediği, uyuşmadığı durumlar da olmuştur. 1981 senesinde bizden yüzde 10 devalüasyon istediler, hatta ben o yüzden kalktım Washington'a gittim, **"Katiyen böyle bir şey mümkün olmaz"** dedim ve dediğimizi de kabul ettirdik.

— Peki efendim, bizim geri ödeme süresi gelen dış borçlarımızı yeniden erteletmemiz ya da daha iyi şartlara kavuşturmamız söz konusu olabilir mi? Biliyorsunuz Meksika gibi bazı ülkeler bunu yapıyor..

ÖZAL — Biz vaktiyle bunların şartlarını zaten iyileştirdik. 1981'de bize erteleme yerine yeni kredi teklif eden bankalar oldu. Biz bunu kabul etmedik. Bizim durumumuz düzelecek, o zaman erteleme operasyonuyla karşılaşmayalım dedik ve beş yılı kabul ettirdik. Biz bunu öderiz dedik ve bunu ödeyeceğimizi zannediyorum, yeniden onlara gitmemize gerek yok.

— Efendim, son olarak size ücretli ve maaşlı kesimin durumuyla ilgili bir soru sormak istiyorum. Ücretli ve maaşlı kesimin görünür bir gelecekte gerçekten enflasyonun üzerinde bir ücret ya da gelir artışı sağlaması mümkün olabilecek mi?

ÖZAL — Bu sene de olacak. Biz tabii aldığımız noktadan itibaren sayıyoruz, daha evvelki durum kötü, ona bir şey diyemem. Yalnız aldığımız noktadan itibaren ücretlilere ve memurlara verilen artışlar enflasyonun altında olmayacak dedik. İki şey getirdik ilave olarak, nitekim ben bunu işçilerle müzakere ederken de söyledim. Bir vergi indirimi geldi, yüzde 5, ikincisi faturalı yaşam -bu deyimi siz kullandınız, şimdi biz de kullanıyoruz- hikâyesi geldi ve enteresandır bayağı büyük faturalar gelmeye başladı, hatta bu yılki vergi artışını buna bağlayanlar var. Bunları da hesap ederseniz işçiye sağlanan net artış ba-

yağı büyük rakamlara geliyor. Şimdi bu rakamın enflasyonun altına düşmemesi lazım. Bu konuda sözümüz var, onu söyleyeyim ve şu anda sağlanan artışlar enflasyonun üzerindedir.

— Efendim, burada bir de şu var: Sizin benimsediğiniz modelle gerek istihdamı arttırmak için, gerekse ihracatta rekabet gücünü koruyabilmek için ücretlerin belli bir seviyede tutulması zorunlu değil mi?

ÖZAL — Biz bunu düşünmüyoruz. Ücretleri aşağıda tutup da bundan bir şey kazanmayı düşünmüyoruz. Hatta asgari ücreti de yüzde 50 arttırdık biliyorsunuz. Bu da böyle bir şey düşünmediğimizi gösteriyor.

Bayan Özal politikayı seviyor

"Hayatımda hiç komünistle karşılaşmadım herhalde"

ERBİL TUŞALP — *23-24 nisan*

ANKARA — Balmumcu Çiftliği'nin içinde küçük bir ev... Kışlazade Parkı'nın yanında büyük bir konak...

"Kadere inanmayıp tesadüflere inanan" Semra Özal'ın dünyasını özetleyen görüntünün başlangıcı bu. Küçük evde doğdu, büyük konakta büyüdü. Şimdi Başbakanlık Konutu'nda. Başbakan Turgut Özal'ın eşi Semra Özal ile konuşuyoruz:

— Osmanlı sarayında hizmet etmiş bir ailenin kızısınız?

S. ÖZAL — Evet, babamın babası Balmumcu Çiftliği'nin sahibi. Beşiktaş'ta hâlâ Balmumcu Durağı vardır. Babamın babası sarayda tablakârbaşı imiş. Annemin hem babası hem de dedesi sarayda. Annemin dedesi mustantik, daha büyük dedesi ise saray nazırı imiş. Onları tabii ben bilmiyorum. Annemin babası da vali olarak vefat etti. Onun babası da saraydan geldiği için dedemi Mektebi Mülkkiye'de okutmuşlar. Böyle bir saray yakınlığımız var.

— Çocukluğunuz bir büyük konakta geçti?

S. ÖZAL — Nişantaşı Kız Lisesi'ni bitirene kadar.

— Nasıl bir öğrenciydiniz?

S. ÖZAL — İnsanın kendini methetmesi biraz garip oluyor, ama iyi bir öğrenciydim, hatta, çok iyi bir öğrenci.

— Lisede Turgut Bey mi, siz mi daha başarılı bir öğrenciydiniz?

S. ÖZAL — Hiç karşılaştırmadık, ama Turgut Bey de çok iyiydi muhakkak.

— Lise bittikten sonra hiç yükseköğrenime devam etmediniz?

S. ÖZAL — Ben kadere çok inanmıyorum, ama tesadüflere inanmak lazım. O sene Ankara'ya dayıma misafir geldim. Bir ay kadar kalıp İstanbul'a dönecektim. Ağustostu, tatildi. Tesadüf yengemin çalıştığı dairede bir hanım doğum yapmış ve çok sıkışmışlar. Bana ısrar ettiler, yeni bir memur bulunana kadar burada çalış diye. Benim hiç böyle bir niyetim yok. Olurdu olmazdı derken imtihana tabi tutup beni oraya aldılar. **"Biz bir ay içinde memur buluruz. Sen bu bir ay içinde istatistik cetvellerine bir bal"** dediler. Herhalde benden memnun kalmış olacaklar ki, oraya hiç memur bulunmadı.

— Turgut Beyin de Elektrik Etüt İdaresi'nde olduğunu nereden bilebilirdiniz?

S. ÖZAL — Evet, çalışmaya başladığım zaman Turgut Bey de aynı binada, hatta aynı katta büyük bir servisin şefi idi. Mühendislerle çalışıyordu. Plan ve Proje Servisi'nin şefiydi. Orada çalıştık. Servislerimiz ayrıydı, ama bizim odaya devamlı gelir giderdi.

— Turgut Bey hâlâ şefiniz?

S. ÖZAL — Şimdi evin reisi. O zaman şefti, şimdi reis.

— Evlenme öykünüzün devamı... Sayın Başbakan evlenmeyi gündeme alıp işi hemen bitirdi mi?

S. ÖZAL — Evet, bir yıl içinde evlendik.

— Turgut Bey vefalı biri olarak biliniyor. Siz de vefalı mısınız? Politika icabı deyip aramadığınız dostlarınız oluyor mu? Ya da Turgut Bey bu kişiler için "Benim görüşmem istenmiyor, sen de görüşme" diye bir istekte bulundu mu sizden?

S. ÖZAL — Kesinlikle bizim aramızda böyle bir şey olmadı. Olması da mümkün değil. Normal yaşamımızda, hayatımız boyunca eşe dosta ihtiyacımız var. Makamlar geçer ama dostlukların geçici olmaması lazım.

— Eltilerinizle ilişkileriniz nasıl yürüyor?

S. ÖZAL — Ben 30 senelik evliyim. Şimdiye kadar aramızda tek kelimelik bir tartışma geçmemiştir. Münasebetlerimiz fevkalade saygılı ve ölçülüdür.

— Bu çerçevede kaynana sorununuz olmamıştır sanırım?

S. ÖZAL — Daima birbirimize karşı saygımızı muhafaza ederiz.

— Yurt içinde ve dışında ünlü dostlarınız var. Örneğin Zeki Müren, Yul Brainer gibi sanatçıları tanıyorsunuz. Ünlü devlet adamlarından da var mı?

S. ÖZAL — Bu kadar sene içinde o kadar çok insanlarla tanıştık ki. En yakın dostlarımız Alman Maliye Bakanı Matthofer ve eşi.

— Evlendirmeye meraklısınız, sırada kim var?

S. ÖZAL — Evlendirmeye meraklı değilim de, bazı çok sevdiğim ve güvendiğim arkadaşlara, gerçekten mutlu olmaları için elimden geleni yapıyorum. Şu anda sırada kim var bilmiyorum.

— Kabinede bir bekâr bakan var efendim, Ulaştırma Bakanı Sayın Atasoy..

S. ÖZAL — Evet, bir bekâr bakanımız var, hayırlısı neyse o olur inşallah.

POLİTİKA MİZACIMA UYUYOR

— Meclis kulislerine giren ilk başbakan eşisiniz. Siyasetle yakından ve açık bir biçimde ilgileniyorsunuz. Politikayı seviyor musunuz?

S. ÖZAL — Şimdi bakın, aslında politikayı seviyorum. Çünkü politika benim mizacıma uyuyor. Gayet hareketli ve insanı canlı tutan bir hadise. Seviyorum. Ama bir de şu var: Politika derken neyi kastediyorsunuz? Politikayı dışardan takip etmek var. Kendi çapımda izliyorum. Politikanın sadece beni alakadar eden kısmı var. Tabii, o iç kısmı beni alakadar etmiyor. Meclisin açılışına, yemin töreni ve güvenoylamasına gittim. Onlar hakikaten mühim hadiselerdi. Görmek istedim.

DUYMAMIŞ OLMAK DAHA İYİ

— Turgut Bey'in öteden beri eve siyaset getirdiği biliniyor. Hatta evde ekonomik kararlar alıyor. 24 Ocak Kararları'nı ne kadar önceden biliyordunuz?

S. ÖZAL — Başbakanlık Konutu'nda şimdi çok rahat bir ofisi var. Artık burada evde çalışmıyorlar. Daha önce bazen evde sabahlara kadar çalışıyorlardı. Yemeleri içmeleri, mecburen yanlarında oluyordum. Yalnız şuna eminim ki, bu kadar önemli bir devlet kararına şahit olan bir insanın o odanın kapısından çıkarken, duyduklarını unutması ve hiçbir şeyi hatırlamaması lazım.

— O kararların ne getirip ne götüreceğini biliyor muydunuz?

S. ÖZAL — Ben bazen hiçbir şey duymamış olmayı tercih ederim.

— Turgut Bey göründüğü kadar sakin bir insan mıdır?

S. ÖZAL — Evet. Hakikaten çok sakindir. Benden de sakindir.

— Sol bir parti sizce nasıl olmalıdır?

S. ÖZAL — Ben aslında artık sağ ve sol diye düşünmek istemiyorum. Biz bunu kaldırdık zaten biliyorsunuz, hepsini birleştirdik. Hepimiz Türküz.

— Yurt içinde ve dışında çok sayıda insan tanıdınız. Hiç komünist bir kişi ile tanıştınız mı?

S. ÖZAL — Hayatımda herhalde komünist bir insanla hiç karşılaşmadım. Sol eğilimli birçok insanla konuşup tartıştık ama. Sosyalistim diyen insanlarla karşılaştım. Birkaç sene önceydi, "Ben sosyalistim" dediği zaman "Bu sosyalizmin komünizme dönüştüğü noktayı bana tarif edebilir misiniz?" diye sordum, "benim anlayamadığım odur" dedim. Bana bir tarifte bulunamadılar ve hâlâ merak ederim ben bunu?

— Eşinizin aktif politikaya girmesinde etkili oldunuz mu?

S.ÖZAL — Aslında zor bir sual bu. Ama anlatayım. Turgut Bey istifa ettikten sonra, biz hemen Side'ye gittik. Biz gider gitmez ilk önce çevreden, sonra bütün Türkiye içinden büyük heyetler halinde geldiler. Mutlaka bir parti kurman lazım, bu işi ele alman lazım, başka türlü toparlanamaz bu millet ve politikacılar bu kadar dağılmış vaziyetteler, diye çok baskı yapıldı. Başlangıçta politikaya girmesine ben karşı koydum. Bütün düzenimizin bozulacağını biliyordum. ama yapılan baskılar neticesi kendisi de epey düşündü taşındı. Haklı sebepleri vardı. Bana tek tek anlattı bunları ve **"Bu işe girmeye mecburuz"** dedi. O karar verdikten sonra da ona yardımcı olmaya çalıştım.

TURGUT BEY'İN DANIŞMANI

— Eşinize yöneltilen eleştirileri nasıl karşılıyorsunuz?

S. ÖZAL — Gazetelerdeki haberleri, yazıları dikkatle okuyorum. Içinde hakikat payı olup olmadıklarına bakıyorum. Kendisinin vakti yok bütün yazıları okumaya. Ben önemli bulduklarımı işaret ederim. O sonra okur.

— Bir anlamda danışmanlık...

S. ÖZAL — Evet. Karikatürler çok hoşuma gidiyor. Gerçekten çok güzel. Bizdeki mizah anlayışı belki hiçbir millette yoktur.

— Vergi iadesinden yararlanabilmek için ne kadar fatura topladınız üç ayda?

S. ÖZAL — O faturaların bir kısmı İstanbul'da kalmış. Sadece buradakilerle müracaat edilmiş. Zannediyorum on bin lirayı biraz geçiyor. toplamaya devam ediyorum ama.

— Son zamlar için Sayın Özal, kısaca "gerekliydi" diye açıklama yaptı. Size bu konuda acaba daha ayrıntılı bir açıklama yaptı mı?

S. ÖZAL — Bana öyle açıklamalarda bulunmuyor. Onları ben de gazetelerden okuyorum.

TAKSİT SANKİ BEDAVA

— Hayat pahalılığından her dönemde yakınılıyor. İnsanlar paralarını bir türlü yetiştiremiyorlar.

S. ÖZAL — Bir devre çok israf başlamıştı. Lüks israfı başlamıştı. Benim birkaç tane tanıdığım hanım var. Orta derecede memur maaşı ile geçinmek zorundalar. Bir kışta üç dört çizme alıyorlar. Bir keresinde sordum, taksitle alıyorum dedi. Taksit sanki bedava gibi. İnsan bir çift çizme alır, hadi değişik renkte iki çift alır, eskiyene kadar giyer. Bunun gibi, çok fazla bir lüks başlamıştı. Şimdi bakıyorum, biraz yavaşlamaya başladı.

— Bankere para kaptıran arkadaşlarınız var mı? Size yakındılar mı sizin yüzünüzden diye?

S. ÖZAL — Var var, bazı arkadaşlarımız. Yakınmak istediler, ama ben daha önce kendilerine söyledim. Bana sordular, ben yatırmam dedim. Çünkü emniyetli bir şey yoktu karşılığında.

— Geçim sıkıntısını hiç tattınız mı?

S. OZAL — Pratikte geçim sıkıntısı yaşadık. İlk evlendiğimizde biz de normal memurduk.

— Memur dediniz de, sayın eşiniz bir keresinde "Memurlardan öyle mektuplar alıyorum ki ağlamaklı oluyorum" demişti. Bu tür duygularını size açar mı?

S. ÖZAL — Tabii. Çok üzüldüğü konuları evde anlatır. Böyle mektupları getirir, gösterir. Üzüntüsüne de sevincine de bizi ortak eder. Bir şeyler yapmamız lazım diye anlatır.

— TRT programlarını beğeniyor musunuz?

S. ÖZAL — Aslında yalnız haberleri seyredebiliyorum. Yalnız bazı şeyleri beğenmiyorum. Mesela tam yemek saatinde bir hastalık ya da bir ameliyat gösteriyorlar. Bunların düzenlenmesi şart. Bir de insanları dünya havadislerinden haberdar etmek gerek. Şili'de ne oluyor, Afganistan'da ne oluyor? Bilinmesi, kısa da olsa bir şeyler verilmesi lazım.

— Bir Fransız kadın yazar "Ne büyük talihsizlik kadın olmak. Hele hele kadınlığının farkına varamamak" **diyor. Ne dersiniz?**

S. ÖZAL — Kadın olmak talihsizlik değil bir kere. Ben öyle düşünmüyorum. Belki de bir şans. Çünkü kadınların erkeklere göre bazı avantajları da var. Ama bu avantajı kullanmasını bilmek lazım.

— Toplumumuzda kadın için hazırlanan yazgı genel olarak "iyi bir evlilik".

S. ÖZAL — Ev hanımlığı her kadın için mukadder. Meslek sahibi de olsa. Işte Madam Thatcher.

— Konkenci hanımlara niçin karşı çıkıyorsunuz?

S. ÖZAL — Vallahi ben herkesin özel hayatına karışmam. Hakkım yok. Yalnız bütün günlerini bir odada bir masa başında geçiren hanımlarımıza acıyorum. Hem kendi sağlıkları hem keseleri bakımından acıyorum. Hem de bir insanın biraz etrafına faydalı olması lazım.

— Çoğu ailede kocanın dediği dedik. Bu bizim aile yapımızın demokrasiye yatkın olmadığını mı gösteriyor?

S. ÖZAL — Ben bugün buna pek ihtimal vermiyorum. Kadın - erkek eşitliği bir Avrupa ve Amerika'daki gibi değil bizde. Aslında mani olan bir şey yok. Hatta bizim daha çok haklarımız var. Örf ve âdetlerimizden dolayı belki haklarımızı şimdiye kadar kullanamadık. Ama şimdi kadınların gözü açıldı. Anadolu'daki kadın bile bugün kocasının karşısına çıkıp istediğini rahatça söyleyebiliyor.

— Turgut Bey de dahil olmak üzere Türkiye'de kadınların gözünü bağlamayı başaran siyaset adamı sizce kim?

S. ÖZAL — Valla bilemiyorum, ama Turgut Beyi hanımlar çok tutuyor. Galiba onlara tesir etmeyi biliyor.

— Üç çocuk annesi olarak çocuklarınızın sorunlarından hiç acı duydunuz mu?

S. ÖZAL — 19 yaşında evlendim. O yıl ilk çocuğum oldu. Yalnızdım. Benim için kâbus gibi devredir o. Hemen arkasından oğlum dünyaya geldi. Ben 20 yaşını bitirirken iki çocuk annesiydim. Onların büyümesi epey zor geldi bana. Normal çocuk hastalıklarının dışında ciddi hiçbir rahatsızlıkları olmadı. En büyük acıları hasretleri oldu.

— Bir idam hükümlüsünün annesi olmanın acısını tahmin edebiliyor musunuz?

S. ÖZAL — Allah hiçbir anneye böyle bir acı çektirmesin. Kolay değil, çok zor bir şey. Yalnız o çocuklar bu noktaya niçin geldiler diye düşünmek lazım. Ben bugün hapishanede olan bütün gençlere acıyorum ve çocuklardan çok büyükleri suçluyorum. Aileleri de suçluyorum.

— Teşekkür ederim, Sayın Semra Özal...

Beş Yıl Önce, On Yıl Sonra...

YALÇIN DOĞAN — *24 nisan*

"Kemanımla sana bir ses verebilseydim eğer, bu sesimle sana ersem bana dünyaya değer..."

"Senden başka, senden başka gözüm görmez hiç kimseyi, senden başka senden başka sevemem ben hiç kimseyi..."

Bu ve benzeri müziği şu günlerde en iyi seslendiren *"Beş Yıl Önce, On Yıl Sonra"* topluluğu. Anılan topluluk önümüzdeki günlerde uluslararası müzik yarışmasında Türkiye'yi temsil edecek.

Gözler tam *"Beş Yıl Önce, On Yıl Sonra"* grubuna çevrilmişken, Başbakan Turgut Özal, Türkiye'nin gündemine bir başka *"Beş Yıl Önce, On Yıl Sonra"*yı getirdi. 24 Ocak 1980 ekonomik kararları alındığında, *"Bu tedbirler sonucunda Türkiye 4-5 senede düzlüğe çıkar"* diyen Özal, geçen cumartesi günü Odalar Birliği'nde yaptığı konuşmada *"Bu politikalar on yıl götürülürse, Türkiye dünyanın sayılı ülkeleri arasına girer"* dedi.

Sayın Başbakan'ın bu sözü, bize göre, iktidara geldiğinden bu yana ekonomik politikalara ilişkin, belki de vurguladığı en önemli düşüncesi. Özal ilk kez *"on yıl"* diyor ve ilk kez toplumdan böylesine uzun vadeli bir destek istediğini belirtiyor. Başbakan'ın *"on yıl"* destek isteği, sadece ekonomik politikaların *"on yıl süreyle"*devam ettirilmesine ilişkin değil. Aynı zamanda, kendi siyasal iktidarının da *"on yıl süreyle devam ettirilmesine"* yönelik bir istek bu. İzlenen ekonomik politika başka nasıl *"on yıl"* sürebilir ki?.. Yapılacak ilk genel seçimlerde siyasal iktidar alternatifi sosyal demokrasi olduğuna ve sosyal demokratlar da bu politikaları değiştireceklerine göre, Başbakan Özal'ın *"Bu politikalar on yıl sürmelidir"* sözü aynı zamanda siyasal bir nitelik de taşıyor. Özal, Türk toplumundan açıkça *"on yıllık bir yasal iktidar yetkisi" istiyor.*

*Bu isteğinde ne kadar haklı ve izlenen ekonomik politikalar bugün Türkiye'yi nereye getirdi?... İşte, bunun için "beş yıl öncesi"*ne bakmak gerek ki, "on yıl sonra" hangi noktalara gelebiliriz, bu açıklık kazansın. Ekonomide önemli ve anlamlı büyüklüklere şöyle bir bakalım. Bunların *"beş yıl önce"*ki değerlerini bugünle karşılaştıralım. Bu karşılaştırmayı da, günümüz ekonomik politikalarını beş yıldan bu yana hararetle destekleyen TÜSİAD'ın (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği) raporuna dayandıralım:

Beş yıl önce, yani 1979 yılında yurt içi tasarruflarının gayri safi milli hasılaya oranı yüzde 22.5 iken, 1983 itibarıyla bu oran yüzde 17.7'ye düşmüş. Toptan eşya fiyatları endeksi 1979 aralık ayında 1577 iken, 1983 kasımında 6425'e yükselmiş. Bir başka deyimle, fiyatlar beş yıla yakın bir zamanda yüzde 307 oranında artmış. Gayri safi milli hasıla içinde sabit sermeye yatırımlarının payı 1979 yılında yüzde 22.3 iken, 1983 sonunda yüzde 18.5'e düşmüş. Bu yatırımlar içinde özel kesim yatırımlarının payı aynı sürede yüzde 50'den yüzde 39.7'ye inmiş. Türk Lirasının dolar karşısındaki değeri 70 liradan 310 liraya düşmüş. Dört buçuk yıllık bir sürede Türk Lirası yüzde 368 oranında değer yetirmiş. 1979 sonunda yüzde 9.8 olan işsizlik oranı, 1983 başında yüzde 15.6'ya fırlamış. Aradan geçen beş yıllık sürede tek olumlu gelişme ihracatta görülmüş. İhrcat artışındaki en önemli nedenlerden birinin *"kaçak ihracatın resmi hale dönüşmesi"* durumunu göz önünde tutsak da, yine tek olumlu göstergenin ihracat rakamlarında ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

Uygulanan iktisat politikalar bizi hemen hemen beş yıllık bir dönemde işte bu noktaya getirmiş. Başbakan Özal, *"Bu politikalar dört beş senede ülkeyi düzlüğe kavuşturacak"* derken, şimdi *"on yıl"*-dan söz etmeye başladı. Beş yıl öncesinin rakamları on yıl sonra ne olur acaba?

Sayın Özal, *Beş Yıl Önce, On Yol Sonra"* topluluğunun plağına kulak verebilir misiniz:

"Yarın olsun, yarın olsun diye renkler soluyor, / neye baksam, ne işitsem bana bin dert oluyor..."

Peynirde dışsatım şansı, dışalım başlayınca arttı

MERAL TAMER — *25 nisan*

İthal malı peynirler "**ilk heyecandan sonra**" mahalle bakkalı ve süpermarketlerden çekilip varlıklı semtlerdeki şarküterilerin tezgâhlarında sürekli olarak yer kapmaya çalışadursunlar...

Peynir dışalımıyla birlikte yerli peynirlerimizin dışsatım şansı da artmış görünüyor.

Fransız "**Picon**" ve "**La Vache qui rit**" marka peynirlerin ithalatçısı Peysan firmasının yöneticisi Ali Zafer Taciroğlu, yerli peynir üreticileri olarak başlangıçta hükümetin peynir dışalımını serbest bırakma kararına karşı çıktıklarını, ancak peynir dışalımına başladıktan sonra kendilerine yeni ufukların açıldığını söylüyor.

İthal malı peynirlerin renkli, cicili bicili ambalajlarıyla tüketici tarafından bir iki kez denendikten sonra ilgi görmediğine ilişkin sorunumuz üzerine, Ali Zafer Taciroğlu, "**Biz de çeşitli peynirleri küçük partiler halinde denemek için ithal ediyoruz. Tüketicinin damağına hoş gelen, beğendiği birkaç tür peynirin ithalini sürdüreceğiz. Gerisini bırakacağız,**" dedikten sonra sözlerini şöyle sürdürüyor: "**Biz peynir üreticileri olarak başlangıçta ithalatın serbest bırakılmasına karşı çıkmıştık. Ama karar çıkınca ister istemez ithalata biz de girdik. Ne var ki, Başbakan Özal bu kararında da haklı çıktı. İthalata karşı çıkmakla biz yanılmışız. Çünkü ithalat yaparken, Avrupalı peynir firmalarının yetkilileriyle tanıştık ve işbirliğini sürdürmeye karar verdik.**"

Ali Zafer Taciroğlu, "Bu işbirliğinin hangi alanlarda süreceği" yolundaki sorumuzu ise, şöyle yanıtladı:

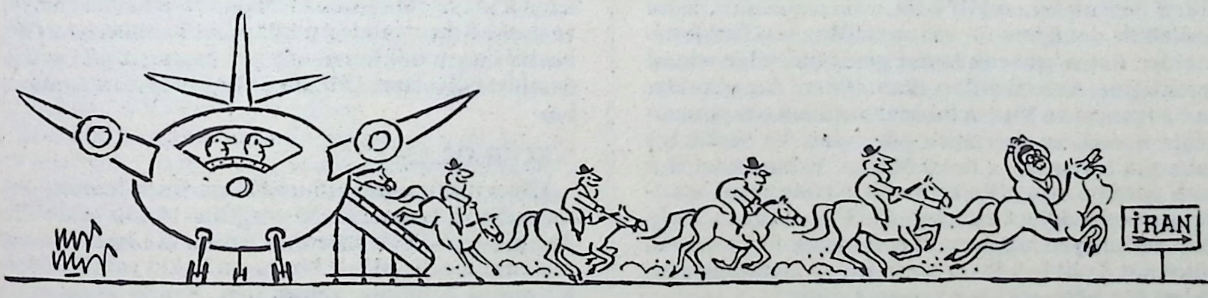
• **"İthalat yaptığımız firmalardan biri Avrupa'nın 10 ülkesinde üretim yapan ve dünyanın 70 ülkesine ihracat yapan 'La Vache qui rit'. Biz ithalat için başvurunca öncelikle Türkiye için özel ambalaj ve reklam yazıları gerekti. Biz bunu Türkiye'de yaptırınca, söz konusu firma Türkiye'de bu işlerin çok ucuza yapıldığını gördü ve kendi reklamlarını Türkiye'de yaptırmak üzere girişimlere başladı."**

• **"Sonra bizim peynirlerimizi tattılar. Çok lezzetli buldular. Biz kendilerine bizim peynirleri Ortadoğu'ya ancak toptan olarak satabildiğimizi, Ortadoğu ülkelerinin perakende piyasalarına giremediğimizi söyledik. "**La Vache qui rit**" (Türkçesi Gülen inek) adlı bu Fransız firması, bizim yerli peynirleri "**gülen inek sizin için seçti**" sloganıyla ve kendi amblemini kullanarak küçük bir komisyon karşılığında Ortadoğu perakendeci piyasasında pazarlamaya karar verdi.**

• **"Hatta daha da ileri giderek uzun vadeli proje olarak Türkiye'de ortak tesis kurup peynir üreterek Ortadoğu piyasasına buradan peynir ihracını düşünür oldular. Yani ithalat sayesinde biz yerli peynirciler, yabancı meslektaşlarımızla ister istemez bir ilişki içine girmiş olduk ve tanıştıkça bu ilişkiyi işbirliğine dönüştürmek imkânları ortaya çıktı."**

Ali Zafer Taciroğlu'nun sözlerinden, peynir dışalımının serbest bırakılması sayesinde 1) Reklama dönük ambalaj malzemesi üreten firmalara yeni iş olanakları, 2) Yerli peynirlerimizin Ortadoğu perakende piyasalarına girme şansı, 3) Peynirde Türkiye'de yabancıların ortak yatırım yapma olasılığı doğmuş gibi görünüyor.

Darısı dışalımı serbest bırakılan diğer malların başına...

26 nisan

Denktaş'ın Cumhuriyet'e özel demeci

"Maraş'ı Türklere kısmen açma zamanı geldi"

İZZET RIZA YALIN — *25 nisan*

LEFKOŞE — Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı **Rauf Denktaş, Cumhuriyet**'e verdiği demeçte, Maraş'ın Rumlara verilmeyecek bir bölümünün Türklerin yerleşimine açılmasının zamanının geldiğini söyledi. Denktaş, Maraş çevresinde Rumlara verilmesi düşünülmeyen bir emniyet çemberi bulunduğunu ve bu kesimdeki binalardan Türk bölgesinin tümüyle ateş altına alınabileceğini, bu nedenle söz konusu kesimin Rumlara verilmesinin düşünülmediğini açıkladı.

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DÖRTLER DERSANESİ ÖYS KURSLARI

Evren: Anayasa'yı kıyısından köşesinden çekiştirenler var

Konut fonu faizi oynak: Yüzde 20-30

Denktaş'ın mektubu iade edildi

Özal: Papandreu ile "tanışma buluşması" yapmak istiyorum

Koç IMF reçetesine karşı

KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş, Cumhuriyet'e özel demecinde şunları söyledi:

"Maraş meselesini mahsus büyütüyorlar. Daha evvel de söyledim: Maraş meselesi, Kıbrıs meselesinde küçük bir bölgenin Rumlara açılması veya açılmaması meselesidir. Bunu 1975'ten bu yana çeşitli şekilleri ile Rumlara teklif ettik, yaklaşmadılar. Bizim verilebilir dediğimizin, esasında Magosa Türklerini yeniden hapse tıkacak kadar geniş bir bölge olması gerektiğine Amerikalıları ikna ettiler. Amerikalılar da bu inançla ve Yunan lobisini memnun etmek umuduyla üzerimize üzerimize geliyorlar. Ve büyük bir haksızlık ediyorlar. Çünkü Maraş, 30 bin kadar Rumun para ile inşa ettikleri ve bir ölçüde evkaf arazisini gaspederek inşa ettikleri, 1963'ten bu yana Türklerin verilmeyen haklarını, kredi olarak hükümetten, hükümet dedikleri Rum idaresinden alarak inşa ettikleri bir bölgedir. Bir yaşam yeridir.

Diğer yanda 103 köy vardır ki, 30 bin Türkü bu köylerden dışlamışlardır. Bu köyleri tamamen yerle bir etmişlerdir. Yıllarca insanlarımızın dönmelerine izin vermemişlerdir. Onlardan bahseden yok. Kıbrıs meselesinin esas nedeninden bahseden yok. Esas neden, Kıbrıs hükümetini zor ile, insanlık dışı baskı ile kan akıtarak, masum Türkleri öldürerek işgal etmiş olan bir papaz idaresinin devamı olan, Enosisçi bir idarenin var oluşudur. Bunu düşünen yok.

Mesele budur diye haykırıyoruz, dinleyen yok. Silah zoruyla kan akıtarak, insanlık dışı davranışlarla iki halkın ortaklığına ve her iki halkın, her organda var oluşuna dayalı, kendine özgü bir devlet işgal ediliyor, Yunanistan bu işgale yardımcı oluyor. Buna dur diyen yok. Bu yasal değildir diyen yok. Bunun karşısında kendi hak ve hürriyetlerini ve devletteki ortaklık haklarını korumak için gereğini yapan ve sabırla yapmış olan Türk toplumunun attığı her korunma adımının karşısında bütün dünyayı buluyoruz. Hıristiyan âlemi ayağa kalkıyor. Haçlı seferleriyle karşı karşıya olduğumuzu Papandreu haykırabiliyor ve sanki Kıbrıs'ta meşru hükümet kendileriymiş de, biz bu meşru hükümete bir şey yapmışız gibi ortalığı altüst ediyorlar. O halde, olmayacakları sıralayalım:

NELER OLAMAZ?

Olmayacak olan şudur: Kıbrıs Rum idaresi, Yunanistan'ın baskısı ile, desteği ile 15 bin askeri ile, 30 bin askeri ile de olsa tüm Kıbrıs'ın idaresi olamaz ve olmayacaktır. Böyle bir meşru hakkı yoktur. Böyle bir meşru hakkının olması için, Kıbrıs Türklerinin de rızası olması lazımdır. Böyle bir rıza verilmiş değildir. O halde bizimle yeni bir ortaklık kurmak istiyorlarsa, oturur konuşuruz. Oturup konuşmazlarsa ve dünyayı daha da aldatmamaları için biz de peşlerinden gitmek zorunda değiliz. Sesimizi dinlemek isteyen örgütlere gideriz, konuşuruz, derdimizi anlatırız.

Uzun vadeli mücadele diyorlar. Uzun vadeli mücadelenin anlamı, Girit modelini uygulamaya devamdır. Bunu biz iyi anlıyoruz. İyi biliyoruz. Ona karşı bizim de tedbirimiz dayanma, dayanışma, sabır, çalışma, Anavatan'a güven ve haklarımızdan zerresini kendilerine kaptırmamaktır.

Maraş, bütün bu çerçevenin içinde bir noktadır.

İyi niyetli olana, iyi niyetle Maraş'ın bir kısmını vereceğimizi yıllar önce söyledik. Yeniden tekrarladık. Şimdi artık Maraş'ın verilmeyecek kısmını süratle halkımıza açma zamanı gelmiştir. Ben bu görüşteyim. BM Güvenlik Konseyi'ne de bunu rahatlıkla söyleyebiliriz inancındayım.

Çünkü Rumlara geri verilmeyecek bir emniyet çemberi içindeki binalardan Magosa'daki Türk halkına 35 gün ne yemek, ne su götürebildik. İnsanları açlığa mahkûm ettiler. Lağım suyu içmeye mahkûm ettiler. Niye? O emniyet çemberimizin içerisindeki binalardan o bölgeyi tamamen ateş altına alabildikleri için. Kendilerine aynı avantajı veremeyeceğimizi zaten bilirler. Çünkü, bizim Maraş'ta verilebilecek yer dediğimiz yer, belirlenmiştir. Bunu konuşmak için hazırız dedik, gelmediler. Bu hazırlığımız da, beklentimiz de ilanihaye devam edecek değildir.

Önümüzde haziran ayı vardır. Haziranda BM'nin Kıbrıs'taki Barış Gücü'nün görev süresinin uzatılması vardır. Bu bizi köşeye sıkıştırıp meşru hükümet olmayan bir Rum idaresini başımıza buyruk kılmak ve bize bu idareye boyun eğiniz demekle başarılacak bir sonuç değildir. Mandayı (Barış Gücü'ne verilen izin) uzatmamayı tezekkür etmek mecburiyetindeyiz. Yunanistan, 15 bin asker göndereceğini dünyaya açıklıyor. BM Güvenlik Konseyi ne yapıyor bunu durdurmak için? Hiçbir şey yapmıyor. Askerlerinin hikmeti nedir burada? Kimse bir ses çıkartmıyor. Genel Sekreter'e görev düşmektedir. Bütün dünya Rum idaresini meşru idare olarak görebilir. Genel Sekreter de Cuellar, burada görev yapmış, bu idarenin ne olduğunu bilen, Türk toplumunun, yahut Türk halkının bu idareye asla boyun eğmek zorunda kalmadığını bilen, meşru idarenin ancak iki halkın tüm organlarda var olması ile kurulabileceğini bilen ve meselenin hükümeti silah zoruyla devralmak siyasetinden kaynaklandığını çok iyi bilen birisidir. Bunları Güvenlik Konseyi'ne söylemek zorundadır."

Denktaş'ın 2 yeni kartı

CENGİZ ÇANDAR — *25 nisan*

KKTC Cumhurbaşkanı **Rauf Denktaş**'ın Lefkoşe muhabirimiz **İzzet Rıza Yalın**'a verdiği özel demeç, Kıbrıs sorununa ilişkin olarak son bir hafta içinde soruna taraf olan güçlerin karşılıklı attıkları adımlarda yeni bir Kıbrıs Türk pozisyonunu ifade ediyor. Yani, Rumların sorunu Güvenlik Konseyi'ne götürme biçiminde attıkları adıma bir yanıt niteliğini taşıyor.

Denktaş'ın açıklamasında Kıbrıs Türk tarafı cebinden iki yeni kart çıkarıp gösteriyor. Bunlar:

1. BM Kıbrıs Barış Gücü'nün Türk kesimindeki görevini sona erdirme kararının alınabileceğidir.

Aslında, Türk tarafı, bunu KKTC'ye BM örgütü çevresinde oluşturulan tepkiler üzerine Aralık 1983'te ima etmişti. Bu anlamda yeni sayılmayabilir. Ancak, BM Güvenlik Konseyi'nin alacağı tavra göre, konunun ciddi biçimde gündeme getirileceğini Denktaş üstü kapalı bir uyarı olarak gerek Güvenlik Konseyi üyelerine, gerekse Genel Sekreter **Perez de Cuellar**'a bu kez teyit ediyor.

2. Denktaş açıklamasında gerçekten yeni bir unsur niteliği taşıyan, Maraş'ın bir kesiminin Rumlara geri verilmesinin söz konusu olmadığının ilk kez açıkça ifade edilmesi ve dahası Maraş'ın geri verilmeyecek kesimine Türklerin yerleştirilmesi niyetinin duyurulmasıdır.

Kuşkusuz b ı unsur, Denktaş'ın cebinde başından beri var olan bir kozdu ama bu kozu bugüne dek hiç hissettirmedi.

Denktaş, bu konuyu ortaya atarak ABD - Yunan - Rum ve **Perez de Cuellar** dörtgenine bir karşı baskı yaratmayı hesaplamış olabilir. Fakat ne olursa olsun, siyasi liderlerin ağzından çıkan sözler belli tutumlara kendilerini angaje edeceği için, bundan böyle Maraş'ın bir bölümünün Rumlara geri verilmeyeceği, hatta Maraş'a Türklerin yerleştirilebileceği gibi olasılıklar Kıbrıs sorununun gündemine girmiş demektir.

Denktaş'ın Cumhuriyet'e demecinde, gözlerden kaçmaması gereken bir başka husus, KKTC Cumhurbaşkanı'nın acı bir dille ABD'den ve uluslararası camiadan yakınan sözleridir. Denktaş, burada açık bir niteleme sıfatı kullanarak Kıbrıs Türklerinin attığı her korunma adımında **"Bütün Hıristiyan âleminin karşımıza dikildiğinden"** ve **"Papandreu'nun Haçlı seferleri çağrısında bulunabildiğinden"** söz ediyor. Böylelikle, KKTC'nin diplomatik stratejisinin yörüngesi de sezilebiliyor. Öyle görülüyor ki Denktaş, Kıbrıs sorununda desteklerini İslam dünyası platformunda arayacaktır.

Denktaş'ın Cumhuriyet'e açıklaması, artan uluslararası seferberlik karşısında geri çekilmeyi değil, karşı adımlar planladığını ortaya koyuyor. Bir başka anlamda, Kıbrıs Türk toplumunun onurunu korumaya ve direnmeye kararlı olduğu Denktaş'ın ağzından dile getiriliyor.

Güzellik, gerçek ve gizem peşinde

ATİLLA DORSAY — *27 nisan*

Sanatçı neyi arar, neyi anlatmaya çalışır yapıtlarında? İspanyol sinema ustası **Carlos Saura, Federico Garcia Lorca**'nın ünlü oyunu **"Kanlı Düğün"**-ün **Antonio Gades** adlı tanınmış dansçı/koregraf tarafından yapılmış bale uyarlamasını sinemaya aktarırken, bizce dansın, balenin ve insan bedeninin güzelliğini yakalamaya çalışmış öncelikle... Balede aynı zamanda, başkasıyla nişanlanan, sevdiği kızı nişan töreninden sonra alıp kaçan Leonardo'yu oynayan (ve yakında **'Carmen'**de de izleyeceğimiz) **Ga-**

des'in çalışmasına hayran kalmış **Saura**, bu baleyi klasik bir uyarlama biçiminde aktarmaktansa değişik bir yöntemi seçmiş. **'Genel prova'** öncesi ve sırasında kamerasını bu kendine özgü dünyanın, sonsuz bir özveri ve çalışmayla elde edilen düşsel bir hafiflik, denge ve **'zarafet'** dünyasının estetik, ama o ölçüde de sorunlu, gergin, sinirli dünyasına daldırmış.. Önce kısa, özlü, ekonomik bir belgeci anlayışla bize başoyuncuları tanıtmaya, sonra bir **"genel prova"**-yı tüm doğal akışı içinde sinemalaştırmaya girişmiş. **Saura**'nın şaşılası bir kıvraklıkla dramın/balenin kişileri arasında kayıp giden, dansın kendine özgü diliyle iletilen aşk, tutku, nefret, intikam ve ölüm gibi temaları sanki somut biçimde yakalayan kamerası, böylece bu kanlı **Lorca** dramının sanki başkişilerinden biri olup çıkmış. Ama bu kameranın asıl işlevi, sanki güzelliği yakalamak: Kıvrak, ateşli, gergin bedenlerin, **Gades**'in nefis koregrafisiyle **Emilio de Diego**'nun müziği ve hüzünlü bir İspanyol gitarı eşliğinde eriştikleri, güzelduyuyu yakalamak.. Özellikle 2 öfkeli erkek bedeninin ölümcül vuruşmasında 2 kahramanın çevresinde **Alfred Hichcock**'ın **"Vertigo"** filmindekine benzer biçimde dönmeye başlayan kameranın yarattığı güzellik duygusu kolay anlatılamaz. **"Kanlı Düğün"**ü gördükten sonra İspanya artık yalnızca **'zil, şal ve gül"** değil gözümüzde... **Lorca**'nın başyapıtına, dramatik özü koruyarak bu güzelliği de kazandıran **Gades** ve **Saura** biraz da...

ÇİZGİ-FİLMİN VERDİĞİ MESAJ

Paul Grimault'un çizgi-filmi **"Kıral ve Kuş"** da öncelikle güzelliği arıyor. Düşsel bir ülkede, bir **"altkent"**'te yaşayan halk üzerinde tam bir baskı rejimi uygulayan kral **16. Charles**, aşık olduğu çoban kızını, sevdiği baca temizleyicisinden ayırıp evlenmeye kalkınca, karşısında zeki ve becerikli bir kuşu bulacaktır... **Grimault** bu filme sanki bir ömür adamış.. 1953'te yapımcısı tarafından onun istemediği biçimde gösterime çıkarılmış film.. 13 yıl sonra sanatçı filmin haklarını ele geçirmiş, üstünde yeniden yıllarca çalışıp, izlediğimiz bir buçuk saatlik yapıtı ortaya koymuş... Kötülerin iyice çirkin karikatürler düzeyinde verildiği film, özellikle mekânların çok ustalıkla verildiği özgün bir grafik çalışmasından yararlanıyor ve canlandırma alanında alışık olmadığımız bir güzelliğe ulaşıyor. Kuşkusuz **Grimault**, **Andersen**'in ünlü bir masalından yola çıkarken yalnızca güzelliği ve yalnızca çocuklara seslenmeyi amaçlamamış. Filminin çağdaş bir özü, içeriği de var.. Gelişmiş bir teknoloji (çeşitli silahlar, araçlar, robotlar, vs.) aracılığıyla baskı rejimini sürdürmeye çalışan diktatör/kral, sonunda kuşla simgelenen doğanın ve **'iyi'**lerin işbirliğiyle yenilecek, teknolojisi de kendisine karşı dönecektir. Kuşun aklını çeldiği ve **'özgürlük yanlısı'** kıldığı dev robotun bir vuruşuyla, kuşları tutsak eden kafes simgesi parçalanırken, **Grimault**'nun ilginç çalışması da çağdaş bir bildiriyle noktalanmış olmaktadır...

İNSAN GERÇEĞİNİ ARAMA

Sanat kuşkusuz yalnızca güzelliği aramaz. Bazen aradığı gerçektir: İnsan gerçeği.. Ama gerçeği aramaya yönelik sanatın aynı zamanda güzelliği de kavrayamayacağını kim söylemiş? İşte değişik 2 ülkeden gelen 2 film: Sovyet yapımı **"Valentina"** ve İngiliz filmi **"Bir Başka Zaman, Bir Başka Yer.."** Belli bir dönemde belirli (ve kısıtlı) bir mekân içinde yakaladığı kahramanlarının öykülerini, ilişkilerini anlatırken ele aldıkları kişilerin gerçeğine alabildiğine yaklaşmayı başarmış 2 film... **"Vassa"**'sını merakla beklediğimiz Sovyet yönetmeni **Gleb Panfilov**, bir oyundan alınmış olan **"Valentina"**'da Sibirya'daki bir küçük köyde yaşama küskün, sıkıntılı varlıklarını sürdüren bir avuç insanı işliyor. Gündelik kaygıların, karşılıksız aşkların, hiç gerçekleşmeyecek umutların, hep beklenen, ama hiç gelmeyen bir şeylerin egemen olduğu bir yaşam.. Genç ve güzel garson kız **Valentina**'nın tertemiz aşkına yanıt vermekte geciktiği için onu hiç sevmediği, sarhoş ve tembel **Pavel**'in, sürekli Amerikan kovboy şarkıları dinleyen bu amaçsız delikanlının kollarına iten **Vladimir**, yasaları tam uygulamak istediği ve **'hatırlı'** bir kişiyi bir trafik davasında suçlamaktan vazgeçmediği için başı bürokrasiyle derde girmiş bir yargıçtır.. Pavel'in öfkesi burnunda, kırık ve umutsuz annesi **Anna**, **Vladimir**'e kavuşmayı ölesiye isteyen eczacı kadın **Zinaida** ve **Anna**'nın işlettiği otel/lokantaya gelip giden birkaç kişi, tipik **Çehov** ve **Gorki** çizgileri taşıyan bu küçük **'bekleyiş'** dramının diğer kahramanlarıdır.. **Panfilov**, birkaç çizgi boyunca Sovyet sisteminin çeşitli aksaklıklarına ilginç eleştiriler getirirken, tüm güzelliğine karşın istediğini elde etmek için pek fazla şansı olmayan genç ve güzel **Valentina**, herkesin kapıdan dolanmaktansa yıkıp geçtiği çiti her seferinde sabırla onarmayı sürdürecektir...

Bu işlevsiz çabası kimbilir, belki de onu bu kayıp Sibirya köyünde yaşamaya bağlayan tek şeydir...

OLANAKSIZ BİR AŞK

Panfilov'un bu simgesel ve tipik Rus öyküyü anlatmada gösterdiği ustalığın bir benzerini, genç İngiliz yönetmeni **Michael Radford** daha ikinci filmi olan **"Bir Başka Zaman, Bir Başka Yer"**'de gösteriyor.. Savaşın son günlerinde İskoçya'da çalışmaya gönderilmiş bir grup İtalyan savaş tutsağından özellikle **Luigi** ile evli bir kadın arasındaki ilişkiyi anlatıyor film.. Tutsaklara karşı **'insanca'** davranan başlıca kişi olan **Janie**, çirkin, ama sempatik **Luigi**'de, son derece tekdüze yaşamında farkında olmadan aradığı **'büyük aşk'**ı bulduğunu sanacaktır; ama **Luigi** için, bu İskoçya köyünün başta yağmuru ve soğuğu, her şeyinden sıkılan, güneşli Napoli'sini özleyip duran **Luigi** için o, cinsel gereksinmesini doyuracağı bir gelgeç serüvenden başka bir şey değildir...

Radford da, bu kez iki değişik kültürün, iki farklı insan yapısının karşılaştığı bu filmde, gündelik yaşamın sıkıntısını, sürekli bir şeyler beklemenin dramını dile getirmektedir, **Panfilov** gibi... Özenli, ayrıntılarda dikkatli, incelikli, inandırıcı bir sinemayla..

FELLİNİ: SANATIN GİZEMİ, SANATIN İŞLEVİ

2 önemli sanatçı, 2 İtalyan, **Fellini** ve **Antonioni** ise, güzellik ve gerçekten çok sanki gizemi aramaktadırlar... Hayatın gizemini, belki de kendi yaşamlarının gizemini... **Fellini**'nin 1914 yılının bir gününde Napoli limanından kalkarak, ölen bir opera sanatçısının küllerini denize serpmek amacıyla bir ada yakınlarına doğru yol alan gemisi **Gloria N.** filmin sonunda yönetmenin açıkça gösterdiği gibi bir dekor - gemidir. Ölen sanatçının yakınları, soylular, şarkıcılar, eski ve yeni zenginler, yönetmenler, gazeteciler ve daha bir sürü insan, bu dekor içinde bir **'takdimci - gazeteci'**nin sürekli araya girerek anlattığı, açıkladığı garip ve sanki düşsel serüvenler yaşarlar..

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
60. Yıl; Sayı: 21434 • Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 28 Nisan 1984 Cumartesi

ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK KURSLARI
KAVRAM DERSANESİ
Gündüz: 3 Mayıs Gece: 3 Mayıs
— Kayıtlar devam etmektedir.
Tel. 522 75 74 — 5'8 64 37 Laleli/İST.

Köprü satışı ve konut kredileri haziranda

Devlet Bakanı Mesut Yılmaz, fon kullanım yerlerinin belirlenmesine ilişkin tüzüğün kabul edildiğini, mayıs ayı sonuna kadar da kamu ortaklığı fonu ile faiz oranlarına ilişkin iki yönetmeliğin daha çıkarılacağını açıkladı.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Bakanlar Kurulu önceki gece yaptığı toplantıda beş yasa tasarısı, üç yönetmelik, bir tüzük ile bir kararnameyi görüşerek kabul etti. Devlet Bakanı ve hükümet sözcüsü Mesut Yılmaz, Bakanlar Kurulu'nun önceki gece yaptığı toplantıya ilişkin olarak dün sabah düzenlediği basın toplantısında, toplu konut fonundan kredi dağıtımına haziran ayında başlanabileceğini, Toplu Konut Fonu kullanım esaslarına ilişkin tüzüğün ve toplu konut ve kamu ortaklığı idaresinin çalışma usul ve esaslarına ilişkin yönetmeliğin kabul edildiğini, mayıs ayı sonuna kadar da kamu ortaklığı fonu ile faiz oranlarına ilişkin iki yönetmeliğin daha çıkarılacağını açıkladı. Devlet Bakanı Yılmaz, Boğaz Köprüsü ile bazı yatırımların gelirinin satışına da haziran ayı başında başlanabileceğini, yeni Galata Köprüsü ile Eminönü ve Karaköy alanlarının yapımında özel ihale yapılmasının kararlaştırıldığını bildirdi.

Mesut Yılmaz, toplu konut fonunun kullanılma esaslarına ilişkin tüzüğün incelenmesi için Danıştay'a gönderildiğini ifade etti. Kamu ortaklığı fonu ile ilgili yönetmeliğin yayınlanmasından sonra bu konudaki tüm hukuki düzenlemelerin tamamlanacağını kaydeden Yılmaz, toplu konut tüzüğünün getirdiği yenilikleri şöyle sıraladı:

"• Konut kredisi için faiz sübvansiyonu.

• Toplu konut iskân sahası için arsa temini ve hizmetin gerektirdiği her türlü harcamalar.

• Kamu kuruluşlarınca ve özel kuruluşlarca konutla ilgili proje standart ve teknolojilerinin yapı temel gereçlerinin geliştirilmesi. Enerji tasarrufu sağlayıcı ve çevre kirlenmesini önleyici araştırmalar ve bunların gerektirdiği her türlü harcamalar.

• Turizm altyapıları.

• Toplu konut iskân sahaları için gerekli olan altyapı ve sosyal tesis harcamaları.

• Kaynak temini amacıyla çıkarılacak tahvil giderleri.

• Yasanın uygulanmasından doğan ve ödenmesi gereken her türlü resim, vergi ve harçlar.

• İdarenin bütçesine ayrılacak paylar.

• Kamu ortaklığı fonuna yapılacak ödemeler."

Mesut Yılmaz, tüzüğün ayrıca toplu ve ferdi konut kredileri için başvuru biçimini de düzenlediğini belirtti ve kredi dağıtımına ne zaman başlanacağına ilişkin bir soru üzerine, "Bir kamu ortaklığı fonu yönetmeliği çıkacak, daha sonra tüzük yürürlüğe girdikten sonra bir yönetmelik daha çıkarılacak. Faiz oranları belirlenecek. Zannederim mayıs ayı sonuna kadar bunlar tamamlanmış olur. Haziran ayı başında da kredi dağıtımına başlanır" dedi.

Yılmaz, İstanbul'da yeni yapılacak Galata Köprüsü ile Eminönü ve Karaköy alanlarının yeniden düzenlenmesine ilişkin kararnamenin de kabul edilerek onaylandığını bildirdi. Kararname uyarınca, 1984 yılı fiyatlarıyla 7.8 milyar liraya malolacak projenin ihalesinde Devlet İhale Yasası hükümleri uygulanmayacak. Bakanlar Kurulu'nca karara bağlanmak koşuluyla belli büyüklükte ve belli sayıda firmalar arasında "özel ihale" açılacak. Galata Köprüsü'nün yapımı için 1984 bütçesine 100 milyon lira ödenek ayrıldığını söyleyen Mesut Yılmaz, Boğaz Köprüsü'nün gelirinin satılmasına ilişkin olarak da şöyle dedi:

"Boğaziçi Köprüsü gelirinin satışına haziran ayı başında başlanabilir. Köprünün gelirinin bir bölümünün İstanbul Belediyesi'ne verilmesi konusunda, Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nda bir çalışma sürdürülüyor. Belediyeye ne kadar pay verileceği, Bakanlıkça belirlenecek ve gelirinin satışına başlanacak."

Bakanlar Kurulu'nun önceki gece üç saat kadar süren toplantısında belediyelere genel bütçeden verilen yüzde 5'lik payın, üç yıl içinde yüzde 9'a çıkarılmasını öngören yasa tasarısı kabul edildi. İl genel meclislerine verilen pay da, kademeli olarak arttırılarak, yerel yönetimlere genel bütçeden aktarılan pay yüzde 12'ye yükseltilecek.

1615 sayılı Gümrük Yasası'nda değişiklik yapılmasını öngören yasa tasarısında, gümrüklerde tasfiyeye tabi olan malların, genel ve katma bütçeli idarelere, KİT'lere ve belediyelere bedelsiz olarak devredilmesi hükmü getiriliyor.

775 sayılı Gecekondu Yasası'nın bir maddesinin değiştirilmesine ilişkin yasa tasarısı ile de

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'de)

VURDULAR DUVARA — Ankara'nın Macunköy 2'de, Kanser Hastanesi yakınında, Dozer vurmuş duvara. Yaşlı kadın ağlıyor. Gözünü siliyor. Oğlu enkazın içinden sağlam malzemeleri toplamaya çalışıyor. (Fotoğraf: RIZA EZER)

Ankara'da 200 gecekondu yıkıldı

Tapu yerine dozer

Yıkım depremine uğrayan köyde 1500 dolayında gecekondulu açıkta kaldı. Gecekondululara göre, yıkım sırasında "hamile bir kadın da çocuğunu düşürdü." Yıkılan evlerin çoğunda elektrik, kapı numarası ve ödenmiş vergilerin makbuzları var.

BELEDİYE BAŞKANI NE DİYOR?

Açıkgözleri himaye etmeyiniz.

Bunlar geçmiş yılların vergisini ödeyip, durumlarını meşrulaştırmaya çalışmışlar. Hile yapıyorlar.

Bunlar acındırmayı marifet sayıyorlar. Hepsinin evleri vardır. Kandırmaca yapıyorlar akıllarınca.

HASAN UYSAL

ANKARA — Ankara'nın Macunköy'ü, asırlık bir köy. "Macunköy 2"ise çoğu işsiz olan, gecekondu kirası bile ödeyemeyenlerce kurulmuş. Buranın sakinleri 5 yıl önce yapmaya başlamışlar gecekondularını. Sonra yenileri de yapılmış. Macunköy 2'de de "tapu umudu" varmış.

Ama Macunköy 2'ye dozer girdi. 200'ü aşkın gecekondu yıkıldı. 1500 dolayında "gecekondulu" açıkta kaldı. Yaklaşık 1000'i çocuk.

Dozerlerin gerisindeki en yetkili kişiye, Yenimahalle Belediye Başkanı Mustafa Vural'a göre, "yıktırılan gecekonduların tümü" imar affını kaçırmış. "Açıkgözleri himaye etmeyiniz" diyor. Eski Macunköylülere göre ise, "Onlara elektrik verilmezken, Macunköy 2'ye verilmiş. Seçim öncesi onlara, hepinize tapu vereceğiz, denmiş. Şimdi de seçim bitmiş, evleri yıkılmış."

Gerçekten de yıkılan gecekonduların elektriği bir yana, kapı numaraları var. İşte elektrik direği, işte yıkılan bir evin üstünde kırmızı üzerine siyah rakamla yazılmış kapı numarası. Evi yıkılanlardan Yunus Kılıç, belgelerini gösteriyor. 4 yıl önce yaptırdığı gecekondusu için 4 yıldır vergi veriyormuş.

Belediye Başkanı Vural'a, telefonda, elektriği, kapı numaralarını, vergileri hatırlatıyoruz. "Açıkça bile yapıyorlar" diyor, "Bunlar geçmiş yılların vergilerini ödeyip, durumlarını meşrulaştırmaya çalışmışlar. Biz bu açıkgözleri himaye edemeyiz. Ben şahsen bir aydır onların durumunu takip ediyorum. Belediye Meclis üyelerimizi gönderdim. Durumu incelesinler diye.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Başbakanlık Müşaviri Kahveci'nin özel demeci

1985, konut sektöründe patlama yılı olacak

OSMAN ULAGAY

Toplu konutla ilgili yasal düzenlemelerin hazırlanmasında önemli rol oynayan Başbakanlık Müşaviri Adnan Kahveci, başlatılacak uygulamanın öncelikle konutsuz vatandaşa dönük olduğunu, tüm modern gereksinimleri karşılayacak bir konut sağlamayı amaçladığını ve konut sektöründeki asıl patlamanın 1985 inşaat mevsiminde görüleceğini söyledi. Bu yılı yeni başlayacak inşaatlar için "hazırlık yılı" olarak niteleyen Kahveci, [illegible] bu yıl Konut Fonu'ndan çıkarılacak kaynakla [illegible]

Toplu konut uygulamasının işleyişiyle ilgili olarak Adnan Kahveci'ye yönelttiğimiz sorular ve yanıtları şöyle:

— Uygulama fiilen nasıl başlayacak bayın Kahveci? Konut sahibi olmak isteyen vatandaş bundan nasıl yararlanacak?

KAHVECİ — İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de valiliklerce belirlenecek iskân sahaları olacak. İstanbul'da 7-8 tane var zaten. O iskân sahalarında, kooperatif-

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

KONUT SAHİBİ NASIL OLUNACAK?

1- Valilikler, toplu konut sahalarını belirleyecek

2- Kooperatifler, belediyeler, kamu veya özel kuruluşlar, bu toplu konut sahaları için projeler hazırlayacak.

3- Toplu konut sahibi olmak isteyen kişi, bu projelerden beğendiği birini seçip, anlaşma yapacak.

4- Yapımcı kuruluş, konut fonu idaresine başvurup, yapımına başlanan sitenin altyapı ve sosyal donanımı için uygunluk belgesi alacak.

5- Uygunluk belgesi alan yapımcı, kuruluş, bankaya gidip teminat mektubunu yatıracak ve kredi kullanmaya başlayacak.

6- Yapımcı kuruluş, anlaşma yaptığı toplu konut alıcılarının listesini bankaya verecek ve peşinat hesabı açılacak.

7- Alıcılar, inşaat bitinceye kadar yüzde 20-30 arasındaki peşinatı taksitle bankaya ödeyecek.

8- Geri kalan para, inşaatın bitiminden itibaren 15-25 yılda ödenecek.

Herkesin gözü batık kredilerde

İktisatçılar Haftası'nda TÜSİAD Başkanı Koçman, "bankaların batık kredilerinin açıklanmasını" istedi, Maliye Bakanı Arıkan da, "Evet, açıklanmalı" dedi.

Şarık Tara, "çok büyük bir bankanın, mali denetimden geçmemek için dış kredi almadığını" söyledi. Arıkan, faturalı yaşama gelecek yıl serbest meslek sahiplerinin de gireceğini belirtti.

Ekonomi Servisi — 9. İktisatçılar Haftası'nın ikinci gününde bankalarımız ve bankacılarımızın kulakları bol bol çınlandı.

"Piyasa Ekonomisi Koşullarında İş Dünyası" konulu dün sabahki panelde TÜSİAD Başkanı Ali Koçman, bankalara batık kredilerini kimlere verdiklerinin açıklanmasını isterken, Maliye Bakanı Vural Arıkan da donmuş kredilerin mutlaka açıklanması gerektiğini, ancak "muteber bankaların müdürlerinin bile bunu yasaşmadıklarını" söyledikten sonra, "Şeffaf bankacılık mutlaka yerleştirilecek. Ama ne zaman olur dersiniz, bu parlamentonun vereceği bir karardır" şeklinde konuştu. Arıkan, ayrıca faturalı yaşamın 1 ocak 1985'ten itibaren sadece ücretliler için değil, tüm beyannameli mükellefler, yani serbest meslek sahipleri için geçerli olacağını da açıkladı.

ENKA Holding Yönetim Kurulu Başkanı Şarık Tara da, enflasyon düşse bile bankaların yapılan değişikliklerle kredi faizlerinin ucuzlamasını mümkün görmediğini kaydetti ve "çok muteber ve büyük bir bankamız, mali denetimden geçmemek için dış kredi almadı" dedi.

İstanbul Sanayi Odası Başkanı Nurullah Gezgin ise kredi maliyetlerine dolaylı olarak değinerek, yüksek finans yükü karşısında sanayicinin uzun vadeli yatırımlar yerine alıp satmayı tercih edeceğini, yani tüccar olma yoluna gideceğini kaydetti.

9. İktisatçılar Haftası'nın dün sabahki oturumunu açan Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, devlet işletmelerinin halka satılmasının 1946'dan beri ülkemizdeki siyasal partilerce çeşitli dönemlerde gündeme getirilmiş olduğunu örneklerle göstererek, "KİT'ler özel teşkör, halka devredilmeden, Türkiye'de serbest piyasa ekonomisine geçilemez" dedi.

Faturalı yaşamla ilgili karardan sonra esnafın vergi beyanında yüzde 70'lik artış gözlendiğine de işaret eden Arıkan, faturalı yaşamın kapsamını hem mal bazında genişleteceklerini hem de 1 ocak 1985'ten itibaren sadece ücretlilerin değil, beyannameli tüm mükelleflerin de vergi iadesinden yararlanabileceklerini söyledi.

Maliye Bakanı, Katma Değer Vergisi tasarısının Başbakanlığa sevkedildiğini, bu tasarı konusunda 3 partinin ittifak halinde olduğunu ve haziranda çıkması beklenen tasarının 6 aylık intibak döneminden sonra 1 ocak 1985'te uygulanmaya başlanacağını belirtti.

Türkiye'nin bir numaralı sorunu ekonomidir diyerek iktidar olmanın Cumhuriyet tarihimizde ilk kez Özal hükümetine nasip olduğunu, bunun çok radikal ve cesur bir yaklaşım olduğunu söyleyen TÜSİAD Başkanı Ali Koçman, "Yakın geçmişe kadar vıcık vıcık politize olmuş bir Türk toplumu, şimdi artık dolmuşta, sinemada bile ekonomi konuşmaya başlamış, insanlarımıza ülkenin bir numaralı sorununun ekonomi olduğu kabul ettirilmiştir. Bu dönem tarih kitaplarına geçerken, sanırım Özal hükümetinin bu hususiyeti özellikle belirtilecektir" dedi.

Özal hükümetinin ekonomi politikasının cesur ve akıllı bir tercih olduğunu, ancak bu politikanın alternatifsiz olduğu yolundaki görüşlere kendisinin katılmadığını belirten Koçman, yakın geçmişe kadar devlete bir yandan sırtını dayayıp, bir yandan da ver yansın etmeye alışmış, devleti "ağlama duvarı" haline getirmiş işadamlarına

(Arkası Sa.6, Sü. 6'da)

Özal'ın Tahran seferi bugün

Başbakan'ın uçağında, Koç, Sabancı, Tara, Eczacıbaşı, Kuşçulu, Gezgin ve Yazar gibi işadamları da bulunacak.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, ikili düzeydeki ilk yurt dışı ziyaretini gerçekleştirmek üzere bugün İran İslam Cumhuriyeti'ne gidiyor. Özal, üç gün sürecek ziyareti sırasında İran Başbakanı Mir Hüseyin Musavi ile görüşmelerde bulunacak. Cumhurbaşkanı Seyyid Ali Hamaney tarafından kabul edilecek. Özal'ın rejimin güçlü isimlerinden Meclis Başkanı Hüccetülislam Haşemi Rafsancani'yi de ziyaret etmesi bekleniyor.

İran bundan üç hafta kadar önce Türk Büyükelçiliği mensuplarına karşı Ermeni teröristlerce yapılan suikast girişimlerinin yarattığı gerilimden ötürü, ziyaret sırasında Özal'ın güvenliğinin sağlanacağı konusunda Türk tarafına güvence verdi. Bununla birlikte Özal'ı Tahran'da İran güvenlik görevlilerinin yanı sıra 120 dolayında Türk koruma görevlisinin de koruyacağı bildiriliyor. 60 kadar koruma görevlisi hafta içinde İran'a giderek güvenlik önlemleri ile ilgili hazırlıklara başladılar. 60 kadar koruma görevlisi de bugün Özal ile birlikte Tahran'a gidecek.

Başbakan Özal, bu sabah THY tarafından tahsis edilen özel uçakla Tahran'a hareket edecek. Özal'ın beraberinde Rahmi Koç, Şarık Tara, Sakıp Sabancı, Nejat Eczacıbaşı, Nuh Kuşçulu, Nurullah Gezgin ve Mehmet Yazar gibi işadamları da bugün Tahran'a gidiyorlar.

Özal'ın ilk dış gezisi

Tahran'ın eşiğinde

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Türkiye ile İran arasında hiçbir siyasal sorun yok. Siyasal yönden iki ülke arasında hiçbir sıkıntı yok. Dolayısıyla Başbakan Özal'ın bugün başlayan ve 3 gün sürecek "Tahran seferinde" herhangi bir siyasal gündem maddesi de yok.

(Arkası Sa.6, Sü. 6'da)

Denktaş: Rumlar dünyayı kandırmaya çalışıyor

Haber Merkezi — Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, BM Güvenlik Konseyi toplantısına katılmak üzere dün sabah Lefkoşa'dan ayrıldı. Denktaş, İstanbul'a hareketinden önce Ercan Havaalanı'nda yaptığı açıklamada, "Rum-Yunan ikilisi Güvenlik Konseyi'ni toplantıya çağırmıştı. Görüşme masasına oturacaklarına dünyayı karıştırıyorlar. Gayeleri Kıbrıs'a sahip çıkmak. Kıbrıs meselesini bilmeyen dünyayı kandırmakla bu gayeye ulaşamazlar" dedi. Denktaş ve beraberindeki heyet, bu sabah İstanbul'dan New York'a hareket edecek. Kıbrıs Rum yönetimi lideri Spiros Kipriyanu da beraberindeki heyetle birlikte bugün Atina'dan New York'a gidecek.

KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş, Ada'dan ayrılmadan önce yaptığı açıklamada, Rum-Yunan ikilisinin Kıbrıs sorununda yapay bir kriz yaratarak toplumlararası görüşmeleri baltaladığını ve BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar'ın girişimleri çıkmaza sokarak Güvenlik Konseyi'ni toplantıya çağırdığını söyledi. Denktaş, Rumlar'ın yapay kriz yaratarak barış kapılarını kapattığını, amaçlarının Kıbrıs'a sahip çıkmak olduğunu belirterek, "Kıbrıs'ta Rum idaresi meşru Kıbrıs hükümeti değildir ve olamaz. Kıbrıs'ta Türk halkı Rum tebası değildir ve olmayacaktır" dedi. Rauf Denktaş, şöyle konuştu:

[illegible] yeniden Yunan askeri göndereceklerini söyleyerek kriz yaratmak istiyorlar, kriz yoktur. Kriz, çığırtkanlığı başlatılan-

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

Denktaş'ın demecine tepki geldi

Rumlar: Kıbrıs'ta sorun sadece "Magosa" değil

İZZET RIZA YALIN

LEFKOŞE — KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın Cumhuriyet'e verdiği özel demeç, Kıbrıs'ta yankı yarattı. Kıbrıs Rum yönetimi, Denktaş'ın demeci üzerine bir açıklama yayınladı ve Denktaş'ı Kıbrıs sorununu Magosa çerçevesine sıkıştırmaya çalışmakla suçladı. KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın Maraş'ın bir bölümünü Türklerin yerleşimine açmanın zamanının geldiğini belirttiği Cumhuriyet'e özel demeci 25 nisan çarşamba günkü gazetemizde yayınlanmıştı.

Demeç Rum basınında da tepkilere yol açtı. Rum gazeteleri dünkü sayılarında Denktaş'ın demecine tepkilerini manşetlerinde dile getirdiler. Rum yönetiminin Denktaş'ın Maraş'ın bir kesiminin Rumların yerleşimine açılmasının söz konusu olmadığı ve bu kesime Türklerin yerleştirilmesinin zamanının geldiğine ilişkin sözleri üzerine yapılan açıklama şöyle:

"Denktaş Kıbrıs sorununu Magosa çerçevesine sıkıştırmaya çalışmakta ve böylece Kıbrıs sorununu Magosa sorunu şekline dönüştürmek gibi bir hava vermektedir. Oysa durum hiç de böyle değildir. [illegible] Denktaş'-

(Arkası Sa.6, Sü. 3'de)

İŞ BANKASI ÖDÜLLERİ AKURGAL, HALCIOĞLU VE ASENA'NIN

Haberi 12. Sayfada

Barış Derneği davasındaki savunmasında, Askeri Savcı'ya hakaret ettiği savıyla yargılanan yazarımız Ali Sirmen, beraat etti. Sirmen, dünkü oturum sırasında görülüyor. (Fotoğraf: DENİZ TEZTEL)

Yazarımız Ali Sirmen savcıya hakaretten beraat etti

İstanbul 1 No'lu Askeri Mahkemesi, aynı suçtan yargılanan avukat Orhan İzzet Kök hakkında da beraat kararı verdi.

İstanbul Haber Servisi - Barış Derneği davası nedeniyle 5 yıl hapis cezasına çarptırılan ve yazında Bayrampaşa Cezaevi'nde tutuklu bulunan gazetemiz yazarı Ali Sirmen ile avukat Orhan İzzet Kök, Barış Derneği davasındaki savunmalarında Askeri Savcı'ya hakaret ettikleri savıyla yargılandıkları İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde dün beraat ettiler.

Barış Derneği davasının 21 ekim 1982 günlü oturumunda Ali Sirmen ile Atool Behramoğlu'nun avukatı Orhan İzzet Kök

(Arkası Sa.6, Sü. 5'te)

TARIM KESİMİNDE ASGARİ ÜCRET 20 BİN 100 LİRA

Haberi 11. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

F - 16 vs...

Lockheed uçak yapım şirketinin dünyanın dört bir yanında dağıttığı rüşvetin ortaya çıkarılmasından sonra uçak alım-satımları ile ilgili anlaşmalar —doğrusu ya— insanı biraz ürkütüyor. 1976 yılında Lockheed olayı ile ilgili belgeleri didik didik etmiş, bugün nasıl terör ve kaçakçılık olayları üzerinde duruyorsak, o gün de Lockheed ve ITT şirketi ile ilgili rüşvet dosyalarını aynı ısrarla bu köşede sergilemiştik.

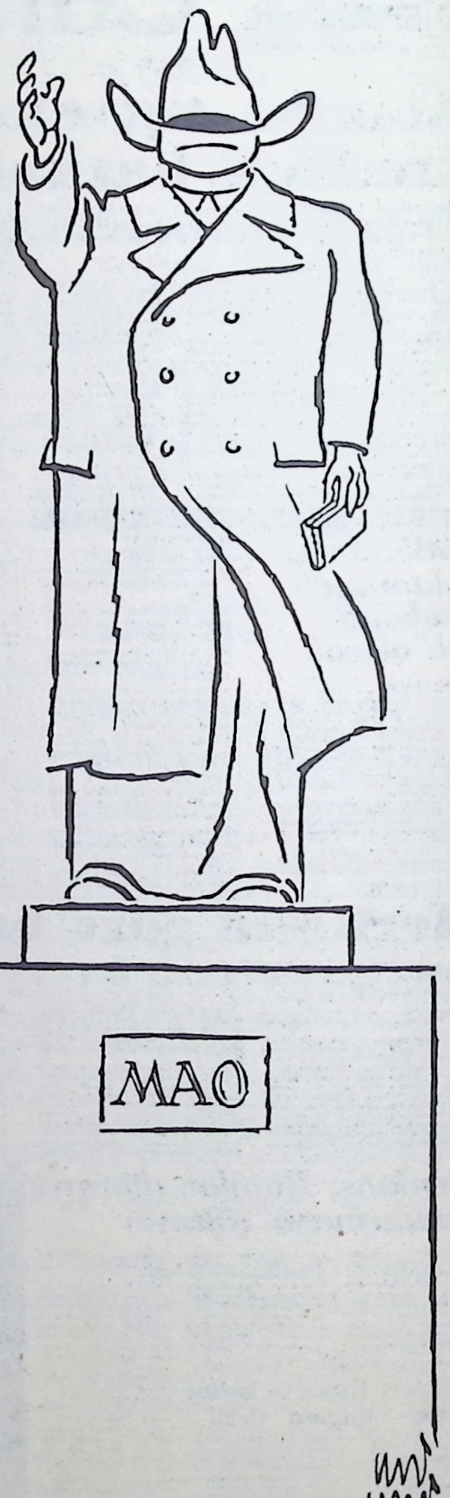
Northrop ve General Dynamics şirketleri Türkiye'ye uçak satmak için kolları sıvadıklarında, Lockheed olayının verdiği kuşku ve ürkeklikle, konuya basın olarak, ge-

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Fellini'nin gemisi, bir kez daha yönetmenin inanılmaz yüzler galerisini, grotesk kişiliklerini, acımasız, insanlık eleştirisini, neredeyse **'nihilist'** tavrını eşsiz bir görsel şölen halinde perdeye getirirken, önceleri bir martı veya gergedan, sonraları gemiye alınmak zorunda kalınan Sırp göçmenleri ve en sonunda da Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun görkemli (ve dekor) savaş gemisi tarafından tedirgin edilen soylu ve sanatçı yolcularının özellikle gemideki emekçiler (ateşçi, gemici, aşçı, vs.) ile olan ilişkilerinde unutulmaz birkaç bölüm yaratır. Makine dairesinde, önce bir ateşçinin isteği üzerine başlayan **'şarkı söyleme'**nin kısa sürede göbekli tenorlar, süslü püslü sopranolar ve diğerleri arasında bir **'yarışma'**ya dönmesi veya aşçılara çeşitli düzeylerdeki su kadehleri üstünde garip bir müzik şöleni çekmek veya **'bir tavuğu ipnotize etmek'** gibi garip gösteriler sunan **'sanatkârlar'** vb. sahnelerde **Fellini**, **'sanat nedir, kime ulaşır, kimin için yapılır'** gibi kitaplar doldurmuş ciddi tartışma konularına son derece alaycı, uçarı, ama üzerinde düşünmeye değer yorumlar getirir...

ANTONİONİ'NİN GÖRKEMLİ SİNEMA EGEMENLİĞİ

Fellini, sanatın gizemini araştırırken, **Antonioni** de, çağdaş insanın, çağdaş kadın-erkek ilişkilerinin gizemine yaklaşmayı dener, **"Bir Kadının Tanımlanması"** ile... Yeni çekeceği ve bir kadının çevresinde dönecek olan filmine konu arayan bir yönetmenin 2 değişik kadınla yaşadığı ilişkiler, **Antonioni**'nin sinemasının tüm özelliklerini bir kez daha görkemli bir bireşim halinde karşımıza getirir. Kuşkusuz özyaşamsal bir filmdir bu (**Antonioni** de hep kadını odak alan filmler çeviren bir sinemacıdır, üstelik **Thomas Millian**, yönetmene son derece benzemektedir). Ama önemli olan bu değildir. Bence önemli olan, **Antonioni**'nin yapay polisiye gerilimi, daha **"Yolcu"** sırasında yaptığı bir konuşmada belirttiği ve bu filmde, yönetmenin sonunda yeni filminin ana teması olarak seçtiği **'güneş'** ve güneşte olup bitenlere karşı merakı, tutkusu da değildir. Bence önemli olan **Antonioni**'nin anlatımındaki o kendi başına bir gerilim yaratmaya yeterli olan olgunluk, sinema diline egemenliktir. Sis bölümü, parti bölümü, Venedik bölümü, **Mavi** (ilk kadın) ile bir pencere aracılığıla verilen ayrılma sahnesi, mekân, dekor, ışık kullanımı, tek sözcükle sinemada yaşamı ve mekânı yeniden kurma sanatı, **Antonioni**'de artık doruğa ulaşmıştır. Yönetmenin yaşamın ve sanatçının gizemi üstüne biraz metafizik kokan kaygılarını da, çağdaş kadın-erkek ilişkileri üstüne alışılmış karamsarlığını da paylaşmayabiliriz. Ama bu sinemanın anlatım özellikleri ve malzemesine/araçlarına egemenliği, yadsınacak gibi değil...

29 nisan

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
60. Yıl; Sayı: 21435 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 29 Nisan 1984 Pazar

ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK KURSLARI
KAVRAM DERSANESİ
Gündüz: 3 Mayıs. Gece: 3 Mayıs.
Kayıtlar devam etmektedir.
Tel: 522 75 74 — 528 64 37 Laleli İST

ASALA kana doymuyor: Tahran'da yeni bir saldırı!

Gözleri döndü: Özal'ı da vururuz

Elçilik Sekreteri'nin eşi ağır yaralı

Özal'ın Tahran'a ulaşmasından 3 saat önce Elçilik Sekreteri Şadiye Yönder ve eşi Işık Yönder'e ateş açıldı. Işık Yönder başından ağır yaralandı.

Saldırıdan sonra Londra'da UPI'ye telefon eden bir kişi, "Aynı kader Özal'ın da başına gelecektir" dedi.

Özal'ın Tahran programında değişiklik yapıldı. Başbakan'ın resmi temaslar dışındaki protokol ziyaretleri iptal edildi.

ASALA 10 nisanda "Özal İran'a gelirse gereken dersi vereceğiz" tehdidini savurmuştu.

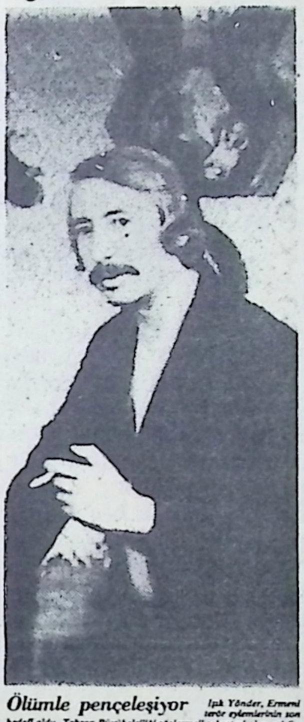
Haber Merkezi — Ermeni terör örgütü ASALA tarafından dün Tahran'da girişilen silahlı saldırı sonucunda, Türk Büyükelçiliği Sözleşmeli Sekreteri Şadiye Yönder'in eşi Işık Yönder başından ağır yaralandı. Başbakan Özal ve beraberindeki Türk heyetinin İran'a varışından üç saat önce yapılan saldırıdan, Şadiye Yönder yara almadan kurtuldu. Saldırıdan bir süre sonra UPI Haber Ajansı'nın Londra bürosuna telefon eden bir kişi, saldırıyı Ermeni Gizli Ordusu ASALA'nın düzenlediğini belirttikten sonra "Aynı kader Turgut Özal'ın da başına gelecektir" tehdidinde bulundu.

İran'ın İstanbul Başkonsolosu Muhammed Taheri saldırıyı kınayarak, "Türk ve İran halkları komploya gelmeyecekler ve iki taraf arasındaki ilişkiler daha pekişecektir" dedi.

Resmi bir ziyaret için dün Tahran'a giden Başbakan Turgut Özal'ın programında bazı değişiklikler yapıldı. Özal'ın programındaki resmi temaslar dışındaki protokol ziyaretleri bölümü iptal edildi. İptal edilen protokol ziyaretleri arasında, dünkü şehitlik ziyareti de yer aldı.

Tahran'daki saldırının sonrasını ve hastaneye kaldırılan Işık Yönder'i görüntüleyen Türk gazetecilerinin filmleri Pastar gö-

(Arkası Sa. 15. Sü. 1.'de)

Ölümle pençeleşiyor Işık Yönder, Ermeni terör eylemlerinin son hedefi oldu. Tahran Büyükelçiliği sözleşmeli sekreteri olan eşi Şadiye Yönder'le birlikte evlerinden çıkmışlardı. Motosikletli 2 teröristin kurşunları Işık Yönder'i buldu. Eşi yara almadı. Işık Yönder İran'la Avrupa ve Türkiye arasında ticaret yapıyordu.

Ermeniye yardım etmişti Ermeni terör örgütü ASALA'nın kurşunlarına hedef olan Işık Yönder'in İstanbul'daki annesi Saime Yönder olayı gazetecilerden öğrendiği anda hıçkırıklara boğuldu. Anne Yönder bir yandan ağlıyor bir yandan da "Vatansever, milliyetçi yavrum kurtardığı bir Ermeninin kurşunuyla mı yaralanacaktı? Oğlum İran'dan kaçan bir Ermeniye yardım etmiş 'Anneciğim bunlar iyi insanlar' diyerek ona yardımcı olmamı istemişti..." diyordu. Antrenörü olduğu Zonguldak bölgesi masatenisi takımıyla İstanbul'a maç için gelen Işık Yönder'in ağabeyi Şahin Yurda Yönder, olayı Buhran Felek Spor Tesisleri'nde öğrendi. Şahin Yurda Yönder'in ilk tepkisi "Allah belalarını versin..." oldu.

ANKARA'DAN

Açılacak Ermeni anıtı dolayısıyla Ankara Fransa'yı protesto etti

Ankara, Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Kilisesi'nden bir temsilcinin Fransa'daki anıt açılışına katılmasına da tepkisini bildirdi.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Ankara, Paris'te bugün açılacak Ermeni Anıtı dolayısıyla Fransa'yı protesto etti. Anıtın açılış törenine Fransız yöneticilerin katılacak oluşu da Türk Dışişlerince protesto edildi.

Dışişleri sözcülüğü, Paris'in banliyölerinden Alfotville'deki anıtı yörenin Belediye Başkanı ve güvenlik işlerinden sorumlu Devlet Sekreteri Joseph Franceschi'nin açacağının öğrenildiğini açıkladı. Dışişleri, ayrıca Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ndeki Ecmiyazın Kilisesi yöneticisi Katolikos I. Vasken'in törene katılacağının haber alındığını duyurdu. Bu nedenle Sovyetler Birliği'ne Ankara'nın olaya büyük tepki duyduğu bildirildi.

Dışişleri'nin açıklamasında Fransa'nın Ermeni terörü karşısında "hoşgörü siyaseti" izlediği hatırlatıldı, şöyle dendi:

"Medeni dünyanın ve özellikle Batılı ülkelerin varlığına kastedenbu belanın, taviz verilmesi ve birtakım karanlık pazarlıklara yöneltilmesi yoluyla önleneceğini ummanın hüsranla sonuçlandığını öncelikle Fransa'nın geçirmiş olduğu acı deneylerin yeterince ortaya koyduğu bir vakıadır."

AVRUPA KONSEYİ PARLAMENTERLERİ: OLUMLU GELİŞMELERLE KARŞILAŞTIK
3. Sayfada
KADIKÖY BELEDİYE BAŞKANI ZAMAN İSTİYOR
7. Sayfada
İSTANBUL'DA EN BÜYÜKLERİN VERGİ BEYANI YÜZDE 100 ARTTI
AİDA, SANATÇILAR ARASINDA VERGİ ŞAMPİYONU
8. Sayfada
POLİTİKA VE ÖTESİ
10. Sayfada
ARIKAN YÖNETMELİKLERE UYAN KOOPERATİFLER KREDİ ALABİLECEK
SOBALAR YÜZDE 30 ZAMLI YANACAK
16. Sayfada
BİLİM VE TEKNİK DÜNYASI
VEHBİ BELGİL'İN YAZISI 5. SAYFADA

ASALA'nın gözyaşına boğduğu bir aile daha

Işık Yönder'in ağabeyinin ilk tepkisi, "Allah belalarını versin!" oldu. Anne Saime Yönder hıçkırarak ağlarken, "Oğlum bir Ermeniye yardım etmişti" diyordu.

Haber Merkezi — Ermeni terör örgütü ASALA'nın kurşunlarına hedef olan Işık Yönder'e yöneltilen saldırının bir başka dramatik yönü, İstanbul'daki annesinin ağlayarak anlattığı olaydı. Anne Saime Yönder, kendisini arayan THA muhabirine, "Oğlum İran'dan kaçan bir Ermeniye yardım etmişti..." diyordu.

Oğlunun Tahran'da yaralandığını gazetecilerden öğrenen Saime Yönder hıçkıra hıçkıra ağlayarak şunları söylüyordu:

"Vatansever, milliyetçi yavrum kurtardığı bir Ermeninin kurşunuyla mı yaralanacaktı? Oğlum İran'dan kaçan bir Ermeniye yardım etmiş, yanıma getirerek 'anneciğim, bunlar iyi insanlar' diyerek bakmamı, ona yardımcı olmamı istemişti. Şimdi de yardım ettiği kişiler onu

(Arkası Sa. 15. Sü. 4.'te)

YALNIZCA AĞIT YAKILIYOR — Tahran'da saldırıya uğrayan Işık Yönder'in ağabeyi Şahin Yurda Yönder, olayı öğrendikten sonra, "Yalnızca ağıt yakılıyor, sonra bir başkasının kurban edilmesi bekleniyor" dedi. (Fotoğraf: THA)

Özal: Gerekli önlemlerin alınacağına inanıyorum

Başbakan Özal'ı havaalanında karşılayan İran Başbakanı, saldırı olayını kınayarak "Ceza şiddetli olacak" dedi.

TAHRAN (Cumhuriyet) — Resmi bir ziyaret için İran'a giden Başbakan Turgut Özal, ASALA'nın saldırısını Tahran'ın Mehrabad Havaalanı'nda öğrenince "İnanıyoruz ki kardeş İran devleti gerekli tedbirleri alarak bu saldırılara meydan vermeyecektir" dedi. Özal'ı havaalanında karşılayan İran Başbakanı Mir Hüseyin Müsavi saldırı olayını kınadı ve "İslam hukukuna karşı çıkanlar şiddetle cezalandırılacaktır" şeklinde konuştu.

Özal, Işık Yönder'in ağır şekilde yaralanmasıyla sonuçlanan saldırı olayı ile ilgili olarak, "İranlı yetkililerin gereken tedbirleri aldığına inandığını" be-

(Arkası Sa. 15. Sü. 3.'te)

Resmi görüşmeler başladı

Özal, doğal gaz boru hattı önerdi

İran Başbakanı Mir Hüseyin Müsavi, "iki yönlü" doğal gaz boru hattı önerisini "düşüneceklerini" söyledi.

YALÇIN DOĞAN

TAHRAN — Başbakan Turgut Özal, resmi bir ziyaret için Tahran'a geldi. Türk ve İran heyetleri arasındaki görüşmeler dün başladı. Görüşmelerde Türk heyetine başkanlık eden Turgut Özal, İran Başbakanı Mir Hüseyin Musavi'ye "doğal gaz boru hattı yapımı" önerisinde bulundu. İran başbakanı, Özal'ın önerisini "düşüneceğini" söyledi. Özal ve Musavi bugün bir kez

(Arkası Sa. 15. Sü. 3.'te)

TAHRAN'DA KİMLER VAR?

Devlet: *Başbakan Turgut Özal, Devlet Bakanı İsmail Özdağlar, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli, Başbakanlık Başdanışmanı Adnan Kahveci, Basın Danışmanı Selim Egeli, Halkla İlişkiler Daire Başkanı Zeynel Abidin Akın, Özel Kalem Müdürü Tevfik Ertürk, Dışişleri Danışmanı Nabi Şensoy ve koruma polisleri.*

Özel sektör: *Rahmi Koç, Şarık Tara, Sakıp Sabancı, Nejat Eczacıbaşı, Mehmet Yazar, Nurullah Gezgin, Nuh Kuşçulu, Halit Narin, Mehmet Okumuş, Erdoğan Demirören, Erol Aksoy, Sermet Refik Pasin, Asaf Güneri, Ömer Dinçkök, Nezih Dural, Ali Osman Sönmez, Şevki Tuncer, Güneş Taner, Halit Soydan, Kaya Turgut, Muammer Şahin.*

Toplam: *1000 dolayında özel ve kamu temsilcisi.*

ASALA'nın İran saldırıları

Tahran'daki THY bürosuna patlayıcı madde atıldı. Yaralı ve ölü yok. (Ocak 1980)

Tahran'da Büyükelçilik binasının karşısındaki Bank Meli önündeki bir otomobili aramak isteyen polise ateş açıldı. Yakalanan Ermeni militan kurşuna dizildi. (1981)

Ermeni göstericiler Tahran'daki Büyükelçilik binasına ateş açtılar. Karşılıklı çatışma çıktı. (24 nisan 1981)

Büyükelçilik mensuplarına karşı üç ayrı silahlı eylem. Elinde bomba patlayan bir Ermeni terörist öldü. Askeri Ataşe Yardımcısı İsmail Pamukçu ağır şekilde yaralandı. (28 mart 1984)

Yaşar Kemal "Legion d'Honneur" alıyor

Kültür Servisi — Yaşar Kemal, Fransa'nın ulusal nişanı olan "Legion d'Honneur"u almak üzere 4 mayıs cuma günü Paris'e gidecek. Yaşar Kemal'e 9 mayıs çarşamba günü saat 18.30'da Elysee Sarayı'nda Fransa Devlet Başkanı François Mitterrand tarafından "Legion d'Honneur" nişanı takılacak.

(Arkası Sa. 11. Sü. 1.'de)

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Kürsüüstü...

Geçenlerde "Kürsüaltı" başlığı ile üniversite dışında çalışan öğretim üyelerini eleştiren bir yazı yazmıştım. Yüksek Öğretim Kurulu üyelerinden Prof. Sayın Kemal Karhan YÖK'ün "devamlı statü" ve "kısmi statü" diye ikili bir düzen getirdiğini, "kısmi statü" içinde çalışan öğretim üyelerinin yönetici olamayacaklarını, bu öğretim üyelerinin durumlarının üniversitelerce inceleneceğini belirttikten sonra şunları yazıyor:

— 12 Eylül öncesi dönemlerde devamlı statüde görünüp bunun imkânlarından faydalandıkları halde, üniversite dı-

(Arkası Sa. 15. Sü. 7.'de)

İZLENİMLER

Uçaktaki neşeli hava Tahran'da yok oldu

YALÇIN DOĞAN

TAHRAN— Başbakan Turgut Özal'ın Tahran'a hareket ettiği saatlerde Ermeni teröristler İran'da saldırıya geçtiler ve Tahran Büyükelçiliği'nde görevli Şadiye Yönder'in eşi Işık Yönder, Ermeni teröristlerin kurşunlarına hedef oldu.

Başbakan Özal, Ankara'dan dün sabah bir grup işadamıyla birlikte Tahran'a hareket etti. Uçakta işadamlarıyla tek tek ilgilenen Başbakan, kimin hangi ürünü satmak istediğini, nerede ne gibi güçlüklerle karşılaşmakta olduğunu not etti. İşadamları da tek tek karşılaştıkları güçlükleri dile getirdiler. Uçak yolculuğu sırasında resmi heyetin ve işadamlarının oldukça neşeli oldukları gözlendi. Uçakta bir ara güvenlik görevlileri heyette olanlara ayrı ayrı kart dağıtarak "Ne gibi güvenlik önlemlerine" dikkat etmeleri gerektiğini hatırlattılar. Dağıtılan "bilgi notu"nda otelde kimle temas edileceği, bavulun nereden alınacağı, otelden dışarı çıkarken "mutlaka bir güvenlik elemanına" haber verilmesi gerektiği ayrıntılarıyla belirtildi. Heyet üyelerine uçakta ayrıca değişik renkte birer rozet ile kimlik gösteren yine değişik renkte yaka kartları dağıtıldı. Yaka kartları ile rozetlerin "mutlaka birlikte yakaya takılması zorunluluğu" vurgulandı. Uçakta anlatılan bu önlemler, neşeli havayı biraz dağıttı.

Ancak, heyetin moralini ciddi biçimde etkileyen olayı Başbakan Özal ve Türk heyeti havaalanında öğrendi: "Tahran saatiyle saat 10.00 dolaylarında Ermeni teröristler, Tahran Büyükelçiliğimizde görevli yerel kâtibe Şadiye Yönder'in eşi Işık Yönder'i evinden çıkarken kurşunladılar". Olay heyette bir anda "soğuk duş" etkisi yarattı. İthalat-ihracat, iki ülke ilişkileri gibi sözler bir anda geride kal-

(Arkası Sa. 11. Sü. 1.'de)

Gaziantep TDKP davası sonuçlandı: 7 idam

İki sanık ömür boyu hapse, 17 sanık da 3-12 yıl arasında hapis cezalarına mahkûm oldu.

ADANA, (a.a.) — 6. Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı (2) Numaralı Askeri Mahkemesi'nde yasa dışı Türkiye Devrimci Komünist Partisi İnşa Örgütü'ne mensup 7 kişiye ölüm, 2 kişiye ömür boyu, 17 kişiye de 3 ile 12 yıl arasında hapis cezası verildi, 42 sanık da beraat etti.

6. Kolordu ve Adana, Kahra-

(Arkası Sa. 15. Sü. 5.'te)

Malatyaspor gecesinde Özal'la İnönü marulda birleşti

Ne sağcıyız ne solcu, futbolcuyuz futbolcu

AHMET TAN — *29 nisan*

ANKARA — Başbakan **Turgut Özal** ile **"üvey-ana muhalefet lideri" Erdal İnönü**, ilk kez buluşmanın heyecanı ile olacak, nefes almadan konuşuyorlardı.

Başkent Gazinosu'nda Malatyaspor'un gecesindeyiz.

Özal ile İnönü'nün oturduğu masanın iki adım karşısında gazeteciler, **"fil kulağı"** gibi büyümüş kulaklarla iki liderin ağzından bir tek sözcük bile kapamıyorlardı. Masada gazeteciler, böyle durumlarda, konuşulanları dudak hareketlerinden çıkaran uzmanlarla birlikte çalışırlar. Ama Özal'ın da İnönü'nün de dudaklarını **"okumak"** olanaksızdı. Çünkü ağızları marul ve salatalık dolu konuşuyorlardı. Özal, geç geldiği için, hayli acıkmış olacaktı, **"şişmanlatmaz"** diye ha bire salatalık üzerine çalışıyordu. İnönü ise, **"şişmanlama korkusu"** taşımadığı için mi yoksa iktidarla her alanda boy ölçüşeceğini ispatlamak için mi, ha bire atıştırıyordu.

Özal eşiyle birlikte gelmişti. İnönü ise eşiyle değil, **"selefi"** Cezmi Kartay'la birlikteydi. Bu yüzden masada bir protokol pürüzü oluştu.

Sahnenin önündeki 8 kişilik masada, protokole göre, iki başta Bayan Özal ile Bayan İnönü oturacaktı. Yanlarında da çapraz olarak beyefendiler yer alacaktı. Ancak İnönü, eşi yerine Kartay'ı getirince, işler biraz karıştı.

Daha sonra Başbakanlık Danışmanı **Adnan Kahveci** ve eşi geldiler. Kahveci Malatyalı değildi. Ama Malatyalı eşi **Füsun** Hanımın kontenjanından yararlandı. Oysa, doğma büyüme Malatyalı olan Tarım Bakanı **Hüsnü Doğan**'a masada yer verilmemişti.

En son Özallar geldi. Gazinoya girdiklerinde kopan alkış, garsonların dediğine göre, gazino tarihinde hiçbir sanatçıya nasip olmamıştı.

Bayan Özal, pırlanta kakmalı gözlüğü, ışıl ışıl siyah elbisesiyle gecenin en şık hanımefendisi idi. Aslını ararsanız salonda şık olmayan bir hanımefendiye rastlamak olanaksızdı. Malatyalı hanımlar, **Şahin Tepesi**'nden, **Dallas**'tan kopup gelmiş gibiyiler. Tutucu bir il olduğu ileri sürülen Malatya'nın gecesinde, ilaç için başörtülü tek hanım yoktu.

"MALATYA'NIN SABANCI'SI"

Özal, İnönü'nün yanı başına oturdu. İnönü'nün yanında Bayan Kahveci vardı. En sonda **"bekâr vaziyette"** Ankara Belediye Başkanı **Mehmet Altınsoy** yer aldı. **"Damsız girmek yasak"** olan bu gazinoda, Başbakanın masasında iki bayan beş erkektiler.

Gecenin **"anlam ve önemini belirten"** konuşmayı, Malatyalı işadamı, müteahhit, Anavatan Malatya örgütü kurucusu, mali destekçisi ve Malatyaspor'un Başkanı **Nurettin Soykan** yaptı. **"Malatya'nın Sabancı'sı"** diye bilinen Soykan, **"kayısının erdemlerini ve Malatya için taşıdığı stratejik önemi"** anlattı. Sonunda da **"büyük konuklar"**'dan Başbakan Özal'a **"hoş geldiniz"** dedi. Kopan alkış tufanındaki payını büyük tutmak için İnönü, ellerini hızla çırptı. Soykan, **"Sayın Erdal İnönü, siz de hoş geldiniz"** deyince, Özal aynı şeyi İnönü için yaptı, daha sonra da **"en büyük Soykan"** diye salonda tezahürat başladı. Bundan, Başbakanın alındığını söylemek haksızlık olur. Çünkü **"en büyük"** denirken, kastedilenin para olduğunu herkes biliyordu.

Daha sonra, sanatçılar sahneye çıkmaya devam ettiler. Ellerindeki gülleri ufalayıp Başbakanın başına dökenlerden, şarkının **"caanım"** gibisinden uygun bir nakaratını Özal'ın gözlerinin içine bakarak söyleyenlere kadar, türlü şarkıcı, türkücü oynadı, bağırdı çağırdı. Başbakanın önünde çömelerek saçlarını omuzlarını dalgalandıran bazıları ise, **"devlet sanatçısı"** olmaya adaylık koyar gibiydiler.

Malatya gecesinde, Anavatan Partisi egemen görünüyordu. Ama Halkçı Parti, SODEP ve gerçek sporsever çevrenin de ağırlığı olduğu izleniyordu.

Ön masalarda bir tartışma konusu şu idi: Malatyaspor öğesini, Özal, Malatya seçimlerinde bir mühendise yakışır biçimde çok hesaplı kitaplı kullanmıştı. Malatyasporluluk bilincine Anavatan'cılığı ustalıkla monte etmeyi becermişti. Konuşmalarında, **"Biz iktidar turu atacağız, siz de Malatyaspor'a şampiyonluk turu attırın"** gibi sözlerle Malatyalıların en hassas yerlerine seslendi.

Başbakan bu kez de Malatyasporlu maskesi altında değişik bir siyasal operasyon mu düzenliyordu? Özal, birkaç gün önce TBMM'de Halkçı Parti Milletvekili Malatyalı Ayhan Fırat'tan, SODEP lideri Erdal İnönü'yü Malatyaspor gecesine getirmesini istemişti. Özal, ayrıca HP Genel Başkanı Necdet Calp'in de geceye çağrılmasını söylemişti.

Fırat, solun iki liderinin, Başbakan aracılığıyla, hele bir futbol gecesinde bir araya gelmesini uygun bulmadığından olacak, bu isteği Calp'e iletmemiş, ya da iletmiş de Calp gelmemişti.

"Biz birleştiriciyiz" diyerek iktidar olan Özal, acaba solu da birleştirerek şöhretini arttırmak mı istiyordu?

Bu ve benzeri yorumlar, sanatçı Filiz Özten'in saçları, Hülya Turna'nın gerdanı, gecenin başlıca gündemini oluşturdu.

Birleştirici veya uzlaştırıcı formül, öteden beri, **"Ne sağcıyız ne solcu, futbolcuyuz futbolcu"** biçiminde formüle edilir. Acaba Özal, Malatyaspor forması üzerinde Türkiye'de siyasete yeni bir boyut mu getirmek istiyor?

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK KURSLARI
KAVRAM DERSANESİ

60. Yıl: Sayı: 21436 Kurucusu: Yunus Nadi 40 TL. 30 Nisan 1984 Pazartesi

Özal: Ermeni toplumu ile ASALA'yı bir görmüyoruz

İhracatımızı birbuçuk milyar dolara yükseltebileceğimizi belirten Özal'a, İran Başbakanı Musavi, "Önerdiğiniz fiyatlar yüksek" dedi.

Özal tarafından İran'a önerilen doğal gaz boru hattı projesi "Bizde doğal gaz yok" gerekçesiyle şimdilik geri çevrildi.

TAHRAN (Cumhuriyet) — Başbakan Turgut Özal'ın başkanlığındaki Türk heyetinin İranlı yetkililerle temasları sürüyor. Başbakan Turgut Özal, İran Başbakanı Musavi ile dün yeniden bir araya gelirken, Devlet Bakanı İsmail Özdağlar ile Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli de, İran Ağır Sanayi Bakanı Nevabi ile ortak bir görüşme yaptılar. Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Ercüment Yavuzalp da, İran Dışişleri Bakan Yardımcısıyla, özellikle siyasi konuları ve Ermeni terörünü içeren bir görüşmede de bulundu. Temaslar sırasında Türk ihracatçılarının önerdikleri fiyatlar yüksek bulunurken, Başbakan Özal tarafından önerilen doğal gaz boru hattı projesi de "şimdilik" geri çevrildi.

Türk Resmi Heyeti'nin Tahran'daki temasları dün üç noktada yoğunlaştı:

Özal-Musavi görüşmesi: Başbakan Özal ile İran Başbakanı Musavi, Özal'ın önerisi üzerine dün başbaşa bir görüşme yaptılar. Sağlanan bilgilere göre, Özal görüşmede özellikle siyasal konulara ve Ermeni terörüne ağırlık verdi. Öğrenildiğine göre, Özal şunları söyledi:

"**Ermeni terörü ile Ermeni cemaatini birbirinden ayırmak gerekiyor. Dünyadaki çeşitli ülkelerin Ermeni cemaati ile, bir insan topluluğu olarak münasebetleri iyi olabilir, ancak bu cemaatin arkasına saklanarak Türklere saldıran Ermeni teröristleri birbirinden ayırmak gerekir. Biziın buraya tam bir gezi planladığımız bir günde Ermeni teröristlerin bir Türke yeniden saldırıda bulunmaları, adında Türkiye ile İran arasındaki münasebetlerin bozulmasını istemelerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, Ermeni cemaati ile Ermeni terörünü birbirinden ayırmak gerekiyor. Bu konuda sanırım farklı bir görüş yoktur**".

Özal'ın bu sözlerinin İran Başbakanı Musavi tarafından onaylandığı ve "**Ermeni teröristlerinin cezalarını mutlaka bulacakları**" yolunda güvence verdiği bildiriliyor.

Her iki Başbakan arasında ayrıca ticari ilişkilerin ele alındığı, Özal'ın, Türkiye'nin ihracatını 1,5 milyar dolara kadar yükseltebileceğini söylediği, ancak Musavi'nin "**Türkiye'nin önerdiği fiyatları yüksek bulduklarını**" vurguladığı bildiriliyor.

Türk mallarının fiyatlarının yüksek bulunması, aslında Devlet Bakanı Özdağlar ile Müsteşar Pakdemirli'ye de geçen hafta başından bu yana çeşitli kereler belirtildi. Özellikle demir-çelik ürünlerinin fiyatlarını İranlılar dünya fiyatlarına göre 30 dolar daha yüksek buldular. Demir-çelik yanında birkaç ürünün fiyatı da yüksek bulundu. Bu nedenle, İran tarafı, Özal'ın önerdiği "**1,5 milyarlık İhracat hacmine kolay kolay ulaşılamayacağını, ancak geçen yıla göre yine de bir artış olabileceğini**" ifade ediyorlar.

Bakan ve müsteşarın görüşmesi: Günün ikinci görüşmesi, Devlet Bakanı Özdağlar ve Hazine Dış Ticaret Müsteşarı Pakdemirli ile İran Ağır Sanayi Bakanı arasında gerçekleşti. Bu görüşmede, tümüyle ekonomik konular ele alındı ve fiyatları yüksek bulunan mallar yeniden gözden geçirildi. Ayrıca, doğal gaz boru hattı önerisi üzerinde duruldu. Öne sürüldüğüne göre, bu konuda henüz net bir sonuca varılamadı. Doğal gaz projesinin bugün heyetler halinde yapılacak

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

TAHRAN İZLENİMLERİ

Heyet, şoku üstünden attı

Özal, İran Başbakanı'na, "Irak'la aranızdaki savaşı sona erdirme yönünde nasıl yardımcı olabiliriz, bizden bir girişim bekler misiniz?" diye sordu.

YALÇIN DOĞAN

TAHRAN — İlk günün şokunu heyet üzerinden atmış görünüyor. Galiba "Ermeni saldırısı şokundan" ilk kurtulan da Başbakan Turgut Özal oldu. Ermeni terörü ile ilgili bilgileri aldıktan ve olayla ilgilendikten yaklaşık iki saat sonra Tahran'a gelen işadamlarını gruplar halinde oteldeki odasında kabul etmeye başladı.

Odaya "tekstilciler" ya da "demir-çelikçiler" gibi heyetler halinde giren işadamları kendi alanlarındaki sorunları tek tek anlattılar. Başbakan da daha sonra İran Başbakanı Musavi'ye dinlediği sorunları aktardı.

Her iki başbakanın önceki gün heyetler halinde, dün de başbaşa yaptıkları görüşmeler, en azından görüşme sonrasında yansıtılan hava açısından, gerçekten "ilgi, yakınlık ve dostluk üzerine" kurulmuş izlenimi veriyor. Başbakan Özal, her iki görüşmesinde de, önemli bir siyasal konuya parmak bastı. Öğrenebildiğimiz kadarıyla, Özal sordu: "Size savaşı bitirme yönünde, Irak'la aranızdaki savaşı sona erdirme yönünde nasıl yardımcı olabiliriz? Bizden bir girişim bek-

(Arkası Sa. 11, Sü. 2.'de)

Tahran'dan bir grup işadamı döndü

Umutlu olan da var, eli boş dönen de...

Bazı işadamları İran pazarının başka ülkelerce tutulduğundan yakınırken, bazıları da çeşitli ticari bağlantılar kurduklarını belirttiler.

İRAN'A ABIHAYAT DIŞINDA HER ŞEY SATIYORUZ

Haberleri 7. Sayfada

PERİŞAN ANNE — Işık Yönder'in annesi Salme Yönder, sinir krizleri geçiriyor. Salme Yönder, "Allahım, oğlumun canını bağışla" diye sürekli dua ediyor. Yönder ailesinin yakınları, Salme Yönder'i teskin etmek için sürekli yanında bulunuyorlar. (Fotoğraf: CUMHURİYET)

Yönder'in durumu, ciddiyetini koruyor

Yönder'e doktorlar müdahalede bulunamıyorlar. Bitkisel hayata giren Yönder'in kardeşi dün uçakla Tahran'a gitti.

TAHRAN, (Cumhuriyet) — Başbakan Turgut Özal'ın Tahran'a gelmesinden üç saat önce Ermeni teröristlerin silahlı saldırısına uğrayan Büyükelçilik Sekreteri Şadiye Yönder'in eşi Işık Yönder'in sağlık durumunda olumlu bir gelişme olmadığı bildirildi.

Tahran Büyükelçiliğimiz yetkilileri, Sasa Hastanesi'nde bulunan ve saldırıda başından yaralanan Işık Yönder'in sağlık durumunun ciddiyetini koruduğunu söylediler.

Tahran Büyükelçiliğimiz sözleşmeli sekreteri **Şadiye Yönder**'in eşi olan işadamı Işık Yönder'in durumunun ağırlığından ötürü doktorlar kendisine bir müdahale yapamıyorlar.

Tahran'daki Türk heyeti, önceki gece Yönder'in yattığı hastaneyle bağlantıyı sürekli sürdürdü. Ancak, durumunun "**ciddi**" olmasından ötürü ayrıntılı bir bilgi alınamadı.

İranlı yetkililer, Işık Yönder'e bir motosikletin üzerinden ateş eden ASALA üyesi Ermeni teröristi her yerde aradıklarını, daha önceki Ermeni saldırısında olduğu gibi, "**mutlaka bulacakla-**

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'de)

Akaryakıta aylık zam: Benzin 147 lira

Özal hükümetinin işbaşına geldiğinden bugüne kadar geçen sürede petrol ürünlerine dün 4. kez zam yapıldı.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Özal hükümeti, akaryakıta yüzde 3 oranı altındaki zamlarını sürdürüyor. Bir ay aradan sonra yapılan yeni "**ayarlama**" ile litre satış fiyatları normal benzinde 420, süper benzinde 450, motorinde 270, kalorifer yakıtında 210, gazyağında 270, (5) nolu fuel-oil'de 200, (6) nolu fuel-oil'de 180 kuruş arttırıldı.

Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınan bilgiye göre, piknik tüpünün satış fiyatı 5, 10 kg'lık tüpün satış fiyatı 30, 12 kg'lık tüpün fiyatı 30), 45 kg'lık tüpün satış fiyatı da 135 TL. yükseltildi.

Yeni fiyatla akaryakıt satışlarına bugün başlanacak. Artış miktarları yüzde 3 seviyesinin altında bulunduğu için tevzi şirketleri ve bayiler stok beyanında bulunmayacaklar. Tevzi şirketleri ve bayilerin kârları, masraf payları ve nakliyelerde herhangi bir değişiklik yapılmadı.

Akaryakıt fiyatlarına Özal iktidara geldiğinden beri dördüncü kez zam yapılmış oluyor. 24 Ocak 1980'den beri yapılan zam miktarı ise 19'a yükselmiş oldu.

Özal hükümeti oluştuktan sonra ilk zam 27.12.1983'te, ikincisi 19.1.1984'te, üçüncüsü 29.3.1984'te, sonuncusu da dün yapıldı. ANAP'ın iktidara gelmesinden bu yana akaryakıta yapılan zam oranı yaklaşık yüzde 16'yı buluyor. Son zammın oranı yüzde 2.8 ile yüzde 2.9 oranında.

Ankara'da akaryakıt fiyatlarına yapılan zamdan sonra yeni fiyatlar şöyle:

	Eski	Yeni
Süper	153.90	158.40
Normal	142.80	147.00
Gaz	95.70	98.40
Motorin	95.70	98.40
Fueloil (6)	64.40	66.20
Tüpgaz (12 kg)	1.405	1.440

İstanbul'da yeni fiyatlar bugün belli olacak.

Emekli memur, dilencilik için resmen başvurdu

64 yaşındaki felçli emekli, İçişleri Bakanlığı'na gönderdiği dilekçede, "Topladığım paranın yüzde 50'sini vergi olarak ödeyeceğimi taahhüt ederim" dedi.

ŞENOL KONUKÇU

Geçim sıkıntısına düşen emekli memur **Osman Özyollu**, "**dilencilik**" yapabilmek için ilgili yerlerden izin istiyor. Eşi, kızı, damadı ve iki torunu ile aynı evi paylaşan **Osman Özyollu**, "**dilencilik**" izni verilmesi için Cumhurbaşkanı'na, Başbakana, İçişleri Bakanına ve öteki ilgili yerlere dilekçe üstüne dilekçe gönderirken şöyle diyor:

"**Aslında 7-8 ay öncesine kadar durumum bu denli kötü değildi. Son zamlar belimi iyice büktü. Ve şimdi çıkar bir yol kalıyor benim için; sevgili yurttaşlarımın merhametine sığınmak... Felçli ve thrombozlu bacaklarımı sürükleye sürükleye kahve kahve dolaşmak ve onlardan yardım istemek...**"

Dilekçesine eklediği bir sayfalık, yıllık harcamalarının tutarını

(Arkası Sa. 11, Sü. 2.'de)

EŞİ VE TORUNLARIYLA — Deli, maceracı ve sansasyon yaratıcısı değilim diyen Osman Özyollu, resmen izin istemesinin nedenini şöyle açıklıyor: "Üzerimdeki altı çeşit hastalıkla belediyecilere yakalanıp, dilenci kamplarında sürünmek istemiyorum." (Fotoğraf: CUMHURİYET)

Paris'te Ermeni anıtı açıldı

Atina'da 1000 kadar Ermeni'nin gösterisine PASOK ve Yeni Demokrasi Partisi milletvekilleri de katıldı.

SABETAY VAROL

PARİS — Paris'in yakın banliyölerinden olan ve nüfusunun büyük çoğunluğunu Ermenilerin oluşturduğu Alfortville'nin Carnot Meydanı'nda yaptırılan Ermeni anıtı dün açıldı. Anıtın açılışı Alfortville Belediye Başkanı ve kamu güvenliği işlerinden sorumlu Devlet Bakanı **Joseph Franceschi** tarafından yapıldı.

Birkaç yüz Ermeninin katıldığı törende Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ndeki Eçmiyazin Kilisesi yöneticisi Katolikos 1. Vasken de hazır bulundu.

TSİ 14.00'de başlayan ve 45 dakika süren törende bir konuşma yapan Belediye Başkanı Franceschi, "**Fransa'nın en büyük Ermeni topluluğunun yaşadığı bu kentteki anıt, Türkler tarafından 1915'te katledilen 1,5 milyon kardeşimizin anısını yaşatmak için dikilmiştir**" dedi. Franceschi, hükümeti adına da Ermenilerin davasını uluslararası kuruluşlarda savunmaya devam edeceğini söyledi.

Kamu güvenliği işleriyle ilgili Devlet Bakanlığı, pazar günü olmasına rağmen saat 17.00'ye ka-

(Arkası Sa. 11, Sü. 8'de)

Yunus Nadi Armağanı finalistleri belli oldu

Konusu "fotoğraf" olarak belirlenen Yunus Nadi Armağanı yarışmasının finalistleri belli oldu. Yarışmaya katılan 408 kişinin 1027 ürününden 71 tanesi yarışma koşullarına uymadıkları için ilk elemenin dışında kaldı. İlhan Selçuk, Çetin Özbayrak, Ergun Çağatay, Okay Gönensin, Aydın Emeç, Mehmet Ataberk ve Kayhan Edip Sakarya'dan oluşan küçük jüri, 379 yarışmacının 956 yapıtından 39'unu büyük jüriye sunulmaya değer buldu. İlk elemeyi kazanan yapıtları bugünden itibaren 12. sayfamızda yayınlamaya başlıyoruz. Mehmet Bayhan, Şakir Eczacıbaşı, Selahattin Giz, Ara Güler, Şahin Kaygun, İlhan Selçuk ve Ergun Çağatay'dan oluşan büyük jürinin 39 yapıt arasından yapacağı değerlendirmenin sonuçları 29 haziranda açıklanacak.

Avrupa Konseyi, uzlaşma formülü arıyor

Hem Türk parlamenterleri Konsey'de tutacak, hem de belli telkin kanallarının açık kalmasını sağlayacak bir formül aranıyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nde mayıs ayının ikinci haftasında Türkiye hakkında yapılacak görüşmelerde Türk parlamenterleri Konsey'de tutacak, buna karşılık belli telkin kanallarının açık kalmasını sağlayacak bir formül arayışında durulacağı bildiriliyor.

Ankara'da temaslarda bulunan Asamble Türkiye Alt Komitesi üyelerinin bir bölümünden edinilen izlenimlerden çıkan sonuç, genel eğilimin Asamble'nin çeşitli kanalları arasındaki farklı görüşleri dengeleyen ve Türkiye'de diyalogun korunaca-

(Arkası Sa. 11, Sü. 4.'te)

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Etkili Yönteme Doğru...

Başbakan Özal ve Türk heyetinin İran'a ayak basmasına üç saat kala Tahran'da Ermeni terör örgütü bir canlı eylemi daha sürdürde koydu. ASALA, 10 mart'ta "Özal İran'a gelirse, gereken dersi vereceğiz" türünden bir tehdit savurmuştu.

Tahran'daki saldırı, kanlı cinayetler zincirinin kopuk bir halkası ve gazetelerimiz bu gerçeği belirtmek için "Yine kudurdular" türünden başlıklar atmışlardı.

Her yeni olay, dış dünyada Ermeni terörünün kendiliğinden durmayacağını gösteriyor. İran gibi yakın ilişkiler içinde bulunduğumuz bir "İslam Cumhuriyeti"nde bile alçakça eylemlerini sürdürebilen katilleri "bir avuç Ermeni teröristi" saymak ne ölçüde gerçekçi olabilir? Tahran'daki cinayet girişimini haber veren gazetelerde Fransa'da dün açılan Ermeni anıtına ilişkin haberler de yer alıyordu.

Ankara bu olay nedeniyle Fransa'yı protesto etmiştir. Ankara'nın girişimi yerinde olmakla birlikte düşündürücüdür. Çünkü İran'da eylem, Fransa'da anıt aynı işi söz konusudur. Dünyanın çeşitli ülkelerine yayılmış Ermeni topluluklarının bir amaçta birleştikleri görülüyor; terör, bunlardan bir bölümünün siyasal kanlı silahıdır.

Demek ki Ankara'nın, olayı daha ciddi boyutlarda ele alması zamanı gelmiştir. Dışardaki diplomatlarımızı ve görevlilerimizi daha özenle korumakla birlikte, daha etkili yöntemler bulmak zorundayız.

Bu etkili yöntemler ne olabilir?

Önce Türkiye'nin kendi iç çelişkilerini sağlıklı biçimde çözümleyerek güçlenmesi, bütünleşmesi, varlığının ağırlığını bütün dünyada duyurması gerekiyor. Kuşkusuz Ermeni terörüne karşı Türkiye bir bütündür, ama

* * *

(Arkası Sa. 11, Sü. 1.'de)

• *Suriye: ABD ve İsrail saldırıya hazırlanıyor.*
• *The Observer: Todor Jivkov'un damadı, silah kaçakçılığına karıştı.*
3. sayfada
• *Konut fonundan aslan payını alma kavgası kızıştı.*
• *Fiyat artışlarını önlemek için, yuğ ithal ediliyor.*
9. sayfada
• *Doktorlar, ülseri hastaya rahat nefes aldıran ilacı tartışıyor.*
• *Portekiz'de "Karanfil Devrimi" 10. yılını doldurdu.*
• *"Sahne Sanatları" semineri yapıldı.*
12. sayfada

Yılmaz, iş yasalarındaki değişiklik önerileri için bugün Evren'e bilgi verecek

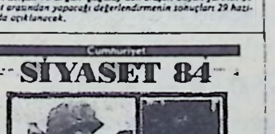
ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz**, parlamenterler aracılığıyla meclise sunulması beklenen yasa değişikliği önerileri konusunda bugün Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'e bilgi verecek.

Evren ile Yılmaz'ın geçen hafta yaptıkları görüşmede alınan

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Cumhuriyet

SİYASET 84

Ortadoğu sakin, ama...

Meclisten görüntüler: Konumuz dış politika.
Yiğit biziz, üslubumuz da bu.
Hükümetten görüntüler: Bakanların işleri
"Kamu düzenimize bir şans tanıyalım: Devleti sarsalım."
Anket Defteri: Coşkun Özarı
Kaddafi'nin alışkanlıkları
Cumhuriyet'in parasız eki bugün **Cumhuriyet**'le birlikte

Denktaş: Hayatım boyunca emperyalizme karşı savaştım

KKTC CUMHURBAŞKANI'NIN NEW YORK YOLCULUĞU ÖNCESİ CENGİZ ÇANDAR'LA SÖYLEŞİSİ

12. sayfada

Mesleğe yönelik eğitim

Kaliforniya'da düzenlenen bir konferansa katılan AYSELİ USLUATA *izlenimlerini yazdı*

Bugün 8. sayfada

Etkili Yönteme Doğru...

30 nisan

*Başbakan Özal ve Türk heyetinin İran'a ayak basmasına üç saat kala, Tahran'da Ermeni terör örgütü bir kanlı eylemi daha yürürlüğe koydu. ASALA, 10 nisanda **"Özal, İran'a gelirse, gereken dersi vereceğiz"** türünden bir tehdit savurmuştu.*

*Tahran'daki saldırı, kanlı cinayetler zincirinin kopuk bir halkasıdır ve gazetelerimiz bu gerçeği belirtmek için **"Yine kudurdular"** türünden başlıklar atmışlardır.*

*Her yeni olay, dış dünyada Ermeni terörünün kendiliğinden durmayacağını gösteriyor. İran gibi yakın ilişkiler içinde bulunduğumuz bir "İslam Cumhuriyeti"nde bile alçakça eylemlerini sürdürebilen katilleri **"bir avuç Ermeni teröristi"** saymak ne ölçüde gerçekçi olabilir? Tahran'daki cinayet girişimini haber veren gazetelerde Fransa'da dün açılan Ermeni anıtına ilişkin haberler de yer alıyordu.*

Ankara bu olay nedeniyle Fransa'yı protesto etmiştir. Ankara'nın girişimi yerinde olmakla birlikte düşündürücüdür. Çünkü İran'da eylem, Fransa'da anıt açılışı söz konusudur. Dünyanın çeşitli ülkelerine yayılmış Ermeni topluluklarının bir amaçta birleştikleri görülüyor; terör, bunlardan bir bölümünün siyasal kanlı silahıdır.

Demek ki Ankara'nın, olayı daha ciddi boyutlarda ele alması zamanı gelmiştir. Dışarıdaki diplomatlarımızı ve görevlilerimizi daha özenle korumakla birlikte, daha etkili yöntemler bulmak zorundayız.

Bu etkili yöntemler ne olabilir?

*Önce Türkiye'nin kendi iç çelişkilerini sağlıklı biçimde çözümleyerek güçlenmesi, bütünleşmesi, varlığının ağırlığını bütün dünyada duyurması gerekiyor. Kuşkusuz Ermeni terörüne karşı Türkiye bir bütündür; ama bu, yüreğimizde ve bilincimizde gerçekleşen bir olgudur. Devletin demokratik koşullarda bütün toplumsal güçleri bağdaştıran bir bütünlük yaratması, ayrı bir konudur. 1974 Kıbrıs çıkarmasından sonra, Türkiye'nin içinde **"ikinci bir çephe"** açılmasının zararını büyük ölçüde gördük. Bu deneyimden dersler almak durumundayız. Türkiye, içerde demokrasiyi bütün işlerliğiyle ve sağlıkla kurduktan sonra, önce **"müttefiklerinden"** Ermeni terörü konusunda en ciddi önlemleri almasını isteyecek; bu amacına da ulaşacaktır.*

*Çünkü NATO çerçevesi içinde bulunan **"müttefiklerimizin"** Türkiye'ye yönelik **"dolaylı sadırı"** eylemlerine altyapı oluşturmaları gibi çelişkili bir olay yaşanıyor. ABD ile Fransa'dan başlayarak bu işi çözümlemelerini istemeliyiz. Ankara, Ermeni terörünü uluslararası platformda "muhatap" olamaz; ama bu teröre hoşgörüyle bakan, ya da terörü pompalayacak bir ortam yaratan devletleri **"muhatap"** olarak alabilir.*

Bu bakımdan Dışişleri Bakanlığımızın Fransa'ya yönelik protestosu ve Sovyetler'e dönük açıklaması başlangıç sayılmalıdır. Diplomatik alanda yapılacak girişimlerin de arkalarındaki ağırlıklarla orantılı biçimde etkili olacağı unutulmamalıdır.

★ ★ ★

KKTC Cumhurbaşkanı ile New York yolculuğu öncesi söyleşi

Denktaş: Hayatım boyunca emperyalizme karşı savaştım

CENGİZ ÇANDAR — *30 nisan*

"Ben kendimi bütün hayatım boyunca emperyalizme karşı mücadele etmiş bir insan sayarım". Hayli kilolu cüssesiyle Hilton Oteli lobisinin geniş koltuklarına ancak sığabilen muhatabımız, yüzünde kırgınlık ve hüzün karışımı bir ifadeyle devam etti: **"İngiliz kolonisi döneminden bugüne kadar hayatım incelensin, yaptığım emparyalizme karşı mücadele değil de nedir?"**

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı **Rauf Denktaş** ile New York'a, **"Güvenlik Konseyi muharebesi"**'ne yola çıkmasından az bir süre önce Hilton Oteli'nin lobisinde sohbet ediyoruz. Denktaş'ı yakından tanımak fırsatını bulanlar, onunla konuşmanın pek keyifli olduğunu bilirler. Rauf Denktaş, sohbetini sık sık ince zekâsının ürünü olan şakalarla süsler. Bir yandan kahkahalara kapılır, bir yandan da Kıbrıs Türk halkının liderinin elverişsiz koşullarda neredeyse çeyrek yüzyıldır sürdüğü mücadele için de gelişen kıvrak siyasi zekâsının, geniş diplomatik deneyiminin sağladığı ustalığın saçtığı pırıltıların zevkine varırsınız. Denktaş'la her oturup kalkış, kişiye söyleşi doygunluğu verir.

Kıbrıs sorununun zorlu diplomatik çembelerden geçtiği bir dönemde, eksik etmediği şakacı tavrı arasında; ABD'nin Kıbrıs davasına ilişkin tutumundan, Rumların izlediği politikaya, BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar'ın **"iyi niyet girişimi"**'nin değerlendirilmesinden, Güvenlik Konseyi'nin alması söz konusu karara dek geniş bir yelpaze içinde çeşitli konuları görüştük.

Güvenlik Konseyi'nin yolunu tutmasını kanıksamış bir hali var.

— Bu kaçıncı gidişiniz? 10'u buldu mu?

"Ne 10'u. 30'un altına düşmez. 1958'den beri gidiyorum. Alıştım. üstelik artık uçakta uyuyabiliyorum da."

Kendisiyle görüşmeye gelmeden hemen önce,Lefkoşe muhabirimiz **İzzet Rıza Yalın**'ın alelacele telefonla ilettiği haberi aktarıyoruz: "**Haberiniz var mı, Rum yönetimi çarşamba günü bizim gazetede yayımlanan özel demeciniz üzerine açıklama yayımlamış.**"

Meraklı bir yüz ifadesiyle soruyor: "**Ne diyorlar?**"

— Denktaş, Kıbrıs sorununu Magosa sorunu haline dönüştürmeye çalışıyor, diyorlar.

Bu kez yüzünde muzip bir ifade "**Allah Allah, biz kendilerine aynı şeyi söylüyorduk. Kıbrıs sorununu Maraş sorunu haline getiriyorsunuz diyorduk. Şimdi onlar mı bize söylüyorlar bunu.**"

Denktaş devam ediyor:

"**Rumlar Kıbrıs meselesini uluslararası forumların gündemine sokmak için suni kriz yaratıyorlar. Kriz için neden yoktur. Rumların yaptığı masadan kaçmaktır. Sorunu Denktaş-Makarios ve Denktaş-Kipriyanu zirvelerinin tespit ettiği çözüm çerçevesi dışına çıkarmak istiyorlar, de Cuellar'ın görev şeklini değiştirmek istiyorlar. Cuellar'ı hakem yapmak istiyorlar.**"

— Bu, Perez de Cuellar'ın görev şeklinin ne olması gerektiğine ilişkin sizin yorumunuz mu, Genel Sekreter böyle mi çalışıyor?

"**Bizim yorumumuz meselesi değil. İyi niyet girişimleri başka türlü yapılamaz.**"

— ama Perez de Cuellar'ın sizin tanımınıza göre davrandığını söyleyebiliyor musunuz?

"**Perez de Cuellar mensubu olduğu örgütün (BM) büyük çoğunluğunun, Rumları meşru hükümet olarak tanıması olgusunun altında hareket ediyor. Bu da çalışmalarında onu kısıtlıyor.**"

— Perez de Cuellar'ı bu mu kısıtlıyor, yoksa bir büyük devletin dış politikasıyla eşgüdümlü davranması mı? Bir büyük devletin etkisi altında değil mi?

ABD HANGİ OYUNU OYNUYOR?

"**Kendisine sorarsan Güvenlik Konseyi'nin daimi delegeleri ile irtibat halindedir. Ama Amerikalıların, de Cuellar'ın her girişiminde ortaya çıkıp şunu yapın, bunu yapın, yoksa şöyle yaparım, böyle yaparım demesi Cuellar'ı zan altında bırakıyor. Görevini zorlaştırıyor.**

Bunu gören bizler, Amerikalılar Genel Sekreter'in girişimlerini desteklerken, acaba bunları ortadan kaldırma oyunu mu oynuyorlar diye düşünüyoruz."

Konu ABD'ye kayınca Rauf Denktaş sözlerinin tonunu ağırlaştırıyor:

"**Her milletin şerefi, haysiyeti, prestiji vardır. Bunlar tehditle, cezayla ortadan kaldırılamaz. Parayla satın alınamaz.**"

KKTC Cumhurbaşkanı, tam bu noktada Türkiye Başbakanı'na atıf yapıyor: "**Amerikalılar, Turgut Özal'ın yardım konusundaki sözlerine iyi dikkat etsinler. Orada kendileri için çok uyarıcı bir mesaj buluyor.**"

— Gelelim Güvenlik Konseyi'nin önümüzdeki toplantısına. Eğer Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesi aralarında konsansüse varıp, 541 sayılı karar gibi, ya da yaptırımları öngören bir karar çıkaracak olursa, buna karşı ne tür yeni somut adımlar atacaksınız?

"**Daha sert bir şey çıkaracak olurlarsa, Güvenlik Konseyi'nde Kıbrıs Türk halkının mücadelesini anlayan kimse yok, kimse kalmadı demektir sonucuna varacağız. Böyle bir karar çıkaracaklarını sanmıyorum.**"

— Bir an çıkaracaklarını varsayarsak...

"**Varsaymayacağım. Çok vahim bir gelişme olur. Özgürlük ve bağımsızlığımıza yönelik tehlikeli bir oyun başlamış olur. Biz küçük bir halkız, ama şerefimiz söz konusu olursa yapamayacağımız şey yoktur. Bu, Güvenlik Konseyi'ne kafa tutmak değildir. Güvenlik Konseyi'nin sakat bir kararına kafa tutmak demektir.**"

Önümüzdeki hafta Kıbrıs sorununa ilişkin diplomatik muharebe alanı sadece Güvenlik Konseyi değil. Rumların uluslararası diplomatik seferberliği nedeniyle, sorunun İngiliz Uluslar Topluluğu'nun New York'ta bu amaçla düzenlenecek toplantısına getirileceğini hatırlatmak istiyoruz. Denktaş sözümüzü kesiyor:

"**Sadece orada değil. Bağlantısızları topluyorlar. Kipriyanu bu iki toplantıda konuşacak. Biz de gitmek isteyeceğiz. Bir de bizi dinleyin diyeceğiz. Dinleyip dinlememek onlara ait. Kıbrıs nüfusunun değil, ama Kıbrıs meselesinin yüzde 50'sini teşki ediyoruz. Meselenin yarısına kulaklarını tıkayıp tıkamamak kendi bilecekleri iş. Meselenin yarısı olmadan mesele de çözülemez.**"

Kıbrıs sorunu çözülebilir mi? Sorunun yüzde 50'sini temsil eden tarafın en yüksek düzeydeki sorumlusu bu konuda ne düşünüyor? Yani, çözüm formülleri bir yana Kıbrıs sorununun pratikte çözülme şansı nedir?

Rauf Denktaş bir vade için pek iyimser sinyaller vermiyor. Onun gözünde en büyük uyarıcı ve iyimserliği beslemeyen örnek Girit.

"**Ben**" diyor, "**Türkiye'de yaşadığım yıllarda Kıbrıs'ın Dünü, Bugünü, Yarını, başlıklı İngilizce bir kitap yazmakla meşguldüm. Hariciyede bu kitap için çalışıyordum. Bu çalışmam için Genelkurmay arşivlerini de bana açtılar. Girit'le ilgili belgeler üzerinde çalıştıkça çok şey netleşti. Rumlar, Kıbrıs'ta, Girit'te izledikleri politikanın aynısını izliyorlar.**"

— Yani?

"**Girit'te bunalım yaratıp büyük devletleri devreye sokuyorlardı. Büyük devletler de Osmanlıların kapısına dayanıp 'canım, işte şu kadarcık tavizi de verin' diye bastırıyorlardı. Ortalığın her karışmasında Türkler yerlerini terk edip 'enclave'lerde (cepler halindeki yerleşim birimleri) toplanıyorlardı. Bu politikada sebat ettiler ve adım adım Girit'ten Türkleri temizleyip Girit'i Yunanistan'a bağladılar. Unutmayın ki, bu politikayı 69 yıl sürdürdüler. Kıbrıs sorunu çıkalı daha 30 yıl oldu.**"

BAZI SOLCULAR ŞİMDİ YÜZÜME NASIL BAKACAKLAR

Kıbrıs sorununa günlük politikanın konjonktürel dalgalanmalarının dışında, günlük olmanın getirdiği yüzeyselliğin aldatıcılığından sıyrılarak tarih bilinci ve tarih ufku ile bakınca; söyleşi bu zemine kayınca Denktaş coşkuyla konuşuyor.

"**Kıbrıs sorunu, geçmişin, tarihin aynasında görülmezse hatalı yargılara kapılmak mümkün**" diyecek oluyoruz. Denktaş atılıyor, "**Tabii ya. Bazı solcular şimdi benim yüzüme nasıl bakacaklar? Çünkü meseleyi anladılar. Ama yine ben kabahatli çıktım. Meseleyi anladık, ama bize böyle anlatmadınız ki,**

diyorlar. Benim ağzımdan çıkan her demece "Amerikan emperyalizminin ajanı" lafını yapıştıracaklarına sorunu öğrenmeye çalışsalardı, öğrenirlerdi.

Sağ olsunlar Rumların işine yarayacak biçimde bir "Kıbrıs Kıbrıslılarındır" sloganı tutturdular, uzun süre böyle gittiler. Kimmiş Kıbrıslılar? Kıbrıs'ta iki toplum, iki ulus vardır.."

Bu sefer biz onun sözünü kesiyoruz: "Zaten Makarios'un kendisi bile 1960 anlaşmalarından sonra, anlaşmalar bir devlet yarattı, bir ulus değil demişti."

Denktaş devam ediyor: "Elbette. Biz aynı şeyi söyledik. Ama Makarios bağımsızlık havarisi; Denktaş emperyalizmin uşağı. EOKA kurtuluş ordusu, TMT (Türk Mukavemet Teşkilatı) emperyalizmin beşinci kolu. Olur mu böyle şey."

KKTC Cumhurbaşkanı'nın yüzünü kırgınlık, hüzün ve gurur çizgilerinin yer değiştirdiği bir ifade kaplıyor gözleri dalıyor, besbelli zihni yıllar gerisine gidiyor, sözcüklerin üzerine basa basa konuşuyor: "Ben kendimi bütün hayatım boyunca emperyalizme karşı mücadele etmiş bir insan sayarım. İngiliz kolonisi döneminden bugüne kadar hayatım incelensin, yaptığım emperyalizme karşı mücadele değil de nedir?"

SOLCULAR DA DEĞİŞTİ

KKTC Cumhurbaşkanı çile çekip, çektiği çilenin karşılığını elde etmiş insanların hoşgörüsü ve huzurunu andırır bir tavırla, "Çok şükür. Şimdi artık çok gelişme oldu. Çok şey değişti. Solda önce milletini düşünen insanlar çok sayıda bulunuyor. Milletinin solcusu. Solda da, sağda da bu yönde iyi gelişmeler oldu. Milli çıkarlara göre dünyaya bakan insanlar çıkıyor."

Denktaş'ın vefa duygularını yokluyoruz: "Kıbrıs sorununun sol camiada meşruiyet . kazanmasında Mümtaz hocanın büyük rolü oldu.."

Dua eder gibi ellerini iki yana açıyor: "Allah o Mümtaz Soysal'ın ömrünü uzun etsin. Yazdığı yazılarla bize nasıl katkı sağladı. Geldi, gördü ve durumu anladı. Mümtaz Soysal'ın Kıbrıs'a gelmeden önce yazdıklarıyla, gelip gerçekleri gördükten sonra yazdıkları arasında epey fark vardır. Kıbrıs'la ilgili gerçekleri öğrenmek isteyen gelsin, görsün, mutlaka değişir."

Rauf Denktaş'a göre Rumlarda ulusal bilincin bize göre bunca zaman daha diri tutulmasında en önemli etken Rumların kiliseye sahip olmaları. "Kilise toplumu sürekli endoktrine ediyor. Kilisenin Rumların hayatında öylesine önemi vardır ki, doğumda vaftiz eder, evlendirir, boşanacaklarsa günah çıkarma ona yapılır. Ölüm halinde cennet vaat eder. Topluma böylesine nüfuz etmiş bir kurum olarak bir de endoktrinasyon yapar. Toplumu endoktrine eder."

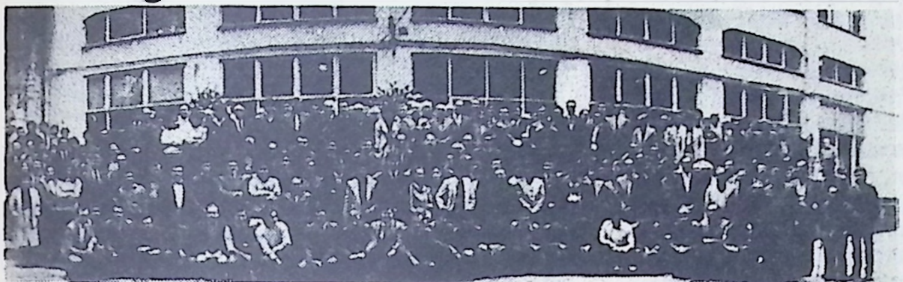
"Biz"le ilgili de artık umutlu. Solda ve sağda "önce milletim" diyenlerin çıkmaya başlamasından, "Durumun eskisi gibi olmamasından" başka, TRT'nin son dizileri de umutlarını beslemiş. "TRT'ye büyük görev düşüyor. Üç İstanbul gibi, Küçük Ağa gibi dizilere devam etsin, Türk toplumunun millî bilincinin oluşmasına büyük hizmeti olacak. O dizileri görenler, millet üzerinde ne oyunlar oynandığını, ülkenin insanlarının sola sağa ayrılıp çatışmasından kimlerin nasıl yarar gördüğünü anlayıp uyanıyorlar. Üç İstanbul gibi, Küçük Ağa gibi diziler devam etsin, Kıbrıs Türkünün neler yaşadığı, nereden nereye nasıl geldiği gösterilsin, çok insanın gözleri açılacaktır."

MAYIS/84

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl; Sayı: 21444 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 8 Mayıs 1984 Salı

60. yılımızı kutladık

CUMHURİYET AİLESİ — İşte "Cumhuriyet"in İstanbul çalışanları. Elbette bu görüntüde Cumhuriyet ailesinin Ankara, İzmir, Adana ve yurdun her köşesindeki ve yurt dışındaki ayrılmaz parçaları bulunmuyor. 60 yıldır Türkiye'nin en eski ama her zaman genç kalabilmesini bilmiş gazetesinin tüm çalışanları dün mutlu bir yıldönümünü daha geride bıraktılar. (Fotoğraf: ERGUN ÇAĞATAY)

Nadir Nadi: Daha aydınlık yarınlar için

Törende bulunan eski ve yeni mensuplarımıza hitaben bir konuşma yapan başyazarımız Nadir Nadi şunları söyledi: "Bu gazeteye 60 yıldır taşıdığı adını koyan Atatürk'ün devrim ve ilkelerine Cumhuriyet çalışanları üç kuşak boyunca bağlı kalmışlar, ülkemizin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması yolunda türlü güçlüklerle çalışarak, sırası geldiğinde büyük görevi daha sonraki kuşağa devretmek üzere yorulmadan çalışmışlardır. Bundan sonra sizlerin de Atatürkçülük yolunda aynı heyecanla yürüyeceğinizi umuyor, Atatürk'ün yaktığı uygarlık meşalesini elinizden düşürmeksizin Türkiye'mizi daha aydınlık yarınlara kavuşturmak uğruna elinizden gelen gayreti esirgemeyeceğinize inanıyorum."

"Cumhuriyet"60 yaşını bitirdi. Gazetemizin kuruluş yıldönümünü dün törenle kutladık. Gazetemizin Cağaloğlu'ndaki merkez binasında yapılan törende konuşan başyazarımız Nadir Nadi, "Atatürk'ün yaktığı uygarlık meşalesini elinizden düşürmeksizin Türkiye'mizi daha aydın yarınlara kavuşturmak uğruna elinizden gelen gayreti esirgemeyeceğinize inanıyorum" dedi.

60. yayın yılımızı geride bırakmamız nedeniyle gazetemizin merkez binasında yapılan törene eski ve yeni mensuplarımız katıldı. Bu arada, aramızdan ayrılan ya da emekli olan arkadaşlarımız Barbaros Gençak, Konur Ertop, Ayhan Bülbül, Erol Batı, Cemal Kaya, Halil Tosunoğlu, Turan Özkan ve Şahin Cemoğlu'na plaketleri verildi. Bir süre önce kaybettiğimiz İstihbarat Şefimiz Selahattin Güler ile foto muhabiri Ali Alakuş ve idari personelimizden Süleyman Çelikel'in ailesine de çeşitli plaketler sunuldu.

Başyazarımız Nadir Nadi'ye de, Cumhuriyet çalışanları adına Genel Yayın Müdürümüz Hasan Cemal tarafından bir anı armağanı sunuldu.

Törende bulunan eski ve yeni mensuplarımıza hitaben bir konuşma yapan başyazarımız Nadir Nadi şunları söyledi:

"60 yıl önce Cumhuriyet'i çıkaranların içinde çalıştığı şu yapıya bakınız; yıpranmış, nerede ise iskelete dönmüş bir harabe halinde. Oysa o yıllarda bu yapı dimdik ayakta, pırıl pırıl, çevresine ışık saçan bir görünümün simgesiydi.

Cumhuriyet'te çalışanlar da genç, yarına umut ve inançla bakan babalarımız, ağabeylerimizdi. Zamanla onlar da yaşlandılar, yıprandılar ve çoğunlukla hayatlarını yitirdiler. Şimdi aradan 60 yıl geçmiş bulunuyor. Bir insanın üretken olarak yaşamını ortalama 20 yılla sınırlarsak o günden bu yana Cumhuriyet'e üç kuşak emek vermiştir diyeceğiz.

Bugün siz arkadaşlarım çoğunlukla dördüncü kuşağın temsilcileri oluyorsunuz. Kuşkusuz zamanla sizler de yaşlanacak, yıpranacak, görev yapamaz duruma geleceksiniz. Hayatta yapılar da, insanlar da eskir ve yıpranır. Bu bir doğa yasasıdır. Eskimeyen, yıpranmayan yalnız sağlam düşünceler, sağlam inançlardır. Bu gazeteye 60 yıldır taşıdığı adını koyan Atatürk'ün devrim ve ilkelerine Cumhuriyet çalışanları üç kuşak boyunca bağlı kalmışlar, ülkemizin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması yolunda türlü güçlüklerle çalışarak, sırası geldiğinde büyük görevi daha sonraki kuşağa devretmek üzere yorulmadan çalışmışlardır. Bundan sonra sizlerin de Atatürkçülük yolunda aynı heyecanla yürüyeceğinizi umuyor, Atatürk'ün yaktığı uygarlık meşalesini elinizden düşürmeksizin Türkiye'mizi daha aydınlık yarınlara kavuşturmak uğruna elinizden gelen gayreti esirgemeyeceğinize inanıyorum."

Bir çiçek bahçesine dönen gazetemizde eski ve yeni arkadaşlarımız daha sonra bir arada "İlyas" firmasının hazırladığı yiyecekleri yiyerek anılarını tazelediler.

BUGÜN

YARIN

60 Yıl eklerimizi bayinizden istemeyi unutmayınız

Cumhuriyet altınının yeni rekoru: 30.300 TL

ABD Doları 4 lira daha arttı

Ekonomi Servisi — Tasarruf şampiyonluğu unvanı için dolar ve Cumhuriyet altını kıyasıya yarışıyor. Dün yine tırmanan dolar 346 lirayı da aşarken, Cumhuriyet altını 250 lira birden yükseldi ve tarihinde ilk kez 30 bin 300 liradan işlem gördü. Dünyada ise altın fiyatları 3 dolar geriledi.

Dolar belli başlı paralar karşısında geçen yılın son aylarında kırdığı rekorları yeniden tazeleme niyetinde. Son haftalarda sürekli bir tırmanış kaydeden dolar dün de ani bir sıçrama gösterdi ve 2.76 marka tırmandı. Doların cuma günkü kapanış değeri 2.71 marktı. Aynı şekilde dolar dün öğle saatlerinde 2.27 İsviçre Frangı, 8.45 Fransız Frangı gibi son ayların en yüksek değerlerinden işlem gördü. Doların bu tırmanışını uzmanlar, ABD'de faiz oranlarının yakın dönemde yükseleceği beklentisine bağlıyorlar.

(Arkası Sa. 6, Sü. 7'de)

Hükümet bütçeye "ek zam" istedi

BÜTÇEYE 790 MİLYAR EK

Memur ve işçilere aktarmak üzere 55 milyar TL.
Belediyelere 20 milyar TL.
Dış ve iç borçlar için 565 milyar TL.
Deprem konutları için 10 milyar TL.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Hükümet, iktidarının beşinci ayında bütçeye "ek ödenek" yapılmasını istiyor. 1984 Mali Yılı Bütçe Yasası'nda değişiklik yaparak bu yıl için 790 milyar liralık ek ödenek verilmesine ilişkin yasa tasarısı TBMM Başkanlığı'na sunuldu.

Tasarı, başta dış borç ödemeleri olmak üzere, hükümetin öngördüğü çeşitli harcamaları bu ek kaynaktan sağlamayı öngörüyor.

- **Aktarmanın 565 milyar lirası iç ve dış borç taksit ve faizlerinin ödenmesine ayrılacak.**
- 35 milyar lira, Merkez Bankası'nda oluşturulan faiz farkı iadesi tesis fonu aleyhine oluşan farkı gidermek için kullanılacak.
- **Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na verilecek 89 milyar 977**

(Arkası Sa. 6, Sü. 7'de)

TOPLAYIN DENKLERİ DÖNÜYORUZ

Kayıp kuşak anlatıyor

İlk önce kızlara yakın oldum. Her bakımdan. Ailem erkek çocuklarla beraber olmamı yasaklamıştı.

Yavaş yavaş Türklerden kopuyordum. Onların yerini Almanlar alıyordu. Türkler ve Almanlar arasında kaybolacağımdan korkuyordum.

Türk erkeklerinin beni kullanacaklarından çekindim. Kimse ile yatağa girmek istemiyordum.

MEHMET YAŞİN'in yazı dizisi bugün 10. sayfada

Özal: Af bekleyecek

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, milletvekili transferi yolunu kapatmadıklarını söyledi. Özal, ANAP'lı Nejat Tunçsiper'in af önerisinin "**hükümetin konuya ilişkin görüşünün hazırlanmasına kadar**" bekletileceğini açıkladı. Özal, 1984 yılının ikinci yarısının ekonomide aktivite yılı olacağını belirtti.

BAŞBAKAN'DAN AÇIKLAMA

Milletvekili transferi yorum meselesi.
Seçim öncesi 2-3 ay zam yapmadık.
1984'ün ikinci yarısı aktüalite yılı.
Fransa'ya sürpriz yok.
Çok tayin yaptığımız doğru değil.

Özal, dün sabah partisinin Başkanlık Divanı toplantısına katıldı. Üç saat kadar süren toplantıdan sonra Özal, gazetecilerin sorularını yanıtladı. Özal'a milletvekili transferi konusunda yöneltilen sorular ile yanıtları şöyle sıralanıyor:

— **Milletvekili transferleri konusunu incelettirdiğinizi söylemiştiniz, inceleme tamamlandı mı?**

ÖZAL — Çok muhtelif yorum tarzları var. Şöyle veya böyle olabilir. Ama herhalde yorumu partinin kendisi yapması lazımdır. Anayasaya niçin bu madde konulmuş? Neye engel olunmak için konulmuş? Bütün bunları tahlil etmek lazım. Şöyledir veya böyledir diye kesin bir tutumumuz daha ortada yoktur, oluşmamıştır. Zamanla bu konuda tutumumuz oluşur.

— **Bu sözlerinizi milletvekili transferlerine yolu kapatmadığınız anlamında yorumlayabilir miyiz?**

ÖZAL — Zaten kapattığımızı kim söyledi. Daha önce incelemeleriz demiştik. Anayasanın bu haline baktığımız zaman bu yol sanki kapatılmış gibi gözüküyor. Belki yorumların muhim bir kısmı da böyle olacaktır. Bu yorumların sonunda partinin bir anlayışa gelmesi lazım. Bu anlayışı daha kesinleştirmedik. Mesele sadece bir anayasa meselesi değildir. Bir zamanların milletvekili transferi meseleleri kamuoyunda epey yankılar uyandırmış, iyi karşılanmamış, meselenin bir de bu yanı var. Meseleye salt hukuk açısından bakamayız. Kamuoyunun ne diyeceğini düşünmemiz lazım.

— **Yani başka bir partiden bir milletvekili partinize girmek için şu anda başvursa tavrınız ne olur?**

ÖZAL — Şu anda bizim kesin şöyle veya böyle olacaktır diye herhangi bir kararımız yok. Bunu açık söyleyeyim. Benim şahsi eğilimim şöyledir diyebilirim. Bu maddeler bu transferler olmasın diye konulmuştur diye düşünüyorum. Ama tabiatıyla parti bütün bunları nazarı itibare alır. Buna göre bir karar verir. Zaten şu anda transfer için başvuran yok. Başvuru olursa buna cevap vermek oldukça zor. Meseleye dikkatle eğilmek lazım. Kamuoyunu, gelenin hüviyetini düşünmek lazım. Tabii bu yol açıldığı zaman ne olur buna da bakmak lazım. Bütün bu faktörlerden sonra da karar verilir ki, bu kararı vermek kolay değil.

Başbakan bir gazetecinin "**Enflasyonun yüksek oranda gerçekleşmesinden sonra 24 Ocak Kararları'nın doğruluğu yeniden tartışılmaya başlandı**" biçimindeki sözleri üzerine, "**Kaç defa tartışıldı. Bu yeni değil. Her seferinde aynı lafları başka melodilerle söylemeye çalışıyorlar, ama güfte aynı güftedir, melodi değişiyor**" yanıtını verdi.

(Arkası Sa. 14, Sü. 2'de)

Avrupa Konseyi toplantısı

Yetki belgeleri oylanıyor

Avrupa Konseyi Parlamenterler Assamblesi'nde Türk parlamenterlerin yetki belgelerine yapılan itiraz Tüzük Komitesi'nin dün geceki toplantısında reddedildi. Assamblenin bugünkü toplantısında bu konuda kesin sonuca varılması bekleniyor.

SEDAT ERGİN

STRASBOURG — Avrupa Konseyi Parlamenter Assamblesi'nin dün Strasbourg'da başlayan 36'ncı dönem toplantıları, Türk parlamenterler heyetinin yetki belgelerine yapılan itirazla açıldı. Tüzük Komitesi'nin dün geceki toplantısında reddedilen itirazın, Assamble'nin bugünkü oturumunda yeniden gündeme gelmesi ve Türk parlamenterlerin yetki belgeleri sorununun kesin bir sonuca bağlanması bekleniyor.

Konsey çevrelerinde oylama öncesindeki tahminler, Assamble'nin Türk parlamenterlerin yetki belgelerini onaylayacağı noktasında toplanıyor.

Assamble'nin 36'ncı dönem toplantısı dün TSİ 16.00'da açıldığında gündem gereği ilk olarak kura çekilerek yetki belgelerini inceleme komitesi oluşturuldu. Üye parlamenterlerin yetki belgelerini gözden geçirecek komisyona Türk heyetinden ANAP milletvekili İhsan Tombuş seçildi.

Seçimden sonra komitenin ra-

(Arkası Sa. 15, Sü. 5'te)

FUTBOLUN AYAK İZLERİ
Metin Oktay'dan

Seyirci bir futbolcuyu sevmeli. Sevmeli. Sevmeli ki, top ayağına geldiğinde coşmalı, futbolcu ile birlikte oynamalı. Seyirci beni sevdi, ben seyirciyi.

MEHMED KEMAL
Eski ünlüleri buldu, konuştu
Yarın Cumhuriyet'te

Milli Takımın Metin Oktay'lı (sağ başta) kadrosu bir maç öncesinde...(Fotoğraf: CUMHURİYET)

Turizm Bakanlığı'nda 300 milyon liralık rüşvet iddiası

Turizm Bankası Genel Müdürü Cafer Canlı, rüşvet olayına karışan iki kişinin görevine son verildiğini açıkladı.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Meclis KİT Komisyonu'nda dün 1982 yılında kredi tahsisleri sırasında Turizm Bakanlığı'nın eski 2 daire başkanının 300 milyon liralık rüşvet aldığı iddiası tekrar gündeme gel-

(Arkası Sa. 6, Sü. 7'de)

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

O günden bugüne...

Gazetelerin varlık nedenlerini ve amaçlarını bu gazetelerin doğuş koşulları belirler. Cumhuriyet, Kurtuluş Savaşımızın kan ve barut kokan o kutsal kavgaları içinde doğmuş, o günden bugüne ulusal kurtuluş bilincini, Atatürk devrimlerini ve çağdaş özgürlükleri savunagelmiştir. Gazetemizin kökeninde soylu duyguların, devrimcilik ve yurtseverlik bilincinin o görkemli harçları yatmaktadır.

Kurucumuz Yunus Nadi, düşman işgalinin kararttığı İstanbul'da, İngiliz Muhipleri Derneği'nin işbirlikçiliğine, Amerikan mandacılarının teslimiyetçiliklerine karşı Anadolu'da örgütlenen Kuvayı Milliye Örgütü'ne katılmak için ev-

(Arkası Sa. 14, Sü. 7'de)

DURDURUN DÜNYAYI, TÜRKLER BİNECEK

Dışa açılma bir heves mi, yoksa bir zorunluluk mu?

Bayan Thatcher'ın seçim yenilgisi bize ne anlatıyor?

OSMAN ULAGAY'ın gezi notları yarın Cumhuriyet'te

Tedirginlik Veren Bir Gidiş

1 mayıs

Gazetemiz bugün 50 liradır. Öteki gazeteler gibi Cumhuriyet de fiyatını yüzde 20 oranında artırmak zorunda kalmıştır. Kâğıda yapılan yüzde 30 dolayında zammın yanı sıra, hükümetin basın girdilerini de yükselten toptan zam politikasının dalgalarına başka biçimde karşı koymak olası değildi. Cumhuriyet kendi dışında oluşan koşulların baskısı altında genel gidişe ayak uydurmak zorunda kalmıştır.

Son yıllarda üst üste yaptığımız zamlara karşın bilinçli okurlarımızın bizi bırakmaması ve desteklemesi şükran duygularımızı yoğunlaştırıyor. Cumhuriyet'in okurlarından gayri bir dayanağı yoktur. Büyük holdinglerin uzantısı değiliz; gazetecilik dışında bir gelir kaynağımız yoktur. Buna karşın okurlarımızın tek güven kaynağımızı oluşturduğunun bilincindeyiz.

Ne var ki büyük tedirginlik içindeyiz.

Bu tedirginlik, Cumhuriyet adına değil, ülke adınadır. Nereye doğru gittiği belli olmayan (ya da çok belli olan) bir garip ekonomi politikasının zam furyasında toplum çalkalanmakta; her türlü moral değeri de sarsıcı bir deprem aile ocaklarını yıkıma uğratmakta; halkı katlanması zor baskılar altına almaktadır.

Türkiye'de artık fiyatlar, ücretler, aylıklar ve her türlü ekonomik yaklaşım Amerikan doları üzerinden hesap edilmektedir. Ulusal paranın değerinden söz etmek çağı geçmiş bir anlayış sayılmaktadır. Dünyanın hiçbir bağımsız ülkesinde böyle bir erozyon doğal sayılamaz.

Zengin sanayi ülkelerinin konvertibl paraları serbest piyasada değerlerini koruyabildikleri için Amerikan dolarıyla bağıntıları az çok sağlıklı olabilmektedir. Türkiye'de eş koşullar yoktur. Türk parasını hiçe sayan, daha doğrusu Amerikan Dolarının uydusu yapan bir ekonomi siyasetinin gün geçtikçe bizi hangi çıkmazlara sürükleyeceğini görmezlikten gelmek ileride çok pahalı bir fatura ödemeye ülkemizi zorlayacaktır.

Türkiye'de zam geçmiş yıllarda da görülen bir şeydi; ama Cumhuriyet tarihinin hiçbir döneminde ekonomi böyle eğik düzeyde kaymamış, Türk Lirası böylesine kan yitirmemiş, zam siyaseti devletin sosyal görevlerini çiğneyip geçerek böylesine hızlanmamıştır. Bu konuda biliyoruz ki, değişik fikirler ileri sürenler de bulunacaktır; ama kendi kendimizi ancak bir süre için aldatabiliriz; gerçekler er geç ağırlığını duyuracaktır. Bugün gazeteler 50 lira olmuştur; yıl sonuna doğru Amerikan Doları 500 liraya tırmanırsa gazetelerimizin fiyatları kaç liraya yükselecektir?

Basın dünyamız, kültür hayatımız ciddi bir sorun karşısındadır. Kimi gazeteler uygulanan ekonomi politikalarının başarısından söz açıyorlar. Bu başarı nedeniyle mi durmadan fiyatlarımıza zam yapıyoruz?

Basketbol Milli Takımımız

Dr. DENİZ GÖKÇE — *1 mayıs*

Bugünkü yazımızda Basketbol Milli Takımımız hakkında bazı görüşler ortaya atacağız. Aslında bu görüşler devlet sırrı değil. Her basketbol maçının devre arasında camiadan kimseler bu konuları tartışıyorlar. Bizim yaptığımız fikirleri bir araya getirmek. Hayret edilmesi gereken, ülkemizde bu derecede sağlam düşünen kişiler varken işlerin bu derece ilkel yürütüldüğü.

Milli Takımımız kamuoyuna son yıllarda çok başarılı olarak takdim edilmekte, halk da bu yönde düşünmekte. Hatta basketbolun yenileri *"Sizin devrinizde böyle oyuncular var mıydı?"* şeklinde şişinmekte. Ama biraz daha objektif bir gözlükle bakılırsa basketbolumuzun eskisinden pek başarılı olmadığı görülebilir. Şimdi eskiden yenemediğimiz takımlardan kimleri yenebiliyoruz? Sadece Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Yunanistan gibi bazı Balkan ülkelerini. Sporu harp gibi kabul edenlere bir Yunanistan galibiyeti yeterli. Gerçek şu ki biraz daha uzun boy, biraz daha iyi fizik kondisyonu ve azıcık da sistem sahibi olmamıza rağmen Basketbol Milli Takımımızın başarısı tamamen kişilere bağlıdır. Efe, Erman, Melih, Necati, Mehmet ve Serdar'ın oyuncu olarak ve Aydan Siyavuş'un iyi bir organizatör ve kondisyon verici antrenör olarak gayretleri sonucu, son birkaç senedeki bir iki başarı elde edilebilmiştir. Bu iş eskiden de böyle idi. Kişiler takımı sırtında taşırdı, Şimdi de aynı şekilde. Kondisyonumuz biraz daha iyi ama gerektiği kadar değil. Sistem derseniz şunu iyi bilin ki Türk basketbolcusu sistemi sonuna kadar uygulamaz, sabredemez. Bir basketbol milli maçı sonrası Siyavuş'la konuşmak için soyunma odası önünde beklerken içeriden şu bağırmaları duyuyorduk: *"Otuz beş defa top kullandık, sadece üçünde seti uyguladınız. Eğer kullanmayacaksanız niye set çalışıyorsunuz?"*

Gerçek şu ki yukarıda adı geçen altı basketbolcu hayatlarının ilkbaharında değiller. Mehmet ciddi bir sakatlık geçirmiş durumda; Efe formda ama yaşı ilerlemekte; Necati artık kendi mesleğine ve işlerine dönmekte ve Siyavuş da onu gözden çıkarmış durumda; Serdar ciddi bir hastalık geçirerek sahalardan uzak kaldı ve basketbola doymuş durumda; Melih ciddi bir sakatlıktan çıkmakta ve yaşı ilerlemekte; Erman ise yeni pozisyonununa adapte olamadığı ve fundamental çalışmaları yapmayı bıraktığı için formsuz gözükmekte. İşin en kötüsü de geriden gelenlerin arasında sırtını potaya dönerek oynayabilecek hiçbir uzun yok. Bir playmaker yok. Geriden gelenlerin hepsinin potansiyeli var, ancak eksikli basketbolcular. Yani tek yönlü oyuncular veya boyca kısalar. Örneğin Fenerli Hakan üstün bir savunma, kötü bir hücum oyuncusu. Lütfü üstün savunma ve fizik gücüne sahip, ama üçüncü uzun olarak oynayabilme durumunda değil. Behçet çok iyi bir savunma oyuncusu, ama takım oyununa inanmıyor. Her kişiyi tek tek

tartışmaya lüzum yok. Geriden gelenler hazır değil, bazı pozisyonlarda da geriden gelen hiç yok. İlk beş ile diğerleri arasında uçurum var. Bu söylediklerimizin doğruluğunu milli takım antrenörümüz de farkında! Oyunculara *"Siz gidince ben de artık milli takımdan giderim"* dediği, camiada biliniyor. Ama neden bu durumdayız?

Bu nedenin cevabı bugüne kadar problemleri çözmek için ya hiç adım atmış olmamamız ya da atılan adımların yanlış olması. Yanlış adımlardan başlayalım. Milli Takımımız ikidir Amerika turnesine gidiyor. Bu turneye gitmekle Efe'nin, Melih'in öğrenecekleri ne var otuz yaşına yaklaşırken? Bu turnelerde galibiyet almak için en kötü mahalle okulları ile oynayacağımıza elli sayı fark yiyip sistemi olan Nort Carolina İndiana, Kentucky, Maryland gibi büyük üniversite takımları ile oynasak, oyuncularımız basketbolun moderni nasıl oynanır daha iyi öğrenemezler mi idi? Amerika turnesi doğru, gönderilen kadro ve oynanan takımlar yanlış.

Erdal Poyrazoğlu ise galiba en doğrusunu söyledi basketbolumuz konusunda. Erdal der ki, altyapıya üstyapı diye bakmayı öğrendiğimiz zaman, ben de derim ki yıldız takımı antrenörü üç yüz bin lira maaş aldığı zaman basketbolumuz yere sağlam basacaktır. Eğer bu kafa değişikliğini yapmazsak ve kısa vadede kazanç için prensipleri ve mantığı kurban edersek, hiçbir zaman uzun vadede başarılı olamayacağız. Size bir örnek: Genç Milli Takımımız bu sene epey uzun bir kadro, çok da iyi hazırlanmış, kendilerini tebrik ederiz. Ama bu takımda da Efe'nin yerine gelebilecek kimse yok, geçen senekinde de yoktu. Boy olarak bir tek Tamer gerçek bir pivot olabilecek durumda. Tamer basketbola yeni başladı ama potaya topu smaçlamaktan başka bir şey biliyor mu? Geçen sene onun için özel bir program hazırlandı mı? Bizim bütün yaptığımız eski uzun boylu basketbolcuların çocuklarının da uzun boylu bosketbolcu olmasını beklemek. Bu da pek sağlam bir metot değil.

Önce fundamental öğreten antrenörleri yetiştireceğiz, sonra bu antrenörler uzun vadeli planlara göre oyuncuları yetiştirecek. Neyi ne için yaptığımızı bileceğiz. Hiçbir şey tesadüflere veya kahramanlara kalmayacak.

Konser mevsimini geride bırakmaya hazırlanırken

FİLİZ ALİ — *2 mayıs*

1983-84 konser mevsiminin sonuna geldik sayılır. Eğer yıllık programda değişiklik yapılmazsa, önümüzdeki hafta Şef **Selman Ada** yönetiminde kemancı **İsmail Aşan'ı** dinlememiz gerek. 12 Mayısta da **Semih Argeşo'**nun bahar konseriyle mevsim sona erecek. İçimden gelen bir ses, bu son iki konserin de bazı değişikliklere uğrayacağını söylüyor. Acaba yanılıyor muyum derken bir de bakıyorum gazetelerin haftalık sanat çizelgelerine, ne göreyim: **İsmail Aşan** konseri yine yer yarılmış, kayıpları karışmış. **Semih Argeşo'**nun yöneteceği bahar konseri de bir hafta öne alınıp, orkestra mayıs başında tatile girmiş bile.

Böyle bir konser mevsimini geride bırakmakta olduğumuz şu günlerde, geriye dönüp yapılan işlerin bir **"muhasebesi"**ni çıkaran var mı acaba? Bakıyoruz ve görüyoruz ki un, şeker ve yağ hazır. Ne hikmetse, helvanın pişeceği tencere ile aşçı eksik olduğundan bir türlü konukların önüne istediğimiz gibi bir tatlı çıkaramıyoruz.

Senfoni orkestramız, istendiğinde ve ortam uygun olduğunda üst düzeyde yorum çıkarabilen, seçkin, nitelikli elemanların çoğunlukta bulunduğu; İstanbul'a övünç verecek bir müzik topluluğudur. Senfonik konserlerin dinleyicisi ise sadık, vefakâr, gitgide gençleşen ve çoğalan bir kitle. En önemlisi, konserlerin her hafta dolması.

KOSKOCA KENTTE KONSER SALONU YOK

Öyleyse eksikler nelerdir de bir türlü istenen, beklenen ve gereken düzeyde, planlı ve düzenli bir konser mevsimi yaşayamaz son yıllarda İstanbul? Sorunların en başında koskoca İstanbul kentinde bir konser salonu bulunmaması gelmektedir. AKM, her ne kadar Opera-Bale-Tiyatro ve Senfoni orkestrasını bünyesinde bulundurmak üzere planlanmışsa da, pratikte AKM etkinliklerinin bir tekinin bile sağlıklı bir biçimde çalıştığını kim iddia edebilir? Aynı sahneyi Opera ile Senfoni Orkestrasının paylaşması, en basitinden önemli bir trafik sorunu yaratmaktadır. Orkestra, provalarını bir salonda yapıp konserini başka bir salonda vermek zorunda kalmakta, bu nedenle sürekli akustik ve denge bozukluklarının önü alınamamaktadır. Yine devamlı taşınma dolayısıyla konser piyanoları harap olmuş, ama içler acısı durumlarıyla yine de göreve devam ederek hem piyanistleri hem de dinleyiciyi çileden çıkarmaktan sadistik bir zevk duymaya başlamışlardır. (İçimdeki anlaşılamama duygusunun acısını, sonunda piyanoları canlı bir varlıkmış gibi karşıma alarak çıkarıyorum, görüldüğü gibi...)

Orkestranın yıllık programı binbir sudan nedenle sürekli değişikliğe uğramakta, herkes herkese kırılmakta, kimi ötekinin kayırıldığı, öteki de berikinin kendisine düşman olduğu sanıları içinde, yeryüzünde insanoğluna ayrılmış kısıtlı zamanı **"vıdı vıdı"** ile boşa harcamaktadır. Oysa bütün bu anlamsız düzensizliklerin çaresini o denli uzaklarda aramaya gerek yok. Konser düzenlemek uzmanlık işidir. Sanatçılardan ille de birinci sınıf konser düzenleyicisi olmaları beklenemez. Öyleyse, bu işi uzman bir kadro, sanat danışmanlarının denetiminde ciddi bir biçimde yapmalı, gerekli bütçe en az bir mevsim öncesinden saptanarak karara bağlanmalı, dış bağlantılardan **"para yok"** diye son anda caymaktan kesinkes vazgeçilmelidir.

Orkestranın kendine ait bir salonu, kendine ait bir bütçesi, kendi sorunlarıyla yakından ilgilenecek bir uzman kadrosu bulunursa, hem sanatçıların, hem de müzikseverlerin daha rahat soluk alacaklarını sanıyorum.

Geçtiğimiz hafta IDSO'nun çok işi vardı. 26 ve 29

nisan akşamları IDSO - İstanbul Filarmoni Derneği işbirliği ile Karagözyan Yetimhanesi Vakfı'nın düzenlediği korolu konserde, **Beethoven'ın "Piyano, Koro ve Orkestra İçin Korolu Fantezisi"** (Solist Piyanist **Suna Erel**), **Dikran Çuhacıyan'ın "Leblebici Horhor Ağa"** Operası'ndan **"2. Perde Finali" Jerome Kern**'ün **"Shov Boat"** müzikalinden bölümler ve soprano **Alis Manukyan**'ın söylediği opera aryaları yer alıyordu. Değişik ve renkli bir programı olan bu konserin en ilginç yanı, çoğunlukla amatörlerden oluşan koronun başarısıydı. Konseri **Jirayir Arslan** yönetti.

IDSO, 27 ve 28 nisan tarihlerinde de haftalık olağan konserlerini verdi. Rumen şef **Ionescu Galati**'nin yönettiği bu konserlere solis olarak katılan **Cana Gürmen, Dimitri Kabalevski**'nin "3. Piyano Konçertosu"nu yorumladı. **Cana Gürmen, Kabalevski**'nin çağdaş ama aynı zamanda çok popüler öğleri içeren bu konçertosunda sağlam ve müzikal bir piyanist olarak dikkatimizi çekti. İlk kez dinlediğimiz bu genç sanatçının mesleğinde ilerlemesini izleyebilmeyi umarız.

GENÇLİK İÇİN KONSERLERİN YARARI

IDSO Konserinin ikinci yarısı 19. ve 20. yüzyıl popüler müziğine ayrılmıştı. Şef **Galati**, bu tür müziği çok iyi bilen, dinleyiciyi mıknatısla çekip sarmalayan, hem orkestra üyelerini hem de müzikseverleri coşturabilen bir sanatçı. **Johann Strauss, Leonard Bernstein, Richard Hayman, Frank Churchill, Leroy Anderson** gibi popüler bestecilerin aynı oranda tanınmış ve sevilen eserlerini dinlediğimiz bu bölüm, popüler konserlerin daha sıklaştırılması gereğine inandırdı bizi. Hiç olmazsa yılda bir kaç kez **"Gençlik İçin Konserler"** başlığı altında daha değişik bir kitleyi konser salonlarına çekebilmeyi sağlayabilir bu tür çabalar.

27 ve 28 nisan olağan konserlerinde program değişikliği konusu yine gündemdeydi. Bu kez de çellist **Doğan Cangal**'ın **"teknik anlaşmazlık"** nedeniyle konserini iptal ettiğini program notlarından öğrendik. Ne demek teknik anlaşmazlık? **Doğan Cangal** gibi övündüğümüz bir çellisti yılda bir kez ya dinleriz ya da dinleyemeyiz.. Program aylar öncesinden saptanmıştır. Son anda teknik anlaşmazlık çıkarmak olur mu? Orkestra yönetimi böyle durumlarda canını dişine takmalı, önceden yayımladığı programı harfi harfine uygulamak için ne gerekiyorsa yapmalıdır.

Biraz Ayıp Olmuyor mu?

OKTAY AKBAL — *3 mayıs*

Bir milletvekili adayı seçim öncesinde şöyle konuşsaydı, ne olurdu hali?

"Efendim, ben milletin vekili olmak istiyorum. Kendimde binlerce yurttaşı temsil edebilme yetkisini ve hakkını buluyorum. Ama milletvekillerine verilen aylık ve ödenek yetersizdir. Yüz-yüz elli bin liraya milletvekilliği yapılmaz. Meclise girer girmez hemen milletvekillerinin aylık ve ödeneklerine önemli ölçüde zam yapılmasını isteyeceğim. Önceden haberiniz olsun, sonra demedi demeyin."

Bu aday acaba seçilebilir miydi?.. Kimbilir belki de seçmenler 'dürüst adam, aferin helal olsun, buna oy verelim' diye düşünebilirlerdi de!.. O zaman o milletvekili Mecliste 'aylıklarımıza zam yapılmalı' önerisinde rahatça bulunabilirdi. Ama durum öyle mi şimdi? 6 Kasım öncesinde adaylardan bu türlü bir ses çıktı mı? Hayır. Hepsi de büyük bir yurtseverlik görevi sayıyorlardı seçilmeyi, para pul sözü eden yoktu; bu bir kutsal işti, para ne demekti!

Ama Meclise girince, aradan birkaç ay geçince hemen sızlanmalar, yasa önerileri başladı. Ankara'da bu parayla geçinilmez! Bu para seçmenlere verilen yemeklere, kahvelere, çaylara, yol parasına yetmez! Hele hele kiraya hiç yetmez! Öyleyse milletvekili aylıkları, ödenekleri artırılmalı! Ya konut parası ayrıca verilsin, ya da bizlere Ankara'da parasız konut sağlansın!.. Sormak gerekmez mi bu kişilere, seçim öncesinde bilmiyor muydunuz milletvekilinin eline kaç para geçeceğini; Ankara'da oturmak gerektiğini; kiraların ne kadar olduğunu? Hepsini yeni mi öğrendiniz? Biliyordu iseniz ne diye milletvekili olmaya kalkıştınız? Bu işte 'para yok' deyip kısa yoldan vazgeçseydiniz ya!..

İşin tuhafı, zam üstüne zam yapan, öte yandan dargelirlilerin aylıklarında hiçbir artırma düşünmeyen, ya da düşünse de bunu yeterince gerçekleştirmeyen Özal hükümeti, milletvekillerinin isteklerini karşılamaktan kaçmıyor. Or-An semtinde 400 tane milletvekili konutu yaptırılacakmış!.. İki katlı, bahçeli evler... Milletvekili seçilen gelip yerleşecek, seçilemeyen çıkıp gidecek... Eskiden milletvekilleri kendi aralarında birleşip kooperatifler kurarlardı, 'mebus evleri' mahallelerini herkes bilir. Ama milletvekillerinin özel girişimiyle olurdu bu tür işler... Becerikli, iş bitirir birkaç milletvekili önayak olur, ötekileri çevresine toplar, ucuz bir arsa sağlanır, kredi elde edilir, sonunda milletvekilleri Ankara'da bir kat ya da bir ev sahibi olurlardı. İş bilir olmayan nice milletvekili ise bu tür işlerden kaçınır, kira katlarında güçlükle yaşar giderdi. Ama ilk kez devlet konutu yapılacak milletvekillerine. Konut Fonu boşuna konulmadı, işte harcanacak yararlı bir alan!.. Milletvekillerine önce TBMM çatısı altında özel odalar, her gereksinimi karşılayan olanaklar, telefon, sekreterler bilmem neler...

Bir de yoksul ülkeyiz, kemerleri sıkmalıyız der 'büyüklerimiz!'.. Üç yıl, beş yıl, giderek on yıl bekleyelim, çalışalım 'nurlu ufuklar'a ulaşalım der dururlar. Asgari ücreti 20 bin liranın üstüne bir türlü çıkamayan bir ülkede milletvekillerine bu denli 'üstün insan' işlemi yapmak; milleti değil de vekilini düşünmek bilmem demokrasi kurallarına ne denli yakışır? Milletvekillerinin gideri çoktur da dar gelirli yurttaşın gideri daha mı azdır? Hem kimse o kişilere yalvarıp 'aman ne olur milletvekili adayı olun, seçilin' de demedi ki!.. Hepsi kendilerinden ortaya çıktılar, büyük yurtseverlik sözleri ile seçilmek istediler. Önce de dediğim gibi 'bu aylıkla Ankara'da görev yapılmaz' demediler. Belki diyenler de oldu, ama böyle düşünenler bu hevesten hemen vazgeçtiler...

Herkes sıkıntıda. Herkes zor geçiniyor, hatta ge-

çinemiyor... Özal'ın 'zam'cı politikasının nasıl sona ereceği ilgiyle bekleniyor. Kemer sıkmak zaten halkımızın eski alışkanlığı! Özal da zaten 'refah' sözü vermedi, yine de oy aldı. Milletvekillerimiz de 'biz de kemer sıkma politikasından yanayız' diyorlar; çoğunlukla diyorlar; böyle düşünmeyen muhaliflerin de etkili bir savaşım verdikleri yok. Öyleyse milletvekilleri de herkes gibi bu sıkıntıya katlanmalıdırlar. Ayrıcalık yok! Özel konut yok! Özel 'zam' yok!..

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

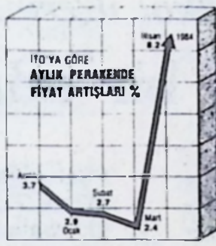
Cumhuriyet

ATİLLA
ŞOFÖR OKULU
Disiplin, ciddiyet, iyiniyet.
Eğitimle ehliyet

60. Yıl; Sayı: 21440 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 4 Mayıs 1984 Cuma

Enflasyon ezdi geçti

1. *Nisanda yüzde 8*
2. *Dört ayda yüzde 17*
3. *Yıllık hız yüzde 42*
4. *Yeni Özal rekoru: 49 aydır en yüksek aylık hız*

IMF'ye göre de enflasyon yüzde 44

Özal: Af önerisi, ANAP grubunda reddedilmez

Balıkesir milletvekili Necat Tunçsiper'in af yasa önerisine karşı çıkmayan Özal, önerinin dikkatle inceleneceğini söyledi.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Denktaş: Sorun diyalogla çözülür

BM Güvenlik Konseyi Rum yönetiminin çağrısı üzerine Kıbrıs sorununu görüşmeye başladı. Toplantı bugün de devam edecek.

(Arkası Sa. 6, Sü. 3'de)

Avrupa Konseyi'nde Türkiye'nin tam üyeliğinin onaylanması bekleniyor

DAR GELİRLİNİN "DOSTU" VERESİYE DEFTERİ

Bakkal, kasap ücretliye acıyor

VERESİYE DEFTERİNDEN

Emekli bir müşterimin 88 bin liralık borcu var, istemeye yüzüm varmıyor.
Tekel'de memur, 3 çocuklu. Bu ay 10 bin liralık mal aldı, 3 binini verdi, üstünü ikramiye alınca verecek.
Yedi sekiz ay önce 16 bin liralık alışveriş yapan müşterim, 5-6 bin liraya indirdi.
Kaşarı kiloyla, sucuğu kangalla sattığım hayal oldu. Satışlar bu yılki kadar kötü olmamıştı.

ŞENAY KALKAN

Şükrü Uzunel, 10 yıldır Aksaray Muratpaşa Mahallesi'nde bakkal dükkânı işletiyor. "İşlmiz gittikçe zorlaşıyor," diye başlıyor söze. O da en az müşterileri kadar dertli bu son zamlardan. Müşterilerinin yüzde doksanının veresiye alışveriş yaptıklarını söylerken, bir yandan da sözlerini kanıtlarcasına sayfaları bol sıfırlı rakamlarla dolu, kenarları kırışmış veresiye defterini çıkarıyor tezgâhın üstüne. Eşinden kalan emekli maaşıyla geçinmeye çalışan bir müşterisinin 88 bin 400 liralık borcunu gösteriyor. "İnan olsun istemeye yüzüm varmıyor," diyerek konuşuyor:

ÖLESİYE VERESİYE — Aksaray Muratpaşa Mahallesi'nin 10 yıllık bakkalı, müşterilerinin yüzde doksanının veresiye mal aldığını söylüyor. "Dirhem dirhem almalarına rağmen, yine de parasını veremiyorlar. Satmayıp da ne yapayım, aç mı kalsın millet?"... (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

"Maaş 25, kira 10 bin, neyle besleneyim"

ŞENAY KALKAN — *5 mayıs*

Zam yağmuru altında kalan dar gelirlilerin büyük bölümü bakkalın, kasabın veresiye defterine sıkışmış durumda.

İstanbul'un Aksaray semtindeki bakkallardan **Kadir Erberk**'in veresiye defteri içinde kısa bir yolculuk yaparken, **"Durun"** dedi, **"sizi şu sayfalardaki müşterilerime götüreyim. Kendi gözlerinizle görün hallerini..."**

Mahalledeki bir evin kapısını çalıyoruz. Yaşlıca bir kadın açıyor.

"Semizotu pişiriyorum. Dün pazardan aldım. Yarım kilo. İçine biraz da pirinç atacağım. Dört gün idare eder artık beni. Ondan sonra da bir çorba yaparım. Bir dört gün de onu yerim" oldu, ilk sözleri. Sonra başladı anlatmaya:

"Eşim bankadan emekli olmuştu. Bir de oğlum vardı. İkisini de kaybettim. Şimdi eşimden bağlanan emekli maaşını alıyorum. Üç ayda 74 bin lira geçiyor elime. Elektrik, su, kapıcı parasıyla 10 bin lirayı buluyor aylık kiram. Bu yıla kadar yine iyiydi durumum. Kimseye muhtaç olmadan yaşıyordum. (Gözyaşları süzülüyor) Sobamı yakacak odunu alamıyorum. Yaz da gelmek bilmiyor. Her gece saatlerce ağlıyorum. Sucuğun, pastırmanın, pirzolanın, kaşar peynirin tadını unuttum. Üç aydan üç aya bir kilo et alıyorum. Yarısı kıyma, yarısı kuşbaşı. Onları kavurup yemeklerime koyuyorum. Kuru fasulye, bulgur pilavı, semizotunu beğenmezdik bir zamanlar, şimdi en makbul yemeğim onlar. Faturalı yaşam diyorlar. Bana ne. Dört yıldır bir kere de, aynı yerden bin liradan fazla alışveriş yapamadım ki. Hele bu son aylarda hiç... Bakkaldan bu ay hepsi topu topu üç bin liralık mal aldım. Onun faturasını alsam ne olur, almasam. Bankanın Emekliler Derneği'nin yardımları olmasa, şimdi ya soğuktan donarak ya da açlıktan ölmüş olurdum çoktan..." Sonra **"Aman adımı**

yazmayın, herkes yaşamımın rezilliğini öğrenmesin" diye de sıkı sıkı tembihledi.

Bu kez devlet memuru olduğu için adını yine söylemeyen bir başkasıyla konuştuk. **"Adımın ne önemi var ki. Nasılsa benim gibi yüzbinlerce kişi var. Ahmet ya da Mehmet olmuş ne farkeder?"** dedi ve nasıl **"geçindiğini"** şöyle anlattı:

"Üniversite mezunuyum ve 17 yıldır devlet memuruyum. Elime net 24 bin 800 lira geçiyor. Lisede okuyan biri kız, biri erkek iki çocuğum var. Bizimkine yaşamak değil, ölmemek için direnmek denir. Karım haftada bir pazara gider. En fazla bin liralık sebze, meyve alır. Artık bin liraya ne gelirse. 15 günde bir de yarım kilo kıyma alırız. Meyve mi? bu yıl sadece bir kilo muz alabildik. Beslenmekten vazgeçtik, doymaya çalışıyoruz. Ekmek, makarna, kurufasulye sağolsun..."

Cebinden 3 bin liralık elektrik makbuzunu çıkarıp, **"Ödemek için aybaşını bekledim. Eskiden maaş alınca neşelenirdim. Şimdi daha kötü oluyorum. Moralim bozuluyor. Çünkü sonu gelmeyecekmiş gibi görünen bir ay daha başlıyor"** dedi ve konuşmaya devam etti:

"Her kış, Emekli Sandığı'na borçlanıp, odun kömür alıyorum. Sonra da onun maaşımdan kesilen taksitlerinin bitmesini beklerken, yeniden kış geliyor."

Ozan Can Yücel'le şiir ve alkol üzerine konuştuk:

İçkiyi ciddiye almış bir adamım

YALÇIN PEKŞEN — *5 mayıs*

Ozan Can Yücel, geçen hafta gazetemize geldi ve bir şiir kitabının müstehcen bulunması üzerine açılan davanın seyrini anlattı. Söylediğine göre mahkemede kendini şöyle savunmuştu: **"Bu sözcükleri ben uydurmuyorum. Bu memlekette göte göt denir. Dil Kurulu'nun sözlüklerinde vardır. Bu memlekette kullanılan sözlerdir bunlar."**

Yine kendi deyişiyle **"hafifçe alkollü olan Yücel"**'le biraz şiir ve bol alkol üzerine konuştuk.

—Sayın Yücel, şiire nasıl başladınız?

—Bir arkadaşım öldü. Onun için bir ağıt yazdım. Adı **Refik**'ti. Bu arkadaş birdenbire kalp kapakçığında çıkan bir hastalıktan öldü. İlk şiirim bu ağıttır. On beş yaşındaydım.

—Sonra hep şiirle devam ettiniz galiba...

—Aslında her şeyi yapabilirdim. En büyük zengin olurdum. Bunun için **Vehbi Koç**'la bile konuştum.

—Ne istediniz ondan?

PARA KAZANMAK İSTİYORUM

—Ben Avrupa'ya okumaya gidiyordum. O da Amerika'ya ilk defa giden işadamıydı. Yıl bin dokuz yüz kırk altı... Türk vapurunda beraberdik. Ayrılırken, **"Dönünce beni ara"** dedi. Bin dokuz yüz elli senesinde, döndüğüm zaman telefon açtım. **"Ben Hasan Ali'nin (Yücel) oğluyum. Siz 'tahsilini bitir, gel beni ara' dediniz. Ben de geldim."** Randevu verdi. Ankara'da oturduğu yere gittim. **"Niye beni aradın"** dedi. **"Yazma çizme işinde iş olmadığını anladım, para kazanmayı öğrenmek istiyorum"** dedim. **"Sen ne biliyorsun"** dedi. **"Latince, Yunanca, İngilizce, Fransızca biliyorum."** **Vehbi Koç** bana dedi ki: **"Bana yaramazsın Can"** dedi. **"Ne bakımdan beyefendi"**, dedim, **"Ortalığı süpürürüm, her naneyi yerim, yeter ki para kazanmayı öğreneyim."** Herhalde **Vehbi Koç** duygulanmış olacak ki, bana, **"Can, seni ararım"** dedi. Bir daha da aramadı. Ben de zengin olacağıma şair oldum.

—Bu konuda iş çevreleriyle bir daha temas etmediniz mi?

—Birtakım ilişkiler dolaylı olarak oluyor. Mesela **Halit Narin** denilen zat benim komşum. Bir köpeği var, beni ısırdı. On beş gün önce... Ben şair olarak bağırdım çağırdım. Ertesi gün köpeğine bakan adam, köpeğin bir sürü raporunu getirdi. Baktım ki köpek temizmiş. Ama yine de haber yolladım. **"İlk kudurduğumda Halit Narin'i ısıracağım"** dedim.

TAHSİLE BOŞ VERDİM

—Sayın Yücel, Avrupa'da okudum dediniz. Nerede?

—İngiltere'de Cambridge'de...

—Ne tahsili yaptınız?

—Valla ben de bilmiyorum. Tarih, sanat tarihi.. Sonra bu işin.. adem olmanın adam olmakla, tahsille ilişkisi yok dedim.. Tahsile boş verdim. Yunan adalarına gitmeye karar verdim. Biz oraya üç günlüğüne gittik. Başladık şarap içmeye... İç baba iç... İç baba iç... Sonra Türkiye'de devam.. Marmara şarabı içmekten Marmara haritasını benden iyi kimse bilemez.. Şişenin üstünde vardı bu harita...

3 mayıs

—Parayı nereden buluyordunuz?

—O zaman Marmara şarabı üç lira idi. Şiir satardık. İki şiir on lira. Nasıl olsa yeterdi. Eve gelince yemek yerdim. Babam da içerdi, ama keyifli olarak..

—Siz keyifli içmiyor muydunuz?...

—Benim içmem dipsomanidir. Başladığım zaman sonuna kadar içerim. Ne bulursam.. ve severim içkiyi.. İçki gayet önem verdiğim bir şey...

—Olumsuz etkileri olmuyor mu?

—Kavga ediyorum. Ama arasıra doğru lafları çekinmeden adamların yüzlerine söyleme açısından faydası da oluyor.

—Neden şiirle ifade ediyorsunuz kendinizi de düzyazı yazmıyorsunuz?

—Çünkü insanların, özellikle çalışan insanların budala olmadıkları kanısındayım. Benim aydın oluşum, bir lüks lambası değildir. Ben elektriği seviyorum, ama elektriği zehir olarak kullanmıyorum. Ben karanlıkta da yazarım. Türkçede **"çaput"** denilen lumpen ve arabesk insanlarla konuşan ve bunların arkadaşı olan şairim. Ben Batıcı değilim.

—Kaç şiir yazdınız bugüne kadar? Kaç kitap oldu, yahut son kitabınız Rengârenk ile birlikte...

—Ben boyuna şiir yazarım. Zannederim altı yedi kitap oldu.

24 AY YATTIM

—Bu arada başınız epey belaya girdi. Epey içerde yattınız.

—Epey yatmadım. Yirmi dört ay yattım. Şiirden de değildi. Bir kitap çevirisiydi. Bir gerilla harbi güldestesiydi.. Üç adamın yazılarından derlenmiş... **Mao... Guevara...** üçüncüsü bir Amerikalı generalin yazısı... Amerikan Haberler Bürosu'ndan mahkemeye adamın sicilini getirdik. Sunduk... Adam gayet temiz... **"Solculukla ilgisi yoktur. Anti-gerilla üzerine yazmaktadır"** deniliyordu. Ben gerilla yazıyorum diye hüküm giydim. Yedi buçuk seneye... İki sene yattık; çıktım.

—Evli misiniz Sayın Yücel?

—Hem de çok evliyim. Karımla kavga etmediğim zaman çok iyi geçiniyorum.

—Kavgalar içki vaziyetlerinden mi çıkıyor?

—Arasıra çıkıyor..

—İçki içmeye sabahtan mı başlarsınız?

—Sabahleyin içmem... Aşağı yukarı dörtte, beşte başlarım.

—Sonra kaça kadar, geceleyin?...

—Hanım isyan edinceye kadar. Sonra dinlenirim. İki gün uyurum. Sonra üç gün çalışırım. Sonra yeniden içmeye girişirim.

—Alkolizm mi bu?

—Alkolik değilim, dipsomanım.

—Bu da hastalık galiba..

—Bilmem.. Normal... İçkiye başladım mı bırakamam. Sonuna kadar içerim.

İYİ KÖTÜ GEÇİNİLİYOR

—Sayın Yücel, şiir yazarak geçiniliyor mu?

—İyi kötü geçiniliyor. Kitaplarımdan ayda yüz bin lira kadar gelir. İkinci bir gelir kaynağım da var. Babamdan kalan bir evi sattık. Onun parası var.

—Karınız çalışmıyor?..

—Karım, eskiden geri zekâlı çocuklara bakardı. Sonunda sadece bana bakmaya karar verdi. Benim en bulunmaz cinsten bir geri zekâlı olduğumu anladığı için.

—Estağfurullah.. Can Bey, diğer şairlerle aranız nasıl?

—Hiç aram yoktur.

—Niye?

—Aram şöyle yoktur; Türkiye'de iki tür insan var: Biri hırsızdır, öbürü hırslıdır. İkisinden de sıkıldım ben.. Ama genç şairlere diyeceğim yok.

İYİ ŞİİR - KÖTÜ ŞİİR

—Sizin en sevdiğiniz şiiriniz hangisi?

—Zaman zaman değişir. Bugün yazdığım şiiri çok seviyorum mesela.. Okuyayım mı?..

—Lütfen..

—"Bir dahiye ilk okuldan aldığı karnesi dolayısıyla.. **İki nokta..** Türkçe pekiyi / Hayat Bilgisi pekiyi / Temizlik pekiyi / El işi pekiyi / Aritmetik çok iyi / Harbe gidiş zayıf..."

—Çok güzel.. Harbe gidiş değil mi, hal ve gidiş değil..

—Harbe gidiş.. harbe..

—Bir de bize iyi şiiri tarif edebilir misiniz? İyi şiir nedir?

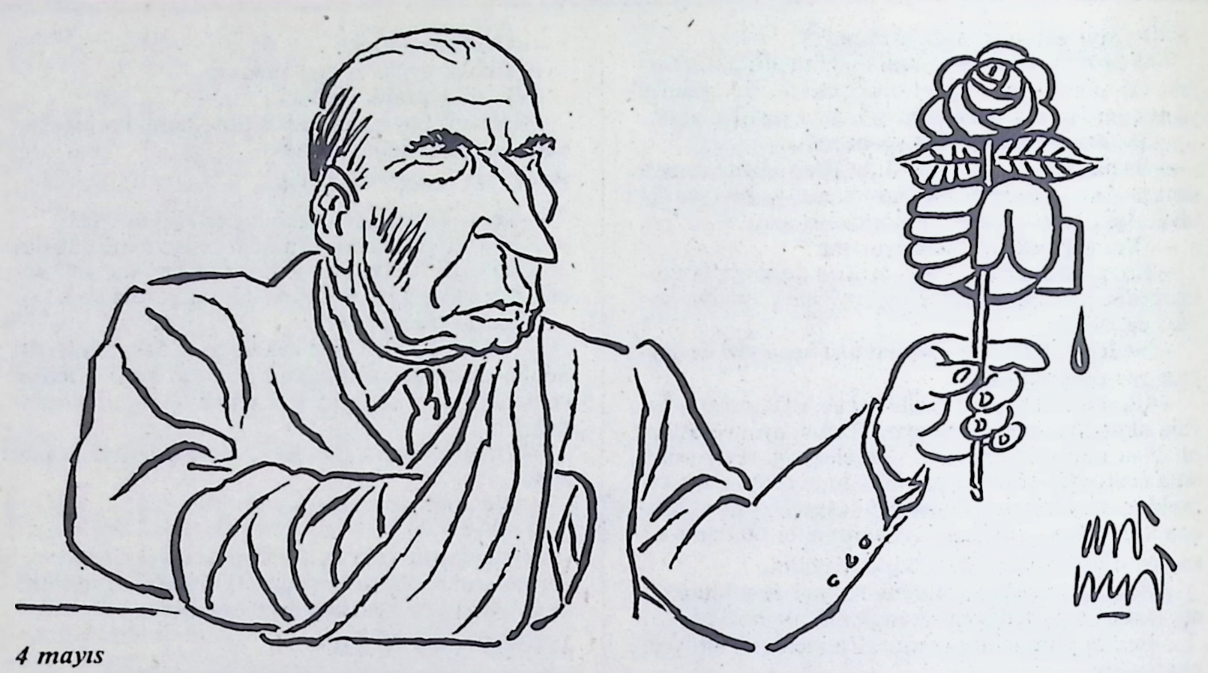
—İyi şiir, şöyle bir şey.. Geçen gün okuduğum bir kitaptan öğrendim. **Picasso** Paris'in Monmartre'ında oturuyor. Çocukları da çok seviyor. Komşu atölyelerden 8 yaşında bir kızcağız ona âşık olmuş. Ama **Pablo Picasso** demezmiş, **Tablo Picasso** dermiş. Gördüğüm en güzel şiir budur..

—Can Bey, içki üzerine çok konuştuk, ama şimdi aklıma ne geldi. Neden içer şairler? Çoğu içer çünkü...

—Başka yapacak işleri kalmıyor. Para getirmeyince.. Şu sebebi de var. Adam yerine sayılmak. Havası olmayan adamlar bunlar... Cennetten kovulmak istiyorlar... Kendi cehennemlerinde yaşamak için herhalde...

4 mayıs

4 mayıs

Ulagay sordu, Rostow yanıtladı

Enflasyonu salt paraya bağlayan monetaristler büyük yanılgı içinde

OSMAN ULAGAY — *6 mayıs*

"Ekonomide Diyalog"un bu haftaki konuğu 1960'lardan bu yana azgelişmişlik ve kalkınma sorunlarıyla ilgilenmiş olan hemen herkesin yakından tanıyacağı bir isim: "Ekonomik Büyümenin Aşamaları: Komünist Olmayan Bir Manifesto" adlı eseriyle büyük ün yapan, övülen ve yerilen Prof. Rostow, 1984'ün dünyasında, gelişmekte olan ülkelerin sorunları ve çözüm yolları konusundaki sorularımızı yanıtladı.

—Sayın Prof. Rostow; size önce "orta gelir grubundaki ülkeler" ya da "yeni sanayileşmekte olan ülkeler" **diye adlandırılan ülkelerin bugünkü durumlarıyla ilgili bir soru sormak istiyorum.**

ROSTOW — Ben bu ülkeler için **"teknolojik olgunluk yolundaki ülkeler"** deyimini tercih ediyorum. Kişi başına milli gelire göre sınıflama bazen yanıltıcı olabiliyor. Örneğin Çin ve Hindistan gibi ülkelerde gelir düzeyi düşük, ama teknolojik düzey epey ilerde. Buna karşılık bazı petrolcü ülkelerde gelir düzeyi yüksek, ama modern teknolojiyi özümleme açısından çok geride bu ülkeler...

—Sizin tanımınızla "teknolojik olgunluk yolunda" **olan ülkeler, örneğin kimi Latin Amerika ülkeleri, kimi Güneydoğu Asya ülkeleri ve Türkiye gibi ülkeler azgelişmişlik aşamasından bugüne kadar bazı önemli gelişmeler kaydettiler, sanayileşme yolunda önemli adımlar attılar, ama bugün hâlâ çok ciddi bazı sorunlarla karşı karşıyalar. Dış borç yükleri müthiş arttı ve bu toplumlarda sosyal politik çalkantılar demokrasi dışı rejimleri gündeme getirdi, hâlâ da getiriyor. Bu neden böyle oldu sizce, nerede yanlışlık yapıldı?**

ROSTOW — Olaya bir tarihçi olarak bakınca önce şunu söylemek lazım; tarihte geçiş dönemleri hiçbir zaman sancısız yaşanmaz, mutlaka hatalar yapılır. Bence **"teknolojik olgunluk yolundaki ülkeler"** bugün üç temel sorunla karşı karşıya. Bunlardan birincisi bu ülkelerin doğurganlık ve nüfus artış oranlarını aşağı çekmekteki başarısızlıkları. Bugünün dünyasında yılda yüzde 2'nin üzerinde bir hızla artan bir nüfusu uygar ölçüler içinde yönetmeniz ve tatmin etmeniz mümkün değildir, bunlara gerekli eğitimi, gerekli altyapıları, iş olanaklarını yaratmanız mümkün değildir. Bir kere bu sorunun çözümlenmesi lazım. İkinci temel sorun **"Kuzey"**'in özellikle 1979'dan bu yana uyguladığı politikalardır. Bu politikalar gelişmekte olan ülkeler açısından çok zararlı olmuştur...

—Burada "Kuzey" derken zengin, sanayileşmiş ülkelerin oluşturduğu grubu kastediyorsunuz?

ROSTOW — Evet, tabii. Benim kanıma göre bu zengin ülkeler enflasyonu kontrol etmek için parasal önlemlere, monetarist politikalara gereğinden fazla ağırlık verdiler. Bunun da gelişmekte olan ülkeler üzerinde beş olumsuz etkisi oldu. Bunları sıralarsak, 1) Gelişmekte olan ülkelerin ihracatları düştü, 2) Bu ülkelerin ihraç ürünlerinin fiyatları düştü, 3) Zengin ülkelerde artan korumacılık eğilimleri gelişmekte olanların belini büktü, 4) Zengin ülkelerdeki işsizlik ve ekonomik bunalım yüzünden bu ülkelerin gelişmekte olanlara yaptıkları yardımlar azaldı ve 5) Yüksek faiz oranları gelişmekte olan ülkelerin borç yükünü artırdı, işlerini daha da zorlaştırdı. Bence gelişmekte olan ülkelerin oluşan **"Güney"**'de ekonomik gelişmenin tehlikeli biçimde yavaşlamasında **"Ku-**

zey"in ağır bir sorumluluğu var.

—Sanıyorum siz dünya çapındaki enflasyon olayına salt parasal önlemlerle yaklaşan monetarist anlayışı benimsemiyorsunuz..

ROSTOW — Bakın ben para teorisini, moneter teoriyi genel ekonomi teorisinin yararlı bir bölümü olarak görmüşümdür hep. Ancak bence iyi bir parasal analizin başdüşmanı monetaristlerdir. Para politikasını bir fetiş haline getirerek bunlarla her şeyi çözebileceklerini sananlar büyük yanılgı içinde. Bugün enflasyon olayının birçok karmaşık nedeni varken, dünyanın dört bir yanını dolaşıp, **"enflasyon parasal olaylardan kaynaklanıyor"** diye vaaz vermek bence haddini bilmezliğin ta kendisidir.

—Siz nasıl açıklıyorsunuz bu enflasyon olayını?

ROSTOW — Petrol şoklarıyla başlayan fiyat artışları genel fiyat düzeyini yukarı çekince, ücret artışı talepleri de arttı ve böylece ikinci bir fiyat artışı süreci başladı. Hükümetler bundan korkarak deflasyonist politikalara başvurunca bu kez faizler yükseldi ve bu da enflasyonu körükledi. Ayrıca bu durgunluk ortamında üretimle birlikte verimlilik de düştü ve bunun da enflasyonist etkisi oldu. Bütün bunları hesaba katmadan enflasyon olayını salt paraya bağlamak aslında hiç iktisat bilmemek demektir.

—Özür dilerim, ben demin sözünüzü kestim, siz "teknolojik olgunluk yolundaki" **ülkelerin karşısındaki üçüncü temel sorunu anlatacaktınız..**

ROSTOW — Evet, üçüncü temel sorun, bu ülkelerin kamu sektörüyle özel sektör arasında yeni bir denge kurma sorunları. Pek çok ülkeye gittiğim bu gezide de gördüm, Endonezya'dan Çin'e, Hindistan'dan Mısır'a kadar pek çok ülkede gelişmeye paralel olarak gereğinden fazla büyük ve gereğinden fazla baskıcı devlet yapıları ortaya çıkmış. Kendi çıkarları olan bir devlet burjuvazisi oluşmuş ve bu burjuvazinin çıkarlarıyla ülke çıkarları her zaman çakışmıyor. Bunun tabii tarihsel nedenleri var, ama önemli olan bu ülkeler teknolojik olgunluğa yaklaştıkça sanayilerinin çeşitlenmesi ve giderek daha yüksek teknoloji gerektirmesi. O zaman da kendi başına nefes alma olanaklarına sahip bir özel sektörün gelişmesi zorunlu oluyor. Tabii bu özel sektörün de artık sorumluluğunun bilincinde bir özel sektör olması, bir yandan işine geldiğinde **"Devlet bana karışmasın"** derken, diğer yandan devletten sürekli koruma bekleyen, dışa açılmaktan korkan bir özel sektör olmaması lazım.

—Sayın Rostow, bu sorun son yıllarda Türkiye'de de yoğun biçimde tartışılıyor. Şimdi burada benim sormak istediğim soru şu: Bu dışa açılma, özel sektöre yeni görevler verme süreci planlı bir biçimde yapılsa daha çabuk ve olumlu sonuç vermez mi?

ROSTOW — Evet ,bence de bunun planlanması şarttır. Planlama tabii şart, ama bu hareketsizlik için bir bahane olarak kullanılmamalı, işleri yavaşlatmak için bir bahane olarak kullanılmamalı. Bu ülkelerde bazı cesur adımlar atmak ve yeni kuşaklara, yeni girişimcilere güven duymak, inanmak, imkân tanımak çok önemli. Ayrıca tabii bu ülkelerde devlete düşen yeni ve önemli görevler de var...

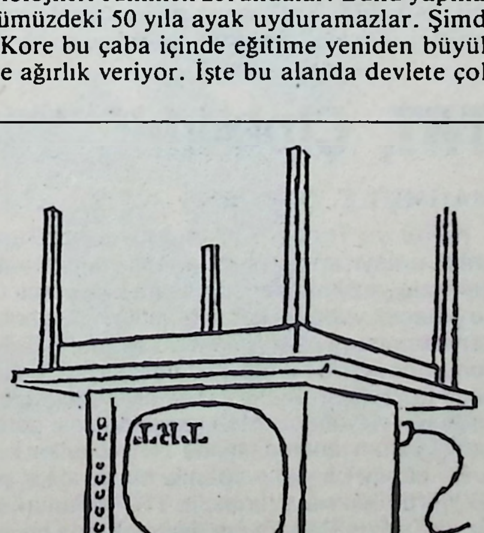
—Nedir bunlar?

ROSTOW — Örneğin teknolojik gelişme bugünün dünyasında ilerlemek isteyen her ülke için çok önemli. Benim **"4. Sanayi Devrimi"** dediğim olaya ayak uydurmak için eğitimde atılım şart. Bugün bilgisayar, elektronik, genetik ve yeni endüstriyel maddeler alanında ilerlemek için temel bilimlerde ilerlemek çok önemli, **"4. Sanayi Devrimi"**nin özelliği bu. Artık bilim adamınız, mühendisiniz ve işadamınız birlikte çalışmak zorunda ve bu olayı örneğin ABD'de görüyorsunuz. İşte bu olayda geri kalmamak için gelişmekte olan ülkelerde öncelikle bir **"eğitim reformu"**na ihtiyaç olduğunu düşünüyorum...

—Bu alanda geri kalanlar..

ROSTOW — Bence büyük sıkıntılara uğrayacaklardır. Çünkü bu sözünü ettiğim yeni teknolojiler, 3. Sanayi Devrimi'nden miras kalan sanayilerde de çarpıcı verimlilik artışları sağlamamıza imkân verecektir. Otomotiv gibi, tekstil gibi, demir-çelik gibi, takım tezgâhları gibi sanayilerde de bu olacak. İleri sanayileşmiş ülkeler bu yeni teknolojileri eski sanayilere de uygulayarak bu sanayilerdeki rekabet güçlerini artıracaklar. Bu durumda yeni sanayileşen ülkeler, salt daha ucuz işgücüne sahip oldukları için bu eski sanayilerin yeni şampiyonları olamayacaklar, bu alanda da rekabet etmekte güçlük çekecekler. Bu duruma düşmemek için mutlaka yeni ve yüksek teknolojileri edinmek zorundalar. Bunu yapmadan önümüzdeki 50 yıla ayak uyduramazlar. Şimdi Güney Kore bu çaba içinde eğitime yeniden büyük önem ve ağırlık veriyor. İşte bu alanda devlete çok

5 mayıs

büyük bir yeni rol düşüyor.

—Son olarak şunu sormak istiyorum Sayın Rostow: Türkiye gibi ülkelere son yıllarda önerilen ithal ikamesinden büyük ölçüde vazgeçip ihracata yönelik sanayileşmeye geçme önerisi sizce gerçekçi mi?

ROSTOW — Bu ancak dünya ekonomisinin, dünya pazarının hızla geliştiği, büyüdüğü bir ortamda belki gerçekçi bir öneri olabilir. Bu tavsiyeleri verip de ondan sonra pazarlarını kapatan zengin "Kuzey" ülkelerini samimi bulmuyorum. "Kuzey" ülkeleri karşılıklı bağımlılığa gerçekten önem veriyorlarsa, her şeyden önce büyümeyi durdurmadan enflasyonu kontrol etmenin bir yolunu bulmak zorundalar. "Kuzey" de yeterli büyüme sağlanmadan "Güney"-in sorunlarına çözüm bulunacağına inanmak bana zor geliyor.

Cumhuriyet 60 yaşında

NADİR NADİ — *7 mayıs*

Bugün gazetemizin 60. kuruluş yılını kutluyoruz. Bundan tam 60 yıl önce bugün, 7 Mayıs 1924'te Cumhuriyet Gazetesi Türk basınında yayın hayatına ilk adımını atmıştı. O gün bugündür türlü güçlüklerle çarpışarak yaşamımızı sürdürmeye çalışıyoruz. Çalışırken de 7 Mayıs 1924'te açıkladığımız ilkelerden sapmamaya özen gösterdiğimizi ayrıca belirtmeye gerek var mı diye düşünüyoruz.

Cumhuriyet'in kurucusu, yalnız benim değil, tüm çalışanların, hepimizin babası Yunus Nadi ise, isim babası da yine hepimizin atası Mustafa Kemal Atatürk'tür.

Bu olayın öyküsünü kısaca anlatayım: Bilindiği üzere Cumhuriyet, Mütareke İstanbul'unda çıkan Yeni Gün'ün devamından başka bir şey değildir. Atatürk'e yürekten bağlı, O'nun ülkemiz hakkındaki düşüncelerini benimsemiş olan babam, İstanbul'daki bunaltıcı işgal havası içinde görev yapılamayacağını zamanında görmüş, gazetesini kapayarak, her şeyini, çoluğunu çocuğunu bırakıp 23 Nisan 1920'den önce Ankara'ya gitmişti. Bin bir zahmetli kırık dökük bir makinenin "müstakbel" Başkentimize getirilmesiyle 'Anadolu'da Yeni Gün' orada çıkmaya başladı ve bütün savaş boyunca yayınını sürdürdü. Hatta Sakarya Savaşı sırasında Mustafa Kemal Paşa'nın 'Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır' ilkesi gereğince bir ara Kayseri'ye çekildi, orada da sesini kısmadı.

Zaferden sonra Padişah Vahdettin, Saltanat'ın, saltanatla birlikte Osmanlı döneminin de artık sona erdiğini anladığı için kişisel kurtuluşunu bir düşman gemisine sığındığı gibi kaçmakta buldu.

O kaçtı ama arkada bıraktığı yurdumuzda yapılacak çok iş vardı. İlkin saltanat, arkasından hilafet kaldırılmış, ülkemizde cumhuriyet ilan olunmuştu. Bu olay başlı başına bir devrimdi.

Ama yetmezdi: Uygar ülkeler arasında yerimizi almak, onlarla eşit koşullar altında, gerektiği zaman onlara karşı sosyal, hukuksal, ekonomik çıkarlarımızı savunmak üzere toplum yapımızda başka değişiklikleri de başarmak zorunda idik. Birbirini tamamlayan bu değişikliklerin tümüne bugün Atatürk devrimi, ya da Atatürk devrimleri diyoruz. Hedef "halkın, halk tarafından, halk için idaresi"ni sağlamaktı.

İşte Cumhuriyet, bu ilkenin gerçekleştirilmesine yardımcı olmak üzere Atatürk'ün önerisiyle kurulmuş, 7 Mayıs 1924 günlü ilk sayısında da bunu açıkça ilan etmiştir.

Doğrusunu isterseniz o sıralar birçokları yapılmak istenen değişiklikleri yadırgıyorlardı. Cumhuriyet sözcüğü birçoklarını ürkütüyor, bunu masonlukla, gâvurlukla eşanlamlı sayıyorlardı.

Cumhuriyet Gazetesi, taşıdığı adın gerçek anlamını savunmak göreviyle yayın hayatına atıldığı günden bu yana çaba harcamıştır. Hâlâ da harcamaktadır. Özellikle Atatürk'ün ölümünden sonra gericilerin, tutucuların, sahte Atatürkçülerin saldırıları karşısında türlü baskılara karşın yılmamış, ilk günden beri tuttuğu yolda yürümeye gayret etmiştir.

Sesi zorla kısılmadığı sürece aynı yolda yürüyecektir.

TRT, Çıplaklık, Yükümlülük

MAHMUT T. ÖNGÖREN — *8 mayıs*

Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu, ahlak anlayışımıza ve geleneksel bilincimize altın harflerle yazılmış yeni bir sayfa ekleyerek ülkemize gelecek yabancı kadın turistlerin sutyenlerini çıkarmamalarını istedi. Tam bu sırada TRT Televizyonu'nda ilginç bir olayla karşılaştık. 5 mayısta yapılan Eurovision Şarkı Yarışması'ndan önceki günlerde televizyonumuzdan yayımlanması gerekli Yugoslavya'nın tanıtma filmine TRT yönetimi karşı çıktı. Bu filmde bir genç adamla bir genç kız yarı çıplak görünüyormuş. Ilginçlik TRT yönetimi ile Kültür ve Turizm Bakanı'nın aynı noktada birleşmelerinde değil de, her iki tarafın da boyun eğmelerindedir. Bakan boyun eğdi, çünkü sutyenle ilgili sözlerinin Batı dünyasında Türk turizmi aleyhinde kullanılması gündeme geldi. Üstelik, ülkemize gelen yabancı kadın turistlerin sutyen çıkarmalarını önlemek de mümkün değil. TRT yönetimi de boyun eğdi, çünkü üyesi olduğu Avrupa Yayın Birliği kurallarına göre herhangi bir ülkenin tanıtma filmini yayımlamama yetkisi yok.

Demek ki, yirminci yüzyılda ülkelerin uluslararası geleneklere ve antlaşmalara uyum sağlayarak kendilerine ters gelen kimi uygulamalardan kaçınmaları mümkün olmuyor. Elbette yukarıda örneklerini verdiğim olaylar söz konusu olan çıplaklığın ya da seksin savunuculuğunu yaparak Türkiye'de bu konudaki anlayışı zorlamaya da gerek yok. Her şey kendiliğinden yavaş yavaş Batıdaki gibi oluşmuyor mu ülkemizde? Kültür ve Turizm Bakanı'nın yaban-

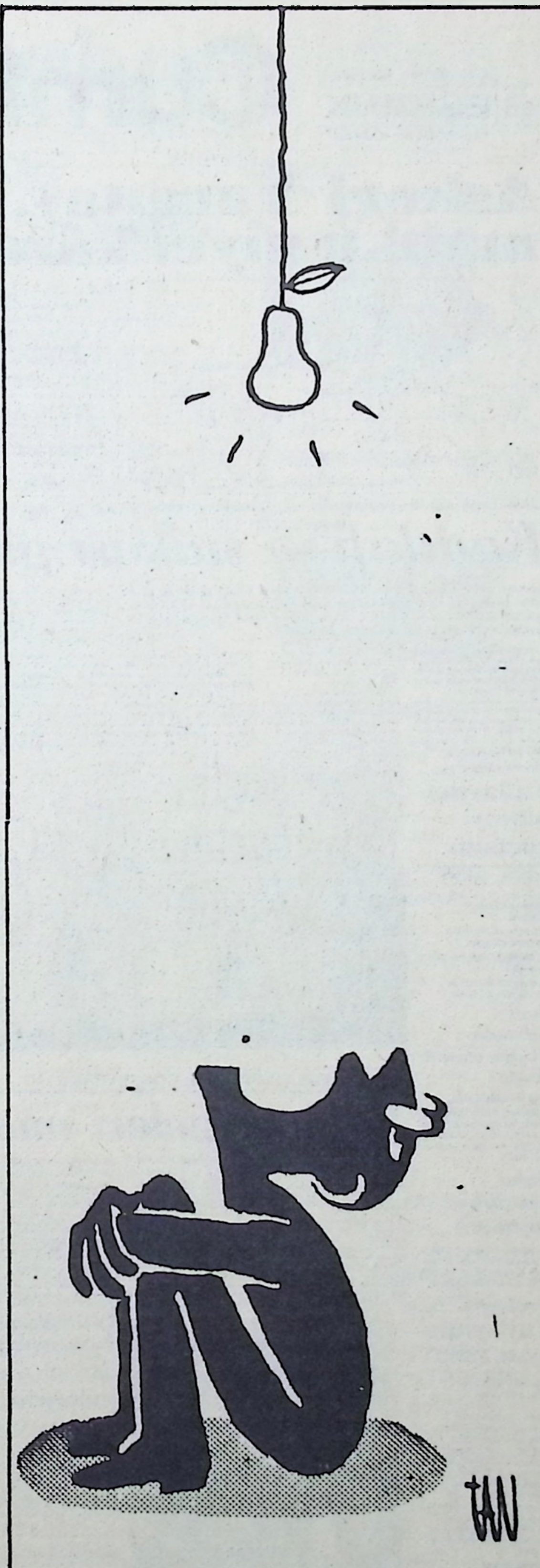
cı kadın turistlerle ilgili davranışını ele alırsak, kendisinden niçin İstanbul'da yapılan kimi defileler hakkında da aynı görüşü ileri sürmediğini sormalıyız. Bu defilelerde çeşitli giysileri sunan Türk mankenlerinin göğüslerini cömertçe sergileyerek orada hazır bulunan beyefendilerin yüreklerini ağızlarına getirdiklerini gazetelerde ve dergilerde hem de renkli fotoğraflarıyla izliyoruz.

Aynı soruyu TRT yönetimine de sorabiliriz. Televizyonda Yugoslavya filminin çıplak insan görüntüsünden ötürü yayımlanması istenmiyor, ama aynı televizyonda *"İnsanlık İçin"* adlı ABD dizisinin bir hastana bahçesine yerleştirilmiş *"Titanik"* adlı hizmet arabasında kadın ve erkek doktorların sevişmesini içeren sahnesi yayımlanabiliyor. Gerçekte, bu çelişkiler bir yerde hiç de önemli değil. Nasıl olsa Kültür ve Turizm Bakanı'nın da, TRT yönetiminin de göstermelik amaçlarla çıplaklığa karşı çıktıklarından eminiz. Burada önemli olan, uluslararası anlayış ve antlaşmalar karşısında Türkiye'nin üstlendiği yükümlülük ve bu anlayış ve antlaşmaların öngördüğü, ama beğenmediğimiz gerekleri de yerine getirmek zorunda kalışımızdır.

Ne var ki, bir bakanın sutyen çıkarmaya karşı çıkması ve TRT'nin çıplaklığı içeren bir tanıtma filmini yayımlamak istememesi, uluslararası düzeyde alay konusu olmamıza yol açar ve sonunda her iki kısıtlamanın kaldırılması ya da korunması da ülkemize pek bir şey kazandırmaz. Ama ülkeler, başka uluslararası anlayış ve antlaşmaların insan hakları, düşünce özgürlüğü, ölüm cezası, işkence ve barış gibi konularda getirdiği olumlu yükümlülükleri hiçe saydıklarında çok kötü, geri ve değersiz durumlara düşüyor ve saçma bir mantığın tutsağı oluyorlar. Diyorlar ki, *"Hiçbir uluslararası antlaşma bu konularda bizi bağlamaz ve bizim iç işlerimize karışamaz."* Böyle diyorlar, ama sonra kalkıp IMF gibi uluslararası kuruluşların ekonomilerini kendi çıkarlarına aykırı düşen bir tutumla düzenlemesine ses çıkarmıyorlar. İşte gerçek çelişki burada yatıyor.

Türkiye'nin kendi çıkarlarını ayaklar altına almadan tüm olumlu uluslararası örgütlerde, antlaşmalarda ve birliklerde elbette yer alması gerekir. Bağımsızlığını, insan haklarıyla ilgili tüm güvencelerini ve kişiliği koruyarak.. Eurovision Şarkı Yarışması gibi bir uluslararası olayda ülkemizin aldığı derecenin hiç önemi yok. Eğer kişiliğimizi koruyabilmişsek... Ama Yugoslavya filmindeki çıplaklığa ulusal anlayışımıza aykırı diye karşı çıkarken, kendi bestemizden Arif Sağ gibi ulusal bir öğeyi de çıkarırsak, uluslararası platformlarda kişiliğimizi nasıl koruyabiliriz? Aynı şekilde insan haklarına kendi içinde önem vermeyen herhangi bir başka ülke, kendisine karşı girişilen haksız ve kanlı kıyıma nasıl başarıyla karşı çıkabilir?

İşte bir bakanın sözleri ve TRT'nin davranışı, ne denli küçük ya da önemsiz gibi görünürse görünsün, çok daha yüksek düzeydeki uluslararası konularla ilgili çağrışımlar da yapabiliyor ve ülkemizin uluslararası platformdaki yerini belirliyor.

- AYDIN'LIK -

8 mayıs

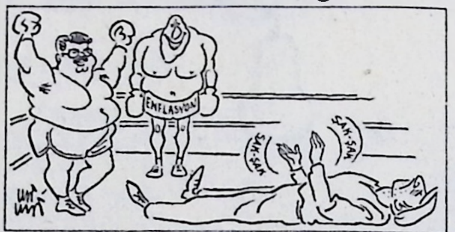
ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KÜLTÜR ÜZERİNE
PROF. EMRE KONGAR
2. bası 350 lira

61. Yıl: Sayı: 21445 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 9 Mayıs 1984 Çarşamba

Askeri Yargıtay, MSP'nin mahkûmiyet kararını bozdu

Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesi, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde 24 Nisan 1981'de başlayan ve 24 Şubat 1983'te karara bağlanan davada, sanıklar hakkındaki delilleri yetersiz, soruşturmayı da eksik buldu.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu)— Kapatılan Milli Selamet Partisi'nin Genel Başkanı Necmettin Erbakan ve 22 parti yöneticisi hakkında, **"MSP'yi illegal bir cemiyet haline dönüştürdükleri ve laikliğe aykırı davrandıkları"** gerekçesiyle verilen mahkûmiyet kararı Askeri Yargıtay tarafından delil yetersizliğinden esastan bozuldu.

Askeri Savcılık, kapatılan MSP'nin 34 yöneticisi hakkında 20 Şubat 1981'de dava açmış ve Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde 24 nisan 1981'de başlayan dava 24 şubat 1983'te karara bağlanmıştı. Mahkeme heyeti Erbakan ve 22 arkadaşı hakkında 4-2 yıl arasında hapis cezası vermiş, 19 sanık da delil yetersizliğinden beraat etmişti.

Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesi, sanık avukatlarının istemleri üzerine dosya üzerinde duruşmasız olarak incelediği MSP davası hakkındaki kararını dün açıkladı. Askeri Yargıtay, MSP davasını delil yetersizliğinden bozarken, sanıklardan Şevket Kazan ve Temel Karamolla hakkında verilen mahkûmiyet kararını da eksik soruşturma gerekçesiyle bozdu.

Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesi, MSP yöneticileri hakkında aldığı bozma kararında, siyasal partilerin, toplumu oluşturan bireylerin toplum yönetimindeki farklı görüşlerinden kaynaklandığını, iktidar olmayı amaçladığını, faaliyetlerinin de siyasal nitelikli olacağını belirterek dernek gibi kuruluşlardan ayrı düşünülmesi ve değerlendirilmesi gerektiğini bildirdi.

Siyasi partilerin faaliyetleri değerlendirilirken, özel yasaların, özelliklerinin üzerinde durulmasının zorunlu olduğu belirtilen kararda, suç isnat edilen tarihte yürürlükte olan Anayasa'nın 19 ve 57. maddeleri ile Siyasi Partiler Yasası'nın 111. maddelerine göre bu siyasi partinin tüzel kişiliğinin suç işleyen siyasi bir kuruluş haline dönüştüğünün kabul edilebilmesi için kongrelerince veya yetkili kurullarınca alınmış kararlar olması gerektiği görüşüne yer verildi.

Kararda, "Dosya meyanında

(Arkası Sa. 7 Sü. 7'de)

Libya başkentinde patlamalar oldu, makineli tüfek sesleri 6-7 saat sürdü

Kaddafi'ye suikast girişimi

Ajanslar tepeden tırnağa silahlı kişilerin Kaddafi'nin kaldığı garnizona saldırdığını, birkaç saat süren çatışmalardan sonra saldırganların yakındaki bir binaya sığındıklarını bildiriyor. Libya Haber Ajansı JANA binaya sığınan saldırganların ölü olarak ele geçirildiğini belirtiyor.

Haber Merkezi — Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi Devlet Başkanı Muammer Kaddafi'ye karşı dün sabah suikast girişiminde bulunuldu.

Başkent Trablus'ta Başkan Kaddafi'nin şu sıralarda kaldığı askeri garnizon çevresinden gelen patlama ve makineli tüfek seslerinin ...

Libya Haber Ajansı JANA haberinde, "İngiliz ve Sudanlılar tarafından eğitilmiş tedhişçilerin Batı Trablus'taki bir apartmanda kadın ve çocukları rehin aldığı, ancak güvenlik kuvvetlerinin tedhişçileri öldürdüğünü" belirtti.

BBC'ye göre saldırganların hedef aldığı bina çok sıkı korunuyor. Kışlanın üstü yüksek beton duvarlarla çevrili, ayrıca elektrikli tel örgüler var. Hemen her köşe TV kameraları ile denetleniyor. Kışlanın ana girişinde muhafızlar sürekli devriye geziyor.

(Arkası Sa. 7 Sü. 6'da)

AVUKATLIK KARARNAMESİ TBMM'DE KABUL EDİLDİ

11. Sayfada

790 milyarlık ek ödenek tartışılıyor

Enflasyon bütçeyi küçülttü

NİÇİN EK ÖDENEK

Enflasyon ek ödeneği, ek ödenek enflasyonu getiriyor.

Bütçenin giderleri son zamlarla yükseldi.

Ek ödeneğin karşılığı kâğıt üzerinde.

Memura 55 milyar, bir katsayı bile eklemez.

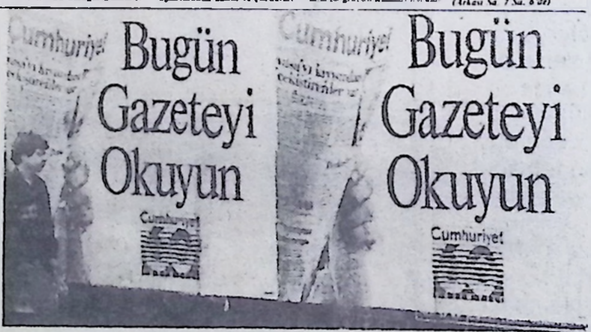
Özal: Enflasyon 6 ayda önemli ölçüde düşürülecek

Başbakan, ANAP örgütüne yayınladığı genelgede "daha çok çalışıp, daha çok üretip, daha az tüketmeye mecburuz" dedi.

Dolar, 350 liraya dayandı

Cumhuriyet altını dün 30 500 liraya yükselirken, külçe altının gramı da tarihinde ilk kez 4 600 liradan işlem gördü.

Haberleri 6. Sayfada

Fotoğraf: ASENA ÖZKAN

Reagan, Kongre'nin Türkiye'ye yardımı kısmamasını istedi

ABD Devlet Başkanı, Kongre'nin Türkiye'yi "cezalandırmaktan" vazgeçmesini isteyerek, kesinti kalkarsa 250 milyonluk "Kıbrıs Barış ve Yeniden İnşa Fonu" kurmayı vaat etti.

WASHINGTON, (AP) — ABD Başkanı Ronald Reagan Amerikan Kongresi'nin Türkiye'ye yardımda öngördüğü 39 milyon dolarlık kesintinin kaldırılmasını istedi.

Başkan Reagan Kongre'nin Kıbrıs sorunuyla bağlantılı olarak Türkiye'yi "cezalandırmaktan" vazgeçmesi gerektiğini söyledi.

Reagan dün yaptığı yazılı açıklamada "Türkiye'yi cezalandırmaktansa asıl Kıbrıs'ta taraflara çözüm yolları bulması için yapıcı çaba gösterelim" dedi.

ABD Başkanı Türkiye'ye yapılacak yardımdaki kesintinin kaldırılması halinde en az 250 milyon dolarlık bir "Kıbrıs Barış ve Yeniden İnşa Fonu" kurulacağını belirtti. Reagan bu fo-

(Arkası Sa. 7 Sü. 2'de)

TÜRK HEYETİ AVRUPA KONSEYİ'NDE

Yetki belgeleri onaylandı

Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nde Türk Heyeti'nin yetki belgeleri 30 "ret" oyuna karşılık, 90 oyla kabul edildi, 10 üye de çekimser kaldı.

Kâmran İnan oylamadan önce yaptığı konuşmada "Türk halkı yolunu çizmiştir, siz isteseniz de, istemeseniz de demokrasiye sadık kalacaktır" dedi.

SEDAT ERGİN

STRASBOURG, — Genel seçimler sonrası Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerindeki en önemli dönemeçlerden Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nde Türk Heyeti'nin yetki belgelerinin onaylanmasıyla geride bırakıldı. ...

"Türkiye'de gerçek bir demokrasiye dönülmesi ve insan haklarına tam anlamıyla saygı gösterilmesi" beklentisine de yer verildi. ...

(Arkası Sa. 7 Sü. 7'de)

BM Güvenlik Konseyi

Bu kez Rumların isteği olmuyor

Haber Merkezi — Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi bugün TSİ 16.30'da toplanarak Kıbrıs sorununu görüşmeye devam edecek. Güvenlik Konseyi üyeleri dünü, Kıbrıs konusunda karşılıklı danışmalarla geçirdiler. Konsey'in pazartesi günü yaptığı toplantı bugüne bırakılmış ve salı günü (dün) konu üzerinde özel temaslarda bulunulması kararlaştırılmıştı.

(Arkası Sa. 7 Sü. 7'de)

Sovyetler, Los Angeles'e gitmiyor

MOSKOVA, (AP) — Sovyetler Birliği dün ABD'nin Los Angeles kentinde yapılacak olan 23. Olimpiyat oyunlarına katılmayacağını açıkladı.

Sovyetler Birliği Olimpiyat ...

(Arkası Sa. 7 Sü. 7'de)

KANADA'DA PARLAMENTO BİNASI BASILDI: 3 ÖLÜ, 14 YARALI

Haberi 3. Sayfada

Futbolun ayak izleri

BABA HAKKI ANLATIYOR

Taksim Stadı'na maç seyretmeye gittik. Kabataş Lisesi tarih öğretmeni bir Şeref Bey vardı. Beşiktaş'la da ilgilendi. O gün, "Gel sen de oynatalım" dedi. O gün bu gün Beşiktaşlıyım. Şükrü Gülesin bir gün kornet atıyor, hava güneşli, güneş o yandan geliyor. Ben top kafama gelecek diye beklerken falso verdi, gol oldu.

MEHMED KEMAL

Eski ünlüleri buldu, konuştu

Bugün 8. sayfada

OMUZLARDA — 1966-1967 sezonunu şampiyonlukla bitiren Beşiktaş, şampiyonluk turuna atıldıktan sonra Beşiktaş'ın Sembolü Baba Hakkı'yı da omuzlarda taşımıştı.

DURDURUN DÜNYAYI, TÜRKLER BİNECEK

Londra'ya 8 ay değil, 10 yıl önce gelseydik ne olurdu

1

OSMAN ULAGAY

... **"Önemli olan bizim temsilcilik açmamız değil, Türkiye'nin adını duyurmak"** ... **"Gayet iyi gidiyor, ama bir fazla hızlı gitmek istemiyoruz. Sonra bunlara da ne oluyor böyle demesinler diye."** ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

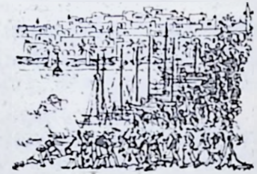
BUGÜN

YARIN

60 Yıl eklerimizi bayinizden istemeyi unutmayınız

TATİL '84

Yaz tatiline çıkmadan önce gideceğiniz yörede nelerle karşılaşacağınızı öğrenmek ister misiniz? Marmara'dan Ege'ye... Ege'den Akdeniz'e... Akdeniz'den Karadeniz'e... 1984'ün tatil olanaklarını önce

Cumhuriyet'ten öğrenin.

Kıbrıs'ta ve yurt dışında tatil yapmak isteyenlere... En uzağa tatil koşulları.. Eğlence olanakları.. Fiyatlar.. **TATİL 84'te**

Daha ucuz, daha kolay, daha zevkli tatil için... Cumhuriyet Tatil Rehberi Cuma'dan itibaren

Cumhuriyet'te

6 yaş grubu karne alıyor

VELİLER

Aileler, çocuklar ve öğretmenler, bir yılın dokümunu yaptı

ASİYE UYSAL'ın yazı dizisi Perşembe günü Cumhuriyet'te

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

560 Bin TL. Aylık...

ANAP'ın Ankara Başkent Anakent Belediye Başkanı Mehmet Altınsoy'un aylığı 350 bin TL. olmuş. Ankara Yenimahalle Belediye Başkanı Mustafa Vural'ın aylığının 560 bin TL. olması için Bütçe Komisyonu'na öneride bulunulmuş.

Yenimahalle Belediye Başkanlığı gerçekten çok güç iştir. Birinci Durak var, İkinci Durak var, Karşıyaka var, Mezarlık var, Hipodrom var, Orman Çiftliği var, Gazi Mahallesi var, bu kadar geniş bir yerin sorumluluğu 500 bin TL'den aşağı çekilmez. 500 bini anladık, ama şu 60 bin ne oluyor? O da "yıpranma payı" herhalde.

Diyeceksiniz ki:

— Başkent-Anakent Belediye Başkanı bağrına taş basıp

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

TÜRKİYE'NİN KALBİ ANKARA
MEHMED KEMAL

61. Yıl; Sayı: 21446 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 10 Mayıs 1984 Perşembe

Hükümette altı aylık ilk yarının sonucu:

Özal enflasyona yenik

Özal hükümetinin "enflasyona fren" olarak düşündüğü ve "enflasyonla birlikte düşecek" dediği faizlerin yeniden yükseltilmesi gündeme geldi. Neden: 4 aylık enflasyonun faizleri sollaması, tasarrufların altına, dolara kayması

Hükümetin bütçeye ek istediği 790 milyar liranın hangi kaynaktan karşılanabileceği tartışılıyor. Bütçeye istenen "yardım"ın asıl nedeni enflasyonun tahminleri aşması. Hükümetin enflasyonu düşürme umutları yılın ikinci yarısına kaldı

Piyasadaki zam yağmurunun ardından hükümet faize ve bütçeye zammı da gündeme getirince, gelirlerinin enflasyona uydurulmasından söz edilmeyen tek kesim ücretliler kaldı. Zamlı bütçeden memurlara pay "solda sıfır" bulunuyor

1. Faize de zam geliyor

YUZDE 3 ARTIŞ BEKLENİYOR

Hızlı enflasyon ve IMF'nin "faizleri ayarlayın" önerilerinden sonra 3 aylık mevduat faizinin yıllık brüt yüzde 52'ye çıkması tasarlanıyor. Bu arada faizlerde "günü birlik değişiklik sistemi" de gündemde.

... ve bu faiz değişmeyecek. Ama gelecek hafta faizler değişmişse gelecek hafta hesap açılan kimse 3 ay ihbarlı hesabını o yeni faizden açacak ve dönem sonuna kadar o faizden yararlanacak. Bu uygulamanın "serbest faiz" ...

... si konusu gündeme geldi. Alınan bilgiye göre, bunun şimdilik 3 puanlık bir artış olması görüşü ağırlık kazandı.

19 aralık kararlarıyla faiz oranları yükseldiğinde bu oranların geçici olduğu ve enflasyon ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 2'de)

2. Toptan eşya fiyatları 49 ayın rekorunu kırdı

Perakende fiyatlar nisanda yüzde 8,2 artarken, toptan eşya fiyatları yüzde 8.3 arttı. İlk 4 ayda toptan fiyatların artış hızı yüzde 20'yi buldu hükümetin 12 ay için belirlediği yüzde 25 enflasyon oranına 4 ayda sadece 5 puan kaldı.

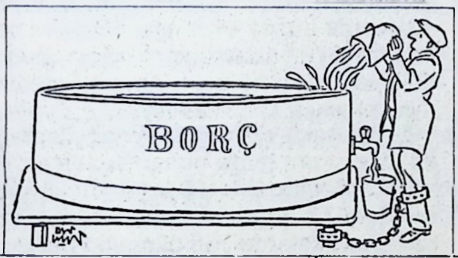
Ekonomi Servisi — Toptan fiyatlar perakende fiyatların nisan ayındaki yüzde 8.2'lik rekorunu kırdı. DİE tarafından yapılan açıklamada, toptan eşya fiyatlarının nisan ayında yüzde 8.3 oranında yükseldiği bildirildi. Bu, son 49 ayın en yüksek oranlı artışı anlamına geliyor.

Bilindiği gibi Başbakan, İTO'nun yüzde 8.2 olarak belirlediği perakende fiyat artışı için "Diğer endekslerdeki gelişmeleri bekleyelim. Görelim" demişti. Böylece, toptan fiyatların artış hızı ilk dört ayda yüzde 20'yi buldu ve hükümetin, bu yıl için belirlediği yüzde 25 düzeyindeki enflasyon hedefine ilk dört ayda yaklaşılmış oldu. ...

3. Bütçe açığı trilyona gidiyor

MURAT KÖPRÜ

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

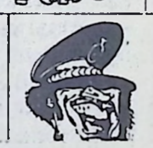

4. Altın 31 bin liraya çıktı

Arkan "Enflasyonu aşağı çekemezseniz dolar 800 de olur, bin de" dedi.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Olan, sporcularla seyircilere oluyor

Libya sakin

Le Monde gazetesi muhabiri ile görüşen Libya lideri Kaddafi olaydan aşırı sağcı "Müslüman Kardeşler" örgütünün sorumlu olduğunu söyledi.

Dış Haberler Servisi — Lib...

BUGÜN

60. Yıl ekimizi bayinizden istemeyi unutmayınız

Bugün 7. sayfada

6 yaş grubu karne alıyor

Ne kadar uğraşsak okumayı sevdiremiyoruz
Çocuklara birden fazla yüklenildi
Kaldırılan bu uygulama, çocuklara yazık oldu
15-20 dakikadan fazla dersin başında oturtamıyorum
Hep oynamak istiyorlar, kitaplara isınamıyorlar

6 yaşında okula başlayanlar 1. yılını doldurdu.
Aileler, çocuklar ve öğretmenler bir yılın dökümünü yaptı

ASİYE UYSAL'ın yazı dizisi

Yarın

Eski Tas Eski Hamam...

ŞÜKRAN KETENCİ — *10 mayıs*

Herhalde ortam değişti; uygulanan ekonomik modelde *"sosyal devlet"* anlayışından uzaklaşılınca, *"önce insan"* anlayışının yerini *"önce ekonomi"* anlayışı alınca, bize göre bu anlayış da yüze göze bulaştırılınca... Kamuoyunun işçi-işveren ilişkileri, sorunları, sendikal sorunlara ilgisi zayıfladı.

İlk sendikalı toplusözleşmeli düzene geçtiğimiz yılları, 1963'leri anımsayanlarımız vardır umarım. İster işyeri, ister genel düzeyde olsun, işçi-sendika sorunlarına geniş yer verme çabası vardı gazetelerin.

3.5 yıllık bir geçiş döneminden, aradan sonra, yeni yasalarla yeni bir toplusözleşme düzenine girdik. Üstelik sendikalaşmış, bu sorunlarla ilgili çok daha büyük bir işçi kitlesi işçi kamuoyu var. Oysa gazeteler alabildiğine ilgisiz. Sendikalar heyecansız. Siyasal partiler, politikacılar devleşmiş sorunlara duyarsız. Baksanıza, yasaya göre toplusözleşme düzeninin ocak ayında başlaması gerekiyordu. Mayıs ayının içindeyiz. Bakanlıktan yetki belgesi alınıp toplusözleşme çağrısı yapılabilmiş işyeri sayısı birkaçı hâlâ geçemedi. Cılız eleştirilere, lütfen, bakanlık alt kademe yetkililerinden; *"Yetki belgelerinin geciktirildiği haberleri doğru değildir. En kısa zamanda yetki belgelerini vereceğiz"* diye bir yanıt geliyor. Önce genel istatistiklerde 1.5 aylık bir rötar olmuş. sonra da yasa en çok 6 gün derken, yanıt verilmeyen yetki belgelerindeki gecikmeler ayları geçmiş. Geçen yılın kasım, aralık aylarından başlayarak, ocaktan sonra sayıları giderek artan süresi sona ermiş sözleşmeler varmış. Bunlarda yetki belgeleri alındıktan sonra henüz sözleşme çağrısı yapılacak, toplusözleşme masasına oturulacak, görüşmeler, uyuşmazlıklar birçok ayları daha götürecek. Ve de işçinin sözleşmesiz kaldığı aylara, aylar daha eklenecek belki de yılları bulacak.. Bu ekonomik koşullarda her gün artan fiyatlar karşısında gülünç kalan ücretlerle çalışılır, yaşanır mı?.. Kamuoyu kös dinlemiş sanki.

İşçi sorunlarına ilgi, yaklaşım, sahip çıkmada çok

olumsuz gelişmeler var. Ancak yetki sorunlarında, siyasal iktidarın sendikalara yaklaşımında, her şey *"eski tas, eski hamam"*. Oysa yetki sorunlarını çözme, sendikalara siyasal iktidarların olumsuz yaklaşımını önleme adına, yeni yasalarda ne kadar da çok temel sendikal hak kısıtlandı.

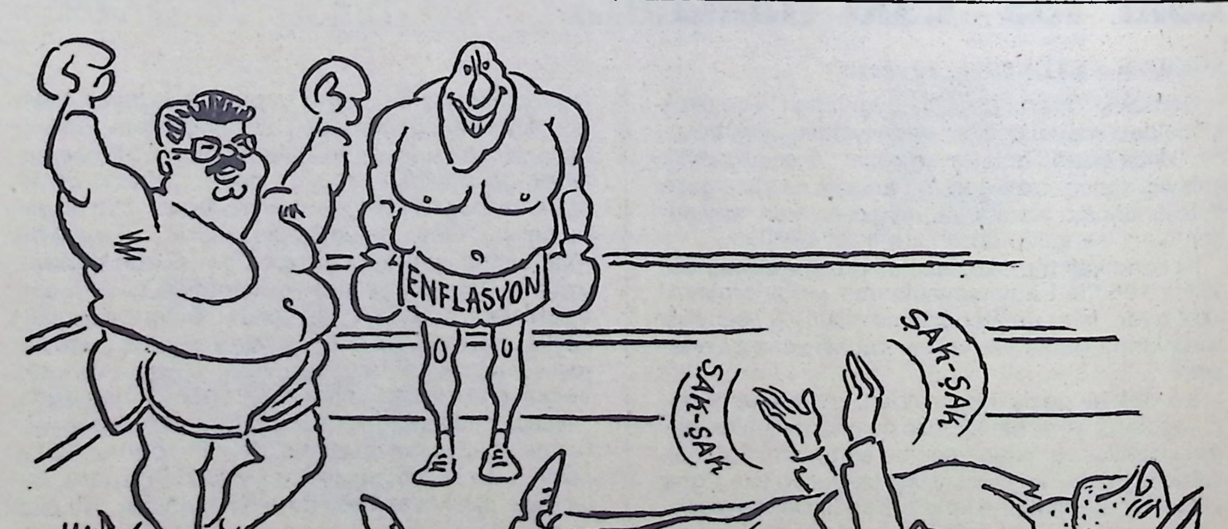
Yasalardaki temel hak kısıtlamaları sayesinde işçinin özgür iradesi, bilinçli güçlü sendikayı seçişi ile değil, yasaya uymak için bir kalemde sendika 800'lerden 100'lere indi. Yetkili sendikayı belirleme sistemine koca bir bilgisayar yerleştirildi. Yine de yetkili sendikayı belirleme aylar alıyor. Sahtecilikler azalmış değil, artmış gibi. Yeni yasa ile çok daha büyük sorumluluklar üstlenmiş bakanlık, sanki sahteciliklere daha çok prim vermiş görünümünde. Türk-İş cephesi Bakanlığı üyesi olmayan sendikalara yetki vermekle, sendika yaratmakla suçluyor, Hak-İş cephesi Türk-İş'i jurnalcilikle işyeri yetkilerini almayı engellemekle...

İster istemez yasa tartışmalarını anımsıyoruz; işçinin en kolay benimsediği, en pratik çözüm görünen, ancak bir kısım sendikacıların ürktükleri, işverenlerin ise düşünülmesini dahi istemedikleri referandum, tartışma dışı bırakılmıştı. Yasa koyucunun asla benimseyemeyeceği söylenen referandum dışında çözüm yolu aranırken, bilim çevreleri en sonuç alıcı yöntem olarak, sisteme bilgisayarın sokulmasını önerdiler. O zaman da, siyasal iktidar tercihi, sahteciliklere göz yumulması ve de noterlerin de buna araç edilmesi ile doğabilecek daha boyutlu sakıncalara ilişkin kaygılarımızı hem yasa koyucuya ışık tutma için yapılan tüm tartışmalı bilimsel toplantılarda, hem de gazete yayınlarında dile getirdik. Yanlış, sahte bilgi verme yeğlenirse, bilgisayar nasıl doğru sonuç versin?

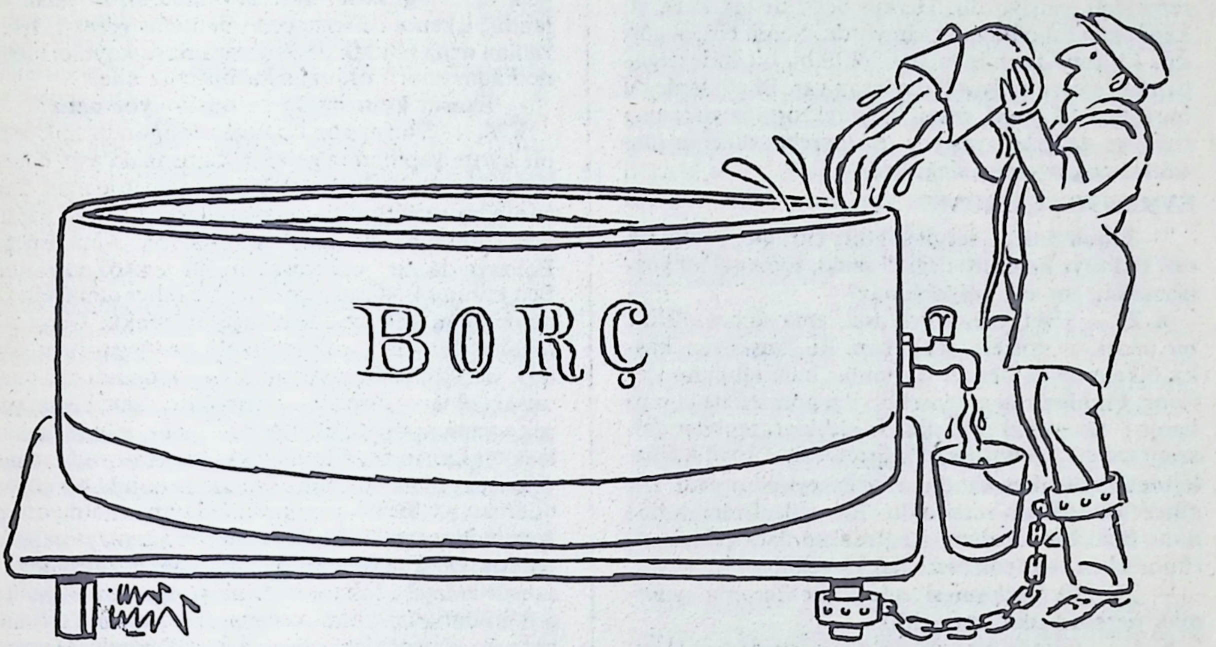
Yasal hak kısıtlamaları ile sendika enflasyonuna önlem alınmaya kalkılınca, sahteciliğe prim tanımanın, sendika ayrımı yapmanın zararları da arttı doğal olarak. Bir yandan işçilerin işyerlerinde seçtikleri bir kısım sendikalara, *"İşkolunda yüzde 10 oranında örgütlenemediler, barajı aşamadılar"* diye, işyerlerinde çoğunlukta olsalar da yetki verilmiyor. Diğer yanda barajı aşması asla söz konusu olmayan sendikalar sahte, ya da yasal geçerliliği olmayan üyelik bildirimleri geçerli sayılarak yetki alıyor. İşçiler toplusözleşme hakkından yararlanmak için, siyasal iktidara, işverene başından gebe, hiçbir zaman gerçekten işçi haklarını savunamayacak bu durumdaki sendikalara üye olmaya zorlanıyor. Hangi hukuksal ve haklı gerekçe ile?

Bilgisayara verilen bilgilerin ne işçi sayılarında ne de sendika üyeliklerinde gerçeği yansıtmadıkları herkesçe biliniyor. İstatistiklere baz yapılan bilgisayara verilmiş bilgilerle işyeri yetki belgelerinin verilemediği de ortada. (Sendikaların bir işyeri için üye olarak bildirdikleri işçilerin sayısı, aynı kişilerin birden fazla sendikanın üyesi gösterilmesi nedeni ile, işyerinde çalışan toplamından fazla çıkıyor. Yasaya göre çift üyelik yasak. Hangisi gerçek, hangisi sahte üyelik sayılacak? Yasaya aykırı diye üyelikler silinse, kimseye yetki belgesi verilemeyecek, işyeri sözleşmesiz kalacak, işçi de sendikasız. Her şey arapsaçı olmuş..)

Göz göre göre, bile bile, işçi-işveren ilişkilerinin geleceğinde derin yaralar açacak yanlışlarda, haksızlıklarda bunca ısrar niye? Baştan sona yanlış bir istatistiğin altından çıkma adına, bunca zaman yitirilmesi, yetki belgelerinin verilmesinin geciktirilmesi birtakım sendikalann haksız yere mağdur edilmesinin haklı, savunulur bir açıklaması olabilir mi? İstenilen konularda birkaç saat içinde yasa değiştiren parlamento, *"iş bitiren"* hükümet, yetki sorunundaki kördüğümü istese çözemez mi? Temel sendikal ilkelerde yeri olmayan barajın yasadan çıkarılması ve yetkili sendikanın belirlenmesinde, referanduma kadar uzanan, daha sağlıklı, pratik çözümler bulunması işten bile değildir. Yeter ki, istensin. Ama yetki sorunları paravanası ile sendikaların kaderi siyasal iktidar ve işverenler elinde tutulmak isteniyorsa, *"eski tas, eski hamam"* düzeni yeğlenir tabii...

9 mayıs

10 mayıs

Polonyalı yönetmen Zanussi, Sinema Günleri'nin konuğuydu

"Hangi koşul altında olursa olsun yalan yalandır, işkence de işkence"

CELAL ÜSTER — *10 mayıs*

Uluslararası İstanbul Sinema Günleri'nin ikincisi de geride kaldı. Dünya sinema haritasında **Mrinal Sen**'in Yeni Hint Sineması'ndan **Saura**'nın eşsiz iki uyarlamasına, insan sıcaklığını bir an yitirmeyen **Rosi**'den Antonioni ve **Fellini**'nin yerleşmiş sinemalarının yeni ürünlerine, Amerikan toplumunu didik didik eden **Forman** denilen Çekoslovaktan **Stein'm** olağanüstü **Gorki** uyarlamasına kadar uzanan keyifli bir yolculuğa çıktık iki hafta süreyle. **Andrey Tarkovski** gibi çarpıcı sürprizlerin de eksik olmadığı bu yolculukta **Wajda**'sıyla, **Kieslowski**'siyle, **Kawelerowicz**'iyle tanıdığımız Polonya Sineması'na da uğramadan edemedik. Sinema Günleri'nde geçen yıl **Wajda**'nın **"Danton"**uyla coşkulu bir tartışma ortamı yaratan Polonya Sineması'nı bu yıl, ülkesinde en az **Wajda** kadar saygın bir yönetmen, **Krzysztof Zanussi "Evlilik sözleşmesi"** ve **"Sabit Sayı"** adlı iki filmiyle temsil etti.

Zanussi, Cezayirli yönetmen **Mahmud Zemmuri**'yle birlikte Sinema Günleri'nin bu yılki konukları arasındaydı. **Andrzej Wajda**'nın ve geçen yılın konuklarından **Kieslowski**'nin yakın dostu **Zanussi**. Bu yüzden, ilk ağızda **Kieslowski**'yi soruyorum **Zanussi**'ye. **"Çok iyi,"** diye karşılık veriyor **Zanussi**, **"Şu sıra bir film yapıyor. Sıkıyönetimle ilgili ilk film olacak bu. Ama gösterilir mi, gösterilmez mi bilemem."** Peki ya **Wajda**? Ne zaman dönecek Polonya'ya? **"Döndü bile. Üstelik yeni bir filme başladı."**

DÜŞTEKİ GEYİK

— Lodz Sinema Okulu'na gitmeden önce fizik ve felsefe okumuşsunuz. Bu öğreniminizin sinema uğraşınıza nasıl bir etkisi oldu?

K.Z. — Sanırım, öğrenimim beni biçimlendiren önemli bir etken oldu. Filmlerinde varlığı duyulan bir tür akılcılık, belki de gördüğüm öğrenimin bir sonucudur. Ama böyle bir öğrenimi seçmem de akılcılığı olan eğilimimin bir sonucuydu.

—"Evlilik Sözleşmesi"nden çıkan tüm izleyiciler, filmin sonundaki o görkemli "geyik"i tartışıyordu. Neydi o geyik?

K.Z. — Bu soruyu yanıtlamaktan yana değilim. Bir simge değildi. Gerçekten gördüğüm bir düştü o. Bir gece düşümde o geyiği gördüm.

— Burada gösterilen iki filminizde değişik yaklaşımlar seziliyordu.

K.Z. — Her ikisi de aynı zamanda çekildi ve 1980'de tamamlandı. ikisinde de aynı ekip çalıştı. Bir bakıma bir birini tamamlayan iki film bunlar. Aynı dönemde aynı toplumu anlatıyorlar, ama iki değişik açıdan. **"Evlilik Sözleşmesi"** daha olumsuz, daha eleştirel. **"Sabit Sayı"** ise çok daha trajik olsa da daha iyimser. **"Sabit Sayı"**, toplumdaki çürümeyle uzlaşmaya yanaşmayan birini anlatıyor. Ödün vermeyi, ayrıcalıkları reddediyor, saflığı arıyor. Filmin kahramanı Witold, filmde çok yalnız. Ama filmin çekiminden birkaç ay sonra bu tür insanların sayısının sandığımızdan çok daha fazla olduğunu fark ettik. Çok önemli bir keşifti bu. Yeni bir işçi hareketi oluşturan bu insanların çoğu yalnızlık içinde ortaya çıktı. Kitlelerin aydınlatılması, kalabalıkların harekete geçmesi türünden hiçbir şey olmadı. Her şey en

temelden gelişiyordu. Herkes belki de tek karşı çıkanın kendisi olduğunu sanıyordu. Sonra birden gördük ki, toplumun işleyişini köklü bir biçimde değiştirmek isteyen milyonlarca insan var. Bugünlerde bu hareket artık yasal, resmi biçimiyle ortada yok; ama ruhu ve değerleri yaşıyor. Bu hareket ülkenin tüm ruhsal coğrafyasını değiştirdi.

EVRENSEL ÇÜRÜME

— **Filmlerinizde sergilediğiniz çürüme, yozlaşma salt Polonya ile sınırlı değildi sanki. Evrensel bir yozlaşmadan mı söz ediyorsunuz?**

K.Z. — Evet, bence evrensel. ama somut, belirli bir örnek de gösteriyorum ben. Bu, kuşkusuz, başka ülkelerde de benzer durumlar bulunduğunu içeriyor. Filmlerimin evrensel bir ilgi görmesi de bunun kanıtı. Ancak iki ayrı ülkede aldıkları tepkiler çok şaşırtıcıydı. "**Sabit Sayı**", Fransa'da "**Evlilik Sözleşmesi**"nden beş kat daha fazla seyirci topladı. İngiltere'de ise tam tersi oldu. Bir nedeni olmalı bunun. Belli bir idealizm Anglosaksonlara çekici görünmezken Akdenizlilere çekici geldi.

— **"Evlilik Sözleşmesi"nde Leslie Caron'u oynatmak nereden aklınıza geldi?**

K.Z. — Filmde bir yabancı olsun istiyordum. **Leslie Caron**'u da tanıyordum. Bu rolü onun için hazırladım. Polonya dışındaki dünyayı, çok da farklı olmayan o dış dünyayı filme getirebilmem için bir yabancıya gereksinimim vardı. Belli bir anlayışın orada da nerdeyse aynı olduğunu göstermek için Batıya bir açılıştı bu. Eski düzenin eski zenginleri ile yeni düzenin yeni zenginleri kötülüklerinde birleşiyorlar.

— **Kimi eleştirmenlerce bir "ahlakçı" olarak niteleniyorsunuz. Geleneksel değerlere bir geri dönüşmü savunduğunuz; yoksa temel birtakım insani değerler mi?**

K.Z. — Ben bu ikisi arasında bir ayırım yapmıyorum. Çünkü temel değerlerin gelenek içinde keşfedildiği kanısındayım. İşlemediğini gözlerimle gördüğüm bazı değerleri kesinlikle reddediyorum. Mutlak göreceliği reddetme eğilimindeyim. Çünkü günümüzdeki göreceliğin somut sonuçları gözlerimin önünde. Tüm değerleri somut, güncel duruma bağlıyorlar. İktidarda olan herhangi bir seçkin azınlık, bunu kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilir. Dolayısıyla, gerçekten tehlikeli bir şey bu. Öyle bir an gelir ki, hangi koşul altında olursa olsun yalan yalandır, işkence de işkencedir demeniz gerekir. İşte o zaman daha mutlak değerler aramaya koyulursunuz, ne kadar sınırlı olduklarını bilseniz bile.

— **Sansür konusunda ne düşünüyorsunuz?**

K.Z. — Sansür söz konusu olduğunda açık seçik bir ayrım yapmamız gerekir. Sansür iki ayrı düzeyde işliyor. İki değişik anlayış var sansürle ilgili. Sansürün bir türü Batıda yaşayan herkeste tepki yaratıyor. Çünkü bu tür sansür Batıda yok. Ama örneğin Polonya'da var. Kurumsal sansürden söz ediyorum. Ben kurumsal sansürü çok fazla ciddiye almaktan yana değilim, pek az önem taşıyor çünkü. Gerçi çok tehlikeli bir silah, çok tehlikeli bir uyuşturucu. Öyleki, bir iktidar bu uyuşturucuyu kullandı mı, onun tutsağı olmayı göze alıyor demektir. Ama benim gerçek sorunum bu değil. Resmi sansür, elinde makasla çıkar karşınıza, filminizdeki bir sözü yada sahneyi kesmeye kalkışır. ama eninde sonunda bir çözüm bulursunuz. Ben bu konuda ağlayıp sızlamıyorum, kendimi bir sansür kurbanı olarak sunmaya çalışmıyorum. Oysa gerçekte çok daha geniş kapsamlı bir sansür anlayışı daha var. Kimi projelerin gerçekleşmesini daha başından önleyen bu sansür dünyanın her yanında var. Hem Batıda hem Doğuda. Her projeye film sanayiinin kuralları açısından bakmak zorundayız. Sözgelimi, ben aynı zamanda bir bilim adamıyım. Bu konuda film yapmak istiyorum. Ama Batıda bir film yapımcısı, dürüst bir yaşam isteyen bir bilim adamının sorunlarıyla ilgilenmeyecektir. "**Ben, karısını öldüren bir bilim adamı görmek istiyorum**," diyecektir. Bu da aynı ölçüde bir sansürdür. Bir aysbergin suyun içinde kalan bölümüdür bu. Kurumsal sansür ise aysbergin su üstündeki ucudur.

Kafamda öyle projeler var ki, önermiyorum bile. Çünkü oyunun kuralları gereği bunların sansürden hiçbir zaman geçmeyeceğini biliyorum. Ben Batı'da da çalıştım. Kendi ülkemde de sansürle karşılaştım. Batıda da, Hangisi daha iyi, bilemem. Bazen kazanırım, bazen kaybederim. Kimi projeleri yapımcılar, kimilerini de dağıtımcılar geri çevirir. Kimileri de şanslıdır, kabul edilir. Örneğin, Batıda bir filmi kabul ettirebilmek için kendi ülkemdekinden çok daha fazla çaba harcamak zorunda kaldım. İşte burada göreceliğin geçerli olduğunu söyleyebilirim. Dünya sinemacılar için bir cennet değil, gazeteciler için de değil.

Halefoğlu: Normale dönüş yolu açıldı

SEDAT ERGİN — *11 mayıs*

STRASBOURG — Avrupa Konseyi Parlamenter Assamblesi dün Türkiye'de demokrasiye dönüş doğrultusunda kaydedilen gelişmeleri olumlu karşılayan, ancak insan hakları alanında bazı somut beklentilere yer veren bir karar tasarısını küçük değişikliklerle kabul etti. Dışişleri Bakanı **Vahit Halefoğlu**, Bakanlar Komitesi'nde yaptığı konuşmada, Türk parlamenterlerinin yetki belgelerinin onaylanması ile "**Türkiye ile Batı kuruluşları arasındaki ilişkilerin normale dönüş yolunun tamamen açıldığını**" vurguladı.

Assamblede dün öğleden sonraki oturumda Türkiye ile ilgili karar tasarısı üzerinde verilen değişiklikler görüşüldü. Bu arada, Fransız sosyalistleri tarafından metinde daha sert ifadelere yer verilmesine ilişkin önergeler kabul edilmedi. Genel Kurul'da kabul edilen değişikliklerden biri İngiliz sosyalistlerinin karar tasarısına "**Türk hükümetini yurt dışındaki siyasi mültecileri vatandaşlıktan atma ve Türkiye'deki ailelerine pasaport vermeme uygulamasından vazgeçmeye çağıran**" önerge oldu. Yine İngiliz İşçi Partisi üyelerince verilen İngiliz ve "**Kürt halkı**"na "**insanca davranılması, kendi dillerini kullanma ve kültürlerini geliştirme hakkı tanınması**"na ilişkin değişiklik önergesi dün Genel Kurul'a gelmeden önce Siyasi Komite'de ele alındı. Tasarıya "**bütün azınlıkla-**

rın haklarının tanınması" yolunda bir ifadenin eklenmesi konusunda görüş birliğine varıldı. Kâmran İnan, Siyasi Komite'de yaptığı konuşmada, Lozan Antlaşması'yla Türkiye'deki azınlıkların **"zaten tarif edilmiş olduğunu"** anlattı ve bu tarifin ilerisine gidilmesinin Lozan Antlaşması'nı tartışmaya açmak olacağını kaydetti. Genel Kurul'da da İngiliz sosyalistlerinin önergesi reddedildi ve Siyasi Komite'nin **"bütün azınlıkların haklarının tanınması"** yolundaki değişiklik önergesi oylanarak benimsendi. Karar tasarısının yapılan değişiklikler ile birlikte oylamasında Türk heyeti çekimser kaldı. El kaldırılarak yapılan oylamada aleyhte oy kullanananların küçük bir grup oluşturdukları öğrenildi. Kâmran İnan, oylamadan sonra gazetecilere çekimser oy kullanılmasının gerekçesini açıklarken, **"Evet diyemezdik, çünkü kabul edemeyeceğimiz bölümler vardı. Bu, ayrıca kendimizi karar tasarısına tümü ile bağlamak olurdu. Tasarıyı reddedemezdik de, bu ise Avrupa Konseyi ile diyaloğu reddetmek olurdu"** şeklinde konuştu.

HP'den Aydın Gürkan da **"Bizim, parti olarak yapmak istediklerimiz belli ölçülerde Avrupa Konseyi tarafından formüle edilmiş oldu. Görülüyor ki, HP ile Avrupa Konseyi'nin demokrasi anlayışları arasında büyük paralellik vardır"** dedi.

Karar tasarısı uyarınca Hukuk ve Siyasi İşler Komiteleri Türkiye'deki gelişmeleri izlemeye devam edecekler ve en geç dönem toplantılarının başlayacağı 1985 ilkbaharına kadar Assambleye rapor edecekler.

Genel Kurul'da Türkiye'deki durum üzerindeki görüşmeler ise dün öğle saatlerinde tamamlandı. Bu bölümde, 39 parlamenter söz alarak Türkiye hakkındaki görüşlerini belirttiler. Sosyalistlerin çoğunluğu eleştirilerini sürdürürken, İngiliz muhafazakârların Türkiye'deki durumu desteklemekle birlikte terör eylemlerine karışmamış mahkûmlar için af çıkartılmasını istemeleri dikkati çekti.

Bakanlar Komitesi'nde konuşan Dışişleri Bakanı Halefoğlu, Avrupa Konseyi ile ilişkilerin artık tümüyle normalleştiğine inandığını belirtti. İlk kez katıldığı toplantıda Halefoğlu, hükümetinin Avrupa Konseyi ile ilişkilere **"büyük önem"** atfettiğini söyledi. Halefoğlu, Türk parlementerlerinin Assambledeki yerlerini almalarıyla birlikte, **"Avrupa Konseyi ile ilişkilerimiz, hepimizin yararına olarak normale dönmüş ve güçlenmiştir"** şeklinde konuştu. Koşullar elverdikçe diğer illerde de sıkıyönetimin kaldırılacağını kaydeden Bakan, cezaevlerindeki koşulların iyileştirilmesi için gerekli emirlerin verildiğini söyledi.

Halefoğlu'nun konuşmasından sonra Türkiye'deki durum görüşmeye açıldı. Bu bölümde söz alan İsveç, Danimarka, Norveç, Hollanda, Portekiz dışişleri bakanları ile dışişleri ile görevli Fransız Devlet Bakanı sözbirliği etmişçesine Türkiye'de demokrasiye dönüş doğrultusunda kaydedilen gelişmeyi olumlu karşılamakla birlikte, insan hakları, af, işkence iddiaları, hapishanelerdeki durum konusunda Türk hükümetinden yeni adımlar beklediklerini belirttiler. İngiliz ve Federal Alman dışişleri ile görevli devlet bakanları Türkiye'yi destekleyen nitelikte konuşmalar yaparken, en sert konuşmayı Yunanistan'ı temsil eden daimi delege Büyükelçi Diamantopoulos yaptı ve **"Ankara'daki diktatörlük"**'ten söz etti.

Yeniden söz alan Halefoğlu, **"Biz her zaman diyaloğa açığız. Sıkıyönetimin kaldırılması aşama aşama kaydedilecektir. Af konusunda da hükümetimiz prensip olarak affa karşı değildir. Ancak bu affın kapsamı, zamanı iyi düşünülmelidir. İçerideki mahkûmlar da bizim oğullarımız, kızlarımızdır"** şeklinde konuştu.

Bu arada Bakanlar Komitesi'nde KKTC'nin ilanına sert bir dille çatan ve Türkiye'yi suçlayan bir konuşma yapan Rum yönetimi Dışişleri Bakanı **Yorgo Yakovu**'nun konuşmasına Halefoğlu yanıt vermedi.

Türkiye karar tasarısının kabul edilmesinden sonra yayımlanan Bakanlar Komitesi bildirisinde Türkiye ile ilgili herhangi bir paragraf yer almadı. Rumların KKTC'yi ve Türk hükümetini suçlayan önerileri benimsenmedi.

TOPLAYIN DENKLERİ, DÖNÜYORUZ *Röportaj: MEHMET YAŞİN*

KAYIP KUŞAK / Evden kaçan kızlar anlatıyor

"Özgürlük beni şaşkına çevirdi"

8-16 mayıs

19 yaşındaki Gülden de **"kayıp kuşak"**'tan. 1965 yılında Trabzon'un Sürmene kazasına bağlı bir köyde doğan **Gülden**, baskılara dayanamayıp evi terk etmiş. Şimdi küçük bir dairede tek başına yaşıyor.

Evi bir salon, mutfak, banyo ve tuvaletten ibaret. Salonda rahat ve yeni iki koltuk var. Köşede geceleri yatak olarak kullanılan bir divan, divanın karşısında kitaplık ve küçük bir çalışma masası duruyor. Pencerenin içi küçük çiçeklerle süslenmiş. Müzik seti yere konmuş, yanına plaklar ve bantlar istif edilmiş.

Babasının tepkisinden korkan **Gülden** fotoğraf çekmemizi istemiyor.

Yaşamöyküsüne İstanbul'dan başlıyor:

BABAMIN SEVGİLİSİ VARDI

Ben 9 aylıkken ailem İstanbul'a, Rumelikavağı'na taşınmış. Babam balıkçılık yapıyor, annem ev işleriyle uğraşıyordu. Babamın bir sevgilisi vardı. Onun evinde kirada oturuyorduk. Babam akşamları sevgilisiyle birlikte bizi sinemaya götürürdü. Annem bize katılmazdı, evde otururdu.

Annemle babamın arasındaki ilişkiler kötüleşti. Kavgalar sıklaştı. Herkes babama bu ilişkiyi bitirmesi için baskı yapıyordu. Babam çareyi Almanya'ya gitmekte buldu.

Annem de bizi toparlayıp köye götürdü. Orada tarlada çalışmaya başladı. Ben ilkokula yazıldım. 3. sınıfta babam annemi de Almanya'ya aldırdı. Bize dedem bakıyordu. İlkokulu bitirdikten sonra öğretmen okulunda yatılı okumak istiyordum.

Bir süre sonra annem Almanya'dan geldi. Dönü-

şünde beni ve ablamı da beraberinde götürdü.

En çok sinemaya gideceğime, yeni elbiseler giyeceğime seviniyordum.

Almanya'da ilk günler çok şaşırdım. 11 yaşındaydım o zaman. Lisan bilmediğim için tek başıma sokağa çıkmaktan korkuyordum. Annem ve babam bütün gün çalışıyordu. Kızkardeşimle birlikte evin yakınındaki parka gidip oynamaya başladım. Yavaş yavaş korkuyu üstümden atıyordum.

Bir süre sonra, annem parkta oynamamı yasakladı. **"Büyüdün, geliştin artık. Parkta oynama yaşın geçti"** diyordu. Evde iş yapmamı istiyordu.

OKULA BAŞLIYORUM

Yeniden okula başladım. Sınıfta şaşkın şaşkın etrafı seyrederken Alman hoca içeri girdi. Hemen ayağa kalktım. Türkiye'de böyle öğretilmişti bize. Benden başka ayağa kalkan olmadı. Tek başına sınıfın ortasında kalakaldım. Bütün çocuklar bana gülüyordu. Annemin ve babamın benimle ilgilendikleri yoktu. Ne veli toplantısına katılıyor, ne derslerimi soruyorlardı. Bir tek baktıkları karnemdi. Zayıf görürlerse kızıyorlardı.

Daha sonra ortaokula başladım. Almancam ilerledi. Artık Almanca kitaplar okuyabiliyordum. Doğru dürüst bir arkadaşım yoktu okulda.

Alman kızlarının giyimlerine, serbest olmalarına özeniyordum. Yapmak istediklerini utanmadan, serbestçe söyleyebiliyorlardı. İstedikleri gibi gezebiliyorlardı. Ben ise, okul sonrası hemen eve dönmek zorundaydım. Okul dışı etkinliklere katılmama izin verilmiyordu. Bu yüzden sınıftaki çocuklar bana fazla yaklaşmak istemiyorlardı. Hep kendi aralarında oynuyorlardı.

Sokaklarda 14-15, hatta daha büyük kızlar görüyordum. Hep koşturup oynuyorlardı. Benim yaşım 12'ydi. Oynamam yasaklanmıştı. Onlar gibi olmak istiyordum.

Gizli gizli sigara içmeye başladım. Evimiz büyüktü. Bir odam vardı. Oraya kapanıp sigara içerdim. Büyük bir serbestlik gibi geliyordu bu bana. Böylelikle Alman çocuklara da yaklaşabiliyordum. Onlara sigara veriyordum. Sadece çıkara dayansa bile aramızda bir ilişki doğuyordu.

Okulda Seyran'ı tanıdım. Birbirimize dertlerimizi anlatıyorduk. O da benim gibi baskı altındaydı. Artık evden sıkılıyordum. Gitmek istemiyordum. Evde güler yüz yoktu. Beş dakika geç gitsem, babam küfür edip bağırıyordu. Annem de dövüyordu.

ERKEK ARKADAŞLARIM OLDU

Babam gündüzleri çalışıyor, akşamları da dışarıda içiyordu. Yüzünü hiç göremiyordum. Annem, babamın hıncını benden çıkarıyordu: **"Fabrikada iş, evde iş. Babanızdan çektiğim yetmiyormuş gibi bir de sizden çekiyorum."** Halbuki evde bütün işleri ben yapıyordum.

bu arada erkek arkadaşlarım oldu. Kız arkadaşlarıma gidiyorum diye evden çıkıyordum. Birkaç kere izin verdiler. Sonra yasakladılar. Kız arkadaşların evde ağabeyleri, babaları varmış. Irza geçerlermiş. Buradaki Türk gazetelerinde **"Kızlarınızı yalnız başına sokağa göndermeyin"** diye yazıyormuş. Hep aynı şeyleri söylüyorlardı.

Bir şeyler yapmak istiyordum. Sadece okul bir şey vermiyordu bana. Bütün yaşantım okulla ev arasına sıkışıp kalmıştı. Bazen politik kitaplar okuyordum. Babam, **"Kızlar politikayla uğraşmaz"** diye kızıp, kitapları atıyordu. Evin içinde bile istediğimi yapamıyordum .Annemle babamın tek arzusu bir an önce okulu bitirip, fabrikaya girmemdi. Birkaç yıl çalışıp çeyiz paramı biriktirmemi istiyorlardı. Benim için çizdikleri gelecek buydu. Ben bunun tam tersini düşlüyordum. Kendimi geliştirmek istiyordum. Dünyada ne olup bitiyor, öğrenmek istiyordum.

Niye Alman kızları özgür de ben değildim?

Evden çıkmaya karar verdim. Türk sosyal pedagoglara başvurdum. Onların yanıtı evdekilerden farklı değildi: **"Evden çıkma. Kaçanların çoğu kendini genelevde buluyorlar."** Onları dinlemedim.

Bir sabah, annemle babam işe gittikten sonra bavula birkaç giyecek, kitap koyduktan sonra pasaportumu da yanıma alıp evi terk ettim. Daha önce adresini aldığım ,evden kaçan kızların kaldığı yurda gittim.

BABAMLA İLK GÖRÜŞME

Evdekileri bir hafta hiç aramadım. Babam polise başvurmuş. Yurt yöneticisi telefon edip emniyette olduğumu belirttiler. Babam benimle konuşmak istediğini söyledi. Buluşma yerine, yanımda bir eğitici olduğu halde gittim.

Babamın gözleri kızarmıştı. Ağlayacak gibiydi. Sarıldı, yanaklarımdan öptü. **"Neden yaptın?"** diye sordu. Her şeyi anlattım. **"Kendi geleceğimi kendim belirlemek istiyorum"** dedim. Babam durmadan: **"Dönersen her şey değişecek"** diyordu. Değişemeyeceklerini biliyordum.

Babamın gözlerinde yaşlar birikmişti. Sigarasını falan unutup, telaşla kalktı gitti. Onun ağladığını görmek bana değişik geldi. Onu arkadaşım gibi hissettim. Sanki benim yaşımdaydı.

Evden ayrıldığımda 15 yaşındaydım. Yurtta kalabilmek için babamı mahkemeye verdim. Haklılığımı kanıtlamak zorundaydım.

Mahkemede evde karşılaştığım problemleri bir kez daha anlatmak zorunda kaldım. Babam bütün söylediklerimi yalanladı.

Bir ay sonra mahkemenin kararı belli oldu: Evden kaçmamı doğru bulmuyorlardı. Eve dönmek istemiyordum. Yeniden mahkemeye başvurdum. Yine kazanamadım. Yapacağım tek şey evdekilerle konuşmaktı.

AİLEM İZİN VERİYOR

İki eğitici ile birlikte eve gittik. Annem boynuma sarılıp ağlamaya başladı. Babam, soğukkanlı görünmeye çalışıyordu. Uzun süre konuştuk. Konuşmamızın sonunda babam, artık eve kesin olarak dönmeyeceğimi anlamıştı. Yurtta yaşamama izin verdi.

Yurt yaşamına ayak uydurdum. Özgürlüğün tadını çıkarmaya başladım. Esrar içiyordum. Geceleri sabahlara kadar diskoteklerde dans ediyordum. Erkek arkadaşlarımı yurda alıyordum. İstediğim zaman okula gidiyordum. Sabah 5'te yatağa giriyor, akşama kadar uyuyordum. Eğiticiler bu yaşantımıza kızıyorlardı. Bu deli dolu yaşantımız 6 ay kadar sürdü. 6 ay sonra kızlardan iki tanesi yurttan çıkarıldı. Tekrar okula başladım.

İnsan arzuladığı özgürlüğü ele geçirince şaşırıyor galiba.

Daha sonra değiştim. Yaptıklarımdan utanıyordum. Bunlar için evden ayrılmamıştım.

Aradan bir iki yıl geçti. Bir gün tek başıma annemlere gitmeye karar verdim. O güne kadar hep bir eğitici ile birlikte giderdik. Israrlarına dayanamayıp ge-

ceyi orada geçirdim. Odada yalnız kaldığımda korkmaya başladım. **"Ya kapıyı üstümden kilitleyip de beni bir daha dışarı bırakmazlarsa"** diye düşünüyordum. Hiçbir şey olmadı. Hatta evden çıkarken annem elime bir hediye paketi tutuşturdu. Cebime de para koydu. Onun bu hareketi karşısında gece düşündüklerimden utandım.

Eve gidişlerimi sıklaştırdım. Artık onların sorunları ile ilgileniyordum. Onlara yardımcı olmak istiyordum.

Bir erkek arkadaşım oldu. Üniversitede okuyordu. Kalacak yeri yoktu. Yurttaki odamı paylaşmaya başladık. Eğiticiler göz yumuyorlardı. Arkadaşlarım ise kalmasını istemiyorlardı. Kavga ettik. Yurttan ayrılmaya karar verdim. Aslında akıllıca bir karar değildi. Yurttan ayrılırsam aldığım yardım da kesilecekti. Her şeyi göze aldım.

NE EVLİYİM NE NİŞANLI

Çıktıktan bir yıl sonra bana yeniden sosyal yardım bağladılar. Bununla tuttuğum evin kirasını ödüyordum. Daha sonra kestiler. Berlin Senatosu'nu mahkemeye verdim. Ve mahkemeyi kazandım.

Şimdi ayda 350 mark yardım alıyorum. Yetmiyor tabii. Bir avukatın yanında günde 2 saat temizlik yapıyorum. Bunun karşılığında ayda 96 mark kazanıyorum. Erkek arkadaşım da geceleri bir fabrikada çalışıyor. Okumaya ve geçinmeye çalışıyoruz.

Şimdi lise sondayım. Üniversiteye gitmek istiyorum. Başarabilirsem niyetim doktor olmak.

Türkiye'ye dönmek istemiyorum. Türkiye benim için eşittir ailem. Türkiye'ye dönersem yine baskı altında kalacağımı sanıyorum. Mesela burada erkek arkadaşımla birlikte yaşıyoruz. Ne nişanlı, ne de evli. Kimse bizi rahatsız etmiyor. Türkiye'de toplumun bizi bu şekilde kabul edeceğini sanmıyorum.

Geldiğimden beri Türkiye'ye gitmedim. Yani 8 yıl oldu. Belki bir şeyler değişmiştir. Bilemiyorum.

Alman da olmak istemiyorum. Almanya'dan da sıkıldım aslında. 3. Dünya ülkelerinden birinde yaşamak niyetindeyim.

Gelecek için bir planım yok.

Dünya vatandaşı olmak istiyorum. Milliyetçi duygularım hiç yok denebilir. Bir de sınırlara kızıyorum. Niçin koymuşlar bu sınırları? Türk pasaportu taşıdığım için sınırların varlığını daha iyi duyabiliyorum. Her taraf vize istiyor. Sırf bu vize derdinden kurtulmak için Alman vatandaşı olup, Alman pasaportu almak istiyorum. Şartları yerine getirirsem olacağım da.

Her zaman savaşmak insanı sıkıyor. 19 yaşındayım ve çok sıkıldım.

Bir Nişan Üzerine Düşünceler

NADİR NADİ — *12 mayıs*

Ünlü romancımız Yaşar Kemal'e Fransa'nın en büyük onur belgelerinden biri olan Légion d'Honneur nişanı verildi. Düzenlenen törende Sayın Cumhurbaşkanı Mitterrand nişanı kendi eliyle romancımızın göğsüne taktı.

Olay, kuşkusuz Türk sanat ve yazın dünyası açısından sevindiricidir. Gerçi Yaşar Kemal üç gün önce göğsüne takılan Légion d'Honneur'den çok önceleri, başta Türk okurları olmak üzere pek çok yabancı okur tarafından onurlandırılmış, yapıtları hemen bütün dillere çevrilmiştir. İsveç'ten Güney Amerika'ya değin her ülkede adını ve sanatını tanıtmıştır. Ayrıca, Yaşar Kemal yabancı bir ülkeden ilk nişan alan bir yurttaşımız da değildir. Ondan önce Fransa'dan ve başka yabancı devletlerden nişanla onurlandırılan birçok bilim, sanat ve kültür adamlarımız olmuştur.

Yaşar'a verilen ödül, ötekiler gibi hepimiz için sevindirici bir olaydır.

Bizim bu yazıyı yazmaktan amacımız, bu vesile ile kimi çevrelerde Yaşar hakkında yersiz, haksız, küçük düşürücü saldırılara kalkışılmasıdır. Ermeni terörcülerini hoş görüyor, hatta koruyor diye Fransız hükümetine kızıyoruz ya, işte bu yüzden Yaşar Kemal de Fransa'ya küsmeli, verilen nişanı geri çevirmeli imiş. Bu konuda en iyi yanıtı yine Yaşar Kemal vermiş, politikanın ve edebiyatın ayrı ayrı şeyler olduğunu söylemiştir.

Gerçekten Yaşar'ın göğsüne takılan Légion d'Honneur, Fransız hükümeti adına değil, Fransa devleti adına verilmiştir. Devlet ise bilindiği gibi bir hükümeti, hatta bir iktidarı temsil etmez. Gelmişi ile, geçmişi ile tüm ulusu temsil eder. Bu vesileyle bugünkü sosyalist damgalı Fransız hükümetinin Ermeni terörcüleri hakkındaki tutumunu bizim de yadırgadığımızı burada belirtmek isteriz. 1915'te yapıldığı iddia edilen soykırım olayının, günümüz koşulları altında hortlatılması nedenleri üzerinde Fransız yöneticileri, iç politika hesaplarını bir yana bırakarak, daha nesnel davranmalı, tarihin gerçek yüzünü daha yakından değerlendirmeli idiler. Bu konuda aradıkları belgeleri yine kendi öz kaynaklarından elde edebilirlerdi. Bunların sayısı çoktur. En önemlilerinden bir ikisini biz hatırlatalım:

Pierre Loti'nin mütareke yıllarında Türkiye'yi yeryüzünden silmeye ant içmiş hırslı politikacılara karşı o zamanın Paris gazetelerinde yayımladığı (sonradan kitap halinde basılmıştır) yazılara baksınlar, gerici parlamento milletvekillerinin saldırıları önünde İstiklal Savaşımızın meşruluğunu savunan Aristide Briand'ın sözlerini tutanaklardan okusunlar.

Gerçeği görecekler, anlayacaklar ve tutumlarını değiştirmek gereğini belki duyacaklardır.

Ama Fransa her şeyden önce özgürlükler ülkesidir. Orada saplantılı fikirlerin uzun süre egemen olduğu pek görülmez.

Hatta kişisel duyguların da tekdüzeliğinden söz etmek olanağı yoktur. Örneğin Yunan bayram bir Chateaubriand'ın karşısına Türk dostu bir Lamartine, yine Yunan yanlısı bir bilmem kimin karşısına bir Pierre Loti, bir Claude Farrére daima bulunur.

Bunlar Fransız karakterinin temel simgeleridir.

Bugünkü Fransız yönetiminin bize karşı yürüttüğü haksız ve yersiz politikaya dönük gerekli önlemleri hükümetimiz düşünsün ve alsın.

Ama işin içine lütfen edebiyatı karıştırmayalım. Ve lütfen unutmayalım ki, Sayın Mitterrand'ın son jesti bir düşmanlık davranışı değildir.

Yanlış Yoldan Dönülmeli...

OKTAY AKBAL — *12 mayıs*

Maraş'ta fırfırlı etek, Burdur'da dizboyu etek, Bingöl'de basma etek, Ankara'da bermuda, Afyon'da uzun şort, Adana'da plili kloş etek, Bitlis'te mavi golf pantolon, İstanbul'da bermuda mont, Kayseri'de pantolon etek, Adıyaman'da kırmız golf pantolon!..

Bunlar, 19 Mayıs gençlik gösterilerinde kızlarımızın giymek zorunda oldukları giysiler... Her ilde başka türlü! Gençliği bölmek buna demezler mi? Kimi öyle kimi böyle, kimi uzun kimi kısa, kimi yarı açık, kimi yarı kapalı, kimi tam kapalı!..

Bu işler, Sayın Milli Eğitim Bakanı Dinçerler'in aldığı karara göre saptanmış. Yok, kendisi saptamamış, başkalarına saptatmış! Her ilde bir 'giyim komisyonu' kurmuşlar, o komisyona seçilen kişiler de kendi beğenilerine göre, kendi kafalanna göre, genç kızlara 19 Mayıs tören giysisini böylece saptamış...

Yıl 1984... Atatürk 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak basmıştı. Daha sonra da bu tarihsel gün Gençlik Bayramı olarak benimsenmişti. 19 Mayıs günleri, bizim öğrencilik dönemimizde gerçek bir bayram olarak kutlanırdı. Cumhuriyet'in koruyuculuğunu Atatürk'ten alarak üstlenmiştik. İyice inanmıştık bu ülkenin yarınlarının bizim olduğuna, bizim elimizde oluşturulacağına... Bizler, Atatürk döneminde öğrenim görmüş çocuklar, gençler... Daha sonra Atatürk Cumhuriyeti'nin yönetimine 'karşıdevrimci'liğe yakın görüşteki insanlar egemen oldular. Uzun süre ulusumuzun ileri gidişini durdurdular, ama büsbütün de önleyemediler. Halkın tuttuğu, tutmadığı devrimci eylemleri, birbirinden ayırmak isteyenler bile çıktı, ama devrime bağlı gençlik, aydın, bilinçli halk yığını vardı; bu yüzden 'karşıdevrim' bir türlü tam söz sahibi olamadı. Ama zamanla, yavaş yavaş, sinsi sinsi, gizli yollardan etkileri arttı, arttı; geçmişe özlem duygulan, Osmanlı dönemini yüceltme, Abdülhamit, Vahdettin gibi kişileri 'büyük bir vatan dostu' gibi övmeye kalkışma, Atatürk'ün ilerici devrimlerinden vazgeçme girişimlerine hız verme akımı bugünlere kadar bizi getirdi.

Uzun yıllar, 19 Mayıs gençlik törenlerinde ne giyilecek, eteğin boyu ne kadar olacak, şort mu golf pantolon mu yoksa, bermuda mı, fırfırlı etek mi, diye bir tartışma söz konusu olmadı. Aşırı tutucu partilerin yönetime katıldıkları yıllarda bu tür sözler edildi, ama kamuoyu baskısı daha üstün çıktı. 19 Mayısların kutlanmaması bile istendi, ama olmadı, olamadı.

Şimdi bir parti var işbaşında, sağcı bir partidir bu -her ne kadar kendisine 'sağcı' demek istemiyorsa da, ANAP her haliyle 'sağda' hem de epey sağda yer almaktadır. Başbakan eski bir MSP'lidir, yönetim yerinde, Mecliste görev alan ANAP'lıların büyük bölümü şimdi kapatılmış tutucu partilerin yandaşları, sempatizanlırıdır. Yürüttükleri politikadan da açıkça bellidir bu. 'Milliyetçi ve muhafazakâr' olduğunu söylemek bile yetmez mi gerçek niteliğini göstermeye? 'Milliyetçiyiz' demenin bir anlamı var mı? Herkes 'milliyetçi'dir, milliyetçi olmak, yurttaşlığın başkoşuludur. Ulusunu sevmek, ona yararlı olmak, ulusunun üstün bir yerde bulunmasını özlemek, buna çalışmak hepimizin borcudur. 'Muhafazakâr'lıktan amaç, geçmişin değerlerine bağlılıktır. Geçmişin 'iyi', 'yararlı' değerleri varsa, bunların korunmasını herkes ister. Ama Atatürk devriminin ortadan kaldırdığı çürümüş, bozulmuş, yozlaşmış çağdışı alışkanlıklar, tutumlar, görenek ve gelenekleri ayakta tutmaya çalışmak boş bir çabadır. Olsa olsa ulusun çağına uymasını, çağına yakışmasını önler, ulusumuzu öteki ulusların gerisine iter, uygarlıktan uzaklaştırır.

Gelelim 19 Mayıs'ta kızlarımızın giyecekleri giysiler konusuna... Her ilde, her kentte, her kasabada yapılır bu gösteriler. Gençliğimizi çarşafa, şalvara, başörtüsüne, giderek peçeye sokmak çabaları, Atatürk devriminin ilkeleriyle çelişmiyor mu? Caddelerde başları örtülü, sırtlarında uzun manto, on-on beş yaşlarındaki kızları görmek acı veriyor bizlere... Küçük yaştan dünyalarını karartmak, insanlarımızı geriliklere, ilkelliklere sürüklemek isteyenler, Atatürk'e ve devrimine tam bir cüretle meydan okuyorlar. Sayın Dinçerler'in dinsel inancı ne denli köklüdür, bilemeyiz, kimsenin özel yaşamına, tutumuna kanşılmaz. Ama Atatürk Cumhuriyeti'nin Miili Eğitim Bakanı olarak üstlendiği göreve kişisel tutumunu, alışkanlıklarını karıştırmaması baş koşul, baş görevdir.

19 Mayıs 1984 gençlik gösterileri, Türkiye'nin dört bir yanında, en büyük kentten en küçük kasabaya kadar, Atatürkçü anlayışla, -yani tüm gençlerimizin bir örnek giysi, beden eğitimi yapılırken dünya gençlerinin giydiği giysi ile- yapılmalıdır. Vakit geçirilmeden bu yanlış yoldan dönülmelidir...

14 mayıs

Halefoğlu: Yaşar Kemal'in nişanı, Türkiye'yi yüceltir

Fransa'ya fevri tepki yok

SEDAT ERGİN — *12 mayıs*

STRASBOURG — Dışişleri Bakanı **Vahit Halefoğlu**, Strasbourg'da bir grup Türk gazetecisiyle düzenlediği basın toplantısında, Avrupa Konseyi Parlamenter Assamblesi'nde Türk heyetinin yetki belgelerinin onaylanmasından sonra Türkiye'nin diğer Avrupa kuruluşlarında da yerini alma niyet ve kararında olduğunu bildirdi, **"Bundan hiç kimsenin şüphesi olmamalıdır"** dedi.

Halefoğlu, Avrupa Konseyi'nde alınan sonuçtan sonra Özal hükümetinin Avrupa'ya dönük beklentilerini ifade ederken, **"Avrupa ile ilişkiler hareketlenmese bile biz hareketlendirmeye çalışacağız. Yani Avrupa ile ilişkilerimizi bir hareketsizlik içinde bırakmayacağız"** şeklinde konuştu.

Bundan sonraki aşamada AET'ye üye ülkelerin doğrudan seçilmiş parlamenterlerinin bir araya geldiği Avrupa Parlamentosu ile ilişkileri normalleştirmek istediklerini kaydeden Halefoğlu, haziran ayında Avrupa Parlamentosu seçimlerinin yapılacağına işaret etti. Bakan, **"Asıl temaslar, ancak yeni Avrupa Parlamentosu seçildikten sonra sonbaharda olabilir dediler. Biz de şimdi bunu bekliyoruz"** dedi. Bakan, Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu'nun sonbaharda yeniden çalışmaya başlayacağını umduğunu söyledi.

Ortak Pazar ile de temasların sürdürüldüğünü anlatan Halefoğlu, **"Bu tabii canlı bir süreçtir. Peşini bırakmadan bütün haklarımızı isteyeceğiz"** dedi. Türkiye'nin **"en uygun zamanda"** AET'ye tam üyelik için **"mutlaka"** başvuracağını da bildiren Bakan, **"Ancak bugün koşullar başvuru için henüz elverişli değil. Türkiye'nin her bakımdan koşulların en uygun olduğu zamanda başvurusunu yapması gerekir"** diye konuştu. Halefoğlu, Türk işçilerinin serbest dolaşımı konusunda da Almanya ile **"pazarlığın"** sürdüğünü, bu müzakerelerin uzun sürebileceğini anlattı.

Halefoğlu, soruları yanıtlarken, Türkiye hakkında insan hakları ihlalleri gerekçe gösterilerek Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nda açılan davada şikâyetçi ülkelerle **"karşılıklı uzlaşma"** formülünü benimseyebileceklerini açıkladı. Türk hükümetinin bir üyesi tarafından bu konuda ilk kez yapılan açıklamada Halefoğlu, **"Eğer bu** (karşılıklı uzlaşma) **mümkün olursa Türkiye bunun karşısında değildir. Bizim politikamız sertlik politikası değil, işbirliği ve uzlaşı politikasıdır. Ancak bizim gösterdiğimiz kadar anlayışı onların da göstermesi gerekir"** diye konuştu.

Halefoğlu, yanıtları sırasında katıldığı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Toplantısı'nda kendisine yöneltilen eleştiriler konusunda açıkça belirtmemekle birlikte düş kırıklığını ifade etti. Türkiye'yi İnsan Hakları Komisyonu'na şikâyet eden ülkelerin bakanlarının hepsinin Türkiye konusunda söz aldıklarını anlatan Bakan, şunları söyledi:

— **Hiçbirisi fazla sert bir ifade kullanmadı. Yalnız hepsi de muayyen beklentilerini dile getirmekten de geri kalmadılar. Ben bu bakanların son bir iki ay içerisinde Türkiye'de vuku bulan gelişmeleri daha gerçekçi, daha anlayışlı ve takdirle karşılamalarını beklerdim. Bunu onlarda pek görmedim. Galiba alıştıkları bir plak var, hep onu çalmak istiyorlar.**

BEKLENTİLER VE TÜRKİYE

Halefoğlu, Avrupa Konseyi Parlamenter Assamblesi'nde gerek Türk heyetinin kabulü sırasında, gerek Türkiye ile ilgili karar tasarısının oylamasında **"bazı beklentiler"** ifade edildiği hatırlatıldığında da, **"Birtakım şeyleri söylemeye devam edeceklerdir. Biz de bunlara lazım gelen cevapları vereceğiz"** dedi.

Halefoğlu, **"Şartlar müsaade ettiği ölçüde sıkıyönetimi bütün ülke çapında kaldırmaya kararlıyız"** dedikten sonra, af konusunda şöyle konuştu: **"Affın ülke bakımından en az zararı ya da yararlı bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğine inanıyoruz."**

Dışişleri Bakanı Halefoğlu'na Türk gazetecilerinin yönelttiği sorular ve yanıtları şöyle:

ABD İLE İLİŞKİLER

— **Amerikan Temsilciler Meclisi'nde yapılan son indirim Türk-Amerikan ilişkilerinde yeni bir gerginlik yaratabilir mi? Sizce Reagan yönetimi kongrede gerekli ağırlığını koymuş mudur?**

— Amerikan Kongresi'nin labirentlerini biliyorsunuz. Amerikan yönetimi bunu bize yardımı bu şekilde çıkartabilmek için bulunmuş bir formül olarak takdim ediyor. Başkan Reagan açıklama yaptı ve ağırlığını koydu. Bu şekilde **"Bir seçim yılında yapılabileceğin en iyisi buydu. Aman problem çıkartmayın"** diyorlar. **"Biz elimizden geleni yaptık, bir güç şarta bağlanmıştı onu da kaldırdık ve bu yardımı geçirdik"** diyorlar.

TÜRK-FRANSIZ İLİŞKİLERİ

— **Burada Fransız Dışişleri Bakan Yardımcısı Dumas ile yemekte dahi olsa bir görüşme yaptınız. Fransız Haber Ajansı'na verdiğiniz demeçte de, bugünkü durumun bir sinirlilikten öteye gitmediğini söylediniz. Görüşme yeni bir şey getirdi mi?**

— Dumas ile yemekte bir saat kadar konuştum. **"Fransa'nın Türkiye'de büyük bir mirası var. Siz şimdi bunu tahrip etmekle meşgulsünüz, yazık değil mi? Bir iyileşme süreci başladığında birtakım hadiseler bu süreci durduruyor veya ters istikamette etkiliyor. Yazık değil mi bu iki ülke arasındaki ilişkilerin her düzelme fırsatı çıktığında bir başka olayla daha da kötüleşip bozulmasına"** dedim. Bir saat süreyle konuştuk. Ortadoğu'dan da söz ettik.

TÜRKİYE ALTTAN MI ALIYOR?

— **Türkiye'deki genel izlenim Fransa ile ilişkilerde Türkiye'nin sürekli alttan aldığı şeklinde.**

— Dikkat ederseniz söylediğiniz, bu hükümetin genel politikasına uyuyor. Başbakan iki şey söylüyor. Bir tanesi Yunanlılara vizeyi kaldırdığımız sırada Fransızlara vize koymanın ne gereği var, manası var mı? İkincisi, biz diyor, tepkimizi Fransız halkına mı, yoksa Fransız hükümetine mi yöneltelim? Fransız halkına göstermemizin manası yok. Halklar arasındaki ilişkilerin bundan uzak tutulması gerekir diyor. Binaenaleyh, buna sebep olan makama, yani Fran-

sız hükümetine karşı tepki gösterilmesi gerekir. Bunda da daima ölçülü olunması gerekir. Türkiye eski bir geleneğe sahip, hadiseleri soğukkanlılıkla tahlil eden bir ülke olduğu sürece bundan sadece kazançlı çıkar. Bazı kamuoyunu memnun etmek için fevri hareketlerde bulunmak belki insanı tatmin eder, kısa bir süre için. Ama uzun süreç içinde yarar getirip getirmeyeceğini düşünmek lazımdır. Bugün alacağınız bir kararın iki ay sonra veya iki yıl sonra ülkenin zararına olacağını görmeniz gerekir. Bugün sizi alkışlayan çevreler, çok geçmeden üç beş hafta sonra; **"Yapılacak iş miydi, bunu görmek lazımdı"** derler. Dışarıdan gazel okumak veya bekâra karı boşamak kolaydır derler.

— Yani şimdi Fransa'dan mı harekete geçmesi bekleniyor ilişkilerin düzelmesi için?

— Fransa'dan da bekleyebiliriz. Biz de adım atabiliriz. Ortam müsait olduğu zaman onu veya bunu beklemek gerekmez. Bir yerden bir şeyler çıkabilir. Arkadaşlar, Türkiye ekonomik bakımdan, sosyal bakımdan içeride güçlü olduğu takdirde, herkes Türkiye'yi güçlü bir ortak olarak alıyor ve Türkiye'nin potansiyelinden faydalanmaya bakıyor. Fransız bakana da onu söyledim. **"Demek ki bazı çevreler bizim anlaşmamızı istemiyorlar"** dedim.

— Fransız Devlet Başkanı Mitterrand, Yaşar Kemal'e Légion d'Honneur madalyası verdi. Türk Büyükelçisi, OECD ve UNESCO nezdindeki daimi delegeler bu törende hazır bulundular. Bu davranış isabetli olmuş mudur?

— Şimdi bir Türk yazarına Fransa'nın en büyük nişanı veriliyor. Bunu da Cumhurbaşkanı veriyor. Oradaki büyükelçileri davet ediyor. Bu davete büyükelçimizin katılmaları son derece normal bir harekettir. Bizim yazarımızın nezdinde Türkiye'yi bir nevi yüceltiyor. Bunda politik bir şey aramamak lazım. Légion d'Honneur her gün ve herkese verilen bir nişan değildir. Bunu bir vatandaşımız, bir yazarımız alabiliyorsa bunu takdir ettiğimizi göstermemiz normaldir. Tam aksine fevri davranıp bu daveti reddedebilirdik, acaba iyi mi olurdu. Biz burada Fransız hükümetine, Mitterrand'a Türkiye'nin ne kadar olgun bir millet olduğunu gösterdik.

İSRAİL TÜRKİYE'Yİ RAHATSIZ EDER Mİ?

— İsrail'in de hem Kürt hem de Ermeni sorunlarının arkasında olduğuna dair son zamanlarda birtakım görüşler gelmeye başladı. Bu konuda sizde de aynı izlenim var mı? Varsa ne yapmak gerekir?

— İsrail'in, bölgede Türkiye'yi rahatsız edecek bir harekette bulunmasının kendi yararına olmayacağını bilecek bir ülke olduğunu sanıyorum.

Türkiye'yi rahatsız etmek İsrail'in yararına mıdır?

YUNAN POLİTİKASI

— Ege konusundaki tutumumuzu, eski görüş ve tutumlarımızı neden belirtmiyoruz?

— Ege anlaşmazlıkları konusundaki eski tutumumuz baki. Türkiye'nin Yunanistan'a karşı politikasında herhangi bir değişiklik yok.

— Ancak statükonun bu şekilde yıllarca sürmesi Yunanistan'a Ege üzerinde bir hak tanımıyor mu? Dünyaya Ege'yi bir Yunan gölü olarak göstermeyi başarmıyorlar mı?

— Bizim bunu kabul etmediğimizi hem Yunanlılar hem de bütün dünya biliyor. Zaman zaman bunun ispatını da yapıyoruz. Milletlerarası hava sahası olarak kabul ettiğimiz bölgelerde dolaşıyoruz. Bilimsel araştırmalar yapıyoruz. Onun için hiçbir zaman statükoyu kabul etmediğimizi söylüyoruz, hem de hareketlerimizle ispat ediyoruz. Yunan tarafı bunu gayet iyi biliyor. Onların rahatsızlığı da bundan ileri geliyor.

Bakan, bir başka soru üzerine de Suriye'deki Ermeni faaliyetlerinin azaldığını bildirdi.

"Bu bir his mi yoksa bilgiye mi dayanıyor?" sorusu üzerine de Halefoğlu, **"Hem izlenim, hem de bilgi sanıyorum. Suriye tabii Türkiye'nin ağırlığını her zaman hissetmiştir. Suriye, Türkiye'yi fazla rahatsız ettiğini bildiği konularda daha ileri gitmesinin kendi yararına olmadığını bilen bir ülkedir"** diye konuştu.

Evren: Başkalarını işimize karıştırmayız

UFUK GÜLDEMİR
MEHMET GÜLTEKİN — *12 mayıs*

ERZURUM — Cumhurbaşkanı Kenan Evren dün Erzurum'da halka hitaben yaptığı konuşmada, **"Sıkıyönetimin ne zaman kaldırılacağına biz karar veririz"** dedi. Türkiye'nin başkalarının işlerine burnunu sokmasına razı olmayacağını kaydeden Evren, **"Geçmişi yaşamayanların dışarıdan fetva vererek fikir suçlarının affedilmesini istediklerini, demokratik bir ülke olan Türkiye'nin bu sistem içinde neyin yapılmasına kendisinin karar vereceğini"** bildirdi.

Cumhurbaşkanı Evren dün beraberinde Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri emekli Orgeneral **Nurettin Ersin** ile **Sedat Celasun** olduğu halde saat 16.00'da Erzurum'a geldikten sonra, Vilayet'e giderek bir süre Vali **Fevzi Yetkiner** ile görüştü. Daha sonra Kolordu Komutanlığına gelen Cumhurbaşkanı Evren, burada deprem konusunda verilen brifingi izledi. Erzurum Valisi **Fevzi Yetkiner**'e çadırda oturan yurttaş olup olmadığını soran Cumhurbaşkanı Evren, çadırda oturan olmadığı yanıtını alınca buna sevindiğini söyledi.

Cumhurbaşkanı Evren, Kars Valisi **Muhittin Keskin**'in **"30 ekim depreminde az ve orta hasarlı konutlarda yağışlar sonucu ağır hasar meydana geldi. Bu nedenle hasar tespiti yeniden yapılmalıdır"** şeklindeki sözlerine katıldığını belirtti.

Cumhurbaşkanı Evren, daha sonra Kolordu Komutanlığı'nın Havuzbaşı meydanına bakan cephesinden halka hitaben bir konuşma yaptı. Çok sayıda yurttaşın izlediği, bu arada izdiham nedeniyle iki yurttaşın havuza düştüğü gözlendi.

Cumhurbaşkanı Evren, **"Erzurum'a gelmeye doyamıyorum"** diye başladığı konuşmasında, Türkiye'ye dışarıdan yapılan müdahalelere dikkati çekerek, **"Sıkıyönetimin ne zaman kaldırılacağına biz karar veririz"** dedi. Cumhurbaşkanı Evren, şöyle konuştu:

"Deprem felaketinden sonra vatandaşlar ne yap-

tılar, ne ettiler, onları yerinde görmek, bundan sonra yapılacak konutlar için nasıl bir çalışma yapıldığını görmek için geldim. 30 ekimden kısa bir süre sonra seçimler yapıldı. Bu seçimler sonunda Türkiye yeniden demokratik parlamenter sisteme geçti. Artık seçilmiş parlamenterlerimiz var. Ve bu parlamentodan çıkmış bir hükümet var. Artık eskiden olduğu gibi 12 Eylül'den evvel gördüğümüz o korkunç günleri yaşamadan diğer ülkeler gibi demokratik parlamenter sistem içinde kalkınacağız ve onların yanında yer alacağız."

Evren, daha sonra Türkiye - Avrupa Konseyi ilişkilerine değinerek şunları söyledi:

"Biliyorsunuz Türkiye, Avrupa Konseyi'nin üyesi oldu. 12 Eylül'den sonra üyeliğimizi askıya almışlardı. Şimdi parlamenter sisteme geçtikten sonra yine Konsey'in üyesi olduk. Birçok mücadelelerden sonra olduk. Her zaman söylediğim gibi bizim içte de düşmanımız var, dışta da düşmanımız var. Bizi çekemeyenler Avrupa Konseyi'nin içinde de vardır. Avrupa Konseyi'ne alınmamamız için çok uğraştılar. Fakat muvaffak olamadılar. Dostlarımız daha çok ki başarılı olamadılar. Düşmanlarımızı bilelim ona göre çalışalım. Eğer kuvvetli olmazsak, bizim işlerimize her zaman burunlarını sokacaklardır. Nitekim sokuyorlar da. Sıkıyönetimi kaldırmamız lazımmış, sanki biz bilmiyoruz. Sıkıyönetimin ne zaman kaldırılacağına ancak biz karar veririz, onlar değil. Sıkıyönetimi kimse arzulamaz. Ama ne yapalım ki öyle bir dönem geçirdik. Geçmişi yaşamamışlar, oradan fetva veriyorlar. Türkiye sıkıyönetimi kaldırmalıymış, fikir suçları için af çıkarmalıymış. Türkiye demokratik bir ülkedir. Bu sistem içinde neyin yapılması gerektiğine kendisi karar verir, başkalarının kendi işlerine burnunu sokmasına razı olmaz."

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Türkiye'yi eleştirenler içinde **"iyi niyetliler de kötü niyetliler de"** bulunduğunu söyledi. Kötü niyetlilerin eleştirilerinin Türkiye'ye zarar verdiğini belirten Evren şöyle devam etti:

"Bir Avrupa Konseyi üyesi gelir de buraya, bizim anayasamızı bilmezse ve burada eline tutuşturulan yanlış bir anayasa ile 'işte anayasanız' hâlâ demokrasiye geçemediniz' derse, ben onun iyi niyetle bunu söylediğine kanaat getiremem. Halen böyleleri var. Bazıları ellerine uydurulmuş anayasa tutuşturmuşlar. 'İşte Türk Anayasası budur' demişler. İşte o zaman bu yanlışlıklara düşer. Gel bizden iste anayasayı. İyi niyetli değil ki, iyi niyetli olsa bizden isterdi. Bu mücadele bitmeyecektir. Fakat Türk milleti bu mücadeleden galip çıkacaktır. Yeter ki biz yurt içinde birbirimize bağlı kalalım. Yurt dışına kaçan hainlere bir şey söylemiyorum. Buradan gitmiş bir vatandaşımızı düşünün ki, onu zaten vatandaşlıktan çıkarmışızdır. Ermeni örgütleri ile işbirliği yapıyor ve bize karşı güçlerle işbirliği yapıyor. Bunlardan birlik ve beraberlik isteyemem."

Balayı Dönemi Bitti Artık...

HASAN CEMAL — *14 mayıs*

Başbakan Turgut Özal'ın, ekonomik alanda, daha önce söyledikleri ile bugün yaptıkları arasında bir çelişki olduğunu sanmıyoruz. Baştan beri kendi bellediği yolda yürümeye devam ediyor. Gemileri yaktık bir kere, geriye dönüş yok, havasını sürdürmekte...

Bu bakımdan, bize kalırsa bugün ekonomide olan biten hiç de şaşırtıcı değildir. Hemen her şey beklendiği gibi gelişiyor.

Çünkü Sayın Özal'ın programının üstünde, hatırlanacağı gibi *"istikrar"* yazılıdır, *"büyüme"* değil.

İstikrar hedefi öne alınıp büyüme ertelenince, yatırım sözcüğü de ortalıktan kaybolur. Yatırımlar duraklar, üretim artışları arka plana itilir. Yeni iş alanlarının yaratılmasından *"istikrar"* adına vazgeçilince, zaten var olan işsizliğin boyutları daha da devleşir.

İstikrar ile zam sözcüklerinin iç içeliğini ise, artık bilmeyen yoktur. En azından son 4 yıldır bu böyledir. Ayrıca Hükümet Başkanı'nın *"zamsız hayat"* vaat ettiğini hiç anımsamıyoruz. Bu yüzden de doğrusu, zamları yadırgamak aklımızın ucundan bile geçmiyor...

Ekonomide öncelik istikrara verilince, akla önce ister istemez işçinin, memurun, köylünün, ücreti, maaşı, ürün bedeli gelir. Bunlardaki artışlar frenlenir. Bir yandan bu toplum kesimlerinin gerçek gelirlerinin budanması, öte yandan zam ve yüksek faiz politikasıyla enflasyonun kaynağında yattığı varsayılan talep kısılmaya çalışılır...

Gerçekçi kur uygulaması... İthalatın liberalleşmesi... Dışsatıma dönük büyük teşvikler... Sermayenin belli bir kesimine *"yeni atılım"* için fon aktarımı... Ve sürekli bozulan gelir dağılımı...

Sayın Özal'ın *"istikrar programı"* genel çizgileriyle budur ve bu programdan bugüne dek herhangi bir anlamlı sapmaya tanık olunmamıştır. Bilinen inatçılığıyla ne söylediyse yapmaya devam ediyor ANAP lideri.

Ancak programının belkemiğini oluşturan bir konuda vermiş olduğu sözü henüz yerine getirememiştir: Enflasyonu aşağı çekememiştir. Ne var ki, bu konuda iddiasını sürdürmekte ve *"Yılın ikinci yarısına bakalım"* demektedir. İlk yarıdaki başarısızlığın kaynağında ise, kendi hükümetini değil, 6 Kasım öncesini görmektedir.

Enflasyonu denetim altına alamadığı için tedirgindir Özal yönetimi. Çünkü bu hedefe varamazlarsa, sadece istikrar programının değil, onunla birlikte çok şeyin çökeceğini bilmektedirler.

Haksız da sayılmazlar.

Özal'ın ve partisinin siyasal yazgısını öncelikle ekonomideki gelişmeler, daha doğrusu ekonomik performans belirleyecektir. Bu konuda Özal'a bağlanmış olan umutların söndüğünden henüz söz edilemez. Altı ay içinde iki kez rahat bir çoğunlukla seçim kazanmış partiye halkoyunda açılmış olan kredinin, daha geçerliliğini koruduğu açıktır.

Bununla birlikte, toplumun değişik kesimlerinde, özellikle kamuoyunu oluşturan etkili çevrelerde olumsuza doğru bir hava değişiminden rahatlıkla

söz edilebilir. "İş bitirici" kadrolara dönük bir güven bunalımının uç verdiği söylenebilir. Kaygıların örneğin, iş çevrelerinde yoğunlaşması dikkat çekicidir...

★

Özal Yönetimi'nin balayı dönemi artık sona ermiştir, ya da günlük deyişle *"cicim aylan"* geride kalmıştır. Yılın ikinci yarısında meydana gelecek ekonomik gelişmelerin sorumluluğu, bundan böyle, doğrudan kendilerine ait olacaktır. 6 Kasım öncesi yönetimini suçlama alışkanlığı, eğer devam ederse, inandırıcılıktan uzak kalacaktır...

Buna karşılık, önümüzdeki altı ayda Özal hükümetine dönük olumlu veya olumsuz yargıların ağırlığı geçen dört beş aya oranla artacaktır. Eleştiriler daha somut bir temele dayanacak, etkinliği büyüyecektir. Muhalefet vurduğu yerden daha çok ses getirme olanağını ele geçirecektir. Demokratik bir muhalefetin oluşumu gündeme gelecektir.

Muhalefetin inandırıcılığı ve örgütlü bir karşı ağırlık yaratabilmesi, bir yandan ANAP'ın özellikle bazı konularda ayağını yere basmasını sağlayabilecek, öte yandan demokratik açılımı hızlandırabilecektir. Demokratik gelişim yörüngesine oturabilecek ve genel olarak siyasal yaşantının bu yörüngenin dışına kayması gibi bir olasılık ortadan kalkabilecektir. Ve oyun kuralına göre oynanmaya başlayabilecektir.

Başbakan Özal, yetkiyi sandıkta almıştır; daha önce ne söylediyse yapmaya koyulmuştur. Oyunun kuralı budur. Muhalefet bu yetkiyi kendisinden yine genel seçim sandıklarında alana kadar da, Sayın Özal'ı gerektiğinde en sert biçimde eleştirmek, ama aynı zamanda ona tahammül etmek demokrasinin gereği olacaktır.

Bunun başka yolu yoktur, olmamalıdır da...

Ülke Sağlığı, Araştırmalar ve Halka Yansıması

Prof. Dr. MUZAFFER AKSOY — *12 mayıs*

Özetlemek gerekirse, tıbbın iki amacı olduğu söylenebilir.

1— İnsan sağlığının bozulmasını önlemek.

2— Hastalık meydana gelmiş ise onu tedavi etmek.

İdeal olan hastalıkları tedavi etmek değil, onları önlemektir.

Tıp, son yıllarda özellikle bulaşıcı hastalıkların önlenmesinde önemli başarılar sağlamıştır. Bir örnek vermek istenirse **veba** gösterilebilir. Roma İmparatorluğu'nun çöküşünde önemli rolü olduğu vurgulanan bu salgın hastalık, yeryüzünden silinmiştir. Bugün aynı sözler, çiçek hastalığı için de geçerlidir. Durum böyleyken, aynı başarı sayısız hastalık için söylenemez. Örneğin insanlığın baş belası damar ve kalp hastalıkları hâlâ ön plandadır. Bu başarısızlığın en önemli nedeni, bu hastalıkların nedeninin ve oluşum mekanizmasının tam aydınlığa kavuşmamasıdır.

ACI BİR GERÇEK!

Başka yönden, tıpta öyle hastalıklar vardır ki, bunların önlenmesini sağlayacak yeterli bilgiler bulunduğu halde, gerekli önlemler alınmadığı için sık sık gözükmekte ve dayanılmaz acılara, tüketimlere ve sağlık kurumlarının gereksiz yüklenmelerine neden olmaktadır. Bu acı gerçek özellikle ülkemiz için geçerlidir.

Burada kendi deneyimlerimizin de bulunduğu bazı sağlık sorunlarına kısaca dokunmak istiyorum:

Orak hücre kansızlığı ve **thalassemi**, birbirine birçok bakımdan benzeyen iki kalıtsal kan hastalığıdır. Bu hastalıklar ülkemizde birçok bilim adamı tarafından incelenmiş ve sonuçları tıp dünyasına duyurulmuştur. Gerek thalassemi ve gerekse orak hücre anemisi ülkemizde bazı bölgelerde ve sağlık sorunu yaratacak kadar sıktır. Mersin, Tarsus, Adana, Hatay ve Antalya'nın bazı ilçelerini de kapsayan güneybatı bölgesi ve Batı Trakya Türkleri gibi. Her iki durum da, hastalık geninin kalıtım yoluyla anne ve babadan çocuğa geçmesi ile oluşumlaşır. Tek gen bulunanlar, anne baba gibi, görünüşte sağlam gibi gözüken taşıyıcılardır.

Her 2 hastalığı da önlemek için yapılacak en etkili yöntem, bunların sık gözüktüğü bölgelerde ya da toplumlarda evlenecek çiftlerin sağlık muayenesinde, bu bakımdan incelenmesidir. Eğer evlenecek çiftin her ikisinde de bu anomaliyi gösteren tıbbi kanıt varsa, adaylar bu bakımdan uyarılır ya da evlenmeme önerilir.

Uygar dünya son yıllarda bu yönteme başvurmakta ve çok yüz güldürücü sonuçlar almaktadır. Örneğin İtalya'nın bazı bölgeleri, Yunanistan ve Güney Kıbrıs gibi. Yazar bundan birkaç yıl önce Kuzey Kıbrıs Cumhurbaşkanı Sayın Rauf Denktaş'a, Kıbrıs Türklerinde % 17 oranında **thalassemi** bulunduğunu hatırlatmış, bu yöntemi önermiş ve 1 yıl sonra bunun başarı ile uygulandığını sevinçle izlemiştir. Buna karşın yazar, 1947 — 1957 seneleri arasında çalıştığı Mersin bölgesinde **orak hücre hastalığı**'nın sık rastlandığını saptayarak bunun önlenmesi için Sağlık Bakanlığına bir yazı ile başvurmuşsa da bugüne dek bu hususta hiçbir önlem alınmadığını gözlemiştir.

SORUMSUZCA KULLANILIYOR

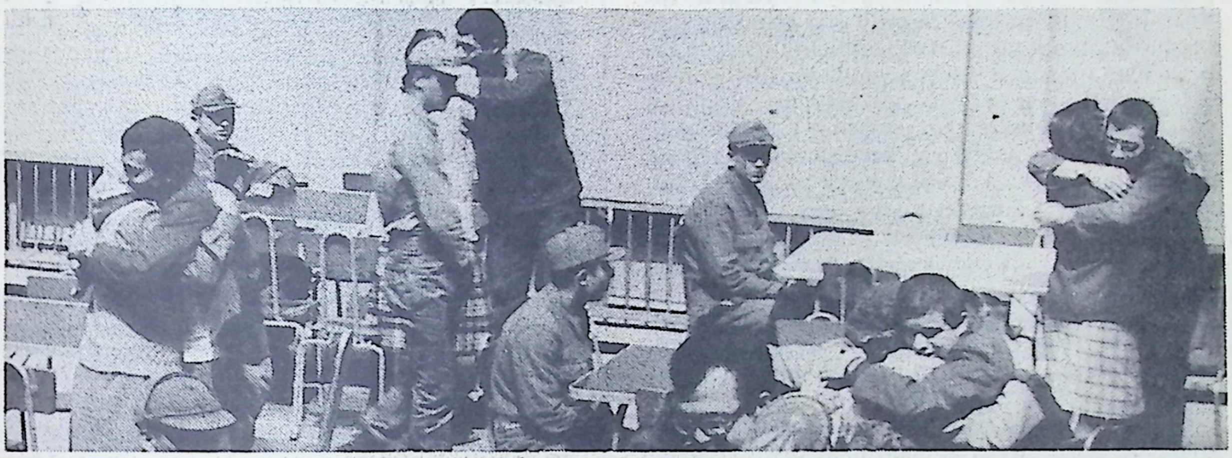
Yine üzerinde durulması gereken bir sağlık sorunu da benzene (benzol) maruz kalmadır. Ülkemizde yaklaşık 1950'lerden beri başta ayakkabıcılar olmak üzere, sayısız işyerinde bu kimyasal madde sorumsuz bir biçimde kullanılmaktadır.

Bu maddenin kan hastalıklarına ve hatta kan kanseri ve öbür **malign** hastalıklara neden olduğu, ülkemizde yapılanları da içeren araştırmalar sonunda anlaşılmıştır. Batı ülkelerinde, daha bu yüzyılın başından beri sanayi ve işyerleri, benzenin kullanılmasından vazgeçmişler ve onun yerine başka eriticileri -örneğin toluen gibi- kullanmak yönünü tutmuşlardır.

Ülkemizde 1960'lardan beri **benzen** kurbanları gözükmeye başlamış ve günlük gazetelerde çeşitli vesilelerle benzenin sağlık bakımından sakıncalarını gösteren yazı, demeç ve röportajlar yayımlanmıştır. Bu durum, benzenle çalışanları, özellikle ayakkabıcıları, çok tedirgin etmiş ve onlarda bir "panik" havası yaratmıştır. Bunun etkisi ile benzenin yerine sakıncasız başka maddeler kullanılmaya başlanmış ve bir süre sonra da bu kimyasal maddeye bağlı kan hastalıkları çok azalmıştır. Buna karşın halen ülkemiz-

de benzenin kullanılması tam denetim altına alınmış değildir. Üzülerek söylemek gerekirse, sorumlu sağlık kurumları, Batı ülkelerindekine benzer bir denetim sistemi kuramamışlardır. Yapılan, ancak uygulaması hâlâ denetlenemeyen tüzük yayınlarından ibarettir.

Söz konusu ettiğimiz ya da benzeri sağlık sorunları nasıl çözümlenebilir? Bu hususta en doğru ve en etkili yöntem, bir an önce ülkenin sağlık sorunlarında birinci derecede rol oynayan ve sorumlu olan üniversite, Sağlık-Sosyal Yardım ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarında etkili, işler ve sorumlu bir bilim kurulunun kurulması ve bunların yaşadığımız yüzyılın bilimine uygun bir anlayışla bu sorunların çözümüne yön vermeleridir. Bugün için, ülke sağlık sorunlarından sorumlu kurumların, tıp biliminin gelişimini yakından izleyerek ülke sağlığını ilgilendiren konularda, zamana uygun bilinçli bir program uyguladıklarını söylemek pek zordur. İşte bu açıklığı gidermek için sağlık politikasına yön vererek bilim kurullarının bir an önce kurulması gereklidir.

SEVGİ, TEL ÖRGÜDEN GEÇTİ — Anneler Günü dolayısıyla dün cezaevlerinde de ana - çocuk hasreti kucaklaşarak dindirildi. (Fotoğraf: DENİZ TEZTEL)

Cezaevi, "anne - yavrum" sesleriyle çınladı

DENİZ TEZTEL *14 mayıs*

"Canım yavrum.."

"Anan sana kurban olsun..."

"Anneler Günü" nedeniyle Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nin (A) blokundaki **"havalandırma"**da duyulan ilk sözler bunlar... İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'na bağlı Ceza ve Tutukevleri'nde bulunan ve **"Tek tip"** elbise giyen sanıklar anneleriyle, anne olanlar da çocuklarıyla görüşüyorlar.

Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nin dışında sabah saat 09.00'dan itibaren anneler, çocuklar beklemeye başlıyorlar. 37 koğuşta, 500'e yakın tutuklu ve hükümlü, **"Anneler Günü"** nedeniyle aileleriyle görüşecekler. Kayıt işlemlerinden sonra gruplar (A) blokundaki **"havalandırma"**ya alınıyorlar.

Bazıları cumartesi gününden aldırdıkları çiçeklerle, bazıları da cezaevinde hazırladıkları pastalarla bekliyorlar. Herkeste alışılmışın dışında bir heyecan... Kimi, dokunsanız ağlayacak gibi... Evet, ilk grup geldi. Anneler "havalandırma"nın merdivenlerinden inerken şaşkın. Arayış içindeler. Çocukları nerede, hangi masada?.. Ve birbirini bulabilme... Birbirlerine sarılabilme...

"Annem..."

"Canım yavrum, ciğerim benim."

"Gülüm benim... Zayıflamışsın..."

İlk şaşkınlığın geçişi... Günlerdir beklenen an... Anneler çiçeklerini alıyorlar. Ağlıyorlar...

"Nereden de buldun bu çiçekleri? Aldıracak paran var mıydı?.."

"Yaptığınız pasta bir harika. Nasıl yaptınız?.."

"Bisküvi, çikolata... İdare et işte..."

Hal hatır sormadan sonra anneler ve çocuklar el ele. Aslında ikisi de farklı şeyler söylüyor...

"Nasılsın? Sağlığın yerinde mi?.."

"Karım nasıl? Çocuklar nasıl?.."

"Dava nasıl gidiyor?.."

"Kendinize iyi bakın. Beni merak etmeyin..."

Annelerin dikkatini ilk şaşkınlıktan sonra, üzerinde süt, bisküvi, sigara bulunan masa çekiyor. Çocuklarına bir şeyler almalılar... Onlar çiçek ve pasta hediye ettiler... Mutlaka almalılar...

"Nasıl bisküvi seversin? Çikolatalı?.."

"Hangi sigarayı içiyorsun? Yabancı, yerli?.."

"Zahmet etmeyin. Ne olursa yeriz, içeriz, alışverişi bırak..."

"Gel biraz daha konuşalım vakit bitecek..."

Ve sonra anons, **"Son beş dakika..."**

Az sonra bir anons daha: **"Son bir dakika, vedalaşın..."**

İşin en zor yanı vedalaşmak. Kolay mı?..

Değil ama... Vedalaşmak lazım... Süreyi uzatırlarsa öteki grubun zamanından çalmış olacaklar... Süreyi uzatmamak, çabuk vedalaşmak lazım ki ötekiler de görüşebilsin, öpüşebilsin, ağlayabilsin...

Bir grup giderken öbürü geliyor. Giden üzgün, buruk... Gelen ise heyecanlı... Anneler Günü'nde, anneler çocuklarına, çocuklar annelerine doymamış olarak...

'Arkamızdaki gemileri yaktık'

Özal: Şimdi yasalara dokunmayız

15 mayıs

Haber Merkezi — Başbakan **Turgut Özal**'ın bugüne dek bir yabancı gazeteye verdiği en geniş demeç, İngiliz **"Financial Times"** gazetesinde yayımlandı. Batı basınının en etkili gazeteleri arasında kabul edilen Financial Times'ın muhabiri **David Tonge**'a verdiği uzun ve kapsamlı demecinde Özal, dış ve iç politika sorunlarından, ekonomi politikasına ve Türkiye'de insan haklarıyla, kendisinin Cumhurbaşkanı ile ilişkilerine dek uzanan çok geniş bir konular yelpazesinde görüşlerini açıkladı.

Turgut Özal'ın **"Financial Times"** gazetesinde, **"Türkiye daha fazla zikzaka tahammül edemez"** başlığı altında yayımlanan özel demeci şöyle:

— 1980 müdahalesi ile geçtiğimiz kasımdaki genel seçimler arasında Türkiye'deki tüm denetimi elinde bulunduran askeri yönetimle iktidarı paylaşmakta ne gibi sorunlarınız oldu?

ÖZAL — Başlangıçta, bu konu sürekli olarak aklımdaydı. Askeri yönetim döneminde Cumhurbaşkanı, yürütme gücüne sahipti ve bakanlar sadece sekreter, müsteşar durumundaydılar.

İnsanlar, iktidarı yitirirken özellikle katılaşacaklarından ötürü, herkes bunun sorunlar yaratacağı kanısındaydı. Fakat şu anda hiçbir sorun yok. Önümüzde kritik bir beş yıl bulunduğunu biliyoruz. Kendi çıkarlarımız değil, ama Türkiye'nin çıkarları için başarmak zorundayız.

— Cumhurbaşkanı Evren, size ne kadar serbestlik tanıyor?

ÖZAL — Anayasa kendisine Bakanlar Kurulu toplantılarına başkanlık etmek gibi yetkiler tanıyor. Aynı zamanda, Kemal Atatürk'e kadar uzanan bir geleneğe göre, birçok hükümet kararı ve kararnameler için Cumhurbaşkanı'nın imzası gerekmektedir. Böylece birçok konuda söz hakkı bulunuyor. Ancak bütün temel konularda ve özellikle ekonomide çok sevindirici bir anlayışa sahibiz.

— Aktif bir rol oynar gözüktüğü dış politikada durum nedir?

ÖZAL — Birçok şey benim girişimim sonucudur. Ama Cumhurbaşkanı'nın bu alana ilgi duyduğunu biliyorum ve birçok konuda tavsiyelerini alıyoruz. Ayrıca Türkiye'nin güvenliği söz konusu olduğunda, Cumhurbaşkanı, Milli Güvenlik Kurulu'na başkanlık eder. Bu kurulda ben, üç bakan ve beş komutan da yer alıyor.

— Ya iç güvenlik?

ÖZAL — Bildiğiniz gibi, sıkıyönetim ülkenin büyük bölümünde hâlâ hüküm sürüyor. Daha önce sıkıyönetim, Başbakan tarafından koordine ediliyordu. Şimdi Genelkurmay Başkanı tarafından yürütülüyor. Komutanların eskisinden daha fazla gücü var.

— Sıkıyönetimi tümüyle ne zaman kaldırmak niyetindesiniz?

ÖZAL — Hiçbir fikrim yok. Çok dikkatli olmalıyız. Her dört ayda bir durumu inceleyeceğiz ve martta yaptığımız gibi bazı illerde sıkıyönetimi kaldıracağımızı ümit ediyorum. Aynı zamanda polisimizi, şimdi askerler tarafından üstlenen bazı görevleri devralabilmeleri için güçlendirmeliyiz. Bu zaman alacak. Fakat size söylemeliyim ki, eğer şimdi sıkıyönetimin kaldırılması için bir referandum yapsak, Türk halkının çoğunluğu **"hayır"** diyecektir. Silahlı Kuvvetler 1980'de idareyi devralmadan önce, çok çektikleri siyasi şiddeti unutmadılar.

uriyet

İNGİLİZ GİZLİ BELGELERİNDE TÜRKİYE
EROL ULUBELEN

...us Nadi — 50 TL. 15 Mayıs 1984 Salı

"ARKAMIZDAKİ GEMİLERİ YAKTIK"

Özal: Şimdi yasalara dokunmayız

12 Eylül yönetimi, yasaları, geçmiş beş yılın deneyimi ile hazırladı. Bu yasaları denemek zorundayız. Bir, iki... beş yıl. Türkiye daha fazla zikzaka tahammül edemez.

Siyasi suçlulara af konusunda üzgünüm. Birçoğu affedilmelerine olanak tanımayan maddelerce cezaya çarptırıldı. Bu konuda elim kolum bağlı. Bir dahaki seçimi beklemek zorundayız.

Parlamentodaki rakiplerime, eğer bana karşı çok katı davranırlarsa, üçüncü bir seçime

ÇETİN YILLAR

— Ama şimdi ülke sakin. Neden Türkiye'nin 67 ilinden sadece 5'ini normal sivil idareye döndürüyor ve neden 8'ini sıkı "olağanüstü hal" hükümleri altına sokma gereğini duyuyorsunuz?

ÖZAL — Bizde, **"sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer"** derler. Burada çok zor yıllar yaşadık. Ama olağanüstü hal hükümleri altında bile yönetim sivil makamlara geçiyor. Bu bir ilk aşamadır.

İki büyük adımın atıldığı kanısındayım. Kasımdaki genel seçimler ve marttaki yerel seçimler. İlki, bir parlamento, yönetim mekanizmaları ve 1969'dan bu yana ilk kez tek parti çoğunluk iktidarı sağladı. Bazıları, bu sistemin bir sol ve bir de sağ partili bir sonuca ulaştıracağına inandılar. Oysa, bir ortadan geldik.

Bununla birlikte, bazıları altı partinin üçünün katılmasına izin verilmediği için, bu seçimlerin şaibeli olduğu inancındaydılar. Bu nedenle, bazı bakımlardan ikinci seçimler daha önemliydi.

Diğer üç partinin rekabetini göğüslememiz gerektiğini biliyorduk ve eğer oyların çoğunluğunu kazanırlarsa bir erken genel seçimin gerekli olacağının ve

1980 askeri müdahalesinin sorgulanmaya başlanacağının farkındaydık.

Ama ben diğer partilerle mümkün olduğu kadar erken bir tarihte karşı karşıya gelmemiz gerektiğini söyledim. Seçim Yasası'nı seçimlere katılabilmeleri için değiştirdik. Sonuçlara bakın. Ülkenin 67 ilinden 66'sını biz kazandık. Eğer bu genel seçim olsaydı, parlamentodaki 400 sandalyenin 291'ini kazanacaktık. Sosyal demokratlar, SODEP 90, sağdaki Doğru Yol Partisi 19 sandalye elde edecekti. Biz kazandık. Diğerlerinin tümü kaybetti.

— Başlıca iki rakibinizin toplam yüzde 37 oyuna karşılık, oyların yüzde 41'ini kazandınız. Parlamentoda başlıca muhalefet partileri temsil edilmezken bir parlamenter demokrasiyi nasıl sürdürebileceksiniz?

ÖZAL — Parlamentodaki rakiplerime eğer bana karşı çok katı davranılırsa üçüncü bir seçime gideceğimi söylüyorum. Büyük bir olasılıkla, hiçbiri yeniden seçilemeyecek.

— Niçin bu yola gitmiyorsunuz?

ÖZAL — Hangi ülke art arda üç seçim yaşar?

— Yeniden hazırlanan ve daha da sertleştirilen sendikalar, siyasi partiler, basın, dernek ve üniversite yasaları gibi temel yasalara ilişkin olarak ne yapmak niyetindesiniz?

ÖZAL — 12 Eylül 1980'de iktidarı ele geçiren insanlar, ülkenin istikrarı için dört beş alanı çok önemli gördüler. Yasaları, akıllarında geçmiş beş yılın deneyimini tutarak hazırladılar. Bu nedenle, bu yasaları denemek zorundayız. Zaman gereklidir. Bir yıl, iki yıl, beş yıl. Bu yasaların nasıl çalışacağını görmeliyiz. Türkiye daha fazla ileriye geriye, zikzaka tahammül edemez.

— Ama ülke 1100 üniversite hocasının yitirildiği bir üniversite sistemine tahammül edebilir mi?

ÖZAL — Doğru, bu konuda sorunlar olduğunu biliyorum. Suudi Arabistan gibi ülkeler tarafından önerilen yüksek ücretler nedeniyle de insan kaybediyoruz.

— Bu konuda ya da örneğin Sendikalar Yasası'nda değişiklik yapmak niyetinde misiniz?

ÖZAL — Kolay değil. Bu yasalardaki bazı maddeler bizzat anayasa gereği. Bunu değiştirmemiz için Cumhurbaşkanı, değişikliği veto ederse, parlamentodaki 400 oyun 300'ü gerekiyor. Bu zordur. Biliyorum.

— Siyasi suçlular için bir af düşünüyor musunuz?

ÖZAL — Bu konuda üzgünüm. Birçoğu ceza kanununun, anayasanın affedilmelerine olanak vermeyen maddelerince cezaya çarptırıldılar.

— Öyleyse bu maddeleri değiştiremez misiniz?

ÖZAL — Elim kolum bağlı. Bir dahaki seçimleri beklemek zorundayız. Kısmi ya da sınırlı herhangi bir af için parlamentodaki üç parti anlaşmalıdır ve bu kolay değildir. Şu anda sorunumuz hapishanelerdeki oğullarımız ve kızlarımızın durumlarının iyileştirilmesidir.

Cezaevlerindeki durum, benim hakkında daha fazla bilgi elde etmeye çalıştığım bir alan. Bir soruşturma komisyonu atadık. Raporunu okudum. Dışarıdan söylenenler doğru olmadığı kanısındayım. Ancak askeri okullarda olduğu gibi, askeri cezaevlerinin de kendi kuralları vardır. İnsanlar bu kurallara uymak zorundadır. Askerler cezaevi yönetmenliğinde bulunmayan şeyleri yapmazlar.

Her işkence şikâyeti incelenmiştir. Bugüne dek böyle 682 şikâyet var. Bunlardan 398'i asılsız bulundu. 146'sı inceleniyor ve 80'i mahkeme konusudur; 381 kişi tutuklulara kötü davranmaktan ötürü tutuklanmıştır.

Cezaevlerimizde hiç işkence olmadığını söylemiyorum. Bu mümkün değil, çünkü güvenlik elemanları kendileri için yeni bir tutuklu olan ideolojik terörist tutukluya nasıl davranmaları gerektiğini bilecek biçimde eğitilmemişlerdir.

KIBRIS SORUNU

— Dış politikaya dönersek; sizce Kıbrıs anlaşmazlığının çözümü için şartlar neden uygun değil?

ÖZAL — ABD Kongresi bunu güçleştiriyor. Senato Dış İlişkiler Komitesi, ABD yardım programının ilgili bölümünün Türkiye'ye, Kıbrıslı Türklerin Maraş'ı Kıbrıslı Rumlara açması şartıyla verileceğini bildirdi.

Böylesine şartlar altında bir çözüm olabileceğini sanmıyorum. Kıbrıslı Türkler ile Birleşmiş Milletler arasında sürmekte olan diyaloğu kesmiştir.

— Ama Türkiye'nin Sayın Denktaş'ın tek taraflı bağımsızlık ilanını tanımak ve büyükelçi değişimi gibi adımlar yerine çözüme yardımcı olacak yeni bir yol önermesinin zamanı gelmemiş midir?

ÖZAL — Kıbrıslı Rumlar Türk tarafına tüm saldırılarıyla ve bir ekonomik ambargo empoze etmek çabalarıyla bize başka hiçbir seçenek bırakmadılar. Yunanistan bütün bu konularda hiç yardımcı olmuyor.

— Ama Yunanistan Ege'deki çıkarma gemileri ve Ege Ordusu ile, Türkiye'yi bir tehdit olarak görüyor.

ÖZAL — Biz her zaman onlara kesin olarak topraklarında gözümüz olmadığını söylüyoruz. Buna inanmak zorundalar. Ancak bunun karşılığında Ege adalarının silahsızlandırılmasını öngören anlaşmalara da uymaları gerek.

— Adalardan, Ege adaları olarak söz ederek, Yunanistan'a ait olmalarını tartışma konusu mu yapıyorsunuz?

ÖZAL — Yunan topraklarında bir talebimiz olmadığını söyledim. Ama Ege'de hava sahası ve karasuları gibi sorunları halletmek zorundayız.

— Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu ile bu konularda görüşmek üzere buluşmayı arzu ediyor musunuz?

ÖZAL — Evet. Kendisine bu isteğimi ilettim. İki başbakanın birbirlerini tanımaları yararlı olur. Ama bu konuda da koşullar bir anlaşmaya elverişli değil. Bu nedenle iki ülke arasında haberleşme, turizm ve ticaretin geliştirilmesinin önemine inanıyoruz. Yine bu nedenle geçenlerde Türkiye'yi ziyaret edecek Yunanlıların vize alma zorunluluğu kaldırdım.

— Ortamı iyileştirecek bir önlem de, bir zamanlar büyük bir topluluk olan İstanbul Rumları cemaatinden geriye kalan 5.000 kişilik Rum Ortodoks grubu üzerindeki ekonomik baskının azaltılması olabilir. Toprak alıp satabilmelerini; kurdukları vakıfların diğer vakıflar gibi aldıkları kiraları piyasa düzeyine çıkarmalarını sağlayacak mısınız?

ÖZAL — Yunanlıların Trakya Müslümanlarına baskı yapmamaları yardımcı olabilir. Vakıfların durumunu araştıracağım, ancak ilke olarak ayrım güdülmesine karşıyım.

— Ortak Pazar'a tam üyelik için başvurmayı tasarlıyor musunuz?

ÖZAL — Bu konuyu inceliyoruz. Hedefimiz Toplululuğa katılmaktır. Bir yaklaşıma göre hemen başvurulabilir. Ancak Toplulukla bazı sorunlarımız var. Bazen sorunları çözmek için, sorunları arttırmak gerekir. Kanımca, bugünkü yönetimi ve koşullarıyla Türkiye, AET'ye derhal katılabilir; bazı alanlarda geçiş dönemleri gerekebilecek ise de.

— Türk dış politikasında temelli değişiklikler düşünüyor musunuz?

ÖZAL — Hayır, ancak Türkiye dünyadaki ekonomik konumunu düzelttikçe daha aktif olacağız. Bütün Ortadoğu ülkeleri ile dostluğumuzu güçlendirmek konusunda daha faal olmak istiyoruz. Ancak Lübnan'daki veya bölgedeki herhangi başka bir soruna karışmayacağız.

Ancak İran-Irak savaşı bütün bölge için çok tehlikeli ve pek çok insan ölüyor. Her ikisi de dostumuz olan taraflar, bizi davet ederse arabuluculuk yapmaya hazırız. Ama arabuluculuk zamanı doğru seçilmelidir.

— Ekonomik alanda Türkiye'yi rekabete ve yabancı yatırımlara açmaya devam edecek misiniz?

ÖZAL — Evet. Mevcut düzenlemeleri konsolide etmek ve yabancı yatırımlara sağlanan güvenceleri geliştirmek amacıyla yeni bir kanun hazırlamaktayız. Yabancı para ve ithalat rejimlerinin liberalleştirilmesi yolunda şimdiden hayli yol almış bulunuyoruz. Bundan dönüş yoktur.

Askerlerini İspanya'ya sokan Arap komutanı Tarık bin Ziyad gibi arkamızdaki gemileri yaktık. Şimdi yolumuzda asgari bir ithali yasak mallar listesi var. Gümrük duvarlarını her yıl biraz daha indirmeyi umuyoruz.

— Bugün sürdürdüğünüz ekonomik programı Ocak 1980'de başlattığınız zaman, Türkiye'nin dört yıl içinde zenginleşeceğini ve halkın kemer sıkmasına gerek kalmayacağını söylediniz. Türklerin sizce daha ne kadar beklemesi gerekecek?

ÖZAL — 1982'de görevimden ayrılmamdan sonra, enflasyonun azmasına izin verildi. Bu, Türkiye için çok değerli zaman ve imkân kaybına mal oldu.

Zararı tamir edebilmek için, bu yılın sonuna kadar zamana ihtiyacımız var. İlk planlarımıza göre, 1985'te yüzde 7'lik kalkınma hızına ulaşabilmemiz gerekirdi.

Şimdi, biraz daha zaman alabilir. Ama bu yoldayız.

Olimpiyatların geleceği...

ABDÜLKADİR YÜCELMAN — *16 mayıs*

Önce Moskova, şimdi Los Angeles; boykot kentleri oldular. Aslına bakılırsa suç kentlerde değil suçlayanlarda. Eğer bir şey için bir bahane aranıyorsa mutlaka bulunur. Ve bulunuyor da işte. 1980'de ABD ve onun izinden gidenler Moskova'yı boykot etmişlerdi, şimdi de Sovyetler men dakka dukka diyorlar, yani eden bulur. Olimpiyatların geleceği ne olacak? Bu soruya çeşitli yanıtlar vermek olası. Ama politikacıların adeta oyuncağı olan spor, acaba kendini politikadan soyutlayabilecek mi? Şimdi olimpiyatların patronu UOK'un Başkanı Samaranch "Sonuna kadar mücadele edeceğim ve Sovyetler'le onu izleyenleri oyunlara sokmak için son dakikaya dek umudumu koruyacağım" diyorsa da gerçekte onun da tüm umudunu tükettiği, girişimlerinin sonuçsuz kalacağı ortada. Çünkü bu boykot bugünlerde değil, daha 1980'lerde Moskova'da planlanmış ve çeşitli bahaneler aranmıştır. Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin Türkiye delegesi rahmetli Suat Erler ile yaptığım bir konuşmada, bana "Bu olimpiyatlar 2 bin yılına kadar gider belki, ama sonra ya yok olur ya da profesyonel olur" demişti. Rahmetli Suat Ağbi çok doğru söylemişti kuşkusuz, ama 2 bin yılına varmadan çatlamalar giderek yıkıntıya dönüşmüştü.

Olimpiyatlar bugün, ancak büyük devletlerin büyük harcamaları ile gerçekleştirebildikleri bir organizasyon. Herhangi bir ülkenin bütçesinin çok üzerinde harcamalar gerektiren bu oyunların, hele bir de böylesine ayrılıklarla mali açıdan da içinden çıkılamaz boyutlara ulaşması olimpiyatların geleceğini çok karanlık yönlere götürmektedir. O halde ne olabilir? Olabilecek şudur: Oyunlar büyük ve güçlü ülkelerin organizasyona katkısı ile tarafsız, politikada nötr kalmış ülkelerde yapılabilir. Örneğin tarafsızlığını ilan etmiş bir ülkede, atletizmi ABD, yüzmeleri Sovyetler, basketbolu Küba, güreşi Bulgaristan ve diğer dalları da başka ülkeler üstlenecek ve olimpiyatlar, harcamalara iştiraklerle gerçekleştirilecektir. Bu kaçınılmaz bir gidiştir.

İkinci yol ise uluslararası şirketlerin organizasyonu gerçekleştirmeleridir. Örneğin bir Coca Cola, bir Adidas veya buna benzer bir petrol şirketi, mali finansmanı karşılamak koşulu ile ve yine tarafsız bir ülkede oyunları gerçekleştirebilecektir. Aynen dünya atletizm şampiyonasının organizasyonu gibi. Ancak bu kez Doğu Bloku ve hatta Uluslararası Olimpiyat Komitesi, olimpiyatların ilkesi açısından bunu kabul etmeyebilirler. Ama oyunları gerçekleştirebilmek için mutlaka finansman desteği gereğini de kabul etmek gerekir.

Öyle veya böyle, olimpiyatlar bir büyük çıkmaza girmektedir. Olimpiyatları kurtarmak için ya devler bazı koşullarda ödün verecekler, ya da UOK olimpiyat ilkelerinden bazılarını silecektir. Şurası bir gerçek ki politika her girdiği yeri nasıl berbat etmişse sporu da benzetmiştir.

Gayri resmi kayıtlara ve kazılarda elde edilen bazı belgelere göre milattan önce yapılmasına başlanan olimpiyatlar, 1896'dan bu yana resmileşmiş, ancak onun da sonu yaklaşmıştır. İnsanoğlu yaptığı her şeyi yıkarken, en uzun ömürlü bu spor organizasyonunun mezarını kazmak da sanıyoruz insanoğlunun işleyebileceği en büyük suçlardan biridir.

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

BELGELER
Türkçeleştiren: H.V. VELİDEDEOĞLU
Çağdaş Yayınları, Türkocağı Cad. 39/41 Cağaloğlu - İstanbul, 350 Lira

61. Yıl; Sayı: 21452 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 16 Mayıs 1984 Çarşamba

İhracat vurgunu

İsviçre'ye 2 aylık ihracatın çoğu "hayali"

ÜÇKÂĞIT SEFERBERLİĞİ

Bu yılın ilk iki ayında İsviçre'ye yapılmış görünen ihracatın yüzde 90'ına yakınının "hayali" olduğu kaydediliyor.

Ocak-şubat aylarında DİE kayıtlarında Türkiye'nin İsviçre'ye ihracatı 249 milyon frank (111 milyon dolar) olarak gözükürken, İsviçre Merkez Bankası kayıtlarında 19 milyon frank (8.5 milyon dolar).

Özellikle halıda yoğunlaşan hayali ihracatla 4 milyar lira dolayında haksız vergi iadesi sağlanıldığı, bunun 560 milyon liralık bölümü ile "hayali ihracatçılar"ın saptandığı öğrenildi.

İncelemelerde 1 milyon liralık halıların 5 milyon lira karşılığı satılmış gibi kayıtlara geçirildiği belirlendi.

ANKARA (ANKA)— Türkiye'nin İsviçre'ye yönelik ihracatının yaklaşık yüzde 90'ının "hayali" olduğu belirlendi. Halı üzerine yoğunlaşan "hayali" ihracatlarla bu yılın ilk iki ayı içinde bazı "ihracatçı"ların devletten 3,5-4 milyar lira haksız vergi iadesine "hak" kazanmış gibi göründüğü ortaya çıktı. Bugüne değin haksız vergi iadesinin 560 milyon liralık bölümü ile böyle bir uygulamaya yönelenlerin isimlerinin saptandığı öğrenildi.

İsviçre Merkez Bankası (Schweizerische Nationalbank) tarafından yayınlanan istatistiki bilgilere göre 1984 yılının ilk iki ayında Türkiye'den alınan mal tutarı 19 milyon 286 bin İsviçre Frangı olarak gösterildi. İsviçre kayıtlarına göre yaklaşık 8.5 milyon dolarlık mal satılmasına karşılık aynı dönem için Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye'den İsviçre'ye yönelik ihracatın 249 milyon 243 bin İsviçre Frangı (111 milyon 299 bin dolar) olduğunu açıkladı. DİE kayıtlarına göre İsviçre'ye yapılan ihracat 1984'ün ilk üç ayında büyük bir "patlama" göstererek 206 milyon 386 bin dolara ulaştı. İsviçre kayıtlarında ise böyle bir "ihracat seferberliği" görülmedi.

Türkiye'den İsviçre üzerine yoğunlaşan hayali ihracatın, vergi iadelerinin sağladığı kârdan yasadışı olarak daha büyük kazançlar elde etmeye yönelik olduğu belirtiliyor. Hayali ihracata en yüksek vergi iadesi olanağı veren ürün seçildiği zaman, devletten yüzde 30 oranında vergi iadesi alınabiliyor. Hayali ihracat yapanlar, bugünkü kurlara göre bir dolar karşılığında 30 liraya varan haksız kârları devletten alıyorlar.

İlgililer, hayali ihracattaki "artış"ı, vergi iadesi oranlarının nisandan itibaren kademeli olarak azaltılmasına yönelik karara bağlıyorlar.

Yetkililer, yapılan inceleme sonunda dış piyasa değeri 800 bin - 1 milyon lira olan halıların 5 milyon lira karşılığında döviz ile ihraç edilmiş gibi ihracat kayıtlarına geçirildiğini belirlediler.

Devam eden inceleme sırasında 560 milyon liralık vergi iadesini hayali ihracatla haksız olarak alan kişiler ortaya çıktı. İncelemeler, hayali ihracatçıların düşük faizli ihracat kredisinden yararlanıp yararlanmadıkları, kurumlar vergisi ödemelerinde düşük nispetlere girip girmedikleri konusunda da derinleştiriliyor.

Geçen yıllardaki kayıtlar karşılaştırıldığı zaman İsviçre'ye yönelik "hayali" ihracatın "yeni" olmadığı ortaya çıkıyor. İsviçre Merkez Bankası'nın 1982 yılında Türkiye'den 55 milyon dolarlık ithalat yapıldığını açıklamasına karşılık DİE verilerine göre bu rakam 123 milyon dolar görülüyor. 1983 yılı için ise İsviçre'nin yine 55 milyon dolarlık rakamına karşılık Türkiye'deki rakamlar 286 milyon dolarlık ihracat gösteriyor.

Eğlence dünyasının çizgili romanı

VUR PATLASIN... ÇAL OYNASIN...

İlkçağda eğlence, ortaçağda eğlence, yeniçağda eğlence

Ortadirek eğlencesi: TV'miz

Eğlence basını: Magazin

YALÇIN PEKŞEN yazdı, İSMAİL GÜLGEÇ çizdi.

Yarın Cumhuriyet'te

Türk-İş, ek zam için YHK'ya başvurdu

Şevket Yılmaz: Bu yılın ilk 4 ayında enflasyon oranı yüzde 17'yi buldu.

ANKARA, (ANKA) — Türk-İş, Yüksek Hakem Kurulu'na ek zam için başvuruyor.

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, ANKA Ajansı'na yaptığı açıklamada, Yüksek Hakem Kurulu'ndaki Türk-İş üyelerine YHK'ya ek zam önerisinde bulunmaları için talimat verdiğini açıkladı.

Şevket Yılmaz, YHK'nın işçi üyelerinin, bu yılki yüzde 25 artı 2 bin lira olan ilke kararının yeniden gözden geçirilmesini isteyeceklerini belirterek şöyle dedi: "Bu yılın ilk 4 ayında enflasyon oranı yüzde 17'yi buldu. Biz bu yıl bize verilen rakamın yanlış olduğunu şimdiden belli olduğunu söylüyoruz. YHK yüzde 25 artı 2 bin lira olan ilke kararını yeniden gözden geçirmelidir."

Yılmaz, YHK'ya ne zaman başvurulacağı yolundaki soruya ise, "yarın (bugün) olabilir" yanıtını verdi.

Şevket Yılmaz, 1983 yılı içinde enflasyon oranının yüzde 45 olarak gerçekleştiğini belirterek YHK'nın verdiği yüzde 25 rakamının dışında, aynı yıl içinde yüzde 15 oranında bir ek zam daha alındığını hatırlattı ve işçilerin daha yüzde 5 oranında bir alacakları olduğunu kaydetti.

(Arkası Sa. 7, Sü. 4'te)

PERAKENDE ENFLASYONDA ATAĞA KALKTI

Haberi 8. Sayfada

Sabancılar da oto yarışında

Sabancı Holding, Japon Mitsubishi firmasıyla ithalat ve üretim anlaşması imzaladı. Haziranda 370'i otomobil olmak üzere 481 adet ve 18 tip aracın Türkiye'ye ithalini içeren anlaşma, ortak otobüs üretimini de öngörüyor. Sakıp Sabancı'nın geçmişte girmek istemediği otomotiv sektörüne atılan bu adımda, Özdemir Sabancı'nın ağır bastığı belirtiliyor.

Oto-rekabet

Otomobil:
Anadol (Otosan/Koç), Murat (Tofaş/Koç), Renault (Oyak-Renault)

Minibüs, midibüs, otobüs:
BMC (BMC/Anadolu Endüstri Holding, British Leyland, Anadolu Makine, Otomobilcilik ve Ticaret A.Ş.), Peugeot (Karsan/Koç), Magirus Deutz (Otobüs Karoseri/Koç), Ford (Otosan/Koç), Fiat (Otoyol/Koç), Mercedes-Benz (Otomarsan/Daimler Benz, Mengerler, Has Holding), MAN (Manaş/Ercan Holding, MAN).

Kamyon, kamyonet, çekici:
Chrysler (Chrysler Sanayi A.Ş.), Skoda, Isuzu (AOS/Anadolu Endüstri H.), Bedford (General Otomotiv), BMC (AEH, Leyland, Anadolu Makine, Otomobilcilik Ticaret), Fiat (Otoyol/Koç), International Harvester (Türk Otomotiv), MAN (Manaş/Ercan, MAN).

Traktör:
Leyland (BMC), Shibaura (Burtrak/Ercan H.), Ford (Hema), Int. Harvester (Türk Otomotiv), Fiat (Türk Traktör/Koç), MF (Uzel), J.Deere and Co. (Çukurova Holding), Steyr (Ziraî Donatım), Nibbi, Goldoni (Uzel)

İthalat:
Audi, Volkswagen, Chrysler, Plymouth (Çiftçiler), Opel (Genoto), Mercedes (Mengerler), Citroen (Ersanlı Tic.), Honda (Koç), Austin (BMC), Mitsubishi (Sabancı)

MERAL TAMER

Ülkemiz otomotiv piyasasında Koç, Oyak, Ercanlar, Mengerler, Çiftçiler ve BMC arasında süregelen rekabete Sabancı Holding de katıldı. Sabancı Holding firmasına bağlı Temsa firması ile Japon "Mitsubishi Motors" arasında anlaşma dün, "Bas ayağına" ve "JapanSA" esprileri arasında neşeli bir ortamda imzalandı.

Sabancı kardeşlerin anneleri Sadıka Sabancı ile Sabancı ailesinin diğer bireyleri ve Holding'e bağlı kuruluşların üst düzey yöneticilerinin hazır bulunduğu imza töreninde varılan anlaşma, 1) Mitsubishi marka otomobil, minibüs, midibüs ve jeeplerin Türkiye'ye ithalini ve 2) Mitsubishi lisansı ile Türkiye'de önce büyük otobüs, daha sonraki yıllarda da kamyon montaj ve üretimini öngörüyor.

Sabancı Holding Yönetim Kurulu Başkanı Sakıp Sabancı'nın yıllardan beri holdingin otomotiv sektöründe yer almasına karşı çıkmasına rağmen, bu girişimin ve anlaşmanın holdinge bağlı Temsa firmasının başında olan Sabancı kardeşlerden Özdemir Sabancı'nın kişisel çabalarıyla gerçekleştirildiği belirtiliyor.

Anlaşmanın ticari bölümü uyarınca Sabancı Holding, ilk etapta 481 adet ve 18 çeşit ekonomik tip Mitsubishi otomobil, minibüs, midibüs ve jeep ithal ediyor. 8 haziranda Türkiye'ye gelecek olan bu araçlardan 370'inin otomobil olduğu ve 3.5-4 milyon lira fiyatla satılacağı belirtiliyor.

İthal edilen araçlardan en pahalısı ise, 8 milyon liraya satılacak olan midibüs.

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'te)

Trafik katliamı: 28 ölü

METAL YIĞINI — Ankara-Konya karayolundaki zincirleme kazada, iki otobüsle bir kamyon hurda hale geldi. Yolcular, iki otobüsün yarışa kalkmalarının olaya neden olduğunu söylüyorlar. (Fotoğraf: a.a.)

1. *Ankara, Gölbaşı: Yarışan iki otobüsle kamyon çarpıştı: 14 ölü, 30 yaralı.*

2. *Van, Özalp: Kamyon, uçuruma devrildi: 8 ölü, 41 yaralı.*

3. *Bolu, Gerede: Kamyonla taksi çarpıştı: 2 ölü.*

4. *Tekirdağ, Şarköy: 5 yaşında bir çocuk ezildi.*

5. *Uşak'ta traktör devrildi: 2 ölü.*

6. *Mardin: Araç devrildi, bir ölü*

Haber Merkezi— Ankara yakınlarındaki zincirleme trafik kazasında 14 kişi, Van'ın Özalp ilçesinde uçuruma yuvarlanan kamyonda da 8 kişi öldü. Her iki kazada toplam 81 yolcu da yaralandı.

Ankara-Konya karayolunun 30. kilometresinde Gölbaşı ilçesi yakınlarında Karayolları Tartı İstasyonu civarında dün saat 05.30'da meydana gelen kazada, Adana'dan Ankara'ya gelmekte olan fasulye yüklü 51 DD 125 plakalı kamyon, karşı yönden gelen 06 TS 546 plakalı yolcu otobüsüne şiddetli şekilde çarptı. Çarpışmadan sonra, yolcu otobüsünü yakından takip eden 51 AK 475 plakalı bir başka otobüs de önündeki araçlara hızla bindirdi.

Kazada ölenlerden kimliği saptananların adları şöyle:

Atilla Tanrıverdi, İhsan Yılmaz (kamyon şoförü), Ahmet Aydın, Tekinser Sert, Mehmet Kara, Seyit Şaşmaz (Ankara plakalı otobüsün şoförü) ve Ali Özenli, Mahmut Sarılmaz.

Şaşmaz ve Özenli kaldırıldıkları hastanede, diğerlerinin de olay yerinde can verdikleri bildirildi, yaralanan 30 kişiden durumları ağır olanlar tedavi altına alındı.

Numune Hastanesinde tedavi altına alınan otobüs yolcularından Kemal Akın, (a.a.) muhabirine kazaya otobüsler arasındaki yarışın neden olduğunu, otobüslerin İstanbul'dan Ankara'ya kadar sık-sık birbirlerini solladıklarını söyledi. UBA ajansı da, kamyon şoförünün uyuması nedeniyle kazanın meydana geldiğinin belirlendiğini bildirdi.

Aksaray'a gitmekte olan 51 AK 745 plakalı otobüsün yaralı şoförü Ahmet Özen, olaydan sonra a.a. muhabirine olayı anlatırken, yolcu otobüsünün hatalı sollama sonucu şehre yukla[illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'te)

Güler ve Alakuş'un ölümüne yol açanlar yargılandı

Otobüsün muavini Adil Genç, yalan ifade vermekten tutuklandı.

İstanbul Haber Servisi— Sarayburnu'nda 7.4.1984 günü İstanbul Haber Servisi Şefimiz Selahattin Güler, foto muhabirimiz Ali Alakuş ile İstanbul Deniz Polisi Müdürü Sevgi Güler ve makam şoförü Okan Okan'ın ölümüne neden olan halk otobüsü şoförü İbrahim Genç'in yargılanmasına dün İstanbul 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlandı. İbrahim Genç'in TCY'nın 455/2 son, 6085 sayılı kanunun 60/1. maddesi uyarınca 4 yıldan 10 yıla değin hapsle cezalandırılması istenirken, duruşmada yalan ifade verdiği gerekçesiyle otobüsün muavi-

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'te)

NATO haftası "Yunan pürüzü"yle başladı

Atina'nın Boğazlar ve Türk deniz üslerine Harpoon füzeleri yerleştirilmesi önerisini engellemesi, NATO Savunma Planlama Komitesi'nde geçersiz sayıldı.

***NATO** tarihinde ender rastlanan bir gelişmeyle, Yunanistan'ın itirazı geçersiz sayılıp oybirliği ilkesi terkedildi.*

SEDAT ERGİN

BRÜKSEL — NATO'ya üye ülkelerin savunma bakanlarının biraraya geldikleri ilkbahar dönemi toplantıları dün başladı. Dün ilk olarak İttifak'ın Avrupalı üyelerinin savunma bakanlarının biraraya geldikleri Avrupa Grubu toplantısı yapıldı. Türkiye'yi Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk'ün temsil ettiği bu toplantı sürerken Askeri Komite Toplantısına da Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Üruğ katıldı.

NATO'nun ilkbahar dönemi toplantıları Yunanistan'ın İttifak'ın 1985 yıllarına dönük kuvvet hedefleri programının Türkiye ile ilgili bir bölümünü engellemesinin yarattığı krizli hava ile açıldı. Yunanistan'ın Boğazlar ve deniz üslerine karadan denize atılan Harpoon füzelerinin yerleştirilmesi önerisini engellemesi, Savunma Planlama Komitesi Toplantısında hukuki ve pratik açıdan dayanağı olmadığı gerekçesiyle geçersiz sayıldı.

Böylelikle NATO tarihinde ender rastlanan bir gelişmeyle Yunanistan'ın itirazı geçersiz sayılıp oybirliği ilkesi terkedildi. NATO karar mekanizmasında bir müttefiğe karşı diğer üyelerin tümü topluca yeni bir usule yönelirlerken, Yunanistan'ın bugün başlayacak olan ve ABD ve Kanada Savunma Bakanlarının da katılacakları Planlama Komitesi'nde Türkiye'ye dışkın söz konusu önerilerin yer aldığı kuvvet hedefleri programının tümü üzerinde yeni bir kriz çıkartıp çıkartmayacağı kulislerdeki başlıca merak konusunu oluşturdu.

Öte yandan, Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk de dün bu konuda bir açıklama yaparak, "Yunanistan'ın tutumu nedeniyle Türkiye'nin ve NATO'nun savunma tertiplerinde herhangi bir değişiklik yapılması söz konusu değildir" dedi.

Yunanistan'ın NATO Savunma Bakanları Toplantısı öncesinde Türkiye'deki bazı deniz üsleriyle Boğazların savunulması amacıyla NATO askeri makamlarınca öngörülen kuvvet geliştirme hedeflerine yaptığı itirazın "politik nedenlerden"

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Dışişleri: Yunanistan, NATO'yu zaafa uğratıyor

Haberi 11. sayfada

Ecevit'in ifadesi alındı

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Bülent Ecevit'in yerel seçimler öncesinde basına yaptığı açıklama nedeniyle dün ifadesi alındı.

Bülent Ecevit, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Sav-

(Arkası Sa. 7, Sü. 3'te)

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

İngiliz Anahtarı...

Kapitalizmin anayurdu İngiltere'de Friedman modeli büyük dış kırıklığına yol açıyor. Geçenlerde Harris adlı bir araştırma şirketinin yaptığı kamuoyu yoklaması, Thatcher iktidarının beş yıllık uygulamayı pek başarılı da tamamlamadığını gösteriyor.

Fakat ilginçtir, Thatcher, oy yitirdikçe seçim kazanıyor, çünkü karşısındaki sol muhalefet ikiye bölünmüş ve Demir Lady seçeneksiz kalmıştır. Tıpkı, Türkiye'de Özal'ın oy yitirip, seçim kazanması ve karşısında üç parçalı sol muhalefet bulduğu için "alternatifsiz" sayılması gibi.

Friedman modeli, İngiltere gibi sanayileşmiş bir ülkede üç buçuk milyonluk bir işsizler ordusu yaratmıştır. İngiltere, nüfusu çok az artan bir ülkedir. Buna karşın, Thatcher'in uyguladığı model ile işsizlik her gün daha çok artmaktadır. Harris araştırmacıları, 55 milyonluk İngiltere nüfusunun yüzde 23'ünün işsizlik sorununun baskısı altında olduğunu saptamaktadır. Üç buçuk milyon işsizin aileleri de hesaba katılırsa, işsizlik oranının kabaca on milyon kişiyi etkisi altına aldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Tiyatro yazarı Vasıf Öngören, Amsterdam'da öldü

Kültür Servisi— Tiyatro yazarı Vasıf Öngören, önceki gün Amsterdam'da öldü. Geçirdiği kalp krizinden kurtulamayan kırk altı yaşındaki Öngören, tiyatro çalışmalarını bir süredir Hollanda'da sürdürüyordu. Öngören'in cenazesi ailesi tarafın-

(Arkası Sa. 7, Sü. 7'de)

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

TÜRKİYE'NİN KALBİ ANKARA
MEHMED KEMAL

61. Yıl; Sayı: 21453 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 17 Mayıs 1984 Perşembe

ÖSS sonuçları yarın özel ekimizde

VUR PATLASIN... ÇAL OYNASIN...

Eğlence dünyasının çizgili romanı

Eğlence'nin tarihçesi.
Zengin eğlencesi, fakir eğlencesi, hacıağa eğlencesi.
Orta direk eğlencesi, yeni moda eğlence..
Eğlenenler ve eğlendirenler.
Assolistler-Azsolistler

EĞLENCE...

Enflasyonda 50'yi bulduk

Ekrem Pakdemirli'nin müsteşarlığı tarafından yıllık enflasyon oranının yüzde 50.2 olduğu açıklandı.

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın enflasyon rakamı şimdiye kadar ortaya çıkan en yüksek oran oldu.

Müsteşarlık endeksine göre İstanbul'da da fiyatlar bir ayda yüzde 9.9 arttı. 4 aylık enflasyon da yüzde 18.7.

Ekonomi Servisi — Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na göre bir yıllık enflasyon yüzde 50 sınırını da aştı. Müsteşarlığın derlediği toptan eşya fiyatları endeksi, nisan ayında yüzde 6.4 artarken, son 12 aylık dönemde söz konusu endekse göre enflasyon yüzde 50.2 oldu. Bu arada gene Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından hazırlanan İstanbul geçinme endeksinin yalnızca nisan ayında yüzde 9.9 artığı ve toptan eşya fiyatlarındaki artışı gölgede bıraktığı görüldü. Hazine Müsteşarlığı endekslerine göre, son 12 ayda fiyatlar İstanbul'da yüzde 48.1, Ankara'da 41.7 artış gösterdi.

Nisan ayında toptan eşya fiyatları, bir önceki aya göre yüzde 6.4 oranında yükselirken, tarımsal ürün fiyatları yüzde 8.4, sanayi hammaddeleri ve yarı mamulleri fiyatları da yüzde 3.9 yükselme gösterdi. Bu oranlar bir önceki yıl genel düzeyde yüzde 2.2, tarımsal ürünler için yüzde 1.0, sanayi hammaddeleri ve yarı mamullerinde ise yüzde 3.6 idi.

Böylece Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı verilerine göre, 1984 yılının ilk dört ayında toptan eşya fiyatları artış oranı yüzde 18.7 oldu. Tarım kesimindeki artış yüzde 24.2, sanayi kesimindeki artış ise yüzde 12.3 olarak hesaplandı.

Müsteşarlıkça belirlenen geçinme endekslerindeki nisan ayı artışları Ankara için yüzde 5.9, İstanbul için de yüzde 9.9 olarak açıklandı. Bir önceki yıl aynı ayda Ankara'da yüzde 2, İstanbul'da ise yüzde 1.7 fiyat artışı hesaplanmıştı. Bu yılın ilk dört ayındaki artış oranı ise başkentte yüzde 16.6'ya, İstanbul'da yüzde 16.9'a çıktı.

Öte yandan THA'nın derlediği verilere göre, "ortadirek"in kullandığı temel ihtiyaç maddelerinden başlıcası olan ekmeğin 120 gramı 1982 yılında 25 liraya satılırken, 1983 yılının mayıs ayında 30 liraya yükseldi. Özal hükümeti göreve başladıktan sonra yapılan zamlarla ekmeğin fiyatı 40 liraya çıkarıldı. Böylece bir yıl içinde ekmeğe yüzde 30'luk zam yapılmış oldu. 1982 yılında 472 lira ödeyerek bir kilo kuyun eti alan dar ve sabit gelirlilke, aynı miktar ete 1983 yılında 621 lira, 1984 yılının mayıs ayında 800 lira ödemek zorunda kaldılar. Ortadireğin en fazla kullandığı temel gıda maddelerinden biri olan pirinç, 1983 yılının mayıs ayında 149 liraya satılırken fiyatı 1984'te 350 liraya yükseldi. Pirinç fiyatlarında yıllık artış böylece yüzde 125 dolayında gerçekleşti. Halkın yemek pişirmede, ısınmada kullandığı gazyağı 1982 yılında 68 liraydı, bugün 102 liraya satılıyor. Halk bir kilo gaz almak için geçen yıla oranla 33 liraya yakın fazla para ödüyor.

Dar gelirlilerin giyim için kullandığı patiska, basma gibi kumaşların fiyatı da Sümerbank ürünlerine yapılan zamlarla arttı. 1982 yılında 150 liraya satılan bir metre patiska, 1983 yılının mayıs ayında 190 liraya, 1984 yılında 265 liraya yükseldi.

Geçen yılın mayıs ayında bir metresi 190 liraya satılan basma ise bugün 385 lira fiyatla satılıyor.

Zam vergisi: 550 milyar

Hükümetin KİT ürünlerine yaptığı zamlarla tüketicinin cebine gelen ek yük bu yıl 550 milyar liraya giderken, 1980'den bu yana da 1.5 trilyon lirayı buluyor.

ZAMLARIN ALDIĞI

(Milyar lira)

	1980	1981	1982	1983	1984
-Akaryakıt	220,2	88,4	117,6	37,890	139,114
-Elektrik	30,0	23,0	32,4	13,495	91,290
-Petkim	18,0	-2,0	11,7	8,077	—
-Kömür	17,7	22,4	14,3	11,974	—
-Gübre	27,8	8,9	—	—	47,050
-Demir-çelik	28,0	24,4	10,0	9,863	14,461
-Kâğıt, DMO	17,5	1,4	4,7	2,582	13,580
-Bakır-alüminyum	13,0	-0,2	0,5	—	—
-Sümerbank	7,8	2,6	3,7	6,502	2,365

NATO'da Yunanistan'ın itirazı yine reddedildi

NATO Genel Sekreteri Joseph Luns, Yunan delegesinin Türkiye'ye "Harpoon" füzeleri konmasına karşı yöneltdiği itirazı işleme koymadı.

Milli Savunma Bakanı Zeki

YÖK, başörtü yasağına çözüm buldu: İsteyen türban taksın

FARUK BİLDİRİCİ — *17 mayıs*

ANKARA — YÖK, Üniversitelerde kız öğrencilerin türban takabilmelerini kararlaştırarak, başörtü yasağına esneklik getirdi. YÖK Başkanı Prof. **İhsan Doğramacı**, kız öğrencilerin türban takmalarının modern bir giyim biçimi olduğunu söyledi.

YÖK Genel Kurulu'nda başörtü yasağına ilişkin yakınmalar gündeme geldi. YÖK'ün daha önce Başbakanlığın genelgesi uyarınca alınan kılık kıyafete ilişkin kararı, bazı YÖK üyelerince eleştirildi.

YÖK üyelerinden **Mustafa Ernam** ve **Muhlis Fer** tarafından başlatılan konu, bazı üyelerin karşı çıkmaları nedeniyle tartışma haline dönüştü. Uzun süren tartışmalar sırasında Mustafa Ernam, Muhlis Fer ve başörtü yasağının kaldırılmasını savunan bazı YÖK üyeleri şu görüşleri savundular:

"Dekanların masasının önüne oturup da ağlayan kız öğrenciler var. 'Hocam biz başımızı açamayız. Bu yüzden üniversiteyi terk mi edelim' diyorlar. Şimdi bir başörtü yüzünden bazı öğrencilerin okuma hakkını ellerinden alamayız. Bizim bu şekilde yetiştirilen insanlarımızın okumalarını sağlamamız görevimizdir."

Yasağın kaldırılmasını savunan YÖK üyeleri, geçen yıl konuya ilişkin kararın üniversitelere bildirilmesinden sonra başörtü konusunda YÖK'e yüzlerce telgraf gönderildiğini anımsattılar. Bu üyeler dekanların ve üniversite yöneticilerinin başörtü yasağının uygulanmasında zorluk çektiklerini ve bu zorluğun aradan bir yılı aşkın süre geçmesine rağmen, devam ettiğini vurguladılar.

Ancak YÖK üyeleri, Genelkurmay Başkanlığı'nca seçilen **Lütfü Sel, Nihat Özer,** YÖK Başkan Vekili Prof. **Tahsin Özgüç,** Prof. **Neşet Çağatay,** Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nca seçilen **Hayrettin Utkanlar** ve hükümet temsilcisi Ticaret eski Bakanı **Kemal Cantürk** ise, başörtü yasağının kaldırılmasına karşı çıktılar. Bazı üyeler ise, yasağın kaldırılmasının gerekli bir adım olacağını belirterek, üniversitelerde bu tür uygulamalara izin verilmemesinin doğru olacağını savundular.

Tartışmalar sonucunda YÖK Başkanı Prof. **İhsan Doğramacı** ve çoğunluk YÖK üyelerinin de katıldığı başörtü yerine türban takılması çözümü bulundu. Mustafa Ernam ve Muhlis Fer'in başörtü yasağının kalkmasını savunmalarına karşın, **Gürol Ataman** gibi bazı üyeler de kılık kıyafet gibi konularda daha serbest bir tavır alınmasından yana tavır aldılar. Uzun süren tartışmalar sonucunda kız öğrencilerin türban takmasına izin verilmesi konusunda çoğunluğun oyu sağlandı.

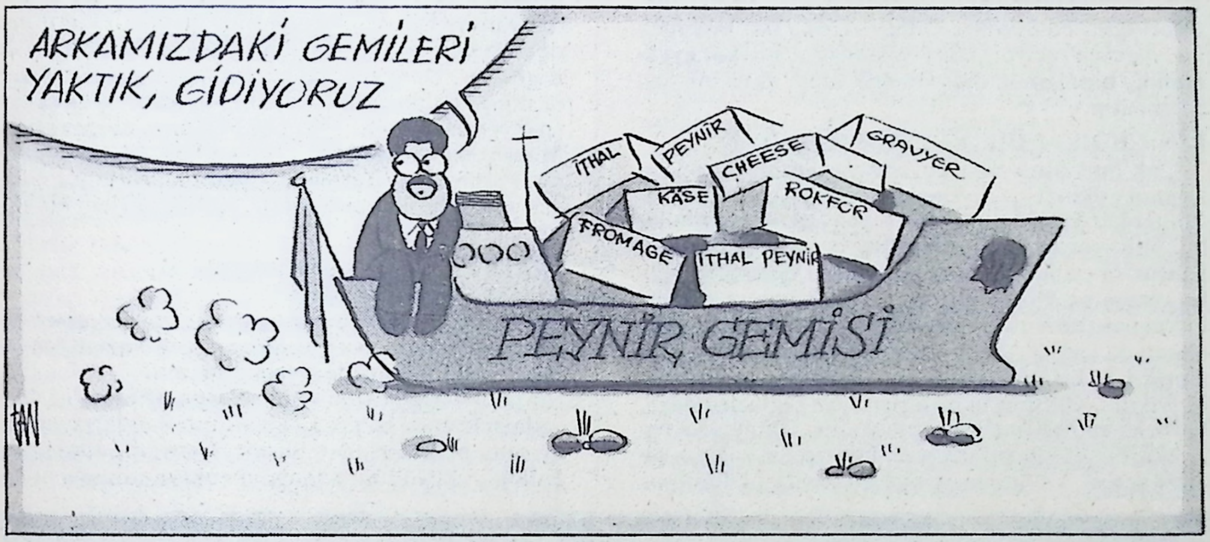
Bu arada bazı YÖK üyelerinin de başörtü yasağına esneklik getirilmesine karşın, sakal bıyık yasa-

ğının katı bir şekilde sürdürülmesinin doğru olmadığı görüşünde oldukları kaydediliyor.

YÖK Başkanı Prof. İhsan Doğramacı, Cumhuriyet muhabirinin konuya ilişkin sorusunu yanıtlarken, bazı okullarda başörtü ile gelen kız öğrenciler olduğunu duyduklarını ve bunun kesinlikle önlenmesini istediklerini söyledi. Doğramacı, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Başörtü takılmasının önlenmesi için üniversitelere talimat verdik. Başörtünün serbest bırakılması konusunda gazetelerde yazılar da yazıldı. Serbest bırakmak mesele değil, ama eşarbın bir sembol haline gelmesi söz konusu. Bazı kişiler de bir nevi reaksiyon gösteriyorlar. Kız öğrencilerimiz modern anlamda türban takarlarsa ona izin veriyoruz. Hem hemşireler kep giymiyorlar mı? Gazeteci hanımlarımız da bazen bere giyiyorlar. Başörtü ile okula gelirlerse onlara ceza verilsin. Şapka devriminin ilk yapıldığı yıllarda erkekler birden fes yerine her yerde şapka giymeye başlamıştı. Daha sonra erkekler kapalı yerlerde başları açık olur denildi. Ama bayanlar kapalı yerlerde de şapka giyerler. Bizim kararımızda kız da öğrencilerimiz isterlerse sınıfta modern giyim biçimi olan türban giyebilirler diyoruz."

Doğramacı, bu konuda taslak kararın hazırlandığını ve bu karara son biçiminin verilerek kısa bir süre içerisinde üniversitelere gönderileceğini belirtti.

16 mayıs

Yaşar Kemal: Gündelik politikaya rağmen, kültürler dost olmalı

CELAL ÜSTER— *18 mayıs*

Geçtiğimiz hafta **Yaşar Kemal**'le dolu günler yaşadık. Ünlü romancımız, 9 mayıs günü Paris'te Elysée Sarayı'nda Amerikalı yazar **Elie Wiesel**, belge sinemasının büyük ustası **Joris İvens** ve İtalyan film yönetmeni **Federico Fellini** ile birlikte Fransa Devlet Başkanı **François Mitterrand**'ın elinden Légion d'Honneur nişanını aldı. Ardından, **Yaşar Kemal**'in aynı adlı romanından **Peter Ustinov**'un beyazperdeye uyarladığı **"İnce Memed"** filminin galası Londra'da yapıldı. Bir başka deyişle, Türk edebiyatı, **Yaşar Kemal** aracılığıyla Avrupa'nın iki büyük başkentinde sesini güçlü bir biçimde duyurdu.

Ne var ki, **Yaşar Kemal**'e Légion d'Honneur nişanı takılması kimi çevrelerde anlaşılması güç bir tedirginlik yaratırken, değerli romancımızın **"İnce Memed"** filminin Londra galasına katılmaması da dikkatleri çekti, birtakım spekülasyonlara neden oldu. Böyle bir ortamda, en sağlıklı yaklaşım, hiç kuşkusuz, Yaşar Kemal'in kendisinin bu konularda ne düşündüğünü öğrenmek olacaktı.

— Sayın Yaşar Kemal, Légion d'Honneur töreninde Fransa Devlet Başkanı Mitterrand'ın sizi "çağımızın en büyük yazarlarından biri" olarak niteledikten sonra, romanlarınızdaki "lirizmi ve destansı anlatımı" övdüğünü, yapıtlarınızdaki "doğa, karşı çıkan ve uzlaşan insan ve halk betimlemelerini" vurguladığını biliyoruz. Töreni bir de sizin ağzınızdan dinleyelim.

Y.K. — Biliyorsunuz törende **Elie Wiesel, Fellini** ve **İvens** vardı. **Wiesel**, Amerikalı büyük bir yazar. Fransa'da daha çok tanınıyor. Yazık ki kitapları ülkemizde daha çevrilmedi. Yalnız beni en çok sevindiren **Joris İvens** oldu. Benim için **İvens** sinema tarihinin birkaç büyük kişisinden biri. Ben **Ivens**'i sinema tarihinde hiç düşünmeden **Chaplin**'in, **Ayzenştayn**'ın yanına koyarım. Dünya da bunu böyle kabul ediyor. İvens, belgesel sinemanın babasıdır. Onun için, böyle bir insanla yan yana durmak benim en büyük övünçlerimden biridir. Fransa Devlet Başkanı **François Mitterrand** nişanı verirken genel bir konuşma yaptı. Ardından da, Commandeur nişanı ve-

rilen dört sanatçının değerleri üstünde teker teker durdu.

TEK YOL KÜLTÜR

— Peki, sizin Légion d'Honneur'ü kabul etmenize gelen tepkileri nasıl karşılıyorsunuz?

Y.K. — Bu bir kültür olayıdır. Ülkelerin gündelik politikaları dost olabilir, düşman olabilir, ama sanat ve kültürler dost olmalıdır. Sanırım, bizim kamuoyumuz da bunu böyle kabul etti. Uygar ülkelerde gündelik politikalar ile edebiyat ve sanat olayları birbirine karıştırılmıyor. Şimdi yılını hatırlamıyorum. Guardian Gazetesi ile Index bir soruşturma yapmıştı. Konu, Güney Afrika'ya kültür boykotu uygulanmasıydı. Dünyada tanınmış yazarlar arasında benden de bu konuda bir yazı istediler. Ben bu kültür boykotu uygulamasının karşısındaydım. Çünkü diktatörlüğün bulunduğu Güney Afrika'da, insanlara güç verecek tek yol, kültür yoluydu. **"Boykot uygulamak, bindiğimiz dalı kesmek olur"** diye bir yazı yazmıştım.

BİN ÇİÇEKLİ BİR KÜLTÜR BAHÇESİ

Çok bunalımlı bir dünyada yaşıyoruz. Atom savaşının eşiğindeyiz diyemeyiz, ama yakınındayız. İnsanlığı kardeş kılmanın, düşmanlığı yok etmenin bir tek yolu vardır, o da kültürün ve sanatın yoludur. Kültür ve sanat her zaman insanları birleştirici öğeler olmuştur. Bütün gücümüzle ulusların kültürlerini kaynaştırmamız gerek. Günümüzde bir kültür bunalımı da var. Birtakım kültürler, öbür kültürleri yok etmek için bir savaşımda. Bu, insanlık için korkunç bir yıkım. Kültürlerin birbirlerini yok etmeleri değil, birbirlerini beslemeleri en iyi yoldur. Dünyamız bin çiçekli bir kültür bahçesiyse, her çiçeğin sağlıklı olması gerek. Ve her çiçek birbirini aşılar. Dünyamız böyle kurulmuş. Ne kadar bunalımlı bir dünyada yaşarsak yaşayalım, dünyamız mutlu bir dünyadır, aydınlık bir dünyadır. Dünyamız bütün bunalımları, bütün kötülükleri yok edecektir. Kültürlerin sağlıklı gelişmesi, gelecek mutlu dünyanın temel taşı olacaktır. Kültürlerin birbirlerinin gelişmesine yardım etmeleri gerekir. Kaldı ki, tarih boyunca da böyle olmuştur. Böyle bir gelişmiş dünyaya kavuşmuşsak, dünyamızda ne kadar haksızlık olursa olsun, insanlığın vardığı yer övünülecek bir yerdir. Kültürlerin de bunda büyük payı vardır. Onun için ben kültürlerin eşitliğine inanıyorum.

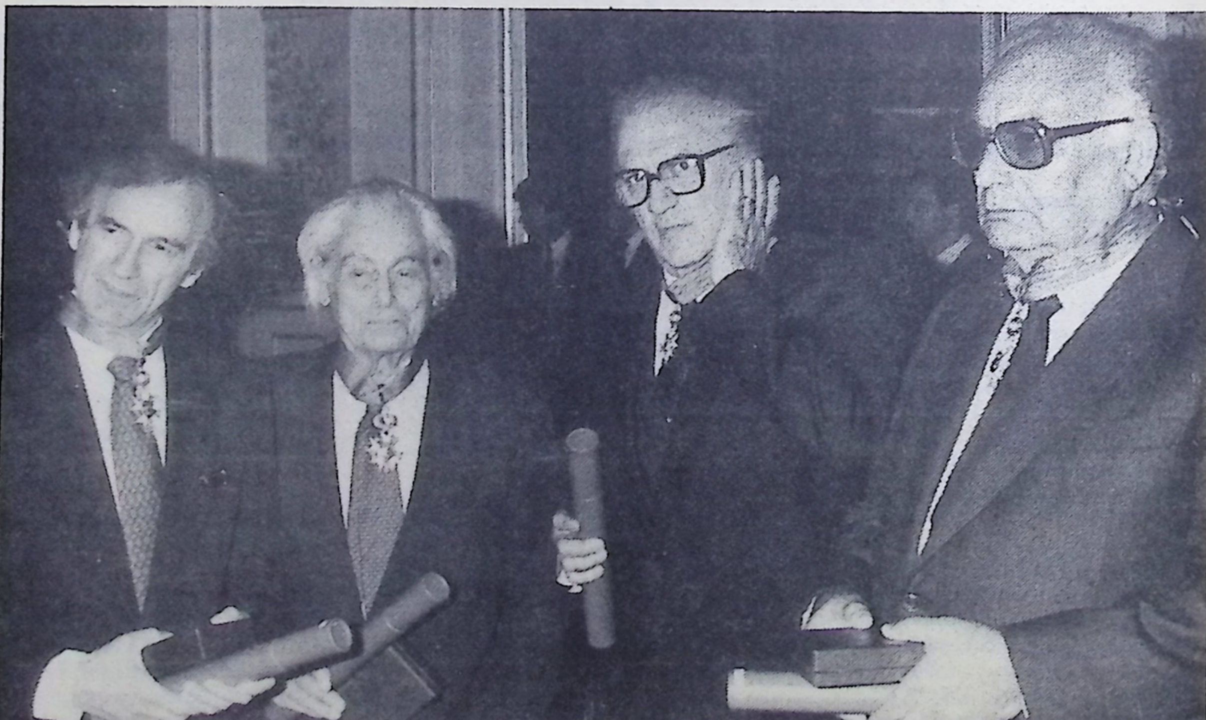
— Bu eşitlik gerçek yaşamda bazı engellerle karşılaşmıyor mu?

Y.K. — eğer çok akıllı davranırsak, çağımızdaki iletişim araçları gelişmiş ülkelerin kültürüne ne kadar yardım ediyorsa, azgelişmiş ülkelerin kültürüne de o ölçüde yardımcı olabilir. Bizim kültürümüz de özgündür. Dünyaya büyük katkımız olabilir. Bizde de dünya kültürüne katkıda bulunacak büyük sanatçılar yetişmiştir. Örneğin **Yunus Emre, Karacaoğlan, Mimar Sinan, Dadaloğlu, Nazım Hikmet, Abidin Dino, Pertev Naili Boratav...** Bizim kültürümüz o kadar yoksul bir kültür değildir. Köklü, sağlam bir kültürdür.

"SAİT FAİK'İN TANINMAMASI BİZİM YÜZÜMÜZDEN"

— Bu sanat ve kültür adamlarımızın gerçekten benimsenerek dünyaya tanıtılması, çok önemli bir görev olarak önümüzde durmuyor mu?

Y.K. — Gerçekten öyle. **Nazım Hikmet**'in dünyada ünlenmesi benim kitaplarımın Batıda yayımlanmasının nedenlerinden biridir. Örneğin, dünya **Sait Faik** gibi büyük bir sanatçıyı çoktan tanımış olma-

DÖRT ÜLKEDEN, DÖRT USTA — Yaşar Kemal'le birlikte Légion d'Honneur Nişanı'nı (soldan sağa) Amerikalı yazar Elie Wiesel, Hollandalı belge sinemacısı Joris İvens ve İtalyan film yönetmeni Federico Fellini de aldı. Dört değişik ülkenin, bu dört usta sanatçısı, bir bakıma, ulusların kültürlerinin kardeşliğini, dostluğunu simgeliyordu.

lıydı. Bu, bizim kültürümüzün, daha çok da bizim tarafımızdan engellenmesidir. **Sait Faik** gibi bir yazarın bugün bile dünyamızda tanınmaması daha çok bizim yüzümüzdendir. Dilimiz, Batı dünyasında, hatta bütün dünyada az bilinen bir dildir. Az bilinen dilden yabancı dillere çeviri çok zor bir iştir. **Sait Faik**'i çevirtmek, tanıtmak önce bizim işimiz olmalıydı. Ülkemizde böyle bir çaba görülmüyor. Bir **Orhan Kemal** romanı, bence bugün dünyanın en iyi romanlarından biridir. Oysa **Orhan Kemal** gibi büyük bir usta bile tanınmıyor. Bunun acısını çoktan duymalıydık. **Yunus Emre**, dünyanın en büyük şairlerinden biri olduğu halde niçin dünyanın en ünlü şairlerinden biri olmasın?

"GALAYA GİTMEK İÇİMDEN GELMEDİ"

— İsterseniz, biraz da "İnce Memed" filminin Londra'daki galasından söz edelim. Galaya katılmamanız, değişik çevrelerde farklı yorumlara yol açtı...

Y.K. — Bir kere beni tanıyanlar, benim kendi yapıtlarımın galalarına gitmediğimi bilirler. Ya bir kere, ya iki kere gitmişimdir. Galalara gitmeyi sevmem. Gitmememin birinci nedeni bu. İkincisi, ne yazık ki "İnce Memed" filmi Türkiye'de çevrilme olanağını bulamadı. Bizim sansür, Türkiye'de çevrilmesine 1964'ten bu yana yasak koydu. Yapıtın telif hakkını 1964'te Twentieth Century Fox şirketi aldı, iki ünlü senariste, **Stanley Mann** ve **Henry Lucas**'a senaryo yazdırdılar. Ama bu iş Türkiye'de yılan hikâyesine döndü. Sonunda **Peter Ustinov**'un eline geçti. **Ustinov** da birkaç kez Türkiye'ye başvurdu, ama onu da geri çevirdiler. Ben filmin ülkemde çevrilmesini isterdim. Koşullarımdan biri de buydu. Gel gör ki, ülkemizde ve dünyada 100 binlerce satmış bir kitabın filmini Türkiye'de çevirtmediler. **"İnce Memed"** Türkiye'de filme alınsaydı, birçok Türk aktörü oynayacaktı, film bizim renklerimizi yansıtacaktı. Az çok bizim denetimimizde, örneğin Toroslar'da, bizim doğamızda çevrilecekti. Bizim kültürümüzün damgasını belli ölçüde de olsa taşıyacaktı. Yugoslavya'da çevrilmiş bir film, benim yapıtım da olsa, beni o kadar fazla ilgilendirmedi. Görmek bile içimden gelmiyor. Çünkü dışarıda çevrilmiş bir film, ne kadar güçlü bir sanatçı tarafından çevrilirse çevrilsin, benim romanımın bir özeti olabilirdi. **Peter Ustinov**, çağımızın önemli ustalarından biridir. Senaryo çalışmalarına bir miktar katılabildim. Gel gör ki, filmin bizim damgamızı çok az taşıyan bir yapıt olarak ortaya çıkacağı kaçınılmazdı. Diyeceğim, bazı gazetelerimiz, Büyükelçiliğimizin filmin galasına gitmeyeceğini yazdılar; benim de bu yüzden gitmediğimi söylediler. Herhalde şaka ettiler. Oysa içimden gelmedi gitmek.

KÜLTÜR SEFERBERLİĞİ

— Yeniden sanatımızın, kültürümüzün dışarıda tanıtımı sorununa dönersek...

Y.K. — Türk edebiyatının, sanatının dışarıda tanıtılması için bir zamanlar bazı arkadaşlarla girişimlerde bulunduk. Dünyada birçok devlet, kendi yapıtlarını çevirtip yaymak için bütçesi milyonlara varan kurumlar oluşturmuştur. Örneğin, Sovyetler Birliği'nde Sovyet yapıtlarını çevirip dünyaya yayan bin kişilik bir çevirmen ordusu vardır. Sovyet romanları, şiirleri 37 dile çevrilir, basılır, yayılır. Çin de aynı yoldan gidiyor, öteki halk cumhuriyetleri de, Batının birçok ülkesi de. Geçmişinde büyük Rus kültürü bulunmasına, dünya klasikleri arasında yer alan **Gogol, Dostoyevski, Puşkin, Tolstoy, Çehov, Gorki, Şolohov**'un kitapları her dilde çıkmış olmasına karşın, Sovyetler Birliği'nde büyük bir kültür seferberliği vardır.

— Peki, bizde ne gibi yollar izlenebilir bu konuda?

Y.K. — Örneğin, devlet Türk yapıtlarını yabancı dillere çevirtip bastırabilir. Ama bu konuda dünyadaki örneklerin bir bölümü de başarısız olmuştur. Ben başka bir düşünce önermiştim. Sözgelimi, **Yunus Emre**'yi çevirtelim, götürüp Gallimard Yayınevi'ne verelim. **"Bu büyük bir Türk klasiğidir. Çevirisi bizden, yayımlanması sizden. Dede Korkut'u, Karacaoğlan'ı, Yunus Emre'yi, Nasreddin Hoca'yı bir edebiyat dizisi yapın"** diyelim. Gittim konuştum da Gallimard'la. Ama biz devlet olarak bu çevirileri burada basar, sonra da büyükelçilerimize göndererek **"Bunlara yayın"** dersek, böyle bir şey amacına ulaşmaz. Oysa Gallimard gibi yeryüzünün beş büyük yayınevinden biri yayımladığında, Türk edebiyatı di-

17 mayıs

— İşsizlik yok, işgücü fazlası var!.. Enflasyon yok, kâğıt para fazlalığı var!.. Fakirlik yok, nüfus fazlalığı var!.. Geri kalmışlık yok, başkalarının ilerlemesi var!..

zisi Fransız ulusuna ulaşabilir.

VAKIF ÖNERİSİ

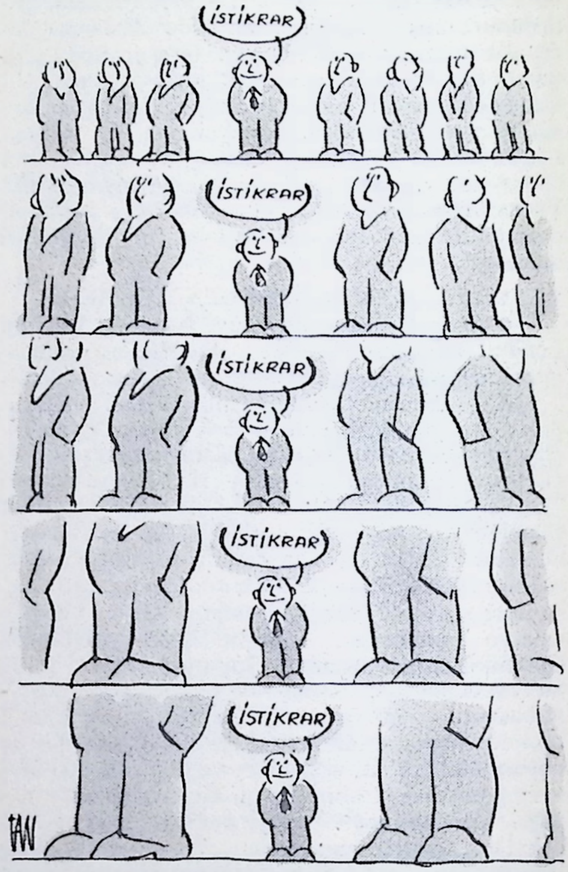
İkincisi, vakıflar kurulabilir. Örneğin, Hollanda'da kendi yapıtlarını başka dillere çevirtmek için kurulmuş bir vakıf vardır. Devletin dışında böyle bir vakıf kurulabilir. Bu vakıf, aydınlarla birleşerek Türk yapıtlarını yabancı dillere çevirme çalışmasına girebilir.

Üçüncüsü, kişisel çabalardır. Sözgelimi, ben kendi yayınevimle Sait Faik için konuşmuş durumdayım. Herkes bazı olanaklar bulabilir. Artık aydınlarımız dünyayla ilişkiyi kurdular. Bu ilişkilerden de yararlanılabilir.

AZGELİŞMİŞ KAFALAR

— Sanırım gene baştaki noktaya geliyoruz. Sözünü ettiğiniz çabanın önündeki en büyük engel, temeldeki kültür değerleri ile güncel politikaların birbirine karıştırılması değil mi?

Y.K. — İşin içine politika girerse, güncel politika karışırsa, bu çaba iflasta demektir. Gerçekten de, kültür karşısında bağımsız olmalıyız. Benim için, **Yunus Emre**'den bu yana en büyük Türk şairlerinden biri de **Nazım Hikmet**'tir. **Nazım Hikmet**'in büyük sanat değerini öteye itip de yalnızca politik değerini öne alırsak bu iş olmaz. Türkiye'de bu konuda şimdiye kadarki tutum bu yoldadır. Kültürümüzün dünyaya açılamamasının nedenlerinden biri de budur. Hükümetler yirmi yıldır **"İnce Memed"** filminin Türkiye'de çevrilememesi için bana hangi nedeni gösterebilirler? Benim politik tutumumdan başka hiçbir neden gösteremezler. Elbette politik tutumum, belirlenmiş bir politik tutumdur. Ben, yapıtlarım, politik tutumumun dışındadır da demiyorum. Ama yapıtlarımın sanat değeri varsa, bütün dünyada olduğu gibi, örneğin ABD'de, İngiltere'de, Fransa'da olduğu gibi bir hoşgörüyle karşılanmalıdırlar. Ülkemde **"İnce Memed"** filminin çevrilmesi yasaklanmamalıydı. Tabii bu bağnazlık da azgelişmiş kafaların, hoşgörüye açılmamış kafaların ürünüdür.

17 mayıs

1260 aydının dilekçesi

19 mayıs

Türkiye , henüz atlatamadığı en ağır bunalımlarından birini yaşamaktadır. Kuşkusuz, bu büyük bunalımdan toplumumuzun bütün kesimleri, katmanları ve görevlileri ortaklaşa sorumludur. Biz Türk aydınları eksiklerimizin ve sorumluluğumuzun öneminin ve önceliğinin bilincindeyiz. Bu bilinç, bize toplumumuzun sağlıklı ve güvenli bir düzene geçişiyle ilgili görüşlerimizi açıklama görev ve hakkını vermektedir.

Var olan düzenlemeler ve 2969 sayılı yasanın suç saymadığı çerçeve içinde görüşlerimizi açıklamayı gerekli görüyoruz. Bizler, bu sınırlamaları benimsememekle birlikte, bu çerçeve içinde hareket etme durumundayız.

Birer yurttaş olarak taşıdığımız demokratik sorumluluğu yerine getirmek dışında hiçbir amacı olmayan bizler için biricik dayanak, ülkemiz insanlarının görüşlerimize vereceğine inandığımız meşruiyettir.

Esin kaynağı toplumsal sorunlar olan bu girişim sırasında içte ya da dışta hiçbir siyasal çevre, kuruluş, örgüt ya da parti ile herhangi bir ilişkimiz olmamıştır. Olması da düşünülemez.

Bizler, toplumumuzun akılcı yöntemler kullanarak aydınlık bir geleceğe ulaşacağına coşkuyla inanıyoruz. Bu inançla ve ortaklaşa sorumluluğumuzu üstlenip, kaynağını anayasada bulan dilekçe hakkımızı kullanarak,kamu ile ilgili gözlem, düşünce ve istemlerimizi devletin en yüksek katlarına saygıyla sunuyoruz.

AŞAĞIDA İMZASI BULUNANLARIN TÜRKİYE'DE DEMOKRATİK DÜZENE İLİŞKİN GÖZLEM VE İSTEMLERİ

Demokrasi, kurumları ve ilkeleriyle yaşar. Bir ülkede demokrasinin temel harcını oluşturan kurum, kavram ve ilkeler yıkılırsa bunun zararlarını gidermek güçleşir. Demokrasiyi kendi öz değer ve kurumlarına yabancılaştırmak, biçimsel olarak koruyup içeriğini boşaltmak, onu yıkmak kadar tehlikelidir. Bu

nedenlerle tarihsel birikime dayalı devlet yapımızı ayakta tutan kurum, kavram ve ilkelerin korunmasını ve demokratik ortam içinde güçlenmesini savunmaktayız.

Halkımız, çağdaş toplumlarda geçerli insan haklarının tümüne layıktır ve bunlara eksiksiz olarak sahip olmalıdır. Ülkemizin, insan haklarının güvenceleri yurt dışında tartışılır bir durumuna düşürülmüş olmasını onur kırıcı buluyoruz.

Yaşam hakkı ve insanca yaşama, örgütlü ve toplumsal var olmanın çağımızda hiçbir gerekçe ile ortadan kaldırılamayacak baş amacıdır; doğal ve kutsal bir haktır. Bu hakkın anlam kazanması, düşünceyi özgürce açıklamaya, geliştirmeye ve etrafında örgütlenmeye bağlıdır. Bireylerimizin yeni ve değişik düşünce üretmelerini, gösterilmeye çalışıldığı gibi, bunalımların nedeni değil, toplumsal canlılığın gereği sayıyoruz.

İnsanların son sığınağı olan adalet, insanca yaşamın da başlıca dayanağıdır. Bunun gerçekleşmesinin çağdaş hukuk devletinde geçerli yolları, adalet arayışının hiçbir şekilde engellenmemesini ve adalete ulaşmada olağanüstü yargı yollarına ve olağandışı yöntemlere başvurulmamasını gerektirmektedir. Olağanüstü yönetim biçimlerinin olağan sayılan dönemlerde süreklilik kazanmasının çağdaş demokrasi anlayışıyla bağdaşmayacağı görüşündeyiz.

Yargı kararı olmaksızın yurttaşların haklarının kısılması, tartışılması mümkün olmayan tek yanlı idari işlemlerle suç oluşturulması, siyasal hakların ellerden alınması ve genel suçlamalar yapılması, toplumsal yıkımlara yol açmaktadır. Dernek, kooperatif, vakıf, meslek odaları, sendika ve siyasal partilere girmenin ve açıklandığı zaman suç sayılmayan düşüncelerin, sonradan egemen olan anlayışa göre suç sayılması, hukuk devleti kavramıyla bağdaşamaz.

Türkiye'nin yaşadığı yoğun terör eylemlerinden demokratik sistemin kendisi sorumlu tutulamaz.

Her örgütlü toplumun şiddet eylemleriyle mücadele etmesi kaçınılmaz görevidir. Ancak, devlet ol-

DİLEKÇEYİ SUNDULAR — 1260 imzalı dilekçe Cumhurbaşkanı Evren'e sunulmak üzere Çankaya Köşkü'nün görevlilerine verildikten sonra Heyet Başkanı Prof. Hüsnü Göksel, gazetecilere bilgi veriyor. (Fotoğraf: a.a.)

manın temel niteliği, terörle mücadelede hukuk ilkelerine bağlı kalmaktır. Terörün varlığı, hiçbir zaman, devletin de aynı yöntemlere başvurmasının gerekçesi olamaz.

Varlığı yasal kararlarla da kanıtlanan işkence, insanlığa karşı suçtur. İşkencenin yargısız, peşin ve ilkel bir cezalandırma alışkanlığına dönüştürülmüş olmasından endişe ediyoruz. Ayrıca, özgürlüğü sınırlama amacını aşan cezaevi koşullarını da eziyet ve işkence sayıyoruz.

İşkencenin büsbütün ortadan kaldırılması için gerekli önlemler alınmalıdır. Savunma, soruşturma ve kovuşturmada, hukuk devleti kuralları dışına çıkılır ve yargısal yöntemlerde en başta "sanık mahkûm oluncaya kadar masumdur" ilkesiyle vurgulanan evrensel güvenceler yok sayılırsa, keyfilik, özellikle siyasal davalarda, yargılamanın temel unsurlarından biri olur.

Terör eylemlerinin oluşmasında toplumun bütün kesimlerinin sorumluluk payı olduğu göz önüne alınarak ölüme dayalı çözüm düşüncesinin ortadan kaldırılması için kesinleşmiş idam kararlarının infazlarının durdurulması ve ölüm cezalarının kaldırılması gereğine inanıyoruz.

Gecikmiş adaletin adaletsizlik olduğu evrensel gerçeğine dayanarak, görülmekte olan davaların bir an önce sonuçlandırılması gerektiği görüşündeyiz.

Suçları oluşturan, toplumsal ve siyasal koşullardır. Türkiye'nin içinde yaşadığı çalkantılı dönemin topluma yüklediği sorumluluk unutulmamalıdır. Bu nedenlerden ötürü ve sosyal barışa katkıda bulunmak için kapsamlı bir affı kaçınılmaz görüyoruz.

Kamu yaşamında iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırmanın yolu olan siyaset, toplumun tümünün yönetime katılmasıdır. Güncel siyasetin her ülkede görülen ve kaçınılmaz olan aksaklıkları, herkese açık olması gereken siyaset yoluyla topluma hizmetin engellenmesinin ve belirli zümrelerin, kişinin ve kişilerin tekeline bırakılmasının nedeni olamaz. Siyaset yalnızca idari kararlara indirgenemez.

Milli irade, ancak toplumun bütün kesimlerinin özgürce örgütlenebildiği düzenlerde anlam ifade eder. Kimsenin siyasal kanı ve felsefi düşüncesinden ötürü suçlanmadığı, hiçbir yurttaşın dinsel inançlarından dolayı kınanmadığı ülkelerde milli irade en üstün güçtür. Bu üstün gücün meşruluğu, temel hak ve özgürlüklere karşı takındığı tavra bağlıdır.

Çoğunluk iradesinin özgürce belirlenmesini engelleyen koşullar demokrasiye aykırıdır. Bunun gibi, çoğunluk iradesini bahane ederek temel hakları yok etmek de demokrasi ile bağdaşmaz.

Tarihsel gelişim süreci içinde demokratik anayasaların amacı, kişi hak ve özgürlüklerini güvence altına almaktır.

Bireyi devlet karşısında güçsüzleştiren düzenlemeler, hangi ad altında getirilirse getirilsin demokrasiden uzaklaşma anlamına gelir. Bu durumda, demokratik yaşamın kaynağı olması gereken anayasa, demokrasinin engeli olur.

Başta siyasal partiler olmak üzere, sendikalar, mesleki kuruluşlar ve dernekler, demokratik yaşamın vazgeçilmez dayanaklarıdır. Mesleki örgütlenmeler, üyelerinin dayanışma ve ekonomik çıkarlarını savunmakla görevli oldukları kadar, siyasal partilerle birlikte, birey ve grupların demokratik özgürlüklerini korumanın ve yönetime katılmalarının aracı ve etkeni de olmalıdır. Bu nedenle, örgütlenme ve katılım haklarının anayasal düzenlemeler içinde en geniş güvencelere kavuşturulması gerektiğine inanıyoruz.

Bir toplumun yaşayışında, özgürlük, çeşitlilik ve yenilik öğelerinin bulunması, toplumun geleceği ve gelişmeye açık tutulması için zorunludur. Bu bakımdan her türlü düşünce üretimi korunmalı, yeni öneriler kamuya özgürce sunulabilmelidir.

Özgür basın, demokratik düzeni bütünleyen temel öğelerden biridir. Bunun sağlanması için, bağımsız, denetimsiz ve çok yanlı olarak toplumun kendinden haberli olması, değişik düşüncelerin özgürce yansıtılması ve her türlü eleştirinin basında yer bulması zorunludur. Çok yönlü kamuoyu oluşması ve yönetimin demokratik denetimi ancak böyle bir basınla gerçekleştirilebilir. Yine bu nedenlerle ve yansızlığının önkoşulu olarak TRT'nin de özerkliğinin sağlanması gerektiğine inanıyoruz.

Eğitimin temel amacı, özgür düşünceli, bilgili, becerili ve üretici insan yetiştirmektir. Bunun tersine, tek tip insan yaratmaya çalışmak, çağdaş gelişmeler ve çoğulcu demokrasiyle bağdaşmaz. Çağdaş demokrasi, dünyaya eleştirel gözle bakabilen insan yetiştirmeyi amaçlar.

Toplumun en yetişkin kesimi olan üniversitelerin özerklikten yoksun bırakılarak kendi kendilerini yönetmeye layık olmadıklarının ileri sürülmesi, ülkemizde demokrasinin işleyebileceğini inkâr etmek anlamına gelir. Bütün yükseköğretim kurumlarının, atamalarla oluşturulan aşırı yetkili bir kurulun buyruğuna verilmesi, hem gençlerin iyi yetiştirilmesini hem de bilim yapılmasını şimdiden engellediği gibi, ülkenin geleceği için büyük kaygılar da doğurmaktadır. Bu nedenle YÖK düzeninin bir an önce seçim ilkesine dayalı özerklik yönünde değiştirilmesini gerekli görüyoruz.

Fikir ve sanat ürünlerinin serbestçe oluşmasını engelleyen hukuki ve fiili sınırları kaldırmak ve her yurttaşla birlikte, düşünce ve sanat adamlarını da genel güvencelerle donatmanın bir uygarlık koşulu olduğunu önemle belirtmek isteriz. Sağlıklı bir toplumsal gelişme, her türlü sanat yapıtlarının üretiminde ve yayımında özgürlüğü, kültürel yaratıyı son derece sınırlayan sansürün toptan kaldırılmasını, hiçbir konunun tabu haline getirilmemesini, ceza sorumluluğunun yalnız olağan yargı mercilerince saptanmasını gerektirir.

Bütün bunların ışığında, topluma karşı sorumluluklarının bilincinde olan bizler, çağdaş demokrasinin, ayrı ayrı ülkelerin özel koşullarına göre uygulamadaki değişikliklere karşın, değişmeyen bir özü olduğuna, bu özü oluşturan kurum ve ilkelerin bizim ulusumuzca da benimsenmiş bulunduğuna, bunlara aykırı düşen yasal düzenleme ve uygulamaların demokratik yöntemlerle ortadan kaldırılması gerektiğine, yaşadığımız bunalımdan, böylelikle, sağlıklı ve güvenli olarak çıkılacağına olanca içtenliğimizle inanmaktayız.

İmzalar

Abakay Ahmet, Abban Fatih, Acar Doğan, Acar Erhan, Acar Şengül, Acar Şinasi, Acarlar Erdoğan, Acu Neslihan, Açan F. Nalan, Açıkgöz Saim, Adak Ağalı, Afşar Kerim, Ağaoğlu Adalet, Ağaoğlu Halim, Ağırnaslı Niyazi, Ağzıtemiz Ali, Ak Behiç, Ak Eyüp, Akad Lütfi, Akal Atilla, Akal Behçet, Akalın Hasan, Akalın Kutber, Akalın Nafiz, Akan Tarık, Akarçay Erten, Akat Asaf Savaş, Akbal Banu. Akbal Oktay, Akbel Süleyman, Akdemir Ercan, Akerson Cihan, Akgüç Ertin, Akgüç Sezgin, Akın Erkan, Akın Gülten, Akıncı Şehnaz, Akıncıoğlu Mustafa, Akınlı Hamit, Akkaş Ceyhan, Akkaş Veysel, Aközer Mehmet, Akpınar Mehmet Ali, Aksın Can, Aksoy A. Cezmi, Aksoy Erdem, Aksoy Fahir, Aksoy Metin, Aksoy Orhan, Aksoy Orhan, Aksoy Özgönül, Aksu Yavuz M., Aksu Ziya, Aktuzlu Faruk, Aktürel Teoman, Akyıldız N., Akyüz Levent, Akyüz Yılmaz, Alaçalı Müfit, Alanur Nihat, Alatan Akbulut, Albayrak Ayşe, Aldoğan Yozgülü, Alemdaroğlu Tuncay, Algan Beklan, Algan M.Nevzat, Algan Necla, Alkan İlhan, Alkan Türker, Alp Musa, Alp Nihal, Alpdağ Özden, Alptekin Yasemin, Altaban Özcan, Altan Selçuk, Altay Hüseyin Avni, Altay Güngör, Altıntaş H. Olcay, Altuğ Şevket, Altun Selma, Alyanak Akın, Alyanak M. Alev, Anday Melih Cevdet, Angün Mustafa, Apak Ayşe, Apaydın Talip, Aral Afşar Esin, Aral İnci, Aral Oğuz, Aras Necati, Arayıcı Oktay, Arca Özcan, Arda Hüseyin, Arf Cahit, Arıkan Hamiyet, Arıkoç Ünal, Arın Canan, Arın Metin, Arınır Turgan, Arslan Muhammet, Arslan Reşat, Artan Faika, Artun Hilmi, Aruoba Oruç, Asena İnci, Asena Orhan, Asılyazıcı Hayati, Aslan Dursun, Atak Ahmet, Atalan Cumhur, Atayılmaz Cengiz, Ateş Yılmaz, Ateşoğulları Kâmil, Atılgan Yusuf, Avcı Ferit, Avcı Gül, Avcı Zeynep, Ay Mehmet, Ayan Oğuz, Ayanoğlu Erol, Aybar Mehmet Ali, Aydemir Ayşe, Aydın Dursun Ali, Aydın Güngör, Aydın Engin, Aydın Mehmet, Aygın Necati, Aygül Celil, Ayman Kemal, Ayten Sadık, Aziz Rutkay, Babacan M. Yalçın, Babayiğit Kenan, Bademliler Nihat, Bağrı Ahmet, Bahçekapılı M. Ayşenur, Bakan İsmet, Bakır Dicle, Balaban Affan, Balaman Ali Rıza, Balamir Hakan, Balcı Hüseyin, Balcı Kemal, Balcıoğlu Şahap, Balcıoğlu Semih, Balkı Şakir, Balkiraz Derviş, Barlas Orhan, Barlas Taner, Basım Oralp, Başçiftçi Hasan, Başçıl Aykut, Başsorgun Naci, Başsorgun N. Emel, Batur Enis, Batur Muhsin, Batur Selçuk, Bayer Yalçın, Bayhan Mehmet, Baykal Aysel, Baykara Kürşad, Baykara Süheylâ, Bayraktar Ayten, Bayraktar Kâzım, Baykurt Rüştü, Bayrak Fikret,- Bayram Mahmut, Bayram Mustafa Nuri, Baytimur Dilek, Bayülken Yavuz, Bayyar Metin, Baztak Arav, Becerikliler Erol, Bektaş Mehdi, Belge Murat, Bener Erhan, Bengi (Dönmez) Gülseren, Berk İlhan, Berkin Cevat, Berkmen Can, Berktay Alpaslan, Betil Turgay, Beyhan Ali İhsan, Beyhan Mazlum, Bezirci Asım, Bıyıklı Naim, Bikeç Cevat, Bilbay Mustafa, Bildirici Faruk, Bilgen Nuray, Bilgi Ertan, Bilgin Cevdet, Bilginer Recep, Birdal Akın, Birler Hayri, Birol Metin, Bolat Yılmaz, Bolulu Osman, Bora Tayyar, Boralı Turgut, Boratalı Bülent, Boratav Korkut, Bortaçina Azer, Bostancıoğlu Atilla, Boyacıgiller Asuman, Boyacıgiller Işık, Boyacıyılmaz İbrahim, Boyalı Cemal, Bozkurt Ali, Bozkurt Sait, Bozkurt Şükrü, Boztok Arav, Bucak Yusuf Serhat, Budak Mehmet, Budakoğlu Naci, Bugay Umur, Bulut Akalın, Bulut Talât, Bulutay Tuncer, Buyrukçu Muzaffer, Buzcugil Ahmet Maruf, Bülbül Sait, Bülgü Abdullah Saba, Büyükçizmeci Şule, Can Mehmet, Can Ömer, Can Seçil, Canbeyli Sabri, Candır Atilla, Candaş Ömür, Cankurtaran Ethem, Cantürk Saffet, Cemal Hasan, Cengiz Metin, Ceyhun Demirtaş, Ceyhun Yurdakul, Cezzar Engin, Cidal Naci, Cilasun Uğur, Coşar V.Ahsen Coşturoğlu Mustafa, Cüer Zeynettin, Çağlar Ahmet Bozkurt, Çağlar Sırrı, Çakır Ali, Çakır Fatma, Çakır Raif, Çakırhan Nail, Çakıroğlu Perihan, Çakmak İsmail, Çalışlar A., Çam Fehmi, Çam Mehmet, Çamlı İbrahim, Çandar Nazif Celadet, Çapan Sungu, Çavaş Sevda, Çavdar Fikret Yılmaz, Çaylıgil Gülçin, Çebiş Mehmet, Çelebi Mehmet Cengiz, Çelebiler Özlem, Çelenk Halit, Çelenk Şekibe, Çelik İsa, Çelik Mukadder, Çelikhan Murat, Çelikkanat Kaya, Çeşmeciler Bora, Çetin Erdal, Çetin Erol Yılmaz, Çetin Hikmet, Çetin Hüseyin, Çetin Sabahattin, Çetin Yusuf, Çetinkaya Cemil, Çetinkaya Hasan, Çetinkaya Yavuzer, Çevik Mitat, Çınar Sevim, Çıtakoğlu Kerime, Çiçek Mebrure, Çiftçi Cafer, Çiğiltepe Asuman, Çimen Hüsnü Rıza, Çine Özcan, Çiyiltepe Fuat, Çiyiltepe Mualla, Çoban Celâl, Çolak İlyas, Çomoğlu Nuran, Çonoğlu Cafer, Çopur Ayhan, Çukurkavakh Kemal, Çupi İslam, Dağdeviren Yılmaz, Dalokay Vedat, Damar Arif, Danışman Mehmet, Danyal Nezih, Davran Yalçın, Değer Emin, Delikanlı Arif, Delikçi Ahmet, Delikçi Enver, Demen Melih, Demir Ayhan, Demir Sami, Demiray Erdoğdu, Demirbaş Bülent, Demircan Celil, Demirci Hacı, Demirci Mustafa, Demirci M.Yener, Demirel Füsun, Demirel Halit, Demirel İbrahim, Demirer Şahap, Demiröz Erol, Demirtaş Cemal, Demirtaş Metin, Deniz Yusuf, Devecioğlu Veli, Dik Mehmet Togan, Dilmen Güngör, Dinç Güney, Dinç Seza, Dinçer Cengiz, Dinçer Perran, Dinler Yusuf, Dirik Gürkan, Doğan Ferruh, Doğan Galip, Doğan Necdet, Doğan Sami, Doğan Yalçın, Doğru H.Mehmet, Doğruer Mustafa, Dora Ayşegül, Dorsay Atilla, Dumanil Recep, Duramaz Niyazi, Duranlı Ali Rıza, Durbaş Bilge, Durbaş Refik, Dursun Ömer, Duru Halil, Duru Orhan, Duru Süreyya, Duruel Nursel, Düz Mehmet, Düzkan Sedat, Ecevit H. Gökhan, Edgü Ferit, Ediz Ekrem, Ege Ayşe, Ege Süleyman, Egemen Mert, Eker Halil, Ekinci Aşır, Ekmekçi N. Aldoğan, Ekmekçi Mustafa, Elal Hasan, Elçi Hasan, Elçi Canan, Elçi Ümit, Elçin Mehmet, Eliçin Güner, Emiroğlu Erdal, Emiroğlu Oğuz, Emiroğlu Özcan, Emre Cem, Engin Sevin, Eralp Ziya, Eraltuğ Halil, Erbahçeli Mehmet, Erbaş Fehmi, Erbulak Füsun, Ercan Ertan, Ercan Özcan, Erçakır Gürol, Erdal Orhan, Erdem Cemal, Erdem Şeref, Erdemir Binnur, Erdemir İsmail, Erdemlioğlu Osman, Erdemoğlu İsmet, Erdemol Mustafa, Erden Hüseyin, Erdoğan Ali, Erdoğan Aydın, Erdoğan Ümit, Erdoğdu Vahap, Erdost Muzaffer, Eren Mustafa, Erenus Bilgesu, Erens Müştak, Eres Ahmet, Ergin Sedat, Ergin Sedat, Ergin Nahit, Ergun Melih, Ergüler H. Tuncer, Ergün Refik, Ergün Şendur, Ergüven Selçuk, Ergüvenç Haldun, Erhan Mustafa, Erişen Satı, Erkal Genco, Erkekli Güngör, Erkman Ferit, Erkman Timur, Erman F. Serdar, Eroğlu Hayri, Eroğlu Cem, Erol Mithat, Erşahin Göksel, Erşen İmren, Ertek Tarhan, Ertekin Cumhur, Ertel Mengü, Ertuğrul Özkan, Erün Ziya Nur, Eryılmaz Tuğrul, Erzin Hüseyin, Esen Ali, Esen Selçuk, Esendemir Mutlu, Estükoğlu Pakrat, Eşsizhan Tuncer, Eymirlioğlu Ahmet Şükrü, Eyikan Mahiye, Eylenoğlu Fethi, Eyüboğlu Beril, Eyüboğlu Üner, Fertan Necla, Fosforoğlu Enis, Fuat Memet, Gemeci Deniz, Genç İsmet, Genç Osman, Genç Rafet, Geray Cevat, Gerçek Cemil, Gerger Hâluk, Gezen Müjdat, Girik Fatma, Girit Hasan, Giritoğlu Aycan, Gitmez Ali S., Gortan Haldun, Göbekli Turan, Gökberk Macit, Gökçearslan Hüseyin, Gökçeli Raşit, Gökçeli Yaşar Kemal, Gökdemir Oryal, Gökdere Turgut, Göksel Hüsnü, Göksu Çetin, Gönel Emine, Gönel Seydali, Gönen Şerif, Gönenç Güney, Görenç Turgay, Gönensin Okay, Görsel Ömer, Gözalan Zehra, Gözen M. Hilmi, Güldemir Ufuk, Güleken Fazıl, Gülergün Lütfü, Gülhan Ahmet, Gülizar Jülide, Güllapoğlu Fatih, Gülseven Hikmet, Gültekinoğlu Murat, Gümüş M. Fatih, Gümüş T., Gümüşbaş Yılmaz, Günal Malik, Günal Neşet, Günaysu Burhan, Gündoğdu Dursun, Gündoğdu Öznur, Gündoğmuş Bülent, Gündoğmuş Nezahat, Günel Şükrü, Güner Çetin, Güneş Hasan Fehmi, Güney Birsen, Güngören Erkal, Güngör Ataman, Güngör Necati, Göngören Erol, Günsür Emine, Günsür Nedim, Gür Ali, Gür Şerafettin, Gürel Aydın, Gürel Osman, Güreli Nail, Gürkan Gezim, Gürsel Yücel, Gürsoy Gencay, Gürsoytrak M. Suphi, Gürtuna Ümit, Güven Birkan, Güven Hasan, Güven Sadık Güvenç Ali Ekber, Güvenç Bozkurt, Güvenç Kaya, Güvenç Murat, Haberal Mehmet, Habora Bülent, Hacıhasanoğlu Muzaffer, Hakkı Ruşen, Halis Ziya, Hatiboğlu M. Tahir, Hatunoğlu Kadir, Havmancı Nejat, Haydaroğlu Nimetullah, Hayrabolulu Reyhan, Helvacı Nevzat, Hepkeskin Fahrettin, Hitay İbrahim, Hışıl Asım, Hümeyra, Hüroğlu Ahmet, Ilgaz Turhan, Işıklı Alpaslan, Işıldar Ergün, İleri Bedia, İleri Haldun, İleri Rasih Nuri, İlhan Musa, İlksavaş Engin, İlkiz Fikret, İnal İbrahim, İnan İsmail, İnan Nurkut, İnanç Remzi, İnanır Kadir, İnce Özdemir, İncel İbrahim, İnkaya Mino, İşbulur İnci, İz Fahir, İzer İlkay, İzgü Muzaffer, İzveren Adil, Kabalak Yörük, Kadayıfçılar Reşat, Kadıoğlu Mehmet Rahmi, Kadir A., Kaf Meral, Kafaoğlu Aslan Başer, Kahraman Ahmet, Kahraman B. Faruk, Kahraman Mehmet, Kalacak Alpay, Kalaycıoğlu Neyir, Kalelioğlu Uğur, Kalyon Salih, Kalyoncu Ayhan, Kaman Süleyman, Kamar Özker, Kamişoğlu Cüneyt, Kanarkök Necmettin, Kanbolat Yahya, Kane Ahmet A., Kanetti Vivet, Kansu Işık, Kapani Münci, Kapıcı Emel, Kapkın Emre, Kaplan Merih, Kaplan Ziynet, Kara Nedim, Kara Refik, Karabacakoğlu Vedat, Karaca Osman N., Karacabey M. Haldun, Karacan Nuri, Karacebe Ayşe, Karadeniz Günfer, Karadoğan Arife, Karaeli Mekin, Karahan Metin, Karakaş Turan, Karakaş Benol, Karakaya Cenap, Karakoç Balabey, Karakol Baki, Karamete Sema, Karamustafa Gülsün, Karaören Sami, Karaşin Emin, Karavelioğlu Kâmil, Karhan Ufuk, Karman Nilay, Karşılayan Ali, Kasman Zeynep, Kavur Ömer, Kaya Abdullah, Kaya Erkan, Kaya Ersin, Kaya Ertekin, Kaya Muhsin, Kaya Saim, Kaya Şükrü, Kayalı Kurtuluş, Kayalıer İbrahim, Kaygısız Abdullah, Kayır Hüseyin, Kaymakçı Kemal, Kaynak Zeynel, Kazan Turgut, Kazancı Metin, Keleş Kenan, Kepenek Yakup, Kerman Azmi, Kesipkın Emre, Keskin Ahmet, Keskin Suna, Keskinok Kayıhan, Ketenci Şükran, Kesimoğlu Hüseyin, Keyman Selâhattin, Kılıç Günseli, Kılıç Naim, Kılıç Sengün, Kın Mehmet, Kırcalı Mehmet, Kırdemir Şükrü, Kırdök Mihriban, Kırım Ahmet, Kırkız Ümit, Kışlalı Ahmet Taner, Kızlıer Hülya, Kocababa Erol, Kocabaşoğlu Uygur, Kocabey Soner, Kocabıyık Ahmet, Kocabıyık İbrahim, Kocaboyu İbrahim, Kocagöz Fadıl, Ko-

cagöz Samim, Kocagöz Şükrü, Kocaimamoğlu Sudi, Kocaman Salih, Koç Cevat, Koç Fehmi, Koçak Hikmet, Koçak Orhan, Koloğlu Orhan, Konduk Kandemir, Kongar Emre, Konukman Aziz, Konur Hamdi, Koper Berrin, Koper Macit, Korkmaz Tanju, Korkmaz Sinan, Korugan Üstün, Korum Sevil, Koryürek Ceylan, Kök Oktay, Kök Selahattin, Köken Fahrettin, Köken Savaş, Kökkaya Şener, Kökkılınç Ayşegül, Köknar Ergun, Köktürk Kutay, Kösanem Yavuz, Köymen Aydın, Köymen Oya, Köymen H. İsmet, Kudar Barış, Kudret Cevdet, Kumbaracıbaşı Onur, Kundak Erhan, Kurdakul Şükran, Kurmuş Orhan, Kurt Kâzım, Kurt Mustafa, Kurt Sabri, Kurter Ziya, Kurtulan İldeniz, Kurtuluş Akif, Kurul Saim Erdal, Kuruoğlu, Kutlar Onat, Kutlay Dara, Kutlu Ayla, Küçük İlhan, Küçük Remzi, Küçük Sami, Küçük Yalçın, Küey O. Abdüllatif, Külebi Cahit, Küpeli Bahri, Kür Pınar, Laçiner Mustafa, Lök Veli, Madanoğlu Cemal, Madra Ömer, Mahmutoğlu Meryem, Manyas Münir, Markaş Kadri Necati, Mavi Erol, Mekin Ergun, Melek Tosun Ulvi, Memişoğlu Cemil, Menteş Gökhan, Mesçi Mustafa, Metin İsmail, Mısırcı Mehmet, Midilli Nevzat, Moran Berna, Mumcu Uğur, Murat Fatma, Muratçay Zekai, Mutlu Ruhi, Mutlu Zafer, Nacar Huriye, Nadi Nadir, Nasuhoğlu Rauf, Nesin Aziz, Nişancı Halil, Nuhoğlu Bozkurt, Nuhoğlu Melek, Nun Ali, Oflaz Lütfü, Oğlakçıoğlu Zeki, Oğuz Necdet, Oğuzcan Ümit Yaşar, Ok Mustafa, Okay Mustafa Uğur, Okçu Emel, Oksay Reyhan, Oktay Ahmet, Oktay Asuman, Okyay Sevin, Okyay Yılmaz, Olca Hadi, Onacan Engin, Onaran İsmail Arman, Onay Yılmaz, Oral Zeynep, Oral Tan, Oral Yüksel, Oran Baskın, Ormanlar Kumru, Ormanlar Cemil, Ormanlar Naci, Ormanlar Şaban, Orhun A. Galip, Ortay Ayla, Ortaylı İlber, Otyam Fikret, Ovadia Stella, Oyan Oğuz, Öğüt İhsan, Öğüten İsmet, Ökten Ersin, Ökten Zeki, Ömerbaş Haluk, Önal Kubilay, Öncel Atilla, Öndül Hüsnü, Önen Yavuz, Ömer Çetin, Öner Ergin, Öner Yılmaz, Öner Zafer, Önet Gül, Öngören Mahmut Tali, Öngören Veysel, Önler Güven, Ören Murat, Öymen Örsan, Öz Aydan, Öz Erdal, Öz Hüdai, Özalp Hümeyra, Özalp Leylâ, Özaltan Tülây, Özaltın Oğuz, Özata Güven, Özaydın Kifayet, Özbay Mahmut, Özbayrak Muzaffer, Özbilgen Füsun, Özcan Besim, Özcan Erol, Özcan Namık, Özcan Ramazan, Özcebe Güney, Özçelik Osman, Özdağ Özden, Özdağlar Bedri, Özdamar Selma, Özdemir Hüseyin, Özdemir Mahmut, Özdemir M. Yalçın, Özdeş Müfit, Özdaş Tülay, Özdemir Yücel, Özek Çetin, Özel Yücel, Özen Haldun, Özen Kadri, Özen Ülkü, Özenen Nurhan, Özer Cem, Özer Kemal, Özer Nazmi, Özer Şevket, Özgentürk Ali, Özgentürk Işıl, Özgü Zeki, Özgüven Mehmet, Özkan Cafer, Özkan Hakkı, Özkan Refet, Özkan Yılmaz, Özkarar Çetin, Özkan Cafer, Özkaplan Süleyman, Özkoray Erol, Özkök Erol, Özluput Ziya, Özman Sait, Özmenek Varlık, Özmızrak Süheylâ, Özoğlu Süleyman Çetin, Özoğlu Şükran, Özpolat Mehmet Ali, Özses Levent, Özsever Atilla, Özsuca Mehmet, Öztoprak Mehmet, Öztunalı İsmet, Özturanlı İskender, Öztürk Hüseyin, Öztürk Nur, Öztürk Yavuz, Öztürkmen Yusuf, Özyalçıner Adnan, Özyurda Mehmet, Pala Kadir, Parla Taha, Parlak Kemal, Parlatan Ertan, Parmaksız Metin, Pehlivan Hüseyin, Pekalp Efdal, Pekin Tufan, Pekmezci Kazım, Pekşen Yalçın, Pınar Salih, Pirhasan Merin, Polat Ali, Paçalman İbrahim, Polat Vehbi, Poray Mefkûre, Poroy Semih, Püsküllüoğlu Ali, Rişvanoğlu Gürkan, Sabuncu Başar, Saçaklıoğlu Hüseyin, Şakraker Tülây, Saltuk Sabriye, Samancılar Menderes, Sandalcı Emil Galip, Sapancı Mehmet, Saraç Mustafa, Saraç Tahsin, Saran Lemis, Sarı Şener, Sarıaslan Faruk, Sarıaslan Ümit, Sarıhan Ayhan, Satlıgan Nail, Sav Önder, Savaş Cengiz, Savcı Bahri, Savcıgil Türkân, Sayar Hüseyin, Sayar Meltem, Sayar Vecdi, Saydı Ali, Sayılgan Yiğit, Sayın Bahri, Sayın Sadullah, Sayıner Uğurtan, Sayman Aydın, Sayman Fatma, Sebük Mehmet Ali, Seçkin İlyas, Seçkin Özgen, Selçuk İlhan, Selçuk Turhan, Selek Aysel, Selek Aygün, Selek Sabahattin, Selimoğlu Zeyyat, Semizoğlu Necdet, Serdar Hasan, Serer A. Mustafa, Serimer Ahmet, Sevim Kemal, Seyhan Cengiz, Sezen Merih, Sezer Sennur, Sezici Cengiz, Sinemillioğlu İbrahim, Sirer Muhittin, Sofuoğlu Şeref, Som Deniz, Somersan Semra, Sonar Sedat, Soner Nilüfer, Sorar Erdoğan, Soygazi Hale, Soysal Ayhan, Soysal Serpil, Sönmez Güner, Sönmez Mehmet, Sönmez Mustafa, Sönmez Sadun, Sönmez Sinan, Sönmez Tului, Söylemezoğlu Uğur, Sözen Mustafa, Su Ruhi, Su Sıdıka, Sultuybek Eşref, Sururi Gülriz, Süer Nurettin, Sürer Ayten, Süzek Hasan, Sülker Kemal, Süren Orhan, Şahin Kenan, Şahin Mehmet, Şahin Yusuf, Şansal Erşen, Şayhan Arda, Şekercioğlu Kahraman, Şekercioğlu Metin, Şemikanlı Nezir, Şencan Salih, Şendil Sadık, Şenel Alaeddin, Şenel Altay Ömer, Şenol Abdurrahman, Şenol Talay, Şensoy Ferhan, Şentürk Celâl, Şimşek Durgani, Şoray Türkân, Şölçün Sargut, Şölenci Feridun, Takmaz Mustafa, Talas Cahit, Tamer Ekrem, Tamer Emel, Tamer Ülkü, Tan Hâluk, Tanakçı Talat, Taner Özkan, Tangör Ataman, Tangör Oya, Tanık Bülent, Tank Sabahat, Tanla Yaman, Tanör Bülent, Tanör Cahit, Tanör Sevim, Tanrıöğen Serdar, Tanrıöver Hüseyin, Tanrıyakul Ertekin, Tansel Oğuz, Tanyer Doğan, Tanyer Turan, Tanyol Cahit, Tanyolaç Güler, Taraklı Duran, Tasgan Selçuk, Taşdelen İsmail, Taşdelen M. Doğan, Taşkaya Yaşar, Taşol Adnan, Tatar Ayşe, Tatlıses İbrahim, Tavşanal Zeki, Tayanç Tunç, Tekeli İlhan, Tekeli Şirin, Tekgündüz Şahin, Tekin Lâtife, Telli Ahmet, Temelkuran Birol, Temuçin Turhan, Tezan İbrahim, Tezgör Erhan, Tılfarlıoğlu Aykut, Tilegü Cemil, Timur Ertan, Titiz Ahmet, Tlabar Nili, Tokatlı Erdoğan, Tokatlı Reyhan, Tokmak Bahadır, Tokman Yılmaz, Tolanay Fahir, Tonak Bahar, Tongu Engin, Tonguç Selahattin, Topaloğlu Sedat, Toparlar Emin, Topdemir Fertan Ayşegül, Topdemir Fuat, Topsever Yurdal, Toptan Ahmet, Toptoprak Niyazi, Torun Elif, Torun İsrafil, Torun Rasih, Torunoğlu Hakkı, Tosuner Necati, Toy Erol, Toy Gülizar, Toleğen Sema, Töreli Melih, Tözün Hayati, Tuksavul Nurullah, Tuna Feyzi, Tuna M. Hurşit, Tunail İlker, Tunaya Tarık, Tunca Çetin, Tunca Mehmet, Tunca Tayfun, Tunca Zeliha, Tuncer Muammer, Tuncer Oya, Tuncer Sami, Tunç Handan, Tunç Veysel, Tuncay Mete, Tura Sabahat, Turak Esat, Turan Cemil, Turan Çetin, Turan Salih, Turan Şerafettin, Turgay Esat Kaya, Turgut Yücel, Turhan Özdemir, Turunç Oya, Tuşalp Erbil, Tuşalp Semra, Tünay Nilüfer, Türel Ahmet, Türel Ali, Türel Cüneyt, Türel Oktar, Türkali Deniz, Türkali Vedat, Türkeli Güngör, Türkeli Neriman, Türkkolu Mustafa, Türsoy Ergin, Tütüncüler Hayri, Tüzün Gürel, Uçansu Ali, Uçansu Hülya, Uçman Ibrahim, Ufacık Mustafa, Uğur Ergun, Uğur M. Ali, Uğur Nejdet, Uğur Rahmi, Uğurel Ümit Nevzat, Uğurlu Muharrem, Ulagay Osman, Uluer Hülya, Uluhan Esat, Ulukaya Yalçın, Ulus Alaeddin, Ulusoy Nejat, Ulvi Ali, Umar Bilge, Uncular Betül, Urgan Mina, Urcan Tuncay, Urfalı Sami, Usal Erol, Uskan Arda, Uslu Halil, Ustaoğlu A. Cemal, Uşaklıgil Emine, Uyar Mustafa, Uytun Nihat, Uzer Uğur, Uztan Suzan, Uzunatağan Aliye, Üçok Şeref K., Üçyıldızgil İbrahim, Ülken Aydın, Ülkü Bülent, Ün Memduh, Ünal Cihan, Ünal Hüseyin, Ünal Tamer, Ünal Turgay, Ündağ Ahmet, Ünlü Ayla, Ünlü Fikret, Ünlü M.Taner, Ünsal Şeref, Ürel Hasan, Üstekin Sevil, Üstün Faruk, Üstündağ Tacettin, Vâ-nû Müzehher, Varol Ahmet, Vassaf Gündüz, Vicdan Mehmet, Vural Asım, Yaşki İrfan, Yalçın Ahmet, Yalçın Ali İhsan, Yalçın İrfan, Yalım Özcan, Yalım Ülkü, Yalın Reşat, Yalman Galip, Yapağılı Halil, Yapıcı Memik, Yapıcı Mücella, Yassı Enver, Yaşar H. Fehmi, Yaşar Mustafa, Yaşar M. Sait, Yaver Yasemin, Yavi Erkal, Yavuz Fehmi, Yavuz Ferruh, Yavuz Memiş, Yavuz Nurdan, Yavuz Solmaz, Yavuz Şıhca, Yazıcı Fikri, Yazıcıoğlu Nejat, Yel Fatma, Yelçe Özer, Yelkenci M.Ali, Yenersu Işık, Yersin Ümit, Yeşilgöz Kâzım, Yeter İsmail, Yetkin İbrahim, Yıldıran Ayla, Yıldıran Bülent, Yıldırım Hüseyin, Yıldırım Mehmet, Yıldırım Seher, Yıldırım Veli, Yıldız Ahmet, Yılmaz Atıf, Yıldız Bekir, Yıldız Melek, Yılmaz Feza, Yılmaz İlhami, Yılmaz Kemal, Yılmaz Levent, Yılmaz Lütfi, Yılmaz Mehmet, Yılmaz Mustafa, Yılmaz Necati, Yoleri Ali, Yontan Gürel, Yönder Tunca, Yuluğ Nuran, Yurdatap Kadri, Yurtoğlu Cengiz, Yurtçu Işık, Yurtsever Ali Rıza, Yurtsever Türkân, Yurttaş Hüseyin, Yurttaş Savaş, Yücel Ayhan, Yücel Can, Yücel Erkan, Yücel Esen, Yücel Feridun, Yücer Sait, Yüksel Alaettin, Yüksel Okan, Yüksel Sevinç, Yürük Ata, Yörükoğlu Engin, Zabuncoğlu Yahya K., Zarakolu Ragıp, Zor Süheyl, Acar Dinçer, Alova Erdal, Altıntaşbaş Halis, Baykal Canan, Berberoğlu Neşe, Birben Mustafa Zeki, Civelek İbrahim, Dal Doğan, Doğan Hasan, Erkılıç Özay, Ertel İrfan, Eski İdris, Gürbüz Sadık, Gürdal Fethi, Gürki Sefer, Hacaloğlu Algan, Haznedar Ertuğrul, Koral Füreya, Kuzu Şener, Mete Şener, Mete Talat, Özay İbrahim, Özdamar Ali, Savran Gülnur, Sayman Yücel, Sevinç Metin, Sontaş Hale, Şen Nurettin, Tekcan Abidin, Tokay Ali, Tokay Mine, Tozkoparan Yusuf, Tuncalp Mete, Tüzün Ünsal, Ülker Ercan, Ülker Mehmet Erhan, Yerasimof Marianna, Yıldız İbrahim, Yıldız Mehmet.

Lideri, ANAP'ın doğumunu anlattı

Özal: Siyasete girme diyenleri bir gün açıklarım

KENAN MORTAN — *20 mayıs*

ANKARA — Anavatan Partisi de **"yeni demokratik dönem"**'in diğer partileri gibi **"bir"** yaşında. Partinin iktidara kadar giden yolculuğu asıl olarak bir yıl önce başladı, ancak lideri **Turgut Özal**, kendi deyişiyle Ulusu hükümetinden ayrılmayı düşündüğü sırada **"politikayı da düşünmeye başlamıştı."** Özal, bir yıl sonra o günleri, partinin doğumunu ve bugün kimi bakan olan ilk isimlerin nasıl katıldığını anlatıyor.

— Anavatan Partisi'nin kuruluşuna giden yol nerede başlıyor?

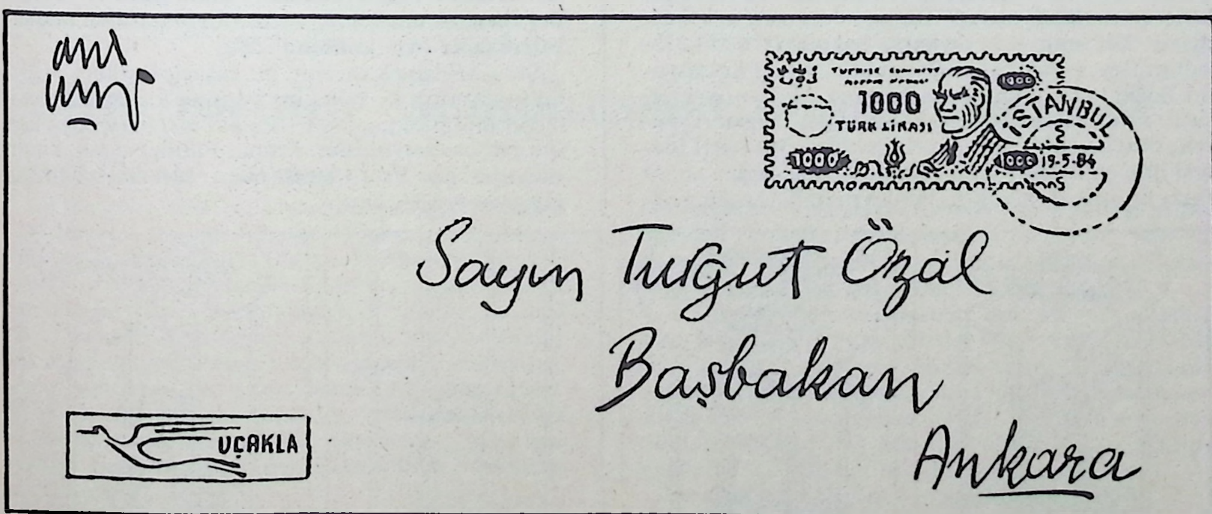
ÖZAL — Sanıyorum, benim planlamada geçen yıllarım derin bir iz bırakmıştır. Özellikle, özel teşebbüsün desteklenmesi açısından getirdiğimiz teşvik sistemi bu bakımdan önemli bir merhaleydi. Bugün Teşvik Uygulama Dairesi tarafından tatbik edilen sistemin temeli 1968 yılında tarafımdan atılmıştır. İplik, makine sanayii, tüketim malları sanayii bu sayede kurulmuştur.

1971 yılında askeri müdahale sonrası bu işi bıraktım. ABD'ye Dünya Bankası'na gittim. Dönüşte az kalsın bir siyasi parti tarafından yapılan teklifi kabul ediyordum. Olmadı. Özel sektörde kaldık. O da insana bir tecrübe veriyor. Masayı öbür tarafı ile görüyorsunuz. Hangi konu ciddidir, hangi konuya önem vermek lazımdır, onları görüyorsunuz. Bunlara vakıf olduk ki, bu önemli bir hadisedir. Arkasından bizim küçük bir siyasi maceramız var. Bir siyasi partiden aday olduk İzmir'de. O da bir deneydır. Halkın karşısına çıkmak, boş kahvelerde konuşmak, üç beş kişiyle münakaşa etmek... Bir buçuk aylık bir dönemdir ve insana bayağı bir tecrübe kazandırıyor. Sonra MESS Yönetim Kurulu üyeliği ve Başkanlığı yaptım. Bu dönem Türkiye'de önemli grevlerin olduğu bir dönemdir. 1977 yılı özellikle.. Sendikalar ile olan tecrübeler, ciddi bir tecrübedir. Sonunda, 1979 yılında tekrar vazifeye döndük. Türkiye'nin hem siyasi anarşi, hem de ekonomik anarşi yaşadığı zor bir dönemiydi bu.

Neticede, şunu söylemek istiyorum: **"12 Eylül"** hadisesi oldu. Biz bu defa **"12 Mart"**'ın aksine askerlerce tutulduk. Ama şunu gördüm. Birçok işte tam yetkili değilsiniz. Hatta yarım yetkili bile değilsiniz. O zaman da işleri iyi bir noktaya getirmek mümün olamıyor. Politikaya girme fikri ciddi olarak, bu görevden ayrılmayı düşündüğüm sıralarda başlamıştır. **Hüsnü Doğan** o günlerde bana gelip, **'ağabey biz niye bir şey yapmıyoruz'** demiştir. Bizim aklımızdan geçene ilk defa dışarıdan yaklaşan da Hüsnü olmuştur.

Tabii ki, siyasete atılma kararı vermemde vatandaşın beni tanıması ve sevmesinin büyük etkisi oldu. Side'de tatil yaparken, her sınıf vatandaşın yanıma geldiğini, bana soru sorduğunu, **'Siyasete girin sizi destekleyelim'** dediğini biliyorum. Bu önemli bir hadiseydi. Bunu her seyahate çıkışımda gördüm. Beni vatandaş, bu konularda hep rahatlatmıştır. Van'dan Hakkâri'ye partiyi açmaya gideceğim. yüksek rakımlı bir yerde durdum. 2800 metrelik bir rakımdı bu. İndik, ötede duran bir çobana sordum: **'Ben kimim beni tanıyor musunuz?'** dedim. Çoban, hemen **'Turgut Özal'sın'** dedi. Bunlar bizim yavaş yavaş kendimizin parti kurma fikrini önemli ölçüde geliştiren faktörler olmuştur.

Bunu derken, bizim parti kurma fikrine karşı çıkan, **'şunla bunla birlikte ol, bunda fayda var'** diye telkinatta bulunan olduğunu hatırlıyorum. Günü geldiğinde bunu açıklayacağım. Hatta **"Sen lider olmak istiyorsun, bu nedenle parti kurmak istiyorsun'** diyen bile çıktı. Ben de, **'Kendi partimi kurmak istiyorum, kimse buna mani değil ya'** cevabını veriyordum. Ya da bu tür durumlarda, **'Peki lideri kim seçecek'** ya da **'Yetkilileri kim belirleyecek'** diye soruyordum. **'Filanca, ya da falanca bey'** diyorlardı.

20 mayıs

Hadise, bu şekilde çeşitli safhalar geçirmiştir. Ben de bunun üzerine **'Benim zaten başbakan yardımcılığı görevini bıraktıktan sonra bir süre izin yapma isteğim var. Arabistan'da bulunan kızım ve Amerika'da bulunan oğlumu ziyaret edeceğim'** dedim. Sonra Arabistan'a geçtim. O sırada kilom da hayli fazla. 110 kiloya yakın geliyordum. Amerika'ya geçtim, bu sırada bulunduğum eve bir telefon geldi. Ahbabım sanayici **Asım Kocabıyık** arıyordu. **'Resminizi doktorlar gördü, mutlaka bir günlüğüne gelsin ve bize check-up olsun diyorlar'** dedi. **'Yahu bizim başımıza iş açma'** dedim. Israr artınca, kabul ettim. Bir gün kontrol iki güne çıktı. Başta yüksek tansiyon olmak üzere birtakım problemlemler çıktı. Yurda döneyim, sonra sizin emrinizde bir zayıflama rejimine gireriz dedim. Ama sonra da baktım, yurda döndüğüm de yapacak belli bir iş yok, bunun üzerine orada kahp rejime girdim.

İşte, orada kaldığım bir buçuk ay içinde ben hizaya geldim. Neticede, bu konu yani sıhhatime kavuşmak suretiyle Türkiye'ye döndüm.

—Size, siyasete katılmama telkinini yapanlar kimlerdi, bunları açıklamayacak mısınız?

ÖZAL — Hayır, şimdilik açıklamayacağım. Açıklamak doğru olmaz. Ama zamanı geldiğinde olacak tabii..

— Partiye katılanlar kimler oldu? Kurucular nasıl bulundu?

ÖZAL — İlk isim **Hüsnü Doğan** olmuştur. 'Ağabey, bir parti kurmayı düşünmez misiniz?' diye devamlı sormuştur. Ben de kendisine cevaben **'zamanı vardır'** cevabını vermişimdir. İlk isim odur. Sonra **Mehmet Keçeciler** ve **Adnan Kahveci** gelir.

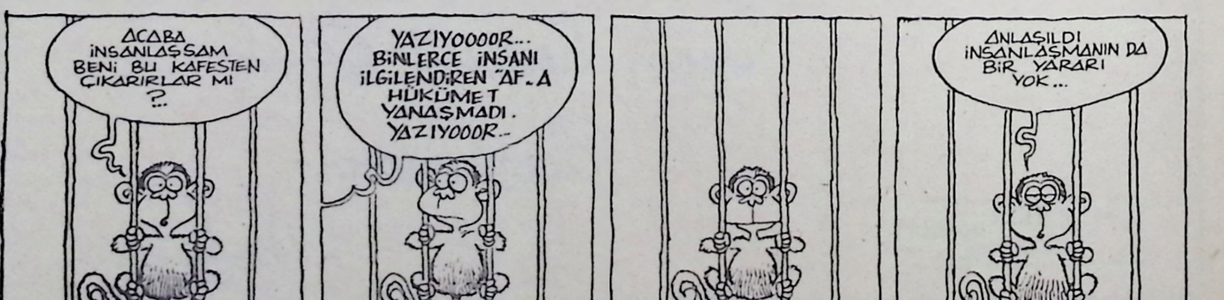
— Anavatan Partisi'nin bir de İstanbul ayaklarından söz edilir. Kimdir bunlar?

ÖZAL — Bayan **Yeniay Köseoğlu**, kendiliğinden gelmiştir. **Ali Tanrıyar** zaten benim bacanağım, ona ben teklif ettim. Hiçbir soru sormadan hemen gelmiştir. **Bedrettin Dalan** kendiliğinden gelmiştir. Bir şirketin idare meclisinde üye idi. Şirketin sahibini ben tanıyordum, **'Turgut Bey parti kurarsa ben katılmak isterim'** demiş kendisine. Bir de **Cavit Kavak** var. O da entresan bir tarzda gelmiştir. Onu bana **Avni Meserretçi** getirdi. Cavit daha evvel sol hareketlerde de bulunmuş. **'Tamam'** dedim kendisine. **'Bizim fikirlerimiz bunlar. Geçmişin bizi alakadar etmez. Bu fikirlerde mutabık mıyız?'**Tamam deyince biz de kendisine **'Biz senin eski şeylerine bakmayız'** dedik. İbrahim Bey, şimdi bizim Bayındırlık İskân Komisyonu Başkanımız olur. Onu da bana Ali Tanrıyar getirdi. O da bizi sevenlerden biriymiş. **Doğan Akyürek,** onu ben çok sene evvel Elektrik Etüt İşleri İdaresi'nde çalışırken tanımışımdır. Ama ondan sonra fazla bir irtibatım yoktu. Benim parti kuracağımı öğrenmiş, kalktı bana geldi. **'Beni kurucu alır mısınız'** dedi. **'Gel öyleyse'** dedim.

Mehmet Keçeciler, beraberinde **Veysel Atasoy** ve **Mustafa Taşar'ı** getirdi. Onların tavsiyesini de yaptı. Planlama döneminden tanırmış onları. Planlamadan iki üç kişi daha vardı, onları da çağırdık, ama çekindiler, gelmediler. Bunlar cesur çıkıp işlerini bırakıp geldiler. **Halil Şıvgın** ise, bir başka siyasi grupla çalışıyordu. Onlarla bizim aramızda bir irtibat yapmak istedi. **'Bırak onları da bizim yanımıza gel'** dedim. Şıvgın da o şekilde geldi.

Vural Arıkan Bey ise, kendiliğinden gelenlerden. Bizi sevenlerden. Onu makalelerinden tanırdım. ENKA'da müşavirlik yapıyordu. Şarık Bey haber verdi, Vural Bey'in çalışma isteğini. **'Gelsin görüşelim. Vural gibi bir adam bize lazım olur'** dedim. Geldi, onunla da mutabık kaldık. **Şadi Pehlivanoğlu**'nu ben istedim. Çağırdım, o da **'evet'** dedi. **Ercüment Konukman**'ın gelişi enteresandır. Ben kendisini tanımazdım. Kendisini bir arkadaşım tavsiye etti. Geldi evime. O sırada kendisi Dişçilik Fakültesi'nde profesör ve 23.5 senelik hizmeti var. Dedim ki, **'Emekli olmana 1.5 sene kalmış'**, çünkü o şekilde bulunan birtakım kimseler gelmek istemediler. **'Riske edebilirsin durumunu'** dedim. Öyle kanunlar var ki, seçilemezsen yeniden devlete dönemiyorsun. Bir gün düşünüp sonra her şeyini bırakıp **'tamam'** deyip geldi. **Kâzım Oksay**, benim müsteşar muavinimdi. Onu oradan tanıyordum. **'Tamam'** deyip geldi. **Sudi Türel**'i askerden, yani 1960'lardan tanırdım. O da ilk başlardandır. Parti kuruluş çalışmalarına katılmıştır. Ama parti kurucusu olacağını bilmiyordu. **'Kurucu olacaksın'** dediğimde hemen **'evet'** demiştir. **Metin Emiroğlu** da, İstanbul'un başlarındandır. Tekstil işverenlerinde bir ara genel sekreterdi. Daha sonra serbest çalışmıştır. **Mükerrem Taşçıoğlu** ile teknik üniversiteli yıllardan tanışırdım. Ama sonradan irtibatım kopmuştu. Kendisi Asım Kocabıyık'm kardeşi Hüseyin Kocabıyık'la birlikte çalışırmış. O da geldi. Bir de şimdi Yozgat Belediye Başkanlığını yapan **Cemil Çiçek** var ki, onu da Mehmet Keçeciler getirdi. **Abdullah Tenekeciler** Paşa, son anda gelenlerdendir. Kuruluştan bir hafta önce geldi. Onu da öyle aldık. **Erol Aksoy**'u Amerika'dan tanıyordum. Ben Dünya Bankası'ndayken o orada bir stajdaydı. Koç grubuna işe alınmasında benim de bir yardımım olmuştu. Kabiliyetli bir arkadaştır. Bana geldi ve **'Turgut Bey, ben sonuna kadar varım. Beni nasıl kullanmak istiyorsanız öyle kullanın'** dedi.

Şunu söylemek isterim, biz rasgele bir kurucu grubu kurmamıştık. Nitekim bugüne kadar aramızda hiçbir ihtilaf olmamıştır. Beş altı kişi hariç, ben hepsini şahsen tanıyordum. Kimini Planlamadan, kimini Elektrik İşleri Etüt İdaresi'nden. Bize karşı hepsinin saygı ve sevgisi vardır.

21 mayıs

—Gelelim işin şekli sorunlarına. Parti adı ve amblemi nasıl tespit edildi?

ÖZAL — Parti adını ve amblemini son derece gizli tutmuştuk. Dizaynını da kendimiz yapmıştık. İsmi, hanımdan bile sakladık. Ortaya çıkmasın diye. Birisi duyar ve ortaya çıkar diye korkuyordum. Dizaynı tamamlamıştık ki, bir gazetede Büyük Türkiye Partisi'nin arı ve Türkiye'yi amblem olarak kullanacağına ilişkin bir haber çıktı. Bunun üzerine hemen partinin kuruluşu için İçişleri Bakanını arayıp saat 9 için randevu istedim. O saatte işe başladıklarını zannediyordum. Bakan bey, saat 9'da bir başka partinin müracaatı var dedi. Bunun üzerine saat 8.30 dedim. Tamam dedi. Meğerkim saat 8.30'da işe başlarmış. Onun üzerine onlardan önce beyannameyi vermiş oldum. Hatta hiç unutmuyorum, müracaatımız sabah saat 8.26'da yapıldı.

—Peki bu aşamadan sonra partinin kuruluşu nasıl oldu?

ÖZAL — İlk 10-15 gün fevkalade zorlandım. Bir kere siyaset tu kaka edilmiş. Siyaset fevkalade tehlikeli bulunmuş. Ayrıca, eski siyasilerle iki nedenle çalışmak mümkün değildi. Bir kere eski siyasiler kendi partilerinin kurulmasını bekliyorlardı. İşte, Büyük Türkiye Partisi falan filan...

İkincisi, eski bir siyasi partinin devamı olmak mümkün değildi. Mümkün bile olsa, kontrol sizin elinizde olmazdı. Bir de, insanlar politikadan ürküyordu. Öyle kimseler biliyorum ki, yüzüme karşı yüzde 5 rey alamazsınız dedi. İşadamları da yüzde 10 alamazsın diyorlardı. Yüzde 10 rey alamazsın derken, belki de yüzde 5 diyorlardı. Onu da gönlümü hoş tutmak için söylemiş olabilirlerdi. Neticede, zorluk çektik, ama hiçbir kademede yılmadık. Ayrıca, organizasyon ve mali yönden zorluğumuz oldu. Mahalli kuruluşları kuranlara merkezden hiçbir şey yollayamadığımız oldu. Ama sonuçta, dört partiye mensup insanlar geldi. Çünkü, ben halk tabakasına baktığımda her zaman 'biz bu işi alırız' demişimdir. Handikapımız, kuruluş sırasında 'bu küçük partidir' düşüncesiydi. Bu parti küçük parti değil, aksine büyük partidir imajını yayabilirsek seçimi alırız diye Kurucular Heyetine söylediğimi çok iyi hatırlıyorum. Nitekim bu ters imaj seçim kampanyasının ortasına doğru süratle ortadan kalktı. Gerçi bazı çevrelerden kalkmamıştır, ama biz toplanan geniş halk tabakalarından, onların heyecanından bu işin kalktığını anlıyorduk. Yine de halk heyecanını fazla gösterememiştir. Çünkü hâlâ biraz korku vardı, çekinme vardı. Özelikle bu Doğu Anadolu için böyleydi. Millet ürküyordu. bu son üç dört gün biraz kırıldı. Esas heyecanı 25 Martta gördük. Orada yapamadığı şeyi vatandaş bu seçimde -üstelik bir ara seçim sayılır- daha rahat yaptı. Seçim öncesi öyle yerler hatırlıyorum ki, vatandaşın bazısı neredeyse kulağımıza yanaşıp, 'bir 6 Kasıma ulaşın, gerisine karışmayın' demiştir.

—Sayın Cumhurbaşkanı parti kurma kararınızı nasıl değerlendirmişti?

ÖZAL — Hadisenin daha başında ben kendilerine gittim. İşi sağlama bağlamak ve herhangi bir sıkıntıya sokmamak için 'ben parti kurmak istiyorum, evet derseniz. Ama hayır derseniz, parti kurmam, bir kenara çekilir, bakarım' dedim. Sayın Cumhurbaşkanı, 'Senin parti kurmana bir şey demeyeceğiz' demiştir. Bir iki kere sordum bunu, tabii daha evvel telkinleri oldu. Niye böyle olmuyor, niye böyle yapmıyorsun şeklinde. Bence sonunda üçüncü bir partinin faydalı olacağı konusuna geldiler. Tahminim, iki parti düşünülmüştür. Üçüncü bir parti, sistemi daha iyi gösterir diye düşünmüşlerdir zannediyorum. Netice, bu şekilde oldu.

—Dış konjonktür açısından desteklendiniz mi? 1980 konsolidasyonunu gerçekleştiren bir kişi olarak uluslararası mali çevreler sizi destekledi mi?

ÖZAL — Türkiye'deki rey durumumuz başta belli değildi. Ama şunu rahatlıkla söylüyordum, reylemeyi dünyada yaparsak ben size çok büyük fark atarım. Amerikası, Japonyası ve Arap âlemini kastederek... Bu âlemde en fazla ve en iyi tanınan bendim. Destek diye bir şey yok. Ama Türkiye'nin gerçek dostları bizim oraya gelmemizi arzu ediyorlardı.

—Bu manevi destek nasıl tezahür etti? Bir lobi etkinliği göstermek ya da dış basında etkili bir yazı yazdırmak gibi.

ÖZAL — Vallahi böyle bir şey olduğunu hiç zannetmiyorum. Destek daha çok mali çevrelerden gelmiştir bana. Çünkü biz o çevrelerde tanınıyorduk. Bir Wall Street Journal ve bir Frankfurter Allgemeine gazetesinde çok etkili yazılar çıkmıştır.

Calp: Yasalar demokrasiyi engellememeli

HASAN UYSAL — *20 mayıs*

ANKARA — Halkçı Parti, bir yıl önce 19 Mayıs 1983 tarihini taşıyan kuruluş dilekçesini 20 Mayıs 1983'te dönemin İçişleri Bakanı **Selahattin Çetiner**'e verirken, bugün gelecekleri noktayı acaba biliyor muydu? HP lideri **Necdet Calp**, bir yıl sonraki aşamayı **"yeterli"** gördüğünü söylüyor. Calp, **"Biz oy almak, milletvekili olmak için girmedik politikaya. Amaç demokrasinin aşama aşama, rayından çıkmayacak biçimde kazasız belasız gerçekleşmesiydi. İlk iki önemli aşama tamamlandı. Şimdi amaç, diğer aşamaların tamamlanarak, demokrasinin istenen düzeye gelmesidir"** dedi.

HP lideri partisinin 1. kuruluş yıldönümü nedeniyle **"Cumhuriyet"**'e verdiği özel demeçte, SODEP'le birleşme konusundaki soruya **"Yeni şartlar altında, yeni yöntemler düşünülebilir"** diyerek, **"Bir yıl önceki şartlarla bugünkü şartlar çok değişti, köprülerin altından çok sular geçti"** yanıtını verdi.

HP Genel Başkanı **Necdet Calp**, bir yıl öncesine göre bugün daha dinç. Çünkü spora başladı. Ciddi ciddi çalışıyor, koşuyor. Bir yıl sonra Cinnah Caddesindeki ufak, bir masa iki koltukluk odasından şimdi TBMM'deki ana muhalefet partisi liderine ayrılan, iki sekreter, bir odacılı, üç geniş odalı, kütüphane, TV'li, radyolu odasında konuşuyoruz.

Sorularımız ve Calp'in yanıtları şöyle:

—HP'nin kuruluşunun birinci yılı doldu. Bu bir yıl içinde 117 parlamenterle Meclise girmeyi ve ana

muhalefet görevi üstlenmeyi başardınız. Sizin deyiminizle demokratikleşme sürecinde iki önemli aşama geçildi. HP'nin kuruluş aşamasındaki sıkıntı ve sorunlar nelerdi?

CALP — HP, kuruluşundan kısa süre sonra genel seçimlere girmek için bazı yasal zorunlulukları yerine getirme çalışmasına girmiştir. Bunları ikmal ettikten ve adaylar konusunda da birçok vetoları aştıktan sonra, genel seçimlere girme olanağını elde etmiş ve bu tarihten seçimlere kadar geçen kısa süre içinde hem teşkilatını memleket sathına yayarak, hem de mali olanakları çok geniş partilerle mücadele ederek seçimlere hazırlanmıştır. 6 Kasım seçimlerinde yüzde 30.4 oranında oy alarak seçmen vatandaşların HP'ye verdiği ana muhalefet görevini yüklenmiş ve yerel seçimlere kadar geçen sürede bu konuda ciddi ve gayretli çalışmalarda bulunmuştur. 6 Kasımda seçimlere mali olanaklar bakımından çok zor şartlar altında gelmiş, mahalli seçimlere daha da güç şartlar içinde girmek durumunda kalmıştır. 6 Kasım seçimleri Türkiye'nin demokrasiye dönmesi bakımından büyük aşama olarak değerlendirilmiştir. Bunun partiler yoluyla yapılmasında dikkat ve itina gösterilmiştir. Yerel yönetimleri de tekrar demokrasiye dönüşün ikinci büyük aşaması olarak görmüş ve vatandaşların gerçek yerel yönetimlerine sahip olması için mücadelede bulunmuştur. HP daha 9 aylıkken iki seçime girmiş, ikinci seçimlerin bütün partilerin iştiraki ile yapılmasında büyük gayretleri olmuştur. Bundan sonra Türkiye'nin demokrasiye dönüşü için yasalarda mevcut, demokrasiyi engelleyici hükümlerin kaldırılması istikametinde çalışmalarına devam edecektir. HP yeni politik hayatta geçmiş tecrübelerden ders almasını bilen ve partiler arası münasebetlerin uygar biçimde devam etmesine özen gösteren bir partidir. Bu konuda kurulduğu günden bugüne kadar yaptığı çalışmalar birçok tarafsız vatandaşlarca övgüyle ifade edilecek seviyededir. Bugün HP, milletin umudu ve güveni haline gelmiştir. Bundan sonraki çalışmalarla, kendisine oy veren vatandaşların bu güveninden onları hayal kırıklığına uğratmayacak bir seviyede muhalefete devam edecektir. İktidar partisinin uyguladığı sosyal içerikten yoksun, dar ve sabit gelirlileri düşünmeyen politikası, kısa zamanda HP'nin bir alternatif olarak gündeme ağırlıklı olarak gelmesini sağlayacak ve bugünden bunun işaretleri de vatandaş vicdanında görülmeye başlamıştır.

—Partilerin kuruluş aşamasında iken sanırım üç ayrı partiden kuruluş için öneri aldınız. Bir kısmı da başkanlık içindi sanırım.

CALP — Efendim, parti çalışmaları sırasında o günkü şartlar içinde birtakım gruplar ve teşebbüsler beraber olmayı teklif etmişlerdi. Onlardan düşüncelerime en uygun olanı seçtim. Ve bir parti kurma çalışması içinde olan bir kısım arkadaşlarla birlikte olduk ve kurulduğu gün beni Genel Başkanlığa getirdiler.

—Teklif aldığınız partilerin adını verebilir misiniz, ya da kişilerin?

CALP — Bu aşamada buna gerek görmüyorum. Ancak bunların tümü sosyal demokrat görüşteydi. Sanırım bu yeterli.

—Sanıyorum daha partilerin kuruluş aşaması tamamlanmamıştı ve sizin Sayın Erdal İnönü'ye "Sizi sokmayacaklar, gelin HP ile birleşin. Ben genel başkanlık koltuğuna düşkün de değilim. İsterseniz siz genel başkan olun" demiştiniz. Oysa şimdi arada büyük çelişkiler var gibi gözüküyor. Bu değişmenin nedeni nedir?

CALP — HP'nin kuruluş dilekçesini verdikten sonra bir gazeteci arkadaşım, **"Partileşmeniz birleşmeyi güçleştirmez mi?"** diye sordu. Galiba sen sordun. Ben de **"Hayır, parti olarak birleşmek daha kolaydır. Daha önce yapılmış görev taksimi buna engel değildir"** demiştim. O günkü şartlarda bu kolay ve sağlanabilir bir çözüm yolu idi. Ona göre, o istikamette konuşmuştum. O günkü şartlarla bugünkü şartlar arasında çok fark var. Köprülerin altından çok sular geçmiştir artık. Yeni şartlara göre yeni yöntemler düşünülebilir.

—Sizinle kuruluştan bir gün önce HP'nin geçici olarak genel merkez olarak kullandığı Cinnah Caddesindeki avukat yazıhanesinde konuşmuştuk. Şimdi ise gene sizle, ama bu kez TBMM'deki ana muhalefet partisi liderine ayrılan en az üç kat büyük ve olanaklı bir odada konuşuyoruz. Bu bir yıl içinde sanırım çok ilginç olaylar da yaşadınız. Hatta 6 Kasım seçim kampanyası öncesi Malatya'ya giderken havaalanında "parti kuruluş aşamasında yaşanan olaylar tam Aziz Nesin'lik" demiştiniz. Bu olaylardan birini anlatır mısınız?

CALP — Tabii bu kadar çok hadisenin cereyan ettiği ve zamana karşı yarışılan bir devrede çok ilginç olaylar vuku bulmuştur. Geriye baktığımız zaman bunların arasında hangisini tercih edeceğimi bilemiyorum. Hepsinin kendine özgü ayrı bir özelliği vardır. Adayların, kurucuların tespitinden, seçime girme hakkını alıştan, vetolardan, seçim sırasında yapılan mücadelelerden ve seçim sırasındaki olaylardan birçok unutulmayacak olaylar var. Ama bugün için birinden birini seçemiyorum.

—Parti Genel Başkanı olup parlamentoya girdikten sonra hiç "Şu işe nereden bulaştım, keşke emekli olup köşemde otursaydım" diye düşündüğünüz oldu mu?

CALP — Yani politikaya girdiğine pişman oldunuz mu diye soruyorsun, hayır olmadım. Ben daha önce defalarca teklif aldığım halde kabul etmemiştim. Uzun süre düşündükten sonra, bu aşamada girmeye karar verdim. Politikada neleri sağlayabilirim diye daha önceden bir değerlendirme yaptım. Buna göre birincisi Türkiye'nin partiler yoluyla bir genel seçim yapmasıydı. Buna, dikkat ederek ve özen göstererek partinin seçimlere katılmasını sağladık. Tekrar Türkiye'nin demokrasiye dönüşünde büyük aşama olacak yerel seçimlerin, tüm partilerin katılarak daha demokratik biçimde seçim yapılmasına gayret sarfettik. Bu ikinci amacımızdı. Bundan sonra üçüncü aşamada düşünülen, özlenen biçimde demokrasiyi Türkiye'de yerleştirebilmek için yasalarda bazı engellerin kalkması veya bunların demokrasiyi engellemeyecek biçimde değiştirilmesi gerekiyor. Bundan sonraki mücadelemiz böyle olacaktır. Karşınızda uğraşacağınız bir hedef varsa ve amacınıza ulaşıyorsanız, bundan pişmanlık duymazsınız. Bunun için ben de duymuyorum.

—Parasızlık ne zaman bitecek?

CALP — HP kurulduğu günden bu yana çok dar mali olanaklarla çalışmıştır. Karşımızdaki partilerle kıyaslanamayacak bir darlık içinde olduk. Ona rağmen aldığımız sonuç küçümsenecek ölçüde değildir.

Mali olanak bakımından biraz feraha kavuştuğumuz sırada, bu geçmiş dönemde aldığımız sonucun çok üzerinde sonuç alacağımız çok açık biçimde biliniyor ve hissediliyor. Gelecek zaman HP'nin lehindedir. Mali imkânlar vereceğimiz mücadeleyi yükseltecek düzeye geldiği zaman HP gelecek seçimlere çok şanslı girecek ve iktidara oynayacaktır. Açık söylüyorum, partilere devlet yardımı çıktığı zaman HP iktidardır.

Evren: Aydınım diye ortaya çıkan, çoğunluğu gücendirir

22 mayıs

İstanbul Haber Servisi — Cumhurbaşkanı **Kenan Evren, "Aydınlar - aydın olmayanlar, işçiler - işçi olmayanlar, Aleviler - Sünniler ayrımları bizi mahvetmiştir. Aydın olabilirsiniz, ama "ben aydınım" diye ortaya çıkarsanız, aydın olmayan çoğunluğu gücendirirsiniz"** dedi.

Cumhurbaşkanı Evren, dün saat 10.45'te Cağaloğlu'ndaki İstanbul Lisesi'nin 100. kuruluş yıldönümü törenlerine katıldı. Kutlama töreninin açılışını yapan Evren, Türkiye'deki eğitim camiasına büyük önem verdiğini belirterek, şunları söyledi:

"Her nesil, kendinden sonra gelen nesile daha çok önem verir ve daha yüksek tahsil yapmasını sağlar. Türkiye işte o zaman iyice kalkınır ve layık olduğu yeri alır. Layık olduğumuz yeri alamadığımız için üzüntü içindeyiz. Bilim ve teknoloji bakımından ileriye gitmiş ülkeler, geri kalmış ülkelere tahakküm etmektedirler. Bu tahakküm altındaki ülkeler arasında ne yazık ki biz de varız" dedi. Bundan kurtulmanın yegâne yolunun tahsil, bilim ve irfan olduğunu, ekonomide de ileri gitmek için bilim ve teknolojiye ihtiyaç duyulduğunu belirten Evren, cahil kişilere bunu anlatmanın mümkün olmadığını söyledi. **Evren, "Büyük bir filozof şöyle demiş: Beni cahillerle cennete sokacağınıza, alimlerle cehenneme girmeye razıyım"** dedi.

Eğitimin önemi üzerine konuşmasını sürdüren Cumhurbaşkanı, daha sonra belki milletçe âlim olunamayacağını, ama bilim ve irfan sahibi olunacağını belirterek, konuşmasının bu bölümünde memleketi parçalara bölecek tabirlerden de kaçınılması gerektiğine dikkat çekti ve özetle, **"Aydınlar - aydın olmayanlar, işçiler - işçi olmayanlar, Aleviler - Sünniler ayrımları bizi mahvetmiştir. Aydın olabilirsiniz, ama ben aydınım diye ortaya çıkarsanız, aydın olmayan çoğunluğu gücendirirsiniz. Aydın olmayanların suçu belki de kendilerinde değildir. O aydın olmayanlar arasında âlimleri cebinden çıkaracaklar ve daha çok hizmet edenler vardır ki kesinlikle böyle ayrımlardan kaçınalım"** dedi.

Asıl Sebep: Korku!.

HINCAL ULUÇ — *23 mayıs*

1980 Moskova Olimpiyat Oyunları sona ererken, Organizasyon Komitesi Başkanı ve Spor Bakanı Popov, bas bas bağırıyordu: "Bizi 1984 Los Angeles Oyunları'na katılmaktan hiçbir güç menedemez." Bir yanda Popov'un bir Sovyet politika adamından beklenmeyecek kadar kesin konuşması, öte yandan oyunlar boyu yetkili yetkisiz her Moskovalıda gördüğümüz büyük hayal kırıklığı, o zaman bizi bir yargıya ulaştırmıştı. Sovyetler, 1980'in intikamını kesinlikle alacaklardı. Bu intikamın en etkili olması için de, kararlarını Los Angeles'a çeyrek kala açıklayacak ve Amerika'yı kalbinden vuracaklardı. Şok etkisi yaratmak için son ana kadar katılacaklarına herkesi inandırmak zorundaydılar.

Bu kanımızı Moskova notlarımız içinde o zamanlar dile getirmiştik. Geçen yıl Helsinki'de ilk Dünya Atletizm Şampiyonası yapılırken, gene dikkati çekmiş ve "1980'de Batı yoktu. 1984'te Doğu olmayacak. Bu oyunlara aman dikkat edin" demiştik.

Ve işte, Los Angeles'a çeyrek kala Sovyetler katılmayacaklarını açıkladılar. Ardından birer ikişer öteki Doğu ülkeleri sökün etmeye başladı. 1980'i bütün hayal kırıklığı ile yaşayan Brejnev'in ölümü ve yerine Andropov'un gelişi, "dişe diş" oyununu belki de ortadan kaldıracaktı. Ama Andropov da ölüp yerine tam bir Brejnevci, Çernenko gelince, sessiz vasiyetin yerine getirilmesi kaçınılmaz oldu. Bu işin politik yanı.. Ama madalyonun bir de sportif tarafı var.. Sovyetler'in Los Angeles'a gelmeyişlerinin bu yüzdeki asıl sebebi korku.. Sportif korku..

..Ve bu korkunun kaynağı, sandığınız gibi Batı ülkeleri ve onların sporcuları değil.. Tam tersine, kendi bloklarından, sistemlerinden bir ülkeden, Doğu Almanya'dan çekindikleri için Sovyetler Olimpiyatlar'a katılmak istemiyorlar.

Size şu anda belki de çok ilginç gelebilecek bu iddianın ilk izlenimlerini 1980 Moskovası'nda hissetmiştik.. Doğu Almanya ile Sovyetler Birliği arasında inanılmaz bir rekabet vardı. Eltopunda Sovyetler'i yenen Doğu Alman takımının ve salondaki

taraftarlarının sevinç şeklini belki de ömür boyu unutamayacağız..

Sanki, Hazreti Davut, Golyat'ı yenmişti.. Sanki değil, bir bakıma öyleydi zaten.. Doğu Alman sporcularda Sovyetler'i geçmek için büyük bir hırs vardı. Nedendi bu hırs?.. 1982 Madrid'inde Polonyalı Boniek'in "Sovyetler'i yenmek zorundayız. Gülmeyi unutmuş milletim için ender şanslardan biri bu" şeklindeki büyük yankılar uyandıran sözleri, Doğu Alman sporcuların da motivasyon sebebi miydi, bilinmez.. Ama Sovyetler'i geçme isteği çok açık ve seçikti. Buna karşılık Moskova halkında da, Doğu Almanlara geçilmeye karşı bir hazımsızlık vardı. Batılı sporcuların gerisinde kalmak onlara pek dokunmuyordu. Farklı bir âlemin, farklı sisteminden gelmiş kişilerin farklı olmalarını doğal karşılıyorlardı, ama kendi sistemleri içindeki bir ülkenin gerisinde kalmayı bir türlü anlayamıyor, kabullenemiyorlardı. Sovyetler Birliği, 22.5 milyon kilometrekarelik alanı ile dünyanın en büyük devletiydi. Sınırları içinde genetik yapıları çok farklı, yığınla ulus, ırktan toplam 225 milyon insan yaşıyordu ki, bu da dünyanın üçüncü büyük devleti olmak demekti. Ekonomik potansiyel açısından ise, Amerika'nın ardından dünya ikincisiydiler.. Hal böyle iken, 17 milyon nüfusu ve haritalarda zor görülen 108 bin kilometrekarelik arazisi ile, hem de aynı sistemin bir parçası Doğu Almanya onları nasıl geride bırakıyordu?

1984 Kış Oyunları'nda, Sarajevo'da bu hayal kırıklığı iyice açığa çıktı.. Televizyonda her gece Sovyet sporcularının büyük gelişimini anlatan yorumcular, Kış Oyunları'nda Sovyetler'in, minicik Doğu Almanya'dan daha az madalya almasını halklarına izah edemediler.

Los Angeles öncesi Sovyet spor uzmanlarının yaptığı araştırma gene aynı sonucu verdi.. Los Angeles'ta zafer Doğu Almanya'nın olacak, Sovyetler, belki Amerika'nın ardından üçüncü gelecekti.

..Ve Amerika neyse, ama Doğu Almanların gerisine düşmek ve onların bu parlak zaferlerini kendi halklarına anlatmak, bu kez daha da imkânsız olacaktı. Dev Sovyetler, minik Doğu Almanya önünde ezilirse, ülkede doğacak moral kırıklığı yıkım etkisi yaratabilirdi. O halde, dünyanın en büyük spor organizasyonunda, dünyada yaşayan her iki insandan birinin televizyondan izleyeceği bu şovda, Doğu Alman zaferini de, Sovyet yenilgisini de engellemek gerekiyordu.. Bunun tek yolu da oyunları boykot etmekti..

Sovyetler işte bunu yaptılar. Hem kendileri çekildiler, hem Doğu Almanya'yı çektiler..

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

ATİLLA ŞOFÖR OKULU
ADANA ŞUBESİ

61. Yıl; Sayı: 21459 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 23 Mayıs 1984 Çarşamba

Başbakan 80 kişilik heyetle Trablus'ta

Özal: Türkiye zor günde Libya'nın yanında olacak

Trablus Havaalanı'nda Callud'un karşıladığı Başbakan, "Türkiye'nin ilk dışa açılma çabalarında yakınlık gösteren Libya'yla iyi ve kötü günlerde beraber olmanın önemini" belirtti. Bir haftadır Libya'da bulunan Devlet Bakanı Özlüzlar'ı kabul eden Libya Devlet Başkanı Kaddafi "Türkiye büyük dostumuzdur" dedi.

OSMAN ULAGAY

TRABLUS — Başbakan Turgut Özal ve beraberindeki 80 kişilik heyet ...

Hayali ihracat yapanlar açıklanmayacak

Hayali ihracatçı şirketlerin sayısı belli, adları İsviçre ve Almanya gümrükleriyle yapılacak görüşmeler sonucu kesinlik kazanacak.

Ondört şirket, aldıkları vergi iadesinin 2 katı ceza verecek, ticaretten men edilmeyecek.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Hayali ihracat yapan şirketlerin adları açıklanmayacak. Kararı veren Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ihracatçı ...

ÖZAL — Dereyi geçtik ama...

LİBYA NOTLARI

Yeşil ışığa doğru...

OSMAN ULAGAY

6 ülke nükleer silahlara karşı çağrı yaptı

STELYO BERBERAKİS

Ankara'ya gelen Strauss bir taşla üç kuş vurmak istiyor

Almanya'nın Bavyera Eyaleti Başbakanı ve koalisyon hükümetinin ortağı Strauss ...

Körfez'de tehlikeli gelişmeler

Reagan, Suudi Arabistan'dan üs izni istedi

International Herald Tribune gazetesinin verdiği habere göre, Suudi Arabistan Hava Kuvvetleri'ne, "Çatışmaya hazır ol" talimatı verildi.

Kuveyt Petrol Bakanı, ABD'nin Körfez'deki pasif tutumunu kınadı. Birleşik Arap Emirlikleri Devlet Başkanı, "Savaşı sona erdirmek için bütün dünyanın müdahale etmesi gerekir" dedi.

Dış Haberler Servisi — İran-Irak Savaşı ya da bir başka deyimle Körfez bunalımı en tehlikeli ...

Muhtemel senaryolar

Başkan Reagan'ın Körfez'i tutabilmek için 4 plani var, ancak bunların uygulanması askeri çatışmalara yol açabilir.

4 senaryo

73 Milyonu Kimler Bölüşmüş?

OKTAY AKBAL — *24 mayıs*

Bay Kabaklı'ya öğrenciler gelmişler, sorular sormuşlar. "Siz şuurlu gençlerin konuştuğu anlaşılıyor. Benim yapmak istediğim eser sizsiniz" buyurmuş... Şunları da eklemiş: "Tarihimize, dilimize, hayatımıza kastedenler muvaffak olamamışlardır. Siz gençler benimkine uyan diliniz, görüşleriniz ve özleyişlerinizle ortada, karşımdasınız."

'Mülakat, hususiyle, tavsiye, alâka, hakkında' gibi Osmanlıca sözleri bol bol kullanan bu öğrenciler gerçekte var mıdır, bilemem! Bay Kabaklı gibi konuşan bu 'genç'ler, yazara 'dil devrimi' konusunda düşüncelerini sormuşlar. Bir yerde okumuşlar; sözcükler bir ağacın çürük yapraklarına benzer demiş bir yazar; zaman zaman çürümüşler dökülür, yerlerini yeni taze sözcükler alır. Bay Kabaklı da buna karşı çıkmıyor, 'Bazı kelimeler hakikaten hazan yaprakları gibi düşer' diye 'edebiyat' da yapıyor. Ama iş Türk Dil Kurumu konusuna geldi mi, başlıyor ileri geri konuşmaya... Dil devriminden 'maksat' neymiş? Şöyle açıklıyor: 'İslâmi mefhumlara ve kelimelere karşı bir tepki'. 'Tarihi unutturmak' isteği... 'Bir aşırı bozgunculuk' ya da bir 'yiyim hamlesi'... Yiyim hamlesi! Ne demek ister Bay Kabaklı, açıklıyor bunu da: Yani bazı adamlar Atatürk'ün mirasından gelen 73 milyon lirayı aralarında adilane bölüşmek için Türkçenin canına kıyabilirler.

Evet, Bay Kabaklı açık açık suçluyor Türk Dil Kurumu yöneticilerini: 'Atatürk mirasından gelen 73 milyon lirayı aralarında adilane bölüşmek için Türkçenin canına' kıymışlar! Kıymışız hep birlikte! Bay Kabaklı boyuna mahkemelere düşer, cezalar alır, paralar öder, yine de uslanmaz! Ne demektir "bazı adamların 73 milyon lirayı aralarında adilane bölüştükleri" suçlaması? Kim bu adamlar? 1983 Eylülüne dek TDK'nin yönetiminde bulunan, adları, kişilikleri belli kişiler...

12-14 Temmuz 1982'de TDK Kurultayı'nda seçimle yönetime gelenler arasında bakın kimler var: Berke Vardar, Akşit Göktürk, Mustafa Canpolat, Şerafettin Turan, Doğan Aksan, Tahsin Yücel, Atalay Yörükoğlu, Sadettin Buluç, Aydın Köksal, Hasibe Mazıoğlu, Ruşen Keleş, Türker Alkan, Erdem Aksoy, Ahmet Kocaman, Bedia Akarsu, Özcan Başkan, Özer Soysal, Tuğrul İnal, Vecihe Hatiboğlu, Özdemir Nutku, Bahri Savcı, Semih Tezcan gibi öğretim üyeleri; Ömer Asım Aksoy, Hikmet İlaydın, Necdet Uğur gibi ünlü kişiler; Fazıl Hüsnü Dağlarca, Sabahattin Kudret, Necati Cumalı, Cahit Külebi, Oktay Akbal, Emin Özdemir, Sami Karaören gibi yazar ve şairler. Ben 1969'dan bu yana sürekli Yönetim Kurulu'ndaydım. Demek 73 milyonu 'adilane bölüşen'ler arasında ben de yer alıyorum. Bay Kabaklı'ya göre her yıl 73 milyondan 35'te bir oranda payımı aldığıma göre -ki bu pay 2 milyon kadar tutar!- on beş yıl içinde epey yükümü tutmuş olmalıydım! Öbür arkadaşlar da öyle! Oysa, TDK'nin hesapları ortadadır, Yönetim Kurulu üyelerine ödenen yolluk ve ödenek üç gün Ankara'da kalmaya ve yol parasına zor yetiyordu, son yıllarda ise hiç yetmiyor, üyeler cepten para ödemek zorunda kalıyorlardı!

Bay Kabaklı'nın yazdıkları yalandır. Bile bile çamur atmaktır. 'Tercüman' yazarı Kabaklı, gazete arkadaşı Bay Ergun Göze'yle eş mi tutuyor bizleri? İslam Ansiklopedisi düzenlemek için aldığı 16 milyon liranın hesabını bir türlü vermeyen, veremeyen Bay Göze'ye sorsun bu tür 'adilane bölüşme' oyunlarını? Bizler, Atatürk devrimine bağlı kişiler, Türk dilini seven yazarlar olarak bu tür çıkar hesaplarının çok, ama çok uzağındayız. Bay Kabaklı'nın tek ölçüsü birtakım çıkarların 'adilane paylaşılması'dır, bunu anlıyorum, ama bu tür işleri 1983 yılında yaşamına son verilen Atatürk devrimine bağlı Türk Dil Kurumu'nda aramasın... TDK, türlü yalanlara, suçlamalara karşı açık alınla hesap vermiştir. Yüksek Soruşturma Kurulu Başkanı ve üyeleri haftalarca Kurum'da incelemeler, denetlemeler yaptılar, en küçük bir kusur, bir eksiklik bulamadılar. Böyleyken, bir Kabaklı çıkıp kamuoyu önünde hiçbir sıkıntı duymadan 'bazı adamlar 73 milyon lirayı adilane bölüştüler' diye yazabiliyor... Bu, en azından çirkindir, ayıptır.

Bağımsız bir Atatürkçü dernek olan Türk Dil Kurumu, özel hukuk kişiliği sona erdiği anda üç milyardan fazla taşınır taşınmaz mal ve bankada para varlığı bırakmıştır. TDK'de görev yapan kişiler çok az bir aylıkla çalışmışlardır. TDK'nin amacı doğrultusunda görev yapmayı onur bilmişlerdir, bir kazanç yolu değil.. Bay Kabaklı'nın elinde sağlam kanıtlar varsa, yani 73 milyon lira bazı adamlar arasında gerçekten adilane bölüşülmüşse, başvursun savcılığa, ne duruyor?

Aylardır Türk Dil Kurumu Bay Kabaklı'nın yandaşı kişilerin yönetimindedir. Amaçlarına ulaştılar, daha ne istiyorlar? Ama nerede ürünler, bilimsel çalışmalar, yayınlar? Nerede 'Atatürk Devrimi' doğrultusunda yapıtlar? Nerede?

"Küçük Ağa" üstüne bazı düşünceler

ATİLLA DORSAY — *25 mayıs*

Türkiye, özellikle kültür yaşamı açısından karışık, sarsıntılı, çalkantılı bir dönem geçiriyor. Çeşitli siyasal, toplumsal ve ekonomik öğelerin de katkısıyla, kültür yaşamımızda sürekli, hızlı, giderek baş döndürücü değişimler meydana geliyor. Bu değişimlerin temelde ve genelde olumlu biçimde oluştuğunu söylemek ne yazık ki kolay, giderek de mümkün değil. Tam tersine, kültür yaşamımızda sürekli bir erozyonun, sürekli bir yozlaşmanın günden güne kendini duyurduğunu duyumsamamak, görmemek elde değil. Hepsi ayrı ayrı ve de yöntemsel biçimde söz konusu edilmesi gereken çeşitli olaylar, arabesk film-

lerden kültürümüzdeki genel **'lumpen'** tavra, TRT'nin Amerikan biçimi yaşamı sürekli zihinlerimize akıtan yoz dizilerinden, müzik alanındaki kargaşaya, sanatımızın kralı veya güneşi ilan edilip, baş tacı edilen kişiliklerinden, kimliklerinden, video olayının en kötü, en yoz, en zararlı biçimiyle kullanılmasına dek birçok alanda yaşanan, tam bir yozlaşma, tam bir çöküştür. Trajik sonuçları belki bugün değil, ama toplumun yarınında mutlaka kendini duyumsatacak bir çürüyüştür...

Bu genel tablo içinde, **"Küçük Ağa"** gibi bir yerli TV dizisinin büyük önem taşıdığı kuşkusuzdur. Uyandırdığı yankılar da bu önemin bir kanıtıdır. **"Küçük Ağa"**, genelde beğenilmiş, ilgiyle izlenmiş, her çevrede genelde olumlu yankılar almıştır. Seyircinin büyük çoğunluğuyla sahip çıktığı, başkişileriyle özdeşleştiği, kişilerine ve sorunlarına ilgi duyduğu bir dizi olduğu da kesindir. Diğer yandan, **Tarık Buğra**'nın dizinin kaynağını oluşturan romanı gereği, **"Küçük Ağa"**, 1919-20 yıllarında **Milli Mücadele**'nin başlarında, örgütlenme süreci içinde, başkişisini bir **"hoca'**, bir din adamı olarak seçmekle, Ulusal Kurtuluş Savaşı'mıza belli bir açıdan bakma tavrını **'peşinen'** almıştır. Diziyi, 1970'lerin **'milli sinema'** anlayışının önde gelen ismi olan, bugünkü konuşmalarında da, **"Milli sinema anlayışında Türk-İslam yüceliği ön plana geçer"** veya **"Lütfi Akad, Halit Refiğ, Metin Erksan gibi yönetmenlerle çalışıp sinema sanatını öğrenmeyi uygun görmedim, çünkü onlar, 'toplumsal-gerçekçi' sinema anlayışıyla film çeviriyorlardı"** (1) diyen **'mukaddesatçı'** yönetmen **Yücel Çakmaklı** yönetmiştir. Bu öğeler ve bu bilgiler ışığında, esere yöneltilen bazı eleştiriler de, yapıtın kendisinden çok onu yaratanların kimliğine, politik düşüncelerine dayandırılmakta, giderek, **"Bu yapıtı översek, TRT'nin gelecekte en önemli filmlerini Yücel Çakmaklı ve onun ekolünden kişilere vermesine yol açmış olunmaz mı?"** kaygısı sezilmekte, bazen bu tür bir kaygı açıkça dile de getirilmektedir.

"Küçük Ağa", bizce tüm bu tür kaygıların ipoteği altında değil, kendi başına ele alınması gerekli bir sinema, sanat olayıdır ve bu tür yansız bir ele alışta, yapıtın genelde başarılı olduğunu kabul etmemek zordur. **Tarık Buğra**'nın **Milli Mücadele**'ye katılan onca kesim/meslek arasından bir din adamının öyküsünü anlatmayı seçmesi, bizce sanatçının ideolojik yapısı kadar sanatçı özgürlüğüyle de bağıntılı bir durumdur. Kurtuluş Savaşı'nda **'hoca sınıfı'**nın da, bazen olumlu, bazen olumsuz büyük bir katkısı olmadı mı? 23 Nisan 1920'de açılan Meclis'te, ilk mebusların önemli bölümü **'sarıklı'** değil miydi? Nitekim başka romancılar da, **Kemal Tahir**'den **Samim Kocagöz'e**, **Hasan İzzettin Dinamo**'dan **İlhan Selçuk'a**, **Halide Edip**'ten **Yakup Kadri**'ye, bu büyük savaşımın başka kişilerini, başka kesimlerini anlatmışlardır. **Tarık Buğra**'nın, **'mücadeleye baştan inanmış'** kişiye kıyasla, başta karşı olan ve sonradan katılan kişinin **'daha çok dramatik malzeme'** sağladığını söylemesi ilginçtir, giderek doğrudur: **"Sonuca göre hüküm vermeden, olaylar cereyan ederken, o insanların hangi psikolojilerde, hangi tereddütlerde, hangi bunalımlarda bulunduğunu anlamaya ve anlatmaya çalıştım"** (2).

"Küçük Ağa"'nın, sinemasal niteliklerine gelince, özellikle bu filmin, TRT'nin şimdiye dek gerçekleştirdiği film ve diziler içinde, teknik açıdan en olgun, seviyeli ve başarılısı olduğu açıktır. Bunda kuşkusuz TRT'nin yeni aldığı ve filmin 35 mm'lik negatiften TV'de gösterilecek format'ya dönüştürülmesinde büyük ölçüde teknik kalite sağlayan, yüksek kontrast ve parlak renkler veren **'Tele-Sine'** aygıtlarının hizmete girmiş olmasının da rolü olmuştur. Ayrıca seslendirmede sağlanılan başarı, bu teknik düzeye eklenebilir.

Sinema dili açısmdansa, **Çakmaklı**, genelde bir türlü kurtulamadığı ve bugün için artık modası geçmiş, iyice ucuzlamış sayılan **'zoom'**ları aşırı kullanmasına karşın, temelde olgun, rahat, akıcı bir anlatım tutturmuş, genel sahnelerle yakın planlar arasında akıcı bir denge sağlamış, bu çok kişili öykünün tüm kişilerini seyirciye (kuşkusuz çok iyi bir oyuncu seçimi ve oyun düzeyinin de yardımıyla) tanıtmayı, yakınlaştırmayı bilmiştir. **"Küçük Ağa"**, **Çakmaklı'**nın gerek sinema, gerekse TV filmi veya dizisi olarak şimdiye dek izlediğimiz çalışmalarının doruk noktasıdır, daha gelişmiş biçimidir.

Ama bunlardan daha önemlisi, **"Küçük Ağa"**nın yazımızın başında sözünü ettiğimiz genel kültürel yozlaşma süreci içinde toplumumuzda oynadığı, oynayabileceği işlevdir. Bu açıdan, dar ufuklu, kısır ve güncel politik tavırların, kaygıların ve eleştirilerin dışında, bu yapıta daha genel ve geniş bir bakış açısıyla bakma gereği var sanıyoruz. Öncelikle, ülkemizin kültür yaşamı üstünde hâlâ büyük ölçüde etkili olan bir TRT olayının, dış dizilerde toplumumuza verecek hiçbir yararlı bildirisi olmadığına inandığım, **"Şahin Tepesi"** veya **"Tehlike Çemberi"** gibi Amerikan dizilerine, iç yapımlarda ise, gerçek halk sanatçılarını, gerçek yazar-çizerleri, toplumsal/toplumcu çizgide olan her ürün veya sanatçıyı dışlayıp, yalnızca gazino ve magazin alanlarının **'büyük'** isimlerine ödün veren genel tavrı yanında, **"Küçük Ağa"** gibi bizim yakın tarihimizi, bizim insanlarımızı ve bizim sorunlarımızı ekrana getiren bir diziyi hazırlaması, kuşkusuz önemlidir, olumludur. Bunun da ötesinde, **"Küçük Ağa"**, yalnız **Kurtuluş Savaşı**'na en tutarlı, kapsamlı ve ciddi biçimde yaklaşan sinema yapıtımız olmakla kalmamış, hemen tüm gerilimini olaylardan, hareketten, savaştan, vur-kırdan çok düşünsel gerilime, fikir ve ilke tartışma ve çelişkilerine dayandıran yapısıyla, kültür yaşamımızda çeşitli alanlardaki yozlaşma sonucu, sanki düşünceden ve düşünmeden koparılan, düşünceyi yaşamından dışlamaya zorlanan bir seyirciye, düşüncenin, fikrin, ilkelerin ne denli önemli olduğuna ve düşünceye, fikre dayalı bir yapıtın da ilgiyle izlenebileceğine değgin ipuçları vermiştir. **İstanbullu Hoca** ile **Reis Bey** arasında camide halk önünde yapılan tartışma, bu açılardan dizinin bence belkemiğidir. **Çakmaklı,** burada son derece gerilimli, gergin bir atmosfer yaratmayı, başkişilerden ikisini söz düellosuyla, büyük bir halk eyleminin (Kurtuluş Savaşı'mızın) önemli bir aşamasını irdelerken, filmin de özünü en can alcı biçimde vermeyi başarmıştır.

Bunun yanı sıra, dizinin kuşkusuz önemli bazı kusurları, eksikleri de vardır. Basında sözü edilen, giderek mahkemelere yansıyan bazı tarihsel yanlışlardan söz etmek istemiyorum, benim alanım değil. Bunun dışında, **Mahmut Tali Öngören**'in eleştirisinde belirttiği gibi, dizinin ikinci yarısında **"Küçük Ağa"**nın **"bilinçlenme'** sürecinin hemen hiç belirmemesi, bu **'bilinçlenme'**nin tıpkı İtalyan westernlerinde olduğu gibi atış talimleriyle özdeşleştirilmesi, veya finaldeki **'hücum'**da atlı figüranların (herhalde sayı-

larının azlığını örtmek için olsa gerek) sürekli **'yavaş çekim'**lerle verilmesi, dizinin göze batan bazı eksikleri olmuştur.

DİĞER YAZARLARIMIZA DA SIRA GELECEK Mİ?

"Küçük Ağa"dan ve **"küçük ağalar"**dan korkmalıyım. Dıştan, Batıdan gelen ve elbette gelmesi gereken sanat ürünlerinin en soyluları yanı sıra, ne yazık ki daha çok etkili olabilen en yozlarına da kapılarını açan bir TRT'de, bizden olan, bizim sorunlarımızı, insanlarımızı perdeye getiren filmlere, dizilere, önyargılarla karşı çıkmalıyım. **"Küçük Ağa"**ya elbette **'sağcılar'** sahip çıkıyor. Ama yalnızca bu, bizim bu önemli diziyi dışlamamız, unutmamız için bir neden olabilir mi? Ancak geleceğe dönük olarak elbette kuşkulu ve dikkatli olmalıyız. **"Küçük Ağa"**-nın başarısı üstüne **Yücel Çakmaklı**, birçok projeden söz ediyor, **Mimar Sinan** veya **Kanuni Süleyman** dizilerinden dem vuruyor.

İyi, güzel, elbette bunlar da yapılsın... Yeter ki, TRT, yalnızca Çakmaklı'nın ve gönüldaşlarının çabalarına fırsat verip diğerlerini dışarda bırakmaya kalkmasın.. Yalnız Kurtuluş Savaşı konusunu ele alırsak, **Tarık Buğra**'dan sonra, yukarıda sözünü ettiğimiz sanatçıların **Yakup Kadri**'lerin, **Samim Kocagöz**'lerin, **İlhan Selçuk**'ların, giderek **Yaşar Kemal**'lerin, **Aziz Nesin**'lerin, **Çetin Altan**'ların, yapıtlarına da sıra gelsin... Yaşadığımız korkunç kültür erozyonuna, o zaman gerçek anlamda dur diyebiliriz.

(1) ve (2): "Boğaziçi" Dergisi, mayıs 1984 sayısı.

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
İKİNCİ AŞAMA

61. Yıl: Sayı: 21461 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 25 Mayıs 1984 Cuma

Suudi Arabistan da devreye girdi

Körfez kaynıyor

1- Irak jetleri iki gemiyi bombaladı. 2- İran jetleri Liberya bandralı tankeri batırdı. 3- Suudi Arabistan jetleri, İran savaş uçaklarını kovaladı.

Dışişleri: Körfez'de gemilerimize yönelecek saldırıya duyarlıyız

Özal: İslam dünyasında ağırlığımız hissedilmeli

LİBYA NOTLARI

Kaddafi-Özal ve sanayide işbirliği

OSMAN ULAGAY

Başbakan Özal, "İslam ülkeleriyle ilişkilerimizi Batı ile olan ilişkilerimize alternatif olarak düşünmüyoruz" dedi. Libya ile siyasi engellerin kaldırıldığını, bundan sonrasının işadamlarına kaldığını belirtti.

Haberi 7. Sayfada

Zincirleme kaza: 16 ölü

9 ildeki trafik kazalarında 9 kişi öldü, 49 kişi yaralandı

Serbest ithalatta büyük kısıtlama

Başbakan Yardımcısı Erdem, Hazine Müsteşarı Pakdemirli, Merkez Bankası Başkanı Canevi 7 saat süreyle ekonomideki yeni operasyonları görüştü.

Yurt dışından kullanılmış makine, araç, otomobil getirme hakkı geri alındı. Hükümetin daha önce serbest bıraktığı bedelsiz ithalata bazı yerli sanayiciler karşı çıkmıştı.

Bankalı holdinglere taze kan geliyor

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
İKİNCİ AŞAMA

61. Yıl: Sayı: 21462 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 26 Mayıs 1984 Cumartesi

Irak 8 gemiyi daha bombaladı

Körfez'de tanker avı

Irak'ın dünkü saldırısında isabet alan 8 geminin yanmakta olduğu bildirildi

Körfez ülkeleri Birleşmiş Milletler'e başvurarak İran'ın kınanmasını istedi

Llyod's Şirketi, Körfez'e giden tankerlerin sigorta pirimini yüzde 150 oranında arttırdı

Dış Haberler Servisi — Körfez savaşında son 48 saat içinde olaylar ansızın hızlı bir tırmanmaya girdi. Önceki gün Irak uçaklarının iki, İran Fantom uçağının Liberya bandıralı bir gemiye saldırmalarından sonra, dün de Irak Deniz ve Hava Kuvvetleri'nin İran'ın Bender Şahpur limanına doğru seyreden sekiz gemiyi daha bombaladıkları açıklandı.

Bu arada Körfez ülkelerinin başvurusu üzerine Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi dün toplanarak Körfez'deki durumu görüşmeye başladı. Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri, BM Güvenlik Konseyi'ne başvurarak, önceki gün bir İran jeti tarafından Liberya bandıralı gemiye düzenlenen saldırının kınanmasını istiyorlar. Ancak Körfez ülkelerinin BM'ye başvurularında Irak'ın gemilere düzenlediği saldırılardan söz edilmediği dikkati çekti.

ABD yönetiminin, Körfez savaşındaki son gelişmeler üzerine acil toplantı yaptığı haber verilirken, "New York Times" gazetesi İran'ın Suudi Arabistan'ın petrol bölgelerine saldırmayı tasarladığını öne sürdü.

Körfez savaşına yeni boyutlar getiren son gelişmede Irak dün, Hür Musa yakınlarında İran'ın Bender Şahpur limanına doğru yol alan 8 geminin Irak Deniz ve Hava Kuvvetleri tarafından bombalandığını ve gemilerin isabet aldığını bildirdi.

Açıklamayı yapan Irak askeri sözcüsü hepsinin isabet aldığını bildirdiği gemilerin, tipi ya da bandıraları hakkında bilgi vermedi. Sözcü, gemilerin bir konvoy halinde yol aldıkları sırada görüldüklerini, Irak uçaklarının etkili saldırıları sonucu sekiz geminin tamamının yanmaya başladığını söyledi. Saldırıya katılan tüm Irak uçaklarının da hiç kayıp vermeksizin üslerine geri döndükleri bildirildi.

Böylece Körfez'de 48 saat içinde Irak tarafından bombalandığı bildirilen gemi sayısı 10'a ulaştı.

Körfez'deki son tırmanma üzerine, Londra'daki Llyod's sigorta şirketi, İran'ın Harg Adası'na giden tankerler için sigorta primlerini %150 arttırdı. Gemicilik şirketleri kaynakları Körfez'de Irak'ın ablukası sırasında şimdiye dek 27 geminin saldırılarda isabet aldığını duyurdular.

ABD'de yayınlanan "New York Times" gazetesi İran'ın Suudi Arabistan petrol bölgelerine saldırmak için planlar hazırladığını öne sürdü. Gazete, Reagan yönetimi yetkililerine dayanarak verdiği haberde, İran'ın ayrıca Suudi Arabistan petrol

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

BU DA İRAN'IN BOMBALADIĞI TANKER — Önceki gün, bir İran F-4 Fantom uçağının saldırısına uğrayan Liberya bandıralı tanker, ağır yara alarak yandı. Tankerin 31 kişilik mürettebatı Suudi Arabistan Deniz Kuvvetleri tarafından kurtarıldı. Suudi Arabistan, kendi uçaklarının İran jetini kovaladığı yolundaki haberleri ise dün yalanladı. İranlı pilotun tek roket atarak tankeri yukarıda görülen hale getirdiği bildiriliyor.

ANİ TIRMANIŞ

Körfez tutuşur mu?

CENGİZ ÇANDAR

Önceki gün Körfez bunalımına ilişkin değerlendirme yazımızın başlığı, "Gürültü Büyük Ama Tehlike Uzak" idi. Son 48 saat içinde meydana gelen gelişmelerle tehlike biraz daha yakın bir duruma geldi.

Yeni tırmanma, bunalımın yatışması için her türlü işaretin belirdiği bir ana denk geldi. ABD Başkanı Ronald Reagan, "Körfez'e müdahale etmek istemedikleri" yolunda demeçler vermekteydi. Güvenlik Konseyi durumu görüşmek için toplantı hazırlığındaydı. En önemlisi, Suriye Haber Ajansı SANA, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Abdülhalim Haddam ile Dışişleri Bakanı Faruk Şara'nın Tahran temasları sonunda İran ve Suriye'nin çatışmayı Körfez'e yaymamak konusunda görüş birliğine ulaştıklarını duyuruyordu.

Bunun anlamı nedir? Suriye'nin Körfez Savaşı'nda ilk kez

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'te)

İNÖNÜ DE GELDİ — SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, Yeni Tepebaşı Gazinosu'ndaki İstanbul İl Kongresi'nin ilk günkü çalışmalarını izledi. Kongre'nin açılışında Atatürk ve bir süre önce parti çalışmaları sırasında vefat eden SODEP'in ilk Genel Sekreteri Ahmet Durakoğlu için saygı duruşunda bulunuldu. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

SODEP İstanbul İl Kongresi başladı

Erdal İnönü: Düşünmekten korkmamalıyız

ALGAN HACALOĞLU
İl Başkanı

KOREL GÖYMEN
İl Başkanlığı'na aday

SODEP LİDERİNİN ÖZAL'DAN İSTEKLERİ:

1402 ile çıkarılan öğretim üyeleri göreve dönsün...

Basın Yasası yeniden ele alınmalı.

TRT ekranları bütün partilere açılmalı.

FATİH GÜLLAPOĞLU

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

ABD, 24 saatte Hürmüz'e müdahale edecek güce sahip

LONDRA, (a.a.) — ABD'nin Körfez'de trafiği güvence altına almak için 24 saat içinde Hürmüz Boğazı'na müdahale edebilecek askeri güce sahip olduğu bildirildi.

Açıklamayı yapan Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Başkan Yardımcısı Albay Jonathan Alford, İran Hürmüz Boğazı'nı ablukaya aldığı takdirde, ABD'nin Deniz ve Hava Kuvvetleri'nin ortaklaşa başlatacağı bir operasyonla 24 saat içinde Boğaz'a müdahale edebileceğini, ancak Hint Okyanusu'ndaki donanmaları sayesinde aynı olanağa sahip bulunan İngiltere ve Fransa da bu operasyona katıldıkları takdirde girişimin daha etkili olacağını bildirdi.

İran'ın özellikle Irak'la arasında süren savaş nedeniyle Hürmüz Boğazı'nı ablukaya alma gücünün sınırlı olduğunu sözlerine ekleyen Albay Alford, öte yandan Irak'ın Harg Adası'nda

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

44 AYIN BİLANÇOSU

1 milyon ölü ve yaralı

NEW YORK (AP) — 4 yıla yakın süredir devam eden İran-Irak savaşının genel görünümü şöyle:

Taraflar

40 milyonluk bir nüfusa sahip olan İran, savaşın başlangıcından bu yana toplam 2 milyon vatandaşını savaşa soktu. Bu rakama askerlik çağını aşmış olanlar da dahil. 14 milyon nüfuslu Irak ise 500 bin kişilik bir askeri kuvvete sahip. Bu rakamlar Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumunun bir araştırmasının verileri.

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

Özal: Libya'ya ihracat bir yılda 300 milyon dolara yükseltilecek

OSMAN ULAGAY

(Arkası Sa. 11, Sü. 2'de)

Protokolde neler var?

Türkiye ile Libya arasında dün imzalanan protokolde yer alan başlıca konular şunlar:

• Libya, tek taraflı olarak Türkiye'den ithalatını önümüzdeki 12 aylık dönem içinde 300 milyon dolara çıkartma hedefini kabul ediyor.

• Libya'daki Türk müteahhitlerinin sorunlarını yeni kurulan ve iki ayda bir ilgili bakanların

(Arkası Sa. 11, Sü. 2'de)

Hayali ihracat soruşturması başladı

SUÇLANAN ŞİRKETLERİN YANITLARI

Yaşar Dış Ticaret: *Şirketler arasındaki ayırım keyfi ve kasıtlıdır. Büyük iftira karşısındayız.* **Net Turizm:** *Biz yüzde 30 vergi iadesini hak etmediğimiz için, haksız kâr sağlayacak bir hayali operasyon yapma durumunda hiç kalmadık. Suçlamayı kesinlikle reddediyoruz.* **Tekfen Dış Ticaret:** *Hayali ihracatla ilgimiz yok.* **EKSEL ECA yöneticileri:** *Defterlerimizi inceleyebilirler, olaya adımız nasıl karıştı anlamadık.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Hayali ihracat yaptıkları iddia edilen ihracatçı şirketler hakkında Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından soruşturma açıldı. ...

"Büyük bir iftira karşısındayız."

(Arkası 7. Sayfada)

KULLANILMIŞ ARAÇ İTHALİNE YASAK. BAYİLERE YARAYACAK

Haberi 9. Sayfada

ABD, Libya ve Ötesi...

Türkiye'nin İslam dünyasındaki ilişkiler ağını bir yandan geliştirirken, öte yandan düzeyini yükseltmeye başlaması bazı Batı odaklarda tabii özellikle Washington'da son birkaç yıldır yadırgama ve tedirginlikle karşılanır oldu. Bu bakımdan Başbakan Turgut Özal'ın son Libya ziyareti söz konusu duygulara günlük deyişle tuz biber ekmiştir denilebilir.

Üstelik, Libya lideri Kaddafi'nin Türkiye'yi ziyaretiyle ilgili olarak Cumhurbaşkanı Evren'in daha önce yapmış olduğu davet Özal tarafından yinelenmiş ve Kaddafi de bu daveti yeniden kabul etmiştir. Onun basın bildirisinde yer alan bu durumun Washington'da belli bir rahatsızlığa yol açmadığı söylenemez herhalde. Libya'ya üst düzeyde resmi bir geziyi engellemek isteyenler, aynı zamanda Kaddafi'nin muhtemel bir Türkiye ziyaretinin gerçekleşmesine de karşıdırlar.

Washington, özellikle son iki üç yıldır Kaddafi ile sanki bir "hesaplaşma" içindedir. Gerek ikili ilişkiler, gerekse NATO çerçevesinde müttefiklerinin de bu konuda kendisine yardımcı olmasını istemektedir. Ne var ki Türkiye, bu "hesaplaşma"da ABD'den yana saf tutmak gibi bir zorunluluğu bugüne dek hiç olarak duymamış ve Libya ile ilişkilerini ge-

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

İhracatta vergi iadesi

Her gün 1 milyar

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Hayali ihracat ...

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

İllegal Bira Köpüğü...

Son günlerin en önemli yurt sorunu, hiç şüphesiz, bira ile ilgili içki sayılması için yapılan çalışmalardır. Biranın "umuma açık yerlerde" içilmesinin yasaklanması liberal demokrasimize de pek uygun düşmektedir.

ANAP içinde bilindiği gibi dört eğilim vardır:

— Gülsoyucular, Gazeteciler, Biracılar, Sütçüler.

Gülsoyu grubu, biracıların yenilgiye uğratmıştır.

Gerçi biracılar, "Yeşim, Yeşim, Yeşim" diyerek bu kul sal rengi kullanmak istemişlerse de pek başarılı olamamışlardır. Bira elbette bal gibi alkollü içkidir. Aslında içinde alkol olan sıvı maddeye Türkçemizde içki adı verilmektedir.

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Nükleer Enerji Dünya ve Türkiye

ŞAHİN ALPAY'ın incelemesi

Yarın Cumhuriyet'te

Bir Anayasanın Serüveni...

MUSTAFA EKMEKÇİ — *26 mayıs*

Meclise gidince, eski Meclis tutanaklarını karıştırmayı severim. Meclislerin, milletvekillerinin yaptıkları konuşmalar, verdikleri oylar, bu tutanaklardadır.

1945 Anayasasının ilginç bir yazgısı var: Onu merak ettim. 1945 Anayasası, 1924 Anayasasının dilini arılaştırma, Türkçeleştirme amacıyla çıkarılmış. Ancak daha önce ezanın Türkçe okunmasını sağlayan yasa var. Ezanın Türkçe okunmasını öngören yasa tasarısı 12.4.1939'da Bakanlar Kurulunca hazırlanarak, Meclis Başkanlığına sunulur. 2 Haziran 1941 günü de 4055 sayı ile yasallaşır. Yürürlüğe girer. 14 Mayıs 1950'de iktidara gelen Demokratlar, ilk iş olarak ezanın yeniden Arapça okunabilmesine ilişkin yasayı çıkarırlar. Adnan Menderes hükümeti, 14.6.1950'de, tasarıyı Bakanlar Kurulunda görüşerek Meclise gönderir. Bir gün içinde tasarı görüşülerek 4055 sayı ile yasalaşır. 14 Mayıs 1950'de.

1945 Anayasasıyla, ezanın Türkçe okunması arasında ne ilişki olabilir, diyenler çıkabilir. Ancak olayları tarih içinde dikkatle izleyince, bu ilişki bulunabilir.

Türk Dil Kurumu eski genel yazmanlarından Ömer Asım Aksoy, anayasanın Türkçeleştirilmesi konusunda çalışmış. O zaman Mecliste, milletvekili, aynı zamanda TDK'da da çalışmakta, yıl 1942'dir. İnönü bir gün TDK'ya gelir. Üyelerle söyleşirken şöyle der özetle:

—Hukuk dili Türkçeleşemiyor bir türlü. İnsan, doğumunda, evlenmesinde, ölümünde hukuk terimleriyle karşılaşıyor. Hukuk terimlerini ise anlayamıyor. Hukuk dilini Türkçeleştirmek için anayasadan başlamak gerekir. Bu anayasının dilini halkın anlayacağı biçimde Türkçeleştirelim...

İnönü, TDK'dan Ömer Asım Aksoy ile Hasan Reşit Tankut'u ilk çalışmaları yapmak üzere görevlendirir. Cumhurbaşkanı İnönü, hazırlanan bu metni alır. Ankara ve İstanbul Hukuk Fakültelerinden 21 seçkin hukukçuya, metni incelemeleri için gönderir. Yirmi üç metin ortaya çıkar. İnönü bunları birleştirecek bir yazmanlar kurulu kurar, başına da Hasan Saka'yı getirir. Hukuk Fakültesinden Esat Arsebuk, yazarlardan Falih Rıfkı Atay, Necmeddin Sadak'ın da içinde bulundukları bir grup, bunu tek metin haline getirir. Çalışmalar uzun sürer, ancak Ömer Asım Aksoy ile Hasan Reşit Tankut'un hazırladıkları metnin yüzde seksen beşi, benimsenmiş gibidir, metin CHP grubuna gider. Artık hazırdır. İzmir milletvekili Şükrü Saraçoğlu ile 222 arkadaşının anayasa değişikliğine ilişkin yasa önerileri 30 Aralık 1944'te Meclis Başkanlığına sunulur. Anayasanın Türkçeleştirilmesine ilişkin öneriyi imzalayanlar arasında, Aydın milletvekili Adnan Menderes ile Bingöl milletvekili Feridun Fikri Düşünsel de var. Bu ikisi, 14 Mayıs 1950'den sonra, anayasayı eski durumuna getirecek öneriyi de imzalarlar!

Mecliste ilginç görüşmeler olur. Birçok yeni sözcük tartışmalar sırasında bulunur. Benimsenir. Ömer Asım Aksoy anlattı:

—Biz *"murakabe"* kelimesine *"kontrol"* demiştik. Anayasa değişikliği Meclis genel kuruluna gelince, Salim Başol'un kayınbabası, Yozgat milletvekili Yusuf Karslıoğlu, parmak kaldırdı:

—Halk arasında buna *"denetlemek"* derler, dedi. Bu öneriyi herkes benimsedi. *"Murakebe"* karşılığı *"denetleme"* olarak çıktı...

"İnhisar" karşılığı olarak *"tekel"*'i de Ömer Asım Aksoy bulmuş. İnhisara eskiden *"yed-i vahit"* derlermiş. *"Yed"* el demek, *"vahit"* de tek, olmuş tekel, *"sıkıyönetim"* sözcüğünü Ömer Asım Bey bulmuş.

Ömer Asım Bey'ler, *"mebus"* sözcüğü yerine *"saylav"* sözcüğünü önermişler. Genel kurula da böyle gitmiş. Rasih Kaplan, söz isteyerek:

—Mebus zaten eskimiştir. Saylav da hiç olmaz. Bunlar, milletin vekilidir, en iyisi *"milletvekili"* diyelim, biçiminde konuşmuş.

"Cumhuriyet" sözcüğünü de hiç olmazsa biraz arılaştırmak için *"cumhurluk"*'u önermişler, benimsenmemiş, yine *"cumhuriyet"* sözcüğü kalmış...

Yasa önerisinin gerekçesinde ilkeler sayılırken, ikinci maddede geçen *"devrimci"* sözcüğü şöyle açıklanmış: *"İnkılap karşılığı devirmek fiil kökünden, devrim"* ismi yapılmıştır. *"Kıvırmak"*'tan *"kıvrım"* gibi, devrimci-inkılapçı olmuştur. *"Erk"* sözcüğü de şöyle açıklanıyor beşinci maddede: *"Erk, eski Türkçede güç, kuvvet, kudret manasındadır. Erkek kelimesinin kökünü teşkil eder. Kudret (pouvoir) karşılığı alınması uygun görülmüştür. "Çağrı", "davet"* yerine, *"dönem", "devre"* yerine kullanılmış.

Bu sözcükler, geçen zaman içinde büyük ölçüde tutmuş, tutunmuştur.

Besim Atalay, genel kurulda, anayasanın Türkçeleştirilmesi konusunda duygularını şöyle dile getirir:

—...Her devrim hareketinde olduğu gibi bunu da yadırgayanlar, ilk zamanlarda büyük amacı kavrayamayanlar olacaktır. Fakat ne zararı var? Bu büyük devrim de her şeye karşı yürüyecek, özgesi mutlu hedefine ulaşacaktır. Yanlış düşünenler de faydası güneş kadar açık olan bu büyük gerçek karşısında er geç yanıldıklarını anlayacaklardır.

Anayasanın dilinin özleştirilmesi, Ocak 1945'te benimsenir. Demokratlar 14 Mayıs 1950'de iktidara gelince, 31 Aralık 1952'de bu anayasayı yürürlükten kaldırarak, dilini eski dile çevirirler. Bu anayasa önerisini de hazırlayan, Fuat Köprülü'yle 203 arkadaşıdır. Adnan Menderes'le, Feridun Fikri Düşünsel de imzalayanlar arasındadır. Toplantıda, *Feridun Fikri*'ye sataşanlar olur. Aralık 1952'de yasa çıkar. 27 Mayıs 1960 devrimine dek yürürlükte kalır...

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ İKİNCİ AŞAMA

61. Yıl; Sayı: 21463 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 27 Mayıs 1984 Pazar

Odalar Birliği Genel Kurulu'ndan eleştiriler

Yazar: Enflasyonla mücadele olumsuz

MEHMET YAZAR'IN ELEŞTİRİLERİ

Ekonomimiz henüz yatırım dönemine girmedi. İşsizlik ıstırap veriyor. KİT'ler sırtımızda bir kambur. Kaynak sıkıntımız devam ediyor. Enflasyonla mücadelede olumsuz gelişmeler görülmektedir. Vergi iadesi konusunda 3-4 firma yüzünden dürüst çalışanlar cezalandırılıyor.

HÜKÜMETİN SAVUNMASI

İlk elde enflasyon düşürülecek. Bu yapıldığı zaman Türk lirasının dolar karşısındaki değer kaybı da önlenecektir. Aldığımız kararlar sonuçlarını 6-7 ay içinde verecektir. Hayali ihracat olduğu bir gerçektir, ancak boyutları ortaya atıldığı gibi büyük değildir.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Odalar Birliği'nin 34. Genel Kurulu Ankara'da başladı. 892 delegenin katıldığı genel kurulu bir konuşmayla açan Birlik Başkanı Mehmet Yazar, uygulanan ekonomik politikaları eleştirdi. Yazar, tüccar ve sanayicilerin "içinde bulunduğu zorluklar, yaşadığı sıkıntıları" şöyle sıraladı:

"Piyasalar durgunluk içinde, nakit sıkıntısı bitmedi, faizler yüksek, para ateş pahası, fiyat artışları durmuyor, ilaveten, henüz ekonomimiz yatırım dönemine giremedi, işsizlik ıstırap veriyor, bankacılığımız ve sermaye piyasası ... gelişmedi, KİT'ler sırtımızda bir kambur, kamu yönetimi savurganlıktan kurtulamadı, ekonomik verimliliğimiz ... yükselmiyor, vergi idaresi yetersiz, kaynak sıkıntılarımız devam ediyor."

Yazar, "Artık enflasyonla mücadele için, sadece para politikasına değil disiplinli maliye politikasına ve üretim artışına önem veren tedbirlere ağırlık vermenin zamanı gelmiştir" dedi.

Odalar Birliği Genel Kurulunu açış konuşmasında Başkan Mehmet Yazar, sıkıntıların en ağırını küçük iş sahiplerinin yüklendiğini belirterek enflasyon üzerine şunları söyledi:

"— Ekonomimizin en önde gelen sorunu enflasyondur. Bu sorunla mücadelede son aylarda maalesef olumsuz gelişmeler görülmektedir. Öyle anlaşılıyor ki kısa sürede yüksek nispette yapılan KİT zamlarının bu olumsuz sonuçta etkisi vardır.

Zamların zincirleme etkisi giderek maliyet-fiyat döngüsüne dönüşmemelidir. Enflasyonla mücadele için sadece para politikasına değil, disiplinli maliye politikasına ve üretim artışına önem veren tedbirlere ağırlık vermenin zamanı gelmiştir."

(Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

İSTANBUL'DA ANADOLU FESTİVALİ — İstanbul sokaklarında hiç de İstanbullu olmayan bir şenlik yaşanıyor. "... esnafı Trabzonspor'u selamlar", "... hanı çalışanlarından Malatyaspor'a kucak dolusu sevgiler...." türü pankartlar, bordo-mavili ve sarı-kırmızı bayraklar, flamalar her yeri kaplamış durumda. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

Hayali ihracata tepkiler

Fransa tişört alımını durdurdu

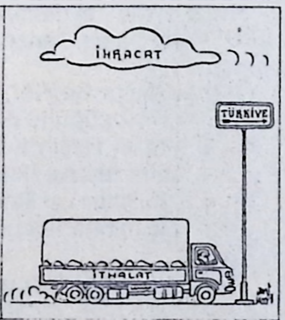
Küçük İhracatçılar Derneği: *Fransa üzerinden Almanya'ya yapılan ihracat durdu. Diğer ülkelerden de tepki alıyoruz.*

Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları: *Bizim aramızdan hayali ihracat yapan varsa açıklansın. Bu olay yeni vergi iadesi indirimlerine bahane olmasın.*

Teşvik Uygulama Dairesi: *Standart olmayan mal ihraç eden tüm firmaları inceliyoruz. Bir firmanın hayali ihracat yaptığı kesinleşti.*

İrmik İhracatçıları: *Biz irmiği resmi kuruluşlara satıyoruz, hayali ihracat söz konusu olamaz. Vergi iadesinin kaldırılması ihracatı baltalar.*

Haberi 7. Sayfada

SİYASİLERE SÖZ VERİLMEDİ KENAN MORTAN'IN İZLENİMLERİ

14. Sayfada

Sana 95, Rama 100 lira oldu

Margarine yeni zam

Ekonomi Servisi — Margarin fiyatlarına yeni bir zam daha geldi. Unilever-İş kısa süre önce 85 liradan 90 liraya çıkardığı küçük Sana yağı paketinin fiyatını 95 liraya yükseltti. Ham yağ fiyatlarındaki artışın gerekçe gösterildiği yeni zamlardan sonra, margarinin kilo fiyatı 380 liraya yükseldi.

Unilever-İş tarafından belirlenen yeni margarin fiyatları şöyle:

	Eski	Yeni
Sana (küçük)	90	95

3 kentte futbol bayramı

TRABZON RENK RENK

Avni Aker Stadı düğün evi gibi. Tüm kent olağanüstü günler yaşıyor. İstanbul Opera ve Balesi, Emel ...

Spor Servisi — Türkiye bugün olağanüstü bir gün yaşıyor. Birçok kent bayraklarla, rengarenk balonlarla, çiçeklerle donatıldı. Birçok kentli uzun bir lig maratonunun mutlu sonuna ulaştı ve ...

İyimserlik ve Umut..

İLHAN SELÇUK — *27 mayıs*

Yaşadığımız dönemin toplumsal, ekonomik düzenini eleştirmek ya da yermek, kimi çevreleri tedirgin ediyor.

Diyorlar ki:

— Biraz da iyimser şeyler yazsana!..

★

İçinde yaşadığı koşullarla yetinmek, insanın doğasına aykırıdır. Eğer insanda çevresini eleştirmek ve değiştirmek yeteneği olmasaydı; uygarlık doğmaz, oluşmaz, ilerlemezdi. Bir yazarın sürekli aranışı, daha iyiyi özlemesi, insan özgürlüğüne yönelik yolları zorlaması gerekmez mi? Toplumsal değişime karşı durmak isteyen, kurulu düzenden yana çevrelerin bir yazardan tedirgin olmaları doğaldır.

Bu kapsamda iyimser olmak ya da olmamak diye bir şey söz konusu olamaz. Temelde ben hep iyimserimdir. Kötümser olsam, *"bu toplum böyle gelmiş, böyle gider"* diyerek yazmaktan vazgeçerim.

★

"Yazko-Çeviri" dergisinin 18'inci (Mart-Nisan 1984) sayısında Ünsal Oskay'ın ilginç yazısını okurken kimi satırların altını çizdim. Bu yazının uzun bir adı var: *"Kahraman ve Tragedya Açısından Lukacs, Brecht ve Benjamin."* İçeriği bakımından kuramsal bir yaklaşımı belirleyen yazıda üstünde durduğum bölümün ara başlığı şöyle:

"— Bürokratik/hiyerarşik iyimserlik karşısında stratejik kötümserlik."

Okumayı sürdürelim:

"Benjamin'in ve Brecht'in en büyük özelliği, tıpkı Gramsci gibi, 1930'ların resmi görüşünün dışında oluşları ve çok derin bir tarihse kötümserliğe sahip olmalarıydı. Ama kötümserlik, Romain Rolland'ın deyişiyle "düşünmeye dayanan bir kötümserlik, iradeye dayanan bir iyimserlik" biçiminde ikili bir yapılanma içindeydi. Umutluydular bu sayede. Umut kaynakları resmi görüştekilerin dayanak aldığı bürokratik/hiyerarşik değerlendirmeler ve direktifler değil; 'geçmiş'i ve 'gelecek'i diyalektik bir kavrayışla anlayabilme konusunda geliştirdikleri yöntembilime dayanıyordu. (...) Umut, Brecht ve Benjamin için, yakın bir gelecekte yaşanması gereken zaferlere ihtiyaç duymayacak kadar, uzun sürecek karanlıklılar karşısında zayıflamayacak kadar, zorluklara hazırlanmış bir umut olmak zorundaydı."

★

İçinde yaşadığımız dönemde Türkiye basınında *"bürokratik/hiyerarşik iyimserlik"* salgını yaygındır. Çünkü böyle bir iyimserliğin bedeli, güdümlü yazarlara büyük paralarla ödenmektedir. Babıali'nin

holdingleşerek büyük sermayeyle bütünleşmesi, bu parasal ödemeyi çok kolaylaştırmıştır. Kimi *"zayıf iradeli"* yazarlar da umutsuzluğun yarattığı yılgınlıkla, ya da egemen çevrelerin saldırısı karşısında ezilerek *"resmi görüş"*ü kabullenmişlerdir.

Böyle bir iyimserlikte ben yokum. Böylesine iyimserlik propagandası karşısında gerçeği dile getirmek, kuşkusuz kötümserlikle damgalanacaktır; ama bugünkü gerçeklik içinde en sağlıklı iyimserlik, egemen güçlerin çıkmazda olduklarını görebilmektir.

Umut, tarihsel bilincin "geçmiş-gelecek" kavramlarını özümsemişse gerçekci umut olabilir. Yüzeysel umutlara bağlananlar bir engele çarptıklarında yıkılırlar.

★

Yaşadığımız toplumda *"resmi görüş"*ün dışında kalan iyimserliği defterime yazıyorum; kötümserliği Türkiye'ye deli gömleği giydirmeye çabalayanlar için kulanıyorum.

Böyle bir yöntemde umut, artık umut olmaktan çıkar; bilinç ve istenç olur.

Derinde...

UĞUR MUMCU — *27 mayıs*

Bir genç okurumuz soruyor:

—*Nedir bu ihracatta vergi iadesi?*

Anlatalım:

Bir dışsatımcı yurttaş, sözgelişi, 10 milyon TL'lık bir malı, örneğin Federal Almanya'ya satsa ve sattığı bu mal ile ilgili *"vergi iadesi"* oranı yüzde 75 olsa...

Bu dışsatımcı yurttaşımız, yurt dışına sattığı mal karşılığı olan 10 milyon TL'lık Alman Markı Merkez Bankası'na gelince, sattığı mal karşılığı olan 10 milyon TL. dışında, ayrıca 7.5 milyon TL. Türk parası alacaktır. Özetle, yurt dışına on milyonluk mal satacak, buna karşılık on yedi buçuk milyon TL. para kazanacaktır. Sistemin özü budur.

"Vergi iadesi" dışsatım şirketlerinin devlet kesesinden desteklenmesini sağlayıcı bir ödeme biçimidir. Devlet, dışsatım yapan şirketleri ödüllendirmekte, onlara yaptıkları bu ticaret nedeniyle para ödemektedir.

Diyelim ki, kötü niyetli bir dışsatımcıyla karşı karşıyayız (Olmaz ya!). Kötü niyetli dışsatımcı havadan para kazanmak için ne gibi yollara başvurabilir?

Yollardan birini örnek ile açıklayalım:

Varsayalım ki, yurt dışına şapka satıyoruz. Şapkada vergi iadesi oranı da diyelim ki yüzde 50'dir. Kötü niyetli dışsatımcı, Ankara'da *"Hergele Meydanı"* olarak bilinen mahalleden eski şapkaları topluyor, bunları yurt dışına gönderiyor. Şapkanın eskicilerden toplanıp, toplanmadığını kim bilecek? *"Ekspertiz"* adı verilen kişiler. Bunlar da özel şirketlere bağlıdır.

Eski şapkalar, İsviçre'ye gönderildi. İsviçre'de bu dışsatımcının iş yaptığı şirketler var. Bunlar, eski şapkaları alır, bunun karşılığında gerçekten şapka alınmış ve İsviçre'de satılmış gibi Türkiye'ye şapkanın karşılığı İsviçre Frangı'nı gönderirler. Şapkada vergi iadesi yüzde 50 ise vergi iadesi alınır. Ali'nin külahını Veli'ye giydiren dışsatımcı, Hergele Meydanı'ndan 15 liraya satın aldığı şapkayı 1500 liraya satmıştır.

Aslında şapka bin liraya satılmamıştır. Ortada satış işlemi de yoktur. Yurt dışındaki firma, nereden sağlandığı belli olmayan dövizleri, Türkiye'deki dışsatımcıya göndermektedir. İşin asıl *"püf noktası"* da buradadır.

Vergi iadesi olayının bir önemli yanı bu ilişkilerde yatmaktadır. Olayın şu kısmı açık: Türkiye'deki açıkgöz dışsatımcı, Hergele Meydanı'ndan aldığı eski şapkaları, yeni şapka niyetine yurt dışına postalıyor, sonra da gidip, Merkez Bankası'ndan parasını alıyor. Peki, yeni şapka karşılığı gönderilen yabancı paraları kim sağlıyor?

Bir Türk işadamının yurt dışında para bulundurması oldukça sıkı koşullara bağlı olduğuna göre, markları, frankları, dolarları bulanlar kimlerdir?

Öyle ya; işlemler Türkiye'de başlıyor, yurt dışında sürüyor, yeniden Türkiye'ye bağlanıyor. Yurt dışından, Türk dışsatımcıya yapılmayan dışsatım karşılığında para gönderenler, gönderilen bu paraları sağlayanlar kimlerdir?

Bir *"hayali örnek"* verelim mi? verelim:

Diyelim ki, siz altın alıp, satan bir dışsatımcısınız. Türkiye'den altın alıp, bu altınları İsviçre'ye gönderiyor, bu altınların karşılığında vergi iadesi adı altında para alıyorsunuz. Altın yerine bakır gönderseniz ne olur? Hiç.. Sandıklar içindeki bakırın altın olup olmadığını kim anlayacaktır? Kimse!.

Peki altın kaçak yolla yurt dışına kaçırılıyorsa, ya da yurt dışına uyuşturucu madde gönderiliyorsa?

Yurt dışına gönderilen altın değil bakırdır. Peki niçin yurt dışındaki birtakım adamlar, almadıkları altın karşılığında Türkiye'ye çuvalla para gönderiyorlar? Kim buluyor bu markları, frankları, dolarları? Nerelerden sağlanıyor bu paralar?

Son kararlarla birlikte dışsatım on beş-yirmi büyük şirketin tekeline verilmiştir. Bu şirketlerden bir kısmı ayrıcalıklı şirketlerdir. Kim, nerede çalışmış, hangi müsteşar, hangi dışsatım şirketinin gölge ortağıymış, bunları artık *"sağır sultan"* bile duymuştur.

Siz, dışsatımı on beş-yirmi ayrıcalıklı şirketin eline verdiniz mi, imalatçılar ve küçük dışsatımcılar, bu büyük şirketler aracılığı ile iş yaparlar. Bu büyük ve ayrıcalıklı şirketler, ellerini sıcak sudan soğuk suya sokmadan, vergi iadesi yoluyla paralar kazanırlar.

Türkçemizdeki *"Al gülüm, ver gülüm"* deyişi, bu olaylara pek uygun düşmektedir.

Bütün bunlardan sonra, şu son *"hayali ihracat olayı"* nedeniyle bütün büyük şirketlerin girdilerine, çıktılarına bir TBMM komisyonu ile göz atmak gerekmez mi?

Şarkı çok güzeldir:

—*Açmam, açamam, çünkü derinde...*

Trabzon renk renk olmuş, gökyüzü gözükmüyor

HASAN UYSAL-KADİR CAN — *27 mayıs*

TRABZON — Trabzon'a önceki gün Ankara'dan bir süre gecikmeyle kalkan pervaneli uçakla geldik. Küçük uçakta Trabzonspor balosu için gelen sanatçılar, gazeteciler ile Futbol Federasyonu'nun yöneticileri çoğunluktaydı... Uçakta en çok Trabzonspor'un başarısı konuşuldu. Ortak kanı, **"Bileklerinin hakkıyla şampiyon oldular"** biçimindeydi.

Uçakta Karadeniz fıkraları da anlatıldı. Bunlardan birisi uçakla ilgili olduğu için çok tutuldu, fıkra şöyle:

İki Trabzonlu ilk kez uçağa binmişler, uçak havalandıktan az sonra sarsılmaya, gürültüler çıkarmaya başlamış. İki Trabzonludan birisi, hemşerisinin kulağına eğilip "Haaa uçak döşüyor da" **deyince, öbür Trabzonlu** "Sana ne da, babanın uçaği midur" **karşılığını vermiş.**

Trabzon'un küçük havaalanında uçaktaki sanatçı ve Federasyon üyelerini Trabzonspor yöneticileri ve taraftarları karşıladı. Topluca Trabzonspor'un yeni yapılan tesisleri gezildi.

Ardından otellere dağıtım başladı. Önceden yer ayırtmayanların vay haline... Çünkü Trabzon'da kalacak yer yok. "Han-otel" karışımı yerler dahil, Trabzon'da cuma ve pazartesi günleri arasında yer yok. İki gün önce Ankara'dan telefonla ayırttığımız odaların da otele gelen yabancı gruplara verildiğini elimizde çantalarla otele gittiğimizde öğrendik. Ancak bulduğumuz "torpil" devreye girince "boş oda yok" denilen otelde, oda bulabildik.

HERKES TRABZON'DA

Rastlantı olsa gerek, birbirinden ilginç bilgisiz gruplar bu hafta sonu Trabzon'da buluştular. Bir deterjan firmasının "Emel Sayın'lı" sanatçı kafilesinden Erzurum Lisesi'ne, çok sayıda Alman, İngiliz ve Fransız turist kafilesinden, "İzmir-Karşıyaka kaynanalar kafilesi"ne kadar sözleşmişler gibi Trabzon'da buluşuverince, Trabzon'un olağanüstü günlerinin üstüne başka bir olağanüstülük katıldı. Tabii bunların Trabzonspor'un şampiyonluğuyla ilgisi yok.

KARŞIYAKALI KAYNANALAR

Kaldığımız Horon Oteli'nin lobisinde Trabzon'a gelen en ilginç grup, "Karşıyakalı kaynanaların" temsilcisi sarışın orta yaşlı bayan bağırıp çağırıyor. "Üç gün önce 30 kişilik yer ayırttık, hepimiz yaşlı başlı kadınlarız, yoldan geldık, yorgunuz, bizim yerleri nasıl başkasına verirsiniz?"

Bunlar da bizim gibi otel rezervasyonu kazasına kurban gitmişler. Otel sorumlusu kaynanaları üçer beşer bir yerlere dağıtmayı öneriyor pişkin pişkin. **"Olmaz"** diyor, sarışın kaynana **"Hepsi kadın, sağda solda ayrı yerlerde kalamazlar."** Sonunda yer bulamadıklarından otelden sinirli bir biçimde çıkarlarken, **"Trabzonspor maçı için mi gelmiştiniz"** diye soruyoruz. Yanıt sert geliyor:

"Ne sporu oğlum. Kendimiz olmuşuz spor." Otel görevlisi ise arkalarından, **"Allah gelinleri korusun"** diye söyleniyor.

OPERAYA HAYIR

Trabzon'a hafta sonu gelen kafilelerden birisi de **"İstanbul Devlet Opera ve Balesi."** Yurt içi turnesine çıkan sanatçı grubunun Trabzon seferi, rastlantı eseri hafta sonuna düşmüş. Çoğunun morali bozuk. Gerek organizasyon bozukluğu, gerekse ilgisizlik, boş salona konser vermelerine neden olmuş. Eşi Viyana'da olan solist, boşalttığı bira bardağına dayadığı çocuğunun resmi bakıp, **"Bir futbol için kentin yarısı ayakta.. Kırk yılda bir konser dinlemeye kentin yüzde biri gelse, 1500 kişi ederdi"** diye hayıflanıyor. Emel Sayın'ın bir deterjan firması adına Avni Aker Stadı'nda verdiği konser ise, operacıların konserine inat tıklım tıklım dolu, 5 deterjan alana Emel Sayın ve arkadaşlarını dinlemek için bir bilet verileceği duyurulunca, kentte deterjan kalmadı.

ASPARAGAS SENARYO

TRT kameramanları da Trabzonspor için iki gündür program çekimi yapıyor. TRT, Trabzonluların **"Trabzonspor'a TRT az ilgi gösteriyor. İstanbul kulüplerini koruyor"** biçimindeki yoğun sitemlerini gidermek için olsa gerek, geniş bir program hazırlığı içinde. Çekilen film bugün TV'de gösterilecek. Asparagas, sonunda TRT'ye de girdi. Parasını Trabzonspor'un ödediği bir kamyonet, 5 taksi ile ellerinde bayraklarla taraftarlar kenti dolaşıyormuş gibi yaptı, TRT de bunları çekti.

KARADENİZ TÜRKÜLERİ

Önceki akşam Trabzonspor yöneticileri, Futbol Federasyonu'nun yöneticilerine Sebat Restoran'da yemek verirken bir grup yönetici, futbolcu, teknik adam ve taraftarlar Faros'ta tekne gecesi yaptılar. Hep bir ağızdan söylenen Karadeniz türkülerini, gelin gibi fenerli kâğıtlarla süslenmiş teknelerdeki taraftarlar zaman zaman "şampiyon Trabzonspor" bağırışlarıyla kestiler.

Es Es'ler şenlik için İstanbul'a taşındı

CENGİZ ÇANDAR-AYKUT ERDOĞDU *27 mayıs*

ESKİŞEHİR — Ne Körfez bunalımı ve savaşın alevlerinin Türkiye'ye uzanabilecek etkileri, ne yüzde 50'ye doğru tırmanan enflasyon, ne Devlet Demiryolları zamları. Bunların hiçbiri Eskişehir'i ilgilendirmiyor. Kırmızı - siyah renklere boyanan Eskişehir, "Kırmızı Şimşekler"in iki yıllık bir aradan sonra yeniden Türkiye Birinci Ligi'ne çıkışını kutluyor.

Eğer bugün İstanbul Ali Sami Yen Stadı'nda oynanacak maçta Eskişehirspor, kümeden düşmesi aşağı yukarı kesinleşen Beykoz'a yenilmez ve Karşıyaka da Süleymaniye Sirkeci'yi beş farklı bir sonuçla yenemezse, İkinci Lig A Grubu'nda şampiyonluğu-

nu ilan edecek. Ama Eskişehir'de kimse bu matematik hesaplarla uğraşmıyor. Eskişehirlilere göre "bu iş artık bitti."

Kırmızı - siyahlı renklere boyanan sadece Eskişehir değil. Bugün İstabul da kırmızı - siyah renklerle donanacak. Eskişehir'den tam 300 otobüs İstanbul'a yola çıktı. Anadolu, Güney ve Boğaziçi ekspreslerine ek vagonlar kondu. Tabii, özel arabaları ve taksilerle İstanbul'a hareket edecekler de cabası. Yani, 15 bin civarında Eskişehirli, bir başka deyimle yaklaşık her 20 Eskişehirliden biri bugün İstanbul'da olacak.

Kurtuluş Savaşımızın en çetin muharebelerinin cereyan ettiği savaş alanlarıyla övünen "miletin makûs talihinin yenildiği" Eskişehir, Anadolu'nun onurunu her alanda ilk kez temsil etmekle de övünüyor. Doğa güzelliği açısından hiç de çarpıcı olmayan bu Orta Anadolu kenti, "kendi gücüne dayanmanın ve yaratıcılığın" bir simgesi durumunda. 40 bin kişiye açıköğretimi üstlenmiş Anadolu Üniversitesi ile, İstanbul, İzmir, Ankara ve Adana sanayi odalarının arasında kendi olanaklarıyla Orta Anadolu'da sanayileşmenin başını çeken, sanayi odasıyla doğa güzelliği eksikliğini kapatan bir tür Anadolu dinamizmini yaşatıyor.

Eskişehirspor da bu kentin gururu. İstanbul'un "üç büyükler"ine Anadolu adına ilk kez kafa tutan futbol takımı da bu kentten çıktı. 1960'ların sonlarında futbol dünyasında "Anadolu İhtilali" adıyla anlan "Kırmızı Şimşekler", bir ara lig şampiyonluğunu kıl payı kaçırmış, Türkiye Kupası'nı kazanan ilk Anadolu takımı olmuştu. Amigo Orhan'ın şefliğinde Türkiye'nin en uyumlu tribün orkestrasını oluşturan Eskişehir halkı, "Es es es ki ki ki eski eski es" temposunu "Nihat-Fethi-Ender/filelere gönder" sloganını Türk futbol edebiyatına sokmuştu. Şehirlerarası kitlesel futbol turizmini de Türkiye'de ilk kez onlar başlatmıştı.

Eskişehir'i daha sonra Trabzonspor ve diğer Anadolu takımları izlemiş ve "Es Es'ler" giderek etkinliklerini yitirmişler ve nihayet iki yıl önce birinci ligden ikinci lige inmişlerdi.

Şimdiki Eskişehirspor takımı, Anadolu Üniversitesi'nde iktisat doçenti olan Fethi Heper'in, Malatyaspor'u birinci lige çıkaran antrenör Nihat Atacan'ın, Eintracht Frankfurt ve Fenerbahçe'de futbol kariyerini süslemiş olan Ender Konca'nın dönemindeki Eskişehirspor kadar elbette ki güçlü değil, ama Eskişehir halkı 1960 sonlarına, 1970 başlarına yine dönmüş durumda.

HER YERDE ES ES ES

Kenti alçak bir tepenin üzerinden kuşbakışı gören Bademlik'teki müzikli lokantada Eskişehir'in "süper show"u, Yusuf Özden, çeşitli makamlardan şarkılar söylerken, birdenbire eline kastanyetleri alıyor ve bir İspanyol melodisiyle programına devam ediyor. İspanyol melodisi "seni sevmeyeceğim" adlı şarkıya dönüşüyor. Program şarkıdan şarkıya geçişle devam ediyor diye düşünür ve ekolu mikrofonun sersemletici gürültüsü altında yanımızdakilerle konuşmaya çalışırken, Yusuf Özden kastanyetlerinin eşliğinde:

"Es es es ki ki ki eski eski es, fırtına ol, kaleden kaleye es," diye şarkısını sürdürüyor.

İşte o anda lokantayı dolduran topluluk, elleriyle tempo tutuyor. Kimisi ayağa fırlıyor ve "içimizde es es eski bambaşka / Siyah-kırmızı renklerde çok yaşa" nakaratını birlikte söylüyor ve "En büyük Es Es" haykırışıyla şarkıyı hep birlikte noktalıyor. Bu topluluk belediye başkanından, çeşitli kuruluşların bölge müdürlerine, Eskişehirspor'un eski futbolcularına dek çok renkli unsurlardan oluşuyor.

Şehrin göbeğinde, Orduevi'nin tam karşısındaki Hotel Şale'de uyumaktaysanız sabaha doğru saat 03.30'da canhıraş seslerle uyanıyorsunuz. Pencereden aşağıya baktığınızda, hemen bitişikteki gece kulübünden dağılanları ve taksilere binerek uzaklaşan pavyon artistlerini görüyorsunuz. Ancak kapının önünde gürültü kesilmiyor. Bir pavyon kavgası herhalde diye düşünmekte acele etmeyin ve kulak kabartın. Kapının önünde olanca sesiyle bağıranlar "es es es ki ki ki eski eski es, hop hop hop güm güm güm - Kırmızı Şimşek hey hey hey" diye bağırıyor.

Kamyonetlere dolmuş kadınlar, genç kızlar, güneşli bir cumartesi pikniğe gidiyorlar "Es es es ki ki ki" diye bağırarak...

HER ŞEY ESKİŞEHİRSPOR İÇİN

Kenti saran bu tutku öylesine güçlü ki, bunu Eskişehir'in yerlisi olmayan bir Erzincanlı meslektaşımız şu sözlerle dile getiriyor:

"Benim futbolla hiçbir ilişkim yoktur. Ama bu iş beni bile sardığına göre, anlayın durumu. Hayatımda ilk kez 30 dakika maç seyrettim... O da geçenlerde Eskişehirspor - Sitespor maçının son 30 dakikasıydı."

Kentteki tüm toplumsal, siyasal ve gelir dağılımı farklılıklarını silen bu Eskişehirsporluluk tutkusu nereden kaynaklanıyor olmalı? Bu soruya verilen değişik yanıtlar aslında hep aynı duyguyu ortaya çıkarıyor.

Eskişehirspor'un İzmirli antrenörü, eski ünlü futbolculardan Gürcan Berk, bize Eskişehirspor'un bu futbol sezonundaki başarısının sırrını aktarırken, "Çocukları motive ettim. Siz böyle soyunma odalarında soyunacak adamlar mı olmalıydınız? Siz, Es Es'lerin devamısınız. O bir efsaneydi. Onu canlandırmalısınız" diye konuştuğunu söylüyordu.

TÜRKİYE'NİN EN ÇOŞKULU TARAFTARI

Ankara Gençlerbirliği'nin Trabzonlu futbolcusu Levent, kolunu uzatıp "Şunu kes, kan, kırmızı - siyah akar" diyordu. "Peki neden? Sana ne? Sen hem Gençlerbirliği futbolcusu, hem de üstelik Trabzonlusun" deyince yanıtı hazırdı: "Anadolu'yu şerefle ilk temsil eden Eskişehirspor'dur. Allah var şimdi, Trabzon'dan falan çok önce. Herkese yolu o açtı. Bu takımın ikinci ligde olması katlanılabilir bir şey değildi."

Levent'e Trabzon seyircisi mi, yoksa Eskişehir seyircisi mi daha çoşkulu sorusunu yöneltince, yine "Allah var" diyerek ekliyordu: "Eskişehir 1 numaradır. Bu tartışılmaz."

Eskişehirspor böylesine sosyolojik olay. Takım küme düştüğü sırada başkan olan Yılmaz Sezer, görevi, gönül huzuru içinde 3 hazirandaki olağanüstü kongrede devredecek. Öylesine sosyolojik bir olay ki, DYP Belediye Başkan Adayı olan Sezer'den görevi büyük olasılıkla ANAP'lılar devralacak. Zaten Yılmaz Sezer de ANAP'ın Eskişehirspor'un gelecekteki sorumluluğunu yüklenmesinin mali kaynak sıkıntısı içindeki kulüp açısından gerekli olduğunu söylüyor.

Ama şimdi particiliğin sırası değil.

Malatyalı, şimdi dünyaya bir başka gözle bakıyor

UMUR TALU-ENDER ERKEK — *27 mayıs*

MALATYA — 600.000 nüfuslu bir il, köylüsüyle, kentlisiyle, kadınıyla, çocuğuyla kişilik patlaması yaşıyor.

Piyasada para mı yokmuş, esnafın satışları mı durgunmuş, yığınla genç işsizmiş, halkın biraz para görmesi yine bir kayısıya mı kalmış, hatta hatta Başbakan da hemşeri miymiş... Şimdilik kimsenin pek umurunda değil..

Hepsi Malatyalı ya... Ama sadece o kadar değil. Şimdi herkes Malatyasporlu. Bütün kentte Sarı - Kırmızı renge boyanan bayraklar, bayraklar... Futboldan anlayanı, anlamayanı ile bütün kent bir futbol mutlusu.

Halim Dayı 58 yaşında, "**Kimsenin yüzü yıllardır böyle gülmemişti**" diyor "**Sanırsın ki, herkes o sabaya çıkmış, gol atmış.**" Son maça kadar 51 gol. Gol başına 12.000 Malatyalı demek.

Şampiyon olunca neler oluyor? "**Büyük oluyorsun beyim büyük. Bir başka bakıyorsun dünyaya. Burada yıllardır maç olur. Maç der, gelir geçerdik, yenilince üzülenler olurdu tabii. Ben pek üzülmezdim. Toptan ne olurdu ki derdim. Şimdi öyle mi ama. Malatya, bir yenilse, yüreğimin şurasına bir taş oturur gibi geliyor. Çok acılarımız olmuştur. Ama hepimizin kendi acıları. Bizde kalır, kimse bilmezdi. Sevinçlerimiz de öyle. Ama bu şampiyonluk öyle değil. Bu hepimizin sevinci. Şimdi bütün ahali aynı şeyle gülüyoruz. Yıllardır bu kadar yakın olmamıştı bu insanlar.**"

Kumaşçılar hep Sarı - Kırmızı. İki renk oradan yola çıkıyor, terzilerde buluşuyor. Sonra gururlu yazılar gömülüyor bayraklar üstüne. Şampiyonluk haftalar önce kesinleşmiş, ama "şampiyonluk sektörü" durmuyor. Terziler, tabelacılar, şöyle bir hesap yapıyorlar. "**Tüm bayrakları art arda dizsen iki bin metreyi geçmiştir. İpe asıldığında, her metrede 3 bin lira yatıyor. Kabaca 6 milyon lira.**"

Teknik Direktör Nihat Atacan, "**Malatya'ya kısa bir süre için gelmiştim. Maç kazandıkça, birer ikişer eşya getirerek giderek yerleştim. Başarılı olmasa mıydık? Türkiye'de her zaman ne oluyor ki? Çalıştırıcı valizini toplar giderdi.**"

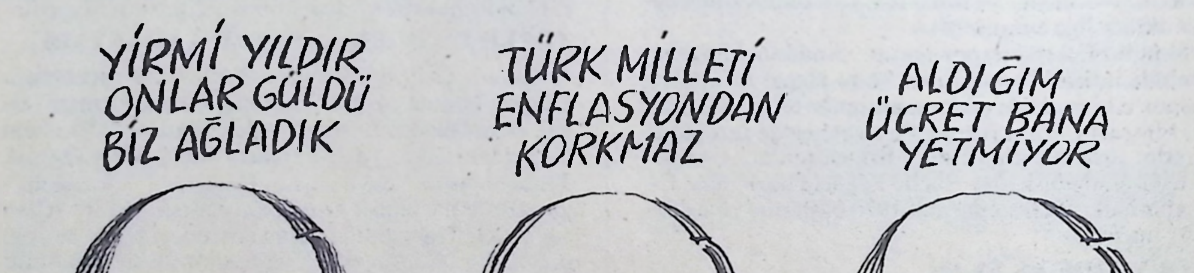
MALATYA NEREYE, TARAFTAR ORAYA

17 yıldır dolmayan stat, bu yıl sabahtan kapanmış. Maç deplasmanda mı? Malayalı umudunu yüklenmiş, oraya koşmuş. Rıza 12 yaşında, simit satıyor. "**Haftada 2 bin lira alırım ağabey. Cebime koyduğum gibi Erzurum'a, Trabzon'a. Olsun. Ben büyüyünce kazanırım. Şimdi Malatya kazandı ya.**"

MALATYA, İLK 18 ARASINDA

Malatya'nın keyfine diyecek yok. İller sıralamasına göre sosyo-ekonomik bakımdan Türkiye'nin en geri 20 ili arasında. Ama kim takar, şimdi bunu. İşte Türkiye'nin ilk 18 takımı arasına girmedi mi? 1. Ligde takımı olan 14 ilden biri olmadı mı? Gaziantep, Diyarbakır 1. Ligde oynarken, biraz bozuk olan Malatyalı, şimdi "**Doğunun tek takımıyız**" demiyor mu?

Malatya, şu anda doğunun futbol merkezi, ama bir yöneticinin deyişiyle futbolcu fabrikası değil. Takımdakilerin hemen hepsi gurbetçi, yani transfer rüzgârıyla Malatyalı. Şampiyon kadroda sadece iki Malatyalı var. "**Bizde pek futbolcu yetişmedi, altyapı yoktu. Malatya transfere mahkûm kaldı. Ama şimdi sıra tesise geldi. Kendi öz futbolcumuzu da doğurmak zorundayız**" diyorlar.

27 mayıs

Nereden Nereye Halit Narin...

Cumhuriyet

Sahibi: Cumhuriyet Matbaacılık ve Gazetecilik Türk Anonim Şirketi adına Nadir Nadi. ● Genel Yayın Müdürü: Hasan Cemal, Müessese Müdürü: Emine Uşaklıgil, Yazı İşleri Müdürü: Okay Gönensin, ● Yazı İşleri Müdür Yardımcısı: Ahmet Korulsan, Haber Merkezi Müdürü: Yalçın Bayer, Sayfa Düzeni Yönetmeni: Ali Acar.

Temsilciler: ANKARA: Yalçın Doğan, İZMİR: Hikmet Çetinkaya, ADANA: Mehmet Mercan. ● Servis Şefleri: İstanbul Haberleri: Reha Öz, Dış Haberler: Ergun Balcı, Ekonomi: Osman Ulagay, Kültür: Aydın Emeç, Magazin: Yalçın Pekşen, Spor Danışmanı: Abdülkadir Yücelman, Düzeltme: Refik Durbaş, Araştırma: Şahin Alpay, İş-Sendika: Şükran Ketenci.

Bürolar: ● Ankara: Konur Sokak No: Yenişehir, Tel: 189951-253257 İdare: 183335, ● İzmir: Halit Ziya Bulvarı No: 65/3, Tel: 254709-131230 ● Adana: Atatürk Caddesi, T.H.K. İşhanı Kat: 2/13, Tel: 14550-19731 ● Basan ve Yayan: Cumhuriyet Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.Ş. Türk Ocağı Cad. 39/41, Cağaloğlu, İst. PK: 246 İst. Tel: 5209701 Teleks: 22246

TAKVİM 28 Mayıs 1984 İmsak: 3.36 Güneş: 5.29 Öğle: 13.16 İkindi: 17.04 Akşam: 20.32 Yatsı: 22.17

ANADOLU'DA ŞAMPİYONLUK SEVİNCİ

Trabzon'da şampiyonluk kutlamaları sönük geçti

Amaç eğlence, maç bahane

Şampiyonluğun kutlandığı gecenin en büyük eğlenceleri, dansözün Yılmaz Tokatlı'nın yanına yaklaşması ve sunucunun geceye telgraf çeken bazı milletvekillerini "Trabzonspor milletvekilleri" olarak tanıtmasıydı.

Trabzon'da bir Fenerbahçe fobisi var. Trabzonlu için Fenerbahçe'yi yenmek, şampiyon olmaktan önce geliyor. Trabzonspor gecesine Fenerbahçe ve Galatasaray'dan kutlama telgrafı gelmemesine tepki, bunu doğruluyor.

HASAN UYSAL

TRABZON — Trabzonspor dün ligin son maçında, aslında haftalar önce kazandığı şampiyonluk ile kucaklaştı. Gerçek şu ki Trabzonlular şampiyonluğu kanıksamışlar ve amaç "**eğlenme**", maç ise "**bahane**".

Gerçekten de Trabzonspor'un şampiyon olması Trabzonlular için övünç kaynağı. Ancak bu "**beklenen**" coşku ile karşılanmıyor. Kulüp - esnaf - mahalle sakinleri üçgeni, her yeri bayrak kâğıt ve balonlarla donattı. Birkaç arabalık konvoy kentte şöyle bir dolaştı.... Kulüp yönetimi tarafından ilk kez yapılan kutlama ise beklenenin çok altında sönük geçti. Sanatçıların çağrılı olduğu, gündüz spor salonunda halkın katıldığı şenlik, gece ise Trabzonlu milletvekilleri, Trabzon SOSYETESİ, Futbol Federasyonu Başkan ve üyeleri ile Trabzonsporlu yönetici ve futbolcuların katıldığı balo, bu heyecansızlığı bir kez daha gözler önüne serdi. Spor salonundaki şenliklere 500 lira ödeyerek girenlerin çoğunluğu ev hanımları oldu. Gece ise tek canlı olay, genç ve güzel dansözün başta Ahmet Suat Özyazıcı ve Özkan Sümer ile Trabzonsporlu futbolcuların masasında gerdan kırıp kalça oynatması idi. Gazetecilerin "**umumi arzusu**" üzerine Yılmaz Tokatlı'ya doğru da yönelen dansöz Yıldız, Federasyonun "**uyanık ve cefakâr**" yöneticileri tarafından engellendi. Zaman zaman Trabzon'a gelen Kulüp Başkanı M. Ali Yılmaz ise, önceki gece yapılan şampiyonluk balosuna uçak iptal edilince yetişemedi. Maça ancak yetişen Yılmaz'ın gelememesi ise muhalifleri için iyi bir fırsat olarak değerlendirilmeye çalışıldı. Sunucunun, Trabzonlu Meclis Başkanı **Necmettin Karaduman** ve Başbakan **Turgut Özal**'ın kutlama telgraflarından sonra milletvekillerinden gelen telgrafları, "**Trabzonspor milletvekillerini okuyorum**" diye anons etmesi kahkahalarla karşılandı. Geceye birçok birinci ve ikinci lig kulübünden telgraf gönderilirken, G. Saray ve F. Bahçe tarafından gönderilmemesini sunucu, "**Zamanı şaşırmışlar herhalde. Zaten sahada da şaşırıyorlar..**" biçiminde yorumladı.

Aslında Trabzon'da bir Fenerbahçe fobisi var. F. Bahçe'yi yenmek şampiyonluktan daha önde geliyor. Trabzon'da her takımı tutabilirsiniz, ama F. Bahçe'yi tutmak büyük risk.

Kısacası şampiyonluğu ile, kutlamaları ile, bayrak ve balonları ile bir ligi önde bitiren Trabzonspor olayından en kârlı çıkanlar, kente hareket gelmesi nedeniyle Trabzon esnafı. Sanatçıların gelmesi ile Trabzon halkı kazançlı çıktı. Aldığı ücret dışında sutyene sıkıştırılan 65 bin lirayı bir gecede toplayan dansöz Yıldız da kârlıydı.

"**Amaç eğlence, maç bahane**" demiştik. Bunu biraz açacak olursak, Trabzonspor diğer Anadolu kentleri gibi sosyal ve kültürel yoğunluktan yoksun bir ilimiz. Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin Trabzon'da olması bu yoksunluğu bir ölçüde giderdiği halde, gerçek değişmiyor. Kültürel ve sosyal açlığın giderilmesi tümüyle futbolun, daha doğrusu Trabzonspor'un sırtına binmiş. Herkes futbol konuşuyor. Gençler futbol oynuyor. Takımın başarısı ile kendini bütünleştiriyor ve övünç duyuyor. Ancak bu ilgi sahaya yansımıyor. Ne Trabzon esnafı, ne de Trabzonlular beklenen maddi desteği göstermiyor. Hele şampiyonluğun haftalar önce gelmiş olması şampiyonluk heyecanını da silip süpürünce, geriye şampiyonluk kutlaması adı altında yapılan ve kente bir ölçüde hareket getiren eğlencelerden yararlanmak kalıyor. Kısaca dün fazla heyecanlı olmayan bir gün yaşayan Trabzon'da, Trabzonspor şampiyon olup Avrupa kupalarına katılmaya hak kazanırken bir başka takım Karagümrük lig sonunda bir alt kümeye gitti.

ENDER TABLO — Şampiyonun son maçında Trabzonlu kadınlar, kızlar da stada gelerek bu mutluluğu yaşadılar... Kendi çocuklarını yalnız bırakmadılar. (Fotoğraf: KADİR CAN)

Tarsus'ta bahar başka güzel oluyor

Basketbol takımından sonra futbol takımının da 2. Lige yükselmesi, Tarsus'ta büyük sevinç yarattı.

SEMİR YALÇIN

TARSUS — Adana-Mersin arasında bir kent var. Nüfusuyla, sosyal yaşamıyla hareketli...renkli...

120 bini aşan nüfusuyla il olma mücadelesi veren bu kente girişte karşınıza çıkacak bir yöntabelası az ileride asılı bir pankarta doğru çevrili duruyor bu günlerde. İşte o pankart amatörler şampiyonu Tarsus İdmanyurdu Erkutspor'un nerede olduğuna gösteriyor size.

Pankartta şöyle yazılı:

"**Ne Trabzon, ne Malatya Şampiyon Tarsus'ta**"

Ve arkasından bir başka yazı yine sarı-lacivert bayraklar üzerine işlenmiş: "**Kuzeyman'a teşekkürler**" ve ikinci ligde başarı dilekleri sunan başkaları.

İkinci Lig'e yükselen Tarsus İdmanyurdu Erkutspor herkesin sevgilisi olmuş artık. 7'den 70'e konuşulan tek konu şimdilerde. Herkes mutluluk şarkıları söylüyor...

Herkes bir yıl aradan sonra yeniden ikinci lige dönmenin sevincini yaşıyor. Tarsus'ta kent baştan başa Sarı-Lacivert bayraklarla donatılmış. Hatta gençler üzerlerine giydikleri mont, tişort ve benzeri giysilerin sarı-lacivert renkte olmasını arzular hale gelmiş. Şehirde bu tür giysili insanları da görmek olası. Tarsus'ta bu günlerde Sarı-Lacivert renkler etkili olmaya başlamış ve o hale gelmiş ki çiçekçiler dahi sipariş olarak aldıkları buket ya da çiçek sepetlerine sarı-lacivert kurdeleler bağlıyorlar.

Geçen yıl amatör kümeye düşen Tarsus İdmanyurdu Erkutspor, kulübe adını veren başkan Erkut Kuzeyman'ın çizdiği hedef doğrultusunda yeniden ikinci lige yükselirken Başkan Kuzeyman şimdi yeni bir hedef çiziyor. Ve birinci ligin yolunu gösteriyor takımına.

Tarsuslu umutlu, sevinçli, güven içinde "**başkanımız dediğini yapar**" diyorlar. Ve kent esnafı bahar bitti yaza giriyoruz, Tarsus İdmanyurdu'nun şampiyonluğunun da bir başka biçimde baharı güzelleştirdiğini söylüyorlar. Şehirde her yan bir başka anlamlı süslenmiş. Stadyum çevresi rengarenk bayraklar arasında kaybolmuş. Sabah erken saatlerinde bilet satışının başlaması bir yığınak oluşturmuş. Herkes İdmanyurdu'nun atacağı şeref turuna katkıda bulunmak amacında.

Tarsus İdmanyurdu'nun şampiyon oluşunun bir ilginç yönü var. O da, geçen sezon Hatayspor yenilgisiyle düştüğü amatör kümede yine bir Hatayspor maçı sonrasında şeref turu atıyor, ve ikinci lige geliyor.

GARDA BULUŞMA — Önceki gün saat 17.00'de Haydarpaşa Garı'na gelen Boğaziçi Ekspresi, binlerce Eskişehirspor taraftarını İstanbul'a taşıdı. Taraftarlar, geceyi belirsiz yerlerde geçirdiler. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

Eskişehir, İstanbul'a taşındı

Binlerce taraftar sokakta yattı

Haydarpaşa Garı, önceki gün saat 17.00'de binlerce Eskişehirsporlu taraftarca dolduruldu. Garın kapısından İstanbul'un çeşitli yerlerine dağılan Eskişehirliler içinde "bir akrabamın yanında kalacağım" diyenler de vardı, "önce Beyoğlu'na çıkarız, sonra Allah kerim" diyen de.

ŞENOL KONUKÇU

Kafalarında bantlar, kollarında pazubentler, ellerinde bayraklar, flamalar. Hepsi Kırmızı-Siyah ve üzerlerinde Es-Es yazıyor. Çoğunluğu yirmi yaş civarında gençler. Memuru, işçisi, esnafı, öğrencisi ile 15 bin civarında Eskişehirli önceki günden itibaren İstanbul'a akın etti.

Eskişehirspor'un şampiyonluk sevincini yaşamak için bir gün önceden gelen taraftarların çoğu geceyi stat kapılarında ve parklarda geçirdi.

Bu kadar eziyete katlanmalarına karşın neden geldikleri sorulduğunda "**Gelmesem olmazdı**", "**Şampiyonluğu gözümle görmek istedim**", "**Canımız feda olsun**" "**Bu arada İstanbul'u da ilk defa görmüş oldum**" gibi yanıtlar verdiler.

Önceki gün Boğaziçi Ekspresi ile saat 17.00'de Haydarpaşa Garına gelen Eskişehirliler, önce dönüş için bilet teminine çalıştılar. İstanbul'da akrabası olanlar akrabalarına gitti. Olmayanlar da geceyi nasıl geçireceklerini tartıştı. Bazıları "**hemen stadın kapısına gidelim**" kimi "**Beyoğlu'na gidelim. Gelmişken oradan da bir Karaköy yaparız. Yani senin anlayacağın eğlence yerlerinde sabahlarız bu gece.**" diyordu.

Gelenlerin hepsi Eskişehirspor'un (bazı deplasmanlar hariç) bütün maçlarını izlemişler. Haydarpaşa Garında konuştuğumuz Es-Es taraftarları şunları söylediler:

Zekai Yetimler (işçi)— "Şampiyonluk turu atmak için geldim. Önceki sene bizi İstanbul takımı düşürmüştü. Bu sene bir İstanbul takımını yenerek tur atmanın zevki başka olacak. Hanım Eskişehir'in maçı olduğu için gelmeme itiraz etmedi. Geceyi stada yakın bir yerde geçireceğim. Otel bulabilirsem otele, bulamazsam stadın kapısına gideceğim."

Hamdi Ulupınar (55 yaşında esnaf)— "Maçı seyretmeseydim benim için iyi bir şey olmazdı. Geceyi Bakırköy'de kardeşimin evinde geçireceğim."

Hasan Hüseyin Yüksel (bakkal)— "İlk defa deplasman maçına geldim. Şampiyonluğu gözümüzle görmek istedik. Hem de İstanbul'u ilk defa görmüş oluyorum. 11 yaşındaki kardeşim Hakan'ı da getirdim. O da koyu Es-Es taraftarıdır."

İrfan Doruk (Banka memuru)— "Eskişehirspor'un bütün maçlarına gidiyorum. Bana göre maça gelmeden olmaz."

Hayrettin Çilingir (lise öğrencisi)— "Her zaman için Eskişehirspor'un yanındayız. Başından sonuna kadar iki deplasman hariç bütün maçlarına gittim. Bu arada İstanbul'un gezilecek yerlerini de gezeceğiz."

Yaşar Çil (DDY'da memur)— "Bizimkisi hastalık. Gelmesek olmuyor işte. Kalktık geldik. Gece Halkalı'da Demiryolları tesislerinde kalacağım."

Faruk Bulbul— "Edirne-Kars demedik düştük senin peşine, canımız feda olsun kırmızı siyah rengine diyerek düştük bir de yollara"

Ekrem Orkan (lise son sınıf öğrencisi)— "Şampiyonluk maçı olduğu için, bu sevinci paylaşmak istedim. Es-Es için bu gece dışarıda kalacağız. Sabaha doğru gelecek olan arkadaşlarım var. Onları burada bekleyeceğim. Daha sonra da hep birlikte stada gideceğiz."

Delegeler maça gidince, Eskişehir SODEP il kongresi ertelendi

ESKİŞEHİR, (THA) — SODEP Eskişehir İl Örgütü'nün İl Kongresi'nde, delegelerin çoğunluğunun Eskişehir maçı için İstanbul'a gitmesi nedeniyle çoğunluk sağlanamadı ve ertelendi.

SODEP Eskişehir İl Kongresi'ne 322 delegeden 85 delegenin katıldığının tespit edilmesinden sonra mikrofona gelen SODEP İl Başkanı Cemal Madin, "**Partimizin ilk kongresinde şampiyonluk maçına giden delegelerimizin gelmemesi nedeniyle çoğunluk sağlanamamıştır. Bu nedenle kongremiz, 3 haziran tarihine ertelenmiştir**" dedi.

Bu arada İzmir'de THA muhabirinin konuyla ilgili sorusunu yanıtlayan SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, delegelerin kongreye gitmemelerini hiçbir hukuksal sakınca taşımadığını söyledi, "**Bu olay olağan karşılanmalıdır**" dedi.

Malatyaspor, düğününü de gördü

UMUR TALU

MALATYA— Malatya 1. Ligle nikâhını haftalar önce kıymıştı. İstenmiş ki bir de düğün olsun. 1000'er liralık biletlerle bir konser, 10 biner liralık biletlerle bir balo. İkisinde de söyleyen aynı, söylenen aynı, izleyen farklı. Ama Malatyalı için düğün sazlı sözlü, üç şarkılı beş türkülü bir neşe değil ki. Bin liralı biletli konserde sadece kapalı tribün -o da bir bölümü- doluydu cumartesi akşamı. Ya dün? Dün de biletler bin liraydı. Ama maç vardı, yani futbolun gerçek düğünü. Sabahtan stat dolmuş, bir hatır bileti bile kalmamıştı. Stadın dışında bu düğüne katılanlar da cabası...

Sporun spor olarak keyfi bir yana, şampiyonluk "**keyif verici maddeler**" arasında herhalde baş sıralarda. Bütün bir kent şimdi bir futbol sevdalısı, neredeyse tüm dertlerinin çekiminden kurtulmuş, topun yörüngesine oturmuş. Siyasi partiler bile Malatyaspor'un yanında küçülmüş, küçülmüş, kendi kabuklarına çekilmiş. "**Siyasetle ilgi zaten azdı, Malatyaspor olayın kalanını da silip süpürdü**" diyorlar.

Malatyalı bir işadamı bu futbol coşkusuna karşı biraz tereddütlü: "**Tamam, sağlam kafa sağlam vücutta bulunur, ama aç midede sağlam kafa olur mu?**" Bir başkası bu sorunun üstüne yine soruyla gidiyor: "**20 bin kişiyi oraya kendi arzusuyla dolduracak bir başka güç var mı ki?**" Öteki futbola muhalefette kararlı: "**Bu kuyruk gibi dışarı taşacak bir şey olsa ben de varım**" diyor. Sonra bir başkası atılıyor: "**Nurettin Soykan Malatyaspor'un başkanı olmasa, Malatyaspor da şampiyon olmasa adı böyle duyulur muydu?** Yine aradan bir ses: "**400 milyon harcamış derler**" Övgü de gecikmiyor: "**Helal olsun adama**"

KENT TURU — Malatya'da bir insan, bir renk cümbüşü var. Türkiye'nin dört bir yanından gelen Malatyalılar, kentin içinde ellerinde bayraklarla dolaşıyorlar, sevinçlerini başkalarıyla paylaşıyorlar. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

"Akıl için yol birdir..."

Eski yöneticilerden biri deneyimlerinin özetini veriyor: "**Bu bir bahar rüzgârıdır. Kulübü Soykan'ın üstüne yıktılar. Bir gün onun da boğazı boğum boğum olur, benden bu kadar der. Para da kesildi miydi bu güzel yolculuk biter.**"

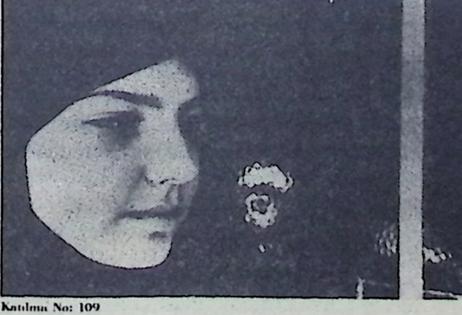
Soykan'ın aklı ise şimdilik başka yerde. "**Başkan**" baloda Vali ile Malatya milletvekilinin arasından kalkıyor, mikrofona geliyor: "**Bize iki yıl izin verin, üçüncü yıl birinci ligde de şampiyonuz**" diyor. Malatya'nın en "**seçkin**" korosundan "**Allah nazardan saklasın**" temennileri geliyor.

Malatya'nın keyfine diyecek yok. Yok ama mutluluğun sahadaki işçileri, yani futbolcular ve teknik adamların sevincinin arkasında endişe mekan tutmuş.

"**Şehir, bırakın yenilgiyi, beraberliği, tek gollü galibiyeti bile sindiremiyor. Biz şampiyonluğu unuttuk son güne kadar yenilmeme stresi içinde bunaldık.**"

Teknik direktör Nihat Atacan, "**Malatya'da yılların verdiği eziklik büyüktü. Düştü düşmedi, diye. Derken ezikliğ çok büyük bir başarı isteğine dönüştü, bizi çemberine aldı. Şimdi en büyük sorun Malatyalının bunun futbol olduğunu anlaması, ve takımın bir gün elbette yenileceğini de kabullenmesi. Eğer kendilerini buna hazırlamazlarsa en ufak bir başarısızlık bile yıkım olur,**" diyor.

YUNUS NADİ ARMAĞANI '84 FİNALİSTLERİ

Katılım No: 109

Malatyaspor, düğünü de gördü

UMUR TALU — *28 mayıs*

MALATYA — Malatya 1. Ligle nikâhını haftalar önce kıymıştı. İstenmiş ki bir de düğün olsun. 1000'er liralık biletlerle bir konser, 10 biner liralık biletlerle bir balo. İkisinde de söyleyen ayrı, söylenen aynı, izleyen farklı. Ama Malatyalı için düğün sazlı sözlü, üç şarkılı beş türkülü bir neşe değil ki. Bin lira biletli konserde sadece kapalı tribün -o da bir bölümü- doluydu cumartesi akşamı. Ya dün? Dün de biletler bin liraydı. Ama maç vardı, yani futbolun gerçek düğünü. Sabahtan stat dolmuş, bir hatır bileti bile kalmamıştı. Stadın dışında bu düğüne katılanlar da cabası...

Sporun spor olarak keyfi bir yana, şampiyonluk **"keyif verici maddeler"** arasında herhalde baş sıralarda. **Bütün** bir kent şimdi bir futbol sevdalısı, neredeyse tüm dertlerinin çekiminden kurtulmuş, topun yörüngesine oturmuş. Siyasi partiler bile Malatyaspor'un yanında küçülmüş, küçülmüş, kendi kabuklarına çekilmiş. **"Siyasete ilgi zaten azdı, Malatyaspor, olayın kalanını da silip süpürdü"** diyorlar.

Malatyalı bir işadamı bu futbol coşkusuna karşı biraz tereddütlü: **"Tamam, sağlam kafa sağlam vücutta bulunur, ama aç midede sağlam kafa olur mu?"** Bir başkası bu sorunun üstüne yine soruyla gidiyor: **"20 bin kişiyi oraya kendi arzusuyla dolduracak bir başka güç var mı ki?"** Öteki futbola muhalefette kararlı: **"Bu kayısı gibi dışarı satılacak bir şey olsa ben de varım"** diyor. Sonra bir başkası atılıyor:

"Nurettin Soykan Malatyaspor'un başkanı olmasa, Malatyaspor da şampiyon olmasa, adı böyle duyulur muydu? Yine aradan bir ses: **"400 milyon harcamış derler"** Övgü de gecikmiyor:

"Helal olsun adama."

Eski yöneticilerden biri deneyimlerinin özetini veriyor: **"Bu bir bahar rüzgârıdır. Kulübü Soykan'ın üstüne yıktılar. Bir gün onun da boğazı boğum boğum olur, benden bu kadar der. Para da kesildi miydi bu güzel yolculuk biter."**

Soykan'ın aklı ise şimdilik başka yerde. **"Başkan"** baloda vali ile Malatya milletvekilinin arasından kalkıyor, mikrofona geliyor, **"Bize iki yıl izin verin, üçüncü yıl birinci ligde de şampiyonuz"** diyor. Malatya'nın en **"seçkin"** korosundan **"Allah nazardan saklasın"** temennileri geliyor.

Malatya'nın keyfine diyecek yok. Yok ama mutluluğun sahadaki işçileri, yani futbolcular ve teknik adamların sevincinin arkasında endişe mekân tutmuş. **"Şehir, bırakın yenilgiyi, beraberliği, tek gollü galibiyeti bile sindiremiyor. Biz şampiyonluğu unuttuk, son güne kadar yenilmeme stresi içinde bunaldık."**

Teknik direktör Nihat Atacan, **"Malatya'da yılların verdiği eziklik büyüktü. Düştü düşmedi diye. Derken eziklik çok büyük bir başarı isteğine dönüştü, bizi çemberine aldı. Şimdi en büyük sorun Malatyalının bunun futbol olduğunu anlaması ve takımın bir gün elbette yenileceğini de kabullenmesi. Eğer kendilerini buna hazırlamazlarsa en ufak bir başarısızlık bile yıkım olur"** diyor.

29 mayıs

Erdal İnönü: 1260 imzalı dilekçeyi benimsiyor ve destekliyoruz

29 mayıs

Haber Merkezi — SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü,** Cumhurbaşkanı ve TBMM Başkanına sunulan 1260 imzalı aydınlar dilekçesini **"benimsediklerini, desteklediklerini"** bildirdi. Cumhuriyet Ege nun haberine göreİnönü şöyle dedi. **"Dilekçede açıklanan görüşler, bizim de öteden beri savunduğumuz görüşler. Bunlar SODEP'in programına ve görüşlerine uymaktadır. Bu bakımdan bu dilekçeyi benimsiyor ve destekliyoruz."**

İnönü, partisinin il kongresinin yapıldığı İzmir'den ayrılmadan önce gazetecilerin sorularını yanıtlarken, söz konusu dilekçede imzasının bulunmayışını şöyle açıkladı: **"Bir parti genel başkanı olarak benim imza atmam yanlış yorumlara yol açabilirdi. İmzam bu yüzden yoktur. Ancak, dediğim gibi, savunulan ilke ve görüşleri benimsiyorum." İnönü,** hayali ihracat ve gecekondulara tapu konularına da değindi, hayali ihracatın hükümetin politikasının yanlışlığını gösteren ilk belirti olduğunu söyledi. **İnönü,** yeminli büroların topladıkları ücretlerle yüklendikleri işin üstesinden gelemeyeceğinden korktuğunu belirterek, **"Vatandaş sonunda tapu sahibi olamayacağı gibi masraf yaptığıyla kalacak,"** dedi.

Evren: Çok aydın gördük

Cumhurbaşkanı, "Anayasada delik açtırtmam" dedi

BARIŞ KUDAR — *29 mayıs*

İZMİR/MANİSA — Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**, Manisa'da yaptığı konuşmada, **"Kefil olduğum anayasanın orasından burasından delik açtırtmam"** dedi. Evren, "Kendilerini aydın zanneden bazı kişiler olduğuna" işaret ederek şunları söyledi: **"Biz çok aydınlar gördük. Vatan hainliği yaptılar. Bazı şairler vardı, yurt dışına kaçtılar. O aydın değil miydi? Ne yapayım ben öyle aydını? Bu millete hükmetmek için aydın olmak gerekmez ki. Son padişah Vahdettin de aydındı, ama memleketi düşmanlara teslim etti."**

Dün sabah önce İzmir'de Vali **Vecdi Gönül** ile Anakent Belediye Başkanı **Burhan Özfatura**'yı makamlarında ziyaret eden Cumhurbaşkanı, sonra helikopterle Manisa'ya geçti. Cumhuriyet Alanı'nda **"Anarşiye vermedi aman, Kenan Paşa çok yaman"** gibi pankartlarla kalabalık bir yurttaş topluluğunca karşılanan Evren, burada bir konuşma yaptı.

Evren, Manisa konuşmasında şunları söyledi:

"Çok sıkıntılı günler geçirdik. Bu sıkıntılı günleri geride bıraktık. Çizdiğimiz takvime uygun olarak da her şeyi teker teker zamanında gerçekleştirdik. Bu sıkıntılı günleri atlatmamız sizin sayenizde olmuştur. Çünkü anarşiyle mücadelemizde bize daima yardımcı oldunuz. Çıkardığımız kanunlara destek sağladınız. Yaptığımız icraatları gönülden desteklediniz. İçte ve dışta yapılan menfi propagandalara kapılmadınız. Uydurulan yalan kampanyalarına da kapılmadınız. En sonunda da hazırladığımız anayasayı büyük bir çoğunlukla kabul ettiniz ve nihayet milli iradenizi kullanarak Büyük Millet Meclisi'ne girecek milletvekilini de seçtiniz.

12 Eylül'den evvel oynanan oyunlar değişik şekilde tekrar oynanmaktadır. Bunlar içte ve dışta oynanmaktadır. İki türlü düşman vardır. Biri dış düşman, diğeri de maalesef iç düşman. En tehlikelisi de iç düşmanlardır. İstiklâl Savaşı'nda bir Çerkes Ethem çıktı içimizden ve bize karşı savaştı. Nihayet Yunanlılar tarafına geçmek suretiyle maksadını ortaya koydu. Onlarla uğraşmak düşmanla uğraşmaktan çok daha zordur. Dışarda ve içerde bizim düşmanlarımızla işbirliği yapan iç düşmanlarımız da vardır. Ermenilerle işbirliği yaparak Avrupa'da yapılan yürüyüşlere katılan ve maalesef kendine Türk diyenler de vardır. Bundan üzüntü duyuyoruz ve yüzümüz kızarıyor, onlarla kol kola yürüyüş yaptıkları halde onların yüzü kızarmıyor.

Zaman zaman yurt içinden ve yurt dışından bazı çatlak sesler gelmektedir. Duyuyoruz. İşitiyoruz. Bazı müracaatlar oluyor. Devlet, kooperatif, vakıf, meslek odaları ve sendikaların yine 12 Eylül'den önce olduğu gibi politikaya sokulmasını istiyorlar. Bir dernek niçin kurulur, bir kooperatif niçin kurulur? Bunların kendilerine göre maksatları vardır, o maksat için kurulur.

Eğer bu kurulan kuruluşlar politikayla, siyasetle uğraşacak olurlarsa, kuruluş maksatlarının dışına çıkarlar. Siyaset yapmak istiyorlarsa, siyasi partilere geçerler. Tabii bunu yine eski hale getirip, bu suretle her türlü melaneti derneklerde, meslek odalarında, sendikalarda oynamak istiyorlar. Maksatları budur, bunu bilesiniz.

İnsan hakları mevzuunun yurt dışında tartışılması bizim onurumuzu kırıyormuş. Bunu tartışanların kim olduğunu biz çok iyi biliyoruz. Türkiye'de insan haklarının rencide edildiği yok. Ve bir de memlekette sıkıyönetim idaresinin olduğunu unutuyorlar.

İşkence insanlara karşı suçmuş, bundan endişe ediyorlarmış. İşkencenin suç olmadığını biz iddia etmiyoruz ki. İşkence elbetteki suçtur, yapanı da yakalıyoruz ve adaletin pençesine veriyoruz. Bunlar Türkiye'de işkence vardır diye yurt dışında yaygara yaparak Türkiye'yi küçük düşürmek istiyorlar. Bunların maksatlarını çok iyi biliyoruz. Çünkü elimizde çok deliller var.

Bir de şöyle diyorlar: Yaşadığımız o korkunç terör eylemlerinden demokratik sistem sorumlu değilmiş. Yani 12 Eylül'den önceki terör hareketleri demokratik sistemden dolayı olmamış. Biz demokratik sistemden dolayı oldu demedik ki. Ama o demokratik sistemin o zamanki anayasanın verdiği geniş hürriyetten dolayı, bunun açık kapılarından istifade etmek suretiyle gençleri silahlandırıp sokaklara saldılar. Biz demokratik sistemden dolayı deseydik, tekrar demokratik sisteme dönmezdik. Terörle mücadelede devlet, hukuk ilkelerine bağlı kalmalıymış. Sanki biz hukuk ilkelerinden ayrılmışız."

Evren, hukuk ilkelerini 12 Eylül'den sonraki dönemde dahi bozmamaya gayret ettiklerini, hiçbir mahkemeye dokunmadıklarını, yeniden mahkemeler kurmadıklarını söyleyerek, **"Eğer hukuk ilkelerine bağlı olmasaydık özel mahkemeler kurar bazı ülkelerde olduğu gibi arzu edilmeyen kararlar alabilirdik"** dedi. Evren şöyle devam etti:

ÖLÜM CEZALARI

"Diyorlar ki, ölüm cezaları kaldırılmalıymış ve verilmiş ölüm cezaları da infaz edilmemeliymiş. İşte şimdi asıl maksatlarını ortaya döküyorlar. Ölüm iyi bir şey değildir, kimse arzu etmez. Onun içindir ki kanunlarımız ölüm cezalarının mahkemeden sonra da TBMM'den geçmesini ve TBMM'den geçen bu ölüm kararının da Cumhurbaşkanı tarafından onanmasını emretmiştir. O halde kolay kolay ölüm cezası verilemez bir kişiye. Fakat kanunlarımıza konmuştur. Bu yalnız bizde değil, dünyanın birçok ülkesinde var. Dünyanın en demokratik ülkesi olan Amerika'da da var. Elektrik sandalyesine oturtuyorlar. O halde yeni bir şey değil, biz koymadık ölüm cezalarını.

İSTEDİKLERİ AF

Tabii onların istediği, ölüm cezası kalksın, rahatlıkla eylemlerini sürdürebilsinler. Yine esas maksatlarından birisi kapsamlı bir af çıkarılsınmış. Kapsamlı aftan maksat terör eylemlerine karışanlardır. Yoksa öteki mahkûmlar değil. Bunların istedikleri o aftır. Biliyoruz onların ne istediğini, bu yüzden dolayı anayasaya madde koyduk. Af insani bir şeydir. Al-

lah da birçok suçları affederim diyor. Yeter ki benden af dileyin, özür dileyin ama bir daha da yapmayın, diyor. Hangisinin ıslah olduğunu, doğru yola geldiğini nerden bilelim. Bundan önce de af oldu, hırsızları, ırz düşmanlarını salıverdiler, ama daha bir hafta, 10 gün geçmeden yine aynı suçları işleyip hapishaneye geri döndüler. Birçok kimsenin evi soyuldu. Birçoğunun ırzına geçildi, dağa kaldırıldı ve zarar gören vatandaşa soruyor musunuz sen bunu affediyor musun diye. Nasıl affederiz biz bunları.

Yine kulağımıza geliyor. Gecikmiş adaletten şikâyetçilermiş, adalet mekanizmasını da biz yeni kurmadık ki. 12 Eylül'den önceki adalet mekanizması neyse, odur ve hatta bunun çabuk işlemesi için de kanunlarda bazı değişiklikler yaptık.

1961 ANAYASASINI İSTİYORLAR..

Kişi hakları yine ele alınmalıymış. Bizim 1961 Anayasamız kişi haklarına daha fazla önem veren bir anayasaydı. 1982 Anayasası ise devleti güçlü kılan bir anayasadır. Şimdi onlar tekrar 1961 Anayasası'nı istiyorlar. 1961 Anayasası'ndan çektiğimiz sıkıntıları biliyoruz. Her türlü düşünce üretimi korunmalıymış. Yani her çeşit faşist, Marksist, Leninist, Maoist yayınlar yayımlansın, dükkânlarda satılsın, gazetelerde yayımlansın; istedikleri bu. Yağma yok vatandaşlarım.

Yine istenen şeylerden birisi basın özgürlüğü her türlü fikre açık olmalıymış. Bizim basın özgürlüğüne dokunduğumuz yok ki, basın özgürlüğüne bir şey yapmadık. Ülkede şimdi sıkıyönetim var. Sıkıyönetim kalktıktan sonra basın özgürlüğü bundan daha iyi olacak.

TRT'nin özerkliği de sağlanmalıymış, TRT'nin özerkliğinin 12 Eylül'den önce nasıl kullanıldığını biz çok iyi biliyoruz. TRT'de nasıl komünizm propagandası yapıldığını biliyoruz. Eline geçenlerin fikriyatı ne yöndeyse, onu da biliyoruz.

"ANAYASA'YA DELİK AÇTIRMAM"

Bir istek de, üniversiteler, devlet kontrolü ve denetiminden uzak, idari özerkliğe de sahip olmalıymış, üniversitelerde ilim değil, anarşinin nasıl kök salacağı öğretildi. Şimdi bütün maksatları YÖK Kanunu'nu değiştirmektir. Anarşi, biliyorsunuz 1960'lı yılların sonlarında üniversitelerde başladı. Üniversitelerde kök saldı. İşte, kendi kendini idari yönden idare eden üniversitelerin hali o haldeydi. Tekrar üniversiteleri o hale getirmek mi lazım? Kısaca, bütün maksatları bu anayasayı değiştirip, 1961 Anaayasası gibi bir anayasa getirmektir.

Kefil olduğum anayasanın değiştirilmesine sonuna kadar karşı çıkarım. Bu anayasa sizlerin oylarına sunulmuştur. Yüzde 92.5 oyla kabul edilen anayasayı kolay kolay değiştirtmem. Eğer böyle bir şey yapılacak olursa, bana yetki verilmiştir tekrar sizlerin oyunuza sunarım. Oyunuza sunduğum zaman sizler tasvip ederseniz o zaman bir şey diyemem. Fakat anayasanın orasından burasından delik açtırmam.

"VAHDETTİN DE AYDINDI"

Kendilerine aydın damgası vuran çevreler, onların dedikleri doğruymuş, sizlerin, bizlerin düşüncesi onlar için mühim değildir. Biz çok aydınlar görmüşüzdür, vatan hainliği yapmışlardır. Bazı şairlerimiz vardı, yurt dışına kaçtılar. Ve başka bir memlekete sığınıp, orada öldüler. O aydın değil miydi, ne yapayım böyle aydını? Aydın damgası kimsenin inhisarında değildir. Bu millete hükmetmek için aydın olmak gerekmez. Son padişah Vahdettin de aydındı. Cahil miydi? Ama memleketi düşmanlara teslim etti. Ne yapayım öyle aydını. Ama onların aydın demediği bir Demirci Efe'si çıktı, senelerce düşmanla savaştı. Aydın değildi ama vatanperverdi o. Atatürk Kurtuluş Savaşı'nı başlattığında İstanbul'da bazı aydınlar bu savaş deliliktir, 'ya Amerikan mandası ya İngiliz mandası' diye tutturan aydınlar vardı. Ben öyle aydınları ne yapayım.

Atatürk'ün dediği gibi, biz imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz. Eğer böyle sınıflara ayrılacak olursak, işte o zaman halimiz dumandır.

Bir memlekette ne kadar çok aydın kafalı olursa, elbette ki o millet, o memleket, o kadar çabuk kalkınır. Fakat aydın olmak kâfi gelmez. Azıcık da şu memleketin halini gezerek görerek tanımak lazım."

Cumhurbaşkanı, Manisa'daki konuşmasının ardından helikopterle Gördes'e geçti. Gördes'te de halka seslenen Evren, **"Bana cunta diyorlar, halbuki parlamenter sisteme geçildi. Bunlarda utanma arlanma yok"** dedi. Evren, Türkiye'yi Avrupa'dan koparararak yalnız bir ülke durumuna getirmek isteyenler bulunduğuna işaret ederek, şöyle konuştu: **"Milli Güvenlik Konseyi şimdi Cumhurbaşkanlığı Konseyi oldu ya aleyhinde yalan, maksatlı haberler çıkarıyorlar. Ellerine ne geçerse kullanıyorlar. Konsey arkadaşlarımla uğraşıyorlar. Onlar hakkında maksatlı haberler yayıyorlar. Bunlarla ellerine ne geçecek? Türkiye'yi parçalasınlar da nasıl parçalarlarsa parçalasınlar. Onu istiyorlar. Amaçları bu."**

Gördes'ten Kırkağaç'a geçen Evren, burada yurttaşlarca **"En büyük Evren başka büyük yok"** sloganlarıyla karşılandı. Evren, Kırkağaç'ta da yurttaşlara hitaben konuştu. Burada 27 Mayıs Bayramını **"kimse gücenip kırılmasın diye"** kaldırdıklarını belirten Evren, yurttaşlardan kızlarını okula yollamalarını istedi.

Daha sonra Sarıgöl ve Alaşehir'e geçen Evren, buralarda yaptığı konuşmalarda cezaevlerindeki açlık grevine değinerek, **"Bugüne kadar hangisi öldü? 20 gün açlık grevi yapsalar, ölürler. Ama bunlar bir ay yapıyorlar, ölmüyorlar. Demek ki bir yerlerden yiyorlar"** dedi. Cezaevlerinde anarşistlerin kendi aralarında mektuplaştıklarını bildiren Evren, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Bu anarşistler ve teröristler şimdi de kendilerinin siyasi tutuklu sayılmalarını, idam cezalarının kaldırılmasını istiyorlar. Cezaevinde değil de sanki bir oteldeymişler gibi, avukatlarıyla görüşmek istiyorlar. Bazı yayınları izlemek istiyorlar. Tek tip elbise giymeyiz diyorlar. Şimdi mahkemeye giderlerken soyunup aranıyorlar. En gizli yerlerinde bazı maddeler, yazılar taşımaya başladılar. Bunların ayakkabı topuklarında patlayıcı madde, fünyeler bulundu."

Kitapsız Toplum?...

İLHAN SELÇUK — *31 mayıs*

Sessiz, gürültüsüz, içerikli, dengeli, ne yaptığını ve yapacağını bilen bir dergi var: *Yeni Boyut.* Plastik Sanatlar dergisi. Baskısıyla, dizgisiyle, çizgisiyle, sayfa düzeniyle içeriği bütünleşmiş Yeni Boyut'un mayıs sayısında *Önder Şenyapılı*'nın bir yazısını okudum.

Diyor ki Şenyapılı:

"—İlk Türk basımevinin kuruluşundan sonra, Latin alfabesinin benimsendiği 1928 yılına değin geçen iki yüzyıllık dönem içinde 30-35 bin dolayında kitap başlığının dökümü yapılabiliyor. Yeni harflerin benimsenmesinden sonraki 50 yıllık dönem içinde bu sayı 185 bine ulaşabiliyor. 1978'den günümüze değin toplam sayının 220-230 bine çıktığı kestiriliyor." (..) "Gelgelelim, bugünün Türkiyesi'nde en çağdaş basım araçları var olduğu halde, kitap basımı, bırakınız dışsatımı, iç pazarda bile yeterli alıcı bulamadığından ötürü, bir türlü gelişemiyor. Üstelik hangi aydına sorsanız, zamanı yetmediği için yeterince okuyamadığından yakınıyor".

★

Şenyapılı'nın saptaması doğrudur. Bugün Türkiye'de hangi yayıncı ile konuşsanız aşağı yukarı vereceği yanıt birdir:

—Kitap satılmıyor!

İşin daha kötü yanı şu ki, her gün gazetelerde yazılanlardan tutun da, devlet ve hükümet adamlarının konuşmalarına değin her yanda dış alımsatım birincil sorundur; parasal konular *"yaman bir tüccar"* mantığıyla didik didik edilir; ama kitap alanındaki tehlikeli boşluk üzerinde kimse durmaz; kültür sorunu 50 milyonluk Türkiye'de hiçlenir.

Ne var ki, her zaman böyle değildi; Cumhuriyet devleti de bu anlayışla kurulmadı.

1930'larda ülkedeki okuma-yazma oranını bir düşününl.. 1928'de yazı devrimi yapılmış; sonra bir seferberliktir gidiyor; Milli Eğitim Bakanlığı, dünya klasiklerinin Türkçeye çevrilmesinde öncülüğü üstleniyor. Dilimizde uygarlık dünyasının başucu kitapları yok. Devlet, *kültür devrimi*nin önemini kavrıyor; çağdaşlaşmanın kütüphanesiz bir toplumda olanaksızlığını biliyor.

Yazı devriminden önce Türkiye'nin kitaplığında 30-35 bin basılı yapıt var. Bu sayı neredeyse büyük bir ev ya da küçük bir okul kitaplığını dolduracak kadardır. Yazı devrimine değin hem kendi tarihinden, hem dünya uygarlığından kopuk bir toplum olduğumuz böylece ortaya çıkmıyor mu?

Bu boşluğu bugün bile doldurabilmiş değiliz. Üstelik bu alanda *gerileme dönemi* diyebileceğimiz bir sürece de girdik; 50 milyonluk bir ülke için gülünç sayılabilecek bir yayın yaşamımız var.

★

Kuşkusuz kitap konusunda söylenecek çok şey bulunabilir. Kimi kitapların tehlikeli sayılması; fikir özgürlüğünden yoksunluk; yasaklanan kitaplardan duyulan tedirginlik; köşeyi dönmek için kitap okumak gerekmediği inancının yaygınlaşması ve benzeri nedenleri art arda sıralamak kolaydır.

Bu arada devlet tekelinde bulunan kâğıda üst üste zam yapılmakta, posta ücretleri alabildiğine arttırılmaktadır. Dışsatımda *"teşvik tedbiri"* ve *"vergi iadesi"* yoluyla milyarlarca lira işadamına aktarılırken, kültür, bilim, sanat adamlarına en küçük bir *"teşvik"* düşünülüyor mu? Çağdaşlaşmayı, kalkınmayı, uygarlık düzeyine yetişmeyi yalnız parasal siyasette gören bir toplumda kitap ne anlam taşıyor?

★

Bugün İstanbul'da basılmış 300 liralık bir kitabı Anadolu'daki okura ödemeli olarak iletmek için yaklaşık 250 lira, ödemesiz 125 lira tutarında posta masrafı gerekiyor.

"Türkiye'de insanlar kitap okumasınlar" diye özel önlemler alınmış gibidir.

Parlamento ve Demokrasi

HASAN CEMAL — *31 mayıs*

Yaz mevsimiyle birlikte siyaset sahnesi de canlılığını yitirmeye başlar genellikle. Havaların ısınır olması, eğer bir seçim yılı değilse, siyasi tansiyonda düşmenin habercisi sayılır. Sonbaharda parlamento yeniden toplanıncaya kadar da siyaset uykuya yatmaz, ama kendi kabuğuna çekilir. Kıpırtılar dışında pek öyle dalgalanma görülmez su yüzünde..

Bu yıl da aynı durum yaşanacak mı

Yoksa, kuraldışı bir gelişmenin eşiğinde olduğumuzu gösterir ipuçları mı politika sahnesinde dikkati çekiyor?

Ne dersiniz?

Sonuna yaklaştığımız bu siyaset sezonunda üst üste iki seçim yaşadık. Parlamento oluştu, yeni bir hükümet kuruldu. Dört beş aylık kısa bir sürede parlamento içi muhalefetin seçmen tabanı eriyip gitti; bu açıdan muhalefet *"parlamento dışı"*na kaydı denebilir...

Bütün bu gelişmeler, politika kurumuna son derece canlı günler yaşattı.

Suyun yüzüne vuran bu hareketlilik acaba dipte olan biteni ne ölçüde yansıtıyordu? Ya da sahne arkasındaki oluşum ile sahnede sergilenen arasında ne gibi bir uyum, ilişki vardı?

Şu günlerde buna benzer çok soru işareti var çengelini zihinlere asan. Siyaset sahnesinde kuraldışı olarak sıcak bir yaz mı yaşanacak, sorusu

ise karşılığı hayli merak edilenler arasında yer alıyor...

Bilemiyoruz...

Fakat politika kulislerinin Özal hükümetinin kuruluşundan bu yana daha 6 ay gibi kısa bir süre geçmiş olmasına rağmen, söylentilerle yüklü olduğu da bir gerçek.

İşte çok yaygınlaştırılan bir iddia:

— *ANAP Millet Meclisi Grubu, bugün değilse yarın, yarın değilse sonbalarda çatlayacak...*

— *Çatlayıp da ne olacak?*

— *Geniş tabanlı bir milli koalisyon kurulacak..*

— *Kim kuracak?*

— *Bir bağımsız bulunur..*

— *Bu biraz zorlama olmaz mı? Üstelik, koalisyonlardan o kadar yakınılmış olan bir dönem belleklerde tazeliğini korurken..*

Bu yaygın söylentinin hemen arkasından dün Cumhuriyet'in birinci sayfasında bir haber:

"Yabancıların mülk edinmesine ilişkin Özal hükümetinin yasa tasarısını komisyon geri çekti. ANAP grubunda üyeleri bağlayıcı karar alınmasına karşın, bir grup ANAP milletvekili Genel Kurul toplantısına katılmayınca hükümet tasarısı geri alındı..."

Ve kulislerde dalgalanma: ANAP grubunda muhtemel bir çatlamanın ilk işareti mi bu gelişme?

Ve Milliyet'te bir başka haber; başlığı da şöyle: *Muhalefet yeni bir hükümet modeli arıyor..."*

Haberden alıntılar:

"TBMM'nin ikinci yasama yılının başlangıcı olan eylül ayından itibaren 'parlamento içinden yeni hükümet modeli' *aranacağı çeşitli odaklarca ısrarla kaydedildi. Özal iktidarının sayısal çoğunluğu karşısında yeni bir hükümet denemesinin ancak ANAP içerişinden bir 'grupla' mümkün olacağı ifade edildi. Üzerinde geniş bir biçimde söz edilen* 'yeni hükümet' *formülü şöyle: ANAP'tan kopacak ya da destek verecek bir grupla, HP ve MDP'nin ortaklığı.. MDP Bitlis milletvekili Kâmran İnan,* 'Bu hükümetin ömrü eylülde biter' *dedi. İnan, geniş tabanlı milli koalisyon kurulmasını önerdi. İnan şöyle konuştu:* "Önümüzdeki aylarda parti programları bir yana bırakılarak bir 'milli meseleler gündemi' yapılmalı, geniş tabanlı bir hükümet kurulmalıdır.."

Kâmran Inan dün de, partisinin Genel Başkanı Turgut Sunalp'in *"Erken seçime de koalisyona da karşıyım"* demesine karşın *"milli koalisyon"* görüşünde direnmiştir.

☆

Siyaset sahnesinin perde arkası oluşumlarının ipuçları mıdır bütün bunlar?..

ANAP grubunun içten çatlatılması.. Parti programlarının bir yana bırakılması.. Bir milli meseleler gündeminin hazırlanması... Geniş tabanlı bir milli koalisyon..

13 yıl öncesini hatırlar gibiyiz... Bir de *"partilerüstü"* deyimi olsa, daha *"ince"* bir *"12 Mart modeli"* ile karşı karşıya olduğumuz sanısına da kapılabileceğiz doğrusu.

☆

Siyasette birbirinin alternatifi olan senaryolar her zaman için vardır. Koşullar uygun hale geldikçe uygulamaya sokulmanın yollarını beklerler el altında...

12 Mart'ı, 12 Eylül'ü yaşamış bir siyaset adamı olarak Başbakan Turgut Özal'ın Türk siyasi hayatının bu özelliklerini gayet iyi bildiğini varsaymaktayız. Şimdilik, bu bir *"varsayım"*dan ibaret; çünkü Sayın Özal, siyaset sahnesinde kendini göstermeye başlayan kara bulutları dağıtıcı herhangi bir beceriyi şu ana kadar sergileyebilmiş değil.. Çünkü tablo o kadar parlak gözükmüyor.

Parlamentonun tıkır tıkır çalışır olması, çözüm üretmesi, yürütmeyi denetlemesi... Parti gruplarının, komisyonların siyasal sürece tam anlamıyla katılmaları... İktidarla muhalefetin parlamento zemininde karşı karşıya gelmeleri, bu platform üstünde çatışıp uzlaşmaları, yeni dengelerde buluşabilmeleri...

6 Kasım sonrası oluşan yeni parlamentoda, bunlar özlenen, demokrasi adına beklenen tablolardır.

Ne var ki, Millet Meclisi'nin Özal hükümetince *"devre dışı"* bırakıldığı gözlenmektedir. Meclis gündemi bir bakıma boştur. Hükümet, hem Meclisi hem grubunu dışlayıp kanun kuvvetinde kararname kolaylığına kendini kaptırmıştır..

Parlamenter demokrasi isteyenler, öncelikle, parlamentoyu bir *"vitrin"* haline gelmekten kurtarmak durumundadırlar. Bu görev ise en başta Başbakan Özal ile partisine düşmektedir. Parlamentonun işlerliğe kavuşmasıyla, kuraldışı herhangi bir zorlamaya da gerek kalmaz...

Demokrasi ve sivilleşme sürecinin kesintisiz işlemesini isteyen herkes gibi, Sayın Özal'ın da Türk siyasi hayatının birçok temel niteliğinin yanı sıra, özellikle bu son noktayı gözden uzak tutmaması temenni edilir.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

61. Yıl, Sayı 21494 · Kurucusu: Yunus Nadi · 50 TL., 27 Haziran 1984 Çarşamba

HAZİRAN/84

1383 imzalı "dilekçe" soruşturması sürüyor

Aziz Nesin · Prof. Hüsnü Göksel · Prof. Bahri Savcı · Prof. Şerafettin Turan · İlhan Selçuk · Uğur Mumcu · Atıf Yılmaz · Prof. Korkut Boratav

Vedat Türkali · Mahmut T. Öngören · Prof. İlhan Tekeli · Güngör Dilmen · Doç. Yalçın Küçük · Doç. Mete Tunçay · Prof. Yakup Kepenek · Doç. Murat Belge

56 imza sahibi için dava açıldı

Soruşturmanın bir bölümünü tamamlayan Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı 56 kişi hakkında Sıkıyönetim Yasası'na muhalefetten 3 ay - 1 yıl arasında hapis istemiyle dava açtı.

Askeri Savcılık 1383 imzalı dilekçeyi "bildiri" niteliğinde gördü. Dilekçeyi imzalayan 56 kişinin yargılanmasına Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Mahkemesi'nde 15 ağustosta başlanacak.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — 1383 imzalı "Aydınlar Dilekçesi"nde imzası bulunanlardan 56'sı hakkında 1402 Sayılı Sıkıyönetim Yasası'na aykırı davrandıkları iddiasıyla dava açıldı. Üç aydan bir yıla kadar cezalandırılmaları istenilen sanıkların yargılanmalarına 15 ağustosta başlanacak.

Haklarında dava açılan 56 kişi arasında 9 profesör, altı doçent ve 12 gazeteci-yazar yer alıyor.

Aydınlar Dilekçesi hakkındaki soruşturmayı sürdüren Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı bir bölüm imzacı hakkında soruşturmayı tamamladı. İlk olarak imzacılardan 46'sı hakkında bir iddianame düzenlenerek Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı (1) Numaralı Askeri Mahkemesi'ne gönderildi. (1) Numaralı Askeri Mahkemede açılan davada sanıkların hazırladıkları dilekçe "bildiri" niteliğinde görülerek sıkıyönetim yasaklarına aykırı çalışma yaptıkları belirtildi. Askeri Mahkeme sanıkların yargılanmasına 15 ağustosta başlanmasını kararlaştırdı.

Sanıkların Sıkıyönetim Yasasının 16/1. maddesi uyarınca 3 aydan 1 yıla kadar cezalandırılmaları isteniyor.

Askeri Savcılık daha sonra imzası bulunanlardan 10 kişi hakkında daha ek bir iddianame düzenleyerek dava açtı. Bu sanıklarla birlikte toplam sanık sayısı 56'ya yükseldi.

Haklarında dava açılan 56 sanığın adları şöyle sıralanıyor:

"Aziz Nesin (yazar), Prof. Hüsnü Göksel, Prof. İlhan Tekeli, Uğur Mumcu (gazeteci-

(Arkası Sa. 7, Sü. 6'da)

Başbakan, ANAP grubunda açıkladı

Sıkıyönetim bazı illerde kalkacak

ANAP'lılar pahalılığı görüşmeyi reddetti

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, ANAP grubunda yaptığı konuşmada, sıkıyönetimin bazı illerde kaldırılacağını ve yerine olağanüstü hal ilan edileceğini açıkladı. Başbakan Özal, Meclis gündemindeki yasa tasarılarının çokluğundan söz ederek, gruptan muhalefetin verdiği hayat pahalılığı konusundaki genel görüşme önergesinin kabul edilmemesini istedi ve TBMM'de **"hükümetin izlediği ekonomik politika"**'ya ilişkin genel görüşme önergesi, ANAP'lıların oylarıyla reddedildi.

Özal, önerge üzerine hükümet adına Meclis'te yaptığı konuşmada, **"fazla aceleye getirildiğini"** söyledi ve **"günün geçici şartlarından istifade"**yi amaçladığını öne sürdü. HP adına konuşan **Tülay Öney, "Millet ücret artışı istemiyor, yeter ki fiyatlar artmasın diye feryat ediyor,"** derken, MDP adına söz alan Ali Bozer de, **"Ortada bazı aralar varsa, kimse bize sessiz diyemez. Bir zamanı erken bulmuyoruz. Enflasyon kontrol altına alınmamıştır,"** şeklinde konuştu. HP ve MDP tarafından hükümetin izlediği ekonomik politikaya ilişkin genel görüşme açılması yolundaki önerge, ANAP'lıların oylarıyla kabul edilmedi. Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü **Mesut Yılmaz**, geçen hafta içinde yaptığı açıklamada, önergenin kabul edileceğini açıklamıştı.

Başbakan Özal, dün sabah ANAP grubunda sıkıyönetimin bazı illerde kaldırılacağını açıkladı. Özal, bu konuda şöyle konuştu:

"Sıkıyönetim ile ilgili Bakanlar Kurulu kararı, perşembe günü Genel Kurul'a gelecek. Henüz kararlaştırılmamakla birlikte, sıkıyönetimin bazı illerde daha kaldırılmaması ve bunun yerine olağanüstü hal ilan edilmesine ilişkin kararlar, perşembe günü Genel Kurul'da ele alınacaktır."

Sıkıyönetimin bazı illerde kaldırılması konusu, yarın toplanacak Milli Güvenlik Kurulu toplantısında da ele alınacak. Toplantıda, sıkıyönetimin kaldırılması konusunda Bakanlar Kurulu'na tavsiye niteliğinde kararlar alınacak. Sıkıyönetimin uzatılmasına ilişkin karar, 19 temmuzda sona eriyor. Meclisin tatile girecek olması nedeniyle bu konudaki karar Meclise erken sevk ediliyor.

Yarına kadar bazı yasa tasarıları ve önerilerinin Meclisten geçmesi gerektiğini belirten Başbakan Turgut Özal, **"Askerlik, yasa tasarısı ile büyük belediyelerin yetkilerini belirleyen kanun kuvvetindeki kararname ile partilere yardım teklifi, bayramdan önce geçmelidir. O nedenle, arkadaşlar Ankara'dan ayrılmasınlar"** dedi.

Hayat pahalılığı ile ilgili genel görüşme önergeleri üzerinde de

(Arkası Sa. 7, Sü. 8'de)

BAŞBAKAN'IN SÖZLERİ

Zamları 25 Mart'tan önce yapsaydık dışındakilerden daha az rey alma ihtimali ne sizi, ne bizi bu sandalyelerde oturtmazdı.

MUHALEFETİN ELEŞTİRİLERİ

HP'li Öney: *Adeta her dakika zam yapılıyor.*
MDP'li Bozer: *Hükümet, enflasyon oranını tek rakamla açıklasın.*
HP'li Can: *Zam politikası, ülkenin fakirleşmesinden başka sonuç vermiyor.*
MDP'li İslimyeli: *Olay vahim boyutlara ulaşınca görüşmek zaten güçleşecek.*

MUHALEFET TV'DEKİ ÖZAL'I HİÇ BEĞENMEDİ
11. Sayfada

Pakdemirli: Türkiye'de banka yok, bakkal var

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı, "Türkiye'de aslında banka yok. Hepsi bakkal gibi çalışıyor. Her köşe başında şube açmışlar" dedi. Pakdemirli'ye göre bankalar "Hababam sınıfı gibi çalışmaya başlamışlar, verimlilik diye bir yöntemleri yok."

Pakdemirli dün bankalara gözdağı da vererek, "Maliyetlerini düşürmezlerse bir kısmının ortadan kalkacağını, bir kısmını da baskı yöntemiyle kendilerinin o yola sokacağını" söyledi. Müsteşar "Bütçe açığı fevkalade büyük, zor durumdayız" dedi.

Haber Merkezi — Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli, bankaları "bakkal"a benzetti, benzetmesini biraz daha geliştirerek **"hepsinin hababam sınıfı gibi çalıştığını"** söyledi.

Pakdemirli, bu benzetmelerini İstanbul'da toplanan Yöneylem Araştırması 9. Ulusal Kongresi'nde yaptı. a.a. ve UBA'nın haberlerine göre Müsteşar'ın sözleri şu şekilde:

• Türkiye'de aslında banka yok. Hepsi bakkal gibi çalışan kurumlar. Verimlilik diye bir yöntemleri yok. Hababam sınıfı gibi çalışmaya başlamışlar. Her köşe başında şube açmışlar. Bunun sonucunda maliyet de yükseldi. 1973'te 100 kuruşluk mevduatı toplamak için 11 kuruş harcayan bankalar daha sonra 16-17 kuruş harcamaya başlamışlar. Şimdi bu 9 kuruşa kadar düştü.

• Bankalar dışa açılsın, yeni teknoloji ile çalışmayı öğrensinler diye yabancı bankalara izin verdik. Eğer bizim bankalarımız 100 kuruşluk mevduatı toplamak için maliyetlerini 3 kuruşa kadar düşürmezlerse bir kısmı ortadan kalkacaktır. Çünkü yabancı rakipleri gelmiştir. Bir kısmını da biz baskı yöntemiyle bu yola sokacağız.

• Firmaların bugünkü yüksek kredi maliyetiyle yatırım yapması mümkün değildir. Bu, şirketleri daha verimli çalışmaya itecek. Banka sistemine uğramadan şirketleri çalışmaya zorlayacak. Bankalar da kendilerini düzeltmek zorunda kalacak.

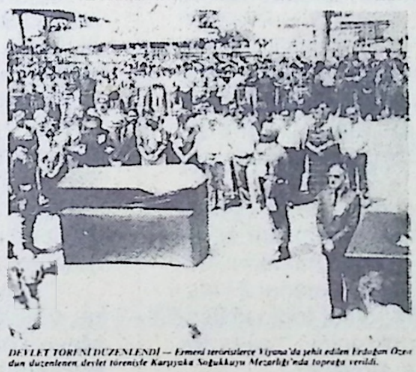
• Hükümetin ekonomi politikası tek cümleyle "kontrol altında tutulabilen enflasyonda Türkiye'nin dışa açılması"dır.

• Bugüne kadar enflasyon düşmedi, ama haziran endekslerinde 5. aydan itibaren düştüğünü göreceğiz. Enflasyonun bir yılda yüzde 25-26 olması düşünülüyor. Hedefin çok yakınına isabet edilebileceğini sanıyorum.

• Liberal sistemde nihayet bazı Batılı ülkelerden daha ileri düşünmeye başlayabildik.

• Hayali ihracat geçmişte bugünkünden fazlaydı. Hükümetlerin

(Arkası Sa. 6, Sü. 3'te)

DEVLET TÖRENİ DÜZENLENDİ — Ermeni teröristlerce Viyana'da şehit edilen Erdoğan Özen dün düzenlenen devlet töreniyle Karşıyaka Soğukkuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Özen toprağa verildi

İZMİR (Cumhuriyet Ege Bürosu) — Ermeni teröristlerce şehit edilen Viyana Büyükelçiliği Çalışma Müşaviri **Erdoğan Özen** dün düzenlenen devlet töreniyle Karşıyaka Soğukkuyu Mezarlığında toprağa verildi. Cenaze törenine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı **Mustafa Kalemli**, asker ve sivil erkân ile **Erdoğan Özen**'in ailesi, yakınları ve kalabalık

(Arkası Sa. 6, Sü. 7'de)

3 YAŞINA GİRDİLER

Bankerzedelerin iki yakası biraraya gelmiyor

Emlâk Kredi Genel Müdür Yardımcısı ve Tasarrufları Koruma Başkanı Ali Küçük, "Yıl sonunda 14 milyar ödeme gerekiyor, hükümet tahsisat ayırırsa öderiz" dedi. Kastelli'nin Bimtaş'ı 28 haziranda ödemelere başlıyor.

Bankerzedelerin çileli hesabı

- *235 banker 154 bin 702 alacaklıyı gözü yaşlı bıraktı. Bankerlerin toplam borcu 52 milyar 548 milyonu buldu.*
- *Bankerlerin mal varlığı 39 milyar 304 milyon lira. Kalan açık: 13 milyar 247 milyon lira.*
- *Emlâk Kredi Genel Müdür Yardımcısı'na göre, "Açık, hükümetin bileceği iş."*

Haberi 8. Sayfada

Narin: Eylülü bekliyoruz

Hükümeti eleştirmek için 6 değil, 3 ay daha bekleyeceklerini söyleyen TİSK Başkanı, "9. ayın sonunda da sıkıntılar bitmemişse hükümetin yapacağı tek şey oturup düşünmektir" dedi.

Haber Merkezi — Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Halit Narin, hükümetin icraatının kesin değerlendirmesi için eylül ayını beklediklerini belirterek, **"Eylülün sonunda da enflasyon bugünkü gibi yüksek seviyede olursa, sıkıntılar giderilmemişse, Sayın Hükümet Başkanı ve üyelerinin yapacağı tek şey, oturup** iyice düşünmektir" dedi.

Halit Narin, THA'ya yaptığı açıklamada, hükümetin değerlendirilmesi için ilk 6 aylık sürenin fazla bir zaman olmadığını belirtti. Narin, ilk 6 ayda birçok aksaklığın olduğunu, bunun hükümet tarafından da kabul edildiğini kaydederek, şöyle konuştu:

"Sayın Başbakan ikinci bir 6 ay istedi. Önümüzdeki 6 ayda birçok sıkıntının atlatılacağını söyledi. Önümüzdeki 6 ayla ilgili birtakım vaatlerde bulundu. Biz de, önümüzdeki 6 aya bakacak, bu vaatlerin yerine getirilmesini bekleyeceğiz. İkinci 6 aydaki programı bekleyip, buna göre bir değerlendirme yapacağız. Ancak, bu değerlendirmemiz ikinci 6 ayın ilk 3 ayında olacak. Yani, hükümet hakkında konuşmak için eylül sonunu bekleyeceğiz. İşverenler olarak hükümeti 9 ayın sonunda değerlendireceğiz. Bu 9 ayda izlenen politikanın neticesine, vaatlerin yerine getirilip getirilmediğine bakacağız. Hükümet için ikinci bir 6 ay değil, 9 ay bekleyeceğiz."

TİSK Genel Başkanı ikinci 6 ayın ilk 3 ayından umutlu olup olmadığı konusunda herhangi bir yorumda bulunmak isteme diğini de belirterek, "Ancak, bu

(Arkası Sa. 6, Sü. 1'te)

İyimserlik Yaymanın Sınırı...

Siyasal iktidarların, hükümetlerin genelde değişmeyen bir özelliği vardır. İyimser gözükmeye çalışırlar, öylesi bir havayı dalga dalga yaymaya özen gösterirler; işlerin iyi olduğunu, iyiye gittiğini ağızlarından düşürmezler. En karamsar sayılabilecek durumlar da bile bu böyledir. Siyaset sahnesinde yumuşamanın geçerli olmasından yanadırlar, havayı gerginleştirmekten sakınırlar.

Özal Hükümeti de bu genel kuralın dışına çıkmış değildir bugüne dek.

Gerek hafta sonunda bir iftar sofrasında dinlediğimiz, gerekse önceki akşam televizyonda izlediğimiz sayın Özal, yine iyimserdi, yumuşaktı. Altı aylık bir hükümet başkanı olarak yadırganacak bir tavır içinde olduğu da doğrusu söylenemezdi.

Altı aydır sürekli tanık olduğumuz bir mantık konuşuyordu. Enflasyon, hayat pahalılığı gibi ekonomik kötülüklerin kaynağında geçmiş iktidarların hatalı politikaları yatıyor. Düzeltmeye başladık. İşler iyiye doğru seyrediyor. Sabır gerek. Sabırlı bir milletimiz var. Tabii ki milletimizin bu sabrını suistimal etmeyeceğiz. Ama, henüz altı aylık bir hükümet olduğumuz unutulmasın.

Temelinde iyimserlik yatan bu mantığın şu aşamada inandırıcılığını tümüyle yitirmiş ol

(Arkası Sa. 6, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

Bayram için geniş önlemler alındı

Uçak, tren ve gemi seferlerinde taşıma kapasiteleri arttırıldı

Haber Merkezi — Şeker Bayramı'nda alınacak önlemlere ilişkin çalışmalar sürüyor. Bayram nedeniyle uçak, tren ve gemi seferlerinde yolcu taşıma kapasitesi arttırılırken ek seferler de kondu. İstanbul'dan Marmara ve Avşa Adasına iki ek gemi seferi konulurken, bayramın son günü de İstanbul'a bir ek sefer düzenlenecek. Bayram süresince TCDD yapım kapasitesi de yolcu talebini karşılamak için çalışırken THY de dış hatlarda koltuk sayısını arttıracak.

İstanbul Belediyesi'nin Bayram'ın ikinci gününde

(Arkası Sa. 6, Sü. 1'te)

BİTLİS'TE İRİNDA BAYRAM TESELLİSİ
Haberi 8. Sayfada

Açlık grevi yapan bir mahkûm öldü

İSTANBUL, (a.a.) — Cezaevinde yemek yememekte direnen ve tedavi kabul etmeyen idam mahkûmu yasadışı (DEV-SOL) örgütü militanı Halil Teltl, önceki gece hastanede öldü.

Anarşik eylem suçlusu hükümlü, Bursa Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılandığı bir dava sonucunda idamla cezalandırılmıştı. Halil Teltl, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen yasadışı (DEV-SOL) örgütü davasında da TCK'nın 146/1. maddesi uyarınca idamla cezalandırılması istemiyle yargılanıyordu.

Başbakan Türk-İş'e "zaman" ayırabildi

Zirve temmuzda

Önceki akşam Şevket Yılmaz'la sürpriz bir görüşme yapan Özal dün yaptığı açıklamada "Türk-İş'in taleplerinin ücretlerle ilgili olmadığını söyledi.

Haber Merkezi — Başbakanla görüşme konusunda sabreden Türk-İş, en azından "toplantı" konusunda muradına erebilecek.

Başbakan Turgut Özal'ın Türk-İş yöneticilerinden gelen "randevu" ve "zirve" taleplerine yanıt vermemesi, bunun da ötesinde "Türk-İş'e ayıracak vaktim yok" demesinden sonra, önceki akşam "sürpriz" oldu. Özal ve Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz, bir "prensip görüşmesi" yaptı.

Bu görüşmede Başbakan'a göre "ücret dışında çeşitli talepler" dile getirildi. Özal dün Meclis'teki grup toplantısına giderken gazetecilere "Türk-İş Genel Başkanı ile dün görüştüm. Türk-İş'in talepleri ücretlerle ilgili değil" dedi. "Bize ilettiği talepleri sendikalarla, sendikaların yetki meseleleri ile ilgili."

Türk-İş tarafından dün yapılan açıklamada ise, hükümetle "buluşma"nın temmuz ayında gerçekleşeceği belirtildi. ANKA'nın haberine göre, Türk-İş ve hükümet arasındaki ilk toplantı 4-5 temmuz tarihlerinde olacak. Bunun ardından da 17 temmuzda, beklenen "zirve" nihayet gerçekleşecek.

Açıklamaya göre 4-5 temmuz toplantısı Başbakan'ın başkanlığında teknik bir toplantı ve Çalışma Bakanlığı ile Türk-İş tem-

(Arkası Sa. 6, Sü. 1'de)

• *Kuveyt, Sovyetler Birliği'nden silah alacağını açıkladı.* 3. Sayfada
• *İnönü'nün miting isteğine tepkiler.*
• *Avcı, Çal'daki konuşmasından beraat etti* 7. Sayfada
• *Gıda ürünlerini daha fazla ihraç edersek aç kalırız* 9. Sayfada
• *Denktaş: Serbest bölge vatanı satmak değildir.* 12. Sayfada

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

İcraatın Dışından...

Başbakan Özal önceki gece ilerici dostlarımızdan Tunca Yönder'in hazırladığı 5 milyon 250 bin liralık programda, enflasyonun nasıl aşağı çekileceğini anlattı. Hep birlikte yararlandık.

Bu programın ENKA Holding tarafından hazırlanması daha uygun olurdu. Ancak nedense iş, "AVA Haber TV Prodüksiyon Ticaret ve Sanayi A.Ş." adlı şirkete verilmiş. Sı-

(Arkası Sa. 11, Sü. ...'de)

1984 Mayısını Geride Bırakırken...

İLHAN SELÇUK — *1 haziran*

Hazirana girdik. 1984'ün bir ayını daha geride bıraktık, yılın ortasına ulaştık.

Tarih ve siyaset açısından Türkiye'de mayıs ayı sıcaktır, bayramlar, törenler birbirini izler.

★

Bu yıl 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ilginç biçimde kutlandı. Kızlarımıza bir çeşit şalvar, ya da uzun paçalı don giydirdik. *"Tesettür"* düşüncesinden kaynaklanan bu yeni kılık, tepkiler uyandırdı. Kimi yazarlar haklı olarak hükümeti ve bakanını eleştirdiler.

Spor yapmak için uluslararası kurallara uygun biçimde giyinilir. Jimnastik, voleybol, basketbol, atletizm, yüzme, buz üzerinde patinaj, kayak, eskrim gibi dallarda giysiler değişik ve işlevseldir.

Ama kimileri *"taife-i nisa"*yı ille de örtmek gereğini duyuyorlarsa, bazı şeriatçı devletler gibi kızlarımızı kadınlarımızı yalnız 19 Mayıs törenlerinden değil, uluslararası spor yarışmalarından da çekmeliyiz. Eğer spor yaparken mayo, şort, atlet giyilmesi ayıpsa, iki yüzlülük etmeyelim, olimpiyatlara da kızlarımızı göndermeyelim. Çünkü bir yandan mayosunun göğsüne ayyıldızı layık gördüğümüz kıza, öte yandan, *"Bu giyisi Türk kızına yakışmaz"* diye paçalı don giydirmek daha ayıptır, törelerimize ve ahlak kurallarına hiç sığmaz.

★

Bu yıl 19 Mayıs paçalı donla kutlanırken, 27 Mayıs anılmadı. Yanılmıyorsam yalnız hocam Hıfzı Veldet Velidedeoğlu güzel bir yazı yazdı. Oysa uzun yıllar 27 Mayıs, Anayasa ve Özgürlük Bayramı olarak kutlanmıştı.

27 Mayıs gerçekten Türkiye tarihinde bir dönüm noktasıdır, çağdaşlaşmaya doğru önemli bir adımdır. Sosyal devlet kavramını, emekçi haklarını, özgürlüğün hukuksal ve yapısal güvencelerini 27 Mayıs Anayasası'yla kavradık. Sendika, toplusözleşme, grev gibi çok partili demokrasinin *"olmazsa olmaz"* koşulları, 27 Mayıs'la algılandı.

Toplumun bilinç birikimini yok etmek, sosyal güçleri çağdaşlık yönünde ulaştıkları düzeyden aşağı çekmek sanıldığınca kolay değildir. 27 Mayıs Devrimi bu bakımdan azımsanmayacak başarıya ulaşmış sayılabilir. Yıldönümünde kutlansa da kutlanmasa da, anılsa da anılmasa da 27 Mayıs varlığını sürdürüyor.

Erdemli hocam Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun deyişi ne güzel:

"— 27 Mayıs Devrimi'nin Anayasası, şimdiye kadar ulaşılan siyasal aşamaların doruk belgesiydi."

Yine de öyledir.

Değişen bir şey yok: 27 Mayıs'ı savunmak, doruğu yüceltmek amacımız olmalı.

Mayıs ayının 29'u *"İstanbul'un fethi"*dir. Bir de *"İstanbul'un kurtuluşu"* var.

Bu konuda öteden beri çok yazdım, bir kez daha vurgulamak isterim. *"Fetih"* ile *"mülk"* ve *"yurt (vatan)"* ile *"kurtuluş"* arasındaki kavramsal bağıntıyı artık algılamalıyız. Fethedilen yer mülktür. Osmanlı'nın mülkü vardı. Türkün yurdu vardır. *"Fetih bayramı"* bu bakımdan çağdaş Cumhuriyet Türkiyesi'nin felsefesine ters düşmekte, İstanbul üzerinde bugün bile gözü bulunan dış çevrelerin eline propaganda aracı vermektedir.

Atatürk Cumhuriyeti'nde *"fetih bayramı"* kutlanmazdı. Sanırım 1953'te yarı resmi bir girişimle başlayan bu akım, artık görenekleşti. Oysa İstanbul'un gerçek bayramı 6 Ekim'dir. Ulusal Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Türk orduları 6 ekimde İstanbul'a girmişlerdir. Tam anlamında *"kurtuluş"*tur bu... Kentin düşman işgalinden kurtuluşu...

★

Ulusal bayramlar, anma törenleri, tarihsel önemli günlerin anlamını vurgulamak ve derinleştirerek yinelenmeli...

19 Mayıs'ı Atatürk devrimlerine bir tepki niteliğine dönüştüreceksek kutlamayalım daha iyi... 27 Mayıs'ı özgürlüğü ve demokrasiyi dışlamak için mi belleklerimizden silmek istiyoruz? *"Fetih olayı"*nı da beş yüzyıl önceki kafayla değil, çağdaş mantıkla değerlendirerek anmalıyız.

Hükümet-iş çevreleri gerginliği...

YALÇIN DOĞAN — *1 haziran*

*ANKARA—**"Biz bu hükümetin temelindeki felsefesini benimsiyoruz. Ama kendilerini 'ihracatçı şirket' diye ortaya atanlar, giderek büyüyorlar, ekonomik güçleri giderek politik güç haline geliyor, hükümet üzerinde politik baskı grubu haline geliyor, bunu engellemek istiyoruz..."***

"Biz bu hükümetin ekonomik modeline katılıyoruz. Ama uygulamadaki farklılıklar ve belli şirketleri açıkça kayırmalar ve onlara açıktan teşvikler bizi düşündürmeye başladı".

"Bazı şirketler hükümetle özdeşleşmiş durumdalar. Modelin kendisi değil, ekonomideki uygulamalar çok tehlikeli politik gelişmelere kaynaklık edebilir. Biz bundan endişe duyuyoruz".

Başbakan Turgut Özal'ın Irak gezisi sadece iki ülke ilişkileri ve bölgesel açıdan değil, ama "hükümet-işadamları ilişkisi" yönünden de çarpıcı görünümler sergiledi. Yukarıdaki sözler, Türkiye'nin adı sanı bilinen, kendi alanlarında önem taşıyan büyük işadamlarının sohbetlerinden yapılan alıntılar. Başbakan Özal, Iraklılarla bölgesel sorunlar ve ikili ilişkileri ele alırken, işadamlarının bir bölümü hemen hemen sadece "hükümetin iş dünyasına farklı tavrını" tartıştılar. Buna karşı hükümeti savunan işadamları ise, sergilenen görüşlere çok ciddi eleştiriler getirdiler.

Önceki gün, Irak Planlama Bakanlığı binasındayız. Türkiye ile Irak arasında ekonomik anlaşma im-

zalanacak. Uzun diktörtgen masanın bir tarafında Irak heyeti, öte tarafında Türk heyeti var. Diktörtgen masanın bir ucunda Başbakan Özal ile Irak Başbakan Birinci Yardımcısı Taha Yasin Ramazan, tam karşı ucunda da ENKA adına Şarık Tara ve Iraklı yetkililer. Önce Türkiye ile Irak arasında resmi anlaşma imzalandı. Ardından hemen iki dakika sonra ENKA ile bir Irak kurumu arasında "İkinci Habur Köprüsü" anlaşması imzalandı.

İşte, bu tablo bir bölüm işadamı için ***"bardağı taşıran damla"*** *oldu.*

İşadamlarının bir bölümü şöyle diyor: ***"Irak gezisi, en çok ENKA'ya yaradı. İkinci Habur Köprüsü'nü ENKA yapıyor. Petrol boru hattını ENKA yapıyor. Sigara fabrikasını Irak'ta ENKA yapacak. Devletin şekerini ENKA ihraç edecek. Devletin demirini ENKA ihraç edecek. Şimdi bu gezi acaba ENKA için mi düzenlendi, diye soruyoruz biz".***

Gezide işadamlarını sinirlendiren olay ***"ihracatçı-sanayici"*** *ayrımından kaynaklanıyor. Sanayiciler* ***"Bir avuç ihracatçı her türlü teşvikten yararlanıyor ve hükümetin üzerinde politik baskı gücü oluşturuyor"*** *diye yakınıyorlar. Konuyu Bağdat'tan dönerken, ENKA'nın sahibi Şarık Tara ve kuruluşun önde gelen yöneticilerinden Yıldırım Aktürk'le görüştük. Tara şunları söyledi:*

"Bugün önemli olan ihracatçı şirketlerdir. Türkiye için önem taşıyan ihracatın arttırılmasıdır. Biz de, ENKA olarak bunu yapıyoruz. Bu politikalar, birkaç yıl sonra Türkiye'yi nasıl düzlüğe çıkaracak hep birlikte göreceğiz. ENKA dünyanın her tarafında iş alıyor. En son Yemen'de iş aldık. Burma'ya gübre, Amerika'ya demir satıyoruz. Daha önce bu işler kimsenin aklına gelmezdi. Ucuz faizle iş yapma alışkanlığı sanayicilerde yerleşmiş, sadece iç piyasaya üretim yapan firmalar haline gelmişlerdi. Şimdi, faizler artınca, işin eskisi gibi kolay olmadığını görmeye başladılar. Onun için de, eleştiriyorlar".

Yıldırım Aktürk ise sorumuzu şöyle yanıtladı:

"Sayın Başbakan'ın bu dört ülkede yaptığı geziden sanayiciler belki pek memnun olmamış olabilirler. Ama zaten bu dört ülkeyle önemli olan sanayi mallarının pazarlanması ya da ortak teknolojilerin kurulması ya da yeni teknolojilerin geliştirilmesi değildi. Eğer Japonya'ya, Avrupa'ya gitseydi Sayın Başbakan, o zaman sanayicilerin ön planda geleceği görülecekti. İhracatı arttırmak amacıyla yürütülen girişimler, sanayicilerin kendilerini ikinci planda hissetmelerine yol açmamalı".

Önümüzdeki günlerde yoğun tartışmalara ve "hükümet-işadamları" ilişkilerinde yeni boyutlara uzanacak olan "sanayici-ihracatçı firmalar" çekişmesini Başbakan Turgut Özal'a sorduk. Bağdat dönüşü uçakta sohbet ederken, bu konuyla ilgili olarak bize şunları söyledi:

"Bizim izlediğimiz bu politikalar yeni değildir. Tam bugünkü gibi aynı olmamakla birlikte, bu ekonomik modelin çizgisi 1969-1970'lerden gelir. Bugün bu model daha belirli hale gelmiştir. İhracatta önemli olan döviz kurudur. Biz ihracatta rekabet için ve ihracatın artışı için bazı tedbirler aldık. Ama buna sanayiciler niye karşı çıkıyor, anlamıyorum. Vergi iadelerini indiriyoruz ihracatta, ayrıca ihracat kredilerinde faizleri de yükselttik. Bana kalırsa, sanayicileri endişeye sevkeden ithalatla ilgili aldığımız tedbirlerdir. İthalatta liberasyona gittik, sanayiciler de bundan tedirgin oldular".

Başbakanla bu sohbetten sonra, kendisinin uçakta bazı işadamlarının yanına gittiğini gördük. Özal uçakta şöyle bir tur attı ve işadamlarının yanına giderek bazılarıyla görüştü.

Kızgın, küskün olan işadamları, işi "hükümetin ömrüne süre biçmeye" kadar götürüyor. Hükümetin yanında yer alanlar "Fiyat artışını dizginlemek, ancak ihracat artışı ile mümkün" diyorlar.

Hükümet ise, biraz kaygıyla gözlediği gerginliği azaltmanın çözüm yollarını arıyor...

"Deplasmanlar yüzünden namazlar kazaya kalıyor"

UMUR TALU — *1 haziran*

MALATYA — Toplam 11 bin 934 kilometre. 5 bin 967 kilometre gidiş, 5 bin 967 de geliş. Bir yıl içinde 15 hafta sonu 15 ayrı kente koşturmaca. 90 dakika bağırıp, heyecanlanıp, sevinip eve dönüş. Bir o kadar hafta sonu da aynı kentte aynı tablo.

"60 yaşında falanım. Hacı Baba derler bana. Bu civarda herkes tanır. Asıl adım Kemal Aslan."

Belki bu "şöhret" onu keyiflendiriyor, hem gülüyor, hem hızlı hızlı anlatıyor, arada bir sürü sözcük ağzından dinleyene ulaşmadan yutulup gidiyor.

"Çok gençken ben de topa vurdum. Sonra hiç maça gitmedim. Ta ki geçen eylülün başındaki İskenderun maçına kadar. Bu hastalık o zaman başladı. Bir arkadaş, 'Hacı Baba, gel seni maça götüreyim' **dedi.** 'Hiç olurmu?' **dedim. Üstelik İskenderun'a da,** 'Gel kimseye görünmeden gideriz, hem de gezmiş olursun' **dedi. Yalvar yakar götürdü. Sabahın köründe oraya vardık. Sokaklarda gizleniyorum. Bir gören olmasın diye. Tanıyan olursa da,** 'Bir iş için gelmişim de' **diyeceğim. Sonra stada girdim. Hemen tanıdılar. Yakalandık. Havaya falan kaldırdılar. Hoşuma gitti, sonra her maça gittim. Burada, dışarıda.."** Hiç mi kaçırmadın? **"Ha, ilk maça zaten gitmemiştim. O buradaydı. Sonra bir de bayrama rastgeldi bir maç. Bayramda da gitmek olmaz."** Bir sigara yakıyor. **"Altmış dokuzda Hacca gitmiştim. Sonra bu mereti de bıraktımdı. Ne zaman ki, maça adım attım, bu da yine elime oturdu."**

Bir kupa gösteriyor: **"İstanbul'daki Malatyalılar gönderdi bana bunu".** Gözü arada televizyona kayıyor. Dizileri de kaçırmıyor gibi. **"Bak, şu saatin üstü siyah-beyazdı. İlk maçtan dönünce sarı-kırmızıya boyadım."**

"Maçta heyecandan sapsarı kesilirmişim. Çocuklar söylüyor. Kazandık mıydı da, bir keyif bir keyif... Bir maçta da tribünde havaya fırlatırlarken sahaya düşmüştüm. Deplasman uğruna çok uykusuz geceler geçirdim." Yol, maç derken, ya namaz? **"Kazaya kaldığı çok oldu. Yolda yer bulamadım mı, evde kazayı kılarım. Eve sırılsıklam, çamur içinde geldi-**

ğim de çok oldu." Hadi taraftar çok seviyor seni, ya hacı arkadaşların?" **Ee, bazıları kızıyor tabii. Yüzüme bir şey dedikleri yok. Arkamdan konuşuyorlarmış."** (Rivayet o ki, camiye gittiğinde, **"Senin ibadet yerin o stat, oraya git"** diyenler olmuş. Kendi söylemiyor.)

"Bir keresinde, kızım hastaydı. Ankara'da. Ona gitmiştim. Ameliyata aldılar. Hanım, çocuklar falan hep orada. Birden aklıma geldi. Mardin'de maç var. 'Tüh be' dedim. 'Gitmesem takım yatar mı yatar' Ameliyatın ortasında fırladım hastaneden, Mardin'e maça yetiştim."

Karısı odaya girmiyor. Fotoğraf tehlikesi var. Kapı aralığından tepsiyle çay uzatıyor. **"Teyzen de sporcu oldu. Önceleri kızar gibiydi, ama alıştı. Ona da 'Gel şu maça' dediysem de götüremedim. Topu bilmeyen adam bile benimle maça geliyor."**

"Bir gün takım berabere kaldı. Sinirden kaskatı oldum. Eve vardığım gibi kapıyı kilitledim, yattım. Kapı çalınır, açmam. Çocukları unutmuşum. Kapıda kalmışlar. Komşunun camından girmişler."

Yorgunluğu bir yana, bunca deplasman, yolculuk epey para yapmaz mı? **"Para çokça gitti. Hesabını tam bilmem. Belki 200, belki 300 bin."** Bütçe sarsılmıştır. **"Kirada dairem var, eski ev de kirada. Köyde de biraz bir şeyler var. Bir de emekli maaşı. Çocuklar da çalışıyor."** Durum pek kötü değil galiba? **"Bak, alttaki daire benim. Tam 27 bin liraya kiraya verdim. Buraların en yüksek kirası. Seve seve veriyorlar. Hani 50 bin de desem, Hacı Baba'nın evi diye verecek çıkar."** Değişik bir kiracı tipi. **"Babam da evliyalardandı. Yatırı var. Ziyaret edilir."** Gerek futbol, gerekse konut sorunu açısından önemli bir unsur..

"Ben amigo muyum? Çok kızdım amigo denince. Ben Hacı Baba'yım. Fabrikada tornacılık, tesfiyecilik yapardım. Bu sakalı Hacdan sonra bıraktım. O zaman bana dediler ki, 'Ya bu sakalı kes, ya da fabrikalardan git.' Kanun çıkmış, emekliler için vakit kısalmış. Bir dakika bile durmadım. Sakal kaldı, ben gittim."

"Bu şampiyonluk çok güzel şey. Malatya gibi şehirde şimdi sağ sol bitti. Hep futbol. Ama bu maçlar yüzünden bu yıl köye bile gidemedim. Artık paydos. Bir daha gitmem. Takım büyüdü. Öyle İstanbullara falan uzanamam." Belli olur mu hiç?

KAYIŞ KEMAL'DEN HACI BABA'YA — Kemal Aslan, gençliğinde bitirim bir delikanlıymış. Hacca gidince sakal bırakmış, bir daha da kesmemiş. Hacı Baba, Malatyaspor'un en ateşli taraftarlarından. Elindeki kupa, İstanbul'daki Malatyalıların hediyesi. Çerçeve içindeki bayrağı Suudi Arabistan'dan getirmiş. "Sandıkta Kral Faysal'ınki gibi elbisem bile var". diyor. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

Küçük Ağa'nın Gerçek Kişiliği...

OKTAY AKBAL — *4 haziran*

Atatürk, *Nutuk*'ta şöyle söylüyor:

"7 Eylül 1920'de Küçük Ağa, Deli Hacı, Aynacıoğulları denilen birtakım serseriler, Zile civarlarında, Kara Nazım, Çopur Yusuf namında birtakım adamlar da Erbaa cihetlerinde tekrar faaliyete geçtiler... Bu vaziyet üzerine İkinci Kuvvei Seyyare namını alan İbrahim Bey müfrezesi, tekrar bulunduğu Eskişehir mıntıkasından Yozgat'a vararak mahalli milli müfrezeler ve jandarma kuvvetleriyle müştereken Maden, Alaca, Karamağra, Mecidözü mıntıkalarında, muhtelif gruplar halinde icrayı mefsedet ve şakavet eden asileri takip ve tenkil etti. İbrahim Bey. asilerin tenkiline ancak üç aydan fazla bir zamanda muvaffak olabildi" (Nutuk, Cilt II, Sayfa 448).

Tarık Buğra *'Küçük Ağa'* adlı bir roman yazmıştı. Bunda, İstanbullu Hoca diye anılan bir din adamının Akşehir'e gelmesi, orada Kuvvayı Milliye'ye karşı çalışmalar yapması, sonradan çetelere katılması, derken yurdu işgal eden düşmanla çarpışma gereğine inanarak Çerkez Ethem'e katılması, ama Ethem, Tevfik beylerin Mustafa Kemal'e, İsmet'e ters düştüklerini görünce onlardan ayrılıp Ankara'nın hizmetine girip, yararlı işler, görevler yapması anlatılır. *'Küçük Ağa'*'da bir din adamının, padişaha, halifeye bağlı bir bağnaz kişinin yurtseverliği anlatılır. TV oyunu olarak da izlediğimiz 'Küçük Ağa', geniş bir ilgi uyandırmış, Kurtuluş Savaşımız konusunda yeni yorumların, tartışmaların başlatıl-

masında etken olmuştur.

'Küçük Ağa' bir romandır. Bir yazarın düşsel bir yaratısıdır. Nasıl Yaşar Kemal'in 'İnce Memed'i de gerçekte yaşamış bir kişi değilse, Küçük Ağa da öyledir. Ama bizde yerleşmiş bir alışkanlık var, roman kişilerinin yaşadığını varsayarız. Bu yüzden de *'Küçük Ağa'*'nın ulusal bir kahraman olduğuna inananlar bile çıktı. Oysa Buğra'nın yapıtı bir tarih incelemesi, bir anı değil, bir romandır, yani hayal ürünüdür.

Atatürk'e 'karşıt' olmayı kendilerine sanat edinen kişiler, bu romandan, bu filmden yararlanmak istediler: Mustafa Kemal'den önce de Kurtuluş Savaşı öncülüğü yapanlar vardır, din adamları, köy ağaları düşmana karşı koymakta öncelik sahibidirler sonucunu çıkarmaya çalıştılar. Doğrusu, romanda da böyle bir hava vardı. Buğra'nın romanında Çerkez Ethem şöyle konuşur: *"İsmet gel emirberim ol der, ben de haydi ordan diye cevap veririm. Mesele bundan ibarettir. Gerisi kahpe avrat uydurması. Neden böyle derim, onu da anlatayım: Bir kere bu adam cephe kumandanlığı yapacak evsafta değil, adamlarını düşmana kırdırır. Ben bunu anladım. Vatandan önce kendi ikbal ve istikballerini düşünenlere kemik kapacağım diye köpeklik edemem."* Küçük Ağa'ya söylenmiştir bu sözler... Ama din adamı İstanbullu Hoca, yeni adıyla çeteci Küçük Ağa, bu sözlere kanmaz, Ethem'i bırakıp, Ankara'ya bağlanır...

Ama önce bir nefis muhasebesi geçirir. Ne yapmalı? *"Ethem Bey mertlikten söz etmişti. Gerçekten de mert adamdı. Ethem Bey memleket sevgisinden söz etmişti. Gerçekten de memleketini seven bir adamdı. Ethem Bey durumu, tutumu ve anlayışı için birtakım özürler, mantık ve muhakemeler sıralıyordu. Bunlar gerçekten de akla yakın şeylerdi"* diye yazar Buğra, Küçük Ağa adına... Sonunda Küçük Ağa Ankara'ya gider. Gerçeği gözleriyle görür. Romandan okuyalım: *"Ve Küçük Ağa öğrenmişti ki Erzurum Kongresini hazırlayanlar, yani kıvılcımı çekenler Kâzım Karabekir Paşa ile anlaşan Hüseyin Avni Beyle Raif Hoca idi. Onlar çağırmışlardı Mustafa Kemal Paşa ile Rauf Beyi. Hatta bunlar kongreye katılabilsinler diye kendileri üyelikten çekilmiş, yerlerini onlara bırakmışlardı. Şimdi ise Rauf Bey için 'elastiki' deyimi kullanılıyor. Paşa göğüs geçirmeden anılmıyordu."*

'Küçük Ağa' romanı, Bağımsızlık Savaşımızın, Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde başlatılan, yürütülen, yengiyle sonuçlandırılan bir destanın öyküsü değildir, Bağımsızlık Savaşının daha başka koşullarda, bambaşka güçler, kişilerle başlatıldığını sezdirmeye çalışan bir niyetin, bir hesabın romanlaştırılmış görüntüsüdür. Yanlı, yanlış bir görüş, bir tutum elbet... *'Küçük Ağa'* bir ulusal kurtuluş savaşı kahramanı değil, Atatürk'ün deyimiyle *'birtakım serserilerden'* biri, *'tenkil'*'i için bağımsızlık savaşçılarını üç ay süreyle uğraştırmış bir *'hain'*'dir. *'Küçük Ağa'* romanı, dolayısı ile filmi de Bağımsızlık Savaşımızı tüm gerçeğiyle anlatan güvenilir bir yapıt değildir. Yalnızca bir romandır, bir düş ürünüdür.

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DÖRTLER DERSANESİ
1984-85 Öğretim Yılı
Kayıtları Devam Ediyor

61. Yıl: Sayı 21471 · Kurucusu: Yunus Nadi · 50 TL. 4 Haziran 1984 Pazartesi

Irak jetleri bir Türk tankerini bombaladı

39 gemicimizden 3'ü kayıp, 2'si yaralı

✓ Türkiye'nin en büyük tankerlerinden olan UM Denizcilik'e ait "Büyük Hun"a boş iken, bir "Exocet" füzesi isabet ederek yangın çıktı. İran gemileri, 36 Türk denizcisi kurtardı.

✓ Yaralı olarak kurtarılan iki Türk gemicisi Harg Adası'nda tedavi altında. Tankerdeki yangının söndürülmesine çalışılıyor. Dışişleri, olayı "üzücü" olarak niteledi.

Haber Merkezi — Körfez'de seyreden tankerlere karşı hava saldırılarını geçtiğimiz hafta içinde yoğunlaştıran Irak, dün sabah İran'ın Harg Adası'nın 40 mil güneydoğusunda, daha önceden tek taraflı savaş alanı ilan ettiği bölgede UM Denizcilik Şirketine ait "Büyük Hun" tankerini "Exocet" füzesi ile bombaladı. Türk tankeri, Harg Adası'ndan Türkiye'ye ham petrol getirecekti.

Irak jetlerinin saldırısına uğrayan Türkiye'nin en büyük tankerlerinden 151 bin DWT tonluk "Büyük Hun"da yangın çıktı ve 39 kişilik mürettebattan 3 kişi kayboldu, 2 kişi yaralandı, diğerleri İran gemileri tarafından kurtarılarak Harg Adası'na getirildi. "Büyük Hun" tankeri İran kurtarma gemileri tarafından Buşire limanına çekildi. Tankerdeki yangının söndürülmesi için İranlı yetkililerin yoğun çaba harcadıkları bildiriliyor.

UM Denizcilik Şirketi yetkililerinin dün gece yaptıkları açıklamaya göre saldırıdan sonra kaybolan denizciler şunlar:

Vedat Karabulut (makine vardiya zabiti), **Reha Yurt** (elektrik zabiti), **Orhan Özler** (yağcı).

Harg Adası'nda tedavi altına alınanlar ise 2. mühendis **Mete Özden** ile pompacı **Temel Ersan**.

Körfez'de daha önce Zihni Denizcilik Şirketine ait "Sema G" yük gemisi bombalanmış ve iki Türk denizcisi hayatını kaybetmişti.

Irak jetlerinin Türkiye saati ile sabah 10.00'da gerçekleştirdikleri saldırıyı Bağdat radyosu normal yayınını keserek haber verdi. Radyodan konuşan askeri sözcü Irak savaş uçaklarının Harg Adası'nın güneydoğusunda **"iki büyük deniz hedefi"ne etkili saldırılar düzenlediğini ve** jetlerin kayıp vermeden üslerine döndüğünü bildirdi. Askeri sözcü, **"Düzenlediğimiz akınlar, Irak Hava Kuvvetleri'nin büyük gücünü ve üstünlüğünü bir kez daha kanıtlamıştır. Savaş uçaklarımız İran limanlarına ulaşmaya çalışan gemilere karşı zaferle biten akınlarını sürdürmektedir"** dedi. Bağdat Radyosu'ndan yapılan açıklamada, bombalanan **"iki büyük deniz hedefi"**nin hangi ülkelere ait gemiler olduğu belirtilmedi.

Irak askeri sözcüsünün sözünü ettiği **"iki büyük deniz hedefi"**ne karşılık, Körfez bölgesinden gelen Bahreyn ve Dubai kaynaklı haberlerde, saldırının yalnızca Türk bayraklı **"Büyük Hun"** tankerine yapıldığı öğrenildi. Aynı kaynaklar, Harg Adası'na gitmekte olan tankerin boş olduğunu ve isabet eden tek füze sonucu gemide yangın çıktığını bildirdiler. Daha sonra **"ikinci hedef"**in de bir başka Türk tankeri olduğu şeklinde gelen çelişkili haberler ise doğrulanmadı. Bahreyn ve Dubai'deki denizcilik çevreleri sözü edilen öteki **"hedef"**in Türk tankerinin yakınında seyreden bir İran gemisi olabileceğini belirttiler.

"Büyük Hun" tankerinin Irak jetlerinin saldırısı sırasında füze yarası alarak yanmaya başlaması üzerine mürettebat sandallara binerek gemiyi terk etti. Yabancı ajansların Körfez bölgesinden verdikleri haberlere göre gemi kaptanı, Bahreyn'den gelen yardım önerisini kabul etmedi ve İran'dan yardım beklediğini duyurdu. Bu arada Bahreyn'den iki ro-

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

BÜYÜK HUN — Türkiye'nin dördüncü büyük tankeri, bir yıl önce satın alınmış ve İran'dan Aliağa ile İpraş rafinerilerine petrol taşıyordu...

İran'ın saldırısını bekliyorlar

Irak ordusu alarmda

***İ**ran'ın iki koldan büyük bir saldırıya geçmek üzere olduğu bildiriliyor.*

***İ**ran Başbakanı Musavi "BM kararına rağmen Irak'a saldırmaya devam edeceğiz."*

Dış Haberler Servisi — İran'ın, cephenin güneyinde iki koldan büyük bir saldırıya hazırlandığı yolunda haberler üzerine Irak ordusunun alarma geçtiği bildirildi. Irak Komutanlığı'ndan bu konuda yapılan açıklamada İran'ın yeni bir saldırıya geçeceğine ilişkin belirtilerin arttığı, Irak ordusunun bir saldırı olasılığına karşı alarm durumuna getirildiği belirtildi. Son günlerde dış basında İran'ın 500 bin kişilik orduyla yeni bir saldırıya geçeceğine ilişkin haberler yoğunlaşmıştı.

İran Başbakanı Hüseyin Musavi, BM Güvenlik Konseyi'nin Körfez'de çarpışmaların durdurulması yolundaki çağrısına rağmen, Irak'a saldırmaya devam edeceklerini söyledi. Güvenlik Konseyi'nin geçtiğimiz hafta cuma günü aldığı kararda, İran'ın Körfez'deki gemilere saldırıları durdurması istenmişti. Hüseyin Musavi bu konuda yaptığı konuşmada, **"Güvenlik Konseyi'nden zaten başka bir karar beklemiyorduk. Bu kararı, tek yanlı olduğu için, "Kesinlikle reddediyoruz. Irak'a saldırılarımızı sürdüreceğiz"** dedi. Güvenlik Konseyi'nin kararında, Irak'ın yabancı gemilere düzenlediği saldırılardan ise, söz edilmiyor.

Hüseyin Musavi, Suudi Arabistan'a gönderilen Amerikan Stinger füzelerine de değinerek, "Bu füzeler bizi korkutamaz" dedi.

Körfez ülkeleri, BM Güvenlik Konseyi'nin İran'ın Körfez'deki gemilere saldırıları durdurmasını isteyen kararını, büyük hoşnutlukla karşıladılar.

Bahreyn Enformasyon Bakanı Tarık El Muayyed, "Güvenlik Konseyi'nin kararının olumlu

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'te)

KÖRFEZ VE TÜRKİYE
ERGUN BALCI'NIN YORUMU

3. sayfada

Ankara'da ana belediye ile yavru belediyeler kapıştı

ALTINSOY'UN GENELGESİNDEN

***İ**lçe belediye başkanlarının özel kalem müdürü, sekreter ve diğer namlar altında bazı kişileri göreve başlatıp, bunların tayinlerinin hemen yapılmasını başkanlığımızdan talep etmelerine kanunen imkân olmadığı gibi, başkanlığımızın da bu talepleri yerine getirmesi mümkün değildir.*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Ankara Büyük Şehir Belediye Başkanı Mehmet Altınsoy, ilçe belediyelerinin görev ve yetkileri konusunda bir genelge yayınladı. Altınsoy, ilçe belediye başkanlarının yaptıkları atamaların yasadışı olduğunu belirterek, **"İlçe belediyelerinin talep ve isteklerinin kanunen büyük şehir belediyesini temsil eden başkanlığımıza bildirilmesi icap eder"** dedi.

Altınsoy, "gizlilik dereceli" taşıyan genelgesinde büyük şehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin kuruluşunu öngören 195 sayılı kanun hükmündeki kararname hükümlerini ayrıntılı bir biçimde anımsatıyor.

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Cumhuriyet

SİYASET 84

40 YIL ÖNCE 6 HAZİRAN

Tarihin gördüğü en büyük çıkarma

Moda manzaraları
Bendeki iffet onda olsa
IIP
İmzacılar duvara çarptı
40 yıl önce 6 haziran
Avrupa için bir dönüm noktası: Normandiya Çıkarması
Avrupa ameliyat masasında
Komünizmin Avrupa'sı
Anket defteri
Bahri Savcı

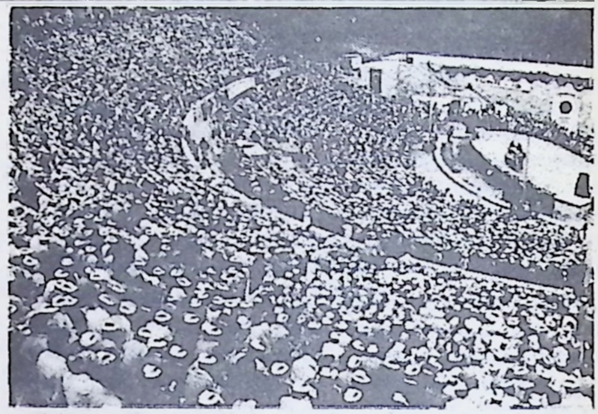
Cumhuriyet'in parasız ekini bugün ve her pazartesi bayinizden isteyiniz

Kahvehanenin alt katında kazan patladı: 4 ölü, 23 yaralı

İstanbul Haber Servisi — Süleymaniye'de bulunan Güven İşhanı'nın bodrum katındaki kot yıkama fabrikasında dün buhar kazanının [illegible] ... bandaki diğer işyerlerinde geniş hasar meydana geldi.

Dün saat 13.12 sıralarında Süleymaniye'deki Ayakçıdan Hamam Sokak'taki [illegible] ... vebasında bulunan **Ömer Koç** olay yerinde öldü. Yine kahvehanede bulunan **Bilal Karakoç** Haseki Hastanesine götürülürken yolda, **Osman** [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'te)

10 BİN İŞÇİ KATILDI — İşçi haklarının kamuoyunda savunulması amacıyla Türk-İş'in İzmir'den sonra dün İstanbul Açıkhava Tiyatrosu'nda düzenlediği genişletilmiş taban toplantısına 10 bin işçi ve bazı sendika yöneticileri katıldı. İşçiler toplantı boyunca en yaygın biçimde, "İşçiler birleşin, sömürüye son", "Grev bizim hakkımız, söke söke alırız", "YHK'ya son", "İşçiler birleşsin, vurgular dursun" sloganlarını söylediler. (Fotoğraflar: ERDOĞAN KOŞLOĞLU)

TÜRK-İŞ'İN 10 BİNLİK TABAN TOPLANTISI

Yılmaz: Çıkmazlar var

SUSKUN YÖNETİM İSTEMİYORUZ — Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ın konuşması sık sık "Suskun yönetim istemiyoruz", "Holdingler yönetimde, Türk-İş nerede", "Sendikada özgürlük" şeklinde işçinin yönetimi uyaran sloganları ile kesildi.

***Y**önetim bir süredir iktisaden güçsüzün yanında değildir. Üç beş şirketin yanında, bir avuç sermayedarın arkasına oturtulmak isteniyor.*

***D**üşünce özgürlüğü kısıtlı, basın suskunsa, işçinin çalıştığı işyerinin yönetimine ve denetimine katılma hakkı elinden alınmışsa, demokrasi tartışmalı olur.*

***T**ürk işçisini cendere içine sokmaya çalışanlar, bundan yarar umanlar yanıldıklarını göreceklerdir. Kötü niyetlere dayalı bütün hesaplar iflas edecektir.*

ŞÜKRAN KETENCİ

İş-Sendika Servisi — Türk-İş'in 10 bin civarında işçi ve bir kısım sendika yöneticilerinin katıldığı toplantısında, işçi haklarının daha etkin bir biçimde savunulması istendi. **"Suskun yönetim istemiyoruz"** sloganları ile karşılanan ve sık sık konuşması kesilen Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, ufukta zor günler, çıkmazlar olduğunu, ancak işçinin bunları aşacağını söyledi. **"Türk işçisini cendere içine sokmaya çalışanlar, bundan yarar umanlar yanıldıklarını göreceklerdir. Kötü niyetlere dayalı bütün hesaplar iflas edecektir. Hizaya geleceklerdir. Çoğulcu ve özgürlükçü demokrasiyi yaşatacak, sürekli kılacak partilerde birleş-**

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

Türk-İş Özal'la 17 haziranda masaya oturacak

ANKARA, (ANKA) — Türk-İş ve hükümetin "zirve toplantısı"nın 17-18 haziran tarihleri arasında yapılması kararlaştırıldı.

Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide, konuyla ilgili olarak ANKA muhabirine yaptığı açıklamada, toplantı isteğinin kendilerinden geldiğini belirterek, **"Bu ayın ortalarında Cenevre'den dönecek olan heyetin de katılımıyla yapılacak olan Türk-İş - hükümet toplantısında bütün meselelerimiz gündeme getirilecek ve ideal çözümler bulunmaya çalışılacaktır"** dedi.

Toplantıda ele alınacak konuların halen hazırlık safhasında olduğunu, gündemin tam olarak saptanıp kapatılmadığını da bildiren Türk-İş Ge-

(Arkası Sa. 11, Sü. 8'de)

RUM YÖNETİMİ ADA'YA YUNAN ASKERİ GÖNDERİLDİĞİNİ DOĞRULADI

Haberi 11. Sayfada

Kâğıt ve demir-çelik de zam gördü

Elektriğe yapılan yüzde 25-32 oranındaki zam 1 haziran itibariyle uygulanacak.

Haber Merkezi — Elektrikten sonra kâğıt ve demir-çelik fiyatlarına da zam yapıldı. Demirçeliğe yapılan yüzde 5, kâğıt fiyatlarına yapılan yüzde 5-8 oranındaki zamlar bugünden itibaren geçerli olacak.

Yetkililer, elektriğe yapılan yüzde 25-30 oranındaki zammın 1 haziran tarihi itibariyle düzenlenecek faturalarda uygulanacağını bildirdiler. Buna göre, konutlarda ayda 60 kilovatsaatin altındaki harcamalarda her bir kilovatsaat [illegible] 10 kuruştan bir artışla 15 lira 50 kuruşa yükseltildi. 60 ile 300 kilovatsaat-

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Karnavallar İspanya'sı

***B**ir yıl beklenen "Bakire"...*

***İ**spanya insanı, Paskalya'yı nasıl kutluyor?*

***B**ahar Bayramı ve Endülüslü...*

***İ**spanyol kültürünün ne kadarı Arap?..*

SELÇUK CEBRANOĞLU'nun yazı dizisi yarın Cumhuriyet'te

HİTİT ANITI OLAYI

Ankara eski Belediye Başkanı Ali Dinçer

Dinçer: Sümerbank ve Etibank'ın adlarını ne zaman değiştirecekler

Ankara eski Belediye Başkanı, "Ülkemizin taşına, toprağına, herşeyine sahip çıkmak, geçmiş zengin tarihini yaşatan eserlerle donatmak yurtseverlik görevidir" dedi.

Haber Merkezi — Ankara eski Belediye Başkanlarından Ali Dinçer, "Hitit Anıtı'nı kaldıran anlayışın, Etibank ve Sümerbank'ın adlarını ne zaman değiştireceğini merak ediyorum" dedi.

Suudi Arabistan'ın Cidde kentinde bulunan Ali Dinçer, "Cumhuriyet" muhabirinin sorularını yanıtladı. Dinçer, Sıhhiye'deki Abdi İpekçi Parkı'nın Belediye Meclisi'nin kararıyla, kendi döneminde yapıldığını hatırlattı, "Demokrasiye olan inancımız, demokrasi şehitlerine olan saygımız nedeniyle bu kararı oybirliğiyle aldık. Bu kararın solculukla, sağcılıkla ilgisi yoktur" dedi. Dinçer, Hitit Anıtı'nın yapımına kendi döneminden önce başlandığını, tamamlanma ve açılış işinin kendi dönemlerinde yapıldığını belirttikten sonra şunları söyledi:

"Ülkemizin taşına, toprağına, her şeyine sahip çıkmak, geçmiş zengin tarihini yaşatan eserlerle kentlerimizi, köylerimizi donatmak yurtseverlik görevidir. Bu anlayışla Hitit Anıtı'nı yaptık. Bu anıtın benzerlerini yaparak Ankara'yı güzelleştirmeleri gerektiği halde, var olanı yıkarak akılsızlık yapmayı kararlaştıranların, Atatürk zamanında kurulan Etibank ve Sümerbank gibi kuruluşların adlarını ne zaman değiştireceklerini merak ediyorum."

Ali Dinçer, Lozan Alanı'na Malazgirt adının verilmesi girişimleri karşısında da şöyle konuştu:

"Her Türk vatandaşı Lozan'ı, Lozan'ı yaratanları iyi anlamalıdır. Ulusal Kurtuluş Savaşını yaratanların, Lozan Antlaşması'nı yapanların, Türkiye'yi geriklikten, çağdaş bir düzenden kurtarıp çağdaşlaştıranların, Atatürkler'in, İnönüler'in, Çakmaklar'ın, Karabekirler'in başkenti Anadolu'nun kalbi Ankara'nın Belediye Meclisi'nden böyle bir görüş çıkması akıl almaz

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Boş Kalan İftar Sofrasına Maneviyat Takviyesi

OSMAN ULAGAY — *4 haziran*

Doğrusu ilginç bir mayıs ayı yaşadık. Başbakan Özal, vaktinin çoğunu dış gezilerde geçirirken, hükümetin ekonomi politikasına yöneltilen eleştiriler yoğunlaştı ve yaygınlaştı. İşadamları, meslek odası yöneticileri, politikacılar, sendikacılar ve basın, bu eleştiri kervanına katıldı. Sayın Özal'ın 1980'den bu yana ısrarla uygulamaya çalıştığı ekonomi politikasını yere göğe koyamayanlar bile, son zamanlarda *"Bu politika, ülkeyi nereye götürüyor?"* sorusunu sormaya başladılar. 12 Eylül yönetiminin koruyucu kalkanı olmadan ekonomi politikasını amaçlarına ulaştırmanın zorluğunu belki Özal da daha iyi anladı. Bazı gazetelerimiz, Özal'a hayranlıklarını gizlemeyen Batılı mali çevrelerde kaygıların belirmeye başladığını yazdılar. Hükümetin, Özal'ın dış gezileri dışındaki icraatında ise, sağdaki siyasi eğilimlerin oy tabanına *"manevi tatmin"* sağlamayı amaçlayan girişimler dikkati çekti.

Bulanık suda balık avlamayı sevenlerin zevkle izledikleri bu gelişmelerin yarattığı ortamda, serinkanlı bir ekonomi değerlendirmesi yapmak için önce hükümete bu konuda eleştiri yöneltenlere ve yöneltilen eleştirilerin niteliğine bakmak gerekiyor.

İşadamları ve meslek odaları yöneticilerinin dile getirdikleri eleştirileri iki bölümde ele almanın doğru olduğuna inanıyoruz. Hükümetin *"piyasa ekonomisine geçme"* etiketi altında, ne zaman, hangi yönde değişeceği belli olmayan bürokratik kararlarla ekonomiyi yönlendirmeye kalkıştığı; bazı bürokratların elinde toplanan yetkilerin firma ayrımı yapılarak kullanıldığı; bazı grupların diğerleri aleyhine kayırıldığı yolundaki iddiaların hiç kuşkusuz ciddiye alınması ve gerekenin yapılması şarttır.

Özal hükümetinin ekonomi politikasını özünde doğru bulduklarını belirten özel sektör temsilcilerinin, bu politikanın artık herkesçe bilinen uygulama araçlarına karşı çıkmalarını ciddiyetle bağdaştırmak çok daha zordur. Özal, enflasyonu para musluklarını kısarak ve iç talebi boğarak aşağı çekme politikasında ısrar edeceğini dünya âleme ilan etmiştir. Bu politikanın yanlış olduğunu açıkça ifade etmekten çekinenlerin şimdi yeni bir şey keşfetmiş gibi para sıkıntısından ve piyasadaki durgunluktan dem vurmaları; bu uygulama içinde okkanın altına gitmesi kaçınılmaz görünen küçük firmaları savunur görünmeleri hiç de inandırıcı olmamaktadır.

Enflasyon oranı, büyüme hızı, ihracat ve dış kredi girişi gibi rakamları kullanarak hükümetin ekonomi politikasının çıkmazda olduğunu belirtip dış çevrelerin kaygılarıyla bu iddialarını desteklemek isteyenlerin de sorunun özüne indiklerini söylemek zordur. Yılın son çeyreğinde aylık enflasyon oranının, yüzde 2'lere doğru inmesi, tarımdaki *"iyi ürün"* yılının büyüme hızını yüzde 5'in üzerine çıkarması, ihracatın öngörülen hedefi aşması, beklenen dış kredi girişlerinin gerçekleşmesi ve Batılı dostlarımızın Özal'ı bir kez daha göklere çıkarması hiç de olmayacak şeyler değildir. Dolayısıyla, Özal ekonomisine yöneltilen eleştiriler bu çerçevede kaldıkça, Özal'ın bazı rakamları dilediği gibi kullanarak bu eleştirilerin üstüne çıkması mümkün olabilecektir.

Özal ekonomisinin asıl çıkmazı ise, halkın basına yansıyan tepkilerinde, sendikacıların ve bazı işadamlarının demeçlerinde dile getirilmektedir. Özal ekonomisinin en belirgin özelliği, başarılarını, yaygın toplum kesimlerinin refahını düşürmek pahasına sağlamak zorunda olmasıdır. Başka bir deyişle, Özal ekonomisinde başarının sırrı, işçinin, memurun, emeklinin, üreticinin; kısacası Özal'ın *"ortadirek"* tanımı içine soktuğu geniş bir toplum kesiminin gerçek anlamda yoksullaştırılmasından geçmektedir. Bunun en azından kısa vadede böyle olduğunu Özal da itiraf etmekte ve vatandaştan özveri istediğini her fırsatta tekrarlamaktadır.

Ne var ki bu özverinin sonucunun özveriyi yapanlar için pek parlak olmadığını geçtiğimiz dört yılın deneyleri göstermiştir. Özal ekonomisiyle yıllık enflasyon yüzde 25'lere çekilebilmiş, ihracat iki yılda yüzde 100 artmıştır, ama işçinin, memurun, üreticinin gerçek gelirindeki, satın alma gücündeki kayıplar önlenememiştir. Bu yıl bir kez daha enflasyon ve ihracat cephesinde umulan sonuçlara yaklaşılsa bile *"ortadireğe"* yapılan vaatler gene büyük ölçüde kâğıt üzerinde kalacağa benzemektedir. Gerek güdülen ekonomi politikasının mantığı, gerekse Anavatan iktidarının yapısı ve konumu, özverinin başka toplum kesimlerine kaydırılması yollarını tıkamaktadır. İşverenin yakınmalarının *"sıkıntıları dile getirmek"*, işçinin yakınmalarının ise neredeyse *"düzen bozuculuğu"* olarak nitelendirildiği bir ortamın da bu yolu tıkayan bir başka etken olduğu açıktır.

Yoksulluk edebiyatı yapmaları için hiçbir *"ideolojik neden"* bulunmayan yüksek tirajlı gazetelerimiz, son günlerde vatandaşın zorunlu gıda maddelerini artık gramla alabildiğini, iftar sofrasına koyacak bir şey bulamadığını yazmaktadırlar. Halkın sofrasını zenginleştiremeyen, maddi yaşam koşullarını geliştiremeyen iktidarların bu zaaflarını *"manevi gıda"*larla kapatmaya çalıştıkları hep bilinir. Ekonomi alanında *"iş bitirmek"*, *"ortadireğin"* maddi durumunu düzeltmek vaadiyle iktidara gelen Anavatan Partisi'nin son zamanlardaki icraatı, ne yazık ki bu yola girildiği izlenimini vermektedir. İftar sofrasını donatamayan vatandaşı, kızlara kapalı kıyafetler giydirip Meclise cami yaptırarak ve sokaklara hamasi isimler takarak avutmaya kalkışmanın Anavatan'ı ve Türkiye'yi nereye götüreceği doğrusu merak konusudur.

TÜRK-İŞ'İN 10 BİNLİK TABAN TOPLANTISI

Yılmaz: Çıkmazlar var

ŞÜKRAN KETENCİ — *4 haziran*

Türk-İş'in, 10 bin civarında işçi ve bir kısım sendika yöneticilerinin katıldığı toplantısında, işçi haklarının daha etkin bir biçimde savunulması istendi. **"Suskun yönetim istemiyoruz"** sloganları ile karşılanan ve sık sık konuşması kesilen Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz,** ufukta zor günler, çıkmazlar olduğunu, ancak işçinin bunları aşacağını söyledi. **"Türk işçisini cendere içine sokmaya çalışanlar, bundan yarar umanlar yanıldıklarını göreceklerdir. Kötü niyetlere dayalı bütün hesaplar iflas edecektir. Hizaya geleceklerdir. Çoğulcu ve özgürlükçü demokrasiyi yaşatacak, sürekli kılacak şartlarda birleşeceklerdir. Hür sendikacılık hareketi ile birlikte yaşamayı öğreneceklerdir. Öğreteceğiz. Sorumluluk çizgisinde herkes, ama herkes birleşecektir"** dedi. Yılmaz, bugünkü yönetimi eleştirerek, iktisaden güçsüzün yanında olmadığını, sermayenin arkasına oturtulmak istendiğini, bu durumun da demokrasinin bir gereği gibi gösterilmek istendiğini bildirdi.

İşçi haklarının kamuoyunda savunulması amacı ile İzmir'den sonra dün İstanbul'da düzenlenen genişletilmiş taban toplantısı Açıkhava Tiyatrosu'nda yapıldı. Saat 10 civarında Açıkhava Tiyatrosu'nu tamamen doldurmuş bulunan işçilerin başında Türk-İş armalı kâğıttan şapkalar, ellerinde ise Türk-İş ve Türk bayrakları bulunuyordu. Saat 11'e kadar slogan yarışı ile kendilerini coşturan işçi grupları, yaygın biçimde **"İşçiler birleşin, sömürüye son", "Grev bizim hakkımız, söke söke alırız", "YHK'ya son", "İşçiler birleşsin, yasalar değişsin"** sloganlarını söylüyorlardı.

Sahnede Türk-İş ve bağlı sendikaların merkez yöneticileri ile İstanbul bölge yöneticileri yer almışlardı. Duvarlarda işçileri çalışırken gösteren panolar ile Türk-İş'in sendikal anlayışını yansıtan çeşitli afişler (ekmek, barış, özgürlük gibi) vardı.

Saat 11'e 5 dakika kala, Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz,** 1. Bölge Temsilcisi **İsmail Topkar** tarafından anons edilerek toplantı yerine geldi. **"Türk-İş'te birleşin"** sloganı ve alkışlar arasında kürsüye gelirken, giderek eleştirili sloganlar ağırlık kazanıyordu. İşçi haklarının savunulmasında daha etkin politika isteyen sloganlar arasında **"Türk-İş uyuma", "Suskun yönetim istemiyoruz", "Sendikalar nerede, ücret hakkı nerede?"..** gibileri dikkati çekiyordu.

Bu arada **Şevket Yılmaz** konuşmaya geçmeden önce saygı duruşu yapıldı, İstiklal Marşı okundu, beyaz güvercinler uçuruldu.

Yılmaz'ın konuşması boyunca da yönetimi uyaran sloganlar, sık sık konuşması kesilerek sürdürüldü. Çeşitli gruplardan konuşmada konu edilen işçi sorunlarına ilişkin durumu hicveden laflar atılıyordu: **"Holdingler yönetimde, Türk-İş nerede?", "En büyük işçi, başka büyük yok", "Millet aç başkanım, millet aç", "Sendikada özgürlük."** Yöneticilerden beklentileri yansıtan sloganlar yanında, sendikal haklara, grev hakkına ilişkin sloganların tekrarlanması bir saatten fazla süren Yılmaz'ın konuşması boyunca yinelendi.

YILMAZ'IN KONUŞMASI

Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz,** gündemdeki işçi sorunlarını kapsayan ve yazılı 19 sayfa tutan konuşmasında bir kez daha çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin sağlıklı ve kalıcı olabilmesinin hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesine, **"ekmek"** sorununun sosyal adalet gereklerine uygun biçimde çözülmesine bağlı olduğunu söyledi. **"Ekmek"** sorununun her şeyden önce ülkenin yapısal sorunlarının çözülmesine bağlı, ekonomik büyüme, işsizlikle mücadele, iş güvencesi, adaletli gelir dağılımı, mutfak sorunu olduğunu vurguladı. Devletin iktisaden güçsüzü güçlüye karşı korumak zorunda olduğunu belirtti.

Yılmaz, daha sonra bu sorunların durumuna değindi, **"Yönetim ise, olması gereken yerde, iktisaden güçsüzün yanında görünmemektedir. Yönetim bir süredir iktisaden güçsüzün yanında değildir. Üç beş şirketin yanında, bir avuç sermayedarın arkasına oturtulmak isteniyor. Bu durum demokrasinin bir gereği gibi gösterilmek isteniyor"** dedi.

Yılmaz, devamla hür sendikacılık çembere sokulmak isteniyorsa, sendikal haklar çeşitli yasa hükümleri ile kısıtlanıyorsa, demokrasinin geleceğine güvenle bakmanın zorlaşacağını söyledi. Hürriyetin sadece siyasal ve ekonomik demokrasi ile de sınırlı olmadığını belirtirken, **"Düşünce özgürlüğü kısıtlı, basın suskunsa, işçinin çalıştığı işyerinin yönetimine ve denetimine katılma hakkı alınmışsa, demokrasi tartışmalı olur. Bizlere ve sizlere düşen görev ise, demokrasiyi tartışmalı olmaktan çıkarmak, kalıcı ve sağlıklı olmasına gayret sarfetmektir"** şeklinde konuştu.

Yılmaz, daha sonra **"çıkmazlar vardır"** diyerek, işverenleri bu çıkmazların nereye varabileceği konusunda uyardı, konuşmasını şu örneklerle sürdürdü:

"Çıkmazlar vardır.. Ekmekte, sendikal hak ve özgürlüklerde çıkmazlar vardır. Bu çıkmaz, işçiye ücretini ödemeyen işverenin tutumunda vardır. Bu çıkmaz, hileli iflasım isteyip milyarlarca lira tutarında işçi alacağının üstüne yatmaya kalkışanın sorumsuzluğunda vardır. Bu çıkmaz, işçiyi gerçek anlamda temsil eden sendikaların karşısında sarı sendika kurdurup, baskı yapmaya kalkışanda vardır. Bu çıkmaz, işçiyi sendikalı diye işinden atmaya kalkışanda vardır. Sözleşmeye rağmen işçinin hakkını vermeyende, işçinin sağlıklı çalışması için gerekli önlemleri almayanda vardır. Daha uygulaması başlamadan tespit ettiği sözde ilkelerle serbest toplu pazarlık hakkını dinamitlemeye çalışanlarda, haktan, hukuktan söz edip devleti hayali ihracat oyunları ile milyarlarca dolandıranlarda vardır. İzlenen ekonomik politikanın çarpıklığında, işçi ile sendikanın arasına girmeye kalkışanda, YHK'nın kararlarında, aylardır bekletilen sözleşme yetkilerinde çıkmaz vardır. Biz de bu çıkmazları aşmak için varız."

Arabeskin Getirdiği Soru...

İLHAN SELÇUK — *5 haziran*

Büyük bir otobüs acentesiydi; bilet alırken aklıma geldi, sordum:

—Günde kaç otobüs kalkıyor?

—Belli olmaz, kimi zaman ek seferler yaparız; ortalama 55-60 araba kalkar.

Ülkemizde karayolları taşımacılığı (yolcu ve yük) çok yoğundur. Petrol ve otomotiv endüstrisinde dünyanın süper gücü ABD'de bile demiryolu taşımacılığı oranı Türkiye'den yüksektir. Biz ne zengin toplumuz ki demiryollarını bir yana itelemiş, var gücümüzle karayollarına sarmışız; ulaşımı akaryakıta bağlamışız!..

★

Otobüs geldi, yerlerimize geçtik, yola çıktık, şoför düğmeye bastı, teybi çalıştırdı.

Arabesk başladı.

Yol boyunca arabesk dinledik; saatler geçiyor, arabeskin inleyip ağlaması, dövünüp sızıldanması tükenmiyordu. Aşk, aşk, aşk... Acı, acı, acı... Mutsuzluk, mutsuzluk, mutsuzluk... Umutsuzluk, umutsuzluk, umutsuzluk... İnsanın yüreğini dağlayan, ciğerini parçalayan, gönlünü doğrayan, aklını zımbırdatan Hint'ten mi, Arabistan'dan mı, Çin-ü çin'den mi, yoksa öteki dünyadan mı geldiği belli olmayan şarkılar birbiri ardına sürüp gidiyordu; şoför bir yandan arabanın gaz pedalına, bir yandan yolcuların en duyarlı damarına basıyordu. Kimsenin yakındığı yoktu; sağda solda elleriyle tempo tutarak arabeske katılanlar bile vardı.

★

Yalnız şehirlerarası yolculuklarda değil, havayollarının hizmetindeki otobüslerde bile arabesk çalınıyor. Cumhuriyet Araştırma Bölümü'nün yaptığı bir incelemede futbol hastalarının da en sevdiği müziğin arabesk olduğu ortaya çıkmıştır. Galatasaray yandaşları arasında her 100 kişiden 17'si, Beşiktaş kesiminde her 100 kişiden 52'si, Fenerbahçeli her 100 yandaştan 54'ü kesinlikle arabeski tutuyor ve seviyor. Toplumun her gözeneğine sinmiştir arabek; dağ taş arabeskle inliyor; insanımız arabeskle oturup, arabeskle kalkıyor.

Arabesk nedir?

Arabeske *pop müziği* diyebilir miyiz? Batıda folk müziği göreneksel halk türkülerini, ezgilerini, şarkılarını vurgular. Pop müziği kentsel çağın yoğun iletişim döneminde türemiştir. Şehir halklarının sevdiği, dinlediği güncel şarkılardan ve dans müziğinden oluşur. Ülkemizde Türk halk müziği deyince aklımıza köy kesimi geliyor; Anadolu'da her yörenin kendine göre havası vardır. Arabesk ise kentleşme, daha doğrusu gecekondulaşmayla bağıntısı olan bir müzik türüdür. Anlamı nedir? Çıkmaza sürülmüş, iki arada bir derede kalmış, umutsuzluk ve acı bukağısına vurulmuş, köyünden uzakta kalmış, kentte dışlanmış, uyumsuzluklarla donanmış, çelişkilerin kıskacında bunalmış insanın müziği midir arabesk? Öyle de olsa, böyle de olsa sanayileşmemiş toplumun gecekondulaşmış kentlerinin işsizlik ve gizli işsizlik dalgalarında köşeyi dönenlerin kurdukları zengin sosyete çevreleri de arabeski dinliyor.

★

Peki, böyle bir olguyu TRT nasıl karşılıyor?

Başkentin Polis Radyosu arabesk çalıyor. Her taksi şoförü Polis Radyosu'nu dinler. Televizyona gelince arabeski dışlıyor, yok sayıyor. Arabesk yozlaşmanın bir ürünüyse, televizyonda arabeskten bin kat yoz müziklere ve yayınlara bolca yer veriliyor. Bu yayınları eleştirenlere deniyor ki:

—Halk böyle istiyor.

Halkın beğenisi televizyonda ağır basan ölçü ise yöneticiler arabeski neden yasaklamışlar?

İşte yanıtlanması gereken bir soru.

Pakdemirli törpülendi, yetkiler dağıldı

Ekonominin zirvesine estetik operasyon

KENAN MORTAN — *6 haziran*

ANKARA — Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı **Ekrem Pakdemirli,** 172 gün önce Bakanlar Kurulu'ndan aldığı **"Bakanlarüstü Müsteşar"** unvanını önceki günkü Bakanlar Kurulu toplantısı sonrasında kaybetti. Böylece Özal'ın 15 Aralık 1983'te **"Görülmemiş operasyon yaptık"** diye tanımladığı, ekonominin yönlendirilmesi konusundaki birçok yetkinin Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli'ye verilmesiyle ilgili uygulama sona erdi. Pakdemirli'ye bu uygulama ile verilen yetkilerden yedisinin bazıları tümüyle elinden alınırken, bazıları da daraltıldı.

Somut gelişme, Yargıtay'ın verdiği bir karardan kaynaklandı. Ancak daha önce bu konu Bakanlar Kurulu içinde çeşitli defalar konuşuldu ve bazı bakanların **"Yetki devrinin yaratacağı hukuksal sonuçlara"** değinildi. Örneğin Adalet Bakanlığı 30.1.1984 tarihli bir yazısı ile Hazine Müsteşarlığı'nın kambiyo suçlarını affedemeyeceğini kaydederek bu konuya ilk kez dikkati çekmişti. O günlerde bu konu geçiştirildi. Yargıtay kararı ortaya çıkınca, bundan sonra doğacak hukuksal sorunlar düşünülerek Pakdemirli'ye 188 sayılı yasa gücündeki kararname ile tanınmış bulunan **"Faaliyetlerin düzenlenmesi, uygulanması, uygulamanın izlenmesi ve geliştirilmesi"** görevi geri alınarak yasa gereği önceki gün Başbakan Yardımcısı **Kaya Erdem**'e bırakıldı. Ancak Erdem, bu yetkisini kullanırken DPT'nin yeni müsteşarı **Yusuf Özal**, Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan,** Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli ile Merkez Bankası Başkanı Dr. **Yavuz Canevi**'nden en geniş biçimde yararlanacak.

Ekonomik yetkiler yeni düzenleme sonucu şöyle dağıtıldı:
Ekonomik kararların eşgüdümü Bakanlar Kurulu içinde Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem ile Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan tarafından yürütülecek. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı bundan böyle hiçbir karara kendi başına imza koyamayacak. Kararname ile müsteşarlığa bırakılmış bulunan **"Ekonomi ve dış ticaret politikalarında hedeflerin tespiti"** de söz konusu iki bakan tarafından yapılacak ve daha sonra bu kararlar Para ve Kredi Kurulu tarafından şekillendirilecek. Böylelikle iki bakan, beş müsteşar ve Merkez Bankası Guvernörü'nden kurulu Para Kredi Kurulu, en az müsteşarlık kadar yetkili olacak.

Yıllık programların izlenmesinde DPT yeni bir sorumluluk üstleniyor. Son zamanlara kadar şeklen var olan DPT, yeni müsteşar ataması ve 1 Ocak 1985'te yürürlüğe girecek olan Beşinci Kalkınma Planı uyarınca genel ve özel teşvik önlemlerini alacak. Bugüne dek Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı'na bağlı Teşvik Uygulama Dairesi (TUD) tarafından yürütülen bu yetki, DPT'nin inisiyatifine geçiyor. Bununla, örneğin Bitlis iline özel yatırım kredisi faizi uygulanmasını isteyen bir girişimci bunu TUD yerine DPT'ye getirecek. DPT'nin **"olur"**'u ise Para Kredi Kurulu tarafından onaylandıktan sonra, Merkez Bankası ile Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından gereği yerine getirilecek. İlk örnek önümüzdeki günlerde yaşanacak. Buna göre, DPT'nin yeniden saptayacağı gerice yörelere Maliye ve Gümrük Bakanlığı kendisine tanınmış bulunan özel yatırım indirim hakkını kullanacak.

Yine Hazine yetkisinde bulunan yabancı heyetlerle ilişki konusunda ise Merkez Bankası bundan böyle etkin bir sorumluluk yükleniyor. Merkez Bankası'nda birkaç ay önce sessiz sedasız sorumluluk üstlenen Araştırma Genel Müdürü Rüştü Saraçoğlu, OECD, Dünya Bankası ve hatta IMF gibi ekonomik karar odaklarıyla ilişkiyi yürütecek.

Müsteşarlığın en fazla yetki üstlendiği, hatta Müsteşar Pakdemirli'nin kararnamenin verdiği yetki ile tebliğ bile çıkarmaksızın sözlü talimat ile yürüttüğü dışsatım konusunda birimin sorumlulukları özellikle daraltıldı. Son Irak gezisinde iyice belirginleşip su yüzüne çıkan işadamlarının yakınmaları belli bir oranda önlenebilecek. Bundan böyle yumurtada vergi iadesi isteyen, demirde dışsatım hakkının belli şirketlere bırakılmasından yakınan şirketlerin başvuru adresi Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı yerine, yeni Başbakanlığın 1. katındaki Başbakan Yardımcılığı olacak. Tebliğ yetkisi Başbakan Yardımcılığı'nda bulunduğundan, düzenlemeler bundan böyle Erdem tarafından gerçekleştirilecek. Müsteşarlık içinde yer alan **"İhracat Başkanlığı"** ancak **"mütalaa"** vererek olayın çözümüne yardımcı olacak.

Bankacılık ve Hazine kanadına gelince... Hazine'nin Maliye'den koparılması sonrası yaşanan bir dizi kopukluğun bundan böyle yeni bir eşgüdüm içinde yürütülmesine çalışılacak. Hazine Müsteşar Yardımcısı **Tevfik Altınok** ile maliye kanadı, **"Kamu kesimi ödemelerini birlikte yapacakları ödeme takvimi"** içinde çözümleyecekler. Aynı biçimde bankalar ile ilgili bir dizi işlem bizzat **Kaya Erdem** başkanlığında yürütülecek çalışmalar sonucu yönlendirilecek.

HAZİNE'DE SON DURUM

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli'nin yetkilerinin daraltılması sonrası Hazine birimleri üst düzey teknisyenlerinin dünü, kararname taslağı hazırlamak ve yazmakla geçirdikleri görüldü. Hazine'nin önümüzdeki günlerde hazırlayacağı yaklaşık 10 kararname ve bir dizi tebliğin, yetkili birimlerin de görüşü alındıktan sonra Bakanlar kurulu kararnamesi olarak yürürlüğe girmesi bekleniyor.

Halen bir müsteşar ve iki müsteşar yardımcısı yönetiminde çalışan Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda **Tevfik Altınok** Hazine'den Sorumlu Müsteşar Yardımcılığı'nı, **Ozan Çınar** ise Dış Ticaretten Sorumlu Müsteşar Yardımcılığı'nı yürütüyor. Hazine Genel Müdürü ve Hazine Genel Müdür Yardımcısı sıfatlarını, **"uhdesinde"** tutarak altı aydır yeni sorumluluklarını üstlenen Hazine teknisyenleri ise bundan böyle büyük oranda Başbakanlık'ta Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem ile eşgüdüm içinde çalışmalarını yürütecek. Bu çalışmalara gereği halinde Müsteşar Ekrem Pakdemirli de katılacak.

Dış ticaret kesiminde ise fazla bir değişiklik olmayacağı sanılıyor. Ancak dış ticareti yönlendiren tüm kararlar Başbakan Yardımcılığı'nın tebliği olarak yürürlüğe gireceğinden bu birimlerin alacakları tüm kararlarda Başbakan Yardımcılığı'nın görüşünü almaları zorunluluk haline geliyor.

TÜSİAD'dan Özal'a teoride onay, pratikte eleştiri

MERAL TAMER — *6 haziran*

Türk Sanayici ve İşadamları Derneği TÜSİAD'ın bugün yapılacak olan Yönetim Kurulu toplantısı öncesinde üyelerle yapılan sohbet toplantısında hükümetin vaatleriyle uygulamaları arasında çelişkiler bulunduğu belirtilerek bu duruma yol açan **"tek adam bürokrasileri"** eleştirildi. Konuşmacılar, Özal hükümetinin ekonomi politikasını teorik olarak onayladıklarını, ancak uygulamada önemli aksaklıklar bulunduğunu kaydederek, işadamları ve meslek odalarının bu aksaklıkların giderilmesi için **"bıkmadan-usanmadan"** yetkili mercilere öneri götürmeleri görüşünde birleştiler.

TÜSİAD Başkanı **Ali Koçman**, bugünkü hükümetin **"dediğim dedik, çaldığım düdük"** esprisi içinde inandığı yolda sonuna dek yürümeye kararlı olduğunu ve hükümetin uygulamalarının tüm sorumluluğunun -yetkiler belli kişilere dağıtılmış olsa da, bu yetkileri dağıtan Özal olduğuna göre- tek başına Başbakan **Turgut Özal**'da bulunduğunu söyledi. Hükümetin işbaşına gelirken bürokrasinin azaltılacağı vaadinde bulunduğunu, ancak bürokrasiyi azaltayım derken, Ankara'da ekonomik kararlar açısından kilit

noktalarda bulunan bazı kişilerin çevresinde çok daha yoğun ve kırılması zor bürokrasilerin oluştuğunu anlatan Koçman, bazı bakanların önemli sorunlar dururken bira ya da 19 Mayıs giysileri gibi aslında kendilerini ilgilendirmeyen ayrıntılarla uğraşmalarından da yakındı.

Tekfen Grubu'nun sahiplerinden eski TÜSİAD Başkanı **Feyyaz Berker,** fiktif ihracat nedeniyle aralarında kendi firmalarının da bulunduğu bazı firmaların töhmet altında bırakılmalarından yakınarak şöyle konuştu: **"Fiktif ihracattan şüphe ediliyorsa, önce firma hesapları tahkik edilir. Suçlular ve suçsuzlar tespit edilir. Ondan sonra kamuoyuna olay yansıtılır. Bence asıl sorun fiktif ihracat değil, ihracatçılarımızın dışta fiyat kırmaları. Bunun sıkıntısını da en fazla üretici-sanayici çekiyor. Asıl bu konuda önlem alınmalı."**

Bu arada eylülde düşürülmesi gereken vergi iade oranlarının fiktif ihracat bahanesiyle 15 hazirandan itibaren düşürülmüş olmasını da eleştiren konuşmacılar, Prof. **Ekrem Pakdemirli**'nin vergi iade oranlarının düşürülmesinin yeniden eylüle ertelenmesi yönünde bir karar hazırlamakta olduğunu söylediler. Vergi iadesi sisteminin aslında enflasyonu artıran bir yönü bulunduğuna da işaret eden konuşmacılar, ülkemizde Katma Değer Vergisi sistemine geçilinceye dek bir ara model bulunmasının yararlı olabileceğini vurguladılar.

Toplantıda söz alan işadamı **Kemal Haraççı,** bugünkü koşullarda hükümetin mutlaka desteklenmesi görüşünü savunurken, bu çerçevede çeşitli meslek odaları arasındaki koordinasyon eksikliğini ve her meslek odasından ayrı bir ses çıkmasını eleştirdi.

TÜSİAD toplantısında hükümetin lehte de aleyhte de olsa bir özel sektör firmasıyla münferit olarak ilgilenmesi eleştirildi ve TÜSİAD'ın bu gibi durumları kamuoyuna açıklaması gereğine işaret edildi.

Son 5 yıllık plan hazırlanırken TÜSİAD'dan hiç görüş alınmamış olmasının epey yadırgandığının da dile getirildiği TÜSİAD toplantısında, 1983 boyunca doların lira karşısındaki değer artışının yüzde 64.2'yi bulduğu, bu oranın enflasyon rakamının da üzerine çıktığı ve bu durumda ekonominin büyük zarar gördüğü görüşünde birleşildi.

Bu arada Prof. Ekrem Pakdemirli'nin isteğiyle ve onun başkanlığında özel sektörden 15 kişinin de katıldığı bir Yüksek İstişare Komitesi oluşturulduğu ve bu komitenin yılda en az 6, en çok 10 kez Ankara'da toplanarak görüş alışverişinde bulunacağını da **TÜSİAD** toplantısında ifade edildi. Bu komitede Pakdemirli'nin yanı sıra **ENKA**'dan **Yıldırım Aktürk**, Sınai Kalkınma Bankası'ndan **Özhan Eroğuz,** TÜSİAD Başkanı **Ali Koçman,** sanayici **Mehmet Şuhubi** ve İzmir, Adana ve Eskişehir sanayi odalarından sanayiciler yer alacak.

Liderinin ağzından bir yaşındaki SODEP

İnönü: Politika hiç aklımda yoktu

IŞIK KANSU — *6 haziran*

ANKARA — **Erdal İnönü, Atila Sav, Cezmi Kartay, Muzaffer Saraç, Refet Tüzün** ve **Kazım Yenice,** 18 Mayıs 1983 günü Pembe köşk'te ortak bir basın toplantısı düzenleyerek bir sosyal demokrat partinin kurulacağını kamuoyuna duyuruyorlardı. Bu partinin kuruluşu için atılan ilk adımdan yaklaşık 15 gün sonra 6 Haziran 1983'te SODEP'in kurulduğuna ilişkin belgeler İçişleri Bakanlığı'na veriliyordu.

SODEP nasıl kurulmuştu? Genel Başkanlığa **Erdal İnönü** nasıl gelmişti? Bu soruların yanıtlarını SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün kendisinden dinledik.

—Adınız ilk kez gazetelerin 28 mayıs tarihli sayılarında yer aldı. Diyordunuz ki, "Demokrasiye geçiş için görev kabul edebilirim", **ilk çıkışınız böyle oldu.**

İNÖNÜ — Çıkışım demek pek doğru olmaz. Çünkü gazetelerde benim adım çıktı.

—Başlangıç nasıl oldu? Görev almak için nasıl karar aldınız?

İNÖNÜ — Hatırlıyorsunuz siyasi partilerin kuruluşu için izin çıkmıştı. Bu aşamada bazı politikada geniş deneyim görmüş insanlar bir parti kurmada görev alamıyorlardı. Onun için kamuoyu yeni insanlar arayışı içine girmişti. Bu arada benim adım da gazetelerde çıktı.

—Yani sizin aklınızda politikaya atılmak gibi bir düşünce yok muydu?

İNÖNÜ — Hayır yoktu. Yani şöyle söyleyeyim aklımda yoktu. Benim herhangi bir girişimim olmadı. Fakat bazı resmi tekliflerde bulunanlar da yoktu. Bunun yanı sıra siyasetin içinde bulunmuş veya siyasete ilgi duyan insanlarla konuştuğumda, kendileri ile görüştüğümüzde, sokakta, toplantılarda, bana ihtiyaç olacağım söylediklerini duydum. Bu şekilde haberim oldu. Fakat geniş bir çevreden bir mesaj almamıştım.

—"Bana teklif gelmemişti" demiştiniz. Hiçbir öneri ile karşı karşıya kalmamış mıydınız?

İNÖNÜ — Daha o günlerde bir teklif gelmemişti. Dediğim sebeplerle, daha önce politikada bulunmuş, deney yapmış insanlar yasal bakımdan görev alamadıkları için, yeni insanlar arasında ortanın solunda seçmen kütlesinin ilgi ve güven duyacağı bir isim olarak beni düşündüklerini söylüyorlardı. Bunu söylerken şüphesiz babamın adını önemli bir etken olarak düşünüyorlardı. Bununla birlikte ve bundan bağımsız olarak benim o güne kadar yaptığım şeylerin de ortanın solundaki seçmenlere güven verecek, birleştirici bir isim olarak değerlendiriyorlardı. Yani babamın adıyla beraber, benim o güne kadar gelen hayatım, onların dediğine göre, seçmenlere güven verecek bir görünüm ortaya çıkarabilirdi.

—29 Nisan 1983 tarihinde bir açıklama yaparak 'Kararım kesindir, bundan sonra benim üzerimde durulmamasını rica ediyorum" **demiştiniz. Açıklamanızda üniversiteden kopamayacağınızı da söylüyordunuz. Bu çekilmenin gerekçesi neydi?**

İNÖNÜ — Gazetelere bu açıklamanın **"çekildi"**

diye yansıması tam doğru değil. **"Erdal İnönü girmedi"** biçiminde bir haber daha doğru olurdu. Çünkü ben daha **"gireceğim"** dememiştim. Fakat o günlerde dediğim gibi, beni arayanların sayısı artmıştı. O günlerde Ankara'da birkaç grup ortanın solunda veyahut sosyal demokrat kanatta bir partinin kurulması için çalışıyorlardı. Bu gruplar üzerinde benim de bu harekete katılacağım izlenimi doğmuş olduğu anlaşılıyordu. Dolayısıyla gazeteciler sık sık harekete ne zaman katılacağımı, ne yapacağımı sormaya başlamışlardı. Fakat ben henüz kimseye kesin olarak, **"Ben de bu harekete katılacağım"** dememiştim. Gerçekten kendim düşünmekteydim. Bana söylenen şeyler ne kadar doğrudur onu değerlendirmeye çalışıyordum. Ama değerlendirmenin çok zor olduğunu gördüm. Birdenbire basında bunlar çıkınca, sağlıklı bir değerlendirme yapma olanağı da güç görünüyordu. Çünkü, bir değerlendirme yapmak için, bazı kimselerle konuşmak istiyordum, ama o sırada basın peşime düşmüştü. Benden bir an evvel cevap istiyordu. O sırada Ankara'ya gelseydim, bu basında **"Ben bu işe girdim"** anlamı taşıyacağı için, bu şekilde Ankara'ya gelerek sakin bir değerlendirme yapma olanağı yoktu.

Öte yandan söylediklerim doğruydu. Üniversiteden ayrılmak istemiyordum. Ancak bana gerçekten ihtiyaç varsa, bir partinin kuruluşunda gerçekten önemli bir katkım olacaksa, bu işe girebileceğimi kendi kendime düşünebiliyordum.

—Böyle bir açıklamayı yapmanız düşünme zamanı kazanmak için bir taktik miydi?

İNÖNÜ — Tabii taktik demek doğru değil. Benim kendi bakımımdan en doğru yol, en sağlam yol olarak gördüm. Taktik demek istemedim. Çünkü verilmiş bir karar varsa ve o karara varabilmek için kullanılan yola taktik denir. Fakat benim düşüncelerim net değildi. Ben değerlendirmek için vakit kazanmak istiyordum. Vakit kazanma esnasında bana ihtiyaç olmadığı meydana çıkarsa da ona bir şey diyecek değildim.

—Partiye yeniden genel başkan olarak dönüşünüz nasıl oldu?

İNÖNÜ — **"Dönüşünüz"** demek biraz tuhaf oluyor. **"Dönüşünüz"** deyince, insanın kendi kendine aldığı bir kararmış gibi görünüyor. Böyle anlaşılıyor, böyle değil. Biz veto edildikten sonra partinin kalan kurucuları, yeni kurucular bildirdiler ve parti çalışmalarına devam etti. Bu arada benim UNESCO'da devam eden bir görevim vardı. Konferans bitip Türkiye'ye döndükten sonra yeni bir siyasi durum ortaya çıkmıştı. HP ana muhalefet partisi olarak Mecliste yer almasına rağmen sosyal demokrat kesime güven verecek bir parti olarak SODEP'e büyük ölçüde bel bağlanmıştı. Seçimlerden bir zaman sonra Sayın Cezmi Kartay, Genel Başkanlıktan ayrıldığını söyledi ve bunun üzerine ben Genel Başkanlığa seçildim.

Sosyal demokrasi Partisi'nin (SODEP) 1. Kuruluş yıldönümü bugün İstanbul'da kutlanacak.

OECD: Türkiye 1983'te başarısız, 1984'te problemli

6 haziran

Ekonomi Servisi — OECD tarafından hazırlanan Türkiye raporunda parasal politikaların tek başına enflasyonu kontrol altına alamayacağı belirtildi. Kredilerde ve ihracatın finansmanında meydana gelebilecek yeni daralmaların yükünün büyük ölçüde sanayi ve ticaret kesimi tarafından çekileceğinin belirtildiği raporda, enflasyonun dizginlenmesinde önem kazanacak araçlar olarak, gelir artışının ılımlılaştırılması, tasarrufun artırılması, maliyetlerin düşürülmesi, verimliliğin artırılması, kamu gelirlerinin artırılıp, harcamalara gem vurulması gösteriliyor.

Raporda 1984 yılında milli gelir artış hızının yüzde 4, ihracat artışının yüzde 10 olacağı, sabit sermaye yatırımının yüzde 2.5 oranında artacağı görüşüne yer veriliyor. Raporda yer alan tahminlere göre 1984 enflasyonu yüzde 38 dolayında gerçekleşecek. Raporda cari işlemler açığının da 1,55 milyar dolar düzeyinde olacağı tahmin ediliyor. OECD tarafından yapılan 1984 tahminlerinin resmi tahminlere göre **"karamsar"** olduğu dikkati çekiyor.

OECD tarafından hazırlanan Türkiye raporunun birçok bölümünde, 1983 yılında enflasyonun hız kazanmasının önde gelen nedenlerinden biri olarak, ücretlerde meydana gelen artışlar gösterilirken, ücret göstergelerinin yer aldığı tabloda, nominal ücretlerdeki artış hızının 1980'den bu yana sürekli bir düşüş gösterdiği, reel ücretlerin ise 1983'te bir önceki yıla göre yüzde 6.5 gerilediği gözlemleniyor. OECD raporu, 1983'teki işsizlik oranını, tarım sektöründeki gizli işsizlik de dahil olmak üzere yüzde 19.4 olarak belirliyor.

1983: BEKLENENİ VERMEDİ

OECD raporu, 1983 yılında da tahminlerin gerçekleşmediğini belirtiyor. Raporda, 1981 ve 82 yıllarında yüzde 4 olan milli gelir artış hızının, 1983'te yüzde 3'ün biraz üzerinde gerçekleşmesi, tarımsal üretimin düşüşüne ve ihracat artış hızının yavaşlamasına bağlanıyor. Tüketimdeki güçlü yükselme nedeniyle toplam iç talebin geçen yıl üretimden daha hızlı arttığının kaydedildiği raporda, enflasyonun dönem sonunda görülen mali ve parasal politikalardaki gevşeme nedeniyle yıllık yüzde 40'a ulaştığı belirtiliyor. Doların diğer paralar karşısında güç kazanmasının ve başta petrol üreticisi ülkeler olmak üzere dış talepteki düşüşün, 1983'te ihracatın duraklamasına neden olduğunun belirtildiği OECD raporunda, Türk işçilerinin gönderdiği dövizlerde de önemli bir düşüş meydana gelmesi ile 1982'de 1.2 milyar dolara düşen ödemeler dengesindeki açığın, 1983'te yeniden yükselerek 2.1 milyar dolara ulaştığı kaydediliyor.

24 Ocak kararlarının ilk üç yılda gözle görülür bir başarı sağladığı, 1983 yılında kısmen bu politikalarda meydana gelen sapmalar, kısmen de dış etkenler nedeniyle enflasyonun yükseldiği görüşüne yer verilen raporda, hız kazanan enflasyonda iç ekonomik gelişmelerin rolünün ağırlıkta olduğu belirtiliyor.

Başlıca faktörler olarak, harcanabilir gelirlerdeki artışın özel tüketimi artırması, kamu harcamalarındaki artış, şirket ve bankalara yapılan kurtarma yardımları ve iç talebin büyümesine yol açan parasal politikalar gösteriliyor.

PARASAL POLİTİKALAR YETERLİ DEĞİL

Raporda, Özal hükümetinin işbaşına geçmesi ile, enflasyonun geriletilmesi için kısıtlayıcı politikaların yeniden gündeme geldiği belirtilerek, sübvansiyonlardaki önemli azalma örnek gösteriliyor. Kaynak dağılımını bozan vergi oranlarında değişiklikler yapılmasına karar verildiği kaydedilen OECD raporunda şu görüşlere yer veriliyor:

"1984'e ilişkin resmi bütçe tahmini, bütçe açığının küçüleceğini gösteriyor. Ancak vergi yükünü azaltma niyetleri veri alındığında başlangıçtaki bütçe hedeflerine ulaşılması güç olabilir. Bu bağlamda, parasal politikaların tek başlarına, enflasyonu kontrol altına almanın yükünü taşıyamayacağını önemle dikkate almak gerek."

Yeni programın, mevduat bankalarının Merkez Bankası'na prefinansman açısından bağımlılığını azaltıcı bir dizi politika değişikliğini içermesine rağmen, Merkez Bankası'nın Hazine, bazı KİT'ler ve tarım sektörünün kısa vadeli finansmanı için hâlâ tek kaynak olduğuna dikkat çekilen OECD raporunda, Merkez Bankası kredileri ya da ihracat finansmanında gerçekleştirilecek yeni kısıtlamaların yükünü büyük ölçüde, nakit sıkıntısı çeken ve dışa açılma zorunluluğu ile karşı karşıya olan, sanayi ve ticaret sektörleri tarafından taşımak zorunda kalacağı ve bunun bu sektörleri olumsuz etkileyeceği görüşüne yer veriliyor.

Rapor, enflasyonun geriletilmesinde önem kazanacak araçlar olarak, gelirlerdeki artışın ılımlılaştırılması, tüketimden çok tasarrufa yönelinmesi için teşviklerin artırılması, kamu ve özel sektörlerde maliyetlerin düşürülüp, verimliliğin artırılması ve kamu sektörünün, gelirlerini toplamada gelişme sağlarken, harcamaların genişlemesine karşı koyabilmesi gösteriliyor. Yeniden yüksek büyüme hızına ulaşılması için enflasyon beklentilerinin önüne geçilmesinin önemli bir önkoşul olduğu belirtiliyor.

KAMU SEKTÖRÜNDE YAPISAL DEĞİŞİKLİK

OECD'nin Türkiye raporunda, istenilen büyümenin gerçekleşmesi için uzun dönemde kamu söktetünde önemli yapısal değişikliklerin gerçekleştirilmesinin gerekli olduğu görüşüne de yer veriliyor. Özal hükümetinin, **"Pazar güçlerinin ve uluslararası rekabetin kaynak dağılımında giderek artan bir rol oynamasına"** yol açan politikalarını, geçmişe göre **"geniş boyutlu ve cesur"** olarak niteleyen OECD raporunda, önlemlerin etkili olabilmesi için, kamu sektöründe inisiyatif ve yaratıcılığın gerekli olduğu, finansman ve yönetim açısından, hükümetin önerdiğine gerek duymadan çalışılması gerektiği belirtiliyor. Buna karşılık ihracatın artırılabilmesi için, tecrübesiz olarak nitelenen Türk ihracatçılarına, hükümetin servis desteği vermesinin gerekli olduğu belirtiliyor.

Türk ekonomisinin modernleşme hızının, ülkenin doğrudan yabancı yatırımları çekebilmesine de büyük ölçüde bağlı olduğunun belirtildiği raporda, bugüne kadar yabancı sermaye akışının görece yavaş olduğu kaydediliyor.

Yanlış Soru - Doğru Yanıt...

UĞUR MUMCU — *7 haziran*

Bugünlerde iki konunun özellikle vurgulanması gerekir.

Konulardan biri anayasayı uygulamayı ya da ekonomik modeli eleştiren herkesin, *"12 Eylül öncesine dönmek"* isteyip, istemeyecekleri; ikincisi de parlamento içinde, *"Milli Birlik Hükümeti"* adıyla bir hükümet kurulması yolunda yapılan çalışmaların ne getirip, ne götüreceğidir.

Önce ilk konuyu ele alalım:

12 Eylül öncesinde Türkiye bir iç savaşın eşiğindeydi. Parlamento ve partiler, işlevlerini yitirmişlerdi. Parlamento yanında birçok kurum, görevlerini yapamaz, yetkilerini kullanamaz duruma düşmüşlerdi. Terör, temel hak ve özgürlükleri temelinden yok etmiş, yaygın şiddet eylemleri, anayasa düzenini ortadan kaldırmıştı.

Günde ortalama yirmi kişinin siyasal nedenlerle öldürüldüğü bir ortama kim, niçin dönmek istesin?

Böyle bir ortama dönmeyi özlemek için ya kör, ya sağır ya da vicdansız olmak gerekir. Böyle bir ortama ancak ve ancak, yaratılan iktidar boşluğu sonunda şiddet yoluyla iktidara gelmek isteyen dikta özlemcileri özlem duyabilirler. Ülkede demokrasinin yeniden ve sağlam temeller üzerinde kurulmasını isteyen hiç kimse böyle bir ortamı özlemez.

12 Eylül öncesindeki terör örgütlerine ve onların örgütlü suç ortakları silah kaçakçılarına karşı en amansız savaşı verenler, bugün anayasayı, uygulamaları ve ekonomik modeli eleştirirlerse, bu *"12 Eylül öncesine dönmeyi özlemek"* mi sayılacaktır?

Demokratik bir ülkede hiçbir yasa, *"Bu anayasayı beğeneceksin"* ya da *"bu ekonomik modeli savunacaksın"* diye bir yasal zorunluluk getirmez. Anayasalara ve yasalara uyulur. Ancak, anayasa ve yasaların, anayasanın gösterdiği yol ve yöntemle değiştirilmeleri için görüş bildirilmesi engellenemez. Seçmen çoğunluğu, anayasanın şu ya da bu bölümünü ya da büyük bir bölümünü değiştirmek isteyen partilere oy verirse, anayasa demokratik yollarla değiştirilebilir. Anayasanın kendisi bu yolu öngörmüştür. Suç olan, anayasayı, anayasa dışı yollarla, şiddet kullanarak değiştirmeye *"teşebbüs"* etmektir.

Tartışılmaz görüşler ve *"resmi ideolojiler"* ancak totaliter rejimlere özgüdür.

Ekonomik model tartışılmazsa, bu modelin seçenekleri belirmez, ülke aydınları, en doğal haklarını kullanamaz duruma sokulurlarsa ülkede yeni düşünceler ve çözüm yolları üretilemez. Suskunluk ve kısırlık, ülkede demokrasinin geleceğini etkiler.

Tek çiçekle bahar olmayacağı gibi yalnızca tek sesle ya da aynı tonda seslerle demokrasi olmaz. Demokrasi, doğası gereği değişik seslere ve renklere gerek duyar.

Anayasa, çağdaş ve çoğulcu demokrasinin bu çokseslilik ve değişik renk kuralına pek uygun değildir. Anayasayı bu açıdan eleştiririz, ancak eleştirdiğimiz bu anayasayı şiddet yoluyla değiştirmeye kalkanlara da -elimizden geldiğince- karşı koymaya çalışırız.

6 Kasım seçimleri ile oluşan parlamentonun yapısını bu köşede çok eleştirmiştik. Seçim, seçime girmelerine izin verilen üç parti arasında yapılmıştır. Bu yüzden, parlamentonun *"milli irade"* adı verilen seçmen çoğunluğunun iradesini yansıttığını söylemek olası değildir. Yerel seçimler, parlamento içindeki iki partinin seçmen tabanının hemen hemen yok olmakta olduğunu göstermiştir.

Özal hükümetini eleştirince soruyorlar:

—*Başka seçenek mi var?*

Seçenek var, hem de çok. Ancak bu seçenekler bir genel seçimle belirebilir. Parlamento içinde seçenek yok diye eleştirilerin kesilmesi bir çeşit *"kadercilik"* olmaz mı?

Özal'ı eleştiririz, ancak yine de parlamento içinde Özal hükümetine karşı bir *"Milli Birlik Hükümeti"* kurma girişimlerini demokratik geleceğe zarar verici çalışmalar olarak görürüz. Bu gibi zorlamalar, siyaset yaşamında *"erken doğum"* gibi olaylara yol açarlar. Siyaset yaşamındaki erken doğumların ne gibi sorunlar yarattığını, yakın geçmişimizde acı örnekleri ile görmüş değil miydik?

Kaldı ki, bu girişimler nedeniyle adı gündeme gelen Sayın Ulusu'nun böyle formüllere şiddetle karşı olduğu biliniyor. HP Genel Başkanı Sayın Calp'in de *"erken seçim hükümeti dışında"* hiçbir koşul altında böyle bir koalisyon yandaşı olmadığı da anlaşılıyor.

HP yetkili kurulları, bu tür çabaların desteklenmediğini açıklıyor. MDP ise bu tür girişimlere kesin dille karşı çıkıyor.

Öyleyse, evet öyleyse bu söylentiler nereden çıkıyor?

Bu söylentiler, kişiliklerini *"bakanlıkların manevi kişilikleri ile özdeşleştiren"* birkaç hevesliden çıkıyor.

ANAP, bu modeli sonuna dek uygulamalıdır. ANAP içindeki gruplar da partilerinin bu ekonomik modeli eksiksiz uygulaması için elden gelen özveriyi göstermelidirler. Muhalefet partileri de parlamento içinde etkin muhalefet yolları bulmalıdırlar. İş bu kadar basittir.

Kimse, 12 Eylül öncesine dönmek istemez. Kimse ANAP'ın yapay yollarla ve zorlamalarla hükümetten ayrılmasını beklemez.

—*12 Eylül öncesine dönmek mi istiyorsunuz?*

—Hayır...

—*Özal'la TBMM içinde bir seçenek mi arıyorsunuz?*

—Yine hayır...

Bugüne dek hep sorular yanlış soruldu. Sorular yanlış olunca yanıtlar da yanıltıcı sonuçlar verdi.

Önce soruların kimlerce ve niçin sorulduğuna bakmalı!

ESKİŞEHİR BANKASI
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DÖRTLER
DERSANESİ
1984-85 Öğretim Yılı
Kayıtları Devam Ediyor

61. Yıl: Sayı 21476 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 9 Haziran 1984 Cumartesi

Dışişleri serinkanlı açıklama yaptı

Irak'la sorunlarımız görüşmeyle çözülebilir

√ *Türkiye ile Irak arasındaki dostluk ilişkilerinin sorunun görüşmelerle çözümlenmesini mümkün kılan bir ortam teşkil ettiğine inanmaktayız. Konuya itidalle yaklaşmamızın nedeni budur.*

√ *Hadisenin Irak'la ilişkiler açısından politik ve hukuki yönleri vardır. Bu nedenle konuyu basite irca etmeye yönelik bir yaklaşım tarzı ile olayın izahının mümkün olamayacağı açıktır.*

√ *Milli menfaatlerimizin ön planda tutulduğunun ve bunu korumaktaki kararlılığımızın herkes tarafından bilinmesinde fayda vardır. Temaslarımızda bu esaslardan hareket etmekteyiz.*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye, **"Milli menfaatlerini korumakta kararlı"** olduğu konusunda dün Irak'ı uyardı. Dışişleri Bakanlığı dün bir açıklama yaparak, "Büyük Hun" tankerinin vurulması olayının yarattığı sorunun dostça çözümlenmesini istediği mesajını verdi. Açıklamada, **"Türkiye ile Irak arasındaki dostluk ilişkilerinin sorunun görüşmelerle çözümlenmesini mümkün kılan bir ortam teşkil ettiğine inanmaktayız. Konuya itidal ile yaklaşmamızın ve diplomatik yolları sabırla denemeye devam etmemizin nedeni budur"** denildi.

Dışişleri Bakanlığı'nın açıklamasında şöyle denildi:

"Bilindiği üzere, petrol yüklemek için İran'ın Harg Adası'na gitmekte olan Büyük Hun adlı tankerimiz 3 haziran tarihinde Irak askeri uçaklarının saldırısına maruz kalmış, bu saldırı sonunda tankerimiz ağır hasara uğramış ve maalesef gemi mürettebatından üç vatandaşımız da hayatlarını kaybetmişlerdi. Özellikle saldırının dostluk ilişkilerimiz bulunan bir ülke tarafından yapılmış olması dolayısıyla bu saldırı haklı olarak kamuoyumuzda infial ve üzüntü yaratmıştır.

Hükümetimiz, bütün veriler sağlanıp, değerlendirilmeden ve Irak hükümeti ile gerekli temaslar yapılmadan olayın hemen akabinde bir açıklama yapılmasını sakıncalı görmüş ve konuya itidalle yaklaşmayı tercih etmiştir. Olayın vukuundan hemen sonra Irak hükümeti ile başlayan temaslarımız el'an devam etmektedir. Hadisenin, Irak ile olan ilişkilerimiz açısından politik, can ve mal kaybı dolayısıyla uluslararası hukuk açısından hukuki yönleri vardır. Bu nedenle konuyu basite irca etmeye yönelik bir yaklaşım tarzı ile olayın izahının mümkün olamayacağı açıktır. Diğer taraftan, savaşan iki ülkeye karşı dengeli bir tarafsızlık politikası uygulamaktayız ve bunun doğru olduğu inancındayız. Ortadoğu bölgesindeki meseleler kısa vadede meydana gelen hadiselerin heyecanıyla değerlendirilmemelidir. Bu bölgenin meselelerinin uzun vadeli bir perspektif içerisinde değerlendirilmesi zarureti vardır. Bütün bunların ışığında, milli menfaatlerimizin ön planda tu-

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'te)

SADDAM: TOPLU İMHA SALDIRISINI BAŞLATIRIZ

Sovyet füzeleri Irak'ta

Batılı haber ajanslarının verdiği haberlere göre, Irak'ın Sovyetler'den aldığı SS-21 ve AS serisi füzeler, İran'ın iç kısımlarını kolayca vurabilecek kadar uzun menzile sahip.

İran'ın tüm ekonomik tesislerine saldırı emri veren Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin, "İran saldırıları sürerse, kitle imha saldırılarını gerçekleştiririz" dedi.

Dış Haberler Servisi — İran Cumhurbaşkanı **Ali Hamaney** düşmana **"nihai darbeyi"** vurmak için İran halkının en üstün çabayı göstermesini isterken, ülkede askerlik eğitimi yapmış olan herkesin cepheye gitmek üzere perşembe gününe kadar askerlik şubelerine başvurması istendi. Bu arada Irak'a dün Sovyetler Birliği ile Şili'den silah geldi. Irak'a gelen silahlar arasında Sovyet yapısı havadan yere atılan füzelerle Cluster (parçalanan bombalar) bulunduğu belirtildi.

İran Cumhurbaşkanı **Ali Hamaney** dün Tahran Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada, Körfez ülkelerini uyararak, **"Basra Körfezi'ni ateşe atmamak için Irak'a baskı yapın, sizi dinlemezse Irak'a yardımı kesin"** dedi.

Körfez ülkelerine yönelik bir amaçları olmadığını bildiren Hamaney buna rağmen İran'ın karşısında yer almaya devam edilirse sert önlemler almak zorunda kalacaklarını söyledi.

Hamaney'in konuşmasından **hemen sonra Tahran radyosundan yayınlanan** resmi bildiride ise daha önce askerlik eğitimi görmüş bütün İranlıların cepheye gitmek üzere önümüzdeki perşembe gününe kadar askerlik şubelerine başvurmaları istendi.

Bu arada İran, Körfez'deki gemilere ve Büyük Hun'a yapılan saldırılar konusunda BM Güvenlik Konseyi'ne başvurdu. Tahran Radyosu'na göre İran Dışişleri Bakanı **Ali Ekber Velayeti**'nin BM Genel Sekreteri de Cuellar'a gönderdiği mektupta Irak'ın bir **Türk petrol gemisine** saldırmakla Güvenlik Konseyi kararını ihlal ettiği belirtildi. Mektupta Irak saldırıları konusunda etkili kararlar alınmak üzere BM Güvenlik Konseyi toplantıya çağrılıyor.

BBC ve Batılı haber ajanslarının Bağdat'ta bulunan diplomatik kaynaklara dayanarak verdikleri haberlere göre Sovyetler Birliği, Irak'a son günlerde İran'ın iç kısımlarını kolayca vurabilecek menzilde gelişmiş silahlar gönderdi. Adlarının açıklanmasını istemeyen kaynaklar, Sovyet füzelerinin SS—21'ler AS—4, AS—5 ve AS—6'lar olduğunu belirtti.

Bu kaynaklara göre, Sovyetler'in havadan yere AS serisi füzeleri, Fransız yapımı Exocet füzelerine benziyor. AS serisi füzelerin menzili 80-100 kilometre. Bilgisayarla hedefini tespit eden bu füzelerin Exocetler kadar etkili olduğu belirtiliyor.

AS serisi füzelerin, Irak'ın elindeki Sovyet yapımı sesten hızlı TU—22 bombardıman uçaklarıyla fırlatılabileceği kaydediliyor. Söz konusu kaynaklara göre, Sovyetler Birliği, Irak'a ayrıca **"gerekli olduğunda"** AS serisi füzelerden ve SS—21'lerden istediği miktarlarda vereceğini de taahhüt etti.

Irak'a verilen SS—21 füzelerinin de eskilerine oranla daha gelişmiş füzeler oldukları bildiriliyor. 800 kilometre menzilli bu füzeler hedeflerini daha kesin olarak vuruyor.

Bağdat hükümetinin ayrıca Cluster bombaları (altıldığında birçok parçaya ayrılan bombalar) aldığı da haber veriliyor.

Sovyetler'in Irak'a yeni füzeler gönderdiği haberlerini Irak Devlet Başkanı **Saddam Hüseyin**'in **"İran saldırıları sürerse**

(Arkası Sa. 7, Sü. 4'te)

1973'deki büyük petrol şokundan sonra Batı ülkeleri petrol tasarrufu seferberliğine girdiler. Buna rağmen ABD dışındaki Batılı ülkeler yine de büyük ölçüde enerjiler içindeki Ortadoğu petrolüne bağımlı. Türkiye 14.5 milyon tonluk ham petrol ihtiyacının 6 milyon tonunu İran'dan, 4.5 milyon tonunu da Irak hattından almak üzere Irak'tan, 3 milyonunu Libya, 1 milyonunu da S. Arabistan'dan karşılıyor. Hürmüz Boğazı'nın kapanması durumunda Japonya'nın 38, Batı Avrupa'nın 90 günlük petrol stoku var.

Evren, Özal'la 1.5 saat görüştü

Dışişleri Bakanı Halefoğlu'nun da katıldığı görüşmeden sonra Başbakan Özal bir soru üzerine "Irak'la temasa devam ediyoruz" dedi.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan **Turgut Özal**, Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'le görüşmesinden sonra, gazetecilerin sorusu üzerine, Irak'la temasa devam edildiğini açıkladı.

Özal dün saat 18'de Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** tarafından kabul edildi. Evren'in TBMM'deki çalışma odasında yapılan görüşmede Dışişleri Bakanı **Vahit Halefoğlu** ile Dı-

(Arkası Sa. 7, Sü. 6'da)

ESBANK Cumhuriyet

Özal "Satış Yasası"nı Meclisten geçirdi

"Satışlar" nisanda

1 MART 1984 — Köprü, baraj, KİT gibi kamu kuruluşlarının ve tesislerinin "satılabilmesini" öngören "Satış Yasası" 29 şubatta Meclisten geçmişti. Özal, hemen yaptığı açıklamada, "1-1.5 ayda tebliğler hazırlanır, satışlara nisanda başlanabilir" demişti.

ESKİŞEHİR BANKASI ESBANK Cumhuriyet

Köprü satışı ve konut kredileri haziranda

28 NİSAN 1984 — Nisan ayının sonu. Daha önce açıklandığı şekilde "satışlar"a nisanda başlanamadı. Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Mesut Yılmaz, "bazı yatırımların gelirinin satışına haziran ayında başlanabileceğini" söyledi. Bugün haziranın 9'uncu günü.

NİSAN... HAZİRAN DERKEN...

Satıştan ses yok!

Özal: Köprü, baraj satışı için biraz daha zaman gerekli

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Şubat sonunda meclisçe kabul edilen ve köprü, baraj gibi kamu tesisleriyle, bazı devlet kuruluşlarının hisse ve gelirlerinin satışlarını öngören yasanın uygulanması için **"biraz daha zaman gerekiyor"**. Daha önce Başbakan **Turgut Özal** ve Hükümet Sözcüsü **Mesut Yılmaz** tarafından sırasıyla nisan ve haziranda başlayabileceği söylenen **"satışlar"** konusunda, Başbakan dün de **"Hazırlık çalışmaları sürüyor, uygulamaya geçilmesi için biraz daha zamana ihtiyaç var"** dedi.

Özal dün Odalar Birliği'nde düzenlenen **"İstihdam ve İşsizlik Sorunları"** seminerinde yaptığı konuşmada **"Köprü ve barajların hisselerinin satışlarından elde edilecek kaynakların yeni yatırımlara yöneltileceğini"** söyledi, yönetmelik ve benzeri çalışmaların halen sürdüğünü belirtti.

Başbakan'ın seminerde vurguladığı ikinci önemli nokta, yine

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'te)

EKONOMİNİN ZİRVESİNİN SON FOTOĞRAFI

Pakdemirli'nin "Hazine"sini Maliye istiyor

Bürokrasi operasyonu sonucu ekonominin yönetiminde "üçlü zirve" oluşmuştu. Özal, Erdem ve Pakdemirli'den oluşan bu zirvede, Müsteşar Pakdemirli'nin yetki ve kararları çeşitli çevrelerce tartışma konusu olduktan sonra Yargıtay'ın aldığı bir kararın da etkisiyle Pakdemirli'nin yetkileri "azaltıldı". Şu anda ekonominin zirvesi en azından yetki paylaşımı açısından farklı bir görünüm taşıyor.

Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ın Başbakan Özal'dan, hükümetin "bürokrasi operasyonu" ile Maliye'den ayrılan ve Ekrem Pakdemirli'nin müsteşarlığına bağlanan Hazine'yi geri istediği öğrenildi. Özal, "şimdilik duşunelim" görüşünde. Ekonominin yönetiminde Kaya Erdem ve Para Kredi Kurulu'nun sorumluluğu arttı. Maliye, DPT ve Merkez Bankası'nın yetki ve etki alanı genişliyor.

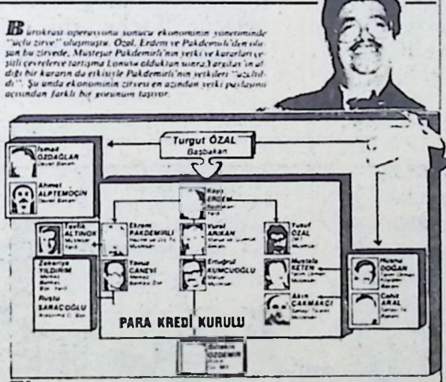
ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı **Ekrem Pakdemirli**'nin bazı yetkilerinin alınması, bazılarının daraltılmasıyla birlikte başlayan **"yetki trafiği"** sürüyor. Ekonomik zirvedeki yetki dağılımında son aşama Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın "Hazine"yi geri istemesi oldu.

Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan**'ın Başbakan **Turgut Özal**'la yaptığı görüşmede, Ekrem Pakdemirli'nin müsteşarlığı bünyesindeki Hazine'yi bakanlığa geri istediği öğrenildi. Arıkan **"Cumhuriyet"** muhabirinin konuyla ilgili sorularına **"Şu anda herhangi bir açıklama yapamam. Ancak mali politikaların yürütülmesinde Hazine'nin Maliye Bakanlığı ile birlikte çalışmasının büyük yararları bulunmaktadır"** yanıtını verdi. Arıkan'ın isteğinin Başbakan tarafından kabul edilmesi durumunda, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın görevinin "dış ticaret"le sınırlı kalacağı belirtiliyor.

Ekonominin zirvesinde yetkilerin yeniden dağılmasından sonra Başbakan Yardımcısı **Kaya Erdem**, tüm ekonomik konulardan sorumlu durumu geliyor. Ekonomik kararı yönlendiren tüm kararlar öncelikle Erdem'in imzasını taşıyacak. Bugüne kadar iki müşavir ve bir özel kalem müdürü ile çalışan Erdem'e böylece Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı da tamamen bağlanmış oluyor.

Müsteşar Pakdemirli "yetki transferi" ile ilgili olarak, **"Bazı düzenlemeler yapıldı, kararlara artık imza atmayacağım"** demişti. Devlet Bakanı ve hükümet sözcüsü **Mesut Yılmaz** da **"Pakdemirli'nin yetkileri, abartıldığı kadar olmasa da azaltıldı"** şeklinde konuşmuştu. Önceki gün mecliste yapılan görüşmeler sırasında MDP milletvekili Prof.

(Arkası Sa. 7, Sü. 2'de)

Ekonominin yönetim anatomisi

Özal: Başbakan ve doğal olarak her konuda son söz onun. Kaya Erdem: Bakanlar Kurulu dışında tüm ekonomik kararlarda imzalar artık tamamen ona ait. Para Kredi Kurulu: İki bakan, 5 müsteşar ve Merkez Bankası Başkanı'ndan oluşan kurul, temel ekonomik kararların tümünde daha büyük sorumluluk alacak. İki devlet bakanı: Özdağlar ve Alptemoçin doğrudan ve dolaylı olarak "zaman zaman" sorumlu. Merkez Bankası: Başkan Canevi'nin yanı sıra, yeniden artan sorumluluk, yardımcısı Yıldırım ve Araştırma Dairesi Başkanı Saraçoğlu tarafından etkin şekilde yürütülecek. DPT: Özal kardeşlerden, Yusuf Özal'ın başkanlığında yetkileri arttı. Maliye: Etki alanı genişliyor, Bakan Arıkan, Müsteşar Kumcuoğlu ve Bütçe Genel Müdürü Özdemir kanalıyla, kamu ödemelerinde yeniden Hazine'nin üstüne çıkıyor.

Enflasyon taştı: 5 ayda yüzde 28.4

Bu yıl başında "hedef yüzde 25" denilen enflasyon, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün dünkü açıklamasına göre daha 5 ayda bu rakamı geçti, yıllık yüzde 53'lük hıza ulaştı. Sadece mayıstaki enflasyon taşkını yüzde 6.9 oldu.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Fiyat artışlarına ilişkin resmi hesaplamaların en yükseği Devlet İstatistik Enstitüsü (D.İ.E.) tarafından açıklandı. DİE Başkanı **Nihat Güner**'in dün yaptığı açıklamaya göre, fiyatlar son bir yıl içinde (mayıs 1983- mayıs 1984 arasında) **"yüzde 53.1"** oranında arttı. Mayıs ayında fiyat artışları son yılların rekorunu kırarak **"yüzde 6.9"** olarak gerçekleşti. İller itibariyle açıklanan fiyat artışlarında yıllık **"yüzde 58.2"** ile Diyarbakır başı çekiyor. Yıllık fiyat artışı İstanbul'da **"yüzde 52.6"**, Ankara'da **"yüzde 47.8"** İzmir'de **"yüzde 44.8"**, Adana'da **"yüzde 53.1"** olarak gerçekleşti.

DİE Başkanı Nihat Güner dün yazılı bir açıklama yaparak fiyat artışlarına ilişkin DİE'nin yürüttüğü hesaplamaların sonucunu kamuoyuna aktardı. DİE açıklaması bugüne dek İstanbul Ticaret Odası ile Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından fiyat artışlarına ilişkin hesaplanan oranların **"en yükseği"**ni oluşturuyor. DİE'ye göre, sektörler itibariyle en yüksek artış tarım kesiminde görüldü. Tarımda fiyatlar **"yüzde 66.8"** oranında artarken, imalat kesiminde **"yüzde 46"** enerji kesiminde **"yüzde 58.4"** madencilikte **"yüzde 46.1"** olarak gerçekleşti.

DİE Başkanı Güner'in açıklamasına göre, 1984 yılının ilk beş ayında fiyatlar **"yüzde 28.4"** arttı. Özal Hükümeti'nin güvenoyu almasından bu yana geçen beş aylık süre içinde en yüksek fiyat artışı yüzde 45.1 ile tarım kesiminde gözlendi. Bunu yüzde 38.2 ile enerji, yüzde 24.2 ile madencilik kesimi izliyor.

Yapılan açıklamanın en çarpıcı yönlerinden birini mayıs 1984

(Arkası Sa. 7, Sü. 6'da)

MALİYE BAKANI AÇIKLADI

Emekli ikramiyesi 38 maaşa çıkarılıyor

Maliye Bakanı Arıkan, emekli ikramiyelerinin gelecek yıldan itibaren 30 maaştan 38 maaşa çıkarılması için çalışmalara başlandığını açıkladı. Memur aylıklarının katsayısı 1 temmuzdan itibaren 41'e, yan ödeme katsayısı ise 12'ye yükseltiliyor.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Maliye Bakanı **Vural Arıkan**, emekli memurlara verilmekte olan 30 maaş tutarındaki emekli ikramiyesinin gelecek yıldan itibaren 38 maaşa çıkarılması için çeşitli çalışmalar yapıldığını açıkladı.

Bakan, bu artışın çeşitli yollardan yapılabileceğini belirterek **"Bu artış gösterge tablosundaki değişiklikle gerçekleştirilebilecektir. Ancak bu konuda çalışmalara yeni başlanmıştır"** dedi.

Halen birinci derecenin dördüncü kademesinden emekli olan memurun eline 1 milyon 668 bin lira ikramiye geçiyor. Bu artışın gerçekleşmesi halinde iki buçuk milyon liraya yakın ikramiye alınabileceği belirtildi.

Ancak emekli ikramiyelerinin 38 maaşa çıkabileceğine ilişkin

(Arkası Sa. 7, Sü. 7'de)

Biranın umudu evlerde

RÜŞVETE TEPKİ

Efes Pilsen: *Meclise yolladığımız kişilerin parayla satın alınabileceğine inanmıyoruz.*
Tuborg: *Affedilmesi mümkün olmayan bir suçlama ile karşı karşıyayız.*

İZMİR (Cumhuriyet Ege Bürosu) — Bira konusundaki tartışmalar son olarak ortaya çıkan rüşvet söylentileriyle yeni bir boyut kazanırken, bira üreticisi özel sektör kuruluşları da "yasaklara" hazırlanmaya başladılar. Efes Pilsen Genel Müdürü **Ahmet Boyacıoğlu**, **"Kararlar kesinleşirse bira tüketiminde yüzde 35-40 oranında azalma olur. Bunu telafi etmek için ev tüketimini arttırmak ve ruhsatlı yerleri çoğaltmak yolunda önlemler alıyoruz"** dedi. Tuborg Genel Müdürü **İbrahim Koç** ise, bu aşamada yasayla ilgili gelişmeleri beklediklerini söyledi.

Efes Pilsen Genel Müdürü **Ahmet Boyacıoğlu**, öncelikle rüşvet söylentilerini yalanlayarak şu açıklamayı yaptı:

"Birçok iyi niyetli milletvekilini böyle baskı altına almak istiyorlar. Biz milletvekili olarak Meclise yolladığımız kişilerin parayla satın alınabileceğine inanmıyoruz. Onlar demek ki böyle bir kuşku taşıyorlar. Ben meyve sucular bana para verdi desem, akılsız ispat edebilir misiniz?"

Boyacıoğlu, biranın ve yarabın da alkollü içki sayılması ve belirli yerlerde satışının yasaklanması ile radyo ve TV'de reklamının yapılmamasını öngören önerinin yasalaşmayacağını um-

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

• *Hint ordusu, Sikh avı başlattı.* 3. *sayfada*
• *Türkiye'de bilim politikası* 8. *sayfada*
• *Kısa vadeli dış borç tuzağı yeniden gündemde.*
• *Ev ekonomisi* 9. *sayfada*
• *Tıp dünyası böbrek taşı ile uğraşıyor.*
• *Gazete kâğıdına Kuran basılmayacak*
• *Belediye tanzim satışlarının ölüm fermanı* 12. *sayfada*

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Bunalıma Doğru...

Şah rejimi ABD'nin Ortadoğu bölgesindeki en güvenli dayanağıydı. Şah rejimi yerine Humeyni rejimi kurulunca ABD'nin Ortadoğu dengeleri büsbütün bozulmuştu. Sovyetler'in Afganistan işgali. Suriye'de günden güne artan Sovyet etkisi. Pentagon'u Ortadoğu'da yeni dengeler aramaya zorluyordu.

Vietnam savaşında Uzakdoğu'da en büyük yenilgiyi alan ABD, bütün gücünü Ortadoğu'ya vermişti. Ortadoğu'da bir çok sorun gündemdeydi. Filistin sorunu. İran'da başlayan kargaşalar. Lübnan iç savaşı ve Kıbrıs sorunu ve Afganistan'daki Sovyet işgali.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Zeytinoğlu'nun büstü açıldı

Sabancı: Çağdışı ücret ödüyoruz

Beş yıl önce bir trafik kazasında ölen sanayici Mümtaz Zeytinoğlu için yaptırılan büstün açılışını Enerji Bakanı Büyükbaş ve Sakıp Sabancı birlikte yaptılar.

KENAN MORTAN

ESKİŞEHİR — Eskişehir Sanayi Odası'nın kurucusu ve yöneticisi **Mümtaz Zeytinoğlu**'nun anısına yapılan büstü törenle Eskişehir'de açıldı. Törene Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Cemal Büyükbaş**, Dışişleri eski Bakanlarından **Gündüz Okçun**, Maliye eski Bakanlarından **Mesut Erez**, DPT eski Müsteşarlarından **Doç. Bilsay Kuruç**, çok

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Atatürk Sağ Olsaydı

HIFZI VELDET VELİDEDEOĞLU — *10 haziran*

Ankara Anakent Belediye Meclisi'ndeki ANAP'lı çoğunluk, birtakım yersiz, gereksiz kararlar vererek ve sonra bunlardan bir bölümünü geri alıp, bir bölümünü de değiştirerek hiç yoktan birtakım sorunlar çıkardı ortaya. Oysa gittikçe azgınlaşan ve yoksul halkı adeta açlığa mahûm eden hayat pahalılığı konusu var ortada. Türk halkının fizik ve moral sağlığı ve varlığı ile ilgili koskocaman bir konu. Buna karşı yalnız hükümetler değil, belediyeler de bütün güçleriyle önlem almaya çalışmalıdırlar.

Ama onlar ne yapıyor? İstanbul Anakent Belediyesi ilk iş olarak, belediye tanzim satış mağazalarını kapatıp, yıllardan beri oralardan az çok ucuz yiyecek sağlayan dar gelirli ve yoksul halkın elini böğründe bırakıyor. Sözde ANAP "orta direği" sağlamlaştıracaktı!.. Söz konusu halk kesimi "orta direk" değilse, kimlerdir orta direği oluşturanlar? 15-20 holding mi? ANAP iktidarının ipliği pek çabuk pazara çıktı. Geçenlerde Sayın Cumhurbaşkanı bile, meydan konuşmalarından birinde "Bugünkü hükümet sizin oylarınızla iktidara geldi. Ben onların icraatına karışmam. Demokrasinin gereği budur" biçiminde konuştu. Doğrusu da bu. Anlaşılan Türk halkı "Bir de bunları sınayalım" diyerek, bugünkü sıkıntılı durumunun harcını kendi oylarıyla yoğurdu. Gelecek seçimlerde bütün bunları unutmayıp, daha titiz bir yetkinlikle oy kullanır. Umalım...

Ankara Anakent Belediyesi ne yaptı?

Önce "Lozan Alanı"nın adını "Malazgirt Alanı" olarak değiştirdi. Malazgirt savaşı Türklük bakımından elbette çok önemli bir kahramanlık destanı oluşturmaktadır. Kırk bin kişilik bir orduyla iki yüz bin kişilik Doğu Roma İmparatorluğu (yani Bizans) ordusunu dağıtıp yok etmek, biz Türkler için elbette övünülecek bir utku. Bu nedenle onun adını başkentimizin bir alanına vermek çok yerinde olur. Ama koskoca Ankara'da Malazgirt adı verilecek bir alan mı yok? "Lozan" ve "Abdi İpekçi" konusuna başka bir yazımda belki yeniden dönerim. Burada sadece bir noktayı not edeyim, kararı öğrenen ANAP Başkanı ve Başbakan gazetecilere, "Telefon ettim, kararı düzelttiler. Meydanın ismi değişmeyecek" demiş. Ama açılan yara bu geri dönüşle kapanmış mıdır? Zihniyet yerinde duruyor. Üstelik ANAP Başkanının bu davranışı demokratik midir? Bir parti başkanı belediyelere -olumlu yolda da olsa- buyruk verme yetkisine sahip midir? Eğer sahip ise, ANAP Başkanı neden ANAP'lı İstanbul Belediyesi'ne telefon edip tanzim satış mağazalarının kapatılması kararını geri aldırtmıyor?

* * *

Kamuoyunu birkaç gün uğraştıran Ankara Anakent Belediye Meclisi bütün kararlarını geri alırken, "Hitit Anıtı" konusundaki kararını yerine getirecekmiş ve onu kaldırıp yerine Cumhurbaşkanlığı Forsundaki Türk devletlerini simgeleyen yeni bir anıt diktirecekmiş.

Yukarıda Malazgirt için söylediğimi burada da yeniden dile getireceğim: Başkentimizin böyle önemli bir anıtını içine alacak daha geniş bir alanı yok mu?

Elbette var, ama asıl amaç Cumhurbaşkanlığı Forsundaki Türk devletlerini simgeleyecek bir yontu yaptırmak değil, onu bahane ederek, binlerce yıl önce bugünkü topraklarımızda yaşamış olan Hitit İmparatorluğunu simgeleyen anıtın göz önünden kaldırılmasıdır. Bugün artık bilimsel olarak kanıtlanmış bir gerçektir ki, birçok Türk boyları İslamlıktan çok önceleri türlü yollardan Anadolu'ya girmiş, oradaki

6 haziran

halklarla kaynaşmıştır. Oysa Asya Türklerinin yüzyıllar boyunca Batıya doğru yönelen göçlerini göz önüne alan ve kendi şaşmaz sezgisiye değerlendiren Büyük Atatürk, Türklerin çok önceki zamanlarda Anadolu'ya gelmiş ve orada yerleşmiş olabileceklerini güçlü bir varsayım olarak kabul etmiş ve "**Anadolu'nun tapusunu istiyorum**" demişti yeni yetişen Türk bilginlerine. Bu doğrultuda yerli ve yabancı bilginlerin her noktayı dikkatle inceleyen uzun süreli araştırmaları, Atatürk'ün varsayımının birçok noktada gerçek olduğunu ortaya koydu. Yukarıda sözünü ettiğim değerli Türk bilginlerinden biri olan Sayın **Profesör Dr. Vecihe Hatiboğlu** 19 Mayıs 1984'te bu sütunlarda yayımladığı bilimsel yazısıyla az önce değindiğim gerçekleri kanıtlarıyla ortaya koydu ve kaynaklarını da belirtti. Bu durum karşısında gerçek Türk milliyetçilerinin sevinmesi gerekir. Çünkü bu topraklar sadece 1071 Malazgirt zaferinden beri, yani yaklaşık dokuz yüzyıldan bu yana değil, binlerce yıldan beri eski Türklere yurt olmuş topraklardır. Bunu benimsemeli ve Atatürk'ün "**Anadolu'nun tapusunu istiyorum**" özlemi doğrultusundaki çalışmalarıyla o tapunun belgelerini ortaya çıkaran bilginlerimizle övünmeliyiz.

Durum bu olunca Sıhhiye'deki "Hitit Anıtı"nı örf ve âdetlerimize aykırı görmemek, tersine tarihimizin derinliklerine bakan bir sanat eseri olarak kabul etmek gerekir.

Ünlü yontucularımızdan **Zühtü Müridoğlu**'nun bu konudaki görüşünü aşağıya aktarmak istiyorum:

"Nusret Suman gibi ünlü bir sanatçımızın bu heykelini kaldırmak, yok etmek kelimenin tam anlamıyla bir sanat düşmanlığıdır, yobazlıktır. Gerekçesi nedir anlamadım. Hitit uygarlığı da bizimdir. Bu topraklarda gelişmiş bir uygarlıktır. Bizden olması için ille de Osmanlı mı olması gerek? Hitit uygarlığı bu topraklarda yeşermiştir, biz de bu toprakların çocuğuyuz. Tüm öteki uygarlıklara ait yapıtlar gibi o da bizimdir."

Mimar Sinan Üniverşitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü Başkanı **Prof. Hüseyin Gezer** de pek haklı olarak özetle şöyle demiş:

"...Bu topraklardaki bütün kültür mirası Türk milletinindir. Ve Türk kültürü bunların sentezinden oluşan en yoğun, en güçlü bir kültür olmak niteliğini bu ortamdan alır. (...) Şoven bir kültür anlayışı Atatürk Türkiyesi'nin kültür anlayaşının yabancısıdır."

Değerli bilim ve kültür adamlarımızdan **Prof. Ali Teoman Germaner, Prof. Tamer Başoğlu, Prof. Mazhar Şevket İpşiroğlu** da temelde yukarıki görüşlerde birleşmişler (Cumhuriyet, 2 Haziran 1984).

Ankara'nın eski belediye başkanlarından değerli dostum Yüksek Mimar **Vedat Dalokay** ve Sayın **Süleyman Önder** de verdikleri demeçlerde, sanat düşmanlığı niteliği taşıyan bu girişime karşı çıkmışlardır (Cumhuriyet, 3 Haziran 1984).

★ ★ ★

Kimi parti kararlarını, kimi devlet hükümet icraatını gazetelerde okuduktan, ya da TV'de izledikten sonra düşünceye dalarım: "**Atatürk hayatta olsaydı bunlar yapılabilir miydi, söylenebilir miydi, hatta önerilebilir miydi?**" diye. Bunu, daha yerinde ve somut olarak şöyle çevirebiliriz: "**Atatürk'ün ölümünden sonra onun çağdaş uygarlık doğrultusundaki ilkeleri zedelenmeseydi, şurasından burasından kemirilmeseydi, Atatürkçü kurumlar yıkılmasaydı ve en kötüsü, Atatürk ve Atatürkçülük düşmanı bir kuşak yetiştirilmeseydi şovenliğe, geriiliğe yönelik bir ortam oluşabilir miydi?**"

Gerçek Atatürkçülüğü savunmak günümüzde, neredeyse, bir cesaret işi oluyor. Çünkü, Atatürkçülüğü savunan sesleri boğmak için Atatürk düşmanları küçüklü büyüklü bütün örgütleriyle, yayınlarıyla hemen harekete geçebilmektedirler. Hele bazı çevreler, Atatürk ne yaptıysa bozmak, ne koyduksa yıkmak ve Onun kurmuş olduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni dinsel kurallar ve fetvalarla yönetilen bir ortaçağ devleti durumuna getirmek istiyorlar. Vaktiyle çiftlik ağası olan bir Başbakanın TBMM karşısında konuşurken, "**Siz isterseniz hilafeti bile geri getirebilirsiniz**" demesi, hiçbir zaman unutulmamalıdır. Özellikle devleti yöneten yetkililer bunu hiç hatırdan çıkarmamalıdırlar. Çünkü Türkiye'yi rahat bir sömürü alanı ve tatlı bir pazar olarak elde tutmak isteyen dış düşmanlarımızın da uzak, hatta yakın gelecekteki siyasal ve ekonomik hesaplarında "Atatürk milliyetçiliği" yerine "İslam ümmetçiliği"ni yerleştirmek vardır. Yakın tarihimizdeki çöküş nedenlerini bilmeyen milliyetçi gençlerimizi de ırkçılık ve mukaddesatçılık oltalarıyla avlamak kolay olacaktır. Bu yazdıklarım hayal ve evham ürünü olmayıp, toplumsal alandaki belirtilere dayanan bir tanı (teşhis)tir. Nasıl ki, insan vücudunda yer yer lekeler, yaralar çıkması veya şişkinlikler görülmesi, o insanın iç organlarında hastalık bulunduğunun belirtisi ise, siyasal ve toplumsal organizmada görülen birtakım belirtiler de sağlıksız bir ortama doğru yol alındığının şaşmaz göstergeleridir. O halde bir an önce kendimizi toparlamak, Atatürk ilkeleri yöresinde birleşip, geriiliğe karşı, uyarıcı savaşımı hiç yılmadan sürdürmek gerekmektedir.

11 haziran

Bira olayındaki gerçek...

TÜRK KAMUOYUNA DUYURU

Sayın vatandaşlarımız,

Türkiye, 60 yılı aşkın Cumhuriyet tarihi boyunca büyük bir medeniyet savaşı veregelmiştir. Ulu Önderimiz Atatürk tarafından başlatılan bu savaş, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik bakımdan gelişmiş ülkelerin ulaştıkları seviyeye yükseltilmesi savaşıdır. Bu savaş, Atatürk inkılâpları olarak adlandırılan bir seri köklü reform ile başlatılmış, Türkiye'nin Avrupa Konseyi, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Nato gibi çeşitli batı ittifakları içinde tek müslüman ülke olarak yer almasına sebeb ve imkân sağlamıştır. Bu yoldan ayrılmak, ayrılmaya çaba harcamak, Atatürk yolundan dönmek, Türkiye'yi geri götürmek demektir. Ancak, son günlerde görmekteyiz ki, bira reklâmlarının yasaklanması ve kahvehanelerde satışının önlenmesi üzerinde küçük bir grup tarafından yaratılan bir sansasyon fırtınası, Türkiye'de medeniyete doğru ilerlemede bu grupça koparılmaya çalışılan tavizleri adeta bir toz bulutu arkasına gizlemek çabası haline dönüşmüştür.

Ortak Pazara girme hazırlığında olan bir Türkiye, 21. yüzyılın eşiğinde yurdumuzda küçük bir azınlık durumunda olan bazı çevrelerin istediği gibi, üniversitelerinde sıkma başlı ve türbanlı kızlar dolaşan, sokaklarını gittikçe artan sayıda çarşaflı, peçeli hanımlar dolduran, meydanlarından Türk aydınlarının isimleri silinen bir ülke haline getirilmemelidir. Bira konusu, yukarıda sözü edilen grup tarafından geriye doğru atılmak istenen adımlar zincirinde sadece bir halkadır. Yarın bu zümre, başka hangi adımlar atılmasını isteyecektir? Türkiye'de içkiyi tamamen yasaklamak isteyenler çıkarsa, sinemalarda, otobüslerde, vapurlarda, kadınlarla erkekleri ayrı ayrı oturtmak isteyenler çıkarsa, şapkayı atıp fesi, sarığı getirmek isteyenler çıkarsa, eski yazıya dönmek isteyenler çıkarsa, bu istekler kabul edilebilir mi? Ama bu yazdıklarımızın geçerli olduğu ülkeler yakın çevremizde mevcuttur; bunlar, bu ülkelerde birer gerçek olarak yaşanmaktadır. Fakat Atatürk Türkiyesi'nin amacı, ideali bu olamaz.

Bira konusunu Türkiye'nin gündeminde tutmaya çalışan bu zümrenin maksadı gençleri içkiden korumak değildir. Çünkü Türkiye'de zaten 18 yaşından küçüklere içki satılması yasaktır. Türkiye'de zaten kahvehanelere de 18 yaşından küçüklerin girmesi yasaktır. Halbuki, devlet eli ile üretilen ağır içkiler her türlü yasağa rağmen diskoteklerde çocuk yaşta gençlerimize satılmaktadır. Gençleri gerçekten korumak isteyenler öncelikle bu yasaların işletilmesini talep ederlerdi. Bu konuyu gündemde tutmaya çalışanlar, biranın az içildiği ülkelerde alkolikliğin büyük bir problem olduğunu da bilirler. Ancak haksız rekabetten medet uman bazı çevrelerce de desteklenen bu azınlığın sadece kendi dünya görüşleri istikametinde hareket ettiği açıktır. Esasen ortaya attıkları asılsız rüşvet iddiaları da görüşlerini açıkça ve dürüstçe savunma cesaretini gösteremediklerinin en açık belirtisidir.

Sayın vatandaşlarımız,

İhracatı Geliştirme Merkezi (İGEME) tarafından Ağustos 1965'te, yani bugünkü özel kesim bira fabrikaları kurulmadan önce hazırlanan bir raporun 29. sayfasında aynen şöyle denilmektedir:

"1933 - 1934 yıllarında Atatürk'ün direktifi ile Atatürk Orman Çiftliği'nde küçük bir bira fabrikası kurulmuştur. 50.000 litre kapasiteli olarak kurulmuş olan bu fabrikanın kapasitesi, 1937 yılında 5 milyon litreye çıkarıldı. 1937'de yayınlanan bir kanunla Atatürk bu fabrikayı da bütün çiftlikleriyle beraber hazineye bağışladı. Böylece bu bira fabrikası evvela Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu'na, 1939'da da Tekel İdaresi'ne verildi"

Diğer bir deyişle Ulu Önder Atatürk kendi mülkü olan bu çiftlikte ilk bira fabrikasını kuruyor. Yani ilk özel bira fabrikasının sahibi oluyor. Acaba bugün biraya karşı çıkan bu küçük grup Atatürk'ün fabrikasında üretilen birayı da yasaklatmak isteğinde bulunabilir miydi?

Sayın vatandaşlarımız,

Bira konusunu bu hissi ve kasıtlı yaygaradan arındırdığımızda ortaya çıkan gerçek şudur:
"Tüm gıda maddeleri gibi bira da normal miktarlarda tüketildiğinde sağlığa yararlıdır."
Bu husus son olarak Almanya'nın en ağırbaşlı gazetelerinden biri olan Süddeutsche Zeitung'un 20 Mayıs 1984 tarihli sayısının 17. sayfasında bir kere daha belirtilmiştir.

Sayın vatandaşlarımız,

Türkiye'de sonuçta sağduyunun hakim olacağına, ve devlet yöneticilerimizin de konuyu bu yaklaşımla ele alacağına içtenlikle inanıyoruz. Bu inançla kamuoyuna sunduğumuz bu duyuruda açıkladığımız konuları her kademedeki yöneticilerimiz ve vatandaşlarımızın sağduyusuna emanet ediyoruz.

Gerçeği Türk Kamuoyuna bildirmeyi bir vazife saydığımız için bu açıklamayı yapmak ihtiyacını duyduk.

Saygılarımızla,

Türk Tuborg	**Efes Pilsen**
Bira ve Malt Sanayi A.Ş.	**Bira ve Malt Fabrikaları Grubu**

Geldiler, yok ettiler ve gidiyorlar...

REHA ÖZ — *11 haziran*

Kirlettiler gidiyorlar. Geldiler, yok ettiler, gidiyorlar. Geldikleri gibi gitseler iyi. Yok ettiklerinin "diyet"ini bile ödemeden gidiyorlar. Üstelik gitmeleri için milyarlarca lira harcanarak..

Haliç kıyı şeridinde bulunan, sürekli ve etkin bir şekilde kirlenmeye neden olan 2020 işyerinin çeşitli organize sanayi bölgelerine nakledilebilmeleri için yapılan ön maliyet hesapları 100 milyar liraya ulaşmakta.

Evet. Haliç temizleniyor. Ama nelere mal olarak? Peki suçlu?

İşe başından başlamak gerek. 16. yüzyıl başlarında I. Selim zamanında gerçekleştirilen Azapkapı Tersanesi'nden, hemen hemen bu ilk sanayi tesisinden.. 19. yüzyılın ortalarında onu takip eden Taşkızak tersanelerinden..

Tersanelerin kurulmasıyla yörede, ticaretle birlikte gemi imalatına hizmet eden yan imalathaneler de yoğunluk kazandı. Osmanlı döneminin sonlarında tersanelerle ilgili sanayi ve imalat faaliyetinin yanı sıra Ayvansaray'daki un, Defterdar'daki Feshane ve 1910 yılında da Silahtarağa Elektrik Fabrikası, Haliç yöresinde yerlerini tüm görkemleriyle aldılar.

Ama asıl sorun Cumhuriyet dönemiyle birlikte başladı. İmalat tesisleri ve yerleşmelerdeki yapılaşma giderek yoğunluk kazandı ve bu durum, kirlenmenin de hızlanmasına neden oldu. Kentin gıda maddelerinin temini için Unkapanı Hal Tesisleri ile mezbaha tesisleri Cumhuriyet döneminin başlarında yapıldı. Plansız yapılanmalar ve gecekondu olgusu, yörenin doğal örtüsünü de bozdu. Kesilen ağaçlar nedeniyle erozyon hızlandı. Alibeyköy ve Kâğıthane dereleri, bir yandan dolgu maddeleri, bir yandan da fabrikaların kirli ve katı atıklarını Haliç'e taşımakla, Haliç'in dolup kirlenmesine ve temiz su akıntısından yoksun kalmasına neden oldu.

Tüm bunlara karşın ne yapıldı peki?

İstanbul'un tarihi gelişimi içerisinde, kentsel kesimden kaynaklanan pis su artıklarını uzaklaştıracak bir kanalizasyon sistemi kurulamadı. Bu durum kirlenmenin sürmesine neden oldu. 1960'lı yıllarda İstanbul Belediyesince hazırlatılan kanalizasyon projesi, mali kaynak yetersizliği nedeniyle uygulanamadı.

1981 yılına kadar Haliç'in temizlenmesi ve düzenlenmesi amacıyla koordineli bir çalışma dönemine girilemedi. 1983 yılında çalışmalara başlandığında ise, Haliç çoktan ölmüştü zaten...

Peki bu ölüme neden olan neydi? Başlıca neden, Haliç'in tüm çevresini pıtırak gibi kaplayan işyerleriydi kuşkusuz.

İSKİ Genel Müdürlüğü'ne ait Haliç kıyı kuşaklama kollektörleri ile su yüzeyi arasındaki kıyı kesimi, Alibeyköy ve Kâğıthane dereleri bölgesinde, büyük ve küçük sanayi imalat, depolama tesisleri vb. işyerleri olmak üzere 2020 işyeri bulunmakta. Bu işyerlerinden 696'sı büyük ve küçük sanayi imalat, depolama tesisi, 1324'ü ise öteki işyerlerinden oluşmakta. Nakli için **"analitik"** çalışma yapılan 696 büyük ve küçük imalat ve depolama tesislerinden 11'i kamu kesimine ait. Bu tesislerde toplam 11 bin 614 kişi çalışmakta. Özel kesime ait kirletici tesislerin toplamı ise 685. Bu tesislerden 232'si büyük imalat tesisi ve toplam 15.434 kişi çalışmakta.

Sanayi, imalat, depolama dışında kalan 1324 işyerinin içinde en önemlisi ise İstanbul Belediyesi'ne ait hal tesisleri.

Tüm bu tesislerin çeşitli organize sanayi bölgelerine nakledilmeleri de planlanmış durumda. Yapılan çalışmalar sonucu, özel kesim büyük sanayi tesisleri için toplam 2 bin 211 dönüm, küçük sanayi imalat işyerleri için 347 dönüm, depolama işyerleri için ise toplam 208 dönüm alana gereksinim görülmekte.

Tüm bu tesislerin nakledilmeleri için maliyet ön hesapları da yapılmış durumda. Buna göre konut maliyeti olarak 16 milyar 573 milyon, altyapı maliyeti olarak 1 milyar 790 milyon, üstyapı maliyeti olarak 24 milyar, arsa bedeli olarak 396 milyon 500 bin, nakil bedeli olarak 50 milyar lira olmak üzere toplam 93 milyar 259 milyon 500 bin liralık bir ön maliyet değeri ortaya çıkmakta.

Tüm bunların üstüne Haliç'in temizlenmesi için harcanacak yüz milyarlarca lirayı da korsanız..

Evet! Geldiler, yok ettiler, gidiyorlar.. Ya bedeli?..

PLANSIZLIĞIN BEDELİ — Plansız yapılanmalar ve gecekondu olgusu, yörenin doğa örtüsünü iyice bozdu. Kesilen ağaçlar nedeniyle erozyon iyice hızlandı. Alibeyköy ve Kâğıthane dereleri, dolgu maddeleri, fabrikaların kirli ve katı atıklarını Haliç'in dolup kirlenmesine neden oldu. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DİLKUR
İngilizce
Yaz dönemi kayıtları başladı
Aydede Cad. 9 Taksim
Tel: 155 32 99 - 155 14 96 - 155 30 37

61. Yıl: Sayı 21479 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 12 Haziran 1984 Salı

Özal, şirketlerin ilanlarına kızdı

Bira savaşı zirvede

***B**ira şirketlerinin gazetelere verdiği "Türk kamuoyuna duyuru" ilanı konusunda Başbakan, "Anayasa derneklere politikayı yasaklarken, özel kuruluşlar politika yapamaz. Duyuruda suç unsuru varsa ilgililer bunu inceler" dedi.*

***B**iranın ruhsata bağlanmasını öngören önerinin sahibi MDP'li Altunakar, "Şirketler Meclis iradesini baskıya almaya çalışıyor" derken, HP'li Baykal, "Bunun ne NATO, ne AET, ne Atatürk devrimleriyle ilgisi olduğunu" söyledi.*

Haber Merkezi — "Bira savaşı"nda şiddetli çatışmalar başladı. Dün bazı büyük gazetelere iki bira şirketince verilen tam sayfa ilanlara Başbakan **Turgut Özal** ile bira satışının ruhsata bağlanmasını öneren milletvekillerinden tepkiler geldi. Cumhuriyet Ankara bürosunun haberine göre, Başbakan Özal, **"özel kuruluşların politika yapamayacağını"** hatırlattı, şirketlerin bira satışları ruhsata bağlandığında uğrayacakları zararları açıkça belirtmeyip, **"meseleyi biraz başka tarafa doğru çekmeye çalıştıklarını"** söyledi. Biranın ruhsata bağlanmasını öngören yasa önerisinin sahibi MDP'li **Mahmut Altunakar**, bira şirketlerinin **"Meclis iradesi üzerinde baskı kurmaya çalıştıklarını"** ileri sürdü.

Türk Tuborg Bira ve Malt Sanayii AŞ ile Efes Pilsen Bira ve Malt Fabrikaları Grubu, dün büyük gazetelere verdikleri tam sayfalık ilanda, **"küçük bir grubun"**, **"Atatürk Türkiyesinin amaç ve idealleriyle"** çelişen bir tutumla, **"sadece kendi dünya görüşleri istikametinde hareket ederek"** bira yasağını gerçekleştirmeye çalıştığını ileri sürmüşler, **"Ulu Önder Atatürk'ün kendi mülkü olan çiftlikte ilk bira fabrikasını kurduğunu"** hatırlatmışlar, bu arada **"şapkayı atıp fesi, sarığı getirmek isteyenler, eski yazıya dönmek isteyenler çıkarsa..."** yollu ifadeler kullanmışlardı.

Başbakan Turgut Özal'a, dün Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'le görüşmesinden sonra, bira şirketlerinin **"Türk kamuoyuna duyuru"** başlığını taşıyan duyuruyu soruldu. Başbakan Özal, konunun hükümetle ilgili yanının, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı'nın TV'de bira reklamlarının yasaklanmasını istemesinden doğduğunu belirtti. **"Konunun diğer tarafı, MDP'li bir milletvekili tarafından Meclis'e yasa tasarısı verilmesidir"** dedi. **"Bu tasarı için hükümetimiz üyelere herhangi bir telkinde bulunmadı. Meclisin iki komisyonunda yapılan görüşmelerde de bu tasarı çoğunlukla kabul edildi. Yalnız, üzülecek nokta şudur: Millet Meclisi'nde olan bir müzakerede şu veya bu şekilde oy verenlerin gerici azınlık bir grup olarak tanıtılmak istenmesi, memleketimizin bugün eriştiği seviye ile alakalı olarak düşünülemez. Tabii bu meseleyi basit kâr hesaplarıyla birlikte düşünmemek lazım. Açıkça söyleseydi ki, ekonomisi şudur, bunun ekonomisi şöyledir, şu kadar zarara uğrayacağız, deseydi, o da söylenmiyor. Mesele biraz başka tarafa doğru çekilmeye çalışılıyor. Ben sadece şunu hatırlatıyorum: Türkiye'de anayasayla derneklere, vakıflara, kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlara politika yapma yasağı getirilmiştir. Bu manada özel kuruluşların herhalde politika yapmaya hakları yoktur. Anayasanın bu hükmü karşısında, dernekler politika yapamazken, onların yapmaması lazımdır."**

Turgut Özal, **"kredilerinin hükümet olarak herhangi bir girişimi olmayacağını, duyuruda bir suç unsuru varsa ilgili makamların bunu inceleyeceğini"** belirtti.

Bira satışının ruhsata bağlanması hükmünü içeren yasa önerisinin sahibi MDP Diyarbakır Milletvekili Mahmut Altunakar, bira şirketlerinin duyurusu üzerine, suçlamaları inceleyeceğini, gerekirse yasal yollara başvurabileceğini açıkladı. Altunakar, THA'ya şunları söyledi:

"Bira şirketlerinin paraları çok. İlan vermişler. Çağdaş demek kolay. Neye göre çağdaş? Suçladıkları eski zihniyet nedir? Benim o zihniyetle bir bağım yok. Bunlar sadece birer ithamdır. Tetkik ediyorum. İtham varsa, kanuni yollardan hakkımı ararım. Böyle bir tebliğin ya-

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'te)

BİRA SAVAŞINDA 10 YIL ÖNCE 10 YIL SONRA
11. sayfada

Pakdemirli enflasyonu: % 60

***D**evlet İstatistik Enstitüsü'nün rakamlarının gerisinde kalmak istemeyen Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı toptan eşya fiyatlarındaki artışın son bir yılda yüzde 59.4'ü bulduğunu açıkladı.*

Ekonomi Servisi — Sonunda yüzde 60'lık enflasyon da resmiyet kazandı. DİE rakamlarının gerisinde kalmak istemeyen Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı toptan eşya fiyatlarındaki artışın son bir yılda yüzde 59.4'ü bulduğunu açıkladı. Müsteşarlıkça düzenlenen Toptan Eşya Fiyatları Endeksine göre fiyatlar geçtiğimiz mayıs ayında yüzde 7.4, bu yılın ilk beş ayında ise yüzde 27.5 arttı.

Gene Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca düzenlenen Ankara Geçinme Endeksi geçtiğimiz ay yüzde 5.3 artış gösterirken bu endekse göre ocak-mayıs artışı yüzde 22.8, son 12 aylık artış yüzde 48.5 oldu. İstanbul Geçinme Endeksi ise mayısta yüzde 4.8, bu yılın ilk beş ayında yüzde 22.5, son bir yılda yüzde 48.8 artış gösterdi.

Bu rakamların açıklanmasından sonra enflasyon göstergeleri arasında birinciliği Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın toptan eşya fiyatları endeksi alırken DİE'nin toptan eşya fiyatları endeksi yüzde 53.1 ile ikinci sıraya indi. Perakende artışlarında ise, DİE'nin Türkiye Tüketici Endeksi ile Hazine Müsteşarlığı'nın Ankara ve İstanbul Geçinme Endeksleri yıllık yüzde 48.5 oranı dolayında buluşuyor. İTO'nun İstanbul Ücretliler Geçinme Endeksi ise onların biraz gerisinde

BAŞLICA ENDEKSLERE GÖRE FİYAT ARTIŞLARI

	ocak-mayıs 1984	Son 12 ay
Hazine Toptan Eşya F.	% 27.5	% 59.4
DİE Toptan Eşya F.	28.4	53.1
Hazine İstanbul Geçinme	22.5	48.8
Hazine Ankara Geçinme	22.8	48.5
DİE Türkiye Tüketici	20.6	48.5
İTO İstanbul Ücretliler	23.1	45.7

AÇIK HAVADA YAŞAM — Yatak odası, derme çatma kulübenin içinde. Diğer odalarda duvar, tavan yok. Tabanları ise otlarla kaplı. Geniş, ferah odalar. Çocukların "konut" diye bir sorundan haberleri yok. Oynadıkları çimenlik, aynı zamanda yemek odası. Büyükler buldozerleri sevmiyor. Çocuklar ise koca duvarları yıkan bu araca hayran. (Fotoğraf: CUMHURİYET)

240 nüfuslu 43 aile sokakta kaldı

KONUTZEDELERDEN:

3 bin lira civarında ev arıyorum, yok. Sirkte maymun seyreder gibi gelip bizi seyrediyorlar.

10 bin lira kira verecektim. Gecekondu semtlerinde bile bulamadım. Hükümet bari çadır versin.

Çocuklu aile istemiyorlar.

Çocukları suya atıp boğayım mı? Ne olacak bunların hali?

Hükümetin eline kaldık.

Herhalde bizi adam yerine koyup barınacağımız bir yer göstersinler.

ŞENOL KONUKÇU

Rami'de 240 nüfuslu 43 aile yaşamlarını bir haftadır sokakta sürdürüyor. Rami Kışlası eski subay lojmanlarının, yapılacak yeni düzenleme nedeniyle yıktırılması üzerine açıkta kalan aileler, üç aydır kiralık ev aradıklarını, ancak bütçelerine göre ev bulamadıklarını söylüyorlar.

Aralarında 10 günlük bebeklerin de bulunduğu **"konutzedeler"** yetkililerden ve hükümetten sorunlarına çözüm bulunmasını istiyor.

Bir haftadır derme çatma kulübeler içinde yaşamaya çalışan insanların kimi ev sahibi Almanya'dan geldiği için evinden çıkarılmış, kimi kirayı ödeyememiş ve mahkeme kararı ile çıkarılmış. Onlar da keselerine göre kiralık bir konut bulamayınca çareyi Rami Kışlası içinde bulunan ve 4 yıldır boş duran eski subay lojmanlarına yerleşmekte bulmuşlar. **Orhan Özdaş**, **"Karşan**

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'te)

Evren: Ekonomik krizin atlatılmasında herkese görev düşüyor

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**, dün saat 17'de Türkiye Odalar Birliği Başkanlığı'na yeniden seçilen **Mehmet Yazar** ve yeni Yönetim Kurulu üyelerini TBMM'deki çalışma odasında kabul ederek bir süre görüştü.

Cumhurbaşkanı Evren kabul sırasında, devlet çarkının tüm dişlilerinin uyum içinde çalışması gerektiğini belirterek, **"Bu bakımdandır ki, bütün kuruluşların bu ekonomik krizin atlatılmasında büyük görevleri vardır. Bu görevlerin bilinci içerisinde olurlarsa mesele yoktur,"** dedi.

İşçi işveren ilişkilerinin önemli sorunlardan birisi olduğuna değinen Evren, **"Bu kuruluşların geçmiştekiler gibi birbirlerinin karşısında değil, birbirlerini tamamlayan unsur olması gerektiğini bu halde hiçbir sıkıntı olmayacağını"** söyledi ve **"Gerek işçi gerek işveren temsilcisi arkadaşlarımın da bunu böyle arzu ettiklerini gayet yakından biliyorum"** diye konuştu.

Mehmet Yazar da yaptığı konuşmada, ülkenin Cumhurbaşkanı Evren'in önderliğinde belli dönemleri aşarak bugüne gelindiğini belirterek, **"Şimdi de içinde bulunduğumuz, başarıyla aşmak zorunda bulunduğumuz bir dönemi yaşıyoruz. Bu dönemin sıkıntıları içinde en başta ekonomik istikrar gelmektedir. Camiamız ekonomik istikrarın sağlanması yolunda alınan her doğru kararı ve uygulamayı destekleyecektir"** dedi. Yazar iş ve çalışma barışının sürekliliğine de katkıda bulunacaklarını sözlerine ekledi.

ÖZAL: KABZIMAL SİSTEMİNİ DEĞİŞTİRİYORUZ
DOMATESİN NEFESİ KESİLDİ, DOMATES UCUZLUYOR
Haberleri 7. Sayfada

Başsavcı: DYP kapatılmalı

***C**umhuriyet Başsavcılığı 6 Nisan 1984'te DYP'nin "kapatılmış Adalet ve Büyük Türkiye partilerinin devamı olduğunu beyan ve iddia ettiği, MGK'nın karar ve icraatına karşı tutum, beyan ve davranış içinde bulunduğu" iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'nde dava açmıştı.*

***A**nayasa Mahkemesi'nin isteği üzerine Başsavcılık 26 sayfalık esas hakkındaki mütalaasını hazırladı. Başsavcılık, Anayasa Mahkemesi'ne ilettiği mütalaasında, DYP'nin Siyasi Partiler Yasası'nın 96/2 ve 97'nci maddeleri uyarınca kapatılmasını istiyor.*

Haberi 11. Sayfada

KUPA 84

GEGİÇ İZLEDİĞİ TAKIMLARI CUMHURİYET İÇİN DEĞERLENDİRDİ • AVRUPA KUPASI NASIL DOĞDU, NASIL GELİŞTİ • KUPAYA KATILAN 8 TAKIMIN KİMLİK KARTI • TV'DE KUPA

√ *Gegiç, izlediği takımları değerlendirdi:*

Almanya: *Orta saha problemli*
Fransa: *Gözler Platini'de*
Danimarka: *Parola atak üstüne atak*
İspanya: *Kimseden korkmuyorlar*
Yugoslavya: *Favorileri yakabilir*
Portekiz: *Top nerede, herkes orada*
Romanya: *Fransa'da gizli favori*
Belçika: *Kontratak taktiği*

√ *Unutulmayan olaylar*

√ *Kupa 84'ün yıldız futbolcuları*

Bugün başlayan Avrupa Uluslararası Kupası'nı parasız özel ekimizle birlikte izleyin.

CENGİZ CANDAR VE SABETAY VAROL'un haberi Spor Sayfasında

Berlinguer öldü

İtalyan Komünist Partisi'nin 62 yaşındaki önderi, 12 yıldır genel sekreter görevindeydi. Berlinguer'in yerine 4 aday bulunuyor.

ROMA, (AP) — Perşembe akşamından bu yana komada bulunan İtalyan Komünist Partisi lideri **Enrico Berlinguer** dün [illegible] Padua kentinde kaldırıldığı hastanede öldü. Perşembe akşamı Padua'da Avrupa parlamentosu seçimleri için bir konuşma yaparken beyin kanaması geçiren Berlinguer'in cenaze töreninin yarın Roma'da yapılacağı açıklandı.

62 yaşındaki Berlinguer'in ölümünden sonra İtalyan Komünist Partisi Genel Sekreterliğini kimin devralacağı konusunda Komünist Parti yetkilileri açıklamada bulunmadı. Ancak İtalyan basını, partinin ekonomi uzmanı **Alfredo Reichlin**, Bologna Belediye Başkanı **Renato Zangheri**, partinin örgütlenme sorumlusu **Ugo Pecchioli** ve Komünist eğilimli İşçi Sendikaları Konfederasyonu CGIL'in Başkanı **Luciano Lama**'nın partinin yeni lideri olmaya aday kişiler olduğunu belirtiyor.

1922'de Sardunya Adası'nın Sassari kentinde doğan Berlinguer, aristokrat bir aileden gelmiş. 1944'te faşist yönetime karşı [illegible] Partiye resmen üye olmuş, bir yıl sonra da Merkez Komitesi'ne seçilmişti. Daha sonra partinin gençlik kolunu yöneten Berlinguer, 1949'dan 1956'ya kadar bu görevi sürdürdü.

1968 yılından bu yana milletvekili olan Berlinguer, bu tarihte Parti Genel Sekreteri Luigi Longo'nun yardımcılığına getirildi. Berlinguer 1972'de Longo'nun ölümü üzerine genel sekreterliğe getirilmişti.

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'te)

Enrico Berlinguer

"Avrupa komünizmi" ve "Tarihsel Uzlaşma"

Dış Haberler Servisi — 1972'de Luigi Longo'nun yerini alarak İtalyan Komünist Partisi'nin Genel Sekreterliğine gelen Enrico Berlinguer, İspanyol Komünist Partisi'nin eski Genel Sekreteri Santiago Carillo ile birlikte Avrupa komünizminin babası sayılıyordu. 1968'de Çekoslovakya'nın Varşova Paktı orduları tarafından işgalini kınayan Berlinguer, aynı zamanda 70'li yıllarda muhafa-

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Türk tankeri Avar, Körfez'e girdi

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — İran ve Irak'ın, BM Genel Sekreteri **Perez de Cuellar**'ın sivil hedeflerin bombalanmaması yolundaki önerisini kabul etmeleri Ankara'da hükümet çevrelerinde **"memnunluk"** ile karşılanırken, Umman'ın Muskat limanında bekleyen Türk tankeri **"Avar"**'a da Harg Adası'na gidip

(Arkası Sa. 11, Sü. 2'de)

Körfez'de bombalanan her tankere tazminat verilecek

***K**uveyt önceki gün tankerine saldıran uçağın İran jeti olduğunu bildirdi. İran'la Irak dün birbirlerinin sivil yerleşim merkezlerini bombaladılar.*

Dış Haberler Servisi — Körfez ülkeleri kendilerinden petrol alan ülkelerin tankerleri saldırıya uğradığı takdirde müşterilerinin zararını tazmin edeceklerini açıkladılar.

İran'la Irak'ın sivil hedefleri bombalamayı durdurmayı kabul etmelerine karşılık cephede çarpışmaların sürdüğü ve tarafların birbirinin mevzilerini karşılıklı topçu ateşi ile dövdükleri bildiriliyor. Dünkü çatışmalarda İran, Irak'ın Basra, Kanakin ve Mendeli kentini bombaladıktan, Irak'da misilleme olarak TSİ 18.10'da İran'ın Dezful kentine saldırı düzenledi. İki ülke BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar'ın sivil yerleşim merkezlerine saldırılmaması konusundaki önerisini kabul etmişlerdi. Uygulamaya bugünden itibaren başlanması bekleniyordu. Uzmanlar bu gelişmelerden önce yapılan açıklamada İran'la Irak'ın sivil hedefleri bombalamama konusunda anlaşmaya varmalarından memnun olduğunu, ancak bu durumu temkinli bir iyimserlikle karşıladığını söyledi.

Bu arada Kuveyt önceki gün bir tankerine saldıran uçağın

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

BEYRUT YİNE KANA BULANDI
45 ÖLÜ, 203 YARALI
Haberi 3. Sayfada

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Başarısız Öğrenci...

Ustalar ustadı Prof. Dr. Doğramacı, Sovyetler Birliği'ne gitmiş. Gelir gelmez de Hürriyet Gazetesi'ne bir açıklama yapmış.

— Başarısız öğrenci işçi oluyor.

Bizde de böyle yapalım, öğrencilerin başarı notlarını düşürüp, "Bakın, ne kadar başarılıyız" diye övüneceğimize başarısız öğrencileri işçi yapalım. O zaman belki işsizlik sorununa da çare bulmuş oluruz. İş arayanlar, önce üniversite giriş sınavına girerler. Sonra sınıfta kalırlar, böylece iş bulurlar.

Biliyorsunuz, Sovyet rejimi, teorik olarak "işçi sınıfı ikti-

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DİLKUR
İngilizce
Yaz dönemi kayıtları başladı

61. Yıl: Sayı 21480 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 13 Haziran 1984 Çarşamba

En pahalı il İzmit

Pahalılık yarışında İzmit'i, İstanbul ve Hakkâri izliyor

GIDA MADDELERİNDE EN PAHALI VE EN UCUZ İLLER

Pahalılık yarışında İzmit, Hakkâri, İstanbul ilk üç sırayı aldı. Çorum, Kars, Erzincan Türkiye'nin en ucuz 3 ili.

Aynı gıda maddeleri için İstanbul'da harcanan her 100 liraya karşılık Ankara'da 83, İzmir'de 93, Adana'da 74, Bursa'da 93, Trabzon'da 93 lira yetiyor. Kocaeli ve Hakkâri'de ise 100 lira da yetmiyor, 108 ve 105 lira gerekiyor.

Ekmek her ilde ekmek. Ama kilo fiyatı Sivas'ta 58 lirayken, Ankara, Van ve Hakkâri'de 100 liraya kadar çıkıyor. Et ise 600 lira ile 1100 lira arasında oynuyor.

Ordu'da zeytin etten de pahalı, 800 lira. Hakkâri'de kiraz eşantiyon, ancak 1200 lira veren tadabiliyor.

İLLERE GÖRE AYRINTILI TABLO 11. sayfada

TÜRKİYE'NİN MUTFAK HARİTASI

EN PAHALI
ÇOK PAHALI
PAHALI
EH

Harita Cumhuriyet muhabirlerinin 67 il merkezinden çıkardıkları yaygın et, süt, yumurta, domates, kurusoğan, zeytin, taze fasulye, kiraz ve ekmek fiyatlarına göre hazırlandı. İllerdeki numaralar o il merkezinde bu 10 gıda maddesinin birer biriminden (kilo ya da adet) oluşan bir filenin toplam maliyetinin büyüklüğüne göre oluşan "pahalılık sırası"dır. Sıra numarası en pahalıdan en ucuza doğru gitmektedir.

Özal: Daha sıkı para politikası

BAŞBAKAN'DAN GRUBA

Önümüzde bir yıllık sıkıntılı bir dönem vardır. Bunu başarı ile aşacağız.

23 Mart seçimleri nedeniyle bazı zamları yapamadık, gerektiği kadar cesur olamadık.

Personel rejiminin düzenlenmesi için kanun huk-

...nomik önlemlerle ilgili ayrıntılı bilgi verdi ve giderek yükselen bir enflasyon sorunu olduğunu belirterek şunları söyledi:

"Eğer gerektiği kadar cesur davranıp, çekinmeyip gereken önlemleri alabilseydik, 1983'e ait zamları zamanında yapabilseydik bugünkü sıkıntıları yaşamayacaktık. Ama 25 Mart Seçimleri ...lenmiştir. Bugün dış ülkelere 700 milyon dolarlık dış kredi açtık. Az bir şey değildir.

Halen konut fonuna ayda 16 milyar lira akmaktadır. İmar Yasası en kısa sürede çıkarılacaktır. Kalkınmada öncelikli yöreleri de ikiye ayırdık, birinci ve ikinci derecede öncelik alacak illeri de ...

ABD basını Ağca olayı konusunda CIA'yı suçluyor

İtalyan Mahkemesi gizli raporun "New York Times" gazetesinde yayınlanması üzerine soruşturma açtı.

NEW YORK (Cumhuriyet) — Ağca davası ile ilgili İtalyan savcılığının gizli tutulan raporunun "New York Times" gazetesi tarafından açıklanması Amerikan basınında geniş yankı yaptı.

En büyük gazetelerden "Wall Street Journal", "Raporda ortaya çıkan en ilginç nokta, Türk Mafyası-aşırı sağ Türk teröristleri ve Doğu Bloku arasında işbirliği olması... Sovyetler demek ki teröristlerin ideolojik yanları...

BAĞIMSIZLIKTAN SONRA İLK ZİYARET

EVREN VE DENKTAŞ — KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Esenboğa Havaalanında Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından askeri törenle karşılandı. Denktaş ziyaretini, "Kıbrıs açısından tarihi olay olarak" nitelendirdi. Evren ve Denktaş, karşılama sırasında görülüyor. (Fotoğraf: RIZA EZER)

Denktaş Ankara'da

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Cumhurbaşkanı sıfatıyla ilk kez Ankara'ya gelen Denktaş onuruna verdiği yemekte, "Türkiye'nin, Kıbrıs Türk halkının can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürecek her türlü tertibe karşı koymaya kararlı olduğunu" vurguladı. Denktaş ise Evren'i Kıbrıs'a davet etti.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başkanı Rauf Denktaş'ın bağımsızlık ilanı sonrasında Türkiye'ye yaptığı ilk resmi ziyaret dün başladı. Denktaş Esenboğa Havaalanı'nda Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından karşılanırken, karayolu ile Ankara'ya girişinde KKTC bayrakları ile donatılmış cadde boylarınca toplanan vatandaşlar kendisine sevgi gösterisinde bulundular.

Denktaş, dün saat 15.00 sularında Türk Hava Kuvvetleri tarafından tahsis edilen "Viscount" tipi askeri bir uçakla Lefkoşe'den Ankara'ya geldi. Uçağın merdivenleri önünde Cumhurbaşkanı Kenan Evren'le sarılıp öpüştü. Denktaş ile Evren İstiklâl Marşını dinlerken 21 pare top atıldı. Daha sonra tören kıtasını denetleyen Denktaş, "merhaba asker" dedi.

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

GÜNCEL İKİ ANA NOKTA

Seçimler ve Maraş gündemde

1- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yapılacak referandum ve başkanlık seçimi tarihlerinin zamanlaması.

2- Maraş'ın Rumların yerleşimine açılmasını, toplumlararası görüşmelerin başlaması koşuluna bağlayan pozisyon.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başkanı Rauf Denktaş ile Ankara'da yapılacak görüşmelerde, Kıbrıs sorununun, çeşitli yönleriyle geniş bir şekilde gözden geçirilmesi bekleniyor. Bu çerçevede, ... olan yeni anayasanın ağustos ayında referanduma sunulacağını, seçimlerin ise kasım ayında yapılacağını açıklayarak, kendini bağlamıştı. Buna karşılık Reagan yönetiminin bakımuzlığı pekiştirici nitelikteki bu iki adımın, ABD'deki baş-

Turgut Özal'ın Süreleri

14 haziran

Günlük hayatta ya da piyasa yaşamında söz verip sözünü tutmayan kişiler vardır. Bunlardan kimi iyi niyetlidir, kimi bu tür davranışı yaşam biçimine dönüştürmüştür. Her iki tip de karşılarındaki insanları oyalayıp dururlar.

*Sayın Turgut Özal'ın 4.5 yıldan beri kamuoyu önünde çizdiği portre, sözünü tutmayan adam kişiliğine dönüşmektedir. Başbakan şimdi de enflasyonun belini kırmak için yeni bir süre istiyor; önceki gün ANAP grubunda yaptığı konuşmada **"13 Aralık 1984'ü bekleyin, bu tarih çok önemlidir, bu tarihten sonra sıkıntılar azalacak"** diye yeni bir süre ortaya atmıştır.*

Oysa uygulanan ekonomi politikaları, üç aşağı beş yukarı, 24 Ocak 1980'den beri değişmeden yürümektedir; ama gerek enflasyonu durdurmakta, gerek ekonomiyi düze çıkarmakta olumlu bir sonuç alınamamıştır. Bu durum yalnız Türkiye'ye özgü değildir. Sanayileşmemiş ülkelerde uygulanan reçetelerin geri tepmesinden ötürü IMF'ye karşı güven azalmış ve benimsenen katı politikaların uluslararası planda değiştirilmesi eğilimi belirmiştir.

Başta Özal olmak üzere kimi çevreler, 1984'ün ikinci yarısında enflasyonun aşağı çekileceğini ile sürmektedirler. Bu sonuç alınsa bile kıymeti harbiyesi nedir? Yılın ilk yarısında yapılan sürekli ve yüklü zamlardan sonra, yılın ikinci yarısında enflasyon oranının gerilemesi doğaldır. Bu olgu 1980'de de yaşanmış, zamanın parasal ölçüleri ile 700 milyara ulaşan bir zam paketinin ardından, enflasyon yılın ikinci yarısında durgunlaşmış, ama sonuçta bir şey değişmemiştir. Çünkü aylık göstergelerde beliren gelgitler, genel değerlendirmede ağırlıklarını yitirmektedir.

Önemli olan aylık göstergelerde enflasyon oranlarının dalgalanışı değildir. Ekonomide iyileşme sürecine girilememiştir; işsizlik büyümekte, gelir dağılımı bozulmakta, yatırımlar canlanamamakta, Türk Lirası sürekli değer yitirmektedir. Birkaç yıl önce Japon mucizesine benzer bir Türk mucizesinden söz açılıyordu. Bu hayaller artık piyasaya sürülemiyor. Buna karşın Başbakan'ın yeniden 6 aylık süre isteği doğal sayılabilir; ancak, bu 6 ay içinde enflasyon hızının bugünkünden daha düşük bir çizgi izlemesinin pek bir anlam taşımayacağı bilinmelidir.

★ ★ ★

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DİLKUR
İngilizce
Yaz dönemi kayıtları başladı
Aydede Cad. 9 Taksim
Tel: 155 32 99 155 34 96 155 30 37

61. Yıl; Sayı 21481 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 14 Haziran 1984 Perşembe

Özal'ın ilk yarıyıl karnesi: Kırık çok

Altı temel sorundan biri sayılan bürokrasiyle mücadele konusunda tek zafer, sürücü ehliyetleri alanında kazanıldı. Bazı yasaların basitleştirilmesi, memurların tayini, vergi, yatırım konularında bürokrasiyle mücadelenin geleceği belirsiz.

Anti-enflasyonist politika, maliyet enflasyonunu körükledi. Yıl sonunda fiyat artışlarının yüzde 50'yi geçeceği tahmin ediliyor. Fon ya da kredi yokluğu yeni yatırımlara engel. İlk 6 ayda alınan yatırım teşvik belgelerinin çoğu tevsi konularında.

Şimdi umut ikinci 6 ayda

Tablo nasıl değişti?

RESMİ ENFLASYON	Ocak-Mayıs 83	Ocak-Mayıs 84
DİE Türkiye tüketici	% 11.3	% 20.6
Müsteşarlık toptan	% 12.7	% 27.9
DİE İstanbul	% 8.6	% 19.9
DİE Ankara	% 10.1	% 20.0
	12 Aylık (1983)	12 aylık (1984)
DİE Türkiye tüketici	% 35.9	% 48.8
Müsteşarlık toptan	% 24.1	% 39.4
DİE İstanbul	% 37.9	% 52.6
DİE Ankara	% 34.6	% 47.8
YİYECEK FİYATLARI (İstanbul)	Aralık 1983	Haziran 1984
Ekmek adet	30 TL	40 TL
Şeker (kg)	102.50 TL	140 TL
Süt (SEK-litre)	120 TL	120 TL
Et (dana-kg)	850 TL	1.100 TL
Beyaz peynir (kg)	500 TL	660 TL
Yumurta (adet)	22 TL	22 TL
Ayçiçek yağı	300 TL	500 TL
DÖVİZ FİYATLARI	9 Aralık 1983	13 Haziran 1984
1 ABD doları	269.90 TL	358.80 TL
1 Alman markı	98.75 TL	131.95 TL
AKARYAKIT FİYATLARI	9 Aralık 1983	13 Haziran 1984
Normal benzin	124.30 TL	152.20 TL
Gazyağı-motorin	82.70 TL	101.00 TL
Fuel-oil (6 no)	54.65 TL	66.58 TL
Tüpgaz (12 kg)	1200 TL	1475 TL
PARA-KREDİ	Kasım 1984	Mayıs 1984
Dolaşımdaki para	637 milyar TL	758 milyar TL
Para arzı	1.654 milyar TL	1.523 milyar TL
Toplam mevduat	2.624 milyar TL	3.403 milyar TL
Toplam banka kredisi	2.503 milyar TL	3.041 milyar TL
DÖVİZ TRAFİĞİ	Ocak-Nisan 83	Ocak-Nisan 84
İhracat	1.84 milyar dolar	2.46 milyar dolar
İthalat	3.01 milyar dolar	3.10 milyar dolar
İşçi dövizi	350 milyon dolar	280 milyon dolar

Vergi kayıtları bulunmadığı için Bağ-Kur'dan kaydı silinecek olanlara, üyelik hakkı yeniden tanındı. Mevsimlik tarım işçileri SSK kapsamına alındı.

İşkolları İstatistiği gecikmeyle ve çok yanlışlı çıktı. İşyeri yetkilerinin 6 gün içinde verilmesi gerekirken, Çalışma Bakanlığı'nın 3 ayda bile yetki vermediği görülüyor.

Hamile kadınlara ve çocuklara süt dağıtımı konusunda ses seda yok. Öğrencilere de bir kerelik fındık, diş fırçası ve sabun dağıtıldı.

Bütün vatandaşlara sağlık sigortası, ilaç sektöründe kalite kontrolü, ufukta görünmeyen vaat edilmiş çalışmalardan.

İmar planlarının basitleştirilmesi için İmar Yasası yeniden düzenleniyor. Yeni taslak hazırlandı.

Askerlik süresinin indirilmesine ilişkin vaat yerine getiriliyor gibi. Gönüllü erliği seçmeyen yüksekoğretim mezunlarının da 9 ay askerlik yapması sağlandı. Erliğin 18 aya indirilmesine ilişkin yasa tasarısının hazırlıkları tamam.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Anavatan Partisi programında yer alan, Başbakan Turgut Özal'ın gerek seçim öncesinde, gerekse iktidara yerleştikten sonra sık sık yinelediği ve kamuoyuna "hükümetin hedefleri" olarak mal olan vaatlerden önemli bölümü henüz "vaat" konumunu koruyor. Dolayısıyla "vaatlerini tutma" ya da "hedeflerine yaklaşma" bakımından Özal hükümetinin ilk yarıyıl karnesinde çok "kırık" var.

Ekonomik sosyal politikaların çeşitli alanlarında ANAP'ın vaatleri ve ANAP iktidarının bunlara yönelme-yaklaşma açısından durumu şöyle bir manzara sunuyor:

• Mevsimlik çalışan tarım işçileri SSK kapsamına alındı. Kendi nam ve hesabına çalışan çiftçilerin (yalnız Kırşehir ve Konya bölgelerinde) sigortalanma çalışmalarına başlandı.
• 1972-1982 yılları arasında vergi kaydı olmaması nedeniyle Bağ-Kur'dan kayıtları silinecek olanların üyelikleri yeniden tanındı.
• Çalışma alanında Özal hükümeti pek varlık gösteremedi. Toplu sözleşme dönemine girişte en önemli olay, işkollarında yetkili sendikaları belirleyen işkolları istatistiği oldu. Bu istatistik, yasa gereğince ocak ayı sonuna kadar çıkması gerekirken, 15 gün gecikme ile ve birçok maddi hatalarla yürürlüğe girdi. İstatistiğe göre yetki alamayan birçok sendika daha sonra mahkeme kararıyla işkolu yetkisine sahip oldu ve bu mahkeme kararlarında işkolları istatistiğinin gerçeğe uygun olmadığı ifade edildi.
• İşyeri yetkilerinin 6 gün içinde verilmesi gerekirken, Çalışma Bakanlığı'nın bu yetkileri değil 6 gün, 3 ayda bile veremediği oluyor.
• Sosyal güvenlikle ilgili primlere

(Arkası Sa. 7, Sü. 5'te)

İKİNCİ YARIYA DOĞRU

Zamlar yapıldı, sıra ücretleri frenlemede

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Özal Hükümeti iktidardaki 6 ayını doldurdu. İlk 6 ay "zamlarla" geçti. İkinci altı ay "Ücret artışlarını frenlemekle" geçecek. Başkentte son günlerde bunun hazırlıkları hızlanmış görünüyor.

Başbakan Özal'ın imzasıyla bundan kısa süre önce bir genelge yayınlandı. Genelge, kamu kesiminde çalışan işçilerin toplu sözleşmelerinde geçerli olacak ilkeleri saptamakla "Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu"nu görevli kılıyor. 24 Ocak kararlarıyla birlikte oluşturulan bu kurul anında 24 Ocak kararlarının "ücretlere nasıl baktığını" çok iyi göstermişti. O tarihlerde kısa süre görev yapan "Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu" çok düşük ücret artışı verdiği için toplu sözleşmeler çoğunlukla uzlaş-

(Arkası Sa. 7, Sü. 3'te)

Pahalılık şampiyonluğuna tepkiler

İzmit Belediye Başkanı: Pahalılığın nedeni ihracat

AHMET KURT

İZMİT — İzmit Belediye Başkanı Necati Gençoğlu, Türkiye'de özellikle gıda maddeleri fiyatlarındaki artış sonucu İzmit'in en pahalı kent olarak ortaya çıkmasına "şaştığını" belirtti. Gençoğlu, "Biz pazarları ve manavı denetliyoruz. Şu anda İzmit'te fiyatlar çoğunlukla normal düzeyde. Ancak istihsal bölgelerinden mal sevkiyatı geciktiği zamanlarda yokluğu çekilen mallarda fiyat artışı olduğu muhakkaktır. Biz belediye olarak istihsal bölgeleri ile gerekli bağlantıyı kurarak halkımıza mal yokluğunu hissettirmeyip fiyat artışlarının önüne geçeceğiz." dedi.

Sebze ve meyve fiyatlarının çok yüksek olmasında aracıların ve dağıtımın yüzde 60 etkisi ol-

(Arkası Sa. 7, Sü. 5'te)

Türkiye'nin en pahalı ili İzmit'in Belediye Başkanı Gençoğlu

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Turgut Özal'ın Süreleri

Sayın Turgut Özal'ın 4.5 yıldan beri kamuoyu önünde çizdiği portre, ... Başbakan şimdi de enflasyonun ... "15 Aralık 1984'ü bekleyin, bu tarih çok önemlidir, bu tarihten sonra sıkıntılar azalacak" diye yeni bir süre ortaya atmıştır.

[illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Ehliyette bürokrasiyi azaltan yasa Meclis'te kabul edildi

Yabancıların "mülk edinmesi" tasarısı plan komisyonundan bazı değişikliklerle geçti.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Ehliyet edinilmesinde bürokrasiyi azaltan kanun hükmündeki kararname dün TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi. Yabancıların Türkiye'de mülk edinmelerine olanak tanıyan yasa tasarısı da Plan Komisyonu'nda değişiklerle benimsendi ...

[illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

İstanbul'un denizleri

ZEYYAT SELİMOĞLU'nun dizi yazısı 8. sayfada

Özal'ın, The New York Times'a demeci: "6 aydan önce sonuç alamayız,"

12 KASIM 1983 — Özal, The New Yok Times'a demeç veriyor: "6 aydan önce sonuç alamayız."

Özal: Allah yardımcımız olsun
Seçmenin gözü yeni Başbakanın vaatlerinde

KARALIK 1983 — Özal, Evren'den Başbakanlık görevini alıyor: "Allah yardımcımız olsun."

İCRAATIN İÇİNDEN

Arıkan: 6 ayda alınan mesafe anlamlıdır

Hükümetin 6 aylık icraatını değerlendiren Maliye Bakanı Vural Arıkan, "Enflasyon artıyor ve işsizlik 6 ay önceki noktada duruyor denecektir, ama bu alandaki başarı, ekonomik politikanın tavizsiz yürütülmesine bağlıdır, yıl sonunda olumlu sonuç alınacaktır" dedi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, Özal Hükümeti'nin altı ayda aldığı mesafenin anlamlı olduğunu belirterek, "Alınan mesafe önemlidir. Yıl sonu hedefi itibariyle olumlu sonuç alınacağı kesindir" dedi. Arıkan, Cumhuriyet muhabirine hükümetin 6 aylık icraatının değerlendirmesini yaparken, "Ama denecektir ki, enflasyon artıyor işsizlik altı ay önce olduğu noktada duruyor. Bu alandaki başarılar ancak istikrar içindeki bir ekonomik politikanın tavizsiz ve sapmasız olarak yürütülmesi sonucu alınır" biçiminde konuştu.

Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ın hükümeti 6 aylık değerlendirmesi şöyle:

"İşsizliğin yaygın, enflasyonun yüksek olduğu bir dönemde Türk milletinin hür iradesi ile iktidara geldik.

Neler yaptık? Böyle bir hesabın sadece altı aylarda değil her gün verilmesi bir siyasi iktidar

(Arkası Sa. 7, Sü. 5'te)

ÖZAL'IN VAAT TABLOSU
8. Sayfada

"İcraatın" dışından

KOÇMAN: DİRENCİNİ SÜRDÜRMEDE BAŞARILI

Ali Koçman

Sendikal hakların işleyişinde bir yavaşlama gözleniyor. Bunu meydana getirici bir hükümet tasarrufu olmamalı.

Ekonomi Servisi — Büyük sermayenin üst kuruluşu TÜSİAD Başkanı Ali Koçman "Özal'ın 6 ayı"nı değerlendirirken, "En başarılı olduğu iş" dedi, "Ekonomik politikasını sürdürmekteki direnci." Koçman'ın geçmiş 6 ay için değerlendirmeleri şu şekilde:

ENFLASYON — Ortaya çıkan rakam, beklentilerin üzerinde.

İHRACAT — Beklenilen düzeyde.

NAKİT SIKINTISI — Devam ediyor. Bazı sektörler daha çok hissediyor. Maliyet enflasyonunun yarattığı basınç ayrı bir etken oluyor.

ZAMLAR — Zamanlama hataları nedeniyle tahminlerin çok üstünde.

FAİZLER, TASARRUFLAR — Faizlerin arttırılması, enflas-

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'de)

KAZGAN: ENFLASYONDA SONUÇ GAYET KÖTÜ

Gülten Kazgan

İlk altı ay ortadirek için tek kelimeyle "felaket". Hortlayan veremin gerisinde beslenme yetersizlikleri var.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Gülten Kazgan "Hükümetin ilk altı ayı ortadirek için tek kelimeyle felaket oldu" dedi.

Prof. Dr. Gülten Kazgan'ın belli konulardaki görüşleri şöyle:

İLK ALTI AY: İlk altı ayda, hükümetin kendi amaçları açısından özellikle de enflasyon hedefi açısından sonuç gayet kötü. Ekonomik denge bozuldu, işsizlik arttı, gelir bölüşümü daha da kötüleşti.

HÜKÜMETİN EN BAŞARILI OLDUĞU NOKTA: Görünüşte ihracat. Ama hayali ihracat söylentileri nedeniyle, o başarının da ne kadar gerçek olduğunu bilemiyoruz.

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

DEMİRÖREN: FİYAT ARTIŞI YAVAŞLAYACAK

Erdoğan Demirören

İşçi ücretlerine Türk-İş'in istediği düzeyde zam yapılacağı kanısındayım.

DEMİRÖREN Grubu Yönetim Kurulu Başkanı Erdoğan Demirören'in hükümetin ilk 6 aylık ekonomik politikasına ilişkin değerlendirmesi ve ikinci 6 aylık uygulamalara ilişkin beklentileri şöyle:

ENFLASYON — İlk 6 ayda beklenen noktada. 1984 yılı ortalaması yüzde 50-60 dolaylarında olacak zannediyorum. 1985 yılının ilk 6 ayında ise enflasyon büyük çapta düşecektir.

İHRACAT — İlk 6 ayda hedefine ulaşmıştır. İkinci 6 ayda da hedefine ulaşacaktır.

NAKİT SIKINTISI — Uygulanan politikanın doğal sonucudur. İkinci 6 ayda da artarak sürecektir.

ORTADİREK İÇİN İLK 6 AY NASIL GEÇTİ? — Bir 6 ay daha sabırlı olmaları gerek. Çünkü bir hükümetin politikasının sonuçlarını görebilmek için

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

SARAÇ: ÇALIŞANLARA KARŞI ACIMASIZ

Muzaffer Saraç

Şu anda işçiler tahammül edilemez koşullarda çalışıyorlar, hiçbir hakka da sahip değiller.

SODEP Genel Başkan Yardımcısı, Yol-İş Federasyonu eski Genel Başkanı Muzaffer Saraç, hükümetin ilk 6 ayının "çalışanlara karşı 24 Ocak Kararları'nın belirlediği acımasız politikanın ayrılmaz parçası" halinde geçtiğini ileri sürdü. Saraç, "Bu politika, bu hükümet döneminde bütün azgınlığıyla sürdürülüyor. Şu anda işçiler tahammül edilemez koşullarda çalışıyor, hiçbir hakka da sahip değiller," dedi.

Saraç, Özal hükümetinin icraatını değerlendirirken şunları söyledi:

"Çalışanların yoksulluğu aşırı derecede artmaya devam ediyor. İşçiler, bir mülksüzleşme dönemine girmişlerdir. Ücret belirle-

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

İCRAATIN DIŞINDAN - DİĞER ELEŞTİRİLER 6. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Berlinguer...

Son yirmi yıl içinde sosyalist siyasette başdöndürücü gelişmelere tanık olundu. "Sovyet Marksizmi" olarak adlandıracağımız Marksist Leninist Kremlin yönetimi, Nikita Kruşçev'in zamanında "destalinizasyon" kavramı ile özetlenen Stalinci katı kalıp ve siyasetten terkedip. Batı ile bir arada yaşama siyasetini izlemeye başladı. 1964 yılında noktalanan Kruşçev yönetiminden sonra Brejnev yönetimi askeri işgallerle sürdü.

"Brejnev doktrini" adı verilen "kardeş sosyalist ülkelere yardım" kuramı, açık ve kaba işgallerle geçmişti. Çekoslovak ve Afgan işgalleri de Polonya'da sosyalist rejimi, Marksizme yabancı bir askeri cunta modeli de sürdürme

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

HP'li Nalbantoğlu: Az proteinden uyuz olduk

HP milletvekili Yılmaz Hastürk de Özal'ı pazara, fiyatların başdöndürücü artışını izlemeye davet etti.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — HP Erzurum milletvekili Hilmi Nalbantoğlu, hayat pahalılığını eleştirerek, "Protein eksikliğinden uyuz olduk" dedi.

Meclis'te gündem dışı konuşan Nalbantoğlu, halkın hayat pahalılığı nedeniyle "tarutma" noktasına geldiğini, halkın ana sına gerekçesi milletvekili maaşlarını artırmak zorunda kaldıklarını bildirdi. Nalbantoğlu, şunları söyledi:

"Daha çok kemerin son deliğini bulduk. Çiklis mezunu iftar sofrasına koyduk. Kâğıda zam yaparak kitapları okunmaz duruma getirdik, vergi iadesi alacağız diye fatura toplamak için koşuşturmaktan ayakkabımıza pençe yaptırdık. 13 1500 lira olunca protein eksikliğinden

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

KUPA 84 İLE İLGİLİ HABERLER
Spor sayfasında

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DİLKUR
İngilizce
Yaz donemi kayıtları başladı

61. Yıl: Sayı 21482 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 15 Haziran 1984 Cuma

Denktaş, BM'ye yeni öneriler sunuyor

KKTC CUMHURBAŞKANI'NDAN

BM Genel Sekreteri de Cuellar'a gonderdiğimiz oneriler bazı yeni olumlu goruşlerdir. 2 ocak tarihli onerilerimize bazı eklemeler yapıyoruz.

Bu onerilerin ne olduğunu yayarsak kıymeti kalmaz. Biraz sabredin. Genel Sekreter karar versin, bunları ya açıklar ya da girişimleri için kullanmaya karar verir.

2 ocak tarihli onerilerimiz bir çerçeveydi. Bu çerçeve içinde karşıdan gelecek olumlu duşunceler varsa inceleriz.

DENKTAŞ — Mutabakat içinde Ankara'dan ayrılıyoruz.

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'de)

Bira alkollü içki sayıldı

Meclis'te kabul edilen yasa onerisine gore bira kahvehane ve pastanelerde satılmayacak.

Bira ve şarap satılacak yerlere altı ay içinde ruhsat alma zorunluluğu getirildi. Biranın radyo ve TV reklamları yasaklandı.

MECLİS'TE BİRA GÖRÜŞMESİ

ANAP'lı Budak: *Bira satışı yuzde 350'lik bir artışla Avrupa'nın en hızlı birasısı Hollanda'nın 20 yıldaki yuzde 276'lık artış hızına çok buyuk fark atmıştır. (...) Bira, Turk kulturune karşı lumpen bir kultur oluşturmaya başlamıştır.*

ANAP'lı Bahçeci: *Bira alkolikliğe başlamanın ilk basamağıdır. İçinde yuzde yarımdan fazla alkol bulunan içkiler alkollu içkidir. Birada bu oran yuzde 5'tir.*

ANAP'lı Ergüder: *Trabzon'un, Galatasaray'ın, Fenerbahçe'nin sosyal tesisleri var. Eğer yasa (spor kulubu) şeklinde çıkarsa onemli bir gelir kaynağı kaybolacaktır. Sizlerden bir Fenerbahçeli olarak rica ediyorum, lutfen bu teklifi kabul edin. (İlgili onerge reddedildi)*

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Arıkan: Yüzde 10 zamlı maaşları Bayrama yetiştirmeye çalışıyoruz

Maliye Bakanı Arıkan: "Zamlı maaşların 29 haziran cuma gunu odenmesi için çalışmalar suruyor" Arıkan, yuzde 10'luk zamların sadece ek butçe olanağı ile yurutuldüğünü, bunun dışında asgari geçim indiriminin yukseltilmesine olanak tanıyan yasanın temmuzda çıkarılacağını soyledi.

Ermeniler, Avrupa Parlamentosu seçimleri öncesi propagandayı yoğunlaştırdı

SABETAY VAROL

İCRAATIN DIŞINDAN (2)

İTO'nun ekonomik raporu iyimser

İTO'nun eleştirileri

1- İşletmelerin sorunlarını çozmek yerine, bu sorunların yansıdığı banka sisteminde denetleme ve kurtarma eğilimine oncelik verildi.

2- İhracat rakamları içinde fiktif ihracatın yeri bilinmeden ihracat.karşılığı konusunda değerlendirme yapmak guç.

3- İhracatçı sermaye şirketlerine sağlanan kolaylıklar amacı ulaşmada etkili olamayacak.

12 kişilik aile de pahalılığı sevmiyor

"Günde 12 ekmekle yaşıyoruz işte"

ŞENOL KONUKÇU — *17 haziran*

Gültepe'de gecekonduda oturan 12 nüfuslu Balkan ailesi ayda 35 bin lira ile geçinmeye çalışıyor. Oturdukları gecekonduya 7 bin lira kira veren ailenin bir aylık ekmek parası 15 bin lira tutuyor. Balkan ailesinin temel gıda maddesi çorba ve bulgur pilavı. Yemeğin **"tadını çevirsin"** diyerek 14 gün önce aldıkları yarım kilo kıyma henüz bitmemiş. Pazardan aldıkları bir kilo kirazdan anne baba yememiş. 10 çocuğuna bir kilo kirazı beşer tane beşer tane bölüştürmüşler.

Ayda 35 bin lira ile 12 nüfusu **"yaşatan"** baba **Mehmet Balkan** 54, anne **Makbule Balkan** 42 yaşında. Balkan ailesinin 10 çocuğundan en küçücü 3, en büyüğü 19 yaşında. Baba Mehmet Balkan'ın adlarını ve yaşlarını güçlükle hatırlayabildiği çocuklarının yaşlarına göre sırasını sağlık karnesinden saptayabildik. Şöyle: **Mehmet** (19), **Ahmet** (18), **Perihan** (14), **Suzan** (13), **Asiye** (12), **Süleyman** (11), **Hasan** (10), **Hüseyin** (9), **Fatma** (9), **Emine** (3) Mehmet Balkan, kendi adını sürdürmei için ilk oğluna kendi adını vermiş. Bir yıl sonra Ahmet dünyaya gelmiş. Dört yıllık bir aradan sonra 5 yıl üst üste birer çocuk olmuş. Peşinden Hüseyin ve Fatma ikiz olarak dünyaya gelmiş. 54 yaşındaki babanın 10. çocuğu olan Emine de üç yıl önce doğmuş. Okula gitme çağı gelenlerin hepsi ilkokulu bitirmiş. Fazlasını okuyamamışlar.

Bingöl'ün Kigı ilçesinin bir köyünden olan Mehmet Balkan, İstanbul'a üç yıl önce gelmiş. Geçen yıl da çocukları ile karısını getirtmiş. **"Toprak bizi aç bıraktı. Geçinemiyorduk"** diyen Mehmet Balkan **"Hem kendim çalışırım. Hem de çocuklar bir sanat öğrenir. Işadamı olur"** diye düşünmüş. Kendisi asgari ücretle bir tüpçünün yanında çalışıyor. Ayda 16 bin lira çalıştığı yerden, 5 bin lira da işyerinin bulunduğu pasajın temizlik işinden olmak üzere aylık kazancı 21 bin liraya geliyor. Ayda 4 bin lira civarında tüp götürdüğü yerlerden bahşiş alan Mehmet Balkan'ın iki numaralı oğlu Ahmet ayakkabı boyayarak ayda 10 bin lira para getiriyor. Böylece 12 nüfuslu ailenin aylık kazancı 35 bin liraya geliyor.

En büyükleri olan Mehmet ise bir iş bulamadığı için babasına yardımcı oluyor. Günde, 12 ile 15 arasında ekmek tüketen ailenin aylık ekmek parası 15 bin lira tutuyor. 7 bin lira da ev kirası ödüyorlar. Haftada bin liradan, ayda 4 bin lira pazar parası. Etti 26 bin lira. Geriye kalan 9 bin lira ile ne alınır? Bunun yanıtını şöyle veriyor Mehmet Balkan:

"Kasılıp kavruluyoruz işte. Köyden bir gelirim yok. Sabahları biraz çay, zeytin, bir de çökelek dediğimiz peynir, öğlenleri çorba, bulgur pilavı, akşama yine öğlenki yemekler, bazen kuru fasulye. Bakkala iki aylık borcum 16 bin lira oldu. Allah razı ol-

sun pek sıkıştırmıyor. İşte geçinip gidiyoruz. Gezmemiz yok. Sosyete bir şeyimiz de yok."

Devam ediyor: **"Herkes bana bu para ile geçinemezsin. Bahşişin çoktur diyor. Bizim burası fakir muhit. Çoğunun durumu bizden de kötü. Adam tüpü veresiye veya komşudan borçlanıp alıyor. Nerden versin bahşişi. Aldığım bahşişi toplasan günde 200-300 lira yapmaz."**

Anne Makbule Balkan'a **"Nasıl geçiniyorsunuz?"** diye soruyoruz. **"Çok şükür günden güne idare ediyoruz. Alamazsak da çok şükür idare ediyoruz. Bazen aç bazen tok. Haftada bir defa pazar alışverişi yaparım. Her defasında bin lira ile gidiyorum. En son gittiğimde 1 kilo domates, biber, kabak ve taze fasulye ile birer bağ maydonoz ve taze soğan aldım"** diye yanıtlıyor.

12 nüfuslu aile geçenlerde 1 kilo kiraz almış. Anne ile baba bakmış yetmeyecek, kendileri yememiş ve çocuklara paylaştırmışlar. Ayda bir veya iki ayda bir de bir kilo et alınıyor. En son 15 gün önce yarım kilo kıyma almışlar. Henüz bitmemiş. Makbule Balkan, yarım kilo kıyma ile 15 gün idare etmesinin sırrı için **"Tadını çevirsin. O kadar yeter"** diyor. Balkan ailesinin evine hiç tatlı alınmıyor. Geçenlerde tüp getirdiği pastahaneden, baba Mehmet Balkan'a bir kilo kadar baklava hediye etmişler. Bu ailede çoluk çocuk kimse sinemaya gitmemiş. **"Sinemaya gitmeyiz. Zaten istesek de gidemeyiz"** diyorlar.

Evdeki televizoynu **"çocuklar baksın"** diye amcaları vermiş. Bir de geçen yıl kullanılmış buzdolabı almışlar 45 bin liraya. Ayda bir iki bin lira taksit ödüyor dolap için. Makbule Balkan, çamaşırları biriktirip tek suda yıkıyor, yırtık söküğü de eli ile dikiyor. Çay demlerken iki avuç yerine bir avuç koyuyorlar, fazla ışık yakmamaya dikkat ediyorlar, hiç gezmeye gitmiyorlar. İstanbul'a geldiklerinden bu yana Makbule Balkan'ın hasta kardeşini ziyaret etmek için Fikirtepe'ye gitmişler. Başka hiçbir yer bilmiyor Mehmet Balkan. Yüz metre mesafedeki evi ile işi arasında mekik dokuyor. Büyük çocuklar da ancak yürüyerek çevre semtlere kadar gidebilmişler gezmek amacı ile. Küçük çocuklar oyuncak nedir bilmiyor. Anneleri **"hiç öğretmedim oyuncakla oynamalarını. Öğretirsem daha fazla isterler"** diyor.

Baba Mehmet Balkan seçimlerde **"rahatlık, ferahlık, ucuzluk getirecek"** diye oyunu **Özal**'a vermiş. Hükümetten **"millet memnunsa ben de memnunum"** diye söz eden Mehmet şunları söylüyor: **"Ama böyle olursa umudu kestik. Seçimlerde millet ne tarafa kaydıysa biz de o tarafa kaydık. Esasen Allah devletin yokluğunu vermesin. Ama mecbursun, milletin gittiği yerden gitmezsen sürüden ayrılan koyun misali olur; ya kurt yer ya it. Hiçbir zaman sürüden ayrılmayacaksın."**

Niçin bu kadar çok çocuk sahibi olduğunu sorduğumuzda **"Onu hiç düşünmedim. Onu da Allah bilir. Köylü hali bizimki"** diyor Mehmet Balkan.

Domates üreticisi: Çok şükür bu yıl kazandık

HİKMET ÇETİNKAYA *17 haziran*

FETHİYE—Fethiye yöresinin verimli topraklarında yılın hemen hemen 12 ayı her türlü ürün üretiliyor. Salt yaş meyve ve sebze değil üretilen, bu Akdeniz topraklarında; pamuk, tütün, pancar, susam, buğday, arpa, yerfıstığı, zeytin, kayısı, şeftali, narenciye... Kısaca aklınıza ne gelirse tüm tarımsal ürünler bu topraklardan fışkırıyor. Dün yazımızda belirttiğimiz gibi, turfanda sebzeden 100 günde 4 milyar lira giriyor üreticinin cebine. Fethiye Ticaret Odası'nın rakamlarına göre geçen yıl turfanda sebzeden 5 milyar lira sağlanmış. Tarla sebzesi ile birlikte bu rakam 11 milyar lirayı buluyor. Ticaret Odası Genel Sekreteri **Hilmi Ünal,** 1983 yılında üretilen tarım ürünlerinin 34 milyar lira olduğunu açıkladı. Maden, işçi dövizleri, nakliye gelirleri, turizm, ticaret, taşocağı ve diğerleriyle bu sayının 42 milyar lirayı bulduğunu bildiren Ünal, üretim harcamaları düşüldükten sonra üreticinin cebine 19 milyar lira girdiğini de sözlerine ekledi. Fethiye'de kişi başına milli gelir 381 bin 818 lira. Kişi başına birikim ise 27 bin 273 lira.

Turfanda sebze üreticileri ilk kez bu yıl iyi para kazandıklarını söylüyorlar. Ama bu topraklarda yaşayanların, geçtiğimiz yıllarda diğer bölgelerdeki üretici kesimine göre daha iyi oldukları yadsınmayacak bir gerçek. Bu salt bizim izlenimlerimize göre büyük ölçüde değil, tümüyle doğru. Bu yüzden Akdeniz'de **"sebze ve meyve zenginleri"**'nin sayısı gün geçtikçe çoğalıyor. 30 hanelik köylerde 40 traktör bulunuyor. Tahıl önemli bir ürün olmamakla birlikte, köylerde biçerdöverler görülüyor.

12 haziran

Fethiye Sebze Taşıyıcıları Kooperatifi üyelerinden bazıları ile taşımacılık sorunlarını konuştuk. Onlardan resmi sayılar aldık. Taşıma fiyatlarının 1981 yılından bugüne değin, üç yıllık süre içinde hemen hemen hiç değişmediğini belirttiler.

"Nakliyecilerin sorunları nedir?" sorumuza, kooperatif üyelerinden **Mustafa Akgün** şu yanıtı verdi:

—Biz sorunlarımızı iki noktada görüyoruz. Bir sebze olayı, iki genel olay.

—Nedir bunlar?

—Sebze taşıma fiyatlarının aynı düzeyde kalması, buna karşın araç giderlerinin örneğin, benzin, mazot, lastik ve yedek parça fiyatlarının üç yıl içinde önemli ölçüde artması.

—Bu konuyu biraz açar mısınız?

—1981 yılından beri fiyatlar hemen hemen aynı kaldı sayılır. 1981 yılında Fethiye'den İzmir haline sebzenin taşıma ücreti dört liraydı. Yani bir kilo sebzeyi dört liraya taşıyorduk. 1984 Haziran ayında ise sebzenin kilosunu beş liraya taşıyoruz.

—Akaryakıta üç yıl içinde çok zam yapıldığını söylediniz. Örneğin lastik, yedek parçaya da aynı oranlarda zam yapıldı. Siz niçin zam yapmıyorsunuz?

—Yapamıyoruz. Çünkü 1981 yılında 220-230 kamyon vardı. Yani üyelerimizin 230 kamyonu bulunuyordu. Şimdi 1984'te kamyon sayısı 700'e ulaştı. İşte araç giderlerimizin yanında bir üçüncü sorunumuz da bu. Biz buna genelde bir sorun gözüyle bakıyoruz.

Fethiye yöresinde yedi bin dekarlık naylon sera, 730 dekar cam serada turfanda sebze yetiştiriliyor. Yaş meyve ve sebze üretimi ise 40 bin dönümlük alanda yapılıyor. Önümüzdeki yıl bunun bir misli artacağı sanılıyor. Nedeni ise ürünün bu yıl bol para getirmesi.

Serada üretim şubat ortalarında başlıyor. Önce cam seralar ürün veriyor. Cam seradan mart ayında turfanda sebze çıkaranlar ilk parti mallarını bu yıl 80 liraya satmışlar. Bu işten kârlı çıkanlar naylon seracılar olmuş. Naylon serada sebze üretimi nisan sonlarında ya da mayıs başlarında başlıyor. Naylon seracılar, bu nedenle ağız birliği etmişçesine **"çok şükür bu yıl kazandık"** diyorlar.

Bir dekar cam serası olan **Fethi Yörük** turfanda sebze olayını şöyle anlatıyor:

—Biz Fethiye'de mart 15'te ürün kesmeye başlıyoruz. Normalde iki günde bir kesim yapıyoruz. İlk gün kestiğim domatesi 120 liradan sattım. Bu domates 400 kiloydu. İkinci domatesim de 400 kiloydu, onu da 140 liradan sattım. Ondan sonra bir dalgalanma oldu fiyatlarda. 40 liraya satmaya başladım. Şimdiye kadar sattığım sebzenin ortalaması 75-80 liraya geldi. Biz bu yıl eski yıllara oranla yine de kazandık sayılır. Ama bu fiyat dalgalanmaları hem bizim için, hem tüketici için iyi bir şey değil, bu iş aracının, komisyoncunun, kabzımalın işine yarıyor.

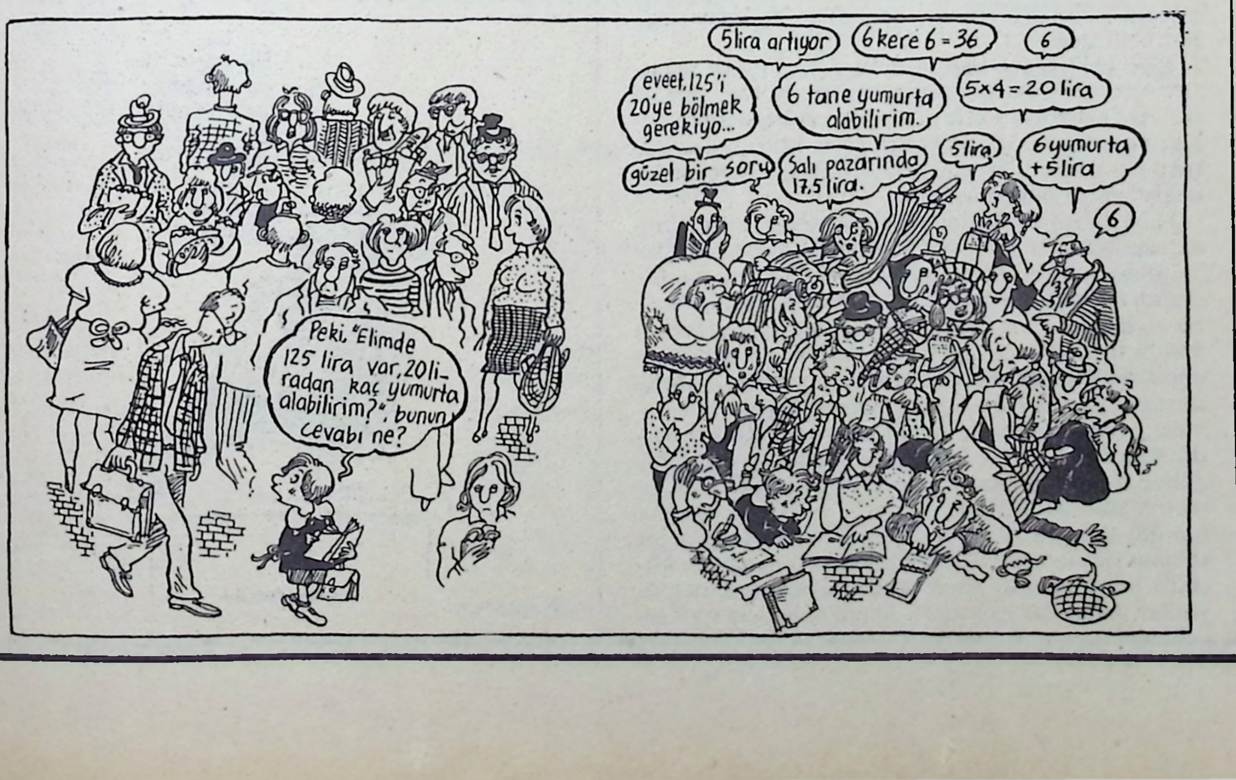
Soruyoruz Fethi Yörük'e: **"Bu fiyatlardaki dengesizlik niye?"** diye. Bu sorumuzu şöyle yanıtlıyor:

—Malın azlığından fiyat artışı oluyor. Bu yıl seranın dışında toprakta ürün geç çıktı. Bizim buralarda toprak domatesçiliğinde masraf az olur. Ama geçen yıl fiyatların düşük oluşu, tarla sebzeciliğini etkiledi. Ürün dikilmedi topraklara. Bu yıl haziranda talep fazlalaşınca fiyatlar arttı. Bunda bir düzensizlik var. Sebze ve meyvede bir politika izlenmeli. Bu nasıl olur, bilmiyorum.

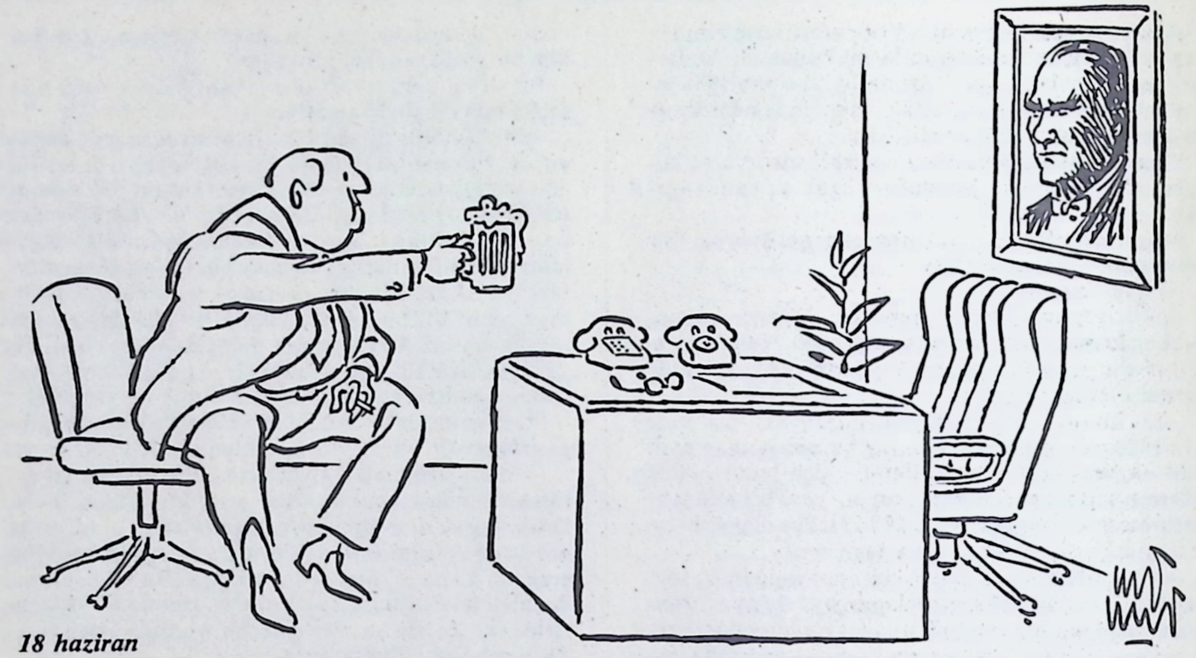
Üretici, sebze fiyatlarının düşüklüğünden, bir başka deyimle dalgalanmasından yakınırken, toplayıcı, tüccar **Süleyman Pamuk** ise şöyle konuşuyor:

—Ben Samsun ve Ordu'ya mal gönderiyorum. Fethiye domatesi iyidir. Komisyonları etkileyen kalite sorunu. Biz 120 liraya geçenlerde mal aldık. Çünkü Mersin'den gelen cavcav domatesi, Samsun ve Ordu'da 120 liraya satıldı. Talep çok olunca fiyatlar yükseliyor. Geçenlerde Fethiye'den 45 liraya mal aldık. Bize 60 liraya mal oldu. 60 liralık domatesi Ordu ve Samsun'da 120 liraya sattık. Domatesin değeri bir yükseliyor, bir düşüyor. İşte buna çözüm getirmek gerekir.

Üreticiden tüketiciye kadar olan zincirdeki halkaların çokluğu ve sebzede bugüne kadar düzenli bir fiyat politikasının izlenmemesi sorunlarıyla uzayıp gidiyor.

7 haziran

18 haziran

Spor için para, para için spor

ABDÜLKADİR YÜCELMAN — *20 haziran*

Bir amatör sporcumuz dert yanıyordu. **"Benim ailem emekli maaşı ile geçiniyor. Beni o emekli maaşıyla besliyor, spor yaptırıyor. Benim babamın emekli maaşı devlet gücü ile yetişen sporcularla nasıl başa çıkabilir?"** Bu düşünceye karşı üzülmek bir yana bu koşullar içinde spor yapan o amatör sporculara, ailelerine, hepsinin özverisine şapka çıkarmak, saygı göstermek gerekmez mi?

Spor bir araç mı, yoksa amaç mı?

Bu sorunun tartışmasını dünya zaman zaman yapıyor. Ama sonunu getiren henüz yok. Kimisi amaç diyor. ama bakıyorsunuz amaç sonunda araç olup çıkmış. Araç diyorsunuz, ama onun da kesin çizgileri belli değil.

Bize göre spora başlayan herkes için spor amaçtır. Ama giderek sporunu geliştiren sporcu, eğer iyi bir yere geliyorsa ya da gelebiliyorsa başarısının çizgisinde mutlaka parasal destek görmüştür. Daha doğrusu para yatıranlar sporcunun amacını araç olarak değiştirmeyi başarmışlardır.

Havuzların kral ve kraliçelerini aynı firma altında toplayan ünlü Arena firması da olimpiyat madalyalarının üstüne bir gökdelen kurdu. Nasıl mı, firmanın formasını olimpiyat ve dünya rekortmenlerine giydirerek. Bir Mark Spitz olimpiyata giderken 9 altın madalya alacağını bilmiyordu. Bir Schollander Tokyo'ya hazırlanırken 4 altın madalyayı ancak düşünde görebilirdi. Bu sporcuların hepsi de ilk havuza girdikleri gün sporu amaç olarak planlamışlardı. Ama sonraları... Çeşitli kuruluşlar ve çeşitli örgütler o şampiyonların geleceğini görmüşler ve gerekli maddi desteği sağlamışlardı. Nitekim boynuna olimpiyat madalyasını takan sporcu kendisini ya bir reklam filminde ya da bir süt veya bir şampuan afişinde buluvermişti. Amatör madalyalar onlara milyonlar, milyarlar getirmişti. Şimdi onlar için spor artık bir amaç değil araç olmuştu.

Gelelim bize. Bizde sporcu sporu amaç olarak mı yapıyor yoksa araç olarak mı kullanıyor?

Kime sorsanız, **"amacım iyi bir sporcu olmak"** diyor. Ama hepsinin düşü bir Avrupa şampiyonluğu koparıp bir daire sahibi olmak.

Ama kaç kişi Avrupa şampiyonu olabilir bizde? Sporcuya kim nasıl destek olacak? Mehmet Yurdadön'e bir iki firma maddi destek sağladı diye kopmadık gürültü kalmadı. Peki ama desteksiz, yardımsız, parasız bir sporcunun bir Avrupa şampiyonu olması mümkün mü?

Yeni devletçilik

18 haziran

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
1984-1985
Öğretim Yılı Kayıtları Devam Etmektedir

61. Yıl: Sayı 21488 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 21 Haziran 1984 Perşembe

Viyana'da bir şehit daha verdik

KİM KİMDİR?

Özen, temmuzda dönecekti

Otomobili havaya uçurularak öldürülen Viyana Büyükelçiliği Çalışma Ataşesi Erdoğan Özen, 1934'te İzmir'de doğmuştu. İzmir Yüksek Ticaret Okulu'nu bitirdikten sonra 1966 yılında Çalışma Bakanlığı'nın yurt dışı teşkilatında görev alan Özen, Frankfurt, Viyana ve Stuttgart Çalışma Ataşeliği'nde sözleşmeli olarak çalışmış, 1980 yılında da Viyana Çalışma Ataşeliği sosyal yardımcılığına atanmıştı. Geçen yıl Viyana Çalışma Ataşeliği görevine getirilen Erdoğan Özen, yurt dışındaki görev süresini tamamlayarak önümüzdeki temmuz ayında Türkiye'ye dönecekti. Çalışma Ataşesi Özen, evli ve iki çocuk babasıydı.

Erdoğan Özen

Cinayeti, "Ermeni Devrimci Ordusu" adlı bir terör örgütü üstlendi.

Viyana Büyükelçiliğimiz Çalışma Ataşesi Erdoğan Özen, otomobiline yerleştirilen uzaktan kumandalı bombayla öldürüldü.

ABD Dışişleri Bakanlığı olayı kınadı. Ermeni Patriği, saldırganları "soysuzlar" olarak niteledi. Çeşitli kuruluşlar ve siyasi partiler kınama bildirileri yayınlıyorlar.

Haberi 11. Sayfada

KÖMÜR HALİNE GELDİ — Otomobiline konan bombanın patlaması sonucu yaşamını yitiren Çalışma Ataşesi Erdoğan Özen, tanınmayacak halde yandı. Elçilik görevlileri, Özen'in cesedini tanıyamadılar ve kimlik tespiti ancak öğle saatlerinde yapılabildi. Avusturya polisi, otomobile yerleştirilen bombanın uzaktan kumanda ile patlatıldığını sanıyor...

Türk-İş 3 aydır Özal'ın kapısında

TÜRK-İŞ'İN BEKLEDİKLERİ

1. Zirve toplantısı için Özal'dan yanıt.
2. YHK Başkanı'ndan "insaf".
3. Sözleşmeler için yetki belgeleri

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Türk-İş aylardır Özal'ı bekliyor. Yerel seçimlerden bu yana, yani yaklaşık üç aydır Şevket Yılmaz, Başbakan'la yapacakları "zirve"yi bekliyor.

Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide aracılığıyla Başbakan'dan istenen randevuların karşılık, Şevket Yılmaz'a göre "hükümetten ses seda yok." Şide de "toplantıya tam tekmil hazırız" diyor, "ama hükümetten cevap gelmiyor."

Türk-İş'in sürekli yinelediği "Başbakanla görüşme" talepleri çeşitli gerekçelerle bugüne kadar ya ertelendi, ya da yanıtsız kaldı. Erteleme nedenlerinin başında çoğu kez Başbakan'ın yurt dışında olması geldi. Son olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa Kalemli'ye yeniden başvuruldu. Hatta Kalemli görüşme günü konusunda "21 haziran uygun mu?" dedi. Türk-İş bu öneriye olumlu yanıt verdi, ancak hükümet tarafı yine sessiz kaldı.

"Ses seda olmamasına rağmen" Türk-İş hükümete ileteceği konular üzerinde çalışmalarını sürdürüyor. Bunlar arasında öncelikle "ciddi söz konuları" ın üstünde durulduğu bildirili-yor. Şevket Yılmaz, hükümete götürecekleri istekler arasında "Yüksek Hakem Kurulu'nun ücret zamlarıyla ilgili ilke kararının bulunduğunu" söyledi. Türk-İş YHK'ya "ek zam" talebi yerine ilke kararının değiştirilmesi isteğini götürmenin "daha sağlıklı olduğu" inancında. Bu arada Yılmaz'ın "YHK'nın ilke kararı iflas etmiştir" sözüne YHK Başkanı Naci Varlık'ın "kendine göre yorum yapmış" yanıtını vermesi üzerine, sözü yine Yılmaz aldı: "Ne diyeyim Naci Varlık bu kadar hissiyse. Varlık eğer hayat pahalılığını kabul etmiyorsa, Naci Varlık'ın dediği doğrudur." Yılmaz UBA'nın sorusunu bu şekilde yanıtlarken, Özal'ın "pahalılık ağustostan itibaren yavaşlayacak" sözüne karşılık da "İnşallah doğru çıkar. Ama böyle çıkmadığı takdirde durum ne olur, düşünemiyorum" dedi.

Türk-İş'in "bekledikleri" arasında "yetki tesbit yazıları" da var. Yılmaz bin işyeri için yetki tesbiti yazısı beklediklerini ifade ederek, bunların daha da gecikmesi halinde "yetkileri mahkeme kararıyla almaya çalışacaklarını" söyledi.

Türk-İş, iflas halinde ödenmeyen alacakların da görüşülmesini hükümetten isteyecek. Bu anlamda, Türk-İş işçi kökenli parlamenterler aracılığıyla meclise verdiği İcra ve İflas Yasası'nda değişiklik öngören yasa önerisi konusunda da hükümetten destek talep edecek.

Bunun yanı sıra, Türk-İş, yine Meclis'e verdiği Kıdem Tazminatı Fonu Yasa Tasarısı, Tarım-İş Yasa Tasarısı, işçilerin yönetime katılmasına ilişkin yasa önerisi ile İş Yasası'nda Değişiklik Öngören Yasa Önerisi'nin de dikkate alınmasını hükümetten isteyecek.

(Arkası Sa. 11, Sü. 8'de)

12. İstanbul Festivali açıldı

Eczacıbaşı: Umudumuz gelecek kuşaklarda

FESTİVALLE İLGİLİ DİĞER HABERLER

4. Sayfada

Özal kardeşler, Beşinci Kalkınma Planını Meclise sundu

Başbakan: Gelişme sıkıntısız olamaz

√ Turgut Özal, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nı sunuşunda "Topluma meseleleri açıklıkla söylemek elzemdir" dedi. Muhalefet Plan'ı inceleyememekten şikâyetçi.

√ Beşinci Plan'da sürükleyici sektörler ulaştırma ve konut. Plan'da imalat sanayii hafif kalıyor. En düşük gelişme hızı sanayide, en yüksek hız da turizmde.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — 5'inci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın Meclise sunulması nedeniyle Bütçe Plan Komisyonu'nda, bir konuşma yapan Başbakan Turgut Özal, "Bizim plan başkalarından farklı olabilir. Bu hükümet programı ile yakından ilgilidir. 5'inci Plan, istikameti itibariyle Anavatan programı istikametindedir" dedi.

Önce Bütçe Plan Komisyonu daha sonra da Meclis Genel Kurulu'nda ele alınacak 5'inci Kalkınma Planı'nın sunujunu yapan Başbakan Özal, önümüzdeki 5 yılda ithalatın liberalize edileceğini, devlet müdahalelerinin asgarileştirileceğini, denetimlerin de makro düzeyde olacağını söyledi. Batı dünyası ile aynı düzeye gelme çabalarının büyük bir hedef olduğunu kaydeden Özal, "Topluma meseleleri açıklıkla söylemek lazımdır" dedi. Türkiye'nin temel sorununun dış ödeme açığı olduğunu vurgulayan Özal, bu temel sorunun para üzerinde operasyonları uyardığını kaydetti. Önümüzdeki 5 yıl sonunda sanayi ürünleri ihracatının ihracat içindeki payının yüzde 65 olacağını belirten Özal, bunu "Dünyadaki en büyük yapısal değişim" olarak niteledi. Özal, konuşmasının sonunda ekonomik gelişmelerin sıkıntısız olamayacağını da ifade etti.

Planın stratejisini açıklayan DPT müsteşarı Yusuf Bozkurt Özal ise, planın şu hedefleri içerdiğini kaydetti:

— Enfasyon makul düzeye indirilecektir.

— Yüzde 6.3 kalkınma hızı hedeflenerek, işsizlik azaltılacaktır. Şimdilik bunun üzerindeki bir büyüme hedefi yetersiz iç tasarruflar nedeniyle olanaksızdır.

— Devlet genel olarak altyapı, istisnai olarak da kalkınmada öncelikli yörelerdeki yatırımı gerçekleştirecektir. KİT'lerde ise, durumu uygun olanlar anonim şirket haline dönüştürülerek, pay senetleri satışa sunulacaktır.

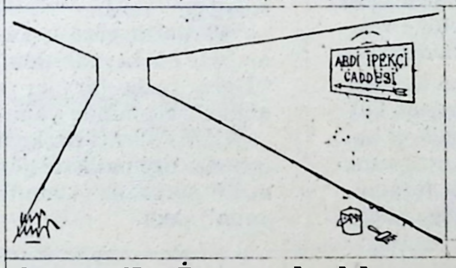
— Serbest döviz kuru ortamına plan dönemi sonunda geçilecektir."

Planın iktisadi hedeflerini aktaran DPT İktisadi Planlama Dairesi (İPD) Başkanı Oral Akman ise, yeni planın ekonomik

(Arkası Sa. 6, Sü. 6'da)

YILMAZ: YAVRU BELEDİYELERLE ANAKENTİ, ÖZAL BARIŞTIRDI

Haberi 6. Sayfada

Anadolu Ajansı yöneticileri istifadan vazgeçti

Anadolu Ajansı Yönetim Kurulu Başkanı Necati Zincirkıran, Başbakanın teminatı üzerine istifayı geri aldıklarını açıkladı.

PLAN'A TEPKİLER

Eski plancılar karamsar, iş çevreleri memnun

Bürokrasi operasyonu ile çeşitli bakanlıklar bünyesindeki binlerce personelin statüsü "geçici" nitelik kazandı. Devlet bakanlarının görevi yeniden düzenlendi.

Haberleri 7. Sayfada

Yeni düzenleme

Güçlenen Özal ve üç Müsteşarı

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Özal hükümeti, devletin yeniden örgütlenmesini öngören son kararname dizisi ile yönetimde koyu bir merkeziyetçiliği seçmiş görünüyor. Toplam 240 sayfayı bulan kararnameler genel olarak değerlendirildiğinde "yönetimde merkeziyetçilik" ortaya çıkan gerçeği oluşturuyor. Bunun ardından gelen bir başka çarpıcı olgu da şu: Başbakan Özal yeni oluşturulan birimlerle birlikte eskiden var olan, ama başka kuruluşlara bağlı bulunan temel üretim kurumlarını şimdi kendine bağladı. Kararname dizisi Başbakan Turgut Özal'ı çok güçlendirdi.

Özal ile birlikte üç ayrı müsteşarın da güçlen

(Arkası Sa. 6, Sü. 6'da)

SODEP: İnsan hakları ve özgürlükler korunmalı

SOSYAL DEMOKRASİ PARTİSİNİN KURULTAY RAPORUNDAN:

Ekonomik koşullar göz önünde tutularak silahlı kuvvetlerimizin sayısı ve zorunlu askerlik hizmetleri azaltılmalı.

Sendikalar siyasal yaşamın dışına itilmişler, toplumdan soyutlanmışlardır.

NATO'ya katkımız ülkenin ekonomik olanakları ile dengeli bir biçimde düzenlenmeli.

Geçilen bunalımın izlerini silmek için af, elverişli bir yöntemdir.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — SODEP Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'nun Büyük Kurultay'a sunacağı Çalışma Raporu dün açıklandı. Raporda, "Demokratik sistemin temel niteliği, insan hakları ve özgürlüklerinin en olgun biçimde sağlanması ve korunmasıdır" denildi. Ekonomik ve sosyal hakların, siyasal haklar ve özgürlüklerle anlam kazanacağı vurgulanan raporda özetle şunlara yer verildi:

"1) Yönetim, adalet ve bengo-ru kurallarını benimsemiş olarak insanlığın haklarına ve özgürlüklerine saygılı olmak kuralından sapmayacaktır. Sosyal demokrasi ilkelerini benimsemiş olan SODEP için bunlar gerekli, fakat yeterli değildir. SODEP, siyasal demokrasinin öngördüğü haklara ve özgürlüklerin, ekonomik ve sosyal haklar ve özgürlüklerle tamamlanmasının sağlıklı bir demokrasi için zorunlu bir koşul olduğu düşüncesini benimsemiştir. Çünkü ekonomik ve sosyal haklar, siyasal haklara ve özgürlüklere anlam kazandırır. Bu anlayış içinde SODEP, insana ve onun üretici emeğine öncelik veren bir değer vermektedir.

2) Bir ülkenin siyasal rejiminin demokratik olması, yalnız belli zamanlarda seçimlerin yapılıp parlamentonun oluşması ile gerçekleşmez. Demokrasi için bu gerekli, fakat yeterli değildir. Çağdaş anlamda demokrasi, bütün insan haklarının ve özgür-

(Arkası Sa. 6, Sü. 7'de)

Anadolu liseleri sınavının 2 sorusu iptal edildi

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Anadolu liseleri ile özel Türk ve yabancı okulların ikinci basamak sınavlarında adaylara yöneltilen iki soru değerlendirme dışı bırakıldı.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan edinilen bilgiye göre, (test-2)de 10'uncu ve 27'nci sorular baskı hataları nedeniyle değerlendirme dışı bırakıldı. Sınavın değerlendirmesi 98 soru üzerinden yapılacak.

10. soru tüm şıkları doğru olması, 27. soruda da, a, b, c, d, yanıt şıklarının baskı hatası nedeniyle yazılamadığından iptal edildi.

Anadolu liseleri sınav sonuçlarının 15 temmuzdan önce belli olmayacağı belirtiliyor. Adayların yeni tercih bildirim kartlarının 26 haziran değin teslim edilecek olması nedeniyle sonuçlarının belirlenmesi uzayabilecek. Fen liseleri sınav sonuçlarını ise, bayram öncesinde tamamlanmasına çalışılıyor.

- Hıristiyan milisler anlaşmayı reddetti.
- Polonya'da seçime katılım çok düşük.

3. Sayfada

- ANAP grubunda milletvekillerine yazılı söz verilmesi istendi.

6. Sayfada

- Dolarda hiç insaf kalmadı.
- Ekonominin tasarruf gücü azalıyor.

9. Sayfada

- Pahalı hammadde yüzünden ilaç zammı kaimerleşiyor.

12. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Önce Meclis...

TBMM'de dış politika konularında genel görüşme isteği ANAP'lı milletvekillerinin oylarıyla reddedildi. Sınırlarımızın hemen ötesindeki İran-Irak savaşı bütün şiddetiyle sürer, Kıbrıs konusu yeni çözümlerin eşiğine gelir ve hiçbir komşumuz Papandreu yeni serüvenlerin peşine düşerken, iktidar partisi niçin bu konularda suskunluk yolunu seçmektedir?

Bu soruya verilecek yanıt "milli menfaatler" gibi genel ve soyut gerekçelerdir.

Dışişleri Bakanı Sayın Halefoğlu bu soyut ve genel sözleri "Milli çıkarlarımızı ilgilendiren somut meseleler üzerin

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

AYBASTI DAVASI

27 sanığa idam cezası

38 kişinin olduğu Aybastı olayları davasında 7 kişi ömür boyu, 156 kişi de 2-24 yıl hapis cezasına mahkûm oldu.

DİSK davasında Görsel Sanatçılar Derneği Genel Başkanı Orhan Taylan'ın sorgusu yapıldı. Genel Sekreter Fehmi Işıklar soruşturmanın genişletilmesini istedi.

Denizli ÜGD davası sonuçlandı. 1 sanık ölüm cezasına çarptırıldı. 11 sanık 10 ay ile 7 yıl hapse mahkûm oldu.

İzmir'de 1 Dev-Sol'cu müebbet hapis cezasına çarptırıldı. TEP Genel Başkanı Mihri Belli, Askeri Mahkeme'de yargılanacak.

Haberi 8. Sayfada

Evren, SODEP liderini kabul etti

Erdal İnönü: Cumhurbaşkanı tarafsızlığını ifade etti

23 haziran

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı Kenan Evren, dün SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü'yü** kabul ederek kendisi ile 40 dakika görüştü. Erdal İnönü'nün istemi üzerine gerçekleşen görüşmeden çıkarken İnönü, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in tarafsızlığını ifade ettiğini ve belli periyotlarla değil, fakat gerektiğinde yine görüşebileceğini söylediğini bildirdi. İnönü, Cumhurbaşkanı Evren'in parlamento dışı partilerle görüşmesi konusundaki bir soruyu yanıtlarken, **"Minnettarlığımızı ifade ettim"** diye konuştu.

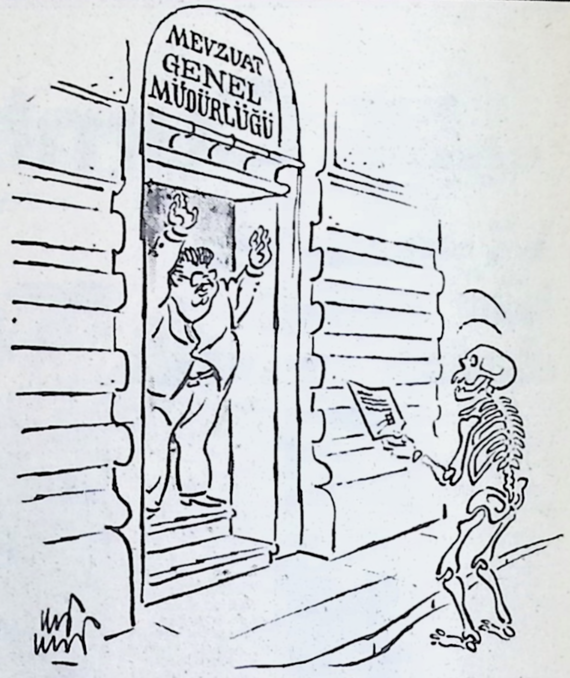
Cumhurbaşkanı Kenan Evren, SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü'yü** dün saat 10.00'da Çankaya Köşkü'nde kabul etti. İnönü, yaklaşık 40 dakika süren görüşmeden çıktıktan sonra yaptığı açıklamada, görüşme isteminin kendilerinden geldiğini belirterek, şunları söyledi:

"Sayın Cumhurbaşkanı bir süre önce Meclisteki siyasi patilerin başkanları ile muntazam görüşmeler yapacağını ifade buyurmuştu. O zaman ben de yerel seçimler sonucunda memlekette ikinci büyük parti olarak ortaya çıkmış bir partinin görüşlerini de Sayın Cumhurbaşkanı'na arzetmenin uygun olacağını belirtmiştim ve bizimle münasip bir fırsatta görüşmelerini arzu etmiştim. Bugün Sayın Cumhurbaşkanı lütfetti, beni kabul buyurdu. Çeşitli güncel konular üzerinde partimizin görüşlerini anlatma fırsatını buldum. Çok yararlı bir görüşme oldu. Bu güncel konular arasında basma da her zaman yansıttığımız, devletin siyasi partilere yardımı, TRT'nin tutumu, hükümetin icraatından vatandaşların duyduğu rahatsızlık ve bize yöneltilen dilekler gibi şeyler var. Dediğim gibi çok yararlı bir görüşme oldu. Sayın Cumhurbaşkanı'na bizi kabul buyurduğu için minnettarlığımı tekrar ifade ediyorum."

İnönü, **"Cumhurbaşkanı ile görüşmeleriniz periyodik olarak devam edecek mi?"** biçimindeki bir soruya, **"Anladığımız kadarıyla, Sayın Cumhurbaşkanı tarafsızlığını ifade etti ve belli periyotlar değil, fakat gerektiğinde de tabii görüşülebileceğini söyledi"** karşılığını verdi.

"Partinizin görüşleri konusunda Cumhurbaşkanı'nın size bir beyanı oldu mu?" sorusunu ise İnönü, **"Daha fazla bir şey söylemem şüphesiz doğru olmaz"** biçiminde yanıtladı.

SODEP Genel Başkanı **"Cumhurbaşkanı'nın parlamento dışı patilerle görüşmesini nasıl karşılıyorsunuz"** sorusuna karşılık, **"Minnettarlığımı ifade ettim"** dedi.

— Bugün git, yarın gel!..

20 haziran

Doğru Yol Partisi de 1 yaşında

Avcı: İyi yol, demokratik yol

JÜLİDE GÜLİZAR — *23 haziran*

ANKARA — 24 Nisan 1983.. Türk demokrasi yaşamında, 12 Eylül sonrasının önemli günlerinden biri. 12 Eylül 1980 günü başlayan siyaset yasağı, MGK'nın kararıyla 3.5 yıla yaklaşan bir süre sonunda kaldırılmış ve siyasal partilerin kurulması aşamasına gelinmişti.

Bir anda denilebilecek kadar kısa bir süre içinde ortalık tozdan dumandan görünmez oldu. Siyasal partilerin Türk siyasal yaşamına **"fışkırır"** gibi katılması olayı başladı. Bu tozun dumanın ardından, kısa süren bir durulma... Bu arada 23 haziran günü yeni bir siyasal partinin daha adı kamuoyuna sunuldu. Doğru yol Partisi'nin, hem de fazla gürültü etmeden. Neredeyse sessiz sedasız...

"Çünkü daha önce kurulan partilerin gerek kamuoyunda, gerekse basında çıkardığı gürültü o kadar büyüktü ki, biz kimselere haber vermeden, kendi aramızdaki çalışmalarla bu işi ortaya çıkarmayı düşündük" diye anlatıyor şimdi, Partinin Genel Başkanı Dr. **Yıldırım Avcı.**

23 haziran

— Valla ne diyeyim sayın bakanım; Sayın Başbakan, içerde yeğeni Tarım Bakanı Sayın Hüsnü Doğan, bacanağı İçişleri Bakanı Sayın Tanrıyar, kardeşi DPT Müsteşarı Sayın Bozkürt Özal ile konuşuyorlar. Aile toplantısı değilse, buyrun girin...

— O kadar çok parti var ki o sıralarda. Bir yeni parti için nasıl ve hangi düşünceden yola çıktınız?

AVCI — Kurulmuş olan partilerin millet nazarında tasvip görmediği noktasından hareket ettik. Millet kendi kurduğu partiye gönül vermek istiyordu ve Anadolu'nun her köşesinden bu hususta teşvikler geliyordu. Zaten kurulduğumuz andan itibaren gördüğümüz alaka da vatandaş tarafından arzu edilen parti olduğumuzu gösterdi.

— Amacınız neydi?

AVCI — Davamız, memlekette milli iradeyi üstün irade kılmak. Bölücülüğe, teröre, anarşiye karşı olmak. Hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü prensiplerini tam manasıyla tatbik etmek, anayasa ve kanunlara saygılı olmak. Memleket kalkınmasında ve refahın bütün memleket sathına yayılmasında demokratik yolun en iyi olduğunu göstermekti.

— Sayın Avcı, milli iradeden siz ne anlıyorsunuz?

AVCI — Hür ve eşit şartlar altında cereyan edecek ve kanuni formalitelerini tamamlamış siyasi partilerin hepsinin iştirak edebileceği bir seçim sonucunda ortaya çıkacak tabloyu anlıyorum.

DYP'nin kuruluşundan itibaren de teşkilatı kurmak için gönüllü istekler yağmaya başlamış ve bunun sonunda DYP, yasaların seçimlere girmek için öngördüğü koşulları yerine getiren ilk parti olmuştur.

— Sayın Avcı, son seçime giremediniz. Partiyi kurma çalışmalarına başlarken hiç böyle bir şey aklınızdan geçmiş miydi?

AVCI — Memlekette fevkalade bir hal yaşandığının idraki içindeydik. Ama mevcut kanunlar, yani 1982 Anayasası ve Siyasi Partiler Kanunu, seçime girebilmenin şartlarını açıkça ortaya koymuştur. Bu şartları yerine getirmiştik ve seçimlere girememek diye bir şey hiç aklımıza gelmemişti.

— Siz bu partinin ikinci başkanısınız değil mi?

AVCI — Evet. İlk Genel Başkanımız Ahmet Nusret Tuna idi. Yeri gelmişken başta ilk Genel Başkanımız olmak üzere şimdi bulunmayan bütün arkadaşlara teşekkür etmek istiyorum.

(Partinin kuruluşundan hemen sonra küçük bir tatil için Denizli'ye gitmiş Dr. Avcı. Daha kapıdan girerken haberi vermişler. **"30 veto geldi. Dörk kişi kaldınız. Hükmi varlığınız devam ediyor. Acele Ankara'ya gel."** Apar topar Ankara'ya dönmüş. Şeker Bayramı çok yakın olduğu için vakit son derece dar, o nedenle 24 saat çalışarak kurucu olmak için başvuruda bulunan yüzlerce gönüllü arasından otuzunun belgelerini tamamlayabilmişler ve vetoluların yerine yeni isimleri MGK'ya bildirmişler.)

— Ama Sayın Avcı, bu bağlılık, bu sevgi 25 Mart seçimlerine yansımadı?

. **AVCI** — 25 Mart seçimleri, başka şartları olan bir seçimdi. Bir kere tarih olarak Türkiye'de alışılmamış bir şeydi. Mevcut iktidar, bütün siyasi baskıları her tarafta en iyi şekilde kullandı ve milleti, yerine getiremeyeceği vaatlerle kendisine inandırmaya çalıştı. Vatandaş iktidarı biraz denemek arzusunu gösterdi. Ayrıca iktidardan nemalanma, çevrelerine bir şeyler kazandırabilme vaatlerinin tesirinde kaldı.

— Bir yılı nasıl geçirdiniz?

AVCI — Sayılamayacak kadar çok güçlüğün üstesinden gelmeye çalışarak. Ama bizi ayakta tutan güce hep güvendik. Bu bütün olup bitenlere rağmen vatandaşımızın gösterdiği yakınlık, alaka ve davamızın haklılığına inanmış olmamızdır. Gördük ki vatandaş gadre uğramış. Haksızlıklarla karşılaşmış, ama davasında haklı olan, Meclis dışındaki partileri gönülden desteklemektedir. Vatandaşın bu desteği, bu imanı bizi ayakta tutan en önemli kuvvettir.

— Bugün bulunduğunuz noktayı değerlendirir misiniz?

AVCI — Bugün her ilde ve pek çok ilçede sağlam ve davasına sahip bir teşkilatımız var. 250'ye yakın belediye başkanımız ve hemen her mecliste il genel meclisi üyelerimizle sapasağlam ayaktayız. Partimiz yerine oturmuş, Türk siyasi hayatında yerini almıştır. Partimize destek verenler çeşitli fikriyatın temsilcisi değil, aynı davaya gönül vermiş vatandaşlardır. Bundan dolayı geleceğe çok güvenle bakıyoruz. Hakkımızda Anayasa Mahkemesi'nde dava açılmış olmasına rağmen, kanunlara saygılı, memleket menfaatlerini her şeyin üstünde tutan parti olma durumunu sürdürüyoruz.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl: Sayı 21490 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 23 Haziran 1984 Cumartesi

YILAYDIN DERSANESİ

Başbakan, Cumhuriyet'e açıkladı: Denktaş ile anlaştık

KKTC serbest bölge olacak

√ Sanayicilerin Kıbrıs'a yatırım yapmalarının yararlı olacağını söyleyen Özal, KKTC'nin serbest bölge olması konusunda Denktaş'la mutabakata varıldığını söyledi.

√ KKTC Başbakanı Nejat Konuk, "Bu konuyu seçimle gelecek olan hükümete bırakmıştık. Ancak seçim tarihinin uzaması nedeniyle karar bize kalabilir" dedi.

FATİH GÜLLAPOĞLU

Başbakan Turgut Özal Cumhuriyet'e "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin serbest bölge haline getirileceğini" açıkladı. Özal, KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın son Ankara ziyareti sırasında bu konuyu ele aldıklarını ve kendisiyle mutabakata vardıklarını söyledi.

Önceki gün Londra'dan dönen ve Denktaş'ın Ankara temasları sırasında da Londra'da bulunan KKTC Başbakanı Nejat Konuk dan bu konudaki sorumuzu Lefkoşe'den telefonla yanıtlarken, "Bu konu daha önce Bakanlar Kurulumuzda da görüşülmüştü" dedi. Konuk, "O görüşmelerimizde KKTC'nin tümüyle serbest bölge haline getirilmesi kararını seçimle işbaşına gelecek hükümete bırakmayı kararlaştırmıştık. Ancak seçimlerin sarkması nedeniyle yeni bir durum oluşmuş olabilir," şeklinde konuştu.

Önceki akşam İstanbul'a gelen Turgut Özal, dün İstanbul Büyükçekmece Barajı'nın temelini attı. Özal, temel atma töreninden sonra Dokusan tesislerini, daha sonra da İstanbul Giyim Sanayii (İGS) tesislerini gezdi. İGS'nin sahibi İzzet Gökçimen tesis hakkında bilgi verirken konfeksiyon ürünlerinin yüzde 70'inin ihraç edildiğini, yakında KKTC'de de bir fabrika kurmayı planladıklarını anlattı. Başbakan Özal, bunun üzerine Gökçimen'e, Türkiye'deki sanayicilerin KKTC'de de yatırım yapmalarının yararlı olacağını belirtirken, Cumhuriyet muhabirine "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti serbest bölge haline getirilecek" dedi. Özal'ın bu açıklamasından sonra Cumhuriyet muhabiri ile Başbakan arasında şu soru-yanıtlı diyalog geçti:

— KKTC'nin bir bölümünün mü serbest bölge olması söz konusu?

ÖZAL — Hayır, KKTC'nin tümünün serbest bölge haline getirilmesi düşünülüyor. Bu gerçekleştikten sonra Türkiye olarak ithalatımızın önemli bir bölümünü oradan yapmayı planlıyoruz.

— KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Rauf Denktaş geçtiğimiz günlerde Ankara'daydı. Kendisiyle bu konuda mutabakata vardınız mı?

ÖZAL — Evet. Sayın Denktaş'la bu konuda görüştük. Gerekli mutabakata vardık.

Uzun bir süreden beri Londra'da bulunan KKTC Başbakanı Nejat Konuk, KKTC'nin serbest bölge haline getirilmesiyle ilgili sorularımızı telefonda yanıtladı. Konuk, Cumhurbaşkanı Denktaş'ın Ankara temasları sırasında da Londra'da olduğunu ve Lefkoşe'ye yeni geldiğini belirterek, "Bu nedenle son durum hakkında bilgim yok," dedi. Konuk şöyle devam etti:

"KKTC'nin serbest bölge haline getirilmesi konusu Bakanlar Kurulumuzda da gündeme gelmişti. Biz o zamanki durum itibariyle, bu kararın seçimlerden sonra işbaşına gelecek hükümet tarafından verilmesini söylemiştik. Bu da benimsenmişti. Çünkü bildiğiniz gibi bir koalisyon hükümetiyiz. Ancak seçimle gelecek olan hükümetin böyle bir kararı kendisinin alması, uygu-
(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

SODEP LİDERİ — Evren-İnönü görüşmesi 40 dakika sürdü. SODEP Başkanı, Cumhurbaşkanı'na ilettiği konular arasında partilere yardım, TRT'nin tutumu, hükümetin icraatına ilişkin olarak vatandaşların ilettiği dilekler bulunduğunu söyledi. (Fotoğraf: RIZA EZER)

Özal, ilk kez baraj temeli attı

√ Büyükçekmece Barajı temel atma töreninde bir konuşma yapan Belediye Başkanı Bedrettin Dalan, "İstanbul yarı yarıya Kerbela durumundadır. Bu kenti geri kalmışlıktan kurtarmak boynumuzun borcudur" dedi.

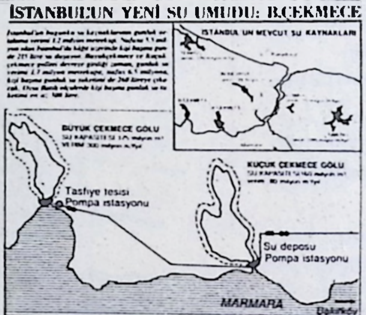
Haber Merkezi — Büyük İstanbul İçme Suyu Projesi çerçevesinde yapımına başlanan Büyükçekmece Barajı'nın temeli dün Başbakan Turgut Özal tarafından törenle atıldı. Böylece Özal, ilk kez baraj temeli atmış oldu.

Özal'ın temel atmasından önce Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cemal Büyükbaş, İstanbul Valisi Nevzat Ayaz ve İstanbul Belediye Başkanı Bedrettin Dalan birer konuşma yaptılar. Bedrettin Dalan, "İstanbul'a hizmet ibadettir" diye başladığı konuşmasını şöyle sürdürdü:

"İstanbul'a ibadetin, hizmetin en güzel şekli de suyu sürekli bir şekilde getirmektir. İstanbul yarı yarıya Kerbela durumundadır. Kişi başına düşen su ve yol açısından Türkiye'nin en fakir şehridir. İstanbul'u geri kalmışlıktan kurtarmak boynumuzun borcudur. Bunun için de gecəli gündüzlü çalışıyoruz"

Başbakan Özal, yaptığı konuşmada İstanbul'u, "Türkiye'nin incisi olarak" nitelendirdi ve "Bu şehri yaşanır hale getirmek boynumuzun borcudur" dedi. Özal, normalde 4 yılda yapılması öngörülen bu barajın 21 ayda bitirileceğini açıkladı. Daha sonra da kendisine verilen manipleyi çevirerek temelin ilk dina-
(Arkası Sa. 11, Sü. 5'te)

İSTANBUL'UN YENİ SU UMUDU: B.ÇEKMECE

Başbakan Özal, dün sabah Büyükçekmece Gölü'nün tatlı su barajına dönüştürülmesini sağlamak üzere, denizle bağlantısını kesecek inşaatın ilk dinamitini patlattı.

Avusturya polisi kötümser

Ermeni teröristlerin Viyana'da yardımcıları bulunduğu kanısına varan polis, militan Ermenileri araştırıyor.

Uzaktan kumandalı bombanın, otomobilin sol ön koltuk altından ve dışardan yerleştirildiği sanılıyor.

ÖNDER GÜRMAN

VİYANA — Ermeni teröristlerin Viyana Büyükelçiliğimiz Çalışma Ataşesi Erdoğan Özen'e karşı düzenledikleri bombalı saldırının soruşturmasını sürdüren Avusturya polisi "kolay sonuç" alınamayacağı kanısında. Özen'in cenazesi yarın yurda getirilecek ve salı günü İzmir'de devlet töreni ile toprağa verilecek.

Özen'in otomobiline yerleştiren ve Büyükelçiliğine geldiği anda patlatan teröristlerin Viyana'da yardımcıları olduğu kanısına varan Avusturya polisi, ülkede yaşayan Ermeniler üzerindeki "inceleme"sini, "militan" Ermeniler konusunda yoğunlaştırdı. Fransa, Belçika, İtalya, Federal Almanya, İngiltere ve İsviçre'den "militan"ların listesini alan Avusturya polisi ayrıca Türk polisinden de bu konuda ayrıntılı bilgi istedi.

Antiterörist birlik "Cobra" ile birlikte listede adı geçen Ermenileri arayan Avusturya polisi tüm sınır kapılarında da önlem aldı. Listede adı geçen militan Ermeniler konusunda Avusturya'ya komşu ülkelerin polisine de bilgi verildi.

Soruşturmayı sürdüren bir yetkili, "Şimdiye kadar bir sonuç alınamadı ama suikastçıların Viyana'da en uygun saati ve tarihi araştıran yardımcıları olduğuna eminiz," dedi.

Çalışma Ataşesi Özen'in öldürülmesinden sonra Türkiye Büyükelçiliği ve Türk daireleri önündeki güvenlik önlemlerini arttıran Avusturya polisi, Amerikalıların da tehdit edilmesi üzerine ABD Büyükelçiliği ve temsilciliklerinde sıkı koruma önlemleri almaya başladı.

Bu arada, uzaktan kumandalı bomba ile havaya uçurulan Erdoğan Özen'in otomobiline, bombanın sol ön koltuk altından ve dışarıdan yerleştirildiği belirlendi. İncelemesini tamamlayan bilirkişi heyeti, Özen'in yaralanma şeklinden ve otomobilin söz konusu bölgedeki döşemesinde büyük bir parça eksikliğinden,
(Arkası Sa. Sü. 6'da)

Evren, SODEP liderini kabul etti

Erdal İnönü: Cumhurbaşkanı tarafsızlığını ifade etti

İnönü görüşmeden sonra yaptığı açıklamada, "çeşitli konularda partimizin görüşlerini anlattım. Bizi kabul buyurduğu için minnettarlığımı ifade ettim. Belli periyotlarla değil, gerektiğinde görüşebileceğini söyledi" dedi.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı Kenan Evren, dün SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü'yü kabul ederek kendisi ile 40 dakika görüştü. Erdal İnönü'nün istemi üzerine gerçekleşen görüşmeden çıkarken İnönü, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in tarafsızlığını ifade ettiğini ve belli periyotlarla değil, fakat gerektiğinde yine görüşebileceğini söylediğini bildirdi. İnönü, Cumhurbaşkanı Evren'in parlamento dışı partilerle görüşmesi konusundaki bir soruyu yanıtlarken, "Minnettarlığımızı ifade ettim" diye konuştu.

Cumhurbaşkanı Kenan Ev-
(Arkası Sa. 11, Sü. 8'de)

Yılmaz: Özal'ın Türk-İş için vakti olmalı

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, Başbakanların daima Türk-İş'e ayıracak zamanları olduğunu söyleyerek "Sayın Başbakanın Türk-İş'le görüşmeye vakti olmalıdır diyorum" dedi. Yılmaz, Başbakan Turgut Özal'ın "Türk-İş'le görüşmeye vaktim yok" şeklindeki sözlerini hükümet Türk-İş zirvesinde ele alınması gerektiğini hatırlattı. Yılmaz dün yaptığı açıklamada şöyle dedi:

"Başbakan Sayın Özal'dan bir süredir randevu talebinde bulunmaktadır. Bir hükümet Başbakanı'nın ülke sorunlarına ayırdığı zaman dilimi içinde, çalışma hayatını ilgilendiren konular mutlaka yer almıştır ve yer alacaktır. Yani, Sayın Başbakan'ın Türk-İş'le görüşmeye vakti olmalıdır, diyorum.

Türk-İş'in Türkiye Cumhuriyeti hükümetleriyle her zaman görüşmeye değer sorunları olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyeti başbakanlarının da her zaman Türk-İş'e ayıracak zamanları olmuştur.

Bu, bundan sonra da böyle olmalıdır. Türk-İş olarak sayın Başbakan'la biraraya gelip görüşeceğiz ve çalışma hayatımızın acil çözüm bekleyen konularını birlikte tartışacağız.

Bunun aksini düşünemiyorum. Aksine bir ihtimal için, şu aşamada bir şey söylemek istemiyorum."

SENDİKACILAR "HAKEM" İLE TUŞ OLMAYA KARŞI ÇIKTI

TGS: İŞBİTİRİCİLER İŞÇİLERİN İŞİNİ BİTİRİYOR

TTK'DAKİ SÖZLEŞME YETKİSİ GENEL MADEN-İŞ'E VERİLDİ

BAĞIMSIZ ENERJİ-İŞ TEK, YHK ZAMMINI UYGULAMIYOR

Haberleri 7. Sayfada

— Valla ne diyeyim Sayın Bakanım, Sayın Başbakan, içerde yeğeni Tarım Bakanı Sayın Hüsnü Doğan, bacanağı İçişleri Bakanı Sayın Tanrıyar, kardeşi DPT Müsteşarı Sayın Bozkurt Özal ile konuşuyorlar. Aile toplantısı değilse buyrun girin...

DOĞRU YOL PARTİSİ DE 1 YAŞINDA

Avcı: İyi yol, demokratik yol

JÜLİDE GÜLİZAR

ANKARA — 24 Nisan 1983. Türk demokrasi yaşamında, 12 Eylül sonrasının önemli günlerinden biri. 12 Eylül 1980 günü başlayan siyaset yasağı, MGK'nın kararıyla 3.5 yıla yaklaşan bir süre sonunda kaldırılmış ve siyasal partilerin kurulması aşamasına gelinmişti.

Bir anda denilebilecek kadar kısa bir süre içinde ortalık tozdan dumandan görünmez oldu. Siyasal partilerin Türk siyasal yaşamına "fışkırır" gibi katılması olayı başladı. Bu tozun dumanın ardından, kısa süren bir durulma... Bu arada 23 haziran günü yeni bir siyasal partinin daha adı kamuoyuna sunuldu. Doğru Yol Partisi'nin, hem de fazla gürültü etmeden. Neredeyse sessiz sedasız...

"Çünkü daha önce kurulan partilerin gerek kamuoyunda, gerekse basında çıkardığı gürültü o kadar büyüktü ki, biz kimselere haber vermeden, kendi aramızdaki çalışmalarla bu işi ortaya çıkarmayı düşündük" diye anlatıyor şimdi, Partinin Genel Başkanı Dr. Yıldırım Avcı.

— O kadar çok parti var ki o sıralarda. Bir yeni parti için nasıl ve hangi düşünceden yola çıktınız..?

AVCI — Kurulmuş olan partilerin millet nazarında tasvip görmediği noktasından hareket ettik. Millet kendi kurduğu partiye gönül vermek istiyordu ve Anadolu'nun her köşesinden bu hususta teşvikler geliyordu. Zaten kurulduğumuz andan itibaren gördüğümüz alâka da vatandaş tarafından arzu edilen parti olduğumuzu gösterdi.

— Amacınız neydi?

AVCI — Davamız, memlekette milli iradeyi üstün irade kılmak. Bölücülüğe, teröre, anarşiye karşı olmak. Hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü prensiplerini tam manasıyla tatbik etmek, anayasaya ve kanunlara saygılı olmak. Memleket kalkınmasında ve refahın bütün memleket sathına yayılmasında demokratik yolun en iyi olduğunu göstermekti.

— Sayın Avcı, milli iradeden siz ne anlıyorsunuz?

AVCI — Hür ve eşit şartlar altında cereyan edecek ve kanuni formalitelerini tamamlamış siyasi partilerin hepsinin iştirak edebileceği bir seçim sonucunda ortaya çıkacak tabloyu anlıyorum.

DYP'nin kuruluşundan itibaren de teşkilatı kurmak için gönüllü istekler yağmaya başlamış ve bunun sonunda DYP, yasa-
(Arkası Sa. 11, Sü. 1'te)

AVCI — "Bir yılda çok güçlüğün üstesinden gelmeye çalıştık."

DYP Genel Başkanı Yıldırım Avcı, "25 Mart seçimleri başka şartları olan bir seçimdi. Vatandaş iktidarı biraz denemek arzusu gösterdi. Vatandaşın desteği, imanı bizi ayakta tutan en önemli kuvvettir. Bugün her ilde ve pekçok ilçede sağlam ve davasına sahip bir teşkilâtımız var" dedi.

Ahu Tuğba ve 3 arkadaşı serbest bırakıldı

Uyuşturucu madde kaçakçılığı iddiasıyla gözaltına alınan Behçet Cantürk ve 14 arkadaşı tutuklandı.

Haber Merkezi — Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık İstihbarat Daire Başkanlığı'nca Ankara'da ifadeleri alınan sinema sanatçısı Ahu Tuğba, Oya Aydoğan, ses sanatçısı Beyhan Baysal ve menajer Şakir Şener dün serbest bırakıldılar.

Geçtiğimiz pazartesi günü uyuşturucu madde kaçakçılığına dolaylı olarak karıştıkları iddiasıyla ifadeleri alınmak üzere Ankara'ya götürülen 3 sanatçı ile menajerin emniyetteki ifade verme işlemleri tamamlandı. Aydoğan, Tuğba, Baysal ve Şener ifadelerinin alınmasından sonra salıverildiler.

Bu arada uyuşturucu madde kaçakçılığı yaptıkları iddiasıyla Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 4 Numaralı Askeri Mahkemesi'ne sevkedilen Diyarbakırlı işadamı Behçet Cantürk ve 14 arkadaşı tutuklandı. 28'i serbest
(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Yaz-Boz Tahtası...

Hükümet, beş gün önce "Bakanlıkların kuruluş ve görev esasları" ile ilgili kanun kuvvetinde kararnameler yayınladı. Başbakan Özal, düzenlediği basın toplantısında da yapılan bu değişiklikleri "büyük reform" olarak niteledi. Bakalım nasıl reformmuş bu.

Şimdi belleklerinizi tazeleyin.

Özal Hükümeti, kurulduğu ilk günlerde, kanun hükmünde kararnameler yayınlayarak, bakanlıkların "kuruluş ve görev esaslarını" belirlemiş ve bunu da "iş bitirici kadro"nun büyük başarısı olarak sunmamış mıydı? Sunmuştu.
(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

- *Şili, Irak'a misket bombası sattı.*
- *Batı Avrupa askeri ittifakı gündemde.* 3. Sayfada
- *Darüşşafaka Lisesi'ni kazananlar belli oldu.* 6. Sayfada
- *Dolara rağmen bazı ilaçların ucuzlatılabileceği savunuldu.* 9. Sayfada
- *Fransa favori, Portekiz sürpriz.* 10. Sayfada
- *Bira, resmen alkollü içki oldu.* 12. Sayfada

Ekmeği pahalı yiyoruz

Un fiyatları düştü. Gaziantep'te ekmeğin kilosu 85 liradan 77 liraya düşürüldü. İstanbul'da ise ekmeğin kilosu halen, 95 lira.

Haber Merkezi — Yeni mahsul buğdayın piyasaya çıkması üzerine ekmeklik unun çuvalı 500 liraya kadar düşüş gösterdi. Serbest piyasadaki un fiyatlarının düşmesi üzerine Gaziantep'te ekmek ve pidenin gramajı yükseltildi.

Hükümetin buğday taban fiyatını, ürünün çıkışından önce açıklaması üzerine, tüccarlar ellerindeki stoklara dayanarak zam yapmışlar ve ekmeklik unun çuvalını 3 bin 400 liradan 4 bin 500 liraya yükseltmişlerdi. Un fiyatlarının "yapay" olarak artması üzerine belediyeler de ekmek fiyatlarını yeniden belirlemek zorunda kalmış ve fırıncıların zam isteklerine "evet" demişti.

İstanbul'da 4 bin 700 liraya satılan 68-70 randımanlı unun çuvalı yeni mahsul buğdayın piyasaya çıkması üzerine geçtiğimiz günlerde 4 bin 300 liraya düştü. Belediyeden 4 bin [illegible] liralık bir çuval una göre 420 gram ekmeğe 43 lira fiyat alan fırıncılar ise ekmek fiyatlarını indirme gibi bir talepte bulunmadılar. Aynı şekilde İstanbul Belediyesi de fiyatların hakkı kazanımı önleyecek bir girişimde bulunmadı.

Gaziantep'te ise İl Koordinasyon Kurulu, Vali Abdulkadir Aksu'nun başkanlığında toplanarak ekmeklik un fiyatlarındaki düşüşü dikkate alarak ekmek ve pidenin gramajını yükseltti. 74-76 randımanlı ekmeklik unun çuvalı 4 bin 600 liradan 4 bin 100 liraya düşerken 35 liralık ekmeğin gramajı 410 gramdan 450
(Arkası Sa. 11, Sü. 2'de)

Neo-Liberalizm...

UĞUR MUMCU — *24 haziran*

"Neo" sözcüğü Yunanca *"neos"*tan türetilmiştir. Yeni ve genç anlamına gelir. Örneğin, kapitalizmin başına *"neo"* koyup araya da bir çizgi çekerseniz, bu *"yeni-kapitalizm"* demektir. New York kentinin ilk hecesi New da İngilizce *"yeni"* demektir. Osmanlıca *"nev"* sözcüğü de yeni anlamına gelmektedir. Herhalde *"Nevşehir"* yeni-şehir anlamında kent adı olarak seçilmiştir.

"Neo-liberalizm" sosyalizme karşı liberalizmin yeni ve taktik değiştirmiş biçimidir. Öncüleri Walter Lippmann'dır. Bunlar, piyasa ekonomisinin serseri mayınlar gibi başıboş bırakılmasına karşı çıkıp, devlet eliyle alınan önlemlerle işi idare etmeye çalışırlar.

Bizde *"neo-liberalizm"* açıkça *"Canım, ne o, o da liberalizm mi?"* anlamında kullanılmaktadır. Çünkü, bilindiği gibi, Türkiye'de iklim, liberal yetişmesine pek elverişli değildir. Bizdeki liberal sayılanlar, aslında alaturka muhafazakârlardır. Bunların çoğu da *"kâr muhafaza etmekle"* meşgul olurlar. Liberallikle bir ilgileri olmadığı gibi bu konularda bir bilgileri de yoktur.

Bunlar, az gelişmiş demokrasimizin turfanda ürünleridir.

Liberal süsü veren bu alaturka muhafazakârlar, genellikle kırpık bıyıklı ve kalın çerçeveli gözlüklü olurlar. Bunlara *"liberal aslanlar"* denir. Kırpık bıyıkla, gözlük çerçevesi arasındaki mesafe, genellikle 1-2 cm arasındadır. Liberal aslanların bir başka türü, badem bıyıklı, madeni cırtlak sesli ve kel kafalıdır.

Bu liberal aslanların bir kısmı genellikle kalın lacivert çizgili, yelekli takım elbise, turuncu çorap ve altı kauçuklu kahverengi ayakkabı giyip, sarı gömlek üzerine türbe yeşili kravat takarlar. Ülke sorunlarının tartışıldığı *"umuma açık yerlerde"* burunlarını karıştırma alışkanlığı bulunan bu liberal aslanlar, vergi iadesi, reeskont kredisi, akreditif gibi konuların da dehşetli bilgi sahibidirler.

Liberal aslanlar şu mesleklere el atmışlardır: Taşra avukatı, kapkaççı müteahhit, benzin bayii, gezici vaiz, yedek parçacı, taşeron, kuyumcu, sarraf, halı tüccarı, hayvan ihracatçısı, kabzımal, emlak ve gümrük komisyoncusu, borsa simsarı...

Liberal aslanlara, *"Siz liberal misiniz?"* diye sertçe sorulduğunda *"estağfurullah"* karşılığı alındığı da sık sık gözlenmektedir. *"Neo-liberal misiniz?"* diye soru yöneltildiğinde *"Vallahi gardaş, ne o, bilemiyoruz"* yanıtı gelmektedir.

Liberal aslanların yanında bir de *"liberal kurtlar"* vardır. Bunlar, kendiliklerinden *"neo-liberal" olmuşlardır. Çünkü eski kurtlar, pek ortalıkta görünmemektedirler.* *"neo-kurtlar"* geceleri, cadde tabelalarını ve heykel altlarını kemirmeye çalışırlar. *"İnsan, insanın kurdudur"* sözü bu bakımdan olağanüstü önem kazanmaktadır.

Eski kurtlar, *"yıkılsın liberalizm"* demekte, *"neo-kurtlar"* *"liberalizm, yıkılacaksa bizim üzerimize yıkılsın"* diye teoriler oluşturmaktadırlar.

Liberal aslanların kurtlaştığı, eski kurtların liberal aslan olmaya başladıkları da izlenmektedir.

Bir zamanlar, *"mürteci"* diye suçlanan liberal aslanlar, şimdi neo-kurtlarla demokrasimizin öncüleri olmuşlardır.

Liberal kurtlar, sarkık bıyıklı, sarı benizli ve hodri meydan bakışlı olurlar. Neo-kurtların, piyasa ekonomisinden hak ettikleri payları almak üzere kurdukları şirketler de vardır. Bu şirketlerin birer kapısı siyasal örgütlere açılmaktadır.

Liberal aslanlar ve neo-kurtların arasında dolaşan sosyal demokratımtırak eski Marksistler de vardır. Bu eski dostlar, kuşkonmaz kadar narin, tülbent kadar ince sözcüklerle bu liberal aslanları ve neo-kurtları savunmak amacıyla diyalektik sıçramaların trafik noktalarında yerlerini almışlardır.

Bugünlerde liberal aslanlar kükrüyor, neo-kurtlar atağa kalkıyor, neo-liberal akımın alaturkası gelişiyor. Hem doğru dürüst liberalizm yaşanmadan neo-liberalizm, böyle aslanların ve kurtların öncülüğünde gelişiyor.

Ne diyelim efendim, ne diyelim.

— Oldu da bitti maaşallah, liberal olur inşaallah!

220 bin genç yol ayrımında

"Puan tutturamazsam esnaf olurum"

ASİYE UYSAL — *25 haziran*

—Tıbbı kazanırım, ya da hiç! O zaman gider dedemin yanında esnaflık yaparım...

—Ben de öyle düşünüyorum. Bir fakülteye gidemezsem esnaf olacağım.

Bunları söyleyen Kütahyalı iki öğrenci. Kütahya otobüsüyle gelip, dün İstanbul'a ayak bastılar. Bugün üniversite 2. basamak yerleştirme sınavına giriyorlar.

Haldun Çetinkanat ile Naci Çerçi, "büyük sınav"-daki 220 bin gençten sadece ikisi. 132 bin kişilik kontenjan için yarışacaklar.

Topkapı'da otobüsten indiklerinde iki heyecanı birden yaşamaya başladılar. Çünkü **"Hem sınava gireceğiz, hem de İstanbul'a ilk kez geliyoruz"** diyorlardı. Böylece sadece adını duydukları, TV'den izledikleri, fotoğraflarından bildikleri İstanbul'u nihayet görebileceklerdi.

Haldun ve Naci, Kütahya'da Fatih Lisesi'nden bu yıl mezun olmuşlar. İki kardeşi bulunan Haldun'un babası din ve ahlak dersi öğretmeni. Tek kardeşi olan Naci de bir kuru temizleyicinin oğlu. Anlattıklarına göre Kütahya'da topu topu iki sinema var. Bunlarda da yabancı macera filmleri ile **Orhan Gencebay'**lı, **Ferdi Tayfur'**lu, **Kemal Sunal'**lı Türk filmleri gösteriliyor. Naci, arada bir de olsa Türk yazarlarının romanlarından okuyormuş. Haldun, hayatında hiç

roman okumamış, **"Roman okumak, hikâye okumak insana hiçbir şey vermez"** diyor.

Haldun, 20-25 gün kadar Eskişehir'e üniversiteye hazırlık kursuna gitmiş. Naci ise, kendisi çalışmış. Her ikisi de sınav sonucu konusunda **"umutluyuz"** diyorlar.

Haldun; **"Mutlaka doktor olmak istiyorum. Tercih formumu baştan aşağıya tıp fakülteleriyle doldurdum"** derken, Naci, **"Ben de avukat"** diye ekliyor.

Haldun, **"Doktorluk istikbali garantili bir meslek. Para kazanılıyor. Olmazsa, zaten dedemin manifatura dükkânı var. Boş zamanlarımda ona yardım ederim. Bizim orada çok şalvar satılır. Şalvarlık satarım. Gerçi piyasa durgun, ama bayramda iyi iş oluyor"** diyor.

Naci'nin babası da avukat olmasını istiyormuş. Ama giremezse onun da sorunu olmayacak. Babasının yanında çalışacak.

Her iki arkadaş sabah geldiklerinde, kendilerini karşılayan Kütahyalı arkadaşlarıyla doğruca Kütahya Yurdu'na giderek valizlerini bıraktılar. Sonra yeniden garaja dönerek Topkapı'daki Öğrenci Danışma Bürosu'na başvurdular. Buradan kalacakları Kabataş Erkek Lisesi'nin adresi ile belediye otobüsleri için abonman biieti aldılar.

Bu arada Sahil Yolu, Aksaray, Beyazıt ve çevresini gördüler. Haldun, denizi çok **"pis"** buldu. Nacide, **"Anacaddeler arasındaki sokaklar çok bakımsız"** dedi. Her ikisi de, lağım sularının denize boşalmasını şaşkınlıkla izlediler. Ayrıca, **"Galiba İstanbul'da çok dilenci var"** diye ortak kanılarını açıkladılar.

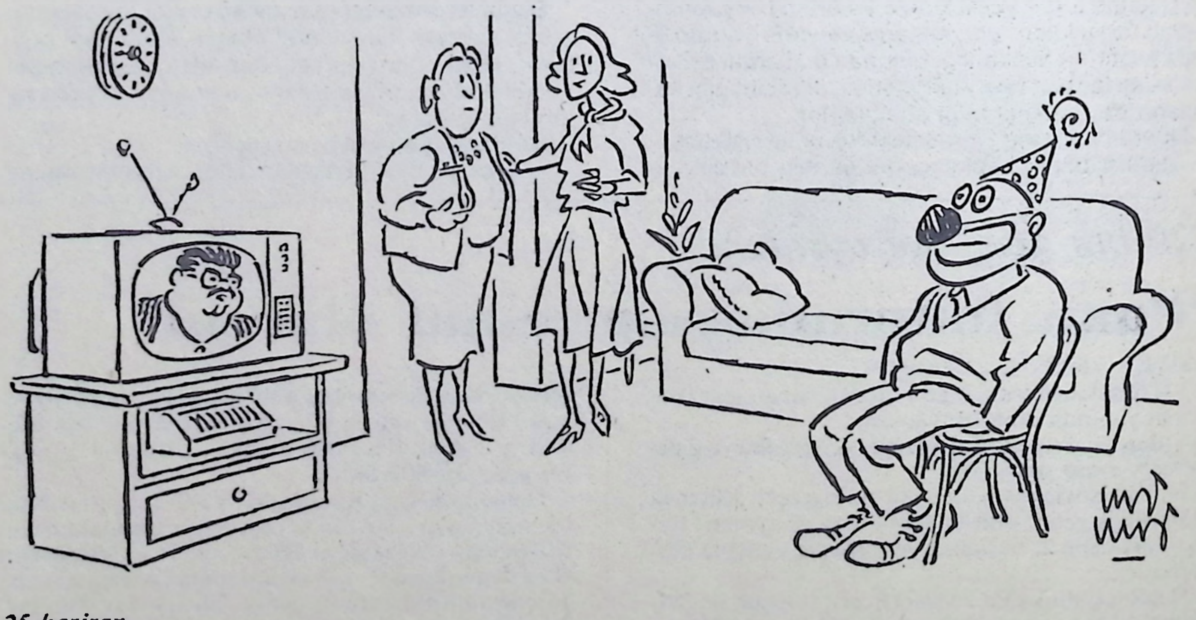
İstanbul'da dolaştıkları sürece paralarını çok dikkatli harcadılar. Babaları Haldun'a 6 bin, Naci'ye 10 bin lira vermişti. Üstelik dönüş için gerekli 1100 liralık bilet parası da bu harçlığın içindeydi. Öğrenci Danışma Bürosu'ndan aldıkları 10'ar abonman bileti, bir günde bitip, bir kilo şeftaliye 250 lira ödeyince, **"İstanbul'da ulaşım hem çok zor hem çok pahalı. Ayrıca meyve fiyatları Kütahya'nın iki katı. İstanbul'da okumak pahalı olacak"** dediler.

Öğle yemeklerini Laleli'deki Günaydın Kebap Salonu'nda yediler. Tanıtma kartlarını göstererek, **"Siz indirim yapıyor musunuz?"** diye sordukları lokanta sahibi, önce şaşırdı, diğer müşterilere baktı ve **"Biz aslında böyle şeye tabi değiliz, ama hadi size yüzde 20 indirim yapalım"** yanıtı verdi ve her ikisine toplam 400 liralık hesap kesti.

Her ikisi de abonman biletleri bitmesin diye Beyazıt'tan Ortaköy'e ve ardından Yıldız ve Şişli'ye yürüyerek gitmeye kalkıştılar. Ama bindikleri 30 numaralı troleybüsle Ortaköy'deki gece kalacakları Kabataş Erkek Lisesi'ne geldiklerinde, **"İyi ki yayan gelmeye kalkmamışız. Sabaha varamazmışız"** dediler. Kabataş Erkek Lisesi'nde kendilerine kalacakları yer gösterildi.

Boğaz'ın Ortaköy kıyılarında kurulu bulunan Kabataş Erkek Lisesi'ne hayran kalan Haldun, beğenisini, **"Burası liseyse, bizim okuduğumuz lise şimdi ilkokul mu oluyor?"** şeklinde dile getirdi. Daha sonra Yıldız Üniversitesi ile üniversitenin Şişli'deki Fen Edebiyat Fakültesi'ne giderek sınava girecekleri binaları gördüler. Dün sabah saat 07.00 sıralarında İstanbul'a gelen iki arkadaşın, ancak akşam saat 18.00'de işleri bitti.

220 binden ikisi olan Haldun ve Naci, bu sabah sınava girdikten sonra yeniden Kütahya'ya dönecekler ve sonuçların açıklanacağı ağustosun 10'undan sonraki günleri iple çekecekler.

25 haziran

— Bizim beyin en iyi tarafı, icraatın dışında olduğu halde iyimserliği elden bırakmaması...

Öğretim, Toto ve Hayat

26 Haziran

Yaşadığımız toplumda her yıl iki öğretim olayı heyecan yaratıyor. Birisi yabancı dil öğretimi ile ünlenmiş Anadolu liselerine ve özel okullara giriş sınavı; ikincisi, üniversitelere giriş sınavı.

Bu sınavlara girme olanakları bulunan öğrenci, ne çocukluğunu yaşayabiliyor, ne de ilk gençliğini değerlendirebiliyor. Sürekli yüksek gerilimin kahramanı olarak aile içinde odak noktası oluşturuyor. Babalar, analar, büyükler, küçükler, veliler, öğrenciler, ister istemez bu turnikeden geçiyorlar. Büyük gazeteler sınav sonuçlarını, sorularını ve yanıtlarını ayrıntılarıyla yayımlıyorlar.

Turnikeden geçebilenler mutlu, turnikeye takılanlar mutsuz oluyorlar.

Öğrenim yaşamında yıllar geçtikçe bozulan ortamda, sınav heyecanı yoğunlaşarak yaşanıyor, öğretim eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri gittikçe belirginleşiyor, eğitim bozukluğunun faturasını çocuklara ve gençlere ödetiyoruz.

At yarışlarında ya da Spor Toto'da kazananlar kısa bir süre için mutlu olurlar. Öğretim totoda başarı gösterenler de bir dönem için mutlu oluyorlar. Ya başaramayanlar?.. Sayısal bakımından daha büyük topluluk oluşturan başarısızların durumları nedir?

İşsizlik ve gençlik sorunlarıyla birlikte düşünülmesi gereken bir konudur bu. Elde sağlam istatistikler olmadığı için sorulara bilimsel bir yaklaşım olanaksızdır.

Ne var ki, dün sınava giren gençlere, üniversite öğretiminin her şey olmadığını kesinlikle söyleyebiliriz. Biliyoruz ki sınavda başarı sağlayamayan gençlerin dünyaları yıkılır, ama her genç dünyanın bir ömür boyunca kaç kez yıkılıp, kaç kez kurulduğunu yaşadıkça öğrenecektir.

Yıkılan dünyaların üzerine yeni dünyalar kurmak da insan iradesinin yapamayacağı bir şey değildir. Gençler her şeyden önce bir üniversite sınavıyla yok ya da var olamayacaklarını düşünmek zorundadırlar. Kazananlar arasında nicesi çeşitli hayat yollarında yaya kalabilir; kazanamayanlar arasında nicesi başarıyla yürüyebilir.

Bir çiçekle yaz olamayacağı gibi bir sınav da bütün bir hayata damgasını vuramaz.

★ ★ ★

Planı kim hazırladı?

YALÇIN DOĞAN —*26 haziran*

Çok çarpıcı benzerlikler var. Hatta, bazı bölümlerinde kullanılan deyimler, öne sürülen gerekçeler neredeyse kelimesi kelimesine aynı. Öngörülen politikalar, ulaşılması hedeflenen rakamlar da yine bu *"büyük benzerlikler"* arasında yer alıyor.

Şu anda TBMM Bütçe Komisyonu'nda görüşülmekte olan Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) hazırladığı Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile Dünya Bankası'nın 1983 şubat tarihli ve 4282 sayılı *"Türkiye için orta dönemli hedefler"* başlıklı raporu arasında tartışılmaz benzerlikler var. Öylesine ki, sanki bizim DPT planı hazırlarken Dünya Bankası'ndan kopye çekmiş. Örneğin, çok temel bir politika olan *"Hangi yatırımlara öncelik verileceği"* bi-

25 haziran

zim planda ve Dünya Bankası raporunda aynı gerekçeye dayandırılıyor. *"Geçmişte plan, seçeneksiz yatırım politikaları uygulamış, bu nedenle biz kamu yatırımlarını inceledik ve öncelik verilmesi gereken kamu projelerini plana dahil ettik, diğerlerini çıkardık."* Bu yargıya hem planda hem Dünya Bankası raporunda varılıyor ve ardından bakıyorsunuz *"öncelik verilecek yatırımlar"* her iki tarafta da aynı.

Geriye dönük değerlendirmelere bakıyorsunuz. *"Petrol bunalımı ve döviz sıkıntısı"* başta geliyor. Ancak döviz sıkıntısına yol açan nedenler arasında *"Kıbrıs çıkarmasının"* da sayıldığı görülüyor. Hem bizim planda hem Dünya Bankası raporunda ekonominin temel gelişme hedefleri yine *"böylesine benzerlikle"* dolu. Beş yılda bizim plan toplamı 14.5 trilyon liralık yatırım öngörüyor... Dünya Bankası 14.4 trilyon liralık. Dünya Bankası yılda yüzde 6.1 oranında büyüme hızı öngörüyor, bizim plan yüzde 6.3. Enerji kesiminde Dünya Bankası yüzde 11.3, DPT yüzde 11, tarımsal alanda Dünya Bankası yüzde 3.1, DPT yüzde 3 büyüme öngörüyor. Hem DPT hem Dünya Bankası *"tarım, ulaştırma ve haberleşme yatırımlarına"* öncelik tanıyor.

Dolayısıyla Türkiye'nin önümüzdeki beş yılı ile ilgili çok önemli bir karara geliniyor: Bu dönemde sanayileşme geriye itiliyor. Ulaştırma, hizmetler, enerji ve konut yatırımları toplam yatırımların hemen hemen yüzde 60'ını buluyor. İmalat sanayii yatırımları ise yüzde 20 dolayında kalıyor.

Öngörülen politikalarda ve rakamsal hedeflerde DPT'nin planı ile Dünya Bankası raporu neden böylesine benzerlikler taşıyor? Dünya Bankası, raporunu 1983 şubatında bitirdiğine göre ve o tarihlerde DPT'de plan hazırlıkları yoğunlaştığına göre, DPT Dünya Bankası'ndan *"kopye çekmiş"* olabilir mi? Neden böyle bir yola başvurmuş olabilir?

Aslında olay, herhalde basit rastlantılarla açıklanamaz. Benzerlik dünyadaki çok temel bir olgudan kaynaklanıyor: Dünya ekonomik bunalımından.

Kapitalizm ekonomik bir bunalım yaşıyor. 1970'lerin ortasında başlayan ekonomik bunalımı Batı henüz aşmış değil. Türkiye'nin bağlı olduğu Batı ülkelerinde bunalımın aşılması, ancak Batının kendine bağlı olduğu ülkelerde sanayileşmeyi önlemesiyle mümkün. Kendine bağlı olduğu ülkelerde *"daraltıcı ekonomik politikalar"* uygulatmasıyla mümkün. Kapitalist ekonomiler gelişmezken, buna bağlı ekonomilerin gelişmesine nasıl izin verebilir? Bu olanak dışı.

Onun için Dünya Bankası önceden bir plan yapıyor ve DPT bunun temel politikalarından hareket ederek, dışardan gelen önerileri benimsiyor. Kısa dönemlerdeki iktisat politikalarını IMF, beş yıl gibi orta dönemdeki politikaları da Dünya Bankası çiziyor.

Şimdi sormak gerekiyor: Şu anda Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçe Komisyonu'nda tartışılan plan kimin planı?

56 imza sahibi için dava açıldı

27 haziran

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — 1383 imzalı "Aydınlar Dilekçesi"nde imzası bulunanlardan 56'sı hakkında 1402 Sayılı Sıkıyönetim Yasası'na aykırı davrandıkları iddiasıyla dava açıldı. Üç aydan bir yıla kadar cezalandırılmaları istenilen sanıkların yargılanmalarına 15 ağustosta başlanacak.

Haklarında dava açılan 56 kişi arasında 9 profesör, altı doçent ve 12 gazeteci-yazar yer alıyor.

Aydınlar Dilekçesi hakkındaki soruşturmayı sürdüren Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı bir bölüm imzacı hakkında soruşturmayı tamamladı. İlk olarak imzacılardan 46'sı hakkında bir iddianame düzenlenerek Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı (1) Numaralı Askeri Mahkemesi'ne gönderildi. (1) Numaralı Askeri Mahkemede açılan davada sanıkların hazırladıkları dilekçe **"bildiri"** niteliğinde görülerek sıkıyönetim yasaklarına aykırı çalışma yaptıkları belirtildi. Askeri Mahkeme sanıkların yargılanmasına 15 ağustosta başlanmasını kararlaştırdı.

Sanıkların Sıkıyönetim Yasasının 16/1. maddesi uyarınca 3 aydan 1 yıla kadar cezalandırılmaları isteniyor.

Askeri Savcılık daha sonra imzası bulunanlardan 10 kişi hakkında daha ek bir iddianame düzenleyerek dava açtı. Bu sanıklarla birlikte toplam sanık sayısı 56'ya yükseldi.

Haklarında dava açılan 56 sanığın adları şöyle sıralanıyor:

"Aziz Nesin (yazar), Prof. Hüsnü Göksel, Prof. İlhan Tekeli, Uğur Mumcu (gazeteci, yazar), Erbil Tuşalp (gazeteci), Prof. Bahri Savcı, Doç. Yalçın Küçük, Mahmut Tali Öngören (öğretim görevlisi), Doç. Haluk Gerger, Doç. Mete Tunçay, Prof. Şerafettin Turan, Prof. Yakup Kepenek, Doç. Murat Belge, Avukat Halit Çelenk, Avukat Emin Değer, Prof. Korkut Boratav, Mustafa Ekmekçi (gazeteci, yazar), Tahsin Saraç (yazar), Doç. Nurkut İnan, İnci Gürabal (yazar), Avukat Güler Tanyolaç, Güngör Aydın (emekli vali), Doç. Haldun Özen, Bülent Tanık, Güngör Dilmen (yazar), Dr. Gencay Gürsoy, Vedat Türkali (yazar), Özey Erkılıç, Salih Sencan, Kemal Demirel (yazar), Vecdi Sayar (sinema yazarı), Sururi Sönmez, Onat Kutlar (yazar), İlhan Selçuk (gazeteci, yazar), Ümit Erdoğan, Prof. Berna Moran, Mine İlkaya, Prof. Veli Lök, Emre Kapkın, Cahit Tanör (emekli kurmay albay), Avukat Yılmaz Tokman, Şinasi Acar, Ali Oralp Basım (avukat), Ruşen Hakkı Özpençe, Avukat Hayri Tütüncüler, Güngör Türkeli (gazeteci), Atıf Yılmaz Batıbeki (film yapımcısı), Fuat Başar Sabuncu (tiyatrocu), Orhan Şehabettin Balcıoğlu (yazar), Erdal Öz (yazar), Avukat Turgut Kazan, Talat Mete, Ercan Ülker, Dr. Ahmet Kocabıyık, Prof. Ali Cumhur Ertekin, Dr. Yılmaz Bolat."

Dilekçede imzası bulunan diğer sanıklara ilişkin soruşturma ise askeri savcılık tarafından sürdürülüyor. Bu sanıkların bir bölümü hakkında henüz karar verilmedi.

Demokrasi Bir Bütündür...

OKTAY AKBAL — *27 haziran*

"Her sıkıntının çaresi, her buhranın çözümü demokrasi içinde aranmalıdır" demiş Bayan Ilıcak... Bu düşünceyi, sivil, asker, işçi, memur, köylü, kentli her kesime benimsetebilirsek büyük mesafe alacakmışız!

Doğru Yol Partisi'nin 1. kuruluş yılında bir açıkoturum düzenlemişler, Bayan Ilıcak bu toplantıda *'Arzu edilen istikrar henüz sağlanmamıştır'* demiş... Doğru Yol'un geleceğini bile kuşkulu görüyormuş. *"Önümüzde ne gibi olayların bizi beklediğini de bilmiyorum."* Varsa yoksa tek umut, demokrasidedir. Ilıcak'a göre *'istikrarsızlık'* şu dört nedene dayanır: Yeni partiler henüz bir kalıba oturamamışlardır. Deneyimli politikacılar sahne dışında kalmışlardır. 6 Kasım'da tüm partilere seçime katılma olanağı sağlanmıştır. Olağanüstü dönem sürmektedir.

Demokrasi!.. Herkesin dilinden düşmeyen sihirli sözcük! Nedir demokrasi? *'Halkın kendini yönetmesi.'* Halk kendini nasıl yönetecek? Seçtiği kişilerle... Onları nasıl seçecek? İş burda çatallaşıyor. Türlü türlü seçim yöntemleri var. Atina demokrasisinde herkes bir alana toplanır, istediği yöneticiyi seçermiş. Artık Site'ler döneminde değiliz; koskoca bir ülkede, elli milyonluk bir toplumda yaşıyoruz. Herkesi bir meydana toplamak olanaksız. Bu yüzden halkı birtakım partilerde toplamak gerekiyor. Değişik görüş ve düşünceleri savunan siyasal topluluklar kuruluyor, bunların sözcüleri, önderleri ortaya çıkıyor, partilerinin programını açıklıyorlar, halk da gizli oyla onlardan birine çoğunluk sağlıyor, işbaşına getiriyor. Ötekiler de azınlıkta kalıyorlar, ulusun önemli bir bölümünün temsilcisi olarak muhalefet görevini yerine getiriyorlar.

Demokrasinin gerçekten var olması için, önce düşünce özgürlüğü gerekli... Her türlü düşüncenin, görüşün, inancın serbestçe, korkusuz belirtilmesi, örgütlenebilmesi, kendini savunabilmesi, halk önünde yandaş toplayabilmesi, genel, yerel her seçime katılabilmesi...

Ne var ki, böyle olmuyor. Ülkeden ülkeye değişen koşullar var. Kiminde belirli görüşler önde yer alıyor, yeğleniyor, kiminde başka görüşler... Kim güçlüyse ötekini yasaklıyor, susturuyor, cezalandırıyor, yasadışı sayıyor. Adı *'demokrasi'* olan nice ülkede durum böyle... Halk, *'demokrasi'* adına tam bir dikta yöntemleriyle yönetiliyor, ama dillerden *'demokrasi, özgürlük, çok partili seçim'* sözcükleri düşmüyor!

Bayan Ilıcak *'Her sıkıntının çaresi demokrasidir'* derken, bunu toplumun her kesimindeki insanların benimsemesiyle işlerin düzeleceğine inandığını belirtirken, acaba böyle mi düşünüyor? Yani her görüşün, düşüncenin tam bir özgürlük içinde sergilenmesini, kendini tanıtmasını, örgütlenebilmesini, seçimlere katılabilmesini, halktan gereken oyu aldığı zaman da iktidar olmasını mı istiyor? Yoksa belirli düşüncelerin, belirli görüşlerin yandaşlarına mı tanıyor bu *'demokrasi'*den yararlanma olanağını? Önceki yazılarını anımsayınca Bayan Ilıcak'ın gerçek bir *'demokrasi'*den yana olmadığı ortaya çıkıyor. Onun istediği, onların istediği, yalnız kendi görüşlerinin savunulması, örgütlenmesidir. Kendilerine ters düşen, beğenmedikleri, zararlı buldukları görüşler, düşünceler ise yasaklanmalıdır. Meydan, yalnızca kendi yandaşlarına kalmalıdır. Bayan Ilıcak gibi *'demokrasi'* savunucuları geçinenler önce bu konuyu açığa kavuşturmalıdırlar.

Biz de *'demokrasi'*den yanayız. Tüm koşullarıyla kurulmasını istiyoruz gerçek demokrasinin... Üyesi olduğumuz NATO ülkelerindeki demokratik koşulları, olanakları, hakları istiyoruz. Fransa'da, Belçika'da, Norveç'te, İngiltere'de, Yunanistan'da, Hollanda'da *'demokrasi'* sözcüğüyle neler anlatılıyorsa, neler isteniyorsa, oralarda demokratik hak ve özgürlükler neleri gerektiriyorsa, onları... Topluma, ülkeye zararlı olmayacağına inandığımız her türlü siyasal görüş ve tutumun örgütlenebilmesi, seçimlere katılabilmesidir bu... Bayan Ilıcak'ın *'demokrasi'* anlayışında yalnızca *'sağ'*a yer vardır, *'sağcı'* politikacılara olanak tanınır; ama *'sol'*un en ılımlısı bile ona, onlara göre *'vatan hainliği'* ile eştir!.. İnançsız, içtenliksiz *'demokrasi'* övgüleri bir anlam taşımıyor. Demokrasi bir bütündür, işimize gelen bölümü alıp, gerisini bırakamayız.

Fon'dan pay kapma yarışı hızlanıyor

Toplu konuta hücum

FÜSUN ÖZBİLGEN — *28 haziran*

Sıkı para politikasının parayı az bulunan bir mal haline getirdiği bu günlerde **"Toplu Konut Fonu"** giderek büyüyen bir **"pasta"** halinde tüm kişi ve kuruluşların **"iştahlarını"** kabartıyor. Yurt dışına çıkışlardan, Tekel ve petrol ürünlerine kadar çeşitli gelirlerden kesilen fonlar hızla Merkez Bankası'nda birikmeye başladı ve fona para akışı düzenli bir biçimde sürüyor.

Bu iştah çekici pastadan pay almak üzere büyük şirketler, yapsatçılar, inşaat şirketleri, kooperatifler, kooperatif üyeleri ve ferdi kredi kullanmak isteyen vatandaşlar, bugünlerde hızlı bir hareketlenmenin içine girdiler. Fonun kullanım ilkelerini belirleyen tüzük ve yönetmeliklerin geçen hafta içinde yayımlanmasından sonra sıra geldi **"pastanın nasıl ve kimler tarafından bölüşüleceğine"...**

Merkez Bankası kaynaklarından edinilen bilgiye göre, şu sıralarda konut fonunun aylık girişi 7,5 milyar lira dolayında gelişiyor. Bu miktarın giderek artacağı tahmin ediliyor. İlk günlerde Tekel ve akaryakıt satış fiyatlarından kesintilerin başlamaması nedeniyle hızlı bir birikim olmayan fonda, gerekli kararnamelerin yürürlüğe girmesinden sonra hızlı ve düzenli bir akış başlayınca bütün gözler fona çevrildi.

Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanı **Vahit Erdem**'in verdiği bilgiye göre bugüne kadar fona giden 15 milyar liranın 6,5 milyar lirası dağıtıldı bile. Bu 6,5 milyar lira daha önce kurulmuş, kredi

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ 1984-1985 Öğretim yılı kayıtları devam etmektedir.

61. Yıl: Sayı 21495 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 28 Haziran 1984 Perşembe

Fon'dan pay kapma yarışı hızlanıyor
Toplu konuta hücum

Konut Fonu'nun ortakları

Toplu konut alanından daire almak isteyen emekliler.

Kendi arsasına ev yapmak isteyenler.

İnşaatının yarısını tamamlamış kooperatifler.

Büyük holdingler.

Prefabrik konut fabrikası kurmayı düşünenler.

Tuğla, kereste, cam ve tüm inşaat malzemesi yapımcıları.

Turizm altyapısı için kredi bekleyen idareler.

✓ Fon'a düzenli para akışının sağlandığı ve aylık girişin 7.5 milyar lirayı bulduğu kaydediliyor.

✓ Konut sahibi olmak isteyen yurttaşların yanı sıra konutla ilgili tüm kesimler Fon'dan pay kapma yarışında.

FÜSUN ÖZBİLGEN

Sıkı para politikasının parayı az bulunan bir mal haline getirdiği bu günlerde "Toplu Konut Fonu" giderek büyüyen bir "pasta" halinde tüm kişi ve kuruluşların "iştahlarını" kabartıyor. Yurt dışına çıkışlardan, Tekel ve petrol ürünlerine kadar çeşitli gelirlerden kesilen fonlar hızla Merkez Bankası'nda birikmeye başladı ve fona para akışı düzenli bir biçimde sürüyor.

Bu iştah çekici pastadan pay almak üzere büyük şirketler, yapsatçılar, inşaat şirketleri, kooperatifler, kooperatif üyeleri ve ferdi kredi kullanmak isteyen vatandaşlar bugünlerde hızlı bir hareketlenmenin içine girdiler. Fonun kullanım ilkelerini belirleyen tüzük ve yönetmeliklerin geçen hafta içinde yayınlanmasından sonra sıra geldi "pastanın nasıl ve kimler tarafından bölüşüleceğine"...

Merkez Bankası kaynaklarından edinilen bilgiye göre şu sıralarda konut fonunun aylık girişi 7,5 milyar lira dolayında geliyor. Bu miktarın giderek artacağı tahmin ediliyor. İlk günlerde Tekel ve akaryakıt satış fiyatlarından kesintilerin başlamaması nedeniyle hızlı bir birikim olmayan fonda gerekli kararnamelerin yürürlüğe girmesinden sonra hızlı ve düzenli bir akış başlayınca bütün gözler fona çevrildi.

Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanı Vehbi Erdem'in verdiği bilgiye göre bugüne kadar fona giden 15 milyar liradan 6,5 milyar lirası dağıtıldı bile. Bu 6,5 milyar lira daha önce kurulmuş, kredi kullanmaya hak kazanmış ve bu krediden faydalanmaya başlamış olan kooperatiflere verildi.

Toplu Konut Fonu'nun giderek büyüyen pastası, krediye hak kazanmış olup da henüz yararlanamamış olan kooperatifler, ferdi kredi almak isteyenler, müteahhit şirketler, yapsatçılar ve büyük şirketler arasında bölüşme kavgasını şimdiden başlattı. Yayınlanan tüzük ve yönetmelikler ile yapılan açıklamalara göre konut fonundan bu bekleyenlerin hepsinin bir miktar pay alacakları belli oldu. Ancak pastadan en büyük payları kimlerin ve nasıl kapacağı henüz belli değil. Çünkü bu payın büyüklüğü yönetmelikler ve tüzüklerle değil (Arkası Sa.11, Sü.4'de)

18 aylık askerlik Meclis'ten geçti

Dövizle askerlik yapanlardan alınan 800 bin lira karşılığı yabancı para 600 bin liraya indirildi.

MDP'nin askerlik süresini 16 aya indiren önergesi reddedildi.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Askerlik Yasasını değiştirerek muvazzaf askerlik süresini 20 aydan 18 aya indiren yasa tasarısı Mecliste görüşülerek kabul edildi. Tasarı ile dövizle askerlik yapanlardan alınan miktar da 800 bin liradan altı yüz bin lira karşılığı yabancı paraya indirildi.

Tasarının Mecliste görüşülmesi sırasında MDP'lilerin askerlik süresinin 16 aya indirilmesini öngören önergeleri kabul edilmedi. (Arkası Sa.11, Sü.5'te)

Enflasyonun dizgini elimizde

Kurucumuz Yunus Nadi'yi anıyoruz

Gazetemizin kurucusu Yunus Nadi'yi ölümünün 38. yılında saygıyla anıyoruz. Ulusal Kurtuluş Savaşımızın en karanlık günlerinde matbaasını Ankara'ya taşıyan ve Ulu Önder Atatürk'ün yanı başında yer alan Yunus Nadi, 29 Ekim 1923'te kurulan genç Cumhuriyet'in adını İstanbul'a dönerek 7 Mart 1924 günü yeniden çıkardığı gazetesine verdi. Yunus Nadi'nin gazetesinde yerleştirdiği demokrasi, özgürlük ve bağımsızlık ilkeleri, 60 yıl sonra da onun ardından gelen ve Cumhuriyet'te görev alan genç kuşaklar tarafından kıskançlıkla savunuluyor. Her yıl Yunus Nadi adına düzenlenen ve 1954'te fotoğraf dalında yapılan yarışma da bugün sonuçlanıyor. Yarışmaya 408 kişi 1027 fotoğrafla başvurdu. Koşulları uymayan 29 kişinin 71 fotoğrafı yarışma dışı kaldı. Kalan 379 kişinin 956 yapıtı arasından seçilen 45 kişinin 60 fotoğrafı Mehmet Bayhan, Ergun Çağatay, Şakir Eczacıbaşı, Selahattin Giz, Ara Güler, Şahin Kaygun ve İlhan Selçuk'tan oluşan Büyük Seçici Kurul'a sunuldu. Yarışma sonuçları yarın gazetemizde açıklanacak. Yarışma birincisine 200 bin, ikincisine 120 bin, üçüncüsüne 80.000 lira verilecek. Ayrıca beş kişi onar bin lira mansiyon alacak.

Barış Derneği davası

8 cezanın onayı, 15'inin bozulması istendi

Askeri Yargıtay Başsavcılığı, Mahmut Dikerdem, Ali Sirmen, Ataol Behramoğlu, Orhan Taylan, Ergun Elgin, Niyazi Dalyancı, İsmail Hakkı Öztorun hakkında kararın onayını istedi.

ANKARA, (ANKA) — Askeri Yargıtay Başsavcılığı, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nce 5 ile 8 yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırılan Barış Derneği Davası'nın 23 sanığından 8'i hakkındaki mahkûmiyet kararlarının onanmasını, 15 sanık hakkındaki hapis cezalarının bo- (Arkası Sa. 6, Sü. 4'te)

Dilekçe davası

İddianame 56 imza sahibini izinsiz bildiri yaymakla suçluyor

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — 1383 imzalı Aydınlar Dilekçesi'yle ilgili olarak 56 kişi hakkında dava açan Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'nın iddianamesinde sanıkların Sıkıyönetim Komutanlığı'nın izinsiz bildiri dağıtılamayacağı yolundaki yasağına aykırı davrandığı öne sürülüyor. (Arkası Sa.11, Sü.7'de)

Özal: Yalnız 56 kişi için dava açılması demokrasiye geçişte somut adımdır

kullanmaya hak kazanmış ve bu krediden faydalanmaya başlamış olan kooperatiflere verildi.

Toplu Konut Fonu'nun giderek büyüyen pastası, krediye hak kazanmış olup da henüz yararlanamamış olan kooperatifler, ferdi kredi almak isteyenler, müteahhit şirketler, yapsatçılar ve büyük şirketler arasında bölüşme kavgasını şimdiden başlattı. Yayımlanan tüzük ve yönetmelikler ile yapılan açıklamalara göre konut fonundan bu bekleyenlerin hepsinin bir miktar pay alacakları belli oldu. Ancak pastadan en büyük payları kimlerin ve nasıl kapacağı henüz belli değil. Çünkü bu payın büyüklüğü yönetmelikler ve tüzüklere değil, daha çok **"işbirlik"** ve **"etkinlik"** ile belirlenecek gibi görünüyor.

Bu etkinlik ve işbirlik konularını hiç karıştırmadan açıklanan ilkelere ve bekleyenlerin durumuna göre Toplu Konut Fonu'ndan yararlanacakları şöyle açıklayabiliriz:

1—Daha önce kurulmuş ve inşaatlarının seviyesi yüzde 50'yi geçtiği için fondan kredi almaya başlamış olan kooperatifler. 65 bin üyesi olan bu kooperatifler 83/1 sayılı tebliğe göre işlem görmekte olup, bu tebliğe göre inşaat birim metrekare maliyetleri 20 bin liradan hesaplanmaktadır. Bu kooperatifler, daha önce açılmış olan kredilerin son bölümlerini fondan alarak inşaatlarını bitirmeye çalışacaklar.

2—Toplu Konut Yasası'na göre kurulmuş ve hak sahibi olmuş, ancak henüz kredilendirilmemiş kooperatifler. 83/2 sayılı tebliğe göre kredi koşulları belirlenen 3000 kooperatifin 220 bin ortağının bu krediden yararlanması için kendi imkânları ile inşaatlarını yüzde 10 seviyesine getirmiş olmaları gerekiyor. Bu kooperatifler de Toplu Konut Fonu'ndan inşaatlarının seviyesine göre üye başına 2 milyon liraya kadar kredi alabilecekler.

Hak sahipliği kazanmış bu iki şıktaki kooperatiflerin dışında yeni kurulacak şirketler ve kişilerin Toplu Konut Fonu'ndan yararlanmaları da şöyle olacak:

1—Toplu Konut Yapımcıları: Toplu konut iskân sahası olarak valiliklerce gösterilen alanlarda brüt 150 metrekareyi aşmayan konut üretecek yapımcılar Toplu Konut Fonu'ndan kredi alacaklar. Yapımcılara açılacak kredi konutu yaklaşık maliyetinin arsa hariç, yüzde 50'si olacak. Örneğin bir müteahhit şirketi toplu konut sahasında 500 konut üretmek için başvuruda bulunsa, şu anda metrekare birim maliyeti 27 bin 500 lira olarak saptandığından 100 metrekarelik konut üretmek için, 1 milyar 375 bin liralık Toplu Konut Yapımcısı Kredisi alabilecek. Kuşkusuz bu krediyi hemen ve defaten almayıp iş programına göre 3 yılı geçmeyecek bir süre içinde bölüm bölüm alacak.

2—Konut Yapımcısı Kredisi: Bu kredi ise toplu konut alanları dışında yapılacak konutları üretecek yapımcılara verilecek. Bu kredi inşaat bedelinin yüzde 40'ı oranında olacak ve faizi de toplu konut alanlarında konut üreten yapımcılara uygulanan yüzde 35 faize göre 5 puan fazla olmak üzere yüzde 40 olarak hesaplanacak. Bu kredi, konut yapımcısı gerçek kişilere ve inşaat şirketlerine yani yapsatçılar ile müteahhit şirketlere açılacak krediler sınıfına giriyor.

3—Toplu Konut Alıcı Kredisi: Toplu konut sahalarında yapılacak konutlardan satın alan öncelikle başka konutu olmayan vatandaşlar, bu krediden kullanabilecekler. Konutun büyüklüğüne göre, 1 milyon 750 bin liradan 3 milyon 250 bin liraya kadar faizi

yükselerek açılacak, bu kredi için alıcılar, bankalarda alıcı payı hesabı açtıracaklar. Alacakları kredinin en az yüzde 25'ini de peşin olarak bu hesaba yatıracaklar.

4—**Konut Alıcı Kredisi:** Toplu konut alanı dışında bir yıldan eski olmayan konutları almak isteyenler veya kendi konutlarını yapmak isteyenler, bu krediden yararlanacak. Toplu konut alıcı kredisinden daha yüksek faiz uygulanan bu krediyi, Emlak Kredi Bankası, banka usullerine göre kullandıracak.

5—**Kooperatiflere, Birliklere ve Sosyal Yardımlaşma Kurumlarına Açılacak Krediler:** Konut inşa edecek olan kooperatifler, kooperatif birlikleri ve sosyal yardımlaşma kurumları ortak ve üyeleri adına bu krediden yararlanacaklar. Kredi koşulları ve faizleri toplu konut sahası içinde veya dışında olmasına göre değişen miktar ve faizlerle yönetmelikte saptanmış durumda.

Toplu Konut Fonu'ndan kredi alacak olanlar, bu kadarla da bitmiyor. Pastadan pay alacaklar arasında yatırımcılar da düşünülmüş. Yatırımlar ve turizm altyapısı için de konut fonu kullanılacak. Şöyle:

6—Konut inşaatlarında kullanılacak malzeme ve araçları üreten sanayi kuruluşları ve hızlı konut yapımı için kurulacak fabrikalar, kredi alacak.

7—Öncelikli turizm alanlarının altyapıları için de Toplu Konut Fonu'ndan finansman sağlanacak.

Toplu Konut Fonu, ayrıca konut yapımcılarına ve alıcılarına kendi kaynaklarından kredi açacak bankaların faiz sübvansiyonu için de kullanılacak. Yani bir banka kendi kaynakları ile konut kredisi kullandırırsa, bankanın kredilerine uyguladığı yüksek faiz oranı ile konut kredisi alıcısının yararlanacağı düşük faiz arasındaki farkı banka konut fonundan kapatacak.

Görüldüğü gibi Toplu Konut Fonu pastası yetkililerin hesapladıkları gibi yılda 200 milyar liralık büyüklüğe erişse bile bu pastadan pay ayrılanların sayısı oldukça kabarık. Musluk üreten firmadan, cam sanayiine, toplu konut alanında daire almak isteyen emekliden, kendi arsasına ev yapmak isteyen vatandaşa, toplu konut yapacak müteahhit şirketten inşaatının yarısına yakınını tamamlamış kooperatiflere, turizm altyapıları için destek bekleyen idareden, konut alanına girmek isteyen büyük holdinglere, prefabrik konut fabrikası kurmak isteyen şirketlerden tuğla ve kereste üreticilerine kadar herkes bu pastadan pay bekliyor.

Bu pasta kuşkusuz hepsini doyurmayacak. Kimin ne kadar doyacağı Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi'nin yapacağı dağıtıma göre yavaş yavaş belirlenecek.

Yat limanı projesi Antalya'da iki dünya yarattı

Eski limanda eskilere yer yok

DENİZ SOM — *28 haziran*

ANTALYA— Eski limanda bir öğle vakti... Mescidin altındaki kaynak suyunda abdest alanlar namaza hazırlanıyor. Rıhtımdaki balıkçılar ağlarını temizlemekle meşgul. Üstü asmalarla kaplı kahve ile az ötedeki büyük çınarın gölgeliğindeki okey masalarında yer yok. Gezgin berber tezgâhını çoktan kurmuş. **Şaban Reis,** bir sigara içimlik molada. **Mıstılı Mustafa** ile **Ali Reis** yine her zamanki yerlerinde, yine şarap içiyorlar...

Eski limanda aynı öğle vakti. Yokuş başındaki yanık değirmenin yerinde yeller esiyor, otopark olmuş. Kıyıdaki Gümrük binası da yıkılmış, yerine küçük bir anfi-tiyatro yapılmakta. Yollara parke taşı döşenmiş. Dar sokaklara **"boutique"**ler açılmış. Limana bakan binalar ise **"restaurant"** ve **"café"** olmuş. Eskinin depo binası, yerini turistik otele bırakmış. Meydandaki fıskıyeli havuz, güneşle inatlaşırcasına, tertemiz örtülü masaların çevresinde oturanlara serinlik vermeye çalışıyor...

Antalya'nın eski limanında yepyeni bir **"dünya"** yaratılıyor... Eski limanın eskileri ise, henüz kendilerine ulaşmayan inşaat ve yenileme çalışmalarını uzaktan sessizce izliyorlar. Üstelik günlük yaşamlarını aksatmadan.

SARDALYE VE ŞARAP

İşte Mıstılı Mustafa ile Ali Reis. Yaşlı çınarın gölgesinde, karaya çekilmiş eski bir sandalın küpeştesine yaslanmışlar. Altlarında kahveden ödünç aldıkları tahta sandalyeler, önlerinde sapsız, simsiyah bir tava. İki taşın üstündeki tava düştü düşecek. Tahta parçalarının kızdırdığı sade yağda, temizlenmemiş sardalyeler pişiyor. Balık kokusu çevreye yayılmış. Yememek elde değil. Mıstılı Mustafa ile Ali Reis de böyle yapıyor zaten. O sıcakta; en ucuzundan birer şişe şarapla.

Mıstılı Mustafa ile Ali Reis'in keyfini, az ötelerinde kıyıyı derinleştiren kepçenin uğultusu bile bozmuyor.

"Buraları yat limanı olunca sizin haliniz ne olacak?" sorusuna pek umursamadan, **"Bize de bir yer gösterirler herhalde,"** diye karşılık veriyor Ali Reis. Dinamitle balık avlarken yıllar önce sol elini yitiren Ali Reis, **"Ya göstermezlerse?"** sorusuna, **"Atacak değiller ya buradan,"** yanıtını veriyor. **"Atacak değiller ya,"** derken, çocukluğundan beri ömrünü geçirdiği bu kıyıların sanki kendisine ait olduğunu anlatmak istiyor.

BİZİM YERİMİZ HAZIR

Mıstılı Mustafa, eliyle limandan Merdivenli İskele sokağına çıkan **"kırk merdiven"**in altındaki boşluğu gösteriyor:

— **Bizim yerimiz hazır.**

— Ya orayı da restore edip, dükkân yaparlarsa?

— ...?

Şaban Reis, kahvenin bir köşesinde tek başına oturmuş dinleniyor. 12 yaşından beri eski limanda. Şimdi 73 yaşında. Yıllar boyu mavnalarla kürek çekerek gemilere yük taşımış. Eskiden, limana giremeyen gemiler açıkta demir atar, yükleme boşaltma deniz-domuz mavnalarla yapılırmış. Şaban Reis, sonra mavna sahibi olmuş. Yeni liman yapılıp da mav-

naların işi bitince o da teknelerini itfaiyeye satmış. İtfaiye de odun fiyatına aldığı tekneleri odun niyetine sobada yakmış. Şaban Reis de, **"Herhalde bizi atacak değiller ya,"** diyor. **"Balıkçılara da güzel bir çekek yeri yaparlar herhalde."**

Yat limanı projesini balıkçılar henüz görmemiş, ama pek de umutlu değiller:

— 100 kadar balıkçı varız burada. Yeni liman 17 kilometre uzakta. Bin liralık balık tutsak, buraya getirmeye bin beş yüz lira taksi parası lazım. Diyorlar ki balıkçıların girişi serbest olacakmış. Balığı getirdik diyelim. Sonra nereye gideceğiz.

O öğle vakti **Mustafa Ekizler** eski limanda yoktu. Hastaneye, eşini ziyarete gitmiş. **Mustafa Ekizler'i** sabahtan görenler, **"Tertemiz giyinmişti. Hastaneden haber gelmiş, karısı ağırlaşmış,"** dediler. Mustafa Ekizler de yıllarını eski limanda geçirenlerden. Mescidin küçük bahçesini tertemiz yapıp bir de **"taş"** diken o:

"Teveccüh hakkıdır/ Zannetme ki şakadır/ Şu dünya dedikleri/ İğreti bir hırkadır/ Caminin etrafını batırmayın/ Ölenlerimizin ruhuna fatiha/ Yazdıran Mustafa Ekizler/Motorcu Antalya".

Kendi geleceğini de kendince **"garanti"**ye alıp, bahçede bir de mezar yeri ayırmış. Mezar taşını bile hazırlamış:

"Dikkat / Caminin bahçesini yaptım kalbimle/ Kabrimi yaptım kendi elimle/ Mezar taşımı diktim kendi elimle / Mustafa Ekizler'e bir fatiha okuyandan Allah razı olsun".

Mescidin bahçesi 20.20 değil de 30 metrekare olsun. Ya bahçedeki ağaçlar:

Dut, çınar, hurma, kauçuk, yasemin, andız, bergamut, tespih, zakkum, turunç, muşmula, incir, çam, kayısı, asma, akasya, defne, kaktüs, yabani gül...

Çiçeklerin sayısı belli değil. Renk ve koku cümbüşü dedikleri bu küçük bahçede olsa gerek.

Mescidin altından denize karışan kaynak yine buz gibi, yine tertemiz. Zincirle yukarıdan sarkıtılmış maşrapalar yine suyun içinde. Ve yine **Mustafa Ekizler'den** bir uyarı:

"Dikkat su içilir. Tükürme ve aptesi dışarda al"

MESCİT NE OLACAK?

Sarı boyası ile eski limanın simgelerinden Sahil Sıhhiye binası önünde bir dizi koca beton var. Bunlar yat bağlama rıhtımı olacak. Kepçe derinleştirme çalışmasını bitirince rıhtım yapılacak. Sahil Sıhhiye binası da o arada yıkılacak. Zaten, bakımsızlıktan ayakta zor duruyor. Mescit ne olacak?

Eski limanda eskiler yerlerini yenilere bırakmak için beklemekte. Eski limanda eskilere yer yok aslında.

Milyarlık yatırımın yapıldığı yat limanında yepyeni bir dünya başlıyor. Ama eskiler ortadan kaldırılarak **"Restaurant"**lar, **"boutique"**ler, **"café"**ler, balıkçı kahvesinin, balıkçı lokantasının yerini alıyor. Muşamba örtülü masaların yerini kolalı beyaz örtüler, çınar altındaki okey masalarının yerini fıskıyeli havuz başının şemsiyeli masaları, tahta sandalyelerin yerini koltuklar alıyor. Son balıkçı lokantasının grileşmiş önlüğü ile kömür ateşinde ızgara yapan **"re**is"inin yerini papyonlu garsonlar alıyor.

Balıkçı usulü sardalyenin, kolyos tavanın yerine artık Viyana usulü şinitzel var, cheeseburger var.

Antalya'ya gelen yabancılar yatlarını rıhtıma bağlayıp Antalya'ya özgü bir şey arayacaklar ama bulamayacaklar. Çünkü biz, bize ve bizden bir şeyler görmek, tatmak, yaşamak için buralara gelen onlara rağmen, onlar için eski limam yat limanı yapıyoruz.

28 haziran

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

YILAYDIN DERSANESİ
Üniversite hazırlık kurslarının 1984/85 kayıtları devam ediyor

61. Yıl: Sayı 21496 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 29 Haziran 1984 Cuma

Sıkıyönetimsiz il sayısı 26'ya çıktı

1- *Sıkıyönetimin dün kaldırıldığı 13 ilden 7'sinde olağanüstü hal ilan edildi.*

2- *Sıkıyönetimin kalktığı il sayısı 26'yı buldu.*

3- *Olağanüstü hal uygulanan il sayısı 11.*

4- *15 ilde sıkıyönetimin yanı sıra olağanüstü hal de yok.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Millet Meclisi'nde dün, sıkıyönetimin 13 ilde kaldırılması, bu illerden 7'sinde olağanüstü hal ilan edilmesi, 4 ilde sürmekte olan olağanüstü hal uygulamasına son verilmesine ilişkin Başbakanlık tezkereleri oybirliğiyle kabul edildi. Böylece 41 ilde sıkıyönetim 4 ay süreyle uzatılırken, 11 ilde olağanüstü hal durumu sürecek. 15 ilde de sıkıyönetim ile olağanüstü hal tamamen kalkmış oldu.

Görüşmeler sırasında HP Grubu adına konuşan **Seyfi Oktay**, bir süreden beri yurt içinde ve dışında sürmekte olan **"İşkence iddialarının açıklığa kavuşturulması için Meclis araştırması"** yapılmasını önerdi.

Milli Güvenlik Kurulu dün sabah saat 9.30'da

(Arkası Sa.11, Sü.1'de)

EN ÖN SIRADA 4 BİN 200 KOOPERATİF VAR

Konut trafiği sıkışık

Toplu Konut Fonu'ndan öncelikle inşaatı başlamış ve kredisi açılmış kooperatiflerle, krediye hak kazanan kooperatifler yararlanacak.

Kredi kuyruğunun başındaki 4 bin 200 kooperatifin 285 bin ortağı var ve iki yılda almaları gereken kredi 415 milyar lira olarak hesaplanıyor.

HÜSEYİN ÖZBİLGEN

Büyük holdinglerden ferdi kredi isteyenlere, yapsatçılardan inşaat şirketlerine kadar çeşitli kesimlerin peşinde koştuğu Toplu Konut Fonu, iki yıl süreyle şimdiye kadar hak sahibi olmuş ve inşaatlarına başlamış kooperatif üyelerinin gereksinimlerini karşılayabilecek. Bu kooperatiflerin iki yıllık kredi gereksinimi en iyimser tahminlerle 415 milyar liraya ulaşıyor.

Hükümet başkanı ve üyeleri ile yetkililerin açıklamalarına göre, Toplu Konut Fonu'nda bir yıl içinde 200 milyar lira para birikmesi bekleniyor. Bu açıklamalara göre, 1984 haziranından 1986 haziranına kadar geçecek 2 yıllık sürede fonda biriken paranın 400 milyar lira olacağı anlaşılıyor.

Yine hükümet üyeleri ve yetkililerin açıklamalarına göre, bu fonda biriken para öncelikle inşaatı başlamış, **"kredisi açılmış" kooperatiflere** ve Toplu Konut Yasası'na göre **"kredi almaya hak kazanmış"**, ama şimdiye dek kredileri açılmamış kooperatiflere ödenecek.

2985 sayılı Toplu Konut Yasası'na göre, Toplu Konut Fonu'ndan kredi almaya hak kazanmış kooperatif sayısı 4 bin 200. Bu kooperatiflerin ortak sayısı da 285 bin kişi. Kredi almaya hak kazanmış ve **"öncelikle kredi alacakları"** açıklanan bu kooperatifler de kendi içinde iki bölüme ayrılıyorlar. Toplam 65 bin üyeli 1200 kooperatif daha önce yayınlanan 83/1 sayılı tebliğe göre inşaatları yüzde 50 seviyesini aşmış ve metrekaresi 20 bin lira maliyet üzerinden kredi almaya başlamış olan kooperatifler. Bu kooperatiflerin henüz kullanmadıkları kredi miktarı, bir ortak için 250 bin lira olarak hesaplandığında 15 milyar lirayı aşmakta. 300 bin lira olarak hesaplandığında 19,5 milyar liraya ulaşmakta. Bu kooperatifler şu anda Emlak Kredi Bankası aracılığı ile kalan kredilerini almaya başlamışlar ve Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı Kurulu Başkanı **Vahit Erdem**'in açıklamasına göre 6,5 milyar lira da almışlar.

Toplu Konut Yasası'na göre kurulup kredi almaya **"hak kazanmış"**, ancak henüz hiç kredi almamış kooperatiflerin sayısı ise 3 bin olarak saptanmış. Bu 3 bin kooperatifin 220 bin ortağı, şu anda Toplu Konut Fonu'ndan "öncelikle" kredi alma durumunda. Arsasını almış, inşaatına başlamış ve inşaat seviyesi

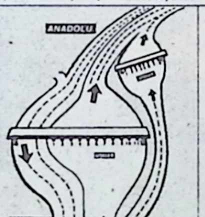
(Arkası Sa.11, Sü.1'de)

Boğaz Köprüsü geçişi için yeni projeler hazırlanıyor

Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü'nün, gişe sisteminin çevre yolundan çıkışlara taşınmasını kullanışlı bulmadığı bildiriliyor.

İstanbul Haber Servisi — Boğaz Köprüsü'ndeki trafik sıkışıklığının önlenmesi amacıyla para gişelerinin çevre yolu çıkışına taşınmasına ilişkin öneriyi Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü kullanışlı bulmadı. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nda bir komisyon tarafından hazırlanan öneriyi, Boğaz Köprüsü ve çevre yollarından sorumlu Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü'nün "dağınık" bulduğu öğrenildi. 17. Bölge Müdürlüğü'nde özellikle akşam saatlerindeki trafik tıkanıklığını gidermek için başka bir proje üzerinde çalışıldığı ancak henüz kesinleşen bir çözüm önerisi olmadığı

(Arkası Sa.11, Sü.1'de)

***KAPASİTE ÇOK ARTIYOR** — Boğaz Köprüsü'nden geçişi rahatlatmak için önerilen yukarıdaki uygulamada, gişe sayısı ve çıkış şeridi sayısı artışı yaklaşık yüzde 70'lik bir kapasite artışı sağlıyor.*

Başbakan: Hiç taviz vermeden iktidarda kalacağız

12 Eylül'den sonra asıl icraat yetkisi Konsey'deydi. Biz politikamızı 6 aydır uyguluyoruz.

Köprü'nün talibi çok, artsın diye satışı bekletiyorum.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, **"İnandığımız politikaları ancak 6 aydan bu yana uyguluyoruz"** diyerek, **"1980'den sonra asıl icranın Konsey'de olduğunu"** söyledi.

Başbakan'ın önceki gece Ankara'da gazete yazar ve yöneticilerini davet ettiği iftara Başbakan Yardımcısı **Kaya Erdem**, Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan**, Devlet Bakanı **Mesut Yılmaz**, Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanı **Hüsnü Doğan** da katıldılar. Özal yemekten sonra gazetecilerin sorularını yanıtladı. Başbakan'ın sözleri şu şekilde:

(Arkası Sa. 6, Sü. 7'de)

ÖZAL'IN SOHBETİNDEN

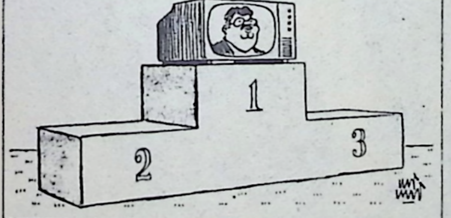
Ekonomi - demokrasi bağlantısı

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — "Demokrasiye geçiş meselesi kademe kademe çözülecek, birdenbire çözmeye kalkarsak başarısızlığa uğrarız. Bu meselede yumuşak ve dikkatli gitmek zorundayız. Onun için çok acele etmeye gerek yok."

Başbakan Özal önceki akşam Ankara'da çeşitli gazete ve ajansların temsilcileriyle **"iftar yemeğinde"** bir araya geldi. Yemekten sonra Başbakanla gazeteciler arasında bir sohbet baş-

(Arkası Sa.11, Sü.7'de)

Maaşlara "yama" ek bordroyla 15 temmuza kadar ödenecek

Memur aylıklarına zam yapılmasına ilişkin kanun hükmündeki kararname, Cumhurbaşkanı Evren tarafından onaylandı.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Memur aylıklarına zam yapılmasını öngören kanun hükmündeki kararname, Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** tarafından onaylandı.

Ancak bordroların yetişmemesi üzerine memurlar 3 temmuz salı günü zamlı maaş alamayacaklar. Başbakan Turgut Özal, dün TBMM'den ayrılırken gazetecilerin soruları üzerine ek bordro hazırlanması çalışmalarının tamamlandığını, ödemenin 15 temmuza kadar gecikebilece-

(Arkası Sa.11, Sü.2'de)

MÜFTÜLER AÇIKLADI MEMUR DA FİTRE ALACAK DURUMDA **Haberi 11. sayfada**

YUNUS NADİ ARMAĞANI '84 BİRİNCİSİ

Yunus Nadi Yarışması'nda birincilik Nevzat Çakır'ın

Kültür Servisi — Gazetemizin kurucusu Yunus Nadi'nin anısına düzenlenen ve bu yıl konusu "fotoğraf" olarak belirlenen yarışma sonuçlandı ve birinciliğe Nevzat Çakır değer bulundu.
25 Haziran 1984 günü saat 14.00'te Cumhuriyet Gazetesi'nde toplanan Mehmet Bayhan, Şakir Eczacıbaşı, Selahattin Giz, Ara Güler, Şahin Kaygun ve İlhan Selçuk'un oluşturduğu Büyük Seçici Kurul, Küçük Seçici Kurul tarafından sunulan ve gazete sütunlarında yayınlanan fotoğrafları inceledi. Bir dış geziye katılmak zorunda kaldığı için toplantıda hazır bulunamayan, ancak birinciliğe ve ikin-

(Arkası Sa.11, Sü.5'te)

Nevzat Çakır

Nevzat Çakır:

Henüz fotoğraf dilini arama aşamasındayız

"Taksim Atatürk Lisesi'nde öğrenciyken Beyoğlu'nda gezdiğim fotoğraf sergileri beni bu sanata yaklaştırdı. Ama ekmek kavgası, fotoğrafa başlamamı 12-13 yıl geciktirdi."

"Fotoğraf dikenli bir yoldur. Gerçek bir sanatçı kolay başarılara takılmamalı, övgülere yakalanmamalıdır. Sanatın kolay olanı yok, fotoğraf da öyle."

Kültür Servisi — 1984 yılı **Yunus Nadi** Fotoğraf Yarışması'nda birincilik ödülünü **Nevzat Çakır** kazandı. 1941 yılında Muğla'da doğan Nevzat Çakır'ın asıl mesleği, diş tabipliği. İstanbul'un Şişli semtinde ekmeğini bu işten kazanıyor, ama çok genç yaşta gönül verdiği ve biraz geç başladığı fotoğrafa bütün boş zamanlarını ayırıyor. 1972 yılında fotoğrafa başlayan, 1980'den bu yana birçok ulusal yarışmada ödül alan, 1981'de Romanya Uluslararası Fotoğraf Yarışması Birincilik Ödülü'nü, 1983'te aynı yarışmanın röportaj dalında birincilik ödülünü alan İFSAK üyesi Çakır, Uluslararası Fotoğraf Federasyonu (FIAP) tarafından A. FIAP unvanıyla onurlandırılmış. Evli ve iki çocuk babası olan **Nevzat Çakır**, **Yunus Nadi** Yarışması birinciliğini almaktan ötürü duyduğu büyük mutluluğu dile getirdikten sonra, fotoğrafa gönül vermesinin öyküsünü şöyle anlatıyor:

"1959-60 yıllarında Taksim'deki Atatürk Lisesi'nde öğrenciydim. O sıralar Amerikan Haberler Merkezi Beyoğlu'ndaydı ve ikinci katında hâlâ unutamadığım çok güzel bir sergi salonu vardı. Özellikle öğlenleri arkadaşlarla Beyoğlu'na çıktığımızda, buradaki sergileri gezerdik. **Baha Gelenbevi** Hoca gibi ustaların fotoğraflarıyla ilk kez oradaki sergilerde tanıştım. Hele kimin çektiğini unuttuğum, ama en ufak ayrıntısına kadar anımsadığım bir fotoğraf vardı ki, bugün bile kurgulayıp aynen çekebilirim: Kaldırım taşlarından yansıyan ıslaklıkla meyhane önünde müşteri bekleyen bir seyyar satıcı. İşte böyle oldu benim fotoğrafa gönül verişim. Ama ancak 13-14 yıl sonra, 1972'de başlayabildim fotoğrafa. Neden mi? Yalnızca ekmek kavgası..."

— **Yani zor bir işe mi gönül verdiğinizi söylemek istiyorsunuz?**

N.Ç. — Fotoğraf hiç kolay değil. Bir kere parasal açıdan belli bir düzeye ulaşmanız gerekiyor. Kültürel bir temel zorunlu.

(Arkası Sa.11, Sü.5'te)

Kurucumuz Yunus Nadi'yi andık

Cumhuriyet Gazetesi'nin kurucusu Yunus Nadi ölümünün 39. yılında Edirnekapı Şehitliği'ndeki mezarı başında anıldı. Yayın hayatına girdiği 7 Mayıs 1924'ten beri Atatürk ve demokrasi ilkeleri yolunda yürüyen Cumhuriyet'in kurucusu Yunus Nadi anısına yapılan törene Başyazarımız Nadir Nadi, Genel Yayın Müdürü Hasan Cemal, Müessese Müdürü Emine Uşaklıgil ve gazetemizin diğer yöneticileri katıldılar.

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Hukukonometri!..

Başbakanımız Sayın Özal, sayılarla konuşmaya pek meraklıdır. Özal, bu merakını hukuk alanına da kaydırmaya çalışmaktadır. Ankara'da laik devlet kasasından ayrılan paralarla düzenlenen son "iftar yemeği"nde "aydınlar dilekçesi" olarak adlandırılan dava için bakın ne demiş:

— *1256 kişiden sadece 56 kişi hakkında dava açılmış olması demokrasiye geçiş konusunda somut bir adımdır.*

Davanın özünü ve sözünü bir yana bırakıyoruz. 15 ağustos günü Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nde başlayacak olan davada sanıklar kendilerini savunacaklar, mahkeme gereken kararı verecek. Bu olay böylece noktalanacaktır. Dilekçenin hazırlanışı ve verilişi suç mudur, değil midir, buna karar verme görev ve yetkisi yalnızca mahkemenindir.

Bu konuları bir yana bırakıyoruz. Bunlar, şu anda bizlerin gündeminde değildir.

Geliyoruz, şimdi sayın Başbakan'ın hukuk anlayışına.

Bir memlekette sanık sayısı ile demokrasinin geçiş dönemi ile ilgili orantı kurmak, doğrusu şimdiye kadar hiçbir farının aklına gelmemişti. "Şu kadar sanıklı dava açılırsa demokrasiye geçilir, şu kadar sanık olursa geçilmez" diye bir hukuk ya da demokrasi kuralı var mıdır, bilemiyoruz. Hukuk Fakültesi'nde bize böyle bir kural öğretilmiş değildir. Öğretilmemiştir, çünkü elektrik yüksek mühendisinden

(Arkası Sa.11, Sü.7'de)

65 bin atölyede ölüm cirit atıyor

BİR YANGININ PERDE ARKASI

Gaziosmanpaşa'daki kaçak işyerinde çıkan yangında ölen 5 kişiden sonra 2 işçi de can çekişiyor.

Yalnızca Gaziosmanpaşa'da 2 bin 689'u ruhsatsız, 3 bin 414 işyeri var.

İstanbul'da 65 bin işyeri "gayri sıhhi", bunların 48 bini ruhsatsız.

İstanbul'da kayıtlı 200 bin işyerine karşılık, denetim için sadece 25 çevre teknisyeni, 50 iş müfettişi var.

Yangın, zehirlenme gibi tehlikelere karşılık çoğu çocuk yaşta olan bunlerce "işçi"nin hiçbir güvencesi yok.

Haberi 7. Sayfada

Hüseyin Cevahir "rüşvet"ten yargılanacak

Haberi 7. Sayfada

Yunus Nadi Yarışması'nda birincilik Nevzat Çakır'ın

29 haziran

Kültür Servisi — Gazetemizin kurucusu Yunus Nadi'nin anısına düzenlenen ve bu yıl konusu "fotoğraf" olarak belirlenen yarışma sonuçlandı ve birinciliğe Nevzat Çakır değer bulundu.

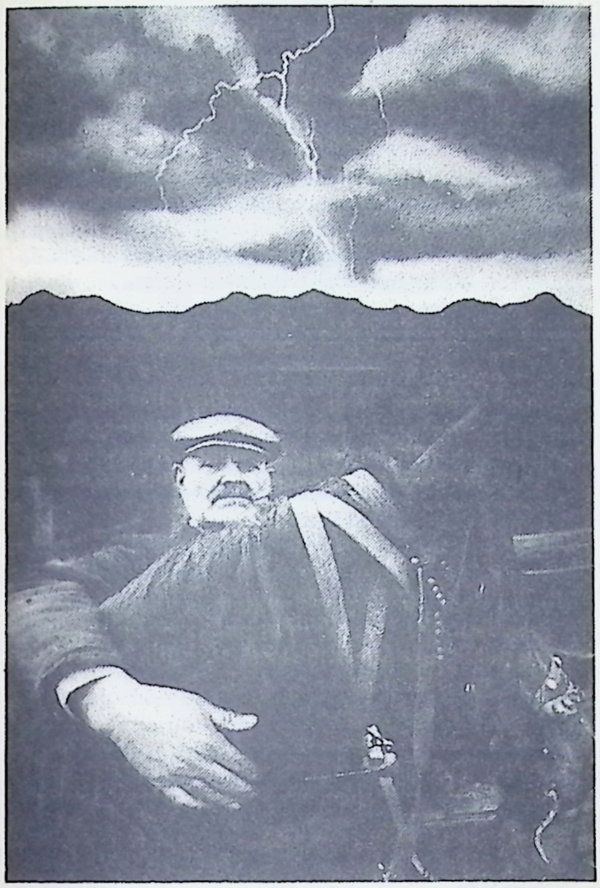
25 Haziran 1984 günü saat 14.00'te Cumhuriyet Gazetesi'nde toplanan Mehmet Bayhan, Şakir Eczacıbaşı, Selahattin Giz, Ara Güler, Şahin Kaygun ve İlhan Selçuk'un oluşturduğu Büyük Seçici Kurul, Küçük Seçici Kurul tarafından sunulan ve gazete sütunlarında yayımlanan fotoğrafları inceledi. Bir dış geziye katılmak zorunda kaldığı için toplantıda hazır bulunamayan, ancak birinciliğe ve ikinciliğe değer gördüğü yapıtları bir mektupla bildiren Ergun Çağatay'ın da oyu dikkate alınarak yapılan oylama sonucu ödül dağılımı şöyle belirlendi:

1. Nevzat Çakır (Katılma No: 366); 2. A.Cengiz Karlıova (Katılma No: 366); 3. Mustafa Kocabaşı (Katılma No: 330), Mansiyonlar: Mehmet Ali Cida (159 Katılma No.lu üç fotoğrafıyla üç mansiyon); Arif Kırhan (Katılma No: 162); İzzet Keribar (Katılma No: 329). Bu yılki Yunus Nadi Yarışması'nın birincilik ödülü 200 bin, ikincilik ödülü 120 bin, üçüncülük ödülü 80 bin Türk Lirası. Mansiyon sahiplerine ödenecek olan ise 10 biner Türk Lirası.

Yunus Nadi Fotoğraf Yarışması Birincisi Nevzat Çakır, 1941 Muğla doğumlu, 1972 yılında fotoğraf çekmeye başlayan Çakır, yaşamını İstanbul'da diş hekimi olarak kazanıyor. Yarışma İkincisi A. Cengiz Karlıova ise, 1954 İstanbul doğumlu. Baba mesleği olduğundan fotoğrafa küçük yaşta merak sardı. 1978 yılından bu yana IFSAK üyesi olan Karlıova, kendi adına kurduğu bir fotoğraf stüdyosunun sahibi. Yarışma Üçüncüsü Mustafa Kocabaşı da İstanbullu. 1958'de doğmuş. Halen Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf Ana Sanat Dalı son sınıf öğrencisi. Üçü de evli olan yarışmacılar yurt içinde ve dışında birçok yarışmaya, sergiye katıldılar, ödüller aldılar.

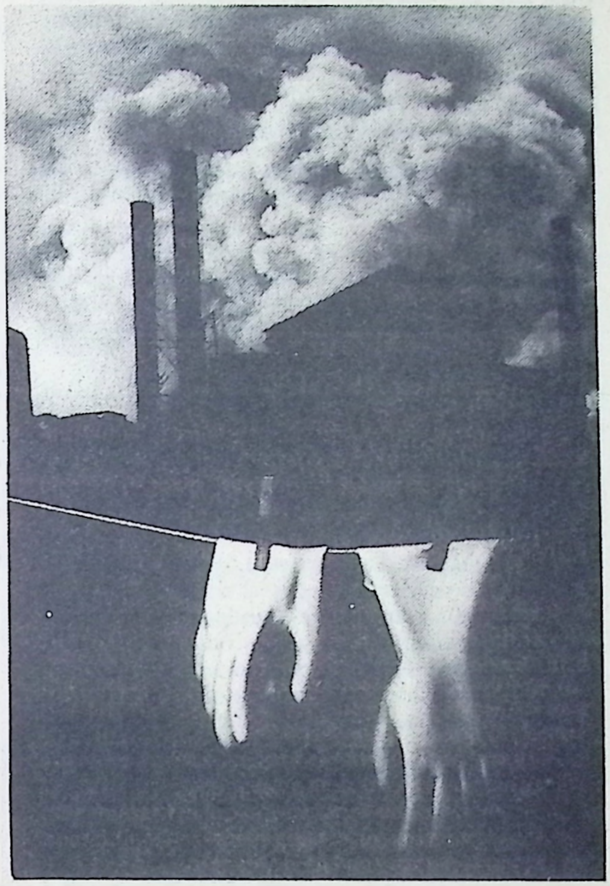

YUNUS NADİ ARMAĞANI '84 BİRİNCİSİ — Nevzat Çakır

YUNUS NADİ ARMAĞANI '84 İKİNCİSİ

A. Cengiz Karlıova

YUNUS NADİ ARMAĞANI '84 ÜÇÜNCÜSÜ

Mustafa Kocabaşı

"Henüz fotoğraf dilini arama aşamasındayız"

29 haziran

Kültür Servisi — 1984 yılı **Yunus Nadi** Fotoğraf Yarışması'nda birincilik ödülünü **Nevzat Çakır** kazandı. 1941 yılında Muğla'da doğan **Nevzat Çakır'**ın asıl mesleği, diş tabipliği. İstanbul'un Şişli semtinde ekmeğini bu işten kazanıyor, ama çok genç yaşta gönül verdiği ve biraz geç başladığı fotoğrafa bütün boş zamanlarını ayırıyor. 1972 yılında fotoğrafa başlayan, 1980'den bu yana birçok ulusal yarışmada ödül alan, 1981'de Romanya Uluslararası Fotoğraf Yarışması Birincilik Ödülü'nü, 1983'te aynı yarışmanın röportaj dalında birincilik ödülünü alan İFSAK üyesi **Çakır**, Uluslararası Fotoğraf Federasyonu (FIAP) tarafından A. FIAP unvanıyla onurlandırılmış. Evli ve iki çocuk babası olan **Nevzat Çakır, Yunus Nadi** Yarışması birinciliğini almaktan ötürü duyduğu büyük mutluluğu dile getirdikten sonra, fotoğrafa gönül vermesinin öyküsünü şöyle anlatıyor:

"1959-60 yıllarında Taksim'deki Atatürk Lisesi'nde öğrenciydim. O sıralar Amerikan Haber Merkezi Beyoğlu'ndaydı ve ikinci katında hâlâ unutamadığım çok güzel bir sergi salonu vardı. Özellikle öğlenleri arkadaşlarla Beyoğlu'na çıktığımızda, buradaki sergileri gezerdik. **Baha Gelenbevi Hoca** gibi ustaların fotoğraflarıyla ilk kez oradaki sergilerde tanıştım. Hele kimin çektiğini unuttuğum, ama en ufak ayrıntısına kadar anımsadığım bir fotoğraf vardı ki, bugün bile kurgulayıp aynen çekebilirim; Kaldırım taşlarından yansıyan ıslaklıkla meyhane önünde müşteri bekleyen bir seyyar satıcı. İşte böyle oldu benim fotoğrafa gönül verişim. Ama ancak 13-14 yıl sonra, 1972'de başlayabildim fotoğrafa. Neden mi? Yalnızca ekmek kavgası..."

— Yani zor bir işe mi gönül verdiğinizi söylemek istiyorsunuz?

N.Ç. — Fotoğraf hiç kolay değil. Bir kere parasal açıdan belli bir düzeye ulaşmanız gerekiyor. Kültürel bir temel zorunlu. Ben buna **"bir şey"** diye nitelediğim, Tanrı vergisi mi, yetenek mi, adına ne denirse onu da ekliyorum. Her makine edinen, saniyenin yirmibeşte biri kadar kısa sürede eser yaratabildiğini sanır. Örneğin, romancının romanını oluştur-

ması için gereken uzun süre gerekli değildir fotoğraf için. Ama bu kısa süreli yaratı tuzağına düşmemektir fotoğrafta aslolan. Kişi, sanatsal bir kaygı taşıyorsa, fotoğrafla çok zordur işi.

ANCAK ALTI YILDIR ULUSLARARASI ALANDAYIZ

— Birçok yarışmaya katıldınız, ödüller aldınız. Yarışmalar üzerine bir şeyler söylemek usuldendir. Siz ne diyorsunuz?

N.Ç. — Yarışmaları çok yararlı buluyorum. Ancak, amaç değil de araç, bir tür doping olması gerektiğine inanıyorum yarışmaların. Sanatsal kaygı taşıyan bir geri kalmış ülke sanatçısı için, ender soluk alma fırsatlarındandır. Ama yineliyorum, yarışma amaç haline gelmemeli. Fotoğraf sırf yarışma için çekiliyorsa, ne sanatçı, ne de Türk fotoğrafı bir yere varabilir.

— Türk fotoğrafı dediniz. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

N.Ç. — Türk fotoğrafının nerede olduğunu anlamak için, dilerseniz önce dünya fotoğrafına bir göz atalım. İki yıl önce Taksim Sanat Galerisi'nde bir İngiliz taşra fotoğrafçısının sergisi açıldı. Sergide yer alan fotoğraflardan birinin altında, 1875'te Japonya'da uluslararası bir yarışmada ödül aldığı belirtiliyordu. Böylesine eski geçmişi olan ülkelerde fotoğraf doğallıkla bizden çok daha ileride. Biz ancak altı yıldır uluslararası alandayız. Üçüncü uluslararası yarışmamızı yeni gerçekleştirdik. Bu nedenle, **"henüz fotoğraf dilini arama aşamasındayız"** demek gerek. Meseleyi böyle görürsek, ayağımız yere basar.

— Fotoğraf yarışmalarında derece alanların çoğu, son yıllarda ülkemizin çeşitli kentlerinde sayıları hızla artan derneklerin üyeleri. Siz de bunlardan İFSAK'a üyesiniz. Derneklerin işlevi konusunda düşünceniz nedir?

N.Ç. — Fotoğraf sanatının 150 yıllık taze bir geçmişi var. Yüzyılımızda büyüyen bu sanat dalı, teknolojik gelişimlere alabildiğine açık. İlk özelliği hızlılık. Büyük bir disiplin gerektiriyor. Niye mi? Ortaya çıkarılan yapıt bir değil, on binler, bazen yüz binler. Bir fotoğraf sanatçısının arşivi, on binlerle ölçülür. Bu büyük sayıdan iyi şeyler çıkarmak çok önemli. **Ara Güler Usta, "Benden sonra arkamdan on fotoğrafım kalsa ne mutlu"** der. Bu açıdan bakıldığında da, bence bireysel değil, grup çalışması önemli. Tek başına fotoğraf çekmeye çıkan ölü doğa çeker. 2-3 kişinin birlikte oluşturdukları farklıdır. Köy kahvesine bile toplu girilirse başka olur, tek girilirse başka olur. Tek kalanın konu çeşitlemesi de güçtür. Fotoğraf sanatçısı çağını belgelendiren kişidir, bu nedenle de dernek çevresinde toplanmasının yararına inanıyorum. Ama yarışma gibi dernek de araç kuşkusuz. Amaç iyi fotoğraf, fotoğraf sanatına hizmet etmek olmalı.

— Fotoğrafa adımını yeni yeni atan bir genç size başvursa, ona ne dersiniz?

N.Ç. — Kitap, **"iyi fotoğraf çekmek için ille de makine gerekmez,"** der. Bence bu yanlış, hatta yalan. İyi fotoğraf çekmek için insanın elinde vasatın üzerine çıkabilmiş bir makine bulunmalıdır. Büyük bir kültür birikimine sahip bulunmalıdır kişi. Daha bir sürü öğe gereklidir gerçek bir fotoğraf sanatçısı olmak için. Yani bu dikenli bir yoldur. Kolay başarılara takılmamak, ökselere yakalanmamak zorunludur. Sanatın kolay olanı yok, fotoğraf da öyle. Buna karşılık bu sanat dalının insana tanıdığı engin olanaklara bakın. Her türlü gelişmeye açık olduğundan, bağnazlığa kapalı bir kere. Öbür sanat dalları gibi yüzyıllardan bu yana gelip oturmuş, kurallaşmış, benimsenmiş, billurlaşmış değil. Yüzyılımızın gereksinmesinin bir ürünü. Gelişmeyi içinde taşıyor, barındırıyor. Böyle bir sanata gönül verilmez mi?

Kıbrıs'ta Yeni Bir Senaryo mu?..

HASAN CEMAL *—30 haziran*

Amerikan Senatosu Ödenekler Komitesi'nin Türkiye'ye askeri yardımı, Reagan yönetiminin başlangıçta önerdiği gibi, aynen ve herhangi bir koşula bağlamaksızın onaylaması ilginç bir gelişme sayılabilir, Çünkü, geçen mart ayının sonunda Senato'nun bir başka komitesinden tam aksi bir karar çıkmıştı: Dışişleri Komisyonu askeri yardımda kısıntıya gitmiş, daha da önemlisi, hibe bölümünün verilmesini Kıbrıs'ta Maraş tavizine bağlamıştı.

Aradan geçen üç ay içinde bir hava değişimi söz konusu gibidir. Bazı diplomatik gözlemciler, Amerikan yönetiminde Türkiye lehine olumlu bir hareketlenmeye dikkat çekiyorlar.

Eğer varsa, bu hareketlenmeyi acaba neye borçluyuz?..

Üç aylık bir aradan sonra Washington'daki hava değişimi acaba nereden kaynaklanıyor?..

Değerli meslektaşım Mehmet Ali Birand, değişimin kaynağını Kıbrıs olarak görmekte. Milliyet'teki köşesinde dün çıkan yazısında şöyle diyor:

"Bilindiği gibi, Amerikan Senatosu'nun beklediği, bir yandan Maraş'ın BM denetimine geri verilmesi, öte yandan da 9 ağustosta yapılacak olan referandum ile sonbahardaki seçimlerin ileriye atılması...

"Ortaya çıkmaya başlayan senaryoya göre KKTC, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin istediği şekilde referandumu iç nedenlere bağlayarak erteleme yoluna gidecek; BM Genel Sekreteri de bunun üzerine toplumlararası görüşmeleri başlatma çabalarını ağustostan itibaren yoğunlaştıracak ve Amerikan Senatosu'ndaki 'Maraş koşulu' *da o döneme kadar askıda tutulacak...*

"Sonra, bizim resmi yetkililerimiz çıkıp, 'İşte BM Genel Sekreteri'ne haklı davamızı anlattık ve ikna ettik' *diyecekler ve buna inanan bazı yazarlarımız da haklı dava için övgüler yazacaklar... Oysa, ABD Kongresi'nde kazaya uğramamak, Reagan yönetimini güç duruma sokmayıp, hem bu yılki yardıma ilişkin desteklerini sürdürmelerini sağlamak, hem de gelecek yıl için büyük miktar alabilmek için Kongre ve BM Genel Sekreteri'nin isteklerine bal gibi adım adım yaklaşıyoruz.*

"Gerisi boş laf ve biraz da aldatmaca."

★

Birand'a göre, Cumhurbaşkanı Denktaş'ın An-

kara ziyaretiyle birlikte BM Genel Sekreteri'ne gönderilen öneri paketinin içeriği, Amerikan yönetimi ile Senatosu'ndaki hava değişiminin temelinde yatıyor.

Paketin içeriği nedir? Bilemiyoruz.

Ancak Amerikan diplomatik kaynaklarının öteden beri hangi noktalar üzerinde ısrarla durdukları bilinmektedir. KKTC'de ağustos ayı için öngörülen anayasa referandumu ile sonbaharda yapılacak seçimlerin ABD'deki Başkanlık seçimlerinden sonraya bırakılması, Washington'un istekleri arasında yer alır. Amerikan yönetimi ayrıca, Maraş'ın Rum yerleşimine açılmak üzere Birleşmiş Milletler denetimine hemen ve koşulsuz olarak devrini talep etmektedir.

İlk iki isteğin Türk tarafınca makul karşılandığına ilişkin işaretler çoğalmaktadır. Buna karşılık, Maraş konusunda ne gibi bir yeni tutum benimsendiğini bilemiyoruz. Çünkü herhangi bir sızmaya karşı olağanüstü güvenlik kordonu altına alınmış olan öneri paketinin içeriğinden pek haberdar değiliz.

Bekleyip görmek gerekiyor...

Bununla birlikte, Kıbrıs konusunda öteden beri varlığını bildiğimiz bir mantığın bazı çevrelerde yeniden uç vermeye başladığını görüyoruz.

O da şudur:

Kıbrıs'ta nihai çözüme ulaşmak daha çok uzun yıllar alacaktır. Karşı tarafa Maraş'ı da verirseniz, yetinmeyecek, uzlaşmaz tavrını sürdürecektir. Askerimiz zaten Kıbrıs'tadır. Verelim Maraş'ı gitsin; bir yandan Yunanistan ile Kıbrıs Rum yönetiminin uzlaşmazlığını sergilemiş oluruz; öte yandan da Amerikan yönetimi rahatlar, hiç olmazsa Kongre'den Türkiye için daha rahat yardım çıkartır; ayrıca Batılı diplomatik odaklardan Türkiye'ye dönük baskılar da hafifler...

Mantık budur. Temelinde, herhangi bir karşılık almaksızın Maraş'ın elden çıkarılması yatmaktadır...

Bize göre bu mantık biraz çarpıktır.

Geçerli olsa; Türk tarafı en önemli kozunu yitirir; Yunan tarafının uzlaşmazlığı prim kazanır; salamdan bir dilim daha kesmek için karşı taraf yeni bir soluk alır...

Bu yüzden böylesi bir mantık düzeltilmeye muhtaçtır.

TEMMUZ/84

DÖRTLER DERSANESİ
ÖYS KURSLARI

Cumhuriyet
61. Yıl: Sayı: 21510 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 15 Temmuz 1984 Pazar

Yüzbinlerce kişi yarım milyarın peşine düştü

SONUÇLAR
Altılı Ganyan: *4/10/4/8/2/11*
Üçlü Ganyan: *8/2/11*
Üçlü Bahis: *11/6/2*

Geçen haftaki 6'lı ganyanın sonuçlarını kimse bilemeyince toplam 107 milyon bu haftaya devroldu. Bu haftaki katılmalarla Cumhuriyet tarihinin en buyuk kumarı olan rakama ulaşıldı: 412 milyon 600 bin.

CENGİZ TURHAN

Veliefendi'de dün "umut panayırı" kuruldu. "412 milyon liradan elbet bize de düşer, akmasa da damlar," diyenler, kadın erkek, çoluk çocuk, İstanbul'un dört bir yanından düştüler yola.

Ağaç altlarında yaygılar serildi, karpuzlar çatlatıldı, hamaklar gerildi, biralar birbiri peşinra devrildi. Tribünlerde, "yürü oğlum Sülo, ayrıl Ekrem," diye bağırıldı, gözler kısıldı, bıyıklar yendi, gırtlaklar yırtıldı, biletler yırtıldı, umutlar yırtıldı.

"Cumhuriyet tarihinin en büyük kumarı" için, dün öğlene kadar gişeler, bayiler dolup taştı. Geçtiğimiz hafta "Altılı Ganyan"da, 106 milyon 776 bin 895 lira ile rekor düzeye ulaşan ikramiye payını, birbiri peşisıra 6 koşunun da birincisini bilerek kazanmayı başaran kimse çıkmayınca, ikramiye cumartesi günkü koşulara devredilmişti.

Türkiye Jokey Kulübü, yatırılacak kupon miktarının önceki haftanın iki misline çıkarak

(Arkası Sayfa 11 Sü. 1'de)

UMUT PANAYIRI — Veliefendi'de umutlarını bilete dönüştürenler daha ilk koşulardan itibaren, yırtıp yırtıp atmaya başladılar ellerindekileri. Sürpriz baskın çıkmıştı. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

SODEP'İN PANELİ

Sosyal demokrasinin siyasi ve toplumsal platformu ne olmalı?

Akat: *Jakobenlik, tepedenlik, elitistlik kalıntıları hâlâ görülüyor.*
Küçükömer: *Temel sorun, kulluk kültüründen kurtulmak.*
Göğmen: *Tepeden inmeciliğe prim veren siyasi önyargılar var.*
Cem: *Sosyal demokrasi, çalışanların temel taraf olduğu bir sözleşmenin partisidir.*
Talas: *Sosyal demokrasi bir uyum düzenidir, felsefesi uzlaşmadır.*
Kafaoğlu: *Azgelişmiş ülke sosyal demokratlarına Allah kolaylık versin.*

Haberi 6. Sayfada

Trafik kazalarının dünkü bilançosu: 18 ölü, 74 yaralı

Haber Merkezi — Yurdun çeşitli yerlerinde meydana gelen kazalarda 18 kişi öldü, 74 kişi de yaralandı.

Ankara'dan Amasya'ya gitmekte olan 34 YK 956 plakalı yolcu otobüsü 127. kilometrede karşı yönden gelen 06 NS 445 plakalı kamyonetle çarpıştı. Bu sırada kereste yüklü kamyonet otobüsün altına girdi. İki taşıtın benzin depolarının patlaması sonucu çıkan yangın Kırıkkale Belediyesi İtfaiyesi tarafından söndürüldü. Ankara - Samsun Karayolu'nda meydana gelen kazada yanarak ölen 3 kişiden ikisinin çocuk olduğu bildirildi. Yaralanan 30 kişi ise Kırıkkale, Ankara ve Delice ilçesi Devlet Hastanesi'nde tedavi altına alındılar.

Elazığ'da Fırat Üniversitesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Ali Sayım Erdoğan'ın özel otomobilinin Hazar Gölü'ne uçması sonucu annesi Mahbere Erdoğan (65), çocukları Havva (5) ile Hüseyin (4) öldüler. Kaza, Doç. Dr. Ali Sayım Erdoğan'ın dün sabah Hazar Gölü kenarında bulunan Fırat Üniversitesi dinlenme kampına gidişi sırasında meydana geldi. Kampa üç kilometre kala aşırı hız nedeniyle takla atarak göle uçan otomobilde aralarında Ali Sayım Erdoğan'ın da bulunduğu 7 kişi ağır yaralandı.

Almanya'dan yurda izinli gelen Duran Arık yönetimindeki KPA-182 plakalı özel otomobil

(Arkası Sayfa 11 Sü. 1'de)

DSP: Aynı duyarlıkta olanlar zamanla biraraya gelebilir

Demokratik Sol Parti geçici yazışma merkezinin açıklamasında, "Birleşme kendiliğinden olur, çatı örgütlerinin yapay girişimleriyle değil" denildi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Demokratik Sol Parti geçici yazışma merkezi tarafından dün yapılan açıklamada, "Demokratik sol hareketi sağa veya temel düşüncelerimizle bağdaşmayan bazı sol akımlar doğrultusuna çekmek isteyebilecek olanlarla bizim, 'sol bölünmesi'' diye biraraya gelmemiz, hiçbir zaman, hayal bile edilmemeli'dir" denildi.

Açıklamada, Demokratik Sol Parti girişimine öncülük edenlerle aynı duyarlıkları paylaştıklarını kanıtlayanların "elbette zamanla biraraya gelebilecekleri" bildirildi ve "Bu kendiliğinden olur, çatı örgütlerinin yapay girişimleriyle değil" denildi.

Demokratik Sol Parti geçici yazışma merkezi adına İsmail Hakkı Aydınoğlu ile Cahit Ülkü tarafından yapılan yazılı açıklamada, DSP'nin henüz kurulmadığı için birleşme arayışları içine girmesinin olanaklı bulunmadığı belirtilerek, şöyle denildi:

"Demokratik Sol Parti, henüz kurulmadığına göre, "birleşme" arayışları ve tartışmaları içine girmesine, her şeyden önce, yasal veya kurumsal olanak yoktur.

Ancak şunu kesinlikle söyleyebiliriz ki, bir demokratik sol parti oluştururken yöneldiğimiz amaçlarda ve benimsediğimiz ilkelerle kurallarda hiçbir değişiklik söz konusu değildir.

Tersine, kurucu adaylarımız için hazırlanıp bastırılan ve 18 bini aşkın kurucu adayımıza postalanacak olan görev ve çağrı yazımız açıklandığında, hem kuruluş çalışmalarımızın somut bir aşamaya geldiği, hem de amaçlarımız, ilkelerimiz ve kuralları-

(Arkası Sayfa 11 Sü. 4'te)

CALP: İNÖNÜ'YÜ SAMİMİ GÖRDÜM

Haberi 7. Sayfada

YENİ KARARNAMEYE GÖRE

Kim ne kadar maaş alacak?

Tam Liste 6. Sayfada

Dış Politikada Ölçü...

Kimine göre:

— Papandreu, ABD'nin sabrını taşırmıştı... Bayan Reagan karşısında kendi oyunu ile yenik düşmüştü Yunan Başbakanı. Washington, askeri yardım konusunda Türkiye'ye artık daha çok ağırlık vermeye yöneliyordu... Ankara'nın akılcı diplomasisi sonuç vermişti...

Kimine göre ise:

— Papandreu'nun şantajı, Fantom uçaklarını geri getirmişti... Yunanistan'daki Amerikan üslerini kapatmaya yönelik tehdit işe yaramıştı bir kez daha. Sonunda yenik düşen Papandreu değil, isteyerek ya da istemeyerek Reagan yönetimi olmuştu...

Atina ve Washington arasında hafta içi yaşanan gerginlik, bizde bunlara benzer değişik yorumlara kaynaklık etti. Bu yorumlardan hangisi doğru ya da gerçeği yansıtıyordu, sorusunun karşılığını arayacak değiliz.

Olayın bir başka boyutu üzerinde durmak istiyoruz.

"Uzak korkusu" Yunanistan'ın Hükümet Başkanı Sayın Papandreu, "Türk tehdidi"ni, hemen her Yunan devlet adamı gibi, siyasetinin temel ekseni yapmıştır. İktidara gelmeden önce NATO ve Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan çıkacağını, Yunanistan'daki Amerikan askeri üslerini kapatacağını açıklayan

(Arkası sa. 11, sü. 1'de)

HASAN CEMAL

• *Yunan basınının iddiası: NATO, Yunan planını kabul etti.*
• *Yeni Zelanda seçimleri: İşçi Partisi zafer kazandı.*

3. Sayfada

• *8 kişinin öldüğü Orly katliamının üzerinden tam bir yıl geçti.*

7. Sayfada

• *Futbol Federasyonu başvurada bulunan 78 takımı 3. Lige aldı*

10. Sayfada

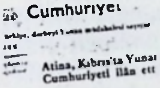
• *Bazı turizm şirketleri emlâk komisyoncusu gibi çalışıyor.*

12. Sayfada

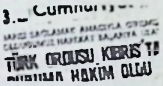
10. Yıldönümünde Ecevit Kıbrıs Barış Harekâtı'nı Anlatıyor

Yalçın Doğan

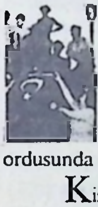

Ecevit, Kıbrıs'ta Sampson darbesini Afyon'a giderken havaalanında öğrenince "üç talimat" verdi.

Sonra, uçakta, kendi kendine hangi muhasebeyi yaptı? Başbakan olarak, insan olarak...

Ecevit'in Genelkurmay'dan ilk izlenimi: "Şu beni sevindirmişti: Bizim askerler her türlü duygusallıktan uzaktılar ve çok hesaplıydılar..."

Kissinger'dan Ecevit'e: "Sizin Kıbrıs'a müdahaleniz Yunanistan'a komünizmi getirir..."

Ecevit'ten Kissinger'e: "Bunca yıllık cunta yönetiminden sonra Yunan ordusunda komünist subay kalmış mıdır?"

Kissinger'dan Ecevit'e: "Bir askeri müdahale çok vahim sonuçlar doğurur..."

Cuma Günü Cumhuriyet'te

Cengiz Çandar sürgündeki Cezayirli liderle Cenevre'de görüştü

BUGÜNKÜ BEN BELLA — Fırtınalı ve kahırlı bir yaşamın, 22 yıllık hapisliğin ardından, alçak gönüllü bir tavır ve gelecek için korudağu umut kalmış.

BEN BELLA Anlatıyor

"Beni en çok etkileyen 2 insan: Nasır ve Che"

Bugün 8. Sayfada

68'lik delikanlı

CENGİZ ÇANDAR

CENEVRE — Cornavin garının kitapçısından bir Le Monde gazetesi alıp, İsviçre Hava Yolları Swissair'in gar içindeki bürosunun yolunu tutuyoruz. Le Monde'u koltuğumuzun altına görünür biçimde yerleştirip, Swissair'in önünde beklemeye başlıyoruz. Gözümüz saatte. Gelen giden yok.

Meraklı gözlerle çevremizi tarayıp duruyoruz. Gözlerimiz esmer bir yüz arıyor. Ve işte: Şu temiz yüzlü, esmer genç adam bizi alıp götürecek kişi olmalı. Bir tereddütle ona yaklaşıp gülümsüyoruz, yanılmadığımızı anlıyoruz. "Türk gazeteci siz misiniz, değil mi?" diye soruyor. Olumlu yanıt verdikten sonra, birlikte Cenevre'nin emektar Cornavin garından çıkıp arabaya yöneliyoruz.

Cezayir'in efsanevi eski önderi, dünya siyasal yaşamının en renkli kişilerinden biri olan Ahmet Ben Bella ile görüşmeye giderken, bu da dedektif hikâyelerini andıran bu tür bir senaryo geçirmek zorunda. Ben Bella, güvenlik endişesiyle İsviçre'de yarı-gizli yaşadığı için kendisiyle daha önce karşılaşmamış birisinin kendisini ziyaret etmesi, yollarından biri de, Cornavin garındaki gibi bir senaryo yaratmak.

Arabayla Cenevre'nin biraz dışına çıkıp, iki katlı ve çevresindeki

(Arkası Sayfa 11 Sü. 5'te)

KIRKPINAR '84

Kispet 20-30 bin lira, bazı genç pehlivanlar blucinle güreşiyor

Kırkpınar temmuzun sarı sıcağında yanıyor.

Bugün, güreşleri seyretmeye gelmesi beklenen Başbakan Turgut Özal fink yapıp nedeniyle epey terleyeceğe benzer. Edirne çok nemli bir kent olduğundan sıcağına dayanılamıyor.

Kırkpınar ağası Mustafa Bilgin'in tribünü tam sıcağa karşı.

Bundan ötürü o tribünde oturanlar pişiyorlar. Kırkpınar ağası olmak çok önemli. "Nasıl ağa oldunuz?" sordum.

Kura çıkarılarak, bunu arttırmaya koyarlarmış. En çok arttıranın üzerinde kalır ve ağa olurmuş. Mustafa Bilgin de bu arttırma sonucu ağa olabilmiş. Ondan evvel ağa Ali Ayaş imiş. Mustafa Bilgin söylendiğine göre 2.5-3 milyon harcayarak ağalığı almış. Pehlivanlar kimi donla, kimi gurpala, kimi de kispetle ortaya çıkıyor. Bir kispetin fiyatı 20-30 bin lira. Deriden ya da manda gönünden yapılıyor.

Böyle olunca her genç pehlivan bir kispet edinemiyor. Meydanda kimi naylondan kimi blucin pantolondan yapılmış ucuz kispetlerle güreşiyorlar.

Hüseyin Çokal iki yıldır başpehlivanlığı koruyor. Altın kemeri de iki yıldır sahibi. Bu yıl da kemeri almak isteyecek. Bunu alabilmek için her türlü fedakârlığı yapacak. Tabii kulislerde çeşitli pazarlıklar da yapılıyor.

74, 75, 76, yıllarında Kırkpınar ağalığını yapmış olan Zülküf Karabulut, Mustafa Bilgin'in tribüne adını büyük harflerle yazışını kınadı. "Ağalıkta rahlam yoktur" dedi.

KIRKPINAR'DA HERKES ÇOKAL DİYOR

Haberi Spor'da

Bir Geziden Kısa Notlar

NADİR NADİ — *3 Temmuz*

Batı Avrupa'da yaptığım birkaç haftalık geziden yeni döndüm. Şimdiye dek gidip gördüğüm ülkelerden hiçbirinde kıskançlık duygusuna kapıldığımı anımsamıyorum. Beğendiklerim, bizde de böyle olsa diye gıpta ettiklerim elbette olurdu. Ama kıskanmak! Hayır, aklımın ucundan geçmezdi.

Ömrümde ilk kez bu gezide Batıyı kıskandığımı burada açıklamak gereğini duyuyorum. Dürüst olmaya çalışan bir yazar olarak benim için bir zorunluluk bu. "Nesini kıskandın?" diyeceksiniz. Sokakların temizliğini, yaşam düzeyinin üstünlüğünü, enflasyon oranının bize kıyasla düşüklüğünü mü? Hayır, hiçbiri değil.

Bu kez Batıda esen özgürlük havasını kıskandım. Hem de yüreğimi çatlatırcasına burkan bir acı ile.

Orada bulunduğum sıralar rastladığım bir iki örneği size aktarırsam beni anlayacağınızı umuyorum:

Bu yıl biliyorsunuz, ünlü Normandiya çıkarmasının 40. yıldönümüydü. Bu nedenle 6 haziran günü Normandiya'nın çıkarma yapılan yerinde görkemli bir tören düzenlendi. Başta ABD Başkanı Sayın Reagan, İngiltere Kraliçesi Sayın Elizabeth II, Fransa Cumhurbaşkanı Sayın Mitterrand olmak üzere 8 devlet ve hükümet başkanı orada buluştular. Söylevler verildi. Deniz, hava, kara kuvvetlerinden birlikler çıkarmanın bir benzerini yineleyerek gösteri yaptılar. Radyolar, TV'ler, gazeteler olayla yakından ilgilendiler. Röportajlar yapıldı, ateşli yazılar yazıldı.

Ama bizim çatlak ses diyebileceğimiz ters yorumlar da hiç eksik olmadı. Kimi Batı gazeteleri bu nedenle Amerika'ya, İngiltere'ye ateş püskürdüler. Özellikle France Soir gazetesi başyazısında Anglosaksonlara veryansın etti. Çıkarma, Fransa'yı kurtarmak değil Almanya'yı yenmek amacını güdüyordu. Almanya'yı yenmek için de Fransa'dan geçmek zorunluydu. Oysa bu hareketin yanı sıra Fransa kendi kendini kurtarmıştı. General De Gaulle ve Fransa'nın direniş örgütü olmasaydı müttefikler Normandiya çıkarmasını zor başarırlar, başarsalar da, birkaç saat içinde denize dökülürlerdi.

Bu ve benzeri yazılar kuşkusuz olayı abartıyordu. Daha çok "sizi biz kurtardık" diyen Anglosakson övünmesine karşı bir tepki niteliğindeydi. Ama yazılıyordu işte. Hiçbir yerden de ne yasaklanıyor, ne de kınanıyordu.

İtalyan Komünist Partisi Genel Sekreteri Berlinguer'in ölümü de başta İtalya olmak üzere bütün Batı Avrupa'da büyük yankılara yol açtı. Sağcısı da solcusu da bu değerli politikacının yok olmasına yürekten acıdı. İtalyan Cumhurbaşkanı Sayın Pertini hastaneye kadar giderek komada bulunan Berlinguer'in yanındaki odada geceyi geçirmeye kalkıştı. Papa bile onun ruhuna dua etti. Cenaze törenine İtalya'nın her yerinden gelen bir milyonu aşkın insan katıldı.

Berlinguer komünistti, Marksistti. Avrupa'nın en güçlü komünist partisini 12 yıldan beri yönetiyordu. Ama gerçekleri gören aydın bir devlet adamıydı. Temelde Marksist ideolojiye bağlı kalmakla birlikte kaskatı doğmalarla sonuca varılamayacağını anladığı için Moskova'dan koparak Avrupa'ya özgü bağımsız ve daha yumuşak bir yolu denemeye girişti. Tarihsel uzlaşma doktrini onundur.

Bu ülkücü, aydın politikacıya karşı Batı dünyasının herhangi bir yerinde ters bir ses çıktı mı? Duymadım, bilemeyeceğim. Çıksaydı ne olurdu? Ne olacak, Normandiya çıkarmasına karşı yükselen seslere ne olduysa o olurdu. Çoğulcu demokrasinin gereği bu değil midir?

İsviçre'nin yarısı Katolik, yarısı da Protestandır. Papa Jean Paul II'nin bu ülkeye yaptığı ziyaret de İsviçre'nin Protestan bölgelerinde bir hayli tepkiye yol açtı. Biliyorsunuz Papa yeryüzündeki Hıristiyanları birleştirmek, evrenselliği (oecumenism) gerçekleştirmek gibi bir amacın önderliğini yapıyor. Bu yüzden bir bölüm Protestanlar Jean Paul II'nin İsviçre'ye gelmesine karşı çıktılar, geldikten sonra da eleştirdiler. Yazılar yazıldı, söylevler verildi, Papa'ya karşı toplu gösteriler de yapıldı.

Ama hükümet bu ziyaretin herhangi bir tatsızlığa neden olmaması için gerekli önlemleri aldı.

Hiçbir tatsızlık da olmadı. Papa, geldiği gibi sağ salim Vatikan'a döndü.

Viyana'da kaldığım otel, Opera'nın yan cephesine bakıyordu. Ünlü Kärtner caddesine (motorlu araçlara kapalıdır) çıkan bu geniş, parkımsı alanda hemen her zaman başıboş turistler merdivenlere ilişir, gelen geçeni seyrederek vakit öldürürler.

Bir gün pencereden baktım, durumda bir değişiklik var. Sekiz on hanım Opera'nın giriş kapısı önüne oturmuşlar, ders verir gibi kendilerine bir şeyler anlatan bir adamı dinliyorlar. Besbelli hanımlar Viyanalı değil. Tepeden tırnağa kapalı giyinmişler. Giysileri de tutukevlerindekilere benziyor, hep enlemesine çizgili.

Merakla bekledim, onbeş yirmi dakika sonra bir kortej oluştu. Hanımların yanı sıra, tıpkı onlar gibi giyinmiş, ama başlarında çizgili takkeler, sekiz on erkek korteje katıldı. Hanımları ve erkekleri sembolik zincirler birbirine bağlıyor. En önde üstü açık bir kamyon. Kamyonun üstünde karalara bürünmüş ak sakallı bir adam. Sık sık elindeki kırbacı şaklatarak hoparlörle Almanca bir şeyler söylüyor, bağırıyor, çağırıyor. Aaa, bu Humeyni, valla ta kendisi demeye kalmadan kortej yavaş yavaş hareket etti. Humeyni susunca bu kez Batı müziği tekniğiyle bestelenmiş bir marş ortalığı çınlatırken kortej de Stefan Katedrali'ne doğru ağır adımlarla yürüdü, ortadan kayboldu.

Meğer Viyana'ya sığınan Humeyni karşıtı bir örgüt protesto gösterisi yapıyormuş. Humeyni kılıklı adam da Ayetullah Ruhullah'ın İran'da uyguladığı rejimin ne idüğünü Viyana halkına, dolayısı ile de Batı kamuoyuna anlatmaya çalışıyormuş.

Bu ve benzeri gösterileri Batı halkı artık kanıksamış (başka merkezlerde de yapılıyor). Opera önündeki o görkemli oyuna o gün pek aldıran olmadı. Ertesi gün de hiçbir gazetede olayla ilgili ne bir haber ne de bir yoruma rastlamadım.

Ne yalan söyleyeyim, uygar dünyaya egemen olan bu özgürlük ve hoşgörü havasını kıskandım.

Kurtuluş Savaşı Gazileri

MAHMUT T. ÖNGÖREN — *3 temmuz*

23 Haziran 1984 Cumartesi günü, TRT Televizyonu'nun kapanış haberlerinde Kurtuluş Savaşı gazilerinden üçünün ölüm haberi vardı. Geçtiğimiz kış mevsimi süresince de TRT sık sık Kurtuluş Savaşı gazilerinin ölüm haberlerini verip durdu. Sanki hepsi aynı yılda doğmuş ve 1983-1984 kış aylarında da ölmeye karar vermişler gibi bir bir aramızdan ayrılıyorlar. Onların yaklaşık her gün ölüm haberini veren TRT kılını bile kıpırdatmadı.

Kim bu ölenler? Nasıl yetişmişler, nasıl büyümüşlerdi? Acaba kaçta kaçı bu ülkenin kendilerine verdiği fırsattan yararlanmıştı? Ya da nasıl bir özveriyle ülkelerine hizmete koşmuşlardı? Kurtuluş Savaşı'nda nerelerde çarpışmışlar, neler görmüşler, nelere katlanmışlardı? Bu kahramanlıklarının karşılığında da neler almışlardı? Acaba TRT bu isimsiz kahramanları hem yaşını başını almış radyo-TV izleyicilerine hem de yeni kuşaklara tanıtmaya niçin önem vermiyordu?

Herhalde *"vatan millet sakarya"* edebiyatına bu denli önem verilen bir ülkeye Türkiye dışında rastlamak mümkün değildir. TRT de yıllardan beri aynı tutum içinde... En önemli olaydan en önemsizine dek her fırsatta yapılan törenler, atılan nutuklar ve verilen demeçler TRT'den eksiksiz yayımlanır. Tüm ulusal günlerde ise radyolarda ve televizyonda konunun önemine ve anlamına hiç yakışmayan, yapay, yüzeysel ve yıllardan beri ağızlara sakız olmuş sözleri ve kullanıla kullanıla bıkkınlık veren görüntüleri içeren izlencelerden geçilmez. Uzun yıllardan beri TRT'nin ilginç, çağdaş ve izleyicileri gerçekten coşkulandırabilecek bir yapıma ulusal günlerimizde yer verdiği görülmemiştir. Ama sırası gelince radyo da, televizyon da gerek kendi hazırladığı yapımlarda ve gerek yayımladığı konuşmalarda vatanseverliği kimseye bırakmıyor. Artık TRT, onun bunun vatanı ne denli çok sevdiğini kanıtlayabileceği bir yer olup çıktı. Ne var ki, bu olanaktan salt belli bir kesim yararlanıyor. Sanki diğerleri vatansever değil... Vatanseverler bayrağı salt TRT'deki konuşmalarla dalgalandırılabilir diye düşünülmemelidir. Ama eğer TRT de bu konuda kendini göstermek istiyorsa, gerekeni doğru dürüst yapmak zorundadır.

İşte önemli bir gerçekle karşı karşıyayız. Kurtuluş Savaşımıza katılmış, vatanı uğruna ölümü göze almış ve hiç karşılık beklemeden özverisini esirgememiş insanlarımız birer ikişer aramızdan ayrılıyorlar. Kimi zaman aynı gün üçünün ölüm haberine bile rastlamak mümkün. Bir kuşak yitip gidiyor. Onların ölüm haberleri o denli sık radyolardan ve televizyondan duyulur oldu ki, vatanını gerçekten sevenlerin içinde de bir şeylerin kopup eksildiğini duyumsamamak olanaksız.

Bu ölüm haberlerini veren TRT'de ise, "Yayınlarda onu bunu suçlayacağımıza, Kurtuluş Savaşı gazileriyle ilgili hiç olmazsa bir izlence hazırlayalım. Onların görüntülerini, anılarını, görüşlerini ve düşüncelerini gelecek kuşaklara bırakmaya çalışalım. Kurtuluş Savaşı gibi önemli bir olayın bugüne dek ortaya çıkmamış ayrıntılarını gözler önüne serelim. Radyo-TV yöneticileri ve yapımcıları olarak çağımıza ve Türkiye'nin çok önemli bir dönemine tanıklık edelim" diyebilen yok. Oysa televizyon ve sinema çağımızın en büyük ve etkili tanıkları arasındadır. Her ikisinin "belgeci" yanını eğer Kurtuluş Savaşı gazilerimizle ilgili olarak kullanmayacaksak, kendi devrim tarimizi bundan sonra görüntüsel arşivimize hiç geçiremeyeceğiz demektir.

Bu görevi yerine getirmeyi düşünmeyen TRT'ye ne denir? Sorunun yanıtını size bırakıyorum.

Somutlaşmak...

İLHAN SELÇUK — *5 temmuz*

Geçenlerde Batı Anadolu'nun canlı, civcivli, devingen bir bölgesine gitmiştim. Çevre kıpır kıpırdı. Doktor sağlık politikasını konuşuyordu, kahveci holdingçiliği anlatıyordu, köfteci sendikacılıkla ilgiliydi, yapı işçisi büyük sermaye ile Mafia ilişkilerinden haberliydi, eczacı ilaç konusunda dönen dolaplardan yakınıyordu; her meslekte aydınlaşanlar az değildi.

Solculuk, toplumsal yapıya işlemiş, ayaklarını toprağa basmıştı; ama bu ne biçim solculuktu? Radikal kökene mi dayanıyordu? Kautsky'nin attığı tohumlar mı yeşermişti? İslam adaleti mi sürgün vermişti? Kemalizmin halkçılığı mı çiçek açmıştı? Solculuğun kuramı taşranın umurunda mıydı? Dağ, tepe, yol, cami, hükümet binası, belediye, okul, aşçı dükkânı, benzin istasyonu, kahve, tapu dairesi arasında işleyen trafikte gündeme giren işler ağır basıyordu. Hayata yabancı kalan solculuğun, devrimciliğin kıymeti harbiyesi yoktu. Sosyal demokrasi mi, sosyalizm mi, her neyse, yaşamla bağlantılı sorunların çözümü için anahtar yerine geçmeliydi.

Şimdilik sosyal demokratlık yaygın görülüyordu.

*

Ülkede sol bilinç en olumsuz ve ağır koşullarda bile yüzde 30 oranında seçmen desteğini toparlıyordu; ama sosyal demokratın işi çok zordu. Hem demokrasiyi hayata geçirecek, hem sanayi devrimini gerçekleştirecek, hem dışa bağımlı büyük sermayeyi sırtında taşıyacaktı. Batıdaki sosyal demokratın karşılaşmadığı sorunlarla karşı karşıyaydı. Önderliğe sıvanıyorsa, Türkiye'nin solcusu bilmek zorundaydı ki, soyut bilgilerle, kuramsal sözlerle, halkı

coşturacak sloganlarla başarıya ulaşmak olanağı yoktu; bu ülkeyi tanıyacaktı; Perşembe Pazarı'nı, Tahtakale'yi, Merkez Bankası'nı, hayali ihracatı, Mafia'nın babalarını, özel bankaların dökümünü, ticaret ve sanayi odalarını, Cenevre örgütlenmesini, Libya serüvenlerini, dışalım satım dalaverelerini, Çanakkale'den başlayarak doğuya yayılan iş çevreleriyle Amerikan yan şirketlerinin önemli kişileri de kapsayan gizli ortaklıklarını, 67 ilin girdi çıktılarını, gözetilen holdinglerin bilançolarını, kurtarma operasyonlarının nedenlerini, büyük şirketlerin püf noktalarını bilen kadroların oluşmasını sağlayacaktı.

Ancak bilen insanları, deneyimli kişileri, yetkin uzmanları kadrolarında eşgüdümle çalıştırabilen parti, halkın itici gücünü değerlendirebilirdi.

★

Türkiye'de solun kuramsal tartışmalarına saygı duymak doğaldır; ancak yeni bir aşamaya varıldığını göz ardı etmek olası değildir.

Bugün Türkiye solunu temsil edecek partinin solculuğu somutlaşmalıdır.

Üniversite sorunu nasıl çözümlenecek? Gözetilen holdingler nasıl hizaya getirilecek? Dış ekonomik ilişkiler hangi düzene bağlanacak? Sendikacılıkta nasıl dönüşümler yapılacak? Bankacılık iflastan nasıl kurtarılacak? KİT'ler nasıl yönetilecek? gibi bir dizi sorunun yanıtı açıkça ortaya konmalıdır.

Belirsizliğin giderilmesindeki yararlar büyük olacaktır; çünkü karanlığa kurşun sıkmaktan kurtulmak için bir başka çare görülmüyor.

Böyle bir yaklaşımın siyasetini programlaştırmak kolay değildir; ama bu açıklığa kavuşabilen bir siyasal partinin başarı olanakları birden bire büyüyecektir. Çünkü soyut solculuk dönemi kapanmış gibidir; taşradan İstanbul'a değin her yerde bilinen sorunların nasıl çözümleneceği konuşuluyor.

Ancak güçlü, büyük, yetkin bir partinin gücü bu tartışmaları sonuca bağlayabilir; kitleleri belli amaçlara ve hedeflere doğru seferber edebilir.

Adalet duygularını okşayan ve sol kuramların esintilerini yansıtan sözler, hoşa gitmekle birlikte, gün geçtikçe anlamını yitiriyor.

Irgat pazarı

Lise mezunu genç üç yıldır iş arıyor

HİKMET ÇETİNKAYA — *5-7 temmuz*

Sabahın saat beşiydi. Üçer beşer toplanmışlardı Küçüksaat'in çevresinde. Kimileri Atatürk Anıtı'nı çaprazlayan bantlara, toprak örtüyü kuşatan beton duvara oturmuşlardı.

Haziran sapsarı bir sıcağı getirmişti. Seyhan ve Ceyhan Irmaklarının kesiştiği topraklarda insanlar kıvıl kıvıldı. İş bulanlar mutlu başlıyorlardı güne. Bulamayanlar ise **"ırgat pazarı"**nın kurulduğu **"Küçüksaat"** Alanı'nda iş arıyorlardı.

At arabaları, traktörler, lahmacun satıcıları günün ilk saatlerinde Adana caddelerinin doğal görüntüsünü çiziyordu. Bir iki saat sonra telaş daha da artacak, otomobiller, seyyar satıcılar, sırtlarında güğümleriyle şerbetçiler görünmeye başlayacaktı.

Biz Çukurova'da tarlalarda çalışan işçileri değil, **"ırgat pazarı"**nda iş arayanları anlatacağız. Nisan başlarında kurulan ve ekim ayına değin süren **"ırgat pazarı"**ndan çizgiler aktaracağız.

Otelden çıkıp elli metre yürüdükten sonra Küçüksaat Alanı'na geldik.

Genç adam, **"Hele şöyle otur abi"** dedi. Mardin'in Savur ilçesinin Bağkaya köyündendi. 1966 doğumlu olduğunu söyledi. Uzun boylu, esmerdi. Adı **Mahmut Ekmen**'di.

Beton duvara birlikte oturduk. Az sonra çevremizi diğerleri kuşattı. Yüzlerine bakıyordum. Kimileri **Orhan Kemal**'in, **Yaşar Kemal**'in bizlere yıllar önce tanıttığı insanlardı. Ama bizim şimdi tanıdıklarımız, yeni bir kuşaktı. Onları çoğumuz tanımıyor, bilmiyorduk.

Mahmut Ekmen, "İş arıyoruz. Çalışmaya geldik Adana'ya" diye girdi söze. Bunları söylerken gözlerinin içi gülüyordu. Lacivert gömleğinin düğmeleri yoktu. Üzerinde siyah keten bir pantolon, lastik ayakkabılar vardı.

3 temmuz

UMUTLA BEKLİYORLAR

Seyyar çaycıya çay söyledim. Birer sigara yaktık. Saat sabahın beşiydi. Çukurova uyanıyordu.

Mahmut'a **"Nasıl, iş bulabiliyor musun?"** diye sordum. Gözlerini üzerimde gezdirirken, kesik kesik konuşmaya başladı:

— Üç gündür iş çıkmıyor. Bekleyip bekleyip gidiyoruz.

— **Kaç saat bekliyorsunuz?**

— Beşten dokuza kadar.

— **Sonra?**

— Gidiyoruz...

Konuşmayı kestik. Bu kez ben yüzüne baktım. Esmer yüzüne hafif bir kırmızılık düşmüştü. Ellerini dağınık saçları üzerinde gezdiriyordu.

— **Öğrenimin ne senin?**

— Lise mezunuyum.

— **Kaç kardeşin var?**

— Dört kardeşiz.

— **Köyde toprağınız var mı?**

— Yok...

— **Mardin'de iş bulamadın mı?**

— Üç yıldır arıyorum, çalmadığım kapı kalmadı.

— **Neden Adana'ya geliyorsun? İstanbul'a, İzmir'e gitsen, belki oralarda bulursun.**

— İstanbul büyük şehir, orada iş bulmak, yaşamak zor.

— **Niye?**

— İş bulamazsan ne yapacaksın. Kötü yola düşmek de var. Aç adam ne yapar büyük şehirlerde? Boğulup, yok olacağına Adana'ya geliyoruz işte. Kendi çevremiz var. Burada inşaat, çapa, hamallık gibi işler buluyoruz.

Mahmut Ekmen'in **"kendi çevremiz"** dediği Mardinli hemşerileriydi. Irgat pazarında iş arayanların, bir başka deyişle yaşam kavgası verenlerin çoğunluğu, Urfa, Diyarbakır ve Adıyaman yöresinden gelenlerdi.

Mahmut'tan bir yaş küçük olan 1967 doğumlu köylüsü **Nehyet Demirkıran** karşımızda duruyordu. O, beş gündür iş bulamamıştı.

Nehyet'e **"Paran var mı cebinde?"** diye sordum. Eline cebine attı. Yüz lira ve biraz da bozuk para çıkarmıştı.

Mahmut, **"O tasarrufludur. Bak para biriktirmiş"** deyip güldü. Nehyet, Mahmut'un sözlerine kızdı.

— **Nehyet, bugün iş bulamazsan ne yapacaksın?**

— Her zamanki gibi, çekip gideceğim. Yine sabahı bekleyeceğim.

Seyyar çaycı yine geldi. Yeniden çay söyledim. Çevremdekilerin sayısı onu bulmuştu. İçlerinden sakalları hayli uzamış olanı beni ilgiyle izliyordu. Türkçesi zayıftı.

Bir ara Mahmut'a benim kim olduğumu sordu. Mahmut, **"Polis"** dedi, **"seni arıyormuş"**. İnanmadı elbet buna.

Gelip yanıma oturmasını söyledim. Geldi, konuşmaya başladık, ama anlaşamıyorduk.

Mahmut, **"Bunun adı Kerim Güler"** dedi. Sonra anlatmaya başladı:

— Nişanlısı var Urfa'da. Evlenecek, ama parası yok. Beş yıl olmuş nişanlanalı. Başlık parası biriktirmeye çalışıyor.

Ben bu kez Mahmut'a sordum:

— **Senin nişanlın ya da sevgilin var mı?**

— Okuldayken vardı. O üniversiteye gitti.

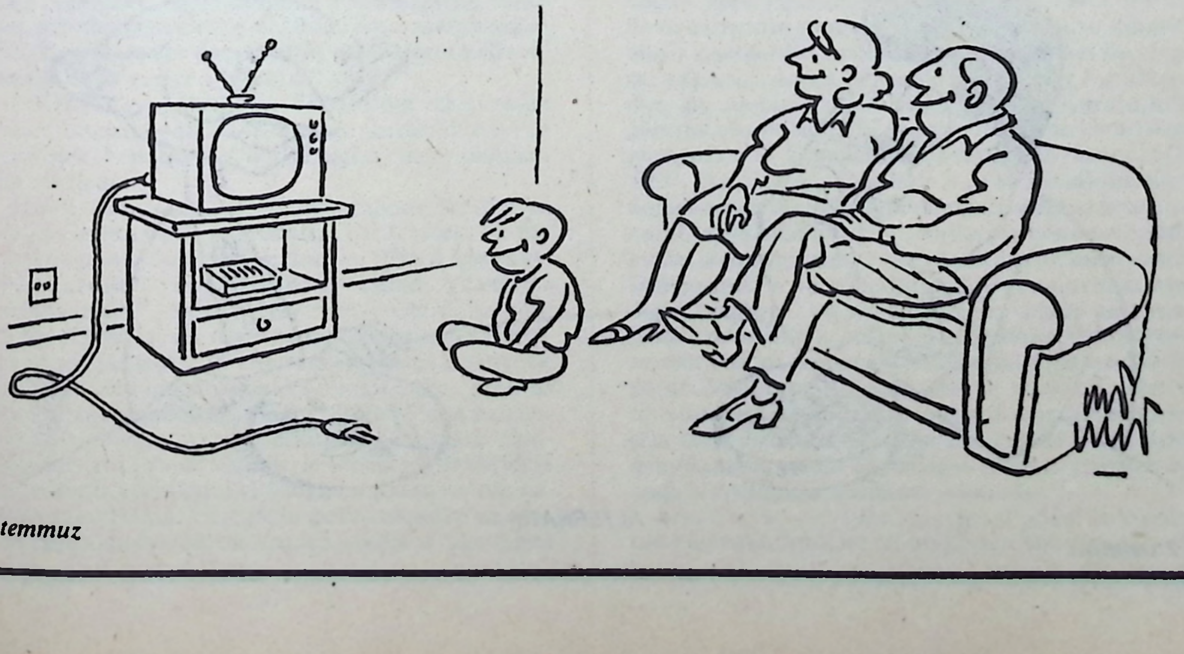
— **Aramadın mı onu hiç?**

— Babası memurdu, Mardin'den Kütahya'ya gitmişlerdi. Bir iki mektup attı. Dedim ya, o üniversiteye devam etti.

— **Sonra?**

— Hukuk fakültesinde okuyormuş, hiç aramadı beni.

Yerinden kalktı, bir tur atıp yeniden geldi yanıma. Elleri ceplerinde, kaskatı duruyordu, sanki soluk almıyordu.

5 temmuz

İnsanlar

İLHAN SELÇUK — *6 temmuz*

Nikaragua 3 milyondan az insanın yaşadığı küçük bir Orta Amerika ülkesi. Gazetelerde sık sık adı geçer. Çünkü dünya ölçeğinde bir deneyimin laboratuvarına dönüşmüştür.

Bu ülkede bir ömür boyu süren Somoza diktatörlüğü, beş yıl kadar önce sona erdirildi. Nikaragua'nın devrimci gücü Sandinistler başarıya ulaştılar.

Böyle savaşımlarda kimi insanın yıldızı parlar. Eden Pastora, işte bu süreçte dünyaya adını duyurdu, efsaneleşti, büyüdü, Nikaragua sınırlarından taştı. *"Komutan Sıfır"* diye anılıyordu Pastora, demokratik devrimci savaşımın kahramanıydı.

Ne var ki Somoza devrildikten sonra her şey değişti. Eden Pastora pusulasını şaşırdı.

Diktatöre karşı savaşırken yol açık ve kesindi. Diktatör yıkıldıktan sonra yeni bir dünya nasıl kurulacaktı? Kimi insan yıkmaya gelince çok yetkindir de yapmaya gelince bir işe yaramaz. Eden Pastora da bu türdendi. Savaşmaktı onun zanaati; Somoza'ya karşı savaşıyordu, bundan böyle de Sandinist yönetime karşı savaşacaktı.

Ama bu yeni savaş onu yok edecek, adını belki de ihanetin listesine yazacaktı.

Çünkü "Komutan Sıfır" ister istemez, ilerici yönetime karşı ABD'nin desteklediği cepheyle bütünleşiyordu. Büyük bir yanlış yapmıştı; yıldız kaymıştı; bilinmeyen karanlıklara doğru gidiyordu.

"Komutan Sıfır" sıfırlaşıyordu.

★

Geçenlerde gazeteler Eden Pastora'nın kendi örgütünden de kovulduğunu yazdılar. Komutan Sıfır, Managua'daki Sandinist yönetime karşı ARDE'de (Demokratik Devrimci İttifak Örgütü) çarpışıyordu. Bu örgüte silah nereden gelecekti? ARDE'ye silah desteğini CIA sağlıyordu. Sonunda CIA yeni bir aşamayı gerçekleştirmek için Honduras'ta eğittiği Somoza yanlısı gerilla örgütüyle ARDE'nin birleşmesini istedi.

Eden Pastora buna karşı çıkınca örgütünden kovuldu, büsbütün yalnızlaştı.

Şimdi kimbilir nerede?

★

Bir gün kitabı da yazılır, Pastora'nın öyküsünü ayrıntılarıyla okuruz. Buna benzer dramlar devrimler tarihinde çok yaşanmıştır. Komutan Sıfır'ı gazete ve dergi sayfalarında yıllardan beri izlerken Çerkes Ethem'i zaman zaman düşündüm. Ulusal bağımsızlık amacıyla yola çıkan bir insanın pusulasını şaşırarak ihanetin karanlık kuyusuna nasıl düştüğünü anımsadım.

Böylesine çarpıcı olmasa da insanların yaşamöyküleri yol ayrımlarıyla belirleniyor. Mustafa Kemal'le yola çıkan çoğu kişi Atatürk'le yürüyemedi. Kiminin yüreği elvermedi, kiminin aklı yetmedi, kiminin soluğu tükendi.

Doğaldır bu, çünkü demokrasi ve devrim yolu çok uzundur, bir insanın ömrü o yolun ancak kilometre taşı olabilir.

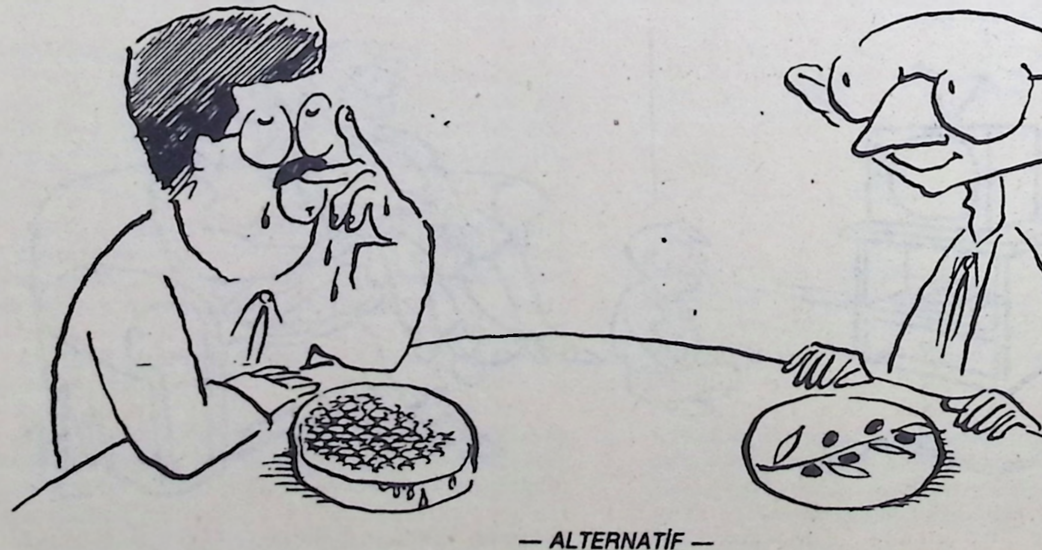
★

Demokrasinin insan özgürlüğüne açılışta bellibaşlı güçlerinden biri hoşgörüdür.

İnsanın insana hoşgörüsü büyük bir erdemdir; ama bana sorarsanız, insanın kendine karşı hoşgörüsüzlüğü hep tetikte olmalı, derim. Çünkü kimi insan kendini dev aynasında görebilir, kimi insanın ruhu hastalıklıdır, kimi insanın kendinden bile gizlemek istediği tutkuları vardır.

Yine de böylesine karmaşık yapılı insan kardeşler, birbirleriyle kimi zaman sevişerek, kimi zaman dalaşarak tarihin çizdiği yolda yürüyecekler...

Soluğu tükenenlere de, yolun dışına düşenlere de, sapıtanlara da selam!..

— ALTERNATİF —

7 temmuz

"Demokrasiye sahip çıkalım"

7 temmuz

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, partisinin Birinci Büyük Kongresi'ni açarken yaptığı konuşmada, içinde bulunulan dönemi demokrasiye **"geçiş"** değil, demokrasiye **"sahip çıkma"** dönemi olarak değerlendirip, **"Henüz anayasanın sağladığı özgürlükler, demokratik olanaklar, toplumumuza tam anlamıyla yansımış, uygulamaya girmiş değildir. Anayasanın sağladığı özgürlüklerin, demokratik olanakların kullanılmasını daha geriye atamayız"** dedi.

SODEP Genel Başkanı, TBMM'nin erken seçim kararı almasını yakın bir olasılık görmediklerini de belirterek, kendilerinin erken seçime hazır olduklarını yineledi.

İnönü, konuşmasının ilk bölümünde SODEP'in kuruluş aşamasında yaptıklarını özetleyerek, ilk büyük kongrenin önemine değindi ve **"Parti içinde geçici kuruluş yönetiminden, kalıcı yönetime geçilmektedir"** dedi. SODEP eski Genel Başkanı **Cezmi Kartay'a**, ilk örgütlenme dönemindeki başarısı nedeniyle teşekkür eden İnönü, yerel seçimlerde parlamentoda hiç temsilcileri olmamasına, aşırı vaatlerde bulunmamasına karşın, SODEP'in ikinci büyük parti durumuna gelmesinin büyük başarı olduğunu söyledi. Yerel seçimlerle birlikte TBMM'deki muhalefetin etkinliğini yitirdiğini anlatan İnönü, kamuoyunun iktidar partisinin politikasından ve davranışlarından büyük bir umut kırıklığına uğradığını belirterek, şöyle konuştu:

"Kamuoyu SODEP'in büyük kongresinden ülkenin güncel sorunlarına çözüm getirecek kuvvetli, güven veren bir parti yönetiminin çıkmasını umutla bekliyor.

SODEP bugün iktidarın tek seçeneği haline gelmiştir. Yerel yönetimlerdeki üyeleri ile, canlı örgütü ile önderlerinin güven veren davranışları ve nihayet bütün partilerden önce topladığı kurultayı ile siyasal yaşantımızın en ilgi çeken muhalefet kuruluşudur. Bu sonuca varılmasını Kurucular Kurulu'nun görevini büyük başarı ile yapmış olmasının kanıtı diye görüyorum ve kendilerini candan kutluyorum. SODEP, demokrasiye içtenlikle inanan insanların kurduğu bir partidir. Biz demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla işletilmesi ile, böyle bir yönetim içinde bütün sorunlarımızın er geç çözüleceğine inanıyoruz. Halkımızın da bu yönetim şeklini candan benimsediğini biliyoruz. Bu nedenle bugün içinde bulunduğumuz dönemi demokrasiye geçiş değil, demokrasiye sahip çıkma dönemi diye adlandırmayı tercih ediyoruz. Halkımız, 12 Eylül 1980'de Silahlı Kuvvetlerin yönetime zorunlu el koyması ile son bulan anarşi ve terör dönemine bir daha dönülmemesi için şimdi demokrasiye sahip çıkmalıdır. Bütün partiler bu amaçla halkımıza yardımcı olmalıdır."

Yeni anayasanın 1961 Anayasası'ndan farklı olarak kişi haklarının korunmasından çok devletin et-

kin yönetimi doğrultusunda düzenlemeler getirdiğini bildiren İnönü, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Şimdi yeni demokrasimizi bu anayasa düzeni içinde kurmak, geliştirmek zorundayız. Henüz bu anayasanın sağladığı özgürlükler, demokratik olanaklar, toplumumuza tam anlamında yansımış, uygulamaya girmiş değildir. Bu özgürlükleri, olanakları anayasanın elverdiği en geniş ölçüde yaşama sokmak, bunun için bazı yasalarda gerekli değişiklikleri yapmak ilk sorundur. Demokrasiye sahip çıkmayı gerçekçi bir yaklaşımla biz böyle anlıyoruz. Bu bakımdan anayasada herhangi bir değişiklik önerisini, hiç olmazsa bir seçim dönemi geçirmeden gündeme getirmeyi düşünmüyoruz.

Biz bugün parlamento dışında olduğumuz için herhangi bir yasada değişiklik yapılmasını doğrudan sağlayamayız. Buna karşın bazı yasalarda Basın Yasası gibi, Sendikalar ve Toplu Sözleşme, Grev, Lokavt Yasası gibi, Yüksek Öğretim Kurulu Yasası gibi, özgürlükleri ve sosyal adaleti daha iyi gerçekleştirme yolunda değişiklikler yapılmasını gündemde tutmaya çalışıyoruz. Basın, üniversiteler, sendikalar gibi toplumumuzun önde gelen kuruluşları bu yasalarla çok sıkıntılı bir döneme girmişlerdir. Onları bir an önce bu yasaların getirdiği sınırlamalardan, kuruluşların amacına aykırı zorlamalardan kurtarmalıyız. Bundan, bütün toplumumuz büyük yarar sağlayacaktır. Burada parlamentodaki partilere iktidara ve muhalefettekilere ivedi bir görev düşmektedir. Bugüne kadar iktidar partisi bu konuya ciddi ilgi göstermedi.. Sendikalardan, basından, üniversitelerden gelen yakınmalar, kişisel girişimler dışında düzenleyici bir hareket doğurmadı. Bu durumun vakit geçirmeden düzeltilmesi gerekir. Parlamentoda temsilcisi olan partilere seslenmek isterim. Haber alıp verme, toplum olaylarını yansıtma ve bunlar üzerinde düşündürme görevlerini gereği gibi yapmak isteyen basının, bilimsel özgürlük ve güvenceli çalışma koşulları isteyen üniversite öğretim üyelerinin, sendikaların özgür çalışmasını isteyen işçilerin seslerine kulak veriniz. Anayasanın sağladığı özgürlüklerin, demokratik olanakların kullanılmasını daha geriye atamayız. Bunu söylüyorum, fakat gerçekleşeceğini pek sanmıyorum. Çünkü Anavatan Partisi Hükümeti sosyal sorunlar üzerinde durmayı, ekonomik sorunların çözülmesine bağlıyor. Ekonomik sorunları da bir türlü çözemediğine göre, yakın gelecekte çözeceği umudunu da vermediğine göre, sosyal sorunlarla bu iktidar ilgilenemeyecek demektir. SODEP'in kesinlikle böyle davranmayacağını belirtmek isterim. SODEP için sosyal ve ekonomik sorunlar bir bütündür, ikisinin de bir arada ele alınması gerekir."

DÜŞÜNCELERE SINIR KOYMAK

İnönü, komünizm, faşizm gibi totaliter rejimlerin karşısında olduklarını ifade ederek, **"Özgürlükçü demokrasimizi bu tehlikelerden korumak için alınmış yasal önlemlerin de bilincindeyiz. Yalnız başka bir aşırı davranış göstererek bu tehlikelerle karşılaşmayayım diye özgür düşünmekten ve düşüncelerimizi açıklamaktan korkmamalıyız. Sorunlarımızı çözebilmek için bütün yeteneklerimizi sonuna kadar kullanmak zorundayız. Düşüncelerimize sınırlar koyarsak, daha başında çözümlerimizi sakatlamış oluruz"** dedi.

Parlamento dışındaki muhalefetin meşru olmayacağı yolundaki sözlerin genç demokrasinin kendisine özgü gelişme seyrini görmezlikten gelerek söylendiğini kaydeden İnönü, **"Bizim bugün parlamentoda temsilcimizin olmaması halkımızın istekleri sonucu değildir. Genel seçimlere girememiş olmamızın sonucu, dolayısıyla seçim takviminin azizliğidir"** biçiminde konuştu.

ANAP'ın bol maddi olanaklarla çalışan propaganda makinesinin yerel seçimlerden sonra yapılan insafsız zamları gizleyemediğini ifade eden İnönü, erken seçim konusunda şunları söyledi:

"İnsafsız zamlarla körüklenen hayat pahalılığı dayanılmaz ölçülere ulaştı. O kadar ki vatandaşlar bu sıkıntılardan bir an önce kurtulmanın yollarını aramaya başladılar ve yerel seçimlerden hemen sonra hiç söz konusu edilmeyen erken seçim gündeme geldi. Aslında bugün de gerçekçi olmak için söyleyeyim, ben TBMM'nin bir erken seçim kararı almasını yakın bir olasılık diye görmüyorum. Ancak Sayın Başbakan'ın geçen gün bazı gazetelere 'kimse erken seçim istemiyor' dediğine bakarak daha dikkatli konuşmak gereğini görüyorum. Şimdi açıkça ilan edeyim, biz erken seçime hazırız. Erken seçim yapılırsa sadece memnun oluruz, bundan kimsenin kuşkusu olmasın ve kimse kamuoyunu yanıltmaya çalışmasın.

Hükümetin ekonomik politikasının hedef seçtiği "enflasyonla mücadele"de başarı kazanamadığı açıktır. 24 Ocak Kararlarının devamı olarak 4 yıldır uygulanmaya çalışılan sıkı para politikaları artık enflasyonu kontrolde etkisini kaybetmiş görünüyor. 4 yıllık mücadele sonunda enflasyon hızı yine de yüzde 50 düzeyindedir. Hemen bütün uzmanlar, şimdiki enflasyonun bir talep değil, maliyet enflasyonu olduğunu, sürekli devalüasyonlardan doğan maliyet artışlarından kaynaklandığını, üretimi artırmadan, maliyetleri düşürecek önlemler almadan enflasyonun kontrol edilemeyeceğini söylüyor. Başbakan ise yöntemin değiştirilmeyeceğini, yıl sonuna kadar enflasyon hızında bir düşme sağlayacağını bildiriyor. Dediği olmazsa o zaman Başbakan yeni bir özür, kusuru yükleyecek başka bir kaynak bulmakta herhalde güçlük çekmeyecektir."

ANAP iktidarının ilk gününden beri dış politikada da, iç politikada da parlamento içindeki ve dışındaki partilere sağlıklı bilgi vermekten uzak bir tutum sürdürdüğünü vurgulayan İnönü, **"Bu tutum ANAP'a geçici taktik üstünlükler sağlasa da ülkeye çok zarar verecektir. Devletin bir özel şirket olmadığım sayın Başbakan'a bir türlü anlatamıyoruz, ama bunu eninde sonunda seçmenler anlatacaktır"** dedi.

Ulusu ile Özal'ın söz düellosu

FATİH GÜLLAPOĞLU — *7 temmuz*

BODRUM — Tatilini geçirmek üzere yeniden Bodrum'a gelen Başbakan **Turgut Özal**, eski Başbakan **Bülend Ulusu**'nun kendisi ile ilgili sözlerini yanıtladı. 12 Eylül sonrasında Bülend Ulusu'yu Başbakan olarak önerenlerden birisinin kendisi olduğunu söyleyen Özal, Ulusu Hükümeti'nin IMF'ye verilen raporlarda 200 milyar liralık fazla emisyonu göstermediği iddiasını yineleyerek, **"Elimde olan bir önemli**

vesikayı gösterebilirim" dedi.

Ulusu'nun Hürriyet Gazetesi'nde yer alan haberde, kendisi için **"Turgut"** diye bahsedildiğini belirten Özal, **"Bunu yanlış yazmışlar. Sayın Ulusu fevkalade kibar bir insandır"** biçiminde konuştu. Özal, Ulusu'nun **"ANAP'ta, MSP ve MHP'ye daha fazla ağırlık verildiği söyleniyor"** şeklindeki sözlerine de, **"Sayın Ulusu'nun varsa bildiği söylesin, biz kulağından tutup atalım"** karşılığını verdi. Özal, kendilerinin 12 Eylül öncesi taraflardan birine itilmeye çalışıldığını kaydederek, **"Bizi bir tarafa itme çabalarını gösterenler hüsrana uğrayacaklardır"** şeklinde konuştu.

Özal'ın, hükümete geldiğinden bu yana sürdürdüğü, kendisinden önceki dönemde gerekli zamların yapılmadığı suçlamalarına, o dönemin Başbakanı Bülend Ulusu yanıt verince, Özal da karşı yanıt getirdi. Bodrum'un Aktur Tatil Sitesi'nde evlerinin arası yaklaşık 200 metre olmasına karşın birbirleriyle hiç rastlaşmayan Özal ve Ulusu, basın mensupları aracılığıyla konuşmayı yeğlediler.

Özal, Ulusu'nun kendisi ile ilgili suçlamalarına yanıt vermeye başlamadan önce, şu konuya dikkati çekti.

"Sayın Ulusu, fevkalade kibar ve naziktir. Kendisinin Turgut diye bir ifadesi var. Öyle söylediğini zannetmiyorum. Onu yanlış yazmışlar. Hakikaten kibar bir insandır, bir yanlışlık olmuştur."

Ulusu ile konuşmayı yapan gazetecinin, **"Efendim, kesinlikle öyle söyledi"** biçimindeki sözlerine üzerine Özal, **"O zaman sen kızdırdın adamcağızı. Bana hükümetteyken de Sayın Özal diye hitap ederdi"** dedi.

VESİKAYI GÖSTERİRİM

Özal'ın, Ulusu Hükümeti'nin IMF'ye verdiği raporlarda 200 milyar liralık fazla emisyonun gösterilmemesi ile ilgili suçlamasına Ulusu, **"Bunun örtbas edildiği asılsızdır. Bunu söylemek büyük bir cahilliktir. Bir kere ağızlarından çıktı. Böyle bir şey dediler, şimdi tükürdüklerini yalayamıyorlar"** yanıtını vermişti. Özal'ın Ulusu'nun bu sözlerine verdiği yanıt da şöyle oldu:

"Aslında bu konuda bir münakaşaya girmenin faydasını görmüyorum. Sadece bir konuya değinmek istiyorum. O da para arzı ve emisyonla ilgili konudur. Herhalde Sayın Ulusu, bu konuda gerekli bilgilere sahip değil. Bu konunun çok detaylı açılması da memlekete yararlı değil. Elimde olan bir önemli vesikayı kendisine gösterebilirim. O vakit bu söylediklerimin, daha önce söylediklerimin az bile söylendiğine kanaat getirecektir. Vesikayı açıklasam, mesele açığa çıkar. Münakaşayı uzatmamak lazım, memlekete faydalı değil."

Bir sohbet havası içinde geçen basın toplantısında, gazeteciler vesikanın ne olduğu konusunda ısrar edince, Özal'ın yanında oturan eşi **Semra Özal, "Çocuklar, görüyorsunuz bu konuda kararlı. Fazla ısrar etmeyin"** dedi. Bunun üzerine gazeteciler ısrardan vazgeçtiler.

Özal, Ulusu'nun **"Zamları rahat etsinler diye yaptık"** sözüne de şu karşılığı verdi:

"6 Kasımdan sonra bir tek zam yaptılar. O da petrole yüzde 7'lik zamdır. Diğer hiçbir kaleme zam yapılmadı. Ben kendisi ile konuşmadım o zaman, zam yapın demedim. Ama Ulusu'nun hükümeti bir parti hükümeti değildi. Bir seçim kaybetme ya da kazanma endişesi de yoktu. Halbuki biz yeni bir mahalli seçime giriyorduk. Daha doğrusu hükümet olduktan sonra mahalli seçime gireceğimiz görünüyordu. Anayasaya göre seçim yapılacaktı. Eksik olan zamların, ayarlamaların yapılması memlekete faydalı olurdu. Bugünkü sıkıntıları daha az meydana getirirdi. Ama yapılmadı. Biz iktidara geldik, bir kısmını yapamadık. Hepsini yapamamamızın ana sebebi, açıkça da ifade ettim, memleket yeni bir seçime gidiyordu. Bu seçime 6 Kasım seçimine girememiş partiler de giriyordu. Demokrasiye geçiş icabı, bunu biz temin etmiştik. Ama bu seçimlerde yanlış bir neticeye varılması Türkiye'mizi yeniden kargaşaya götürürdü. Ve esas itibarıyla da 12 Eylül yönetiminin Türkiye'ye getirdiği birçok güzel şeyleri tehlikeye düşürebilirdi. Bu riski göze alamazdık. Yani hadisenin temelinde yatan, 25 Mart seçimlerinin, bir bakıma 6 Kasım seçimlerinden önemli olmasıdır. Hiçbir mahalli seçim bu kadar önemli olamaz, ama Türkiye'nin şartlarında bu seçim çok büyük önem kazanmıştır.

Şunu da ifade edeyim: Bütün zamları yapsaydık yine de seçimleri kazanabilirdik. Vatandaş bunun idrakindedir. Ama yüzde 1 bile risk olsa bunu göze almak memleket bakımından çok tehlikeliydi. Yani tehlike nerede? Eğer parlamento içindeki partiler, biz de dahil büyük rey kaybetmiş olsaydık, bir an için öyle düşünelim. O takdirde Türkiye yeni bir seçime gitmek durumunda kalırdı. O seçimi kazanan partilerin de herkesin bildiği gibi belli eski hatların, yani çizgilerin destekledikleri partiler oldukları da ortada. Bu bilinen bir gerçek. Onlar da 12 Eylül yönetimi tarafından kapatılmış. Durum buydu. Yani demek istiyorum ki, bu anlayışı gösterebilselerdi, sadece bizim menfaatimize değil, memleketin yararına olurdu, daha faydalı olurdu. Bundan sonra bir şey ifade etmiyor artık. Millet 25 Mart'ta önemli bir işaret vermiştir. O partilere de bir işarettir. Yenileri tercih ediyorum demiştir, yenileşin demiştir. Onlar da yenileşmeye mecburdur. Artık 12 Eylül öncesine dönüş yok. 25 Mart'ın manası aslında bu. Ve bu çok önemli bir hadiseydi."

Özal, Ulusu'nun dar gelirli kesimin ezilmemesi için bazı temel maddelere zam yapılmadığı yolundaki sözlerine de şöyle karşılık verdi:

"Biz Sayın Ulusu ile 22 ay süreyle beraber çalıştık. Bu söylediği üç beyaza da zam yapılmıştır. Yani sübvansiyon yoktur. Bunu nereden çıkarıyor bilmiyorum. Belki son sene seçim dolayısıyla zam yapmadılar. Ama açsınlar baksınlar o 22 aylık dönemde şekere de zam yapılmıştır. Ama son sene belli endişelerle yapılmadı. Biliyorum, onu da biz üzerimize aldık."

ULUSU'YU ÖNERENLERDENDİM

Özal, bir gazetecinin 6 Kasım seçimleri öncesinde, kendisinin Ulusu'ya, partisinden aday olması için yaptığı öneriyi hatırlatması üzerine şunları söyledi:

"Sayın Ulusu, karar vermeden önce ben kendisine arzu ederse bizim listemizden aday göstereceğimizi söylemiştim. Yani istediği bir yerden liste başı olarak gösterecektik. Bunu da resmen kendisine söylemiştim. İkimizin arasında kalan bir hadiseydi. Kendisi bana beraber çalışmayı arzu ettiğini söyledi. Ancak bağlı olduğu bazı şeylerin bulunduğunu belirtti."

Başbakan Özal, Bülend Ulusu'nun 12 Eylül'den sonra Başbakan olması için "öneri"nin kendisinden gelip gelmediği yolunda bir soruya da şu karşılığı verdi:

"Belki başka kimselerden de gelmiştir. Ama benden de geldi. Kendisini çok iyi tanıdığımdan değil. Gerçi daha önceden tanışıklığımız vardı. Ben daha ziyade eski bir askerin olmasının daha doğru olacağını söyledim. Feyzioğlu da isimler arasındaydı. O sırada Sayın Ulusu da yeni emekli olmuştu. Durumu uygundu. Onun için önerdim."

Ozal, Ulusu'nun ANAP içinde MHP ve MSP'ye daha fazla ağırlık verildiği ve kilit noktalara getirildiği konusundaki sözleri üzerine şöyle konuştu:

"Sayın Ulusu, dedikodulara dayanarak konuşmamalıdır. Varsa bildiği herhangi spesifik hadise, onu bana iletsin, öyle bir şey yapanı biz kulağından tutup atarız. Artık eski ayrımlar yoktur. Biz partimizde de söyledik. Artık eski ayrımlar yoktur. Bizim bünyemizde eski 4 eğilime de oy vermiş insanlar vardır, biz birleştirmeye, bütünleştirmeye çalışıyoruz fakat maalesef bazı çevreler bu birleşmeyi, bu bütünleşmeyi tekrar eski şekilde bölmeye gayret ediyorlar. Ve devamlı olarak da bizi eski bölünmüş taraflardan birine doğru itmeye çalışıyorlar. Ben kaç defa siz sağda mısınız, solda mısınız biçimindeki suallere hiçbir zaman ne sağdayım, ne soldayım diye cevap vermedim. Şu kadarını söyleyeyim, bizi bu şekilde bir tarafa itmek gayretleri hüsrana uğrayacaktır. Bunda hiç kimse muvaffak olamayacak. Çünkü Türkiye'nin çıkarına değildir. Bu memleketin menfaatine değildir. Bunda muvaffak olurlarsa tekrar eski kavga ortamına dönüyoruz demektir. Bu fevkalade yanlış bir şey olur. Bunun çok açık şekilde bilincindeyiz. Tehlikeyi göze alarak sağdayız bile demedik. Çünkü sağdayız dediğimiz zaman, karşımıza muhakkak birçok cephe koyacaklardır. Bunu da çok iyi biliyoruz. Onun için Sayın Ulusu'nun bu konuda birtakım mihrakların getirdiği hususlara itibar etmemesini tavsiye ederim. Ama bildiği şeyler varsa, bize açık söylesin, dostluğumuz vardır. O işleri yapanları, böyle ayrım yapanları kulağından tutar atarız."

Özal, Ulusu'nun yapılan reformların kendi döneminde hazırlanmaya başladığı ve Mehmet Keçeciler'le birlikte çalıştığı konusundaki sözlerine şu karşılığı verdi:

"Mehmet Keçeciler, benim müşavirimdi. Halen bizde, bizim Genel Başkan Yardımcımız. Sayın Ulusu da bunu çok iyi bilecek. 28 şubat kararnamesi diye adlandırılan bürokraside ilk büyük reform hareketini yapan bendim, yine o arkadaşlarımla beraber. Ama hazırlamakta zamanımız, ömrümüz kafi gelmedi. Hükümetten ayrıldık, ama alakamızı kesmedik. Hadiseyi takip ettik. Sonra bir çalışma varsa bundan niye istifade etmeyelim. Biz kimsenin yaptığı çalışmayı kötülemedik ki, bilakis faydalı olan taraflarını her zaman almışızdır. Ama reform konusunda kararlıydık. 26 bakanlığı 21'e indirmek, buna biz karar verdik. Hatta daha aşağıya indirecektik. Müzakereler sonucu bir ikisi kaldı. Reform çalışmaları Türkiye'de 1960'lardan başlar, Mehtap projesi vardır. Ben onlarda da bulundum. Sonra bu kamu iktisadi teşebbüsleri ile ilgili çalışmalarda bulundum. Ama şunu ifade etmek lazım. Neticelendiren bizim iktidarımız olmuştur. Bütün dünyada da böyledir. Netice icraatı yapana baliğ olur. Öbürleri etütler halinde tozlu raflarda kalır."

Mitterrand'ın temsilcisi: Türk - Fransız ilişkilerinin durumu üzüntü verici

8 temmuz

ANKARA — (Cumhuriyet Bürosu) — **"Galatasaray'da hoca olduğunuz günlerden yıllar sonra Fransız Cumhurbaşkanı'nın özel temsilcisi sıfatıyla soğuk bir hava içinde seyreden Türk - Fransız ilişkilerini onarmak üzere günün birinde Türkiye'ye gönderileceğiniz hiç aklınıza gelir miydi?"**

Etienne Manach duraksamadan **"hayır"** diye yanıtlıyor: **"Böyle bir şey aklımın ucundan bile geçmezdi o zaman."**

Mitterrand'ın özel temsilcisi ekliyor: **"Türk - Fransız ilişkilerinin bugünkü noktaya geleceğini düşünemezdim. İlişkilerin içinde bulunduğu durumdan üzüntü duymamak mümkün değil..."**

Manach, kendisi ile yaptığımız sohbette, 1938-44 yılları arasında Türkiye'de bulunduğu dönemi ikiye ayırıyor: Birincisi İstanbul'da Galatasaray'da 1940 yılına kadar hocalık yaptığı dönem. Galatasaray'daki öğrencilerinden kimleri hatırladığını sorduğumuzda, şunları anlatıyor:

"Turhan Feyzioğlu, Metin Toker ve Turan Güneş öğrencim olmuşlardı. Yıllar sonra 1974'te ben Fransa'nın Pekin Büyükelçisi olarak görev yaparken merhum Turan Güneş Dışişleri Bakanı olarak resmi bir ziyaret için Pekin'e geldi. Kendisini bizim büyükelçilikte yemeğe davet ettim. Eski bir öğrencim olarak memnuniyetle kabul etti. Bir iki gün sonra Türkiye, Kıbrıs'a asker çıkarttı. Güneş ise Çin'in uzak bir köşesinde ziyaretini sürdürmekteydi. Hemen Pekin'e döndü. Ancak uçak olmadığı için bir süre Pekin'de beklemek zorunda kaldı. Eğer Türkiye'nin Kıbrıs'a çıkarma yapma niyeti olsaydı, Dışişleri Bakanı'nı o sırada Pekin'e gönderir miydi? En azından ben böyle düşünüyorum."

İkinci Dünya Savaşı başladıktan sonra Fransa'da kurulan Nazi yanlısı Vichy hükümeti, Manach'ı Galatasaray'daki görevinden atar. Manach da General de Gaulle'ün başkanlık ettiği özgür Fransa hareketine katılır. Bundan sonrasını şöyle anlatıyor Manach:

"Yine Türkiye'deydim. Ancak görevim başkaydı. Özgür Fransa'nın Balkan ülkelerine akredite temsilcisi olarak İstanbul'da kaldım ve görevim gereği zaman zaman Ankara'ya gelerek buradaki Balkan ülkeleri büyükelçileri ile temas kurdum. Bir taraftan Ankara'daki Fransız Büyükelçiliği'nin De Gaulle'cü mensuplarıyla gizlice görüşüp kendilerinden bilgi alıyordum. Benimkisi kuşkusuz tehlikeli bir görevdi. İstanbul'daki Sıkıyönetim Komutanı Sabit Noyan, bir gün beni çağırıp hayatımın tehlikede olduğunu söyledi ve bir emniyet görevlisini beni korumakla görevlendirdi. Koruyucumun ismi Arif Bey'di. Ayrıca Ankara'da dönemin Basın - Yayın Genel Müdürü Selim Sarper ile de zaman zaman görüşürdüm. Türkiye savaşta tarafsızlık politikası izliyordu. An-

kara'daki Fransız Büyükelçiliği'nin başındaki diplomat Vichy hükümetinin temsilcisiydi. Oysa Türkler özgür Fransa'nın temsilcisi olarak benimle temas içinde oldular ve güvenliğimi sağladılar. 1944 ağustosunda Paris kurtulduğunda ben Ankara'daydım ve şimdi sizinle konuştuğumuz büyükelçilik binasına Fransa bayrağını çeken benden başkası değildi."

GALATASARAY VE TÜRK - FRANSIZ İLİŞKİLERİ

Söyleşinin sonunda Manach'a şu soruyu yöneltiyoruz: **"Galatasaraylılık ruhu Türk - Fransız ilişkilerini bugünkü kötü durumundan kurtarmaya yeter mi?"** Manach şöyle yanıtlıyor:

"Yeter mi? Bunu bilemem. Ama Galatasaraylıların Türk entelijansiyası içinde seçkin bir yerleri olduğu ortadadır. Türk ve Fransız toplumları ayrı kültür, geleneklerden geliyor. Bu nedenle de birbirlerini tanımıyorlar. İşte Galatasaray da bu noktada iki toplumun birbirini anlamasında büyük bir rol oynayacaktır."

Manach Cumhuriyet için yazdı

İstanbul'daki günlerim

ETIENNE MANACH — *8 temmuz*

Bu satırları Cumhuriyet gazetesine vermekten mutluluk duyuyorum. (Eski dönemlerde bizim de Fransa'da yayımlanan Cumhuriyet adında bir gazetemiz vardı). Bu fırsat bana ayrıca Galatasaray Lisesi'nden meslektaşım Nadir Nadi hocayı selamlama olanağı da veriyor.

Eğer iyi hatırlıyorsam ikimiz de aynı yaştayız. Onun da beni hatırlamasından mutluluk duydum.

İstanbul'a ilk gelişimden 46 yıl sonra geçen perşembe günü beni getiren Air France uçağı Türkiye kıyıları üzerinde uçarken, büyük bir hayranlıkla Marmara adalarını yeniden görmekteydim. Burgaz Adasının ucundaki Kalpazankaya kayalıklarını ve savaştan önceki yıllarda yüzmeye gittiğim bu küçücük güzel plajı gayet iyi fark ettim. Dünyanın en güzel görüntülerinden bir tanesi Kınalıada'dan Büyükada'ya doğru yavaşça süzülüyordu. 1940 yılında Burgaz Adası'nda yaşıyordum. Bu yıl, biz Fransızlar için yenilginin ve aynı zamanda direnişin başlamasını simgeliyordu.

Evet, ben Galatasaray'da Fransızca ve felsefe öğretmeniydim. Vichy hükümeti tarafından Galatasaray'daki görevimden atıldığım ve de Gaulle tarafından yeni görevlere çağırıldığım yıldan önce burada geçirdiğim unutulmaz üç yılın anılarını saklıyorum. Tabii, eski öğrencilerimi hatırlıyorum, ama isimleri burada saymakla bitmeyecek gibi. Yarım asır boyunca bunların birçoğu ile dünyanın çeşitli noktalarında, Paris'te, hatta memleketim olan Bretagne'da ve hatta Pekin'de (şimdi aramızdan ayrılmış olan Turan Güneş) buluştum. Zaman zaman çok uzak bölgelerden gelen içten mektuplarını aldım. Geçen hafta ABD'de bulunan eski Galatasaraylılardan "dostluk pilavı" toplantısına davet mesajı aldım.

BURGAZ'DAN YÜZEREK KINALI'YA GEÇTİK

Savaş öncesi bu dönemde öğretmenler ile öğrenciler arasındaki ilişkiler çalışma ve dostluğun uyum içerisinde yürütülmesine olanak veriyordu. ders saatleri dışında arkadaşça tartışmalarımızı sürdürüyorduk. Hep birlikte Marmara kıyılarında gezintilere gidiyorduk. Bir defasında bir öğrencimle birlikte Burgaz'dan Kınalıada'ya yüzerek gittik. Bize akıntının çok kuvvetli olduğunu söylemişlerdi, ama biz bu akıntılarla başettik. Bundan da büyük gurur duyduk. Bu başarımızdan gazeteler bile söz etmişti.

İki üç gün sonra İstanbul'da olacağım ve Galatasaray'ın büyük demir parmaklıklarının ve lisenin karşısındaki Hatay Kıraathanesi'nin hâlâ eski yerinde durup durmadığını görmek için büyük bir coşkuyla İstiklal Caddesi'ne gideceğim. Geçmişimin çok aziz bir bölümü işte bu parmaklıkların arkasında yatmaktadır. Türk gençleri sayesinde yeni Türkiye ile ilişkilerimi burada kurdum. Ben de gençtim ve bütün bunları anlayabileceğimi hissediyordum. Belleğimde en çok yer eden olaylardan biri, 1938 sonbaharında tam İstanbul'a geldiğim günlerde Atatürk'ün ölümüdür. Bütün bu kentin mateme boğulduğunu, bir lisenin günler boyunca acının sessizliğine gömüldüğünü (öğrencilerimin gözyaşlarını unutamıyorum) ve Dolmabahçe'den Sarayburnu'na kadar cenazeye eşlik eden devasa bir kalabalığı hatırlıyorum. Binaların damlarından gemilere kadar her yer insan doluydu.

Vatan tek bir vücut halinde kendisini özgürlüğe kavuşturan görkemli reformcusuyla birleşiyordu. O ölüyordu, ama eseri ve yurdu yaşıyordu.

Erdal İnönü'nün ilk çıkartması

YALÇIN DOĞAN — *8 temmuz*

ANKARA — Kimsenin beklemediği bir sonuç, son anda SODEP Kongresi'ni allak bullak etti. "Anadolu'dan gelenler"in tüm hesapları, tüzük değişikliğine ilişkin tüm tasarılar bir anda geriye atıldı. En azından "olağanüstü toplanacak yeni bir kongreye" dek ertelendi.

SODEP Kongresi'nde günlerdir tek bir hazırlık yapılıyordu: Tüzük değişikliği. Bu değişiklikten amaç da: "Örgütün Genel Merkez'e egemen olması, Genel Merkez'i daha yakından denetlemesi ve parti politikasına ağırlık koymasıydı." Kongreye katılan delegelerin tümüne yakın bölümü de, tüzük değişikliği beklentisiyle Ankara'ya geldiler, günlerini bu yöndeki çalışmalara harcadılar. Köşede bucakta yoğunlaşan tartışmalar iki konuyu odaklaştırdı. Önce "tüzük değişikliği yoluyla parti politikasında etkin olmak", ikincisi de birincinin doğal sonucu olarak parti yönetimine seçilmek. Özetlenen amaçların pratikte işlemesi için öne sürülen koşulların başında genel sekreter, genel sekreter yardımcıları ve genel saymanın "seçimle" işbaşına gelmesi öneriliyor ve bu nedenle de tüzüğün değiştirilmesi gerekiyordu.

Nitekim, dün tüzüğü bu yönde değiştirmek amacıyla Kongre'de oluşturulan Tüzük Komisyonu çalışmaya başladı. Parti yönetiminin Genel Başkan tarafından "atanması" ilkesi değişecek, bunun yerine "örgütün ağırlık taşıyacağı" model geliştirilecekti. Bir anlamda, Genel Başkanın "atama yetkisi" kalkacaktı.

Delegelerin tümü bu heyecanla işe sarıldılar. Tüzük Komisyonu bu heyecanla toplandı. Tüzük değişecek ve örgüt ağırlığını koyacaktı. Herkes politikaya yeniden alışmanın heyecanını yaşıyordu. Örgüt ağırlığını koyacaktı. Politika yapmak, partiyi yönlendirmek iyiydi, güzeldi, herkes heyecanlıydı, örgütün ağırlığı duyulacaktı.

Ne var ki, bu heyecan çok önemli bir teknik konuyu unutturmuştu. Merkez Karar ve Yönetim Kurulu (MKYK) tüzük değişikliği sonucunda iki ayrı organ haline geliyordu. MKYK'nin iki ayrı organ haline gelmesi, 90 maddelik tüzüğün yaklaşık 44 maddesinin birden değiştirilmesi zorunluluğunu doğuru-

yordu. Tek bir günde tam 44 madde değişecek ve istenen gerçekleşecekti. Tek bir MKYK yerine iki ayrı organın oluşması, bu iki organın yetki ve görevlerinin yeniden belirlenmesini gerektiriyor, bunun sonucunda da tam 44 maddenin değişmesi gerekiyordu. Yani, tüzüğün yarısının değişmesi gerekiyordu.

İşte bu "teknik gerçeği", Tüzük Komisyonu'na heyecanla seçilen üyeler, Komisyonun dün sabahki toplantısında öğrendiler. Tüzüğün en az yarısının değişmesi ise, tek bir günde olanak dışıydı.

Oysa, parti yönetiminde böyle bir değişiklik için tüzükte 44 maddenin değiştirilmesi gerektiğini şu andaki Genel Merkez çoktan biliyordu. Hatta, değişikliğin hukuksal yönden mümkün olup olmadığı Kongre öncesinde incelenmiş ve Partiler Yasası da göz önünde tutularak, değişiklik üzerinde durulmuştu. Hukukçular Siyasal Partiler Yasası açısından "değişiklikte bazı sakıncalar olabilir" yargısına varmışlardı. Ama bu arada İnönü bir toplantıda şöyle dedi: "Ciddi nedenler varsa, tüzük değiştirilir. Partiyi yararı yoksa, tüzük neden değişsin?" İnönü açıkça tüzük değişikliğine gerek olmadığına inandığını vurguluyordu. Bir başka deyimle, İnönü, Genel Sekreteri, Genel Başkan Yardımcılarını ve Genel Saymanı kendi "atamak" istiyordu.

Ve bu arada elbette ki, tüzük değişikliğinin güçlüklerini biliyordu. Yani, değişikliğin bu Kongrede imkânsızlığını önceden biliyordu. Ama, ses çıkarmadı. Üyeler toplandılar ve teknik güçlüğü Komisyonda öğrendiler.

Şurasını ihmal etmek, ustalığını ilk Kongrede kanıtlayan İnönü'ye haksızlık olur.

Tüzük değişikliği sonucunda partinin yeni tüzüğünün Partiler Yasası'na ters düşüp düşmeyeceği konusunda kuşkular giderilemedi. Ama, İnönü ve kendisine bağlı Genel Merkez ekibi pratik güçlüğü bildikleri halde ses çıkarmadılar.

SODEP'in Birinci Kongresi "yeni politikacı" Erdal İnönü'nün politikaya ilk çıkartmasına tanık oldu. Hem de kimsenin beklemediği bir biçimde ve dönemde...

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
1984-1985

61. Yıl: Sayı: 21504 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 9 Temmuz 1984 Pazartesi

YENİ DÖNEMİN İLK PARTİ KONGRESİ TAMAMLANDI

Yönetim değişmedi

885 delegeden 767'si oy kullandı ve Erdal İnönü 745 oyla yeniden Genel Başkan seçildi.

40 kişilik Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'na eski yönetim kadrosundan 27 üye yeniden girdi.

Yeni isimler arasında Dalokay, Çavdar, Karaman, Genç, Timisi, Ünlü ve Devrimci var.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Sosyal Demokrasi Partisi'nin üç gün süren Birinci Olağan Kongresi dün sona erdi ve Genel Başkanlığa yeniden Erdal İnönü seçildi.

885 delegeden 767'sinin oy kullandığı seçimde Erdal İnönü 745 oy aldı, boş çıkan 22 oy iptal edildi.

İnönü, Kongre salonunda basın mensuplarıyla yaptığı söyleşide, "Kurultay seviyeli geçmiştir. Kurultay'da yapılan konuşmalar bizi yönlendirecek ve ışık tutacaktır," dedi.

Merkez Karar ve Yönetim Kurulu seçiminin oy ayırımı gece geç saatlere kadar sürdü. İlk belirlemelere göre, parti yönetiminde önemli bir değişiklik olmadı. Aday olmayan Gündüz Pamuk dışında Genel Başkan Yardımcıları Cezmi Kartay (475), Türkân Akyol (583), Muzaffer Saraç (468), Genel Sekreter Atilla Sav (500), Genel Sekreter Yardımcıları Yiğit Gülöksüz (588), İbrahim Ören (494), Metin Şahin(387), Genel Sayman Uğur Batmaz (444) Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyeliğine yeniden seçildiler.

Eski yönetim kadrosunda üye olarak bulunan Güler Tanyolaç (525), Kâzım Yenice (348), Turgut Atalay (388), Halil Akyüz (442), Hasan Çetinkaya (465), Hicri Fışek (488), Birgen Keleş (385), Erol Köse (589), Cahit Külebi (353), Süleyman Sarıalioğlu (357), Cahit Talas (444), Erhan Işıl (383), Kemal İnan (390), Ekrem Yurdakoş (389), Enis Tütüncü (302), Özkal Yici (327) de yeniden yönetime geldiler. Eski Merkez Disiplin Kurulu üyelerinden Mustafa Günaydın (306), Salim Kendir, (327), Kâmil Karavelioğlu (496) da Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyeliğine seçildiler.

Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'na seçilen öteki üyeler ise şöyle:

Vedat Dalokay (590)(Ankara eski Belediye Başkanı), Mustafa Gündeşlioğlu (393)(Adana delegesi), Sophi Karaman (360) (Ankara eski İl Başkanı), Kamer Genç (523) (eski Danışma Meclisi

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

GENEL BAŞKAN İNÖNÜ — Perşembe günü Merkez Karar ve Yönetim Kurulu ile ilk toplantımızı yapacağız. Görev bölümünden sonra da çalışmalara geçeceğiz. (Fotoğraf: RIZA EZER)

Tarımda peşin ödemeye geçiliyor

Özal: Vidaları yine sıkacağız

TATİL BAŞKENTİ BODRUM'DAN

Yüksek faizli tahvil: Devlet, 6 ay vadeli tahvil çıkarıyor. 100 milyonluk alana net faiz yüzde 55, 10 - 100 milyon arası alana yüzde 54, 10 milyondan az alana yüzde 53.

Kimin kemeri: Kemerleri sıkmaya devam ediyoruz, ama ortadireğin değil. Rahat paraya alışanların, karaborsacı, stokçu, kolay krediye alışmış olanların gevşemelerini engellemek için.

Dar gelirli: Parası aranır hale gelecek, dar gelirli parasını iyi harcasın.

Bedelsiz: Bu tür ithalatla kamyon, otobüs, traktör giriyordu. Eski olanların her yılı için 3 bin mark ödeme zorunluluğu koyduk.

Eleştiri ağzı: Sosyalist ya da sosyal demokrat geçinenlerin birtakım iş çevrelerinin ağzı ile konuşmaları hakikaten çok garip.

Bütçeye makas: 200 milyar kıstık, böylece bütçe açığı 80 milyar dolayına düşer. Makuldür. Kestik, harcayamazsınız dedik.

FATİH GÜLLAPOĞLU

BODRUM — Başbakan Turgut Özal, Bodrum'da geçirdiği tatilinin son gününde "Vidayı sıkmaya devam edeceklerini" söyledi. Tarım ürünlerinin bedelini peşin ödemeye başlayacaklarını belirterek, köylüye "müjde" veren Özal, yeni alınan parasal önlemler için, "Biraz sıkıntılı günler olabilir ama hiçbir şeyden korkmadan bunu uygulayacağız" dedi.

Bütçeyi yüzde 10 kıstıklarını, bunun yatırımlar açısından biraz geri adım olarak nitelendirilebileceğini söyleyen Özal, "Kemerleri sıkmaya devam ediyoruz. Alınan bu önlemler, rahat paraya alışmış olanların gevşemelerini engellemek içindir. Bunlar, karaborsacılar, stokçular ve kolay kredi alanlardır" biçiminde konuştu.

Özal, Bodrum Aktur Sitesi'ndeki tatil evinde, dün bir basın toplantısı düzenleyerek önceki gün Resmi Gazete'de yayınlanan kararnameler hakkında bilgi verdi.

"Bir kısmı daha önce yapılan

(Arkası Sa. 6, Sü. 2'de)

200 milyarlık para bilmecesi Haberi 8. Sayfada

İnönü ile tüzük üzerine

Siyaset ve tüzük...

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Kongre bildirisinin delegelere sunulmasını beklerken Erdal İnönü ile Kongre salonunun parti yönetimine ayrılan bölümünde sohbet ediyoruz.

— Sayın İnönü, Kongreniz tüzük değişikliği çevresinde gelişti. Tüzük değişikliği teknik nedenlerle gerçekleşmedi. Şu andaki en üst parti yönetim organı olan Merkez Karar ve Yönetim Kurulu (MKYK) tüzük değişikliği sonucunda Merkez Karar Kurulu ile Merkez Yönetim Kurulu olarak iki ayrı organ haline gelecekti. Ama, böyle bir değişiklik 90 maddelik tüzüğün 44'ünün değişmesine yol açıyordu. Bunu siz önceden biliyor muydunuz?

— Benim eskiden bu teknik değişikliğin böylesine geniş çapta olacağını bildiğim doğru değil.

— Peki, bu pratik güçlük bir anda mı doğdu?.. Daha önceden hukukçularınız bu değişikliği incelemediler mi?

— Hukukçularla görüşü alındı.

— O zaman?..

— Tüzüğü siyasetten ayırmak zor. Tabii tüzük değişikliğini de

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

SODEP Kurultay bildirisi: Demokrasiye geçişin yolu susmak değildir.

Kongre notları: Eskiler kulise, yeniler listeye hâkim oldu.

İsmail Gülgeç çizdi: Zeytin dalındaki güvercinler: SODEP.

Kongreden izlenimler: Yeni yönetime ileriye dönük mesaj.

7. Sayfada

Ulusu: Yeteri kadar dillere destan olduk

Bodrum'daki tatilini dün tamamlayan eski Başbakan Bulend Ulusu, Başbakan Özal'ın suçlamalarına basın yoluyla cevap vermeyeceğini söyledi. "Anlaştık, aramızda çözeceğiz" dedi.

BODRUM (Cumhuriyet) — 12 Eylül dönemi Başbakanı Bulend Ulusu, Başbakan Turgut Özal'ın suçlamalarına basın yoluyla cevap vermeyeceğini belirttikten sonra, "Anlaştık, meseleyi aramızda konuşacağız" dedi. Ulusu bu sözlerinin ardından, "Yeteri kadar dillere destan olduk" biçiminde konuştu.

(Arkası Sa. 6, Sü. 7'de)

BİRLEŞME İÇİN NE DEDİLER?

Özal: Calp'in SODEP'le birleşmeye yanaşacağına inanmıyorum

Sunalp: Aşırıya kaçan

Maaş yelpazesi açılıyor

Haziran sonunda çıkarılan kararnameyle en düşük memur maaşı, en yüksek memur maaşı katı 3.3'ten 6'ya çıktı. Bu oran giderek artarak 1987'de 9'a çıkacak. En yüksek ve düşük maaş arasındaki oranı koruyabilmek için enflasyonun sabit tutulması gerektiği bildiriliyor.

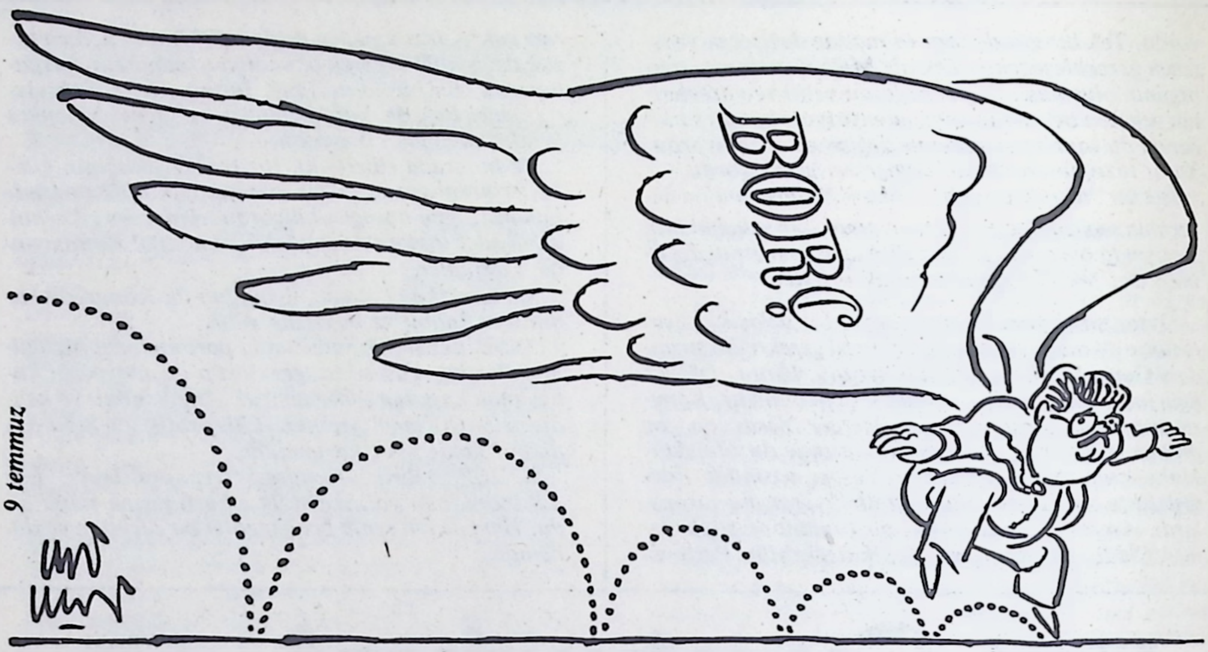
ANKARA (ANKA) — 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve öteki personel yasalarında yapılan değişiklikle en düşük memur maaşı ile en yüksek memur ... çıktı. Yeni düzenlemeyle bu miktar 1985'te 6.8, 1987'de 9 kata çıkacak.

Çıkarıldığı 1970 yılından bugüne kadar en az 200 kere deği... memur maaşı ile en yüksek memur maaşı arasındaki oran da 3.3 olarak tespit edildi. Ancak bu düzenlemede yelpaze "özel hizmet tazminatı" adı verilen bir ... tergeler yoluyla yelpaze üst yönetici lehine yeniden açıldı.

Yeni kararnamede getirilen ve 1987 yılına kadar uygulanacak ek göstergeleri gösteren tabloya dayanılarak ANKA'nın yaptığı hesaplamalarda, memur maaşları ana gösterge tablosuna bağlı olarak 4 bölüme ayrılıyor. Bunlar ilk ve ortaokul mezunları, lise mezunları, üniversite mezunları ...

Öte yandan, son düzenleme ile İçişleri Bakanlığı'nda görev yapan mülkiye müfettişlerinin maaşlarında azalma olduğu ve yeni ek gösterge tablosuna göre bu azalışın 1987 yılına kadar giderek artacağı bildirildi.

Son düzenleme ile mülkiye müfettişlerine ödenmekte olan en yüksek devlet memurunun maaşının yüzde 20'si oranında...

SODEP Genel Başkanı, Kongre'yi Cumhuriyet için değerlendirdi

İnönü: Politika özlenmiş

ERBİL TUŞALP — *10 temmuz*

ANKARA— Yeni dönemin ilk parti kongresinin tamamlanmak üzere olduğu saatler... Üç günlük SODEP Büyük Kongresi'ne katılan 885 delegenin oy verme işlemi henüz sürüyor... Pazar günü, saat 19.30 ve SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü** Genel Merkez'deki Genel Başkan Odası'nda kongre ile ilgili ilk değerlendirmesini **"Cumhuriyet"** için yapıyor.

İnönü'ye göre **"Anayasanın verdiği özgürlüklerin, demokratik olanakların hepsini kullanmakta bir çekingenlik var."** İnönü **"Bunun için demokrasiye sahip çıkma dönemi diyordum"** diye sürdürüyor, **"demokrasi mücadelesinde bir yol almak için o yolun çeşitli aşamalarını geçmek gerekiyor."** Kurultay'daki hava da İnönü için **"politikayı özlemenin bir ifadesi."**

SODEP'in, Kongre'de de **"seçilen"** Genel Başkanı'nın sorularımıza yanıtları şu şekilde:

— Kurultay bildirinizde Türkiye'nin birinci sorununun demokrasiye geçiş olduğu belirtiliyor. Geçiş döneminin sizce ne gibi zorlukları var?

İNÖNÜ — Bu yeni bir fikir değil. Bir süredir içinde bulunduğumuz durumu demokrasiye sahip çıkma görevi olduğu şeklinde ifade etmeye çalışıyorum. Bildiğimiz birçok sorunlar şöyle oluşuyor: Anayasanın bize verdiği özgürlüklerin, olanakların, demokratik olanakların hepsini kullanmakta bir çekingenlik var. Bunların bir örneği TRT'nin şimdiye kadar ikinci büyük partinin varlığını yok saymasıydı. Fakat memnunlukla gördüm ki, bu sorun aşıldı ve bu bir sürpriz oldu. Bunun gibi çeşitli baskılar çeşitli kabulsüzlükler oluyor partimize karşı. Bu yine bizim partimizi ilgelendiren bir konu.

Bunun ötesinde basında olanları siz görüyorsunuz. Vatandaşların fikirlerini ifade etmekte bir çekingenlikleri var. Bazı eleştiriler var, bize aksediyor zaman zaman. Sert muhalefet yapmadığımız şekilde. Fikirleri söylemekte bir çekingenlik olduğunu görüyoruz. Demokrasinin bütün olanaklarını kullanma zamanının geldiği, ancak bunun henüz herkes tarafından farkedilmediği şeklinde bir hava var. Bu havanın yansıması olarak ben, **"demokrasiye sahip çıkma"** dönemi diyordum. İçinde bulunduğumuz dönemi arkadaşlarımız, **"demokrasiye geçiş dönemi"** olarak ifade ediyorlar. Bu daha genel anlamda ve daha somut olarak bildiride anlatılıyor. Biz bazı yasalarda değişiklik yapılmasını, anayasada verilen özgürlüklerin kullanılır hale getirilmesini, demokrasiye geçişi sağlamak için istiyoruz.

— Demokrasiye sahip çıkma yaklaşımınız şimdiki kurumları ile sahip çıkmak olarak anlaşıldı ve eleştirildi?

İNÖNÜ— Evet anlıyorum. Ben bunu birbirinin devamı olarak görüyorum. Birisi ötekini ortadan kaldırmıyor. Bugünkü bunalımlı durumda, Batıdaki mevcut demokrasilerden ayrı düşmememiz için hep birlikte çalışmamız lazım. Ben demokrasiye sahip çıktığımızı ifade ediyorum. Neye sahip çıktığımızı açıkça belirttiğim gibi anayasa düzeni içinde bütün olanakları kullanmak zorunda olduğumuzu anlatıyorum. İlk ifade olarak bunu söylemiştim. Bunda ısrar ediyorum.

Demokrasi mücadelesinde belli bir yolu almak için o yolun çeşitli aşamalarını geçmek gerekiyor. Bu konuda bizlerin mutlaka özverileri olacak.

— Bildiride "Halkımızın Batı ülke halklarının sahip oldukları hak ve özgürlüklerden geri bir sosyal rejime razı olacağının düşünülmesi yanılgıdır" **deniliyor. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

İNÖNÜ— Bildirinin söylediği şu: Biz er geç Batıda bulunan bu değerlere kavuşacağız. **"Bunlara kavuşmanın Türk halkı için imkânsız olduğunu veya yanlış olduğunu düşünmek bir yanılgıdır"** diyor bildiri. Ben daha somut olarak ne yapacağımı söylüyorum. Bildiri daha genel olarak hedefler ve istekler, dilekler kaydediyor, her bildiride olduğu gibi. Bu amaçla daha sınırlı olarak önümüzdeki yıllarda yapmayı düşündüğünü söylüyor. Yahut yapmayı olanak içinde gördüğünü ve hareket planı içinde gördüğünü söylüyor. Bence çelişki yok hiç de aralarında.

— Bildirinin bir bölümünde Türkiye'de sosyal demokrat partilerin demokrasinin kurtarılması ve yaşatılmasında çok önemli bir yeri olduğunu söylüyorsunuz? Bu 12 Eylül öncesi sosyal demokrat partilere bir eleştiri mi?

İNÖNÜ— Sanıyorum çok zorluyorsunuz. Kurultay bildirimiz ileriye bakıyor.

OLUMLU BAŞLANGIÇ

— HP ile birleşme konusunda başlayan somut yaklaşım, Kurultay'ın verdiği yetki ile genişletildi. Tüm sosyal demokratlarla birleşilmesi ilke olarak kabul edildi.

İNÖNÜ— Gayet olumlu bir başlangıç bu. HP de iyi karşıladı. Demek ki yeni yönetimin bu konuyu sonuçlandırması ve elinden geleni yapması gerekir. Yöntem üzerinde şimdi bir şey söylemem, çünkü MKYK henüz toplanmadı. HP özeline indirgenmemesinin, daha geniş yaklaşımın sebebi şu: Arkadaşlar gayet geniş bir yetki vermişler. Belli ki büyük bir istek var kamuoyunda. Kurulacak üçüncü partiyi düşünüyorsanız orada başka bir zorluk var. Çünkü orada hâlâ kiminle konuşulacağı belli değil.

— Tüzük Kurultayı konusunda bir tarih öneriyor musunuz?

İNÖNÜ— Yönetim organları ile konuşmadan bir şey söylemem doğru değil. Kamuoyundaki karar tüzük kurultayının toplanması. Ben de buna karşı değilim. Böyle bir değişikliğe partinin ihtiyacı var.

SUSKUNLUK

— Bildiride "TBMM'deki suskunluk"**tan söz ediyorsunuz. Suskunluğun sebebi ne?**

İNÖNÜ— Suskunluğu yerel seçimlerin sonucuna bağlıyorum. Büyük ölçüde bu konuya tekrar girmek istemiyorum. HP ile olumlu hava içinde konuşmalar yapacağız derken, bu soruya cevap vermek doğru olmaz. Onun için hiç yorum yapmadan işi bildirinin söylediği ile bırakmalı.

POLİTİKAYI ÖZLEMEK

— Kurultay süresince demokrasi ve insan hakları konusu büyük ilgi gördü ve belli bir heyecan yarattı?

İNÖNÜ — Bu bir ölçüde politikayı özlemenin ifadesi. En son Kurultay ne zaman yapılmıştı? 79 kasımında mıydı? 5 sene içinde yapılan ilk kurultay bu. Bunun getirdiği bir özlem var. Demokrasiye bağlılığın ifadesi.

— Sendika ve derneklerin politika ile uğraşmamaları Kurultay heyecanını bir ölçüde azalttı mı?

İNÖNÜ — Sosyal demokrat partilerin alışılmış çerçevede böyle kuruluşlarla şüphesiz yakın teması bekleniyor, sendikalar, derneklerle. Ama şimdiki anayasaya göre bu imkânsız. Katılım artınca heyecan artabilir. Gerçi heyecan demek doğru değil, çünkü bu kurultayda da çok heyecanlı konuşmalar yapıldı. Siz daha geniş bir katılım demek istiyorsanız. Bu şimdilik bir sıkıntı. Ama şimdiki yasalara göre durum bu.

— Size oy vermeyen delegelere duyurmak istediğiniz bir şey var mı?

İNÖNÜ— Bana oy vermemek çok doğal. Bana oy vermeyen arkadaşlara hiçbir şey demeyeceğim.

— Parti kurucularını yönetim dışı bırakmak istemediniz. Bir ölçüde de tabanın dinamik kanadını yönetime getirmeyi de istediniz. Bu iki yanlı arayış de-

9 temmuz

legeleri şaşırttı ve çok liste çıktı ortaya. Bunu, yönetime katılmak için demokratik bir eğilim olarak mı kabul ediyorsunuz, yoksa sizin oluşturduğunuz bu tabloya hayır anlamına mı alıyorsunuz?

HİZİP YOK

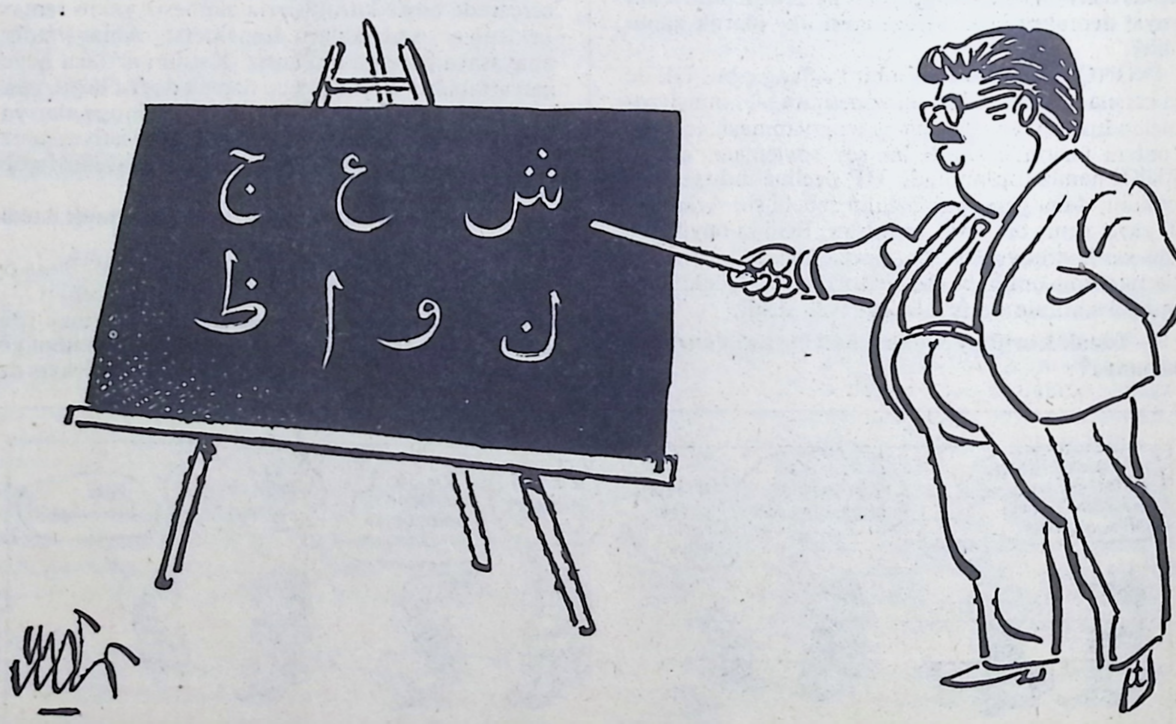
İNÖNÜ— Benim oluşturduğum tablo, benim tanıdığım tablo yok. Benim açış konuşmamda da belirttiğim, basına açıkladığım ilkeler var. Partinin kurucuları ile il örgütünün bir araya gelmesi ile partinin geçmişini, geleceğini bir araya getiren geçmişinden geleceğine giden dinamik bir yapı kurmak söz konusu. Bunları da bir yönlendirme olmadı. Çok liste görmenizin nedeni bence hizmet yarışı. Doğal olarak geniş bir yarış. Kurultay'ın cereyan tarzı, Kurultay'ın bu safhaya gelinceye kadar geçirdiği aşamalar ve bütün gördüğüm isteklerine dayanarak hizipleşmiş bir parti mevcut olmadığı. Böyle hareketlere karşı olduğunun meydana çıktığına inanıyorum. Öte yandan dediğiniz gibi çarşaf listede 116 aday vardı. Bunlardan 40'ını işaretlemek kolay bir şey değil. Tabii olarak bazı delegeler bir araya gelip **"şunları işaretleyelim"** diyebilirler. Ben de bu şekilde hazırlanmış bir iki liste gördüm. Bunların korkutan hizip hareketleri ölçüsünde kümeleşmeler olmadığı izlenimindeyim şimdilik. Birtakım listelerin çıkmamasına olanak yok. Büyük bir otorite diyecek ki **"Şunlara oy verilsin, başka kimseye oy verilmez"**. Ancak o zaman başka liste çıkarılamaz belki.

116 adaydan 40'ına oy verilecekse birtakım grupların ortaya çıkması çok doğal, ama bu gruplar korkulan hizip hareketleri değildir.

ULUSU-ÖZAL

— Kurultay heyecanı iç siyasal gelişmeleri bir ölçüde unutturdu. Ulusu-Özal tartışmasını nasıl değerlendiriyorsunuz ?

İNÖNÜ— Politikada ben bu tartışmayı gayet doğal karşılıyorum. Çünkü uzunca bir zamandır Sayın Başbakan bu sözü kullanıyordu. **"Bugünkü sıkıntıların nedeni geçmiş hükümetin enflasyonu körükleyen hareketler yapması"** diyordu. Ben hatırlıyorum. Ankara İl Kongresi'nde konuştuğum zaman **"Bu sözlerle bugünkü durumu açıklamaya çalışıyor. Bunun cevabını Sayın Ulusu, Kafaoğlu vermelidir"** diyordum. Ondan sonra yine bu doğrultuda konuşanlar oldu. Elbet bir gün Sayın Ulusu cevap verecekti. Onun için bu tartışmanın bizim kurultaya rastlaması, bana özel bir anlam ifade etmiyor...

10 temmuz

Vehbi Dinçerler'in Cumhuriyet'e özel demeci

"Bana MSP'li gömleği giydiremeyecekler"

FARUK BİLDİRİCİ — *11 temmuz*

ANKARA— Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı **Vehbi Dinçerler**, bakanlığına yöneltilen eleştirileri değerlendirirken, **"Dindar olmak ayrı şey, dini istismar etmek ayrı şey"** dedi. Sorunun dindar bir insan olmasında düğümlendiğini belirten Dinçerler, **"ANAP'ta MSP eğiliminde olanlar var. İşte Mehmet Keçeciler"** biçiminde konuştu. Dinçerler, kızların etek boyları ile ilgilenen lise müdürünü provakatör olarak niteledi ve Rusça okutulmasına itiraz etmeyenlerin Arapça okutulmasına itiraz etmelerinden yakındı.

Vehbi Dinçerler, **Cumhuriyet** muhabirine **"kamu-**

oyunda en çok tartışılan bakan" olmasının nedenlerini anlatırken, **"biz doğru bildiğimiz meseleleri biraz da amatör bir görüşle ele alıyoruz"** dedi. Dinçerler'e yönelttiğimiz sorular ile yanıtları şöyle:

— Kamuoyunda en çok tartışılan bakan olmanızı nelere bağlıyorsunuz?

DİNÇERLER— Bana eleştiri yöneltilmiyor. Benim aldığım bazı kararlara eleştiri yöneltiliyor. **"Çok eleştiri aldın"** lafı da zaten **"gazetelerde çok eleştirildin"** manasına geliyor. Gazeteler mesela bira olayında **"Dinçerler bira olayına el attı"** diye eleştirmiyorlar. Bira olayına yorum getiriyor, öyle eleştiriyorlar. Bu belki de biraz gazetecilerin kamuoyunu oluşturma temayüllerinden doğuyor.

Gazeteler temayülleri aksettirme yerine zaman zaman kamuoyu oluşturma yoluna girebiliyorlar.

Ben yabancı basını da izliyorum. Haberle yorum ayrı ayrı yapılıyor.

— Yani size yöneltilen eleştiriler sadece basından mı kaynaklanıyor?

DİNÇERLER— Valla bilemiyorum. Görünen o. Gazete sayfalarında yanlış gibi gösterilen ve büyük eleştiriye muhatap olan bira olayı kamu vicdanında, Türkiye genelinde müspet bir olay olarak görülmüştür. Mübalağasız söylüyorum. Binlerce insandan mektup, yazı, telgraf gelmiştir.

— Gelen mektuplar içerisinde eleştirenler yok mu?

DİNÇERLER— Var. Yalnız çok az. Batılı ölçüler içerisinde fevkalede düşüktür. Belki de Türkiye'de aleyhte mektup yazma temayülü henüz belirmemiştir diyebilirsiniz. Ama lehte konuları yazma temayülü de henüz tam gelişmemiş. Menfilerin nispeti çok düşük. ABD'de herhangi bir konuda yüzde 99 olumlu mektup alırsanız bu büyük bir şeydir.

— Arapça dil dersleri, bira, din dersinin uygulamalı hale getirilmesi, 19 Mayıs kıyafetleri konularında parti grubunuzdan ya da hükümet üyelerinden tepki gelmedi mi?

DİNÇERLER— Tabii gazeteler son derece basit ve tabii olayları çok büyütüp, çok tekrarlayınca bazı şeyler soruldu. Cevabını verdim.

— Size yöneltilen eleştirilerin çoğu MSP eğiliminde olduğunuz şeklinde..

MSP'Lİ OLDUĞUM YALAN

DİNÇERLER— Çok büyük yalan. Çok büyük yanlış. Başkalarının etiketiyle malın vasfı değişmez kardeşim. İnsan neyse odur. Ben hiçbir gün MSP'li olmadım, olmam da, MSP siyasi bir ekoldür. MSP ekolüne hiçbir zaman dahil olmadım. Hatta geçmişte çeşitli siyasi parti mensubu arkadaşlarla olduğu gibi MSP'ye mensup arkadaşlarımızla da tartışmalarımız olmuştur. Boşuna gayret ediyorlar.

— Kim gayret ediyor?

DİNÇERLER— Bilemiyorum. Bu gayretin içerisinde kimler olduğunu ben de bilemiyorum. Aramıyorum da. Yalnız doğrular çok yakın zamanda ortaya çıkacaktır. Bize MSP'li gömleği giydirebilirlerse geride hazırladıkları politikaları daha rahat uygulayacaklar herhalde.

Bana, Vehbi Dinçerler'e MSP'li gömleği giydirmeye mütemadiyen çalışıyorlar. Ama o gömlek bana olmuyor. İşte 45 yıllık hayatım, açık ve net yaşanmıştır. MSP'nin M'si ile alakam olmamıştır. Ama bu nereden akıllarına geliyor diyeceksiniz? Ben başlangıçtan beri ibadetini yapmaya çalışan bir fert olarak ortadayım. 1980 senesinde hazırlığımı yaptım ve Hicaz'a gittim. Bütün dava hacca gitmiş olmam. Yahu Kasım Gülek de hacı kardeşim. **Turgut Özal** da hacı. Kabinenin tek hacısı diye yazıyorlar. Turgut Beyi de unutuyorlar. Bütün mesele Türkiye'de dindar bir insan olmak.

11 temmuz

ANAP SENTEZİNE İTİKAT

— Bakanlığınızda yapılan bazı uygulamalar MSP eğilimini anımsatıyor. Basın bu konuda duyarlı davranıyor. ANAP'ta MSP-MHP çekişmesi var mı?

DİNÇERLER— ANAP'ta MSP'li olanlar var kardeşim. İşte Keçeciler, MSP'nin Konya Belediye Başkanlığını yapmış. Adam ben MSP'liyim diyor. MSP-MHP çekişmesi var mı yok mu bilemem. Ben partiden uzağım. Ben çekişmelerden uzağım. MSP ayrı bir ekol. Biz ayrı bir ekolüz, öyle olmasaydı parti kurmazdık. Her dindar olan insan MSP'li olacak diye bir kural yok. Zaten dün de değildi. Bir zamanlar Türkiye'de bir kısım insanlar Müslümanlığı MSP'lilikle ölçmeye kalktılar.

— ANAP'ta ANAP'lılaşma, yani dört eski eğilimin bütünleşmesi gerçekleşti mi?

DİNÇERLER— Bir sentez içerisinde yer alındı. Bunlar bir ANAP felsefesi içerisinde birleşti. Bu umdeye itikat tatbikatla teyit edilecektir. Tatbikat ilerleyince çözümler belirdikçe, intibaklar da sağlamlaşacaktır. Kolay değil ki...

ANAP GRUBUNUN REAKSİYONU

— Bakanlığınızdaki atamalarda hangi ilkeleri uyguluyorsunuz ?

DİNÇERLER— Ben bugüne kadar eş durumunun dışında öğretmenlerle ilgili hemen hemen hiç tayin yapmadım. İddia ediyorum, iktidara gelip de altı ay içinde Milli Eğitim Bakanlığı'nda en az değişiklik yapan Bakan Vehbi Dinçerler'dir. İhtilal dönemleri de dahil.

— Bundan sonra uygulayacağınız ilkeler?

DİNÇERLER— Öğretmen kadroları hassastır. Eğer öğretmenlerin, müdürlerin tayininde bir grubu desteklerseniz, o grubun karşısında cephe oluşur. Böylece öğretmenler bölünmüş olur. Parti grubumuzdan gelen reaksiyonlara öğretmenleri birlik ve beraberlik içinde tutabilmek için direndik ve dayandık.

ANAP GRUBU NEYE TEPKİ GÖSTERDİ

— ANAP grubu neye tepki gösterdi?

DİNÇERLER— Ana mesele **"niye tayin yapmıyorsun"** şeklindeydi. İkna ettik. Anlattığımız felsefenin en azından bir geçiş döneminde fevkalade doğru ve geçerli olduğuna inandıklarını zannediyorum.

— Başbakan Turgut Özal bu konuda sizi destekledi mi?

DİNÇERLER— Başbakanın bu konudaki tavrı açıktı. Konuyu grupta izah etti. Allah korusun idam gömleği giydirirler gibi bize MSP'li gömleği giydirmeye çalışıyorlar. Eğer girmek isteseydik, eskiden MSP'ye girerdik. O zaman girmek kolaydı. Ama meselenin tek nedeni benim hacı ve dindar olmam.

Bir büyük piyanist, aceleci bir keman ve Leyla Gencer

FİLİZ ALİ — *11 temmuz*

Konser mevsimi boyunca dinlediğim konserlerin yarısından çoğunda sık sık dikkatimin dağıldığını, aklımın dinlediğim konserle ilgisi olmayan düşüncelere kaydığını itiraf etmeliyim. Müzisyenlere musallat olan bir hastalıktır bu, **"deformation professionelle"** diye tanımlanabilir. Yani bizim ilgimizi çekmek zordur. Çok değişik, yeni şeyler duymalıyız ki kulaklarımız dikilsin.

Piyanist **Michele Campanella**'nın resitalinde ise dikkatimin bir an bile dağılmamasını neye yorabilirdim? Resitali başından sonuna neredeyse nefes almaktan korkarak dinledim. Nasıl bir piyanistle karşı karşıyaydık? Çağdaş bir piyanist, yani piyanoda fırtınalar koparan, gök gürültülerini andıran patlamalarla çalgının ses yoğunluğu olanaklarını alabildiğine, ama zorlamadan kullanan çağdaş bir piyanist. **Martha Argerich, Maurizio Pollini, İdil Biret** gibi bir çeşit sihirbaz... Virtüozlar katına ulaşmış pek çok piyanist, pianissimo (çok hafif) ile fortissimo (çok kuvvetli) arasında kestirmeden dört beş yol bulup az renkle idare ederken, **Campanella**'nın parmakları, kolları, bedeni ve kafası elli çeşit değişik renk, gölge, nüans yaratabiliyor. İstediğinde suyun dibini net gösteren bir berraklıkta, istediğindeyse olağanüstü pedal hâkimiyetiyle sisli, puslu ve bulanık renklerle piyanodan çıkmasını ummadığımız sesler buluyor. Üstelik bunun bu binbir çeşit renk ayrımını, üzerinde hiç prova yapma olanağı bulamadığı bir Bösendorfer'den elde ediyor.

PİYANO PEŞİNDE YAŞANAN SERÜVEN

Avrupalı piyanistler, ülkemizin koşulları karşısında afallıyorlar genellikle. Konserlerinde daima kendi seçtiği Steinway'lere alışmış olan **Campanella,** İstanbul'a geldiğinde kendisine gösterilen emektar **Steinway** karşısında öyle umutsuzluğa düşüyor ki, bir ara konseri iptal etmek bile geçiyor aklından. Tuşesini Steinway'e göre ayarladığını, Bösendorfer'e alışkın olmadığını söyleyen piyanist, yine de hiç olmazsa üzerinde çalınabilir bir piyano bulduğuna tam sevinecekken, Bösendorfer'in yukarı salondan aşağı salona indirilemeyeceği kendisine münasip bir dille bildiriliyor. Konser öncesi odasında dinlenip konsantre olacağına piyano peşinde koşmaya başlayan sevimli ve inatçı İtalyan piyanist, sonunda kurnazlık ve tatlı dille konserden birkaç saat önce Bösendorfer'ine kavuşuyor. AKM'nin akordörlerinin de yardımıyla piyanoyu istediğine yakın bir duruma getiriyor ve hiç pro-

11 temmuz

va yapmadan soluk kesen resitaline başlıyor.

UTO UGHİ VE ACELECİLİĞİ

Çalgısını, kemancılar gibi koltuğunun altında taşıyamayan piyanistlerin korkulu kaderi bu işte. **Campanella**'nın büyüklüğü ise her koşula uyabilen beceri, ustalık ve yetenekle donanmış olması. (Program: **R. Schuman; "Gece Parçaları"; F. Liszt: "Si Minör Sonat", Mussorgski; "Bir Sergiden Tablolar."**)

Uto Ughi, tartışmasız günümüzün önde gelen keman virtüözlerinden biri. Ne var ki, teknik üstünlüğü, sel sularına kapılmış gibi sürüklenen coşkusu ve aceleciliği insanı nefes nefese bırakıyor. Dünyayı verseler, böyle başını alıp giden bir kemancının peşinde nal toplayan piyanist durumuna düşmek istemem. Fakat piyanist **Eugenio Bagnoli,** kaçın kurası... **Uto Ughi** gibi dur durak bilmeden devamlı koşan bir sanatçının soluğunu sürekli ensesinde duysa da hiç renk vermiyor. **Uto Ughi**'nin, **Paganini** şeytanlığında tekniği, elindeki **Stradivarius**'tan çıkan enfes ses tonu insanı büyülemiyor değil aslında. Ah, biraz aceleci olmasa. Bir de stil anlayışı açısından, **Haendel "Sonat"**'ın ve **Beethoven "Kreutzer Sonat"**'ın yorumlarına katılmadığımı söylemek zorundayım. Resitalin bence en doğru ve güzel yorumu **Dvorak**'ın **"Dört Romantik Parça"**sıydı. Alkışlar üzerine çaldığı **Paganini "Keman Konçertosu"**nun son bölümünde ise kemancı artık tümüyle kendi sahasında oynuyordu.

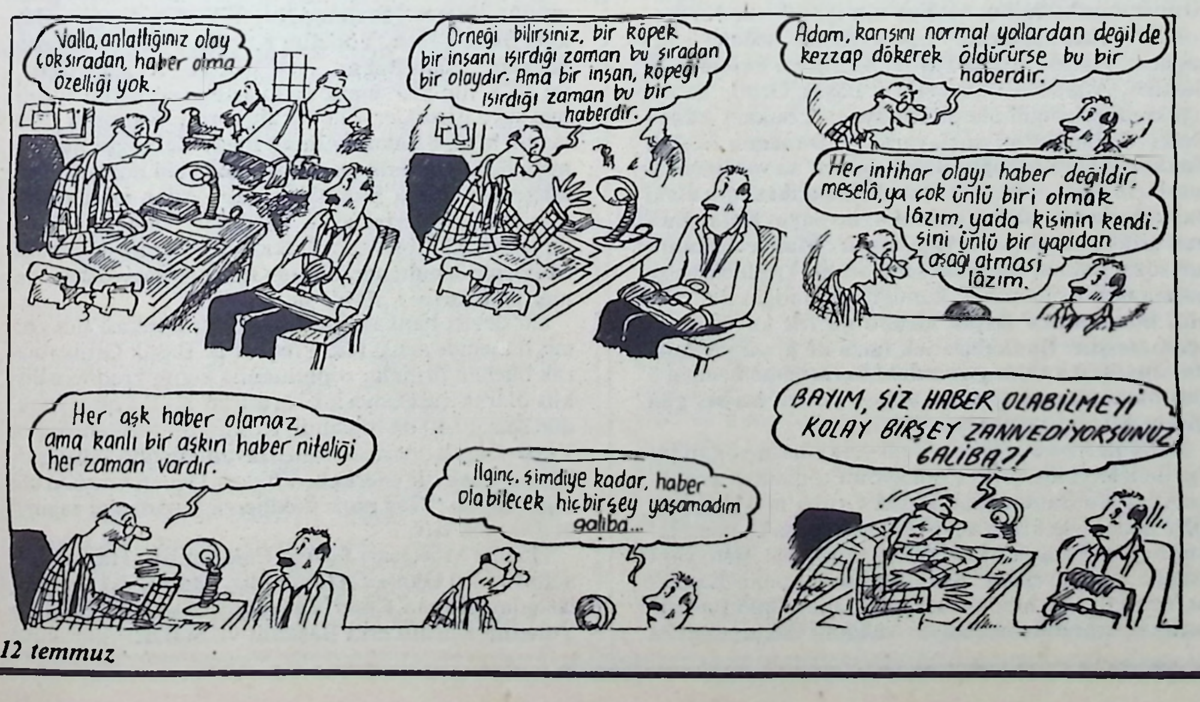
RENATA HOLM İLE MARGARETA HİNTERMEİER

Soprano **Renata Holm** ile mezzo soprano **Margareta Hintermeier,** lied (şarkı) müziğine gönül verenleri mutlu eden konserlerinde, **Schubert, Schumann, Mendelssohn, Brahms, Wolf, Reger, Richard Strauss** ve **Alban Berg**'in lied ve ikililerini seslendirdiler. Programda bu bestecilerin dört mevsimi konu alan eserleri yer arıyordu. **Renata Holm**'un yumuşak, rahatça akıp giden, legatosu insanı hayran bırakan bir sesi var. **Hintermeier** ise sahne sevimliliği olan, müzikal ve renkli sesli bir mezzo soprano. Söyledikleri liedlerin tümü, lied sanatının incelikleri yansıtılarak yorumlandı. Yalnız bu konserlerle ilgili iki şey beni rahatsız etti. Birincisi programda yapılan değişiklik, öteki de sanatçıların zaman zaman notaya gömülmeleriydi. Sahnede, şarkı söyleyen sanatçı ile dinleyici arasında göz göze bağ kurulmalıdır kanımca. Özellikle, dinleyicinin anlamadığı bir dilde söylenen şarkılar, ancak bu göz göze iletişim ile hedefe ulaşabilir. Ana dillerinde ve şan repertuvarının en tanınmış liedlerinden oluşan bir programı, hele bir festival programının bir bölümünü ezbere söylememekle, bence her iki sanatçıdan önce kendilerine haksızlık ettiler. Nota bir can simidi, güvenlik kemeri gibi yanlarında durabilirdi, ama notanın esiri olunca dinleyici ile kurulması gereken bağ büyük ölçüde zedelendi.

LEYLA GENCER

Leyla Gencer'i sahnede son kez (operada) 1962 yılında Verona'daki Arena'da, **Verdi**'nin **"Maskeli Balo"** operasında izlemiş, sahneye adımını attığı anda binlerce kişilik Arena'da herkesin soluğunu tuttuğuna tanık olmuştum. Kişiliği, oyun gücü ve sesini kullanmadaki ustalığı ile gelmiş geçmiş büyük sopranolar arasında yerini almış olan **Leyla Gencer**'i yarattığı **Donizetti** rollerinde görmemiş olmak içimde hep ukde olarak kalacak. Bu yıl Aya İrini'de verdiği resitali yine çok az bilinen ve söylenen eserlerden oluşuyordu. **Monteverdi, Vivaldi, Beethoven, Rossini, Spontini, Donizetti, Carissimi, Mary, Haendel, Bizet** ve **Verdi**'nin **"Kadın"**ı konu alan şarkılarını yorumladı **Leyla Gencer.**

Klasik, bel canto ve lirik yapıtların tümünde bilgisi ve ustalığıyla insanı şaşırtan **Leyla Gencer**'i asıl büyük yapan, istediği zaman istediği etkiyi anında elde etmesini bilmesiydi. Konser boyunca hep bizlerden bir şeyler sakladı sanki. Zaman zaman kendini tümüyle açığa çıkardığında, diyaframını hâlâ ne denli ustaca kullandığını, **"floritura"** pasajlarda nasıl uçup gittiğini, dramatik anlarda nasıl etkileyici olabileceğini bir kez daha kanıtladı. Ona ve müzisyenliğine doymadan konserin bittiğini anlayarak, içimizde yarım kalmış bir coşkuyla, Aya İrini'den ayrıldık.

12 temmuz

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

YILAYDIN DERSANESİ

61. Yıl: Sayı: 21508 — 50 TL. 13 Temmuz 1984 Cuma

Pakdemirli Kafaoğlu'nu suçladı

Şirket kurtarma hesaplaşması

Anadolu Bankası'nın Başak Grubu'na açtığı krediler için Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı işlem yapacak

Pakdemirli: Kafaoğlu Başak Grubu'na yardım edilmesi için emir vermiştir. Bu konuda Yüksek Koordinasyon Kurulu'nda bir karar alınmamıştır. Anadolu Bankası'nın öteki bankalarla imzaladığı protokol de Sayın Kafaoğlu'nun şifahi talimatı ile yapılmıştır.

Kafaoğlu: Benim dönemimde Başak Grubu'na tek kuruş kredi açılmamıştır. Bankalardan tek imza ile kredi verilmesini öngören kararname benden 5 gün önce çıkarıldı. Yoğun destek bu 5 günde gerçekleştirilmiştir. Tercihleri yapan bankanın idare meclisidir.

Sinirimiz bozuluyor

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Başhekimi Dr. Aktuna bu yılın ilk 6 ayında

Enflasyondan Bakırköy'e

İnönü görüşme isteğini Çalp'e

Cengiz Çandar sürgündeki Cezayirli liderle Cenevre'de görüştü

BEN BELLA Anlatıyor

Yıl 1962. Nasır ile

Yıl 1964. Tito ile

Yıl 1962. Kennedy ile

Yıl 1964. Kruşçef ile

Pakdemirli Kafaoğlu'nu suçladı

Şirket kurtarma hesaplaşması

13 temmuz

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — TBMM KİT Komisyonu'nda dün Maliye'nin iki döneminin patronu, **"şirket kurtarma"** operasyonları nedeniyle hesaplaştı. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı **Ekrem Pakdemirli,** Anadolu Bankası'nın Başak Grubu'na açtığı kredilerle ilgili olarak Maliye eski Bakanı **Adnan Başer Kafaoğlu**'nu suçlayarak, **"Dönemin Maliye Bakanı Sayın Kafaoğlu Başak Grubu'na yardım edilmesi için emir vermiştir. Anadolu Bankası'nın öteki bankalarla imzaladığı protokol de Sayın Kafaoğlu'nun şifahi talimatı ile yapılmıştır. Maliye Bakanı'nın sözlü talimat verdiğini sanıyorum. Yazılı bir belge bulamadık"** biçiminde konuştu. Kafaoğlu ise **"Benim dönemimde Başak Grubu'na tek kuruş kredi açılmamıştır. Bankalara tek imza ile kredi verilmesini öngören kanun gücündeki kararname benden 5 gün önce çıkarılmış olup, yoğun destek bu beş gün içinde gerçekleştirilmiştir"** dedi.

Bakanların ve konu ile ilgili yetkililerin yoğun bir ilgi ile izledikleri KİT Komisyonu toplantısı sonunda Anadolu Bankası'nın Başak Grubu'na açtığı krediler nedeniyle kredi açan yöneticiler hakkında Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın yasal işlem yapmasına karar verildi. Komisyonda okunan Bankalar Yeminli Murakıplarınca hazırlanan raporda kurtarma operasyonu nedeniyle Anadolu Bankası'nın 24 milyar lira zarara uğratıldığı belirtilerek, eski genel müdür **Yılmaz Mazlumoğlu**, Yönetim Kurulu Başkanı **Salih Evren**, Yönetim Kurulu üyeleri **Bedrettin Seyhan, Cihad Baban, Arif Koçak** ve **Cahit Oğuz**'un TCK'nın 510. maddesi uyarınca emniyeti suiistimal suçu işledikleri öne sürülüyordu. Raporda, **"zamanın Maliye Bakanı Adnan Başer Kafaoğlu'nun konuya ilişkin kararın alınmasındaki rolü nedeniyle yakınlarının Başak Şirketler Grubu'ndan menfaat temin ettikleri karinelerine varıldığı"** öne sürülüyordu. Kafaoğlu, bu rapor hakkında **"Rapor benim incelememe sunulmadı, burada ilk defa karşılaştım, benim için sürpriz oldu"** dedi.

Bir devlet bankası olan Anadolu Bankası'nın geçmiş dönemde açtığı bazı krediler ile Başak Grubu olarak bilenen firmalar topluluğuna açtığı kredilere ilişkin olarak incelemesini sürdüren KİT komisyonu, dün saat 10.30'da toplandı. Komisyon Başkanı **Şükrü Yürür** Başak dosyasını hazırlayan Hazine Müsteşarlığı'na teşekkür ederken, Yüksek Denetleme Kurulu raporundan **"Göz nuru dökülerek hazırlanan rapor"** olarak söz etti.

Hazine Müsteşarı **Ekrem Pakdemirli,** Hazine Genel Müdürü **Ökmen Atamyıldız,** Maliye eski bakanlarından **Adnan Başer Kafaoğlu,** Anadolu Bankası Yönetim Kurulu eski Başkanı ve SODEP kurucusu

Erhan Işıl, eski Genel Müdür **Yılmaz Mazlumoğlu,** ve çok sayıda parlamenter ile dinleyicinin katıldığı dünkü oturumda, söz alan komisyon üyeleri krediler nedeniyle bankanın iflas aşamasına geldiğini öne sürünce Genel Müdür Halil Ata bir konuşma yaparak 22 milyar liralık kredi öyküsünü şöyle anlattı:

BAŞAK ŞİRKETLER GRUBU

"Bankamızın en önemli konularından birisi de Başak Şirketler Grubu ile ilgili kurtarma operasyonudur. Grubun 10 bankaya olan borçları bankamıza devredilmiş, bazı bankaların teminatsız alacakları dahi teminat mektubu verilmek suretiyle garanti altına alınmış, dolayısıyla bankamıza 8 yıl zarfında 22 milyar lirayı aşacak bir külfet yüklenmiştir. Bu bir şirket kurtarma operasyonundan öte diğer bankaların gruptan olan alacaklarını da kurtarma operasyonu şeklinde gözükmektedir."

Genel müdürün konuşması sırasında bir müstahdem tarafından komisyon üyelerine dağıtılan banka açıklamasında Başak Grubu'ndan **"bankanın en önemli sorunu"** olarak söz edildiği gözlendi. Ata'nın yazılı ve aynen okuduğu açıklaması sonrası söz alan komisyon üyeleri, özetle bankanın iflas aşamasına geldiğini vurgulayarak, bankanın kurtarılması için ne yapıldığını sordular. Bu arada üye **Doğan Kasaroğlu** toplam batık paranın 38 milyar olduğunu öne sürdü. Kasaroğlu **"Başak operasyonunun"** bir dönemin siyasi tercihinin sonucu olduğunu kaydederek, bankanın yıpranmasının önlenmesi için, maddelere geçilmemesi önerisinde bulunuldu.

BANKAYA SAHİP ÇIKILMIŞTIR

Daha sonra söz verilen Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı **Ekrem Pakdemirli** ise, yaptığı kısa konuşmada, Ata'yı doğrulayarak şöyle konuştu:

"24 şubat tarihinde Anadolu Bankası'nın isteği üzerine bu bankayi inceleyerek raporu Başbakanlığa arzettik. Özetle, Anadolu Bankası'nın sahip çıkma talebi yerine getirilmiş ve bankaya sahip çıkılmıştır."

ÖLÜ DOĞDU

Kendisine yeniden söz verilen banka genel müdürü **Halil Ata,** konuşmasını değiştirerek, **"Başak operasyonu bize göre ölü doğmuştur. Ortada sadece bu tutanak vardır. Bankalar yeni kredi açmamış, protokolde öngörülen hükümler yerine getirilmemiştir"** diyerek sözlerini şöyle sürdürdü:

"Özel bankalarda, kırılan kollar yen içinde kalırken kamu bankalarının işlemleri milletin önünde cereyan ediyor. Anadolu Bankası yükümlülüklerini tek taraflı yerine getirmiştir. Devlet bu operasyonu yok saysın. Herkes teminatını koruyarak iş bitirilsin, bankalar birbirleriyle davalı olmasın. Malı haciz etsek dahi, haciz edilen mala hâkim olamıyoruz. Açıklıkla söyleyeyim ki icra yasası borçlu lehine çalışmaktadır." Bu sırada Komisyon Başkanı **Şükrü Yürür** genel müdürün sözünü keserek **"Yani teminatlarla yetinilsin mi diyorsunuz?"** dedi. Ata da dileklerinin bu olduğunu ifade ederken, Müsteşar Pakdemirli'nin Ata'ya doğru eğilerek bazı şeyler söylediği gözlendi. Ancak Ata konuşmasını sürdürmedi. Bu sözler sonrası soruşturma raporunun maddelerine geçilirken, Şükrü Yürür üyeleri uyararak, **"Kredi müesseselerinin itibarları yıpratılmasın. Soruşturmada yer almayan şirketlerin konu edilmesi yanlıştır. Bu konuda üyeleri uyarırım"** ifadesini kullandı.

Öğleden sonraki oturumda Devlet Bakanı **Sudi Türel** ile ANAP kurucusu ve Uluslararası Bankası Genel Müdürü **Erol Aksoy** da yer aldı. İlk sözü alan Anadolu Bankası Genel Müdürü **Halil Ata,** yapılan gerekli kanuni takipler konusunda, **"Burada arzedemeyeceğim hususlar cereyan ediyor. Borçlu, yatağını makam odası önüne serip yalvarıyor"** değerlendirmesini getirdi. Daha sonraki döneme ilişkin iddialar nedeniyle eski Genel Müdür **Erol Toksöz** dinlendi. Toksöz, teminatsız verildiği öne sürülen krediler konusunda, **"O dönem kurulmuş bulunan Teşvik Uygulama Dairesi, ihracat kredi belgesi veriyordu. Bu krediler öyle açılmıştır. Sayın Başbakan'ın sözünü ettiği 6 bin yeni ihracatçı, nasıl ortaya çıkmıştır. Sadece teminat almak, bankacılık ilkesi değildir"** savunmasını getirdi. Toksöz, **"batık krediler"** konusunun ekonomik konjonktür sorunu olduğunu kaydederek, **"Batık kredileri lütfen genel konjonktür içinde değerlendirin"** şeklinde sözlerini tamamladı.

Başak Grubu'na açılan kredilerin görüşülmesi sırasında bilgi veren Müsteşar **Ekrem Pakdemirli,** eski Bakan Kafaoğlu'nu suçlayarak, **"Maliye Bakanı'nın sözlü talimat verdiğini sanıyorum. Yazılı bir belge bulamadık"** diyerek kurtarılması gereken şirketler konusundaki ölçünün Bakanlar Kurulu içinden oluşturulmuş bulunan Yüksek Ekonomik Koordinasyon Kurulu kararınca belirlendiğini kaydetti. Bunun üzerine Komisyon Başkanı Yürür'ün konuşmaya müdahale ederek, **"Kurul kararı yokken, bu para nasıl verildi. Kim cevap verecekse versin"** dediği gözlendi. Bu soru üzerine Kafaoğlu parmak kaldırarak söz istedi.

Olayın Yüksek Ekonomik Koordinasyon Kurulu'na geldiğini kaydeden Kafaoğlu, kurul kararı ile şirketlerden en fazla alacaklı olan bankanın **"pilot banka"** olmasının kararlaştırıldığını söyledi. Başak Grubu'ndan en büyük alacaklının Anadolu Bankası olduğunu belirten Kafaoğlu, **"Banka aldığı yetersiz teminatlar nedeniyle takip yapacak durumda değildi. 10 alacaklı bankaya bir mucip çıkarılarak, aralarında bir protokol tanzimi sağlandı"** dedi.

Kafaoğlu, daha sonra şöyle konuştu:

"Burada Başak Grubu'nun kurtarılması değil, banka çıkarının kollanması vardır. Basına şirket kurtarma operasyonu olarak geçen olay ekonomik politikadan dolayı, Bakanlar Kurulu'nun aldığı bir karardır. Maliye Bakanlığı hiçbir bankaya kredi verilmesi için talimat vermez ve vermemiştir. Bu protokolden sonra tercihleri yapan, bankanın idare meclisidir. Banka bu tercihi ile gelir yaratma kararı vermiştir. Bizim tek katkımız pilot bankanın belirlenmesi olmuştur. Şirket kurtarma konusunda 1980 sonrası Cumhuriyet Hükümeti pek çok karar almıştır. 10 Temmuz 1982'de, yani görevi üstlenmemden 5 gün önce 39 sayılı kanun hükmündeki kararname ile Kastelli sonrası mevduat çekilmesinin önlenmesi için Merkez Bankası'na tek imza ile kredi açma yetkisi verilmiştir. 2578 sayılı yasa da böyledir. 10 Temmuz 1982'de ithalattan kesilecek fon ile zor durumdaki şirketlerin milli ekonomiye kazandırılması kararlaştırılmıştır. Güney Sanayii bu kapsamda ele alınmış, kredi verilmiş ve bu kredi tekrar tahsil edildiği gibi, şirket 5 bin kişisine iş imkânını korumuştur. Bankalar, alacaklı oldukları şirketlere hemen her gün kurtarma operasyonu tatbik eder, bunu özellikle hatırlatmak isterim."

Bir anda elektriklenen oturumda. Başkan Yürür,

"Sizden sonra Anadolu Bankası, Başak Grubu'na yine kredi verdi. Bu kredi 933 milyondur" deyince Kafaoğlu, **"Burada kamu kaynağı kullanma gereği olmadığından ekonomik kurul kararı alınmamıştır"** karşılığını verdi.

PROTOKOL

Bu açıklama üzerine başkan, 9 Mart 1983 tarihinde düzenlenen protokolü okuttu. Protokolde, toplantıya Maliye adına **Tevfik Altınok**'un başkanlık etmiş olduğu anlaşılırken 10 banka tarafından Başak Grubu'na açılacak 1,5 milyar liralık taze para kapsamında Anadolu Bankası'nın yer almadığı görüldü.

Okunma işleminden sonra söz alan Müsteşar **Ekrem Pakdemirli,** toplantının yerinin nasıl belirlendiği konusuna, **"Başbakan ve Maliye Bakanı'nın şifai emri ile toplantı Maliye Bakanlığı'nda yapılmıştır"** açıklamasını getirdi. Bunun üzerine Komisyon Başkanı Yürür, nisan ayında Anadolu Bankası'nın kayıtları üzerinde yapılan denetim raporunun okunmasını istedi. Okunan raporda, porotokolün Maliye'nin bilgisi içinde gerçekleştirildiği ve yapılan işlemlerle ek zarara yol açıldığı gerekçesiyle, dönem yöneticileri hakkında **"emniyeti suiistimal"** suçundan yargılama yapılmasının istendiği görüldü.

Başak Grubu'nun ele alınmasından sonra Devlet Bakanı **Sudi Türel,** ve Hazine Müsteşarı **Ekrem Pakdemirli**'nin ayrı ayrı toplantı salonundan ayrıldıkları gözlendi. Yapılan oylama sonunda, Bankalar Yeminli Murakıpları'nca gerçekleştirilen denetim raporu üzerinde gerekli **"yasal işlem"** yapması için Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na talimat verilmesi kararı çıktı.

Diderot, Aydınlanma, Ansiklopedi Üstüne

MELİH CEVDET ANDAY — *13 temmuz*

Fransız düşünürü Denis Diderot (1713-1784), ölümünün 200. yıldönümü dolayısıyla bütün dünyada anılıyor ve elbet bununla yakından ilgili olarak Aydınlanma Çağı ve Ansiklopedi olaylarına değiniliyor. Langres adlı küçük bir Fransız kentinde zengin bir bıçakçının oğlu olarak dünyaya gelen Diderot, okuma çağına gelince bir Cizvit okuluna verilmiş, sonra babasının dükkânında bir süre çalışmış. Anlayışlı bir adam olduğu anlaşılan baba, oğlunun yeteneklerini göz önüne alarak onu Paris'e götürmüş. Diderot, orada, kimine göre Louis-le-Grand, kimine göre ise d'Harcourt Koleji'nde okumuş. İşte büyük düşünürün kısaca yetişme öyküsü bu. Ama ona ününü getiren büyük çaba, bundan sonra başlıyor; Diderot, felsefe ve bilimler üzerinde çalışıyor, sivriliyor, ama yazın ve eleştiri alanında da çalışarak, onsekizinci yüzyılın en etkin düşünürlerinden biri oluyor, Ansiklopedi gibi dev bir işi üstleniyor ve Aydınlanma Çağı denen bu çağa damgasını vuruyor. Bizde 1945 yıllarında başlıca yapıtları çevrilip klasikler arasında basılmış olan bu önemli düşünürden, Sosyal Yayınlar'da yayımlanan bir kitabı dolayısıyla geçen haftaki yazımda da söz etmiştim. Bizde bir türlü bir intelligentia kurulamamış olmasından yakındığım bir yazım üzerine gönderdiği mektupta, bunun nedeni olarak, 18. yüzyıl Fransa'sını ve geçen yüzyıl Rusya'sını gereğince bilemediğimizi gösteren Sayın Server Tanilli, Düşün dergisinde yazdığı **"Diderot'nun Çağrısı"** başlıklı yazısını şöyle bitirmektedir: **"Ölümünden bu yana akıp gitmiş olan yıllar, eserinden çok şeyi alıp götürdü. Ne denir? Doğru. Ama zorbalık ve bağnazlığın temsilcilerinin hâlâ yaşadığı, bilim ve aklın düşmanlarının bugün de kaynaştığı çağımızda, onun eserinde özgürlük, bilim ve akıl adına bir yüce çağrı vardır ki, o eskimedi. Bütün Diderot bu çağrıdadır işte."**

Böyledir işte, bize o büyük düşünürlerden, bilim adamlarından, filozoflardan kimi yorumlar, kimi bulgular kalır; dahası, onlar da zamanla değişime uğrar, yeni biçimler alır. Evet, Diderot, bilimi ve aklı savundu; ama onun bilim ve akıl dediği, çok yeni anlamlar aldı bugün. Demek bizim elimizde ölçüt olarak, bir bilim adamını, bir düşünürü çağının tutucu güçlerine karşı aldığı tavırla değerlendirmek kalıyor bugün. Hep o kalacak. Diderot, tanrısal, dinsel inancın yerine aklı geçiren adamdır, onun savaşımı buydu. Ve bütün kör inançları silip süpüren bu akıl, görünen dünyayı, doğayı, felsefenin, sanatın, sağ törenin temel ilkesi durumuna getirdi. Diderot'nun yaygın çalışma alanını oluşturan ilkedir bu. Maddeci ve gerekirci bir filozoftu. Tanrıya inanan kişinin filozof olamayacağını söyledi. **"Körler Üstüne Mektup"**taki kör, kendisini Tanrıya inandırmaya çalışan misyonere **"Bunun için Tanrıya parmağımla dokunmam gerekir"** der. Diderot, bu yüzden hapse girdi. **"D'Alambert'in Düşü"**'nde, madde Tanrının yerini almıştır artık. Madde devinim ve duyarlılıkla donatılmıştır. Bilim gerekirciliğin kanıtıdır. Bütün varlıklar özce birdir ve bir geçiş, değişim, oluşum süreci içinde bulunurlar. Öyle ise sağtörenin temeli doğa olacaktır. Doğası gereği insan iyidir, Hıristiyan sağtöresinin sandığı gibi doğuştan günahkâr değil. Ve iyilikler de, kötülükler de düzenin, okulların, eğitimin ürünüdür. İnsan, bu gerekircilik anlayışı içinde, özgür olamayacağı için suçlu da bulunamaz. Bu uslama sonucu olarak sanat, doğayı örnek almalıdır. Roman, resim, oyun gerçekçi olmalıdır. Diderot, bunları söylemekle kalmamış, romanları ve oyunları ile örneklendirmiştir de ve çağının sanatçılarını bu açıdan değerlendirmiştir.

Klasik sanatın, tragedyanın yıkılış dönemidir bu; ortaya roman ve dram çıkacaktır. Yeni içerikli bu yeni türler ise, yükselmekte olan burjuva sınıfının getirdiği yaşam biçimine uygun düşmektedir. Loncanın yerini manifaktür almıştır artık, işbölümü eski birliği parçalamış, insanı birey konumuna getirmiştir.

İki yüz yıl öncesinden söz ettiğimizi unutmayalım. Mekanik maddeciliğin yerini diyalektik maddecilik aldığı için, insan, doğa ve sanat anlayışları büyük değişikliklere uğradı zamanla, özgürlük, akıl, bilim kavramları yeni anlamlar kazandı. Diyelim, insanın doğuştan iyi olduğu görüşü, yerini insanın ne iyi, ne kötü olduğu anlayışına bıraktı; dram eskidi, gözden düştü; resim doğayı taklitten doğayı yaratmaya, roman toplumu betimlemekten değiştirmeye dönüştü. Diderot'nun öylesine göklere çıkardığı ressam Greuze'den bugün hiçbir şey kalmamıştır.

Ama Diderot, büyük savaşımı ve eşsiz çabası ile insanlığın baştacıdır bugün de ve onu böylesine unutulmaz kılan işlerinin başında ise elbet Ansiklopedi gelir. Ansiklopedi, Yunanca **enkyklios paideia**'dan yapılmıştır ve bütün bilimleri içine alan öğretim anlamına gelir. Sözcüğü bulan Rabelais'dir (1532). Diderot ile D'Alambert'in Ansiklopedisine temel olan yapıt, İngiliz Chambers'in **Cyclopaedia**'sı idi; fakat Diderot'nun etkisi ile Ansiklopedi, bir çeviri yapıt olmaktan çıkıp, gizemciliğe karşı bilimin savaş alanı durumunu aldı. Bu yüzden de gerici çevrelerin karşı komasını sonuçladı. Diderot, yaşamı boyunca çalıştı Ansiklopedi için, birçok maddeyi kendisi yazdı. Bu uğurda yepyeni araştırmalara girişti, teknik değişmekte olduğu için ortaya yeni araç-gereçler çıkmakta idi, bunları tanıdı, adlandırdı, tanıttı ve Fransa'yı Aydınlanma Çağı'nın Avrupa'da gözbebeği durumuna getirdi. Ancak unutulmamalı ki, bir ansiklopedi ortaya çıkarken her ülkeyi Aydınlanma Çağı'nı algılamış sayamayız. Çoğu ülkede bu tür yapıtlar, genişletilmiş sözlükler olmaktan ileri gidememiştir. Diderot'nun Ansiklopedisi, toplu bilgi vermekten çok, dinsel inançlara karşı bilimlerin öğretimini üstlenmişti, demek yansız değildi, metafizikle ve skolastikle çarpışıyordu.

Bu savaş, insanlığın aydınlanmasını amaçlıyordu. 18. yüzyıl felsefesine **"Aydınlanma Felsefesi"** (Philosophie des lumières) denmesi bundandır. Alman filozofu Kant'ın, Aydınlanma'yı, **"Okuma yazma öğrenme, bilgi edinme her insanın hakkıdır"** biçiminde adlandırması çok yerindedir, çünkü bilmedüşünme yukarı katların ayrıcalığı olmaktan çıkmalı idi ve çıkıyordu. 18. yüzyıl Aydınlanması, elbette bir düşünce gelişiminin ürünü idi ve Locke'dan, Hume'dan ve Condillac'tan alıyordu esinini -(Diderot üzerinde özellikle Condillac) ve Kant, Schelling, Hegel ile gelişecekti.

Şunu da ekleyivereyim ki, 18. yüzyıl Fransa'sı, sarsıntılar, mali bozukluklar, haksızlıklar ve sefalet içinde bir ülke idi; halkın büyük çoğunluğu okuma yazma bilmiyordu. Aydınlanma'nın bu koşullar içinde ortaya çıkması düşündürücüdür. Yüzyıl sonu, bilindiği gibi, dünyanın en büyük devrimlerinden birine tanık olacaktı.

Bunda Aydınlanma Çağı'nın önemli etkisi elbette yadsınamaz; özellikle tanrısız ve dinsiz bir toplum kurulması amacı bakımından. Ama devrime egemen olan inançlar, tümden Aydınlanmacıların, Ansiklopedicilerin düşüncelerinden mi kaynaklanıyordu? Ayrı bir inceleme konusudur bu.

Diderot'nun, başta **"Rameau'nun Yeğeni"** olmak üzere birkaç başyapıtı bugün de beğeniyle, ilgiyle okunacak değerdedir.

Büyük adamlar, kimi düşünceleriyle elbette eskiyeceklerdir; ama onların, kendi zamanları için özgün olan ve hele sanatsal biçimini bulmuş yapıtları unutulamaz, yaşar.

Yaralı Kuş...

MÜŞERREF HEKİMOĞLU — *13 temmuz*

Belki siz de seyrettiniz, yıllarca önce *"Özgür Doğanlar"* adlı bir filmde Elsa'nın öyküsü beni çok etkiledi. Afrika'ya gönül veren yazar Joe Adamson'un kitabından esinlenerek beyazperdeye yansıyor. 1960'lı yıllarda Hint Okyanusu'nda bir turist cenneti diye adlandırılan Mauritius Adası'na bir yolculuk yaptım. Ada dönüşü de Kenya'da kaldım bir süre. Gazetecilikte hızlı, coşkulu yıllarım, safariler ülkesini görmek, Kara Afrika'yı tanımak istedim.

O iki haftayı renkli bir film gibi anımsarım her zaman. Klimanjaro tepelerinde, Kenya Dağı'nın eteklerinde İngiltere Prensesi Elizabeth'in tahta oturuşunu öğrendiği Ağaç Otel'de çok güzel günler yaşadım. Bir akşam Naivasha Gölü kıyılarında pembe flamingolarla birlikte güneşin batışını seyrettim. Sonra gölün başka bir kıyısına, Elsa'nın anasını görmeye gittim. Gazetecilerden hoşlanmıyor ama kapısını açacak bir anahtar buldum. Joe Adamson çok hoş bir kadın, yüce ağaçlar arasında güzel bir evde oturuyor. Elsa'nın oğlunu seyrettik önce, sonra benekli sfenkslerin güzelliğine daldık, bahçede dünyaca ünlü Geografical Magazin dergisinin muhabirleri, Afrika gecesinin sesini banda alıyorlar.

Afrika gecesinin başka bir gizi var, önce derin, sonsuz bir sessizlik sarıyor sizi, sonra ormanın şarkısı başlıyor, bir böcek sesi, bir kuş sesi karanlığı çınlatıyor giderek. Balkonda oturduk uzun süre, doğanın müziğini dinlerken *"Özgür Doğanlar"* kitabının yazarıyla çok hoş bir söyleşi yaptık. Bana insanın en vahşi, acımasız yaratık olduğunu anlattı öfkeyle.

—*Birbirlerini öldürüyorlar, durmadan silahlanıyor, bilimi de bu yolda kullanıyorlar,* diyen sesi hâlâ kulağımda.

Bir aralık bir kuş sesi yırttı karanlığı. Joe Adamson dikildi birden, *"Yaralı bir kuş"* dedi. Onca ses arasında yaralı kuşu nasıl ayırdı şaşırdım. Ona bir avcı türküsü söyleyerek konuyu değiştirmek istedim. *"Aman avcı vurma beni"* türküsünden hayli etkilendi. Ama aklı yaralı kuştaydı. *"Artık uçamaz"* diyor, kırık kanatlı bir kuşun doğadaki yalnızlığını anlatıyordu.

O Kenya gecesinden bu yana bir kuş görünce ürperirim nedense. Yaralı kuşun yalnızlığını hissederim yüreğimde. Oysa yalnız ormanda yaşanmıyor böyle bir olay, insanlar da yaralı bir kuşa dönüyor zaman zaman. Bir sözle, bir davranışla delik deşik olduğunuzu hissetmediniz mi hiç? Kimi zaman gül yaprağı bile diken gibi batmaz mı yüreğinize? Hak etmediğiniz bir olayla karşılaşınca, sevdiğiniz, saydığınız kişilerle ilişkilerinizin boyut yitirmesinden korkunca, soluk soluğa koştuğunuz bir kapıyı kapalı bulunca, bir dosta uzattığınız el boşlukta kalınca gül yaprağının da diken gibi batacağı bir duyarlık oluşuyor galiba.

Güzel bir ilişkinin boyut yitirmemesi için yıllarca emek vermiş, özen göstermişseniz, kapalı bir kapı yerine ardına kadar açılmış bir kapı hak etmişseniz, elinizi uzattığınız yerde bir dost sıcaklığı duymayı özlemişseniz, yaralı bir kuşa dönmeniz doğal değil mi?

O yarayı onarmak da kolay değil artık, sil yeni baştan diyecek gücü bulmak gerekiyor...

* * *

İnsanları en çok yaralayan şey hak etmedikleri bir olay galiba. Kuşkusuz toplumları da. Geçen akşam Fransız Elçiliğinde Başkan Mitterrand'ın özel temsilcisiyle konuştum bir süre, daha önce de Chirac'ın Dış İlişkiler Danışmanı Büyükelçi Morizet ile karşılaştık bir öğle yemeğinde. Türk-Fransız ilişkilerindeki olumsuz gelişmelerden iki eski diplomat da çok üzgün. Ama neye yarar? Türk kamuoyunda açılan derin yaraları onarmak çok kolay değil artık. Açanlar açısından büyük bir özen gerekiyor. Fransız dostlarımız bu özeni gösterecekler mi bakalım? Sayın Manach herkesi dikkatle, saygıyla, anlayışla dinledi ama dinlemek yeter mi? Dinlediklerinin gereğini yapmak onu aşan bir eylem. Ayrıca yılların derinleştirdiği bir yarayı bir anda onarmak da güç bir iş, ayrı bir yöntem ister.

O yöntem nedir derseniz, gerçekçi bir yaklaşım. Fransız devlet adamlarından gerçekçi bir politika beklenir bu konuda. Şimdiye kadar gerçekçi değildiler. Fransız TV'si de gerçek dışı yayınlarla Türkler için ters bir resim çizdi durmadan. Fransız seyircilerin belleğinden bu resmi de silmek gerekir. Güç bir iş ama umutsuz değil. Akılcı ve kararlı bir politikayla güçlükler aşılabilir. Ancak iki ülkenin devlet adamları da çok dikkatli olmalı. Sorunlarımıza geçici değil, kalıcı bir çözüm bulmak zorunluluğu var. Böylesine derinleşmiş yaralar geçici çözümlerle onarılamaz. Kamuoyunu inandıracak bir çözüme yönelmek gerekiyor.

Sözün kısası Türk-Fransız dostluğu da yaralı bir kuşa benziyor bugün. Yaraları sarmak, kuşu uçurmak istiyorsak, ameliyat masasına yönelmeliyiz her şeyden önce. Köklü bir onarıma girişmeliyiz. Bu kuşa uçacak gücü vermeliyiz. Üstelik bu kuş Afrika'ya gönül veren, yaşamını Kenya'da yitiren Joe Adamson'un bahçesindeki kuş değil. Bir kanadı Fransa, öteki Türkiye bence. Biri bir Batı ülkesi, öteki Batı uygarlığını, Batı kavramını amaçlayan bir ülke. Bu nedenle iki kanat arasında da belli bir uyum, belli bir denge, sağlam bir diyalog gerekir.

Fransız devlet adamlarına da, Türk yöneticilere de hayli görev düşüyor bu yolda...

Ortaçağdan Kurtulmak

OKTAY AKBAL — *14 temmuz*

"Türk toplumu özellikle on sekizinci yüzyılın ortalarından beri Batı uygarlığına katılma çabası içindedir. Başka bir deyişle, ülke, yaklaşık bin yıldır içinde yer aldığı İslam kültür çevresinden ayrılıp Batı kültür çevresine girmeye uğraşmaktadır." Prof.Dr. Macit Gökberk, *"Aydınlanma Felsefesi, Devrimler ve Atatürk"* başlıklı incelemesine bu satırlarla başlıyor... Kültür çevresini değiştirmeye tarihsel gelişmeler yüzünden zorlanmışızdır. Ama yalnızca bir 'kültür çevresini değiştirme olgusu' değildir bu. *"Bir çağdan öbür çağa, ortaçağdan yeniçağa bir geçiştir de..."* Bu yöneliş bir sürü duraksamalar, engellemelerle gereği gibi gerçekleştirilememiş, ortaçağdan büsbütün çıkılamamıştır. Ama *"Bu duraksamaları aşıp Türk toplumuna, onu ortaçağdan kesin olarak ayıracak adımları attıran Mustafa Kemal Atatürk'tür. Onun devriminin temel anlamı budur, denilebilir."*

Atatürk'ün ölümünden sonra 'ortaçağdan kopma' atılımlarının hızı kesildi. Burası yadsınmaz bir gerçektir. Ortaçağ yanlıları ile Türk toplumunun yeniçağa geçmesini, aydınlanmasını isteyenler arasındaki çatışma, zaman zaman savaş halini almıştır. Öyle ki ortaçağcılar her türlü düşmanlığı, engellemeyi, hatta ihbarcılığı, suçlamayı yapmaktan geri kalmadılar, tek, Türk toplumunun çağdaş uygarlığa açılması, yaklaşması, çağının gereklerini benimsemesi önlensin! Bunu başardılar da... Öyle olmasa Atatürk'ün, Türk insanını, dolayısıyla Türk toplumunu Batı uygarlığının verileriyle donatma, zenginleştirme girişimi yarıda kalmaz, bugünkü Türkiye, Batı ülkelerine eş bir duruma gelirdi. Ama olmadı...

Macit Gökberk'e göre *"Din-gelenek baskısının ve siyasal düzen yasaklarının ağır bastığı yerlerde ve dönemlerde, düzen karşısında eleştiren bir duruş alacak özbilincine varmış, özgür birey yetişemez."* Bir topluluğun, *'ümmet'*ten *'ulus'*a geçmesi gerekir her şeyden önce... Türklerin içinde yer aldığı Osmanlı toplumu *'ulusçuluk'* akımlarıyla karşılaştıktan sonra parçalanmaya başlamış, 'ulus bilinci' en sonunda Türk topluluğunda da ağırlığını duyurmuştur. Türkçenin kişiliğine kavuşturulması; Arap ve Fars dillerinin etkinliğinden kurtarılması; tarih alanında Türklük bilincinin uyandırılması ancak Türkiye Cumhuriyeti döneminde gerçekleştirilmiştir. Atatürk devrimi, Türk ulusunu ve Türk insanını çağdaş uygarlık içinde yaşatma, var etme, yüceltme savaşımıdır. Ne var ki ortaçağcı kafa, çıkarlarıyla 'aydınlanma'ya 'çağdaşlaşma'ya karşıt kişi ve çevrelerin direnmeleri, zaman zaman politikaya da etkili olmuş, hele 'demokrasi' adı verilen çok partili döneme geçtiğimiz 1945'ten sonraki çoğu iktidarlar az ya da çok oranda 'ortaçağ' anlayışını topluma egemen kılmakta birbiriyle yarışmıştır. Bugün de aynı yol ve yöntemi izleyen politikacılar pek çoktur.

"Ülkeler çeşitlidir, fakat uygarlık birdir ve bir ulusun yükselmesi için bu biricik uygarlığa katılması gereklidir" ve *"Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz devrimlerin gereği Türkiye Cumhuriyeti halkını bütünüyle çağdaş ve bütün anlam ve biçimleriyle uygar bir toplum durumuna vardırmaktır. Devrimimizin temel ilkesi budur"* diyen Mustafa Kemal Atatürk, Gökberk'in deyimiyle *"... Çok temelli değişiklikleri gerçekleştirmek, iki yüzyıldır bir türlü atılamayan ve atılması da istenmeyen ortaçağ safrasından Türk halkını kurtarmak"* istemiştir. Üzerinde hep tartışılan ve birtakım geri kafalıların -ki bunlar içinde Prof., Doç. etiketi taşıyanlar da vardır- "Atatürk bir devrim yapmadı, onun yaptıkları birtakım reformlardır, kendisi de bunu söyler" gibi ileri sürdükleri savlar, Atatürk'ün şu sözleriyle yıkılmaktadır: *"Türk*

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

PERDE ARALIĞINDAN
NADİR NADİ
(3. baskı)
Çağdaş Yayınları Türkocağı Cad. 39/41
CAĞALOĞLU/İSTANBUL 250 lira

61. Yıl: Sayı: 21509 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 14 Temmuz 1984 Cumartesi

İnönü ile Calp, HP merkezinde 50 dakika ikili görüştü

"Birleşme" zaman alacak

İki liderin vardığı görüş birliği: Birleşme konusu 1985 şubatında toplanacak HP Kurultayında değerlendirilip bir karar alındıktan sonra yeniden görüşülecek.

***SODEP** Genel Başkanı Erdal İnönü, görüşmeden "mutlu" olduğunu belirttikten sonra, "Benim bakımımdan yapılacak şey umutla beklemektir" şeklinde konuştu.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Sosyal demokrat kesimde birleşme konusunda ilk önemli gelişme SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün HP Genel Başkanı Necdet Calp'i parti genel merkezinde dün ziyaretiyle gerçekleşti. 50 dakikalık görüşme sonunda, her iki lider de, "Birleşme konusunun 1985 şubat - mart ayında toplanacak HP Kurultayı'nda değerlendirilip oradan bir karar alındıktan sonra yeniden görüşülmesinde görüş birliğine" vardılar.

HP Genel Başkanı Necdet Calp görüşmeden önce bir soru üzerine, "Eğer mevcut Sayın Başbakan'ın söylediği gibi bu ve birleşme söz konusu olmazsa SODEP'le aşkımız yeter" dedi.

Görüşmeden sonra gazetecilerin sorularını yanıtlayan SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, "Benim bakımımdan yapılacak şey bundan sonra umutla beklemektir" şeklinde konuştu.

Bu arada HP Genel Sekreteri Aydın Güven Gürkan Bülent Ecevit'le önceki akşam dört saat süren bir görüşme yaptı.

HP Genel Başkanı Calp, saat 15.00'teki görüşme için saat 14.45'te beraberinde iki koruma görevlisi ve Genel Başkan Yardımcısı Engin Aydın ile birlikte Genel Merkez'e geldi. Neşeli olduğu gözlenen Calp, "Heyecanlı mısınız?" sorusuna gülerek, "Kalbime bakın bakalım" yanıtını verdi.

Saat 14.55'te yürüyerek HP Genel Merkezi'ne tek başına gelen SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü gazetecilerin isteği üzerine HP Genel Merkezi önünde durarak parti binasına baktı ve fotoğraf çektirdi.

HP Genel Başkan Yardımcısı Engin Aydın tarafından karşılanan İnönü'yü Calp, üçüncü kattaki makam odasının merdivenlerinde karşıladı. Daha sonra çok sayıda basın mensubu ile birlikte İnönü ve Calp Genel Başkanlık odasına geçtiler. Görüşme başlamadan Calp ile İnönü arasında şu konuşmalar geçti:

CALP — Ben dün İstanbul'da idim.

İNÖNÜ — Yok buradaydım. Kurultaydan sonra gitmiştim. İşim vardı, daha sonra döndüm.

CALP — Evvelki gün (çarşamba) gazeteciler beni bir daki-

(Arkası Sayfa 11 Sü. 1'de)

İLK ZİRVE — Sosyal demokrat kesimde "ilk zirve" dün HP Genel Merkezi'nde, İnönü - Calp buluşmasıyla gerçekleşti. Her iki lider buluşmanın öncesinde de sonrasında da oldukça neşeliydiler. (Fotoğraf: RIZA EZER)

ŞİRKET KURTARMA HESAPLAŞMASI

Kafaoğlu suçlayan raporu istedi

***P**akdemirli: Anayasaya göre Kafaoğlu hakkında soruşturma açılamaz.*

***K**afaoğlu neyle suçlandı, kendini nasıl savundu?*

***Z**iraat Bankası'na devredilen 35 şirkete Başbakanlık Kamu Ortaklığı Kurulu el koydu.*

Haberleri 11. Sayfada

Kurtarmaların perde arkası

İkili tutum

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Adnan Başer Kafaoğlu'nun suçlandığı Kamu İktisadi Kuruluşları (KİT) Komisyonu'ndan ayrıldıktan sonra merdivenlerden inen Devlet Bakanı Sudi Türel Meclis kulisinde rastladığı İmar İskân ve Bayındırlık Bakanı Safa Giray'a "Tamam bu iş, Kafaoğlu'nu hallettik" dedi. Safa Giray, bu sözleri yadırgamış bir biçimde, "Sudi Bey böyle konuşma, bunlar politik olaylardır, onun için böyle konuşmak yanlış olur" karşılığını verdi.

Kafaoğlu'nun Komisyon çağrısını kabul edip Meclise gelmesi kesinleşince, Başbakan Turgut Özal bankalarla ilgili işlem ve kararlarda sık sık danıştığı Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası Genel Müdürü Erol Aksoy'u İstanbul'dan Ankara'ya çağırdı. Erol Aksoy, ANAP'ın kurucuları arasında yer almış, ancak daha sonra veto edilmiş. Başbakanın güvendiği kişilerden biri olmuştu.

(Arkası Sayfa 11 Sü. 5'te)

KÖPRÜ-BARAJ BEKLİYOR

Enflasyon düşmeden "satış" yok

***T**oplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanı Vahit Erdem, "Köprü baraj gelirlerinin enflasyon hızı yavaşladığı zaman satılmasını istiyoruz. Enflasyon yüksekken satış yapılırsa vatandaş zarar görür. Aksi halde hisse senetleri cazip olmaz" dedi.*

Haberi 8. Sayfada

Pakdemirli: *Bak gazeteci kardeşim, enflasyon hesabını Devlet İstatistik Enstitüsü'nün % 4.7, benim başında bulunduğum Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın ise % 0.5 olarak belirlemesi kargaşayı değil, enflasyon tutumunda benim, kırkbin Devlet İstatistik Enstitüsü'nden daha başarılı olduğumu gösterir... O kadar!*

Özal: Birleşme SODEP'in HP'ye katılması ile olur

Başbakan, Cumhurbaşkanı Evren ile görüşmesinden sonra "200 milyar meselesini karıştırmayın, açıklığa kavuşacağı kadar kavuştu" dedi.

Haberi 6. Sayfada

ALCI: BİRLEŞME İÇİN ADIM ATMADIK, ATMAYA DA KARARLI DEĞİLİZ

Haberi 7. Sayfada

GANYAN'DA EN YÜKLÜ GÜN

Atların sırtında 200 milyon

Çarşamba gününden 107 milyon lira devreden altılı ganyanın bugün 200 milyon liraya yakın ikramiye dağıtması bekleniyor.

Bu parayı bir kişi kazanırsa tasarruf olarak yatırıp, bölük pörçük harcayabileceği gibi 45 kilo 750 gram külçe altın alabilir, kral dairesinde 3.5 yıl kalabilir. İsterse 20 milyon daha bulup hem Yugoslav kaleci Simoviç'i, hem de Yusuf'u transfer edebilir.

Haber Merkezi — Çarşamba günü 107 milyon lira devreden altılı ganyanın bugün 200 milyon liraya yakın para vermesi bekleniyor. Veliefendi'deki koşularda bugün altılı ganyanı bir kişinin bilmesi durumunda, talih oyunlarındaki en büyük ikramiye "o şanslı"yı servete boğacak...

200 milyon liraya yakın ikramiyenin kazanılması şansa bağlı olduğu kadar bunun garantisi de var. Ancak garantili kazanma

(Arkası Sayfa 11 Sü. 4'te)

Meclis eylüle kadar tatile girdi

***TBMM**, birinci yasama yılının son toplantısında milletvekillerinin aylıklarını arttıran yasayı ve 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nı kabul etti.*

***Meclis** Başkanı Karaduman, düzenlediği basın toplantısında 7,5 ayda 67 yasanın çıkarıldığını söyledi.*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dün TBMM'de 131 ret oyuna karşı, 203 oyla kabul edildi. ANAP ve bağımsız üyeler kabul, HP ve MDP'liler ret oyu kullandılar. Bu arada plan metnine eklenmek üzere verilen 8 önerge benimsendi.

Meclis, plandan sonra milletvekili aylıklarının yükseltilmesini öngören yasa önerisini kabul etti ve eylüle kadar tatile girdi. Komisyon'dan sonra Meclis'ten de hızla geçen yasaya göre milletvekillerinin aylığı 272 bin 567 lira olacak.

TBMM Başkanı Necmettin Karaduman, TBMM'nin birinci yasama yılını doldurması nedeniyle dün düzenlediği basın toplantısında 24 Kasım 1983'ten bu yana 67 yasa çıkarıldığını bildirdi.

5. Beş Yıllık Plan görüşmelerinin son gününde, HP ve MDP'li üyeler tarafından verilen bir önerge ile kalkınmada öncelikli yörelere 1 trilyon liralık yatırım yapılması için plana hüküm konması istendi. Önerge üzerinde konuşan Başbakan Turgut Özal, önergeyi Doğudaki vatandaşlara bir selam olarak nitelendirmek istediğini belirterek, "Biz selam göndermiyoruz. İş yapıyoruz" dedi.

Bu konuyu 6 önemli meseleden biri olarak ele aldıklarını anlatan Özal, en kısa bu konuda bir Devlet Bakanı'nın görevlendirildiğini belirtti. Özal'ın Ağrı'ya gideceğini söylemesi üzerine muhalefete mensup üyeler "tabi orada seçim var" diye bağırdılar. Özal bunun üzerine, "Siz Ağrı'daki seçimi merak etmeyin. Biz bu işleri seçim için değil, memleketin hizmeti için yapıyoruz" dedi. Daha sonra önerge ANAP'lıların oylarıyla reddedildi.

MDP'li Abdülrezzak önergenin reddedilmesi üzerine, yaptığı açıklamada, Özal'ı Doğu'ya ihanetle suçladı.

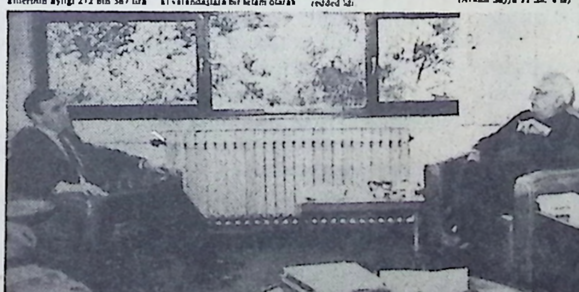
HP ve MDP'lilerce işçi emekli yaşının yükseltilmesine ilişkin iki ayrı önergenin görüşülmesi sırasında söz alan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa Kalemli, bugün ülkenin genç emeklilerle dolu olma yolunda bulunduğunu bildirdi. Sosyal güvenlik kuruluşlarının iyi bir baz üzerine oturtulmadan bu konunun çözümünün imkânsızlığına değinen Kalemli, "SSK'nın

(Arkası Sayfa 11 Sü. 4'te)

Abrams, Başyazarımız Nadir Nadi'yi ziyaret etti

Haber Merkezi — Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanının insan haklarından sorumlu yardımcısı Elliot Abrams, Ankara'daki temaslarını tamamlayarak geldiği İstanbul'da gazetemizi ziyaret ederek Başyazarımız Nadir Nadi ve Genel Yayın Müdürümüz Hasan Cemal ile bir süre görüştü.

Öte yandan, Kuzey Atlantik Asamblesi'nden bir grup parlamenter de dün gazetemize gelerek Genel Yayın Müdürümüz Hasan Cemal'i ziyaret ettiler. Danimarka, Federal Almanya, İtalya, İspanya, Portekiz, Yunanistan, Belçika, Fransa ve Hollanda'dan gelen parlamenterler, daha önce Ankara'da temaslarda bulunmuşlardı.

ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Elliot Abrams, Başyazarımız Nadir Nadi'yi ziyareti sırasında.

İnönü-Calp Buluşması

SODEP ve HP'nin Genel Başkanları Erdal İnönü ile Necdet Calp'in dünkü buluşmalarıyla "*solda birleşme*" konusu kamuoyunda dikkatleri bir kez daha üzerinde topladı. İki parti liderinin böyle bir konuda görüşüp diyalog aramaları olumlu bir gelişmedir. Ayrıca bu davranışın, her iki partinin tabanında geçerli olan genel eğilime de uygun düştüğü söylenebilir. Bu havayı, "*bölünmeyelim, birleşelim*" şeklinde tanımlamak mümkündür.

İki partinin birleşmesine dönük çabaların, parlamenter rejimlerin dayandığı mantık ile de tutarlı olduğu açıktır. Yüzde 23 oyla parlamento dışında kalan SODEP ile yüzde 8'lik oy oranıyla parlamentoda yer alan HP birleşebilirse parlamento güç kazanır, aynı zamanda "demokrasiye geçiş" kolaylaşıp hızlanabilir...

Ne var ki şu soru sorulmalıdır: Partilerin tabanlarından yükselen özlem ve istekleri de yansıtan birleşme çabaları bugünden yarına kolayca sonuç verebilir mi?

Gerçekçi olunduğu zaman bu konuda, tarafları bir dizi güçlüğün beklediğini kabul etmek gerekir.

Örneğin Halkçı Parti'nin yönetim kademesinden kaynaklanan zorluklardan söz edilebilir.

(Arkası [illegible])

HASAN CEMAL

General Rogers aniden Atina'ya gitti

***ABD** Dışişleri Bakanlığı, Washington'un Yunanistan'la uzlaşmaktan yana olduğunu açıkladı.*

Haberi 3. Sayfada

ALT'DEN TEKSTİL ÜRÜNLERİMİZE SINIRLAMA

Haberi 8. Sayfada

- *Mozambik dünyaya sesleniyor: Açız*
- *Jesse Jackson kırgın*
3. Sayfada
- *SSCB Oda Korosu dünyanın en iyi topluluklarından biri.*
4. Sayfada
- *Bankalar, dövizle düzenlenmiş çekleri kabul edebilecek*
9. Sayfada
- *Kalemli: İflaslarda işçi hakkı garantiye alınacak*
- *Bayrambacı Köyü, Danimarkalı filmcileri iki ay boyunca ağırladı*
12. Sayfada

UBA Genel Müdürü salıverildi

ANKARA (UBA) — Bir haberden dolayı Sıkıyönetim 1 Numaralı Askeri Mahkemesi Sorgu Hâkimliğince tutuklanan Ulusal Basın Ajansı Genel Müdürü Baki Ozilhan, yapılan itiraz üzerine serbest bırakıldı.

Ozilhan hakkında Sorgu Hâkimliği'nce verilen tutuklama kararına yapılan itirazı değerlendiren ilgili askeri mahkeme, Ozilhan'ın tutukluluk durumunun kaldırılmasına karar verdi.

UBA Genel Müdürü Baki

(Arkası Sayfa 11 Sü. 4'te)

Cengiz Çandar sürgündeki Cezayirli liderle Cenevre'de görüştü

BEN BELLA Anlatıyor

Yıl 1965.
Bumedyen ile.
Devrilen ve deviren birlikte oldukları günlerde.

Fransız ordusunun İtalya cephesindeki madalya kazanan cesur askeri. Fransızlara karşı Cezayir'de ilk silahlı soygun eyleminin mimarı. Cezayir Milli Kurtuluş Cephesi'nin kurucusu 1950-52 Fransız sömürge zindanı. Hapisten kaçış. 1952-1956 sürgün. 1956'da ilk hava korsanlığının hedefi. 1956-1962 yine Fransız hapishaneleri. 1962-1965 Cezayir'in ilk Cumhurbaşkanı, Sovyetler Birliği Kahramanı ve Lenin Nişanı sahibi. 1965 askeri darbeyle devriliş. 1965-1979 Cezayir zindanları. 1981-1982 Fransa'da sürgün. Ahmet Ben Bella.

Yıl 1980.
Aralıksız 14 yıl tutukluluğun ardından hapishanede evlendiği eşi ve evlat edindiği iki çocuğuyla.

Ben BELLA, uzun ve kahırlı siyasal yaşamından süzülen görüşlerini ve anılarını Cumhuriyet'e açıkladı.

YARIN Cumhuriyet'te

Devrimi nedir? Bu devrim, sözcüğün birdenbire akla getirdiği ihtilal anlamından ilerde, daha geniş bir değişmeyi dile getirmektedir." Demek Atatürk'ün yaptığı bir 'ihtilal'den de ötede, daha derin, daha kapsamlı bir eylemdir. Ortaçağdan yeniçağa geçmek, Türk insanını 'dün'de değil 'bugün'de, hatta 'yarın'da yaşatmak, geçmişi değil, geleceğin bireyi yapabilmek...

Türkiye'de bugün işbaşında bulunan bazı kişiler ne yazık ki ortaçağın temsilcisi, savunucusu görünümündedirler. Kızlara şalvar, başörtüsü giydirmek, içki yasaklamalarıyla uğraşmak, Arapçayı yeniden okullara sokmak, birtakım çürümüş alışkanlıkları, töreleri canlı kılmak, gençleri yeniden 'ortaçağ'a itelemek değil de nedir? Atatürk devrimine bağlıyız, Atatürk ilkeleri rehberimizdir, diye diye Atatürk Devrimi, dolayısıyla Atatürk'ün kişiliği ortadan kaldırılmaktadır. Ortaçağı hortlatmak girişimleri karşısında bilinçli Türk yurttaşları işbirliği, düşün birliği etmek göreviyle baş başadır.

Yüzbinlerce kişi yarım milyarın peşine düştü

CENGİZ TURHAN — *15 temmuz*

Veliefendi'de dün **"umut panayırı"** kuruldu. **"412 milyon liradan elbet bize de düşer, akmasa da damlar"** diyenler, kadın erkek, çoluk çocuk, İstanbul'un dört bir yanından düştüler yola. Ağaç altlarında yaygılar serildi, karpuzlar çatlatıldı, hamaklar gerildi, biralar birbiri peşi sıra devrildi. Tribünlerde, **"yürü oğlum Sülo, ayrıl Ekrem"** diye bağırıldı, gırtlaklar yırtıldı, biletler yırtıldı, umutlar yırtıldı.

"Cumhuriyet tarihinin en büyük kumarı" için, dün öğlene kadar gişeler, bayiler dolup taştı. Geçtiğimiz hafta **"Altılı Ganyan"**'da, 106 milyon 776 bin 895 lira ile rekor düzeye ulaşan ikramiye payını, birbiri peşi sıra 6 koşunun da birincisini bilerek kazanmayı başaran kimse çıkmayınca, ikramiye cumartesi günkü koşulara devredilmişti.

Türkiye Jokey Kulübü, yatırılacak kupon miktarının önceki haftanın iki misline çıkarak 300-400 bin dolayında, dağıtılacak ikramiye tutarının 250-300 milyon lira olacağını tahmin ediyordu. 900 bin adet kupon bastırılıp dağıtılmıştı. Ancak hasılat beklenenin çok üzerine çıktı. Dağıtılan ikramiye 412 milyon 63 bin 955 liraya ulaştı.

Tüm Türkiye'de kendi aralarında bahse giren, **"yazıcılar"** aracılığıyla oynayanlarla birlikte yarım milyonu aşkın insan, geceler önce başladı uykusunu kaybetmeye. Yarış programları pek çok bayide bir gün önce tükendi. Anlayan, anlamayan kaptı kuponu, bastı çarpıları: **Bir umut...**

Dün Veliefendi'deki **"umut panayırı"**'nda mahşeri bir kalabalık vardı. Açık havada, sanki havalandırmasız bir kapalı salondaymışçasına izliyordu insanlar koşuları. Omuz omuza, yapış yapış... Yağmur yağsa yere düşmez.

Altılı Ganyan'ın ilk iki ayağını oluşturan koşuların kimileri için çok sürprizli sonuçlanmasından sonra, bilet, kupon suretine girmiş umutlar, yırtılıp yırtılıp yerlere saçılmaya, tribünlerdeki kalabalıkta da nefes alacak delik açılmaya başlamıştı.

İnsanlar artık daha rahat bağırabiliyordu, **"Yürü yavrum Arap çocuğu, haydi 3-5, haydi 3-5."** Yumruklar sıkılı, gözler kısılı... Ve sanki alçaktan uçan bir uçağın gürültüsüne dönüşüyor bağırtılar atlar düzlüğe çıktığında...

Veliefendi'deki umut panayırında yalnızca kumar oynanmadı dün. Binlerce litre bira içildi. Bir bira için 20 dakika kuyruk beklendi. Kokoreç kokusu sıradaki insanların üstüne sindi. Çocuklar **"Altılı Ganyan için kalem"** sattılar. Plastik bidonlarda soğuk sular dolup dolup boşaldı. bir yandan yiyip içip bir yandan oynayanlar için **"ayakçılar"** koşturup durdu. Kâh bilet almak için, kâh resmi rakamın az eksiğine ikramiye ödemek için.

Bir yanda bu işe **"umut"** bağlayanlar, ağaçlar altındaki pikniklerinde, tribünlerde, oturabilecekleri en ufak bir düzlükte, hayıflanıp durdular: **"Yaktı bizi ulan, ikinci ayakta duman olduk."**, **"Ben sana yüz bine satayım, bu koşu 4 at."**, **"Senin son koşu tek at, yemezler."** Altılı Ganyan'a dahil koşuların ilk üçünü, dördünü tutturmuş kuponların değeri, son koşularda işaretlenmiş at sayısına göre değişiyordu. Dördüncü koşudan sonra, son koşusu için 7 atın işaretlendiği bir kuponun altıda bir hissesi 300 bin liraya kadar yükselmişti.

Dört saatlik maraton sona erdiğinde, yorgunluktan bitmiş insanların yapacağı tek şey kalmıştı:

—Bize düşmez birader. Üç koşu foto-finiş. Böyle dümen görmedim.

—Kapalıçarşı kuyumcuları ortak olarak 13 milyonu bastırıp kapamış be.

—Kadıköy'de de biri kapamış. Bütün atları işaretleyip bastırmış 13 milyonu.

"Cumhuriyet tarihinin en büyük kumarı"'na noktayı, kapının çıkışındaki program satan çocuklar koyuyordu: **"Çarşambanın listesi, kayıtlı atlar..."**

Kimbilir belki bir dahaki sefere...

Soluk...

HIFZI VELDET VELİDEDEOĞLU — *15 temmuz*

Soluk, bütün canlı organizmalar gibi, insanın da en önemli işlevidir. Daha açık ve doğru bir deyişle, yaşamsal bir işlevdir soluk. Başta ciğerler ve yürek olmak üzere, bütün örgenlerin birbirine bağlı ve birbirini bütünleyen metabolizması soluk sayesinde düzene girer. Canlı varlık türlerinden her birinin kendine özgü yöntemlerle nasıl soluk alıp verdiğini burada anlatmaya kalkışacak değilim elbet. İstesem de anlatamam, çünkü konu uzmanlık alanımın dışında. Ben bugün "soluk" kavramının yalnız fizyolojik yönü üzerinde değil, bilimsel, sanatsal, ruhsal ve -eğer başarabilirsem- toplumsal alanlardaki önemi üzerinde düşünmek ve okurlarımı düşündürmek istiyorum.

★ ★ ★

Önce "soluk"un insan fiziğindeki etkisine göz atalım. Bu etkiyi en çok uluslararası spor yarışmalarında izliyoruz. Bizim sporcularımızın bu alanlarda henüz söz sahibi olamamasının bir nedeni de "**soluksuzluk**"tur. Bakıyorsunuz, bir futbol maçının ilk yarısında başarılı olan gençlerimiz, ikinci yarıda kesiliveriyorlar; çünkü soluksuzluk başlıyor. Sporun öbür dallarında da çoğunlukla böyle oluyor. O halde spordaki geri durumumuzu düzeltmek için, her şeyden önce bu soluksuzluğun nedenini arayıp bularak onu tersine çevirmek, soluksuzluğu solukluluğa dönüştürmek gerekiyor. En başta, yeterli kaloriyi sağlayacak bir beslenme, düzenli bir özel yaşam, her spor dalında bilimsel yöntemlere uygun sistemli ve disiplinli bir çalışma ve eğitim süreci gibi akla gelen önlemlerin yanında baskıya değil istek ve sevgiye dayalı yoğun bir moral eğitimi de gerekli, sporumuzda "solukluluğu" sağlamak için. Bu psikolojik eğitim, yarışmada umutsuzluğun yaratacağı ruhsal durumdan doğacak moral çöküntüyü önlemek ve ilk anlardaki başarısızlıklarda yılarak bozguna uğramamak için çok gereklidir.

Özgürlük içinde yürütülen öğretim ve eğitimin yalnız spor alanında ve bireysel yaşamda değil, toplumsal yaşamda da önemi büyüktür. Bunu belirtmek icin çağdaş eğitimin öncüsü sayılan İsviçreli **Pestalozzi**'den (1746-1827) çok daha önceki yılara uzanıp toplumbilimin öncüsü sayılan ünlü Arap bilgin ve düşünürü **İbni Haldun**'un (1332-1406) bu konudaki görüşlerini aktaracağım. Kitapları Kızıl Sultan Abdülhamit döneminde yasaklanan bu düşünür, baskı altında sürdürülen eğitimin zararlı sonuçlarını şöyle belirtir:

"Eğer yönetim ve yönetimin kararları ezici, baskıcı ve korkutucu olursa, halkın yüreklice direncini kırar, dayanma gücünü giderir. Çünkü bu durumda, eziklige uğratılmış olan ruhlara bir gevşeklik çöker (...) Yönetimin kararları, bir de sert biçimde "cezalandırıcı" olursa, halkta dayanma gücünün tümüyle yitmesine neden olur, ondaki yürekliliği öldürür. Çünkü bu tür cezalandırma olduğu ve halk kendini savunamaz duruma getirildiği zaman, bir "aşağılık" (mezellet) oluşur halkta. Öylesine bir aşağılık durum oluşur ki, halkın yüreklilik gücünü alıp götürür (...) Hele yönetimin kararları, cezalandırıcılığı yanında, öğretici ve eğitici ise ve halkın bu yöntemle eğitimi çocukluktan başlatılmışsa, bu kez de halkta, daha eğitim dönemindeyken başlayan korkunun ve boyun eğmenin izleri kalır. Halk yine kendi gücüne, yiğitliğine güvenemez."

★ ★ ★

Burada biraz durup düşünelim: Spordan örnek verdiğimiz bireysel yetişmede nasıl ki her türlü baskı ve korkudan uzak, ama çağdaş bilimin verilerine göre gerekli bir disiplin içinde fizik ve moral bir eğitim gerekli ise ve böyle bir eğitimle yetişenlerin başarıları gerek kendileri, gerek yandaşları için mutluluk doğuruyorsa, toplumsal yaşamdaki başarı ve ulusal mutluluk için de, her türlü baskı ve korkudan uzak bir ortamın yaratılması aynı derecede gereklidir. Bu ise yöneticilerin, yani yasaları koruyan ve uygulayanların **adalete, insan haklarına ve hukukun üstünlüğü ilkesine içten inanmaları ile olur.** Eğer onlarda bu inanç olmaz ve az önce sözünü ettiğim -her türlü baskıdan uzak- toplumsal ortam yaratılmazsa, o zaman toplumun soluğu kesilir ve böyle bir toplum, İbni Haldun'un dediği gibi, "mezellet" duygusu içine düşer. Bir ulusun geleceği için en tehlikeli durum, böyle bir duygunun onda egemen olmasıdır. Çünkü bir kez bu aşağılık duygusu genelleşirse, toplumun bireylerinde düşünme gücü, kendine güven, adaletsizliklere karşı direnme yürekliliği kalmaz. Bir toplumun varlığını tehdit eden en büyük tehlike budur. Böyle bir toplum yeterince soluk alamadığı için, güneşte kalmış balmumu gibi gevşer ve artık onun üzerine istenilen ideolojik damga kolayca vurulabilir. Bu nedenle bir toplumda tek tek bireylerin değil, tümüyle toplumun her alanda, soluklu olması gerekmektedir. Bu ise her türlü siyasal, ekonomik, dinsel, düşünsel baskıdan uzak bir ortamda gerçekleşir ve sosyal adalet ilkesinin egemen olduğu bir ortamda gelişmesini sürdürür. Baskı altında bulunan, düşünce özgürlüğünün havasını solumaktan yoksun kalan toplumlarda her türlü düşünsel ve sanatsal verim kısırlaşır, çünkü gitgide kafalar kötürümleşir.

★ ★ ★

Bir süre Viyana'da kaldıktan sonra yurda dönen başyazarımız Nadir Nadi, ilk yazısında, Batı Avrupa'daki özgürlük havasını kıskandığını belirtiyordu. Geçen yıl gittiğim çoğulcu demokrasi ülkelerinde ben de aynı hüzünlü kıskançlığı duydum içimde. Doğru yaşayan, yani kişinin veya toplumun yaşamına, malına, namusuna zarar verecek eylemlerden sakınanlar için herhangi bir baskı korkusu yok o ülkelerde. İnsan Hakları Bildirileri'nde yer alan "**korkusuz yaşama özgürlüğü**"nün havası rahat rahat solunuyor; düşünce özürlüğü alanında "yasaklar ülkesi" olmaktan tümüyle sıyrılıp kurtulmuşlar. Oysa daha 384 yıl önce dinsel konuda Katolik geleneğine ters düşen inancı yüzünden bir bilgin insan diri diri yakılmıştı oralarda.

Hangi ülkede ki, bilim, dil, din, ekonomik ve siyasal gidiş gibi konularda bir "**resmi görüş**" egemendir ve orada yurttaşlar bu görüşün sınırlarını aşan düşüncelerini söz, yazı, tek tek veya toplu dilekçe ile açıklamak özgürlüğünden yoksundur; o ülkede gerçek bir aydının rahat soluk alması olanaksızdır. Hangi söz veya yazısından dolayı hangi gece hangi yetkilinin düşüne gireceğini kestiremez çünkü. Bu nedenle onun korkusuz yaşama özgürlüğü yoktur. Aydın kişinin ne demek olduğunu bilmeyenler, bunu anlayamazlar. "Resmi görüşü eleştirmeden istediğin kadar yaz, çiz ve korkusuz yaşa" derler adama. Bilmezler ki, aydın kişi, at gözlüğü takmış gibi, tek yönlü görüp düşünen değil, çağdaş dünyanın bütün düşün akımlarını değerlendirerek, çok yönlü düşünebilen kişidir. "Resmi görüş"lerde hoşgörünün zerresi bulunmadığı halde, çok yönlü görüş ve düşüncenin temel dayanağı, hoşgörüdür. **Voltaire**'in bir karşıtına: "**Sizin görüşünüzü paylaşmıyorum, ama onu serbestçe açıklayabilmeniz için hayatımı vermeye hazırım**" diyebilmesi, bir yandan ondaki engin hoşgörüyü, öte yandan düşün özgürlüğü konusundaki sarsılmaz inancı yansıtmaktadır.

★ ★ ★

"Biz onlar gibi olamayız", "Ulusça henüz o düzeye ulaşmadık" diye düşünmek, böyle düşünenin önce kendisine, sonra Türk ulusuna olan güvensizliğini gösterir. Anayasadaki özgürlükler konusunda Abdülhamit de böyle demişti. O Abdülhamit ki, baba yönünden öz Türk soyundan geldiği halde, Türklere güvenmediği için, saray koruma birliklerini Arnavut ve Çerkezlerden seçer, bütün günleri korku ve kuşku içinde geçerdi. Tarih gösteriyor ki, en kıyıcı

ve acımasız yöneticiler, yaşamları böyle korku içinde geçen ve bu korkuyu yenmek için şu veya bu yolla her gün kendisinden söz edilmesini isteyen diktatör ruhlu yöneticilerdir. **Hitler** ve **Mussolini** dönemlerinde yıllarca Almanya ve İtalya'da bulunduğum için biliyorum; 1933/1934 yıllarında bütün Alman ve İtalyan gazetelerinin ilk sayfalarındaki büyük manşetler onlara özgülenir, o tarihte televizyon olmadığı için, radyo haber bültenleri her Tanrı'nın günü "Führer bugün şunu yaptı veya şunu söyledi..", "Duçe yarın şu işletmeyi açacak..." gibi haberlerle başlardı. Roma Hukuk Fakültesi'ndeki bir İtalyan arkadaşım bir gün öğrenci kantininde baş başa yemek yediğimiz sırada, böyle bir radyo yayını başlayınca, çevresine bakındıktan sonra, kulağıma eğilerek: "Eğer Mussolini kendi adını radyoda her gün birkaç kez duymazsa, büsbütün divane olur. Bakalım bu adam bizi nereye sürükleyecek" diye fısıldamıştı. Onun bana güvenerek böyle konuşması, **kafaca soluk alma gereksinmesinden** doğuyordu. O dönem İtalya'sındaki faşist toplum yalnızca sağ ciğerleriyle soluk alan insanlara benzetilebilirdi. Benim arkadaşım ise her iki ciğerciyle soluk almak isteyen bir aydın kişiydi.

Hitler ve Mussolini diktalarının karşısındaki **Stalin** diktası ise, Sovyet halkına yalnız sol ciğerleriyle soluk alma izni veriyordu. 1936'da bir Türk öğretmenler grubuyla Sovyetler Birliği'nde üç haftayı aşkın bir süre bulunduğum ve uzun yıllar sonra 1979 ve 1981'de oraya iki kez daha gitmiş olduğum için durumu yalnız kitaplarda ve kuramlarda soyut olarak değil, gözlerimle somut olarak gördüm. Batı Avrupa toplumları ise her iki ciğerleriyle soluk alan bireylerden oluştuğu için, Nadir Nadi gibi gerçek ve ilerici aydınlarda ister istemez bir kıskançlık doğuruyor. Elbet bir gün bizler de o özgürlük aşamasına ulaşacağız. Bundan hiç kuşku duymuyorum.

DSP: Aynı duyarlıkta olanlar zamanla bir araya gelebilir

15 temmuz

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Demokratik Sol Parti geçici yazışma merkezi tarafından dün yapılan açıklamada, **"Demokratik sol hareketi sağa veya temel düşüncelerimizle bağdaşmayan bazı sol akımlar doğrultusuna çekmek isteyebilecek olanlarla bizim, 'sol bölünmesin' diye bir araya gelmemiz, hiçbir zaman hayal bile edilmemelidir"** denildi.

Demokratik Sol Parti geçici merkezi adına **İsmail Hakkı Aydınoğlu** ile **Cahit Ülkü** tarafından yapılan yazılı açıklamada, DSP'nin henüz kurulmadığı için birleşme arayışları içine girmesinin olasılığı bulunmadığı belirtilerek, şöyle denildi:

"Demokratik Sol Parti, henüz kurulmadığına göre, 'birleşme' arayışları ve tartışmaları içine girmesine, her şeyden önce, yasal veya kurumsal olanak yoktur.

Ancak şunu kesinlikle söyleyebiliriz ki, bir demokratik sol parti oluştururken yöneldiğimiz amaçlarda ve benimsediğimiz ilkelerle kurallarda hiçbir değişiklik söz konusu değildir.

Tersine, kurucu adaylarımız için hazırlanıp bastırılan ve 18 bini aşkın kurucu adayımıza postalanacak olan görev ve çağrı yazımız açıklandığında, hem kuruluş çalışmalarımızın somut bir aşamaya geldiği hem de amaçlarımız, ilkelerimiz ve kurallarımız, daha belirgin biçimde görülecektir.

Demokratik Sol Parti, önümüzdeki aylarda, halka dayanan ve temelden çatıya doğru oluşan güçlü bir yapıyla ortaya çıkınca, yeni girilen ve henüz bazı belirsizliklerden ve boşluklardan kurtulamayan çok partili siyasal yaşamda, her şey yerli yerine oturacaktır ve herkes kendi durumunu o zaman daha sağlıklı biçimde belirleyip kanıtlayabilecektir.

Demokratik sol hareketi, sağa veya temel düşüncelerimizle bağdaşmayan bazı sol akımlar doğrultusuna çekmek isteyebilecek olanlarla, bizim 'sol bölünmesin' diye bir araya gelmemiz, hiçbir zaman hayal bile edilmemelidir. Biz, 'solda' değil, ancak 'demokratik sol'da birliği ve dayanışmayı amaçlarız.

Böyle bir birlik ve dayanışmada da, Türkiye'deki 'ilerici' denen akımların eski hastalığı olan 'seçkinler' veya 'aydınlar' hegemonyası eğiliminden kendilerini kurtaramayanların asla yeri olmayacaktır.

Demokratik sol hareketin en belirgin özelliklerinden biri, her türlü ayrıcalığı, o arada 'aydınlar' veya 'seçkinler' ayrıcalığını da, kesinkes reddetmesidir. Biz halkın dışında veya üstünde hiçbir güç veya zümre tanımayız.

Geçmişte, halktan kopuk dar kadroculuk eğilimleriyle demokratik sol hareket içinde zayıflatmış olanlarla da bir araya gelmemiz, hiçbir zaman gündeme girmeyecektir. Geçmiş yanlışlıkların yinelenmesine, eski hastalıkların yeni ve sağlıklı bir yapıya aktarılmasına izin verilmeyecektir.

'Demokratik sol' parti girişimine öncülük edenlerin çok duyarlı oldukları bu ilkelerde ve kurallarda aynı duyarlığı paylaşanlar, bu duyarlılıklarını, zaman içinde tutum ve davranışlarıyla kanıtlayanlar, elbette koşullar oluştukça bir araya gelebilirler. Bu kendiliğinden olur. Çatı örgütlerinin yapay girişimleriyle değil. 'Demokratik sol' kamuoyu oldurur bunu...

Yarın, kurucu adaylarımıza gönderilecek "çağrı" broşürü ve bununla ilgili açıklama yayımlandığında, bizim 'demokratik sol'da bütünleşmekten ne anlayıp ne anlamadığımız da daha net biçimde ortaya çıkacaktır.

Dün bir gazetede gördüğümüz yanlış bir haber dolayısıyla, geçici yazışma merkezimizin 25 Nisan 1984 günlü açıklamasından bir paragrafın da burada, altını çizerek yinelemek isteriz. O açıklamada şöyle diyorduk:

Demokratik Sol Parti'nin taşıyacağı bir özellik, her üyenin görevli ve sorumlu olması ve çalışmalara katılmasıdır. Bu anlayışın daha kuruluştan önce yerleşmesine önem verilmektedir. Çalışmalar için gerekli harcamalar da, belirli kişilere fazla yük olmaksızın, tüm kurucu adaylarının dayanışmasıyla karşılanmaktadır. Böylece, maddi olanaklar sağlanırken de, partide halkın egemenliği güvence altına alınmaktadır."

BEN BELLA ANLATIYOR

"Nasır beni hapisten kaçırmaya çalıştı"

CENGİZ ÇANDAR— *15-20 temmuz*

CENEVRE — Ben Bella, fırtınalı siyasal yaşamı boyunca bugün kimisi hayatta, ya yönetimde, ya devrik, ya ölmüş, ya da öldürülmüş nice devlet adamı tanımıştı. Bütün bunlar arasında kendisi üzerinde en fazla iz bırakan iki ismi Mısır Cumhurbaşkanı ve Arap dünyasının unutulmaz önderi **Cemal Abdül Nasır** ile Arjantinli devrimci, Küba devriminin liderlerinden **Ernesto Che Guevara** olarak sıralamıştı.

Hiç karşılaşmadıkları, tanıma fırsatı bulamadıkları arasında kendisini etkilemiş olan bir önder yok muydu acaba? Bir ulusal kurtuluş savaşının önderi olduğuna göre, Üçüncü Dünya'da ulusal kurtuluş savaşları çığırını açan isim olarak kabul gören **Mustafa Kemal Atatürk** hakkında düşünceleri neydi? Söyleşimiz Mustafa Kemal, Türkiye ve Türklere ilişkin Ben Bella'nın sorgulanması ile sürdü.

— Kemalizmin Üçüncü Dünya'da Batı sömürgeciliğine karşı bir ulusal kurtuluş mücadelesi okulu olduğunu ve Nasır'ın da, hatta sizin de buna dahil olduğunuzu savunan bir tez var.

BEN BELLA — Evet, inanıyorum ki, **Mustafa Kemal,** yaşamımızın önemli bir anıydı. Fikirler düzeyinde söz etmiyorum. İsterseniz bunu sonra konuşuruz. Batıyla aramızdaki büyük hesaplaşmada -ki, bunu (bu hesaplaşmayı) biz istemedik. Bunu bize Batı empoze etti. Bizi hiçbir zaman kabul etmedi- bu çatışmada Türkiye son halkaydı. Büyük bir zayıflama aşamasından sonra, Yunanlılara ve onların arkasındaki bütün Batılı büyük güçlere karşı koyması ve Türkiye'nin haritadan silinmesi istendiğinde, bunu reddetmesi sayesinde olağanüstü bir insan oldu.

Ancak, (bu dönemin ardından) getirdiği çarelerle aynı fikirde değiliz.

— 1930'lu ve 40'lı yıllarda Cezayir mücadelesinin bir eylemcisi olduğunuz yıllarda Mustafa Kemal'i incelemiş miydiniz?

BEN BELLA — Evet. İnceledik. Türkleri Batılı sayması, çok hayati bir hataydı. Fakat bu bir yana, benim kendisine büyük hayranlığım var. Türkiye'yi yok etmek istediklerinde ortaya çıkarak oynadığı role ve askeri kişiliğine muazzam bir hayranlık duyuyorum. Eyleminin belirli bir yanı hariç kendisine büyük hayranlığım var.

— Türkiye'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra verdiği Kurtuluş Savaşı'nın Üçüncü Dünya'da ulusal kurtuluş mücadeleleri çığırının açılmasında bir rol oynadığı düşüncesinde misiniz?

BEN BELLA — Evet. Oynamıştır. Ben kendimden biliyorum. Biz bunu yaşadık. Hepimiz Türkiye'nin yanındaydık. Bütün Müslümanlar, Türkiye'nin yanındaydı. Özel olarak, Cezayir'de bu duygu daha çarpıcı biçimde hissedilmiş olabilir, çünkü Türkler Cezayir'de iyi tanınıyor.

Ben sık sık Arap kardeşlerimle tartışıyorum, biliyorsunuz Türk sömürgeciliğinden (kolonyalizminden) söz ediliyor. Aramızda çok hararetli tartışmalar geçiyor. Ne kolonyalizmi? Niye kolonyalizm olsun? İspanyolları çıkartmaları için Türkleri biz çağırdık.

— Bu tür sözleri söyleyenler Maşrık (Ortadoğu) Araplarıdır...

BEN BELLA — Maşrık'ta bile ben bir Türk kolonyalizminden söz edilebileceği kanısında değilim. İktidar yozlaşması oldu. Kötü bir yönetim oldu. Fakat Türk kolonyalizmi nitelemesi doğru değildir. Hiçbir zaman böyle bir şey olmadı. Ben buna inanmıyorum. Sömürgeci diye, toprağınıza el koyan ve sizi sömürene denir. Türkler hiçbir zaman bunu yapmadı.

— Birleşmiş Milletler'de Türkiye, Fransa lehinde oy kullandığı zaman hayal kırıklığı hissetmiş miydiniz?

BEN BELLA — Çok büyük bir hayal kırıklığı. Biz, Türklerin mücadelesini devam ettirdiğimiz inancına sahiptik. Türkiye'nin mücadelesi ile bizim mücadelemiz aynı doğrultudaydı. Öyle değil mi?

— Siz Türkiye'nin oyu hakkında bilgi sahibi olabilmiş miydiniz? Çünkü o sırada Fransız zindanlarındaydınız.

BEN BELLA — Elbette. Elbette. Adım adım izliyordum. Elbette. Bu, bizim hayatımızdı.

— Duyduğunuzda hissettiğiniz tam neydi?

BEN BELLA — Büyük bir burukluk. Türkiye'ye kin duymak mümkün değildir. O, (Türkiye) bizim etimiz, kanımızdır. Ne yapabilirdik? Burukluktan başka ne duyabilirdik? Türkiye, Müslüman bir ülkedir. Büyük bir burukluk...

— Cezayir Cumhurbaşkanı olduğunuz dönemde, Cezayir'in Türkiye'ye karşı izlediği politikada bu anının bir yansıması oldu mu?

BEN BELLA — Cezayir Cumhurbaşkanı olduğum zaman -Türk olduğunuz için söylemiyorum- Türkiye'ye karşı büyük bir sevgi duygusu besliyordum. Sanatını, müziğini seviyorum. Türk müziğine bayılırım. Bulabildiğim her fırsatta Türk plakları alıyorum. Plak veya kaset. Bana bunları yollarsanız çok makbule geçer.

— Yeni tür Türk müziği mi? Eskileri mi?

BEN BELLA — Yenisi de, eskisi de. Klasik Türk müziğini özellikle çok severim. Olağanüstü bir topluluğunuz var. Cezayir'e gelmişti. Çok büyük başarı sağlamıştı. Salon ağzına kadar hıncahınç doluydu. Bir klasik şarkılar topluluğuydu.

İşte bu yüzden, bu kadar sevdiğiniz, bu kadar kendinizi bağlı hissettiğiniz Müslüman kardeşlerinizin size karşı tavır aldığına tanık olduğunuz zaman, büyük bir burukluk hissediyorsunuz.

— Türkiye'nin NATO ülkesi olduğu hatırlanırsa, o tarihte verdiği oyun nedeni belki bir ölçüde anlaşılabilir.

BEN BELLA — Evet, izahı budur. Doğru açıklama bu. Biz NATO ile karşı karşıyaydık. NATO, Fransa demekti. Fransızlar, NATO silahlarıyla savaşıyordu. Bir Müslüman ülkenin bu durumda sizin karşınızda yer alması, işte büyük burukluk budur.

Ama bu anı, Cezayir halkının hafızasında kalmadı.

— Ama Türk kamuoyunun hafızasında kaldı. Hâlâ buruk bir anıdır.

BEN BELLA — Olabilir, ama Cezayir halkının hafızasında kalmadı. Buna eminim. Bu konuda kesin kanıya sahibim.

— Ancak, o dönemde Türkiye'nin Cezayirli mücahitlere Tunus üzerinden silah yardımı yaptığına ilişkin söylentiler de var...

BEN BELLA — Olabilir. Bilmiyorum. Ben hapisteyken olmuş olabilir. Ama dışarıda olduğum sürece hayır, böyle bir şey gerçekleşmedi. Silah aldığımız tek bir ülke vardır: **Mısır.** Tek bir adam vardır: **Nasır.**

Cezayir savaşı 7 yıl sürdü, ama iki yılı çok tayin ediciydi. Ya kazanacaktık, ya kaybedecektik. İlk iki yıl çok belirleyiciydi.

— 1954-1956 arası.

BEN BELLA — Evet. 1954-1956 arası. Ben buna bizzat tanığım. İlk iki yıl içinde tek bir sosyalist ülkeden, ne Sovyetler Birliği'nden, ne Çin'den, ne de bir başkasından tek bir silah almadık. Buna tanığım ve bunu özellikle vurguluyorum. Tek bir silah bile. Özellikle Mısır, Arap ülkeleri dışında tek bir ülkeden silah almadık. Şunu söylemeliyim: Sonradan gerici Arap ülkeleri bile yardım etti. Fakat Nasır, daha doğrusu Mısır'ın yardımı sürekli, topyekün ve karşılıksız bir yardımdı. Büyükelçilikleriyle, askeri ataşeleriyle, topyekün bir yardımdı. Topyekün bir seferberlik halindeydiler.

— Nasır daha sonra darbe sonucu devrildiğinizde, hapiste bulunduğunuzda size yardım etti mi?

BEN BELLA — Beni kurtarmaya çalıştı. Birçok kez girişimde bulundu. Mareşal **Amr'ı** Cezayir'e gönderdi. **Abdülhekim Amr.** Ayrıca bizzat kendisi de girişimde bulundu. Darbenin ertesi gününden itibaren. Hemen darbenin ertesi günü Abdülhekim Amr'ı gönderdi. **Bumedyen'e** bir mektup gönderdi.

Artık şimdi açıklayabilirim: Beni hapisten kaçırmaya çalıştı.

— Ama çabaları boşa çıktı...

BEN BELLA — Evet. Olmadı. Yürümedi.

— Bunları herhalde siz daha sonra öğrendiniz. Çünkü o sırada hapse atılmıştınız. Dış dünya ile bağlantınız kesilmişti.

BEN BELLA — Hayır, hayır. Haberdardım. Haberim vardı. Ama kaçmak imkânsızdı. O güvenlik önlemleri sistemiyle imkânsızdı. Haberdardım. Haberdardım.

— Peki, sırası gelmişken sorayım: İslam ülkelerinde askeri darbe olgusunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

BEN BELLA — İslam ülkelerinde askeri darbe olgusu diye ayrı bir kategori yoktur. Benim değerlendirmem şudur: İslam dünyası tarihi, genel olarak, Üçüncü Dünya'nın tarihi gibidir. Bundan farklı değildir. İslam dünyası, tüm ülkeler gibi, Türkiye de dahil olmak üzere, uluslararası sisteme bağımlıdır.

Haçlı seferleriyle başlayarak Amerika'nın keşfiyle birlikte, 14., 15. yüzyıllardan itibaren hızlanarak, altının ve gümüşün İspanya'ya, İspanya'dan da Hollanda ve Fransa'ya girmesiyle, sermaye birikimi, kapitalist sistemi yarattı.

Bu sistem hâlâ mevcut ve o zamandan beri her şeye direndi. Dayanabildi. Hatta bilimsel dedikleri sosyalizme de direndi. Sosyalizmi ehlileştirdi. Ulusal kurtuluş mücadelesi durumu temelden değiştirmediyse bile bir yara açtı. Bu sistem kendisini sürekli olarak yenileme sanatına sahiptir. Bu sistem, yeniliklere, hiç beklenmedik durumlara bile kendini uydurabilme sanatına sahiptir. Bu sistem kökünden varlığına kastedilmesini kabul etmiyor. Kastedenler yok olmalıdır, yoksa sistemin kendisi yok olur.

Cezayir'deki askeri darbeyi açıklayan budur. **Nasır'ın** ölümünü açıklayan budur. **Nkrumah'ın** Gana'da düşürülmesinin, **Modiba Keita'nın** Mali'de, **Sukarno'nun** Endonezya'da devrilmelerinin, **Lumumba'nın, Musaddık'ın** başına gelenlerin açıklaması budur. Bu incelenmesi, üzerinde çalışılması gereken tarihi bir dönemdir.

Bu sistem kendi ulusal çıkarlarını savunan kuvvetli sistemleri kabul etmiyor. Ulusal çıkarlarını tümüyle, her cephede savunan sistemleri kabul etmiyor. Askeri darbeleri bu tahlil içinde mütalaa etmek gerekir. Sadece Cezayir'de askeri darbe olmadı; iki yıl içinde yalnızca Afrika'da 24 tane askeri darbe meydana geldi. Tahlilin buna göre yapılması lazım. Önemli olan Bumedyen değil. **Bumedyen** olmasaydı, başka biri olacaktı.

— Size karşı yapılan askeri darbe, sizin için bir sürpriz oldu mu?

BEN BELLA — Tam bir sürpriz değil. Ama o sırada bir askeri darbe olacağını sanmıyordum. Gerçi sorunlar vardı, ama bağımsızlıktan beri Cezayir'de sorunlar eksik olmamıştı. Tam bir sürpriz olduğunu söyleyemem. Yalnız tam o sırada beklemiyordum.

Asya-Afrika Konferansı Cezayir'de toplanmak üzereydi ve gündemde de yeni bir dünya düzeni yaratma maddesi bulunuyordu. Çünkü **Nasır, Nkrumah, Sukarno, Modibo Keita,** Brezilya Cumhurbaşkanı **Goulart, Kenyatta, Nyerere** ve **Çu En-Lai,** hepimiz şunu söylüyorduk: Pazar ekonomisi düzeninde kalınamaz. Yeni bir dünya düzeninin kurulması, bizimle Batı arasındaki mevcut ilişkilerin değiştirilmesi gerekir. Para sistemini saptayan Batıydı. Hepimiz ya Fransız para sistemine, ya dolara bağlıydık. Buğday fiyatını saptayan Chicago Bankası'ydı. Bakırın fiyatını ise Londra Bankası.

— Bu durum şimdi değişti mi ki?

BEN BELLA — Hayır. Hiçbir şey değişmedi.

— Ama Üçüncü Dünya'daki Nasır, Ben Bella, Nkrumah vs. vs. gibi yöneticiler kuşağı değişti...

BEN BELLA — Hayır. Tasfiye edildiler. Yerlerini yeni bir yöneticiler kuşağı aldı ve bunlar kapitalist sistemin temelini hiçbir zaman sarsmadılar. Biz ise sarsmak istiyorduk. Şimdi her zamankinden daha fazla inanıyorum ki, kapitalist sistemin kendi içinden bir çözüm asla mümkün değildir. Bunun hiçbir örneği yoktur.

Eğer sistemin kendi kuralları içinde oynarsak, bizim için bir gelecek yoktur. Bu sistemin içinde, biz *her zaman alttayız.*

Dört Yılın Dökümü...

İLHAN SELÇUK — *17 temmuz*

24 Ocak 1980 Türkiye ekonomisinde dönüm noktasıdır. O günden bu yana en katı biçimde uygulanan IMF şablonuyla nereden nereye geldik?

★

★ 1980'in başında Amerikan doları 47 liraydı, bugün 370 lira, 1984 sonunda 450 lirayı aşıp 500 lira sınırına dayanması bekleniyor. Demek ki Türk Lirası'nın değeri beş yıl içinde yaklaşık 10 misli düşmüş oluyor.

★ İç birikimin (tasarrufun) oranı aynı sürede yüzde 20'den yüzde 18'e düşmüştür. Yüksek faiz politikasına karşın birikim düşüyor ve kuşkusuz yatırım pahalılaşıyor. 1978'de yatırımların ulusal gelire oranı yüzde 22'nin üstündeyken 1983'te yüzde 18'e doğru inmiştir.

★ Toplam vergi gelirinin ulusal gelire oranı 1977 ve 1978 yıllarında yüzde 19'u aşarken 1983'te yüzde 17'ye düşmüştür. Maliye Bakanı'nın açıklamalarından vergi kaçağının yaklaşık 1 trilyon olduğu anlaşılmaktadır. Vergi adaletsizliği ise daha koyulaşmış; *"gelir vergisi"* kavramı *"ücret vergisi"*'ne dönüşmüştür.

★ 1981 yılında 33 milyar dolayında olan bütçe açığı 1983 yılında 300 milyar lirayı aşmıştır. 1984'te bütçe 4 trilyon liraya tırmanmakta, açık da 1 trilyona doğru yükselmektedir. Bütçe ve plan kavramlarının önemi kalmamıştır. *"Serbest piyasa ekonomisi"* adı altında *"gözetilen holdingler"*'e dönük devlet müdahaleciliği uygulanmaktadır. Bütçe kâğıt üzerinde laf olsun diye düzenlenmekte *"ek ödenek"*'lerle şişirilmektedir.

★ 1980 temmuzunda banka faizleri sözde serbest bırakılmıştır. *"Temmuz bankacılığı"* adı verilen eğik düzeyde, önce bankerler, ardından kimi bankalar batmıştır. 1984 sonbaharına doğru *"donuk"* ya da *"batık"* kredilerin ağırlığı altında ezilen bankacılık darboğaza sıkışmış; yatırımların ve kalkınmanın itici motoru olacağına ülke ekonomisine yük olmuştur. Yüksek faiz, yatırımları engellemekte; enflasyonu pompalamaktadır.

★ 24 Ocak 1980'de girdiği yeni ekonomik dönemde Türkiye dış borçlarını zamanında ödeyen devlet olarak IMF'den sürekli *"aferin"* almaktadır. Ne var ki o günden bu yana dış borçlar eksilmemiş, artmıştır. 1984 ilkbaharında ülkemizin dış borcu faizleriyle birlikte 22 milyar dolardır. Amerikan dolarındaki sürekli yükselme ve ulusal paramıza bilinçle uygulanan *"sürekli devalüasyon"* nedeniyle borçlarımızın ağırlığı Türk Lirası olarak da artmakta, bütçe açıklarını pompalamaktadır.

★ İşsizlik, 24 Ocak'tan bu yana korkutucu boyutlara varmıştır. Çalışma çağındaki nüfusun yüzde 20'sini kapsayan işsizliğin (3,5 milyon kişi) yanı sıra ulusal gelirdeki dağılımın dengesizliği korkunç ölçülere ulaşmıştır.

★ Kişi başına ulusal gelir gerilemiştir. Bu alanda birbirinden değişik çeşitli hesaplamalar hep aynı gerçeği vurgulamaktadır. Son üç yıl içinde kişi başına ulusal gelir bakımından Türkiye; Ürdün, Suriye, Tunus gibi ülkelerin gerisine düşmüştür. 1980'de kişi başına ulusal gelir 1300 dolar düzeyindeyken, bu sayı 1983'te 1000 doların altına kaymıştır.

★

Denebilir ki:

—Her şey olumsuza doğru gidiyor; buna karşın dışsatım (ihracat) artmadı mı?

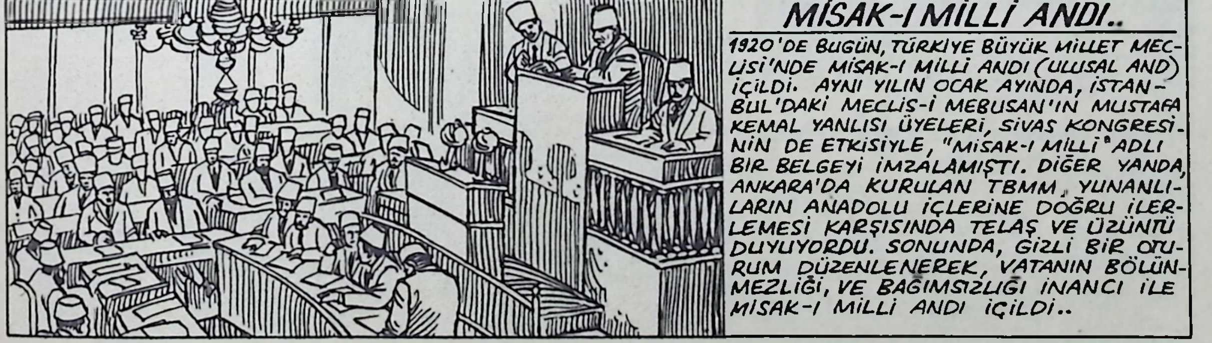
Arttı.

Ama dışalım (ithalat) da arttı; dış ticaret hadleri Türkiye'nin zararına bir misli değişti; dışalım-satım makası daha da açıldı. 1980-1984 döneminde Türkiye'nin dışalım-satım açığı 16 milyar dolara fırladı. Bu sayıyı dörde bölersek, dört yıl boyunca dörder milyar dolar açık verdiğimizi görürüz.

★

Dünya Bankası listesinde büyük borca batık 13 ülke arasında bulunan Türkiye Cumhuriyeti'ni bir borç ödeme makinesi gibi kullanan IMF'nin programı en katı biçimde uygulanmıştır; ama sonuç olumsuzdur; yukarıdaki döküme yüzde 50'yi bulan enflasyon hızını da katarsanız bir ekonomik düzelmeden değil, yıkımdan söz açılabilir.

18 Temmuz

Mümtaz Arıkan

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl; Sayı: 21514 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 19 Temmuz 1984 Perşembe

KAVRAM
DERSANESİ
1984-1985
Öğretim yılı kayıtları
devam etmektedir.

Hazine Müsteşarı, "Son düzenleme biçimsel" dedi

Pakdemirli: Yetki bende

KENAN MORTAN

ANKARA — Son ekonomik düzenlemeler ve şirket kurtarma tartışmalarını Cumhuriyet'e değerlendiren Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı **Prof. Ekrem Pakdemirli**, **"Bu olay artık beni aşmıştır. Hükümet soruşturma raporu konusunda istediğini yapar"** dedi. Bilgisayar ekranıyla donatılmış makam odasında soruları yanıtlayan Pakdemirli, yetkilerine ilişkin son düzenlemelerin biçimsel olduğunu söyledi ve **"yetki bizdedir"** dedi. Hazine Müsteşarı, istifa söylentileri konusunda da, **"Ben gideceğim zamanı iyi bilirim"** biçiminde konuştu.

Emisyonun daha da azaltılacağını, **"parayı daha da kısacağız"** sözleriyle açıklayan Müsteşar Pakdemirli, yılın son üç ayında fiyat artışının yüzde 6.5 olacağını belirtti. Maliye eski Bakanı **Adnan Başer Kafaoğlu'nun** Anadolu Bankası'na **"şifahi talimat"** verdiği konusunda ısrarlı görüken Pakdemirli, daha geniş bir değerlendirme için, **"Bu konuda polemik açmak fevkalade yanlış olur"** ifadesini kullandı.

Prof. Pakdemirli'ye sorularımız ve yanıtları şöyle:

— **Bakanlar Kurulu yüksek yargı organının hükmü doğrultusunda Hazine Müsteşarlığının yetkilerini yeniden belirledi. Yetkilerinizde bir daralma var mı?**

PAKDEMİRLİ— Şekli olarak Yargıtay'ın istediği noktada gerekli düzeltme yapılmıştır. Şekli bir düzenlemedir. Hukuk esasen bir şekildir. Bilfarz Danıştay'a 60 gün içinde başvurmazsanız hakkınızı kaybedersiniz. Biz tam yetkiliyiz ve bu konuda hiçbir değişiklik yok.

— **Fiktif ihracat yaptıkları savıyla incelemeye alınan ihracatçı şirketlerin son durumu nedir?**

PAKDEMİRLİ— Soruşturma büyük oranda bitmiştir demiştim. Bu soruşturma şimdi bitmek üzere. Son safhada konuşmak doğru olmaz. Bu konuyu yeniden canlandırmanın hiçbir yararı yok. Bu soruyu sormamış olun. Esasen **"Böyle bir şey yaptılar"** diye biz bir şey de demedik. Bu bakımdan ihracat için dış dünyada rahat çalışmaları için hiçbir mani yoktur.

— **Bayramda yeni bir enflasyon denklemi kullandığınızı söylemiştiniz. Bu denklem teorideki Fisher denklemi mi?**

PAKDEMİRLİ— Hayır bunu nazariyeden almadık. Bilgilerimizi kullandık. Bilgilerimizi sıraladık. Bunun için de bize en çok uyan denklemi kurduk. **"100 milyar lira parayı piyasaya sürdüğümüzde fiyatlar ne kadar artar?"** sorusuna karşılık bulmaya çalıştık. Buna göre, para miktarı şu an 750 milyar iken 100 milyar yeni para sürdüğümüzde bunun fiyat etkisinin bir sonraki ay yüzde 3-3.5 olduğunu tespit ettik.

— **Bu saptamayı yaptığınıza göre buğdayda peşin parayla ödeme esası fiyat artışlarını hızlandırıcı etki yaratmayacak mıdır? Hesaplamamıza göre 70 milyar lira para basılması gerekmektedir.**

PAKDEMİRLİ— Ama bir ayda sürülecek para değil ki? Alım dönemi sonbahara kadar yayılıyor.

— **Ağustos dediğiniz en fazla 15 ağustostur. Yani önümüzdeki bir ay içinde 70 milyar lira para gereği vardır.**

PAKDEMİRLİ— Unutmayın ki, bonolu ödeme döneminde yine yüzde 50 ödeme esası vardı. Hiç ödenmiyor değildi ki? İki tercihten birini yapmak lazım.

— **Sosyal politika tercihini mi kastediyorsunuz?**

PAKDEMİRLİ— Hayır. **"Ofise buğday alayım mı, almayayım mı?"** tercihidir bu. Almazsan ithalat yapacaksın.

— **Ama yine ithalat yapılacak...**

PAKDEMİRLİ— Yapılacak, ama miktar çok değişik olacak. Biz bonolu kararını alırken, **"Buğday çok, devletin ambarla-**

(Arkası Sayfa 11 Sü. 4'te)

Fiyat artışları gayet iyi gidiyor. Devlet İstatistik Enstitüsü ile ben farklı sepet kullanıyoruz. Ben kompüterize oldum, onlar daha olmadı.

Enflasyona karşı parayı daha da kısacağız.

Yeni Bankalar Yasası en başta ihtisaslaşmayı sağlayacaktır.

Anadolu Bankası konusunda Kafaoğlu'nun şifahi talimat verdiği belgelerde vardır.

Özal: Bazı bakanların değişeceği haberleri doğru değil

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan **Turgut Özal**, bazı bakanların değiştirileceğine ilişkin haberlerin **"yanlış"** olduğunu söyledi.

Bakanlar Kurulu üyeleri dün sabah saat 10.00'da Başbakan Turgut Özal başkanlığında biraraya geldiler. Toplantıdan önce Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Bakanlar Kurulu'

(Arkası Sayfa 11 Sü. 1'de)

Anadolu Liseleri sınav sonuçları bugün açıklanıyor

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Anadolu Liseleri ile özel Türk ve yabancı okulların birinci basamak sınav sonuçları bugün açıklanacak.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan verilen bilgiye göre, Anadolu Liseleri ile özel Türk ve yabancı okulların sınav sonuçları bugün Bakanlık binasında Bilgi İşlem Dairesi Başkanı **Muhlis İnalpulat** tarafından açıklanacak. 60 bine yakın öğrencinin katıldığı ikinci basamak sınav sonucunda 5 bin 724 öğrenci Anadolu Liselerine, 5 bin 271 öğrenci de özel okullara yerleştirilecek.

Öte yandan fen liselerine kayıt hakkı kazanan adayların kesin kayıtları da sürüyor. Ankara İstanbul ve İzmir Fen Liseleri'nde kesin kayıtlar 25 temmuzda sona erecek.

Yüzde 54 faizi duyan kuyruğa girdi

Hazine bonoları kapışıldı

Ziraat Bankası şubelerine ilk gün için ayrılan toplam 4 milyar liralık Hazine bonoları kapışıldı. Yüzde 53-54 faizli "milyonluk" kupürleri alanların çoğunluğu firma temsilcileri ve iş sahipleriydi.

BONO KUYRUĞU — Yüzde 53-54 faizli hazine bonoları satışa çıktığı andan itibaren büyük rağbet gördü. Değeri 500 bin ile 100 milyon lira arasında değişen kupürleri almak için birçok firma temsilcisi ve iş sahibinin şubelerde kuyruklar oluşturduğu gözlendi. Yoğun "işlem trafiği" ile gün boyunca uğraşan Ziraat Bankası memureleri "Parası olanlar bonoları aldı, geriye biz 20 bin lira maaşlı memureler kaldık" diyerek durumu özetlediler. (Fotoğraf: CUMHURİYET)

Ekonomi Servisi — İstanbullular yüzde 53 ve yüzde 54 net faizli hazine bonolarına yoğun ilgi gösterdi. Merkez Bankası'nın İstanbul Şubesi'yle Ziraat Bankası'nın Bahçekapı, Karaköy ve Kadıköy şubelerinde dün satışa sunulan altı ay vadeli hazine bonolarına ilk günden talip olanlar arasında 10-50-100 milyonluk büyük kupürleri çantalarına yerleştiren şirket mutemetlerinin yanı sıra küçük kupürleri tercih eden tasarruf sahipleri de vardı. Ancak bunlar arasında da çoğunluğu emeklilerin ve küçük esnafın değil çeşitli iş sahiplerinin oluşturduğu dikkati çekiyordu. Özellikle Ziraat Bankası şubelerinde kuyruklar oluşturan tahvil müşterileri, ilk gün bu şubelere ayrılan toplam 4 milyar liralık hazine bonolarını silip süpürürken yorgunluktan bıkkın bir Ziraat Bankası memuresi, **"Hazine bonoları tükendi, biz de tükendik. Parası olanlar bonoları aldı, geriye biz 20 bin lira maaşlı memureler kaldık"** diyerek birinci günün **"veciz bir özeti"**ni yaptı.

Banka şubelerinde kuyruklar oluşturanlar yanında, hazine bonoları konusunda telefonla bilgi almak isteyen tasarruf sahipleri ve firma yetkililerinin soru yağmuru da gün boyunca banka görevlilerini uğraştırdı. Firmalar adına alım yaptığı sanılan kişilerin özellikle yüzde 54 faizli 10, 50 ve 100 milyonluk kupürleri tercih ettikleri, bu arada bir kişinin tek başına 660 milyon liralık tahvil aldığı öğrenildi. Kuyrukta sırası gelince 2 milyon liralık hazine bonosu alan bir tasarruf sahibinin ise daha sonra yeniden kuyruğa girerek 2 milyon liralık daha tahvil aldığı görüldü. Hazine bonolarına bıcu-

(Arkası Sa. 11 Sü. 5'de)

İran yumuşuyor

Gencidost: Irak'ın haksızlığı vurgulanırsa savaş sona erebilir

ANKARA, (a.a.) — İran'ın Körfez Savaşı konusunda son günlerde daha ılımlı bir tutuma girdiği gözleniyor. İran Meclis Başkanı **Haşimi Rafsancani**'nin Suudi Arabistan tarafından Mekke'ye gelmesi için yapılan daveti kabul etmesinden sonra İran İslam Cumhuriyeti'nin Ankara Büyükelçisi **Muhammed Gencidost**, **"Cidde'de toplanan İslam Konferansı İyi Niyet Komitesi'nin Irak'ın savaştaki haksızlığını vurgulayarak, bütün dünyaya kabul ettirmesi halinde, İran'ın savaşın sona erdirilmesinde yumuşama göstereceğini"**

(Arkası Sayfa 11 Sü. 2'de)

Mitterrand geri adım attı

Sağ muhalefet, hükümet değişikliğini "solun iflası" olarak yorumlarken, Sosyalist Parti Genel Sekreteri Jospin, "solda atılım" olarak niteledi.

Dış Haberler Servisi — Fransa'da **Pierre Mauroy** Hükümeti'nin istifasını kabul eden Cumhurbaşkanı **François Mitterrand**, anayasanın 8. maddesinin kendisine verdiği yetkiye dayanarak, yeni hükümeti kurmakla eski Sanayi ve Teknoloji Bakanı **Laurent Fabius**'u görevlendirdi.

Son yüzyılın en genç Başbakanı olan 37 yaşındaki **Laurent Fabius**, 1974 yılında Sosyalist Parti'ye ... [illegible] ... **Mitterrand**'ın yakın çevresinden biri olmuş ve partinin ... 1981 yılında Sosyalist Parti'nin iktidara gelmesiyle de Bütçe Bakanlığı'na atanmıştı. İkinci Mauroy Hükümeti'nde ise, Sosyalist Parti'nin sol kanat lideri **Jean-Pierre Chevenement**'in ... Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na ... Cumhurbaşkanı **Mitterrand** ... [illegible] ... Chevenement'in ... **"devlet ve özel sektörü çok iyi tanıyan ve gereklerini bilen"** bir kişinin ... olarak değerlendirilmişti. Kısa bir süre sonra da Fabius, **"millileştirilen önemli kuruluşların ağırlığını kullanarak, Fransa ekonomisini yönlendirme politikası"** yerine **"sermayeyi rahatlatmaya dönük bir modernleşme"** politikası ... [illegible] ... **"sanayiyi yenileştirme"** ... Sosyalist Parti'nin sol kanadı ve komünistlerin tepki ... [illegible]

• *Jackson ayakta alkışlandı.* 3. Sayfada
• *Üç büyük gitar ustası: Jussel, Barbueco ve Paco de Lucia.* 4. Sayfada
• *HP'li Palaoğlu: Dersimiz yine siyasi demokrasi.* 7. Sayfada
• *Japon modelinin dış ticarette başarı sırrı: Gelişkin enformasyon ağı.* 9. Sayfada
• *Özal 5 dev projeye yüklenmiyor.* [illegible]

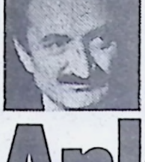
ZİRVENİN ARDINDAN

Özal, Türk-İş'e "Programdan taviz yok" dedi

Haberi 11. sayfada

TROPİKAL SICAK SÜRÜYOR, FERAHLAMA GEÇİCİYDİ

12. Sayfada

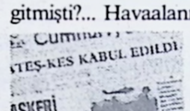

10. Yıldönümünde Kıbrıs Barış Harekâtı'nı

Ecevit Anlatıyor

Yalçın Doğan

Çıkarmadan üç gün önce, 17 Temmuz 1974'de Ecevit Londra'ya hangi koşullarda gitmişti?... Havaalanında nasıl karşılanmıştı?...

Ecevit "Kıbrıs" diye söze giriyor, İngiliz Başbakanı Wilson, "İngiltere'de Bakanlar Kurulu'nun çalışma sistemi" diye bambaşka şeyler anlatıyor...

Ecevit, Wilson'a "Yunan Hükümetine derhal ültimatom vermeliyiz..." İngiliz Başbakanı suskun, sadece not alıyor...

Londra'da resmi yemekten "tuvalete" diye kalkıp Washington'u telefonla arayanlar...

Kissinger, Turan Güneş'e gözdağı veriyor... Ve New York'ta Turan Güneş'e Kissinger şunları söylüyor: "Ben Türk tarihini iyi bilirim. Sakın fevri davranmayın..."

Çıkartmaya 2 gün kala ABD'nin kararı Londra'da olan Ecevit'e ulaşıyor: "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin her türlü eksiği derhal giderilecek, yeter ki..."

Temmuz 20... Türk Ordusu Kıbrıs'ta... Atina'da ise çılgınca bir karar alınıyor...

Yarın Cumhuriyet'te

10 yıl sonra isteyen herkesin telefonu olacak

***ITT**'nin Belçika kolu ile dün İstanbul'da imzalanan anlaşma uyarınca, 10 yılda 3.5 milyon hatlık telefon santralı üretilecek.*

İstanbul Haber Servisi — ITT firmasının Belçika kolu olan Bell Telefon Şirketi (BTM) ile PTT arasında dün imzalanan anlaşma uyarınca 10 yıl içinde isteyen herkese telefon verilebilecek.

Ulaştırma Bakanı **Veysel Atasoy**, PTT Genel Müdürü **Servet Bilgi**, Teletaş Genel Müdürü **Fikret Yücel**, ITT'nin Afrika ve Ortadoğu Başkanı **Bj. Mc.Fradden** ve Belçika Devlet Bakanı **Paulo Hondt**'un imzaladığı anlaşma uyarınca 10 yıl içinde toplam 3 milyon 425 bin hatlık telefon santralı imali öngörülüyor.

Galatasaray Postanesi'nde imzalanan anlaşmanın, Türkiye'nin sayısal santral teknolojisi ile birçok Avrupa ülkesinin önüne geçmesini sağlayacağı belirtildi.

İmza töreninden önce bir konuşma yapan Ulaştırma Bakanı Veysel Atasoy şöyle dedi:

"Ülkelerin telefon santrallarının toplam hat kapasitesi ile 100 kişiye düşen telefon adedi telekomünikasyon şebekelerinin büyüklüğünü ve yeterliliğini tarif ederse, maalesef ülkemiz bu büyükler bakımından dünya ülkeleri arasında çok geri kalmış olup, en alt sıralarda bulunmaktadır. Hızla kalkınmak zorunda olan ülkemizde öncelikle bu eksikliğin giderilmesi gerekmektedir."

Veysel Atasoy, anlaşmanın teknik yönünü şöyle anlattı:

"PTT Genel Müdürlüğü'nün yaptığı çalışmalar sonucunda teknik üstünlüğü ile birlikte fiyatını da uygun görerek, sayısal telefon santrallarının ITT BTM firmasının lisansı altında imal

(Arkası Sayfa 11 Sü. 7'de)

Fenerbahçeli Selçuk'un futbol yaşamı bitti mi?

Haberi 10. sayfada

GALATASARAY'IN ANLAŞTIĞI DERWALL İSTANBUL'DA

10. Sayfada

Cumhuriyet

Sahibi: Cumhuriyet Matbaacılık ve Gazetecilik Türk Anonim Şirketi adına Nadir Nadi. ● Genel Yayın Müdürü: Hasan Cemal, Müessese Müdürü: Emine Uşaklıgil, Yazı İşleri Müdürü: Okay Gönensin. ● Yazı İşleri Müdür Yardımcısı: Ahmet Korulsan, Haber Merkezi Müdürü: Yalçın Bayer, Sayfa Düzeni Yönetmeni: Ali Acar.

Temsilciler: ANKARA: Yalçın Doğan, İZMİR: Hikmet Çetinkaya, ADANA: Mehmet Mercan. ● Servis Şefleri: İstanbul Haberleri: Reha Öz, Dış Haberler: Ergun Balcı, Ekonomi: Osman Ulagay, Kültür: Aydın Emeç, Magazin: Yalçın Pekşen, Spor Danışmanı: Abdülkadir Yücelman, Düzeltme: Refik Durbaş, Araştırma: Şahin Alpay, İş-Sendika: Şükran Ketenci.

Bürolar: ● Ankara: Ziya Gökalp Bulvarı İnkılap Sokak No: 19/4 Tel: 331141-47. ● İzmir: Halit Ziya Bulvarı No: 65/3, Tel: 254709-131230 ● Adana: Çakmak Cad. No: 134 Kat 3, Tel: 14350-19731 ● Basan ve Yayan: Cumhuriyet Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.Ş. Türk Ocağı Cad. 39-41, Cağaloğlu, İst. PK. 246 İst. Tel: 5209703 Teleks: 22246

TAKVİM 20 Temmuz 1984 İmsak: 3.49 Güneş: 5.41 Öğle: 13.15 İkindi: 17.13 Akşam: 20.39 Yatsı: 22.22

10. Yıldönümünde Kıbrıs Barış Harekâtı'nı

Ecevit Anlatıyor

Yalçın Doğan

"ABD, direncimi kırmak istiyordu"

Askeri birliklerimizin güneye kaydırılmasından duyulan kaygıyı Washington bana iletiyordu.

ABD, uydu aracılığıyla askeri hazırlığı benim Başbakanlık odamdan izleyemeyeceğim kadar ayrıntılı izleyebiliyordu.

Washington, Amerikan istekleri dışına çıkmamın iyi olmayacağını, önceden bana duyurmak istiyordu.

Kissinger'dan mesaj: Askeri harekâtın sonucu vahim olur...

16 Temmuz 1974 tarihli Cumhuriyet'in manşetinde Sampson darbesi...

18 Temmuz 1974 tarihli Cumhuriyet, Başbakan Ecevit'in Londra ziyaretini veriyor...

19 Temmuz 1974 tarihli Cumhuriyet'in manşeti: Barışçı çözüm için 24 saat süre tanıdık... Ve 24 saat geçti, Barış Harekâtı başladı...

- 1 -

— Sayın Ecevit, bugün 20 temmuz... Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 10. yıldönümü. O sırada da, Barış Harekâtı kararını alan Türk hükümetinin Başbakanı idiniz. 10 yıl sonra, geriye dönüp baktığınızda 20 Temmuz 1974 gününü nasıl değerlendiriyorsunuz? Anlatır mısınız?...

ECEVİT — Aslında 19 temmuz sabahı ile birlikte uzun bir gün başladı. 19 temmuz gecesi ile 20 temmuz sabahı birbirine karıştı.

— O zaman 19 Temmuz 1974 sabahından başlayalım. 19-20 temmuz günlerini değerlendirmenizden sonra, olayları bir de daha öncesinden alıp, yani sizin hükümete gelişinizden sonra 1974 şubatından sonra anlatıp değerlendirmenizi rica edeceğim. Ama şimdi 19 Temmuz 1974 sabahına dönelim isterseniz...

ECEVİT — 19 temmuz günü, Sayın Cumhurbaşkanına, Bakanlar Kuruluna, Genelkurmay'a, Londra'da gerek İngiliz Başbakanı ve Dışişleri Bakanı ile gerek Washington'dan ABD Dışişleri Bakanı Kissinger'ın özel olarak Londra'ya gönderdiği Dışişleri Bakan Yardımcısı Sisco ile yaptığımız görüşmeler hakkında bilgiler verdim. Ankara'da tamamlanması gereken işleri izlerken Sisco'nun Ankara'ya gelmesini bekledim. Londra'daki görüşmemizden sonra, Sisco Atina'ya gitmişti. Orada bir gün kalıp Ankara'ya gelecekti. Benim Londra'da ileri sürdüğüm koşullara Atina'dan alacağı yanıtları getirecekti.

Fakat Atina'dan somut bir şey getiremeyeceğini biliyordum.

Onun için biz, 15 temmuz gecesi, yani Kıbrıs'ta darbenin yapıldığı günün gecesi, hükümet olarak aldığımız askeri harekât kararının gereklerini, kesintisiz yerine getiriyorduk. Genelkurmay, belli bir plana göre, tüm hazırlıkları, birlik kaydırmalarını yapıyordu.

— 19 temmuz günü ilk görüşmeyi Cumhurbaşkanı Sayın Korutürk'le mi yaptınız?

ECEVİT — İlk görüşmeyi zorunlu olarak, gazetecilerle yaptım. Çünkü sabah, o sırada Küçükesat'ta oturduğumuz apartmandan çıkışta, geniş bir gazeteci topluluğunun, teypleriyle, fotoğraf makineleriyle, televizyon kameralarıyla, kapının önünde beni beklediğini gördüm.

— Gazetecilerle ne görüştünüz?

ECEVİT — Siyasal yaşamımın gazetecilerle en kısa görüşmesi oldu bu... Ama, bir eski gazeteci olarak, beni çok duygulandıran, meslektaşlarım adına bana kıvanç veren bir görüşmeydi...

15 temmuzdaki darbeden beri, gazeteciler, Türkiye'de olsun, Londra'da olsun, ben nereye gitsem beni izliyorlardı. Ben de, gazetecilerin yanıltıcı veya sakıncalı kaynaklara başvurmalarına gerek bırakmamak için, onlara söylenebilecek her şeyi olabildiğince açıklıkla söylemeye özen gösteriyordum.

Fakat 19 Temmuz 1974 gününün ve gecesinin bir özelliği vardı: Ertesi sabah Kıbrıs'ta harekâta geçecektik. Askeri harekâtın başarısı ve olabildiğince kansız olması bakımından da, harekât başlayıncaya kadar bunun duyulmaması gerekiyordu.

Ama, "harekât olmayacak" veya "Meclis toplantısından sonra belli olacak" anlamına gelecek bir şey de söyleyemezdim. Bu, yalan söylemek olurdu, tabiatıma aykırı olurdu.

Zaten, yalan söylersem, gazetecileri aldatır veya atlatırsam, güvenlerini yitirirdim. Bir daha sözüme inanmazlardı.

ECEVİT, SİSCO İLE — Ecevit, 18 Temmuz 1974 günü Londra'da Kissinger'in yardımcısı Sisco ile görüşür. Ecevit Londra izlenimini şöyle anlatıyor: "Londra'da gerek İngilizlerle gerek Amerikalılarla yaptığım görüşmelerde, her iki ülkenin de harekâta karşı oldukları ve birtakım güvenceler vererek bizi avutmak istedikleri izlenimini edinmiştim."

SİSCO BAŞBAKANLIK'TA — ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Sisco'nun Atina'dan Ankara'ya gelişi gecikiyordu. 19 Temmuz 1974 cuma gününün, en geç akşamı gelmesi gerekirdi. Ama ortalıkta yoktu. Ecevit anlatıyor: "Sisco gecikirse, o yüzden harekâtı geciktirmemize de olanak yoktu. Harekât başladıktan sonra Sisco'nun Ankara'ya gelmesi ise büsbütün sakıncalı olurdu..."

Washington'dan sabır tavsiyesi: "ABD'nin diplomatik alandaki girişimlerinden ve katkılarından alınabilecek sonucun sabırla beklenmesi tavsiye ediliyor. Türkiye'nin bu harekâta ABD teşviki ile girdiği yolundaki bazı iddialar gerçeğe ne kadar aykırıydı..."

Onun için, apartmanın önündeki geniş gazeteci topluluğunu görünce, o gün basınla ilişkimi nasıl düzenleyeceğim konusunda, hemen kesin bir karara varmam gerekti.

Gazeteciler kapıdan çıktığımı görüp bana doğru koştuklarında, daha ağızlarını açıp bir şey sormalarına vakit bırakmadan,

"Bugün bana hiçbir şey sormayacaksınız" dedim.

Bu sözümü not etmeye hazırlandıklarını görünce,

"Bugün bana hiçbir şey sormayacaksınız dediğimi de yazmayacaksınız!.. Bunu sizden rica ediyorum" dedim.

Derhal kalemlerini defterlerini ceplerine soktular ve gün boyunca beni her gittiğim yerde sürekli izledikleri halde, tek bir Türk gazeteci bana tek bir soru sormadı.

Türk gazeteciler bir şey sormayınca, yabancı gazeteciler de sorma cesaretini bulamadılar.

Gazeteci arkadaşlarımın bu anlayışlı davranışı, o günü, bir bakıma rahat geçirmemiz, sakıncalı gelişmeler olmadan, harekâtla ilgili herhangi bir haber sızmadan geçirmemiz olanağını bize sağladı.

Aslında, "Bugün bana hiçbir şey sormayacaksınız" ve "Hiçbir şey sormayacaksınız, dediğimi de yazmayacaksınız" sözüme uymakla, gazeteciler, belki gazetecilik görevlerini bir ölçüde aksatmış oluyorlardı, ama büyük bir yurt görevini yerine getirmiş oluyorlardı.

— Böylelikle harekâtın gizliliği sağlanmış oldu mu?...

ECEVİT — Ben, harekât kararımızla ilgili kesin bir açıklamada bulunmadıkça, herkes cumartesi günü yapılacak TBMM toplantısını bekleyecekti. Türkiye'de ve dışarda herkes, olağanüstü TBMM toplantısından önce hükümetin askeri harekât kararı alamayacağı düşüncesindeydi.

Oysa, askeri harekât konusunda 1967'de Meclis'ten alınmış olan yetki, 1974'te, bizim hükümetimiz için de geçerliydi.

TBMM'deki tüm grup liderlerinin de bu görüşte olduklarını öğrenmiştim.

19 Temmuz 1974... Çıkarmadan bir gün öncesini Ecevit şöyle anlatıyor: "Siyasal yaşamımın gazetecilerle en kısa görüşmesi oldu 19 temmuz sabahı... Beni çok duygulandıran, bana kıvanç veren bir görüşmeydi. Şöyle dedim: '— Bana bugün hiçbir şey sormayacaksınız...' Bu sözümü not etmeye hazırlandıklarını görünce, '— Bugün bana hiçbir şey sormayacaksınız' dediğimi de yazmayacaksınız... Bunu sizden rica ediyorum..."

Bir yandan, kamuoyunun TBMM toplantısıyla ilgili beklentisi, bir yandan da gazetecilerin anlayışlı davranışı, bizim için hiç kimseyi aldatmadan, niyetimizi kamufle etmeden, harekât gününün ve saatinin gizli kalması olanağını sağlıyordu.

— Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı Sisco'yu 19 temmuz akşamı Ankara'da bekliyordunuz. Atina'dan ne zaman geldi?

ECEVİT — Londra'daki görüşmemizden ayrılırken, Sisco, ya 19 temmuz cuma, ya da 20 temmuz cumartesi günü Ankara'ya geleceğini söylemişti.

Ben de, "Mutlaka cuma gelmelisiniz, cumartesiye kalmamalı gelişiniz" diye ısrar etmiştim.

Gerekçe olarak da, cumartesi günü olağanüstü TBMM toplantısı yapılacağını, o gün Ankara'da bulunmasının uygun olmayacağını söylemiştim.

Sisco gelmeden ve Atina izlenimlerini bize bildirmeden askeri harekâtı başlatmamız yakışık almazdı.

Ama Sisco gecikirse, o yüzden harekâtı geciktirmemize de olanak yoktu.

Harekât başladıktan sonra Sisco'nun Ankara'ya gelmesi ise büsbütün sakıncalı olurdu.

Onun için, Sisco'nun vaktinde gelmesini diliyordum. Umuyordum ki, akşam 17.00-18.00 sularında Ankara'ya gelir, birkaç saat konuşuruz; sonra, gece yarısı olmadan, Ankara'dan ayrılır.

Oysa, akşam oldu, gece oldu, saatler geçiyor, Sisco bir türlü gelmiyordu.

Bu beni çok kaygılandırdı. Ancak gece yarısına doğru Ankara'ya gelebildiğini öğrendik.

Gece yarısından sonra

— 19'u 20 temmuza bağlayan gece oluyor. Gece yarısı Sisco ile görüşebildiniz mi?

ECEVİT — Önce ABD Ankara Büyükelçisine gitti. Herhalde Washington'la haberleşmesi gerekiyordu. Benim Sisco ile buluşmam ancak 02.00'ye doğru...

— 20 Temmuz 1974 sabaha karşı 02.00 değil mi?

ECEVİT — Evet, 19 temmuzu 20 temmuza bağlayan gece sabaha karşı saat 02.00'ye doğru oldu. Sisco'nun benimle görüşmeye gelmesinden kısa bir süre önce de Amerikan Büyükelçisi, Dışişleri Bakanı Güneş'le kısa bir görüşme yaptı.

— Büyükelçi ile Dışişleri Bakanı Turan Güneş arasında bu görüşmeye neden gerek duyuldu?

ECEVİT — Aslında gereği yoktu. Nasıl olsa Sisco gelmiş, ben de oradayım, görüşeceğiz. Fakat, öyle sanıyorum ki, Amerika önceden bana yapacağımız görüşmeyle ilgili bir mesaj iletmek istedi. Görüşme öncesinde beni yumuşatmak, direncimi kırmak amacını güden bir mesaj...

Fazla direnmemin, Amerikan istekleri dışına çıkmamın iyi olmayacağını, çıkarsam bundan doğacak sakıncaları, bana önceden duyurmak istedikleri anlaşılıyordu; Sisco ile yapacağım görüşmenin ılımlı ve Amerika'nın o günkü tutumu açısından olumlu geçmesini sağlamak istiyorlardı.

Konser öncesi akort gibi...

— Bu görüşmede, Amerikan Büyükelçisi ortaya çıkabilecek sakıncaları ne şekilde dile getirdi?

ECEVİT — Kendi görüşlerini aktarmadı. Fakat, Amerikan Dışişleri Bakanı Kissinger'in, Dışişleri Bakan Yardımcısı Sisco ile yapacağım görüşmeden önce duymamda yarar gördüğü düşünceleri bana aktarılmış oluyordu. Büyükelçinin Güneş'le görüşmesinin anlamı buydu. Yani Kissinger'in ortam hazırlayıcı mesajı, bana, böyle bir dolaylı yoldan ulaştırılmış oluyordu. Bir tür, konser öncesi akort gibi...

19 Temmuz 1974 gece yarısı, ABD Büyükelçisi Macomber, çıkarmadan beş altı saat önce Dışişleri Bakanı Turan Güneş'i görmeye geliyordu... Ecevit, bu görüşmeyi şöyle anlatıyor: "Öyle sanıyorum ki Amerika, Sisco ile yapacağımız görüşme öncesi bir mesaj iletmek istiyordu... Bir tür konser öncesi akort gibi..."

— Bu mesajın içeriğinde neler vardı? Örneğin, geçmişi hatırlarsak, ünlü "Johnson Mektubu"nu hatırlarsak, bu tür bir sakıncadan mı söz ediliyor? Çünkü, son saatlerde bu çok önemli...

Washington daha iyi izliyordu...

ECEVİT — "Johnson Mektubu"ndaki gibi somut bir yaptırım ve tehdit içermeyen, ama onun eşiğine kadar gelen uyarılar ve manevi baskılar diye özetleyebilirim.

Anımsayabildiğim kadarıyla, bu mesajda şunlar vurgulanıyordu:

Bir kere, Türkiye'deki askeri birliklerin güneye kaydırılmasında Amerikalıların duydukları kaygı dile getiriliyordu.

Tabii, bu kaydırmalar, bir ölçünün üstünde saklanamazdı.

Kaldı ki, Amerikalılar, bütün askeri hazırlığı ve harekâtı, uydulardan, benim Ankara'da Başbakanlık odasından izleyemeyeceğim kadar veya Genelkurmay Başkanının kendi harekât odasından izleyemeyeceği kadar ayrıntılı olarak izleyebiliyorlardı. Yalnız Amerikalılar değil Sovyetler de...

— Bundan sizin haberiniz var mıydı?

ECEVİT — Uzay teknolojisinin doğal sonucuydu bu... Belki anımsarsınız, 1981'de, "Arayış" dergisinin bir sayısında, biz, Amerikalıların ve Sovyetler'in, Kıbrıs Barış Harekâtı günlerinde, uzaydan yaptıkları izlemelerin bazı grafiklerini yayınlamıştık.

— Amerika'nın ya da Sovyetler'in bu uydu uçuşlarını Türkiye, teknik olanakları ile saptayabiliyor mu?

ECEVİT — Bilmiyorum.

Uydular zaten biliniyordu...

— Pekiyi bu uçuşlardan size, hükümete ya da Genelkurmay'a bir bilgi veriliyor muydu?

ECEVİT — Hayır. Fakat bu bilinmeyen veya tahmin edilmeyen bir şey değildi. Yıllardan beri, gerek Amerika'nın, gerek Sovyetler Birliği'nin, değişik görevler üstlenmiş uydularının, dünya çevresinde sürekli dönüp durduklarını biliyorduk.

Hatta birçok devlet, özellikle meteoroloji kuruluşları ve madencilikle ilgili kuruluşlar, bunlara abone olurlar.

Türkiye'de de TÜBİTAK ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü gibi kuruluşlar, parası karşılığında, uyduların sağladığı bazı hizmetlerden yararlanırlar. Nitekim her gece, televizyonumuz, hava tahminleri programında, Türkiye'nin uzaydan çekilmiş fotoğrafını yayınlar.

Fakat insan, bu uçuşların grafiklerini veya uydulardan çekilen fotoğrafların büyütülmüşlerini gördüğü vakit, çağımız teknolojisiyle sağlanan olanakların büyüklüğünü ve bazı yasakların, bazı sır saklama düzenlemelerinin ne kadar çağ dışı kaldığını daha iyi kavrıyor.

Yurt dışındaki bir toplantıda, böyle, uydudan çekilip büyütülmüş bir fotoğraf gördüm. Bir kışlanın avlusundaki subayların rütbesi bile belli oluyordu.

Bu durumda, Kissinger'in bütün birlik kaydırmalarımızı çok iyi bilmesi ve benden daha önce haber alması doğaldı.

Kissinger'e göre sonuç vahim olurdu...

— Size ulaştırılan mesajdan gelmiştik hani...

ECEVİT — Evet... Kissinger'in mesajı, kuşkusuz, uzaydan veya başka yollardan toplanıp değerlendirilen bilgiler ışığında hazırlanmıştı.

Her ne kadar 1964 ve 1967'de de Türkiye benzer hazırlıkları yapıp, sonradan harekâtı durdurmuşsa da, Londra'daki görüşmeler bu kez bir harekâtı göze aldığımız izlenimini vermiş olabilirdi.

Onun için, bu mesajında, Kissinger, diplomatik sürecin sonuna kadar işlemesi gerektiğini ve bu süreç işlerken girişilecek herhangi bir askeri harekâtın son derecede vahim sonuçlar doğuracağını bildiriyordu.

— Ama, "vahim"in ne olacağı...

ECEVİT — Yoktu, daha doğrusu "yoktu" derken, mesajda somut bir tehdit unsuru bulunmamakla birlikte, vahim sonuçlar doğuracağı tekrar tekrar söyleniyordu. Türkiye'nin Kıbrıs'ta bir askeri harekâta geçmesinin doğuracağı sonuçların son derece güç olacağı da belirtiliyordu.

ABD, "sabır" tavsiye ediyor

Bu arada, Amerika'nın doğrudan veya dolaylı ENOSİS'e kesinlikle karşı olduğu konusunda da bize güvence de veriliyordu. Sonuç olarak, Amerika'nın diplomatik alandaki girişimlerinden ve katkılarından alınabilecek sonucun sabırla beklenmesi tavsiye ediliyordu.

— Size bu mesaj rahmetli Turan Güneş tarafından hemen ulaştırıldı. Sizin tepkiniz ne oldu?

ECEVİT — Zaten, Londra'da gerek İngilizlerle gerek Amerikalılarla yaptığım görüşmelerde bu mesajdaki havayı almıştım. Yani, İngiltere'nin de, Amerika'nın da bu harekâta kesinlikle karşı oldukları ve birtakım güvenceler vererek bizi avutmak ve rahatlatmak istedikleri izlenimini edinmiştim. Mesaj, bu izlenimi bir kanıya dönüştürdü.

Bütün bunlar, daha sonra Yunanistan'da ileri sürülen, Türkiye'nin bu harekâta Amerikan teşviki ile giriştiği yolundaki bazı iddiaların gerçeğe ne kadar aykırı olduğunu gösterir.

YARIN: ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı'nın Çaresizliği

İstanbul'da bir mahalle "su" için her şeyi göze aldı

Mikroplu suya hücum

KEMAL KÜÇÜK — *22 temmuz*

İstanbullular susuzluğu kanıksamak zorunda kaldıklarını, yaz aylarında daha bir güçlü hissediyorlar. Birkaç şanslı semt dışında, İstanbullu yurttaşlar için biraz su bulmak, bulduğunu biriktirebilmek kesintisiz bir mücadeleyi gerektiriyor. Sora sora bulduğumuz, adressiz, yolsuz Gazi Fevzi Çakmak Mahallesinde su, altınla eşdeğer gibi.

Geçen yıllarda mikroplu su yüzünden bebeklerin öldüğü, birçoğunun hastalandığı bu unutulmuş mahalledeki iki kuyu, İl Sağlık Müdürlüğü'nce kapatılmış. Kapatılmış, ama Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı **Sabri Öztürk,** yine de **"Kapatılan kuyuların yeniden açılıp sularının kullanılması son derece tehlikelidir"** diye halkı uyarmak zorunda kalıyor. Uyarmaktan başka bir şey yapamıyor belediye. Çünkü yöre halkının yakındaki tek su kaynağı bu kuyular ve uyarılsalar da uyarılmasalar da bunları kullanmak durumundalar.

Kapatılan, ama suyu kullanılan bu kuyuları bulabilmek için Gaziosmanpaşa'ya, oradan da Fevzi Çakmak Mahallesi'ne gidiyoruz. Mahalleliler, **"Burada kuyu yok"** diyorlar. Çaresiz dönüp Belediye Başkanı Öztürk'ten rica ediyoruz, bizi oralara götürmeleri için. Öztürk, **"İki kuyu da kapalıdır"**'ı yapıştırıyor hemen ve birazcık da serzenişte bulunuyor:

"Aslında içilen su yok. Biraz da sansasyonel haberler yayımlanıyor. Buyrun, birlikte gidelim."

Fevzi Çakmak Mahallesi'ni geçip toprak yoldan iki büyük tepenin yamacındaki **"susuzluktan kıvranan'** mahalleye giriyoruz. **"Onca yoldan sonra burası da işte Fevzi Çakmak Mahallesi"** diyor acı bir gülümseyişle Başkan Öztürk ve küçük bir kuyuyu gösteriyor: **"İçinde su var, ama görüyorsunuz, kapalı..."** Sonra öteki kuyuya gidiyoruz, **"Bakın, bu da kapalı"** diyor.

Üzerinde hiçbir mühür olmayan kuyunun tulumba kolu çıkarılmış, üstünden pis bir lastik boru sarkıyor. Gelenin Belediye Başkanı olduğunu öğrenince kadını çocuğu, **"Su mu gelecekmiş?"** diyerek koşa koşa geliyorlar üstümüze. Lastik ayakkabılı, beyaz başörtülü kadınlar... Yalınayak çocuklar... Kuyunun tepesindeki tulumbanın ucuna paslı bir tel dolanmış, duruyor. Tam kıyısında kırmızı bir boyayla yazılmış, **"Su içmek tehlikelidir"** sözleri, üzerine gelenlerin yüzüne gülüyor gibi..

Başkan Öztürk, çevresini saranlara, **"Bu kuyu kullanılmıyor. Suyu ilerideki fabrikanın çeşmesinden mi alıyorsunuz?"** diye soruyor. Ama sanırız sormasıyla birlikte pişman da oluyor. Şaşkınlığını anlamamak mümkün değil verilen yanıt karşısında:

"Yook.. Bu kuyudan kullanıyoruz..."

"Ama bu kapalı. Tulumbanın kolu da yok..."

"Bizde var. Haftada iki gün kullanıyoruz."

Başkan şaşkınlıktan nerdeyse konuşamaz halde. **"Bakın, ben bunu bilmiyordum"** diyor. **"Bu su mikroplu ve kullanılması yasak, bilmiyor musunuz?"**

Beyaz başörtülü bir kadın, **"Ne edelim?"** diye bağırıyor başkana. **"Susuz mu yaşayalım? Çocuklarımız bitlendi. Hocası okuldan çağırdı bit var diye."**

"Yıkanmıyorlar mı?"

Hep bir ağızdan bağırıyorlar:

"Su mu var ki başkan?"

Başkan Öztürk, **"Burada mahalle çeşmesi yapacağız"** diyor ve hemen ekliyor:

"Daha sonra imar planı tasdik olunca da İSKİ, su **yolu döşeyecek."**

Sabri Öztürk, uzaktaki tepede kurulu Sultançiftliği Mahallesine İSKİ'nin haftada iki gün tankerlerle su verdiğini, ancak Fevzi Çakmak Mahallesinin bu bölümüne arabaların yetersizliğinden su getirilemediğini söylüyor. Kadın ve çocukların bağrışları arasında belediye görevlileri ile birlikte geriye, Gaziosmanpaşa'ya dönüyor Öztürk..

Başkan gider gitmez, **"Ne olur yazın."** diye atılıyor üstümüze **Fatma Üstün, "Altı yıldır buradayız. Çoluk çocuk tek işimiz bu kuyu kapanınca uzaktaki dereden su taşımak. Taşıyoruz dere suyunu, iki günde kurtlanıyor. Hepimizin ağzı yara. Kızımın her yanı kaşınıyor, yara oldu. Geçen yıl bir doktor geldi, bu suları kullanmayacaksınız dedi. Ne yapalım, ölelim mi?"**

Sıvaslı Fatma Üstün, **"Hem bu kuyunun suyunu içmiyoruz, kullanıyoruz"** diye düzeltmek istiyor sonra, ama Giresunlu **Hafize Sevinç** sözünü yarıda kesiveriyor bir hışımla:

"Nasıl içmiyoruz? İçen de var. Çocukların çoğu içiyor."

Ardından ötekiler de bağırmaya başlıyorlar:

"İçen de var. İçen de. Ne yapalım?"

Kapatılan kuyunun anahtarı, uzun bir tulumba kolu. Tüm mahallenin kapatılan kuyuyu nasıl kullandığını şöyle anlatıyor Hafize Sevinç:

"Tulumbanın kolu her gün değişik birinin evinde kalıyor. Su alacağımız zaman çocuklarla haber yolluyoruz, tüm mahalle toplanıyor. En az haftada iki gün bidonları dolduruyoruz..."

Ardından **"Ayşa, gızzz.. Kolu getir"** diye bağırıyor biri. Çoluk çocuk, tulumba kolunun emanet bulunduğu eve koşuyor. Az sonra gelen kol, hemen tulumbaya takılıyor. O anda kuyunun başında olmayanlar da kolun takıldığını görür görmez ellerinde bidonlarla hücum ediyorlar. **"Bu da olmasa biz ne yaparız? Hadi resim de çekin"** diye bağırıyorlar bir yandan da. Bir anda bir kuyruk oluşuyor, tulumbanın kolu çalışmaya başlıyor.. Kadınlar hemen çocuklarını soyup başlarından suyu boca etmeye başlıyorlar **"içilmesi tehlikeli ve mikroplu"** suyu.. Üzerinde İstanbul Anakent Belediyesi'nin kocaman armasını taşıyan bidonlarla...

Cumhuriyet

Sahibi: Cumhuriyet Matbaacılık ve Gazetecilik Türk Anonim Şirketi adına Nadir Nadi. ● Genel Yayın Müdürü: Hasan Cemal, Müessese Müdürü: Emine Uşaklıgil, Yazı İşleri Müdürü: Okay Gönensin. ● Yazı İşleri Müdür Yardımcısı: Ahmet Korulsan, Haber Merkezi Müdürü: Yalçın Bayer, Sayfa Düzeni Yönetmeni: Ali Acar.

Temsilciler: ANKARA: Yalçın Doğan, İZMİR: Hikmet Çetinkaya, ADANA: Mehmet Mercan. ● Servis Şefleri: İstanbul Haberleri: Reha Öz, Dış Haberler: Ergun Balcı, Ekonomi: Osman Ulagay, Kültür: Aydın Emeç, Magazin: Yalçın Pekşen, Spor Danışmanı: Abdülkadir Yücelman, Düzeltme: Refik Durbaş, Araştırma: Şahin Alpay, İş Sendika: Şükran Ketenci.

Bürolar: ● Ankara: Ziya Gökalp Bulvarı İnkılap Sokak No: 19/4 Tel: [illegible] ● İzmir: Halit Ziya Bulvarı No: 65/3, Tel: [illegible] ● Adana: Çakmak Cad. No: 134 Kat 3, Tel: [illegible] ● Basım ve Yayın: Cumhuriyet Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.Ş. Türk Ocağı Cad. 39/41, Cağaloğlu İst. PK: 246 İst. Tel: [illegible] Teleks: [illegible]

TAKVİM 23 Temmuz 1984 İmsak: 3.54 Güneş: 5.44 Öğle: 13.15 İkindi: 17.12 Akşam: 20.37 Yatsı: 22.18

10. Yıldönümünde Kıbrıs Barış Harekâtı'nı

Ecevit Anlatıyor

Yalçın Doğan

Washington'a sözlü mesaj:

"Hatamızı tekrarlamayacağız yani sizi dinlemeyeceğiz"

Sisco'ya Ecevit diyordu ki: Geçmişte biz de hata ettik, siz de hata ettiniz. Sizin hatanız, Kıbrıs konusunda bizim elimizi kolumuzu bağlamaktı. Bizim hatamız da size uymaktı. Tarih tekerrür edebilir, ama tarihteki hataları tekrarlama mecburiyeti yoktur.

"Sisco ile beraber bulunan bir genç diplomat, vedalaşıyormuş gibi yanıma yaklaştığında, kimseye belli etmemeye çalışarak kulağıma eğildi ve 'Sizi kutlarım' dedi. Bu, benim için, Amerikan açıkyürekliliğinin beni çok duygulandıran bir örneği idi."

— 4 —

— Anlattıklarınızdan Türkiye'nin o tarihe kadar izlemiş olduğu Kıbrıs politikasında önemli bir değişiklik olduğu ortaya çıkıyor. Amerika öneriyor, biz kabul ediyoruz, o tarihe kadar... Şimdi Amerika ilk kez kendi isteğinin tersine bir durumla karşılaşıyor... Sisco bu sözleri duyunca ne yaptı?

ECEVİT — Sinirliliği sürekli artıyordu. Ama çok dikkatli davranmaya, sinirlerine hâkim olmaya özen gösteriyordu. Örneğin, Amerikalıların baskılarından söz ettiğim zaman kendisinin yaptığı telkinleri bir baskı gibi yorumlamamın doğru olmadığını söylüyordu.

— Konuşma burada mı noktalandı?

ECEVİT — Hayır, devam ettim: "Amerika geçmişte de Türkiye'ye sizin şimdi verdiğiniz sözlere benzer bazı sözleri defalarca vermişti" dedim. "Kıbrıs sorununa Türkler için de kabul edilebilir bir çözüm bulunulmasına, Kıbrıs Türklerinin çektiklerini sona erdirecek, meşru menfaatlerine ve kaygılarına uygun düşecek bir çözüm bulunmasına yardımcı olacağınız yolunda sözler vermiştiniz. Verdiğiniz sözler defalarca verilmiştir, ama bu sözlerin hiçbiri tutulmamış veya tutulamamıştır" dedim.

"Kıbrıs'ın bağımsızlığını ve Kıbrıs konusundaki uluslararası anlaşmaları ihlal eden devlet Yunanistan'dır. Amerika bu konuda Yunanistan'ı uyarabilirdi ve bir noktada durdurabilirdi veya gayrimeşru Sampson yönetimi üzerinde daha çok etkili olma yollarını arayabilirdi oysa" dedim, "sözlerinizden ve Atina'dan getirdiğiniz haberlerden öyle anlıyorum ki, Amerika bunları yapmak yerine, şimdi bir kere daha Türkiye'ye baskı yapmak yolunu seçmiş olmaktadır" dedim.

Karşıdaki muhatap kimdi?

— Bu sözlerinizle Sisco'nun görevini yapmadığını da bir anlamda belirtmiş oluyorsunuz.

ECEVİT — Karşımdaki muhatap, tabii Sisco değildi. O günkü ve geçmişteki Amerikan yönetimleri ile ilgili gözlemlerimi söylüyordum.

— Görüşmenizde Kissinger'dan o gece aldığınız mesaja değindi mi?

ECEVİT — Evet. Görüşmenin bir noktasında Kissinger'ın mesajıyla ilgili olarak şunları söyledim:

Benim Kissinger'a kişisel olarak büyük hayranlığım ve saygım vardır. O nedenle Sayın Kissinger tarafından bize ulaştırılan isteklerin hükümetimizce kabul edilemeyeceğini size bildirmekten içtenlikle üzüntü duyuyorum. Herhalde hiçbir Türk hükümeti de içinde bulunduğumuz koşullarda bu istekleri kabul edemezdi. Eğer herhangi bir Türk hükümeti bu istekleri, geçmişte olduğu gibi bundan sonra kabul edecek olursa, bu yalnız Türk-Amerikan dostluğunda kolay onarılamayacak tahribata yol açmakla kalmaz. Aynı zamanda, halklar düzeyinde, hatta sanırım Amerikan-Yunan dostluğu bakımından da hayırlı olmaz" dedim.

— Bununla ne demek istediniz?

ECEVİT — Biliyordum ki, Yunan halkı cunta rejiminden son derece de rahatsızdır ve Amerika'nın cunta rejimini desteklemesinden de tedirgindir. Bu nedenle Amerika'ya bir kırgınlığı vardır. Yani, Amerika'nın bize yönelttiği isteklerde ısrar etmesi durumunda, yalnız, Türk-Amerikan dostluğunun değil, halklar düzeyinde Yunan-Amerikan ilişkilerinin de bundan zarar göreceğini hatırlatmaya çalıştım.

Rumlar için de acı olurdu...

— Amerikalılar işin bu yönünü herhalde düşünmemişlerdi...

ECEVİT — Amerikalıların istediği gibi davranırsak, sonuçlarını Kıbrıs Rumları için de çok acı olacağını söyledim. Buna bir kanıt olarak da, 18 temmuz günü Londra'nın Charing Cross Caddesi'nde Kıbrıslı Rumların nasıl ellerime sarılıp darbeden yakındıklarını, kendilerini cuntacılardan ve darbecilerden kurtarmamızı istediklerini aktardım.

Sonra şunları ekledim: "Hatta bunların da ötesinde sizin Türkiye'ye yönelttiğiniz isteklerde ısrar etmeniz ve bizim bu isteklere boyun eğmemiz bütün dünya kamuoyunda Amerika'nın saygınlığını zedeleyebilir. Amerika'yı, Yunanistan'daki cuntanın ve Kıbrıs'taki darbenin destekçisi gibi gösterebilir ve Kıbrıs'ta meşruluğa, istikrara, güvenliğe ve demokrasiye geçişi güçleştirmenin de ötesinde, bu konudaki tüm umutların yıkılmasına yol açabilir" dedim.

Yunan istilasına karşı hareket

Bizim girişeceğimiz bir hareketten hep "müdahale" diye söz ediyordu Amerikalılar. Buna da değinerek şöyle konuştum:

"Fakat Yunanistan'ın Kıbrıs'ta yaptığı için 'istila' deyimini kullanmıyorsunuz. Oysa bizim eğer garantörlük görevimizi yerine getirerek Adada bir hareketimiz olursa, bu Kıbrıs'a bir 'müdahale' değil, Kıbrıs'taki Yunan istilasına karşı bir hareket olacaktır" dedim.

Muhtelif görüşlerimizde, Amerikalılar, bizim Kıbrıs'a müdahalemizin komünizm tehlikesini arttıracağı yolunda kaygılar ileri sürerlerdi. Ona da değinmenin yararlı olacağını düşündüm...

— Sisco da görüşmelerin herhangi birinde bu kaygıyı dile getirmiş miydi?

ECEVİT — Ayrıntılarını anımsamıyorum, ama getirmiş olacak ki değinme gereğini duydum ve şunları söyledim:

"Yıllardan beri Kıbrıs konusunda Amerika'nın sürdürdüğü politikanın sonucu olarak Kıbrıs'ta komünizm zayıflamış mıdır, güçlenmiş midir? Bunun takdirini size bırakıyorum. Kaldı ki, bence komünizmi önlemenin en güvenilir yolu, özgürlük, demokrasi ve sosyal adalettir" dedim.

— Bu açıklamalarınız karşısında herhalde Sisco da bazı görüşlerinde ısrar etti, ya da sürdürdü...

ECEVİT — Evet. Sisco mütemadiyen, beni hissettirdiğim kararlardan vazgeçirmek için, kâh sinirli bir üslup ile, kâh ricacı olarak müdahalelerde bulunuyor, hiçbir dayanağı olmayan birtakım güvenceler veriyordu.

Büyükelçi zayıf tarafıma takılıyor

O arada, çok iyi niyetli bir kimse olduğunu bildiğim Amerikan Büyükelçisi Macomber, beni zayıf tarafımdan yakalamaya çalışarak dedi ki: "Sizin bir kişi olarak en güçlü tarafınız, en büyük gücünüz insancıllığınızdır. İnsan sevginizdir. Onun için siz herhalde bir savaş kararı almayı ve bunun sonuçlarını içinize sindiremezsiniz."

Ona da şu yanıtı verdim:

"Evet, ben savaşa çok karşıyım, ama Kıbrıs'ta şu sırada herhangi bir hareketi yapacağımız vakit, bu hareketi yaparsak doğacak sonuçlarla, yapmazsak doğacak sonuçları karşılaştırmak durumundayım.

Bizim Kıbrıs'ta alacağımız önlemler, gerek Kıbrıs Türklerinin, gerek Kıbrıs Rumlarının canlarına yönelik tehlikeleri ve önümüzdeki yıllarda yönelebilecek tehlikeleri, çok azaltıcı nitelikte olacaktır. Yitirecek fazla vaktimiz de kalmamıştır" dedim.

Saklanacak yanı kalmamıştı

— Bu sözlerinizden, artık harekâtın yapılacağı iyice anlaşılmış olmalıydı.

ECEVİT — Evet. Zaten artık saklanacak yanı da kalmamıştı. Çünkü harekâtın başlayacağı saatlere gelmiştik.

— Nasıl bağladınız sözlerinizi?

ECEVİT — Dedim ki, "Geçmişte biz de hata ettik, siz de hata ettiniz. Sizin hatanız, Kıbrıs konusunda bizim elimizi kolumuzu bağlamaktı. Bizim hatamız da size uymaktı. Sözlerimin başlarında belirttiğim gibi, tarih tekerrür edebilir, ama tarihteki hataları tekrarlama mecburiyeti yoktur. Biz on yıl önceki hatamızı tekrarlamayacağız, yani sizi dinlemeyeceğiz. Umarım ki siz de on yıl önceki hatanızı tekrarlamazsınız."

— Sisco ne dedi, bu sözler üzerine?

ECEVİT — Çok kaygılı, çok bezgindi... "Yani ben burada saatlerdir boşuna mı konuşuyorum?" dedi.

Tek kelimeyle, "evet" dedim.

"Yoksa harekât başladı mı?" dedi, Sisco.

"Ya başladı, ya başlamak üzere" dedim.

"Bunu 48 saat geciktiremez misiniz, yeniden Atina'ya gideyim" dedi.

"Artık değil 48 saat, isterseniz 848 saatiniz var" dedim.

"O halde bari ben bir an evvel ayrılayım. Siz havaalanını da kapatabilirsiniz" dedi.

"İyi olur" dedim... "Sizi daha uygun bir zamanda daha uzun süre misafir etmek isteriz, ama şimdi havaalanı kapatılmadan ayrılmanız iyi olur" dedim.

Çok üzgün bir durumda, ayık yüzle yerinden kalktı, odanın kapısına kadar yürüdü, durdu, bana döndü:

"Şimdi dışarısı gazetecilerle doludur. Ben onlara ne diyeceğim?" dedi.

"Bir şey söylemek istemiyor musunuz?" dedim.

"Ne söyleyebilirim bu durumda?" dedi.

"Ben rica ederim, gazeteciler size hiçbir şey sormazlar" dedim.

"Bunu başarabileceğinizi sanmıyorum" dedi... Oysa ben 19 temmuz sabahı, "Bana bugün hiçbir şey sormayacaksınız" dediğimden beri gazetecilerin gün boyunca gösterdikleri anlayışa güveniyordum.

Sisco'ya soru yok

Özel Kalem Müdürü rahmetli Kemal Gücüyener'i çağırdım:

"Dışarıda bekleyen gazetecilere söyleyin, dün sabahtan beri gösterdikleri anlayışa teşekkür ederim. Şimdi Sayın Sisco ve arkadaşları ayrılacaklar. Onlara da hiçbir soru sormamalarını rica ediyorum" dedim.

Özel Kalem Müdürü birkaç dakika içinde geri geldi.

"Tamam efendim, hiçbir soru sormayacaklar" dedi.

Sisco'ya bunu aktardım.

Bütün üzüntüsüne karşın bir espri yaptı Sisco:

"Eğer bunu başarabildiyseniz, sizi Beyaz Saray'a basın sözcüsü olarak öneririm" dedi.

Elinden geleni yapmıştı Sisco... Yıkılmış gibiydi. Onu öylesine üzgün görmek beni de çok üzdü. Vedalaştık, ayrıldı.

— Ve soru sorulmadı kendisine, öyle mi?

ECEVİT — Hayır, hiçbir gazeteci tek bir soru sormadı. Türkler sormayınca yabancılar da soramadılar. Ve Sisco ile arkadaşları sessizce ayrıldılar.

— O arada Barış Harekâtı başlamış mıydı?

ECEVİT — Evet, başlamıştı. Birazdan Başbakanlığın önüne çıkıp, Barış Harekâtıyla ilgili ilk açıklamayı yapacaktım.

Sisco Atina'ya gidip geliyor

— 19-20 Temmuz gecesi sabaha karşı yaptığınız görüşmeden sonra Sisco ile başka görüşmeleriniz oldu mu?

ECEVİT — Evet, Atina'ya gidip geri geldi.

— Ne zaman?

ECEVİT — O sırada geceler gündüzler birbirine karıştığı için iyi anımsamıyor olabilirim. Sanırım ertesi gün.

— Ne görüşüldü?

ECEVİT — Daha çok Dışişleri Bakanımız Güneş'le görüştüler. Yunan generallerinin ayakları suya değmişti belli ki... Onlardan bazı öneriler getirmişti Sisco... Fakat, odun gibi takdim ettikleri önerilerinin ardında hâlâ birtakım tuzaklar yatıyordu.

— Siz görüşmediniz mi, Sisco ile?

ECEVİT — Kısaca, Dışişleri Bakanının odasına uğradım, orada gönlünü almaya çalıştım.

— Nasıldı?

ECEVİT — Çok üzgün, yorgun ve asık yüzlü.

— Yani soğuk bir karşılaşma...

Genç Amerikalı diplomat ne dedi?

ECEVİT — Öyle... Fakat heyetle vedalaşırken beklemediğim bir şey oldu. Londra'da da, Ankara'da da Sisco ile beraber bulunan bir genç diplomat, vedalaşıyormuş gibi yanıma yaklaştığında, kimseye belli etmemeye çalışarak kulağıma eğildi ve "Sizi kutlarım", dedi.

Bu, benim için, Amerikan açık yürekliliğinin ve kıran kırana mücadele ederken bile karşısındakine hakkını verme özelliğinin, genellikle Amerikalılarda bulunan ve herhalde kendine güvenin verdiği kompleksizlikten kaynaklanan, bu özelliğin beni çok duygulandıran bir örneği idi.

Ben de yavaşça teşekkür ettim kendisine.

— Fakat Sisco'dan öyle bir şey...

ECEVİT — İki yıl sonra... İki yıl sonra, 1976'da muhalefetteyken, Amerika'ya gitmiştim. Türk-Amerikan ilişkilerinin düzelmesine katkıda bulunabileceğimi düşünerek Kissinger telkin etmişti o geziyi...

— Davetli mi gitmiştiniz?

ECEVİT — Hayır. Geniş bir heyetle, tüm giderlerimizi kendimiz karşılayarak gitmiştik. Öylesi daha uygundu... İşte o gezi programı sırasında, New York'ta, Amerika'nın ünlü dış politika kuruluşlarından birinde konferans verecektim.

Beni Sisco'nun dinleyicilere takdim edeceğini öğrenince, biraz kaygılandım. Çünkü son ayrılışımızda bana çok kırgındı.

Fakat ne kadar yanıldığımı anladım. O da, tıpkı bir Amerikan açık yürekliliği ile, beni mahcup edecek kadar övgü dolu sözler söyledi.

— Ne konuda?

ECEVİT — Kıbrıs için ve Türkiye'nin hakları için kendilerine karşı verdiğim mücadele konusunda...

— Atina dönüşü Ankara'daki kısa görüşmeden sonra, olaylar sırasında yeni bir temas oldu mu Sisco ile?

ECEVİT — Hayır, artık devreye doğrudan Kissinger girmek üzereydi. Aramızda soğuk bir "telefon diplomasisi" başlayacaktı...

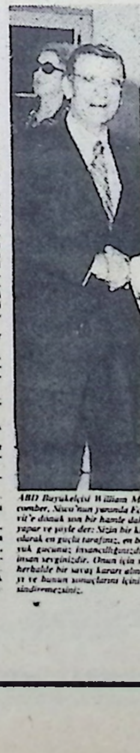
YARIN: 1974 şubatına dönecek...

Ecevit, Kissinger için: Benim Kissinger'a, kişisel olarak büyük hayranlığım ve saygım vardır. O nedenle Sayın Kissinger tarafından bize ulaştırılan isteklerin hükümetimizce kabul edilemeyeceğini size bildirmekten içtenlikle üzüntü duyuyorum. Herhalde hiçbir Türk Hükümeti de içinde bulunduğumuz koşullarda bu istekleri kabul edemezdi...

YUNAN CUNTASI LİDERİ PAPADOPULOS — Sisco, Atina'ya gidip tekrar Ankara'ya döner. Atina'da cuntanın önde gelenleriyle görüşmüştür. Ecevit: Sisco, daha çok Dışişleri Bakanımız Güneş'le görüştü. Yunan generallerinin ayakları suya değmişti belli ki. Onlardan bazı öneriler getirmişti Sisco... Fakat odun gibi takdim ettikleri önerilerinin ardında hâlâ birtakım tuzaklar yatıyordu...

ABD Büyükelçisi William Macomber, Sisco'nun yanında Ecevit'e dönük son bir hamle daha yapar ve şöyle der: Sizin bir kişi olarak en güçlü tarafınız, en büyük gücünüz insancıllığınızdır, insan sevginizdir. Onun için siz herhalde bir savaş kararı almayı ve bunun sonuçlarını içinize sindiremezsiniz.

GECENİN SON DİYALOĞU

Ecevit: *Biz on yıl önceki hatamızı tekrarlamayacağız, yani sizi dinlemeyeceğiz...*

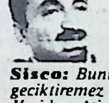
Sisco: *Yani ben burada saatlerdir boşuna mı konuşuyorum?*

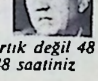
Ecevit: *Evet.*

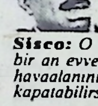
Sisco: *Yoksa harekât başladı mı?*

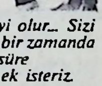
Ecevit: *Ya başladı, ya başlamak üzere...*

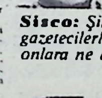
Sisco: *Bunu 48 saat geciktiremez misiniz? Yeniden Atina'ya gideyim...*

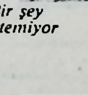
Ecevit: *Artık değil 48 isterseniz 848 saatiniz var.*

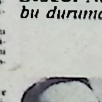
Sisco: *O halde bari ben bir an evvel ayrılayım, siz havaalanını da kapatabilirsiniz.*

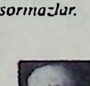
Ecevit: *İyi olur... Sizi daha uygun bir zamanda daha uzun süre misafir etmek isteriz.*

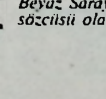
Sisco: *Şimdi dışarısı gazetecilerle doludur. Ben onlara ne diyeceğim?*

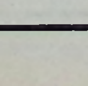
Ecevit: *Bir şey söylemek istemiyor musunuz?*

Sisco: *Ne söyleyebilirim bu durumda?*

Ecevit: *Ben rica ederim, gazeteciler size hiçbir şey sormazlar.*

Sisco: *Eğer bunu başarabilirseniz, sizi Beyaz Saray'a basın sözcüsü olarak öneririm...*

Eski Dışişleri Bakanı Atina'nın görüşlerini anlattı

Mavros: Sorunları Özal ile Papandreu çözebilir

CENGİZ ÇANDAR — *23 temmuz*

ATİNA — Yunanistan başkentinin göbeğindeki Syntagma (Anayasa) Alanı'na iki dakika mesafedeki bürosundan ayrılacağımız sırada **Yorgo Mavros**, kapının ağzında bizi durdurdu. **"Az önce telefona çağrıldığımda kimle konuşuyordum biliyor musunuz?"** dedi ve sormamıza fırsat bırakmadan devam etti: **"Başbakanla. Kendisine dedim ki, biliyor musunuz yandaki odada kimler var? Cumhuriyet muhabiriyle görüşüyorum. Papandreu da bana** 'Cumhuriyet mi? Cumhuriyeti bilirim. İyi ve ciddi bir gazetedir' **yanıtını verdi. Kendisiyle yarın akşam görüştüğümde, burada iki ülke arasında yakınlaşma sağlamak amacına hizmet etmek için Atina'da bulunduğunuzu söyleyeceğim. İki ülkenin arasında yakınlaşma olması çok önemlidir ve Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunları Papandreu hükümeti çözebilir."**

Yorgo Mavros, Papandreu'nun Türk-Yunan çekişmesine çözüm getirebilme yeteneğinden söz etmeden kısa bir süre önce de dikte edercesine şu sözleri söylüyordu:

"Şimdi güçlü bir hükümete sahipsiniz. Daha önceki ekonomik sorunlarınızın bir kısmından sıyrıldınız. AET'ye tam üyelik için hazırlanıyorsunuz. Şimdiki hükümetiniz Türk-Yunan anlaşmazlıklarına çözüm getirebilir. Olumlu adımlar atabilir."

PASOK'un Atina liste başı olarak bir ay önce Avrupa Parlamentosu'na seçilen, ülkenin **Karamanlis**'le birlikte en kıdemli politikacısı sayılan ve 1974 Cenevre görüşmelerinde **Turan Güneş**'in karşısına cunta sonrası Yunanistan'ın ilk Dışişleri Bakanı olarak oturan Yorgo Mavros, bu sözlerinin ardından bir hatırlatma yapma gereği duydu: **"Ama unutmayın ki, AET'ye tam üyelik için 10 AET üyesinin ittifakla onayı gerekir."**

— Yani demek istiyorsunuz ki, AET'ye Türkiye'nin tam üyeliği Yunanistan'ın vizesinden geçecek..

Mavros, kelimelerin üzerine basa basa konuştu: **"Yunanistan, sizi Avrupa'nın dışında tutmak niyetinde değildir. Fakat hiçbir Yunan hükümeti için, toprak talepleri olan bir ülkenin, Kıbrıs'ı işgal altında tutan, bize yöneltilmiş bir donanma ve orduya sahip bir ülkenin AET'ye girişine kolaylık sağlaması düşünülemez. Yunan hükümetleri bu anlaşılmaz durum devam ettiği sürece, veto hakkını kullanmamayı düşünemez."**

ATATÜRK VE VENİZELOS

Baba Papandreu'nun Milli Savunma, Maliye, Milli Eğitim ve Adalet bakanlıklarında bulunan, 1974'te Cuntanın devrilmesi üzerine göreve gelen Karamanlis hükümetinin Dışişleri Bakanlığını yapan, Andreas Papandreu'nun en çok saydığı siyaset adamlarının başında gelen Mavros, her şeye rağmen Türk-Yunan ilişkilerinin geleceği konusunda umutsuz değil. Bu umudunu basit bir genellemeye oturtuyor:

"Türkiye ve Yunanistan, tarih ve coğrafya nedeniyle en yakın dostlar olarak yaşamaya mecburdurlar. Bugün birbirlerine düşman gibi davranıyor ve inanılmaz bir silah yarışı içinde bulunuyorlar."

Bu noktada geçmişe atıf yapıyor ve **Kemal Atatürk** ile **Elefteros Venizelos**'un isimlerinden söz ediyor: **"Venizelos ve Atatürk, muazzam önlem taşıyan bir siyaset izlediler. Venizelos Ankara'ya gitti. İsmet İnönü Atina'ya geldi. Bu politika bugün iki ülkeye yol göstermelidir. Atatürk ve İnönü gibi devlet adamlarına ihtiyacımız var."**

Mavros için Türk-Yunan anlaşmazlığının çözümü **"bu asrın en büyük olayı"** sayılabilecek.

"Ancak bu yöndeki inisiyatif (girişim) Türkiye'den gelmeli. Çünkü hiçbir Yunan hükümeti Kıbrıs'taki durumu sinesine çekemez. Özellikle hükümetinizin Denktaş'ı Kıbrıs'ta tek taraflı bir bağımsızlık ilanına itmesinden sonra. Bu büyük yanlış, Denktaş'a değil, Ankara'ya aittir."

"Neden?" sorumuza getirdiği yanıt ise şöyle: **"Çünkü buna asla cesaret edemezdi. Onun her zaman bir Devlet Başkanı arzusu taşımış olduğunu biliyorum. Ama Ankara hayır deseydi, bir adım atamazdı."**

EGE SORUNU

Peki, Ege ve diğer ikili sorunlar?

Mavros, **"Ben şahsen dostluğun gereğine inanan bir insanım ve siz bu dostluktan çok şey kazanacaksınız"** diye söze girip FIR hattı konusun-

18 temmuz

daki anlaşmazlığa değiniyor: **"Bir Türk bakanın, 'Tanımıyorum' demesiyle Yunanistan'ın hava kontrol sahası üzerinde 1951 ve 1958 yıllarında iki anlaşmayla tanınmış ve 58 devletin imzasıyla hukuk belgesi durumuna gelmiş hakları ortadan kalkar mı? Notam yüzünden 1974-1980 arasında havayollarının uzaması nedeniyle kaç milyar dolarlık kayba uğradınız, biliyor musunuz?"**

Mavros şikâyetçi: **"Her 6 ayda bir sorun çıkarıyorsunuz. FIR, karasuları, kıta sahanlığı ve azınlık sorunları. Yunanistan'da Lozan Antlaşması'ndan sonra azınlık sorunu kaldığını bilmiyorum. Batı Trakya'ya çok para harcadık. Okullar yaptık. Partimde iki Batı Trakyalı milletvekili var. Onlara sorun. Böyle bir mesele var mı? Lozan'da İstanbul'daki Rumların sayısı 180 bin idi. Bugün 300 bine ulaşması gerekirken 7 bin. Neden?"**

Ardından büyük bir rahatlıkla şu sözler çıkıyor ağzından: **"Biz uygar bir ülkeyiz. Yunanlı ve Türk arasında ayrım gözetmeyiz. İsterseniz Batı Trakyalı milletvekillerine sorabilirsiniz."**

Mavros'un tek kabul ettiği nokta, adaların silahlandırılması.

"Peki Lozan'a göre adaların silahlandırılmaması gerekiyordu. Bunların şimdiki durumu nedir?" sorumuza, **"Şimdi silahlandırıldılar. Ama korunmak ve halkın moralini yükseltmek için. 6 ada, Limni, Semadirek, Midilli, Sakız, Sisam ve İstanköy. 300 adamızın sadece 6'sı. Silahtan arındırılmış durumda değilse bile tam anlamıyla silahlandırılmış da denemez. Bu adalardan size hiçbir tehdit yok. Bu adalarda tek bir tank yok. Bu adalar, 140 çıkarma gemisinin ve silahlarını kendisine dikmiş bir ordunun karşısında bulunuyorlar."**

EVREN HARİÇ

Mavros'un ve galiba PASOK'un da üzerinde en çok durduğu temalardan biri, Türk siyaset adamlarının Yunan topraklarında hak iddia ettikleri. Ya buna gerkçekten inanıyorlar ya da böyle görünüyorlar.

Buna karşılık **"Megalo İdea"**'dan bahsetmenin **"1922 Küçük Asya felaketi"** ve Lozan Antlaşması'ndan sonra saçma olduğunu ısrarla belirtiyor.

Yani Yunan tarafı **"Megalo-İdea"**'yı çoktan terk etmiş, ama Türk tarafı 12 Ada ve Yunan karasuları konusunda toprak taleplerinden vazgeçmemiş. Mavros, Ecevit ve Demirel'in bu konuda çeşitli demeçler verdiğini önce sürdükten sonra **"Bu trajik tavra dahil olmayan tek kişi Evren'dir. Hiçbir zaman bu konuda böyle şeyler söylemedi. NATO sınırları içinde davrandığı için olsa gerek"** diye Cumhurbaşkanı Evren'i, kendince bir yorum getirmekle birlikte, diğer Türk siyaset adamlarından ayırıyor.

Mavros'a bakılırsa, Evren ve güçlü Özal hükümeti bir yanda, güçlü Papandreu diğer yanda, Türk-Yunan anlaşmazlıkları çözülebilir. Ancak Kıbrıs ve Ege birbirinden ayrılamaz ve çözüm adımlarını Türkiye'nin atması gerek.

Yunan siyasal yaşamının en deneyimli ve en aklıselim sahibi şahsiyetlerinden birinin yanından ayrılırken, Türk-Yunan anlaşmazlıklarının çözümünün ne kadar güç olduğunu düşünmeden edemiyoruz.

Milli Savunma Bakanı, Cumhuriyet'in sorularını yanıtladı

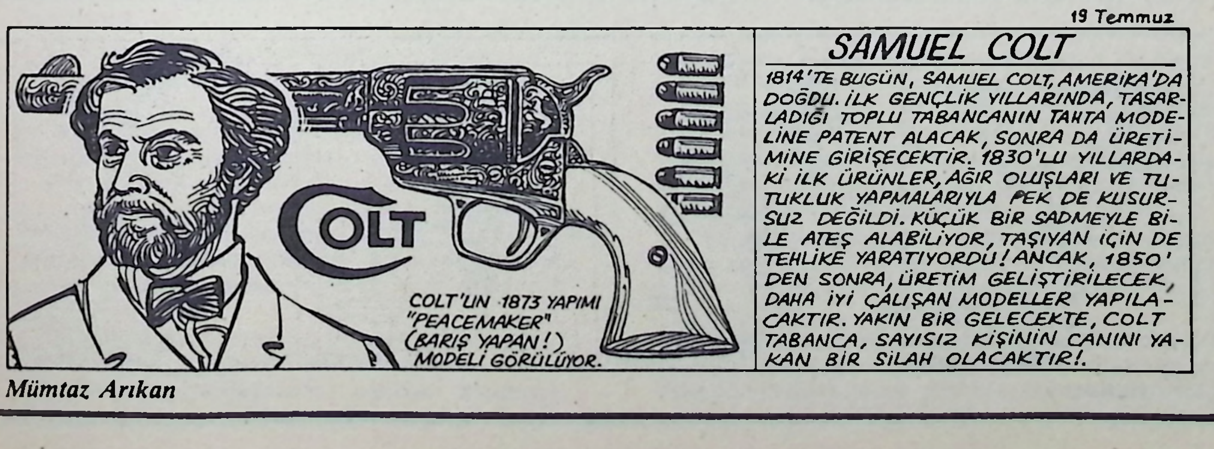
Yavuztürk: ABD askeri yardımı yetersiz, modernizasyon gecikiyor

SEDAT ERGİN — *23 temmuz*

ANKARA — Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk, **"Cumhuriyet'in** sorularını yanıtlarken, ABD askeri yardımlarının Türkiye'nin ihtiyaç düzeyinin altında gerçekleşmesinin Türk ordusunun modernizasyon çalışmalarını olumsuz yönde etkilediğini bildirdi. Yavuztürk, Kongreden gerekli ödeneğin çıkmaması yüzünden Muş ve Batman havaalanlarının inşa faaliyetlerinin gecikeceğini de kaydetti.

Milli Savunma Bakanı Yavuztürk'e yönelttiğimiz sorular ve yanıtlar şöyle:

— **Türk Ordusu'nun modernizasyonu için yılda en az bir milyar dolarlık bir askeri yardım miktarının gerektiği Pentagon raporlarında yer almaktadır. Buna karşılık gerçekleşen yardım miktarları ihtiyaç düzeyinin oldukça altında kalmaktadır. Mevcut yardım düzeyiyle Türk ordusunun istenilen ölçüde modernize edilebilmesi mümkün müdür? Modernizasyonun finansmanı sorununa uzun dönemli nasıl bir çözüm**

Mümtaz Arıkan

düşünüyorsunuz?

YAVUZTÜRK — Bilindiği gibi Türk Silahlı Kuvvetleri'nin envanterinde bulunan silah ve malzeme sistemlerinin bir kısmı eskimiş ve demode olmuş durumdadır. Bu zafiyetin giderilmesi için yoğun bir çaba sarfedilmektedir. Ancak sorunun ivedi çözümü için sizin de belirttiğiniz gibi yılda en az 1 milyar dolar tutarında bir askeri yardıma ihtiyaç bulunmaktadır.

Mevcut yardım miktarının bu düzeyde olmamasının modernizasyon çalışmalarına olumsuz yönde etki yapacağı açıktır. Bununla beraber dost ve müttefik ülkelerle savunma sanayii alanında işbirliği imkânlarının geliştirilmesi için yoğun çalışmalar yapılmaktadır. Orta ve uzun vadede düşünüldüğünde finansman yetersizliğinin, savunma sanayiinin canlandırılması ve geliştirilmesi suretiyle giderilebileceği düşünülmektedir. Bu konuda birçok olumlu adımlar da atılmış bulunmaktadır.

HAVAALANLARI

— Türkiye ile ABD arasında imzalanmış bulunan 10 kadar havaalanının modernizasyonu ile Muş ve Batman'da iki yeni havaalanının inşasına ilişkin mutabakat belgesinin uygulama durumu nedir? Son haberlerde ABD yönetiminin 35 milyon dolar tutarındaki tahsisat talebinin Kongrede takıldığı, Kongrenin, ayrıca ön finansman mekanizmasının işletilmesine de yanaşmadığı anlaşılmaktadır. Söz konusu finansman güçlükleri mutabakat belgesinde öngörülen projelerin gerçekleşmesini nasıl etkilemektedir?

YAVUZTÜRK — NATO ortak altyapı uygulamaları çerçevesinde gerçekleştirilmesi planlanan bir proje için, ortak altyapı fonundan zamanında ödenek temininin mümkün olmadığı bazı hallerde, projenin ön finansmanla gerçekleştirilmesi yoluna gidilmektedir. Ön finansmanın harekete geçirilmesi, inşa edecek ülke veya bir NATO müttefiki tarafından yapılabilmektedir. Muş Havaalanı'nın inşası ve Batman Havaalanı'nın noksanlarının giderilmesi için de bu yola başvurulmuştur. Türkiye ile ABD arasında bu iki havaalanındaki işlerin ön finansmanının ABD tarafından karşılanması hususunda mutabakat sağlanmış ve projelendirme çalışmaları bu mutabakat uyarınca tamamlanmıştır. ABD hükümeti, proje için gerekli ödeneğe ilişkin olarak, Kongre kararını henüz sağlayamamıştır. Ancak bu durum olumlu bir karar alınmayacağı anlamını taşımamaktadır. Finansmanın gecikmesinin projenin gerçekleşmesini geciktireceği açıktır. Bu gecikme, NATO Ortak Altyapı Fonu'ndan yararlanılanılabileceği tarihe kadar uzadığı takdirde, ön finansman yöntemi değil, normal NATO ortak altyapı finansman yöntemi kullanılmış olacaktır.

— NATO içinde tartışılmakta olan konulardan biri de, " emerging technologies" diye adlandırılan yeni silah teknolojilerinden yararlanılmasıdır. Türkiye, savunmasında yeni silah teknolojilerinden yararlanmayı düşünmekte midir? Türkiye'nin savunmasında öncelikle hangi alanlarda bu teknolojilerden yararlanılması düşünülmektedir?

YAVUZTÜRK — Haziran 1982'de Bonn'da yapılan zirve toplantısında, nükleer eşiği yükseltmek, caydırıcılığı arttırmak ve konvansiyonel savunmayı güçlendirmek amacıyla yeni teknolojilerden yararlanılması kararlaştırılmıştır. Yeni teknolojiler ile ilgilenmek, teknoloji temini bakımından da yararlı olmaktadır.

Türkiye, bazı şartların sağlanması halinde, gelişen teknolojilerden, savunmasını güçlendirmede ve milli savunma sanayiini geliştirmede yararlanmayı düşünmektedir. Gelişen teknolojilerden yararlanma konusu NATO milli silah direktörleri konferansında detaylı olarak ele alınmış olup, Türkiye'nin ortaya konan projelerden hangi projelere öncelikle ihtiyaç duyduğu ve hangi projelere iştirak etmek istediği konularına ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. Söz konusu çalışmalar tamamlanınca sonuçlar, NATO ilgili makamlarına bildirilecektir.

LİMNİ ADASI

— NATO askeri makamlarında son zamanlarda Limni Adası'nın savunma planlarına dahil edilmesi yolunda bir eğilimin belirginleştiği anlaşılmaktadır. Bu gelişmeyi nasıl karşılıyorsunuz?

YAVUZTÜRK — Limni uluslararası anlaşmalarla gayri askeri statüye konulmuş bir adadır.Bu statüde bulunan bir adanın ne NATO içinde, ne de NATO dışında askeri nitelikli faaliyetlere sahne olması hukuken mümkün değildir. NATO siyasi makamları, bu noktayı ve Limni'nin statüsünün Türkiye ile Yunanistan arasında bir uyuşmazlık konusu olduğunu göz önünde bulundurarak bu adanın NATO çerçevesinde askeri faaliyetlere dahil edilemeyeceği hakkında çeşitli siyasi direktifler çıkarmışlardır. NATO askeri makamları da bu direktiflere uymaktadırlar.

— Montebello kararı uyarınca NATO'nun Avrupa'daki kısa menzilli nükleer başlıklarının sayısında indirim yapılması, indirim dışı kalan sistemlerin de Lance tipi sistemlerle modernize edilmesi tasarlanmakta mıdır? ABD ile bu konuda herhangi bir temas yürütülmüş müdür?

YAVUZTÜRK — Montebello kararı uyarınca indirime tabi tutulacak nükleer savaş başlıkları, NATO askeri makamları tarafından tespit edilecek ve indirim bir program uyarınca gerçekleştirilecektir. İndirimden arta kalacak nükleer savaş başlıklarının ittifakın

caydırıcı gücüne gereken katkıyı sağlayabilmeleri için bunların etkin ve beka yeteneğine sahip bulunmaları gerekeceği takdir edilecektir. Etkinliğin ve beka yeteneğinin ne şekilde geliştirileceği teknik düzeyde incelenmektedir. Bu çalışma neticesinde teknisyenlerin hazırlayacakları rapor nükleer planlama grubuna sunulacaktır.

— NATO Savunma Planlama Komitesi bildirilerinde ABD'nin alan dışında Çevik Kuvvet'i kullanması halinde müttefiklerin geçiş kolaylıkları sağlayabilecekleri not edilmektedir. Hükümetimizin bu konudaki tutumu nedir?

YAVUZTÜRK — Bu soruyu cevaplandırmadan önce Hızlı İntikal Kuvveti ve bu konudaki genel politikamız hakkında bazı açıklamalarda bulunmak isterim. ABD tarafından Hızlı İntikal Kuvveti'nin kurulmasının bellibaşlı gerekçesi, Güneybatı Asya'da ve özellikle Körfez bölgesinde Batının hayati çıkarlarına yönelebilecek tehditlerin caydırılması ve gereğinde bertaraf edilmesidir. Hızlı İntikal Kuvveti ile NATO arasında organik bir bağ tesisi veya bu kuvvetin müttefik ülkeler topraklarında sonuçlandırılması yolunda ittifak çerçevesinde herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Güneybatı Asya ve özellikle Körfez bölgesine yönelebilecek tehdit karşısında izlenecek harekât hattına ilişkin politikamız gayet sarihtir. Biz Körfez bölgesinin savunulmasının öncelikle bu bölge ülkelerine ait bir sorumluluk olduğuna inanıyoruz. Dünyanın bu bölgesinde istikrarın ve güvenliğin Batının hayati çıkarlarını tehlikeye düşürecek tehditlere maruz kalması halinde NATO içinde istişareler yapılması kararlaştırılmıştır.

ABD, söz konusu kuvvetin Güneybatı Asya'ya intikal etmesi gerektiğinde müttefiklerinden geçiş kolaylıkları sağlamalarını isteyebilir. Böyle bir taleple karşılaşan müttefik ülke, kararını NATO içindeki istişarelerin ve milli menfaatlerin ışığında alacaktır.

— NATO'da 'alan dışı' güvenlik konusundaki çalışmaların bundan sonra müttefiklerin kuvvet hedefleri programı çerçevesinde üzerlerine düşen önlemleri almaya başlamalarıyla devam edeceği anlaşılmaktadır. Türkiye bu hedefler çerçevesinde herhangi bir önlem alacak mıdır?

YAVUZTÜRK — Sözünü ettiğiniz önlemler ABD'nin Hızlı İntikal Kuvveti'ni kullanmak durumunda kalması halinde, Avrupa'nın savunmasına tahsis edilmiş Amerikan birliklerinde meydana gelecek bazı boşlukların Avrupalı müttefikler tarafından doldurulması veya telafi edilmesi meselesi ile ilgilidir. Söz konusu önlemlerin, NATO Avrupa'sının savunulmasına yönelik olduğunu belirtmek gerekir. Bu telafi edici önlemlerin kuvvet hedefleri çerçevesinde alınması amacıyla çalışmalar yapılmaktadır. Bu meyanda Türkiye'nin de kuvvet hedefleri ve imkânları çerçevesinde bazı önlemler alıp almayacağı çalışmalar sonuçlandığında belli olacaktır.

ALMAN YARDIMI

— Bundan bir süre önce Brüksel'de yaptığınız bir açıklamada, Federal Almanya'nın Özel Yardım Fonu'nu harekete geçireceğini açıklamıştınız. Söz konusu yardımın miktarı ne olacaktır? Bu yardım fonundan hangi alanlarda yararlanılacaktır?

YAVUZTÜRK — Federal Alman Özel Askeri Yardım Fonu ile ilgili müzakereler ve çalışmalar, olumlu bir yönde devam etmektedir. Bu aşamada fazla detaya inmek için, vaktin henüz erken olduğunu söyleyebilirim.

— F-16 projesi hangi aşamadadır? Bu aşamada projenin hangi yönlerine öncelik verilmektedir?

YAVUZTÜRK — F-16 uçaklarında kullanılacak motor ve avionik sistemlerin Türkiye'de üretimi ile ilgili tip ve yer seçimi çalışmaları son safhaya gelmiş bulunmaktadır. Kararın ağustos ayı ilk yarısında sonuçlanması beklenmektedir.

Murted'de yapılacak uçak fabrikası sahasında toprak hafriyatı tamamlanmış olup, zemin sıkılaştırma çalışmalarına başlanmıştır. Direkt Offset anlaşması imzalanmış, Endirekt Offset anlaşması Türk tarafınca imzalanma safhasında bulunmaktadır. 1 Ocak 1984 tarihinden itibaren uygulanmaya konulmuş olan F-16 projesi, programa uygun olarak gelişmektedir. Program çok yönlü faaliyetleri kapsamakta olup, bütün faaliyetlere aynı derecede ehemmiyet vererek projenin planlanan zamanda tamamlanması için dikkat sarfedilmektedir.

Dışişleri, Mavros'un açıklamalarını yanıtladı

Ankara: Mavros, adaların silahlandığını doğruladı

24 temmuz

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Yunanistan eski Dışişleri Bakanlarından **Yorgo Mavros**'un gazetemizde dün yayımlanan demeci Ankara'da Yunanistan'ın Türkiye politikasındaki yanlışlarını sergileyen bir metin olarak değerlendirildi.

Mavros'un Atina'da arkadaşımız **Cengiz Çandar**'ın sorularına verdiği yanıtları **"Cumhuriyet"** için değerlendiren üst düzeydeki bir Dışişleri yetkilisi, **"Bu açıklamalar, Yunanlı politikacıların konulara eskiden beri yanlış baktıklarının bir teyidi niteliğindedir"** dedi.

Türk diplomatik çevreleri, Mavros'un demecini değerlendirirken, **"Yunan Başbakanı Andreas Papandreu, uluslararası antlaşmalara uyulması gereğinden"** söz ederken, Mavros'un adalar konusundaki ifadelerinin Başbakanı tekzip ettiğine dikkat çektiler.

Mavros, **"Lozan'a göre adaların silahlandırılmaması gerekiyordu. Bunların şimdiki durumu nedir?"** şeklindeki bir soruyu yanıtlarken, bazı adaların silahlandırılmasını savunmuş ve bunun Türkiye'ye karşı savunma amacıyla yapıldığını bildirmişti.

"Türkiye'nin uluslararası antlaşmalara uyulmasından yana olduğunu" da vurgulayan Türk yetkililer, Mavros'un Türkiye'nin Yunanistan'ı tehdit ettiğini ima eden sözlerini şöyle yanıtladılar:

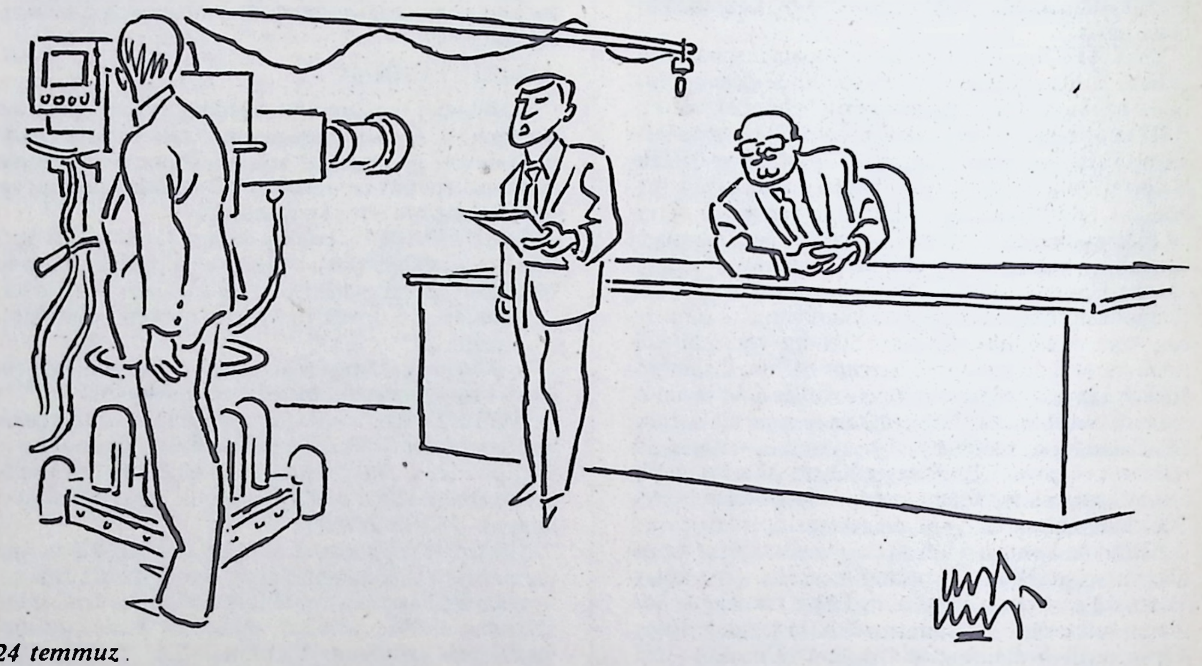
"Türkiye'nin Yunan topraklarında gözü olmadığı defaatla belirtilmiştir. Buna mukabil Yunanlı politikacılar Hellenizmden, Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağ-

lanmasından veya Rum ağırlıklı bir devlet kurulmasından vazgeçmiş gözükmemektedirler."

Türk diplomatik çevrelerinin Mavros'un demecinde üzerinde durdukları bir başka nokta da, Yunanlı politikacının sivil havacılığa ilişkin teknik düzenlemeleri öngören Ege'deki FIR hattından bir **"hak"** olarak söz etmesi oldu. Türk diplomatik çevrelerine göre, **"FIR hattı Yunanistan'a hükümranlık hakkı vermiyor. Buna karşılık Yunanistan bunu bir hükümranlık hakkı olarak görüyor."**

Mavros, demecinde Türkiye'yi Batı Trakya'da sorun çıkarmakla suçlamış, **"Lozan Antlaşması'ndan sonra böyle bir sorunun kaldığını bilmiyorum"** diyerek böyle bir sorunun varlığını kabule yanaşmamıştı.

Türk diplomatik çevreleri, bu konuda, **"Sayın Mavros herhalde Batı Trakya'daki uygulamaların, buradaki insan hakları ihlallerinin artık dünya kamuoyunun dikkatini çekecek bir boyuta ulaştığını görmezlikten gelmeyi yeğliyor"** şeklinde konuştular.

24 temmuz.
— Kıbrıs programı sona erdi sayın seyirciler... Şimdi 'Bugün ne pişirelim?' saatinde yumurtasız omletin nasıl yapıldığını izleyeceksiniz!..

Mavros 10 yıl önceyi anlattı

Turan Güneş, muzaffer bir ordunun komutanı gibiydi

CENGİZ ÇANDAR — *24 temmuz*

ATİNA — Yorgo Mavros, Kıbrıs'ta 10 yıl önceki iki harekâtı iki ayrı konumda yaşadı. Birincisinde Yunanistan Cuntasının **"lanetlediği"** bir siyaset adamıydı. İkincisinde ise **"Yunanistan Cumhuriyeti"**'nin Dışişleri Bakanı. Göreve iki harekât arasında gelen Mavros, Kıbrıs sorununa çözüm bulmak amacıyla yapılan Cenevre görüşmelerinde Yunan tarafını temsil etti... Türk önerileri kabul edilmedi... Görüşmeler kesildi... İkinci harekât başladı.

Cenevre görüşmeleri sırasında Türk Dışişleri Bakanı **Turan Güneş** ve İngiltere Dışişleri Bakanı **Callaghan** ile birlikte **"Kıbrıs gerilimi"**'ni yaşayan Mavros'a göre **"10 yıl geriye bakıldığında, hiçbir fırsat kaçırılmamıştı."** Papandreu'nun yakın dostu Mavros, **"nedenini anlatacağım"** dedi ve Atina'daki görüşmemizde, 10 yıl öncesini şöyle anlattı:

"24 Temmuz 1974 günü Dışişleri Bakanlığı görevini üstlenip Bakanlığa geldiğimde masamın üzerinde bir mesaj buldum. Mesaj, Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi Kozmodopoulos tarafından benden önceki bakana gönderilmişti. Yani Cuntanın kaçıp ortadan kaybolan bakanına. 20 temmuz tarihliydi.

Mesajda, 20 temmuz sabahı Turan Güneş'in o gün saat 05.30'da, Kıbrıs Garanti Anlaşması'nın 4. maddesi uyarınca, Türkiye'nin "Atina Cuntası tarafından Adada ortadan kaldırılan anayasal düzeni tesis etmek üzere müdahalede bulunacağını ve bunun dışında başka bir amaç taşımadığını" **bildirdiği belirtiliyor.**

İngiliz Hükümeti de şaşırmıştı. Çünkü Lonra'daki son görüşmesinde Ecevit, İngiliz Hükümeti'nin bilgisi dışında bir girişimde bulunmayacağını bildirmişti.

Bunu Callaghan açıkladı. Callaghan, ikinci harekâta, ikinci Atilla'ya çok kızmıştı. Bu, Yunanistan açısından bir ihlaldi. Çünkü Turan Güneş, Türkiye'nin, anayasal düzenin yeniden tesisi dışında amaç taşımadığı yolunda güvence vermişti.

13 ağustostu. Gece yarısına doğruydu. Güneş, çok kantonlu öneriyi getirdi. Bu plan, yüzde 24'ü Girne çevresinde, yüzde 10'u da güneyde olmak üzere 7 Türk kantonunu öngörüyordu. Yani Adanın yüzde 34'ünün Türk kontrolü altına girmesini içeriyordu. Güneş, "Bu taksim değildir" **diyor ve** "Söz konusu kantonlardaki Türkleri korumak için ordumuzu göndermemiz gerekir" **diye ekliyordu. Gece yarısına kadar da yanıt istiyordu.**

Klerides 48 saatlik bir mühlet istedi. Güneş ise 'Kabul mü, değil mi' **diye sordu... Klerides,** "Yanıtımı 48 saat sonra vereceğim" **dedi. Ben de Callaghan da Klerides'i destekledik.** Ben, "bizim için sorun değil, Atina'ya gidip aynı gün içinde yanıt getiririm" **dedim.**

Güneş her 5-10 dakikada bir Ankara ile temas ediyordu. Bizim delegasyondan biri gizli celse sırasında önüme bir kâğıt uzattı. Kâğıtta, Türk Genelkurmay Başkanı Semih Sancar'ın bir açıklama yaptığı yazılıydı. Buna göre Sancar, "Kıbrıs sorunu, bu gece yarısına dek ya Kıbrıs'ta ya da Cenevre'de çözülecek" **demişti. Bunlar yazılıydı. Yanımda oturan Callaghan'a döndüm,** "Bu komediyi oynayamayacağım" **dedim. Sonra Turan Güneş'e şunları söyledim:** "Burada benim karşımda, yenik bir ordunun karşısındaki muzaffer bir ordunun başkomutanı gibi davranıyorsunuz. Oysa durum bu değil."

Callaghan da çok sert bir tavır aldı. İngilizlerin işlerin bu noktaya ulaşmasında ağır sorumluluğu vardı. Nikos Sampson'a karşı harekete geçseler, Sampson bir dakika dayanamazdı.

Ecevit başlattığı harekâtın hiçbir çıkış yolu olmadan, bugünkü noktaya sürüklenebileceğini önceden görebilseydi, böyle bir harekâtı başlatmaya asla kalkışmazdı. Callaghan Cenevre Konferansı'nda şöyle demişti: "Bugün Kıbrıs Türkiye'nin tutsağıdır. Ama yarın Türkiye Kıbrıs'ın tutsağı olacaktır." **Şimdi olan budur işte. Kıbrıs Türkiye'yi ekonomik krize sürükledi. Paranız her yıl iki üç kez devalüe ediliyor. İkinci Atilla'ya harcanan para yatırımlara harcanabilirdi."**

25 temmuz
— Fakirleri saymazsak, sanırım herkes ödeme güçlüğü içinde...

Mavros'un demecinden sonra Özal'dan Atina'ya:

Tek karış toprakta en ufak gözümüz yok

HASAN UYSAL — *25 temmuz*

BATMAN/DİYARBAKIR — Başbakan **Turgut Özal**, Türkiye'nin **"bir karış Yunan toprağında en ufak şekilde gözü olmadığını"** açıkladı. Yunanistan'la Türkiye arasında **"30 yıldır birikmiş meseleler"**i öne çıkarmayan, uzun soluklu, uzun vadeli bir yumuşama, yakınlaşma sürecinden sonra iki ülkenin sorunlarını kendilerinin çözebileceğini söyledi. **"Adım adım yakınlaşma"** görüşünden hareketle Türkiye'nin Yunan adalarına elektrik, su verebileceğini bildiren Özal, **"İki milletin birbirine yaklaşması bakımından tek taraflı kolaylıkların olması lazım diye düşünüyoruz."** dedi. Başbakan, Yunan Başbakanı Papandreu'nun tutumuna atfen, **"Türkiye'nin kabul edemeyeceği şartlarla müzakere masasına oturulamayacağını"** söyledi, şöyle konuştu: **"Müşterek Pazar'a sizi sokmayacağım diye kalkıp söylerse o vakit iş düşmanlığa gider, bugünkünden çok daha gergin bir duruma götürür."** Başbakan, gerginlikten iki ülkenin de zarar gördüğünü, silahlandıklarını, **"başka yöne harcanacak paranın bundan dolayı yanlış yerlere gittiğini"** belirtti.

Yanında bakanlar, milletvekilleri, müsteşarlar, üst

düzey bürokratlar ve gazetecilerden oluşan 80 kişilik dev kafilesiyle 5 gündür Doğu Anadolu'da bulunan Başbakan, önceki geceyi Batman TPAO tesislerinde geçirdikten sonra, dün sabah kahvaltısında gazetecilerin dış politika alanında yoğunlaşan sorularını yanıtladı. **Cumhuriyet'te** iki gün önce yayımlanan, Yunanistan eski Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros'un demecinin de konu edildiği söyleşide Özal, önce ANAP hükümetinin Türk-Yunan anlaşmazlığına yaklaşımını, benimsedikleri genel tutumu anlattı. Özal şöyle konuştu:

"Hükümete geldiğimizden bu yana Yunanistan'la münasebetleri, daha yumuşak, daha pratik, daha gerçekçi ve meselelere çözüm getirme ümidi olan bir zemine oturtmaya çalıştık. Tabii bunların belli bir tarihi var. Bu tarihin 30 seneye yaklaşan, münasebetlerin gerginleşmeye başladığı bir dönem olduğunu, bu dönemde meselelerin çözülmediğini, bilakis gitgide zorlaştığını gerçekçi olarak görmek lazım. Müzakere ortamında, beynelmilel ya da başka düzeyde şimdiye kadarki tecrübeler çözüm getirmediği gibi, maalesef bu görüşmeler işi daha da sertleştirmiştir."

Başbakan, **"Neticede,"** diye devam etti, **"Yunanistan, sanki Türkiye Yunan topraklarına göz dikmiş gibi bir hava içine girmiş, Türkiye bana hücum edecek endişesine kapılmış. Müteaddit defalar ifade ettiğimiz gibi, Yunan topraklarının bir karışında gözümüz yoktur."**

Özal, **"Açıkça ifade ediyorum, Yunan topraklarında en ufak şekilde gözümüz yoktur,"** dedikten sonra, Yunanistan Başbakanı **Andreas Papandreu'**nun seçim propagandalarında Türkiye ile ilgili konuşurken ilişkileri sertleştirerek başarılı olduğunu sandığını hatırlattı, **"Belki öyledir, belki değildir. Seçimden sonra daha fazla sertleşme eğilimi gösterdi. Şimdi önünde bir seçim daha var. Önümüzdeki seçimde münasebetleri gerginleştirme havası kanaatimce ona yaramaz. Bilakis, tersini yapması lazım. Aynen bizim yaptığımız gibi,"** dedi. Özal şunları anlattı:

"Biz daha işin başında, Yunanistan'la elimizde birçok meseleler var, bu meseleleri önümüze koyup çözelim diye düşünmedik. Yani aynı hatalara düşmedik. Çünkü bu meseleler 30 senenin birikmiş meseleleri. Onları çözebilmek için havayı uzun süre yumuşatmak lazım. Önce dostluklar meydana gelmesi lazım.

Bizler yakın iki milletiz. Niye münasebet daha gelişmesin, gelişmemiş olsun? Mesela bakın, adalar burnumuzun dibinde. Bir şey demiyorum, ama bu adalar yakınlığa vesile olmalı. Biz de gidip gelmeliyiz, onlar da gidip gelmeli. Adaların büyük kısmının Yunanistan'dan beslenmesi Yunanistan için çok pahalı. Aslında Türkiye'den beslenmesi, bazı malların Türkiye'den gitmesi, o adaların turizm bakamından gelişmesi için de fevkalade önemli. Niçin bu hesabı yapmıyorlar? Bizim için de yararı vardır, oraya gelen turist buraya da gelir. Bu türlü ilişkiler o civarda yaşayan iki halkı da birbirine yaklaştırır. Lüzumsuz sertlik, lüzumsuz düşmanlık bu meseleleri çözmez."

VİZENİN KALKIŞI

Başbakan Turgut Özal, daha sonra Ankara'nın Yunan vatandaşları için vize zorunluluğunu tek yanlı olarak kaldırmasında güdülen amacı bu çerçeve içinde şöyle açıkladı:

"Tek taraflı olarak dedik ki, vizeyi kaldırıyoruz. Kolay bir hadise değil, tek taraflı kaldırmak. Tabii Papandreu'nun hemen 'Türkiye kaldırdı, ben de kaldırayım' demesini beklemiyoruz. Hatırımızdan geçmedi böyle şey. Çünkü insanlar kendilerini angaje etmişler, hemen dönemezler geriye. Yavaş yavaş zaman içerisinde belki değişmeler olabilir. Bizim niyetimizin ciddi olduğunun farkına varır, zamanla değişebilir diye düşünüyoruz. Vizeyi onlar kaldırmadı diye biz de tekrar koyarız düşüncemiz yok. Biz iki milletin birbirine yaklaşması bakımından bu tür kolaylıkların olması lazım diye düşünüyoruz. Bizce yaklaşma yolu budur."

İLERİDE NE OLACAK?

Özal, ilişkilerin muhtemel geleceğine ilişkin olarak şunları söyledi:

"İlerde ne olur, anlaşabilir miyiz? Zor meselelere girmemek şartıyla anlaşırız. Kalkıp da şu şartı koyarsa.. Zaten Papandreu da söylüyor ara sıra, efendim, BM kararlarını Kıbrıs'ta tatbik etmezse ben müzakere masasına otururum. Öyle müzakere olmaz. Böyle yaklaşma da olmaz. Türkiye'nin kabul edemeyeceği şartları ileri sürüp müzakere masasına oturulmaz. Sonra Müşterek Pazar'a sizi sokmayacağım diye kalkıp söylerse o vakit iş düşmanlığa gider, yani daha tehlikelidir. Bu düşmanlık siyasi düşmanlığa kadar götürür. Yani bugünkünden çok daha gergin duruma götürür."

Başbakan, sertleşme olasılıkları üzerinde durduktan sonra, yakınlaşma, yumuşama için Yunanistan'a yeni birtakım **"tek taraflı kolaylıklar"** sağlanıp sağlanmayacağına ilişkin bir soruyu yanıtladı, şöyle dedi:

"Vallahi biz bu konularda daha serbest düşünüyoruz. Bir ara hatta pasaport bile istemeyebiliriz diye düşündüm. Hüviyetiyle gelsin kâfidir diye düşündüm. Bugünkü şartlarda pasaportuyla geliyor, onlara bile Yunanistan'ın bazı zorluklar çıkardığını biliyorum. Türkiye'ye geleceklere belli zorluklar çıkarmaktan vazgeçseler iyi olur. Adalarla ilgili, beslenme konularıyla ilgili birtakım kolaylıklar yapabiliriz. Ne bileyim, su eksiği vardır, su verebiliriz. Elektrik meselesi var, zannediyorum şimdi çok daha pahalı elektrik kullanıyorlar, oysa bize 2-3 mil mesafededir adalar, kablo çekilebilir."

KARŞI KARŞIYA

Özal, Yunanistan eski Dışişleri Bakanı Mavros'un **Cumhuriyet'te** yayımlanan demecinde yer alan, **"Papandreu - Özal sorunları çözebilir"** görüşü üzerine sorulan bir soruya önce, **"Üst seviyede iki kişi rastgele karşı karşıya gelmekle bir şey olmaz,"** diye yanıtladı. **'Önce yavaş yavaş yaklaşma havası belirir, ondan sonra bir araya gelinir. Toplantıda da öyle çok şey çıkmaz, ama kademe kademe olur."** Özal, **"Mavros'un dediği, sorunları ancak iki ülkenin çözebileceği esprisine dayanıyor"** hatırlatması üzerine de, **"Benim de kanaatim odur,"** diye konuştu. **"Yani başkasına ihtiyaç yok. Oturup çözeriz. BM'ye ihtiyaç yok."**

"Yakınlaşma, anlaşma konusunda umutlu olup olmadığı" sorusuna karşılık Başbakan **"gerçekçi olduğunu"** söyledi, şöyle devam etti: **"Bu gerginlik iki ülkeye bir zarar getiriyor. Onlar kendileri için birtakım silahlanmalara gidiyor, biz de onlara bakıyoruz, vay bunları alıyorlar diye silanlanalım diye düşünmeye başlıyoruz. Bu işin sonunda tabii başka yöne harcanacak para belki bu gerginlikten dolayı yanlış yerlere doğru gidiyor. İyi düşünmemiz lazım."**

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ

61. Yıl; Sayı: 21522
Kurucusu: Yunus Nadi
50 TL. 27 Temmuz 1984 Cuma

Yahya döndü, teslim oldu

CEZAMI ÇEKMEK İÇİN GELDİM — Yahya Kemal Demirel, 6 yıl 3 ay aradan sonra Panama vatandaşı olarak Yeşilköy Havaalanı'na ayak bastığında oldukça kilo vermiş bir hayli bitkin bir görünümdeydi. Doğruca İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne götürülen Demirel, sadece "Cezamı çekmek için ülkeme geldim" dedi. (Fotoğraf: YALÇIN ÇAKIR)

Türk vatandaşlığından çıkarılmış olan Yahya Demirel dün İsviçre'den gelerek İstanbul'da teslim oldu. 6 yıl üç ay önce yurt dışına kaçmış olan Demirel, "Cezamı çekmeye geldim" dedi.

Yahya Demirel'in Ankara'da evrak sahteciliğinden kesinleşmiş 2 davada toplam 36 aylık mahkûmiyeti var. Zonguldak'ta da "Hayali Mobilya" davası ertelenmiş bulunuyor.

İstanbul Haber Servisi — 21 Nisan 1978'de yurt dışına kaçtıktan sonra, Türk vatandaşlığından çıkartılan ve uzun süredir İsviçre'de yaşayan, işadamı Hacı Ali Demirel'in oğlu Yahya Kemal Demirel dün akşamüstü Türkiye'ye döndü ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü ekiplerince gözaltına alındı. Yahya Demirel'in bu sabah kesinleşmiş cezaları nedeniyle Ankara'ya gönderileceği bildirildi. Annesi Şefika Demirel ile gelen Yahya Demirel Yeşilköy'de, "Cezamı çekmek için ülkeme geldim" dedi. Demirel hakkında, Ankara'da evrak sahteciliğinden kesinleşmiş toplam 36 aylık mahkûmiyet ile, Zonguldak'ta ertelenmiş "Hayali Mobilya" davası bulunuyor.

Yahya Kemal Demirel, bundan bir kaç gün önce İstanbul'daki akrabalarını arayarak Türkiye'ye dönmek ve cezasını çekmek istediğini bildirdi. Bunun üzerine durum İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne aktarıldı. Yahya Demirel dün saat 16.20'de, daha önceden bildirildiği gibi Cenevre'den hareket eden 324 sefer sayılı Pan American Hava Yolları'na ait bir uçakla Yeşilköy Havaalanı'na geldi. Demirel burada, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürü Mehmet Ağar yönetimindeki ekibe teslim oldu ve uçaktan alınarak, Emniyet Müdürlüğü'nün Cağaloğlu'ndaki binasına getirildi.

Daha sonra saat 20.10'da Sirkeci'deki Asayiş Şube Müdürlüğü'ne getirilen Yahya Demirel'in üzerinde koyu kahverengi pötikare desenli bir takım elbise olduğu, şaşkın, oldukça yorgun ve çökmüş göründüğü dikkati çekti. Gözlerinin altındaki morluklar oldukça belirgin olan ve ol-

(Arkası Sa.11, Sü.8'de)

YAHYA DEMİREL OLAYI

TÜRKİYE'YE DÖNECEĞİNİ İLK KEZ MUMCU'YA AÇIKLAMIŞTI

"HAYALI MOBİLYA DAVASI" 8 YIL SONRA YAHYA'SIZ SONA ERDİ

CENEVRE'DE BORCUNDAN ÖTÜRÜ KAÇIRILDI

YAHYA DEMİREL: BİR DÖNEMDE HEP O KONUŞULDU

Haberleri 7. Sayfada

Bugün 4. ek

Yarın 5. ek

5 gün 5 ek parasız eklerimiz

Cumhuriyet'te

Çalışma Meclisi'nde kıdem tazminatı tartışması sürüyor

Türk-İş fon taslağını reddetti

Yılmaz: *48 yıllık müktesep hakkı bir kalemde ortadan kaldıran, iş teminatını zayıflatıp işverenlerin keyfi işçi çıkarmalarını kolaylaştıran, ekonomik ve sosyal bakımdan beli bükülmüş işçinin tek güvencesi kıdem tazminatını tehlikeye atan bu taslağı çalışma barışını bozucu nitelikte görüyoruz.*

Narin: *Kıdem tazminatının hesaplanmasında işçinin sadece çıplak ücretinin değil, ücreti dışında para ve parayla ölçülmesi mümkün menfaatlerinin tamamının esas alınması gerekir. Bu durum sadece Türk müteşebbisi için değil, yabancı sermayenin ülkemize akışında da ürkeklik yaratmaktadır.*

Taklitlerinden Sakınınız...

UĞUR MUMCU — *27 temmuz*

Özal modeli, kimler için liberal, kimler için değildir?

Uygulanan modelin ekonomik ve siyasal yönü bu soruya verilecek yanıt ile açıklığa kavuşabilir. Serbestlik kimler için geçerlidir? *"Devlet müdahalesi"* hangi alanlarda söz konusu olmaktadır? Ve bu *"müdahalecilik"* hangi alanlarda gittikçe artmaktadır? Nedir bu müdahaleciliğin anlamı, yöntemi ve amacı?

Örneğin üreticilerin can damarı olan tarım satış kooperatifleri ve birlikleri için *"devlet müdahaleciliği"* artmakta mıdır, azalmakta mıdır?

Bu soruyu hemen yanıtlayalım: Tarım satış kooperatifleri ile ilgili devlet müdahaleciliği, Özal hükümetince çıkarılan bir kanun kuvvetindeki kararname ile arttırılmış, bu kooperatifler ve birlikler üzerindeki hükümet yetkileri iyice yoğunlaştırılmıştır.

Arttırılan bu yetkilerin yakında, tarım satış kooperatiflerine bağlı kuruluşların özel sektöre devri için kullanılıp kullanılmayacağını hep birlikte göreceğiz.

Üreticilerce kurulan kooperatifler, niçin *"serbest piyasa ekonomisi"*nin kuralları dışında tutulmaktadır? Üretici kooperatifleri niçin özgürce ve özerkçe örgütlenip piyasadaki tüccarla eşit bir yarışa girememektedir?

Hiç uzun söze gerek yok, demek ki, üreticiler için hiç de öyle serbestlik ya da liberallik söz konusu değildir.

Peki işçi, emek gücünü serbestçe pazarlayabiliyor mu? Hayır, pazarlayamıyor. Toplu pazarlık düzeninde bin bir türlü kısıtlama vardır. Serbestlik ve liberallik iş hukuku düzenimize yabancıdır. Peki ya memur, o büsbütün kapıkuludur. Memurun kâğıt üzerinde toplu pazarlık hakkı bile yoktur. Özetle emek gücü serbest piyasada özgürce pazarlanamamaktadır. İşçi için, memur için liberallik hiç söz konusu değildir.

Liberalliğin siyasal yönünü belirlemek için bu alanda birkaç örnek daha seçmek yararlı olur.

İşveren kuruluşlarının güncel siyaset alanında görüş bildirmeleri bugüne dek hükümetçe hiç yasak kapsamına alınmamıştır. İşverenlerimizin büyük bir kısmı, hükümete danışman olarak seçilmişlerdir. TÜSİAD'ın güncel konular hakkında görüş bildirmesi, hükümetçe, acaba siyasetle uğraşmak olarak nitelenebilir mi? Ya da bira işverenlerinin alkollü içkiler ile ilgili tartışmalar sırasında, *"bildiri yayımlayarak"* siyasal görüş açıklamaları hükümetçe nasıl karşılanmaktadır? İşverenler ve işveren kuruluşları bu haklarını tepe tepe kullanmaktadırlar. İşçi kuruluşlarının, meslek odalarının ya da ülke aydınlarının böyle hakları yoktur. Sayın Başbakandan sormak isteriz:

— *Şu liberal demokrasi anlayışınızda, ülke aydınlarının TÜSİAD ya da bira işverenleri kadar olsun görüş açıklama haklarına yer yok mudur?*

Liberallik faiz düzeninde pek geçerli değildir. Uygulanan model *"serbest faiz"* değil, *"yüksek faiz"* politikasına dayanmaktadır. Faiz oranları ise hükümet kararları ile saptanmaktadır. Para - kredi üzerine Hazine tahvilleri sokularak bu alanda *"devlet müdahaleciliği"* oluşturulmuştur. Hani nerede serbest faiz?

Köylü derseniz o da bu liberalliğin dışındadır. Köylü, ürettiği malı serbestçe pazarlayamaz. Ya ne yapar? İdari işlemlerle saptanan *"taban fiyatları"* uyarınca satar.

Geriye ne kalıyor? Şirketler ve şirket topluluğu demek olan holdingler.

Bunlar için de liberallik aramayın. Liberallik, bu şirketler için de söz konusu değildir. Uygulanan model ile ayrıcalıklı şirketler ve holdingler yaratılmıştır. Dış ticaret birkaç ayrıcalıklı şirketin tekeline bırakılmış, dışsatım şirketleri arasında bile serbest rekabet açıkça yok edilmiştir. Bunun neresi liberal?

İşin özü şu: Her ekonomi şu ya da bu ölçüde müdahalecidir. Devletin demokratik yapısını belirleyen temel ölçüt, bu müdahalenin hangi yöntemlerle ve hangi sınıf ve toplumsal tabakalar yararına yapıldığıdır. Gerisi boş sözdür.

Siyasal liberalizmi yok sayan bu alaturka kapitalizm, devlet müdahaleciliğini 3-5 ayrıcalıklı şirkete destek olmak için kullanıyor. Bizim cici beylerimiz de bu modeli liberalizmdir diye alkışlıyor.

Liberalizmin taklitlerinden sakınınız.

26 temmuz

Video, kültürün demokratikleşmesinde bir aşama da sayılabilir

Video ne getiriyor, ne götürüyor

ATİLLA DORSAY — *27 temmuz*

Benim semtimdeki video kulübünü işletenler, bir avuç gencecik çocuk. Önceleri bana da kendi beğenilerine uygun filmler **"sokuşturmaya"** çalışıyorlardı: **"Abi, bu cinayet filmi çok sürükleyici"** veya **"Hanedan'ın en son bölümleri geldi"** diye... Sonra bunlarla değil, başka şeylerle ilgilendiğimi farkettiler. Ama yalnız bu kadar değil. Kendileri de gelen filmleri sürekli izledikleri için, onların da değenisi değişti, iyiye doğru yönlendi. Artık bana, **"Abi, son Woody Allen geldi"**, **"Sevgi Sözcükleri'nin bir kopyası geldi, ama çok iyi değil, biraz flu"**, **"Fassbinder'in filmlerini almak istiyoruz, ne dersiniz?"** türünden haberler veya sorularla geliyorlar.

Bu tekil bir örnek... Ülkemizin gündelik yaşamını bir çığ gibi saran video olayının sayısız görünümlerinden biri. Tekniği-teknolojisi, siyahı beyazı, yasağı masağı derken video gelip yaşamımızın ortasına tüm **"haşmetiyle"** yerleşti. Olayın öyle çok cephesi, öyle çok boyutu var ki.. Nerden yanaşacaksınız? **"Orta sınıflar"**ımızın **"kültürel"** yaşamına katkısından mı? Köy kahvesinde **"erotik film"** gösterisiyle yaşanan (ve **Çetin Altan**'ın yazılarını anımsatan) inanılmaz sosyolojik devrimden mi? Toplum içi ve aile içi ilişkileri, alışkanlıkları, görenekleri değiştiren ve toplumsal olguları altüst eden etkisinden mi? Ama bu konuya eğilmek, bir kenarından başlayarak eğilmek gerekiyor. Özellikle toplumbilimcilerimiz için bu artık bir gereklilik sınırım...

TEKNOLOJİDEN YARARLANMADA GECİKEN BİR TOPLUMUZ

Teknolojik gelişmeler, ülkemizde nedense bir fırtına, bir deprem gibi yaşanıyor. Toplum yapımız olsun, yönetimlerin bu tür gelişmelerle fazlaca ilgilenmeyen, onlardan çağdaşlama yolunda yararlanmayı bir türlü gereği gibi düşünemeyen zihniyeti olsun,

bu tür gelişmelerden toplumu ırak tutuyor. Sonra her şey birden geliyor, kasırga gibi önüne geleni devirerek yerleşiyor. Onca gecikilen TV de böyle oldu, video da.. Şimdilerde renkli TV'nin şoku yaşanıyor. Bakalım, uydularla evrensel düzeyde yayınlar başladığında ve yabancı ülkelerden, kültürlerden gelen onlarca, yüzlerce yayın birden evimizin içinde **"arzı endam"** etmeye başlayınca ne olacak? Yöneticilerimiz hangi önlemler, hangi **"yasaklar"**, hangi çarelerle bu **"istila"**'ya karşı durmayı becerebilecekler?

BAŞLANGIÇTAKİ DURUM

Video olayına, içerdiği tüm aşırılıklarla önceleri olumlu biçimde yaklaşmak kolay değildi. Bir sinemasever olarak ilk yaklaşımımız doğrusu olumlu olmadı. Her köşede mantar gibi bir video bürosu açılıyor, eline üç-beş kuruş geçiren **"videocu"** oluyordu. Bu **"nevzuhur"** ticaret **"erbabı"**, üstelik bazen öylesine bilgisizdi, öylesine **"cahil"** di ki. Elimize cicili-bicili listeler gönderiyorlar, ama sözgelimi daha birkaç ay önce sinemalarda gösterilmiş olan **"Being There"** filminden **"Merhaba Dünya"** diye değil **"Orada Olmak"** diye söz ediyorlardı. TV'de yasaklanması kıyamet koparan bir **"Gazap Kuşları-Thorn Birds"**, bir firmanın listesinde **"Diken Kuşları"** (!) diye geçiyordu. Sinemayla hiçbir ilgisi, sinema üstüne hiçbir bilgisi olmamış ve olmayan kişiler film seçiyorlar, listeler hazırlıyorlar, müşterilerine **"fikir"** veriyorlardı... Sinema olayı bunalım içinde dönenip durur, Türkiye'de sinemaya onca katkıda bulunmuş, birkaç kuşaktan sinemacı olan bazı şirketler ne yapacaklarını şaşırmış kıvrım kıvrım kıvranırken, denetimsiz, vergisiz video şirketleri büyük kârlara geçiyorlardı. Ortaklıkta birbirinden pespaye, bayağı filmler dolaşıyor, kötü kopyalardan sinema sanatıyla hiç ilgisi olmayan ucuzluklar seyrediliyordu. Sinemanın asıl güzel yanı, **"ortak"** yaşanan, yığınlarla birlikte izlenen bir **"tören"** olması yanı, sinemanın yerini almaya başlayan video ile birlikte artık geçmişte kalacak bir etkinlik gibi gözükmeye başlıyordu. Televizyonun sarsmakla birlikte tam olarak çökertemediği sinema olayı acaba teknolojinin bu yeni çocuğu tarafından ölüme yargılanacak, ortalıktan silinecek miydi?

İLK "ŞOK" VE NORMALE DÖNÜŞ

Kuşkusuz bu olumsuz görünüm, video olayının ilk şokuyla birlikte yaşanan kargaşanın bir tür **"ilk izlenimi"** idi. Bu kargaşa hâlâ yaşamakla birlikte, biraz hızını yitirmiş gözüküyor. İlk **"şok"** atlatılınca, insanlar kısa bir sürede yeni, parlak, cicili bicili aygıtların başına oturup inanılmaz sayıda filmi inanılmayacak denli kısa bir zaman süreci içinde tüketip bitirince, işler normale dönmeye başladı. Benim çevremde bu tür sayısız örnek var, komşularımdan, dostlarımdan... Şimdi artık daha az, çok daha az film izleniyor, filmler seçilerek alınıyor, gazetelerin video köşeleri, film eleştirileri, dergiler izleniyor, **"bir bilene soruluyor..."** Kitap okumak, dostlara gidip gelmek gibi alışkanlıklar yeniden ortaya çıkıyor. Sinemanın ise ölmediği, iyi, değişik, yeni, çarpıcı film gösterildiğinde salonların yeniden dolmaya başladığı geçen mevsimde, **"Merhaba Dünya"**'dan **"Ateş Altında"**'ya, **"Beyaz Ölüm"**'den **"Flashdance"**'e, İstanbul Sinema Günleri'nden **3 boyutlu filmlere**, çeşitli vesilelerle kanıtlandı.

27 temmuz

ELİMİZİN ALTINDAKİ BAŞYAPITLAR

Ve şimdi yavaş yavaş her şey belli bir dengeye kavuşuyor, kavuşacak. Böylece videonun da olumlu, yararlı yanları ön plana çıkmaya başlıyor. Teknolojinin bu çağdaş aşamasının, aslında kültürün çağımızda kitlelere mal olması, demokratikleşmesi yönünde yeni ve çok önemli bir adım olduğu yadsınabilir mi? Artık ister iyi filmler veren bir video şirketinden, ister dışardan, ister bir TV yayınından sağlanmış olsun, bir **"Yurttaş Kane"**'in, bir **"Sunset Bulvarı"**'nın, bir **Chaplin, Bergman, Fellini** veya **Losey** filminin, cebe sığacak büyüklükte bir kaset içinde tüketime açık bir kültür metaı haline gelmiş olması, aslında büyük bir devrim değil mi? Sinema kültürünün genelde yazılı kültüre kıyasla geri kalmış bir alan olması, sinemaya gidenlerin çokluğuna karşın gerçek sinema bilgisinin pek az yaygınlaşmış olması, aslında başka nedenlerin yanı sıra, önemli bir nedene de dayanıyordu: Kitabın tersine, bir filmin istendiği zaman izlenebilecek, incelenebilecek, tüketilebilecek bir meta olmaması; sağlanmasının, izlenmesinin kişinin değil, karmaşık bir gösterim mekanizmasının keyfine bağlı bulunması. Sinemaya gitmenin, film izlemenin kitap okumaya kıyasla daha az zahmet, daha az zihinsel katkı gerektiren yanına ve bu nedenle bir filmin seyircisinin (alıcısının) bir kitaba kıyasla çok daha fazla olmasına karşın, istenen filme istendiği anda erişememe zorluğu, bence sinema kültürünün (Fransa gibi birkaç ülke dışında) bir hayli güdük kalmış olmasının başlıca nedeniydi. İşte video, getirdiği olanaklar içinde artık bu boşluğu gideriyor. Kuşkusuz yavaş yavaş, **"tedricen"** oluyor bu gelişim...

Yığınları ucuz, gösterişli, ama kof yapıtlardan koparıp sinemanın daha sağlam, önemli filmlerine çekmek kolay değil. Ama Türkiye'de bile, listelere girmeye başlayan iyi filmler, yönetmen ismiyle ilan veren video şirketleri, bu konuda yol göstericilik yapmaya başlayan basın (gazeteler, özel dergiler), gidişin kötü olmadığını gösteriyor.

GİDİŞ İLERİ Mİ, GERİ Mİ?

Kuşkusuz bu aşamada yeni sorular çıkıyor karşımıza... Gitgide, **"iyi"** örnekler seyredilmeye başlansa da, görsel/işitselin bu yeni uygulaması, görsele dayanan bu yeni bilgilenme, kültür edinme biçimi, sonuç olarak insanlara neler getirecek, onlardan neler alıp götürecek? **Emre Kongar'**ın işaret ettiği, **"Yazılı kültür aşamasını tamamlamamamış bir toplumun birden görsel kültür aşamasına geçme deneyimi"**, gerçekten de bazı tehlikeler içeriyor mu? **Mc Luhan'**ın iletişim araçlarının teknolojik yapısının ve olanaklarının, iletilen bildirinin özünü bile etkilediğine değin saptamaları ve bunu özetlemeye çalışan ünlü **"mesaj, masajdır"** (yani iletilen, eninde sonunda, onu iletme, onu fiziksel olarak verme biçimine dönüşür) sözü, videonun yaygınlaşmasında ne sonuç verecek? Evimizin rahatlığı içinde, oturup kalkarak, arada konuşarak sınırlı teknik olanaklarla, küçük bir perde ve çoğu yetersiz kopyalarla yetinerek, dünya sanatının/kültürünün bazen temel yapıtlarını 2 saate indirgenmiş **"haplar"** halinde alarak, gerçekten kültür denen şeyin alıcısı olabilir, ülkemizi, çağımızı, dünyamızı kavramada yeterli ilerlemeyi gösterebilir miyiz? TV, kablolu veya uydulu TV, video vs. derken bizi 4 duvar arasında oturup, ne denli **"çeşitli"** ve **"zengin"** gözükse de, sonunda belli ülkeler, sistemler, mekanizmalar tarafından hazırlanan, yönetilen, sunulan yapıtlar, yayınlar, programlar izlemeye mahkûm eden tüm bu teknolojik gelişmeler, çağımızın gereksinme duyduğu bilinçli, bilgili, sorumlu, özgür insanı yaratmada ileri bir adım mı, geriye gidiş mi? Düşünmeye, araştırmaya değmez mi?

27 temmuz

Papandreu: Zeytin dalı için fırsat Türkiye'nin elinde

STELYO BERBERAKİS
CENGİZ ÇANDAR — *28 temmuz*

ATİNA — Yunanistan Başbakanı **Andreas Papandreu**, dün yaptığı basın toplantısında Başbakan **Turgut Özal'**ın getirdiği yeni yaklaşım konusuna değişik bir açıklama getirmedi. Türkiye'nin Atina Büyükelçisi **Nazmi Akıman'**ı, göreve başlamasından 3 ay sonra ilk kez dün öğleyin kabul eden Papandreu'nun eski Yunan tezlerini yinelediği akşamki basın toplantısında alışılmışın aksine, oldukça yumuşak bir üslup kullanması dikkati çekti. Papandreu Akıman'a, **"Her zaman bir zeytin dalı uzatmaya hazırız. Türkiye bölgede barış içinde yaşamak istiyorsa bu fırsatı elinde bulundurmaktadır"** dedi.

Yunanistan eski Dışişleri Bakanlarında **Yorgo Mavros'**un gazetemize verdiği demeç, Başbakan **Turgut Özal'**ın Türk Yunan ilişkilerine yeni yaklaşımlar getiren bir yanıt vermesinin ardından, NATO'nun yeni Genel Sekreteri **Lord Carrington** Atina'da bulunurken **Papandreu'**nun **Nazmi Akıman'**ı kabul etmesi diplomatik trafiğin yoğunlaşması olarak yorumlara yol açmış ve **Papandreu'**nun basın toplantısına dikkatleri toplamıştı.

Yunanistan Başbakanı **Andreas Papandreu'**nun Başbakan **Turgut Ozal'**ın salı günkü Türk - Yunan ilişkilerine ilişkin yeni önerileri üzerine ilan edilen basın toplantısı dün Atina'nın merkezindeki Zappion'da yapıldı. Zappion salonunu dolduran yerli ve yabancı yaklaşık 200 basın mensubu ve TV kameraları önünde **Papandreu'**nun yaklaşık 1.5 saat süren basın toplantısının yarım saatlik bölümü tümüyle Türk-Yunan ilişkilerine ilişkin görüşlerine ayrılmıştı.

Papandreu basın toplantısına, **"Türk-Yunan ilişkileri ve Özal'ın son açıklamaları hakkında ne düşünüyorsunuz?"** sorusuna yanıtla başladı. Yanıtının giriş bölümünde şöyle dedi: **"Bu sabah sayın Nazmi Akıman ile görüştüm. Sayın Akıman daha önce Türk Dışişleri sözcüsüydü. Gerçekten takdire şayan ve ilginç bir kişiliğe sahip. Bugünkü görüşmemizde ne yazık ki diyalog olmadı, vakit yetersizliğinden ben konuşum, o dinledi. Bir dahaki sefere ben dinleyeceğim, o konuşacak. Bugünkü konuşmam esnasında Yunan hükümeti ve halkından Türk hükümeti ve halkına bir mesaj iletmek amacı güttüm. Mesaj çok basittir: Bölgede barış içinde ve iyi komşuluk ilişkileri içinde yaşamak istiyoruz.**

Türk ve Yunan halkları barış içinde yaşamak istiyor. Ama böyle olmuyor. Gerginlik devam ediyor. Bu sorumluluğun ağırlığı Türkiye'ye aittir. Kıbrıs trajedisine göz yumamayız. Bu noktada arada niçin diyalog yapılmıyor sorusu düşünülebilir. Sayın Akıman'a dedim ki, durumun iyileşmeyeceği biline biline müzakere masasına oturulmasının bir anlamı yoktur.

Hava ve deniz sahasındaki egemenlik haklarımızı korumaktan öteye bizim Türkiye'den hiçbir talebimiz yok. Sayın Özal Lozan'dan ve adalardan söz ediyor. Ben de bu konuda görüşlerimi söyleyeyim. Lozan Antlaşması sırasında ve bu antlaşma hükümlerine göre İstanbul, Bozcaada ve Gökçeada Rumlarının sayısı 120 bin idi. Bu sayı bugün 5 bine indi. Bu Lozan Antlaşmasına uyulmaması demek değil midir? Adalara gelince: Sakız, Midilli ve 12 Ada'dan Küçük Asya'ya saldırı planları yapıldığını düşünmek

gülünçtür. Oysa Türkiye'nin Ege ordusu Doğu Ege adaları üzerinde bir tehdit oluşturuyor. 140 çıkarma gemisi ve buna ek olarak yeni alınan helikopterler neye hizmet ediyor?

Tüm bunlara ve Kıbrıs'ın 1974'te işgal edilmesine rağmen Türkiye ile bir moratoryum imzaladık. Burada turizm, ekonomi ve ticaret ilişkilerinin geliştirilmesi öngörülüyordu. Ancak KKTC ilanının Türkiye tarafından doğrudan desteklenmesi üzerine bu konudaki görüşmeleri kestik. Sayın Akıman'a her zaman zeytin dalı uzatmaya hazırız dedim. Türkiye bölgede barış içinde yaşamak istiyorsa bu fırsatı elinde bulundurmaktadır."

Papandreu, basın toplantısında Türkiye'nin vizeyi Yunan vatandaşlarına tek taraflı olarak kaldırması konusuna da değindi ve bu konuda Özal'ın yaptığı önerilerden söz ederken, bugüne kadar hiç söylemediği bir görüşü ortaya attı ve şöyle konuştu:

"Vize konusunda Türkiye'nin takındığı tutum olumludur. Ancak ikincil önemdedir. Biz de vizeyi kaldırsaydık, Türk askeri yönetiminden kaçmak isteyenler Yunanistan'ı doldurup taşırırdı. Böylelerine kapımız kapalı değildir ama Yunanistan küçük bir ülke olduğundan bu ağırlığı kaldıracak durumda da değildir."

Andreas Papandreu, Özal'ın geçtiğimiz salı günkü önerilerinde yer alan Türk kıyılarına yakın adalara su ve elektrik sağlanması biçimindeki görüşlerine de değindi ve şunları söyledi:

"Bu öneri, zarif ya da zarif olmayan biçimde Güneydoğu Ege adalarımızın egemenliğine sahip çıkmak istercesinedir. Biz bu tip kolaylıkların sağlanmasını istemiş değiliz."

Papandreu bu noktada, **"zeytin dalı"** kavramına bir kez daha değindi ve **"Zeytin dalı, Kıbrıs'ta işgal orduları bulunurken, Ege'nin uluslararası anlaşmalarla oluşmuş statüsüne kuşkuyla bakılırken, kabul edilecek bir şey değildir"** dedi.

Yunanistan Başbakanı, ülkesinin NATO ile ilişkilerine değinirken Limni sorunundan da söz etti ve **"Yunanistan NATO'da olmasaydı, ne Limni, ne Ege, ne FIR hattı sorunları ortaya çıkmayacaktı"** diye konuştu.

AKIMAN-PAPANDREU GÖRÜŞMESİ

Yunanistan Başbakanı **Andreas Papandreu,** dün saat 12.30'dA Atina'nın kuzey banliyölerinden **Kastri**'deki eninde Türkiye'nin Atina Büyükelçisi **Nazmi Akıman**'la göreve başlamasından sonra ilk kez görüştü. Papandreu, Akıman'la grüşmesinden hemen sonra, NATO'nun Atina'yı ziyaret etmekte olan yeni Genel Sekreteri **Lord Carrington**'la evinde bir araya geldi.

Akıman, 20 dakika süren görüşmeden sonra evden ayrılırken, randevusuna gelmekte olan NATO Genel Sekreteri Carrington'la bahçede karşılaştı. **Papandreu,** Büyükelçi **Akıman'ı Carrington**'la tanıştırırken, gülerek şaka yollu, **"Bu karşılaşma tümüyle bir rastlantı sayılamaz"** dedi.

Papandreu-Akıman görüşmesi Türkiye Büyükelçisinin deyimiyle **"bir nezaket ziyareti çerçevesi"** içinde cereyan etti. Akıman, görüşmeden sonra bir Yunanlı gazetecinin **"Türk-Yunan ilişkileri gözden geçirildi mi?"** sorusuna, **"Bu bir nezaket ziyaretiydi"** dedi. Papandreu'ya bir mesaj getirmediğini kaydeden Akıman, **"Sayın Başbakan Turgut Özal'ın bu konudaki konuşmaları zaten mesaj niteliğindedir"** şeklinde konuştu. **Papandreu**'nun kendisine bir mesaj verip vermediğini sorusunu ise, **"Bu safhada hayır"** diye yanıtladı.

Türkiye'nin Atina Büyükelçiliği yetkilileri, Papandreu- Akıman görüşmesini, **"bir tanışma vesilesi ve nezaket ziyareti"** olarak nitelemekle birlikte, görüşme Atina'da diplomatik trafiğin hayli yoğunlaştığı ve Başbakan **Turgut Özal**'ın Yunanistan'a yeni uzlaşıcı öneriler sunduğu bir döneme denk geliyor.

Önceki gün Atina'ya gelen Lord Carrington, havaalanında Dışişleri Bakan Yardımcısı **Yannis Kapsis** tarafından karşılanarak doğruca Cumhurbaşkanı **Karamanlis** ile görüşmeye gitti. Yunan basını, Lord Carrington'ın ziyaretine büyük önem veriyor. Çünkü, NATO'nun eski Genel Sekreteri Joseph Luns'un Türkiye yanlısı tanınmasına karşılık, Lord Carrington'ın NATO ile Yunanistan arasındaki sorunları Yunanistan'ın istediği biçimde çözebileceği umut ediliyor.

Lord Carrington'ın önceki gün Cumhurbaşkanı Karamanlis ve Dışişleri Bakanı **Haralambopulos,** dün de Başbakan ve Savunma Bakan Yardımcısı **Drossoyannis** ile yaptığı görüşmelerde, Yunanistan'ın Limni Adası'nın dahil edilmemesi nedeniyle Ege'deki NATO manevralarını boykotu, Ege hava sahası üzerinde tam kontrol sağlayana dek Larissa'da bir NATO karargâhına karşı çıkmasından doğan sorunlar ele alındı.

Bilindiği gibi, Türkiye, Limni Adası'nın silahlandırılmasına karşı çıkarak, Limni'nin NATO manevralarına dahil edilmesi halinde, bunun uluslararası anlaşmaların çiğnenmesinin NATO tarafından kabulü anlamına geleceği görüşüyle Limni'nin manevralar dışında bırakılması gerektiğini savunuyor.

NATO da bugüne dek Türkiye'nin görüşünün yanında yer aldığından Yunanistan, Ege'deki NATO manevralarına katılmıyor. Yunanistan, Ege hava kontrolünde de 1974 öncesi duruma geri dönülmesini istiyor. Bu nedenle, bu sorun çözüme bağlanana dek, Larissa'da bir NATO karargâhının kurulmasına izin vermiyor.

Lord Carrington'ın Atina temaslarında ilginç bir durum, NATO Genel Sekreteri'nin Cumhurbaşkanı Konstantin Karamanlis ile görüşmesinde gözlendi. Öğrenildiğine göre, Karamanlis, son yıllarda ortaya çıkan sorunlar hakkındaki Yunan görüşlerini Lord Carrington'a aktardı. Lord Carrington, Karamanlis'e bu sorunların çözümü için, **"yetkileri dahilinde elinden geleni yapacağı"** yolunda güvence verdi. NATO Genel Sekreteri'nin bu sözleri, Lord Carrington'ın **"Türkiye yanlısı"** Joseph Luns'tan farklı bir üsluba sahip olduğunun kanıtı olarak vurgulandı. Ayrıca, Yunan basını, Karamanlis'in Lord Carrington ile görüşmesindeki tavra dikkat çekerek, NATO ile Yunanistan arasındaki sorunlarda Cumhurbaşkanı'nın Başbakan Papandreu ile aynı görüşte olduğunu ve Papandreu'yu desteklediğini bildirdi.

NATO Genel Sekreteri **Lord Carrington,** dün saat 15.00'te Atina'da düzenlediği basın toplantısında, Türk-Yunan ilişkileri konusunda Yunan yetkilileri tarafından kendisine iyi bir brifing verildiğini söyledi. **Carrington** Limni ile ilgili bir soruya ise, **"Bu konuda Türkiye ile Yunanistan arasında anlaşma olmazsa, hiçbir çözüm görmediğini"** söyledi. Limni'nin tek taraflı çözümünün imkânsızlığına değinen Genel Sekreter, **"Eğer NATO, Limni sorununun çözümünde bir rol oynayabilirse, oynamalıdır"** şeklinde konuştu.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DÖRTLER DERSANESİ
Hafta sonu kursları 23-31 Ağustos
Hafta içi kursları 1 Ekim
Kayıtlarımız devam etmektedir.

61. Yıl: Sayı: 21524 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 29 Temmuz 1984 Pazar

Başbakan, Papandreu'ya uzattığı zeytin dalını çekmedi

Özal: Ufak da olsa bir yumuşama ışığı gördük

Ümit ederim ki, yumuşama ışığı daha ciddi çabaya dönüşür. Ümit ederim ki, Yunanistan'la yakınlaşma ihtimali önümüzdeki aylarda daha da kuvvetlenecek. İcabında belli konularda karşılıklı anlayış gösterilir.

Cumhurbaşkanı'nın veto ettiği milletvekili maaşları ile ilgili yasa, Meclis'te tekrar görüşülecek. Meclis'in ısrarlı olması durumunda Cumhurbaşkanı yasayı imzalar. Seçmen yaşını 18'e indirmeyi parti olarak istiyoruz.

DENİZ SOM
MEHMET GÜLTEKİN

ERZURUM/AĞRI — Başbakan Turgut Özal, Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu'nun son basın toplantısını değerlendirerek, "Bir ufak yumuşama ışığı görüyoruz. Ümit ederim ki, bu daha ciddi çabaya dönüşür" dedi. Özal, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in veto ettiği milletvekili maaşları ile ilgili yasanın TBMM açıldıktan sonra yeniden görüşüleceğini, Meclis'in bu konuda ısrarlı olması halinde Cumhurbaşkanı'nın yasayı imzalayacağını kaydetti.

Dün Doğu Anadolu gezisine çıkan Başbakan Özal, Ankara'dan Erzurum'a giderken uçakta basın mensuplarının sorularını yanıtladı. Özal, Papandreu'nun önceki gün düzenlediği basın toplantısındaki görüşlerini şöyle değerlendirdi:

"Türk-Yunan milletleri arasında bir yakınlaşma olması iki milletin de yararınadır. Birçok konularda işbirliği imkânı vardır. Dostluklardan fayda gelir, zarar gelmez. Aramızda uzun senelerin biriktirdiği meseleler vardır. Şimdiye kadar da çözümünde çok zorluklar görülmüştür. Hatta çözüme oturduğumuz zaman kavgaya tutuşmuşuzdur. Özellikle Papandreu'nun bazı ön yargıları vardır. Bu önyargıların düzelmesinin zaman alacağını ifade etmişimdir. Bu beyanatında bir ufak yumuşama ışığı görüyoruz. Ümit ederim ki, daha ciddi bir çabaya dönüşür.

Açıkça ifade ettim. Yunanistan'ın bir karış toprağında gözümüz yok. İşbirliği yapalım, iki memleket de iktisadi bakımdan daha fazla gelişsin. Ümit ederim ki, önümüzdeki aylar içinde bu yakınlaşmanın meydana gelme ihtimali kuvvetlenecektir. Biz Yunanlılarla aramızdaki meseleleri çözmek mecburiyetindeyiz. Ama bu çözme işi hemen günün birinde olmaz. Eğer Kıbrıs meselesinde şöyle yapın derse, 30 senedir çözülemeyen bu Kıbrıs meselesini 3 ay içinde çözmek mümkün değildir.

Burada pratik ve gerçekçi olmak lazım. Aynı şekilde Ege konusunda da problemlerimiz vardır. Ama, diyorum ki, geliniz başka konularda dostluklar, ahbaplıklar yapalım. İşlerimizi geliştirelim. Diğer konuların çözümü için zeminleri daha iyi hazırlayalım. Bu da bir zaman meselesidir. Bunu kabul edelim. Meselelerde anlaşamıyoruz diye kavga etmenin âlemi yoktur. Bugün anlaşamayız, bir sene son-

(Arkası Sa.11, Sü.5'te)

ÇALMADIK KAPI KALMADI — Bakırköy, Mahmutbey Köyü Göztepe Mahallesi sakinleri baş vurmadık yer bırakmamışlar, ama sonuç alamamışlar. Sonunda mahallenin tüm kadınları yanlarına çocuklarını da alarak önce muhtara, sonra da dumanın kaynağı asfalt şantiyesine yürümüşler hep birlikte, ama aldıkları yanıt, "Bize gelmeyin" olmuş. "Artık bıçak kemiğe dayandı, nefes bile alamıyoruz" diyen kadın ve çocuklar rüzgârla gelen dumanın önünde toplanıp ne yapacaklarını düşünüp duruyorlar.. (Fotoğraf: ERDOĞAN KOSLOĞLU)

HASAN IŞIK'A GÖRE TÜRK-YUNAN ANLAŞMAZLIĞI

Özal'ın bakışı doğru, yöntemi yanlış

Dışişleri ve Milli Savunma eski Bakanı Hasan Esat Işık'a göre, "Özal, Yunanistan'a karşı tek taraflı iyiniyeti bir an önce terketmeli."

Haberi 7. Sayfada

Ne dediler?

Yorgo Mavros: *Dışişleri eski Bakanının Cumhuriyet'e demeci*

Andreas Papandreu: *Önceki geceki basın toplantısı*

Turgut Özal: *Başbakan'ın Erzurum uçağında yaptığı açıklamalar*

	Yorgo Mavros	Andreas Papandreu	Turgut Özal
ADALAR	*Korunmak ve halkın moralini yükseltmek için 300 adadan 6'sı silahlandırıldı, ama bu adalardan Türkiye'ye hiçbir tehdit yok.*	*Adalara su ve elektrik sağlanması önerisi, tarif ya da tarif olmayan biçimde Güneydoğu Ege Adalarımızın egemenliğine sahip çıkmak isteresinedir.*	*Elektrik su vermek adaları Türkiye'ye bağımlı yapmak değildir. Ben elektrik mühendisiyim. Adalara santral yapmak çok pahalıdır. Alış veriş yapmak için de Türkiye çok ucuzdur.*
KIBRIS	*Türkiye'nin Denktaş'ı tek taraflı bir bağımsızlık ilanına itmesinden sonra hiçbir Yunan hükümeti Kıbrıs'taki durumu sinesine çekemez.*	*Kıbrıs'ın 1974'te işgal edilmesine rağmen, Türkiye ile bir moratoryum imzaladık. KKTC'nin ilanının Türkiye tarafından doğrudan desteklenmesi üzerine görüşmeleri kestik.*	*30 senedir çözülemeyen Kıbrıs meselesini 3 ay içinde çözmek mümkün değildir. Burada pratik ve gerçekçi olmak lazım.*
SİLAHLANMA	*İki ülke inanılmaz bir silah yarışı içinde bulunuyor.*	*Sakız, Midilli ve 12 Ada'dan Küçük Asya'ya saldırı planları yapıldığını düşünmek gülünçtür. Oysa Türkiye'nin Ege Ordusu, Doğu Ege Adaları üzerinde tehdit oluşturuyor.*	*Eğer Yunanlılar silahlanmaya girişmişse, biz de onun karşısında mukabil silahlanmaya çalışıyorsak bu iki memleketin de menfaatine değildir.*
DOSTLUK	*Türkiye ile Yunanistan tarih ve coğrafya nedeniyle en yakın dostlar olarak yaşamaya mecburdurlar.*	*Her zaman bir zeytin dalı uzatmaya hazırız. Türkiye, bölgede barış içinde yaşamak istiyorsa bu fırsatı elinde bulundurmalı.*	*Yakınlaşma olması iki milletin de yararınadır. Birçok konularda işbirliği imkânı vardır. Dostluktan fayda gelir, zarar gelmez.*
ÇÖZÜM	*Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunlara Papandreu ile Özal hükümetleri çözüm getirebilir.*	*Zeytin dalı, Kıbrıs'ta işgal orduları bulunurken Ege'nin uluslararası antlaşmalarla oluşmuş statüsüne kuşkuyla bakılırken kabul edilecek bir şey değildir.*	*Aramızda uzun senelerin biriktirdiği meseleler vardır. Çözümünde zorluklar görülmüş, hatta masaya oturulduğunda kavgaya bile tutuşmuşuzdur. Bu çözme işi hemen günün birinde olmaz.*

Carrington: Limni için Türkiye ve Yunanistan çözüm bulmalı

ATİNA (a.a.) — NATO Genel Sekreteri Lord Carrington Ege Denizinde askeri denetim sağlanması konusunda ortaya çıkan anlaşmazlığın, çözülmesi kolay bir sorun olmadığını söyledi.

Lord Carrington, Atina'dan ayrılmadan önce verdiği demeçte, son 10 yıl içinde NATO'nun güney kanadını zayıflatan görüş ayrılıkları konusunda Yunanistan yetkilileri ile olumlu görüşmeler yaptığını belirtti.

Carrington, "Yunanistan ve Türkiye, Limni Adası konusunda bir anlaşmaya varmalıdırlar. Bu tip bir sorun hiçbir zaman tek taraflı olarak çözülemez." dedi.

Yunan basınında ikili yorum

ATİNA (Cumhuriyet) — Yunan basını, Papandreu'nun önceki gece düzenlemiş olduğu basın toplantısında 1985'te yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimleri konusuna ilişkin sözlerini manşet olarak kullandı.

Türk-Yunan ilişkilerine ait sözlerine ise, spot ve ara başlıklarla yer verildi.

İktidar yanlısı Tanea Türk-Yunan ilişkilerine yönelik verdiği ara başlıklarda, "NATO ve Türkiye'yi içeren olumsuz konularda gerilemiyoruz", aynı gazetenin arka sayfasında 6 sütun üzerinden, "NATO sorunları çözmek istemiyor" başlığına yer

(Arkası Sa.11, Sü.4'de)

Van Lennep: Umarım enflasyon yüzde 25'e geriler

Cumhurbaşkanı tarafından kabul edilen OECD Genel Sekreteri'ne göre Türkiye'nin 4 önemli sorunu şunlar: 1. Geniş tarım sektörünün kredileri yutması, 2. Enflasyon, 3. Bütçe açığı, 4. KİT'ler.

Ekonomi Servisi — OECD Genel Sekreteri Emile Van Lennep, Türkiye'de uygulanan ekonomi politikaları ...

(Arkası Sa.11, Sü.1'de)

"Nefes alamıyoruz"

Bakırköy'e bağlı Mahmutbey Köyü'nün Göztepe Mahallesi sakinleri 500 metre ilerideki asfalt imalat şantiyesinin bacalarından çıkan dumanın ve tozun altında yaşamaya çalışıyorlar. Etrafta ne yeşillik, ne de başka renk var. Her taraf beyaz. Sanki kar yağmış gibi.

KEMAL KÜÇÜK

Küçük evlerin bahçelerine biraz mısır biraz domates ekilmiş, ama üzerlerini kaplayan bembeyaz çamurdan ne ekildiğini anlamak biraz güç. Hepsi de üzerlerini örten tozdan kavrulmuş.

Halis Ülker, "Bak şu toprak yemyeşil olurdu, şimdi üzerinde ot bitmiyor" diye üç evin ortasındaki çorak araziyi gösteriyor. Sonra da "Bak 7. ayda ağacın yaprak döktüğünü gördün mü?" diye soruyor.

Çoluk çocuk tüm mahalleli evlerinden çıkıp etrafımızı sarıyor. Hepsi bağıra çağıra aynı şeyden yakınıyor:

"Çocuklarımızın hepsi hasta."

"Evlerimizin içinde bile nefes alamıyoruz."

"Her tarafı kaplayan bembeyaz tozdan ekmeğimizi bile yiyemiyoruz."

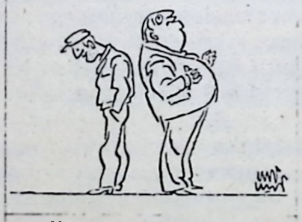
Mustafa Kaya, elini duvarın üzerine sürüp gösteriyor: "Bakın, bu toz ciğerlerimize doluyor."

Bakırköy'e bağlı Mahmutbey Köyü'nün en ucundaki Göztepe mahallesinin sakinleri, 500 metre ilerdeki asfalt imalat şantiyesinin bacalarından çıkan sarı-beyaz karışımı bir dumanın altında yaşamaya çalışıyorlar.

"Çocuklarımız nefes alamıyor, artık bıçak kemiğe dayandı" diyen mahalleli üzerlerini örten beyaz tozdan öylesine yılmış ki, susuzluklarını bile ikinci sorun sayıyorlar.

Evlerin bahçesindeki kuyulara fosseptik karıştığı için haftada iki gün gelen tankeri bekleyen Hamiş Erdoğdu, "Çocukların

(Arkası Sa. 7, Sü. 7'de)

Aynı yerden iki otobüs uçtu: 7 ölü

Samsun-Havza karayolunda meydana gelen iki kazada 3'ü ağır 36 kişi de yaralandı. Silivri'de çarpışan iki yolcu otobüsünde 3 kişi öldü, 16 yaralı var.

Haber Merkezi — Samsun Havza karayolunda uçuruma yuvarlanan iki otobüste 7 kişi, İstanbul Silivri'de çarpışan iki yolcu otobüsünde de 3 kişi can verdi. Bu kazalarda ayrıca 9'u ağır 52 kişi yaralandı. Zonguldak'ta devrilen servis otobüsü 1 kişinin

(Arkası Sa. 7, Sü. 8'de)

Özal'ın Müsteşarı Güzel, haber verdi

Bir yılda 90 bin yeni memur

Başbakanlık Müsteşarı Hasan Celal Güzel, memur kadrolarının plan döneminde yüzde 12 arttırılacağını, ancak bunun yüzde 6'sının ilk yıl içinde gerçekleştirileceğini söyledi.

Güzel'in açıklamasına göre, bir yılda açılacak yeni kadro 90 bini buluyor. Tunçbilek ve Seyitömer ocaklarına alınacak 2 bin 100 işçi için 9 bin kişi başvurdu.

ANKARA, (ANKA) — Başbakanlık Müsteşarı Hasan Celal Güzel, kamu kesimindeki kadroların 18 haziranda çıkarılan yasa hükmünde kararnameler çerçevesinde ilk aşamada önümüzdeki yıl 90 bin dolayında arttırılacağını söyledi.

ANKA muhabirinin sorularını yanıtlayan Başbakanlık Müsteşarı Güzel, kamu kesimindeki memur kadrolarının beşinci plan dönemi sonuna kadar yüzde 12 oranında arttırılmasının planlandığını anlatarak, önümüzdeki ilk yıl içinde bunun yüzde 6'sının gerçekleştirilerek 90 bin yeni kadro ihdas edileceğini bildirdi.

Güzel, beşinci beş yıllık plan dönemi içinde de kamu kesimi memur kadrosunun yılda yüzde bir ya da birbuçuk oranında ...

Yıllık nüfus artışı dikkate alındığında, plan dönemi sonunda kamu kesiminde çalışan memur sayısının toplam nüfusa göre ... Güzel, çalışmaların Bakanlar Kurulu'na intikal ettirildiğini ...

Pakdemirli: Faizler yükselmez, indirilir

Haber Merkezi — Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli "Nokta" dergisinin sorularını yanıtlarken, "Faizlerin yükseltilmesi değil, indirilmesi söz konusu olabilir" dedi. Pakdemirli İzmir'de de "Cumhuriyet" muhabirine "Piyasadaki fazla parayı hazine bonolarıyla çektiklerini ödeme zamanı gelince yeni yollar bulacaklarını" söyledi.

(Arkası Sa. 7, Sü. 8'de)

Andreas'ta Değişen Birşey Yok...

Başbakan Turgut Özal'ın, bir diyalog arayışı içinde Ege'nin karşı kıyısına uzatmış olduğu eli boşlukta kaldı yine. "Türkiye'ye karşı diyalog kapısını kapalı tutmayı yeğleyen Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu'nun üslubu bu kez yumuşaktı, ama pozisyonunda bir milim bile değişiklik yoktu.

Papandreu'nun önceki akşam Atina'da düzenlediği basın toplantısının özeti şuydu:

"Türk ve Yunan halkları barış içinde yaşamak istiyorlar. Ama böyle olmuyor. Gerginlik devam ediyor. Bunun sorumluluğu Türkiye'ye aittir. Kıbrıs trajedisine göz yumamayız... Bu noktada niçin diyalog yapılmıyor sorusu da sorulabilir. Durumun iyileşemeyeceği bilinerek müzakere masasına oturulmasının bir anlamı yoktur... Hava ve deniz sahasındaki egemenlik haklarımızı korumaktan öteye bizim Türkiye'den hiçbir talebimiz yoktur."

Yunanistan Başbakanı'nın yaklaşımında görüldüğü üzere, herhangi bir değişiklik yoktur. Ege'yi, denizi ve havasıyla bir "Yunan gölü" olarak görmekte devam ediyor. "Ege'de eşitlik" ilkesinin geçerliğini reddediyor. Yunan egemenliğine dayanan bir çözümden başkasını kabul etmeyeceğini açıkça dile getiriyor... Kıbrıs konusunda da bir değişim yok. Eşitliğe değil, Yunan üstünlüğüne dayalı bir

(Arkası sa. 11, sü. 1'de)

HASAN CEMAL

- *AT'nin geleceği tehlikede*
- *Almanya'da Türkler için çekişme*
- *Vietnam'dan kaçan 63 kişi açlıktan öldü* — 3. Sayfada
- *Selüloz-İş: YHK, topla pazarlığa müdahale ediyor*
- *SODEP Genel Başkan Yardımcısı: Çalışma Meclisi'nde işçiler oyuna getirildi* — 7. Sayfada
- *Sarıbahar mudaşı, uzun ve rengarenk*
- *Haliç'te "Yeşil alan" operasyonu* — 12. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Bayrak Yarışı...

Kıyı ilçelerimizdeki özel mülkiyet ilişkileri, Özal'ın faiz politikasına benziyor. Bu konuda da başıbozukluk ve "istim arkadan gelsin" felsefesi alabildiğince hüküm sürüyor. Faiz politikası nasıl hukuksal çerçevesi çizilmemiş bir düzensizlik içinde başlamışsa, kıyı ilçelerindeki yapı kooperatifleri ve özel villalar da hukuksal çerçevesi çizilmemiş mülkiyet ilişkileri ile oluşturuluyor.

Ardından gelsin davalar, Hazine ile uyuşmazlıklar, belediyelerle çatışmalar...

Bu bakımdan kıyı ilçelerimize atanan yöneticilere büyük

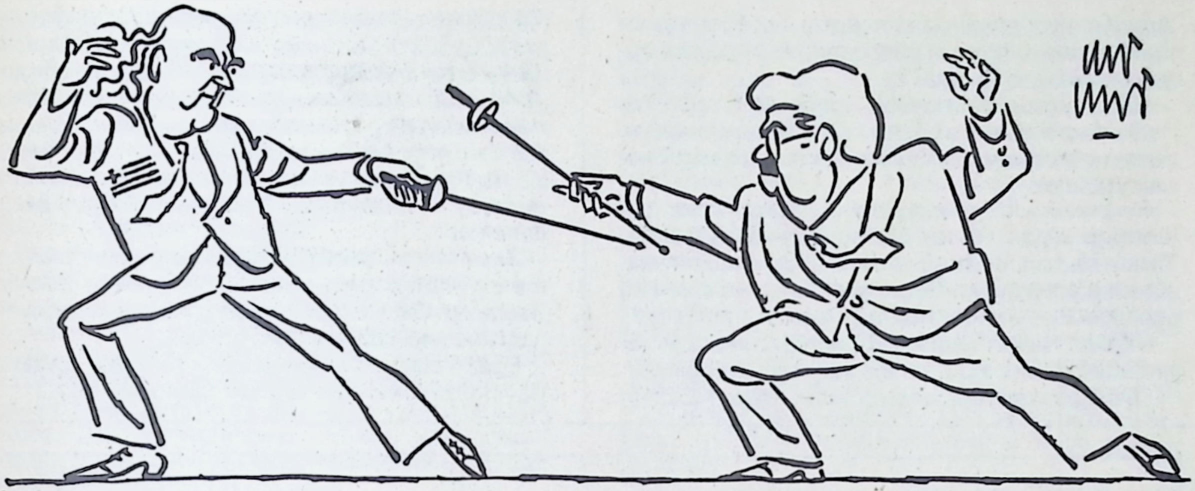
(Arkası Sa.11, Sü.7'de)

Los Angeles

Hıncal Uluç yazıyor

Spor Sayfasında

TV'de bugün
18.30 - 20.20
AÇILIŞ TÖRENLERİ

28 temmuz

Andreas'ta Değişen Bir Şey Yok...

HASAN CEMAL — *29 temmuz*

Başbakan Turgut Özal'ın, bir diyalog arayışı içinde Ege'nin karşı kıyısına uzatmış olduğu eli boşlukta kaldı yine... Türkiye'ye karşı diyalog kapısını kapalı tutmayı yeğleyen Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu'nun üslubu bu kez yumuşaktı, ama pozisyonunda bir milim bile değişiklik yoktu...

Papandreu'nun önceki akşam Atina'da düzenlediği basın toplantısının özeti şuydu:

"Türk ve Yunan halkları barış içinde yaşamak istiyorlar. Ama böyle olmuyor. Gerginlik devam ediyor. Bunun sorumluluğu Türkiye'ye aittir. Kıbrıs trajedisine göz yumamayız... Bu noktada niçin diyalog yapılmıyor sorusu düşünülebilir. Durumun iyileşemeyeceği biline biline müzakere masasına oturulmasının bir anlamı yoktur... Hava ve deniz sahasındaki egemenlik haklarımızı korumaktan öteye bizim Türkiye'den hiçbir talebimiz yoktur..."

Yunanistan Başbakanı'nın yaklaşımında, görüldüğü üzere, herhangi bir değişiklik yoktur. Ege'yi, denizi ve havasıyla bir *"Yunan gölü"* olarak görmekte devam ediyor... Ege'de *"eşitlik"* ilkesinin geçerliğini reddediyor; Yunan egemenliğine dayanan bir çözümden başkasını kabul etmeyeceğini açıkça dile getiriyor... Kıbrıs konusunda da bir değişim yok: Eşitliğe değil, Yunan üstünlüğüne dayalı bir nihai çözüme Ankara yanaşmadığı takdirde, diyalog kapısını kapalı tutacağını belirtmekte...

Salı günü, *"Yunanistan'ın tek karış toprağında gözümüz yok"* diyerek diyalog çağrısı yapan Başbakan Özal'a Atina'dan cuma günü gelen karşılık hiç de umut verici olmamıştır.

Ne var ki Sayın Özal, buna rağmen, iyimserliğini korumaya devam edebiliyor. Papandreu'nun açıklamalarını dün sabah Ankara-Erzurum uçağında değerlendiren Özal, *"Bir ufak yumuşama ışığı görüyoruz. Ümit ederim ki, bu daha ciddi çabaya dönüşür"* diyebilmiştir.

Bu açıklamasından da anlaşılacağı gibi Başbakan Özal, Yunanistan'a dönük politikasını değiştirmeye niyetli değildir. Bizim, tek taraflı *iyi niyet politikası* diye tanımladığımız çizgisini daha bir süre izlemek konusunda kesin kararlıdır. Atina'yı diyaloğa zorlamak için aktif bir dış politikadan yana gözükmüyor şimdilik. Ülkemizin, örneğin Ege'de ulusal hak ve çıkarlarının bulunduğunu *fiilen* karşı tarafa göstererek, diyalog yolunu açmaya çalışmanın şu aşamada yararı olmadığı görüşündedir. Bu hedefe yönelik bilinçli bir sertleşmenin Papandreu'nun elini güçlendireceği düşünülüyor herhalde...

Başbakan Özal, hükümetinin Yunanistan politikasını çeşitli açılardan gerekçeliyor. Biri şu:

"Yunanlılarla aramızdaki meseleleri çözmek mecburiyetindeyiz. Ama bu çözme işi hemen olmaz... 30 yıldır çözülemeyen Kıbrıs meselesinin 3 ay içinde çözülmesi mümkün değildir. Pratik ve gerçekçi olmak lazım. Ege konusunda da problemlerimiz vardır. Ama diyorum ki, geliniz başka konularda dostluklar, ahbaplıklar yapalım, işlerimizi geliştirelim. Diğer konuların çözümü için zeminleri daha iyi hazırlayalım. Bu da bir zaman meselesidir..."

Sayın Özal'ın Yunanistan politikasını savunanlar, başka gerekçeler de gösterebiliyor:

— *Atina ile Washington arasında gerginliğin yoğunlaştığı; NATO içinde Papandreu politikalarının büyük memnuniyetsizlik kaynağı olduğu; Fransa'nın bile Atina'dan yakındığı; genel olarak Batıda Papandreu imajının kötüleştiği bir dönemde Türkiye'nin, Yunanistan ile ilişkilerini yumuşak tutmasında yarar vardır kuşkusuz...*

— *Türkiye'nin üç yılı aşkın süre devam eden, bir askeri yönetim döneminden yeni çıkmış olduğu, Batı Avrupa kurumlarıyla ilişkilerini yeni yeni normalleştirmeye başladığı akıldan çıkarılmamalıdır. Bu normalleşme sürecinde mesafe alınırken, Papandreu'nun uzlaşmazlığını sürekli sergilemek herhalde tutarlı bir politika olacaktır...*

— *ABD'de yeni bir başkanlık seçimi yaşanıyor. Ankara, hesaplarını daha çok Başkan Reagan'ın kazanmasının üzerine yapmış gibi... Bu bakımdan*

Amerikan yönetimini, kasım ayına dek Yunan lobisi önünde güç duruma düşürmemek de bir politika olarak benimsenmiş olabilir...

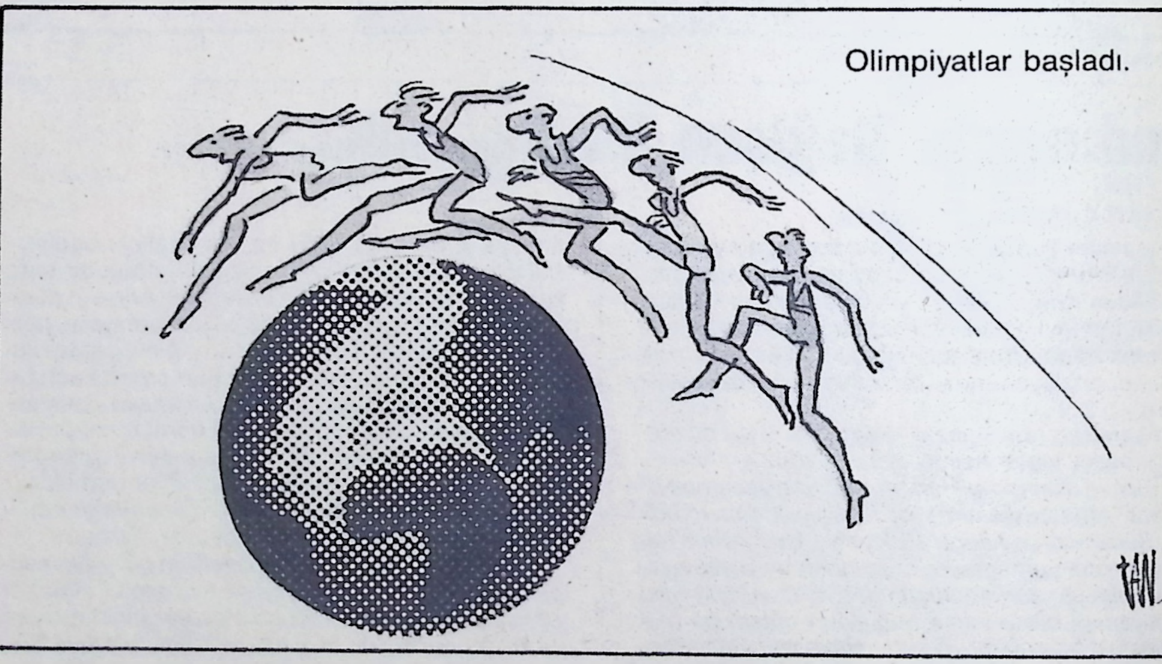
Buna benzer gerekçeleri Başbakan Özal'ın Yunanistan politikasına gösterenler, *"Şu aşamada yumuşak gitmekten başka seçenek bulunmadığı"* kanısındadırlar.

Bu politika ile gerekçelerinin makul yanları bulunduğu açıktır. Ancak ölçüsü kaçırıldığı takdirde, Türkiye açısından hayli yanıltıcı bir görüntünün oluşumuna yol açabilir. Geçmişte, bunun örneklerine, özellikle Ege konusunda çok tanık olunmuştur.

Nitekim Hasan Esat Işık, bugün gazetemizde yayımlanan demecinde, bu tehlikeye şöyle değiniyor: *"Dostluk karşılıklı anlayış ister. Bence Özal'ın Türk-Yunan ilişkilerine bakışı ne kadar doğru ise, seçtiği yöntem de o kadar yanlıştır. Bu yöntemle Türk-Yunan ilişkileri düzlüğe çıkarılamayacağı gibi, Türkiye'nin başta Amerika olmak üzere, müttefikleri ile ilişkileri de gitgide hassaslaşır. Yunan hükümetinin hırçınlığı, bizim yumuşaklığımız, müttefiklerimizin de Türk-Yunan anlaşmazlıklarının çözümünü sadece Türk ödünlerinden beklemek eğilimini pekiştirmektedir..."*

Sayın Işık'ın belirttiği *eğilim* zaten uzunca bir zamandır varlığını korumaktadır. Temenni edelim, Başbakan Özal'ın Yunanistan politikası bu eğilimin pekişmesine katkıda bulunmasın.

Eğer ölçüsü ve zamanlaması şaşarsa, korkarız, Sayın Özal'ın eli her zaman boşlukta kalır...

Başbakan, Papandreu'ya uzattığı zeytin dalını çekmedi

Özal: Ufak da olsa bir yumuşama ışığı gördük

DENİZ SOM/M. GÜLTEKİN — *29 temmuz*

ERZURUM/AĞRI— Başbakan Turgut Özal, Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu'nun son basın toplantısını değerlendirerek. **"Bir ufak yumuşama ışığı görüyoruz. Ümit ederim ki, bu daha ciddi çabaya dönüşür"** dedi. Özal, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in veto ettiği milletvekili maaşları ile ilgili yasanın TBMM açıldıktan sonra yeniden görüşüleceğini, Meclisin bu konuda ısrarlı olması halinde Cumhurbaşkanı'nın yasayı imzalayacağını kaydetti.

Dün Doğu Anadolu gezisine çıkan Başbakan Özal, Ankara'dan Erzurum'a giderken uçakta basın mensuplarının sorularını yanıtladı. Özal, Papandreu'nun önceki gün düzenlediği basın toplantısındaki görüşlerini şöyle değerlendirdi:

"Türk-Yunan milletleri arasında bir yakınlaşma olması iki milletin de yararınadır. Birçok konularda işbirliği imkânı vardır. Dostluklardan fayda gelir, zarar gelmez. Aramızda uzun senelerin biriktirdiği meseleler vardır. Şimdiye kadar da çözümünde çok zorluklar görülmüştür. Hatta çözüme oturduğumuz zaman kavgaya tutuşmuşuzdur. Özellikle Papandreu'nun bazı önyargıları vardır. Bu önyargılarının düzelmesinin zaman alacağını ifade etmişimdir. Bu beyanatında bir ufak yumuşama ışığı görüyoruz. Ümit ederim ki, daha ciddi bir çabaya dönüşür.

Açıkça ifade ettim. Yunanistan'ın bir karış top-

rağında gözümüz yok. İşbirliği yapalım, iki memleket de iktisadi bakımdan daha fazla gelişsin. Ümit ederim ki, önümüzdeki aylar içinde bu yakınlaşmanın meydana gelme ihtimali kuvvetlenecektir. Biz Yunanlılarla aramızdaki meseleleri çözmek mecburiyetindeyiz. Ama bu çözme işi hemen günün birinde olmaz. Eğer Kıbrıs meselesinde şöyle yapın derse, 30 senedir çözülemeyen bu Kıbrıs meselesini 3 ay içinde çözmek mümkün değildir.

Burada pratik ve gerçekçi olmak lazım. Aynı şekilde Ege konusunda da problemlerimiz vardır. Ama, diyorum ki, geliniz başka konularda dostluklar, ahbaplıklar yapalım. İşlerimizi geliştirelim. Diğer konuların çözümü için zeminleri daha iyi hazırlayalım. Bu da bir zaman meselesidir. Bunu kabul edelim. Meselelerde anlaşamıyoruz diye kavga etmenin âlemi yoktur. Bugün anlaşamayız, bir sene sonra anlaşırız. Şöyle anlaşamayız başka türlü anlaşırız. Atatürk ve Venizelos en büyük kavgalardan sonra ciddi dostluklar kurmuşlardır."

VİZE VE KAÇAK TÜRKLER

Başbakan Özal, Papandreu'nun Türkiye'den kaçanlar nedeniyle vizeyi kaldırmadıklarını söylemesi konusunda bu görüşe katılmadığını, yurt dışına kaçmak için vize değil pasaport gerektiğini söyledi ve "Yunanistan'dan vize konusunda olumlu bir adım beklemiyorum" dedi.

Papandreu'nun Türkiye'nin adalara elektrik ve su verme önerisini bu adalara sahip çıkma çabası şeklinde değerlendirmesine Özal şu yanıtı verdi:

"Elektrik, su vermek adaları Türkiye'ye bağımlı yapmak değildir. Biz, bunları söylerken adaların Yunanistan'a olan mesafesinden misal vereceğim. Ben elektrik mühendisiyim. Adalara elektrik tesisi kurmak için termik-dizel santralları gerekir. Bunlar fevkalade pahalı tesislerdir. Halbuki Türkiye'de su ve linyit santralları vardır. Ve elektrik dünyaya göre daha ucuzdur. Adalara su taşıyorlar. Biz küçük barajlar yapabiliriz. Dostluklar olursa bunlar kurulabilir. Alışveriş yapmak için Türkiye daha ucuzdur. Yaş meyve, sebze ve et daha ucuzdur. Ben oradaki halkın ve turistlerin daha ucuz bir yaşama ortamı içinde faydalı olacağını düşünerek bunları söyledim."

Özal, iki tarafın karşılıklı taviz verip vermeme konusundaki bir başka soruya ise, şu karşılığı verdi:

"İcabında belli konularda karşılıklı anlayış göstermek aslında iki tarafın menfaatine ise bu anlayış gösterilir."

Özal, silahlanma konusundaki görüşlerini de şöyle yineledi:

"Eğer Yunanlılar ağır silahlanmaya girmişse, biz de onun karşısında mukabil silahlanmaya çalışıyorsak, bu iki memleketin menfaatine değildir. Ne olacak bunun sonu? Bunları kullanacak mıyız? Kullanırsak daha kötü olur. Kullanmazsak bir sürü lüzumsuz masraf yapmış oluruz."

Papandreu'nun İstanbul'daki Rumların sayılarının azalması konusundaki eleştirilerine ise Özal, "Vatandaşımızsa Türkiye aleyhine çalışmamışsa buyursun, gelsinler, Yunanlı işadamları da gelsinler." yanıtını verdi.

HP lideri muhalefet anlayışını anlattı

Calp: Demokrasiye geçtik diyemeyiz

ERBİL TUŞALP — *30 temmuz*

ANKARA — HP Genel Başkanı **Necdet Calp**, demokrasiye geçiş süreci sorunları ile ilgili değerlendirmelerini anlattı. Calp, 40 yıla yaklaşan devlet deneyimi ile ayrıntılar üzerinde durmamaya özen göstererek genel politikalar üzerinde durdu.

Calp'e yöneltilen sorular ve Calp'in yanıtları şöyle:

— Sosyal demokrat kesimde bazı beklentiler var. Özal'a tanıdığınız hoşgörü ne zaman sona erecek? Özal'ın sınırladığı tartışma ortamından ana muhalefet partisi ne zaman kurtulacak?

CALP — İktidara kasıtlı olarak tanınmış bir hoşgörümüz yoktur. Biz, Meclisteki çalışmalarımızda ve muhalefetimizde uygar ölçüler içinde kalmaya dikkat ederek hareket ediyoruz. Bizde muhalefet anlayışı budur. Muhalefetin bu şekilde yapılmasına alışık olmayan bir kesim, bu muhalefeti sert bulmuyor.

— Sizin bu "uygar muhalefet" anlayışınızın karşıtı "uygar iktidar" anlayışı olmalı. İktidar - muhalefet ilişkilerine bu çerçevede bakarsanız ortaya çıkan görünüm ne oluyor?

CALP — Bundan evvelki Meclislerde yapılan, 12 Eylül 1980 öncesi Meclislerde muhalefet diye bir şey yoktur. Muhalefet adı altında yapılan kavga, dövüş, küfürdü. O devrin Meclis zabıtlarını açın bakın, bir de seçimlerden bu yana Meclis çalışmaya başladıktan sonra, bugüne kadar Meclis zabıtlarını inceleyin, muhalefetin ne kadar seviyeli ve etkin yapıldığını görebilirsiniz. Bu muhalefetimiz gerektiği gibi, basına ve kamuoyuna aksetmiyor. 12 Eylül öncesinden geriye doğru baktığımızda onlardan daha seviyeli ve etkin muhalefet yapıldığını tespit edeceksiniz.

— 12 Eylül öncesi parlamentosunda oylama ile hükümet düşüren etkin bir muhalefet vardı. Fazla haksızlık yapmıyor musunuz?

CALP — Oylama ile bir hükümetin düşebilmesi için Meclisin yapısı önemlidir. Eğer Meclisin yapısında iktidarın çoğunluğu birkaç milletvekili üzerine dayanır ve o birkaç milletvekilini de kendi safınıza çekebilirseniz tabii hükümeti düşürür, bazı kararların çıkmasına da engel olabilirsiniz.

Bugünkü iktidar, iki muhalefet partisini üst üste koyun, yine onlardan 20-30 oy fazla gelir.

— Bu durumda muhalefetin yapacağı bir şey yok mu diyorsunuz kısaca?

CALP — Hayır, onu demiyorum. Muhalefet, söyleyeceğini, tenkitlerini yapar. Zabıtlara ve tarihe geçirir. Gözle görülmüş oya dayanan bir netice yoktur, ama etkileme bakımından ilerideki hareketlerin yönlendirilmesi bakımından alınmış sonuçlar vardır.

— Muhalefeti parlamento ile sınırlamıyor musunuz? Örneğin partiniz; zamlar, pahalılık, ücretler ve benzeri konularda ülke düzeyinde bir hareketlilik sağlayamaz mı?

CALP — Bu değerlendirmemizi kıymetlendirebilmek için memleketin şartlarının normal olmasını kabul etmek lazım. Tüm memlekette sıkıyönetim varken, şartlar normal olarak kabul edilemez. Bugün hiçbir yerde miting yapılmasına sıkıyönetim makamları izin vermez, yapamazsınız. Bazı partiler bu şekilde mitingler yapalım diye sözler söylediler, ama kısa zamanda arkası gelmedi ve yapamayacaklarını anladılar.

— HP Genel Başkanı olarak bir dönemin sorumluluğunu taşıyor gibi görünüyorsunuz. Yani, sizin parti liderliğinizdeki aktivitenize bakan insanlar, Türkiye'de politikanın neredeyse kilitlendiği izlenimi ediniyorlar?

CALP — Bu da biraz evvel izah ettiğim gibi, bunlar hep normal şartlarda yapılabileceklerin bugünkü şartlar içinde bizden beklenmesinden ve istenmesinden doğmaktadır. Türkiye'de yeni demokrasiye geçiş dönemi içindeyiz. Henüz demokrasiye geçtiğimizden söz edemeyiz, ama Türkiye 6 Kasım ve 25 Mart seçimlerini yapmak suretiyle bu yolda büyük mesafeler katetmiştir. Ama istenen, özlenen, beklenen anlamda bir demokrasiye şu anda geçtiğimiz söylenemez. Birçok dengeler, 1980 yılındaki dengeler o müdahale ile değişmiştir. Yeni dengeler vardır. Bu dengeleri göz ardı ederek, eski dengelere göre hareket ettiğiniz zaman, bir sonuca varamazsınız. Eğer şartları göz önüne almadan bir davranış içine, bir mücadele içine girerseniz Don Kişot'tan bir farkınız kalmaz.

TEKRAR ENGELLENMEMESİ

— Demokrasiye geçiş döneminin en önemli iç siyasal sorunu sizce nedir?

CALP — Bu geçişi sağlıklı bir şekilde sağlamaktır. Yani demokrasiye geçişin başka bir müdahale ile tekrar engellenmemesi, onun gayesine, hedefine varmasıdır. Bunu sağlamaktır. Diğer sorunların hepsi bundan sonra gelir. Eğer özlenen sağlıklı demokrasiye geçemezseniz, hak ve özgürlükler, ekonomik durum ve sosyal sorunlar gibi meselelerin hepsi bundan sonra gelir. Demokrasiye geçmezseniz bir anlam taşımaz.

— Demokrasiye geçiş sürecinde biz, demokratik alışkanlıklarımızdan, demokrasinin temel ilkelerinden vazgeçerek demokrasiye geçişi sağlayacaksak, o zaman demokrasinin nitelik değiştirmesi durumu söz konusu olmaz mı?

CALP — Demokratik haklarınızdan zaten vazgeçmişsiniz. Elinizde yok ki. Daha yeni yeni kazanıyoruz bunları. Tam anlamında kazanmak için de bir süreye ihtiyacımız var. Şartlar o kadar değişmiş ki, bugünden yarına söylediğiniz anlamda bir geçiş yapamazsınız. Mümkün değildir. Böyle müdahalelerin tabiatına aykırıdır bu geçiş. İhtilallerin mantıkları sivil idarenin ve normal dönemlerin mantıklarına benzemez. Başka mahiyette birtakım kararlara ve hareketlere ihtiyaç vardır.

DEMOKRASİYE DÖNEMEZ HALE GETİRMEK

— Yani bu konuda da bir özveri mi beklenmektedir?

CALP — Özveri değil tabii. Normal anlamında hareket ettiğiniz zaman sağlayacağınız prestije ve saygınlığa karşılık, bugünkü hareketlerimiz ve mücade-

lemizi ölçü alırsanız, buna bir özveridir denilebilir. Aksi halde, birçok kesimlerden bize söylendiği şekilde hareket ettiğimiz zaman, gelecek prestijin ve saygınlığın bilinci içindeyiz. Ama bunu yaparken memleketi demokrasiye dönemez hale getirmek-getirmemek sorunu da var. Omuzlarımızda devamlı bunun ağırlığını hissetmekteyiz.

KÜLFET, SIKINTI VE ISTIRAP

— Bu dönemin temel sorununun ekonomik uygulamalar olduğu konusunda iddialar da var?

CALP — Biraz önce de ifade ettiğim gibi, bize göre en önemli sorun, demokrasinin bilinen anlamda, istenen anlamda yerleşmesidir. Diğer bütün sorunlar bundan sonra gelir. Tabii ondan sonra en önemli sorun nedir diye sorarsanız, size "Sosyal yapıdaki dengesizliklerin giderilmesi, dolayısıyla da bunu sağlayacak olan ekonomik hayatın, gelirde ve giderde bir denge içinde yeniden çalışır hale gelmesidir" diye cevap veririm. Bugün memleketimizin içinde bulunduğu ekonomik durum birçok sorunları bünyesinde taşıyan ve halkımızın büyük bir kesimine külfet, sıkıntı, ıstırap yükleyen bir yapıda işlemektedir. Bugün Türk ekonomisinde atıl kapasite ile çalışabilen birçok işletmeler vardır. Bugün Türkiye'de ticari hayatta itimat eksikliği vardır. İflaslar çoğalmıştır. Senetler protesto ediliyor. Büyük oranda işsizlik vardır.

— Bütün bunlar özlediğimiz demokrasinin geleceğini tehlikeye sokmuyor mu?

CALP — Bunlar birtakım sosyal patlamalara yol açar ve büyük meseleler doğabilir, ama demokrasi içinde hepsinin çaresi bulunur. Demokrasiye bir engelleme geldiği zaman, ekonomik şartlar öyle olmuş, böyle olmuş ne yazar...

— Kimilerinde muhalefet politikanızın programlanmış olduğu gibi bir izlenim var. Sanki 'Şuraya kadar muhalefet yapacağız, şurada duracağız' diye bir ön program izleniyormuş gibi?

CALP — Dışarıdan o izlenimi alanlar hem haklı hem de haksız olabilir. Bu izlenimin edinilmesinde basına aksedilen kadarıyla çalışmalarımızı görmüş ve yakından izlemişseniz haksızsınız. Yukarıda bir vesile ile de ifade ettiğim gibi, bütün bu eleştirileri yaparken içinde bulunduğumuz şartları gözden ırak tutmamak lazım. Şartlar bizim ne kadar ileriye gidebileceğimizi ve nerede duracağımızı tayin etmektedir. O şartlara uygun olarak, bazen o şartların gerisinde, ama bazen de ilerisinde, ama daima dengeyi muhafaza edecek şekilde hareket etmek zorundasınız. Ve biz bütün muhalefet çalışmalarımızda bu dengeyi ve şartları daima göz önünde tutarak hareket ediyoruz. Arkadaşlarımız, milletvekili arkadaşlarımız zaman zaman fazla ileriye gitmek için mücadele ediyor, fakat kendileri de bazı vesilelerle görüyorlar ve hissediyorlar, sonuçta şartlara uygun harekete kendilerini uyduruyorlar.

DEMOKRATİKLEŞME SÜRECİ İÇİNDEYİZ

— 6 Kasım genel seçimleri, 25 Mart yerel seçimlerinden bu yana aşama aşama demokrasiye geçiş gerçekleşiyor.

CALP — Memleketin şimdi 40'tan fazla, işe başladığımızda 67 ilinde sıkıyönetim varken demokrasiden bahsedilemez. Biz demokratikleşme süreci içindeyiz. Bilinen kanunlara, sıkıyönetimin kurduğu şartlara ve kaidelere bağlı olmadan hareket etme imkânının olduğunu henüz söyleyemeyiz.

"Küçük Amerika" Olmak Kolay mı?

OSMAN ULAGAY — *30 temmuz*

Türkiye'yi *"küçük Amerika"* haline getirmek özlemi yeni değildir. 1950'lerden itibaren çeşitli vesilelerle dile getirilen bu özlem, son yıllarda özellikle ekonomi politikası alanında kendini göstermeye başlamış, *"Amerikalılar başardı, biz neden onların yaptıklarını taklit ederek başarılı olmayalım?"* görüşü bazı yetkililer ve bazı yazarlarca ifade edilmiştir. Son olarak Başbakan Turgut Özal, Wall Street Journal gazetesinin sorularını yanıtlarken, kendisinin bir *"monetarist"* ve *"arz yanlısı"* olduğunu söylemiştir.

Para miktarıyla enflasyon arasında çok yakın ve belirleyici bir ilişki bulunduğuna inanan *"monetarist"*lerle; vergilerin azaltılması sonucunda yatırım ve üretimin artacağına inanan *"arz yanlısı"* ekonomistlerin, Başkan Reagan üzerinde etkili oldukları bilinmektedir. Her iki eğilimin mensuplarından da danışman olarak yararlanan Başkan Reagan'ın bu danışmanların zaman zaman çelişen önerileri karşısında bocaladığı anlar da olmuştur.

Reagan döneminde izlenen ekonomi politikalarının somut sonucu ise ortadadır: ABD ekonomisi, 2. Dünya Savaşı sonrası yıllardan bu yana erişemediği bir büyüme temposuna oturmuş, üstelik bunu enflasyonu azdırmadan yapmayı başarmıştır. ABD'de GSMH'nin reel büyüme hızı son verilere göre bu yılın ilk çeyreğinde yüzde 10.1, ikinci çeyreğinde yüzde 7.5'lik bir yıllık artış temposuna erişmiştir. GSMH zımni fiyat deflatörüne göre fiyatlardaki yıllık artış temposu ise yılın ilk çeyreğinde yüzde 4.4 iken ikinci çeyrekte yüzde 3.2'ye gerilemiştir. Bu gelişmeler sonucunda işsizlik oranı da sürekli gerilemekte, tüm bu olumlu göstergeler Başkan Reagan'ın seçim şansını arttırmaktadır.

ABD ekonomisinin oldukça ciddi bir *"resesyon"*-dan (durgunluk) sonra bu sonuçlara ulaşmasını sağlayan etkenlerin başlıcaları ise şunlar:

• Resesyonun yarattığı ciddi işsizlik tehdidi sendikaları dize getirdi; ücret artışları sınırlı kalırken, hatta bazı örneklerde kazanılmış artışlardan vazgeçilirken kârlar arttı, sermaye birikimi hız kazandı.

• Yüksek faizlere karşın yatırımlar artmaya başladı. Bu yılın ilk iki çeyreğinde yatırımların geçen yıla oranla reel olarak yüzde 20 artış gösterdiği belirtiliyor.

• Bazı vergilerden vazgeçilmesi ve bazı vergi oranlarının düşürülmesi tüketimle birlikte yatırımları ve üretimi uyarıcı etki yaptı ve ekonominin durgunluktan çıkmasında önemli bir rol oynadı.

• ABD'nin dev sermaye potansiyeli, uygulanan po-

litikalar sonucunda batma noktasına gelen firma ve bankalara yeni sahipler bulunmasını sağladı.

• Yüksek faizlerin doların değerini sürekli yükseltmesi, ücretlerin düşük tutulmasıyla birlikte, enflasyonun aşağı çekilmesinde çok etkili bir araç olarak kullanıldı. İthalat ucuzlarken oluk gibi ABD'ye akan ithal mallarının rekabeti, ABD'de üretilen malların fiyatlarını da aşağı çekti.

• Uygulanan politikalar dev bütçe açıklarına ve giderek devleşen ticaret açıklarına yol açarken, yüksek faizler ve ABD'nin güçlü görünümü, yüz milyar dolarla ölçülecek boyutta dış kaynağın ya da yabancı sermayenin ABD'ye çekilmesine olanak verdi. Bu sayede söz konusu politikalar sürdürülebildi.

Bugün varılan noktada sağlanan başarının bedelinin çok ağır olduğunu, büyük ölçüde ülke dışından finansmana dayandığını, ABD'nin üç yıl sonra dünyanın en borçlu ülkesi haline geleceğini söyleyenlerin sayısı artıyor. ABD Merkez Bankası sayılabilecek olan Federal Reserve'in Başkanı Volcker de bütçe açıklarının kapatılması için vergilerin artırılmasını önerenler arasında yer alıyor. Başkan Reagan'ın muhtemel bir seçim zaferinden sonra bu önerilere daha fazla itibar etmesi de kaçınılmaz görünüyor.

Gelelim Türkiye'ye. Dört yıldan beri bir tür Reagan ekonomisine öykünen Türkiye'de neler olmuş?

• Reel ücretlerdeki çarpıcı gerilemeye karşın sağlıklı bir sermaye birikimi sürecinin başladığını ve özel yatırımların canlandığını söylemek mümkün değil. Affedilen vergi cezalarının, vazgeçilen vergilerin yatırımları canlandıracağını söylemek için de çok iyimser olmak gerek. Çünkü Türk özel sektörünün aklı henüz yatırımda değil. Bu koşullar altında işsizliğin de azalmadığı, arttığı tahmin ediliyor.

• Türkiye'de sermaye birikiminin zaten sınırlı olması, batma noktasına gelen firma ve bankaların yeni sahipler bulmasını zorlaştırıyor. Bunlar çoğu kez kamu bankalarının üzerinde ya da sahipsiz kalıyor.

• Vergilerden vazgeçerek öncelikle rantiye kesime kaynak aktarılırken, büyüyen bütçe açıklarını, ABD usulü dışarıdan finanse etmek olanağı bulunmuyor.

• Türk Lirasının çok hızlı değer kaybetmesi, çarpık gelir dağılımıyla birlikte enflasyonun kontrolünü zorlaştırıyor. *"İthalat serbestisi"* adı altında sürdürülen koruma politikası da içerideki tekellerin diledikleri gibi fiyat arttırmalarına ve enflasyonla alay etmelerine olanak veriyor.

Bilmem karşılaştırmayı sürdürmekte yarar var mı? Ne dersiniz, bu politikalarla *"küçük Amerika"* olabilecek miyiz?

"Devlet bizi kurtarsın" çağrısı armatörleri böldü

NİLGÜN UYSAL — *30 temmuz*

Zamanında ödenmediği için katlanarak büyüyen faiz borçları sorunu -buna bankacılık dilinde temerrüd faizi deniyor- armatörler dünyasını ikiye çatlatmış durumda.

Bir bölüm armatör **"Biz sektör bazında kurtarma istiyoruz. Bu sadece birkaç firmanın sorunu değildir"** diyor. Geçen hafta yapılan Deniz Ticaret Odası Meclis Toplantısı'nda söz konusu görüş **İlhan Karavelioğlu** tarafından açıklıkla dile getirildi.

Buna karşın, **"Denizcilik sektörünün kurtarılmaya ihtiyacı yok"** görüşünü savunan armatörler de var. Deniz Ticaret Odası Yönetim Kurulu eski Başkanı ve Zihni Şirketler Grubu Yönetim Kurulu Başkanı **Asaf Güneri "kurtarılma"** diye bir sorunun olmadığını söylüyor:

"Serbest piyasa ekonomisi yönünde tercih yapan hükümetin katlanan yatırım kredisi faizleri konusunda taviz vermemesi kendi tutarlılığı açısından anlaşılabilir bir şeydir. Temerrüde düşen bu faizlerin orta vadeli deniz kredisine çevrilmesi önerisi reddedildi diye kimse şikâyetçi olmamalıdır.

Evet, Türk armatörlerinin zorlukları vardır. Genel olarak dünya ticaret hacminin daraldığı bir dönemde yoğun dış rekabet sorunlarıyla boğuşmak zorunda kaldık. Buna rağmen, Türk deniz filosu kendi göbeğini kendisi kesebilir. Kurtarılma diye bir sorunu yoktur."

Bütün bu görüş ayrılıklarının ötesinde kesin olan tek bir şey var: O da geçen hafta Ekonomik Kurul'da beş saat boyunca sorunları görüşülen armatörler kesiminin birikmiş faiz borçları konusunda, hükümetin kendisini geri çekmiş olması. Buna arşın, Türk gemilerinin dış rekabette daha etkin olabilmesi için hangi önlemlerin alınması gerektiği görüşülecek.

Hükümet, armatörlerin bankalara olan birikmiş faiz borçları konusunda geri çekilmeyi yeğlediğine göre, ne olur?

Bu soruya aklın ve kuralların gereği içinde verilen ilk yanıt şu: **"Problem özel hukuk kuralları çerçevesinde çözülmeye çalışılacaktır. Başka bir anlatımla bankalar, takibe geçeceklerdir."**

Ne var ki, kimsenin kolay kolay gemi almak istemediği bir dönemde, bankaların tatbikata geçmesinin ve dolayısıyla gemilere el koymasının da bir çıkış yolu olmadığını söyleyenler var.

Bankaların zincirleme olarak takibata geçmesi halinde; 1980-84 döneminde yüzde 91.5'luk bir artışla **taşıma kapasitesi 4 milyon DW tona** çıkan Türk deniz filosunun yaklaşık yarısı belli bir finansal tehdit altına girecek.

Söz konusu finansman sorunu çözümsüzlük aşamasına girerse en kötüsünden ne olur?

Bu soruyu yanıtlarken İstanbul Deniz Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı **Erol Yılmaz Akçal** şöyle diyor:

"Endişem 1960'larda yaşanan İpar gemileri olayının tekrarlanmasıdır. O tarihte Ali İpar'a ait bir filo, mahkemeye verilmiş, ardından gemiler Haliç'e çekilmişti. Sonuçta dava bir türlü bitmedi. Gemiler de çürüdü gitti. Jilet oldular."

Son tahlilde, **"devlet kesesinden çıkan paralarla"** yaratılmış değerlerin çürümesine yol açacak bir krizi olağan kabul etmek kolay değil kuşkusuz.

Ancak konuyla ilgili olarak görüştüğümüz bazı ilgililerin belirttiği gibi, **"devletten alınmış borçlara"** karşı Türkiye'de takınılan **"genel tutum"**'u da gözden uzak tutmak olası değil.

"Kamudan alınan borçlar bizde genellikle kazanılmış bir servet olarak değerlendiriliyor. Devletten alınan borcu ödememek, artık marifet oldu. Ne yazık ki, son yıllarda gemi alanların bir bölümü de bu anlayışta. Gemi satın almayı bir yatırım olarak düşüneceklerine başlıbaşına kârlı bir iş olarak görenler çıktı. Şimdi de borcumuzu ödemeyiz diyorlar. Teşvik belgesi almak için uğruna bin bir çaba harcanan bu gemiler, sanki devlet zoru ile verildi!".

Armatörlük dünyasını yakından tanıyan bir ilgili böyle söylüyor.

Bilindiği gibi, 1980 sonrasında Türk deniz filosunun sayıca büyümesi iki yolla olmuştu:

- Bir yol, teşvik belgesi ile bankalardan kredi kullanarak dışarıdan gemi alınmasıydı.
- İkinci yol da **GİSAD Fonu** denilen fondan yararlanarak yüzde 10 öz kaynak, yüzde 90 kredi formülüyle içerideki tersanelerde gemi yaptırmaktı.

Birinci formülün istismara açık olduğu başından beri söylendi. Daha doğrusu kulaklara fısıldandı durdu. Bu fısıltının bugüne dönük versiyonu şöyle:

"Diyelim ki gerçek değeri 2 milyon dolar olan bir geminin fiyatını 4 milyon dolar olarak gösterdiniz ve dışarı transfer ettiniz. Dört yıl önce 1 dolar 80 liradan yaptığınız bu borcun değeri yaklaşık 320 milyon lira ediyordu. Şimdi, dışarıya fazla fazla gönderilip bloke edilen dövizlerin 1 milyon dolarını Türkiye'ye geri getirmek yasalar açısından zor değildir. Merkez Bankası'nda bu dövizlerin satılması halinde devletten alınan borcun geri ödenmesi pekâlâ mümkündür."

Dışarıda da Türkiye'dekine benzeyen bir kriz olduğunu, ünlü **Hallenic Lines** 10 milyon dolarlık borcunu bankaya ödemeyince kredi karşılığında alınan geminin 1 milyon dolara banka tarafından alındığını, sonra tekrar 1.5 milyon dolara başkasına satıldığını ve sonuçta bankanın Hallenic Lines'ı yok ettiğini anlatan bir ilgili şöyle söylüyordu:

"Durum budur. Böyle olduğu ve bugün borçlar ödenemediği halde, yeniden dışarıdan gemi alalım dendiğinde, 'batıyoruz' diye şikâyet edenlerin nasıl yeniden kuyruğa girmeye heveslendiğini de görüyoruz."

CUMHURİYET 8 — HABERLERİN DEVAMI — 31 TEMMUZ 1984

10. Yıldönümünde Kıbrıs Barış Harekâtı'nı Ecevit Anlatıyor — Yalçın Doğan

"10. yıldönümünde Kıbrıs Barış Harekâtı'nı ECEVİT ANLATIYOR" yazı dizimizi 12. gününde elimizde olmayan nedenlerle kesmek durumundayız. Okurlarımızdan özür dileriz.
CUMHURİYET

Özal: Demokrasiye geçtik

POLİTİKA VE ÖTESİ — MEHMED KEMAL

Delinin Delisi de Var...

Delinin Delisi de Var...

MEHMED KEMAL — *31 temmuz*

Bir yandan sıcak, bir yandan hayat pahalılığı, fıttıran fıttırana... Adam kendini elektrik direğine sarmış sarmalamış durmadan bağırıyor:

"Ben peygamberim... Sizi kurtaracağım."

"Sen önce kendini kurtar, bizi sonraya bırak."

Çevresinde meraklı kalabalık gittikçe artıyor. Zaten bizim millete şamata gerek. Bir yerde şamata görmesin, birikir de birikir.

"Ben peygamberim..."

"Yaşa, var ol!.."

"Sizi ben kurtaracağım."

Hiç kimse önce kendini kurtarmaz, ille de milleti kurtarır. Sen kendini kurtar da millet şurada kalsın demeyin... Özverilidir bizim deliler, ille de milleti kurtaracaklar. Nasıl kurtaracaklarını kimse sormaz. Niye sorsun ki, millet kurtarılmaya alışmıştır.

Eminönü Meydanı'nın en karmaşık olduğu saatlerde çıplak bir adam elektrik direğine tırmanıyor da tırmanıyor. Kalabalık da bunu gördüğünde artıyor da artıyor. Adam niye tırmanıyor, bu kalabalık niye böylesine kabardıkça kabarıyor, akıl sır erer gibi değildir. Şamata var ortada, gönül eğlendiriyor herkes.

"Ben sizi kurtaracağım."

"Nasıl kurtaracaksın?"

"Uzaktan kumandalı televizyonlar var ya, tıpkı öyle..."

"Nasıl nasıl?

"Uzaktan kumandalı televizyonlar gibi... Bu direğe onun için çıktım. Buradan kumanda ederek sizleri kurtaracağım."

"Kimden kurtaracaksın?"

"Hayat pahalılığından."

"Biz ortadireğiz, bizi hayat pahalılığından Özal kurtaracak... Senin kurtarmanı istemiyoruz."

"Özal oraya sizin oylarınızla geldi. Bense oy istemiyorum. Ben Cenabı Hakkın buyruğuyla geldim. Onun buyruğu ile uzaktan kumanda ederek sizleri

pahalılıktan kurtaracağım."

"Yaşa, var ol, elin dilin dert görmesin."

"Ben uzaktan kumandalıyım. Beni Tanrı kumanda ediyor. Son peygamberim ben."

"Yaşa kumandan."

"Kumandan değilim, peygamberim. Kumandan değil, kumandalıyım... Beni Tanrı kumanda ediyor."

Peygamber sanan söyler, birikmiş olan meraklılar alay ederler. Kimin ne söylediği anlaşılmaz bir hale dönüşür. Derken ilgililer de haber almışlardır. Güvenlikçiler gelirler, direkten indirmek isterler.

"İn hadi aslanım bakalım. Yeter, in artık!"

"İnmem."

"Niye inmiyorsun, sana bir şey yapacağımız yok."

"Zaten bana bir şey yapamazsınız. Ben peygamberim, burada bir şeyi ispatlamak istiyorum."

"Neyi ispatlayacaksın?"

"Parasız, pulsuz da yaşanabileceğini, para olmadan da hayatla mücadele edileceğini ispatlayacağım. Bana biraz izin verin. Bu direğin üzerinde birkaç gün kalayım. Yemeden içmeden, parasız pulsuz nasıl yaşanacağını ispatlamak istiyorum. Bana biraz izin verin!"

"Hele sen biraz aşağı in, bu sıcakta orada fazla durulmaz. Hava serinleyince yeniden çıkarsın."

"Olmaz, beni kandırmak istiyorsunuz."

"Ne diye kandıralım, serinlikte çıkarsın diyoruz."

"Olmaz, beni kimse indiremez."

Sorumlunun biri daha çok sorumlu olanın kulağına bir şeyler fısıldar. O da gider bir testere edinir ve direktekine bağırır:

"İnmeyecek misin?"

"İnmeyeceğim."

Elindeki testereyi gösterir:

"Öyleyse ben de direği dibinden keseceğim. Sen de düşeceksin, ne peygamberliğin kalacak, ne ermişliğin..."

"Aman durun, kesmeyin, hemen iniyorum. Benden daha delisi de varmış, direk kesiyor."

31 temmuz

AĞUSTOS/84

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

61. Yıl: Sayı: 21542 — Kurucusu: Yunus Nadi — 16 Ağustos 1984 Perşembe

KEZ DE LERİ

Aziz Nesin, Hüsnü Göksel, Bahri Savcı, İlhan Selçuk, Uğur Mumcu, Halit Çelenk, Yalçın Küçük, Gençay Gürsoy, Murat Belge, İlhan Tekeli, Yakup Kepenek, Onat Kutlar, İnci Aral, Erbil Tuşalp, Başar Sabuncu, Mete Tunçay, Korkut Boratav, Atıf Yılmaz, Şerafettin Turhan, Mustafa Ekmekçi, Erdal Öz, M.T. Öngören, Vedat Türkali, Turgut Kazan

Dilekçe davası başladı

Aziz Nesin ve Hüsnü Göksel sorgularında, dilekçenin bildiri niteliğinde olmadığını söylediler

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanlığı ve TBMM Başkanlığı'na 17 Mayıs 1984'te sunulan 1383 imzalı dilekçe ile ilgili 56 sanığın yargılanmalarına Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesi'nde dün başlandı. Duruşmanın ilk gününde 24 sanığın sorgusu tamamlandı. Sorgusu yapılan sanıklar hazırladıkları dilekçenin "**bildiri**" niteliği taşımadığını söylediler ve bu dilekçeyi hazırlayıp vermekle anayasal haklarını kullandıklarını belirttiler.

Sabah 9.30'da başlayan duruşmayı sanık yakınları ile birlikte ABD Büyükelçiliği Kamu Hakları görevlisi **Bardos** ile bazı büyükelçiliklerin mensupları, dilekçede imzası bulunan HP Genel Başkan Yardımcısı **Engin Aydın**, HP'li parlamenterlerden **Muhteşem Vasıf Yüce, Barış Can, Vecihi Ataklı, Rıza Akaydın, Şehmuz Bahçesi, Muhittin Yıldırım**, SODEP Genel Başkan Yardımcısı **Türkan Akyol** ve MKYK üyesi **Kamil Karavelioğlu** da izlediler.

Duruşma salonuna giren avukatların sayıca kalabalıklığı karşısında, avukatlara ayrılan yerlerin yetersiz kalması üzerine avukatlar, sanıklar ve basın mensupları için ayrılan yerlere de oturtuldular.

Saat 9.30'da başlayan duruşmada ilk olarak, duruşma yargıcı avukatların sayıca çok fazla olduğunu belirterek savcıya, "**Bu kadar avukatı kabul edelim mi?**" diye sordu. Savcının "**Kabul edelim**" demesi üzerine, savunma için başvuran 119 avukat savunma avukatı olarak kabul edildi.

Kimlik kontrolünden sonra 56 sanıklı duruşmaya **İlhan Selçuk, Atıf Yılmaz, Salih Sencan, İnci Gür, Prof. Veli Lök, Emre Kapkın, Cahit Tanör, Şinasi Acar, Reşen Hakkı Özpençe, Hayri Tutuncular, Güngör Türkeli, Yılmaz Bolat, Ahmet Kocabıyık** ve **Ali Ertekin**'in gelmedikleri görüldü.

Daha sonra **Turgut Kazan**'ın avukatı tarafından mahkemenin yetkisiz kabul edilmesini isteyen dilekçe okundu. Dilekçede, "**Savcılık yetkili olduğu alanda soruşturma yapmış. Ancak yetkisiz olduğu alanda dava açmıştır**" denildi ve "**Çok önemli bir yetki sorunu doğdugu**" kaydedildi. Dilekçenin okunmasından sonra, diğer sanıklar da aynı görüşte olduklarını belirttiler. Ancak mahkeme heyeti, "**Yasaya aykırı bir durum olmadığını**" ifade ederek, yetkisizlik isteğini reddetti.

Askeri Savcının iddianamesi okumasından sonra sorgulamalara geçildi. İddianamede, davanın,

(Arkası Sa. 8, Sü. 4'de)

Özal, işverenlerden sonra esnaf ve çiftçileri de... ürümcüları da uğurladı

Esnaf: Bazı gün siftah bile olmuyor

*Çiftçiler de, tefeci parası kullandıklarını belirtip taban fiyatlarının tatmin edici ölçüde saptanarak peşin ödeme yapılmasını istediler. **Başbakan**, "Sıkıntıyı adil şekilde dağıtıyoruz" dedi, serbest kur ve serbest faiz sistemine geçmeyi düşündüklerini söyledi.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan **Turgut Özal**, işverenlerden sonra esnaf ve sanatkârlarla çiftçilerin sorunlarını ayrı ayrı yaptığı toplantıda dinledi. Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu Başkanı **Hüsamettin Tiyanşan**, "**Sıkıntıya herkesin aynı oranda katılmadığını, esnafın bazı gün siftah etmeden dükkân kapadığını**" söyledi. Türkiye Ziraat Odaları Birliği Başkanı Osman Özbek, kredisi yeterli olmayan çiftçinin ticari kredi ve tefeci parası kullandığını, sezonda ürünü ucuza sattığını belirterek, taban fiyatlarının tatmin edici biçimde saptanarak peşin ödeme yapılmasını istedi.

Başbakan, "**sıkıntıyı adil şekilde dağıttıklarını**" söyleyerek, "**En önemli görevimiz, bütün grupların haklı menfaatlerini dengelemektir**" dedi.

Özal, ilk toplantıyı 100'e ya-

(Arkası Sa.6 Sü. 5'de)

ÖZAL: FİRMALAR BATTIKÇA BAĞRIMA TAŞ BASIYORUM

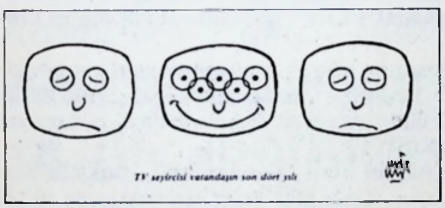
Haberleri 8. Sayfada

Taşra kararnamesi şimdilik rafa kaldırıldı

ANAP'ta taşra kavgası

***B**ölge Müdürlüğü Kastamonu'ya nakledilecekti. Ulaştırma Bakanı ve Zonguldak Milletvekili Atasoy istifasını verdi. Elazığ'daki YSE Bölge Müdürlüğü Malatya'ya nakledilecekti. Elazığ milletvekilleri Taşel ve Özdemir "istifa ederiz" dediler.*

***T**epkiler, istifa tehditleri derken, ANAP'ta uzun görüşmeler, pazarlıklar yapıldı. Özal mesaj gönderdi: "Kararı geri alıyorum, ama Malatyalı olmasaydım geri alamazdım." Kararname çalışmaları durduruldu. Atasoy istifasını geri aldı, milletvekilleri istifa etmedi.*

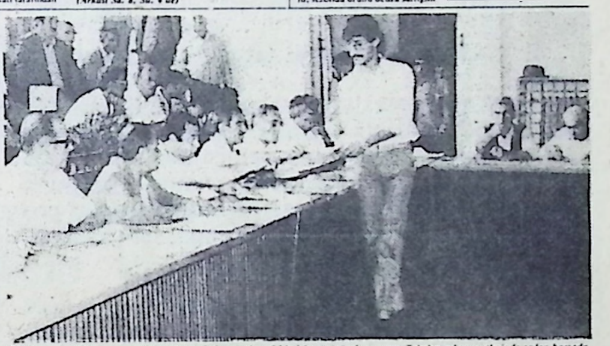
CANAN KÖKER

ANKARA — Bakanlıkların ve bağlı kuruluşların taşra örgütlerinin düzenlenmesine yönelik yasa gücündeki kararname çalışmaları, ANAP örgütünden gelen tepkilerin yoğunlaşması üzerine durduruldu. Tepkiler Ulaştırma Bakanı Veysel Atasoy'a kadar uzanınca, taşra örgütlerinin düzenlenmesi çalışmaları bir süre için ertelendi. Hükümetin kararname çıkarma yetki süresi de dolduğu için taşra düzenlemeleri daha sonra, yeni yasama yılında, yasa tasarısı yoluyla yapılabilecek. Taşra düzenlemeleri konusunda yerel örgütlerin, milletvekillerinin de görüşleri alınacak.

Edinilen bilgiye göre, ANAP'ın örgütlenmeden sorumlu Genel Başkan Yardımcısı **Mehmet Keçeciler** başkanlığında Başbakanlık yetkilileri tarafından sürdürülen taşra örgütlerinin düzenlenmesi çalışmalarına, taşra örgütlerinden gelen protestolar ve yoğun tepkiler nedeniyle ara verildi.

İlk olarak, Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı bölge müdürlüklerinin sayısının azaltılması ve Elazığ'daki YSE Bölge Müdürlüğü Merkezi'nin Malatya'ya alınması nedeniyle, Elazığ milletvekilleri **Naci Taşel** ile **Mehmet Özdemir**, istifa edebileceklerini açıklayarak kararın değiştirilmesini istemişlerdi. Daha sonra, Ulaştırma Bakanı ve Zonguldak Milletvekili Veysel Atasoy da, Orman Bölge Mü-

(Arkası Sa. 8, Sü. 7'de)

Edirne Borsası *Edirne Borsası'nda ana alışverişi buğday ürünü oluşturuyor. Sabahın erken saatlerinde açılan borsada, zahireciler ve değirmenciler kare halindeki sıralara oturur. Borsa görevlisi, üreticinin getirdiği malı "tadımlık" olarak bir tabla ile alıcılara sunar. Her alıcı tabladan bir avuç buğdayı alarak sıkar, sonra bir tanesini çiğner. Bu işlemle buğdayın türü ile yaş ve kuru olup olmadığı anlaşılır. Sonra fiyat atılır. Açık arttırmada en yüksek fiyatı veren, buğdayı alır. Fotoğraf Edirne Borsası'nda önceki gün böyle bir işlemi gösteriyor. (Fotoğraf: CUMHURİYET)*

Solda eylül hazırlığı

HP: *Sorun genel başkanlıkta* **SODEP:** *Gölge kabine kuruluyor* **DSP:** *Kuruluş kış sonuna kaldı*

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Halkçı Parti kendisine "**yeni bir genel başkan**" ararken, SODEP "**gölge kabine kurmaya**" hazırlanıyor. Öte yandan, Demokratik Sol Parti (DSP)nin kuruluşu büyük bir olasılıkla önümüzdeki yılın şubat-mart aylarına sarkmış görünüyor.

Soldaki üç partinin "**sıcak yaz aylarında**" neler yaptıkları belki bu üç cümleyle özetlenebilir. Ama ayrıntıda neler oluyor?

Başkentte bir süredir şöyle bir görüş yaygın. Özellikle **Bülent Ecevit-Aydın Gürkan** görüşmesinden sonra daha da yaygınlaşan görüşe göre "**Soldaki partilerin konumları, birleşmeleri ve bu yöndeki gelişmeler Halkçı Parti'nin şubat-mart aylarında yapacağı kurultaya bağlı**". HP nasıl bir kurultay yapacak, kurultaydan hangi kadrolarla çıkacak? HP içindeki genel başkanlık yarışı da buna eklenince, HP Kurultayı bir anda "**soldaki durumu belirleyici**" bir niteliğe bürundu birleşme ve SODEP'i yeniden değerlendirme açısından...

Meclisteki 116 milletvekili ile bir "**Muhalefet değil, ama muhalefet potansiyeli oluşturması**" açısından... Çünkü, geride kalan dönemde Meclise verdiği muhalefet örneği, sadece iktidar partisini memnun etti. HP'nin kendisi bile Meclisteki muhalefetinden memnun kalmadı.

HP kurmaylarının bir bölümü şu anda tüm güçlerini ve hesaplarını "**genel başkanlık**" üzerine yoğunlaştırmış durumda. Diğerleri kurultayda seçilecek genel başkandan sonra DSP ve

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Trakya'da Ofis'in de tüccarın da eli boş kaldı

Buğday ambarda bekliyor

***İşte sayılar:** Geçen yıl bugüne kadar 120 bin ton buğday alan Tekirdağ Ofisi, bu yıl ancak 19 bin ton alabilmiş*

FATİH GÜLLAPOĞLU

TEKİRDAĞ — Yıl 1983. Toprak Mahsulleri Ofisi Tekirdağ Şubesi'nin köylüden aldığı buğday tamı tamına 156 bin 550 ton. Bu rakamın 120 bin tonuna geçen yılın ağustos başında ulaşılmış. Şimdi 1984 ağustosunun ortasındayız. Ofis'in köylüden bugüne kadar alabildiği buğday 18 bin 408 ton...

Malkara'ya, Hayrabolu'ya, Edirne'ye gittik, sorduk. Aldığımız yanıt hep aynı, "**Ürün bu yıl daha iyi, ama Ofis'e buğday verilmiyor.**" Borsalara gittik, tüccara gittik, "**Ya siz? Sizlerin alımı ne durumda?**" diye sorduk. Onların da yanıtı aynı:

"**Henüz istediğimiz kadar buğday alamadık...**"

Verim geçen yıla göre yüksek, ama geçen yıl aynı dönemde bunun üç misli buğday alımı yapılmış Trakya'da. Peki bu yılın buğdayları nerede? O binlerce ton buğday kimlerde?...

İstanbul-Tekirdağ yolunda Çorlu'ya dönerken Yeniçiftlik köyüne, oradan Çeşmeli'ye, Çeşmeli'den Türkgücü köylerine uğradık. Malkara'ya giderken Mahramlı köyünden, Hayrabolu'dan Babaeski'ye giderken Lahana köyünden geçtik. "**Buğday nerede?**" diye sorduk. Evlerini gösterdiler, ambarlarını işaret ettiler...

Trakya'da bu yıl buğday ne Ofis'te, ne tüccarda. Buğday köylünün ambarında, ambarı yoksa odalarında yığılı duruyor. Hatta sığmayanı da toprağa sermiş, üzerine naylon atmış yağmur yemesin diye.

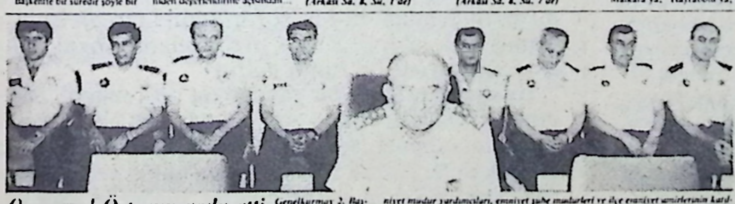
Çorlu'nun Yeniçiftlik köyünden **Mustafa Yaman**'la konuşuyoruz:

— **Bu yıl ne kadar buğday çıkardınız?**

YAMAN — 70 tona yakın.

— **Ne kadarını Ofis'e verdiniz?**

(Arkası Sa. 8, Sü. 4'de)

Orgeneral Öztorun veda etti *Genelkurmay 2. Başkanlığı'na atanan 1. Ordu ve İstanbul, Edirne İlleri Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Necdet Öztorun, dün veda ziyaretlerine başladı. İlk olarak İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne gelen Öztorun, burada Emniyet Müdürü Mustafa Yiğit tarafından karşılandı. Brifing salonunda emniyet müdür yardımcıları, emniyet şube müdürleri ve ilçe emniyet amirlerinin katıldıkları kısa bir toplantı yapıldı. Öztorun daha sonra Valiliğe gitti. Burada İstanbul Valisi Nevzat Ayaz ile kısa bir görüşme yaptı. Orgeneral Necdet Öztorun, öğleden sonra da İstanbul Anakent Belediye Başkanı Bedrettin Dalan'ı ziyaret etti. (Fotoğraf: ERDOĞAN KOSTOĞLU)*

MESS ile Türk-Metal, anlaşmaya doğru...

Taraflarca varılan anlaşmaya göre 185 TL. saat ücreti temel alınarak, işçileri bunun altında ve üstünde olmak üzere 2 gruba ayrılıyor, bu gruplara değişik oranda zam uygulanacak.

İstanbul Haber Servisi — Türk-İş'e bağlı Türk Metal Sendikası ile Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) arasında "**uyuşmazlık zaptı**" tutulmasından sonra arabulucu tayini için gerekli yasal 6 günlük süre dolmadan dün anlaşma zemini doğdu. 140 işyerinde çalışan 80 bin işçiyi kapsayan grup toplu iş sözleşmesinin önümüzdeki günlerde resmen imzalanması bekleniyor.

MESS Başkanı **Bahri Ersoz**, dünkü toplantıdan sonra ücretlerle ilgili çok küçük bazı ayrıntılar dışında anlaşmanın sağlandığını belirterek, "**Her şeyden önce bu anlaşma işveren tarafının büyük fedakârlığı ile gerçekleşecektir**" dedi.

Türk Metal Sendikası Genel Başkanı **Mustafa Özbek** de, "**Yarın (bugün) sabah MESS'le tekrar biraraya geleceğiz. El sıkışmak için çok az bir mesafe kaldı**" şeklinde konuştu.

Taraflar, "Uyuşmazlık zaptı"nın tutulmasından sonra önceki

(Arkası Sa. 8, Sü. 8'de)

Sıkıyönetim komutanları belli oldu

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Yüksek Askeri Şûra'nın 1-4 ağustos tarihleri arasında yaptığı toplantıda aldığı kararlar, Resmi Gazete'nin dünkü sayısında yayınlandı.

Buna göre, 25 general, 5 amiral ve 45 albay bir üst rütbeye yükseltildi. Genelkurmay İkinci Başkanlığı'na getirilen Birinci Ordu eski Komutanı Orgeneral **Necdet Öztorun**'un görev süresi bir yıl uzatıldı. Askeri Yargıtay Başkanı Hâkim Tümgeneral **Necmettin Alkan**, yaş haddi nedeniyle 1 Eylül 1984 tarihinden itibaren, Askeri Yargıtay Başsavcısı Tuğamiral **Yusuf Ezydmaz** ise, kadrosuzluk nedeniyle emekliye sevkedildi.

Askeri Yargıtay İkinci Başkanı Hava Tuğgeneral **Hikmet Tavukçuoğlu**, Askeri Yargıtay Başkanlığına, Askeri Yargıtay Dördüncü Daire üyesi Tuğgeneral **Naci Turanay** Askeri Yargıtay Başsavcılığına, Askeri Yargıtay Üçüncü Daire Başkanı Hava Tuğgeneral **Hakkı Erkan** Askeri Yargıtay İkinci Başkanlığına, Gülhane Askeri Tıp Akademisi Mikrobiyoloji Profesörlerinden Tuğgeneral **Sedat Artürk** aynı akademinin Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Ana Bilim Dalı Başkanlığına getirildiler.

Resmi Gazete'nin dünkü sayısında yayınlanan karara göre, sıkıyönetim komutanlıklarına yapılan yeni atamalar da şöyle:

Birinci Ordu Komutanı Orgeneral **Necip Torumtay** 1. Ordu ve İstanbul - Edirne İlleri Sıkıyönetim Komutanlığına, 2. Ordu Komutanı Orgeneral **Adnan Doğu** 2. Ordu ve Malatya - Konya - Kayseri illeri Sıkıyönetim Komutanlığına, Ege Ordu Komutanı Orgeneral **İsmail Hakkı Akansel** Ege Ordu ve İzmir - Manisa - Uşak - Denizli - Antalya illeri Sıkıyönetim Komutanlığına, 4. Kolordu Komutanı

(Arkası Sa. 8, Sü. 7'de)

KAPIKULE OLAYI İDDİALAR, BELGELER DÖKÜLMEYE BAŞLADI

RESMİ GAZETE, 14 GENERALLE 6 ALBAYI ORGENERAL YAPTI

Haberleri 7. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Kendi Etti-Kendi Buldu...

Özel sektör, yani nazlı sermaye ve narin işadamı, 24 Ocak modeline karşı yavaş yavaş sesini yükseltmeye başladı. Nedeni basit, kredi maliyeti, özel kesimi bunalıma sürükledi. Bu borç yükünün altından kolay kolay kalkmaları da hiç öyle kolay değil. Basında 24 Ocak kararlarının çı-

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Savaşın 4. yılında Irak manzaraları

Bağdat'ta savaş yok gibi

SELAHATTİN ERKANLI — *1-4 ağustos*

Bağdat insanı şaşırtıyor. 46 aydır süren savaş Irak başkentinde görülmüyor. Caddeleri dolduran Japon otomobiller, Volvo'lar, Mercedes'ler kentin hemen her yerinde yükselen inşaatlar. Alışveriş eden insanlar...

Ama yalnızca görüntüsü böyle. Bir süre yaşayınca bu herhangi bir kent perdesi aralanıyor ve savaş tüm çıplaklığıyla görünür hale geliyor.

Yasaklar, yitirilmiş değerler, karaborsa ve en önemlisi bitkin, tedirgin insan yüzleri.. Gözlerde **"artık savaş bitsin"** okunuyor...

Yaklaşık dört yıldır süren savaş hemen her aileden birini götürmüş, ya da izlerini bırakmış. Birçok evin balkonundan sarkan siyah bez parçaları o evlerden şehit çıktığını gösteriyor. Birçok Iraklı ailenin oğlu, babası ya da yakın bir akrabası hâlâ cephede. Sonsuz gibi görünen savaş, Iraklılar için kötü, başıbozuk olarak gördükleri her şeyin sorumlusu.

Bir taksi şoförü **"Savaş bitse her şey düzelecek"** diyor.

Irak Körfez ülkelerinden- başta Suudi Arabistan ve Kuveyt'ten- ayda yaklaşık 1 milyar dolar yardım alıyor. Ancak bu yardımın hemen tümü savaşa akıtılıyor. Bir de gıda maddelerine. Sonuçta ortaya çıkan tablo sürekli ertelenen, iptal edilen yatırım projeleri, ödenemeyen borçlar, tükenmiş bir ekonomi.

KARABORSA

ABD Doları resmi kurda yaklaşık 0.3 dinar değerinde. Yani dinar alabilmek 3 dolar vermeniz gerekli. Ülke içinde bu kadar güçlü olan Irak Dinarı, sınırın dışına çıkınca beş para etmiyor. Bu da döviz alışverişinde büyük bir karaborsanın doğmasına yol açmış. Şansınız yaver giderse bir dolar verip, bir dinar almak mümkün.

Bağdat'ın **"Beyoğlu"**su **"El Reşid"** caddesindeki dükkânlarda bulamadığınız malları kenar mahallelerdeki karaborsa tezgâhlarında 3-4 misli fiyatına alabiliyorsunuz.

Karaborsası en çok yapılan mallar oto yedek parçaları ile lüks tüketim maddeleri. Yedek parça yalnızca karaborsada bulunuyor ve çok pahalıya satılıyor. Lüks tüketim maddeleri karaborsası pahalı olmasının yanı sıra, devletçe yasaklandığı için aynı zamanda riskli bir iş.

Savaş öncesinde galonu 1.5 dinara (1500 TL) satılan benzin savaş sonrasında 3.5 dinara fırlamış. Gaz hâlâ karneyle satılıyor.

KUYRUKLAR AZALMIŞ

Gıda maddeleri konusunda çok değil, üç dört ay öncesine göre epey yol alınmış. Savaşın ilk günlerinden geçtiğimiz ilkbahara kadar görülen uzun kuyruklar ortadan kalkmış. Üç ay öncesinde bulunmayan birçok gıda maddesi artık bütün dükkânlarda kolayca bulunabiliyor. Hükümet gıda maddeleri ithalatıyla yokları ortadan kaldırmış. Ama yine de sabah erken saatlerde, dükkânlar ya da devlet satış mağazaları olan **"Halk Marketleri"** açılmadan önce 200-300 kişilik kuyruklar görülebiliyor.

Bu kuyruklar yokluktan çok **"savaş psikolojisi"**nin sonucu. Bizde nasıl kar düşer düşmez fırınlara koşulur ve ekmekler bir iki saat içinde kapışılırsa, Irak'ta da bir gıda maddesinin satılmaya başlandığı haberi büyük bir yarışa neden oluyor. **"Belki bir daha bulunmaz"** düşüncesiyle raflar ipi ilk göğüsleyen müşteriler tarafından yağmalanıyor.

Savaş bir yandan büyük çoğunluğun yoksulluğunu daha da arttırırken, bir yandan da karaborsacıların, esnafın ceplerini dolduruyor.

Giyim eşyası satan bir esnaf, **"Savaş sizi nasıl etkiledi?"** sorumuza, **"Satışlar değişmedi ancak fiyatlar arttı. Savaş öncesinden daha çok kazanıyoruz"** cevabını veriyor.

BAĞDAT'TA İKİ KENT

Bağdat'ta birbirinden çok farklı iki yaşantı sürüyor. Biri büyük otellerde, gece kulüplerinde BAAS partisi üyeleri ve subaylar tarafından yaşanıyor. Diğeri ise kenti kuşatan kenar mahallelerde.

Lüks bir otelde bir günlük masraf ortalama 100 dinar (100 bin TL). Yani orta halli bir ailenin aylık geliri.

Balık lokantalarında Dicle levreği 30 dinara yenebiliyor ancak. Kenar mahallelerde tek katlı, tek gözlü yıkık dökük evlerde dört-beş çocuklu aileler yaşıyor. Dolaşma fırsatı bulduğumuz bu mahallelerden birinin adı **"Saddam's City"**ydi, yani **"Saddam'ın kenti"**.

Kent nüfusunun büyük bölümü yoksul kenar mahallelerinde yaşamını sürdürmeye çalışıyor. Lüks otellerde görülmeyen savaşı hissetmek için göz ucuyla bakmak yeterli.

Tek oda evlerin kimi aynı zamanda dükkân olarak kullanılıyor. Çocuklar ya erken saatlerde su bidonlarını, gazoz kasalarını yüklenip **"El Reşid"** caddesinin yolunu tutuyorlar ya da tüccarlığın kapısını aralayıp karaborsacılar arasına katılıyorlar.

SOKAKLARDA ERKEK YOK

Bağdat'ta ilk bakışta yadırganan başka bir görüntü, sokaklarda yaşlıların ve çocukların dışında pek erkek görünmemesi. Irak erkeklerinin çoğu cephede. Savaş öncesi erkeklerin yaptığı işler bugün ya kadınlar ya da yabancılar tarafından yapılıyor. Büro memurluğundan otobüs şoförlüğüne birçok işi üstlenmiş Irak kadını. Kenar mahallelerde sokak satıcılarının neredeyse tümü kadın.

Irak bu özelliğiyle bir yandan da **"iş cenneti"** oluşturuyor. Dinarın dolar karşısında değerli oluşu ve hükümetin yabancı işçilere, kazandıkları paranın bir kısmını dolar olarak transfer etme hakkı vermesi birçok yabancıyı çekmiş. İnşaatlarda, otellerde, gece kulüplerinde çalışanların çoğu Japon, Filipinli ya da Mısırlı.

Irak hükümetiyle Mısır hükümeti arasında yapılan bir anlaşmayla, Mısırlıların devlet memuru olarak çalışmasına izin verilmiş. Devlet dairelerinde çalışanların önemli bir kısmı bugün Mısırlı.

Devlet Başkanı **Saddam Hüseyin**'in uygulamalarından biri de özel meslek sahiplerinin yarım gün devlet hesabına çalışmaları olmuş. Savaşla doğrudan ilgili olmayan bu uygulamaya göre örneğin bir mühen-

dis yarım gün devlet bürosunda çalışıyor, yarım gün de kendi bürosunda.

Bazen de meslek dışı "**zorunlu**" bazı işler yapıldığı görülüyor. Tanıştığımız bir şoförün aslında diş doktoru olduğunu öğrenince şaşırdık. Israrımıza rağmen niye şoförlük yaptığını öğrenemedik.

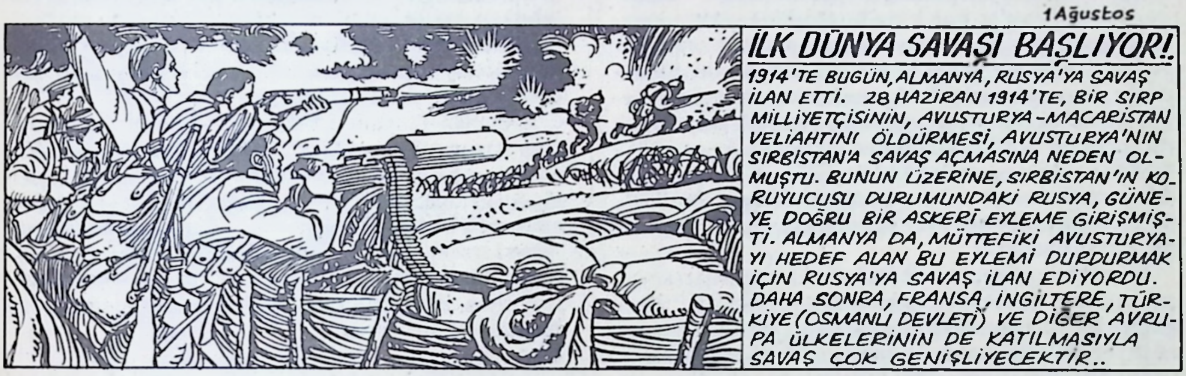
KONUTLAR KİME?

Irak'ın tükenmiş ekonomisini ve yoksulluğunu biraz olsun tanıyınca, Bağdat'ta gördüğünüz dev inşaatlar karşısında şaşırıyorsunuz. Büyük toplu konut projeleri, kent yeniden inşa ediliyor görüntüsü veriyor. "**Peki**" diyorsunuz, "**Bütün bu konutlar kimin için yapılıyor?**"

Bir Iraklı cevap veriyor: "**BAAS Partisi üyeleri ve subaylar için. Kalırsa gerçekten ihtiyacı olanlara veriliyor.**"

Irak BAAS Partisi üyeleri ve subaylar her işin kaymağını yiyor. Subayların aylıkları - tabii rütbelerine göre değişiyor- 400-500 dinar civarında. Devlet memurlarının ortalama aylık geliri ise 100 dinar.

Bağdat'ın zenginleri ve yoksullarının yaşamları arasındaki farkın savaştan önce de olduğu anlatılıyor. Fark kuşkusuz savaştan sonra da sürecek. Ama dört yıllık savaş bu farkı derin bir uçurum haline getirmiş. Bugün Iraklılar yaşantılarının düzelmesi umudunu, savaşın bitmesine bağlamış. 4 yılın verdiği kayıtsızlıkla savaşın sona ermesini bekliyorlar.

Mümtaz Arıkan

Komünist Partisi lideri Florakis ılımlı konuşuyor:

Bazı güçler sürtüşmeleri ya şişiriyor ya da söndürüyor

CENGİZ ÇANDAR — *3 ağustos*

ATİNA — Yunanistan'da bugüne kadar gördüğümüz siyasi parti merkezlerinin en gösterişlisindeyiz. İçinde bulunduğumuz oda, karşılaştığımız siyasi yetkililerin bürolarının en oturaklısı. Karşımızda **Harilaos Florakis**, Yunanistan'ın üçüncü büyük partisinin, belki de 1985 seçimlerinde anahtar parti olacak olan siyasi kuruluşun lideri.

Florakis 44 yıldır parti üyesi. 1949'dan beri merkez komitesi üyesi ve gizlilik döneminin son demleri olan 1972'den beri de parti lideri. Ters düştükleri iç komünistlerin lideri **Leonidas Kirkos** gibi o da ölüm ve müebbet hapis cezalarına çarptırılmış, toplam 18 yıl hapis yatmış. İç savaşta, onun öncesinde Nazilere karşı silahlı mukavemette yer almış.

Kirkos'un çetin suratından dökülen sözler, bugüne dek Yunanistan'da Türkiye ve Türk-Yunan anlaşmazlığı konusunda işittiğimiz en yumuşak sözler **Kirkos**, Türk-Yunan anlaşmazlığının nedenleri çok çeşitlidir, deyip bir tanımlama getiriyor: "**En başta, bizce, her iki ülkenin burjuvazisinin tarihsel çatışmaları iç politika hesapları uğrunda kullanması geliyor. Her iki ülkenin burjuvazisi dış güçlere bağımlı olduğundan, uluslararası anlaşmazlıklar da buraya taşınıyor.**"

ABD'NİN ROLÜ

İşte Türkiye ile Yunanistan'ın rollerini karşılıklı sıraladığı cümlelerinden bir bölüm: "**Türkiye'de şimdiki yönetim, kendisinden öncekiler gibi bu çatışmayı keskinleştirmekten yarar umuyor. Tıpkı Yunanistan'da tamamıyla aynı nedenle, halkın dikkatini daha önemli sorunlardan kaydırmak için, bu çatışmanın abartılması gibi. Burada en büyük rol Amerikalılar tarafından oynanıyor. Kendilerini hakem tayin ediyorlar. Her iki ülkeye de patronluk yapıyorlar ve varlıklarının her iki ülke açısından barış için zorunlu olduğu anlayışını yayıyorlar. Her iki ülkede silahlanma konusu üzerinde de oynuyorlar. Kişisel kanım, ABD'nin bir Türk-Yunan savaşı istemediğidir. Çünkü savaş çıkarsa, NATO'nun Güneydoğu kanadı havaya uçar. Bundan böyle, NATO anlaşmasından, ittifak kavramından kimse söz edemez. Ancak, bu demek değildir ki, savaş tehlikesi yoktur. Olgular, insan niyetlerinden daha güçlüdür. İşleri sınıra kadar ittirirseniz, sonra daha da öteye gitmesini önleyemeyebilirsiniz.**"

Soruyorum: "**Neden savaş gereklidir? Sorunlar başka türlü çözülemez mi?**"

YİNE KIBRIS, YİNE EGE

Teşhiste çoğu Yunan siyaset adamından farklı bir üsluba sahip Florakis, iş sorunların tedavisine gelince artık Yunanistan'da duymaya alıştığımız sözleri tekrarlıyor: "**Kıbrıs sorunu nihai çözüme kavuşturulmalıdır. Türk ordusu Kıbrıs'tan çekilmeli, iki top-**

lumun bir arada yaşamasını sağlayacak güvenceler bulunmalıdır."

Dayanamayıp soruyoruz: **"Konuya yaklaşımınız böyle olduğuna göre, Ege'de gerçekten bir Türk tehdidi bulunduğuna siz, Florakis ve Yunanistan Komünist Partisi olarak inanıyor musunuz?"**

"Evet. Kesinlikle" diyor ve anlatıyor: **"Bu saptamanın zemini de var. Kıbrıs'ın yanı sıra Ege'de hava kontrol sorunu bulunuyor. Türkiye'nin kontrolünü almakta ısrar ettiği hava sahasının altında adalar yer alıyor. Hava harekât sahasını kontrol eden, altındaki kara parçası üzerinde de harekâtı kontrol eder."**

Hava kontrol sorununa ilişkin görüşünü belirtiyor ve işi NATO'dan çıkma gereğine bağlıyor: **"Türkiye, Yunanistan'ın Ege hava kontrolüne sahip çıkmasını istemiyor. Yarı yarıya olmalı deyip, Semadirek Adası üzerinden geçen hayali bir hat çiziyor. Bu nedenle, Yunanistan'ın bu konudaki tutumu yanlış değil. Şimdi ABD gelip hakemlik yapmak istiyor. Bu da sorunun NATO yüzünden çıktığının kanıtı. NATO'dan çıkılırsa sorun kalmayacak. Sorunlar NATO gereklerine göre hava kontrolü ile ilgili. NATO'da bulunulmasa her ülke kendi hava kontrol sahasına sahip olacak."**

Florakis'e göre, bu tür sürtüşmeler tarafları savaşın kıyısına getirecek çatışmalara yol açıyor. **"Bazı güçler bu sürtüşmeleri ya abartıyor, ya da bir kenara itiyor. Bir gün bakıyorsunuz mesele şişiriliyor, sonra birdenbire sönüveriyor. Şişiren de, söndüren de aynı güçler."**

Sözün burasında, **"Şimdi Türk tehdidi gerekçesiyle 120 adet F-16 almak istiyorlar. Bu işin ekonomik bilançosu bir felakettir. Bizce, var olan tehlike her iki ülkenin de zararınadır. Bu işten Türkiye'nin yönetici sınıfları ve Amerikalılar yararlanıyor."**

Florakis, Yunan hükümet politikasını eleştirerek başlayıp, işi Türkiye ile ABD'nin isimlerini birlikte anmaya vardırıyor.

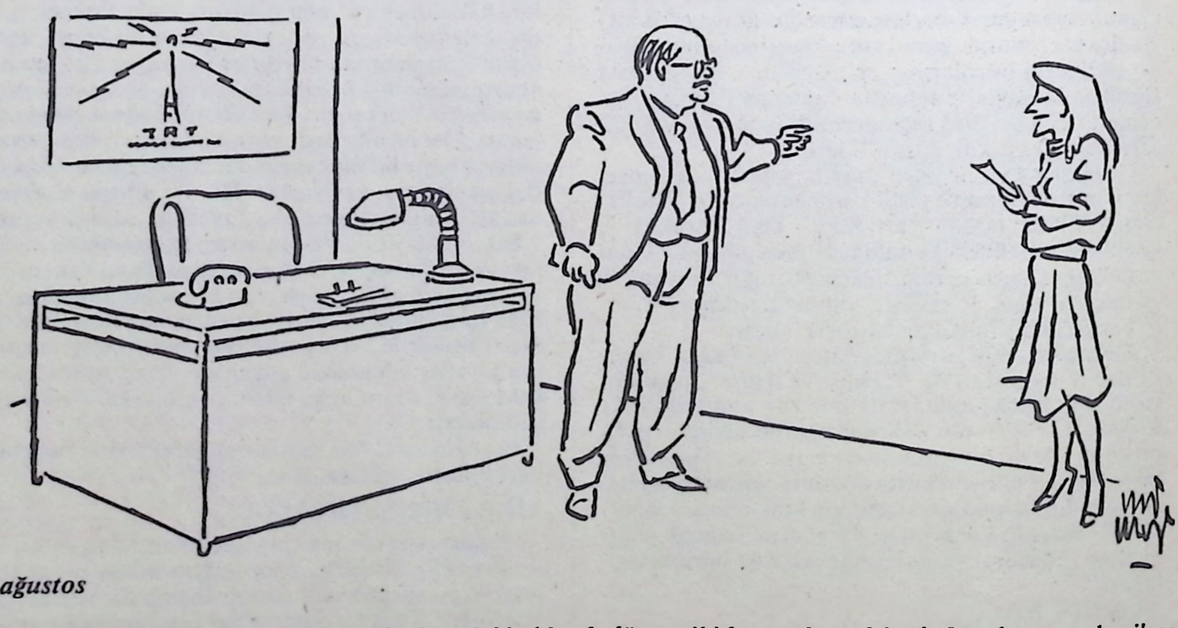
Türk tehdidi sözcüğüyle birlikte, o da Ege ordusunu gündeme getiriyor. Ege ordusunun NATO komutasında bulunmayan tek Türk ordusu olduğunu hatırlatıyoruz. **"Bu, benim görüşlerimi doğrular. Ege ordusu Yunanistan'a karşı harekete geçse, NATO bunu kınayabilir.** 'Ben engelleyemedim, çünkü bu ordu benim komutamda değil' **diyebilir. Yani NATO'nun Yunanistan'a karşı amaçları için, Ege ordusunun NATO komutasında bulunmaması NATO'nun lehinedir."**

Ege ordusunun ürkütücülüğünü diğer Yunan siyaset adamları gibi hisseden Florakis, **"Kıbrıs istilasının ve Ege'ye ilişkin Türk devlet adamları ile basında çıkan yazıların ortalama bir Yunanlının zihnini kurcaladığını ve Yunanistan'ın tehdit altında bulunduğu düşüncesini yarattığını, bunun da milliyetçiliği beslediğini, milliyetçilikten hiçbir siyasi akımın kolay kolay kaçamayacağını, kendi toplumunun duygularına sırt çeviremeyeceğini"** söylüyor.

Ardından Yunanistan'da çok yaygın bir soruyu ortaya atıyor: **"Turgut Özal, Türkiye'nin bir karış Yunan toprağında gözü olmadığını söyledi. Ama neden Ege'deki adalardan Yunan adaları olarak söz etmekten ısrarla kaçınıyor. Eğer, Ege adalarının Yunan karakteri teslim edilirse, Yunanistan'daki psikolojik ortamın düzelmesinde, bunun çok yardımı olacaktır"** sözleriyle, ilişkilerin yumuşaması yönünde bir talep de ifade etmiş oluyor.

PAPANDREU'YA YEŞİL IŞIK YOK

Bu kez biz, **"Peki"** diyoruz, **"Siz, Yunan Komünist Partisi olarak, Yunanistan'daki nazik güçler dengesinde Papandreu için hayati bir destek sayılıyorsunuz. Bizim ülkemizde, Türkiye'de, Yunanistan'a karşı hiç de savaşkan duygular yokken, Papandreu'nun açıklamaları havayı kızıştırıyor. Madem ki diğer partilerden farklı bir üslup taşıyorsunuz, yatıştırıcı bir rol oynayamaz mısınız? Papandreu'nun bu tür çıkışlarını törpüleyemez misiniz?"**

2 ağustos

TRT Genel Müdürü — Odacıya söyle, köşedeki video kulüpten iki kaset alıp gelsin de bu akşam evde ailece televizyonun tadını çıkaralım...

Bonn açıkladı:

250 bin Türk dönüş yolunda

ULYA ÜÇER — *3 ağustos*

BONN — Federal Alman hükümetinin geçtiğimiz yıl sonunda çıkarttığı Dönüş Teşvik Yasası'ndan yararlanarak ülkesine dönmek için başvuran yabancı sayısının aileleri ile birlikte 300 bini bulduğu açıklandı. Dönüş Teşvik Yasası'ndan yararlanmak için 14 bin 500 Türk işçisinin dilekçe verdiği bildirildi. Bu işçiler yasayla verilen 10 bin 500 marklık dönüş teşvik priminden yararlanmış olacaklar.

Bonn'daki Çalışma Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, 120 bin Türkün de emekli aidatı kesintilerini almak için başvurduğu bildirildi. Böylece yasa gereğince eylül sonuna kadar bir daha Federal Almanya'ya dönmeyecek olan Türk işçileri, aileleri ile yaklaşık 250 bin kişiyi buluyor.

Federal Çalışma Bakanlığı Müsteşarı **Vogt**, konuyla ilgili açıklamasında başvuru süresinin temmuz başında sona erdiğini hatırlattı. Vogt, bu tarihe kadar dönüş teşvik önlemlerinden yararlanan yabancı sayısının umduklarından fazla olduğunu bildirdi.

Çalışma Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, yasanın başarılı olduğunun ileri sürülmesine Alman Sendikalar Birliği DGB'den tepki geldi. DGB Yönetim Kurulu üyelerinden **Segfried Bleicher** bir açıklama yaparak, hükümetin kesin dönenler sayısına aileleri de katarak Almanya'yı terkedeceklerin sayısını kabarık göstermeye çalıştığını söyledi.

3 ağustos

Turgut Özal, "Ekonomi düşünen, ekonomi konuşan bir toplum olduk" dedi.

Mitsotakis: Türk-Yunan diyaloğu başlayabilir

CENGİZ ÇANDAR — *4 ağustos*

ATİNA — **Konstantin Mitsotakis,** Yunan siyaset adamlarının, klasik devlet adamı görünümüne en uygun, en çok diplomatik üslup taşıyanlarının, hiç kuşkusuz başında geliyor. O da Yunan siyaset sahnesinin eski kurtlarından. **Papandreu**'nun PASOK'u iktidara gelmeden önce, Yeni Demokrasi Partisi'nin **Rallis** başkanlığındaki son hükümetinin dışişleri bakanıydı. Hatta, yıllardan beri Ankara'ya gelen ilk Yunan Dışişleri Bakanı da o olmuştu. Yunan siyaset sahnesindeki şöhreti hayli eskilere dayanıyor. 1960'ların ortalarında **Yorgo Papandreu**'nun Merkez Birliği Partisi'nden istifa edenlerin başını çekmiş, bu yüzden Merkez Birliği çoğunluğu yitirerek iktidardan düşmüş ve ülke daha sonra cuntanın darbesine yol açacak olan hükümet buhranları dönemine sürüklenmişti. Bununla birlikte, Mitsotakis de cunta yönetiminin baskılarından, tutuklamalarından nasibini almıştı.

Konstantin Mitsotakis, bugün ana muhalefet partisi Yeni Demokrasi'nin **Averof**'tan sonraki en nüfuzlu ismi sayılıyor. Averof'un koltuğu tehlikede olduğu için, Mitsotakis'in ana muhalefet liderliğine tırmanması olasılığı üzerinde de duruluyor.

Mitsotakis'le Atina'nın merkezi semtlerinden Pangrati'de, 1896'daki ilk olimpiyatların yapıldığı stada düzayak 5 dakika ötedeki bürosunda görüşüyoruz. Böylece, PASOK çevreleri ve komünistlerden sonra Yunan ana muhalefetinin de Türk-Yunan ilişkileri konusunda tavrını öğrenebileceğiz.

Mitsotakis, uzun boylu, hayli zarif ve yakışıklı bir siyaset adamı. Fiziki görünümündeki zerafet sorulara yanıtlarında da, üstelik bu kez diplomatik üsluplarda dikkat edilen belirli bir çekingenlikle göze çarpıyor. Bazı sorulara şu sırada ayrıntılı yanıt vermek istemediğini söylüyor. Bazı yanıtlarında iç politikada kendisine saldırmak isteyenlere koz vermek istemediği seziliyor. Ancak, yine de Türkiye konusunda hayli yumuşak bir tonla konuşan ve üstelik Başbakan **Turgut Özal'**ın son açıklamalarının memnunluk yarattığını açıkça dile getiren bir siyaset adamıyla karşı karşıyayız. Dahası, Türkiye ile sorunların çözümünde diyalog gereğini sık sık vurguluyor. Nitekim, biz de sorularımıza bu özelliğini fark ederek başladık:

— Sayın Mitsotakis, siz Türkiye ile uyumlu ilişkilerden yana olan ender Yunan siyaset adamlarının başında gelen bir kişi olarak tanınıyorsunuz. Bu şöhretiniz haklı bir nedene dayanıyor mu?

MİTSOTAKİS — Ben iki ülke arasındaki sorunların çözümünün diyalogta olduğunun hararetli bir yandaşıyım.

— Ankara'ya geldiğinizde, hakkınızda Türk-Yunan yakınlaşmasından yana olduğunuza ilişkin yazılar çıkmıştı. Bugün de aynı kanıyı koruyor musunuz?

MİTSOTAKİS — Bugün de, ne yazık ki, şimdi ilişkiler bozulmuştur. İnanıyorum ki, bizi ayıranlar birleştirenlerden azdır. İki taraftan da olumlu yumuşama adımları atılması çok iyi olur.

— İki ülke arasındaki ilişkilerin şimdi bozulduğundan söz ettiniz. Bu ilişkiler nasıl, hangi olumlu adımların atılmasıyla düzelebilir?

MİTSOTAKİS — Türk-Yunan ilişkilerinin düzelmesinde Kıbrıs sorunu büyük rol oynayacak.

Biz Yunanlılar, barış ve müzakere yolunu arzulayarak, Türkiye'den bu konuda adım atmasını bekliyoruz. Viyana, Türkiye için bir fırsattır.

— Bir zamanlar Yunan dış politikasında, dolayısıyla Kıbrıs sorununun çözümü doğrultusunda sorumluluklar yüklendiniz. Sizce Kıbrıs sorununun çözümünü ne engelledi? Neden mesafe alınamadı bugüne kadar?

MİTSOTAKİS — Bugün için bu konuda bir kritik yapmak istemiyorum. Kıbrıs sorunu olgun bir duruma gelmiştir. İki tarafı yaklaştırabilir. Türkiye'nin anlayış göstermesini ve durumu kolaylaştırmasını bekliyoruz.

— Yani geçmişte çözülemez miydi demek istiyorsunuz?

MİTSOTAKİS — Ayrıntılara girmiyorum, ama şu anda çözülebilir. Yeter ki, Türk tarafı mantıklı ve iyi niyetli hareket etsin. Bir şey daha, sokaktaki tek bir Yunanlı dahi Denktaş'ın bağımsız davrandığına inanmıyor. Ankara tarafından idare edildiğini düşünüyor.

— KKTC'nin ilanından sonra dahi, Kıbrıs sorununun çözümü için olgun bir döneme girildiğini bir Yunanlı siyaset adamı olarak söyleyebiliyor musunuz? Yani Kıbrıs sorununun çözümü bugün, 1978'den, 1974'ten daha mı kolay?

MİTSOTAKİS — Evet, eğer Türkiye isterse. Kıbrıs geçen yıllara oranla en uygun duruma gelmiştir. İki taraf da bu soruna öncelik vermiştir.

EGE SORUNUNA GELİNCE

— Biliyorsunuz, Türkiye ile Yunanistan arasında sadece Kıbrıs sorunu yok. Aynı zamanda Ege'de karşı karşıya bulunduğumuz bir dizi sorun bulunuyor.

MİTSOTAKİS — Biliyorum. Kıbrıs sorunu, diğer bir dizi sorunların çözümüne yardımcı olacak. Nasıl bu sorunları o yarattıysa, o çözebilir.

Ege'de barışçıl çözümden yanayım ben. Diyalogla, her iki ülkenin iyi niyetiyle başlayabilir. Her iki ülkenin toprak bütünlüğüne saygı ve uluslararası anlaşmaları esas alma temeli üzerinde başlayabilir.

Özal'ın son demecindeki **"Yunan topraklarının tek karışında bile gözümüz yok"** cümlesini Yeni Demokrasi Partisi'nde de not ettik. Çok olumlu ve tatmin edici karşıladık. Bu sözler, bir diyalog için destek sağlıyor. Papandreu da, 'Türk topraklarında gözümüz yok' dediğine göre...

— Tekrar KKTC ilanına dönelim. KKTC ilanının geri alınması ön şart olarak diyaloğun başlaması için ortaya konursa, bu nasıl olacak?

MİTSOTAKİS — KKTC ilanı isabetsiz bir davranış olmuştur. Tepki gösterdik. Kabul etmedik. Dizginler Türkiye'nin elindedir. İyi niyet gösterirse çözümlenebilir.

— Peki, Sayın Mitsotakis, size bir fantezi soru sorayım: Yunan politikasını yönettiğiniz günleri, o sıralardaki düşüncelerinizi ve o günden bugüne cereyan eden olayları bir hatırlayın. Eğer bugün siz başta olsaydınız, ya da bu ülkenin başına geçerseniz aynı politikayı uygular mıydınız, uygulayacak mısınız? Yoksa, dün izlenenden ve bugün izlenmekte olan Yunan politikasından farklı bir politikayı mı yürütürdünüz?

MİTSOTAKİS — Ne tarih yazıyorum, ne de geçmişe ağıt yakıyorum. Bundan sonra da, siyaset yaşamım boyunca da Türk-Yunan diyaloğu gereği düşüncemi sürdüreceğim. Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunların barışçı yollardan çözümü için çalışacağım.

Değişmez Anayasa Yoktur...

OKTAY AKBAL — *6 ağustos*

Bir soruşturmada sormuşlardı, yanıtlamayı unutmuşum: *"T.C. kurulduğundan beri dördüncü anayasayı yaşıyoruz. Bu gelişim için ne düşünüyorsunuz? Yapılan anayasa değişiklikleri hangi koşulların zorlamasıyla oluştu? Anayasanın güvencesi nedir? Anayasada yeni bir değişiklik gündeme getirilemez mi?"*

Anayasa konusunda belki de en çok yazı yayımlayan kişilerdendim. Bu yüzden birkaç kez adalet önünde de hesap vermeye çağrıldım, hatta mahkûm bile oldum. Bunun öyküsünü ilerde yazacağım. Anayasa üstüne yalnız bu dönemde değil, 12 Mart günlerinde de yazılar yayımladım. Anayasa uzmanı mıyım? Hayır! Baktım ki, en yaşamsal anlarda bu *"uzman"* kişiler nedense bir yana çekiliveriyorlar, o zaman yurttaş olarak anayasayı savunmak bizlere kalıyor, yani o anayasaya bağlı olan-

lara... Bir kez, on iki yıl önce beni bu konuda sorguya çeken savcıya şunu sormuştum: *"Yürürlükteki bir anayasadan yana olmak, o anayasayı savunmak, değişmemesini istemek suç olabilir mi?"*

Anayasaları kim yapar? İnsanlar. Belirli görevlere belirli süreyle seçilmiş, ya da o görevlere gelmiş sizin bizim gibi yurttaşlar... Önce *"uzman"*lar toplanır, tartışır, görüşürler; taslaklar hazırlanır, kamuoyu önünde tartışmaya açılır, sonra da halkoyuna sunulur. 1961 Anayasası böyle ortaya çıktı. Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu tartışılan taslağı yazarlara da göndermiş, görüşlerimizi istemişti. 1961 Anayasası dünyanın en uygar, en çağdaş bir yasasıydı. Yurdumuzun en büyük uzmanları, profesörlerince hazırlanmıştı. Halk da, *"Evet"*i, *"Hayır"*ıyla karşılıklı görüşlerin açık açık belirtildiği bir tartışma süresinden sonra bu tasarıyı onaylamıştı. Ne var ki, beş on yıl sonra 61 Anayasası hem de onu hazırlayanlar, beğenenler, övenler tarafından- eleştirilmeye, *"lüks"* bulunmaya başlandı. Böylece gide gide 82 Anayasası'na ulaştık...

Bu dördüncü anayasamız! TC'nin 60 yıllık tarihine dört anayasa sığdırmışız? Bu demektir ki, beşinciyi de er geç yapacağız, daha sonra belki altıncıyı da! Toplum yeni aşamalara gittikçe, yeni özlemler, yeni arayışlar ardında koştukça; en önemlisi uygarlık ve teknik ilerledikçe toplum kabına sığamaz olur. O zamanlar yasalar da değişir, anayasalar da... Hayır, bu kez yaptığımızı hiçbir zaman değiştirmeyeceğiz. Bu sonuncusudur. Kim değişiklik isterse yurt düşmanıdır... diye düşünmek, büyük bir yanılgıya düşmek olacaktır. Kaldı ki, 1982 Anayasası, 1961 Anayasası'na oranla yetersiz, çağın gereklerinden, ulusumuzun özlemlerinden uzaktadır. Bir tepki davranışının sonucudur 82 Anayasası; nasıl ki, 61 Anayasası da başka bir tepkinin ürünüydü; bu da öyle işte...

Daha şimdiden en yetkili kişilerden, anayasada birtakım değişiklikler yapılması gerekliliğini belirten sözler duyuyoruz. Seçmen yaşının 18'e indirilmesi, 12 Eylül döneminde büyük sorumluluk yüklenmiş kişilerden hesap sorulması, suçlu olanların adalet önüne götürülmelerinin engellenmesi vb. konularda anayasada yer alan maddelerin kaldırılması, ya da değiştirilmesi söz konusu edilmektedir. Bunun gibi daha nice yanılgılı maddeler vardır. En başta da YÖK ve AKDTYK!..

1982 Anayasası'nın hazırlanmasında, topluma benimsetilmesinde önemli roller oynayan kişiler anayasada değişiklik isteklerini anlayışla karşılamalıdırlar. Toplumdan, aydın güçlerden, halkın özlemlerinden gelen arayışları önlemek yanlıştır. Bu tür istekler, öneriler, düşünceler üstünde yansızca, anlayışla durmakta yarar vardır. Şunu iyi bilmeli, hepimiz bu yurdun, bu ulusun iyiliğinden, yararlı ve mutlu bir yaşama ulaşmasından yanayız. 61 Anayasası'nı savunanlar da, en az 82 Anayasası'nın değişmesini isteyenler kadar içtenliklidirler, yurtseverdirler.

Yanıt veremediğim o soruşturmada, *"Aanayasada yeni bir değişiklik gündeme getirilemez mi?"* sorusu üstünde düşündüm. *"Getirilemez mi?"*, *"Olamaz mı?"*, *"Yapılamaz mı?"* gibi olumsuzlukları önceden benimsemek niçin? Anayasalar insan yapısıdır. *"Egemenlik ulusundur"* diyoruz; buna inanıyoruz; her yere yazıyoruz. Öyleyse, *"egemenliğe"* sahip ulusumuz, yeni bir anayasa arayışına kalkışabilir ve seçtiği temsilcileriyle daha çağdaş, daha yararlı, ulusumuzun özlemlerini karşılayacak yeni bir anayasayı her zaman yaratabilir.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ

61. Yıl: Sayı: 21532 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 6 Ağustos 1984 Pazartesi

Yenilenen belediye seçimi olaysız geçti

Ağrı'da ANAP kazandı

***ANAP** adayı Hikmet Erdem 3420, MDP adayı Baki Eraslan 3?12 oy aldı. RP 1332, SODEP 410, DYP adayı 307 oy toplayabildi. Seçime katılma oranı 25 Mart yerel seçimlerinden daha düşük oldu.*

Başbakan Özal, seçim sonuçları alındıktan sonra, "Tahmin ettiğim gibi oldu. Muhalefet seçimleri güvenoyu havasına soktu. Bunun böyle olmadığını belirttik. Seçimleri alacağımızı söylemiştik" dedi.

MEHMET GÜLTEKİN
ÜMİT KIVANÇ

Orgeneral Necip Torumtay, 1. Ordu Komutanı oldu.

Orgeneral Necdet Öztorun, Genelkurmay İkinci Başkanı oldu.

Orgeneral İsmail Hakkı Akansel Ege Ordu Komutanı oldu.

Korgeneral Adnan Doğu, Orgeneralliğe terfi etti.

Yüksek Askeri Şûra'nın kararları açıklandı

30 general ve amiral terfi etti

33 general ve amiral emekli olurken, 45 albay, amiral ve generalliğe terfi etti. 12 general ve amiralin görev süreleri bir yıl uzatıldı.

Üç Ordu Komutanı da değişti. 1. Ordu Komutanlığı'na Necip Torumtay, 2. Ordu

Ferdi krediye başvuru bugün

BAYINDIRLIK BAKANI GİRAY: KREDİ ALAMIYORUM DİYEN GELSİN

6 ağustos

Ünlü müzisyen ve milletvekili Teodorakis dostluk dolu:

Birlikte yaşamaya mahkûmuz

CENGİZ ÇANDAR — *5-6 ağustos*

VRAHATİ — Eğer ayrıntılı bir Yunanistan haritası bulunamazsa, Vrahati'nin yeri de kolay kolay bulunamaz. Korent'in 15 kilometre kadar batısında, eski Patras karayolu üzerinde, başkent Atina'ya 100 kilometre uzaklıkta bir küçük yerleşim merkezi Vrahati. Bu küçük kasabada yazları bir dev adam, **Mikis Teodorakis yaşıyor. Yunan halkının kendisini "psilos"** yani **"uzun"** diye adlandırdığı, cüssesinden çok, müzik dünyasındaki yeriyle dev bir adam **Mikis Teodorakis.**

Orkestra yönetirken kendisini seyredenleri çılgınca ve asabi davranışlarıyla ürküten **Teodorakis'in**, Vrahati'deki villasına yaklaşırken, biz de her an **"aksi bir sanatçı"** davranışı ile karşılaşmamız ihtimalinin tedirginliği içindeydik. Zile ısrarla basmamıza rağmen, kapı açılmayınca **"Meyve çalmak üzere köşkün bahçesine dalan haşarı çocuklar örneği, kapıyı açıp içeri usulca süzüldüğümüzde"** bu tedirginliği büsbütün duyduk.

Teodorakis'in doyumsuz güzellikteki geniş bahçesinde yürürken gözümüze ilk çarpan sağımızda duvara kazınmış bir **Che Guevara** büstü oldu. Şaşkın şaşkın ilerlerken önce kâhya **Stelyos** ile karşılaştık. Ardından, ötede bir verandanın altında **"psilos"** göründü. **Teodorakis** altında bir şort üzerinde bir kırmızı tişört, ayağında şıpıdık terlikler bizi karşıladı.

ANNEM ÇEŞMELİ

Bir çardağın altına geçtik. Oturduğumuz sandalyeden hoşnut kalmayıp, Türkçe **"rahat, rahat"** diyerek bir başka koltuğu altımıza çekti. Bu Türkçe bilgisi nereden geliyordu. Hemen açıkladı: **"Annem Çeşmelidir. Babam Giritli. Ama Urfa'da kaymakamlık yaparken annemle tanışmış, orada evlenmişler. Yani ben Küçük Asyalıyım."**

Çeşme'nin **Teodorakis** için başka anıları da var. Cunta zamanında eşi ve çocuğu sahte Fransız pasaportuyla Sakız'dan Çeşme'ye geçip İzmir'den Paris'e gelerek kendisiyle birleşmişler. Peki kendisi hiç Çeşme'yi görmüş mü? **"Hayır"** diyor, **"Ne yazık ki, Türkiye'yi bir kez, 1966'da, Sovyetler'e giderken, bir öğleden sonra boyunca sadece İstanbul olarak gördüm."**

Ardından 18 yıl önce gördüğü İstanbul'u anımsıyor ve ekliyor: **"İstanbul çok etkileyici bir kentti. Herhalde dünyanın en etkileyici kentidir."**

— Peki İstanbul'u gezmek fırsatı bulabildiniz mi?

— **Hayır, havaalanının oralardan bir motora atlayıp, denizden Ayasofya'nın oraya gittik. Ayasofya'yı gezerken, birdenbire çalgılarımızı çıkarıp, koromla birlikte şarkılar söyledik.**

Sözün burasında, dostları sahilden kendisine sesleniyor. O da cevap verip, daha sonra açıklamalarda bulunmak üzere bize dönüyor: **"Benim kayıkla balığa çıkacaklar. Kayığımın adı Aptal'dır. Aptal'ı alacağız dediler. Kayığıma bu ismi ben koydum. Bana benzediği için"** diye anlatıyor.

Teodorakis, kendi, **"aptallığı"** konusundaki şakalarını daha sonra da yineleyecekti. Kâhyası **Stelyos'u** göstererek, **"18 yıldır benimle birlikte,"** dedikten sonra **"Cunta döneminde bir süre bu villada tutuklu kaldığımda da benimle birlikteydi. O kadar iyi bir insandır ki, tam başbakan olacak adamdır ama kıymetini bilmiyorlar"** deyip aptallık konusuna yine dönüyor: **"Ben çalışıyorum. Buranın keyfini bu çıkarıyor. Bir gün önerdim: Sen orkestra yönet, beste yap; ben gelip burada yaşayayım dedim. Aptal olmadığı için kabul etmedi."**

Çağdaş müziğin dev ismi bir yandan da masayı donatıyor. Kâhyası oturup bizimle sohbet ederken, o kendi yetiştirdiği domatesler, salatalıklar ile tabaklar hazırlıyor. Peynir getiriyor, bir elinde uzo, diğer elinde su şişesi.

Hakkındaki kanının tem tersine, çok sevimli ve alçakgönüllü bir insanla bulunduğumuzun artık farkındayız.

SİYASET ADAMI TEODORAKİS

Müzik devi **Teodorakis, aynı zamanda Atina milletvekili. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana siyasi eylemci. Nazilere karşı Atina'da, Akropol'den denize kadar uzanan bir bölgenin direniş örgütlenmesinin sorumluluğu onun üzerindeymiş.**

Korent Körfezi'nin mavi sularına bakan, ağustosböceklerinin uğultusunu dinlediğimiz çardak altında rehavetle, onunla konuşurken "İnsan burada siyaset dışında bir şeylerden söz etmek istiyor" diyecek oluyoruz **Teodorakis** söze giriyor: **"Bu ev ve bahçe 1962'den beri benim. Bütün ağaçları ben diktim. Bostanı ben yaptım. Bu evde Mitterrand'ı ve Papand-**

reu'yu konuk ettim. Ikisi 1977'de ilk görüşmelerini bu evde yaptılar. Cunta döneminde bir süre burada ev hapsinde tutuldum. Şimdi de bahçede çalışıyorum. Şarap imal ediyorum. Bundan sonraki diktatörlüklere de hazırlıklı olmak lazım. Beni burada tutuklasınlar, diktatörlüklerden başka isteğim olmaz." Biz, bütün isteksizliğimize rağmen, klasik sorumuzla işimize başlayabiliriz:

"Türk-Yunan ilişkileri konusunda neler söyleyebileceksiniz?"

BİRLİKTE YAŞAMAYA MAHKÛMUZ

Teodorakis, bir yandan uzosunu yudumlayıp, bir yandan da salatalığa, domatese ve Peynir tabağına uzanıyor. Bize de "**Yiyin, yiyin**" diye işaret ederken başlıyor anlatmaya:

"Yunanistan için ulusal konuların anahtarı Türk-Yunan ilişkileri. Türkiye için de öyle olup olmadığını bilemiyorum, ama Yunanistan için öyle.

Bildiğiniz gibi yüzyıllarca beraber yaşadık. İnşaallah gelecekte de öyle olur. Aynı bölgede yaşadığımız için, birlikte yaşamaya zaten mahkûmuz. Türklerle, Kıbrıs dışında hiçbir konuda ihtilaf bulunduğu kanısında değilim. Kıbrıs'ta bugün meydana gelmiş olan durum her iki tarafın da, iki ülkenin de eşit hatalarının sonucudur.

Çözüm imkânı vardır. Yeter ki bu yönde iyi niyet olsun. Tabii, Adada yaşayan Türklerin ve Rumların çıkarlarını hareket noktası olarak almamız lazımdır. Özellikle Sayın Türk Başbakanı'nın "Yunan topraklarında gözümüz yok" sözlerini sevinçle karşılıyoruz. Buradan kalkarak, durum olumlu yönde geliştirilebilir.

Yüzyıllarca birlikte yaşadık. Aramızda akrabalıklar bile oluştu. Her iki ülkenin varlığı birbirini tamamlıyor. Bence iki ülke, ticari, iktisadi, siyasi ve kültürel anlaşmalar yapabilecek ortamlara sahipler.

BİZ BUDALAYIZ

Şimdi söyleyeceğim romantik görünebilir, ama çok eskiden beri sahip olduğum bir fikirdir: Amacımız aramızda bir ortak pazar oluşturmak olmalı. Yunanistan olarak İngiltere ve İrlanda ile birlikte Ortak Pazar içinde bulunuyoruz da, komşu Türkiye ile neden olmasın. Tabii ilişkilerin düzelmesinin bir avantajı da silahlanmaya harcanan paralardan kurtulmamız olacak.

Aramızdaki silahlanma yarışı bence sadece aptalca değil, aynı zamanda küçük düşürücüdür. Biliyorum ki, iki halk yaradılış olarak zekidir. Ama bu noktada budalayız."

ATATÜRK VE VENİZELOS GİBİLERİ YOK

Mikis Teodorakis, Türk-Yunan ilişkilerinde çözümsüzlüğün önemli nedenlerinden birini, tarihi sorumluluklar yüklenecek yürekte devlet adamlarının bulunmayışına bağlıyor:

"Bu söylediklerimin gerçekleşmesinde zorluklar var. Zorlukların başında Atatürk ve Venizelos gibi tarihi sorumluluklar alabileceke çapta devlet adamlarının bulunmaması geliyor. Biri uçağa atlayıp Atina'ya ya da Ankara'ya gitmeli. Ama ne yazık ki, ortam müsait değil. Siyasi partiler durumu 'Ethniko Tema-Ulusal Dava' **olarak kullanıyor. Herhangi bir partinin bu konuda alacağı bir öncülük, diğerlerince baltalanacak. Hemen en ağır sıfatlarla damgayı vururlar. Ege'de 1976'da bir buhran yaratılmıştı. Bende hiç endişe doğmadı. Mademki Ege'de petrol var, bunu bir Türk-Yunan ortak şirketi işletsin, aksi halde çokuluslular gelip konacak, onlar işletecek."**

AYDINLARA DÜŞEN YOL

Tam bu noktada Teodorakis'in "**Böbreklerim bir fabrika gibi çalışıyor**" demesini ve tuvalete gidip gelmesini fırsat bilerek, söze girebiliyoruz: "**Türkiye ile Yunanistan arasında Kıbrıs'tan başka bir ihtilaf bulunduğunu sanmıyorum demiştiniz, ama bakın Ege üzerindeki anlaşmazlıklara girdik. Ege sorunu yok mu?"**

Teodorakis, "**Birinci sorun Kıbrıs'tır**" diyor. "**Ege'nin çözülmesi için mantık, uluslararası anlaşmaları göz önünde bulundurmayı gerektirir. Oturulup çözülür. İkincil önemdedir. Tarafların birbirini nasıl gördüğü çözüm açısından önemlidir. Dost görüyorlarsa, sorun kolay çözülür, düşman görüyorlarsa, sorunun çözümünü güçleşir."**

Teodorakis, işte burada sözü iki ülkenin aydınlarına getiriyor ve iki ülkenin dostluğu için ellerinden geleni, üzerlerine düşeni yapmadıklarından yakınarak ilginç bir öneri ortaya atıyor: "**Ben çok kez Türk-Yunan kültürel anlaşması için öneride bulundum. Birçok Türk yazarı geldi gitti. Selanik'te ortak toplantılar oldu. Başlıca rol aydınlarındır. Örneğin ben ülkemde Türk yanlısı bir hava yaratırken, Türkiye'de de Yunan yanlısı bir hava yaratılırsa olur. Başka türlü bu işlere çare bulunmaz."**

MÜSLÜMAN-HIRİSTİYAN DOSTLUĞU OLABİLİR Mİ?

Tüm siyasi eylemciliği ve bir Yunan parlamenteri olduğu gerçeğine rağmen, **Teodorakis'i** dünya çapında ün sahibi kılan, daha başka bir deyimle **Teodorakis'i Teodorakis** yapan, onun bir kültür adamı oluşu. Bu yanına seslenerek soruyoruz:

"Türkiye, İslam dünyasının Hıristiyan dünyaya yaslandığı noktada kurulu. Halkı Müslüman bir ülke. Yunanistan ise Hıristiyan dünyanın İslam dünyasına dayandığı, koyu Hıristiyan - Ortodoks geleneklere sahip bir ülke. Bu durumda, iki ülke arasında gelecekte bir beraberlik size gerçekçi gözüküyor mu?"

Ve **Teodorakis** yanıtlıyor:

"Halklar arasındaki ilişkide dinin önemli bir rol oynayacağını sanmıyorum. Örneğin Girit'te yüzlerce yıl bir arada yaşadılar. Camiler de vardı, kiliseler de. Birbirlerinin dinine saygı gösteriyorlardı. Ancak iktidar güçleri sorun çıkartmak istediklerinde camiyi ve kiliseyi kullandılar. Fanatizm dinden kaynaklanmıyordu. Siyasi idi. Üstelik Müslümanlık Hıristiyanlığa uzak değildi. Muhammet, İsa'yı da peygamber kabul eder. Annemden biliyorum: Küçük Asya'da Türklerle kardeşçe yaşıyorlardı. Örneğin Kıbrıs.. Yakın tarihe kadar birlikte yaşıyorlardı. Fanatik patlamalar siyasi çıkarlarla ilgilidir. Ayrıca bu iki dinin bölgede bulunması insanların yakınlaşmasına da hizmet edebilir."

Dış Politikada Doğu - Batı Boyutu

HASAN CEMAL — *8 ağustos*

İslam dünyasından Ankara'ya dönük diplomatik trafiğin gittikçe yoğunlaştığı dikkati çekiyor. Önce İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Velayeti, hemen arkasından Irak Başbakan Birinci Yardımcısı Taha Yasin Ramazan, bugün de Birleşik Arap Emirlikleri Devlet Başkanı Şeyh Zayed bin Sultan el Nahayan..

Birbiri ardından gelen bu ziyaretler, bir yandan ikili ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunurken, öte yandan Türkiye'nin Ortadoğu'da artmakta olan ağırlığının altını da çizmektedir bir bakıma. Özellikle Körfez savaşı ile ilgili diplomasi açısından Ankara'nın her geçen gün daha hareketli bir merkez durumuna geldiğini bu ziyaretler de göstermektedir.

Körfez'de savaşan taraflar ile onların yandaşı olan ülkelerin Türkiye'den beklentileri doğal olarak birbirinden çok farklıdır. Tahran'ı, Bağdat'ı, Humeyni'ye karşı Irak'ın yanında saf tutan Birleşik Arap Emirlikleri, tümü birden Ankara'nın izlediği dengeyi kendi lehlerine bozmasını isterler.

Örneğin, Irak Başbakan Birinci Yardımcısı Taha Yasin Ramazan, Başbakan Özal'la yapmış olduğu ikili görüşmede, edinmiş oldukları bir *"izlenim"* den söz etmiştir. Buna göre Bağdatlı yöneticiler, Türkiye'nin İran'ı daha çok desteklemeye başladığını görür gibi oluyorlarmış son zamanlarda...

Buna karşılık Başbakan Özal, Türkiye'nin tutumunda herhangi bir değişiklik olmadığını belirtmiş, İran'ı bir yerde masaya çekmeye yönelik çabaların böyle bir yanlış izlenime yol açmış olabileceğini söylemiştir...

Göründüğü kadarıyla Körfez savaşında, Türkiye'nin taraflara dönük eşit uzaklığı ile dengeli tutumunda herhangi bir sapma yoktur. Ayrıca böyle bir niyeti olduğu da söylenemez. Çelişkiler yumağı halindeki bir bölgede Türkiye, bir yandan *tarafsızlık* politikasını sürdürürken, öte yandan, savaşı sona erdirmek için etkin bir rol oynamaya da aday olduğunu belli etmiştir. Savaşın sona ererek bölgede istikrarlı bir ortamın kurulabilmesi açısından olduğu kadar, kendi ulusal çıkarları bakımından da Türkiye'nin bu tavrını devam ettirmesi önem taşımaktadır. Bu politika, hem bölge ülkelerinin hem de Türkiye'nin yararınadır.

Öte yandan bu politikayı akıllıca geliştirdiği ölçüde Türkiye, bölgede artacak ağırlığını dış politikasının Batı boyutunda da kullanabilecektir. Gerek Amerika Birleşik Devletleri'ne, gerekse Batı Avrupa'ya karşı manevra alanı genişleyecek, dost ve müttefikleri ile ilişkileri daha gerçekçi bir temele kavuşabilecektir. Türkiye'nin *"Doğuda artan ağırlığı"* Batı ile ilişkilerinde en büyükmanivelalarından biri durumuna gelebilecektir.

Türk diplomasisi genel olarak bu olgunun bilincindedir. Bu çerçevede atılan ve bugüne dek atılmış olan adımların yeterliliği, yetersizliği veya ölçüsü kuşkusuz tartışılabilir. Ancak, benimsenen politikaların genel olarak, değindiğimiz olguyu gözden uzak tutmadıkları öne sürülebilir.

Nitekim, Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu şöyle demektedir:

9*"Türkiye diğer devletler arasında tarihi, coğrafyası, kültürü, sosyal ve siyasal sistemiyle benzeri bulunmayan bir mevkidedir. Çok yönlü bir ülkeyiz. Türkiye'yi bazen tek boyutlu bir ülke olarak değerlendirenler olabilir. O zaman Türkiye'nin, amacı çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak olan; Batının uygar değer yargılarını paylaşan; sosyal ve ekonomik kalkınmasını tamamlamak için içte ve dışta daima barışı arayan; tarihine, geleneklerine ve kültürüne sahip çıkan; dolayısıyla, İslam âlemiyle de kopmaz bağları bulunan bir ülke olduğunu izah etmemiz gerekir. Doğu ve Batı arasında köprü olduğumuzu; çoğulcu, demokratik, insancıl ve özgür yepyeni bir sentez oluşturmaya çalıştığımızı anlatmalıyız. Anlatmalıyız ki, İslam âlemiyle kuvvetlendirmeye çalıştığımız ilişkilerimiz ve Batı topluluğu içinde yer alaşımız birbirini tamamlayan unsurlardır. Toplumumuzu ne İslami geçmişinden, ne de Batıya yönelişinden soyutlamak mümkün değildir. Sözünü ettiğim çok yönlülük Türkiye'nin kuvvetidir, zaafı değil.."*

Sayın Halefoğlu'nun haziran ayı içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmadan almış olduğumuz bu bölüm, bir bakıma, Türk dış politikasının çok genel bir çerçevesini çizmektedir. 1960'lı yıllardan bu yana Türk diplomasisinin içine yerleştirilmesi yolunda çaba harcanan bu çerçeve *"Doğu Batı sentezi"* olarak da nitelenebilir.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in konuğu olarak bugün ülkemize gelecek olan Birleşik Arap Emirlikleri'nin Devlet Başkanı Şeyh Zayed'in ziyareti bu çerçeve içinde değerlendirilebilir...

Teodorakis'i Dinlerken

MÜŞERREF HEKİMOĞLU — *10 ağustos*

Birkaç yıl önce İsveç hükümetinin çağrısıyla Stokholm'e gittim. Ankara'daki İsveçli diplomatlardan biri Lars Bjorme o zaman, dilimizi iyi bilen, bize dostça bakan bir kişi, sonra Kahire'ye gitti, yoğun bir yöntemle Arapça öğrendi, şimdi de Amman'a gidiyor görevle.

Lars beni iyi tanıyor, sevdiğim, hoşlandığım şeyleri de biliyor. Yolculuk programını açıklarken güzel bir sürprizden söz etti. Sürprizi Stokholm'de öğrendim. Antigone balesinin galasında bir yer ayırmışlar bana. Elbet çok sevindim, Stokholm'deki ilk gecemi bir sanat olayı yaşayarak geçirdim. O geceden kimi çizgiler hâlâ çok canlı belleğimde. Operaya girerken kalabalıkta bir flaş parladı birden, yanımda biri de *"Palme"* diye fısıldadı. İsveç'in seçimlere hazırlandığı günlerdeydik. Olaf Palme'nin başbakanlığı beklenirken, bir gala kalabalığında böylesine sessiz ve coşkusuz karşılanması beni hayli şaşırttı, program almayı da unuttum, yerime oturup iki koltuk ötedeki Palme'yi incelemeye koyuldum.

Biraz sonra bale başladı. Sovyet asıllı ünlü dansça Nureyev de dansediyordu Antigone'de. Ama beni İsveçli balerin daha çok etkiledi doğrusu. Bir de müzik. Daha ilk anda Akdeniz'den, Ege adalarından sıcak bir esinti hissettim soğuk İskandinav gecesinde. Teodorakis'in müziğiydi bu. Baleden daha güzeldi. Dinlemeye doyamadım.

Bana çok güzel bir genç kız eşlik etti o yolculuğumda. Adı Anita. Baleden sonra biraz şaşkın sordu:

— *Teodorakis'i hemen nasıl tanıdınız, gerçekten seviyor musunuz?*

Geç saatlerde İsveç'in o sert içkisini yudumlayarak 1974 yılında yaşadığımız bir temmuz gecesini anlattım Anita'ya. O gecenin öyküsünü arkadaşım Hıfzı Topuz bir banda aldı sanıyorum. Bir gün dinleriz diye... Yemeğe konuklarım vardı. Hepimiz mutluyduk. Birden pikaba gittim, nerdeyse içgüdüyle Teodorakis'in bir plağını çalmaya başladım. Ünlü sanatçının sürgünden döneceği günlerin yakın olduğunu söyledim masadakilere. Kimi o günkü hükümetin bakanı, kimi milletvekili, kimi gazeteci, hepsi içtenlikle paylaştı coşkumu. Türk-Yunan dostluğu, Ege'nin bir barış gölüne dönüşmesi ortak düşümüz, büyük umudumuzdu o günlerde.

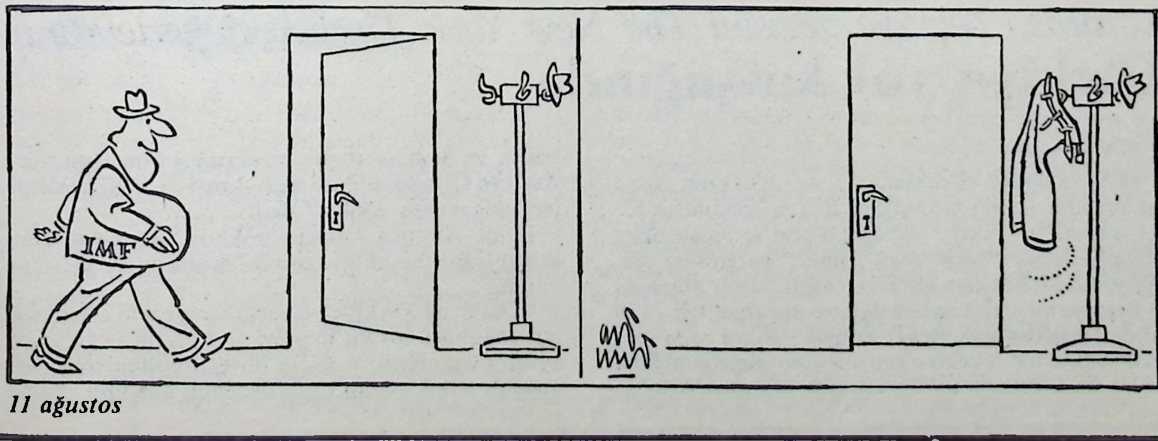
Anita ile konuşurken o geceyi yeniden yaşadım, o da inanılmaz bir öykü gibi dinledi bunları.

Bu köşede çoğu kez belirttim. Benim kuşağım Türk-Yunan dostluğunu Atatürk'ün barışçı politikası doğrultusunda düşünür hr zaman. Bu dostluğu güçlendirmeyi görev bilir. O temmuz gecesi Teodorakis'i dinlerken duyduğumuz coşkuda bu görevin bilinci de vardı kuşkusuz. Yunanistan'da da barış olsun, sürgündekiler Atina'ya dönsün diye düşünüyorduk. Ancak Ege'nin bir barış gölüne dönüşmesi umudu hâlâ gerçekleşmedi. Tersine o umudu kıran olaylar yaşadık durmadan. Bana en acı geleni de Melina Mercouri'nin davranışları oldu. Strasbourg'da Avrupa Konseyi'nin bir toplantısında karşılaşmamızı soğuk bir esintiyle anımsarım yıllardır. Bu ünlü Yunan aktrisiyle daha önce birkaç kez karşılaştık, Kuşadası'nda vatan özlemi dindirmekten söz etmesi, ya da Paris'te Olympia salonunda Ayla Algan'ın şarkılarına tempo tutması gerilerde kalmış, birden yabancılaşan bir kadın oluvermiş. Politika neleri değiştirebiliyor diye şaşırdım. Hâlâ da şaşırıyorum. O şaşkınlık anında düşündüm bir an, ya Teodorakis ne durumda acaba, Türk-Yunan dostluğunu gerçekleştirmeye çalışanlara o nasıl bir selam verir, böylesine yabancı mı, diye merak ettim.

Arkadaşımız Cengiz Çandar bu soruyu yanıtladı yıllar sonra. Çandar'ın Yunanistan röportajlarını, özellikle Teodorakis ile söyleşisini büyük ilgi ve umutla okudum. Bir sanatçıya yaraşır türde sevgi ve dostlukla konuşuyor Teodorakis. *"Benden Selam Söyle Anadoluya"* kitabının yazarını anımsattı bana. Ortak bir kültürü olan, ortak çıkarları olan iki komşunun insanları böyle konuşmalı, dostluğu güçlendirmeye, nefreti sevgiye dönüştürmeye çaba göstermeli, diye düşündüm.

Ancak kimi gerçekleri görmezlikten gelmek kolay değil. Atina Büyükelçimiz Nazmi Akıman Ankara'ya geliyor, Başbakan ile görüşüyor, Sayın Özal da Yunan adalarındaki fiyatları öğrenmesini istiyor. Aynı Başbakan bir süre önce de Yunan dostlarımıza seslendi, işbirliğinden söz etti, galiba kimi işadamlarımız da bu yolda belli girişimlere hazırlanıyor. Ama bu tür girişimler, ekonomik işbirliği çağrısı Türk-Yunan ilişkilerindeki gerilimi yumuşatır mı acaba? Birkaç işadamı ya da holding bu işbirliğinden yararlanır ama karşılıklı sorunlara gerçekçi bir çözüm getirmeye, kalıcı bir barış üretmeye yeter mi bu işbirliği? Sayın Özal, her sorunun çözümünü alışverişte arar gibi bir görüntüde. Ama Türk-Yunan ilişkilerindeki sorunlara daha gerçekçi bir yaklaşımla çözüm aramak zorunluğu var. Çünkü, acı ama gerçek, Yunanistan'da genç kuşaklar Türk düşmanlığıyla beslenerek yetişiyor. O tarih kitaplarıyla bize dostça bakamazlar. Yunan politikacıları nedense böyle bir eğitime öncelik vermişler, sakıncalarını hiç düşünmemişler. Oysa biz Kurtuluş Savaşı'ndan söz ederken bile *"düşman"* deyimi kullanırız, *"Yunan"* sözünü etmeyiz hiç. Galiba Atatürk'ten kaynaklanan ve ulusal bir duyguya dönüşen bir yöntem bu. Kurtuluş Savaşı'nın üstün komutanı Atatürk, Venizelos'a dostça uzatıyor elini, doğduğu kent Selanik'i bile Yunanistan sınırlarında bırakabiliyor, iyi komşuluk ilişkilerine öncelik veriyor her şeyden önce. Atatürk'ün barışçı politikası da kuşaktan kuşağa geçen bir miras oluyor neredeyse.

Venizelos böyle bir miras bırakmadı mı acaba? Kuşkusuz bıraktı, ama politikanın çalkantısında o güzel yapıt yitirilmişe benzer. Ege'nin iki kıyısı ara-

11 ağustos

sında dostça bir köprünün kurulması da alışveriş pazarlıklarıyla değil, gerçekçi bir politikayla sağlanabilir. Teodorakis'in söyleşisini okurken düşündüm, bir Türk sanatçıyla bu tür bir söyleşiye bir Yunan gazetesinde yer veriliyor mu acaba? Türk-Yunan dostluğunun önemini hisseden, dostluk yolunda çabalar oluşturan kaç gazeteci, yazar var komşu ülkede? Rahmetli Abdi İpekçi ile ölümünden birkaç gün önce bir karşılaşmamız var.

— *Atina'dan ne haber,* diye sordum.

Kucağındaki gazeteleri gösterdi acı bir gülüşle.

— *Hepsi ateş püskürüyor,* dedi.

Oysa kamuoyu oluşturanların ateş püskürtmekten kaçınmaları gerekir değil mi? Kimi kişiler bu yolu seçiyor nedense, yangına körükle gitmek yolunu. Ama asıl güç yolu denemek gerekiyor. Duygusal değil, akılcı bir yöndem izlemek gerekiyor.

Yine Teodorakis'e dönüyorum. Türk-Yunan dostluğunda en güzel köprüyü sanatçılar kuracak diyorum. Ortak bir kültür birikimiyle birbirlerine seslenerek, karşılıklı konserler, oyunlar, sergilerle ortak değerlerimizi kanıtlayarak. Sayın Başbakan darılmasın, Yunan adalarındaki fiyatları öğrenerek günlük bir politika üretilir ancak, oysa ortak sorunlara kalıcı çözümlere yönelen bir politika üretebilmek önemli...

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ

61. Yıl: Sayı: 21538 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 12 Ağustos 1984 Pazar

IMF'nin dediği oldu

Faizler yükseldi

3 aylık yüzde 53, altı aylık yüzde 52

Vadesiz mevduat, bir ay ihbarlı mevduat ile bir yıl vadeli hesaplarda faiz oranları değişmedi. Yeni oranlar 30 eylül 1984 tarihine kadar geçerli olacak.

(Arkası Sa. 8, Sü. 7'de)

YENİ FAİZ TABLOSU

100 bin liranın net faizi

dönem sonu faizi	Eski	Yeni
1 ay ihbarlı	2.625 TL.	2.625 TL.
3 ay ihbarlı	11.700 TL.	11.925 TL.
6 ay vadeli	21.600 TL.	23.400 TL.
6 ay vadeli; 3 ayda bir faizli	9.680 TL.	10.575 TL.
1 yıl vadeli	40.500 TL.	40.500 TL.
1 yıl vadeli; 3 ayda bir faizli	8.550 TL.	8.550 TL.
Vadesi 2 (yılda)	4.500 TL.	4.500 TL.

Yılbaşı faiz değişmez ve para faiziyle birlikte yeniden yatırılırsa yıllık faiz

	Eski	Yeni
3 ay ihbarlı	55.680 TL.	56.931 TL.
6 ay vadeli	47.870 TL.	52.276 TL.
6 ay vadeli; 3 ayda bir faizli	44.680 TL.	48.835 TL.

750 bin işçinin nefesi sendikaların ensesinde

36 sendika 5700 işyerinde sözleşme yetkisi için Bakanlığa başvurdu. 2000 başvuruya yanıt verildi, 3700 başvuru inceleniyor.

Kamu ve özel kesim işveren kuruluşlarının standart toplu sözleşme yapma istemlerine sendikalar karşı çıkıyor.

Sendikalar yüzde 70, işverenler yüzde 30 zam görüşü ile masaya oturuyor.

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

36 SENDİKA SÖZLEŞME MARATONUNDA

SENDİKALARIN ANATOMİSİ

SODEP'İN YANITI: ÖZAL MESS BAŞKANI GİBİ KONUŞUYOR

Haberleri 7. Sayfada

IMF'nin ardından

Fiyat endekslerine hükümetin tekzibi

YALÇIN DOĞAN

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

Faizciye bayram mı enflasyona devam mı?

OSMAN ULAGAY

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

Taban fiyatlarındaki artış yüzde 30 olacak

İlk kez alınan ilke kararı ile birlikler hükümet tarafından saptanmış fiyatın altında alım yapamayacaklar.

1982 yılında yüzde 23 ile yüzde 53 arasında arttırılan taban fiyatları geçen yıl yüzde 15 ile yüzde 33 artış gördü.

LOS ANGELES

3. bronz madalya Taşkın'dan

Ağır siklet güreşçimiz Ayhan Taşkın son maçında Mısırlı rakibini 1 dakika 45 saniyede tuşla yendi ve bronz madalya aldı. Minderde umutlandığımız Fevzi Şeker son 2 maçında yenildi.

Boykotçu ülkeler Moskova'da yarışacak

Los Angeles'ı boykot eden ülkelerin 8 bine yakın sporcusu 17 ağustosta Moskova'da

Abrams, Türkiye gezisini The New York Times'a değerlendirdi:

Türkiye yol kavşağında

12 ağustos

NEW YORK, (Cumhuriyet) — ABD'nin insan haklarından sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Elliot Abrams, Türkiye'ye yaptığı gezi ve incelemeler ile ilgili olarak "New York Times" gazetesine yazdığı yazıda **"Türkiye bir İsveç değil, böyle olmasını da bekleyemeyiz. Yanlış bilgilere dayanan tek yanlı eleştiriler insan haklarını tümüyle garanti eden modern Batılı bir Türkiye'nin inşasını engellemekten başka bir işe yaramıyor. Türkiye'nin demokraside başarı ya da başarısızlık göstermesi tüm Güneybatı Asya ve Ortadoğu'daki demokrasi ile ilgili beklentileri olağanüstü etkiler"** dedi.

Elliot Abrams **"İnsan hakları savunucularının miyopluğu"** başlıklı yazısında özetle şu görüşleri savundu:

"Geçen ay Türkiye'ye yaptığım gezide insan hakları savunucularının manevi tutkuların heyecanını, aydın düşüncenin ışığı ile birleştirebilmekten nasıl yoksun olduklarının tipik örneğini gördüm. Yalnız

Türk general ve politikacılar değil gazeteci ve aydınları da kendileri adına konuştuklarını iddia eden Batılı insan hakları savunucularına sempati ile bakmıyorlardı...

Modern Türkiye'yi anlamak için 1923'te Cumhuriyeti kuran ve bunun sivil laik yönetim, bağımsız yargı ve parlamenter demokratik hükümetten oluşan felsefi temellerini atan **Kemal Atatürk**'ün tarihi hedefini takdirle kavramak gerekir. Türkiye İslam kültürüne sahip, gerçek domakrasi olduğu söylenebilecek tek ülkedir. Türkiye'de demokrasinin başarı ya da başarısızlık göstermesi tüm Güneybatı Asya ve Ortadoğu'daki demokrasi ile ilgili beklentileri olağanüstü etkiler.. Ordu, düzeni yeniden kurmak ve demokrasiye dönmek yolundaki sözünü tutmuştur. 1982'de referandumla yeni anayasa kabul edilmiş, genel ve yerel seçimler yapılmıştır. Hem generaller hem de gazeteciler sıkıyönetimin kademeli olarak tüm illerden kalkacağı görüşündedirler.

Ama Türkiye'yi eleştiren Batılı insan hakları savunucularını, özellikle Avrupa'dakileri dinleyecek olursanız bunların ellerine Türkiye'nin yerini belirleyen bir harita bile almadıkları, geçmişini öğrenmek için bir tarih kitabı bile açmadıkları, 1970 yıllarındaki krizli dönemde çıkan bir gazeteyi bile okumadıkları sanısına kapılabilirsiniz...

Bu gruplar, terorizm sokaklarda her Türkün insan haklarını tehdit ettiğinde hiç seslerini yükseltmemişlerdi. Batıda Türkiye ile ilgili eleştiriler hep 1980'den sonra olmuştur...

Kuşkusuz, Türkiye insan hakları konusunda bir sürü ciddi sorunu olan bir ülkedir. Sıkıyönetim yönetmelikleri basın, söz, sendika özgürlüklerini kısıtlamaktadır. Türk hapishanelerinin koşulları Batı standartlarına göre kabul edilemez niteliktedir. İşkence görünüşte düzenli olarak uygulanmaktadır. Bu sorunlar tartışılmaz, ancak temel konu, bu tür insan hakları ihlallerine neyin sebep olduğu ve neyin bunları düzelteceğini saptamaktır.

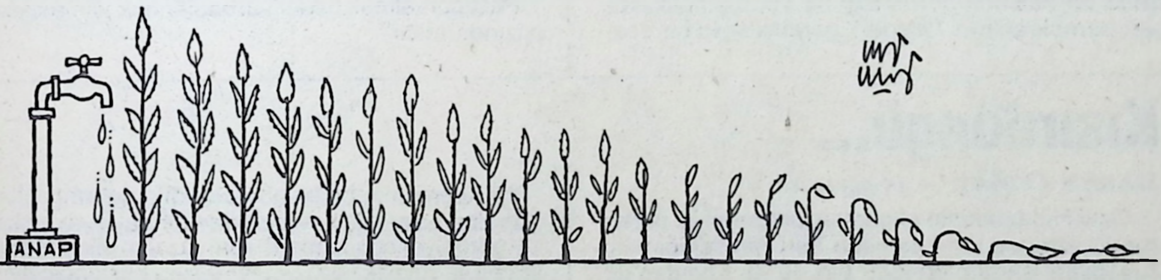
Sıkıyönetim ile ilgili olarak konuştuğum Türk gazeteciler yürürlükteki kısıtlamalardan yakındılar. Ancak bunların devamlı azaltıldığını ve tamamen kalkacağından emin olduklarını söylediler.

Hapishaneler konusundaki sorunu bir yüksek düzeyde Türk yetkilisi **"Hastanelerimizi gördünüz mü?"** diye yanıtladı. Belirtmek istediği nokta, Türkiye'nin adam başına milli geliri Portekiz ya da Yunanistan'ın üçte biri kadar olan az gelişmiş bir ülke olmasıydı.

İnsan hakları gruplarının geçmişte susup şimdi eleştiri yöneltmeleri birçok Türkün **'Bunlar işkencenin kalkmasından çok olayı bir siyasal sorun yapma derdinde'** şeklinde düşünmelerine yol açıyor. Geçmişteki yönetimlerin aksine şimdiki hükümet işkencenin varlığını kabul etmiş ve bir düzine görevli yargılanıp mahkûm olmuştur. Gezim sırasında bana görünen, ordu, askeri personelde işkenceyi kaldırmak ve askeri hapishanelerde işkenceyi durdurma konusunda kesin karar vermiş durumdadır.

Daha ciddi sorun, polistir. Polis güçleri merkezi yönetimden yoksun, çok kötü eğitilmiş ve disiplinsizdir. Türkiye'nin polis güçlerinin eğitim ve öğretim düzeyini yükseltmeye yardımcı olmayı düşünsek çok iyi olurdu. Ne yazık ki yasalarımız yabancı polis güçlerini eğitmemizi yasaklıyor. Türklerin bu konuda bizim yardımımıza, çekeceğimiz konferanslardan daha çok ihtiyacı var...

Türkiye bir yol kavşağında. Yollardan biri, Türkiye'nin demokrasiye bağlı ve yalnız Türklerin değil Batının özgürlüğünü savunmayı amaçlayan uluslarla müttefik, Batının ayrılmaz bir parçası olarak kalması..."

12 ağustos

Aslan Ağzında...

UĞUR MUMCU — *14 ağustos*

Pasaport Yasası'nın bazı maddeleri, *"kanun kuvvetinde kararname"* yoluyla değiştirildi. Yapılan bu değişiklikler, yurt dışına çıkışı kolaylaştırma amacını taşımaktadır. Değiştirilen maddelerden birinde, ağır cezalık suçlar dışında herhangi bir suç nedeniyle yargılanması süren sanıklardan *"ülkenin uluslararası siyasi ve ekonomik ve kültürel menfaatleri bakımından yurt dışına çıkmalarında fayda ve zaruret bulunanlara"* pasaport yerine geçecek belge verilmesi öngörülmektedir.

Ülkenin *"uluslararası siyasi... menfaatleri"* bakımından hakkında mahkemelerce yurt dışına çıkma yasağı bulunmayan herkesin yurt dışına serbestçe çıkması gerekir. Çıkmaması Türkiye'de demokrasinin ve hukuk devletinin yeterince uygulanmadığı kanısını doğurur. Bu kanı da Türkiye'nin *"uluslararası siyasal çıkarları"* ile bağdaşmaz. Tıpkı bunun gibi *"ülkenin uluslararası kültürel menfaatleri"* bakımından da aydınların, sanatçıların yurt dışına serbestçe çıkabilmeleri ve ülkemizi gereği gibi tanıtmaları gerekir.

Gelelim *"ülkenin uluslararası ekonomik menfaati"* tanımına...

Bu kavram, hiç kuşkunuz olmasın, yurt dışına çıkmaları çeşitli soruşturmalar nedeniyle kısıtlanan

işadamlarına şöyle rahat bir nefes aldıracaktır. Üstelik, kararname ile 1981 yılında yasaya eklenen *"yabancı memleketlerde geçinmek için müsait sebep ve şartlara malik olduklarını ispat edemeyenlere"* pasaport verilmesini engelleyen hüküm de kaldırılmaktadır.

Her konuda olduğu gibi bu konuda da uygulamaya bakmak yararlı olacaktır.

Anayasa, herkesin seyahat özgürlüğüne sahip olduğunu açıkça belirtmektedir. *"Seyahat özgürlüğü"* anayasada yer alan temel haklardandır. Bu hak, anayasaya göre *"ülkenin ekonomik durumu, vatandaşlık ödevi ya da ceza soruşturması veya kovuşturması sebebiyle"* sınırlanabilir. Bu amaçların dışındaki kısıtlamalar anayasal hakkın yasadışı yollarla engellenmesi anlamına gelir.

Hakkında *"ceza soruşturması veya kovuşturması"* bulunmayan bir yurttaşın yurt dışına çıkışı engelleniyorsa, bu uygulama açıkça anayasaya ters düşer.

Örnek verelim:

Avukat Halit Çelenk, 13 Şubat 1984 günü Ankara Valiliği'ne başvurarak pasaportunun süresinin uzatılmasını istemiştir. Başvuru, Ankara Emniyet Müdürlüğü'nce 213886 sayı ile işlem görmüş, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı da Çelenk'in yurt dışına çıkmasında herhangi bir sakınca görmediğini yazı ile bildirmiştir. 17 şubat günü pasaportunu almak için Emniyet Müdürlüğü'ne başvuran Çelenk'e *"Dosyanız inceleniyor"* yanıtı verilmiştir.

Dosya nerede incelenecektir?

Çelenk'e şöyle bir yazı ve sayı verilmiştir:

— İllegal /3-13.12.1984...

Bu ne demektir?

"Illegal" yasadışı demek olduğuna göre, demek ki, Sıkıyönetim Komutanlığı'nın yurt dışına çıkmasında bir sakınca görmediği bir yurttaş hakkında sivil demokrasimiz *"illegal"* gerekçesiyle bir dosya açmaktadır!.

Halit Çelenk, başta DİSK olmak üzere birtakım siyasal davalarda avukat olarak görev yapmaktadır. Acaba *"illegal"* başlıklı dosyalar açılıp, pasaport verilmemesine, yine anayasada yer alan *"savunma hakkı"*nın kullanılması mı yol açmaktadır? İçişleri Bakanı, bu soruya açık yanıt vermek zorundadır. ANAP iktidarında bir ilerici yurttaşın, DİSK ve öteki siyasal davalarda avukatlık yapan bir hukukçunun yurt dışına çıkışı, bakanlıkça niçin engellenmektedir?

Çelenk hakkında başvuru tarihinde herhangi bir ceza soruşturması da yoktur. Bu yüzden, Çelenk için pasaport verilmesini gerektiren bir neden de söz konusu değildir. Öyleyse ? Evet, öyleyse?..

DİSK'in ve öteki siyasal davaların avukatı, İçişleri Bakanlığı'nca yurt dışına çıkarılmıyor. Dosya, altı aydır bakanlıkta bekletiliyor. Bunun altına kalın bir çizgi çizdikten sonra aynı konularda başka yurttaşlarımızın pasaportlarına dikkat çekmek istiyoruz.

Basına *"vergi iadesi yolsuzluğu"* olarak yansıyan sahtecilik olayının sanıkları kimlerdir ve bunlara, yurt dışına çıkmalarını engelleyici herhangi bir önlem uygulanmış mıdır?

"Solcu yurttaşlara pasaport verilmez. İşadamlarına bu konuda herhangi bir engel çıkarılmaz" diye bir yasa kuralı anımsamıyoruz. Yurt dışına çkış hakkı, devlet tarafından verilen bir *"lütuf"* değil, yurttaşların temel haklarından biridir. Bu hakkın birtakım yurttaşlar için askıya alınması *"hukuk devleti"* kavramı ile bağdaşmaz.

Devletin, bu hakkın kullanılmasını kolaylaştırması gerekir. Bu hakkın devlet eliyle kimler için kullandırılmadığı, kimler için kolaylaştırıldığı demokratik gelişmemiz için çok önemli bir göstergedir.

Pasaport almak ilerici yurttaşlarımız için aslanın ağzında mıdır?

Kısırdöngü...

HASAN CEMAL — *14 ağustos*

Özal Hükümetinin ekonomik programı ile performansı konusunda başından beri iyimserliğini koruyabilen işadamlarından biri de Ali Koçman'dır. Ama dikkat ediyoruz. TÜSİAD Başkanı Sayın Koçman da üslubunu değiştiriyor artık. Hayli ölçülü de olsa, eleştirel bir tutuma yöneldiği söylenebilir. Örneğin, bir açıkoturumda şöyle konuşmuş:

"Hükümetin diyalog noksanlığını giderici birtakım formüller getirmesi, bu işi bilenleri de dinlemesi lazımdır. Bu işin sadece bir ekibin aklından çıkan bir mucize olarak değerlendirilmesi yanlıştır. Çünkü ekonomi tartışmaya, alternatiflere açık bir ilimdir..."

Bir başka açıkoturumda da şunları söylemiş Koçman:

"Sıkı para politikası uygulanıyor da buna rağmen enflasyon ortalama olarak yüzde 40'lar civarında nasıl kalıyor? Bu da bir muamma... İzah edilemeyen bir şey. Sadece parasal tedbir almış olmakla enflasyonun aşağı çekileceği varsayımı artık tartışılır duruma geldi ve kamuoyunda yavaş yavaş tartışılmaya başlandı.'"

Ali Koçman'ın bu iki noktada dile getirmiş olduğu yakınmaların iş çevrelerinde bir hayli yaygınlaştığı görülüyor son zamanlarda. Özal'ın sıkı para politikası ile yüksek faiz uygulamasına başlangıçta hararetle arka çıkanlar bile, enflasyon sürüp gittikçe tutum değiştirmeye başlamışlardır.

Başbakan Özal, Hazine Müsteşarlığı'na bağlı *"danışma kurulları"* oluşturarak, işverenlerle *"zirve"* düzenleyerek diyalogdan kaçmadığını gösterme çabasındadır. Ne var ki bazı iş çevreleri, Başbakanın yalnızca böyle bir izlenim yaratmak istediğini, yoksa, Sayın Özal'ın gerçekte pek laf dinlemeye yanaşmadığını öne sürmektedirler. Bunun en son çarpıcı örneği olarak da, mevduat faizlerinin üçüncü kez yükseltilmesini göstermektedirler...

Doğrudur; Başbakan Özal bu konuda kös dinliyor. Enflasyonu aşağı çekmek için bir başka seçeneğin bulunmadığı iddiasındadır ve bu iddiada IMF ile birleşmektedir.

Başbakan Özal, geçen yılın 19 aralığında üç ay vadeli mevduata en yüksek faizi verirken kendinden emin gözüküyordu. İlk üç ayın sonunda enf-

lasyon aşağı çekilecek, faizler de ona göre düşürülecekti...

Bu, olmadı...

Faizler ikinci kez yükseltildi enflasyon sürünce... Ama enflasyon yine dizginlenemedi.

IMF heyeti Ankara'ya geldi ve faizler üçüncü kez yükseltildi. Para politikasının ciddi bir şekilde sıkılaştırılacağına ilişkin olarak da IMF'ye taahhütte bulunuldu bir kez daha...

Özal Hükümeti iş başına geldiği zaman, ekonomik programının temel hedefi, enflasyonun aşağı çekilmesi olarak saptanmıştı. Programın belkemiği buydu, her şey bunun üzerine oturtulmuştu.

Enflasyon aşağı çekilirken, kredi faizleri düşürülecek, üretim ve yatırım ortamında bir canlanma olacaktı; ekonomide daralmadan büyümeye doğru bir süreç işlemeye başlayacaktı...

İş çevrelerinde başlangıçta genellikle egemen olan hava, Özal programını bu açıdan destekler nitelikte idi. Karşı olanlar bile en azından seslerini çıkarmıyorlardı.

Ne var ki başlangıçta esen bu olumlu hava, *sıkı para-yüksek faiz politikasına* karşın, enflasyonda herhangi bir değişiklik görülmeyince dağılmaya ve yerini belirsiz, kuşkulu bir ortama bırakmaya başladı. Özal'ın en ateşli yandaşları bile enflasyonla mücadelede yüksek faiz politikasının yararını sorgulamaya yöneldiler...

Kimine göre; bu faiz politikası ile, parayı pul eden bu gerçekçi kur uygulaması ile herhangi bir yere varılamayacaktı...

Kimine göre, Ozal doğru yoldaydı ve hiçbir sapmamezdi; örneğin işçi ücretlerine daha yüksek zam yapıp iç pazar canlandırılmalıydı.. Üretim ve yatırım boyutundan yoksun politikalar, enflasyon karşısında başarısızlığa mahkûmdu...

Kimine göre; sıkı para politikası ciddiyetle uygulanmıyordu; bütçe açığından dolayı para basan bir hükümetin sıkı para politikasından söz etmeye hakkı yoktu; dengeyi sağlamak için vergi bulmak zorundaydı Özal Hükümeti...

Kimine göre; IMF'nin her dediği yapılacak değildi; Özal istese, IMF'yi bazı konularda ikna edebilirdi; ne var ki inanmadığı içindir ki IMF'nin üstüne gitmeye yanaşmıyordu...

Kimine göre; sıkı para politikası enflasyonu yema yapmamalıydı...

Bunları uzatmak mümkün, ama gereksiz...

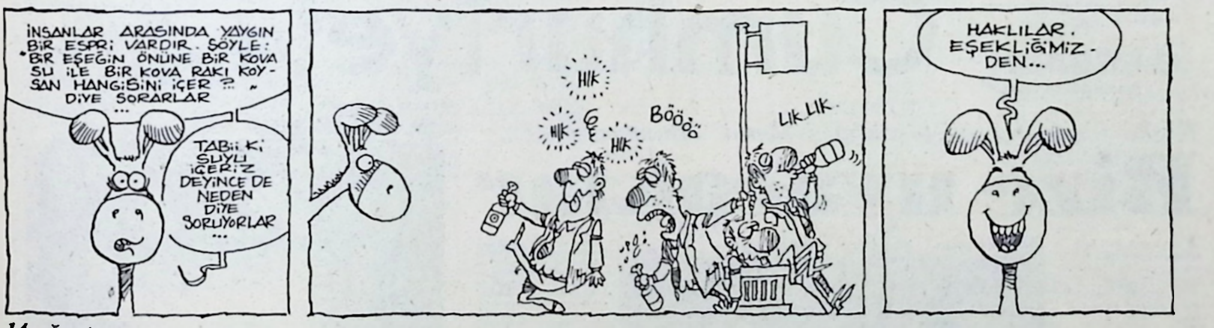
Fakat şunun altını çizmekte yarar var. Dış kaynak ve yabancı sermaye konularından dolayı Özal, IMF ile iyi geçinmek zorunda olduğunu gayet iyi bilmektedir. Ayrıca, programının yararına IMF gibi kendisi de inanmaktadır. Değiştirmeye niyeti yoktur. Bu nedenle şimdilik görünen odur ki, daha bir süre iş çevrelerinin aksi yöndeki bazı telkinlerine Özal kapalı kalacak, pek de laf dinlemeyecektir...

Neresinden baksanız ilginç bir durum.

IMF programına aynen sadık kalınınca, enflasyon dizginlenemiyor, ekonomik büyümeye geçilemiyor..

IMF programından sapılınca bu kez *kırmızı ışık* yanıyor, dış kredi ve yabancı sermaye darbe yiyor...

Bakalım, böyle bir kısırdöngüyü kırmak Türkiye'ye nasip olacak mı?..

14 ağustos

Altın Madalya ile Yuhalanmak

YALÇIN DOĞAN — *14 ağustos*

Olimpiyatların en başarılı sporcuları arasında Carl Lewis tartışmasız en başta geliyor. Lewis 100, 200, 400x100 metrelerde ve uzun atlamada altın madalya kazandı. Ama başarısı kimseye sempatik gelmiyor. Tüm saygınlığını, popüleritesini, dört altın madalyaya rağmen yitirdi Lewis... Başarısı sportmenliğini unutturdu kendisine. Ve böylece en büyük hatasını yaptı.

İnsanları değerlendirirken, *"başarı karşısındaki tavırları"* önemli bir ölçü. Kazanılan başarı karşısında insan nasıl davranıyor. Şımarıyor mu, küstahlaşıyor mu, yoksa tevazu sınırlarını aşmadan, eleştirilere açıklığını koruyabiliyor mu?

Siyasal iktidarlar da insanlar gibidir. Bir parti bir başarı kazanabilir. Bazı beklentileri yerine getirmeye çalışabilir. Arka arkaya yapılan hatalar, iktidarı ele geçirmede sağlanan başarıları gölgelemeye başlar. Ama başarı hataları görmezlikten gelir. Hele bir de toplumdaki *"karşılaştırma içgüdüsü"* harekete geçmeye görsün. *"Onlar orada milyonlarca lirayı durup dururken vurabiliyor, ben burada..."* diye başlayan karşılaştırmalar, toplumun temel kararlarını bir anda değiştirir.

Ağrı seçimleriyle birlikte iktidar koltuğunda, *"dördüncü altın madalyasını"* aldığını hisseden Özal'-

ın partisini, bundan sonra çok az olay durdurabilir. Çünkü artık onlar *"başarılıdır"* kendilerine göre. Ama, başarıları onların hatasına kaynaklık ediyormuş, farkında bile değildirler!.. Nedir şu andaki hataları:

Kadrolaşma: Hiçbir abartma olmaksızın, insanın tüylerini diken diken eden önemli atamalar, bir süre sonra nelere yol açacak, hep birlikte göreceğiz. Eski bir partinin katıksız militanını koskoca Ziraat Bankası'nın başına getirmeye kalkmak, bize göre kadrolaşma içinde insanı en çok düşündüren olaylardan biri olmalıdır. *"Eğer Çankaya'dan kararname dönerse, o zaman sen benim yardımcım ol, hayır benim"* diyerek bu eski parti militanını Ekrem Pakdemirli ile Yusuf Özal aralarında paylaşamıyor. 12 Eylül öncesinde Ticaret Bakanlığı'nda *"görev"* yapan bu kişiler, şimdi en etkin yerlere düşünülüyor.

Parti ve iktidar yakında, nerdeyse el değiştirecek, Özal'ın sonradan haberi olacak!..

Eşitsizliğin boyutları: Ekonomik yönden Özal iktidarı geniş kitlelerden aldığı *"altın madalyalara"* rağmen, sempatisini ve artık desteğini yitirmeye doğru hızla yol alıyor.

Bir işçi son faiz kararlarından sonra ne düşünüyor?.. Varlıklı ve tasarruf sahibi bir kişi, yeni faizlerden sonra, oturduğu yerde 100 lirasına net 56 liralık faiz alacak. Her 100 lirası, kendisine net 56 liralık faiz geliri sağlayacak.

Oysa aynı anda, bugün Türkiye'nin dört bir yanında yüzbinlerce işçi toplu iş sözleşmesi için masada terliyor. Fabrikada, işyerinde terlediği yetmiyor, bir de toplusözleşme masasında terliyor. Ne için?.. 35-40 lira için. 100 lirasına 35-40 liralık net ek gelir sağlamak için.

Varlığı ve tasarrufu olan bir kişi, iktidarın bir kararıyla 100 lirasına ek 56 lira gelir sağlarken, aynı iktidarın bir başka kararıyla toplusözleşme masalarından emeği ile geçinenlere 30 liradan fazla ek gelir biçilmiyor.

Çelişen kararlar: Ekonomide dengeli bölgesel kalkınma sözü ediliyor. Bu nedenle doğu bölgesine ciddi teşvik önlemlerine dönük kararlar alınıyor. Özel kesimin doğuya yatırım yapması isteniyor. Ama, ardından Hazine bonoları çıkartılıyor. Milyarlarca liralık bono aslında yatırım yapması beklenen büyük holdinglerce satın alınıyor. Yatırıma gitmesi beklenen kaynak, Hazine bonolarından elde ettiği faizle yüzde elli artıyor. Durduğu yerde, rahat rahat, hiçbir riske katlanmadan artıyor...

Doğuya gidip de, riske mi girsin? Yatırım sorunlarıyla mı uğraşsın?

Özetlenen noktalara kuşkusuz başkaları da eklenebilir. Toplumdaki adaletsizlik duygusunu depreştiren, çeşitli nedenlerle insanları *"Acaba yeniden nereye gidiyoruz?.."* düşüncesine götüren, başarı ile yitirilen desteğin arasının giderek nasıl büyüdüğünü gösteren başka örnekler de sıralanabilir...

Ama, bunların bizzat görülebilmesi için galiba dört altın madalyalı Carl Lewis'in durumuna düşmek gerekiyor. Onur kürsüsünde altın madalyası takılırken, seyirciler tarafından yuhalanmak...

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl; Sayı: 21541 Kurucusu: Yunus Nadi 15 Ağustos 1984 Çarşamba

Üniversiteye hazırlık kursları
Özel
ÇAPA DERSANESİ

İşadamlarına güvence

"Dert dinleme" toplantısı "uyum havası"nda bitti

Toplantı öncesinde basına eleştiri dozu yüksek bir konuşma metni dağıtan Mehmet Yazar, toplantı sonrasında uyum havasını vurguladı.

Anadolu'dan gelen özel sektör temsilcileri, sabah yapılan ön toplantıda hükümete karşı daha sert eleştiri yapılmasını istedi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Özel sektör temsilcileriyle hükümet arasında dün Ankara'da yapılan toplantıda önce özel sektörün çeşitli kesimlerinden yakınan dertleri dinleyen Başbakan Özal daha sonra bir buçuk saat kadar süren bir konuşma yaparak uygulanan ekonomik politikada ısrar edilmesi halinde olumlu sonuçlar alınacağına inandığını yineledi. Toplantı sonrasında gazetecilerin sorularını yanıtlarken, "**İyi bir toplantı oldu, onlar gruplar halinde meseleleri getirdiler, ben de Türk ekonomisinin nerede olduğunu ve nereye gittiğini anlattım**" diyen Özal, işadamlarının toplantıdan memnun ayrıldıklarını sandığını söyledi. "**dert dinleme**" toplantısı öncesinde basına dağıtılan konuşma metninde oldukça kapsamlı eleştirilere yer veren Odalar Birliği Başkanı **Mehmet Yazar**'ın da toplantı sonrasında hükümetle uyum havası içinde olduklarını vurgulamaya özen gösterdiği görüldü.

İşhi Başbakanlık binasındaki Bakanlar Kurulu salonunda yapılan ve dörtbuçuk saat süren toplantıdan önce basına dağıtılan konuşma metninde, başka ülkelerde iki üç yılda sonuç veren istikrar politikalarının Türkiye'de dört beş yıldır uygulandığı halde tüm istenen sonuçları vermediğini kaydeden, "**Faizleri yükselterek ve Türk Lirası'nın değerini sürekli düşürerek arzu edilen sonuca varılamayacağı artık anlaşılmıştır**" diyen Yazar, toplantıdan sonra basın mensuplarının sorularını yanıtlarken, eleştiride sertliğin bir "**telakki meselesi**" olduğunu ve eleştirilerin mutlaka kötüye alınmaması gerektiğini söyledi. Yazar kendisine yöneltilen diğer soruları ise şöyle yanıtladı:

— **Basına dağıtılan konuşmanızda işsizliğin çözümlenemediği yüksek faiz oranları nedeniyle yatırımların cazip olmadığı yolunda eleştiriler var. Bu programın başka ülkelerde başarılı olup Türkiye'de başarılı olmadığını söylüyorsunuz?**

YAZAR — Hayır efendim

(Arkası Sa. 8, Sü. 4'de)

Özal yine zaman kazandı

OSMAN ULAGAY

*Başbakan Özal'ın manevra yeteneği ve ikna gücü kendisine bir kez daha zaman kazandırmış görünüyor. Dün Ankara'da yapılan dert dinleme toplantısında önce özel sektör temsilcilerine "**içlerini dökme**" fırsatı veren Başbakan'ın daha sonra yaptığı uzun konuşmayla havayı yumuşattığı ve "**Bu adam ne yaptığını biliyor**" görüntüsünü yeniden pekiştirmeyi başardığı anlaşılıyor.*

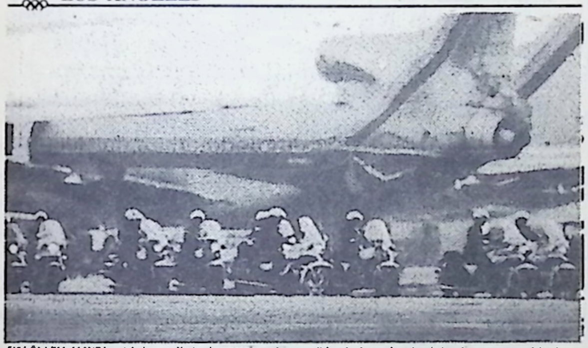
Öğrenebildiğimiz kadarıyla Başbakan'ın işadamlarına anlattıkları arasında dört yıldır duymaya alıştığımız temalar ağırlık taşıyor.

Başbakan'a göre Türkiye yeniden yüksek büyüme hızlarına erişmek için mutlaka iç kaynakların yanı sıra dış kaynaklardan da yararlanmak zorunda. Bunu sağlamak içinse istikrar politikalarında ısrar etmek ve enflasyonu aşağı çekmek birinci şart. Başbakan'ın bu yolda önemli adımlar atan Türkiye'nin aynı yolda yürüyerek hedefe varacağı konusunda işadamlarını ikna etmeye çalıştığı ve bazı ülkelerden gelmesi muhtemel yabancı sermaye konusunda umut verdiği belirtiliyor.

*Enflasyonun kontrola alınması konusunda "**biraz daha sabır**" isteyen Başbakan'ın faizler, döviz kuru ve enflasyon arasındaki ilişkileri ciddiye aldıklarını belirtmesi ve "**enflasyon konusunda kesin netice alınmadan konuşmayacağım**" demesi de bu konudaki ciddiyetinin işareti olarak yorumlanıyor. Ancak Özal'ın enflasyonun geleceği konusunda olsun, yatırımlar konusunda olsun, bazı iç piyasalardaki canlılık konusunda olsun iyimser beyanlarıyla işadamlarını ne denli ikna ettiği bilinmiyor.*

*Özal'ın şu an için kendisinin ve ekonomi politikasının "**alternatifsizliğini**" bir kez daha vurgulayarak zaman kazanmayı başardığı görülüyor. Özel sektör temsilcilerinin ise dertlerine cevap verecek alternatifi kendileri de bulup ortaya koyamadıkları için dert dökmekle yetindikleri anlaşılıyor. Ancak özellikle Anadolu'nun, küçük ve orta işadamının dertleri arttıkça Özal'ın salt vaadlerle ne kadar daha zaman kazanabileceğini kestirmek kolay görünmüyor.*

LOS ANGELES

SIKI ÖNLEM ALINDI — "Kahraman" olmak amacıyla otobüse saatli bomba koyan Los Angelesli polis memuru, meslektaşlarının seferber olmasına yol açtı. Bombanın bulunması üzerine bölgedeki binlerce kişi olay yerinden uzaklaştırıldı, havaalanı terminali boşaltıldı. Los Angeles polis şefi olayla ilgili olarak yaptığı açıklamada, "Polis memuru James Pearson bu eyleme kendisine karşı ilgisiz kalan amirlerinin dikkatini çekmek için geçti. Ancak bu yolu seçmesinden üzüntü duydum" dedi. Fotoğrafta, polis memurunun eyleminden sonra havaalanında geniş çapta önlem alan güvenlik kuvvetleri görülüyor. (Fotoğraf: AP)

ABD'li polis "ucuz kahramanlığa" yeltendi

Kafilemize "bombalı şaka"

Türk sporcularının bagajlarını uçağa taşıyan otobüse saatli bomba koyan Los Angelesli polis tutuklandı.

Los Angelesli polisin itirafından önce Ermeni tehdit örgütü ASALA olayı üstlendiğini açıkladı.

Dış Haberler Servisi — Los Angeles Olimpiyatlarına katılan Türk sporcularının bagajlarını havaalanına taşıyan otobüste patlamaya hazır bir saatli bombayı bulan **James Pearson** adlı polis memuru, bombayı kendisi yerleştirmek suçundan tutuklandı.

Otobüsün jant kapağına bombayı yerleştirdiği tespit edilen polis memuru James Pearson bu eylemi "**Kendisine karşı ilgisiz kalan amirlerinin dikkatini çekmek için**" gerçekleştirdiğini söyledi.

Los Angeles polis şefi Daryl Gates, çok sayıda gazetecinin katıldığı basın toplantısında, 9 yıldan beri çalıştığı polis teşkilatında iyi sicil alan 40 yaşındaki Pearson'ın patlayıcı madde bulundurmaktan tutuklandığını söyledi.

Pearson'ın bomba yerleştirme eylemini tek başına gerçekleştirmiş olduğunu bildiren Gates, "**Pearson, bu eylemi ile yetersizce dikkatimizi çekti, ancak bu yolu seçmesinden üzüntü duydum**" dedi.

Türkiye saatiyle 03.45'te Türk olimpiyat kafilesinin bagajını havaalanına taşıyan otobüsün jant kapağındaki bombayı "**farkederek**" uzaklaştırmak için koşarak 60 metre kadar uzağa taşıyan Pearson'a bu başarısından dolayı ödül verilmesi istenmiş ve kahraman olarak adlandırılmıştı. Los Angeles polis şefi Gates, havaalanına gönderilmeden önce otobüsün çok sıkı aranmış olduğunu, Pearson'ın bombayı nasıl etkisiz hale getirdiği konusunda çelişkili ifade vermesi üzerine şüpheye düştüklerini söyledi.

Bombanın polis memuru tarafından konduğunun açıklanmasından önce dün TSİ 18.10'da AP'nin Paris bürosuna, yine TSİ 17.40'ta AP'nin Londra bürosuna edilen telefonlarda olayı Ermeni tedhiş örgütü ASALA adına üstlenildi. AP'nin Paris bürosuna telefon eden ve İngilizce konuşan kişi, Türk ve Amerikan hükümetlerine karşı saldırıların sürmesini söyleyerek telefonu kapattı.

Bomba olayı şöyle gelişti:

Pazartesiyi salıya bağlayan ge

(Arkası Sa. 8, Sü. 8'de)

Ayıp rekoru bizde. TRT, Los Angeles'a varamadı. Necdet Avuz eksik koştuğunu üç dakika sonra anladı.

Sporseverlere sorduk, Los Angeles'ı izlediniz mi? Sporseverlerin cevabı: Sporcularımız ve hakemler kötü, spikerler heyecanlı.

Yüzme Milli Takım çalıştırıcısı Yılmaz Özuak, Los Angeles'ı yorumladı: Yüzücülerimiz psikolojik nedenlerle başarılı olamadı.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi Başkanı Samaranch: Umarım boykot modası geride kalır

Haberleri Spor Sayfasında

Veysel Atasoy'un istifasını Özal geri aldırdı

Hükümette ilk çatlak

Atasoy'un istifasına neden olarak seçim bölgesi Zonguldak'tan bakanlıkların taşra örgütünün kaldırılmasının kararlaştırılması gösteriliyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Bakanlıkların merkez birimlerinin düzenlenmesinden sonra örgütlerin düzenlenmesine ilişkin alınan kararlar ANAP'ta ve hükümet düzeyinde ilk ciddi tepkisini verdi. Ulaştırma Bakanı **Veysel Atasoy** seçim bölgesi olan Zonguldak'tan bakanlıkların taşra örgütünün kaldırılması nedeniyle geçen hafta sonunda istifa etti. Ancak daha sonra Başbakan Özal tarafından "**ikna edilerek**" istifasını geri aldı. Bakanlıkların taşra örgütlerine ilişkin düzenlemenin birkaç gün içinde Resmi Gazete'de yayınlanması bekleniyor.

Bir yandan çeşitli görevlere yapılan atamalar, öte yandan bakanlıkların yeniden örgütlenme biçimi ANAP içinde varolan "**dört eski siyasi eğilim**" arasında sorunlar yaratmaya devam ediyor. Kadrolaşma açısından özellikle "**iki siyasi eğilim**" arasında "**ciddi bir yarış ve rekabetin**" varlığı öne sürülürken, bakanlıkların örgütlenme modeline ilişkin tartışmalar hükümete de yansıdı.

Bakanlıkların düzenlenmesiyle ilgili iki aşamada gerçekleşecek hazırlık yapıldı. Bunlardan

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Veysel Atasoy

Kim kimdir?

Bürokrasi deneyimli genç bakan

ANAP Hükümeti'nin en genç bakanları arasında yer alan Ulaştırma Bakanı Veysel Atasoy, 1947 Zonguldak doğumlu. Atasoy, Ankara SBF'yi bitirdikten sonra Antalya'da maiyet memurluğu, Akyazı, Menemen ve Yeşilova'da kaymakam vekilliği, Selendi, Kaynarca, Varto ve Karayazı'da kaymakamlık yaptı. Devlet Personel Dairesi Genel Sekreterliği, DPT Müşavirliği ve DPT Genel Sekreterliği görevlerinde bulundu. Daha sonra Özal'ın DPT'li kadrosu ile birlikte ANAP kurucu üyesi, 6 Kasım seçimlerinde de doğum yeri olan Zonguldak'tan milletvekili oldu. Hükümete SBF'den bu yana birlikte olduğu yakın arkadaşı Mesut Yılmaz ile birlikte "genç bakan" olarak katıldı.

Yavuztürk döndü

Mısır ile ortak savaş uçağı, tank ve denizaltı üreteceğiz

KAHİRE/İSTANBUL (a.a., THA) — Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk, Mısır'a yaptığı bir haftalık ziyaretini tamamlayarak dün yurda döndü ve Yeşilköy'den doğruca Florya Köşkü'ne giderek Kenan Evren tarafından kabul edildi. Yavuztürk, Kahire'den ayrılmadan önce Türkiye ile Mısır'ın ortak askeri araç üretimini içeren bir protokolü imzaladı. Yavuztürk, İstanbul'da yaptığı açıklamada "Uçak pazarlığını gündeme getireyim. Mısır'la görüşmelerin sürdürülecektir" dedi.

7 ağustos günü Kahire'ye giden Yavuztürk, Yeşilköy'e dönüşünden sonra Cumhurbaşkanınca saat 10'da kabul edildi. Daha sonra Ankara'ya giden Milli Savunma Bakanı, hareketinden önce yaptığı açıklamada, Mısır'la Türkiye arasında savunma sanayii alanında işbirliği olanaklarının bulunduğunu, bu ko-

(Arkası Sa. 8, Sü. 7'de)

İşçi otobüsü karpuz kamyonuna çarptı: 11 ölü

ESKİŞEHİR (Cumhuriyet) — Eskişehir'de dün sabah saat 07.00'de işçi servis otobüsü ile karpuz yüklü bir kamyonun çarpışması sonucu 11 kişi öldü, 8 kişi ağır yaralandı.

Kaza, Eskişehir'den Ankara yönüne gitmekte olan Ali Bahar yönetimindeki 11 AN 822 plakalı karpuz yüklü kamyon ile Kâmil Başbahar'ın yönetimindeki 26 LF 160 plakalı ESEN Mahsur Fabrikası işçilerini taşıyan servis otobüsünün hatalı sollaması nedeniyle kente 10 kilometre uzaklıktaki Organize Sanayi Bölgesi'nin Ar Çelik Fabrikası önünde çarpışmaları sonucu meydana geldi. Kazada, Nihat Nalçakar, Enver Şen, İlyas Gül, İsmail Öztürk, İbrahim Tapal, İlhami Arslan, Nazmi Ardıçhan, Ayşe Akgül, Ali Bahar, Kâmil Başbahar, Ahmet Bozkurt öldüler.

Kamyon ile çarpışan servis otobüsünde yaralanan ve Eskişehir Devlet Hastanesi'ne kaldırılan ağır yaralı işçilerden Ferruh Arı, İrfan Özbuçuk, Ali Akgün Korubıyık, derhal ameliyat edildiler. Diğer yaralılar Abdullah Canerdan, Sureyya Öngel, Necdiye Sevin, Vedat Nalçın'ın te-

(Arkası Sa. 8, Sü. 7'de)

KAPIKULE OLAYINDA SON DURUM

İkisi kuyumcu 15 kişi gözaltında

Kapıkule soruşturmasının ilk bölümü tamamlandı. Dosya, Sıkıyönetim Askeri Savcılığı'na verildi. Para kaçıran otobüsü işleten Volkan Turizm'in 3 ortağı ile ikisi Ermeni, ikisi Yugoslav 4 kişi daha aranıyor. Edirne Valisi izinden döndü, göreve başladı.

Haber Merkezi — "**Kapıkule vurgunu**" ile ilgili soruşturmanın ilk bölümü tamamlandı ve Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve İstihbarat Daire Başkanlığı'nca hazırlanan dosya, incelenmek üzere İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'na gönderildi. Askeri savcılığın dosyayı incelemesinden sonra "**olay**" sıkıyönetimi ilgilendiriyorsa askeri mahkemede, ilgilendirmiyorsa Edirne'de sivil mahkemede dava açılacak. Bu arada İshak Güzel adındaki bir muayene memurunun daha gözaltına alınmasıyla gözaltındakilerin sayısı 15'e yükseldi. Bunlardan ikisinin İstanbullu kuyumcu, diğerlerinin gümrük görevlileri oldukları belirlendi. İki kuyumcu dışında gözaltında bulunanlar şöyle:

"**Haluk Aydın** (Gümrük Muhafaza Başmüdürü), **Tahir Aslan** (Gümrük Muhafaza Müdür Yardımcısı), **Ata Mengü** (Şube Müdür Yardımcısı), **Ata Kocabeş** (Gümrük Muhafaza Kaçakçılık İstihbarat Şube Müdürü), **Mustafa İnanç** (Gümrük Muhafaza Memuru), **Mehmet Harlı** (Bölge Amiri), **Selami Mağden** (Bölge Amiri), **İhsan Kılıç** (Kaçakçılık ve İstihbarat Şube Müdürü), **Emin Sarı** (Gümrük Muhafaza Saha Amiri), **Muharrem Kurthal** (Bölge Amiri), **Tuncay Aslan** (Gümrük Muayene Memuru), **İhsan Gürsel** (Gümrük Muayene Memuru), **Ali Ahmet Kısa**

(Arkası Sa. 8, Sü. 4'de)

GÜMRÜK ATAMALARI OLAYI

Arıkan: Atamalarda keyfilik meyfilik yok

Gümrük Muhafaza eski Genel Müdürü Hanağası, uygun görmediği kişilerin atamasına karşı çıktığını, ancak bu atamaların "makam takdiri" ile gerçekleştiğini söyledi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan**, Kapıkule'deki son kaçakçılık olayına bazı usulsüz atamaların yol açtığına ilişkin soruya, "**Atamalar benim denetimim ve yetki verdiğim kişiler tarafından yapılmaktadır, ayrıca bir komisyon tarafından yapılır**" karşılığını verdi.

Bakan Arıkan, dün Başbakanlık'ta yapılan hükümet-işveren zirvesine giderken Müsteşar Yardımcısı Doğan Akın'ın gerçekleştirdiği atamaların kaçakçılık olayına yol açtığına ilişkin soruya şu yanıtı verdi:

"**Bakan, memur tayin etmekte yetkilidir. Bizim yeniden düzenleme kararnamesi atamaları bakan yapar der. Ayrıca, açıkça bakan bu yetkiyi devredebilir der. Bu yetki Personel Dairesi Başkanı, Teftiş Kurulu Başkanı, Gümrükler Genel Müdürü veya Gümrük Muhafaza Genel Müdürü'nden oluşan bir komisyon tarafından yapılır. Bu nedenle 2 Mart 1984'te bir heyet kurduk. Ayrıca 5 ile 15'inci dereceye kadar olan memur atamalarından komisyonun teklifi ile Müsteşar Yardımcısı'nın onayı, 2 ile 4'üncü derecedeki atamalarda müsteşarın teklifi ve onayı ile atama yapılabilir. Birinci derecedeki atamalarda ise benim onayım alınarak atama yapılır. Atamalardaki durum böyledir. Böyle atamalarda keyfilik meyfilik yoktur.**"

Gümrük Muhafaza eski Genel Müdürü Hayrettin Hanağası, ANKA muhabirine gümrüklerdeki tartışmalı atamalardan çoğu kez kendisinin haberi olmadığını açıkladı. Hayrettin Hanağası, atamalardan sorumlu Müsteşar Yardımcısı

(Arkası Sa. 8, Sü. 4'de)

Çözümsüzlük ile Çözülme...

Başbakan Turgut Özal'ın tüm çabalarına karşın ANAP'taki çekişme ve rahatsızlıklar sürmektedir. Her geçen gün daha çok olay su yüzüne vurmakta ve bunlar basına da yansıyabilmektedir. Hatta partinin önde gelen yöneticileri birbirlerini kamuoyu önünde eleştirebilmektedirler. Bir parti, özellikle bir hükümet partisi açısından hiç de hoş olmayan bir durumdur bu.

Örneğin, Ulaştırma Bakanı Veysel Atasoy'u istifaya kadar götüren en son olay, bakanlıkların taşra örgütlerinin yeniden düzenlenmesi konusunda patlak vermiştir. Bakanlıkların merkez örgütlerini düzenleyen kararnamenin yayımından sonra bu kez sıra taşra örgütlerine gelmiştir. Hazırlanan kararname, bakanlıklara bağlı bölge kuruluşlarının sayısının büyük ölçüde azaltılmasını öngörmektedir. Ha

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

• *Reagan'ın esprisi buz gibi esti*
3. Sayfada
• *Akaryakıt zammı kapıda*
9. Sayfada
• *İzvestia, Sovyet basınının geleneksel kalıplarını zorluyor*
• *Kadınlar kısa kısa erkeklere yaklaştı.*
• *Kanser ile virüs ilişkisi araştırılıyor.*
12. Sayfada

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Zehirli Sarmaşık...

Kapıkule gümrük kapısında ortaya çıkarılan son rüşvet olayı kaçakçılık ve rüşvet ilişkilerinin ne boyutlara vardığını bir kez daha kanıtlamış bulunuyor. Uyuşturucu madde, silah, elektronik aygıt, içki, sigara ve altın kaçakçılığı, bu kaçakçılık dallarının bir çeşit "yan sanayii" durumundaki sahte pasaport yolsuzluğu ve rüşvet olayları hep birlikte bir

(Arkası Sa. 8, Sü. 2'de)

Dilekçe davası bugün başlıyor

ANKARA, (THA) — Cumhurbaşkanı Kenan Evren ile TBMM Başkanı Necmettin Karaduman'a verilen, 1383 imzalı ve "**Türkiye'de demokratik düzene ilişkin gözlem ve istemler**" başlıklı "**Aydınlar Dilekçesi**" hakkında açılan 56 sanıklı dava bugün başlıyor.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başlayacak davada yargılanacak 56 sanığın 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası uyarınca 3 ayla 1 yıl arasında değişen hapis cezalarına mahkûm edilmeleri isteniyor.

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

Toplu Pazarlık Olmuyor...

ŞÜKRAN KETENCİ — *16 ağustos*

İşçiler, YHK'nın uygulamalarından boğulmuş, bütün umutlar toplu pazarlık düzenine bağlanmışken, toplu pazarlık görüşmelerine ilişkin haberler umut vermiyor.

İşçilerin 700 bin kadarının 1984 yılı toplu pazarlık hakları, ince bir oyunla (sözleşme süreleri uzun tutularak) ellerinden alınmış, YHK'ya teslim edilmişti. İkinci bir oyunla da, 1984 yılı için, enflasyonun bu oranda gerçekleşeceği varsayımı ile %25 artı 2000'lik ücret artışını öngören ilke kararı alınmıştı. Böylece 700 bin işçi için belirlenen ücret artışları ellerine geçen net paralara dönüştürülünce, daha 1984 yılının ilk 6 ayının fiyat artışlarının gerisinde kaldı.

Toplusözleşme hakları yasal olarak var olan, ancak bu haklarını kullanamayan çoğunluktaki bu işçi grubu, yılın 2. altı ayında devam etmekte olan fiyat artışları oranında bütçesinde açık verecek, yoksullaşacak.

Toplu pazarlık hakkını YHK'dan kurtarabilmiş işçilerle ilgili gelişmelere, 4 yıllık bir aradan sonra iyice bel bağlanmıştı ya.. Bu işçi grubunun bir yarısı, 2821 ve 2822 sayılı yeni sendikal yasalarda yer alan sınırlamalar nedeni ile sendikal örgütlenme içinde oldukları halde, toplu pazarlık haklarını kullanamıyorlar. Sendikaların toplu pazarlık haklarını kullanabilmeleri için işkollarında getirilen %10 baraj, %10 işkolu barajını aşma ile %51 işyeri çoğunluğunu sağlama koşullarının aynı sendikada birleşememesi nedeni ile toplusözleşme haklarını kullanamayan örgütlenmiş yüzbinlerce işçi için alınmış hiçbir önlem yok. Hükümet ısrarla bu sorunu görmezlikten geliyor. Açıkta kalmış bu yüzbinlerce işçi için, düşünülmüş bir çözüm var mı bilmiyoruz; ancak açıklanmış hiçbir çaba yok.

Bu konuya ne yazık ki, rakip sendikaların varlığı ile sorumluluklarından, daha doğrusu sorumsuzluklarından hesap verme durumuna gelecek Türk-İş de değinmiyor. Kendi üyesi bir kısım sendikaların bile, söz konusu sınırlamalar nedeni ile toplu pazarlık haklarını kullanamaz duruma gelmiş olmaları sorunu üzerinde durmuyor. Kâğıt üstünde toplu pazarlık hakkının kullanılmaya başlandığı yılın 2. yarısında epeyce yol aldık. Bakanlık ocak ve temmuz istatistiklerini yayımladı. Önemli bir sendika grubunun, yüzbinlerce işçi adına toplusözleşme haklarını kullanamayacakları kesinlik kazandı.

Hiç kimsenin umurunda değil gibi, hiçbir yerde sorun olarak dahi gündeme gelmiyor. Sendikal örgütlenme içinde oldukları halde toplusözleşme haklarını kullanamayan bu işçiler ne olacak? Eski ücretleri ve eski sözleşme koşulları ile mi çalışmalarını sürdürecekler? Zorla, bakanlığın hiç de tarafsız ve doğru olmadığı kamuoyu önünde sergilenmiş istatistiklerle, seçerek baraj aştırdığı sendikalara üye olmalarının istendiği ortada.

Ancak bu noktadan sonra, güvenmedikleri baraj aşmış sendikalara kayma da çözüm değil. Çünkü bu kayış, işyeri çoğunluğunun sağlanması, aylar alacak, geçmişte kalan aylarla birlikte işçinin sözleşmesiz dönem kaybı yılları bulacak.

Bu boşluk ne olacak? Derken yeni bir ocak istatistiği, barajı aşmış sendikalar tablosundaki değişiklikler ve buna bağlı yeni boşluklar ve sözleşmesiz kalacak işçiler...

Büyük umutların bağlandığı, ancak birkaç yüzbin işçi için kullanılmaya başlanan toplu pazarlık hakkına gelince: Bakanlığın yetki belgelerini yasal süresi içinde vermemesinden (yasayı çiğnemesinden) henüz başlayamamış sözleşme görüşmelerini bir yana bırakıyor, basında yer alan büyük gruplara şöyle bir göz atıyoruz:

Kamu Toplusözleşmeleri Koordinasyon Kurulu ücret artışlarında %30'un, ya da YHK ilke kararlarının üstüne çıkılması yolunda bir karar almış. Genel Maden-İş'in 51 bin işçilik, Zonguldak İşletmeleri ile yaptığı görüşmeler açmazda. Sendika, işverenin YHK'ya güvendiğine parmak basıyor. Nasılsa işkolunda grev yasağı var ve uyuşmazlık sonunda YHK'ya gidecek. Yani sendika pazarlık masasında *"olmaz"* dese de, bu iş YHK kararı olarak *"olacak."* Türk-İş Genel Sekreteri Şide, Koordinasyon Kurulu kararı karşısında önceki günkü açıklamasında haklı olarak yakınıyor, *"Altı üstü sınırlı %30'un neyini pazarlık edeceğiz"* diyor.

Özel sektör işverenleri hep kamu işverenlerini, konfederasyonları TİSK içine sokmaya çalışıyorlardı. Onların kendi ilke kararlarını aşmalarından, fazla ücret artışı vermelerinden korkuyorlardı. Şimdi bir rahat nefes almışlardır. TİSK ilkeleri bu rahatlıkla, 50 binin üstünde tekstil işkolu grup sözleşmesinde uygulanabilir. Henüz başlayan görüşmelerde, İşveren Sendikası sözcüleri, TİSK ilkelerinin kollanacağını açıklıyorlar. MESS, metal işverenleri bu yolda geri kalır mı? Türk Metal-İş ile bir diğer 50 binlik işçi grubu için görüşmeler açmazda. Bakalım nasıl gelişecek?

Bu sendikal kadrolar, bu hamur ve daha da önemlisi bu yasalarla, grev hakkını, toplu pazarlık gücü olarak kim kullanabilecek?

Ağlar öylesine örülmüş ki, YHK'dan paçayı kurtaranların bir bölümü tümden açıkta. Diğer çoğunluk bir bölümü için, grev yasakları ve ertelemeleri ile toplu pazarlık sonunda YHK'ya bağlandığı için sonuç aynı kapıya çıkıyor. Bu kaderden de kurtulabilenler için ise, Kamu İşverenleri Koordinasyon Kurulu ve TİSK'in, artık bizlerce de bilinen ilke kararları pusuda. Bunun adına da sendikal düzen, toplu pazarlık hakkının kullanılması deniyor.

İşçi-işveren güçlerinin denk çarpıştığı toplusözleşme masası, özgür toplu pazarlık hakkı nerede?..

BEYAZ KÖŞK'TEKİ ÖZAL'DAN 9 KONU

Özal'dan gözdağı

17 ağustos

Haber Merkezi — Başbakan **Turgut Özal,** dün Emirgân Korusu içindeki Beyaz Köşk'te yaptığı basın toplantısında hükümetin 8 aylık çalışmalarını anlattı. Özal, KİT'lerin burada çalışan işçilere ve fabrikalarının bulunduğu yöre halkına hisse senetleri satılarak ortak edileceğini, fabrikalarda çalışan işçilerin hisse senetlerini borçlanarak satın alabileceklerini söyledi. Ekonomik gelişmeleri anlatırken enflasyon hızının yavaşlama eğilimine geldiğini kaydeden Özal, 1984 yılı büyüme hızının yüzde 6 olarak gerçekleşmesini beklediklerini söyledi.

Kadro Kanunu ile devletin ilk kez memuruna sahip çıktığını savunan Özal, gecekondu sorununda yaptıkları yeni düzenleme ile belediyelerin vatandaşlara arsa tahsis ve mülk kiralama yoluna gideceğini anlattı. Özal, sıkıyönetim uygulamaları ile ilgili olarak, **"Türkiye'yi bölmek ve anarşi tehlikesi tamamiyle atlatılmış değildir. Askeri idareden geldik, tekrar aynı döneme dönmemek en önemli hedefimizdir"** dedi.

Özal, hükümette çeşitli bakanların birbirine zıt görüşler açıkladıklarını söyleyen bir gazeteciye, **"Aramızda fevkalade iyi bir uyum var, çelişki yok"** yanıtını verdi. ABD Kongresi'nin Türkiye'ye yardımı azaltma eğilimi ile ilgili olarak, **"ABD'de kuvvetli bir başkan, dediğini yüzde 95 yaptırır. İnanıyorum ki Reagan gibi kuvvetli bir reisicumhur, ağırlığını koyarsa meseleyi çözer"** dedi. ABD'den talebimizin kredi kolaylığından çok, aramızdaki ticareti zorlaştırmamak olduğunu belirterek, tekstil kısıtlamaları için, **"Hem serbest ticaretin şampiyonluğunu yapacaksın hem kısıtlama koyacaksın, bu mümkün değil"** dedi. Türk-Yunan dostluğunu geliştirmeye özen göstereceklerini belirten Özal, **"Yunanistan, bir bizim AET'ye girmemize engel olmaya kalkışmasın, bir de Ege'yi kapamaya. Bunlara göz yumamayız. Bunun dışında gerginlikleri artırmanın faydası yok"** dedi. Özal, işçilerin toplusözleşmeleri ile ilgili olarak, **"Kamu kesiminde ahenk olmasını istediklerini, özel sektöre karışmadıklarını"** bildirdi. Ancak işçisine fazla ücret ödeyip hesabını bilmeyen işverenin daha sonra gümrükleri tıkayın diye kendilerine gelmesi halinde, batacağını bilmesi gerektiğini de sözlerine ekledi.

Ermeni terör eylemleri ile Türkiye'deki Ermeni toplumunun sorunları konusunda da, **"Bu hadiselere Ermeni terörü denilmemelidir. Sadece terör olarak adlandırılmalıdır. Bu terörü yapanlar, esasen azınlık cemaatlerini bu işin içine sokmak çabasındadırlar. Bunun için bizim, terörü bu cemaatlerin adıyla anmamamız lazım"** dedi.

ERMENİ BAŞKA, TERÖR BAŞKA

Başbakan Turgut Özal'ın basın toplantısının içinde bir başka basın toplantısı daha düzenlendi. Başbakan'a soru sormak üzere söz alan Ermenice yayımlanan Jamanak gazetesinden **Agop Sivaslıyan,** 10 dakika kadar Ermeni cemaatinin sorunlarını anlattı. Sivaslıyan'ın konuşması sırasında foto muhabirleri Özal'ın çevresinden ayrılıp Sivaslıyan'ın çevresini sardılar. TRT kameraları da Sivaslıyan'a döndü. **Sivaslıyan,** özetle **Patrik Kalutsyan'**ın dini lider olduğunu, cemaatin sözcülüğünü yapacak bir başka kişiye ihtiyaç olduğunu söyledi. Özal ise, cemaatin iç sorunlarına karışmalarının söz konusu olamayacağını bildirdi ve bazı bürokratik engellerin zaman içinde çözümlenebileceğini belirtti.

Başbakan Özal, Türk-Ermeni ilişkilerinin gündeme gelmesi üzerine bu konudaki görüşlerini bir kez daha açıkladı ve şöyle dedi:

"Dış temsilcilerimize yapılan saldırılardan sonra bunun basında Ermeni terörü olarak gösterilmesini tasvip etmiyorum. Bu bir terör hareketidir. Buna bir isim takarak, Türkiye'de yaşayanlar da dahil Türkiye dışında bu işlere hiç karışmayanları karşımıza almanın hiçbir fayda getirmediği kanaatindeyim.

Bu gibi terör hareketlerini terör diye adlandırmak lazımdır. Çünkü bu işleri yapanlar bu cemaatleri bu işin içine sokmak hevesindedirler. Kim yapıyorsa bunu vahşi bir terörcü, katil olarak göstermemiz, ama bir cemaate bağlamamamız lazımdır."

TOPLUSÖZLEŞME

Başbakan Turgut Özal kamunun yapacağı toplusözleşmelerin ahenk içinde olmasına gayret ettiklerini belirterek, **"Birisi az almış öbürü fazla almış, o önce sözleşme yapmış öbürü sonra, onun hakkı yenmiş tartışması olsun istemiyoruz"** dedi. Özal, özel kesim toplusözleşmelerine karışmayacaklarını söylerken, bu kesimde yapılacak toplusözleşmeler için de işverenleri uyararak **"Herkes hesabını bilsin. Sonra bize gelmesinler"** diye uyarıda bulundu.

Özal, kamu kesiminin toplusözleşmeleri ile ilgili olarak şöyle konuştu:

"Bu sözleşmelerin birbiri ile ahenkli olmasını istiyoruz. Bu sözleşmelerde sadece işçilerin tarafını düşünürsek neticede vereceğimiz şeylerin bedelini millet ödeyecektir" dedi.

KONUTTAKİ KORKU

Hükümetin önem verdiği bir konunun da konut sorunu olduğunu belirten Özal, bu konudaki darboğazların hızla kaldırıldığını anlattı. Özal, **"İşte bunun yeni bir misali gecekondu uygulama yönetmeliğinde yapılan değişikliktir"** dedi.

Özal, gecekondularını ıslah etmek veya yenilemek zorunda kalan vatandaşların bir süre de olsa evsiz kalmalarını önlemek için iki imkân sağlandığını belirterek bu imkânları şöyle anlattı:

"Birincisi, artık belediyemiz bu vatandaşlarımıza arsa tahsis edebileceklerdir. Yani arsasız kalma sorunu çözülmüştür. İkincisi ise, bu vatandaşlarımız istedikleri takdirde Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile belediyeler tarafından yapılmış olan konutlardan uzun vadeli ve müsait taksitlerle mülk satın alabileceklerdir veya kiralayabileceklerdir."

Özal, ferdi krediden yararlanmak isteyenlerin son bir yıl içinde bitmiş konut bulmakta zorluk çektiklerini belirten bir gazeteciye, konut fonunun kaynaklarının bir kerelik değil sürekli olduğunu ve bu kaynaklara düzenli olarak para aktığını hatırlattı. Bu nedenle bu uygulamanın son bir yıl için değil, sürekli olarak düşünülmesi gerektiğini söyledi. Özal, **"Benim korkum, bu yıl konut fonuna akan paranın kullanılamayacağıdır. Çünkü konut yapımcılarının hazırlıkları tamamlanamamaktadır"** dedi.

DEVLETTE YENİ İŞ

Genel Kadro Kanunu ile devlet kuruluşlarının etkin çalışmalarını sağlayacak tedbirlerin alındığını belirten Özal, **"Bu düzenleme sonucu devletimiz ilk defa kadrolarına, kısacası memuruna sahip çıkabilmektedir"** dedi.

Başbakan, bürokrasideki unvan kargaşasını giderecek bir düzenleme yaptıklarını anlatarak, **"Sorarım sizlere, büro memuru, dosya memuru arasında yapmaları gereken görevler açısından ne farklar olabilir, işte biz bu kargaşaya son vererek aynı mahiyetteki kadro unvanlarını tek bir unvanda topladık"** dedi. 8 binin üstündeki unvanı binin altına indirdiklerini anlatan Özal, müsteşardan şef yardımcısına kadar uzayan ve sayısı 14 olan üst bürokratik kademeyi de 7'ye indirdiklerini anlattı. Bu düzenlemeler sonucu unvanı, sınıfı ve derecesi değişen memurların mali haklarında hiçbir azalma olmayacağını kaydeden Özal, eğitim, sağlık gibi alanlarda yüzde 14 ilave kadro öngörüldüğünü ve bu artışın 165 bin 783 kişiye yeni iş imkânı yaratacağını söyledi.

SIKIYÖNETİM-DEMOKRASİ

Başbakan Turgut Özal, sıkıyönetim uygulamaları ile ilgili sorular yönelten gazetecilere, **"Sıkıyönetim komutanları yetkilerini kullanıyorlar, hükümetin müdahalesi söz konusu değildir"** yanıtını verdi.

Anarşi tehlikesinin henüz geçmediğini belirten Özal, **"Sıkıyönetim uygulamaları belli bir tempo ile kaldırılmaktadır. Ama ben diyorum ki sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yermiş. Bu konuda fevkalâde dikkatli olmak mecburiyeti vardır."**

Sıkıyönetimin bazı eski siyasilerle ilgili yasaklamalarının açıklık taşımadığını, bu konuda çıkarılmış yasaya açıklık getirilip getirilemeyeceğini soran gazetecilere de Özal şöyle dedi:

"Bu konular şahsen benim farklı düşüncede olduğum konulardır. Ancak hissi davranamam. Anladığım kadarıyla münakaşaları tekrar getirmeme temayülleri var. Hadiseleri böyle değerlendirmek lazımdır. Bir süre sonra bunlar da geçecektir. Kanunu sizler nasıl anlıyorsanız, öyle tatbik ediniz."

Özal, aynı konuda bir başka soruyu yanıtlarken de şunları söyledi:

"Sıkıyönetimi, umut ediyorum, 5 yıl sonunda yeni seçimlere giderken, Türkiye'de demokratik sistemi bir dahi geri dönmeyecek şekilde yerine oturtmuş olacağız. Bunu kendi metotlarımızla yapacağımızı ifade ediyorum. En önemli hedefimiz budur. Ekonomik konular bu hedefe varmak için araçtır. Yan hedeflerdir." Özal, eski siyasi eğilimlerin tekrar ortaya çıkmaması gerektiğini kaydederek, şöyle konuştu:

"Bu mücadelenin ufak bir örneğini mahalli seçimler sırasında gördük. Kısıtlama olmaması için yasayı Meclisten biz geçirdik. Ben 1950'lerin başvekili değilim, 1984'ün başbakanıyım. 1984'lerin başbakanlığını yaparken de memleketin nereden gelip nereye gitmekte olduğunu, karşımızdaki güçleri ve kapasitelerini de biliyorum. Hiçbir taviz vermeden doğru bildiğimiz yolda yürümeye kararlıyız" dedi.

Özal, bir soru üzerine MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'in sağlık durumu ile ilgili olarak kendisine bir başvuru olduğunu ve durumu incelettiğini söyledi.

HEM İŞÇİ HEM PATRON

Kamu iktisadi teşebbüslerinin yabancılara mı satılacağı, özel sektöre mi devredileceği tartışmaları sürerken, Özal dün yaptığı basın toplantısında KİT'lere yeni bir müşteri bulunduğunu açıkladı: KİT'lerin sahibi olduğu fabrikalarda çalışan işçiler ve fabrikaların bulunduğu yöre halkı bu fabrikaların hisse senetlerini alarak ortak olacaklardı. Özal bu uygulamayı şöyle anlattı:

"Getirdiğimiz çözüm şudur: Birçok kamu iktisadi teşebbüsünde çalışan işçiyi ve diğer personeli çalıştığı fabrikaya ortak edeceğiz, yani onu çalıştığı fabrikanın hissedarı yapacağız. Bu fabrikalarda çalışan işçilerimiz, fabrikaların hisse senedini borçlanarak satın alabileceklerdir. Hükümet olarak, devlet olarak işçimizi bu kuruluşun sahibi yaparken, kendisini mali yönden sarsmaması için borçlandırma şartları hafif tutulacaktır."

Özal bu uygulamanın **"sosyalizmde uygulanan modelden çok farklı olduğunu"** da vurguladı ve şöyle dedi:

"Orada işçi şirketin sahibi değildir, şirketin kârına hiçbir zaman ortak değildir. Bizim uygulayacağımız modelde işçi hem şirketin sahibi hem kâr ortağı, hem de yönetimde söz sahibidir."

1985 yılından itibaren seçecekleri fabrikaları birer birer devretmeye başlayacaklarını söyleyen Başbakan, **"Bu uygulamanın kamuda 1985'te başlayacak toplusözleşmeler sırasında getirilecek zorunlu hükümlerle mi yapılacağını, böylece toplusözleşmelerle verilecek ücret artışlarının fabrikaların hisse senedini almaya mı kaydırılacağı"** yolundaki bir soruya şöyle yanıt verdi:

"Hayır, hayır. Köprüyü alır gibi alacaklar. Çalışanlara fabrikaları iyi şartlarla devretmenin yollarını arayacağız. Hisse senetlerinin kâr getirmesine dikkat edeceğiz. Yüzde 3 veya yüzde 10 kâr ediyorsa, cazip olmaz. Kuruluşları kâr verecek şekilde saptayacağız. Hisse senedi sahibi olanlar yönetimde söz sahibi olacak. Genel kurula katılacak. KİT'lerin hisselerini satarken her türlü kolaylığı ve desteği sağlayacağız."

YUNANİSTAN-ABD

Türk-Yunan ilişkileri konusuna değinirken, aramızdaki gerginlikleri azaltmaya gayret ettiğini söyleyen Başbakan Turgut Özal, bu konuda şöyle konuştu:

"Biraz da kendimizi Yunanlı yöneticilerin yerine koyup düşünelim. Türkiye büyük bir devlettir ve aramızdaki münasebetlerde daima biz galip gelmişiz. 1921-22 yıllarında, 1974'te. Bu nedenle Yunan yöneticilerin Türkiye'den çekinmesi var. Biz gerginlikleri azaltma yoluna gitmeliyiz. Zor meselelerde dondurma ve işbirliği konularını araştırma yoluna gitmeliyiz. Tabii önemli meseleler var. Sular meselesi, FIR hattı var. Hiçbir devlet Ege Denizi'ni geçiş sularının kapatılmasını kabul edemez. Bu bir, ikincisi de Avrupa Müşterek Pazarı'nda bizim önümüzü ka-

pamaya çalışmasınlar. Türkiye, AET'ye girmek istiyor. Yunanistan burada karşı çıkarsa siyasi düşmanlık doğar. Öbür konularda işbirliği alanlarını araştırırız, vizeyi kaldırdık. Gerginlikleri artırmanın faydası yok.

ABD'nin bize vereceği kredilerden daha önemlisi aramızdaki ticareti zorlaştırmamasıdır. AET'yle olan serbest ticaretimizde de bu böyledir. Hem serbest ticaret şampiyonluğu yapacaksınız hem de kısıtlamalar getireceksiniz, bu olmaz. Bunu anlamak mümkün değildir."

ORTADİREK

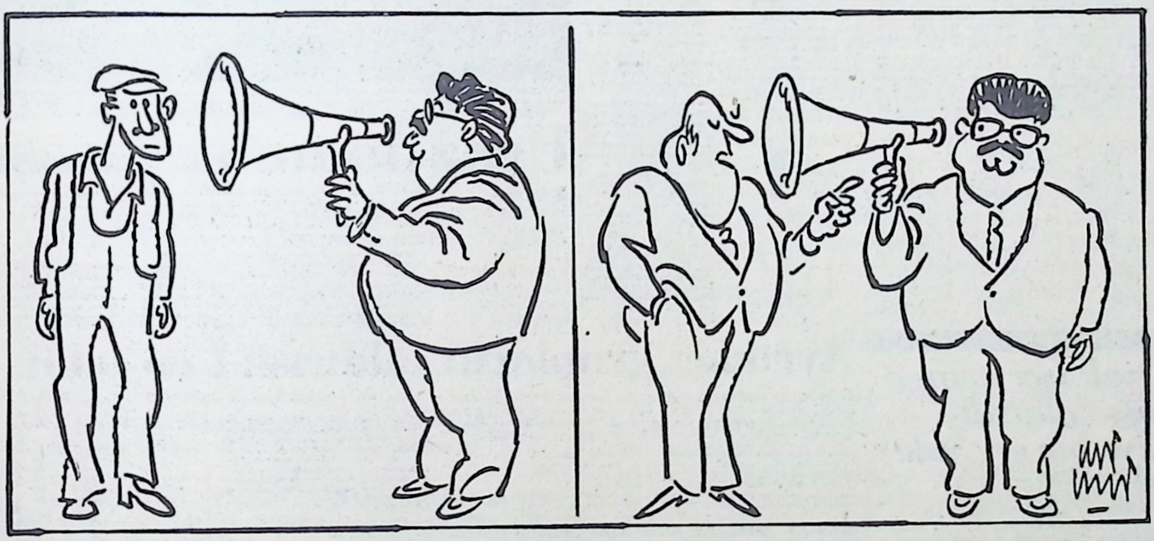
Başbakan Turgut Özal, ekonomik konularla ilgili bilgi verirken, "**Enflasyonun yavaşlama eğilimi içine girdiğini**" söyledi ve GSMH artış hızı ilk tahmininin yüzde 5.7 olduğunu açıkladı. Bu yıl kalkınma hızının yüzde 6 olarak gerçekleşmesini umduklarını bildirdi. Bu hızın son 7 yılın en yüksek kalkınma hızı olacağını kaydetti. 1984 yılında ihracatın artış hızının dünya ülkeleri arasında en yüksek olarak yıl sonu itibarıyla 7.5 milyar dolara ulaşacağını söyledi.

"Ortadirek sözünü ilk biz söyledik. Tarif de ettik. İşçi, memur, çiftçi, esnaf, emekli ortadirektir dedik ve hakikaten politikamızın siklet merkezi olarak ortadireği aldık. Bu konuda enflasyonun aşağı çekilmesi meselesi vardır. Siyasi rakiplerimiz bizim enflasyonu artırdığımızı ifade ettiler. Tenkitleri dinler, hatalarımız varsa düzeltiriz, ama yolumuzdan dönmeyiz. Neticede bu mücadele sonunda en büyük kazanç ortadireğin olacaktır."

HÜKÜMET UYUMLU

Başbakan, hükümet olarak uyum içinde çalıştıklarını söyledi. Maliye ve Gümrük Bakanı ile Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı'nın ve Maliye ile ilgili konularda bakanların birbirinden farklı açıklamalarda bulunduğunu söyleyen bir basın mensubuna Özal şöyle yanıt verdi:

"Aramızda hiçbir çelişki yok. Bunu bazı basın mensupları ve çevreler ortaya sürüyorlar. Pakdemirli şöyle dedi, diye basıyorlar. Pakdemirli'nin yetkisi artmış, yok efendim azalmış. Yok böyle şeyler. Aramızda fevkalâde iyi bir uyum var. Bizi çelişki içinde göstermek isteyenler bir süre sonra uyum içinde çalıştığımızı anlayınca bu sözlerinden vazgeçeceklerdir."

18 ağustos

Ayrılıkçı grupların saldırısı: 1 er şehit

18 ağustos

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Genelkurmay Başkanlığı'ndan verilen bilgiye göre, sol ayrılıkçı örgütlere mensup bir grup terörist, geçen salı günü **Eruh** ve **Şemdinli** ilçelerinde jandarma karakol, gazino ve lojmanlarına silahlı saldırıda bulundu. Eruh'taki bombalı ve silahlı saldırıda bir jandarma eri şehit oldu, 3'ü sivil 6'sı da er olmak üzere 9 kişi yaralandı. Şemdinli'deki olayda da, bir subay, bir astsubay ve bir erin yaralandığı bildirildi.

Her iki bölgede de teröristlerin yakalanması için geniş bir operasyona girişildi.

Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nün bu konudaki açıklaması şöyle:

"Genelkurmay Başkanlığı'ndan verilen bilgiye göre, 15 Ağustos 1984 gecesi sol ayrılıkçı örgütlere mensup bir grup silahlı terörist, Siirt ili Eruh ilçesi jandarma karakol binasına karşı bombalı ve silahlı saldırıda bulunmuş ve ilçe halkı üzerinde baskı ve sindirme eylemlerine başvurmuştur. Söz konusu saldırı sırasında meydana gelen müsademede bir jandarma eri şehit olmuş, altı er ve üç sivil yaralanmıştır.

Aynı gün akşam Hakkâri ili Şemdinli ilçesinde diğer bir ayrılıkçı terörist grup, Jandarma Subay Açıkhava Gazinosu'nu, subay lojmanlarını ve ilçe jandarma karakolunu otomatik silahlarla taramışlar ve burada da bir subay, bir astsubay ve bir eri hafif şekilde yaralamışlardır.

Her iki olay üzerinde derhal incelemeye başlanmış ve her iki bölgeye sevk edilen takviye birlikleri ile teröristlerin yakalanması için geniş bir operasyona başlanılmıştır."

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DÖRTLER DERSANESİ
Hafta sonu kursları 23-31 Ağustos
Hafta içi kursları 1 Ekim
Kayıtlarımız devam etmektedir.

61. Yıl; Sayı: 21544 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL., 18 Ağustos 1984 Cumartesi

İthal edildi, İstanbul'da takıldı...
Yunan patatesi maceralı geldi

✓ Edirneli bir firma, Hazine Müsteşarlığı'ndan patates ithali için izin aldı.

✓ Gümülcine'de Türk ve Yunanlılara ait bir firmayla 1000 ton bağlantı yaptı.

✓ İlk parti 24 ton patates geldi, ama gümrükte Karantina'ya takıldı.

✓ Konu, Müsteşar Pakdemirli'ye kadar gitti. Pakdemirli "izin verdik" dedi. Son "evet" kararını Bakan Hüsnü Doğan verdi.

✓ İthal patatesin, başka bir yere takılmazsa, 110-120 liradan piyasaya çıkması bekleniyor.

Haber Merkezi — Çıkan mu[illegible] olaylı ithalatından sonra, Türk mutfağının yeni önemli konuğu, Yunan patatesi oluyor. Çıkan geldiği gibi "[illegible]", Yunan patatesi de Batı Trakya'dan yola çıktıktan sonra iki gün mevzuatla boğuştu. Ve maceralı sonunda "[illegible] patates" kazandı.

2 Ağustos tarihli Resmi Gazete "[illegible]" sebze - meyve ithalatını "serbest" bırakmıştı. Bu, daha sonraki değişikliklerle "patates-soğan ithalatı" içeriğini kazandı. Herkes ilk ithal patatesi KKTC'den bekliyordu. Ama...

Edirne'deki Tufan Uluslararası Nakliyat firması Yunanistan'ın Gümülcine kentinde Türk ve Yunanlıların ortak olduğu bir firmayla patates bağlantısı kurdu. Firma yetkilileri Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na başvurarak 1000 tonluk bir ithalat için, tonu 150 dolardan izin aldı. Bu işlemlerden sonra ilk olarak 24 ton Yunan patatesi getiren iki TIR sınırı geçti ve çarşamba günü İstanbul Gümrüğü'ne dayandı. Ondan sonra da ithal patatesin iki günlük "bürokratik öykü[sü]" başladı.

• Gümrükte ilgili işlemler tamamlanırken, patatese ilk "hayır" geldi. Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı Zirai Karantina Bölge Müdürlüğü'nden "bu tohumluk patatese izin veriyoruz, yemekliğe değil" denildi. Söz konusu yetkililer Resmi Gazete'deki tebliği farklı yorumluyorlardı. Patatesler takıldı.

• Firma, Ankara'daki temsilciliğini harekete geçirdi. Tebliğde "patates" deniliyordu, ama sıfatı belli değildi. Tohumluk mu, yemeklik mi? Karantina'ya göre Bakanlık bunu açıkça belirtmemişti. Firma ise "Memur bilgilendirilmemiş, [illegible] kullanılıyor, [illegible]" diyordu.

• Firmanın Ankara mesaisi, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda kademe kademe [illegible] başladı. Müşavire göre, "Bürokrasi maalesef kendi yazdığı kararnamenin içeriğini [illegible]". Konu sonunda Müsteşar Ekrem Pakdemirli'nin önüne geldi. Pakdemirli, "Mal ithalatının serbest olduğunu, fon ödeyen herkesin patates getirebileceğini" söyledi. Firma yetkilileri, "Şimdi Karantina Genel Müdürlüğü'ne gidin" dendi.

• Karantina Genel Müdürlüğü yetkilileri sordular: "Bizden niye izin almadınız?". Ve eklediler: "İstanbul'daki memurumuz yerinde olmaydı patatesleri imha ederdik". Soru-yanıt, çekişme derken, Karantina kararını verdi: "Bu işi ancak Bakan çözer". Bakan Hüsnü Doğan.

• Bu arada Edirne'deki firma yetkilileri iki gündür beri malı piyasaya çıkaramamanın [illegible]. Saat 18.00'e kadar işlemlerin bitmesi gerektiğini, aksi takdirde tazminat davası açacaklarını duyurdular.

• Saat 17.45'te Bakan'ın "olur"u çıktı. Bakandan Genel Müdürlüğe, oradan da İstanbul'a iletildi. Karantina'ya "bırakın" deniyordu.

• Karantina görevlisi ikinci bölümüne geçti. TIR'lardan örnek patatesler alınarak, incelemeye tabi oldu.

• Firma gümrüğe mesai parası yatırmıştı. "Tamam" dendiği an mal gümrükten çıkacak, piyasaya ulaşmak üzere hala yoluna tutacaktı.

• Patates bürokrasisindeki önemli her halka da, izin ve yol [illegible]. Her parti ithalat için izin alınacak, yani her seferinde başvuru yapılacak, her kamyon için 5 liralık pul eşliğinde dilekçe verilecekti.

• İlk iki TIR gümrükte son heyecanı yaşarken, İpsala'dan iki kamyon daha İstanbul yoluna tutmuştu. Patatesler akmaya başlamıştı. Öncü patateslerin bugün hallere çıkması bekleniyor, ikinci parti ise pazartesi.

• Ya fiyat? Piyasada patates fiyatları 200 lira dolayında oynuyor. Bu yerlinin fiyatı. Batı Trakya patatesi kaça satılacak? Firma yetkililerinin hesabı şu: Tonu 150 dolardan ithalat, ton başına da 10 dolar fon. Etti 160

(Arkası Sa. 8, Sü. 2'de)

70, 50 DERKEN DOMATES 40 LİRA OLDU — Beşiktaş Tanzim Satış Mağazası domatesin kilosunu 70 liradan satıyordu. 50'ye indirmeye karar verdi. Belediye önce davrandı. Kamyonu dayadı Beşiktaş'a, 50 liradan satışa başladı. Hemen kuyruklar oluştu. Ama biraz sonra Tanzim Satış fiyatı 40 liraya indirecekti... Ve hücumun hedefi bu kez Tanzim Satış Mağazası oldu. (Fotoğraf: ÜNDER ERALP)

Ucuz domates savaşı

Belediye 50'den satınca, tanzim "40 lira" dedi.

Tüketici Nevin Hanım: Hayal görüyorum sandım.

Beşiktaş Tanzim Satış Mağazası, dün domatesi 50 liradan satmaya karar verdi. Belediye de aynı yere kamyon getirip 50 liralık satışta erken davrandı. Ucuz domatesi gören tüketici, kamyona hücum etti. Belediyenin anı atağı karşısında Beşiktaş Tanzim Satış manavlarında 100 lira olan domatesi hemen 40 liraya indirdi. Hücumun yönü hemen değişti. Tanzim Satış'ın malları bir saatte tükendi.

İstanbul Haber Servisi — Beşiktaş Belediye Tanzim Satış Mağazası ile Beşiktaş Belediyesi arasında dün resmen bir "domates savaşı" başlatılırken, her iki kuruluşun rekabetinden Beşiktaşlılar kârlı çıktı. Beşiktaş Belediyesi'nin "üreticiden getirttiğini" ileri sürdüğü bir kamyon domatesi dün sabah kilosu 50 liradan satışa çıkarması ve bunun kendilerini baltalamak olduğunu ileri süren Tanzim Satış Mağazası yetkililerinin de getirdikleri domatesi 40 liraya satmaları üzerine ortalık birbirine girdi ve Beşiktaşlılar "ucuz domatesli" bir gün yaşadılar.

Beşiktaş Tanzim Satış Mağazası, daha önceden 70 liraya sattığı domatesleri daha ucuza mal etmek ve kilosu 50 liradan satmak üzere Hal'den dün sabah

(Arkası Sa. 8, Sü. 4'de)

KİT satışı tartışması

Özal: İşçi hemen hisse alacak diye bir şey yok

SODEP: *Herhalde yeni bir IMF önerisi.*
MDP: *KİT'lere zararlarını yıkacak ortak aranıyor.*
DYP: *KİT'lerin ihalesi işçinin üzerine atıldı.*

Haber Merkezi — Başbakan Turgut Özal, KİT'lerde çalışan işçilere fabrikaların hisse senetlerinin satılması uygulaması başlayınca, işçilerin bu senetleri "Bugün almazlarsa yarın alacaklarını, uygulama başlayınca şartların da müsait hale getirileceğini" söyledi. Fabrikaların hisse senetlerinin işçilere satılması uygulamasına tepki gösteren parti sözcüleri, "Başbakan müşteri bulamadığı KİT'lere zararını yıkacağı ortak aramaktadır" dediler.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Başbakan Turgut Özal'ı dün sabah Florya Deniz Köşkü'nde kabul etti.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'le yaklaşık 1.5 saat görüşen Başbakan Özal, gazetecilere yaptığı açıklamada, "Sayın Cumhurbaşkanı'mızla haftalık olağan görüşmemizi yaptık. Kendisine geçen haftaki hükümet faaliyetleri ve bizim faaliyetlerimiz hakkında bilgi verdik" dedi.

Görüşme sırasında Cumhurbaşkanı'na özel kuruluşlarla yaptıkları toplantılarda ortaya atılan görüşleri de anlattığını belirten Başbakan, Türkiye'nin ekonomik durumu ve dış ilişkiler hakkında da bilgi sunduğunu kaydetti.

Başbakan Turgut Özal, bir gazetecinin "16 bin lira alan bir işçi fabrikayı nasıl ortak olabilir?" sorusuna, "16 bin lira aylık alan işçi yok. Siz yanlış biliyorsunuz. MESS'le yapılan toplu sözleşmeyi söylediler. Birçok hakların yanı sıra işçilerin saat başına aldıkları ücret asgari 180 lira. Ona göre siz hesaplayın" yanıtını verdi.

İşçilerin KİT hisselerine talip olmaması halinde ne yapılacağı yolundaki bir başka soruya Başbakan Özal, şu karşılığı verdi:

"Hemen illa alacaklar diye bir şey yok, bugün almazlarsa yarın alırlar, yarın almazlarsa iki sene sonra alırlar. Ama biz bu uygulamayı başlatınca şartları müsait hale getireceğiz. Hiç merak etmeyin".

MDP Genel Sekreteri Ülkü Söylemezoğlu, işçilerin aldıkları ücretlerle geçimini bile sağlayamaz duruma geldiğini, hangi

(Arkası Sa. 8, Sü. 2'de)

KAZALARDA DÜN:

15 ölü, 22 yaralı

Haber Merkezi — Ülkemizde trafik kazaları ayı olarak bilinen ağustos ayında, trafik kazaları ve ölümler doruk noktasına çıkıyor. Genellikle hatalı sollama sonucu meydana gelen kazalar birden çok ölümle sonuçlandığından günde ortalama 10-20 kişi ölüyor. Çeşitli bölgelerde dün meydana gelen kazalarda da 15 kişi daha yaşamını yitirirken, 22 kişi de yaralandı.

Kazalarla ilgili yurttan alınan haberler şöyle:

Mardin'den Şanlıurfa'ya gelmekte olan Hikmet Çelik Yıldırım yönetimindeki 31 FA 945 (946) plakalı TIR, Abdullah Korel yönetimindeki 63 DN 348 plakalı taksiyle çarpıştı. Kazada, Ahmet Terzi, Fazıl Güneyoğlu öldü, Hikmet Çelik Yıldırım, Halil Halbaç, Halil Çetin, Musa Selerkin ağır yaralandılar. Ab-

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

Ayrılıkçı grupların saldırısı: 1 er şehit

Genelkurmay Başkanlığı'nın verdiği bilgiye göre, sol ayrılıkçı örgütlere mensup teröristler, Eruh Jandarma Karakolu'na yaptıkları saldırıda, bir eri şehit etti, 6'sı er 9 kişiyi yaraladı. Şemdinli'deki saldırıda da subay gazinosu, lojmanları ve jandarma karakolu tarandı, 3 kişi yaralandı.

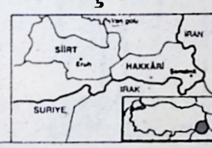
ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Genelkurmay Başkanlığı'ndan verilen bilgiye göre, sol ayrılıkçı örgütlere mensup bir grup terörist, geçen salı günü Eruh ve Şemdinli ilçelerinde jandarma karakol, gazino ve lojmanlarına silahlı saldırıda bulundu. Eruh'taki bombalı ve silahlı saldırıda bir jandarma eri şehit oldu, 3'ü sivil 6'sı da er olmak üzere 9 kişi yaralandı. Şemdinli'deki olayda da, bir subay, bir astsubay ve bir erin yaralandığı bildirildi.

Her iki bölgede de teröristlerin yakalanması için geniş bir operasyona girişildi.

Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nün bu konudaki açıklaması şöyle:

"Genelkurmay Başkanlığı'ndan verilen bilgiye göre, 15 Ağustos 1984 gecesi sol ayrılıkçı örgütlere mensup bir grup silahlı terörist, Siirt ili Eruh ilçesi jandarma karakol binasına karşı bombalı ve silahlı saldırıda bulunmuş ve ilçe halkı üzerinde baskı ve sindirme eylemlerine başvurmuştur. Söz konusu saldırı sırasında meydana gelen müsademede bir jandarma eri şehit olmuş, altı er ve üç sivil yaralanmıştır.

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

İKİSİ DE AYÇİÇEĞİ: *BİRİ YERLİ, BİRİ YABANCI TOHUMLA*

UCUZ AMA VERİMSİZ — Çeşmelili Sadık Bedrik, Amerikan tohumu ile ekilmiş bir tarlanın hemen yanındaki Türk tohumu ekilmiş tarladaki daha çelimsiz ayçiçeği başlarını gösterirken, "Kilosu 75 lira, ama Amerikan'ın yarısı kadar veriyor" diyor.

İKİ MİSLİ VERİYOR — Ayçiçeği üreticisinin en büyük sorunlarından birisi de tohum. Çorlu'ya bağlı Çeşmeli köyünden Sadık Bedrik, "Hibrid isimli bu Amerikan tohumunun Türk tohumuna göre iki misli verimi var. Ama kilosu 1200 lirayı buluyor" diyor.

Üç liralık fark, buğdayı ambardan çıkaramayacak

Ayçiçeğindeki beklenti, 95 lira olarak saptanan taban fiyatın çok üstünde.

FATİH GÜLLAPOĞLU

EDİRNE — Hükümet, geçtiğimiz yıllara göre daha erken bir tarihte buğdaya üç lira fark verdi, ama bu kararın buğdayın Ofis'e kaymasına yeterli olmayacağı belirtiliyor. Nitekim hükümetin üç lira fark vererek 48 liraya yükselttiği birinci grup ekmeklik buğday Edirne Borsası'nda 47 liranın üzerinde işlem gördü. Hükümet'in buğdayı 52 liradan ithal ettiğini, ancak üç lira fark verilmeden bu gün ona kadar Ofis'in un fabrikalarına 45 liradan buğday tahsis ettiğini belirten Edirne Ticaret Borsası Başkanı Namık Kemal Haseki "Hükümet sübvansiyon yapıyor" dedi.

Buğdaya üç lira fark verilmeden iki gün önceki bir görüntüyü aktaralım:

Kapalı bir salon. Salonun canlı taraflı tribün. Tribünün

(Arkası Sa. 8, Sü. 5'de)

Tatlıses'in ortağı iki kişiyi vurunca polisçe öldürüldü

Bebek'teki Aldo Gazinosu önünde, tartıştığı 2 kişiyi yaralayan Tatlıses'in ortağı Şarköylü Yalçın Başer'in, polisin "dur" ihtarına uymadığı bildirildi.

İstanbul Haber Servisi — Ünlü türkücü İbrahim Tatlıses'in iş ortağı Yalçın Başer, dün sabaha karşı tartıştığı iki kişiyi silahla vurarak yaraladıktan sonra, kaçarken polisin "dur" ihtarına uymayınca, açılan uyarı ateşi sonucu öldü.

Dün sabaha karşı 03.00 sularında Bebek'teki Aldo Park Gazinosu'ndan içkili olarak çıkan 1941 Tekirdağ Şarköy doğumlu Yalçın Başer de Vatan Caddesi'n-

Yalçın Başer

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Açık Arttırma...

Başbakan Özal, bir zamanlar KİT'leri özel sektöre devretme niyetindeydi, baktı olmuyor, şimdi aynı KİT'leri işçilere ve memurlara satmaya kalkışıyor.

Peki, iyi ama aynı KİT'lerin zarar ettikleri ve ekonomiye büyük yükler getirdikleri de yine aynı ağızlarca söylenmiyor muydu? Türkçemizde bu gibi çelişkileri anlatmak için çok güzel bir deyiş vardır:

— Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu

(Arkası Sa. 8, Sü. 2'de)

Cahit Ülkü'nün DSP adına Cumhuriyet'e demeci:

DSP'yi sağlıklı kurmaya çalışıyoruz

19 ağustos

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Kuruluş çalışmalarını sürdüren Demokratik Sol Parti (DSP) adına gazetemize özel demeç veren **Cahit Ülkü, "Başka partilerde ne olup bittiği bizi ilgilendirmiyor. Bizi kuruluş çalışmalarımızı yürütürken, DSP'nin sağlıklı olarak kurulması ilgilendiriyor"** dedi.

DSP ile ilgili kuruluş çalışmaları hakkında bilgisine başvurduğumuz **Cahit Ülkü**'ye yöneltilen sorular ve yanıtları şöyle:

—16 ağustos günlü "Cumhuriyet"te çıkan haberde, kurucu adaylarınıza gönderilen çağrı broşürlerinin yerlerine ulaşmasındaki bazı aksaklıklara değiniliyordu. Bu aksaklıklar nereden kaynaklanıyor?

ÜLKÜ — Biz, çağrı broşürlerinin yerlerine ulaşabilmesi için büyük titizlik gösteriyoruz. Broşürlerin gönderileceği adresleri çeşitli yollardan kontrol ediyoruz. Nitekim, bu titizlik nedeniyledir ki, broşürlerin postalanması uzunca zaman almaktadır.

Ancak şimdiye kadar postalanan binlerce çağrı broşürünün özellikle köylerdeki ve gecekondu semtlerindeki adreslere ulaşmasında yer yer bazı aksamalar görülüyor. Bunun, kırsal alandaki ve gecekondu semtlerindeki posta hizmetlerinin yetersizliğinden mi, yoksa başka nedenlerden mi kaynaklandığını araştırıyoruz. Şu ana kadar yaptığımız incelemeler, bazı yerlerde hizmet yetersizliğinin, bazı yerlerde belki başka nedenlerin etken olduğunu gösteriyor. Fakat yılmadan soruna çözüm arıyoruz.

Demokratik Sol Parti tüm üyelerinin sürekli ve etkin katılımıyla çalışan bir parti olacaktır. Bu partide üyeler, gazetenizde kullanılan deyimle **"müşteri"** değil, partinin sahipleri durumunda bulunacaklardır. Onun için, bu aşamada kurucu adaylarıyla, kuruluşundan sonra da tüm üyelerle sürekli ve düzenli bir iletişim zorunludur. Bunun yolunu bulmaya çalışıyoruz.

—Haberimizde, "Halkçı Parti'nin Meclisteki 116 milletvekili ile hiç de azımsanmayacak bir güç oluşturduğu" sözleri yer alıyordu. Bu konudaki düşünceleriniz nedir?

ÜLKÜ — Bir partinin Millet Meclisi'nde 116 milletvekiliyle temsil edilmesi, kuşkusuz **"azımsanamayacak bir güç"** oluşturur. Ancak herhangi bir yanlış anlamayı önlemek için belirtmek isterim ki, bu bizim açımızdan değil, söz konusu parti açısından değerlendirilmesi gereken bir güçtür. Yoksa Demokratik Sol Parti'nin, parlamentodan, parlamentodaki bir başka partiden güç alarak topluma yayılması söz konusu değildir, tam tersine, Demokratik Sol Parti, zamanı geldiğinde, toplumdan aldığı gücü parlamentoya yansıtacaktır.

—"Cumhuriyet"in haberinde, bazı SODEP yöneticilerinin, "DSP kurulmadığı sürece kimliğini canlı olarak sürdürecek. Ama kurulduktan sonra canlılığı kalmayacak. Bu nedenle, kendilerine göre, ne kadar geç kurulurlarsa o kadar iyi olur düşüncesindeler, kaldı ki, herhalde partiyi kuramayacaklar" dedikleri belirtiliyordu. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

ÜLKÜ — Bu, partilerini 6 Kasım 1983 seçimleri öncesindeki koşullarla, alelacele ve bir çatı örgütü olarak kuranların, kuruluştan sonra karşılaştıkları aşılmaz sorunlar karşısında düştükleri yılgınlığı yansıtan bir söz olmalı. Biz, o duruma düşmek istemediğimiz içindir ki, hazırlık çalışmalarını, hiç aceleye getirmeksizin, özenle sürdürüyoruz.

Eğer kurulu partilerden herhangi biri gibi olmayı içimize sindirseydik, Demokratik Sol Parti şimdiye kadar çoktan kurulmuş olurdu. Kurucu adaylarımızın sayısı şu anda 20 bini bulmaktadır. Bu kadar geniş bir kurucu kadrosuna dayanan bir parti, demokrasi tarihimizde şimdiye kadar görülmemiştir.

SAĞLAM YAPIYA ÖNEM VERİYORUZ

Ama bizler sayıyla yetinmiyoruz. Bu geniş kurucu kadrosunu oluşturanların ortak bir düşünce doğrultusunda birleşmiş olmalarıyla da yetinmiyoruz. Onun ötesinde, bazı demokratik alışkanlıkların, özellikle etkin ve sürekli katılım alışkanlığının, kuruluştan önce yerleşmesine ve partinin ileride yozlaştırılamayacak kadar sağlam yapılı olarak doğmasına önem veriyoruz. Bu arada, geçmişten kalma dar kadroculuk eğilimlerinin de, doğrultuyu gölgeleyici tutarsızlıkların da, oluşacak yapıya ileride bile sızmasını önleyebilmek için, tüm kurucu adaylarının elbirliğiyle büyük çaba gösteriyoruz.

Kuruluş hazırlıkları aşamasına bağlı kaldığımız bu gibi ilkeler ve kurallardır ki, Demokratik Sol Parti'yi, daha resmen kurulmadan, Türk siyasal yaşamında somut ve etkin bir varlık durumuna getirmiştir. Bu sayede, Demokratik Sol Parti, haberinizde belirtildiğine göre bazı SODEP yöneticilerinin de kabul ettikleri gibi, daha doğmadan, **"canlı"** bir **"kimlik"** edinmiştir.

Kuruluş çalışmalarının, bazılarına göre uzunca sürmesi, kuruluştan sonra da bu kimliğin canlı kalmasını güvence altına alacaktır.

Kuruluş hazırlıklarına ayrılan zaman, bir gecikme değildir. Bazı ilkelere ve kurallara titizlikle bağlılığın ve sağlıklı bir parti oluşturabilmenin gereğidir.

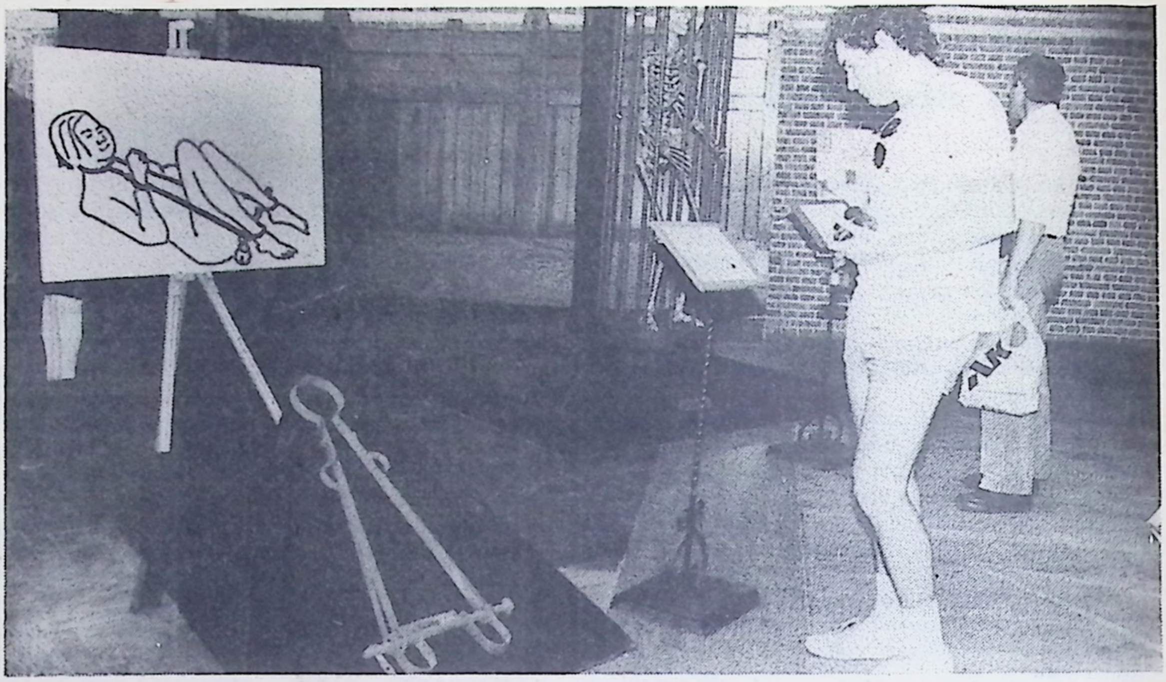
Hazırlık dönemi, hepimiz için, bu harekete katılanların tümü için, bir öz eğitim yerine geçmektedir. Bu öz eğitimden, Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde, öyle inanıyoruz ki, bütün toplum yararlanacaktır.

Nitekim, demokratik sol harekete öncülük edenlerin verdikleri örnekle, daha şimdiden, bir demokratik sol veya sosyal demokrat partinin nasıl kurulması, nasıl yapılanması ve nasıl çalışması gerektiği konusu, kamuoyunun gündemine girmiştir ve üzerinde yazılır, çizilir, konuşulur duruma gelmiştir.

—Kuruluş çalışmalarımn uzamasıyla Halkçı Parti Kurultayı arasında bir bağlantı var mıdır?

ÜLKÜ — Kesinlikle yoktur. Kuruluş çalışmalarımızı yürütürken, başka partilerde ne olup bittiğini, göz ucuyla bile izlemiyoruz. Başka partilerde ne olup bittiği bizi ilgilendirmiyor. Bizi, Demokratik Sol Parti'nin, yaygın ve sağlam bir temel üzerinde sağlıklı olarak kurulması ilgilendiriyor.

Nitekim, dikkat ettiyseniz, kurulu partiler arasındaki tartışmalara da katılmamaya özen gösteriyoruz. Zaman zaman basından gelen isteklere karşın, bu tartışmaların ve gelişmelerin dışında kalıyoruz.

VÜCUT KELEPÇESİ — Kalın demirden yapılmış bu kelepçe ile boyun, eller ve ayak bilekleri aynı anda kelepçeleniyor. Bacaklar karna doğru, kafa öne eğik pozisyonda yatan kişi kramplar sonucu deliriyor.

Amsterdam'da işkence aletleri sergileniyor

HALUK BAKIR — *20 ağustos*

AMSTERDAM — Bugünlerde Amsterdam'da Hollandalıların ve dünyanın dört bir yanından gelen turistlerin büyük ilgi gösterdikleri bir sergi var. **"Çağlar Boyunca İşkence Aletleri"** sergisinde 12. ve 18. yüzyıllar arasında kullanılmış işkence ve ölüm aletleri ve bunların nasıl kullanıldıklarını gösteren resimler izleyicileri ürpertiyor.

Sergi, Amsterdam'ın en işlek caddesindeki borsa binasının salonlarının birinde. Giriş kapısının iki yanında duran kara cüppeli, kukuletalı manken cellatların arasından geçip, sergiyi hazırlayanlardan Bayan **Helen Vries**'i buluyoruz. Salona girerken, iki yanımızda ortaçağdan kalma işkence sahnelerini gösteren resimler dizili. **Helen Vries**, bunların çoğunu Vatikan ve Floransa müzelerindeki kitaplardan bulduklarını söylüyor. İşkence aletleri ise özel koleksiyonculardan ödünç alınmış.

İNSAN IZGARASI

Salonda ilk gördüğümüz ölüm aleti, bildiğimiz ızgara. Ama bir insanın üzerine yatabileceği boyutta ve sağlam demirden. Dört köşesinde el ve ayakları bağlamak için kelepçeli zincirler var. Yandaki panoda, ızgarada can vermenin şerefsiz bir ölüm şekli olduğu belirtiliyor. Cadılar ve din düşmanları bu ızgaralarda can vermiş.

KAFA KIRACAĞI

Çeşitli dağlama aletlerinden sonra **"kafa kıracağı"**nın önüne geliyoruz. Panoda şunlar yazılı: **"Mahkûmun kafası, çene kısmı kalın demir altlığa gelecek şekilde alete konuyor. Burgulu levyenin altındaki maden yarım küre kafanın üstüne doğru indiriliyor, yavaş yavaş sıkılıyor. Levye sıkıldıkça dişler yuvalarına gömülüyor, en son aşamada ise kafatası kırılıyor, beyin dışarı fışkırıyor."**

Geçmişi ortaçağa dayanan **"kafa kıracağı"**nın günümüzde de bazı ülkelerde, işkenceyle konuşturmak için kullanıldığını öğreniyoruz.

Üstü sivri konik biçimde demir parçalarıyla kaplı koltuğu, "kırbaç direği"ni, insanı boynundan, el ve ayak bileklerinden bağlayıp aynı durumda günlerce tutmaya yarayan kalın demir kelepçeyi geçerek, içinde insan iskeleti bulunan kafesin önüne geliyoruz. Eskiden **"suçlular"**, başkalarına ibret olsun diye Avrupa kentlerinin işlek meydanlarına asılı bu kafeslere konurmuş.

KATALONYA GAROTTE'Sİ

Şimdi **"Katalonya Garotte"**si denen iskemlenin önündeyiz. İskemlenin arkalık görevini gören direğin boyun seviyesindeki yerinde, arkadaki burgulu levye ile bağlantılı bir kelepçe bulunuyor. Levye sıkıldıkça ucundaki demir uç, kafayı ense kökünden boyna sarılı kelepçeye doğru sıkıştırıyor. Katalonya Garotte'si, İspanya'da diktatör Franco'nun öldüğü 1975 yılına kadar kullanılmış. Verilen bilgiye göre günümüzde de bazı Latin Amerika ülkelerinde polis tarafından öldürme ve sorgulamalarda kullanılıyor.

VE ÜNLÜ GİYOTİN

Ortaçağın karanlık engizisyon devirlerinden bu yana, egemen dinsel ya da siyasal düzene karşı gelen insanları ortadan kaldırmak, cezalandırmak ya da konuşturmak amacıyla kullanılmış daha birçok aleti gördükten sonra, ünlü giyotinin önüne geliyoruz.

Fransız devrimi döneminde geliştirilen giyotin, **"acısız ölümü"** sağlamış. O dönemden önce kılıç ya da baltayla gerçekleştirilen ölüm cezaları soylulara

has bir ayrıcalık sayılırken, 1790'da Fransız doktor **Joseph Ignace Guillotine,** ani, acısız ölümün "sıradan" mahkûmlar için de geçerli olması için çaba göstermiş. Giyotin o devirden Cumhurbaşkanı **Mitterrand**'ın 1981 yılında ölüm cezasını kaldırmasına kadar Fransa'da kullanılmış. Verilen ilginç bilgiye göre, günümüzde nörofizyologlar, giyotinle gövdeden ayrılan başın, sepete yuvarlandıktan sonra bir süre için olan bitenlerin bilincini koruduğunu ileri sürüyorlar.

Helen Vries, serginin Hollanda'dan sonra başka ülkelere de götürüleceğini söylüyor. Önümüzdeki günlerde Uluslararası Af Örgütü de sergide bir stand açıp günümüzde geçerli modern işkence aletleri ile ilgili resim ve bilgiler sunacak. Bu konuda yayımlanacak bir kitabın hazırlanması da son aşamasında. Tüm bu girişimlerin amacı, insanın her kim olursa olsun başka bir insana eziyet etmesinin, onun canına kıymasının insanlık dışı olduğunun bilinçlere iyice işlenmesi.

Sayıların Gösterdiği

OKAY GÖNENSİN — *20 ağustos*

Basındaki genel kriz durumu artık basın dışında da tartışılmaktadır. Geçtiğimiz temmuz ayının satış rakamları genel okuyucu kaybına 120 bin daha eklendiğini göstermektedir. temmuz ayında, satışında artış görülen tek gazete Hürriyet'tir. Dağıtım şirketlerinin verilerinden aktardığımız sayılar, gerçekte gazetelerin tek tek hesaplamalarıyla birkaç bin daha yukarı ya da aşağı olabilmektedir. Dokuz gazetemizin temmuz satışları, genel satış içindeki piyasa payları ve bir önceki aya göre satış kayıp ya da kazançları şöyledir:

Cumhuriyet	88.792	3.9	— 1.076
Tercüman	152.855	6.7	—39.612
Milliyet	153.068	6.7	—23.726
Günaydın	167.197	7.3	—9.980
Bulvar	92.711	4.0	—9.126
Tan	671.010	29.3	—7.816
Posta	119.618	5.2	—34.742
Güneş	158.910	6.9	—24.813
Hürriyet	687.671	30.0	+32.808

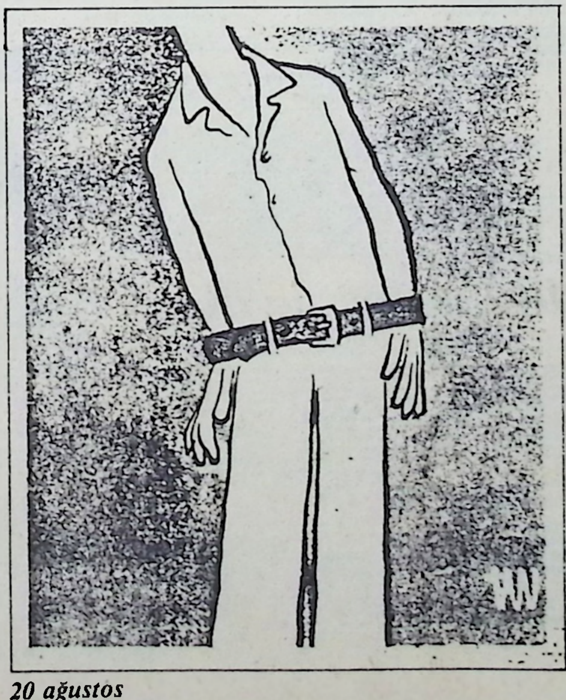
Tam bir yıl öncesine, yani Temmuz 1983 satışlarına kıyaslandığı zaman gazetelerin toplam satış kayıpları 750 bin dolayındadır, üstelik geçen temmuzda Posta'nın henüz yayına başlamadığı göz önüne alınırsa, diğer 8 büyük gazetenin toplam kaybı 850 bin kabul edilebilir. 8 gazetenin satış ve piyasa oranlarını Temmuz 1983 ve Temmuz 1984 için yan yana koymamız da anlamlı bir eğilimi göstermektedir:

	Temmuz 83		Temmuz 84	
	Satış	Piyasa payı %	Satış	Piyasa payı %
Cumhuriyet	77.010	2.5	88.792	3.9
Tercüman	257.921	8.5	152.855	6.7
Milliyet	183.278	6.1	153.068	6.7
Günaydın	326.038	10.8	167.197	7.3
Bulvar	250.332	8.3	92.711	4.0
Tan	870.851	28.7	671.010	29.3
Güneş	354.515	11.7	158.910	6.9
Hürriyet	708.564	23.4	687.671	30.0
	3.028.509		2.171.414	

Basındaki okuyucu azalmasının nedenlerinden biri olarak da tüm gazetelerin geçtiğimiz mayıs ayında (Tan, Posta ve Bulvar dışında) 50 liraya çıkması gösterilmektedir. Zamdan önceki ay olan nisan satışlarıyla bugünkü durumu kıyaslamak bir açıdan zammın etkilerini görmemizi sağlayabilir:

	Nisan 84		Nisana göre Temmuz 84 kayıp ya da kazancı	
	Satış	Piyasa payı %	Satış	Piyasa payı %
Cumhuriyet	93.552	3.2	—4.760	+ 0.7
Tercüman	214.188	7.5	—61.333	— 0.8
Milliyet	190.294	6.6	—37.226	+ 0.1
Günaydın	219.854	7.7	—52.657	— 0.4
Bulvar	110.229	3.8	—17.518	+ 0.2
Tan	678.190	23.6	— 7.180	+ 5.7
Posta	446.491	15.5	—326.873	— 10.3
Güneş	224.475	7.8	—66.285	— 0.9
Hürriyet	697.364	24.3	—9.693	+ 5.7

Tan ve Posta gazeteleri bu arada zam yapmamışlar ve 20 liraya satmaya devam etmektedirler. Bulvar ise halen 30 liradır. Yukardaki kıyaslamaya Ege'nin önemli gazetesi Yeni Asır, dağıtım bölgesinin kısıtlılığı nedeniyle dahil edilmemiştir; Yeni Asır da geçen temmuzda 78.071 ortalama net satış sağlarken, 1984 Temmuzunda 71.435'lik bir satışa ulaşmıştır.

20 ağustos

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
Üniversiteye hazırlık kursları
Lise Sınıfları: 1 Eylül
Bekleme... 17 Eylül

61. Yıl: Sayı: 21546 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 20 Ağustos 1984 Pazartesi

Özal'ın muhalefet üçgeni

1. Mecliste: Ana muhalefet Meclistedir. Ama rey çoğunluğu ve söz bizde.

2. Belediyelerde: Yerel ana muhalefetimiz SODEP'tir.

3. Partide: Aramıza fitne sokmaya, muhalefeti içimizde bulmaya çalışıyorlar.

DENİZ SOM

BURSA/İZMİR — Marmara ve Ege bölgelerindeki gezisini sürdüren Başbakan Turgut Özal, dün sabah Çelik Palas Oteli'nde bir dilim beyaz peynir, bir greyfurt ve 2 kaşık balla yaptığı sabah kahvaltısında basın mensuplarıyla görüştü ve kendisine sorulan soruları oldukça neşeli bir şekilde cevapladı. Özal'la gazetecilerin kahvaltı sohbeti şöyle geçti:

— Sayın İnönü, 'muhalefetle işbirliği yaparım' sözünüz doğruysa bunun çok iyi olduğunu söyledi.

ÖZAL — Muhalefetle mecliste çoğu zaman işbirliği yapıyoruz. Kavgamız oluyor mu hiç, birçok konularda oturuyor, medenice konuşuyoruz. Yemek yiyoruz. Parlamento dışındaki partilerle de her zaman medeni münasebetler kurarız. Demokrasi konusundaki sözlerim de böyle gayri ciddi sözler değildir. Şaka için de söylenmiş değildir. Ama muhalefet meclistedir. Belki önümüzdeki seçimlerden sonra bir SODEP ve meclis dışındaki diğer partileri dışlamama durumunda kalırız. Bir de yerel ana muhalefet dedim. Onlara da paye verebilmek için. Belediye meclislerinde, birçok yerde bizim ana muhalefetimiz SODEP'dir.

— Meclis dışı muhalefet etkili olamaz mı?

ÖZAL — Onu zaman gösterir. Ama meclisteki muhalefet herhalde kimliğini pek bozmaz. (Arkası Sa. 8, Sü. 5'de)

SODEP: Yerel muhalefet olmaktan gurur duyarız

Haberi 8. Sayfada

KİRVE BAŞBAKAN — Başbakan Turgut Özal'ın yurt gezilerinden toplu sünnet manzaraları ve Başbakan'a kirvelik yaptırılan törenler eksik olmuyor. Özal, bu kez de önceki gün Eskişehir'de partilince sünnet ettirilen 344 çocukla birlikte oldu. (Fotoğraf: DENİZ SOM)

İstanbul'un belediye başkanları gecekondu için konuştu: Yıkamayız

İmar affı için tanınan başvuru süresi 8 eylülde doluyor. Bakan Sudi Türel, "Tapu için başvurmayan gecekonduyu yıkarız" demişti. Ama gecekonduların yarısı bile henüz başvurmadı. Yıkılır mı, yıkılmaz mı?

ŞENOL KONUKÇU

İmar affı için tanınan altı aylık başvuru süresi 8 eylülde doluyor. Sürenin bitimine 3 haftadan az kalmasına karşın gecekondu ve kaçak yapı sahiplerinin henüz yüzde 50'si bile af için başvuruda bulunmuş değil. Başvuruların azlığı nedenlerinin başında yeminli özel teknik bürolara güvensizlik gelirken, kimilerinin yasayı tam anlayamadığı, kiminin ise boşvermişlik içinde sonunu beklemeyi yeğlediği görülüyor. Bu arada İstanbul çevre ilçeler belediye başkanları ne yapıyorlar. Sürenin bitimine ve bu bitimin sonunda af için başvurmayanların yapılarının yıkılması olasılığının belirmesi karşısında ne düşünüyorlar? Bu konularda kendilerine yönelttiğimiz sorulara ilginç yanıtlar aldık. Belediye başkanlarının hemen tümü de gecekondu ve kaçak yapıların yıkılmasından yana değiller. Ama birçokları **"Ne yapalım, yasalar karşısında boynumuz kıldan ince"** diyerek "**çaresiz olduklarını**" belirtiyorlar.

Bu arada İstanbul Anakent Belediyesi Genel Sekreteri **Atanur Oğuz**, yapılan çalışmalar konusunda şu bilgileri veriyor:

"Daha önceden oluşturulan Yeminli Özel Teknik Bürolar Danışma Kurulu çalışmalarına 20-25 gün içinde önemli oranda hız verildi. Tapu, Milli Emlak, Vakıflar ve Belediye'de görevli mühendis, mimarlardan oluşan 11 kişilik Danışma Kurulu, her gün gecekondu bölgelerine giderek burada yeminli büro sahipleri ile karşılıklı görüşmeler yapıyorlar. Onlara bilgi veriliyor. Aynı zamanda ne kadar araç gereç gücü var, ne yapıyorlar diye bir yandan da denetleniyorlar. İleriye dönük çalışmalar yapılıyor. Aksaklıklar tespit edilerek bunlara önüne geçilmeye çalışılıyor. Büroların denetimini ve danışmanlığını yapmak için genelge yayınlandı. Büroların hazırladığı tapu tahsis belgeleri önce Anakent'te kontrol ediliyor sonra ilçe belediye başkanlarının imzasına sunuluyor.

SARIYER'DEN BAKIRKÖY'E 13 BAŞKAN

Mehmet Emin Sungur
Şişli
Yeminli bürolara müracaat çok az. İlçemizde yüzde on başvuru yapıldıysa çok iyi. Bir defa yasa noksan. Tam ihtiyaca cevap vermiyor. Gecekondulu diye vatandaşı bir şeyden anlamayan yerine koymamak gerekir. Aksine gecekondulu vatandaş uyanık. Herşeye uyan, boyun eğen insanlar değiller. Tapu almasının zor olduğunu biliyor. Vatandaş bu işten pek umutlu değil. İşin yürümeyeceğini, ergeç devletin el atacağını biliyor ve bekliyor.
Benim de seneler önce aldığım hisseli tapulu bir yerim var. İmar affı ve tapu tahsis belgesi için müracaat etmedim ve etmeyeceğim de. Süresinde başvurmayan yapıların yıkılacağına inanmıyorum. Şahsen benim gücüm yok yıkmaya, yıkamam. Ben Belediye Başkanı olduğum sürece yıkmam. Mutlaka yasa değişmelidir. Vatandaşlar, geliyorlar, danışıp kuşkularını anlatıyorlar. Bir büro 30 bin, diğeri 70 bin lira istiyor. Vatandaş ne yapsın?

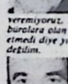
Haluk Öztürkatalay
Beyoğlu
İlçemizde imar affı ve tapu tahsis belgesi almak için müracaat etmesi gereken 8 bin 500 yapı var. Bunlardan en iyi ihtimalle yüzde 30'u başvurmuştur. Vatandaşın başvurmayışının nedeni güvensizlik. Yeminli büro olayını belediyeler üstlenmeli idi.
Zamanında başvurmadı diye bu kadar gecekonduyu yıkmak yazık günah. Bunlar yıkılacak cinsten binalar değil. Ancak sanıyorum iş o raddeye gelmez. Olursa hiç arzu edilmeyen bir olay olur. Ben düşünmek bile istemiyorum. Vatandaş 30 senede kafasını sokacak bir yer yapıyor, bence o konutu yıkmak yerine yapan vatandaşa madalya vermek gerekir. Vatandaşı ağlatmaya, sızlatmaya hiç gerek yok.

Sabri Öztürk
Gaziosmanpaşa
Süresinde başvurmadı diye vatandaşın evini yıkmak bir çözüm değil. Başvuruların hızlanması ve bir an önce sonuçlanması için böyle bir açıklama yapıldığını sanıyorum. Başvurular için ek bir süre verilebilir.

Eyüp Uçak
Eyüp
Vatandaş halen kesin bir davranış içinde değil. Vatandaş belediyeden garanti istiyor. Biz de bu durumda herhangi bir garanti veremiyoruz. Başvurmamalarındaki etken, bürolara olan güvensizlik. Süresinde müracaat etmedi diye yıkım yapılmasına taraftar değilim.

Tahir Aktaş
Eminönü
Tapu tahsis belgesi diye bir sorunumuz yok. Çünkü bölgemizde tespit edilmiş 551 adet gecekondu var. Bunların tümünü yıkacağız. Burada oturanlar gecekondu bölgesi olarak tahsis edilmiş bölgelere nakledilecekler.

Ali Zengin
Beykoz
Beykoz'un büyük bir bölümü SİT alanına giriyor. Sadece Rüzgârlıbahçe ve Soğuksu mahallelerinde tapu belgesi verilme çalışmaları var. Buralarda da müracaat bir hayli fazla.

Osman Hızlan
Kadıköy
Gerekli olan bütün duyuruları yaptık. Vatandaş da müracaat ediyor. Başvuruların fazla olduğunu sanıyorum. Yeminli büroların yaptıkları hataları affetmiyoruz. Bir yeminli büro sahibini savcılığa verdik.

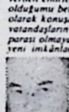
Muzaffer Çavuşoğlu
Zeytinburnu
İlçemizde 29 bin gecekondu ve kaçak inşaat bulunuyor. Bunların 8 eylüle kadar müracaat etmesi gerekir. Ancak şu ana kadar yaptığımız araştırmalara göre bu rakamın yüzde 25'i başvurdu. Başvuru süresinin bitmesine kadar bu oranın yüzde 50 olması bile bizim için büyük başarı olacaktır. Büyük bir artış olacağını sanmıyorum. Müracaat için büyük bir çoğunluk sessiz bekliyor. Vatandaş, yeminli bürolara güvensizlik duyuyor. Biz bu büroları kontrol etme imkânına sahip değiliz. Bu nedenle vatandaşa, git müracaat yap diyemiyoruz. Biz de yeminli bürolara aşırı güven duymadığımız için vatandaşı teşvik edemiyoruz. Bu şartlarda sürenin uzatılması gerekir. İlçemdeki gecekonduların başvuruları süresinde yapılmadığı için yıkılmasını şüphesiz ki onaylamam.

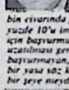
Naci Ekşi
Bakırköy
İmar affı ve tapu tahsis belgesi için başvuranların oranı yüzde 5 veya 6'yı geçmez. İlçemiz hudutları içinde bulunan yapıların yüzde 50'si imar kusurlu. Vatandaşın müracaat etmeyişinin sebebini bulmak gerekir. Bu araştırmadan sonra vatandaş başvurmamakta haklı ise affedilir, haksız ise affedilmeyip yapı yıkılır. Başvuru oranının çok düşük olmasına karşın, hükümet başvurmayanları yıkma kararı alırsa tasvip etmeyiz. Ama uymak zorunda kalabiliriz.

Ali Sandıkçı
Sarıyer
İlçemizin büyük bir bölümü Boğaziçi İmar Müdürlüğü alanına girdiği için başvurular buraya yapılıyor. Vatandaşların bir kısmının müracaat etmemesi yasayı iyi takip edememelerinden ileri geliyor. Aynı zamanda yeterince duyurulmadığı ve detaylı bir şekilde anlatılamadığı kanısındayım.
Belediye Başkanı olarak konuşacak olursam verilen emirleri uygulamak zorunda olduğumu belirtirim. Ama bir Ali Sandıkçı olarak konuşacak olursam, başvurmayan vatandaşların sebeplerini öğrenmek, ona göre parası olmayana para yardımı yapmak ve yeni imkânlar tanımak gerekir derim.

Necmettin Öztürk
Üsküdar
İmar affı konusunun vatandaşa tam açıklanamadığı kanısındayım. Bunu tam olarak anlatmaya çalışacağız. Üsküdar'da 25 bin civarında gecekondu ve kaçak yapı var. yüzde 10'u imar affı ve tapu tahsis belgesi için başvurmuştur. Başvuru süresinin uzatılması gerektiği inancındayım. Süresinde başvurmayan, yapıların yıkılması konusunda bir yasa söz konusudur. Ancak yine de böyle bir şeye meydan verilmez.

Mümtaz Kola
Beşiktaş
İlçemizde toplam 2 bin 100 gecekondu ve kaçak yapı var. Bunlardan 1250'si SİT alanında ve Boğaziçi İmar Müdürlüğü ilgileniyor. Süresinde başvurmayan yapıların yıkılması konusu beni aşar. Bunu kanunu yapanlar takdir eder.

Yetkin Gündüz
Fatih
Süresinde başvurmayan yapıların yıktırılması konusunda biz bir şey diyemeyiz. Kanunları biz çıkarmıyoruz. Biz uygulayıcıyız. Hükümetin çıkardığı kanunları uygulamak zorundayız. 2981 sayılı yasa hakiki çözümdür. Halkımızın bünyesine uygundur. Bazı eksiklikler olabilir. Bunları gidermeye çalışıyoruz.

Karataş'ın kadroları, kilit noktalarda
TRT'de Toskay'ın sessiz operasyonu

ANKARA, (ANKA) — TRT Genel Müdürü **Tunca Toskay**'ın kamuoyunun tepkisini kurum üzerine çekmemek için büyük bir dikkat ve özenle sürdürdüğü **"gizli kadrolaşma operasyonu"**nun amacı ve boyutu açıklığa kavuşmaya başladı. **Şaban Karataş**'ın Genel Müdürlüğü döneminde TRT'ye alınan personelin kilit noktalara getirildiği gözleniyor.

Kuruma yakın kaynaklar, atamaların Şaban Karataş döneminde TRT'ye giren ve halen Yönetim Kurulu üyesi olan **Tuncer Engin Ertan**, Genel Müdür Yardımcısı **Sacettin Gürbüz** ve Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın yanı sıra, Personel Dairesi'ne de vekaleten Bakan **Mustafa Bahadır** tarafından planlandığını belirtiyorlar.

Tuncer Engin Ertan'ın Başbakanlıkta Basın ve Halkla İlişkiler Başkanı, eski TRT Van Radyosu Müdürü **Zeynel Abidin Akın** aracılığıyla koordinasyon sağladığı ve atamalarla ilgili bilgi verdiği bildiriliyor. Alt düzeydeki atamalar konusunda, **"MHP ve Ülkücü Kuruluşlar"** davasında 50. sırada sanık olarak yargılanan ve halen TRT'de uzman olarak çalışan **Seyfi Apaydın**'ın üçlü komiteye yardımcı olduğu öğrenildi.

TRT Genel Müdürü Tunca Toskay, kadrolaşma hareketinin ilk aşamasında genel müdür yardımcılıklarına Şaban Karataş döneminin etkin kişilerinden **Sacettin Gürbüz** ve **Hayrettin Gürsoy**'u getirdi.

Daha sonra Haber Dairesi Başkanlığı'na **Ülkü Kuranel**, Eğitim ve Personel Dairesi Başkanlıkları'na **Mustafa Bahadır**, Yayın Planlama Koordinasyon (Arkası Sa. 8, Sü. 3'de)

İŞTE İLK BÜYÜK SÖZLEŞMEDEN ÇIKANLAR

Grup	Çalışan işçi	% [illegible]	% 50 ücret artışı TL/Saat	Asgari ücret olarak belirlenen yeni saat ücretleri: 1.9.84–31.8.85 arası	1.9.85–31.8.86 arası	YHK sözleşmesi ile yeni sözleşmede sosyal yardımların dağılımı: Toplam YHK	Toplam Yeni	Bayram harçlığı (2 kez) YHK	Bayram harçlığı Yeni	Yakacak yardımı YHK	Yakacak yardımı Yeni	Yıllık üc. izin YHK	Yıllık üc. izin Yeni	Posta bad zammı TL/Saat
1	1 800	3.44	85 33	110.—	135 —	44.000	76 800	5.000	10 000	25.000	44 800	6.000	12 000	15.—
2	1 934	3.83	95 33	124.—	155 —	41.000	72 000	5.000	10 000	25.000	40 000	6.000	12 000	17.—
3	6 511	13.25	105 33	140.—	175 —	36.000	64 000	5.000	12 000	20.000	32 000	6.000	12 000	19.—
4	14 277	29.07	115 33	160.—	200 —	31.000	56 000	5.000	10 000	15.000	24 000	6.000	12 000	21.—
5	11 005	22.41	125 33	180.—	225 —	28.000	47 000	4.000	8 000	12.000	19 200	6.000	12 000	24.—
6	7 137	14.53	135 33	200.—	250 —	21.000	37 600	3.500	7 000	11.000	17 600	3.000	6 000	27.—
7	4 190	8.53	145 33	225.—	280 —	18.000	29 200	3.000	6 000	7.000	11 200	3.000	6 000	30.—
8	1 556	3.16	155 33	250.—	310 —	13.000	23 600	2.000	4 000	6.000	9 600	3.000	5 000	35.—
9	606	1.30	165 33	275.—	340 —	10.000	18 000	1.500	3 000	5.000	8 000	2.000	4 000	42.—

Not: İşçi toplamı 40 bin 96 kişidir. Yüzde 50 ücret artışı eski saat ücretlerine yapılan zam. "Asgari ücret olarak belirlenen yeni saat ücretleri" her grupta ise "yeni" başlıkları [illegible]

40 bin işçi ne aldı?

Türk Metal ile MESS arasındaki grup sözleşmesi, iş gruplandırma sistemini yerleştirmesinin yanı sıra, "Kendi asgari ücretini de kendi belirledi."

İstanbul Haber Servisi — Türk-İş'e bağlı Türk Metal Sendikası ile Metal Sanayicileri Sendikası'nın (MESS) taraf oldukları grup toplu iş sözleşmesinin, 27 ağustosta düzenlenecek bir törenle imzalanacağı belirtildi. İmza törenine bazı bakanların da katılmaları bekleniyor.

Üzerinde anlaşmaya varılan toplu iş sözleşmesi **"serbest toplu pazarlık dönemi"**nin 4 yıllık bir aradan sonra yeniden başlamasıyla birlikte imzalanan ilk büyük grup sözleşmesi olmanın yanı sıra başka özellikler de taşıyor. Sözleşmeyle Metal işkolunda YHK döneminde uygulamaya başlatılan **"İş Gruplandırma Sistemi"** yeniden işlerlik kazanıyor. Bu sisteme göre, Metal işkolunda yapılmakta olan işler için, işçiler çeşitli özellikleri ve iş koşulları dikkate alınarak 9 gru- (Arkası Sa. 8, Sü. 7'de)

EKMEK, DİLİM DİLİM ZAMLANIYOR
Haberi 7. Sayfada

SİYASET 84

İki Almanya'yı kader ayırıyor.
Ortanca Özal, Körfez'e açılıyor.
TBMM de açılıyor, ANAP Grubu ne yapacak?
Çıldıran Londra'ya devam ve Fransız gençliği
ASALA Orly baskınıyla bulundu.

Cumhuriyet'in parasız ekini, bugün ve her pazartesi bayinizden isteyiniz.

Fuar açılıyor. İzmir şenleniyor

Cumhuriyet Kitap Kulübü'nde
Oktay Akbal, Uğur Mumcu, Muzaffer İzgü
kitaplarını saat 18-23 arasında imzalıyorlar

İzmir Fuarı'yla ilgili diğer haberlerimiz 6. sayfada

Özal'ın muhalefet üçgeni

DENİZ SOM — *20 ağustos*

BURSA/İZMİR — Marmara ve Ege bölgelerindeki gezisini sürdüren Başbakan Turgut Özal, dün sabah Çelik Palas Oteli'nde bir dilim beyazpeynir, bir greyfurt ve 2 kaşık balla yaptığı sabah kahvaltısında basın mensuplarıyla görüştü ve kendisine sorulan soruları oldukça neşeli bir şekilde cevapladı. Özal'la gazetecilerin kahvaltı sohbeti şöyle geçti:

—Sayın İnönü, 'muhalefetle işbirliği yaparım' sözünüz doğruysa bunun çok iyi olduğunu söyledi.

ÖZAL — Muhalefetle Mecliste çoğu zaman işbirliği yapıyoruz. Kavgamız oluyor mu hiç, birçok konularda oturuyor, medenice konuşuyoruz. Yemek yiyoruz. Parlamento dışındaki partilerle de her zaman medeni münasebetler kurarız. Demokrasi konusundaki sözlerim de böyle, gayri ciddi sözler değildir. Şaka için de söylenmiş değildir. Ama muhalefet Meclistedir. Belki önümüzdeki seçimlerden sonra biz SODEP ve Meclis dışındaki diğer partileri dışlamama durumunda kalırız. Bir de yerel ana muhalefet dedim. Onlara da paye verebilmek için. Belediye meclislerinde, birçok yerde bizim ana muhalefetimiz SODEP'tir.

—Meclis dışı muhalefet etkili olamaz mı?

ÖZAL — Onu zaman gösterir. Ama Meclisteki muhalefet herhalde kimliğini pek bozmaz.

—Güçlü bir muhalefet var mı?

ÖZAL — Biz muhalefetin hiçbirini hafife almayız. Güçlü olup olmamak ayrı bir şey; onun tahminini yapmak istemiyorum. Ama başkaları yapıyor bunu. Onun için aramıza fitne sokmaya çalışıyorlar. Muhalefeti bizim içimizde bulmaya çalışıyorlar. Ama biz her zaman muhalefeti ciddiye alırız ve hafife almayız.

—Milletvekilleri tek tek konuşunca ciddiye alınmıyor.

ÖZAL — O demokrasinin kendi hususiyetidir. Demokraside neticede Mecliste kararlar reyle verilir. O reyler verildiği zaman eğer iktidar o kanunu kendi anladığı şekilde geçirmeye karar verdiyse bir arada hareket eder. O şekilde geçirir. Orada biraz daha bizim sözümüz olsun. Siz vazgeçin kendi programınızdan. O fevkalâde yanlış olur. O vakit biz onların programını mı yapıyoruz? Kendi programımızı yapıyoruz. Ama bazı öyle konular var ki, o konularda ben şunu müşahade ettim, bizim arkadaşlarımız muhalefetin tekliflerini bazen komisyonlarda, bazen Mecliste kabul ettiler.

—Meclisteki muhalefet mi, yoksa yerel yönetimlerdeki muhalefet mi daha etkili?

ÖZAL — Yerel yönetimi ben farketmem, onu belediye başkanlarından sorun.

—Alternatifiniz var mı?

ÖZAL — Şu anda alternatifimiz yok. Olması istenir dedim. İlerde herhalde oluşur.

—Sayın Sunalp, iktidar alternatifi olduklarını söylüyor.

ÖZAL — Söyleyecek tabii. Partisinin zayıfladığını, alternatif olmadığını mı söyleyecek. Ama, yerel seçimlerde yüzde 10'un altında rey aldıklarına göre ona göre ölçmek lazım. Ana muhalefet alternatif biziz dediği anda yerelde yüzde onun üzerinde rey alması lazım. Yani o şartlardan biridir. Mecliste şu kadar sayınız olabilir, ama yüzde 10'un altında rey aldığınız zaman, demek ki, bir genel seçim olsa Meclise hiç milletvekili sokamayacaksınız manası çıkar.

—Konuşmalarınızda Türkiye'de artık işler iyi gidiyor diyorsunuz. Buna inanıyor musunuz?

ÖZAL — İnanmadığım şeyi söylemem. Halkın ilgisini görüyorsunuz.

—Geçtiğiniz yollar 1.5 saat önceden kesiliyor.

ÖZAL — Arabanın rahat geçmesi içindir o. Parti teşkilatı adam toplamıyor.

21 ağustos

Demokrasiye Ulaşabilmek

HASAN CEMAL — *21 ağustos*

Bilemiyorum dikkatinizi çekti mi, Sayın Özal, kendisinin sadece *ekonomi* ile değil aynı zamanda *siyaset*le de uğraştığını şu günlerde pek sık dile getirir oldu...

İstanbul'daki son basın toplantısında, daha sonra bizim de bulunduğumuz bir sohbet yemeğinde, Eskişehir Ticaret Odası'nın onuruna verdiği ziyafette nedense hep aynı konuya değinmek gereğini duymuş Sayın Özal.

Söyledikleri şöyle özetlenebilir:

"Ben eskiden ekonomik işlerden sorumlu başbakan yardımcısıydım. O zamanlar bana ekonomik konularda sorular sorulurdu... Şimdi Başbakanım. Ekonomik konular, işlerimin üçte birini kapsar. Geriye kalanını dış siyaset, iç siyaset tutar... Ama soruların yüzde 80'i yine ekonomiden geliyor..."

Turgut Özal'ın, bir Başbakan olarak, *siyaset*in de kendi *ilgi* alanı içinde olduğunu ikide bir vurgulaması sizce doğal sayılabilir mi? Siyasetle ilgili soruların azlığından adeta yakınması, artık yalnızca ekonomiden değil, siyasetten de sorumlu olduğunu yinelemesi biraz garip kaçmıyor mu?..

Ne dersiniz?

Herhangi bir demokratik ülkede, seçimle işbaşına gelmiş sivil bir hükümetin başı kalkıp böyle bir konuşma yapsa, *"Bu adama da ne oldu?"* diye bakarlar şaşkın şaşkın..

Oysa Türkiye gibi bilmem kaçıncı kezdir demokrasiye geçişi yaşamakta olan bir ülkede böyle bir tutum dikkati bile çekmeyebilir. Çekse bile, demokrasiye geçişin bir gereği olarak doğal karşılanır genellikle...

Nitekim Başbakan Özal da benzer görüşte olduğu izlenimini vermektedir. Belki bu tür açıklamalar yapmasına kaynaklık eden ortamı kendisi de içine sindiremiyordur. Fakat sürekli olarak hedefi demokrasi olan 5 yıllık nazik bir geçiş döneminden söz etmektedir. *"Bugünkü şartlar altında Türkiye'nin bugünkü yönetiminin, anayasaya da baktığımız zaman kolay bir yönetim olmadığını hele eskisine hiç benzemediğini kabul etmek lazım"* demektedir.

Hedef nedir, sorusuna İstanbul'daki basın toplantısında şu karşılığı vermiştir. Sayın Özal:

"Askeri bir idare döneminden geldik üç sene gibi. Tekrar aynı şekilde bir döneme geri dönmemek, şu veya bu sebepten bir daha demokraside kesiklik yapmamak en önemli hedeflerimizden biridir... Türkiye, her zaman ifade ettiğimiz gibi zor bir dönemden geldi. Gayemiz, demokrasiyi sağlam temeller üstüne oturtarak geriye dönüşü mümkün hale getirmemektir... 5 yıl sonunda yeni seçimlere giderken, Türkiye'de demokratik sistemi bir daha geri dönmeyecek şekilde yerine oturtmuş olacağız. En önemli hedefimiz budur..."

Başbakan Özal'ın öncelikli hedef olarak demokrasiyi göstermiş olması herhalde olumsuz bir gelişim değildir. Nitekim SODEP lideri Erdal İnönü de bundan memnun kalmış olacak, verdiği bir demeçte şunları söylemiştir:

"Sayın Özal'ın demokratik hakların kullanımıyla ilgili sorumluluğunu hatırlaması çok iyi bir gelişme. Keşke bu sözleri ciddiye alsa da, gerçekten demokrasinin yerleşmesi için muhalefetle daha iyi ve sıkı ilişkiler kursa..."

Turgut Özal ise bu demecin yayımlandığı gün Sayın İnönü'yü yanıtlamış, *"Demokrasi konusunda sözlerim gayriciddi sözler değildir. Şaka için söylenmiş değildir"* derken, demokrasi için işbirliğini de ciddiye aldığını ima etmiştir...

Pek iyi, pek güzel de, acaba Sayın Özal'ın demokrasi tanımı nedir, diye sorulabilir. Ve akla en kestirme yanıt olarak şu gelebilir.

— *Seçimle gelmiş bir başbakanın,* 'Ben sadece ekonomiden değil, aynı zamanda siyasetten de sorumluyum, bana bu konuda da sorular sorun' *gibisinden ricalarda bulunmadığı bir rejimdir en azından...*

5 yıl sonra Türkiye, hiç olmazsa böylesi bir ortama kavuşabilecek mi?..

Ne dersiniz?..

Köfte ile Köftehor...

MEHMED KEMAL — *21 ağustos*

Köfte, bize özgü bir yiyecek türü müdür bilmiyorum. Ama birçok köftemiz vardır. Çiğköfte, içli köfte, ızgara köfte, şiş köfte, sahan köftesi, tepsi köftesi, kadınbudu köfte, cızbız, tükrük köftesi... Daha böyle uzar gider. Köfte, aslında, Türkçe de değildir, Acemceden bize geçmiş... Sözlük, Farsça, isim diyor. Sonra tanımlıyor: Kıyılmış et veya bulgur, patates gibi şeylerin içine soğan, maydanoz, biber veya daha başka baharlar da koyup yoğrularak toparlakça, ya da uzun biçimler verilerek pişirilen yemek diye anlatıyor. Kendimiz mi bulmuşuz, uzun yemek alışverişleri sonucu ordan oraya aktarmış mıyız, gene bilemeyeceğim. Uzun yıllar bu köfteler ve benzerleri ile haşır neşir olmuş gideriz.

"Vay köftehor vay..." dediğimiz zaman, aslında köfte yiyici anlamına gelen kelime, dilimizde takılma ve paylama anlamına gelir.

"Vay, köftehor vay, sen ne işler yürütür, ne oyunlar kıvırırmışsın da haberimiz yokmuş."

Çiğköfte de, içli köfte de bunca ünlü değilken, 1950'lerden önce Güney Anadolu'da askerlik ederken tanıdığım şeylerdi. Daha, Torosları aşıp Yenice istasyonuna geldiğinizde, eğer bilmiyorsanız, lahmacun ve içli köfte ile hemen *'teşerrüf'* ederdiniz. Aradan nice yıllar geçecek bu köfteler güneyden kuzeye doğru taa İstanbullara uzanacak!.. Çiçek Pasajı'nda midye dolmaları, füme balıklar, lakerdalar yerine görüldü ki, günün birinde, tepsi içinde çiğ köfteler satılmaya başlandı. Hey gibi koca

İstanbul, havyarlı sandviçten çiğköfte uygarlığına geldi.

Çiğköftenin uygarlığı var mıdır? Döğülmüş et ile bulgurun karışımından oluşan bir yiyeceğin uygarlığı ne kadar olur ki? Biber, baharat da eklendi mi acısından yenmez. Yaşar Kemal'in *'Yaşayan en büyük Türk şairi'* diye tanımladığı ve yabancı gazetelere demeç verdiği şair Ahmet Arif'in şiir kadar önemli bir becerisi de çiğköfte yapması idi. 1960'lardan sonra daha büyük üne kavuşmadan Fikret Otyamların evinde, Basın Sitesi'nde, çiğköfte partileri moda olmuştu. Ahmet Arif elleri, kolları sıvar, özel bir biçimde alınan et, sağlanan bulgur, çeşitli salçalarla çifköfte yoğururdu. Terler, durmadan terler, yanında bulunan biri havlu ile terini alırdı. Sonunda ortaya çıkan çok az et, çok fazla bulgur mancası acılı bir şey olurdu. Rakı ve yeşillikle birlikte yenilen bu acılı manca ile her doğulu mest olur, yeni yiyenler ise apışıp kalırlardı. Ne bileyim ben, belki çiğköfte partileri de bir zamanlar solculuğu kovalayan yetkililer için yasaklar arasına girerdi. Solculuktan gözaltına alınan bir dostumuza geçmişin hesabını sorarlarken, *"Gene çiğköfte partileri devam ediyor mu?"* diye sormuşlar.

"On yıl önceydi..."

"Olsun, sırası geldi biz şimdi soruyoruz."

İskenderun kışlasında askerken, Kırıkhanlı biriyle ahbap olmuştum. Bir karısı İskenderun'da, bir karısı Reyhanlı'da, bir karısı da Halep'te üç evliydi. Bütün övüncü, eşlerinin arasında iki yüz elli gram kıyma ile birkaç türlü köfte yoğuran karısına dönüktü.

"Bilmezsin sen," derdi. *"İki yüz elli gram kıyma ile hem çiğ yapar, hem içli yapar, bir iki de ızgara çevirir."* Ancak bu hanımı sınır ötesi Halep'te idi. İskenderun'dakini görmüştük de Halep'teki kısmet olmamıştı. Canı sıkıldı mı sınırı geçer Halep'e kadar uzanırdı. Dönüp geldiğinde askerliği yanar, yeniden başlardı. Askerliği tükenmek nedir bilmezdi, kaça kaça, bin yıla değin çıkmıştı. İyi kundura yaptığı için korurlar, papuçları ve çizmeyi ucuzun ucuzuna çıkarırdı.

Laf arasında ulularımız, halkımızın günde şu kadar et yese, şu kadar protein alsa istemlerinin artacağını, demokrasinin daha gelişeceğini söylerler. Her türlü geri kalmışlığımız protein eksikliğindenmiş gibi gösterilir. Eti bulsa halkımız ne yapacak, yoğurup çiğ, katlayıp içli köfke yapmayacak mı? Bunlar da protein değil mi? Nerede demokrasi?

21 ağustos

Dert kapısı: Gürbulak

Kimi eziyetten, çoğu rüşvetten şikâyetçi

ÜMİT KIVANÇ — *21-22 ağustos*

Asfalttan bir ipe düzensiz ve aralıklı dizilmiş bu tespihin 5-10 tonluk tanelerini kim itip itip, İran'dan dolandırıp geri getiriyor? Ağrı'dan doğuya, kuş uçmaz otomobil geçmez yollar uzanıyor; dümdüz ovayı yarmak için elektrik ve telefon hatlarından yardım alarak. Dağların ovayı kıyısından kaldırıp ayaklarına örttüğü yükseltilere yapışık beyaz beyaz kutucuklarla, yanıbaşlarındaki birkaç yeşillik, ıssızlığı bozmuyor. Yine de yolun az üstünden akarak hiçbir engelle karşılaşmadan ufka varan bakışlar homurdana homurdana, tozuta tozuta sırtı ya da yüzü yaklaşan kamyonları atlayamıyor.

Gürbulak sınır kapısının varlığını, uzaklardaki bir doğal kümbetle üstündeki ayyıldız bildiriyor. Ağrı Dağı'nın gözü önünde sessizce bekleyen kamyonlardan, TIR'lardan, hayalgücü bir fil ailesi yaratıyor. Koca koca kasalar, tekerlekler arasında dolaşırken insan, ayaklarının ucuna basarak yürümek zorunda hissediyor kendini; tavşan uykusuna yatmış filleri uyandırmamak için.

Ama uyanıyorlar. En öndekileri kontak anahtarlarının çevrilişiyle birlikte boğazlarını temizleyip homurdanmaya, sonra beş on adım ilerlemeye sevkeden komut duyulmuyor bile. Hareket yayılıyor. Yeni bir yer tutma, yeni bir saflaşma, yeni bir düzen, bekleyişe hâkim oluyor. Sonra gene uyuyorlar.

GÖZLER YARI AÇIK

Dinginlik, bir sonraki yeniden yerleşme faaliyetine kadar her tarafı sarıyor. Kamyonlar, tek gözleri yarı açık uyuyor.

Şoförlerin uykusu da öyle. Pencerelerden sarkan kollar, ön camlardan görünen dizler, direksiyonlara yaslanmış başlar öylesine ani kaybolup kamyonunu ilerleten bir sürücüde birleşerek tekrar ortaya çıkıyorlar ki, bu birden canlanan kütlelerin az önceki durağanlığı şüphe yaratıyor.

Saat 16.30 falan. Sürü dört bir yandan tozlar kaldırarak küçük bir hamle yapmadığı anlarda kamyoncular elleri bellerinde ilerde bir yerlere bakıyor, biri su döküyor, öbürü yıkanıyor, lastiğin yanına çömelmiş tespih çekiyor. Tan okuyor, ellerinde muamele kâğıtlarıyla araçların arasında bir görünüp bir kayboluyor, söyleniyor, söyleşiyor. Kamyonculardan biri, **"Saat 13.00'te geldim buraya,"** diyor. Bir başkası: **"Ben 12.00'de geldim, bak, hâlâ buradayım."** Tekerlekler, cantlar, kasalar, mazot depoları, süslenmiş kapılar, renk renk kaportalar upuzun koridorlar oluşturuyor. Bir o yana bir bu yana. Kavşaklar var, çıkmaz sokaklar var, köşeler, zikzaklar var. Nakliyat labirenti. Günde 1500 kamyon giriyor, 1500 kamyon çıkıyor.

Kamyoncu labirentte telaşla, soluk soluğa koşuyor.

Taşımacılık şirketine koşuyor. Şirket çok, kamyon çok, fiyat az. Navlun geçen yıl kilo başına ortalama 22 liradan bu yıl 14-16 liraya düşmüş. Kamyoncu yine de yüklüyor. **"Valla bu paraya taşınmaz, hesapla da bak, kazancımız yok gibi bir şey."** Kamyoncu anlatıyor: **"İstanbul'dan traktör parçası yükledim. Tebriz'e götürüyorum. Geçen sene aynı yükü 260 bin liraya taşıyordum. Bu sene 145 bin lira."**

Kamyoncu 6 günlük yasal sınır içinde Gürbulak'a yetişecek; koşuyor. Limanda işlemleri tamamlayacak. Labirentten çıkış nerede? İşlemler bir gün sürüyor.

Kaldı 5 gün. Kamyoncu yolda. Bir çıkış mı? Dur! Trafik kontrolü. Kamyoncu ne pahasına olursa olsun yükünü götürecek ya, mutlaka eksik ya da yanlış bir şeyler var. Ceza.

CEZA BEL BÜKÜYOR

Kamyoncu anlatıyor: **"Mazotum, yemem içmem, İran'a giriş, 90 bin lirayı buluyor. Cezaları koyunca masrafım 100 bini geçiyor."** Labirentte her koridor ayrı bela. Terletiyor. **"Ehliyet yetersizliği,"** diye yakınıyor kamyoncu, **"belimizi büküyor."** Ağır vasıta ehliyetini almış, ama daha 5 yıl olmamış. Olmasın, ne çıkar? Hepsi aynı yükün yolcusu değil mi? Aynı yükün taşıyıcıları aynı aracın sürücüsü olamıyor. Ağır vasıta ehliyetli geçmişi 5 yılı bulmayana dingilli kamyon kullanmak yasak. Kamyoncu kızıyor: **"Sanki piyasada dingilsiz kamyon varmış gibi..."**

Ceza, labirentin korku tünelinden geçen bir anayolu. Kamyoncu üşenmiyor, arayıp buluyor: İki avuç dolusu ceza makbuzu. Gösteriyor. 5-10 bin liralık maliyet.

Bu kadar değil. Gecikmeli startın dikkate alınmadığı 6 günlük maraton vaktinde tamamlanamazsa kamyoncunun omuzları iyice çöküyor: Gün başına ceza 10 bin TL.

Giden, kamyoncunun zaten kazanamayacağı paradan gidiyor. Navlunun yüzde 80'ini peşin alıp yola çıkıyor, gerideki yüzde 20'yi almaya giderken define bulmayı mı umuyor?

Üstelik kamyon bu. Kimi sürücülerine yollarda doğal geçiş üstünlüğü sağlıyor, otomobillere tepeden bakıyor, otobüsleri korkutuyor. Ama arızası da ona göre. Lastik patlarsa, kilo başına 14-15 lira navlunla yük taşıyan kamyoncu oksijen çadırına giriyor. Kurtulması mucize. Çünkü lastiğin çifti 130 bin lira. Mersin'den süttozu yükleyip Tebriz'e götürmek 150-160 bin lira. Kamyoncu haline gülüyor: **"Daha geçende iki defa lastik gümlettim. Aldık işte, bak!"** Arka lastikleri gösteriyor. Lastikler kamyonun çilekeş bedenine çabuk uyum sağlamış; tozlanmış, eski yüzlü olmuşlar.

Kamyoncunun yağları üstüpüyla silinmiş elleri de öyle. İki yana açıyor, **"6 senedir sigara içmezdim"** diyor. **"Burada çektiklerimizden tekrar tiryaki oldum."**

GAZETELER KARABORSADA

Gürbulak sınır kapısı, yalnız kamyoncunun ekmek kapısı değil. Kamyoncu etrafta derme çatma tezgâh kurmuş satıcıdan Maltepe'yi 120 liraya alıyor. İsterse almasın. Marlboro içsin. Onu da içiyor. Tan alıyor, resimlerine bakıyor. Hemen yakındaki Telçeker köyünün çocukları gazete satıyor. Dokuz çocuk. Her biri bir günde 30 tane Tan, 5'er tane Bulvar ve Posta, 2'şer tane Günaydın ve Tercüman, 1 tane Cumhuriyet sürüyor Gürbulak'ın kültürel hayatına. Tan 40 lira. Posta da 40 lira. Öteki gazeteler 60 lira. Kamyoncu alıyor. Pahalı mahalı alıyor. Kamyoncuya gazeteyi pahalı satan çocuklara da Doğubeyazıt'taki bayi pahalı satıyor. Posta 20, Tan 25, öbür gazeteler 50 lira. Meşrubat da 70 lira. Kamyoncu içiyor.

Kamyoncudan kesilen bu ek bedeller neyin nesi? İşte öyle.

Ama kamyoncu bunların sözünü bile etmiyor. Çünkü hemen bütün sözünü rüşvet üstüne söylüyor. Fısıltıyla bile telaffuz edildiğinde kamyoncuların bir araya toplanıp koro halinde yakınmasına yol açan olay bu: Rüşvet. Hep iddia düzeyinde kalan, hiçbir zaman kanıtlanamayan, herkesin **"Vardır mutlaka"** dediği, kimsenin ilişmediği...

"Yoo," diyor kamyoncu. **"İlişen oldu. Bu sınır kapısında bir albay vardı görevli. Gerçi bize sabah mıntıka temizliği yaptırır, kamyonlar sıralarında bir parçacık eğri büğrü dursa azarlardı. Ama burayı bir düzene sokmuştu ki... Rüşvet müşvet ne mümkün! Onun zamanında bal gibi önüne geçilmişti işte."**

Kamyoncu, **"Biz vatandaş değil miyiz?"** diye soruyor. **"Biz suç mu işliyoruz, İran'a mal götürmekle? Ya da ayıp bir iş mi yapıyoruz?"** Kamyoncunun derdi bu kez görevlilerin davranışları. Kamyoncu, **"Para değil canımızı bile alsınlar,"** diyor, **"Yeter ki tatlı dil, güler yüz olsun. Burada en küçüğünden en büyüğüne, bizi horluyorlar. Yanlarına bile zor yaklaşıyoruz. Başında durup rica minnet etmezsen işin bir türlü yürümüyor."**

Kamyoncu ilerden gelen hırıltıları duyuyor, kamyonuna biniyor. Kontağı çalıştırıyor. **"10 bin kilometre gideyim, daha fazla gideyim, hiç şikâyet etmem,"** diyor. **"Ama burası yok mu, burada bu eziyet yok mu..."**

Barış Davası: Karar 29 ağustosta

Savunma: İnsanlar düşündükleri için hüküm giydiler

22 ağustos

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Barış Derneği Davası sanık avukatları, Askeri Yargıtay'da savunmalarını yaptılar. Askeri Yargıtay Barış Derneği davasında kararı 29 ağustosta verecek.

Çok sayıda dinleyici sanık yakını ve yabancı gazetecinin de bulunduğu dava, dün saat 14.00'te başladı. Askeri Yargıtay 3. Daire Başkanı Tuğgeneral **Hakkı Erkan**, savunma avukatlarından aynı şeyleri yinelememelerini, önemli yerleri ana başlıklarıyla anlatmalarını ve ifadelerini kısa tutmalarını istedi. Daha sonra 66 sayfadan oluşan Başsavcılık tebliğnamesi okundu. Murafaaya katılan 17 savunma avukatının son derece heyecanlı oldukları gözlendi. İlk olarak söz alan avukat **Turgut Kazan**, savunma avukatlarından **Çetin Özek** ve **Halit Çelenk** ile konuları paylaştıklarını, kapsamlı bir savunma yapacaklarını, diğer avukatların ise kısa olarak müvekkillerini savunacaklarını kaydetti. Deliller konusuna değinen avukat **Kazan**, kararda Barış Derneği'nin **"Kuruluşunun suç mu sayıldığını, yoksa suç ortamının sonradan mı oluştuğunu"** çıkartamadıklarını kaydederek şöyle konuştu:

"Mahkeme, Nazım Hikmet'i Moskova ile bağlantının kod adı sayıp, Nazım'ın adını söyleyeni Moskova ile bağlantılı kabul edip, 141'e giden yolu açmıştır. NATO konusunda ise, delil diye gösterilen tek broşür de derneğe ait değildir. Dernekte bulunan yayınların listesinde de yoktur. Ayrıca, SSCB Komünist Partisi Tarihi ile Deli Petro'nun Vasiyeti kitabının dernekte bulunması delil olarak sunulmuştur. NATO ile Deli Petro'nun Vasiyeti kitabı arasında ne gibi bir bağ vardır? Hukuk açısından böyle bir bağ kurmak da mümkün değildir. Yine kararda Trabzonlu Remziye isimli bir vatandaş, İstanbul'da bulunan bir arkadaşına mektup yazmıştır diye bir delilden söz edilmektedir. Mektup kimden gelmiştir, kime gitmiştir? Bunun ne dernekle ne de müvekkillerimle hiçbir ilişkisi yoktur. Duruşma yargıcı bu mektubu delil olarak kabul etmiştir."

Kazan, savunmasında **"Alaettin, Remziye, Edip nedir? Deli Petro'nun vasiyeti delil midir? Böyle delil olur mu? Olmayan delillerle böyle karar verilir mi?"** diye sordu ve MHP Genel Merkezi'nde bulunan ülkücülerin örgütlenme şeması **"MHP ve yan kuruluşları davasında"** MHP ile ülkücü kuruluşlar arasındaki organik bağ için delil sayılmazken, Barış Derneği'nde bulunan Deli Petro'nun Vasiyeti adlı kitap ile TKP arasında bağ kurulduğunu, hukukta iki ayrı ölçü olamayacağını söyledi. Kazan, **"Askeri mahkemede isnat edilen suçlar kanıtlanmamıştır. Karar objektif değildir. Savunmalar dinlenmemiş, delillerimiz dikkate alınmamıştır"** dedi. **Kazan**, şöyle devam etti:

"Mahkemenin anlayışı şu üç noktada toplanmış ve ona göre karar verilmiştir. Bir: Nazım, Moskova'nın kod adıdır. İki: NATO'ya karşı çıkmak Sovyetizmi ifade eden yayılma eğilimidir. Üç: Barış, Sovyetizmi ifade eder. Açıkça söylemek gerekirse, mahkeme tarafsız değildir. Müvekkillerim tarafsız mahkemede yargılanmamışlardır. Tarafsız mahkemede yargılanma hakkını istemektedirler. Olan biteni takdirlerinize arz ediyor, kararın bozulmasını ve müvekkillerimin tahliyelerini talep ediyorum."

MİZANSEN SONUCUNDA KARAR VERİLDİ

İkinci olarak savunma avukatı Çetin Özek, **"suç ve vasfı"** konusunda savunma yaptı. **Özek**, askeri mahkemenin birtakım varsayımlar, dernekle ilgili olsun ya da olmasın, birtakım olay veya isimlerden söz edip bunun üzerine kurulu bir mizansen sonucunda karar verdiğini söyledi. **"141/1'in tüm unsurları vardır diye delilsiz, ispatsız bunca insanı yıllarca hapishanelerde yatırmaya, adı, durumu, mevkisi ne olursa olsun kimsenin hakkı yoktur"** diyen **Özek**, derneğin açıldığı günden kapanışa kadar denetlendiğini, amaçlarında yazılı faaliyetlerini sürdürdüğünü, o günler içinde haklarında hiçbir dava açılmadığı gibi, hatta takibat bile yapılmadığını, ancak askeri mahkemenin, derneğin bu döneminde yasadışılığını ileri sürdüğünü söyledi.

Özek, Mahkemenin sübjektif niyetli olduğunu, çift standart uyguladığını, savunmaları itibara almayarak, **"sudan kararlar"** aldığını söyledi.

Çetin Özek, mahkemenin, derneğin uluslararası ekonomik sistemi savunmasını, komünist sistemi savunma saydığını, oysa İTİA'dan gelen bilirkişi raporunun tersini kanıtladığını, bunun Birleşmiş Milletler raporunda geçtiğini kaydetti ve **"İşin ilginç tarafı yargılama sürerken İstanbul Etap Oteli'nde uluslararası Ekonomi Semineri yapılıyordu"** biçiminde konuştu. **"Kapitalist barış"**, **"Marksist barış"** olamayacağını ifade eden **Özek**, askeri mahkemenin böyle bir ayrıma gittiğini, kafalarda var saydığı düşünceyi cezalandırdığını belirterek, **"Kısaca tanımıyla barış, savaşmamaktır"** dedi.

Özek, bu davanın bir simge olduğunu, insanların düşündükleri için hukuki incelemelere tabi tutulmadan hüküm giydiklerini kaydederek, **"İleride çocuklarımızın düşünmekten korkup, korkmayacağını verilecek karar ortaya çıkaracaktır"** dedi ve müvekkillerinin beraatlerini istedi.

Daha sonra Barış Derneği Başkanı emekli Büyükelçi **Mahmut Dikerdem**, eski parlamenterlerden **Nedim Tarhan** ve **İsmail Hakkı Öztorun** adlarına avukat **Halit Çelenk** tarafından yapılan savunmada, mahkeme kararının ceza hukukunun kabul etmediği yöntemlerle verildiği belirtilerek özetle şöyle denildi:

- **Mahkeme kararı, ceza hukukunun kabul etmediği** "yorum", "kıyas" ve "akıl yürütme"**'ye dayalı bir karardır.**
- **Davanın başında Barış Derneği'nin Türk ceza Yasası'nın 141'inci maddesini ihlâl ettiği varsayımını benimsemiş görünen mahkeme, yargılama işlevi-**

ni objektif kurallara uygun bir şekilde yerine getirmemiştir.

- **Sanıklarla ilgisi olmayan ve dernek kurulmadan, yüzlerce yıl önce yayımlanmış Deli Petro'nun Vasiyeti ve Dimitrof'un** "Faşizme Karşı Müşterek Cephe" **ve benzeri kitaplar davada delil olarak kullanılmıştır.**
- **Nazım Hikmet'i anma gecesine, 1 Mayıs mitingine, 1 Eylül Dünya Barış Günü'nün kutlanması toplantısına katılmak, Barış Derneği'nin komünist bir dernek olduğunun kabulü için yeterli delil sayılmıştır.**

Çelenk, savunmasının sonunda "**Kararın usul ve esastan bozulmasını ve Mahmut Dikerdem, Nedim Tarhan ve İsmail Hakkı Öztorun'un tahliyesine karar verilmesini**" istedi.

Verilen kısa aradan sonra, ilk sözü savunma avukatlarından **Gülten Çaylıgil** aldı ve başsavcının da müvekkilleri için bozma kararı istediğini belirtti.

Orhan Taylan ile **Ataol Behramoğlu**'nun savunma avukatı **Orhan İzzet Kök,** Orhan Taylan'ın "**Dünya Entelektüeller Kongresi**"ne katılmakla suçlandığını, oysa dünyada şimdiye kadar böyle bir toplantının yapılmadığını kaydetti, Behramoğlu'nun İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin yıldönümünde kutlama mesajı göndermesinin suç sayıldığını söyledi. **Gencay Şaylan**'ın avukatı **Arda Şaylan,** verilen kararı "**önyargılı ve haksız**" diye niteledi. Avukat **Rasim Öz,** "**Mahkemenin mantığı ile bugünkü iktidar partisi ANAP da illegal örgüttür**' dedi. **Hasip Kaplan,** "**miras yoluyla bile suçlamaya tevessül**" edildiğini belirterek, bunun yasadaki yerini sordu.

Bir saat 5 dakikalık bir savunma yapan **Orhan Apaydın**'ın avukatı **Burhan Apaydın,** "**33 klasör gözüken bu davanın ciddi klasör sayısı birkaç tanedir,**" dedi ve "**boş bir kâğıt bile mahkemede subut sebebi sayılırken savunmalarının dikkate alınmadığını**" belirtti.

Avukat **Ahmet Tahtakılıç** askeri mahkemenin dava dosyasının "**yıllar yılı hukuk açısından bir inceleme ve seminer konusu olacak nitelikte bir numune olduğunu**" iddia etti.

Müvekkilleri hakkında esastan bozma kararı ve tahliye isteyen sanık avukatlarının savunmalarından sonra, saat 19.05'te mahkeme başkanı 5 dakika ara istedi.

Aradan sonra, sanıklar hakkında kararın 29 ağustos saat 16.00'da verilmesinin kararlaştırıldığı avukatlara duyuruldu.

Baştürk ve Yürütme Kurulu üyeleri yaklaşık 4 yıldır tutuklu bulunuyordu

DİSK'te tutuklu kalmadı

23 ağustos

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasının dünkü oturumunda TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle yargılanan Yürütme Kurulu'nun son 9 tutuklu üyesinin de tahliyesi kararlaştırıldı. DİSK davasında tutuklu sanık kalmadı. Dün tahliyelerine karar verilen son sanıklar DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk,** Genel Sekreter **Fehmi Işıklar,** DİSK Yürütme Kurulu üyeleri **Ali Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu, Celal Küçük, Mustafa Aktulgalı, Tuncer Kocamanoğlu, Kemal Nebioğlu** 3 yıl 7 ay 28'er gündür, eski Yönetim Kurulu üyesi **Abdurrahman Cevat Özhasırcı** ise 3 aydır tutuklu bulunuyorlardı. Dünkü oturumda tahliye edilen Mustafa Aktulgalı, daha önce TİP davasında 8 yıl ağır hapse çarptırılmıştı.

Metris Baştabya'daki duruşma salonu haline dönüştürülmüş spor salonunda İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (2) Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen davanın dünkü oturumunda önce Maden-İş Sendikası'nın Yönetim, Onur Kurulu, bölge ve işyeri temsilcisi ve uzmanları 27 kişi hakkında ek iddianameyle açılan dava DİSK ana davasıyla birleştirildi. Daha sonra Maden-İş Sendikası'nın 27 yöneticisiyle ilgili iddianame okundu. İddianamede sanıkların yasadışı sendika içinde faaliyette bulundukları, çeşitli tarihlerde görev yaptıkları ve almış oldukları kararlarla komünist örgütlenmeyi sağladıkları ileri sürüldü. İddianamede ayrıca uzman sanıkların sendika bünyesinde uygulanmakta olan (A) ve (B) tipi eğitim seminer notlarını hazırlayarak seminerler verdikleri ve komünist örgütlenmeye yol göstermek fiilini işledikleri ileri sürüldü. Daha sonra ek iddianameyle açılan dava DİSK ana davasıyla birleştirildi. Böylece DİSK davasında sanık sayısı 533'e yükseldi.

Maden-İş sanıklarının sorgularından sonra söz alan DİSK Genel Sekreteri **Fehmi Işıklar,** haksız ve hukuk dışı bir iddianame nedeni ile 4 yıldan beri tutuklu bulunduklarını, bu sürenin yaklaşık 8 yıllık cezanın karşılığı olduğunu, ancak şimdiye kadar suçlamaların kanıtlanamadığını bildirerek şöyle konuştu:

"**Bizler, çağımızın ayıbı olan adaletsizlik, baskı ve sömürü, savaş ve esaret, kin ve nefret yerine adalet, barış ve özgürlük, kardeşlik ve sevgi egemen olsun istedik. İnsanlarımızın beslenme, barınma, sağlık, eğitim gibi temel sorunlarının çözümlenmesini, herkesin yeteneğine uygun insanca çalışma ve yaşamasını sağlayacak bir işe sahip olmasını savunduk ve bu uğurda çaba harcadık. Toplumumuzun sorunlarını sorun saydığımız ve çağımızın ayıplarına karşı "bana ne" demeyip mücadele ettiğimiz için, asgariden insan olmanın gereğini, sendikal örgüt olmanın gereğini yerine getirdiğimiz ve demokrasiyi savunup sahip çıktığımız için yargılanmaktayız. İşçiden yana, yoksuldan yana, haklıdan ve doğrudan yana olmanın bir bedeli olduğunu biliyoruz. Geçmişte insanlar bu bedeli hapislerde çürüyerek ve hatta yaşamlarını yitirerek ödemişlerdir. Bunların çok gerilerde kaldığı ve acı olaylar olarak anıldığı çağımızda, demokratik bir hukuk devleti olduğu anayasasının birinci maddesinde yazılı olan Türkiye'de; işçiden, yoksuldan, haklı ve doğrudan yana olmanın bedeli işkence, yargılanma, dört yıl gibi uzun bir süre özgürlüklerden yoksun bırakılmak olmamalıydı, olmamalıdır.**"

Işıklar daha sonra beraatini istedi. Işıklar'dan sonra söz alan **Kemal Nebioğlu, Ali Rıza Güven** ve Ab-

durrahman Cevat Özhasırcı tahliyelerini istediler. Daha sonra söz alan avukat **Mehmet Ali Aybar** mahkeme heyetine bir dilekçe vererek **Kemal Nebioğlu'**nun tahliyesini istedi. Ancak mahkeme, **"Savunmanın meşruluk sınırları içinde kalmak kayıt ve şartıyla sınırsız olduğunu ancak savunmanın, hiçbir koşul ve tahdidat tanımayarak kanun dışına çıktığını bildirdi ve dilekçede heyetin hedeflendiğini, yargılamanın uzun sürmesinin dünya adliye tarihinde görülmemiş bir örnek olduğunu söylemek suretiyle mahkemeye hakarette bulunulduğunu"** belirtti ve **Mehmet Ali Aybar**'ın İstanbul Barosu'na şikâyet edilmesine karar verdi. Daha sonra istemler üzerine görüşü sorulan Askeri Savcı Hâkim Yüzbaşı **İsmail Yörük** suçun niteliği göz önüne alınarak tahliye istemlerinin reddini istedi. Bunun üzerine saat 18.00'de mahkeme heyeti oturuma karar için ara verdi.

Mahkeme Başkanı **Albay Ahmet Şen,** duruşma yargıcı Hâkim Binbaşı **Çetin Güvener,** üye yargıçlar Hâkim Yüzbaşı **Saygı Nalbantoğlu, Hâkim Yüzbaşı Osman Baykal,** Hâkim Üsteğmen **Turgut Efe**'den oluşan mahkeme kurulu saat 19.30'da salondaki yerini alarak kararını açıkladı.

Mahkeme **"Tutukluluktan beklenen gaye hasıl olduğu için"** sanıklar DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk,** Genel Sekreter **Fehmi Işıklar,** Yürütme Kurulu üyeleri **Ali Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu, Celal Küçük, Mustafa Aktulgalı, Tuncer Kocamanoğlu, Kemal Nebioğlu** ve eski Yönetim Kurulu üyesi **Abdurrahman Cevat Özhasırcı**'nın tehliye edildiklerini bildirdi. Duruşma 29 ağustos 1984 günü saat 10.30'a ertelendi.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

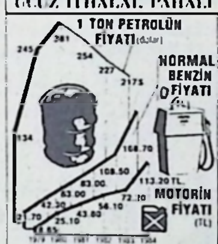
KAVRAM
DERSANESİ

DİSK'te tutuklu kalmadı

Baştürk ve Yürütme Kurulu üyeleri yaklaşık 4 yıldır tutuklu bulunuyordu

UCUZ İTHALAT, PAHALI TÜKETİM

Petrolün dünyada ucuzlamasından yararlanamıyoruz

Yeni zam dalgası

Kara Bulutlar

ABDÜLKADİR YÜCELMAN — *24 ağustos*

Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler, yeni bir düşünce ile ortaya atıldı yine. Her sözünde inciler saçan Bakan Bey'in son ürünü de şöyle: *"Federasyon başkanlarını milletvekillerinden yapalım. Böylece federasyonlar daha iyi bir bütçeye kavuşurlar, daha rahat çalışırlar."* Vehbi Bey'in söyledikleri bu, ama kafasının içinde neler dolaşır onu bilemeyiz. İşin aslı astarı nedir kestiremeyiz, ama netice itibarıyla Bakan Bey istiyorlar ki milletvekilleri, yani politikacılarla spor iç içe olsun.

Oysa spor tarihi politikacı ile sporcunun bir yastığa baş koyamadıklarını yazmıştır yıllardan beri. 1980-1984 dönemi içinde spora politika sokanların ne denli lanetlendikleri de hazır ortada iken.

Sanıyoruz ki spor sayfalarını okuyan Bakan Bey, *"Sporumuz bir çiftlik gibi yönetiliyor, milyonlar boşa gidiyor"* gibi eleştirileri dikkatle okumuş ve *"Bu çiftlikten neden benim milletvekillerim de yararlanmasın?"* deyip nalıncı keseri gibi partisine ve onun milletvekillerine yontmuş olabilir. Hatta sporcuların sık sık yurt dışına gidip gelmelerine bakıp, *"Şu seyahatlerden neden benim arkadaşlarım da faydalanmasın?"* diyebilir, ama spor spor olmaktan çıkar Sporcu ve sporu yöneten spor adamları her şeyi parti gözlüğü ile görmek, partili kulağı ile duymak ve partili ağzı ile konuşmak zorunda kalacaklardır.

Demokrasiye dönüşü milletvekillerine ulufe dağıtır gibi federasyon başkanlığı dağıtmak olarak anlayan Spor Bakanı, acaba seçimle işbaşına gelen Uluslararası Federasyon ve diğer spor örgütlerinin sorularına nasıl bir yanıt bulacaktır?

Yasa ile 1938 yılında beri Türkiye'de sporu yöneten ve yürüten Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün en üst yetkilisi Genel Müdür Seçkiner, acaba kendisine bağlı federasyon başkanlarının milletvekili olması halinde hiyerarşik düzeni nasıl sağlayacaktır? *"Aşağısı sakal, yukarısı bıyık"* ortamında kim kimi yönetecek, kim kime emir verecek, kim kime onay çıkartacaktır?

Tüm bunları Genel Müdür Seçkiner'le konuştuk. *"Ben senin her söylediğine kesinkes katılıyorum, ama bir şey söylemiyorum"* dedi.

Daha başka ne söylesin ki.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

YILAYDIN DERSANESİ
Üniversite hazırlık kursları 1984-1985 kayıtları devam ediyor

61. Yıl; Sayı: 21551 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 25 Ağustos 1984 Cumartesi

Sözleşmede yeni model

Devlet İstatistik Enstitüsü, kendi matbaasında çalışan işçilerine, "kendi enflasyon hesabı kaç çıkarsa o kadar zam" yapmayı kabul etti. Enstitü matbaasındaki işçiler böylece hem çalıştıkları yerin endeksini basacaklar, hem de ikinci yıl zamlarını öğrenecekler. Eşel mobil sistemi de bir sözleşmeye yerleşmiş oldu.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Devlet İstatistik Enstitüsü ile Türk-İş'e Bağlı Basın-İş Sendikası arasında imzalanan toplu sözleşme ile işçilerin ücretlerine "eşel-mobil"e benzer bir yöntemle zam yapılması kararlaştırıldı. Buna göre, DİE matbaasında çalışan işçilerin ücretlerine ikinci yıl için tüketici fiyatları endeksindeki artış oranında zam yapılacak.

DİE ile Basın-İş arasında 1 Mart 1984'ten geçerli olmak üzere iki yıl için bağıtlanan toplu sözleşme ile DİE matbaasında çalışan işçilere ilk yıl için yüzde 30 artı 250 lira günlük ücret zammı yapıldı. İkinci yıl için, ücretlerine Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından hesaplanan Ankara Şehri Tüketici Fiyatları Endeksindeki artış oranında ve ayrıca seyyanen 168 lira günlük ücret zammı yapılması karar altına alındı. Bir tür "eşel-mobil" yöntemi sayılabilecek toplu sözleşmenin ikinci yıl zammı maddesi aynen şöyle düzenlendi:

"İşveren, 1 Mart 1985 tarihinden itibaren 28 Şubat 1985 tarihinde işyerinde çalışmakta olan taraf sendika üyesi işçilerin, 28 Mart 1985 tarihindeki günlük ücretlerine, DİE'ce hesaplanan 1978-1979 = 100 bazlı Ankara Şehri Tüketici Fiyatları Endekslerine göre, 1 Mart 1983-29 Şubat 1984 dönemi ile 1 Mart 1984-28 Şubat 1985 dönemleri arasındaki bir yıllık süredeki endeks artışı oranında ve ayrıca seyyanen 168 TL./gün ücret zammı yapmayı kabul eder."

Yüksek Hakem Kurulu tarafından bağıtlanan ve yürürlük süresi 1985 yılına sarkan toplu

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Uyuşmazlığın koku yasada

Pazarlık lafta

ŞÜKRAN KETENCİ

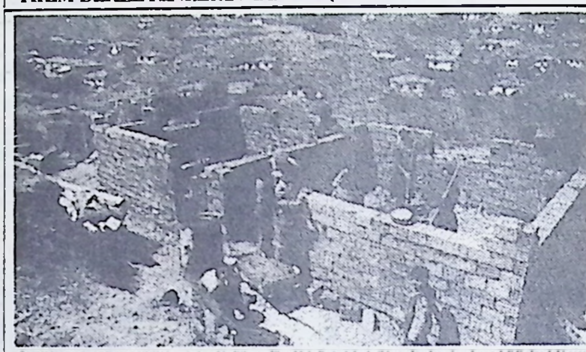
Toplu pazarlık hakkında yasalarla getirilen kısıtlamalar üstüne, özel sektörde TİSK ve kamu sektöründe Koordinasyon Kurulu tek taraflı ilke kararları alınca, yeni işletilmeye başlanan toplu pazarlık düzeninin de anlamı ve varlığı iyice tehlikeye girdi. TİSK ve Koordinasyon Kurulu'nun yeni toplu sözleşme düzeni henüz başlarken, aldıkları katı ilke kararları, sendikaların özgür toplu pazarlık haklarının 2821 sayılı Sendikalar ve 2822 sayılı Toplu Sözleşme ve ilgili diğer yasalar ile ne ölçüde kısıtlandığını açığa çıkardı. Kamu kuruluşlarında son söz hükümetin olduğuna göre, aslında hükümet Koordinasyon Kurulu'nu da oluşturmadan ve kamuya du-

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

TÜRK-İŞ GENEL BAŞKANI: SENDİKALARIN SESSİZ KALMASINI İSTEYENLER YANILACAKLAR.

Haberi 6. Sayfada

YIKIM BEKLEYENLERİN YANI BAŞINDA YENİLERİ YAPILIYOR

ÖNDE YAPIM, ARKADA YIKIM — Ankara'da Dikmen İlker Mahallesi. Arkada iki gündür dozerin yıkım tehdidi altındaki gecekondular. Arkadakiler ölüm endişesinde, öndekiler doğum heyecanında. "Hayat böyle geçiyor" diyorlar. (Fotoğraf: RIZA EZER)

Belki yıkmazlar...

Ankara'da "yıkım" tebligatı alan 41 gecekondulu dozer gelecek diye nöbet tutarken, karşı tepede yeni gecekonduların yapımı başladı. Evinin duvarını ören bir belediye işçisi, "Yiğit darağacında ölürmüş. Belki intihar ediyoruz, belki piyango. Yıkmazlarsa evimiz olur. Ama devlettir, yıkar" diyor.

HASAN UYSAL

ANKARA — Başkentin her an yıkım beklenen Dikmen İlker Mahallesi'nde gecekondu sorununun bütününü özetleyen, simgeleyen bir manzara var: Bir yanda kendilerine yıkım bildirimi yapılan yurttaşlar gecekondularının önünde, karşıdan binalarına göz dikmiş dozeri bekliyor; öbür yanda, mahallenin dayandığı bir başka sırtta yeni gecekondular yapılıyor.

Çankaya Belediye Başkanı Erdoğan Yavuzlar'ın dün Cumhuriyet'e söylediklerine bakılırsa, İlker Mahallesinin gecekonduları daha bir süre yıkılmayacak.

(Arkası Sa.8, Sü.5'te)

Belediye'nin araştırması

Gecekondu sahibinin özel büroya güveni yok

Gecekondudu oturanların yeminli bürolara başvurmamalarının en önemli nedenlerinden biri de "istenen parayı fazla bulmaları."

FÜSUN ÖZBİLGEN

İstanbul'un gecekondu semtlerinde yapılan bir kamuoyu araştırması, tapu tahsis belgesi almak için yapılan başvuru oranının yüzde 47.6'ya ulaştığını, şimdiye dek yeminli bürolara başvurmayanların da yüzde 75'inin 8 eylüle kadar başvuruda bulunmayı düşündüklerini belirledi. İmar affından yararlanmak için yeminli bürolara başvuran ve başvurmayan gecekonduculara yüzde 83'ü işlemlerin yeminli bürolar yerine bir "devlet kuruluşu tarafından yapılmasını" tercih ettiklerini bildirdiler.

İstanbul Anakent Belediye Başkanlığı tarafından yapılan araştırmada, İstanbul'un 37'den çok gecekondu semtindeki 1800 gecekondu sahibine soru yöneltilerek

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

KÖMÜR İŞLETMESİ'NDE İŞVEREN TEMSİLCİSİ

Sevil Calp

Bayan Calp de yüzde 30'cu

HP lideri Necdet Calp'in eşi Sevil Hanım, TTKİ'de 50 bin işçi için yürütülen toplu sözleşme görüşmelerinde işveren temsilcisi ve "yüzde 30"da diretiyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — İşçilere en fazla yüzde 30 oranında zam verilmesi konusunda direnen Türkiye Taş Kömürü İşletmesi adına serbest toplu pazarlık görüşmelerine HP Genel Başkanı Necdet Calp'in eşi Sevil Calp'in işveren temsilcisi olarak katıldığı öğrenildi.

Yaklaşık 50 bin maden işçisi için serbest toplu pazarlık görüşmeleri sürdürülen TTKİ'de, Genel Maden-İş Sendikası'nın karşısında işveren temsilcisi olarak Sevil Calp, görüşmelerde yer alıyor. İşveren tarafı önce yüzde 20 zam istemiyle geldi. Daha sonra işveren temsilcileri Başbakanlık Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu'nun aldığı ilke kararı çerçevesinde yüzde 30 zam oranını aşamayacaklarını görüşmelerde ileri sürdüler. Ayrıca işletmeye ilk giren işçilere asgari ücret uygulanması da işveren tarafından talep edildi.

Türkiye Kömür İşletmeleri İşverenleri Sendikası adına görüşmelere katılan Sevil Calp aracılığıyla işçi sendikası tarafına iletilen bu istemler, Genel Maden-İş Sendikası tarafından bugüne değin kabul edilmedi.

Hasret DİSK davasının çarşamba günkü oturumunda tahliye edilmeleri kararlaştırılan sanıklardan DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Tuncer Kocamanoğlu, Kemal Nebioğlu, Ali Rıza Güven ve Mukbil Zırtıloğlu, dün saat 12.00'de Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'ndaki işlemleri tamamlandıktan sonra salıverildiler. Ailelerinin Gayrettepe'deki 1. Şube Müdürlüğü önünde kendilerini beklediklerini öğrenince Gayrettepe'ye gittiler. DİSK yöneticileri 4 yıldır ayrı kaldıkları eş, çocuk ve yakın akrabalarıyla uzun uzun kucaklaştılar. Ali Rıza Güven, karısı ve iki kızıyla böyle hasret giderdi. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

Patates kazandı

Koruma-Kontrol Genel Müdürü, 2. parti 25 ton ithal patatesin dezenfekte edildikten sonra Türkiye'ye girmesinde "hiçbir mahsur olmadığını" açıkladı.

İstanbul Haber Servisi — Yunanistan'dan ithal edilen ancak **"böcek ve güve bulunduğu"** için Türkiye'ye girişine izin verilmeyen 50 ton patatesin 25 tonunun **"ilaçlama ve dezenfekte"** kaydıyla girişine izin verildi. İthalatçı firma yetkilileri girişine izin verilen patateslerin üç kilosunu 250 liradan satacaklarını söylediler.

Uluslararası Tufan Nakliyat Firması tarafından ithal edilen 50 ton patatesin kademli Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı'na [illegible] İstanbul Bölge Zirai Karantina Müdürlüğü uzmanlarınca 50 ton patateste "böcek ve güve" bulunması nedeniyle Türkiye'ye girişine izin verilmemesi üzerine, Bakanlık Ankara'dan uzman gönderdi. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı Zirai Mücadele ve Araştırma Müdürlüğü'nden gönderilen iki bayan uzman önceki gün İstanbul'a gelerek patateslerde inceleme yaptı. Ankara'dan gelen uzmanların da dört TIR'dan aldıkları numunelerde **"patates böceği ve güve"** buldukları ve raporlarında bunları belirttikleri öğrenildi.

Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürü **Necdet Atalay**, uzmanların hazırladığı raporun kendilerine iletildiğini, buna göre son gelen iki TIR dolusu, 25 ton patatesin **"temizleme ve dezenfekte"** sonucu Türkiye'ye girişine izin verildiğini söyledi. Genel Müdür Atalay, ilk gelen 25 ton patatesin Türkiye'ye girmesinin mümkün olmadığını belirtti. Atalay, ikinci parti 25 ton patatesin **"anti parazitler"** ile ilaçlandıktan sonra **"Türkiye'ye girmesinde hiçbir mahsur olmadığını"** söyledi.

İthalatçı firmanın Ankara müşaviri **Ahmet Benol İç**, Bakanlıkça girişine izin verilen 25 ton patatesi İstanbul'da 3 kilosu 250 liradan satmak için Anakent Belediye Başkanı Bedrettin Dalan'dan yer isteyeceklerini söyledi. Konuya ilişkin görüşlerini açıklayan Dalan ise firmaya gerekli kolaylığı göstereceklerini belirtti ve **"Bize hemen gelsinler, yer gösterelim, izin verelim halka aracısız olarak satsınlar"** dedi.

Evlerine döndüler

Eşleri ve çocukları, Gayrettepe'deki 1. Şube Müdürlüğü'nün önünde tahliye olacak yakınlarını beklerken, Fehmi Işıklar, Mukbil Zırtıloğlu, Kemal Nebioğlu, Ali Rıza Güven, Tuncer Kocamanoğlu, Abdurrahman Cevat Özhasırcı ve Celal Küçük, Bakırköy Adliyesi'nden serbest bırakıldılar.

Bakırköy Adliyesi'nde işlemlerinin tamamlanmasından sonra salıverilen sanıklar, Mukbil Zırtıloğlu'nun eşi Saadet Zırtıloğlu'ndan başka kendilerini karşılayan olmadığını görünce, önce şaşırdılar, ancak ailelerinin Gayrettepe'de beklediklerini öğrenince de taksilere binerek oraya gittiler.

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasının çarşamba günkü oturumunda tahliyelerine karar verilen 9 sanıktan 7'si dün işlemleri tamamlandıktan sonra salıverildiler. Daha önce kesinleşmiş 6 aylık cezasına ait Yargıtay onayının dün Metris Ceza-

(Arkası Sa. 7, Sü. 3'te)

Nuh'un Gemisi'nin bulunduğu iddia ediliyor

Ağrı Dağı'na tırmanan Marwin Steffins ekibinin gemiye ait bazı kalıntıları bugün Ankara'da düzenleyeceği basın toplantısında göstereceği bildirildi.

Haberi 12. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Bu Sansür Ne Adına?

Bilim dünyasında kaç bilim adamımızın adı duyuluyor? Uluslararası üne sahip kaç bilim adamımız var?

Bu soruların yanıtlarını İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Bilimdalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sayın Altan Onat'ın "Türkiye'de Uluslararası Bilim ve Tıp Araştırıcıları 1979-82" başlıklı incelemesinde bulmak olasıydı. Söz konusu yazı, Ankara Tıp Bülteni'nin 1984 yılı 6. cilt, sayı 1'de 26-35 sayfaları arasında yayınlanmış, ancak bülten Ankara Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ahmet Sonel tarafından dağıtılmadan toplattırılmıştır. Aynı bülten geceleri yeniden yayınlandı. Ancak bu kez, Prof. Dr. Altan Onat'ın uluslararası bilim ve tıp araştırmacıları ile ilgili [illegible]

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Orgeneral Ürüğ: Devlet eşkiyaya pabuç bırakmaz

YÜKSEKOVA (HAKKÂRİ) (a.a.) — Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Ürüğ, **"Devlet eşkiyaya pabuç bırakmaz"** dedi.

Org. Ürüğ sol ayrılıkçı terörist grupların geçen hafta içinde Eruh ve Şemdinli ilçelerindeki silahlı eylemleri dolayısıyla başlatılan operasyonlar için çevredeki inceleme ve denetlemelerini dün de sürdürdü.

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Ürüğ, dün Şenova, Beytüşşebap, Çukurca sınır tabur komutanlıklarıyla Uludere Kaymakamlığında incelemelerde bulunarak, ilgililerden bilgi aldıktan sonra Hakkâri'ye geçti.

Hakkâri'de Vali Erdoğan Atasoy ile 118. Jandarma Alay Komutanı Albay Basri Tanrıyakul'un verdikleri brifinglere katıldıktan sonra Şemdinli'ye giden Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Ürüğ, 15 ağustos günü sol ayrılıkçı teröristler tarafından gerçekleştirilen eylemler konusunda sınır jandarma tabur komutanından bilgi aldı.

Orgeneral Necdet Ürüğ, kendisine sevgi gösterilerinde bulunan Şemdinlilere hitaben şu ko-

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Bu Sansür Ne Adına?

UĞUR MUMCU — *25 ağustos*

Bilim dünyasında kaç bilim adamımızın adı duyuluyor? Uluslararası üne sahip kaç bilim adamımız var?

Bu soruların yanıtlarını, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sayın Altan Onat'ın *"Türkiye'de Uluslararası Bilim ve Tıp Araştırıcıları 1979-82"* başlıklı incelemesinde bulmak olasıydı. Söz konusu yazı, Ankara Tıp Bülteni'nin 1984 yılı 6. cilt, sayı 1'de, 26-35. sayfaları arasında yayımlanmış; ancak bülten Ankara Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ahmet Sonel tarafından dağıtılmadan toplattırılmıştır. Aynı bülten geçenlerde yeniden yayımlandı. Ancak bu kez, Prof. Dr. Altan Onat'ın uluslararası bilim ve tıp araştırmacıları ile ilgili makalesi bültenden çıkarılmıştı!..

Tıp Fakültesi Dekanınca toplattırılan bültende herhangi bir siyasal içerik taşıyan bir makale mi vardı? Hayır. Uluslararası bilim ve tıp araştırmacıları ile ilgili inceleme birtakım çevreleri gocundurmuştu. Neden, bu kadar basitti.

Yayımı yasaklanan makaleden bir parça aktaralım:

—1982 yılında 371'e ulaşan üst düzeydeki araştırıcı sayımız, ülkeler sınıflamasında 42'nci sırada bulunmaktadır. Dünyadaki yazar sayısı yıldan yıla değiştiği için, Türkiye'nin bundaki payını izlemek, mutlak yazar sayımızdan çok anlam taşıyacaktır. Bu itibarla dünyadaki araştırıcı sayısı 1000 olarak varsayılırsa, ülkemizin payı 1967'de 0.47'den 1974'te 0.60'a, 1980'de 0.75'e, 1981'de 0.78'e yükselmiş, 1982'de de 0.71'e düşmüştür...

Bu gerçekler, birçoğu özel muayenehanelerde çalışan, birçoğu da holding patronlarının önünde cübbe savuran profesörlerimizin bilim yarışında ne yaptıklarını ortaya koymaya yetmektedir. Türkiye, bilimsel araştırma alanında Tayvan'ın, Yunanistan'ın ve İran'ın da gerisindedir.

Prof. Onat, *"Current Bibliographic Directory of the Arts and Science"* adlı yayının verilerine göre *"Uzun vadede en çok yayın yapanlar"*ı şöyle tanıtıyor:

—Ele alınan dört yılın her birinde toplam 15 yazarımıza rehberde yer verilmiştir... (...)... Yazarların yaklaşık 70'te birini teşkil eden bu araştırmacıların 6'sı tıp alanında (M.Aksoy, A.O. Çavdar, Z.S. Ercan, L.Eroğlu, Ş.Özsoylu ve H.Yazıcı), ikisi eczacılıkta (K.C. Güven, A.Ulubelen), üçü teknolojide (N.Akbaş, T.Ertürk ve B.Kılkış), üçü sosyal bilimlerde (M.Heper, İ.Kavrakoğlu, Ş.Mardin), biri de fizik dalında (F.Köksal) çalışmakta idiler.

1967 ile 1982 arasında 16 yıllık dönemde en az 10 yıl rehberde adı geçen yazarlarımız şunlardır: Ayhan Ulubelen (15 yıl), Muzaffer Aksoy (14 yıl), R. Kâzım Türker (13 yıl), Kâzım C. Güven (11 yıl), Ayhan O. Çavdar (10 yıl)...

Ankara Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Ahmet Sonel, bu gerçeklerin yayımlanmasından niçin, ama niçin tedirgin olmaktadır?

Uluslararası alanda adımızı duyuran bu bilim adamlarına saygı göstermek, her şeyden önce, bir yurttaşlık görevi değil midir? Bu bilim adamlarının adlarının, Tıp Fakültesi bülteninde yayımlanması, kimleri, niçin tedirgin etmektedir? Nedir bu yasakların, bu sansürlerin anlamı?

YÖK, Atatürk tarafından yıkılan Darülfünun üzerine doğru atılan en cüretli adımlardan biridir. Üniversitelerin yönetim birimleri, bir siyasal kadronun önde gelen yandaşlarına teslim edilmiş, bilim özgürlüğü açıkça yok edilmiştir. Bütün çalışma saatlerini üniversiteye ayıran ve adları uluslararası alanda duyulan bilim adamlarımıza YÖK kurulduğundan beri türlü baskılar yapılmaktadır. Üniversite öğretim üyelerinin eşlerinin *"ahlak anlayışını"* bile sicile bağlayan bir yasak düzeni, işi, uluslararası alanda ün yapmış bilim adamlarımızın adlarını sansür edecek boyuta kadar vardırmıştır.

YÖK düzeni, üniversitelerimizde akademik özgürlükleri ve bilimsel çalışma gücünü, sistemli biçimde, adım adım, aşama aşama yok'etmektedir. Bu yıkıntının acılarını toplum olarak ilerde çok çekeceğiz. Ama ne acı ve yazıktır ki, gözler önündeki bu korkunç yıkıntıyı, bugün kimseye anlatamıyoruz.

Alın size örnek: Ankara Tıp bültenindeki uluslararası ün kazanmış bilim adamlarımızın adları Türkiye'de duyulmasın diye, bülten fakülte dekanınca *"yasaklanmış sol yayın"* gibi toplatılıyor.

Bu bilim adamlarımızın suçları, bilemiyoruz, acaba ünlü yabancı hekimlerin kitaplarına kelime kelime benzerlik gösteren yayınlar yapmamış olmaları mıdır?

23 ağustos

Özal: Reagan'ın seçilmesi iyi olur

CELAL BAŞLANGIÇ
BÜLENT ECEVİT — *27 ağustos*

BODRUM — Hafta başından bu yana Bodrum Aktur'daki evinde tatilini geçiren Başbakan Özal önceki günkü Muğla, Marmaris, Köyceğiz, Ortaca ve Fethiye'yi içeren gezisinden sonra, dün de tatilini sürdürdü. Zaman zaman evinden dışarı çıkarak denize giren Özal, bu arada gazetecilerle bol bol sohbet etti. Başbakan Özal, ABD'de başkanlık seçimi için yapılan çalışmaların yoğunlaştığını ve özellikle Mondale'in Türkiye aleyhine yürüttüğü kampanyayı anımsatan bir gazeteciye **"Bunlar seçilmeden önce öyle konuşurlar. Ancak seçilip de gerçekleri görünce 180 derece değişirler"** dedi. Özal, gerek Demokrat Parti ve gerekse Cumhuriyetçi Parti'nin ABD'de bir hayli etkinliği olan Yunan lobisine **"şirin görünmek"** için söylediği sözleri değerlendirirken şöyle konuştu:

"Seçimlerin havası oldukça değişiktir. Bu arada çeşitli sözler sarfedilir, vaatlerde bulunulur, ancak seçimlerden sonra gerçek ortaya çıkar. Reagan başkanlık görevini yürüttüğü için bu seçimlerde de bence şanslıdır. Türkiye ile olan ilişkileri de iyi bildiğinden ve bu konuda yanlış adımlar atmayacağından Reagan'ın başkan seçilmesi bizim işimize gelir ve iyi olur." Dün sabah 10.30'da evinden çıkarak denize giren ve bu arada gazeteciler ve plajda bulunan yurttaşlarla söyleşen Özal, bir Alman gazetesinde çıkan Türkiye'ye ilişkin **"İslamiyete doğru gidiyor"** savını değerlendirirken, **"Bunu bizi çekemedikleri için yapıyorlar"** dedi ve denize girdiği plajı gazetecilere göstererek **"Şuraya bir bakın. Hiç böyle bir gidiş var mı?"** biçiminde konuştu. Özal, muhalefetin uygulanan sıkı para politikasına yöneltiği eleştirileri de yanıtlarken, **"Ben artık onlara cevap vermiyorum. Biz Türkiye'yi düzlüğe çıkarmaya çalışıyoruz?"** diyerek muhalefetin tavrına şu yaklaşımı getirdi. **"Onlar laf üretiyorlar. Biz iş. Benim muhalefetle uğraşacak zamanım yok. Ben hizmet için çalışıyorum. Seçim zamanı** 'Beşi bir araya gelseler bir Anavatan etmezler' **demiştim."**

Başbakan Turgut Özal, dün Bodrum'da öğle yemeğini çigan müziği eşliğinde Myndos Restoranda yedi. Denizde gazetecilerle sohbet de eden Özal, çeşitli konulara ilişkin görüşlerini açıkladı. Özal, sohbet sırasında bir soru üzerine stokçuları uyararak, **"Gerektiğinde salça da ithal ederiz"** dedi. Kimsenin spekülasyon yapmamasını isteyen Özal, **"Patateste olduğu gibi pahalı da olsa salça ithal ederiz. Kimse spekülasyon yapmasın. Bu KİT ürünleri için de söz konusu"** biçiminde konuştu. Emekli maaşları ile ilgili olarak da Başbakan Özal, yüksek prim ödemekle, ya da primleri yükseltmekle emeklilik ücretlerinin arttırılamayacağını belirterek, **"Batı ülkelerinde özel sigorta şirketlerinin tavandan prim alarak çalışanları yüksek maaşla emekli etmeleri söz konusu, ancak bu uygulamanın bugün için yapılması mümkün değil. Zaten şu anda Türkiye'de ödenen primler diğer ülkelere göre çok yüksektir"** dedi.

İKİNCİ KUŞAK TÜRKİYE'DE

18 yaşındaki "uyumcu" kız döndüğüne pişman

HİKMET ÇETİNKAYA — *27-30 ağustos*

İZMİR — Esentepe sırtlarında benek benek gecekondular. Çevrede dört-beş katlı yeni yapılar. Arada ise çam ağaçlarıyla bezenmîş yüksek bir tepe.

Bahçesinde Atatürk anıtı, banklar bulunan İnönü Lisesi'ndeyiz. Sabahın saat sekizi. Arkadaşımız **Hakan Kara** ile birlikte bankların birisine oturuyoruz. Hakan, 1965-75 yılları arasında Batı Almanya'nın güneyinde Waldshut kenti yakınlarında kalmış, yaklaşık on yıl. İki yaşında gittiği Almanya'dan on iki yaşında Türkiye'ye dönmüş. Bizim Hakan Kara, dokuz yıl öncesinin **"uyumsuzlarından"**, pardon **"uyumcularından."**

Yaşları sekiz ile on sekiz arası çocuklar İnönü Lisesi'nde ülke koşullarına uyum sağlamak amacıyla kurs görüyorlar. Sayıları yaklaşık 200 kişi. Kız ve erkek çocuklar bunlar. Bir başka deyimle Almanya'daki ikinci kuşak Türkler. Aralarında Amerika'dan, hatta Afrika'dan gelenler bile var. Hakan Kara iie sohbet ediyoruz. O, şimdi 22 yaşında ve gazetemizin İzmir Bürosu'nda görevli.

Hakan, Türkiye'ye 1975 yılında ilk geldiğinde en çok dil konusunda zorluk çekmiş. Bize o yılları şöyle aktarıyor:

—Türkçeyi çok az biliyordum. Almanca eğitimi olan bir koleje yatılı girdim. Türkçeyi öğrenmek çok zor oldu. Öğretmenler benimle çok ilgilendiler.

—Yeni arkadaşlarınla uyum sağlayabiliyor muydun?

—Almanya'dan gelen birkaç Türk çocuğu vardı. Onlarla beraber oluyorduk. Diğerleriyle sanki yabancı gibiydim. Onlar bizimle, biz onlarla diyalog kuramıyorduk.

—Sonra neler oldu?

—Ortama alışabilmek için bir yıl geçti. Bir yılda Türkçeyi öğrenmeye başladım. Arkadaşlarımla ilişkim düzeldi. Ama o bir yıl çok üzüldüm. Her şeye yabancıydım. Çevreme, insanlara, dolmuşa, gemiye, simitçiye, salepçiye, ayakkabı boyacısına, dilenciye, ama her şeye. Birden nasıl oldu, nasıl değişti tüm çevrem, onlarla nasıl bütünleştim, şimdi bir türlü çözemiyorum.

BAĞIRMAK, DAYAK NİYE?

Ben İnönü Lisesi'nin bahçesinde kaldım. **Hakan Kara,** sınıflara girdi. Çünkü, Milli Eğitim Müdürlüğü'nde ufak bir yanlışlıktan ötürü, **"izin belgesi"**ne sadece **Hakan Kara**'nın adı yazılmıştı.

Hakan birden geriye döndü. Nedenini sordum, verdiği yanıt ilginçti:

—Öğretmenler, siz **"Cumhuriyet"** gazetesi, bu olayın üzerinde niye duruyorsunuz diyorlar. Sonra öğretmenler hiç konuşmuyorlar, yanıt vermiyorlar. Söyleşi, demeç vermek yasak biçiminde değerlendiriyorlar.

Biz öğretmenleri değil, **"uyumcuları"** bize göre **"uyumsuzları"** anlatacağız. Onlar Türkiye'yi nasıl görüyorlar, neler düşünüyorlar? Onlar için **"sevgi"** sözcüğü, **"kardeşlik"** kavramları ne anlam taşıyor? Erkek-kız ilişkileri nasıl olmalı? Almanya'ya yeniden dönme özlemi duyuyorlar mı? Çevrelerini, bizleri nasıl tanımlıyorlar, vs.

Emel Yavuz 18 yaşındaydı. Almanya'da doğmuştu. O da diğerleri gibi Almanca konuşuyordu. Bir tümce Türkçe, beş tümce Almanca ile Hakan Kara aracılığıyla seslerini aygıtımıza almaya çalışıyorduk. Emel Yavuz, **"Almanya'da her türlü konfor vardı"** diye girdi söze.

—Almanya'daki yaşamım çok rahattı. Bir kez evde her türlü konfor vardı, video dahil. Sonra orada arkadaşlarımız vardı. Oradaki ortam daha özgürdü. Burayı o kadar çok beğenmiyorum. Oradaki kadar özgür de değilim. Okullar falan eski, kırık dökük, sonra temiz de değil. İnsan severek oturmalı sınıfında. İnsanın burada oturmak içinden gelmiyor. Çünkü büyük bir zamanımızı geçiriyoruz burada. Masalar hep kırık, pis. Öğretmenler ise sert. Ama memnunuz yine de. Başka bir şey diyemeyiz. Sonra gazetede okurlarsa ne derler bize? Almanya'da onbirinci sınıfta sekreterlik üzerine okuyordum. Hauptschule'den sonra yani dokuzuncu sınıftan sonra bir yıl Realschule'ye gittim, ama başaramadım. Ondan sonra sekreterlik okuluna gittim. Bizim okul çok güzeldi. Her tarafta halılar, sonra öğretmenlerle daha rahat konuşuluyor Almanya'da. Gerektiğinde karşı gelinebiliyor. Sonra dayak yok. Burada çok fena..

—Peki döndüğüne pişman mısın?

—Biraz...

—Geri dönmek ister misin?

—Bugün yollasalar, bugün dönerim.

Emel'in ikizi **Hülya Yavuz, "geriye dönme"** sorusuna şu yanıtı veriyor:

—Hatta ben geri dönerken orada bizim tanıdıklarımız vardı, hepsi ağladılar. Özellikle bizim tanıdığımız bir Alman aile bana, **"Eğer orasını beğenmezsen, istediğin zaman bize dönebilirsin. Ben seni evlatlık alırım"** dedi. İşte bize yazmış da. Son satırında **"Seni Alman olarak görüyorum, dilediğin zaman gelebilirsin"** demiş. **"Sana her zaman kapım açık. Sen burada doğdun, burada büyüdün, ama gelmek istemesen de oradaki çevrene alışmanı dilerim. Umarım mutlu olursun"** diyor ayrıca.

Çevremizde **"uyumcular"** halka oluşturuyor birden. 15 yaşındaki **Yalçın Kuruoğlu, "Ben memnunum buraya geldiğime"** diye giriyor söze:

—Orada serbest değildim. Arkadaşlarım zaten hep Türklerdi. Almanlarla arkadaş olamıyordum. Daha doğrusu arkadaşlık edemiyorduk. Bizler için hep kötü sözler söylüyorlardı.

—Ne diyorlardı?

—Yok Türkiye'de mağaralar varmış. İnsanlar mağaralarda yaşarmış.

Hülya Yavuz, Yalçın'ın bu sözlerine katılmıyor. Hülya'ya **"Sen ne diyorsun?"** diye soruyorum. Başını sallıyor, sanki birkaç kez gidip geliyor doğup büyüdüğü, kültürünü aldığı Almanya'ya.

—Ama ben hiç böyle bir şey duymadım. Biz çok iyi anlaşıyorduk Alman arkadaşlarımızla.

İZMİR — Doğup büyüdükleri kentlerden kopup gelen ikinci kuşak Türkler, davranışlarıyla ve çevresindekilerle ilişkilerinde **"uyumcu"**luktan öte bir **"uyumsuzluk"** örneği sergiliyorlar. Bizim günlük yaşamımızın bir çizgisi olan kadın erkek ilişkilerine de bir başka gözle, gözlediğimiz kadarıyla yabancılar gibi bakıyorlar.

On sekiz yaşındaki **Emel Yavuz,** bakın bu konuda ne diyor:

—Burada erkekler çok fenaymış. Bize öyle söylediler. Üstelik erkekler, genç kızların peşine takılırlarmış. Sonra kötülük yaptıklarını da duyduk.

—Ne gibi kötülük?

—Bir şeyler içirirlermiş. İçirdikleri şeyin içinde yine bir şeyler olurmuş. Sonra kızları kötü yola sokarlarmış. Ailem, "Kimseyle arkadaş olmayın, erkek olsun kız olsun evlerine gitmeyin" **diyor.**

—Siz inanıyor musunuz bunlara?

—Vallahi bilmem ki, işte öyle söylüyorlar.

—Sizi rahatsız ediyorlar mı erkekler?

—Evet, hep rahatsız ediyorlar bizi. Yanımıza yaklaşıyorlar, arkadaş olmak istiyorlar, ama öyle arkadaş değil.

—Nasıl?

—Sevgili...

Yıldır Herşan giriyor söze:

—Saat 13.30'da okulun kapısı doluyor. Kapıda erkekler, bizlere laf atıyorlar.

—Belki merak ediyorlardır sizi?

—Bütün bu okullarda böyleymiş. Bu erkeklerin işi gücü yok mu? Tek amaçları kızların peşinde koşmak mı? Bana sorarsanız sersemlik bu. Hiç aklım ermiyor.

—Sizi yabancı gibi görüyorlar belki?

Yıldız Herşan ve **Emel Yavuz** birlikte yanıtlıyor bu sorumuzu:

—Bunlar Almanya'dan geldi, diyorlar. Biliyorlar sanki Alman kızlarının ne olduğunu. Sanki Alman kızları 'gel desen' gelecekler. Biz Alman kızı mıyız? İşte bu yüzden peşimizi bırakmıyorlar.

—Türkiye'deki erkeklerin böyle davranmalarının nedenini hiç düşündünüz mü?

Deniz Ovalı gülümsüyor:

—Burada genç kızlarla o kadar rahat gezemiyorlar. Bu yüzden de kendilerini baskı altında hissediyorlar. Çünkü kızlar o kadar serbest değiller. biraz daha rahat giyinen kızların sırtına, bacaklarına, göğüslerine bakıyorlar. Kısaca ne görsek kârdır diyorlar. Kız kardeşimle bir yere gittiğimizde ben bile erkeklerin kardeşime bakışlarından rahatsız oluyorum. O zaman bir an için tüfekle dolaşmayı istiyorum. Kız kardeşimden gözlerini ayırmayan erkeğin tüfekle ensesine ateş etmek istiyorum. Sanki yiyecek gibi bakıyorlar. Hepsi kadına susamışlar.

Emel Yavuz, **"Bakın size bir şey söyleyeceğim"** diyor ve ekliyor:

—Okuldan sonra haliyle ağabeyim geliyor bizi al-

maya. Onun da BMW'si var. Geçenlerde ağabeyimi bekliyorduk okulun kapısında. Gençler bize sataşıyorlardı. Bu sırada ağabeyim BMW ile geldi. Bizim arabamızı kıskandılar. Sanki biz hava atıyorduk onlara. Hava atan Türkiye'deki erkekler. Bir erkeğe biraz gülümseseniz hemen peşinize takılıyor. Bizim mahallede böyle bir erkek vardı. Kardeşimle ben onunla konuşuyorduk. Annem bizi bir kenara çekti, konuşmamamızı istedi. Çünkü erkek bizim davranışlarımızı yanlış değerlendirdi. Halbuki Almanya'da öyle değil. Almanya'da erkek arkadaşlarımız vardı.

—Almanya'da yabancılar Türklerden kaçıyordu. Şimdi siz Türkiye'de Türklerden mi kaçıyorsunuz?

—Hayır kaçmıyoruz. Belki alışamadık henüz. Bize tuhaf geliyor onların davranışı.

—Belki aileniz size yanlış şeyler anlattı?

—Neyin yanlış, neyin yanlış olmadığını zamanla anlayacağız. Ama, size aktardıklarımız bizim gördüklerimiz.

DAHA FAZLA ÖZGÜRLÜK

Bu kez Deniz Ovalı'ya soruyorum:

—Sizce erkek-kız ilişkisi nasıl olmalı?

—Önce şunu söyleyeyim, okullarda erkeklerle kızlar yan yana oturmalı. Böylece erkekler, kızlara arkadaş gözüyle bakmaya daha kolay alışırlar. Hep başka şeyler düşünmezler Burası sıkı olduğu için erkekler kızlarla rahatça birlikte olamıyorlar. Olmadıklarından da kızlarla dışarı çıkma isteği giderek artıyor. Örneğin 1950'li yıllarda kızla kız dans edermiş Almanya'da. Biz bunu şimdi Türkiye'de gördük. Burada kız ve erkeklere biraz daha özgürlük tanınsa, hemen en kötüsü düşünülmese, anlayış gösterilse sorun çözümlenir. Bundan dedelerin ve anneannelerin suçu var. Çünkü onların döneminde erkek-kız ilişkileri neredeyse yasakmış. Birbirleriyle arkadaşmış gibi konuşmazlarmış. Onlar da kalkıp şimdi bu tür ilişkileri çocuklarına uygulamak istiyorlar. Ayıp falan diyorlar. Her şey onların zamanlarındaki gibi olmalıymış. Yani kadın erkek ilişkileri. Kız, erkeği görünce kaçacak, eee sonra ne olacak?

Emel Yavuz, Deniz'in sözlerini onaylayarak ilginç bir anısını anlattı:

—Biz burada folklor dersi de görüyoruz. Bizim öbür sınıftan erkekler vardı. Onlar folkloru o kadar iyi bilmiyorlardı. Biz de onlara gösterelim dedik. Biz kızlar, oğlanlarla el ele tutuştuk, oynamaya başladık. Bu sırada öğretmenimiz geldi. Böyle şey olmaz, dedi bize. Kızlarla erkekler el ele tutuşup folklor oynamazlarmış. Oysa oynuyorlar Türkiye'de. Erkekler bizden ayrıldı, bir köşede folklor oynamaya başladı.

İZMİR — Uyumcular çevrelerinden büyük tepki gördüklerini söylüyorlar. Özellikle giyimleri, kuşamları ve davranışları yadırganıyor anlattıklarına göre. Nesrin Güngör, **"Buradaki öğrenciler biraz kendilerini beğenmiş"** diye konuşuyor. Yaşıtlarının kendilerini **"yaban yaban"** izlediklerini söylüyor. **"Niye"** diye soruyoruz, bir süre düşünüyor ve şu yanıtı veriyor:

"Küçümseyerek bakıyorlar inanın. Çünkü biz Almanya'dan geldik. Akıllarında, kimbilir kaç tane erkek eskitmiştir, gibi düşünceler beliriyor."

"Uyumcu"larla giyim kuşam üzerine konuşuyoruz. Deniz Ovalı, **"Almanya'ya gelen kadınlar tıpkı buradaki gibi allı morlu ve şalvarlı giysiler içinde oldukları için yadırganıyorlardı"** diyor. Diğer arkadaşları onaylıyorlar Deniz Ovalı'nın bu tanımlamasını.

Deniz Ovalı, **"Bir insan için giyim çok önemlidir. Biz rahat giyinmeyi seviyoruz. Ama bizim bu giyinişimiz nedense çevremizde yadırganıyor. Kız arkadaşlarımızın giyinişi de. Özellikle öğretmenler, kız arkadaşlarımızın giyinmelerine karışıyorlar. İnsan giyimde özgür olmalıdır. Yalnız giyimde değil, davranışlarında da"** diye özetliyor görüşünü.

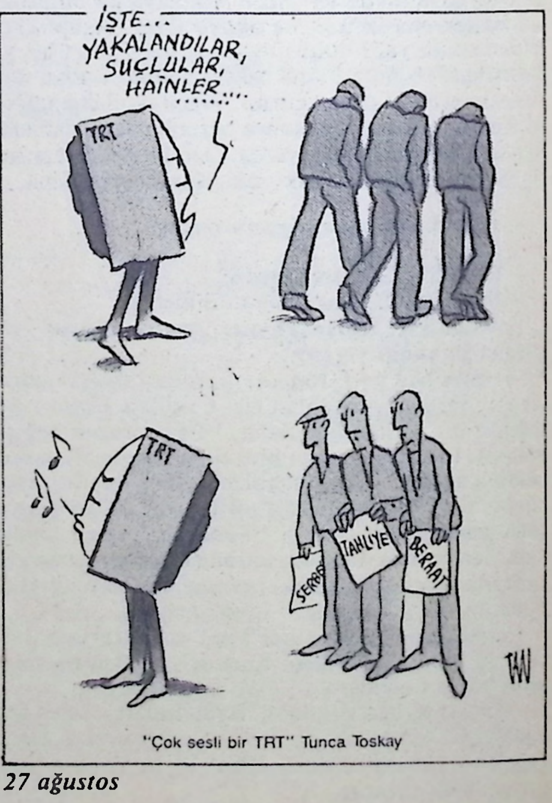
Doğan Öner atılıyor, **"Evet, davranışlarında da. Bence insan her şeyi kendi yaşamalı ve görmelidir. Böylece tecrübe ediniyor. Doğru olan da bu sanırım. Yoksa bir başkasının sana öğüt vermesi yetmez."**

Yalçın Kuruoğlu ekliyor, **"Buradaki çocukların birçoğu bizi kardeş gibi görmüyor. Alman diyorlar bize."**

Emel Yavuz — Ben ne olduğumu şaşırdım. Almanya'da Türk diyorlardı. Buraya geldik Almanyalı diyorlar. Ne taraflıyım ben? Ne olduğumu artık şaşırdım. Orada Türk, burada Alman.

Nesrin Güngör — burada bize çok hakaret ediyorlar. Benim oturduğum yerde Alman domuzu diyorlar bize. Bu o kadar gücümüze giden bir şey ki, Almanya'da bize böyle hakaret edildiğini hiç duymadım. **"Neden böyle diyorsunuz?"** diye sorduğumuzdaysa **"Almanya'dan geldiniz, orada domuz eti yiyip domuza dönmüşsünüz"** diyorlar.

Emel Yavuz — Burada biz azınlıkta olduğumuz için illa bizim onlara uyum sağlamamızı istiyorlar. Sonra biz gerçekten azınlıktayız tabii. Bu yüzden bir şey dememiz olmuyor. Almanya'da da azınlıktık, burada da öyle oldu. Almanya'da Türk olduğumuz için azınlıktık. Buradaysa Almanya'dan geldiğimiz için öyleyiz. Uyum sağlamaktan başka çare yok. Ama serbest zamanlarımızda istediğimiz gibi olacağız.

"Çok sesli bir TRT" Tunca Toskay

27 ağustos

Hülya Yavuz — Sonra okullar da çok fena. Saç öreceksin ille. Küpe takamazsın, saatten başka bir şey olmayacak diyorlar. Sonra herkes aynı eşofmanı giyecek diyorlar. Ben kayıt olduğumda sordum. Kendi eşofmanımı giysem olur mu diye. Sanmam, öğretmeniniz izin vermez herhalde, dediler. Herkes aynı üniformada olacak. Üniformayı iyi buluyorum aslında, ama saçların örülmesi, küpe takılması..

Deniz Ovalı — Ben üniforma olmasını beğeniyorum. Çünkü üniforma olmadığı zaman pis elbiselerle geliniyor bazen okula. Bunu da beğenmiyorum. Herkes aynı elbiseyle gelir, bunlar da temiz olursa güzel olur. Sonra öğretmenlerin tırnaklarımıza bakması da iyi. Yani temiz olup olmadığına bakması, saçların da düzgün olması.

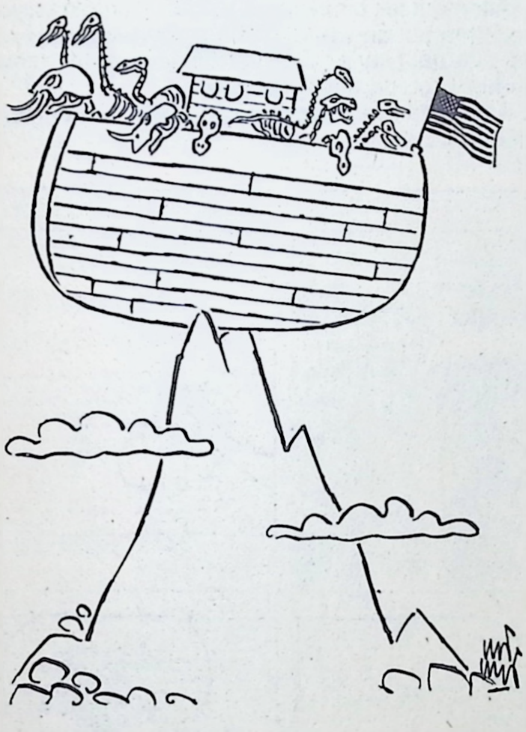
Hülya Yavuz — Ben bazı şeylerin yasaklanmasını doğru bulmuyorum. Neden yüzük takılmasın mesela. İsteyen takar, istemeyen takmaz. Takmayacaksın diye kural koymak bence yanlış. Ben kız lisesine yazıldım. Orada eteğin dizden iki parmak aşağıya olacak diyorlar. O nedenmiş. Eteğim iki parmak aşağı olsa ne fark eder, yukarı olsa ne fark eder. Hem orada bayan öğretmenler kendileri iki parmak yukarıda giyiyorlar. Yani öğretmenler de uyum sağlayamıyorlar. Sonra bizden uyum sağlamamızı istiyorlar. Önce kendi koydukları kurallara kendileri uyum sağlasınlar.

Emel Yavuz — Hatta ben geldiğimde çok şaşırdım. Öğretmenlerin masalarının üzerinde kül tablası var. Almanya'da böyle bir şey yoktu. Sonra öğrencilerin sigara içmesi yasak. Demin spor salonuna girdim. Orada öğrenciler spor yapıyordu. Kadın öğretmenin biri de ayak ayak üstüne atmış sigara içiyor, çocuklara bakıyordu. Şimdi bu doğru mu? Bir de öğretmen olacak.

Deniz Ovalı — Sonra okullarda daha çok spor salonları yapılmalı. Okullar dıştan bakıldığında hapishaneye ya da hastanelere benziyor. Bu görünüşleri yüzünden de giderek daha çok hastanelere benziyor. Sonra spor salonları yapılmazsa, öğrenciler spor yapmazlarsa şişmanlarlar ve hasta olmaları da kolaylaşır. Okullar sonra gerçek hastaneler olurlar. Bu hiç güzel olmaz. Almanya'da spor salonları çok güzeldi. Yüzme havuzları da vardı. Ama burada yok. Sürekli sınıfta oturmak da zamanla insanı sıkıyor. O zaman hapisteymiş hissediyor insan kendini.

Nesrin Güngör — Gerçekten de öyle. Okulların etrafında neden hep teller var? Sanki çocuklar kaçacaklarmış gibi. Kapılar ne güne duruyor ki. Kaçsalar oradan kaçarlar. Ellerinden gelse okul camlarına da tel koyacaklar.

Emel Yavuz — Bir de burada beğenmediğim, öğretmenlerin bizi hep küçük görmesi. Almanya'da öğretmenler bizimle hep siz diye konuşuyorlardı. Bizi büyük gibi görürlerdi. Buradakiler hep emir veriyormuş gibi konuşuyor. Burada hep sen deniyor. Sonra şunu yap, şuraya git deniyor.

28 ağustos

Demokrasi Varsa, Alternatif de Vardır...

YALÇIN DOĞAN — *28 ağustos*

1990'da 1980'e gelmiş olacağız.

İzlenen iktisat politikasının çarpıcı bir sonucu var. Türkiye, ulaşmayı amaçladığı hedefler açısından, 1990 yılına gelindiğinde, aslında 1980 yılının ekonomik büyüklüklerine yeniden dönmüş olacak. Kişibaşına düşen gelir, kişi başına tüketilen et, üretilen yıllık enerji miktarı, kullanılan telefon sayısı, kişi başına düşen doktor sayısı ve buna benzer herhangi bir iktisadi büyüklüğü ölçü aldığınızda ve o günkü nüfusla bu değerleri karşılaştırdığınızda, Türkiye 1990 yılına geldiğinde 1980 yılının ekonomik düzeyine gelmiş olacak. Yani, ekonomik refah açısından *"yerinde saymış"* olacak. Yani, 1990 yılına geldiğimizde, elektrikler yine zaman zaman arıza yapacak, yine zaman zaman sular akmayacak, trafik sorununu yine tartışacağız, hastane kapısında yine bekleyeceğiz, üniversiteye giriş ile Anadolu liselerine giriş sınavları çocukların ve gençlerin yarısından çoğunu yine dışarda bırakacak. Yine... Yine... Yine...

1990'da 1980'e gelmiş olacağız.

Yapılan hesaplar eğer bu gerçeği insanın gözüne sokuyorsa, o zaman insanın gözüne bir başka gerçeğin daha sokulması gerek. Neden 1990'da 1980'e dönmüş olacağız? Bunun tek bir karşılığı var: İzlenen iktisat politikasının yanlış olması. İzlenen iktisat politikası ile *"refahın sağlanamayacağının"* bilinmesi. Bir ülkede tam dört yıldır *"enflasyon tartışması"*süremez. Dört yı-

dır enflasyonu dizginleyemeyen bir iktisat politikasının *"doğruluğundan"* artık söz edilemez. Dört yıldır yatırım yapmayan bir ekonomik politikanın geçerliliği artık söz konusu olamaz.

Buna rağmen, bugün en sık duyduğumuz söz nedir?.. *"Alternatif yoktur.'* İzlenen iktisat politikalarının Türkiye'nin bugünkü siyasal ve ekonomik yapısı içinde *"alternatifi vardır, yoktur"* tartışması tam dört yıldır sürüyor. Kimileri *"vardır"* derken, siyasi parti liderlerinin bazıları bile, *"Hayır, yoktur"* diyebiliyorlar.

Yukarıdaki rakamları ve gerçekleri bir yana bırakın, başlıbaşına *"Alternatif yoktur"* demek, kendiliğinden, *"Bugün yapılan iyi değildir"* demek anlamını taşıyor. Ama bugün yapılanlar iyi değildir derken, bunu *"Alternatifi yoktur"* diye vurgulamak, bugünkü kötüyü kabullenmek anlamına geliyor. *"Bu kötüdür, ama başkası yoktur"* demektir.

Oysa, *"Alternatif yok"* demek, siyasi açıdan, demokrasiye inanmamak demektir. Alternatif yok, diyen, demokrasiye inanmıyor demektir. Siyasetin bir tanımı da *"siyasetin özgür ve uygar bir insanın işi olduğu"* noktasında billurlaşıyor. Özgürlük varsa, siyaset vardır. Siyaset varsa, demokrasi vardır. Demokrasi varsa, alternatif vardır.

Aynı mantığı ve kavramları tersinden okuyalım: Alternatif yoksa, demokrasi yoktur. Demokrasi yoksa, özgürlük yoktur. Özgürlük yoksa, siyaset yoktur. Siyaset yoksa, alternatif yoktur.

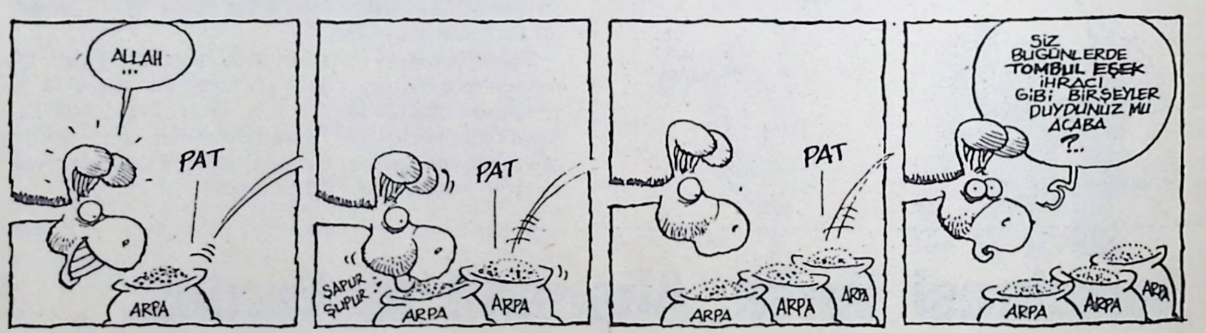
O halde, *"Alternatif yoktur"* diyen, demokrasiye inanmıyor demektir. *"Alternatif yoktur"* diyen, 1990 yılında Türkiye'nin 1980 yılına yeniden gelmesini kabulleniyor demektir. İktisadi açıdan kabulleniyor demektir. Bugünkü *"iyi gitmeyen işleri"* bir anlamda onaylıyor demektir. Ama, aynı zamanda siyasi açıdan da, demokrasiye inanmıyor demektir.

Alternatif tek bir biçimde yoktur: Demokrasi yoksa, alternatif de yoktur. Ama eğer demokrasi varsa, alternatif vardır. Demokrasi içinde her zaman ve her koşulda alternatif vardır.

Alternatifi aramak ve oluşturmak, demokrasiye inanmakla eşanlamlıdır.

27 ağustos

28 ağustos

29 ağustos

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DERSANE MERKEZ DERSANELERİ
Üniversite Hazırlık, ... ve Askeri Liseler, Anadolu Liseleri Kayıtları Devam Ediyor
... 527 49 92 Edirne: 1159 Çanakkale: 2319

61. Yıl: Sayı: 21554 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL., 28 Ağustos 1984 Salı

4 kişilik bir ailenin bir öğünü asgari 750 lira

İşte Özal sofrası

Ekonomi Servisi — "Ortadirek" evinde kurduğu en mütevazı sofra için bile ayda 50 bin liranın üzerinde para harcamak zorunda. 4 kişilik bir ailenin evde pişirdiği bir öğünlük yemeği yaklaşık 750 liraya geliyor. Ailenin çalışan bireyleri için, dışarda yemek yeme seçenekleri, en mütevazı haliyle 1 kişi için günde bir öğünden ayda 10 bin lirayı gözden çıkarmayı gerektiriyor.

Ortadireğin mütevazı sofrası, dört kişilik bir aile için ayda 50 bin liranın üzerinde harcama yapmayı gerektiriyor. Beyaz peynir, zeytin, margarin, ekmek ve çaydan oluşan 4 kişilik bir kahvaltı sofrası 250 liraya kurulabiliyor. Aynı fiyata dışarıda ancak bir kişi kahvaltı edebiliyor.

Karnıyarık, pilav, salata ve kavundan oluşan 1 öğünlük yemek 750 liraya çıkıyor. Aynı parayla dışarda iki kişi ancak köfte piyazdan oluşan bir menü ile yetinmek zorunda kalıyor.

Çok zaman evinden kahvaltı bile edemeden çıkarak çalışmaya gidenler, en azından ayda 1200 lira harcayarak sabahları kendilerine simit çay ısmarlayıp midelerini bastırabiliyorlar. Ama, öğle yemeğinde de ayda yaklaşık bin lira ödeyerek iki tost bir ayranda karar kılınması halinde, hiç değilse akşamları "sofra başı" yapıp, asgari sınıra "yükselmek" gerekiyor.

Bu durumda bile, çocukların okulda, ana babanın işte uyguladıkları bu beslenme "rejimi" aylık masrafları ancak 47 bin liraya indirebiliyor. Yani asgari ücretin yaklaşık üç katına...

Sıradan bir semt lokantası olsa bile, lokantada yemek yemeye kalkışmak ortadirek mensupları için bir "servet" mal olabiliyor. Et yemeği, yoğurtlu kızartma, salata ve tatlıdan oluşan bir öğle yemeğinin kişi başına maliyeti "mütevazılık" sınırları içinde 680 lira.

Günde bir öğün bu lükse başvurmaya kalkanların ayda 20 bin 400 lirayı bu harcama için ayırmaları gerekiyor. Bu lüksü bir kenara bırakıp, ailece haftada bir kez benzeri bir lokantada "felekten bir öğle yemeği çalmak" isteyenlerin ise 10 bin 800 lirayı ay-

(Arkası Sa. 8 Sü. 5'te)

Keseyle midenin savaşı (4 kişi)

	Evde	Dışarda	
Kahvaltı	Beyaz peynir-zeytin-yağ (margarin)-çay 250 TL.	İkişer poğaça-çay	320 TL.
		Simit-çay	160 TL.
		Ortalama lokantada kahvaltı (Beyaz peynir-reçel-yağ-çay)	600-900 TL.
Yemek	Karnıyarık-pilav-salata-kavun 750 TL.	**Ortalama Lokantada**	
		Kuru-pilav-hoşaf	1.200 TL.
		Et yemeği-yoğurtlu kızartma-salata-tatlı	2.700 TL.
		Köftecide	
		Köfte-piyaz	1.300 TL.
		Ayaküstü	
		Ayaküstü yarım ekmeğe döner-ayran	840 TL.
		İkişer kaşarlı tost-ayran	520 TL.
		Yarım ekmeğe kaşar peyniri-gazoz	720 TL.

***En** mütevazı 4 kişilik sofra, aslında ayda 50 bin liraya patlıyor. 4 kişilik bir ortadirek kahvaltısının maliyeti de 250 lira. Dışarıda kahvaltı etmek isteyenler, bu parayı yalnızca bir kişi için harcamak zorunda.*

***Evde** bir öğün yemeğin ortalama maliyeti 750 lira dolayında. Önce cebine, sonra midesine güvenenler bunun üstüne çıkıyor; kesesi izin vermeyenler altına iniyor.*

***Sabah** simit çayla, öğlen iki tost bir ayranla ayakta kurulan sofra bile ayda en az 5 bin lira. Bunun üstüne bir de akşam yemeği eklenince, mideyi susturmanın bir kişilik bedeli 15 bin lirayı buluyor.*

"BELKİ UZATIRIZ AMA BELKİ DE UZATMAYIZ" DİYOR

Gecekondu için Özal kararsız

***Başbakan,** "Cumhuriyet"e yaptığı açıklamada, "Bir araştırma yaptırdık. İmar affının fiyasko olmadığı anlaşılıyor. İki gecekondusu olanlar dahi korkmadan başvursun. Onlara dahi af çalışır" dedi. Özal, başvuru süresinin uzaması konusunda henüz kararsız: "Uzatma konusuna Bakanlar Kurulu'nda karar vereceğiz. Yığılmayı önlemek için belki uzatırız. Ama söylüyorum, belki de uzatmayabiliriz."*

CELAL BAŞLANGIÇ

BODRUM — Başbakan Turgut Özal, Bodrum'da, Aktur'daki yazlık evinde "Cumhuriyet"e yaptığı özel açıklamada gecekondu sahiplerinin yüzde 80'inin 8 eylüle kadar yeminli bürolara başvuracaklarının saptandığını belirterek, **"Bu konuda PİAR'a araştırma yaptırdık. Biz meseleleri ilmi araştırma yapmadan uluorta konuşmayız. Araştırmada yasanın fiyasko olmadığı anlaşılıyor"** dedi. Başbakan Özal, iki gecekondusu olanların bile korkmadan başvurması gerektiğini belirterek, **"araştırma sonucu gerçekler ortaya çıkınca, süreyi uzatmayabileceklerini"** söyledi.

"Tarımsal krediler" konusundaki bir soruyu da Başbakan Özal, **"Yüzde 25'lik değil de yüzde 45'lik faizle kredi verirsek, ihtiyacı karşılayabiliriz. Ama şu anda kredi faizlerini arttırmayı düşünmüyoruz"** dedi.

Başbakan Özal yazlık konutunda, "Cumhuriyet" muhabirinin sorularını şöyle yanıtladı:

— İmar Affı Yasası'nın uygulamada çeşitli zorluklar çıkardığı ve hatta uygulanamayacağı bazı partili belediye başkanlarımız tarafından da öne sürülüyor.

ÖZAL — İmar Affı Yasası'nda bir mesele var mı yok mu öğrenmek için bir ilmi araştırma yapmaya karar verdik. Çağırdık PİAR'ı. Bir anket

(Arkası Sa. 8 Sü. 3'te)

Marmaris'te kavga büyüyor

***Belediye** Başkanı oteli mühürledi, Kaymakam açtı. Başkan turistik tesislerin etrafındaki telleri sökmek istedi, Kaymakam engel oldu. Belediye tarafından ihale edilen büfeleri Kaymakam kapattı. Ve makam otomobili ile Kaymakamın otomobilinin tamponuna çarpan Belediye Başkanı, gözaltına alındı, ancak mahkemece serbest bırakıldı.*

İNCİ TUĞBAY

MARMARİS — Marmaris'in SODEP'li Belediye Başkanı Muharrem Elgin, önceki gün gözaltına alındı, ancak dün çıkarıldığı mahkemece yargılanmasına gerek görülmediği için serbest bırakıldı.

Başbakan Turgut Özal'ın ziyareti sırasında Belediye Başkanı Muharrem Elgin'in makam otomobili, Marmaris Kaymakamı Lütfi Yiğenoğlu ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cemal Büyükbaş'ın içinde bulunduğu makam otomobilinin tamponuna sürtmüştü. Olaydan bir gün sonra Muharrem Elgin ile makam otomobili şoförü Salih Tiriç gözaltına alınmışlardı.

Marmaris Belediye Başkanı Elgin ile Kaymakam Lütfi Yiğenoğlu arasında uzun süredir anlaşmazlık vardı. Önceki gün saat 18.00-18.30 arasında Muharrem Elgin'in makam otomobili emniyete çekilirken, kendisi de saat 23.00 sıralarında yemek yediği restorandan alındı. Şoförüyle birlikte gözaltına alınan Elgin'in kefaletle serbest bırakılma isteği reddedildi.

Muharrem Elgin, dün öğleden sonra çıkarıldığı mahkemece yargılanmasına gerek görülmediği için serbest bırakıldı.

Olay günü Muharrem Elgin'in makam otomobilinde bulunan Belediye Başkan Vekili Cemil Tuncel şu açıklamayı yaptı:

"Başbakanımızı karşılamaya gittiğimizde Gökova üçyol ağzındaki konvoyda karşılama bittikten sonra Reis şoföre hitaben 'Vali beyin arabası hareket edince, kimseyi araya sokma, arkasına gir' dedi. Bu arada araya koruma polislerinin beyaz arabası girdi. Biz de onun arkasında yola devam ettik. Şoföre de, be-

(Arkası Sa. 8 Sü. 1'de)

Beş bakana sarı kart

Kâzım Oksay
(Devlet Bakanı, Bolu Milletvekili)
1933 Bolu doğumlu. Ankara İTİA mezunu. Sırasıyla Türkiye Kredi Bankası, Ticaret Bakanlığı, Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı, Ulaştırma Bakanlığı'nda çalıştı. Başbakanlık Müşavirliği, Başbakanlık Müsteşar Yardımcılığı ve DPT Sosyal Planlama Dairesi Başkanlığı'nda bulundu. Evli ve bir çocuklu olup, İngilizce bilir. ANAP kurucu üyesi.

Veysel Atasoy
(Ulaştırma Bakanı, Zonguldak Milletvekili)
1947 Zonguldak doğumlu. Ankara Siyasal Bilgiler mezunu. Sırasıyla, Antalya Maliyet Memurluğu, Akyazı, Menemen, Yeşilova'da kaymakam vekilliği, Selendi, Kaynarca, Varto ve Karayazı'da kaymakamlık, Devlet Personel Dairesi Genel Sekreterliği, DPT Müşavirliği ve DPT Genel Sekreterliği yaptı. Fransızca bilir. ANAP kurucu üyesi.

Mehmet Aydın
(Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı, Samsun Milletvekili)
Samsun 1928 doğumlu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. Sırasıyla Sayıştay murakıplığı ile DSİ, DPT ve Ticaret Bakanlığı'nda çeşitli görevlerde bulundu. Gıda İşleri Genel Müdürlüğü ve Ankara Ticaret Odası Genel Sekreterliği görevlerini yürüttü. Evli ve iki çocuk sahibi olan Mehmet Aydın, İngilizce bilir.

H. Hüsnü Doğan
(Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı, TBMM dışından)
1944 Malatya doğumlu. ODTÜ mezunu. İnşaat Yük. Müh. Sırasıyla Elektrik İşleri Etüt İdaresi'nde proje mühendisliği, DPT'de araştırmacı, Tarım Bakanlığı'nda müşavirlik, Araştırma Planlama Koord. Genel Müdürlüğü, TMO Yönetim Kurulu üyeliği ve DPT Yabancı Sermaye Dairesi Başkanlığı görevlerinde bulundu. Evli, bir çocuklu.

Cemal Büyükbaş
(Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Eskişehir Milletvekili)
1928 Romanya doğumlu. İTÜ Elektrik Fakültesi mezunu. 1978 yılına kadar Türkiye Elektrik Kurumu'nda, daha sonra çeşitli kamu ve özel kuruluşlarda çeşitli görevlerde bulundu. Bu arada Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü yaptı. Evli ve iki çocuklu olan Cemal Büyükbaş, Fransızca ve İngilizce bilir.

NEDEN ELEŞTİRİLİYORLAR?

Devlet Bakanı Oksay, Ulaştırma Bakanı Atasoy, Sağlık Bakanı Aydın:

***Belli** bir siyasi eğilimin etkinleşmesine yol açacak kadrolaşma hareketine girişmek.*

Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı Doğan:

***İdari** reorganizasyon çalışmaları*

Enerji Bakanı Büyükbaş:

***Hızlı** tempoya ayak uyduramamak, işbitirici olmamak.*

CANAN KÖKER

ANKARA — ANAP iktidarının beş bakanı, parti içi ve dışında etkili ve üst düzey çevrelerinin eleştirilerine hedef oluyorlar. Devlet Bakanı **Kâzım Oksay**,

(Arkası Sa. 8 Sü. 5'te)

Duisburg'da yangın: 7 Türk öldü

DUİSBURG (Ajanslar) — Federal Almanya'nın Duisburg kentinde Türk ve Yugoslav işçi ailelerinin kaldığı eski bir yapıda çıkan yangında, baba dışında 7 kişilik bir Türk ailesi öldü. Yangın sırasında Türk ve Yugoslav kiracılardan 23 kişi de çeşitli yerlerinden yaralandı.

Duisburg polis şefi, yangının çıkış nedeninin araştırıldığını, kundaklama olasılığı üzerinde de durulduğunu, ancak bu konuda bir ipucu elde edilemediğini söyledi.

Yangının, taşınacak olan bir

(Arkası Sa. 8, Sü. 2'de)

Köln Konsolosluğu işgalcilerine sığınma hakkı

KÖLN (AP) — Federal Almanya'nın Köln kentindeki Türk Konsolosluğu'nu 1982 yılında basarak 15 saat işgal altında tutan 9 Türk teröristine Bonn hükümeti tarafından siyasal sığınma hakkı tanındı.

Teröristlerin avukatı Harry Steigen, 4-4,5 yıl hapse mahkûm olan teröristlerin, halen cezalarını çekmekte olduklarını, ancak gelecek yıl affedilebileceklerini söyledi. Steigen, Türk Konsolosluğu'nu basan grubun onuncu üyesinin siyasal sığınma isteğinin de hükümetçe incelenmekte olduğunu bildirdi.

İlk büyük imzalar *Türk-İş'e bağlı Türk Metal Sendikası ile Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) arasındaki 50 bin dolayında işçiyi kapsayan toplu iş sözleşmesi dün Yıldız Parkı Çadır Köşkü'nde düzenlenen bir törenle imzalandı. Törene MESS Başkanı Bahri Ersöz ile Türk Metal Sendikası Genel Başkanı Mustafa Özbek'in yanı sıra, Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz ile TİSK Başkanı Halit Narin ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa Kalemli, Sanayi Teknoloji ve Ticaret Bakanı Cahit Aral, Sanayi ve Teknoloji eski Bakanı Şahap Kocatopçu ile çok sayıda davetli katıldı. İmza töreni, gönderilen çelenk ve çiçekler, katılan davetlilerle "nikâh"a dönüştü. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)*

MESS BAŞKANI BAHRİ ERSÖZ: BÜYÜK FEDAKÂRLIK YAPTIK

TEKSTİLDE İŞÇİLERİN ÇALIŞMA KOŞULLARI GÖRÜŞÜLÜYOR.

YETKİ ALINMAYAN İŞYERİ KALMADI.

Haberleri 8. Sayfada

Hava dolmuşuna 4 izin

***Sönmez** Holding, Bursa-İstanbul arasında uçak işletmek; Eska, kargo taşımacılığı yapmak; Yaşar Holding'le Nesu, hava taksisi işletmek için Ulaştırma Bakanlığı'ndan ön izin aldı.*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Ticari hava taşımacılığı için 4 şirket Ulaştırma Bakanlığı'na başvuruda bulunarak "ön izin" aldı. Ön izin alan şirketlerin gerekli işlemleri en geç 6 ay içinde tamamlayarak işletme ruhsatlarını almaları bekleniyor.

Gerçek ya da tüzel kişilerin ticari amaçla, ücret karşılığı hava araçlarıyla yolcu ve yük taşımaları ya da ticari amaçla diğer etkinliklerde bulunabilmeleri için 19 Ekim 1983'te Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 2920 sayılı yasadan sonra "ticari hava taşımacılığı" yapmak için Ulaştırma Bakanlığı'na başvuruda bulunan şirketlerden 4'ü ön izin aldılar. Bu şirketlerden "Sönmez Holding" Bursa - İstanbul arasında hava taşımacılığı yapacak. "Eska" şirketi ise kargo taşımacılığı yapmak için başvuruda bulundu. "Nesu" ile "Yaşar Holding"e bağlı "Yaka" şirketleri ise "hava taksiciliği" yapacaklar. Ön izin alan bu şirketler, en geç 6 ay içinde hazırlıklarını ve gerekli işlemlerini tamamladıkları takdirde işletme ruhsatı alarak etkinlik gösterebilecekler. 2920 sayılı yasa uyarınca, ticari hava taşımacılığı dışında "Özel uçak" kullanımı da düzenlemeye sokuldu. Buna göre, özel uçak sahibi olmak isteyenler Sivil Havacılık Dairesi'ne başvuruda bulunarak gerekli izni alabilecekler. İzin alabilmek için aracın uçuşa elverişli olması ve aracı kullanacak kişinin ehliyetinin bulunması koşullarının yerine getirilmesi gerekiyor. Uçak sahipleri para karşılığı yolcu taşıyamayacak. Herhangi bir durumdaki sorumluluk ise, uçağı kullanana ve sahibine ait olacak.

Tarifeli ya da "Charter" hava taşımacılığı yapacak olan şirketler 2920 sayılı yasa uyarınca denetlenecekler.

Hava taşıması yapacak şirketlerin önlerinde duran en büyük sorunun personel bulma konusunda olduğu ilgililerce ifade edildi. Bunun yanında salt bir havaalanının yapımının 20 milyar lira harcamayı gerektirmesi, uçak fiyatları, donatımları ve personel giderleri ile ticari hava taşımacılığının oldukça pahalı bir girişim olduğu yine ilgililerce belirtildi.

Öte yandan ticari hava taşımacılığı ile ilgili olarak yetkililer, özel kesimin bu alana el atması

(Arkası Sa.8, Sü.4'te)

Kastelli'nin borçlarına 7,7 milyar tenzilat

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — İstanbul 9 Numaralı Tasfiye Kurulu Başkanlığı, Banker Kastelli Menkul Değerler A.Ş.'nin 586 gerçek ve tüzel kişi için talep edilen toplam 11.5 milyar liralık borcunun 7.7 milyar lirasını reddetti. Böylece Banker Kastelli olarak bilinen **Cevher Özden**'in borcu 3.8 milyar liraya indi.

Tasfiye Kurulu'nun Resmi Gazete'de yayınlanan ilanında borçların bir bölümünün reddine gerekçe olarak, **"borçların banker ile ilişkili bulunmaması"** göste-

(Arkası Sa. 8 Sü. 6'da)

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Nuh'un Gemisi...

"Gemisini yürüten kaptan" derler; Nuh'un gemisine kaptan olmak isteyenler de Ağrı Dağı'na tırmanıyorlar. Uzay gemisinden inip, Nuh'un gemisine binmeye çalışan astronot Irwin aramaya devam ediyor. Eski politikacılardan Kasım Gülek'in arkadaşı kâşif Steffins de Ağrı Dağı'ndan getirdiği bir tahta parçası ile Amerika'ya uçmuş. Gemiyi aramaya kalkan bir İngilizi de dağın eteklerinde tüfekle vurmuşlar. Neler oluyor eteklerinde askerlik yaptığımız şu dağda Allahaşkına?

Yolu Doğu Berlin'e düşenler görmüşlerdir. Batı Berlin ile Doğu Berlin'i ayıran duvarın hemen sol yanında Bergama Müzesi bulunmaktadır. Elin Almanı, Bergama'dan bu tarihsel yapıyı parça parça söküp kaçırmış ve kendi ülkesine dikivermiştir.

İngilizler, 1968 yılında Londra'da, İstanbul'dan kaçırılıp

(Arkası Sa. 8 Sü. 1'de)

Nükleer santral pazarlığı kızıştı

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Akkuyu'da kurulması planlanan ilk nükleer santral için Ankara'da büyük pazarlık başladı. Türkiye, Alman **KWU** firması ile Kanada **AECL** firmalarından yeni teklifler istedi. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Cemal Büyükbaş**, her iki firmanın temsilcileriyle de ayrı ayrı görüşmeler yapacak. İlk verilere göre,

(Arkası Sa.8, Sü.4'te)

MANŞ'IN DİBİNDE 450 TON NÜKLEER ARTIK YATIYOR

Haberi 3. Sayfada

Basketbolumuzun Görüntüsü: Şark Çıbanı

DENİZ GÖKÇE — *29 ağustos*

Olimpiyatlar, yaz tatili, transfer, futbol derken basketbol, sporseverlerin gözünden biraz kaçmış gözüküyor, ama aslında kaçmamış olması gerek! Çünkü bu sene hem Genç Milli Takımımız çok başarılı maçlar sonucu Avrupa Şampiyonası'nda finallere katılıyor, hem de Milli Takımımız İsveç'teki Challenge maçlarına Kualalumpur'da bir turnuvaya katılarak hazırlanmak durumunda.

Bu maçlarda alınan sonuçlar doğrusu gerçekten göğsümüzü kabartıcı gözüküyor. Genç Milli Takımımız Avrupa sekizincisi olurken pivotsuz ve az sayıda sporcuya dayanan, birkaç oyuncunun kişisel gayreti ile yürüyen bir takımın çıkabileceği en yüksek yere çıktı. Takımı bu maçlara hazırlayanları tebrik etmek lazım. Mümkün olanın en iyisini yaptılar, onlara teşekkür ediyoruz. Gelelim A Milli Takımının maçlarına. Eh, Yugoslav Milli Takımını yen, İspanya'ya üç sayı ile yenil, Olimpiyat Şampiyonu Amerikalıların bile elendiği bir turnuvada hakem oyunlarına rağmen üçüncü ol. Az başarı mı bu? İçimizde iftihar duyguları kabarıyor, koşup, idarecilerimizi kucaklamak, bağrımıza basmak, oyuncuları omuzlara almak geliyor! Bulutlara doğru havalanıyoruz! O ne? Bir kahpe teleks bütün hayallerimizi yıkıyor. Herhalde bu teleksi Milli Takımımızı sabote etmek isteyenler, bizi bölmek isteyenler, falan göndermiş olmalı. Biraz daha dikkatli bakıyoruz, bu bir Reuter Ajansı haberi: Ne mi diyorlar?

Meğer bizim Milli Takım orada sadece kulüp takımları ile oynarmış, hem de ne kulüp takımları. Yugoslav Milli Takımı diye bütün gazetelerimize geçen Yugoslav takımı K.K. Postar, emekli basketbolculardan oluşan bir turistik takım. Geçen sene Türkiye'yi ziyaretlerinde Eczacıbaşı Genç Takımı bu ihtiyarları yenmişti. İçlerinde halen aktif sporcu olan bir iki kişi var, o kadar. Ya olimpiyat şampiyonu Amerikan takımı? Sadece Utah State College tabii! Bilenler anlar, bilmeyenlere de biz izah edelim. Amerika'nın batısında Pasifik Sahili Atletik Konferansı denen ligde 1982 senesinde sekizinci olmuş, toplam dört galibiyet, yirmi üç mağlubiyet almış. 1983'te ise kendı iiginde üçüncü olabilmiş, yirmi galibiyet, dokuz mağlubiyet ile sıradan bir ligin sıradan bir takımı. Amerika klasmanında nal toplayan bir takım. İlk yüz takıma giremez. Dört senede 56 mağlubiyet, 55 galibiyet almışlar.

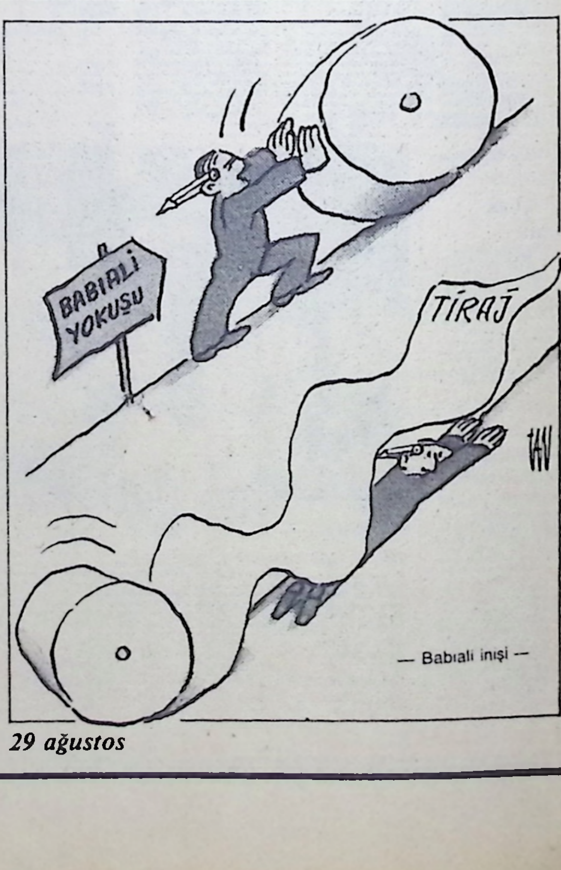
Ya İspanya takımı? Madrid Estidiantas talebe takımı. Artık gerisini araştırmaya lüzum yok. Taiwan'dan Flying Camels (Uçan Develer) adlı bir takım. Avustralya'dan Canberra Cannons (Canberra Topları) adlı bir özel takım. Hiçbir milli takım yok, bir biz varız. İçimizden *"Ne olacak"* diyoruz, *"Milli Takımın özel takımlarla maç yapma hakkı yok mu?"* Tabii ki var. E, ne diye bu yazı öyleyse? Bu yazı iki sebepten yazılıyor.

Birincisi Türk kamuoyunu ayakta uyutmaya, Milli Takıma galibiyetler, antrenörlere başarılar, Federasyonun da şapkasına bir tüy ilave etmeye kimsenin hakkı yok. Bu turnuvalara katılmak Federasyon ve Milli Takım yetkililerinin hakkıdır, ama milleti uyutmak değil. Peki bu uyutmayı kim yapıyor? Federasyonun bülteninde (postadan gelen) bu maçlar milli maçmış gibi yazılmış. Peki Malezya'dan haberleri kim vermiş? Dikkatinizi çekti ise rakip takımların kadroları hiç yok bu maçlarda. Haberler ajanstan. Onların kaynağı ise Federasyon bülteninde verilen telefon numaraları. Telefona çıkan ise? Çinko! Bildiniz! İdareci İlhan Uyguç ve Antrenör Aydan Siyavuş; Malezya'dan sevgilerle! Haberlerin bütün kaynağı bunlar. Yazıda neden *"Şark Çıbanı"* başlığı var anladınız mı?

BUHAR KAZANINDAN KUZEYE

İkincisi, hangi bilimsel teknik yönetmen bu mevsimde yağmurlu ve gri olan İsveç'teki turnuvaya, Malezya'nın buhar kazanı sıcaklığındaki salonları ve mevsimlerinde Milli Takımı hazırlıyor? Biraz daha deşiyoruz. Bu turnuvaya önce Karşıyaka gitsin diye Federasyon baskı yapmış. Karşıyaka gitmemiş. Çünkü sadece tek yönde bilet parası Malezya tarafından ödeniyormuş. İzmir bölgesi de masrafın gerisini ödememiş. Milli Takım nasıl gitti acaba? Bu işler enteresan, (zaten Kıbrıs'taki turnuvaya da galiba Taçspor'un yerine Genç Milli Takım gönderilmişti). Biraz daha deşiyoruz. Oyuncular bu turnuvaya gitmek istememişler. Gene de Dışişleri istiyor, yüksek makamlar arzu ediyor gibi laflarla takım gönderilmiş. Ne zamandan beri Dışişleri spor faaliyetleri programını düzenliyor?

Geçen yıl haberleşme yılıydı, bu yıl ise herhalde haberle adam uyutma yılı olmalı. Bu yazıyı haberin doğruluğunu araştırmayan ve kaynağa inanan bütün basın mensubu arkadaşlara ithaf ediyorum. Biz ne de olsa amatörüz.

29 ağustos

Her Şeyden Önce Meclis

NADİR NADİ — *30 ağustos*

Ne denli parlak olursa olsun, askersel zaferlerin hepsi için haklıdır, "meşru"dur denemez. Tarihe baktığımız zaman kısa ya da uzun süreli ordu başarılarından bir bölümünün haksızlığı karşısında bugün bile acı duymamak elden gelmez. Hem parlak hem de haklı olan zaferler ise sayıca ötekilerden daha azdır.

30 Ağustos Başkomutanlık Meydan Savaşı ile sonuçlan büyük başarı, işte bu sonuncular hesabına 20. yüzyıla ışık tutan zaferlerden biri, hatta birincisidir.

Çünkü 30 Ağustos'ta tarih sayfasından adı silinmek istenen Türk milleti "Hayır ölmedim, ölmeyeceğim, beni öldüremezsiniz" diyerek istilacı güçlere karşı son yumruğunu indirirken her varlık için doğal olan yaşama hakkını süngü gücü ile dünyaya ispatlamıştır.

30 Ağustos'u anarken bir şeyi göz ardı etmemeye dikkat etmeliyizdir. Bu zafer ordusu ile, Meclisi ile, kadını ve erkeği ile bütün Türk ulusunun zaferidir. Bu gerçeği Büyük Atatürk her vesile ile açıklamıştır. Daha Kurtuluş Savaşı'nın hazırlıkları sırasında Büyük Millet Meclisi'nin Ankara'da toplanmasını bu yüzden ısrarla istemesi, Erzurum ve Sıvas Kongrelerinde alınan kararlarla "Milli Misak" sınırlarının çizilip dünyaya açıklanması, hep ulusal davamızın haklılığını, "meşruluğunu" belirtmek amacına dayanmaktadır.

Üç buçuk yıl süren son derece güç koşullar altında, millet, canını dişine takmış düşmana karşı dayanırken Atatürk'ün muhalifleri, hatta düşmanları yok muydu?

Elbette vardı. Hem Meclis içinde, hem Meclis dışında onunla aynı düşünceyi paylaşmayanlar, bu yolun çıkmaz yol olduğunu etrafa yaymaya çalışanlar elbette vardı.

Ama Atatürk her zaman "meşruluk"tan yana bir liderdi.

30 Ağustos öncesinin o çok çetin, çok tehlikeli günlerinde bile muhalifler Atatürk'e verilmiş olağanüstü yetkilerin geri alınmasını tartışma konusu yaptıkları zaman Büyük Önder şiddet yoluna sapmamış, Meclis Genel Kurulu'nu inandırarak, "ikna ederek" olağanüstü yetkilerinin bir süre daha uzatılmasını sağlamıştı. Bu yetkiler ona gece gündüz 21 gün süren Sakarya Savaşı başlamadan önce Meclisçe verilmişti. Başkomutanlık görevi de yetkilerin başında yer alıyordu. Yetkiler geri alınsaydı ordu komutasız kalacaktı. Böyle olmadı. Meclis demokratik yöntemlerle Atatürk'e güvenini yineledi. 30 Ağustos zaferi işte bu koşullar altında sağlandı.

Ulusal Bayramı kutlarken bu noktayı unutmayalım!

Satılık 7 aylık çocuk var...

TÜREY KÖSE — *30 ağustos*

İNTEPE/ÇANAKKALE — Her şey satılık. Çocuklar bile...

Çanakkale'de çıkan bir yerel gazetede yer alan bir ilanda **"satılık arsa"**, **"satılık otomobil"**, **"satılık villa"** der gibi 24 punto başlıkla **"satılık çocuk"** deniyordu.

Ardındaki 10 punto harflerde ise **"satılığa çıkarma"**'nın çaresizliği anlatılıyordu:

"Kalp hastası eşim Vesile Gönce'yi ameliyat ettirebilmek için maddi durumum yerinde olmadığından üç kızımdan birini satıyorum. İsteyenlerin İntepe bucağında Erdoğan Gönce'ye başvurmaları rica olunur."

Gerçi "çocuk alıcısı" değildik ama, böyle bir ilanı görüp de durmak olur mu? Çanakkale'den 15 dakikalık bir yolculukla, deniz kıyısındaki bu şirin bucağa geldik. 500 haneli 2 bin 500 nüfuslu İntepe'nin yoksul sokağında, bahçesinde çamaşır yıkayan kadınların toprak üstüne diz çöktükleri bir mahallede bulduk **"satılık çocuk"** ilanı veren **Erdoğan Gönce'**yi. Bu yıl ilkokula başlayacak yedi yaşındaki **Ayten**, beş yaşındaki **Aysel** ve yedi aylık **Kader**'e bakıyorduk **"acaba hangisi satılık?"** diye.

"İnsan neden satar ya da nasıl satabilir çocuğunu?" gibisinden soru dolu gözlerle bakınca, Erdoğan Gönce, sesimizi çıkarmamıza gerek kalmadn yanıtlamaya başlıyordu bizi:

— Hiç çocuk satılır mı? Belki yardım ederler diye verdik o ilanı. İnsan çocuğunu satmaz. Ama çaresizim.

— **Eşinizin rahatsızlığı ne?**

— Kalp romatizması var. Kalp kapakçığının değiştirilmesi lazımmış. 1-1.5 milyon lira lazım. Bunu nereden bulalım? Önce burada tedavi ettirdik. Doktorlar daha büyük doktorlara götürmemizi söylediler.

Yatağında bitkin bir biçimde uzanmış olan anne giriyor söze:

— **Hiç evlat verilir mi? Değil 1.5 milyon, 100 milyon verseler satmam çocuklarımın hiçbirini...**

Eşiyle kafa kafaya verip gazeteye böyle bir ilan vermeyi kararlaştırmışlar. Ama öyle **"çocuklarını satmak"** için falan değil, sadece belki bir yardım olur diye. Yine de ana Gönce'nin yüreği dayanmamış böyle bir ilana. Görür görmez şok geçirmiş.

"Yataklara düştüm" diyor 8 yıllık evli Vesile Gönce. Sonra ekliyor:

— **Komalara girdim. Çocuk satılır mı, evlat verilir mi? Ne yapalım para bulamazsak çektiğimiz yere kadar çekeceğiz...**

16 EYLÜLE KADAR

Anne Gönce bir yanda hastılığı, diğer yanda yüreğindeki acısıyla hastalığını anlatıyor:

— **Kader'in doğumundan sonra ani zayıflama ve çarpıntı oldu. Önce üşütme diye önemsemedik. Sonra doktora gittiğimizde** "kalp romatizması" **dediler. Çanakkale Devlet Hastanesi'nde 2.5 ay tedavide kaldım. Elde avuçta ne varsa götürdük. İstanbul'da doktora gittik. Bana** "Güzel gelinim bu derdi nereden edindin, 16 eylüle kadar ameliyata gelmen lazım" **dedi.**

16 eylüle çok az kalınca veri vermişler gazeteye ilanı.

Bizim gözümüz yine Ayten ile Aysel'de. Böyle bir olay onları nasıl etkilemiz? En büyükleri Ayten gülmeye yakın bir çizgide konuşuyor:

— Önce çok şaşırdım. Ama babam mahsus yaptı. Annem için yaptı. Babam hiç bizi satar mı? Komşular bize **"satılık olan Kader"** diyor. Yani en küçüğümüz. Aysel de çok üzülmüş buna ilk önceleri. Ama şimdi onlara **"paranız varsa gelin alın"** diyor.

Kapıkule olayı Arıkan'ı kızdırdı: Bir bomba patlayabilir

RAFET GENÇ — *31 ağustos*

ANKARA — Kapıkule gümrük yolsuzluğu olayı, hükümet düzeyinde Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan** ile ilgili birtakım sorunlar ortaya çıkardı. Bakan Arıkan, Kapıkule gümrük yolsuzluğunun soruşturulmması sırasında Bakanlığında görevli bir memura kötü muamele yapıldığı iddiasına ilişkin, kendisine bilgi verecek makam bulamadığı gerekçesiyle, **"istifa etmeyi"** düşündüğünü yakın çevresine açıkladı.

Olayla ilgili soruşturmanın yürütülmesi sırasında gözaltına alınan Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nda çalışan bir memurun durumu ile ilgili ayrıntılı bilgi edinememesi sorununu Bakan Arıkan, Bakanlar Kurulu'nda da gündeme getirdi. **Vural Arıkan**'ın İçişleri Bakanı Dr. **Ali Tanrıyar**, Edirne Valisi **Enver Hızlan** ve Emniyet Genel Müdürü **Saffet Arıkan Bedük'**ten ayrıntılı bilgi almak istediği, ancak tüm çabalarına karşın, sorularının yanıtsız kaldığı belirtildi. Maliye ve Gümrük Bakanı, bu nedenle Başbakan **Turgut Özal** ile uzun süren bir görüşme yaptığı ve sorunu Başbakan'a anlattığı öğrenildi.

Kapıkule'deki toplam 212 milyon liralık yolsuzluk olayının soruşturulması sürerken, gözaltına alınan memurlardan birinin yakını, Bakanlığa başvurarak memura kötü muamelede bulunulduğunu iddia etti. Gözaltında bulunan memurun yakınının, Bakanlığa her gün gelerek iddialarını yinelemesi üzerine Bakan Vural Arıkan, iddialarla ilgili ayrıntılı bilgi almak istedi. Arıkan, iddialarla ilgili ayrıntılı bilgi almak için, önce Edirne Valisi Enver Hızlan'ı aradı. Hızlan, soruşturmanın sürdürüldüğünü, bu nedenle bilgi veremeyeceğini bildirdi. Arıkan, bunun üzerine İçişleri Bakanı ile Emniyet Genel Müdürlüğü'nü arayarak, aynı konuda bilgi almak istedi. Bakan Arıkan'ın bu girişimleri de sonuçsuz kaldı.

Öğrenildiğine göre, konu 28 Ağustos 1984 Salı günü toplanan Bakanlar Kurulu'nda da gündeme geti-

rildi. Başbakan Özal ile özel bir görüşme yapan Bakan Arıkan'ın, **"Eğer böyle bir olay varsa, hükümet düzeyinde sorunun araştırılmasını"** istediği ifade edildi. Özal'ın Bakan Arıkan'a, **"Böyle bir olay varsa, sorumluların ortaya çıkarılacağına ilişkin bir teminat verdiği"** de öğrenildi. Özal - Arıkan görüşmesinde Arıkan'ın, söz konusu durumdan **"Sıkıyönetimden de olayı araştırdım, soruna sıkıyönetimin el koymadığını ve herhangi bir özel soruşturma yapmadığını öğrendim. Devletin bir Bakanına hükümet üyelerince ve devletin bürokratlarınca bilgi verilmemesini, devlet anlayışıyla bağdaştıramıyorum. Bir Bakan olarak böyle bir olayda bilgi almamız için işi Başbakana getirmek gerekiyorsa bizim iş yapmamız mümkün olmayacaktır"** biçiminde yakındığı öğrenildi.

Konuya ilişkin Cumhuriyet muhabirinin sorusunu yanıtlayan Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, **"Kapıkule olayının bu yanıyla ilgili olarak şimdilik hiçbir şey söylemek istemiyorum, gelişmeleri hep birlikte izleyelim"** dedi. Arıkan, hükümetten istifa etmesine ilişkin bir başka soruyu yanıtlarken, **"Gelişmeleri izleyelim dedim, belki bir bomba patlayabilir"** demekle yetindi.

Barış Derneği Davası Askeri Yargıtay Gerekçeli Kararı

"Mahkûmiyete esas alınan raporlar yetkili kişilerce tutulmamıştır"

31 ağustos

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Barış Derneği Davası, önceki gün Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nde yapılan karar oturumuyla, Yargıtay tarafından bozuldu. Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin "oy çokluğuyla" aldığı kararın gerekçeli tam metni ve karara "muhalefet şerhi" koyan Hava Hâkim Albay Hakkı Erkan'ın "karşı oy yazısı"nın tam metnini yayımlıyoruz.

1984/331
1984/372

Hv. Hâk.Alb. H. Erkan
Hâk.Alb. Y. Çiftçioğlu
Hâk.Alb. K. Çelebi
Hâk.Alb. İ. Şengüllü
Hâk.Alb. E. Argon
TET.HÂK. H. ELVAN

Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye ve sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf cemiyetlerden olan Barış Derneği'nin faaliyetlerini tanzim, sevk ve idare etmek suçundan sanıklar **Mahmut Şerafettin Dikerdem, Cumhuriyet Reha İsvan, Erdal Atabek, Harun Aykut Göker, Cemal Tahsin Usluoğlu, Haluk Uygur Tosun, Şefik Asan, Aybars Ungan, Ali Erol Taygun, Yusuf Metin Özek, Ataol Behramoğlu, Ali Gazanfer Sirmen, Gencay Şaylan, Ergun Elgin, Orhan Selim Taylan, Hüseyin Nazım Hacıbaşoğlu, Nedim Tarhan** ve **Nurettin Yılmaz** ile cemiyetin üyesi olmak suçundan sanıklar **Orhan Adlı Apaydın, Mehmet Niyazi Dalyancı, İsmail Hakkı Öztorun, Gündoğan Görsev** ve **Melih Tümer**'in mahkûmiyetlerine dair İstanbul'da kurulu Sıkıyönetim Komutanlığı 2 No'lu Askeri Mahkemesi'nde verilmiş olan 24.11.1983 gün ve 1982/302 sayılı hüküm, sanıklar ve vekilleri tarafından duruşmalı olarak temyiz edildiğinden dava dosyası Başsavcılığın sanıklardan **Mahmut Şerafettin Dikerdem, Ali Gazenfer Sirmen, Ataol Behramoğlu, Orhan Selim Taylan, İsmail Hakkı Öztorun, Ergun Elgin, Gündoğan Görsev** ve **Mehmet Niyazi Dalyancı** haklarındaki hükmün onanmasını, diğer sanıklar haklarındaki hükmün ise bozulmasını içeren 26.6.1984 gün ve 1984/1739 sayılı tebliğnamesine bağlı olarak 3'üncü Daireye gelmekle duruşmalı olarak yapılan inceleme sonunda:

Gereği görüşülüp düşünüldü:

Olaya ve dosya içeriğine göre, Askeri Savcılık, Barış Derneği'nin (Türkiye Barış Komitesi) kurulduğu günden itibaren **"Barış"** sözcüğünün mukaddes anlamını paravana yapmak suretiyle mevcut anayasal düzeni yıkmak ve yerine Marksist-Leninist bir düzen kurmak için faaliyetlerde bulunduğunu iddia ederek dernek mensubu sanıklar hakkında yerel Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'ne kamu davası açmış ve tüm sanıkların eylemlerine uyan T.C.K.'nın 141/1, 173/ son ve 1402 Sayılı Yasa'nın 16/1 maddeleri uyarınca cezalandırılmalarını istemiştir.

Aynı savcılık aynı iddianamesinde ayrıca sanıklardan **Orhan Adlı Apaydın**'ın T.C.K'nın 142/1, 312, **Mehmet Niyazi Dalyancı**'nın 140, **Nedim Tarhan**'ın 142/1, **Erdal Atabek**'in 142/1 ve **Mahmut Şerafettin Dikerdem**'in 142/1, 80 ve 311'inci maddelerinde yazılı suçları da işlediklerini ileri sürerek anılan sanıkların bu maddeler uyarınca da cezalandırılmalarını talep etmiştir.

Yerel Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi yaptığı açık yargılama sonunda sanıklardan **Mahmut Şerafettin Dikerdem, Cumhuriyet Reha İsvan, Erdal Atabek, Harun Aykut Göker, Cemal Tahsin Usluoğlu, Haluk Uygur Tosun, Şefik Asan, Aybars Ungan, Ali Erdal Taygun, Yusuf Metin Özek, Ataol Behramoğlu, Ali Gazenfer Sirmen, Gencay Şaylan, Ergun Elgin, Orhan Selim Taylan, Hüseyin Nazım Hacıbaşoğlu, Nedim Tarhan** ve **Nurettin Yılmaz**'ın sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf cemiyetlerden olan Barış Derneği'nin faaliyetlerini tanzim, sevk ve idare ettiklerini,

Sanıklardan **Orhan Adlı Apaydın, Mehmet Niyazi Dalyancı, İsmail Hakkı Öztorun, Gündoğan Görsev** ve **Melih Tümer**'in yukarıda nitelikleri belirtilen derneğin üyesi olduklarını kabul ederek birinci gruba giren sanıkların eylemlerine uyan TCK'nın 141/1 maddesi uyarınca sekizer sene ağır hapis, ikinci gruba giren sanıkların eylemlerine uyan TCK'nın 141/5 maddesi uyarınca beşer sene ağır hapis cezaları ile mahkûmiyetlerine, verilen cezaların üçte biri oranın-

da değişik illerde genel güvenlik gözetimi altında bulundurulmalarına, derneğin kapatılmasına, sanıklardan **Orhan Adlı Apaydın** ve **Erdal Atabek**'in DİSK Maden İş'in genel kurullarında yaptıkları konuşmaların bu davadan tefrik edilmesine karar vermiştir.

Anılan karar sanıklar vekilleri tarafından derneğin yasal olarak kurulduğundan, kuruluş amacı dışına çıkmadığından, illegal çalışmalar yapamadığından, olayda kabul edilen suçun unsurları bulunmadığından, savunma haklarının kısıtlandığından, reddi hâkim talebinin usulüne uygun karara bağlanmadığından, ek savunma hakkı tanınmadığından ve sanıkların suçsuz olduklarından bahisle hükmün esastan bozulması ve sanıkların tahliye edilmeleri istemi ile temyiz edilmiştir.

Başsavcılık tebliğnamesinde, sanıklardan Mahmut Şerafettin Dikerdem, İsmail Hakkı Öztorun, Ergun Elgin, Ali Gazenfer Sirmen, Ataol Behramoğlu, Orhan Selim Taylan, Mehmet Niyazi Dalyancı ve Gündoğan Görsev haklarındaki hükmün onanmasını, diğer sanıklar hakkındaki hükmün ise bozulmasını istemiştir.

USULE AİT İNCELEMEDE:

1- İddianamedeki sevk maddesinde yazılı ceza, hükmedilen cezadan daha ağır olduğundan bazı sanıklara ek savunma hakkı verilmesi,

2- Reddi hâkim talebinin karara bağlanmasında talebin zamanına ve niteliğine göre reddi istenilen hâkimin de müzakereye katılması 353 Sayılı Yasanın 44/b maddesi uyarınca mümkün ve yasal olduğundan, reddedilen hâkimin müzakereye katılması,

3- Sanıklardan Orhan Adlı Apaydın ve Erdal Atabek haklarında suç ihbarı niteliğinde olan tefrik kararının temyizi kabil olmadığından anılan sanıklar hakkında tefrik kararı verilmesi,

Bozma nedeni yapılmamıştır.

Esasın incelenmesinde:

İncelenen dava dosyası ve eklerinden anlaşılacağı gibi sonradan Türkiye Barış Komitesi adını alan Barış Derneği 3 Nisan 1977 tarihinde kurulmuş, 5 Eylül 1980 tarihinde sıkıyönetim komutanlığı tarafından kapatılmıştır.

Tüzüğüne göre kuruluş amacı **"adaletli ve kalıcı"** bir barışı gerçekleştirmek için her türlü çalışmalar yapmaktır. Dernek kurulduktan sonra çeşitli tarihlerde toplantılar yapmışlar ve kararlar almışlardır. Bunlarla da yetinmemişler, ayrıca yurt içinde ve yurt dışında görüşlerini benimsedikleri kuruluşlarla ilişkiler kurarak onların düzenledikleri toplantılara katılmışlar veya onları kendi toplantılarına davet ederek birlikte faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Hüküm mahkemesi söz konusu bu faaliyetlerin dernek amacı ile ilgisi olmadığını, asıl amacın sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü kurmak olduğunu kabul ederek sanıkların mahkûmiyetlerine ve derneğin kapatılmasına karar vermiştir.

POLİS RAPORLARI

Oysa, gerekçeli hükümde sanıkların mahkûmiyetlerine esas alınan ve delil olarak kabul edilen belgelerden bir kısmı imzasız olduğu gibi bazı toplantılara ait raporlar da 171 ve 1630 Sayılı Yasaların ilgili maddelerinde öngörülen hükümet komiserleri tarafından tutulmamıştır. Halbuki anılan yasalara göre izin alınarak yapılan toplantılara ait raporların mahallin en büyük mülkiye amiri tarafından hâkim sınıfından ve adliye memurları ile jandarma dahil emniyet mensupları dışında kalan memurlar arasından seçilmiş hükümet komiserleri tarafından tutulması yasa buyruğudur. Bu şekilde seçilen hükümet komiserleri toplantı safahatını bir tutanakla ve gerektiğinde teknik ses alma cihazları, fotoğraf ve film makineleri ile tespit ettikten sonra yetkililere vermekle mükelleftir. Buna rağmen bazı toplantılara ait rapor orada ne sıfatla bulundukları anlaşılamayan polisler tarafından tutulmuştur.

Her ne kadar bazı raporların hükümet komiserleri tarafından tutuldukları ve yine bazı toplantı safahatları ile ilgili ses bantları bulunduğu anlaşılmakta ise de, savunmanın talebine rağmen ses bantları mahkemece tayin edilen bilirkişiler vasıtayla çözülmemiştir. Bu doğru değildir ve savunmanın kısıtlanması anlamına gelir. Kaldı ki, talebi ciddi bulan mahkemenin bu konuda ara kararları da mevcuttur.

POLİSİN SIFATI BELLİ DEĞİL

Sadece polis raporu bulunan toplantılara gelince, polislerin açılan toplantılara ne sıfatla gittikleri ve polis raporları dışında ayrıca hükümet komiserleri tarafından tutulan raporlar, ses bantları, fotoğraflar ve film gibi belgelerin olup olmadıkları araştırılmamıştır. Davanın esasına müessir olacak bu araştırmaların yapılarak varsa söz konusu belgelerin getirilmesi ve ayrıca bahse konu toplantılarla ilgili olarak adli soruşturmalar yapılıp yapılmadığının tespit edilmesi gerekirken bu hususlar yerine getirilmemiştir.

MESAJLAR DELİL Mİ?

Diğer taraftan anılan derneğe tek yanlı gönderilen tebrik mesajı veya dernek hakkında yapılan yayınların delil niteliğinde olup olmayacağı tartışılmamıştır. Askeri savcılık aşamasında iki prof. ve bir asistandan kurulu bilirkişi heyetine bilirkişi tatbikatı yaptırılması yönünden tevdi edilen bir kısım belgeler bakımından da bu noksanlık ve ayrımın yapılmamış olduğu gözlenmektedir.

Öte yandan derneğin ilişkili olduğu kuruluşlar arasında olan DBK (Dünya Barış Konseyi) hakkında araştırma yapılırken Dışişleri Bakanlığı'ndan bilgi istenilmiş ve Dışişleri Bakanlığı da **"Keesing's Contemporary Archives"** adlı kitabı kaynak göstererek bilgi vermiş ise de söz konusu kitabın dokümanter veya kişisel değerlendirmelere bağlı bir kitap olup olmadığı bilinmemektedir. Bu nedenle bu kitabın ve yazarının niteliğinin araştırılması, ayrıca DBK hakkında objektif ve doğru bilgiler vereceğine kanaat getirilen yurt içi veya yurt dışı kuruluşlardan ek resmi bilgi istenilmesi gerekirken dosyadaki bilgiye itiraza rağmen bu yola başvurulmamıştır.

Subut açısından yukarıda değinilen tüm noksanlıkların ikmalini müteakip delillerin tevdii edilmesi suretiyle, işin niteliği suça esas alınan olay ve belgelerde geçen örneğin **"uluslararası yeni ekonomik düzen, barış için halkların parlamentosu, barış için savaşım ve uluslararası güvenlik"** gibi ideolojik, ekonomik, politik kavramların ve kuruluşların nitelik ve özelliklerinin açıklığa kavuşturulması suretiyle en az birer ceza, ekonomi, devletler umumi hukuk öğretim görevlisinden kurulu bilirkişi heyetenin mütalaası tespit edilerek Dernekler Kanunu'nun hükümleri de dikkate alınmak suretiyle yasaklanan dernek olarak kurulup kurulmadığı, bu şekilde yönetilip yönetilmediği, derneğin amacı dışına çıkıp çıkmadığı,

çıkmış ise hangi ölçüde çıktığının saptanması suretiyle neticeye gidilmesi gereklidir.

SONUÇ VE KARAR:

Yukarıda açıklanan nedenlerle:
Sanıklar hakkında tahkikatla hüküm verilmesi kanuna aykırı görüldüğünden, sanıklar ve müdafiilerinin temyiz sebeplerine atfen ve resen 53 sayılı As. Y.U.K.'nun 221'inci maddesi gereğince tüm sanıklar hakkındaki mahkûmiyete ilişkin hükmün kısmen tebliğnameye aykırı olarak bozulmasına, bozma nedenleri muvacehesinde diğer temyiz nedenlerinin şimdilik tetkikine mahal olmadığına ve tahliyeye dair istemlerinin reddine, üye hâk. Alb. H. Erkan'ın muhalefetiyle,

29.8.1984 günü oy çokluğu ile karar verildi.

Hâkim Albay Hakkı Erkan'ın karşı oy yazısı

"Soruşturma ne şekilde sonuçlanırsa sonuçlansın, kararın mahiyeti değişmez"

Mahmut Şerafettin Dikerdem ve arkadaşları ile ilgili hükmün noksan soruşturma nedeniyle bozulması gerektiğine ilişkin çoğunluk kararına aşağıdaki nedenlerle katılmıyorum.

Mahkeme hükmünün noksan soruşturma nedeniyle bozulması gerekip gerekmediği hususunda sağlıklı bir sonuca ulaşabilmek için sanıklara yüklenen suçun mahiyeti ve bu suçun sübutu için aranan koşullarda bazı konulara genel olarak değinmekte yarar vardır.

1- Sanıklara yüklenen TCK'nın 141/1. maddesinde.

a) Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek,

b) Sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak,

c) Memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmek.

Gayesine matuf cemiyet kurmaya tevessül etmek, veya kurmak veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare etmek veya bu hususlarda yol göstermek suç sayılmıştır.

Ve aynı maddenin 8'inci fıkrasının ifadesine göre de yukarıda sayılan amaçta iki veya daha fazla kişinin birleşmesi ile cemiyetin oluştuğu kabul edilmektedir.

Şu halde iki veya daha fazla kişi, mesela "**sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek**" amacı etrafında birleştikleri takdirde kanunun cezalandırdığı suç tipine uygun bir durum oluşmuş demektir.

Amaç etrafından birleşmenin anlamı, aynı amaç doğrultusunda irade beraberliği içinde olmak demektir.

Görülüyor ki cemiyet kurma suçunun oluşması için, amaç doğrultusunda icrai bir eyleme gerek bulunmamaktadır.

Suç bu haliyle bir düşünce suçu mahiyetini göstermektedir. Ama bu, kişinin düşüncesinden cezalandırıldığı anlamını taşımamaktadır. Kanun herhangi bir kimsenin düşüncesini değil, toplum için zararlı ve tehlikeli görülen düşüncelerin birleşmesi, bütünleşmesi ve böylece kuvvet kazanarak tehlike yaratmaya elverişli hale gelmesini cezalandırmaktadır. Bu haliyle suç bir tehlike suçu niteliğindedir. Bu itibarla suçun oluşması için maddi ve icrai bir eyleme gerek olmayıp, düşüncelerin bir amaç etrafında birleşmiş olup olmadığı herhangi bir şekilde ispatlanabileceği gibi bir eylemden de istihraç olunabilecektir.

2- Dernekler yönünden suçun işlenmesi:

Dernekler Kanununun 1'inci maddesinin sözüne göre dernek en az 7 kişinin bir fikir, bir amaç etrafında birleşmesidir. Kanunun 4'üncü maddesine göre TCK'nın 141'inci madde 1'inci fıkrada yazılı amaçta bir dernek kurmak yasaklandığından, açık seçik olarak bu haller amaç gösterilerek dernek kurmak imkânsız bulunmamaktadır.

Hal böyle olunca bu niyette olan kişiler, kanunun imkân verdiği bir amaç gösterilerek dernek kurulduktan sonra bir amaç paravan olarak kullanılmak suretiyle gerçek amaçları gayretinde bulunmak suretiyle derneği amacı dışına çıkarmaktadırlar.

Dernekler tüzel kişiliğe sahip olduklarından derneğin amaç dışına çıkıp çıkmadığını ancak derneğin faaliyetini sürdüren ve üyesi olan gerçek kişilerin faaliyetlerinden çıkarmak mümkün olabileceği tartışmasızdır.

Ancak herhangi bir dernek üyesinin kişisel faaliyetlerinin dernek adına olduğu saptanmadıkça, başka bir anlatımla dernek üyesinin faaliyetinin dernek adına olduğu kanıtlanamadıkça üyelerin faaliyetlerini derneğe mal etmenin mümkün olmadığı da bir gerçektir.

3- Usul kanunlarımızın kabul ettiği sisteme göre delil anlayışı:

Bilindiği gibi usul kanunlarımız vicdani delil sistemini kabul etmiştir.

Bu sistemin esası, usul kanunlarında sayılmaksızın veya güvenilir olma bakımından herhangi bir sıralama yapılmaksızın gerçeğin aydınlanmasında hâkime yardımcı olabilen her şeyin delil sayılması ve bunun yanında delillerden hangisine güvendiğini hâkimin serbestçe takdir edebilmesidir.

Hükmün muhakemesini yapan Yargıtayların bu konudaki yetkisi ise, hâkimin bu takdir hakkını kullanırken objektif davranıp davranmadığı, mantık kurallarına uyup uymadığını kontrol, kısaca takdirde herhangi bir zaafa düşülüp düşülmediğini araştırmaktır.

4- Noksan soruşturma anlayışı:

Bilindiği gibi, noksan soruşturma, mutlak bir bozma sebebi olmayıp, nispi bir bozma sebebidir. Ve bundan esas noksan soruşturma tamamlandığı takdirde incelenen hükmün değişme ihtimalinin bulunmasıdır.

Şu halde noksan soruşturma olarak mütalaa edinilen hususların incelemesi sonunda dahi mevcut delillere göre, incelenen hükmün mahiyetinin değişmemesi muhakkak ise, noksan soruşturma ile hükmün bozulması, sonucuna ulaşmanın ve hukuki ihtilafları nihayete erdiren kesin hükmün geciktirilmesinden başka hiçbir sonuç doğurmayacaktır. Bunun ise gerek kamu gerekse fert yararı bakımından olan sakıncaları sayılamayacak kadar çoktur.

Ceza hukukunun bu genel kurallarının ışığı altında dava konusu incelendiğinde,

Davanın sanıkları Türkiye Barış Derneği adlı derneğin Yönetim Kurulu üyeleri veya üye olmayıp da bunlarla fikir beraberliği içinde olan kişilerdi.

Dosyada mevcut derneğin tüzüğünün "**asıl veya onursal bir üyenin dernek amacına aykırı söz veya davranışlarının görülmesi**" halinde üyelikten çıkarılacağına dair 11'inci maddesi,

"**Derneği, dernek başkanı veya genel sekreterin, her ikisinin de bulunmaması halinde yönetim kurulunun kendi arasından görevlendirileceği üyenin temsil edeceğine**" dair 14'üncü maddesi.

"**Yönetim kurulunun, dernek amacına aykırı hareket eden şube yönetim kurullarını işten el çektireceğine**" dair 23'üncü maddesi,

Beraber değerlendirildiğinde, bir dernek mensubu veya yöneticisinin, derneğin amacına aykırı bir faaliyette bulunduğu ve buna muttali olunduğu takdirde, o kişinin dernekten uzaklaştırılması doğrultusunda herhangi bir girişimde bulunulmadığı takdirde, derneğin bütün yöneticilerinin bu faaliyete hâkim olan düşünceyi benimsediklerini, aynı fikirde birleştiklerini kabul etmek gerekecektir. Böylece bu ahvalde, bu faaliyet kişisel sorumluluktur biçimindeki bir iddia yukarıda açıklanan tüzük hükümlerine ve mantık kurallarına ters düşecektir.

Dosyada mevcut raporuna göre bilirkişi, derneğin, "**Sovyet ideolojisinden yana onun faaliyetlerinin politikasını savunan, destekleyen bir doğrultuda olduğu**" kanaatine varmıştır.

Hükmün tartışması sonunda çoğunlukça bilirkişinin dayandığı delillerden bazılarının sağlıklı olduklarında tereddüt bulunduğu kanaatine varılmış ise de,

Tereddütlü görülen bu delillerden bazıları toplantıları izleyen polislerin raporlarına ilişkin bulunmaktadır.

Her ne kadar Dernekler Kanunu'nun 55'inci maddesinden genel kurul toplantılarına hükümet komiseri gönderilebileceği ve bunların da polis olamayacağı anlaşılmakta ise de polis tutanakları genel kurul toplantılarına ilişkin olmayıp, derneğin yönetim kurulu kararına göre düzenlenen bazı kapalı salon toplantılarına ilişkin bulunmaktadır.

Keza 171 sayılı kanunun 9'uncu maddesi de tertip edilen toplantılara da bir hükümet komiserinin tayin edileceğine gene bunun da polis olamayacağına amir ise de bu hüküm bu tür toplantılara hükümet komiseri sıfatı dışında görevli olan polis gönderilmesine mani bir mahiyet taşımadığından, polis raporlarının da delil olarak değerlendirilmesinde kanuni bir sakınca bulunmamaktadır.

Son zamanlardaki siyasi davaların bazılarında polisin, soruşturma faaliyetlerinde güveni sarsıcı bazı durumları tespit edilmiş ise de bunu genelleştirmek mümkün değildir.

Bu itibarla tutulan tutanakların mahiyetleri, tutulma nedenleri ve zaman dikkate alınarak değerlendirilmesi, sağlık derecesinin takdiri gerekecektir.

Tutanaklar 1978 ve 1979 senelerine ait olup, o tarihlerde bu tutanaklar üzerine herhangi bir işlem yapılmadığına göre, tutanakların bir tertip eseri olduğunu veya ait olduğu olayda bazı kişileri suçlu duruma düşürmek amacına yönelik olduğunu kabul mantık kuralları ile bağdaştırılamaz.

Kaldı ki bunların dışında bilirkinin dikkate aldığı, 31.8.1979 tarihinde Arı Sineması'nda yapılan toplantıda dernek yönetim kurulu üyesinin yaptığı konuşmalar, Kuşadası toplantısında alınan kararlar, "**Büyük Oktobr Devriminin 61'inci yıldönümün**" kutlanmasına yönetici bir grup gönderilmesi, 19.6.1978 tarihli Dernek Başkanı **Mahmut Şerafettin Dikerdem**'in başlıbaşına derneğin amacını açığa çıkarır nitelikte olup, bilirkişinin kanaatini doğrulamaktadır.

Diğer taraftan dosyadaki deliller sadece bilirkişinin incelediği delillerden ibaret de değildir.

Örneğin, 26.8.1978 tarihli yönetim kurulu kararı ile Afganistan ile dayanışma gününe gönderilen **Aydemir**'in **Kabil Times** gazetesinde yayımlanan yazı, 11-13 Temmuz 1980 tarihlerinde yapılan genişletilmiş yönetim kurulu toplantısı için hazırlanan faaliyet raporu, Kıbrıs ve Afganistan konusuna ait belgelerdeki görüşler, dernek tarafından düzenlenen 8 Mart 1980 tarihli silahsızlanma için eğitimde kitle eğitimi sempozyumu için hazırlanan taslak rapor muhtevası, Nazım Hikmet gecesi ve bu gece atılan sloganların mahiyeti ve dernekte bulunan birçok belgeler muhteva itibarıyla derneğin Sovyet ideolojisini benimsediğini ortaya koymaktadır.

Nazım Hikmet'in muhtelif kişilikleri olduğu, sanat yönü dikkate alınarak gecenin tertiplendiği ileri sürülmüş ise de, aynı gece atılan sloganların mahiyeti ve bunlara karşı tertip heyetinin herhangi bir müdahale göstermemiş olması savunmanın geçersiz olduğunu göstermektedir.

Yukarıda açıklanan belgeler, bir hâkimin sahip olduğu genel kültürü ile mahiyeti anlaşılabilecek kadar açık seçik bulunduğundan ayrıca bilirkişi tetkikini gerektiren bir neden de bulunmamaktadır.

Sovyet ideolojisi esasının komünizm olduğu, bunun ise, sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıf üzerinde tahakküm teessüsüne matuf olduğu hatta memleket içinde mevcut iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeyi de ihtiva ettiği tartışmasızdır.

Şu halde yukarıda genel açıklamalarda İşaret olunan genel kurullar muvacehesinde "**barış**" sözcüğünü paravan olarak kullanıp Türkiye Barış Derneği'nin Sovyet ideolojisi doğrultusunda faaliyette bulunduğu mevcut delillerle gerçekleştiği her ne kadar derneğin ilk kuruluşunda bu amacı taşıdığı kesin olarak anlaşılmamakta ise de, faaliyete geçtikten sonraki mensuplarının davranışları ve yönetim kurulunca alınan kararların mahiyetleri ile derneğin bu doğrultuda faaliyete geçtiği ve böylece bu faaliyetlerin tespit edildiği sırada yönetici bulunan kişilerin aynı amaç etrafında irade birliği içinde olduklarının mevcut delillerle anlaşılması, bu yönde yapılacak soruşturma ne şekilde sonuçlanırsa sonuçlansın mevcut kararının mahiyetinin değişmesi ihtimalinin söz konusu olmaması kanaatinde bulunduğumdan çoğunluğun noksan soruşturma nedeniyle hükmün bozulması gerektiğine ilişkin görüşüne katılmıyorum.

EYLÜL/84

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl; Sayı: 21567 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 13 Eylül 1984 Perşembe

...AM DE...Sİ Üniversite... Lise sınıfları 15 Eylül... Fen ve Askeri... Laleli İstanbul Tel: 52...

Kitap yakılır mı?

MÜKERREM TAŞÇIOĞLU — Kültür ve Turizm Bakanı

KARARI BEKLEYEN BAKAN TAŞÇIOĞLU

"Bakanlığın bodrumunda mahkeme kararını bekleyen 118 bin kitap bana miras. Mahkeme kararını bekliyorum. Mahkeme kitapların imhasını ve bunun bakanlığım tarafından yapılmasını isterse, infazda bulunmayacağım. Kitap celladı olmayacağım."

A. TANER KIŞLALI — 1978-79 dönemi Kültür Bakanı

KİTAPLARI YAYINLAYAN BAKAN KIŞLALI

"Kitapların hepsi benim bakanlığım sırasında yayınlandı. Bazıları hiç satışa sunulmadı. Aslında 1979 sonundan beri yasaklanmış durumda. O zaman hepsi bodruma atıldı. Ne gibi 'sakınca' bulduklarını bilmiyorum. Benim yasakladığım iki kitap piyasada."

118 bin kitap, Bakanlık deposunda "infaz" bekliyor

Toplamı 118 bini bulan 18 kitap, Kültür ve Turizm Bakanlığı deposunda haklarında verilecek mahkeme kararını bekliyor. 1978-1979 döneminde basılan kitaplar çeşitli kurullarca yapılan incelemelerde "sakıncalı" bulunmuştu. Kültür Bakanı Taşçıoğlu da "mahkeme kararı"nı bekliyor.

JÜLİDE GÜLİZAR

ANKARA — Kültür ve Turizm Bakanı **Mükerrem Taşçıoğlu, "kitap yakan bakan"** olmayacağını yineleyerek, içeriği ne olursa olsun, kitap yakmanın bir canlıyı öldürmek kadar zor ve acı olduğunu bildirdi. Taşçıoğlu, **"kitap yakmayı Jeanne d'Arc'vari bir olay olarak görüyorum, kitap celladı olmayacağım"** dedi.

Kültür Bakanlığı'nca 1978-79 döneminde basılmış ve daha sonraki yıllarda **"sakıncalı"** bulunmuş 18 çeşit, toplam 118 bin kitap konusunda **"Cumhuriyet"**'e bilgi veren Taşçıoğlu, **"Kararı mahkemeler verecek"** dedi ve sordu: **"Henüz haklarında şu veya bu şekilde bir karar verilmemiş olan kitapları niçin yakayım ki?"**

Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu, mahkemeden karar çıkmadığı için mi, yoksa kitap yakılmasına karşı olduğundan dolayı mı söz konusu kitapları yakmak istemediği yolundaki bir soruyu yanıtlarken şöyle dedi:

"Mahkemeden bu kitapların imhası yolunda bir karar çıkarsa, elbette kanuna karşı boynumuz kıldan incedir. Ama mahkeme, infazı hangi makamın yapacağını da karara bağlar. Bu merci bizim bakanlığımız olsa da ben bu infazda bulunmayacağım. Tekrar ediyorum, kitap celladı olmayacağım."

Taşçıoğlu, gelecekleri konusunda mahkeme kararı beklenen 18 kitabın kendisine daha önceki dönemlerden kalmış bir **"miras"** olduğunu bildirdi ve kitap olayının başlangıcından bugüne kadar geçirdiği aşamaları anlattı.

Mükerrem Taşçıoğlu'nun verdiği bilgiye göre, Kültür Bakanlığı'nca 1978-79 yıllarında 65 kitap ve dergi bastırıldı. Bu kitaplar, dağıtımdan önce bakanlığın Yayın Danışma Kurulları'nca incelemeye alındı. 12 Eylül 1980 gününe kadar kitaplardan yalnızca iki tanesi incelendi ve bunların dağıtımına engel bir durumun olmadığı karara bağlandı.

12 Eylül'den sonra oluşturulan dört kişilik bir geçici kurul, geriye kalan 63 kitabı inceledi ve bunlardan 41 tanesini "sakıncalı" bularak dağıtımına izin vermedi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1 Haziran 1982'de Başbakanlığa başvuruda bulunarak, söz konusu kitaplar hakkında nasıl bir işlem yapılacağını sordu. Bu başvuru üzerine oluşturulan bilirkişi heyeti, daha önce "sakıncalı" bulunmayan 22 kitabı yeniden incelemeye aldı. İncelemeler sonunda dört dergi aklanırken, 18 kitap "sakıncalı" olduğu gerekçesiyle dağıtımdan alıkondu.

"Sakıncalı" kitaplar konusu daha sonra Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na intikal ettirildi. Komutanlığın yanıtı, **"Sıkıyönetim kapsamına girmediği için konuya ilişkin herhangi bir işlem yapılamayacağı"** yolunda oldu.

Bu aşamada devreye Emniyet Genel Müdürlüğü girdi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, kitaplar hakkında bir karar verilmesi için savcılığa başvurmasını istedi.

Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu, ocak 1984'te bu başvurunun yapıldığını ve mahkemenin kararının beklendiğini bildirdi.

Konuyla ilgili olarak bilgisine başvurduğumuz eski Kültür Bakanı **Ahmet Taner Kışlalı**, söz konusu kitapların hepsinin kendi bakanlığı sırasında yayınlandığını, anımsadığı kadarıyla bazılarının hiç satışa sunulmadığını bildirerek şöyle dedi:

"Aslında bu kitaplar, daha 1979 kasımından itibaren yasaklanmış durumda. Çünkü benden sonraki bakan zamanında, Emin Bilgiç Bey'in emriyle, Ulusal Kültür Dergisi de aralarında olmak üzere tüm kitaplar bodruma atıldı. Daha sonra bir kurul,

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

KİTAP NASIL TOPLATILIR?

1- Yazar şair ya da çevirmen kitabı yazar. Basımevi kitabı basar.
2- Yayıncı kitabı teslim alır ve 5681 sayılı Matbaalar Yasası uyarınca beş tanesini imza karşılığı Cumhuriyet Savcılığı'na verir.
3- Savcılık, kitabı sakıncalı görürse Sulh Ceza Mahkemesi'nden toplatılmasını ister. Savcılık, Ceza Yargılama Usulü Yasası'nın 86. maddesine göre bilirkişi raporu da hazırlatmayabilir.
4- Yargıç, toplatma kararı verirse, savcılık bunu Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bildirir. Mahkeme toplatma kararı vermezse, savcı bir üst mahkemeye başvurur. Üst mahkeme de "Hayır" derse, savcılık bu kez Adalet Bakanlığı'ndan yazılı emir çıkarabilir.
5- Emniyet Genel Müdürlüğü, toplatılması gereken kitabı emniyet müdürlüklerine bildirir.
6- Polis, Türkiye'deki tüm kitapçıları dolaşır ve söz konusu kitabı toplayıp Cumhuriyet Savcılığı'na teslim eder.
7- Toplanan kitaplar bir depoda muhafaza altına alınır.
8- Bu arada kitabın yazarı, çevirmeni ya da yayıncısı hakkında dava açılır. Kitabın sorumlusu beraat ederse, kitap tekrar piyasaya çıkar.
9- Kitabın sorumlusu mahkûm olursa, kitap da mahkûm olur.
10- Kitabın sorumlusunun cezası hapis, kitabın cezası ise imhadır.
11- Kitap, infaz için ya kâğıt hamuru olmak üzere SEKA'ya teslim edilir ya da yırtılmak veya yakılmak üzere taşrada bir yere gönderilir.
12- Kitap yurt dışında basılmışsa Bakanlar Kurulu, yurdumuza sokulmasını yasaklayabilir. Acil durumlarda kararı İçişleri Bakanlığı da verebilir.

Depodaki yazarlar

SBF'nin yardımcı ders kitabı da yakılma adayı

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu'nun verdiği bilgiye göre, toplamı 201 bin adet olan ve şu anda 118 bin adedi bakanlık depolarında mahkeme kararı bekleyen 18 "sakıncalı" kitap şunlar:

Altın Ekin, Bindim Tutun Kafesine, Barış Gezegeni, Beşinci Frank, Düşün ve Toplum, Dia Üstane, Düşüncenin Toprağı, Ekmek Pazarı, Gösterge Bilim

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Koordinasyon Kurulu'na te...

Türk-İş: HAYIR

Başbakanlık Kamu Toplu Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu'nun Cumhuriyet'te yayınlanan genelgesi, Türk-İş Yönetim Kurulu'nda görüşüldü. Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz "Bu kararları kabul etmiyoruz" dedi. Türk-İş de "karşı ilke kararları" alma hazırlığına girecek.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakanlık Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu'nun toplu pazarlık görüşmeleri ile ilgili ilke kararlarına karşı Türk-İş harekete geçecek. Türk-İş Yönetim Kurulu dün sabah toplanarak, Koordinasyon Kurulu'nun aldığı ilke kararlarının kabul edilemeyeceğini benimsedi.

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz **"Hür sendikacılık ile bağdaşması mümkün olmayan herhangi bir hareketi Türk-İş olarak kabul etmemiz hiç mümkün değildir"** dedi.

Türk-İş Genişletilmiş Başkanlar Kurulu Toplantısı'nın 25 eylül salı günü yapılacağını anımsatan Şevket Yılmaz, bu toplantıda Koordinasyon Kurulu'nun ilke kararlarına karşı, Türk-İş'in **"ilke kararları"** benimsemesinin büyük bir olasılık olduğunu bildirdi.

Türk-İş Yönetim Kurulu dün sabah saat 8.30'da Türk-İş Genel Merkezi'nde biraraya geldi. Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ın başkanlığında yapılan Yönetim Kurulu toplantısı yaklaşık 1,5 saat sürdü. Yönetim Kurulu toplantısından çıkarken Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, **Cumhuriyet** muhabirinin sorularına şu yanıtları verdi:

(Arkası Sa. 8 Sü. 3'te)

İŞÇİYE KARŞI ORTAK İLKELER

	Koordinasyon Kurulu	TİSK (İşveren Konfederasyonu)	YHK uygulaması
1	Sendika yönetici ve temsilcilerine kanunların tanıdığının dışında yeni haklar verilmeyecektir.	Sendika temsilcileri kanuni sınırlar içinde tanınacak ve bu temsilcilere iş kanununun öngördüğü haklar üzerinde imtiyaz verilmeyecektir.	YHK, işçi sendikaları ve işveren taraflar adına yenilediği bütün sözleşmelerde sendika yönetici ve temsilcilerinin yasaların tanıdığı haklar üzerinde sözleşmelere yerleştirmiş pek çok çeşitli hakkı sözleşmelerin bu maddelerini çıkararak ellerinden aldı.
2	Kıdem tazminatı ve işçi süreleri arttırılmayacak. Yeni ise alınanlarda kanundaki süreler esas alınacaktır. İhbar ve kıdem başka nam altında kıdem tazminatı verilmeyecektir.	Kıdem tazminatı, kanuni limit içinde kalacaktır. Kanuni limiti aşmış toplu iş sözleşmesi varsa, bunların indirilmesine çalışılacak, fakat hiçbir şekilde üzerine çıkılmayacaktır. İşçilik tazminatı gibi bu amaca dönük başka ödemeler yapılmayacaktır.	YHK, kıdem tazminatı hakkına ilişkin geliştirilmiş hükümleri yasa paralelinde yürürlükten kaldırdıktan başka, yasa üstündeki geliştirilmiş süreleri aynen dondurdu. Yeni işçiler için yasal sürenin içinde kalınmasını öngördü.
3	Sosyal yardımlarda yeni kalemler kabul edilmeyecektir. Mevcut sosyal yardımların muhafaza ve tespiti için kurula temas edilecektir.	Sosyal yardımların çeşidi arttırılmayacaktır. Miktarları ise sosyal yardımların ücrete olan oranını azaltacak şekilde yönetim kurulunca saptanacaktır.	YHK, sosyal yardımlarda hiçbir yeni kalem getirmedi. Hatta eski mevcut sözleşmelerdeki bir kısım sosyal hakları ayıkladı. Bir kısmını aynen korudu.
4	Sözleşmelerde yönetime müdahale hakkı verilmeyecektir. Mevcut sözleşmelerde buna ait hükümler çıkarılacaktır. Her halükârda bulunması gereken kurullarda işveren tarafı ağır basacaktır.	İşverenlerin iş sevk ve idare hakkına müdahaleye müsaade edilmeyecektir. Disiplin kurullarında karar ekseriyeti işveren temsilcilerinde olmalıdır. Hiçbir şekilde karara katılma anlamına gelmemesi kaydıyla, beşeri ilişkiler yönünden bazı işletme içi kurullar kabul edilebilir.	YHK, yönetime müdahale anlamında sayılabilecek, 17 yılık uygulamada sözleşmelere yerleştirilmiş ne kadar hüküm varsa, bunları sözleşmelerden ayıkladı. Sözleşmelerde bıraktığı kurullarda tarafların eşit temsili söz konusu iken, bunu işveren lehine bozdu. Sözleşmelerde kalabilen bütün kurullarda işverenin ağırlıklı temsili sağlandı.
5	Toplu iş sözleşmelerinde haftalık çalışma süreleri kanunda belirtilen sürenin altına düşürülmeyecektir.	Haftalık çalışma süreleri kısaltılmayacaktır. (Kısaltmış olanlar dondurulacaktır.)	Haftalık çalışma süresine yasal sürenin altında işçi lehine hiçbir kısıtlama getirmedi.
6	Hafta tatili, bayram, mesai ücretleri mevcut durumdan fazla arttırılmayacaktır. Toplu iş sözleşmelerindeki ücretli ve ücretsiz izin sürelerini arttırılmayacak ve iş verimini düşürecek hüküm konulmayacaktır.	Kanunen çalışılmadan ücret ödenen günlere ilave yapılmayacaktır. Yeni tatil günleri ihdas edilmeyecek. Yıllık ücretli izinlerde kanuni azami süre olan 4 hafta aşılmayacaktır. Aşılanlar dondurulacaktır.	YHK, hafta tatili, bayram, mesai ücretleri, ücretli ve ücretsiz izin sürelerinde ek haklar getirmedi. Bazı kazanılmış hakları da geri alan hükümler koydu.

Arkası 8. Sayfada

Dinçerler: "Sporu parlamentoya sokacağız" dedi

Meclis'e yeni uğraş: Spor federasyonları

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler, milletvekillerini bazı federasyonların başkanlığına getireceğini açıkladı ve "Bu zor bir yoldur, ancak sporun ileri gitmesini istiyorsak fedakârlık yapmalıyız" dedi.

ANKARA (a.a.) — Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı **Vehbi Dinçerler, "Sporu parlamentoya sokmakta kararlıyız"** dedi.

Dinçerler, milletvekillerini bazı federasyonların başkanlığına getireceklerini belirterek, bu konuda hazırlanan yönetmelik taslağının **Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı**'ya verildiğini, Aldıkaçtı'nın görüşü alındıktan sonra konunun daha detaylı olarak gündeme geleceğini kaydetti.

Dinçerler, bazı federasyon başkanları ve Beden Terbiyesi Genel Müdürü **Yücel Seçkiner**'i kabulünde yaptığı konuşmada şunları söyledi:

"Milletvekillerinin başkanlığını yapacağı federasyonlarda, mevcut başkanlar arasında görev almak isteyenlere de görev verebiliriz. Sporu parlamentoya ve siyasete sokmakta kararlıyız. Bu sistem yurt dışında denenmiştir.

(Arkası Sa. 8, Sü. 4'de)

FEDERASYON BAŞKANLARI İSTİFA ETTİ

Haberi Spor Sayfasında

Hükümette Bekleyiş...

Kim Kalıyor, Kim Gidiyor?

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar Sri Lanka'dan başkente döndüğünde bir arkadaşımızın sorusunu şöyle yanıtlıyor: **"İstifa konusu Bakanlar Kurulu'nda konuşulur. Ben Maliye ve Gümrük Bakanı ile ilgili herhangi birşey bilmiyorum. Başbakanla bile henüz görüşmedim. Bu işler Bakanlar Kurulu'nda tartışılır ve orada belli olur."**

Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan çeşitli yerlere haber gönderiyor ve aynen şunları söylüyor:

"Hiç kimse umuda kapılıp da, benim istifa edeceğimi beklemesin. İstifa etmeyeceğim. Durumu Sayın Cumhurbaşkanımıza da anlattım."

Başbakan Özal, bazı bakanları başkalarının yanında zaman zaman açıkça **"haşlıyor"**. Örneğin, işadamlarıyla yapılan toplantıda Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral'a bir ara **"Neden öyle gizleniyorsun, çık da eleştirileri cevaplasana"** diye çıkıştı. Yine aynı toplantıda Tarım Bakanı Hüsnü Doğan'a teknik bir sorunun tartışması sırasında **"e kardeşim, sen daha bana geçen**

(Arkası Sa. 8 Sü. 7'de)

ÜNİVERSİTE KAPISINDA LİSE TAKINTISI

SON ŞANS — Üniversite sınavını kazandığı halde, lise sonda takıntılı olduğu için kapıda kalan öğrenciler son şanslarını kullanıyorlar. Sınavlarını başaramazlarsa, sıra kurala gelecek. (Fotoğraf: ASİYE UYSAL)

Kimya bölümünü kazandı, kimyadan ikmalde

Galip Mercan, Hacettepe Kimya'yı kazandı, ama lisede kimyadan ikmalde ve son sınav hakkında. Serdar Çelik, Jeofizik Mühendisliği'ni kazandı, fizik ve kimyadan takıntılı. Nejat Altınbek, elektronik mühendisi olacak, ama lise son matematiğini verirse. Zeynep Polat da Jeofizik'i kazanmış, lise son matematiğine takılanlardan.

İstanbul Haber Servisi — Üniversite sınavını kazanıp, gelecekteki meslekleri de **"hiç olmazsa"** belli olan, ama lise sonda takılan öğrenciler son sınav haklarını kullanıyor. Bu öğrenciler lise son engelini aşarlarsa, kayıtları mezuniyet tarihlerini izleyen hafta içinde yapılacak.

Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı üniversiteye girmeye hak kazanan ancak liseden mezun olamayan öğrencilere yeni

(Arkası Sa. 7, Sü. 2'de)

TRT'de Toskay operasyonu durdu

***TRT** Genel Müdürü, kurumun birimlerine yazılı emir yollayarak, "bugüne kadar münferit olarak yapılan kadro değişikliklerine ait tekliflerin işlemden kaldırıldığını" bildirdi.*

ANKARA, (ANKA) — TRT Genel Müdürü **Tunca Toskay**, kurumun birimlerine gönderdiği yazılı emirde, **"Bugüne kadar münferit olarak yapılan kadro değişikliklerine ait tekliflerin işlemden kaldırıldığını"** bildirdi.

Toskay'ın **"Belli bir siyasi eğilimdeki kişileri önemli yerlere getiriyor"** diye eleştirilen atamalarını devletin üst düzey yetkililerinden gelen uyarılar üzerine durdurduğu öğrenildi. TRT Genel Müdürü'nün yaptığı 100'e yakın atama, muhalefet partileri ve basının eleştirilerine uğramıştı.

Tunca Toskay, TRT birimlerine bir yazılı emir yollayarak, şimdiye kadar gerçekleştirilen teklif atamalara ilişkin tekliflerin işlemden kaldırıldığını bildirdi. Toskay'ın Genel Müdür Yardımcısı **Serettin Gürbüz**, Eğitim Daire Başkanı **Mustafa Bahadır** ve Yönetim Kurulu üyesi **Tuncer Ergin**'den oluşan **"üçlü komite"** aracılığıyla yaptığı, **"paraşüt tayinler"** diye nitelenen atama-

(Arkası Sa. 8 Sü. 4'te)

SODEP ve DYP Özal'ı eleştirdi:

Anayasa değişikliği kararını ulus verir

ANKARA, (a.a.) — Sosyal Demokrasi Partisi Genel Başkanlığı'ndan dün yapılan açıklamada, **"Anayasa 10 yıl geçmeden değiştirilemez görüşü, Özal'ın ulusal iradeye ipotek koyma isteğini gösterir"** denildi.

Açıklamada, **"Anayasaların değiştirilmesi konusunda kararı ulusun vereceği"** kaydedilerek, şu görüşler savunuldu:

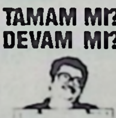
"Bu, süreye bağlanamaz. Biz SODEP olarak bir seçim dönemi için anayasa değişikliğini

(Arkası Sa. 8, Sü. 4'de)

YILMAZ GÜNEY'İN CENAZESİ BUGÜN KALDIRILIYOR

Haberi 7. Sayfada

İş âleminden Özal'a TAMAM MI? DEVAM MI?

Faiz ve finansmanın sorununa köklü çözüm için gözler devlet babada

OSMAN ULAGAY'ın yazı dizisi 6. Sayfada

Türkiye ABD'ye "kaygı" bildirdi

Türkiye, ABD Ankara Büyükelçisi'ne "kaygı ve üzüntülerini" resmen bildirirken, 24 nisan ABD Temsilciler Meclisi'nden sonra, Senato Dış İlişkiler Komitesi'nce de, "soykırım günü" olarak kabul edildi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — 24 nisan gününün tüm ABD'de **"Ermeni soykırımı"** günü olarak anılması için ABD Temsilciler Meclisi'nde alınan kararın yankıları sürerken, aynı karar ABD Senatosu Dış İlişkiler Komitesi'nde onaylandı. Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu ise, ABD'nin Ankara Büyükelçisi Robert Strausz Hupe'yi Bakanlığa çağırarak Türk Hükümeti'nin ABD'de alınan kararla ilgili **"kaygı ve üzüntülerini"** bildirdi.

SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, ABD'de alınan kararla ilgili olarak, **"ABD'yi teribeli...**

(Arkası Sa. 8 Sü. 3'te)

KIBRIS GÖRÜŞMELERİNDE KOMİTELERİN KURULMASI GÜNDEMDE

Haberi 6. Sayfada

Temsilciler Meclisi Alt Komitesi'nden sonra

ABD'nin askeri yardımında kesintiyi Üst Komite de onayladı

Haberi 6. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Ermeni Mandacıları...

ABD Temsilciler Meclisi'nin 24 Nisan gününü "Ermeni Soykırım Günü" ilan etmesi ve alınan kararın gerekçesinde sözde soykırımın 20. yüzyılın ilk soykırımı olduğu ve Hitler'e de yol gösterdiğinin ileri sürülmesi, Amerikalıların bizlere ne kadar dost olduklarını bir kez daha kanıtlamıştır. Daha geçen hafta burada "Ben Amerika'nın Ankara Mileti...

(Arkası Sa. 8 Sü. 4'te)

Ağrı Dağı'ndan herkes memnun

ÜMİT KIVANÇ-MEHMET GÜLTEKİN—*1-3 eylül*

Anlatıldığına göre, 1600'lerin sonlarına doğru Hollandalı bir gezgin, Ağrı Dağı eteklerinde o Hıristiyan keşişe rastlamasaydı, bütün bunlar olmayacaktı. Keşiş, gezgine 5 bin 165 metrelik Büyük Ağrı Dağı'nı gösterip **"Yukarıda gemi var"** demiş, gezgin de ülkesine dönünce, yemeyip içmeyip Ağrı Dağı'nın tepesine bir gemi çizerek bu resmi çıkardığı kitaba koymuştu. Nuh'un gemisinin yeri böyle şekillerle tarif edildikten sonra, kutsal kitaplarda yer alan bir nesneyi elle tutulur hale getirmek isteyen pek çok dağcı - araştırmacı, Türkiye'nin doğu **"kenarında"** yer alan Doğubeyazıt'a akın edip, Ağr Dağı'na çıktı.

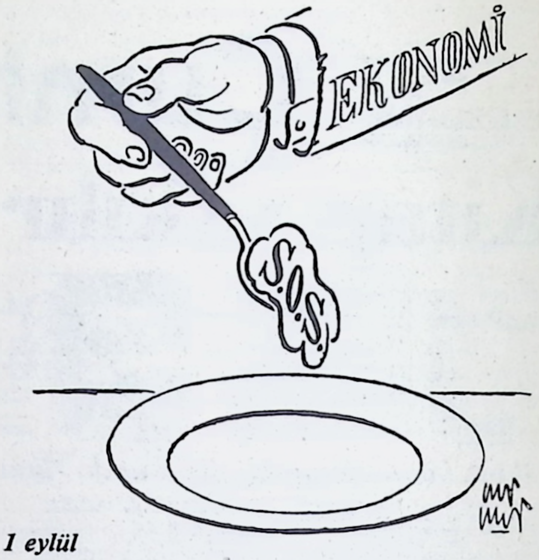
Şimdi, hem gemi meselesi yüzünden hem de sırf dağcılık açısından Ağrı Dağı'nın pek çok taliplisinin olması, turizme henüz iki yıl önce açılan dağı, Türkiye açısından önemli bir sorun kaynağı haline getirmek üzere.

Aslında dağın yaratacağı sorunlarla sadece Türkiye'nin uğraşacak olması yine de tercih edilebilir. eğer 1921 yılında Sovyetler Birliği, dağın kuzey yamaçlarından çekilmese, 1932 Türk-İran sınır düzeltme işlemiyle 3 bin 925 metrelik Küçük Ağrı TC sınırları içine alınması Nuh'un gemisi ve onun peşindeki astronotlarla falan üç devlet, üç ülkenin basını ve kamuoyu oyalanmak zorunda kalacaktı. Oysa şu anda gemi sayesinde Ağrı Dağı'nın, dolayısıyla Türkiye'nin **"dünyanın ilgisini çekmesinden"**, dağın eteklerindeki Topçatan köyü bakkalından Kültür - Turizm Bakanına kadar herkes son derece memnun. Hatta bakana göre, **"Gemi bulunsa daha çok sevineceğiz."**

"Gemi ille de orada, mutlaka bulacağız" diye bastırıp Ağrı seferleri düzenleyen ve dolayısıyla bizi **"sevindirme"** ihtimali bulunanlar, 20. yüzyıl sonunda katıksız Hıristiyan inançlarını birtakım vakıf ve kuruluşların mali döngülerinden besleyen imanlı kişiler. Son günlerde Türkiye'de adları **Turgut Özal, İlyas Tüfekçi** ve **İbrahim Tatlıses**'ten daha çok duyulan **James Irvin, Marwin Steffins** gibi **"gemici"**ler, ABD merkezli **Creation Research Institute** (Yaradılış Araştırmaları Enstitüsü), **High Flight Foundation** (Yüksek Uçuş Vakfı), **International Expedition** (Uluslararası Araştırma) gibi kuruluşlarca finanse ediliyor. Yalçın kayalar ve sarp buzullar üzerinde göğüsleri imanla dolu gemi arayan bu cesur insanlar, gemiyi bulamıyor, ama muhtemelen bu işten yollarını buluyorlar.

KUTSAL BİR ATMOSFER

Nuh'un gemisi ve **"Dağa çıkınca Tanrı'ya yaklaştığımı hissediyorum"** diyen astronot **Irwin**'in mübarek kişiliği sayesinde, Ağrı Dağı hayli kutsal bir atmosferle çevrelenmiş durumda. Gerçi kutsal kitaplarda Nuh'un gemisine dokunmaya kalkanın çarpılacağı yolunda herhangi bir kayıt yok, ama dağa çıkmaya kalkan, **"alelade"** yabancıların **"çarpıldığı"** gerçek. Ruhani hiçbir tarafı olmayıp sadece beşeri nitelikteki çarpma - çarpılma süreci, Ağrı Dağı'nın özellikle dıştan gelen yoğun ilgi nedeniyle **"açıldığı"** iki yılda çok belirgin bir şekilde ortaya çıkan büyük dağ turizmi potansiyelini tehdit edecek nitelikte.

1 eylül

Amerikalı araştırmacı **Marwin Steffins**'in bir miktar taş toprakla birlikte ortadan kaybolduğu günlerde, Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu, **"Yurt dışına çok kıymetli bir şey kaçırılmış gibi telaşa gerek yok"** demişti. **"Bir sürü hayvan ve insanın sığdığı koskoca gemiden nasıl olsa bize de bir şeyler kalmıştır."**

Bakan sonuçta haklıydı. **"Bize"** kalan, yurt dışına kaçırıldı diye kıyamet kopartılan taş toprağın külliyetli miktarından oluşan koskoca bir dağ. Zirvesi herzaman karlı, zaman zaman üstüne vuran güneş ışınlarını gözünüze, ensenize püskürten, zaman zaman birtakım bulutları şal gibi omuzlarına atıveren, onların ardına gizlenen, hangi çehresiyle olursa olsun**"heybetli"** kavramının sözlük anlamı gibi karşınıza dikilen bir kütle. Çok da güzel. Ayrıca taliplisi epey fazla. Latin Amerika'nın, Afrika'nın dağlarında, tepelerinde dolaşmış olan, ama yine de **"İlle Arafat"** diyen yabancı dağcıların sayısı o kadar çok ki.

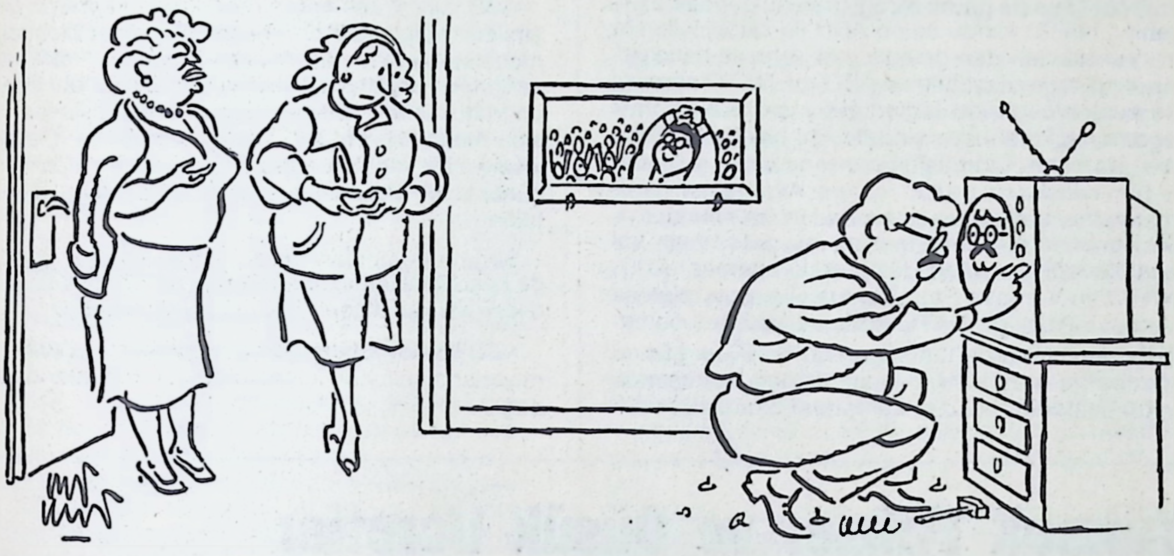
Avrupalı ve Amerikalı dağcılık meraklılarının özel hünerler ve akrobatik yetenekler gerektirmeyen Ağrı tırmanışlarına nasıl bir heves duydukları, Ağrı Dağı trafiğinin terminali Doğubayazıt'ta kolaylıkla gözlenebiliyor. Zaten, yabancı dağcıların Ağrı'da dağcılık yapmak için verdikleri gözler yaşartıcı mücadele, bizzat, çevresi 100 kilometreyi bulan oval biçimli bir volkanik kütleye duyulan ilginin yoğunluğunu kanıtlıyor.

Söz konusu kişiler, astronot **Irwin** gibi yarı resmi konuk statüsünde olan, dağa çıkmak için kâğıt üstünde herkes gibi **"sportif amaçlı tırmanış"** izni aldıkları halde, dağda **"kazı sporu"** yapanlar değil, Ağrı'ya tırmanış için bütünüyle sportif amaçlarla gelenler **Irwin**'in gördüğü hüsnükabulün en iyi ihtimalle kırıntılarından çimlenebiliyorlar.

Irwin, bir tasa doğradığı iki şeftaliyle karpuz çekirdeklerini karıştırarak, kahvaltısını yaparken, ya da kaldığı otelin önünden geçen transit karayolunda formunu koruma koşuları düzenlerken, kalabalık bir meraklı topluluğunca izleniyor, herkes uzaydan gelen adamı görmek için **Irwin**'in oteline gelip hiç değilse bir bakıyordu. Yüreği Nuh'un gemisinin ateşiyle ya-

nıp tutuşan idealist Amerikalının kaldığı yer **Irwin baba türbesi** gibi bir şey olmuştu. Oysa, "**normal**" dağcılar, aynı sırada muhtemelen "**İznimiz geldi mi?**" telaşında, rehberlerle pazarlıkta ya da emniyette pasaport kontrolündeydi.

Ağrı'dan Doğubeyazıt'a gelirken, büyük Ağrı, uzaklardan belli belirsiz kendini göstermeye başladığında, çığlıklar atan, dağa çıkabilecekleri an nihayet geldiğinde gözleri parlayan dağcılık tutkunlarının engelli yarışını izleyeceğiz.

2 Eylül
Semranım — Hiç ne yapacak, görüntüyü kurtarmaya çalışıyor!..

ABD ile Sovyetler'in Uyuştukları Konular

ERGUN BALCI — *3 eylül*

ABD ile Sovyetler Birliği, sistemleri, dünya görüşleri ve felsefeleri bakımından birbirine taban tabana zıt iki ülke. Bu iki ülke arasındaki çelişkiler, Başkan Reagan'ın Beyaz Saray'a gelmesinden bu yıl başlarına kadar uyguladığı fanatik antikomünist politika yüzünden daha da büyüdü.

Sovyetler Birliği'ni *"dünyada kötülüklerin kaynağı bir imparatorluk"* olarak niteleyen bir ABD Başkanı'nın döneminde, iki süper güç arasındaki ilişkilerin başka türlü olması zaten beklenemezdi.

Günümüzde ABD ile Sovyetler Birliği nükleer silahlardan Lübnan bunalımına, Latin Amerika'dan uzayın silahsızlandırılmasına ya da silahlandırılmasına kadar hemen her konuda anlaşmazlık içindeler.

Ancak, anlaşmazlıklar kadar fazla göze çarpmakla birlikte, Moskova ile Washington'un uyum içinde olduğu konular da var. Bunlar da iki süper gücün ortak yanlarını oluşturuyor.

Önce, dördüncü yılını dolduran Körfez savaşında ABD ile Sovyetler'in, uzun süredir ilk kez çıkarlarının aynı doğrultuda olduğu gözleniyor.

Birbirlerini savaşı genişletmeye çalışmakla suçlamalarına karşın, aslında ikisi de savaşın yayılmasını istemiyor. İki süper güç, savaşı İran'ın kazanmasını ise kesinlikle arzu etmiyor. Nitekim Sovyetler Birliği, Irak'a silah akıtırken, ABD de İran'ın serbest piyasadan ve Güney Kore ile İsrail gibi ülkelerden silah almasını engelliyor. Iran'ın savaşı kazanması, Şii devriminin Körfez'e yayılıp yaşamsal öneme sahip petrol bölgesinin Tahran'ın denetimi altına girmesi sonucunu doğurur ki, ABD buna izin veremez. Sovyetler Birliği ise İran savaşı kazandığı takdirde şiddetle anti-komünist olan Şii devriminin tüm Ortadoğu'yu etkisi altına almasından korkmaktadır. Moskova, bu takdirde bölgede iki dayanak noktası olan Irak'la Suriye'yi yitirebilecektir. Böylece jeopolitik çıkar hesapları, kanlı bıçaklı iki süper gücü Körfez savaşında aynı çizgiye getirmiştir.

ABD ile Sovyetler Birliği'nin uyum içinde oldukları konu, sadece Körfez savaşı değil. İki süper güç de kendi bloklarında disiplinsizlikten tedirgin olmakta ve bu tedirginliklerini açıklamaktan kaçınmamaktadırlar. Hollanda, NATO füzeleri konusunda isteksiz davranmaya başladığında ABD Savunma Bakanı Caspar Weinberger derhal Lahey'e uçmuştu. Doğu Almanya'nın Batı Almanya ile flört etmesi ise bilindiği gibi, Moskova'nın sert eleştirilerine yol açmaktadır.

Bu noktada iki süper gücün uyum içinde oldukları diğer bir konuya geliyoruz: İki Almanya'nın birleşmesini sadece Moskova değil, ABD de istemez.

İki Almanya'nın birleşmesi için Doğu Almanya'nın Varşova Paktı'ndan, Batı Almanya'nın da NATO'dan çıkmaları gerekir. Böyle bir olgu Varşova

Paktı'nda çözülmeye yol açabilir. Doğu Almanya'yı; Polonya, Romanya ve Çekoslovakya izleyebilir. İlk bakışta bu gelişmenin ABD'nin işine geleceği düşünülebilir. Ne var ki Varşova Paktı'nın çözülmesi, NATO'da da ayrılıkçı akımların güçlenmesine yol açabilir. Varşova Paktı parçalandıktan sonra, NATO'ya ne gerek olduğu sorusu gündeme gelebilir. NATO içinde halen ABD'ye karşı Hollanda ve Yunanistan'dan gelen isyan hareketi daha geniş boyutlara ulaşabilir ve ABD'nin NATO aracılığı ile Avrupa üzerinde sağladığı siyasal ve ekonomik egemenliği tehlikeye girebilir. Bu bakımdan ABD, Avrupa'nın bölünmüşlüğünü tanımadığı yolundaki tüm çıkışlarına karşın, sanırız Avrupa'nın ve Almanya'nın bölünmüş durumundan memnundur ve iki Almanya'nın birleşmesini, bu gelişmenin yol açabileceği sorunları düşünerek, istemez. ABD, NATO'yu Varşova Paktı korkusu ile, Sovyetler ise Varşova Paktı'nı, NATO korkusu ile kendi önderliklerinde bir arada tuttuklarından iki süper güç de Avrupa'da statükonun bozulmaması konusunda uyum içindedirler. Zira kampların birindeki çözülme, ötekine de sıçrar.

Ve son olarak iki sper güç de kendi blokları içinde, standart modelden ayrılma girişimlerine aynı şiddette karşı çıkmakta, değişikliğe izin vermemektedir.

ABD için, Washington modelinden ayrılma girişimleri *"komünistliktir"*, Kremlin için ise Moskova modelinden ayrılma, *"karşıdevrimcilik"* ve *"sosyalizmden sapmadır."* Sovyetler Birliği bu görüş doğrultusunda 1968'de Dubçek'in Çekoslovakya'sına müdahale etmişti. Oysa, Dubçek'in, Çekoslovakya'da yapmak istediği ekonomik reformları, günümüzde Macaristan sessiz sedasız uygulamaktadır.

Soruna bu açıdan bakıldığında, iki sper gücün de kendi blokları içinde muhafazakâr bir rol oynadıkları ve yenilikten korktukları söylenebilir.

ABD ile Sovyetleri, gerçi birçok konuda anlaşamıyorlar ama uyum içinde oldukları noktalar da az değil.

Yüksek Faizler ve Düşük Ücretler

OSMAN ULAGAY — *3 eylül*

Türkiye'de yüksek enflasyon sürerken, tasarrufları enflasyona karşı korumak gerekçesiyle yüksek *"reel faiz"* uygulamasında ısrar etmenin tehlikeli sonuçlarını gören ve hissedenlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Özal hükümetinin kurulmasını izleyen dönemde sosyal adaletin reel faizle sağlanacağını yazabilmiş olan bir kısım kalem erbabının bile aradan bir yıl geçmeden çark ederek bu faiz politikasının çıkmazını vurgulamaya başladıkları görülmektedir.

Türkiye'de uygulanan yüksek faiz politikası sonucunda tasarrufların artık pek fazla artmadığı, firmaların ciddi likidite bunalımına düştüğü, yatırımların kıpırdamadığı ve gelir dağılımının bozulduğu çeşitli göstergeleriyle ortadadır. Buna karşın bu olumsuz sonuçlarla yüksek *"reel faiz"* politikası arasındaki ilişkinin inandırıcı biçimde sergilenmesi, en azından benim bildiğim kadar, mümkün olmamıştı. İktisatçı Yılmaz Akyüz'ün *Yapıt* dergisinin ağustos - eylül 1984 sayısında yer alan *"Faiz ve Enflasyon Üzerine"* başlıklı yazısı bu boşluğu büyük ölçüde doldurmakta, Türkiye'de uygulanan faiz

2 eylül

politikasının çıkmazını ve olumsuz sonuçlarını açıkça ortaya koymaktadır.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası için yapmış olduğu *Türk Ekonomisinde Mali Yapı ve İlişkiler* adlı kapsamlı araştırması da bu yıl yayımlanmış olan Yılmaz Akyüz'ün *Yapıt*'taki yazısında vardığı sonuçlar, tek tek üzerinde durmayı gerektirecek kadar ilginçtir. Bunları sırasıyla özetlemeye çalışalım:

• Enflasyon ortamında reel faizde ısrar etmenin ya da faiz oranını enflasyona göre endekslemenin firmaların likidite durumu üzerindeki olumsuz etkisi, fiyatlardaki artış sürerken *"sıkı para"* politikasıyla enflasyonun durdurulmak istenmesi halinde daha da önem kazanacak, kısaca *faiz oranı kendini besler hale gelebilecektir.* Enflasyon oranı ve firmaların kredi bağımlılığı ne denli yüksekse, yüksek faizin daha yüksek faizi doğurması olasılığı da o denli artacaktır. Bu durumda firmalar yalnızca işletme giderlerini karşılamak için değil, aynı zamanda faiz ödemek için de borçlanmak zorunda kalacaklardır.

• Firmalar bu duruma *fiyatlarını* endekslemeye esas olan *beklenen enflasyon oranı* üzerinde arttırarak karşı koyabilirler. Bu durumda faiz gelirinden yararlanan rantiyelerle firmalar arasındaki çekişmenin yükü ücretlere binecek, ancak *reel ücretler* yeterince düşürülebilirse, kâr ve faiz arasındaki çekişme sona erecektir.

• Faizler daha yüksek bir enflasyon oranına göre endekslendiğinde rantiyeler nakdi olarak gerçekleştirilen reel gelirin daha büyük bir kısmını alacaklar, işverenler ise reel kârlarını korumak için *"mark up"* fiyatlama yöntemine başvurarak, enflasyon oranını daha da yükselteceklerdir. Kısaca enflasyon oranı pozitif olduğu sürece bu tür endeksleme ve fiyatlama kararsız bir sürece yol açacak, reel faiz gelirleri sürekli olarak ücretlerin aleyhine artacak ve enflasyon oranı sürekli olarak yükselecektir. Başka bir ifadeyle firmalar reel kârlarını ve likidite durumlarını korumaya yönelik *"mark up"* fiyatlandırma yöntemini uyguladıkları sürece enflasyonun kontrol altında tutulması için bu aktarmanın ücretlerden yapılması zorunlu olmaktadır.

• Türkiye'de devlet tahvillerine ve mevduata plasman yapanlar için, bunlardan elde ettikleri efektif net reel faiz oranı, yapabilecekleri herhangi bir reel plasmandan, yani gerçek yatırımdan elde edebilecekleri net gelirin çok üstündedir. Bu durumda bu faizlerin nasıl ödenebileceği sorusu açıkta kalmaktadır.

• Türkiye'de yüksek fon talebi sermayenin marjinal verimliliğinin yüksek olmasından değil, bir yandan para sıkılırken, diğer yandan faiz oranını yükseltmenin yarattığı likidite bunalımından doğmaktadır. Yani faiz oranı arttıkça fon talebi azalmamakta, artmaktadır.

• Türkiye'de faiz oranlarının yükseltilmesiyle rantiyelerin eline geçen fazla gelirin bir bölümü tüketime gitmekte, bu nedenle faiz artışı tasarrufları olumsuz etkileyebilmektedir.

Dünya Bankası'nın Türkiye'yle ilgili 1983 tarihli bir raporunda yer alan, *"Bugüne kadar reel faiz oranlarındaki artışlar büyük ölçüde reel ücretlerdeki düşüşle dengelenmiştir, ancak bu uzun dönemde devam edemeyecek bir çözümdür"* cümlesini aktaran Yılmaz Akyüz, önemli yazısını şöyle bitiriyor:

"Mevcut faiz ve sıkı para politikalarıyla mali buhranlar, iflaslar yaratmaksızın, kur ve fiyat politikalarıyla da beslenen enflasyonun düşürülmesi, reel ücretlerin düşürülmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Bu 'çözümün' *önümüzdeki dönemlerde de sürüp sürmeyeceği, şüphesiz toplumsal ve siyasal gelişmelere bağlıdır. Eğer gelişmeler bu* 'çözümün' *sürdürülmesine olanak vermeyecek şekilde olursa, uygulanan politikalar bugüne kadar geçmediği çetin bir sınavla karşı karşıya kalacaktır."*

Akyüz'ün burada ancak sonuçlarını özetlediğimiz kapsamlı analizini derme çatma ve kulaktan dolma ekonomi bilgileriyle ekonomi politikası çizmeye kalkışanlara salık veriyor, bir yandan bu faiz politikasında ısrar ederken, diğer yandan *"ortadirek"* edebiyatı yapanların aldatmacasını vurgulamak istiyoruz.

Tehlikeli İlişkiler...

UĞUR MUMCU — *4 eylül*

Bugünlerde Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan ile İçişleri Bakanı arasında bir sürtüşme doğdu. Sürtüşmenin nedeni, Kapıkule rüşvet yolsuzluğu nedeniyle gözaltına alınan sanıklara işkence yapıldığının ileri sürülmesi, İçişleri Bakanı'nın da bu söylentiler karşısında suskun kalmasıdır. Konunun, siyaset demirbaşlarından Prof. Fethi Çelikbaş tarafından parlamentoya yansıtılacağı ve işkence savlarının araştırılacağı da Bakan Arıkan'ın ağzıyla açıklanmış bulunuyor.

İşkence savlarının bakan düzeyinde ele alınması az gelişmiş demokrasimiz için çok sevindirici bir olaydır. Ancak gönül isterdi ki, bunca yıl yakınılan işkence olayları, Kapıkule rüşvet soruşturmasından önce dile getirilmiş olsun!

Sayın Arıkan'ın bakanlık memurlarını korumak amacıyla takındığı tavır belki övülebilir, ancak Sayın Bakan ve işkence savlarını parlamentoya getireceği açıklanan Çelikbaş'ın, varlığı mahkeme kararları ile de saptanan bunca işkence olayları karşısında bugüne kadar niçin suskun kaldıklarını da açıklamaları pek uygun olur. *"İğne ve çuvaldız"* örneğini şimdi nasıl anımsamazsınız?

Şu güfte sanırız bugünler için bestelenmiştir:

— Daha önceleri nerelerdeydiniz?

"İnsan haklarından, yalnızca rüşvet olaylarına karıştığı ileri sürülen memurlar yararlanır, siyasal suç sanıkları yararlanmaz" diye bilmediğimiz bir hukuk kuralı mı vardır acaba?

Gümrük ve Tekel eski Bakanlarından Tuncay Mataracı'nın kaçakçılarla işbirliği yaparak gümrük kapılarını nasıl satışa çıkardığı Yüce Divan kararı

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl; Sayı: 21562 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 5 Eylül 1984 Çarşamba

YILAYDIN DERSANESİ
[illegible]

İğneyi Kendimize

İki yıl önce Köln Konsolosluğumuzu basarak içerdekileri 16 saat rehin tutan, yakalandıktan sonra da yetkili Alman Mahkemesince 4'er yıl hapis cezasına çarptırılan 9 teröristin siyasal sığınma istekleri yine Alman Mahkemesince uygun görülmüş. Kararın Türk hükümeti tarafından üzüntü ile karşılandığını öğreniyoruz.

Gerçekten üzücü bir olay.

Kimlerdir bu terörcü adamlar? TKP'li mi? PKK'li mi? Yoksa bir başka bölücü örgütten mi? Bilmiyoruz. Teröre karşı dünya çapında önlemler arandığı bir sırada yasadışı eylemcileri ülkü cezaya çarptırmak, sonra da onlara "rahatça oturun, size sığınma hakkı tanıyorum" demek bir bakıma uluslararası terörcülüğe yeşil ışık yakmak sayılmaz mı? Batı Avrupa'da cezalar bize oranla hafiftir. Koskoca bir Konsolosluğu silah zoru ile basıp içerdekilere saatlerce eziyet eden adamlar dört, dört buçuk yıllık cezalarla kurtulurken bizde aylarca, yıllarca tutuklu kaldıktan sonra aklanan sanıklar, yurttaşlar görülmektedir.

Alman Mahkemesi suçlu terörcülere sığınma hakkı tanımakla bunları ileride Türkiye'ye geri dönerlerse burada yeniden yargılanıp daha ağır cezalara çarptırılmaları olasılığını mı önlemek istemektedir? Herhalde öyle olmalıdır. Böyle bir kaygıyı yersiz, anlamsız, uluslararası dostluk ilişkilerine aykırı bulduğumuzu saklamayacağız. Bu olsa olsa terörcülüğü korumak, hiç değilse hoş görmek demektir.

Bir suçtan iki ayrı ceza verilemeyeceği gerçi her yerde geçerli bir hukuk kuralıdır, ne var ki burada söz konusu olan, iki ayrı devletin bağlı bulunduğu farklı hukuk sistemleridir.

Uluslararası terörcülüğe karşı önlem düşünülürken, bu nokta dikkate alınmalı, devletleri bağlayıcı ortak hükümler üzerinde anlaşmaya varılmalıdır.

[illegible]

NADİR NADİ

Maliye ve Gümrük Bakanı böyle demişti

"Bugün bir basın toplantısı yapıp herşeyi açıklayacağım. Herşey bugün saat 11.00'de"

Özal, Arıkan'ı susturdu

Özal ikna ediyor: *Maliye Bakanı Arıkan, "her şeyi açıklayacağını" söylemişti. Haber Zürih'teki Özal'a gitti. Özal, Arıkan'ı aradı. Arıkan önce direndi, işi "istifa"ya bile getirdi. Ama sonunda Özal, Arıkan'ı ikna etmekle kalmadı, toplantı metni üzerinde de anlaştılar. Arıkan'a göre Özal, "Sorunu dönüşte çözeriz" demişti.*

Oksay idare ediyor: *Arıkan Edirne Vali Yardımcısı için "Gümrükteki 3 başın biri" dedi ve ancak önceki gün görevden aldırabildiğini söyledi. Vali Yardımcısı ise, "Görevden alınmadım, izinliyim" dedi. Gerçekten de Korkhan 3 eylülde "ani" bir izne çıkmıştı. İçişleri Bakan Vekili Oksay da aynı gece Arıkan'a telefon ederek, "Görevden aldık" demişti. Oksay, dün Vali Yardımcısı için "Görevinin başında olmadığını söyleyebilirim" dedi.*

Bulmaca: *Arıkan, İçişleri Bakanı Tanrıyar'ı eleştirmişti. Kapıkule olayının dallanıp budaklandığı bu günlerde ise Dr. Tanrıyar, Sri Lanka'da bir sağlık kongresinde. Arıkan, Sri Lanka içinin "mana ve ehemmiyetini bilmediğini" söyledi. İlginç olan Tanrıyar'ın müsteşarının da Roma'da bulunmasıydı.*

Arıkan marke ediliyor: *Özal, önceki gece, yardımcısı Keçeciler'i aradı. "Gümrük olayının üstüne gitmeyin" dedi. Arıkan basın toplantısına gelirken yanında partinin üç üst düzey görevlisi de vardı. Bir de Arıkan'a yakın beş milletvekili. Arıkan'a göre "Özel olarak gelen parti görevlileri ona açıklama yapmaması için öneride bulunmamıştı." Ama...*

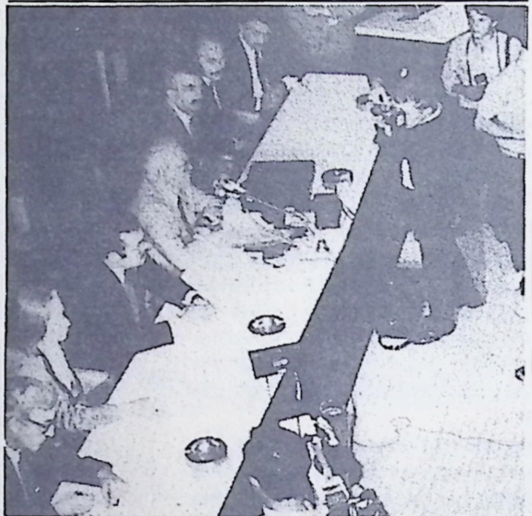
Haber Merkezi — Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, "her şey"i açıklayacağını bildirdiği basın toplantısında "hiçbir şey" açıklamadı.

Başbakan Turgut Özal'ın Zürih'ten Bakan Vural Arıkan'ı ve Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Keçeciler'i telefonla aramasından sonra "bomba" şimdilik "dondurulmuş" oldu.

Gümrüklerdeki yolsuzluk ve yolsuzluk soruşturmaları konusunda önemli açıklamalar yapmak üzere basın toplantısı dü-

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'de)

PARTİ ABLUKASINDA DOSTLARIYLA

HİKÂYE DİNLEMEYE GELDİLER — Maliye ve Gümrük Bakanı'ndan önemli açıklamalar bekleyen basın mensupları, basın toplantısında beklenmedik konularla karşılaştılar. Arıkan'ı basın toplantısında ANAP'lı yöneticiler Ercüment Konukman, Halil Şıvgın, Gürbüz Yılmaz yanlız bırakmadılar. Arıkan da yanına bakanlığının üst yöneticilerini değil, kendisine yakın milletvekillerinden Nevzat Bıyıklı, Göksel Kalaycıoğlu, İlyas Aktaş ve Barlas Doğu'yu aldı. Ve Arıkan, basın toplantısında "çember altına alınması"nın nedenini soran bir gazeteciye, "Hikâye anlattığımı bildikleri için istifade edelim diye gelmişlerdir" yanıtını verdi. Fotoğrafta, soldan sağa doğru Konukman, Kalaycıoğlu, Şıvgın, Arıkan, Bıyıklı, Yılmaz, İlyas ve Doğu, beklenen önemli açıklamaların yapılmadığı basın toplantısında hep birlikte...
(Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

Özal'ın Bonn gündemi

İşçiler ve Leopard tanklar

YALÇIN DOĞAN

BONN — Federal Almanya Başbakanı Helmut Kohl'un Başbakan Turgut Özal'a bugün vereceği "iş yemeği"nin gündemi belli oldu. Avrupa'da çalışan Türk işçilerinin Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ülkelerinde serbest dolaşımını Türkiye "1986'ya kadar koşullu olarak erteleyebileceğini" belirtecek. Almanya ise, şu anda dünyanın en modern tankları arasında anılan "Leopard" tanklarının Türkiye'de fabrikasını kurmak istemediğini dile getirecek.

(Arkası Sa. 8 Sü. 7'de)

İş aleminden Özal'a TAMAM MI DEVAM MI?

- 24 ocağın felsefesi güzel de
- Şikâyetlerin şahdamarı faizler
- Acil önlem alınmazsa sanayide yaprak dökümü başlar mı?
- Enflasyona ölüm, ama nasıl?
- Özal'ın süresi nerede başladı nerede biter?
- İş alemi için Özal'ın alternatifi var mı?

Osman Ulagay iş aleminin önde gelen isimleriyle konuşarak bu sorulara cevap aradı.

PAZARTESİ Cumhuriyet'te

BİR CEZA AVUKATININ ANILARI

Yazan: Prof. Dr. Faruk Erem

"Bir tuhaftır ceza avukatlığı. Ayıplamayacaksınız, kızmayacaksınız, ağlamayacaksınız da. Karşınızdaki suçlunun gözlerinin içine bakın, dostça. Orada, derdini dökmek isteyen insanı göreceksiniz. Bundan sonrası kolaylaşır. 'İnsan insanın zehrini alır' derler halk dilinde. Ceza avukatlığının yarısı da budur."

Pazartesi Cumhuriyet'te

NATO Limni'de Yunanistan'a yanaşıyor

İttifak Başkomutanı Rogers, "Limni'yi de savunuruz" dedi. Atina'nın Limni Adası'nı NATO tatbikatlarına katma ve silahlandırma talebi, "NATO çıkarları açısından" savunulmaya başlandı.

HADİ ULUENGİN

BRÜKSEL — Ege'deki Limni adasının NATO tatbikatlarında manevra alanı içine alınması ve silahlandırılması yönündeki Yunan talep ve girişimlerinin NATO merkezinde giderek benimsendiğini gösteren belirtilere bir yenisi eklendi. NATO Müttefik Kuvvetleri Başkomutanı General Bernard Rogers, müttefik ülkelerin her santim toprağının savunmasının sorumluluğu altında olduğunu hatırlatarak, "Bu durum Limni için de geçerlidir" dedi ve "Savaş halinde nerede olursa olsun müttefik ülke topraklarında hizmetine verilecek askeri güçleri kullanmak durumunda" olduğunu vurguladı. NATO Başkomutanı, kendi adıyla anılan Rogers Planı'nın uygulanması konusunda "hâlâ umutlu" olduğunu belirtti.

NATO'nun "Autumn Forge" manevralarının başlaması dolayısıyla ittifak karargâhında bir basın toplantısı düzenleyen Rogers, Limni adasıyla ilgili olarak kendisine sorulan bir soruyu şöyle yanıtladı:

"Bu bir NATO sorunu değildir. İkili bir sorundur. Türkiye ve Yunanistan, Lozan Anlaşmasının yorumlanmasında hemfikir değillerdir. Bu sorunu NATO manevraları düzenleyerek çözümlemek imkânsızdır. Yunanistan Limni adası manevralara sokulmadığı sürece NATO tatbikatlarına katılmayacağı yolunda hükümet kararı almıştır. Bu çok kötü bir durumdur. Biz Yunanistan'ın manevralara katılmasını istiyoruz."

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'de)

Kastellizedelere müjde: Ödemeler 17 eylülde

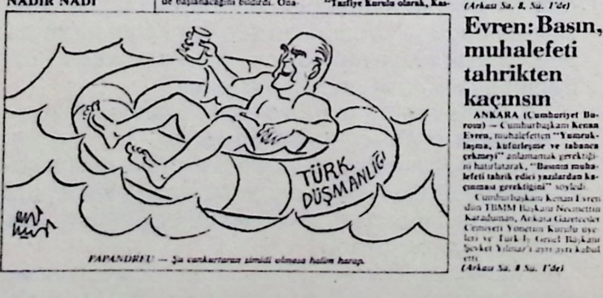
9 No'lu Tasfiye Kurulu Başkanı Onaral: Kastelli'nin gayrimenkullerinin değeri 5 milyar lira. Bunları satmaya çalışıyoruz. Tahminen, Kastelli'nin alacakları ve gayrimenkullerinin değerleri, borçlarını karşılayacak düzeyde. 200 bin Kastellizedenin alacaklarının son kuruşuna kadar ödenmesi için çalışıyoruz.

İSTANBUL (THA) — Banker Kastelli Menkul Değerler Ticaret A.Ş. ve Banker Kastelli Cevher Özden'e ait Mentaş ve Bimtaş adlı bankerlik kuruluşlarının tasfiye işlemlerini yürüten 9 nolu Tasfiye Kurulu Başkanı Serai Onaral, Banker Kastelli A.Ş.'nin faiz borçlarının ödenmesine 17 eylülde İzmir şubesinde başlanacağını bildirdi. Onaral, "Yaklaşık 200 bin kastellizedenin alacaklarının son kuruşuna kadar ödenmesi için çalışıyoruz" dedi.

27 ağustos tarihli Resmi Gazete'de Alacaklılar Sıra Cetveli'nin yayınlanması üzerine çeşitli çevrelerde spekülasyonlar yapıldığını belirten Onaral, şöyle konuştu:

"Tasfiye Kurulu olarak, Kastelli'nin mallarının bir an önce satılması ve borçlarının bir an önce ödenerek tasfiyenin en hızlı şekilde gerçekleşmesi için çaba sarfediyoruz. Bu çalışmalarımızın sonucu olarak, Bimtaş'dan faiz alacağı olan 4 bin 277 kişiye 140 milyon, Mentaş'dan faiz alacağı olan 2 bin 273 kişiye de 400 milyon lira ödedik. Şimdi de Banker Kastelli Menkul Değerler Ticaret A.Ş.'nin faiz borçlarının ödemesine başlıyoruz. Ödemelere, 17 eylül tarihinde İzmir'de Banker Kastelli'nin İzmir şubesinde başlayacağız. Alacaklılar sıra cetveline gelince, biz bu sıra cetvelinde, bize yapılan 11 milyarlık başvuruyu 4 milyara indirdik. Bunun sebebi de, sıra

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

PAPANDREU — Şu cankurtaran simidi olmasa halim harap.

Evren: Basın, muhalefeti tahrikten kaçınsın

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı Kenan Evren, [illegible]

(Arkası Sa. 8 Sü. 1'de)

SUNİ ÇOCUKLAR ORTALIĞI SARDI

SUNİ ÇOCUK — Suni döllenme ile doğan Brooks, 4 aylık. Brooks ailesi Daniel'e sarılabilmek için 2 milyon lira harcadı.

TIME Dergisi, son sayısının kapağını suni çocuklara ayırdı.

Kısırlığa karşı savaşı tıp kazandı

Yeni geliştirilen "In Vitro" yönteminde, yumurta ile sperm bir tüp içinde döllendiriliyor.

Haberi 12. Sayfada

Bayrama 1 gün kaldı

Otobüsler Mekke'de, yolcular otogarda

İstanbul'da Trakya ve Anadolu otogarlarına bağlı 1100 otobüsten büyük bir bölümünün hacca olması nedeniyle firmalar bayram için ek sefer yapamıyorlar.

Haber Merkezi — Kurban Bayramı tatilinin yaklaşması nedeniyle tüm yurttaki kara yollarında trafik yoğunlaşırken, Hac nedeniyle otobüs eksikliği, seyahate çıkmak isteyen birçok yurttaşın yer bulamamasına neden

(Arkası Sa. 8 Sü. 3'de)

KURBAN PAZARI. KOYUN CAN, MÜŞTERİ FİYAT DERDİNDE
YALÇIN PEKŞEN'in röportajı

7. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Toplu Sözleşmeme!...

İşçi düşmanı [illegible], emek ve sermaye olgusuna dayanır. Bu düzenin ne kadar "liberal" olduğunu anlamak için öncelikle sermaye ve emeğe karşı takınılan tavra bakmak gerekir. Sermaye ne ölçüde liberaldir, emeğe ne ölçüde liberallik verilmiştir? Ölçüt budur. Gerisi boş sözdür.

Emeğe ve emek sahiplerine, sermayeye ve sermaye sahiplerine verildiği kadar özgürlük tanınmakta mıdır? Tanınmamışsa, tanınmıyorsa bu düzene "liberal" demek olanak

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

YÜZ BİNLERCE İŞÇİ YETKİ SORUNUNA ÇÖZÜM BEKLİYOR

KURT KARACA DA RESMİ ARABULUCU OLDU

30 BİN MADEN İŞÇİSİNİN SÖZLEŞMESİ 30 GÜNDÜR KİLİTLİ

"EMEKLİLİK YAŞI KONUSUNDA VELVELENİN GEREĞİ YOK"

Haberleri 7. Sayfada

Tercüman kapatıldı

İSTANBUL (THA) — Tercüman Gazetesi 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından süresiz olarak kapatıldı.

1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı adlı makamlarından alınan bilgiye göre, Tercüman Gazetesi'nin basımı, yayımı ve dağıtımı, bugünden itibaren ikinci bir emre kadar 1402 sayılı yasanın 3. C maddesi gereğince yasaklandı.

ile kanıtlanmıştır. Bu tür olayların Mataracı ile başlayıp bitmediğini, o günlerde birçok kez vurgulamaya çalışmıştık. Kaçakçılık davalarına bakmakla görevli Ankara 4 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'nin 13.3.1984 gün ve 1984/41 karar sayılı gerekçeli kararında hakkında bin bir türlü olumsuz rapor ve rüşvet soruşturması bulunan Hayri Tercan adlı gümrük memurunun, Gümrük ve Tekel eski Bakanlarından Ahmet Çakmak tarafından *"tek imza"* ile İpsala Gümrük Muhafaza Amirliği emrinde kısım amiri olarak atandığı ve bu gümrük memurunun Ermeni asıllı Bülent Lastikçioğlu'nun da aralarında bulunduğu bir kaçakçılık örgütüne yardım ederek kaçak malların gümrükten geçmesine aracı olduğu kaydedilmekte ve Bakan Çakmak hakkında *"suç duyurusu"*nda bulunduğu açıklanmaktadır. (s: 111-113)

(Burada küçük bir parantez açalım: Rastlantı mıdır, bilinmez; kaçakçılık örgütlerindeki Ermeniler gün geçtikçe çoğalıyor. Şu anda uyuşturucu madde kaçakçılığından İtalya'da tutuklu bulunan Lastikçioğlu dışında, adını Abuzer Uğurlu nedeniyle duyduğunuz Uğurcan Elmas da Ermenidir. Hakkındaki soruşturmalar sürerken yurt dışına kaçan bu Ermeni kaçakçının avukatı, milliyetçi bir partimizin eski basın sözcüsüdür.. Ne diyelim, avukatlık serbest meslektir, savunma hakkı da kutsaldır. Biz yalnızca dün ve bugün arasında köprü kurup, geçmişin siyasal ilişkilerini eleştiriyoruz; o kadar!)

Eski Bakan Çakmak hakkında Milli Güvenlik Konseyi'ne 12 Ocak 1983 günü (D: 1982/3 Kl Dz. 174) sayı ile yapılan suç duyurusunun dayanağı, Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişi Savaş Özdoğan ve Nadir Elibol tarafından düzenlenen 5 Nisan 1982 gün ve 1 sayılı rapordur. Bu raporda, Bakan Çakmak ile birlikte Müsteşarı Mazhar Kısacıkoğlu'nun, atama, yükseltme ve yer değiştirme yönetmeliklerine aykırı atama işlemleri yaptıkları ileri sürülmektedir.

Bugüne kadar bu rapor ve mahkemece yapılan suç duyurusu ile ilgili ne gibi işlemler yapıldığını bu arada, yetkililere sormak isteriz. Ne oldu Çakmak dosyası? Şu anda dosya nerede ve kimin elindedir? Çakmak dosyası ile ilgili bir soruşturma yapılmışsa, soruşturma ne aşamadadır? Yapılmamışsa, niçin bugüne kadar bir soruşturma yapılmamıştır?

Mataracı davasından, suç duyurusuna konu olan Çakmak dosyasına, Çakmak dosyasından koskoca Tıp Fakültesi'nden *"41 rakımlı yerde çalışmalı"* diye raporlar alınmasına, bu raporlardan Kapıkule'de yağmalanan milyonlarca liraya kadar her konu didik didik araştırılmalıdır. Ve Sayın Arıkan, kaçakçılık soruşturmaları nedeniyle sözünü ettiği *"egemen güçler"*in kimler olduğunu açıklamalıdır.

Maliye ve Gümrük Bakanı Arıkan ile İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar, gözaltına alınan gümrük memurları nedeniyle birbirlerine girmişler. İster misiniz bu konu nedeniyle bakanlardan biri istifa etsin?

Gümrük konusu çok *"elektrikli"*dir, dokunanı *"ceryan çarpar."* Aman dikkat, ne olur, ne olmaz!

İğneyi Kendimize

NADİR NADİ — *5 Eylül*

İki yıl önce Köln Konsolosluğumuzu basarak içerdekileri 16 saat rehin tutan, yakalandıktan sonra da yetkili Alman Mahkemesince 4'er yıl hapis cezasına çarptırılan 9 terörcünün siyasal sığınma istekleri yine Alman Mahkemesince uygun görülmüş. Kararın Türk hükümeti tarafından üzüntü ile karşılandığını öğreniyoruz.

Gerçekten üzücü bir olay.

Kimlerdir bu terörcü adamlar? TKP'li mi? PKK'li mi? Yoksa bir başka bölücü örgütten mi? Bilmiyoruz. Teröre karşı dünya çapında önlemler arandığı bir sırada yasadışı eylemcileri ilkin cezaya çarptırmak, sonra da onlara "cezanızı çekin, sonra burada rahatça oturun, size sığınma hakkı tanıyorum" demek bir bakıma uluslararası terörcülüğe yeşil ışık yakmak sayılmaz mı? Batı Avrupa'da cezalar bize oranla hafiftir. Koskoca bir konsolosluğu silah zoru ile basıp içerdekilere saatlerce eziyet eden adamlar dört, dörtbuçuk yıllık cezalarla kurtulurken bizde aylarca, yıllarca tutuklu kaldıktan sonra aklanan sanıklar, yurttaşlar görülmektedir.

Alman Mahkemesi suçlu terörcülere sığınma hakkı tanımakla bunların ileride Türkiye'ye geri dönerlerse burada yeniden yargılanıp daha ağır cezalara çarptırılmaları olasılığını mı önlemek istemektedir? Herhalde öyle olmalıdır. Böyle bir kaygıyı yersiz, anlamsız, uluslararası dostluk ilişkilerine aykırı bulduğumuzu saklamayacağız. Bu olsa olsa terörcülüğü korumak, hiç değilse hoşgörmek demektir.

Bir suçtan iki ayrı ceza verilemeyeceği gerçi her yerde geçerli bir hukuk kuralıdır, ne var ki burada söz konusu olan, iki ayrı devletin bağlı bulunduğu farklı hukuk sistemidir.

Uluslararası terörcülüğe karşı önlem düşünülürken, bu nokta dikkate alınmalı, devletleri bağlayıcı ortak hükümler üzerinde anlaşmaya varılmalıdır.

Sırası gelmişken şunu da söyleyelim: Türkiye'mizdeki yönetimin çağdaş uygarlık düzeyine pek uymadığı izlenimini veren düşüncelere Batıda, özellikle NATO'lu bu dostlarımız arasında sık sık rastlanmaktadır. İnsan haklarına gerekli ilgiyi göstermediğimiz, hukuk kurallarına ters düşen davranışlarda bulunduğumuz yalnız bizi sevmeyen, bize karşı alerjisi olan çevrelerde değil, şimdiye dek bizi yürekten destekleyen, her fırsatta bizi savunan dostlarımız arasında da gitgide söylenir olmaktadır. Yöneticilerimiz bu gibi eleştirilere sinirlenmekte, "içişlerimize ne karışıyorsunuz?" demektedirler. Oysa, yaşadığımız dünyada içişlerimize karışmak diye bir şey yoktur. Varsa bile o ancak başka alanlarda, karmaşık ilişkiler alanında söz konusu olabilir.

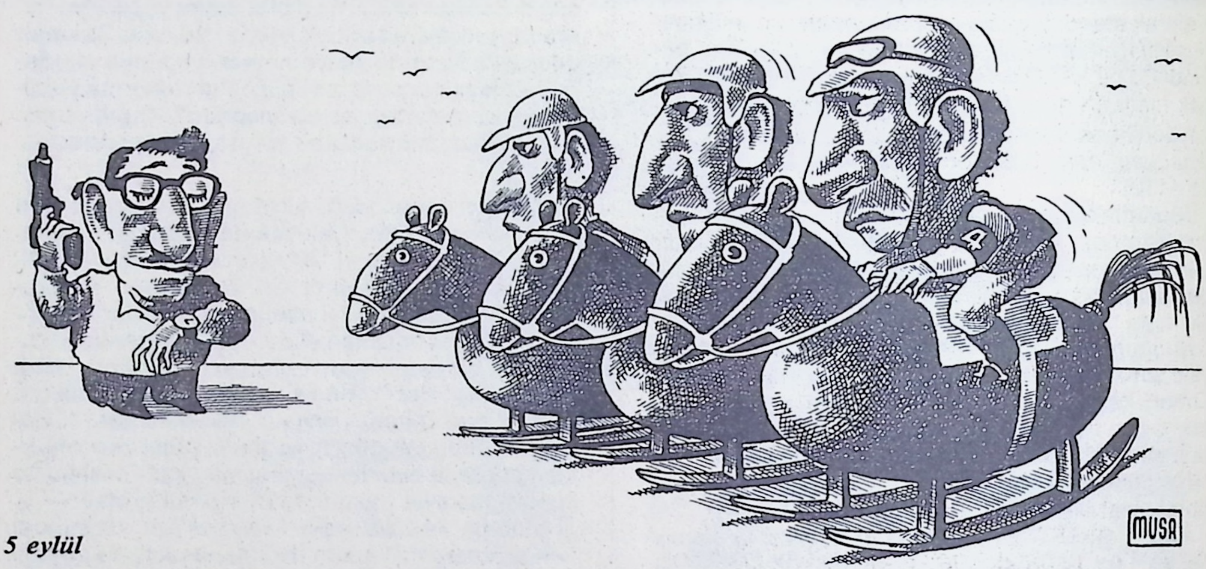
İnsan haklarından söz açıldı mı, imzaladığımız an-

laşmalar vardır. Avrupa Konseyi üyesiyiz, bu konseyin statüsünde yer alan maddeleri imzamızla benimsemişizdir. Her üye devlet gibi onlara uymakla yükümlüyüzdür.

Demokrasiyi yozlaştıran eski iktidarlar da hem içerde hem dışarda aynı şekilde eleştiriliyorlardı. 12 Eylül'le gelen disiplin dönemi ülkemizi bir iç savaş tehlikesinden kurtarma amacına yönelik olduğu için her yerde yürekten alkışlandı. Gerçi, kimi yurttaşlık haklarının askıya alındığı sıkı disiplin dönemlerinde terörün kökünü kazımak gibi "meşru" bir amaçla da olsa, ülke yönetiminde insan hakları sürekli gözetilmelidir. Devletin yazgısını ellerinde tutanlarımız bu gerçeği elbette biliyorlardır.

İnsan haklarına ve hukukun üstünlüğü ilkesine bağlılığımızı ilkin kendimize, sonra da dost, düşman tüm dünyaya her an ispat etmek zorundayız.

Çağdaş uygarlığın gereği budur.

5 eylül

Geçmişin İçinden...

OKTAY AKBAL — *6 eylül*

Hep yağmur yağardı bu günlerde. Sabah uyanır, yeni giysilerimizi giyerdik. Evdekilerin eli öpülürdü önce. Babam, annem, sonra komşu teyzeler. Büyükannem vardı, alt kattaki odasından çıkmazdı hiç. Mangal başında kahve pişirir hep. Külü eşelemesi, cezveyi sürmesi... İncecik, esmer bir kadın. Ben daha ilkokula başlamamıştım. Önce ona giderdim el öpmeye. Mahinur Hanım çok severdi beni. Bahçeye bakan sedire otururdum, şeker verirdi. Sonra, bir akşamüstü ölüverdi. Yanındaydım. Bir film seyreder gibi anımsıyorum o anları. Hiç anlamamıştım öldüğünü. Yukarı çıkıp anneme haber vermiştim hiç kıpırdamadığını görünce... Sonra beni aldılar odadan, ağlıyordum, ölüm bir ayrılıştı, ayrılışlarda ise gözyaşı dökülürdü...

Bayramlarda hep büyükannemi anımsarım. O alt kat odasını, bahçeyi, kuşları, kahve cezvesinin sürüldüğü mangalı.. Cahit Sıtkı Tarancı da 'Bugün bayram -Haminnemi hatırlıyorum' diye yazmıştı. Demek bir hanım nine vardır bizim kuşağın belleğinde... Bizden sonrakiler neleri, kimleri anımsayacaklar, bilmem...

Sonra kurbanlık koyun... Kasabın gelişi... Birkaç gün önce bahçede dut ağacının altına bağlanan boynuzu yaldızlı koçla aramızdaki arkadaşlığın birden sona ermesi... O eli bıçaklı kasabı taşa tutuşum. Ağlayışım... Akşam sofraya getirilen ete el sürmeyişim... Bir türlü anlayamazdım niye o güzel koyunları keserlerdi! Sanki başka zamanlarda kesmezlermiş gibi! Yediğimiz pirzolalar, köfteler nerden geliyordu! Ama göz görmeyince gönül katlanırmış! Kişi çocukken gözünün gördüğü acılara katlanamıyor.

Bugün 1984'ün Kurban Bayramı... 1930'lar çok çok gerilerde kaldı. O günlerin çocuğu da öldü gitti. Sanılır ki kişi bir kez ölür. Öyle değil oysa! Kişi yaşam boyunca pek çok kez ölür. Bakarım zaman zaman eski resimlere: İşte Rhobus Fotoğrafhanesinde çekilmiş resimler. Golf pantalonlu, ya da kısa pantalonlu bir çocuk... Ne oldu ona? Öldü gitti. Daha sonra ilkokul, ortaokul, lise sıralarındaki çocuklar, gençler hepsi hepsi yok oldular. Yok olmak değil mi ölmek? Öyle ise boyuna ölüyoruz, biçimden biçime giriyoruz, bambaşka bir insan oluyoruz zamanla. Altmışındaki kişi ile sekiz, on, onbeş yaşların kişisi nasıl olur da aynı insan olur, olabilir? Zamanın bir oyunu bu bize. Hep ölüyoruz, öle öle büyüyor, değişiyoruz, son ölüme doğru gidiyoruz.

Acılı şeyler mi bunlar? Değil. Yaşam dedikleri budur. Değişeceksin, başkalaşacaksın, yılların çarmıhında acılar çeke çeke yaşam denen oyunun içinde çırpınacaksın. Bir gün daha geçsin, bir ay daha, bir yıl daha, şu okul bitse, şu yolun sonuna gelsem, derken bağlılıklar, ardından sorumluluklar, yaşam uğraşları, didine didine bir şeyler aramak, kur-

mak.. Behçet Necatigil gibi: *"Beklersiniz hastalığınız geçsin - Bir şeyiniz kalmasın bahara- Hayatınızı yoluna koymanın - Sırası ondan sonra"* diye diye zaman geçip gider... Bir de bakarsınız yolun sonu gelivermiş, yaş kırk, elli, altmış oluvermiş... *"Ölüm ölüm uzaktan uzaktan -Sesleriyle büyülü gibisiniz - Gittikçe kararan bu dünyadan - Canım, siz de bu şekilde gidiniz"* demişti Necatigil... Birden gözlerimin önünde gördüm Behçet Necatigil'i... Eski dost, büyük şair... Kaç yıl oldu "bu kararan dünyadan" kopalı, dört mü beş mi? Yıllar nedir ki, zaman nedir ki? Güneş doğar sabahtır, batar gecedir, işte bir gün bitti bile!..

Bir bayramı anımsıyorum. Babam ölmüştü. Evden uzaktaydım. Tek başıma bir odadaydım, koskoca bir evin üst katında. Korkuyordum içinde bulunduğum andan, gelecekteki günlerden... Pencereden baktım, gökte yıldızlar vardı. Rüzgâr ağaçların dallarında sesler çıkarıyordu. Elektrik sönmüş, bir mum yanıyordu odada. Yarınları düşünüyorum. Gelecek denen canavarı. Sonraları, çok sonraları Necatigil'in şu dizelerinde kendimi, kendim sandığım o ilkokul son sınıf öğrencisini buldum:

"Seni karanlıkta yatırıyorlar - Korkuyorsun geceden- Bakıp bakıp pencereden - Yatağına sokuluyorsun - Ben hep eski yerimdeyim biliyorsun - Hava açık olduğu zamanlar - Beni seyrediyor seviniyorsun" diyordu gökteki küçük yıldız... Demek, yalnız değiliz korkularda, düşlerde, umutlarda, umutsuzluklarda. Sevinçlerde, mutluluklarda da yalnız olmasak! Tüm yalnızlıkları birleştirebilsek, o zaman yalnızlık diye bir şey kalmazdı. Öyleyse, bayramlar toplumca birleştirici, büyük bir mutlulukta hepimizi bir araya getirici olmalı... Bu güzel bayramlarda buluşmak umudu, dileğiyle...

Sözleşmeler ve Kuşatma

ŞÜKRAN KETENCİ — *6 eylül*

İmzalanan ilk sözleşmelerle ilgili güzel haberler yayımlandı. İlk sözleşmelerin ücret artışı ortalamalarının % 50'yi aştığı bildiriliyor. MESS - Türk Metal sözleşmesinde % 60'a çıkıldığı müjdelendi. Sağlık işkolundaki sözleşmede bile Koordinasyon Kurulu'nun aşıldığı savunulmak istendi.

Derken Tevfik Çavdar'ın Cumhuriyet Siyaset 84 ekindeki incelemesini okuduk. Sözleşmelerle ilgili gazetelerdeki parlak haberlere aldanılmaması konusunda uyarıda bulunuyor, sözleşmeler içine serpiştirilmiş tuzaklardan ilginç birkaç örnek veriyordu. Gerçekten de MESS-Türk Metal sözleşmesi incelendiğinde, TİSK'in, MESS'in savundukları ve YHK'nın kazanılmış hakları geri alarak sözleşmelere yerleştirdiği ilkelerin yeni toplusözleşmeye aynen alındığı ortaya çıkıyor. Sağlık işkolunda gerçekte ne Kamu İşverenleri Koordinasyonu Kurulu, ne de YHK ilkelerinin aşılamadığı anlaşılıyor.

Tekstil İşverenleri - Teksif Sendikası arasında 80 bin işçiyi kapsayan görüşmeler, anlaşma ortamı yaratılamadığı için 12 eylülde tekrar başlamak üzere kesildi. Görüşmelerin ikinci ayında henüz sözleşmenin temel haklar bölümünde bir aşama kaydedilemedi ki, ücret pazarlığına geçilebilsin. Tekstil İşveren Sendikası'nın iş düzenlemesi, iş güvencesi, çalışma koşulları gibi temel haklarda, TİSK ilkeleri, YHK'nın sözleşmelere geçirdiği geri haklar ve Türk Metal-MESS sözleşmesi doğrultusunda hükümler konulmasında ısrarlı olduğu bildiriliyor. Ancak Teksif'in işçi haklarından taviz vermesi halinde bir anlaşma ortamı doğabileceği belirtiliyor. Kömür madenleri işçilerinin, yine yaklaşık 80 bin işçinin üç ayrı sözleşme görüşmeleri de uyuşmazlık aşamasında. Genel Maden-İş Sendikası'nın açıklamasına göre, bu işkolunda grev yasağı ve uyuşmazlığın nasılsa YHK'ya gideceğinden yararlanılarak gerek temel haklar, gerekse ücretlerde YHK'nın ilkelerinin de gerisinde önerilerle işverenler müzakereleri sürdürüyor ve gerçek bir toplu pazarlık masası da oluşturulamıyor.

Toplusözleşme düzeninin önemli bir aşamasında, önemli rol oynayabilecek arabulucular listesi yayımlandı. Resmi arabulucu olarak toplu pazarlık uyuşmazlıklarında görev yapacak kişilerin önemli bir çoğunluğu doğrudan işveren temsilcileri ya da işveren kuruluşlarında çalışıyorlar. Üniversite kadrolarında görülenlerinin önemli çoğunluğunun ise, iş hukuku ile tarafsız bilim adamı niteliği ile ilişkilerini biz bulamadık. Bizim iş hukukçusu diye bilimsel toplantılardan, kitaplarından, üniversitelerdeki çalışmalarından tanıdıklarımızın pek çoğu başvurdukları halde bu listelerde yoklar. Sayın Türk-İş Eğitim Sekreteri Kaya Özdemir, işveren sendikası avukatlarının, kendileri ile ilgili sözleşmelere seçilemeyecekleri için listede yer almalarının bir sakıncası olmadığını söylemiş. Galiba Sayın Özdemir'e göre örneğin MESS'in avukatı MESS sözleşmesinde görev almayıp, Tekstil sözleşmesinde görev alınca, işveren avukatlığını unutup, işçi haklarını savunacak. Seçici Kurul'da Türk-İş'in de temsil edildiği arabulucular listesinin, nasıl böyle işverenler listesi olarak çıktığını kavrayamamış, Türk-İş temsilcilerinin azınlıkta kaldıkları için zorlandıklarını düşünmüştük. Galiba bazı işçi sendikaları yöneticilerini hâlâ işçi temsilcisi sanmakla, işçiden yana olmalarını ummakla, hep biz yanılgıya düşeceğiz.

12 Eylül Harekâtı ile birlikte, sendikaların faaliyetlerinin askıya alınmasından doğan boşlukta bir denge unsuru olarak, gerekçesiz işçi çıkarmaya yasak gelmişti. Yasağa rağmen, eski işçiyi çıkarıp düşük ücretli yeni işçi alarak sözleşme yükünden kurtulma alışkanlığı içindeki işverenlerimiz, yine de istedikleri çapta olmasa da işçi çıkarmalarına pek çok formül bulmuşlardı. YHK'nın sözleşmelere soktuğu, şimdi de işveren ilkeleri olarak yeni sözleşmelere de sokulan ve sokulmak istenen *"işçinin, işverenin işyerleri, ya da işyeri içinde işi değiştirilerek işten ayrılmaya zorlanması"* hükmü, işçi çıkarma işinde pek çok kullanıldı. Tekstil işkolunda özellikle bu yol bolca kullanılarak, işçi çıkarması yasağına rağmen yıllık işçi sirkülasyonu (bir yılda çıka-

rılan işçi oranı) % 25'lere ulaştı. Zaten bundan canı çok yandığı içindir ki, tekstil işçisi, sözleşmenin temel haklar bölümüne çok önem veriyor ve sendikasını da bu konudaki haklarda taviz vermeme konusunda zorlamaya çalışıyor.

Yeni toplu pazarlık düzenine girildiği kabul edilen 1984 yılında işçi çıkarma yasağı kısmen sıkıyönetim komutanlıkları uygulaması olarak devam ediyor. Olağanüstü hal uygulamalarındaki durum ise açık değil. İş Yasası ile gelmiş hiçbir güvence yok. Ve geçmiş sözleşmelerde yer alan bazı güvenceler sözleşmelerden çıkarılmış durumda. Yeni sözleşmelerle yeni güvencelerin gelmemesi konusunda işverenler çok duyarlı ve çok katı ilke kararları ile direniyorlar. Yürümeyen ekonomik çarklar ve yılların birikimi de gelecek günleri işçi çıkarmalarına gebe gösteriyor.

Başta yasaların sendikalaşma ve toplusözleşme haklarına getirdiği sınırlamalar, grev yasakları, ardından işverenlerin TİSK, YHK, Koordinasyon Kurulu ilke kararları yürümemesi başından sağlanmış bir arabuluculuk sistemi.. İşçilerin yeni toplusözleşmelerle ücretler ve çalışma koşullarında iyileştirme sağlamaları engelleniyor. Toplu pazarlık haklarının kullanılması, bu yolla hak kazanılması kuşatmanın içine alınmış. Bir yerlerden yol mu bulmaya çalışıyorsunuz? Ya yasalar yasaklarına, ya TİSK, Koordinasyon Kurulu, YHK ilkelerine, ya da arabulucular listesine çarpmaya mahkûmsunuz.

Yunan iç siyasetinde Türkiye gündeme gelecek

CENGİZ ÇANDAR — *6 eylül*

İç politikanın tozu dumanı arasında Türkiye'nin yakın gelecekteki dış ilişkilerini etkileyebilecek bir gelişmenin önemi yeterince fark edilemedi: **Konstantin Mitsotakis**'in Yunan ana muhalefet partisi **Yeni Demokrasi**'nin Genel Başkanlığı'na seçilmesi. Bu seçim, Türkiye'ye karşı izlenecek siyaset bakımından diğer Yunan politikacılarından hayli farklı bir tavra sahip Giritli devlet adamını, **Papandreu**'ya karşı başbakan adayı durumuna getirdi.

Başbakan **Turgut Özal**'ın Yunanistan'a **"zeytin dalı"** uzatmasına Andreas Papandreu'nun olumsuz bir tavır takınmasından dört gün sonra kendisiyle Atina'da görüştüğümüz **Mitsotakis**, bir ay önce, 4 ağustos tarihli **Cumhuriyet**'te yayımlanan mülakatında şöyle demişti: "**Özal'ın son demecindeki 'Yunan topraklarının tek karışında bile gözümüz yok' cümlesini not ettik. Çok olumlu ve tatmin edici karşıladık. Bu sözler, bir diyalog için destek sağlıyor.**"

Mitsotakis'in bu sözlerinin, birkaç gün önce Papandreu'nun aynı konuda söylediklerinden, en azından biçim olarak, esaslı şekilde ayrıldığı açıktır. Giritli siyaset adamı, bu sözleri söylediği sıralarda **Averof**'un yerine ana muhalefetin liderlik koltuğu için hazırlanmaktaydı. Bu nedenle, bu çıkışı yaptığında, bunun gerek Türk yöneticilerine, gerekse Yunan siyaset hayatına ve hatta müttefik ülkelere bir sinyal niteliği, bir mesaj özelliği taşımaması düşünülemez.

BARIŞÇI BİR ÇÖZÜM

Dahası, aynı görüşmemizde, Mitsotakis üzerine basa basa **"Bundan sonra da, siyaset yaşamım boyunca da Türk - Yunan diyaloğu gereğine ilişkin düşüncemi sürdüreceğim. Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunların barışçı yollardan çözümü için çalışacağım. Ben iki ülke arasındaki sorunların barışçı yollardan çözümünün hareketli bir yandaşıyım"** demişti.

Mitsotakis'in bir özelliği de çok uzun yıllardan bu yana, Dışişleri Bakanlığı sırasında Türkiye'yi ziyaret eden tek Yunanlı devlet adamı olmasındadır.

Şimdi bu Mitsotakis, 17 haziran seçimlerinde yüzde 42'lik bir oy oranı tutturmuş olan PASOK'a karşı, yüzde 38'lik bir oy oranı elde eden ve harıl harıl 1985 ekimindeki genel seçimlere iktidar umuduyla hazırlanan bir partinin lideri, dolayısıyla Papandreu karşısındaki tek başbakan alternatifidir.

Atina'da bulunduğumuz günlerde, gerek Yunanlı, gerekse yabancı çok sayıda siyasal gözlemciden, siyasi yetenek ve kıvraklık bakımından Papandreu ile baş edebilecek güçte tek sağ kanat politikacısının Mitsotakis olduğunu dinlemiştik. Nitekim, Papandreu da bunun bilincinde olmalıdır ki, Mitsotakis YDP Genel Başkanı seçilir seçilmez Mitsotakis'e karşı eski defterleri açan, amansız bir saldırı kampanyası başlatmıştır. Papandreu'nun Mitsotakis'e yönelttiği suçlamalar arasında, **"Türkiye ile işbirliği yanlısı çevrelerin temsilcisi"** sıfatı da bulunuyor.

Böylece, 1985 mayısında yapılacak Cumhurbaşkanlığı ve ekiminde yapılacak genel seçimler öncesi ve önümüzdeki dönem boyunca Türkiye'ye karşı izlenecek tutumun, bol bol Yunan iç siyasetine malzeme olacağı seziliyor.

Papandreu, Mitsotakis'i silahsızlandırmak için ya Türkiye'ye karşı ılımlı bir tavra, ya da Mitsotakis'i suçlayabilmek, köşeye kıstırabilmek ve bu amaçla Yunan kamuoyundaki Türkiye kaygılarını alevlendirecek katı bir tavra yönelebilir.

Türkiye'nin Yunan iç politikasına karışması düşünülemezse de, Yunanistan'a karşı takınacağı tutum, ister istemez, dolaylı yoldan da olsa Yunan iç siyasetindeki gelişmeleri etkileyebilecektir. Bu bakımdan, Özal hükümeti Yunanistan'a karşı takındığı yumuşak, barışçı tutum açısından Mitsotakis'in ana muhalefet liderliğine yükselmesi sayesinde eline bazı etkili kozlar geçirmiştir.

Yunan iç siyaseti duyarlı bir aritmetik üzerinde duruyor. 300 kişilik Yunan Parlamentosu'nda PASOK'un 170 sandalyesine karşılık 111 YDP'li, 12 Komünist, 7 de Bağımsız milletvekili var. 1981 genel seçimlerinde PASOK'un oy yüzdesi 48, YDP'nin 36 idi. 17 hazirandaki Avrupa Parlamentosu seçimlerinde iktidar partisi yüzde 6'lık bir oy kaybına uğradı, ana muhalefet ise yüzde 2 oranında oy yükseltti.

KAVRAM DERSANESİ
Üniversiteye hazırlık kursları
Lise sonlar: 15 Eylül / Bekleməler: 17 Eylül
Fen ve Askeri Liseler: 8 Ekim
Laleli / İstanbul Tel: 522 75 74 — 528 64 37

Cumhuriyet
61. Yıl; Sayı: 21564 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 10 Eylül 1984 Pazartesi

DÖRTLER DERSANESİ
Hafta Sonu kursları 15-22 Eylül
Hafta içi kursları 1 Ekim
Kayıtlarımız devam etmektedir

Başbakan Almanya dönüşünde "55 yaş" için ipucu verdi

Kademeli geç emeklilik

Özal'ın Almanya gezisi

"Türkiye'ye sahip olan dünyaya sahip olur"

YALÇIN DOĞAN

HAMBURG/ANKARA — Kristal avizelerin altın kaplamalı havdanlarla tavana ulaştığı muhteşem salonun Fransız stili döşenmiş köşesinde düzenlenen basın toplantısında, bir Alman işadamı aynen şunları söylüyordu:

"Bizim Yakın ve Ortadoğu ülkelerindeki hükümetlerle son derece yakın ilişkilerimiz vardır. Bizim hükümetimizin yardımıyla bu ülkelerdeki hükümetler kapılarını bizim oradaki yatırımlarımıza rahatlıkla açıyorlar."

Aynı işadamı daha sonra konuşmasını Türkiye'ye kaydırıyordu:

"Düşünün bir kere!.. Türkiye ile Almanya arasında yakın ilişkiler olmasaydı, biz Alman işadamları olarak, Körfez ülkelerine hiçbir zaman böylesine el atamazdık. Bizim mallarımızı Türkiye üzerinden Arap ülkelerine böylesine kolaylıkla ihraç edemezdik. Türkiye'ye sahip olan dünyaya sahip olur."

Duyduğu zaman insanın kulaklarına inanamadığı bu sözleri söyleyen Yakın ve Ortadoğu Derneği Başkanı **Thierbach** idi. Dernek Başkanı, **"eğinci kuruluş yıldönümü"** nedeniyle bir basın toplantısı düzenliyor, ardından da o akşamki yemeğe katılacakları açıkl-

(Arkası Sa. 8 Sü. 5'te)

"25 senesini doldurmuş biri ben hemen kaçayım diyorsa, buyursun emekli olsun. Belli senelerini geçirmiş bir adama 5 sene daha bekle diyemeyiz. 25 ya da 20 senesine gelmiş, belki 15 senesine gelmişlere söyleyemeyiz bunu. Belki kademeli bir şey yaparız. Diyelim ki 15 senesi olana 1 sene ekledik. Oradan itibaren geriye doğru sıfıra gelince 5 sene ilave ettik denilebilir."

HAMBURG/ANKARA (Cumhuriyet) — Başbakan Turgut Özal, İsviçre ve F. Almanya ziyaretini değerlendirirken işçi ve memurları ilgilendiren bazı soruları da yanıtladı. Özal 1985 mali yılı Bütçe Yasası'nda memur maaş katsayısının arttırılacağını, ancak artış miktarının henüz belli olmadığını belirtti. Özal erken emeklilik konusundaki bir soruyu yanıtlarken kazanılmış haklara dokunulmayacağını vurgulayarak **"25 senesini doldurmuş biri ben hemen kaçayım diyorsa, buyursun emekli olsun, ne yapabiliriz"** dedi.

Özal F. Almanya'dan Türkiye'ye dönerken THY uçağının pilot kabininde gazetecilerin sorularını yanıtladı. Özal'a yöneltilen sorular ile Özal'ın yanıtları şöyle sıralanıyor:

— 55 yaş konusunda düşünceniz nedir?

ÖZAL — Şu hadise var. Belli senelerini geçirmiş bir adama sen 5 sene daha bekle iş uzadı diyemeyiz. O belli bir şey. 25 ya da 20 senesine gelmiş, muhtemelen belki 15 senesine gelmiş adamlara söyleyemeyiz bunu. Belki kademeli bir şey yaparız ama belli bir noktadan başlayarak. Şu anda kesin bir şey söyleyemem ama, diyebilirsiniz ki 15 sene olana 1 sene ilave ettik. Oradan itibaren geriye doğru sıfıra gelince 5 sene ilave ettim, denilebilir. Bu bir geçiş dönemidir ama bütün bunların hepsi oturulacak, konuşulacak, hesabı kitabı yapılacak. Bir SSK tarafı var bunun. Söylemek istediğimiz şu: 25 senesi dolmuş hemen ben kaçayım diyen, buyursun emekli olsun ne yapabiliriz.

— Yeni bir müjdeniz var mı?

ÖZAL — Siz de gördünüz oradaki durumu: Hep Türkiye dışardan bakılınca güzel görünüyor da içerde kimi karıştırıyorsa karıştırıyor **(kahkahayla gülüşmeler)**. İçerde epey reform yaptık. Bu kadar kâfi, bunun şimdi tatbikatını yapmaya çalışıyoruz. Bütçede katsayı artacak tabii ama ne kadar artacak? Bütçe imkânı nedir? Biz enflasyonu ne düşünüyoruz? Bunların hepsine bakıp bir karar vereceğiz ama ne kadar artar bilemem.

— Altın ithalatının serbest bırakılması söz konusu mu?

ÖZAL — Altın ithalatının serbest bırakılması demek bir nevi konvertibilite olması demek. Biraz daha bakacağız onun için dikkatliyiz. Ne kadar zaman alır bilemem. Konvertibilite aşamasına Türkiye oldukça yaklaşıyoruz. Zaten bugün kambiyo rejimimizde birçok kolaylıklar var. Ona çok yakın olan kolaylıklar var.

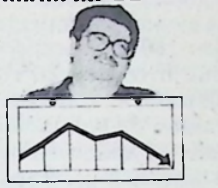
— Genscher'le görüşmenizde serbest dolaşımın ne kadar süre ertelenmeceği konuşuldu mu?

ÖZAL — Hayır, bir erteleme konusundan ziyade şunu açık söylemekte fayda var, zaten istemediği takdirde bunun olması mümkün değil. Biz de dedik ki anlaşmaları değiştirmemiz mümkün değil ama sizin zorluklarınızı da takdir ediyoruz. Herhalde sizi sıkıştırmayacak bir

(Arkası Sa. 8 Sü. 5'te)

İSRAİL LOBİSİ TÜRKİYE'DE TANK YAPIMINA KARŞI
Haberi 8. Sayfada

İş âleminden Özal'a TAMAM MI DEVAM MI?

- Ağ'ayan ne kadar kötü durumda?
- TÜSİAD kendini inkâr mı etsin?
- Sanayici köşeye sıkışınca
- Umutlarını Özal'a bağlayanlar
- Her işadamı ötekini kıskanırsa
- Anavatan bu politikaya dayanacak mı?
- 50 kilo'luk adama perhiz yaptırılır mı?
- Finans kesiminde büyük operasyon kaçınılmaz mı?

Osman Ulagay iş âleminin önde gelen isimleriyle konuşarak bu sorulara cevap aradı

BUGÜN 6. SAYFADA

Özal engelli koşuya çıkıyor

BAŞBAKANIN ÖNÜNE DİKİLEN SORUNLAR

Kapıkule operasyonu - Vural Arıkan / Ali Tanrıyar arasındaki çatışma.

Seçim bölgelerinden gelen milletvekillerinin yansıtacağı yakınmalar, talepler

Bakanlar arası uyuşmazlık

Kadrolaşma suçlamalarına hedef olan bakanların durumu

Müzminleşmiş sorunlar: İmar affı, emeklilik yaşı, toplu sözleşmelerdeki tıkanmalar v.b.

Airbus, nükleer santral gibi "nazik" konular

Anayasa gereği TBMM'den çıkması gereken yasalar, 1985 bütçesi v.b.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan ve ANAP Genel Başkanı Turgut Özal'ı yeni yasama yılının başlaması ile birlikte TBMM, hükümet ve parti içinde ciddi sorunlar bekliyor. Kapıkule gümrük yolsuzluğu olayıyla, hükümetin iki bakanı arasında başlayan çelişki ve tartışma, ANAP içerisinde, çözümünü Özal'dan bekleyen ciddi bir sorun durumuna geldi.

Öncelikle, gümrük operasyonunun hükümet ve ANAP'ta yarattığı huzursuzluğu gidermek durumunda olan Başbakan, yeni yasama yılının başlangıcında pahalılık, işsizlik ve yerel sorunlarla dolu olarak Ankara'ya gelecek milletvekillerinin bu şikâyetlerini hafifletmek, hükümette su yüzüne çıkan **"kavgalı bakanlar"** sorununu çözmek ya da en azından bu hükümet sorununun eylül ayında başlayacak parti kongrelerine yansımasını önlemek durumunda.

Kapıkule gümrük yolsuzluğu olayları ile ilgili olarak sürdürülen operasyonlarda gözaltına alınan memurlara işkence yapıldığı iddiasıyla Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan** ile İçişleri Bakanı **Ali Tanrıyar** arasında başlayan tartışma, Başbakan Özal'ın yurt dışından devreye girmesi sonucu **"şimdilik"** durduruldu.

Ancak iki bakanın **"işkence"** ve **"hukuk devleti"** üzerinde başlattıkları tartışma, gerek parti yönetiminde gerekse ANAP grubunda sürdürülüyor.

ANAP Genel Başkan Yardımcısı **Halil Şıvgın** başta olmak üzere, bir grup ANAP milletvekili, yolsuzluk iddialarının üzerine gidilmesi gerekliğini vurgulayarak, gümrük yolsuzlukları ile ilgili soruşturmaların, sıkıyönetim ve İçişleri Bakanlığı'nın sorumluluğunda olduğunu belirtiyorlar.

Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ın çıkışını **"zamansız ve yersiz"** niteleyen milletvekilleri, Arıkan'ın tavrını yaklaşan kongreler için kendisine **"taraftar sağlama"** çabalarına bağlıyorlar.

Arıkan'ın, **"hukuk devletinde soruşturma için gözaltında bulunanlara kötü muamele yapılmaması ve soruşturmaların yasalar çerçevesinde sürdürülmesi"** görüşü etrafında toplanan, **Barlas Doğu, Gökhal**

(Arkası Sa. 8 Sü. 7'de)

Yılmaz Güney öldü

PARİS, (Cumhuriyet) — Sinema sanatçısı **Yılmaz Güney**, tedavi gördüğü Paris Uluslararası Üniversite Hastanesi'nde öldü. Yılmaz Güney'in dün sabah TSİ 08.20'de öldüğü ailesince dün öğleden sonra doğrulandı.

Yılmaz Güney'in cenazesi 13 eylül günü kaldırılıp Paris'teki Pere Lachaise Mezarlığı'nda toprağa verilecek. 47 yaşında ölen sinema sanatçısının bir süredir tedavisi mümkün olmayan bir hastalığa yakalandığı biliniyordu.

Asıl adı Abdullah Pütün olan Yılmaz Güney, 1981 yılında

(Arkası Sa. 8 Sü. 5'te)

TUTUKLULAR YAKINLARIYLA — Kurban Bayramı nedeniyle Sıkıyönetim Komutanlığı'na bağlı ceza ve tutukevlerinde bulunan sanıklar, yakınlarıyla görüştü. Bayrampaşa cezaevi'nde de 4 bine yakın sanık, aileleri ile 5 dakika görüşebildi. Fotoğrafta Barış Derneği davası nedeniyle tutuklu bulunan gazetemiz yazarı Ali Sirmen görülüyor.

Beş dakikalık bayram ziyareti

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'na bağlı askeri ceza ve tutukevlerinde Kurban Bayramı nedeniyle "açık görüş" yapıldı. Aileler, yakınlarıyla 5 dakika görüşebilmek için cezaevlerinin önünde uzun kuyruklar oluşturdu.

DENİZ TEZTEL

Kurban Bayramı.. Kimi için 4 günlük tatil.. Kimi için akraba, arkadaş ziyareti.. Kimi içinse parmaklıklar ardındaki yakınlarına dokunabilme, onlarla birkaç saniye kucaklaşabilme..

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'na bağlı askeri ceza ve tutukevlerinde bayram nedeniyle "açık görüş" yapıldı. "Tek tip" elbise giyen tutuklu ve hükümlüler kısa süre için de olsa yakınlarıyla kucaklaştılar.

Bayrampaşa Cezaevi'nde de bayramın ilk üç günü açık görüş yapıldı. Bu cezaevinde bulunan Barış Derneği davası tutukluları da DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk yakınlarıyla bayramın üçüncü günü görüştüler.

Aileler yakınlarıyla 5 dakika görüşebilmek için cezaevinin önünde uzun kuyruk oluşturmuştu. Önce sıraya giriliyor, kimle görüşecekleri bildiriliyorlar, daha sonra da sıranın kendilerine gelmesini bekliyorlardı. Ancak, görüş sırası kendilerine çabuk gelmiyor ve bekleyiş saatlerce sürüyordu.

Aileler için ayakta ve sıcağın altında beklemek zordu, ama ne fark eder yakınlarıyla 5 dakika da olsa görüşebilmek her şeye değerdi. Ve sıra kendilerine geliyor. Küçük görüş odasına alınıyorlar.. Yakınlar odada bulunan masanın kenarına dizilerek beklemeye başlıyor..

Demir kapı açılıyor.. Sırayla sanıklar geliyor. Önce bir karışıklık.. İnsanlar ailelerini bulabilmek için epey çaba sarfediyor.. Ve aileler bulunuyor.. Onlara masanın üzerinden sarılabilme.. Onları öpebilme.. Çocukları kucağa alış.. Sımsıkı sarılma..

Görüşebilmek güzel.. Ama, 5 dakikada ne konuşulur... 80'e yakın insan hep bir ağızdan bağırıyor.. Kimse birbirinin ne dediğini anlamıyor.. Ama olsun yine de konuşuyorlar, sarılıyorlar ve ağlıyorlar..

Bu kargaşalıkta görevlinin sesi duyuluyor, **"3 bin liraya kadar para verebilirsiniz. Yiyecek yok.. Eğer borçunuz yoksa 5 bin verin hadi..."**

Ve duduk sesi duyuluyor.. **"Süre doldu.. Ayrılın artık..."**

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Üniversite kapısına akın var

1. *Kesin kayıtlar 18 üniversitede başlıyor.*

2. *Lise sonda takılıp üniversite kapısı önünde kalanlar sınav haklarını kullanacaklar.*

3. *Aftan yararlanmak için sadece 4 üniversitede 19 bin başvuru oldu.*

Haber Merkezi — Üniversite **"kapılarına"** iki yönden hücum başlıyor. 18 yüksek öğretim kurumunda taze üniversiteliler için kesin kayıtlar bugün açılıyor. Öbür yanda, öğrenci affından yararlanmak için başvuranlar "kapılara" yığılmaya başladı. Ankara'daki dört üniversiteye 18 bin 957 öğrenci başvurdu. Üniversiteyi kazandıkları halde henüz lise kapısından çıkamayanlar da kendilerine tanınan yeni sınav haklarını kullanmaya bugün başlıyorlar.

Ankara'da, öğrenci affından yararlanmak için Gazi Üniversitesi'ne 9 bin 530, Hacettepe Üniversitesi'ne 3 bin 981, Ankara Üniversitesi'ne 4 bin 159, ODTÜ hazırlık sınıfına 387, ODTÜ lisans öğrenimine 890 öğrenci başvurdu. ANKA'nın haberine göre okulların tümünde aftan yararlanacakların bu öğretim yılında derslere yeniden başlamaları bekleniyor. Söz konusu okullarda ilişiği kesilecek öğrenciler eylül sınavları bitiminde belli olacak.

Üniversiteye giriş sınavını kazandıkları halde lisede bir ya da birkaç dersten takıldıkları için bu haklarını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya bulunanlar, bugünden 13 eylüle kadar sondan bir önceki şanslarını kullanacaklar. Üniversiteyi kazanıp lisede takılanlardan, bu sınavlarda da başarısız olacakların son şansı, 14 eylül günü toplanacak öğretmenler kurulları. Bu yıl, değişik bir uygulamayla, başarısız öğrencilerin başarısız olduk-

(Arkası Sa. 8 Sü. 4'te)

BİR CEZA AVUKATININ ANILARI

Bu dizinin yazarı **Prof. Dr. Faruk Erem**, anıları konusunda şöyle diyor:

"Bu kitaptaki anıların bir kısmını yaşadım. Bir kısmını adliye koridorlarında meslektaşlarımdan duydum. Her olayı anlamca 'ağırlık noktası' göze çarpacak biçimde yazdım. Meslek sırrı nedeni ile kişilerin tanınmamasını sağlayacak değişiklikleri yaptım. Kendimden çok şey kattım. Bu bir belgesel değildir."

BUGÜN 12. SAYFADA

Cumhuriyet
SİYASET 84

İnsanlar, gazlara savaş açtılar

Cumhuriyet'in parasız ekini, bugün ve her pazartesi bayinizden isteyiniz.

Tank Sesiyle Uyanmak... (1)

Tam dört yıl geçmiş.

11 Eylül 1980. Ankara'nın o güzelim sonbahar günlerinden biri.

"Ordu el koyuyor" söylentilerinin doruğuna ulaştığı bir gün...

Başkentin göbeğinde güpegündüz asılan bombalı pankartlar... Sağda solda patlama sesleri...

Ne olup bitiyordu?

Neredeyse bütün günümüz bu sorunun karşılığını kovalamakla geçmişti.

Parlamento koridorlarında, parti merkezlerinde tedirgin sorular hep aynı konuya dönüktü. Kimi gazetecilerin telefonları çalışıyordu durmaksızın:

— Haberlerin aslı var mı, ordu el koyuyor muş bugün...

Başkentin politika kulislerindeki puslu ha-

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

New York'ta "Kıbrıs Haftası"

De Cuellar iki liderle görüşecek

Haber Merkezi — BM Genel Sekreteri'nin Kıbrıs toplumlarının liderleriyle ikili görüşmeleri bugün başlayacak. Perez de Cuellar, Kıbrıs Rum Lideri Spiros Kipriyanu ve KKTC Cumhur-

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

Milli Piyango'da 40 milyon İstanbul'un

KEFALETLE PASAPORT TÜRKÇELEŞE GİRDİ

7. Sayfada

Trafik bayramda 40 kurban aldı

Haber Merkezi — Bayram süresince yurdun çeşitli yerlerinde meydana gelen trafik kazalarında 40 kişi hayatını kaybetti.

Çorum'un Hacıahmet köyü yakınlarında bir traktörün devrilmesi sonucu, bayram nedeniyle Çorum Cezaevindeki yakınlarını ziyaretten dönen 16 kişi öldü, 19 kişi de yaralandı.

İstanbul'da bayram süresince meydana gelen kazalarda, **Mehmet Akdemir, Felekmaz Saraç, Ömer Eraydın, Selahattin Şener, Yusuf Işlar** ile kimliği belirlenemeyen 35 yaşındaki bir genç hayatını kaybetti. Ayrıca yaralanan 34 kişi tedavi altına alındı.

Eskişehir'in İnönü ilçesi yakınlarında iki otomobilin çarpışması sonucu **Mustafa Yıldız, Nihat Bozkaya, Gülşen Bozkaya** ve **Fatma Bozkaya** öldüler. Bilecik - Bozüyük karayolundaki diğer kazada ise **Güney Vanboğlu, Sabahat Çan, Nazmiye Çan** yaşamlarını yitirdiler.

Adana'nın Kozan ilçesinde bir kamyonun şarampole yuvarlanması sonucu **İzzet Yıldırımcan** ile **Çiğdem Yıldırımcan**, Ceyhan ilçesindeki kazada ise **Sabit Can** öldüler.

Antakya'nın Reyhanlı ilçesi yakınlarında bir otomobilin virajı alamayarak devrilmesi ile **Mustafa Büyükveli** ile **Halil Durmuşoğlu** can verdiler.

Çanakkale'nin Gelibolu ilçesi yakınlarında yabancı plakalı bir otomobil askeri araçla çar-

(Arkası Sa. 8 Sü. 6'da)

Bu fark, genel seçimlerde daha da daralabilir.

Bununla birlikte, hesapları Mitsotakis'in bir seçim zaferine ya da Mitsotakis ile Türk - Yunan ilişkilerinin düzeleceğine güvenerek de yapmamak gerekir. Çünkü, Yunanistan'da siyasal süreç sanıldığından daha karmaşıktır. Mitsotakis, YDP'nin kurucusu, Cumhurbaşkanı **Karamanlis**'in muhalefetine rağmen, ana muhalefet liderliğine tırmanmıştır. Karamanlis'in YDP Genel Başkanı görmek istediği **Stefanopulos'**un 41 oyuna karşılık, Mitsotakis 70 oy toplamıştır. Mayıs ayında parlamentonun seçeceği yeni cumhurbaşkanı 180 oyla seçilebilecektir. Bu durumda Karamanlis'in Mitsotakis'i karşısına alması, yeniden seçilebilmesi için kendisini Papandreu'ya muhtaç bırakacaktır. Bu bakımdan, Mitsotakis'e karşı bir Karamanlis - Papandreu ittifakı pekalâ gündemdedir. Böyle bir ittifak genel seçimleri de etkileyebilir. Hatta Mitsotakis'in bir başbakan adayı olarak tırmanmasını önlemek amacıyla Papandreu'nun erken seçime gitme ihtimali de mevcuttur.

AZIMSANMAYACAK İHTİMAL

Yani, Türkiye'nin Yunanistan siyaseti belirli kişilere bağlanan umutlar üzerine inşa edilmemelidir. Zira, bir başka dört yıl için **Papandreu**'yu başbakanlık koltuğunda yeniden görmek de azımsanmayacak bir ihtimaldir. Kaldı ki, **Mitsotakis**'in seçmen tabanını Yunan toplumunun kralcılar dahil, sağ kesimi oluşturuyor ve bu kesim Türkiye'ye karşı milliyetçi duyguları en fazla barındıran kesimdir. **Papandreu** ise, Yunan toplumunun genç, yani geleceği olan, dinamik kesimlerine Mitsotakis'ten daha çok dayanıyor.

Sonuç olarak, önümüzdeki dönemde Türkiye'nin, Yunan iç siyasetinde şu veya bu şekilde, ama artan ölçülerde konu edileceğini bilerek, ilkeli ve kişilerin tutumundan etkilenmeyen bir genel siyasi tutumun biçimlendirilmesi ve izlenmesi yararlı olacaktır.

Tank Sesiyle Uyanmak... (1)

HASAN CEMAL — *10 eylül*

Tam dört yıl geçmiş...

11 Eylül 1980... Ankara'nın o güzelim sonbahar günlerinden biri...

"Ordu el koyuyor" söylentilerinin doruğuna ulaştığı bir gün...

Başkentin göbeğinde güpegündüz asılan bombalı pankartlar... Sağda solda patlama sesleri.

Ne olup bitiyordu?..

Neredeyse bütün günümüz bu sorunun karşılığını kovalamakla geçmişti...

Parlamento koridorlarında, parti merkezlerinde tedirgin sorular hep aynı konuya dönüktü. Kimi gazetecilerin telefonları çalışıyordu durmaksızın:

— *Haberlerin aslı var mı, ordu ol koyuyormuş bugün...*

Başkentin politika kulislerindeki puslu hava, 11 Eylül 1980 gününün özellikle öğleden sonrası gittikçe ağırlaşıyordu...

Gece yarısını biraz geçe Çankaya'daki evime, Genelkurmay ile TRT Genel Müdürlüğü'nün önünden turlayarak gitmiştim...

Kapı komşum Cüneyt Arcayürek telefonumu bekliyordu. Ona kısaca *"Ne Genelkurmay'ın ışıkları yanıyor, ne de TRT'nin önünde tanklar var"* deyip yatmıştım hemen...

Çok geçmedi, başucumdaki telefonun sesiyle uyandım. Cüneyt'ti:

9 eylül

— *Hasan, kalk kalk! Sesleri duyuyor musun?*

Uyku sersemliğiyle:

— *Ne sesi yahu, ne diyorsun sen bu saatte,* deyince, Cüneyt de sesini yükseltmişti hafiften:

— *Tank sesi oğlum, tank sesi... Pencereye yaklaş da kulağını aç biraz!..*

Evet; gecenin sessizliğini delip geçen tank gürültüleriydi bunlar... Tank paletlerinin asfaltta buluştuğu yerden çıkan, gıcır gıcır, kulak tırmalayıcı sesler...

Çankaya'ya tırmanıyorlardı... Oran'a doğru kıvrılıyorlardı...

Apar topar giyinip kendimizi Cüneyt'in küçük Volkswagen'ına attık. Cinnah Caddesi'nden aşağı, Atatürk Bulvarı'na iniyoruz çevreyi gözetleyerek.

Kuğulu Park Kavşağı'nda durdurulduk: *"Evinize gidin, sokağa çıkmak yasak..."*

TRT'nin önünde bir tank var... Ankara Oteli... Solumuzda Türkiye Büyük Millet Meclisi... Meclis'le Jandarma Genel Komutanlığı arasında tanklar...

Akay Kavşağı'nda durduruyorlar gene. Teğmen, Cüneyt'i tanıdı. Gayet nazik:

— *Cüneyt Bey, saat 03.00'ten önce bir yere girmiş olun... Sokağa çıkmayın. Radyonuzu dinleyin...*

Cüneyt, gazlıyor. Kızılay Meydanı'nı geçiyoruz hızla... Sıhhiye Kavşağı'nda tanklar.

Durduran Yok...

Sağımızda Radyoevi. Önünde tanklar mevzilenmiş...

Rüzgârlı'daki Hürriyet Matbaasına telaşla atıyoruz kendimizi. Gece nöbetçileri dışında kimsecikler yok. Baskı bitmiş. Her taraf sessizlik içinde...

Önce sağa sola, sonra da İstanbul'a telefonlar:

— *Baskıyı durdurun... Ordu el koyuyor... Saat üçten önce herkes gazetede olmaya çalışsın; sokağa çıkma yasağı gelecek...*

Arkasından birer teleksin başına geçip gazetelerimize ilk izlenimleri taze taze yazmaya koyuluyoruz heyecanla. Çankaya'dan Ulus'a, Rüzgârlı Sokağa gelişimizin kısa öyküsünü de...

Ne var ki, ancak birkaç satır geçebiliyoruz İstanbul'a; teleksler birden susuveriyor... Mesleğine düşkün gazetecilerin kulağına nedense pek hoş gelen o teleks tıkırtıları kesiliyor ansızın...

Telefona sarılıyoruz. Onlar da işlemiyor, kesik...

Geçememiştik haberlerimizi... Mesleğimiz bir anda sanki işlevini yitirmişti...

Hiç unutmam; o an Cüneyt'le yüz yüze gelmiş, bir süre öyle bakışmıştık çaresizlik içinde: Evet, *film artık kopmuştu...* Yapacak başka bir şey yoktu. Radyonun başına çöktük...

Bildiriler okunuyor birbiri ardından... Boşluklarda da askeri marşlar çalınmakta...

Kopan film, yapıştırılıp gene aynı yerden gösterilmeye devam etmeyecekti...

12 Eylül 1980 günü sabaha karşı yeni bir film vizyona sokuluyordu Türkiye'de...

★

Film neden kopmuştu?...

Partisinden parlamentosuna, hükümetine kadar bütün siyaset kurumlarımız demokrasi konusunda neden bir kez daha yenilgiye uğramışlardı? Derin bunalımın üstesinden, demokrasinin kendi kurum ve kuralları içinde neden gelinememişti?

27 Mayıs, 22 Şubat, 21 Mayıs, 12 Martlardan süzülerek gelmiş siyasal kadroların tecrübe birikimi, çok partili hayatın bir kez daha tökezlenmesini neden önleyememişti?..

Günlük deyişle *"bağıra bağıra gelen"* bir askeri yönetimin, bu denli genel bir kabul görebilmesi, kamuoyunda onaylanması nasıl mümkün olabilmişti?

★

Doğrudur; genellikle hemen her ülkede *"Demokrasiden kurtulmak isteyen bazı çevreler vardır. Bu çevreler, ellerine fırsat geçerse, demokrasiyi yıkabilmek, demokrasiden kurtulabilmek için halkı can güvenliğinden başka bir şey düşünemez duruma getirmeye çalışırlar. Ünlü ruhbilimci Erich Fromm'un deyimiyle* 'insanları özgürlükten kaçış psikozu'*na çekmeye çalışırlar. Onun için terörü tahrik eder bazı çevreler."*

Çünkü genel olarak benimsenmiş bir olgudur. İnsanların en güçlü içgüdüsü her şeyden önce kendi varlığını sürdürmeye dönüktür; en güçlü ihtiyacı ise öncelikle güvenliğini sağlamaktır...

Ülkemizde *"can ve mal güvenliğini yok etme stratejisi"*ni 12 Eylül öncesi izleyenler, insanların bu en temel içgüdülerinin çok iyi bilincindeydiler kuşkusuz.

Ama buna karşı çare bulmak, başta iktidar olmak üzere, muhalefet dahil bütün siyaset kurumlarımızın görevi idi. Terorizm; iktidarla muhalefetin demokrasi kapsamındaki işbirliğini gerektirmez miydi?... O boyutlarda değil miydi?... İnsanların *"özgürlükten kaçış psikozu"*nun kıskacına düşmelerini önlemek, böylece demokrasiden kurtulmak isteyen çevrelerin oyununu boşa çıkarmak kime düşüyordu öncelikle? Partileri, politikacıları, parlamentosu, hükümetiyle birlikte siyaset kurumlarına değil mi?.. Geçerli çözümlerin aranıp üretileceği, uygulamaya sokulacağı başlıca siyasal forumlar bunlar değil miydi?..

Ülkeyi yönetir olmak, en başta can güvenliğini sağlamak ve sürdürmekle eşanlam taşımıyor muydu? Ülke, yönetilir olmaktan çıktıkça, doğmaya başlayan iktidar boşluğu ilelebet doldurulmadan kalabilir miydi?.. Tabii ki hayır...

İsmail Cem'in dediği gibi, *"Demokrasinin bütün felsefesi, mantığı, dengeleri ve kurumları, gerilimlerin şiddet yaratmak noktasına varmadan, demokrasinin olağan yöntemleriyle ve demokrasi çerçevesinde çözümlenmesine dönüktür."* Bu olabilmiş miydi 12 Eylül öncesi?...

★

Aradan tam dört yıl geçti. Bazı konulan tartışmak yasak. Siyaset yasağı kapsamına alınmış olan kimi politikacı ve devlet adamlarının bu gibi konularda konuşmaları da kendilerini savunmaları da yasak. Yasal çerçeve bazı konularda ayrıntıya inmeyi de olanaksız kılmış durumda.

Biliyoruz bütün bunları.

Üstelik, içimize sindirebildiğimizi de söyleyemeyiz...

Fakat demokrasi kesintiye uğramasın, *12 Eylüller olmasın bir daha* diyorsak, o zaman bazı konular üzerinde tekrar tekrar, ciddi biçimde kafa yor-

mamız gerekecektir: Özlemini çektiğimiz Batı demokrasisinin ne olduğunu, nasıl oluştuğunu, Türkiye'de nasıl inşa edilip, hangi koşullarda süreklilik kazandırılıp tökezlemeyeceğini; müsveddesiyle gerçek demokrasi arasındaki ayrımı sağcısıyla, solcusuyla, ortayolcusuyla herkesin bellemesi gerekiyor.

Onun için de 12 Eylül öncesinin, demokrasi açısından, bugün için kaba çizgileriyle de olsa, değerlendirilmesi bizce büyük önem taşıyor hâlâ.

Bunlara *"geçmişin soyut tartışmaları"* diye bakıp dudak bükenler çıkabilir.

Aynı kanıda değiliz.

Özel *"kısıtlılık"* koşulları nedeniyle bu tartışmalardan burukluk duyanlar olabilir.

Onları da anlıyoruz...

Ama her şeye rağmen, demokratik bir geleceğe sahip olmak istiyorsak eğer, karşılıklı görüşlere tahammülü öğrenerek bu tartışmaları uygar bir biçimde yapmak zorundayız. Çok değişik forumlarda seminerler, açıkoturumlar, konferanslar düzenleyerek *"demokrasi"*yi tartışmalıyız. Ve bir hayat tarzı olarak demokrasiye sahip olabilmek için, toplumun her kesiminde neler yapılabileceğini, neler yapılması gerektiğini gündemde sıcak tutmanın yollarını aramalıyız.

Kendi kendimizle de bu çerçevede bir *hesaplaşmaya* oturabilmeliyiz...

Demokrasiyi istiyorsak, alternatiflerini ise içimize sindiremiyorsak başka çaremiz yoktur. Ancak deneyimlerimizden dersler çıkartarak daha doğruya ve güzele yönelebiliriz.

★

Özgürlükçü bir rejim olarak demokrasinin *kutuplaşma, bölünme, cepheleşme* rejimi olmadığını kitabi olarak bilenimiz pek çoktur. Sorulduğu zaman, *"diyalog ve uzlaşma rejimidir"* karşılığını verenlerin sayısı da azımsanamaz.

"Demokrasi ortamının birinci koşulu uzlaşmadır. Demokrasi kültürünün baş gereği ise hoşgörü..." deriz, ama pratikte çoğu kez bu işi pek başarabildiğimiz söylenemez. Geçmişin siyasal yaşantısında, örneğin, gerek parti içi, gerekse partiler arası ilişkilerde bu görüşümüzü destekleyebilecek o kadar çok örnek vardır ki, bunun için belleğimizi zorlamaya bile gerek yoktur...

Şimdi getirelim 12 Eylül öncesini şöyle bir gözümüzün önüne: Diyalog ve uzlaşmanın, hoşgörünün ve demokrasinin buna benzer *"olmazsa olmaz"* kavramlarının politika sahnemizde kapsadıkları yer ne kadardı, söyler misiniz? Ne yazık ki, o dan-dunlu ortamda esamesi bile okunmuyordu bu kavramların...

İktidarla muhalefetin, Türk siyasal elitinin; sağ ve sol şiddetle demokrasi arasında kesin bir sınır çizgisi çekip, ortak bir platformda demokrasi adına ayağa dikilmeleri, örneğin en azından ortak bir *"demokrasi deklarasyonu"* yayımlamaları bile ne yazık ki mümkün olmamıştı.

Her ne pahasına olursa olsun iktidara gelmek, ille de kendi partisinin iktidarını sürdürmek; demokrasinin korunup geliştirilmesi için ortak platformlar oluşturulması gereğine hemen her zaman feda edilmişti. Derin bir bunalım döneminde *"demokrasi"* ön plana alınıp, taraflar arasında işlerliği olan uzlaşma ve özveri örnekleri sergilenememişti...

O günlerde, 12 Eylül yaklaşırken, gayet iyi anımsıyoruz, bir gazeteci olarak parlamentoyu izlemek ne yazık ki gitgide kasvetli bir iş haline gelmeye başlamıştı. Görevimiz gereği her öğleden sonra Meclis'e giderdik. Ülkenin nereye doğru yol aldığı açık seçik ortadayken, yüce Meclis'te olan bitenler kimi zaman kâbus gibi gelirdi...

Bütün bunları o günlerde yeterince vurgulayıp kamuoyuna yansıttığımız kanısında değilim bugün. Bu tutumumuzun altında, demokrasinin bir temel kurumu olarak parlamentoya verdiğimiz önem yatardı...

Bu bilinçli savsaklamanın pek bir işe yaramayacağını bilmiyor değildik kuşkusuz...

Nitekim demokrasi yaşatılamadı.

★

Acaba yaşatılamayan demokrasi miydi, yoksa onun *müsveddesi* mi, diye de sorulabilir...

Birincisi olsa, bu kadar büyük bir kabul görerek, bir bakıma bu kadar kolay yıkılabilir miydi?..

Bir *yaşayış biçimi* olarak demokrasi ile ikincisi arasında ne gibi bir ayrım vardı?

Yarın da devam edeceğiz bu konuya...

Yılmaz Güney öldü

10 eylül

PARİS, (Cumhuriyet) — Sinema sanatçısı **Yılmaz Güney**, tedavi gördüğü Paris Uluslararası Üniversite Hastanesi'nde öldü. Yılmaz Güney'in dün sabah TSİ 06.20'de öldüğü ailesince dün öğleden sonra doğrulandı.

Yılmaz Güney'in cenazesi 13 eylül günü kaldırılıp Paris'teki Pere Lachaise Mezarlığı'nda toprağa verilecek. 47 yaşında ölen sinema sanatçısının bir süredir tedavisi mümkün olmayan bir hastalığa yakalandığı biliniyordu.

Asıl adı Abdullah Pütün olan Yılmaz Güney, 1981 yılında Türkiye'de cezaevinden kaçarak yurt dışına gitmişti. Siyasi iltica aldığı Fransa'ya yerleşen Güney, 1983 yılı ocak ayında T.C. vatandaşlığından çıkartılmıştı. Yılmaz Güney evli, iki çocuk babasıydı.

Film yönetmeni, oyuncu, senaryo ve roman yazarı **Yılmaz Güney**, 1937 yılında Adana'ya bağlı Yenice köyünde dünyaya geldi. Adana Lisesi'ni bitirdi, bir süre İstanbul'da Hukuk ve İktisat Fakültelerine devam etti. 1958'de **Atıf Yılmaz**'ın yanında **"Bu Vatanın Çocukları"** filmiyle senaryo yazarı, yönetmen yardımcısı ve oyuncu olarak sinemaya girdi. 1961'de bir öyküsünde **"komünizm propagandası"** yaptığı gerekçesiyle hapis cezasına çarptırıldı. 1963'ten sonra Yeşilçam'da başrollerini oynadığı ucuz bütçeli serüven filmleriyle Anadolu insanının gönlünü fethetti ve **"Çirkin Kral"** adıyla ünlendi. **"Umut"**, **"Acı"**,

"Ağıt", **"Baba"**, **"Arkadaş"** filmlerinin yönetmeni olarak da dikkati çekti. **"Endişe"** filmini çekerken Adana'nın Yumurtalık ilçesinde bir yargıcı öldürme suçuyla 18 yıl hapis cezasına çarptırıldı. 1981 yılı sonlarında bayram izniyle yatmakta olduğu Isparta Cezaevi'nden çıktı ve yurt dışına kaçtı. Orada çevirdiği **"Yol"** filmi, 1982 Cannes Şenliği Büyük Ödülü'nü **Costa Gavras**'ın **"Missing"**iyle paylaştı. Daha sonra **"Duvar"** adlı filmi Fransa'da çekti. **Güney** ayrıca, **Zeki Ökten**'in yönettiği ve uluslararası alanda başarı kazanan **"Sürü"**'den başka **"Düşman"** ve **"Bayram"** filmlerinin ortaya çıkmasını sağladı.

Yılmaz Güney'in Fransızcaya da çevrilen ve **Orhan Kemal Ödülü**'nü alan **"Boynu Bükük Öldüler"**, **Hücrem"**, **"Salpa"**, **"Sanık** adlı romanları, birçok senaryosu, **"Oğluma Hikâyeler"**'i, son olarak da 1980'ler başında çıkan **"Soba Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz"** adlı iki yeni romanı var.

Tank Sesiyle Uyanmak...(2)

HASAN CEMAL — *11 eylül*

Hoşgörüsüzlük... Bağnazlık.. Hemen her şeyi ak ve kara olarak algılama alışkanlığı... Şiddet... Acımasızlık..

Bütün bunlardan arınmış, bu tür ilkelliklerden uzak bir dünyaya dönük özlem, bazen insanın içinde öylesine kabarıyor ki...

Daha geçenlerde, Kültür ve Turizm Bakanı'nın bir açıklamasını okurken benzer duyguya kapıldık. Sayın Taşçıoğlu ne demiş bakınız:

"Bu devirde kitap yakılır mı... Ben kitap imhasından yana değilim... Kimse bana solcu falan diyemez, ama ben kitap yaktırmam... Mahzene atılan ve kilitlenen 100 bin kitap var ortada. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 1978-1979 yıllarında çıkarılan bu kitapların, sonradan dağıtımı durdurulmuş ve imhası istenmiş. Bana da durmadan şikâyetler geliyor, ihbarlar alıyorum. Bu kitapların yakılması isteniyor ve neden yakmadığım soruluyor... Ben de bunun üzerine kitaplarda suç olup olmadığını inceletiyorum. Ama bana göre bu devirde kitap yakılmaz."

Herhangi bir yoruma gerek var mı?..

Ülkemizin kültür politikasının çizilmesinden sorumlu bir bakan, ülkemizdeki kültürel ortamın ne denli perişan olduğunu kendi ağzıyla itiraf etmiş olmuyor mu?.

Böylesine bir kültürel ortamda yetişenlerin, soluk alıp verenlerin, bir konuda efendi efendi konuşup tartışabilmeleri ne ölçüde mümkün olabilir?..

Karşılıklı eleştirilerle yaklaşımlarını geliştirebilmeleri... Kördöğüşünden sakınıp, tartışma adabını öğrenmeleri...

Ya karşısındakini dinleme alışkanlığı, terbiyesi?.. Çevrenizdeki kaç kişide var?.. Ama dinler gözükmek değil, gerçekten dinlemek ve ne söylemek istediğinizi içtenlikle anlamaya çalışmak...

Karşılıklı görüşlere tahammül edebilmek, bir tahammül ortamında diyalog köprüleri kurabilmek...

Morarıp bağırmak, laf oturtma ebeliğine kalkışmak yerine; düşünceleri, bilgi ve değer yargılarını eleştiri süzgecinden geçirip sınayabilmek, değiştirebilmek olgunluğunu göstermek zaman zaman... Tecrübenin bir bakıma geçmiş hataların toplamı olduğunun bilincine varabilmek...

Bütün bunları en iyi bilmesi gereken veya bildikleri varsayılan çevrelerde bile bu ortamın ne yazık ki çok ender oluştuğu söylenebilir.

Bırakın karşıt görüşleri, genel olarak aynı görüşleri paylaşan çevrelerde, hatta dost sofralarında bile tartışmalar genellikle bir sınırın ötesinde kördöğüşüne dönüşür. Sağırlar diyaloğu halinde herkes, her nedense hiç kuşku duymaya yanaşmadığı *"kendi doğrusu"*nu karşısındakinin yüzüne yüzüne tekrar eder gider.

Tartışma kısa sürede olağan bir görüş alışverişi olmaktan çıkar; sanki galibi ile mağlubu olacak bir futbol maçı gibi algılanmaya başlanır... *"Dediğim dedikçilik"* hastalığı uç verir... Amaç, karşısındakini *"mat etmek"* oluverir...

12 Eylül öncesine gelinmesinde, bugün de geçerli olan, bütün bu özelliklerimizin de payı vardır herhalde. Klişelerle düşünmek, sloganlarla konuşmak, kendini ülkenin *"tek kurtarıcısı"*, rakibini ise *"vatan haini"* görebilmek... Zembille gökten inip bir anda ortaya çıkmadıkları açıktır bütün bunların.

★

12 Eylül öncesini değerlendirirken, yüzeysel yaklaşımlara, tek taraflı eleştiri ve suçlamalara kapılmak kolaydır. Fakat bu tutumun, geleceğimiz açısından hiçbir yararı yoktur.

İç savaşımsı özellikler gösteren o bunalım döneminin temelinde yatan siyasal ve ekonomik çok somut nedenler olduğu açıktır. Türkiye'nin her geçen yıl artan ihtiyaçları ve gitgide büyüyen sorunları ile baş edebilecek gelişimi, siyaset kurumlarımız gösterememiştir. Geçerli demokratik çözüm ve kararları üretici bir yapıya sahip olamamışlardır. 12 Eylül'ün oluşumunda bunların taşıdığı büyük ağırlığı görmezlikten gelmek olanaksızdır tabii..

Bununla birlikte, kökleri daha derinlerde olan toplumsal ve kültürel nedenleri, bu konuya eğilirken gözden kaçırmak eksik bir yaklaşımı vurgular.

Kökleri tarihimizin derinliklerine uzanan kültürel ortam... Yetiştirilme biçimine damgasını vuran kimi gelenek ve görenekler; *"reisin dediği dedik"* olan, diyalogdan yoksun bir aile yapısı... Kafaları tartışmaya kapalı tutan, sorgulamayı değil, ezberlemeyi, zoraki kabullenmeyi temel alan eğitim sistemi; tartışa tartışa doğrulara yönelmeyi adeta yasaklayan eğitim düzeni... Adamsendeciliği, vurdumduymazlığı, *köşeyi dönmeyi* sürekli aşılayan bir kültürel ortam...

Bütün bu etkenler de, hoşgörüsüz, anlayış ve diyalogdan kopuk, karşıt düşünce sahiplerinin birbirlerini *düşman* belledikleri toplumsal ortamın meydana gelmesine derece derece katkıda bulunmuşlardır...

★

Tatilde Mete Tunçay'ın son çıkan *"Bilineceği Bilmek"* adını taşıyan kitabını okuyordum. Kitapta yer alan bir yazısında, doğmatizmin en azından son yüzyıldır Türk siyasal düşüncesinin ortak özelliği olduğunu savunuyordu.

"Kuşkuculuğun karşı kutbu" olarak nitelediği dogmatizmin, Türk siyasal düşüncesini nasıl etki alanında tuttuğunu anlatırken şunları yazmış Mete Tunçay:

"Moda akımlar değisse de, doğmatizmin aramızda başat bir eğilim olarak hüküm sürmesi, sanıyorum, gerçekten düşünmenin zor bir şey olmasından ileri geliyor. Doğmatik olmak için, çoğu kez, uslu bir çocuk gibi söz dinlemek yeter; doğmatik olmamak için ise, deneye yanıla düşünmeyi öğrenmek gerekir. Buysa, özgür bir siyasal ve toplumsal ortamın varlığına bağlıdır. Türkiye'de özgürlük sürekli olmamış, kısa dönemler halinde parıldayıp sönmüştür."

Aynı kitapta yer alan *"özgürlük"*'le ilgili bir yazısında ise Mete Tunçay, özgürlüğü sınırlayan siyasal ve toplumsal engellerden şöyle söz ediyor:

"Düşünme, düşünce ve anlatım özgürlüklerinin ya da olanaklarının, erişebilecekleri en geniş ölçülere kavuşturulması salt siyasal önlemlerle sağlanamaz. Çünkü bu tür özgürlüklerin önündeki engeller yalnız hukuki, yasal nitelikte değildir. (...) Özgürlüğün toplumsal engellerinin gevşetilmesi, yasal çerçevenin genişletilmesiyle pek ilgisiz değildir. Ama ondan çok daha güç ve uzun süreli bir iştir. Bir yaygın kültür işidir."

Bir yaygın kültür işi...

İşte bu *"yaygın kültür işi"* 12 Eylül öncesinde olduğu gibi bugün de demokrasi gündemindeki yerini korumaktadır. Bu *"kültür işi"*'ni başaramadıkça, demokrasinin gelişmesi, kökleşmesi kolay olmayacaktır...

Bu *"kültür işi"*'nin üstesinden gelebildiğimiz ölçüde, *"Herkesin ve toplumdaki her kesimin hakları ve özgürlükleri, başkalarının hakları ve özgürlükleri ile iç içedir"* diyebileceğiz...

Bu *"kültür işi"*'ni özümseyebildiğimiz oranda düşünebileceğiz:

"Kendi özgürlüğünü koruması yetmez bir insanın. Başkalarının da özgürlüğüne sahip çıkması, gereğinde onların özgürlüğü uğruna mücadele etmesi gerekir... Kendisi gibi düşünen başkaları değil, kendisinden farklı düşünen başkaları da değil, onun da ötesinde, kendi düşüncesinin tam karşıtını düşünenlerin de düşünce ve anlatım özgürlüğüne sahip çıkmak zorundadır insanlar. Başka türlü özgür olamazlar."

Bu kültür işini, sadece tek tek bireyler olarak değil, toplum olarak da içimize sindirmeye başladığımız ölçüde, demokrasi, ülkemizde gittikçe kök salabilecektir. Demokrasi kültürünün temel kavramları konusunda bireylerin zihinsel bulanıklıktan sıyrılmaları, kafalarındaki düğümleri çözmeleri, kuşkusuz, toplum olarak kültür işinin daha kolay üstesinden gelebilmemize katkıda bulunacaktır.

Bunun içindir ki, demokrasinin bu boyutunun gözden kaçırılmaması yaşamsal önem taşır.

★

Bir ülkede partiler olabilir; her dört beş yılda bir millet sandık başı yapabilir; parlamento bulunabilir... Fakat yalnızca bunlar var diye, o rejimin ille de demokrasi sayılması gerekmez. Bunun dünyada o kadar çok örnekleri vardır ki...

Tabiatıyla siyasal partiler, seçim ve parlamento, kendine demokrasi diyen bir rejimin olmazsa olmaz koşullarıdır. Bu kurumlar olmaksızın demokrasiden söz edilemez.

Ne var ki, demokrasiyi yalnızca buna indirgemek, bir yanılgıya, bir sözde demokrasiye işaret eder...

Çok değişik çıkar ve eğilimlerden oluşan karmaşık toplum yapılarında demokrasinin geniş bir siyasal katılım özelliği vardır. Partilerle birlikte, sendikaları, dernekleri, meslek kuruluşları, kooperatifleri, üniversiteleri, basını ve tabii ki seçimle gelen yerel yönetimleriyle demokrasi bir bütündür.

Bu kurumlar demokrasilerde, bir yandan geniş bir düşünce, anlatım ve özellikle örgütlenme özgürlüğünden yararlanırken, birbirleriyle sürekli olarak dolaylı ya da dolaysız alışveriş içindedirler. İşte bu alışveriştir ki, çıkarların, düşünce ve eğilimlerin farklılaştığı toplumlarda çoksesli uyumu sağlayan çerçeveyi oluşturur. Bunun sayesindedir ki, çeşitli toplum kesimleri arasında sağlıklı diyalog kanalları açılır, karşılıklı etkileşim, geçerli çözüm ve kararların gerginlikten uzak ortamlarda bulunmasına yol açar...

Bu kurumların kendi iç işleyişlerine üyeler sürekli katılım halindedirler. Sadece seçimden seçime, kongreden kongreye oy kullanmak için değil, tüm aşamalarda aktif olarak yer alırlar.

Tek tek bütün bu sivil kurumların çeşitli toplum kesimlerinde örgütlenip kök salmaları, temsilcilik niteliklerini güçlendirmeleri, demokrasinin bir bütün olarak güç kazanması anlamını taşır. Özellikle siyasal partilerin toplumun en alt kesimlerine kadar, hemen bütün yerleşme birimlerinde örgütlenebilmeleri, parti yapılarının büyük ölçüde yozlaşmasını engeller. Kişisel çıkar kovalayan kişilerin etkilerini en aza indirir.

Farklı toplum kesimlerinin tümünün geniş bir özgürlük içinde örgütlenmeleri, çoğulcu demokrasinin yollarını açmıştır. Batıda bu gelişim, uzun, sancılı ve acılı bir süreç sonunda aşağıdan yukarıya doğru gerçekleşmiştir. Yukarıdan aşağıya hiçbir şey sunulmamıştır gümüşten bir tepsi içinde...

Bütün bunlar olmaksızın demokrasiye işlerlik kazandırmak kolay olmaz. Ya da demokrasinin bir yaşayış biçimi olarak toplum içinde köklerini gitgide derinlere salması zorlaşır. Sivil kurumlar; ne kadar güçsüz, temsilcilik nitelikleri ne kadar yetersiz, kitlelerden ne kadar kopuksa, demokrasi de o kadar güçsüz olur...

★

Bir yaşayış biçimi olarak demokrasiyi belirleyen bütün bu özellikleri sıraladıktan sonra *"Yani ne demek istiyorsun?"* diye sorulabilir. Ya da zihinlere çengelini bir başka soru asabilir:

— *Vaz mı geçeceğiz Türkiye'de demokrasiden?..*

Bu sorunun karşılığı koskocaman bir *"Hayır"*dır.

Türkiye, çağdaşlaşma ve demokratikleşme yolunda geriye dönüş yapabileceği noktayı aşmıştır artık. Osmanlı döneminde modernleşme çabalarının başlamasından bu yana neredeyse iki yüzyıl geçmiş bulunuyor. 60 yıldır Cumhuriyet yönetimi altındayız. Tam 40 yıldır, onar yıllık aralarla tökezlemiş olsa da, çok partili demokrasiyi şu ya da bu şekilde yaşamaktayız.

Üstelik, bir başka noktaya daha dikkat etmek gerekir.

Sadece insan haysiyetine en yaraşır düzen olduğu için değil, fakat aynı zamanda ulusal birliği ve ülke bütünlüğünü sürdürebilmek için de demokrasi tek geçerli yoldur bize göre. Dünyamızın böy-

lesine kritik bir bölgesinde; farklılaşmış, geleneksel kalıplarını kırarak hızla gelişmekte olan 50 milyonluk koca bir ülke, ancak demokrasi potasında hem ülke bütünlüğünü, hem de ulusal birliğini sürdürebilir, pekiştirebilir deriz.

Bugün için, Batı ölçütlerine vurduğumuz zaman, demokrasi konusunda bizim hayli açığa düştüğümüz bir olgudur. Bunu yadsıyan da yok zaten. Demokrasinin bir yaşayış biçimi olarak bugünden yarına gerçekleşmesini beklemek de, özlemlerle gerçekleri karıştırmak olur kuşkusuz.

Ne var ki, demokrasileri demokrasi yapan özellikleri ülkemizde de geçerli kılmak istiyorsak, *bekleyiş* değil, *uğraş* içinde olmamız gerekmektedir. Bu bizim hem insanlık görevimizdir hem de ülkemize karşı tarihsel görevimiz. Bu özellikleri kazandırdığımız oranda demokrasi, demokrasi haline gelir.

★

Ve demokrasinin öteki rejimlerden farkı, kendi gücüyle ayakta durabilmesidir.

Kendi gücüyle ayakları üstünde durabilen bir demokrasiye sahip olabilmenin bir önkoşulu ise, kendi ayaklarımızın yere basabilmesidir. Demokrasinin, sabır, sebat ve özveri isteyen zahmetli bir iş olduğunu akıldan çıkarmaksızın ayaklarımızın sağlamca yere basması..

Bir sabah gene tank sesleriyle uyanmak istemiyorsak eğer...

Sinemacı Güney'den kalan

ATİLLA DORSAY — *11 eylül*

Yılmaz Güney öldü. Olaylarla, iniş çıkışlarla, en büyük sanatsal başarılar ve bir insan için maruz kalınabilecek en büyük suçlamalarla, çeşitli yargılanmalar, içerde geçen uzun yıllar, serüven filmlerini andıracak kaçışlar, cinayetten hüküm giymekten dünyanın en önemli sinema ödülü olan Altın Palmiye'yi almaya varan, birçok şaşırtıcı ve çelişkili olaylarla örülü, kendine özgü **"müstesna"** bir yaşam sona erdi.

Arkasından çok şey söylenecek, çok şey yazılacak. Katillikten vatan hainliğine bir dizi acı olay ve suçlamanın getirdiği gerginlik ortamı yatıştığında, sular durulduğunda, tüm bu olayların gerisinde önemli, iyi bir sinemacının (yazar kişiliğini bir yana bıraksak bile), çağın önemli isimleri arasında yer almaya layık bir sinemacının bulunduğu anlaşılacak.

Yılmaz Güney'in oyuncu, yazar ve yönetmen olarak katkıda bulunduğu filmler üzerine geniş incelemeler yapılacak, kitaplar, araştırmalar, anılar çıkacak. Güncel ve gündelik olaylara, adli veya politik talihsiz serüvenlere karışmış tüm sanatçılar için olageldiği gibi. Sel gidecek, kum kalacak. Yanlışlarının cezasını belki de en acı biçimde, yurdundan, yakınlarından uzak, kendisine verdiği değere karşın belki de hiçbir zaman ısınamadığı bir ülkede yaşamak ve orada ölmekle ödeyen **Güney'i**, bir gün gelecek, en amansız düşmanları bile sanatıyla, filmleriyle anacaklar. İnsanlık tarihine baktığımızda hep böyle olduğunu görüyoruz çünkü.

ERİŞTİĞİ DÜZEY GÖZDEN KAÇMALI MI?

Yılmaz Güney, 1970'lere dek çoğu önemsiz bir sürü filmin popüler oyuncusu, haksızlığa, sömürüye karşı bileğiyle, bazen silahıyla direnen halk adamı rollerinde elde ettiği ünü ve popüler başarıyı 1970'teki **"Umut"** filminden başlayarak daha önemli, gerçekçi yapıtlara dönüştürmeyi bilmiş, 1970'lerden sonraki hızlı ve olaylı yaşamında yönetmek fırsatını bulduğu bir avuç filmle Türk Sineması'nın dünyaca tanınmasına ve dışarıya açılmasına giden köprüleri kurmuş adamdır.

"Ağıt", **"Baba"**, **"Arkadaş"** gibi bu filmlerin yanı sıra, kaderin garip bir cilvesiyle, **Güney**'in en önemli filmleri, kendi yönetemediği, ancak senaryosunu yazdığı filmler oldu. Garip ve acı bir talih, onun en önemli senaryolarını bizzat çekememesi sonucunu getirdi.

"Endişe", **"Sürü"**, **"Düşman"** ve **"Yol"** bu filmlerin başlıcalarıdır. **Güney**'in hangi etkenler altında olursa olsun, elini kana bulamasını, zaman zaman aşırı politik görüşlere angaje olmasını, çoğu kez bir sanatçı olmanın sınırlarını aşarak bir politik lider tavrına bürünmesini çok kişi gibi biz de onaylamadık. Ama bu yanlışlar onun sanatını, özellikle senaryo yazarı ve yönetmen olarak eriştiği düzeyi gözden kaçırmamızı engellemeli midir?

Güney'in sineması tümüyle yaşama dönük, yaşamın içinden kopup gelen bir sinemadır. Doğadan hayvanlara, kuşlardan çiçeklere her şey gelip bu sinemanın içindeki doğal yerini alır. Bu gözleme dayanan sinemada, **Güney**'in olağanüstü bir duyarlıkla saptadığı tipler de Türk Sineması'nın en yaşayan, ayakları yerde tipleri arasında yerlerini alırlar. Sınıfsal ilişkilere yaslanan, toplumdaki çeşitli yanlışları, haksızlıkları, ekonomik ilişkilerin yozlaşmasına bağlı olarak çöküp giden bir ahlak anlayışını, kadının yüzyıllardır süregelen sömürüsünü ve daha başka birçok şeyi ele alır, işler bu filmler. Her filminin ülkemizin temel oluşumları içinde yerini alan bir temel bildirisi, çağdaş ve güncel bir özü vardır. Tema ve öz zenginliği, genelde tek bir öyküye (sözgelimi fakir kız-zengin erkek ilişkisine) dayanan filmlerimizin yanında göz kamaştırıcı bir zenginlik olarak dikkati çeker.

ERİMEYE, YOK OLMAYA GİDEN SAĞLIKSIZLIK

Yılmaz Güney, son filmini Fransız Kültür Bakanlığı'nın desteğiyle Fransa'da çevirdi. **Güney**'in uzun tutukluluk yıllarından sonra ilk çektiği filmdi bu. Ama pek beğenilmedi. Göremediğimiz **"Duvar"**'ı yabancı eleştirmenler fazla sert, haşin, kötümser buldular. Kimbilir, bu son film belki de **Güney**'in ruhuna uzun ve acılı serüvenler sonunda kaçınılmaz biçimde sinip kalmış olan kötümserliğin bir yansımasıydı.

Artık bazı konular üzerinde nesnel, yansız ve soğukkanlı olamayan, gurbette yaşamaya yazgılı, oysa toprağına, köklerine bağlı bir sanatçı yapısının eri-

meye, yok olmaya doğru giden sağlıksızlığını haberliyordu. Nitekim **Güney**'in fiziksel yapısına da bulaşan bu sağlıksızlık, onu birçok projenin eşiğinde olduğunu sandığımız bir döneminde ve genç sayılacak bir çağda yaşamdan aldı götürdü.

Dileğimiz, **Güney**'e bakışımızda toplum olarak bundan böyle belli bir yumuşamanın, belli bir hoşgörünün egemen olması ve artık yaşamayan bu talihsiz sanatçıya kinin ve katı önyargının değil, anlamaya, eleştirmeye ve çözümlemeye çalışan bir pencereden bakılmasıdır. Yanlışlarının cezasını yeterince çektiğine inandığımız **Yılmaz Güney**'in geride bıraktığı yapıtı, bizce artık bu türden bir yaklaşımı hak ediyor.

Atama mı, Atlama mı?

MAHMUT T.ÖNGÖREN — *11 eylül*

"*Göreve başladığımda kadro şişkinliği vardı. 6 bin 400 dolayında personel vardı. Bugün bu sayı 5 bin 279'a indirildi.*" Nasıl olmuş bu indirme işi? "*Ancak biz kimseyi zorla, kulağından tutarak Kurum'dan atmadık. Bunlar ya kendi istekleri ile ayrıldılar, ya da başka kurumlara gittiler.*" Bakın siz şu işe! TRT'nin eski Genel Müdürü Macit Akman, 8 Nisan 1984 günlü gazetelerdeki (THA) kaynaklı bir haberde yukardaki açıklamayı yapmıştı. Sayın Akman'ın döneminde 101 radyo - TV yayıncısı birdenbire başka kurumlara sürülmüştür. Biz onlar atıldı sanıyorduk, meğer TRT'den "*kendi istekleriyle ayrılmışlar ya da başka kurumlara gitmişler.*"

Bugün de TRT Genel Müdürü Tunca Toskay, "*TRT'de kadrolaşma yok. Obalar kurulmuyor*" diyor. Ama bir teleksçi müzik şefi, bir memur radyo müdürü, bir demirbaş takip memuru yayın planlama uzmanı ve bir üçüncü memur da başkan yardımcısı oldu. Kısa sürede 99 atama yapıldı. Bunların hangilerinin "*atlama*" atama olduğu belli değil... Ama teleksçi müzik şefliğine, memur müdürlüğe, bir başka memur uzmanlığa ve bir üçüncü memur da başkan yardımcılığına atladığına göre, ortada bir haksızlık olduğu anlaşılıyor. Meğer Toskay, TRT görevlilerinin atama, nakil ve görevden alma ilkelerini belirten yönetmeliği hiçe sayarak bu atamaları yapmış.

Bu yönetmelik tüm ayrıntıları ile hazırlanmış ve Toskay'ın yönetimine onay için sunulmuş. Ama Toskay'ın yönetimi önce bu yönetmelik üzerinde görüşmeyi geciktirmiş, sonra da "*uygun bulmadığını*" bildirmiş. Sizin anlayacağınız, TRT'deki Toskay atamaları yasadışı... Ama geçen hafta atlama atamalar sürüp gitti. Bu arada da Toskay'ın yok dediği "*kadrolaşma*"yı daha etkinleştirmek amacıyla yeni eleman almanın yolları da hazırlanıyor. Düzmece sınavların hazırlandığı, geçen yıl başarılı görülen yapımcı yardımcılarının göreve başlatılmadığı ve onların yerine Toskay "*kadrolaşması*"na uygun kişilerin seçileceğinin anlaşıldığı bildiriliyor.

Gerçekte, Toskay iyi bir yol izledi. Başlangıçta basınla hiç konuşmadı, hiç de atama yapmadı. Sonra bir iki kişinin yerini değiştererek durdu. Arkasından da hızlandı ve atlamalar başladı. Atlayanlar salt müzik şefliğine, kadyo müdürlüğüne ve uzmanlığa atlamıyorlar. TV Daire Başkanlığı da var işin içinde.

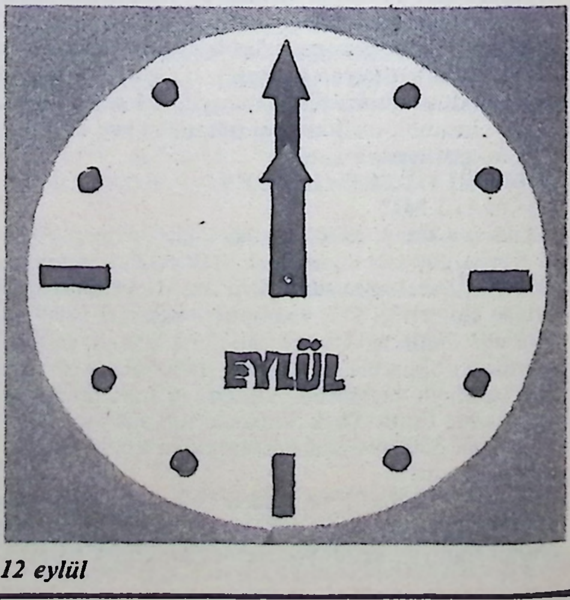
Basından öğrendiğimize göre, bu atlayanların çoğu Karataş döneminde TRT'ye girmiş. Acaba Karataş'tan sonra TRT'ye gelen yönetimler niçin bunların TRT'den çıkarılmasını sağlamadı? Bulunmaz Hint kumaşı olduklarından ötürü mü? Hiçbirinin radyo ve TV mesleği ile uzaktan yakından ilgisi yok. Kolayca TRT'nin dışına çıkarılabilirlerdi. Ama o günlerdeki "*Kimseyi ürkütmeyelim*" politikası, şimdi TRT'nin başına kolayca çorap örülmesini sağlıyor.

Yine basından öğrendiğimize göre, bugün TRT'de önemli görevlere atlayanlar "*Türk-İslam sentezi*" düşüncesini benimseyenlermiş. Nitekim Halkçı Parti Genel Başkan Yardımcısı Engin Aydın, "*TRT kurdun ve hilalin simgesi haline gelemez*" ve SODEP Genel Başkan Yardımcısı Muzaffer Saraç da, "*Anlaşılıyor ki, TRT bir ideolojinin mevzii olarak seçilmiş durumdadır*" diye boşuna konuşmadılar.

Görüldüğü gibi, Şaban Karataş dönemindeki uygulama örnek alınarak, Toskay önce TRT yönetimini ele geçiriyor. Arkasından da sıra yaratıcı personele, yani yapımcılara ve yönetmenlere gelecek. Yıllardan beri ve özellikle Akman döneminde 101 kişinin kıyımı ile büyük bir darbe yemiş olan yaratıcı kesim artık tümden yok edilecek. Radyo-TV Yüksek Kurulu ve TRT Yönetim Kurulu uyuyor mu?

Bırakın boş kadrolara ve yüksek görevlere yapılan atlamaları, TRT içinde görev yerlerinin değiştirilmesinin bile durdurulmasını istemek gerekir.

Şimdi gözler TRT'deki kadrolaşmayı önleyebile-

12 eylül

cek yetkili kurullarda ve muhalefette olacak. Şaban Karataş dönemindeki uygulamalara, çok geç kalındığı için, yeterince karşı çıkılamamış ve hatta Karataş tüm yasadışılığına karşın neredeyse yasal bir duruma gelmişti. Şimdi tüm yasal güçleri kullanarak, hiç zaman yitirmeden TRT'deki yeni *"kadrolaşma"*yı engellemek gerekiyor. Bakalım, ne yapacaklar? Eğer başarıya ulaşılamazsa, Toskay da sonunda, *"Herkes kendi isteğiyle atladı. Ben bir şey yapmadım"* diyebilir.

12 Eylül ve Özal:

Anayasa 10 yıldan önce değişmez

12 eylül

ANKARA, (a.a.) — Başbakan Turgut Özal, **"Bir Anayasa değişikliği için 10 yıllık bir uygulama tecrübesinin gerekli olduğu görüşündeyiz"** dedi. Başbakan Özal, Anadolu Ajansı'na 12 Eylül Harekâtı'nın dördüncü yıldönümü nedeniyle verdiği demeçte, Türk ekonomisinin harekâttan sonra iflastan döndüğünü ve dünyanın en hızlı gelişen ekonomilerinden biri haline geldiğini söyledi.

Özal'a yöneltilen sorular ve yanıtları şöyle:

— 1982 Anayasası yürütmeyi kolaylaştırmış mıdır?

ÖZAL — 1982 Anayasası, 1961 Anayasası'nın uygulamada karşılıştığı sıkıntıları gidermek için hazırlanmıştı. Ülkenin 12 Eylül 1980 öncesine gelmesinde, 1961 Anayasası'nın bazı durumlarda gerekli önlemleri alamaması yetersizliği yatıyordu. Bu bakımdan 1982 Anayasası'nın yürütmeyi kolaylaştıracağını söyleyebiliriz.

— Uygulama, 1982 Anayasası'nda değişiklik yapılmasının zorunlu olduğu noktaları göstermiş midir? Göstermişse hangi maddelerdir?

ÖZAL — Bu konuda herhangi bir karar verebilmek için takriben 10 yıllık bir uygulama tecrübesinin gerekli olduğu görüşündeyiz.

— Eylül 1980 ve 12 Eylül 1984 tarihlerindeki genel ekonomik durumu mukayese eder misiniz? Ekonomi dört yıl içinde bir bünye değişikliğine uğramış mıdır?

ÖZAL — Ekonomi, dört yıl içinde hissedilir bir bünye değişikliğine uğramıştır. Bunun en güzel örneği ihracatımızdır. 1980 öncesi tarım malları ihracatı toplam ihracatımızda yüzde 50'nin üstündeyken, 1984 yılının ilk yarısında sanayi malları ihracatı, toplam ihracatımızın yüzde 75'ini bulmuştur. Türk ekonomisindeki yapısal değişme çok net olarak görülmektedir. Unutmamak gerekir ki tarım malları ihracatı doların dünyadaki yüksek değerine rağmen yine artmıştır, ama yüzde olarak sanayi mamulleri öne geçmiştir.

Türkiye'nin kredi itibarı da 1980 öncesinden beri önemli ölçüde artmıştır. Eskiden Türkiye'ye kredi vermeyen bankalar, şimdi Türkiye'ye kredi vermek için sıraya girmişlerdir. Büyüme hızımız son yedi yılın en yüksek seviyesi olan 5.7'de gerçekleşecektir. Üretim ve yatırımlar rekor seviyeye çıkmıştır.

İhracatımız son 4 yılda üç mislinden fazla artmıştır.

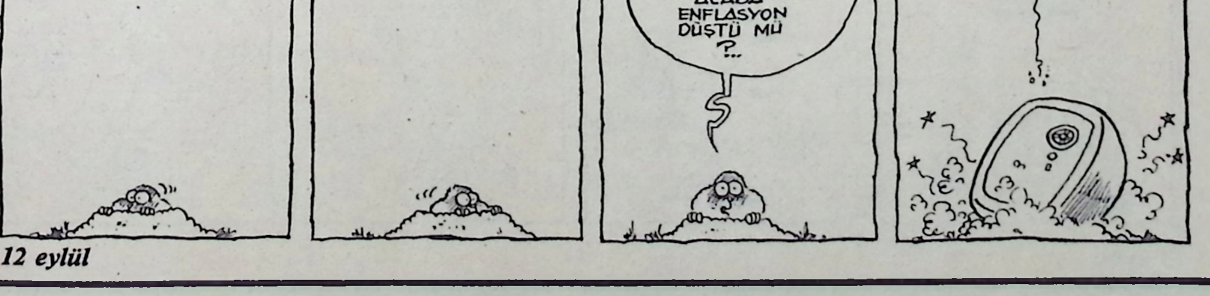
Özetle söylemek gerekirse Türk ekonomisi iflastan dönmüş dünyanın en hızla gelişen ekonomilerinden biri haline gelmiştir.

Kitap yakılır mı?

JÜLİDE GÜLİZAR — *13 eylül*

ANKARA — Kültür ve Turizm Bakanı **Mükerrem Taşçıoğlu, "Kitap yakan bakan"** olmayacağını yineleyerek, içeriği ne olursa olsun, kitap yakmanın bir canlıyı öldürmek kadar zor ve acı olduğunu bildirdi. Taşçıoğlu, **"Kitap yakmaya Jeanne d'Arc'vari bir olay olarak görüyorum, kitap celladı olmayacağım"** dedi.

Kültür Bakanlığı'nca 1978-79 döneminde bastırılmış ve daha sonraki yıllarda **"sakıncalı"** bulunmuş 18 çeşit, toplam 118 bin kitap konusunda **"Cumhuriyet"**'e bilgi veren Taşçıoğlu, **"Kararı mahkemeler verecek"** dedi ve sordu: **"Henüz haklarında şu veya bu şekilde bir karar verilmemiş olan kitapları niçin yaktırayım ki?"**

12 eylül

Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu, mahkemeden karar çıkmadığı için mi, yoksa kitap yakılmasına karşı olduğundan dolayı mı söz konusu kitapları yakmak istemediği yolundaki bir soruyu yanıtlarken şöyle dedi:

"Mahkemeden bu kitapların imhası yolunda bir karar çıkarsa, elbette kanuna karşı boynumuz kıldan incedir. Ama mahkeme, infazı hangi makamın yapacağını da karara bağlar. Bu merci bizim bakanlığımız olsa da ben bu infazda bulunmayacağım. Tekrar ediyorum, kitap celladı olmayacağım."

Taşçıoğlu, gelecekleri konusunda mahkeme kararı beklenen 18 tür kitabın kendisine daha önceki dönemlerden kalmış bir "**miras**" olduğunu bildirdi ve kitap olayının başlangıcından bugüne kadar geçirdiği aşamaları anlattı.

Mükerrem Taşçıoğlu'nun verdiği bilgiye göre, Kültür Bakanlığı'nca 1978-79 yıllarında 65 kitap ve dergi bastırıldı. Bu kitaplar, dağıtımdan önce bakanlığın Yayın Danışma Kurulları'nca incelemeye alındı. 12 Eylül 1980 gününe kadar kitaplardan yalnızca iki tanesi incelendi ve bunların dağıtımına engel bir durumun olmadığı karara bağlandı.

12 Eylül'den sonra oluşturulan dört kişilik bir geçici kurul, geriye kalan 63 kitabı inceledi ve bunlardan 41 tanesini "sakıncalı" bularak dağıtımına izin vermedi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1 Haziran 1982'de Başbakanlığa başvuruda bulunarak, söz konusu kitaplar hakkında nasıl bir işlem yapılacağını sordu. Bu başvuru üzerine oluşturulan bilirkişi heyeti, daha önce "sakıncalı" bulunmayan 22 kitabı yeniden incelemeye aldı. İncelemeler sonunda dört dergi aklanırken, 18 kitap "sakıncalı" olduğu gerekçesiyle dağıtımdan alıkondu.

"Sakıncalı" kitaplar konusu daha sonra Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na intikal ettirildi. Komutanlığın yanıtı, **"Sıkıyönetim kapsamına girmediği için konuya ilişkin herhangi bir işlem yapılamayacağı"** yolunda oldu.

Bu aşamada devreye Emniyet Genel Müdürlüğü girdi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, kitaplar hakkında bir karar verilmesi için savcılığa başvurmasını istedi.

Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu, Ocak 1984'te bu başvurunun yapıldığını ve mahkemenin kararının beklendiğini bildirdi.

Konuyla ilgili olarak bilgisine başvurduğumuz eski Kültür Bakanı **Ahmet Taner Kışlalı**, söz konusu kitapların hepsinin kendi bakanlığı sırasında yayımlandığını, anımsadığı kadarıyla bazılarının hiç satışa sunulmadığını bildirerek şöyle dedi:

"Aslında bu kitaplar, daha 1979 kasımından itibaren yasaklanmış durumda. Çünkü benden sonraki bakan zamanında, Emin Bilgiç Bey'in emriyle, Ulusal Kültür Dergisi de aralarında olmak üzere tüm kitaplar bodruma atıldı. Daha sonra bir kurul, bu kitapların bazılarını 'sakıncalı' bulmuş. Neresinde, ne gibi sakıncalar bulduklarını bilemiyorum."

Ahmet Taner Kışlalı, daha sonra bu kitapların hepsini, 12 Eylül hükümetinin ilk Kültür Bakanı **Cihat Baban**'ın istettiğini ve kitapların yeni bir incelemeye alındığını söyledi.

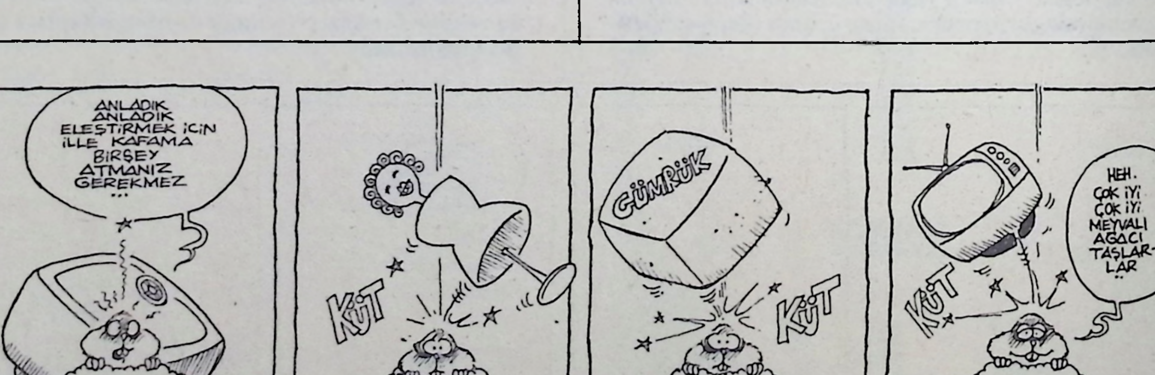
ATATÜRK VE DEVRİMLER

Ahmet Taner Kışlalı, Kültür Bakanlığı'nca bastırılacak kitaplar konusunda çok titiz davranmak gerektiğini bildiklerini ve basılacak kitapları seçerken bu titizliği gösterdiklerini anlatarak şöyle dedi:

"Ama gördük ki, bizden önceki dönemde aynı titizlik gösterilmemiş. Yaptığım araştırmalarda gördüm ki, bakanlık Samiha Ayverdi'nin iki kitabını yayımlamış. Bunlardan Milli Meselelerimiz ve Maarif Davamız adındaki kitap, tamamen Atatürk ve devrimleri aleyhinde bir içerik taşıyordu. Her iki kitapta da Türk toplumuna kendi milli tarihinin unutturulmak istendiği anlatılıyordu. Bunları satıştan alıkoydum."

Anımsanacağı gibi, o yıllarda birçok yazar, **Samiha Ayverdi**'nin ikinci kitabında **"Fatih ve hocası Akşemsettin arasında garip bir ilişki olduğu izlenimini veren bölümler"** olduğunu yazmış ve kitabı eleştirmişti. Yine anımsanacağı gibi, Ahmet Taner Kışlalı, bakanlıktan ayrıldıktan sonra konuyu önce bir basın toplantısıyla kamuya açıklamış, sonra da Meclise getirmişti. Her iki olayda da eski bakan, **"Devletin Atatürk düşmanlığı yapamayacağı gerekçesiyle söz konusu kitapların dağıtım ve satışını engellediğini"** bildirmişti.

Ahmet Taner Kışlalı'nın satıştan alıkoyduğunu söylediği iki kitap da halen tüm kitapçılarda, serbest olarak satılıyor.

13 eylül

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

YILAYDIN DERSANESİ
Üniversite hazırlık kurslarının 1984/85 kayıtları devam ediyor

61. Yıl; Sayı: 21568 | Kurucusu: Yunus Nadi | 50 TL. 14 Eylül 1984 Cuma

Dinçerler'in "milletvekilli spor"u ters tepti

Bakan ortalığı karıştırdı

Halil Şıvgın
ANAP Genel Başkan Yardımcısı
Sporu siyasete bulaştırmamak gerekir. Spor bir milli meseledir. Başında bir siyasi vardır. Partimizde böyle bir konu hiç görüşülmedi.

Prof. Aldıkaçtı
İst. Ün. Hukuk Fk. Dekanı
Bakan beni telefonla aradı. Kendisine de söyledim. Milletvekili federasyon başkanı olamaz. Devletin sporu yönetmesine karşıyım

Siyasetle spor el ele

Prof. Dr. KURTHAN FİŞEK

ANKARA — Yıl 1952... Dönemin Maarif Vekili Tevfik İleri aynı zamanda spordan da sorumlu... Öfkeli kamuoyunda, "Vatana ihanet" suçlamaları uçuşuyor. Meğer, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK), 1948 Londra Olimpiyatlarında altın madalya kazanan güreşçilerimizi, kendilerine ev armağan edildi diye, "Profesyonel" ilan ederek olimpiyatlara katılmaktan alıkoymuş... Vay haller vay!
O öfkeyle TMOK'yı lağvediyor bakan... Bakanlık bünyesine alırken de, boşalan üyeliklere kendi adamlarını getiriyor. Gerçi güreşçilerimiz olimpiyatlara yine de katılamıyor, ama, varsın olsun, "yedi
(Arkası Sa.8, Sü.5'te)

Haber Merkezi — Milli Eğitim ve Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler'in, "Sporu parlamentoya sokacağız" deyip, bazı federasyonların başkanlıklarına milletvekillerini getireceği yolundaki açıklamasına, başta kendi partisi ANAP olmak üzere tüm siyasi parti yetkililerinden tepki geldi.

Dinçerler'in bu konuda danıştığını söylediği, Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı, "Milletvekilleri federasyon başkanı olamaz" dedikten sonra, "Ben devletin sporu yönetmesine karşıyım, bu ancak tek parti düzeninde mümkündür" şeklinde konuştu.

Dinçerler'in bu açıklamasına tepki gösteren bütün siyasi partilerin yöneticileri, "Spora siyaset bulaşmasın" görüşünde birleştiler.

İstanbul'da Cumhuriyet muhabirinin sorularını yanıtlayan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı'ya yöneltilen sorular ve yanıtları şöyle:

— Sayın Dinçerler, milletvekillerinin federasyon başkanlıklarına getirilmesiyle ilgili yöneltmeliği size verdiğini söylüyor.

ALDIKAÇTI — Hayır, bana hiçbir şey vermedi. Belki de postadadır.

— Peki, böyle bir uygulama Anayasa'ya uygun mu?

ALDIKAÇTI — Sayın Dinçerler beni telefonla aradı. Kendisine de söyledim. Milletvekilleri federasyon başkanı olamaz. Neden olamaz? Çünkü federasyon başkanının üstünde Beden Terbiyesi Genel Müdürü vardır. Hiyerarşik açıdan da mümkün değil.
(Arkası Sa. 8 Sü. 5'te)

Ankara ABD'yi yine uyardı

1- *Dışişleri Bakanı Halefoğlu "bilsinler ki Türkiye'nin tavrı daha sert olacaktır" dedi.*

2- *Washington Büyükelçimiz Elekdağ, "Türkiye'nin hassasiyetini" ABD yönetimine bildirdi.*

3- *ABD Ankara Büyükelçisi, Dışişleri Bakanı Shultz'un çağrısıyla Washington'a gitti.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — ABD Temsilciler Meclisi ile Senato Dış İlişkiler Komitesi'nde 24 nisanın "Ermeni soykırımı" günü olarak kabul edilmesine Türkiye'nin gösterdi-
(Arkası Sa.8, Sü.3'te)

Söz, Koordinasyon Kurulu Başkanı Alptemoçin'in:

Ücretlere müdahale yok, yalnız telkin var

❛ Bir kamu kurumunun vereceği zamlar, birkaç ay sonra o kurumun ücret ödeyemez hale gelmesine yol açacaksa, yüksek zam taleplerini karşılamayın diyoruz. Bütçesini, gelir-giderini bilmediğimiz bir kuruluşa 'Şu rakamda zam verin' dememiz mümkün değil. O kuruluş yüzde 15 zam verebiliyorsa, biz nasıl yüzde 30 verin deriz? ❜

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu Başkanı Devlet Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin, "Kurulun ücretlere müdahale etmediğini, kamu işverenlerine tavsiye ve telkinde bulunduklarını" söyledi. Sözleşmelerde kurulun "taraf olmadığını" belirten Alptemoçin, "serbest toplu pazarlığa girilip girilmediği" yolundaki sorumuzu Çalışma Bakanı'na, "Toplu sözleşmelerde işçilerin mağdur olup olmadıkları"na ilişkin sorumuzu da Başbakan'a sormamızı isteyerek yanıtsız bıraktı. Devlet Bakanı Alptemoçin, Cumhuriyet'in sorularını yanıtlarken, Koordinasyon Kurulu'nun toplu sözleşmelerde son sözü söyleyecek taraf olmadığını vurgulayarak şöyle dedi: "Bir kamu kurumunun vereceği zamlar, o kurumun birkaç ay sonra işçisine ücret ödeyemez hale gelmesine sebep olacaksa, o zaman yüksek zam taleplerini karşılamayınız diyoruz." Devlet Bakanı, Koordinasyon Kurulu tarafından yayınlanan ve önceki gün Cumhuriyet'te yer alan genelgenin "kurula ait olmadığını" ileri sürdü. "O prensipleri resmen biz yaymadık, basmadık ve dağıtmadık. Bu hususlar, kurulun çeşitli toplantılarda görüşülmüş hususlar olabilir" dedi. Kurulun, ekonomik çalışma prensiplerinin dışına çıkmayacak şekilde, kamu kurum ve kuruluşlarının işveren sendikalarıyla yapacakları toplu iş sözleşmelerini kontrol ve koordine etmekle görevli bulunduğunu anımsatan Alptemoçin, "Memleket ekonomisine ve o kurumun geleceğine engel olmayacak, memleket ekonomisine zarar vermeyecek ve o kuruluşun ekonomik çalışmasına engel olmayacak bir şekilde bağıtlanacak tüm toplu sözleşmelerin yapılmasına kurulumuz yardımcı ve destek olmaktadır. Asla köstek olmamaktadır" dedi. Amaçlarının, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın hedeflerine ulaşması, çalışanlar arasındaki ücret farklılıklarının dengelenmesi ve ve-
(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

ALPTEMOÇİN — Devlet Bakanı, Koordinasyon Kurulu Başkanı.

KOORDİNASYON KURULUNA TEPKİLER 6. Sayfada
TEMSİLCİLER SUSTURULSUN Haberi 11. Sayfada

Sözleşme öpüşerek başlamıştı

Narin'le Yılmaz anlaşamadı

Tekstil İşveren Sendikası ile Tekstil Sendikası arasında sürdürülen yaklaşık 80 bin işçiyi kapsayan toplu sözleşme görüşmelerinin "Temel İlkeler" bölümünde taraflar anlaşamamadı.

Haberi 6. Sayfada

Odalar Birliği Başkanı "yenilik" istiyor

Yazar: Yeni ekonomik politika şart

Odalar Birliği Başkanı Mehmet Yazar, "Yeni bir dönemin gerektirdiği yeni ekonomik politikalar kaçınılmazdır" dedi. Enflasyon ve işsizliği önlemek için bu "yeniliğin" gerektiğini vurgulayan Yazar, "Zannediyorum hükümetimiz de gerekli gayreti gösterecektir" diye ekledi.

ESKİŞEHİR, (Cumhuriyet) — Türkiye Odalar Birliği Başkanı Mehmet Yazar, "Yeni bir ekonomik politikanın gündeme gelmesi kaçınılmazdır" dedi. Mehmet Yazar, "yeni bir dönemin gerektirdiği yeni ekonomik politikalar" derken, bunun gerekçelerini de şöyle sıraladı:

1. Büyümeyi sağlayarak işsizliği bir ölçüde azaltmak,
2. Enflasyonu arz yoluyla kontrol altında tutmak,
3. Hem ihracatı daha sağlıklı ve düzenli hale getirmek için.

Dün Eskişehir'de yapılan Türkiye Sanayi Odaları Ekonomik Kurul toplantısında konuşan Mehmet Yazar, "1980 yılından beri uygulanmakta olan istikrar programına ilişkin çeşitli yorumlar yapıldığına gittikçe artması konusunun yer aldığını" vurgulayarak şunları söyledi:

"Enflasyon bütün dengeleri bozan bir dengesizlik sistemi olduğu için, hem toplumda adaletsiz gelir dağılımına, hem kaynakların yanlış dağılımına, hem de istikrarsızlığa neden olması açısından, piyasa ekonomilerinin uygulandığı ülkelerde çok büyük önem arz etmektedir. Eğer piyasa ekonomileri, enflasyon kontrol altına alınmadan, enflasyon hedef olarak önlenmeden uygulanmak istenirse, belli bir süre sonra enflasyonun getirdiği rahatsızlıklardan dolayı bakışı yeni sistemin tartışılması bile gündeme gelebilir. Bu anlamda enflasyonun mutlak önlenmesi gerekir. Türkiye'de temmuz ve ağustos ayları içinde enflasyon büyük düşme göstermiştir. Yıl sonunda enflasyon hızının yüzde 40'lar üzerinde seyredeceğini ummaktayız."

Enflasyonun önlenmemesinin en önemli nedeninin bütçede b-
(Arkası Sa.11 Sü.6'da)

İş âleminden Özal'a

TAMAM MI? DEVAM MI?

Sakıp Sabancı: Enflasyona karşı sıkı para yeterli değil, bol üretim de gerekli..

OZMAN ULAGAY'ın yazı dizisi 6. Sayfada

MUHALEFETTEN ÖZAL'A: EKONOMİ HER GEÇEN GÜN DAHA DA KÖTÜYE GİDİYOR

Haberi 8. Sayfada

VELİAHT PRENSLE BAŞBAKAN ÖZAL "SULTAN SOFRASI"NDA

FATURA DIŞİŞLERİNE: Suudi Arabistan Başbakan Birinci Yardımcısı Prens Abdullah Bin Abdulaziz ve beraberindeki heyet, Başbakan Turgut Özal'ın konuğu olarak dün Topkapı Sarayı'nda "Sultan Sofrası"nda ağırlandı. Konyalı'nın 26 personelinin mutfak faaliyetiyle 1 ton malzeme kullanılarak hazırlanan 500 kilo yemek, 50 davetliye sunuldu. Osmanlı geleneklerine göre "Sultan Sofrası" olarak adlandırılan sofrada 41 çeşit yemek ve tatlı vardı. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

Saray'da 41 çeşit yemek

Topkapı Sarayı'nda kurulan "Sultan Sofrası"nda ağırlanan S.Arabistan Veliahtı'nın, mide rahatsızlığından ötürü "fazla yiyemediği" belirtildi. Prens'e Özal eşlik etti.

YALÇIN PEKŞEN

Başbakan Turgut Özal'ın resmi konuğu olarak ülkemizde bulunan Suudi Arabistan Başbakan Birinci Yardımcısı Veliaht Prens Abdullah bin Abdülaziz dün İstanbul'u dolaştı. Kentin tarihi ve turistik yapılarını ziyaret eden konuk Prens, kendisine eşlik eden Başbakan Turgut Özal ve İstanbul Belediye Başkanı Bedrettin Dalan tarafından Topkapı Sarayı'nda kurulan "Sultan Sofrası"nda ağırlandı. 41 çeşit yemekten oluşan sofrada birbuçuk saat kadar zaman geçiren Prens'in mide ağrısı çektiği için yemeklerden çoğunu uzaktan seyrettiği öğrenildi.

Konuk Prens'in İstanbul gezisi sabah İbrahim Paşa Sarayı'ndan başladı. İslam eserleri müzesi olarak kullanılan sarayda
(Arkası Sa.11, Sü.3'te)

Artan tatlılar turistlere satılacak

Topkapı'da "yemek operasyonu"nu yöneten Konyalı'nın sahibi Doğanbey "1 ton malzemeyle, 500 kilo yemek hazırladık. Demirhindi şurubu, keşkek ve paça tiritini yedirmediğimize üzgünüm" dedi.

Haberi 11. Sayfada

Bakan'ın itirafı:

Kitaplar 'suçsuz ama zararlı'

Kültür Bakanlığı deposundaki 118 bin kitap için savcılığın "suçsuz" kararı verdiği öğrenildi. Bakan Taşçıoğlu kitapları "kendi isteğiyle" gözaltında tuttuğunu kabul etti.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Kültür ve Turizm Bakanlığı depolarında tutulan 18 tür 118 bin adet kitabın Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu'nun açıkladığı gibi mahkemenin değil, aksine Bakan'ın kararını beklediği ortaya çıktı. Mükerrem Taşçıoğlu'nun "yakmam" dediği kitapları, haksız yere 6-7 aydır depolarda beklettiği, söz konusu kitaplar hakkında Cumhuriyet Savcılığı'nın kovuşturmaya gerek olmadığına ilişkin kararları bulunduğu öğrenildi.

Ankara Cumhuriyet Savcılığı'nın kitaplar hakkında kovuşturmaya yer olmadığını bildiren kararlarının da Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tebliğ edildiği belirlendi.

Söz konusu kitaplar hakkındaki "gerçek"lerin ortaya çıkması üzerine, Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu, bu kitapların "zararlı" olduğunu söyledi ve "Satışa sunulması Türk kültür politikasına ne kazandırır? Ben Kültür Bakanı olarak bunu da düşünmek zorundayım. Sorunun çözümü için bir yol mutlaka bulacağım," dedi.

Önceki gün, kitap yakmayı "Jeanne d'Arc'vari" bir olay olarak gördüğünü açıklayan ve "kitap celladı" olmayacağını söyleyen Taşçıoğlu, 1978-79 döneminde Kültür Bakanlığı tarafından 201 bin adet bastırılmış 18 tür kitabın 118 bin adedinin hakkında verilecek mahkeme kararını beklediğini açıklamış ve, "Mahkeme kitapların imhasını ve bunun bakanlığım tarafından yapılmasını isterse, infazda bulunmayacağım," demişti.

Oysa, Bakan Taşçıoğlu'nun söylediğinin aksine, k-
(Arkası Sa.8, Sü.5'te)

"KİTAP YAKMA"YA TEPKİLER
7 Sayfada

— Aşağıda bir zenci ile bir Kızılderili temsilci var sayın senatör, kendileri için ne zaman bir soykırım günü ilan edeceğimizi soruyorlar!

Doğal gaz için yeni zirve

Sovyetler Birliği'nden bir heyet "doğal gaz projesi" için bugün Ankara'ya geliyor. Görüşmelerde Avrupa hattından Türkiye'ye doğal gaz verilmesi ele alınacak.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Sovyetler Birliği'nden ticari bir heyet "doğal gaz projesi" görüşmek üzere bugün Ankara'ya geliyor.

Bir ara ertelenen, ancak yürütülen çeşitli temaslar sonunda yeniden gündeme gelen doğal gaz projesi için Sovyetler'le bugün başlayacak görüşmelerde konunun ayrıntılarıyla ele alınması bekleniyor.

Sağlanan bilgilere göre, Sovyetler Birliği'nden Avrupa'ya uzanan doğal gaz hattından Trakya'da bir musluk açılarak Türkiye'ye doğal gaz verilmesi ele alınacak. Trakya'da açılacak musluktan verilecek doğal gazın hangi yıl itibariyle, ne miktarda verileceği gibi konular görüşülecek.

Bugün Ankara'ya gelecek heyetin verilecek doğal gaz başlığında Türkiye'den ne gibi
(Arkası Sa.11, Sü.7'de)

Yılmaz Güney Paris'te toprağa verildi

Pere Lachaise mezarlığında düzenlenen törende Doç. Dr. Server Tanilli ile Fransız Kültür Bakanlığı adına ... Paris temsilcisi ...

PARİS (Cumhuriyet) — Sinema sanatçısı Yılmaz Güney, dün öğleden sonra Paris'in ünlü Pere Lachaise Mezarlığı'nda toprağa
(Arkası Sa. 8 Sü. 7'de)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Tutarlı Olmak...

YÖK Başkanı Prof. Doğramacı, "YÖK" demiş, "Son yılların en önemli çalışmasıdır. Üniversiteler 1946'dan sonra çığ gibi..."

Niçin çığ gibi...? Çünkü, 1946 yılından sonra üniversite özerk olmuştur, ustalarının söylediği bu... da daha önce ... konusunda söyledikleri neler...
(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

Evren: Cahil çok olunca okumuşlar zarar verdi

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı Kenan Evren, "okumuşların da bu memlekete zararı dokunduğunu" söyledi.

Evren, okuma yazma seferberliğinde gösterdiği başarıdan dolayı, Türkiye'nin 37 ülke arasında 1. olarak UNESCO'dan ödül kazanması nedeniyle dün Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler'i kabul etti. Evren şöyle dedi:

"Her zaman söylüyorum. Ne çekmişsek bu cehalet yüzünden çekmişizdir. Okumuşların bu memlekete zararı olmamış mıdır? Olmuştur... Ama, niçin olmuştur? Cahil çok olduğu için olmuştur. Eğer halkın çoğunluğu cahil olmasa, muhakeme kabiliyeti olursa, bu okumuşların yaptıkları o kötü girişimleri tak-
(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

Evren: Cahil çok olunca, okumuşlar zarar verdi

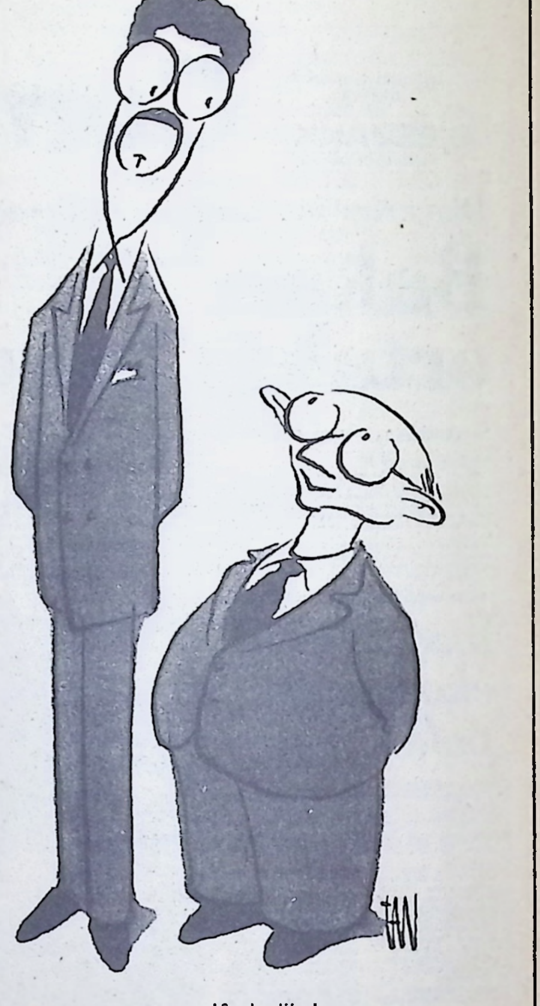
14 eylül

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı **Kenan Evren, "okumuşların da bu memlekete zararı dokunduğunu"** söyledi.

Evren, okuma yazma seferberliğinde gösterdiği başarıdan dolayı, Türkiye'nin 37 ülke arasında 1. olarak UNESCO'dan ödül kazanması nedeniyle dün Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı **Vehbi Dinçerler**'i kabul etti. Evren şöyle dedi:

"Her zaman söylüyorum. Ne çekmişsek bu cehalet yüzünden çekmişizdir. Okumuşların bu memlekete zararı olmamış mıdır? Olmuştur... Ama niçin olmuştur? Cahil çok olduğu için olmuştur. Eğer halkın çoğunluğu cahil olmazsa, muhakeme kabiliyeti olursa, bu okumuşların yaptıkları o kötü girişimleri takdir edebilir ve ona göre bir karar verebilir. Ama cahil bir kimse etki altında kalır. Biraz okumuş dünya görmüş kimsenin etkisinde kalır. Bu halde, halkımızın tahsil seviyesini yükseltmek zorundayız. Öncelikle kırsal bölgelerde halkımız, bilhassa kadınlarımız, kızlarımız okuyamıyorlar, daha doğrusu okutulmuyorlar. Bu bize dinimizi yanlış takdim edenlerin günahıdır. Bunu zavallı kadınlarımız, kızlarımız çekmiştir. Hâlâ da çekmektedir. Kızlarımızı, kadınlarımızı bundan kurtarmak zorundayız. Aksi halde yalnız erkeklerin okuma yazma öğrenmesiyle bu ülke kalkınamaz. Bu başarının elde edilmesinde milli eğitim camiamızın büyük katkısı olmuştur. Fedakârca çalışmıştır. Bu nedenle Tüm milli eğitim camiasını kutluyorum, teşekkürlerimi sunuyorum."

Dinçerler de 10 bin dolarlık ödülle okul yaptırmayı, adına da, "Cehaletle Savaş Okulu" koymayı düşündüklerini açıkladı.

... meselâ dedik !..

14 eylül

Bakanın itirafı:

Kitaplar 'suçsuz ama zararlı'

14 eylül

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Kültür ve Turizm Bakanlığı depolarında tutulan 18 tür 118 bin adet kitabın Kültür ve Turizm Bakanı **Mükerrem Taşçıoğlu**'nun açıkladığı gibi mahkemenin değil, aksine Bakanın kararını beklediği ortaya çıktı. Mükerrem Taşçıoğlu'nun **"yakamam"** dediği kitapları, haksız yere 6-7 aydır depolarda beklettiği, söz konusu kitaplar hakkında Cumhuriyet Savcılığı'nın kovuşturmaya gerek olmadığına ilişkin kararları bulunduğu öğrenildi.

Ankara Cumhuriyet Savcılığı'nın kitaplar hakkında kovuşturmaya yer olmadığını bildiren kararlarının da Kültür ve Turizm Bakanlığına tebliğ edildiği belirlendi.

Söz konusu kitaplar hakkındaki **"gerçek"**lerin ortaya çıkması üzerine, Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu, bu kitapların **"zararlı"** olduğunu söyledi ve **"Satışa sunulması Türk kültür politikasına ne kazandırır? Ben Kültür Bakanı olarak bunu da düşünmek zorundayım. Sorunun çözümü için bir yol mutlaka bulacağım"** dedi.

Önceki gün, kitap yakmayı **"Jeanne D'Arc'vari"** bir olay olarak gördüğünü açıklayan ve **"kitap celladı"** olmayacağını söyleyen Taşçıoğlu, 1978-79 döneminde Kültür Bakanlığı tarafından 201 bin adet bastırılmış 18 tür kitabın 118 bin adedinin haklarında verilecek mahkeme kararını beklediğini açıklamış ve **"Mahkeme kitapların imhasını ve bunun bakanlığım tarafından yapılmasını isterse, infazda bulunmayacağım"** demişti.

Oysa, Bakan Taşçıoğlu'nun söylediğinin aksine, kitapların Cumhuriyet Savcılığı tarafından **"serbest"** bıraktığı ve haklarında dava açılmadığı ortaya çıktı. **"Suçsuz"** kitapların, Kültür ve Turizm Bakanı ta-

rafından **"gözaltı"**nda tutulduğunun belirlenmesi üzerine Taşçıoğlu, **"yeni"** görüşlerini şöyle açıkladı:

"Savcılık takipsizlik kararı vermiştir. Bu karara göre, kitaplarda herhangi bir suç unsuru bulunmadığı doğrudur. Ama bu kitapların içinde kutsal kitabımız Kuran-ı Kerim'e küfür eden, çocuklara sevişme usullerini öğretmeye kadar çeşitli konularda zararlı görüşler yer almaktadır. Bu kitapların satışa sunulması Türk kültür politikasına ne kazandırır? Ben Kültür Bakanı olarak bunu da düşünmek zorundayım. Sorunun çözümü için bir yol mutlaka bulacağım."

Edinilen bilgilere göre, Kültür ve Turizm Bakanlığı 1 Ocak 1984'te Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na başvurarak söz konusu 18 tür kitap hakkında karar verilmesini istedi. Bunun üzerine Savcılık bilirkişilere her kitap için inceleme ve değerlendirme yaptırdı. Bilirkişi raporunun hazırlanması üzerine ilk karar **Ali Püsküllüoğlu**'nun **"Kırlangıcın Kanat Vuruşu"** kitabı hakkında 25 Ocak 1984 tarihinde verildi. Doç. **Eralp Özgen**'in bilirkişi olarak incelediği kitap hakkında, Savcılık 16 sayılı kararı ile kovuşturmaya yer olmadığı görüşüne vardı.

Kitaplar türlerine ve sayfa sayılarına göre değişik sürelerde incelendi ve her inceleme sonunda raporlar Cumhuriyet Savcılığı'na tek tek iletildi. Kovuşturmaya yer olmadığı kararları ise 25 Ocak 1984 tarihinden itibaren verilmeye başlandı. Her kitap hakkında verilen **"kovuşturmaya yer olmadığı"** kararı Ankara Cumhuriyet Savcılığı Basın Bürosu tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığı'na zaman geçirmeksizin bildirildi.

Muzaffer İzgü'nün, 27 Ocak 1984'te kovuşturmaya yer olmadığı kararı alan **"Ekmek Parası"** kitabından sonra 30 ocakta **James Joyce**'un **"Sürgünler"** adlı kitabında da Cumhuriyet Savcılığı'nın 1984/22 sayılı kararı ile **"suç unsuru"** bulunmadı. Cumhuriyet Savcılığı'nca haklarında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilen kitaplardan bazıları şöyle sıralanıyor:

Roland Barthes'ın "Göstergebilim İlkeleri" (30 Ocak 1984 Ankara Cumhuriyet Savcılığı 1984/24), **Ümit Kaftancıoğlu**'nun **"Altın Ekin"** (7 Şubat 1984 Ankara Cumhuriyet Savcılığı 1984/26), **Dimitri Kantemir**'in **"Osmanlı İmparatorluğunun Yükseliş ve Çöküş Tarihi"** üç cilt (8 Mart 1984 Ankara Cumhuriyet Savcılığı 1984/49).

"Aydınlar Dilekçesi" davasında:

Demokrasi özlemi suç değildir

15 eylül

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** ile TBMM Başkanı **Necmettin Karaduman**'a verilen 1383 imzalı **"Aydınlar Dilekçesi"** nedeniyle açılan davaya, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkeme'de sorgularla devam edildi. Duruşmaya foto muhabirleri alınmadı. Duruşmayı izleyen gazetecilerin ses kayıt araçlarının kullanmalarına da izin verilmedi.

Dünkü duruşmada sorgusu yapılan sanıklar, metnin bildiri değil dilekçe olduğunu, askeri savcının iddialarının hukuki dayanaktan yoksun olduğunu söylediler.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde sorgulara geçilmeden önce bir dilekçe veren yazar **Aziz Nesin,** TRT ve YÖK hakkında suç duyurusunda bulunulmasını istedi. Aziz Nesin, dilekçesinde anayasal hakkın kullanılarak hazırlanan dilekçeye imza koyan öğretim üyelerinin akademik tayin ve terfilerinin YÖK tarafından durdurulduğunu, metni imzalayan yazarların TRT'de isimlerinin kullanılmadığını anlatarak, henüz sonuçlanmamış bir davada sanık olarak yargılananlara **"suçlu"** gibi işlem yapan bu kurumlar hakkında suç duyurusunda bulunulmasını istedi.

Aziz Nesin'in dilekçesi, dosyaya kondu. Daha sonra sorgulara geçildi.

UĞUR MUMCU

Yazarımız **Uğur Mumcu**, askeri savcının hukuksal dayanaktan yoksun iddianamesiyle mahkeme önüne getirildiğini belirterek, savcılığın hangi komutanlığın, kaç numaralı bildirisinin, kaçıncı maddesine aykırı olduğunu belirtici bir açıklık getirmediğini, bu nedenle eylem, suç ve ceza arasında ilgi kurmanın olanağı bulunmadığını söyledi.

Hukuksal dayanaktan yoksun bir iddianame ile mahkeme önüne getirilmekten hem sanık hem de bir hukukçu olarak gerçekten üzüntü duyduğunu vurgulayan Mumcu, dilekçe vermenin anayasal hak olduğuna, toplu dilekçeyi sadece asker kişilerin veremeyeceğine değinerek şöyle dedi:

"Dilekçe hakkını anayasanın 74 ve 140 sayılı yasanın 1. maddesi gereğince kullanmış bulunuyoruz. Dilekçenin içeriği ile ilgili bir dava açılmadığına gö-

15 Eylül
ABD — Bizden başka herkeste bir terslik var!..

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DÖRTLER DERSANESİ
Hafta Sonu kursları 22 Eylül
Hafta içi kursları 1 Ekim
Kayıtlarımız devam etmektedir
Dörtler Dersanesi, Cağaloğlu/İST. Tel: 522 24 46

61. Yıl; Sayı: 21569 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 15 Eylül 1984 Cumartesi

Özal'dan ABD'ye sert tepki: İlişkiler zedelenebilir

Çirkin politika

Başbakan Özal'ın yazılı açıklamasında "ABD'deki soykırım günü" kararı "büyük düşüncesizlik" olarak nitelenirken, TBMM Başkanı Karaduman, sorunu Meclis gündeminin ilk maddesi yaptığını açıkladı. ABD Büyükelçiliği'ne göre, "Reagan kararları Kongre'den geçirmemek için elinden geleni yapacak."

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — **"Ermeni soykırımının ABD dış politikasının yürütülmesinde dikkate alınması"** ve 24 nisanın **"Soykırım Günü"** ilan edilmesi yolunda ABD Temsilciler Meclisi ile Senato Dış İlişkiler Komisyonu'nda alınan kararlara Ankara, Başbakanlık düzeyinde tepki gösterdi.

Başbakanlıktan Anadolu Ajansı aracılığıyla yapılan yazılı açıklamada, bu kararların **"büyük bir düşüncesizlik örneği"** olarak görüldüğü bildirildi, kararlar **"kısa vadeli kazançlar esas alınarak yapılan çirkin ve ucuz politika"** ürünü diye nitelendi. Başbakanlık açıklamasında, Türklerin, **"Batı uygarlıklarında engizisyon işkenceleri hüküm sürerken birçok milli toplulukları huzur içinde yaşatmış, bu medeni vasfıyla dünyaya örnek olmuş bir milletin ahfadı"** olduklarına dikkat çekildi. Aynı açıklamada, bu kararlar gibi "kısa vadeli politik kazançları hedef alan faaliyetlerin, ülkeler arasındaki dostane ilişkileri tamiri çok zor ve bazen imkânsız durumlara soktuğu" hatırlatılarak, **"Böyle durumların ülkelerin uzun vadeli menfaatlerini büyük çapta zedelediğine yakın tarih açık bir şekilde şahittir,"** dendi.

TBMM Başkanı **Necmettin Karaduman** da milletvekillerinin TBMM Başkanlığı'na yansıttıkları tepkilere aynen katıldığını, Meclis'in açılacağı 25 Eylül günü "ABD'deki kararlar" sorununu gündemin ilk maddesi yaptığını açıkladı.

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

BAŞBAKANLIK AÇIKLAMASI

Sebep ve saikleriyle cereyan tarzı çok münakaşa götüren, tarihe mal olmuş bir hadiseyi bu şekilde deşmenin kime ne fayda getireceğini çok iyi düşünmek lazımdır.

Kararların terör örgütlerinin caniyane eylemlerine destek sağladığını dünyanın takdirine arz ediyoruz.

Engizisyon işkencelerinin bütün Batı uygarlıklarında hüküm sürdüğü bir dönemde birçok milli toplulukları huzur içinde yaşatmış bir milletin ahfadıyız.

Bu gibi kısa vadeli politik kazançları hedef alan faaliyetler ülkeler arasındaki dostane münasebetleri tamiri çok zor ve bazen imkânsız durumlara sokar.

Böyle durumlar ülkelerin uzun vadeli menfaatlerini büyük çapta zedeleyebilir.

MİLLETVEKİLİ - SPOR OLAYI

Dinçerler çark etti

Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler, "Federasyonların başına milletvekilleri gelecek" dedikten sonra, dün "Anayasa'ya aykırı olursa bundan vazgeçeceklerini" söyledi. Anavatan milletvekilleri Barlas Doğu, "Bunu Bizanslılar da denedi, akıbetini biliyoruz", Ogan Soysal da "Bu söz konusu olamaz" dediler.

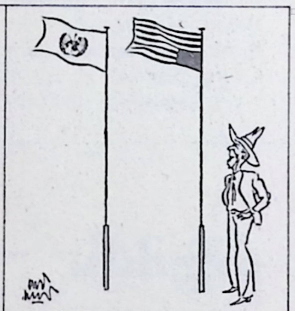
ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanı **Vehbi Dinçerler** **"spor"la "ortalığı karıştırdıktan"** sonra, dün bir geri adım attı.

Daha önce, **"sporu parlamentoya sokacağı"**, **"federasyonların başkanlıklarına milletvekillerini getireceğini"** diyen Dinçerler ortaya **"Anayasa tartışması"** çıkınca ekseni etrafından bir dönüş yaptı: **"Anayasa'ya aykırı olursa bu işten vazgeçeriz."**

Dinçerler'in **"siyasetli spor"** projesine Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın "hukuk

(Arkası Sa. 7., Sü. 8'de)

PARLAMENTO SPORA GİRERSE 10. Sayfada

ABD — Bizden başka herkeste bir terslik var!..

ABD cephesi

Amerikan basınında "sorun" gündem maddesi bile değil

UFUK GÜLDEMİR

WASHINGTON — ABD yönetimi üzerinde yaptırımı bulunmayan, **"şimdilik"** yasal belge niteliği taşımayan **"soykırım"** metinleriyle başlayıp, Türkiye'nin protestosuyla boyutlanan kriz, Washington'da **"küçük bir konu"**, ABD basınında ise **gündem maddesi bile değil."**

ABD Temsilciler Meclisi'nde "İnsanın insana yaptığı zulmü

(Arkası Sa. 8., Sü. 4'de)

AYDINLAR DİLEKÇESİ DAVASI

Uğur Mumcu — Yalçın Küçük — İlhan Tekeli — Şerafettin Turan — Mahmut Öngören — Mete Tunçay — Erbil Tuşalp — Yakup Kepenek — Mustafa Ekmekçi — Halit Çelenk

Demokrasi özlemi suç değildir

Uğur Mumcu: *Bir ülkenin yurttaşlarının, o ülkede daha demokratik bir ortam olmasını istediler diye "hainlik" ile suçlandırılmaları kadar acı bir olay yoktur.*

Erbil Tuşalp: *Böyle bir davada yargılanmaktan onur duyuyorum. Ancak tarihin biz Türk aydınlarını bu metni 1984 yılında hazırladığımız için suçlayacağını biliyor ve ezildik duyuyorum.*

Prof. Tekeli: *Dilekçenin içeriğinin tüm Türkiye halkına duyurulması Sayın Başbakan'ın basın toplantısı yoluyla olmuştur. İddianamenin mantığına göre onun da suçlananlar arasında bulunması gerekirdi.*

Yalçın Küçük: *Ben sadece bu yaptığımız onurlu işi başka illerdeki aydınlara da ulaştıramamanın sıkıntısını duyuyorum.*

Mahmut Tali Öngören: *Kendilerine hain diyenlerin bile haklarını güvence altına alan bu ülkeleri daha büyük beceriyle korumuş olanları, tarih hiçbir zaman hain olarak kabul etmedi. Beni de etmeyecektir.*

Mete Tunçay: *Benim başıma gelenlerin başkalarının da başına gelmemesi için dilekçeyi imzaladım.*

Şerafettin Turan: *Dilekçeyi demokrasiye sağlıklı geçişi kolaylaştırmak için imzaladım.*

Halit Çelenk: *Bir dilekçeye bildiri niteliği verilerek dava açılması siyasal alandaki olağanüstü dönem anlayışının hukuk alanında yansımasının tipik bir örneğini oluşturmuştur.*

Yakup Kepenek: *Dilekçede belirttiğimiz özlemler ve istekler bizim demokratik sorumluluğumuzdan kaynaklanmaktadır.*

Mustafa Ekmekçi: *Bir yazara iddianamede bildiri dağıtma ya da bildiri niteliğinde çoğaltılmış dilekçe metni dağıtma suçunu yüklemek insafla bağdaşmamaktadır.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** ile TBMM Başkanı **Necmettin Karaduman'a** verilen 1383 imzalı **"Aydınlar Dilekçesi"** nedeniyle açılan davaya, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkeme'de sorgularla devam edildi. Duruşmaya foto muhabirleri alınmadı. Duruşmayı izleyen gazetecilerin ses kayıt araçlarını kullanmalarına da izin verilmedi.

Dünkü duruşmada sorgusu

(Arkası Sa. 7, Sü. 3'de)

ANAP gençliğine doğru

YALÇIN DOĞAN

ANKARA— Aslında model 1930'lar Almanya'sının modeli. **"Sporun kitlelere götürülerek, kitlelerin politik örgütlenmesinde spordan geçmesi"** düşüncesi ilk kez Almanya'da boy verdi. Yalnız, boy verme zamanı son derece ilginç: 1930'lar Almanya'sı... Politikanın en etkin ve en kolay biçimde geniş kitlelere şırınga edilmesinde **"sporun kullanılması"**'nın tarihi yüzyılların gerisine dayanıyor. Bu tarihten esinlenenlerin sayısı da her geçen gün, ülkenin siyasal ortamına göre, artabiliyor...

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı **Vehbi Dinçerler'in** spor federasyonları başkanlarının işlerine son vererek, başkanları milletvekillerinden seçme düşüncesi, sadece **"siyasetle sporun el ele ver-**

(Arkası Sa. 8., Sü. 7'de)

Güneydoğu'da 263 kişi gözaltında

Sıkıyönetim Komutanlığı Eruh ve Şemdinli olaylarıyla ilgili olarak yakalanan toplam 437 kişiden 171'inin serbest bırakıldığını açıkladı.

DİYARBAKIR (a.a.) — 7. Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı, Eruh ve Şemdinli olayları ile ilgili olarak düzenlenen operasyonlarda toplam 437 kişinin yakalandığını açıkladı.

7. Kolordu ve Diyarbakır, Şanlıurfa, Mardin, Siirt, Hakkâri, Van İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi'nce bu konuda yapılan açıklama şöyle:

"7. Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı sorumluluk bölgesinde Eruh ve Şemdinli olayları ile ilgili olarak 16 Ağustos 1984 gününden itibaren başlatılan seri operasyonlar sonunda, hainlerce kandırılmış, Atatürk milliyetçiliğine aykırı, bölücü örgütlere mensup Eruh olayına katılan 9 kişi, ikisi ölü biri yaralı olarak, Şemdinli olayına da fiilen katılan üç kişi yakalanmıştır...

Operasyonlar sırasında ele geçen personel ve malzeme:

• Yakalanan personel 437 kişi. İlk sorgusunu müteakip serbest bırakılanlar 171 kişi. Gözaltında bulundurulan 263 kişi, bu şahıslardan örgütle ilişkisi olduğu saptananlar 44 kişi. Örgüte yataklık edenler 172 kişi.

• Eruh olayına fiilen katılanlar 9 kişi. İkisi ölü olarak ele ge-

(Arkası Sa. 8., Sü. 7'de)

Tercüman'ın yayınına izin verildi

İSTANBUL (a.a.)— 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nca süresiz olarak kapatılan Tercüman Gazetesi'nin yayınlanmasına bugünden itibaren izin verildi.

İstanbul'da yayınlanan Tercüman Gazetesi'nin basım, dağıtım, bulundurulma ve taşınması, sıkıyönetim bölgesine sokulması 5 eylül çarşamba günü 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nca durdurulmuştu.

İŞ ÂLEMİNDEN ÖZAL'A TAMAM MI DEVAM MI? NUH KUŞÇULU: HÜKÜMETİN KAYBEDECEK BİR DAKİKASI YOK
OSMAN ULAGAY'ın yazı dizisi 6. Sayfada

Bu oyuncak uçak 65 bin lira

İstanbul Nişantaşı'nda bir oyuncakçı dükkânı. Tayvan, Japon, Kore, Amerikan malı binbir çeşit oyuncağın ortalama fiyatı 15 bin lira. En ucuzu 1500 liralık otomobil. Fotoğraftaki uzaktan kumandalı, benzin motorlu uçaksa 65 bin lira. Yine uzaktan kumandalı plastik Volkswagen 56 bin, trampet çalan ayı 11 bin, Çin malı helikopter 10 bin, İtalyan bisikletleri 30-80 bin, elektronik oyuncaklar en az 45 bin, plastik çiçek seti 17 bin, plastik dikiş makinesi 10 bin, makyaj seti ise 6 bin lira. Mağaza yöneticisi yine de dertli. "Kararnamede insan suratlı bebek ithali yasak, hayvan suratlısı serbest" diyor. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

Düşük ücretliler faturalı yaşamıyor

Asgari ücretli Ramazan Tepeci "Şimdiye kadar hiç fatura toplamadım" diyor. Bekir Kılıç "ilk topladığı faturalardan 350 lira vergi iadesi alınca, biriktirmekten vazgeçmiş." Bir başkası, "10 bin liralık fatura toplasam bin lira alırım, bakkalın kalbini kırmaya değer mi?" diye soruyor. Bir personel müdürüne göre ise "faturalı yaşayanlar orta ve yüksek ücretliler."

NİLGÜN UYSAL

Bir ilaç fabrikasının basın ve halkla ilişkiler bölümüne ait bir odada ve bazı yöneticilerin yanında işçi **Ramazan Tepeci** ile **"faturalı yaşam"** üstüne konuşuyoruz. Gözünü kırpmadan:

—Şimdiye kadar hiç fatura toplamadım, diyor.

Odadaki yöneticilerden biri hemen atılıyor:

—Aman Ramazan, kimse duymasın. Ramazan'ın çok parası var derler.

Bugüne dek fatura toplamak için en ufak bir çaba harcamadığını dobra dobra dile getiren **Ramazan Tepeci**, çok paralı değil... **"Asgari ücretli..."**

Yaptığımız küçük çaplı anket için, kısa kısa konuşabilme fırsatını bulduğumuz işçiler arasında, **"asgari ücretli olduğu halde, şimdiye kadar pek fatura toplamadığını"** söyleyen ne ilk ne de sonuncu kişiydi Ramazan Tepeci... Ona gelinceye kadar, onun gibi en az on kişi tanımıştık. Sonunda fabrikadan çıkarken bir de danışma memuruna soralım dedik. O da **"hiç fatura toplamadığını"** söylemez mi?

Artık ikinci soru otomatik olarak çıktı ağzımızdan:

—Asgari ücretli misin?

Danışma memuru [illegible] dalgalandı. Bunu da "[illegible] biliyorsun" der gibi [illegible].

Asgari ücretlilere [illegible] fatura toplamaya "hayır" mı diyor? Hayır. Bir bölümü [illegible], faturalı yaşamadan [illegible] kadar yararlanmada örnek. Fatura meselesiyle [illegible] 22 bin lira kazanıp, yaklaşık 22 bin lira fatura getiren de var...

[illegible] eğer bunu [illegible] hiç fatura toplamadığını ve toplamak [illegible] de [illegible] bunu da [illegible] bükerek söylemişti. [illegible] yok bir [illegible] bir asgari [illegible]

(Arkası Sa. 8, Sü. 5'de)

VERGİ İADESİ AMACINA ULAŞTI MI?
Doç. BURHAN ŞENATALAR'ın yazısı 8. Sayfada

Fabrikalarda fatura

ARÇELİK: Genel Müdür Yardımcısı Sarper Kartal'ın verdiği bilgiye göre, fabrikadaki memurlar maaşlarının yüzde 93'ü kadar fatura getirirken, işçilerde bu oran önce yüzde 30'ydu, sonraki aylarda yüzde 80'e kadar çıktı. Ancak Arçelik'te ortalama kıdem yüksek ve asgari ücretli pek az.

ECZACIBAŞI İLAÇ: 850 işçinin 650'si faturalı yaşama katılıyor. Nisanda 52 milyon liralık gelire karşı gelen fatura toplamı 14 milyon lira. Mayısta 39 milyon 550 bin liralık işçi gelirinin 15 milyon 717 bin lirası faturalanmış. Haziranda gelir 83 milyon lira. Faturalanan bölüm dörtte bir, yani 21 milyon lira.

İBRAHİM ETHEM İLAÇ: 58'i memur, 384 kişi çalışıyor. Ocak, şubat, mart döneminde ücretlerin yüzde 18'i kadar fatura gelebilmiş, martta fatura getirenler 121 kişi, haziranda faturalı çalışan sayısı 172, gelen faturaların ücretlere oranı yüzde 64.

BİR TEKSTİL FABRİKASI: 128 işçiden 23'ü mayıs ayında fatura getirdi. Haziranda bu

(Arkası Sa. 8., Sü. 5'de)

İlk grev kararı

12 Eylül 1980'den sonraki ilk grev kararı İstanbul'da Desan Tersanesi'nde Dok Gemi-İş tarafından alındı. Sendika Başkanı Nazım Tur "İzin alırsak 6 gün sonra greve başlayacağız. Grev adının bile işverene yeteceğini sanıyoruz" dedi.

İş-Sendika Servisi— Yeni dönemin ilk grev kararı Tuzla'da kurulu Desan Tersanesi için DOK-GEMİ İş Sendikası'nca dün alındı. Sendika Yönetim Kurulu'nun çoğunluğu ile aldığı karar, noter kanalıyla işverene ve Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne bildirildi. Konuyla ilgili bir açıklama yapan Sendika Başkanı Nazım Tur, "Sıkıyönetim Komutanlığı'na başvurarak grev uygulaması için izin isteyeceğiz. İzin [illegible] gün başlayan 6 işgünlük yasal süre sonunda grev uygulamasını başlatacağız" dedi.

Desan Tersanesi'nde toplu sözleşme görüşmeleri 18 haziranda başlamış, iki aylık yasal süre sonunda uyuşmazlıkla kesilmişti. Resmi arabulucu

(Arkası Sa. 8., Sü. 6'da)

Amerika'yı Yeniden Keşfetmek...

Ermeni terorizmine bugüne dek dayanak yapılmaya çalışılan sözde tarih tezleri bu kez de Amerikan Kongresi'nde boy gösterdi.

Kongre'nin Temsilciler Meclisi kanadında "24 nisanın, insanın insana zulüm günü" olarak kabul edilmesini öngören bir karar tasarısı benimsendi. Karar tasarısına göre, ABD Başkanı, 24 nisan gününün tüm Amerika'da anılması için bir bildiri yayınlayacak. Yayınlarken de, "özellikle 1915-1923 yılları arasında Türkiye'de 1,5 milyon Ermeninin uğradığı soykırıma" değinecek...

Temsilciler Meclisi'nde kabul edilmiş olan bu karar tasarısı, henüz Senato'da ele alınmış değil.

Kongre'nin Senato kanadındaki bir başka gelişme ise şöyle: Senato'nun Dışişleri Komisyonu, "Ermeni soykırımı" iddiasıyla Türki-

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

Yabancı salçaya kapı açıldı

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, salça, et, ayakkabı ve ananas ithaline izin verdi. Üreticiler salça ithali kararının erken alındığını belirttiler.

Haberi 12. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Tarihten Bir Yaprak...

30 Aralık 1922 tarihinde, Lozan Konferansı'nda katılan Amerikan Temsilciler Kurulu, Azınlıklar Alt Komisyonu Başkanlığına bu önergeyi sunmuştu. Bu önergede, Türkiye topraklarının üzerinde Ermenilere verilmek üzere bir özerk bölge ayrılması istenmekteydi. Amerikan delegeleri, bu önergelerinde, Ermenilere ayrılacak toprak parçasının belirlen-

(Arkası Sa. 8., Sü. 4'de)

Aydınlar Ocağı Başkanı:

12 Eylül'de "Türkoğlu titre ve kendine dön" dendi

"Ülkemizi 12 Eylül'e Getiren Sebepler ve Türkiye Üzerindeki Oyunlar" seminerine Celal Bayar, Milli Eğitim Bakanı Dinçerler, Kültür Bakanı Taşçıoğlu, İstanbul Valisi Ayaz da katıldılar.

İstanbul Haber Servisi — Aydınlar Ocağı'nın düzenlediği **"Ülkemizi 12 Eylül'e getiren sebepler ve Türkiye üzerindeki oyunlar"** konulu seminerde konuşan Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler, **"milletin terbiye edilmesinin milli politikanın son amacı ol-**

(Arkası Sa. 8., Sü. 1'de)

re, örneklerini sunduğumuz toplu dilekçelerle benim de hazırlanmasına katkıda bulunduğum, imzaladığım ve bazı kişilere imzalattığım dilekçenin hukuk kuralları önünde ne gibi bir farkı vardır? Eğer dilekçenin içeriğinde yer alan siyasal konular, dilekçeyi dilekçe olmaktan çıkarıyorsa, askeri savcılığın davasını dilekçenin veriliş biçimine değil, içeriğine dayatması daha uygun olurdu."

Mumcu, iddianamenin 140 sayılı yasa uyarınca bütün biçimsel koşullara uyularak verilmiş bir dilekçeyi, kıyas yoluyla suç saymaya çalıştığına dikkat çekerek, Türk ceza hukukunda kıyasın yasak olduğunu vurguladı. Siyasal içerikli toplu dilekçe vermek diye bir suç bulunmadığını anımsatan Mumcu, "**Bira işverenlerinin gazetelerde yayımladıkları duyurunun yasak kapsamında olup olmadığını**" sordu.

İfadesinde basılmış eserin nasıl oluşacağını anlatan Uğur Mumcu, Nokta dergisinin dilekçeye bildiri demesinin sanıkları bağlamayacağını kaydederek şöyle dedi:

"**Terörün bir iç savaş ortamına sürüklediği ülkemizde, bunca olaydan sonra, her düşüncedeki insanın birleşeceği ilke ve düşünceler konusunda, dilekçe hakkımı kullanarak, 'kamu ile ilgili dileklerimi' bir kısım arkadaşlarımla birlikte devletin en yüce makamlarına sunmuş bulunuyorum. Bu eylemi suç sayıcı hiçbir yasa, yasak ya da sıkıyönetim bildirisi yoktur.**

Bu dilekçenin tek kaynağı, taşkın yurtseverlik duyguları ile demokrasiye olan özlem ve bağlılıktır. Yurtseverlik, yurttaşların o ülke için yapacakları özveri ile anlam kazanacak bir duygudur. Bir ülkenin yurttaşları, o ülkede daha demokratik bir ortam olmasını istediler diye 'hainlik' ile suçlandırılmaları kadar acı bir olay yoktur. Vatan ihanetinin ceza yasasındaki yerini ve yakın tarihimizdeki örneklerini burada anlatmak istemiyorum. Belki bunların dışında da bir 'aydınlar ihaneti'nden söz edebiliriz. Bu ihanet, inançlarını özgürce açıklamak isteyen 'fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür' aydınlardan değil, binbir türlü çıkarın tutsağı olup, sesini çıkarmayan okumuşlardan gelmiştir."

ERBİL TUŞALP

Gazetemiz Ankara Bürosu İstihbarat Şefi **Erbil Tuşalp** da ifadesinde "**Hukuki bir metin olmaktan çok uzak olan iddianame ile yargılanmalarının ülkemizde henüz atlatılamayan ağır bunalım döneminin bir kanıtı olduğuna inandığını**" bildirdi.

Türkiye'de de demokrasinin hiçbir zaman tam anlamıyla var olmadığını, ama demokrasi için mücadele edenlerin, ona inananların her zaman var olduğunu vurgulayan Tuşalp, metnin bir bildiri değil, bir dilekçe olduğuna işaret etti.

Soruşturma konusu olan bir konuda yürütmenin başı olan kişinin titizlik göstermesi gerekirken bunun tam aksinin yapılmasını örnekler vererek yadırgadığını kaydeden Tuşalp, Türkiye'de insan haklarına verilen önemi şimdiye kadar yapılan resmi açıklamalardan anlamak mümkün olduğuna değinerek bu konuda da örnekler verdi.

Tuşalp, iddianamedeki suçlamaları reddederek ifadesini şöyle tamamladı:

"**Böyle bir davada yargılanmaktan onur duyduğumu belirtmek isterim. Ancak tarihin bizi, biz Türk aydınlarını, bu metni 1984 yılında hazırladığımız için suçlayacağını biliyor ve bundan da eziklik duyuyorum.**"

Prof. TEKELİ

Prof. Dr. **İlhan Tekeli** de sorgusunda, dilekçenin içeriğinde bir suç olmadığını, ülke sorunları hakkında toplu dilekçe vermenin suç olduğu konusunda hiçbir sav bulunmadığını söyledi. Tekeli, iddianamedeki, dilekçenin bildiriye dönüşebileceği savının "**hukuksal düzeyde olanaksız**" olduğuna dikkati çekerek, şöyle konuştu:

"**Kaldı ki, dilekçenin içeriğinin tüm Türkiye halkına duyurulması bizim tarafımızdan gerçekleştirilmemiştir. Bunun gerçekleştirilmesi Sayın Başbakan'ın basın toplantısı yoluyla olmuştur. Kanımca Başbakan doğru yapmıştır. Ama, dilekçenin içeriğini 5-10 bin kişi biliyorken, 45 milyonun duymasını ve iddianamenin mantığına göre dilekçenin bildiri haline gelmesini sağlayan gerçekte Sayın Başbakan olmuştur. İddianamenin mantığına göre, onun da suçlananlar arasında bulunması gerekirdi.**"

M. TALİ ÖNGÖREN

Mahmut Tali Öngören ise sorusunda, dilekçe metninin "**demokrasi ve insan hakları belgesi**" olduğunu söyledi. Öngören, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"**Elbette demokratik ilkeleri savunmaya kalkanlar birer kahraman olarak tanımlanamazlar. Bu olsa olsa bir yurtseverlik görevidir. Yurtseverlik ise kimsenin tekelinde değildir. Ben bu dilekçenin yazımına, dağıtımına, imza edilmesine ve ettirilmesine tüm bilincim ve sorumluluğumla katıldığımı, mahkemenize açıkça arz ederken, aynı görevi yerine getirmeyenleri, suskunluğu benimseyenleri, hatta bu görevi yerine getirmeme karşı çıkanları benden daha az yurtsever ya da hain olmakla suçlamadım. Ama demokratik ilkeler isteminde bulunduğumdan ötürü bana hain denmesini de kabul etmiyorum. Yüzyıllar boyunca demokratlığı benden çok daha etkili yollarla savunmuş, hatta kendilerine hain diyenlerin bile haklarını güvence altına alan bu ilkeleri daha büyük beceriyle korumuş olanları, tarih hiçbir zaman hain olarak kabul etmedi. Beni de etmeyecektir.**"

HALİT ÇELENK

Avukat **Halit Çelenk** sorgusunda böyle bir dilekçe hakkında dava açılmasının, ileriye dönük aşamalarda demokratik kurallara daha çok saygı gösterilmesini isteyenlerin en doğal haklarının yok sayılmasının demokrasiye geçiş konusunda ileri sürülen sav ve düşünceleri kuşkulu hale getirdiğini söyledi. Çelenk, "**Açılan bu dava bir olağandışı ve olağanüstü siyasi amaçlı bir davadır**" diyerek sözlerini şöyle sürdürdü:

"**Zorlama yorumlarla ve Ceza Kanunu'nun reddettiği kıyas ve yorum yöntemleriyle bir dilekçeye bildiri niteliği verilerek dava açılması, siyasal alandaki olağanüstü dönem anlayışının hukuk alanında yansımasının tipik bir örneğini oluşturmuştur. Davaya konu olan metin bir bildiri değil, dilekçedir. Ülkemizde demokratik düzenin yerleşmesini, insan haklarına saygı gösterilmesini bir özlem olarak dile getiren bu dilekçeyi imza etmeyi bir yurtseverlik görevi saydım. Bu konuda TRT'de ve basında yer alan bazı açıklamalar ve nitelemeler karşısında yurtseverliğimden kimsenin kuşku duymaya hakkı olmadığını ve yurtseverliğin kimsenin tekelinde bulunmadığını söylemek isterim.**"

MUSTAFA EKMEKÇİ

Yazarımız **Mustafa Ekmekçi** ise sorgusunda, di-

lekçeyi 1383 kişinin imzaladığını, imzalayanların hiçbirisinin herhangi bir telkin ya da isteği dışında dilekçeye imza koyma olasılığı bulunmadığını anlattı.

Mustafa Ekmekçi şöyle konuştu:

"Gazetecilik yapıyorum. Türkiye'de demokrasinin gelişme sürecine katkıda bulunmak için yazılarımla elimden geleni yaptığıma inanıyorum. Yazdıklarım kamuoyuna yansıyor, ya beğeniliyor, ya da beğenilmiyor; içeriğinde suç unsuru bulunursa, savcılıklar dava açabiliyorlar, ama bir yazara iddianamede bildiri dağıtma ya da bildiri niteliğinde çoğaltılmış dilekçe metni dağıtma suçunu yüklemek insafla bağdaşmamalıdır. Değil şimdi, geçmiş dönemlerde de ne bir tek bildiri dağıttım, ne de anarşiyi körükleyecek bir bildiriye imza koydum. Böylesine deneyimden geçmiş kişilerden, anarşiyi yasaklama amacını taşıyan bildirilere aykırı davranış beklemek bilmem doğru mudur?

Dilekçe metninin belli olmayan yerlere bırakıldığı, orada imzalandığı savları, kanımca doğru değildir. Doğrusu dilekçeyi imzalayan bini aşkın insanın, aydın kişinin mahkemenize tanık olarak çağrılarak dinlenmesidir."

Özal'dan ABD'ye sert tepki: İlişkiler zedelenebilir

Çirkin politika

15 eylül

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — "Ermeni soykırımının ABD dış politikasının yürütülmesinde dikkate alınması" ve 24 nisanın **"soykırım günü"** ilan edilmesi yolunda ABD Temsilciler Meclisi ile Senato Dış İlişkiler Komisyonu'nda alınan kararlara Ankara, Başbakanlık düzeyinde tepki gösterdi.

Başbakanlıktan, Anadolu Ajansı aracılığıyla yapılan yazılı açıklamada, bu kararların **"büyük bir düşüncesizlik örneği"** olarak görüldüğü bildirildi, kararlar **"kısa vadeli kazançlar esas alınarak yapılan çirkin ve ucuz politika"** ürünü diye nitelendi. Başbakanlık açıklamasında, Türklerin, **"Batı uygarlıklarında engizisyon işkenceleri hüküm sürerken birçok milli toplulukları huzur içinde yaşatmış, bu medeni vasfıyla dünyaya örnek olmuş bir milletin ahfadı"** olduklarına dikkat çekildi. Aynı açıklamada, bu kararlar gibi **"kısa vadeli politik kazançları hedef alan faaliyetlerin, ülkeler açısından dostane ilişkileri tamiri çok zor ve bazen imkânsız durumlara soktuğu"** hatırlatılarak, **"Böyle durumların ülkelerin uzun vadeli menfaatlerini büyük çapta zedelediğine yakın tarih açık bir şekilde şahittir"** dendi.

TBMM Başkanı Necmettin Karaduman da milletvekillerinin TBMM Başkanlığı'na yansıttıkları tepkilere aynen katıldığını, Meclisin açılacağı 25 eylül günü **"ABD'deki kararlar"** sorununu gündemin ilk maddesi yaptığını açıkladı.

ABD'nin Ankara Büyükelçiliği yetkilileri, Reagan yönetiminin söz konusu kararların tüm Kongrede onaylanmasını engellemek için elinden geleni yapacağını ileri sürdüler.

ÖZAL'IN TEPKİSİ

ABD'de, Senato Dış İlişkiler Komisyonu ile Temsilciler Meclisi'nin aldığı kararlara Başbakan **Turgut Özal** bir yazılı açıklamayla tepki gösterdi. Özal'ın a.a. aracılığıyla dağıtılan açıklaması aynen şöyle:

"ABD Temsilciler Meclisi ve Senatosu'nun son günlerde ülkemizle ilgili bazı maksatlı karar tasarılarını kabul etme yoluna girdiğine teessüf ve infialle şahit oluyoruz. ABD Başkanı'nı ülkesinin dış politikasını tespit ederken her türlü esastan yoksun birtakım temelsiz iddiaları mesnet almaya davet eden ve kamuoyumuzu rencide edecek tarzda sözde anma günleri ilanını öngören bu tasarıları büyük bir düşüncesizlik örneği olarak görüyoruz. Yaklaşan seçimler münasebetiyle kısa vadeli kazançları esas alarak bu derece çirkin ve ucuz politika yapılmasını hayret, endişe ve ibretle müşahade ediyoruz.

Bu kararların bizzat Amerikan vatandaşlarını da hedef alan uluslararası terorizme, özellikle ASALA ve benzeri terör örütlerinin caniyane eylemlerine bir destek sağlamakta olduğunu bütün dünya kamuoyunun takdirine arz ediyoruz. Eğer yarın bir Türk diplomatı daha bu caniler tarafından katledilirse, bunun ağır sorumluluğunu, bu kararı alanlar veya almak isteyenler vicdanlarında hissetmeyecekler midir?

Sebep ve saikleriyle cereyan tarzı çok münakaşa götüren, tarihe mal olmuş bir hadiseyi bu şekilde deşmenin kime ne fayda getireceğini çok iyi düşünmek lazımdır. Bu konuyu, bu şekilde düşünmeden, ucuz politika yaparak ortaya atanlara kendi memleketlerinde tarihte gerçek olan daha feci hadiseleri biz hatırlatmak istemiyoruz.

Biz 14-15-16. asır gibi, engizisyon işkencelerinin bugünün Batı uygarlıklarında hüküm sürdüğü bir dönemde birçok milli toplulukları huzur içinde yaşatmış ve bu medeni vasfıyla bütün dünyaya örnek olmuş bir milletin ahfadıyız. Hatta atalarımız daha 16. asırda engizisyon mezaliminden kaçan büyük bir Musevi toplumuna Türkiye'ye iltica hakkı vererek bugün dünyamızın daha yeni tatbikatına geçebildiği önemli bir insan hakkını çok daha evvel tescil etmiş bulunmaktadır.

Bu gibi kısa vadeli politik kazançları hedef alan faaliyetlerin, ülkeler arasında uzun gayretlerle teessüs eden dostane münasebetleri maalesef tamiri çok zor ve bazen imkânsız durumlara soktuğu bilinen bir gerçektir. Böyle durumların ülkelerin uzun vadeli menfaatlerini büyük çapta zedelediğine yakın tarih açık bir şekilde şahittir."

"ENGELLENECEK" İDDİASI

Ankara'daki ABD Büyükelçiliği yetkilileri, Reagan yönetiminin elinden geleni yaparak, söz konusu kararların **"Kongre kararı"** niteliği kazanmasını engelleyeceğini ileri sürüyorlar. Bir Büyükelçilik yetkilisi, konunun Türk kamuoyu bakımından **"siyasi değil duygusal"** bir niteliği olduğuna işaret ederek, basındaki iddiaların aksine, ABD Ankara Büyükelçisi **Robert Strausz-Hupe**'nin Washington ziyaretinin bu konuyla ilgili bulunmadığını söyledi.

Büyükelçilik yetkilisi, Reagan yönetiminin söz konusu kararların Kongreden geçmesini engellemek için **"tüm çabasını harcayacağını"** öne sürdü ve **"soykırımın Amerikan dış politikasında dikkate alınması"** yolundaki kararın **"yalnız"** Temsilciler Meclisi ve Senato'nun bir alt komitesinden çıkmasının **"fazla bir anlam taşımadığını"** iddia etti.

Büyükelçilik yetkilileri, bu arada, Milli Savunma Bakanı **Zeki Yavuztürk**'ün **"ABD'nin şartlı yardımını kabul etmeyiz"** sözleri üzerinde Büyükelçi Hupe'nin Bakana gönderdiği mektubun **"yeni olmadığını"**, son olaylar nedeniyle bu mektuba **"güncellik kazandırıldığını"** belirtti.

HALEFOĞLU'NUN TURU

Dışişleri Bakanı **Vahit Halefoğlu**, ABD'de alınan kararlarla ilgili olarak sabah sat 10.00'da Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'e, öğleden sonra da TBMM Başkanı **Necmettin Karaduman** ve muhalefet partilerinin liderlerine bilgi verdi.

Halefoğlu, Karaduman'la görüşmesinden çıkışında, birkaç gün önce ABD Büyükelçisini çağırarak, **"çok ciddi olarak dikkatini çektiğini"** hatırlattı. **"Türkiye'deki infiali dile getirdim, bunu yönetimine aynen aksettirmesini istedim"** dedi. Halefoğlu, Washington'daki Türk Büyükelçisi **Şükrü Elekdağ**'ın, **"paralel teşebbüslerde bulunduğunu"** bildirerek, **"teşebbüslere devam edildiğini"** söyledi.

Dışişleri yetkilileri, Türkiye'nin Washington Büyükelçisi **Şükrü Elekdağ**'ın Ankara'ya çağrılmasının **"şimdilik"** söz konusu olmadığını beiirttiler.

KARADUMAN'IN

AÇIKLAMASI

Dışişleri Bakanıyla görüşmesinden sonra TBMM Başkanı Karaduman, bir açıklama yaptı.

İlk kez bir dış politika sorununda görüş açıklayan TBMM Başkanı Necmettin Karaduman, **"ABD yasama organında yer alan bazı kişilerin basit bir seçim ve siyaset oyunu peşinde bu derece dar görüşlü ve kısa vadeli bir politikaya kapılmalarının kendisini gerçekten hayrete sevkettiğini"** belirterek şunları söyledi: **"Kararların bizzat Amerikan vatandaşlarını da hedef alan uluslararası terorizmin yeni caniyane eylemlerine dayanak olacağının dikkate alınmamış bulunması anlaşılması imkânsız bir keyfiyettir. Türk milleti gibi tarihe adaletin temsilcisi olarak geçmiş, başka ülkelerden kaçan azınlıklara kucağını açmış bir millete hiç kimsenin verebileceği bir ders yoktur.**

Küçük politik hesaplarla bir müttefikine cephe alan ve birkaç ay için terorizme destek olanların, terorizm ateşinin kendi evlatlarını da yaktığını ve yakacağını unutmamalıdır.

Uluslararası terorizme karşı etkili mücadele için uluslararası işbirliği yapılmasının gereği bütün medeni ülkelerce bir taraftan kabul edilirken, öbür yandan hükümetlerini bu yolda teşvik etmesi gereken parlamentolarda buna ters düşen cereyanları oy kaygısıyla yaratanların insanlık âlemine karşı ağır bir sorumluluk altına girdikleri kuşkusuzdur. Uluslararası ilişkilerin dostane şekilde işlemesini tehlikeye sokan bu durumun yaratacağı tamiri imkânsız sonuç ve zararlar üzerine Amerikan Temsilciler Meclisi ve Senatosu'nun tüm üyelerini ciddiyetle eğilmeye davet ediyorum.

TBMM'nin bütün üyelerinin hislerine tercüman olduğundan emin bulunduğum bu hususları Türk ve dünya kamuoyuna açıklıyorum."

CALP: İLİŞKİLER GÖZDEN GEÇİRİLMELİ

Dışişleri Bakanı Halefoğlu'nun saat 14.00'te ziyaret ederek bilgi verdiği ana muhalefet partisi lideri **Necdet Calp**, ABD'deki gelişmelerin bizzat bu ülke için **"bir talihsizlik"** olduğunu söyledi. Calp şöyle dedi:

"Sivil halkın üzerine napalm bombası atan, atom bombası yağdıran, hâlâ yaraları sarılmayan ABD'nin yaptığı, kendisi için bir talihsizlik olmuştur. Kızılderilileri kendi topraklarından atan, hâlâ zencilere esir muamelesi yapan ABD'nin sözde Ermeni soykırımı konusunda karar almasını anlamıyoruz. I. Dünya Savaşı'nda büyük devletlerin kendi çıkarları için kullandıkları Ermenilerin, Türk ordularının gerisinde yaptıkları hançerlemeleri bertaraf etmek için alınan önlemleri soykırım olarak değerlendirmek doğru değildir."

Necdet Calp, **"yıllardan beri aynı ittifak içinde dost olunan bu milletle ilişkilerin gözden geçirilmesini"** istedi.

NATO'DAN

ÇIKILACAK MI?

HP İstanbul Milletvekili **Avni Güler**, TBMM Başkanlığına sunduğu soru önergesinde, ABD'nin yakın tarihte Türkiye'ye silah ambargosu uyguladığını, sözde soykırımı bahane ederek Ermeni günü ilan ettiğini hatırlatarak, **"Bu hususlar muvacehesinde Türkiye'nin NATO ittifakından ayrılması yeniden gözden geçirilmeli midir, açıklığa kavuşturulmalıdır"** dedi ve Başbakan Özal'dan yazılı yanıt istedi.

SUNALP: HÜKÜMETİ AŞABİLİR

MDP Genel Başkanı Turgut Sunalp, Dışişleri Bakanı Halefoğlu'ndan saat 15.00'te bilgi aldıktan sonra, **"Hükümetin bu konuda alacağı tedbirler vardır. Bunlar hükümeti aşacak mahiyette olabilir. Bu nedenle muhalefete izahatta bulundular"** dedi.

İNÖNÜ, KONGRE'YE ÇAĞRI YAPTI

SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, ABD Kongresi'ni **"Türk ulusunun haklarını kendi hakları kadar titizlikle korumaya"** çağırdı. İnönü, ABD Senato Alt Komitesi ile Temsilciler Meclisi'nin aldığı kararların **"son derece yanlış ve tehlikeli olduğunu"** söyledi ve bu konuda Dışişleri'nin tepkisini **"yerinde"** bulduğunu belirtti. İnönü, **"Kaygımız yanlış temele dayanan bu davranışın Türk-Amerikan ilişkilerini onarılmaz biçimde yaralamasıdır"** dedi.

Özal: Kavga istemiyoruz

16 eylül

İstanbul Haber Servisi — Başbakan Turgut Özal, **"Bir grup kişi, dilekçe hazırlayıp bunu devletin en üst makamlarına kadar ulaştırabildiklerine göre Türkiye'de demokrasi olduğunu"** söyledi. Dilekçede suç unsuru bulunup bulunmadığının araştırılmasının da **"demokratik bir işlem"** sayılması gerektiğini ileri süren Özal, Türkiye'nin **"güçlü kuvvetli olmasının dünyada birçok kimsenin işine gelmediğine"** dikkat çekti ve, **"Geride düşmanın beklediğini hiçbir zaman aklımızdan çıkarmamalıyız, su uyur düşman uyumaz, tabirini hiç unutmamalıyız"** dedi. Özal, **"Yurt içinde kavgaya neden olmayacak şekilde emin olarak yürümek zorundayız"** şeklinde konuştu.

Aydınlar Ocağı tarafından düzenlenen **"12 Eylüle Geliş Nedenleri ve Türkiye Üzerindeki Oyunlar"** seminerinin ikinci ve son gününde konuşan Başbakan Turgut Özal, **"Türkiye'yi bölmek isteyenler"** ve uyguladıkları planlar konusunda şu açıklamalarda bulundu:

"Türkiye'yi bölmek isteyenlerin ulaşmak istedikleri çeşitli şeyler var. Örneğin Boğazlar, yanıbaşımızdaki petrol ülkeleri, doğal kaynaklarımız gibi. Bu ülkeler Türkiye'nin güçlü olmasını istemiyorlar. Güçlenmemiz çıkarlarına ters düşüyor. Ve ne yazık ki düşmanlarımız artık eskisi gibi harp açarak isteklerine ulaşmıyor ve dünya modasına uyarak ülkemizi bölmeye çalışıyorlar. Böylece ayrılıklar ortaya çıkıyor. Devletin her kademesinde ayrımlar başlıyor. Amaçları devleti zayıflatmak ve zayıf göstermek. Bu işe de polisten başlıyorlar. Önce polisin yetersiz olduğunu kanıtlamaya çalışıyorlar. Işkence iddialarında bulunuyorlar. Sonuçta, 'polis faşisttir' diyorlar. 70'li yılların büyük ekonomik sorunlara yol açması, halkı bu kişilerin tuzağına düşürdü. Bugün Türkiye, 12 Eylül müdahalesi ile bir uçurumun eşiğinden dönmüş, ama tehlike henüz geçmemiştir. Biz en büyük tehlikeyi yaşadığımız sağcı - solcu ayrımları ile gördüğümüz için bu terimleri özellikle kullanmıyoruz. Türkiye hızla kalkınıyor, gelişiyor ve bizi dışarıdan kıskanıyorlar. Son dört sene içerisinde ekonomide ve istikrar konusunda o kadar büyük değişiklikler meydana geldi ki, bizim durumumuzda bulunan hiçbir ülke bunu başaramazdı."

Başbakan, Federal Almanya'da düzenlediği basın toplantısında Aydınlar Dilekçesi nedeniyle 56 kişinin sorguya çekilmesinin konu edildiğini hatırlatarak, bir gazetecinin **"Bu, Türkiye'de demokrasi olmadığının ifadesi değil midir?"** diye sorduğunu anlattı, ardından şunları söyledi:

"Aydın diyorlar, aydın mı değil mi onu münakaşa etmeyelim. Bir grup kişi, dilekçe hazırlayıp bunu devletin en üst makamlarına kadar ulaştırabildiklerine göre demokrasi vardır. Ancak dilekçede suç unsuru bulunup bulunmadığının araştırılması da demokratik bir işlemdir. İşin sadece bir yönünü ele alıyorlar. Bu nüans farklarına çok dikkat etmek gerekir."

SODEP liderine göre, Özal demokrasi için çaba göstermeli

İnönü: Hükümetin içinde anarşi var

17 eylül

İZMİR (Cumhuriyet Ege Bürosu) — SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, dün İzmir'de düzenlediği basın toplantısında, **"Hükümetin içinde adeta anarşi hüküm sürüyor"** dedi. **"Demokrasinin henüz tam anlamıyla işlerliğe kavuşturulmadığını"** belirten İnönü, iktidarın ciddi bir alternatifi olduklarını yineledi.

İnönü iç politika üzerindeki görüşlerini açıklarken, **"Hükümetin son günlerde sergilediği sorumsuzluk, ciddiyetsizlik örnekleri üzerinde durmak istiyorum"** dedi ve şöyle devam etti:

"Özal hükümetinin keyfi davranışlarına daha yerel seçimler sırasında işaret etmiştim. Şimdi varılan düzey bütün tahminleri aştı. Hükümetin içinde adeta anarşi hüküm sürüyor. Zaman zaman Bakanlar Kurulu toplansa belki bu durum biraz düzelirdi. Bakanlar arasında, basında günlerce süren tartışma oluyor, bir bakan öbür bakanın davranışını açıkça eleştiriyor. Resmi Gazete'de aynı gün, bir mahkemenin suçlu olarak arandığını duyurduğu kişinin bir bakanlıkta bir üst göreve atandığı bildiriliyor. Bu sorumsuz davranışların en parlağını önceki gün Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı hem de devlet televizyonunda gösterdi. Spor federasyonları başkanlarının istifalarını istediğini ve yerlerine milletvekillerinden yeni başkanlar atayacağını açıkladı. Ertesi gün bu harika fikrin tutar tarafı olmadığını, iktidardan, muhalefetten, sporla ilgili olan herkes ortaya koydu. Bu öneri, anayasaya aykırı olduğu gibi, spora siyaset sokmak gibi vahim bir hatayı da içeriyor. Bunun üzerine Sayın Bakan, gazetelerdeki ifadesine göre, 'Anayasaya aykırı ise tabii önerimi geri alırım' dedi. Ama bu arada federasyon başkanları istifa ettiler. Şimdi ne olacak? Gerekçe ortadan kalktığına göre, federasyon başkanları görevlerine dönecekler mi? Televizyondan, sonradan, anayasaya aykırı olduğunu itiraf ettiği bir öneriyi uzun boylu savunan, bu öneriye dayanarak istifa ettirdiği başkanlarla birlikte aynı televizyonda görünen bir bakanın, bundan sonra getireceği önerilerin ciddiliğine, vereceği kararların doğruluğuna kim inanır? Bu kadar sorumsuz bir davranış gösteren bir bakan, devlet yönetimine gereken ağırlığı veren bir hükümet içinde görevine devam edemez. Hemen istifa ederdi.'

6 Kasım seçimlerinden sonra iktidara gelen Özal hükümetinin, **"ne sosyal alanda, ne tam demokrasiye geçişte ilerleme sağlayamadığını"** kaydeden İnönü, demokrasinin tam anlamıyla işlemediğini söyler-

ken şu örnekleri sıraladı:

"Bize göre, 6 Kasım seçimleriyle, TBMM Başkanlık Divanı oluşup, anayasa tamamıyla yürürlüğe girdikten sonra, artık demokratik düzenin bütün kurum ve kurallarıyla işlemesi için hükümet sürekli uğraş vermelidir. ANAP iktidarının bu konuda gereken dikkati göstermemesi yüzünden, iki seçim geçirmiş olmamıza rağmen, bugün hâlâ demokrasinin tam anlamıyla işlemediğini söylüyoruz. Hemen hatıra gelen örnekleri sayayım:

Basında güncel siyasal olaylar üzerinde yayın yasakları sürüyor. Fikir özgürlüğüne aykırı davranışlar gene görülüyor. 12 Eylül 1980 öncesi dönemdeki sendika ve dernek etkinlikleri için açılmış bazı davalar hâlâ sonuçlanmamıştır. Üniversitelerde, anayasa gereği olan bilimsel özerkliği yeniden kurmak için çaba sarfedilmiyor. Sendikaların toplusözleşme düzenini yasalardaki gibi yürütmesine çeşitli engeller getiriliyor. 1402 sayılı yasa ile görevlerinden alınanların durumlarını düzeltmek için girişimde bulunulmuyor. Bu tutumun artık değişmesini bekliyoruz. Hükümet, bu konulardaki sorumluluğunu görmelidir."

İnönü, konuşmasının bu bölümünde, **"Biz, SODEP olarak ekonomik ve sosyal olaylar ile demokrasi alanındaki görevlerin birlikte ele alınması gerektiğine inanıyoruz. ANAP iktidarının temel yaklaşımından en belirgin farkımız budur"** dedi ve **"Yani biz iktidarın ciddi bir alternatifiyiz"** biçiminde konuştu.

İnönü, daha sonra Karşıyaka Emek Mahallesi'nde bir kahvehanede yurttaşlarla sohbet etti. ANAP'lıların seçimlerde gecekondulara tapu vereceklerini vaat ettiklerini hatırlatarak, **"Tapu alan oldu mu?"** diye sordu. Bunun üzerine yurttaşların **"Tapu yerine dozer geldi"**, **"Pirinçle kazandılar"**, **"Parayla kazandılar"**, **"Tişörtle kazandılar"**, **"Yeminli büro bizi soyuyorlar"** diye karşılık verdiği görüldü.

Daha sonra Lozan kapısının yanında bulunan partililerle fuara giren İnönü, burada bir çay bahçesinde yaptığı konuşmada erken seçim konusuna değinerek, **"Bir iki sene içinde erken seçim olabilir"** dedi. İnönü, seçimlere ilişkin görüşlerini şöyle dile getirdi:

"Bugün bir seçim yapılsa daha iyi olur, oy alır mıydık, bilemeyiz. Bu gezide bunu araştırıyoruz, gözlüyoruz. Bu bir seçim gezisi değil. Ancak seçimlerin yapılması için bazı işaretler var. Seçimlerden sonra gazeteciler bana, erken seçimi sorduklarında 'olmaz' diyordum. ANAP büyük oy almıştı. Ancak aradan geçen altı ay içinde vaatlerini gerçekleştiremediler. Bütün bunlar halkımızda yeni bir özlem yarattı. Şimdiki iktidardan kurtulma özlemi. Ancak bu özlem ne kadar kuvvetli göreceğiz. Çabuk bir iktidar beklememeliyiz. Hemen iktidara gelmek için tertiplere gelmek de doğru değil. İktidar partisi Meclisteki çoğunluğunu kaybedebilir. O zaman yeni arayışlar ortaya çıkar. Bir iki sene sonra bir erken seçim gündeme gelebilir. ANAP'ın iktidar dönemi kısalır."

Söğüt'te Osmanlı Sempozyumu

Osmanlı'dan Orta Asya'ya uzanıldı...

DENİZ SOM — *17 eylül*

BİLECİK—Söğüt... Yedi yüzyıl önce **Ertuğrul Gazi** yerleşip çadırını dikmiş, oğlu **Osman Bey** daha sonra imparatorluğa dönüşecek beyliğini burada kurmuştu. Yüzyıllar sonra Söğüt sokaklarında, **"Özalların büyük oğlu Turgut"** koşup oynadı, ilkokula gitti.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 61. yıldönümüne 44 gün kala, bu Söğüt'te bir toplantı yapıldı: **"Birinci Osmanlı Sempozyumu"**.

"Festival" sözcüğünden rahatsız olanların önerisi ile bu yıl **"Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenliği"**'ne dönüştürülen yüzyıl öncesinin **"Söğüt Ertuğrul Gazi İhtifali"** ya da **"Yörük Bayramı"** içinde düzenlenen sempozyum bittiğinde, akla ister istemez şu soru gelebilirdi:

"Osmanlının kültürü, dili, aile yapısı, devlet yönetimi, dış politikası, her şeyi bu denli iyi ve güzeldi de, Cumhuriyet neden kuruldu?"

Akla takılan bir başka soru daha vardı. **"Osmanlı Sempozyumu'nda durup dururken, neden Orta Asya'ya dönüldü"**.

Yazılı programa göre saat 11.00'de kaymakamlık önünde, yapılan anonsa göre saat 13.00'te başlaması gereken sempozyum, beklenen konuk, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı **Vehbi Dinçerler**'in İstanbul'dan gelirken yolda geçirdiği kalp rahatsızlığı nedeniyle ancak saat 15.00'ten sonra başlayabildi. Söğüt Seramik Fabrikası'nın konferans salonunu dolduranların, bakan yolu gözlemekten sıkılmaları üzerine, sahneye değilse bile, kürsünün önüne bir müzik topluluğu çıktı.

Elde ribap, rebap, domra, tar ve daha başka enstrümanlarla yerlerini alan topluluğun adı, **"İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Güzel Sanatlar Bölümü Türk Musikisini Araştırma ve Uygulama Grubu"**ydu.

Orunç Güvenç'in yönetimindeki topluluğun **"Türk Dünyası Vakfı"**nca finanse edildiği ve çalınan parçaların nota kitabının **"Milliyetçiler Derneği Neşriyatı"** olduğu daha sonra öğrenildi.

Topluluk, saz ve ses gösterisine **"su"** sesinin kullanıldığı Kazak-Kırgız yaylalarından Akbulak şarkısı ile başladı. Dövme bakır olmasa bile alüminyum bir kazandan krom nikel hoşaf kâseleri ile alınıp, tekrar kazana dökülen suyun sesi ve suya elle vurularak tutulan temponun eşliğinde Orta Asya'ya doğru **"şöyle bir"** uzanıldı. **"Asya bozkırlarında dolaşan atlar"**ın sesi, enstrümanlardan yansırken, bir başka parçada Kırgız eski milli marşı söylendi.

Topluluk, programını bitirip giderken, alkışlar üzerine tekrar geri döndü. Son iki parçasını söylemeye başladığı sırada **Vehbi Dinçerler** salona girdi, yerine oturdu. Ve önündeki sehpada bulunan telefon çaldı. Konuştu. Şarkı bitti. Bakan telefonu bırakıp alkışladı. Topluluk, selam verip yerinden kalktı. Giderken Bakanın telefon konuşması bitti, **"Neden gidiyorsunuz?"** dedi. **"Tamam dediniz"** dediler. Ba-

kan, **"Tamam değil, devam dedim"** dedi. Yerinden kalktı, **"Bir iki şey yapın da ben de bir iki şey sorayım. Çok memnun oldum, çok sevinç duydum"** dedi. Bakanın memnuniyeti ve sevinci üzerine konser yeniden başladı.

Bu kez saz ve sese dans da eklendi. Rebap ve ribapların eşliğinde dans edenler omuz ve bilekten kollarını ani hareketlerle kıvırıp kollarını aşağı yukarı sallıyorlar, dirsekten açıp kapıyorlar, başlarını iki omuz arasında oynatıyorlar, dizlerini kırıp bacaklarını ileri geri hareket ettiriyorlar, kısacası, müziğin kıvrak ritmi ile biraz titriyorlar, biraz da kurtlarını döküyorlardı.

BARDAKÇI

Kimi izleyenlerin de mıraldanarak eşlik ettiği konser alkış tufanı içinde bittiği zaman, Dinçerler ayağa kalkıp, topluluk elemanlarını tek tek kutladı.

Sonra sunuculuğunu Söğüt Lisesi Edebiyat Öğretmeni **Ülfet Kaşıkçı**'nın üstlendiği ve **"İmparatorluğun ölmezliğinin dile getirileceğini"** söylediği sempozyuma geçildi. Orta Asya'dan tekrar Söğüt'e dönülünce, ilk sözü Organizasyon Komitesi Başkanı Söğüt Kaymakamı **Mehmet Kahraman** aldı.

"Tarihin meçhul kalmış yerlerine ışık tutmak üzere" düzenlediği bu sempozyuma **"Tercüman"** gazetesi yazarları **Ahmet Kabaklı** ile **İlhan Bardakçı**'yı özellikle davet eden Kaymakam **Kahraman,** her ikisini de salonda görememenin üzüntüsü içindeydi. Oysa İlhan Bardakçı bir makalesine **"Söğüt'te buluşalım"** başlığını atmış, üstelik festival adının "şenlik" olarak değiştirilmesini istemişti. Kaymakam Kahraman da, Bardakçı'yı dinlemiş, ısmarlanan sigaralardan kazıtamasa bile, festival adını Söğüt Şenliği olarak değiştirmişti. Ne yazık ki, Bardakçı, İstanbul'daki 12 Eylül seminerine katıldığından gelemezken, Kabaklı ise sempozyum başladıktan sonra Söğüt'e yetişebilmişti.

Kaymakam Kahraman'dan sonra sözü Bakan Dinçerler aldı ve böyle "kutsal" bir günde böylesine **"kutsal"** topraklarda bulunmaktan duyduğu sevinci, gururu ve huzuru anlatıp Osmanlı dönemini öven uzun bir konuşma yaptı. Sonra sözü Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli iç politikalarından olan milli eğitime getirdi. Ve hükümetin milli eğitim politikasının ne olduğunu açıkça açıkladı: **"Türk-İslam sentezi içinde yoğurup yavrularımızı bu esaslara göre yetiştirmemiz lazım".**

KENDİMİZE DÖNMEK

Osmanlı'dan **"miras"** kalan bu **"esas"**ları bu öğretim yılından itibaren okullarda uygulamaya başlayacaklarını da söyledi. Bakan, hızını alamayıp, 13. yüzyılda Söğüt'te başlatılan **"hak yolundaki mücadele"**ye kendilerinin de gireceğini dünya âleme ilan etti. 20. yüzyılın sonlarına gelindiği 1984 yılının 15 Eylülünde, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı **Vehbi Dinçerler, "Biz kendimize dönmeliyiz. Biz kendimizi bulmalıyız"** derken, bu işin nasıl yapılacağını açıklamadı.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ

61. Yıl; Sayı: 21572 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 18 Eylül 1984 Salı

Özal: Seçim sonrasını bekleyeceğiz

ABD'ye süre

BAŞBAKAN'DAN TÜRK-ABD İLİŞKİLERİ

Seçimlerden sonra ABD yönetiminin daha realist olacağı inancımı bozmak istemiyorum.

ABD'nin tutumunun büyütülmesi yanlısı değiliz.

Reagan'ın seçilmesi bizim için yine de iyi olacaktır.

Seçimlerden sonra da meselenin Türkiye'yi rencide edecek şekilde götürülmesi halinde ilişkilerimizi bir masanın üstüne yatırıp, soğukkanlı bir şekilde inceleriz.

Orly davası

6 terörist ağır cezadan kurtuluyor

SABETAY VAROL

YARGITAY BİRİNCİ BAŞKANLIĞINA NİHAT RENDA SEÇİLDİ

BENİ BIRAKMA ANNE — Bakırköy'de bir ilkokulda "6 yaş" sınıfı. Oyun bitti, okul başladı. Son bir umutla küçük eller direniyor. İlk günün gözyaşları... Takıntı, kopma olmazsa önünde en azından 11 yıl daha var. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

OYUN BİTTİ, DERS BAŞLADI

Aynı sınıfta 3 yaş

6 yaşındaki Evin, 7 yaşındaki Abdullah, 8 yaşındaki Servet bir arada ilkokul birinci sınıfta. 7 yaşındaki Adnan, 8 yaşındaki Filiz, 9 yaşındaki Naci de ilkokul ikinci sınıfta. "6 yaş" kararsızlığının yarattığı bir "yaş karmaşası."

Aysun, geçen yıl 6 yaşında okula başlamış. Bu yıl birinci sınıfı tekrarlayacak. "Kaldın" diyorlar. "Hangi derslerden, niçin kaldığını" bilmiyor. "Çalışıyorum, sonra unutuyorum" diyor. Sınıf arkadaşı "ikiye geçen" Ergun da üzülüyor.

ASİYE UYSAL

Tarih ve coğrafya "milli" oluyor

Körler Çarşısında Ayna Satmak...

İLHAN SELÇUK — *18 eylül*

20'nci yüzyıl sürecinde yeryüzünün çarpıcı çelişkisi, kapitalizmle sosyalizm arasında derinleşiyor. Bu iki sistem arasındaki yarış, gökyüzüne yükseldi; uzaya tırmandı; okyanusların diplerine indi; kutuplara yayıldı; bilimsel ve teknolojik devrimin boyutlarında nükleer savaşın bıçak sırtındaki dengesine oturdu.

★

Ülkemiz, ABD'nin liderliğindeki kapitalist sistem içindeki yerini İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra *siyasal, ekonomik, askeri* örgütlenmelerde kesinlikle almıştır. Avrupa Konseyi, AET, OECD, IMF, NATO gibi kurumlarla bağıntılarımız karmaşık ilişkiler örgüsü oluşturuyor; ama bu bağlamda Türkiye'nin *"özel bir yeri"* ya da korumu olduğu günden güne belirginleşiyor.

Çünkü dünyamızdaki çelişkiler yalnız iki sistem arasında sınırlanamaz; kapitalist dünyanın iç çelişkileri kimi zaman öylesine keskinleşir ki, bizim için yaşamsal bir önem kazanır; varlığımıza yönelik tehlikeye dönüşür.

İşte bu konuda tarihsel bilincimizin güncel ilişkiler aynasına yansıması, yol ve yordamımızı bize gösterecektir. O aynada Lozan Antlaşması'nı yırtmak isteyen üç ideolojinin günlük politikaya boyanmış suratlarını göreceğiz.

Nedir bu üç ideoloji?

Araratizm, Siyonizm, Panhellenizm'dir.

Araratizm, Anadolu'daki Ağrı Dağı'na yönelik bir düşlemi yansıtıyor; Türkiye sınırları içinde *"Bağımsız Ermenistan"* kurulmasını amaçlıyor; Lozan Antlaşması'nı hiçe sayıyor.

Panhellenizm, artık Ege'de ve Doğu Akdeniz'de etkinleşmiş siyasetin adıdır; Yunanistan devletinin resmi ideolojisidir. Bu ideoloji de Lozan'ı içine sindiremeyen tarihsel kin güdüsünden kaynaklanmaktadır.

Siyonizm, Küdüs'teki Siyon Dağı'ndan adını almıştır. Çok eski ve karanlık Yahudi söylencelerine dayanmakla birlikte 20'nci yüzyılın başında etkin siyaset olarak somutlanmıştır. Bu ideoloji kapitalist emperyalizmin İsrail devletiyle örgütlenmiş türevidir. Tüm İslam Ortadoğu'sunu ve İstanbul Boğazı'na değin Türkiye'yi kapsayan alanı bile geleceği için dar görmektedir.

Araratizm, Ermeni terörüyle eyleme geçti. Panhellenizm, Ege'de sürtüşme, Kıbrıs'ta çatışmadır. Siyonizm, Türkiye'yi Ortadoğu'daki savaş rüzgârlarına sürüklemekte, süper güçlerin yönettikleri çıkar kavgalarının çukurlarına çekmektedir.

★

Cumhuriyet devletimiz Lozan Antlaşması'yla kuruldu. Şimdi Ortadoğu haritasını yeniden çizmek isteyen güçlerin içinde Lozan'ı parçalamak isteyenler pusuya yatmışlardır. Oysa Türkiye, Enver Paşa serüveninden sonra *Pantürkizme* ve *Panislamizme* hayır demiş; Misak-ı Milli (Ulusal Ant) sınırları içinde Atatürk ulusçuluğunu devletin ideolojisi olarak benimsemiştir.

Eğer dünya haritası yeniden çizilecekse, Balkanlar'ın kuzeyinden Çin'e kadar Türkçe konuşarak yürüyebileceğimiz bir dünyada yaşadığımız unutulabilir mi? Biz kendimizi böyle bir düşleme kaptırmadığımıza göre Anadolu'ya gözlerini dikmiş olan çağdışı ideolojileri nasıl yorumlayacağız? Hele bu çağdışı ideolojilerin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra teslimiyetle bağlandığımız sistemin güçlü doruk noktalarından kaynaklandığını görmezlikten mi geleceğiz? ABD'nin Ortadoğu siyaseti Siyonizmle özdeştir; Panhellenizm, Amerika'yı da saran Ortodoks kiliseler örgütüyle bütünleşmiştir; *Yunan-Yahudi-Ermeni* sermayesinin kapitalizmin önde gelen ülkelerindeki güçleri sistem içinde Türkiye için hangi hesapları öngörüyor?

★

Yaşadığımız Türkiye'de yüzeysel dış siyaseti derinlemesine yarıp aşacak bir tarihsel bilince varamazsak; dış ilişkilerimizde uğradığımız düş kırıklıklarına karşı tepkilerimizin gürültüsü, bir körün bastonunun yerdeki çakıl taşlarına vurdukça çıkardığı seslere benzeyecektir.

BEYRUT AYNASINDA ORTADOĞU'84

Lübnan, İsrail örsü ve Suriye çekici arasında

CENGİZ ÇANDAR — *18 eylül*

BEYRUT — Bayrama girerken Lübnan Lirası dolar karşısında bir rekor değer kaybına ilerliyordu. Acaba 1 dolar, inanılmaz görülen 7 Lübnan Lirası'na denk duruma gelecek miydi? Arife günü, 1 dolar 6.95 Lübnan Lirası'ydı. 7'nin eşiğine dayanılmıştı. Bayramdan çıktık, haftaya 1 dolar eşittir. 7.10 Lübnan Lirası'yla girdik.

Lübnan'ın ufkunun ne derece karanlık olduğunun, umutsuzluğun, Lübnan Lirası'nın dolar karşısındaki değeri kadar net bir göstergesi olamaz. Lübnan Lirası ülke savaşlar içinde yanıp kavrulurken bile değeri değişmeyen çok dayanıklı bir paraydı. 1982 yazında İsrail işgali başladığında 100 dolar zaman zaman 500 Lübnan Lirası'ndan bozdurulduğunda ar-

tık felaket gününün geldiğine inanılmıştı. 1982 sonbalarıyla birlikte Lübnan Lirası'nın değeri yine yükselmeye başlamıştı. Oysa, geçtiğimiz haftayla birlikte, 100 doların 700 Lübnan Lirası'ndan bozdurulması bile neredeyse mucize haline gelecek biçimde, para sürekli değer kaybediyordu.

Bir Lübnanlı dostumuz ülkesinin ve iktisadi durumun umutsuzluğunu kırgın bir yüz ifadesi ve içli bir sesle, bizi şaşırtarak, **"Lübnan Lirası sizin paranıza döndü"** diyerek dile getirdi.

Kuşkusuz, Lübnan'daki mevcut durum, eğer bölge ülkelerinin her biri bakımından geleceğe yönelik sinyaller çakmıyorsa, hiçbir ülkeyle, bu arada Türkiye ile de kıyaslanmayacak ölçüde vahim. 1982 yazındaki İsrail işgalinin altüst ettiği denge ve iç yapının yıkıcı etkileri şimdilerde ortaya çıkıyor.

Beyrut'ta sahip oldukları şirketler, sağladıkları işgücü olanakları ve yarattıkları sermaye hareketleriyle ülkenin iktisadi canlılığında büyük rol oynayan Filistinlilerin gitmesinin doğal sonucu, iktisadi durgunluk ve işsizlik oldu. Ayrıca, ülkenin fiili parçalanmışlığı ve silahlar konuşmasa bile, hiç dinmeyen gerilim ve güvensizlik mal dolaşımını durdurmuş. Açık pazar niteliğindeki bir ülke dışarıya (örneğin havaalanı bir yıl içinde yaklaşık 6 ay kapalı kaldı), 10 bin kilometrekarenin her köşesi bir diğerine kapanırsa, o ülkenin iktisadi durumunun nasıl olabileceği de anlaşılabilir.

GİDEN GİDENE

Parasızlık, işsizlik, hayat pahalılığı ve sürekli gerilim ve çatışma ihtimalleri, kesilen elektrik ve su, kaldırılamayan çöpler ve leş gibi kokan mikroplu Beyrut, dış göçü besliyor. Lübnan'daki dostlarımızdan bir kısmını yalnızca ölüm nedeniyle bu dünyadan göçtükleri için görememiş değiliz. Birçoğu ülkeyi terk etmişti. Bir Dürzi gazeteci dostumuz Kıbrıs Rum kesimine, bir Arap dergisine çalışmaya gitmiş. Bir Hıristiyan meslektaşımızı soruyoruz, Londra'da yerleştiğini öğreniyoruz. 1982 haziranının dördüncü günü, İsrail işgalinin habercisi olan ilk hava bombardımanını, bombardıman mıntıkasının dibinde birlikte izlediğimiz bir Sünni muhasebeci dostumuz, o mahşer anında bile iyimserliğini yitirmemiş, nükte yapmakla meşguldü. Çevresinde iyimserliğiyle bilinen bu dostumuzu da Suriye'ye yerleşme planları içinde bulduk. Güney Lübnanlı bir Şii dostumuzu soruşturuyoruz, Fildişi Sahili'nde yaşadığını, ticaretle uğraştığını işitiyoruz.

Ticarete dayalı bir düzenin insanları ticaret olanaksızlaşınca dağılıvermişler. Geleceğe ilişkin kuşkular ve korkular da Lübnan'ı boşaltıyor. Toplam sayısı 200 bin dolayında tahmin edilen Ermeni cemaatinin Lübnan'ı terk eden cemaatler içinde baş sırayı işgal ettiğini duyuyoruz. Ermeniler, büyük sayılar halinde özellikle ABD'ye ve Kanada'ya gidiyorlarmış. Zaten, bir genelleme yapılacaksa Hıristiyanlar Müslümanlara oranla Lübnan'ı terk etme bakımından çok daha ön planda. Belki de bu olgu, Lübnan'da **"kaybedecek şeyi"** olanın onlar olmasından ileri geliyor.

Hıristiyanlar dışa göç nedeniyle sadece Müslümanlar karşısında sayısal olarak alta düşmüş olmalarından öteye, 1983 sonbaharında Dürziler karşısında dağ savaşında yenik düşmüş oldukları için de süngüleri eğik. Tek umut, ABD'nin besleyip büyüttüğü Cumhurbaşkanı **Emin Cemayel**'in şahsında iktidarlarını sürdürmeleriydi. Ancak, ne Emin Cemayel, ne de ABD, istedikleri amaçlara Lübnan'da ulaşamadılar.

18 eylül

En önemlisi, İsrail, **Begin-Şaron** ikilisinin yerini alan **Şamir-Arens** döneminde Hıristiyanlardan çok Dürzileri kayırmaya yöneldi. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi Hıristiyan camiası 1984 ağustosunun sonunda **"tarihi önderi"** Falanjist Partisi'nin kurucusu ve Başkanı Pierre Cemayel'i yitirdi. **Pierre Cemayel**'in ölümünden sonra, Hıristiyanların iç bütünlüklerini sağlayabilmeleri bile pek kolay değil.

Beyrut'taki genel söylenti, Falanjistlerin Pierre Cemayel'in yerine yapılacak seçimden sonra bir gerilim siyaseti izleyecekleri ve yakında Lübnan'da yine silahların konuşmaya başlayacağı doğrultusunda. İsrail'de de nihayet yeni hükümet kurulabildi. Ayrıca, İran Cumhurbaşkanı'nın Suriye temaslarından sonra Lübnan'da Müslüman mezhepleri arasında bir çatışmanın önü alınınca, Hıristiyan-Müslüman çatışması ihtimali yine öne çıktı. Yani, tüm işareler, yeni güç dengesi arayışları gereği olarak Lübnan'ın yakın geleceğinde Falanjistler ve Lübnan Ordusu'nun Hıristiyan birlikleri bir yanda Müslüman güçler ve Suriye diğer yanda yer alacağı bir çatışma ihtimalini gösteriyor.

İSRAİL'İN GÖZÜNDE HIRİSTİYANLAR

Hıristiyanların bu yönde kışkırtıldığını, bazı bölümlerini dün yayınladığımız İsrail'in yeni Lübnan politikasına ilişkin raporunda, şu satırlarda bulabiliriz:

"İsrail, Lübnan'daki Hıristiyanların imhasına izin vermeyecektir. Ama bu ülkedeki her şeyin Hıristiyan hâkimiyetinde bulunacağı 1943 formülüne de izin vermeyeceğiz. Yeni bir Lübnan'da Hıristiyanların yaşamsal ve yönetici bir rol oynamalarını görmek istiyoruz. Bu amaç esasta aynı kalmakla birlikte taktik planda değişmiştir.

Lübnan Hıristiyanları psikolojik bunalımlardan

geçiyorlar. Ameliyattan sonra acı duymaya başladılar. Karşılıklı hayal kırıklığı, belki de yeni düşüncelere olanak verir.

... Şu anda henüz çok geç değildir. Bizimle oyun oynamayı bırakın. Gücünüzü sağlamlaştırın ve halkımızın moralini yükseltin. Hıristiyan cemaatinde önderlik eksikliği var. Hıristiyan cemaatinin İsrail'de güçlü bir Yahudi lobisi var. Bunu kullanmıyor."

Raporda, Emin Cemayel'in Suriye ile yakınlaşmayı deneyeceği tahmin edilerek şu caydırıcı satırlara yer veriliyor:

"Hıristiyanlar yine Şam'a döneceklerdir. Şam'dan bazı tavizler elde edebilirler. Hıristiyanlar, Suriye'nin nüfuzu altında nasıl bir Lübnan istiyorlar? Hıristiyanların çok zayıf bir belleği var. Suriye seçeneği yoktur."

Emin Cemayel'in koltuğunu koruyabilmek için ABD'den çark edip Suriye'ye yanaşmasından önce kaleme alınmış bu satırların ardından, Hıristiyanları İsrail'le yeni bir sayfa açmaya davet eden şu satırlar göze çarpıyor:

"Tarihte merhamet yoktur. Halklar yok olabilir. İslam dünyası hoşgörüsüzdür. Bakın Mısır'daki Koptlara, Ortadoğu'daki Yahudilere, Ermenilere ve diğer azınlıklara, ne oldu. Ancak, içten ve dürüst bir ilişkiye sahip olursak, o zaman diğerlerini koruyabilir ve savunuruz. Lübnan, bir devlet, Hıristiyanlar da bir cemaat olarak karşılıksız garanti olmadığını anlamalıdır."

Böylece, Lübnan'ın, yönetici öğesi Hıristiyanların şahsında İsrail örsü ile Suriye çekici arasında sıkıştığı ayan beyan belli oluyor. Lübnan Cumhurbaşkanı Emin Cemayel, Suriye ile yakın ve hem de **"uysal"** ilişkiler geliştirmeye çalışırken, kayınbiraderi ve partisinin silahlı gücü Lübnan kuvvetlerinin lideri **Fadi Frem,** Hıristiyanların en önde gelen askeri komutanları Elias Hobeika ve **Semir Geagea** (Caacaa okunur), İsrail ile yoğun ilişkiler içinde.

Sadece Hıristiyanlar değil, Lübnan Dağı'nda onlarla yüzyıllık bir kan davasının gereğince hesaplaşan Dürziler de aynı durumda. Dürzi lider **Velid Cunblat'**ın Şam ile ilişkeliri ve buradan sağladığı destek biliniyor. Ancak, Velid Cunblat'ın temas kanalları tek yönlü çalışmıyor. Sözü edilen rapordaki şu satırları izleyelim:

"Dürziler giderek İsrail'e yakınlaşıyorlar. İsrail ile çok iyi bir ilişkiye sahip olmak istiyorlar. Biz de onların yüreği olan Şuf aracılığıyla Beyrut ile aramızda coğrafi bir bağlantı olsun istiyoruz.

... Cunblat İsrail kamuoyunu besliyor: Basın yayın araçlarıyla görüşmeler, el yazısıyla başlıca siyasi şahsiyetler ve karar vericilere yazdığı mektuplar ve İsrail'in Lübnan'daki yeni politikasının mimarı Lübrani ile karşılıklı iyi ilişki ve anlayış."

İsrail'in başta Hıristiyanlar ve Dürziler Lübnan'ın içinde iyice yuvalandıkları besbelli.

Suriye'nin konumu daha da önemli. Lübnan'ın en geniş cemaatini oluşturan Şiilerin en yaygın örgütü Emel'in lojistik desteği Suriye'den geliyor. Emel lideri **Nebih Berri** Suriye ile yakın ilişkiler içinde. Dürzi lider Velid Cunblat üzerindeki Suriye etkisi göz ardı edilemez. Emin Cemayel en basit sorunların çözümü için Şam'a gitmeye kendisini mecbur hissediyor. Herhangi bir Arap ülkesinin (örneğin Suudi Arabistan) uzantısı durumundaki Sünniler bile Suriye'ye dayanmak zorundalar. Sünni Başbakan **Raşit Karami** Suriye nüfuzunun temsilcisi. Kuzeyde Falanjistlerin başlıca rakibi eski Cumhurbaşkanı **Süleyman Faranjiye** de Suriye dostu kalmak zorunda.

Yani Lübnan'daki kartların çoğu Suriye'nin cebinde. Suriye'nin aracılığıyla iki ülke, Sovyetler Birliği ve İran da Ortadoğu denkleminde yerlerini alıyorlar.

Suriye'ye rağmen Lübnan'ı kontrol edebilmek mümkün değil. İsrail, Lübnan'ı silindir gibi çiğnedi ama Suriye faktörünün üstesinden gelemediği için Lübnan'a hükmedemedi. ABD Başkanı **Reagan,** prestijini ortaya attı, deniz piyadelerini yığdı, tehditler savurdu. Ama Suriye'yi Lübnan'da alt edemeden çekildi gitti.

İsrail ile Suriye'nin karşılıklı bu konumları, bölgenin geleceğinde ya bir Suriye-İsrail savaşını ya da karşılıklı Suriye-İsrail anlaşmasını zorunlu kılıyor.

Beyrut aynasında yansıyan Ortadoğu'nun karmaşık görünümünü sözü geçen İsrail raporunda Suriye'ye nasıl bakıldığını okurken izleyecek, Suriye faktörünü irdelerken Ortadoğu'daki İran faktörünü farkedip Körfez savaşına ve buradan da İran'ın iç, bölgenin genel durumuna uzanacağız.

Raportör: Kapatılmayı gerektirir kanıt yok

DYP'de suç bulunmadı

19 eylül

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Anayasa Mahkemesi Raportörü Dr. **Alpaslan Nazlıoğlu'nun, "Doğru Yol Partisi'nin kapatılmasını gerektirir bir kanıt bulunmadığı"** görüşünü içeren raporu dün üyelere dağıtıldı.

Anayasa Mahkemesi Raportörü Nazlıoğlu'nun 114 sayfa tutan raporunda, DYP'nin Siyasi Partiler Yasası'nın 96/2 ve 97'nci maddelerine aykırı davrandığı yolundaki Cumhuriyet Başsavcılığı'nın savları ayrıntıları ile incelendi ve **"partinin kapatılmasını gerektiren suç kanıtlarının bulunmadığı"** görüşü öne sürüldü. Cumhuriyet muhabirinin edindiği bilgiye göre Anayasa Mahkemesi'nin konu ile ilgili ilk görüşmeyi 27 Eylül 1984 Perşembe günü yapması bekleniyor.

Cumhuriyet Başsavcısı **Firuz Çilingiroğlu,** 6 Nisan 1983 tarihinde, **"kapatılmış AP ve Büyük Türkiye Partisi'nin devamı olduğunu beyan ve iddia ettiği, kamuoyunda bu görüşün benimsenmesi için yoğun faaliyette bulunduğu ve Milli Güvenlik Konseyi'nin karar ve icraatına karşı tutum, beyan ve davranış içinde bulunduğu"** iddiası ve Anayasa Mahkemesi'nde **"kapatılma istemi"** ile dava açmıştı. DYP, Anayasa Mahkemesi'ne 17 Mayıs ve 27 Haziran 1984 tarihlerinde iki ayrı savunma vermişti.

Cumhuriyet Başsavcılığı DYP'nin kapatılmasını istediği 26 sayfalık esas hakkındaki mütalaasını 11 haziranda Anayasa Mahkemesi'ne sunmuştu.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

MERKEZ DERSANELERİ
Üniversite Hazırlık, Fen ve Askeri Liseler, Anadolu Liseleri Kayıtları Devam Ediyor.
İst.: 527 40 92 Edirne: 3159 Çanakkale: 2159

61. Yıl; Sayı: 21573 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 19 Eylül 1984 Çarşamba

Raportör: Kapatılmayı gerektirir kanıt yok

DYP'de suç bulunmadı

✓ *İncelemesini tamamlayan Raportör Dr. Nazlıoğlu'nun 114 sayfa tutan raporu Anayasa Mahkemesi üyelerine dağıtılacak.*

✓ *Anayasa Mahkemesi'nin DYP ile ilk görüşmeyi 27 eylülde yaparak, kararını aralık ayı başında açıklaması bekleniyor*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Anayasa Mahkemesi Raportörü Dr. Alpaslan Nazlıoğlu'nun, "Doğru Yol Partisi'nin kapatılmasını gerektirir bir kanıt bulunmadığı" görüşünü içeren raporu dün üyelere dağıtıldı.

Anayasa Mahkemesi Raportörü Nazlıoğlu'nun 114 sayfa tutan raporunda, DYP'nin Siyasi Partiler Yasası'nın 96/2 ve 97'nci maddelerine aykırı davrandığı yolundaki Cumhuriyet Başsavcılığı'nın savları ayrıntıları ile incelendi ve "partinin kapatılmasını gerektiren suç kanıtlarının bulunmadığı" görüşü öne sürüldü. Cumhuriyet muhabirinin edindiği bilgiye göre Anayasa Mahkemesi'nin konu ile ilgili ilk görüşmeyi 27 Eylül 1984 perşembe günü yapması bekleniyor.

Cumhuriyet Başsavcısı Firuz Çilingiroğlu, 6 Nisan 1983 tarihinde, "kapatılmış AP ve Büyük Türkiye partilerinin devamı olduğunu beyan ve iddia ettiği, kamuoyunda bu görüşün benimsenmesi için yoğun faaliyette bulunduğu ve Milli Güvenlik Konseyi'nin karar ve icraatına karşı tutum, beyan ve davranış içinde bulunduğu" iddiası ve Anayasa Mahkemesi'nde "kapatılma istemi" ile dava açmıştı. DYP, Anayasa Mahkemesi'ne 17 Mayıs ve 27 Haziran 1984 tarihlerinde iki ayrı savunma vermişti.

Cumhuriyet Başsavcılığı DYP'nin kapatılmasını istediği 26 sayfalık esas hakkındaki mütalaasını 11 haziranda Anayasa Mahkemesi'ne sunmuştu.

Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından düzenlenen esas hakkındaki mütalaada savunma ve ek savunma yazıları üzerinde ayrıntılı olarak duruldu. Ve "demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından olan siyasi partilerin öncelikle Anayasa'ya ve yürürlükteki yasalara uymaları gerektiği, bazı düşüncelerle yürürlükteki yasaların göz ardı edilemeyeceği" vurgulandı. Ayrıca, davalı DYP'nin eylemleri, yöneticileri hakkında açılan davalar, mitingler, bildirileri ve genelde partinin faaliyeti, MGK'nın 79 sayılı kararı geniş olarak yorumlandı. Esas hakkındaki mütalaada, daha başka, Siyasi Partiler Yasası, kamu düzeni söz konusu olduğu zaman "biçimsel gerçeğin" değil, "asıl gerçeğin" araştırılması gerektiği ve bunlardan asıl gerçeğin üstünlük kazanacağı belirtildi. Yüksek Seçim Kurulu'nun görevlerine de değinilen

(Arkası Sa. 7., Sü. 3'de)

CALP: ÖZAL'I UYARDIM
ANAP'A İHTAR GELİYOR
Haberleri 7. Sayfada

IMF ve Meksika

Türkiye'ye örnek mi?

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Dünyadaki borçlu ülkeler ve borçlarının ödenmesine ilişkin geçenlerde Başbakan Turgut Özal ile bir sohbet sırasında, Başbakan aynen şunları söylemişti:

"**İster Arjantin olsun, ister Meksika olsun, bu ülkeler ne pahasına olursa olsun, borçlarını ödemek zorundadırlar. IMF ile iyi geçinmek ve ülkelerinde siyasal istikrar açısından borçlarını ödemek zorundadırlar.**"

Özal'ın bu gözlemi üzerinden yaklaşık iki buçuk ay kadar bir zaman geçti. Ve Meksika "tarihin en büyük borç erteleme operasyonu" olarak nitelenen ve tüm dünyayı şaşkına çeviren bir anlaşma imzalayarak, bir diğer borçlu ülke başbakanını, Sayın Özal'ı, yanılttı. Meksika'nın imzaladığı borç erteleme anlaşması borç rakamlarına ve erteleme

(Arkası Sa. 8., Sü. 4'de)

Dolara karşı savaş

Doların borsalarda rekor üstüne rekor kırması, Avrupa ülkelerini harekete geçirdi. Avrupalı liderlerin ABD'den ekonomi politikasını değiştirmesini isteyecekleri bildiriliyor.

Şili ve S.Arabistan paraları, doların yükselişine dayanamayınca, her iki ülkede devalüasyon yapıldı. S.Arabistan Riyali 8 gün içinde ikinci kez devalüe ediliyor.

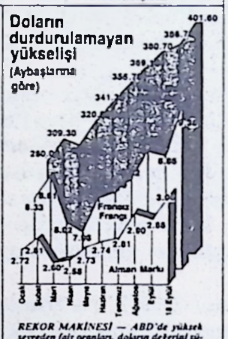
Ekonomi Servisi — Doların "**durdurulamayan yükselişi**"nin dünya ekonomisi üzerindeki etkileri gitgide politik boyutlar kazanmaya başladı. ABD'deki yüksek faizlerden yakınan ve "**yapıcı diyalog**" çağrısında bulunan borç krizindeki Latin Amerika ülkelerinden sonra, Avrupa ülkelerinin de ABD'nin, ekonomi politikasını değiştirmesi için girişimde bulunacağı bildiriliyor. Federal Alman Merkez Bankası, önceki gün 50 milyon dolar satışa çıkardı. Ancak doların yükselişini engelleyemedi. ABD Doları dün Londra borsalarında son olarak 3.08 Alman Markı, 2.54 İsviçre Frangı, 9.48 Fransız Frangı ve 248.65 Japon Yeni üzerinden işlem gördü. 1 sterlinin dolar olarak karşılığı ise 1.22'ye geriledi.

ABD dolarının eylül taarruzu, bu hafta başında da etkili biçimde sürdü. Rekor için zirveden zirveye koşan ABD doları Alman Markı karşısında son 11,5 yılın, Hollanda Florini karşısında son 13 yılın ve İsviçre Frangı karşısında son 7 yılın en yüksek düzeyinde. Dolardaki yükseliş üzerine alarma geçen Avrupa ülkelerinin harekete geçeceği bildiriliyor. BBC Radyosu'nun bir haberine göre, Avrupa ülkeleri, Reagan hükümetinin ekonomik politikasını değiştirmesi için İngiltere önderliğinde ortak bir girişimde bulunacak. Bilindiği gibi İngiltere şimdiye kadar doların tırmanışını seyretmişti.

Öte yandan, doların yükselişini kısmen durdurabilmek amacıyla Federal Alman Merkez Bankası'nın önceki gün 50 milyon dolar satışa çıkardığı, ancak etkili olamadığı bildiriliyor. Federal Alman Merkez Bankası Başkanı Pöhl, dış ticarete olumlu etkide bulunan doların yükselişinin sürekli olamayacağına dikkat çekerek ihracatçıları, üretimi arttırmaları için uyardı.

ABD ekonomisinin bu yılın ilk yarısında beklenenin ötesinde bir büyüme hızına ulaşmasından, bütçe açıklarının giderek artması, hükümetin iç borçlanmaya yüklenmesi, ABD'de faiz oranlarını yukarı çekmişti. ABD'deki yüksek faizler, spekülatörlerin ve yatırımcıların dikkatlerini üzerine toplarken, doların değerini de arttırıyordu. Bir süre hükümetin açıkladığı çeşitli ekonomik göstergelerin seyrine göre yükselişini sürdüren dolar, yükselme eğiliminin süreklilik kazanması üzerine gitgide yalnızca talepten etkilenir biçimde değer kazanmaya başladı. AP'nin haberine göre dolarda bu hafta içinde kaydedilen yükselme yoğun talepten

(Arkası Sa. 8., Sü. 6'da)

REKOR MAKİNESİ — ABD'de yüksek seyreden faiz oranları, doların değerini sürekli yukarı çekiyor. Dolar özellikle eylül ayında rekor üstüne rekor kırmaya başladı.

SODEP lideri: Protesto ediyorum

Bergama'da kaymakam, İnönü'nün konuşmasını yarıda kesti

Erdal İnönü'ye Hükümet Komiseri'nin "zaman dolduğu için konuşmanın kesilmesi gerekli" dediği iletilince, "Daha vaktimiz olduğunu görüyorum" dedi. Kaymakam A. Hami Antürk, SODEP'lilerin dilekçesini kabul etmedi.

SODEP Genel Başkanı, konuşmasını bitirmeden saat 16.30'da salonun elektrikleri kesildi. Mikrofonu bırakıp yüksek sesle konuşan İnönü, "Amacımız halkla sohbet etmekti. Ben bu davranışı protesto ediyorum" şeklinde konuştu.

FATİH GÜLLAPOĞLU

İZMİR — Ege gezisini sürdüren SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün Bergama konuşması Kaymakam A. Hami Antürk tarafından yarıda kesildi. Toplantı süresinin dolduğu gerekçesi ile salonun elektriklerini kestiren Bergama Kaymakamı, SODEP tarafından daha önce verilmiş, sürenin uzatılmasına ilişkin dilekçeyi de kabul etmedi. Elektriklerin kesilmesinden sonra, mikrofonu bırakarak, yüksek sesle kısa bir süre daha konuşan İnönü'nün tepkisi, "**Ben bu davranışı protesto ediyorum.**" şeklinde oldu.

Gezisinin dünkü bölümünde Menemen'de, "**Geçici kolaylıklar ve avantajlar için laiklikten ödün vermek Türkiye'yi felakete sürükler**" diyen ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın laikliğe aykırı bazı davranışları olduğunu söyleyen İnönü, Aliağa'da da işçilere hitaben yaptığı konuşmada, hükümetin toplu iş sözleşmelerine karışmasını eleştirerek, "**Koordinasyon Kurulu'nun Anayasa'da yeri yoktur**" dedi. İnönü, işçilerden sendikal haklarına sahip çıkmalarını istedi.

Menemen, Aliağa, Zeytindağ ve Çandarlı'dan sonra saat 16.00'da Bergama'ya gelen SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, Belediye Nikâh ve Düğün Salonu'nda düzenlenen toplantıya katıldı. Salondaki coşkulu kalabalığı görünce, "**Bu ilgiden partimizin şaşmaz adımlarla iktidara doğru gittiğini görüyorum**" diyen İnönü, ANAP iktidarının, iktidara gidişlerinde kendilerine yardımcı olduğunu ancak bunun yetmeyeceğini, parti örgütünün seçime girilecekmiş gibi çalışması gerektiğini söyledi. Demokrasinin yerleşmesi için anayasanın bir seçim dönemi değişmeden korunmadaki görüşüne de yer veren İnönü, konuşmasını kısa keserek, zaman darlığı nedeniyle yalnızca kendisinin konuştuğuna belirtip, salondakilere sorusu olup olmadığını sordu. Bunun üzerine başörtülü bir kadın ön sıralara doğru çıkarak, "**Tapu vereceğiz dediler, şimdi gecekondumuzu yıkacaklar. Zaten suyumuz yok, elektriğimiz yok. Eğer bu vatanın çocuğu değilsek bizi esir kampına sürsünler**" dedi.

Bu konuşmanın ardından, salonun başka bir bölümünde küçük bir grup oluştu. İnönü, orada ne olduğunu sordu. İnönü'-

(Arkası Sa. 7., Sü. 2'de)

Erzurum'da deprem: 3 ölü

ERZURUM (Cumhuriyet) — Erzurum ve çevresi yaklaşık bir yıl aradan sonra yeniden sallandı. Erzurum'un Olur, Şenkaya ve Oltu ilçelerinde etkili olan depremde 3 kişi öldü, 35 kişi de yaralandı. Richter ölçeğine göre 6.4 şiddetindeki deprem Artvin, Kars ve Rize'de de hissedildi. Kandilli Rasathanesi yetkilileri depremin merkez üssünün Rasathaneye 1800 kilometre uzaklıkta olduğunu bildirdiler.

Saat 16.28 sıralarında meydana gelen depremde, Şenkaya ilçesine bağlı Kömürlü bucağında Adem Yılmaz (5) adlı çocuk enkaz altında kalarak can verdi. Aynı ilçeye bağlı Yoğurtçular köyünde bir kadın ile Susuz köyünde 7 yaşında bir çocuğun öldüğü bildirildi. Şenkaya ilçesi ile köylerinde ayrıca 35 kişi de yaralandı.

(Arkası Sa. 7., Sü. 4'de)

Sümerbank sözleşme görüşmeleri başladı, gözler Koordinasyon Kurulu'nda

İlke kararları sınav kapısında

YILMAZ: İNŞALLAH, MAŞALLAH İLE GİDİYORUZ

Koordinasyon Kurulu'nun aldığı ilke kararı, Sümerbank'ta geçerli midir, değil midir birkaç gün içinde belli olacaktır. İşte o zaman bizim de söyleyeceklerimiz vardır. Koordinasyon Kurulu her halükârda elini çekecektir, çekmelidir. Sümerbank'ı, Sümerbankçılar yöneteceğine göre, sözleşmeyi de onlar yapacak.

Koordinasyon Kurulu'nun Başkanı, verdiği beyanlarda "KİT'lerdeki işveren sendikalarını ya da genel müdürlerini bağlayıcı bir talimat vermedik" diyor. Aksine görüyoruz ki bazı kuruluşlarda genel müdürler, "Biz bağlıyız" diyorlar. Koordinasyon Kurulu'nun bağlayıcı kararı var mıdır yok mudur, meydana çıkacak.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Sümerbank'a bağlı 28 tekstil fabrikasında çalışan toplam 31 bin 116 işçi için toplu sözleşme görüşmelerine dün başlandı. Türk-İş ve Teksif Sendikası Genel Başkanı Şevket Yılmaz, sözleşme görüşmelerinin başlaması nedeniyle yaptığı konuşmada, "**Koordinasyon Kurulu Sümerbank ile yapılacak müzakerelerden elini çekecektir, çekmelidir**" dedi.

Sümerbank Genel Müdürlüğü'nde dün yapılan törende Türk-İş ve Teksif Genel Başkanı Şevket Yılmaz, Sümerbank'ı yöneten kadroların bugüne dek işveren sendikası zihniyeti ile hareket etmediğini belirterek, "**Yapılacak olan bu toplu sözleşme müzakereleri, bize göre, Türkiye genelinde çok başka bir netice ortaya koyacaktır**" dedi.

Şevket Yılmaz, Başbakanlık Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu'nun aldığı ilke kararlarını eleştirdiği konuşmasında şunları söyledi:

"**Tekrar müzakerelerine devam edeceğimiz Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası'nın başkanı, aynı zamanda TİSK başkanıdır. Sayın genel müdü-**

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'te)

Fiyat artışında resmi rakamlar çelişki içinde

Toptan eşya fiyatlarındaki ağustos ayı artışını Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı yüzde 4, DİE yüzde 3,2 olarak açıkladı.

Son 8 aylık dönemde ise fiyat artışı Müsteşarlığa göre yüzde 34, DİE'ye göre yüzde 37.7 oranında.

ANKARA (ANKA) — Resmi kuruluşların fiyat artışlarına ilişkin çelişkili açıklamaları devam ediyor.

Ağustos ayı toptan eşya fiyat artışı Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yüzde 4, Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yüzde 3.2 olarak duyuruldu.

Yetkililer, sözdeki rakamların, iki kuruluşun baz aldığı yıl ile maddelerin farklı olması nedeniyle birbirini tutmadığını bildiriyorlar. Bunun yanı sıra, değerlendirmeye esas alınan "zaman dilimi"ndeki farklılık da çelişkili rakamların yayınlanmasına yol açıyor.

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'ndan yapılan açıklamaya göre, toptan eşya fiyatlarındaki artış yılın ilk 8 aylık dönemi itibariyle yüzde 34'e, son bir yıl itibariyle yüzde 55.5'e ulaşmış bulunuyor. DİE ise, aynı dönemlere ilişkin artışları sırasıyla yüzde 37.7 ve yüzde 56.9 olarak açıkladı.

Müsteşarlığın verilerine göre,

(Arkası Sa. 7., Sü. 4'de)

Elektriğe 3. kez zam geliyor

ANKARA, (UBA) — Elektriğe bu yıl üçüncü kez zam geliyor. Ağustos ayında akaryakıta yapılan son zamdan sonra Türkiye Elektrik Kurumu da fuel-oil'le çalışan santrallarının maliyet artışını gözönünde tutarak eylül ayından geçerli olmak üzere elektriğin kilovatına 80-100 kuruş arasında zam yapmayı kararlaştırdı.

4 YIL SONRA — DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin tahliyesine karar vermesi üzerine 4 yıl 7 gün sonra salıverildi. Baştürk'ü tahliyesi sırasında karısı Ayten Baştürk, arkadaşları, avukatları ve DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri karşıladı. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

Baştürk tahliye oldu

İstanbul Haber Servisi — Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nce tahliyesine karar verilen DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk**, 4 yıl 7 günlük bir cezaevi yaşamından sonra dün saat 18.30 sularında, işlemlerinin tamamlanması üzerine salıverildi. Baştürk bu arada dün sabah salıverilmeden önce 9 kişi ile birlikte yurda kaçak araba ve yedek parçalarını sokmak savıyla İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde yargılandı. DİSK davasının 22 ağustos günlü oturumunda, davanın son tutuklu sanıkları Genel Başkan **Abdullah Baştürk**, Genel Sekreter **Fehmi Işıklar**, Yürütme Kurulu üyeleri **Ali Rıza Güven**, **Mukbil Zırtıloğlu**, **Celal Küçük**, **Mustafa Aktulgalı**, **Tuncer Kocamanoğlu**, **Kemal Nebioğlu** ve yönetim kurulu üyesi **Cevat Özhasırcı**

(Arkası Sa. 7., Sü. 8'de)

TÜRK-ABD İLİŞKİLERİ

ABD'ye karşı "tavır" Meclis gündeminde

TBMM Başkanı Necmettin Karaduman grup başkanvekilleri ile yaptığı Danışma Kurulu toplantısından sonra 25 eylül salı günü açılacak olan Meclis'te ilk olarak "ABD'nin Ermenilerle ilgili kararı"nın ele alınacağını bildirdi.

Türk Hükümetinin resmi görüşlerini belirten "mesaj" dün Washington'a iletildi.

Haber Merkezi — ABD Temsilciler Meclisi ve Senato Dışilişkiler Komisyonu'nun 24 nisanı "**Ermeni soykırımı günü**" olarak kabul etmesine tepkiler sürerken, Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu TBMM Danışma Kurulu'nda dün gelişmeler hakkında bilgi verdi. Bu arada Türk hükümetinin resmi görüşlerini içeren mesajı dün Washington'a iletildi.

TBMM Danışma Kurulu'nun Meclis Başkanı Necmettin Karaduman'ın başkanlığında yaptığı toplantıya ANAP Grup Başkanvekili Pertev Aşçıoğlu, HP Grup Başkanvekili Cahit Tutum ve MDP Grup Başkanvekili Ali Dizer de katıldı. İki saat süren toplantıdan sonra Karaduman 25 eylül salı günü Meclis'in gündeminin ilk maddesi olarak Ermenilerle ilgili karara ilişkin HP'lilerce verilen genel görüşme önergesinin ele alınacağını bildirdi. Karaduman, şunları söyledi:

"**Danışma Kurulu'nda ABD Temsilciler Meclisi, Senato Dışilişkiler Komisyonu'nda alınan kararlar ile ilgili bir görüşme yaptı. Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'nu da konuyla ilgileri dolayısıyla davet ettik. Toplantıda sayın bakan partilerin grup temsilcilerine bu konudaki gelişmeler hakkında bilgi sundular. Yapılan çalışmalar ve girişimler hakkında ayrıntılı bilgi verdiler.**"

TBMM Başkanı bir soru üzerine genel görüşme açılmasına ilişkin HP'li üyelerce verilmiş ek bir önerge bulunduğunu belirterek, görüşme açılması kabul edildiği takdirde o önerge üzerinde işlem yapılacağını söyledi.

Öğrenildiğine göre, Danışma Kurulu toplantısında Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu ABD yasama organında Ermenilerle ilgili üç öneri bulunduğunu grup temsilcilerine anlattı. Ermeni soykırımı günü ilanı ile ilgili kararın ABD Temsilciler Meclisi'nde kabul edildiğini, 2500 yıllık Ermeni toprağı ile ilgili bir kararın da Senato Alt Komisyonu'ndan çıktığını bildiren Halefoğlu ayrıca, Rum asıllı bir senatörün de, Ermenilerle ilgili bir karar önerisinin bulunduğunu kaydetti. İki yıl öncesinden ABD yasama organına getirilen bu önerilerin Kongreden çıkış prosedürü hakkında da bilgiler veren Dışişleri bakanı, bu konuda ABD ile yoğun bir diplomatik trafik bulunduğunu belirtti. Halefoğ-

(Arkası Sa. 8., Sü. 3'de)

THY'nın pervaneli uçağı Samsun'a zorunlu iniş yaptı

Haberi 8. Sayfada

YİNE DASH-7 — 21 Şubat 1984, 18 Eylül 1984. Yaklaşık 7 ay arayla iki kaza. Birincisi "Bursa" uçağı.. İkincisi "Trabzon" uçağı..

Nükleer pazarlık karıştı

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye'nin nükleer santral yapımı için Federal Alman firması KWU'dan sonra Kanada firması AECL'ye de ayrı önerileri götürdüğü ve nükleer santralin 15 yıl süreyle işletmesini yapması fikrini tartışma...

(Arkası Sa. 8., Sü. 6'da)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Unutulan Türkü...

Türkçemizde "kırdığı ceviz bini aştı" diye bir özdeyiş vardır, bilirsiniz. Türk-Amerikan ilişkilerinde Amerikalıların kırdığı ceviz de artık sayılamıyor. Ermeni terörüne yeşil ışık yakan Temsilciler Meclisi kararı, "çatlak Amerika"nın yüzünü artık iyice göstermiş bulunuyor.

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

SAMANLIK KAVGASI

Sağ kalan iki düellocu tutuklandı

ŞENOL KONUKÇU

TAŞKÖPRÜ/KASTAMONU — Gelveraş bucağına bağlı Yeniköy'de meydana gelen ve 7 kişinin ölümüyle sonuçlanan olayla ilgili soruşturma, Taşköprü Cumhuriyet Savcılığı'nca yürütülüyor. Olayda, babası Hasan Kayacan ile birlikte iki yakınını kaybeden Cafer Kayacan ve ailesi kişinin ölümünden tutulan Nedim Yılmaz dün Taşköprü Asliye Ceza Mahkemesi'nce tutuklanarak cezaevine konuldular.

(Arkası Sa. 8., Sü. 3'de)

O Kitapların Suçu Nedir?

OKTAY AKBAL — *19 eylül*

1978-79 yıllarında Kültür Bakanlığı Kültür Yapıtları Danışma Kurulu üyesiydim. Daha önce 1974'te 'Bin Temel Eser' kuruluna da üye olarak atanmış, ama ancak bir kez toplantıya katılabilmiştim. 'Bin Temel Eser' kavramına karşıyıdım çünkü... Bu konuda pek çok yazı yazarak düşüncelerimi açıklamıştım. 1978'de Ecevit hükümetinin Kültür Bakanı Doç. Dr. Kışlalı'nın önerisini kabul edip Kültür Yapıtları Danışma Kurulu'nda görev aldım. İki yıla yakın süreyle ayda bir kez yapılan toplantılara katıldım. Bu süre içinde Kültür Bakanlığı'nın -kurulumuzdan geçerek- yayımladığı kitapların onaylanma kararında benim de imzam vardır.

Kimler vardı bu kurulda? Hemen aklıma gelenleri sayayım: Prof. Nusret Hızır, Prof. Macit Gökberk, Prof. Bedia Akarsu, Prof. Sedat Veyis Örnek, Prof. Şerafettin Turan -Kültür Bakanılığı Müsteşarı olarak Danışma Kurulunun başkanıydı,- Prof. Özdemir Nutku, Prof. Akşit Göktürk, İbrahim Olgun, Selahattin Hilav, Cemal Süreya, Doğan Hızlan, Gülten Akın, Adnan Binyazar -aynı zamanda Yayınlar Dairesi Başkanı,- Vedat Günyol, Burhan Arpad, Prof. Mete Tunçay, Tahsin Saraç, İsmet Parmaksızoğlu... Burada adlarını birden anımsayamadıklarım varsa, özür dilerim. 1978-79 döneminde Kültür Danışma Kurulu'nda bulunanların kimlikleri, kişilikleri, onayladıkları belgelere attıkları imzalar ortadadır, hiçbir şey gizli değildir...

Kültür Bakanlığı'nın, bu iki yıl içinde yayımladığı yapıtların bir bölümü kitaplığımın ön yerinde yan yana duruyor; Ahmet Rasim 'Gülüp Ağladıklarım', Shakespeare 'Kış Masalı', James Joyce 'Sürgünler', David Hume 'Din Üstüne', Ömer Bosnavi 'Bosna Tarihi', Sadık Çubek 'Tengsir', Dürrenmatt', 'Beşinci Frank', C.Wright Mills 'Toplumbilimsel Düşün', İbrahim Etem Paşa 'Çocuklara Öğütler,' Sevinç Sokullu 'Türk Tiyatrosunda Komedyanın Evrimi', Strindberg 'Hayaletler Sonatı', Roland Barthes 'Göstergebilim İlkeleri', Bedrettin Cömert 'Croce'nin Estetiği'... Ayrıca çocuk kitapları da vardı: Dağlarca'nın Apaydın'ın, Kaftancıoğlu'nun vb. yazarlarımızın yapıtları...

1978-79 yıllarında yayımlanan bu kitapların pek çoğu -belki de hepsi- Bakanlığın depolarına atılmış... Bunu daha önce de yazmıştım. 1979 azınlık hükümeti döneminde Kültür Danışma Kurulu değiştirildi. Yerimize başta Bay Kabaklı, Bay Kaplan gibi 'malum' kişilerin oluşturduğu bir yeni kurul geldi. Bu kurul, bir önceki bakanın döneminde yayınlanan kitapları 'zararlı' bulmuş, piyasadan toplattırma kararı almış, o günlerin Bakanı da bunu uygulamış. Atatürk ilkelerine, ülküsüne bağlı yayınlar durdurulmuş, Atatürk devrimine karşıt kitaplar yayımlanmaya başlamıştı... Ki, bu konuyu da burda yazmıştım, hatta Bakanlık Müsteşarı Bay Gökçe'den aldığım bir açıklamayı da yayımlamıştım. Yani, bu 'kitap toplantma ve yakma' konusu benim için yeni bir şey değil...

Şimdiki Kültür Bakanı -ki Galatasaray'da okumuş, Paris'lerde yıllarca öğrenim görmüş bir kişidir- 'Ben kitap yakan Bakan olmak istemem' diyor. Toplatılan kitaplarda savcılık bir 'suç' ögesi görmemiş, ama Bakan'a göre yine de 'zararlı yayınlarmış' bunlar! Neden, niçin, kime göre zararlı? Belli değil! Neden şu kitabın bilmem neresi bize göre zararlıdır, demezler, diyemezler de genel sözler ederler, toplumda kuşkular yaratırlar? Kitap toplatmak ve -Abdülhamit dönemindeki gibi- külhanlarda yaktırmak, küllerini havaya uçurmak yetmez. Bu kitaplar nice milyonlara mal oldu. Demek 1978-79'daki Kültür Bakanı, Müsteşarı, Daire Başkanı ve bütün Danışma Kurulu üyeleri de suçludurlar! Adalet önünde götürülmeli, cezalarını çekmelidirler. Ya da, kendilerini savunmalı, kitap toplatan ve yakmaya girişen çevreler ve kişilerle açık açık hesaplaşabilmelidirler.

Türkiye'de 'yönetim sürekliliği' diye bir şey yoktur. Biri gelir ötekinin yaptığını bozar, her şeyi 'al baştan' eder. Öteki gelir, öncekinin yaptığını bozar! Oysa Atatürk Türkiyesi'dir burası... Devlet kurucusunun attığı temeller vardır, Türk ulusunun kültür politikası Atatürkçü temeller üstünde yücelecek, gelişecektir. Bilimsellik, çağdaşlık gereğidir bu. Ama uygarlık ve kültür düşmanları, Türkiye'yi geriletmek, çökertmek eğiliminde olanlar, zaman zaman etkin olurlar. O zaman bir öyle, bir böyle, bir ileri, bir geri, gide gele yerimizde sayarız.

18 eylül

Kaş Yapayım Derken Göz Çıkarmak...

HASAN CEMAL — *20 eylül*

ANKARA — Özal yönetiminin Türk dış politikası konusunda başından beri dikkatimizi çeken bir yaklaşımı vardır. Dış politikadaki bazı sorunları *"kendi olağan boyutlarına indirgemek"* diye özetlenebilir bu yaklaşım. Kendi normal çapının hayli üzerinde ağırlık kazanan bazı sorunların, Türkiye'nin manevra alanını daraltıcı, kimi zaman da elini kolunu bağlayıcı etkilere kaynaklık etmesini önlemektir bu yaklaşımın bir hedefi de. Bir başka deyişle, *çatışma* değil, *uzlaşma, sertlik* değil, *yumuşama* politikasıdır.

Özal dış politikasının bu yaklaşımına iki tipik örnek olarak Kıbrıs ve Türk-Yunan ilişkileri gösterilebilir. Kuşkusuz birbiriyle iç içe olan her iki sorunda da Türk tarafı, *esnek* ve *yumuşak* bir tutumu benimsemiş gözüküyor.

Kıbrıs, Özal yönetimine göre, *kendi boyutuna indirgenmesi gereken* bir numaralı sorundur; çünkü uzunca bir süredir Türkiye'nin *"manevra alanını daraltıcı"* bir etki yapmaktadır; bu yüzden de Türkiye'ye dönük Kıbrıs faturasının bedelini hafifletmek ülke yararınadır...

Özal yönetiminde şimdilik ağır basan düşünce, sanırız budur. Nitekim, Kıbrıs'taki gelişmeler de Ankara'nın bu tutumuna ters düşmüyor. Türk tarafının özellikle Maraş konusunda benimsemiş olduğu *"esnek"* tavır, bir yandan Washington'u memnun etmiş, öte yandan New York'ta BM Genel Sekreteri'nin gözetiminde *"odalar arası diplomasi"*yi başlatmıştır...

Bunun gibi, kırk yıllık Türk-Yunan sorunlarının bugünden yarına çözümü mümkün olmadığına göre, Özal yönetimi, bu alanda da telaşa ve gerilime yer olmadığı kanısındadır. İşte bu yüzdendir ki, işbaşına geldiği günden beri Başbakan Özal, eli hep havada kalsa da, Ege'nin öbür yakasına sürekli zeytin dalı uzatmakta ve yumuşama arayışı içinde gözükmektedir...

Türkiye'nin Batı ile, tabii en başta Amerika'yla ilişkilerini, bu sorunların şu ya da bu biçimde ipotek altına almasına Özal yönetimi karşı olduğu izlenimini veriyor. Öyle sanıyoruz ki, Özal yönetiminin bu tutumunun temelinde, 1975-1978 Amerikan silah ambargosunun ekonomik alanda yaratmış olduğu olumsuzlukların belleklerde tazeliğini koruyor olması yatmaktadır...

ANAP'ın en büyük taahhüdünün Türk insanının ekonomik koşullarını düzeltme noktasında toplandığına dikkat çekiliyor. Ekonomide, üç dört yıl içinde, dikiş tutturulamazsa ANAP'ın da dikiş tutmayıp çözülebileceğine işaret ediliyor... İşte bu yüzdendir ki, dış ilişkilerde *uzlaşma* ve *yumuşama* arayışının egemen olması; olumsuz ekonomik sonuçlar yaratabilecek *çatışma* ve *gerilimler*'den ise sakınılması Özal yönetimince ilke olarak benimsenmektedir. Bazı dış sorunlara, anlaşıldığı kadarıyla bu gerekçeyle *"gölge etme, başka ihsan istemem"* denilmektedir...

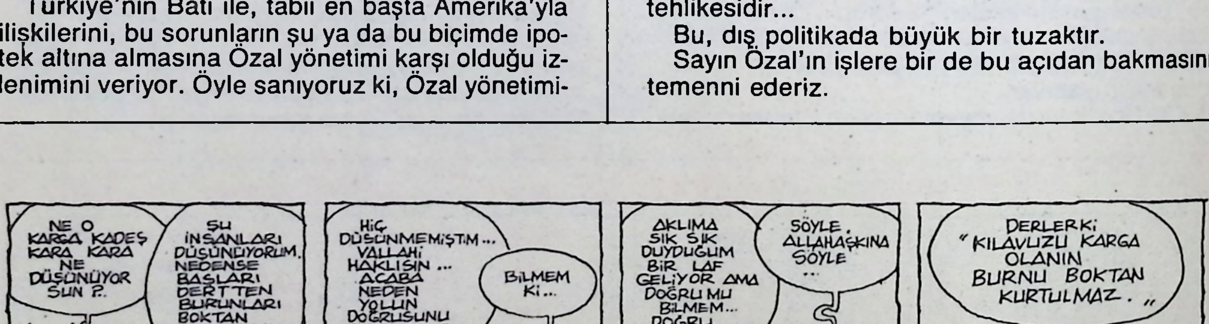
Acaba aynı anlayış açısından, Özal hükümetinin Amerika'ya karşı takındığı son tavra da yaklaşılabilir mi?...

Başbakan Özal sürekli olarak *"İşi o kadar büyütmeyin canım; çok ciddiye alıyorsunuz; soğukkanlı olun"* gibisinden tavsiyelerde bulunmaktadır. Beklenti; bir *"seçim dönemi cilvesi"*nin, boyutları fazla büyümeden bir süre sonra sıcaklığını yitirmesi, küllenip gitmesidir. Bu aynı zamanda Özal yönetiminin temennisidir. Çünkü bu temenni gerçekleşmez ve *"Ermeni işi"* Washington'da yürümeye devam ederse, Ankara da ister istemez bazı sert kararları almaya yönelecektir...

Özal yönetiminin *"temennisi"*ni anlıyoruz. Dış politikada hesapların serinkanlı yapılması gereğine de katılıyoruz. Ancak, bir noktanın altını da özellikle çizmek isteriz. Dış politikada *yumuşak, uzlaşmalara* dayalı ve *serinkanlı* bir çizgi izleyeyim derken, bir başka tuzağa düşmek de vardır. O tuzak da *"Türkiye nasıl olsa bize mahkûm"* zihniyetinin karşı tarafta oluşumudur... Ya da böyle bir zihniyetin oluşumuna Özal yönetiminin katkıda bulunmama tehlikesidir...

Bu, dış politikada büyük bir tuzaktır.

Sayın Özal'ın işlere bir de bu açıdan bakmasını temenni ederiz.

19 eylül

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl: Sayı: 21575 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 21 Eylül 1984 Cuma

MERKEZ DERSANELERİ
Üniversiteye Hazırlık
Fen ve Askeri Liseler, Anadolu Liseleri
Kayıtları Devam Ediyor
Tel: 527 40 92 Edirne: 1159 Çanakkale: 2159

Bir Anlasak

Belli bir etnik kökenden gelen bir toplumun yok edilmesi için girişilen eyleme "soykırım" dersek sanırım yanlış bir tanım yapmış olmayız.

Şimdi size bir anımdan söz açacağım: Yıl 1918-1919. Ermeni soykırımı dedikleri olayın üzerinden 3-4 yıl ancak geçmiş. Ben on yaşlarındayım. Nişantaşı'nda oturuyoruz. Kiracısı olduğumuz apartmanın sahibi Yakopyan adında varlıklı bir Ermeni. Kapıcımız Kalust Anadolu'dan gelme, güçlü kuvvetli bir Ermeni. Aşçımız Louise İstanbullu. O da Ermeni. Gül gibi geçiniyoruz. Mütareke koşulları içinde Damat Ferit hükümeti, İngilizlere teslim edilip Malta'ya gönderilmek üzere fellik fellik babamı arıyor. Çevremizdeki Ermenilerden hiçbiri bir ihbarda bulunmuyor. İhbar şöyle dursun, arada bir gizlice apartmana geldiğinde babamı koruyorlar. Kapıcı Kalust, her soruşlarında "Evde yok, nerede bilmiyorum" diyerek Damat Ferit'in polislerini oyalıyor. Dahası var: Babam Ankara'ya kaçmaya karar verip harekete geçtiğinde aynı Kalust, karşı kaldırımda nöbet tutan Damat Ferit polislerini aldatarak arka kapıdan babamın rahatça çıkmasını sağlıyor.

O dönem İstanbul'unda benzer olaylar çok yaşandı. Neresi soykırım bunun? Türkiye üzerinde dolaplar çeviren emperyalist devletlerin tüm çabalarına karşın yüzyıllarca bir arada yaşamış Türklerle azınlıklar (özellikle Ermeniler), nerede ise aynı ailenin bireyleri idiler.

Bir başka anıyı rahmetli Cevat Dursunoğlu'ndan dinledim: Erzurum Kongresi sıralarında Amerikalılar oraya bir heyet göndermişler. Wilson, Türkiye'yi parçalayıp bir Ermenistan kurmak istiyordu ya, heyet araştıracak, Washington'a bir rapor hazırlayacak. Heyetten bir üye Dursunoğlu ile tartışmaya girişmiş, "Siz burada 1.5 milyon Ermeni öldürmüşsünüz" demiş. Adamın savına göre, dört beş yıl öncesine dek bölgede Ermeni nüfusu çoğunlukta imiş. Dursunoğlu her ne kadar yalnız o bölgede, tüm Osmanlı İmparatorluğu'nda bir milyon Ermeni bulunmadığını söylemiş ise de Amerikalıyı inandıramamış. Nihayet Dursunoğlu, "Gel bak sana ispat edeceğim" diyerek adamı aldığı gibi kentin dışına çıkarmış. İlkin Ermeni mezarlığına uğramışlar. Oldukça geniş bir mezarlık.

— Gördün mü?

— Gördüm.

— Gel, şimdi de Türk mezarlığına bakalım.

Öyle bir mezarlık ki ötekinin belki dokuz on katı daha büyük. Adamın nutku tutulmuş, bir şey söyleyememiş.

*

Bunlar hep bildiğimiz şeyler. 1915 yılında Türkiye'nin doğusunda soykırım bir olaydan söz edilemeyeceği gün gibi ortada. Soykırım dendi mi bir ülkenin doğusu batısı diye bir ayrım yapılmaz. Batıdakilere dokunma, doğudakileri kıtır kıtır kes. Olur mu böyle şey? 1915 hareketi, bir savunma alanının güvenini sağlamak amacıyla yapılmıştır. Çarlık Rusya'sının kışkırttığı Ermeni çetelerinin Türk Ordusu'nu arkadan vurmalarını önlemek için yüzyıllardır orada yaşayan Ermeniler kadın erkek, çoluk çocuk güneye sürülmüşlerdir. Buna soykırım değil, olsa olsa "tehcir" denir. Savaş koşulları altında elbette birçok şiddet olayları da olmamış değildir. Hastalıktan, yorgunluktan ölenlerin yanı sıra, kimi insanlık dışı eylemler de görülmemiş değildir. Ermeni çetelerinin Türk köylerini yakıp yıkmasına karşı, kimi Türkler de bir öc alma duygusuna kapıldılarsa, bunu şimdi altmış yıl sonra soykırım diye nitelemek, en azından, çirkin bir iftiradır.

*

ABD, çeşitli eğilimlerin boy gösterdiği bir ülkedir. Washington'da yıllardan beri yuvalanmış lobiler bulunur. Rum lobisi, Ermeni lobisi, Yahudi lobisi çok kez Kongre üzerinde etkili olmaktadır. 1970'li yıllardan bu yana bunlar Türkiye'ye karşı cephe almış durumdalar.

Neden? Her birinin kendine özgü bir amacı var. Türkiye'yi

NADİR NADİ

(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

Kongre'de kararı erteleme eğilimi

Bazı Cumhuriyetçi senatörlerin, tavsiye kararını Senato Dış İlişkiler Komisyonu raportöründen geri istemeleri, konunun 4 ekime kadar Senato Genel Kurulu'na inmesini engelleyebilecek.

UFUK GÜLDEMİR

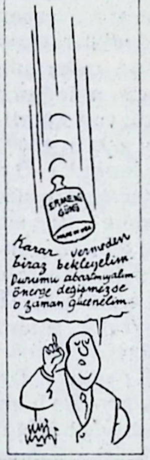
WASHINGTON — Başkan Reagan yönetiminin devreye girmesiyle ABD Kongresi'ndeki bazı Cumhuriyetçi senatörler, "Ermeni soykırımı" ile ilgili tavsiye kararını, Senato Dış İlişkiler Komisyonu raportöründen geri istediler. Böylece, Komisyon'da kabul edilmiş olan tavsiye kararının, Kongre'nin tatile girdiği 4 ekim tarihine kadar Senato Genel Kurulu'nda görüşülmeme olasılığı ortaya çıktı. Bu ihtimal gerçekleşirse tavsiye kararının Kongre kararı haline gelmesi önlenmiş olacak.

Senato Dış İlişkiler Komisyonu, Anadolu topraklarından "2500 yıllık Ermeni vatanı" olarak söz eden ve Amerikan dış politikasının saptanmasında "Ermeni soykırımı"nın göz

(Arkası Sa.6 Sü.6'da)

HALEFOĞLU BUGÜN NEW YORK'A GİDİYOR

Haberi 12. Sayfada

İSRAİL BİLMECESİ: KİM DAVET ETTİ, KİMİN HABERİ VARDI?

SELÇUK AKINCI — Tekirdağ milletvekili, Tel Aviv'de.

İsrail'deki HP'li Akıncı:

Bizi çok sevdiler

Haber Merkezi — Halkçı Parti Tekirdağ milletvekili Selçuk Akıncı, "Bize kimse İsrail'e gitme demedi. Davet edildik gittik. Gitmeyin ilişkiler bozulur deseydi gitmezdik" dedi.

Tel-Aviv'de kaldığı otelden telefonla görüştüğümüz Akıncı, "Bu işin bu kadar neden büyütüldüğünü anlayamadıklarını" belirtirken şunları söyledi:

"Bu özel bir davetti. Üç ay öncesinden Genel Başkan Calp ile Meclis Başkanı Karaduman da biliyordu. Yani bir milletvekili tatildeyken bir geziye gidemez mi? Bunu neden resmi bir gezi olarak nitelendiriyorlar?"

Çorlulu bir eczacı olan Akıncı ile görüşmemiz şöyle:

— Sizi kim davet etti?

AKINCI — Gazeteci olan Sabit ağabeyimiz bu işi organize etti. Onun burada Türkiye'den giden bir arkadaşı varmış. Onun özel davetiyle geldik. Tel-Aviv yakınlarında bilet satıyor, yani gişesi var.

— Adı nedir?

(Arkası Sa.8 Sü.6'da)

İSRAİL'DEN DÖNEN HP'Lİ ÜSTÜNEL

"Sabit Batumlu, Meclis, Dışişleri ve partinin bilgisi olduğunu söylemişti. Böyle olmadığını öğrenince hemen döndüm. Davetin amacının ne olduğunu yemin ederim bilmiyorum. Ben hiç yurt dışına gitmemiştim. Bir ölçüde cazip gelmişti. Eşim hasta dedim, döndüm. Yoksa engellenebilirdim."

Niçin gittiğimizi hâlâ bilmiyorum

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — İsrail'e giderek büyük bir "diplomatik" sorun yaratan 4 HP'liden Adana milletvekili Metin Üstünel Ankara'ya geri döndü. Üstünel, "Gezinin özel bir davet olduğunu belirten Sabit Batumlu, TBMM ve Dışişleri Bakanlığı ile partinin bilgisinin bulunduğunu söylemişti. Bunun böyle olmadığını öğrendiğim an ilk uçakla geri döndüm" dedi.

"Ayağının tozuyla" Cumhuriyet muhabiri ile konuşan ve olayı anlatan Metin Üstünel, dün erken saatlerde evinden çıkarak HP Genel Merkez'ine geldi. Genel Başkan Yardımcısı Engin Aydın ve Genel Sekreter Aydın Güven Gürkan'la görüşen Üstünel, dün bütün gün basın mensupları tarafından arandı. Kendisi için sonunda "kayboldu" kararı verilen Üstünel, Cumhuriyet'e olayı ayrıntıları ile anlattı:

— İsrail'e nasıl ve niye gittiniz?

ÜSTÜNEL — Kurban Bayramı dönüşü Sabit Batumlu, Selçuk ve Şükrü'nün İsrail'e yapılacak bir gezi için konsolosluğa başvurduğunu duydum. Sabit Batumlu bana da önerdi. İsrail ile ilişkilerin iyi olmadığını bildiğimden Sabit Bey'e "Meclis Başkanlığı'nın haberi var mı?" diye sorduğumda bana, "Tabii var, davet zaten Meclis Başkanlığı'na yapılmış. Tatilde gidip gelirsiniz dedi Meclis Başkanı," yanıtını verdi. Ardından "partinin haber var mı?" dedim. "Evet, Necdet Bey'le görüşüldü" dedi. Hatta Dışişleri Bakanlığı'ndan izin alındığını söyledi. Benim vize işlemlerimi de Sabit Bey yaptı. İstanbul'da iken Şükrü Babacan Necdet Bey'i Ankara'dan arayıp veda etti. Necdet Bey "iyi yolculuklar" diledi. O zaman içim rahat etti. Zaten, ters bir şey olsa Necdet Bey karşı çıkardı diye düşündüm.

— Sizi kim davet etmiş? Amacı biliyor musunuz?

ÜSTÜNEL — Sabit Bey "Özel Davet" dedi. Masrafları

(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

METİN ÜSTÜNEL — Döner dönmez içini döktü.

Özal: Hiç hoş karşılamadık

HP'de "kavgalı" toplantı: 4 milletvekili disiplin kurulunda

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — İsrail'e giderek "resmi" ziyaret de yapan Halkçı Partili dört milletvekilinin kesin ihraç talebiyle HP Merkez Disiplin Kurulu'na sevkedilmeleri kararlaştırıldı. Tartışmalı geçen HP Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'nda alınan bu karardan sonra Genel Başkan Yardımcısı Engin Aydın ile Zonguldak milletvekili İsa Vardal ve Ankara milletvekili Seyfi Oktay yumruklaştılar.

Başbakan Turgut Özal, ziyareti "hoş karşılamadıklarını" bildirdi. Özal, milletvekillerinin İsrail'de resmi heyet gibi karşılanmalarından, "istifade edilmek" anlamının çıkarılacağını söyledi.

İsrail'in Türkiye Maslahatgüzarı Eli Shaked, İsrail Parlamentosu'nun çağrısıyla yapılan ziyaretin Türkiye'de basın ve politikacılar tarafından gerçek anlamından saptırılmasını üzüntüyle karşıladığını söyledi.

HP Genel Merkezi'nde dün saat 10.30'da başlayan Merkez Karar ve Yönetim Kurulu toplantısında, İsrail'e giden Sabit Batumlu (İstanbul), Metin Üstünel (Adana), Şükrü Babacan (Kırklareli) ve Selçuk Akıncı'nın (Tekirdağ) durumları ele alındı. 5,5 saat süren MKYK toplantısı sırasında yapılan açıklamada, "İzinsiz geziye çıkan milletvekillerinin Merkez Disiplin Kurulu'na sevki oy çokluğu ile kabul edilmiştir" denildi. Dört milletvekilinin parti tüzüğünün 75. maddesinin a, b ve c bentleri uyarınca Disiplin Kurulu'na sevki için gerekçe hazırlanmak üzere Turgut Altınkaya, Halil İbrahim Şahin ve İbrahim Taşdemir'den oluşan bir komisyon kuruldu.

Partiden kesin ihracı istenen milletvekillerinin durumu, Teoman Yalazan, Reşit Ülker, Fahrettin Uluç, Ali Toprak, Akın Yıldız ve Nuri Uzel'den oluşan Merkez Disiplin Kurulu'nda görüşülecek.

Merkez Karar ve Yönetim Kurulu toplantısı sürerken istifa eden Disiplin Kurulu üyelerinden Yalazan ve Yıldız'ın daha sonra istifalarını geri aldıkları bildirildi.

Bu arada, Disiplin Kurulu'na verilen Şükrü Babacan, hakkında soruşturma açılması nedeniyle tüzük gereği MKYK üyeliği düşürüldü.

İsrail'e giden 4 milletvekili nedeniyle hareketli bir gün yaşayan HP'nin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu toplantısından sonra çıkan tartışmalarda Genel Başkan Yardımcısı Engin Aydın ile Zonguldak milletvekili İsa Vardal yumruklaştı. ANKA'nın konuya ilişkin haberinde ise MKYK toplantısından sonra meydana gelen olayda Aydın ile Ankara milletvekili Seyfi Oktay da yumruklaştılar.

Yumruklaşmaya neden olan tartışma, MKYK toplantısında İsrail'e giden milletvekillerinin "partiden ihraç" cezasını Genel Başkan Yardımcısı Özer Gürbüz ile İsa Vardal'ın "ağır" bir ceza olarak nitelendirmeleri ile

(Arkası Sa.8, Sü.2'de)

ABD ELÇİLİĞİ'NE SALDIRI

Beyrut'ta yine bombalı kamyon: En az 45 ölü

Beyrut'taki ABD Büyükelçiliği'ni yerle bir eden suikastı "İslami Cihad" örgütü üstlendi.

Yaralanan 60 kişi arasında ABD Büyükelçisi Bartholomew ve İngiltere Büyükelçisi Meirs de bulunuyor.

Dış Haberler Servisi — Beyrut'ta ABD Büyükelçiliği dün bomba yüklü bir kamyon tarafından yerle bir edildi. İkinci kez benzer bir saldırıya hedef olan Büyükelçilik binasında yangın çıktığı, ilk belirlemelere göre en az 45 kişinin öldüğü, 60 kişinin yaralandığı belirtiliyor. Beyrut polisi, altı katlı binada 20 kadar kişinin de enkaz altında gömülü kaldıklarını, kurtarma ve yangın söndürme çalışmalarının sürdüğünü belirtiyor. Patlama sırasında binada vize işlemlerinin yapılmakta olduğunu ancak kaç kişinin bulunduğunun belirlenemediği kaydediliyor.

Yaralanan 60 kişi arasında binanın 4. katında bir görüşme yapan ABD Büyükelçisi Reginald Bartholomew ile İngiltere Büyükelçisi David Meirs de bulunuyor, a.a.'ya göre iki diplomatın yaraları ağır değil. Yaralıların bir kısmının durumları ağır olduğu için ölü sayısının kayıplarla beraber daha da artabileceği belirtiliyor. Patlama sırasında 300 metre çapındaki bir alanda bütün binaların hasar gördüğü anlaşıldı.

Dün sabah yerel saatle 11.45'te (TSİ 12.45) meydana gelen saldırıyı "İslami Cihad" örgütü üstlendi. Fransız Haber Ajansı AFP'nin Beyrut bürosuna telefon ederek İslami Cihad

(Arkası Sa.6 Sü.2'de)

Ortadoğu'da durum pamuk ipliğine bağlı

CENGİZ ÇANDAR'ın yazı dizisi

12. Sayfada

Özal: Banka faizleri serbest bırakılabilir

Başbakan yapılan çalışmalar, olumlu sonuç verirse, THY'nin halka açılacağını belirtti.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, "etüt" çalışmaları olumlu sonuç verirse THY'nin halka açılacağını, yıl sonuna kadar banka mevduat faizlerinin serbest bırakılabileceğini açıkladı.

Başbakan Özal, dün Cumhurbaşkanı Kenan Evren'le haftalık olağan görüşmesini yaptı. Özal, Çankaya Köşkü'nde 1.5 saat süren görüşmeden sonra, Cumhurbaşkanı Evren'e genel durum hakkında bilgi verdiğini, özel bir konunun görüşülmediğini söyledi.

Çankaya Köşkü'nden çıkışında gazetecilerin sorularını yanıtlayan Turgut Özal, THY hisselerinin halka açılmasının düşünülüp düşünülmediği konusundaki bir soruya şu yanıtı verdi:

"Biz bunu halka açmayı düşünüyoruz. Etütler yapılacak. Daha iyi kâr etmesi sağlanacak. Daha sonra da kâr edebilir. Türk Hava Yolları bir uçtan bir uca 2 bin kilometrede çalışıyor tek başına. Hem Avrupa'da, hem Arap âleminde insanımız var. Turizm her iki taraftan da süratli şekilde gelişiyor. Hatta daha fazla uçak alınması lazım. Halen kârlıdır, daha fazla kârlı bir işletme haline gelmesi mubakkaktır. Etütler uygun netice verirse halka açmayı düşünüyoruz."

Özal, zarar eden kuruluşların halka açılmasının düşünülmediğini belirterek, kamu iktisadi teşebbüslerinin önemli bir kısmının kâr ettiğini söyledi.

Banka mevduat faizlerinde yapılacak düzenlemelerin "IMF toplantısına bağlı olmadığını" ifade eden Özal, faizlerin "ileride tamamen serbest bırakılacağını" söyledi. Özal bu konuda şöyle konuştu:

"Belki ileride tamamıyla serbest bırakılacak. Bu sistem üzerinde düşünüyoruz. Banka mevduat faizleri yükselmeyebilir. Bir takım şartlara bağlı. Amerika'da

(Arkası Sa.8, Sü.4'de)

Suçlama: Hatalı kitaplar özel sektörün

Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkan Vekili Erdoğan, "Devletin bu yıl bastığı ders kitaplarında yanlış yok" dedi.

İstanbul Haber Servisi — Kitapevlerinin önünde kuyruklar uzar, veli ve öğrenciler birçok ders kitabının bulunmadığından yakınırlarken, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Temsilcisi Ahmet Erdoğan, "Sağlık Bilgisi" kitabı dışında piyasada her türlü ders kitabından yeterli miktarda bulunduğunu açıkladı. Bu yıl basımı yapılan 42 milyon

(Arkası Sa.8 Sü.6'da)

İnönü'den Özal'a öğüt: IMF'ye "Kusura bakmayın" deyin

SODEP *Genel Başkanı "Biz iktidara gelince bir geçiş döneminden geçilecek. IMF ile müzakerelere girmek şimdiki durumu gerektirmez, yani bu kadar ödün vermeyi gerektirmez. IMF ile görüşmek demek onların her istediğini yapmak demek değildir" dedi.*

Haberi 7. Sayfada

KASKET GİYDİ — SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü başına "poşu" takarak tütün topladıktan sonra, önceki gün Balıkesir'in Balya ilçesinde de köylülerin hediye ettiği kasketi giydi.

Memur katsayısı oynak olacak

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — 1985 yılında memur aylıklarına ilk kez "kademeli katsayı" uygulanması düşünülüyor. Buna göre, 1985 yılı içinde gerçekleşecek enflasyon oranı doğrultusunda, memur aylıkları için belirlenecek katsayı, yılın ikinci yarısında yeniden yükseltilebilecek.

657 sayılı Devlet Personel Yasası'nda geçen yıl yapılan bir değişiklikle "memurların aylıklarında esas olan katsayının kademeli olarak arttırılabilmesi" yönünde bir kural getirildi ve "kademeli katsayı" uygulamasında Bakanlar Kurulu yetkili kılındı. Ulusu Hükümeti döneminde 657 sayılı yasada gerçekleştirilen bu değişiklik geçen yıl yürürlük kazandı ve içinde bulunduğumuz yılda uygulanamadı.

"Kademeli katsayı" şu anlama geliyor: Her mali yıl başında memur aylıklarına belli bir katsayı artışı getiriliyor. Ancak eğer yıl içinde yıllık fiyat artışı tahminlerin üzerine çıkmış ve sağlanan katsayı artışı anlamsız kalmışsa, katsayı yılın ikinci yarısında yeniden arttırılabiliyor. Arttırma miktarı ve kararında Bakanlar Kurulu yetkili kılınıyor.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkililerinden sağlanan bilgilere göre, 1985 bütçesinin hazırlıkları yoğunlaştı. Bütçenin tam ge-

(Arkası Sa.8, Sü.4'de)

Teksif'te uzlaşmaya doğru

Tekstil işverenleri ile Teksif Sendikası arasında 80 bin işçiyi kapsayan toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde taraflar arasında temel konularda anlaşma sağlandı.

Zonguldak'ta Maden-İş'le Türkiye Kömür İşletmeleri arasında sürdürülen toplu sözleşme görüşmeleri uyuşmazlıkla sonuçlandı.

Haberi 12. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Dün - Bugün - Yarın...

ABD Temsilciler Meclisi'nin Ermeni terör örgütlerinin savlarını destekleyen kararı, yalnızca 24 nisan gününün "İnsanın insana zulüm günü" olarak ilanı ile sınırlı değildir. Bu kararın ardında, Ermenilerin Türkiye'den istedikleri toprak parçası yatmaktadır. İşin asıl önemli yanı da budur. Türkiye ile "kolektif güvenlik" sistemi içinde bulunan bir NATO

(Arkası Sa.8, Sü.4'de)

Bir Anlasak

NADİR NADİ — *21 eylül*

Belli bir etnik kökenden gelen bir toplumun yok edilmesi için girişilen eyleme "soykırım" dersek sanırım yanlış bir tanım yapmış olmayız.

Şimdi size bir anımdan söz açacağım: Yıl 1918-1919. Ermeni soykırımı dedikleri olayın üzerinden 3-4 yıl ancak geçmiş. Ben on yaşlarındayım. Nişantaşı'nda oturuyoruz. Kiracısı olduğumuz apartmanın sahibi Yakupyan adında varlıklı bir Ermeni. Kapıcımız Kalust Anadolu'dan gelme, güçlü kuvvetli bir Ermeni. Aşçımız Louise İstanbullu. O da Ermeni. Gül gibi geçiniyoruz. Mütareke koşulları içinde Damat Ferit hükümeti, İngilizlere teslim edilip Malta'ya gönderilmek üzere fellik fellik babamı arıyor. Çevremizdeki Ermenilerden hiçbiri bir ihbarda bulunmuyor. İhbar şöyle dursun, arada bir gizlice apartmana geldiğinde babamı koruyorlar. Kapıcı Kalust, her soruşlarında "Evde yok, nerede bilmiyorum" diyerek Damat Ferit'in polislerini oyalıyor. Dahası var: Babam Ankara'ya kaçmaya karar verip harekete geçtiğinde aynı Kalust, karşı kaldırımda nöbet tutan Damat Ferit polislerini aldatarak arka kapıdan babamın rahatça çıkmasını sağlıyor.

O dönem İstanbul'unda benzer olaylar çok yaşandı. Neresi soykırım bunun? Türkiye üzerinde dolaplar çeviren emperyalist devletlerin tüm çabalarına karşın yüzyıllarca bir arada yaşamış Türklerle azınlıklar (özellikle Ermeniler), nerede ise aynı ailenin bireyleri idiler.

Bir başka anıyı rahmetli Cevat Dursunoğlu'ndan dinledim: Erzurum Kongresi sıralarında Amerikalılar oraya bir heyet göndermişler. Wilson, Türkiye'yi parçalayıp bir Ermenistan kurmak istiyordu ya, heyet araştıracak, Washington'a bir rapor hazırlayacak. Heyetten bir üye Dursunoğlu ile tartışmaya girişmiş, "Siz burada 1.5 milyon Ermeni öldürmüşsünüz" demiş. Adamın savına göre, dört beş yıl öncesine dek bölgede Ermeni nüfusu çoğunlukta imiş. Dursunoğlu her ne kadar yalnız o bölgede değil, tüm Osmanlı İmparatorluğu'nda bir milyon Ermeni bulunmadığını söylemiş ise de Amerikalıyı inandıramamış. Nihayet Dursunoğlu, "Gel bak sana ispat edeceğim" diyerek adamı aldığı gibi kentin dışına çıkarmış. İlkin Ermeni mezarlığına uğramışlar. Oldukça geniş bir mezarlık.

— Gördün mü?

— Gördüm.

— Gel, şimdi de Türk mezarlığına bakalım.

Öyle bir mezarlık ki ötekinin belki dokuz on katı daha büyük. Adamın nutku tutulmuş, bir şey söyleyememiş.

★

Bunlar hep bildiğimiz şeyler. 1915 yılında Türkiye'nin doğusunda soykırım bir olaydan söz edilemeyeceği gün gibi ortada. Soykırım dendi mi bir ülkenin doğusu batısı diye bir ayrım yapılmaz. Batıdakilere dokunma, doğudakileri kıtır kıtır kes. Olur mu böyle şey? 1915 hareketi, bir savunma alanının güvenini sağlamak amacıyla yapılmıştır. Çarlık Rusya'sının kışkırttığı Ermeni çetelerinin Türk ordusunu arkadan vurmalarını önlemek için yüzyıllardır orada yaşayan Ermeniler kadın erkek, çoluk çocuk güneye sürülmüşlerdir. Buna soykırım değil, olsa olsa "tehcir" denir. Savaş koşulları altında elbette birçok şiddet olayları da olmamış değildir. Hastalıktan, yorgunluktan ölenlerin yanı sıra, kimi insanlık dışı eylemler de görülmemiş değildir. Ermeni çetelerinin Türk köylerini yakıp yıkmasına karşı, kimi Türkler de bir öç alma duygusuna kapıldılarsa, bunu şimdi altmış yıl sonra soykırım diye nitelemek, en azından, çirkin bir iftiradır.

ABD, çeşitli eğilimlerin boy gösterdiği bir ülkedir. Washington'da yıllardan beri yuvalanmış lobiler bulunur. Rum lobisi, Ermeni lobisi, Yahudi lobisi çok kez Kongre üzerinde etkili olmaktadır. 1970'li yıllardan bu yana bunlar Türkiye'ye karşı cephe almış durumdalar.

Neden? Her birinin kendine özgü bir amacı var. Türkiye'yi zayıf görüyorlar, ya da Amerikan yönetimi üzerinde sürekli baskı kurarak zayıflatmak, giderek yalnızlığa sürüklemek istiyorlar. Biz ise geçmişteki kimi iktidarların "varsa yoksa Amerika" diyerek yürütmeye çalıştıkları pelteleşmiş, gevşek politikaları yüzünden zaman zaman o lobilere adeta destek oluyoruz.

Neymiş? Amerika'dan başka seçenek yokmuş. Bu görüşe karşı çıktınız mı, aşırı solcusunuz, sakıncalısınız, komünistsiniz, vatan hainisiniz!

Seçeneği olmayan tek yol, Atatürk'ün tam bağımsızlık ilkesine sıkı sıkıya sarılmaktır. O yolu bulamadığımız sürece başımızın dertten kurtulamayacağını bir anlasak!

Dün - Bugün - Yarın...

UĞUR MUMCU — *21 eylül*

ABD Temsilciler Meclisi'nin Ermeni terör örgütlerinin savlarını destekleyen kararı, yalnızca 24 nisan gününün *"İnsanın insana zulüm günü"* olarak ilanı ile sınırlı değildir. Bu kararın ardında, Ermenilerin Türkiye'den istedikleri toprak parçası yatmaktadır. İşin asıl önemli yanı da budur. Türkiye ile *"kolektif güvenlik"* sistemi içinde bulunan bir NATO ülkesi, topraklarımızın parçalanmasını planlayan bir komplonun içinde açıkça yer almaktadır. Bu komplonun gizlenecek, saklanacak bir yanı da kalmamıştır.

1945 yılını anımsayanlar bilirler, yaşları genç olanlar da o tarihte yaşanan olayları okuyup, öğrenmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra toplanan Yalta ve Potsdam Konferanslarında İstanbul ve Çanakkale Boğazları'nın statüleri tartışma konusu olmuş, Sovyetler, Montreux sözleşmesinin feshedilerek, Boğazlar konusunda yeni sözleşme-

ler yapılmasını istemişlerdi. 1925 tarihli Türk - Sovyet Saldırmazlık Paktı'nı da fesheden Stalin yönetimi, 7 Haziran 1945 tarihinde Türkiye'ye gönderdiği nota ile Kars ve Ardahan bölgelerinin Sovyetler'e terk edilmesini, ayrıca Boğazlar'da Sovyetler'e üs verilmesini istemişti. Potsdam konferansı kararlarına göre, ABD, İngiltere ve Sovyetler Birliği'nin, Boğazlar'ın yeni statüsü için önerilerini Türk hükümetine bildirmeleri gerekiyordu.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün liderliğindeki Türkiye Cumhuriyeti, Sovyet isteklerini 22 Ağustos 1946 tarihli nota ile yanıtlamıştı. Türkiye bu notada, Sovyetler'e karşı *"Tarih Türk ulusunun ülkesine karşı görevini yapmadığına hiçbir zaman tanık olmamıştır"* diyerek yanıt vermiş ve Sovyetler'e karşı bir savaş olasılığını açıkça göze alıp, meydan okumuştu. Bağımsızlık savaşı veren bir ulusa yakışan da buydu. Türkiye Cumhuriyeti o günlerde, Stalin'in sonradan *"Brejnev Doktrini"*'nde yansımasını bulacak olan saldırgan tutumuna gereken yanıtı vermeyi bilmişti.

Türkiye Cumhuriyeti bağımsızlığını Lozan Antlaşması ile yasallaştırmıştı. Osmanlı İmparatorluğu'nun imzaladığı 10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Antlaşması, Türk topraklarının hemen hemen tümünü Batılı ülkelere veriyordu; güneydoğu yöremizde, sınırları ABD Başkanı Wilson tarafından çizilecek bir Ermenistan devleti kuruyordu. Lozan Antlaşması sırasında Türk toprakları üzerinde kurulacak bir Ermeni devleti önerisi yine ABD delegelerince gündeme getiriliyordu.

Türk ulusu, bu emperyalist baskılara karşı direnmesini ve bağımsızlığını, önce silah zoruyla, sonra da antlaşma masalarında söke söke almasını ve bu bağımsızlığını bütün devletlere onaylatmasını bilmişti. 1920'lerde Batılı emperyalistlere karşı savaşırken, yalnızca kendi ulusuna güvenen Kurtuluş Savaşı önderleri, cumhuriyetimizin temeline bu geleneği ve inancı yerleştirmişlerdi. 1946 yılında Sovyet isteklerine karşı direnilirken de aynı inanç ve ruh dile gelmişti. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nda da bu gelenek yaşatılmıştı.

Kurtuluş Savaşı günlerinde *"Amerikan mandası"*'na sığınanlar düşünün, ne diyorlardı:

—...Bütün devletler bizi tamamen müstakil bile bırakacaklarını söyleseler, yine müzaharete muhtacız. 400 ile 500 milyon borcumuz var, bu parayı kimse kimseye bağışlamaz; bize bunu ödeyiniz diyecekler; halbuki bizim varidatımız faizine bile kâfi değildir. O zaman müşkül bir vaziyette kalacağız. Bunun için müstakil yaşamaya vaziyet-i maliyemiz müsait değildir. Sonra yanıbaşımızda bizi taksim etmeyi emel etmiş hükümetler var; onların ihtiraslarına karşı mahvoluruz. Parasız, ordusuz ne yapabiliriz? Onlar tayyare ile havadan uçuyorlar, biz henüz kağnı arabasından kurtulamıyoruz. Onlar dretnot yapıyorlar, biz yelkenli gemi bile yapamıyoruz. Bu hallerde bugün istiklalimizi kurtarsak bile, yine günün birinde bizi taksim ederler. (...) Amerika'nın müzaharetini istemeye mecburuz.

Bu yandan Sevr Antlaşması'nı ve Amerikan mandacılarını, öte yandan Kuvva-yi Milliyecileri ve tam bağımsızlık inancını düşünün. Wilson'ları, Lozan'da Ermeni devleti kurma önerilerini, *"Size verdiğimiz silahları NATO amacı dışında kullanamazsınız"* diyen Johnson'ları, Milli Savunma Bakanı'na mektup yazıp, uyarıda bulunma küstahlığını gösteren Büyükelçi Hupe'leri göz önüne getirin... Ve Türkiye'den Kars ve Ardahan'ı isteyen Stalin yönetimini, buna karşı savaş olasılığını göz önüne alarak direnen İnönü'lü Türkiye Cumhuriyeti'ni...

Bugün, ABD Temsilciler Meclisi kararının ardında, Ermenilerin, Sevr Antlaşması'nda Wilson eliyle kurulması kararlaştırılan Ermeni devletinin toprak istekleri yatıyor.

Onurlu bir tarihin mirasçıları olarak sormak istiyoruz. TBMM olağanüstü bir toplantı yaparak, bu konuyu niçin ele almıyor?

Dünümüz ve önceki günümüz, günümüze ve yarınımıza ışık tutmalıdır.

Tümü Yasak Edilmeli

MELİH CEVDET ANDAY — 21 eylül

Annemarie Schimmel'in yazdığı **"Tasavvufun Boyutları"** adlı kitapta okudum; eren ya da erdiğini sanan Sûfiler, kitaplarını fırlatıp atarlarmış, mürekkep hokkalarını kırmak, kitapları yırtmak kimi mutasavvıflarca Sûfiliğin ilk adımı sayılırmış... Abdülkadir Geylânî, müridi için tehlikeli bir felsefe kitabının içindeki metni mucizeyle silivermiş... Gene öyle Sûfiler varmış ki, gördükleri düşler onları değerli kitap dizilerini ırmağa atmaya zorlarmış. Bu tür kitap düşmanlığının nedenini anlamak güç değil; Tanrı'ya kitapla varılmaz, gönülle varılır da ondan.

Bizde ikide bir canlanan kitap düşmanlıklarına tanık oldukça, toplumumuzun hep birden ve gönül yolu ile Tanrı'ya kavuşma hevesine kapıldığını düşünecek oluyorum. Tanrı'ya kavuşmak iyi bir şey olmalı, ama acelemiz ne! Dünyamızı hemen bırakmak niyetinde miyiz? İlerleyelim, çağdaş uygarlık düzeyine varalım diye çırpınırken, böylesi bir davranış umutsuzlukların en koyusu sayılmaz mı? Sonra Sûfilik eski zamanda kalmış mistik bir tutumdur, görülen dünyayı hiçe sayar. Çağımız ise, dünyada mutlu olma ilkesini benimsemiştir; bunun için de dünyamızı tanımamız gerekir, bize bu yolda bilimler, teknikler, sanatlar yardımcı olacaktır. Okumayı, öğrenmeyi, demek kitapları nasıl küçük görebiliriz!

1978-79 yıllarında Kültür Bakanlığınca bastırılan ve bugün Bakanlık depolarında **"imha edilmeyi"** bekleyen 118 bin kitap varmış, zararlı kitap. Demek o zamanki Bakanlık yetkilileri, bu kitapların zararlı olduğunu anlayamamışlar. Öyle ise bir uyanma olmuş ülkemizde demektir. Ya okunsaydı bu kitaplar!

Bu konuda birkaç kez yazmışımdır; ben şu ya da bu kitabın zararlı olduğunu söyleyen insanları çok merak ederim. Önce şundan ki, bu insanlar, yakmak istedikleri, ya da depolara hapsettikleri kitapların zararından kendilerini nasıl olup da koruyabilmişlerdir? Mantık diyor ki, zararlı kitabın etkisi genel ol-

duğuna göre, yasaklayıcıların da bu etki altında kalmış olmaları gerekir. Bu durumda ise yasak koymayı düşünemezler. Yok, onlar bir kitabın zararlarından kaçınabilecek gibi hazırlıklı iseler, başkalarını böyle bir hazırlıktan nasıl olup da yoksun sayabilirler? **"Ben okudum, zararlı buldum, ama bunun zararı bana dokunmaz, başkalarına dokunur"** diye düşünmek, savunulabilir bir düşünce değildir. Bıraksınlar bakalım, ben de okuyayım da zararlı olup olmadığına kendi aklımla karar vereyim. Ama bende bu aklın bulunmadığına inanılıyorsa, demek bizim adımıza birkaç akıllı karar verecek, hangi kitabı okuyup hangi kitabı okumamamız gerektiği konusunda ancak onlar bir seçme yapabileceklerdir. Ortaçağı hiç merak etmeyelim, işte böyleydi. Zararlı kitapların zararlarından korunabilecek gibi hazırlıklı olduklarına inananlar, o duruma nasıl geldiklerini söyleseler, açıklasalar, başka bir deyişle, bize de öğretseler daha iyi olmaz mı? Böylece toplumumuzda verimli bir tartışma dönemi başlatılmış olur, kitapların vereceği zarar konusunda bilinçlenmeye yol açılır. Zarardan korunmanın tek önlemi bu olmak gerekir. Yoksa zararlı denilen kitaplar büsbütün merak uyandırır. Bu bakımdan, derim ki, zararlı kitap yoktur, yeter ki onun üzerinde tartışılabilsin, doğrular yanlışlardan ayırt edilebilsin, tanıtlanamayan, akla, bilime, aykırı olan savlar açıkça belirtilsin. Ama bilisizlerin bu gibi sağlam ölçülerden yoksun bulundukları, bundan ötürü de her okuduklarına kapılabilecekleri söylenecek olursa, bunun çaresi kitap yasaklamak değil, cehaletle savaşmaktır.

Yukarıda **"Zararlı kitap yoktur"** demiştim. Ortaçağın tam tersine, günümüzde, insanları akıl yolundan saptıran inançlar zararlı sayılmakta. Bunları **"dogmalar"** diye adlandırabiliriz. Dogmalar, tartışmasız inanılan mistiklerdir. Diyelim, İsa'nın göğe uçtuğuna inanmayan bir Hıristiyan, dogmaya karşı gelmiş olur ve Hıristiyan sayılmaz. On sekizinci yüzyılın aydınlanmacı düşünürleri işte bu tür dogmalarla savaşmışlar, insanlara aklın yolunu göstermişlerdi. Aydınlanma çağına girmek için çırpınan ve girmesi gereken toplumumuzda da benzeri dogmaların yaşadığını, yaşatıldığını görüyoruz. Kur'an dilinin, demek Arapça'nın kutsal olduğuna inanan düşünce böyle bir dogmayı içermektedir: Kur'an dili Tanrı kelâmı olduğuna göre, o kitap anadilimize çevrilemezmiş... Mehmet Akif'in bu yüzden Mısır'a gittiğini Atatürk söylüyor. Okullarımıza Arapça derslerinin konmasını isteyenler, sanırım, bu dogmatik inançtan yola çıkanlardır. Oysa Kuran'da ne yazılı olduğunu bilmemek, halkımızın zararınadır, çünkü cahil hocaların halkı sömürmesine yol açar. Ama ben, bu durumda da, zararın ancak açık tartışma ile önlenebileceği kanısındayımdır. İki yüzyıllık bir gecikme ile de olsa. Kitapları yakmaktansa, onlarda yazılı olanları özgürlük içinde tartışalım. Demokratik düzene başka nasıl varabiliriz!

Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki kimi memurların, yada siyasetçilerin zararlı bulduklarını söyledikleri kitapları yok etme kararına, tuhaftır, aydın olmaları gereken kimi yurttaşlarımız da, hem o kitapları okumadan, bilmeden katılmaktadırlar. Gazetemizin 14 eylül tarihli sayısında yayımlanan küçük bir soruşturma, bunu gözler önüne serdi: İki işadamımız, bu konuda Milli Eğitim Bakanını haklı bulduklarını söylediler. Bundan çıkarılacak anlam şudur: Kitap mı? Neden söz ederse etsin, yararlıdır. Sanıyorum, içinde bulunduğumuz durumun gerçek açıklaması budur.

Karpuz Kabuğunun Oyunu...

MEHMED KEMAL — *22 eylül*

Ahmet Hamdi Tanpınar'ı İsmail Habip Sevük, kitabına almaz. Kitabın adı ilkin *Türk Teceddüt Edebiyatı*'dır, sonra *Edebi Yeniliğimiz* olarak değiştirir. Buna bir edebiyat tarihi de denebilir, ayrıntılı bir antroloji de olabilir. O yıllarda İsmail Habip'in kitabına girmek bir yazar, şair, sanatçı için çok önemli sayılır. Çünkü kitap sadece piyasada satılmıyor, okullarda da okunuyor. Hatta okullarda okutulan iki üç kitaptan biridir. Çağdaşı birçok yazar, şair, sanatçı bu kitaba girdiği halde Ahmet Hamdi Tanpınar'ın alınmaması üstadı çok kızdırmaktadır. Yahya Kemal'in sofralarında bulundukları bir gün, Ahmet Hamdi, niye kitabına alınmadığını İsmail Habip'ten sorası olur. O da alınacak değerde bulunmadığını söyleyecek olur. Vay, sen misin bunu diyen!... Ahmet Hamdi'nin yerinden fırladığı gibi İsmail Habip Sevük'ü ayağının altına alması bir olur. Oysa İsmail Habip, kabadayılığı, hatta pehlivanlığı ile ünlüdür. Çelimsiz, giyim kuşamından ötürü kırtıbil Ahmet Hamdi'nin üstadı tepelemesi herkesi şaşırtır. Ama nidelim ki olan olmuştur. İsmail Habip Sevük'ü, beklenmedik bir zamanda Ahmet Hamdi tepelemiştir. O dönemin gazeteleri bu olaya çok önem verirler. Bu dövme ve dövülmeyi birkaç gün sıcak tutarlar, sürdürürler. Sorarlar:

"Üstat, nasıl oldu da sizin gibi pehliyan yapılı birini cılız bir şair devirebildi?"

"Vallahi bilmiyorum, yerde karpuz kabuğu mu, yoksa yenen bir muz parçası mı bir şeyler vardı. Kalktığımda ayağıma takıldı, düştüm. O da bunu fırsat bilip üstüme yüklendi. Doğrulup kalktığımda kaçmıştı. Eğer tutabilsem tepeleyecektim."

Ne desin, nasıl anlatsın? Yenilen doymaz demezler mi? Uzun yıllar yazarlar arasında Ahmet Hamdi'nin İsmail Habip'i benzetmesi anlatılıp gitmiştir. Yıllar sonra barışmışlar, Ahmet Hamdi kitaba girmiştir ama neden sonra...

A. Hamdi Tanpınar'ın şairliği, yazarlığı, hikâyeciliği, romancılığı sadece İsmail Habip Sevük tarafından değil, çağdaşlarımız olan eleştirmenler tarafından da geç anlaşılmıştır. Şunun şurasında on, on beş yıl var ki, dikkatle üzerinde durulmuş değerlendirilmiş, eleştirilmiş, kitapları yeniden basılmıştır. İşin tuhafı Ahmet Hamdi Tanpınar'a eleştirmenin sağcısı da, solcusu da arka çıkmıştır. Ahmet Hamdi iki tarafça da böylesi benimseneceğini ummazdı. Ahmet Hamdi Tanpınar, edebiyatımızda elbette önemli kişilerden biridir, değerinin yıllar sonra da olsa bilinmesi iyi oldu.

Ahmet Hamdi'ye ait son günlerde şurda burda

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

MERKEZ DERSANELERİ

61. Yıl: Sayı: 21576 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL., 22 Eylül 1984 Cumartesi

Ege gezisi süren Erdal İnönü konuştu:

Demokrasinin makus talihini yenmeliyiz

Karapürçek'te bir yurttaşın "Babanız İsmet İnönü, ulusun makus talihini yenmesini bilmişti. Biz de sizden demokrasinin makus talihini yenmenizi bekliyoruz" sözlerine karşılık SODEP lideri Erdal İnönü şöyle konuştu: "Demokrasinin makus talihini yenmek için hep birlikte çalışmak gerekli. Hep birlikte çalışırsak, bu makus talihi yeneriz."

FATİH GÜLLAPOĞLU

BALIKESİR/AKHİSAR — Ege gezisini dün Balıkesir ve Akhisar çevresinde sürdüren SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, partisinin, **"aydınların daima yanında olduğunu"** belirtti ve **"Demokrasinin makus talihini yenmek için hep birlikte çalışmak gerekli"** dedi. İnönü, hükümetin ekonomik politikasını eleştirirken, **"Özal, enflasyonu düşürmeyi yıl sonuna kadar da başaramayacak"** şeklinde konuştu.

Yoğun bir program içerisinde Ege gezisini sürduren Erdal İnönü, önceki gün Savaştepe'de oldukça büyük bir kalabalık tarafından karşılandı. İnönü ve beraberindeki parti yöneticilerinin kendilerine gösterilen ilgiden zaman zaman büyük heyecan duydukları gözleniyor.

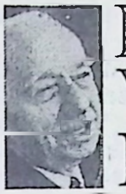
Manyas'taki bir başka ilginç durum da, Kartay'ın konuşması sırasında ezan okunmaya başlayınca, sözünü yarıda kesmesi ve konuşmasını ezanın bitiminden sonra sürdürmesiydi.

İnönü, Karapürçek'te bir yurttaşın, **"Babanız İsmet İnönü, bu ulusun zaman zaman karşısına çıkan makus talihini yenmesini bilmişti. Biz de, sizden demokrasinin makus talihini yenmenizi bekliyoruz. Sizin daima aydınların yanında yer aldığınızı görmek istiyoruz"** sözlerine karşılık olarak şunları söyledi:

"Demokrasimizin makus talihini yenmek için hep birlikte çalışmak gerekli. Hep birlikte çalışırsak bu makus talihi yeneriz. Aydınlara gelince, partimiz daima aydınların yanında. Partimizin aydınların yanında yer aldığını göstermek için bir iki tavır yetiyor. Ama, gelecek bir genel seçimi kazanmak için örgütün sürekli çalışması gerekiyor."

Balıkesir SODEP İl Örgütü'nün önceki gece verdiği yemeğe katılan Erdal İnönü, dün Dursunbey, Kepsut, Bigadiç, Sındırgı ve Akhisar'ın çevresini dolaştı. Gittiği yerlerde canlı topluluklar tarafından karşılanan İnönü, yolda gazetecilerin sorularını yanıtladı. İnönü, **"Satılacak ilk KİT kuruluşu THY imiş"** yolundaki bir soruya şu yanıtı verdi: **"THY kâr etmiyor mu? THY kâr eden bir kuruluş. Biz yalnızca THY'nin değil, genelde KİT'lerin satışına karşıyız. Bir KİT'lerin Türk ekonomisinde uzun bir bunalımın sonucu olarak ortaya çıktığı ve önemli görevler yaptığı inancındayız. Önemli olan KİT'leri satmak değil, iyi çalışmayanları daha iyi çalıştırmak için gerekli önlemlerin alınmasıdır.**

Geceyi Akhisar'da geçiren Erdal İnönü, beraberinde Genel Başkan Yardımcısı Cezmi Kartay, Genel Sekreter Yardımcısı İbrahim Önen ve Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyesi Yiğit Gülöksüz olduğu halde, bugün Manisa ve çevresini dolaşacak.

BABAM VE BEN

ERDAL İNÖNÜ anlatıyor

Fatih Güllapoğlu

Babam şunu söylerdi: "Demokrasiye geçmenin tek yolu partilerin kurulmasını serbest bırakmaktır. Biz bir arkadaşımızı çağırıp, sen kur dersek, bu iş yürümez. Bu yolu da kaç defa denemiştik..."

Tarihten bir yaprak Yukarıdaki fotoğraf 1940 ya da 1941'de yabancı bir dergide yayınlandı. Fotoğrafın altında aynen şunlar yazılı: "Cumhurbaşkanı İnönü, (soldan itibaren) Türkçe'den başka dil bilmeyen zengin eşi Mevhibe, oğlu Ömer (17) en sevdiği çocuğu Özden (11), oğlu Erdal (15) de birlikte. Her üç erkek çocuğu da motosiklet ve fotoğrafçılığa meraklı."

Babamın en korktuğu şey, bizlerin imparatorluk dönemindeki paşa çocukları gibi büyüyeceğimiz korkusuydu. Babam, o dönemdeki paşa çocuklarını hiçbir işe yaramayan, gösteriş meraklısı insanlar olarak görüyordu...

Atatürk'ten bahsederken,"Büyük Atatürk" deyimini kullanırdı...

Evimizdeki öğle ve akşam yemekleri her zaman 10 kişinin üstünde bir kadro ile yenirdi...

YARIN BAŞLIYORUZ

TOPLU SÖZLEŞME MARATONLARI

Bayan Calp: Sözleşme koyun pazarlığı gibidir

80 bin madencinin karşısındaki işveren temsilcisi Bayan Calp'e göre sözleşme nedir? "Pazarlığın başında iki taraf rakam söyler. Koyun pazarlığı gibi. Sonra el sıkışarak bir rakamda anlaşırlar. İsteyen azami, veren asgarisini talep eder. Bu Mau-Mau'lardan Eskimolara kadar her yerde böyledir."

İş-Sendika Servisi — Yaklaşık 55 bin maden işçisi için sürdürülen toplu sözleşme görüşmeleri uyuşmazlıkta. Ancak taraflar arasında resmi olmayan görüşmeler sürdürülüyor. Görüşmelerle ilgili olarak işveren temsilcisi **Sevil Calp, "Koyun pazarlığı da böyle yapılır"** dedi.

Türk-İş'e bağlı Genel Maden-İş Sendikası ile TKİ işvereni arasında hafta boyunca sürdürülen görüşmelerde anlaşmaya varılamayınca önceki gün yasal uyuş-

(Arkası Sa.8, Sü.2'de)

İSRAİL'DE ÜCRETLERE 4 AYLIK DAMPİNG

Haberi 8. Sayfada

GÖZLERİ MAHMUR— Şafak söküyor. Türk-İş Başkanı Yılmaz'la, TİSK Başkanı Narin yemişler, içmişler ama "daha tam anlaşamamışlar". (Fotoğraf: CUMHURİYET)

80 bin işçinin sözleşmesi için sabahladılar

Geceyarısı pazarlığı

Türk İş Genel Başkanı Yılmaz, TİSK Başkanı Narin, tekstil sözleşmesi için perşembe akşamı oturdular, cuma sabahı kalktılar. İki başkan arasında dün gece yapılması beklenen üçüncü görüşme gerçekleşmedi. Ancak Narin "Prensipte anlaştığımızı belirtebilirim" dedi. Uzlaşma tutanağının bugün imzalanması bekleniyor.

YALÇIN ÇAKIR

Tekstil ile Tekstil İşverenleri Sendikası arasında 80 bin işçiyi kapsayan toplu iş sözleşme görüşmelerinde anlaşma tutanağının bugün imzalanması bekleniyor.

Dün gece üçüncü kez bir araya gelmeleri beklenen Şevket Yılmaz ve Halit Narin arasında bir görüşme olmadı. Tekstil İşverenleri Sendikası'nın Ahmetler'deki binasına saat 23 sıralarında yalnızca Halit Narin geldi. Narin, kendi heyetiyle kısa bir görüşme yaptıktan sonra buradan ayrıldı. Gazetecilere, "Prensipte anlaştığımızı belirtebilirim" dedi. Narin şunları söyledi:

"Yarın (bugün) işi bitireceğiz. Aramızda ihtilaf maddesi kalmadı. Parasal yönden montaj yapılacak. Prensip olarak anlaşıldı. Ve her şey bitti. Görüştüğümüz maddelerde ihtilaf olup olmadığı da yarın (bugün) belli olacaktır. Ama siz her şey bitti diye yazabilirsiniz."

Öğrenildiğine göre görüşmeler sırasında Tekstil'in teklifi birinci yıl ortalama ücrete 3 bin lira avansın eklenerek bu temelde yüzde 35 + 7500 lira, ikinci yıl için ise, yüzde 30 + 8500 lira artışı öngörüyor. Tekstil İşverenleri Sendikası'nın ise bu teklife karşılık birinci yıl yüzde 33 + 3 bin liranın 3 bin lira avansın eklenmesi, ikinci yıl ise sadece yüzde 30 artış öngördüğü öğrenildi. Tekstil'in ortalama aylık ücretin brüt 35 bin TL., işverenlerin ise brüt 30 bin lira olarak belirledikleri de öne sürülüyor. Bu arada sosyal yardımlarda anlaşma sağlandığı, temel bakımlarda ne YHK'nın ilkeleri, ne de Tekstil'in 1979 yılı sözleşmeleri temel alın-

(Arkası Sa.8, Sü.4'de)

UNUTULAN BİR NOKTA

Ermeni olayında Reagan'ın veto yetkisi yok

ERGUN BALCI

ABD Temsilciler Meclisi'nde ve Senato Dışilişkiler Komitesi'nde sözde "Ermeni soykırımı" ile ilgili karar tasarılarının kabul edilmesi ile birlikte gelişen olaylar üzerine Beyaz Saray harekete geçti ve Cumhuriyetçi Parti Senato Grubu Başkanı Senatör Howard Baker, Ermeni soykırımı ile ilgili tasarıyı yeniden gözden geçirilmek üzere Senato Dışilişkiler Komisyonu Raportörü'nden geri istedi.

Senato Dışilişkiler Komisyonu tarafından kabul edilen tasarı bu-

(Arkası Sa.8, Sü.4'de)

AÇIK ARTTIRMA

Dolara, Tahtakale 9, banka 3 TL ekledi

Ekonomi Servisi — Dolar yeni rekorlar kırarak, Avrupa piyasalarında değer kazanırken, dün Tahtakale'de doların karaborsa fiyatı dokuz lira arttı. Altında ise, dünya piyasalarındaki çok ufak kıpırdanmalar, doların değerindeki son artışlar nedeniyle, Türkiye'de daha büyük fiyat sıçramalarına yol açtı. Önceki gün Kapalıçarşı'da gramı 4630 liradan satılan altın, dün 4670 liradan işlem gördü.

Doların dünya piyasalarında yeni rekor kırmasına; yılın üçüncü yarısı için ABD ekonomisinde öngörülen büyüme hızının tahmin edilenden de yüksek düzeyde gerçekleşmesi yol açtı.

Doların kırdığı yeni rekorla İtalyan Liret'ini, Fransız Frangı'nı ve İngiliz Sterlini büyük ölçüde vurgun yerken, doların Alman markı karşısında tahmin edilenden en yüksek değerine ulaştığı belirtiliyor.

(Arkası Sa.8, Sü.8'de)

Ortadoğu'da Dananın Kuyruğu...

Cengiz Çandar'ın hafta boyunca Beyrut'tan gönderdiği yazılardan:

Lübnan için için kaynıyor.

1982 yazındaki İsrail işgalinin altüst ettiği denge ve iç yapının yıkıcı etkileri şimdilerde ortaya çıkıyor...

Bugün Lübnan demek, kaderinin belirlenmesinde esas olarak İsrail, Suriye ve İran'ın, belli ölçülerde de diğer Arap ülkelerinin ve perde gerisinde büyük güçlerin rol aldığı, siyasi geleceğini belirlediği Ortadoğu'nun laboratuvarı demek. Lübnan'da bugün yaşanan çıkmaz, aslında Ortadoğu'da meydana gelen tıkanıklığı, 1980'lerde Ortadoğu'da değişimin gerekliliğini ifade ediyor...

Tüm işaretler, yeni güç dengesi arayışlarının gereği olarak Lübnan'ın yakın geleceğinde Falanjistler ve Lübnan ordusunun Hristi-

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

• *7 yılda 9 bin Arjantinli kayboldu.*
3. Sayfada
• *HP'li 4 milletvekiline savunma için 15 gün süre.*
7. Sayfada
• *15. yılında Kaddafi'nin Libyası'ndan*
• *Kiralık anne, 50 bin franga başkası için çocuk doğuracak...*
• *Doğramacı: Üniversiteye siyasi müdahale yok.*
12. Sayfada

Özal neden "serbest faiz" dedi?

Washington'da faiz pazarlığı

Türkiye faizleri indirmek isterken IMF direniyor

Haberleri Ekonomi'de

THE WALL STREET JOURNAL

Türkiye, geçmişin anısıyla kemer sıkıyor

ABD YARDIMINDA GERİYE SAYMA

BEYRUT SORUSU: ABD MİSİLLEME YAPAR MI?

Haberleri 8. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Bağımsızlık Gülü...

Atatürk, Ermeni sorununun "*Dünya kapitalistlerinin ekonomik çıkarlarına göre çözülmek istendiğini*" 1922 yılında açıkça belirtmişti (Söylev ve Demeçler, c. 1 s. 233).

Bu sağlıklı gözlem, bugün yaşanan olaylarla da kanıtlanmış bulunuyor. Birçok Batı ülkesinde Ermeni terörüne hoşgörü ile bakılmış, teröristler, bu ülkede yaşama, barınma ve gizlenme olanaklarını pek kolay elde etmişlerdir. Niçinini sormaz mısınız?

Batı'nın Ermeni terörüne sağladığı bu cömert desteğin ardında elbette çok değişik güçler bulunmaktadır. Ermeni sorunu konusunda Batı da, Türklere karşı bir çeşit "*Haçlı Seferi*" başlatılmıştır. NATO'nun kolektif savunma stratejileri için Türkiye'yi "*bir ileri karakol*" olarak görmeye alışanlar Türk toplumunu hiçbir zaman kendi uygarlık dünyaları içinde görmemişlerdir. Hiç olmazsa bugün bu gerçeği tesbit edelim.

Fransa'da iç siyasetinin güdümünü büyük ölçüde ele geçirmiş bulunan Ermeni Mafyası, Amerika'da Türkiye'ye karşı elele vermiş bulunan Rum ve Ermeni lobileri. Rum ve

(Arkası Sa.8, Sü.7'de)

İsmet İnönü doğumunun 100. yılında törenle anılacak

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — İsmet İnönü, doğumunun 100. yıldönümü nedeniyle 24 eylül pazartesi günü törenlerle anılacak. Törenlere SODEP de katılacak.

Atatürk'ün silah arkadaşı ve Türkiye'nin ikinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Anıtkabir'deki kabri başında anılmasıyla başlayacak "İsmet İnönü'yü Anma Yılı"nda çeşitli konferans, toplantı ve sergiler de düzenlenecek.

BOZCAADA BELEDİYE BAŞKANI GÖZALTINA ALINDI

Haberi 7. Sayfada

yayımlanan birkaç hikâye okudum. Dağınık kalmaması için aktarmak istiyorum. Şairimiz, İstanbul Üniversitesi Türkoloji Bölümünü bitirdiğinde Erzurum Lisesi'ne öğretmen olarak atanır. İstanbul'dan Trabzon'a değin ilkin gemi ile gidecek, oradan da karayolu ile Erzurum'a uzanacaktır. Bir gemiye biner ve yola koyulur. Güverte yolcuğunun en bunalımlı bir anında bir de bakar ki cüzdanını çaldırmıştır. Kalır mı parasız pulsuz... Yaratılışından ötürü kimseden de bir şey isteyemez. Zırıl zırıl aç bir durumda Trabzon'a gelir. Oradan da Erzurum'a ulaşır. O günün sabahında aç bilaç derse girer. Bir yandan ders verirken bir yandan da gemi yolculuğunu, açlığı, yorgunluğu, yalnızlığı düşünür. Hoca öğrencilere, öğrenciler hocaya bakarlar. Böylesi garip, suskun hiçbir öğretmen görmemişlerdir. Zil çalar. Hoca duymaz. Öğrenciler de zilin çaldığını söylemezler. İkinci ders başlar. Hoca gene suskundur, gene hiçbir şeyden habersiz öğrencilerin karşısında oturmaktadır. Derken ikinci dersten çıkma zili de çalar. Bu kez zili duymuştur. Kürsüden ağır ağır iner, kapıya doğu yönelirken kendi kendine konuşmaktadır:

"Şunun şurasında hayırlısı ile bir ölsek."

İstanbul'da bir öğretmenliğe atandığında öğrencilerini alır ve eski eserler müzesine götürür. Orada onlara, geceden hazırlandığı bir çalışmayla İskender'in lahtini anlatacaktır. Durumu dostu Ahmet Kutsi Tecer'e yazdığı mektupta şöyle anlatır:

"Hocalığım fena değil, fakat dün ilk ve kocaman potumu kırdım. Eski Eserler Müzesi'nde geziyorduk. İskender'in lahdi diye sıradan, bulunmuş bir lahdin karşısına geçip bir gecen önce hazırladığım tıraşı vermeye başladım. Hademe bereket versin yetişti de, kurtardı. Gaf bu kadar olur."

BABAM VE BEN: ERDAL İNÖNÜ İLE SÖYLEŞİ

"Hayatının son döneminde ilerisi için karamsardı"

FATİH GÜLLAPOĞLU — *23 eylül - 1 ekim*

Yaşamının son yıllarına kadar politikadan, ülke ve dünya sorunlarından kopmayan İsmet İnönü, 1972 kurultayından sonra; önce CHP Genel Başkanlığı'ndan ayrılmış, sonra CHP'den ve giderek milletvekilliğinden istifa etmişti. İnönü yaşamının son bölümünü eski cumhurbaşkanı olması nedeniyle bu kez tabii senatör olarak Cumhuriyet Senatosu çalışmalarına katılarak geçirdi. Bundan önceki bölümlerde, yaşama, ülke sorunlarına, dünya sorunlarına ve zaman zaman içine düştüğü özel sorunlara nasıl baktığını oğlu Erdal İnönü'nün ağzından öğrenmeye çalıştığımız İsmet İnönü, son yıllarında Türkiye'nin geleceği açısından daha karamsar düşünüyordu... Bu son bölümde, İnönü'nün karamsarlığının nedenlerini irdeledik.

"BABAM VE BEN"

— Babanızın CHP Genel Başkanlığı'ndan sonra da partiden ayrılmasıyla sonuçlanan dönemden biraz bahseder misiniz? 1972'deki kurultay sonrasında CHP yönetiminde değişiklik olmuş ve aradaki gelişmeler sonucunda Bülent Ecevit Genel Başkanlığa getirilmişti... Bu sıralarda Ecevit'le dostluğunuz devam ediyor muydu?

İNÖNÜ — Tabii, dostluğumuz devam etti. Fakat Sayın Ecevit de o zaman son derece meşguldü. Ben de o sırada üniversitede çalışıyordum. Birbirimizi pek görmüyorduk. Bir iki defa mektup yazdığımı, mesela Genel Başkan olduğu zaman tebrik ettiğimi hatırlıyorum.

— Babanızın Genel Başkanlıktan ayrılması sırasındaki tepkisi nasıldı?

İNÖNÜ — Tabii muhakkak ki üzülmüştü. Fakat büyük bir tepki de göstermemişti. Önce kurultayda Genel Başkanlık seçimi oldu. Ecevit seçildi. O zaman partiden ayrılmamıştı. Sonra partiden de ayrıldı. Fakat gerçekten o dönemle ilgili çok şey hatırlamıyorum. Örneğin kurultay hazırlıklarını hatırlıyorum. O zamanki yardımcıları **Necdet Uğur** ve **Kemal Demir'**le konuşurdu. Tabii o sırada **Kemal Satır** da vardı ve Ecevit'e karşı uğraş veriyordu.

Babamın bu sırada politik çabaları devam ediyordu. Biz ailece onun politikayı bırakmasını istiyorduk, sağlık nedenleri dolayısıyla. Arada bazı rahatsızlıklar geçiriyordu. Bu rahatsızlıklar kalbindendi. Bir anlamda biz, **"artık bıraksın"** düşüncesinin yanı sıra bırakmasını doğal karşılayacak hale gelmiştik. Belki kendisi de o görüşteydi ki, çok tepki gösterdiğini hatırlamıyorum. Ne Genel Başkanlıktan ayrıldığı zaman, ne de partiden ayrıldığı zaman. Doğal karşıladı da diyebilirim, ama bunun **"iyi bir gelişme olmadığım"** sözleriyle ifade ediyordu. Bunun **"memleket hesabına doğru bir yol olmadığını"** söylüyordu.

— Gelişmelerin doğru yolda olmadığım söylerken, Ecevit'in Genel Başkanlığa seçilmesini mi kastediyordu?

İNÖNÜ — Evet. Zaten son zamanlarında da onu açıkça söylemişti. Gerek Ecevit'e gerek Demirel'e güveni kalmamış görünüyordu. O bakımdan hayatının son döneminde ilerisi açısından biraz karamsardı.

Ecevit ve Demirel'i kastederek, **"Bunlar memleketin başına bir kaza getirecekler"**gibi bir söz söylemişti. Arkadaşları geldiğinde, 4-5 kişi bir aradayken böyle ve buna benzer sözler söylediğini hatırlıyorum.

Bu açıdan içi rahat değildi. Ama sağlık bakımından fiziksel gücü kalmamıştı, daha büyük tepki göstermek ya da daha başka şeyler yapabilmesi için...

KARAMSARDI

— Yani parti içi muhalefete, muhalefet yapmak açısından mı?

İNÖNÜ — Evet. Önce Cumhuriyetçi Parti Kurulmuştu. Sonra Güven Partisi hareketi oldu, ama kendisi girmedi. Gördüğüm kadarıyla özellikle son hastalığı döneminde yakın gelecekten karamsar görünüyordu.

— O günkü Erdal İnönü, İsmet İnönü'nün bu fikirlerine katılıyor muydu?

İNÖNÜ — Tam manasıyla katılmıyordum. Yapı olarak iyimser bir insan olduğum için ve herhalde o zaman bizi yöneten politikacılar vahim bir safhaya gelinirse kurtuluş çaresini bulurlar diye düşünüyordum.

— 1983'te siyasete atıldınız. Siyasete atıldıktan sonra geriye dönüp baktığınızda, babanızın o günkü yaklaşımında bir haklılık payı gördünüz mü? Yoksa yine aynı doğrultuda mı baktınız bu gelişmelere?

İNÖNÜ — Yakın geçmişteki olaylar babama hak verdirdi. Bu sıkıntılardan, benim o dönemde sandığım kadar çabuk kurtulamadık. Ama sonuçta O'nun korktuğu şey başımıza geldi. Türkiye o sıkıntılardan kurtulmanın da yolunu buldu, bir başka türlü... Şimdi Türkiye'nin bir daha o sıkıntılara düşmemenin çarelerini bulabilmeyi göstereceğine inanıyorum.

Bir şeyi daha söylemeliyim. Babamın o karamsarlık döneminde hastalığının da büyük etkisi vardı. Daha önce buna benzer olaylarda daima kendi imkânlarıyla çare arardı. Mesela Cumhuriyetçi Parti kurulsun, Güven Partisi kurulsun diye onları teşvik etmişti, bir denge sağlansın diye. Herhalde bunların da başarı sağlamadığını gördü ki, hastalığının son döneminde karamsarlığını ifade ediyordu.

— Ölmeden önce son birkaç gün içinde babanızla beraber miydiniz? Bu sırada bilinci yerinde miydi?

İNÖNÜ — Bilinci yerindeydi, ama arada hastalık sebebiyle daha heyecanlı konuştuğu, ölçüsünü kaçırdığı anlar da oluyordu.

Genellikle aklı başındaydı.

Bu ölçüyü kaçırmaya örnek olarak şunu söyleyebilirim. Mesela bir aralık **"Memleketin savunmasıyla ilgileniyorlar mı? Bir ani taarruz karşısında kalırsak ne yapacağız? Sorun araştırın"** diye bir arkadaşına söylemişti. Eskiden uğraştığı sorunları yine düşünüyordu, ama onların gerçeklik payını bazen böyle bir iki kez unuttuğu oldu. Yani olmayacak bir şeyi merak ettiği oldu. Belki aldığı ilaçların, belki de hastalığının tesiriyle...

Ama bu daha sonra geçmişti. Bu durumu kısa bir süre devam etmişti. Öldüğü gün aklı başındaydı.

SON SAATLER

— Öldüğü gün son söylediği sözleri anımsıyor musunuz?

İNÖNÜ — Ölümüne çok yakınken, ilk kalp krizi geldiği sırada, yavaş yavaş iyileşiyor gibiydi.

Fakat daha sonra birden daha şiddetli bir kriz geldi. Ondan sonra artık doktorlar ümidi kesmişlerdi. Tabii bize o zaman bunu söylememişlerdi. Tıbbın bütün imkânlarını kullanarak yaşatmaya çalışıyorlardı, ama artık yaşayacak gücü kalmamıştı vücudunun... Hayatı gittikçe sönüyordu.

Son günden, yahut son günün sabahı belki, bir aralık kalbi durdu. Ben o sırada yoktum. Bu sırada orada bulunan hastabakıcının uyarısı üzerine doktor gelip kalbine mesaj yapmış ve kalbi tekrar çalışmaya başlamıştı. Ondan sonra ben de geldim, durumu anlattılar. Bu sırada yine aklı başındaydı. Fakat artık ümit olmadığı anlaşılıyordu.

Ondan sonra annem evdeki herkesi çağırıp bir çeşit veda ettirdi kendisine. O da herkese veda etti. Mesela evdeki aşçıbaşını çağırdı annem, o babamın elini öptü, babam da ona gülerek mukabele etti. Pek bir şey söylemedi, ama herkesi tanıyarak veda etti. O zaman doktorlar anneme bir şey söylememişlerdi, ama o babamın son saatlerini, son anlarını yaşadığını hissetmişti.

Aslında tam ölüm anında da ben oradaydım. Doktorlar, kalp atışlarını bu atışları sayan bir elektronik aletten de kontrol ediyorlardı. Birdenbire, bir şey söylemek istedi, fakat sesi kesildi...

Ben doktoru çağırdım, gelip baktılar ve **"Kalbi durdu"** dediler. Kalbini çalıştırmak için yine uğraştılar, ama bu başarılı olmadı.

— Babanızın ölmeden önce söyleyebildiği son şeyleri hatırlayabiliyor musunuz?

İNÖNÜ — Bunun tam olarak son söylediği şey olup olmadığını hatırlayamıyorum, ama belki ölümünden iki ya da üç gece evvel olmalı. Anneme, **"Rüyamda eski arkadaşlarımı gördüm. Muharebedeki eski kumandanları gördüm. Bana 'Hadi artık sen de gel' dediler"** demiş. Annem de bunun üzerine "Aa ne münasebet?" diye cevap vermiş...

POLİTİKAYA GİRİŞ

— Babanız bir anlamda bir dönemin tarihinin kendisiydi. Son anına kadar hatırlayabildiğiniz şeyleri aktarmak için çaba gösterdiniz. Şimdi 1984 Türkiyesi'ndeyiz ve siz 1983 yılında başladığınız politikayı, bugün bir partinin Genel Başkanı olarak sürdürüyorsunuz. Sizin bir parti kuracağınız yolunda söylentiler çıktığı zaman, evinize telefon açmış ve size bunun gerçeklik derecesini sormuştum. Siz "Hayır, şimdi böyle bir şey söz konusu değil" yanıtını vermiştiniz. Ama bir süre sonraki gelişmelerin ardından, SODEP'le birlikte politik yaşama başladınız. O zaman gerçekten henüz tam karar vermediğiniz için mi yanıtınız "hayır" olmuştu?

İNÖNÜ — Seninle konuştuğum sırada gerçekten politikaya atılmaya niyetim yoktu.

— Bana "Bunu ilk defa sizden duymuştum" demiştiniz, ama buna pek inanmamış, "Belki de bu aşamada öyle gerekiyor, onun için öyle söylüyor" diye düşünmüştüm...

İNÖNÜ — Gerçekten benim niyetim yoktu. Bazı eski tanıdıklar, benim politikaya atılmam halinde çok yararlı bir görev yapacağımı söylemeye başladılar. Ben buna gene inanmadım. Ve bu şekilde uzun bir süre geçti. Sonra Siyasi Partiler Yasası çıkınca, bu konuşulan isimler arasında benim ismim de Ankara'da yaygınlaşınca, gazeteciler sık sık aramaya başladılar. O arada gene eski tanıdıklardan benimle gelip konuşanlar oldu.

Ben o safhada bu işi düşünmem gerektiğini söylemeye başladım. Ama yine de **"Yaparım"** demedim. Ancak benim ortaya çıkmamla belirli bir toparlanma olacağını ve yeni bir parti kurularak birçok insanın orada bir araya gelebileceğini ifade ediyorlardı.

Benim bunun doğru olup olmadığını anlamam için biraz incelemem, birçok kimseyle konuşmam gerektiğini hissediyordum. Öte yandan üniversitede öğretim üyesi olduğum için, öğretim üyesi olarak böyle bir siyasi faaliyete giremiyordum. Bu nedenle bilgi almak ve değerlendirme güçlüğü karşısındaydım. O sırada gazeteciler, her gün sıkıştırmaya başlayınca ve Ankara'da da hava yaygınlaşmaya başlayınca, bir şey söyleme anı gelmişti.

"Ankara'ya gel, burada çalış" dediler. Ama Ankara'ya gitmem demenin, **"Ben bu işe başlıyorum"** anlamına geleceğini biliyordum. Bu incelemeleri ya-

parken, "**Yok, hayır ben bu işte yokum**" deme imkânım olmayacaktı. Bütün bunların yanı sıra yaptığım işi de bırakmak istemiyordum. Yaptığım işten memnun olmasam daha çabuk bırakabilirdim, ama yaptığım işten çok memnundum. Ama "**Daha önemli bir iş ve memleket görevi yapabilirsin**" dediklerinde, "**Gerçekten yapabilir miyim?**" diye araştırma yapmam için biraz süreye ve sükunetle inceleme yapmama ihtiyaç vardı. Halbuki bunu yapmama da o arkadaşlar imkân vermiyordu. Bütün bunları görerek, açıkça "**Ben yokum**" demeyi faydalı gördüm. Çünkü bu sayede hem üzerimdeki ilgi kalkmış olacaktı hem de daha rahat inceleme yapma imkânına sahip olacaktım.

Öte yandan da gerçekten bana ihtiyaç var mı, yok mu o zaman meydana çıkacaktı. Aslında bunu da bir taktik olsun diye yapmadım. Bir ölçüde kendiliğinden gelişti. O sırada Ankara'da bir parti kurulsaydı ve bana ihtiyaç kalmasıydı, ben de çok memnun olurdum.

Bunların sonucunda, 15-20 gün sonra bu işi yapabileceğimi söyledim ve arkasından da olaylar hızla gelişti. O bakımdan kimseyi yanıltmadım aslında!

Verdiğim sözü de bozmuş değilim, çünkü birinci defasında ben bu işi yaparım dememiştim, ama "**düşünürüm**" demiştim. Bu "**düşünürüm**" sözünü de birçok kimse kabul ettiğim anlamında algıladı. Bu nedenle "**Niye caydınız?**" diye sordular, ama henüz caymış değildim, vaziyeti anlamaya çalışıyordum. Sonunda da politikaya girme kararını aldım.

Okur Destekleyince...

OKAY GÖNENSİN — *24 eylül*

Son haftalarda okurlarımızdan, tümü de birbirinden ilginç gözlemler, öneriler içeren çok sayıda mektup aldık; bunların her birinin çalışmamıza, tasarılarımıza yansımasından önce diğer okurlarımıza da duyurulması gerektiğini düşündük, mektupların çokluğu nedeniyle, belli bir tasniften sonra yayımlayabileceğiz; ancak bu mektupların tümündeki katılmacı, yüreklendirici, destekleyici üslup, Cumhuriyet'in güvencesini bir kez daha vurguluyor. Cumhuriyet'in daha da yaygınlaşması için okurlarımızın bir bölümü de kendilerinin daha çok çaba gösterebileceklerini vurguluyorlar.

Gazetelerin satış rakamlarındaki değişmeler de geniş bir ilgi konusu oldu; kimi okurlarımız satış raporlarının daha sık yayımlanmasını öneriyorlar, ancak dağıtım düzeni nedeniyle en sağlıklı veriler aylık dökümlerde ortaya çıkıyor, bu nedenle aylık dökümleri düzenli olarak sunmaya çalışacağız.

Geçen ağustos ayının günlük ortalama net satış rakamları, bir önceki temmuz ayına göre artış yükselişleri şöyle oldu:

Cumhuriyet	90.938	+ 2.146
Milliyet	173.517	+ 20.449
Tercüman	149.332	-3.623
Günaydın	163.918	- 3.279
Güneş	146.147	- 12.763
Bulvar	82.195	-10.516
Posta	107.582-	- 12.036
Hürriyet	691.596	+ 3.925
Tan	693.442	+ 22.432
Yeni Asır	77.619	+ 6.184
	2.376.186	+ 12.919

Geçen yılın ağustos ayına göre kıyasladığımızda ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır:

	Ağustos 84		Ağustos 83	
	Satış	Piyasa payı %	Satış	Piyasa payı %
Cumhuriyet	90.938	3.8	86.745	3.0
Milliyet	173.517	7.3	177.715	6.2
Tercüman	149.332	6.3	179.897	6.3
Günaydın	163.918	6.9	300.623	10.5
Güneş	146.147	6.1	350.680	12.2
Bulvar	82.195	3.5	204.953	7.2
Hürriyet	691.596	29.1	759.478	26.5
Tan	693.442	29.2	719.219	25.1
Yeni Asır	77.619	3.3	86.376	3.0
	2.376.186		2.865.686	

Beyrut'u, İstanbul'a Taşımak!..

YALÇIN DOĞAN — *25 eylül*

Bir kent, bir başka kente taşınır mı?... Bir kenti kaldırıp, bir başka kente götürebilir misiniz?.. Bir kentin nesini taşırsınız, nesini yerinde bırakırsınız?.. Taşıdıklarınızın maliyeti ulaşım masraflarıyla sınırlı mıdır, yoksa taşımanın bir başka yükü var mıdır?.. Varsa, bu yükü kim çeker?.. Bunlar ayrıntı sorular. Asıl önemlisi şu: Bir kent, bir başka kente taşınır mı?..

Evet, taşınır.

Kültürüyle, gelenekleriyle, insanlarıyla, ahlakıyla, yaşama biçimiyle ve hatta ulusal ve uluslararası merkezleriyle bir kent bir başka kente taşınır. İşte bu *"taşınma manzumesinden"* olmak üzere, son aylarda bir kentin bir başka kente taşınmak istenmesi söz konusu. Uluslararası merkezler, ister siyasal - ister ekonomik yönetim birimleri olsun, Beyrut'u İstanbul'a taşımak istiyorlar. İstanbul'a getirip Beyrut'u yığmak istiyorlar. İstanbul'u Beyrutlaştırmak istiyorlar!..

Nasıl olacak bu?.. Gayet basit. Neden olacak bu? O da, gayet basit. Önce, neden olacak?.. Görmüyor musunuz, Beyrut'ta her gün patlayan bombalar, her gün ölen yüzlerce insan, her gün yerle bir olan kültür, tarih, gelenek ve bu arada çokuluslu şirketlerin yatırımları, bankaların şubeleri, bankaya yatan paralar, yüzlerce yabancı şirketin bürola-

rı, o büroların adamları, o adamların cinsel doyum istekleri, o adamların haberleşmeleri, o adamların geldikleri ülkelerin siyasetleri, amaçları, düşündükleri?.. Görmüyor musunuz, her gün bunlar nasıl bir bir yerle yeksan oluyor?.. O halde çare: Beyrut'u taşımak. Nereye?.. İstanbul'a. Nasıl?.. Tüm o merkezleri, o adamları, o adamların kumar masalarını, içki alışkanlıklarını, para kazanma yöntemlerini, sömürge cambazlıklarını alıp İstanbul'a getirmek...

Bir zamanlar, Batı *"deli gibi sevdi"* Beyrut'u. Ortadoğu'ya açılan merkez olarak sevdi. Ortadoğu'ya açılan kapı olarak, büyüttü. Ticari merkeziyle, genelevleriyle, kumarhaneleriyle, bankalarıyla, milyarlarca dolarlık yatırımlanyla, büyüttü. Ama, Beyrut artık Beyrut değil. Ortadoğu'ya açılan yeni ve bir başka kapı gerek. Siyasal istikrarı yerleşmeye yüz tutan, Batı ile Doğu arasında köprü görevini üstlenen, Batı merkezlerinin işaretlerini anında anlayan, bu işaretlerin doğruluğunu yüreğinin taa derinliklerinde duyan ve anında kendisine gösterilen yönde adımlar atan bir kent gerek. Ortadoğu'ya, Ortadoğuluların güvendikleri bir kapı gerek. Kapıdan, Ortadoğuluların rahat geçmeleri gerek. Kapıdan, Batılıların yüreği güp güp etmeden geçmeleri gerek. Kapının ötesinde Batılılarla, Ortadoğuluların *"gönül bahçesine girercesine"* aynı masaları paylaşmaları gerek. Kapının ötesinde, Batılılarla Ortadoğuluların en küçük bir rahatsızlık duymadan, pazarlık etmeleri gerek.

İşte, bu nedenlerle çokuluslu şirketler ve bankalar ve de bazı ülkeler Beyrut'u İstanbul'a taşımak istiyorlar. Beyrut'un uzun yıllardır üstlendiği *"kapı görevini"* şimdi İstanbul'a vermek istiyorlar.

İstanbul'da bir serbest bölge istiyorlar. Haberleşme ve ulaştırmanın daha modern hale gelmesini istiyorlar. Yeni ve büyük binalar istiyorlar. *"Denize nazır"* evler istiyorlar. Ortadoğu ile ilişkilerin İstanbul'da *"kuvveden fiile çıkmasını"* istiyorlar.

Hatta, bu amaçla son aylarda İstanbul'da banka kurmak isteyen yabancıların sayısı bir hayli arttı, Örneğin, Fransız Crédit Lyonnais, örneğin Kuveyt Prince House, örneğin Faysal İslamic Bank, örneğin Al Braca Group, Örneğin First National Bank of Boston, örneğin First National Bank of Chicago, İstanbul'da birer şube açmak istiyorlar. Açılacak banka şubelerini daha sonra çokuluslu şirket şubelerinin izleyeceğini bildiriyorlar.

Beyrut, İstanbul'a taşınınca ne olacak?.. Hani, filmlerde görürüz ya... Müthiş bir canlılık, alışveriş, yeraltı ve yerüstü dünyasının otuziki kısım tekmili birden canhıraş mücadelesi, gelsin Cadillac'lar gitsin Rolls Royce'lar, inen uçaklar kalkan uçaklar, baş döndüren bir ticaret temposu ve insanlar ve insanlar ve insanlar... Her renkten, her türden...

Şimdi daha iyi anlaşılıyor değil mi, İsrail'e giden Halkçı Parti milletvekillerini özellikle iktidar partisinin neden bu denli eleştirdiği ve bu yöndeki haberler konusunda neden bu denli *"cömert"* davrandığı?..

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ

61. Yıl: Sayı: 21579 | Kurucusu: Yunus Nadi | 50 TL. 25 Eylül 1984 Salı

53 tersane işçisi 4 yıl sonra ilk grevi yapacak

İlk grev izni

Grev nasıl yapılacak?

İşçiler işyerini terk edecek. Greve katılmayanlar çalışabilecek. İşyeri önü ve civarında topluluk yasak. En çok 2 grev gözcüsü olacak. Gözcüler, giren çıkanı durdurmayacak. Bir yazı dışında, afiş asılmayacak.

ŞÜKRAN KETENCİ

Sıkıyönetim: *Dok Gemi-İş Sendikası'nın Desan ve Yıldırım Tersaneleri işyerlerinde grev uygulamasına Komutanlığımızca izin verilmiştir. Bu grevin yasalara uygun bir şekilde yapılmasının sağlanması için gerekli tedbirlerin alınmasını rica ederim.*

Sendika Başkanı: *Sıkıyönetimin izni, ordumuzun Türk işçisine güveninin tezahürüdür. Grev hakkını dişleri tırnakları sökülmüş, palyaçoya döndürülmüş aslana benzetmiştik. Aslan yine de kendisini gösterecek.*

İşveren: *Grev işçinin hakkıdır. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde grev olur. Bu son derece normal. Lokavt düşünmüyoruz. Anlaşabilseydik iyi olurdu.*

BABAM VE BEN — ERDAL İNÖNÜ anlatıyor

Özellikle gösteriş meraklısı olup da, gerçek görev anı geldiğinde ortadan kaybolanlar için "maskaralar" deyimini kullanırdı. "Muharebede böylesini ben çok gördüm" derdi ve şunu söylerdi: "Barış zamanında fişeklerinden geçilmez, bunları muharebede ancak kıçlarına tekme atarak cepheye süreriz."

50 yaşlarında İngilizce öğrenmeye ve okumaya başladı. Onun için İngilizce telaffuzu hiçbir zaman düzgün olmamıştır. Bir İngiliz vardı. Onunla İngiltere tarihini, İngiltere'nin demokrasi tarihini okurdu.

Para işlemlerinden daima çok çekinirdi. Onun için kendisi işbaşındayken herhangi bir suiistimal ithamı yapıldığında derhal üzerine gitmiştir ve bakanları bile Yüce Divan'a verdiği olmuştur.

12. Sayfada

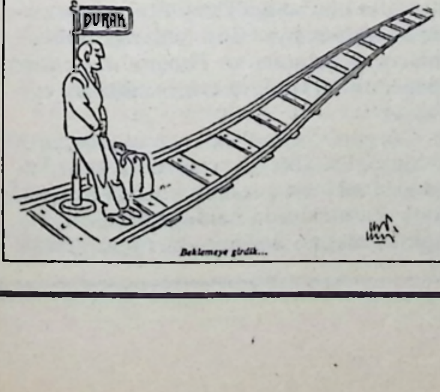
Sigara ve içkiye zam geldi

Satışları dün akşam durdurulan Tekel ürünlerinden sigaraya yüzde 30, içkiye yüzde 10 oranında zam yapıldı. Zamların bugün açıklanması bekleniyor.

(Arkası Sa.8, Sü.2'de)

YUNANİSTAN İLE LİBYA ARASINDA 1 MİLYAR DOLARLIK ANLAŞMA YAPILDI

Haberi 3. Sayfada

Başbakan Peres, "gezginler"in cesur bir adım attığını söyledi

İsrail, 3 HP'liyi kutladı

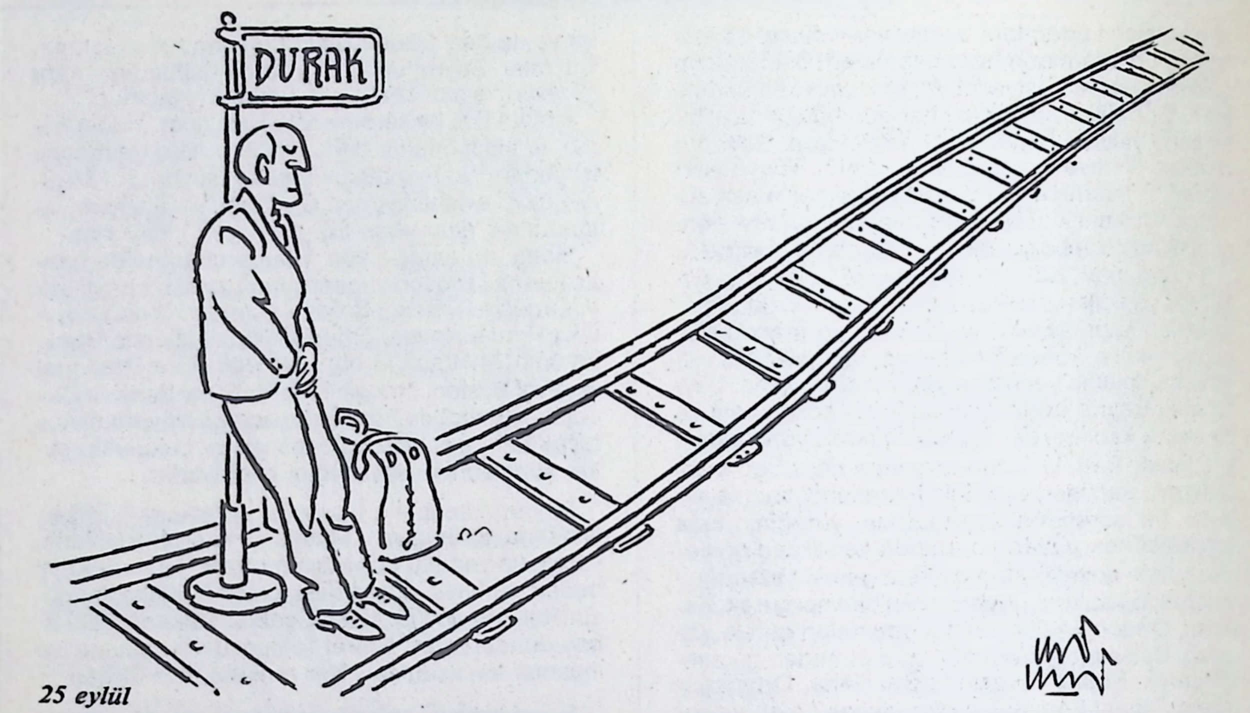
İsrail'e "özel bir ziyaret için gittiklerini" söyleyen 3 HP milletvekili, Cumhurbaşkanı Herzog ve Başbakan Peres tarafından kabul edildikten sonra, Peres, bir açıklama yaptı: "Bu ziyaret, cesur bir adımdır. Türkiye-İsrail ilişkilerinin gelişeceğini umut ediyorum."

AP'nin haberine göre, "ekip şefi" konumundaki Sabit Batumlu, daha önce görüştüğü Dışişleri Bakanı Şamir'e, "Türkiye'nin İsrail'e daha yakın bakmasının zamanı geldi" dedi. Hükümet gazetesinin İsrail muhabiri gazeteci Roza Yalbeı, "Burada şahane ağırlandılar" diyor.

3 HP'li döndü

HP'DE GENEL EĞİLİM ERKEN DÖNENE KINAMA, DİĞERLERİNE İHRAÇ CEZASI

Haberleri 6. Sayfada

25 eylül

Çeşitli fonlar yüzünden gelirleri aşınan bütçe, Hazine bonolarından medet umuyor

Fonlar kamuya: Özel kesim makasta

NİLGÜN UYSAL — *25 eylül*

Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem, "**80 milyarı piyasadan çektikten sonra, Hazine bonosu çıkarmayı durduracaklarını**" söylediği halde, ikinci parti Hazine bonoları satışa sunulmuş bulunuyor. En küçük kupürü 500 bin lira olan ilk parti Hazine bonolarından farklı olarak, bu kez ortadireğe de hitap ediliyor. En küçük kupür bu kez 50 bin lira.. Neden piyasaya çıkarıldıklarını ise artık sağır sultan bile biliyor. Harcamaları kısarak kapatılmayacağı anlaşılan "**bütçe açıkları**"na kaynak bulmak, maliyenin ana derdi...

İ.Ü. İktisat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. **İzzettin Önder**, devlet tahvili satışı yoluyla bütçe açıklarını kapatma sürecinin daha da uzayacağını söylüyor ve:

"**Görünen o ki, devlet Hazine bonosu satarak yaptığı borçtan sonra yeniden borçlanarak ödemek zorunda kalacak**" diyor.

Prof. Önder, Türkiye'de gelir vergisi, düz oranlı ve geniş dilimli bir vergi olduğu için şiddetli enflasyon dönemlerinde vergi gelirlerinin fiyat artışlarından daha az arttığını vurgularken; İ.Ü. öğretim üyesi Prof. **Sevim Görgün** ise bütçeyi analiz edecek istatistik verilerini eskisi gibi bulamadıklarından yakınıyor:

"**Bütçe açığı konusunu bugün sağlıklı olarak değerlendirmeye olanak yok. Çünkü, Maliye Bakanlığı'nın hesapları bizlere açık tutulmuyor. Eskiden bulabildiğimiz istatistikleri son yıllarda bulamaz olduk**".

Maliye Bakanlığı'ndan bütçe üstüne açık seçik bilgi alınamamasına karşın **Sevim Görgün**'nün ısrarla altını çizdiği nokta "**eskiye göre hiç de daha az vergi vermediğimiz**".

Prof. Görgün, "**Verdiğimiz vergilerde bir azalma yok, ama devlet gelirleri bazı fonlar yüzünden büyük bir aşınmaya uğramakta**" diyor.

Burada "fon"dan kastedilen "Toplu Konut Fonu", "Tasfiye Fonu" gibi hiç de günlük yaşamımıza yabancı olmayan oluşumlar.

"**Devlet gelirlerinin fonlara bağlanmasını iktisadi etkinlik ilkelerine aykırı olduğu gibi Meclisin Hazine üstündeki yetkisini sınırlandıran bir faktör olarak**" değerlendiren Prof. Sevim Görgün'le aynı görüşü paylaşan kişilerden biri de Dr. **Güngör Uras**.

Aksigorta Yönetim Kurulu Başkanı Dr. Güngör Uras, **Nokta** dergisine verdiği demeçte, 1984 mayısında DPT'nin yayımladığı bir araştırmanın **122 adet fon**'dan söz ettiğini belirterek, bu konuda şunları söylüyor:

"**Devlet bütçesinin bütünlüğü ilkesi fon uygulamasıyla bozulmaya başlamıştır. Son yıllarda değişik amaçlarla fonların kurulması ve Hazine'nin ender sağlam kaynaklarının bu fonlara tahsis edilmesi eğilimi yayılmaktadır**".

Prof. Sevim Görgün, fonlara ödenen meblağların azalmayıp, arttığını, üstelik, "**buralarda Konut Fonu'nda olduğu gibi miktarı yetersiz kaldığı için paraların çoğu kere atıl durumda bekleyebildiğini, buna karşın bütçenin olağan harcamaları için gerekli**

nakit bulunmadığını" vurgularken, Dr. **Güngör Uras**, sözü şöyle bağlıyor:

"Hazine, normal kaynakları kuruduğu içindir ki, önce Merkez Bankası'ndan 450 milyar liralık finansman imkânı sağlamış, açığı kapayamayınca bankalardan yüksek faizli Hazine bonoları yoluyla 200 milyar lira borç almış, bu da yetmeyince süper faizli tahvil satışlarını başlatmıştır".

Peki bunun sonu ne olur?

Prof. İzzettin Önder, **"Vergi gelirlerini arttırmayan devlet özel sektörün kullanabileceği fonlara el atmaya başlamıştır. Bu durumda kamu kesimi kaçınılmaz olarak özel kesimle fon kavgasına girecektir"** diyor.

Bu görüşü Prof. **Sevim Görgün** de paylaşıyor ve sıkı para politikası koşullarında, ekonominin çok büyük bir "**durgunluğa**" itileceğini vurguluyor:

"Kapitalist bir sistem enflasyonla değil, durgunlukla çöker. Bugün Türkiye'de esas sorun enflasyon değil, durgunluktur. Enflasyonist bir ortamda reel gelirler artsa, fiyatlar bugün tanık olduğumuz ölçüde tırmanmaz. Küçük işletmelerin boğulduğu, büyük işletmelerin durgunluk koşullarına itildiği bir ortamda tekelleşme yoğunlaşır ki, böyle olmuştur... Ve firmalar daha yüksek fiyata daha az mal satmaya başlarlar. Bu da enflasyonu azdırır".

Prof. **İzzettin Önder**'e göre, devletin giderek artan dozlarda iç piyasadan borçlanmaktan kaçınması gereki. Çünkü süper faizli bu borçlanma yöntemi:

—"Gelir dağılımını bozucu etki yapar.

—Finans kaynaklarını daralttığı için üretimi geriletícidir.

—Yatırım hevesini kırar. Parası olanı yatırım yapmaktansa, faiz geliri sağlamaya iter".

Çayı 4 yıl önce denize döküyorduk, şimdi yeni ekim alanları açıyoruz

HİKMET ÇETİNKAYA — *25 eylül*

RİZE — Üç kişiydiler. Ağır ağır yürüyorlardı çay alım merkezine doğru. Sırtlarındaki ağırlık binbir emekle toplanan çay yapraklarıydı. Az sonra alım merkezine gelecekler, çay yapraklarını ayıklayıp temizledikten sonra teslim edeceklerdi Çay-Kur memurlarına.

Önce eksper, sürgünleri şöyle eline alıp birkaç yaprağını koparacak; alabora edecek. Belki şöyle diyecekti:

— **Kartlaşmış bu sürgünler. Kaç günlük?**

İşte o zaman kıyamet kopacaktı. İtirazlar başlayacak, bu kavga çay yaprağının kantara gitmesine dek sürecekti.

ÜÇ KADIN

Önce yanlarına yaklaştım üç kadının. Başları önde, yorgunluklarını belli etmeden, yumuşak adımlarla yürüyorlardı.

— **Kolay gelsin. Yükünüz epey ağır...**

Umursamadılar beni. Yürümeye devam ediyorlardı. İki yüz metre birlikte yürüdük. Yeşillerin arasına tünemiş eski evleri ardımızda bırakıp çay alım merkezine geldik.

Birden sırtlarındaki çay küfelerini yere bıraktılar. En yaşlı olanının yüzü kıpkırmızıydı. Yorgundu, ama hiç belli etmiyordu.

— Kaç saatte geldiniz buraya?

Bu kez en genç olanı yanıtladı:

— **Ne yapacaksın kaç saatte geldiğimizi?**

Kadir Can tam fotoğrafını çekerken başını geriye çevirdi.

— **Ana baksana ana...**

Eksper Süleyman Temizkan'ın sesi duyuldu ardından:

— **Bırak çeksinler. Utanacak ne var sanki...**

Hemen çay yapraklarını yere boşalttılar. Sonra birlikte çömdüler, işe koyuldular.

Birden tatlı bir yağmur serinliği yayıldı çevreye. Uzaklardan bir türkü duyuldu sevda üzerine.

Kantarın arkasında bir masa. Yan tarafta tüp gazın üzerinde çay demliği. Eksper **Süleyman Temizkan** önce kaynamış mısır sunuyor bize. Ardından ise çay sürüyor önümüze.

GÜNDE 2 TON

Çay yaprakları kantara konuyor, tartılıyor. Sonra ambarın ikinci katına çıkarılıyor. Alım bittikten sonra çay yaprakları fabrikaya gidiyor.

Çaylarımızı içerken, üreticilerin "**kantara teslim**" olayını izliyoruz. Bir yandan da eksper Süleyman Temizkan'ı dinliyoruz.

— **Başta söylemiştim ya! Önemli olan sürgünün tazeliği. Kartlaşmış sürgünden kötü çay olur. Siz de kötü çay içersiniz.**

— Günde kaç ton çay yaprağı alıyorsunuz?

— **İzdihamda 10 ton, şimdi ise 2 ton alıyoruz.**

— Alınan çay yaprakları fabrikaya mı gidiyor buradan?

— **Buradaki çaylar fabrikanın imalat kısmına gidiyor, işleniyor, tasnif oluyor, kurutuluyor.**

Çay yaprağı teslimi sürüyor. **Ömer Bostan** 50 kilo çay sürgünü teslim ediyor alım memurlarına. Eksper bir kez daha bakıyor filizlere.

— Fena değil.

— **Taze. Üç saat önce topladık.**

— Tamam anlaşıldı.

— **Anlaşılacak elbet.**

Eksper susuyor. Dışarıya çıkıyor. Üretici her an kavgaya hazır. Ömer Bostan kendi kendine konuşuyor.

— **Kurban bayramında alımı durdurdular. Üç gün elimizde kaldı çay.**

— Ne oldu?

— **Üç gün elimizde kalırsa körpeliği gider sürgünün...**

Çay-Kur'un alım memurları ürünün kaç kilo olduğunu, ederini çeki defterine, ardından da üreticinin ruhsatına işliyorlar.

Çay-Kur çay yaprağının kilosunu 101 liradan alıyor. Üreticilere "**fiyattan memnun musunuz?**" diye soruyoruz. Hepsi başını sallıyor. "**Evet**" yanıtını ve-

riyorlar. Üreticiler kiloda beş lira stopaj vergisi ödüyorlar.

1930'LU YILLAR

Burada bir nokta koyarak gerilere dönelim. 1930'lu yıllarda **Zihni Derin**'in çabalarıyla Doğu Karadeniz'in geçit vermez yamaçlarından, kıyı kesimine değin uzanan doğurgan topraklarda üretilmeye başlanan çayın o yıllardan bugüne değin serüvenli bir yaşamı göze çarpar.

Tek partili dönemden çoğulcu demokrasiye geçtiğimiz 1950 yılı, Türkiye'nin gerek siyasal, gerekse ekonomik yaşamında ilginç bir yer tutar. 50'li yıllarda görünüm kırsal kesim insanının yokluktan kurtulmak için çareler aradığı, ürünün para ettiği, baskıdan kurtulduğu biçimindedir. Siyasal iktidarın bol para basarak kırsal kesimi kalkındırma politikası köylünün kalkınmasını değil, kırdan kentlere göçü sağlamış, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük kentler bu yıllarda gecekondularla kuşatılmıştır.

Çay üretiminden bol para kazanan Doğu Karadeniz insanı ise kırsal kesimin tersine gurbetçilik denilen olaya son vermiş, iş bilenler dışarıda mesken tutup, bu olanağı değerlendirmişlerdir. İş bilmeyenler ise tam Doğu Karadeniz insanına özgü bir davranış göstererek düğün şölenlerinde, eğlencede elde avuçta ne varsa harcamış, sonuçta ekonomik darboğaza düşerek kurtuluşu yine gurbetçilikte aramışlardır.

DENİZİ DÖKÜLEN ÇAY

1966 yılında başlayan tarım ürünlerinde taban fiyat uygulaması, siyasal iktidarların yanlış ekonomi politikaları sonucu özellikle çay ve tütün tarımını ters yönden etkiledi. Önce tütün alanları genişledi. **"Dik tabana, sat babana"** düşüncesi ve güneydoğuda Virjinya tütün dalının doğması devletin sırtına yük oldu. Stoklar büyüdü, eritilemedi. Sonuçta yakıldı. Aynı uygulama çay tarımında da başlayınca, çay 1970'li yıllarla birlikte denize dökülür oldu. Artık Doğu Karadeniz'de her yıl binlerce ton çay denize dökülüyor, milyonlarca liralık ekonomik açık devlet tarafından karşılanıyordu.

Oysa devletin çay fabrikalarının sayısı belliydi ve bu fabrikaların üretim kapasitesi de ortadaydı. Fabrikaların işleyeceği çay ile üretilen çay yaprağı arasında büyük fark vardı. Yıllardır izlenen yanlış üretim politikası üreticilerin tepkisine neden olmaya başladı. Gazetelerde, çürüyen çayların fotoğrafları, fabrika işgalleri, yürüyüşler ve mitingler gün aşırı görülür oldu.

Rize mahreçli haberlerde, **"20 milyon kilo çay denize döküldü, zarar 500 milyon"** gibi başlıkları yeniden anımsatmak istemiyoruz, ama bu bir gerçekti.

Çay-Kur'un 1979'da zarar hanesinde yazılan değer 4.5 milyarı aşmıştı.Çay tarımında 1970'li yıllarda başlayan yanlış uygulama, bir başka deyimle **"sancılı dönem"** diğer tarım ürünlerine de yansıdı. Tariş, Antbirlik, Fiskobirlik gibi üretici kuruluşlar da aynı Çay-Kur gibi kısır bir döngüye girdiler.

1981 yılında **"çay"**da bir dizi önlem alındı. Önce çay alanlarının daraltılmasında ekonominin temel kuralı **"arz ve talep"** göz ardı edilince stoklar tükendi. Sıkıntı başladı. bugünlerde 5 yıl süreli yeni ekim alanlarının açılması çalışmaları gündeme geldi. Doğu Karadeniz'de şimdilerde bu konuda yoğun bir çalışma var.

Yeni çay ekim alanlarının açılması ve bu ürünün yaygınlaşması siyasal iktidar tarafından destekleniyor, ama burada en önemli sorun kredi olanağının yaratılması, hükümetin uyguladığı sıkı para politikası bir başka anlamda kemerleri sıkma işi özellikle tarım kesiminde başladı. Bu nedenle çay alanlarının genişletilmesinin gündeme geldiği şu günlerde kafalara takılan soru, çay üreticisine kredi verilip verilmeyeceği... Ve fabrika sayısının artıp artmayacağı.

Türk Dilini Özleştirenlere Selam!

MUSTAFA EKMEKÇİ — *26 eylül*

İnönü'nün Başbakan olduğu yıllarda, bir kısa süre Milli Eğitim Bakanlığı da var. 9 Ocak 1929'dan, 26 Şubat 1929'a dek sürer bu. O yıllarda, *"Türkçe sözlük"* hazırlıklarına girişilir. Bilim adamları, öğretmenler toplanır, İsmet Paşa, onlara ilginç bir açılış konuşması yapar, *"sözlük"* yerine, *"sözkitabı"*'nı kullanmaktadır. Bellidir ki, Osmanlıca sözcüklere Türkçe karşılıklar aranmasına o yıllarda başlanmış, *"Dil Derneği"* adıyla bir dernek de kurulmuştur. İsmet Paşa'nın konuşmasında, Türkçe sözcükler aranırken henüz bocalandığı anlaşılıyor. Bu sözcüklerin yerlerine şimdi, daha tutmuş olanları bulunmuştur. Konuşmayı, *"Cumhurbaşkanları, Başbakanlar ve Milli Eğitim Bakanlarının Milli Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçleri"* kitabından aldım. Bazı sözcüklerin karşılığına da, bugün tutmuş olanlarını ben yazdım. Şöyle diyor 17 Şubat 1929 günkü konuşmasında İsmet Paşa:

"Ünlü efendiler,

Türkçemizin sözkitabı (sözlüğü) *bizim çok yüzlükten* (yüzyıldan) *beri sezdiğimiz bir eksiktir. En nihayet bu eksik de tamamlanmak için Cumhuriyet yaşayışına kavuşmayı beklemiştir.*

Acı ile anlamalıyız ki, şimdiye kadar dilimiz, sınırları açık bir yurt kalmıştır. Bu yurdun içine girmek suçsuz bir dalış idi. Daha fena ve acıklı olan, vatan çocuklarının bu dalmayı kendilerinin arayıp özlemesidir. Bir dilin sınırı sözkitabı ile çevrilip çerçevelenir. Yüce toplanmanız (toplantınız) *dilimizin sınırını çizmek, onu zorlamaktan korumak için kurulmuştur.*

Toplanmamızın söyleşmesine başlamadan evvel size, öz olarak istelerimizin (isteklerimizin) *ana çizgilerini saymak isterim.*

Türkçenin sözkitabı medeni bir milletin umumi ya-

şayışındaki bütün sözleri derlemekle kalmayacaktır. Asıl değimli olan (değinilmesi gereken) *nokta, ekim* (ekin, kültür) *yaşayışının bütün istelerini düzeltip doyurmasıdır. Bunun içindir ki dil derneğimizin tutumu, pek doğru ve vuruşlu olarak, büyük bir erişkin dilin, büyük bir sözkitabındaki bütün sözleri, diyelim ki bütün anlatışları Türkçeye geçirmek tutamını* (yolunu) *bulmaya yönelmiştir.*

Bununla biz iki işlemeyi (işlemi, işlevi) *birden sağlamış oluyoruz. Birincileyin; daha ilk kurumda dilimizi engin bir düze* (düzeye) *genişletmiş, ikincileyin medeni bütün anlatışlara tam denk gelecek sözleri dilimizde durgulamış* (gerçekleştirmiş) *olacağız. Daima aynı anlatışa karşılık olacak sözleri, ilk önden bize alışılmamış bir işleti verse de, pek az zaman sonra, tadımıza uygun, hele durgulu olması ile, yerinden oynamaz bir yüz olacaktır.*

Sözkitabı birleştirmesinde dil derneği, ıstılah dediğimiz ayrım sözlerine çeşit gideklerin (kılavuzların) *işedinenleri yardımı ile varlamağı* (oluşturmayı) *hem saygılı, hem yakışık alır bir gidiş saydı. Düşünüşün vuruşlu olduğuna sarsı gösterilemez. Her yüze bilginin işedinenleri kendi gideklerinin dileklerini dışarıdakilerden daha iyi sezebilirler, hele onların, bilgi benliklerinin ince duyguları, hem anlatışa, hem söyleyişe, tatlı gelen uyguyu* (uyumu) *daha iyi seçebilirler.*

Biz işedinenlerimizin (uzmanlarımızın) *öğretme yorgularını* (çabalarını) *kendi öz yaşayışlarının ve devlet düzenindeki duraklarının gereklerini tartabiliriz. Fakat dernekte çalışan her arkadaş aynı bulunumdadır* (durumdadır). *Dilimizin varlığını korumak sevgisi, işte yalnız bu işletidir ki, sinirlerimize güç, çalışmamıza zevk verecektir.*

Efendiler,

Bundan sonra sizin bakışınızı pek değimli olan öbür noktaya çelmek isterim. Sözkitabının varlanması (oluşturulması) *nihayet bir yılda bitirilmek gerekir. Bu gerek üzerinde ne kadar kalınsam azdır. Türk dilinin sözlerine şimdiye kadar alışılandan başka biçimde yüz verirken, eğer anlatışları bir an evvel durgulamazsak dilimiz çok tehlikelere açık bırakılmış olacaktır. Yazılışı Türk harflerine uymayan, birçok sözleri bırakmak eziminde kalan isteli, kendi ekimine ve tadına göre, söz bulmaya ve yaratmaya hak kazanmış oluyor. Bu bulunumun sürekliliği az zamanda dilimizi, eskisinden başka yönlerden, ayrıca dolaş ve kaplayışa açık bırakmış olacaktır. Eski Şark sözlerinin kaplayışından kurtulmadan, yeni Garp sözlerinin düşüncesiz ve ölçüsüz dalışına uğrayacağız. Bunla Türk dili Türk ekimlerinin çevresinde, yabancı ağlar içinde boğulmuş, ötürüsü ile dolayısıyla) kısır kalmış, tohum beneklerine dönecektir..."*

Paşa konuşmasının sonunda da şöyle diyor: *"Bu yayılışımla sakınılacak köşelere işaret koyduktan başka, kitabımıza çabuk varlık verilmesindeki değimi kabarıntı ile* (abartarak, mübalağa ile) *göstermiş oluyorum."*

Daha sonra tartışmalara geçiliyor...

İsmet Paşa'nın konuşmasını, dil çalışmalarında geçirilen sıkıntıları, harcanan çabaları göstermek için verdim. İnönü, kuşkusuz Atatürk'ün başlattığı bir devrimin, dil devriminin -harf devriminde olduğu gibi- savunuculuk örneğini veriyor.

Bu çabalar olmasa, dilimizdeki arılaşma, özleşme günümüze dek canlı gelebilir miydi? Dilimizdeki Osmanlıca sözcükler şimdi ona inatla kullanmak isteyenler bulunsa bile, ölü sözcükler olarak sırıtıyor.

Mustafa Kemal'in, Türk dilinin özleşmesine girişmesini Yalçın Küçük, *"Aydın Üzerine Tezler"*inde, Türk aydınındaki aşağılık kompleksinin yenilmesine de bağlıyor. Şöyle diyor Yalçın Küçük:

"... Türk aydınının pek sevdiği Koçi Bey risalesinde Türkler, çingene ve ağdacılarla bir sayılıyor. İşin aşağılık kompleksiyle ilgili yanı ayrı: İlerde uzun uzun ele alınacak ve ön plana çıkarılacak. Şu görülüyor: Türk aydınında ve Türk halkında aşağılık kompleksi olduğu muhakkak. Açık veya kapalı, bunu herkes kabul ediyor. Mustafa Kemal'in Türk Tarih Tezi ile Güneş Dil Teorisi, bunlar Aydın Üzerine Tezler'in daha sonraki kitaplarının konusu. Bu kabule dayanıyor. Kabul ve kabulde ittifak var. Fakat nedeni konusunda görüşler ayrılıyor. Ele alınacak." (Yalçın Küçük, "Aydın Üzerine Tezler" 1830-1980, birinci kitap, s: 108, "Tekin Yayınevi", İstanbul.)

Bugün dil bayramı. Türk dilinin özleşmesine katkıda bulunanları, emek verenleri saygı ile selamlıyorum.

26 eylül

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
Üniversite Hazırlık Kursları
Lise sonlar 29 Eylül
Beklemeliler 8 Ekim
Akşam Kursu 5 Ekim
Laleli / İSTANBUL

61. Yıl: Sayı: 21581 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 27 Eylül 1984 Perşembe

Halefoğlu: ABD'nin güvenilir müttefikliğinde kuşku var

Dışişleri Bakanına göre, Türk-Yunan yakınlaşmasını Kongre engelliyor

ABD yardımından 215 milyon dolar daha kesinti önerildi

YILMAZ VE YAVUZTÜRK: ABD YARDIMI AZALMAYACAK VE ŞARTLI OLMAYACAK

DENKTAŞ: NÜFUSA GÖRE TEMSİL ÖNERİSİNİ KABUL ETTİK

Barış-2 davası açıldı

48 sanıklı davada 14 sanığın 8-15 yıl, 34 sanığın da 5-12 yıl arası hapsi isteniyor

Barış-2 davası açıldı

27 eylül

İstanbul Haber Servisi — İstanbul Sıkıyönetim Yardımcı Savcısı **Yılmaz Özyiğit** tarafından hazırlanan 25.9.1984 tarih ve 1982/2279 esas, 1984/306 karar sayılı iddianameyle **"Barış 2"** adlı yeni bir dava açıldı. Haklarında dava açılan toplam 48 sanıktan 14'ünün TCY'nin 141/1, 173/son, 31 ve 33. maddeleri uyarınca 8-15 yıl, 34'ünün de TCY'nin 141/5, 173/3, 31 ve 33. maddeleri uyarınca 5-12 yıl arasında değişen hapis cezasıyla cezalandırılmaları isteniyor. Davanın görülmesine bir süre sonra İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başlanacağı bildirildi.

1. Ordu ve Istanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 27.10.1980 gün ve Ad. Müş: 1980/5053 sayılı soruşturma istemi ve Askeri Savcılığın 17.5.1982 gün ve 1980/3821 Esas, 1982/1239 Karar sayılı iddianamesiyle açılan "Barış 1" davasının devamı olarak yapılan soruşturma sonunda 151 kişi hakkındaki evrak, henüz bulunamadıkları ve ifadeleri alınamadığı için tefrik edildi. Daha önce haklarında gıyabi tutuklama kararı çıkarılmış olan 16 kişinin de takibine sıkı bir şekilde devam edilmesi kararı verildi. Bu arada 47 kişi hakkında da kamu adına kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildi.

TCY'nin 141/1, 173/3, 31 ve 33. maddeleri gereğince, sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya temel sosyal nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf bir dernek kurmak ve bu derneği sevk ve idare edip, illegal faaliyetlerini yönlendirmek gerekçesiyle 8-15 yıl arasında değişen ağır hapis cezasına çarptırılması istenen sanıklar şunlar:

Erol Saraçoğlu (avukat), **Müşir Kaya Canpolat** (avukat), **Metin Tüzün** (eski milletvekillerinden), **Mehmet Ali Pestilci** (avukat), **Ertuğrul Günay** (avukat, eski milletvekillerinden), **Ataman Tangör** (Doç. Dr.), **Süleyman Coşkun** (gazeteci), **Güner Eliçin** (mimar), **Halit Çelenk** (avukat), **Yavuz Bayülken** (yük. makine mühendisi), **Ali Rıza Güven** (DİSK davası sanıklarından, idamla yargılanıyor - Yürütme Kurulu üyesi), **Celal Küçük** (DİSK davası sanıklarından, idamla yargılanıyor - Yürütme Kurulu üyesi), **Sadun Aren** (DİSK davası sanıklarından, 5-15 yıl arasında hapsi isteniyor, Prof.) **Aziz Nesin** (Yazar, TYS Genel Başkanı, TYS davasından 8-15 yıl arasında hapsi isteniyor).

TCY'nin 141/5, 173/3, 31 ve 33. maddeleri gereğince, illegal hale dönüşmüş dernek içinde faaliyet gösterip, bu faaliyetler memleket içindeki müesses, iktisadi ve sosyal nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf ve bir sosya sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümü tesis etmek gayesini de güttüğü gerekçesiyle 5-12 yıl arasında hapisle cezalandırılması istenen sanıklar şunlar:

Gülsen Tuncer (tiyatro sanatçı), **Turgut Kazan** (avukat), **Ali Galip Yıldız** (avukat), **Turgan Arınır** (avukat), **Atilla Coşkun** (avukat), **Ayfer Coşkun** (avukat), **Nezahat Gündoğmuş** (avukat), **Jülide Gülizar** (gazetemiz yazarı), **Erkan Oyal** (eski TRT-DER Başkanı), **Garip Aydındağ, Rasim Öz,** (avukat), **İlhan Alkan, Mustafa Özkan** (avukat), **Asım Bezirci** (yazar-eleştirmen, TYS Yönetim Kurulu üyesi, TYS davasından 8-15 yılla yargılanıyor), **Mustafa Birol Özkay, Mehmet Şükrü Güner** (doktor, TTB Merkez Konseyi Genel Sekreteri), **Ali Şen** (avukat), **Dora Kalkan Küçükyalçın** (doktor), **Tezer Eraslan** (inşaat mühendisi), **Gündüz Gözen** (Mak. müh.), **Rutkay Aziz** (tiyatro sanatçısı, AST yönetmeni), **Tarık Akan** (sinema sanatçısı), **Genco Erkal** (tiyatro sanatçısı, Dostlar Tiyatrosu yönetmeni), **Birol Bora, Esat Ahmet Balım, Vedat Türkali** (yazar, TYS Yönetim Kurulu üyesi, TYS davasından 8-15 yıl hapisle yargılanıyor), **Özgül Erten** (avukat), **Sadettin Ülfer, Sadık Karamustafa** (ressam), **Mehmet Okçuoğlu** (doktor), **Nurettin Osman Çavdargil, Mustafa Yılmaz Kurt Onay, Ferruh Yavuz, Ahmet Yıldız** (Halkaevleri eski Genel Başkanı).

Hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilenler ise şunlar:

Coşkun Özdemir, Mehmet Agâh Uyanık, Hakkı Öztürk, Halim Bulutoğlu, Vehbi Yüksel, Canan Çoker, Hakan Balamir, Nermin Aksın, Suat Keskinoğlu, Füsun Dilli, Zafer Toprak, Erol Serdar, Tan Oral, Niyazi Duranay, Vedat Günyol.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl: Sayı: 21582 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 28 Eylül 1984 Cuma

YILAYDIN DERSANESİ
Üniversite hazırlık kurslarımız 1984/85 kayıtları devam ediyor

ABD Kongresi'nde Ermeni baskısı

ABD'deki Büyükelçiliğimizi telefonla arayan bir kadın "Bugün sizin için sıcak olacak" dedi. Bomba olasılığına karşı güvenlik kuvvetleri elçilik çevresinde olağanüstü önlemler aldı. Ancak herhangi bir olay meydana gelmedi.

Üç Kongre üyesi Ermeni soykırımı ile ilgili karara "ek destek" dilekçesi verdi. Cumhuriyetçi Parti üyesi Nancy Johnson "Türkiye'nin itirazları soykırım gerçeğini değiştirmez" dedi.

UFUK GÜLDEMİR

WASHINGTON — Ermeni soykırımına ilişkin tavsiye kararının Kongre'de bulunduğu aşamada "takılması" için ABD yönetiminin gösterdiği çabalara karşın çemberi daraltmak isteyenler de faaliyetlerini sürdürüyor. Bu amaca yönelik iki gelişme de dün meydana geldi. Washington'daki Türkiye Büyükelçiliği'ne bir bomba ihbarı yapıldı. Üç Kongre üyesi de Ermeni soykırımına ilişkin tavsiye kararına "ek destek" dilekçesi verdi.

Temsilciler Meclisi'nin Connecticut üyesi (Cumhuriyetçi) Nancy Johnson dilekçesinde "Türkiye'nin itirazları soykırım gerçeğini değiştiremez" dedi. Dün sabah yerel saatle 10.00'da Türkiye Büyükelçiliği'ni arayan bir kadın, yanıt veren santral operatörüne "Bugün sizin için sıcak olacak" dedikten sonra telefonu kapattı. Bozuk bir aksanla Türkçe konuşan kadının ihbarından sonra Washington'daki Büyükelçilik, bomba atılma olasılığına karşı alarma geçti ve ABD Dışişleri Bakanlığı ihbardan haberdar edildi. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın müdahalesi ile çevrede olağanüstü güvenlik önlemleri alındı. Ancak herhangi bir olay meydana gelmedi.

Öte yandan üç Kongre üyesi daha sözde Ermeni soykırımı ile ilgili tavsiye kararını desteklediklerini belirten "ek dilekçe"yi Temsilciler Meclisi Genel Kurul Raportörlüğüne verdi. Söz konusu üyeler "İnsanın insana karşı insanlık dışı davranışı" ile ilgili kararın alındığı 10 eylül tarihli oturumda konuşma yapamadıkları ve mazeretli oldukları için tavsiye kararına şimdi katıldıklarını belirttiler.

Temsilciler Meclisi'nin Ohio üyesi (Demokrat) Edward Feighan verdiği 12 eylül tarihli destek metninde "Amerika, Türkiye'nin Ermenileri sistematik olarak katlettiğini uzun süre tanımayarak, Ermenileri gücendirmiştir" dedi ve "Son alınan kararın Amerikalı Ermenilerin acılarını dindireceğini" savundu. Amerikalıları Ermeni soykırımına duyarlı olmaya çağıran üye, kabul edilmiş olan tavsiye kararına yürekten katıldığını da belirtti.

Kararın bulunduğu aşamada kalarak Türkiye'yi daha fazla taciz etmemesi için çaba harcayan Cumhuriyetçi Parti'nin üyesi olmasına karşın Nancy Johnson (Connecticut) da, "İnsanın insana karşı insanlık dışı davranışı kınama kararını desteklediğini" açıkladı ve "Türkiye'nin itirazları soykırım gerçeğini değiştiremez" dedi.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Ermenilerin sistematik bir şekilde katledildiğini iddia eden Johnson, "Totaliter rejimler siyasi çıkar sağlamak amacıyla tarihi saptırır. Oysa, geçmişteki soykırımları tanıyarak aydınlık bir geleceğe varmanın ilk koşuludur" şeklinde konuştu.

Ermeni Amerikalıların büyük bir seçmen tabanı oluşturduğu Kaliforniya eyaletinin Demokrat Partili Temsilciler Meclisi üyesi Richard Lehman ise kararı "Tüm kalbiyle" desteklediğini belirterek, "Hiç de partizanca davranışlar içine girilmeden, bu kararın Temsilciler Meclisi Ge-

(Arkası Sa.8, Sü.2'de)

HALEFOĞLU İLE GÖRÜŞEN SHULTZ: ABD YÖNETİMİ

"DIŞ POLİTİKADA BAĞIRMAK NETİCESİZ"

Özal'ın geri adımı: Başta heyecanlandım

Başbakan, 14 eylüldeki yazılı açıklamasında, ABD'deki kararlarla ilgili olarak, "çirkin ve ucuz politika" demiş, "ilişkilerin gözden geçirilebileceğini" söylemişti. Özal, dün gazetecilerle konuştu: "Dış siyasette bağırmakla bir neticeye gidilmez. Hadiselerin ilk çıktığı zaman ben de heyecanlandım. İlk beyanatım oldukça sertti. Ama soğukkanlı hareket ediyoruz."

Özal'dan ABD'ye sert tepki: İlişkiler gözden geçirilebilir
Çirkin politika
[illegible]

15 EYLÜL 1984 — Özal'ın yazılı açıklaması.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, hükümetin iç ve dış konularda soğukkanlı hareket ettiğini belirtti ve şu karşılığı verdi:

"Biz soğukkanlı hareket ediyoruz. Çünkü iktidar olmanın belli sorumlulukları vardır. Şu... -tin nabzını biliyoruz. Milletimiz de meseleleri o kadar fazla heyecanla götürme tarafını değil."

Başbakan Özal, TBMM'deki

MLSPB DAVASINDA KARAR

61 KİŞİ ALINDI — 328 sanıklı MLSP davasının dünkü karar oturumuna tek tip elbise giyen tutuklulardan yalnızca 61'i katıldı. Tek tip elbise giymeyi reddeden 70 tutuklu sanık ise kararın okunmasında bulunamadılar. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

22 idam, 45 müebbet

Marksist-Leninist Silahlı Propaganda Birliği davasında önce ölüm cezasına çarptırılan 51 sanıktan 45'inin cezası ömür boyu hapse, 6'sının cezası ise 16-24 yıl arasında değişen ağır hapis cezalarına çevrildi. 60 sanık beraat etti, 183 sanık 8 ay ile 20 yıl arasında değişen hapis cezalarına mahkûm edildi.

Tek tip elbise giymeyi kabul etmeyen sanıklar karar oturumuna alınmadılar.

İstanbul Haber Servisi — İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülmekte olan 328 sanıklı Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği (MLSPB) davası dün sonuçlandı. 137'si tutuklu, 4'ü ölü, 3'ü firari, 191 tutuksuz sanıktan 22'si TCY'nin 146/1. maddesi uyarınca ölüm

Yaşam boyu hapis yatacaklar

NİLÜFER KÜÇÜKTAY — AŞKIN KANER — [illegible]

-yan 74 sanık hakkında ölüm cezası isterken, 211 sanığın 3-15 yıl arasında değişen hapis cezalarıyla cezalandırılmasını, 38 sanığın da beraatini istemişti.

Dünkü oturum saat 10.50'de başlarken, oturumdan önce erken saatlerden itibaren sanık yakınlarının Metris Askeri Ceza ve Tutukevi kapılarında biriktiği görüldü. Duruşmayı izlemeye yalnızca tek tip elbise giyen sanıkların yakınları alındı. Dünkü oturuma 20 avukat ve tek tip elbise giyen 61 tutuklu sanık ile 6 da tutuksuz sanık katıldı. Tek tip elbise giymeyi reddeden 70 tutuklu sanık ise daha önce haklarında duruşmaya alınmama kararı verildiği için karar oturumuna getirilmediler. Sanık yoklamasının tamamlanmasından sonra söz alan sanık avukatlarından Ali Rıza Dizdar, tek tip elbise giymeyerek şort ve atletle duruşmaya katılan ve bu nedenle iki kez duruşmadan atılarak şu anda karar oturumunda bulunmayan sanıkların yakınlarının

Yazar, Özal'a meydan okuyor

IŞIK KANSU — *30 eylül*

GİRESUN — Türkiye Odalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı **Mehmet Yazar,** dün birliğin Karadeniz bölge toplantısında yaptığı konuşmada, hükümetin ekonomik politikasına karşı 13 ilkeden oluşan **"alternatif bir model"** önerdi. Hükümetin enflasyonla savaşımda başarılı olamadığını belirten Yazar, enflasyona üretim açısından yaklaşma zamanının geldiğini bildirdi.

Sanayinin canlanması, istahdamın gelişmesi, ulusun katlandığı fedakârlığın makul düzeye inmesi için hükümetin ekonomik politikasına karşı şu önerileri getirdi:

1— 1981'den bu yana yılda % 7.5'tan toplam % 30 gibi normalin üstünde aşırı değer kaybına uğrayan Türk Lirası'nın değeri: İç enflasyon ile dış enflasyon arasındaki farka göre ayarlanmalı, gereğinden fazla düşük tutulmamalıdır.

2— Bugüne kadar ihracatımızdaki artış:

- Sanayimizdeki kapasite kullanımını arttıran,
- İç talebi daraltarak tüketimi kısan,
- İhracatın cazibesini arttırıcı teşvik, kaynak transferi politikalarıyla sağlanmıştır.

Halen ihracatımızın % 74'ünü sağlayan sanayimizin ihracat artışını sürekli ve sağlıklı biçimde destekleyebilmesi için:

- Devamla üreten,
- Kendini sürekli yenileyen,
- Değişen teknolojiye ayak uydurabilen,
- Giderek büyüyen,

Dinamik bir yapıya kavuşması gerekir.

Şimdiye kadar sadece ihracatçı sermaye şirketlerine tanınan ve esasen serbest rekabet sistemi ile bağdaşmayan özel imtiyazlardan vazgeçildiği takdirde yaklaşık 200 milyar liralık bir kaynak sanayiye yönlendirilebilir.

3- Diğer taraftan maliyet enflasyonunun da etkisi ile daha da bozulan bütçe açıklarının kapatılmasını için yatırım harcamalarını kısmadan her türlü kamu, cari ve transfer harcamalardan yaklaşık % 10 kısıntı yapılabilir. Bu da 250 milyar liralık kaynak tasarrufu demektir.

4- Yukarıda zikredilen imkânların daha etkin yönlendirilmesi için ihracat ve sanayi teşvikleri yeniden düzenlenmelidir. Özellikle sanayinin yatırım ve üretim ihtiyacı için işlerliği olan orta vadeli ve düşük faizli kredi sistemine ihtiyaç vardır. Ayrıca dış kaynaklardan daha fazla yararlanılabilmesi için yine işlerliği olan bir kur sigortası sistemi getirilmelidir.

5- Türkiye sathına yayılmış 500 kadar duran fabrikanın, öncelik esasına göre işletmeye açılması şarttır. Buralarda milletimizin trilyonları yatmaktadır. Birkaç yüz milyarla bu tesisler işleyebilir, üretim yapılabilir, istihdam yaratılabilir.

6- Bankalar sistemimize daha yakından eğilmek ge-

rekir. Birçok aksaklık yanında:

Yıllardır sadece banka kayıtlarında bir değer olarak gösterilen ve fakat bankalara ödenemeyen borçlar firma-banka ilişkisini kitlemiştir.

- Makul bir formül çerçevesinde borçların ertelenmesi,
- Ödenemeyen borçlara faiz yürütülmemesi,
- Gerektiğinde sanayiciye bir miktar ilave kaynak daha verilmesi,
- Yeni ortak bulunması gibi yollara başvurulabilir.

7- Öte yandan sanayinin finansman ihtiyacının sadece bankalar sistemince karşılanamayacağı anlaşılmıştır. Sermaye piyasasının canlandırılmasının bu noktada çok büyük önemi vardır.

Yasa yeniden ele alınmalı. Menkul kıymetler borsası kurulmalı ve yeniden değerlendirmeye süreklilik getirilmelidir.

8- Mevduata enflasyon üzerinde faiz verilmesi doğrudur. Ancak faiz nispeti tespit edilirken, hedef alınan enflasyon oranı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu açıdan, mevduat faizine enflasyon üzerinde, ancak 3-5 puanlık bir pozitif faiz düşünülmesi daha isabetli olur. Zira faiz oranı genel kârlılık oranı üzerinde ise müteşebbis cezalandırılıyor demektir.

Enflasyon kontrol altına alınmadan, bankalar sistemimizin bazı zaafları giderilmeden, sermaye piyasasına işlerlik kazandırılmadan "faizlerin serbest bırakılması" bekleneni vermeyebilir.

9- KİT'lere toptan bir çözüm bulmak zordur. Konu sadece organizasyon sorunu değildir. Hepsi işletme bazında teker teker ele alınıp şöyle bir tasnife tabi tutulabilir:

- Kapanacak olanlar,
- Düzeltilip KİT olarak devam edecek olanlar,
- Halka veya özel sektöre satılacak olanlar.

Hiç şüphesiz bu köklü bir çalışmayı gerektirir.

10- Vergi gelirlerindeki azalmanın: Kamu İktisadi teşübbüslerinin mal ve hizmetlerinin fiyatlarına zam yapılarak telafi edilmesi hem maliyet enflasyonuna sebep olmakta, hem de adaletsizlik yaratmaktadır. Bu yoldan vazgeçilmelidir.

11- Özel tüketici kredisi ihdas ederek, arz potansiyeli olan üretim kesimlerine bankalar sistemi içinde geçici talep yaratılabilir.

12- Kredi miktarları konut maliyetine göre ayarlanmazsa,

- Konut üreticisine öz kaynak kullanımı ve kredi faizi bakımından daha cazip bir durum yaratılmazsa,
- Altyapı ile ilgili uygulama pratik bir çözüme kavuşturulmazsa, uygulamadan beklenen sonucun alınamayacağı endişesi taşıyoruz.

13- Sanayi için teşvik sistemi yeniden düzenlenmelidir:

- Duran yatırımları harekete geçirecek,
- Kapasite artışını sağlayacak,
- Verimliliği yükseltecek,
- Teknoloji transferine imkân verecek,
- İstihdamı olumlu yönde etkileyecek,
- Yeni üretim alanları açacak, teşebbüsler için yeni teşvikler düşünülmelidir.
- Çalışan bir kur sigortası,
- Çalışan bir orta vadeli kredi sistemi,
- Yeni yatırımlar için 5 sene vergi muafiyeti gibi tedbirlere ihtiyaç vardır.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DÖRTLER DERSANESİ
Üniversiteye Hazırlık Kursları
Lise sonlar 6 Ekim
Beklemeliler 1 Ekim - 15 Ekim
Cağaloğlu/ İstanbul Tel: 522 24 60

61. Yıl; Sayı: 21583 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 29 Eylül 1984 Cumartesi

Senato tatile girdi

ABD yardımı görüşülemedi

Yardımın azaltılması önergesini veren Senatör Pressler: "Türkiye'nin ABD çıkarlarını tehdit etmesine izin verilemez" dedi.

UFUK GÜLDEMİR

WASHİNGTON — ABD'nin Türkiye'ye yapacağı askeri ve ekonomik yardım tasarısı Senato'da dün gece de ele alınamadı. Senato tatile girdi. Yardım yasası ile ilgili olarak dün bir açıklama yapan senatör Larry Pressler, "Türkiye'nin Amerikan çıkarlarını tehdit etmesine izin verilemez" dedi.

Türkiye'ye verilecek 715 milyon dolar tutarındaki askeri ve ekonomik yardımın verilebilmesine olanak tanıyan "Devam Eden Ödenekler Yasası" (Continuing Resolution) ABD Senatosu'nun Dış İlişkiler ve Ödenekler Komitesi'nden geçerek Senato Genel Kurulu'na geldi. Bundan sonraki aşama Temsilciler Meclisi ile Senato Genel Kurulu'ndan çıkacak metinleri birleştirmek için bir uzlaştırma komitesinin kurulmasıydı.

Ödenekler Komitesi'nde Türkiye'ye verilmesi öngörülen 715 milyon dolarlık yardımın 500 milyona indirilmesi ve geri kalan miktarın da Kıbrıs'ta taviz koşuluna bağlanması için çaba gösteren Cumhuriyetçi senatör Larry Pressler, "Türkiye'nin Amerikan çıkarlarını tehdit etmesine izin verilemez" dedi.

Senatör Pressler, Senato Dış İlişkiler Komitesi'nde 215 milyon dolar tutarındaki hibe yardımının Maraş'ın iadesine bağlanmasını öngören değişiklik önergesinin kabul edildiğini belirtti ve "Senato Genel Kurulu'nda, bu değişiklik önergesini benimseyerek, Türkiye'yi taviz zorlamalıdır" şeklinde konuştu. Pressler, daha sonra şöyle devam etti:

"Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'ı işgalinin üzerinden 10 yıl geçti. Türkiye, bir NATO ülkesi olabilir, ama ne yazık ki Amerika bu NATO ülkesinin NATO destekli birliklerini Kıbrıs'tan geri çekmesini sağlayamıyor.

Türkiye, Kıbrıs'ta toplumlararası görüşmeleri destekliyor görünmesine karşın, 20 bin askeri ile Kuzey Kıbrıs'ta "yasadışı Kıbrıs Türk Devleti"ni destekliyor." Pressler, önergesinin gerekçesini de şöyle açıkladı:

"Sadece Maraş'ı Rumlara iadeye zorlamak. Üstelik bunu yaptığımda Türkiye'ye verilen yardımın artırılmasını sağlamaya çalışacağım. Türkiye, Ada barışına çözüm getirebilmek için Maraş'ın BM tarafından güvence gözetiminde Rumların Maraş'a yerleşmesine izin vermelidir."

AET Konsey toplantısına doğru

Kohl, Türkiye için yine devrede

Ekim ayı başında yapılacak Fransa - Federal Almanya zirvesinde Kohl, Mitterrand'dan "Fransa'nın Türkiye'ye daha esnek davranmasını" isteyecek. Önceki gün Brüksel'de Türkiye için yapılan özel toplantıda Yunanistan ve Danimarka ilişkilerin düzeltilmesine karşı çıktılar. Fransa ve Hollanda tarafsız tutum aldı.

HADİ ULUENGİN

BRÜKSEL—Özal-Kohl görüşmesinden sonra Türkiye AET ilişkilerinin düzeltilmesi için devreye giren Bonn diplomasisi konuyu yeniden gündeme getiriyor. Brüksel'deki değişik kaynaklardan elde edilen bilgilere göre, Ortak Pazar Dışişleri Bakanları'nın 22 ekimde yapacakları Konsey toplantısında Türkiye ile ilişkiler sorunu tartışılacak. Öte yandan, ekim ayı başında gerçekleştirilecek olan Fransa-...

...temsilcilerinin katıldığı bu toplantıda, Yunanistan ve Danimarka, Ankara ile ilişkilerin iyileştirilmesine karşı çıktılar. Fransa ve Hollanda ise, çekimser bir tutum takındılar.

Bu toplantıda, esas olarak 29 milyon ECU (Avrupa Hesap Birimi) tutarındaki özel bir kredinin serbest bırakılmasıyla, İngiltere, İrlanda ve Danimarka'nın AET'ye üye olmasından sonra, Türkiye ile henüz parafe edilmeyen "uyum anlaşması" üzerinde duruldu. Yunanistan her ...

(Fotoğraf: DENİZ TEZTEL)

Çayan Sempatizanları davası

4 idam, 5 müebbet

3.5 yıldır süren Çayan Sempatizanları davasında 16 sanığa da 3 yıldan 15 yıla kadar hapis cezaları verildi. 5 sanık beraat etti.

İstanbul Haber Servisi — İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı ...

Anayasa Mahkemesi kararını açıkladı

DYP için beraat

Anayasa Mahkemesi, Doğru Yol Partisi'nin kapatılan AP ve BTP'nin devamları olduğu iddialarına kanıt bulamadı. Kapatma isteği oybirliği ile reddedildi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Anayasa Mahkemesi, Doğru Yol Partisi hakkında Cumhuriyet Başsavcılığı'nca kapatma isteğiyle açılan davayı oybirliğiyle reddetti. Mahkeme DYP'nin kapatılan AP ve BTP'nin devamları olduğu iddialarına kanıt bulamadı.

Anayasa Mahkemesi'nin dün sabah başlayan ve 18.40'a kadar 5 saat 40 dakika süren toplantısında raportör Alpaslan Nasıhoğlu tarafından hazırlanan 114 sayfalık raporun okunması tamamlandı. Üyeler rapor üzerindeki görüşlerini açıkladılar. Daha sonra davanın oybirliği ile reddine karar verildiği bildirildi. Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Hamdi Boyacıoğlu 6 Nisan 1984 günü açılan ve 5 ay 22 gün süren davanın karara bağlanmasından sonra yaptığı açıklamada şunları söyledi:

NE DEDİLER?

Avcı: Karar, sadece biz ve bizi sevenler için değil, demokrasi ve memleketimizin istikbali bakımından büyük önem taşımaktadır.

İnönü: Demokrasinin gelişmesi ve yerleşmesi için memnuniyet verici bir karar alınmıştır.

Calp: İsabet olmuş. Sıvgın: Demokrasimiz adına önemli bir karar. Sunalp: Memnun oldum.

(Arkası Sa. 6, 8'de)

TİSK Başkanı umutlu

IMF istedi

57 Yıllık Esbank hizmette kararlı davranışta tedbirli
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
Üniversite hazırlık Kursları
Lise sonlar: 6 Ekim / Beklemeliler 8 Ekim / Akşam Kursu 5 Ekim
Laleli/İstanbul 522 75 74 - 528 64 37

61. Yıl: Sayı: 21584 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 30 Eylül 1984 Pazar

Yazar, Özal'a meydan okuyor

IŞIK KANSU

GİRESUN — Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Yazar, dün birliğin Karadeniz bölge toplantısında yaptığı konuşmada, hükümetin ekonomik politikasına karşı 13 ilkeden oluşan "alternatif bir model" önerdi. Hükümetin enflasyonla savaşında başarılı olamadığını belirten Yazar, enflasyona üretim açısından yaklaşma zamanının geldiğini bildirdi.

Sanayinin canlanması istihdamın gelişmesi, ulusun katlandığı fedakârlığın makul düzeye inmesi için hükümetin ekonomik politikasına karşı şu önerileri getirdi:

1— 1981'den bu yana yılda % 7.5'dan toplam % 30 gibi normalin üstünde aşırı değer kaybına uğrayan Türk Lirası'nın değeri: İç enflasyon ile dış enflasyon arasındaki farka göre ayarlanmalı, gereğinden fazla düşük tutulmamalıdır.

2— Bugüne kadar ihracatımızdaki artış:

• Sanayimizdeki kapasite kullanımını arttıran,

• İç talebi daraltarak tüketimi kısan,

• İhracatın cazibesini arttıran teşvik kaynak transferi politikalarıyla sağlanmıştır.

Halen ihracatımızın % 74'ünü sağlayan sanayimizin ihracat artışını sürekli ve sağlıklı biçimde destekleyebilmesi için:

• Devamlı üreten,

• Kendini sürekli yenileyen,

• Değişen teknolojiye ayak uydurabilen,

• Giderek büyüyen,

Dinamik bir yapıya kavuşması gerekir.

Şimdiye kadar sadece ihracatçı sermaye şirketlerine tanınan ve esasen serbest rekabet sistemi ile bağdaşmayan özel imtiyazlardan vazgeçildiği takdirde yaklaşık 200 milyar liralık bir kaynak sanayiye yönlendirilebilir.

3— Diğer taraftan maliyet enflasyonunun da etkisi ile daha da bozulan bütçe açıklarının kapatılması için yatırım harcamalarını kısmadan her türlü kamu, cari ve transfer harcamalarında mutlak kısıntı şarttır. Kanaatimizce bu harcamalardan yaklaşık % 10 kısıntı yapılabilir. Bu da 250 milyar liralık kaynak tasarrufu demektir.

4— Yukarıda zikredilen imkânların daha etkin yönlendirilmesi için ihracat ve sanayi teşvikleri yeniden düzenlenmelidir. Özellikle sanayinin yatırım ve üretim ihtiyacı için işlerliği olan orta vadeli ve düşük faizli kredi sistemine ihtiyaç vardır. Ayrıca dış kaynaklardan daha fazla yararlanılabilmesi için yine işlerliği olan bir kur sigortası sistemi getirilmelidir.

5— Türkiye sathına yayılmış 500 kadar duran fabrikanın, öncelik esasına göre işletmeye açılması şarttır. Buralarda milletimizin trilyonları yatmaktadır. Birkaç yüz milyarla bu tesisler işleyebilir, üretim yapılabilir, istihdam yaratılabilir.

6— Bankalar sistemimize daha yakından eğilmek gerekir. Birçok aksaklık yanında:

Yıllardır sadece banka kayıtlarında bir değer olarak gösterilen ve fakat bankalara dönemeyen borçlar firma-banka ilişkilerini kitlemiştir.

• Makul bir formül çerçevesinde borçların ertelenmesi,

• Ödenemeyen borçlara faiz yürütülmemesi,

• Gerektiğinde sanayiciye bir miktar ilave kaynak daha verilmesi,

• Yeni ortak bulunması gibi yollara başvurulabilir.

7— Öte yandan sanayinin finansman ihtiyacının sadece bankalar sistemince karşılanamayacağı anlaşılmıştır. Sermaye piyasasının canlandırılmasının bu noktada çok büyük önemi vardır.

Yasa yeniden ele alınmalı. Menkul Kıymetler Borsası kurulmalı ve yeniden değerlendirmeye süreklilik getirilmelidir.

(Arkası Sa.6, Sü.2'de)

13 NOKTALIK "ALTERNATİF MODEL"

1—Türk Lirası'nın değeri yükseltilsin.

2—İhracatçıya tanınan özel imtiyazlardan vazgeçilsin, 200 milyarlık kaynak sanayiye yönlendirilsin.

3—Bütçe açıklarının kapatılması için yatırım harcamalarından kısmadan her türlü kamu harcamasından yüzde 10 kısıntı yapılsın.

4—Sanayiye orta vadeli ve düşük faizli kredi verilsin.

5—Üretimini durdurmuş 500 fabrika tekrar işletmeye açılsın.

6—Firmaların bankalara olan borçları ertelensin, ödenmeyen borçlara faiz yürütülmesin.

7—Sanayinin finansman ihtiyacı için sermaye piyasası canlandırılsın, menkul kıymetler borsası kurulsun.

8—Mevduat faizleri düşürülsün. Serbest faize geçilmesin.

9—KİT'ler işletme bazında teker teker ele alınarak çözüm bulunsun.

10—KİT mal ve hizmetlerine sürekli zam yapılmasın.

11—Özel tüketici kredisi verilerek geçici talep yaratılsın.

12—Konut kredileri maliyete göre ayarlansın.

13—Sanayi için teşvik sistemi yeniden düzenlensin.

ALTERNATİF GÖSTERDİ — Hükümetin ekonomik politikasını zaman zaman eleştiren ve Başbakan Turgut Özal tarafından politika yaptığı için uyarılan Türkiye Odalar Birliği Başkanı Mehmet Yazar, bu kez alternatif modelle ortaya çıktı. Yazar, Giresun'da yaptığı konuşmada Başbakan'ın enflasyona yenildiğini de söyledi.

Halkçı Parti kızışıyor

Calp ve genel başkan adayları bugün Kocaeli il kongresinde buluşuyorlar. Kurucular Kurulu cuma günü toplantıya çağrıldı. Genel Sekreter Gürkan, "Göndereceğimiz değerlendirme yazısından sonra, Başsavcılığın görüşlerinin değişeceğini ummak isteriz" dedi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — HP'de Merkez Disiplin Kurulu seçimiyle su yüzüne çıkan "kavga" devam ederken, gözler bugün Kocaeli'nde yapılacak il kongresine çevrildi. Kongre'de Genel Başkan Necdet Calp ile Genel Başkan adayları Genel Sekreter Prof. Dr. Aydın Güven Gürkan ve Dr. Mustafa Kemal Palaoğlu kozlarını paylaşacaklar.

Genel Başkan Calp ile Genel Sekreter Prof. Gürkan ve Palaoğlu ayrı ayrı Kocaeli'ne gittiler. Kongre'de tarafların sert konuşmalar yapması bekleniyor. Prof. Gürkan ekibinden Genel Sekreter Yardımcısı Ali İhsan Ergin, MKYK üyeleri Adana milletvekili Nuri Korkmaz, Denizli milletvekili Halil İbrahim Şahin ve Genel Muhasip Şehmuz Bahçeci de Kocaeli'ne gittiler.

Bu arada HP Genel Sekreteri Prof. Aydın Güven Gürkan, Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Merkez Disiplin Kurulu'nun Kurucular Kurulu tarafından oluşturulması gerektiği yolundaki açıklamaları yanıyı eleştirdi. HP'de dün yeni bir gelişmeyi, Genel Başkan Necdet Calp'in Kurucular Kurulu'nu 5 ekim cuma günü toplantıya çağırması oluşturdu.

HP Genel Sekreteri Prof. Gürkan, dün düzenlediği basın toplantısında Merkez Disiplin Kurulu'nun parti tüzüğüne uygun olarak MKYK tarafından oluşturulduğunu söyledi. Bunun yasalara ve Anayasa'ya uygun olduğunu bildiren Gürkan, MKYK'nın salı günü toplanarak Cumhuriyet Başsavcılığı'na bu görüşler doğrultusunda bir "değerlendirme yazısı" gönderileceğini açıkladı.

Genel Sekreter Gürkan, önceki gün toplanarak, iki üyenin is-

(Arkası Sa.6, Sü.7'de)

DYP'DE DURUM

Avcı: İlk işimiz aksayan yanlarımızı düzeltmek

DYP Genel Başkanı, bundan sonraki dönemde iktidar alternatifi bir parti olarak çalışmalarını sürdüreceklerini bildirdi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Doğruyol Partisi Genel Başkanı Dr. Yıldırım Avcı, Anayasa Mahkemesi'nin kararıyla yeniden doğan partilerinin bundan sonraki aşamada pek çok şeyi gerçekleştirmek durumunda olduğunu ve ilk işin, örgütü gözden geçirmek olduğunu söyledi. Avcı, zaman zaman olumsuz yolda söylentiler çıkmasına karşın, ters bir kararı kesinlikle bek-

(Arkası Sa.6, Sü.1'de)

Kürsüde tıp kitabı yakıldı!

Üçüncü İslam Konferansı'nın ikinci gününde Birleşik Arap Emirlikleri delegesi Dr. Yafai kürsüye gelerek, İngiltere'de yayınlanan bir tıp kitabını tepsi içinde yaktı.

İslam dininin kanser üzerinde koruyucu etkisi olduğunu savunan Suudi Arabistanlı Dr. Salama, Müslüman ülkelerde yaşayan kadınların kansere daha az yakalandıklarını öne sürdü.

İstanbul Haber Servisi — Sheraton Oteli'nde yapılan Üçüncü İslam Tıp Konferansı'nın ikinci gününde, öğle namazı saatinde delegelerden biri kürsüye çıkarak ezan okudu, arkasından söz alan Birleşik Arap Emirlikleri delegesi, Dr. Selim Ahmet Ali-Al Yafai İngiltere'de yayınlanan bir tıp kitabının girişinde İslam tıbbını kötüleyen sözler bulunduğunu belirterek, kitabı getirilen bir tepsinin üzerinde yaktı. Konferansa bildiri sunan delegelerden biri "Kuran'da yazıldığı gibi günde 3 kez bal yemenin hastalıkları önlediğini" savunurken, bir delege "İnsanın entelektüel bir hayvan olduğunu" ileri sürdü. Bir başka delege "İbadet ve orucun kanseri önlediğini" savunurken, bir başkası ise "Dua ruhun ilacıdır. Dua etmek psikolojik tedavi demektir" şeklinde konuştu. YÖK Başkanı Prof. İhsan Doğramacı ise "İnek sütünün şişmanlatarak ileriki yaşlarda kalp hastalıklarına neden olduğunu" söyledi.

Konferansın ikinci gününde dün saat 13.25'te namaz saatinin geldiği bir sırada, bir delege kürsüye çıkarak mikrofondan ezan okudu. Ezan okunmasının bitiminden sonra kürsüye gelen Birleşik Arap Emirlikleri'nden Dr. Selim Ahmet Ali Al-Yafai "Kuran ve Kanser" adlı 64 sayfalık tebliğinin ancak 2 sayfalık metnini okuyacağını söyleyerek konuşmasına başladı. Bir süre önce İngiltere'de tıp üzerine yayınlanan kitapların eline geçtiğini söyleyen Dr. Yafai, "Bir tıp kitabının önsözünde 'günümüzde Batı medeniyeti zirveye erişmiştir' dendiğini gördüm. Gerçekte Batı medeni-

(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

TV, önemli maçları naklen yayınlayacak

Yeni dönemde 8 dizi ekrana geliyor

Bir basın toplantısı düzenleyerek yeni yayın dönemi hakkında bilgi veren TRT Genel Müdürü Tunca Toskay, kadrolaşmaya kesinlikle izin vermeyeceğini, TRT'de yapılan atamaların bir "personel hareketi" olduğunu bildirdi.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — TRT Genel Müdürü Tunca Toskay, dün bir basın toplantısı düzenledi. Yarın başlayacak yeni dönem televizyon programları hakkında bilgi verdi. Toskay, önemli maçların naklen yayınlanacağını da açıkladı.

TRT Genel Müdürü, gazetecilerin soruları üzerine, TRT'de kadrolaşmaya kesinlikle izin vermeyeceğini, yapılan atamaların bir "personel hareketi" olduğunu söyledi. Toskay, atamaların kurumun ve çalışmaların huzurunu sağlamayı amaçladığını belirterek, "Hata yaparsak bundan döneriz" dedi.

Yeni yayın döneminde TV'nin yayın saatleri uzatıldı. TRT Kurumu'nun TEK (Türkiye Elektrik Kurumu) ile yaptığı anlaşma uyarınca izleyiciler geçen döneme oranla ekranda haftada 8 saat fazla yayın izleme olanağı bulacaklar. Pazartesi, salı, çarşamba, perşembe ve cuma günleri doğal yayınlar, saat 19.30 yerine 19.00'da başlayacak ve 23.30 yerine 24.00'te son bulacak. Cumartesi yayını saat 16.00'da, pazar yayını saat 13.00'te başlayacak ve 24.00'te bitecek. Özel günlerde maç yayınları, bu sınırlamanın dışında tutulacak.

Yeni yayın döneminde, ayrıca salı ve cuma sabahları iki saat süreli "Hanımlar Sizin İçin" adlı kadınlara yönelik bir program yayına girecek. Sürekli bir aile çevresinde geçen olaylar içinde kadınların sorunlarına değinilecek, programda yemek tarifeleri gibi kadınların günlük yaşamına ilişkin konulara da yer verilecek. Her programa bir sanatçı konuk olacak.

TV'nin yeni yayın döneminde çocuklara yönelik programlarda artış olacak. Haber öncesi kuşağında bir çocuk dizisi ya da çizgi film, yarışma programları, çeşitli eğitici-öğretici yayınlar ekrana gelecek. "Uykudan Önce" adlı masal programı, "Uzay Yolu-Star Trek", "Bay Merlin" gibi yabancı diziler, "Ahmet'in Günlüğü", "Tomurcuk" gibi yerli programların yayını sürerken, ekrana dünyaca ünlü çocuk dizileri gelecek. Bu diziler arasında "Uzun Çoraplı Kız -Pippi Loegstrumpf", "Andersen'den Masallar", "Çocuk Klasikleri: Huckleberry Finn", "Smurf", "Uçan Kaz-Nils Holgersson" bulunuyor.

(Arkası Sa.6, Sü.3'te)

Otobüs uçuruma yuvarlandı: 12 ölü

SİVAS, (a.a.) — Sivas-Suşehri karayolunun Karabayır mevkiinde, önceki gece saat 22.30 sıralarında meydana gelen trafik kazasında 12 kişi öldü, 23 kişi de yaralandı.

Sivas'tan Suşehri yönüne doğru gitmekte olan Vedat Ünsal yönetimindeki 58 AV 555 plakalı yolcu otobüsü şoförün alkollü olması nedeniyle, Karabayır mevkiinde yaklaşık 100 metre yüksekliktеki uçuruma yuvarlandı. Suşehri ve Zara Cumhuriyet Savcılıkları'ndan alınan bilgiye göre, kazada ölenlerin kimlikleri şöyle:

Sultan Bilgili, Ali Ayan, Cevdet Menzilci, Bünyamin Güngör, Ahmet Elal, Süleyman Yeşilyurt, Mustafa Ayanoğlu, Şaban Şahin, Turan Kanık, Durmuş Taştan ve Şahin Kal.

Kazada ölen bir yolcunun da kimliğinin belirlenmesine çalışılıyor.

Kazada yaralanarak Sivas, Erzincan ve Suşehri Devlet Hastanesi'nde tedavi altına alınan yolcuların kimlikleri ise şöyle:

Mehmet Köyeü, Hüseyin Yayla, Hıdır Akgül, İsmail Erdem, Sabahattin Ulusoy, Ali Akpınar, Veysel Şahin, Recep Demirtaş, Dursun Börek, Adil Çağlayan, Fatma Bilgili, Turan Bilgili, Mehmet Bilgili, Hanife Tuncel, Turan Keskin, Necip Üner, Ahmet Aydemir, Halil Dalmaz, Kaya Şahin, İbrahim Yakış, Celal Erkaban, Dursun Özel, Mustafa Balı.

Statta halk konseri *İstanbul Belediye Başkanlığı'nca düzenlenen "1. Halk Konseri" dün Ali Sami Yen Stadı'nda yapıldı. Konsere Başbakan Turgut Özal eşi Semra Özal ile katıldı. Saat 13.00'de başlayan konsere Özal, saat 14.30'da stadın maraton kapısından yürüyerek girdi. Kendisini Belediye Başkanı Dalan ve İstanbul Valisi Nevzat Ayaz ve ilçe belediye başkanları karşıladılar. Beraberce tribünleri dolduran halkı selamlayan Özal, daha sonra bir de konuşma yaptı. Manuella de Falla'nın "Ateşin Dansı" müziği eşliğinde tahta podyuma çıkan Turgut Özal, "İstanbul, Avrupa'nın en güzel kenti olacaktır" dedi. İstanbul Anakent Belediye Başkanı Bedrettin Dalan da konserde bir konuşma yaptı. Mustafa Yolaşan'ın sunduğu 1. Halk Konseri'ne aralarında Muazzez Şen, Serpil Örümcer, Kâmuran Akkor, Ahmet Sezgin'in de bulunduğu birçok sanatçı katıldı. 12-13 bin kişinin izlediği konser, saat 19.00'a kadar neşe içinde sürdü.*

Evren'in doğu gezisinde ilk durak Van

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki bazı illerde incelemelerde bulunmak üzere yarın Van'a gidecek.

Cumhurbaşkanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği'nden verilen bilgiye göre, Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Van'da ilin sorunları hakkında bilgi alacak. Daha sonra halka hitaben bir konuşma yapacak olan Cumhurbaşkanı Evren, Van 100. Yıl Üniversitesi'nin 1984-85 öğretim yılı açılış törenine de katılacak. Cumhurbaşkanı Kenan Evren, öğleden sonra da bazı eğitim kuruluşlarında incelemelerde bulunacak.

Cumhurbaşkanı Evren, salı günü Van'dan Hakkâri'nin Şemdinli ilçesine geçerek burada halka hitap edecek ve daha sonra Yüksekova ilçesine gidecek. İncelemelerini Hakkâri, Eruh, Siirt ve Tatvan'da sürdürecek olan Cumhurbaşkanı Kenan Evren, çarşamba günü Bitlis ve Muş'a gidecek. Cumhurbaşkanı Kenan Evren, aynı gün Erzurum'a geçerek deprem bölgelerinde yapımı tamamlanan konutları gezecek.

Gezisinin perşembe günkü bölümünde Erzurum ve çevresinde deprem bölgelerindeki incelemelerine devam edecek olan Cumhurbaşkanı Kenan Evren, ardından Kars'a geçecek. Cumhurbaşkanı Evren, Kars, Digor ve Kağızman'da da incelemelerde bulunduktan sonra cuma günü Ankara'ya dönecek.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yapacağı bu gezisine, Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri Tahsin Şahinkaya ve

(Arkası Sa.8 Sü.6'da)

Milli Piyangoda 40 milyon İstanbul ve Ankara'nın

Tam Liste 7. Sayfada

21. Antalya Film Festivali sona erdi

Altın Portakal "Bir Yudum Sevgi"nin

En iyi kadın oyuncu ödülüne Hale Soygazi, en iyi erkek oyuncu ödülüne de Tarık Akan değer görüldü.

CELAL BAŞLANGIÇ

ANTALYA — Dün gece sona eren 21. Antalya Film Festivali'nde Altın Portakalı Atıf Yılmaz'ın yönetmenliğini yaptığı Bir Yudum Sevgi filmi kazanırken, Nesrin Çölgeçen'in Kardeşim Benim filmi Gümüş Portakalı aldı. Bilge Olgaç'ın Kaçak Düşmanı filmi Bronz Portakalın sahibi oldu.

Lütfü Akad'ın başkanlığını yaptığı 21. Altın Portakal Film Yarışması Seçici Kurulu, en iyi kadın oyuncu ödülünü Bir Yudum Sevgi filmindeki oyunuyla Hale Soygazi'ye verirken, Pehlivan filmindeki rolüyle Tarık Akan'ı en iyi erkek oyuncu seçti. En başarılı yardımcı kadın oyuncu ödülünü Zuhal Olcay alırken, en başarılı yardımcı erkek oyuncu ödülüne de Macit Koper değer görüldü.

Yılın en başarılı yönetmeni Bir Yudum Sevgi'deki yönetimiyle Atıf Yılmaz'a, en iyi görüntü yönetmeni Kardeşim Benim filmiyle Selçuk Taylaner'e verildi. En iyi senaryo ödülünü de Kaçak Düşmanı filmiyle Bilge Olgaç kazandı. En başarılı sinema müzik bestecisi olarak Yalçın Tura

(Arkası Sa.8, Sü.3'te)

Ecevit'in KKTC'de yayınlanan iki kitabı izin bekliyor

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Bülent Ecevit'in bu yılın şubat ayında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yaptığı iki konuşma kitap haline getirilerek, Kıbrıs'ta yayınlandı. Kitabın Türkiye'de satışa çıkarılması için karar bekleniyor.

KKTC'de basılarak satışa sunulan kitap, Ecevit'in "Kıbrıs Sorunu" ile "Demokrasiде An-

(Arkası Sa.8, Sü.4'de)

Migren için özel rejim

Londra'daki Nightingale Hastanesi uzmanları migren vakalarının yüzde 80'inin aşırı süt, yumurta ve unlu gıda almaktan kaynaklandığını açıkladılar.

LONDRA, (AP) — İngiltere'nin Nightingale Hastanesi'ndeki uzmanlar, migren ağrılarının uygun bir rejimle önlenebileceği görüşünü ortaya attı. Migren konusunu araştıran Nightingale Hastanesi uzman ekibini yöneten doktor Jean Monro, migren vakalarının yüzde 80'inin aşırı süt, yumurta ve unlu gıda almaktan kaynaklandığını açıkladı. Migrenin başlıca nedeninin gıda alerjisi olduğu sonucuna daha önce de varılmıştı, ancak ilk kez alerjiyi yaratan gıda türleri açıklanıyor.

Bu sonuca, 30 ile 64 yaşları arasındaki 9 migrenli hasta üzerindeki uzun süreli tedavi çalışmalarının sonucunda varıldı. Hastalara önce sentetik boyaları içeren gıdaların, şeker, çay, kahve ve alkollü yiyeceklerin en aza indirildiği bir rejim uygulandı. Hastaların durumunda bir düzelme görülmeyince hastalara süt ve unlu yiyeceklerin verilmemesi kararlaştırıldı. Migrenin

(Arkası Sa.8 Sü.6'da)

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

"Doğru Yol" Nedir?

Anayasa Mahkemesi'nin DYP'nin kapatılması amacıyla yapılan başvuruyu reddetmiş olması demokrasimiz için sevindirici bir gelişmedir. DYP yöneticileri ile yandaşlarına "geçmiş olsun" dileklerimizi iletiriz.

Demokrasi konusunda "Amerika'yı yeniden keşfetmeye" hiç gerek yoktur. Artık demokrasinin ne olduğu, ne olma-

(Arkası Sa.8, Sü.4'de)

• *Avrupa, Amerika sahnesinde*
• *Gromiko karamsar. Reagan'la detantlık yok. 3. Sayfada*
• *10 milyonluk soygun. 7. Sayfada*
• *Prof. Yaşar Süper jalzli Hazine tahvili enflasyonu körükler. 9. Sayfada*
• *Halefoğlu: Bu aşamada ABD'ye karşı sert bir tavır almak yerinde olmaz. 12. Sayfada*

Kürsüde tıp kitabı yakıldı!

30 eylül

İstanbul Haber Servisi — Sheraton Oteli'nde yapılan Üçüncü İslam Tıp Konferansı'nın ikinci gününde, öğle namazı saatinde delegelerden biri kürsüye çıkarak ezan okudu, arkasından söz alan Birleşik Arap Emirlikleri delegesi **Dr. Selim Ahmet Ali - Al Yafai**, İngiltere'de yayımlanan bir tıp kitabının girişinde İslam tıbbını kötüleyen sözler bulunduğunu belirterek, kitabı getirilen bir tepsinin üzerinde yaktı. Konferansa bildiri sunan delegelerden biri **"Kuran'da yazıldığı gibi günde 3 kez bal yemenin hastalıkları önlediğini"** savunurken, bir delege **"insanın entelektüel bir hayvan olduğunu"** ileri sürdü. Bir başka delege **"ibadet ve orucun kanseri önlediğini"** savunurken, bir başkası ise **"Dua ruhun ilacıdır. Dua etmek psikolojik tedavi demektir"** şeklinde konuştu. YÖK Başkanı **Prof. İhsan Doğramacı** ise **"İnek sütünün şişmanlatarak ileriki yaşlarda kalp hastalıklarına neden olduğunu"** söyledi.

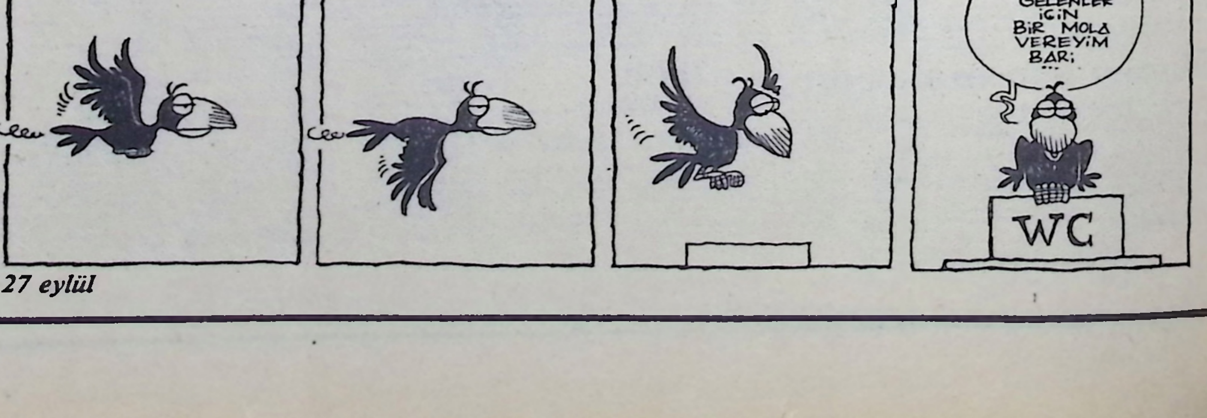
Konferansın ikinci gününde dün saat 13.25'te namaz saatinin geldiği bir sırada, bir delege kürsüye çıkarak mikrofondan ezan okundu. Ezan okunmasının bitiminden sonra kürsüye gelen Birleşik Arap Emirlikleri'nden Dr. **Selim Ahmet Ali Al-Yafai "Kuran ve Kanser"** adlı 64 sayfalık tebliğinin ancak 2 sayfalık metnini okuyacağını söyleyerek konuşmasına başladı. Bir süre önce İngiltere'de tıp üzerine yayımlanan kitapların eline geçtiğini söyleyen Dr. Yafai, **"Bir tıb kitabının önsözünde 'günümüzde Batı medeniyeti zirveye erişmiştir' dendiğini gördüm. Gerçekte Batı medeniyetleri, İslam âlemine baktıkları zaman gerçek kudretlerini Kuran'da bulmuşlardır"** dedi. Daha sonra **"Geçen 400 yıl içinde İslam tababetinin ansiklopedisi, ruhu ve metotlarını, İslamiyetin temellerini yok etmeye çalışmışlardır. Oysa bizim bütün kuvvetimiz Kuran'dan çıkmaktadır. Bizim dinden kopuşumuz zayıf noktamızı teşkil etmiştir. Batı âleminde İbn-i Sina'nın bile kitaplarını yakmışlardır. Batı medeniyeti daha başlangıcında İslam medeniyetne saldırmıştır. Ben de sizin önünüzde bu kitabı yakıyorum"** diyen Dr. Yafai, önüne getirilen bir tepsinin içinde kitabı yaktı. Kim olduğu anlaşılamayan tepsiyi getiren görevli içinde yanan kitaplı tepsiyi salondan geçerek götürürken, öteki İslam ülkelerinden gelen delegeler Dr. Yafai'yi uzun bir süre alkışladılar.

İslamiyetin sigara, içki ve uyuşturucuyu yasakladığını belirten Dr. Yafai, **"Bütün kuvvetimiz Kuran'dan çıkmaktadır. Ben, kendimi Tanrı'ya adıyorum dediğim zaman bile ve Tanrı kuvvetiyle radyasyona karşı bedenimi korurum"** şeklinde konuştu. Nüdizm, yani çıplaklığın deri kanserine neden olduğunu, prostat kanserinin de büyük bir olasılıkla bir erkeğin başka kadınlarla ilişki kurmasından kaynaklandığını söyleyen Dr. Yafai, **"Bunların hepsi Kuran'da öngörülen konularla bağlantılıdır"** dedi.

YENİDEN UYANMA DEVRİ

"İslamda tababet" konusunda konuşan, sonradan Müslümanlığı kabul eden Alman **Dr. Omar Schroedter, "İslamiyette yeniden uyanma devri"**'nin başladığını belirtti. Bilim adamlarının yaptıkları tüm çalışmaların İslam bilimi için olduğunu belirten ve Kuran'da yazdığı gibi günde 3 kez bal yemenin hastalıkları önlediğini savunan Dr. Schroedter, Batı tıbbının köklerinin İslam tıbbından kaynaklandığını sözlerine ekledi. Daha sonra söz alan **Cezayirli Dr. Ahmet Aronua** da, İslam perspektifi içinde toplum sağlığına değindi. İnsanın entelektüel bir hayvan olduğunu kaydeden **Dr. Aronua**, insanların önce mutluluk ve sağlık istediklerini, öteki isteklerin sonradan geldiğini söyledi. **Dr. Aronua**, liberal ve sosyalist toplumlarda insan sağlığının bir değerlendirmesini yaptı. **Dr. Ghulam Muhammed Karim** de, Güney Afrika'da sağlık kurumlarının çalışmalarına değinerek, her gün 35 kişinin kalp hastalıklarından öldüğünü kaydetti. **"İbadet ve orucun kanseri önlediğini"** bildiren Dr. Karim, **"Batı tıbbında, İslam tıbbında olduğu gibi somut gerçekler geçerli değildir"** dedi. "Psikolojik hastalıklar ve İslam tedavisi" konulu bir bildiri sunan **Dr. Abdül Sattar Abu Ghuda** da insanın psikolojik rahatsızlık ve kompleksleri olduğu sürece topluma uyum sağlayamayacağını vurguladı ve **"Dua ruhun ilacıdır. Dua etmek psikolojik tedavi demektir"** şeklinde konuştu. **Dr. Ahmed El-Khadi** de Kuran-ı Kerim'in gerilimi azaltıcı etkisini anlattı. Bu oluşumun, sözcüklerin sesi ve dinleyiciyi etkilemesinden kaynaklandığını bildiren **El-Khadi**, bu etkinin deneylerle kanıtlandığını sözlerine ekledi.

Daha sonra söz alan Suudi Arabistanlı **Dr. Abdullah Husain Ba-Salama**, İslam dininin kanser üzerinde koruyucu etkisi olduğunu savunarak, Müslüman ülkelerde yaşayan kadınların 1/400'ünde kanser görüldüğünü söyledi. Bu oranın Müslüman olmayan ülke kadınlarında daha yüksek olduğunu bildiren **Dr.**

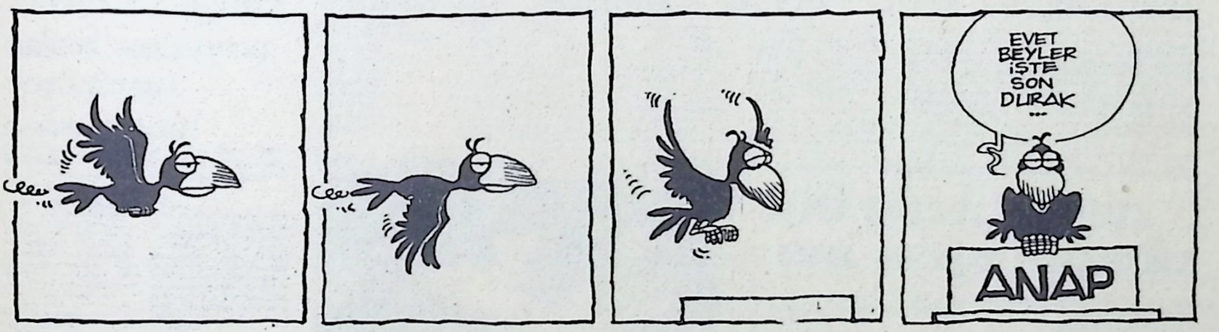

27 eylül

Salama, bazı İslam önlemlerinin kanserin yayılmasını önlediğini ve uterus kanserine yakalanma oranının İslam ülkelerinde çok daha az olduğunu vurguladı. Nijerya'da kadınların kansere yakalanma oranının 1/8 gibi bir oranla çok yüksek olduğunu bildiren ve erken evlenme ile erken başlayan cinsel ilişkinin kanseri arttırma nedeni olduğunu söyleyen **Dr. Salama**, İslam kurallarının kadının kocası dışında birisiyle ilişkide bulunmasını yasakladığını da vurguladı ve **"Dini korunma olmasaydı bu hastalık çok yüksek oranda olabilirdi"** dedi. Sünnet, kadının âdet döneminde cinsel ilişkinin yasaklanması, yıkanma geleneği gibi bazı İslam geleneklerini, İslam ülkelerindeki kanser azlığının nedeni olarak gösteren Dr. Salama, **"İslam toplumlarında kanser olmaz diye bir şey olamayacağını"** da belirtirken, kocası dışında cinsel ilişkide bulunan kadınlarla fahişelerin daha çok uterus kanserine yakalandığını söyledi. Kuveytli delege **Dr. Ahmet Shawky Al-Sanfanjary**, İslam dini ve sağlık arasındaki ilişkiden söz etti. Al-Sanfanjary, günümüzde Müslümanların dinin gereklerini yerine getirmediklerini kaydederek, **"Tarihçiler eski Müslümanların daha temiz olduklarını belirtmişlerdir"** dedi. **"İslamiyette evliliğin rolü"**konulu bir bildiri sunan Suudi Arabistan Abdülaziz Üniversitesi'nden **Dr. Faysal İbrahim Zail** ise evliliğin İslamda şart olduğunu söyleyerek, **"Hazreti Peygamber itaat edecek kadını seçin demiştir"** şeklinde konuştu ve Kuran'dan evlilikle ilgili sureler okudu.

"İslamda Psikoterapi" adlı bir bildiri sunan Tunuslu doktor **Salim Ammar**, dini tedavinin iyi sonuçlar verdiğini söylerken, Mısırlı doktor Jamal Abul Azaim, **"Psikiyatri Hastalarının Tedavisi"** konulu bildirisinde, **"Doktor fanatik olmadan çok iyi bir din adamı olmalıdır"** şeklinde konuştu. ABD'de yaşayan Pakistanlı doktor Prof. **Basheer Ahmet**, Kuran'ın incelenmesi halinde hiçbir kimsenin depresyon dışı olmadığının görüldüğünü, Musa'nın bile Kuran'da açıklandığı gibi depresyonu olduğunu söyledi. Mısırlı doktor **Taha Baashar** ise Kuran'da 49'dan fazla surenin kafa, 120'den fazla surenin de kalple ilgili olduğunu belirtti.

Konferansa **"Anne sütünün yararı"** konulu bir bildiri sunan YÖK Başkanı **İhsan Doğramacı** ise, anne sütünün çocuğu hastalıklardan koruduğunu, dolayısıyla da ölüm oranını azalttığını belirtirken, İslamın 1400 yıldan beri önem verdiği sütün, Dünya Sağlık Örgütü'nce yeni kabul edildiğini vurguladı. **Doğramacı**, anne sütü ile inek sütünü de karşılaştırdı ve inek sütünün şişmanlatarak ileriki yaşlarda kalp hastalıklarına neden olduğunu kaydetti.

28 eylül

57 Yıllık Esbank
hizmette kararlı
davranışta tedbirli
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl; Sayı: 21588 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 4 Ekim 1984 Perşembe

EKİM/84

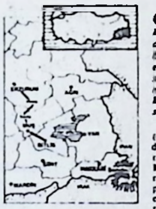
Üç askerimizi şehit ettiler

Şemdinli'ye dönen askeri araç, önceki gün ayrılıkçı gruplarca pusuya düşürüldü

Saldırıda bir subay, bir başçavuş ve bir erimiz şehit oldular

Olaydan sonra kaçan ayrılıkçı sol anarşistler bütün bölgede aranıyor

Evren: Haini de idam etmeyecek miyiz?

Şemdinli merkezine dönen askeri araç, önceki gece saat 19.00 sularında dağlara saklanmış ayrılıkçı sol teröristlerin saldırısına uğradı. Pusu kuran teröristler, askeri araçta bulunan bir yüzbaşı ile bir eri şehit ettiler, saldırıda yaralanan bir başçavuş da dün öldü.

***C**umhurbaşkanı Evren saldırı olayını Muş'ta yaptığı konuşmada şöyle açıkladı: "Dün gece Şemdinli civarında, aranan anarşistlerden bazıları gece vakti vazifeden dönen bir cip aracına ateş ediyorlar ve bir subayımızla bir erimizi şehit ediyorlar. Şimdi ben bunu yakaladıktan sonra mahkemeye vereceğim ve ondan sonra da idam etmeyeceğim. Ömür boyu ona bakacağım. Bu vatan için kanını akıtan bu Mehmetçiklere silah çeken o haini ben senelerce besleyeceğim. Buna siz razı olur musunuz?"*

BİTLİS/MUŞ/ERZURUM (Cumhuriyet) — Güneydoğu ve doğu bölgelerindeki incelemelerini sürdüren Cumhurbaşkanı Kenan Evren, ayrılıkçı sol teröristlerin önceki gün Şemdinli'de pusu kurarak bir yüzbaşı ile bir eri şehit ettiklerini açıkladı. Evren, bu açıklamayı, Muş'ta, Türkiye'de idam cezalarının kaldırılması konusunda içte ve dışta yapılan yayınlarla ilgili görüşlerini dile getirirken yaptı ve şöyle dedi:

"Dün gece (önceki gece) Şemdinli civarında bir olay oldu. Aranan anarşistlerden bazıları gece vakti vazifeden dönen bir cip aracına ateş ediyorlar ve bir subayımızla bir erimizi şehit ediyorlar. Şimdi ben, bunu yakaladıktan sonra mahkemeye vereceğim ve ondan sonra da idam etmeyeceğim. Ömür boyu ona bakacağım. Bu vatan için kanını akıtan, bu Mehmetçiklere silah çeken o haini ben senelerce besleyeceğim. Buna siz razı olur musunuz?"

Cumhurbaşkanı Evren'in Muş Hükümet Konağı'nın önünü dolduran vatandaşlara yönelttiği bu soruya, vatandaşlar hep bir ağızdan "hayır" karşılığını verdiler.

Şemdinli'de önceki geceki saldırıda yaralanan bir başçavuşumuzun da dün ölmesiyle şehit olanların sayısı üçe yükseldi.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, gezisinin üçüncü gününde geceyi geçirdiği Tatvan'dan dün sabah Bitlis'e geldi. Cumhurbaşkanı Evren, Bitlis'te halka hitaben bir konuşma yaptıktan sonra Muş'a geçti ve burada da bir konuşma yaptı. Cumhurbaşkanı Evren, incelemelerini Varto ve Hınıs'ta da sürdürerek Erzurum'a daha sonra geldi.

Cumhurbaşkanı Evren, Bitlis'te valinin brifingi sırasında aşiret reisliğinin kaldırılması için ne gerektiğini sordu. Vali Mehmet Us, bölücü aşiretlerin bu ko-

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'de)

TBMM'DE İLK İDAM DÜN ONAYLANDI

Haberi 8. Sayfada

İZLENİMLER

Terör ve demokrasi

YALÇIN DOĞAN

BİTLİS/MUŞ — Üç gündür bölgede dolaşıyoruz. Güneydoğunun il ve ilçelerinde, yöre sorunları ile iç içeyiz. Cumhurbaşkanı Evren dinden, Türk dilinden, devletin gücünden, köylere elektrik su götürülmesinden, özetle yöre insanı ile ilgili her konudan söz ediyor. Ancak bize kalırsa, bu son üç gün içinde söylediği en önemli sözler arasında şu geliyor:

"Türkiye Cumhuriyeti devleti canilerin hakkından demokratik sistemle de gelebilir, gelmiştir. Demokratik sistem içinde de bunlarla mücadele edebiliriz."

Türkiye'nin 6 Kasım seçimleri ile birlikte yeniden denemek te olduğu demokratik sistem ile Türkiye'yi 12 Eylül'e getiren anarşiyi bir an birlikte düşündüğümüzde, Cumhurbaşkanı'nın bu sözlerinin son yıllarda söylenen en önemli sözler arasında yer aldığı kolayca görülür. Bu sözler, sadece içinde bulunduğumuz dönemin değil, belki de son 10 yılın Türkiye'sinde en büyük tartışmalara kaynaklık eden bir konuya en yetkili ağızdan açıklık getirdi. Güncel tartışmalar, felsefi araştırmalar, insanın günlük yaşamına giren en çarpıcı konular arasında yer alan "terörün demokrasi ile aşılabileceği" gerçeği, Cumhurbaşkanı Evren tarafından dile getirildiğine göre, bunun üzerinde gerçekten

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Saldırılara karşı yeni önlem

Hassas bölgelerde bazı kişilere silah dağıtılacak

***C**umhurbaşkanı Evren, 15 ağustostaki Şemdinli ve Eruh olaylarından sonra Sıkıyönetim Komutanlığınca bazı kişilere silah dağıtıldığını açıkladı.*

***S**ilah dağıtımının dayanağı, Atatürk döneminde çıkarılan ve eşkiyalığın ortadan kaldırılmasını öngören 442 sayılı "İzale-i Şekavet Kanunu."*

***K**anun, yolu, telefonu, jandarması olmayan ve "Durumları sırbetiyle teröristlerin eylem yapmaya kalkabilecekleri bölgede, köylerde silah dağıtılarak uygulanacak."*

TATVAN, (a.a.) — Anarşi ve teröristlerin eylem yapabilmelerine elverişli köylerde, bekçiler, ihtiyar heyeti üyeleri ve muhtarların güvendikleri bazı kişilere silah dağıtılacak.

Bunun için, milli mücadele yılları içinde Atatürk zamanında çıkartılan ve halen yürürlükte bulunan 442 sayılı "İzale-i Şekavet" Kanunu'nun verdiği imkânlardan yararlanılacak. Cumhurbaşkanı Kenan Evren, 15 ağustosta Şemdinli ve Eruh'ta meydana gelen saldırı olaylarından sonra Sıkıyönetim Komutanlığı'nca bazı kişilere silah dağıtıldığını açıkladı.

15 ağustosta bölücü sol teröristlerin eylem yaptıkları Şemdinli ve Eruh'u önceki gün ziyaret ederek incelemelerde bulunan Cumhurbaşkanı Kenan Evren, yaptığı konuşmalarda halkın teröristlerin eylemlerine karşı ko-

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'de)

ABD Savunma Bakan Yardımcısı Perle:

Türkiye, doğuda askeri savunma boşluğunu doldurmalı

Richard Perle, ilk kez isim vererek Rum, Yunan ve Ermeni lobilerini eleştirdi. Türk basınını da Kongre kararlarıyla ilgili yayınlarında sorumlu davranmaya çağırdı.

WASHINGTON, (Cumhuriyet) — ABD Savunma Bakan Yardımcısı Richard Perle, Kongre'de Türkiye ile ilgili yasa ve karar tasarılarında yürütülen karşı lobi hareketlerini ilk kez tam adlarını anarak eleştirdi ve "Rum, Yunan ve Ermeni lobileri sadece Türkiye'ye değil, kendilerine de zarar vermektedir" dedi.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonunun bir sorun haline geldiğinin artık tartışma konusu olmaktan çıktığını kaydeden Perle, şöyle konuştu:

"Türkiye'nin doğusunda (Doğu Anadolu'da) bir askeri savunma boşluğu vardır. Sovyet Askeri Komutanlığı bu bölgeye rahatça yürüyebilecekleri boşluk gözüyle bakmaktadır. Bu nedenle Türkiye doğu birliklerini kuvvetlendirmek zorundadır. İşte bu yüzden batıda müttefikleri ile işbirliği yapmak doğuda da bu savunma boşluğunu doldurmak zorundadır."

Savunma Bakan Yardımcısı Perle Hızlı Müdahale Birliği'ne ilişkin bir soruya da, "Türkiye'nin NATO bölgesi dışında meydana gelebilecek bir soruna müdahalede ancak NATO'nun topyekûn harekât etmesi halinde katılabileceği konusundaki tavrı kesindir. İnanıyoruz ki NATO sorumluluk alanı dışında meydana gelebilecek bir soruna müdahalede NATO'nun karar alması halinde Türkiye bu karara katılacaktır" yanıtını verdi.

Perle, Türk basınının Kongre'nin Ermenilerle ilgili tavsiye kararına yönelik eleştirileri konusunda da şunları söyledi:

"Türkiye Kongre'nin en etkisiz kararlarına bile yüksek dozda tepki göstermektedir. Ama bunda şaşırtıcı olan Türk basınının ABD Kongresi ile yönetimini birbirinden ayırmamasıdır. Türk basını bazen hissi boyutlara ulaşan tepkileri şiddetlendirmek doğrultusunda çaba göstermemektedir. Bu sorumlu bir davranış değildir ve iki ülke arasındaki ilişkilere hizmet de etmemektedir."

Perle, bu konulara değinen konuşmasını dün Heritage Foundation adlı kuruluşta yaptı.

"Ortadoğu üzerinde Türk ve Amerikan görüşleri" konulu konferans dün sabah ABD'de saygın yeri olan Heritage Foundation'da başladı. Türk-Dış Po-

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

Papandreu: Türkiye ABD'nin jandarması rolünü oynuyor

STELYO BERBERAKİS

ATİNA — Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu, Türkiye'yi "yayılmacı ve saldırgan"lıkla suçladı ve "İran Şahının tahttan düşmesinden sonra Türkiye bölgede Amerika'nın jandarması rolünü oynamaktadır" dedi.

Papandreu, PASOK hükümetinin milletvekili grubunda yaptığı konuşmada, Yunanistan'ın Türkiye karşısında izlediği siyaset ile ilgili sözlerinde, Türkiye'yle müzakere masasına ancak çok bazı koşullar altında oturabileceğinden söz ederek, "Kıbrıs'ı bölme faaliyeti gösteren sözde Denktaş devletinin ilanından sonra Türkiye ile hiçbir konuda konuşulamayacağını ve Yuna-

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

ABD YARDIMI SENATO GENEL KURULU'NDA

Maraş'ın "Rumlara devri" şartı reddedildi

Demokrat Senatör Pressler'in, Türkiye'ye hibe yardımı, "Maraş'ın Rumlara devri" şartına bağlayan önerisi, Senato Genel Kurulu'nun oyuna sunulmadan reddedildi.

UFUK GÜLDEMİR

WASHINGTON — ABD Senatosu'nda Türkiye'ye yardım konusunun da kapsayan 1985 mali yılı bütçesinin görüşülmesine başlandı. Senatonun yerel saatle 14'te başlayan toplantısında ilk olarak önergeler ele alındı. Bu arada hibe yardımı Maraş'a bağlayan bir değişiklik önergesi reddedildi. Temsilciler Meclisi'nde kesintiye uğrayarak 540 milyon dolara indirilen Türkiye'ye yardımın kesin tutarının görüşmelerin uzaması nedeniyle bugün belli olacağı belirtildi.

ABD Senatosu Genel Kurulu'nda ilk konuşmayı yapan senatör Pressler (Demokrat), Amerika'nın müttefiklerine yapacağı toplam 917 milyon dolar tutarındaki yardımdan İsrail, Mısır ve Orta Amerika ülkelerine verilenler dışındaki ülkelerden 211.5 milyon dolar kesilmesi doğrultusunda ve Türkiye'ye yapılacak yardımın Maraş'ın kayıtsız şartsız Kıbrıs Rum kesimine devredilmemesi halinde kesilmesini öngören iki değişiklik önergesi verdi.

Senatör Pressler konuşmasında, Amerikan askeri yardımının 1981 yılından bu yana yüzde 600 oranında arttığını belirterek "Biz Zaire'ye 15 milyon dolar yardım veriyoruz. Zaire Devlet Başkanı buraya gelip 2.5 milyon dolarlık alış veriş yapıyor. Biz Amerika'da işçileri, evsizleri bir yana bırakıyoruz, vergi ödeyen vatandaşlarımızdan fedakârlık istiyoruz. Başkalarının, bizim paramızı sorumsuzca harcamasına ise sessiz kalıyoruz" dedi.

Senatörün konuşmasından sonra Başkanlık Divanı Pressler'in verdiği iki öneriden birisi olan "Maraş'ın kayıtsız şartsız Rum kesimine verilmemesi halinde Türkiye'ye hibe yardımın kesilmesini öngören değişiklik önergesinin yerinde olmadığı" gerekçesiyle ve Senato Genel Kurulu'nun oyuna sunmadan reddetti. Senatör Pressler'in İsrail, Mısır ve Orta Amerika ülkeleri hariç yardım verilen bütün ülke-

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

UMUT KUYRUĞU — 131 milyon liralık büyük ikramiyenin Recep Kolcu adlı bir alüminyum kaplamacısına çıkmasından sonra ganyan bayiliklerinin önündeki "umut kuyrukları" daha da uzamaya başladı. İşsizler, işçiler, kiracılar, çocuklar, "umut ordusunun gönüllüleri" olarak bu kuyrukların ön sıralarında yer alıyorlar. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

124 milyon için izdiham

Altılı ganyandan alüminyum kaplamacısının tek başına 131 milyon lira kazanması, yarışlara olan ilgiyi daha da arttırdı. Dün ganyan bayileri önünde uzun kuyruklar oluştu. Küçük yaştaki çocuklar da, yasal bir sınırlama olmadığı için oyunlara ilgi gösteriyorlar

Haberi 7. Sayfada

Katma Değer Vergisi Tasarısı komisyona sunuldu

400 bin kişi için yeni vergi kapıda

***8** vergi yerine Katma Değer Vergisi uygulanacak. Tüm mal ve hizmetler, üretimden tüketime aşama aşama vergilendirilecek.*

***K**atma Değer Vergisi'nin oranı yüzde 10 olacak. Gerçek götürü ve telafi edici vergilendirme usulü benimsenecek.*

***G**elir Vergisi'nden daha kolay uygulanacak. Kasımdan itibaren sürekli eğitime başlanacak.*

***İ**hracatta vergi iadesi gerçek yerine oturacak. Hasılat artışı sağlayacak.*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan Katma Değer Vergisi Yasa Tasarısı'nı dün TBMM Bütçe Komisyonu'na sundu. Halen 31 ülkede uygulanan katma değer vergisinin tüm mal ve hizmetleri kapsadığını ve bunların üretiminden tüketiciye intikaline kadar, tüm aşamalarına vergi konusunu getirdiğini belirten Arıkan, "Bu vergi ile ihracatta vergi iadesinin de hakiki yerine oturtulmasının mümkün olacağını" söyledi. Arıkan, "Türkiye Katma Değer Vergisi uygulamasına geçiş için hazırdır" dedi.

Vergi oranının yüzde 10 olarak belirlendiğini, Katma Değer Vergisi'nin direkt etkisinden çok endirekt etkisinin daha önemli olduğuna değinen Arıkan, bu tasarıyla 8 verginin yürürlükten kaldırılacağını açıkladı. Buna göre Katma Değer Vergisi uygulaması ile dahilde alınan, 'İstihsal Vergisi, Şeker İstihlak Vergisi, Spor Toto Vergisi, PTT Hizmetleri Vergisi, İşletme Vergisi, Nakliyat Vergisi, İthalde Alınan İstihsal Vergisi, İlan ve Reklam Hizmetleri Vergisi" yürürlükten kaldırılıyor.

Arıkan, 1970'li yıllardan beri mali idarenin bu yasayı getirmede kararlı bulunduğunu belirterek bugüne kadar mali idare ve mükelleflerin durumunun bu vergi için müsait olmadığı gerekçesinin gösterildiğini, 2000 yılında da aynı şeyin söyleneceğini kaydetti. Arıkan, bu endişelerin geçerli olamayacağını katma değerin reformist bir vergi olduğunu Gelir ve Kurumlar Vergisi hasılatında önemli artışlar sağlayacağını söyledi. 300-400 bin kadar Katma Değer Vergisi mükellefi olacağına işaret eden Arıkan, "Bunun idari yönden bir sıkıntı doğuracağını sanmıyorum. Katma Değer Vergisi, Gelir Vergisi'nden basit bir sistemdir. Hem özel sektör, hem de idare sürekli eğitildi. Kasımdan itibaren sürekli eğitime başlanacaktır" dedi.

Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, komisyon üyelerine bilgi verirken katma değer vergisinin vergi sistemi içindeki yerini ve tarihçesini de anlattı. Bu verginin her el değiştirme aşamasında alınacağını söyleyen Arıkan, ancak verginin matrahının o aşamanın satış fiyatı değil katma değeri olduğunu vurgulayarak, "Aşamaların sayısı ne olursa olsun katma değer vergi-

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Katma Değer Vergisi nasıl işleyecek?

	Vergi hariç fiyat	Oluşan vergi (%10)	Ödenen vergi
İthalatçı ya da ilk üretici	1000	100	100
İmalatçı	1400	140	40
Toptancı	2000	200	60
Perakendeci	2800	280	80
Tüketici	2800		80

Ekonomi Servisi — Katma Değer Vergisi sisteminde mal her el değiştirdiğinde vergi ortaya çıkıyor. Verginin tahsilatı da üreticiden tüketiciye kadar giden "zincir" içinde satıcı tarafından gerçekleştiriliyor. Malı satan kişi ya da kuruluş malı satın alandan vergiyi tahsil ediyor ve bundan, daha önce kendisinin ödediği vergiyi düşerek kalanı vergi dairesine yatırıyor.

Örneğin, ithalatçı ya da ilk üretici malını imalatçıya 1000 liradan

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Üniversitede sınıfta kalanlar yüzde 50 zamlı okuyacak

KİME, NASIL UYGULANACAK?

Sınıfta kalana: *Yüzde 50 zamlı.*

Yabancı dilde eğitim görene: *Yüzde 20 zamlı.*

Eksternlere: *Yüzde 20 indirimli.*

Yabancılara: *3 katı ve dövizle.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Üniversitelerde paralı öğretim bu öğretim döneminden itibaren "fiilen" başladı. Üniversitelerin bu yıl öğrencilerden alacakları "harç" miktarları, Resmi Gazete'nin dünkü sayısında yayımlanarak kesinleşti. Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen harç miktarları, 10 bin lira ile 50 bin lira arasında değişiyor.

Bakanlar Kurulu kararına göre, harçlar her öğ-

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

Muazzez Tahsin Berkand öldü

İstanbul Haber Servisi — Ünlü romancı Muazzez Tahsin Berkand, dün tedavi edilmekte olduğu Yedikule Ermeni Hastanesi'nde öldü.

84 yaşındaki ünlü romancı, bundan bir ay önce geçirdiği beyin rahatsızlığı sonucu Yedikule Ermeni Hastanesi Yaşlılar Servisi'ne kaldırılmıştı. Uzun süredir sessizlik içinde yaşayan ve koma halinde olan Muazzez Tahsin Berkand, dün sabah 10.00 sula-

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Parti ve Bağımsızlık...

HP'de neler oluyor? Şu oluyor: Genel Başkan Calp, anlaşamadığını ileri sürdüğü Genel Sekreter Gürkan ve arkadaşlarından kurtulmak için parti kurucular kurulunu topluyor. Gürkan ve arkadaşları ise partinin seçimler yapması için öncelikle "muvazaa partisi" görünümünden kurtulması gerektiğini belirtiyorlar. Bu görüş, parlamento kulisleri nde

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

ABD Büyükelçiliği'nde önlemler yoğunlaştı

Amerikan Haberler Merkezi kapatıldı.

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

Üniversitesiz, Ama YÖK'lü Türkiye

1 ekim

İstanbul Sheraton Oteli'nin görkemli ve lüks salonlarında yapılan İslam Tıp Kongresi'nde 29 Eylül 1984 cumartesi günü ilginç bir olay yaşandı. Birleşik Arap Emirlikleri'nden gelen Dr. Yafai, İngiltere'de yayımlanan bir kitabın girişinde İslam tıbbını kötüleyen sözler olduğunu kürsüde belirterek, bir tepsi istedi. Sonra garsonun ya da görevlinin getirdiği tepsiye kitabı koyarak yaktı. Ardından salondaki izleyiciler, YÖK Başkanı Prof. İhsan Doğramacı'nın ***"inek sütünün insanı şişmanlattığını ve ileriki yaşlarda kalp hastalıklarına neden olduğunu"*** *belirten konuşmasını dinlediler.*

Kitap yakma töreninden 2 gün sonra YÖK Başkanı Sayın Doğramacı, Türkiye'de üniversitelerin açılış törenine katılacaktı. Ancak bugün apaçık ortaya çıkan gerçek şuydu: YÖK ile çağdaş üniversite arasındaki uçurum, gün geçtikçe büyüyordu. YÖK, Türkiye'de üniversite sorunlarını çözmekten çok, yeni sorunlar yaratmıştı.

Bu sorunları kısa bir yazının çerçevesine sığdırmak zordur; ama satırbaşlarını şöyle sıralayabiliriz: 1- Ülkedeki eğitim ve öğretim düzeninin çarpıklığı, YÖK'ün kapılarına yüzbinlerce öğrenci yığmaktadır. 2- Bu öğrencilerin fakültere dağıtılması, eğilimlerine ve yeteneklerine göre saptanmaktan uzaktır. 3- YÖK kapılarının dışında kalan yüzbinlerce genç, işsizlik sorunu ile karşı karşıyadır; ama sınavı kazanıp yükseköğretime devam edebilenlerin sorunları daha küçük değildir. 4- Yurtlarda yersizlik, sınıflarda kalabalık, öğretim üyelerinde eksiklik sürmektedir. 5- YÖK, çağdaş bilim üretiminden yoksundur. Ve kalıplı kafalar yetiştirmenin ufuksuzluğunda genç kuşakları kısırlaştırmaktadır. 6- Üniverste öğretim üyesi olmak niteliğini gerçekten taşıyan çoğu bilim adamı, YÖK'ten uzaklaştırılmıştır ve bu boşluğun sakıncası gün geçtikçe büyümektedir. 7- Yükseköğretimini tamamlayıp diploma alan gençleri boşluk ve işsizlik beklemektedir. 8- Toplumda yüksek diplomalı işsizler çoğalmakta, bilim üretimi de günden güne eksilmektedir.

Bu tablo karamsar değil, gerçekçidir. Ve YÖK Başkanı Doğramacı'nın katıldığı toplantıda yakılan tıp kitabı ne yazık ki, bu karanlık tabloyu aydınlatmak yerine daha da karartmaktadır.

Uluslararası bir tıp kongresinde bilim kitabı yakmanın çok yanlış bir iş olduğunu söyleyebilecek kadar tartışma özgürlüğünü ve bilim sevgisini benliğinde bulamayan YÖK Başkanı, konuklara karşı nezaket değil, bilime karşı saygısızlık göstermiştir. Ancak bu saygısızlığını başında bulunduğu kurumda alışkanlık niteliğine dönüştürdüğü anımsanırsa, davranışına şaşılmaz.

Öyle anlaşılıyor ki, Türkiye YÖK'lü, yüklü, ama üniversitesiz bir yılın daha açılışını yaşamaktadır. Yine de hayırlı olsun diyelim.

* * *

Kitap yakan doktor, eylemini savundu

'Batıdan intikam aldım'

SERPİL GÜNDÜZ — *1 ekim*

3. İslam Tıp Konferansı'nın önceki günkü oturumunda Birleşik Arap Emirlikleri'nden Dr. **Selim Ahmet Ali** Al-Yafai tarafından yakılan kitabın İsviçre'nin Basel kentinde basılmış "The Encyclopedia of İslam" adlı ansiklopedi olduğu ortaya çıktı. Dr. Al-Yafai kitabın yalnızca cildini yaktığını belirtirken **"İbn-i Sina'nın kitaplarını 400 yıl önce yakmışlardı. 400 yıl sonra bunun intikamını aldım. Batıyla, Batının tıp âlemiyle hiçbir ilişkimiz kalmasın diye yaktım"**.. dedi.

İngiltere'de 7 yıl öğrenim gördüğünü ve Abu Dabi'de kulak, burun, boğaz dalında cerrah olarak çalıştığını belirten 44 yaşındaki Dr. Al-Yafai, kendisiyle görüşen Cumhuriyet muhabirine bu kitabı yazanların Hıristiyan ve Yahudi, dinsiz profesörler olduğunu bildirdi ve şunları söyledi:

"Bu adamlar ABD ve Avrupa'da ders veren, İslam ilmini araştıran gayri Müslim bilim adamları. Bu kitap son 200 yıldan beri yazılıp geliştiriliyor, kuşaktan kuşağa bugünkü duruma uyarlanıyor. 4 dilde, İngilizce, Fransızca, Almanca ve Felemenkçe yazılmış. Son baskısı da yapılıyor. (K) harfine kadar gelmiş durumda. Bu kitap aslında Allah'a, Müslümanlığa, peygambere cephe alan bir kitap. Çok iyi hazırlanmış ve bütün İslam âlemine dağıtılmış. İslam halkını bölmeyi amaçlayan bir kitap ve İslam âlemini Batı medeniyetine düşman gösteren bir kitap. Batı âleminin beyin silahının İslama karşı etkili kullanıldığını gösteren bir kitap."

Dr. Al-Yafai, kitabı **'İslam âleminin Batıdan kopuşunu sembolize etmek için yaktığını"** belirtirken de şöyle konuştu:

"Son 2 yıldan beri ben ve arkadaşlarım bu kitabı İslam kongrelerinde yakmayı kararlaştırmıştık. İlk defa burada yakılıyor bu kitap. Arkadaşlarım bunu, benim niye Avrupa'da, Mekke'de, Kahire'de yakmadığımı sordular. Ben de 'İstanbul'da yakacağım' dedim. Kitabı İstanbul'da yakmamın 3 nedeni var. En önemlisi, İstanbul, halifeliğin, Fatih Sultan Mehmed'in başşehri. Avrupa medeniyeti halifeliği ortadan kaldırarak İslamın bölünmesini buradan başlatmıştır. İkinci neden, 1527'de Avrupalı dokor Paracelsus, İsviçre'nin Basel kentinde İbn-i Sina'nın "Tıbbın Kanunları" adlı ve öteki kitaplarını toplayarak yaktı. O sırada İbn-i Sina'nın kitapları ve doktrinleri bütün Avrupa âleminin tıbbı öğrendiği, çıkış nok-

tası yaptığı kitaplardır. Paracelsus, İbn-i Sina'nın kitabını yakarken 'İslamın bilim ve tıbbıyla ilişkilerimizi kesiyoruz. Bu tarihten itibaren biz kendi bilgilerimizle konuşacağız' demiştir. Bunu yakmakla İbn-i Sina'nın intikamını burada almış oluyorum. Bu kitabı 400 yıl önce yakmışlardı. 400 yıl sonra intikamını aldım. Şunun için; Batıyla, Batının tıp âlemiyle hiçbir ilişkimiz kalmasın. Sembolik olarak yaktım. Üçüncü neden, Batı âlemi, Türkiye'nin Batı ülkesi olduğunu ve İslam birliği içinde yeri olmadığını düşünüyor. Ben bu kitabı İstanbul'da yakarak meşaleyi başlattım. Türkiye, İslam âleminin lideri olacak kudrette bir ülkedir. Bu kitabı büyük bir mutlulukla ve severek yaktım.''

Dr. Al-Yafai, yaptığı işin bir **''kültür düşmanlığı''** sayılıp sayılamayacağı yolundaki bir soruyu ise şöyle yanıtladı:

''Biz bunu iki yıldan beri tartışık arkadaşlarla. Değişik nedeni var. Basit anlamda kültür düşmanlığı olabilir. Paracelsus, kitapların tamamını yaktı. Ben sembolik olarak kitabın kendini değil cildini yaktım. Ben kitabı yakarken içindekiler gayri ilmi ve yalan olduğu için yaktım. Gerçekte bilimsel olarak hazırlansaydı yakmayı düşünmezdim. Müslümanlığı kötülediği için Avrupalılara cevap olarak yaktım. Bu, Avrupalılara bir ihtar, bir derstir. Aslında böyle kitapların tümü yakılmalı. Hazreti Muhammed ve Kuran kesinlikle kitap yakmaya karşıdır. O nedenle cilt kapağını yaktım. Eğer Kuran yasaklamasaydı hepsini yakardım.''

Bu eylemi hangi arkadaşlarıyla birlikte düşündükleri sorusunu ise Dr. Al-Yafai şöyle yanıtladı:

''Bu kampanyayı, Oxford'da yaptığı konuşmada yüksek bir İslam alimi olan Pakistanlı Abdül Hasan Nadavi başlattı. Nadavi, 'Bu kitabı yazan bilim adamları, böyle gayet güzel ve yeşillik, temiz, medeni görünümlü bir çevrede, sadece lağım kanallarını inceleyen müfettişler gibi davranmışlar ve bütün diğer güzellikleri bırakmışlardır. Yazdıkları bütün kitaplarda Müslümanları hakir görerek Yahudi ve Hıristiyanları yüceltmişlerdir' dedi. Ben, bizim tıp biliminde şokterapi denen olayı yaptım, bu kitabı yakarak. Bundan sonra genç Müslüman kuşakların, çocukların tıp bilimindeki gerçekleri ve öğretileri Batıdan değil İslam âleminden ve Kuran'dan kaynak edinerek öğrenmeleri gerekir.''

Türk tıbbı hakkında pek bir bilgisi olmadığını belirten Dr. Al-Yafai, kitap yakma konusunda ABD'li Prof. Debus ile konuştuğunu, Debus'un Paracelsus'u inceleyen bir tıp tarihçisi olduğunu bildirdi ve şöyle dedi:

''Nedenini anlatınca ne dedi biliyor musunuz? Bu Kongrede hatırlanacak olan tek şey Abu Dabili doktorun kitap yakarak Müslüman âlemini Avrupa'dan koparmasıdır.''

SEMBOLİK HAREKET

Dr. Al-Yafai'nin sözünü ettiği ABD'nin Chicago Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. **Allen Debus** ise Cumhuriyet muhabirine şunları söyledi:

''Bu, sembolik bir harekettir. 400 yıl önce yazılmış olan eskimiş bir tıp anlayışına karşı olan bir harekettir. Bunu dini bir hareket olarak nitelemek doğru olmaz. Kitabı, yakılmış olarak değil de bu düşünceye karşı bir tepki olarak değerlendiriyorum.''

Konferansın dünkü bölümünde bir tebliğ sunan Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden Dr. **Erendüz Atasü** olayı şaşkınlıkla karşıladığını belirtirken **''Dehşet verici, üzüntü veren bir harekettir''** dedi.

SODEP Genel Başkan Yardımcısı Türkân Akyol, bu olayı **''ilkellik''** olarak değerlendirerek şöyle dedi:

''Bir kitabı yakmak, bir bilim kitabını yakmak hem de bunu bir bilim kürsüsünde yapmak ilkelliğin en somut örneğidir. Buna ne diyeyim istiyorsunuz? İlkelliğin en somut örneği.''

Dr. Ahmet Yaylacıoğlu (Türk Tabipler Birliği Başkanı): **''Kitap bir emek mahsulüdür. Kasıtlı bir yayın olsa bile, bir bilimsel kongrede kitabı yakarak olayı çözmeye çalışmak, kongrenin ağırlığına yakışmaz. Kitap yakılarak hiçbir sonuç elde edilemeyeceğini oradakilerin bilmesi gerekirdi.''**

Evren: İhanet odakları başta üniversiteyi seçer

2 ekim

VAN (Cumhuriyet) — Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** Van 100. Yıl Üniversitesi'nin yeni öğretim yılına başlaması nedeniyle yaptığı konuşmada, üniversitelerin bir ülke için önemini anlatarak, **''Bir ülkeyi kargaşa ortamına sürükleyerek, sonunda bölmeyi, parçalamayı hedef alan ihanet odaklarının, bu planlarını uygulamayı düşündükleri yerlerin başında üniversiteler gelmiştir''** dedi.

Evren, Van'a gelmesinin bir nedeni olduğunu belirtti ve **''Yüce Atatürk'ün 1936 yılında Van Gölü çevresinde bir üniversite kurulması, direktiflerine rağmen, ancak 46 yıl sonra, yani 1982 yılında açılarak bölgenin hizmetine sunulabilmiştir''** dedi.

Evren konuşmasında üniversite yöneticilerine, öğrencilere ve öğrenci velilerine ayrı ayrı seslenmek istediğini söyledi. Evren özetle şöyle konuştu:

''Üniversiteler, insan, toplum ve tabiat sorunlarını, bilimsel yol ve yöntemlerle inceleyip çözüm getiren, düşünce hayatını geliştiren ve yücelten, milletlerin geleceklerine şekil ve yön veren, geri kalmışlığa, geriye dönme heveslerine ve her türlü tutuculuğa, bağnazlığa ve yobazlığa karşı daima çağdaşlaşmadan yana, dimdik ayakta duran ve durması gereken ilim ve bilim kaleleridir.

İşte bu nedenledir ki, bir ülkeyi kargaşa ortamına sürükleyerek, sonunda bölmeyi ve parçalamayı hedef alan ihanet odaklarının bu planlarını uygulamayı düşündükleri yerlerin başında üniversiteler gelmiştir.

Tarih boyunca olduğu gibi, 12 Eylül 1980 öncesinde de, Türkiye üzerinde sinsi ve haince planlanan ve zamanı gelince, önce üniversitelerde tatbikatına

57 Yıllık Esbank
hizmette kararlı
davranışta tedbirli
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DÖRTLER DERSANESİ
Üniversiteye Hazırlık Kursları
Lise sonlar 6 Ekim
Bekleme... 15 Ekim
Cağaloğlu / İstanbul Tel: 522 24 60

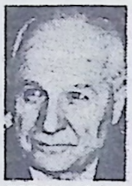
61. Yıl: Sayı: 21586 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 2 Ekim 1984 Salı

322 BİN ÖĞRENCİ DERS BAŞI YAPTI

Üniversite açıldı

27 üniversiteden 21'inde 1984-85 öğretim yılı dün düzenlenen törenlerle başladı. Doğu ve Güneydoğu Anadolu gezisine çıkan Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Van'da 100. Yıl Üniversitesi'nin açılışına katılırken, Başbakan Turgut Özal da Ankara Üniversitesi'nin açılışında bulundu. İstanbul Üniversitesi'nin açılışına ise Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan katıldı. Bakanların bir bölümü de öteki üniversitelerin açılışına katıldılar. Yeni öğretim yılına dün başlamayan 6 üniversite, bugün ve cuma günü açılacak. Üniversitelerde bu yıl 322 bin öğrenci eğitim görecek. 27 üniversitede görev alacak öğretim elemanı sayısı ise 20 bin dolayında.

Evren: İhanet odakları başta üniversiteyi seçer

EVREN: Malum mihrakların oyunlarına gelmeyiniz.

Üniversiteler düşünce hayatını geliştiren ve yücelten, milletlerin geleceklerine şekil ve yön veren, geri kalmışlığa, geriye dönme heveslerine ve her türlü tutuculuğa, bağnazlığa ve yobazlığa karşı daima çağdaşlaşmadan yana, dimdik ayakta duran ve ilim ve bilim kaleleridir.

Üniversite mensupları, özerk eğitim kavramını kasten yanlış yorumlayan ve bunun istismarını planlayan malum mihrakların oyunlarına gelmeyiniz.

Özal: Araştırmalara yönelik tedbir alınmalı

ÖZAL: Önümüzdeki dönem birlik beraberlik dönemi.

Önümüzdeki dönem kavga değil, birlik ve beraberlik içinde bir çalışma dönemidir.

Devleti yıkmak isteyenler, ilk hedef olarak üniversiteleri seçmişlerdir. Demokrasi görüntüsü içinde hürriyetleri yok etmenin Türkiye sınırları içinde mümkün olmadığını herkes bilmelidir.

Hazır reçeteler, basmakalıp doktrinlerle bir yere ulaşmak mümkün değildir. İlmi metotlarla, ülkeyi tanıyarak ve ancak çalışarak yükselebiliriz.

İnönü: Üniversitelerde bilimsel özerklik yok

İNÖNÜ: Serbest düşünme özelliği kaybedildi.

Üniversitelerimizde ruh yok. Bir süredir çalışma, araştırma arzusu ve serbest düşünme özellikleri kaybedildi. Ben bunu bilimsel özerklik ortadan kalktı, diye nitelendiriyorum.

Bilimsel özerkliği olmayan üniversite, kanadı kırık bir kuş gibidir. Ne kadar çabalarsa çabalasın, uçamaz. Serbest düşünebilen, araştırma yapabilen kimseler yetiştirilemez.

Üniversitelerimizden 1402 sayılı yasa nedeniyle ayrılanlar, geri alınmalıdır.

Arıkan: Özgürlük laik düşüncededir

ARIKAN: Demokrasinin işlemesine partiler engel.

Anayasamızda vurgulanmış bulunan düşüncede laiklik ilkesi, kişinin temel hak ve özgürlüklerine dayalı demokratik sistemde hukukun üstünlüğünü korumada etkin bir araç niteliği taşımaktadır.

Gelişmiş ülkelerde araştırma geliştirmeye tahsis edilen kaynaklar, GSMH'nin yüzde 2-3'üne ulaşırken, gelişme yolundaki ülkelerde yüzde 0.1'e dahi ulaşmamaktadır. Türkiye'de ise bu oran yüzde 0.24 dolayındadır.

Dinçerler: Eğitim milli ve laik olmalıdır

DİNÇERLER: Okuma-yazma oranı yüzde 80'e vardı.

Okul, cami, kışla ve spor her türlü siyasi etkinin üstünde tutulmalıdır.

12 Eylül'den sonra başlatılan cehaletle savaş harekâtı çok güzel sonuçlara ulaşmıştır. Okuma-yazma oranımız yüzde 80'e varmıştır.

Eğitimdir ki bir milleti ya hür, müstakil, şanlı, âli bir toplum hâlinde yaşatır veya bir milleti esaret ve sefalete terk eder.

Haberleri 6. Sayfada

Evren: ABD Kongresi bize karşı oyuna gelmemeliydi

İdam cezası: *İdam cezasının kaldırılmasını isteyenler, bizler için idam istiyorlar.*

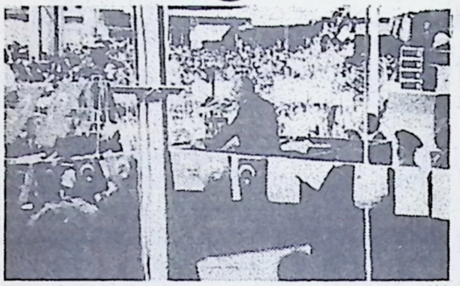
Af: *Anayasamıza koyduk. Anarşik olaylara karışanları Meclis de affedemez.*

Cezaevleri: *Cezaevlerini denetledik. Görüldü ki, onların ileri sürdükleri olayların hiçbiri cereyan etmiyor.*

Anarşi: *Şemdinli ve Eruh'ta çirkin olaylar başlatmak istediler.*

Erken seçim: *Yurdu yeniden seçim havasına sokmak, böylece memleketi yıpratmak istiyorlar.*

Maksatlı haberler: *Beni halkın gözünde küçük düşürmek için akla hayale gelmeyen yalanlar düzüyorlar.*

EVREN HALKA HİTAP EDİYOR — Cumhurbaşkanı Kenan Evren, beş gün sürecek Doğu gezisinin ilk durağı Van'da halka hitap etti, 100. Yıl Üniversitesi'nin açılışında bulundu. (Fotoğraf: a.a.)

YALÇIN DOĞAN

VAN — Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Doğu gezisinin ilk durağı Van'da halka hitaben yaptığı konuşmada, Türkiye'yi bölmek ve parçalamak isteyenlerin demokrasiye dönüşten yararlanarak entrikalar başlattıklarını söyledi. Cumhurbaşkanı Evren, Şemdinli ve Eruh'ta olay çıkartanların karşılarında devletin güçlerini görerek pişman olduklarını bildirerek, "Eğer yeniden harekete geçerlerse aynı cevabı daha sert alacaklardır" dedi. Evren, "Ermeni meselesi"nin amacının da Türkiye'yi parçalamak olduğunu belirterek, "O canilerin giriştikleri bu yeni oyuna ABD Kongresi'nin alet olmamasını beklerdik. Bizi teselli eden husus, ABD yönetiminin bu oyuna gelmemesi ve bunu önlemek için büyük gayret göstermiş olmasıdır" dedi. Cumhurbaşkanı Kenan Evren, "erken seçim" konusuna da değindiği konuşmasında, "Memleketi bir an evvel erken seçim ortamına getirip, yurdu yeniden seçim havasına sokmak, böylece memleketi yıpratmak istiyorlar" dedi ve parlamentonun üzerinde hiçbir kuvvetin olmadığını söyledi. Cumhurbaşkanı Evren, Türkiye'ye yönelik saldırıların sürecegine değinerek, bu haksız saldırılardan kurtulmanın tek yolunun her alanda kuvvetli olmak olduğunu bildirdi.

Cumhurbaşkanı Evren, dün sabah Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri Tahsin Şahinkaya, Nejat Tümer ve Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler'le birlikte Van'a geldi. Havaalanında törenle karşılanan Cumhurbaşkanı Evren, beş gün sürecek Doğu gezisinin ilk gününde Van'da incelemelerde bulundu. 100. Yıl Üniversitesi'nde yeni öğretim yılının açılışına katılan ve bir grup öğretim üyesi ve öğrenci ile yemek yiyen Cum-

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

İzlenimler

Çok amaçlı bir gezi

YALÇIN DOĞAN

VAN — Cumhurbaşkanı Kenan Evren, eğer yanlış hatırlamıyorsak, yurt içinde en uzun süren gezilerinden birine Van'da başladı. Beş gün sürecek gezi çeşitli incelemeler, çeşitli amaçlar gerçekleştirmeye yönelik.

1982 yılında Evren'in direktifi ile kurulan 100. Yıl Üniversitesi Van'da bu yıl üçüncü ders yılına başlıyor. Van'da bir üniversite kurulması düşüncesi 1937'ye kadar iniyor. Bu tarihte Mustafa Kemal, Van'da üniversite kurulması konusunda hazırlıklara geçilmesini istemiş, ancak bu istek 45 yıl sonra gerçekleştirilebilmişti. Van'daki 100. Yıl Üniversitesi'nin Eğitim, Veteriner, Ziraat Fakülteleri bulunuyor.

Evren'in ilk amacı hem 1982 yılında öğretime açılan bu üniversiteyi görmek, yeni öğretim yılında tüm öğrenci ve öğretim üyelerine seslenmek, hem de yeni yapılacak üniversite binalarının temelini atmak.

100. Yıl Üniversitesi'nin öğretime açılışı sırasında Rektörden sonra Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler de bir konuşma yaptı. Konuşmasın-

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

İşveren verdi YHK kesti

İşverenin 10 bin PTT işçisi için yüzde 35 artı 2000 liralık ücret artışı vermeye hazır olduğunu bildirmesine karşın, YHK sözleşmeyi yüzde 28 artı 2400 liralık ücret artışı ile yeniledi.

YHK, *işverenden gelen çeşitli sosyal haklara ilişkin artış önerilerini de reddetti.*

Halit Narin ve Şevket Yılmaz'ın anlaşmaya vardıklarını açıkladıkları Teksif sözleşmesinde bazı maddelerde pürüzler çıktı.

İş-Sendika Servisi — YHK'nın işverenin de üzerinde hak verilmesi önerisini reddederek, 10 bin PTT işçisine düşük ücret ve sosyal haklarla sözleşme bağıtlaması tepki yarattı. Haber-İş yöneticileri, YHK'nın işverenin fazla vermek zorunluluğunu duyması ve ısrarına rağmen aldığı kararı "ciddiyetsizlik" olarak nitelediler. İşçiden yana değil, işçinin karşısında olduğunun bir kuvvetli kanıtı daha olarak tanımladılar.

Türk-İş'e bağlı Haber-İş Sendikası'nın 3 yıl süreli sözleşmesinin 3. yıl zammını karara bağlayan YHK, bu arada işverenden gelen çeşitli sosyal haklara ilişkin artış önerilerini de reddetti. Haber-İş Sendikası yöneticileri sözleşmenin YHK'da incelenmesinden önce işverenle görüşme yaptıklarını ve işçilerin yaşam koşullarının günümüz gerçekle-

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

KUPONU KIZIM DOLDURDU — 131 milyon gibi bir paranın talihlisi olan Recep Kolcu, "kuponu 7 yaşındaki kızım doldurdu, ben bazı takviyeler yaptım" diyor. Kolcu, dün parasını çekip hesabına bankaya yatırdıktan sonra, Kadıköy'de kızını evden getirtip parkta gazetecilere poz verdi. (Fotoğraf: ASENA ÖZKAN)

Altılı Ganyan talihlisi anlatıyor:

131 milyonluk kuponu kızım doldurdu

İlk gün kalabalık olur diye parayı almaya gelmedim. Arkadaşlarla balığa çıktım, akşam da meyhanede içtik.

4-5 yıldır Altılı Ganyan oynarım. Daha önce de 80 bin lira almıştım. Parayı almaya daha kalabalık gelecektik, ama arkadaşlar herhalde bu kadarını uygun bulmuşlar. Herhalde korumak için geldiler.

Haber Merkezi — Altılı Ganyan'ı "meçhul kadın mı?" yoksa garson "Mustafa Arar mı?" kazandı diye araştırılırken, Galatalı alüminyum kaplamacısı Recep Kolcu (32) dün Veliefendi Hipodromuna giderek 131 milyonluk çeki cebine koydu ve bankaya yatırdı.

Beraberindeki 10 arkadaşı ve bir grup gazeteciyle Veliefendi'den Karaköy'de Vakıflar Bankası Şubesi'ne giden Kolcu, gazetecilerin soru yağmurunu, "Bunaldım artık" diye yanıtladı. Gerçekten Türkiye'nin en büyük ikramiyesini aldıktan sonra Recep'in en sıkıntılı dönemi başladı. Herkes merak ediyordu: "Recep, 131 milyonla ne yapacak?"

Kadıköy Mühürdar'da çalıştığı kahvehanenin ocağında dün sabah işine başlayan Mustafa Arar, sürekli gazeteciler ve bankacılar tarafından aranmaya başlandı. "Vallahi böyle bir şey yok" diyordu, "Arkadaşlar, daha doğrusu aramızı açık olduğu ağabeyim çıkarmış. Adı yok, ben böyle o gün yattım. Dördüncü ayakta takıldı, dün de (pazar) koşulara gittim, gene 4. ayakta takıldım."

Evet, Arar gün boyu bu yanıtları verirken, Altılı Ganyan'ın "gerçek talihli"si Recep Kolcu, çoktan ikramiyesine kavuşmuştu.

Veliefendi'de Müşterek Bahisler Müdürlüğü'nün önd saat da-

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Yazar: 24 Ocak'ın selameti için yeni yaklaşımlar önerdik

ODALAR BİRLİĞİ BAŞKANI'NDAN:

24 Ocak'ta ortaya konan sistemin dışında mı bir şey söyledik? Hayır.

Kalkınan bir ülkede döviz bolsa, yatırımlarda bir çarpıklık var demektir.

Küçük işletmeler daha çok sıkıntıdadır. Bu nedenle Anadolu'nun sesi daha çok çıkmaktadır.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye Sanayi ve Ticaret Odaları Birliği Başkanı Mehmet Yazar, geçtiğimiz hafta Giresun'da yaptığı konuşmada hükümete 13 ilke önermesini değerlendirirken, "24 Ocak'ta ortaya konan sistemin dışında mı bir şey söyledik? Hayır" dedi. Mehmet Yazar, ana felsefede ve ilkelerde bir sapmaları olmadığını da belirterek, "24 Ocak'ta ortaya konan ve inandığımız serbest piyasa ekonomisi ilkelerinin selameti için yeni yaklaşımlar öneriyoruz" dedi.

Odalar Birliği Başkanı Mehmet Yazar, Giresun'daki Karadeniz bölge toplantısındaki konuşması konusunda gazetecilerle yaptığı söyleşide, bugüne değin yaptığı konuşmaların sürekli ekonomi içinde kaldığını ifade etti. Yazar, Odalar Birliği'nin hükümete önerdiği 13 ilkenin bir alternatif politika olup olmadığı yolundaki soruyu yanıtlarken, şöyle dedi:

"24 Ocak'ta ortaya konan sistemin dışında mı bir şey önerdik? Hayır. Ana felsefede, ilkelerde bir sapmamız yoktur. İsteğimiz bu ana ilkelere ulaşmada kullanılan ekonomik araç ve tedbirlerin zaman içinde, gelişen şartlara göre yeni tedbirlerle takviye edilmesidir."

Faiz konusunda yapılan önerinin yüksek ya da alçak faiz değil gerçekçi faiz belirlenmesi yönünde olduğunu anlatan Mehmet Yazar, şöyle konuştu:

"Peki, uygulanan faiz gerçekçi faiz değil mi? Enflasyonla beraber tırmanma yarışına giren faiz, bazı sebeplerle, bazı tahmin yanılgılarıyla, gereğinden fazla tırmandırılmış faizdir. Enflasyonun üzerinde faiz verilmesi doğrudur. Ama uygulamada yetmiyor. Çünkü enflasyon beklentisinin olmaması gerekiyor. Enflasyon hedefini belirlemiştik.

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'de)

Doğramacı, tıp kitabının yakılmasını ayıpladı

Haberi 12. Sayfada

YUNANİSTAN'IN FIR HATTI İÇİN YENİ PROTESTO GİRİŞİMİ

Haberi 7. Sayfada

- *Radikaller buluştu*
- *İngiltere'de işçilerin kurultayı başladı*

3. Sayfada

- *Dışarıında ağustos açığımız: 510 milyon dolar*

9. Sayfada

- *İspanyollar matador için gözyaşı döküyor*
- *Amerikalılar tartışıyor: Michael siyah mı, kahverengi mi?*

12. Sayfada

Bütçe Komisyonu, milletvekili aylıklarını "veto"ya uydurdu

Komisyon, temsil ödeneklerine ilişkin iki yasayı geri gönderme gerekçesindeki hususları dikkate almadan aynen benimsedi.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından veto edilen milletvekili aylıklarına ilişkin yasa geri gönderme gerekçesi doğrultusunda değiştirilirken, Başbakan ve Bakanlar ile TBMM Başkanı ve Divan üyelerinin temsil ödeneklerine ilişkin iki yasa Bütçe Komisyonu'nda aynen benimsendi.

Milletvekilleri, 657 sayılı Devlet Memurları Yasası'na göre en yüksek memurun almakta olduğu aylık (ek gösterge dahil) mali, sosyal haklar ve yardımlar ile zam ve tazminatların toplamı kadar ödenek, bunun yarısı kadar da yolluk alacaklar. Buna göre de milletvekillerinin eline ayda 245 bin lira geçecek. Emekli üye-

(Arkası Sa. 11, Sü. 8'de)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Râbitat-ül - Âlem-ül İslam...

"Râbitat-ül - Âlem-ül - İslam" şeriat düzeni üzerine İslam Devletleri Birliği kurmak isteyen bir kuruluştur. Bu kuruluşun maddi destekçisi "Aramco" adlı bir Amerikan petrol şirketidir. Kuruluşun, "Hicri Recep 1383" tarihinde Mek-

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

İmar affı süresi doldu, 1 milyon yapı hâlâ kaçak

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — İmar affı için uzatılan başvuru süresi dün sona erdi. Sürenin uzatılmasına rağmen başvurular yine de beklenen düzeye ulaşmadı. Yürürlükten kaldırılan 2805 sayılı eski İmar Affı Yasası'na göre başvuranlarla birlikte 1 milyon 450 bin dolayında başvuru olduğu, 1 milyona yakın gecekondu hak sahibinin 2981 sayılı yeni İmar Affı Yasası'na göre başvuruda bulunmadığı belirlendi.

Başvuruda bulunmayanların işgal ettikleri arazilerin kiralarını ödemelerini öngören bir yasa değişikliği üzerinde çalışıldığı öğrenilirken Bayındırlık ve İskân Bakanı Safa Giray, "Devlet arazisi üzerinde kimseyi bedava oturtmayız" dedi.

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

başlanılan stratejinin temelinde de bu gerçek yatıyordu".

MALUM OYUNLAR

Evren, Türkiye üzerinde asırlar boyunca oynanan oyunların nedenlerini tek tek saydı ve en önemli nedenin **"Atatürkçülükten uzaklaşılması olduğunu"** vurguladı. Evren, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Alınmış olan düzenleme ve önlemlere rağmen, çeşitli konuşmalarımda belirttiğim gibi, 12 Eylül'den sonra sinen bir kısım sapık ideolojilerin sempatizan ve yandaşlarının, son günlerde tekrar toparlanma gayreti içerisinde oldukları ve malum oyunlarını yeniden sergilemeye yönelik faaliyetler içine girdikleri görülmektedir. Bunlar, elbette üniversiteleri bu faaliyet sahası dışında bırakmayacaklardır. Nitekim birçok öğrenci, veli, öğretim üyesi ve üniversite yöneticilerinden aldığım mektuplar ve sözlü müracaatlar da bu gerçeği açıkça kanıtlamaktadır.

Bundan dolayıdır ki, sizlere geçmişten bahsetme zorunluluğu duydum. Tekrar eski günleri yaşamamak için öğrenciler, öğretim üyeleri, idareciler, aileler ve devlet yönetiminin muhtelif kademelerinde, bu konudan sorumlu kişiler olarak neler yapmamız gerektiğini kısaca açıklamakta yarar görüyorum.

Üniversitelerimizin değerli mensupları;

Türk milletinin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması için sarf edilen gayretler içerisinde en büyük katkıya sahip olan ve milletin istikbalini hazırlayan, ona şekil veren irfan ordusu sizlersiniz. Cumhuriyet ve demokrasinin, Atatürk ilkelerinin savunucusu, Türk milletinin geleceğinin güvencesi, yeni nesil sizin gayretiniz, maharetiniz ve fedakârlığınızın derecesi ile orantılı olarak yetişecektir.

Onları, şovenist değil, vatanperver ve Atatürk milliyetçisi, ateist veya dinsiz değil laik düşünceye sahip,

Marksizm ve komünizme özendirmeden, sosyal adaletçi, halktan yana,

Mülkiyet düşmanı kılmadan, millet yararının gerektirdiği alanlarda devletçi,

Çağdaşlaşma ve devirlerini doldurmuş müesseselerin yenilenmesi anlamında atılımcı, devrimci,

Gelenek ve törelerine bağlı insanlar olarak yetiştireceğinize inanıyoruz, güveniyoruz.

Geçmişte üniversitelerimizde yaşanmış olayları en iyi değerlendirecek olan yine sizlersiniz. Zira o olayların içinde bizzat yaşadınız. Birçoklarınız da üzüntü ve hatta utanç duydunuz. İlmin gerektirdiği bütün bilgileri gençlerimize mutlaka aktarmalısınız. Ancak, özerk eğitim kavramını kasten yanlış yorumlayan ve bunun istismarını planlayan malum mihrakların oyunlarına gelmeyiniz. İfade ve davranışlarınızda bu konuya özel bir dikkat sarfedeceğinize güveniyorum. Ayrıca devletin sağlayabildiği her türlü imkânın tümünü gençlerin istifadesine sunmaktan ve bunun yanında yöneticilerin sorumluluğuna verilen tedbirleri noksansız uygulamaktan asla kaçınmayız".

Evren, ülke sorunlarına eğilmenin, bu konudaki görüş ve düşünceleri ilgili makamlara ulaştırmanın her zaman mümkün olduğunu hatırlatarak, **"ama sorunları başka zeminlere sürüklemenin, içerde veya dışarda ülke aleyhine propaganda yapılmasına imkân hazırlamanın sakıncalı bir davranış olduğunu"** belirterek şöyle dedi:

"Türkiye ne çekmişse, gerçeklere sırtı dönük, yabancı ideolojilerin uzaktan hayranı, şartlanmış kafalardan, devlet yönetiminde veya herhangi bir sorumluluk mevkiinde bir gün dahi bulunmamış, nazari, şöhret düşkünü kişilerden çekmiştir".

Evren konuşmasına öğrencilere ve velilerine seslenerek, devam etti. Evren, **"Bölücü odakların, vatan haini yandaş ve sempatizanlarının her zaman öğrencilere yaklaşmaya çalışacaklarını"** belirtti. Evren, **"Ülkemizi yıkmak ve parçalamak isteyenler, daima cüretkâr ve saldırgandırlar. Ülkenin koruyucuları ve sahipleri olan sizler, en az onlar kadar cesur, kararlı ve mücadeleci olmazsanız, bir zaman gelir, ülke yönetimi onların eline geçebilir ve sonunda sizler de ülke ile birlikte yok olup gidersiniz"** dedi.

Evren, ülke problemlerini yakından izlemekle taşlı, sopalı ve silahlı eylemlere katılmayı birbirine karıştırmamak gerektiğini belirtti. Evren, üniversite mensuplarından, yöneticilerden ve velilerden **"gözbebeği gençlerin açık veya gizli faaliyet gösteren örgütlere peşkeş çekilmesine asla göz yummamalarını"** istedi.

Cumhurbaşkanı Evren, Van 100. Yıl Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. **Hakkı Atun**'un kendisine armağan ettiği üniversitenin şildini, **"Benim adıma sizde kalsın, muhafaza edin"** diyerek geri verdi.

15. yılında Kaddafi'nin Libyası

Libya'nın umudu gençlerde

EROL ÖZBEK — *2 ekim*

Libya, sloganlar diyarı. Lider Kaddafi'nin pek heykeline rastlanmıyor. Resimleri de, ancak iki üç yerde vardı. Ama her yer sloganlarla kaplıydı.

Kendine **"devrimci"** diyen tüm yönetimlerde olduğu gibi burada da yoğun bir politikleşme çabası vardı. Kimle konuşsak, her şeyin komitelerin elinde olduğunu söylüyordu ve bize bol bol **"Yeşil Kitap"** anlatıyordu. **"Yeşil Kitap"**'ın nasıl uygulandığına ilişkin sorduğumuz somut sorularda ise hepsi susuyordu. Bizzat ülkenin en yüksek organı olan Genel Halk Kongresi'ndeki enformasyon görevlileri bile siyasal işleyişe ilişkin sorularımızı **"Yeşil Kitap"** düzeyinde yanıtlıyor, ayrıntılara bir türlü inmiyordu.

KOMİTELER NEREDE?

Ülkenin yönetimi komite sistemine dayanıyordu. Tüm yerel icra, mahalli ya da işyeri komiteleri tarafından gerçekleştiriliyordu. Bunlar kendi yetkilerini aşan konulardaki kararların uygulanması için Temel Halk Kongrelerine delege gönderiyordu. Temel Halk Kongreleri de Genel Halk Kongresine delege gönderiyordu. Bütün bu mercilerin de tabandaki istekleri, sayısal güç oranında yukarıya iletmekten başka hiçbir yetkisi yoktu. Ülkenin asıl liderleri olarak bildiğimiz Kaddafi ve Başbakan olarak bildiğimiz Abdülselam Callud'un ise resmi unvanları yoktu. Durum

yabancı bir gazeteci için içinden çıkılır gibi değildi. Yabancı gazetecilerin gözüne bu denli apolitik görünen bu insanlar, bu olağanüstü politik yaşamı nasıl yürütüyordu?

Üst düzeydeki yetkililerin olağanüstü karmaşık siyasi uygulamalarına karşılık, sıradan görevliler hiç de makul olmayabiliyordu. Mağazalarda, sokakta alelen fotoğraf çekmeye kalkışan, mutlaka **"memnu"** uyarılarıyla karşılaşıyordu.

"KİBRİTLER LÜTFEN..."

Lider Kaddafi'nin geleceğini bildiğimiz yerlere girerken, isim yazdırmak dışında hiçbir güvenlik engeliyle karşılaşmayışımız, Kaddafi'nin kendine güvenini gösteriyordu. Buna karşılık büyük süpermarketlere girerken, çantaların aranıp, kibritlerin çıkışta iade edilmek üzere toplanması bambaşka bir ekolü çağrıştırıyordu. Bunun nedeni geçen yıl mağazalarda iki defa yangın çıkmış olmasıydı. Sabotajlardan korkulduğu belirtiliyordu.

Görebildiğimiz kadarıyla **"Yeşil Kitap"**'ta doğrudan demokrasi mekanizması olarak öngörülmüş olan Halk Komiteleri, en azından belirli bir kesimi ülke sorunlarına, yerel düzeydeki **"hükümet işleri"**'nin tartışmasına çekme işlevini görüyor.

UMUT GENÇLERDE TABİİ

Libya Cemahiriyesi, tüm **"modernleşme"** çabası içindeki yönetimler gibi, umudunu gelecek kuşaklara bağlıyor. Erkeğiyle kızıyla tüm gençlerin askerlik eğitimi görmesi, fiili askerlik yapmayanlara da üniforma verilmesi, ancak gençleri etkileyebilecek, onları seferber edebilecek şeyler. Bu yoldan gençlerin -en azından belirli bir doğrultuda- **"sorumluluk yüklenmesi"** sağlanıyor. Amaç, geleceğin cemahiriye kadrolarını yetiştirmek.

Alt kademelerde siyasete karşı ilgisizlik, üst kademelerde, sisteme ters düşmeme çabası yüzünden, Libya'da halen siyasi tartışma görülmüyor. Özel basının da olmayışı karşısında, resmi çerçeve dahilinde bile enine boyuna yorumlarla karşılaşılmıyor.

AYRINTILI BİLGİ KADDAFİ'DE

"Doğrudan demokraside" her türlü **"basın demokratik olmak zorunda olduğundan"** hep toplumun **"tümünün"** görüşünü yansıtmak zorunda. Bu durumda, ülkenin politik gelişmeleri hakkında hemen hemen tek kaynak Kaddafi'nin konuşmaları oluyor. Kaddafi'nin konuşmaları da bu açıdan umulanı fazlasıyla veriyor. Kürsüye çıktığı yerde 45 dakikadan az konuşmayan lider, konuşmalarında mutlaka yeni bazı gelişmelere işaret ediyor, uyarılarda bulunuyor, istatistikler veriyor, ülkenin siyasi yöneticilerine uyarıda bulunuyor.

İHTİYAÇTA ÖLÇÜ AŞAMASI

Kaddafi'nin son zamanlardaki konuşmalarında alttan alta, ülkenin genel ekonomik politikası konusunda bir değişim göze çarpıyor. Dışalımı daha sıkı denetim altına alan, dış ihalelerde siyasi yakınlıktan çok ekonomik verimliliğe verilen ağırlığı arttıran Libya, kaynaklarını daha verimli kullanmaya çalışıyor. Ama işgücünün çoğunluğu yabancılardan oluşan, eğitimli eleman sıkıntısı çeken bu ülkede elbette zorlu bir yol bu. Kaddafi'nin uyarıları şöyle: **"Avrupalı bir elmayı dörde bölerken siz çuvalla tüketiyorsunuz. Libya, dünyanın en çok pasaport kullanan ülkelerinden biridir. Mağazaya bir malın ucuzu, pahalısı, çeşitlisi geldiğinde, insanlar ihtiyacının ne olduğuna bakmadan hepsinden birer tane alıyor."** İşte dışalımda çeşitlerin azaltılmasının nedeni. Petrol zenginliğiyle kendine bir ekonomik tüketim yapısı yaratan Libya Cemahiriyesi, şimdi de petrol pazarındaki fiyat düşüşünün de etkisiyle, kaynaklarını verimli değerlendirme, muazzam kalkınma projelerini petrol zenginliği azalmaya yüz tutmadan gerçekleştirme kaygısına düşmüş görünüyor. Bunun da ilk adımı, ihtiyaç bilincinin yaratılması. Kemerler sıkılmasa da, elbisede beden ölçüsünün getirilmesine yönelik ilk adımların atılmak istendiğine işaret ediyor bu eğilim.

KOMİTELER İŞBAŞINDA

Halen halkı siyasete çekme kaygısı, rasyonel işleyiş özlemine ağır basıyor. Örneğin bilinen bakanlık makamına denk düşen **"sekreterlik"**'te çalışan görevliler, bir araya gelip **"sekreter"**'i görevden alma yetkisine sahip. Bu hoş durumun bir yan etkisi, kimin kime söz geçirebileceğinin oldukça karmaşık bir dengeye dayanması oluyor. Bu dengeler üzerinde de **"1 Eylül Devrimi"** liderlerinin belirleyici nüfuzu yükseliyor. Cemahiriyenin çekirdek kadrolarını genç, **"devrimci komiteler"** oluşturuyor. Bunlar, yetki ve sorumlulukları oldukça muğlak bir alanda bellibaşlı siyasi faaliyeti **"koordine ediyorlar."**

KOMİTELER NEREYE GİDİYOR?

Bu durumun getirdiği kargaşadan Kaddafi de bir süredir şikâyetçi görünüyor. Bu yılki devrim yıldönümü dolayısıyla yaptığı 15. yıl değerlendirmesinde, ancak onun gibi kendine özgü bir liderin söyleyebileceği şu sözleri etti: **"Şu ülke dışına çıkışların bir düzene bağlanması gerekiyor. Şu anda 18 bin devrimci komite var. Ama böyle 'Avrupa'daki komiteleri bir denetleyelim' diye kalkıp gidiyorlar. Yoksa önümüzdeki yıl 12 bin komite kalabilir."**

3 ekim

Râbitat-ül- Âlem-ül İslam...

UĞUR MUMCU — *2 ekim*

"Râbitat-ül - Âlem-ül - İslam" şeriat düzeni üzerine İslam Devletleri Birliği kurmak isteyen bir kuruluştur. Bu kuruluşun maddi destekçisi *"Aramco"* adlı bir Amerikan petrol şirketidir. Kuruluşun *"Hicri Recep 1383"* tarihinde Mekke'de yayımlanan tüzüğünde, *"Müslüman ülkelerinde İslamcı yöneticilerin kurulmasına çalışmak"* amacı yer almaktadır. Tüzükte yer alan bir başka maddeye göre de bu zengin kuruluş, *"İslamcı yayın organlarını"* destekleyecektir.

Özetle, örgütün amacı *"İslam enternasyonalizmi"* kurmak; bu uğurda çalışmaktır.

"Râbitat-ül -Âlem-ül - İslam" örgütünün *"İslam Kültür Dairesi"* adıyla bilinen bir kolu bulunmaktadır. Bu dairenin başlıca amaçlarından biri İslam ülkelerinde yürürlükte olan yasaların *"İslam ülkelerine getirdiği eziyet ve ayrılığı izah etmek"* ve bu laik yasalar yerine şeriat kurallarının benimsenmesine çalışmaktır. Daire, ayrıca İslam ülkeleri arasında toplantılar düzenlemeyi ve *"milliyetçilik ve ırkçılık"* ile savaşmayı amaçlarının arasına almıştır. 41 kişilik kurucu meclis ile yönetilen *"Râbitat-ül - Âlem-ül - İslam"* örgütünün İslam ülkelerinde temsilcileri ve üyeleri bulunmaktadır.

"İslam enternasyonalizmi"'ni amaç edinmiş bu örgütün etki alanı içine almaya çalıştığı ülkelerin başında Atatürk devrimleri ile Batılı, laik bir düzen seçmiş olan Türkiye gelmektedir.

Türkiye laik bir ülkedir. Ülkemizde, cumhuriyet kurulduğundan beri hiç kimse dinsel inançlarından ötürü baskı görmüş değildir. Tersine, laiklik ilkesi din ve vicdan özgürlüğünü korumuş ve her din ve inançtaki insanlara tapınma özgürlüğü tanımıştır. Laiklik ilkesi din duygularının siyasal amaçlarla sömürülmesine engel olmuştur. Laiklik ilkesi, bu nitelik ve özü ile din duygularının dine yabancı amaçlarla kötüye kullanılmasını engellemeye çalışmıştır.

Kurtuluş Savaşı önderi Atatürk ve O'nun en yakın silah ve inanç ortağı İsmet İnönü, yaşamları boyunca laiklik ilkesine olağanüstü duyarlılıkla bağlı kalmışlardır.

Ülkemizde son zamanlarda laiklik ilkesi büsbütün unutulmuştur. Atatürk'ün laiklik ve devletçilik ilkeleri, neredeyse hiç anımsanmaz olmuştur. Atatürk'ü kalkan yaparak Atatürk'ü unutturmak isteyen yeni bir ideolojik akım, devlet çapında önemli köşeler tutmuştur. Atatürk'ün *"çağdaşlaşma"* anlamındaki Batılışma çabaları, Amerikan destekli *"Araplaşma"*, daha doğrusu *"Araplaşma"* içinde *"Suudileşme"* eğilimleri ile yer değiştirmiştir.

Suudi Arabistan sermayesine dayalı bir *"Suudileşme-Araplaşma"* süreci içinde yaşıyoruz. Atatürk'ün *"milletçilik"* ilkesi *"İslam ümmetçiliği"* ile yer değiştirmekte; egemen ideoloji *"milli devlet"* kavramı yerine İslam enternasyonalizmini amaçlayan, *"necip millet"* kuruntularına dayalı bir çeşit Arap ırkçılığını yerleştirmeye çılışmaktadır.

Üstüne üstlük, laik devletin başbakanının kardeşi bu Arap sermayesinin Türkiye temsilcisi ve ortakları arasındadır!

İstanbul'da toplanan *"İslam Tıp Kongresi"*'de işte bu İslam enternasyonalizminin son çalışmalarından biridir. Çağdaş tıp anlayışında dinlere göre bir ayrıma yer verilmemektedir. İslam ülkelerinden çıkan hekimler, çağdaş tıp eğitiminden yararlanmak amacıyla Batı ülkelerindeki tıp eğitim merkezlerine gitmekte, hastalanan Arap zenginleri soluğu doğru Batı ülkelerindeki hastanelerde almaktadırlar.

İslam Tıp Kongresi'nde konuşma yapan YÖK Başkanı Prof. Doğramacı da ileri tıp eğitimini, doğum yeri olan Irak'ta değil, Birleşik Amerika'da yapmıştır. Sayın Doğramacı'nın çocuk sağlığı üzerine yazdığı ünlü kitaptaki esin kaynağı da bir İslam hekimi değil, Dr. Spock adlı bir Amerikalı profesördür.

Bu toplantıda amaç, tıp değil siyasettir; amaç, İslam enternasyonalizmini laik bir ülkede yerleştirme çabalarıdır. Amaç; *"Râbitat-ül - Âlem-ül - İslam"*'ın tüzüğünde yer alan yayılma siyasetini bir laik ülkede güçlendirmektir. Daha geçenlerde toplanan İslam Belediye Başkanları da bu amaç için bir araya gelmiş değiller miydi?

Ülke topraklarını Arap zenginlerine satarak kalkınmayı amaçlayan tutum, İslam enternasyonalizmine de açıkça yeşil ışık yakmaktadır.

Bu konuları okuyan yetkililer, sakın olup bitenleri *"Atatürkçülük"* adına savunmaya kalkmasınlar.

Savunurlarsa, Atatürk'ün kemikleri sızlar. Kemikleri!..

9 ekim

İnönü: Üniversitelerde bilimsel özerklik yok

2 ekim

KIRKLARELİ (Cumhuriyet) — SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü, "Üniversitelerimizde bilimsel özerklik yok"** dedi. Ve 1402 sayılı yasa nedeniyle görevden alınan öğretim üyelerinin üniversitelere geri alınmaması halinde, bilimsel özerklikten söz edilemeyeceğini söyledi.

SODEP Genel Başkanı İnönü, dün çıktığı Trakya gezisinde dolaştığı yörelerde, yurttaşlara hitaben yaptığı konuşmalarda üniversitelerin öğrenime açılmasına değinerek şunları söyledi:

"Ben Türkiye'de üniversitelerin 1 ekimde açılmasını başarı sayıyorum. Daha önceleri üniversiteler, uzun aralıklar sonucunda açılabiliyordu. Ancak üniversitelerin büyük bir eksikliği var. Üniversitelerimizde bir süredir çalışma, araştırma arzusu ve serbest düşünme özellikleri kaybedildi. Bunu ben, bilimsel özerklik ortadan kalktı diye nitelendiriyorum. Üniversitelerimizde bugün bilimsel özerklik yok.

Anayasa, bilimsel özerkliği öngörüyor. Ancak Anayasada yer alan bilimsel özerklik, üniversitelerimizde mevcut değil. Bilimsel özerkliği olmayan üniversite, kanadı kırık bir kuş gibidir. Kanadı kırık kuş ne kadar çabalarsa çabalasın, uçamaz. Serbest düşünebilen, araştırma yapabilen kimseler yetiştirilemez. İstatistikler ortaya konulup, bu kadar bina yapıldı, bu kadar öğrenci sayısı arttı diye yapılan bu türlü işler açıklansa ve söylense de bunlar bilimsel özerkliği getirmez".

1402 İLE ÇIKARILANLAR

İnönü, daha sonra 27 Mayıs dönemine değinerek konuşmasını şöyle sürdürdü:

"27 Mayıstan sonra Milli Birlik Komitesi, 147 öğretim elemanını görevden almıştı. Ama sonunda bunun yanlış olduğu anlaşıldı. Bu öğretim elemanları, üniversitelere geri alındılar ve bilimsel özerklik, ancak o zaman geri gelebildi. Üniversitelerimizden 1402 sayılı yasa nedeniyle ayrılanlar geri alınmalıdır. Onlar geri alınmadıkça, geride kalanlar özgürce düşünemezler. Hükümet bunu yapmalıdır, bunu yapmadıkça, üniversitelerde bilimsel özerklik var diyemezler".

Tuhaf Bir Konferans

NADİR NADİ — *3 ekim*

Okurlarım bağışlasınlar, bu yaşıma geldim İslam tıbbı, Hıristiyan tıbbı, Yahudi tıbbı diye birbirinden ayrı, birbirine yabancı, hatta birbirine düşman bilim dalları olduğunu bilmiyordum.

İstanbul'da açılıp üç gün çalıştıktan sonra önceki akşam kapanan 3. İslam Tıp Konferansı, böyle bir savın öteden beri sürüp gittiğini gözler önüne sermeye neden oldu. Daha önce toplanan 1. ve 2. konferansların nerede, ne zaman geçtiğini, laik Türkiye Cumhuriyeti olarak bizim bu konferanslara katılıp katılmadığımızı anımsamıyorum.

Ev sahibi sıfatıyla 3. konferansı açan Sayın Başbakan'ın söze besmele ile başlamasını, arkasından Kuran okunmasını yadırgadığımı da söyleyemeyeceğim. Atatürk'ün kurduğu laik Türkiye Cumhuriyeti'nde yıllardır laikliğe aykırı öyle davranışlarla karşılaşıyoruz ki, insan giderek artık hiçbir şeyi yadırgamaz oluyor, vurdumduymazlaşıyor.

Bilimsellikle hiçbir ilişkisi bulunmayan, düpedüz siyasal bir nitelik taşıyan bu konferans, keşke Türkiye'de değil de başka bir ülkede toplansaydı. Çünkü yabancı konuşmacıların çoğu Batıya, çağdaş uygarlık düzenine, dolaylı olarak da Atatürk ilkelerine saldırmayı amaçlamışlar, bilime ters düşen savlarla doğrudan doğruya bilimin canına okumuşlardır.

İşte birkaç örnek: İslamiyet, sigarayı ve içkiyi yasakladığı için insan sağlığına hizmet etmiştir. Sünnet, kamış kanserini önleyici bir işlemdir. Ana sütü inek sütünden daha yararlıdır. Tanrı'ya inanmak, dua etmek psikoterapi açısından çok iyidir. Hekimler aynı zamanda din adamı olmalıdırlar. Avrupalılar, halifeliği kaldırmakla İslam dünyasını bölmek, parçalamak amacını gütmüşlerdir (Bunun öcünü almak isteyen Abu Dabili Sayın Doktor Yafai, İngiltere'de basılan İslam aleyhtarı bir kitabı konferans kürsüsünde yakmıştır).

Şimdi, ne dersiniz bu yanlış ve kin kokan görüşlere! Bir kez İslamiyetin kuruluşunda sigara yoktu. Tütün ancak 16. yüzyılda Amerika'dan Avrupa'ya getirildi, oradan da dünyaya yayıldı. İslamiyet bunu sonradan ne ölçüde yasaklayabildi? İçkinin ise, hangi dine bağlı olursa olsun, isterse dinsiz olsun ölçüsü kaçırılırsa sağlığa zararı dokunduğu herkesçe bilinmektedir. Sünnet, İslamın değil, daha önce Yahudiliğin uyguladığı bir buluştur. Ana sütü elbette çok iyidir. Sağlık durumu elvermeyen annelerin çocuklarını beslemek için, Batıda bugün, çeşitli yapay gıdalar bulunmakta, bunu Müslüman analar da kullanmaktadır. Tanrı'ya inanmak, dua etmek, elbette yürek ferahlatıcı, iyi bir davranıştır. Ruhsal bunalım geçirenler için kimi zaman ilaç yerine geçer. Ama bu yalnız İslamiyetin kullandığı, yalnız Müslümanlara özgü bir buluş değildir. Bir Tanrı'ya inanan herkes dua etmekle, tapınaklarda müziksel bir ahenkle topluca okunan duaları dinlemekle (söylenenlerin ne anlama geldiğini bilmese de) ferahlayıp rahata kavuşabilir. Bunu sağlamak uğruna hekimlerin mutlaka din adamı olmaları gerekmez. Biraz psikolojiden anlamaları yeterlidir.

Konferansta söz alan sayın Abu Dabili doktorun, "Halifeliği İslamiyet düşmanı Avrupalılar kaldırdı" deyip, kürsüde kitap yakmasına gelince, eğer bilerek yaptı ise, biz buna, doğrudan doğruya Atatürk'e karşı göze alınmış terbiyesizce bir saldırı diyeceğiz.

Evet, halifeliğin yeri İstanbul'da idi. Halifeliği de Avrupalılar değil, Avrupalılara karşın Atatürk kaldırmıştı. Avrupalılar halifeyi canları gibi koruyor-

lardı. Çünkü böylelikle geri kalmış İslam ülkelerini Halife aracılığı ile el altında tutacaklarını, onları daha rahat sömüreceklerini umuyorlardı. Bunu böylece gören Atatürk, yüzyıllardır Türk ulusuna yük olduğunu bildiği halifeliği kaldırırken, önümüze yepyeni ufuklar açıyordu.

Hiçbir Türk üyenin çıkıp da Abu Dabili sayın doktorun sözlerini yanıtlamamasını üzücü bulduk. Ama Atatürk'ten günümüze ne kaldı diyeceksiniz.

Dilerim aldanıyorumdur.

Bölücülük ve Amacı...

UĞUR MUMCU — *3 ekim*

Bölücülüğün birçok nedeni vardır. Ekonomik, siyasal, ideolojik nedenler bölücülüğü körükler. Yakın tarihimizde yaşanan olaylar, bölücülüğün dış destekli olduğunu çok açık biçimde kanıtlamıştır. Bugün de kendi ülkelerindeki etnik sorunlara en acımasız yöntemlerle karşılık veren ülkeler, Türkiye'deki bölücülüğe yeşil ışık yakıcı davranışlarda bulunurlar. Dün böyle olduğu gibi bugün de böyledir.

Genç kuşaklara şu örneği anlatmak isteriz:

Sevr Antlaşması'nın 64'üncü maddesi, Türk toprakları üzerinde bağımsız bir Kürt devleti kurulmasını ve bu devlete Musul bölgesindeki Kürtlerin de katılmasını öngörmekteydi.

30 Ekim 1918 tarihli Mondros Mütarekesi'nden sonra İngilizler Musul'u işgal ettiler.

Musul'un önemi petrol kaynaklarındaydı. Daha önce Fransa'nın egemenliği altında bulunan Musul, 1920 yılında yapılan bir antlaşma ile İngilizlere devredilmişti. İngiltere, o sıralar Irak'ta *"mandater devlet"* olarak bulunmaktaydı. Bölgedeki egemen otorite İngiliz Krallığı'ydı. İngiltere ile Fransa arasında varılan bir anlaşmaya göre, İngilizler, Musul petrollerinin işletme ayrıcalığından Fransızlara pay vereceklerdi.

Pazarlık, etnik kökenden, Türkten, Kürtten, Araptan çok petrol üzerineydi.

Musul sorunu Lozan Antlaşması'nda da gündeme geldi. İngilizler, Musul'u Irak sınırları içinde tutmaya çalışıyorlardı. Lozan'da İsmet Paşa ile İngiliz delegasyonu Başkanı Lord Curzon arasında Musul konusu üzerinde sert tartışmalar çıkmıştı. Musul sorunu Lozan'da bir çözüme bağlanmadı. Konu, 19 Mayıs 1924 günü İstanbul'da Haliç Konferansı'nda ele alındı. Sorunun bu toplantıda da bir çözüme bağlanmaması üzerine konu Milletler Cemiyeti'ne götürüldü.

Milletler Cemiyeti, sorunun çözümü için biri Macar, biri Belçikalı, biri de İsveç uyruklu üç kişiden oluşan bir komisyon kurdu. Komisyon, Musul'un Irak topraklarında kalması görüşünü benimsedi. Türkiye bu raporu tanımadı. Konu, bu kez, Milletlerarası Daimi Adalet Divanı'na götürüldü. Türkiye, Divan'a katılmayı reddetti. Milletler Cemiyeti Meclisi de bu doğrultuda bir karar alarak, Musul'u İngilizlerin mandaterliğindeki Irak'a bırakmış oldu.

Türkiye bu kararı kabul etmedi.

Olaylar, bu aşamadan sonra çok ilginç boyutlara ulaştı: 1925 yılı şubat ayı içinde doğudaki Kürt kökenli Nakşibendi şeyhlerinden Sait liderliğindeki ayrımcı güçler, *"Halifeliğin kaldırılmasını"* gerekçe sayarak isyan etmişlerdi. Şeyh Sait isyanında gericilik, bölücülüğün gerekçesi olarak kullanılmıştı.

Gerici görünümlü bu bölücü ayaklanma, bölgedeki İngiliz çıkarlarına pek uygun düşmekteydi. Ayaklanma günlerinde Şeyh Sait'in oğlu Ali Rıza İngilizlerle temasa geçmiş, Şeyh Sait de İngiliz silah fabrikalarına silah siparişleri vermişti.

İngiliz savaş sanayii, o sıralar, İngiliz hükümeti ile içli dışlı olan Muğlalı Rum Zaharoff'un elindeydi.

İngiliz İstihbarat Servisi'nin, Kurtuluş Savaşı öncesinde gerici ve ayrımcı güçler ile çok yakın ilişkiler kurduğu, bugün artık İngiliz gizli belgeleriyle de kanıtlanmıştır. Şeyh Sait ayaklanmasının bastırılmasından sonra gelişen olaylar da bu gerici görünümlü ayaklanmanın İngilizlerin Musul'daki çıkarlarına uygun düştüğünü göstermektedir.

Evet sonuç buydu; 5 Haziran 1926 günü Ankara'da yapılan antlaşma ile Türkiye Musul'daki haklarından vazgeçiyor ve Türkiye gerici görünümlü ırkçı bir ayaklanmanın sonucunda Musul'u ve Musul'daki zengin petrol yataklarını bırakmak zorunda kalıyordu.

Ve bundan o günün İngiliz emperyalizmi kazançlı çıkıyordu.

Bu örnekte görüldüğü gibi bugünü anlamak için yakın tarihi çok iyi bilmek gerekir. Sorunlara, her biri *"fetiş"* haline dönüşmüş *"sloganlarla"* değil, tarihsel gerçeklerle ve somut olgularla yaklaşmak en sağlıklı yoldur.

Bugün Ermeni ve Kürt sorununun, içeride ve dışarıda, eşanlamlı olarak gündeme getirilmesi hiç düşündürücü değil midir?

Türkiye'de bütün sorunların çözümü, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın *"Kuvvayi Milliye ruhu"*'nun demokratikleşme ve çağdaşlaşma süreci içinde kök salmasına bağlıdır.

Bugün Türkiye'mizde yaşadığımız ve sancılarını çektiğimiz birçok sorun Ortadoğu'daki çokuluslu çıkarlar çatışmasının sonucudur. Ülkemize sokulan yüzbinlerce silah ve milyonlarca mermi, terör kurbanı beş bin yurttaşımız, sol görünümlü ırkçı örgütler, sağ görünümlü kan içici çeteler, sağ ve sol serüvenciler, Ermeni kaçakçılar ile kurulan örgütlü suç çeteleri, henüz tarihin değil, daha birkaç yıl öncesinin tanık olunan kanlı görüntüleridir.

Gericiliğe, gericilik görünümlü ırkçılığa, solcu görünümlü etnik bölücülüğe, sağ ve sol serüvenciliğe dikkat... Dikkat; çünkü bunların ardında hangi güçler var, bugünden bilinmez!

"Sol gösterip sağ vurmak" ya da *"sağ gösterip sol vurmak"* bizim özdeyişlerimizden değil midir?

Evren: Çapulcular, demokrasiye dönmemizi engellemek istiyor

'Teröristler, 2 komşudan geliyor'

3 ekim

ŞEMDİNLİ/TATVAN (Cumhuriyet) — Güneydoğu bölgesinde incelemelerini sürdüren Cumhurbaşkanı **Kenan Evren,** Hakkâri'nin Şemdinli ve Yüksekova ilçelerinde yaptığı konuşmalarda, **"Türkiye Cumhuriyeti Devleti, canilerin hakkından demokratik sistemle de gelebilir, gelmiştir. Demokratik sistem içinde de bunlarla mücadele edilebilir"** dedi.

Evren, ayrılıkçı teröristlerin birbiriyle savaşan iki komşu ülkeden Türkiye'ye geldiklerini belirterek, **"İşte biz bu iki ülke arasındaki savaşın bitmesini, bunun için istiyoruz. Savaş biterse bu teröristler böyle rahat edemezler"** biçiminde konuştu.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Eruh'ta yaptığı konuşmada da ayrılıkçı grupların saldırısı sırasında bir jandarma subayının ihmalinin görüldüğünü ve yerinin değiştirildiğini bildirdi.

Cumhurbaşkanı **Evren,** dün sabah Van'dan hareket ederek Hakkâri'nin Şemdinli ve Yüksekova ilçelerinde halka seslendikten sonra, öğleyin Hakkâri il merkezine geldi. Öğleden sonra ayrılıkçı grupların ikinci saldırı merkezi olan Siirt'in Eruh ilçesinde de incelemelerde bulunan **Evren,** Siirt üzerinden Tatvan'a geçerek geceyi Tatvan'da geçirdi. Bu gezisi sırasında uğradığı ilçelerde halka çeşitli konuşmalarda bulundu.

Evren, Şemdinli ve Yüksekova'da yaptığı konuşmalarda da yöreye ayrılıkçı grupların saldırıları sırasında gelmek istediğini, ancak olayı yaratanların yakalanmalarından sonra gelmeye karar verdiğini, saldırıya karışan eşkıyaların bir bölümünün yakalandığını, daha da yakalanacağını, Türkiye topraklarında yaşayan bütün vatandaşların huzur ve güven içinde yaşamalarının sağlanmasının devletin görevi olduğunu belirterek, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Devletimiz güçlüdür. Öyle üç beş çapulcuya pabuç bırakacak devletlerden değiliz. Peki, niye acaba devletin bu kadar güçlü olduğunu bildikleri halde, bu eylemi yapabildiler? Bunun sebebini ben izah edeyim.

Birinci sebep: Bunlar dış kaynaklar tarafından beslenmektedir. Çapulcuları dışarıdan besleyenler, biz sizi besliyoruz, siz bir şey yapmıyorsunuz diyorlar ve onları harekete geçiriyorlar. İkinci sebep: 12 Eylülden bu yana bunlarla mücadele edilmekte, bunların kökleri kurutulmaya çalışılmaktadır. Şimdi, biz varız, demek için saldırıda bulunmaktadırlar. Üçüncü sebep de şudur: Memleket demokratik parlamenter sisteme geçmiştir. Onlar, biz ülke demokrasiye geçecek dedikçe, askerler yalan söylüyor, diyerek propagandaya geçtiler. Ama Türkiye parlamenter sisteme geçti. Şimdi bu çapulcular, sıkıyönetimin uzun süre devam etmesini, askeri yönetimin devamını ve devletin yıpranmasını isterler. Sıkıyönetimi biz kaldıracaktık burada. Bizim demokratik parlamenter sisteme dönmemizi engellemek istiyorlar. Daha sonra da böylece ülke demokrasiye dönmedi diye dışarıya baskı yaptırmak istiyorlar".

Cumhurbaşkanı, bölgede güvenliğin sağlanması amacıyla jandarması olmayan köylerde **"bazı ek tedbirler"** alacaklarını ve böylelikle yöre halkını rahat ettireceklerini belirterek, **"Bu topraklarda yaşayan herkes Türktür. Onun için, ne mutlu Türküm diyene, diyoruz"** biçiminde konuştu.

Bölgenin geri kalmışlığını, 12 Eylülden sonra bu yöreye yapılan yardımların daha önceki yardımlara denk miktara ulaştığını, bundan sonra da yardımın sürdürülerek yörenin kalkındırılmaya çalışılacağını bildiren **Evren,** konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Buraya gelen teröristlerin, ayrılıkçı grupların maalesef iki yakın komşumuz ülkeden geldiklerini biliyoruz. Onun için birbiriyle savaşan bu iki komşu ülkenin aralarındaki savaşı bitirmelerini istiyoruz. Savaş biterse bu teröristler, bu kadar rahat edemeyecekler".

Evren, Şemdinli'den Yüksekova'ya geçerek burada da halka bir konuşma yaptı. Halkın huzurunu bozmak isteyenlere karşı, devletin gücünü kanıtlamış olduğunu yineleyen Cumhurbaşkanı, şunları söyledi:

"Türkiye Cumhuriyeti Devleti, canilerin hakkından demokratik sistemle de gelebilir, gelmiştir. Demokratik sistem içinde de bu canilerle mücadele edilebilir".

Bölgedeki operasyona vatandaşın huzurunun sağlanması amacına yönelik olması nedeniyle, **"Huzur Operasyonu"** adı verildiğini belirten Evren, çeşitli kaynaklarca ileri sürüldüğü gibi, harekâtın Türkiye sınırları dışına taşmadığını bildirdi. **"Huzur Operasyonu"**'nun sadece Türkiye sınırları içinde yapıldığını belirten Evren, geçen yıl yine aynı bölgede gerçekleşen operasyonun Irak ile anlaşılarak yapıldığını açıkladı.

Yüksekova'da, kızların ve kadınların kendisini karşı tepeden izlediklerine de dikkati çeken Cumhurbaşkanı Evren, **"Birisine sorsam şimdi kaç çocuğun var diye, eğer dört tane oğlu, üç tane kızı varsa, dört çocuğum var, der. Kızları saymaz. Bu günahtır. Bunu yapmayın"** dedi ve kız çocuğu ile erkek çocuğu ayrımı yapılmamasını, bu konudaki iki hadisi okuyarak yurttaşlardan istedi.

Daha sonra Hakkâri'ye geçen Evren, benzer düşüncelerini burada da açıkladıktan sonra vilayet önündeki alanda geçen seferki gelişine göre daha çok kadın dinleyici bulunmasını memnuniyetle karşıladığını ifade etti.

Hakkâri konuşması sırasında kadınların örtünmesi konusuna da değinen Cumhurbaşkanı Evren, şöyle dedi:

"Dinimizde kadının peçe örtünmesi diye bir şey yoktur. Başını örter, başındaki şeyi omuzuna düşürür. Yoksa bir umacı gibi, başı yüzü kapalı ayak uçlarına kadar kapalı, böyle bir şey dinimizde yoktur. Kadının yüzünü gözünü, başını, bütün vücudunu örtmekle bir insan cennetlik olamaz. Bu bakımdan burada çarşaflı ve peçeli insanların azalmasından dolayı hepinize teşekkür ediyorum".

Hakkâri Valisi ve Yüksekova Kaymakamı, Cumhurbaşkanı Evren'e bölgenin sorunları konusunda bilgi verirken, İran ve Irak'tan Türkiye'ye ilticala-

rın büyük artış gösterdiğini, iltica edenlerin sayısının bu yıl içinde 473 kişiyi bulduğunu belirttiler. İran'dan gelenlerin Yahudi kökenli olduklarını, Irak'tan ise Kerkük Türklerinin önce İran'a geçip, oradan Türkiye'ye iltica ettikleri belirtildi.

Evren, Siirt'teki konuşmasında da, Siirtli bir şairin şiddet olaylarından duyduğu üzüntüyü dile getiren dizelerini okudu ve olaylarda Ermeni parmağı olduğu yolundaki sözcükler üzerinde durarak, **"Ermeni parmağı var, ama yalnız Ermeni parmağı yok. Başka parmaklar da var. Bunları biliyoruz. Bunlar Ermenilerle işbirliği yapacak kadar satılmışlardır. Emniyet kuvvetlerimiz bunların hepsinin hakkından geliyor, devlete güvenin"** dedi.

Saldırılara karşı yeni önlem

Hassas bölgelerde, bazı kişilere silah dağıtılacak

4 ekim

TATVAN (a.a.) — Anarşist ve teröristlerin eylem yapabilmelerine elverişli köylerde, bekçiler, ihtiyar heyeti üyeleri ve muhtarların güvendikleri bazı kişilere silah dağıtılacak.

Bunun için, milli mücadele şartları içinde Atatürk zamanında çıkartılan ve halen yürürlükte bulunan 442 sayılı **"İzale-i Şekavet"** Kanunu'nun verdiği imkânlardan yararlanılacak. Cumhurbaşkanı **Kenan Evren,** 15 ağustosta Şemdinli ve Eruh'ta meydana gelen saldırı olaylarından sonra sıkıyönetim komutanlığınca bazı kişilere silah dağıtıldığını açıkladı.

15 ağustosta bölücü sol teröristlerin eylem yaptıkları Şemdinli ve Eruh'u önceki gün ziyaret ederek incelemelerde bulunan Cumhurbaşkanı Kenan Evren, yaptığı konuşmalarda halkın teröristlerin eylemlerine karşı koyabilmesi ve devlet kuvvetlerine yardımcı olması için önlemler alınmakta olduğunu açıklamıştı.

Önceki gece Tatvan'da, alındığı belirtilen önlemlerle ilgili açıklama isteğinde bulunan gazetecilere Cumhurbaşkanı Evren özetle şöyle dedi:

"Atatürk zamanında çıkartılan ve eşkıyalığın ortadan kaldırılmasını öngören 442 sayılı İzale-i Şekavet Kanunu halen yürürlükte bulunuyor. Bu kanun, halkın eşkıyalara karşı koyabilmesi ve eşkıyalığın ortadan kaldırılması için esaslar getirmiş. Kaymakamlar, o kanuna göre zorunluluk duydukları durumlarda muhtar, korucu ve bekçilere silah dağıtma yetkisine sahip bulunuyorlar. Böylece silah verilenler mecbur kaldıklarında eşkiyaya karşı emniyet kuvvetleri gibi silahlarını kullanabiliyorlar."

ERUH VE ŞEMDİNLİ

Cumhurbaşkanı Evren, 15 ağustosta Şemdinli ve Eruh'ta ayrılıkçı solcu teröristlerce yapılan eylemler üzerine başlatılan **"Huzur Harekâtı"** çerçevesinde, bazı köylerde sıkıyönetim komutanlığınca bazı kişilere silah dağıtıldığını da açıkladı. Cumhurbaşkanı bu arada Hakkâri'nin Fındıklı köyüne gelen 5 teröristten birinin av tüfeklerini kullanan köylülerce öldürüldüğünü, ötekilerin de kaçmak zorunda bırakıldıklarını örnek olarak açıkladı.

Cumhurbaşkanı, bu arada teröristlerin bölge halkından yardım, en azından sempati görebilecekleri umutlarının tamamen boşa çıktığını, halkın Eruh'ta kaymakamın ve banka müdürünün evlerini soran ve kendilerini tehdit eden teröristlere hiçbir şekilde istenilen adresi vermediklerini vurguladı.

SİLAH DAĞITILACAK KÖYLER

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, gazetecilerin isteği üzerine yaptığı açıklamada daha sonra şöyle dedi:

"Eşkıyanın eylemlerini resmi devlet kuvvetleri ve makamlarına en çabuk şekilde bildirilmesini sağlayacak yolu ve telefonu olmayan, jandarma gücü de bulunmayan köylerimiz var. Yüzyıllar önce bazı köyler eşkıyadan kaçan insanlar tarafından dağların tepelerinde kurulmuş. Engebeli mıntıkalarda bunların yola kavuşturulması mümkün olmuyor. Hepsinin telefonu da yok. Jandarma güçleri hepsinde bulunmuyor. Silah dağıtılması söz konusu olanlar, işte bu durumdaki köylerdir. 442 sayılı Kanun, sadece Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde değil, durumları sebebiyle teröristlerin eylem yapmaya kalkabilecekleri her bölgede ve belirtilen durumlardaki köylerde siyah dağıtılarak uygulanacaktır."

TESPİT YAPILIYOR

Cumhurbaşkanı Kenan Evren silah dağıtılacak köylerin nasıl belirleneceği, bu köylerde kimlere silah verileceği, dağıtılan silahların nasıl kullanılacağı ve korunacağı gibi hususlar üzerinde incelemeler yaptırdığını kaydetti. Cumhurbaşkanı, bu inceleme sonuçları tamamlanınca silah dağıtımına doğuda olduğu gibi başlanacağını bildirdi.

HALKA GÜVEN VERMEK

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, gazetecilerin sorusunu cevaplandırırken, 15 ağustos eyleminin 70-80 kişilik büyük bir terörist grubunca bir kasabada yapılmaya kalkışılmasının önem taşıdığını, ancak sonucu itibarıyla büyük olmadığını anlattı.

Bölge halkının ayrılıkçı sol teröristlere hiçbir şekilde yardımcı olmadığını, tam aksine devletin güçleri yanında yer aldığını vurgulayan Cumhurbaşkanı, şöyle konuştu:

"Ancak teröristler aynı yerlerde ve başka yerlerde benzer eylemlere girişerek halkı yıldırır, kendi yanlarına çekmek isteyebilirler. Bu durumda halka güven vermek lazımdır. Bu güven verilmediği takdirde teröristlere karşı aktif vaziyet alan ve yapılan eylemlere katılmayan, sempati de göstermeyen halk onlara boyun eğmek zorunda kalabilir."

İlk Grevler

ŞÜKRAN KETENCİ — *4 ekim*

4 yıl 20 günlük bir aradan sonra başlayan ilk grevler, sembolik işçi sayılarına rağmen, yeni bir dönemin başlangıcının habercileri olarak basında geniş yer aldı. Mayıs 1983'te yürürlüğe giren yeni yasalara göre, ocak 1984 sonrası faaliyete geçen, toplusözleşme yapmaya başlayabilen sendikaların ilk grev uygulamaları.... Acaba bu mini grevlerin başlaması, sendikal hakların kullanılmasına ilişkin sürecin tamamlandığı ve sendikal hakların kullanıldığı bir düzene geçişin kanıtları sayılabilir mi?

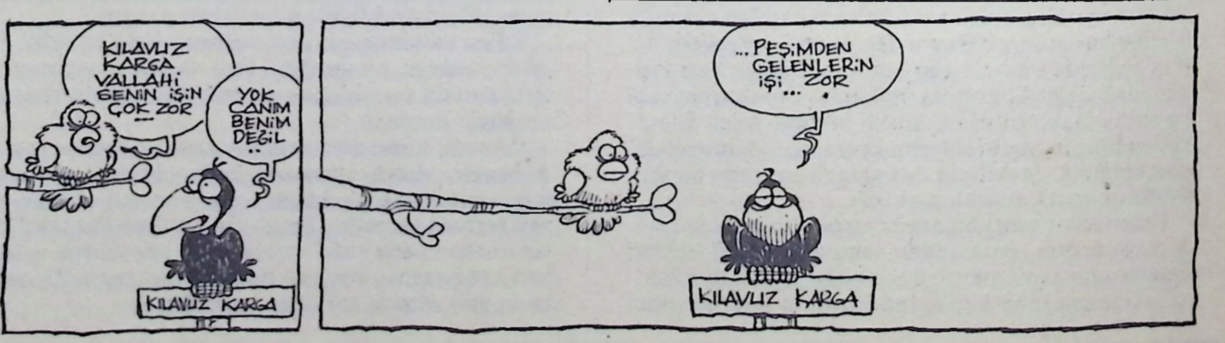
Öncelikle demokrasinin, sendikal hakların varlığının ölçütü sayılan grev hakkının, uluslararası sözleşmelerle titizlikle korunmaya çalışılmasının anlamına şöyle bir değinmek gerek...

Her şeyden önce grev, işçiler ve sendikaların, sadece işverenlere zarar vermek amacı ile, zevk olsun diye yaptıkları bir eylem değildir. Uygulama gerçekleri, kaybedebilecekleri şeyleri işverene göre çok az olan işçilerin, ekonomik zarar gören işverenden daha yoğun kişisel zarar içine düştüklerini gösterir. Ancak tek tek işverenler karşısında haklarını aramada güçsüz kalan işçilerin, grevden daha etkin ve güçlü hiçbir silahları yoktur. İşvereni kârından bir bölümünü işçiye vermeye zorlayacak, grevden başka caydırıcı araç yoktur. Haklarını alamayan işçilerin, insan olmaktan, anayasalardan kaynaklanan çalışmama haklarını hep birlikte kullanarak işveren karşısında güçlü olma çabaları, tarihte kendiliğinden gelişmiş bir olgudur. Demokrasiler, sosyal devlet anlayışı, bu doğal olgudan yararlanmış, sosyal adalet, sosyal barışın gerçekleşmesinde etkin işlev yaptığı ortaya çıkan grev eylemine yasallık kazandırılmıştır. Böylece işçilere, sendikalaşma, toplu pazarlık yapma ve pazarlıkta sosyal güçlerin denk olabilmesi için de grev hakları tanınmıştır. Bu haklara yasalar, anayasalar ve uluslararası sözleşmelerde yer verilerek, titizlikle savunularak, dünyada sosyal barış, sosyal dengeye katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Uluslararası Çalışma Örgütü üyesi olan Türkiye, grev hakkının, özgürlüğünün titizlikle korunmasını öngören sözleşmenin altına bugüne kadar imza atmamıştır. Ancak toplu pazarlık hakkı ve özgürlüğünün korunmasını öngören ILO sözleşmesinin altında Türkiye'nin de imzası vardır. Uluslararası hukuk ilkeleri gereğince, bu sözleşme hükümleri Türkiye'de de geçerli yasa niteliğindedir. Ve halen Türkiye'de incelemelerini sürdüren ILO heyeti başkanı W. Simpson'un da belirttiği gibi *"Grev hakkı ile donatılmış bir toplusözleşme hakkının varlığından söz etmenin olanağı yoktur."* Yine Mr. Simpson'un vurguladığına göre, yeni yasal düzenlemede sendikalaşma ve özellikle grev hakkına yönelik bazı sınırlamalar temel haklar açısından kaygı uyandırmıştır.

Yeni sendikal düzenin uygulanma takvimi içinde gelişen ilk grevlere bir göz atıyoruz. 60 işçi ile başlayan toplusözleşme görüşmeleri içinde işveren, işçileri çıkararak sendikalı sayısını 8'e düşürmüş, bu arada grev eylemi içinde çalıştırabileceği 9 yeni işçi almış. Bir diğerinde sendikadan yana olan 50 işçinin sayısı 12'ye inmiş, yeni alınanlarla grevde çalışacaklar 23'ü bulmuş. Zaten bu işyerlerinde aylardır doğru dürüst üretim görülmüyor, aylardır ücretler ödenmiyor. Toplu pazarlık masasında işverenlerin hiçbir şey vermemesi üzerine grev gitmek zorunda kaldığını bildiren sendika, aylardır üretim olmayan işyerlerindeki üyelerinin durumuna ancak yasallık kazandırabilmiş ve hiç değilse grev fonundan yardım yapabilecek duruma gelmiş oluyor. Bu işyerinde üretime, mal çıkmasına yasa gereği seyirci kalmakla yükümlü, güneşte, karda, açıkta nöbet bekleyecek iki grev gözcüsü ile sürecek grev boyunca, işveren isterse grevde olmayan işçileri ile istediği kadar üretim de yapabilecek. Hani grevin işverene ekonomik zarar vererek caydırıcı güç olma, toplu pazarlığa sosyal barış ve dengeye zorlama işlevleri?

2822 sayılı Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Yasası'nın ilgili hükümlerine şöyle bir göz atanlar, önce anayasa ile gelen toplusözleşme uyuşmazlığı sonunda yapılabilecek olanlarının dışındaki her tür grev yasağından başka, çalışanların hemen hemen yarısı için, işyeri ve işler dökümü ile açık grev yasağı geldiğini görürler. Diğer yarısı için hükümetin grev erteleme yetkisi, sıkıyönetim komutanlıkları, olağanüstü hal ve vali yetkilerine ilişkin yasalardaki hükümlerle her zaman için grev yasağı gelebilir ve onlar da uyuşmazlıklarının çözümünde YHK'ya (zorunlu tahkim) sistemine başvurmak zorunda kalabilirler. Grev yapabilecekler için ise, grev prosedüründe öylesine ayrıntılı kısıtlama, sınırlama vardır ki, yapılacak bir grevde *"İşvereni ekonomik zarara sokarak anlaşmaya zorlama"* gücünden söz etmenin nerede ise olanağı kalmamaktadır. Bu böyle olduğu içindir ki birkaç aydır süren toplusözleşmelerdeki gelişmelerden sendikalar ve hele işçiler hiç hoşnut olmadıkları halde, bu küçük iki işyeri dışında greve gitme eğilimini gösteren sendikalar ortaya çıkamamıştır.

11 ekim

Evren: Haini de idam etmeyecek miyiz?

Üç askerimizi şehit ettiler

4 ekim

BİTLİS/MUŞ/ERZURUM (Cumhuriyet) — Güneydoğu ve doğu bölgelerindeki incelemelerini sürdüren Cumhurbaşkanı **Kenan Evren,** ayrılıkçı sol teröristlerin önceki gün Şemdinli'de pusu kurarak bir yüzbaşı ile bir eri şehit ettiklerini açıkladı. Evren, bu açıklamayı, Muşt'ta, Türkiye'de idam cezalarının kaldırılması konusunda içte ve dışta yapılan yayınlarla ilgili görüşlerini dile getirirken yaptı ve şöyle dedi:

"Dün gece (önceki gece) Şemdinli civarında bir olay oldu. Aranan anarşistlerden bazıları gece vakti vazifeden dönen bir cip aracına ateş ediyorlar ve bir subayımızla bir erimizi şehit ediyorlar. Şimdi ben, bunu yakaladıktan sonra mahkemeye vereceğim ve ondan sonra da idam etmeyeceğim. Ömür boyu ona bakacağım. Bu vatan için kanını akıtan, bu Mehmetçiklere silah çeken o haini ben senelerce besleyeceğim. Buna siz razı olur musunuz?"

Cumhurbaşkanı Evren'in Muş Hükümet Konağı'nın önünü dolduran vatandaşlara yöneltti̇ği bu soruya, vatandaşlar hep bir ağızdan "hayır" karşılığını verdiler.

Şemdinli'de önceki geceki saldırıda yaralanan bir başçavuşumuzun da dün ölmesiyle şehit olanların sayısı üçe yükseldi.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, gezisinin üçüncü gününde geceyi geçirdiği Tatvan'dan dün sabah Bitlis'e geldi. Cumhurbaşkanı Evren, Bitlis'te halka hitaben bir konuşma yaptıktan sonra Muş'a geçti ve burada da bir konuşma yaptı. Cumhurbaşkanı Evren, incelemelerini Varto ve Hınıs'ta da sürdürerek, Erzurum'a daha sonra geldi.

Cumhurbaşkanı Evren, Bitlis'te valinin brifingi sırasında aşiret reisliğinin kaldırılması için ne gerektiğini sordu. Vali Mehmet Us, bölücü aşiretlerin bu konuyu istismar ettiklerini kaydetti. Cumhurbaşkanı, ilin sorunları hakkında bilgi alırken, yörenin önemli bir noktasının da teknik eleman yetersizliği olduğunu söyledi ve **"Teknik personel için de zorunlu hizmet kanununu çıkartmaya Ulusu hükümeti zamanında çok uğraştık. Araya öncelikli başka konular girdi. Bir türlü çıkaramadık"** dedi.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Bitlis'te halka hitaben yaptığı konuşmada gezisinin ilk iki günlük bölümünde edindiği izlenimleri anlattı ve **"Vatandaş devletine güvenmektedir. Vatandaş devletinin yardımcısıdır. Vatandaş, devleti ile el eledir"** dedi. Cumhurbaşkanı daha sonra şöyle konuştu:

"İki seçim geçirdik. Türkiye çapında seçimlerde önemli bir olay çıkmadı. Eğer vatandaşlar seçimler sırasında ve seçimlerden sonra da gönül verdikleri partiler nedeniyle birbirleriyle çekişmezlerse, demokratik parlamenter sistem daha sağlam direkler üzerine oturur".

Konuşmasında işsizlik sorununa değinen, ancak Karadeniz Bölgesi'nden gelen vatandaşların Van Gölü'nde balık avladıklarını, arıcılık yaptıklarını hatırlatan Cumhurbaşkanı Evren, **"Sürekli devletten iş beklemeyelim"** dedi. Cumhurbaşkanı, vilayetteki brifing sırasında ele aldığı teknik personel konusundan da söz etti ve zorunlu hizmet yasasının bir an önce çıkarılması gerektiğini vurguladı.

Bitlis'teki incelemelerini tamamlayarak helikopterle Muş'a geçen Cumhurbaşkanı Evren, vilayete gelişinde yurttaşların **"Doğusu ile batısı ile bir bütünüz", "Evde huzur, okulda güven, çevrede düzen, hepsi sizden", "Yarınlara güvenle bakıyoruz", "Kardan değil, kardeş kanından korkardık"** pankartları ile karşılandı.

Cumhurbaşkanı Evren, Muş'ta da ilin sorunları hakkında bilgi aldıktan sonra, halka hitaben bir konuşma yaptı. **"Türkiye'de idamlar vardır. İdamları kaldırma hakkı bize aittir. Başka ülkelerin zorlamasıyla kaldıracak olursak, o ülkelerin tahakkümleri altına gireriz"** dedi.

Türkiye'de iki seçim yapıldığını, ancak dış güçleri hâlâ Türkiye'de demokrasiye tam anlamıyla geçilmediğini söylediğini bildiren Cumhurbaşkanı Evren, bu konuda şöyle konuştu:

"Seçimler yapılırken bazı partilerin seçimlere girmesine müsaade etmedik ya, işte birinci sebep bu. Tam manasıyla seçim yapılmamış. Çünkü onların istediği Türkiye'nin tam manasıyla bir istikrar unsuru haline gelmemesiydi. Çok parti katılacaktı ki, her partiden üçer, beşer, onar milletvekili seçilsin. Ondan sonra da bir koalisyon olsun. Aynı, altmışlardan sonra olduğu gibi. Bu olmadı. Üç parti seçime girdi. Biz onlara müsaade ettik. Ama diğer partilere de müsaade edildi şimdi. Biliyorsunuz bir sürü parti var. İstediği kadar parti teşekkül etti. Bundan sonraki seçimlerde, her parti seçime girebilir. İşte bundan dolayıdır ki, tam manasıyla demokratik sistem teessüs edememiştir. Mütemadiyen söyledikleri budur. Birinci sebep bu.

İkinci sebep; Türkiye'de idamlar vardır. İnsan haklarına aykırıdır.

Biz İnsan Hakları Beyannamesine imza koyarken, onun bir ikinci maddesi vardır. İkinci maddesinde, ülkelerin idam cezasını kabul edip etmemekte serbest olduğu yazılıdır. Türkiye de idamların kaldırılmasını kabul etmemiştir. Bizim kanunlarımızda idam vardır. Başka ülkelerde de vardır. Bu hak bize aittir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti isterse idamları kaldırır, isterse kaldırmaz. Başka ülkelerin zoruyla eğer biz bu cezayı kaldıracak olursak, o takdirde o ülkelerin tahakkümü altında zorla yapmış oluruz ki, içişlerimize müdahale manası taşır. Bunu kabul edemeyiz.

Kaldı ki, idam yalnız kanunlarımızda değil, dinimizde de vardır. İncil'de de vardır. İncil de idamı ka-

bul etmiştir. O halde Allah'ın gönderdiği bir kitapta bu var da, biz kendi kendimize kaldıracağız. Bunun sebebi vardır. Eğer idam olmazsa, yapılacak anarşik olaylar, ideolojik olaylar daha kolaylıkla yapılabilir. Biri hapishaneye girecek 'Nasıl olsa bir zaman gelir, bir af çıkar, nasıl olsa bir zaman gelir yönetime el koyarız. Onları salıveririz' diye kendilerine bir güç gelecek. İşte bütün mesele buradadır''.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, konuşmasının bu bölümünde önceki gün Şemdinli'de meydana gelen saldırı olayını anlattı ve şöyle dedi:

''Bir kişi düşüneceksiniz ki, sokaktan geçen bir otobüse elindeki otomatik silahla ateş edecek. Onun içinde zavallı, hiçbir şeyden haberi olmayan birçok insanları öldürecek, ondan sonra ben onu idam etmeyeceğim de, hapishanede senelerce bakacağım. Buna sizin gönlünüz razı olur mu?

Dün gece (önceki gün) yine Şemdinli civarında yine böyle bir olay oldu. Aranan anarşistlerden bazıları gece vakti vazifeden dönen bir cip aracına ateş ediyorlar ve bir subayımızla bir erimizi şehit ediyorlar. Şimdi ben bunu yakaladıktan sonra, mahkemeye vereceğim ve ondan sonra da idam etmeyeceğim. Ömür boyu ona bakacağım. Bu vatan için kanını akıtan bu Mehmetçiklere silah çeken o haini ben senelerce besleyeceğim. Buna siz razı olur musunuz?''

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Muş Hükümet Konağı'nın önünü dolduran vatandaşlara yönelttiği bu soruya vatandaşlar hep bir ağızdan **''Hayır''** karşılığını verdiler.

Seçim ve idamlar konusunu öne sürerek Türkiye'de demokratik sistemin henüz yerleşmediğini öne sürenlere karşılık, **''Demokratik sistem Türkiye'de vardır''** diyen Cumhurbaşkanı Evren, konuşmasını şöyle sürdürdü:

''Her milletin kendine göre demokratik sistemi vardır. Dünyada bir çeşit demokrasi yoktur. Ülkelerin kanunlarına, anayasalarına bir göz gezdirecek olursak, her ülkenin kendi yaradılışına, kendi ananelerine göre bazı kısıtlamaları vardır. O kısıtlamalar, o kanun maddeleri de o ülkenin kendi hakkıdır. Biz de bu hakkı kullanıyoruz''.

Türkiye aleyhindeki bu tür olumsuz propagandaların devam edeceğine de dikkati çeken Cumhurbaşkanı Evren, **''Bugüne kadar biliyorsunuz neler yaptılar. Muvaffak olamadılar. Bundan sonra da muvaffak olamayacaklar''** dedi.

Türkiye'nin kuvvetli olması için kültür ve eğitim alanında daha hızlı kalkınması gerektiğini de söyleyen Evren, bunun için okuma yazma öğrenmenin yeterli olmadığını belirterek, vatandaşlardan çok okumalarını istedi.

Cumhurbaşkanı Evren, cehaletin yanı sıra geri fikirlerden de çok çektiğimizi belirterek, şöyle dedi:

''Bizi yine bundan 50-60 sene, yüz sene evvelki durumlara götürmek isteyen bazı kafalar vardır. Onların telkinlerine kendinizi kaptırmayınız. Dünya o kadar büyük bir hızla şekil değiştirmektedir ki, eğer bu dünyanın değiştirmekte olduğu şekle kendimizi uyduramazsak, bu dünyadan yuvarlanıp gideriz. Bugün gelişmiş ülkeler gökyüzünü parsellemişler. Aylara, yıldızlara gidiyorlar. Bugün etrafımızda yüzlerce peyk dolaşıyor. Hepsi teknik bilgiler veriyor. Bu haberleşme sistemi hep onların vasıtasıyla oluyor. Radyoların dinlenmesi, televizyonların dinlenmesi onlar kanalıyla oluyor. Biz henüz bunlara geçemedik. Bırakın geçememeyi, para verip de yaptıramıyoruz.

Eğer bir tane peyk attırabilsek, bugün Türkiye'nin her yerinde televizyon seyretmek mümkün olacak. Ama paramız ona kâfi gelmiyor. İşte bundan yüz sene evvelki, üç yüz sene evvelki kafalarla biz bunlara yetişemeyiz. Bu gibi köhnemiş, örümcek tutmuş kafaların söylediklerine fazla itibar etmeyin. İbadet etmek başkadır, fakat medeniyete ayak uydurmak başkadır. Medeniyete ayak uyduracağız ve o medeni milletlerin safına gireceğiz. Başka hiçbir yolumuz yoktur''.

Cumhurbaşkanı Evren, Muş'un sorunlarına değinirken, Muş Havaalanı projesinin yürüdüğünü belirtti. Bu konuda, şunları söyledi:

''Geçen sene de söylediğim gibi, bu havameydanının karşısında olabilenler bile vardır. 'Efendim niye burada havameydanı yapılıyormuş, buraya bir havameydanı yapılırsa Amerikalılar gelirmiş, buradan istifade edermiş' **falanmış, filanmış.. Bunların hepsi laf-ı güzaftır. Havameydanı keşke bütün illerimizde olsa da, bütün iller arasında uçak çalıştırabilsek. Havameydanına karşı çıkılır mı? Evet, NATO ittifakına dahil olduğumuz için, NATO maksatlarıyla kullanılacaktır. Bir savaşa girersek, elbette bizimle beraber savaşacak olan ülkelerin hava kuvvetleri de buraya gelecek ve savunmaya katkıda bulunacaklardır. Ama sair zaman vatandaşlar da istifade edecek. Hava kuvvetlerimiz de istifa edecektir. bu iş de yürümektedir, hiç merak etmeyin''.**

12 ekim

Terör ve Demokrasi

YALÇIN DOĞAN — *4 ekim*

BİTLİS / MUŞ — Üç gündür helikopterle dolaşıyoruz. Güneydoğunun il ve ilçelerinde, yörenin sorunları ile iç içeyiz. Cumhurbaşkanı Evren dinden, Türk dilinden, devletin gücünden, köylere elektrik, su götürülmesinden, özetle yöre insanı ile ilgili her konudan söz ediyor. Ancak bize kalırsa, bu son üç gün içinde söylediği en önemli sözler arasında şu geliyor:

"Türkiye Cumhuriyeti Devleti canilerin hakkından demokratik sistemle de gelebilir, gelmiştir. Demokratik sistem içinde de bunlarla mücadele edebilir."

Türkiye'nin 6 Kasım seçimleri ile birlikte yeniden denemekte olduğu demokratik sistem ile Türkiye'yi 12 Eylül'e getiren anarşiyi bir an birlikte düşündüğümüzde, Cumhurbaşkanı'nın bu sözlerinin son yıllarda söylenen en önemli sözler arasında yer aldığı kolayca görülür. Bu sözler, sadece içinde bulunduğumuz dönemin değil, belki de son 10 yılın Türkiye'sinde en büyük tartışmalara kaynaklık eden bir konuya en yetkili ağızdan açıklık getirdi. Güncel tartışmalar, felsefi araştırmalar, insanın günlük yaşamına giren en çarpıcı konular arasında yer alan ***"terörün demokrasi ile aşılabileceği"*** *gerçeği, Cumhurbaşkanı Evren tarafından dile getirildiğine göre, bunun üzerine gerçekten uzun uzun düşünmek zorunlu.*

Evren gezisinde elbette sadece ***"devletin gücü"****, bölge halkını rahatsız eden ayrılıkçı grupların saldırıları üzerinde durmuyor. Örneğin, dil konusu üzerinde duruyor. Türkçe konusunda kuşakların birbiri ile anlaşmalarını engelleyecek, halkın anlamayacağı bir dili seçmek karşısında tavır alıyor ve buna* ***"Hayır"*** *diyor. Türk Dil Kurumu'nu* ***"Bunlar zehir saçtılar"*** *diye eleştirenler karşısında, ılımlı davranıyor. Örneğin, Tatvan Kaymakamı ile aralarında şöyle bir konuşma geçiyor. Tatvan Kaymakamı,* ***"İlçemizin dertlerini anlatmak istiyorum"*** *dediği zaman, Evren hemen karşı çıkıyor ve* ***"Dert demeyelim, Allah kimseye dert vermesin 'sorun' diyelim"*** *yanıtını veriyor.*

Gezide, örneğin din konusuna da eğiliyor. Yine Tatvan'da önceki akşam kaymakamlıkta verilen brifingde Cumhurbaşkanı, kaymakama, ***"Bu bölgede kendi okulunu kendin yap kampanyası nasıl gidiyor?"*** *diye bir soru sordu. Kaymakam kampanyanın pek iyi işlemediğini söyleyince, Evren* ***"Cami yaptırılıyor mu, cami yaptıran var mı?"*** *diye bir soru daha sordu. Kaymakam* ***"Evet"*** *karşılığını verdi. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı şunları söyledi:*

"Buranın zenginlerini ikna etmeye çalışın. İbadet her yerde yapılabilir. Cami, Peygamber zamanında yoktu, Hazreti Ömer zamanında yapılmaya başlandı. Ben olsam, kaymakamlarla valilere din eğitimi yaptırırım. Kuran'ın anlamını ve hadisleri öğretirim. Böylece halk kaymakamın ve valinin din bildiğini görür."

ABD Savunma Bakan Yardımcısı Perle:

Türkiye, doğuda askeri savunma boşluğunu doldurmalı

4 ekim

WASHINGTON, (Cumhuriyet) — ABD Savunma Bakan Yardımcısı **Richard Perle**, Kongre'de Türkiye ile ilgili yasa ve karar tasarılarında yürütülen karşı lobi harekâtını ilk kez tam adlarını anarak eleştirdi ve **"Rum, Yunan ve Ermeni lobileri sadece Türkiye'ye değil, kendilerine de zarar vermektedir"** dedi.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonunun bir zorunluluk haline geldiğinin artık tartışma konusu olmaktan çıktığını kaydeden Perle, şöyle konuştu:

"Türkiye'nin doğusunda (Doğu Anadolu'da) bir askeri savunma boşluğu vardır. Sovyet Askeri Komutanlığı bu bölgeye rahatça yürüyebilecekleri boşluk gözüyle bakmaktadır. Bu nedenle Türkiye doğu birliklerini kuvvetlendirmek zorundadır. İşte bu yüzden batıda müttefikleri ile işbirliği yapmak, doğuda da bu savunma boşluğunu doldurmak zorundadır."

Savunma Bakan Yardımcısı Perle, Hızlı Müdahale Birliği'ne ilişkin bir soruya da, **"Türkiye'nin NATO bölgesi dışında meydana gelebilecek bir soruna müdahalede, ancak NATO'nun topyekûn harekât etmesi halinde katılabileceği konusundaki tavrı kesindir. İnanıyoruz ki NATO sorumluluk alanı dışında meydana gelebilecek bir soruna müdahalede NATO'nun karar alması halinde Türkiye bu karara katılacaktır"** yanıtını verdi.

Perle, Türk basınının Kongre'nin Ermenilerle ilgili tavsiye kararına yönelik eleştirileri konusunda da şunları söyledi:

"Türkiye Kongre'nin en etkisiz kararlarına bile yüksek dozda tepki göstermektedir. Ama bunda şaşırtıcı olan Türk basınının ABD Kongresi ile yönetimini birbirinden ayırmamasıdır. Türk basını bazen hissi boyutlara ulaşan tepkileri sakinleştirmek doğrultusunda çaba göstermemektedir. Bu sorumlu bir davranış değildir ve iki ülke arasındaki ilişkilere hizmet de etmemektedir."

Perle, bu konulara değinen konuşmasını dün **Heritage Foundation** adlı kuruluşta yaptı.

"Ortadoğu üzerinde Türk ve Amerikan görüşleri" konulu konferans, dün sabah ABD'de saygın yeri olan

Heritage Foundation'da başladı. Türk - Dış Politika Enstitüsü'nün katkılarıyla gerçekleştirilen konferansa, Türkiye'den İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi **Prof. Erdoğan Alkin, "Ortadoğu'nun korunmasında NATO ve Türkiye"** kitabının yazarı emekli deniz Albay **İbrahim Barutçuoğlu,** Entaş Şirketi yöneticisi **Mehmet Demier,** Ortadoğu Teknik Üniversitesi Rektörü Prof. **Mehmet Gönlübol,** emekli Büyükelçi **Muharrem Nuri Birgi,** Dr. **Doğu Ergil,** Prof. **Emre Gönensay,** emekli General **İhsan Gürkan,** Dış Politika Enstitüsü Müdürler Kurulu üyesi Dr. **Ali Karaosmanoğlu,** Ortadoğu Teknik Üniversitesi Ekonomi ve Kamu Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. **Ömer Kürkçüoğlu,** Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi Prof. **Osman Okyar,** Dış Politika Enstitüsü Müdürü **Seyfi Taşhan** katıldı.

Konferansa, ayrıca Amerikan Haberler Merkezi'nin Türkiye Bölümü eski Başkanı **Marshall Berg,** George Washington Üniversitesi'nden Prof. **Roderiç Davison,** Baltimore Musevi Üniversitesi öğretim üyesi Prof. **Robert Friedman,** Milli Haber Alma Konseyi Başkanı **Graham Fuller,** ABD'nin eski Ankara Büyükelçisi **Spain** ile çok sayıda ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilisi ve Genelkurmay Başkanlığı Stratejik Dairesi uzmanları hazır bulundu

Toplantıyı, ayrıca Temsilciler Meclisi üyesi Matthew Martinez'in Ermeni danışmanı **Berc Karabetyan** da izledi. Karabetyan bir sorumuz üzerine, Perle'nin, Ermeni lobisine saldırmasını **"haksızlık"** olarak niteledi ve **"Bir hafta sonra Ermeni Ulusal Komitesi, Amerikan Kongresi'ne yönelik bir merkezi lobi kurumu açacak. Asıl faaliyetimiz ondan sonra başlayacak"** dedi.

PERLE'NİN KONUŞMASI

Türk tezine yakınlık göstermesi ile tanınan ve her yıl Türkiye'ye en az iki kere gelen ABD Savunma Bakan Yardımcısı Richard Perle, konferansta şu konuşmayı yaptı:

"Ara sıra başgösteren ufak tefek sorunlara karşı Türk - ABD ilişkileri, içinde bulunduğumuz yıllarda en iyi dönemini yaşamaktadır. Örneğin Amerikan yönetimi, Türk - ABD arasındaki savunma işbirliğini çok ciddiye almakta, halen iki katına ulaşmış olan yardımı daha da arttırmak için çalışmalar yapmaktadır. ABD Kongresi'nin zaman zaman, Amerikan yönetiminin görüşlerine aykırı kararlar almasının bazen Türk-ABD ilişkilerini olumsuz anlamda etkilediği doğrudur. Türk dostlarımız bilmelidir ki, ABD yönetimi Türkiye'yi huzursuz eden Kongre kararlarını üzüntü ile karşılamaktadır. Ama ABD yönetimini en çok üzen Kongrenin, yönetim tarafından öngörülen askeri ve ekonomik yardımı zaman zaman kesmeye çalışmasıdır. Bu nedenle ABD yönetimi ile, ABD Kongresi arasındaki ikilemi biraz açmamda yarar var. Öncelikle şunu bilmek gerekir ki, Kongrede Türkiye düşmanı olarak faaliyet gösteren lobileri üç grupta incelemek mümkündür. 1- Rum lobisi, 2- Yunan lobisi, 3- Ermeni lobisi.

Bunlar bazen tek tek, bazen de bir araya gelerek gösterdikleri Türkiye aleyhtarı faaliyetler sayesinde, Türk-ABD ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilecek kararlar çıkarmada başarılı olmuşlardır. Ancak belirtmek isterim ki çıkarttıkları bu kararlar Türkiye'nin yararına olmadığı gibi Yunanistan'ın da yararına olmamıştır. Kıbrıs sorununun çözümüne de, Amerikan Ermenilerine de.

Geçenlerde bir kısım Rum yetkililerle yaptığım görüşmede, kendilerine Kongrede sağladıkları Türkiye aleyhtarı tutumun hiçbir fayda sağlayamayacağını belirttim. Bu arada şunu da belirtmek isterim ki, Atina tarafından yönlendirilen Yunan lobisi, Türkiye ve Yunanistan'a yapılan askeri ve ekonomik yardımı 10'a 7 oranında tespit ettirebilmeyi başarmışlardır. 10'a 7 oranını, Kongrede desteklemiş bazı üyelere sordum, buna Kıbrıs sorununun çözümünde kongre baskısının gerekli olduğuna inandıklarını söylediler. Bu arada temasta bulunduğum Kıbrıs Rum yönetimi yetkilileri ise Kongrede Türkiye'ye baskı uygulanmasının, Kıbrıs sorununun çözümüne yardımcı olmadığını artık anladıklarını belirttiler."

Olimpiyatlarda Haksızlık!

DENİZ GÖKÇE — *4 ekim*

Olimpiyat geçti gitti, artık dört sene daha hayal âlemine dalarak bir sonraki olimpiyatlarda alacağımız çuval dolusu madalyanın rüyası içinde uzun bir kış uykusuna yatabiliriz. Hatta yattık bile! Olimpiyatlardaki derecelerimizin değerlendirmesi birçok spor yazarı tarafından yapıldı. Gerçeklere açıkça değinenler de var, mevlithan yazarlarımız da. Ülkemizin genel sayılabilecek âdetlerinden biri, her spor yazarının her konuda uzman olması, inceliklerini pek bilmedikleri bir sürü spor dalında bile parlak fikirlerini öne sürmeleridir. Biz bu durumu hiç tasvip etmiyoruz, ama gene de olimpiyatlarla ilgili bir genel konuda fikir ileri sürmeden edemeyeceğiz.

Olimpiyat konusu ülkemizde tartışılırken dikkat ettik. Genelde hakemlerin etkin olduğu güreş, boks gibi spor dallarında sporcularımızın haklarının aşırı şekilde yendiği, aleyhimize kararlarla, kasıtlı olarak madalya almamızın önlendiği görüşü hâkim. Biz bu görüşün doğru olup olmadığını tartışmıyoruz, ama bir tutarsızlığa da işaret etmek istiyoruz. Güreşi örnek alalım. Amerikan takımında güreşen Abdürrahim Kuzu, maçını idare eden Türk hakemin bitaraflığı unutup alanen Türkçe taktik vermesi yüzünden maçı kaybetmiş. Diğer maçlarda da kim bilir neler dönmüştür, bilemiyoruz. Ama bu olaydan sonra bizim dönüp hakem oyunlarından şikâyet etmeye ne kadar hakkımız vardır? Sadece denilebilir ki bu hakemin davranışı tek bir kişisel olaydır, diğer hakemlerimiz böyle davranmamıştır, genelleme yapılamaz. Bu itiraz doğru mu? Ben bu itirazımızın geçerli olmadığının kanısındayım. Nedenini de açıklayayım.

Bundan kısa bir süre önce Basketbol Genç Milli Takımımız İstanbul'daki turnuvada çok parlak maçlar çıkarmış olmasına ve gerçekten çok başarılı oynamasına rağmen, sonucu şikelenen bir maç ile finallere kalmıştı. Bu maçta son dakikada, masa-

da oturan üç Türk hakem, saati çalıştırmayarak, otuz saniye top hakkı olan takımımızın kırksekiz saniye topu tutmasını sağlamışlar ve maç iki sayı farklı mağlubiyetimizle sona ermişti. Böylece de finale kalmıştık. Bu maçın bandı TRT'de mevcut ve akşam haberlerinde de bütün Türkiye tarafından seyredildi. Ama olay sadece bir gazeteye mensup iki yazar tarafından kurcalandı. Tabii bunların ikisi de tescilli vatan haini! Diğer gazeteler ise susmayı tercih ettiler. Bu maçı Amerikalı gazeteci ve ajans mensubu arkadaşlarla beraber seyretmiş ve onların "they rigged the dammed thing" feryatlarını üzüntüyle hazmetmiştik. Arkamızda oturan İsviçre Milli Takımı oyuncuları, "Tricheurs!" diye bağırırken, ezilip büzülmüştük. İki sıra arkamızda oturan Macarlar ise (ki bu Macarlar şikenin direkt kurbanları idiler) bir yandan maçı videoya almakla beraber, diğer yönden boyunlarını büküp hiç ses çıkarmadan salonu terk etmişlerdi. Onların suratlarına bakarken de içimiz cız etmişti. Şimdi on iki tane genci (yabancı da olsalar) böylece evine postalayan bizlerin, bu tek bir hakemin davranışıdır demeye, olimpiyatlardaki hakemlerden ve şikeden şikâyet etmeye hakkımız var mı? Bu bizde ve hemen hemen bütün komşumuz ülkelerde (kuzeyde, güneyde, doğuda, batıda) görülebilen, oyuncusundan gazetecisine, idarecisinden seyircisine kadar tümümüzün içine işlemiş bir kokuşmuşluktur. Bu düzenin parçası olanların haksızlıktan şikâyete hakkı var mı?

En acısı da aşağıdaki örnek: Macarlar şikeyle geri püskürtülürken basın tribününden sahaya atlayan ve oyuncularımızı kucaklayan bir spor yazarımız, hakem oyunlarına ağlaşan birkaç yazıyı yazmaya utanmamakta! Acaba kimi kandırıyoruz? Sistem bu demek de bizi cennetlik yapmıyor! Bir tek çıkış yolu var. Sisteme uymamak. Sporda önemli olan katılmak değil miydi ey hipokratlar, çifte standartlılar, fanatikler, kara cahiller?

Dikkat edilirse Balkan Boks Şampiyonası'nda başımıza gelenler Bursa'da açılan bilanço hesaplarının bağlanması şeklinde düşünülebilir!

57 Yıllık Esbank hizmette kararlı davranışta tedbirli
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

MERKEZ DERSANELERİ

61. Yıl; Sayı: 21589 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 5 Ekim 1984 Cuma

Terorizme karşı Türk ABD ortak programı

Türkiye'nin güvenliğinin tehdidi halinde, ABD'nin üzerine düşeni yerine getirmekte tereddüt etmeyeceğini söyleyen ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Richard Burt, Özal'ın ekonomik programını övdü ve Türkiye'nin kalkınmakta olan ülkeler için iyi bir model oluşturduğunu bildirdi.

WASHINGTON, (Cumhuriyet) — ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Richard Burt, "Türkiye'nin güvenliğinin tehdidi halinde üzerimize düşenleri yerine getirmekte tereddüt etmeyiz" dedi. ...

(Arkası Sa. 8, Sü. 4'de)

Senato yardımı kısmadı

Temsilciler Meclisi Genel Kurulu, yardım miktarını 540 milyon dolar olarak belirlemiş olduğu için ortaya iki ayrı rakam çıktı. Yardım rakamı şimdi Kongre Uzlaştırma Komitesi'nce saptanacak. Hafta sonuna dek Reagan'ın onayından geçecek.

215 milyon dolar tutarındaki hibe yardımını, Maraş'ın Rumlara devri koşuluna bağlayan değişiklik önergesi, Senato Genel Kurulu'nda da reddedildi.

UFUK GÜLDEMİR

WASHINGTON — ABD Senatosu beklenen karara vardı ve Türkiye'ye yapılacak Amerikan askeri ve ekonomik yardımını 715 milyon dolar olarak belirledi. ...

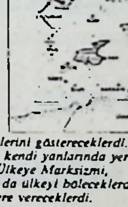
(Arkası Sa. 8, Sü. 5'de)

EVREN, ERZURUM VE KARS'TA DEPREM KÖYLERİNİ GEZDİ

DEVLET-VATANDAŞ YAN YANA — Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Van'dan başlattığı yurt gezisinde Hakkâri, Siirt, Bitlis, Muş, Erzurum ve Kars'a gitti. 5 günlük gezi boyunca bu illerin bazı ilçelerine de uğrayan Cumhurbaşkanı Evren, konuşmalarında devletin vatandaşın, vatandaşın da devletin yanında olduğunu vurguladı. (Fotoğraf: a.a.)

'Yılanın başı küçükken ezilir'

EVREN'DEN

Büyük bir hadise olmadı. Baskına uğrayan yerler vardı. Onlara geçmiş olsun demek istedim. Devletin, yanlarında olduğunu göstermek istedim. Gördüm ki vatandaş da devletin yanında. Onların umduklarının aksine, vatandaş hainlere yardımcı olmadı.

Bunlar sözüm ona güçlerini göstereceklerdi. O bir avuç çapulcu halkın kendi yanlarında yer alacağını sanıyorlardı. Ülkeye Marksizmi, Leninizmi getirip sonra da ülkeyi böleceklerdi. Bir kısmını da Ermenilere vereceklerdi. Maksatları buydu.

ERZURUM/KARS, (Cumhuriyet) — Yurt gezisinin Güneydoğu bölümünü tamamlayan Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Doğu bölgesindeki incelemelerini sürdürüyor. ...

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

İZLENİMLER

Çok yönlü ilgi

YALÇIN DOĞAN

ERZURUM — Geziye katılan herkesin kafasında aynı soru: Ayrılıkçı güçlerin yarattığı olayın çapı nedir? ...

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

MGK Genel Sekreteri, Özal ve bakanlara bilgi verdi

Haberi 8. Sayfada

İçişleri Bakanı açıkladı:

7 yıl sonra herkes bilgisayarlara işlenmiş olacak

Şimdiye kadar 500 bin kişinin nüfus kütüklerindeki kayıtları bilgisayar ortamına geçirildi.

Belediyelerde 9 milyon liralık yolsuz işlem tespit edildi, ayrıca 33 belediye personelinin zimmetlerine 12 milyon

Yurtlarda yer kalmayınca pansiyoncu insafsızlaştı

Bostancı'da bir oda. Kirası 20 bin lira. Ev sahibi ayrıca ayda 30 bin lira da yakacak parası istiyor.

Göztepe'de iki kişilik bir oda için ev sahibi, kişi başına 25 bin lira kira istiyor.

Galatasaray'da tek oda 20-30 bin lira. Mutfak ve banyo kullanımı için ekstra ücret ödemek gerekmiyor.

Moda'da 3 odalı bir dairenin ...

Türkiye Sınırlarının İçi-Dışı...

HASAN CEMAL — *5 ekim*

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, güneydoğu bölgesinde incelemelerini sürdürürken, Şemdinli'de pusu kuran ayrılıkçı teröristler, bir subayımızı, bir astsubayımızı ve bir erimizi şehit ettiler. Cinayet niteliğini de aşan bu alçaklığa karşı ulusal tepkileri basınımız yansıtmakta ve kamuoyunun duygularını kuşkusuz dile getirmektedir...

Ancak bu arada bir başka nokta gözden kaçırılmamalıdır. Ülkemizin içinde bulunduğu ortam ve ulusal çıkarlarımız, her zamankinden daha serinkanlı bir durum tartışmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü, olayın boyutları basit bir eşkıyalıktan çok daha ötededir.

Şemdinli ve Eruh saldırılarının anlamını yalnızca Türkiye sınırları çerçevesinde açıklamaya çalışmak, bir yanılgıya işaret eder. Ayrılıkçı güçlerin eylemlerinin ardında, Ortadoğu'nun karmaşık ortamındaki süper çatışmaların izlerini ve uzantılarını da sezmek o kadar zor değildir...

Alçakça düzenlenmiş pusunun ardındaki tuzakları görebilmek için, öncelikle, bir süreden beri ülkemize yönelik saldırıların ortak noktasını yakalamak gerekir. Hem yurt dışındaki diplomatımızı, hem yurt içindeki askerimizi şehit eden teröristin amacı tektir: Lozan Antlaşması'nın koşullarını değiştirmek, ülkeyi parçalamak...

Ne var ki, amacı bu olan terörist, kendi gücünün, Türkiye gibi büyük bir devleti bölebilecek ya da parçalayabilecek düzeyden çok geride ve zayıf olduğunu bilir... Bu nedenledir ki, teröristin ardında hangi güçlerin bulunduğunu ve hangi amaçlarla bu katilleri kullandığını saptamak gerekir. Bu işin son derece serinkanlı, önyargılardan arınmış bir biçimde yapılmasında yarar vardır. Çünkü, taşları yerinden oynamış, çelişkiler yumağı halindeki bölgede oyunun kuralları son derece acımasızdır. Bunun en çarpıcı örneği Lübnan'dır...

Geçmişte olduğu gibi bugün de Türkiye üzerinde oyunlar oynanmaya devam etmektedir. Günümüzde dünyanın en sıcak bölgesine dönüşmüş olan Ortadoğu'da ülkemizin rahat *bırakılacağı* gibi bir hayale gerçekçi bir kimsenin kapılması söz konusu değildir.

Türkiye'ye dönük baskıların değişik neden ve kaynakları vardır. Ülkemize kendi çıkarlarının yörüngesine kaydırmayı isteyen *büyük küçük* çeşitli devletlerin *büyük küçük* oyunları hiçbir zaman eksik olmamıştır. Kimi, iç istikrardan yoksun bir Türkiye görmek ister; kimi, İslam dünyası ile gelişen ilişkilerimizden rahatsızlık duyar; kimi, bölgede korumaya çalıştığımız denge politikasından memnun değildir, dış politikamızı rayından çıkartmak için oyun kurar; kimi, Türkiye'nin genel olarak ittifak ilişkilerinden rahatsızdır, bu yüzden *istikrarsızlaştırma* programlarını yurdumuzda sahnelemeye çalışır; kimi, Türkiye'nin sürekli zayıf kalmasını çıkarına uygun görür; kimi de gereğinden çok güçlenmesini içine sindiremez...

Bütün bu hedeflere ulaşabilmekte Ermeni teröristler de, askerimize pusu kuran ayrılıkçı güçler de öteden beri kullanılan araçlar arasında yer alırlar...

Oyun içinde oyun oynanır gider kısacası..

Bununla birliket oyunları bozmanın, etkisiz kılmanın bazı temel koşulları vardır. Birincisi, dış politikada gelenekselleşmeye yüz tutmuş dengeleri yitirmemek, bölgede tarafların herhangi bir biçimde aleti olmaktan özenle sakınmaktır.

İkinci temel koşul ise, ulusal birliğimizi demokrasi potasında pekiştirmektir.

Ulusal birliğimiz ile ülke bütünlüğüne dönük tehditlerin ancak demokrasi içinde üstesinden gelineceğine hiç kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

Evren, Erzurum ve Kars'ta deprem köylerini gezdi

'Yılanın başı küçükken ezilir'

5 ekim

ERZURUM/KARS (Cumhuriyet) — Yurt gezisinin güneydoğu bölümünü tamamlayan Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**, doğu bölgesindeki incelemelerini sürdürüyor. Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**, Kars'ta yaptığı konuşmada Şemdinli ve Eruh olaylarına bir kez daha değinerek, halkın kendi yanlarında yer alacağını sanan bir avuç çapulcunun Marksizm ve Leninizmi getirip ülkeyi bölmeyi amaçladığını söyledi ve **"Bir kısmını da belki Ermenilere vereceklerdi"**, dedi. Cumhurbaşkanı Evren, Kars'ın Selim ilçesinde de, **"Yılanın başı küçükken ezilir"** şeklinde konuştu.

Gezinin dördüncü gününde Kars'a gelen Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**, Şemdinli ve Eruh olaylarından söz ederek şöyle dedi:

"Bunlar sözüm ona güçlerini göstereceklerdi. O bir avuç çapulcu, halkın kendi yanlarında yer alacağını sanıyorlardı. Ülkeye Marksizmi, Leninizmi getirip sonra da ülkeyi böleceklerdi. Bir kısmını da Ermenilere vereceklerdi. Maksatları buydu.

12 Eylül'den önce Irak-İran sınırında Şemdinli'ye doğru uzanan bir üçgen bölge vardı. Bu çapulcular buradan Irak'a, İran'a girer çıkarlardı. Çarpışırlardı. 70-80 kişilik kayıplar verdikleri bile olmuştu. Şimdi de öyle serbestçe dolaşabileceklerini sanmışlardı. Hemen karşılığını aldılar. Bu karşılık inşaallah akıllarını başlarına getirir. Gelmezse daha zecri tedbirler alırız."

Cumhurbaşkanı **Evren**, Kars konuşmasında cumhuriyetin en zayıf dönemlerinde bile ayrılıkçı - bölücü grupların üstesinden geldiğini belirterek, **"Şimdi cumhuriyetin böylesine güçlü olduğu bir dönemde,**

devlet bu çapulcu grubuna hiçbir imkân vermeyecektir" dedi.

YALAN MAKİNELERİ İCAT EDİYORLAR

"Değişik makineler icat ediyorlar. Teknoloji ilerliyor" diyen Cumhurbaşkanı, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Ama bu arada yalan ve iftira makineleri de icat ediyorlar. Bana, Milli Güvenlik Konseyi üyelerine, devlet adamlarına iftira ediyorlar. Memleketin huzurunu bozmak istiyorlar. Bu ahlaksızlıktır. Korkum yok. Alnım açık. Yüzüm pak. Bunları biliyorsunuz. Ben her duyduğumu hemen söylerim. Bunlara inanmayın."

Gezisinin dünkü bölümüne Erzurum'un geçen yılki depremde tamamen yıkılan bazı köylerinde incelemeler yaparak başlayan Cumhurbaşkanı **Evren**, helikopterle önce Narman'ın Şekerli köyüne gitti. Şekerli köyünde yapımı tamamlanan yeni konutları kura ile belirlenen hak sahiplerine teslim eden Cumhurbaşkanı **Evren**, yurttaşların evlerinin önünü ağaçlandırarak köylerini şirin bir yer haline getirmelerini istedi. Konuşmasında, 18 yıl önceki Varto depreminde yıkılan evlerin hâlâ yapılıp teslim edilemediğini hatırlatan Cumhurbaşkanı, devlet ile milletin el ele vermesi sonucu Erzurum'da bir yılda yeni konutların yapıldığını söyledi. Cumhurbaşkanı Evren, **"Bundan sonra eski usul, yuvarlak taşları çamurla sıvayıp değil de, böyle evler yaparsanız, insan kaybı da, mal kaybı da olmaz"** dedi.

KUTLUTAŞ'IN KONUTLARI

Koyunören'den Horasan'ın Muratbağı köyüne gelen Cumhurbaşkanı, depremde yerle bir olan bu köyde, Kutlutaş firması tarafından karşılıksız yaptırılan konutları ve sosyal tesisleri gezdi. 600 milyon lira harcanarak kurulan köyde 1 ilkokul, köy konağı, sağlık ocağı, çarşı, oyun sahaları, lojman gibi tesisler bulunuyor. Muratbağı'nda köy hanımlarına hitaben **"Çocuklarınızı okula gönderiniz"** diyen Cumhurbaşkanı, Bayburtlu bir yurttaştan aldığı telgraftan söz ederek şöyle dedi:

"Oranın imamı kız çocuklarını okutuyor diye, bu imamın arkasında namaz kılınmaz demişler. Bakın ne kadar geri kafalı insanlar var memleketimizde. Aman öyle geri kafalı olmayın. Siz böyle cemaatten olmayın. Çocuklarınızı sakın ola ki, okula göndermemezlik yapmayın."

Kırkdikme köyünde de, yapımı tamamlanan konutları depremzede yurttaşlara teslim ederek tapu tahsis belgelerini veren Cumhurbaşkanı, inşaatı bir ay öncesinden bitiren müteahhite teşekkür etti.

Geçen yıl 30 ekimde meydana gelen ve 1330 yurttaşın ölümüne, 11 bin ailenin de açıkta kalmasına neden olan deprem nedeniyle 2 bin 937 yeni konut ihale edilmişti. Bu konutlardan yapımı biten 2 bin 132'sine kura ile bugüne kadar 1121 aile yerleştirildi.

BÜYÜK HADİSE OLMADI

Beraberinde Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri **Tahsin Şahinkaya** ve **Nejat Tümer** ile gezisini sürdüren Cumhurbaşkanı **Evren**, deprem bölgesindeki incelemelerinin ardından Kars'ın Selim ilçesine gitti ve kaymakamdan ilçenin sorunlarına ilişkin bilgi aldı. Selim'de halka hitaben bir konuşma yapan Cumhurbaşkanı, güneydoğu bölgesindeki asayiş konusuna değindi ve şöyle dedi:

"Bu kadar mühim bir hadise mi oldu da oraya gittim? Aklınıza bu soru gelebilir. Büyük bir hadise olmadı. Baskına uğrayan yerler vardı. Onlara geçmiş olsun demek istedim. Devletin yanlarında olduğunu göstermek istedim. Gördüm ki, vatandaş devletin yanındadır. Canilerin umutlarının aksine vatandaş kendilerine yardımcı olmadı. Yılanın başı küçükken ezilir. Olay olunca oraya hemen emniyet kuvveti sevk ettik. Ben de o nedenle gittim."

YOLUMUZ İLİM YOLU

Bayburtlu yurttaşın telgrafından Selim'de de söz eden Cumhurbaşkanı, **"Görünüz cehaleti. Bunların kafaları bu. Cahil, gerici, örümcek kafalı insanlar bunlar"** dedi.

Konuşmasına, **"Yolumuz ilim, bilim yoludur. O yolda yürüyeceğiz. Başka bir yolumuz yoktur. Medeni milletler seviyesine o yoldan yükseleceğiz"** diyerek devam eden Cumhurbaşkanı Evren, hükümet konağı önündeki yurttaşlara, **"Tamam mı vatandaşlarım?"** diye sordu. Yurttaşlar da bu soruya toplu olarak **"tamam"** karşılığını verdiler.

16 Devlet Kurmak...

OKTAY AKBAL — *8 ekim*

Arada bir söylerler: '16 Devlet kurmuş bir ulusuz.' On yedincisi Türkiye Cumhuriyeti'dir. Bir de on sekizincisi var: Kıbrıs Federe Devleti. Nedense Hatay Devletini unutuyorlar, o da bir devletti, meclisi vardı, başbakanı, cumhurbaşkanı, hatta bayrağı bile vardı. Demek tarihte on dokuz Türk devleti kurulmuş. Hepsinin ayrı bir bayrağı var. Ansiklopedilerde değil, Türkiye'de basılan kimi ansiklopedilerde!..

Cumhurbaşkanı makamının arkasında bu on yedi devletin bayrakları asılıdır. Kapıkule'de bile on altı devletin bayrağı dikilmiş. Hep düşünürüm, ilgililere sorarım; bu 16 devletin bayraklarını kim ortaya çıkardı, nereden, nasıl keşfetti, diye! Yanıt alamam. On yıl önce bir ansiklopedi bu bayrakları özel bir sayfada yayımlayacaktı. İlgili kişiye bu soruyu yönelttim. Bir broşür çıkardı, emekli bir subay yayımlamış, bu bayraklar oradan alınmış. Atlar, oklar, kargılar, böyle şeyler. Bugünkü resim anlayışına göre çizilmiş, gerçekle ne denli ilgisi olduğu bilinmeyen uydurmalar... Cumhurbaşkanı forsunda on altı yıldır yer alsın, bu bir tarihsel gerçeği belirtir diyelim, ki o on altı devletin gerçek anlamda 'Türk' olup olmadıkları da belli değildir. Tarihte Türk adını taşıyan ilk devlet Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'dir, diyen Anday'a nasıl hak vermezsiniz.

Bir liste çıkardım geçende: 16 devletin yaşama süreleri... Büyük Hun İmparatorluğu M.Ö. 29'da kurulmuş. M.S. 48'de yıkılmış. Yaşam süresi 77 yıl. Avrupa Hunları'nın kuruluşu M.S. 375, yıkılışı 496. Yaşama süresi 121 yıl.. Daha sonrakilerin yaşama süreleri de şöyle: Akhunlar: 76. Göktürkler 193. Av-

rupa Avarları 270. Hazarlar: 397. Uygurlar: 195. Karahanlılar: 100. Gazneliler: 225. Büyük Selçuk Devleti: 167. Anadolu Selçukluları: 231. Harzemşahlar: 74. Türk Mogol İmp.: 21. Timur Devleti: 332. Babür İmp. 332, Osmanlı Devleti: 641. Türkiye Cumhuriyeti de 1923'ten bugüne dek 61. yılında.

Bundan bir gerçek çıkıyor: Türk ulusu devletler kurmuş, ama yaşatmasını, sürdürmesini bilememiş. Oysa Batıda kurulan devletler yüzyıllardır yaşamlarını sürdürmektedirler. Biz ise yüzyıl-iki yüz yıl süren örgütlenmelerin insanları olmaktan kurtulamıyoruz. Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk'ün kurduğu düşünce temeline dayanarak 61. yılına gelmiştir. Ama yavaş yavaş bu düşünce temelinin başka yönlere kaydırılmak istendiğini görmüyor muyuz? Laikliktir bu temel. Ama birtakım çevreler bizi bu temelden kaydırmak hevesindedir. Radyoda okunan şarkılarda bile bir fırsatını bulup 'Osmanlıca yürü' dedirtiveriyorlar. Osmanlılık yeniden diriltilebilirmiş gibi! Bambaşka bir temele dayanır Osmanlılık anlayışı, yönetimi... Kendine vergi bir sağlamlığı, bir bütünlüğü vardır. Bir bakıma Selçukluların devamıdır Osmanlılık. Ama Türkiye Cumhuriyeti Osmanlılığın sürdürücüsü değildir. Prof. Fuat Köprülü de "Osmanlı Devletinin Kuruluşu" adlı kitabında şöyle yazar:

"Bu devlet, münkariz Selçuk Sultanlığı ile ona halef olan sair Anadolu beylikleriyle hiç alâkası olmayan yeni bir uzviyet, yeni bir etnik ve siyasal bir teşekkül değildir, bilâkis, vaktiyle Anadolu Selçuk devletini, Danişmend'lileri, Anadolu beyliklerini de kuran Anadolu Türklüğü'nün 13., 14. asırlardaki siyasi ve içtimai tekamülünden doğan, yeni bir sentez, yeni bir tarihi terkiptir."

Anadolu'daki Türk beyliklerinin de bayrakları vardı elbet. Onları niye saymıyorsunuz? 16 devleti 26'ya, daha fazlasına çıkarmak da olası!.. Ama nedir değişen, kazanılan? Türkler devlet kurarlar, ama bir türlü yaşatamazlar kanısını yaygınlaştırmak mı? Hangi devletin başkanlık forsunda daha önce kurulup çöken birçok devletin bayrakları ya da onları temsil eden işaretler vardır? Bu bir övünme, gururlanma nedeni olmaktan çok bir çeşit güçsüzlük belirtisi sayılmaz mı?

Boğa göreşçisi, bu kez boğaya yenik düştü

"Gerisi ölümdü ve sadece ölüm"

NİLGÜN CERRAHOĞLU — *8 ekim (Siyaset '84)*

MADRİD — Bir boğa güreşçisinin, bir yaz sonu öğleden sonrasında, bir boğanın boynuzuna kurban gitmesine dek, **"Pozoblanco"** -ya da Türkçesi ile **"Akkuyu"** -zeytinlikler arasında herhangi bir Endülüs koyuydu. Ancak, Pozoblanco o gün olağanüstü öğleden sonralarından birini yaşıyordu. **Francisco Rivera Paquirri,** yaz mevsiminin son boğa güreşini Pozoblanco'da yapacaktı.

Ülkenin en sevilen boğa güreşçisinin resimli ilanları birkaç günden beri köy meydanını süslemekteydi. Paquirri, boğa ile buralarda karışlaşmaktan çok hoşlanıyordu. Bu yörede, seyirci ile mükemmel bir iletişim içinde olduğunu söylerdi hep. Nitekim geçen yıl da mevsimi Pozoblanco'da kapamıştı ünlü matador. Fiyatları 40.000 TL ile 3000 TL arasında değişen yerlerin hepsi satılmıştı. O gün arena ağzına kadar doluydu.

Francisco Rivera Paquirri, sabahın erken saatlerinde özel arabası ile gelecekti Pozoblanco'ya. Meslekleri icabı, oradan oraya giden tüm boğa güreşçileri gibi, Paquirri'nin yaptığı ilk iş, Pozoblanco'nun en iyi oteline, **"Los Godos"**'a inmek oldu. Oldukça temiz ve rahat bir otel olan **"Los Godos"**'da Paquirri, geçen yıl kaldığı iki kişilik odayı, 307 numaralı odayı istedi. Gene tüm boğa güreşçileri gibi, Paquirri de batıl itikatları olan bir adamdı. Geçen yıl kaldığı oda uğur getirmişti. **"Hayırlı"**'sıyla mevsimi burada kapatmıştı, gene aynı odayı alacaktı onun için boğa güreşçisi. Önce bir süre yatıp dinlenecekti. Hatta uyuyacaktı Paquirri. Genellikle, böyle karşılaşma öncesinde yatılan uykulardan ter basarak uyanılırdı. Oysa Paquirri kendinden emindi. Korkularını sükunetle frenleyebilen, karşısındaki düşmanı **"boğaya"** kolayca hâkim olabilen bir boğa güreşçisiydi. Hatta Paquirri, boğayı hiçbir zaman düşmanı olarak göremediğini, boğa ile **"boğası ile"** her zaman **"diyalog"** içinde olduğunu söylerdi. **"Arenaya çıktığım zaman"** diyordu. Paquirri, **"Hep konuşurum onunla. Öldürmek zor gelir. Hele o kocaman gözleriyle baktığı zaman"**. Evet, **"boğa güreşi"** Paquirri için bir **"diyalog"**du. **"Boğa güreşi bir ikiliye dayanır. Aynı aşk gibi, sevgi gibi, yaşam gibi"** derdi hep.

Tüm bunlara rağmen, gene de Paquirri fazla uyuyamamıştı o gün. Öğlene doğru, yarımda, otelin restoranına indi. Yardımcı takımı ve kendisiyle beraber diğer 4 boğayı öldürecek 2 boğa güreşçisi için ayrılmış, 8 kişilik bir masanın başına oturdu. Bir patatesli omlet ve bir de krem karamel istedi. Sadece alkol yerine ise su içmeyi yeğledi. Tüm boğa güreşçileri, güreşten önce az yemek yerlerdi herhangi bir yaralanma durumunda, ameliyatı güçleştirmemek için. Güreş öncesinde, yemeğe dek her şey olabilecek bir trajediyi düşündürüyordu, bu **"sanatın"** icraatçılarına... Yemeğin sonunda, otelin sahibi, Paquirri'nin önüne bir defter getirdi, imzalaması için.

Otelci, otelinden ender gelip geçen meşhurların imzasını topluyordu. Geçen yıl da Paquirri'nin imzasını istemişti. Ancak boğa güreşçisi defter imzalamaya fırsat bulamadan ayrılmıştı Pozoblanco'dan. Bu kez **"Los Godos"**'un sahibi, imzayı garantilemek istiyordu. Paquirri bu arada otelciye iki de bilet hediye etti. Öğleden sonraki güreş için. Âdet böyleydi, boğa güreşçileri etraflarında kendilerine böyle ilgi gösterenlere armağanlarla karşılık verirlerdi hep. Çoğu kez bu armağanlar, iki biletin çok üstüne çıkardı. Genellikle boğa güreşçilerinin güreşten önce kaldığı otelin lobisi, matadorun uzak yakın arkadaşla-

rıyla dolardı. Boğa güreşçisinin menajeri etrafında dört dönen bu **"dostlar"**, mutlaka bir yemek daveti koparırlardı menajerden. Faturası boğa güreşçilerine çıkarılan bu yemeklerin tutarı çoğu kez yüzbinlerce lirayı buluyordu. Paquirri'nin de adına o gece için Cordoba'nın en iyi restoranlarından birinde büyük bir masa ayırtılmıştı. Ama Paquirri hiç bir zaman bu restorana varamayacaktı.

Derken odasına çıktı boğa güreşçisi. Biraz daha dinlenmek için. Nihayet öğleden sonra 4'te bir sütlü kahve istedi ve hazırlanmaya başladı güreş için. Tüm boğa güreşçileri için bir çeşit ayindi giyinmek, ya menajeri, ya en yakın arkadaşı ya da ailesinden biri, değeri milyonu aşan, el işlemesi elbisesini giymesine yardım ederdi. Paquirri de böyle ağır ağır giyindi. Mavi üzerine altın sarısı, pul işlemeli bir kıyafet seçmişti Pozoblanco'daki güreş için. Sonra yanından ayırmadığı bir Meryem ve İsa resmi karşısına çöktü ve dua etti sessizce. Dua da, güreşten önceki **"ayin"**'in vazgeçilmez bir parçasıydı.

Öğleden sonra 5'te -saat **"tam öğleden sonra beşte"**- Paquirri, Pozoblanco'nun asrın başında inşa edilmiş olan boğa güreşi ringindeydi.

EN "YAKIN" HASTANE

Paquirri, arenanın kliniğinde asılı bulunan İsa ve Meryem'ine bir kez daha dua etti seyircilerin karşısına çıkmadan önce. Böyleydi. Her boğa güreşi arenasının içinde bir klinik vardı. Bu kliniklerin boğa güreşçisini gerektiğinde ameliyat edebilecek donatıma sahip olması gerekirdi. Barselona, Madrid gibi büyük kentlerdeki arenaların klinikleri her türlü donanıma sahipti örneğin. Pozoblanco ise unutulmuş bir Endülüs köyüydü. Değil arenada, civarda da en basit bir ameliyatı gerçekleştirebilecek bir klinik yoktu. Pozoblanco'ya en yakın hastane, 89 km. uzaklıkta olan Cordoba'daydı. Pozoblanco'da umutlar tıbba değil, azizlere bağlanıyordu.

"SON"

Tam arenaya çıkacağı sırada, bir gazeteci yakaladı Paquirri'yi, Pozoblanco'daki karşılaşmanın, mevsimin son karşılaşması olup olmayacağını sordu gazeteci, **"Son sözcüğünden hoşlanmıyorum"** dedi Paquirri. **"Sondan bir önceki karşılaşmam bu"**. Sonra gazeteci daha ne kadar boğa güreşi ringlerine çıkacağını sordu. Ünlü matador, 18 yıldan beri icra ediyordu bu **"sanatı"**. **"İki yıl sonra bırakacağım"** dedi Paquirri, **"Kendimi karıma ve çocuklarıma adayacağım artık. Bacaklarım boynuz yarası dolu. Tüm yaşamımı para kazanmak için geçirdim. Biraz da yaşamak istiyorum, bundan böyle"**. Gerçekten de maddi bir gereksinmesi yoktu artık Paquirri'nin. Cadiz yakınlarında bir köyden, çok fakir bir aileden gelmesine ve okuma yazmayı, hesap yapmasını sonradan öğrenmesine rağmen, muazzam bir servet yapmıştı 18 yıl içinde. Öyle ki 2 milyar TL.'nin üstünde ölçülüyordu serveti. Daha 1980 yılında bir boğa güreşi için 5 milyon TL. alıyordu. Paquirri, İspanya'nın en zengin boğa güreşçilerinden biriydi. Pozoblanco'nun olanakları kısıtlı olduğu için, sevdiği bu yöre halkından özel bir fiyat alacaktı bu kez. Paquirri, son güreşi için 3.5 milyon TL.'ye anlaşmıştı Pozoblancolularla.

Güreşin ilk yarısı, son derecede olağan geçti o öğleden sonra, Paquirri ilk boğasını her zamanki zarif ve kendinden emin stiliyle öldürdü. Boğa güreşçisinin hüneri karşısında, boğanın kulakları armağan edildi kendisine. Çıkan ikinci boğaya da pek kulak asmadı Paquirri. Küçük bir boğa idi bu. 420 kilo çekiyordu sadece. Adı **"Avispado"** idi. Paquirri gibi, Pozoblanco gibi, Avispado da tarih olacaktı az sonra.

SON BİR "AYYY"

Paquirri, her zamanki gibi, baştan çıkarıcı gülümsüyordu seyircilere. Bir iki kez boğa güreşçisini boynuzlarıyla tehdit etti boğa. Paquirri aldırmadı, elindeki kırmızı kumaşla yaklaştı boğasına, her zaman böyle yapardı, boğaya yakın güreşiyle, cesaretiyle ünlüydü Paquirri. İşte tam o sırada, araneda kolektif bir **"ayyy"** sesi duyuldu.

"GERİSİ ÖLÜMDÜ VE SADECE ÖLÜM"

Orada olan Pozoblancolular, **"Sanki bir şilteye büyük bir taş çarpmış gibi bir ses duyuldu"** diye anlatıyordu o anı. Tüm Pozoblanco arenası, daha sonra televizyon vasıtasıyla tüm İspanya, dehşet içinde bellerine yerleştireceklerdi gördüklerini, Avispado, tek boynuzunu Paquirri'nin sağ kasığına sokacak ve boğa güreşçisini öylece havaya kaldıracaktı. Paquirri, boynuzun çok derine girdiğini fark edecek, boğanın diğer boynuzuna asılarak kendini kurtarmaya çalışacaktı. Ama boynuzuna asılı kalmış boğa güreşçisi ile boğa arenayı boydan boya geçecekti. Kimine göre yarım, kimine göre 1 dakikaya yakın süre asılı kalmıştı öyle Paquirri. Nihayet diğer boğa güreşçileri Paquirri'yi, Avispado'nun boynuzundan kurtardıklarında, arenanın kumları kıpkırmızı olacaktı. Boğanın boynuzu köküne kadar içindeydi. Kendi kendine ayağa kalkmaya çalışan boğa güreşçisini, yakalayıp, omuzlar üstünde kliniğe taşıyacaklardı arkadaşları.

Kliniğin içinde çaresizlikten herkesi bir telaş almıştı. Bacağında ve kasığında tüm damarları ve kasları darmadağın eden muazzam bir yaraya rağmen, soğukkanlılığını koruyabilen tek kişi, Paquirri idi. Paquirri etrafı teskin etmeye çalışıyor, doktora yarası hakkında izahat veriyordu.

"ARENAYI TENTÜRDİYOT KOKULARI DOLDURDUĞUNDA"

Oysa bu derme çatma klinikte, doğru dürüst anestezi yapmaya bile olanak yoktu. Boğa güreşçisinin acilen ameliyat edilmesi ve damarlarının dikilmesi gerekti. Sadece kanamayı durdurmaya çalışacaktı doktor. Gerçekten **"Arenayı tentürdiyot kokuları doldurduğunda. Ölüm yumurtalarını yaraya yerleştiriyordu"** Lorca'nın dediği gibi.

Yaşamı boyunca 2 bini aşkın boğayı öldürmüş boğa güreşçisi, bir boğaya yenik düşmüştü sonunda. **Avispado** kazanmıştı bu kez. Belki de bunları düşünüyordu Paquirri, Cordoba'ya doğru hareket eden ambulansın içinde.

En yakın hastanenin bulunduğu 89 kilometre uzaklıktaki Cordoba'ya varabilmek için, Paquirri, 1.5 saatlik yol boyunca dayanmaya çalışmıştı. **"Istırabı çoktu, belliydi ama şikâyet etmedi hiç"** diyecekti sonradan, ambulansı kullanan şoför, **Francisco Rossi**, yalnız Rossi'ye sık sık soruyordu Paquirri, daha ne kadar kaldı diye. En son Cordoba'ya 11 kilometre kala sormuştu bu soruyu. Boğa güreşçisi, ambulanstan çıkartıldığında, son nefesini vermişti. Franciso Rivera Paquirri, efsaneydi artık.

Sayın Başbakan Özal

OSMAN ULAGAY — *8 ekim*

Size ilk olarak 19 Aralık 1983 günü TBMM'de okumuş olduğunuz hükümet programının bazı bölümlerini hatırlatmak istiyorum Sayın Başbakan, hükümet programınızın bir yerinde aynen şöyle diyordunuz:

"İlk hedefimiz aşırı enflasyonu kontrol altına alarak dar gelirlilerin belini büken fiyat artışlarını yavaşlatmaktır. Aşırı enflasyonun olduğu her ülkede gelir dağılımı hep fakirin, dar gelirlinin aleyhine gelişmiştir. Enflasyonu yüzde 10'ların altına indirmedikçe, gelir dağılımını düzeltemeyiz. Bu bakımdan hakiki ve gerçekçi sosyal adalet anlayışına sahip hükümetimizin ilk hedefi, enflasyonla ne pahasına olursa olsun mücadele etmektir. Hükümet olarak hiçbir zaman enflasyonla mücadele politikamızdan taviz vermeyeceğiz. Çünkü vereceğimiz her taviz, enflasyonun bir puan bile artması, ortadireğin aleyhinedir."

Üzülerek belirtmek isterim ki, sizin bu sözleri söylediğiniz günlerden bu yana enflasyon *bir* değil *yirmi* puan artmıştır. Hükümet programının okunduğu günlerde yüzde 30-35 arasında olan yıllık enflasyon göstergeleri, elimizdeki son verilere göre halen yüzde 50-55 arasında seyretmektedir. Bu durumun sizin hükümet programında da dile getirmiş olduğunuz *"sosyal adalet"* anlayışıyla ne ölçüde bağdaştığını ve *"ortadirek"* deyimiyle tanımladığınız geniş halk kesiminin ne kadar aleyhine olduğunu takdirlerinize bırakıyorum.

Hükümet programınızda *"Enflasyonla mücadele politikamızdan asla taviz vermeyeceğiz"* demenize rağmen daha sonra gündeme gelen yerel seçimleri düşünerek bazı tavizler vermek zorunda kaldığınızı çeşitli vesilelerle bizzat ifade etmiştiniz. Yerel seçimlerden sonra izlenen politikanın ne ölçüde *"tavizsiz"* olduğu da herhalde tartışılabilir. Ancak burada ben bunu değil, benimsemiş olduğunuz ve doğruluğuna inandığınız enflasyonla mücadele yönteminin kendisini izninizle tartışma gündemine getirmek istiyorum.

Görebildiğim kadarıyla, 12 Eylül 1980 sonrasının kendine özgü koşullarında belirli bir başarı sağlayan enflasyonla mücadele yönteminiz, bugün çok ciddi bazı sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır.

Şöyle ki:

• Enflasyonla mücadelede en etkili silah olarak gördüğünüz faiz politikası ters tepmiştir. Yükseltilen faizler mevduatta beklenen patlamayı sağlamamış, dolar olarak toplam mevduat 16 Aralık 1984'e kadar artmamış, azalmıştır. Yüksek mevduat faizleri talebi sınırlamada umulan etkiyi yapmazken yükselen kredi faizleri pahalı parayı kullananlarca fiyatlara yansıtılan ve enflasyonu körükleyen bir maliyet unsuru haline gelmiştir.

• İzlediğiniz kur politikası ve Türkiye'deki fiyatları dünya fiyatlarıyla uyumlu hale getirme yöntemi, dolarla ilgili ilgisiz mal ve hizmetler de dahil olmak üzere hemen tüm mal ve hizmetlerde yaygın fiyat artışlarına yol açmıştır. Özellikle petrol ürünlerindeki her fiyat ayarlaması yeni bir zam dalgasının başlamasına neden olmuştur. Türk Lirasının alım gücü eriyen bir para birimi olduğu kanısı, toplumda o denli yaygınlaşmıştır ki, sendikalar bile ücret artışlarının dolarla ya da ayni olarak belirlenmesini talep etmeye başlamışlardır.

• Halka sürekli olarak *"kemer sıkma"* öğüdü veren devlet, kendi kemerlerini sıkamamış ve giderek büyüyen bütçe açıkları enflasyonu besleyen en önemli nedenlerden biri haline gelmiştir. Devletin bankalardan fazla faizle Hazine bonosu satması da enflasyonun bugünü ve yarını açısından olumlu değil olumsuz etki yapmıştır.

• Hükümetimizin programında *"Sanayide devlet tekelleri dahil, bütün tekellerin kaldırılmasını hedefliyoruz"* denmesine rağmen, bu konuda hiçbir şey yapılamamış, tekeller maliyet artışlarını fazlasıyla fiyatlarına yansıtarak enflasyonu körüklemeye devam etmişlerdir.

• İthalatın kademeli liberasyonu çerçevesinde getirilen fonlar da iç piyasada fiyatları sınırlamak şöyle dursun pek çok alanda fiyatları arttırıcı etki yapmıştır.

Tüm bu saydıklarımın etkisiyle toplumdaki ve piyasadaki *ENFLASYON BEKLENTİSİ* kırılamamış, tersine belki de artmıştır. Bu beklentiyi kıracak bir *ŞOK TEDAVİSİ*'ne yönelmeden, IMF'nin yakın güdümündeki bugünkü politikalarda ısrar etmenin ne derece anlamlı olacağını takdirlerinize bırakıyorum. Halen uygulanmakta olan yöntemlerde ısrar edilmesi halinde gelecek yıl için belirlenen yüzde 25'lik enflasyon hedefinin tutturulması da son derece zor görünmektedir.

Size ve yöntemlerinize alkış tutan dış çevrelerin büyük takdirini kazanan *"Türk halkının sabrının"* da bir sınırı olabileceğini bu vesileyle hatırlatır, saygılar sunarım.

18 ekim

Marmara'da orkinos avı

Yazı ve Fotoğraflar: KADİR CAN — *8 ekim*

Marmara Adası'nın Asmalı Burnu ve Hayırsızada ile Tekirdağ arasındaki üçgene yerleşen orkinoslar, hamsi ve istavrit sürülerini günlerdir kovalayıp duruyorlardı. Bir ay kadar önce Çanakkale Boğazı'ndan Marmara'ya giren orkinos sürüleri, balıkçıların **"orkinos üçgeni"** adını verdikleri bu bölgeden ayrılamıyorlardı. Ve bütün yaz Saros Körfezi'nde avlanan orkinosçular, bu büyük sürünün peşine takılıp Tekirdağ limanında üslendiler. Saatte 100 kilometre hız yapabilen, denizlerin bu en süratli balığı orkinoslarla, bugünkü değerleri 100 milyon lira olan orkinos gırgırları arasındaki büyük savaş, böylece Tekirdağ açıklarındaki **"orkinos üçgeni"**nde başladı.

Bundan bir hafta önce 33 ton orkinos yakalayan **"Yakup Kurşun"** teknesinin 30 yaşındaki reisi **Ömer Kurşun**'la, Tekirdağ'da, mendireğin kıyısında çay içiyoruz. Kurşun Reis, **"Denize bizimle gel, sabah çok erken gidiyoruz, Teknede yatarsın"** diyor.

Ve sabah 05.30'da hareket edip, **"orkinos üçgenine"** doğru yola çıkıyoruz.

PARAYI FINDIĞA YATIRDIK

Tayfalardan **Ahmet Cihan** ile **Şaban Cihan**, amca çocukları ve Ordu'nun Fatsa ilçesinde oturuyorlar: **Ahmet Cihan** 23 yaşında, görevi **"botçu"**, **Şaban Cihan** ise 26 yaşında **"palacı"**. Gırgır takımlarında reislerden sonra gelen kişilere **"palacı"** deniyor. Teknede çaylarımızı içerken sohbet ediyoruz. Laf dönüp dolaşıp paraya geliyor. Ahmet Cihan, **"Allah bereket versin abi, çok şükür üç beş kazanıyoruz. Şaban ile birlikte 1 milyon 950 bin liraya fındık bahçesi satın aldık, paramızı fındığa yatırdık"** diyor. Güneş yavaş yavaş yükselmeye başlıyor. Hep beraber kulede dümen tutan **Ömer Kurşun**'un yanına çıkıp combalak arıyoruz (orkinosların, hız almak için yaptığı sıçramalara combalak deniyor). Telsizden sesler yükseliyor, hava durumu soruluyor. Orkinos avlayan gırgırların hepsi 77. kanalda bulunuyoryar. Önümüzde birkaç orkinos sıçrıyor. Telsizden bir ses yükseliyor:

"77'yi dinleyen Müslümanlar, balık 325 lira, hepinize rasgele."

FİYAT TARTIŞMASI

Bu haberden sonra bir tartışmadır başlıyor: **"Mazota zam yapıldı, balık hâlâ 300 liraya verilir mi, 400 lira olsun..."**

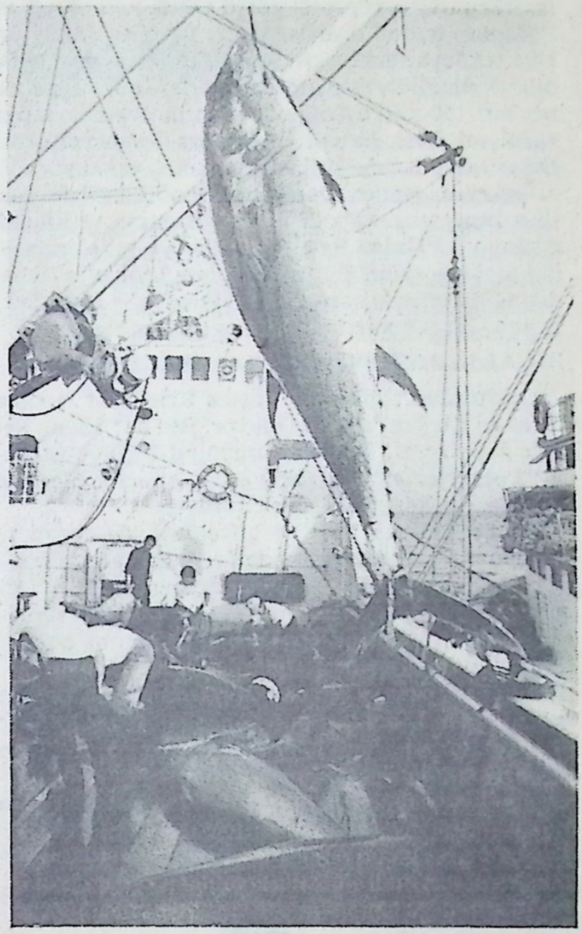
"Dün akşam Turan'la konuştuk. Turan, Japona bir sorayım diyor..."

"Turan, Japona ne soracakmış, Mustafa, ben 325'e alırım diyor..."

"Mustafa 325 verince, Turan da mecburen 325 verecek."

Balıkçı reisleri arasındaki fiyat tartışması sürüp gidiyor. Yakalanan bütün orkinoslar, kilosu 300 liradan iki komisyoncu aracılığı ile Japon balıkçı gemisi **"Frost Reefer"**e teslim ediliyor.

Mazota yapılan son zamdan sonra, balıkçılar orkinosun kilosunu 300 liradan 325 liraya çıkarmayı başardılar. Saat 08.00 sıralarında Marmara Adası'nın Mermerköy yakınlarındayız. **"Arafat"**, **"Torlak Reis"**, **"Hilmi Reis"**, **"Evren"**, **"Habib Reis-2"**, birer ikişer mil aralıklarla seyrediyoruz. Saat 08.20'de orkinoslar çok yakınımızda su üstüne çıkıyor. **Ömer Reis**, **"Mola"** diye bağırıyor ve ağın bir ucunu alan küçük bot, **"Yakup Kurşun"**'dan hızla uzaklaşıyor. Birkaç dakika içinde **"Yakup Kurşun"**, daireyi tamamlayıp bota yanaşıyor. **Ömer Kurşun**'un pek ümidi yok: **"Hemen hepsini kaçırdık, belki içerde kalan olmuştur"** diyor. **"Yakup Kurşun"**'dan sonra diğerleri de mola ediyor.

DEV ORKİNOS VİNÇTE — Balıkçı teknesine borda olan Japon balıkçı gemisi, orkinosları vinç yardımıyla alıyor. Kanı akıtılan dev orkinoslar, önce tartıya gidiyor. Tartı en heyecanlı an. Balık ne kadar ağırsa, para o kadar çok olacak. (Fotoğraf: KADİR CAN)

ORKİNOSLAR AĞIN DİBİNDE

Ağların tekneke alınışı yaklaşık 2 saat sürüyor. Bu iki saat içinde hiçbir şey görülmüyor. Ömer Reis, **"Boca ağına kadar ağın içinde balık olup olmadığı anlaşılmaz. Yakalanan orkinos balığı ağın dibine siner"** diyor. Saat 10.20 sıralarında boca ağı topar-

lanırken, orkinosları ilk gören Ömer Reis oluyor ve **"Mantarı tutun"** diye bağırıyor. Tayfalar mantar yakayı tekneye alırken, orkinoslar bir kaçış yolu bulabilmek ümidi ile çırpınıp duruyorlar. Boca ağındaki her biri 150 kilo ağırlığında olan üç orkinos, sapan vurularak içeri alınıyor. Yolumuza devam ediyoruz. Diğer takımlar da 20 kadar orkinos yakalıyor.

Öğle yemeğinden sonra yine orkinos sürülerinin peşine düşüyoruz. Öğleden sonra **Hamaya** ve **Kil** adlı iki Japon, **"Hasan Reis"** adlı tekneyle gelip orkinosları toplayacaklar. Bütün takımlara balık olup olmadığını ve yerlerini soruyorlar. **Hamaya** ve **Kil** adlı iki Japon, bir süredir balıkçılarımızla beraberler.

BIÇAKLI JAPONLAR, BİZİ BEKLİYOR

Orkinosları toplayan **"Hasan Reis"**, iki Japonla **"Yakup Kurşun"**'a borda oluyor. Ben de **"Hasan Reis"**'e geçiyorum. Tekirdağ limanındaki Japon gemisi **"Forst Reefer"**'e yanaşıyoruz. Japonlar ellerinde bıçaklar ve kancalarla bizi bekliyor.

Vinçle **"Hasan Reis"**'in güvertesinden alınan ve tartılan orkinosların üzerinde Japonlar karıncalar gibi çalışıyorlar. Japon gemisinin güvertesinde çıt çıkmıyor. Herkes kesip biçmekle meşgul, Kısa sürede temizlenen orkinoslar soğutma havuzlarına atılıyor ve donduruluyor.

Orkinosları satın alan Japon, fotoğraf çekilirken bunların nerede yayımlanacağını soruyor; **"Türkiye'de"** yanıtını alınca rahatlıyor. Japonların en büyük korkusu başka ülkelerin de Türkiye'den orkinos talep etmeleri. Orkinos alımında Türkiye'de şu anda rakipsiz olan Japonlar kilosuna 1 dolar gibi çok düşük ücret ödüyorlar. Başka ülkelerden gelecek herhangi bir istek bu fiyatın iki üç katına çıkmasına neden olacak.

BALIKÇILAR DERTLİ

Orkinosları Japon gemisine bıraktıktan sonra mendireğe girip yanaşıyoruz. Havanın kararmasından sonra gırgır takımları da birer ikişer dönmeye başlıyor. Akşam, reislerle komisyoncu **Celal Baba**'nın bürosunda oturup balıkçılığı konuşuyoruz. Denize 80, 100 milyon lira bağlayanların dertleri oldukça fazla. **Naim Kamberoğlu, "Yıllardır uğraşıp durduk, indirimli mazot sorununu çözemedik"** diyor ve ekliyor:

"Bankalardan aldığımız çevirme kredisi ise çok az. Banka bizden 300 bin lira peşin faiz alarak 1 milyon 200 bin lira veriyor. Bu para ile aldığımız mazot bize bir ay bile yetmez."

Sonra "ağ" diyorlar: **"Balıkçının ağını kadınların ruju ile birlikte lüks ithalat sınıfına sokanlar, bizleri üç sanayiciye mahkûm ettiler. Biz ülkenin dövizine düşman değiliz, ancak dış piyasada kilosunu 1.200 liraya aldığımız ağ, Türkiye'de 3 bin 500 lira, aralarındaki kalite farkı da başka bir sorun."**

Balıkçıların derdi bitmiyor, sürüp gidiyor. Celal Baba dayanamayıp reislere, **"Satın be tekneyi satın, donanımı satın, 60-70 milyonu yatırın bankaya hamsi kadar aklınız yok"** diyor.

Ertesi sabah mendireğe bakıyorum; Celal Baba'nın **"Orkinos gibi adamlarsınız, fakat hamsi kadar aklınız yok"** sözlerini çoktan unutmuşlar ve yeni umutlarla **"orkinos üçgeni"**'ne doğru yine yola çıkmışlar.

57 Yıllık Esbank hizmette kararlı davranışta tedbirli ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ

61. Yıl: Sayı: 21593 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 9 Ekim 1984 Salı

Özal: Kimse hayal peşinde koşmasın

Halefoğlu: Yunanistan NATO'ya şantaj yapıyor

Kaddafi, Libya'nın İtalya'ya tesliminden Türkiye'yi sorumlu tuttu

Atina G-18 hava koridorunu 34 saat için kapattı

Ege'de Yunanistan-NATO çekişmesi

NATO ve ABD'ye yeni şantaj

Atina, G-18 hava koridorunu 34 saat için kapattı

Ege'de Yunanistan-NATO çekişmesi

STELYO BERBERAKİS — *9 ekim*

ATİNA — Yunan hükümet sözcüsü **Dimitris Marudas**, dün öğle vakti yaptığı bir açıklama ile dün saat 14.00'ten başlayarak bu gece yarısına kadar Ege bölgesini boydan boya yaran G-18 hava koridorunu uluslararası sivil hava trafiğine kapadı.

Kuzey Yunanistan'da üç parmak biçiminde denize uzanan Halkidiki Yarımadasının yanı başından başlayarak, Limni Adası üzerinden Rodos'a ve oradan Ortadoğu ülkelerine açılan G-18 hava koridorunun Ege bölgesindeki bölümünün altında dün başlayan NATO'nun **"Kararlılık Gösterisi-84"** tatbikatlarının uzantısı **"hava savunması"** hava tatbikatlarının yapılmasını, uluslararası sivil havacılık açısından tehlikeli ve sakıncalı görmesi üzerine Yunan hükümeti, söz konusu koridorun uçuşlara 34 saatliğine kapatıldığını duyurdu.

G-18 hava koridoru, Orta Avrupa'dan başlayarak Ortadoğu ülkelerine kadar uzanıyor. 1947 yılında Şikago'da yapılan Uluslararası Sivil Havacılık Kurumu (ICAO) toplantısından 7 yıl sonra (1952), Ege Denizini boylamasına kesen ve Rodos Adasına kadar uzanan G-18 bölümünün sorumluluğu Yunanistan'a verilmişti. FIR (Flight İnformation Region) hattı sorumluluğu altında bulunan 30 kilometre genişlikteki G-18 hava koridoru, Atina - İstanbul - Atina seferleri için geçerli değil. Türk ve Yunan Havayolları'na ait sefer uçaklarının Atina - Midilli - İstanbul doğrultusundaki G-18 hava koridorunu kullanmasına engel olmuyor.

Ancak Orta Avrupa'dan ve Selanik üzerinden Ortadoğu ülkelerine sefer yapan sivil uçakların 34 saat için trafiğe kapatılan bu koridorun dışında kalan W-14 gibi hava koridorlarını kullanma zorunluluğunda kalmasının çeşitli rötarlara yol açacağı bekleniyor. Nitekim, THY'den alınan bilgiye göre İstanbul - Atina uçak seferleri normal olarak sürüyor.

Hükümet sözcüsü Marudas'ın, geçen hafta bu konuda kendisine yöneltilen bir soruya **"NATO'nun hava savunması tatbikatları süresince gereken önlemler 8 ekim tarihinde alınabilir"** yolundaki yanıtı, Yunan hükümetinin dün aldığı yasaklama kararı ile çakışırken, dünkü açıklamada Türk savaş uçaklarının da yer alacağı NATO'nun iki aşamalı hava savunması tatbikatlarında Yunan Hava Kuvvetlerine ait savaş uçaklarının **"Yunan hava sahasını ihlal edecek, milleyeti ne olursa olsun, savaş uçaklarını püskürtmek için hazır bulundukları"** da belirtildi.

G-18 hava koridoru Limni, Midilli, Skiros ve Ayios Efstraios adalarının teşkil ettiği dörtgenin üzerinden geçiyor, Yunanistan NATO anlaşmaları gereğince 41 Nolu Bölge olarak da adlandırılan bu bölgede NATO'nun hava savunması tatbikatlarının **"Yunan Ulusal Hava Sahasını ihlal ve Atina FIR hattının güvenliğini tehlikeye sokmak"** gerekçesiyle söz konusu tatbikatların yapılmaması için NATO makamlarına şiddetli protesto girişimlerinde bulunmuştu.

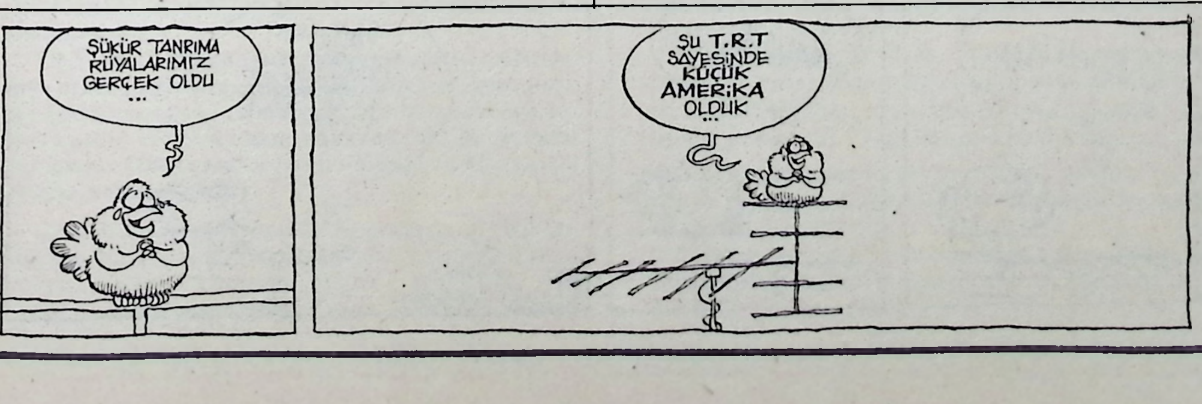
Öte yandan Yunan Sivil Havacılık Kurumu'nun yetkililerinden alınan bilgiye göre, Yunanistan'ın sorumluluğu altında bulundurduğu Atina FIR hattı yöresinde yapılacak NATO'nun savaş uçakları tatbikatlarında, daha önceden Yunan Savunma Bakanlığı'na uçuş planlarının sunulması gerektiğine dikkat çekilerek sivil havacılıkta sefer yapan sivil uçakların deniz seviyesi ile stratosfer arasında kalan hava boşluğunu kullanabileceklerini belirtildi. Ancak diğer kaynaklara göre, sefer yapan sivil uçakların, deniz seviyesinden 20-25 bin feet (yaklaşık 7500-10 bin metre), savaş uçaklarının ise 10-15 feet (yaklaşık3-5 bin metre) üzerinden uçuş yaptıkları öğrenildi.

Türk Dışişleri Bakanlığı, Yunanistan'ın G-18 hava yolunu sivil hava trafiğine kapama kararının uluslararası hukuka ve Şikago sözleşmesine aykırı bulunduğunu, kararın asıl amacının etrafı gürültüye boğup NATO'yu etkilemek olduğunu açıkladı.

Dışişleri Bakanlığı sözcü vekili **Yalım Eralp**, bu konudaki bir soruyu yanıtlarken, Yunanistan'ın bu kararının, uçuş güvenliğine gösterdikleri titiz bir duyarlılıktan kaynaklandığına başkalarını inandırmakta ciddi güçlük çekeceğine değindi. Yunanistan'ın Kararlılık Gösterisi-84 tatbikatını engellemek veya kendi koşullarına uyulmadan yapılan NATO tatbikatlarının sorun çıkaracağını kanıtlamak için başlangıçtan beri sarfettiği çabalara dikkat çeken Eralp, **"Bu karar bizim için sürpriz teşkil etmemiştir"** dedi.

Eralp, ittifakın bu bölgesindeki savunma çıkarlarını sabote etmekten başka bir anlamı olmayan bu olumsuz davranışı NATO üyesi ülkelerin gerçek boyutları içinde değerlendireceklerine kuşku bulunmadığını belirterek, devam eden tatbikatın bu gibi kuraldışı hareketlerden etkilenmesinin söz konusu olmadığını kaydetti.

Öte yandan Yunan donanması, önceden açıklandığı gibi **"Ormi-2"** tatbikatlarınını Limni Adası yöresinde sürdürüyor.

22 ekim

AKM kapalı, neyse ki müze konserleri var

FİLİZ ALİ — *10 ekim*

Yeni konser mevsimine, gazetemizde çıkan yazılardan da anlaşıldığı gibi epey geç gireceğiz. Ekim ayında mevsim normalinin çok üstünde sıcaklar yaşadığımızdan olacak, konser mevsiminin geç açılmasının eksikliğini henüz duyamıyoruz. Havalar da bizden yana değil anlaşılan. AKM'nin çeşitli sorunları çözümlenemeyedursun, müzelerimizde müzik olayına dönük olumlu girişimlerle karşılaşıyoruz. Son haftalarda biri Arkeoloji Müzesi'nde, öteki de İbrahim Paşa Sarayı'ndaki Türk İslam Eserleri Müzesi'nde, iki özel konser izledim. Arkeoloji Müzesi'nin bahçesindeki İstanbul Filarmoni Oda Orkestrası konseri Arkeoloji Müzesini Sevenler Dereği yararına, Türk İslam Eserleri Müzesi'ndeki Polonyalı piyanist **Regina Smendzianka** resitali ise özel davetiyeli bir konser olduğundan kısıtlı dinleyici kitlesine seslenmek zorundaydı.

Müze konserleri yeni bir şey değil. Dünya müzelerinde, halka açık konserler verme geleneği, özellikle son yıllarda müzelerin çağdaşlaşma ve halka yakınlaşma çabalarıyla birleştirilerek yerleşmektedir. Şimdilik kısıtlı bir çevreye sunulan bu konserlerin, gitgide daha çok insanın yararlanabileceği geleneksel dinletilere dönüşmesini dileriz.

NOTA YAZISI, MÜZİĞİN "ABC"SİDİR

Arkeoloji Müzesi'nin bahçesinde dinlediğimiz konser, çevrenin güzelliği ile birleşerek dinleyiciyi başka dünyalara götürebiliyordu. Bu konserde dinlediğimiz İstanbul Filarmoni Oda Orkestrası genç bir topluluk, şefleri **Cem Mansur.** Şimdiye kadar verdikleri konserlerden üçünü dinledim. Desteklenmesi gereğine inandığım bir girişim olduğundan, düşüncelerimi kendime sakladım. Bu son konseri de dinledikten sonra, düşündüklerimin bazılarını yazıya dökme zamanının geldiğine karar verdim.

Bilindiği gibi, nota yazısı, müziğin "**ABC**"sidir. Notalar sadece şifredir. Şifrenin doğru çözülmesi için, şifrelerin anlamını bilmek gerekir. Ben, Almancayı pek iyi bilmem, ama fonetik olarak doğru okurum. Fonetik olarak doğru okumam Almancayı anlıyorum demek değildir. Ya da Almancayı Münih'te Bayvera diyalekti ile kulaktan öğrenmiş birinin **Goethe**'yi anlaması beklenemez. Nota okumasını bilmek de bu verdiğim örneklere benzer. Notalar da anlamları bilinmeden okunabilir. 18. yüzyıl bestecisi de, 19. ya da 20. yüzyıl bestecisi de eserlerini bugün halen kullanmakta olduğumuz nota yazısıyla yazmışlardır. Fakat 18. yüzyıl bestecisinin "**önü noktalı sekizlik**" değer birimiyle, 19. yüzyıl bestecisinin "**önü noktalı sekizlik**" değer birimi aynı uzunlukta değildir örneğin. Aradaki ayırım, **Goethe**'nin Almancası ile **Thomas Mann**'ın Almancası arasındaki ayırıma benzetilebilir. Bu farklılıklardan "**stil**" dediğimiz incelik doğar. Müzikte yorum, "**stil**" bilgisinin derinliği ile ölçülür. O halde, "**Müzik yapıyorum, güzel müzik yapıyorum,**" diyebilmek için önce notayı doğru okuyup çalmak, sonra da, en önemlisi, okuduğunu anlamak gerekir.

MÜZİSYENE TATİL YOKTUR

Bu konuda söylemek istediklerim şimdilik bu kadar. Müzikle uğraşanların her şeyden önce kendilerine karşı sorumlu olduklarını unutmamaları gerek. Müzisyen için tatil, dinlence diye bir şey yoktur ne yazık ki. Müzisyen, olimpiyatlara hazırlanan atlet gibi sürekli formda kalmak zorundadır ayrıca. Çünkü formdan düşen müzisyen, bütün becerisini, stil bilgisini ve birikimini beraberinde taşımaya çalışsa bile formda olduğu zamanki rekoruna istese de ulaşamaz.

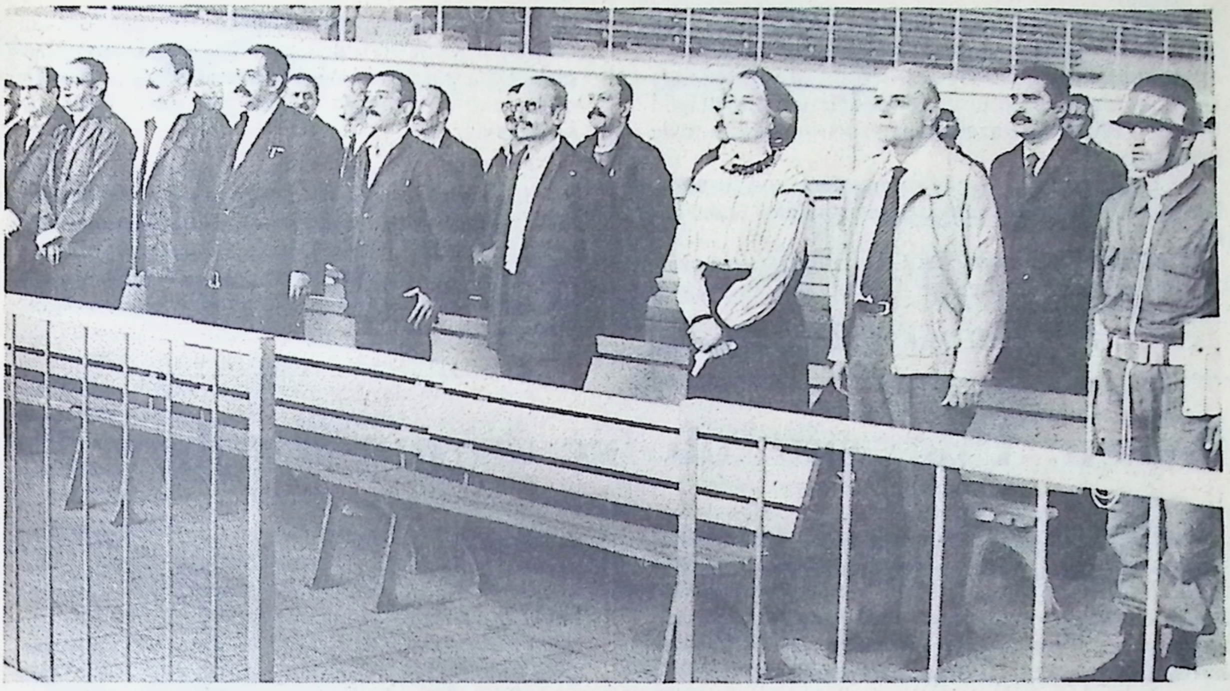
İbrahim Paşa Sarayı'ndaki piyano resitali ise, benim gibi orada bulunan herkes için umulmadık bir müzik şöleni oldu. Polonyalı **Chopin** yorumcusu **Regiana Smendzianka,** biraz önce sözünü ettiğim "**stil**" kavramının canlı bir açıklamasını yaptı sanki bu konserinde. Yeniden gerçek geleneksel bir **Chopin** yorumu dinlemeyi ne kadar özlemişiz meğerse. Ülkemizde tanınmayan bu piyanistin **Chopin** anlayışı, son yıllarda dünya sahnelerini ve plak dünyasını altüst eden **Ivo Pogoreliç** gibi garip Chopin yorumcularına atılmış bir tokattı sanki.

Çünkü **Chopin** mazurkalarının "**3/4'lük**" nabzı ile **Chopin** valslerinin "**3/4'lük**" nabzı arasındaki ayırımı, birincide ölçünün ilk vuruşundan sonraki duraklaması ile, ikincide ölçünün ikinci zamanından sonraki duraklaması arasındaki kıldan ince farklılığı belirginleştirmek için geleneği özümsemek, sindirmek ve yaşamak gerek.

Madam Smendzianka, günümüzün moda anlayışına uygun bir piyano virtüözü değildi belki, ama 19. yüzyıldan bu yana süregelmiş bir piyano çalma geleneğinin, Orta ve Doğu Avrupa müzik geleneğinin çok önemli bir uzantısıydı. Bu değerli piyanisti İstanbullu müzikseverlerin tümünün dinleyebilmelerini isterdim.

25 ekim

11 ekim

***BARIŞ DERNEĞİ DAVASI YENİDEN BAŞLADI** — Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nce haklarındaki mahkûmiyet kararı "eksik soruşturma" nedeniyle bozulan Barış Derneği davasında sanıkların yargılanmasına dün yeniden başlandı. Mahkeme 200'den fazla avukata radyo vasıtasıyla tebliğ yapıldığına dair TRT'den cevap gelmediğini belirterek, "Duruşmanın açılmasına mahal olmadığına" ve "Sanıkların tutukluluk halinin devamına" karar verdi. Duruşma 30 ekim salı günü saat 14.00'e ertelendi. Metris Baştabya duruşma salonunda yapılan yargılamaya ilk olarak Dernek Genel Başkanı Mahmut Şerafettin Dikerdem Cerrahpaşa Hastanesi'nden, Reha Isvan da Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nden getirildiler.*

Teröristler, bir erimiz ile bir astsubayımızı da yaraladılar

8 askerimizi daha şehit ettiler

11 ekim

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Hakkâri'nin Çukurca ilçesinde teröristlerin saldırısı sonucu 8 er şehit oldu, bir astsubay ile bir er de yaralandı.

Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Dairesi Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi'nden yapılan açıklamaya göre olay, önceki gün bölgeye operasyon amacıyla giden bir araca ateş açılması sonucunda meydana geldi.

Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Dairesi Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi'nin bu konudaki açıklaması şöyle:

"9 Ekim 1984 günü Çukurca bölgesinde operasyon maksadıyla bölgeye giden bir askeri araca pusu bölgesinden geçerken teröristlerce ateş açılması sonucu sekiz er şehit olmuş, bir astsubay, bir er yaralanmıştır. Olayla ilgili olarak bölgede operasyonlara devam edilmektedir."

Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Başkanlığı'nın bu konudaki açıklamasına göre, şehit olan erbaş ve erlerin kimlikleri şöyle:

Jandarma Çavuş **Osman Temiz**, Jandarma Onbaşı **Metin Akkuş**, Jandarma erleri **Mürsel Ulunç, Cevdet Özdemir, Hamit Deniz, Musa Aytan, Naci Çakar, Cengiz Karaca** (şoför).

Açıklamada teröristlerin saldırısı sırasında yaralananların ise Jandarma Astsubay Kıdemli Çavuş **Abdülkadir Arıcı** ile Jandarma Eri **Sami Atay** olduğu bildirildi.

7. Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı yetkilileri, şehit erlerin cenazelerinin toprağa verilmek üzere dün geceden itibaren memleketlerine gönderilmeye başlandığını bildirdiler.

Başbakan **Turgut Özal**, TBMM çalışmalarından sonra bir soru üzerine yöredeki operasyonun aralıksız sürdürüldüğünü ve teröristlerin yakalanmasına çalışıldığını bildirdi. Daha sonra TBMM Başkanı **Necmettin Karaduman** ile görüşen Özal, normal bir görüşme yaptığını, olağanüstü bir durumun söz konusu olmadığını söyledi.

Çukurova ilçesinde teröristlerin sekiz erimizi pusuya düşürerek şehit etmeleri üzerine, Hakkâri'de üç günlük yas ilan edildi.

Hakkâri'de yas ilan edilmesine ilişkin karar, Belediye Meclisi'nin dünkü toplantısında alındı.

Hükümet Sözcüsü Devlet Bakanı **Mesut Yılmaz,** Çukurca'da 8 erin ölümüyle sonuçlanan olayla ilgili olarak TBMM'de gazetecilerin sorusu üzerine şöyle konuştu:

"Çok üzgünüz, bölgede zaten operasyon sürüyor, her halukarda bu tür olayları büyütmemek lazım gelir."

HP Genel Başkanı**Necdet Calp** Hakkâri'deki olaylar hakkında incelemelerde bulunmak için bu gün Hakkâri'ye gidecek.

Calp'in bugün uçakla Van'a, oradan da karayolu ile Hakkâri'ye geçeceği bildirildi. Genel Başkan Calp'in inceleme gezisine Genel Sekreter **Yılmaz Hastürk,** Diyarbakır milletvekili **Kadir Narin,** Hakkâri milletvekilleri **Nezgin Önal** ve **Sait Erol** da katılacaklar.

Calp, 8 erimizin şehit edilmesi üzerine, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Üruğ'a başsağlığı telgrafı gönderdi. Calp, **"Türk yurdunu bölmek ve milletimizi huzursuz kılmak amacına yönelik bu menfur girişimlerin mutlaka hüsranla sona ereceğine inanıyorum"** dedi.

Evren: Ülke sıkıntılı bir durum içinde

11 ekim

ANKARA, (a.a.)— Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** bütün sektörlerde ve kuruluşlarda bazı sıkıntılar bulunduğunu belirttikten sonra, **"Ama ülke zaten sıkıntılı bir durum içerisinde. Ülke sıkıntıdan kurtulamamış ki ona bağlı kuruluşlar sıkıntıdan kurtulabilsin"** dedi. Evren, bu sıkıntılı duruma bulunacak **"uygun hal çareleri"** ile ilgili olarak, **"bunun da parlamentomuz ve hükümetimiz içerisinde bir neticeye bağlanacağı ümidindeyim"** şeklinde konuştu.

Bu arada Bakanlar Kurulu'nun bugünkü toplantısına Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in başkanlık edeceği bildirildi.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, yeni seçilen Yargıtay Başkanı **Nihat Renda**'yı dün makamında ziyaret ederek kutladı. Cumhurbaşkanı, burada yaptığı konuşmasında, İstinaf Mahkemelerinin henüz kurulmamış olmasının bir noksanlık olduğunu belirtti. Cumhurbaşkanı Evren, **"Bu ihtiyaç hükümetimiz tarafından da herhalde kabul edilmiştir. Önümüzdeki günlerde gerçekleşirse, bundan ben de mutlu olacağım"** diye konuştu. Evren şöyle devam etti:

"Adalet mülkün temelidir diyoruz ve adalet teşkilatına girdiğimiz zaman ilk gözümüze çarpan da budur. Tabii mülkün temelinin sağlam olabilmesi için, adaletin de sağlam olması gerekir. Eğer vatandaşlar arasında adalet duygusu sarsılacak olursa, o zaman devlet bundan zarar görecek ve hatta devlet çökecektir. Onun içindir ki, adalet mekanizmasına karşı gösterdiğimiz hassasiyet çok fazladır.

Adalet mekanizmasının bozulmaması ve sağlam temeller üzerinde görevini sürdürmesi için, elimizden gelen bütün çabaları bugüne kadar sarfetmişiz. Bazı konularda eğer başarılı olamamışsak, onu da zamanın darlığına bırakıyorum. Mesela, İstinaf Mahkemelerini henüz kuramamış olmamız bir noksanlıktır. Bunu kabul etmiş olmamıza rağmen, 12 Eylül'den sonra o üç sene içerisinde maalesef Danıştay gibi, Danıştay'da yaptığımız reform gibi, bölge idare mahkemelerini kurduğumuz gibi, İstinaf Mahkemelerini kuramadık. Ama öyle zannediyorum ki, bu ihtiyaç hükümetimiz tarafından da herhalde kabul edilmiştir. Önümüzdeki günlerde gerçekleşirse, bundan ben de mutlu olacağım ve o zaman Yargıtayımız daha rahat çalışma imkânına kavuşacak.

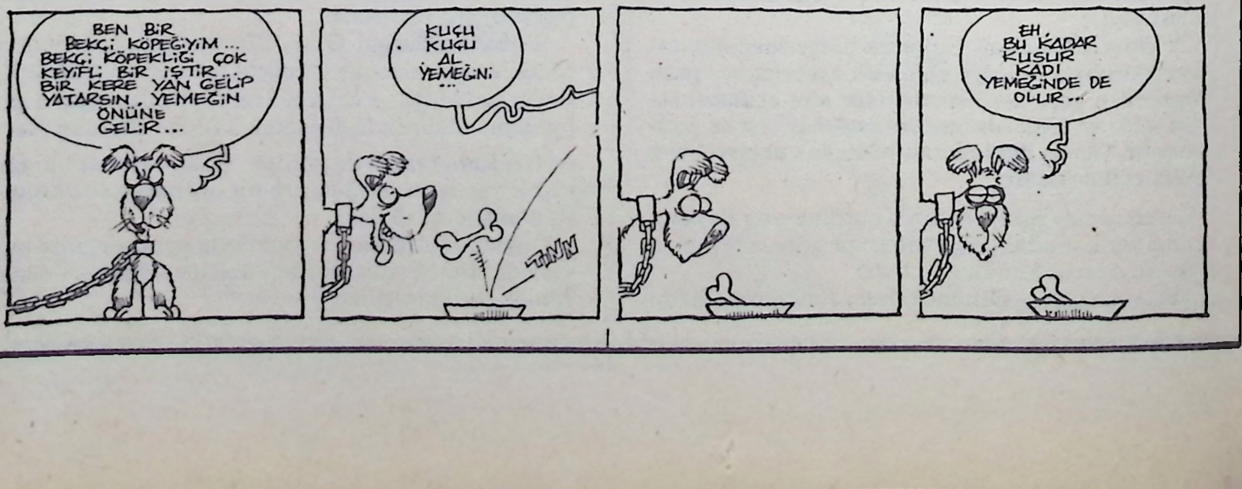
Ben bu konuda bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da desteğimi sizden esirgemem.

SIKINTILI DURUM

Bütün sektörlerde, bütün kuruluşlarda, bazı sıkıntılar var. Zaman zaman bu sıkıntılar daha çoğalıyor. Bazen azalıyor, ama yok olmuyor. Bugün adalet mekanizmasının da içinde bulunduğu sıkıntılı durumu biliyoruz. Ama ülke zaten sıkıntılı bir durum içerisinde...

Ülke sıkıntıdan kurtulamamış ki, ona bağlı olan kuruluşlar da kurtulabilsin. Yeter ki, buna uygun hal çareleri bulunabilsin. Bunun da parlamentomuz ve hükümetimiz içerisinde bir neticeye bağlanacağı ümidindeyim. Eğer onlar da halledilirse, çok daha rahat bir çalışma imkânına kavuşabilir adalet mekanizmamız...

Ben şahsınızda evvela adalet mekanizmasının yüce makamına seçilmeniz dolayısıyla sizi kutluyorum ve sizin şahsınızda bütün adalet mensuplarına da başarılar ve en iyi dileklerimi sunuyorum."

29 ekim

Özal, BBC'ye: Siyasal tutuklu yok

11 ekim

LONDRA, (Cumhuriyet) — Başbakan Turgut Özal, BBC Dünya Servisi'nde yayımlanan demecinde, Türkiye'de siyasal tutuklu olmadığını, mahkûmlara işkence yapmanın yasak olduğunu ve **"aydınlar dilekçesi"** hakkında açılan davanın demokrasiye aykırı olmadığını söyledi.

BBC Yabancı Yayınlar Müdürü **David Perment'e** verdiği demeçte Başbakan Özal, **"Genellikle Türkiye dışındaki insanlar, son 4 yıl içinde ülkede ne olup bittiğini bilmiyorlar, ya da unutuyorlar. Siyasal tutuklu olarak tanıtılan kişiler aslında siyasal tutuklu değildir. Onlar aynen İtalya'daki Kızıl Tugaylar, ya da Almanya'daki Baader Meinhof örgütündekiler gibi suç işlemiş kişilerdir"** dedi.

Başbakan Özal, pazartesi geresi BBC'de yayımlanan demecinde işkence konusuna değinirken, Türkiye'de yasaların işkenceyi kesinlikle yasakladığını belirttikten sonra, cezaevlerinde bazı yetkili ve gardiyanların çok iyi eğitilmemiş olabileceğini söyledi. Açıklamasına, **"Bu, dünyanın her yerinde olur. Mahkûmlara değişik yaklaşımlar söz konusudur"** diye devam eden Özal, işkence konusunda yakınma olduğu zaman bunların incelendiğini ve bazı durumlarda gardiyan ve yetkililerin yargılanıp cezalandırıldığını söyledi.

BBC muhabirinin, **"Ancak Batı Avrupa'daki kanaate göre Türkiye'deki kamuoyunun olanakları sınırlandırılıyor. Örneğin, bir dilekçe yayımlayan 1356 aydın mahkemeye sevk edildi. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?"** şeklindeki sorusuna ise Özal, **"Bu kişiler devlet başkanı ve meclis başkanına bir dilekçe verebiliyorlarsa, Türkiye'de demokrasinin olmadığını öne süremezsiniz. Dilekçe vermek demokratik bir yöntem ise, belgede yasaya aykırı yanlar olup olmadığını incelemek de ve bu konuda soruşturma yapabilmek de demokrasiye aykırı değildir. Neden aykırı olsun"** dedi.

İngiliz gazetecinin, **"Sizin hükümetinizin elinde olsa bu insanları mahkemeye sevk etmezdiniz değil mi?"** şeklindeki sorusuna ise Özal şu yanıtı verdi:

"Olay henüz soruşturma aşamasındadır. Bazı noktaların yasaya aykırı olup olmadıkları incelenmektedir. Çünkü sıkıyönetim yasalarına göre bazı eylemler yasaktır. Belki bu soruşturma sonucunda yargıç cezaya gerek olmadığını açıklayabilir. Ancak henüz bir şey bilmiyoruz."

BARIŞ DERNEĞİ

Başbakan Özal, Barış Derneği tutuklu ve sanıkları hakkındaki bir soruya ise, **"Barış Derneği konusunda büyük fark var. Türkiye'de komünizm ve komünizm propagandası yasaktır. Barış Derneği davası bu çerçevede ele alınmalıdır"** dedi.

BBC muhabirinin son sorusu olan, **"Şimdiye kadar söyledikleriniz Batı Avrupa için kötü haberlerdi. İyi haberler nelerdir?"** şeklindeki soruya Başbakan Turgut Özal, **"Mesela sıkıyönetim. Biz 26 vilayette sıkıyönetim uygulamasını kaldırdık. Ayrıca Türkiye ekonomisini çok iyi bir raya oturttuk"** dedi.

Komisyona "evet", işlemesine "hayır"

HADİ ULUENGİN — *12 ekim*

STRASBOURG — Avrupa Parlamentosu dün hararetli bir oturumdan sonra Türkiye ile AET arasındaki Karma Parlamenter Komisyonu'nun yeniden oluşturulmasını benimseyen, ancak bu komisyonun kurulması ve fiilen çalışmasını **"şimdilik askıya alan"** bir kararı kabul etti.

Kararda, Türkiye-AET Karma Parlamenter Komisyonu'nun fiilen çalışması **"Türkiye ile AET arasındaki hükümetler düzeyindeki ilişkilerin yeniden işler duruma gelmesi ve Türkiye'deki durumun Avrupa Parlamentosu'nda yeniden incelenmesi"** şartına bağlandı. Böylece Türkiye'ye dönük tartışmalar şimdilik **"ileri bir tarihe"** ertelenmiş oldu.

Strasbourg'daki Türk heyeti başkanı **Aycan Çakıroğulları**, **"Aleyhimizdeki husus kaldırılmıştır. Türkiye kendi çizdiği yolda kararlılıkla yürümektedir"** derken, heyetin diğer üyeleri de **"Eski metne kıyasla, yeni metnin daha olumlu olduğunu ve Türkiye'nin zaman kazandığını"** belirttiler.

Avrupa Parlamentosu'nda Türkiye'ye ilişkin karar paragraf paragraf oylanırken, Karma Komisyon'un **"Ancak Türkiye'de gerçek anlamda bir demokrasi kurulduktan sonra işlerlik kazanacağı"** ibaresi 111'e karşı 113 oyla kabul edildi. Türkiye'ye bir anlamda **"yeşil ışık"** yakan bu karardan sonra çeşitli grupların temsilcileri kürsüye gelerek görüşlerini bildirdiler. Hıristiyan Demokrat Grup Başkanı ve CDU üyesi **Egmon Klepsch**, kararı savundu ve bunun **"Türkiye'deki demokrasiyi desteklemek anlamına geldiğini"** söyledi. Sosyalist Grup Başkanı **Rudy Arndt** karara karşı çıkarken, Liberal Grup Başkanı **Simone Veil** çekimser kaldıklarını, ancak komisyonun kurulmasına karşı olduklarını belirtti.

Bu arada **"Gökkuşağı"** adını taşıyan **"Çevreci"** ve **"Yeşilci"** milletvekillerinden oluşan grubun başkanı Alman **Frederich Baringdorf**, yaptığı konuşmada CDU'lu Klepsch'i suçladı. Klepsch'in cevap vermesi ve Baringdorf'un yeniden söz istemesi üzerine, Parlamento Başkanı Fransız **Pierre Pflimlin** ile Yeşilci milletvekili Baringdorf arasında karşılıklı bağrışmalar oldu. Pflimlin'in **"defol"** dediği ve görevlilerin Baringdorf'u salondan çıkarmasını istediği görüldü. Parlamento sıralarından ise alkışlar ve **"faşist"** haykırışları yükseliyordu. Gelişmeler üzerine oturuma yarım saat ara verildi.

Bu ara sırasında, grup başkanları bir araya geldi-

ler ve Türkiye'ye ilişkin yeni bir önerge hazırladılar.

Yeni önergeye göre Karma Parlamenter Komisyonun 18 Avrupalı üyesi Strasbourg Assamblesi tarafından yeniden saptanacak, ancak komisyonun işlemesi, hükümetler arasındaki ilişkilerin yeniden normalleşmesinden ve Avrupa Parlamentosu'nda ileride yapılacak tartışmalardan sonra gerçekleşebilecek.

Öte yandan Parlamentonun dün sabahki oturumunda Türkiye'ye ilişkin iki karar tasarısı da üyelerin çoğunluğu tarafından benimsendi. Birinci kararda, Türkiye'deki idam cezalarının infazının durdurulması ve Avrupa Parlamentosu Başkanı Pierre Pflimlin'in bu konuda Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** nezdinde girişimde bulunması talep ediliyor. Komünist milletvekillerinin sunduğu ve kabul edilen diğer tasarıda ise Barış Derneği davasında tutuklu bulunan **Mahmut Dikerdem** ve arkadaşlarının sağlık durumlarından da söz edilerek salıverilmeleri isteniyor.

57 Yıllık Esbank hizmette kararlı davranışta tedbirli
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

YILAYDIN DERSANESİ

61. Yıl; Sayı: 21597 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 13 Ekim 1984 Cumartesi

Yedi acı tören

Şehit önyüzbaşı ve 8 erden 6'sı törenle toprağa verildi

KIBRIS'TA EN SICAK GÜNLER

Sisco anlatıyor 1964'ten 1974'e

Kissinger'ın yardımcısı ve Nixon'ın özel temsilcisi Joseph Sisco açıklıyor

Sisco anlatıyor / Kıbrıs'ta en sıcak günler

"Ecevit'in bir cümlesini hiç unutamayacağım"

UFUK GÜLDEMİR — *14-16 ekim*

WASHINGTON — M Caddesinin üzerindeki lüks binanın 6. katındaki bürosunun kapısında **"Sisco Associates"** yazıyordu. Dr. **Joseph Sisco** 1950 yılında Amerikan Haberalma Merkezi'nde (CIA) başlayan kamu hizmetini 1976 yılında Dışişleri Bakan Yardımcısı olarak tamamladıktan sonra bu büroyu açmıştı.

Burası bir dış politika mağazasıydı. İsteyen, ihtiyacı olan, bu mağazaya geliyor, ücretini ödemek koşuluyla ister toptan, ister perakende dış politika satın alabiliyordu. Örneğin öğrencilerle güvenlik güçleri arasında çatışma çıkıp 83 öğrencinin öldüğü Liberya, ABD Kongresi'nin "öğrencilerin katilleri bulunup yargı önüne çıkarılmadan 45 milyon dolarlık Amerikan askeri ve ekonomik yardımını alamayacağı" tehdidi ile karşı karşıya ise Washington'daki Liberya Büyükelçisi'nin gündelik alışverişini yapabileceği yüzlerce dış politika mağazasından birisi de burasıydı. Bu işi yapmak, kendi ülkesine karşı lobi faaliyetinde bulunmak, bu ülkenin ticaret geleneklerine göre ayıp olmadığı gibi son derece saygın bir işti. Eğer böyle olmasa **"Bugün ne iş yapıyorsunuz?"** diye sorduğumda Dr. Sisco, **"Eskisi gibi. Dışişleri Bakanlığı'nda ne yapıyorsam, şimdi de onu yapıyorum"** diye yanıt vermezdi.

Büroya girince bizi sekreteri **Barbara Thorkildsen** karşıladı. Masasının üzerinde 1984 Kongre Albümü vardı, duvarlarda da yaşlı **Bruegel**'den röprodüksiyonlar. Sabah kahvesini Sisco'nun Kızılay gezici kan bağış istasyonu küçüklüğündeki odasında içtik. Duvarlarda Japon estampları, **Brejnev** ile karşılıklı oturırken, **Mao** ile el sıkışırken fotoğrafları. Gömleğinin yakaları düğmeli, Oxford stili, kravatı da ham ipek.

Sohbet, en son söylemesi gerekeni en başta söylemesiyle başladı, aralıksız dört saat sürdü:

"Kıbrıs sorununun kısa vadede çözüleceğine inanmıyorum. Bugünkü 'de facto' statü kanımca belirsiz bir tarihe kadar devam edecektir."

— Kıbrıs sorunu ile ilk kez ne zaman ve hangi olay nedeniyle ilgilenmeye başladınız?

SİSCO — Dışişleri Bakanlığındaki görevime 1951 yılında başladım. Göreve başlar başlamaz ilk atandığım yer de Birleşmiş Milletler'deki daimi temsilciliğimiz oldu. BM politikamız Kıbrıs sorunu ile yakından ilgilenmemizi gerektirdiğinden kendimi Kıbrıs sorununun içinde bulmam kaçınılmazdı. Kamu hizmetinden ayrıldıktan sonraki yıllarda da Kıbrıs sorununa ilgimin devam etmesini genç bir diplomatken kanımın zehirlenmiş olmasına borçlu olsam gerek.

— 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında devreye nasıl girdiniz? Nasıl arabulucu oldunuz?

SİSCO — Kıbrıs krizi Yunanistan'daki albaylar cuntasının Lefkoşe'de bir darbe yaparak demokratik hükümeti devirmesiyle başladı. **Makarios** Adadan kaçmıştı. Adanın yürürlükteki statüsünde tek taraflı bir değişiklik ise garantör devletlere gerektiğinde askeri müdahale olanağı bile tanıyordu. Yunan cuntasının Kıbrıs'ta gerçekleştirdiği darbe ise Adanın yürürlükteki statüsünde tek yanlı bir tasarruf olarak değerlendirilebilecek nitelikteydi. Buraya kadar

olanlar endişe vericiydi, ama bizi asıl endişelendiren Türkiye'nin bu hareket karşısında yapabileceklerinin boyutuydu... Çok zor günlerdi. Hükümetim beni Türkiye ile Yunanistan arasında arabuluculukla görevlendirmeden önce, Kıbrıs'taki darbenin daha ilk saatlerinde Dışişleri Bakanlığı'ndaki ve Pentagon'daki (ABD Savunma Bakanlığı) toplantılarımızda başlıca gündem maddesi darbenin yapılmış olması değil; Türkiye'nin müdahalesinin nasıl önleneceğiydi.

— Müdahaleyi nasıl önlemeyi düşündünüz? Toplantılarda daha sonra göndermekten vazgeçtiğiniz ikinci bir Johnson mektubu kaleme alındı mı? Üstelik siz ünlü Johnson mektubunu kaleme alan ekibin içindeydiniz.. Deneyimliydiniz...

SİSCO — Evet... O dönemde **Johnson** yönetimiyle çalışıyordum. Bu mektup da biz teknisyenlerin değil, Başkanın görüşlerini yansıtıyordu.

— Johnson mektubunun o dönemde Türkiye'yi girişebileceği askeri bir harekâttan alıkoymuş olması, sizin 1974'teki Kıbrıs ve Türkiye politikanızı şekillendirdi mi? Işık tuttu mu?

SİSCO — Bu acı mektubun bir zamanlar sonuç almış olduğunu tabii ki unutamazdık. Ama o gün de inanıyordum, bugün de inanıyorum ki Türkiye gibi sadık ve güvenilir bir müttefikle, karşı bu tür bir yaptırım uygulamak zorunda kalmak mektubu kaleme aldığımız yıllarda bize çok acı vermişti.

Hiç kuşkusuz Türklere de acı vermişti ki, 1974'te Kıbrıs çıkarmasının olduğu gece, çok saygı duyduğum Sayın **Ecevit**'le odasında konuşurken durmadan **"Bu kez, Sayın Sisco, ne yapacağımıza biz karar vereceğiz"** diye vurgulaması bunun kanıtıydı. Bu cümleyi ömrüm boyunca unutmayacağım: **"Bu kez, Sayın Sisco ne yapacağımıza biz karar vereceğiz"...**

— Johnson mektubunu kaleme aldığınız yıllarda Amerikan yönetimi olarak Türkiye'nin bu mektupla istenilenlerin dışına çıkmayacağından emin miydiniz? Başkan Johnson, Türklerin tepki gösterebileceği olasılığı konusunda ne düşünüyordu?

SİSCO — Dış politikada bazen acı, ama kaçınılmaz kararlar almakla karşı karşıya kalabilirsiniz. Bu mektubu yazmasaydık şunlar olabilirdi: **a) Türkiye ile Yunanistan arasında savaş çıkabilirdi. b) İki NATO üyesi arasında çıkan savaş NATO'nun sonu olabilirdi. c) Bu çatışma Sovyetler Birliği tarafından alabildiğine kullanılabilirdi.** İşte bu yüzden biz acı olanı, ama yapılması gerekeni yapıp Türkleri kırmak pahasına bu mektubu kaleme aldık.. Türkleri yaraladık.. Üstelik yara da iz bıraktı. Ama bu mektubun sağladığı barış ortamından başta Türkiye olmak üzere o bölgedeki bütün ülkeler yarar sağladı. Olası bir ABD - Sovyetler çatışması da önlenmiş oldu. O yıllarda Türklerin Kıbrıs'a müdahalesinin ABD ve Sovyetler'i de kapsayan bir dünya krizine yol açabileceği yolunda ciddi endişeler belirmişti. Mektubu yazdıran başlıca dürtü buydu.

Şimdi gelelim 1974'e... 1960'larda ABD, Türkiye'ye ne kadar acımasız davranmışsa 1974'te de o kadar sempatiyle bakıyordu. Örneğin Yunanistan'daki albaylar cuntası, Kıbrıs'ta darbe yaptığında, ben Ankara ile Atina arasında mekik dokurken, ABD yönetimini temsilen albaylarla her görüşmemizde Türkiye'nin garantör olarak girişeceği her fevri hareketten Yunan cuntasının sorumlu olacağını vurguluyordum.

— Peki Kıbrıs'ta darbe olduğunda siz...

SİSCO — Bir dakika, bir dakika yanlış biliyorsunuz **"Kıbrıs'ta darbe olduğunda"** değil, **"Yunanistan'daki cunta Kıbrıs'ta darbe yaptırdığında."**

— Siz ne yapıyordunuz? ABD yönetimi Kıbrıs'ta olası bir darbenin istihbaratını almış mıydı? Tarafları uyarmış mıydınız?

SİSCO — Bu konu hâlâ tartışmalı. **Sampson** darbe yapmadan bir hafta önce sağlıklı haber aldıkları tartışılır bazı kaynaklar...

— Resmi kaynaklar mı, gayrı resmi mi?

SİSCO — Sağlıklı haber aldıkları tartışılır kaynaklar... Bu kaynaklar olası bir darbe istihbaratı almışlardı. Ancak biz yönetim olarak bu istihbaratı doğrulatamamıştık. Ancak o günledeki tek ilginç gelişme bu değildi. Örneğin o güne kadar ABD - Sovyet ilişkileri konusundaki tek politikası **"iti ite kırdırmak"** olan **Makarios**, darbeden yaklaşık 18 ay önce daha ılımlı bir rota çizmeye başlamıştı. Yani bizim şikâyetçi olduğumuz Makarios gitmiş yerine aklıselim sahibi birisi gelmişti. Bunu söylemekteki maksadım şu: Makarios'tan memnun olmadığımız için Kıbrıs'ta bir darbe düzenlenmesine ön ayak olmamız düşünülemezdi. ABD yönetimi olarak Makarios ile diyalog kurmaya başlayabilmiştik. Parlak bir taktisyen, diplomat ve lider olduğu tartışılmazdı. Böyle bir devlet adamı da bir işe girişeceğiniz zaman kolayca göz ardı edilemezdi.

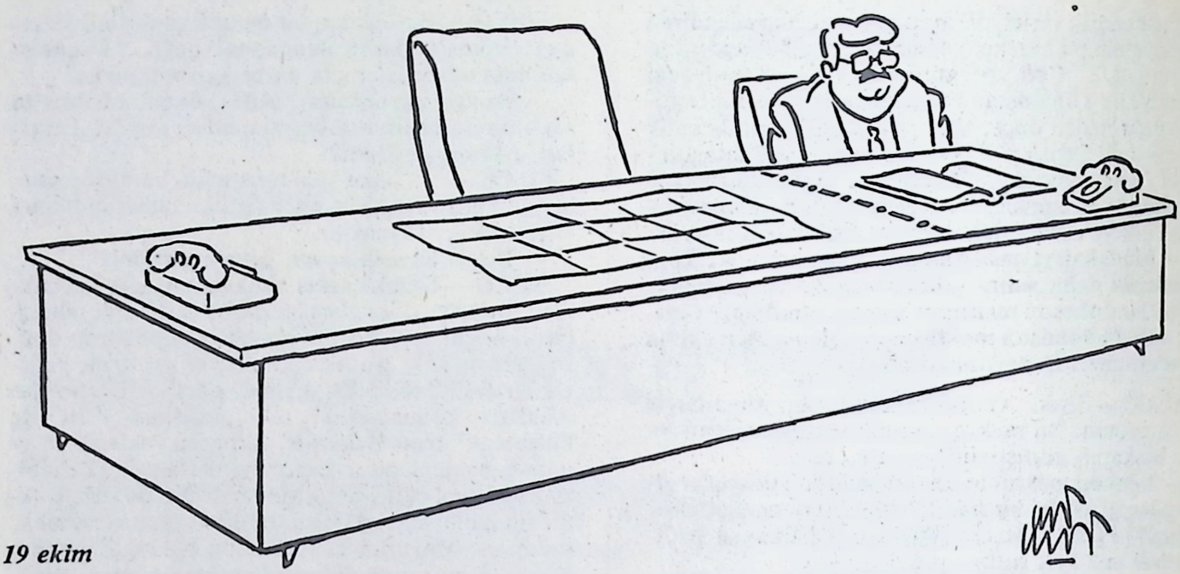
Dediğim gibi Makarios'un bize karşı tavrında yumuşamalar olmuştu. Bu yumuşamanın bir nedeni de, bunu ilk kez açıklıyorum, darbeden kısa bir süre önce Makarios'a suikast yapılacağını istihbar etmemiz ve kendisini uyarmamızdı. İstihbarat ajanlarımız Lefkoşe'de Makarios ile görüştü ve kendisine bir olası suikast haberi verildi. Bu tavrımız Kıbrıs'ta Makarios'a karşı yapılacak bir darbenin ABD'nin yararına olmayacağını kanıtladığı gibi belki de Makarios'un hayatını kurtardı.

Şimdi gelelim Atina'ya... Biz darbe olabileceğine ilişkin doğrulatamadığımız istihbaratlar almaya başladığımızda, ABD yönetimi olarak aldığımız önlemler arasında, Yunan hükümetine girişecekleri bu tür bir hareketin bizim desteğimizi alamayacağını hatırlatmak da vardı. Atina'daki Büyükelçimiz Tasco, Yunanlılara olası darbenin istihbar edildiğini ve ABD'nin sert tepkisi ile karşılanacağını iletmekle görevlendirildi. Açıkça söylüyorum buraya kadar anlattıklarımın hepsi harfi harfine yerine getirildi. Bu olaydaki tek karanlık nokta ise Tasco'nun bizim muhtıramızı Yunan hükümetine iletip iletmediği ya da o günkü koşullar içinde ne ölçüde iletebildiği. ABD yönetiminin darbeden haberdar olup önlemediği tartışması bence bu noktada başlıyor. Olayın en karanlık yönü de burada. Çünkü Tasco bugün yaşamıyor ve kendisine talimatımızı tam olarak yerine getirip, getirmediğini sorma imkânımız da yok. Ayrıca benim de bugün bu tür spekülasyonlara gireceğim de kuşkulu...

Tekrar söylüyorum, yemin ederim ki darbeden önce bu tür girişimlerin desteğimizi alamayacağını Yunan makamlarına iletmesi için Tasco'ya talimat verdik.

— Darbe gerçekleştiğinde bizler kadar şaşırmadınız ama...

SİSCO — Darbe olacağını haber almış olmamıza karşın şaşırmadığımı söylesem yalan olur. Çünkü darbeyi önlediğimizi sanıyorduk. Yanılmışız. Bizim için de sürpriz oldu.

19 ekim

Neşeli Politika

TANJU AKERSON — *16 ekim*

Kristof Kolomb, Amerika'yı keşfettiğinde New York'a gelmedi. Ama geçen gün bir başka ünlü İtalyan, Manhattan'da boy gösterdi. Kolomb'un Amerika'ya ayak basışının yıldönümü olarak kutlanan gün New York caddelerinde yapılan yürüyüşte en çok dikkati çeken kişi *Sophia Loren* idi. öyle ki, ünlü yıldız *Mondale*'in beklenmedik biçimde *Reagan*'a üstünlük gösterdiği televizyon açıkoturumunun moral bozukluğu içindeki Cumhuriyetçilerin imdadına bile yetişti. Mondale'in televizyon zaferinin coşturduğu Demokrat Parti yanlıları tam Başkan Yardımcısı *Bush* karşıtı gösteriye hazırlanırken, yanında yürüyen Sophia Loren'i görünce alkışlamaya başladılar. Böylece Bush, Sophia Loren sayesinde New Yorklulardan yuh uğultusu yerine alkış sesi almış oldu.

Yığınlarla diyalog kurmada üstüne yok denilen Reagan'ın televizyonda Mondale karşısında savunmada tutuk kalması, hele bir yerde yanıt veremeyecek ölçüde dilinin sürçmesi bayağı şaşkınlık uyandırdı. Cumhuriyetçi kesimden sızan haberlere göre suç danışmanlarda... Reagan'ı öyle fazla rakamlara boğarak hazırlamışlar ki, Başkan her zamanki gibi konuları geniş, üstten alma özelliğini kullanamamış.

Reagan'ın başarısızlığının nedeni, bazı gözlemcilere göre rakamlara dayalı ciddi çözümlemelere kalkıp başarılı olduğu fıkra alanını bırakması.. Örneğin seçim kampanyası sırasında son olarak Milwaukee'de kendisini dinleyenleri gülmekten kırıp geçiren fıkrası gibi.. Çoğunluğu Doğu Avrupa asıllı olan dinleyicilere Reagan, Macaristan, Polonya, Doğu Almanya'da yaşayan akrabalarını onlar gibi hiçbir zaman unutmadığını söyledikten sonra şu öyküyü anlatmış: *"Biliyor musunuz, ben bir ayağımı demir pardenin arkasına geçirdim. Bakın nasıl olduğunu anlatayım. 1982'de Avrupa gezisi sırasında Berlin duvarını ziyaret ettim. Doğu Alman askerleri ellerinde silahları bana bakarken bir ayağımı yeşil hattın öteki yanına kaydırdım. Bunu, benim bir zamanlar oraya geçmiş olduğumu bilsinler diye yaptım.."* Gözlemciler, *"Reagan, Mondale karşısında rakam tartışmasına gireceğine böyle fıkralar anlatsaydı bu duruma düşmezdi"* diyorlar.

Reagan'ın başarısızlığının bir başka nedeni olarak da yaşı gösteriliyor. Reagan'ı destekleyen Wall Street Journal gazetesi, başkanın tutuk kalmasının nedeni olarak yaş sorununa eğildi. Reagan'ı ormanda ağaç keserken, yüzerken, halter kaldırırken gösteren televizyon programları *"Başkan 74 yaşında bunları yapıyor, ama yine de..."* diyerek tartışmayı büyüttü. Reagan ise *"Mondale kadar makyaj yapsaydım, ben de daha genç görünürdüm"* dedi.

Yaş olayından bayağı kaygılandığı anlaşılan Beyaz Saray, Reagan ile ilgili son doktor raporunu açıkladı. Rapora göre Reagan, hem kafa hem vücutça son derece güçlü; yaşından genç gösteren bir kişiydi.

İlk saptamalar, kamuoyu yoklamalarında Reagan'ın Mondale ile arasındaki farkı az bir gerileme ile sürdürdüğünü gösteriyor. Ancak zamanın Mondale lehine işlemeye başladığı bir gerçek.. Her geçen gün Mondale için olumlu yönde fikir değiştirenlerin sayısı artıyor. 7 kasıma kadar Mondale aradaki farkı kapatırsa, herhalde Cumhuriyetçilerin *"New York'taki Sophia Loren"* türünden bir olaya gereksinmesi olacak. Cumhuriyetçi Parti'nin kampanya yöneticilerinden biri gayet ciddi *"Hayır"* diyor *"Sophia Loren, Bush ile beraber yürüdü, ama seçimde resmen partimizi desteklemiyor.."*

Bazı ülkelerde çaylar neşeli, politika acı olur.. Burada tersi..

57 Yıllık Esbank hizmette kararlı davranışta tedbirli
ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DÖRTLER DERSANESİ

61. Yıl; Sayı: 21601 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 17 Ekim 1984 Çarşamba

Türkiye-Irak sınırında operasyon:

Güneş Harekâtı

Başbakan Özal, bugün Meclis'te Sınır operasyonu konusunda geniş bir açıklama yapacak. Halefoğlu ve Orgeneral Öztorun Bağdat görüşmeleri hakkında Evren'e bilgi sundular.
Van'ın Çatak ilçesinde bir operasyondan dönen helikopterin kalkışta arızalanarak düşmesi sonucu Assubay Çavuş Nejat Dağlı şehit oldu.

Türkiye ve Irak topraklarını kapsayan 120 kilometre uzunluğunda, 30 kilometre derinliğindeki şerit içinde 17 bin Peşmerge, 400 dolayında PKK militanı, 250 kadar ASALA üyesi ve çok sayıda uluslararası terörist bulunuyor.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye ile Irak topraklarını kapsayan 120 kilometre uzunluğunda 30 kilometre derinliğindeki şerit içinde 17 bin peşmerge, 400 dolayında PKK ve 250 kadar ASALA militanı ile çok sayıda uluslararası terörist ve suçlu bulunduğu, bunlardan 500 kadarının Türk topraklarına küçük gruplar halinde dağıldığı belirlendi. Hakkâri'de bulunan "Cumhuriyet" muhabiri Hasan Uysal'ın bildirdiğine göre Türkiye - Irak sınırı çevresindeki teröristlerin temizlenmesi için bir süredir devam eden "Huzur Operasyonu"nun devamı niteliğinde "Güneş Harekâtı" da dün başlatıldı.

Bu arada, Van'ın Çatak ilçesinde önceki gün güvenlik kuvvetlerinin uyguladığı bir operasyondan dönen helikopterin kalkış sırasında arızalanarak düşmesi üzerine komando astsubay çavuş Nejat Dağlı şehit oldu.

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'te)

YAKALANDILAR — (Fotoğraf: RIZA EZER)

ÖZAL, "FİLTRELER SAYESİNDE GÖKOVA KİRLENMEZ" DEMİŞTİ...

Yatağan'ı filtre de kurtaramadı

3 bin imzalı "Santrala hayır" dilekçesi, Evren'de

TÜREY KÖSE

TEHLİKE ALTINDA

ABD'li gazeteciye demeç

Evren: Kimseye tek çakıl taşı bile vermeyiz

UFUK GÜLDEMİR

Maaşlara son yama: Katsayı 46

Uzun süre 45'e çıkarılması düşünülen memur maaş katsayısı 46 olarak belirlendi. Katsayı temmuzda ikinci bir zam görecek ve 48 olacak.

Temmuz ayına kadar yan ödeme katsayısı 13, yakacak yardımı ise 12 bin 500 lira. Temmuzda yan ödeme katsayısı 14'e, yakacak yardımı 13 bin 500 liraya yükselecek.

46 katsayıya göre, 1. derecenin 1. kademesindeki bir memurun ek göstergesiz net maaşı 39 bin 120, 9. derecenin 1. kademesindeki memurunki de 16 bin 896 lira oluyor.

MEMUR EMEKLİ AYLIĞI

SSK EMEKLİ AYLIĞI

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, 1985 Yılı Bütçe Yasa Tasarısı'nı dün açıkladı. Bakanın açıklamasına göre, 1985 ocak-temmuz döneminde memur maaşlarına esas olan katsayı 46, yan ödeme katsayısı 13, yakacak yardımı ise 12 bin 500 lira olarak belirlendi.

Borç: ücret: bütçesi

Yorgan bu kadarmış

YALÇIN DOĞAN

Yorgan bu kadarmış

YALÇIN DOĞAN — *17 ekim*

ANKARA — Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan,** son derece açık ve içten davranıyor. Bu içtenliği kendisini aynı zamanda sevimli kılıyor. Sürdürdüğü bu içten tavır, partisi ve hükümeti içinde kendisinin yoğun eleştirilmesine yol açıyor.

1985 bütçe tasarısını açıklamak amacıyla dün düzenlediği basın toplantısında, ilk kez bir maliye bakanını böylesine açık, net ve dürüst gördük. Bakan öylesine dürüst idi ki, kendi hazırladığı bütçeyi bile savunmadı desek yeridir. Bütçeye yönelik hiç hayal kurmadı, hiç kimsenin de hayal kurmasına izin vermeyeceğini belli etti. Dolayısıyla, Başbakan Özal'ın ekonomiye yönelik verdiği rakamlar, tahminler, değerlendirmeler **"bütçeyi hazırlayan"** Bakan tarafından tartışılır duruma getirildi.

Bütçeye baktığınızda, 5 trilyon 800 milyar liraya bağlandığını görüyorsunuz. Ama biraz daha ayrıntılı incelediğinizde, bunun tam 1 trilyon lirasının iç ve dış borçlara ayrıldığı ortaya çıkıyor. 1985 yılında iç borçlar için 380 milyar lira, dış borçlar için de 770 milyar lira ayrılmış. Toplam 1 trilyon liralık borç ödemeye, 1 trilyon 275 milyar liralık personel harcamalarını da eklerseniz, işte bütçenin hemen hemen yarısına yakın bölümünün bir anda uçup gittiğini görürsünüz. Geriye kalanla da hangi **"kalkınma"** gerçekleşecek, hangi işsize yeni iş alanları açılacak, devlet hangi hizmeti nasıl ve kime götürecek, bu gerçekten büyük bir soru işareti olarak belirliyor. Benzer hesabı yapan bir gazetecinin sorusu üzerine, Bakan Arıkan'ın verdiği yanıt, bizce çok çarpıcı ve gerçekçi idi.:

"Haklısınız. Ama yorganımız işte bu kadar."

Bakan'ın açıklamaları arasında yer alan iki gerçekçi gözlem daha var. Bunlardan ilki KİT'lere, ikincisi de fiyat artışlarına ilişkin. Bakan, konuşmasının bir yerinde açıkça, **"KİT'ler, bütçeyi sağlıksız hale getiriyor"** diyerek, KİT yönetiminin sadece onların ürettiği mallara zam yapmak olmadığını dile getirmeye çalıştı. Konuşmasının bir başka yerinde ise, asıl can alıcı hastalığı vurgulamaktan çekinmedi: **"Ekonomide maliyet enflasyonu sürmektedir."**

KİT'ler sağlıksız işliyorsa, ekonomide maliyet enflasyonu varsa, yeni yatırım ve projeler açısından 1985 yılı oldukça zayıf bir görünüm sergiliyorsa, memurlara daha başlangıçta fiyat artışının altında bir katsayı uygun görüldüyse, yıl sonunda doların 500 liraya doğru tırmanacağı bugünden hesap edilip bütçeye konmuşsa ve tüm bu gerçekler, bizzat Maliye Bakanı tarafından, **"samimi bir biçimde"** açıklanıyorsa, bu bütçe için daha ne söylenebilir ki?

Bakan'ın basın toplantısında, soru-yanıt bölümünde verdiği bir örnek, Türkiye'deki olaylara hükümetin bakış açısını sergilemesi yönünden de ilginçti. Hangi yatırım ve projelerin ağırlık taşıyacağı konu-

sunda **"soruları cevapsız bırakacağını ve bunun kendisini ilgilendirmediğini"** belirten Bakan, Maliye Bakanlığı ile ilgili bir örnek vermekten yine de kaçınmadı. Türkiye'de **"asıl yatırım yapılacak alanın vergi idaresi"** olduğunu belirten Arıkan, DPT ile bu yönde bir tartışma çıktığını söyleyerek, **"DPT önümüzdeki yıl 9 tane hapishane yapılmasını kabul etti, ama buna karşılık ancak 7 tane vergi dairesi yapılmasına izin verdi"** biçiminde konuştu.

Maliye Bakanı'nı dikkatle dinledik. Dağıttığı basın toplantısı metnini daha sonra bir kez daha okuduk. Bakan'ın verdiği rakamlar, **"küçülen ve 1985 yılında daha da küçülecek olan bir Türkiye'nin"** habercisi. Ve Arıkan, bu gerçeğin farkında. Halkın önüne **"küçük bir bütçe"** ile çıktığını bildiği içindir ki, hiçbir vaatte bulunmamaya özen gösterdi. İlk kez bir maliye bakanı bütçeyi açıklarken, böylesine içten davrandı ve **"şunuuuuu yapacağız, bunuuu yapacağız"** gibi ucuz politika aldatmacasına girmedi.

Bakan, **"bu bütçeyle ancak borç ödenir, ücretler verilir"** demeye getirdi. Ya da bunu söyleyen bir gazeteciyi doğruladı. Kısaca, 1985 bütçesi bir **"borç ve ücret ödeme bütçesi"** olarak ortaya çıktı. Bu bütçeyle 1985 yılında Türkiye nasıl yönetilir? Onu da Başbakan Özal düşünecek herhalde...

Yargıtay Başsavcılığı sanıkların beraatını istedi

TİKP davası Askeri Yargıtay'da

17 ekim

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye İşçi Köylü Partisi'nin (TİKP) Genel Başkanı **Doğu Perinçek** ile tutuklu 16 ve tutuksuz 7 arkadaşı hakkındaki davanın Askeri Yargıtay'daki duruşması bugün yapılacak.

Doğu Perinçek ile 23 parti yöneticisi ve kurucusu 4 Mayıs 1983'te Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde 12 yıl ile 5 yıl arasında değişen hapis cezalarına mahkûm edilmişler, sanıklardan 17'si tutuklanmıştı. Askeri Mahkeme kararı üzerinden 1.5 yıl sonra Askeri Yargıtay'da yapılacak duruşmayı izlemek üzere, merkezi Roma'da bulunan Russell Mahkemesi'nin devamı niteliğindeki Daimi Halk Mahkemesi adına Prof. **Erust Utrecht**, Paris Barosu, Hür Hukukçular Birliği ve Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu'ndan avukat **Emmanuelle Kneuse** ile **Nicole Gudj** ve Danimarka Hukukçular Birliği'nden **Eric Siesby** Ankara'ya geldiler.

BAŞSAVCI BOZULMASINI İSTİYOR

Askeri Yargıtay Başsavcılığı, TİKP davasına ilişkin 2 Numaralı Askeri Mahkemenin verdiği kararın bozulmasını ve sanıkların beraatlarını istedi. Başsavcılığın 30 Nisan 1984 tarihli tebliğnamesinde bozma gerekçesi şöyle açıklandı:

"TİKP hakkında çeşitli suç duyurularında bulunulmuş olmasına rağmen, kapatma davası açılmadığına göre, C. Başsavcılığı partinin yasal olduğunu, yasal doğrultusunda faaliyet gösterdiğini kabul etmiş demektir. Bu kabul, hukuk devletinin, anayasa ve Siyasal Partiler Kanunun partiler için getirdiği güvencenin gereğidir. Suçun maddi unsuru oluşmamıştır.

Öte yandan, sanıklara partilerinin yasal olarak kurulduğu İçişleri Bakanlığı tarafından resmen bildirildiği gibi, C. Başsavcılığı tarafından da parti hakkında herhangi bir işlem yapılmamıştır. Sanıklar bu gerçeklerin ışığında anayasa ve yasaların güvencesinde partilerinin yasal olduğuna inanarak partiye girmişler, parti yöneticiliğini kabul etmişler ve partiyi yönetmişlerdir.

Ortada suç kastı yoktur. Suçun manevi unsuru da yoktur. Sanıkların üzerlerine atılan parti kurmak ve yönetmek suçlarından beraatları gerekir. Ancak varsa şahsi faaliyetlerinden dolayı cezalandırılabilirler.

Bütün bu nedenlerle kararın eksik soruşturmadan, sübuttan ve vasıftan bozulmasına karar verilmesi gerektiği düşüncesindeyiz."

DAVANIN SEYRİ

TİKP yöneticileri hakkındaki tutuklama kararı, 12 Kasım 1980'de basın ve yayın organlarında açıklanmıştı. Bu açıklama üzerine Doğu Perinçek ve diğer yöneticiler Askeri Savcılığa başvurarak partilerinin ve kendilerinin suçsuzluğunu savundular.

TİKP yöneticileri Ankara Dil ve İstihbarat Okulu'nda diğer partilerin yöneticileriyle birlikte tutuklu bulundukları sırada davanın görülmesine Ankara 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde 15 Haziran 1981'de başlandı.

Duruşmalar sırasında sanıklar, tahliye edildi ve son olarak 12 Temmuz 1982'de Doğu Perinçek ve diğer iki yönetici de serbest bırakıldı. Böylece davada tutuklu sanık kalmadı. Sanıkların da hazır bulunduğu 4 Mayıs 1983 günü yapılan karar celsesinde mahkeme, sanıklar hakkında TCK'nin 141. maddesini ihlalden mahkûmiyet ve tutuklama kararı verdi.

TUTUKLU SANIKLAR

"Doğu Perinçek **(Genel Başkan-12 yıl)**, Hasan Yalçın **(Başkanlık Kurulu üyesi- 12 yıl)**, M. Kemal Çamkıran **(Başkanlık Kurulu üyesi - 10 yıl)**, M. Bedri Gültekin **(Başkanlık Kurulu üyesi- 10 yıl)**, Hüseyin Karanlık **(Başkanlık Kurulu üyesi- 10 yıl)**, Halim Spatar **(Merkez Komite üyesi- 10 yıl)**, Hüseyin Bülbül **(Merkez Komite üyesi- 10 yıl)**, Mehmet Cengiz **(Merkez Komite üyesi- 8 yıl)**, Şahin Çömez **(Merkez Komite üyesi-8 yıl)**, O. Gürhan Ertür **(Merkez Komite üyesi- 8 yıl)**, Oktay Kutlu **(Merkez Komite üyesi- 8 yıl)**, Rıza Böke **(Merkez Komite üyesi- 8 yıl)**, Fuat Terzi **(kurucu üye- 8 yıl)**, İsrafil Tekin **(kurucu üye- 8 yıl)**, Kenan Arkış **(kurucu üye- 8 yıl)**, Mustafa Ovacık **(kurucu üye- 8 yıl)**, Mustafa Karayünlü **(kurucu üye- 8 yıl)."**

TUTUKSUZ SANIKLAR

"Fatma Bursalı, Ali Rıza Can, Erdoğan Yemenici, Kâmil Konyalı, İnci Ataberk, Ahmet Şencan **(6'şar yıl 8'er ay)** ve Ömer Faruk Ciravoğlu **(5 yıl)."**

Taktik

ERGUN BALCI — *17 ekim*

Mao-Ze Dung, *"Gerilla suda yüzen balıktır"* der. Çin lideri bu tümcede su kelimesini halk anlamına kullanır. Gerillanın ancak halkın desteğini sağlayabildiği takdirde başarılı olabileceğini, hareket yeteneğine kavuşabileceğini ve çoğalabileceğini söylemek ister. Gerilla sudan çıktığı, başka bir deyişle halktan koptuğu an mahvolur.

Bu, gerilla savaşları için klasik kuraldır. Yabancı işgal ordularına karşı verilen kurtuluş savaşlarında gerillaların halktan kopma gibi kaygısı yoktur. Halk, tümüyle ya da çok büyük bir bölümü ile gerillanın yanındadır. Bu tür savaşlarda gerilla, Mao'nun deyimine uygun olarak *"suda yüzen bir balıktır"* ve balığı yok etmek çok güçtür. Bu kuralın çağımızda klasik örnekleri Vietnam ve Afganistan savaşlarıdır. Afganistan'da dünyanın en modern silahları ile donatılmış 100 bin kişilik Sovyet ordusu, dört yıldır Müslüman gerillalarla baş edememiştir; daha uzun süre de edemeyecektir.

Gerilla, baştaki iktidarın ulusa tümü ile yabancılaştığı, kendi halkına ihanet eden yönetimlerin kitleleri acımasızca ezdiği ülkelerde de halkı yanına alarak güçlenir ve mücadelesini sürdürür. Bu olgunun da klasik örneği Nikaragua'dır. Sandinistalar Somoza diktatörlüğüne karşı yıllar süren gerilla savaşında Somoza rejiminin inim inim inlettiği halk arasında tabanlarını sürekli genişletmiş ve sonunda yozlaşmış yönetimi temellerinden yıkmışlardır.

Doğu Anadolu'da Türk askerlerine pusu kuran teröristlerin durumu ise tümüyle değişiktir. Bunlar ne ülkeye dışardan saldırmış yabancı bir orduya karşı, ne de halkına yabancılaşmış bir diktatörlüğe karşı savaşmaktadırlar. Aksine, yabancı kaynaklardan sağladıkları silahlarla ve yabancı ülkelerden sızarak, Türkiye'yi bölmeye çalışmaktadırlar. Başka bir deyişle, sudaki balık değil, tersine halkın desteğine sahip olmayan *"sudan çıkmış balık"* durumundadırlar. Kendileri de bu konumlarının bilincindedirler. Bilincinde oldukları bir başka nokta da, bu tür saldırılarla ne Türk ordusunu, ne de Türkiye'yi sarsabilecekleridir.

Öyleyse bu umutsuzca girişimlerin anlamı nedir?

Sanırız bu girişimleri yapanların umutları değişiktir. Bunlar Türkiye'yi sarsma umudunun olmadığını bilmekte, sadece bu aşamada kendileri için taban yaratmayı umut etmektedirler.

Başka bir deyişle balık, içinde yüzebileceği suyu aramakta ya da sulak bölgeyi yaratmaya çalışmaktadır.

Bu nasıl olur?

Kışkırtma ile... Karşı tarafa saldırılar düzenleyip kızdırmaya çalışmakla, giderek sertleşmeye zorlamakla, bu sertliğin sadece saldırganlara değil, yöre halkına da yönelmesini sağlamaya çabalamakla.

Çünkü rejim, serinkanlılığını yitirip, yöredeki vatandaşlara karşı da sertleşirse, o zaman meydana gelen tedirginlik ortamında kendilerine yandaş bulma ve taban yaratma olanağına kavuşabileceklerdir.

Balık, suyun dışında uzun ömürlü olamayacağının bilincindedir. Yüzebileceği sulak ortamın meydana gelebilmesi için de rejimin sertleşmesi ve giderek daha otoriter bir niteliğe bürünmesi gerekmektedir.

Rejim, otoriter nitelik kazandıkça halkta tedirginlik artacak ve bu tedirginlik ortamında taban yaratmak ya da *"yüzecek su"* bulmak şansı çoğalacaktır.

Cumhurbaşkanı Evren, Doğu Anadolu'da yaptığı konuşmalardan birinde, *"Anarşistlerin istedikleri, demokrasinin ortadan kalkmasıdır. Biz onlara karşı parlamenter rejim içinde mücadele edeceğiz"* derken soruna çok doğru teşhis koymuştur.

Taktik, kışkırtmalarla yönetimi yöredeki vatandaşları tedirgin edebilecek davranışlara itmek, böylece kendine taban yaratma ortamını doğurmaktır.

Serinkanlılığı yitirmeyen yönetimler bir yandan teröristlere karşı etkili mücadele verirken, öte yandan da akılcı davranışla bu klasik taktiği kolayca boşa çıkarabilirler.

Turgut Özal 'heyecan' istemiyor

18 ekim

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Güneydoğu olayları ve ayrılıkçı teröre karşı yürütülen askeri operasyonlar konusunda dün TBMM'de konuşan Başbakan **Turgut Özal**, **"Meselelerin üzerine büyük devlet olmanın ciddiyetiyle, kararlılık ve serinkanlılıkla gidileceğini"** söyledi. **"Sayıları 500-600'ü bulmayan eşkıyayı muhatap alarak heyecan yaratılmasını doğru bulmadığını"** belirtti.

Özal, **"Biz güya sadece ekonomiyle meşgulmüşüz"** dedikten sonra da şunları vurguladı: **"İç politika bizde, dış politika Cumhurbaşkanındaymış. Anayasa, Cumhurbaşkanı'na ne görev vermişse Sayın Cumhurbaşkanı onu yapmaktadır. Bunlar kasıtlı. Bizim Cumhurbaşkanı ile aramızı açmaya çalışmayın, aramız iyidir."**

Özal, **"Bir hukuk devletinin anarşi ve terörle mücadele ederken, anarşist ve teröristlerin kullandığı metotları kullanmasının düşünülemeyeceğine"** işaret etti. Güneydoğu olaylarında Türkiye'nin **"güçlenmesini kıskananların"**, bölücü örgütlerin yurt dışında toparlanmalarında da **"kanun dışı TKP'nin"** rolü bulunduğuna dikkat çekti. **"Açık söylüyorum, bu grupların dış destekleri vardır"** dedi. Başbakan, **"Hiçbir hukuk devletinin kendi topraklarında diğer ülkeler aleyhine terörist yetiştirilmesini mazur gösteremeyeceğini"** vurguladı.

Başbakan Özal, **"Türkiye'nin aleyhinde olan grupların, ülkelerin, Türkiye'de tekrar sıkı yönetilen bir rejime dönüş için tahrikçilik yaptıklarını"** söyleyerek, **"Demokrasiden vazgeçmeyiz"** dedi.

TBMM'nin dünkü birleşiminde önce Başbakan Turgut Özal kürsüye geldi ve güneydoğudaki olaylar ve devletin aldığı tedbirler konusunda bilgi verdi. Özal konuşmasında ana hatlarıyla şunları söyledi:

"DOĞRU TEŞHİS GEREK"

• 15 ağustostan bu yana güneydoğuda meydana gelen olaylar, bazı ayrılıkçı unsurlar tarafından yürütülen mevzii olaylardır. 10 terörist ölü, ikisi yaralı olarak ele geçirilmiştir. Yakalanan terörist sayısı giderek artıyor.

• Sıcak savaş yerini soğuk savaşa, o da teröre bıraktı. Dünya, terör girdabında. Hukuk devleti, anarşiyle mücadelede anarşistlerin metotlarını kullanamaz, bu itibarla bütün dünyada anarşi ve terörün önü alınamıyor.

"MAZUR GÖSTEREMEZLER"

• Hangi sebeple olursa olsun, hiçbir devletin anarşist ve teröriste arka çıkmaya hakkı yoktur.

• Hiçbir hukuk devleti, kendi topraklarında diğer ülkeler aleyhine terörist yetiştirilmesini mazur gösteremez.

• Bazı ülkelerin yakın menfaatlerini göz önünde bulundurarak, ülkemiz aleyhine yurt dışında girişilen anarşik eylemleri himaye eder bir tavır içersine girdikleri, zaman zaman müşahade edilmektedir. Hiçbir ideoloji, insan hayatından daha mukaddes ve önemli değildir.

"GÜÇLENMEMİZİ KISKANACAKLAR"

• Türkiye'nin güçlenmesi karşısında, karşımıza bazı engeller çıkarılacak, ülkemizin güçlenmesi kıskanılacak, bundan, menfaati zarar gören ülkeler bulunacaktır.

• Anarşi ve terör, ülkenin birlik, bütünlüğünü bozmak için kullanılacaktır.

"ANARŞİNİN KÖKÜ KAZINAMADI"

• Anarşi 12 Eylül yönetimi sayesinde sindirildi, ama kökü kazınamadı. Terör şehir ve kır gerillası şeklinde sürüyor, şimdi ayrılıkçı teröre dönüştü.

• Ermeni terör örgütü ASALA ve ayrılıkçı teröristler dış desteğe sahip ve yakın dayanışma içindedirler.

• Aşırı sol ve bölücü örgütlerin yurt dışında toplanmalarında, organize edilmelerinde kanun dışı TKP'nin büyük rolü olmuştur.

• Türkiye'den kaçan bazı teröristler Suriye'de ASALA ve Irak Kürdistan Demokratik Partisi'yle temasa geçmişler, ortak eylem için anlaşmışlardır.

• Arazi yapısından faydalanan teröristler, vur kaç taktiğiyle sınırı aşabilmektedir. Sınırın İran ve Irak tarafları savunmasız olduğundan, iki tarafı kontrol mümkün olamamaktadır.

"SERİNKANLI DAVRANACAĞIZ"

• Güneydoğu Anadolu halkının devlete bağlılığı her türlü takdirin üstündedir.

• Hükümet, olayların üzerine serinkanlı bir şekilde gitmektedir.

• Bu olaylarla Türk basını, kamuoyu ve parlamento heyecanlandırılarak yanlış kararlar alınması istenmektedir.

• Büyük devlet olmanın ciddiyetiyle meselelerin üzerine kararlılık ve serinkanlılıkla gideceğiz.

• Türkiye'de tekrar sıkı yönetilen bir rejime dönüş için tahrikçilik yapıyorlar, demokrasiden vazgeçmeyiz.

• Hükümet huzur ve güvenin sağlanmasına gereken önemi vermiş, başarılı da olmuştur. 1 Ocak 1984'ten bu yana 2405 sol, 424 bölücü, 298 sağ örgüt mensubu yakalanmıştır.

• Terörle mücadelede aldığımız tedbirleri hiçbir zaman iç politika malzemesi yapmadık.

"MUHATAP ALMAYALIM"

• Sayıları birkaç yüzü geçmeyen eşkıyayı muhatap alarak heyecanlanmayı doğru bir politika olarak görmüyoruz.

• Ayrılıkçı teröristlerin istediği reklamı yapmayalım, basın ve parlamento olaya soğukkanlı baksın, onların ekmeğine yağ sürmeyelim.

"OPERASYONLAR YASAL"

• Bölgeye ek kuvvet gönderildi. Antiteröre elverişli, eğitilmiş jandarma gücü 1402 sayılı Sıkıyönetim ve 2802 sayılı Jandarma Görev ve Esaslarına İlişkin Yasalar doğrultusunda operasyonlarını sürdürdü. Şimdi önceki operasyonlardan üç kat fazla kuvvet bölgede bulunuyor.

• Operasyonların amacı devlet otorite ve güvenliğini devam ettirmek, huzur sağlamak, etkin bir hudut kontrolü, özellikle İran ve Irak'tan Türkiye'ye illegal giriş çıkışları önlemek, Türkiye'deki teröristleri tecrit etmek.

"HALKA ŞÜKRAN"

• Halkın anlayış ve desteği için şükran duygularımı ifade ederim.

• 15 ağustostan bu yana yürütülen operasyonlarda 1415 kişi gözaltına alındı, 692'si serbest bırakıldı, terör eylemi zanlısı olarak 60 kişi sıkıyönetim komutanlığına, kanun kaçağı durumunda olan 138 kişi de Cumhuriyet Savcılığına teslim edildiler. Halen 516 kişi sorguda, 715 kişi tutuklu veya gözaltında.

"IRAK'LA ANLAŞTIK"

• Hudutların güvenliğine ağırlık veriyoruz.

• Karşılıklı sızmaları önleyecek tedbirleri komşu ülkelerle işbirliği imkânlarından da faydalanarak alıyoruz. Dışişleri Bakanı Irak'la müsbet görüşmeler yapmış, iki ülke arasında bazı prensip kararları alınmıştır.

• Teröristlerle gerektiğinde koordineli mücadele yapılması hususunda Irak'la mutabakata varıldı. Yakında İran ile de görüşmeler yapılacak.

"RAHATSIZ OLMAYA BAŞLADIK"

• Terör mihrakları artık içerde eylem yapacak, saldırı düzenleyecek güçte değiller.

• Dışardan, sınırdan saldırmayı tercih ediyorlar.

• İki komşumuzun 5 yıldır sürdürdüğü savaş Türkiye'yi ciddi surette rahatsız etmeye başladı.

Başbakan Özal, konuşmasının son bölümünde, **"Teröristlerin istediği reklamın yapılmaması"** isteğini bir kez daha vurguladı ve kürsüden indi. Muhalefet partileri adına HP Başkanı **Necdet Calp** ve MDP Başkanı **Turgut Sunalp** konuştular.

Sunalp ile Calp'in konuşmaları bittikten sonra Başbakan Özal, kendisine sataşma olduğu gerekçesiyle

söz istedi ve kürsüye geldi. Özal, MDP Başkanı Sunalp'in sözlerini yanıtlarken, MDP'nin 6 Kasım 1983 genel seçimleri öncesindeki tutumunu hatırlatarak, **"Sizler o tarihlerde tüm propagandanızı** 'Biz huzuru sağlarız çünkü mevcut yönetimin devamıyız' **diye yaptınız"** dedi. Kendilerinin o zaman da sorunların çözümünü sadece ekonomik düzeyde görmediklerini ileri süren Başbakan, üç parti liderinin seçim öncesi TV açıkoturumunun bantlarını birlikte dinlemeyi önerdi, **"Sunalp'le de Calp'le de yılbaşından sonra bir oturum daha yapalım, var mısınız"** dedi. Bunun üzerine muhalif milletvekilleri sıra kapaklarına vurarak Başbakanı protesto ettiler. Oturumu yöneten Başkan Vekili ANAP'lı **Yıldırım Akbulut**'un uyarılarıyla gürültüler azalınca Başbakan konuşmasına devam etti ve şunları söyledi:

"Bu konu Sunalp tarafından bize atılmak isteniyor: Biz güya sadece ekonomiyle meşgulmüşüz. Bunu da belli bir gazete yazıyor. İç politika bizde, dış politika Cumhurbaşkanı'ndaymış. Bunlar da yazıldı. Biz anayasaya tam manasıyla sadığız. Anayasa Cumhurbaşkanına ne görev vermişse Sayın Cumhurbaşkanı onu yapmaktadır. Bize de aynı şekilde bunlar kasıtlı getiriliyor. Bizim Cumhurbaşkanı ile aramızı açmaya çalışmayın, aramız iyidir."

57 Yıllık Esbank hizmette kararlı davranışta tedbirli
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl; Sayı: 21602 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 18 Ekim 1984 Perşembe

KAVRAM DERSANESİ
Üniversite Hazırlık Kursları
Lise sonlar 20 Ekim
Beklemeliler 31 Ekim
Akşam Kursu 26 Ekim
İSTANBUL 333 75 74 - 328 64 37

Özal 'heyecan' istemiyor

Biz güya sadece ekonomiyle meşgulmüşüz, dış politika Cumhurbaşkanındaymış. Anayasa, Cumhurbaşkanına ne görev vermişse Sayın Cumhurbaşkanı onu yapmaktadır. Cumhurbaşkanı ile aramızı açmaya çalışmayın, aramız iyidir.

On terörist ölü, ikisi de yaralı olarak ele geçmiştir. 15 ağustostan bu yanaki operasyonlarda 1415 kişi gözaltına alındı. Halen 517 kişi sorguda, 715 kişi tutuklu veya gözaltında.

Hükumet olayların üzerine serinkanlı bir şekilde gitmektedir. Bu olaylarla Türk basını, kamuoyu ve parlamento heyecanlandırılarak yanlış kararlar alınması istenmektedir.

Bir hukuk devleti anarşiyle mücadelede teröristlerin metotlarını kullanamaz.

Türkiye'nin aleyhinde olanlar Türkiye'de tekrar sıkı yönetilen bir rejime dönüş için tahrikçilik yapıyorlar.

Teröristlerle gerektiğinde koordineli mücadele konusunda Irak'la anlaştık.

Arazi yapısından faydalanan teröristler vur-kaç taktiğiyle sınırı aşabilmektedir. Sınırın İran ve Irak tarafları savunmasız olduğundan, iki tarafı kontrol mümkün olmamaktadır.

Haber ve Operasyonlarla ilgili fotoğraflar 7. Sayfada

Ankara'dan

Operasyonun boyutları

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Ayrılıkçı grupların Güneydoğu bölgemizde terör hareketleri başladığında Ankara'da ilk andaki egemen eğilim, "Irak topraklarında bir operasyon yapmaktı". Geçen yılın mayıs ayında olduğu gibi, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Irak topraklarında belli bir süre için operasyon yapmaları düşünüldü. Ayrılıkçı gruplara karşı tasarlanan bu operasyon doğrultusunda geride bıraktığımız günler içinde hazırlıklar, yoğun biçimde sürdürüldü.

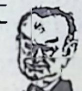
Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'nun Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Necdet Öztorun ile birlikte Bağdat'ı ziyaret etmesi geçen pazar gününden bu yana operasyon beklentisini pekiştiren çok önemli bir başka etken oldu. Ancak, Ankara'da başlangıçta "operasyonu yapalım" düşüncesi, son birkaç gün içinde, "şimdi Irak'ta operasyon yapmak uygun değildir" inancına dönüştü.

Bu dönüşümde sanıyoruz en büyük fark, Başbakan Turgut Özal ile Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'nun ortaklaşa çizdikleri politikalar oldu. Operasyon boyutlarına ilişkin olarak Başbakan Özal'ın eğilimini destekleyen iki temel etkenden söz ediliyor:

"1- Böyle bir operasyon İran ile Irak arasında sürmekte olan savaşta Türkiye'-

CALP

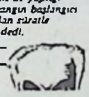
Komşu ülkelerdeki kamplar kurutulmalı

HP Genel Başkanı, TBMM'de yaptığı konuşmada "Ortada bir yangın başlangıcı vardır. Bunun mümkün olan süratle söndürülmesi gereklidir," dedi.

SUNALP

Dış güçler

Operasyon Hakkâri'nin Çukurca ve Şemdinli ilçeleriyle çevre köylerinde sürdürülen Güneş operasyonunun kapsadığı alanda, köyler, dağlık araziye saçılmış evler tek tek aranıyor, kimlik kontrolleri yapılıyor. Son saldırılarla ilişkisinden şüphelendilenlerin yanı sıra, kaçakçılık şüphesiyle gözaltına alınanlar da oluyor. Köyleri arayan askeri birlikler, yanlarında sıhhiye ekibi de götürüyor, bir köye girildiği zaman köy halkı evlerinden çıkarılıp meydanda toplanır ve evler aranırken, köyde hasta olup olmadığı soruluyor, gerekirse ilaç veriliyor. (Fotoğraf: RIZA EZER)

Güneş Harekâtı genişliyor

Güneydoğudaki operasyonlarda gözaltına alınanların sayısı 100'ü aştı. Yağış ve soğuk havaya rağmen operasyonlar sürecek.

Operasyon bölgelerinde köylerin giriş çıkışları denetim altına alınıyor. Askeri birlikler, zaman zaman ıssız yerlerde tek tük evlere rastlıyor. Buralarda oturan ve çoğu Türkçeyi güçlükle konuşanlar, "Burada ne iş yapar, nasıl yaşarsınız?" şeklindeki sorulara pek

HASAN UYSAL

HAKKÂRİ-ÇUKURCA — Hakkâri'nin Çukurca ve Şemdinli ilçeleriyle çevre köylerinde yürütülen "Güneş Harekâtı" genişleyerek sürüyor. Operasyonda gözaltına alınanların sayısı 100'ü aştı. Hakkâri'de mevsimin ilk karının düşmesi ve yağmur nedeniyle ısının beklenmedik ölçüde azalması operasyonu bir ölçüde etkiledi. Ancak yetkililer, askeri operasyonun genişleyerek devam edeceğini ifade ediyorlar. Dün sabah saat 08.00'de Işıklar karakolundan başlatılan bölgesel operasyonu Cumhuriyet muhabirleri de izledi. Operasyon noktası olarak seçilen dağın tepesine kadar bir süre yürüyen birlikler saat 08.30'da verilecek harekat taktiği için biraraya geldiler. Te-

ları şüpheli ve kaçakçılık gerekçesiyle gözaltına alındılar. Evde bulunan ve İran ile Irak'a kaçak yoldan sokulacağı sanılan eşyalara el kondu.

Hakkâri'nin geçit vermez dağları arasındaki vadilerden, yamaçlardan geçerek, yola devam eden askeri birlikler yol boyunca karşılaştıkları mağaraları da aradılar, ancak mağaralarda yakalanan ya da ele geçirilen herhangi bir şey olmadı.

Tam teçhizatlı komando birliklerine kalori değeri bilimsel olarak hesaplanmış gıda paketleri dağıtılıyor. Bir günlük gıdayı içeren paketlerde peynir, reçel, peksimet, barbunya pilaki, et konserve, su temizleme hapı, eritme peyniri ve helva bulunuyor.

Üç saatlik yol boyunca askeri birlikler, yolda odun kesmekten dönen ya da hayvanlarını otla-

Yugoslavya Devlet Başkanı Ankara'da

Evren: Bu ziyaret Türkiye ile Yugoslavya arasındaki ilişkilere yeni bir güç ve hız kazandıracak.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Yugoslavya Devlet Başkanı Veselin Djuranoviç, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in resmi konuğu olarak dün saat 12.00'de Ankara'ya geldi. İki ülke heyetleri arasındaki resmi görüşmeler de öğleden sonra başladı. Cumhurbaşkanı Evren konuk devlet başkanı onuruna verdiği yemekte yaptığı konuşmada, "Terorizm evrensel bir felakettir" dedi.

Cumhurbaşkanı Evren, Yugoslavya Devlet Başkanı Veselin Djuranoviç'i Esenboğa Havaalanı'nda askeri törenle karşıladı. Karşılamada, TBMM Başkanı Necmettin Karaduman, Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri, Başbakan Turgut Özal, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Üruğ, Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Hamdi Boyacıoğlu, bazı bakanlar ve diğer yetkililer de hazır bulundular.

Evren karşılama töreninden sonra Esenboğa Havaalanı'nda yaptığı açıklamada, görüşmeler arasında mevcut ilişkilerin daha da geliştirilmesi imkânlarının araştırılacağını, aynı zamanda bölgeyi ilgilendiren konularla, uluslararası güncel sorunlar üzerinde görüşlerini dile getireceklerini söyledi. Evren bu ziyaretin ilişkilerin gelişmesine yeni bir güç ve hız kazandıracağını da

(Arkası Sa. 10, Sü. 4'te)

Kıbrıs için 2. tur

De Cuellar taraflara "doğrudan görüşme" önerdi

NEW YORK (Cumhuriyet) —

Güneş Harekâtı genişliyor

HASAN UYSAL — *18 ekim*

HAKKÂRİ-ÇUKURCA — Hakkâri'nin Çukurca ve Şemdinli ilçeleriyle çevre köylerinde yürütülen **"Güneş Harekâtı"** genişleyerek sürüyor. Operasyonda gözaltına alınanların sayısı 100'ü aştı. Hakkâri'de mevsimin ilk karının düşmesi ve yağmur nedeniyle ısının beklenmedik ölçüde azalması operasyonu bir ölçüde etkiledi. Ancak yetkililer, askeri operasyonun genişleyerek devam edeceğini ifade ediyorlar. Dün sabah saat 08.00'de Işıklar karakolundan başlatılan bölgesel operasyonu **Cumhuriyet** muhabirleri de izledi. Operasyon noktası olarak seçilen dağın tepesine kadar bir süre yürüyen birlikler, saat 08.30'da verilecek harekât taktiği için bir araya geldiler. Tepede koruyucular, baskıncılar, destekçiler ve arama timleri oluşturuldu. Noktaya yakın ilk hedef 15 dakikalık mesafede tek bir evdi.

Önce evin etrafı çevrildi ve daha sonra askeri komandolar eve baskın yaptılar. Evde **Nasullah İzdemir, Hacı Akat** ve aileleri bulunuyordu. Evde metrelerce perdelik kumaş, yüzlerce çay bardağı ve bir o kadar da spor ayakkabısı ele geçirildi. Komando subayı bu kadar çok malın orada bulunuş gerekçesini sorduğunda Hacı Akat, **"Biz bakkalız"**, yanıtını verdi. Bunun üzerine komando subayı, **"Bakkalda ayak-**

kabının ne işi var?" dedi. Aynı zamanda 8 erin öldürülmesiyle ilgili gözaltına alınanların amcası olan Hacı Akat ile Nasullah İzdemir, PKK örgütüyle işbirliği yaptıkları şüphesi ve kaçakçılık gerekçesiyle gözaltına alındılar. Evde bulunan ve İran ile Irak'a kaçak yoldan sokulacağı sanılan eşyalara el kondu.

Hakkâri'nin geçit vermez dağları arasındaki vadilerden, yamaçlardan geçerek, yola devam eden askeri birlikler, yol boyunca karşılaştıkları mağaraları da aradılar, ancak mağaralarda yakalanan ya da ele geçirilen herhangi bir şey olmadı.

Tam teçhizatlı komando birliklerine kalori değeri bilimsel olarak hesaplanmış gıda paketleri dağıtılıyor. Bir günlük gıdayı içeren paketlerde peynir, reçel, peksimet, barbunya pilaki, et konserve, su temizleme hapı, eritme peyniri ve helva bulunuyor.

Üç saatlik yol boyunca askeri birlikler, yolda odun kesmekten dönen ya da hayvanlarım otlatan yurttaşların kimliklerini kontrol ettiler. Bölgede yapılan kimlik kontrollerinde yurttaşların hepsinin yeni nüfus cüzdanlarını yanlarında taşıdıkları dikkat çekiyor. Kimi zaman yolda dağ başında, ıssız bir alanda tek tük evlere rastlamyor. Sakin ve sessiz, her şeyi itirazsız kabul eden bu insanlar, karşılarına çıkan komando subaylarına nasıl hitap edeceklerini bilemiyor, çoğu Türkçeyi güçlükle konuşabiliyor. Ne iş yaparlar, nasıl yaşarlar anlaması çok zor. Bu insanlar, elektrik, radyo, televizyon, gazete benzeri her şeyden neredeyse tümüyle habersiz yaşıyor. Yapılan aramalarda herhangi bir şey ele geçmiyor. Komando subayının **"Burada nasıl yaşarsınız?"** sorusuna boyunlarını büküp, cevap bile veremiyorlar.

Komando birliği, günün en büyük operasyonunu Işıklar köyüne düzenledi. Tekrar bir araya gelindi, taktik verildi. Görevliler tek tek saptandı. Kim köyü saracak, kim baskını yapacak, kim baskını yapanları destekleyecek ve koruyacak, kimi baskından sonra evleri arayacak, tek tek belirlendi.

Köy çevrildikten sonra görevli birlik köye girdi. Evlerde bulunanlar tek tek dışarıya çıkarılıp meydanda toplandı. Kadınlar ve çocuklar evlerinin önüne dizilirken, evler aynı anda arandı. Komando birlikleriyle birlikte gelen sıhhiye ekipleri **"hasta yurttaş olup olmadığını"** sordu. Komando subayı, operasyon yapılan yörelerde hasta olan insanlara sıhhiye ekiplerinin yardımcı olduğunu ve ilaç dağıttığını belirtti. Askeri birliğe kumanda eden komando subayı, meydanda toplananların kimliklerini tek tek kontrol ettikten sonra, yine tek tek ne kadar toprakları bulunduğunu ve ne iş yaptıklarını sordu. Burada yapılan aramalarda, silah olarak sadece bir av tüfeği bulundu. Ancak bu av tüfeğinin köy bekçisinin olduğu ve verilen fişeklerin eksizsiz bulunduğu görülünce av tüfeği iade edildi. Komando yüzbaşısı meydanda toplanan vatandaşlara yüksek sesle şu nasihatta bulundu:

"Aradığımız kişiler, erlerimizi şehit edenler, vatan hainleridir. Onlar buraya geldiği zaman bize haber verin, yardımcı olun. Yardımcı olmazsanız, sizleri rahatsız ederler. Kimseden korkmayın."

15 GÜN

Komando yüzbaşısı, köyde tek bir tuvaletin bulunmaması nedeniyle de meydanda toplanan vatandaşlara, **"Size 15 gün süre veriyorum, her evin önünde kapalı hela yapılacak. Aşağıda derede kadınlarınız, çocuklarınız dahi her yeriniz açıkta bu iş yapılmaz. 15 günde bunları yapmazsanız muhtarınızı sorumlu tutarım"** deyince yurttaşlar, **"Yaparız"** diye söz verdiler. Daha sonra muhtar ve yüzbaşı arasında, hane nüfusları ve kalanlarla ilgili tutanak tutuldu ve askeri birlikler köyden uzaklaştılar. Dağ bayır devam eden operasyon saat 16.30'da sağanak yağmur nedeniyle kesildi ve birlikler yerlerine döndü.

Şemdinli ve Çukurca'nın köylerinde genişletilerek sürdürülen operasyon, sınıra dayanmış durumda. Tüm köylerin giriş ve çıkışları denetim altında. Geceleri, giriş çıkış noktalarında askeri birlikler tetikte beklemeyi sürdürüyorlar. Gözüken en ufak hareket, makineli seslerinin duyulmasına yol açıyor.

Telaşa ve Heyecana Kapılmadan...

HASAN CEMAL — *18 ekim*

Ülke ve devlet yaşamında her zaman son sözün sahibi olmak durumunda bulunan Büyük Millet Meclisi, olaylara yaklaşımında özellikle ulusal sorunlar söz konusu olduğu zaman, demokrasinin açık tartışma geleneğinde doğruyu arayabilmelidir. Bu erdemin temelleri, Ulusal Kurtuluş Savaşımız sırasında Birinci Büyük Millet Meclisi'nde atılmıştır.

Büyük Millet Meclisi'nde dün esen hava ve yapılan konuşmalar, aklımıza güneydoğu olaylarına acaba bu kapsam içinde bakabiliyor muyuz sorusunu getirdi. Demokrasinin açık tartışma geleneği çerçevesinde doğru, acaba ne ölçüde aranabilmişti dün Meclisimizde?.. Olaylara tek yanlı gözlemler, basmakalıp önyargılar ve olayın gerçekliklerini gözden kaçıran acemiliklerle mi yaklaşıyorduk acaba?..

Bu soruların karşılıklarını, Sayın Özal'ın deyişiyle *"telaşa ve heyecana kapılmadan"* düşündürtebilmek için, ülkemizin bütünlüğünü hedef alan ayrılıkçı güçlerle ilgili bazı yabancı kaynaklı bilgilere göz atmakta yarar gördük.

★

Aşağıdaki bilgileri Amerikan resmi belgelerinden derledik. Tahran'daki ABD Büyükelçiliği'nin 1980'de İran Devrim Muhafızları'nca basılmasından sonra ele geçirilen Amerikan belgelerinin tıpkıbasımları 17 cilt halinde yayımlandı. Bu ciltlerden biri, Kürtlerle ilgili. Bu ciltte yer alan *gizli* damgalı bir Amerikan Dışişleri Bakanlığı belgesinde 9 Mayıs 1979 tarihi var. CIA çerçevesinde koordine edildiği belirtilmiş olan bir başka rapor, *"Ulusal Yabancı Değerlendirme Merkezi"*nin *gizli* damgasını taşıyor. Üstünde 30 Haziran 1979 tarihi yazılı. Her ikisi de 1979 yılına ait olan bu iki Amerikan belgesinden yaptığımız bazı alıntılar aşağıda...

★

Tarihsel olarak, Türkiye, İran, Irak, Suriye ve Sov-

yetler Birliği'nden herhangi birinde meydana gelen bir siyasal hava değişimi, genellikle, Kürtçü faaliyetlerin odak noktasında dalgalanmalara yol açmıştır. İdeolojik ve aşiretsel açılardan bölünmüş olmalarına karşın, bu ülkelerden birinde herhangi bir gelişme, her yerdeki Kürtleri etkileme eğilimi göstermiştir.

Şah'ın iktidardan devrilmesi, İran'da ve Körfez'de siyasal ve askeri dengeyi değiştirdi ve İran Kürtlerinde daha büyük bir ulusal özerkliğe dönük ümitleri körükledi. İran'ın komşuları bu ülkedeki muhtemel rahatsızlığın kendi topraklarına da yayılmasından kaygı duymaktalar.

....

Irak, İran'daki Kürtleri ayaklandırmak için Celal Talabani'yi *kullanıyor...*

General Barzani'*nin oğulları Kürdistan Demokratik Partisi'nde aktifler...* İdris Barzani *siyasal konularla,* Mesut Barzani *askeri meselelerle ilgilenmekte...*

General Barzani 1979'da Amerika'da öldü. 1975'ten itibaren Amerika'da sürgünde yaşamış olan Barzani, Amerikan, İsrail ve İran gizli haberalma örgütlerinden yardım aldığına ilişkin açıklamalar yüzünden inandırıcılığını bir ölçüde yitirmişti...

Celal Talabani, *1974 yılında Barzani ile tüm bağlarını kopardığını, bunun nedeninin ise, Barzani'nin Amerika ve İsrail ile ilişkileri olduğunu öne sürmektedir...*

Barzaniler *ile 46 yaşındaki* Talabani *arasındaki anlaşmazlıklar ideolojik olmaktan çok taktiksel niteliktedir. Barzanilerin bugün için Batıdan yana kimliği ile karşılaştırıldığında Talabani solcu bir imaja sahiptir. Ancak bu özellikler, Kürt olayı çerçevesinde fazla anlamlı değillerdir... Barzaniler, özellikle* Talabani'*nin kent terorizmine dönük düşkünlüğüne karşı çıktılar...*

....

Sovyetler'in, Sovyet yandaşı olmayan komşu ülke yönetimleri üzerinde baskı uygulayabilmek için Kürt hareketini kullanacağı konusunda hiçbir kuşku yoktur. Bununla birlikte; İran, Irak ve Türkiye'deki azınlıklara büyük çapta ve doğrudan yardım yapmaktan, bu ülkelerle ilişkilerinin ciddi biçimde zarar görmesini önlemek için kaçınır. Sovyetler aynı zamanda, Sovyet teçhizatının üçüncü taraflarca transferine göz yumarak dolaylı biçimde Kürtleri destekler. Kürt liderlerinin çoğunun Sovyet yanlısı komünist partileriyle ilişkileri olduğundan bu tür düzenlemeler nispeten çok basittir...

Irak'ta 1963'te merkezi hükümet ile Kürtler arasında çarpışmalar başlayınca Sovyetler açıkça Kürtlerin yanında yer aldı. Sovyetler'in etkisiyle Dış Moğolistan Kürt meselesini Birleşmiş Milletler'in gündemine getirdi... 1972'de Sovyet-Irak Dostluk Anlaşması imzalanınca Kürtlere Sovyet desteği sona erdi. Barzani her geçen gün İran Şahı'*na daha çok dayanmaya başladı...*

....

İran bir iç savaş veya kaosa gömülürse, Sovyetler Kürtlere üstü örtülü yardım yapar. Ancak bunu, İran'daki nüfuzunu genişletmek için yapar, yoksa bağımsız bir Kürdistan yaratılması için değil...

★

Amerikan resmi belgelerinin tıpkıbasımlarından yaptığımız alıntılar bu kadar. Bu belgeler mayıs-haziran 1979 tarihini taşıyordu. 14-15 Ekim 1984 tarihli Le Monde gazetesinde yer alan yazılardan ise şöyle bir tablo belirginleşmekte:

1) 1974 tarihli Özerklik Bölgesi Yasası'nın yeniden düzenlenmesi için Bağdat ile Celal Talabani önderliğindeki Kürdistan Yurtseverler Birliği (PUK) arasındaki görüşmeler tamamlanmak üzere. Geçen yıl aralık ayında Bağdat ile Talabani arasında ateşkes sağlanmıştı...

2) Talabani'nin İranlı Kürt müttefikleri var. Bunlar, İran Kürdistan Demokrat Partisi (Sovyet yanlısı) ve Komala (TUDEH'ten ayrılan İran Komünist Partisi'nin Kürt kolu)... Irak, böyle bir saflaşma ile kuzey sınırında İran'a karşı bir savunma hattı meydana getirebilecek.

3) Talabani'nin en büyük rakibi Mesut Barzani, Kürtlerin esas hasmı olarak Irak'taki Baas rejimini gösteriyor. Talabani'yi "diktatörlük rejiminin hizmetine girmekle" suçlayan Barzani, İran ile Saddam Hüseyin rejimini devirmek için konjonktürel bir işbirliği yaptığını söylemekte.

4) Barzani'nin Kürdistan Demokrat Partisi, "Irak Ulusal demokratik Yurtsever Cephesi" adını taşıyan ve Bağdat'taki Saddam Hüseyin rejimine karşı kurulmuş olan örgütün temel direği durumunda. Bağdat'a karşı kurulmuş olan bu cephede, Sovyet yanlısı Irak Komünist Partisi de var. (Silahının yüzde 70'ini Sovyetler'den sağlayan Bağdat yanlısı bir örgüt).

Le Monde'a göre de durum böyle özetlenebilir...

★

Yukarıya serptiğimiz bilgilerden anlaşılacağı gibi, karmaşık ve büyük boyutlu olaylarda ideolojiler, siyasetler, stratejiler, taktikler iç içe geçmekte, birbirlerine dolanmakta, tek bir nedenle bağla-

30 ekim

namayacak gelişmelerin yanar döner görüntülerine kapılmak tehlikesi yoğunlaşmaktadır.

Atatürk, Ulusal Kurtuluş Savaşımızda en karmaşık durumlarda bile düğümleri çözmekte dehasını göstermiştir. Tarihinde böyle bir örnek bulunan ülkemizde, güneydoğu sorunlarını tek boyutlu görme ve tek kaynağa bağlama eğilimleri ülkemize zararlı olabileceği gibi, çağımızın siyaset ve diplomasi düzeyinin de gerisinde kalacaktır...

Ulusal Kurtuluş Savaşımızla tarihin çöp tenekesine çoktan atmış olduğumuz Sevr'i hortlatmak isteyenlere karşı, Lozan Antlaşması'nın çevresinde sımsıkı kenetlenirken bu noktaları da gözden uzak tutmayalım...

Termik santral, Yeniköy'de de canlıları kaçırdı

TÜREY KÖSE — *18 ekim*

MUĞLA— Yatağan, Yeniköy, Kemerköy, üçgenindeki düşük kalorili kömür kaynaklarını değerlendirmek için kurulan santrallardan ikincisi olan Yeniköy Termik Santralı bir köyün göçüne neden oldu. Milas'a bağlı Sek köyünde yaşayan 200 kadar köylünün Gökçeada'da tarımsal iskânına karar verildi. Santral kurulmadan hazırlanan raporda kömür hafriyatı nedeniyle tarım ürünleri üzerinde bir tabaka oluşacağı, termik santralın çalışmaya başlamasıyla da bu olumsuz etkilerin daha da artacağı bildirildi.

Yapımına başlandığından bu yana 1979, 1981 ve 1982 yıllarında hakkında üç rapor düzenlenen Yeniköy Termik Santralı'nın yapımı sürerken, inşaat alanının birkaç yüz metre uzağında bulunan Sek köylüleri de göçe hazırlanıyorlar bu günlerde.

Ziraat Mühendisliği, Çevre Sağlığı, Toprak İskân Müdürlüğü, Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü, İl İmar Müdürlüğü ve Meteoroloji'den birer temsilcinin bulunduğu bir kurul, yörede çeşitli incelemeler yaparak, son bir rapor düzenlendi. Köy çevresinin daha önceki raporlarda da belirtildiği biçimde gürültü, toz ve heyelanın etkisi altında olduğu saptanan raporda, **"Köy arazisinin, işletme çalışmaları sırasında çıkaracağı kömür ve her türlü tozların etkisi altında kalacağını ve bunun zirai bitkiler üzerinde bir tabaka teşkil edip, bitkilerin büyüme ve gelişmesini engelleyeceği ve verimi düşüreceğinden Yeniköy Termik Santralı'nın faaliyete geçmesiyle belirtilen olumsuz etkilerin daha da artacağından"** köyün başka bir yere göç etmesinin gerektiği görüşü dile getirildi.

GÖÇMEK İSTEMİYORLAR

Polonyalı bir firma tarafından yapımına 1981 yılında başlanan 2x210 megavat gücündeki Yeniköy Termik Santralı'nın kurulması çalışmalarına başlanınca, Sek köyünün tarım alanları ve evleri işletmenin kömür gereksinimini karşılayacağı hafriyat ve döküm alanında kalacağı için kamulaştırılma çalışmaları başladı. Sek köylülerinin bu nedenle Gökçeada'da tarımsal iskânına karar verildi.

Sek köyüne bizi götüren toprak yolda, özellikle ağır araçlarla yoğunlaşan bir trafik göze çarpıyordu. Sek köyüne birkaç yüz metre uzaklıkta hafriyat tüm hızıyla sürüyordu. yoldan geçen araçlar ve hafriyat çalışmaları nedeniyle köyün evlerinin damlarındaki kırmızı kiremitler ve ağaçların yeşili neredeyse griye dönmüştü.

Sek köylüleri ile köyün kahvesinde konuşuyoruz. Köy muhtarı **Ahmet Öztelci,** kendilerine Gökçeada gibi uzak ve bilmedikleri bir yer gösterilmesini eleştirerek, **"Devletin gösterdiği bir yere gideceğiz, ama Gökçeada'ya gitmeyeceğiz. Gerekirse iskân hakkından cayarız"** derken, köylülerden **Mehmet Yıkılmaz** ise, **"Çarem yok, ben gideceğim, başka bir yer alamam"** diye karşı çıkıyordu.

Köylüler, kendilerine daha önce Söke ilçesi Kırıkiçi yöresine yerleşebileceklerinin söylendiğini, ancak daha sonra Karakaya ve Atatürk barajları göl alanında kalacak olan Malatyalı köylülere bu yerin ayrıldığını öğrenince çok şaşırdıklarını anlatıyorlar.

Sek köyünde 59 hanede yaşayan 200 dolayında köylü bugünlerde Türkevleri köylülerinin bekleyişlerine benzer bir bekleyişi sürdürüyor.

Sek köyü muhtarı **Ahmet Öztelci** Gökçeada'ya gitmek için sadece 16 ailenin başvurduğunu belirterek şunları söylüyor:

"Köylü Gökçeada'ya gitmek istemiyor. Buraya gitmek için önce 9 kişi başvurdu, sonra 7 kişi daha başvurdu. Bu başvuranların hepsinin gideceği kesin değil. Biz devletin gösterdiği bir yere gideceğiz. Ama Gökçeada'ya gitmeyeceğiz. Biz bu toprakları biliriz. Bizi Söke'ye göndersinler. Orada zeytinimizi dikelim, ziraatimizi yapalım. Biz bilmediğimiz Gökçeada'da ne yaparız? Devlet buralardan bir yer göstermezse, iskân hakkımızdan vazgeçeriz."

Bugünü Kurtarmak

ŞÜKRAN KETENCİ — *18 ekim*

SODEP Ankara İl Örgütü'nün düzenlediği işçi haklarına ilişkin panelde bir konuşma yapan eski planlamacı Tevfik Çavdar, Desan ve Yıldırım tersanelerindeki ilk grev uygulamaları üzerine Türk-İş Genel Başkanı'nın *"Bu yasalarla grev olmaz"* dediğini vurguladı. *"Sayın Şevket Yılmaz yeni mi fark etti? Bu yasalar çıkarken kendileri nerede idiler?"* sorusunu yönelttikten sonra, Türk-İş'in durumunu, Tevfik Fikret'in şiirinden bir bölüm okuyarak, üzerine hızla gelen aslana aldırmayarak bir parça daha ot yemeye çalışan eşeğe benzetti.

Son günlerde Türkiye'ye yönelik uluslararası sendikal trafik yoğunluk kazandı. Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) heyeti, hükümet, Türk-İş, serbest bırakılan DİSK yöneticileri ile görüşerek Türkiye'ye ilişkin hazırlayacakları rapor için bilgi aldılar. Öncelikle DİSK davası ve işçi haklarını düzenleyen sendikal yasalar üzerinde durduklarını vurguladılar. ILO sözleşmelerinde yer alan temel sendikal haklar açısından özellikle 2821 ve 2822 sayılı Sendikalara Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Ya-

ları'nda yer alan kısıtlamalardan duydukları kaygıyı dile getirdiler. Hafta başında Türk-İş'in üyesi olduğu Uluslararası Hür Dünya İşçileri Konfederasyonu ICFTU ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ETUC'un temsilcileri, serbest bırakılan DİSK Yürütme Kurulu üyelerine geçmiş olsun nezaket ziyareti için geldiler. Önceki gün kısa adı PSI olan Uluslararası Genel İşkolu Sendikalarının semineninde konuşan yabancı sendikacılar da aynı şekilde temel sendikal haklar açısından yasaların durumu üzerinde durdular.

Son günlerde aynı doğrultuda Türk-İş'te de çok belirgin bir hareketlenme var. Yasaların temel haklar açısından sınırlama getiren hükümlerinin değiştirilmesi doğrultusunda, yeni sendikal dönemin açılması ile, 1984 başlarında Türk-İş tarafından başlatılan kampanya, İzmir ve İstanbul taban toplantılarından sonra bir duraksama dönemi yaşamıştı. Yabancı sendikacılar trafiğinin yoğunlaşmasından çok, toplu pazarlık masalarındaki tıkanma ve hele ilk grev uygulamaları sendikacıların huzursuzluğunu arttırdı. Türk-İş Başkanlar Kurulu'nda temel sendikal haklarda, ILO ilkeleri doğrultusunda yasalarda zorunlu değişikliklerin yapılmasını sağlama amacı ile daha etkin mücadele edilmesi kararı alındı. Şimdi Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz katıldığı bütün toplantılarda, yaptığı bütün konuşmalarda yasalarda karşılaştıkları sorunları dile getiriyor.

Şimdi değişmesi zorunlu görülen, çok yakınılan bu yasaların çıkışını hep bildiğimize göre, ister istemez Sayın Tevfik Çavdar'ın yönelttiği sorular ve şiir benzetmesine katılıyoruz. Anayasa oylaması öncesi, anayasa taslağına *"evet"* oyu verilmesini isteyen tek demokratik kuruluş Türk-İş, sürekli sendikal yasalardaki değişikliklerle sorunların çözümünü gündeme getiriyor. Ancak bilim adamları bütün toplantılarda Türk-İş'in yakındığı temel hak kısıtlamalarının önemli bir bölümünün anayasadan kaynaklandığı savındalar. Yasa değişiklikleri ile çözümlenebilecek sorunlar konusunda da Türk-İş'in çok fazla beklediği kanısı yaygın.

Türk-İş yönetimi sorumluluğuna yönelik eleştirilere özellikle toplantılarda hırçın tepki veriyor. Anayasa taslağında tek değişiklik yapabilmiş demokratik kuruluş olabilmekle övünülüyor. 2821'in geçici maddelerinde yasa değişikliğini başarmamış olsalar şu anda sendikaların açık olmayacağı savunuluyor.

Gerçekten de Türk-İş, anayasa taslağında değişiklik yaptırabilmiş tek demokratik kuruluş, çıktığının hemen ardından geçici maddelerini de olsa yasa değiştirebilmiş yine tek demokratik kuruluştur. Ancak değişiklikler ne yazık ki temel sendikal haklar konularında değil, sendika yöneticilerinin görevde kalmalarını sağlayabilecek, var olan sendikaları o gün için ayakta tutabilecek kolaylıklar üzerinde olmuştur. Türk-İş'in bir etkinliği ve gücü gerçekten varsa, bu güç "o günü kurtarmada" kullanılmıştır. 2821'de değişiklik yapıldığı günlerde, Sayın Şevket Yılmaz, sık sık *"2822'nin henüz kapağını açmadıkları"* söylüyordu. Şimdi 2822'nin sayfaları karıştırılıyor ve *"Bu yasalarla toplusözleşme hakkı, grev hakkı kullanılamaz"* deniyor.

Dünün, bugünü ve yarınları var. *"Bugünü kurtarma"* anlayışı içinde, *"Hele biz kalalım, sonra yasaları da istediğimiz gibi değiştiririz"* anlayışı ile iş yapılınca, *"bugün"* çarçabuk *"geçmiş"* oluyor. *"Yarınlar"* bugün olmaya başlayınca da, bugünler kurtarılamamış oluyor. Yarınlarsız, bugünlerin kurtarılamayacağını ne zaman öğreneceğiz?..

57 Yıllık Esbank hizmetle kararlı davranışta tedbirli
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

YILAYDIN DERSANESİ
Üniversite hazırlık kurslarının 1984/85 kayıtları devam ediyor

61. Yıl; Sayı: 21603 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 19 Ekim 1984 Cuma

Dönüş Süreci

GÜNEŞ HAREKÂTI — Hakkâri'nin sınır boyundaki köylerinde sürdürülen operasyonlarda bugüne dek 250 kişi gözaltına alındı. Askeri birlikler gece gündüz gerçekleştirdikleri operasyonlarda önce köylü ... yapıyorlar... (Fotoğraf: RIZA EZER)

Dışişleri, operasyonun sınır bölgesinde sürdüğünü bildirdi

'Irak'a girmedik'

Hakkâri'nin Şemdinli ve Çukurca ilçeleriyle sınır köylerinde operasyonlar sürüyor.

Business International'ın raporu ortalığı karıştırdı

Hükümet öfkelendi

BUSINESS INTERNATIONAL

HÜKÜMETİN TEPKİSİ

Ankara'dan

Dönüş Süreci

NADİR NADİ — *19 ekim*

Batı uygarlığının bir parçasıyız diyoruz. Bu uygarlığın değer yargılarına bağlılığımızı öne sürüyoruz. Bu yüzden Avrupa Konseyi'ne girdiğimizi öne sürüyor, Batı Avrupa ile bütünleşmek uğruna Avrupa Topluluğu'na katılmak istediğimizden söz ediyoruz.

Oysa Batı, genellikle bize burun kıvırıyor. Bizi aralarında görmek şöyle dursun, nerede ise bizi tümden dışlamak için fırsat kollar gibi bir hali var Batının. Jeopolitik açıdan yeryüzünde önemli bir yer tutmuş olmasak, belki şimdiye dek çoktan dışlanmış bile olabilirdik.

Bu yadırganmanın, bu yabancı sayılmanın nedeni acaba nedir?

İki arkadaşımız, iki ayrı gazetede aynı gün çıkan yazılarıyla konuyu aydınlatmaya çalışmışlar. Güneş Gazetesinde Sayın İsmail Cem İpekçi şöyle demeye getiriyor: Batı öteden beri bizi sevmez. Ortaçağdan kalma bağnaz saplantılarla bizi Batı kültüründen, Batılı yaşam düzeyinden ayrı tutar. Bize karşı hıncı vardır. Oturduğumuz yerlerden atılmamızı, Asya'ya sürülmemizi düşler. Bunun için de ne biçimde olursa olsun her fırsatta bizi ezmek ister...

Yazı şimdi önümde değil, belki abartmış olabilirim, ama Sayın İpekçi'nin dediklerinden edindiğim izlenim özet olarak bu.

Milliyet Gazetesinde aynı konuya değinen Sayın Mehmet Ali Birand ise konuya bir başka açıdan yaklaşarak, şunu demeye getiriyor: Batının değer yargıları vardır. Bunların en vazgeçilmezleri insan hakları ve temel özgürlükleri ile ilgilidir. Bu hakları ayakta tutan uluslararası antlaşmalara biz Türk devleti olarak imzamızla katılmışızdır. Demokratik kuralların doğru dürüst işlediği normal bir düzene geçmediğimiz sürece Batının bize karşı çekingenliğini önlemek olanağı bulunamayacaktır.

Bence bu ikinci görüş günümüz gerçeğini daha iyi yansıtmaktadır. Kuşkusuz Sayın İpekçi'nin ileri sürdüğü gibi Batıda bize karşı öteden beri yabancılık duyan, bizi yadırgayan bağnaz çevreler her zaman olmuştur. Ne yaparsak yapalım, bunlar bizi sevmeyeceklerdir. Ayrıca siyasal nedenlerle Türkiye'yi zayıflatmak isteyen güçlerin de bulunduğunu biliyoruz. Birinciler bunları her zaman destekleyeceklerdir.

Ne var ki, imparatorluk döneminin ilk yarısında Batıya kök söktürdüğümüz sıralarda bizi yabancı sayan ya da bize diş bileyen çevreler arasında bir işbirliği hemen hiçbir zaman görülmemişti. Fatih, İstanbul'u kuşatırken, Papa, Bizans'a yardım eli uzatmak şöyle dursun, tahtını koruyabilmek korkusu ile tir tir titriyordu. İkinci Viyana seferinde XIV. Louis Avusturya'nın imdadına koşacak yerde, Kuzeybatı Avrupa'da kendi sınırlarını genişletmek sevdası ile I. Leopold'u kendi haline bırakmış ve Viyana bir yandan Kara Mustafa Paşa'nın gafleti, öte yandan da Sobyeski'nin son anda yetişen yardımı sayesinde elimize düşmekten kurtarılmıştı.

Günümüzde koşullar değişmiştir. Din faktörü artık önemini büyük ölçüde yitirmiştir. Atatürk'ün kurduğu laik Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve temel özgürlüklere bağlı, Batı uygarlığının doğal bir üyesidir. İmparatorluğun çöküş döneminde ülkemizi paylaşmaya, bizi Asya'ya sürmeye can atan büyük devletler ve onların maşası rolündeki küçük devletler, Dumlupınar'da ağızlarının payını aldılar ve Lausanne'dan sonra devrim atılımları birbirini kovaladıkça bize kucak açtılar, bizi benimsediler, kendilerinden saydılar.

Şimdi Türkleri Batıdan dışlamak isteyen bir akım, için için umutlanıyorsa bunun iki nedeninden söz edilebilir. Birincisi Sayın İpekçi'nin ileri sürdüğü gibi eski ortaçağ kafalı bağnazlardır. Normal koşullar altında bunların hiçbir önemi yoktur. İkincisi ise Batıyı Batı yapan (bizim de resmen benimsediğimiz) ortak değerlerin ülkemizde günden güne zayıfladığı izlenimidir.

Gerçek demokrasiye dönüş sürecini ne denli çabuk tamamlarsak dış bağnazların etkisi de o denli hızla azalacaktır.

Başbakan övünüyor, yabancılar soruyor

OSMAN ULAGAY — *19 ekim*

Başbakan Özal, yabancı sermaye çevreleriyle ilişkileri geliştirmek amacıyla birbiri ardından düzenlenen toplantılarda yaptığı konuşmalarda, Türkiye'nin yabancı sermaye açısından en ümitvar ülkelerden biri haline geldiğini, adeta bir serbest üretim bölgesi görünümü kazandığını vurgulamaya özen gösterdi.

Özal'ın özenle vurguladığı bir diğer nokta ise, Türkiye'de uygulanan ekonomi politikalarının halkın desteğini sağlamış olduğu ve ülkede demokrasinin sağlıklı bir gelişme gösterdiği idi. Söz konusu ekonomi politikalarıyla Türkiye'de enflasyon kontrol altına alınırken, büyüme hızı ve ihracat da artıyor, yatırımlar canlanıyor ve bütün bu nitelikleriyle Türkiye, dünyada kendine özgü bir örnek oluşturuyordu. Özal'a göre politik istikrarı sağlamış ve ekonomisini böylesine olumlu bir raya oturtmuş olan Türkiye'ye yabancı sermayenin **"çığ gibi akması"** için tüm koşullar hazırdı ve rakamlar 1984'ün bu **"çığ"**'ın başlangıç tarihi olduğunu gösteriyordu.

Özal'ın çizdiği bu tozpembe tabloya karşılık, yabancı sermaye çevrelerinin, ilgiyle baktıkları Türkiye ile ilgili olarak kafalarına takılan bazı ciddi sorular bulunduğu çeşitli beyanlardan ve **"Business International"**'ın düzenlediği yuvarlak masa toplantısına katılanlara dağıtılan ayrıntılı rapordan anlaşılıyordu. Dile getirilen soru işaretleri ve kaygıları şöylece özet-

lemek mümkündü:

• **Uygulanan ekonomi politikalarının umulan sonuçları umulan vadede vermemesi halinde, olumsuz sosyal ve politik sonuçları olmayacak mıydı? Örneğin çok geniş bir kitleyi ilgilendiren enflasyonda umulan sonuç ne zaman alınacaktı?**

• Yüksek enflasyon ve bununla ilişkisi olan yüksek devalüasyon oranı, yabancı sermaye için de caydırıcı bir etkendi ve bu iki oranın tek haneli rakamlara ne zaman ineceğinin daha inandırıcı biçimde belirlenmesi lazımdı.

• **Türkiye'nin en kritik sorunlarından biri olan işsizliğin azaltılması ve hükümetin öngördüğü yüzde 7 dolayındaki bir büyüme hızına erişilmesi için başta altyapı yatırımları olmak üzere genişçe bir yatırım programına gerek vardı. Buna karşılık Türkiye'nin tasarruf potansiyeli, sınırına yaklaşmış görünüyordu ve tasarruf açığının dış tasarruflarla, yabancı sermayeyle kapatılması için gerekli ortam da henüz tam anlamıyla hazır görünmüyordu.**

• Özal hükümetinin yönelimi tamamen yabancı sermayeye güven verecek doğrultudaydı. Ancak, Türkiye'nin kendine özgü koşullarında Özal'ın hangi ölçüde ülke yönetiminin tek hâkimi olduğu ve Özal'ın şu ya da bu nedenle görevden ayrılması gerektiği takdirde yabancı yatırımcının güvencesinin ne olacağı açık değildi.

• **Türk bürokrasisinin hükümetin yabancı sermayeye ve dış dünyaya açık politikasıyla tam bir uyum içinde olduğunu söylemek mümkün değildi. Yabancı sermayeye yönelik uygulamalarda bu nedenle aksamalar olurken, getirilen kolaylaştırıcı düzenlemelerin çoğu kez kararname ve tebliğlerle gerçekleştirilmiş olması, bunların sürekliliği konusunda tereddütler yaratıyordu.**

Özetlemeye çalıştığımız bu soru işaretleri, Türkiye'ye ilgisini son yıllarda çok arttıran yabancı sermayenin, bu ilginin doğal bir sonucu olarak Türkiye'ye daha yakından baktığında beliren kaygı unsurlarını yansıtıyor. Yabancı sermayenin Türkiye'ye ilgisinin somut yatırımlara, ortak projelere dönüşmesi için de bu kaygıların giderilmesi, soru işaretlerinin dağılması gerekiyor. Soru işaretlerine yol açan sorunların hafife alınacak ve kolay çözümlenecek nitelikte olmaması ise, Sayın Özal'ın sözünü ettiği **"yabancı sermaye çığı"**nın bir süre daha sözde kalabileceğini düşündürüyor.

Business International'ın raporu ortalığı karıştırdı

Hükümet öfkelendi

19 ekim

Ekonomi Servisi — Türk hükümet yetkilileriyle yabancı işadamlarının görüş alışverişinde bulunmalarını amaçlayan **yuvarlak masa** toplantısını düzenleyen **Business International'ın** toplantıya katılacak yabancı işadamlarını bilgilendirmek için hazırladığı ve toplantıdan 15 gün kadar önce **yuvarlak masaya** katılacak olan işadamlarına dağıttığı Türkiye raporu, hükümet üyelerini kızdırdı.

"Türk ekonomisinin 1985 yılı başlarında iyiye doğru gelişme göstermemesi halinde Özal'ın istifasının söz konusu olabileceğine" işaret eden rapor, dün basına sızınca, İstanbul Hilton Oteli'ndeki **yuvarlak masa** toplantısının odak noktası da Türkiye'nin yatırım olanaklarından, **gizli rapora** kayıverdi.

Toplantıya katılan ve aralarında Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı **Kaya Erdem,** Devlet Bakanı **Ahmet Kurtcebe Alptemoçin** gibi bakanlarla Merkez Bankası Başkanı **Yavuz Canevi** ve DPT Müsteşarı **Yusuf Özal'ın** da bulunduğu hükümet yetkilileri, gazetecilerin soruları üzerine böyle bir rapordan haberdar oldular. Gazeteciler işi kurcaladıkça, **Business International** tarafından 15 gün önce yuvarlak masaya katılacaklara gönderildiği belirtilen raporun, hükümet üyeleri ve üst bürokratlara ulaşmadığı ortaya çıktı. Örneğin Başbakan Yardımcısı **Kaya Erdem,** böyle bir raporun varlığını ilk kez gazetecilerden duyduğunu açıkça ifade etti. Merkez Bankası Başkanı **Mesut Canevi** de raporun varlığını gazetecilerden öğrendiğini belirttikten sonra, **Business International** tarafından kendisine verilen dosyayı göstererek, **"Bakın, benim dosyama bu raporu koymamışlar. Hükümet üyelerinin dosyalarında da yok"** dedi. **Canevi,** bu raporun bir **"dedikodu mahiyetinde"** olduğu ve bir yabancıdan bir diğerine yazılmış özel bir mektuptan ötede bir anlam taşımayacağı görüşünü savundu.

Sanayi Bakanı **Cahit Aral** da rapor hakkında, **"Business International, IMF ve Dünya Bankası gibi bir kuruluş değil ki, hazırladığı raporun o ölçüde ağırlığı olsun. Bence önemli ve gazetelere manşet yapılacak ciddi bi konu değil bu"** derken, adının açıklanmasını istemeyen bir başka hükümet yetkilisi, **"Kapalı oturuma katılanlara da söyledim. Bu olay Business International'a sürülmüş bir lekedir"** diyerek söze

18 ekim Gökova'da turizm ve enerji!..

başladı. Cumhurbaşkanı **Evren** ile Başbakan **Özal** arasında yönetimde de işbölümünden söz eden haberin de aynı rapordan alındığına dikkati çeken hükümet yetkilisi, **"Business International yetkililerine söyledim. Böyle bir yargıya varılırken, hükümet yetkililerinin de görüşlerinin alınması gerekirdi. Profesyonellik en azından bunu gerektirirdi. Business International'ın bunu telafi etmesi gerekir"** dedi.

Toplantının sabahki üç oturumuna ilişkin olarak verilmesi gereken basına bilgi toplantısı da bu gizli rapor olayı nedeniyle hep aynı noktada takıldı kaldı. Business International'ın basın sözcüsü **John Towsend**, bu tür raporları her toplantı öncesinde hazırladıklarını belirterek söze başladıktan sonra, **"Söz konusu raporda bazı sonuçlar hatalıydı. Bunu kabul etmek zorundayız. Son 24 saat içinde çok şey değişti. Hükümet üyelerini dinledikten sonra pek çok konuda son durumu öğrendik. Eğer bu rapor dün değil de bugün yazılmış olsaydı, bazı değerlendirmeler farklı olurdu"** dedi.

30 yıldan beri yılda 4-5 kez çeşitli ülkelerde hükümet yetkilileriyle işadamlarını karşı karşıya getiren **yuvarlak masa** toplantıları düzenlediklerini ve her yuvarlak masadan önce katılacak olanları bilgilendirmek amacıyla bu tür raporlar hazırladıklarını dile getiren **John Towsend, "Ancak bu tür ön raporlarda saptamalarımız geçici, yorumlarımız daha çok sezgilere dayalıdır. Türkiye hakkındaki çalışmayı, yükseköğrenimini Türkiye'de yapmış ve Türkçeyi de kısmen bilen bir elemanımız hazırlamıştır. Ancak bu çalışma haziran - temmuz aylarında yapılmıştır. Biz, bu çalışmanın sorumluluğunu tüm Business International olarak taşıyoruz. Zaten toplam rapor 120-130 sayfadır. Söz konusu yanlış yargılar ise 11 ve 12. sayfalardadır. 130 sayfalık bir çalışmada da birkaç sayfalık hata olabilir. Asıl önemli olan bu ön çalışma değil, toplantının sonrasında hazırlanacak olan kesin rapordur"** dedi.

Bir zamanlar "en parlak meslek"ti

Diplomat aranıyor

AHMET TAN — *20 ekim*

ANKARA — **"Türkiye Cumhuriyeti dış politikasının planlamasına katılacak, yabancı ülkelerle siyasi ve ekonomik ilişkileri yürütecek, bu konuda Türkiye'nin ulusal çıkarlarına uygun anlaşmalar hazırlayacak ve Türkiye Cumhuriyeti'ni yurt dışında temsil edecek kişiler aranıyor. Başvuruların Dışişleri Bakanlığı Personel Dairesi Başkanlığı Ankara adresine yapılması gerekmektedir."**

— Acaba ilanlarınızı böyle ayrıntılı verseniz, isteklilerin sayısını biraz daha arttırmaz mısınız?

— Belki, ama daha sonra aylık diye eline 29 bin 446 lira tutuşturunca çok geçmeden aynı ilanlardan yine vermek zorunda kalacaksınız...

Koridorları Başbakanlığın koridorlarına açılan Dışişleri Bakanlığı'nın merkez binasında bir araştırma için çaldığımız onuncu hariciyeci kapısı.

Büyükelçi sıfatı taşıyan **"40 yıllık bir diplomat"**la diplomatlık meselesi üzerine konuşuyoruz.

"Meseleyi, yalnızca paraya bağlamak elbette doğru olmaz. Ama bir hariciyeci adayının girdiği bir banka sınavını kazandığını öğrenince çekip bankaya gitmesini nasıl açıklayacaksınız?" diyor.

Ona göre hariciyecilik mesleği bir ideal mesleği, devlete ve topluma, milli çıkarlara en kestirmeden hizmet misyonu. Öyleyse niye her yıl daha az kişi başvuruyordu? Gençlerin ideallerinde bir çatlama mı olmuştu?

Büyükelçi, sesindeki heyecanı kendisi de fark etmiş olmalı ki, bir süre piposunun ateşi ile oynuyor ve derin bir nefes çekerek şöyle devam ediyor:

"— Kesin bilmiyorum, ama son sınava 40 kişi falan başvurmuş. Bir fabrikaya alacağınız bekçiyi bile seçerken önünüze daha fazla aday çıkıyor. İşin istediği vasıflara en yakın olanını alma şansınız çok daha fazla. Bakanlığa sekreter ya da daktilo alınacağı zaman 10 kişilik yer için 510 kişi başvurabiliyor."

Dışişleri Bakanlığı'nın en büyük rakibi ENKA, Doğuş, Kutlutaş gibi uluslararası nitelikteki holdingler ile büyük inşaat ve ihracat-ithalat şirketleri.

Bu **"rakipler"** piyasaya girdiğinden beri hariciyeci olacak nitelikteki gençleri dolgun maaşlarla, parlak çalışma olanakları ile kendilerine çekmeye başladıkları kaydediliyor.

Yetenekli gençlerin gözünde hariciyeciliği çekici kılan nedenlerden başlıcaları, yabancı ülkelerde yaşamak, seyahat etmek ve vasatın üzerinde aylık gelir olanağıydı. Yurt dışında temsilcilikleri bulunan uluslararası şirketler, artık Dışişleri Bakanlığı'nın diplomalarına sağladığı kadar seyahat olanağı, yabancı ülkelerde yaşama olanağı ve hepsinden önemlisi dolgun gelir sağlıyor.

Daha önceleri yılda bir kez açılan **"meslek memuru giriş sınavları"** ikiye çıkarıldığı halde yeterli nitelikte ve yeterli sayıda aday çıkmıyor. Son yıllarda ölüm ve istifa gibi nedenlerle ayrılanların yeri bir türlü doldurulamıyor. Bakanlıkta 304 boş hariciyeci kadrosunun bulunduğu belirtiliyor. Sınava başvuranlar ise 44 kişi.

Hariciyecilik mesleğinin çekiciliğini giderek kaybettiği konusu toplumsal bir gündem maddesi haline geliyor. Bu görüşü büyükelçisinden üçüncü kâtibine, görüştüğümüz tüm hariciyeciler paylaşıyor.

Nedenlerin başında **"ekonomik öğeler"** geliyor: Bir dili anadiline yakın **"mükemmellikte"** bilmesi istenen, ikinci dili tercih nedeni sayılan siyasal bilim, hukuk, ekonomi öğrenimi görmüş birini, ayda 29 bin 446 liraya razı etmek için "Sen ileride büyükelçi olacaksın" vaadi de artık yetmiyor.

Son yıllarda Türk diplomatlarının yabancı ülkelerde Ermeni terörİstlerin hedef tahtası haline gelmesi de hariciyeciliğe ilginin azalmasında bir etken olarak görülüyor. Dışişleri yöneticileri bu konuda yapılmış bir araştırma olmamakla birlikte, ailelerin ço-

Arıkan, Cumhuriyet'e yazdı

Katma Değer Vergisi'yle herkes birbirini denetleyecek

VURAL ARIKAN Maliye ve Gümrük Bakanı - *21 ekim*

15 yıldır ülkemizde tartışma konusu olan Katma Değer Vergisi Yasa Tasarısı, nihayet Bütçe ve Plan Komisyonu'nda kabul edilmiştir ve sanıyorum ki 24.10.1984 gününden itibaren de T.B. Millet Meclisi'nde görüşülmeye başlanacaktır. Kısa da olsa, Katma Değer Vergisi hakkında bilgi sunmak istiyorum.

Katma Değer Vergisi ülkemizde, Ortak Pazar ülkelerinin ortak vergisi olarak bilinir. Oysa bu vergi, Ortak Pazar ülkelerinin dışında da yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Bu ülkeler arasında Fas, Honduras, Fildişi Sahili gibi sosyal yapısı ve gelişmişliği Türkiye'den de geri olanların bulunduğu hemen anlaşılabilecektir.

Herhalde Türkiye bir Fas'tan, Fildişi Sahili'nden ya da Honduras'tan bu verginin uygulanması bakımından daha müsaittir.

NEDEN KATMA DEĞER VERGİSİ?

Ülkemiz, bugün elli milyonu aşkın nüfusu barındırmaktadır. Gelişme süreci içindedir. İktisadi gelişmede en önemli iki sorun, döviz darboğazı ile iç kaynak sorunudur. 24 Ocak 1980 tarihinden sonra alınan ekonomik tedbirler ve özellikle 1984 yılında ANAP hükümetince alınan önlemlerle döviz sorununun halledildiği söylenebilir. İç kaynak sorununa gelince: Bu konuda en sıhhatli kaynağın vergi gelirleri olduğunda kuşku yoktur. Türk vergi sistemi incelendiği zaman, Gelir Vergisi'nin genelde ücretliler üzerinde kalması nedeniyle elastikiyetini kaybettiği söylenebilir. Öte yandan muamele vergisinin bir türü olarak gözüken Gider Vergisi'nin de sınai müesseseler üzerine ağır bir yük getirdiği bilinmektedir. İşte bu nedenle yayılı ve nötr muamele vergisi türünü teşkil eden Katma Değer Vergisi'nin, Türk vergi sistemini sıhhate kavuşturması açısından benimsenmesinde zorunluluk vardır. Bu zorunluluk yalnız harcamalar üzerinden alınacak vergi hasılatını arttırmaya yönelik olarak düşünülmemelidir. Gelir Vergisi'nin ücretliler üzerinden kalkmasını sağlayacak bir yöntem olarak kabul edilmelidir. Kanımca Katma Değer Vergisi'nin en büyük etkisi bu konuda görülecektir.

KATMA DEĞER VERGİSİ ZAMANSIZ MI?

Yasa tasarısının Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sevk edilmesinden sonra çeşitli kurum ve kuruluşlar, tasarıya karşı çıkmamışlar, ancak bunun erken olduğunu, hiç değilse uygulamasının, 1986 yılına kaydırılmasını önermişlerdir.

Oysa kamuoyunda, Katma Değer Vergisi'nin tartışılmaya başlanmasının 15 yıllık bir geçmişi vardır. Eğer bu verginin getirilmesi savsaklanacak olursa, hemen ifade edelim ki, bunun daha uzun yıllar yürürlüğe konulmaması ihtimali belirir. Bu konuda Gelir Vergisi sisteminin ülkemize getirilişini hatırlamak yeterlidir. Gelir Vergisi sisteminin, yani Gelir ve Kurumlar Vergisi'nin ülkemizde uygulanmaya başlaması 1.1.1950 tarihine rastlar. Yasaların kabulü ise 30.6.1949'dur. Demek oluyor ki, 1950 şartlarına göre yasanın uygulanması için hem vergi idarelerine, hem de vergi yükümlülerine 6 aylık bir süre tanınmıştır. Hatta, Gelir Vergisi'nin getirilmesinde büyük katkısı bulunan Prof. **Fritz Neumark, "Boğaziçi'ne Sığınanlar"** adlı kitabında Gelir Vergisi sistemi getirilirken tüm kuruluşların karşı çıktığını, hatta mitingler düzenlendiğini, buna rağmen bir avuç maliyecinin ısrarı ile sistemin getirildiğini anlatır.

Günümüz Türkiyesi, 1950 Türkiyesi değildir. Sanayileşmiştir, kamu ve özel sektörde yetişmiş personeli bakımından 1950 ile mukayese edilemeyecek durumdadır. Vergi konuları, Türk kamuoyuna en ufak teferruatına kadar mal olmuştur. Bu nedenle bu verginin gelişinden ürkülmemelidir.

Kaldı ki, yukarıda belirtildiği gibi, Katma Değer Vergisi muamele vergilerinin en gelişmiş bir türüdür. Gelişmiş derken kastettiğimiz muamele vergilerinin bünyesinden kaynaklanan sakıncaları ortadan kaldırmış olmasıdır. Ayrıca, muamele vergilerinin ülkemizde hemen hemen yarım asırlık bir tatbikatı vardır. Bu nedenle de özellikle sanayi işletmelerimizin bu vergiye kolayca uyum göstereceklerinde tereddüt olmamalıdır.

FİYAT ARTIŞI

Katma Değer Vergisi'ne karşı çıkanların bir önerileri de bu verginin genel fiyat seviyesini yükselteceğidir. Bu konuda karar verebilmek için, sanıyorum ki, Katma Değer Vergisi'nin yürürlüğü ile birlikte kalkacak olan vergilerden en önemlisi gider vergileri içinde yer alan istihsal vergilerinin oranlarına bakmak gerekir. İstihsal Vergisi oranlarına bakıldığında, tasarının getirmekte bulunduğu yüzde 10 nispetinin, İstihsal Vergisi oranlarından düşük bulunduğu hemen göze çarpar. Mesela cam sanayiinde vergi yükü ortalama yüzde 22.5'tur. Seramik sanayiinde yüzde 20'dir. Bu örnekleri çoğaltmak kabildir. Şimdi yüzde 20 veya üzerinde bir vergi yüküne tabi sanayinin yüzde 10 vergi yükü ile muhatap kılınması halinde, diğer şartlar bir tarafa bırakılırsa, fiyat genel seviyesinde düşme olmasını tabii karşılamak, hatta düşme olmasını beklemek gerekir.

NE GETİRİR, NE GÖTÜRÜR?

Katma Değer Vergisi Yasası yürürlüğe girdiği takdirde, kaldırılan vergiler dolayısıyla Hazine'nin kaybı 500 milyar dolayında olacaktır. Ne var ki Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre, yani yaratılan katma değerlere göre, bu verginin getireceği bir trilyonu aşacaktır. Önemli olan verginin getireceği miktardan çok, Katma Değer Vergisi'nin yukarıda kısaca değindiğim, Türk vergi sistemine yapacağı katkıdır. İç kaynak sorununu çözmek bakıkından bu katkıya ihtiyacımız vardır. Zira harçlar, damga vergileri ve benzeri vergiler ile, bir başka deyimle maktu tarifeli vergilerle Tür toplumunun ihtiyacını karşılayabilmek ve Türk vergi sistemini geliştirebilmenin mümkün olmadığı bilincine gelinmek gerekir.

Bu konuda diğer ülkeler uygulamasına bakmak da, bazı endişeleri ortadan kaldırma yönünden yararlı olacaktır. Gerçekten Katma Değer Vergisi'nun uygulandığı ülkelerin ilk yılında vergi hasılatının arttığı gözlenmekedir. İşte birkaç örnek:

ÜLKE	NET HASILAT ARTIŞI
İtalya	%74
Lüksemburg	%18.1
İrlanda	%26.6
F. Almanya	%5.6
Danimarka	%78
Belçika	%9.3

Ülkemiz ile İtalya arasında mükellef psikoloji açısından büyük ölçüde benzerlik bulunduğu göz önünde tutulursa, ülkemizde vergi hasılatı açısından artış olacağını ummak iyimserlik olarak değerlendirilmemelidir.

Korkmayalım, zira bir atasözümüzde belirtildiği gibi...

"Yol yürünerek, borç ödenerek biter."

Prof. Yaşa, Cumhuriyet'in sorularını yanıtladı:

Sağda birlik için MDP'yi DYP ile barıştırmalı

21 ekim

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — MDP İstanbul milletvekili Prof. **Memduh Yaşa, "bugünkü iktidarı oluşturan formülün geçici olduğunu"** ileri sürdü, solda ve sağda birer büyük parti oluşması için çalışılması gerektiğini söyledi. Yaşa, sağdaki birleşmenin Batılı, laik bir çizgide gerçekleşmesi gerektiğine işaret ederek, bu amaçla önce **"MDP ve DYP arasındaki kırgınlıkların"** giderilmesiyle işe başlanmasını savundu ve **"ANAP, ya liberal Batılı-laik çizgide büyük toplanmanın önemli unsurlarından biri haline gelir ya da gittikçe daha fazla aşırı sağa kayar ve liberal sağ parti onun dışında oluşur"** dedi.

Memduh Yaşa, **Cumhuriyet**'in sorularına şu yanıtları verdi:

— Türkiye'de demokrasinin daha sağlıklı işlemesi için siyasal yelpazenin oluşumu sizce nasıl olmalı?

YAŞA — Türkiye'de demokrasinin sağlıklı biçimde işlemesi için, başka ülkelerdeki örneklerde de gördüğümüz gibi, iktidarın iki büyük parti arasında zaman zaman el değiştirmesi arzulanan bir husustur. Türkiye 1961 Anayasası hariç, hep bu arayış içinde olmuştur. 1961 Anayasası, Demokratik Parti'nin bir daha iktidara gelmesini önlemek isteği için, iki parti arayışının dışına bilerek çıkmıştır ve aksine çok partili, ikiden çok partili bir meclis ve koalisyonlara dayalı bir iktidar tipi tercih etmiştir.

1982 Anayasası ve onu tamamlayan kanunlar, özellikle Partiler Kanunu ve Seçim Kanunu, Türkiye'nin eski özlemini bir daha ve çok daha katı şekilde hâkim kılmaya çalışmıştır.

İki büyük partiden maksat, anayasamızın öngördüğü sınırlar içerisinde, gerek sağda, gerek solda sınırları aşamama üzere, bir sola, diğeri sağa açık iki büyük merkez partisi.

1983 seçimine takaddüm eden ve ondan önceki zamanlarda Milli Güvenlik Konseyi'nin davranışları ve tasarrufları da esas itibarıyla bu gayeye yönelik idi. Fakat netice öyle olmadı. Büyük Millet Meclisi'ne az sayıda partinin girmesi sağlanmakla beraber, önümüzdeki seçimlere girebilecek şu anda en az 6 parti mevcut görünmektedir. Her iki cephede de, tiplerine uygun fikir yapısını tespit etmek ve birleşmeleri bu yolda sağlamak, hem Türkiye'nin gerçeklerine hem demokratik geleneklere uygun iki büyük partinin oluşmasına çalışmak lazımdır.

— Sağdaki birleşme sizce nasıl sağlanabilir?

YAŞA — Hareket noktam şudur: Sağdaki partiler arasında hiçbir fark gözetmeksizin, bir kere fikir etrafında konsensüs yaratmak ve usul meselesini, yani kim kime katılacak meselesini ileriye bırakmak. İleriye derken şunu kastediyorum: Hukuki imkânların nerede olduğunu ve büyük akımın hangi tarafta oluştuğunu, bir kere fikren hazır olduktan sonra tespit etmeye çalışmalı. Hemen işaret edeyim ki, bugün sağda mevcut olan (kurulmuş olan) partilere mensup kişilerin dışında da birçok kişi bu fikrin etrafında birleşmeye çağırılmalıdır. Onun için mesele, mevcut partileri birleştirmenin ötesinde, daha geniştir. Ama ikisi de kurulmuş olduğu için ve kuruluş şekillerine de baktığımız zaman, aralarında bazı kırgınlıklar olan MDP ve DYP üzerinde önce kırgınlıkları düzeltmek, bu yumuşamayı sağlamak lazım. Mesela, MDP ile ANAP arasında böyle bir durum yoktur.

— Birleşme ANAP'ta olabilir mi?

YAŞA — ANAP, muhafazakâr partiyim diyor, ama ben solu ve sağı birleştiren bir yapıyım da diyor. Hatta sol ve sağ tabirlerini bile sosyoloji ve politika tarihini de görmezlikten gelerek veya bilmeden, suni ve anlamsız tabirler olarak görüyor.

Ayrıca, bu iddialarına rağmen, ANAP'a baktığımız zaman, 1980'den önceki mevcut iki aşırı sağ partinin ANAP'a rengini vermekte hâkim unsur olduğunu görüyoruz. Halbuki, biz merkezden sağ bir kitle partisi düşündüğümüz zaman, sadece iktisadi anlamda değil, ama siyasi anlamda da liberal, laik, Batıcı ve Türkiye'nin Batı ile entegrasyonunu nihai hedef kabul eden, yani Türkiye'nin tarihi Batılılaşma çizgisinden sapmayan, aksine onu ısrarla takip eden bir parti kastediyoruz.

Habuki ANAP'ı böyle bir parti tarifine uygun bulmak çok zordur. Hükümetin çeşitli tasarrufları, parti teşkilatının çeşitli davranışları ve bazı idarecilerin geçmişi, bizi bu şekilde düşünmeye sevkediyor. Bu itibarla, iktisadi program bakımından, daha doğrusu iktisadi felsefe bakımından ANAP'ı benimsesek bile, siyasi ve sosyal anlayışlar söz konusu olduğu zaman arada çok ciddi farklar ortaya çıkmaktadır.

— ANAP iktidarda olduğu dönem içinde yapı değişikliği ne olur?

YAŞA — Hemen ifade edeyim. ANAP iktidar ol-

duğu dönem içinde renk ve yapı değiştirirse, yani, iktisadi liberalizmden çok daha fazla anlam taşıyan siyasi liberalizmi kendine hâkim renk haline getirir ve sosyal prensiplerde çağdaş çizgiye gelebilirse, sağı dilediğimiz anlamda birleştirmede en önemli faktörlerden biri haline gelebilir.

Aksi takdirde, ANAP gittikçe daha aşırı sağa kayan bir parti haline gelir ve liberal sağ parti onun dışında oluşur.

Şu andaki belirtiler ve davranışlar, ANAP'ın gittikçe daha çok sağa kayacağı, bu itibarla sağı birleştirmede yapıcı faktör olma yerine belki de engelleyici unsur haline geleceği merkezindedir. Benim düşündüğüm sentezin Batılı anlamda sosyal adaletçi olduğunu ve gelir dağılımının dengeli biçimde oluşmasını, yani toplumda ekseriyetin kabul ettiği bir adaletli gelir dağılımı biçimini gerçekleştirmeyi hedef saydığını özellikle vurgulamak isterim. Bu anlayış içinde işçilerin üretimden uygun pay almaları bir haktır. Halbuki ANAP liderlerinin ağzında ve parti programında sosyal adalet, merhamete, hislere, hatta dine dayanan bir muhteva kazanmaktadır.

— Birleşme gerçekleşmezse ne gibi gelişmeler olur?

YAŞA — Seçimlere daha önümüzde 4-5 yıl var, bu müddet içerisinde ANAP olumlu istikamette gelişme göstermez, MDP ve DYP de anlaşmaz durumda hareket ederlerse, bu birleşmeyi başka çevreler, başka kuvvetler sağlayabilir. Yani bunların dışında bir fikir gelişmesi ve parti kuruluşları gerçekleşecektir. Ve o zaman da partiler çözülür ve tarihi fırsat kaçırılmış olur.

— MDP'den ayrılmayı düşünüyor musunuz?

YAŞA — Hayır, sağı birleştirme mücadelesini yaparken, MDP'den ayrılmayı düşünmüyorum. Mensubu olduğum parti içinde bir fikre taraftar olanlar büyük çoğunluğu teşkil etmektedir.

Bugün iktidarı oluşturan formül, geçici bir formüldür. Şartların yarattığı bir formüldür. Bu formül tekrarlanamaz. ANAP parti olmaya mahkûmdur. Ya aşırı uçta gelişen parti olur, o zaman küçülür veyahutta orta sağa, yani liberal, Batılı, laik çizgide bu büyük toplanmanın önemli unsurlarından biri haline gelir. Ben antidemokratik, zorlama her çözüme karşıyım.

23 ekim

Özal'a göre, "demokrasiyi arzu etmeyenler var gibi"

Başbakan, "Seçim endişemiz yok, çünkü 4 yıl seçim yok" dedi

IŞIK KANSU — *21 ekim*

G.ANTEP-K.MARAŞ — Başbakan Turgut Özal, **"Türkiye'de demokrasinin sağlam temellere oturmasını sanki arzu etmeyenler var gibi geliyor"** dedi. Özal, **"Bazı basın organlarının yayınlarını demokrasiyle bağdaşır görmediğini"**, güneydoğu sınır bölgesinde kırk köyün boşaltılacağı haberinin **Bizim Radyo**'ya ait olduğunu ileri sürerek, **"Buna benzer resimler var. Yani o resimler dahi Türkiye'de dışarıya demokrasi yok dedirtmek için sanki çekiliyor; tabii o resimleri verenler hakkında da bazı tahkika-**

tımız olması lazım'' diye konuştu. Özal Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta yaptığı konuşmalarda ise seçim endişesi duymadıklarını belirterek, **''Çünkü 4 yıl seçim yok, demokrasi meselesinde hedefimiz demokratik rejimi 5 sene içinde beton gibi sağlam yapmaktır''** dedi.

Başbakan dün sabah Adana'ya 18 kilometre uzaklıktaki Organize Sanayi Bölgesi'nin inşaatı için ilk dinamiti patlattıktan sonra otobüsle Gaziantep'e geçti. Özal Gaziantep'e giderken otobüste gazetecilerle söyleşti.

Irak'la sınır güvenliği konusunda varılan anlaşmanın İran yönetimince eleştirilmesi konusundaki bir soruya yanıt olarak Özal şunları söyledi:

''Bize resmen gelmiş bir şey yok. İçişleri Bakanımız, bir heyetle beraber İran'a gidiyor. İran'la da hudutaki hadiseler konusu, yani Irak'la konuştuğumuz gibi konuşulacak. O bakımdan bu heyetin de o maksatla gittiğini de kendilerine bildirdik. Bu maksadın da heyetin gidişinde rolü olduğunu ifade ettik. Buyursunlar dediler. Gayet memnun olduk dediler, bu şekildedir, bizim herhangi bir bilgimiz yok.''

İran Meclis Başkanı Rafsancani'nin Irak'la yapılan anlaşmayı **''Irak'ın toprak bütünlüğünü ihlal''** diye nitelediğini anımsatan bir gazeteciye Özal, **''Onu bilmem, o bana ait değil. Toprak bütünlüğü meselesi değil, o kesin surette değil. Ama harp halindeler ikisi''** yanıtını verdi.

Özal, İçişleri Bakanı **Ali Tanrıyar**'ın yalnızca İran'da bulunan bazı teröristlerin iade edilmesi konusunu görüşmek üzere mi İran'a gittiğine ilişkin soruya şu karşılığı verdi:

''Zaten onlar Tanrıyar'ı davet etmişlerdi. Daha evvel İçişleri Bakanlığı'nın daveti vardı. Bu ara bu hadiseler olunca, Tanrıyar'ın heyetine başka kimseler de ilave edildi. Şemdinli'de olan hadiselerden bir kısmının o taraftan geldiği bilgisi var. O konuyu nasıl Irak'la konuştuğumuz gibi İran'la da aynı şekilde konuşmayı düşündük.''

Özal'ın güneydoğudaki olaylarla ilgili sorulara verdiği yanıtlar şöyle:

— Irak sınırına mayın konulacağı yolunda haberler var?

ÖZAL — Hayır, mayın falan yok.

— Bir yasak bölge söz konusu olacak mı?

ÖZAL — Hayır. O tabii ki yasak bölgeler sadece belli yerlerde olur. Yani hudut boyunda yasak bölge mümkün değil. Sadece emniyet tedbirleri alınır, kuleler kurulur, herkesin yaptığı gibi. Ama zor bir arazidir. Kolay kolay da bu söylediğimiz engellerin konulması kolay değil orada.

— Bir tampon bölge, yani askerden arındırılmış bir bölge söz konusu olacak mı?

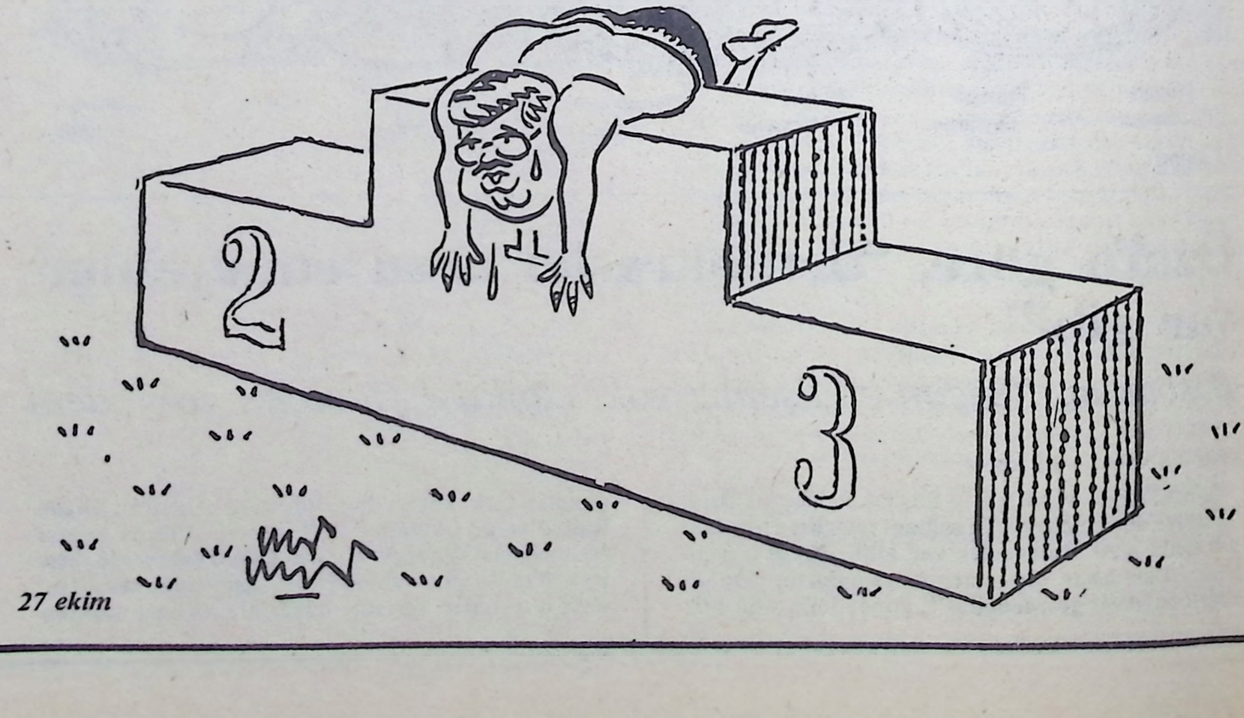
ÖZAL — Hayır. O tabii ki artık hududun şartlarına bağlı olarak düşünülür.

Mesut Barzani'nin bir gazetede çıkan ve kendilerinin Türkiye'deki olaylarla ilgili olmadığını belirttiği demeci konusunda Özal, **''Barzani'nin böyle bir söz söylemiş olabileceğini''** belirterek, bu konuda yorum yapmadı.

Başbakan Turgut Özal, **''Mersin ve Tarsus konuşmalarınızda özellikle demokrasi konusuna değindiniz, neden bu konuyu güncelleştirdiniz?''** sorusuna şu karşılığı verdi:

''Ona önem vermemin sebebi, maalesef bazı basın organlarının yayınlarını demokrasi ilkeleriyle bağdaşır görmediğim içindir. Onun için ağırlık veriyorum. Buna örnek vermek istemiyorm. Resimler var, yayınlar var, bunları söylemek istemiyorum. Herkes kendine düşeni anlar, hem bir taraftan demokrasi havariliği yapıyoruz, hem de yayınlara baktığımız zaman demokrasi ile bağdaşır görmediğim için, yani Türkiye'de demokrasinin sağlam temellere oturmasını sanki arzu etmeyen var gibi geliyor. Şimdi misal vereyim. Bir gazetemiz yazmış, kırk tane köy hudutta boşaltılacak diye. Bu haber, bizim bildiğimize göre, Bizim Radyo'nun yayınlarında var. Hiç böyle bir şey yok. Katiyen böyle bir şey yok. Bu nasıl yazılır?

Buna benzer resimler var. Yani o resimler dahil Türkiye'de dışarıya demokrasi yok dedirtmek için sanki çekiliyor. Bunlar da yanlış. Tabii o resimleri verenler hakkında da bazı tahkikatımız olması lazım.''

27 ekim

Yılmaz ve Narin iş yasasını tartıştı

ŞÜKRAN KETENCİ — *21 ekim*

İşçiler için uzunca dönem sözleşmesiz kalmak gibi bir bedeli olan gecikmelerin ardından, toplu pazarlık masasına oturan işyeri ve kapsamındaki işçi sayısı giderek artıyor. Bir kısım önemli toplusözleşmeler bağıtlanıyor, ya da uyuşmazlıklara gidiliyor. Bu arada ilk grev uygulamalarına da tanık oluyoruz. Yeni sendikal düzeni çerçeveleyen yasaların daha hazırlık çalışmalarında başlayan eleştiriler, yasalar yürürlüğe girdikten sonra, hele uygulama yaygınlaştıkça işçi kesiminin, sendikaların yaygın yakınmalarına konu oluyor. TİSK, YHK, Koordinasyon Kurulu ilkeleri derken, toplusözleşmesini imzalayanı, uyuşmazlığa gideni için de, işçi cephesinde hoşnutsuzluk ağırlık kazanıyor. Bugün gelinen noktada işçi cephesi, "Bu yasalarla toplu pazarlık hakkından, grev hakkından söz edilemez" diyor. Yeni yasaların getirdiği, çerçevelediği yeni sendikal düzenin yürürlüğe girmesinin birinci yılının sonuna doğru işçi ve işveren cephesinin iki lideri, Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz ve TİSK Genel Başkanı Halit Narin neler düşünüyorlar? Yeni sendikal düzenin uygulama sorunlarına, yasaların çizdiği çerçeveye nasıl yaklaşıyorlar? Sorular yönelterek öğrenmeye çalıştık...

Yılmaz: Toplu pazarlık ipotek altına alınıyor

Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz**'a göre, 2821 ve 2822 Sayılı Toplusözleşme, Grev ve Lokavt yasaları uygulamaları, anayasa tasarısının açıklanmasından bu yana dile getirdikleri kaygılarda ne kadar haklı olduklarını gösterdi. **Yılmaz**'a göre, yasal düzenlemelerdeki çıkmazlar, siyasal iktidara işçi hak ve özgürlükleri ile dilediğince oynama imkânı veriyor. Bir kısım işverenler de çıkmazlardan kısa vadeli çıkar arayışı içinde, en geniş biçimde yararlanma gayreti gösteriyorlar.

Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz,** toplu pazarlık düzeni önündeki engellerin, yetkili sendikanın belirlenmesi aşamasında başladığını vurguluyor. Yeni sendikal düzende karşılaştıkları sorunlara ilişkin sorularımızı yanıtlarken, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın güven vermeyen tutumu ve uygulamasına ilişkin görüşleri ile söze başlıyor:

YILMAZ — **Serbest toplusözleşme düzeninin işlerliği üç temel soruya isabetli cevap verilebilmesine bağlıdır. Sorulardan birincisi, toplusözleşme yapacak sendikanın hangi sendika olacağı sorusudur. Bu, yetki sorunu ile ilgilidir ve maalesef Türk hukuk sistemi içinde bu soruya sağlıklı cevap verilebilmiş değildir. Masa başında yapılan düzenlemeler iflas etmiştir. Sistem çalışmamaktadır. Güven vermemektedir.**

İkinci soru, ücretin hangi seviyede tayin edileceği sorusudur. Bu, işyerleri, işçileri, işkolu, işletme ya da ulusal seviyede olabilir. Yasa, işkolunu ve ulusal seviyeyi bir yana bırakmış, işyeri ve işletme seviyesini ön plana çıkarmıştır. Uygulama sorunlarla doludur. Türk ekonomisinin neyi kaldırıp, neyi kaldırmayacağının tartışmasını açanlar, önce çeşitli seçenekler içinde şartlarımıza ve ihtiyaca en uygun olanını tespite çalışmalıydılar. Bu alanda işçi kesimi ile işveren kesimi ve siyasal iktidar arasında geniş bir işbirliği yapılabilir. En doğru olan bulunmaya çalışılabilirdi. Bu yapılmamıştır.

Üçüncü soru, toplusözleşmelerin nasıl yapılacağı sorusudur. Mücadeleci çözüm yolu olan grevin kullanılması imkânlarının böylesine kısıtlı olduğu bir ortamda, barışçı çözüm yollarına kimse güvenle bakamaz. Kurulmak istenen sistem başından iflas eder.

Bu üç soru cevapsızdır. Bunun gibi "Biz toplusözleşme düzeninden yanayız" demek de yetmez. Toplusözleşme düzeninden yana olmak, grev hakkını tartışılır durumdan çıkarmaya bağlıdır. Eşitsizlik temeli üzerine sürekli bir barış kurulamaz.

Şevket Yılmaz, yeni sendikal düzenin uygulanması ile yasalardaki bazı temel hak kısıtlamalarının öneminin daha açık bir biçimde ortaya çıktığını söylüyor. Olumsuz yaklaşımların yasalardaki boşlukları daha da ağırlaştırdığını belirterek, gelişmeleri şöyle anlatıyor:

YILMAZ — **Toplu pazarlık, grev imkânının kısıtlı olmasından geniş ölçüde yararlanılarak, kamu kesiminde Koordinasyon Kurulu vasıtasıyla, özel kesimde ise işverenlerin ilke kararlarıyla ipotek altına alınmaya çalışılmaktadır.**

Bu yaklaşım son tahlilde, huzursuzluğu artıracak, işçi-işveren ilişkilerinde sağlıklı bir yapının kurulmasını engelleyecek niteliktedir. Böyle bir sonuç ise kimse için yararlı değildir.

Türkiye'nin kalkınma çabasında ve demokraside başarısı, işçi sorununu sosyal adalet gereklerine uygun bir şekilde çözebilmesine bağlıdır.

HUKUK KURALLARI İLE ÇELİŞİYOR

Türk-İş Guenel Başkanı, sendikal hakları düzenleyen iki temel yasada karşı karşıya oldukları ve yasa değişikliklerini zorunlu gördükleri temel sorunları özetlerken şöyle diyor:

YILMAZ — **2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın temel çıkmazı, işçi hak ve özgürlükleri alanında, Batı demokrasisini anayasal hukuk düzeni olarak benimseyen tüm ülkelerde eksiksiz uygulanan uluslararası hukuk kuralları ile çelişmesidir. 2821'in temel sendikal hakları, uluslararası normlara göre sınırlayan hükümleri değiştirilmelidir.**

2822 Sayılı Toplusözleşme, Grev ve Lokavt Yasası ise, grev yasaklarıyla, idareye grevi erteleme yetkisi veren hükümleriyle, işçinin 4 yıllık çalışmalarını yakından bildiği Yüksek Hakem Kurulu'nu muhafaza ve bu yolda siyasal iktidara serbest toplu pazarlık düzenine müdahale imkânı tanıyan yönleriyle işçi işveren ilişkilerinde sağlıklı bir yapı kurulabilmesi şansını başlangıçta ortadan kaldırmıştır.

Uygulama açıkça göstermiştir ki, grevin böylesi-

ne yaygın bir şekilde yasaklandığı ve yasaklarda, hükümetlerin grev ertelemelerinde, uyuşmazlıkların eninde sonunda, yapısı ne çıkaracağı önceden belli YHK'ya gideceği bir sistemde gerçek bir toplu pazarlık hakkının varlığından söz edilemez. Grev yasağı olmayan ve ertelemenin de olmayacağı var sayılan işyerleri için, kullanılabilecek grev hakkının nasıl kısıtlandığı ise, ilk grev uygulamaları ile açıkça ortaya çıkmıştır. Bu yasalarla gerçek bir grev hakkının varlığından söz edilemez. Sendikaların grev gücü ile işverenleri ekonomik açıdan zorlayarak toplusözleşme masasında ağırlıklarını yeterince koyabilecekleri iddia edilemez.

Narin: Sistemde aksayan bir şey yok

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkanı **Halit Narin**, ilke olarak yeni sendikal düzenin yasalarının tartışılmasını zamansız ve erken buluyor. **Halit Narin**'e göre, yeni yasaların tartışılabilmesi, aksaklıkları, eksiklikleri var denilebilmesi için, hiç değilse birinci tur toplusözleşmelerin tamamlanması ve ikinci tura geçilmesi, yani birkaç yıl geçmesi gerek. Ancak o zaman geçmiş dönemin aksaklıklarına çözüm getirmek üzere, değişikliğe uğramış yasalarda aksayan yerler varsa saptanabilir, bu aksaklıkların, eksikliklerin düzeltilmesi istenebilir.

TİSK Genel Başkanı Halit Narin'in henüz erken olduğu gerekçesi ile konuşmaya pek istekli olmadığını sürekli vurguladığı yeni sendikal düzenin sorunlarına ilişkin sorularımıza çoğunu atlayarak da olsa verdiği yanıtlar şöyle:

—Yeni sendikal düzenin yasaları 2821 ve 2822'nin uygulamaları başladı. Önce sendikaların örgütlenmelerine ilişkin yasa hükümleri yürürlüğe girdi ve birtakım sorunlarla karşı karşıya kalındı. Sonra toplu pazarlıklar ve hatta grevler bile başladı...

NARİN — Bir kere şu örgütlenme kelimesi bana yabancı. Kanunla mesleki teşekküller kurulmuş. Örgütlenme Türkiye'de başka manalarda kullanılır. Ben onu sevmiyorum. Teşkilatlanma daha iyi. Kanun zaten mevcut olan sendikalara bir şekil vermiş. Eksikleri, fazlaları düzelterek vermiş. Toplu pazarlık sistemi bu düzenlemeden sonra başladı. Daha başlayalı 3-4 ay oldu. Belki hakiki bir düzenleme. Hele biraz uygulansın, görelim...

—Şimdi toplu pazarlığa geçmeden, araya girelim. İşveren açısından yeni şekil verme, size göre teşkilatlanma, çok önemli yeni sorunlar çıkarmamış olabilir. Ama işçi sendikaları açısından epeyce önemli sorunlar yaşanmadı mı?

NARİN — Bu konu da yanlış.

—Yetki sorunları diye bir olayın yaşanmadığını mı söylüyorsunuz? Geçmiş sendikal düzende, yeni yasalarla da işçi sendikaları açısından çok önemli yetki sorunları yaşanmıyor mu?

NARİN — O da yanlış, bu da yanlış...

İŞ KANUNU, İŞ KANUNU DEĞİL

—Nedir yanlış, ortadaki sorun nedir?

NARİN — İşveren teşkilatı, işçi teşkilatı, İş Kanunu'nda, çalışma dünyasında birbirini tamamlayıcı iki unsur. Yani işçi için problem varsa, bu işveren için de problem sayılabilmelidir. İşçiyi işverenin karşısında göstermek, işvereni işçinin karşısında göstermek. Bir kere bu mantıktan uzaklaşalım. İş Kanunu, işçi kanunu değil, işveren kanunu da değil, çalışma düzenini ayarlayan bir kanundur. Sendikalarla alakalı kanunlar da işçi ve işveren sendikalarını ayırmıyor. Ayrı gösterilmelerine prensipte karşıyım. İkincisi yetki meselesi, oldum olası işçi sendikalarının prosedüründe aksaklık yaratan bir düzenleme. Şimdi Çalışma Bakanlığı'nda kompütür düzeni içinde yeniden ele alınması ile birden çözüleceğini beklemek, başlangıçtan biraz fazla iyimserlik olur. Ama bir gerçek var. Bazı şikâyetler olmasına rağmen, yeni yasaların getirdiği sistem daha az gürültü çıkarır bir neticeyi doğurmuştur. Aksaklıklar kompütürden mi, verilen bilgilerin yanlışlığından mı kaynaklanıyor, zamanla halledilebilecek bir konu. Eksiklikleri ortaya koymak için bence zaman çok erken.

ZAMANA İHTİYACIMIZ VAR

—Yasalar uygulanıyor, toplu pazarlık düzeni işliyor. Sendikalar uygulamanın yasalardaki pek çok hak kısıtlamasını ortaya koyduğu görüşünde...

NARİN — Bu kanunların eksikliklerini ortaya koymak için henüz çok erken. Tatbikat başlayalı daha 2-3 ay oldu. Daha birinci raunt akitler yapılmış değil. Hele bir tur bütün müzakereler bitsin. Aksaklıklar varsa bunların nedenlerinin bir değerlendirilmesi yapılsın.. En az 6-8 ay daha bir zamana ihtiyacımız var. Ondan sonra da değerlendirme için zaman ister. Bugün yapılan şikâyetler nedir? **"Daha fazla hak elde edebilmek, eksi haklarımızdan döndük"** gibi bazı konuşmalar var. 1961 Anayasası ile yapılmış yasalardan da şikâyetleri vardı. Daha fazla hak istiyorlardı. Türk-İş ve benzeri teşkilatlar hep hak eksikliğinden söz ederler. İşverenler de haklarının az olduğunu, işçi haklarının kendilerini sıkıntıya soktuğunu söylerler. Bu böyle devam edecektir. Önemli olan yeni kanunlar 20 senenin tatbikatının değerlendirilmesinin sonucudur. Nereler aksamışsa, kanun bunları tashih etmiştir. Bana göre şu anda kolektif iş akti, serbest toplu pazarlık sisteminde aksayan şey müşahade edilmiş değildir. Taraflar karşılıklı müzakereleri yapıyorlar. Serbest iradelerini beyan ediyorlar. Alışageldiğimiz bütün usuller, karşılıklı müzakereler en şiddetli boyutlarda mücadele içinde geçiyor. Yani kamuoyunu rahatsız eden, 12 Eylül 1980'e gelen büyük grevler olmuyor diye, bazı seslerin çıktığı varsayımı ile hareket etmek mümkün değildir. Yani, grev olmadan işyerinde akit yapılması milli ekonomiye paralelse, işveren de işçiler de bu paralelde düşünerek, vazifelerini, haklarını en iyi şekilde kullanarak mücadele yapıyorlarsa, Türk-İş ve TİSK dengeyi kuracak milli anlayış, şuur içinde taraflarını organize ede-

Beynimiz kimyasal bir makine

VEHBİ BELGİL — *21 ekim*

Yunus Emre "**Bir ben var benden içre**"der. Bununla, içinde istekleri, nefretleri ile asıl kişiliğine zıt bir başka '**kişilik**' bulunduğunu söylemek ister.

Rahmetli Celâl Sâhir Erozan (1883-1935), Muhit dergisindeki '**Gönül Çocuğa Dair**' adlı şiirinde, kendisi yaşlandığı halde gönlünün çocuk kaldığını ve olmadık isteklerle kendisine hep üzdüğünü şöyle anlatır: '**Neler çektim elinden, bana söyletmeyiniz/ Okuyunuz alnımın derin çizgilerinde.**'

Abdülhak Hâmit (1852-1937), '**Hacle**' (gelin odası)sinde: '**Hakikaten iki şahsım ben îtikadımca/Birî hemîşe (sürekli) mükedder (gamlı), birî mübeşşerdir (neşelidir)**' diyerek iki kişiliği olduğunu belirtir.

Hemen bütün şairlerimiz, gönüllerine dert anlatamadıklarından yakınır. Fransız Alphonse Daudet (1840-1897), Taraskonlu Tartaren'inde, Tartaren'in çifte kişiliğini çok eğlenceli bir biçimde vurgular.

Kusur işleyip pişman olanların başlıca savunması: '**Ne yapayım, şeytana uydum**' dur.

Örnekleri çoğaltmaya gerek yok. Bunlara siz de yüzlercesini ekleyebilirsiniz. Burada önemli olan şudur: Yazarlar, çifte kişiliklerinden sadece laf olsun diye mi söz etmişlerdir, yoksa gerçekten böyle bir şey var mıdır?

1981 NOBEL TIP ÖDÜLÜ

Sorumuza yanıtın bir kısmını, 1981 Nobel Tıp Ödülü'nü paylaşanlardan Sperry ve Hubel'in çalışmalarından çıkarabiliriz. Çünkü bu iki bilgin, beyin yarı kürelerinin görevleri üzerindeki araştırmaları ile ödüle değer görülmüşlerdir.

Beynimizin iki yarım küreden oluştuğunu, bunların, küçük bir köprü ile alttan birleştiklerini bilmeyen yoktur. Ancak, her yarının ne işe yaradığı, daha doğrusu, yarıların aynı işi mi, ayrı işleri mi gördükleri kesinlikle bilinmemekteydi. İki kulağımız, iki gözümüz aynı işi yaparlar. Acaba beynin yarıları da böyle aynı işi mi görürler?

Çalışmalar, her yarının başka bir iş gördüğünü, "**çifte kişilik**" dediğimiz şeyin de bunun sonucu ortaya çıktığını ortaya koymuştur. Örneğin sol yarı ile konuştuğumuz, sağ yarı ile düşündüğümüz, kesinlik kazanmıştır. Beynin sırlarının anlaşılmasında beyin ameliyatlarının büyük rolü olmuştur. Dokunulamaz sanılan beyin, bugün, kafatası açılarak incelenmekte, sonra kapatılmaktadır. Hatta, iki yarıyı birleştiren köprü kesilerek iki yarı birbirinden ayrılmıştır. Bu durumda bile yarılar çalışmıştır. Fakat şaşırtıcı bir biçimde...

BEYNİN BÖLÜNMESİ

1981 Nobel Tıp Ödülü'nü alan **Prof. Roger W. Sperry** (Amerikalı), beyin yarma uzmanı diye tanınmaktadır. Bazı hastalıkların iyiletimi için (örneğin sar'anın) ikiye bölünen beynin parçaları ayrı işler görmektedirler. Bilginin çalışma arkadaşlarından **Gazzaniga**, beyni bölük bir hastanın sağ yarısına çıplak bir kadının resmini göstermiştir. Hasta gülümsemiş, utanır gibi görünmüş, fakat ne gördüğü sorulunca, sol yarı ile verdiği yanıtta, hiçbir şey görmediğini söylemiştir.

Yine Gazzaniga, beyni bölünmüş genç bir hastanın, sol kolu ile karısına vurmak istediğini, fakat sağ kolunun bunu engellemeğe ve karısını kurtarmaya çalıştığını hayretle görmüştür. Başka bir seferinde de, hasta, elinde bir balta ile doktorun üzerine yürümüş, fakat zavallı adam kaçarak canını kurtarmış ve şöyle demiştir: "Kaçmasa idim, hastamın beni öldürmesi, Amerikan mahkemelerini çok güç durumda bırakacaktı. Çünkü yargıçlar, hastanın beni beyin yarılarından hangisi ile öldürdüğünü saptamakta büyük güçlükle karşılaşacaklardı."

Dr. Sperry, bu buluşların çok büyük önemi olduğunu, filozoflar ve dincilerce yüzyıllardır tartışılan "**irade-i cüz'iyye**" (librearbitre) denen şeyin iki tane olduğunun anlaşıldığını söylemiştir.

Böylece, yarıların görevlerinin ayrı olduğu gibi bilinçlerinin de ayrı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum '**ruh**' konusunu gündeme getirmektedir. Ruh diye bir şey var mıdır? Varsa nasıl bir şeydir? Vücudu nasıl etkilemektedir? Ruhun kötüsü iyisi olur mu? Bu durumda "**iyi ruhlu**", "**kötü ruhlu**" insanlardan söz edilebilir mi?

Konu, dinleri olduğu kadar filozofları da ilgilendirmiştir. Felsefenin "**ontoloji**" bölümünde bu iş bugün bile tartışılmaktadır.

Ancak, bu noktada hormonlar da işe karışmaktadır. Yine son yıllarda yapılan buluşlar, bazı isteklerimizin hormon faaliyetleri sonucu ortaya çıktığını göstermiştir. Bu son buluşlar, beyni etkileyen elli kadar hormonun bulunduğunu göstermiştir. Bunlara '**neuro-transmetteur**' denmektedir. Görevleri, mesajı bir hücreden öbürüne iletmektir. Bunlar sayesindedir ki hissederiz, hareket ederiz, zevk veya acı duyarız. Örneğin '**Angiotensine-2**' adlı bir molekül su içmemiz gerektiğini, '**cholecystokinin**', yemek yememiz gerektiğini, LHRH adlı hormon, seks yapmak gerektiğini iletir.

Hasta insanın beyin kimyası ile sağlıklınınki arasında da fark olduğu anlaşılmıştır. Örneğin, bir tür ruh hastası sayılan intihar etmiş bir kimsenin beyin suyunda '**serotonin**" denen iletici moleküllerin yeterince bulunmadığı görülmüştür. Amerikalı doktorlar **Michael Stanley** ile **John Mann**, intihar etmişlerin beyinlerinin ön yüzünde, sözünü ettiğimiz moleküllerin bağlanma noktalarının da yeterince olmadığını göstermişlerdir. Aynı durumlar, bazı katillerde de saptanmıştır. Saldırgan katillerde ise söz konusu moleküllerin haddinden fazla olduğu görülmüştür. Yine, şizofrenide ve diğer bazı akıl hastalıklarında beyin kimyasında bozukluklar olduğu anlaşılmıştır. Bunlar, akıl ve ruh hastalarının kimyasal iyiletime tabi tutulabilecekleri yolunda ipuçları vermektedir.

işte bu nedenledir ki, Fransız bilgin Jean-Pierre Changeux, "**Beyin, kimyasal bir makinedir**" demiştir. Böylece de, ruhun belirtileri sandığımız faaliyetler, hormon faaliyetleri biçimini almaktadır.

Ruhun nasıl bir şey olduğu, beyin üzerindeki çalışmalar ilerledikçe açıklığa kavuşacaktır. Ruh, vücuttan ayrı, hayalet gibi bir şey midir, yoksa hücre-

lerin canlılıklarının bir toplamından mı ibarettir? Hücreler de canlı olduklarına göre onların da ruhları var mıdır?

Sonra, beyin ikiye bölündüğünde bilincin de ikileştiği, bambaşka bir sorun ortaya çıkarmaktadır. Beynin kesilmesi iki bilinç ortaya çıkardığına göre ruh da ikiye mi bölünmektedir?

Bütün bu konular tam bir açıklığa kavuşmamıştır. Bunun göstergesi, beyin araştırıcılarının ruh konusunda zıt fikirlere sahip oluşudur. Güneşin varlığı hakkında iki ayrı görüş olamaz. Ruh için görüşlerin çeşitliliği, ortada açık seçik bir gerçeğin bulunmadığını göstermektedir. Örneğin, 1963 Nobel Tıp Ödülü'nü alan Profesör John Eccles, **"Beyni ne kadar derinlemesine incelersem, o kadar daha az materyalist oluyorum"** dediği halde, beyin bölme ameliyatlarının ustası ve 1981 ödülü sahibi Sperry, ters görüştedir.

Bu iki bilginin görüşlerini ileride ayrıntıları ile inceleyeceğiz.

57 Yıllık Esbank hizmette kararlı davranışta tedbirli
ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
Üniversite Hazırlık Kursları
Lise sonlar 20 Ekim
Beklemeliler 31 Ekim
Akşam Kursu 26 Ekim
Laleli/İSTANBUL 522 75 74 - 528 64 37

61. Yıl; Sayı: 21606 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 22 Ekim 1984 Pazartesi

Afşin-Elbistan Termik Santralı açıldı

Özal: Millet akıllı çünkü bizi seçti

20 milyon ton kömür yakacak

Ve dev santral hizmete girdi

Başbakan Turgut Özal tarafından birinci ünitesi hizmete sokulan Afşin-Elbistan Termik Santralı için bugüne kadar 270 milyar lira harcandı. Santralın toplam gücü 376 megavat.

Haberi 7. Sayfada

BAŞBAKAN, ELBİSTAN'DA İYİMSER KONUŞTU

Etrafımızda hiçbir memleket rahat değil, ama bizim memleketimiz sulh ve sukun içinde kalkınıyor.

Bazı komşularımız bize kızıp duruyor, ama biz hiçbir şeye aldırmayız.

On yıl böyle üstüne gidersek, tüm problemleri çözeriz. Türkiye'yi 10 sene içerisinde dünyanın sayılı ülkeleri arasına muhakkak sokarız.

IŞIK KANSU

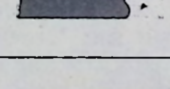
K.MARAŞ — Başbakan Turgut Özal Afşin Elbistan Termik Santralını açtı. Özal dün Elbistan ilçesinde yaptığı konuşmada "Milletimiz akıllıdır,çalışkandır. Çünkü bunu bizi seçtiğinden anlıyorum" dedi. Özal Türkiye'nin 50 milyon nüfusu ile Ortadoğu'nun en büyük ülkesi olduğunu belirterek, "Bazı komşularımız var, bize kızıp duruyorlar ama biz hiçbir şeye aldırmayız" biçiminde konuştu.

Başbakan Özal Türk ekonomisinin giderek iyiye gittiğini söyleyerek özetle şöyle dedi:

Bazı milletvekilleri iş takibinden Meclise giremiyor

ANAP iş bulma kurumu gibi

Haberi 7. Sayfada

DP'li Cavveri
ANAP'lıların beni dinlemesi bile ilerleme
Sergio Leone:
Sinema, TV'yi statlarda yenecek
Pasifik adaları:
Çok uzakta bir devlet mozaiği
Markalat "büyükkent" belediye başkanı:
Halk sola uzun pantolon giydirdi
Anket defteri
Michael Gross

Cumhuriyet'in parasız ekini, bugün ve her pazartesi bayinizden isteyiniz.

Evren, Hameney'e mesaj gönderdi

İran'a tarafsızlık güvencesi

İçişleri Bakanı Tanrıvar ve Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Öztorun Tahran'a gitti. Evren'in İran Devlet Başkanı Hameney'e yolladığı yazılı mesajda Türkiye'nin İran-Irak savaşındaki tarafsızlığını sürdürmeye kararlı olduğu belirtildi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar başkanlığındaki Türk heyeti Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in "yazılı bir mesajı" ile dün Tahran'a gitti. Cumhurbaşkanı Evren'in, İran Devlet Başkanı Hameney'e yazılı mesajında Türkiye'nin İran-Irak Savaşı'nda baştan beri sürdürdüğü tarafsızlığı sonuna kadar özenle sürdürmeye kararlı olduğunu bildirdiği belirtiliyor. Evren'in bu yazılı mesajı bir anlamda İran'a verilen bir tarafsızlık güvencesi olarak nitelendiriliyor.

İran'a giden heyette Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Necdet Öztorun, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Ercüment Yavuzalp ile diğer yetkililer bulunuyor.

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Yavuzalp, İran Dışişleri yetkilileri ile yapacağı görüşmelerde Türkiye'nin tarafsızlık politikası ile Irak sınır bölgesindeki Türk askeri operasyonunun Irak topraklarını kapsamadığını, operasyonun Irak'a askeri rahatlama sağladığı yolundaki İran'ın endişelerinin yerinde olmadığını belirtecek ve bu konuda Türkiye'nin hassasiyetini anlatacak.

İRAN: HEDEFLERE ULAŞTIK.
IRAK: SALDIRIYI PÜSKÜRTTÜK

ERGUN BALCI'NIN YORUMU: İRAN'IN SALDIRISI

3. Sayfada

YILMAZ VE NARİN, İŞ YASASI'NI TARTIŞTI/2 *ŞÜKRAN KETENCİ*

Yılmaz: İş çevreleri gerçeklere kulaklarını tıkıyor

Grev hakkının askıya alındığı dönemde ulaşılan üretim seviyesi, sendikalara yönelik suçlamaların ne kadar dayanaksız olduğunu ortaya koymuştur.

Narin: Ekonomimiz grev ve lokavtı yaşamamalı

Türkiye'de her şey bitmiştir de, siyasi ortam, coğrafi durumu bu kadar karışıkken, grev ve lokavt kargaşasından yararlanmak isteyenlere fırsat verilmesinde mantık

Alternatifimiz Yok, Diye Diye...

HASAN CEMAL — *22 ekim*

Sayın Başbakan, basını eleştirmeyi günlük alışkanlık haline getirmeye başladı. Bazen eleştirmekten de öteye, ağır biçimde suçlayabildiği, hatta töhmet altında bırakıcı iddialarla ortaya çıkabildiği dikkati çekmekte. Üstelik, üslubunda da bir ekşime, eskiye göre bir seviye düşüklüğü gittikçe belirginleşiyor...

Sayın Başbakana sormak gerek; acaba bunca zamandır ekonominin dikiş tutmamasının nedeni basın mıdır?.. 19 Aralık 1983 tarihinde üç ay vadeli mevduata en yüksek faizi verirken, büyük bir fiyakayla, üç ayın sonunda enflasyonla birlikte faizlerin de düşürüleceğini dünya âleme basın mı, yoksa Sayın Özal'ın kendisi mi ilan eylemiştir?.. O gün bugündür ne enflasyon aşağı çekilebilmiş, ne de faizler düşürülebilmiştir. Yılın ilk yarısındaki başarısızlıktan Ulusu hükümeti sorumlu tutulmuş, *"Merak edilmesin, ikinci yarıda iş tamam"* denilmiştir.

Ne yazık ki, ikinci yarının bitimine bir buçuk ay kala değişen bir şey yoktur. Hâlâ dimdiktir enflasyon canavarının başı...

İlk yarıdan Sayın Bülent Ulusu *sorumlu* tutulmuştu; ikinci yarıdaki yenilgiden de bizler mi sorumluyuz ki, Sayın Başbakan basına karşı bu kadar öfkeli?..

Herhalde Türk Lirası'nı dolar karşısında 200 liralardan alıp bugünlere, 450 liralara getiren de ba-

sın değildir.

Yabancı sermayeyi çekingen kılan başlıca etkenler arasında, paramızın değerindeki tepetaklak gidiş ile enflasyondaki tırmanış yer almaktadır. Ülkede *"yabancı sermaye düşmanı"* bir havanın zerresi bile olmadığına göre, yabancı sermayede görülen bu *"bekle-gör"* tavrında da herhalde basının bir kabahati yoktur...

Partisinin Millet Meclisi grubunu Sayın Özal toplayamıyorsa, en önemli günlerde bile ANAP'lı milletvekillerini tam kadro Meclis'e getiremiyorsa, biz ne yapalım...

Ülkemizin bütünlüğüne yönelik tehditlerin söz konusu olduğu bir dönemde, böylesine yaşamsal bir konuda bilgi vermek için Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsüne çıktığı zaman 400 milletvekilinden 140'a yakını Genel Kurul salonunda yoksa; üstelik bu sayının büyük çoğunluğunu ANAP'lı sayın üyeler oluşturuyorsa, bu münasebetsizliğin acısını Sayın Başbakan'ın basından mı çıkarması gerekirdi?.. Oysa, o günün gazetelerine baktık, Sayın Başbakan'ın TBMM'ye bilgi vereceğine ilişkin haberleri, birinci sayfalarına görünür başlıklarla koymuşlardı. Ama buna karşın, ANAP'lı sayın milletvekilleri Genel Kurul salonuna kadar teşrif edip hem parti liderleri hem de Başbakanları Sayın Özal'ı dinlemek zahmetine katlanmamışlarsa, basın ne yapabilirdi ki?..

Türkiye Odalar Birliği'yle ilgili bir kararnamesine hükümetin sahip çıkamayışı, muhalefet oylarıyla kararnamenin Mecliste reddedilmesi, acaba kimin başarısızlık hanesine işlenecek bir kötü puan daha sayılmalıdır?..

Partisinin geçenlerde yapılan Millet Meclisi grup başkan vekilleri seçiminde aldığı tavır üzerine, oylamaya katılımın azalması ve çıkan boş oylarda da basının, eski deyişle, bir dahli yoktur...

Parti içinde iki *uç* eğilimin kavga ve tırmanma yarışının da temelinde herhalde basın yatmıyordur. Devletin tepe noktalarında da rahatsızlık yaratan bu parti-içi kavga konusunu basın gerçekte hayli üstü kapalı geçmektedir... Ama buna rağmen yine de Sayın Özal basına öfkeli olabilmektedir.

Bir de Vural Arıkan ve *gümrük olayı* vardır. Bu olayda da basının sorumluluk payı nedir bilemiyoruz, ama bildiğimiz kadarıyla Maliye ve Gümrük Bakanı Sayın Arıkan, istifa yanlısı değildir. Buna karşılık Başbakan Özal da yetkisini kullanıp Arıkan'ı görevden almaya yanaşamıyor. Oysa görevden alsa, kararın kesinleşmesi Cumhurbaşkanı Sayın Evren'in onayına kalacak bir tek.

Ama Özal, bu yola başvurmayı, anlaşılan şimdilik istemiyor...

Biliyoruz, Başbakan Özal'ın canını sıkan çok konu, çok sorun var.

211 sandalyelik Meclis çoğunluğunun pamuk ipliğine bağlı oluşu... Hükümet ve parti içi dengelerde meydana gelebilecek değişimlerin, parlamento çoğunluğunu da torpilleme olasılığı... ANAP grubunu çatlatmak için gerektiğinde şeytanla *bile işbirliği yapabilecek* güçlerin varlığı...

Dört yıl önce 24 Ocak'ın arkasında bütünleşmiş bir özel kesime karşılık, bugün bölünmüş bir iş dünyası... Amerikalı işadamlarının huzurunda, Başbakan Özal'ın en duyarlı olduğu bir ortamda, ekonomide işlerin pek iyi gitmediğini vurgulayan bir Türkiye Odalar Birliği Başkanı... Dağınık, yerel seçimlerle tabanı yitirmiş, bölünmenin eşiğindeki parlamento içi muhalefet partileri...

Ülkemizin bütünlüğüne kasteden, Sevr'i hortlatma düşleri kuran hain güçler.. İran-Irak savaşı... Suriye... Yunanistan... Fransa... İskandinav ülkeleri... Kıbrıs... Amerikan Kongresi... Türkiye ile ilişkileri henüz normalleştirmeye yanaşmayan Avrupa Topluluğu... Ermeni terörü... Avrupa İnsan Hakları Komisyonu... Türkiye'deki demokrasiye doğru yönelişleri genel olarak olumlu karşılayan, ancak buna rağmen Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı Turgut Özal'ı resmen Bonn'a davet edemeyen bir Batı Almanya...

İşte bir de bütün bunların üzerine basınımız, *"Gökova Körfezi'nde termik santral olmaz"* diye tutturunca herhalde sayın Özal'ın sinirleri boşaldı ve bütün bunların acısını basından çıkarmaya koyuldu...

Bu yolun, eski deyişle pek hayra alamet olmadığını tarihsel deneyimlere dayanarak söyleyebiliriz. Sayın Özal, basını suçlamak yerine, sinirlerine egemen olup bir durum muhakemesi yapmalıdır. Buna kendisinin çok ihtiyacı olduğu kanısındayız...

Sağda solda *"Alternatifimiz yok"* diye sürekli şişinmekle hiçbir yere varılamayacağı bilinmelidir. *"Demokrasi içinde çare tükenmez"* diye diye, her on yılda bir nelerin tüketildiğini Sayın Özal da gayet iyi bilir...

Bu bakımdan içinde bulunduğumuz dönem, hem Sayın Başbakan, hem hükümeti, hem de partisi açısından basını suçlama değil, derlenip toparlanma, dağınıklıktan kurtulma dönemidir. Çünkü, 1982 Anayasası'nın eski deyişle lafzına göre, Türkiye'deki gidişattan sorumlu olan basın değil, öncelikle Sayın Başbakan'dır...

Neredeyse, "Daha Az Yaşa" Diyecekler!..

YALÇIN DOĞAN — *23 ekim*

Mucize... İnanılmaz patlama... Tahmin edilemeyen çatlama... Harikalar yaratılıyor... İki yılda üç kat artıyor... Herkesin kafası bu yönde çalışıyor... Artıyor, artıyor, artıyooooooooor...

Hükümet, *"ekonomi"* dediniz mi, hemen ihracata sarılıyor ve ardından da ihracat artışına ilişkin arka arkaya rakamlar, bilgiler döktürmeye başlıyor.

Bir ülkede ihracatın artışı elbette iyidir. Ekonomiye elbette önemli bir dış kaynak sağlar. Kalkınma için elbette yeni fonlar oluşturur. Yeni yatırımların habercisi olur. Bunlara elbette söylenecek söz yok. Ancak işin bir başka yönü daha var: İhracatı kim finanse ediyor?.. Kimin sırtından yürütülüyor ihracat?.. İhracatın maliyetini kimler taşıyor?

1985 Bütçe Yasa Tasarısıyla birlikte TBMM'ye sunulan *"Yıllık Ekonomik Rapor"* bu yönden incelendiğinde, ortaya ilginç bilgiler çıkıyor. 1984 yılında gayri safi milli hasıla (GSMH), yani ekonomide üretilen toplam mal ve hizmetlerin değeri 17.5 trilyon lira. Bunun 7.6 trilyon lirası tarımdan ve sanayinin iki dalından geliyor. İmalat sanayii, madencilik ve tarım kesimlerinin 1984 fiyatlarıyla geliri 7.6 trilyon lira. Bu üç kesimin ihracatı ise, 7 milyar dolar. Türk Lirası üzerinden hesaplanırsa, yaklaşık 2.5 trilyon lira. Bir başka deyimle, imalat, madencilik ve tarımdan sağlanan 7.6 trilyonluk değerin 2.5 trilyonluk bölümü, yani üçte biri ihraç ediliyor. Bu, işin bir yönü. Şimdi bu bilgileri akılda tutalım, *"Yıllık Ekonomik Rapor"*'un bir başka sayfasına geçelim.

Raporun *"Ücretler ve Fiyatlar"* bölümünde, tüm saklama çabalarına karşın, yine de belli bir doğrultuyu gözden kaçırmak mümkün olmuyor. 1983 mayısı ile 1984 mayısı arasında ücret artışları yüzde 11 dolayında kalıyor. (Rapor, s. 132-133). Aynı dönemdeki fiyat artışları yüzde 28 olarak kayıtlara geçiyor (Aynı rapor, s. 106). Çok düşük bir değer göstermesine karşılık, önemli olan, ücretle fiyat arasındaki karşılaştırma. Fiyatlar yüzde 28 artarken, ücretler yüzde 11 artıyor. Yani, ücretlerin satın alma gücü düşüyor. Yani, ücretiyle geçinenler daha az yiyor, daha az içiyor, daha az giyiniyor. Onların giyemedikleri, içemedikleri, yiyemedikleri, işte, *"ihracat"* oluyor.

Fiyatlar yüzde 28 artarken ücretler yüzde 11 artıyor, ama bu arada tarım ürünleri (elma, şeker, buğday, portakal, ıspanak, fasulye) ile birlikte ayakkabı, deri elbise, kumaş, bakır, krom (imalat ve madencilik ürünleri) ihraç ediliyor. Yurt içinde üretilenin üçte biri ihraç ediliyor. Ve işte bu karşılaştırma ortaya temel soruyu çıkartıyor, üstelik bu sorunun yanıtı da hemen beraberinde geliyor:

Kimin tüketiminden kısılıyor? Kimin kısılan tüketiminde ihracat için pay artmış oluyor?

Çikita muz var mı?.. Var. Neskafe var mı?.. Var. Hollanda peyniri var mı?.. Var. Amerikan sigarası var mı?.. Var. Bunları kim alıyor?.. Herhalde ücreti, fiyatları geriden izleyen *"ortadirek"* değil. Belli bir gelir grubu için Türkiye'de her şey var. Belli bir başka gelir grubu için ise, yiyemediği ve giyemediği ürünlerin ihracatı var. Bir grup, ihracat için boğazından kısıyor. Belli bir grup, bu kısılanların çabasıyla elde edilen dövizle Amerikan sigarası içiyor, Hollanda peyniri yiyor.

Neden *"ortadireğin"* boğazından kısılmış oluyor? Yanıtı açık. Tarım, imalat ve madencilik kesiminin toplam değeri 7.6 trilyon lira. Bunun üçte biri ihraç ediliyor. Ama aynı anda içeride fiyatlar —belli bir dönem ele alınarak— yüzde 28 artıyor. Yani, o ürünler dış pazar yerine, iç pazara girseydi, içeride fiyatlar bu kadar artmayacaktı. Çünkü, içeride mal daha bol olacaktı. Mal daha bol olunca, fiyatlar daha az artmış olacak ve bunun sonucunda da, ücreti yüzde 11 oranında artanlar, iç piyasadaki bu malları satın alabileceklerdi. Daha iyi beslenecekler, daha sıcak giyinebileceklerdi.

Şimdi, Sayın Başbakan Özal *"ortadirek"* edebiyatını ne kadar yapabilir?.. Rakamlar, üstelik bütçe gibi resmi bir belgeyle birlikte Meclise sunulan rakamlar özetlenen göstergeleri sergilerken, Özal, nasıl çıkıp da *"Ortadirek önemlidir ve biz ortadirekten yanayız, sosyal adaletçiyiz"* diyebilir?

Yaratılan, patlatılan *"ihracat mucizesi"* ortadireğin boğazından, giyiminden, kısaca refahından kısmaya dayanıyor. *"Mucizenin"* yükünü *"ortadirek"* çekiyor.

24 ekim

Sünnetçi vitrini

BETÜL UNCULAR — *24 ekim*

ANKARA — Kapıkule olayları konusunda HP'lilerce açılması istenen Meclis araştırmasının ön görüşmelerinde hükümet adına yapılacak konuşma için Devlet Bakanı **Mesut Yılmaz**'ın seçilmesi, Arıkan'ı içtüzükten yararlanarak söz alıp hükümet içindeki çatlağı ortaya çıkaran açıklamalarından alıkoyamadı.

"Ben bu kürsüden yalan söylememeye ve bildiğim doğruları açıklamaya yemin ettim bir kez. Maliye ve Gümrük Bakanıyım, adım Vural Arıkan. Bu yemine sadık kalıyorum" sözleriyle konuşmasına başlayan Arıkan, bu arada Başbakan Özal'ın kamu görevlilerine **"işkence yapanları görevden alacağı"** yolunda söz verdiğini de açıklayarak Özal'ı bağlamayı ihmal etmedi...

Arıkan, dün genel kurula girmeden önce ANAP kulisinde Mesut Yılmaz'ın yanına oturdu. Gazetecilerin **"Siz neden Mecliste konuşmayacaksınız?"** sorularına karşılık Yılmaz'ı göstererek, **"Beyefendi hükümet adına konuşacak. Hem soru önergeleri var. Bendeniz de bu önergeleri yanıtlayacağım"** dedi. Arıkan bu arada bir de fıkra anlattı:

"Bir sünnetçi, dükkânının vitrinine bir saat koymuş. Adamın biri sünnetçiye, 'Vitrinine niçin saat koydun?' **diye sormuş. Sünnetçi ise,** 'Ne koysaydım? Vitrin bu' **karşılığını vermiş."**

Arıkan'ın bu fıkrasıyla oldukça sinirlendirdiği Devlet Bakanı Mesut Yılmaz'ın hükümet adına konuşmasını locadan izleyen Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık Daire Başkanı **Atilla Aytek**'in **"Bu kadarını açıklamamaları gerekirdi. Her şey berbat oldu"** dediği duyuldu. Aytek Meclisten ayrılmayıp Arıkan'ı da dinleseydi gözlemleri ne olacaktı bilinmez.

Arıkan, önerge sahiplerinden HP'li Avni Güler'in konuşmasında kendisine sataşıldığı gerekçesiyle söz alma fırsatını yakalayınca, her cümlesinin sonunda hükümet içindeki çatırtıların sesi daha da yükselmeye başladı. Gözaltına alınan memurlarına işkence yapıldığını Meclis kürsüsünden de tutanaklara geçirten Arıkan, bu konudaki haberleri basına kendisinin patlattığını da büyük bir zevkle açıkladı. Birlikte çalışması gereken bakanlıkların birbirlerine düşürülmesini, **"İşte egemen güç budur"** biçiminde niteleyen Arıkan, **"olayın şahsileştirildiği"** sözleriyle de hedefin kendisi olduğunu açıkça ilan etti.

Konuşmasından sonra kuliste az sayıda ANAP'lı üyenin yanı sıra muhalefete mensup çok sayıda üye tarafından öpülerek kutlanan Arıkan, **"şimdilik istifayı düşünmediğini"** açıklarken, istifasına ilişkin soruları yanıtsız bırakan İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar, rüzgâr hızıyla Cumhurbaşkanı Evren'le görüşmeye gitti.

Arıkan'ın açıklamalarının yarattığı şoktan kendisini kurtaramayan Devlet Bakanı **İsmail Özdağlar** ise, kuliste Başbakan Özal'ın **"Akşama Yusuf'u al gel"** uyarısıyla karşılaştı. Özal'ın kastettiği kişi, DPT Müsteşarı olan kardeşi Yusuf Özal'dı.

Pakdemirli ortadirek arıyor

YURDAGÜL ERKOCA — *25 ekim*

"Ortadirek bol para harcıyor" gözlemini yaparak, **"kemerlerin daha da sıkılması gerektiği"** sonucunu çıkaran Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı **Ekrem Pakdemirli**, bir **"ortadirek"**'ten gelecek haberi bekliyor. Bu **"ortadirek"** kiralık ev ararken, müsteşarınkini bulacak, beğenecek, aylık 100 bin liradan bir yıllık peşin 1 milyon 200 bin lirayı da vermeyi kabul ederse, **"Pakdemirli'nin kiracısı"** olabilecek.

İstanbul'da Esentepe'de bir kiralık daire. Dairenin **"uygun"** kişilere gösterilmesi ve kiraya verilmesi işlerini üstlenen **Trakya İplik Sanayii Genel Müdürlüğü**'nden bir yetkili, brüt 90 metrekarelik evin aylık kirasının 100 bin lira, apartman giderlerinin 15 bin lira olduğunu belirttikten sonra ekliyor: **"Bir yıllık da peşin istiyoruz, ama anlaşırsak peşinatta indirim yapmak mümkün."** Sonra sorulara geçiyor: **"Ne iş yapıyorsunuz?", "Eşiniz ne iş yapıyor?", "Nerede oturuyorsunuz?", "Esnaf ya da tüccar sağlam bir kefiliniz var mı?"...** Ve ekliyor: **"Eğer şartları kabul ederseniz, evi gösterebiliriz."** Bu sıkı sorgulamanın yanı sıra, dikkati çeken bir başka nokta ev sahibinin adının gizli tutulması, sorulduğunda da **"devletin üst kademelerinde görev yapan bir yetkili"** olarak tanıtılması. Kontrat işlerinin de Trakya İplik Sanayii Hukuk Müşavirliği'nce halledileceği, ev sahibini bir kez olsun görmenin bile mümkün olmayacağı, ev sahibini temsil eden yetkili tarafından bildiriliyor.

"Bu şartlarla, bayağı lüks bir ev olmalı değil mi?" sorusunu ilgili şöyle yanıtlıyor:

"Efendim, ev sahipleri bu ev için çok büyük harcama yaptılar. Kendileri gelip oturacaktı, ama olmadı."

Tüm şartları kabul ediyoruz. Esrarengiz ev sahibi adına kiracı adaylarını sorgudan geçiren yetkili, bu dostane hava içersinde rica ve ısrar salvosuna dayanamayarak, istemeye istemeye ev sahibini açıklıyor. Sıra evin görülmesine geliyor.

Kiralık daire, Esentepe Emekli Subay Evleri 35. Blok 6. katta 14 numara. Apartmanda oturanlar, binanın yaklaşık 20 yıl önce yapıldığını belirtiyorlar. Bina da yıpranmışlığını saklamıyor. Ancak, 14 nolu dairenin sıkı bir tamirde geçtiği belli. Odalar badana yapılmış, kapı, çerçeve yağlıboya. Daha önce evi gezen kiracı adaylarından mühendis olan biri, evin net 70-75 metrekare kadar olabileceğini söylemiş. İki küçük oda, döşemeleri bildiğimiz tahta. Pek büyük sayılamayacak bir salon, banyo, tuvalet, tabii bir de mutfak. Mutfağın mutfak olduğunu lavabo ve tezgâh hemen belli ediyor, ama lavabonun altı açık olduğu gibi, bir tek dolap da yok. Evi gezdiren kişi, dolapların ve lavabonun altının ev sahibi tarafından mı yoksa kiracı tarafından mı yaptırılacağını bilmediğini söylüyor.

Aynı apartmanda bir daire sahibi, önce **"Bizim bildiğimiz, o daire kiralık değil"** diyor, sonra bu anlattığımız olayı sıradan bir ev tutma öyküsünden ayıran **"esrarengiz ev sahibi"**'ni örten perdeyi fısıltıyla kaldırıveriyor: **"Bu daire meşhur Pakdemirli'nin. Evi tamir ettirdiler, galiba çocukları gelip oturacakmış."**

Evin kiralık olduğunu, kira bedelinin de 100 bin lira olduğu öğrenince, **"Yok canım"** diyor, **"etmez o kadar. Buralarda en fazla 40, 50 bin lira kiralar."** Bir başka dairede üç öğrenci oturuyor. Kısa bir süre önce kiralamışlar daireyi. Kapıdan şöyle bir bakıldığında, üç gencin oturduğu dairenin duvarlarının, duvar kâğıdıyla kaplı olduğu gözleniyor ve gençlerden biri 75 bin lira kira verdiklerini belirtiyor. Yine aynı binadaki bir başka kiracı da, çevrede kiraların **"50 bin lira ile 70 bin lira arasında değiştiğini"** belirtiyor, kendisinin kaç lira kira verildiği sorulduğunda, **"Biz eski kiracıyız, daha düşük kiramız"** diyor.

Pakdemirli'nin kiraya verdiği ev, bu konut yokluğunda **"iyi"** sayılabilecek türden bir daire. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı, **"bol para harcadığını"** söylediği ortadireğe evini sunuyor: **"Ayda 100 bin liradan, bir yıllık peşinle."**

57 Yıllık Esbank hizmette kararlı davranışta tedbirli
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

MERKEZ DERSANELERİ

61. Yıl; Sayı: 21610 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 26 Ekim 1984 Cuma

İçişleri Bakanı Tanrıyar istifa etti, Maliye Bakanı Arıkan direniyor

Özal 2 bakanı feda etti

Evren'in onayını aldığını söyleyen Özal'ın Arıkan'ın görevine son verilmesini bugün Evren'e önermesi bekleniyor.

Arıkan'ın istifa etmekten kaçındığını öğrenen Özal, "Zannetmiyorum" dedi ve şöyle devam etti: "Neyse, olur böyle şeyler."

Tanrıyar, "Arıkan'la aynı kabinede görev yapamazdık. Ben çekildim," dedi. Arıkan'ın istifa edeceğini sanmadığını söyledi.

Özal: *"Akrabasını kayırıyor demesinler diye Tanrıyar'ın da istifasını istedim."*

ANAYASA'NIN 109. MADDESİ

"Görevine son verilir"

Bakanlar, TBMM üyeleri veya milletvekilleri seçilme yeterliğine sahip olanlar arasından Başbakanca seçilir ve Cumhurbaşkanı'nca atanır. Gerektiğinde Başbakan'ın önerisi üzerine, Cumhurbaşkanı'nca görevlerine son verilir.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, Çankaya'daki Başbakanlık konutunda dün akşam gazetelerin Genel Yayın Müdürleri ile Ankara temsilcilerine verdiği yemekte, **"Hükümetten 2 bakanın istifa ettiğini"** açıkladı. Özal, İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar'ın istifasını verdiğini, Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ın ise istifasını bu sabah saat 08.30'da getireceğini bildirdi. Özal, her iki bakanın istifasını **"kendilerinin istediğini"** belirtti ve **"Sayın Cumhurbaşkanı'nın onayları alındı mı?"** sorusu üzerine de **"Evet, bu sabah yaptığım görüşmede kararımı anlattım ve kendilerinin onayını aldım"** karşılığını verdi.

Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan ise, Başbakan'ın açıklamasından sonra, kaldığı otelde gazetecilere şunları söyledi:

"Ali Tanrıyar ağabeyin istifa ettirilmesi bir aşamadır. Bugün (dün) saat 19.15'te Başbakan bekliyor dediler. Ben de konuta gittim. Başbakan'la görüştük. Kararımı kendisine söyledim. İki yol vardı: Ya istifa edecektim, ya da onlar Anayasa'yı işleteceklerdi. Ben ikincisini tercih ettim."

İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar da dün gece, **"Maliye Bakanı Arıkan'ın yürüttüğümüz büyük operasyonun sonucunu hükümetle paylaşmaması sebebiyle istifa etmesi gerektiğini düşündüm. Ama Sayın Bakan'ın göreve devam etme arzusu içinde olduğunu anladım. Bu şartlar altında aynı kabinede birlikte görev yapamayacağım kanaatine vardım. Görevimden çekildim."** dedi. Tanrıyar, Arıkan'ın istifa etmeyeceğini ileri sürdü.

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı **Kaya Erdem** ise **"Kabinede bu iki istifadan başka istifa olacağını zannetmiyorum. Kabine şu şekliyle görevine devam eder"** dedi.

Başbakanlık konutunda yemek devam ederken saat tam 23.00'te Başbakanlık konutuna gelen telefonlardan Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ın, **"Ben istifa etmiyorum. İstiyorlarsa Anayasa'daki prosedürü işletsinler"** yolunda açıklamada bulunduğu öğrenildi. Bunun üzerine Başbakan Özal, yemekte bulunan gazetecilere, "Öyle bir şey söylemez artık. **Zannetmiyorum**" dedi.

Kapıkule gümrük yolsuzluğunun iki gün önce Millet Meclisi'nde görüşülmesi sırasında Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ın gündem dışı konuşması hükümetten iki bakanın ayrılmasıyla sonuçlandı. Başbakan Özal, İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar ile Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ı dün Çankaya konutunda ayrı ayrı kabul etti. Tanrıyar, Özal'ın isteği üzerine istifasını derhal Başbakan'a verdi. Maliye ve Gümrük Bakanı Arıkan ise, **"İstifamı bu sabah götüreceğimi"** söyledi.

Özal dün akşam gazetecilere verdiği yemekte yaptığı açıklamada, Cumhurbaşkanı'na konuyu açtığını ve Cumhurbaşkanı'nın iki bakanın istifasına ilişkin onayını aldığını aktardı.

Özal'ın akşam saat 21.00 sularında yaptığı bu açıklama, yemekteki gazeteciler tarafından gazete bürolarına yansıtıldı. Çankaya konutunda Başbakan Özal gazete yöneticileriyle çeşitli konular üzerine sohbetini sürdürürken, Arıkan'ın kaldığı Kent Otel'den Başbakanlık Konutu'na ilginç haberler gelmeye başladı. Yemeğe saat 23.00 sıralarında ulaşan haberlere göre Arıkan, **"İstifam söz konusu değil. İstifamı kim açıklamışsa siz gidin ona sorun"** doğrultusunda konuştu.

Arıkan'ın bu doğrultudaki sözleri Başbakan'a aktarıldığında, Özal'ın ilk tepkisi, **"Televizyon haberlerinde istifa haberi verilmedi mi?"** oldu. Özal bu sorusuna, **"Hem radyo, hem televizyonda verildi"** yanıtını aldı. Arkasından Başbakan'ın **"Öyle şey söylemez. Zannetmiyorum"** dediği duyuldu. Daha sonra da gazetecilerle Anayasa'nın 109. maddesine göre bir bakanın hükümetten ayrılmasının Başbakan'ın isteği ve Cumhurbaşkanı'nın onayıyla mümkün olacağı sohbetine girdi. **"Şimdi ne olacak?"** sorusu karşısında da, Başbakan Özal, şunları söyledi:

"Vural becerikli ve zeki bir arkadaşımdır. Bundan önce de bazı ufak tefek hadiseler oldu. Ben bunları unutmak istedim. Ama önceki gün Meclis'te yaptığı konuşma.... Parlamento tarihinde böyle bir şey olmamıştır. Açık

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Geceyarısı demeci: Kavgayı ben kazandım

Arıkan: İstifa etmem, azletsinler

Ali Tanrıyar ağabeyin istifa ettirilmesi bir aşamadır. Bugün saat 19.15'te Başbakan'a gittim. İki yol vardı: Ya istifa edecektim, ya onlar Anayasa'yı işletecekti. Ben ikincisini tercih ettim.

Bir başbakan bir bakanla çalışmayabilir. Ama bir bakanı bunun için aracı kılmaz. Bu bir gelenek ve görgü meselesidir.

İstanbul'a gidiyorum. Görevimin başındayım. ANAP'tan da kopmam. ANAP'ı normal düzeye getirmek lazım. Muayyen kampların, partiyi ele geçirmek isteyen eski güdük grupların arzuları engellenmelidir. ANAP'tan herkes gider, ben gitmem.

Kayseriler kaşmetine rağmen İzmir'e gidemedi. Bu çok önemlidir. Söylemek istediğim MSP ve MHP kanadıdır. MHP kanadını bir ölçüde bağışlıyorum. Reaksiyon oluşturmuşlardı. MSP farklıdır. Bu gruplar ANAP'ı aşmaya götürüyorlar.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal tarafından istifa etmesi istenen Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, istifasıyla ilgili açıklamayı önce çok sinirli bir şekilde karşılayarak "yok böyle bir şey" dedi. Gazetecilerin ısrarlı soruları üzerine Başbakan Özal'la dün görüştüğünü ve kararını bildirdiğini söyledi. Arıkan, **"İstifa etmeyeceğim. Beni azletsinler. Azloluncaya kadar görevime devam edeceğim"** şeklinde konuştu.

Vural Arıkan, dün saat 22.00 sıralarında kalmakta olduğu Kent Otel'e geldi. Çok sinirli olduğu gözlenen Arıkan gazetecilere **"bu gece"** konuşmak istemediğini söyledi. Gazetecilerin konuşmak ve fotoğraf çekmek istemeleri üzerine Arıkan, **"Burası benim evim. Rahatsız etmeyin"** diye konuştu. Bu sırada Arıkan'la gazeteciler arasında şu konuşma geçti:

— **Sayın Başbakan istifa edeceğinizi açıkladı.**

ARIKAN — Eeee, ne olmuş.

— **İstifanızı yarın Başbakan'a verecek misiniz?**

ARIKAN — Benim Başbakanla bir randevum yok.

— **Yani istifa etmediniz mi?**

ARIKAN — Onu açıklama yapana sormalı.

— **Yarın makamınızda mısınız?**

ARIKAN — Yarın (bugün) Para Kredi Kurulu'nun toplantısı var. Oraya katılacağım. Başka bir randevum yok. Şimdi gördüğünüz gibi rakımı içiyorum.

Bu konuşmadan sonra Arıkan, odasına çıktı ve gazetecilerin otelden ayrılmadıklarını görünce saat 22.40 sıralarında gazetecileri odasına çağırdı. Bir gazetecinin **"Kendinizi nasıl hissediyorsunuz"** sorusunu şöyle yanıtladı:

"Bazı meslekler vardır. Bunların başında hukukçuluk gelir. Başka mesleklere benzemez. Bunun da en önemli tarafı avukatlıktır. Bir insan mahkeme başkanı olur, Danıştay Başkanı olur, Anayasa Mahkemesi'nin başında bulunur, ondan sonra gelir gelir cübbeyi giyer. Parlamenterlikteki en önemli görev benim gibi parlamenter olabilmektir. Yoksa icra, gelip geçici bir şeydir. Bakan olursunuz, Başbakan olursunuz, ama esas temel parlamenter olmaktır. Önemli olan iyi parlamenter olmaktır."

Bu sırada bir gazeteci **"Siz iyi bir parlamenter misiniz?"** sorusunu yöneltince Arıkan, **"Ben şahsım hakkında konuşmak durumunda değilim. Şimdi bu çilingir sofrasının fotoğrafı yarın gazetelerde çıkarsa belki Turgut Bey de tövbe tövbe diyecektir, Halil Bey de kıs kıs gülecektir. Kendileri de böyle sofralar düzenlediklerí için. Ama ben o tövbe diyenlere çok içki ikram ettim".**

Bu söyleşiden sonra gazeteciler odadan ayrıldılar. Ancak otelden ayrılmadılar.

Maliye Bakanı Vural Arıkan, saat 00.15'te kızkardeşi **Turkan Arıkan** aracılığıyla otelde bekleyen gazetecileri masasına çağırdı. TV'deki kendisiyle ilgili haberi dinlediğini ve Başbakan'ın sözlerini buradan öğrendiğini belirten Arıkan, şöyle dedi:

"6 Kasım seçimleri oldu. Kabine kuruluyordu. Sayın Başbakanımız beni bakan yaparken fikrimi sormadı. Bu konuda bir konuşma yapmadık. Bakanlar Kurulu'nun açıklanmasında öğrendim bakan olduğumu. Şimdi de aynı şekilde beni getirdik-

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

BAKANLAR KURULU'NDA NE OLDU?

Özal: Vural, yanlış yaptın

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Bakanlar Kurulu'nun önceki gün 4 saat süren toplantısının yaklaşık iki saatinde "Arıkan olayı" tartışıldı. Başta Devlet Bakanı Mesut Yılmaz olmak üzere, Devlet Bakanı Sudi Türel, Devlet Bakanı Kazım Oksay, Devlet Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin ve Ulaştırma Bakanı Veysel Atasoy yaptıkları konuşmalarda Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ın TBMM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmasını "sansasyonel" olarak ni-

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'de)

ÖNCE SUSTU, SONRA PATLADI

Maliye ve Gümrük Bakanı böyle demişti

Özal, Arıkan'ı susturdu

5 Eylül 1984 — Herşeyi açıklayacaktı... Sustu.

Kapıkule olayı, 2 bakanı Meclis'te de karşı karşıya getirdi

Hükümet karıştı

24 Ekim 1984 — 49 gün sonra bomba patladı

KAPIKULE'DEN İSTİFAYA

Her şey otobüsle başladı

12 temmuz: *Kapıkule'den çıkmakta olan bir boş otobüste yapılan aramada, torbalar içinde milyonlarca lira tutarında mark, dinar ve lira bulundu.*

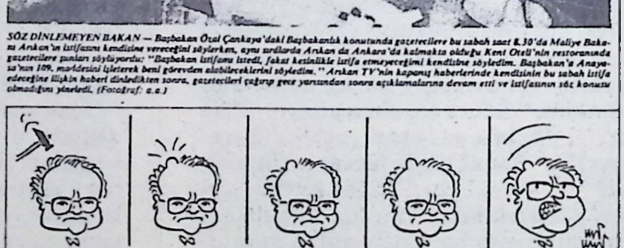
7 ağustos: *12 temmuzdaki olayın ayrıntıları günler sonra belirlenebildi. Otobüste ele geçen paralarla ilgili tutanakla şoförün verdiği ifadedeki para miktarı birbirini tutmuyordu. Tutanağa geçirilmediği ileri sürülen para ile ilgili olarak Edirne Gümrük Muhafaza Başmüdürü Haluk Aydın ve 13 gümrük görevlisi gözaltına alındı.*

8 ağustos: *Kapıkule'ye çok sayıda müfettiş gönderildi. Maliye ve*

(Arkası Sa.8, Sü.4'de)

SÖZ DİNLEMEYEN BAKAN — Başbakan Özal Çankaya'daki Başbakanlık konutunda gazetecilere bu sabah saat 8.30'da Maliye Bakanı Arıkan'ın istifasını kendisine vereceğini söylerken, aynı sıralarda Arıkan da Ankara'da kalmakta olduğu Kent Oteli'nin restoranında gazetecilere şunları söylüyordu: "Başbakan istifamı istedi, fakat kesinlikle istifa etmeyeceğimi kendisine söyledim. Başbakan'a Anayasa'nın 109. maddesini işleterek beni görevden alabileceklerini söyledim." Arıkan TV'nin kapanış haberlerinde kendisinin bu sabah istifa edeceğine ilişkin haberi dinledikten sonra, gazetecileri çağırıp gece yarısından sonra açıklamalarına devam etti ve istifasının söz konusu olmadığını yineledi. (Fotoğraf: a.a.)

SÖZÜNÜ SAKINMAYAN MALİYECİ - UYSAL DOKTOR BACANAK

Arıkan: Yeni ortak mı?

"İyi ortak seçme" özelliği ile Arıkan... Vural Arıkan ak saçlarına rağmen sürekli olarak kişiliğinin **"çok renkli"** olması ile anılıyor. Başta Başbakan olmak üzere herkesin nutkunun tutulmasına yol açan **"son nutku"** nedeni ile ise bu renkli kişiliği daha da renklendi. Maliye ve Gümrük Bakanı Arıkan üç gö-

(Arkası Sa. 11, Sü. 5'de)

Tanrıyar: Rolüne uygun

"Hükümette ve parti içinde Başbakan ve Genel Başkanı Turgut Özal'ın sözünden çıkacak olan en son kişi Ali Tanrıyar'dır" Bunu ANAP çevreleri, **"'bacanak'"** ilişkisi ile değil İçişleri Bakanı'nın kişiliği ile açıklıyorlar.

Onlara göre ömrü iç hastalıkları ve hastane yöneticiliği ile

(Arkası Sa. 11, Sü. 6'da)

Katma Değer Vergisi yasalaştı

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Katma Değer Vergisi Yasa Tasarısı Meclis'te görüşülerek kabul edildi. Mal ve hizmetlerin her el değiştirmesinde vergi... Katma Değer Vergisi'nin Bakanlar Kurulu temel gıda maddeleri için sıfıra kadar indirmeye yetkili olacak.

Meclis'te zorunlu tüketim mallarının vergi dışında bırakılmasına ilişkin önergeler reddedildi.

MDP'li Ferit Melen, konuşmasında ... vergi kapsamına girdiğini belirterek, **"Vergi, ödeme gücü olandan alınır.** Du-

(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Birkaç Soru...

Devlet Bakanı Mesut Yılmaz'ın geçen gün TBMM'de hükümet adına yaptığı açıklamada M. Ali Ağca ile ilgili bir bölüm yer almıştı. Bakan bu konuda şöyle konuşmuştu:

— Kapıkule Gümrük Muhafaza Müdürlüğü'nde görevli bir gümrük muhafaza memurunun aldığı 75.000 Alman

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Üç erimizi daha şehit ettiler

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde sürdürülen operasyonlar sırasında önceki gece teröristlerle meydana gelen çatışmada 3 er şehit oldu, 1 ayrılıkçı terörist de ölü olarak ele geçirildi.

Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Dairesi Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi'nin konuya ilişkin açıklaması şöyle:

"24 Ekim 1984 günü saat 20.30 sıralarında bir operasyonda millet ve devlet düşmanı teröristler ile çıkan çatışmada, 3 er şehit olmuş, teröristlerden biri ölü olarak ele geçirilmiştir.

Bölgedeki gerekli operasyona devam edilmektedir. Şehit olan erlerin isimleri şöyledir:

J. er Mustafa Dağ, Talip oğlu 1964 doğumlu Ankara / Elmadağ, J. er Kemal İnci, Kasım oğlu 1961 doğumlu Kars / Göle, J. er İbrahim Bozbey, Hasan oğlu 1964 doğumlu Kütahya / Domaniç."

Hıdır Aslan idam edildi

BURDUR, (Cumhuriyet) — İzmir Gültepe ve Tarık olaylarının sanığı olarak Askeri Yargıtayca idam kararı onanan Hıdır Aslan'ın ölüm cezası infaz edildi.

19 Ekim 1984 günlü Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında idam kararının yayınlanmasının üzerinden 4 gün geçmesine karşın infaz yapılmayınca Hıdır Aslan'ın avukatı Fehmi Çam, önceki gün Başbakanlık ve Adalet Bakanlığı'na gönderdiği telgraflarda infazda bulunmak istediğini ve Burdur yetkililerinden konu ile bir açıklama alamadığını belirtti. Avukat Çam, ka-

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

Rüşvetle suçlanan Almanya Meclis Başkanı istifa etti

ULYA ÜÇER

BONN — *Federal Almanya* Parlamento Başkanı Dr. Rainer Barzel, Flick holdinginden 1 milyon 700 bin mark (218 milyon lira) rüşvet aldığı suçlaması üzerine istifa etti. Dün Flick şirketinin tüm siyasi partilere rüşvet dağıtması skandalını soruşturan parlamento komisyonunda ifade vermesi beklenen Barzel ifade vermeye gitmedi. Barzel istifası açıklandıktan sonra hasta olduğu gerekçesiyle komisyon önüne çıkmayacağını bildirdi.

Dün öğleden sonra bir açıklama yapan Hıristiyan Demokrat Parti (CDU) Meclis Grubu Baş-

(Arkası Sa.8, Sü.6'da)

Pakdemirli: Golü büyükler atar

Ekonomi Servisi — Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli, küçük ihracatçıların ihracatlarını büyük firmalardan geçirmesi konusunda, "küçüklerimiz golü hazırlayacak, büyükler atacak, maçı kazanınca, kazanç hepimizin olacak" dedi. İstanbul'da dün sona eren İkinci Uluslararası İhracat Sempozyu-

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'te)

Dilekçe Davası

İlhan Selçuk'un sorgusu yapıldı

Haber Merkezi — Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve TBMM Başkanı Necmettin Karaduman'a 15 mayıs günü 1383 imzalı, "Türkiye'de demokratik düzene ilişkin gözlem ve istemler" başlıklı dilekçede imzası bulunan yazarımız İlhan Selçuk'un İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri

(Arkası Sa.8, Sü.3'te)

Hıdır Aslan idam edildi

26 ekim

BURDUR, (Cumhuriyet) — İzmir Gültepe ve Tariş olaylarının sanığı olarak Askeri Yargıtayca idam kararı onaylanan Hıdır Aslan'ın ölüm cezası infaz edildi.

19 Ekim 1984 günlü Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında idam kararının yayımlanmasının üzerinden 4 gün geçmesine karşın infaz yapılmayınca Hıdır Aslan'ın avukatı **Fehmi Çam,** önceki gün Başbakanlık ve Adalet Bakanlığı'na gönderdiği telgraflarda infazda bulunmak istediğini ve Burdur yetkililerinden konu ile bir açıklama alamadığını belirtti. Avukat Çam, kendilerinden konunun aydınlatılmasını ve infaz sırasında müvekkilinin yanında olmak istediğini bildirdi. Bunun üzerine Başbakan adına Müsteşar **Hasan Güze** tarafından gönderilen bir telgrafta, **"Hükümlü Hıdır Aslan hakkındaki yargılamanın yenilenmesi talebiniz üzerine dava dosyası Askeri Yargıtay Başkanlığı'na gönderilmiş olup, konunun Askeri Yargıtay'ca 24.10.1984 günü inceleneceği anlaşılmıştır. Bilgilerinize"** denildi. Telgraf üzerine Ankara'ya giden avukat Fehmi Çam ile Hıdır Aslan'ın babası Süleyman Aslan, Askeri Yargıtay'ın yargılanmanın yenilenmesi talebini geri çevirdiklerini öğrendiler. Son itirazın da geri çevrilmesi sonucu hükümlü Hıdır Aslan'ın önceki gün, sabah tutuklu bulunduğu Burdur Kapalı Cezaevi'nde saat 05.30 sıralarında asılma suretiyle ölüm cezası infaz edildi.

Rüşvetle suçlanan Almanya Meclis Başkanı istifa etti

ULYA ÜÇER — *26 ekim*

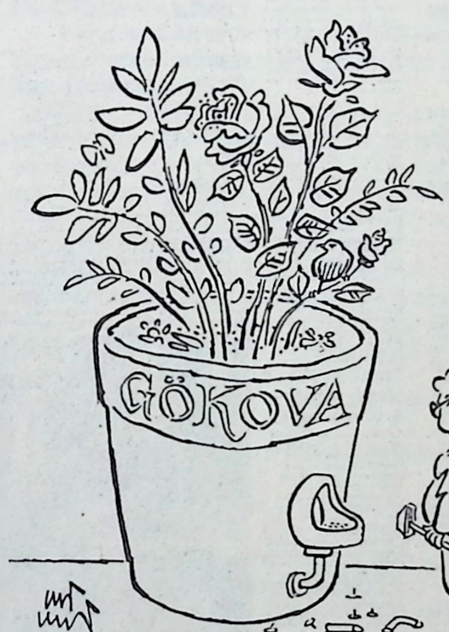
BONN — Federal Almanya Parlamento Başkanı Dr. **Rainer Barzel, Filck** holdinginden 1 milyon 700 bin mark (238 milyon lira) rüşvet aldığı suçlaması üzerine istifa etti. Dün **Flick** şirketinin tüm siyasi partilere rüşvet dağıtması skandalını soruşturan parlamento komisyonunda ifade vermesi beklenen Barzel ifade vermeye gitmedi. Barzel istifası açıklandıktan sonra hasta olduğu gerekçesiyle komisyon önüne çıkmayacağını bildirdi.

Dün öğleden sonra bir açıklama yapan Hıristiyan Demokrat Parti (CDU) Meclis Grubu Başkanı Dr. **Alfred Dregger,** Barzel'in istifa mektubunun kendisine ulaştığını belirtti. Hıristiyan Demokrat Parti'nin önde gelen liderlerinden olan Rainer Barzel, istifa mektubunda, son günlerde üzerindeki siyasi ve psikolojik baskının dayanılmaz boyutlara ulaştığını, parlamento çalışmalarının huzur içinde yürüyebilmesi için görevinden ayrılmayı uygun gördüğünü yazıyor.

Barzel önceki gün Parlamento Komisyonu önünde verdiği dört saatlik ifadede 1973-1979 yılları arasında çalıştığı avukatlık bürosundan aldığı 1 milyon 700 bin markın Flick şirketinden rüşvet olarak geldiği iddiasını reddederek, paranın kaynağından habersiz olduğunu söylemişti. Buna karşılık aynı gün ifade veren Flick holdinginin yöneticilerinden **Paefgen,** bu büroda çalışmaya başladığını Barzel'in bizzat kendilerine haber vermiş olduğunu ve avukatlık bürosuna yapılan ödemenin Barzel'e ait olduğunu açıklamıştı. Gözlemciler, bu ifadeden sonra Barzel'in istifadan başka bir seçeneği kalmadığını belirtiyorlar.

Barzel'in istifasından sonra Sosyal Demokrat Parti (SPD) ve Yeşiller meclis grupları toplantı yaparak, rüşvet olaylarının bu istifayla kapanmadığını açıkladılar. Yeşiller, şimdi bütün dikkatlerin, 7 kasım günü Soruşturma Komisyonu önünde ifade vermesi beklenen Başbakan **Helmut Kohl'a** yönelmesi gerektiğini vurguluyor. **Stern** dergisinde yer alan bir yazıya göre Başbakan Kohl, muhalefet döneminde Flick'ten toplam 665 bin mark (93 milyon 100 bin lira) para aldı. Yazıda 1973-1980 arasındaki bu ödemelerin ayrıntılı bir dökümü de var. Aynı yazıda Yeşiller dışındaki tüm partilerin ileri gelenlerinin Flick'ten aldığı paralar da açıklanıyor.

CDU Meclis Grubu Başkanı Dregger'in beklenenin aksine Barzel'in yerine aday olmayacağını açıklamasının ardından Parlamento Başkanlığı'na kimin getirileceği bilinmiyor.

24 ekim

57 Yıllık Esbank hizmette kararlı davranışta tedbirli
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

YILAYDIN DERSANESİ
Üniversite hazırlık kurslarının 1984 85 kayıtları devam ediyor
Ders ücreti 85 liradır
Viyne Sok. No: 36 Kadıköy
337 35 06 — 337 76 33

61. Yıl; Sayı: 21611 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 27 Ekim 1984 Cumartesi

Hükümet, 1 yılını doldurmadan revizyona uğradı

Özal, önceki gece gazetecilere, "Vural istifasını sabah 8.30'da getirecek. Getirmezse Anayasa'nın ilgili maddesi işletilir" demişti.

Vural Arıkan, 9.30'a kadar istifa mektubunu getirmedi. Özal, Evren'den yazılı olarak, "Maliye Bakanı'nın görevine son verilmesini" istedi.

Cumhurbaşkanı Evren, Başbakan'ın önerisini yerinde bularak, "Arıkan'ın görevine son verilmesine ilişkin Cumhurbaşkanlığı tezkeresini" imzaladı.

Arıkan'ın görevden alınmasından sonra İçişleri Bakanlığı'na Yıldırım Akbulut, Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na Ahmet Kurtcebe Alptemoçin, Alptemoçin'den boşalan Devlet Bakanlığı'na ise Ahmet Karaevli atandı.

İÇİŞLERİ BAKANI

Yıldırım Akbulut

Yeni İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut ile ilgili olarak ANAP kulisinde yapılan yorumlar kendisinin bu göreve "terfien, taltifen" getirildiği yolunda. Başbakan ve Genel Başkan Turgut Özal'ın Akbulut'a karşı büyük sevgi beslediği ve kendisini bu nedenle başkanvekilliğine getirmiş olduğu belirtiliyor. Özal'ın son olay nedeni ile yoğurdu üfleyerek yemek durumunda kaldığına dikkat çekilerek Akbulut'un

(Arkası Sa.8, Sü.7'de)

MALİYE BAKANI

A. Kurtcebe Alptemoçin

Başbakan Turgut Özal'ın Devlet Bakanlığı'ndan Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na transfer ettiği Ahmet Kurtcebe Alptemoçin'in mesleği makine yüksek mühendisliği. İstanbul 1944 doğumlu olan Bursa Milletvekili Alptemoçin, 1951 yılında Erzincan'da ilkokulu, 1957 yılında Ankara'da Atatürk Lisesi'ni bitirdi. Daha sonra ODTÜ'nün Makine Fakültesi Yüksek Bölümü'nden 1962 yılında mezun oldu.

(Arkası Sa.8, Sü.4'de)

DEVLET BAKANI

Ahmet Karaevli

"Mühendisler kabinesi"ne katılan son mühendis üye, Ahmet Karaevli, ANAP Grubu'nda "sessiz, sakin, uysal ve halim selim" olması ile tanınıyor. Başbakan Özal'ın tercihinde Karaevli'nin bu dört önemli özelliğinin önemli bir etken olduğu belirtiliyor.
Tekirdağ Milletvekili Karaevli, "Ortadoğu Teknik Üniversitesi mezunu bir metalurji mühendisi." Bu anlamda Milli Savunma

(Arkası Sa.8, Sü.5'te)

Direndi, azledildi

ANKARA'dan
YALÇIN DOĞAN

ANAP'taki eğilimlerin ilk hesaplaşması

ANKARA — Kapıkule ile başlayan ve nerede, nasıl noktalanacağı henüz bilinmeyen "olayların kahramanı" Vural Arıkan, dün sabah, "daha henüz bakan sıfatını" taşırken, İstanbul'da eski bir dostunu aradı. Özal ile de "çok yakınlığı" olan eski dost ve iş arkadaşına hatta iş ortağına "sen ne diyorsun, ne yapmalıyım sence" diye sordu. Ünlü işadamı ve yılların dostu "Yahu, Vural bu işi fazla uzatma ve git istifanı ver" deyince, Arıkan "haklısın, ben de istifa etmeyi düşünüyorum zaten, biraz sonra istifamı elden Başbakana göndereceğim" karşılığını verdi.

Ancak arada ne olduysa oldu, Arıkan istifasını göndermedi. Başbakan Özal saat 9.20'ye dek bekledi. Zaten önceki gece geç saatlerde Başbakanlıkta yürütülen "hukuksal çalışmalar" sabahın erken saatlerinde kendisine sunulmuştu. Cumhurbaşkanı ile bu konuda iki gün önceden "tam mutabakat sağlanmış olmasından dolayı" iş artık sadece "formalitelerin kâğıt üzerinde tamamlanmasına" kalmıştı. Nitekim, dün sabah Milli Güvenlik Kurulu toplantısına rağmen, bu formaliteler son derece hızlı bir biçimde sonuçlandı ve "görevden alma" TRT'nin saat 13.00 haber bültenine yetiştirildi.

Bu arada "Belki yeni Maliye Bakanı hemen belli olmaz" düşüncesiyle, önceden kararlaştırılmış bulunan ve Maliye Bakanının katılması öngörülen "Para Kredi Kurulu toplantısı" ertelendi. Toplantının ertelenmesinde "Olur da Cum-

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

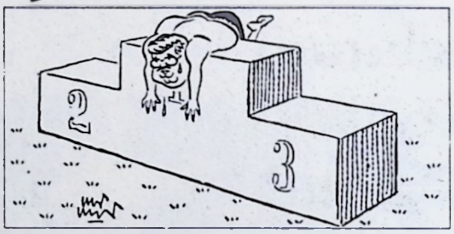
ANKARA (Cumhuriyet Bürosu)— Başbakan Turgut Özal'ın isteğine rağmen direnen ve dün sabah istifasını getirmeyen Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ın görevine, Başbakanın önerisi üzerine Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından, Anayasa'nın 109. maddesi uyarınca dün son verildi.

Özal, dün Milli Güvenlik Kurulu toplantısından sonra gazetecilerin sorularını yanıtladı. Özal, "**İstifasını getirmedi. Bekledim, bu bir mecburiyettir. Anayasa da buna imkân vermiştir**" dedi.

Bu arada boşalan Bakanlıklara yeni atamalar yapıldı. İçişleri Bakanlığı'na Erzincan Milletvekili **Yıldırım Akbulut**, Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na, Devlet Bakanı **Ahmet Kurtcebe Alptemoçin** getirildi. **Alptemoçin**'den boşalan Devlet Başkanlığı'na da Tekirdağ Milletvekili **Ahmet Karaevli** atandı.

Başbakan Turgut Özal, geçen çarşamba günü Kapıkule gümrük olayının TBMM'de tartışılması sırasında Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan**'ın

Özal'ın önerisi üzerine Evren, Arıkan'ı görevden alan tezkereyi imzaladı

gündem dışı yaptığı konuşmadan sonra, önceki gün iki bakanın istifasını istedi. İstifası istenen İçişleri Bakanı **Ali Tanrıyar** bu isteğin kendisine aktarılmasından hemen sonra istifasını yazılı olarak verdi. Başbakan, benzer isteğini Maliye ve Gümrük Bakanı **Arıkan**'a da iletti. Ancak **Arıkan** bunu kabul etmeyerek istifa etmemekte direndi. Başbakan Özal'ın önceki akşam yemekte gazetecilerle sohbette yaptığı açıklamada "**Vural istifasını sabah 8.30'da getirecek. Getirmediği takdirde Anayasa'nın ilgili maddesi işletilir**" dedi.

Özal, dün saat 9.30'da Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** başkanlığında toplanan MGK toplantısına katıldı. Sağlanan bilgilere göre Başbakan, Arıkan'ın istifasını Başbakanlık konutunda saat 9.30'a kadar bekledi. Ancak bir saat beklemesine karşın, istifasının gelmediğini görünce Milli Güvenlik Kurulu toplantısına katılmak üzere Çankaya Köşkü'ne gitti.

Sağlanan bilgiye göre, MGK olağan toplantısından önce, Başbakan Turgut Özal yazılı olarak Cumhurbaşkanı Kenan Evren'den "**Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ın Anayasanın 109. maddesine göre görevine son vermesini**" istedi. Cumhurbaşkanı **Evren**, Başbakanın önerisini yerinde bularak "**Arıkan'ın görevine son verilmesine ilişkin Cumhurbaşkanlığı tezkeresini**" imzaladı. Özal'ın önerisiyle imzalanan Cumhurbaşkanlığı tezkeresi dün saat 11.30 dolaylarında Resmi Gazete'nin mükerrer sayısına gönderildi. Karar TRT'nin dünkü saat 13.00 haber bülteninde yayınlandı.

1961 Anayasası'nda yer almayan, 1982 Anayasasında 109. madde ile var olan "**Başbakanın önerisiyle bir bakanın Cumhurbaşkanı tarafından görevine son verilmesi kuralı**" böylelikle ilk kez uygulanmış oluyor. Sağlanan bilgilere göre, Arıkan'ın istifa etmemesi halinde Anayasanın 109. maddesinin işletilebilmesi için "**nasıl bir hukuki formül bulunacağı**" üzerinde önceki gece geç saatlere kadar Başbakanlıkta çalışma yapıldı. Başbakanlık hukukçuları önceki sabah saat 03'e kadar olayın hukuki formüllerine ilişkin "**alternatifler**" hazırladılar. Bu alternatifler dün sabah Başbakanlık konutunda Özal'a iletildi. Arıkan'ın istifasını getirmesi beklenirken, bir yandan da Cumhurbaşkanlığı'na sunularak

(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

BAKAN OLARAK SON SAATLERİ

Vural Arıkan: Artık rahat konuşacağım

Görevden alınışını radyodan öğrenen Arıkan, "Eskiden çok dikkatli davranmak mecburiyetindeydim. Ama şimdi meseleleri demokratik rejimin öngördüğü platformlarda rahatlıkla dile getireceğim" dedi.

RAFET GENÇ

ANKARA — Maliye Bakanı **Vural Arıkan**, dün sabah kaldığı otelden yanında, yine kardeşi **Turhan Arıkan**, arkadaşları ve ANAP milletvekili **Göksel Kalaycıoğlu** ve **Barlas Doğu** olduğu halde Maliye Bakanlığı'na gitti.

Maliye Bakanlığı'nda Bakan ve arkadaşları kendi aralarında toplantı yapmaya başladılar. Bu

(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)

ÖZAL: İHRAÇ ETTİĞİMİZ HER ŞEYİ İTHAL EDECEĞİZ
Haberi 7. Sayfada

YENİ DÖNEM BAŞLIYOR — Maliye ve Gümrük Bakanlığı görevinden azledilen Vural Arıkan, gazeteci çemberinde. Hemen yanında ANAP milletvekili Nevzat Bıyıklı. Arıkan, "Yeni bir dönem başlıyor, hayırlı olsun" dedi. (Fotoğraf: a.a.)

Gensoru hükümete yöneliyor

***MDP:** Özal'ın hatalarından dönmesi gerekiyor. Bu olmadığı takdirde gensoru hadisesini hükümete dönük olarak devam ettirmek gündeme gelecektir.*

***HP:** İstifa ne Özal'ı ne de hükümeti aklamaz. Sorumluluğa ve suçlamalara hükümet de, Başbakan da ortaktır. Bizim muhatabımız hükümet ve Başbakan'dır.*

ANKARA (ANKA) — Halkçı Parti ve Milliyetçi Demokrasi Partisi'nin vermeyi kararlaştırdıkları gensoru önergelerini İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar'ın istifa etmesi üzerine, "hükümete yönelik" hale getirerek "hükümeti sarsmaya" devam edecekleri öğrenildi.

Halkçı Parti Genel Sekreteri Yılmaz Hastürk, konu ile ilgili olarak ANKA muhabirine bilgi verirken, İçişleri Bakanı'nın is-

(Arkası Sa.8, Sü.3'te)

MUHALEFET NE DEDİ?

Calp: *Tanrıyar'ın istifasına sevindik.*

Arcı: *Hadiseler normaldir.*

Sunalp: *İstifalar yetmez, icraat değişsin.*

Kartay: *Erken seçim koşulları oluşuyor.*

Haberi 11. Sayfada

CAMPAIGN 84

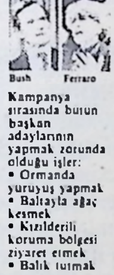
Seçime Doğru ABD

UFUK GÜLDEMİR

Özel bir danışman Reagan'ın kırdığı potları düzeltebilmek için gece-gündüz Başkan'ın yanından ayrılmıyor.

Washington Post'un yazarı David Brader: "ABD'de seçimlerin sonucunu entelektüellerin başını çektiği kemikleşmemiş oylar tayin eder.

ADAYLAR VE YARDIMCILARI

Reagan Mondale
Bush Ferraro

Kampanya sırasında bütün başkan adaylarının yapmak zorunda olduğu işler:
• Ormanda yürüyüş yapmak
• Baltayla ağaç kesmek
• Kızılderili koruma bölgesi ziyaret etmek
• Balık tutmak

Her lobiye elma şekeri, Kızılderililere ise keçiboynuzu veriliyor.

PARTİLER VE HAYVANLAR
Demokrat Cumhuriyetçi

Gökkuşağı Harekâtı: Musevilerin, zencilerin, İspanyolların, Yunanlıların, kadınların, eşcinsellerin Kızılderililerin oylarını birleştirmeyen iktidara gelemez.

6 Kasımda kim kazanacak?

Pazar Cumhuriyet'te

7 ilde sıkıyönetim kaldırılıyor

Sıkıyönetimin kaldırılacağı iller: *Konya, Kayseri, Giresun, Manisa, Uşak, Denizli, Eskişehir.*
Olağanüstü hal ilan edilecek iller: *Giresun, Manisa, Uşak, Denizli, Eskişehir.*
Olağanüstü halin kaldırılacağı iller: *Kırşehir, Niğde, Gümüşhane, Isparta, Aydın, Çankırı, Balıkesir.*

Cumhurbaşkanı Evren'in başkanlığında toplanan Milli Güvenlik Kurulu'na istifa eden bakan Ali Tanrıyar da katıldı. Sıkıyönetim ve olağanüstü hal kararları 19 kasımda yürürlüğe girecek.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu)— Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in başkanlığında dün toplanan Milli Güvenlik Kurulu 19 kasımdan itibaren Konya, Kayseri, Giresun, Manisa, Uşak, Denizli, Eskişehir illerinde sıkıyönetimin kaldırılmasını ve bu 7 ilden Konya ile Kayseri dışındaki 5 ilde olağanüstü hal ilan edilmesini kararlaştırdı. Milli Güvenlik Kurulu ayrıca daha önce olağanüstü hal ilan edilen Balıkesir, Kırşehir, Niğde, Gümüşhane, Isparta, Aydın ve Çankırı illerinde olağanüstü halin kaldırılmasını da karar altına aldı. Böylelikle 33 ilde sıkıyönetim kaldırılmış oluyor.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in başkanlığında 5 saat süren MGK toplantısından sonra Başbakan Turgut Özal Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nden çıkarken şu açıklamayı yaptı:

"**Milli Güvenlik Kurulu toplantısında sıkıyönetimle ilgili olarak görüşme yapıldı. Memleketin iç-dış güvenlik durumları gözden geçirildi ve 19 kasımdan itibaren Konya, Kayseri, Giresun, Manisa, Uşak, Denizli, Eskişehir illerinde sıkıyönetimin kaldırılması, Sıkıyönetim kaldırılan Giresun, Manisa, Uşak, Denizli, Eskişehir de olağanüstü hal ilan edilmesi. Daha evvel olağanüstü hal ilan edilmiş Balıkesir, Kırşehir, Niğde, Gümüşhane, Isparta, Aydın, Çankırı'da olağanüstü halin de kaldırılmasıgereğini Bakanlar kuruluna bildirmeye karar verilmiştir. Bu suretle sıkıyönetim kaldırılan il sayısı 33'e yükselmektedir. Aşağı yukarı Türkiye'deki illerin yarısında bu suretle sıkıyönetim kaldırılmış olmaktadır.**

Yine Milli Güvenlik Kurulu'nda görüşülen bir önemli konu, sulama havzalarında tarım reformu ile ilgili bir kanun, Anayasa gereği getiriliyor. Bunun

(Arkası Sa.8, Sü.3'te)

ANAP'ta Sular Kolay Durulmaz...

ANKARA — İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar'ın istifası, Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ın da görevden alınmasıyla, Özal yönetimi de ANAP'ta sular durulabilir mi? Bir başka deyişle "olay"a bitmiş gözüyle bakılabilir mi?

Bu sorulara gerek Sayın Özal, gerekse parti yetkilileri, kamuoyuna dönük açıklamalarında hiç kuşkusuz olumlu karşılık verecekler, "olay"ın artık kapandığını vurgulayacaklardır. Nitekim Başbakan Özal, önceki akşam Çankaya'daki Başbakanlık Konutu'nda verdiği yemekte, bu sorumuz üzerine "Olur böyle şeyler" diyordu.

İyimserlik yaymak ve tozpembe tablolar çizmek, iktidar veya hükümet olanlar açısından genellikle doğal bir davranış biçimi sayılır. Bu bakımdan Özal yönetiminden kaynaklanacak "birlik ve beraberlik" mesajları

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

Savcı Martella'nın yeni iddiası:

Papa'ya Oral Çelik de ateş etti

4 Türk ve 3 Bulgar hakkında suç duyurusunda bulunan İtalyan Savcı Martella'nın iddianamesinde, Papa'yı yaralayan üç kurşundan birinin Oral Çelik'in silahından çıktığı bildiriliyor.

ROMA, (Ajanslar) — Papa 2. Jean Paul'e 13 Mart 1981'de yapılan suikast girişimi ile ilgili olarak yeni bir iddianame hazırlanarak 4 Türk, 3 Bulgar hakkında dava açıldı.

Roma'da dün açıklanan 1243 sayfalık iddianamede Papa'ya Ağca'nın yanı sıra Oral Çelik'in de ateş ettiği belirtiliyor. İddianameyi hazırlayan Savcı **Ilario Martella**'ya göre Papa'yı yaralayan üç kurşundan birinin Oral Çelik'in silahından çıktığı iddia ediliyor. Görgü tanıklarının ifadeleri ve diğer kanıtlara dayanarak bu yargıya vardıklarını belirten Martella, Papa'nın kolu ile parmağının yaralanma-

(Arkası Sa.8, Sü.6'da)

BARIŞ 2 DAVASI'NDA TALİMAT İFADELER ALINMAYA BAŞLADI
Haberi 12. Sayfada

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

İç Kanama...

Kapıkule'de ortaya çıkarılan rüşvet olayı hükümeti çatlatmış oldu... Rüşvet olayı nedeniyle gözaltına alınan gümrük görevlilerine işkence yapıldığı savı ile başlayan tartışma, İçişleri Bakanı ile Maliye ve Gümrük Bakanı'nı karşı karşıya getiriverdi.

(Arkası Sa.8, Sü.4'de)

Direndi, azledildi

27 ekim

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan **Turgut Özal**'ın isteğine rağmen direnen ve dün sabah istifasını getirmeyen Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan**'ın görevine, Başbakan'ın önerisi üzerine Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** tarafından, anayasanın 109. maddesi uyarınca dün son verildi.

Özal, dün Milli Güvenlik Konseyi Kurulu toplantısından sonra gazetecilerin sorularını yanıtladı. Özal, **"İstifasını getirmedi. Bekledim, bu bir mecburiyettir. Anayasa da buna imkân vermiştir"** dedi.

Bu arada boşalan bakanlıklara yeni atamalar yapıldı. İçişleri Bakanlığı'na Erzincan Milletvekili **Yıldırım Akbulut,** Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na, Devlet Bakanı **Ahmet Kurtcebe Alptemoçin** getirildi. Alptemoçin'den boşalan Devlet Bakanlığı'na da Tekirdağ Milletvekili **Ahmet Karaevli** atandı.

Başbakan Turgut Özal, geçen çarşamba günü Kapıkule gümrük olayının TBMM'de tartışılması sırasında, Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan**'ın gündem dışı yaptığı konuşmadan sonra, önceki gün iki bakanın istifasını istedi. İstifası istenen İçişleri Bakanı **Ali Tanrıyar,** bu isteğin kendisine aktarılmasından hemen sonra istifasını yazılı olarak verdi. Başbakan, benzer isteğini Maliye ve Gümrük Bakanı **Arıkan**'a da iletti. Ancak **Arıkan** bunu kabul etmeyerek istifa etmemekte direndi. Başbakan **Özal**'ın önceki akşam yemekte gazetecilerle sohbette yaptığı açıklamada, **"Vural istifasını sabah 8.30'da getirecek. Getirmediği takdirde anayasanın ilgili maddesi işletilir"** dedi.

Özal, dün saat 9.30'da Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** başkanlığında toplanan MGK toplantısına katıldı. Sağlanan bilgilere göre Başbakan, Arıkan'ın istifasını Başbakanlık konutunda saat 9.30'a kadar bekledi. Ancak bir saat beklemesine karşın, istifasının gelmediğini görünce Milli Güvenlik Kurulu toplantısına katılmak üzere Çankaya Köşkü'ne gitti.

Sağlanan bilgiye göre, MGK olağan toplantısından önce, Başbakan Turgut Özal yazılı olarak Cumhurbaşkanı Kenan Evren'den **"Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ın anayasanın 109. maddesine göre görevine son vermesini"** istedi. Cumhurbaşkanı **Evren,** Başbakan'ın önerisini yerinde bularak, **"Arıkan'ın görevine son verilmesine ilişkin Cumhurbaşkanlığı tezkeresini"** imzaladı. Özal'ın önerisiyle imzalanan Cumhurbaşkanlığı tezkeresi dün saat 11.30 dolaylarında Resmi Gazete'nin mükerrer sayısına gönderildi. Karar, TRT'nin dünkü saat 13.00 haber bülteninde yayımlandı.

1961 Anayasası'nda yer almayan, 1982 Anayasası'nda 109. madde ile var olan **"Başbakanın önerisiyle bir bakanın cumhurbaşkanı tarafından görevine son verilmesi kuralı"** böylelikle ilk kez uygulanmış oluyor. Sağlanan bilgilere göre, Arıkan'ın istifa etmemesi halinde anayasanın 109. maddesinin işletilebilmesi için **"nasıl bir hukuki formül bulunacağı"** üzerinde önceki gece geç saatlere kadar Başbakanlıkta çalışma yapıldı. Başbakanlık hukukçuları, önceki sabah saat 03.00'e kadar olayın hukuki formüllerine ilişkin **"alternatifler"** hazırladılar. Bu alternatifler dün sabah Başbakanlık konutunda Özal'a iletildi. Arıkan'ın istifasını getirmesi beklenirken, bir yandan da Cumhurbaşkanlığı'na sunulacak Başbakanlık önerisi de hukuki formüle döküldü.

Özal, hazırlanan formülü ve yazıyı beraberinde Çankaya Köşkü'ne götürdü.

İSTİFASINI GETİRMEDİ

Başbakan **Turgut Özal,** dün Milli Güvenlik Kurulu toplantısından sonra, Vural Arıkan'ın görevden alınması ile ilgili olarak gazetecilerin sorularını yanıtladı. Özal, **"Cumhuriyet tarihinde ilk kez bir bakan azlediliyor, bunu nasıl yorumluyorsunuz?"** sorusuna, **"Başka türlü mümkün olmadığı için. İstifasını getirmedi. Bekledim, bu bir mecburiyettir. Anayasa da buna imkân vermiştir"** karşılığını verdi.

Başbakan **Özal,** Milli Güvenlik Kurulu'nun yaklaşık 5 saat süren toplantısından sonra gazetecileri çeşitli sorularını yanıtladı. Bu arada **Arıkan** olayına ilişkin kendisine yöneltilen sorular ve Başbakan'ın yanıtları aynen şöyle:

—Vural Arıkan'ın çevresinde 10-15 kişilik bir parlamenter grubu olduğu söyleniyor, bunların istifası sizce söz konusu mu?

ÖZAL — Herkes kendi bildiğine karar verir. İnsanlar hürdür. Onun için hiç kimsenin işine karışmayız. Partinin bir disiplini vardır, yeni tayinler yapılmıştır. Mesele normal çizgisine konulmuştur.

—Cumhuriyet tarihinde ilk kez bir bakan azlediliyor. Bunu nasıl yorumluyorsunuz?

ÖZAL — Başka türlü mümkün olmadığı için. Ben kendisinden özellikle istifasını rica ettim. İstifa etmemek durumu olunca, söylediği gibi bu sabah da getirmedi. Bekledim de.. Bu bir mecburiyettir. Anayasa da buna imkân vermiştir.

—Sayın Arıkan, neden bu yolu seçti acaba?

ÖZAL — Onu bilemem.

—Vural Arıkan'ın parti disiplin kuruluna verilmesi söz konusu mu?

ÖZAL — Böyle bir şeyi ben şahsen düşünmedim. Onu parti ilgilileri göz önüne alabilirler.

—Sayın Arıkan'ın demeçlerini parti disiplini açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

ÖZAL — Hiçbir şeyi değerlendirmiyorum. Gazeteleri de okumadım.

—Arıkan, ANAP'ı güdük partilerin devamı olarak nitelendiriyor.

ÖZAL — Hiç onu bilmiyorum. Ne söylediğini okumadım. Sizin ağzınızdan duyduklarımla da herhangi bir ifadede bulunmam.

—Sayın Arıkan, ANAP içerisinde istenmeyen bir milletvekili midir şu anda?

ÖZAL — Böyle bir şey söylemedim.

—Dün akşamki yemekte böyle bir ifadeniz oldu sanırım.

ÖZAL — Sen yemekte yoktun herhalde?

—Ben yoktum.

ÖZAL — Ee, nasıl söylersin?

—Mecliste kazara birisi yuh çekse ne olur demişsiniz.

ÖZAL — Hayır hayır, o ayrı bir konu. Biz hatta, yemekte bahsettiğimiz kendisini sevdiğim bir kimsedir. Tabii yapılan hareketi bu şekilde bırakmamız mümkün değildir.

—Şimdi Arıkan'ı sevmeye devam ediyor musunuz?
ÖZAL — (Gülerek) Şimdi böyle sualleri sormayın.

EVREN KABUL ETTİ

Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**, yeni bakanları saat 16.30'da Başbakan **Turgut Özal** ile birlikte kabul etti ve başarılar diledi.

İçişleri Bakanlığı'nda görev devir teslim töreni saat 19.30'da yapıldı. Tanrıyar görevi devrederken, **"Benden çok daha iyi muvaffak olacağınıza inanıyorum"** dedi. İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut da, **"Vermiş olduğunuz hizmet, ülkemizde memnuniyetle yad edilecektir"** diye konuştu.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nda görev tesliminin pazartesi günü yapılması beklenirken, Devlet Bakanlığı'na atanan Ahmet Karaevli, görevini dün Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na getirilirken Ahmet Kurtcebe Alptemoçin'den devraldı.

ANAP'ta Sular Kolay Durulmaz...

HASAN CEMAL — *27 ekim*

ANKARA — İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar'ın istifası, Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan'ın da görevden alınmasıyla, Özal yönetimi ile ANAP'ta sular durulabilir mi?.. Bir başka deyişle *"olay"*a bitmiş gözüyle bakılabilir mi?

Bu sorulara gerek Sayın Özal, gerekse parti yetkilileri, kamuoyuna dönük açıklamalarında hiç kuşkusuz olumlu karşılık verecekler, *"olay"*ın artık kapandığını vurgulayacaklardır. Nitekim Başbakan Özal, önceki akşam Çankaya'daki Başbakanlık konutunda verdiği yemekte, bir sorumuz üzerine *"Olur böyle şeyler"* diyordu...

İyimserlik yaymak ve tozpembe tablolar çizmek, iktidar veya hükümet olanlar açısından genellikle doğal bir davranış biçimi sayılır. Bu bakımdan Özal yönetiminden kaynaklanacak *"birlik ve beraberlik"* mesajlarının şu günlerde çoğalması şaşırtıcı olmayacaktır. Ama ne var ki, bu mesajların inandırıcı gelebilmesi için insanların herhalde ya kraldan çok kralcı, ya da gözükara parti militanı olması gerekecektir. Çünkü bizim de izlenimimiz odur ki, ANAP'ta işler kolaylaşmıyor, aksine gün geçtikçe zorlaşıyor. Başbakan Özal'ın, hem parti örgütünü, hem partisinin Meclis grubunu, hem de kabinesini denetim altında tutabilmesi, doğrusu, çok başarılı bir ip cambazlığı ile eşanlam taşıyacaktır.

Parti içindeki farklı eğilim ve özlemlerin, bütün bu değişik dengelerin ortak noktasını yakalayıp koruyabilmek kolay bir iş değildir. Bugüne değin Sayın Özal'ın, bu alandaki beceri ve başarılarından çok, işleri *dalgalanmaya bırakmasından* söz edilebilir. Nitekim, *Kapıkule gümrük olayı* da bu tutumun tipik bir örneği olarak, her geçen gün tırmanmış ve sonunda hükümette ilk çatlağa yol açan boyuta ulaşmıştır.

Sorunlann üstüne sıcağı sıcağına gitmek yerine, dalgalanmaya bırakıp kangrenleşmelerine neden olmak, siyaset adamlarımızda pek sık görülen tipik bir özelliktir. Yakın geçmişte de bunun çok ilginç örnekleri vardır.

Ama belki Sayın Özal'ı üç ay süreyle bu işin üstüne gitmekten alıkoyan neden, Türk siyaset adamının bu tipik özelliği olmamıştır. Üç aylık gecikmenin temelinde bir kaygı, *"Acaba grubumuz çatlar mı?"* tedirginliği rol oynamış olabilir. Ve denilebilir ki üç ayın sonunda Vural Arıkan'ın, peşinden anlamlı sayıda ANAP milletvekili sürükleyemeyeceği yargısına varılınca, operasyon önceki gün kararlaştırılıp tamamlanmıştır. Veya şu kanıya varıldı ki, birkaç sayın üye gitse de, seçmen tabanını neredeyse yitirmiş gözüken HP ve özellikle MDP'deki *"yedek güçler"* harekete geçirilerek *boşluk* doldurulabilecektir...

Olabilir...

Ama doğrusunu isterseniz, bütün bunların pek fazla kıymeti harbiyesi yoktur. Çünkü iş günlük deyişle bir kere cıvıdı mı, yeniden toparlamak günümüz koşullarında hiç de öyle kolay değildir.

Hele ANAP gibi, son derece özel koşullarda kurulmuş ve bir askeri yönetimin ardından duyarlı geçiş dönemi koşullarında hükümet olmuş bir parti için bu işi başarmak daha da güçtür.

Sayın Özal dile getirilmesini yasaklamış olsa da, *farklı eğilimler*, partiyi ve hükümeti çekiştirmeye devam etmektedir. Durulması hiç de kolay olmayan bu çekişme, öncelikle siyasal nitelik taşımaktadır. İşte bu nedenledir ki Özal yönetimi ekonomik alanda başarı kazansa bile, parti içi kavganın bugünden yarına sona ermesi ve ANAP'ın *"ANAP'lılaşması"* beklenmemelidir.

Kaldı ki ekonomik alanda parti içinde tutkal işlevini görebilecek bir *ekonomik başarı* henüz ufukta gözükmemektedir...

Denizler dalgalanmadan durulmaz derler. Doğrudur. Bu doğru özellikle bugün için ANAP ve Özal yönetimi açısından geçerlidir. Üstelik barometre havanın zamanla daha da sertleşeceğini gösteriyor.

İç Kanama...

UĞUR MUMCU — *27 ekim*

Kapıkule'de ortaya çıkarılan rüşvet olayı hükümeti çatlatmış oldu.. Rüşvet olayı nedeniyle gözaltına alınan gümrük görevlilerine işkence yapıldığı savı ile başlayan tartışma, İçişleri Bakanı ile Maliye ve Gümrük Bakanı'nı karşı karşıya getiriverdi.

Sonra olanlar oldu: Başbakan Özal, HP'nin verdiği gensoru önergesinde Arıkan yerine Devlet Bakanı Mesut Yılmaz'ı konuşturdu. Arıkan, bunu hazmedemedi ve *"sataşma var"* gerekçesi ile kürsüye gelip bilinen konuşmasını yapıverdi. Artık ipler kopmuştu. Bu ipleri, Özal ve Arıkan'ın ortak dostları ENKA'cı Şarık Tara'nın da bir araya getirmesi olanaksızdı.

Vural Arıkan'ın Özal'a karşı bir çıkış yapacağı çoktandır beklenmekteydi. Bir *"milli koalisyon hükümeti"* olasılıkları için Arıkan'ın bu çıkışını bekleyenler ve körükleyenler de vardı.

ANAP içinde Özal'a karşı bir seçenek arayanlar, Arıkan'ın renkli kişiliğinde bir güvence bulduklarını sanıyorlardı: ANAP dışında bir yeni oluşum düşüne dalanlar da, Arıkan'ın çıkışı ile yeni bir hükümet formülü bulacaklarını düşünmekteydiler.

Özal bu düğümü, tam bu noktada çözmeye karar verdi. Alınan karar, gerek hükümet sorumluluğu, gerekse parti disiplini açısından doğru ve yerindedir. Hiçbir başbakan, hükümet içinde böylesine bir anarşiye göz yumamaz. Ancak olayların bundan sonraki gelişimini kestirmek çok güçtür.

Varlığı ile yokluğu belli olmayan İçişleri Bakanı, bacanağı olan Başbakan'ın isteği üzerine görevinden ayrılmıştır. Yokluğunu ve varlığını her an kanıtlama çabasında olan Arıkan, Başbakan'ın isteği üzerine, anayasal yollarla görevinden ayrılmak zorunda bırakılmıştır.

Bu gerilimin parti içinde yeni gruplaşmalara ve kopmalara yol açması, göz ardı edilmemesi gereken bir olasılıktır.

Bu aşamada, ANAP içinde Özal'ı devirmek olanaksızdır. Arıkan bunun yerine, daha kolayını seçecek ve belki küçük bir grup oluşturma yoluna gidecektir. Bu küçük grup, gelişmelerin yönüne göre, parti içinde ya da dışında, yeni oluşumlara yeşil ışık yakacaktır.

Bu oluşum içinde kesin olan gerçek, eski Başbakan Sayın Bülend Ulusu'nun bundan sonraki siyasal gelişmelerde rol almak istemeyişidir. Bu olaylar ve olasılıklar zinciri içinde *" Ulusu formülü"* kesinlikle gündem dışındadır.

Olayların geliştiği zaman dilimi içinde iki konuyu göz önünde tutmak gerekir: Birinci konu, Özal hükümetinin ekonomik konularda uğradığı başarısızlıktır. Bu başarısızlığın bir ileri aşaması bozgundur. Olayların gelişiminde bu etkeni hesaba katmak gerekir.

İkinci konu, son aylarda, İtalya'da ve Amerika'da başlatılan Mafya soruşturmalarının son günlerde Türkiye'de de yoğunlaştırılmış olmasıdır. Operasyonların kendi üzerlerine gelmesinden korkan bazı karanlık çevrelerin de iç siyaseti etkilemek için ellerinden geleni yapacaklarını, bunu yaparken de çok masum görüntülere bürüneceklerini de düşünmek gerekmektedir.

ANAP içinde iç kanama başlamıştır, bu kanamanın bundan sonra ne gibi sarsıntılara ve hastalıklara yol açacağı bugünden belli değildir.

Bu iç kanamayı durdurmak da artık olanaksızdır, gemiler yakılmıştır.

Siyaset, biraz da bilardo oyununa benzer. Bakın, Kapıkule'den yuvarlanan top, Ankara'da kimlere çarptı, kimleri devirdi!

Arıkan: Özal, bürokratları bana tercih etti

RAFET GENÇ — *28 ekim*

ANKARA — İstifa etmediği için görevine son verilen Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan,** Başbakan Turgut Özal'ın gazetelerin genel yayın müdürleri ve Ankara temsilcilerine verdiği yemek sırasında, tüm basını nasıl atlatıp Başbakan'la ikili bir görüşme yaptığını ve bu görüşmede Özal'la neler konuştuğunu **Cumhuriyet**'e anlattı. Arıkan, bu görüşme sırasında Özal'ın kendisine, **"Benim bürokratlarımı rahat bırakın"** dediğini söyledi. Arıkan, Özal'ın bu yaklaşımını, **"Özal, bürokratlarını bana tercih etti"** biçiminde değerlendirdi.

Gazetecilerin genel yayın müdürleri ve Ankara temsilcileri, akşam yemeği için Başbakanlık konutunda toplandıkları sırada, Özal da konutta Vural Arıkan'la ikili görüşmeyi sürdürüyordu. Bu görüşmenin ardından gazetecilerin bulunduğu salona geçen Başbakan, bir süre sonra **"bomba"** etkisi yaratan açıklamasını yapıyor ve iki bakandan istifasını istediğini söylüyordu. İşte Vural Arıkan ile Özal arasında bu açıklamadan kısa bir süre önce şu konuşma geçiyordu:

ÖZAL — TBMM'de yaptığın konuşma ve tutumun, partiye ve hükümete zarar verdi. Bu hareket, belki kendin için iyi olmuştur, ama parti ve hükümet için zararlı olmuştur. Bu nedenle istifa etmen gerekiyor. Aynı şeyi Ali Tanrıyar'a da söyledim, hemen istifasını verdi.

ARIKAN — Ben, parti ve hükümet yararına çalıştım. Bazı bürokratlar sizi yanıltıyor ve gerek partiye, gerek hükümete bu davranışlarıyla zarar veriyorlar. Ayrıca şunu da söylemek isterim ki, haberim olmadan, TBMM'de hükümet adına konuşmayı Mesut Yılmaz'a verdiniz...

ÖZAL — Neden söylemedin? Düzeltirdik...

ARIKAN — Bana bir şey sorulmadan size gelip niye Mesut Yılmaz'a bu konuyu verdiniz diyemezdim. Çünkü benim devlet anlayışım ve tab'ım buna müsait değildir.

Kaldı ki, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı ve Emniyet Genel Müdürü hakkındaki görüşlerimi biliyorsunuz. Bunların değiştirilmesinde her bakından yarar olduğunu daha önce de uzun uzun anlatmıştım ve gerekçelerini sıralamıştım... Eğer devlete ve partimize zarar veren bürokratların istifasını hemen sağlarsanız, ben de şimdi burada hemen istifa ederim.

ÖZAL — Benim bürokratlarımı rahat bırakın...

ARIKAN — Bu durumda benim istifa etmem söz konusu değil. Ama arzu ederseniz, anayasanın 109. maddesini uygulayabilirsiniz. Bu maddeyi işleterek beni görevimden azledebilirsiniz...

BÜTÇEYİ BEKLEYİN

O gece Vural Arıkan'ın kaldığı Kent Otel'de Arıkan'ın birlikte yemek yediği milletvekilleri **Türkân Arıkan** (kardeşi), **Göksel Kalaycıoğlu, Nevzat Bıyıklı** ve **Barlas Doğu,** Vural Arıkan'ın bütçe sonuna kadar bakanlık görevini sürdürmesi gerektiğini ve bütçeden sonra öneri beklemeden istifa edeceğini çeşitli kanallarla Başbakan Özal'a ulaştırmak için çaba gösterdiler.

Vural Arıkan, aynı gece (25 ekim perşembe) gazetecilere yaptığı uzun açıklamada bu durumu vurgulamamıştı, ama **"açık kart oynayacağım"** her tavrıyla belli ediyordu.

Başbakan'la yaptığı görüşmenin bir bölümünü gazetecilere anlatan Vural Arıkan, oteldeki bu basın toplantısından sonra, bir süre daha arkadaşları ile konuşmasını sürdürdü.

Bir ara, Devlet Bakanı **Mesut Yılmaz**'ın kendi hakkında basına söylediklerini ele alan Vural Arıkan, buna tepkisini kahkaha ile dile getirdi ve masada bulunan arkadaşlarına şu kısa öyküyü anlattı:

"Efendim, bir Karadenizli uçağa biniyor ve yanına **bir kasa hamsi alıyor. Hostes geliyor,** 'Bunu kaldırır mısınız?' **diyor. Karadenizli,** 'Hayır kaldırmam' **yanıtını veriyor. Bundan sonra sıra ile yetkililer gelip, hamsi kasasının kaldırılmasını istiyorlar. Sonunda meydan müdürü geliyor ve** 'Bu kasayı kaldır, ben meydan müdürüyüm' **diyor. Karadenizliden şu karşılık geliyor:** "Ben de kendi kendimin müdürüyüm, kaldırmam."

Öyküden sonra patlayan kahkahaların ardından Arıkan, sözlerini sürdürüyor:

"Tabii, şimdi ben de kendi kendimin müdürüyüm..."

Bu öykünün anlatımından da görüleceği gibi Arıkan, **"ipleri koparmaya karar verdiğini"** vurgulamış oluyordu.

Yemekte daha sonra Devlet Bakanı **Sudi Türel,** Arıkan'ı telefonla arıyor ve durumu öğrenmek istiyordu. Devlet Bakanı'na da Arıkan, aşağı yukarı aynı yanıtı veriyordu. Bu arada İstanbul'dan eşi arıyor ve Arıkan'ı kutluyordu.

Vural Arıkan, **"Benim yaptığım tüm işlerde elbette devlet yararı göz önünde tutulmuştur. Geçmişteki güdük partilerin uzantılarının devlete hâkim olmasını istemedim ve bunu defalarca da herkese anlattım. Devlet hiyerarşisinin bozulmamasını istedim"** diyordu.

O gece birçok milletvekili arandı. Bakanın istifa etmeyeceği, en azından **"prestij açısından ve bir bakanın bürokratlara ezilmemesi bakımından hiç olmazsa bütçe sonuna kadar bakanlıkta kalması"** önerildi. Ancak, bunun kabul edilmediği belli olmuştu.

Geçiş Dönemi ve Zorlamalar...

HASAN CEMAL — *28 ekim*

ANKARA — ANAP'ta sular pek öyle kısa sürede durulmaz da ne olur?.. Millet Meclisi'nde desteğini bugünden yarına yitirip düşürülür mü Özal hükümeti?.. *Büyük, milli, partilerüstü* gibi sıfatlar taşıyan yeni bir hükümet mi kurulur?..

Sanmıyoruz.

ANAP ile Özal yönetiminde bugün var olan kaynaşmaya bakarak bu türden olasılıkların pek yakın gelecekte gerçekleşeceğini öne sürmek hayli yüzeysel bir yaklaşım olur.

Bu yönde ciddi oluşumlardan çok, bazı düşünce, özlem ve arayışların bulunduğu kanısındayız. Bir yanda, Özal yönetiminin gidişatından içtenlikle kaygı duyan, *"Ne olacak, ne yapılabilir?"* sorusunu soranlar vardır; öte yanda, her dönemde olduğu gibi gönlünde yatan aslanı yine en kestirme yoldan gerçekleştirmek için *"partilerüstü hükümet modelleri"*'ni politika kulislerinde ısıtmaya çalışanlar vardır..

Daha *önce*12 Mart benzeri modeller üzerinde kafa yoranların şu aşamada herhangi bir şansları olduğu söylenemez. Ama bu, *şimdilik* öyledir...

Bugün için Özal hükümetine dönük Amerikan desteği açıkça sürmektedir. Ankara'nın Yunanistan ve Kıbrıs konularındaki *uysal* yaklaşımları ile Ortadoğu'da gittikçe daha da belirginleşen *ılımlı mihver*'e yakın politikası, Türk-Amerikan ilişkilerinin olumlu yönde seyrini sağlamaktadır. Ayrıca ekonomide *Özal modeli,* hem Washington hem de Batılı banka ve mali kuruluşlar tarafından desteklenmeye ve *"seçeneksiz"* bulunmaya devam etmektedir.

Kısacası, gerek siyasal gerekse ekonomik açılardan Özal yönetiminin Batı kaynaklı desteği sürmektedir.

İçerideki duruma gelince...

İş çevrelerinin Sayın Özal'dan desteklerini çektikleri söylenebilir mi?.. Her türlü yakınmaya karşın Özal hükümetinin şu aşamada *"alternatifsizliği"* iş dünyasında genel olarak kabul gören bir saptama sayılmalıdır.

Muhalefet tabanının yerel seçimlerle parlamento dışına kaymış olması ve parlamento içi partilerin çok belirgin yetersizlikleri bir bakıma söz konusu *"siyasal alternatifsizliği"*'n temelinde yatan öğeler olarak görülmektedir...

Peki ya halkın desteğinden ne haber, diye sorulabilir...

Gerçekten dört beş yıldır süren ve Özal hükümeti

altında daha da yoğunlaşan *istikrar politikaları* halkın sabrını neredeyse taşma noktasına getirmiştir. Halkımızın olağanüstü sabrı, *Özal modeli*'ni destekleyen yabancı ekonomik kuruluşların raporlarında ve dış basında hayretle karışık bir övgü konusu olabilmektedir...

Ama sabrın da bir sınırı vardır. İşte o sınırın ne kadar aşılıp aşılmadığını gösterecek en iyi yol genel seçimlerdir.

Sayın Özal'a göre 4 yıl daha seçim yoktur, genel seçimler normal zamanda yapılacaktır.

Biz, onun kadar iyimser olamıyoruz.

Türkiye'de 4 yıl daha seçim olmaksızın yol alınabileceğini sanmıyoruz. Üstelik bunun yararına da pek inanmıyoruz. Siyasal yelpazenin biraz daha belirginleşebilmesi, sağ ve soldaki oluşumların yerli yerine oturabilmesi için, ülkemizde 4 yıldan önce bir erken seçime gerek vardır. Aksini zorlamak, siyasal istikrarsızlığa davetiye çıkarmak olacaktır.

Bunun gibi, *"partilerüstü hükümet"* modellerine dönük arayış ve zorlamalar da aynı sonucu doğurabilecektir...

Bir siyaset adamının deyişiyle, *"Her seferinde demokrasi şuurunun zedelenmesine yol açan zorlamalar"*dan kaçınılması yerinde olur..

İsmet İnönü'yü anarken...

MUHSİN BATUR — *28 ekim*

Yıl 1961, aylardan ekim, genel seçimler yapılmış ve sonuçları belli olmuş. Yeni partilerin (AP ve YTP) kuruluş amaçları, seçim propaganda dönemindeki işledikleri temalar ve beliren parlamento aritmetiği... Silahlı Kuvvetlerde beklediğini bulamamanın huzursuzluğunu yaratmış... Bu durumda ne yapılabilir konusu gündeme gelmiş...

O tarihte ben, Silahlı Kuvvetlerin en genç ve en kıdemsiz bir tuğgeneraliyim. Fakat karargâhı Eskişehir'de olan 1'inci Taktik Hava Kuvvetleri Komutanı olduğum için görevimi korgeneral statüsünde yürütüyorum. Hava Kuvvetleri Komutanlığı'ndan Genelkurmay'da yapılacak toplantıya katılma emri aldım, uçağıma bindim, Ankara'ya gittim.

Toplantı, Genelkurmay'da o zamanki Yüksek Askeri Şûra Salonu'nda idi. Buraya ilk defa giriyordum. Sayısını tam hatırlamıyorum, 22-24 general toplantıya çağrılı idi. Kuvvet komutanları, ordu komutanları, kolordu komutanları içinde o zamanlar pek tanınmayan, fakat sonraları popüler olan komutanlar da vardı... Örneğin İrfan Tansel, Cemal Tural, Necdet Uran, Memduh Tağmaç, Fikret Esen gibi.

Toplantıyı Genelkurmay Başkanı rahmetli Orgeneral Cevdet Sunay açtı. Toplantının gündemini de açıkladı: ***"İçinde bulunduğumuz politik ortam içinde Silahlı Kuvvetler nasıl bir yol izlemeli? Meclisin açılmasına ve demokrasiye geçişe müsaade edilmeli mi? Edilmemeli mi?"***

Herkes düşüncelerini serbestçe söyleyebilirdi ve öyle de oldu.

O dönemde hepimiz 27 Mayıs'ı yapan Silahlı Kuvvetler'in mensubu olmaktan gurur duyuyor ve hareketin sorumluluğunu taşıyorduk... Zaman geçtikçe bu hisler azaldı ve maalesef nerede ise yok oldu.

Toplantıda çeşitli düşünceler ileri sürüldü... Sonuçta Silahlı Kuvvetler'in düşüncelerini ve isteklerini belirtir bir yazının kaleme alınması ve bunun siyasi sorumlulara bildirilmesi kararlaştırıldı.

Yazılı metin genelde, ***"Silahlı Kuvvetler'e sataşılmaması, siyasi af çıkarılmaması, 147'lerin üniversiteye, şeyh ve ağaların yerlerine dönüşlerine izin verilmemesi ve Orgeneral Cemal Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı'na seçilmesini"*** *öneriyordu.*

Toplantı bitince, Genelkurmay Başkanı hep beraber Çankaya Köşkü'ne gideceğimizi, ancak toplantıya biraz geç gitmekte fayda gördüğünü bildirdi. Zamanı gelince, 20 küsur general arabası, yıldızlarımızı ve forslarımızı göstere göstere Çankaya yokuşunu tırmandık ve kıdem sırası ile toplantı salonuna girdik. bu salona da ilk defa giriyordum, ancak çok beğenmiş olacağım ki, 1969 yılından sonra Güvenlik Kurulu üyesi olarak çok girdim.

Salonda rahmetli Cemal Gürsel, rahmetli İsmet İnönü (CHP Genel Başkanı), rahmetli Ragıp Gümüşpala (AP Genel Başkanı), Ekrem Alican (YTP Genel Başkanı), Osman Bölükbaşı (MP Genel Başkanı) bizleri karşıladılar, yerlerimize oturduk. Toplantıyı Cemal Gürsel açtı ve Genelkurmay Başkanı'na söz verdi. O da Silahlı Kuvvetler'in düşünce ve isteklerini önündeki kâğıttan okudu. İlk itiraz Ragıp Gümüşpala'dan geldi... Yeni bir parti olduklarını, seçilen milletvekili ve senatörlerin daha çoğunu tanımadığını, istenilen hususları kabul ettirebilmesinin zor olacağını söyledi. Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay, ***"Madem ki partinizin başkanısınız.. Bir horoz gibi tavuklarınızı kanatlarınızın altında tutun"*** *cevabını verdi.*

Rahmetli İsmet İnönü söz istedi. Bu gibi toplantılarda konuşma, genelde başkana hitap edilerek yapılır. İnönü ise bizlere doğru döndü... Tok sesi ve kendine özgü şivesi ile biraz da sertçe şunları söyledi:

"Bu anayasa Silahlı Kuvvetler'in eseri mi?.. Bu anayasaya ve demokrasiye inanıyor musunuz? Eğer böyle ise bu işlere ne karışıyorsunuz? Bunlar Meclislere ait işlerdir" *dedi.*

Uzun süre bir sessizlik oldu, sonunda ortak noktalar bulundu ve toplantı bitti.

Ben ve zannederim çoğumuz, ilk demokrasi dersini birinci elden almıştık. Arabalarımıza binip Çankaya yokuşundan aşağıya indik. Gelişimizdeki gibi cakalı değildik, ama kritik olan geçiş dönemi için gerekli insanı bulduğumuzdan içimiz rahattı.

Günün Düşündürdüğü

NADİR NADİ — *29 ekim*

Bugün Cumhuriyet'in 61. yılını kutluyoruz. Cumhuriyet ilan olunduğu zaman benim kuşağım on beş yaşında idi. Hayatta kalanlarımız şimdi kaç yaşındalar? Biraz aritmetik bilenler için hesabı kolay. Ömrümüzün sonuna yaklaştığımız, (söylemesi güç ama) hatta vardığımız meydanda.

Biri çıksa da "Arkada kalan 60 yıl boyunca en mutlu olduğun dönem hangisi idi?" diye sorsa acaba ne derdim? Artık aramızda olmadığı için kimse yağcılık sayamayacağından göğsümü gere gere söylüyorum: Atatürk dönemidir derdim ve diyorum. Sayıca az da olsalar, yargımı paylaşan yurttaşlar mutlaka vardır, bunda kuşkum yok.

Devrim atılımlarının birbirini kovaladığı o kısacık on beş yıl boyunca Türkiye Cumhuriyeti, gerçekten 60 yıllık ömrünün en mutlu, en dinamik dönemini yaşadı.

Gerçi tek parti rejimi ile yönetiliyorduk. Ama başımızda yurdunu yürekten seven, demokrasiye inanmış, geçmişi zaferlerle yüklü Mustafa Kemal gibi bir adam ve ona bağlı ülkücü bir ekip vardı. Türk ulusu, seziş gücü ile bu adamın ülke çıkarlarını her kaygının üstünde tuttuğunu anlıyor, O'na inanıyordu. Halkımızın ezici çoğunluğu Atatürk'e bağlı idi. Saltanat, halifelik kaldırıldı, cumhuriyete geçildi. Laiklik, kadın hakları, harf ve dil devrimleri gibi ulusal bütünlüğümüzü perçinleyecek girişimlere hız verildi. Kısaca, ülkemizi çağdaş uygarlık düzeyine bir an önce ulaştırmak için ne gerekiyorsa duraksamaksızın yerine getirildi.

Ne yazık ki o dönem kısa sürdü. Atatürk, ulusumuzun dinamik motoruydu. O ölünce motor ilkin teklemeye başladı, savaştan sonra da durur gibi oldu. Gerçi savaşa girmedik, ama savaş olmasaydı acaba hızımız yine kesilir miydi? Toplumsal olayları irdelerken böylesine düşünsel tartışmalara kapı açmanın kimseye yarar sağlayacağını sanmıyorum.

Ne olduysa oldu ve biz bugün devrim ilkelerinden bir hayli geriye kaymış durumdayız. Tek parti döneminde kimse kimsenin dinine, diyanetine karışmazdı. İsteyen namaz kılar, oruç tutar, isteyen namaz kılmaz, oruç tutmazdı. İsteyen kadın çarşaf giyer, isteyen başı açık gezerdi. Ulusal eğitim politikamız gençlerimizi çağdaş uygarlığın gereği, özgür kişiliğe kavuşturmayı amaçlıyordu. Çok partili yaşama geçtikten sonra sözümona bir demokrasi türküsüdür tutturduk. Gericiler ilkin laikliği boy hedefi olarak ele aldılar. Efendim, laiklik dinsizlik demekmiş. Kim demiş, laikliğin dinsizlik olduğunu? Bizimkiler toplumu şeriat düzenine geri götürmek istiyorlar ya, elbette laikliğe saldıracaklar. Laiklik dinsizlik sayılmalı ki günün birinde herkesi aynı cahil hocaların elinde oyuncak etmeye kapı hazırlansın.

Liseli genç kızlar şalvarla 19 Mayısı kutlamaya zorlansınlar ki, bir gün tüm kızlarımız ve kadınlarımızı kafes arkasına kapatmaya sıra gelsin. Okullarda Arapça öğretilmeli ki, yakında Türk harflerine paydos demenin zemini oluşturulsun.

Gericilerin özlemlerine örnekler ararsak sayfaları art arda ne denli doldursak da sonunu getiremeyiz. Bugünün acı gerçeği, gerçek Atatürkçülerin şimdilik yenilmiş olmalarıdır. Bizlerden sonra hiç Atatürkçü yetişmedi mi? Sayıca beklendiği denli olmasa da yetişti, hem de bizlerden daha ileri görüşlü, daha yetenekli olarak yetişti. Şimdilik diyorsak, toplumbilimin şaşmaz bir yasasının da her etkinin bir tepkisi olduğunu bildiğimizdendir. Uzunca bir süredir işte o tepki dönemini yaşamaktayız.

Atatürk'ün rehberliğinde başardığımız çağdaş uygarlığa dönük devrimleri bu ulusun yüreğinden bütün bütün söküp atmaya olanak bulunamayacaktır. Demokrasi yolunda Türk gençliği elbette görevini unutmayacak, anayasal ve yasal yollardan, tüm demokratik hak ve özgürlükleri topluma kazandırmaya koşacaktır. Bundan kuşkumuz olmasın!

Bilgisayar kitabından vaaz

AHMET TAN — *30 ekim*

ANKARA — Gazi Üniversitesi'nden olduklarını söyleyen bir grup öğrenci, Cumhuriyet Ankara Bürosu'na geldi.

İçlerinden gözlüklü ve uzun boylu bir genç elindeki bir kitabı masaya bıraktı:

"Bu, bir ders kitabıdır. Üniversitenin Temel Eğitim Fakültesi'nde okutuluyor. Bilgisayar programlama ders kitabı. Ama anlamak olanaksız. Bize yardım edin lütfen.." Kitabın adı:

"Bilgisayar Programlama Dili - Fortran IV - Basım Yılı 1984". Bilgisayar denen şey henüz, **"Zümrüdüanka kuşu"**ndan pek farklı olmadığından programlama dilini anlamak da elbet kolay olmayacaktı.

Bu nedenle yardım isteyen öğrencilerin biraz abarttıklarını düşündük. Ama kitabın kapağını kaldırıp okumaya başlayınca zorluğun nedeninin **"bilgisayarın dilinden"** değil, müellifin **"lisanından"** kaynaklandığı ortaya çıktı:

"Bu nihayetsiz rubibiyet içinde nihayetsiz bir ilim, hikmet ve ihatalı hadsız bir rahmet ve dikkat ile bu milyonları, âlemleri ve seyyal kâinatları idare eden bir rabbül-âlemin varlığına ve birliğine zerrelerde teşekkül eden mevcutlar adedince hadsız şahadetler her an ve her zaman geliyorlar..."

Bilgisayar uzmanı ve öğretim üyesi olduğu anlaşılan müellifin adı, **"Salih Parlakyiğit"** idi. Aslında böyle bir kitabı yazmak kadar parlak olmasa da, okuyunca anlamak da yiğitlikti. Ama öğrenciler yiğitlikten umutlarını kesmişlerdi. Kitabı anlamak için **"imdat"** istiyorlardı. Baştan başa formüller ve rakamlarla dolu teknik bir kitabı **"karınca duası Türkçesi"** ile yazmak gerçekten bilgisayar uzmanı ol-

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

MERKEZ DERSANELERİ

61. Yıl; Sayı: 21614 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 30 Ekim 1984 Salı

61. yılı kutladık

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Anıtkabir Özel Defteri'ne şunları yazdı: Bizlere yol gösteren ilkelerinden güç alarak, geleceğe daima umut ve güvenle bakıyoruz.

Anıtkabir'deki törenin başlamasından önce Başbakan Özal, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Uruğ'la sohbet ederek doğudaki gelişmeler hakkında bilgi aldı.

Anıtkabir'deki törene katılan parlamento dışındaki partilerin genel başkanları İnönü, Avcı ve Tekdal, Meclisteki törene de katıldılar.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye Cumhuriyeti'nin 61. kuruluş yıldönümü tüm yurtta, dış temsilciliklerimizde ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde dün törenlerle kutlandı.

Ankara'da ilk tören saat 9.00'da Anıtkabir'de yapıldı. Anıtkabir'deki törene katılmak üzere ilk gelenlerin arasında bazı bakanlar, HP Genel Başkanı Necdet Calp, MDP Genel Başkanı Turgut Sunalp, SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, DYP Genel Başkanı Yıldırım Avcı, RP Genel Başkanı Ahmet Tekdal da bulunuyordu.

SODEP, DYP ve RP Genel Başkanları kendilerine ayrılan yerde birbirleriyle konuşurken, Turgut Sunalp'in, askeri erkân bölümünde bulunan bazı yüksek rütbeli subay arkadaşları ile sohbet ettiği gözlendi. Başbakan Turgut Özal, saat 8.45'e doğru geldi ve Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri Nurettin Ersin, Tahsin Şahinkaya, Nejat Tümer, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Üruğ, HP Genel Başkanı Necdet Calp ile Bakanlar Kurulu üyelerinin ellerini teker teker sıktı. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in tören yerine gelmesi beklenirken, Başbakan Turgut Özal ile Genelkurmay Başkanı Orgeneral Uruğ, aralarında sohbet ettiler. Sohbet sırasında Özal, Uruğ'dan Doğu'daki gelişmeler konusunda da bilgi aldı.

Saat 8.55'te Cumhurbaşkanı Kenan Evren gelerek yerini aldı.

Anıtkabir'i ziyaret edecek olan kortej, saat 9.00'da aslanlı yoldan önde Cumhurbaşkanı Kenan Evren, arkasında TBMM Başkanı Necmettin Karaduman, Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri Ersin, Şahinkaya, Tümer, Başbakan Özal, ana muhalefet partisi ve HP Genel Başkanı Calp, yüksek yargı organları mensupları, Bakanlar Kurulu üyeleri, kuvvet komutanları ve mülki ve askeri erkân olmak üzere yürümeye başladı.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Atatürk'ün kabrine çelenk koyduktan sonra saygı duruşunda bulunuldu ve İstiklâl Marşı dinlendi.

Misak-ı Millî kulesinde Anıtkabir Özel Defteri'ni imzalayan Cumhurbaşkanı Kenan Evren, deftere şunları yazdı:

"Ulu Önder Atatürk,

Her zaman inandığın ve güvendiğin Yüce Türk Milleti ile elele ve gönül birliği içinde, her çeşit saldırı, tuzak ve ihanetleri birer birer aşarak gerçekleştirdiğin Cumhuriyetimizin 61. yıldönümünde, huzurunda bulunma-

Açıklamalar sürüyor

Martella doğruladı: Oral Çelik de Papa'ya ateş etti

İtalyan sorgu yargıcı Martella, Papa'ya son kurşunun Oral Çelik tarafından atıldığının balistik muayeneyle de kanıtlandığını söyledi.

ROMA, (a.a.) — Terörist Mehmet Ali Ağca, Papa 2. Jean Pa-

GÜN SONRA ÖPÜŞTÜLER — Perşembe günü biri ... Cumhurbaşkanı tarafından azledildi. ... Özal'la öpüştü. (Foto: RIZA EZER)

Arıkan, Özal'ı nasıl öptü?

Başbakanlık konutunda Arıkan görüşüldü

Özal 'dert dinleme' toplantıları yapacak

ANAP Grubu'ndaki havayı yumuşatmak için yapılması kararlaştırılan toplantılara, 30 ya da 40'ar kişilik gruplar katılacak.

Arıkan olayının ele alındığı ANAP Grup Yönetim Kurulu ile Başkanlık Divanı ortak toplantısında karar alınamadı. Ortak toplantıdan üç görüş: 1) Konu kapanmıştır, 2) Üzerine gidilmelidir, 3) Zamana bırakılmalıdır.

ANKARA (ANKA) — ANAP Grup Yönetim Kurulu ile Başkanlık Divanı, Başbakan ve Genel Başkan Turgut Özal'ın başkanlığında Başbakanlık konutunda ortaklaşa bir toplantı yaptı.

ANKA muhabirinin edindiği bilgiye göre, toplantıda Arıkan olayı gündeme geldi ve Başbakan Özal, son günlerde hükümet içinde meydana gelen olayların bir değerlendirmesini yaptı. Arıkan'ın neden azledildiğini ve Tansıyar'a neden istifa ettirildiğini anlattı. Özal'dan sonra bazı üyeler de görüşlerini açıkladılar. Toplantı, Hipodrom'daki resmi geçit dolayısıyla Arıkan olayı konusunda bir karar alınmadan dağıldı. Hafta içinde bu toplantının süreceği öğrenildi.

Yaklaşık 2,5 saat süren toplantıdan sonra ANAP Genel Sekreteri Mustafa Taşar, Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Keçeciler ve diğer ilgililer gazetecilerin sorularını yanıtlamaktan kaçınarak toplantıda Başbakan Özal'ın "bayramınız kutlu- toplantı zamanı da hükümetle Grup yöneticileri arasında tartışma konusu oldu. Devlet Bakanı Mesut Yılmaz, F—16 uçak fabrikasının bugün yapılacak temel atma töreni dolayısıyla Grup toplantısının yarına ertelenmesini istedi.

Edinilen bilgiye göre, bazı üyeler ise bu ertelemenin "dedikodulara" neden olacağını savunarak, grubun bugün saat 11.00'da yapılması gerektiğini söylediler. Özal'ın da toplantının 11.30'da yapılmasını iste-

(Arkası Sa. 8, Sü. 8'de)

ANAP İl Başkanı: Keçeciler'in desteği söz konusu değil

İstanbul Haber Servisi —

mayı gerektiriyormuş.

Kitaptaki teknik bilgileri anlamak için "**ihata**" edilmesi (kavranması) istenen "**mukaddeme**"de (sunuş), bilgisayarlara elektronik beyin denilmemesi ihtar ediliyor. Çünkü, "**beyin**" ancak "**Haliki Kâinatın**' eseridir. İnsanların yarattığı bir şeye "**beyin**" demek doğru değildir. Bu nedenle "**Elektronik ve tıp bilgileri kendi öz beyinlerinin sanatkârına secde etmek mecburiyetinde kalmışlardır**" denilerek bilgisayar konusunda şu "**teknik**" bilgilere yanıtlar aranıyor:

• **Her baharda bütün ağaçları ve meyveli bitkileri cennet hurileri gibi giydirip, süslendirip ellerine her çeşit meyveleri verip bizlere uzatan** "haydi alınız, yeyiniz" **diyen kimdir?**

• **Bir zehirli sineğin eli ile en yumuşak ipeği bize giydiren, bir avuç kadar küçücük çekirdeklerle tonlarla yiyecekleri bizim için saklayan ve ihtiyat zahiresi olarak o küçücük depolarda yerleştiren kimdir?**

"**Bilgisayar müellifi**" buna benzer soruları sıralayıp yanıtları da yine kendisi veriyor:

• **Nihayetsiz bir kudreti ve hadsız bir ilim ve hikmeti iktiza eden bu fiiller elbette O'nun fiilleridir.**

• **Bu kâinatta binler değil belki milyonlar, âlemler, küçük kâinatlar, ekseri birbiri içinde her birinin idaresi ve tedvirinin şartları ayrı ayrı olduğu halde öyle bir mükemmel terbiye ve tedvir ve idare ediliyor.**

Kitap, bilgisayar konusundaki bu "**temel**" bilgileri verdikten sonra bilgisayar aleti ile ve kitapta anlatılan "**teknik dili**" kullanarak hayatın ve dünyaya gelmenin sırlarını da ta baştan ortaya döküyor:

"**İnsanın bu dünyaya gönderilmesinin hikmeti ve gayesi Haliki Kâinatı tanımak ve ona iman edip ibadet etmektir.**" Bu anlamda müellif "**sırrını**" baştan ortaya koyarak, kitabın "**heyecanını**" maalesef söndürüyor.

Ancak daha sonra bazı soruların yanıtlarını öğrencilere ve bilgisayarlara bırakarak yine de kitabın macera ve sürükleyicilik bakımından durumunu kurtarıyor.

• **Kimin keremi ile böyle müşfikane terbiye olunuyorum?**

• **Kimin merhameti ile böyle hâkimane olunuyorum?**

• **Kimin lütufları ile böyle nazeninane besleniyorum?**

Bilgisayar Programlama Dili adlı kitabın derslerini izleyen Gazi Üniversitesi öğrencileri tüm bu soruların yanıtlarını kitabın 177. sayfasındaki 34. program modelini ve gösterilen formülleri bilgisayara yükleyerek alıyorlar.

Nefes kesilerek bilgisayar ekranında beklenilen yanıt, kitapta çizilen şekle göre Arapça "**Allah**" yazısıdır.

Kitap yetinmiyor. Bazı yol gösterici formülleri de "**bilgisayar dili**" ile öğretiyor.

• **Ey insan, düşün sen âlâ kullihâl öleceksin..**

• **Pirenin midesini tanzim eden, manzume-i şemsiyyeyi de tanzim etmiştir.**

• **İsraf, abesiyet, faidesizlik, fıtratta yoktur.**

• **Cennet ucuz değil, cehennem dahi lüzumsuz değil.**

• **Basar masnuatı görüp de, basiret sanaii görmez ise pek garip ve pek çirkin düşer.**

Kitabı inceleyip, müellifin '**maksatı maksudunu ihata**" ettikten sonra bir şeye takılıyor insan:

Niçin kitaba "**bilgisayar**" adı konulmuş?..

"**Malumat tadad-eder**" gibi bir kelime mevcut olabilecekken...

Papandreu ve Dayanışma

ERGUN BALCI — *31 ekim*

Yunanistan Başbakanı Sayın Andreas Papandreu'nun en büyük saplantısı Türkiye olduğundan ve içeride ya da dışarıda bir fırsatını bulup sözü Türkiye'ye getirerek bozuk plak gibi aynı şeyleri tekrarladığından, artık kanıksanmış iddialarına karşılık vermeye bile değmez.

Ancak Sayın Papandreu'nun Polonya'dan dönerken, bu ülkedeki olaylar hakkında söylediklerini, Yunanistan Başbakanının kafa yapısını göstermesi bakımından ilginç bulduk.

International Herald Tribune gazetesinin haberine göre, Sayın Papandreu geçtiğimiz hafta ziyaret ettiği Polonya'dan dönerken, uçakta gazetecilerle yaptığı konuşmada, Dayanışma hareketini *"menfi ve tehlikeli"* olarak nitelemiş.

Yunanistan Başbakanı, ABD ile Batı Avrupa'nın Dayanışma hareketini, aslında Doğu Blokunda istikrarsızlık yaratmak amacıyla desteklediğini söylemiş ki, bu konuda kendisine katılıyoruz. Ama sözlerine şöyle devam etmiş Papandreu: *"Başlangıçta, Dayanışma'yı Ekim Devriminden bu yana en önemli hareket olarak görüyordum. Dayanışma, barışçı reformlara yol açabilecek tüm niteliklere sahipti. Bunun için zaman ve sabır gerekli idi. Ama anlayamadığım nedenlerden ötürü gerginlik hızla artarak, patlama meydana geldi. Büyük değişikleri hedef alan devrimci hareketler, ne zaman ne yapmak gerektiğini bilmelidirler.*

Eğer ilerici hareketler, tarihi olanakların mevcut çerçevesi içinde faaliyet gösterebilecek durumda değillerse, menfi ve tehlikeli olurlar. Çünkü o zaman gerileme başlar. Dayanışma hakkında böyle düşünüyorum."

Papandreu, sözlerinin sonunda Polonya Başbakanı General Jaruzelski'yi de bir yurtsever olarak övmüş.

Sayın Papandreu, Dayanışma'nın önce barışçı reform hedefi ile yola çıktığını, fakat sonra *"ne zaman ne yapacağını"* bilemediği için ülkede büyük kutuplaşmaya ve sıkıyönetimin ilanına yol açan olaylara neden olduğunu ileri sürüyor. Böylece Dayanışma'nın bir kitle hareketi olduğunu unutup, akımı, *ne zaman ne yapacağına karar veremeyen, sabırsızlanarak yönetimle çatışmaya neden olan* bir örgüt olarak görüyor.

Sayın Papandreu Türkiye ile uğraşmaktan, Polonya'daki olayları dikkatli biçimde inceleme olanağını herhalde bulamamış. Çünkü Dayanışma hareketinde, *"ne zaman ne yapılacağına"* karar vermek durumunda olan liderlik kadrosu, bunu gayet iyi biliyordu. Lech Walesa ile yardımcıları, sürekli *itidal* tavsiye ediyorlar, planlanan grevlerden işçileri caydırmaya çabalıyorlardı. Baskı ve hareket tabandan geliyordu. Dayanışma'nın 12 milyon üyesi vardı. Yani ülkede çalışan nüfusun hemen hemen tümü. Hareket Lech Walesa ile arkadaşlarını aşmıştı. Walesa, kimi zaman grevlere engel olmak için istifa tehdidinde bile bulunmuştu. Öte yandan Başpiskopos Josef Glemp de işçilere sürekli *itidal* tavsiye ediyordu. Ancak gerek Walesa'nın gerekse kilisenin çabalarına karşın hareket genişmeye devam edince, bürokrasi askeri darbe ile duruma hâkim oldu. İşçileri temsil ettiğini iddia eden bir rejim, işçilere karşı orduyu öne sürerek iktidarının devamını, sağladı.

Yunanistan'ın sosyalist (!) Başbakanı bu olguyu normal karşılamakta, Polonya'daki tırmanmadan ötürü de Dayanışma hareketini suçlamaktadır. Dayanışma'nın yöneticileri gerçi tecrübesizliklerinden ötürü bir dizi yanlış yapmışlardır. Sürekli itidal tavsiye eden Walesa bile sonlara doğru radikal tutuma girmişti. Ama bu olgunun nedeni tabandan gelen baskı idi. Yukarıda belirttiğimiz gibi, hareket liderleri aşmıştı.

Kimi çevreler, Dayanışma'nın kışkırtıldığını sağa kayabileceği, ABD'ye yaklaşabileceğini ileri sürmüşlerdir. Varsayımlarla toplumların gelişmesi, kitle harketleri engellenemez. Pinochet de Şili'de halkın komünistlerce kışkırtıldığını, kendisi devrilirse, ülkeye komünistlerin egemen olacağını ile sürmektedir.

Ülkede hızla artan gerginliğin gerçek nedeni ise, Dayanışma'nın sabırsızlığı değil, yönetimin oyalama taktiği idi. Komünist Partisi, işçilere sendika kurma hakkını veriyor, cumartesi günü tatil yapılmasını kabul ediyordu, ama sosyalist bir rejimde işçilerin en temel hakkı olan yönetime, karar mekanizmasına katılma hakkını tanımıyordu.

Başka bir deyişle, bürokrasi iktidarı işçilerle paylaşmaya, iktidara onları da ortak etmeye yanaşmıyordu.

İşte Polonya'daki tırmanmanın gerçek nedeni bu idi.

Papandreu, Dayanışma'yı *"mevcut olan tarihi olanakların çerçevesi içinde"* mücadelesini sürdüremediği için *"menfi, tehlikeli ve gerici"* olarak niteliyor.

Diyelim ki, Dayanışma, Jaruzelski'den önce davranarak darbe yaptı ve iktidara geldi. Papandreu, o zaman Dayanışma'yı *"gerici, menfi ve tehlikeli"* diye tanımlamayacaktı.

Bir kitle hareketinin gerici mi ilerici mi, ya da menfi mi müspet mi olduğuna karar verirken kullanacağımız ölçek, o hareketin başarıya ulaşıp ulaşmadığı mıdır?

Sayın Papandreu'nun değerlendirmesini kabul edersek tarihte başarıya ulaşamamış tüm kitle hareketleri *gerici ve menfidir.* Örneğin, Spartaküs'ün Roma'ya karşı isyanı, Almanya'da 16. yüzyılda feodallere karşı Thomas Münzer'in önderliğindeki köylü ayaklanmaları, 1848'de Avusturya ve Almanya'da krallığa karşı burjuvazinin başkaldırması... Bunların hepsi kanlı biçimde bastırılmıştır ve başarıya ulaşamadıkları için de Yunanistan'ın sosyalist (!) Başbakanının tanımlamasına göre, *"gerici, menfi ve tehlikelidirler."*

Türkiye konusundaki politikasından sonra, Polonya'ya ilişkin değerlendirmesi, Sayın Papandreu'nun sosyalistliği hakkında daha da bir açıklık getirerek çok yararlı olu.

KASIM/84

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl; Sayı: 21616 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 1 Kasım 1984 Perşembe

K... DERS...
Akşam kursu ...
Lâleli/İstanbul 522 75 74

İndira Gandi öldürüldü

2 saat can çekişti

Hindistan Başbakanı İndira Gandi, dün sabah evinden çıkarken koruma görevlilerinden iki Sihin otomatik tüfeklerle açtığı ateş sonucu, en az 8 kurşun yarası aldı. 66 yaşındaki Gandi, hastanede hemen ameliyata alındı, ancak iki saat sonra öldü. Gandi'nin karın boşluğundan dört, göğüs ve kalçasından da ikişer kurşun yarası aldığı belirlendi.

Oğlu Başbakan oldu

İndira Gandi saldırıya uğradığı sırada seçim kampanyasında bulunan oğlu Rajiv annesinin yerine Başbakanlığa getirildi. 40 yaşındaki Rajiv Gandi Kongre Partisi'nin Genel Sekreteri'ydi. Suikastın hemen ardından Hindistan ordusu alarma geçirildi. Suikastten sonra bazı eyaletlerdeki Sihlere karşı saldırılar başladı.

Hindistan karıştı

Gandi'yi yaylım ateşine tutan iki "koruma" görevlisinden biri olay yerinde öldürüldü, biri ele geçirildi. Olaydan sonra AP Ajansı'na telefon eden bir kişi "Sihlerin intikamı alındı" dedi.

13 milyon nüfuslu bir topluluk olan Sihlerin kutsal tapınağına yapılan baskından bu yana Gandi'ye yönelik tehditler artmış, koruma önlemleri genişletilmişti.

İndira Gandi önceki gün yaptığı bir konuşmada "Ülkemin hizmetinde ölsem bile, bu benim için bir şeref olacak" demişti. Hindistan'da 12 gün yas ilan edildi.

Dış Haberler Servisi — Hindistan Başbakanı Bayan İndira Gandi (66), dün sabah evinden çıkarken 2 Sih koruma görevlisi tarafından açılan ateş sonucu kaldırıldığı hastanede öldü.

Bayan Gandi'ye en az 10 kurşun sıkan güvenlik görevlilerinden biri diğer koruma görevlileri tarafından öldürüldü. Biri de tutuklandı. Bayan Gandi'den boşalan Başbakanlık görevine, seçimlere kadar oğlu Rajiv Gandi (40) getirildi.

Yeni Başbakan cenaze töreni için başkente 4 bin kişilik bir askeri kuvvetin getirileceğini açıkladı. Ülkenin kuzey eyaletlerinde Sihler'le Hindular arasında çatışmalarda bir kişi öldü, yüzlerce kişi yaralandı.

İndira Gandi'nin kaldırıldığı hastanenin önünde 100 bin kişi toplandı. Bazı Sihler'in sevinç gösterisi yapması üzerine çıkan çatışmada 15 Sih yaralandı.

Sih mezhebinin yüksek 5 dini lideri Amritsar'da yaptıkları olağanüstü bir toplantıdan sonra suikasti kınadıklarını açıkladı.

Olaydan kısa süre sonra AP ajansının Yeni Delhi'deki bürosuna telefon eden bir kişi "Sihlerin intikamı alındı" dedi. AP görevlisinin kimliği hakkındaki ısrarlı sorularına karşılık, telefondaki kişi, "Kim olduğum önemli değil. Bu tüm Sih topluluğunun ortak eylemidir" dedikten sonra telefonu kapattı. Bayan Gandi'nin öldürülmesi üzerine Hindistan hükümeti olağanüstü toplandı ve ülkede 12 gün yas ilan edildi.

HİNDİSTAN: DİL VE DİN MOZAİĞİ

Pencap'taki "Altın Tapınak" baskını olaylar zincirinde önemli bir halkaydı...

713 milyona 16 dil, 4 din

Hindistan'ın nüfusu 713 milyon dolayında.

Nüfusun yüzde 83'ü Hindu, yüzde 11'i Müslüman, yüzde 3'ü Hıristiyan, yüzde 2'si de Sih.

Hintçe ve İngilizceyle birlikte 16 resmi dil konuşuluyor, gayri resmi 4 bin dil.

Federal Cumhuriyet'in 22 eyaleti var.

Okuma yazma oranı yüzde 36.

Kişi başına yıllık gelir 200 dolar dolayında (Türkiye'de 1000 dolar kadar).

Çalışan nüfusun yüzde 70'i tarım kesiminde.

Yıllarca süren İngiliz egemenliğinden sonra 15 Ağustos 1947, bağımsızlık günü ilan edildi.

Hindistan Haber Ajansı'nın bildirdiğine göre, Gandi dün sabah evinden çıkarken, ansızın kendisine yaklaşan üç koruma görevlisi otomatik tüfekleri ile Başbakanı kurşun yağmuruna tuttular. 8 kurşun yarası alan İndira Gandi, derhal ülkenin en tanınmış hastanesi olan Hindistan Tıbbi Bilimler Enstitüsüne kaldırıldı. Hastanede derhal ameliyat edilen Gandi'nin karın boşluğunda dört, kasıkları ile göğsünden de ikişer kurşun yarası aldığı saptandı. Ameliyat sırasında kalbi ve akciğerleri bypass aygıtına takılan Gandi'nin kan kaybı durdurulamadı ve Hindistan Başbakanı iki saat sonra öldü.

Bu yazın ortalarında Sihlerin Altın Tapınağına düzenlenen ve çok sayıda kişinin öldüğü baskından sonra, Gandi birçok kez Sih militanları tarafından tehdit edilmişti.

Bayan Gandi, önceki gün Orissa eyaletinde yaptığı konuşmada öleceğini bilirmişcesine "Ülkemin hizmetinde ölsem bile bu benim için bir şeref olacak. Kanımın her damlası, ülkemin büyümesi, güçlü ve dinamik olmasına yarayacak" demişti.

Başbakan Gandi'nin vurulması üzerine Hindistan ordusu teyakkuz durumuna geçirildi ve güvenlik kuvvetlerinde tüm izinler kaldırıldı.

Bayan Gandi vurulduğu sırada Batı Bengal eyaletinde seçim konuşması yapmakta olan oğlu Rajiv (40) haberi duyar duymaz Yeni Delhi'ye döndü.

Hindistan polisi, olay yerinde bulunan 13 kişinin şüpheli görülerek gözaltına alındığını bildirdi.

Bayan Gandi'nin evi ile öldüğü hastane de güvenlik güçleri tarafından kordon altına alındı.

66 YAŞINDAYDI — Gandi, çok sıkı korunurken, ölüm kurşunları kendi koruyucularından geldi.

SICAĞI SICAĞINA

Özal hemen ayrıntılı bilgi istedi

Başbakan Özal, Dışişleri Müsteşarı Yavuzalp'i dün saat 12'de arayarak "Gandi olayı" ve sonrası hakkında geniş bilgi almaya çalıştı, "çok vahim bir olay" dedi. "Bu Hindistan'ı çok karıştırır. Benim tahminim öyle."

Haberi 8. Sayfada

F. AHMAD'IN DEĞERLENDİRMESİ

Hindistan'ın birliği, tehdit altında değil

Hindistan doğumlu tarih profesörü Feroz Ahmad'a göre, karışıklıkların nedeni, İndira Gandi'nin "herhangi bir siyasi ilke ya da programa değil, Gandi ailesine bağlı bir siyasi güç yaratma girişimi"nin doğal sonucuydu.

8. Sayfada

ÇOK TARTIŞILAN BAYAN LİDER

15 yıl yönetti, hakkında her şey söylendi

Dış Haberler Servisi — Dün sabah uğradığı suikast sonucu ölen Başbakan İndira Gandi, ilk kez babası Başbakan Jawaharlal Nehru'nun ölümünden iki yıl sonra 1966 yılında Başbakan oldu. Dört kez Başbakanlık görevine seçilen İndira Gandi, 1977-1980 yılları arasında da muhalefet liderliği yaptı.

Bayan Gandi'nin liderliğindeki Hindistan, 1974 yılında dünyanın altıncı nükleer gücü durumuna geldi, 1980 yılında ise uzaya kendi uydusunu gönderdi.

Yandaşları ona "siyasi deha" ya da "Gandi mucizesi" gibi adlar takarken, muhalifleri kendisini "diktatör ve iktidarda kalmaktan başka hiçbir şeyi düşünmeyen muhteris bir kadın" olarak tanımlamışlardı.

1971 yılındaki Hint-Pakistan

(Arkası Sa.8, Sü.5'te)

36 YIL ÖNCE

Mahatma Gandi de kurşunlara hedef olmuştu

Dış Haberler Servisi — 30 Ocak 1948 günü, saat 17.15. Hintli önder Mohandas Gandi, yani Mahatma Gandi'nin kaldığı evin etrafındaki kalabalıktan önce bir mırıltı, ardından sevinç sesleri çıktı: "Bapuji, bapuji..." Bu, baba anlamına geliyordu ve Hindistanlılar "Yüce Ruh" yani Mahatma Gandi'yi hep böyle selamlıyordu. Bu sesler, Gandi'nin o günkü duası için bahçeye indiğini gösteriyordu. Kalabalık, "Bapuji"ye yol açtı. Gandi'ye yardımcı olan küçük kızlardan Manu, o anda "iri yarı haki üniformalı bir adamın" ileriye doğru atıldığını gördü. Manu, ada-

(Arkası Sa.8, Sü.6'da)

TÜRKİYE'DEN TEPKİLER
DÜNYADAN TEPKİLER
LİNCOLN'DEN BU YANA SUİKASTLAR
8. Sayfada

Yeşillerin ilk belediye başkanı görev başında
3. Sayfada

MSP davası karara kaldı
6. Sayfada

Dışişleri: Fransızlar iç işlerimize karışıyor
7. Sayfada

3 banka genel müdürü suçsuz bulundu
9. Sayfada

Büyükbaş: Gökova'ya turistik santral kuracağım
10. Sayfada

1985'te her şeye zam geliyor

Ziraat Bankası Genel Müdürü istifa etti
14. Sayfada

SİH MEZHEBİ: İSLAMİYETLE HİNDUİZMİN BİR KARIŞIMI

SİHLER — İndira Gandi'ye suikastı üstlenen Sihler, kutsal Altın Tapınak'ın önünde. Bu yıl çatışmalarda 500 Sih öldürülmüştü.

Amaçları bağımsız bir devlet olmak

Sihlik, 16. yüzyılda barışçı bir dinsel akım olarak doğdu. Zamanla amaçları için silaha sarıldı. Sih nüfusu 13 milyon ve Hindistan nüfusunun ancak yüzde 2'si.

Araştırma Servisi — Son yıllarda İndira Gandi'nin "en büyük başağrısı" olduktan sonra, öldürülmesinin sorumluluğuna da üstlenen Sihler Kuzey Batı Hindistan'da 16. yüzyılda ortaya çıkan bir dinsel grup.

Sihlik, başlangıçta dinsel hoşgörüsüzlüğe karşı barışçı bir akım olarak doğdu. Ancak Sihler zamanla "kılıca sarılmaktan çekinmeyen" savaşçı bir mezhep haline geldiler.

Sihlik öğretisi her ne kadar Hinduizm'in kast sistemini red-

(Arkası Sa.8, Sü.7'de)

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Gandi'nin Ölümü

Hindistan Başbakanı İndira Gandi öldürüldü. Asya'da kendine özgü demokrasi rejimini sürdüren Hindistan, bu yüzden beri şiddet eylemlerinin sıcaklığında yaşıyordu. Aşağı yukarı 4 bin dil ve lehçenin kullanıldığı, Anayasa'nın resmen tanıdığı 16 dile sahip olduğu ve 700 milyonu aşkın insanın yaşadığı bu gelişkiler yumağı ülkede federal rejimin temeli, inançlara ve geleneklere hoşgörü zorunluğundan kaynaklanıyor ve ekonomik yetersizlikle bütünleşiyordu.

İndira Gandi bu büyük ülkede eyaletler ötesi bir üne ve otoriteye sahip, uluslararası ağırlığı olan tek lideri ve alternatifsiz sayılıyordu. 1966'dan bu yana Hindistan'ı Nehru ailesi yönetmekteydi. Nehru'nun ölümünden sonra yerini dolduran kızı İndira Gandi, iktidar koltuğunu oğluna devredecek ortamı ve koşulları hazırlamaya çalışıyordu. Buna karşılık son yıllarda Bayan Gandi'nin gittikçe daha otoriter ve daha sert siyasetler izlemek zorunda kaldığı görülüyordu. Çünkü Federal Cumhuriyette, özerklik yetkilerini aşan bölgesel ayrılık akımları gün geçtikçe güçleniyor, iktidarı zorluyor ve yıpratıyordu. Kimi zaman kurnaz taktikler, kimi zaman antidemokratik stratejiler, kimi zaman kan dökülmesine yol açacak otoriter önlemlerle gücünü sürdürmeye çalışan, ama gün geçtikçe yıpranan Bayan Gandi'nin son olarak ülkenin oldukça zengin bölgesinde yaşayan Sihlerle başı derde girmişti.

Ölümü bu yüzden oldu.

Öyle görülüyor ki, yeryüzünde terör ve suikast, dünya kapsamında bir siyaset aracına dönüşmüştür. Amerika'dan Avrupa'ya ve Asya'ya uzanan bu kanlı yöntemin onaylanacak yanı yoktur. Üstelik çoğu zaman kişiye yapılan suikastler temel po-

* * *

(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

Cumhuriyet

KİTAP 84

7gün7ek

Yarından itibaren Cumhuriyet'le birlikte

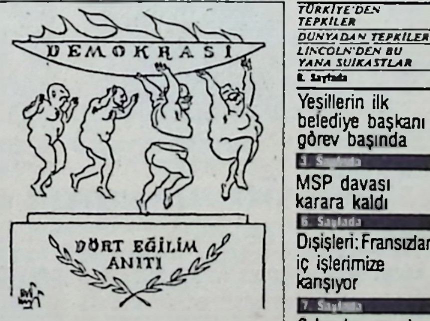
Yoğun kitap günleri

Kültür Servisi — 1984 yılının kasım ayı, özellikle de yarısında gerçek bir kitap şenliği olarak geçmeye aday. Bu ayın ilk gününden Ankara'da bir, İstanbul'da bir büyük kitap fuarı yer alıyor. Ayrıca yine İstanbul'da "[illegible] Türkiye'de [illegible]" sergisi açılacak.

Kasım ayının ilk kitap olayı, bugün başlıyor. Ödünç Birliği sergi salonunda Cumhuriyet Kitap Kulübü tarafından gerçekleştirilen Ankara Kitap Şenliği, açılış bugün saat 11.00'de yapılacak olan şenlik 7 kasım akşamına kadar sürecek ve her gün saat 11.00-22.00 arası açık olacak. 17.000 çeşit Cumhuriyet Kitap Kulübü'nün Ankara'da ilk kez düzenlediği bu şenliğe, 150 yayınevi, 1300 yazarın 5500 kitabıyla katılıyor.

3-11 kasım 1984 tarihleri arasında [illegible]

(Arkası Sa. 13, Sü. 1'de)

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

İndira Gandi...

[illegible] bir terör dünyasında yaşıyoruz. Daha iki hafta önce İngiliz Başbakanı Bayan Thatcher, IRA adlı yeraltı örgütünün düzenlediği bombalı suikastten kıl payı kurtuldu, dün de Hindistan'ın Bayan Başbakanı Gandi evinin önünde uğradığı silahlı saldırı sonucunda yaşamını yitirdi.

Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'ın "Müslüman Kardeşler" adlı örgüt tarafından öldürülmesi daha unutulmadı. Kennedy cinayetinin üzerindeki sis perdesi ise henüz kaldırılamadı. Papa'ya karşı suikast girişimi bugün bile haber ajanslarının baş konularından birisidir.

Hindistan, binbir türlü etnik özelliğin mistik inançlar ve felsefelerle yaşatıldığı ilginç bir ülkedir. 850 ayrı dil ve lehçenin konuşulduğu, "Arya" adı verilen soylularla, "Parya" olarak adlandırılan yoksul halk kesimlerinin ilkçağ felsefesinden kopup gelen ve Vedizm, Brahmanizm, Hinduizm, Budizm, Jainizm ve İslam dini gibi dinlerle karışan felsefe

(Arkası Sa. 13, Sü. 1'de)

5 KASIM 1984 ★★★★ SPOR CUMHURİYET/13

10 bin, "rezalet" çığlıkları ile bitti

HALİL ÖZER

12 bin kişinin bir kıtadan bir kıtaya koştuğu 2. Asya Avrupa Kıtalararası Maratonu, organizasyon olarak geçtiğimiz yılı aratı.

Yarışa katıldığımız için organizasyondaki büyük bozuklukları daha yakından izleme imkânı bulabildik. Dün sabah erkenden İnönü Stadı'na indiğimiz zaman yarışa katılacak olan binlerce kişi ile birlikte otobüslerimizi aramaya koyulduk. Ancak otobüslerin üzerlerine henüz numara konmamıştı. Önüne gelen otobüse binmeye başladı. Ancak bir süre sonra Hava Harp Okulu öğrencileri numaralarla ortaya çıktı ve otobüslere binen bizler tekrar aşağıya indirildik. Bu kez de bizi köprüye götürecek olan otobüsleri aramaya başladık. Bir labirenti andıran otobüslerin arasında 12 bin kişinin gidip gelmesi oldukça ilginç görüntüler meydana getiriyordu.

Otobüslere zorlukla binip start yerine geldikten sonra maratonun başlamasını beklemeye koyulduk. Bu arada start yerinin Boğaz Köprüsü'nün ayağından 800 metre gerisinde olacağı belirtilirken yarışın turnikelerin hemen yanından başlaması çok gerilerde direkler arasına asılan Varış pankartının altında toplanan yarışmacıları haklı olarak üzdü. Boğaz Köprüsü üzerinde başlayan yarış devam ederken servis yolunun olmaması zaman zaman yarışmacıları tehlikeli durumlara soktu. Bu arada koşu arasında tam bizim arkamızda bulunan bir grup, gazetecileri taşıyan araba tarafından neredeyse eziliyordu. Sarıyer-Levent sapağına geldiğimiz sırada aramızdan hâlâ geçen bisikletliler birkaç kişinin ayağını ezdikten sonra kenara çekildiler. Benim ve bir çok yarışmacının antrenmansız olması nedeniyle büyük eforlar sarfederek geldiğimiz yaklaşık 7 kilometre sonunda bazı yarışmacıların geçen sene olduğu gibi araba üzerlerinde geldikleri görüldü. Hele bu kişilerin bizi geçtikten sonra inip tekrar koşmaya başlamaları bizleri oldukça kızdırmıştı. Yarış öncesi bu gibi yarışmacıların hemen diskalifiye olacağı belirtilmesine rağmen ortalıkta tek bir hakem bile gözükmüyordu.

Harp Akademilerinin önüne geldiğimiz zaman bu yılki yarışın "skandal" denilebilecek olan olayları bizi bekliyordu. Akademilerden 800 metre sonra yarış bitecekti. Bu arada önümüzdeki yarışmacıların finiş yerine kümelenmesi nedeniyle uzun kuyruklar oluşmuştu. Herkes bir madalya alabilmek için hemen bu uzun kuyruklara giriyordu. Organizasyon yetkililerinin yarış öncesi bahsettikleri turnikelerden ise eser yoktu. Sırada beklerken madalyaları kapmak isteyen yüzlerce atlet ortalığı karıştırdı. Daha ne oluyor demeden bir panik başladı. Yorgunluktan bitmiş yarışmacılar polisin kalkıp inen coplarından kurtulmak için can havli ile kaçıyorlardı. Ortalık anababa günüydü. Madalyaları dağıtan hakemler ise korkudan her şeyi bırakıp kaçtılar. Kalabalık, bir anda yerde duran madalyaların üzerine saldırdı. Güvenlik kuvvetleri ise olayları çaresizlikle izliyordu. Öyle bir kargaşaydı ki, bu madalya savaşının sözle veya coplа durdurulmasına imkân yoktu. Sonunda güvenlik kuvvetlerine takviye olarak panzerler geldi. Kalabalığın dağılmasından sonra bu kez de otobüslerimizi bulmak için çırpınmaya başladık. Kalabalığın "rezalet rezalet!..." çığlıkları arasında terli vücutları üstüne bastıran yağmurla birlikte otobüs faciası saatler boyu sürüp gitti.

ELTOPU

İTÜ: 18
Etispor: 17

SALON: *Bağlarbaşı Spor Salonu*
HAKEMLER: *Birol Ünsal (5), Nihat Zaloğlu (5).*
İTÜ: *Hüseyin (7), Aydın (6), Yakup 2 (4), Gökhan 1 (4), İlker 1 (4), Bülent 2 (5), Kadir (4), Kayhan 4 (6), Semih 8 (7), Ersin (5).*
ETİSPOR: *Cengiz (6), Mehmet 1 (3), Uğur 2 (4), Cüneyt 4 (5), Ahmet Serdar 2 (5), Kenan 1 (4), Abdul (4), Mehmet Ali 4 (6), Çağlayan 2 (4), Habib 1 (2).*
İLK YARI: *8-7 (İTÜ lehine)*
SARI KARTLAR: *Ersin, İlker (İTÜ), Uğur, Mehmet Ali (Etispor).*
DİSKALİFİYE: *Mehmet Ali (Etispor).*

Arçelik: 29
K.Toprakspor:23

SALON: *Bağlarbaşı Spor Salonu*
HAKEMLER: *M. Ali Atakan (7), Emre Mat (7)*
ARÇELİK: *Tunç (5), (Müfit 6), Olgun 1 (5), Bilal (5), İsmet 3 (6), Bülent 6 (7), Celil 3 (6), Gökçe 2 (6), Cem 2 (6), Selçuk 5 (7), Barbaros (5), Aydın 7 (7).*
K. TOPRAKSPOR: *Osman (4), (Levent 2), Rıdvan 1 (4), Yılmaz 4 (6), Güven 1 (5), Gürkan 2 (5), İlhan 10 (8), Hakan 2 (5), Hasip 3 (5).*
İLK YARI: *11-11 berabere*
SARI KARTLAR: *Bilal, Cem (Arçelik), İlhan (K. Toprakspor)*

LEVENT DİKMENER

MAHALLİ LİG SONUÇLARI:
Profilo-Denizgücü: 21-21 (Y.L)
Sinteł-Pertevniyal: 18-25 (Y.L)
Yeşilyurt-Bağlarbaşı (4-0) hükmen Bağlarbaşı galip
Fenerspor-Enka: 27-33 (1.K)
Ümraniye-Beşiktaş: 15-26 (1.K)

At yarışı sonuçları

Altılı ganyan: 3/7/6/5/1 ve 2/2 ve 5
Üçlü ganyan: 5/1 ve 2/2 ve 5
Üçlü bahis: 2/8/4 şeklinde sonuçlandı.

Asya'dan Avrupa'ya insan seli

İstanbul dün spor dolu bir gün yaşadı. 70 yaşındaki İhsan dede ile 5 yaşındaki minik Aylin'i aynı startla Asya kıtasından yola çıkaran organizasyon 12 bin kişiye bir kıtadan ötekine koşmanın mutluluğunu yaşattı.

***10** bin metre, yaklaşık 9 bin kişinin katılması nedeni ile başlangıçtaki güzelliğini sona dek taşıyamadı. Daha az sayıda sporcunun katıldığı maraton ise oldukça renkliydi.*

***2.** Asya-Avrupa Maratonuna katılanlar arasında özürlüler de bulunuyordu. Spor Bakanı Vehbi Dinçerler kendilerine sürekli moral verdi ve onlardan aldığı formayı giyerek onlarla birlikte koştu. Maratonu Mehmet Yurdadön kazandı.*

HİLMİ TÜRKAY
LEVENT DONDURAN

İstanbul dün spor dolu bir gün yaşadı. 70 yaşındaki İhsan dede ile 5 yaşındaki minik Aylin'i aynı startla Asya kıtasından yola çıkaran organizasyon 12 bin kişiye bir kıtadan ötekine koşmanın mutluluğunu yaşattı. Ve 2. Uluslararası Asya-Avrupa Maratonu tamamlanırken onbinleri bir araya getirme amacına ulaşmıştı belki, ama daha güzel olamaz mıydı?

Organizasyonda en büyük güçlük 12 bin kişiye hükmedecek bir yöntemin yokluğundan kaynaklandı. Kötü organizasyonlara alışık olan maratoncular sabahın erken saatlerinde kendilerini Boğaz Köprüsü'ne götürecek otobüslere yerleşirken bir koşuşma, bir panik vardı. Binlerce kişi köprünün Anadolu yakasına taşındığında oradaki atmosfer gerçekten görülmeye değerdi. Rengârenk, ışıl ışıl bir görüntüydü bu. Çocuğuyla, torunuyla koşmanın mutluluğunu arayanların yanı sıra eski dostlar sanki bir partide karşılaşmışçasına sarmaş dolaş oluyor, sarmaş dolaş sevgililer koşunun heyecanı içinde dakikaları sayıyorlardı.

Bu insanlara bu mutluluğu yaşatan spordu. Yerinde duramayan kalabalığı gören köprü müdürünün "Biraz daha yukarıda başlasın yarış. Kalabalık aynı anda köprüye girmesin" önerisinin uygulanamaması bir yana asıl çıkış noktasına 800 metre yakında toplanan sporcuları gerçek yerlerine almak bile olası değildi. Köprüyü önce yavaş yavaş, sonra artan bir tempoyla saran start ile koca yapı bir ucundan ötekine insanla doluverdi bir an. Bunu anlatmak o denli güç ki...

10 bin metre, yaklaşık 9 bin kişinin katılması nedeniyle başlangıçtaki güzelliğini sona dek taşıyamadı. Varışa ulaşan ilk 150 atletin ardından gelen 8 bin kişilik grup sonuçların tescil edilmesine olanak vermedi. Varışta oluşan yığılma güvenlik güçlerince de önlenemeyince sanırız en büyük yakınma burada odaklaştı.

Bu yarışmada erkeklerde birinciliği Ahmet Altun (29.29.04), ikinciliği Mehmet Terzi, (30.08.00) üçüncülüğü de Silahlı Kuvvetlergücü'nden Mehmet Genç (30.15.00) elde ederken aynı mesafenin bayanlar kategorisinde ipi ilk göğüsleyen Meltem Pertev oldu. İkinciliği Meliha Tatar, üçüncülüğü de Nabire Coşkun aldılar.

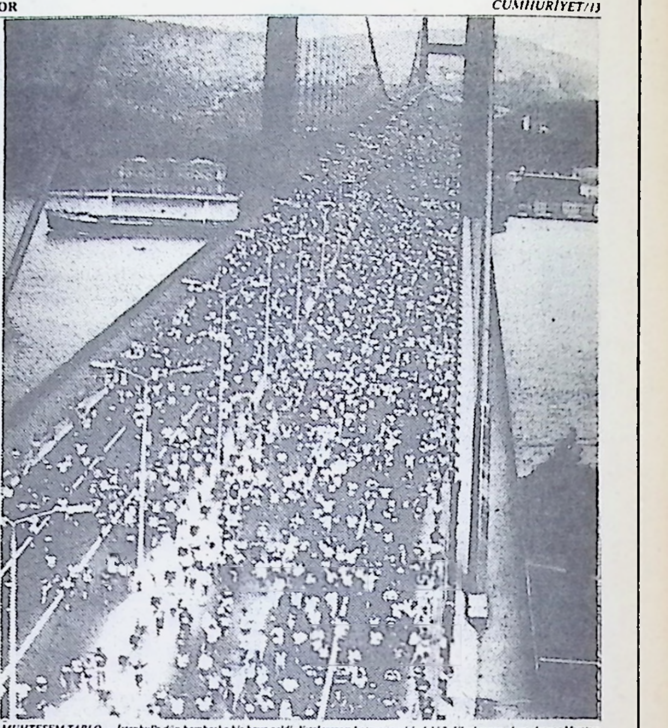
Daha az sayıda sporcunun katıldığı Maraton oldukça renkliydi. Gördüğü ilgi ise küçümsenmeyecek derecedeydi. Dolmabahçe'den Kireçburnu'na uzanan Boğaz yolu tamamen trafikten arındırılmış olunca aileler için de zorunlu yürüyüş gereği doğdu. Sokakları dolduran halk, hem spor heyecanını seyirci olarak tadarken hem trafik karmaşasından egzos dumanından uzak temiz deniz havasını ciğerlerine doldurma olanağını buldular. Maratonun ilk metrelerinde liderlik tüm dünyanın "Bay Maraton" olarak tanıdığı Roon Hill'deydi. Hemen ardına yerleşen Mehmet Yurdadön-Sadık Salman ikilisini de Sefa Het izliyordu. Ancak Kireçburnu'ndaki 180 derecelik dönüş noktasından sonra Yurdadön ve Salman, Bay Maratonu, geride bırakıp uzun süre birlikte koştular. Kronometreler 1.46.59'u gösterirken Yurdadön öne geçti ve varışa dek rahat bir tempoda koştu. Çiçekler arasında, sevgi gösterileriyle sona ulaşan Yurdadön'ün derecesi 2.22.26 idi. Ardından gelenler ise Hill'i geride bırakmayı başaran Sefa Het ve Sadık Salman oldular. Ünlü İngiliz maratoncu ise ancak 6. olarak maratonu tamamlayabildi.

Madalya töreni ilk 3 için maratonun tamamlanmasından hemen sonra yapıldı. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler, sırtında eşofmanı ile sporcuları ödüllendirdi. Geçtiğimiz yıl yitirdiğimiz müsteşar İsmail Hakkı Güngör adına eşi Nilda Güngör'den ödül vermesi istenirken bayan Güngör'ün bir yıllık hüznü gözyaşlarına dönüşüverdi.

Geleneksel uluslararası bir yarışma niteliğini kazanan 2. Asya Avrupa" Maratonuna katılanlar arasında özürlüler de bulunuyordu. Herkes gibi onlar da sabahın erken saatlerinde Boğaziçi Köprüsü'nün başlama yeri olan Beylerbeyi yakasında bekleyiş içindeydiler. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler binlerce kişinin arasında en fazla onlarla ilgilendi. Moral verdi ve onlardan aldığı formayı giyerek onlarla birlikte köprünün yarısına kadar koştu.

ALTIN MADALYALILAR NE DİYOR?

Maratonda ve 10 bin metrede birinci olan atletlerle yarış bitiminden hemen sonra görüştük.

MUHTEŞEM TABLO — İstanbul'a dün bambaşka bir hava geldi. Kıtalararası koşma esprisindeki 2. Uluslararası Asya-Avrupa Maratonu 12 bin kişi ile yaşanırken, Boğaz Köprüsü'nde oluşan tablo tam anlamıyla muhteşemdi. İnsan seli Asya'dan Avrupa'ya böyle aktı...

29.29.04'lük derecesi ile 10 bin metre birinciliğini rahatlıkla, zorlanmadan ele geçiren Ahmet Altun şöyle diyordu: **"Çok rahat yarıştım. İkinci olan arkadaşım Mehmet Terzi yorgunluğunu henüz üzerinden atamamıştı. Bu nedenle de çekişme olmadı. Balkan oyunlarından sonra bu benim ilk girdiğim yarış oldu. Adeta bir antrenman niteliğindeydi. Maratona girmedim çünkü hazır değildim. Bilindiği gibi bu dalda bu yıl 2.12 gibi iyi bir derecem var. Bu yıl da birçok maratona çağrıldım. Son olarak Boston'dan davet aldım. Bir aksilik olmaması halinde bu maratona katılacağım."** 2 saat 22 dakika 26 saniyede maratonu tamamlayan Mehmet Yurdadön ise nefes nefese şunları söylüyordu: **"Birinci olacağımı hiç tahmin etmiyordum. Ancak yarışın bir başka Türk atleti tarafından kazanılacağını biliyordum. Yolların son derece kötü olması ayaklarımın altını mahvetti. Her şeye karşın kazandığım için son derece sevinçliyim. Başarılarım bundan böyle devam edecektir."**

Öyle ya da böyle, bir organizasyon geride kaldı. Doğal olarak bugünü, yaşadıkça akıllarından silemeyecek olanların yanı sıra kırgınlıklarını da uzunca bir süre taşıyanlar olacaktır. Ancak bu kadar insanı bir arada aynı amaç altında toplayan ya da toplamaya çalışan organizasyon ileride umuyoruz ki kusursuz olacaktır.

FOTOĞRAFLAR
ASENA ÖZKAN
KEMAL DEMİRKANLI
TURGAY ÖRME

KİMİ EŞİYLE — KİMİ İŞİYLE — Maratonda aşçı ve garsonlar iş kıyafetleriyle koşarken köprüyü eşiyle geçmek isteyenler de vardı. İki genç el ele spor yapmanın mutluluğunu tadıyorlar.

YURDADÖN HAYRANLARI — Türk atletizminin başarılı ismi Mehmet Yurdadön yağmur altında, kötü zeminde koşmasına karşın altın madalyanın sahibi oldu. Zor parkurda Yurdadön'ün tek güç kaynağı kendisini yalnız bırakmayan minik hayranlarıydı.

EŞOFMANLI BAKAN — Maraton öncesi eşofmanla göstermelik koşan Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler madalya töreninde de eşofmanlarını çıkarmaya vakit bulamamıştı.

Korutürk: Gelecek yıl yalnız maraton koşturacağız

Spor Servisi — 2. Kıtalararası Asya ve Avrupa maraton koşusundan sonra Cumhuriyet'e bir açıklama yapan Atletizm Federasyonu Başkanı Cüneyt Korutürk) "Gelecek yıl yarışı daha az sayıdaki yarışmacı ile ve yalnız maraton branşında yapmaya karar verdik" dedi.

Korutürk şöyle konuştu: **"Geçen yıla göre büyük ilerleme kaydedilmesine rağmen çıkışta ve varışta yine aksaklıklar, karışıklıklar olduğunu tespit ettik. Özellikle 10 bin metre yarışının bitiminde o aksaklıklar yarışmacıları büyük ölçüde etkiledi. Bu nedenle gelecek yıldan itibaren yarışı yalnızca maraton kategorisinde düzenleyeceğiz.**

10 bin metre yarışını programdan çıkarmaya karar verdik. Ayrıca katılan yarışmacı sayısını da bin civarında sınırlayacağız.

Gelecek yılki maratonun çok daha düzenli cereyan edeceğini şimdiden vaat edebilirim."

PERTEV KAZANDI VE ATLETİZMİ BIRAKTI

Gençlerde Türkiye rekortmeni Meltem Pertev 10 bin metrede her zaman olduğu gibi yine başarılı bir yarış çıkararak rakiplerini geride bıraktı ve birinci oldu. Ancak antrenörü Nihat Çelik'in, Pertev'in bundan böyle koşmayacağını ve atletizmi bıraktığını açıklaması hayli üzücüydü.

KLASMAN

Maraton:
1- Mehmet Yurdadön (2.22.07), 2- Sefa Het (2.25.43), 3- Sadık Salman (2.26.47), 4- F. Bayram Hadi (2.28.26), 5- Semir Berber (2.28.38), 6- M. Naci Akgöz (2.28.39), 7- Süleyman Sılacı (2.31.01), 8- Ron Hill (2.31.10), 9- Turgay Oğuz (2.34.32), 10- Ömer Mavi (2.34.38)
Bayanlar:
1- Zerrin Demirel, 2- Pervin Bostancı
10 bin metre:
1- Ahmet Altun (28.29), 2- Mehmet Terzi (29.07), 3- Mehmet Genç (29.15), 4- Hanefi Armaca (29.58), 5- Ali Güneş (30.23), 6- Bayram Şahin (30.47), 7- Hakan Urhan (30.53), 8- Erdem Şerbetçigil (31.03), 9- Cengiz Tatar (31.06), 10- Osman Naci Candaş (31.22)
Bayanlar:
1- Meltem Pertev, 2- Meliha Tatar, 3- Nadire Coşkun, 4- Mela Yemeły, 5- Serpil Erik, 6- Hatice Yılmaz, 7- Şükran Çolbak, 8- Sıdıka Altun, 9- Muharra Kayaca, 10- Emel Nurgül

56 numaralı otobüs D. Bahçe'de kayboldu

UYGAR ERMEKTAR

İnönü Stadı'nın önü, dün tınca tınç dolu idi. Nedenini söylemeye gerek yok. İstanbul'da bir maraton düzenleniyor ve bu maraton dünyadaki iki kıtayı birbirine birleştiren nitelikte oluyor ve ücretlik katılmak isteyen herkese açık olursa yaklaşık 12.000 kişi İnönü Stadı'nın önünde buluşur ve otobüslerine binip çıkış yerine bir an önce varabilmek için can atar. Ve bu 12 bin kişi için 600 metrekare kumaş kullanılarak numara bastırıldı. Madalyalar için ise 5 kilometre kurdele kullanıldı. Yanı sıra 20.000 bardak, 900 litre süt, 600 litre meyve suyu, 150 litre su dağıtıldı, 1000 kişi de görev yaptı.

İnönü Stadı'nın dün sabahki görünümü şöyleydi. Stadın çevresine yayılmış ve oradan oraya koşan bir yığın insan. Kimisi sırt numaralarına göre ayarlanan otobüslerini arıyor, kimisi birbirleri üzerine eklenerek numara ile birlikte giysilerine iğnelenmesi gereken bez ve kartlar için görevlilerden çengelli iğne almaya çalışıyordu. (Organizasyon Komitesi'nin yaptığı bir açıklamaya göre tam 40 bin adet çengelli iğne dağıtılmış.) Ve bunların arasında da kimileri, futbol maçları önünde alışageldiğimiz seyyar satıcı manzarasının dışında, sanki gazinodaymış gibi "foto, foto" diye bağırarak yeni yeni para kazanma yolları arıyorlardı.

Ve oradan oraya koşuşturmanın en önemli nedeni, otobüslerdi. İnönü Stadı'nın çevresinde yarışmacıları bekleyen otobüslerin bir kısmı sıra ile dizilmişlerdi, ancak büyük bir bölümü de, ülkemizdeki okuma yazma oranı ile ters düşmemek istermişçesine yerlerini şaşırmışlardı. 50'şer kişiye göre hesaplanan bu otobüslerin sözde "düzenli" olarak sıralanmasındaki düzensizliğe küçük bir örnek. 24 numaralı otobüsü bulmak isteyen bir yarışmacı yüzlerce otobüsün arasına daldı ve taşıtların cam aralarına bakarak kendi taşıtını aramaya başladı. 20, 21, 22, 38, 51, 52. "Şeytan aldı götürdü" derken yarışmacımızın yanından ayrılıyoruz. Tabii bu arada arayanlar listesine girenler yalnızca kendi otobüslerini bulamayanlar değil, taşıyacakları yarışmacıları bulamayan otobüslerdi de. Ve tüm bu karmaşada 56 numaralı otobüs tüm gayretlere karşın bulunamadı.

Saatler 8.30'u gösterirken ilk otobüs de yola çıkıyordu. Sonunda yarışmacıların büyük bir bölümü saat 8.50'de çıkıştaki yerlerini almışlardı. Ne var ki, bir anda kendi kendilerine start alan bir bölüm yarışmacı, Boğaz Köprüsü'nün ortalama 500 metre gerisindeki çıkış noktasından fırlayarak koşmaya başladılar. Bunun üzerine **"Acaba yarış mı başladı?"** diye kararsız durumda kalan bir grup yarışmacı da bu tempoyu ve niçin başladığı belli olmayan koşuya katılınca, bir de baktık ki, normal koşullar altında saat 10.00'da başlaması gereken yarış 9.05'de başlayıverdi. Anonslar, bağırışlar, çağrışlar. Sonunda gişelere kadar varmış olan binlerce yarışmacı bir olay çıkmadan durdurabildi. Durdurulabildi ama geri dönen kim? Kimse bu kadar yolu gelmişken bir adım dahi geri gitmek istemiyor. Sonunda iş güvenlik ekiplerine düştü. Ve ekipler saat 9.04'den 9.38'e değin hiç durmadan, dinlenmeden, bıkmak bilmeden, tüm yarışmacıların 500 metre gerideki çıkış çizgisine geri dönmeleri gerektiğini söylediler durdular. Ve sonuç olarak çıkış, çıkışın 500 metre ilerisinden verildi.

Bu arada çıkış noktasına gelerek koşu giysilerini üzerine geçirip 10.000 metreye hazırlanan Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler, çevresini saran gazeteciler ile karşı karşıya kalınca, **"Antalya maçından sonra Futbol Federasyonu'na çok yüklendiniz, daha az yüklenebilirdiniz"** dedi.

Saatlerimiz 9.50'yi gösterirken de, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da ilginç giysileri ile 10.000 metreye katılanlar çıkış noktasına geldiler. Bunların içerisinde yalnızca ilginçlik olsun diye **"3-4 ay önce"** evlendiklerini söyleyen bir çift, yanları sıra bir aşçı, bir garson (geçen yılki), elinde kocaman bir analizar ile bir işçi, T cetveli ile bir uçak mühendisi de vardı.

Yarışın başlamasından kısa bir süre sonra, 10.05'te, yarışı izleyen bir helikopterin, köprünün diğer ucuna varmış olan yarışmacılara değercesine yaklaştığı görüldü. Aynı anda pervanenin hava akımı sahasına giren koşucular bir sağa bir sola kaymaya çalışarak bu beklenmedik rüzgârdan kurtulmaya çalıştılar. Hatta kimilerinin başlarını kaldırarak küfür ettikleri bile görüldü.

Daha sonra iki kol halinde ayrılan yarışmacılardan 10.000 metreciler arasında, pek de karşılaşmayı ummadığımız görüntüler sergilendi. Bunların en ilginci ise şüphesiz, elinde tahsildar çantasına benzeyen siyah bir çanta, üzerinde ceketi ve makosen ayakkabıları ile işçisini arayan Yusuf Ovmek idi. Elektrikçi olduğunu söyleyen Yusuf usta, Kuplüce'de dükkânı olduğunu, işçisinin yarışa katılmak için kaçtığını ve kendisinin de onu bulup tekrar işinin başına döndürmek için bu yarışmacıların arasına girdiğini söyledi. Kim bilir belki de kayıtlar dolduğu için sırt numarası alamayınca böyle bir yönteme başvurdu.

Bir başkası ise 10.000 metre parkurunu izlerken "ya bu ne güzel maça gidiyordum" dedi. Bunun üzerine kendisine neden bu koşuya katıldığını sorduk. Yanıtı şöyle oldu: **"Valla maça gidecektim. Bir de baktım ki millet toplanmış. Nedir dedim, herkese açık koşu var dediler. Nasıl katılmıyor dedim. Sonra bir sırt numaramın olması gerektiğini öğrendim. Gittim, buldum. Nasıl bulduğumu ne sen sor ne ben söyleyeyim".**

10.000 metreye oranla daha ciddi bir yarışma niteliğini taşıyan maratonda ise ilginç olaylar daha çok izleyiciler tarafından geldi. Maratonun bitimine yakın parkurda gitgide yoğunlaşan izleyicilerden birisi en önde giden kronometreli otomobili görünce yanındakine **"bak bak saati de var"** diye heyecanla bağırdı.

Yurdadön'ün büyük farkla önde götürdüğü yarışta, atletler Ortaköy'e girdiklerinde bir bayan heyecanını tutamamış olacak, yarışı otomobillerinden izleyen gazetecilerin bile duyabileceği bir şekilde **"Ah Canımmm"** diye bağırdı.

SPASTİK ÇOCUKLAR — Özellikle uluslararası organizasyonlarda başarı kazanmış özürlü sporcularımız da dünkü maratonda yer aldılar. Özel startla maratona katılan bu gençlere en büyük ilgi Bakan Dinçerler'den geldi. Uzun süre Bakan Dinçerler ile koşan özürlü çocuklarımız attıkları her adımda, "Biz de sizlerden biriyiz" diye haykırıyorlardı sanki.

Kalsak Gaaak Ölsek "Gaaak"!...

YALÇIN DOĞAN — *5 kasım*

Bir zamanlar elinde tespihle Devlet Planlâma Teşkilatı koridorlarında dolaşırken bir gün gelip de, *"bakan"* olacağını herhalde kendisi bile aklına getirmemişti. Sadece kendisi mi? Çevresi de en az kendisi kadar, Mehmet Aydın'a *"bakan koltuğunu"* nerdeyse uzayda bir kent kurmakla eş tutmuştur. Öylesine bir düş, öylesine uzak mı uzak..

Gelin görün ki, sünnetçi Süleyman Efendinin oğlu Türkiye'de politika ray değiştirip, hatta ray değiştirmek ne sözcük, depreme uğrayınca, Mehmet Aydın da kendisini bir anda Özal hükümetinin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı olarak buldu.

Derin bilgisi, gıda sektöründeki engin deneyimleri ve konuşmasındaki ulaşılmaz fazileti ile Sağlık Bakanı Mehmet Aydın, Özal hükümeti içinde derhal ve anında *"temayüz etti."* Bundan birkaç ay önce *"Kadınlar öyle pırt pırt doğurmasın"* sözüyle, konuşma üslubuna ilişkin ince bir örnek sergilediğinde, herkes *"tamam bu adam işini biliyor"* damgasını bastı.

Geçenlerde ise, *"konuşma üslubundaki nefaseti"* ile kendini keşfedenleri yanıltmadığını bir kez daha kanıtladı. İstanbul Koşuyolu Hastanesi'nde *"incelemeler"* yaparken, yanına omuzları çökmüş *"hayat gailesinin"* ne demek olduğunu günlük yaşamıyla her an tatmakta olan bir hastabakıcı yanaştı ve *"bakanına"* şöyle dert yandı: *"Sayın Bakan, 20 yıldır kursağımdan sadece ekmek geçiyor, ne elde var, ne avuçta, açım efendim ben, açım".*

Hastabakıcı Halime Hanımın bu yakarmasına Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Mehmet Aydın aynen şu karşılığı veriyor:

"Siz de biraz şükretmesini öğrenin. Tavuk bile suyu içtikten sonra, gagasını kaldırır ve şükreder. Bakın devlet size 20 yıldır bakmış."

Çevresindekiler bir bakanın ağzından bu sözleri duyduklarında, önce inanamadılar. Ama gördüler ki, bakan hem böyle konuşuyor hem de kızgınlığını dile getiren davranışlarıyla sözlerini pekiştiriyor. Sözler herkesin kafasında yankılanıyor. *"Tavuk bile.. Tavuk bile... Tavuk bile..."* Çevredekiler anladılar ki, *"karnım aç ve doymuyorum"* diyen, bundan sonra ağzını göğe doğru kaldıracak ve *"Gaaaak, Gaaaak, Gaaaak"* diyerek Tanrısına, devletine, hükümetine şükredecek. Şükretmesini bilmediği anda, yani *"Gaaaak, Gaaaak, Gaaaak"* demediği anda, sayın bakanın sözlerini anımsayacak.

Şimdi, biz burada, şükretmesini bilmeyenlerden ve gereğinde *"Tavuk gibi gagasını kaldırmayanlardan"* Türkiye çapında örnekler vermek istiyoruz. Bundan bir süre önce MDP Genel Başkanı *Turgut Sunalp,* Doğu Anadolu'dan Trakya'ya uzanan bir gezi yaptı. Uğradığı illerde, ilçelerde, köylerde halkla sohbet ederken, dinlediği dertler bir banda kaydedildi. Sonra da, bu bantlar kâğıda dökülerek basına dağıtıldı. Aradan belli bir süre geçmiş olmasına rağmen, Türkiye'nin dört yanında dile gelen dertler, gazete sütunlarına pek yansımadı. Gelin, basına dağıtılan bu manzaraları bir kez de biz aktaralım.

Kars'ın Susuz ilçesinden bir vatandaş: *"Hayat pahalılığı milletin belini bükmüştür. Vallahi dükkânın önünden geçiyorum, bakkalın önünden geçiyorum, çok kere evime meyve bile götüremiyorum. Ben emekli bir öğretmenim. Alamıyorum efendim, vatandaş nasıl alsın? Yiyemiyoruz, vallahi gözüm kalıyor sebzede, meyvede."*

Kars'ın Çıldır ilçesinden bir vatandaş: *"Şimdiki durumumuz, piyasada hayvanın alınmaması, kombinaların hayvan almamasıdır. Köylerimiz perişan olmuştur. Hayat pahalılığı, fiyatların yükselmesi, vatandaş şimdi soğana muhtaçtır vallahi. Bir ay ramazanı soğan ekmekle geçirmiştir. Çoğu da soğan alamamıştır."*

Erzincan'ın Tercan ilçesinden bir vatandaş: *"Hoşgeldiniz, gözüm üstüne geldiniz. Bunu sizden istirham ediyoruz, kiminin evde 5 ineği var, kiminin evinde on tane koyunu var, yirmi tane koyunu var. Fakirler için konuşmuyorum. Ama diyeceksiniz ki, ortadirek var mı? Ortadirek benim. Ama beni de öldürdü bu hükümet. Şimdi adamın altı tane nüfusu var. Altı nüfusu en aşağı altı çuval un yer. Bu altı çuval un eder otuz bin lira."*

Kars'ın Kağızman ilçesinden bir vatandaş: *"Yakacaktan mahrum kalıyoruz. Zaten yakacağımız yoktur. Şerefim hakkı için yoktur. Yani fakirin alacak durumu yoktur. Ne bileyim, yani bu memlekette acaba ilerdeki kişiler nasıl düşünüyor, bunu bilmiyorum. Ben haaa, şimdi bizim durumumuz, Allah göstermesin öyle tehlikeli bir durum var ki, diyorum ya boş ekmeği yemek istiyor, boş ekmeği, onu da bulamıyor."*

Artvin'in Borçka ilçesinden bir vatandaş: *"Bir umumi mesele evvelce elli liraya doldurduğumuz gazyağı, efendime söyleyeyim, şimdi beşyüz, altıyüz liraya dolmuyor. Vatandaş karanlıkta kalıyor. Her şeye zam, vallahi geçim çok zor oldu. Fakiri fukarayı görseniz ağlarsınız. Bir güvencesi yok, elinde hayvanı yok, bu adam ne yiyecek, ne satacak, ne yapsın? Yani köyde böyle vatandaşlarımız var."*

Sıvas'ın Gürün ilçesinden bir vatandaş: *"Bugün köprü satışı ihale olmuştur. Sayın Başbakanın beyanatına göre, köprü satılacak. Bugün Türkiye'de veya sebze halinde çıkacak bir vatandaş var mı, bu hisselerden alacak? Zenginler daha zengin olacak, fakirler daha fakir olacak. Biz beş gün aç, bir gün tok, köprü de şerefimle temin ederim, sizi bizi değil, onları zenginleri daha zengin edecek."*

Bingöl il merkezinden bir vatandaş: *"İş yok güç yok. Gelgelelim birkaç tane hayvan. Zam.. Zam.. Boyuna zam.. Boyuna zam. Ben kendim 12 nüfus sahibiyim. Akşama kadar ne yer ne içerim, ne elbise, ne şeker, ne çay alırım? Ben bununla nasıl idare ediyorum? Ya bizi bütün kurşuna dizsinler yahut da bize bir çare bulunuz."*

Tekirdağ il merkezinden bir vatandaş: *"Biz evvelce memleket çapında bir huzursuzluk içindeydik şimdi ne oldu biliyor musunuz? Ekonomi denile denile, aile huzursuzluğuna girdik. Hepimiz, çoluk çocuk evli barklı adamlar evde kavga ediyoruz artık. Ekonomi bu mu? Ben emekli bir insanım. Emekli arkadaşlarım var. Bakıyorum hiçbirinin yüzü gülmü-*

yor. Hepsi evinde zırıltı zırıltı içinde. Ne ortadireği kaldı, ne bir şey."

Türkiye'nin dört bir yanından bu örnekleri daha da arttırmak mümkün. Bunların tümünde ortak bir nokta var. Hiçbiri *"tavuk gibi şükretmesini"* bilmiyor. Sadece yakınıyor. Açlıktan yakınan, perişanlığını dile getiren bu vatandaşların hiçbiri *"gagasını kaldırıp şükretmesini"* bilmiyor.

Hatta, öylesine ki bizzat Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Mehmet Aydın'ın doğrudan sorumluluğu altında bulunan hastanelerde de, hastalar *"gagalarını kaldırıp şükretmesini"* bilmiyor. İşte, aynı bantlardan MDP Genel Başkanı Sunalp'in gezisinden Hakkâri'de bir vatandaşın anlattıkları:

"Gece hasta var. Doktor yok. Ben şahsen taksiciyim gece götürüyorum hastayı, nöbetçi doktor yok. Biri doktor çağırıyor, bir saat çağırıyor, hasta ölüyor aşağıda, olaya doktor yetişemiyor."

Anlaşılan sadece aç olanlar değil, hasta olanlar da *"gagalarını kaldırıp şükretmesini"* bilmiyorlar.

Şimdi hep beraber ve bütün Türkiye olarak ağzımızı yukarı kaldıralım ve hep birlikte:

"Gaaaak, Gaaaak, Gaaak." Aç kalsak da *"Gaaaak"*, ölsek de *"gaaaak"*...

Özal'ın Hakkını Özal'a Vermek..

OSMAN ULAGAY —*5 kasım*

Anavatan Partisi ilk seçim zaferinin yıldönümünü yarın kutlayacak. Turgut Özal'ın 24 Ocak kararları öncesinde, ekonominin yönetiminde yeniden söz sahibi haline gelmesinin üzerinden ise beş yıl geçmiş bulunuyor. Büyük ölçüde Özal'ın damgasını taşıyan politikaların Türk ekonomisi ve iş hayatı üzerindeki olumlu olumsuz etkilerini değerlendirme açısından elverişli bir noktadayız galiba.

Özal'ın hakkını Özal'a vermeye çalışırken önce 24 Ocak kararlarıyla birlikte gündeme gelen yaklaşımların çeşitli kesimlerdeki olumlu sonuçlarını sıralayalım:

• *Firmalar kesimi:* 24 Ocak Kararlarıyla gündeme gelen yeni anlayış, sınırlı para, yüksek faiz, daralan iç pazar ve ithalat tehdidi gibi koşullar pek çok firmayı zorladı, hatta çökenler oldu. Ancak bu koşullarda pek çok firma da ister istemez daha az payla daha rasyonel çalışmaya, maliyeti düşürüp kaliteyi düzeltecek çareler aramaya, pazarlama tekniklerini geliştirmeye yöneldi. Hesap kitap yapmadan gelişigüzel yatırıma girişme dönemi kapandı. İSO Başkanı Nurullah Gezgin'in vurguladığı gibi özel sektör yeni politikalara uyum sağlama yolunda önemli adımlar attı.

• *Bankalar kesimi:* 24 Ocak yaklaşımı bir yandan kredi müşterisi firmaların finansman sorunlarını ağırlaştırırken, diğer yandan bankalar arasında faiz rekabetini gündeme getirdi. Bu koşullar altında ciddi şekilde zorlanan banka kesimi fire verdi. Sistemde kalan bankalar ise hesapsız faiz rekabetinin risklerini, bankacılık kriterlerine aykırı olarak bol keseden birtakım zevata dağıtılan kredilerin nasıl başlarına bela olduğunu gördüler, likidite yönetimi, kredi pazarlaması ve takibi konularında çok şey öğrendiler. Türkiye'ye gelen yabancı bankaların da buna katkısı oldu.

• *İhracat olayı:* Yıllar yılı ihracatı unutmuş olan Türkiye, bir yandan iç pazarın çekiciliğini yitirmesi, diğer yandan ihracatın kur politikası başta olmak üzere çeşitli yöntemlerle teşvik edilmesi nedeniyle ihracat olayını öğrenmeye başladı. Dünya ticaretinin daraldığı bir ortamda başlayan bu çabalar sayesinde Türkiye ithalatının giderek daha büyük bir bölümünü ihracatıyla karşılama olanağı buldu. Özellikle sanayi kesiminde ihracata yönelme zorunluluğu olumlu gelişmelere yol açtı.

• *Dış itibar:* 12 Eylül koşullarının da yardımıyla IMF reçetesini en iyi uygulayan ülke unvanını kazanan Türkiye, ihracattaki atılımına paralel olarak dış borçlarını hiç aksatmadan ödedi ve uluslararası kredi itibarı en hızlı artan ülkelerden biri oldu. Bu da Türkiye'ye yeni dış kredi olanaklarını açtı.

• *Hurafelerin yıkılması:* Özal hükümeti piyasanın kendi başına her şeyi çözemeyeceğini anlarken, Özal'ın karşıtları da ezberledikleri bazı şeylerin yanlış olduğunu gördüler. Örneğin tüketim mallarında ithalat serbestisinin sıkı para, yüksek kur ve fon politikasıyla birlikte uygulandığında ani bir ithalat patlamasına yol açmayacağı görüldü.

Ana başlıklar halinde sıraladığımız bu noktalar iş âlemini, işçi kesimini,bürokrasiyi ve dış dünyayı iyi tanıdığı için başarıya ulaşacağını çeşitli vesilelerle söylemiş olan Özal'ın kabul edilmesi gereken başarıları. Gerçi bu sonuçların alınmasında 12 Eylül koşullarının büyük katkısı var, IMF'nin dayatmasının büyük katkısı var, ama bu politikalarda ısrar edilmesini savunan kişi olarak Özal'ın hakkını da teslim etmek gerekiyor. Bu politikalarla Türk iş âleminde, Türk bürokrasisinde, sokaktaki vatandaşta bir *"zihniyet değişikliği"*ne ışık tutulduğu da sanırız bir gerçek.

Ne var ki projektörleri tek tek firmalardan, bankalardan, sektörlerden yani *"ağaçlar"*dan, *"ormana"*, ekonominin bütününe çevirdiğimizde oldukça farklı bir tablo ve bu tabloya istediği gibi şekil veremeyen bir Özal iktidarıyla karşılaşıyoruz. Gene ana başlıklar altında özetlemeye çalışalım:

• Enflasyon cephesinde üç ay içinde ilk olumlu sonuçları alacağını sanarak üç aylık mevduata en yüksek faizi veren Özal hükümetinin ekonomiden sorumlu Başbakan Yardımcısı enflasyonda istenen sonucun 1985 ortalarında alınacağını söylüyor şimdi. Özal'ın *"ortadirek"* dediği kesim boynu bükük bugünü beklerken, hükümetin enflasyonla mücadele yönteminin doğruluğu ciddi biçimde tartışılıyor.

• Enflasyonla sermaye birikimi modeline geçerli bir alternatif bulamayan Özal'ın tüm iddialarına karşın enflasyondan vazgeçemeyeceği yolundaki iddialar da yabana atılacak gibi değil.

• Yüksek faizin tek başına tasarrufları arttıracak bir araç olmadığını, artık herkes görüyor. Yüksek faizin enflasyonu hangi yönde etkilediği ise yaygın olarak tartışılıyor ve yüksek faizin maliyetler yoluyla fiyatları arttırdığı savı daha inandırıcı görünüyor.

• Vergi ve KİT sorunlarını çözemeyen hükümetin bütçe açığı sorununu çözmesi de kolay görünmü-

yor. Çok yüksek faizle kısa vadeli iç borçlanmaya gitmenin Hazine'yi önümüzdeki dönemde nasıl zorlayacağını pek çok kişi merak ediyor.

• Türkiye'nin dış ticaret hadleri 1980'den sonra hızla bozulurken, ihracatı bu yöntemle arttırmanın Türkiye'ye, Türk insanına nelere mal olduğunu ve sürekli olarak dışa kaynak transfer eden bu mekanizmanın nasıl durdurulacağını soranların sayısı artıyor.

Kısacası Özal'ın ve beyin takımının, ekonominin bütününü ve dolayısıyla Türk vatandaşını ilgilendiren temel sorunlara doğru teşhisler koyduğunu ve doğru çözümler önerdiğini söylemek zor. Ekonominin bütününe tek bir firmaya bakar gibi bakıp, IMF'nin basmakalıp reçetelerini vazgeçilmez çözüm saymanın ve kaba matematik formülleriyle ekonomiyi yönetmeye kalkışmanın yaratacağı olumsuz sonuçların, Özal'ın olumlu puanlarını bile bir anda silivereceğini herhalde hiç hatırdan çıkarmamak gerekiyor.

Amerikan Halkı Sandık Başında

ERGUN BALCI — *6 kasım*

Nabız yoklamalarına bakılırsa Başbakan Reagan'ın bugünkü seçimlerde ezici bir zafer kazanması gerekiyor. *Walter Mondale* ise seçim kampanyasında son ana kadar moralini bozmayarak nabız yoklamalarına güvenmediğini söyledi.

Başkan Reagan, bugün 50 eyaletin tümünde seçimleri kazanmayı hedefliyor. Bunu gerçekleştirebildiği takdirde, ABD tarihinde 50 eyalette birden seçimi kazanan ilk Başkan olacak. Öte yandan Mondale, ileri sürdüğü gibi nabız yoklamalarını yalanlayıp, seçimi alabilirse, Amerikan seçim tarihinde en büyük sürprizi yapan Başkan adayı olacak. Bu sürpriz, 1948'de Harry Truman'ın, Cumhuriyetçi Thomas Dewey'i yenerek yaptığı sürprizden de daha büyük olacaktır. Böylece sonucu önceden belli ve heyecansız görünen bugünkü seçim, Amerikan tarihinin en ilginç seçimlerinden birine dönüşebilir.

Başkan Reagan'a bu seçim kampanyasında önce ekonomik durum, sonra da kişisel karizması yardım etti. Ama ekonomi silahı olmasaydı, sadece kişisel karizması Reagan'ın nabız yoklamalarında Mondale'e bu denli fark yapmasını herhalde sağlayamazdı. *The New York Times*'ın dediği gibi, ekonomik istatistikler, Cumhuriyetçi Parti seçim komitesi tarafından yayımlansaydı, herhalde bundan daha olumlu rakamlar düşünülemezdi. Enflasyon oranı % 4.5, işsizlik oranı ise % 7.3; ikisi de Reagan'ın dört yıl önce Beyaz Saray'a gelmesinden bu yana en düşük oranlar. Bir kıyaslama yapabilmek için, Thatcher'ın İngiltere'sinde işsizlik oranının % 13.6 olduğunu anımsatalım. Ancak bu parlak görüntünün altında madalyonun diğer yüzü o kadar iç açıcı değil. ABD'nin bütçe açığı 180 milyar dolara yaklaşıyor. Güçlü doların yol açtığı ticaret açığı ise 80 milyar dolar dolayında. Dünyamızın en zengin ve güçlü ülkesi, yeryüzünün en büyük borçlusu durumunda. Yüksek faiz karşılığında sürekli borç alıyor. Üstelik geçen yılbaşında başlayan hızlı ekonomik büyüme, son iki aydır adamakıllı yavaşladı. Özellikle ekim ayındaki yavaşlama, iktisatçıların beklediklerinden de fazla oldu ve Amerikan basınında uzun süredir ilk kez geleceğe o denli güvenle bakmayan ve *"Acaba yeni bir durgunluk dönemine mi giriyoruz?"* kaygısını taşıyan yazılar çıkmaya başladı. Ne var ki, ABD ekonomisi yeni bir durgunluk dönemine girecek olsa bile, bunun 1985'in ortalarından önce meydana gelmesi beklenmiyor. Bütçe ve ticaret açıkları gibi kavramlar ise, halka fazla soyut geliyor. Gerçek şu ki, seçim Amerika'sında bolluk var, enflasyon oranı düşük ve düzenli biçimde yeni iş alanları açılıyor. Bugün 90 milyonu aşkın Amerikalı bu ekonomik ortamda oyunu kullanıyor. Reagan'ın vergileri düşürerek Amerikan özel teşebbüsüne yatırım yapma ve yeni girişimlerde bulunma olanakları tanıyan ekonomi politikası şimdilik başarılı sonuç vermiştir. Ancak bu politikanın Amerikan burjuvazisi gibi son derece dinamik ve atılgan bir burjuvazinin bulunduğu ülkede başarılı sonuç verdiğini de akıldan çıkarmamak gerekli. Başta İngiltere olmak üzere, aynı politikayı uygulayan bir dizi Batı Avrupa ülkesi, ABD ekonomisinin gerçekleştirdiği silkinişi henüz gerçekleştirmemiştir.

Mondale'in, Amerikan ekonomisinin ok gibi durgunluktan kurtulduğu bir ortamda bütçe açığını kapatmak için vergilerin arttırılması gerektiğini savunması, etkili olmamış ve Reagan vergiler arttırıldığı takdirde ekonominin yeniden durgunluk dönemine gireceğini, halkın ezileceğini ileri sürmüştür. Demokrat aday kampanyanın sonlarına doğru taktik değiştirerek Beyaz Saray'ın vergileri arttırmak için gizli bir plan hazırladığını, Reagan tekrar seçilirse, bu planın uygulanacağını ileri sürdü. Ancak Reagan bu iddiayı kesinlikle reddetti.

Reagan kamu harcamalarının arttırılmasının, ekonomik sorunların çözümü için bir yöntem olamayacağına halkı inandırmıştır. Ama dört yıllık icraatı sırasında gereksiz hükümet harcamaları ile bürokrasiden çok, sosyal güvenlik programlarını kırpmayı başarmıştır. Ne var ki, burada da ekonomik durum Başkan'a yardımcı olmuş, enflasyon ve işsizlik oranlarının düşmesi, yoksul ve sabit gelirli kesimlerin tepkisini yumuşatmıştır.

Dış politika, bu kampanyada Mondale'in elindeki en büyük kozdu. Özellikle nükleer silahlar, seçim kampanyasında Amerikan halkının en çok ilgi gösterdiği dış politika sorunu oldu ve Demokrat aday, bu konuda halkın bir bölümüne mesajını iletmeyi başardı. Ancak Mondale'in bu çok önemli silahı etkili biçimde kullandığı ileri sürülemez. Mondale, Reagan'ın Sovyetler'le diyalog kurmadığını, bu yüzden nükleer tehlikenin arttığını belirtmiştir.

— Peki, sen ne yapardın?

— Ben Moskova ile görüşüp nükleer silahların azaltılmasına çalışırdım.

Reagan, bu suçlamayı rahatlıkla yanıtlayarak *"Ben de görüşmeye çalıştım, ama onlar yanaşmadı"* demiştir.

Mondale, Moskova ile nasıl diyalog sağlayacağını, Kremlin'i görüşme masasına getirmek için ne önereceğini açıklamamış, somut bir planla ortaya çıkmamıştır. Örneğin, Sovyetler Birliği, Cenevre görüşmelerine başlamak için Avrupa'dan *Cruise* ve *Pershing-2* füzelerinin kaldırılmasını şart koşuyor. Mondale bu şartı kabul edecek mi? Ya da Moskova'ya başka bir öneride mi bulunacak?

Demokrat Senatör, bu gibi sorunlara açıklık getirmemiş, sadece nükleer silahların indiriminin en önemli sorun olduğunu yinelemiştir. Oysa Reagan da, bu yılbaşından beri aynı şeyi söylemiştir.

Böylece Mondale, Reagan'ın en güçsüz olduğu konuda Başkanı ciddi biçimde yıpratacak etkili bir kampanya yürütememiştir.

Lübnan fiyaskosu ile CIA'nın Nikaragua'daki rezaletleri ise Amerikalıları pek etkilemişe benzemiyor. Sıradan Amerikalı vatandaş, *"Şu CIA'nın yaptığı da ayıp artık. Ufacık Nikaragua'dan bize ne tehlike gelebilir ki?"* diye düşünebilir, ama CIA'ya sinirlendiği için, enflasyonu ve işsizlik oranını düşürmeyi başaran bir yönetimden desteğini çekmesi de pek beklenemez.

Reagan, enflasyonla işsizliği aynı zamanda yenmiş, Vietnam, Watergate ve İran'daki rehineler olayının derin yaralar açtığı Amerikan toplumunda iyimserlik havası yaratmayı başarmıştır.

Sanırız, bugünkü seçimlerin sonucunu bu etkenler belirleyecektir.

Sandıktan Mondale'in çıkması ise tarihe geçecek bir sürpriz olacaktır.

8 kasım

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

MERKEZ DERSANELERİ

61. Yıl: Sayı: 21622 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 7 Kasım 1984 Çarşamba

ABD seçimlerine katılma oranı rekor düzeyde oldu

Reagan ezdi

İlk sonuçlara göre oyların yüzde 67'sini alan Reagan, Demokratların kalesi Pennsylvania eyaletinde bile Mondale'i geride bıraktı

UFUK GÜLDEMİR

REAGAN'IN 2. DÖNEMİ

ABD - Sovyet gerginliği azalabilir

ERGUN BALCI

Mondale Ermeni sorunu ve Yunanistan'la ilişkilerde Türkiye için "başağrısı" olabilirdi.

46 katsayıyla, yeni göstergelerle

SSK emeklileri 1985'te ne alacak?

YILMAZ ŞİPAL kuruşu kuruşuna hesapladı

BUGÜN YARIN

KİTAP 84 KİTAP 84

7 gün ek

BAYİNİZDEN İSTEMEYİ UNUTMAYINIZ

Meclis'te tartışma

ANAP'lılar Eryurt'un üzerine yürüdü

Dünyanın üstüne titrediği hastalık KANSER

Olay hücre içindeki genlerin yanlış emir vermesiyle başlıyor. Ve hücre durmadan çoğalıyor

Etrafımız sarılmış. Havada, suda, yiyecek ve içeceklerde kanser yapan maddeler koşturmaca oynuyor

Erken teşhiste iyileşme oranı yüzde 100. Peki erken teşhis olası mı?

Memenizdeki tümör kanserli mi çıktı? Telaşlanmayın. Nasıl olsa bu tümörü 3 yıldan beri taşıyorsunuz

ABD-Sovyet gerginliği azalabilir

ERGUN BALCI — *7 kasım*

Başkan Reagan, tahmin edildiği gibi, Beyaz Saray'ın sahipliğini ikinci kez kazandı.

*Reagan'ın yeniden seçilmesine önce Türkiye açısından bakarsak, bu olgunun Türkiye'nin çıkarlarına daha uygun düştüğünü belirtmek gerekir. Walter Mondale başkan seçilseydi gerek Kongredeki Ermenilerle ilgili tasarılar, gerekse Yunanistan'la ilişkiler konusunda Türkiye'yi tedirgin edebilecek bir tutuma girebilirdi. Nitekim gerek Mondale, gerekse yardımcısı Bayan **Geraldine Ferraro** seçim kampanyasında Kıbrıs konusunda açıkça Yunanistan'ı destekleyen konuşmalar yapmışlardı. Gerçi ABD'de seçim kampanyası sırasında çeşitli grupların desteğini kazanmak amacı ile söylenenler, daha sonra çoğu kez unutulmakta ve Beyaz Saray'ın yeni sahibi göreve başladıktan sonra önce ABD'nin dünya çapındaki stratejik çıkarlarını düşünmektedir. Ama ne de olsa, Beyaz Saray'a Rum ve Ermeni gibi azınlık gruplarının oylarına dayanan Demokrat bir başkanın gelmesi, Türkiye için, Yunanistan ve özellikle Ermeni konularında bir "başağrısı" yaratabilirdi. En azından sürekli tedirginlik konusu olabilirdi. Denebilir ki, "Reagan da çıkarına uygun bulduğunda, Yunanistan ve Ermeni konularını Türkiye'ye karşı şantaj olarak kullanabilir."*

*Çok doğru. Fakat unutmamalı ki, Reagan'ın Türkiye aleyhine atacağı bir adımı, Mondale daha rahat ve daha etkili biçimde atardı. **Reagan**'la **Mondale**'in dış politika görüşleri arasında birçok fark vardır, ama Türkiye konusunda ABD'nin bölgedeki çıkarları açısından fark olduğunu sanmıyoruz. Tek fark Mondale'in daha fazla Yunan yanlısı bir tutum içinde olması ve **Mondale**'in başkanlığında Ermeni lobisinin Amerikan Kongresinde daha etkili faaliyet gösterme olanağına sahip bulunmasıdır.*

*Başkan **Reagan**, örneğin Acil Müdahale Gücü'ne üs sağlamamız için Türkiye'ye baskı yapmak niyetinde ise, aynı baskıyı **Mondale** de yapardı. Üstelik Acil Müdahale Gücünün, Demokrat Başkanı **Jimmy Carter** döneminde kurulduğunu da akıldan çıkarmamalıdır. Reagan'ın Ortadoğu'da İsrail yanlısı politikasını, **Mondale** daha da ateşli biçimde uygulardı. Nitekim Demokrat senatör, kampanya sırasında ABD elçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşımayı bile önermişti.*

7 kasım *Necdet Şen*

Başkan Reagan'ın ikinci döneminde akla ilk gelen sorunlardan biri de Sovyetler Birliği ile ilişkiler ve nükleer füzelerdir. ***Reagan'ın*** *ikinci döneminde, ABD - Sovyet ilişkileri ilk döneme kıyasla daha dengeli bir raya oturabilir. Önce,* ***Reagan*** *gerek içeride gerek dışarıda Sovyetler ile diyalog kurması için ağır baskı altında kalacaktır. Ayrıca Moskova, ilk dönemde Reagan'dan umudunu kesmiş ve başkanlık seçimlerinin sonucunu beklemeye başlamıştı. Moskova, bundan böyle bir dört yıl daha karşısında Başkan Reagan'ı bulacağına göre, diyaloga daha hazır bir tutuma girebilir.*

Ancak Reagan yönetimi içindeki görüş ayrılıklarını da unutmamak gerekir. Daha ılımlı bir tutum içinde olan Dışişleri Bakanlığı'na karşı sertlik yanlısı Pentagon ağır bastığı takdirde ABD - Sovyet ilişkilerinin içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulması herhalde çok zor olur. Her şeye rağmen biz ***Reagan'ın*** *ikinci döneminde ABD - Sovyet ilişkilerinin daha dengeli bir raya oturması olasılığının bulunduğunu sanıyoruz. Üstelik Kremlin liderleri* ***Reagan'ı*** *artık tanıdılar.* ***Mondale*** *seçilse idi hiç tanımadıkları bir Başkanla uğraşmak zorunda kalacaklardı. Gerek Amerikalılara gerekse dünyaya zayıf ve yumuşak olmadığını kanıtlamaya çalışacak olan Mondale ile anlaşmak da herhalde pek o kadar kolay olmayacaktı.*

Reagan'ın yeniden seçilmesinin en olumsuz tepkileri ise kuşkusuz 3. Dünya'da kendini gösterecektir. Dört yıl daha iş başında kalacak olan Reagan'ın Nikaragua'ya karşı bir askeri serüvene girişmesi olasılığı her zaman vardır. Öte yandan Latin Amerika'dan Afrika ve Asya'ya kadar tüm faşist diktatörlükler de Reagan'ın zaferi ile herhalde rahat bir nefes almışlardır.

Reagan ezdi

UFUK GÜLDEMİR — *7 kasım*

WASHINGTON — ABD tarihinin 50. Başkanlık seçimlerinde dün Başkan **Ronald Reagan** tahminlerin de üzerinde bir zafer kazanarak, **Walter Mondale**'e karşı ezici bir üstünlük sağladı.

Reagan, Demokratik Parti'nin kalelerinden olan Pennsylvania eyaletinde bile Mondale'i geride bıraktı.

İlk alınan sonuçlara göre Reagan oyların yüzde 67'sini alırken, Mondale'nin sağladığı oy oranı yüzde 33'te kaldı.

8 kasım Necdet Şen

Cumhuriyetçiler bu arada Kongre'de de üye sayılarını arttırdılar.

CBS televizyonunun yayımladığı verilere göre Reagan ilk sayım yapılan 9 eyalette seçimleri aldı. Reagan'ın kazandığı eyaletler şunlar: New Hampshire, Missisipi, Kentucky, Florida, Georgia, Virginia, Alabama, Güney Carolina, İndiana.

Yaklaşık 100 milyon seçmenin oy kullandığı ABD Başkanlık ve Kongre seçimlerine katılım, bundan öncekilerine kıyasla çok yüksek bir oranda gerçekleşti. Dün yerel saatle sabah 06.00'da açılan seçim merkezlerindeki oy verme işlemi akşam 18.00'e kadar sürdü. Ancak ABD'nin doğusundan batısına 3 ayrı saat diliminin bulunması nedeniyle doğuda sandıklar TSİ 03.00'te kapanırken, oy verme işlemi batıda TSİ bu sabahın 06.00'sına kadar sürdü.

Ülkenin geniş kesimlerinde havanın yağışlı geçmesine rağmen, seçim merkezlerinin önünde uzun kuyrukların meydana geldiği gözlendi.

Dün sandık başına giden Amerikalıların bir bölümü oylarını elektronik araçlarla, bir bölümü de mühürlü pusula ile kullandılar.

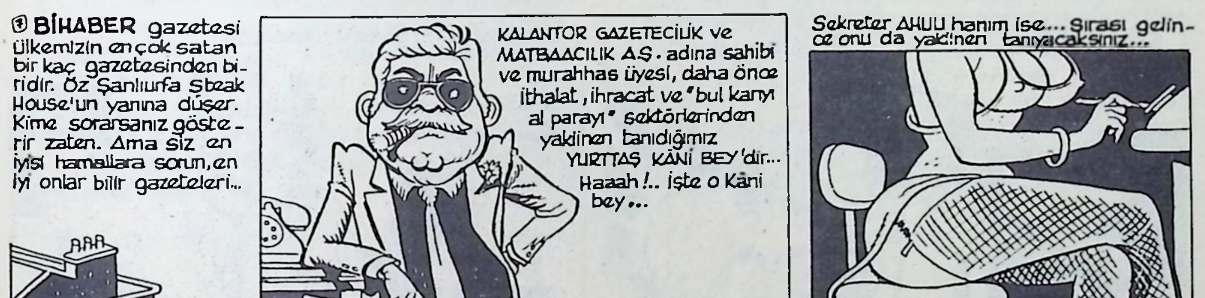
Başkan **Ronald Reagan** ve eşi **Nancy Reagan** oylarını çiftliklerinin bulunduğu 2 bin 125 nüfuslu Solvana kasabasında kullandılar. Nancy Reagan bir gece önce yataktan düşüp başını yere çarptığı için oyunu koruma polislerinin yardımıyla kullandı. Başkan Reagan oyunu kullandıktan sonra parti üyelerine yayımladığı mesajda kesin sonuçlar alınana kadar zafer nutukları atmamalarını istedi. Reagan, kime oy verdiği sorusuna, "Oy verdiğim adayın adını unuttum" yanıtını verdi.

Demokrat Parti'nin başkan adayı **Walter Mondale** ise oyunu Minnesota'da kullandı. **"Kime oy verdiği"** sorusuna yanıt vermezken, ailesinden iki kişinin oy vermeye gelmemesini kayıp mı yoksa kazanç mı olarak nitelemesi gerektiğini bilmediğini söyledi.

Seçimi kazanmasa dahi Amerika tarihine **"ilk kadın başkan yardımcısı adayı"** olarak geçecek olan **Garaldine Ferraro,** New York'ta oyunu kullanırken seçim sonuçları konusunda **"çok iyimser"** olduğunu söyledi.

Eski Başkan Jimmy Carter ise oy kullanmaya 17 vitesli bisikleti ile gitti. Sandık başında bir süre seçmenlerle sohbet eden Carter, seçim sonuçları konusunda yorum yapmaktan kaçınarak, **"Ben kime oy verdiğimi biliyorum. Ama başkalarının kime oy verdiğini bilmem"** dedi.

Başkan Yardımcısı **George Bush** da başkanı Reagan gibi kime oy verdiğini açıklamayı reddetti. Teksas'ın Houston kentinde 17 dakika kuyrukta bekledikten sonra oyunu kullanabilen Bush sadece, **"Doğ-**

9 kasım Necdet Şen

ru olanı yaptım" dedi.

Bu arada her konuyu olduğu gibi ABD seçimlerini de bahis konusu yapan kumarbaz İngilizler, bahsi seçime bir gün kala kapattılar. Reagan'ın anketlerde çok önde gitmesi nedeniyle Mondale'in zaferi için bire on verilmesine rağmen kimse Mondale'e para oynamadı. Reagan'a para yatıracak olanlar zaten yüzde 10 kumar vergisi ödemek zorunda olduğundan, müşterek bahisçiler, **"artık bahse girmenin anlamı kalmadı"** diyerek bahisleri kapattı.

FERRARO, MONDALE'E ZARARLI OLDU

NBC televizyonunun dün oy kullanan Amerikalılar arasında yaptığı bir ankette, Bayan Geraldine Ferraro'nun Walter Mondale'e faydadan çok zararı dokunduğu anlaşıldı. Görüşleri sorulan 8 bin seçmenin % 16'sı Başkan Yardımcısı adayı bir kadın olduğu için Demokratlara oy vereceklerini, % 26'sı ise Başkan Yardımcısı adayı kadın olduğu için oylarını Demokratlara vermeyeceklerini söylediler.

Reagan'a evet, Reaganizme hayır

TANJU AKERSON–*8 kasım*

NEW YORK—ABD başkanlık seçimini **Ronald Reagan** beklendiği gibi farklı kazanırken, siyasal araştırma uzmanlarının asıl üzerinde durdukları nokta **"Amerika'nın siyasal yapısı yeniden biçimlenecek mi?"** sorusu şu şekilde sonuçlandı: **"Reagan'a evet, Reaganizme hayır"**. Amerikan halkı, Reagan'a oylarını boca ederken Reagan'ın desteklediği milletvekili ve senatör adaylarına aynı ölçüde cömert davranmadı. Oy verme işlemi sırasında Reagan'ın düğmesini çeviren eller, milletvekili ve senatörlere gelince bazen Demokratların düğmesine uzandı.

Oysa Reagan, bu seçimde 1930'ların başından bu yana süregelen bir anlamda ülkeye yön veren ve Roosevelt Koalisyonu adı takılan Amerikan siyasal yapısının değişeceğinden söz ediyordu. Ülkenin kuzeydoğusu ve ortabatısında mavi yakalılar ve Katolikler ile güneydeki beyaz Protestan orta sınıftan oluşan, Kennedy'nin medeni haklarla zencileri de katarak genişlettiği bu koalisyon aynı zamanda Demokrat Parti'ye çoğunluk sağlıyordu.

Başbakanlık seçiminde bu koalisyon, gerçekten çöktü, ancak kongre seçimlerinde yeniden kuruldu bir ölçüde.

10 kasım Necdet Şen

Reagan ve Cumhuriyetçi Parti'nin hedefi yalnız başkanlık değil, Temsilciler Meclisi'nde liberal Demokratların denetimine son vermek ve senatodaki beş oyluk farkı çoğaltmaktı. Böylece **Roosevelt**'ten bu yana Amerikan siyasal yaşamını belirleyen "**New Deal**" dönemi sona erecek ve Reagan gerek iç, gerek dış politikada programını istediği gibi uygulayabilecekti, olmadı.. Cumhuriyetçiler, Temsilciler Meclisi'nde hedefleri olan en az 20-25 milletvekilliğini kazanamazken, Senato'da iki koltuğu da Demokratlara kaptırdılar.

Reagan'ın seçimi kazanmasında "**kişilik**" olayının rolü büyük oldu. Güçlü lider izlenimi vermekte büyük başarı gösteren Reagan, aynı zamanda her şeye iyimserlikle bakan, bir sürü sorundan söz ederek, insanın içini karartmayan bir politikacı tipi ortaya koyarak yığınları psikolojik yönden tümüyle kavramasını bildi. Buna bağlı olarak Reagan, 1982 ekonomik krizini göze alarak enflasyonu düşüren, inandığı yolda siyasal yaşamını riske eden ve güçlüklere katlanan bir lider olarak da yığınların güvenini sağladı.

Mondale ise, bunun tam karşıtı bir zayıf lider görüntüsü verdi. Bütçe açığı ve nükleer silahların denetimi konularını kampanyasında çok soyut bir biçimde işledi. Halkın ilgisini çekemedi. Hele bütçe açığını kapamak için vergileri arttıracağını söylemesi, bunların üstüne tam anlamıyla tuz biber ekti.

Mondale'in kişiliğine karşı Reagan'ın kişiliği büyük bir seçim zaferi kazandı.. Ama aynı kişilik Amerikan siyasal yapısını temelden değiştirmeye yetmedi.

Çalışma Hakkı...

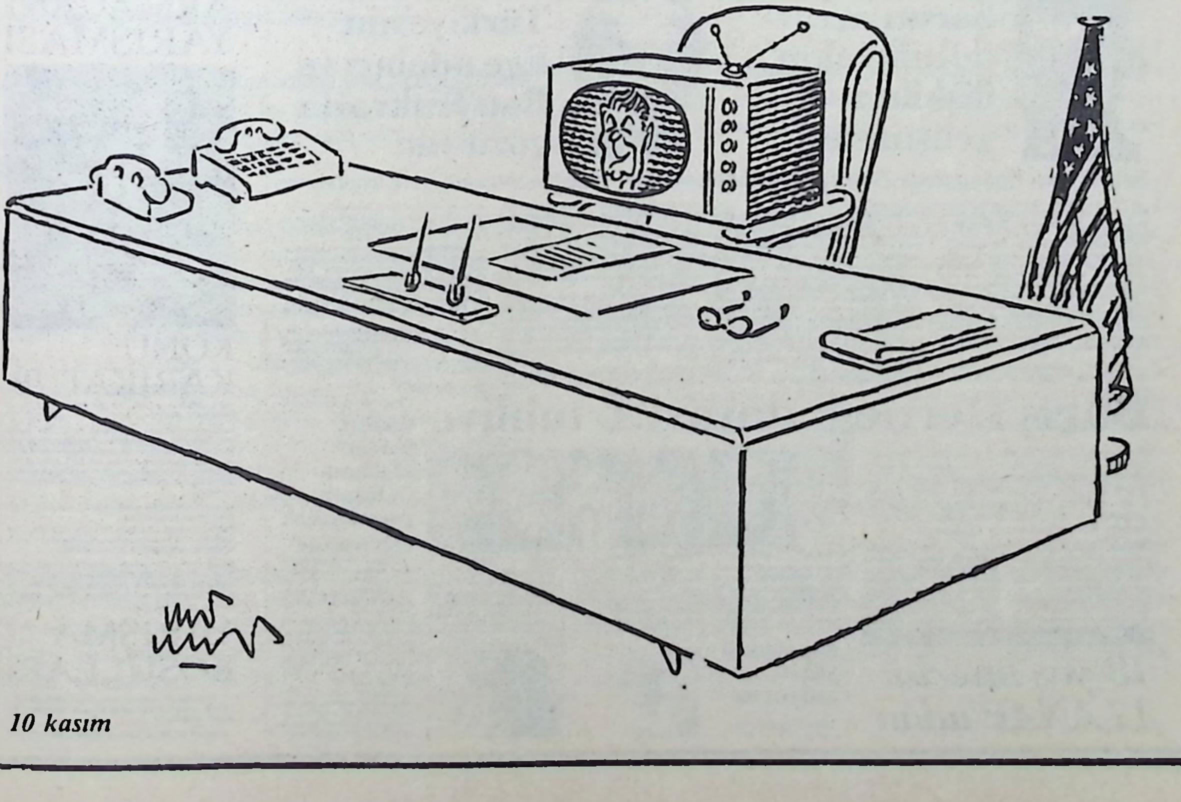
ŞÜKRAN KETENCİ — *8 kasım*

Başta TİSK Başkanı Halit Narin birçok işveren, işçi çıkarmalarında sıkıyönetim komutanlıklarının izninin aranması zorunluluğunun ortadan kalkmasını, sevindirici bir gelişme, *"demokrasi yolunda yeni bir adım"* olarak nitelendirdiler.

İş güvencesinin sıkıyönetim komutanlıklarının denetimi ile sağlanmasının gerçekçi bir çözüm olmadığını elbette biliyoruz. İşçi - işveren ilişkilerinde sürekli ve kalıcı barış için, tek çözüm yolunu, özgür sendikalaşma, sınırsız grev hakkı ile donatılmış özgür toplusözleşme haklarında görenlerin, iş güvencesinde çözümü sıkıyönetim komutanlıklarına sığınarak aramaları söz konusu olamaz

Ancak sayın işveren sözcüleri kendilerini demokrasiden tarafta ve yasağın kalkmasından kaygı duyanları ise karşı tarafta göstermeye çalışmakla demagoji yapıyorlar. Hele işverenin işçi çıkarma hakkını demokrasinin tartışılmaz bir kuralı gibi göstermeye çalışmakla.

Konsey, sendikal faaliyetlerin askıya alındığı dönemde, işçiler aleyhine doğan boşlukta bir denge unsuru olarak, gerekçesiz işçi çıkarma yasağını geçici bir önlem olarak getirmişti. Şimdi sendikalar faaliyete açıldıktan sonra, iş güvencesi sorununa sürekli çözüm olarak kimse sıkıyönetim komutanlıklarının denetimini savunamaz. Zaten sıkıyönetimin kalktığı iller için sorun ortaya çıkmıştı. Ama gerek sendikacılar ve hele

10 kasım

gerekse işçiler, bu geçici önlemin kalkması ile doğan büyük boşluktan çok ciddi kaygı duyuyorlar...

Çünkü tekrar tekrar vurgulayacağımız gibi, sendikal hakların kullandığı 1963-80 döneminde de iş güvencesi işçiler için en önemli sorunlann, iş barışını en çok bozan sorunların başında geliyordu. Çünkü işverenler, sendikalaşmadan, güçlü sendikalardan, toplusözleşmelerin getirdiği yüklerden, yüksek ücretli işçilerden kurtulmak için durmadan, dünyada örneği olmayan ölçülerde çok işçi çıkardılar. *(Yıllık sirkülasyon ortalaması % 30)*

Ve çünkü 274 ve 275 sayılı yasalarda işçi sendikaları etkin bir toplu pazarlık gücüne sahip oldukları halde, iş güvencesini sağlamak için bir yandan kıdem tazminatlarını geliştirdikleri, bir yandan da çıkarmalara karşı disiplin kurulları benzeri sözleşme hükümleri ile önlem aldıkları halde, yoğun çıkarmalara karşı yeterli önlem alamadılar. Geçiş döneminde kıdem tazminatı, iş güvencesi işlevi yok olacak biçimde budandı. Toplusözleşmelerdeki güvence getiren hükümler YHK tarafından ayıklandı. Ve 274 ile 275'i değiştiren 2821 ve 2822 sayılı yasalar, sendikal haklann kullanımına çok önemli kısıtlamalar getirdi. Artık toplusözleşme masasında denk güçler değil, işverenler lehine bozulmuş bir denge var. Yeni dönemin toplusözleşmelerinde işçi sendikalarının değil, işveren sendikalarının ilkeleri ağır basıyor. Bunlara göre ise, işçinin çalışma hakkı değil, işverenin işten çıkarma hakkı kutsal sayılıyor.

Evet Sayın Halit Narin ve işveren sözcüleri, işçi çıkarması tartışmasında,*"demokrasiden"* söz ederken, demagoji yapıyorsunuz. Çünkü demokrasilerde, işçi çıkarmalarına sıkıyönetim komutanlıkları elbette karışmazlar. Ancak demokrasilerde işverenin işçi çıkarma hakkı kadar işçinin çalışma hakkı da kutsal sayılmıştır. Türkiye'nin, hükümet ve işveren temsilcisi ile birlikte olumlu oy kullandığı Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Türkiye'de de uyulması gereken sözleşme hükmüne göre, çalışma hakkı da kutsaldır. İşveren haklı bir nedeni olmadan işçi çıkarmayacaktır. İşçi çıkarmış ve haklı nedene dayandırdığını yargıda kanıtlayamamışsa, işçi ya işine iade edilecek ya da bir yıllık ücret tutarı gibi önemli ek bir tazminat cezasına çarptırılacaktır. Sadece işveren ve hükümet temsilcilerimizin de olumlu oyu olan ILO sözleşmesi ilkeleri değil, bütün demokrasilerde iş yasaları düzenlemeleri de benzeri hükümleri içermektedir. Oysa ülkemizde bu doğrultuda hazırlanan bir yasa tasarısı Bakanlar Kurulu'ndan geri dönmüş, bir daha da iş güvencesine ilişkin hiçbir önlem düşünülmemiştir. Ve hepsinden önemlisi demokrasilerde özgür sendikalaşma haklarını kullanabilen, gerçek güçlü sendikalar, özgür grev hakkı ile donatılmış olarak, özgür toplu pazarlık masasında denge güce sahip olarak işveren karşısında bütün işçi haklarını olduğu gibi, iş güvencesini de savunabilecek konumdadırlar. Gerçekten demokrasiden yana olmak, bütün bunları savunma ile olur ancak.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

BİLGİSAYAR SİSTEMİYLE KOLEJ ve ANADOLU LİSELERİ

61. Yıl; Sayı: 21624 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 9 Kasım 1984 Cuma

BBC, iki Başbakanı radyo programında biraraya getirdi

ÖZAL
Sorunları donduralım, ilişkileri geliştirelim

PAPANDREU
Türkiye'nin Ege adaları ve Batı Trakya'da gözü var

Ecevit: *Bazı Yunanlılarda Türk fobisi var* **Mitsotakis:** *Diyaloğun zorunluluğuna inanıyoruz*

LONDRA (a.a.)— İngiliz Yayın Kurumu BBC'nin "Dünya Servisi" önceki gece Türk-Yunan ilişkilerinin ele alındığı 30 dakikalık bir program yayınladı.

BBC Atina Bürosu Şefi David Perman'ın hazırlayıp sunduğu programda, soruları cevaplandıran Başbakan Turgut Özal, "Papandreu cevap vermese bile, biraraya gelmek için doğru yolun ne olduğunu söylemeye devam edeceğiz" dedi.

BBC muhabiri Perman, Başbakan Özal'a, "Türkiye'nin Ege'deki Yunan adaları üzerinde herhangi bir egemenlik iddiası var mı?" şeklinde bir soru yöneltti. Özal, soruya "Böyle bir iddiamız ya da amacımız yok. Biz komşularımızın hiç biriyle sorunumuz olsun istemiyoruz" karşılığını verdi.

Perman'ın "Yunanistan'a bu yıl zeytin dalı uzattınız. Nedeni?" biçimindeki sorusu üzerine, Başbakan Özal şunları söyledi:

"Belirtmek isterim ki Yunanistan ile sorunlarımız var. Bu sorunların çözümü kolay değildir. Ki çoğunun kökü son 20-30 yıla dayanır. Şu sonuca vardık ki, Türkiye ile Yunanistan arasında sorunlar varken, bu sorunları çözmeye çalışmak gerilim yaratıyor. Bu yüzden ben, 'bu sorunları uzun zamandır çözmeye çalıştık ama olmadı. O halde bir süre için donduralım ve ilişkileri geliştirmeye çalışalım. Daha sonra bu dondurulmuş sorunları çözme şansımız olabilir' dedim. Daha iyi anlaşma sağlayacağımız konular nedir? Ekonomik, turistik ilişkilerdir. Hatta 1964'teki Kıbrıs bunalımı sonrasında Yunan yurttaşlarına konan vize zorunluluğunu kaldırdık. Ne oldu, Yunan vatandaşı vize olmadan kolayca Türkiye'ye geldi. Yunanlı turist sayısı arttı.

Bu arada gelen Yunanlıların Türk halkı ile sorunu olmadığını gördüm, ondan sonra da 'İki halk arasında yakın ilişki var, biz bu ilişkiyi adalar yoluyla da arttırabiliriz' dedim. Adalar, Türkiye'ye çok yakın. Bu adalara elektrik, su, yiyecek verebileceğimizi söyledim. Bunlar ekonomiktir, sorunun ekonomik yanını görmeliyiz."

Özal, "Peki, bu öneriler Papandreu tarafından reddedildiğinde şaşırdınız mı" şeklindeki soru üzerine şöyle devam etti:

"Hayır. Aslında bunların hepsi reddedilmedi. Yalnızca Papandreu bunlardan hoşlanmadı. Biz 'Vizeyi kaldırıyoruz' dediğimizde Papandreu 'Türkiye turizm gelirini arttırmak için bunu yapıyor' dedi. Hayır, değil. Örneğin Arap ülkelerinden gelenlerle karşılaştırırsanız Yunanlı sayısı çok az."

Perman, Özal'a Türkiye'deki bazı siyasal partilerin iktidarı Yunanistan'a karşı çok yumuşak olmakla suçladıklarını ve Ege'deki hakların adil biçimde bölüşümü konusundaki Türk tezinin ortaya konamadığını öne sürdüklerini söyledi.

Özal, bu konuda şöyle dedi:

"Ege'deki haklar konusunu henüz Yunanistan ile görüşmedik. Bunları görüşmek için masaya oturmadık. Ben yalnızca 'donduralım' dedim. Muhalefetin söyledikleri pek önemli değil. Eğer ilkeleri ortaya koymuşsak, bunu uygularız. Hatta Papandreu cevap vermese bile biraraya gelmek için doğru yolun bu olduğunu söylemeye devam edeceğiz."

David Perman, Başbakan Özal'ın uzattığı "zeytin dalı"nın Atina'ya pek ulaşamadığını, sorunun Atina ve Ankara'da çok ayrı biçimde değerlendirildiğini, Türk gazetelerinde Yunanistan'ın çok ender manşete çıkmasına rağmen, Atina'da sürekli

(Arkası Sa. 11 Sü. 6'da)

Barış Derneği davası: 6 tahliye

Mahkeme, Askeri Yargıtay'ın bozma kararına uymadı. Eski kararında direnen mahkeme Barış Derneği Genel Başkanı Mahmut Dikerdem ile, Orhan Apaydın, Niyazi Dalyancı, İsmail Hakkı Öztorun, Melih Tumer ve Gündoğan Görsev'in tahliyesini kararlaştırdı. Dava Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nda karara bağlanacak.

İstanbul Haber Servisi — İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülmekte olan Barış Derneği davasının dünkü oturumunda mahkeme, Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin bozma kararına uymayarak "Bozma kararı isabetli görülmediğinden 14.11.1983 tarihinde verilen hükümde direnilmesine" karar verirken, Dernek Genel Başkanı Mahmut Dikerdem, İstanbul Barosu eski Başkanı Orhan Apaydın, CHP Adana eski milletvekili İsmail Hakkı Öztorun,

Dikerdem | Apaydın | Dalyancı | Öztorun | Tumer | Görsev

Siyasal Bilgiler Fakültesi eski Dekanı Prof. Melih Tumer, yazar Gündoğan Görsev ve THA eski Genel Müdürü gazeteci Niyazi Dalyancı'nın tahliyelerine karar verdi. ...

... 1983 günü verilen kararla Dikerdem 8 yıl, Apaydın, Dalyancı, Öztorun, Tumer ve Görsev 5'er yıl ağır hapis cezasına çarptırılmışlardı. Mahkeme yine ...

... cezasına çarptırdığı ve halen Bayrampaşa Cezaevi'nde tutuklu bulunan Ali Erol Taygun, Ali Sirmen, Cemal Tahsin Usluoğlu, Erdal Atabek, Ercan Elgin, ...

(Arkası Sa. 11. Sü. 3'de)

Papandreu davet etti

Kaşıkçı, Yunan silahlarını 3. Dünyaya pazarlayacak

STELYO BERBERAKİS

ATİNA — Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu'nun daveti üzerine Atina'ya gelen Suudi Arabistanlı işadamı Adnan Kaşıkçı, Papandreu ile özel bir görüşme yaptı.

Dünyanın en zengin işadamları arasında yer alan ve silah tüccarlığı ile ün salan Kaşıkçı'nın zaman zaman ziyaret ettiği Yunanistan'da bu kez Başbakanla görüşmesi siyaset ve iş çevrelerinde "ilgi" uyandırdı.

Papandreu-Kaşıkçı görüşmesinin gizli tutulmasına karşılık, haberin iş çevrelerinden sızması üzerine ...

İlk Anayasa değişikliği girişimi

18 yaş önerisi 17 ANAP'lıdan

Atatürk'ü yarın anıyoruz

Haber Merkezi — Türkiye ...

1984-1985

YUNUS NADİ ARMAĞANI YARIŞMASI

KONU: KARİKATÜR

1984-1985 Yunus Nadi Armağanı Yarışması'nın konusu Karikatür'dür.

Karikatür çağımızın en dinamik sanat dalı sayılabilir. Bugünkü dünyamızda yoğun iletişim ağı, görsel yayınları dünyanın en uzak köşelerine ulaştırıyor. Kitap, gazete ve dergilerdeki karikatürlerin yanı sıra, sinema ve televizyonun olanakları bu sevimli sanatı toplum yaşamının her kesimine ve kesine sindiriyor.

Ufukları alabildiğine genişleyen karikatür sanatının vuruculuğu tartışılamaz.

Karikatür çeşitli amaçlarla da kullanılabiliyor; siyasette etkin bir silah, pazarlamada satış aracı, halkla ilişkilerde propaganda etkeni olabiliyor.

Bu geniş boyutları içinde karikatürün çeşitlenmesi de doğaldır. Grafik sanatlarda özel bir yeri olan karikatürü salt eğlence gibi düşünenler de ... Bu yaradığı, müzik, tiyatro, sinema dalların...

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

YARIŞMA KOŞULLARI

1. Profesyonel ya da amatör herkes yarışmaya katılabilir; ancak gerçek ad ve adresle yarışmaya katılmak zorunludur.

2. Ad ve adresinin saklı tutulmasını isteyen katı...

Mehmet Akif'i Tanımak..

OKTAY AKBAL — *9 kasım*

Geçen gün TV ekranlarında 'Ben Kimim?' adlı bir program izledik. Ekrana sakallı, fesli bir adam çıktı, konuşmaya başladı. Veteriner öğrenimi yaptığını, Çanakkale Savaşı'na kalemiyle katıldığını, 'Sebilülreşat' ve 'Sırat-ı Müstakim' adlı dergileri yayımladığını, ilk Millet Meclisi'ne milletvekili olarak katıldığını söyledi, şiirlerinden dizeler okudu. Sonra sordu: 'Ben Kimim?'

Mehmet Akif Ersoy'du bu kişi... Ama durup dururken TV'mizin Mehmet Akif'i gündeme getirmesinin nedenini anlamak olanaksız. Akif 1873'te doğmuş, 1936'da ölmüş... Ne doğum günü, ne de ölüm günü! Pek çok şiiri dillerde dolaşan, üstelik İstiklal Marşını da yazmış bir kişi elbette ki doğum - ölüm yıldönümlerinde anılmalıdır. O zaman kimsenin bir diyeceği olamaz. Ama nedense, 'dört eğilimi bağrında toplayan' bir parti işbaşına geldiğinden bu yana Mehmet Akif sürekli yüceltiliyor. Yüz liraların arkasına resmini bile bastılar. Toplantılar, anmalar, gösteriler, her fırsatta Akif'i ve onun savunduğu görüşleri savunan sözler, demeçler...

Akif kimdi? Yalnızca Çanakkale Savaşı ve İstiklal Marşı'nın şairi mi? Hayır, Akif ta başından beri Atatürk'ün yaptıklarına, yapmak istediklerine karşı çıkan, bu yüzden yurdundan bile kaçan bir tutucu, çağdışı kafalı bir kişiydi. TV ekranında nerdeyse bir övgü gibi söylenen 'Sebilülreşat' ve 'Sırat-ı Müstakim' gibi dergilerde -imzalı imzasız- yazılarıyla gençlere, topluma ne öğütler veriyordu? Bunların birkaçını okurlarıma, özellikle dört eğilimden ikisinin ağır bastığı - ki o iki eğilim MHP ve MSP kafasıdır- Milli Eğitim Bakanlığı yetkililerine sunmak isterim.

Mehmet Akif'in çeşitli konularda savunduğu düşünce ve görüşlerini yansıtan bu yazılar Akif'in sahibi ve başyazarı olduğu 'Sebilülreşat' dergisinde yayımlanmıştır.

Hukuk: "Aile hukuku hakkında şeriat ahkâmı değiştirilebilir mi? Bir komisyon eski kanun layihasını bir yana iterek yeni birtakım maddeler kabul etmiş, birçok bakımdan İslam esaslarına aykırı olarak Garp esaslarını almış, bu suretle yüzyıllardan beri devam edegelen toplumumuzun aile temellerinde bir sarsıntı yaratacak yeni ahkâmı benimsemiştir. Komisyon bu esaslarda İslamdan uzaklaşarak Garp kanunlarını iktibas etmiştir. Hemen bütün Hıristiyan devletlerinde çokeşlilik yasaktır. Müslümanlık bazı gerekli durumları göz önüne alarak çokeşliliği yasaklamamıştır."

Çarşafın kalkması: "Zavallı kadınlık, seni pek fena aldattılar ve sen pek fena aldandın. Sen düşmanlarını (yani kadınların hakkını tanıyanları) dost, dostlarını düşman saydın. Sen bir cevher idin, çarşafın sedefin idi. Sedeften çıkarıldın ve sen uryan kaldın."

Aile yaşamındaki değişiklik: "Kızlarını sinemalara, dans salonlarına kendi eliyle götürerek ahlaki gerilemeleri kendi elleriyle talim ettiren analar, babalar, kardeşler değil midir? Zevcelerinin göğüs ve kollarının açılmasına müsamaha eden, yabancı muhteris bakışlardan rahatsız olmayan kocalar değil midir? Şu halde aile terbiyesi ve murakabesi çığrından çıkmış ve bozulmuştur."

Öğretim birliği: "Maarif Vekaleti'nin garip icraatı. Gerek terbiyede, gerek tedrisatta birlik sağlamak için TBMM bir 'tevhidi tedrisat' (öğretim birliği) kanunu neşretti. Fakat dikkat edilecek olursa bundan sonra askeri ve dini tedrisata nihayet verilecek denmiyor, bu müesseseler bundan sonra bir elden idare edilir deniyor. Bu olur mu?"

Kadınlar: "Kadınlık, insanlık vücudunun örtülmüş kısmıdır. Kadın taraftarı beyler iyi bilmelidirler ki bu memleketin dimağına hâkim olan, vücudunu idare eden, memleketi bütün feyizleri ve manalarıyla yaşatan ve ilamaaşallah yaşatacak olan tek kuvvet, İslamiyetin sultanı, şehinşahı hilafettir. İslamiyet diyor ki: 'Kadınlık vücudu beşeriyetin örtülmüş kısmıdır. Öyleyse namusun kapatılmış olması gerekir.'"

Yine kadınların örtünmesi konusunda Mehmet Akif -bu kez imzasıyla- diyor ki: "Örtünme ne sağlığı bozar, ne sinirleri güçsüz kılar, ne de hayvanca hevesleri uyandırır. Beşeriyetin yaraları, kadının örtünmesi suretiyle tedavi olunur."

Akif, kadınların çalıştırılmasına da karşıdır, der ki: "Kadının erkek işleriyle uğraşması onun mevkiini alçaltır. Garp alimleri kadınların evleri dışında çalışmalarını halkın yüreğinde kanayan bir yara sayıyorlar"; "Şarkta hangi aile olursa olsun bir üyesi olan kadını dışarda çalıştırmaya mecbur kaldığı günü, yaşamının en meşum, en menhus günü sayar, yeryüzünde bu hal ile yaşamaktansa, yerin altında bulunmayı tercih eder."

Mehmet Akif'e 'milli şair' diyenler var. Akif, Türklüğü yüceltmiş, Türklüğü şiirlerinde övmüş!. Oysa Akif 'ümmet'ten yanadır, 'millet'ten yana değil!.. İşte 'Sebilülreşat'tan bir parça: "Çok şükür Anadolu İslamları Türklüklerini çoktan unutmuşlardır. Biz Araplıktan, Türklükten vazgeçer de camii şerifleri doldurmazsak, ruhu mücerret gibi yekvücut bir İslam birliği kuramazsak Araplığımız, Türklüğümüz bizden vazgeçer. Elhazer, Türklükten elhazer." Yine Akif şöyle yazıyor: "Ey Müslümanlar, bilmiş olunuz ki, Müslümanlıkta kavmiyet yoktur. Şayet kiminiz Araplığına, kiminiz Arnavutluğuna, kiminiz Türklüğüne sarılacak olursanız, neüzübillah hepimiz için hüsran muhakkaktır."

İşte Mehmet Akif! 'Ben Kimim?' diye bize yöneltilen soruya yanıtımız bu... Atatürk'ün, çağdaş atılımların, uygarlığın, laikliğin karşısında bir kişiyi Atatürk'le sırt sırta paralara resmini koyanların, TV'lerde durmaksızın övgüyle söz edenlerin gerçek niyetleri, gerçek özlemleri bir kez daha ortaya çıkmıyor mu?

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

MERKEZ DERSANELERİ
Üniversite Hazırlık, Fen ve Askeri Liseler, Anadolu Liseleri Kayıtları Devam Ediyor
İst.: 527 40 92 Edirne: 3139 Çanakkale: 2359

61. Yıl; Sayı: 21625 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 10 Kasım 1984 Cumartesi

Anarken

Bugün Atatürk'ü anacağız. Nasıl anacağız? Sabah saat dokuzu beş geçe fabrika sirenlerini çalmakla, gün boyu tiyatro, sinema, gazino gibi yerleri kapalı tutmakla, her yerde içki yasağı uygulamakla mı? Atatürk öleli 46 yıl oldu. Artık biçimsel bir hal alan bu tür anma törenleri gittikçe anlamını yitiriyor dersem yalan mı söylemiş olurum?

Atatürk bizi cumhuriyetin hangi yılında bıraktı? O günden bugüne biz Atatürk ilkelerini ne duruma getirdik? O ilkeleri ne ölçüde ileri götürdük, ya da ne ölçüde yozlaştırdık? Bu konular üzerinde açık yürekle bir vicdan hesaplaşması yapsak daha iyi olur kanısındayım.

Yirmi beş yıl kadar önce, bir gün, bir devlet sorumlusu ile görüşüyorduk. Toplantımız özeldi. Aramızda başka gazeteci arkadaşlar da vardı. Biz, adı demokrasi olan yönetimin basına uyguladığı baskıdan yakınıyorduk. Tartışmamız uzun sürdü. Biz hükümetin davranışının ne Atatürk ilkelerine ne de demokrasiye yakıştığı düşüncesini savunuyorduk. Bir aralık sinirlenen o devlet sorumlusu ünlü kişi bana dönerek:

— Sanki Atatürk zamanında bizde demokrasi var mıydı? gibilerinden bir çıkış yaptı. Böylece beni mat ettiğini sanıyordu. Tek parti döneminde gerçekten ülkemizde çağdaş anlamıyla demokrasi yoktu. Kendisine kısaca:

— Atatürk, kendi döneminde demokrasinin önkoşullarını hazırlıyordu! dedim. Yanıt bulamadı. Ben değil, o ünlü kişi mat olmuştu.

Atatürk, Atatürk! Kırk yılı aşkın bir süredir, biz Atatürk devrimiyle oluşan Atatürk ilkelerini tartışıp duruyoruz. Kimimiz şöyle diyor, kimimiz böyle diyor. Ara yerde ülkemizi çağdaş uygarlığa ulaştırmasını beklediğimiz ilkelerin yıldan yıla yozlaşmasından başka elimize ne geçiyor, düşünmüyoruz bile.

Uzaktan bakarsanız sanki hepimiz anadan doğma Atatürkçüyüz. Atatürk'ün nasıl bir Türkiye uğruna çalıştığını birbirimize anlatmaya çalışıyoruz. Oysa Atatürk'ün özlediği çağdaş Türk toplumunu Atatürk'ten daha iyi kim anlatabilir? O, yaşamı boyunca yaptığı sayısız (hepsi basılmıştır) konuşmalarla özlediği uygar Türkiye'yi dile getirmiş, bu yolda uymamız gereken yöntemi de açıkça belirtmekten geri kalmamıştır.

Ben, bugün burada Atatürk'ün Dumlupınar Zaferi'nden sadece iki yıl sonra, 30 Ağustos'un yıldönümünde (30 Ağustos 1924) söylediği söylevden birkaç parçayı aktarmakla yetineceğim. Günümüz Türkçesine çevrilen söylev, Çağdaş Yayınları'nca bugünlerde piyasa çıkarılmıştır.

Bakın, Atatürk büyük zaferden hemen iki yıl sonra ne diyor:

"Baylar, uygarlık yolunda başarı, yeniliğe bağlıdır. Toplumsal yaşamda, ekonomik yaşamda, bilim ve teknik alanında başarılı olmak için biricik gelişme ve ilerleme yolu budur. Yaşama ve geçinmeye egemen olan kuralların zaman ile gelişmesi, değişmesi ve yenilenmesi zorunludur. Uygarlığın buluşları, tekniğin olağanüstülükleri, cihanı değişmeden değişmeye uğrattığı bir dönemde yüzyıllık köhne zihniyetlerle, geçmişe bağlılıkla, varlığı korumak mümkün değildir (...) Ulusumuzun vasıflarından güçlü seciye, sarsılmaz irade, ateşli yurtseverlik, ekonomik başarılardan kaynaklanan verimliliklerle de layık olduğu derecede güçlendirilmek zorundadır. Yüzyılın yarışmasında ulusumuzu başarılı kılacak bir ekonomik yaşam sağlanmasını hedef alan genel ulusal eğitim sistemlerimiz, her gün daha temelleşecek ve elbette başarılı olacaktır."

"Gençler, cesaretimizi güçlendiren ve sürdürmemize yardım eden sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetlerinin, vatan sevgisinin, fikir özgürlüğünün en değerli temsilcisi olacaksınız. Ey yükselen yeni kuşak! Gelecek sizlersiniz. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yüceltecek ve sürdürecek sizsiniz."

Bu sözlere ben ne ekleyebilirim?

Gerektiğinde aynı konuya yine dönebiliriz.

NADİR NADİ

O'nu anıyoruz

HİÇ YAYIMLANMAMIŞ — Atatürk daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış bu fotoğrafını eşi Latife Hanıma vermişti. Fotoğrafın sol üst köşesinde eski yazıyla "Latif'e Gazi Mustafa Kemal" yazıyor ve altta imza Gazi M. Kemal. Latife Hanımın kızkardeşi Vecihe İlmen'de bulunan bu fotoğraf ilk kez yayımlanıyor.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Ulu Önder Atatürk'ün öldüğü saat olan 09.05'te bayraklar yarıya indirilirken, saygı duruşunda bulunulacak. Ankara'da Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı, Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri ve Başbakan Anıtkabir'i ziyaret edecekler.

"Atatürk Haftası" başladı

Haber Merkezi — Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk, ölümünün 46. yılında bugün tüm yurtta, Türkiye'nin dış temsilciliklerinde ve KKTC'de törenlerle anılacak. Atatürk'ün hayata gözlerini yumduğu saat olan 9.05'te bayraklar yarıya indirilirken, saygı duruşuna geçilecek.

Ankara'da Cumhurbaşkanı Kenan Evren, TBMM Başkanı Necmettin Karaduman, Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri Nurettin Ersin, Tahsin Şahinkaya, Nejat Tümer, Sedat Celasun, Başbakan Turgut Özal ile mülki ve askeri erkân Anıtkabir'i ziyaret ederek çelenk koyacak ve büyük önderin manevi huzurunda saygı duruşunda bulunacaklar. Başbakan Özal yayınladığı mesajda, "O'nun fikir, ülke ve direktifleri doğrultusunda hareket edip, ulusumuzun muasır medeniyet seviyesine gelebilmesi yolunda çalışma azmimizi yenileyeceğiz" dedi.

Bugün başlayan "Atatürk Haftası" süresince Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu asli üyeleri de yurdun çeşitli yerlerinde düzenlenecek anma toplantılarına katılarak, "Çağdaşlaşma önderi olarak Atatürk ve milli devlet kurucusu önderi olarak Atatürk" konusunda konuşmalar yapacaklar.

İstanbul'da Beşiktaş Kaymakamlığı'nda "Atatürk Resimleri" ile Yıldız Üniversitesi Hünkâr Dairesi'nde "Atatürk Heykel ve Fotoğraf" sergileri dün Vali Nevzat Ayaz tarafından açıldı. Sanatçı Atıl Özbilen'in dün Yapı ve Kredi Bankası Kâzım Taşkent Sanat Galerisi'nde açılan "Oymalarla Dile Gelen Atatürk" adlı sergisi ise 17 kasım gününe kadar açık olacak.

Atatürk'ün 46. ölüm yıldönümünde Televizyon, özel program yayımlayacak. Saat 16'da haberlerle başlayacak ve 23.15'e kadar sürecek yayın süresince, Atatürk ile ilgili programlara yer verilecek.

İzmir Karşıyaka Kaymakamlığı 10 Kasım nedeniyle kahvehanelerin de dün gece 24'ten pazar sabahına kadar kapalı olmasını kararlaştırdı. Kahveciler Derneği Başkanı Kenan Gülenbeş, 46 yıldan beri ilk kez böyle bir kararın alındığını öne sürdü.

Latife Hanım'ın kız kardeşi Vecihe İlmen anlatıyor

ATATÜRK'ÜN ÖZEL YAŞAMI

❛ Çankaya'da yaveran dairesinde kalıyordu. İsmet Paşa'yı masada kendi yanına oturttu, 'yaz' dedi 'Hanedan-ı Ali Osman mülgadır.' Ondan sonra yazmaya devam ettiler.. ❜

❛ Yunus Nadi Bey'e "Bu gazetenin isim babası ben olacağım" dedi. Kısa bir süre düşündü: Muvafık görür, tensip ederseniz Cumhuriyet olsun... ❜

Bugün 7. Sayfada

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Kurtuluş Savaşı Ustası...

Ozan Ceyhun Atuf Kansu, bir zamanlar radyoda Kurtuluş Savaşı'nı anlatan konuşmalar yapardı. Kansu o konuşmalarında Atatürk'ü *"Kurtuluş Savaşı Ustası Mustafa Kemal"* diye tanımlardı. Kansu, ne kadar da haklıydı, çünkü Atatürk'ün ölümsüz kişiliği, Kurtuluş Savaşı kuram ve eylemi ile bütünleşmişti. O, bir *"Kurtuluş Savaşı Ustası'dır."*

Bir demecinde *"Türkiye'nin bugünkü mücadelesi"* diyor *"Yalnız kendi nam ve hesabına olsaydı belki daha kısa, daha az kanlı olur ve çabuk bitebilirdi.."* Devam ediyor:

— Türkiye'nin müdafaa ettiği, bütün mazlum milletlerin, bütün Şark'ın davasıdır. Türkiye şimdiye kadar mevcut tarih kitaplarının icabatını değil, tarihin hakiki icabatını takip edecektir...

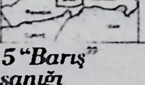
Bir başka konuşmasında, *"mazlum milletler"* der *"zalimleri bir gün mahv ve nabut (perişan) edecektir."* Yine bir başka demecinde ulusal kurtuluşçu bilinci şöyle dile getirir:

— Biz Garp emperyalistlerine karşı yalnız halas ve istiklâlimizi muhafaza etmekle iktifa etmiyoruz. Aynı zamanda Garp emperyalistlerinin kuvvetleri ve malum olan her vasıtasıyla Türk milletini emperyalizme vasıta ittihaz etmek istemlerine mani oluyoruz. Bu surette bütün beşeriyete hizmet ettiğimize kaniiz..

(Arkası Sa.11, Sü.1'de)

Eruh'ta terörün vahşeti: 9 ölü

Bomba atılan ve taranan iki evde ölenlerin 4'ü çocuk, 5'i kadın

Teröristler saldırıyı evde erkeklerin olmadığı sırada gerçekleştirdiler. Bölgede bulunan güvenlik kuvvetlerinin takibi sonucu teröristlerden 1'i ölü olarak ele geçirildi. Bölgede operasyonlar sürdürülüyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Bir kısım terörist, Siirt'in Eruh ilçesine bağlı Karageçit köyünde dördü çocuk, beşi kadın dokuz kişiyi bomba ile öldürdü.

Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Dairesi'nden yapılan açıklamaya göre güvenlik kuvvetleri teröristlerden birini ölü olarak ele geçirdi. Konuyla ilgili olarak Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Dairesi Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi'nden yapılan açıklama şöyle:

"Bir kısım terörist 8 Kasım 1984 günü Siirt İli Eruh İlçesi Karageçit köyüne karanlıktan faydalanarak gelmişler, evlerinde erkekleri bulunmayan iki ailenin hiçbir müdafaa imkânı olmayan üç, beş yaşlarındaki dört masum çocuğunu ve beş kadın vatandaşımızı acımasızca bomba atarak ve silahla tarayarak hunharca katletmişlerdir.

Bölgede bulunan güvenlik kuvvetlerimizce yapılan müsademe ve takip sonucu eylemde bulunan teröristlerden biri ölü olarak ele geçirilmiştir.

Teröristlerin yakalanması amacıyla ilgili harekât sürdürülmektedir."

Güneydoğu'da teröristlerin saldırıları 15 ağustos gecesi Hakkâri'nin Şemdinli ilçesi ile Siirt'in Eruh ilçesinde başlamış, 1 er şehit olmuştu. 2 ekimde de Şemdinli'de bir askeri araç yine teröristler tarafından taranmış, araçta bulunan 1 yüzbaşı, 1 başçavuş, 1 er şehit edilmişti. Ayrılıkçı teröristlerin saldırıları bu tarihten sonra da devam etti. Hakkâri'nin Çukurca ilçesinde 9 ekim tarihinde operasyon için giden askeri araç pusuya düşürüldü ve 8 jandarma erimiz şehit oldu. 10 ekim günü Hakkâri'nin Beytüşşebap ilçesinde bu kez İlçe Jandarma Bölük Komutanı Jandarma Onyüzbaşı Yalçın Aydın şehit edilirken, er Mustafa Özaslan yaralandı. 24 ekim tarihindeki çatışmada ise 3 erimiz şehit edilmişti.

5 "Barış" sanığı salıverildi

İstanbul Haber Servisi — Barış Derneği davasının önceki günkü oturumunda tahliyelerine karar verilen sanıklardan Dernek Genel Başkanı Mahmut Dikerdem, İstanbul Barosu eski Başkanı Orhan Apaydın, Siyasal Bilgiler Fakültesi eski Dekanı Prof. Melih Tümer, THA eski Genel Müdürü gazeteci Niyazi Dalyancı, ile yayımcı Gündoğan Görsev dün salıverildiler. CHP eski Adana milletvekillerinden İsmail Hakkı Öztorun ise Adana Kozan ilçesinden beklenen bir yazı nedeniyle bırakılmadı. Prostat kanseri nedeniyle Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi Rad-

(Arkası Sa.11, Sü.4'de)

YAKINLARIYLA — Barış Derneği davasının önceki günkü oturumunda tahliyelerine karar verilenlerden 5'i Gayrettepe'deki I. Şube Müdürlüğü'nden salıverildiler. Salıverilenler eşleri, yakınları ve arkadaşlarınca karşılandılar. (Soldan sağa) Gürsel ve Orhan Apaydın, Fatma Dalyancı, Prof. Melih Tümer, Niyazi Dalyancı, Gündoğan ve Nesrin Görsev. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

TÜRKİYE'YE YARDIM AET BÜTÇESİNDEN YİNE ÇIKARILIYOR

Haberi 3. Sayfada

46 katsayıyla, yeni ek göstergelerle

MEMURLARIN 1985 MAAŞLARI

Salıya Cumhuriyet'te

SSK emeklileri 1985'te ne alacak?

6. Sayfada

Tıp dünyasını uğraştıran hastalık **KANSER**

Prof. NİJAT BİLGE

"Kanserden kurtulmak için onu tanımak gerek" dedi ve yazdı Bugün 12. sayfada

Anarken

NADİR NADİ - *10 kasım*

Bugün Atatürk'ü anacağız. Nasıl anacağız? Sabah saat dokuzu beş geçe fabrika sirenlerini çalmakla, gün boyu tiyatro, sinema, gazino gibi yerleri kapalı tutmakla, her yerde içki yasağı uygulamakla mı? Atatürk öleli 46 yıl oldu. Artık biçimsel bir hal alan bu tür anma törenleri gittikçe anlamını yitiriyor dersem yalan mı söylemiş olurum?

Atatürk bizi cumhuriyetin hangi yılında bıraktı? O günden bugüne biz Atatürk ilkelerini ne duruma getirdik? O ilkeleri ne ölçüde ileri götürdük, ya da ne ölçüde yozlaştırdık? Bu konular üzerinde açık yürekle bir vicdan hesaplaşması yapsak daha iyi olur kanısındayım

Yirmi beş yıl kadar önce, bir gün, bir devlet sorumlusu ile görüşüyorduk. Toplantımız özeldi. Aramızda başka gazeteci arkadaşlar da vardı. Biz, adı demokrasi olan yönetimin basına uyguladığı baskıdan yakınıyorduk. Tartışmamız uzun sürdü. Biz hükümetin davranışının ne Atatürk ilkelerine ne de demokrasiye yakıştığı düşüncesini savunuyorduk. Bir aralık sinirlenen o devlet sorumlusu ünlü kişi bana dönerek:

— Sanki Atatürk zamanında bizde demokrasi var mıydı? gibilerinden bir çıkış yaptı. Böylece beni mat ettiğini sanıyordu. Tek parti döneminde gerçekten ülkemizde çağdaş anlamıyla demokrasi yoktu. Kendisine kısaca:

— Atatürk, kendi döneminde demokrasinin önkoşullarını hazırlıyordu! dedim. Yanıt bulamadı. Ben değil, o ünlü kişi mat olmuştu.

Atatürk, Atatürk! Kırk yılı aşkın bir süredir, biz Atatürk ilkelerini tartışıp duruyoruz. Kimimiz şöyle diyor, kimimiz böyle diyor. Ara yerde ülkemizi çağdaş uygarlığa ulaştırmasını beklediğimiz ilkelerin yıldan yıla yozlaşmasından başka elimize ne geçiyor, düşünmüyoruz bile.

Uzaktan bakarsanız sanki hepimiz anadan doğma Atatürkçüyüz. Atatürk'ün nasıl bir Türkiye uğruna çalıştığını birbirimize anlatmaya çalışıyoruz. Oysa Atatürk'ün özlediği çağdaş Türk toplumunu Atatürk'ten daha iyi kim anlatabilir? O, yaşamı boyunca yaptığı sayısız (hepsi basılmıştır) konuşmalarla özlediği uygar Türkiye'yi dile getirmiş, bu yolda uymamız gereken yöntemi de açıkça belirtmekten geri kalmamıştır.

Ben, bugün burada Atatürk'ün Dumlupınar Zaferi'nden sadece iki yıl sonra, 30 Ağustos'un yıldönümünde (30 Ağustos 1924) söylediği söylevden birkaç parçayı aktarmakla yetineceğim. Günümüz Türkçesine çevrilen söylev, Çağdaş Yayınları'nca bugünlerde piyasaya çıkarılmıştır.

Bakın, Atatürk büyük zaferden hemen iki yıl sonra ne diyor:

"Baylar, uygarlık yolunda başarı, yeniliğe bağlıdır. Toplumsal yaşamda, ekonomik yaşamda, bilim ve teknik alanında başarılı olmak için biricik gelişme ve ilerleme yolu budur. Yaşama ve geçinmeye egemen olan kuralların zaman ile gelişmesi, değişmesi ve yenileşmesi zorunludur. Uygarlığın buluşları, tekniğin olağanüstülükleri, cihanı değişmeden değişmeye uğrattığı bir dönemde yüzyıllık köhne zihniyetlerle, geçmişe bağlılıkla varlığı korumak mümkün değildir. (...) Ulusumuzun vasıflarından güçlü seciye, sarsılmaz irade, ateşli yurtseverlik, ekonomik başarılardan kaynaklanan verimlilikler!e de layık olduğu derecede güçlendirilmek zorundadır. Yüzyılın yarışmasında ulusumuzu başarılı kılacak bir ekonomik yaşam sağlanmasını hedef alan genel ulusal eğitim sistemlerimiz, her gün daha temelleşecek ve elbette başarılı olacaktır."

"Gençler, cesaretimizi güçlendiren ve sürdürmemize yardım eden sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetlerinin, vatan sevgisinin, fikir özgürlüğünün en değerli temsilcisi olacaksınız. Ey yükselen yeni kuşak! Gelecek sizlersiniz. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yüceltecek ve sürdürecek sizsiniz."

Bu sözlere ben ne ekleyebilirim?
Gerektiğinde aynı konuya yine dönebiliriz.

5 "Barış" sanığı salıverildi

10 kasım

İstanbul Haber Servisi — Barış Derneği davasının önceki günkü oturumunda tahliyelerine karar verilen sanıklardan Dernek Genel Başkanı **Mahmut Dikerdem,** eski İstanbul Barosu Başkanı **Orhan Apaydın,** eski Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. **Melih Tümer,** eski THA Genel Müdürü gazeteci **Niyazi Dalyancı** ile yayımcı **Gündoğan Görsev** dün salıverildiler. CHP eski Adana milletvekillerinden **İsmail Hakkı Öztorun** ise Adana Kozan ilçesinden beklenen bir yazı nedeniyle bırakılmadı. Prostat kanseri nedeniyle Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi Radyoterapi Servisi'nde tedavi gören Dikerdem'in bir süre daha burada kalacağı belirtildi.

Salıverilmeleri kararlaştırılan sanıklar hakkındaki tahliye emri, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'ndaki işlemleri tamamlandıktan sonra dün saat 10.00 sularında özel bir kuryeyle Bayrampaşa Askeri Ce-

YAKINLARIYLA — Barış Derneği davasının önceki günkü oturumunda tahliyelerine karar verilenlerden 5'i Gayrettepe'deki 1. Şube Müdürlüğü'nden salıverildiler. Salıverilenler eşleri, yakınları ve arkadaşlarınca karşılandılar. (Soldan sağa) Gürsel ve Orhan Apaydın, Fatma Dalyancı, Prof. Melih Tümer, Niyazi Dalyancı, Gündoğan ve Nesrin Görsev. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

zaevi Müdürlüğü'ne gönderildi. Buradaki işlemlerin tamamlanmasından sonra Bayrampaşa Hastanesi'nde tedavi gören Orhan Apaydın ile Bayrampaşa Cezaevi'nde yatmakta olan İsmail Hakkı Öztorun, Niyazi Dalyancı, Melih Tümer ve Gündoğan Görev, saat 12.00'de bir polis aracılığıyla Bayrampaşa Karakolu'na götürüldüler. Buradan da işlemleri tamamlandıktan sonra 12.20'de çıkartılarak Gayrettepe'deki 1. Şube Müdürlüğü'ne götürüldüler. Saat 14.00'te Dalyancı, Apaydın, Görsev ve Tümer serbest bırakıldılar. İsmail Hakkı Öztorun ise, bu davayla ilgili olarak Adana'daki tevkif müzekkeresi kaldırılmadığı için önce serbest bırakılmadı. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi, Radyoterapi Servisi'nde yatmakta olan Mahmut Dikerdem de, işlemleri hastanede tamamlanarak resmen salıverilmiş oldu.

Tahliye kararına sevindiğini söyleyen Dikerdem, **"Ancak bu, buruk bir sevinç tabii. Öteki arkadaşlarım hâlâ içeride"** şeklinde konuştu. Salıverilenler, yakınları, ailesi ve arkadaşları tarafından karşılanarak evlerine götürüldüler.

Eruh'ta terörün vahşeti: 9 ölü

10 kasım

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Bir kısım terörist, Siirt'in Eruh ilçesine bağlı Karageçit köyünde dördü çocuk, beşi kadın dokuz kişiyi bomba ile öldürdü.

Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Dairesi'nden yapılan açıklamaya göre güvenlik kuvvetleri teröristlerden birini ölü olarak ele geçirdi. Konuyla ilgili olarak Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Dairesi Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi'nden yapılan açıklama şöyle:

"Bir kısım terörist 8 Kasım 1984 günü Sirit ili Eruh ilçesi Karageçit köyüne karanlıktan faydalanarak gelmişler, evlerinde erkekleri bulunmayan iki ailenin hiçbir müdafaa imkânı olmayan üç, beş yaşlarındaki dört masum çocuğunu ve beş kadın vatandaşımızı acımasızca bomba atarak ve silahla tarayarak hunharca katletmişlerdir.

Bölgede bulunan güvenlik kuvvetlerimizce yapılan müsademe ve takip sonucu eylemde bulunan teröristlerden biri ölü olarak ele geçirilmiştir.

Teröristlerin yakalanması amacıyla ilgili harekât sürdürülmektedir."

Güneydoğuda teröristlerin saldırıları 15 ağustos gecesi Hakkâri'nin Şemdinli ilçesi ile Siirt'in Eruh ilçesinde başlamış, 1 er şehit olmuştu. 2 ekimde de Şemdinli'de bir askeri araç yine teröristler tarafından taranmış, araçta bulunan 1 yüzbaşı, 1 başçavuş, 1 er şehit edilmişti. Ayrılıkçı teröristlerin saldırıları bu tarihten sonra da devam etti. Hakkâri'nin Çukurca ilçesinde 9 ekim tarihinde operasyon için giden askeri araç pusuya düşürüldü ve 8 jandarma erimiz şehit oldu. 10 ekim günü Hakkâri'nin Beytüşşebap ilçesinde bu kez İlçe Jandarma Bölük Komutanı Jandarma Önyüzbaşı Yalçın Aydın şehit edilirken, er Mustafa Özaslan yaralandı. 24 ekim tarihindeki çatışmada ise 3 erimiz şehit edilmişti.

Nikaragua

ERGUN BALCI — *12 kasım*

Nikaragua sorununa ilişkin yorum yaparken yanlışlardan kaçınmak gerek. Bizim gözümüze çarpan yanlışlardan biri şu: ABD, Nikaragua'da Sandinistlere karşıdır; çünkü bu rejimin Sovyetler Birliği ile Küba'nın sıçrama tahtası olacağından, Sovyetler Birliği'nin Nikaragua'da yerleşeceğinden korkuyor.Bu görüş aslında Beyaz Saray tarafından dünyaya yayılan bir görüştür.

Tut ki, Sovyetler Birliği, Nikaragua'yı etkinlik alanına aldı. Almakla da kalmadı, Nikaragua'ya Kızıl Ordu'yu, Sovyet pilotlarını, en modern Sovyet uçaklarını gönderdi.. Böyle bir şey olmaz ya, diyelim ki oldu.

Peki bu olgu, ABD'nin güvenliğini gerçekten tehdit eder mi?

Nikaragua'ya gönderdiği birkaç bin asker ya da birkaç düzine uçakla Sovyetler, ABD'ye karşı bir sürpriz saldırı mı düzenleyecekler? Washington'u mu bombalayacaklar? Ya da Sovyet birlikleri ile Nikaragua milisleri karadan bir istila harekâtına girişip, ABD ordusunu kıskaç içine mi alacaklar? Moskova, burnunun dibimde Basra Körfezi ve Avrupa dururken, binlerce kilometre uzaklıktaki Nikaragua'dan mı ABD'yi tehdit edecek?

Böyle bir mantığa ilkokul öğrencileri bile güler.

ABD, Nikaragua'da Sandinistleri boğmak için elinden geleni yapacaktır. Ama Sandinistlerin Moskova'nın piyonu olmasından, ya da Nikaragua'nın Sovyetler Birliği'nin sıçrama tahtasına dönüşmesinden korktuğu için değil. Reagan yönetimi, Sovyetler'den korkmuyor; Sandinistlerden ve 2,5 milyonluk Nikaragua'dan korkuyor. Çünkü bu ufacık ülke bölge için son derece tehlikeli bir örnek oluşturmaktadır. Sırtını Washington'a dayamış askeri diktatörlüklerin dev Amerikan şirketleri ile birlikte yönettikleri bölgede Nikaragua, Washington-askeri diktatör-Mafya üçlüsüne dayanan düzenin dışında kalmış, bu düzenin içerdeki uzantılarını kökünden kurutmuştur. Bu olgu ile de Amerikan tekellerinin kazançlarına ağır bir darbe indirmiştir.

Başkan Reagan, Sandinistlerin antidemokratik olduklarını öne sürüyor.

Peki adama sormazlar mı, "Nikaragua halkı yıllardır, Somoza diktatörlüğünün nefes aldırmayan baskısı altında ezilirken, neredeydiniz?"diye.

Beyaz Saray, Nikaragua'daki seçimleri *"komedi"* olarak nitelerken, ne ilginç rastlantıdır ki AP Ajansı'nın muhabiri Nikaragua'daki seçimlere 400 yabancı gözlemcinin katıldığını ve seçimlerde zorlama ya da hile yapıldığına ilişkin herhangi bir belirti bulunmadığını bildiriyordu.

Beyaz Saray, ana muhalefet partisinin seçimlere katılmadığını, bu bakımdan seçimlerin bir anlam taşımadığını ileri sürerken, yine AP Ajansı'nın Nikaragua muhabiri Managua'dan gönderdiği haberde, ana muhalefet partisi seçimlere katılsaydı bile Sandinistlerin zaferine engel olamayacağını, sadece parlamentoda üçte bir oranında koltuk kazanabileceğini biliyordu.

Reagan, Sandinistlerin *"diktatörlükle halkı ezdiğini'* ileri sürerken, AP Ajansı muhabirinin konuştuğu Nikaragualı bir köylü kadın, *"Biz Sandinistlere çok şey borçluyuz. Onlar köyümüze okul yaptılar. Sağlık merkezi kurdular. Öğrencilere parasız öğle yemeği veriyorlar. Somoza döneminde bunların hiçbirisi yoktu"* diyordu.

Sakın bu haberleri gönderen AP muhabiri de komünist olmasın? Ya da belki Sandinist ajanlar AP'ye sızmışlardır.

Orta Amerika ülkeleri aslında dev Amerikan şirketleri tarafından yönetilir. Bu şirketlerin çıkarlarını tehlikeye sokan liderler, Guatemala'da *Jacobo Arbenz*, Brezilya'da *Goulart*'ın devrildiği gibi devrilirler... Orta Amerika ülkelerinin iç politikaları, dev Amerikan şirketlerinin bu ülkelere yaptıkları milyarlarca dolarlık yatırımlara göre şekillendirilir. Orta Amerika liderlerinin temel görevleri ise Amerikan tekellerinin çıkarlarını korumaktır. Bu görevlerine karşılık, yağmadan pay almalarına izin verilir.

Kural budur.

Sandinistlerin Nikaragua'sı, *"oyunbozanlık"* ederek bu kuralı çiğnemiş, çürümüş düzeni temelerinden yıkmıştır. Bunu yaparak da çok tehlikeli bir örnek oluşturmuştur.

İşte Beyaz Saray'ı asıl korkutan olgu budur.

Köprüyü Bırak, Hazine'ye Bak

Osman Ulagay — *12 kasım*

Toplam 10 milyar liralık *"1. Boğaziçi Köprüsü Gelir Ortaklığı Senetleri"* konusu önümüzdeki günlerde kamuoyunu bakın nasıl meşgul edecek. Söz konusu senetlerin pazarlaması konusunda teklif vermeleri için bankalara yazılan resmi yazıda, *"Senetlerin, tüm ülke sathında talep eden, özellikle küçük tasarruf sahiplerine ulaşması esastır. Bu cümleden olarak senetlerin pazarlanması ile gelir payı ve anapara ödeme faaliyetleri yurt düzeyinde ilçeler bazına inilerek yürütülecektir"*, deniyor ve bankaların yurt çapındaki örgütleriyie bu büyük vatan hizmetine nasıl katkıda bulunacaklarını bildirmeleri isteniyor.

Amaç açık: *"Köprüde"* dayanma gücünü yitirip *"tuş"* olmak üzere bulunan vatandaşa bu 10 milyarlık gelir ortaklığı senetlerinden bir kısmı satılırsa Özal hükümeti bir sözünü daha tutmuş olacak, *"büyük bir icraatı"* daha gerçekleştirmiş görünecek. *"Köprüyü satamazsınız"* diyenlere, *"Halkta para kalmadı"* diyenlere de güzel bir ders verilecek.

Bunların ötesinde bir şey daha olacak. Herkes topu topu 10 milyar lira tutarında köprü senetlerini konuşurken bu yıl sonunda 1 trilyon lirayı aşması beklenen *"Hazine nakit açığı"*ndan kimse söz etmeyecek. Köprü senetlerinden 100 kat daha önemli olan bu konu gazetelerin ekonomi sütunlarında kaybolup gidecek.

Hazine nakit açığı da ne oluyor diyenlere, konuyu Türkiye'de en iyi bilenlerden biri olduğunu hemen herkesin teslim ettiği, Hazinenin eski genel sekreteri Tevfik Altınok'un *Ekonomide Diyalog* dergisinin kasım sayısındaki yazısını okumalarını öneririm. Önerilerine kulak asılmadığı için halen özel sektöre geçmiş bulunan bu değerli bürokrat, söz konusu yazıda Hazine nakit dengesinin önemini şöyle anlatıyor:

"Bütçenin belirli bir büyüklükte açık verip vermemesini iyi bir Hazine yönetimi her zaman denetleyebilir. Aslolan, bütçe dengesindeki açığın veya fazlanın zahiren görüneni değil, nakit açık veya fazlalığına sebep olan gerçeği görebilmektir... Kamuoyunda Hazinenin nakit dengesi hiçbir zaman bilinmemektedir. Oysa önemli olan Hazinenin nakit dengesinin denk olup olmadığıdır. Bütçe gelir ve giderleri arasındaki denklik esasen ikinci planda olması gereken bir konudur. İlk planda ve ekonominin yönlenmesinde ve yönlendirilmesinde önem taşıyan nakit dengesidir."

Hazine'nin nakit dengesinin nasıl olduğunu anlamak için son ayların *"büyük icraat"*larına şöyle bir bakmak yeterlidir. Hazine, banka faizinin üstünde net faize kısa vadeli bono çıkartarak para toplamaya çalışmıştır. Müteahhitlerden sonra ihracatçılara da vergi iadesi alacakları bonoyla ödenmeye başlanmıştır. Televizyonda Hazine bonosu reklamından ve köprü senetlerinden medet umulmaktadır. Hazinenin borçluluk göstergesi olan bütçe emanetleri daha temmuz ayında 570 milyar lirayı bulmuştur. Öte yandan emisyon, *"sıkı para"* teraneleri arasında 1 trilyona gelip dayanmıştır.

Bütün bunlar Hazine'nin nakit durumunun hiç de iç açıcı olmadığını göstermektedir. Konuyu çok iyi bilen bir uzmanın hesabına göre bu yıl sonunda bütçe 300 milyar lira dolayında açık vermiş görünürken Hazinenin nakit açığı 1.1 trilyon lira dolayında olacaktır. Enflasyon üzerinde baskı yapan ve ekonominin dengelerini bozan açık ise işte bu açıktır ve bu açığın trilyon sınırını aşması çok ciddi bir durumla karşı karşıya bulunulduğunu ortaya koymaktadır. Hazine'nin nakit açığının ve emisyonun trilyonla ifade edilmesi, *"enflasyonu kontrole aldık"* iyimserliğini de bir hayli havada bırakmaktadır.

Devletin gelecek yıl gerçekleştirmek zorunda olduğu iç ve dış ödemelerini şöyle bir göz önüne getirdiğimizde, Hazine'nin durumunun gelecek yıl da son derece kritik olacağını anlıyoruz. Bu yıl satılan kısa vadeli Hazine bonolarının yüklü anapara ve faiz ödemeleri 1985 başlar başlamaz gündeme gelecek; önceki yıllardan sarkan dış borç, anapara ve faiz ödemelerine 1984'te yapılan kısa vadeli dış borçlanmanın taksitleri de eklenecektir. Bunların tümü hesaba katıldığında 1985 yılı için (550 liralık bir dolar değeri varsayımıyla bile) 2 trilyon liralık bir borç ödemesi rakamına erişmek hiç de zor olmayacaktır.

Özal iktidarının birinci yılı dolarken Hazine ile *"ortadirek"* denen kesimin durumu arasında çarpıcı bir benzerlik göze çarpmakta, hem Hazine, hem de *"ortadirek"*, gelir-gider dengesini tutturmak için sanki bir mucizeye bel bağlamış gibi görünmektedir.

Tuş olmak üzere bulunan *"ortadireği"* kış ortasında Boğaziçi Köprüsü'ne çekerek serinletmeye çalışan hükümetin Hazine için ne yapacağını merak ve kaygıyla beklemekteyiz.

Turgut Bey Zayıflıyor mu?

MUSTAFA EKMEKÇİ — *12 kasım*

Turgut Bey'le konuşuyorduk; konuşmanın sonlarına doğru, ona aldığım bir okur mektubundan söz etmiştim; okur bir bayandı. *"B"* ili cezaevinde yatan eşiyle görüşmede güçlüklerle karşılaşıyordu. Birincisi, süre kısaydı, ileri sürdüğüne göre, kimileri daha uzun süre konuşabiliyorlardı. Bir de, yakın akraba olmasına karşın soyadı tutmayanlar, görüşemiyorlardı içerideki tutuklularla, sanıklarla. Turgut Bey, şu karşılığı verdi:

—Bilmiyorum. Kaidede bir değişiklik mi yapıldı, inceleyeceğim. Bir yönetmelik değişikliği mi oldu? Yoksa, oradaki zatın değişikliği mi oldu, onu bilemem...

Yeri gelmiş miydi, bilmem ya, ölüm cezalarına bir değinsem mi?

—Ölüm cezaları, ardı ardına gelmeye başladı. Hükümet olarak düşünceniz nedir?

ÖZAL—Vallahi bu, hükümeti değil, TBMM'yi ilgilendirir.

—Bir de Arapça dersleri tartışması var, laikliğin zedelenmesi...

ÖZAL — Arapça dersleri okutulur, başka lisan da öğretilir. Birçok yerlerde öğretiliyor. Yani, bir lisan bilen bir adam, iki lisan bilen iki adam, üç lisan bilen üç adam, derler. Lisan öğretmenin hiçbir mahzuru yoktur. Bunun laiklikle de bir ilişkisi olmaması lazım. Laiklik meselesini maalesef, bazı çevreler yanlış anlıyorlar. Ben her zaman ifade ediyorum, Türkiye'de sistem oturmuştur. Ama bu sistem içerisinde aşırı birtakım insanlar da olur, yani her memlekette vardır. Gidin Amerika'ya bakın; öyle bağnaz, öyle tutucu çevreler var ki, ama o cemiyetin içerisinde yüzde biri, ikiyi, üçü temsil etmiyor. Ve bir neticesi de yok onun. Ama bu insan cemiyetleri, netice itibarıyla toplum, hepsi de tornadan çıkmış adamlar olması mümkün değildir. Farklı düşünenler de olacaktır. Onları da kanunlar çerçevesinde yerine oturtmak lazım. Ama illa meseleleri hep böyle Türkiye'de umacı gibi göstermenin de faydası yok. Yani, bu bir nevi demokratik sistemin gelişmesine mani oluyor aslında, iyi baktığınız zaman. Hep böyle bir tabular çıkartıyoruz, koyuyoruz. Geçenlerde, bir misal vereceğim, bizim İstanbul Belediyesi ve parti teşkilatı da galiba, parti teşkilatı yahut, emin değilim, bir konser verildi... Açık hava konseri, Ali Sami Yen Stadı'nda, yüz, yüz elli sanatçı müracaat etmiş. ancak kırkını, ellisini çıkartabildiler. Ben de oraya gittim, üç, dört saat de kaldım. Tribünlerin büyük bir kısmı doluydu. On bin kişi falan vardı.

İyi haber verilse, belki yirmi bin kişi de olurdu. İnanmayacaksınız yani, bir kere o sanatçılar, her türlü şeyden insan var; yani kahramanlık şeyi ya-

panlar da vardı, caz çalanlar da vardı. Oradaki insanlara baktım, cazı da alkışlıyorlar, öbürünü de alkışlıyorlar. Gençlerin durumu... *"Türkiye, dedim, artık kendisi bir yola girmiş, artık bu yolu geriye döndürmek mümkün değildir."* ...Yani, o insanların durumuna bir baktığımız zaman, artık on beş sene evvelki, yirmi sene evvelki durum da değil. Yepyeni bir nesil var.

—*Bir şey gördüm,* "Özal" *mandalinleri, o nedir?*

ÖZAL — Nevmis o?

—Mandalinlerin arkasında "Ozal" yazıyor!

ÖZAL — Ufak mandalinlere mi koymuşlar?

—Ufak mandalinler, eski "Fahrettin Kerim"ler gibi...

ÖZAL — Ufak şekerler vardı, *"Özal şekerleri"* diye, onu gördüm ben. *"Özal"* mandalini dediğine göre, biz ondan reklam hissesi isteyelim!

—*Geçenlerde* "Güneş"*te bir demeciniz vardı,* "Erken seçime gideriz yoksa..." *diye. Bildiğim, erken seçimden yana değildiniz siz, şimdi bu* "erken seçim" *parti içinde bir güçlükten mi doğuyor yoksa?*

ÖZAL — Yok, hayır hayır. Bunu, erken seçime hemen şu anda gideceğimizden dolayı değil de, ben meseleyi şöyle aldım: Demokratik sistem, her zaman kendisini düzelten bir sistem olması lazım. Yani, demokratik sistem dejenerasyona doğru gitti mi, yerine başka şeyler geliyor. Biz buna müsaade etmeyiz. Bugün parlamentoda, veyahut da hükümet kurulunda birtakım Bizans oyunları oynanmaya çalışılıyor ise, bunun en sağlıklısı bu yollara gitmeden, seçime gidip işi normale getirmektir. Onu söylemek istedim...

—*Öyla bir şey mi var?*

ÖZAL — Hayır, öyle bir şey yok. Öyle bir şey düşünenlere bir ikaz mahiyetinde söyledim...

—*Yani, gözdağı gibi mi?*

ÖZAL — Olabilir, öyle denir. Öyle denmez. Kim düşünüyorsa, öyle...

—*Belediye seçimlerinden sonra, partilerin durumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?*

ÖZAL — Ben grupta bu değerlendirmeyi yaptım, ama tabii yazılacak şeyler değil.

—*İsterseniz kapayayım teybi?*

ÖZAL — Kapat, özel olarak söyleyeyim...

....

Turgut Bey, neşeli görünüyordu. Kapıdan uğurlarken, göbeğini göstererek:

—Bak, zayıfladım, inceldim! dedi.

Gerçekten, ceketin düğmeleri kolay ilikleniyordu. Benimkiyse, iliklenmiyordu, iyi mi?

Giysileri de yepyeniydi. Terziden yeni almış olmalı...

—*Nasıl zayıflıyorsunuz, böyle?*

ÖZAL — Rejimle, yemiyorum spor yapıyorum...

—*Evet, eşofmanlı bir resminizi görmüştüm. Nerede yürüyorsunuz, köşkün bahçesinde mi? Ben de Çankaya'da yürürüm, sizi hiç görmedim...*

ÖZAL — Hayır, hayır evde, aletle. Dışarıdan bir alet getirtip, onda çalışıyorum, zayıflıyorum.

12 kasım *Piyale Madra*

Gazetemizin Mutfağı

OKAY GÖNENSİN — *12 kasım*

Gazetelerin büyük sorumluluk taşıyan, haberler için son kararları veren, mesleki deyimiyle "gazeteyi yapan" *ve* "mutfağı" *oluşturan kesimi olmasına karşın, okurlar ve kamuoyunca en az tanınan bölümü kuşkusuz yazı işleri sekretaryasıdır. Yazı işleri günlük çalışmasını gazetenin servisleriyle yürüttüğünden, bir ölçüde dışarıya kapalıdır. Okurlar da genellikle, gazetenin künyesinde adı yer alanları, yazarları ya da imzası çok çıkan muhabirleri tanırlar, bilirler. Biz de bu hafta, diğer gazetelerde olduğu gibi Cumhuriyet'te de* "gazeteyi yaptığı" *için en temel olan bölümü tanıtmak istedik.*

Cumhuriyet Yazı İşleri Sekretaryası'na, bir başka deyişle mutfağına her servisten ve bürolardan gelen, önerilen, planlanan haberler, üç kişinin elinden geçer: Mehmet Ataberk, Mehmet Yaşin ve Umur Talu. Umur Talu'nun ana ilgisi ekonomik haberler ile birinci sayfaya yönelir. Mehmet Yaşin 12. sayfanın yanı sıra dış haberler ve yabancı yayınların yakından izlenmesiyle ilgilenir. Mehmet Ataberk'in de elinden genellikle tüm iç haberler geçer. Ve günlük çalışma bu üçlüden yayılan işbölümü çerçevesinde, gece de Necdet Doğan'ın sorumluluğu altında sürer gider. Şimdi size, kimilerine yoğunluğu yüzünden "ömür tüketici", *kimilerine yetki ve sorumluluğu yüzünden çekici gelen bu çalışmaya katılan arkadaşlarımızı alfabetik sırayla tanıtalım.*

ALI ACAR: *Yeni Istanbul'da başladığı mesleğini Günaydın'dan sonra 1970'ten bu yana da gazetemizde sürdürüyor. Spor Servisi'ndeki uzun çalışmasının yanı sıra futbol merakı ve Fenerbahçe sevgisi, titiz sayfa düzeni çalışması en belirgin özellikleridir. Gazetemizin Sayfa Düzeni Yönetmeni olarak tüm sayfalarının biçimlerinden son sorumlu olan Ali Acar'ın en güç inanılır yanı 40 yaşını aşmış olması.*

ADNAN AKGÜNEL: *Yakın arkadaşlarının taktığı adla "Arap" Adnan da eski bir sporcu. Günaydın'dan sonra geldiği Cumhuriyet'te Spor Servisi'nden Yazı İşleri'ne geçti. Günlük çalışmalarındaki dayanıklılığı, sakinliğinin yanı sıra Adnan Akgünel'in, sayfa çizimindeki titizliği ve boşluk doldurmadaki sabrı, özeni her zaman dikkati çeker. İlgi toplayan bir başka özelliği de giyimindeki şıklığıdır...*

MEHMET ATABERK: *1966'da Son Gazetesi'nde başladığı gazeteciliği Yeni İstanbul'dan sonra birkaç kısa deney ve Aydınlık'ın ardından Cumhuriyet'te sürdüren Mehmet Ataberk'in özellikleri, sakinliği ve düzenli çalışması. Mehmet Ataberk, Galatasaray Lisesi'nden. Ama bu özelliğini de pek belli edenlerden değil.*

KEREM ÇALIŞKAN: *1980 öncesi başladığı gazetecilikte son olarak Doğan Kardeş grubundan Cumhuriyet'in gece kadrosuna gelen Kerem Çalışkan, çevirmen olarak da kültürel çalışmalarını sürdürüyor. Kerem Çalışkan ayrıca son Asya-Avrupa Maratonu'nda 10 bin metrede ilk 5 bine girmeyi başardı.*

NECDET DOĞAN: *Daha gazetecilik öğrencisiyken stajyer olarak çalışmaya başladığı Cumhuriyet'te son olarak gece sorumluluğunu üstlenen Necdet Doğan 27 yaşında. Yoğun çalışması ve titizliğiyle Necdet Doğan kısa sürede gazete dışı yaşamı kalmayan arkadaşlarımızdan oldu.*

NURGÜN ERDİNÇ: *Mutfağın gençlerinden ve tek bayanı. Henüz 23 yaşında olan Nurgün Erdinç de stajyer olarak geldi, direndi, her şeyi çabuk öğrendi ve titiz bir sayfa sekreteri olarak 4, 5 ve 12. sayfaların teknik sorumlusu oldu.*

UMUR TALU: *Galatasaray Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi İktisat Bölümü mezunu olan Umur Talu 23 yaşında, gazeteciliğe başladıktan sonra Günaydın'dan Güneş'e, geçen yıl da Cumhuriyet'e geldi. Her şeyi daktiloyla yazan Umur Talu, çarpıcı olmayan bir başlık verirse rahatsız olan bir kişiliğe sahiptir.*

MEHMET YAŞİN: *Gazetecilikten kaçmak için ABD'ye giden, ama döner dönmez de gazeteciliğe yeniden başlamak için Cumhuriyet'e gelen Mehmet Yaşin, titiz bir habercidir. Yurt dışı röportajlar için hep ilk aday olan Mehmet Yaşin, sağlık gibi kitlesel haberlerle özellikle uğraşır ve 12. sayfada canlı röportajlar ve güzel fotoğrafların yer alması için her şeyi yapabilir.*

İSMET BERKAN: *Liseyi bitirdikten sonra Cumhuriyet'te dolaşmaya başladı, sonra Spor Servisi'nde kadroya girdi ve sonunda en genç olarak 20 yaşında Yazı İşleri'ne geldi. Her şeye meraklı, her şeyi okuyan ve her işi yapan İsmet Berkan, izinlerini gazetede geçirir, bu arada Marmara Üniversitesi'nde kamu yönetimi öğrenciliğini sürdürmeye çalışır.*

Mitterrand, Türk işçisinin cenazesinde saygı duruşunda bulundu

Fransız ırkçılarının hedefi Türk işçileri

SABETAY VAROL — *13 kasım*

PARİS — Fransa'da iki ayrı olayda üç Türk işçisinin öldürülmesi büyük tepkiye yol açarken, her iki olayda da **"ırkçılığın ve yabancı düşmanlığının ulaştığı boyutlar"**a dikkat çekiliyor.

Fransa Cumhurbaşkanı **François Mitterrand,** cumartesi gecesi Paris yakınlarında Epon'da öldürülen Türk işçisi **Kemal Özgül**'ün cenazesi önünde saygı duruşunda bulundu.

Mitterrand, **"Benimle birlikte birçok dost kişi giderek artan şiddet olayları karşısında derin üzüntü ve acıma duygularıyla birlikte nefret duymaktadır"** dedi. Mates-la-Jolie Hastanesi'nin morguna gelerek, Kemal Özgül'ün cenazesi önünde eğilen Mitterrand, şunları söyledi:

"Ben buraya Fransa Cumhurbaşkanı olarak Kemal Özgül'ün cenazesi önünde saygı ile eğilmeye geldim ve böylece bütün Fransa'nın benimle birlikte olmasını sağladım. Bu çocuğun, genç Türkün ölümünde de yaşamında olduğu kadar yalnız naaşı, toplumumuzda mutlaka önlenmesi gereken menfur bir görüntüdür. Ziyaretimin başka anlamı yoktur."

Fransa Cumhurbaşkanı konuşmasının daha sonraki bölümünde, **"Bu facia, biraz işsizlik dramının, biraz da yoksulun çekmek zorunda kaldığı sıkıntılara karşı duyarsızlığın sonucu olarak yaşanmıştır"** dedi.

Fransız hükümeti de saldırıları resmen kınadı.

Avrupa Ekonomik Topluluğu Bakanlar Konseyi toplantısına katılmak üzere Brüksel'de bulunan hükümet sözcüsü **Roland Dumas,** yaptığı resmi açıklamada, öldürme olaylarının Fransa'yı yasa boğduğunu söyledi ve ırkçılık ve yabancı düşmanlığını kınadı.

Paris yakınlarında Epone kasabasında inşaat işçilerine ateş açılması sonucu 20 yaşındaki **Kemal Özgül**'ün öldürülmesini protesto için bugün tüm işyerlerinde işi 15 dakika durdurmak için dün çağrı yapıldı.

Nantes kenti yakınındaki Chateaubriant'da da önceki akşam bir Türk kahvesine ateş açarak 2 Türk işçiyi öldüren, 4'ünü ağır, birini de hafif yaralayan 22 yaşındaki **Frederic Poulet** olaydan sonra, **"Yabancıları sevmem"** dedi. Olayda 2 çocuk babası **Salih Kaynar** ve 6 çocuk babası **Abdullah Yıldır** ölürken, **İbrahim Kapanca (37), Özgöray Senal (18), Hayrettin Yılmaz (44), İbrahim Kılıç (41)** ağır, 17 yaşındaki **Ahmet Karataş** da hafif yaralanmıştı.

Epone'daki saldırıda yaralanan işçilerden **Hüseyin Doğan** dün Fransız Televizyonunun haber programında canlı yayında konuştu. Doğan, ateş edenlerin arasında işyerinin sahibinin oğlu **Jean-Pierre Pirraul**'nun da bulunduğunu söyledi. İşyeri sahibi ve oğullarının Fransa'da aşırı sağcı Ulusal Cephe yanlısı oldukları bildiriliyor. Nitekim televizyon programında Ulusal Cephe'nin lideri **Jean-Marie Le Pen**'in bir süre önce yabancı işçilerle ilgili olarak **"gerekirse silah kullanırız"** dediği hatırlatıldı.

Kemal Özgül'ün öldürülmesiyle ilgili olarak gözaltına alınan 6 kişiden 3'ü serbest bırakıldı, diğerleri savcılığa gönderildi. Savcılığa gönderilenlerin işyeri patronu, oğlu ve Kamerunlu bekçi olduğu bildirildi.

Bu arada saldırıya uğrayan Türk işçilerinin de üye olduğu komünist eğilimli işçi sendikaları konfederasyonu CGT, İşverenler Konfederasyonu CNPF'nin Paris'teki merkezinin önünde bir gösteri yürüyüşü için çağrı yaptı. Ülkenin CGT'den sonraki ikinci büyük işçi konfederasyonu CFDT gösteri yürüyüşüne katılmayacağını, ancak CGT'nin tüm işyerlerinde işi bugün 15 dakika durdurma yolundaki çağrısına katılacağını açıkladı.

Nantes yakınlarındaki Chateaubriant kasabasında ise, 60 kadar Türk işçisi bulunuyor. Bu gurbetçilerin hepsi tarım aletleri imal eden bir dökümhanede çalışıyor ve küçük kentin kuzeyinde oturuyorlar. Yaklaşık 10 yıldır çevre sakinleri ile iyi bir uyum sağlayan ve kendilerini sevdiren Türklerden bir tanesi kentin merkezinde bir yıl kadar önce bir Türk kahvesi açmıştı. Aileleri ile birlikte sayıları 300'ü bulan küçük Türk topluluğunun erkekleri bu kahvede toplanıyorlardı. Türklerden 63'ü bir haddehanede çalışıyor.

Pazar akşamı 18.30'da kahvehaneye yaklaşan Frederic Poulet isimli 22 yaşındaki katil birlikte getirdiği tüfeğinin şarjörünü orada oturanların üzerine boşalttı. Salih Kaynar ve Abdullah Yıldır adlı yurttaşlarımız olay yerinde öldü. 5 kişi ise yaralandı.

Cinayeti soruşturan jandarma merkezi, Poulet'nin **"Yabancıları sevmediği için bu saldırıyı düzenlediğini"** söylediğini ifade etti. Katilin işsiz olduğu ve Epone kasabasında meydana gelen ve Kemal Özgül'ün ölümüne yol açan saldırıdan habersiz olduğu da belirtildi.

Kahvenin taranması ve iki Türk işçisinin öldürülmesi olayı kahvenin önünde, Türk işçileri, sendika ve parti temsilcileri ile bin dolayında liseli ve üniversiteli öğrenci tarafından protesto edildi. Gösteri sırasında öğrenciler kahvenin önünde oturma eylemi yaparken, bir grup Türk de bir dakikalık saygı duruşunda bulundular ve çiçek koydular.

İki yurttaşımızın ölümüne neden olan saldırı, bir süredir Fransa'da yaratılmak istenen yabancı düşmanlığının etkisi altında işlenmiş bireysel bir cinayet olarak değerlendirilirken, işçi - işveren anlaşmazlığında işyeri bekçisinin açtığı ateş sonunda bir kişinin ölümü ve diğer 3'ünün yaralanması, siyasal ve toplumsal boyutları ile ele alınıyor.

Papandreu Mesafe Alıyor

ERGUN BALCI — *14 kasım*

Yunanistan Başbakanı Sayın Andreas Papanderu'yu sevmeyebiliriz. Zaten sevmemiz için de pek bir neden yok. O bizi sevmediğine göre, bizim de onu sevmemize gerek yok.

Ama Sayın Papandreu'yu sevmemek başka, onu doğru değerlendirmek başka. Sanırız, bizim Papandreu'ya karşı duygularımız, basınımızda Yunanistan Başbakanı'nı yansıtış tarzımızı da etkiliyor. Papandreu'yu dengesiz, ne istediğini bilmeyen, tutarsız bir lider olarak gösteriyoruz. Kimsede güven uyandırmadığını, dostlarını yitirdiğini vurguluyoruz. Bu tür duygusal yorumlarla da, galiba gerçeği tam olarak yansıtamıyoruz.

Gerçek nedir?

Gerçek şu ki, Papandreu ne istediğini gayet iyi bilen, kendi çizgisinde tutarlı ve usta bir diplomat. Biz Papandreu için *"Papandreu yine zırvaladı"* ya da *"Papandreu bir dengesiz davranışta daha bulundu"* diye başlıklar atarken, Yunan Başbakanı sürekli mesafe alıyor.

Önce Papandreu'nun güvensizlik uyandırdığı ve bazı ülkeleri sinirlendirdiği bir gerçek.

Ama hangi ülkeleri?

NATO ülkelerini.

Papandreu olayına NATO gözlükleri ile bakarsak, kimsenin güvenini kazanamayan, çevresinde huzursuzluk yaratan dengesiz bir devlet adamı görürüz ki, bu görüntü Türkiye'nin moralinin yükselmesi ve *"Papandreu kendi kuyusunu kazıyor. Oysa Türkiye hırçın olmayan politika ile sürekli mesafe alıyor"* şeklinde bir görüşe yol açabilir. Nitekim basınımızda bu tür yorumlar çıkmıştır.

Ancak soruna global açıdan bakıldığında aslında Papandreu'nun mesafe aldığı ve politikasının kendi açısından başarılı sonuçlar verdiği görülebilir.

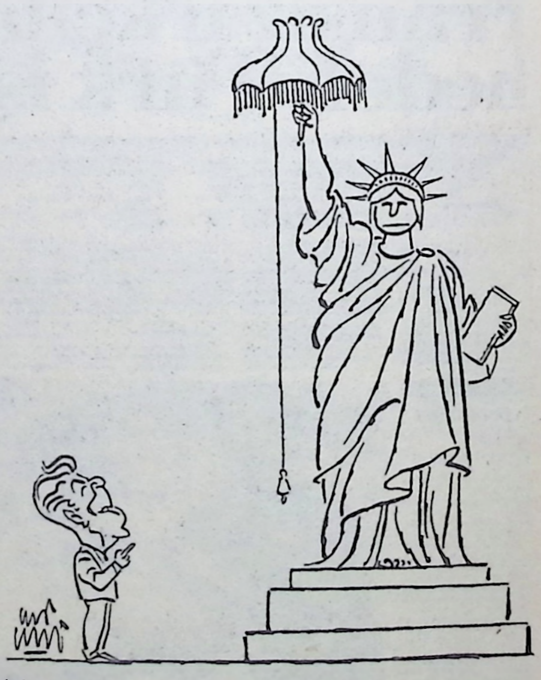
Bazı NATO ülkelerinin kendisinden tedirgin olması aslında Yunan Başbakanı'nın umurunda değildir. Daha da ötede, işine gelmektedir. Papandreu, NATO ittifakı içinde kimi çevrelerde kendisine karşı duyulan tepkiye dengesizliğinden ötürü yol açmıyor. Aksine, bilinçli bir politika ile böyle bir ortamı bizzat yaratıyor. Çünkü Yunan Başbakanı'nın, kendisi olmasa bile, adı sosyalisttir ve NATO'ya başkaldırdığı oranda, içeride sol kesime sevimli görünme olanağına kavuşmaktadır. Bu olgudan tedirgin olan Yunan ordusunun da *"Türkiye düşmanlığı"* ile ağzını kapattıktan sonra, Papandreu içeride dengeyi kurmuş olmakta, NATO düşmanlığı ile sola, Türkiye düşmanlığı ile de orduya şirin görünmektedir.

Papandreu, NATO ve ABD ile köprüleri hiçbir zaman atmaz. Ama Batının *"şımarık çocuğu"* olması ve ABD'deki güçlü Rum lobisi nedeni ile bir noktaya kadar korkmadan *hırçılık* yapabilir. Papandreu bu avantajını, kabul etmeli ki, usta biçimde kullanmaktadır. Biz *"Papandreu yine zırvalıyor," "Papandreu yine saçmaladı"* derken, o bu *"saçmalama ve zırvalamalarla"* örneğin yakın bir zamana kadar kimsenin bilmediği Limni adası sorununu dünyaya duyurmakta ve gündeme getirmektedir.

Ancak Papandreu asıl mesafeyi Üçüncü Dünya'da ve sosyalist ülkelerde almaktadır. Biz, Papandreu'nun NATO içinde yarattığı tepkilerle avunurken, Yunanistan Başbakanı gerek Arap ülkeleri, gerekse sosyalist ülkelerle olan ilişkilerini sürekli geliştirmektedir. Üstelik Türkiye'nin zararına olarak geliştirmektedir. Bu olgunun son örneği Papandreu'nun Suriye gezisidir. Gezi sonunda yayımlanan ortak bildiriden de anlaşılabileceği gibi, Papandreu Kıbrıs konusunda Suriye'nin açık desteğini sağlamıştır. Yunan Başbakanı'nın daha önce Libya'ya yaptığı gezi de başarılı olmuştu.

Özetle Yunanistan Başbakanı, global bir politika izleyerek gerek sosyalist ülkelerde, gerekse Üçüncü Dünya ve Arap ülkelerinde sürekli mesafe almakta, Türkiye'ye karşı destek sağlamaya çalışmaktadır. Türkiye ise aynı silahla karşılık vereceğine, kendisine sadece NATO'nun dar sınırları içinde destek aramayı yeterli bulmaktadır. Örneğin Washington Büyükelçimiz Sayın Şükrü Elekdağ'ın Papandreu'nun dışa açıldığı bir ortamda, *"Türkiye Ortadoğu'da İsrail'in koruyucu kalkanıdır"* şeklinde açıklama yapması herhalde büyük talihsizlik olmuştur. Bu açıklamanın, sosyalist ülkelerin yanı sıra, en muhafazakâr ve Amerikan yanlısı Arap ülkelerini bile tedirgin ettiği rahatlıkla söylenebilir. Bu tedirginlik ortamında Türkiye'nin kendisine destek sağlaması kuşkusuz zorlaşır.

Diğer bir nokta: Papandreu her gittiği ülkede Türkiye'nin Kıbrıs'ı bölmeyi amaçladığı tezini ısrarla

14 kasım

Reagan — İyi oldu... Şimdi Nikaragualılar ne halt edecekler bakalım!..

işlemektedir. Türkiye de aynı ısrar ve inatla Kıbrıs'ın bölünmesine ve ilke olarak tüm bölünmelere karşı olduğunu, Kıbrıs'ta bağımsız, bağlantısız, federatif bir cumhuriyetin kurulmasını istediğini anlatmalı ve dünyayı bunu inandırmaya çalışmalıdır.

Daha önce de belirtmiştik. Yine söyleyelim. Kıbrıs sorununa, *"Amerikan emperyalizmine karşı mücadele"* ya da *"Batılıların haçlı zihniyetine karşı savaş"* şeklinde yorumlar getirmek, çok yanlış ve zararlıdır. Bu tür yorumlar, Üçüncü Dünya ile sosyalist ülkelerin de Kıbrıs konusunda Türkiye'nin karşısında yer aldığını görmezlikten gelmektedir. Eğer, Kıbrıs sorunu Amerikan emperyalizmine karşı mücadele ise, sosyalist blokun bu mücadelede bizim yanımızda olması gerekir. Oysa sosyalist blok Kıbrıs konusunda Amerikan emperyalizmi ile aynı doğrultuda görünmekte ve Türkiye'nin karşısında yer almaktadır. Üstelik unutulmamalı ki Amerikan emperyalizminin gerçek çıkarı, adanın bölünerek NATO üssü haline gelmesidir.

Görülebildiği gibi, soruna bir tür yaklaşımlar, gerçeklerden uzaklaşıp akılları karıştırmaktan başka bir işe yaramaz.

Türkiye, ilke olarak bölünmeye ve bunun doğal sonucu olarak Kıbrıs'ın da bölünmesine karşıdır. Resmi tezi ise, bağlantısız, bağımsız ve federatif Kıbrıs Cumhuriyeti'dir.

Türkiye, bunu dünyaya anlatabildiği ve *"İsrail'in koruyucu kalkanı"* gibi deyimlerle ABD'yi memnun etme saplantısından kurtulabildiği oranda Papandreu'nun Üçüncü Dünya ile sosyalist ülkelerde aldığı mesafeyi kapatabilir.

İşte Özal'ın 'tarım reformu'

BETÜL UNCULAR — *14 kasım*

ANKARA — Anayasa uyarınca çıkarılması gerekli olan **"sulama alanlarında arazi düzenlemesine dair tarım reformu yasa tasarısı"** TBMM Başkanlığı'na sunuldu. Yasa tasarısına göre, uygulama alanlarında, bağ, bahçe ve ağaçlık arazi dışında gerçek kişilerle özel hukuk tüzel kişilerine ait tarım topraklarından bu bölge için saptanan dağıtım normunun on katını aşan kısmı ile varsa üzerindeki tarımsal tesisler kamulaştırılacak.

Kamulaştırma sırasında sahibine bırakılacak topraklar, Bakanlar Kurulu'nca en çok yüzde 50 oranında arttırılabilecek. Bakanlar Kurulu uygulama alanı olarak ilan edilecek diğer alanlarda gerektiğinde arazi ve diğer gayri menkullerin tamamını kamulaştırabilecek. Arazi ve varsa üzerindeki gayri menkullerin bedeli **"Bedel Takdir Komisyonu"** tarafından çıkarılacak.

Reformun uygulanacağı alanlar, Bakanlar Kurulu'nca belirlenecek.

Kısmen veya tamamen kamulaştırılanlar, uygulama kararının ilanıyla birlikte Toprak ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün tasarrufuna geçece.

Genel Müdürlük, arazi toplulaştırılması yapabileceği gibi, arazi genişletmek ve kredi olanaklarından yararlandırmak gibi destekleyici önlemler de alabilecek.

Toprak ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, tasarrufuna geçen araziyi yeterli toprağı bulunmayan veya toprağı olmayan çiftçilere dağıtabileceği ve kiraya verebileceği gibi, iskân projelerinin ve toplulaştırmanın gerçekleştirilmesi amacıyla da kullanabilecek. Bu arazi, tarımsal üretim, eğitim ve araştırma merkezleri veya tarım işletmelerine tahsis edilebilecek. Gerektiğinde, gerçek ve tüzel kişilere ait aynı değerdeki araziyle değiştirilebilecek.

Dağıtımdan yararlanacaklara verilen toprak büyüklüğü 1984 yılı toptan eşya fiyatları endeksine göre yıllık tarımsal işletme geliri 1 milyon liradan aşağı olmamak kaydıyla bulunacak miktar olacak. Dağıtılacak toprak büyüklüğü Bakanlar Kurulu kararıyla bu miktarın bir katını geçmeyecek miktarda arttırılabilecek.

Tasarıya göre arazi dağıtımından yararlananlarla tarımsal yerleşime tabi tutulanlar, toprağın ve varsa üzerindeki gayri menkullerin saptanan rayiç bedeli üzerinden genel müdürlüğe borçlanacaklar. Borçlar, 10 yılda ve 10 eşit taksitte faizsiz olarak ödenecek. Özürsüz olarak aralıksız üç yıl süreyle topraklarını işlemeyenler ve borçları ile aldıkları kredileri vadesinde ödemeyenlerden dağıtılan topraklar geri alınacak. Dağıtılan topraklar bölünemeyecek ve miras dışında devredilemeyecek, satılamayacak ve kiraya verilemeyecek.

Gerçek kişilerle özel hukuk tüzel kişilerine ait arazinin mülkiyet ve zilliyetliği devir ve temlik edilemeyecek. Bu araziler ipotek edilemeyecek ve satış vaadine konu olmayacak. Ancak bu kısıtlama süresi 5 yılı aşamayacak. Sulama şebekesi tamamlanıp sulamaya geçinceye kadar da aynı işlemler yapılmayacak. Bu kısıtlamada ise süre 10 yılı aşamayacak.

Tasarıya göre uygulama bölgesinde Bakanlar Kurulu kararı ile yeni yerleşim yerleri kurulabilecek veya mevcut köyler ile köy altı yerleşim birimleri birleştirilebilecek.

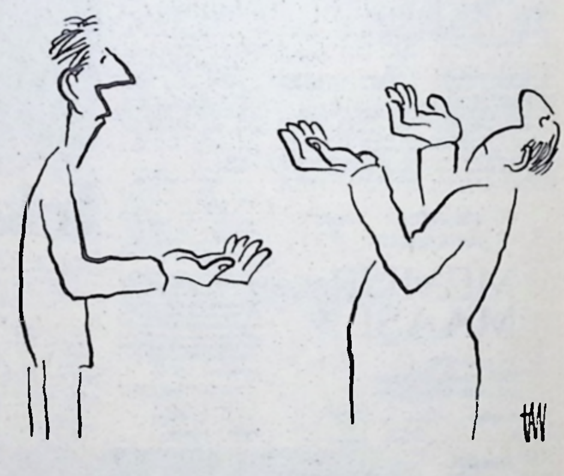
Topraklandırılan çiftçiler krediyle desteklenecekler. Yabancı uyruklulara ait gayri menkullerin kamulaştırılmasına ise Bakanlar Kurulu'nca karar verilecek. Reform alanlarındaki tarım arazisi, zorunlu nedenler olmadıkça tarım dışı amaçlarla kullanılamayacak.

Yasadaki hizmetlerin gerçekleştirilmesiyle ilgili olarak **"Tarım Reformu Fonu"** adıyla bir fon kurulacak. Yürürlükten kaldırılan 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Yasası'na göre kurulmuş olan fonun tüm işlemleri bu fona intikal edecek. Fonun gelirleri Ziraat Bankası'nda açılacak hesaba yatırılacak. Fon, Yüksek Denetleme Kurulu'nca denetlenecek.

Tasarıda yer alan geçici maddelere göre 1757 sayılı yasaya göre toprakları kamulaştırılanların 6 ay içinde başvuruları halinde bu yasa sahibine bırakılacak araziye ilişkin hükümler uygulanacak. Geri verilecek arazi dağıtılmamış veya tahsis edilmemiş ise kamulaştırma bedeli ile faizler ödenmeyecek. Ancak dağıtılmış veya tahsis yapılmış ise iade edilecek. Toprağın miktarına göre düzenlenen kamulaştırma bedeli faizi ile birlikte hak sahibine ödenecek. 1757 sayılı yasaya göre kamulaştırılmış, fakat yasanın iptali nedeniyle infaz ve taksimi yapılamamış hisseli arazilerin infaz ve taksiminin nasıl yapılacağı da tasarıda yer aldı.

Tasarının amaçları arasında topraksız çiftçilerin topraklandırılmaları, parçalanan tarım topraklarının toplulaştırılması da yer alıyor.

Tasarı, Meclis Tarım Orman ve Köyişleri Komisyonu'nun bu hafta, yarın, cuma ve cumartesi günlerinde öncelikle görüşülerek sonuçlandırılacak.

14 kasım

Balcı Olayı...

UĞUR MUMCU — *14 kasım*

Görev sırasında ve görev nedeniyle suç işleyen bir memur, Osmanlı Devleti'nden kalan 1913 tarihli *"Memurin Muhakemat Kanunu"* gereğince kovuşturulur. Bu yasa gereğince suç işlediği ileri sürülen memurun mahkeme önüne çıkması için özel bir yol izlenir. Memur, oluşturulan özel kurullarca önsoruşturmadan geçirilir. Bu önsoruşturma sonunda yetkili kurullar yargılamanın gerekliliğine ya da gereksizliğine karar verir. Memur, ancak ilgili kurulların önsoruşturma sonunda *"yargılamanın gerekliliğine"* karar vermeleri halinde yargıç önüne çıkarılır.

1609 sayılı bir başka yasa *"irtikâp, rüşvet, ihtilas ve zimmet"* gibi suçlarda Memurin Muhakematı Hakkındaki Yasa'dan ayrılır ve bu suçlar için soruşturmaya geçilmesi için bakanlıktan izin verilmesi koşulunu öngörür.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 154'üncü maddesindeki *"zabıta âmirleri hakkında*

hâkimlerin vazifelerinden dolayı tâbi oldukları muhakeme usulü tatbik olunur'' yolundaki kural gereğince emniyet müdürleri hakkında hâkimler ve savcılar kanunu uygulanır. Bu maddeye göre adliyeye ilişkin görev ve işlerde *''suiistimal yahut ihmal ve terahileri görülen''* memurlar hakkında savcılık *''doğrudan doğruya''* kovuşturmaya geçebilir. Hâkimler ve savcılar kanununun 82. maddesi soruşturma ve inceleme yapılabilmesini Adalet Bakanı'nın iznine bağlamıştır.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü sırasında yeraltı dünyasından rüşvet aldığı savıyla suçlanan *Şükrü Balcı* ile ilgili yasal kurallar bunlardır. Olayı yorumlarken bu kuralları göz önüne almak gerekmektedir. Bakın, niçin!

Şükrü Balcı ile ilgili savlar *Dündar Kılıç* ve *Fahrettin Aslan*'ın sorgulamaları nedeniyle ortaya çıktı. Kılıç ve Aslan polis sorguları sırasında yaptıkları Balcı ile ilgili açıklamaları yargıç önünde geri aldılar. Dündar Kılıç'ın sorgularında Balcı ile birlikte daha birçok kamu görevlisinin de adlarının geçtiği ileri sürüldü. Ancak kamuoyu Kılıç'ın polise - ya da mülkiye müfettişleri ile istihbarat birimlerine - kaç kez sorgu verdiğini ve bu sorgularda kimlerin adlarını açıkladığını öğrenemedi.

Dosya Şişli Asliye Ceza Mahkemesi'ne geldi: Şişli yargıcı, *''Rüşvet aldığı iddia edilen eski Emniyet Müdürü Şükrü Balcı'nın yurt dışından getirilip, getirilmediğini''* ayrıca *''Balcı hakkında İstanbul Cumhuriyet Savcılığının yaptığı soruşturmanın Adalet Bakanlığı'na gelip gelmediğini''* sordu. Yargıç ara kararında bir de *''Dündar Kılıç'ın Emniyet Müdürü Şükrü Balcı ve kamu görevlileri ile ilgili mülkiye müfettişlerince alınan ifadesinin sakınca görülmemesi halinde tümünün, devletçe sakınca görülmesi halinde yalnız dosyamızla ilgili ifade örneğinin gönderilmesini''* de istedi.

Bu ara kararından Dündar Kılıç'ın sorgularında Balcı dışında başka kamu görevlileri hakkında da açıklamalarda bulunulduğu belli olmaktadır. Kimdir bu kamu görevlileri?

1609 sayılı yasaya göre, *''cürümlerden haberdar olan''* savcı, sanığı sorguya çekmeden hazırlayacağı *''tahkikat evrakını''* ilgili bakana göndererek kovuşturma için bakandan izin ister. İlgili bakanlık, savcılığın başvurusuna en geç on beş gün içinde yanıt verir. Bakanlık bu suçları başka yollardan öğrenmişse dosyayı kendiliğinden ilgili savcılığa gönderir.

Olay sekiz aydır gündemdedir. Adalet, İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkları sekiz ay önce konuyu öğrenmişlerdir. Öğrenmişlerse niçin o zamandan bu yana gereken işlemler bir türlü tamamlanmamıştır? Hâkimler ve savcılar kanunu gereğince Balcı'nın savunmasının alınması, daha sonra kovuşturma yapılması, disiplin cezası verilmesi ya da dosyanın işlemden kaldırılması için bakanlıkça karar verilmesi gerekmekteydi.

Balcı, Türkiye'ye izinli döndüğünü, bugüne kadar hiçbir kimsenin kendisine tek bir soru bile sormadığını belirtmektedir. Öyleyse savunması alınmadan hakkında ne gibi bir işlem yürütülmektedir? Daha önemlisi, niçin bugüne kadar Türkiye'ye çağırılmamıştır? Dosya niçin sekiz aydır sürüncemededir?

Olayın gelişimi ve değindiğimiz yasalar, Balcı olayının bugüne kadar askıda bırakıldığını ve yasal yöntemlerinin işletilmediğini göstermektedir. Niçin, evet niçin? Niçin bugüne kadar beklenmiştir? Ve ne beklenmiştir?

Balcı ile birlikte başka kamu görevlilerinin de adları geçmektedir. Kimlerdir bunlar? Bu kamu görevlileri ile ilgili ne gibi soruşturmalar sürmektedir? Ve ne zaman başlamıştır bu işlemler?

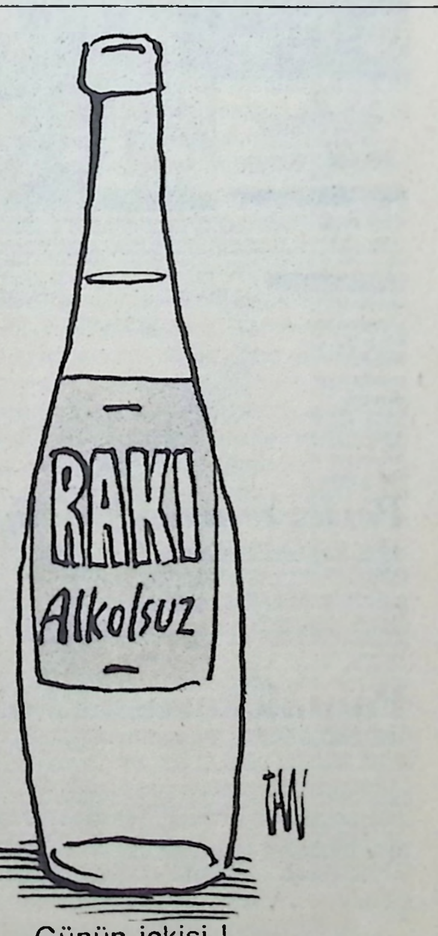
Balcı ile ilgili dava henüz açılmamıştır. Bu yüzden kanunun TBMM'de konuşulması için herhangi bir yasal engelden söz edilemez. Konunun bu yanları ile TBMM'de konuşulmasında sayısız yarar vardır.

Kılıç'ın, adını verdiği öteki kamu görevlileri kimlerdir? Öğrenmek istiyoruz.

Konunun bir an önce soruşturulması ve bir sonuca varılması gerekirdi. Balcı ile ilgili açıklamalar iftira niteliğindeyse, olayın bir an önce açıklığa kavuşması zorunluydu. Yok eğer ileri sürüldüğü gibi suç işlenmişse, aradan geçen zaman suç kanıtlarının şu ya da bu ölçüde değiştirilmesine yarayabilirdi. Bu nedenle de ivedi davranmakta yarar vardı.

Bu gecikmenin nedenini geçenlerde *''Suç adli mi, yoksa idari mi diye araştırıyoruz''* yollu açıklamalarda bulunan Sayın Adalet Bakanı'ndan öğrenmek isterdik. Sorumuz küçücük:

— *Balcı ile ilgili işlemler niçin bu kadar zaman aldı?*

Günün içkisi !..

16 kasım

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

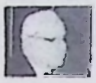
Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
Üniversite Hazırlık Kursları Beklenenler 20 Kasım, Akşam Kursu 18 Kasım, Sömestr Kurs Kayıtları Başlamıştır. Telefon: İSTANBUL 522 71 74 - 528 64 37

61. Yıl: Sayı: 21630 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 15 Kasım 1984 Perşembe

İslam dünyasında yakın ekonomik işbirliği arayışı

Evren: Sonuç alalım

Cumhurbaşkanı: *İslam ülkeleri arasında ekonomik bağları güçlendirme çalışmalarına somut sonuçlar kazandıracak yeni bir yön vermeli ve üzerinde anlaşmaya vardığımız konuları uygulamaya koymalıyız.*

Başbakan: *İslam ülkeleri bugün, kullanabildiklerinin çok üzerinde bir ekonomik potansiyele sahip. Sanayileşmiş ülkelerle paylaşılan bu potansiyelde bundan böyle İslam ülkelerine öncelik tanınmalı.*

MERAL TAMER

İslam Konferansı Örgütü Ekonomik ve Ticari İşbirliği Sürekli Komitesi İstanbul'da toplandı. Komite'nin Başkanı olan Cumhurbaşkanı **Kenan Evren,** toplantıyı açarken yaptığı konuşmada, **"İslam ülkeleri arasındaki ekonomik bağları güçlendirme çalışmalarına somut sonuçlar kazandıracak yeni bir yön vermeli ve üzerinde anlaşmaya vardığımız konuları bir an önce uygulamaya koymalıyız,"** dedi.

Evren **"arzu edilen"** değil, **"yapılabilir"** konular üzerinde durulmasını istedi.

Kuranı Kerim okunarak açılan toplantıda Cumhurbaşkanı Evren'in ardından konuşan Başbakan **Turgut Özal** ise İslam ülkelerinin gerek finansman, gerek hammadde ve gerekse diğer ekonomik alanlarda bugün kullanabildiğinin çok üzerinde bir potansiyele sahip olduğuna işaret ettikten sonra, günümüzde sanayileşmiş ülkelerle paylaşılan bu potansiyellerde, bundan böyle İslam ülkelerine öncelik tanınmasının yollarının aranmasını istedi. Türk hükümetinin bakanlar düzeyindeki bu toplantılara Türk işadamlarını da davet ettiğini yabancı konuklara hatırlatan Başbakan Özal, **"Sürekli komitenin bundan sonraki toplantılarına siz de kendi işadamlarınızı davet edin. Delegasyonlarda onlara da yer verin. Bunun yararı görülecektir,"** dedi.

İslam Konferansı Genel Sekreteri **Habib Şatti** ise İslam ülkelerinin kendi aralarındaki ticaret hacmini geliştirmek suretiyle yabancı ülkelerden yapacakları ithalatı kısabileceklerini belirtti.

İstanbul'da Ortadoğu Ticaret Merkezi OTIM'de yoğun güvenlik önlemleri altında başlayan İslam Konferansı Örgütü Ekonomik ve Ticari İşbirliği Sürekli Komitesi'nin ilk toplantısı Kuranı Kerim'den okunan bir ayetle açıldı. Kuranı Kerim'den ayet okunması sırasında basın mensupları ve foto muhabirleri salona alınmadı.

Daha sonra toplantının açılışını yapan Cumhurbaşkanı Kenan Evren, **"Türkiye'nin İslam Konferansı'na üye ülkeler arasında ekonomik işbirliğinin daima geliştirilmesine ve bu alanda somut sonuçlara ulaşılmasına her zaman büyük önem verdiğini"** dile getirerek söze başladı. Konuşmasının pek çok yerinde **"somut sonuçlar alınması"** konusunun altını çizen Cumhurbaşkanı Evren, bu somut sonuç verici çalışmaların müzakeresi, karara bağlanması ve uygulanması açısından Ekonomik ve Ticari İşbirliği Sürekli Komitesi'ne büyük görev ve sorumluluklar düştüğünü vurguladı.

Bir bütün olarak ele alındığında İslam ülkelerinin çok geniş bir işbirliği potansiyeline sahip bulunduklarını ve gerek insan gücü, gerekse yeraltı ve yerüstü zenginlikleri ve gerekse, ekonomilerin birbirini tamamlayıcılık vasıfları açısından ülkeler arasındaki işbirliğini geliştirmenin çok olumlu bir zemini olduğuna işaret eden Evren sözlerini şöyle sürdürdü:

"Ancak önümüzde bulunan çok geniş ve çeşitli işbirliği alanlarının hepsinde aynı anda ilerleme kaydetmenin mümkün olamayacağı, böyle bir düşüncenin gayret ve kaynaklarımızın dağılması sonucunu vereceği bir gerçektir. Bu nedenle kısa, orta ve uzun vadeli öncelikleri uygulamasını dikkatle izlemek, gerçekçi tercihler yapmak, başarıya ulaşmanın temel taşıdır. Üzerinde

(Arkası Sa.8, Sü.6'da)

OZAL: SANAYİDE KÖŞEYİ DÖNDÜK

NOTLAR
GAZETECİLER OLDUKÇA TERLEDİ

8. Sayfada

İRAN TİCARET BAKANI: TÜRKİYE'DEN İTHALAT SİYASİ NEDENLE AKSAMADI

Ekonomide

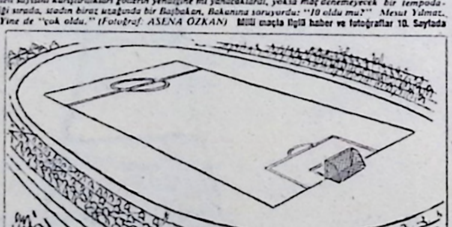
Çok oldu *İngiliz seyirciler galibiyet görmeye gelmişlerdi, onbinlerce İstanbullu, İngilizleri görmeye. Bu açılardan herkesin istediği oldu. İngilizler'inki fazlasıyla. Türk seyircilerse, saatlerce öncesinden geldikleri stattan karışık duygularla ayrıldılar. "Milli heyecan"a rağmen sayısını karıştırdıkları gollerin yendiğine mi yanacaklardı, yoksa maç denemeyecek bir tempoda geçen karşılaşmaya mı? Maç bittiği sırada, stadın biraz uzağında bir Başbakan, Bakanına soruyordu: "10 oldu mu?" Mesut Yılmaz, Özal'ı yanıtladı: "8'de kaldık." Yine de "çok oldu." (Fotoğraf: ASENA ÖZKAN)* **Milli maçla ilgili haber ve fotoğraflar 10. Sayfada**

KKTC 1 yaşında

Denktaş: Cumhuriyet böyle ya da federal çatıda hep sürecek

***KKTC** Cumhurbaşkanı Denktaş, "Organik faaliyetlerimiz konusunda acele etmesek de durmayacağız" dedi.*

Haberi 11. Sayfada

ASKERİ YARGITAY

TİKP'de 15 karar bozuldu, 13 karar onaylandı

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Askeri Yargıtay 1. Dairesi, Türkiye İşçi Köylü Partisi (TİKP) yöneticileri hakkında Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nce verilen karardan 13'ünü onaylarken, TİKP Genel Başkanı Doğu Perinçek ve 14 kişi hakkındaki kararı, cezayı arttırma yönünden bozdu. Askeri Yargıtay, TİKP davasında hüküm giyen **Mehmet Bedri Gültekin, Mehmet Cengiz** ve **Şahin Çömez**'in tahliyelerine de karar verdi. Askeri Yargıtay 1. Dairesi, TİKP Genel Başkanı Doğu Perinçek ve diğer yöneticiler **Hasan Yalçın, Mustafa Kemal Çamkıran, Durmuş Uyanık, Gün Zileli, Mehmet Halim Spa-**

(Arkası Sa.8, Sü.2'de)

Perle: Yeni üsler denge unsuru

ABD SAVUNMA BAKAN YARDIMCISI'NDAN

Üsler: *İki ülke bu üslerin açılmasını bir an önce istiyor. Yeni kurulacak üsler Doğu Anadolu'da denge sağlayacak.*

Acil Müdahale Gücü: *Kuzey Kıbrıs'ta Acil Müdahale Gücü için havaalanı ve deniz üstü kurulduğu konusunda hiçbir bilgim yok.*

Füzeler: *Rapuar füzelerinin bir tanesi İncirlik'e, ötekisi de Türkiye'nin belirleyeceği bir yere konulacak.*

Yardım: *Kongre engeli nedeniyle istenilen miktarda çıkmadı, ama bu yıl geçen yıllardan daha fazla.*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — ABD Savunma Bakan Yardımcısı **Richard Perle,** ABD'nin Türkiye'ye yaptığı askeri yardımın **"önümüzdeki yıl daha fazla olacağını ve Türkiye'de kurulacak olan üslerin bölgede denge sağlayacağını"** söyledi. **Richard Perle** önceki gün Genel Kurmay İkinci Başkanı Orgeneral **Necdet Öztorun** başkanlığında yapılan Türk - ABD yüksek savunma grubu toplantısı de il gili bilgi verdi. Perle, dün Türkiye'den ayrılmadan önce ABD büyükelçilik konutunda düzenlediği gazetecilerle sohbet toplantısında, soruları üzerine Türkiye'de Muş ve Batman'da, Sovyet sınırında 380 kilometre uzaklıkta iki hava üssü kurulması kararının uygulanmasında gecikme olduğunu belirterek şöyle dedi:

"İki ülke de bu üslerin açılmasını bir an önce istiyor. Sovyet sı-

(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

Valiler, işçi çıkarmaları erteleyebilecek

Adalet Bakanı Necat Eldem, kanuni faiz ile gecikme faiz oranlarının yüzde 5'ten 30'a çıkarılmasını öngören bir tasarıyı TBMM Başkanlık Divanı'na sunduklarını açıkladı.

Haberi 7. Sayfada

Pamuk kazası: 12 ölü

***P**amuk yüklü bir TIR, Niğde yakınlarında yol alırken pamuk balyaları yola saçılmaya başladı. Balyalardan kaçmaya çalışan halk yüklü bir kamyonla karşıdan gelen bir otobüs, birbirine girdi. 12 ölünün dışında, 12 yaralı.*

NİĞDE (Cumhuriyet) — Aksaray ilçesinin Beştepeler mevkiinde dün sabaha karşı bir otobüsle kamyon çarpıştı. 12 kişi öldü, 12 kişi de yaralandı.

Mehmet Vedat Turan yönetimindeki 17 AS 771 plakalı balık yüklü kamyon, önündeki TIR'dan pamuk balyalarının yola saçılması üzerine şerit değiştirince karşı yönden (Ankara'dan) gelmekte olan Ömer Gökmen yönetimindeki 14 DV 108 plakalı yolcu otobüsüyle çarpıştı. Kazada, kamyon şoförü **Mehmet Vedat Turan,** otobüs şoförü **Ömer Gökmen** ile **Muharrem Nemlioğlu, Abdullah Aladağ, Mustafa Ateş, Erol Demircioğlu, Yılmaz Çakır, Ali İhsan İğcan, Adnan Yıldırım, Mehmet Ali Nalçaoğlu, Veysel Çalışkan** ve kimliği belirlenemeyen bir kişi öldü.

Yaralanan 12 kişi Aksaray Devlet Hastanesine kaldırıldı.

Niğde Valisi Ünal Özyedek, **"Kazanın pamuk yüklü TIR'dan pamuk balyalarının E-5 karayolu üzerine düşmesinden meydana geldiğini"** söyledi.

TRAFİK KAZALARINDA 10 YILLIK BİLANÇO 50 BİN ÖLÜ

Haberi 12. Sayfada

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Egemen Güçler...

Son günlerde siyasal konularımız arasına "egemen güçler" kavramı giriverdi. Allah selamet versin, eski Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, Kapıkule rüşvet olayından sonra "egemen güçler"den söz etmiş, sonra da bu konuya açıklık getirmeden görevinden ayrılmak zorunda kalmıştı. Bu tartışmalar sırasında "egemen güç" kavramının karşıtı olarak bir de "karanlık güçler" kavramı da kullanılmaya başlandı. Kim bunlar acaba?

(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

Dünya basınında ilk kez Cumhuriyet'te

AĞCA NE DEDİ

Papa suikastinden sonra Ağca ile dünyada görüşen tek gazeteci

UĞUR MUMCU AÇIKLIYOR

M.Ali Ağca'ya sordum: Abdi İpekçi'yi sen mi öldürdün?

Yargıç Martella araya girdi: Bu sorunuza izin vermem...

Ağca'ya sorumu tekrarladım... Ağca,"İzin alın, her şeyi anlatayım" dedi.

Tekrar sordum: İpekçi'yi sen mi öldürdün?

Ve Ağca sonunda yanıtladı...

UĞUR MUMCU'nun Roma'da Rebibbia Cezaevi'nde Ağca'yla yaptığı görüşmenin ayrıntılı öyküsü...

Pazar günü Cumhuriyet'te

Mumcu, bu görüşmeleri geçen yıl yaptı. Ancak Martella'ya söz verdiği için iddianamenin yayınından önce bu görüşmeleri yayınlamadı. Uğur Mumcu, Roma'daki tanıklığını şimdi anlatıyor.

- *Sandinist yönetim kararlı.* *3. Sayfada*
- *Fransa'da öldürülen 3 Türk'ün cenazeleri Türkiye'ye gönderiliyor.*
- *Şükrü Balcı 2.5 saat ifade verdi.* *6. Sayfada*
- *Gökovalılar hâlâ umutlu.*
- *Koudelka'nın tek vatanı, fotoğrafları.* *12. Sayfada*

46 katsayıyla, yeni ek göstergelerle

MEMUR MAAŞI

YILMAZ ŞIPAL
1985 maaşlarını kuruşu kuruşuna hesapladı **6. Sayfada**

Tarihçiler Açıklarsa...

OKTAY AKBAL — *15 kasım*

Türk Hava Yolları, eksik olmasın, Cumhuriyet Bayramı'nda bana bir armağan yolladı. Kumaş üstüne basılmış bir Türk bayrağı, iki yanında da öteki 'Türk' devletlerinin bayrakları...

Geçenlerde yazmıştım. Yetkili kişilerden de bir yanıt, bir açıklama beklemiştim. Oysa böyle bir şey yok. Yalnız duyduklarım var: Hukuk ve edebiyat fakültelerinde bazı 'hoca'lar öfkelenmişler, ağızlarına geleni söylemişler. Öğrencilerden duydum bunu. "Peki, dedim, bu eski bayrakların uydurma şeyler olmadığına inanıyorlarsa, bunların hangi kaynağa dayandığını niye söylemediler?" Evet, bir kez daha soruyorum bu sayın hocalara: 16 Türk devletinin bayraklarını kim biliyor, nerden biliyor, kaynak nedir, hangi bilimsel, inanılır kitaplarda vardır bu kaynaklar?

İsa'dan önce 204 ile İ.S. 216 yılları arasında yaşamış Büyük Hun İmparatorluğu'nun bayrağındaki timsaha benzer, kuyruklu hayvan, ya da Çinlilerin Hisya adlı ejderhasına benzeyen 'biçim'in gerçek Hun bayrağı olduğu nerden çıktı, kim çıkardı? Avrupa Hun İmparatorluğu'nun üstünde taça benzer bir şey bulunan kartallı bayrağı! Ak Hunların üç yıldızı bayrağı! Avarların ata ters binmiş ok atan savaşçısı! Uygurların bir kadın bir erkek başı taşıyan bayrağı! Öbürleri, o hilaller, horozlar, o üç noktalar, o oklu yaylı kartallar!.. Bunlar nerden, kim tarafından, nasıl bulundu? Kimler çizmiş yüzlerce binlerce yıl önce bugünkü anlayışa uygun o şekilleri?

Bilgisizliğimi bağışlasınlar, beni aydınlatsınlar; desinler ki Çin, Rus vb. kaynaklardan alındı bu bayraklar, bu şekiller, falanca İngiliz, Fransız kaynağında var, ya da bizim eski eserlerimizde; ordan aldık... Kimse bir şey demiyor, yazmıyor! Tarihte 16 devlet kurduk diye böbürleniyoruz, üstelik bu bayrakları da taşıyorlardı diye kendimizi avutuyoruz. Her yere bu on altı devletin bayrağı diye çağdaş anlayışa uygun çizilmiş birtakım şekilleri asıyoruz... Ben bunu soruyorum, nerden çıkıyor, kim bulmuş, hangi kaynaktan alınmış! Gerçeği öğrenmek isteği ayıp bir şey mi?

Hem, canım niye yalnızca 16 Türk devleti kurmuş oluyoruz. Başka Türk devletleri yok mu sanki? Menteşoğulları, Karamanoğulları, Germiyanoğulları, Eşrefoğulları, Sahipataoğulları, Çandaroğulları, Hamitoğulları, Karasioğulları, Saruhanoğulları, Aydınoğulları, Zülkadiroğulları, Ramazanoğulları, Akkoyunlular, Karakoyunlular devletlerini niçin anımsamıyoruz? Bunlar birer beylikti, ama bağımsız bir devlet örgütü kurmuşlardı. Hepsinin bayrakları da vardı. Devlet olmak için ille de geniş topraklara egemen olmak gerekmez. Bu Türk beyliklerini de 16 Türk devletine eklemeyi niçin düşünmüyoruz? O zaman Cumhurbaşkanlığı forsuna 16 değil, belki otuz - kırk yıldız daha eklememiz gerekecek!.. Ha, Hatay Devleti ile bağımsız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni de unutmayalım!..

Okurlardan bu konuda birçok mektup aldım. Diyorlar ki: Yalnız biz değiliz tarihte birçok bağımsız devlet kuran, İtalya'da da, Almanya'da da, Fransa'da da bir zamanlar bağımsız nice nice 'devlet' vardı. Ama kimse bir sürü devlet kurduk diye gururlanmıyor. Niye biz 16 devlet kurduk diye övünüyor, forslara bu yıldızları takıyor, Cumhurbaşkanlığı makamının arkasına bu 16 devletin yakıştırma bayraklarını asıyoruz? Doğrusu, bunu düşünmemiştim; gerçekten de Almanya'da olsun, İtalya'da olsun pek çok dükalık, kontluk, krallık vardı geçmiş yüzyıllarda... Örnek mi? Wurtemberg, Bavyera, Hessen, Prusya ve daha niceleri... İtalya'daki dükalıkları, krallıkları saymak zordur doğrusu: Venedik, Ceneviz, Floransa, Roma ve nice nice 'devlet'... Bir ulus 'biz tarihte pek çok devlet kurduk, ama yaşatamadık' diye övünebilir mi? Önemli olan, 'Tek ve güçlü' bir devlet kurup yüzyıllar boyu onu yaşatmaktır.

Bu konuya bir kez daha döndüğüm için okurlarımdan özür dilerim. Beni eleştiren sayın 'hoca'ların bu alanda beni aydınlatmalarını isterim. Gerçekten eski Türk devletlerinin bayrakları bugün bize sunulan biçimde miydiler? Hangi kaynaklardan bunu öğrendik de benimsedik? Tarihte birçok 'devlet' kurmak bir üstünlük müdür? Bunların yanıtlarını verirlerse çok sevineceğim. Sayın 'hoca'ları - derslerde atıp tutacaklarına- bu önemli konularda aydınlatıcı açıklamalar yapmaya çağırıyorum.

17 kasım

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

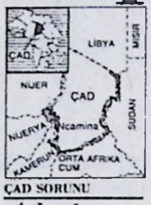
Cumhuriyet

MERKEZ DERSANELERİ

61. Yıl; Sayı: 21631 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 16 Kasım 1984 Cuma

Yunanistan Başbakanı, Mitterrand ve Kaddafi Girit'te toplandı

Papandreu zirvesi

ÇAD SORUNU

Askerler çekildi...

Dış Haberler Servisi — Fransa ve Libya arasında 15 ay önce başlayan gerginlik, geçtiğimiz günlerde her iki ülke birliklerinin Çad'dan geri çekilmesinin tamamlanmasıyla sona erdi. Fransa ve Libya temsilcilerinin uzun süre gizlice sürdürdüğü gö-

(Arkası Sa.8, Sü.3'te)

STELYO BERBERAKİS
SABETAY VAROL

ATİNA/PARİS — Papandreu, Mitterrand, Kaddafi üçlüsü Girit'te buluştu. Yunanistan Başbakanı **Andreas Papandreu**, dün öğle saatlerinden itibaren Girit Adası'nın güneyindeki Aghios Nikolaos kasabasının Elunda Oteli'nde Fransa Cumhurbaşkanı **François Mitterrand** ile Libya lideri **Muammer Kaddafi**'yi biraraya getirdi. Mitterrand - Kaddafi görüşmesinde Papandreu da hazır bulundu.

Yunanistan Başbakanı Papandreu, 5 saatlik görüşmenin tamamlanmasından sonra zirve sonucunu, **"Akdeniz'de barış için bir başarı"** olarak tanımladı. Papandreu, **"Libya ve Fransız birliklerinin Çad'dan ayrılması yolunda anlaşmalara varılmıştır. Libya-Fransız ilişkilerinde bugün yeni bir sayfa açılmıştır"** dedikten sonra bu görüşmenin yapıldığı dünü **"tarihi bir gün"** olarak niteledi. Papandreu aynı açıklamada Çad sorunu nedeniyle araları açılan Fransa ile Libya'nın çok yakın bir tarihte karşılıklı yüksek dü-

Mitterrand

Papandreu

Kaddafi

Üçlü zirvede özellikle Fransa ve Libya'nın Çad konusundaki yaklaşımları ile Akdeniz ve Ortadoğu sorunları üzerinde duruldu. "Üçlü" ilk kez bir araya geldi.

Dün akşam görüşmelerden hemen sonra Paris'e uçan Mitterrand'ın bu sabah düzenleyeceği basın toplantısında Girit görüşmeleri hakkındaki izlenimlerini ve alınan kararları açıklayacağı öğrenildi. Mitterrand ile el sıkışan Kaddafi'nin geceyi Girit'te geçirdikten sonra bugün Libya'ya gideceği bildirildi. Mit-

(Arkası Sa.8, Sü.6'da)

YUNANİSTAN HAVADA ÜSTÜNLÜK PEŞİNDE
Haberi 12. Sayfada

Sürpriz buluşma

Diplomatik başarı

CENGİZ ÇANDAR

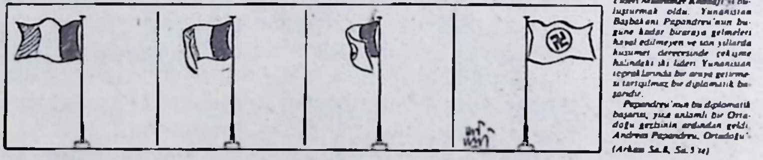
Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu, son zamanlarda kendi çizgisi doğrultusunda önemli diplomatik hamleler yapıyor. Ardı ardına gelen bu hamlelerle, uluslararası çapta bir siyaset adamı görüntüsü elde etmeye çalışıyor. Bunda başarısız olduğu da söylenemez.

Bu yönde attığı son adım dün Girit'te Fransa Cumhurbaşkanı François Mitterrand ile Libya Lideri Muammer Kaddafi'yi buluşturmak oldu. Yunanistan Başbakanı Papandreu'nun bugüne kadar biraraya gelmeleri hayal edilmeyen ve son yıllarda husumet derecesinde çekişme halindeki iki lideri Yunanistan topraklarında bir araya getirmesi tartışılmaz bir diplomatik başarıdır.

(Arkası Sa.8, Sü.5'te)

Dündar Kılıç'ın idamı istendi

***A**nkara Sıkıyönetim Askeri Savcılığı, Dündar Kılıç, Ferda Seven, Necdet Ulucan ve Hikmet Ilgın hakkında yurt dışına eroin sattıkları savıyla yeni bir dava açtı.*

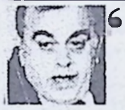

AĞCA NE DEDİ

PAPA SUİKASTİNDEN SONRA AĞCA İLE DÜNYADA SADECE BİR GAZETECİ GÖRÜŞTÜ

UĞUR MUMCU AÇIKLIYOR

Ağca bana soruyor:

"Sofya'da Bekir Çelenk'le aynı otelde kaldığımı yazmışsınız..."

"Evet" diyor ve soruyorum:

"Ama sen bunu nereden biliyorsun?.."

Ağca yanıtlıyor:

".....bana mektup yazdı,

Bu Forma Benim Değil!

ABDÜLKADİR YÜCELMAN — *16 kasım*

Bu benim Milli Takım. Ama içinde Ahmet olmamış da Mehmet olmuş, ne fark eder. Biz aslında birbirimizin aynısıyız. Boyumuz farklı, kilomuz değişik olabilir. Ama futbol tipi olarak tıpatıp birbirimize benzeriz. Artık o eski yıldızlarımız yok, yenisi de gelmiyor. Futbolumuzda yaratıcılık da kalmadı, özveri de. İngiltere önüne çıkacağımız bir 11, farklı olsa ne yazardı, yine 8-0. Diyelim ki 8 olmazdı da 6 olurdu ya da 4. Bir şey değişir miydi? Şimdi futbolcuları darağacına çekiyor, teknik adamları müebbeten mahkûm ediyoruz. Neden? Bu yalnız bugünkülerin suçu değil ki!..

Spor Bakanımız "rezalet" deyip stattan kaçıyor. Kaçıp gitse nereye kadar kaçacak? Kaçmakla her şey hallolur mu? Ama kaçmak yerine kendi kendine sorsa, *"Ben federasyonları resen seçerken acaba ne yapacaklarını istedim mi? Onlardan kısa ve uzun vadede neler yapacaklarını istedim mi? Onların plan ve programlarını gördüm mü?"* Eğer bir spor bakanı bu sorulara yanıt veremiyorsa baş suçlu odur, başka suçlu aramaya gerek yok. *"Rezalet"* deyip stadyumdan kaçmakla bu işler hallolmaz. Üstelik bu 8-0 bugünün olayı değil, yılların aldırmazlığı ve hatasıdır.

Gelelim ikinci konuya. Bu Milli Takım eğrisiyle doğrusuyla benim Milli Takımım. Ama hiç kimsenin kuşkusu olmasın ki bu forma benim formam değil. Benim formam bembeyaz şort ve bembeyaz fanilanın göğsünde bir bayraktır. Bunun anlamı nedir bilir misiniz? Kurtuluş Savaşı'ndan çıkmış bir ülkenin simgesidir o forma. Canla kanla koruduğu vatan topraklarında özgür bir ülke kurmanın sevincini yaşadığımız günlerde Milli Takımımız 26 Ekim 1923 günü Taksim Stadı'nda Romanya karşısında ilk milli maçına çıkarken nasıl bir forma giyileceği tartışılırken şu öneri gelmişti: *"Bu Milli Takım bizim Milli Takımımız. Milletin bağrıdan kopup gelen bir Milli Takım. İstiklal Savaşımızı nasıl kazandıysak öyle çıkalım sahaya, onun için kefenin üzerine bayrak sarıp çıkalım."* Ve onun için milli formamız o günden bugüne bembeyazdır ve göğsünde bir bayrak vardır.

İngiltere önündeki Milli Takım benim Milli Takımım, ama forma benim formam değildi. Ve biz bugün o formanın anlamını bile bilmeyenlerin eline bırakmışız Milli Takımı.

İşte bu ayıp affedilmez!

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
Üniversite Hazırlık Kursları
Beklemeliler 20 Kasım,
Akşam Kursu 3 Aralık
Sömestr Kurs Kayıtları Başlamıştır
Laleli İstanbul 522 73 74 - 528 64 37

61. Yıl; Sayı: 21633 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 18 Kasım 1984 Pazar

AĞCA ANLATIYOR

Papa suikastından sonra Ağca ile görüşen tek gazeteci

Uğur Mumcu

İpekçi'yi ben değil, Oral Çelik öldürdü

Türkiye'de Bozkurtlarla beraberdim, onlarla işbirliği yaptım

Bir blue-jean, üstüne önü fermuarlı siyah yün yelek giymişti, sürekli yineliyordu: "Uğur Bey ne olur izin alın, her şeyi anlatacağım."

"Bozkurtlarla işbirliği yaptım," dedikten sonra gözlerini bana dikerek, "Ama" dedi ve şöyle devam etti: "Benim sağcılıkla, solculukla bir ilgim yok. Ben fikir adamı değilim ki, sağcı ya da solcu olayım. Ben maceracıyım. Şiddetin tırmandığı bir dünyada benim gibi teröristler çıkar."

—1—

Tarih, 9 Şubat 1983. Günlerden çarşamba. Yer: Roma yakınlarındaki Rebibbia Cezaevi'nin ikinci katındaki sorgu odası.

Sorgu Yargıcı Dr. Ilario Martella'nın masasının önünde üç kişi oturuyoruz: Ben, Roma Üniversitesi Türkoloji Profesörü Anna Masala ve Ağca. Dr. Martella'nın yanında Roma Savcısı Franco Scorze oturuyor.

Masanın yanında birim "zabıt kâtibi", İtalyanların "sekreter" dedikleri Arnoldo daktilosunun başında Martella'nın ağzından çıkacak sözleri bekliyor.

Saat 18.55. Biraz önce Avrupa Ülkücü Dernekleri Konfederasyonu Başkanı Musa Serdar Çelebi ile görüşmemiz tamamlanmış. Oldukça tartışmalı geçen görüşme sonunda Çelebi elimi sıkarak odadan ayrılmış, şimdi Çelebi'nin kalktığı sandalyeye Ağca yerleşmiş, soruları bekliyor.

Ağca, odaya girer girmez, yüzü Martella'ya dönük İtalyanca konuşmaya başladı. Çevirmenimiz Masala'ya sordum:

"İtalyancası iyi mi?"

"Derdini anlatıyor."

Martella, Ağca'ya İtalyanca "Uğur Mumcu burada, seninle konuşmak istiyor" diyor. Ağca, birdenbire şaşırıyor, ağzından uzunca bir "oooooo" çıkıyor, sonra, "Hoş geldiniz Uğur Bey, hoş geldiniz Sayın Mumcu" diye elimi sıkıyor.

Bu el, İpekçi'ye kurşun sıkan ellerden biri. İçimden "Senin elin sıkılmaz" demek geliyor. Ancak yer bir sorgu odası, amacım da en azından İpekçi cinayetini çözecek ipuçları bulabilmek. "Hoş bulduk" diyorum soğukça.

Bir blue-jean, üstüne önü fermuarlı siyah yün yelek giymişti. İçinde mavi bir gömlek vardı. Düzensiz biçimde öne taranmış saçlarının ön kısmı ağarmıştı.

Prof. Masala, Martella'nın konuşmalarını anında Türkçeye çeviriyordu. Sorgu yargıcı, yüzünde belli belirsiz bir gülümseme ile Ağca'ya sordu:

"Mumcu senin için faşist militandır, diyor..."

Sandalyeye rahat bir biçimde yerleşen Ağca, bu soruma İtalyanca yanıt veriyor. Masala, Ağca'nın sözlerini hızla çevirmeye çalışıyor. Ağca, birdenbire Masala'ya dönerek, Türkçe "Sözlerimin anlamını, tam anlamını veremiyorsunuz. Ben söylediklerimi çeviririm."

Bana dönerek konuşuyor Ağca:

"Uğur Mumcu'nun bana faşist demesi normaldir. Beni Türkiye'de faşist olarak tanırlar. Haklılar. Türkiye'de Bozkurtlarla işbirliği yaptım. Onlarla beraberdim. Bana bir diyeceğim yok. Benim Bozkurtları koruda-

(Arkası Sa.7, Sü.1'de)

KİM KİMDİR?

Bir kilit adam: Oral Çelik

İstanbul Haber Servisi — Ağca olayının kilit adamı olarak tanınıyor. Mehmet Ali Ağca'nın Abdi İpekçi'nin öldürülmesi olayından başlayarak uzun süre adını özenle gizlediği kişilerin başında geliyor Oral Çelik. Çelik, Malatya'da Ağca ve arkadaşlarının, silahlı sağ eylemcilerin lideri olarak biliniyor. 1.65 boyunda, esmer, gözkapakları şişkin, boyun kısmı öne doğru eğik, yürürken öne doğru kaykılan bir militan. Avurtları çökük. Kardeşi, lise müdürü Mustafa Çelik de ülkücü militan olarak tanınıyor. Oral Çelik, ilk kez, Malat-

(Arkası Sa.7, Sü.5'te)

Limni krizi

***A**tina, Ada'nın silahlandırılmasını kabul ettirebilmek için Limni'deki bazı askeri güçlerini NATO emrine verdiğini Brüksel'e bildirdi.*

***C**umhurbaşkanı Kenan Evren'in başkanlığında dün Ankara'da yapılan 3,5 saatlik toplantıda buna kesin karşı çıkılması kararı alındı.*

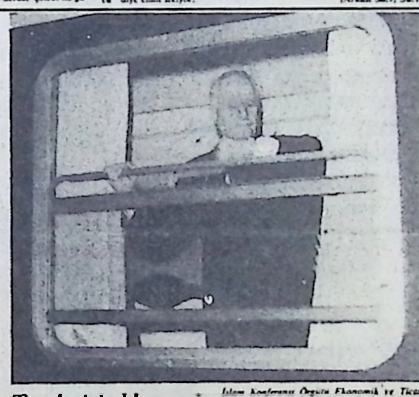
BRÜKSEL/ANKARA — Papandreu yönetimi, **"Limni Adası'nın silahlandırılmasını kolaylaştırmak"** amacıyla Adadaki askeri gücünün bir bölümünün NATO'nun emrine tahsis edileceğini Brüksel'e bildirdi. Ankara'da dün, Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in başkanlığında 3,5 saat süren toplantıda Türkiye'nin, Yunanistan'ın bu girişimine NATO katında kesinlikle karşı çıkacağı belirlendi.

Brüksel muhabirimiz **Hadi Uluengin**, bu konuda dün şu haberi verdi:

Yunanistan, Limni Adası'na üslendirdiği askeri uçakları NATO'nun emrine verdiğini bildirerek Ankara ile Atina arasında yeni ve ciddi bir bunalımın daha doğmasına yolaçtı.

İttifak üyesi ülkelerin NATO Komutanlığı'nın denetimine verdiği kuvvetlerin ele alındığı **"Savunma İnceleme Komitesi"**'nin önceki gün Brüksel'de yapılan toplantısında, Yunanistan temsilcisi önümüzdeki beş yıl için geçerli olacak **"kuvvet hedefleri programına"** Limni Adası'ndaki F-5 tipi 18 uçağın katılmasını da istedi. Limni'nin anlaşmalara aykırı biçimde silahlandırılmasına karşı olan Türkiye, Yunanistan'ın bu isteğini reddetti. NATO Sekreteryası tarafından hazırlanan "uzlaşma formülü"'nde ise Limni Adası'ndan söz edilmeksizin Yunanistan'ın NATO'nun emrine verdiği uçakların toplam miktarının artırıldığı yeraldı. Oysa bir önceki **"kuvvet hedefleri programı"**

(Arkası Sa.13, Sü.4'te)

Trenleri bekletmeyin

İslam Konferansı Örgütü Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi toplantısına katılan Cumhurbaşkanı Kenan Evren İstanbul'dan Ankara'ya döndü. Önceki gece Haydarpaşa garından İstanbul Valisi Nevzat Ayaz ve 1. Ordu Komutanı Orgeneral Necip Torumtay tarafından uğurlanan Cumhurbaşkanı Evren, trenin hareket etmesini beklerken yetkililere dizel trenlerin çalışıp çalışmadığını sordu. TCDD yetkililerinin, "Sizin treniniz hareket ettikten sonra banliyö trenleri çalışacak," demesi üzerine Cumhurbaşkanı Evren, "Olur mu öyle şey. Trenler çalışsın, vatandaşı bekletmeyin," dedi... (Fotoğraf: YALÇIN ÇAKIR)

ISLAM İŞBİRLİĞİ

Türkiye, ekonomik etkinliğini arttırma yolunda

İslam Konferansı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Komitesi'nin İstanbul toplantısının "beyni" Türkiye'ydi. Türkiye "köprü" durumunu, İslam dünyasında ekonomik etkinliğini artırmak, Batı karşısında da bir "avantaj"a dönüştürme çabasında

MERAL TAMER

İslam Konferansı Örgütü Ekonomik ve Ticari İşbirliği Sürekli Komitesi'nin İstanbul'da hafta boyunca devam eden toplantısı, hemen hemen tümüyle Türkiye'nin yönlendirdiği bir olay niteliğindeydi.

1980 sonrasında Ortadoğu ülkeleriyle ekonomik ilişkilerini hızla geliştiren Türkiye, Sürekli Komite Toplantısı vesilesiyle ele geçen fırsatı iyi değerlendirerek bu ilişkileri kurumsallaştırma ve perçinleme yolunda çaba harcadı.

Toplantı sonunda kabul edilen ticaret ve sanayi alanındaki uygulama programları da, Türkiye'nin ekonomik ilişkilerde Ortadoğu ülkelerine mümkün olduğunca yerleşmesine zemin hazırlayacak biçimde düzenlenmişti.

Zaten kabul edilen kararların ana hatları hemen hemen tümüyle ev sahibi Türkiye tarafından toplantı öncesinde ince ayrıntılarına kadar hazırlanmıştı.

Örneğin Ortadoğu'da müteahhitlik işleri yapan büyük bir holdingimiz İslam ülkelerinde tasyonel kurulmuş, ancak çeşitli nedenlerle üretimi durmuş fabrikaları işletmeye talipti ve

(Arkası Sa.13, Sü.7'de)

İRAN TİCARET BAKANI: İSLAMİ ESASA DAYANMAYAN İŞBİRLİĞİ SONUÇ VERMEZ

Ekonomi'de

- *Fransa'da günün konusu idam*
- *Libya kandırıldı, Bakış yaşıyor* — 1. Sayfada
- *Bilim - Teknik Dünyasından* — 5. Sayfada
- *Barolar Birliği: Üst mahkeme gereksiz* — 6. Sayfada
- *Yeşilköy'de acı karşılama* — 11. Sayfada
- *Enflasyon borçlunun ahlakını bozuyor*
- *Turist gözüyle Paris - Mehmet Altan*
- *Devletleştirme yasa tasarısı komisyonda benimsendi* — 14. Sayfada

Gelirler Genel Müdürü vergi bürokrasisinden yakındı

Vergiciye 'pullu tedavi'

Gelirler Genel Müdürü Altan Tufan, "taşıt vergisi yüzünden vergi memurlarının ruhen hasta olduğunu, kimsenin vergi dairesi müdürü olmak istemediğini" söyledi. Bana göre, "pullu vergi ödeme sistemi" memurların işini kolaylaştıracak. Bu arada, 1980 öncesi taşıt vergisi borçlarına af öngörülüyor.

ANKARA, (ANKA) — Maliye ve Gümrük Bakanlığı Gelirler Genel Müdürü **Altan Tufan**, taşıt vergileri konusundaki yeni sisteme ilişkin bilgi verirken, **"Şimdilik uygulama yüzünden taşıt vergisi tahsil eden memurlar ruhen hasta"** dedi.

Motorlu Taşıtlar Vergisinin "taşıt pulu" yapıştırılarak ödenmesini öngören sistem, 1986 yılından itibaren uygulanmaya başlanacak. Bu arada, 1980 öncesi Motorlu Taşıt Vergisi borçlarına da af getiriliyor.

TBMM Genel Kurulu'nda hafta içinde görüşülerek yasalaşması beklenen tasarıyla vergi yapımına getirilen yeni sistem uyarınca, 2 milyon dolayındaki motorlu taşıtın vergileri köşe başındaki büfe ya da banka gibi yerlerden temin edilebilecek taşıt pulları ile ödenmiş sayılacak.

Bu pul, taşıtın ön camına yapıştırılacak. Böylece mükellefle rin vergi dairesine gitmeden vergilerini ödemelerine imkân sağlanmış olacak.

Taşıt pulunu araçlarına yapıştırmayanların trafikte fenni muayeneleri yapılmayacak. Ayrıca bu taşıtların vergi ve cezaları ödeninceye kadar da araç sahibinden her ay için yüzde 10 oranında trafik cezası kesilecek.

Motorlu Taşıt Vergisi'nin ödenmesinde yeni sisteme geçilmesi dolayısıyla 1 Mart 1980 tarihine kadar taşıt vergi borcu olan mükelleflerin bu suçlarına bir af getiriliyor. Buna göre, söz konusu tarihe kadar ödenmeyen Motorlu Kara Taşıtları Vergileri ile bunlara ilişkin gecikme zamları affedilerek silinecek.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı Gelirler Genel Müdürü Altan Tufan TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda getirilen yeni sisteme ilişkin bilgi verirken bu

(Arkası Sa.13, Sü.7'de)

Özel sektör devleri Afşin kömürüne talip

IŞIK KANSU

ANKARA — Afşin - Elbistan kömürlerinin işletmesinin özel sektöre devredilmesi öngörülüyor. **Alarko, Enka ve Koç Holding**'in bu konuda ayrı ayrı başvuruda bulundukları öğrenildi. Hükümet düzeyinde alınan karara gerekçe olarak, **"Afşin - Elbistan Termik Santralı için gerekli kömürü çıkarmada Türkiye Kömür İşletmeleri TKİ'nin yetersiz kalması"** gösteriliyor.

Afşin - Elbistan termik santralına proje finansmanı sağlayan kuruluşlar, **"istenilen düzeyde ve kesintisiz bir maden işletmesinin TKİ tarafından sağlanabileceğine ilişkin gerekli güvenceyi bugüne değin elde edemediklerini"** belirterek, TKİ is-

(Arkası Sa.13, Sü.1'de)

Uludere ve Beytüşşebap'ta 2 günlük sokağa çıkma yasağı

DİYARBAKIR, (a.a.) — Yedinci Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nca, Hakkâri'de Uludere ve Beytüşşebap ilçelerinde, iki gün süreyle sokağa çıkma yasağı ilan edildi.

Siirt'in Şırnak ilçesinde de gece sokağa çıkma yasağı uygulanıyor. Yedinci Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Şube si'nden yapılan açıklama şöyle:

"1 — Bölgede devam ettirilen arama hareketleri nedeniyle Hakkâri ilinin Uludere ve Beytüşşebap ilçelerinde, 17 kasım gecesi saat 01.00'den başlamak üzere 17 ve 18 kasım günleri, iki gün süreyle sokağa çıkma yasağı konulmuştur.

(Arkası Sa.13, Sü.2'de)

REKOR MAAŞLI BAŞKANA GÖRE 'RAKAM HATASI' VAR

Haberi 14. Sayfada

46 katsayıya göre yeni göstergelerle

MEMUR EMEKLİ MAAŞI

YILMAZ ŞİPAL kuruşu kuruşuna hesapladı

Yarın Cumhuriyet'te

Yarın ve her pazartesi Cumhuriyet'le birlikte

Çaylar yarın zamlı demleniyor

Haber Merkezi — Çay Kur Genel Müdürlüğü'nün önerisi ile Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca yapılan **"çay zammı"** Tekel İşletmeleri Genel Müdürlüğü tarafından açıklandı. Önceki gün durdurulan çay satışları, stok tespitinin yapılmasının ardından yarından itibaren **"zamlı"** olarak başlayacak.

Tekel İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nden verilen bilgiye göre, 100 gramlık Kamelya çayı 110 liradan 115 liraya, 100 gramlık Altınbaş çayı 220 liradan 250 liraya, 125 gramlık Kızıl Turist çayı 150 liradan 170 liraya, 125 gramlık kokulu Tomurcuk çayı 160 liradan 180 liraya çıktı.

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Yenilmek Şereftir...

İngiliz Milli Futbol Takımı'ndan sekiz gol yememiz bütün ülkeyi yasa boğdu. Oysa sporda "yenmek kadar yenilmek de şereftir" derler. Biz kendi sahamızda hep yenilmek şerefini paylaşıyorsak, bu geleneksel konukseverliğimizdendir. Niye kızıyoruz çocuklarımıza?

Neredeyse futbolcuları gözaltına alınıp tutuklanmaları bile istenecek. Belki milli formanın manevi şahsiyetini küçük düşürmüşlerdir, doğru. Ama ne yapacaksınız? Bunlar, "araştırma görevlisi" kadrosunda tutulan YÖK doçentleri değil ki, kollarından tutulup atılsınlar. Bunlar ne sağcı ne solcu, futbolcu!

"Altyapı" bozukmuş, çimen sahaları, hatta maç sonrasında yıkanacakları duşları yokmuş, tabii böyle olurmuş.

Bu kez şu "altyapı" sözü çok tehlikeli. Ankara'da Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde bir doçent bir yazısında "altyapı" diye bir terim kullanmış, bu yüzden bir [illegible]

(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

Ottawa'dan

Türkiye Kanada için çekici bir pazar

OKAY GÖNENSİN

OTTAWA — İki tür **"Kanadalı"** var. Birinciler Türkiye hakkında çok az bilgi ya da bilgisizlik kırıntısına sahip olanlar. İkinciler ise Türkiye'ye nükleer santral ve askeri

(Arkası Sa.10, Sü.1'de)

Washington'dan

Doğramacı ABD'deyken Dr. Spock hapisteydi

UFUK GÜLDEMİR

WASHINGTON — Dr. **Benjamin Spock** hapisteydi. Son 10 yıldır kendisini Amerika'daki antinükleer barış hareketine vakfetmiş, nihayet bir ay önce Beyaz Saray'ın önünde

(Arkası Sa.10, Sü.3'te)

Madrid'den

Flick skandalı İspanya'yı da karıştırdı

NİLGÜN CERRAHOĞLU

MADRİD — Sosyalistlerin hükümeti devralmalarının 2. yıldönümüne birkaç gün kala, tüm İspanya skandal ve yolsuzluk öyküleri ile çalkalanmaya başladı. Ve tutucu muhalefet lideri **Fraga İribarne**, Almanya'-

(Arkası Sa.10, Sü.6'da)

Bonn'dan

Rüşvet olayında Hitler'in gölgesi

ULYA ÜÇER

BONN — Federal Almanya Parlamento Başkanı **Rainer Candidus Barzel**'in **Flick** rüşvet skandalına takılıp istifa etme zorunda kalmasından üç hafta geçti. Buna rağmen olay sürüyor.

(Arkası Sa.10, Sü.6'da)

Brüksel'den

Türkiye ile AET'nin kutsanmayan evliliği

HADİ ULUENGİN

BRÜKSEL — Magazin basında **"uzmanlığı sevgili"** lafını sık okuruz. Çiftler, ayrılırlar barışırlar, darılırlar, sonra yine iki kumru olurlar. Gün gelir **"Ona bir daha dönmeyeceğim"**

(Arkası Sa.10, Sü.1'de)

Londra'dan

1984'te İngiltere'de "Büyük abla" var

RAGIP DURAN

LONDRA — Sinemada Orwell'in **"1984"**'ünü seyrettim.

Oturduğum evin karşısında büyük bir blok var. Pencereden baktım, birçok dairede insanlar hâlâ televizyon seyrediyordu.

(Arkası Sa.10, Sü.8'de)

New York'tan

İstanbul'un Cerrahi dervişleri kilisede

TANJU AKERSON

NEW YORK — Manhattan'ın batı yakasında geçen yüzyıldan kalma St. John Kilisesi'nin soğuk taş zemini üzerinde **"Halveti - Cerrahi"** der

(Arkası Sa.10, Sü.5'te)

Okumak ve Almak

OKAY GÖNENSİN — *19 kasım*

Gazetelerin daha az okunduğuna ilişkin sayılar yayıldıkça yeni okur profilleri çıkarma, araştırmalar yapma gereği de kendiliğinden ortaya çıkıyor. Örneğin tüm gazeteler birdenbire fiyatlarını artırsalar ne kadar okuyucu kaybederler? Bunların kaçı iki ya da üç gazeteden tek gazeteye inen okuyucudur, kaçı tek gazete bile almaz olmuştur? Ya da görüntüsünde önemli bir değişiklik yapan gazetenin okurları ne tepki gösterir? Ya da, en önemlisi sürekli okuyucu, yeni okuyucu gazetelerini nasıl görmektedirler, sürekli olmayan okuycu neden bağlanamamaktadır, çift gazete alan ise niçin yetinememektedir? Batıda bu tür ileriye dönük araştırmalar doğal olarak herhangi bir sorunlu dönem beklenmeden yapılıyor. Ülkemizde ise basını, gazeteleriyle ve okurlarıyla ele alan araştırmalara yeni yeni hız veriliyor. Ve bu arada gazeteciler için de okuyucunun düşünce, eğilim ve tepkilerini izlemekte tek kaynak kalıyor: Okuyucu mektupları ve telefonları.

Ege Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nda gerçekleştirilen bir "Okuyucu Eğilimleri Anketi" dar kapsamlı olsa da yine de uyarıcı nitelikte. İzmir'in çeşitli semtlerinde 912 gazete okuru üzerinde yapıldığı belirtilen anketin ayrıntılı sonuçları geçtiğimiz haftalarda Yankı Dergisi'nde yayımlandı. Anketteki ilginç verilerden biri hangi gazeteyi okuduklarına ilişkin. Buna göre birinci Yeni Asır (210), ikinci Cumhuriyet (172). Kadın ve erkek okurlara göre ayrım yapıldığında daha da ilginç bir sayı çıkıyor: 530 erkek okur içinde Cumhuriyet 111'le birinci, Milliyet 80'le ikinci. 382 kadın okurda ise Yeni Asır 135'le birinci, Cumhuriyet 61'le ikinci. Ankete katılanların % 38'i 19-25 yaş, % 26'sı 26-35 yaş ve % 18.3'ü 36-50 yaş grubunda yer alıyor. Meslek dağılımında ise çoğunluk öğrencilerde: 255; öğrencileri, işçiler 152, memurlar 141 ve ev kadınları 113'le izliyor. Anketin "Okuyucu takip ettiği gazetenin dilini nasıl buluyor?" *sorusunun karşılığı Cumhuriyet için şöyle çıkıyor: Anlaşılır bulanlar 117, anlaşılması güç yeni bir dil kullanıldığını söyleyenler 35, Batı dillerinden seçme kelimelerin çok kullanıldığını söyleyenler ise 11.*

"Okuyucu gazetesini haber değerlendirme açısından nasıl buluyor?" *sorusunun yanıtı ise yine Cumhuriyet okurlarından şöyle yanıtlar alıyor: Haberde aradığımı buluyorum, ne uzun ne de kısa 128; gereksiz ayrıntı veriliyor 40; haberler yüzeysel veriliyor, tatmin edici değil 4. Cumhuriyet'in ankete katılan 172 okuyucusunun sayfa düzenimize ilişkin görüşleri de şöyle: Beğenenler 135; karışık bulanlar 10; resimleri çok haberleri yetersiz bulan 1; haberleri geniş, resimleri yetersiz bulanlar 23. Kuşkusuz bu dar anketin sonuçlarını ne fazla temsil edici bulabiliriz, ne de dikkate almazlık edebiliriz. Önemlisi, buna benzer araştırmaların hem basın kuruluşları hem de öğretim kurumlarınca çoğaltılması.*

Geçen ekim ayında gazetelerin günlük ortalama net satışları belli oldu. Cumhuriyet, eylül ayına göre ekimde satışını 3 bin 564 adet artırarak 95 bin 127'ye çıkarttı. Bu ayın ilk iki haftasında ise Cumhuriyet 100 bini aşmış durumda. Satış servisimizin pilot bayilerden gelen bilgilere dayanarak yaptığı hesaba göre 105 bin civarında satıyoruz. Okurlarımızın gittikçe artan ilgisine teşekkür ederiz. Bu arada gazetelerin ekim ayı satışlarını, bir önceki aya göre farklarını verirken, gazeteleri satış fiyatlarına göre 50, 30 ve 20 liralık gazeteler olarak ayırdık. Ekim ayı durumu şöyle:

50 liralık gazeteler	Net satış	Artış (+) Düşüş (—)	Pazar payı
Cumhuriyet	95.127	+ 3.564	3.9
Milliyet	202.140	—1.197	8.1
Tercüman	151.834	—9.670	6.1
Yeni Asır	83.200	—2.262	3.3
Güneş	125.227	—26.047	5
Hürriyet	703.905	—14.539	28.3
30 liralık gazeteler			
Günaydın	204.192	+2.599	8.2
Bulvar	93.591	+5.920	3.8
20 liralık gazeteler			
Tan	715.408	+32.936	28.7
Posta	83.243	—1.534	3.3
24 Saat	32.632	—19.222	1.3
TOPLAM	2.490.500	—29.451	100.0

18 kasım — *Piyale Madra*

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
Üniversite Hazırlık Kursları
Beklenenler 20 Kasım
Akşam Kursu 3 Aralık
Sömestr Kurs Kayıtları Başlamıştır
Laleli/İstanbul 522 75 74 - 528 64 37

61. Yıl: Sayı: 21634 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL., 19 Kasım 1984 Pazartesi

Brüksel'de Ankara'nın Limni konusundaki kesin tepkisi bekleniyor

NATO ile en büyük bunalım

***D**ışişlerinin bir üst düzey yetkilisi, "NATO ile ilişkilerde Türkiye ilk kez bu kadar sert bir dil kullanıyor" dedi ve ekledi: Bu tartışma Türkiye ile NATO arasında 30-35 yıllık tarihin en büyük itişmesidir.*

***T**ürkiye'nin NATO tarihinde ilk kez "kuvvet hedefleri programı"nı veto etmesi mümkün. Ancak Brüksel'deki bir gözlemciye göre NATO bir uzlaşma formülü arayışı içinde.*

***L**imni uçaklarının NATO gücü çerçevesinde değerlendirilmesini kabul etmesi halinde NATO, Limni Adası'nın silahlandırılmış olduğunu "fiilen" benimsemiş olacak.*

ANKARA / BRÜKSEL — Ankara Büromuzun haberine göre Dışişleri Bakanlığı'nın üst düzeyde bir yetkilisi Limni dolayısıyla ortaya çıkan bunalımı, **"Türkiye ile NATO arasında bugüne kadar meydana gelen en büyük itişme"** olarak niteledi. Limni bunalımı, Yunanistan'ın uluslararası anlaşmalara aykırı olarak adanın silahlandırılmasına bir meşruiyet kazandırmak için adada bulunan 18 uçaklık iki F-5 filosuyla bir askeri birliğini NATO emrine tahsis ettiğini Brüksel'deki NATO merkezine bildirmesiyle ortaya çıktı. Yunanistan, Çanakkale Boğazı'nın hemen girişindeki Limni Adası'nı **"88. Askeri Bölge Komutanlığı"** adı altında silahlandırdı. Limni'de 88. Tank Taburu'ndan başka 6 piyade taburu, 9 milli muhafız taburu, muhabere taburu, ordu donatım taburu ve istihkâm bölüğü bulunuyor. Bunların yanı sıra bir hava üssü ile 4 savaş uçağı filosu da Limni'de mevzilenmiş durumda.

Limni Adası önümüzdeki aralık ayında Brüksel'de yapılacak NATO Savunma Bakanları Toplantısına sunulmak üzere hazırlanan NATO belgelerinde **"NATO askeri gücü içinde"** gösterildi. Türkiye'nin buna duyduğu tepki, Büyükelçi **Osman Olcay** tarafından NATO Genel Sekreteri **Lord Carrington'a** birkaç kez iletildi.

Öte yandan Brüksel'den muhabirimiz **Hadi Uluengin**, dün aşağıdaki haberi verdi:

Atina'nın Limni Adası'ndaki askeri gücünü NATO'nun emrine verdiğini bildirmesiyle Türkiye ile Yunanistan arasında doğan yeni bunalımdan sonra Brüksel'de gözler Ankara'dan gelecek tepkiye çevrilmiş durumda. Dışişleri Bakanlığı'ndan iletilmesi beklenen talimattan sonra, konunun ya bugün **"Savunma İnceleme Komitesi"**nde, ya da burada uzlaşma sağlanmazsa, üye ülkelerin NATO nezdindeki daimi temsilcilerinden oluşan **"Savunma Planlama Komitesi"**nin olağanüstü bir oturumunda ele alınması bekleniyor.

Brüksel'deki NATO gözlemcilerine göre Yunanistan'ın girişimi ile ortaya çıkan durum, Türkiye açısından çok büyük hassasiyeti gerektiriyor. Atina, Limni Adası'nda Lozan Anlaşması'na aykırı olarak bulundurduğu iki uçak filosunu NATO'nun emrine verdiğini bildirerek hem Türkiye'yi hem diğer üye ülkeleri, hem de NATO Sekreterliğini çok nazik bir konuma sokmuş durumda.

"Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık" diyen bir gözlemciye göre, müttefik devletlerin, bir üye ülke tarafından NATO hizmetine sunulan askeri kuvvetleri reddetmesi şimdiye kadar NATO tarihinde görülmüş değil. Oysa Limni'deki uçakların Kuzey Atlantik Paktı Kuvvetleri'ne katılmasını onaylamak şimdiye kadar Limni konusunda tarafsız kalmaya çalışan ve Yunanistan'ın, adanın manevralara sokulması isteklerini defalarca reddeden NATO'nun, Limni'nin silahlandırılmasını böylelikle **"fiilen"** kabul etmesi anlamına gelecek.

Bu sonuç ise, Türkiye'nin şiddetle karşı olduğu bir tutumu benimsemek ve Ankara'yı karşıya almak durumunu yaratacak. İttifakın bütünlüğünü böylesine sarsan ve irade dışı bir durumu önleyebilmek için Brüksel'deki NATO Sekreterliği bir uzlaşma formülünün bulunmasına çaba harcıyor.

NATO Sekreteryası, konunun bu tür bir formülle bağlayıcı bir nitelik taşımayacağını ve sadece zabıtlara geçmekle kalacağını ifade ederek, Türkiye'nin çekincesini geri almasından yana. Diğer üye ülkeler ise iki başkent arasında tarafsız kalmak istemekte ve itidal tavsiye etmekteler.

NATO Savunma Bakanları'nın 4-5 aralık tarihlerinde yapacakları sonbahar dönemi toplantısında, üzerinde tartışılan bu metnin, yani **"kuvvet hedefleri programı"** adı altında bilinen ve üye ülkelerin NATO hizmetine verdiği askeri birlik ve kuvvetleri saptayan raporun onaylanması ge-

(Arkası Sa.7, Sü.3'te)

Türkan Arıkan

ANAP'ta Bayan Arıkan olayı

Özal, ANAP Edirne milletvekili Türkân Arıkan'ın "partiden ihraç edilebileceğini" söyledi. Azledilen Bakan Vural Arıkan'ın kızkardeşi Bayan Arıkan, ANAP yönetimini eleştirmişti.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu)— Maliye ve Gümrük eski Bakanı **Vural Arıkan'ın** kardeşi ANAP Edirne milletvekili **Türkân Arıkan** Başbakanı ve çevresini eleştiren sözlerinden ötürü bugün Parti Disiplin Kurulu'na verilecek. Başbakan Özal dün bu konudaki bir soruya **"Kendisi partiden ihraç edilebilir"** dedi.

Başbakan Turgut Özal dün Çankırı gezisinden dönerken,

(Arkası Sa.8, Sü.7'de)

Özal: NATO karışmasın

Limni: *Bizim görüşümüz Limni'nin silahlandırılmamasıdır. Yunanistan NATO'yu bu maksadına alet etmek istiyor.*

NATO: *NATO'nun bu soruna herhangi bir şekilde taraf olması doğru değil. NATO içinde bu düşünülemez. Bu Yunanistan'la ikili bir meselemizdir. Ege sistemi içinde halledilmelidir. Bu safhada bu nevi tırmanmalara izin veremeyiz.*

Veto: *Köşkteki toplantıda bu konuda kararlar aldık. NATO'nun girmesini istemiyoruz. Gerekli rezervleri koyarız.*

Arabuluculuk: *NATO Genel Sekreteri'nin arabuluculuğunu katiyen istemeyiz. Niyet doğru olursa ikili görüşmeye hazırız.*

Girit zirvesi: *Papandreu'nun Mitterrand'la Kaddafi'yi buluşturması iyi bir iştir. Gönül ister ki, aramızdaki ihtilâflar da bu şekilde halledilsin. Ama seçim yaklaştığı için, bize karşı yine gerginlik yanlısı. Tersini yapsa, kazanması daha garanti olur.*

HASAN UYSAL

ÇANKIRI — Başbakan Turgut Özal, Yunanistan'ın Limni Adası'ndaki askeri gücünün bir bölümünü **"NATO'ya tahsis etmesi"** ile ilgili olarak, **"NATO'nun bu konuya girmesini istemiyoruz"** dedi.

Özal, **"Yunanistan'ın NATO'yu kendi amaçları için kullanmak istediğini"** belirterek, **"NATO Genel Sekreteri Lord Carrington'ın arabuluculuk isteği"**nin de kabul edilemeyeceğini söyledi. Başbakan önceki gün Çankaya Köşkü'nde yapılan 3.5 saatlik toplantıda bu konuların görüşüldüğünü ve bazı kararlar alındığını belirtti.

Özal, otobüsle Çankaya'ya giderken, gazetecilerin "Limni krizi" konusundaki sorularını yanıtladı.

Başbakan önceki gece Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında köşkte yapılan 3.5 saatlik toplantı konusunda şöyle konuştu:

"Görüşmenin detayına girmek istemiyorum. Limni ile ilgili bir durum var. Yunanistan buradaki kuvvetlerini NATO'ya tahsis ediyor. Aslında bizim görüşümüz bu adaların silahlanmaması yönünde. NATO'yu maksadlarına alet etmek istiyorlar. Bu, senelerdir devam eden bir mücadeledir. Yani buradaki statüye NATO'nun herhangi bir şekilde, şu veya bu şekilde, taraf veya karşı taraf olması kanaatimizce doğru değildir. NATO içerisinde de düşünülemez. Bu Yunanistan ile ikili bir meselemizdir. Bütün Ege sistemi içinde halledilmesi gereken bir konudur. Yoksa bu şekilde bu safhada bu nevi tırmanmalara bizim müsaade etmemiz mümkün değildir. Dün toplantıda bu konuyalda."

Özal, "NATO, Savunma Planlama Komitesi kararına Limni konusu girerse Türkiye

(Arkası Sa.7, Sü.2'de)

PAPANDREU'NUN DIŞ POLİTİKASI CENGİZ ÇANDAR'IN YAZISI

Siyaset 84'te

Limni sorunu nedir?

Haberi 8. Sayfada

YUNANİSTAN CEPHESİ

Atina işi büyütecek

STELYO BERBERAKİS

ATİNA — Limni Adası'ndaki Yunan askeri gücünün bir bölümünün NATO'ya tahsis edildiğini Yunanistan'ın Brüksel'deki NATO merkezine bildirmesi Türkiye'de geniş çalkantılara yol açarken, Yunanistan'da tam aksine büyük sessizlik vardı. Yunan basını, radyo ve televizyonunun Limni Adası'nın gündeme gelmesiyle hiç ilgilenmediği dikkat çekti.

Bununla birlikte, hükümete yakın kaynaklardan öğrendiğimize göre, Yunanistan, Limni

(Arkası Sa.7, Sü.3'te)

ABD CEPHESİ

Pentagon'da izleniyor

UFUK GÜLDEMİR

WASHINGTON — ABD yönetimi ve buna bağlı olarak Pentagon (Savunma Bakanlığı), Limni krizini dikkatle izliyor.

Pentagon'un NATO dairesinde dün alışılagelmişin dışında faaliyet görüldü. Pentagon Basın Müşavirliği söz konusu faaliyetin "olağandışı" olmadığını açıklarken, Limni kriziyle ilgili gelişmelerin de dikkatle izlendiğini bildirdi.

Bu arada Atina Gazeteciler Cemiyeti tarafından Washington'da gazete bürolarının dış haberler servislerine dağıtılan "Ege'de tehdit" adlı broşürde,

(Arkası Sa.7, Sü.5'te)

Sabancı: Hükümet pahalılık frenine basamadı

İZMİR (THA)— İşadamı Sakıp Sabancı, **"Hükümet, pahalılık frenine basamadı"** dedi.

KİPLAS'ın 2. Yüksek Danışma Konseyi Toplantısı sonrasında THA muhabirinin çeşitli sorularını yanıtlayan Sabancı Holding Yönetim Kurulu Başkanı Sakıp Sabancı, hükümetin bir yıllık icraatını da değerlendirdi.

Sabancı, ortadireğin otomobil sahibi olmasını düşünmenin henüz erken olduğunu belirterek, **"Evvela ortadireğin sofrası, gıdası, başını sokacak bir yuvası, ulaşımı, sigortası gibi sorunlar çözülür, otomobil ondan sonra gelir"** dedi.

Sabancı'nın yöneltilen sorulara verdiği yanıtlar şöyle:

— Hükümetin bir yıllık icraatının bir değerlendirmesini ya-

(Arkası Sa.8, Sü.7'de)

Barış-2 davası başlıyor

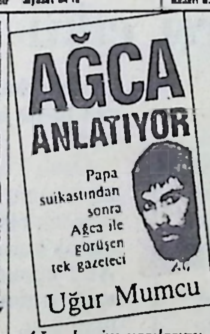

Sadun Aren — Aziz Nesin — Genco Erkal
Rıza Güven — Halit Çelenk — Tarık Akan
Jülide Gülizar — Metin Tuzan — Ertuğrul Günay
Vedat Türkali — Asım Bezirci — Turgut Kazan

8-15 yıl (141-1) hapsi istenenler: *Erol Saraçoğlu, Müşir Kaya Canpolat, Metin Tuzun, Mehmet Ali Pestilci, Ertuğrul Günay, Ataman Tangör, Süleyman Coşkun, Güner Elçin, Halit Çelenk, Yavuz Bayülken, Ali Rıza Güven, Celal Küçük, Sadun Aren, Aziz Nesin.*

5-12 yıl (141-5) hapsi istenenler: *Gülşen Tuncer, Turgut Kazan, Ali Galip Yıldız, Turgan Arınır, Atilla Coşkun, Nezahat Gündoğmuş, Jülide Gülizar, Erkan Oyal, Galip Aydındağ, Rasim Öz, İlhan Alkan, Mustafa Özkan, Asım Bezirci, Mustafa Birol Özkay, Mehmet Şükrü Güner, Ali Şen, Dora Kalkan Küçükyalçın, Tezer Eraslan, Gündüz Gören, Rutkay Aziz, Tarık Akan, Genco Erkal, Birol Bora, Esat Ahmet Balım, Vedat Türkali, Özgül Erten, Sadettin Ülfer, Sadık Karamustafa, Mehmet Okçuoğlu, Nurettin Osman Çavdargil, Mustafa Yılmaz, Kurt Onar, Ferruh Yavuz, Ahmet Yıldız (5-10 yıl).*

Haberi 6. Sayfada

Ağca gözlerini açıyor, konuşuyor:

Evet, aynı otelde Çelenk'le kaldım...

Ağca, benim yazılarımı kardeşinin yazdığı mektuplardan öğreniyordu

***S**orgu Yargıcı Ilario Martella, "Basında çıkan haberlere pek inanmayın" diyor, "Haberler yalan yanlış ve bölük pörçük çıktığı için yanlış anlamalara neden oluyor. Ve sonra herkes Papa olayını çözmüş oluyor. O kadar kolay olsaydı..."*

***M**artella'ya, "Ağca benim kitabımı, kaçakçılık olayları ve kendisi ile ilgili yazılarımı okuyor mu?" diye soruyorum. Yargıcın yanıtı kesin: "Hayır." Aynı soruyu Ağca'ya da sordum: "Sen nereden biliyorsun bunları yazdığımı?" Teröristin yanıtı, "Kardeşim Adnan mektup yazdı, ondan öğrendim" oldu.*

***A**buzer Uğurlu ve Bekir Çelenk ile ilgili olarak bildiklerimi anlatırken, Martella birdenbire elindeki kalemi önüne bıraktı, gülerek "Gizliliği ihlal pahasına bir şey söyleyeceğimi" dedi. Meraklanmıştım, "Söyleyin" dedim. Martella konuştu: "Bugüne kadar birçok kişinin ifadesini aldım. Sizinkine en çok benzeyeni kiminkiydi biliyor musunuz? Ağca'nınki!.."*

—2—

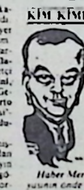
Ağca ile niçin karşı karşıya gelmiştim? Martella niçin Ağca ve Serdar Çelebi ile görüşmeme izin vermişti? Bu görüşmeyi çok ayrı amaçlarla yorumlayanlar çıkacağını o gün Martella'nın **"Sizi Ağca ve Çelebi ile karşılaştırmak istiyorum. Karşılaşır mısınız?"** dediği anda duyumsamıştum. Bu düşüncemde ne kadar haklı olduğumu sonradan anlayacaktım. TKP yanlıları, bu görüşmenin **"CIA tarafından düzenlendiğini"** yazacak, ülkücü kesim ise bu görüşmeyi İtalyan Komünist Partisi'nin ayarladığını ileri sürecekti. Böyle karanlık senaryolar yazmaya ne kadar meraklıydık!

İşin aslı şöyleydi: 1982'nin son ayları ile 1983'ün ilk aylarında İpekçi cinayetinin yeniden ele alınmasını amaçlayan bir yazı dizisi hazırlamaktaydım. O günlerde İtalyan televizyonu RAI-II adına bir grup televizyoncu evime gelip Ağca ile ilgili bir çekim yaptı. Sonra da aynı televizyon kanalı, kaçakçılık ve Bulgar bağlantısı konusunda düzenlenen bir açıkoturuma katılmam için beni Roma'ya çağırdı. Katıldığım bu program 7 Şubat 1983 günü yayımlandı. Programda eski başbakanlardan **Spadolini** ile iki senatör konuştu, sonra programda benimle yirmi dakika kadar süren bir röportaj yer aldı. Daha sonra aynı programda yer alan açıkoturumda konuştum. Bu açıkoturuma, Sosyalist Parti Genel Başkan Yardımcısı **Claudio Martelli**, Cumhuriyetçi Parti milletvekili **Oddo Bassini**, Hıristiyan Demokrat Parti Genel Başkan Yardımcısı **Roberto Mazzola** ve Komünist Partisi'nden senatör **Emanuele Macaluso** katıldılar.

Roma'ya bu nedenle gitmiştim. Daha çekim yapılmadan önce Roma Büyükelçimiz Sayın **Hamid Batu'dan** Martella ile görüşüp görüşemeyeceğimi sormuştum. Batu'nun devreye girmesi üzerine Dr. Martella ile büyükelçilik aracılığı ile bir görüşme olanağı sağlanmıştı. 2 Şubat 1983 günü Roma Adliyesi'nde Martella ile karşı karşıya geldiğimizde beni hoş bir sürpriz bekliyordu. Martella, **"Silah Kaçakçılığı ve Terör"** adlı kitabımı soruşturma dosyası için İtalyancaya çevirtmişti. Milliyet Gazetesi'nden **Orsan Öymen'e** imzalayıp yolladığım kitap Öymen tarafından Martella'ya verilmişti. Martella o sıralar, **Abuzer Uğurlu, Bekir Çelenk** gibi kaçakçılar ile ilgili bilgiler toplamaya çalışıyor, ancak İtalya ve Türkiye arasındaki adli kanallar pek iyi çalışmadığı için pek başarılı olamıyordu. Ağca, Abuzer Uğurlu'nun, Bekir Çelenk'in, **Abdullah Çatlı'nın, Musa Serdar Çelebi'nin** adlarını veriyordu. Kimdi bunlar? Martella'nın bunları bilmesine elbette olanak yoktu. Ya resmi bir kanaldan ya da böyle bir yayından bu kişiler ile ilgili bilgi toplayacak, soruları buna göre soracaktı.

(Arkası Sa.11, Sü.4'de)

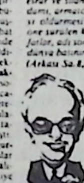
KİM KİMDİR?

İplerin ucundaki adam: Çelenk

Haber Merkezi — Türk Mafyasının önde gelen ismi, eroin esrar ve silah kaçakçısı, "iş"adamı, armatör, Ağca'ya Papa'yı öldürmesi için emir verdiği öne sürülen kişi... Bütün bu sıfatlar, adı son iki yıldır Türk ve dünya basınında sık sık yer alan

(Arkası Sa.8, Sü.4'de)

Titiz, çalışkan hukukçu: Martella

Haber Merkezi — Mehmet Ali Ağca'nın Papa'ya Vatikan'ın St. Peter Alanı'nda suikast teşebbüsünde bulunmasıyla ilgili olarak yürütülen çok yönlü soruşturmasıyla birlikte adı en planı çıkan İtalyan Sorgu Yargıcı Ilario Martella, titiz çalışmasıyla ünlü bir hukukçu. Aynı za-

(Arkası Sa.8, Sü.6'da)

BBC TV'si güzellik yarışması yayınını yasakladı

İngiliz televizyon kuruluşunun güzellik yarışmalarını yasaklamalarının gerekçesi: Eşitliğe aykırı bir tarih hatası. Kaynaklar, daha iyi amaçlar için harcanmalı.

LONDRA, (THA) — İngiliz BBC televizyonu, **"eşitlik çağına yakışmadığı"** ve **"bazı izleyicileri gücendirdiği"** gerekçesiyle, güzellik yarışmalarının yayınını yasakladı.

BBC birinci kanal program müdürü **Michael Grade** tarafından duyurulan yasak, rakip televizyon kuruluşları ve siyaset dışı konulara ağırlık veren gazeteler tarafından sert biçimde eleştirildi.

İngiliz filmcilik ve televizyon dünyasının kralı Lord **Lew Grade**'in yeğeni olan Michael Grade (41), yılbaşında İngiltere güzellik yarışmasının yayımlanmasından sonra yürürlüğe girecek yasak kararını savunurken, "Bu

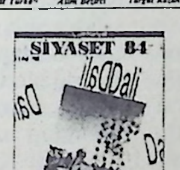
(Arkası Sa.7, Sü.3'te)

46 katsayıya göre yeni göstergelerle

MEMUR EMEKLİ MAAŞI

YILMAZ ŞİPAL kuruşu kuruşuna hesapladı

6. Sayfada

Bugün ve her pazartesi Cumhuriyet'le birlikte

• *Bakuş: Kaddafi uluslararası canidir.* 3. Sayfada
• *Sunalp: Yorulmadım, isteyene evimdeki koltukları vereyim.* 6. Sayfada
• *Ek sınavın kaderi bu hafta belli olacak.* 8. Sayfada
• *Yılmaz: 152 bin işçinin toplu sözleşmesi uyuşmazlığa gitti.* 12. Sayfada

Papandreu'nun Limni Oyunu...

NATO kapsamında Türkiye için çok önemli bir anlam taşıyan Limni bunalımını ele almadan önce, olayda birinci derecede rol oynayan Yunanistan Başbakanı ile ilgili birkaç noktayı vurgulamakta yarar vardır.

Bizim basınımızda ve siyasal dünyamızda Papandreu'nun genellikle dar açılı bir yaklaşımla değerlendirildiği öteden beri dikkati çeker. Yunan Başbakanı, tutarsız, çelişkiler içinde bir politikacı olarak görülür, çoğu kez de azımsanır.

Oysa, bu değerlendirmelerin pek o kadar nesnel olduğu söylenemez. Andreas Papandreu çekirdekten yetişme bir siyasal adamıdır ve çelişkili gibi görünen çok yönlü dış politikasını kendi amaçlarına göre işin içinde bilmektedir. Pan Helenizmin tarihsel hedeflerini Doğu ve Batı bloklarıyla birlikte Üçüncü Dünya'nın gerçekleriyle de bağdaştırma

(Arkası Sa.8, Sü.1'de)

HASAN CEMAL

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ

61. Yıl: Sayı: 21635 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 20 Kasım 1984 Salı

Ermeni terörüne 41. şehit

BM görevlisi Evner Ergun'u Viyana'da otomobili içinde vuran Ermeni militan kaçtı

ÖNDER GÜRMAN - İLHAN AĞIRBAŞ

NATO ve ABD formül arıyor

Ankara'nın talimatı: Limni, NATO belgesinde yer almayacak

HADİ ULUENGİN

YUNANİSTAN CEPHESİ

Papandreu: NATO'ya

NE NEDİR?

Limni'de silahlanma ve ikinci

AĞCA ANLATIYOR

Papa suikastından sonra Ağca ile görüşen tek gazeteci

Uğur Mumcu

Martella:

Özal, Avrupa'ya karşı çıktı

21 kasım

ANKARA/STRASBOURG, (Cumhuriyet) — Başbakan **Turgut Özal,** dün ANAP Meclis Grubu'nda yaptığı konuşmada, AET'nin tutumunu sert bir şekilde eleştirerek, **"Bizim AET'ye mutlak girmek diye bir meselemiz yoktur. Eğer bizi 600 milyon dolarla korkutmak istiyorlarsa, bu 600 milyon dolara da ihtiyacımız yoktur"** dedi.

Bu arada Dışişleri Bakanı **Vahit Halefoğlu**'nun katılacağı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısı, bugün Strasbourg'da başlıyor. Toplantıda, Türkiye'nin Avrupa Konseyi'nde dönem başkanlığının gündeme gelmesi bekleniyor.

Başbakan Turgut Özal, grupta, dış politika ağırlıklı bir konuşma yaptı. Özal, Avrupa Konseyi'nde **"dönem başkanlığı"** sırasının Türkiye'ye geldiğini hatırlattı, Türkiye'nin bu haktan vazgeçmeyeceğini bildirdi. Özal, bu konuda şöyle konuştu:

"Avrupa Konseyi'nde dönem başkanlığı sırası Türkiye'ye gelmiştir. Bu bizim hakkımızdır. Başkanlığa talibiz. Avrupa Konseyi'nde de bu başkanlık meselesinde karşımıza Yunanistan çıkmaktadır. Türkiye başkan olursa, Yunanistan başkan yardımcılığı görevini alacaktır. Yunanistan bundan rahatsız olmaktadır. Biz, hakkımızdan feragat edecek değiliz. Türkiye'de demokratik yönetim kurulmuştur. Bunun münakaşa konusu edilmesini kabul edemeyiz."

Özal alkışlarla kesilen konuşmasında AET'yi de eleştirdi. AET üyesi ülkelerin Yunanistan ve Danimarka'nın oyunlarına engel olmamalarını anlamanın mümkün olmadığını belirten Özal, **"AET'de bulunan Almanya, İngiltere, İtalya gibi diğer devletler Danimarka ile Yunanistan'a mani olamıyorlarsa, esasen böyle bir toplulukta bizim yerimiz de yoktur"** dedi.

Özal, Türkiye'nin AET'ye mutlaka üye olma gibi bir sorunu olmadığını tekrarlayarak AET'den sağlanacak 600 milyon dolarlık kredinin tehdit unsuru olarak kullanılmasının yanlış olduğunu belirtti. Özal, AET konusunda konuşmasını **"Oradan gelecek 600 milyon dolara da ihtiyacımız yoktur"** diyerek tamamladı.

Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu dün Ankara'dan ayrılarak Frankfurt üzerinden Strasbourg'a gitti. Halefoğlu, bugün başlayacak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin yıllık toplantısına katılacak.

Muhabirimiz **Fatih Güllapoğlu**'nun Strasbourg'dan bildirdiğine göre, dışişleri bakanlarının yıllık toplantısı Türkiye için iki açıdan önem taşıyor. Özal hükümetinin kurulmasından bu yana Vahit Halefoğlu'nun katıldığı ilk Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısı özelliğinin yanı sıra, Türkiye için Komite'nin dönem başkanlığı konusu da gündeme geliyor. Daha önce sırası geldiği halde, 12 Eylül dönemi olduğu için, seçimle oluşmuş bir parlamento bulunmaması nedeniyle kendi isteğiyle sırasını kullanmayan Türkiye'nin bu hakkını şimdi kullanması gerekiyor.

BAŞKANLIK SORUNU

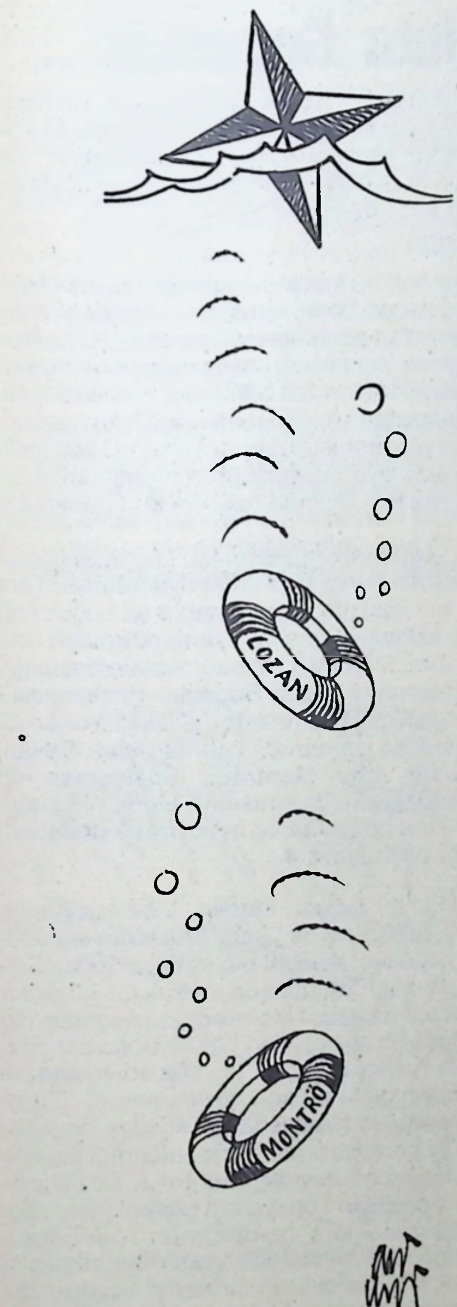
Yunanistan'ın yanı sıra, Türkiye'yi Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu'na şikâyet eden beş ülkenin de Türkiye'nin başkanlığına karşı olduğu, çeşitli nabız yoklamalarından biliniyor. Ancak son ola-

rak bu beş ülkenin bazılarında bir yumuşama havası sezinleniyor.

Strasbourg'daki havaya göre, normal olarak dönem başkanlığını altı ay süreyle 1 aralıktan itibaren yürütecek olan Federal Almanya, uzlaşma olduğu takdirde kendi hakkını Ankara'ya vermeye hazır. Eğer diğer ülkelerden fazla bir itiraz yükselmezse, Yunanistan'ın bu girişimi engellemek için Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin yarınki toplantısına konuyu getirmesi ve Türkiye'nin başkanlığına karşı çıkması bekleniyor.

Toplantının Türkiye açısından bir diğer önemli yanı da 12 Eylül'den bu yana Avrupa Konseyi'nde ilk kez gündem maddesi olmaması. Türkiye, gündem maddesi olmamasına karşın bu kez başkanlık konusunda doğrudan gündeme müdahale etmiş olacak. Ancak Türkiye'nin başkanlık konusundaki isteğini bugün daimi temsilcilerin de katılacağı toplantıda değil, yalnızca üye ülkelerin dışişleri bakanlarının katılacağı saat 19.30'da başlayacak gizli toplantıda gündeme getirmesi bekleniyor.

Konsey dönem başkanlığı pratik açıdan fazla bir önem taşımıyor. Ancak, Türkiye'nin bu statüyü elde etmesi "**siyasi**" bir içerikle birleşecek ve Ankara bir ölçüde Avrupa Konseyi üyeliğini "**perçinlemiş**" olacak.

21 kasım

Limni ?..

İLHAN SELÇUK — *21 kasım*

Erişkinliğe ulaşıp aklı başına gelinceye dek çocukları büyükler uyarırlar:

— Çocuğum dikkat et, önüne bak, nereye gidiyorsun, düşeceksin!..

Çocuk çoğu zaman dinlemez; bir kulağından girer, öteki kulağından çıkar; sonunda düşer, ağlamaya başlar, ne yapacağını şaşırır.

Çocuk bu...

★

Devlet hayatında benzeri bir olay yaşanabilir mi? *'Büyükler'* çocuklaşabilir mi? Nice uyarıya kulak asmayan, aklını başına toplamayan ve geleceği görmeyen koskoca adamların bir ömür boyu birbiri ardına ülkeyi yönettikleri, sonra kafayı gerçeğin katı taşına vurunca Hanya'yı Konya'yı anladıkları zamanlar olmuş mudur?

Bir zamanlar NATO'yu eleştirmekle vatan ihanetinin eş anlama geldiği bu ülkede şimdi olan bitenlere baktıkça, yönetimlerin de çocuklaştığı süreler olduğuna inanasım geliyor. Çünkü bu ülkede, bir ömür boyu, yurtseverlerin, aydınların, sağduyulu devlet adamlarının uyarıları kötüye yorumlandı, NATO'culuk her şeyin üstünde tutuldu.

Şimdi NATO'nun çıkarları, devletimizin temeli Lozan Antlaşması'yla çatışıyor.

★

Limni bunalımı bu bakımdan Türkiye için büyük bir ders değeri taşıyor.

Yunanistan Çanakkale Boğazı'nın yamacındaki adayı Lozan Antlaşmasına aykırı olarak silahla donattıktan sonra NATO patronlarına dönerek taşı gediğine koydu:

— Buyrun!..

Anadolu'nun kalbine doğrultulmuş Yunan silahına dönüşen adadaki yeni durumu NATO hesabına sineye çekmek, Cumhuriyet Türkiyesi'nin temeline dinamit koymakla eşanlamlı sayılacağından Ankara'dan başlayarak bütün yurtta tepkiler uyandı.

NATO stratejisine göre zaten Anadolu gözden çıkarılmıştı; Torosların güneyinden, İskenderun'dan savunulması öngörülüyordu. Limni'de NATO'laşmak, Doğu-Batı blokları arasındaki savaşta Türkiye'yi harcamanın yeni bir göstergesinden başka bir anlam taşımayacaktı. Hem dün NATO'nun askeri kanadından çıkan, sonra bizim *"safdil"* politikamı-

zın yeşil ışığından yararlanarak tekrar NATO'laşan Yunanistan bir kez daha örgütten çekilirse ne olacaktı?

Lozan Antlaşması'nı ellerimizle yırtmayı göze alsak bile bu serüvenin sonu nereye uzanacaktı?

☆

Lozan Antlaşması'nı ellerimizle yırtabilir miydik?

Sonra her yıl Lozan'ın yıldönümünde Anıtkabir'i ziyaret edip çelenkler koyabilir miydik? Anıtkabir'in anı defterine neler yazabilirdik?

İsmet Paşa'yı Lozan kahramanı diye anarken, biz neyin kahramanı olacaktık?

☆

Ekonomide Sevr'in siyasette Sevr'i gündeme getireceğini çeyrek yüzyıldır söyleyenlerin dillerinde tüy bitti. Osmanlının borç ekonomisini yeni bir marifetmiş gibi benimseyenlerin ulusal çıkarları durmadan geriye iterek bir avuç dışa bağımlı sermayecinin çıkarını her şeyden üstün tutanların otuz yıldır ektikleri, sürgünlerini vermiştir.

Ülkemizi "Pan Hellenizm-Siyonizm-Araratizm"den oluşan şeytan üçgenine kıstırmak isteyenlerin hangi tarihsel kökenin tohumları olduğu bin kez yinelendiğinde omuzlarını silkenler, Limni bunalımında belki gözlerini açarlar.

Kimsenin kuşkusu olmasın ki uzun yıllardan beri süregelen aymazlık politikası, Türkiye'yi Sevr ile Lozan arasındaki uçuruma yaklaştırmıştır.

Limni Sorunu ve Yunan Tezinin Geçerliği...

HÜSEYİN PAZARCI *SBF Öğretim Üyesi — 21 kasım*

Osmanlı İmparatorluğu'nun İtalyan ve Balkan savaşlarını kaybetmesi sonucu o tarihe kadar Osmanlı egemenliğinde bulunan Ege adalarının geleceğini saptamak, Avusturya-Macaristan, İtalya, İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya'dan oluşan Avrupalı devletlere bırakılmıştır. Nitekim, 17-30 Mayıs 1913 tarihlerinde Osmanlılar ile Balkan devletleri arasında gerçekleştirilen Londra Antlaşması (madde 5) ile 1-14 Kasım 1913 tarihlerinde Osmanlılar ile Yunanistan arasında gerçekleştirilen Atina Antlaşması (madde 15) bu yetkiyi adı geçen altı Avrupalı devlete tanımıştır. Bunun sonucunda da anılan devletler başka Ege adaları yanında Limni'nin egemenliğini de Yunanistan'a bırakmayı uygun görmüşlerdir. Ancak Avrupalı devletler bunu yaparken bu adaların Yunanistan tarafından tahkim edilemeyeceğini ve askeri amaçlara yönelik olarak kullanılamayacağını da açıkça kabul etmişler ve bu kararlarını 13 Şubat 1914'te Yunanistan'a ve 14 Şubat 1914'te Osmanlı İmparatorluğu'na resmen bildirmişlerdir. Bu durum, 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması'nın 12. maddesi ile Limni Adası'nın adı da açıkça belirlenerek yeniden doğrulanmıştır (1).

Öte yandan, yine 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin 4. maddesi Çanakkale ve İstanbul boğazları ile Marmara Denizi adalarının askerden arındırılacağını öngörürken, 3. fıkrasında kimi Boğaz önü adalarını ve Limni Adası'nı da bu çerçevede saymaktadır (2).

20 Temmuz 1936 tarihli Montreux Boğazlar Sözleşmesi ise, Türk boğazlarının yeniden silahlandırılmasını ve askerileştirilmesini kabul ederken Limni'nin statüsüne ilişkin herhangi bir hüküm içermemektedir. Gerçi Montreux Sözleşmesi'nde Limni'nin askerden arındırılacağını da öngören Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin 4. maddesi yer almamaktadır. Ancak, büyük bir bölümü Türk boğazlarının askerden arındırılmasını düzenleyen bu hükmün Montreux Sözleşmesi'nde yer alması zaten beklenemezdi. Buna karşılık, Montreux Sözleşmesi'nin başlangıcı, bu sözleşmenin Türk boğazları ile ilgili olarak ve Türkiye'nin güvenliği göz önünde tutularak yapıldığını bildirmektedir (3). Yine, sözleşmeye ekli bir protokol, *"Türkiye, işbu sözleşmenin başlangıç kesiminde tanımlandığı biçimde boğazlar bölgesini hemen yeniden askerileştirebilecektir"* (4) derken, Limni ve öteki Yunan Adaları için böyle bir olasılıktan söz edilmemektedir.

YUNAN TEZİ

Hukuksal statüsü yukarıda belirttiğimiz temel belgelerle koşullanan Limni Adası'nın askerden ve askeri donanımdan arındırılmış statüsü 1970'li yıllarda Türkiye ile Yunanistan arasında ortaya çıkan uyuşmazlık konularından birini oluşturmuştur. Nitekim, Yunanistan Limni'nin askerden arındırılmış statüsünün Montreux Sözleşmesi ile ortadan kalktığını ileri sürmeye başlamıştır. Yunanistan'ın bu konudaki ana tezi iki iddia üzerine kurulmaktadır: (5)

Birincisi, Montreux Sözleşmesi, Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin yerini tam anlamıyla alarak, Türk boğazları ile Limni gibi Yunanistan'a ait boğaz önü adaları da askerileştirme ve silahlandırmaya açılmışlardır. Zira, Montreux Sözleşmesinin başlangıcı, bu sözleşmenin Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin yerine geçtiğini bildirmektedir. İkinci Yunan iddiasına göre ise, dönemin Türk Dışişleri Bakanı *Tevfik Rüştü Aras* Montreux Sözleşmesi'nin TBMM'ce onaylanması sırasında Limni'nin statüsünün de Türk boğazları ile aynı yönde değerlendirileceğini doğrulamıştır.

Yunanistan'ın birinci iddiası incelendiğinde, Montreux Sözleşmesi ile Limni Adası'nın statüsünün Türk boğazları ile aynı biçimde değerlendirilmesinin gerektiği konusunda hukuksal kuşkular vardır. Zira her ne kadar Montreux Sözleşmesi'nin başlangıcında bu sözleşmeyi Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin *"yerine koymak"*tan söz edilmekte ise de, aynı başlangıçta bu son sözleşmenin, *"Türkiye'nin güvenliği ve Karadeniz'de kıyıdaş devletlerin güvenliği çerçevesinde"* düzenlendiği bildirilmektedir. Başka bir deyişle, Montreux Sözleşmesi'nin amacı özellikle Türkiye'nin güvenliğinin sağlanması olduğuna göre, bu durumun Türk boğazları ve Limni'nin aynı statüde değerlendirilmesini hukuksal açıdan gerektiren bir veriyi oluşturması olasılığı zayıftır. Nitekim, Montreux Sözleşmesi'ne ek protokol da yalnızca Türk boğazlarının askeri-

leştirilmesini öngörmekte ve Limni'yi ele almamaktadır.

Yunanistan'ın ikinci iddiasına gelince, dönemin Dışişleri Bakanı Tevfik Düştü Aras'ın Montreux Sözleşmesi'nin TBMM'ye sunulması sırasında şu cümleyi kullandığı bir gerçektir: *"1923 Lozan mukavelesi ile gayri askeri hale ifrağ edilmiş olan komşumuz ve dostumuz Yunanistan'a ait Limni ve Samotraki adalarına dair olan hüküm de Montreux mukavelesi ile kalkmış oluyor, demektir ki bundan da ayrıca memnunuz"* (6).

Bugünkü Türk görüşünü zayıflatıcı öğeler içeren bu sözlerin gerçekte hukuksal değeri nedir? Bu çerçevede incelendiklerinde Aras'ın sözleri, Limni'nin statüsüne ilişkin olarak Montreux Sözleşmesi'ndeki boşluğun bir değerlendirmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak söz konusu değerlendirmenin, hukuksal verilerin bilimsel olarak incelenmesi sonucu ortaya atıldığı konusunda Aras'ın sözlerinde herhangi bir veriye rastlanmamaktadır. Bunun tam aksine, Aras'ın yukarıda bildirdiğimiz sözlerinin devamı Aras'ın bu bildirisinin siyasal amaçlı bir iyi niyet gösterisi olarak değerlendirilmesini olanaklı kılmaktadır. Zira, T.Rüştü Aras sözlerini aynen şöyle sürdürmüştür: *"Bu münasebetle yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasetinin bir vasfını da tekrar kaydetmek isterim: Kendimiz için iyi gördüğümüzü dostlarımız için de iyi görmek ve hakkımızda nareva telakki ettiğimiz her şeyi yalnız dostlarımız için değil, fakat hiçbir devlet hakkında temenni etmemek."*

YUNAN GÖRÜŞÜ GEÇERLİ OLABİLİR Mİ?

Hukuksal açıdan anlamı tartışmalı böyle bir bildirinin tek taraflı bir hukuksal işlem olarak Yunanistan lehine haklar doğurabilmesi için bunun başka verilerle de desteklenmesi gerekmektedir. Zira, uluslararası yargı kararları bir devlet lehine tek taraflı hukuksal işlemler aracılığıyla bir hakkın doğabilmesi için ilgili tarafların aynı yönde açık, kesin ve istikrarlı bir davranış içinde bulunmaları gerektiğini kabul etmektedir. Nitekim, Uluslararası Adalet Divanı, Minguiers ve Ecrehous adaları davasına ilişkin 17.11.1953 tarihli kararında anılan adaların Fransa'ya karşı İngiltere'ye ait olduğuna karar verirken, Fransa'nın bu konudaki tutarsız ve istikrarsız davranışları divanın gerekçelerinden biri olmuştur (7).

Oysa sorun, belirtilen açıdan incelendiğinde, en başta Türkiye, T.Rüştü Aras'ın sözlerine Yunanistan tarafından verilmeye çalışılan anlamı doğrulayacak bir tutum içinde olmamıştır. Nitekim, Türkiye'nin bugünkü görüşü de bunun aksini göstermektedir. Ama bundan daha da önemlisi, Yunanistan da Limni'nin askerileştirilmesi ve silahlandırılması konusunda her zaman tutarlı ve istikrarlı bir davranış içinde görünmemektedir. Zira, birkaç gün önce Türk basınında yer alan 1969 tarihli bir Yunan notasından anlaşılacağı gibi, Yunanistan, Limni ayırımı yapmadan ve Ege'deki Yunan adalarının tümü ile ilgili olarak, herhangi bir askerileştirmeye ve silahlandırmaya gitmediğini ve anlaşmalarına bağlı kaldığını bildirmek suretiyle o tarihlerde Limni'ye ilişkin herhangi bir özel yetki iddiasında bulunmamıştır.

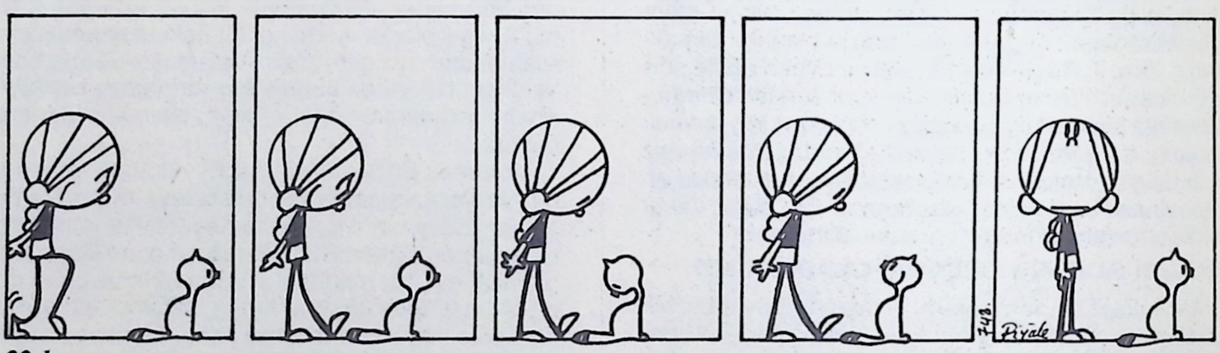
Montreux Sözleşmesi ile ilgili yukarıda belirttiğimiz veriler karşısında salt bu sözleşmeye dayanan Yunan iddialarının hukuksal geçerliliklerinin tartışmalı olduğu açıktır. Buna karşılık, Lozan Barış Antlaşması'nın 12. maddesi yürürlükte olduğuna göre, bu maddede öngörüldüğü gibi Limni'nin askerden ve silahtan arındırılmış statüsünün sürdüğünü bildirmek hukuksal açıdan yadsınmayacaktır. Bu hukuksal tartışmalar nedeniyle olsa gerek ki, Yunanistan birkaç yıldan beri Limni'yi NATO as-

22 kasım
Ermeni terörist — Yarınki gazeteleri, televizyonu bir düşün... Bütün dünya yine Türklerin barbarlığından söz edecek!..

keri planlaması ve manevraları içine sokmak suretiyle askerileştirme ve silahlandırma girişimlerini, en azından NATO üyesi devletlerce ve başarabilirse Türkiye tarafından da tanınan, bir hukuksallaştırma denemesi içindedir. Oysa, bu girişimlerin amacı NATO manevraları ya da savunma planlamasını çoktan aşmakta ve Limni'nin Türkiye'ye karşı silahlandırılmasının sağlanması olmaktadır. Bunu da büyük bir olasılıkla 10 Şubat 1947'de İtalya ve Yunanistan dahil, müttefikler arasında yapılan barış anlaşması ile silahtan ve askerden arındırılmış statüleri kabul edilen öteki adaların ve Lozan Barış Antlaşması'nın 13. maddesi ile askerden arındırılan adaların silahlanması izleyecektir. Zira, daha şimdiden Yunan yazarlar bu adaların statüsüne ilişkin olarak temel koşulların değiştiğini ve rebus sic stantibus ilkesi gereğince bunların silahlandırılabileceğini ileri sürmeye başlamışlardır. Yöneticilerimizin ve diplomatlarımızın bu konuda hukuksal ya da siyasal açıdan Türkiye'yi zor durumlara sokacak söz ve girişimlerde bulunmamaya özen göstermesi Türkiye'nin meşru çıkarları bakımından çok önemlidir.

(1) Bkz. Seha L. Meray (çev.) Lozan Barış Konferansı-Tutanaklar, Belgeler. Ankara, SBF yayını, takım II, cilt 2, 1973, s. 6.
(2) Aynı yapıt, s. 60.
(3) Bkz. Seha L. Meray ve Osman Olcay (çev.) Montreux Boğazlar Konferansı, Tutanaklar, Belgeler, Ankara, SBF yayını, 1976, s. 461.
(4) Bkz. aynı yapıt s. 476.
(5) Örneğin, Yunan Dışişleri Bakanlığı Hukuk Danışmanı *Economides* bir makalesinde özellikle bu veriler üzerinde durmaktadır. Bkz.: *"La pretendue obligation de demilitarisation de L'ile de Limnos"* Revue Hellenique de droit international, 1981, s. 7-15.
(6) TBMM Zabıt Ceridesi, cilt 12, devre V. 81. İnikad, 31.7.1936 Cuma, s. 309.
(7) C.I.J. Recueil, 1953, s. 47 ve devamı.

22 kasım *Piyale Madra*

Limni, Türkiye ve Sovyetler Birliği

ERGUN BALCI — *21 kasım*

Andreas Papandreu'nun Limni Adası konusunda oynadığı oyundan tedirgin olan bir ülke daha var: Sovyetler Birliği.

Aslında bu aşamada Sovyetler'in olaydan ne denli tedirgin olduğunu kestirmek güç.

Moskova'nın, değişik nedenlerle, Limni Adası'ndaki Yunan Silahlı Kuvvetleri'nin NATO'ya tahsis edilmesinden Türkiye gibi tedirgin olduğunu düşünmek herhalde yanlış olmaz. Çünkü Çanakkale Boğazı'nı kontrol eden Limni Adası büyük stratejik öneme sahip. Bu adadaki üslerden, Ege ve Boğazlardan geçebilecek Sovyet donanması çok zor duruma düşürülebilir. Bu bakımdan Limni'deki Yunan kuvvetlerinin NATO'ya tahsis edilmesi ve adanın ileride NATO tatbikatlarına dahil edilmesi olasılığı Sovyetler Birliği'ni herhalde büyük ölçüde tedirgin eder.

Ancak bu aşamada NATO içinde ciddi bir bunalım başgöstermiş ve ittifakın güneydoğu kanadında Türkiye ile Yunanistan arasında gerginlik yine artmıştır. Bu da Moskova'nın olumlu karşılayacağı bir gelişmedir. Böylece Limni krizi, Sovyetler Birliği için bir yandan hiç de hoş olmayan olasılıkları gündeme getirirken, öte yandan da NATO içinde, herhalde memnunlukla izledikleri bir sürtüşme ve bunalıma yol açmıştır. Sanırız, Moskova açısından ideal çözüm, bunalımın daha bir süre devam edip NATO'nun yıpranması, ama sonunda Türk tezinin kabul edilerek NATO'nun, örgüte tahsis edilen Yunan kuvvetlerini geri çevirmesidir.

Böylece ilginç bir rastlantı olarak Türkiye ve Sovyetler Birliği, değişik nedenlerle Limni Adası'nın silahlandırılmasını ve NATO tatbikatlarına dahil edilmesini istemiyorlar. Türkiye doğal olarak burnunun dibindeki Yunan adalarının silahlandırılmasını kabul edemez. Sovyetler Birliği ise, adaların günün birinde NATO tarafından kullanılması olasılığından çekindiği için Yunanistan'ın buraları silahlandırmasını istemez.

Sonuç olarak Ege'de Türkiye ile Sovyetler Birliği'nin çıkarları aynı doğrultudadır. İki ülke de Yunan adalarının silahlandırılmasını ve Atina'nın Ege'de karasularını 12 mile çıkarmasını istemiyor. Yunanistan'ın Ege'de karasularını 12 mile çıkarması, Akdeniz'e giden Sovyet gemileri için de zorluk yaratır. Moskova, gerçi Limni'nin silahlandırılmasına karışamaz, ama karasuları ya da kıta sahanlığı tartışmalarında Yunanistan'ın karşısında yer alabilir.

Bu noktada şu soru akla gelebilir: Papandreu, Limni konusundaki çıkışının Sovyetler Birliği'ni te-

dirgin edeceğini bildiği halde neden böyle davranmıştır?

Sanırız Yunan Başbakanı, Kıbrıs sorununa güvendiği için böyle davranmakta bir sakınca görmemiştir. Papandreu, sürekli olarak Türkiye'nin Kıbrıs'ı bölmek istediği tezini işlemekte ve bu çabalarında da etkili olabilmektedir. Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler, Kıbrıs konusunda Papandreu'ya daha yakın bir tutum içindedirler. Yunan Başbakanı Limni'ye ilişkin çıkışına karşın, Kıbrıs konusunda sosyalist ülkelerin desteğini kaybetmeyeceğine inanmaktadır.

Türkiye'nin Limni olayından ötürü, serinkanlılığını yitirip Kıbrıs'ta tutumunu sertleştirmesi ise Papandreu'nun ekmeğine yağ sürecektir.

Papandreu'nun Türkiye'yi tecrit etme planında, Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkelerin önemli bir yeri vardır. Oysa Yunan Başbakanı'nın Ege'ye ilişkin tasarıları, Türkiye'nin olduğu kadar Sovyetler Birliği'nin çıkarlarına da ters düşmektedir.

Papandreu'nun elinde en büyük koz Kıbrıs'tır. Yunan Başbakanı gerek Sovyetler Birliği'nde, gerekse diğer sosyalist ülkelerde Türkiye'nin Kıbrıs'ı bölmeye çalıştığını ileri sürerek destek sağlamaktadır. Türkiye, Yunan Başbakanının bu iddiasını çürütüp, Kıbrıs'ta hedefinin bağlantısız, bağımsız iki toplumlu bir federasyon olduğunu etkin biçimde dünya kamuoyuna anlatabilirse, Ege anlaşmazlığında Sovyetler Birliği ile sosyalist blokun diğer ülkelerini arkasına alabilir. Zira Moskova'nın en büyük korkusu, Kıbrıs'ın bölünerek bir NATO üssü olmasıdır.

Denebilir ki Moskova, çıkarları aynı doğrultuda olsa bile Ege'de Türkiye'yi neden desteklesin? Örneğin, karasularının 12 mile çıkartılmasını Türkiye'nin kabul etmeyeceğini nasıl olsa biliyor. Kendisi geri planda kalıp Türkiye ile Yunanistan'ın kapışmasını seyreder.

Bu bir görüştür. Ama bu takdirde Türkiye'yi gücendirir. Oysa Sovyetler Birliği için *yumuşak karnında* bulunan 50 milyonluk Türkiye'nin güvenebileceği bir komşu olması ve dostluğu önemlidir.

Moskova, çıkarları açısından, Yunanistan için Türkiye'nin dostluğundan vazgeçmez. Türkiye akılcı bir diplomasi ile, Ege konusunda Sovyetler Birliği ile diğer Doğu Bloku ülkelerinin desteğini sağlayabilir.

Papandreu son zamanlarda ustaca çıkışlar yapmaktadır.

Ama unutmamalı ki, ustalar da kendi oyunlarına gelebilirler.

22 kasım

Halefoğlu, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nden çekildi

Konsey 'hayır' dedi

FATİH GÜLLAPOĞLU — *23 kasım*

STRASBORG—Türkiye'nin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nde başkanlık hakkı konusundaki tartışmalar, yeni boyutlar kazandı. Üye ülkeler arasında önceki gece yapılan toplantıda bir sonuca varılmadı. Dışişleri Bakanı **Vahit Halefoğlu,** bu durumu protesto ederek dünkü Bakanlar Komitesi toplantısına katılmadı. **Halefoğlu,** Türk gazetecilerine yaptığı açıklamada, **"Başkanlık hakkımız verilinceye kadar Türkiye'nin Dışişleri Bakanı olarak Avrupa Konseyi'nde bakanlar düzeyindeki toplantılarına katılmayacağız"** dedi. Türkiye'nin bu dönemde başkanlık hakkını alamayacağı, konunun komitenin gelecek toplantısı gündemine kalacağı sanılıyor.

(Ankara Büromuzun haberine göre, Başbakan Özal Avrupa Konseyi'nde Türkiye'nin bundan sonra büyükelçi düzeyinde temsil edileceğini bildirerek, **"Ne yapacağımıza daha sonra karar veririz zannediyorum. Bundan sonra bakanımız gitmez. Orada büyükelçimiz var"** dedi. Özal, **"O kadar önemli bir yer değil. Kendileri bilir"** diye konuştu.)

Türkiye, 1981'de sırası geldiği halde, 12 Eylül koşulları nedeniyle Bakanlar Komitesi Başkanlığı hakkından feragat etmişti. Önceki gece 2,5 saat süren ve yalnızca dışişleri bakanlarının katıldığı özel toplantıda, **Halefoğlu,** Türkiye'nin başkanlık hakkını kullanmak istediğini söylemiş, aksi takdirde kendisinin toplantılara katılmayacağını bildirmişti. Ancak, yapılan görüşmelerde bir sonuca varılamamıştı. Bu toplantının arkasından yine dışişleri bakanlarının katıldığı ve Konsey Genel Sekreteri **Oreja**'nın verdiği yemekte de belirleyici bir sonuç elde edilememişti. Bunun üzerine **Halefoğlu,** Fransa'nın Avrupa işleri ile görevli Devlet Bakanı **Ronald Dumas** ile dün sabah Bakanlar Komitesi Toplantısı'ndan önce ikili bir görüşme yaptı. Halefoğlu, **Dumas**'ya **"Bu durum-**

da bugünkü (dünkü) toplantıya katılmayacağını" bildirdi.

Halefoğlu'nun katılmadığı, Türkiye'nin Daimi Temsilcisi Büyükelçi **Filiz Dinçmen** tarafından temsil edildiği toplantıda Dönem Başkanı **Ronald Dumas** bir konuşma yaparak, başkanlık sorununu şöyle dile getirdi:

"Türkiye'nin başkanlık konusunu gelecek toplantının gündemine koyalım. Burada gerek delegasyon toplantılarında, gerekse diğer temaslarda görüşmeyi sürdürüp, çözüm arayalım. Kısacası, sorunu her düzeyde ele alalım."

Böylece Türkiye'nin talep ettiği nisan 1985-kasım 1985 dönemi başkanlığı konusu, Bakanlar Komitesi'nin 1985 nisanındaki toplantısının gündem konusu olacak. Ancak sorun bu arada yapılacak delegasyon toplantılarında da ele alınacak.

6 Kasım 1983 genel ve 25 Mart 1984 yerel seçimlerinden sonra Türkiye artık demokratik rejime döndüğü gerekçesiyle, başkanlık hakkını sıra beklemeksizin kullanmak istemişti. Avrupa Konseyi'nde Bakanlar Komitesi Başkanlığı her 6 ayda bir, İngilizce alfabeye göre, sıra ile bir ülkeden diğer bir ülkeye geçiyor. Dün öğleden sonra Fransa'nın Federal Almanya'da devrettiği dönem başkanlığının yardımcılığını normal alfabetik sıraya göre Yunanistan yürütecek. Yunanistan, nisan 1985-kasım 1985 döneminde de dönem başkanlığına gelecek.

Eğer Türkiye'nin dönem başkanlığı isteği kabul edilseydi, dünden itibaren Türkiye Dönem Başkanlığı Yardımcılığı'nı üstlenecekti.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi sonbahar dönemi toplantıları dün sona erdi. Böylece bu toplantılarda Türkiye'nin isteği doğrultusunda bir karar alınamamış oldu.

Dün sabahki Bakanlar Komitesi Toplantısı'na katılmayan Vahit Halefoğlu, Türk basın mensuplarına şu açıklamada bulundu:

"Dün (önceki) geceki Dışişleri Bakanları Toplantısı'nda ben, isteğimiz kabul edilmediği takdirde bundan sonraki toplantılara katılmayacağımı açıklayan bir konuşma yaptım. Bunun üzerine birçok bakan söz aldı. Bunların kimi lehte, kimi daha az lehte, büyük bir kısmı da kendilerine göre uzlaşma formüllerini kapsayan konuşmalar yaptılar. Ben konuyu bir prosedür konusu olarak gördüğümü ve 1981'de kendi iradesiyle başkanlık görevinden feragat eden Türkiye'nin demokratik rejime geçmesi ve Türk parlamenterlerinin Avrupa Assamblesi'nde temsil edilmeleri nedeniyle, Türkiye'nin sıra beklemeksizin başkanlık hakkını kullanabileceğini ifade ettim."

Görüşmenin **"informel"** nitelik taşıması nedeniyle, amacın sadece **"konsensüs"**e varılmak olduğunu, ancak buna varılamadığını belirten Halefoğlu, **"Bu durum karşısında bugünkü "dünkü" toplantıya katılamıyorum"** dedi.

Halefoğlu şöyle devam etti:

"Şimdi top onların bahçesinde. Onların düşünüp karar vermesi gerekiyor."

KAPALI TOPLANTILARDA NE OLDU?

Avrupa Konseyi'ndeki bu gelişmelerin ilginç perde arkası hikâyeleri var. Önceki gece yapılan gayri resmi toplantıdan sonra Genel Sekreter **Marcelino Oreja**'nın verdiği yemekte ilginç bir görüntü yaşantı. Halefoğlu, yemekte Dönem Başkanı Fransız Dumas'nın yanında yer aldı. Ancak bunun hemen ardından Kıbrıs Rum Yönetimi Dışişleri Bakanı **Yakovu**, Halefoğlu'nun yanına oturdu.

Yunanistan'ın Avrupa işlerine bakan Devlet Bakanı **Pagalos** da Halefoğlu-Dumas ikilisinin tam karşısına geçti. Nitekim, Halefoğlu delegasyon üyelerine yemekten bahsederken, **"Yahu, adamlar Dumas** ile özel **konuşmamı marke etmek için ellerinden gelen** gay**reti gösterdiler"** sözlerini kullandı.

Ama Dumas - Halefoğlu yakınlığı yalnızca yemekte kalmadı. Nitekim dün sabahki Dumas - Halefoğlu görüşmesinde sorunun zamana bırakılması yaklaşımı dile getirildi. Ve Halefoğlu'nun protesto ederek katılmadığı Bakanlar Konseyi toplantısında Dumas, sorunu 1985 nisanına bırakarak hem Türkiye ile ilişkilerini daha büyük boyutlarda zedeleyici tartışmalara bir anlamda kapıyı kapatmış olurken, hem de Türkiye'nin başkanlığına karşı çıkan ülkeleri tatmin etmiş oldu. Dumas'nın Halefoğlu ile yaptığı temaslar ve tavrı Türk delegasyonu tarafından Türk-Fransız ilişkilerinde geliştirilmek istenen yumuşama açısından **"olumlu bir gayret"** olarak değerlendirildi.

Önceki geceki kapalı toplantıda İzlanda, Danimarka, Fransa ve Türkiye'ye karşı ılımlı olan İtalya yoktu. Türkiye'nin başkanlığına karşı çıkan ülkelerin - ki Yunanistan ve Kıbrıs Rum Yönetimi'nin duygusal olarak değerlendirilebilecek yaklaşımları bir kenara bırakılırsa- birleştikleri nokta, Türkiye'nin henüz demokrasiye tam anlamıyla dönmediğine ilişkin kuşkularından kaynaklanıyor.

Nitekim Halefoğlu'nun önceki geceki toplantıda **"Türkiye'nin demokrasiye dönüp dönmediği meselesini ben burada tartışmam. Bu mesele bizim için bitmiştir"** demesine karşın Türkiye'nin başkanlığına karşı çıkan ülkelerden İsveç'in Dışişleri Bakanı **Bodström** söz aldı. Öğrenildiğine göre Bodström, **"Bunu biz Türkiye'nin tartışılmayacağı anlamında algılamıyoruz. Türkiye hakkındaki görüşlerimizi mahfuz tutuyoruz"** diyerek, Türkiye'nin her an Konsey gündemine getirilebileceği yolunda ince bir tehdidi de dile getirdi.

BUNDAN SONRA NE OLABİLİR?

Konsey Hukuk Müşavirliği'nin sonbahar dönemi toplantısında ortaya çıkan durum hakkında bir yorumu bulunuyor. Hukuk Müşavirliği'nin yorumuna göre sorun **"olağanüstü"** ve bu tür durumlarda oy yapılması gerekiyor. Oylamada sonucu, ancak üçte iki çoğunluk belirliyor.

Dumas'nın açıklamasından anlaşılacağı üzere normal şartlar altında konu 1985 ilkbaharına kadar **"her düzeyde"** ele alınacak. Bu arada bir karar alınmadığı takdirde konu dışişleri bakanlarının nisan 1985'teki toplantısında gündeme gelecek. Eğer Yunanistan'ın nisan 1985'te alacağı başkanlığın ardından başkan yardımcılığını alacak olan İzlanda razı olursa, Türkiye 1985 ilkbaharında diğer ülkelerin de rıza göstermesi halinde başkan yardımcısı olacak.

"Peki Türkiye Yunanistan'ın yanında başkan yardımcılığını yürütür mü?" yolunda akla gelebilecek bir soruyu Dışişlerinin **"üst düzeydeki"** bir yetkilisine yöneltti̇ğimizde aldığımız yanıt, **"Ne olacak, başkan yardımcılığını üstleniriz, ama Yunanistan'ın başkanlık görevi bitene kadar Türk Dışişleri Bakanı, başkan yardımcılığı koltuğuna oturmaz"** oldu.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
Üniversite Hazırlık Kursları
Beklemeliler 3 Aralık
Akşam Kursu 3 Aralık
Sömestr Kurs Kayıtları Başlamıştır
Laleli İstanbul 522 75 74 - 528 64 37

61. Yıl; Sayı: 21640 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 25 Kasım 1984 Pazar

Başbakan Özal iskemle üstünden seslendi:

'Yunanistan korkuyor'

Başbakan Özal, Türkiye'nin 50 milyon, Yunanistan'ın 9 milyon olduğunu, ama Yunanistan'ın korkmasına neden olmadığını söyledi.
Özal, NATO'dan bir formül gelmediğini, Türkiye'nin de bir NATO formülü düşünmediğini açıkladı. "Haklarımızı nasıl koruyacağız?" sorusuna, "Zamanı geldiğinde görürsünüz" karşılığını verdi.

HASAN UYSAL

MERZİFON / KASTAMONU — Başbakan Turgut Özal, Yunanistan'ın 9 milyon, Türkiye'nin ise 50 milyon nüfusa sahip olduğunu, Yunanistan'ın Türkiye'den korktuğunu, ancak korkmasına bir neden olmadığını söyledi. Özal, Limni'den başka diğer Yunan adalarınında silahlandırıldığını tahmin ettiklerini açıkladı.

Başbakan Turgut Özal, önceki gün başlattığı İç Anadolu gezisinde, dün Kastamonu ve ilçelerinde incelemeler yaptı. Dış ve iç politik konularda geniş açıklamalar yapan Başbakan dün sabah Suluova'da bir iskemleye çıkarak yaptığı konuşmada, Yunanistan'la ilişkilere değindi. Özal konuşmasında, "Yunanlı, Limni Adası, falan pek önemli işler değil. Onlar 9 milyon nüfusa sahip, biz 50 milyon nüfusa sahibiz. Arada dağlar kadar fark var. Bugün o bizden korkuyor. Ben onu biliyorum. Korkmasına da sebep yok. Biz onu ufak bir devlet olarak görüyoruz. Komşu diyoruz. Komşularımızla da kötü geçinmek istemiyoruz, ne zorumuz var. Geldi iki defa dersini alıp gitti." dedi.

Başbakan Özal'a dış politika konusundaki sorular ve yanıtları şöyle:

— Siz Yunanlılara çiçek uzatınız, buluşalım dediniz. Vizeyi kaldırdınız, sonuç ne oldu?

ÖZAL — Bundan vazgeçmiş değiliz. Ama, kimse haklarımızdan vazgeçtik sanmasın. En son Limni hadisesinde biz açıkgözlülükle meseleler çözülmez dedik. Meseleleri daha kötüye götürür dedik. Biz bu meseleleri bütünüyle konuşuruz. Adalar dahil herşeyi konuşuruz. Belki çözüm yolu da bulunur. Ama çözüm için açıkgözlülük, yol değildir. Bugün karşılıklı olarak güvensizlik var. Öyleyse oturalım konuşalım, tehlike doğudan geliyor denildikçe, güvensizlik olacaktır. O vakit insana burada ne arıyorsun, git öbür pakta git denir. Bu bir acayip mantıktır. Aynı pakta ise oturur meseleleri konuşuruz.

— Yunanistan sürekli uluslararası hukuku dinlemiyor, birtakım emrivakiler yapmaya çalışıyor. Ne dersiniz?

ÖZAL — Bu tarihi gelişmede böyle. Tarihe baktığımız zaman aynı hadiseleri görürsünüz. Yunanistan'ın bağımsızlığını aldığı 1800'lerden bu yana kendisini bir nevi Avrupa'nın şımarık çocuğu görüyor. Avrupa devletlerinden de hakikaten destek görmüş. 1894 Türk - Yunan harbinde kışkırtmalarla, kendisi bu harbi açıyor. Mağlup oluyor... Ardından Anadolu macerası, aynı şey. Bütün bunlar aslında Yunanistan'ın kendi hadiseleridir. Yoksa ne Osmanlı'nın ne de Türkiye'nin meselesi olmuştur. Biz devamlı bunlarla iyi geçinmeyi düşünmüşüzdür. Hatta Anadolu'daki maceradan sonra Atatürk, büyüklük göstermiş, oturup bunlarla biraraya gelmiş. Zamanla pakt ve Balkan İttifakı gibi yakınlaşma oluşmuş. Ben de aynı düşüncedeyim. Doğrusu da budur. Türk - Yunan halkı arasında bir kavga düşünülemez. Bunu yapan 3-5 politikacıdır, o kadar yani.

— Şu an bir fiili durum doğdu. Bu nasıl ortadan kalkacak? Biz ne yapacağız?

ÖZAL — Her şeyi spesifik olarak cevaplandırmak mümkün değil. Hadiseler statik değil, dinamiktir. Zaman içinde hadiselerin gelişmesine göre, bunlar bugün düşündüğümüzden farklı olabilir. Ama bu konuda kararlı olduğumuzu herkes biliyor.

— Adaların silahlandırılması işini biz nasıl çözeceğiz?

ÖZAL — Bu konu silah olmuş olmamış, biz diğer adalarda da silah olduğunu tahmin ediyoruz, resmen söylemeseler bile... Bütün bunların hepsinin oturulup konuşulması lazım. Konuşmadan yanayız. Ama bu ikili meseledir. Sadece adaların silahlanması meselesi değil. Bütün Ege meselesi, tüm görüşülmesi lazım. Bir denge yapılması için bu sistem içinde yapılması lazım.

— Bu konunun ayrıntıları ve detayları belli mi?

ÖZAL — Bu, konuşmalara başlamakla olur. Ama detayını şu anda söyleyemem. Vaktiyle Papandreu iktidara gelmeden evvel bu görüşmeler başlamıştı. Müsteşarlar ve teknisyenler seviyesinde bazı adımlar atılmış ama ne vakit Papandreu iktidara gelmiş o işi askıya almış. Mamafih ifade ediyim, iyi de yapmamış.

(Arkası Sa. 10, Sü. 1'de)

İSKEMLEDEN DIŞ POLİTİKA — Dün sabah Suluova ilçesinde, meydanda bir iskemlenin üzerine çıkan Başbakan Turgut Özal, etrafına toplananlara Yunanistan'la ilişkileri anlattı. (Fotoğraf: a.a.)

KASTAMONU'dan

YALÇIN DOĞAN

Hırçın komşuya dikkatli halk

YALÇIN DOĞAN

KASTAMONU — "Önümüzdeki dört yıl içinde daha çok iş yapacağız. İnşallah önümüzdeki on yıl içinde Türkiye'yi dünyanın sayılı ülkelerinden biri haline getireceğiz".

Çorum-Amasya-Kastamonu yöresinde son iki gün içinde yaptığı konuşmalarda Başbakan Turgut Özal her fırsatta söylediği yukardaki sözlerle şu iki noktanın altını çizmiş oluyor:

1- Özal erken seçimi düşünmüyor. Mecliste yer alan muhalefet, son kamuoyu yoklamalarına göre halkın desteğini yitirdi.

(Arkası Sa. 10, Sü. 1'de)

Mücevhere vergi iadesi

Başbakan açıkladı: Silah ve uyuşturucu dışında, kaçak giren altın, ziynet eşyaları, kürk ve saat parçaları ithal edilecek. Altın ve mücevheri Merkez Bankası getirip piyasaya verecek. Mücevher, faturalı yaşama girecek. Kira düşünülecek. Vergi iadesine yeni mallar kokulacak. Sit alanları yeniden belirlenecek.

KASTAMONU (Cumhuriyet) — Başbakan Turgut Özal, SİT alanlarının yeniden belirlenmesi için çalışma yapılmasını istedi. Özal'ın açıklamasına göre faturalı yaşama ilişkin olarak yılbaşından itibaren vergi iadesi oranlarının yükseltilmesine ve vergi iadesine girmeyen yeni maddelerin kapsam içine alınması kararlaştırıldı. Yılbaşından itibaren silah ve uyuşturucu madde dışında Türkiye'ye kaçak olarak giren başta altın ve ziynet eşyaları, kürk parçaları ile saat parçaları ithal edilecek.

Başbakan Turgut Özal, Amasya Belediye Başkanı'nın SİT alanlarına karşı çıkması ve eleştirmesi sonucu SİT alanları konusunda her yerde çok yakınma olduğunu bu konunun yeniden ele alınacağını bildirdi. Amasya Belediye Başkanı, "Odunluk kömürlük bile SİT alanı gösterildi. Hiçbir şey yapamıyoruz?" deyince Başbakan, "Anlaşıldı artık bunu değiştireceğiz. Olacak iş değil, Konsey zamanında değiştirmişti. Ama çıkardan kanun şikâyetleri çözmedi" dedikten sonra, Genel Başkan Yardımcısı Halil Şıvgın'a bunu not etmesini, yasanın değiştirileceği talimatını verdi. Başbakan Özal, kaçakçılıkla sürekli bir mücadele içinde olduklarını, yabancı sigaranın ithalatıyla sigara kaçakçılığını sona erdirdiklerini belirterek şunları söyledi:

"Kaçakçılıkla ilgili birçok meseleyi si-

(Arkası Sa. 13, Sü. 3'te)

Türk-İş Başkanı bir yılı Cumhuriyet'e değerlendirdi

Yılmaz: Çember daraldı

Yeni yasalar, hür sendikacılık hareketini büyük ölçüde çember altına almıştır. Özal hükümeti de bu çemberin daraltılması yönünde bazı girişimler yapmıştır. Ülkemizde toplu sözleşme düzeni kurulduğundan bu yana böyle bir tabloyla karşılaşılmamıştır. Kamuda muhatabımız kim?

IŞIK KANSU

ANKARA — Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, "toplu pazarlık dönemine yeniden geçişin bir yılını" Cumhuriyet için değerlendirdi. Yılmaz, "Ülkemizde toplu sözleşme düzeni kurulduğundan bu yana, böylesine bir tabloyla karşılaşılmamıştır" dedi.

Toplu sözleşme düzenine şu ya da bu şekilde müdahale alışkanlığının ortadan kaldırılması gereğini belirten Şevket Yılmaz, "Yeni yasalar, hür sendikacılık hareketini büyük ölçüde çember içine almıştır. Özal Hükümeti de bu çemberin daraltılması yolunda bazı girişimlerde bulunmuştur" görüşünü savundu. Sorularımızı şöyle yanıtladı:

— Yasaya göre serbest toplu pazarlığa yeniden dönülmesinden bu yana yaklaşık bir yıl geçti. Bu süreyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

YILMAZ — Geçirdiğimiz ara rejiminden sonra geçtiğimiz toplu pazarlık düzeni, 12 Eylül öncesi hür sendikacılık ve toplu pazarlık düzeninden çok farklı bir karaktere sahiptir: Özel kesimde yapılan toplu sözleşmelere baktığımızda, bakanlıktan yetkisini alabilen sendika, prosedürün gereklerini yerine getirdikten sonra pazarlığını serbestçe sürdürebilmektedir. Ancak taraf bir işveren sendikası üyesi ise, görüşmelerde çeşitli rahatsızlıklar oluyor. Muhatabımızın bu noktada yetkisinin olmadığını anlıyorsunuz. Buna rağmen, kamu kesimindeki güçlükler, özel kesimde görülmemektedir. Kamu kesiminde toplu sözleşme muhatabının kim olacağını bugüne kadar anlamak mümkün olamamıştır. Genel Müdür yetkisizlikten söz eder. Müsteşarı yetkisiz

(Arkası Sa. 10, Sü. 1'de)

ESKİŞEHİR'DE 300 İŞÇİ İÇİN GREV KARARI
Haberi 7. Sayfada

Son dakikanın acısı

Beşiktaş, Altay'ı İstanbul Fenerbahçe Stadı'ndaki maçta Bora'nın golüyle 1—0 yendi. Maçın tek golü yandaki fotoğrafın çekilmesinden 15 saniye önce atıldı. İzmir'in Siyah-Beyazlı oyuncularının bu fotoğrafının çekilmesinden 10 saniye sonra da maç bitti, golün santrası bile yapılamadı.

(Fotoğraf: ASENA OZKAN)

Maçla ilgili diğer haberler Spor'da

CUMHURİYET'E DEMECİ

İnönü: Avrupa Konseyi önemli

Hükümetin, hazırlık yapılmadan bir istekte bulunduğu anlaşılıyor. Özal'ın "Avrupa Konseyi önemli bir yer değil" sözünü doğru bulmuyorum.
AET'yi ben Avrupa içinde bir kuruluş olarak görüyorum. Ve bunun içinde bizim yerimiz vardır. Limni konusuna NATO karışmamalıdır. Başbakan'ın bu konudaki son tutumunu destekliyoruz.

BARIŞ KUDAR

İZMİR — SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, "Cumhuriyet"e yaptığı açıklamada, "Önceden bilmediğimiz hükümetin davranışlarını desteklememiz söz konusu olamaz" dedi. Erdal İnönü Avrupa Konseyi, AET, Limni ve NATO konusundaki sorularımızı yanıtlarken, "Limni ve NATO konusunda Başbakanın son tutumunu destekliyoruz" biçiminde konuştu. İnönü'ye yöneltilen sorular ve yanıtları şöyle:

— Sayın İnönü, Avrupa Konseyi'nde ortaya çıkan dönem başkanlığı sorununu nasıl değerlendiriyorsunuz? Başbakan Özal, "O kadar önemli bir yer değil" demişti. Sizin konuya yaklaşımınız nasıl?

İNÖNÜ — Avrupa Konseyi'nin bizim içinde yer almamız gereken bir Konsey olduğunu her zaman söyledik. Avrupa Konseyi içinde olmanın yararına parti olarak inanıyoruz. Bunun doğru olduğuna inanıyoruz. Kültür, tarih, coğrafya bakımından, siyasi anlayış, demokrasi bakımından bizim Avrupa Konseyi'nde yerimiz vardır ve devam etmelidir. Bununla beraber çeşitli olaylar oluyor ve bu olaylar karşısında hükümetin davranışları şu veya böyle sonuçlar veriyor. Bu son olayda olduğu gibi. Bu davranışların hepsini bizim desteklememiz söz konusu olamaz. Olayların başlangıcından haberimiz olmuyor, sonucunu görüyoruz. Son olayda niçin mesele bu noktaya geldi? Hazırlık yapılmadan bir istekte bulunulduğu anlaşılıyor. Fakat ayrıntılı işlemleri biz yürütmediğimiz için, hükümetin niçin bu duruma geldiğini bilmediğimiz için desteklememiz beklenemez. Ayrıca Sayın Özal'ın, "Avrupa Konseyi o kadar önemli bir yer değil" sözünü doğru bulmuyorum.

— Aynı doğrultuda AET'ye yönelik tepkiler de var. Sayın Başbakan, "Bizim AET'ye mutlaka girmek diye bir meselemiz yok" diyor.

İNÖNÜ — Başbakanın aynı çerçevede yürüttüğü bir yaklaşım var.

(Arkası Sa. 13 Sü. 6'da)

'İktidarın vaatleri kandırmaca'

SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, 10 gün sürecek ve Antalya'da sona erecek olan Ege gezisine Antalya'nın Kuyucak ilçesinde yaptığı bir konuşma ile başladı

Haberi 13. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Doçentin Meyli...

Beyin gücünü en kolay ve cömertçe harcayan ülkelerden biriyiz. Binbir emekle yetişmiş bir öğretim üyesine, bir kulp bulduk mu, gerisi kolay, al gitsin. Bilimsel sınavları başarı ile geçmiş bir öğretim üyesi, profesör mü olacak, hayır, yapmazlar! Nasıl olsa bir siyasal gerekçe bulunur. Oylama gizli. Ver oyunu, engelle doçentin profesörlüğünü.

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Ortopedi ve Travmatoloji Birimi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Orhan Suren profesörlük için gerekli bütün sınavları başarı ile vermiş, fakülte kurulunca yapılan oylama sonucunda profesörlüğü uygun görülmüştür. Üniversite senatosu Doç. Suren ile ilgili fakülte kurulu kararını oylamış ve yapılan "gizli oylama" sonucunda profesörlüğü uygun görmemiştir.

Ne yapsın Doç. Suren?

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Montreal'den

Kanada'da Fransız olmak

OKAY GÖNENSİN

MONTREAL — "Üç dört yıldır hiçbir öğrenci hareketi olmuyor. Bu hareketsizlik de iyi bir şey değil. Üniversitelerde öğrenciler dinamik olmalı, tartışmalı..."

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'te)

Paris'ten

Mitterrand yolun yarısında

SABETAY VAROL

PARİS — Fransa, Batı demokrasileri içinde Devlet Başkanı'na en geniş yetkiyi veren ülke. 1946 - 1958 arası süren Dördüncü Cumhuriyet'in bitmez tükenmez hükümet bu-

(Arkası Sa. 8, Sü. 5'te)

Washington'dan

ABD'de son 6 ayın sorusu: Türk kimdir?

UFUK GÜLDEMİR

WASHINGTON — İran'da İslam Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra bölgeye gelen Amerikalı gazeteciler Türk meslektaşlarına sorarlardı:

— İran'dan sonra Türkiye'de

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'te)

Londra'dan

Kilise ve grevciler kime karşı?

RAGIP DURAN

LONDRA — Hazreti İsa'nın doğumunun 1985. yıldönümüne yaklaşırken Londra'nın sokakları çam ağaçları ve renkli ışıklarla donatılmaya başlandı. Viktoria tevkine göre ta-

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Köln'den

New York'a gidemeyen buraya gelsin

ÜLYA UÇER

KÖLN — Katedrali ve 4711 marka kolonyaları yüzyıllardır Köln'ün simgesidir. Sanat çevrelerine sorarsanız şimdi bunlara bir yenisi ekleniyor: "Art Cologne" 1967'den beri her yıl

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Atina'dan

Papandreu iktidarında 17 Kasım'lar...

STELYO BERBERAKİS

ATİNA — Yunanistan geçen hafta içinde her yılın kasım ayının 10-17'sinde olduğu gibi bu yıl da büyük bir olayı yaşadı. Bundan tam 11 yıl önce albaylar cuntasının tankları

(Arkası Sa. 8, Sü. 3'te)

Brüksel'den

Camiye hoparlör takılırsa...

HADİ ULUENGİN

BRÜKSEL — Geçenlerde televizyondan telefon ettiler. Felemenkçe yayın yapan kanal Belçika'daki Türk işçileri üzerine bir film gerçekleştirmiş, ön gösterisi için çağırıyorlardı.

(Arkası Sa. 8, Sü. 5'te)

Madrid'den

Terörü tırmandıran aşırı sağ mı?

NİLGÜN CERRAHOĞLU

MADRİD — "Yaşasın Eta, yaşasın bağımsızlık, yaşasın Santi Brouard!" Böyle bağırıyorlardı Bask'lılar. Pedagog Santi Brouard'ın cenazesinde Bask ülkesinde Eta örgütünün

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Bölünen kasaba birleştirildi

Fatsa'ya bağlı Yukarı ve Aşağı Çamaş'lar birleştirildi, Çamaş oldu. Çamaş'ların SODEP'li, ANAP'lı belediye başkanları seçimle bire inecek. Bakan Aydın, "Nüfus böylece arttı. Fazla nüfus düşmana karşı güçtür" dedi.

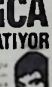
FATSA, (a.a.) — 12 Eylül 1980 öncesi dönemde olaylar nedeniyle ikiye ayrılan Fatsa'ya bağlı Çamaş kasabası dün düzenlenen bir törenle birleşti.

Devlet Bakanı Kâzım Oksay, Aşağı Çamaş ve Yukarı Çamaş'ın birleşmesi ve tek belediye olması dolayısıyla düzenlenen törendeki konuşmasında, 12 Eylül öncesi günlerin bir daha gelmeyeceğini belirterek, "Devleti yıkmak isteyenlerin yaptığı ilk iş, bizim birliğimizi bozmak olmuştur. Devletle millet el ele olduğu zaman, Türk milletinin neler başardığı görülmüştür" dedi. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Mehmet Aydın da, "Türkiye'nin dünyadaki bütün düşmanlarına karşı korkulu rüya olmaya başladığını" söyledi.

Çamaş'ın birleşmesiyle nüfusunun arttığına işaret eden Aydın, 10 binin üzerinde nüfusu bulunan her yere bir devlet hastanesi kurulması kararı aldıkla[illegible] hatırlattı ve "Fazla nüfus

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

AĞCA ANLATIYOR

Uğur Mumcu

14. Sayfada

Ani ziyaret

NATO Genel Sekreter Yardımcısı Ankara'da

Haberi 8. Sayfada

ÖĞRETMENLER GÜNÜ KUTLANDI

Haberi 11. Sayfada

Özal'ın 'umut' verdiği işçi işsiz kaldı

CELAL BAŞLANGIÇ — *24 kasım*

İZMİR — Türk-İş'in 11 martta Atatürk Spor Salonu'nda düzenlediği "**İşçi görüşünü duyurma**" toplantısında görmüştük onu ilk kez. Dokuz yaşındaki çocuğunu koltuk altlarından tutup spor salonunun zeminine kurulu kürsüden konuşan Genel Başkan **Şevket Yılmaz**'ın yanına dikivermişti.

Yılmaz, konuşmasını bitirdikten sonra **Aziz Kurtboğan**'ın oğlu Erhan'a dönmüş ve eli öpülürken, "**Konuşmanın başından beri ayakta bekliyor**" dedikten sonra, elindeki kâğıdı almış ve salondaki beş bine yakın işçiye okumuştu:

"**Bir un fabrikasında işçi olarak çalışıyorum. 19 bin lira maaş alıyorum. Biri iki, diğeri dokuz yaşında iki çocuğum var. Yedi bin lira kira, iki bin lira yol parası veriyorum. Bununla nasıl geçinirim?**"

Yılmaz, kürsüden inerken Aziz'in oğlu Erhan'ı öpmüş ve işçilere dönerek, "**Bu çocuklara yarın iş bulmamız, güvenli bir gelecek hazırlamamız gerekli**" demişti.

O günden bu yana işçi Aziz'in ödediği kira yedi bin liradan on bin liraya çıktı, dokuz yaşındaki Erhan on, iki yaşındaki Vedat ise üç yaşına girdi. İşçi Aziz "**Nasıl geçinilir bu parayla?**" diye sorduğu 19 bin lira maaşı da artık almıyor. Çünkü işçi Aziz işsiz kaldı..

İşçi çıkarma yasağının kalkmasının ardından, hamallık yaptığı un fabrikasındaki işinden beş işçi arkadaşı ile birlikte çıkartılan işçi Aziz, bugüne değin bir soruya yanıt almak istemişti:

— **19 bin lira ile nasıl geçinilir?**

Başbakan **Turgut Özal** İzmir Fuarı'nın açılışında "**Türkiye'de 19 bin lira ile geçinen işçi yoktur**" deyince hemen bir mektup yollamıştı, yanına maaş bordrosunu da ekleyerek, "**ben varım**" diye.

İşçi Aziz, Başbakan Özal'a gönderdiği mektupta şöyle diyordu:

"**Sayın Başbakanım,**

'**Şu anda bir fabrikada çalışmaktayım ve 19 bin lira aylık almaktayım. Ayda 10 bin lira ev kirası, 2 bin lira yol, 3 bin lira da elektrik ve su parası vermekteyim. Bu hayat şartları karşısında bu parayla nasıl geçinebilirim. Sayın Başbakanım, İzmir Fuarı'nı açarken, Türkiye'de 19 bin lira ücretle çalışan işçi yok demiştiniz. Bu ücreti şu an ben almaktayım. Verdiğim emeğe karşılık hakkımı tam olarak alamadığıma da inanıyorum ve üzüntüden kahrolmaktayım. Saygılarımla...**"

Başbakan Özal da işçi Aziz'in bu mektubuna yanıt göndermekte gecikmemişti:

"**Sayın Aziz Kurtboğan,**

Memleket meseleleri ile ilgili görüşlerinizi ifade eden yazınız tetkik edilmiştir. Bahsedilen hususlar hükümetimizin de üzerinde önemle durduğu meselelerdir. İcraatımız devam ettikçe, bu problemler zaman içinde azalacaktır."

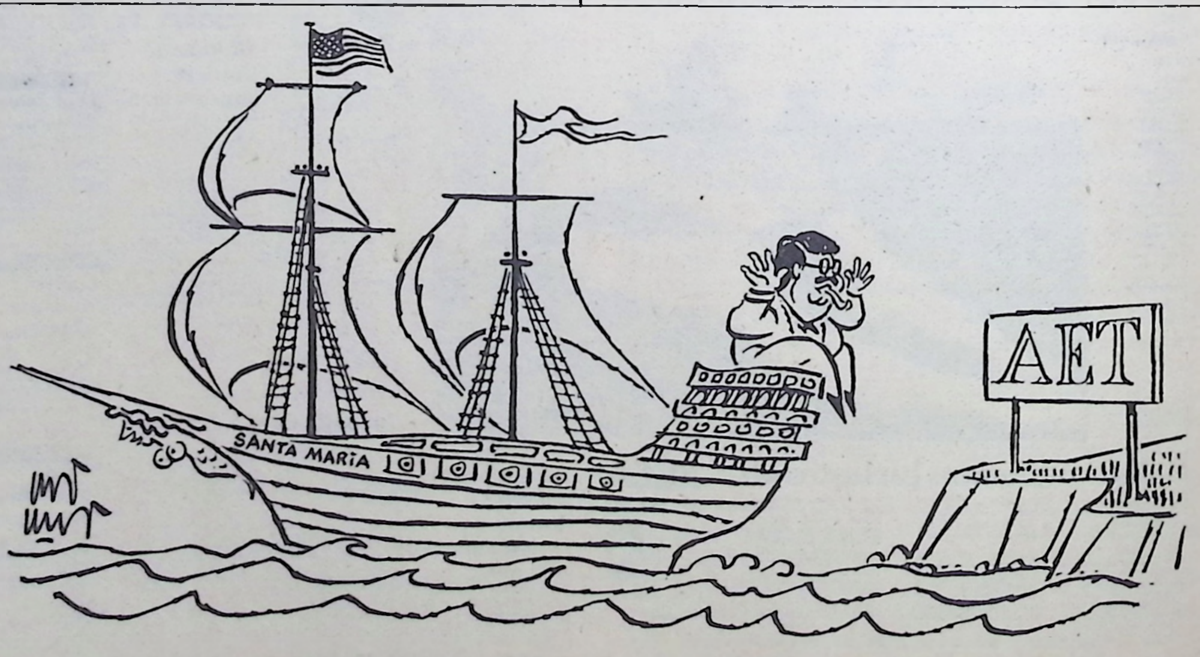
İşçi Aziz Başbakan Özal'dan sorusuna "**açık**" bir yanıt almasına karşın hâlâ düşünüyordu, "**Bu 19 bin lira maaşla nasıl geçinirim?**" diye. Ancak işçi Aziz'in artık böyle bir sorunu kalmadı. Bundan sonra, "**Bu maaşla nasıl geçinirim?**" diye düşünmeyecek. İşten çıkartıldığı için bu 19 bin lira maaşı da alamayacak.

AZİZ'İN EVİNDE

28 yaşında, evli ve iki çocuk babası olan işçi Aziz'in kentin gecekondu kesiminde bulunan Yalçınkaya'daki evine bir hayli merdiven tırmandıktan sonra vardık.

"**Fabrikada aldığım para yetmiyordu**" diye başladığı sözünü şöyle sürdürüyordu, bir divanın üzerinde söyleştiğimiz Aziz Kurtboğan:

— **Fabrikada işim bittikten sonra, yan fabrikada çuvalı 20 liradan hamallık yapıyordum, fuar zamanı akşamları da çalıştım. Bazen hiç ara vermeden 24, hatta 48 saat çalıştım geçinebilmek için, iki gün eve**

23 kasım

gelmediğim bile oluyordu. Her şey geçinmek içindi.

Kendi gibi ilkokul mezunu olan Aziz'in eşi Nezahat'a soruyoruz:

— Eşin işten çıkana kadar nasıl geçiniyor, neler pişiriyordunuz?

— Ne olacak, hep kuru şeyler. Onları da azar azar alıyordum bakkaldan. Bir kilo kuru bir şey bile alamıyordum. Çocuklar et yüzü görmüyorlardı. Ay başlarında maaşı alınca bir yarım kilo kıyma alıyorduk. Hepsi o. Bir yere misafirliğe gidince çocuklar eti görür görmez saldırıyorlar. İnanın utanıyorum.

Aziz giriyor araya:

— Sabah okula giderken ilkokul üçe giden Erhan "Baba para ver" diyor. Çocuk haklı. Ama ben ne yapayım?

Mitterrand yolun yarısında

SABETAY VAROL — *25 kasım*

PARİS — Fransa, Batı demokrasileri içinde Devlet Başkanı'na en geniş yetkiyi veren ülke. 1946-1958 arası süren Dördüncü Cumhuriyet'in bitmez tükenmez hükümet bunalımları karşıtını doğurmuş; kuvvetli bir yürütme erki yaratma kaygısından yola çıkan günümüz Fransız Anayasası'nın yapıcı hemen tüm yetkileri elinde toplayan bir Cumhurbaşkanlığı kurumu getirmişlerdir.

Buna ek olarak Fransız Cumhurbaşkanlığı 7 yılda bir halkoyu ile seçilir.

Mayıs 1981'de oyların yüzde 51.8'ini alan Sosyalist **François Mitterrand,** Beşinci Cumhuriyet'in 4. Devlet Başkanı olarak Elyseé Sarayı'na yerleşti.

Mitterrand'ın görev süresi Mayıs 1988'de sona erecek. Diğer bir deyişle şimdiki Fransa Cumhurbaşkanı geçtiğimiz günlerde normal cumhurbaşkanlığı süresinin tam yarısına gelmiş oldu.

Fransa'nın geride bıraktığı dönem, 68 yaşındaki Sosyalist Devlet Başkanı'nın halk arasında güven ve desteğini hızla yitirdiği bir dönem oldu. Görev süresinin başlangıcında yapılan kamuoyu yoklamaları Fransızların yüzde 54'ünün Mitterrand'ın başkanlığından mennun olduklarını gösterirken, içinde bulunduğumuz günlerde yapılan yoklamalara göre, halkın sadece yüzde 26'sının Devlet Başkanı'ndan memnun olduğunu görüyoruz.

1981'de memnun olmadıklarını belirtenler ise yüzde 16'dan bugün yüzde 57'ye kadar çıktı. Bu sayılar Beşinci Cumhuriyet tarihinde kamuoyu yoklamalarında bir devlet başkanının elde ettiği en düşük sayılar.

Fransa Cumhurbaşkanı'nın yolun yarısına henüz gelmişken, halkın güvenini bu derece yitirmesi olgusunun siyasi dalgalanma sonucu olmadığını, iktidardaki ilk 6 ayından başlayarak sürekli ve istikrarlı bir düşüş çizgisi izlediğini de belirtelim. Özetle Fransa'nın bu kadar büyük yetkilere sahip ilk sosyalist Cumhurbaşkanı için simsiyah bir tablo.

Mitterrand'ın bu derece güven yitirmesinin en önemli nedeni şüphesiz ekonomideki başarısızlıkları.

Şu anda, işsizlik dışındaki bellibaşlı ekonomik göstergelerde ciddi düzelmeler gözlenmekle birlikte Fransa'da solu iktidara getiren kesimler verilen sözlerin, yapılan seçim vaatlerinin yerine getirilmediği inancını taşıyorlar.

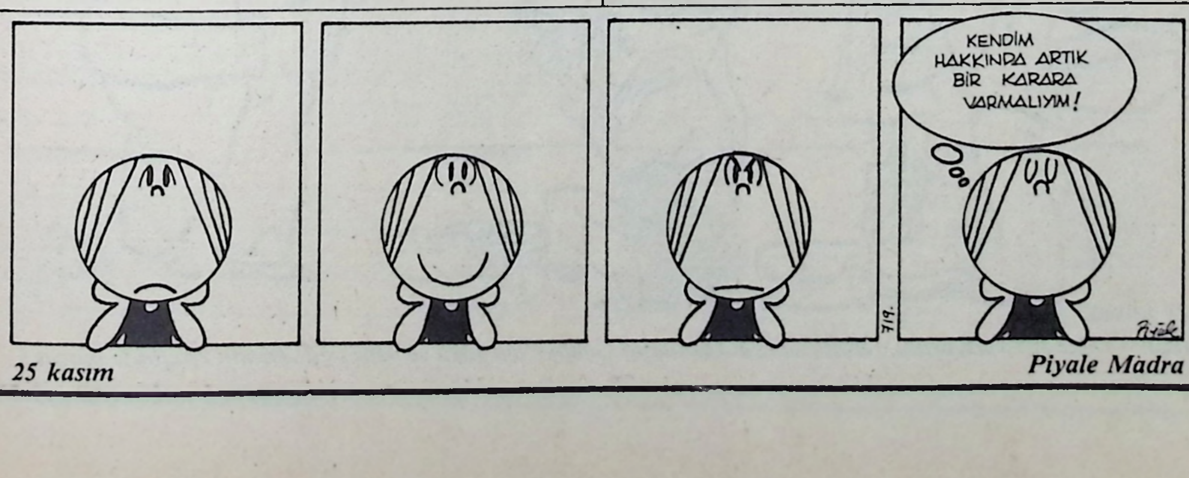
Yerel seçimler ve 17 haziran Avrupa Parlamentosu seçimleri sol partilerin hızla oy yitirdiğini, ancak bu oyların sağ partilere kaymasından çok, sol seçmenlerde sandık başına gitmeme olgusunun yaygınlaştığını gösteriyor.

Komünist Partisi'nin muhalefete geçmesinin verdiği huzursuzlukla, sosyalistler, oy vermeye gitmeyen seçmenlerine sosyalist bir toplum kurma hedefinden vazgeçmediklerini son günlerde ısrarla tekrarlıyorlar.

Geride alan 3.5 yılın bilançosunu yaparken Mitterrand, Expansion dergisine kendi sosyalizm anlayışını şöyle özetledi:

"Benim sosyalizmim sadece gerçek bir iktisadi, siyasi ve toplumsal demokrasi arayışıdır. Bunun anlamı şudur: Herkese, toplumun her bireyine daha fazla özgürlük, daha fazla sorumluluk ve daha fazla bilgi; büyük üretim araçlarının ulusun egemenliğine veya kontrolüne verilmesi, kârın hakça dağıtılması, eksiksiz ulusal dayanışma, imtiyazların sona erdirilmesi. Bu, aynı zamanda, bilim ve sanatta yaratıcı güçleri sonsuz bir destekleme isteği, doğanın dengesini koruma, ayrıca bizde ve dünyada diyaloğu çatışmaya yeğleme anlamına gelir."

Genel olarak muhalefet ve iş çevreleri tarafından "sol" bulunan bu üslup, 1986 milletvekili seçimi kampanyasını başlatmasının işareti sayıldı. Mitterrand, sosyalizmden uzaklaştıkları iddiasını, uyguladıkları ekonomik politikanın günün güç koşullarından kaynaklandığı ve uzun vadeli hedeflerinde bir değişiklik olmadığı yanıtıyla böylece çürütmeye çalışıyordu.

25 kasım *Piyale Madra*

Öğretmen Günü?..

İLHAN SELÇUK — *25 kasım*

24 Kasım öğretmenler günüymüş.

Türkçemizde bir deyim vardır:

— *Görürsün gününü !..*

Tehdit anlamınadır bu deyim; "senin canına okuyacağım" demektir.

Öğretmen de bu anlamda gününü görmüştür. *"Asgari geçim düzeyi"*nin de altında aylıkla açlığa talim eden öğretmen, bir yandan toplumda itilip kakılırken, öte yanda nutuk dinlemek zorunda bırakılmıştır.

★

Cumhuriyet tarihinde öğretmenin ayrı bir yeri vardır; çünkü Mustafa Kemal'in *"başöğretmen"*lik yaptığı bir dönem yaşandı.

Çok yinelendiği ve içeriğinden soyutlandığı için *"başöğretmen"* bir tören nutkunun sözcüğü gibi yankılar yapıyor. Oysa bir imparatorluk yıkılmışsa, bir bağımsızlık savaşı verilmişse, bir uluslaşma süreci yaşanmışsa, hilafet ve saltanat yerine Cumhuriyet kurulmuşsa, yazı ve dil devrimleri yürürlüğe konmuşsa, bilimin dinden bağımsızlaşması için İslam ortaçağını yırtmak gereği duyulmuşsa, kültür devrimiyle aydınlanma çağına adım atılmışsa, o toplumda öğretmenin işlevini saptamak gerekir.

Bir dönemdi o...

Öğretmenin saygınlaştığı bir dönemdi. Çünkü kültür devrimini halk katlarına yaymak için en etkin silahın eğitim olduğuna inanılıyordu. Sivil-asker bürokrat ve aydınlardan ötede bir avuç ticaret erbabının, eşrafın, mütegallibenin ağır bastığı bir köylü toplumunda çağdaşlaşma yolunu açacak öğretmenin yeri büyüktü.

Öğretmenler de bu tarihsel görevi üstlenen birer devrimci gibiydiler.

★

Ne var ki ulusal demokratik devrimin gerçekleşmesi sanıldığınca kolay değildir. İlerici ve tutucu güçler dengesinde, terazinin kefeleri bir yükselir bir alçalır. *"Öğretmen"* sözcüğünün içeriğinde *"bürokrat"* kavramı da mayalanır. Öğretmenleri halkın dışladığı birer bürokrat olmaktan kurtarmak için oluşturulan *"Köy Enstitüleri"* denemesi yalnız Türkiye değil, dünya boyutlarında ilginçleşen bir girişimdi. Yazık ki karşıdevrimci dalganın kabarmasıyla boğuldu.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yürürlüğe giren *"sola kapalı sağa açık çok partili rejim"*, öğretmenleri neredeyse halk düşmanı ilan edecekti.

27 Mayıs devrimiyle öğretmenler yeniden saygınlaştılar: Ama bu alev de kısa sürede söndürüldü. Toplum, dışa bağımlı sermaye iktidarlarının tutucu ve gericiliği pompaladığı bir sürece kısa sürede girdi. Devrimci öğretmenin bu düzende yeri yoktu; ezilmesi, horlanması, dövülmesi, aç bırakılması, ikinci sınıf adam sayılması gerekiyordu. 1961 Anayasası'na dayanarak sendikalaşmak isteyen öğretmen kitlesindeki demokratik özlemler söndürüldü; moral ölçülerin yozlaştığı ve her şeyin paraya vurulduğu bir toplumda öğretmeni kim takardı?

★

Sanayileşmiş Batı ülkelerindeki gelişmiş kapitalist düzenlerde öğretmen bir küçük memurdur; bizim Cumhuriyetimizin tarihindeki yere sahip değildir; ama, oralarda hem endüstri devriminin dev üretici çarkları işler; hem de öğretmenler sendikalarda örgütlenerek kitlesel ağırlıklarını demokratik düzenin özgürlük ortamında toplum yönetimine koyarlar.

Bizim öğretmenimiz ise artık ne Atatürk dönemindeki öğretmendir; ne de ileri sanayi toplumunun demokratik düzeni içinde yerini bulan öğretmendir.

Öğretmenler gününü böyle bir günde yaşıyoruz.

24 kasım

Özal — Size söz veriyorum, termik santral kurulunca Gökova'nın göğü ve denizi gözlerimin renginde olacak!..

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl; Sayı: 21641 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 26 Kasım 1984 Pazartesi

KAVRAM DERSANESİ

NATO ile pazarlığı reddettik

Önceki gün Ankara'ya gelen NATO Genel Sekreter Başyardımcısı Da Rin, dün Özal ve Halefoğlu ile görüştü.
***Da Rin:** NATO, kendi emrine verilen askeri kuvvetleri reddedemez, ama biz not koyarak bunun hukuki geçerliliği olmadığını gösterebiliriz.*
***Özal:** NATO'nun bu konuda bizimle müzakere etmesini kabul etmiyoruz. Konu Yunanistan ile bizim aramızda ele alınmalıdır.*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — NATO Genel Sekreter Başyardımcısı Da Rin dün Başbakan Turgut Özal tarafından kabul edildi. İtalya'nın eski Ankara Büyükelçisi Da Rin ayrıca Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu ile de bir görüşme yaptı. NATO Genel Sekreter Başyardımcısı'nın her iki görüşmede de, **"NATO kendi emrine verilen askeri kuvvetleri reddedemez, ama biz not koyarak bunun hukuki geçerliliği olmadığını gösterebiliriz"** dedi. Buna karşı gerek Başbakan Özal gerekse Dışişleri Bakanı Halefoğlu, Da Rin'in önerisini geri çevirerek, **"Türkiye'nin bu tür formülleri kabul etmesi mümkün değildir. Siz aradan çekilin"** karşılığını verdiği öğrenildi.

Limni bunalımı nedeni ile ortaya çıkan sorunların giderilmesi amacı ile NATO Genel Sekreteri **Lord Carrington'ın** Başyardımcısı Da Rin, önceki gün Ankara'ya geldi. Geldiği gün, Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** tarafından kabul edilen Başyardımcı dün de Başbakanlık Konutu'nda Başbakan Özal tarafından kabul edildi. Yaklaşık bir saat süren görüşmeden sonra Da Rin, Dışişleri Bakanı **Halefoğlu** ile de bir görüşme yaptı.

NATO Genel Sekreter Başyardımcısı gelmeden önce Türkiye, uluslararası diplomaside oldukça ender görülen bir tavır ile **"Da Rin'i müzakereci olarak kabul etmediğini ve kendisi ile herhangi bir müzakere yapılmasının söz konusu olmadığını"** bildirdi.

Carrington'ın isteği üzerine Türkiye'ye gelen Başyardımcı'nın, **"Türkiye'nin havasını görmek ve durumu bir kez doğrudan doğruya en üst düzeydeki yetkililerden dinlemek"** amacında olduğu belirtildi.

Görüşmelerde Da Rin'in şu tezi öne sürdüğü öğrenildi:

"Yunanistan'ın Limni'deki askeri gücünü NATO emrine vermesinin Türkiye açısından çok fazla bir şey ifade etmemesi gerekir. Çünkü Türkiye'nin söylediği gibi, NATO taraf değildir. Zaten olamaz da. Türkiye ya da Yunanistan'dan birini tercih etmesi söz konusu olamaz. Ancak NATO ülkelerinden herhangi birisi askeri kuvvetlerinin şu veya bu bölümünü, şu veya bu coğrafi bölgede NATO emrine verirse, biz bunu NATO Savunma Planlama belgelerinde göstermek zorundayız. Bir ülkenin askeri gücünü NATO emrine vermesini kural olarak, NATO reddedemez. Ama Yunanistan ile Türkiye arasında Ege Denizi'nde belli anlaşmazlık varsa ve bu taraflar arasında hassasiyet yaratıyorsa o zaman bu askeri güçlerin hukuki bir sonuç yaratmayacağına ilişkin bazı tedbirler alabiliriz. Yunanistan'ın Limni'deki askeri gücünü NATO emrine verdiğini bir yandan kabul edelim, ama öte yandan da bunun herhangi bir hukuki sonuç doğurmayacağını ve NATO'nun taraf olmadığını belirten bir not koyalım."

Başyardımcı Da Rin'in öneri-

(Arkası Sa.8, Sü.5'te)

LOZAN DELİNİRSE, CENGİZ ÇANDAR'IN YAZISI
Siyaset 84'te

İNÖNÜ: İKİ ÜLKE SÜRTÜŞÜRSE YUNANİSTAN ZARARLI ÇIKAR
Haberi 12. Sayfada

BRÜKSEL'DE LİMNİ KRİZİ GÖRÜŞÜLÜYOR
Haberi 8. Sayfada

Üç partide hesaplaşma

***ANAP:** Türkân Arıkan'ın geçici ihracı bu hafta ele alınacak. Özal, Vural Arıkan olayının yeniden gündeme gelmesini istemiyor. Türkân Arıkan, pişmanlık duymadığını belirterek itiraza hazırlanıyor.*
***HP:** Eski Genel Sekreter Aydın Gürkan ve 8 arkadaşının Disiplin Kurulu'na sevk edilmeleri gündeme gelecek.*
***MDP:** Işılay Saygın'ın istifası Genel Merkez'e gelmedi. Sunalp'ın istifayı kabul etmeyeceği belirtiliyor.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — ANAP'ta Edirne milletvekili **Türkân Arıkan**, Halkçı Parti'de de **Aydın Güven Gürkan** ile 8 arkadaşının durumları bu hafta içerisinde partilerinin disiplin kurulunda ele alınacak. Türkân Arıkan'ın durumu yarın toplanacak olan Ortak Disiplin Kurulu'nda ele alınacak. Arıkan'ın hakkındaki, partiden bir yıl süreyle geçici ihraç istemi görüşülecek. HP Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'nun Aydın Güven Gürkan ve sekiz arkadaşının Disiplin Kurulu'na sevk edilmeleri önerisi de bu hafta içinde karara bağlanacak.

Türkân Arıkan / Vural Arıkan / Aydın Gürkan / Işılay Saygın

Türkân Arıkan, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'nun "ceza" istemine karşı çıkacak ve itiraz edecek. Türkân Arıkan, yazılı itiraz gerekçesi hazırlığı üzerinde çalışırken, verdiği demeçlerden pişmanlık duymadığını ve doğruları söylediğini tekrarladı. Arıkan'ın hazırladığı itiraz gerekçesinde, **"Milletvekillerinin ve partililerin, yönetimi eleştirmelerinin parti içi demokrasinin bir gereği olduğunu, her milletvekilinin inandığı görüş ve değerlendirmeleri açıklıkla söylemesi gerektiğine inandığını"** belirteceği öğrenildi.

Türkân Arıkan 26 kasım pazartesi günü Ankara'ya gelerek Ortak Disiplin Kurulu'na yazılı itiraz dilekçesini gerekçesiyle birlikte verecek.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı'ndan azledildikten sonra, Genel Başkanı'nın uyarılarına rağmen, gazetelerde parti yönetimini suçlayıcı

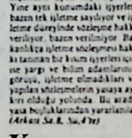
(Arkası Sa. 6, Sü. 5'te)

ARIKAN: DÜŞENİN DOSTU OLMUYOR 6. Sayfada

YİTİRİLENLERİN ARDINDAN — İstanbul Küçükköy Gazi Mahallesinde yas var. Aynı, Bafra'nın iki köyünde olduğu gibi... Çifte düğün için Bafra'dan gelecek kardeş damatlarla kardeş gelinleri ve yakınlarını bekleyenler, acı haberi alınca yıkıldılar. Yatağın üstündeki soldaki fotoğraftaki Selma ve Niyazi Sezgin artık yaşamıyor. İkinci fotoğraftaki ikinci çift Emine ve Cemal Sezgin de yaralı. İstanbul'daki evde herşey hazırdı, ama... olmadı. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

Çifte gelinli düğün bir anda cenazeye döndü 30 ölü

***S**ezgin ailesi Bafra'nın Gökçesuyu köyündendi. İstanbul'da oturan ailenin iki oğluyla komşu köyü Aktekke'deki Bektaş ailesinin iki kızı nişanlanmıştı. İstanbul'da çifte düğün olacaktı.*

***D**üğün otobüsü Çankırı'nın Ilgaz ilçesi yakınında bir kamyonla çarpıştı. 1984'ün en büyük kazasında 29 kişi olay yerinde, 1 kişi hastanede öldü. 23 kişi de yaralı. İki köyde ve İstanbul'un Gazi Mahallesinde matem var. Kaza nedeni kamyon şoförünün uykusuzluğu...*

DÜĞÜN EVİNDEN FOTOĞRAFLAR

ŞOFÖR MİKROFONLA BİLMECE SORUYORDU

CİZRE'DE 7, VAN'DA 4 ÖLÜ DAHA

6 AYDA 2 BİN KURBAN

Haberleri 7. Sayfada

Paris'te Ermeni toplantısı öncesinde patlama: 6 yaralı

Pleyel konser salonu önünde dün saat 17'de meydana gelen patlamada yaralananların 5'inin durumu ağır.

Toplantıyı düzenleyen kültür derneği yetkilisi Kaşikoyan, TV'de yaptığı konuşmada, "Ermeniler aranı bulunmalarını sona erdirilmesini" istedi.

PARIS, (a.a.) — Fransa'nın başkenti Paris'teki Pleyel konser salonu önünde, dün TSİ 17'de meydana gelen patlama, beşi ağır olmak üzere altı kişinin yaralanmasına yol açtı. Ozanın patlamanın meydana geldiği salonda, 29 Kasım 1920'de Ermenistan Sosyalist Cumhuriyeti'nin kuruluş yıldönümünün kutlanması amacıyla, Ermeni Kültür Dernekleri tarafından bir toplantı düzenlendiği bildiriliyor.

Ermeni Kültür Birliği'nin bir yetkilisi, patlamanın gösterinin başlamasından bir saat önce meydana geldiğini söyledi. Gösteriye yaklaşık iki bin kişinin katılması bekleniyordu. Patlama [illegible] ertelendi.

(Arkası Sa. 6, Sü. 7'de)

SAKARYA - F. BAHÇE

Futbol öfkesi: 25 yaralı

Adapazarı'ndaki Sakaryaspor - Fenerbahçe maçı sırasındaki gerginlik maç sonrasına da taştı. Taraftarların öfkesi çok sayıda bina ve araçta zarara yol açtı. İstanbul'dan gelen bazı seyirciler gözaltında.

ADAPAZARI (Cumhuriyet) — Adapazarı'nda oynanan Sakaryaspor-Fenerbahçe arasındaki futbol karşılaşması sırasında çıkan olaylarda 25 kişi yaralandı, çok sayıda araç tahrip edildi. Olayları çıkardığı öne sürülen bazı Fenerbahçeli taraftarlar gözaltına alındı.

Karşılaşma öncesinde taraftarların sözlü düellosu karşılaşmanın elektriklenmesine yol açtı. Maç süresince taraftarların karşılıklı slogan atmaları sürdü. Oyunun bitimine 5 dakika kala Fenerbahçeli kaleci Yaşar'ın Mustafa'nın kafasına topla vurup hakem tarafından dışarıya atılmasıyla saha içinde olaylar başladı. Bu sırada bazı oyuncuların da birbirine girdikleri görüldü. Aynı anda, Sakaryaspor ve Fenerbahçeli yöneticiler arasında tartışma çıktı. Tartışmanın kavgaya dönüşür duruma gelmesi üzerine güvenlik kuvvetleri duruma müdahale ettiler ve karşılaşma yeniden başladı.

Maçın bitiminden sonra stadın misafir taraftarlara ayrılan bölümünde bulunan Fenerbah-

(Arkası Sa. 6, Sü. 5'te)

Kuyucak seçimini SODEP aldı

***SODEP** adayı Ali Gerçek, ANAP ve DYP adaylarının toplamı kadar oy sağladı.*

KUYUCAK, (Cumhuriyet) — Aydın'a bağlı Kuyucak ilçesinde yapılan Belediye Başkanlığı seçimini SODEP adayı, emekli öğretmen Ali Gerçek kazandı. SODEP adayı ANAP ve DYP adaylarının sağladığı oylar kadar oy topladı.

İlçe Seçim Kurulu'ndan alınan sonuçlara göre, 3.648 seçmenden 3.257'sinin oyları geçerli çıktı. Oyların partilere göre dağılımı şöyle: SODEP (Ali Gerçek) 1.633, ANAP (Cengiz Şencan) 783 ve DYP adayı 831.

Kuyucak'ta Belediye Başkanlığı, ANAP'lı Cengiz Angın'ın işlerinin yoğunluğu nedeniyle istifa etmesi sonucu boşalmıştı.

SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, seçim sonuçlarının alınmasından sonra **"Bu sonuç görüşlerimizi doğruluyor. Durum Yeniden ve Köyceğiz'in başına"** dedi.

DÜNYADA 2. KEZ BİR İNSANA YAPAY KALP
Haberi 12. Sayfada

Toplu sözleşme karmaşası

***Y**asa bakımından aynı durumdaki işçiler bir yerde sözleşmeden yararlanıyor, bir yerde yararlandırılmıyor.*

***B**ilim adamlarına göre yasaya aykırı olarak onbinlerce işçi, sözleşme farklarından yoksun kalıyor.*

***Y**asa bakımından yine aynı durumdaki işçilerin sendika üyelikleri için Çalışma Bakanlığı değişik işlemler yapıyor.*

***Y**asaya aykırı çift üyelikler, bir sendikadan istifa edip diğerine üç ay geçmeden üye olanların kayıtları sürüyor.*

***Ç**alışma Bakanlığı'nın izin verdiği bazı sözleşmeler, bilim adamlarına göre işletme tanımına ve yasaya aykırı.*

***B**azı işyerlerinde yasa boşluklarından "şike sözleşmeleri" uzuyor.*

ŞÜKRAN KETENCİ

Yeni iş yasalarının bazı maddelerini herkes bildiği, istediği gibi yorumlayarak uyguluyor. Çalışma Bakanlığı, yargı, sendikalar, işverenler uygulamaları ile bilim adamları hem birbirleriyle hem de kendi aralarında çelişiyor. Yasaların çelişkili, yoruma elverişli, boşluk olan hükümlerinde, çelişkili uygulamalarda hep işçi aleyhine sonuçlar veriyor.

Aynı konumdaki işçiler, bir yerde toplu sözleşmeden yararlanırken, bir diğerinde yararlanamıyor. Aynı konumdaki işçiler, değişik yorum ve uygulamalara göre, bazen birinci sendikanın, bazen ikincinin, bazen de hiçbirinin üyesi sayılmıyorlar. Yine aynı konumdaki işyerleri bazen tek işletme sayılıyor ve işletme düzeyinde sözleşme hakkı veriliyor, bazen verilmiyor. Bakanlıkça işletme sözleşmesi hakkı tanınan bir kısım işyerleri için ise yargı ve bilim adamlarının görüşü, işletme olmadıkları ve yapılan sözleşmelerin yasaya aykırı olduğu yolunda. Bu arada yasa boşluklarından yararlanıla-

(Arkası Sa.8, Sü.4'te)

—İmalatımızı beğeneceksiniz bayım... Fiyat olarak Batı sanayii ürünlerinden daha üstün. Kalite bakımından ise Batıdan daha ucuz!..

Gırtlak 9 Boğumdur...

Siyaset adamlarımız öteden beri nedense ayaküstü konuşmaya bayılırlar; hemen her konuda eski deyişle ahkâm kesmeyi pek severler. En karmaşık, en nazik sorunlarda bile bu böyledir genellikle. Hatta, çoğu kez nüanslı yaklaşımları gerekli kılan dış politikada da son derece gelişigüzel konuşmalara sık sık tanık olmak mümkündür. "Gırtlak 9 boğumdur, konuşmadan önce 9 kere düşünülmeli" diyen atalarımızın bu sözüne kulak asana siyaset sahnemizde pek o kadar rastlanmamıştır bugüne değin. İstisnaları çok azdır.

Sayın Özal'ın bu açıdan durumu nedir? Türk siyasal yaşantısının bu geleneğini kırabilip de bir istisna daha oluşturabilecek mi acaba?

Son bir yıldır çizmiş olduğu grafiğe ve en son iki günlük yurt gezisine bu açıdan bakıldığı zaman sayın Özal'ın durumunun

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

Katsayı Meclis'te artar mı?

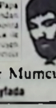
Bütçe ve Plan Komisyonu'nda görüşmeler yarın tamamlanıyor.

TÜRK-İŞ BAŞKANI İŞÇİ ÇIKARTANLARA KIZIYOR
Haberleri Ekonomi'de

Parasız ekimizi bugün ve her pazartesi bayinizden isteyiniz

AĞCA ANLATIYOR

Uğur Mumcu
12. Sayfada

Gırtlak 9 Boğumdur...

HASAN CEMAL — *26 kasım*

Siyaset adamlarımız öteden beri nedense ayaküstü konuşmaya bayılırlar; hemen her konuda eski deyişle *ahkâm kesmeyi* pek severler. En karmaşık, en nazik sorunlarda bile bu böyledir genellikle. Hatta, çoğu kez nüanslı yaklaşımları gerekli kılan dış politikada da son derece gelişigüzel konuşmalara sık sık tanık olmak mümkündür. *"Gırtlak 9 boğumdur, konuşmadan önce 9 kere düşünülmeli"* diyen atalarımızın bu sözüne kulak asana siyaset sahnemizde pek o kadar rastlanmamıştır bugüne değin. İstisnaları çok azdır.

Sayın Özal'ın bu açıdan durumu nedir?.. Türk siyasal yaşantısının bu geleneğini kırabilip de bir *istisna* daha oluşturabilecek mi acaba?..

Son bir yıldır çizmiş olduğu grafiğe ve en son iki günlük yurt gezisine bu açıdan bakıldığı zaman sayın Özal'ın durumunun da pek fazla umut verici olmadığı ortaya çıkıyor. Tutumunda söz konusu geleneğe ters düşen özelliklerin bulunduğunu öne sürmek olanaksız gibidir.

Çorum ve Kastamonu yollarında yapmış olduğu konuşmaları ajanslardan, televizyon ve basından dikkatle izledik. Bir konuşmasına Anadolu Ajansı'nın telekslerinden saatler sonra geçen düzeltmeyi ilgiyle okuduk. Geziye katılan arkadaşlarımızın anlattıklarını dinledik. Ve özellikle, konuşmalarında geçerli olan mantığın ne tür bir mantık olduğunu çıkarmaya çalıştık. Ama bunu her seferinde başarabildiğimizi söyleyemeyiz.

Suluova'da, çıkmış bir sandalyenin üstüne ve çevresine toplananlara şöyle seslenmiş:

"Yunanlı, Limni adası falan pek önemli işler değil. Onlar 9 milyon nüfusa sahip, biz 50 milyon nüfusa sahibiz. Arada dağlar kadar fark var. Bugün o bizden korkuyor. Ben onu biliyorum. Korkmasına sebep yok. Biz onu ufak bir devlet olarak görüyoruz... Geldi iki defa, dersini alıp gitti."

Sungurlu'da bir başka konuya şöyle işaret etmiş:

"İslam ülkelerinin gözünde Türkiye'nin itibarı ne kadar yükselirse, Avrupa ve Amerika'nın gözünde de aynı oranda yükselir."

Otobüste giderken Limni ile ilgili bir soruyu da şöyle yanıtlamış:

"Türkiye, sorunun Ege sistemi içinde çözülmesini istemiştir. Yoksa, Limni imiş, şuymuş buymuş... gibi parçalı çözümünü düşünemeyiz.. Hadise, uzlaşma meselesi değil.. Hadise Yunanlıların açıkgözlülüğüdür. Konsey meselesinde de onların hafif bir parmağı var... Zaten o yüzden ortaya çıktı..."

Avrupa Konseyi'ne ise şöyle değinmiş Sayın Özal:

"Avrupa Konseyi de o kadar önem verilecek bir yer değil. Eski önemini de kaybetmiştir. Biz bunu çoktan beri biliyoruz... Türkiye'de demokrasi var mıdır, yok mudur münakaşasını onlar yapamaz... Biz belki bağırıp çağırırsak Avrupa basınında haber büyür. Şimdi tek sütun girmiyor.."

Bir başka yerde ise, *"Limni imiş, Avrupa Konseyi imiş, bunlar önemli değil, önemli olan yol yapmaktır, hastane yapmaktır"* buyurmuş...

Örnekleri çoğaltmak mümkün, ama gereksizdir. Son gezisinden de edindiğimiz izlenim odur ki, sayın Özal, siyaset hayatımızın söz konusu geleneğini sürdürmekte şimdilik azimli gözükmektedir. Yer yer düzeltilmeye muhtaç bir mantığın izleri de görülen konuşmalarında doğrularla yanlışlar iç içe girebilmektedir. Kimi zaman da üslubu beklenmedik biçimde seviye kaybına uğrayabilmektedir. Özellikle dış politika gibi ince ayrımların ağırlık taşıdığı konularda konuşurken de anlatımına bu açıdan pek öyle özen göstermediği dikkati çekmektedir...

Kısacası, işine gelmeyen konuların *önemsizliği* hakkında da kendi kendine fetvalar vererek uzun uzun konuşmaktadır sayın Özal..

Yazımızı Schiller'in bir sözüyle bağlayalım; ünlü Alman ozanı sormuş:

"Bu uzun sözlerin kısa anlamı nedir?.."

29 kasım

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

KAVRAM DERSANESİ
İDARE

61. Yıl; Sayı: 21644 | Kurucusu: Yunus Nadi | 50 TL. 29 Kasım 1984 Perşembe

Şili'de mücadele sertleşiyor

NEREYE? — Şili'de Pinochet iktidarına karşı gösterilerde bir kadın ve çocuğunun gözyaşları... Gösterilar... Çatışmalar sertleşirken statlar da yeniden faaliyete geçti. Pinochet katılaştıkça muhalefet artıyor. (AP)

Pinochet zorlanıyor

Muhalefet kanatları ortak eylemde

Dış Haberler Servisi— General Pinochet yönetimine karşı halkın tepkisinin giderek yoğunlaştığı Şili'de **"Ulusal Protesto"**'nun ikinci gününde güvenlik güçleri ile göstericiler arasında yeni çatışmalar çıktı. Güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu en az dört kişinin yaralandığı ve çok sayıda göstericinin de tutuklandığı bildiriliyor. **"Ulusal Protesto"**'nun ilk gününde çıkan çatışmalarda da 6 kişi polis ateşi ile yaralandı, 400 kişi tutuklandı ve 3 ilde sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Güvenlik güçleri ile göstericiler arasında çatışmalar sürerken, başkent Santiago'da iki gündür bombalar patlıyor. Önceki gün patlamalardan biri general Pinochet'nin sarayı yakınlarında meydana geldi.

Santiago'nun kuzeyindeki Valparaiso kentinde de önceki gün 4 patlama olduğu ve üniversite ile bir banka ve ticaret kurumunda ağır hasar meydana geldiği bildirildi.

Gözlemcilere göre Şili'de mücadele sertleşiyor ve örgütlü eylemlere dönüşüyor. Çok sayıda kişi tutuklandı. Yedekler askere çağrıldı. Başkentte bombalar patlıyor. Büyük kentlere binlerce asker sevk edildi.

Görgü tanıkları dünkü gösterilerde 16 yaşındaki bir kızın polis tarafından göğsünden vurulduğunu bildirdiler. Hastaneye kaldırılan kızın durumunun ağır olduğu bildiriliyor.

Başkent Santiago'daki Şili Üniversitesi kampusünde dün 200 öğrencinin gösteri yapması üzerine olaya müdahale eden polis göstericilere karşı cop ve göz yaşartıcı bomba kullandı. 30 kadar öğrencinin bir saat kadar polise taş atmayı sürdürdüğü, bunlardan ikisinin açılan ateş sonucu yaralandığı bildiriliyor.

AP Ajansı, hükümetin Santiago ile diğer kentlere binlerce asker gönderdiğini ve yedekleri göreve çağırdığını bildiriyor.

(Arkası Sa.11, Sü.2'de)

KİMLİK KARTI

Sömürgeden Pinochet'ye

Güney Amerika'nın batı kıyısında bir şerit gibi uzanan 12 milyonluk Şili'de halk İspanyol asıllılar, yerliler ve Mestizolardan oluşuyor. İspanyolcanın konuşulduğu ülkede halkın büyük çoğunluğu Katolik.

Şili'nin en önemli zenginlik kaynağı bakır. Ülkede dünya bakırının yüzde 10'u

(Arkası Sa.11, Sü.1'de)

PINOCHET — 11 yılı geçti

Özal: DYP bitti ANAP tek kaldı

Başbakan'a göre, ekonomide başarı sağlanırsa zafer 1988'de de ANAP'ın olacak

CANAN YAZGANGİL

ANKARA— Başbakan Turgut Özal, Başbakanlık Konutu'nda ANAP'lı bir grup milletvekiline önceki akşam verdiği yemekte, ANAP'ın **"tek alternatif"** olduğunu, DYP'nin **"bittiği"**ni vurguladı. Partisinin Millet Meclisi grubuna **"moral vermek"** amacıyla illerin alfabetik sıralamasına göre, Özal ilk olarak önceki akşam 36 ANAP milletvekilini yemeğe çağırdı. Başbakan ve ANAP lideri Özal, yemekteki konuşmasında **"Sağda yeni parti kurma arayışlarının sonuç vermeyeceğini"** belirtti ve ANAP'ın **"tek alternatif"** olduğunu vurgulayarak **"DYP, mahalli seçimde aldığı sonuçta başarısız olmuştur, bitmiştir. Şimdi yönetimde bazı değişiklikler yapma yoluna denerek partiyi canlandırmayı düşünüyorlar. Bu girişimler de sonuçsuz kalacaktır"** dedi.

Başbakan Özal, yemekte yaptığı konuşmada partinin kendi benliğine kavuştuğunu belirterek, **"Artık şu partinin adamları bu partinin adamları yoktur. Partimiz bir bütün haline gelmiştir. Bu partinin bütün üyeleri Anavatan Partilidir. Bu konuda eski bir partinin adamı sözünü**

(Arkası Sayfa 8, Sü. 2'de)

İNÖNÜ: ÖZAL HESAP BİLMİYOR

Haberi 7. Sayfada

ÖZAL MORAL VERİYOR — Turgut Özal, ANAP'lı milletvekillerine "moral geceleri" düzenlemeye başladı. Önceki akşam verdiği yemekte Özal, "Kongrelerini yaptığımız illerde eski yöneticilerin yüzde 95'i yeniden seçiliyor. Bu bizim ne kadar isabetli karar aldığımızı gösterir" dedi. (Fotoğraf: RIZA EZER)

ANKARA'dan
YALÇIN DOĞAN

ANAP'la DYP'nin rekabeti

ANKARA — Sağdaki tartışma kolay kolay bitmez. Bunun iki nedeni var: Önce, ANAP giderek partileşiyor. Sağdaki diğer partiler bunun farkında ve hatta telaşındalar. İkincisi de, sağda ANAP'a karşı, "tek bir partide birleşme" çabalarının bir türlü sonu gelmiyor.

Bu iki olay sağdaki partilere çeşitli biçimlerde yansıyor. Son günlerde bunun en açık ve seçik biçimde yansımasını Doğru Yol Partisi'nde (DYP) gördük. DYP öncelikle MDP karşı-

(Arkası Sa.11, Sü.1'de)

Başbakan'ın iddiasına hemen yanıt geldi

DYP: Özal çırpınıyor

Özal'ın "DYP bitti" sözüne karşılık, Doğru Yol Partisi Genel Başkan Yardımcısı Ergenekon, "Bu laflar, kendi iktidarının son çırpınışları" dedi. Ergenekon, "Enflasyon tahminlerinde nasıl yanıldılarsa, bunda da öyle yanılacaklar. Kuyucak'ta neyin bitip, neyin kaldığını gördüler" şeklinde konuştu.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal'ın önceki gece milletvekillerine verdiği yemekte söylediği DYP'nin **"bittiğine"** ilişkin sözlerine karşı DYP Genel Başkan Yardımcısı **Gökberk Ergenekon**, **"Bizi de enflasyon gibi aşağıya çektiğini zannediyor, aslında bu laflar, kendi iktidarının son çırpınışlarının bir işareti oluyor"** dedi.

Ergenekon, Özal'ın ve partisinin **"tabanının çoktan kaydığını"** belirterek **"Serbest ortamda yapılacak, hür, eşit ve gerçekçi bir genel seçimde ANAP acaba grup kuracak milletvekili çıkarabilir miydi? Sayın Özal önce bunu düşünsün"** dedi. Ergenekon, devamla **"Enflasyon tahminlerinde şimdiye kadar nasıl yanıldılarsa bu konuda da aynı şekilde yanılacaklardır"** diye ekledi.

DYP Genel Başkan Yardımcısı, Özal'ın DYP konusundaki iddialarına karşılık görüşlerini şöyle sürdürdü:

"Milletvekillerine moral vererek iktidarını sürdürmeye çalışmaktadır Özal. Aslında bunlar son çırpınışları. Kuyucak'ta neyin silinip, neyin kaldığını gördüler. Daha neler görecekler neler, bunlar iyi günleri..."

DYP Genel Merkezi'nde, katılmalarla birlikte örgütün yeniden düzenlenmesi çalışmalarına başlandığı bildirildi.

Yeni delege saptanmasından sonra bahara doğru il ve ilçe kongrelerinin yapılmasının kararlaştırıldığı da ifade edildi.

Bu arada Genel Başkan Yıldırım Avcı ve diğer yönetici-

(Arkası Sayfa 8, Sü. 2'de)

İran'dan Türkiye'ye iyi niyet mesajı

İran'ın, Türkiye'ye yönelik terör eylemlerine izin vermeyeceği" belirtiliyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye'nin doğu sınırlarında karşılaşılan terör eylemlerine karşı Ankara'nın işbirliği önerisini bundan iki ay kadar önce **"tereddütle"** karşılayan İran'ın belli bir yumuşama içinde olduğu bildiriliyor. İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı **Hamaney**'in bir mesajı önceki gece ani olarak Ankara'ya gelen İran Dışişleri Bakan Yardımcısı **Hüseyin Şeyholislam** tarafından

(Arkası Sayfa 8, Sü. 4'te)

Kıbrıs için "10 gün ara"

Kipriyanu mühlet aldı

Kipriyanu, Cuellar'ın önerileri konusunda yeni temaslar yapmak için New York'tan ayrılıyor

NEW YORK, (Cumhuriyet) — BM Genel Sekreteri **Perez de Cuellar** yönetiminde sürdürülen Kıbrıs görüşmelerinde Kipriyanu'nun mühlet alması yol açan yeni gelişmeler kaydedildi. Kipriyanu, Perez de Cuellar ile yaptığı 2 saatlik görüşmeden sonra, Genel Sekreter'in önerisi üzerine görüşmelere 10 gün kadar ara verildiğini, kendisinin bu

(Arkası Sayfa 8, Sü. 6'da)

ATİNA'DA DARBE SÖYLENTİLERİ

Haberi 8. sayfada

Benzinde rekabet 'kof' çıktı

Akaryakıtta fiyat rekabeti istemeyen petrol işverenleri, "İsteyen fiyat indirir" diyen Bakan Özdağlar'la 1.5 saat görüştü. Bakan, "İndirim yapma mecburiyeti yok" dedi. Petrolcüler de "Bakanın sözü yanlış yorumlandı. Rekabet olmayacak" dediler.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Devlet Bakanı **İsmail Özdağlar**'ın **"akaryakıtta fiyat rekabeti"** konusundaki açıklaması **"havada"** kaldı.

Akaryakıtçılarla Bakanın buluşmalarından sonraki açıklamaları **"rekabet istemeyenler"**'in ağır bastığını gösteriyor. Özdağlar, tam bir hafta önceki sözlerinin yanlış anlaşıldığını belirterek, **"Bu bir hükümet kararı değildir, indirim yapma mecburiyeti yoktur"** dedi. Petrol Ürünleri İşverenle-

(Arkası Sa.11, Sü.3'te)

BENZİNDEN ÜÇ POST ÇIKACAK

Haberi 8. Sayfada

Özal'ı kıskandıran satış

Satış belgesi

***D**ünyanın dördüncü büyük haberleşme şirketi British Telecom'un piyasaya çıkan 2 trilyon liralık hisseleri kapışıldı. İngiliz devlet şirketinin hisseleri Japonya'da ev kadınlarına kadar ulaştı.*

Almanya'da da Kohl, Lufthansa ve Volkswagen'i satışa çıkarıyor.

Ekonomi Servisi — Milton **Friedman**'ın öncülüğünde benimsenen, **"faizleri yükseltelim, kamu harcamalarını kısalım, para musluklarını sıkalım,"** ardından, **"kamu işletmelerini satalım, bütçeleri yamayalım"** modası ortalığı kapladı.

İngiltere'de Başbakan **Margaret Thatcher**'ın tezgâhında dünyanın dördüncü büyük haberleşme şirketi British Telecom'un hisselerinin satışı duruyor. Hisse paketinin üzerindeki etiketle, 3,9 milyar sterlin (2 trilyon lira) yazıyor. Federal Alman Başbakanı **Helmuth Kohl**'un tezgâhında ise **"yeşil"** var. İçlerinde Wolkswagen ve Lufthansa'nın da bulunduğu 1983 yılı başlarında 80 milyar mark (12.5 trilyon lira) bulan toplam 9 şirket. Bunlara Türkiye'den katılan ise Özal'ın 10 milyar lira gelir getirmesi beklenen Boğaz Köprüsü.

British Telecom'un (BT) yüzde 50.2 oranındaki hissesine kar-

(Arkası Sa.11, Sü.7'de)

Teröre karşı misilleme

***ABD** Savunma Bakanlığı sözcüsü, terörün değişik bir savaş türü olarak kabul edilmesi gerektiğini, silahlı kuvvetlerin teröristlere misillemede bulunacağını söyledi.*

Dış Haberler Servisi— ABD Savunma Bakanlığı sözcüsü **Burch** silahlı kuvvetlerin teröristlere misillemede bulunacağını söyledi.

Önceki gün ABD'nin Roma Büyükelçiliğine saldırı hazırlığı yapan **İslami Cihad** örgütü üyesi 7 kişinin yakalanması, terör konusunu yine ön plana çıkardı.

BM Genel Sekreteri **Perez de Cuellar**, Ermeni teröristlerce katledilen **Evner Ergun** için önceki gün New York'ta düzenlenen törende yaptığı konuşmada, terörizmin **"son yılların en büyük felaketi"** olduğunu söyledi.

AP'nin haberine göre, Roma'da ABD Elçiliğine karşı saldırı hazırlığının ortaya çıkarılması, **İslami Cihad** örgütünün faaliyet alanını Ortadoğu'nun dışında Avrupa'ya kaydırıp oradaki Batılı hedef alma serüvenlerinin yaygınlaştığını doğruladı.

Adanın açıklamasına göre bu kaynak, AP muhabirine **"İslami Cihad, ilk kez Avrupa'da bir eylem hazırlığına girişti. Or-**

(Arkası Sayfa 8, Sü. 1'de)

• Arafat'ın Amman yorumu.
• Cebelitarık'ın kaderi görüşülüyor.
3. Sayfada
• Özal: 18 yaş konusunda samimiyim.
7. Sayfada
• KİT, piyasanın kafasını karıştırdı.
9. Sayfada
• Limni, NATO'da mayın dokuyor.
• 40 bin işçi için sözleşme
12. Sayfada

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Korkut Bey'den Rica...

"Uğurgil Elektro Mekanik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi" sahipleri, Ahmet ve Mehmet Uğurlu ile Ali Güleç, gümrük kaçakçılığı yaptıkları savı ile Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 4 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanıyorlar. Savcılık, sanıkların "fatura" dan 160 bin televizyon tüpü ve çok sayıda elektronik malzeme ve dikiş makinesi-

(Arkası Sayfa 8, Sü. 7'de)

Çayda, devlet tekeli kaldırılıyor

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Çayda devlet tekelini kaldıracak, çay sanayiinin özel sektöre de açılmasını öngören yasa tasarısı TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda kabul edildi.

[illegible] kişiler çay işleme ve çay paketleme fabrikaları kurup işletebilecek. Bu yasaya göre çay yaprağını doğrudan üreticiden satın alabilecek. Tasarı, çay tarım alanlarının Bakanlar Kurulu'nca saptanacağını hükme bağlıyor. Bu alanlar dışında çay tarımı yapılmayacak, çay tarımı

(Arkası Sayfa 8, Sü. 1'de)

Halep ve Arşın...

UĞUR MUMCU — *30 kasım*

Son aylarda kaçakçılık soruşturmaları nedeniyle *"işkence"* tartışmalarına tanık olunuyor. Siyasal nitelikli suçlar nedeniyle ortaya atılan işkence savlarını görmezlikten gelen bir çevre, şimdi kaçakçılık operasyonları sırasında birdenbire aslan kesilip işkenceden söz ediveriyor. Kapıkule gümrüklerindeki rüşvet olayı nedeniyle başlatılan işkence tartışmaları sonunda Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan da koltuğundan ayrılmak zorunda bırakılmış değil miydi?

Dündar Kılıç ve Fahrettin Aslan emniyet sorgularında İstanbul eski Emniyet Müdürü Şükrü Balcı'ya rüşvet verdiklerini söylemişlerdi. Sonra da, bu ifadelerin işkence altında alındığını ileri sürerek bu açıklamalarını yalanlamışlardı. Görevli bulunduğu yurt dışından *"izinli"* olarak yurda dönen Şükrü Balcı, aynı gün Dışişleri Bakanlığı'nca görevinden alınmıştı. Balcı da eğer açıklama yaparsa *"dudakların uçuklayacağı"* yolunda demeçler vermişti.

Yine bu arada, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık Daire Başkanı Atilla Aytek, bağlı bulunduğu genel müdürlüğe başvurarak, *"kendisi hakkında soruşturma yapılmasını"* istemişti. Ankara eski Emniyet Müdürlerinden HP milletvekili İbrahim Vural da Aytek'in *"bir apartman dairesi aldığını, ayrıca Dikmen'de bir kahvesi olduğunu"* ileri sürmüştü. Dündar Kılıç, mahkeme önünde yaptığı açıklamada Aytek ile aralarında *"kan davası"* olduğunu belirtmişti.

Bunlar kamuoyuna yansıyan haberlerdir. Bunların yanında henüz açıklanmayan ifadeler, bu ifadelerden kaynaklanan çok yönlü dedikodular da kulaktan kulağa dolaşmaktadır. Bu koşullarda emniyet örgütünün huzur içinde çalışması olası değildir.

Polisteki bu yaygın huzursuzluğun bir an önce giderilmesi için *"ne yapılmalı"* sorusuna gelmeden önce *"ne yapılmamalı?"* konusuna değinmek doğru olacaktır.

Balcı ile ilgili ifadelerin üzerinden sekiz ayı aşkın bir süre geçmiştir. Eldeki hukuk kuralları, Balcı ile ilgili soruşturmanın bu ifadelerin verilmesi ile birlikte başlamasını gerektirmekteydi. Ancak, nedendir bilinmez, aradan geçen bu süre içinde Balcı ile ilgili en küçük bir soruşturma açılmamıştır. Yetkili makamlar açısından bu tutum, açıkça görevin savsaklanmasıdır. Açıklığa kavuşması gereken ilk nokta, Balcı ile ilgili soruşturmaların niçin bu kadar süre bekletildiğidir. Bu konu henüz aydınlanmış değildir.

Bu soruya inandırıcı bir yanıt bulmak gerekir.

"Ne yapılmalı?" konusunu bir yasaya yollama yaparak yanıtlamak isteriz.

Yasa, 9.8.1983 tarihlidir. Adı *'Kamu görevlileri ile ilgili mal bildirimi kanunu'*dur. Bu yasa *"mal edinmelerin denetimiyle haksız mal edinme veya gerçeğe aykırı bildirimde bulunma"* amacını taşımaktadır. Yasaya göre, *"Kanuna ve genel ahlaka uygun olarak sağlandığı ispat edilemeyen mallar veya ilgilinin sosyal yaşantısı bakımından geliriyle uygun olduğu kabul edilmeyecek harcamalar şeklinde ortaya çıkan artışlar"* haksız mal edinme sayılmaktadır.

Mal bildirimi konusu *"Kendilerine, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklara ait taşınmaz mallar"* ile görevlilerin *"birinci derece devlet memurlarına yapılan net ödemenin beş katından fazla tutardaki"* para, hisse senedi, tahvil, mücevher, hak ve alacaklar ve öteki taşınmaz mallardır.

Yasanın 9'uncu maddesi gereğince, haksız mal edinildiği yolunda geçerli *"ihbar ve şikâyet"* söz konusu ise, kamu görevlisinin mal varlığı yasanın yetki verdiği makamlarca incelenebilir. Bu inceleme sonunda varılacak sonuç *"kovuşturmaya yetkili kişi ve mercilere"* bildirilir. Mal bildirimi ile ilgili kayıtlar gizlidir. Bu bilgiler ve kayıtlara dayanılarak yayında bulunulmaz.

Bu yasak devlet için geçerlidir. İlgili kamu görevlisi, dilerse mal varlığı konusunda kamuoyuna açıklama yapabilir. Bu konuda herhangi yasal engel yoktur.

Atilla Aytek, yerinde bir davranışla *"kendisi hakkında soruşturma açılmasını"* istemiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü, hiç zaman yitirmeden Aytek ile ilgili incelemeleri tamamlamalıdır. Şükrü Balcı ile ilgili olarak da aynı inceleme yapılmalı ve sonuçlar kamuoyuna açıklanmalıdır. Yok eğer bu yapılmaz ve bu konudaki tartışmaların kesilmesi istenirse, o zaman dedikodular başka yerlere de sıçrar.

Balcı ve Aytek, bu incelemeleri beklemeden de kamuoyuna mal varlıklarını açıklayabilirler. Bu yapılırsa, maksatlı ya da maksatsız dedikodular ve *"yıpratma operasyonları"* kendiliğinden son bulur.

Halep ordaysa, arşın burdadır...

Polisin bu yıpratıcı dedikodular içinde moral çöküntüsü içine düşüp yeraltı dünyasına karşı açılan savaşta hız kesmesi en büyük sakıncayı doğurur.

Şükrü Balcı ile ilgili soruşturmayı sekiz ay bekletmenin yarattığı sorunlar gözler önündedir. Basına ve TBMM'ye kadar yansıyan ve *"kronikleşen"* bu tartışmanın son bulması için yasal kurallar işletilmeli ve kamuoyuna bu konuda aydınlatıcı bilgiler verilmelidir.

30 kasım

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl: Sayı: 21646 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 1 Aralık 1984 Cumartesi

BEN A... ...ÇÜ DEĞ... NADİR N...

ARALIK/84

NATO'nun son formülüne Ankara: Evet, Atina: Hayır

Limni konusunda anlaşmazlığın çözümüne dönük çalışmalar, pazartesi günü başlayacak olan NATO Savunma Bakanları Toplantısının sonucuna kaldı.

Yunanistan'ın reddettiği son formülde, NATO'nun oya yoluyla Limni'deki kuvvetleri belgeye geçirmediği ifade ediliyordu. Bu durumda karşılıklı vetolar geçerli kaldı.

CENGİZ ÇANDAR

BRÜKSEL — NATO tarihinde ilk kez savunma planlama genel raporu, Türkiye ve Yunanistan ülke bölümleri yer almadan bakanlar toplantısına sevkedildi. Pazartesi günü çalışmalarına başlayacak olan NATO savunma bakanlarının önüne gelecek yıllık kuvvet planlamasına ilişkin genel rapor, NATO askeri kanadında yer alan 14 ülkeden sadece 12'sini kapsıyor. Genel raporda, Türkiye ve Yunanistan ülke bölümleri (Country Chapter) yok. NATO'ya üye ülkelerin daimi temsilcilerinin katıldığı Savunma Planlama Komitesi son toplantısını dün yaptı. Toplantıda Türkiye ve Yunanistan arasında Limni nedeniyle ortaya çıkan anlaşmazlığın aşılması için son girişim yapıldı.

NATO Genel Sekreterliği'nin üye ülkelerle temas edip, onların da onayını aldıktan sonra ortaya getirdiği formül söz konusu edildi. Bu formül aynen şöyle:

"Yunanistan'ın bildirdiği kuvvetlerin bazılarının bulundukları yerlerin hukuki statüsü, Türkiye ile Yunanistan arasında ihtilaf konusu olduğundan ve NATO bu ihtilafta taraf olamayacağı cihetle, bu birlikler belgeye alınmamıştır."

Savunma Planlama Komitesi toplantısında Türkiye, **"Bunun bir görüşme bazı olarak ele alınabileceğini"** bildirdi. Yani, **"kabul"** demeden formülü zımmen kabul etmiş oldu. Yunanistan ise bu konudaki görüşünün değişmediğini ifade etti. Yunanlılar daha önce dağıttıkları bir mektupla bu formülü reddettiklerini bildirmişlerdi.

Bu durumda, Türkiye'nin kuvvet planlamasının Yunanistan'la ilgili bölümüne koyduğu veto (rezerv) ile Yunanistan'ın bir misilleme olarak kuvvet planlamasına ilişkin genel raporda yer alacak Türkiye ülke bölümüne koyduğu veto geçerliliğini korudu. Bunun üzerine Genel Sekreter **Lord Carrington, "Oybirliği (konsensüs) sağlanamadığı için Türkiye ve Yunanistan bölümlerini ayırıp diğer 12 ülke bölümünün bakanlara gönderilmesini"** önerdi. Bu, kabul edildi.

Böylece ortaya NATO tarihinde emsali görülmemiş bir durum çıktı. İşin bundan sonrası büyük bir olasılıkla çarşamba gününe kadar durumda hiçbir değişiklik olmadan konunun NATO Savunma Bakanları Toplantısının son oturumuna dek tıkanıklık aşılamadan sürmesi olacak.

Çunku NATO Savunma Bakanları toplantısının ilk günü öğleden sonra NATO Avrupa Grubu Toplantısı biçiminde başlayacak. Bu toplantıya daimi temsilciler katılacak. Bakanlar, akşam yemeğinde bir araya gelecekler. Bakanların toplantısı salı günü de devam edecek. Ancak Limni konusunun Yunanistan Başbakanı ve Savunma Bakanı Papandreu'nun katılacağı çarşamba günkü son oturumunda önce hiç söz konusu olmayacağı sanılıyor.

Bununla birlikte, çarşamba günü de sonuç alınmaması büyük bir ihtimal. Yani NATO Savunma Bakanları güz dönemi toplantısı 1985 yılına ait savunma genel planının içinde Türkiye ve Yunanistan'ın yer alamayacağı bir şekilde sonuçlanabilir.

Öyle bir durum bugüne dek hiç ortaya çıkmadığı için, 1985 yılı içinde Türkiye ile NATO ve Yunanistan ile NATO arasındaki ittifak bağlantılarının ne şekilde sağlanacağını burada henüz kimse kestirmiyor ve bilmiyor.

Yunanistan, NATO'nun temmuz ayında bütün ülkeler gibi kendisine de 1985 yılına ilişkin kuvvet tahsislerini belirtmesi için gönderdiği soru formuna verdiği yanıtta, ittifaka tahsis ettiği kuvvetleri sıralarken, "88. Tugayı da" yanıt olarak yazmıştı.

(Arkası Sayfa 8, Sü. 6'da)

ANKARA-NATO

Oramiral Small'un çifte teması

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Limni krizi konusunda Türk yetkililerle görüşmelerde bulunmak üzere önceki gece Ankara'ya sürpriz bir ziyaret yapan NATO Güneydoğu Kuvvetleri Başkomutanı Oramiral **William Small**, dün sabah Genelkurmay Başkanı Orgeneral **Necdet Üruğ** ile bir görüşme yaptı.

Üruğ ile Small arasında yapılan görüşmeden sonra herhangi bir açıklama yapılmadı. Ancak, görüşmede Limni sorununun ele alındığı sanılıyor. Small daha sonra Türkiye'den ayrıldı.

ANKARA-WASHINGTON

Özal: 1985 başlarında ABD'deyim

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan **Turgut Özal** 1985 yılı başlarında ABD'ye gideceğini açıkladı.

Başbakan ANAP milletvekilleriyle önceki gece yaptığı üçüncü yemekli toplantıda dış politika üstünde durdu. Özal, **"dış politikada taviz yok, haklarımız ne ise, sonuna kadar savunacağız"** dedi. **"Son olarak Avrupa Konseyi'nde bu tutumun ortaya konduğunu"** belirtti.

Türkiye'nin Batı'dan kopmasının söz konusu olmadığını ifade eden Başbakan

(Arkası Sayfa 8, Sü. 1'de)

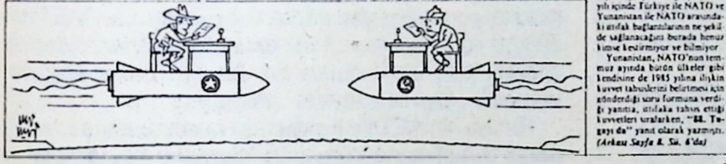
ROMA-ATİNA

Papandreu kulis için İtalya'da

ROMA/ATİNA, (Cumhuriyet) — Yunanistan Başbakanı **Andreas Papandreu**, Dublin'de AET zirve, Brüksel'de NATO toplantıları öncesinde iki günlük resmi bir ziyaret için dün Roma'ya geldi. Papandreu'nun İtalya Başbakanı **Bettino Craxi** ile yapacağı görüşmelerin bir bölümü Türk-Yunan anlaşmazlığı ile ilgili.

Polonya, Libya, Suriye ve Ürdün'den sonra Roma'ya gelen Papandreu, Vatikan'da Papa **Jean Paul** tarafından da kabul edilecek.

(Arkası Sayfa 8, Sü. 2'de)

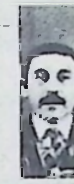

ANAP'ta uyumsuzluk örnekleri...

Özdağlar

Libyalı bakanı Kaddafi'ye şikâyet etmesi tepkiye yol açtı. Özalp'ı kabul etmedi. Gökova'da ters düştü.

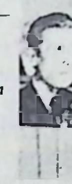
Alptemoçin

Arkadaşlarımız sık sık bakanlığa gelmesinler, bize çalışma imkânı versinler deyince, grupta tepkilere yol açtı.

Kalemli

Artvin'de, "Benim buraya gelmeye hiç niyetim yoktu, Başbakan git deyince geldim" demesi Artvin milletvekillerini ayağa kaldırdı.

Büyükbaş

Seçim bölgesi Eskişehir'deki ANAP kongrelerine dönük çabaları nedeniyle, genel merkezden uyarı aldı. Nükleer santral konusunda ters düştü.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Özal hükümeti birinci yılını doldururken, bazı Bakanlar Kurulu üyelerinin uyumsuzluk örnekleri sergilediği dikkati çekiyor. Gerek kendi aralarındaki ilişkilerde, gerekse ANAP Genel Merkez yönetimi ile Meclis Grubu üyeleriyle ilişkilerinde yer yer anlaşmazlık ve tartışmaların uç verdiği gözlenmekte. Bazı bakanların ise, Başbakan Özal ile hükümetin genel çizgisine ters düşen uygulamalarına zaman zaman tanık olunuyor.

Devlet Bakanı İsmail Özdağlar'ın, gerek hükümette, gerekse ANAP Meclis Grubu'nda son zamanlarda çeşitli tepkilere en çok hedef olan kabine üyesi olduğu dikkati çekti. Özdağlar'a tepkilerin kaynaklarını şöyle özetlemek mümkün:

• İsmail Özdağlar, 31 ağustos - 3 eylül tarihleri arasında Libya'ya giderek 1 Eylül Devrimi'nin 15. yıldönümü törenlerine katıldı. Libya lideri Muammer Kaddafi'nin kabulü sırasında Özdağlar'ın, Libya Ekonomik İşler Bakanı Durda'yı Kaddafi'ye şikâyet ettiği bildirildi. Özdağlar'ın bu tutumu Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla Başbakan Turgut Özal'a iletildi. Bunun üzerine Özal, İsmail Özdağlar'ı "Libya ile ilişkiler" sorumluluğundan aldı ve bu görevi Devlet Bakanı Kâzım Oksay'a devretti.

• Daha önce Özdağlar'ın Devlet Bakanlığı'na bağlı olan Çevre Genel Müdürlüğü de kendisin-

(Arkası Sa.11, Sü.3'te)

Mutfakta enflasyon: Yüzde 56

4 kişilik ailenin mutfağındaki yıllık enflasyon yüzde 56'yı buldu. 1 Aralık 1983'te 37 bin lira olan aylık "zorunlu" mutfak masrafı, kasım sonunda 58 bin liraya ulaştı. Mutfaktaki enflasyonda rekortmenler: Patates, margarin, pirinç.

Ekonomi Servisi — Hükümetin görevi devralışının birinci yılı dolarken, mutfaktaki yıllık enflasyon yüzde 56'nın üzerinde kaldı. Özal görevi devralmadan hemen önce, 1 Aralık 1983'te 37 bin lira olan mutfak masrafları, bazı gıda maddelerinin ithalatına rağmen, bir yıl içinde 58 bin liraya yükseldi.

Cumhuriyet'in, İstanbul'da Kadıköy, Eminönü ve Beyoğlu yakalarındaki fiyatlara dayanarak her ay hazırladığı, **"İstanbul'da dört kişilik bir ailenin sağlıklı beslenebilmesi için gerekli mutfak harcamaları,"** araştırmasına göre, yılın onbirinci ayının geride bırakılmış olmasına rağmen, mutfakta yıllık enflasyon hâlâ yüzde 56,4.

Özal'ın geçen yılın 13 aralığında görevi devralmasından önce kilosu 500 lira olan beyaz peynir, ucuz ithalata rağmen, Eminönü dışında hâlâ ortalama 900 lira. İthalatla fiyatının geri çekilmeye çalışılmasına rağmen bir yıl önce 850 lira olan et bugün 1200 lira. İsrail'den yapılan ithalat, yumurtada yüzde 40'lık zammı önleyemedi. Pakistan ithalatının bile durduramadığı pirinçteki fiyat artışı yüzde 83'ün üzerinde. Başarısız bir ithalat denemesi geçirdikten sonra, yeni ürünün de etkisiyle fiyatında gerileme görülen patateste yıllık fiyat artışı, yüzde 118'lik rekor düzeyde. Deneme niteliğinde ithalatı gerçekleştirilen margarinde son bir yılda kaydedilen fiyat artışı yüzde 107.

Dört kişilik bir ailenin, 22 kalem maldan belirli miktarlarda tüketerek, sağlıklı beslenebilmeyi sağlamak için yaptıkları mutfak harcaması ise 1983 yılı 1 aralığında 37 bin 292 lirayken, bugün 58 bin 310 lira.

Geçen aybaşında, 57 bin 260 lira olan mutfak masraflarını, kasım ayı boyunca 1050 lira kadar arttıran; zeytin, çay, süt, yoğurt, yumurta, soğan ve margarinde meydana gelen fiyat artışları oldu. Kasım ayında mutfak harcamalarında meydana gelen artış önceki aya göre yüzde 1,8 oldu. Bu oran ekim ayı için yüzde 3,7'ydi.

Bu arada, Özal'ın görevi devralmasından önce, 1 Aralık 1983'te 1 dolar 266 lirayken, bir yıl içinde yüzde 61'lik bir artışla yaklaşık 428 lira oldu. Dolar olarak hesaplandığında, dört kişilik bir ailenin sağlıklı beslenebilmesi için gerekli 22 kalem maldan 13 kaleminde fiyat artışı meydana geldiği görüldü. Bu, meydana gelen fiyat artışlarının yüzde 61'in üzerinde gerçekleştiği anlamına geliyor.

Mutfakta Özal'dan önce, Özal'dan sonra

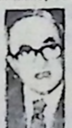
	Özal'dan önce (1 Aralık 83)	Özal'dan sonra (1 Aralık 84)	Artış oranı (%)
Beyazpeynir	500 TL. (1,885)	900 TL. (2,105)	80,0
Şeker	102,5 TL. (0,395)	140 TL. (0,335)	36,6
Çay	650 TL. (2,445)	1150 TL. (2,695)	76,9
Et	850 TL. (3,205)	1200 TL. (2,805)	41,2
Süt	120 TL. (0,455)	180 TL. (0,425)	50,0
Yoğurt	200 TL. (0,755)	340 TL. (0,795)	70,0
Yumurta	20 TL. (0,085)	28 TL. (0,075)	40,0
Un	90 TL. (0,345)	160 TL. (0,375)	77,8
Pirinç	180 TL. (0,685)	330 TL. (0,775)	83,3
Bakliyat	175 TL. (0,665)	290 TL. (0,685)	65,7
Patates	55 TL. (0,215)	120 TL. (0,285)	118,0
Soğan	60 TL. (0,235)	120 TL. (0,285)	100,0
Margarin	280 TL. (1,055)	580 TL. (1,365)	107,1
Ayçiçek yağı	260 TL. (0,985)	460 TL. (1,075)	76,9
Zeytinyağı	330 TL. (1,245)	600 TL. (1,405)	81,8
Tüpgaz	1200 TL. (4,515)	1995 TL. (4,665)	66,3
Mutfak harcaması	37292 TL. (140,205)	58310 TL. (136,245)	56,4
1 Dolar	266,00 TL.	428,00 TL.	60,9

Not: [illegible]

İşte mal varlıkları

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — İstanbul Emniyet eski Müdürü **Şükrü Balcı** servet bildiriminde bulundu. Balcı, kendi adına kayıtlı hiçbir taşınmazı bulunmadığını bildirdi. Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve İstihbarat Daire Başkanı **Atilla Aytek**'in de Ankara'da bir katı, Marmaris'te 305 metrekarelik arsası, Murat 131 binek otosu ve piyade tipi motorlu kayığı bulunduğu öğrenildi.

Uğur Mumcu, dünkü **"Halep ve Arşın"** başlıklı yazısında, Şükrü Balcı ve Atilla Aytek'i mal varlıklarını açıklamaya davet etmişti. Şükrü Balcı, kendi adına kayıtlı taşınmaz malının bulunmadığını, eşinin üzerinde kayıtlı taşınmaz malların miras yoluyla edinildiğini söyledi. Balcı, **"Ben bir kanun adamıyım. Bir soruşturma açıldığı için daha fazla konuşmayacağım. Eşim ve kendim ile ilgili servet beyanı hakkındaki fısıltı gazetesine verilmiş en kuvvetli cevaptır."**

Şükrü Balcı: Şahsı adına kayıtlı gayrimenkulü yok. Bir arabası, Amerika'da maaşından tasarruf ettiği 9 bin doları var.

Balcı'nın açıklaması şöyle:

1- Şahsım adına kayıtlı hiçbir gayrimenkulüm yoktur.

2- Bankalarda ya da bankadan başka bir yerde ya da kişide nakit param da yoktur.

3- Amerika'da görevli bulunduğum sürece aldığım maaşlardan tasarruf ettiğim 9 bin dolar civarındaki param yeddimdedir.

4- Şahsıma ait yerli bir arabam vardır.

5- Bank-Ev Kooperatifine 1979'dan itibaren üye oldum. O günden bugüne kadar bu kooperatife 500 bin lira kadar para ödedim.

6- Çocuklarımın mal varlığı mevcut değildir.

Atilla Aytek: Ankara'da bir katı, Marmaris'te 305 metrekarelik arsası, Murat 131 otosu var ve motorlu bir sandal sahibi.

Balcı, eşi üzerindeki taşınmaz mallar ile ilgili olarak sorduğumuz soruyu da şöyle yanıtladı:

"Eşim, İstanbul Beyoğlu'nda tarihi Kanzuk eczanesinin sahibi Muhittin Kanzuk'un kızı ve varisidir. 1969 senesinde kayınpederimin vefatı üzerine, kendisine intikal eden terekenin kısmen satışı ve kısmen de tebdili suretiyle aşağıdaki gayrimenkullerin sahibi olmuştur.

1- İstanbul'da halen oturmakta olduğumuz apartman katı, 2- Silivri'de inşa ettirilmiş yazlık ev, 3- Kilyos'da yine veraseten eşime intikal etmiş 12 dönüm arazinin 5/3 oranındaki payı."

(Arkası Sayfa 8, Sü. 6'da)

Evren, Nadir Nadi'yi kabul etti

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**, başyazarımız **Nadir Nadi**'yi dün Çankaya Köşkü'nde kabul etti. Yaklaşık 1,5 saat süren görüşmede Cumhurbaşkanı Kenan Evren ile başyazarımız Nadir Nadi çeşitli ülke sorunları üzerinde görüş alışverişinde bulundular. Nadir Nadi bu arada basının sorunlarına ilişkin görüşlerini Cumhurbaşkanı'na sundu.

Pakdemirli kabulleniyor

Enflasyonu indiremedik

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı "İzlenen politikanın enflasyon alanında istenen sonucu vermediğini" söyledi, ama yine de savundu: "Ancak doğru politika bu."

İZMİR (Cumhuriyet Ege Bürosu) — Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı **Ekrem Pakdemirli**, **"İzlenen politika enflasyon alanında istenen sonucu vermedi. Ama doğru politika bu"** dedi.

İzmir Ticaret Odası ile İ.Ü. İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti tarafından düzenlenen **"1984 Ortalarında Türkiye Ekonomisi"** konulu seminerde olumlu ve iyimser bir tablo çizdi, enflasyon konusunda ise **"gelecek"** için umut verdi.

Pakdemirli şunları söyledi:

(Arkası Sayfa 8, Sü. 4'te)

Pakdemirli — İzmir'den ses verdi.

'Hesaplaşma Partisi': HP

Halkçı Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu, eski Genel Sekreter Aydın Gürkan ve 4 milletvekilinin Disiplin Kuruluna sevkini kararlaştırdı.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — HP Merkez Karar ve Yönetim Kurulu, eski Genel Sekreter ve Necdet Calp'in muhalifi **Aydın Güven Gürkan** ile dört milletvekilinin Merkez Disiplin Kurulu'na sevkedilmesini kararlaştırdı. Partinin kurucularından ve eski genel başkan yardımcılarından Tugin Aydın'ın partiden bir yıl süreyle ihracı üzerine, "HP'yi kısa sürede demokratik kurultaya götürecek tarafsız bir yönetimin işbaşına getirilmesi" gerekçesiyle üç aylı kanaldan imza kampanyası başlatıldı.

HP Basın Bürosu'ndan bir açıklama yapılarak MKYK'nın, eski genel sekreter Aydın Gürkan, Denizli milletvekili Musta-

(Arkası Sayfa 8, Sü. 7'de)

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

İncir Çekirdeği

Başbakan Turgut Özal, dün akşam TV'de yayınlanan "İcraatın İçinden" programında, "Biz köprüyü satmıyoruz, Türk ekonomisinde yeni bir çığır açıyoruz" demiştir.

Bunun nasıl bir çığır olduğunu bilemiyoruz, ama Türkiye'nin bir incir çekirdeği doldurmaz tartışmalarla nasıl vakit yitirdiğini belirleyen en çarpıcı örneklerden birini "Boğaz Köprüsü satışı" oluşturdu.

Sayın Özal ve ekibinin 1983 seçimleri öncesinde konuyu ortaya atmasıyla iş alevlenmiş, HP Genel Başkanı Necdet Calp'in televizyon açıkoturumunda yumruğunu masaya vurup "sattırmam" demesiyle doruğa tırmanmıştı. Daha sonra aylarca köprünün satışı konuşuldu. Sonunda dağ doğura doğura fare doğurdu, "iş bitirici" kadroların da işleri nasıl arapsaçına döndürdüklerinin yeni bir örneği ortaya çıktı.

Gerekli yasal önlemleri alınadan bir zamanlar temmuz ban kazılıkına başlayan Özal ve kurusu, Türkiye'yi bankerler kazılık skandallarının unutulmaz sürüklemişlerdi. Bu serüvenin faturası henüz ödenmiş değildir ve finans kesiminde kaygılar hâlâ sürmektedir. Buna açıklarını kapatmak için mevduat faizlerinden de yüksek oranda faizlerle kısa süreli Hazine bonosu çıkarmak gibi formüllerin ise nasıl geri tepeceği bilinmiyor. Nasıl bilinsin ki? Osmanlı Devleti bile en dışkun yıllarında bu kadar kısa vadeli ve yüksek faizli iç istikraza gidebilmiş değildi.

Böyle bir ortamda Boğaz Köprüsü öyküsü de ileriye açıklı bir tefrikaya dönüşebilecek biçimde gelişiyor gibi. Piyasaya pazartesi günü çıkarılacak Boğaziçi Köprüsü gelir ortaklığı senetleriyle gerçekte köprü satılmıyor. Gerçi Sayın Başbakan Özal, "Köprüyü satıyoruz. Calp'e bir

(Arkası Sayfa 8, Sü. 1'de)

İthalat, mutfaktan sonra tuvalete giriyor

Hela taşı, klozet, pisuar, lavabo, küvet, evye, duş teknesi gibi kurşuluda ithal edilebilecek. Kesimli taş ve mücevher ithalatı da "serbest".

İSTANBUL'DA SEMİNER İLLE DE PLAN

Haberleri 12. Sayfada

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Urfa Yasası...

"Nasıl geçti habersiz" diye bir şarkı vardır bilirsiniz. Bazı yasalar böyle habersiz geçiveriyor. Burada "habersizlik" dediğimiz kamuoyundaki ilgisizlik ve tepkisizliktir, başka ne olacak?

Anımsayacaksınız, Şanlıurfa ilimizdeki toprak reformu çalışmaları nedeniyle bir kısım toprak sahibi iki üç yıl önce Ankara'ya gelip kapı kapı dolaşmışlardı. Bu toprak sahiplerinin derdi, kamulaştırılan topraklarını geri almaktı. Top-

(Arkası Sa. 4, Sü. 7'de)

Eruh'ta bir erimiz daha şehit edildi

ANKARA, (a.a.) — Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Siirt'in Eruh ilçesinde çarşamba gecesi suçluların aranması sırasında çıkan çatışmada bir erin şehit olduğunu açıkladı.

Açıklama şöyle:

"28 Kasım 1984 günü saat 21.45 sıralarında, Siirt ili Eruh bölgesinde güvenlik güçlerince suçluların aranması sırasında çıkan çatışmada bir er şehit olmuştur.

Şehit olan 1963 doğumlu Çankırı'nın Ilgaz nüfusuna kayıtlı er Nizamettin Yaman'ın cenazesi Diyarbakır'da yapılan askeri töreni müteakip memleketine gönderilmiştir."

"Avrupalı" Olabilmek...

HASAN CEMAL — *2 aralık*

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasında *ortaklık* kuran Ankara Anlaşması'nın yirmi bir yıl önceki imza töreninde, 12 Eylül 1963'te, Başbakan İsmet İnönü şöyle konuşmuş:

"Beşeriyet tarihi boyunca insan zekâsının vücuda getirdiği en cesur eser olan Avrupa Ekonomik Topluluğu, hiç şüphe yok ki, dünyanın müstakbel nesillerine bırakılacak en zengin miras olacaktır... Bugün Türkiye'yi ebediyen Avrupa'ya bağlayacak olan anlaşmayı imzalamış bulunuyoruz. Bu birlik, tarihi ve coğrafi icaplardan doğmaktadır..."

Büyük devlet adamı İnönü, Ankara Anlaşması'nı *"Türkiye'yi ebediyen Avrupa'ya bağlayacak"* bir anlaşma olarak nitelemiş ve ülkemizin Avrupa Topluluğu ile birliğinin *"tarihi ve coğrafi icaplardan"* doğduğunu vurgulamıştır.

İnönü, kendi tarihsel kişiliğine de uygun olarak siyasal iradesini Avrupa ile bütünleştirmekten yana kullanmış ve ekonomik olmaktan çok *siyasal* bir kararla *"Avrupalı olmak"* yolunda çok önemli bir adım atmıştır.

İmza töreninden bu yana tam yirmi bir yıl geçti. 1 aralık günü ise, yürürlüğe girişinin yirminci yılını doldurdu Ankara Anlaşmaı. Ama ne yazık ki, aradan bunca yıl geçmiş olmasına karşın Türkiye-AET ilişkilerinin bugünkü düzeyi, rahmetli İnönü'nün o tarihlerdeki beklentisinin herhalde çok gerisinde kalmıştır...

Türkiye'nin Topluluğa geçiş dönemini düzenleyen Katma Protokol, daha 1978 yılında zaten askıya alınmıştı. 1980'li yılların *12 Eylül koşulları* ise ilişkilerin tümüyle rayından çıkmasına yol açtı...

6 Kasım genel seçimlerinden bu yana bir yıl geçmiştir, ama AET ile ilişkiler henüz normalleşmekten uzak bir konumdadır. Hatta normalleşme sürecinin tam anlamıyla işlemeye başladığını öne sürebilmek bile pek o kadar kolay değildir.

Siyasal açıdan Avrupa Topluluğu'nun bazı beklentileri olduğu açıktır. Nitekim, AET Komisyonu'nun dış ilişkilerden sorumlu Başkan Yardımcısı Haferkamp, Mehmet Ali Birand'ın sorularını yanıtlarken şöyle demiştir:

"Seçimler doğru yolda bir adımdı. O günden itibaren de, yeni seçilmiş Meclis ve hükümetin hızla ve etkin biçimde, gerçek bir demokrasinin kurulması ve insan haklarına tam saygı gösterilmesi yolunda ilerleyeceği ümidini vurguladık. Ancak bu, üye ülkelerdeki ve Topluluk organlarındaki tereddütlerin tümünü yok edebilir."

AET Komisyonu Başkan Yardımcısı'nın bu sözlerinden rahatsızlık duyanlarımız olabilir. Kızsak da, içimizde tepkiler oluşsa da, bir gerçeği hiçbir zaman gözden uzak tutamayız. Biz eğer *demokrasi* diyorsak, onun zamana ve mekâna göre değişmeyen birtakım temel kurallan olduğunu da kabul etmek durumundayızdır. O kuralları; şu ya da bu istediği için değil, biz Türk toplumu olarak kırk yıldır demokrasiyi tercih ettiğimiz için, benimseyip içimize sindirmek zorundayızdır.

Ve bu açıdan ülkemizin içinde bulunduğu koşullara baktığımız zaman, daha yapılacak bazı şeylerin olduğunu bilmediğimiz söylenemez herhalde. Bunun gibi demokrasi açısından bir *"geçiş dönemi"*'nin yaşanmakta olduğunu yadsımak da olanaksızdır...

Demokrasi kulvarında olumlu adımların sürdürülmesi, bir yandan Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimizin normalleşmesine katkıda bulunurken, öte yandan Yunanistan'ın aleyhimize kullanmaya yeltendiği birçok sözde kozu tamamen etkisiz kılacaktır.

Bu arada, *uzak komşu* Yunanistan'ın Batı Avrupa forumlarında Türkiye'ye karşı oynamaya çalıştığı rolü abartmak da bir yanılgıdır. Avrupa Parlamentosu eski Başkanı Hollandalı parlamenter Pieter Dankert, Birand'ın sorularını yanıtlarken, bur olguya, *"AET'nin Türkiye ile iyi ilişkiler sürdürmekteki çıkarları öylesine önemlidir ki, Yunanistan tek başına bunu engelleyemez"* diyerek işaret etmiştir...

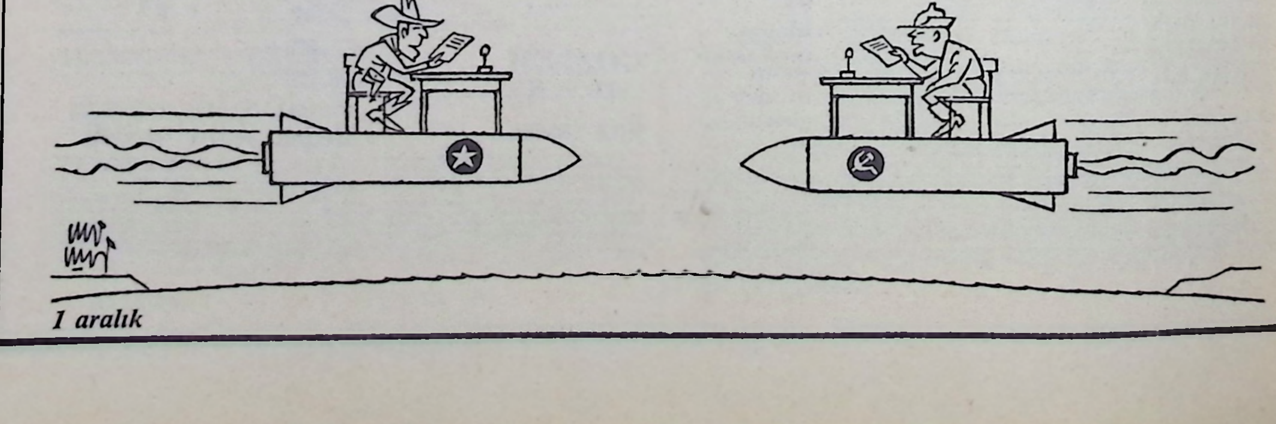
Türkiye'nin AET ile ilişkilerinin normalleşmesi ve giderek bütünleşme sürecinin işlemeye başlamasının siyasal olduğu kadar, hiç kuşkusuz, ekonomik koşulları da vardır. Hem Türkyie'nin, hem de topluluğun aşması gereken ekonomik engeller ve özellikle Türkiye'nin daha yapması gereken ekonomik tercihler vardır. Bu ekonomik güçlükleri, salt siyasal tercih adına görmezlikten gelmek veya azımsamak da büyük bir yanılgı olacaktır.

Bununla birlikte, günümüz siyasal koşullarında şu soruyu soranlar da olabilir:

"1960'larda, rahmetli İnönü'nün başbakanlığı döneminde, Avrupa Topluluğu'na dönük olarak sergilenmiş olan siyasal irade ve kararlılıktan bugün de söz edilebilir mi?.."

Ankara Anlaşması'nın yürürlüğe girişinden bu yana yirmi yıl geçtikten sonra bile böyle sorular hâlâ akla gelebiliyorsa, bir şeyler pek iyi gitmiyor demektir.

Siz ne dersiniz?...

1 aralık

Anayasayı Delmek?

İLHAN SELÇUK — *2 aralık*

1982 Anayasası'nın 167'nci maddesinin başlığında *"dış ticaretin düzenlenmesi"* deyimi de yer alıyor. Acaba devlet dış ticareti nasıl düzenleyecektir?

Bu sorunun yanıtını öğrenmek için 167'nci maddenin birinci fıkrasına başvurmak gerekir:

"Madde 167 — Devlet; para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiili ve anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler."

Görüldüğü gibi 1982 Anayasası, kartelleşmeyi kesinlikle yasaklamaktadır ve *"dış ticarette"* kartelleşmenin yasadışı olduğu da özellikle vurgulanmıştır.

★

Kartelleşme ne demektir?

"—Kartel, firmaların bağımsızlıklarını kaybetmeden gruplaşarak belirli bir pazar üzerinde monopol durumlarını korumak amacıyla birleşmeleridir."

Alım, satım, fiyat konuları üzerinde bütünleşen şirketlerin kartelleşmesi, serbest piyasa ekonomisine ters düşer; tekelleşmenin bir türüdür. Özal hükümeti ise kanun hükmünde bir kararnameyle Türkiye'nin dış ticaretini 17 şirketten oluşan bir kartele bağlamıştır. Bu gruba giren firmalar *"gözetilen şirketler"* diye anılmaktadırlar ve ülke içinde alım, ülke dışına dönük yüzlerinde satım kartelini Özal'ın desteğiyle kurmuşlardır.

★

Odalar Birliği Başkanı Mehmet Yazar, 29 Eylül 1984 günü Giresun'da Karadeniz Bölge Toplantısında *"ihracatçı şirketler grubu"* adıyla anılan bu kartele ilişkin açıklamalar yapmıştır. Sayın Mehmet Yazar'ın verdiği bilgilere göre durum şöyledir:

"Devlet 1 ABD Doları'nın fiyatını 410 lira olarak belirlediği gün, aynı doları normal bir ihracatçıdan yüzde 43 fazlasına 588 liraya, 'ihracatçı sermaye şirketleri'nden ise yüzde 59 fazlasına 651 liraya almaktadır."

"İhracatçı sermaye şirketleri (kartel) 1984'ün ilk sekiz ayında toplam ihracatın yüzde 40'ını gerçekleştirmişlerdir. 1985 yılında bu dolayda bir pay ile en az 3.5 milyar dolarlık ihracat yapabilirler. Bunun anlamı mevcut uygulamanın devamı halinde, 'ihracatçı sermaye şirketleri'ne 1 trilyon Türk Lirası'nın biraz altında veya biraz üstünde dolaylı sübvansiyon gereğidir."

Hesaplar üç aşağı beş yukarı değişebilir; ama anayasasında piyasanın -özellikle dış ticaretin- tekellere bağlanmasını kesinlikle yasaklamış bir devlette, kartel kurulabilir mi? 17 şirketten oluşan bu kartele devlet özel olarak Amerikan Doları başına yüzde 60 daha yüksek fiyat saptayabilir mi? Ülkede ihracat yapmak isteyen küçük ve orta şirketler kartelin turnikesinden geçmeye zorlanabilir mi? 17 şirketten oluşan kartele yılda 1 trilyona tırmanan destek sağlanabilir mi?

İç ve dış ticarette kartelleşmeyi yasaklayan anayasa hükümet eliyle delinmemiş midir?

★

Anayasa devletin temel yapısını, ilkelerini, işleyiş kurallarını gösterir. Anayasaya uyulmazsa, ülkede hukuk anarşisi başlar; hele hükümetin anayasayı hiçe sayması ve çiğnemesi akla sığacak bir iş değildir.

Bu durumda devletin sorumlu organları yasaların verdiği bütün yetkileri sonuna dek kullanmalıdırlar. Konu Mecliste mi çözülür? Anayasa Mahkemesi'ne mi gidilir? Bir başka yol mu bulunur?

Bilemeyiz; ama bir yol ve yordam bulunmalı...

Yurtseverlik Bilinci...

UĞUR MUMCU — 2 aralık

Güneydoğu yöresindeki olaylar yine sürüyor. Ayrımcı teröristlerin sınırlarımızın ötesindeki belli yerlerden destek aldıkları da artık iyice anlaşılıyor. Tam anlamıyla *"dış destekli bir bölücü başkaldırma"* ile karşı karşıyayız. Ulusal sınırlar içinde barış ve özgürlük içinde yaşamak isteyen herkesin bu bölücü eylemlere hep birlikte karşı çıkması gerekir.

Bölücülük ve terörün ülke bütünlüğü ile birlikte temel hak ve özgürlükleri yok etmeyi amaçladığını anlayabilmek için solcu, sağcı, ortacı, şu bu.. olmaya gerek yoktur. *"Adam olmak"* ve olaylara *"yurttaşlık bilinci"* ile bakmak yeterlidir.

"Dış destekli bölücü başkaldırma" derken genel sözle oluşmuş bir *"slogan"*dan söz ediliyor sanılmasın. *"Apocu"* ya da *"PKK"* örgütü olarak bilinen bölücü terör örgütü, komşumuz Suriye'de üstlenmektedir. Suriye'de *"Apocular"*ın üstlendikleri sekiz terör kampı bulunmaktadır. Bu kamplardan ikisi başkent Şam'dadır.

Bu kamplarda PKK teröristleri ile ASALA örgütü birlikte eğitilmektedirler. Batı Avrupa ülkelerinde sıkı işbirliklerine tanık olanan *"Ermeni-Kürt"* ikilisi, bu kamplarda *"silahlı eylem birliği"* için eğitim görmektedirler.

Ermeni terör örgütlerinin uyuşturucu madde kaçakçıları ile iç içe oldukları da öteden beri bilinmektedir. Her terör örgütünün bir kaçakçılık örgütü ile bağlantılı olduğu kesin bulgularla ortaya çıkmıştır. Ülkücü terör örgütünün önde gelen militanları, Oral Çelik, Abdullah Çatlı ve Mehmet Şener'in Avrupa'da uyuşturucu madde kaçakçılığı suçu ile kovuşturuldukları da -bu arada- bilmek gerekir.

Hele hele ülkücü Mehmet Şener'in tutuklu bulunduğu İsviçre'den Türkiye'ye geri verilmesi söz

konusu olduğu zaman *"Ben Kürdüm, Kürtçü derneklerde çalıştım"* diyerek Türkiye'de sorgulanıp yargılanmasına engel olması, arkasından uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili görülüp tutuklanması, başlıbaşına düşündürücü bir olaylar dizisidir.

Türkiye'nin son yıllarda tanık olduğu terör olayları çocuk oyuncağı mıydı? Hayır. Terörün nasıl *"dış destekli"* olduğunu anlamak için şu rakamlara bakmak yeterlidir:

1975 yılından 1980 yılının ilk altı ayına kadar, il ve ilçelerde polisin yakaladığı silah, 11 bin 920, mermi sayısı ise 8 milyon 647 bindir...

1965-1980 zaman dilimini ele alırsanız, şöyle bir döküm ile karşılaşırsınız:

15 yıl içinde ele geçen tabanca 150 bin, tüfek 45 bin, mermi ise -sıkı durun- tam 32 milyondur.

Şimdi, bugüne dek hiç yayımlanmamış son dökümü açıklayalım:

12 Eylül 1980 tarihinden 24 Kasım 1984 tarihine kadar geçen sürede ele geçen tabanca 647 bin 378, makineli tabanca 4138, tüfek 49 bin 972, otomatik tüfek 4721 ve 6 milyon 869 bin 634 mermi, 23 roketatar, 22 roketatar mermisi, 2 havan topu.

1965 yılından 1984 yılı kasım ayına kadar geçen yaklaşık 19 yıl içinde, demek ki, yuvarlak hesap ile 800 bin tabanca, 100 bin tüfek, 37 milyon mermi ele geçirilmiştir.

Bu tabanca ve mermilerin piyasa satış değerleri milyarlarca lira tutmaktadır. Bu paranın banka soygunları ve çeşitli gasplarla karşılanması olanaksızdır. Bu silah ve merminin Türk parası ile satın alınması da olanaksızdır.

Hep yazdığımız gibi uyuşturucu madde konusu bu noktada önem kazanmaktadır.

Burada da bir başka döküm verelim:

Kaçakçılık suçlarını yargılamakla görevli Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 4 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde, kuruluş tarihi olan 1982 yılı sonları ile 1984 yılı kasım ayına kadar geçen sürede 591 kişi çeşitli kaçakçılık suçlarından ağır cezalara çarptırılmışlardır. Bunlardan 390'ı silah, 64'ü uyuşturucu madde, 137'si de gümrük kaçakçılığından mahkûm olmuşlardır. Aynı tür suçlardan dolayı şu anda 146'sı tutuklu, 234'ü tutuksuz olmak üzere 380 kişi yargılanıyor.

Uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığı, çokuluslu kaçakçılık örgütleri eliyle yapılmaktadır. *"Türk Mafyası"* olarak adlandırdığımız kaçakçılık örgütleri, bu çokuluslu örgütün küçücük bir bölümünü oluşturmaktadır.

Türkiye'de yapılan birçok operasyonda afyonun eroine dönüştürülmesi için kullanılan *"asetik anhidr"* adlı kimyevi madde ele geçmiştir. Bu kimyevi madde, ABD, Almanya, Fransa ve Japonya'da üretilmektedir.

Türkiye'de ele geçen silah ve mermilerin ülke olarak dökümü de şöyledir:

Tüfekler: Sovyet, Belçika, Amerikan, Alman ve Fransız yapısı..

Tabanca: Belçika, Çekoslovakya, İtalya, İspanya, Fransa, Almanya, Amerikan...

Makineli tabanca: İngiltere, Almanya, Çekoslovakya..

Dün, Amerikalılar açıkladı: İsrail nükleer silahlar yapıyor, Suriye'de kamplarda Ermeni ve Kürt militanları eğitiliyor, komşumuz Bulgaristan çeşitli kaçakçılık örgütlerini bağrında gizliyor..

Eğer, yurdumuzu ve ulusumuzu, savaştan, kargaşadan, bölücülükten korumak istiyorsak, bu gerçekler üzerinde açık açık düşünmek zorundayız! Yurtseverlik bilinci, baskıya, sömürüye, savaşa, terör ve kargaşaya hep birlikte karşı çıkılmasını gerektiriyor...

2 aralık

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
TÜRKİYE'NİN KALBİ ANKARA
MEHMED KEMAL
61. Yıl; Sayı: 21649 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 4 Aralık 1984 Salı

DYP için yine mahkemeye gidiliyor

Doğru Yol Partisi'nin kapatılması veya ihtar verilmesi, Anayasa Mahkemesi'nden istenecek

Cumhuriyet Başsavcısı Firuz Çilingiroğlu, Cumhuriyet'e yaptığı açıklamada, "Siyasi Partiler Yasası'nın 104. maddesi gereğince hazırlıkların yapılması hususunda başsavcı yardımcılarına talimat verdim" dedi.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhuriyet Başsavcılığı kapatılan Büyük Türkiye Partisi'nin (BTP) bazı üyelerinin Doğru Yol Partisi'ne (DYP) katılmaları üzerine "gereğini yapmak için" Anayasa Mahkemesi'ne başvurma çalışmalarına başladı. Cumhuriyet Başsavcısı Firuz Çilingiroğlu, "Anayasa Mahkemesi'nin DYP hakkında kapatılma istemiyle açılmış ve sonuca bağlanmış davaya ilişkin gerekçeli kararının Başsavcılığa ulaşmasını beklemeden, gereğini yapmak ve Siyasi Partiler Yasası'nın 104. maddesi gereğince hazırlıkların yapılması hususunda Cumhuriyet Başsavcı Yardımcılarına talimat verdiğini" bildirdi.

Geçirdiği rahatsızlık nedeniyle kaldırıldığı Yüksek İhtisas Hastanesi'nde Cumhuriyet'e bir demeç veren Başsavcı Firuz Çilingiroğlu, DYP hakkında Anayasa Mahkemesi'ne yapacağı başvuruda, bu partiye ihtar verilmesini, ya da kapatılmasını isteyebileceğini bildirdi.

Çilingiroğlu, Cumhuriyet'e demecinde Anayasa Mahkemesi'nin "Ağır çalıştığını ve DYP hakkındaki gerekçeli kararın bir yıldan önce Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilebileceğini sanmadığını" bildirerek, şöyle dedi:

"Nitekim, Yüce Divan'da yıllar önce karara bağlanan dört davadan, ancak ikisinin gerekçeli kararı Cumhuriyet Başsavcılığımıza iletilmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı olarak yüze yakın kişinin cezalarını, hüküm özetlerini kullanmak suretiyle yerine getirmek zorunda kaldık."

Çilingiroğlu, "Siyasi partiler, anayasa dairesi içinde kalmak, T.C. Anayasası, Siyasi Partiler Kanunu, Dernekler Kanunu ile diğer kanunların ilgili hüküm ve kurallarına uygun hareket etmek zorundadırlar" dedi.

Siyasi partileri denetleme görevinin Cumhuriyet Başsavcılığı'na verilmiş bir görev olduğunu hatırlatan Çilingiroğlu, bu görev bilinci içinde ağustos ayından bu yana 47 il ve bunların tüm ilçelerindeki 1441 siyasal parti örgütünün denetlendiğini ve bunlar hakkında hazırlanan raporların Cumhuriyet Başsavcı yardımcılarınca geciktirilmeden Başsavcılığa gönderildiklerini bildirdi.

Çilingiroğlu, kapatılan Büyük Türkiye Partisi'nin bir kısım kurucu ve yöneticilerinin DYP'nin merkez karar ve yönetim kurulu ile disiplin kurullarına alınarak, kurucular kuruluna dahil edildiklerini bildirerek özetle şöyle dedi:

"Bu arada bir konuya değinmek istiyorum. Kapatılmış BTP'nin bir kısım kurucu ve yöneticilerinin DYP'nin merkez karar ve yönetim kurulu ile

(Arkası Sa.13, Sü.1'de)

8 AY ÖNCE DAVA AÇILMIŞTI

Anayasa Mahkemesi kapatılmayı reddetmişti

Haber Merkezi — Doğru Yol Partisi hakkında bundan 8 ay önce Anayasa Mahkemesi'nde kapatılma istemiyle dava açılmıştı. Kapatılan bir partinin devamı olduğu gerekçesiyle Cumhuriyet Başsavcılığı'nın istemi üzerine açılan dava Anayasa Mahkemesi'nde oy çokluğuyla reddedilmişti.

DYP, 21 Haziran 1983'te 34 kurucu üye ile tüzel kişilik kazanmıştı. Ancak, Milli Güvenlik Konseyi'nin vetoları nedeniyle yasal kurucu sayısını 24 Ağustos 1983'e

(Arkası Sa.13, Sü.4'te)

ILO'nun Türkiye Raporu'nu açıklıyoruz:

'Sendikal özgürlük yok'

ILO nedir?

Yasalar için temel kaynak

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), "Tüm dünyada kalıcı barışın sağlanması için önce sosyal adaletin gerçekleştirilmesinin şart olduğunu" kabul ederek, 1919 yılında Versailles Barış Anlaşması çerçevesinde kurulmuş ve Milletler Cemiyeti'nin bünyesi içinde çalışmalarını sürdürmüştür. 1946 yılında Birleşmiş Milletler'in kurulmasından sonra, BM'nin ilk özel ihtisas kuruluşu olarak bugüne kadar çalışmalarına devam etmiştir.

ILO Birleşmiş Milletler içinde bütün çalışmalarına hükümet, işçi ve işverenlerin eşit ölçüde katıldığı tek kuruluş.

ILO sözleşmeleri, uzun bir araştırma sonucu hazırlanan tasarılar, üzerinden iki yıl geçtikten sonra üst üste genel konferansta görüşülerek kabul edilir. Kabul edilen sözleşmeler, ILO üyesi iki ülkenin onaylamasından 12 ay sonra yürür-

(Arkası Sa.13, Sü.6'da)

Uluslararası Çalışma Örgütü Raporu'nda, "Türkiye'deki sendikal yasalar, ILO'nun sendika özgürlüğü ilkeleriyle bağdaşmıyor" denildi. Türk hükümetine, "bu maddelerin düzeltilmesi için parlamentoya yeni yasa tasarısı getirmesi" tavsiye edildi.

ŞÜKRAN KETENCİ

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sendika Özgürlüğü Komitesi'nin Türkiye'ye ilişkin raporu hazırlanarak taraflar ve ILO Yönetim Kurulu'na sunuldu.

Komitenin oluşturduğu bir heyet Türkiye'de ilgili bütün taraflarla görüşerek hazırladığı ön rapor tartışılarak komite raporu hazırlanmıştı. Raporda, sendikal haklara ilişkin Türkiye'de yürürlükteki yasa maddelerinin ILO'nun sendika özgürlüğüne ilişkin sözleşme ilkeleri ile bağdaşmadığı belirtildi. Türk hükümetine raporda işaret edilen "bu maddelerin düzeltilmesi için" parlamentoya yeni yasa tasarısı getirmesi tavsiye edildi.

DİSK'in durumuna da geniş yer verilen ILO raporunda, sendikacıların serbest bırakılmış olmasının takdirle karşılandığı belirtikten sonra, "Komite, birleştirilmiş davaların sonucunun, sanıkların şu anda sürmekte olan özgürlüklerini garanti edeceğini ve DİSK'in mal varlığı ve kapasitesi ile, bir sendikal kuruluş olarak faaliyette bulunacak şekilde yeniden açılmasını sağlayacağını kuvvetle ummaktadır" denildi.

Uluslararası sendikal kuruluşlar ICFTU, DİG, DSF ve Norveç Sendika Konfederasyonu'nun şikâyetleri üzerine ILO gündemine giren Türkiye'ye, daha önce temmuz 1982 ve eylül 1983'te heyetler gelmiş, hazırlanan ve benzer eleştirilerin yer aldığı raporlar ILO'nun haziran 1984 toplantısında görüşülmüştü. Ancak Türkiye'ye ilişkin bağlayıcı bir karar alınmadan, doğrudan bir heyetin daha Türkiye'ye gönderilmesi kararı verilmişti. Bu karar çerçevesinde 24 eylül-5 ekim tarihleri arasında Mr. Simpson başkanlığında Türkiye'de bulunan ILO Sendika Özgürlüğü Komitesi heyeti hükümet, Türk-İş, İşveren Sendikaları, sıkıyönetim görevlileri ve serbest bırakılan DİSK yöneticileri ile görüşerek bir ön rapor hazırladı. Ön rapor komitede tartışılarak, taraflara ve ILO Yönetim Kurulu'na gönderilen resmi rapor niteliğini kazandı.

ILO raporunda sendikal haklara ilişkin 2821 ve 2822 sayılı yasalar konusunda daha önceki raporlarda vurgulanan görüşlere aynen katıldığı belirtiliyor. Komitenin ilgili yasaların aşağıda işaret edilen maddelerinin özellikle, ILO sendika özgürlüğüne ilişkin sözleşme hükümleri ile bağdaşmadığı bildiriliyor. Komitenin Türk hükümetine, bunların düzeltilmesi için parlamentoya tasarı getirmesini tavsiye ettiği, temel hak kısıtlamalarının varlığına işaret edilen yasa hükümleri şöyle sıralanıyor.

• "Sendikal örgütlenmeye ilişkin kısıtlamalar,

• Sendika yöneticisi seçilme

(Arkası Sa.11, Sü.5'te)

MECLİS DIŞINDAKİ MUHALEFETTEN SERT ELEŞTİRİ

İnönü: Hükümet batağa saplandı

SODEP Genel Başkanı, "Hükümet zam üstüne zam yapıyor. Başbakan, hükümet dayanıklıdır diyor, ama büyük kemiğe dayanınca, dayanma gücü kalmaz. Hükümetteki çatlaklar da bu yüzden" dedi.

Haberi 10. sayfada

Avcı: Türkiye'yi ne hale getirdiler

DYP Genel Başkanı Avcı, "Türkiye bugün büyük meseleyi konuşamadığı için ANAP iktidarının icraatı millete anlatılamıyor. ANAP iktidarı vatandaşın sofrasından ekmek almakla eş anlamlı" dedi.

Haberi 10. sayfada

SENDİKACILAR, KIDEM TAZMİNATI FONU TASARISINA KARŞI ÇIKTI

Haberi 14. Sayfada

Evren'den Reagan'a mesaj var

Cumhurbaşkanı Evren, ABD Başkanı Reagan'ın Kıbrıs konusundaki mesajını yanıtladı. Reagan, "Türk tarafının esnek davranmasını" rica etmişti.

Evren'in mesajında, Türk tarafının başından beri esnek davrandığı, gerek toprak, gerekse anayasa konularında atılması benimsenen adımların bunun örneği olduğu vurgulandı.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı Kenan Evren, ABD Başkanı Ronald Reagan'dan aldığı Kıbrıs konusundaki özel mesaja aynı konudaki cevabi bir mesajla karşılık verdi. Başkan Reagan, Cumhurbaşkanı Evren'den, Kıbrıs sorununa barışçı bir çözüm bulunması için Türk tarafının "esnek" davranmasını rica etmişti. Evren de, göndermiş olduğu mesajda Türk tarafının Kıbrıs sorununa bir çözüm bulunması için baştan beri yapıcı bir çaba içinde olduğunu, elinden gelen her özveriyi gösterip, esnek davrandığını bildirdi. Türk tarafının bu tutumuna örnek olarak da, gerek toprak gerekse anayasa konularında ve özellikle cumhurbaşkanlığı konusunda atılması benimsenen adımlar gösterildi.

ABD Başkanı Reagan'ın mesajının alınmasından sonra, Ankara'da Cumhurbaşkanı Evren'in başkanlığında KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş'ın katılmasıyla önemli bir değerlendirme toplantısı yapılmıştı. Bu toplantıda kararlaştırılan ilke kararları çerçevesinde Denktaş, New York'ta BM Genel Sekreteri Cuellar'ın "uzlaşma paketi"ni kabul etmişti. Ve ilk kez Türk tarafı, toprak konusunda yüzde 30 oranının altına inmiş, ayrıca rotasyon usulü cumhurbaşkanlığı isteğinden de vazgeçmişti.

Cumhurbaşkanı Evren'in Başkan Reagan'a göndermiş olduğu Kıbrıs mesajı çerçevesinde saptanmış olan Türk tarafının tutumu konusunda İngiltere'ye de bilgi verildi. Diplomatik gözlemcilere göre, Türk tarafının tutumu Washington ve Londra'da "olumlu" karşılandı.

Alman basınında yer alan değerlendirmelerde Kıbrıs sorunuyla ilgili olarak, Türk tarafının "olumlu" bir tavır aldığı vurgulandı. a.a.'nın haberine göre, Alman basını, Kıbrıs'ta söz sırasının şimdi Rum tarafında olduğuna dikkat çekti.

Kıbrıs Rum Yönetimi Lideri Spiros Kipriyanu'nun bu hafta içinde Atina'da yapacağı temaslar Rum tarafının kararında belirleyici olacak. Kipriyanu daha sonra da sonucu BM Genel Sekreteri de Cuellar'a bildirecek. BM Genel Sekreteri bir sonuca ulaşılması konusunda "umutlu" görünüyor.

Köprü, kapış kapış gitti

İstanbul'daki banka şubelerine ayrılan 4.5 milyarlık senet, birkaç saat içinde kapışıldı. Yenicami'deki şubede bir kuyruğu vatandaşlar, bir kuyruğu ise bankanın öteki şubelerinden gelip senet isteyen banka yetkilileri oluşturuyordu. Ankara'daki banka şubelerinde sabahtan itibaren kuyruklar oldu. Adana'da 50 ve 100 bin liralık senetlere talep çok oldu. Başbakan Özal, senetlerin kısa sürede satılmasının "memnuniyet verici olduğunu" söyledi; vatandaşlara şükran duyduğunu belirtti.

Haber Merkezi — 11 yaşındaki İstanbul Boğaziçi Köprüsü'nün geliri dünden itibaren Karayollarından yurttaşlara geçti. İş Bankası şubeleri aracılığıyla satışa sunulan "Boğaziçi Köprüsü Gelir Ortaklığı Senetleri" dün adeta "kapış kapış" gitti. Öğle saatlerinde satışla görevli bankanın birçok şubesinde senet kalmadı. Birçok şube talebi karşılayamadı.

Özal'la Calp arasında genel seçimlerden önce TV'deki açıkoturumda "satarım" - "sattırmam" tartışmasıyla geniş ilgi toplayan ve çıkarılan yasayla Toplu Konut ve Kamu İdaresi Başkanlığı'nca satışı İş Bankası'na bırakılan gelir ortaklığı senetleri, 50, 100, 500 bin ve 1 milyon liralık kupürler halinde piyasaya sürüldü. Senetlerin satıldığı bazı şubeler önünde kuyruklar oldu.

Toplamı 10 milyar lira olan köprü senetlerinin yarıya yakın

(Arkası Sa. 6, Sü. 7'de)

GİDİP KÖPRÜSÜNE BAKTI

Haberi 8. Sayfada

Köprü bitti, sıra Keban'da

Bakanlar Kurulu, Keban Barajı, gelir ortaklığı senetlerinin ocak ayından itibaren satışa çıkarılmasını kararlaştırdı.

Haberi 11. Sayfada

Benzin şokuna tepki

Şoför Aziz Ektekli bağıra bağıra konuşuyor: "Ne diyeyim, soğan ekmeğe talim ediyoruz. 8 çocuğum var, evim kirada..." Çevrede bulunan arkadaşları onu destekliyorlar. Yılmaz Toprak, "Hırsızlık mı yapmalı, isyan mı etmeli?" diyor, "Ne yapacağımızı biz de şaşırdık." Şoförler zam istiyorlar, ama "Yapılan her zamdan sonra müşteri kaybediyoruz" demekten de kendilerini alamıyorlar. Biri, "Ben Turgut'a oy vermiştim" diyor, Turgut Özal'ı kastederek, "Ama artık onu sevmiyorum. İstanbul Otomobilciler Esnaf Derneği Genel Sekreteri Nurkan Güvenilir, "Bizim zam almamız da çözüm değil, pahalı oldukça taman esnaf müşteri bulamıyor, kimse binmeyince de götürüp denize atmak gerekir arabayı..." derken, Kamyonetçiler Derneği Başkanı Osman Koç ise, "Biz trafiğe çıkana kadar, ardından başka bir zam geliyor. Halka bir şey kalmadı, her ay zam olmaz ki?" diye yakınıyor. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU) ŞOFÖRLER: BİZİ AYIKLIYORLAR ABİ... Haberi 10. Sayfada

NATO'da fırtına öncesi sessizlik

Limni sorununun çarşamba günü ele alınması beklenirken, NATO savunma bakanlarının güz dönemi toplantıları, "Avrupa Grubu" oturumuyla başladı. Papandreu, "problem çıkarmazsa" Türkiye konuyu gündeme getirmeyecek.

HADİ ULUENGİN

BRÜKSEL — NATO savunma bakanları geleneksel güz dönemi toplantıları, Limni fırtınası kopmadan önce Brüksel'de sakin bir havada başladı. Bu havanın, eğer çarşamba günü Yunanistan Başbakanı Papandreu bozmazsa, Türkiye tarafından bozulmayacağı belirtiliyor. Yunanistan, Limni konusunda herhangi bir girişimde bulunmuyorsa, Türk tarafı da sorunu gündeme getirmeyecek.

Orgeneral Necdet Uruğ, dün Askeri Komite Toplantısı Onur Başkanı sıfatıyla NATO Genel Sekreteri Lord Carrington'a bir ziyarette bulundu.

Bu arada Türk tarafı bu akşam Limni konusundaki Türk görüşlerini açıklamak amacıyla yabancı basın üyelerine yönelik özel bir basın toplantısı düzenleyecek. Türkiye NATO toplantısı sırasında ayrı basın toplantısına ilk defa başvuruyor.

Güz toplantılarının birincisinde dün Fransa dışındaki Avrupalı müttefik ülke temsilcileri dün "Avrupa Grubu" oturumunda bir araya geldiler. İkinci toplantıda, NATO Genelkurmay Başkanları "Askeri Komite" çevresinde buluştular.

Üye ülkelerin NATO nezdindeki daimi temsilcilerinin katılımıyla öğleden sonra yapılan Avrupa Grubu oturumunda, Batı Avrupa devletlerinin Doğu Bloku'na yaptığı teknoloji transferi üzerinde duruldu. Bu transfer Birleşik Amerika'nın tepkisine yol açıyor ve Washington, Batı başkentlerini dolaylı yönden Varşova Paktı'na yardım etmekle suçluyor.

Türkiye'yi Zeki Yavuztürk'ün temsil ettiği "Avrupa Grubu"nun en üst düzeydeki toplantısı üye ülke bakanlarının dün akşam beraber yedikleri çalışma yemeği ile başladı. Avrupa Grubu'nun toplantıları bu sabah da devam edecek. Bugün öğleden sonra askeri kanada dahil olma-

(Arkası Sa. 6, Sü. 7'de)

AFP: KİPRİYANU DENKTAŞ İLE DOĞRUDAN ZİRVEYİ KABUL ETTİ

Haberi 11. Sayfada

Gündoğdu Üstün

Evinde yaralı bulunmuştu

Dublin elçimizin durumu ciddi

Haberi 11. Sayfada

Kastelli ödemeleri 28 şubatta bitiyor

FATİH GÜLLAPOĞLU

Banker Kastelli, Bimtaş ve Mentaş bankerlik kuruluşlarının tasfiyesiyle görevli 9 No'lu Tasfiye Kurulu Başkanı Sezai Onaral bu kuruluşlardan alacaklı olanların tüm alacaklarının 28 Şubat 1985'de ödenmiş olacağını açıkladı.

Eski Tasfiye Kurulu Başkanı Ülker Araf'dan görevi 1 martta devralan yeni Başkan Sezai Onaral Cumhuriyet'e yaptığı açıklamada, "Göreve geldiğimizde herşey kilitlenmişti, bir mucizeyi gerçekleştirdik" dedi.

Şirketlerden ve şahıslardan toplam 20 milyar lira alacağı olan Banker Kastelli ve kuruluş-

(Arkası Sa.13, Sü.7'de)

• *Mitsotakis'e suikast girişimi*

• *Gaz sızıntısı 300 kişiyi öldürdü.* *3. Sayfada*

• *Turkân Arıkan ANAP'tan bir yıl süreyle ihraç edildi.* *7. Sayfada*

• *Vergi kaçırma oranı yüzde 93*

• *Özal'dan KİT'lere: Zam serbest.* *9. Sayfada*

DSP programında ekonomik politika:

Gelişme köylüden başlayacak

Programda, "Halk sektörünün ekonomide ağırlıklı yeri olacak" belirtildi.

Haberi 7. Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Tele - Prompter...

Sayın Başbakan "İcraatın İçinden" adlı programında ne güzel konuşuyor değil mi? Hiç kâğıda bakmıyor, ekrana gözlerini dikip, hiç kekelemeden öyle dakikalarca konuşuyor, eh, vallahi bravo doğrusu.

Yok, yok, hiç öyle düşünmeyin. Her işin kolayı olduğu

(Arkası Sa.13, Sü.1'de)

Evren'den Reagan'a mesaj

4 aralık

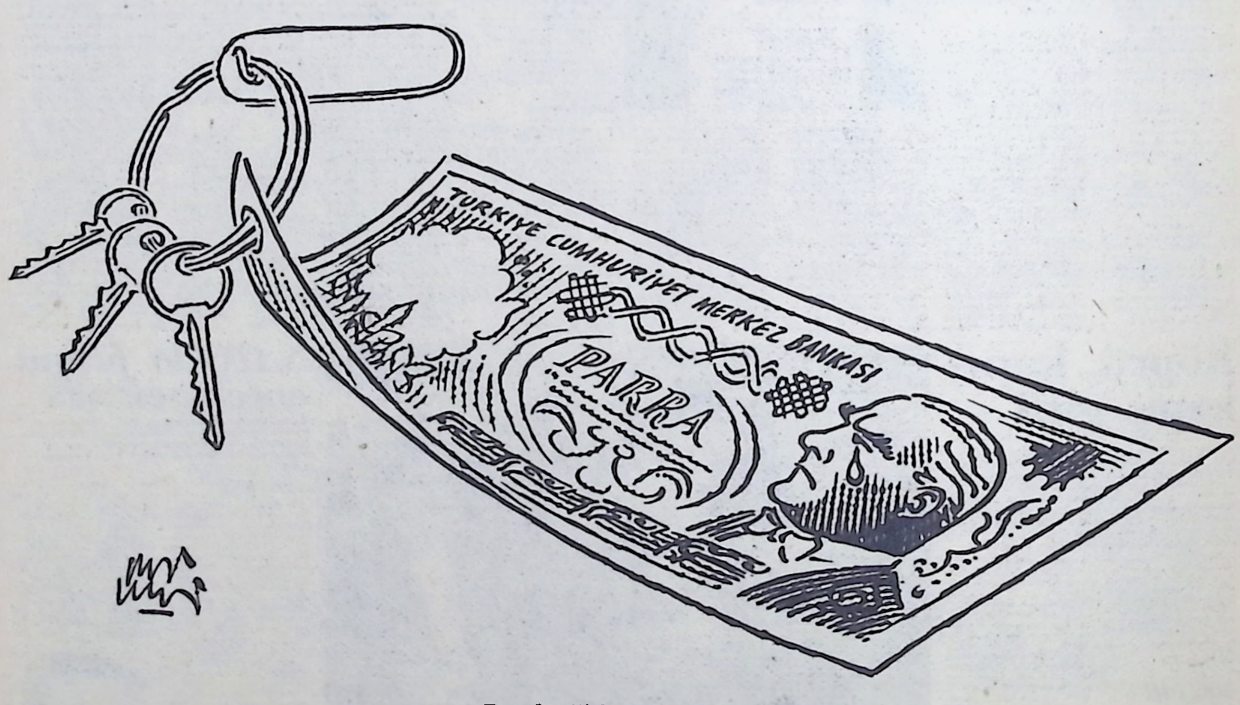
ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanı **Kenan Evren,** ABD Başkanı **Ronald Reagan'**-dan aldığı Kıbrıs konusundaki özel mesaja aynı konudaki cevabi bir mesajla karşılık verdi. Başkan Reagan, Cumhurbaşkanı Evren'den, Kıbrıs sorununa barışçı bir çözüm bulunması için Türk tarafının **"esnek"** davranmasını rica etmişti. Evren de göndermiş olduğu mesajda, Türk tarafının Kıbrıs sorununa bir çözüm bulunması için baştan beri yapıcı bir çaba içinde olduğunu, elinden gelen her özveriyi gösterip esnek davrandığını bildirdi. Türk tarafının bu tutumuna örnek olarak da, gerek toprak ve gerekse anayasa konularında ve özellikle cumhurbaşkanlığı konusunda atılması benimsenen adımlar gösterildi.

ABD Başkanı Reagan'ın mesajının alınmasından sonra, Ankara'da Cumhurbaşkanı Evren'in başkanlığında KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın katılmasıyla önemli bir değerlendirme toplantısı yapılmıştı. Bu toplantıda kararlaştırılan ilke kararları çerçevesinde Denktaş, New York'ta BM Genel Sekreteri Cuellar'ın **"uzlaşma paketi"**ni kabul etmişti. Ve ilk kez Türk tarafı, toprak konusunda yüzde 30 oranının altına inmiş, ayrıca rotasyon usulü cumhurbaşkanlığı isteğinden de vazgeçmişti.

Cumhurbaşkanı Evren'in Başkan Reagan'a göndermiş olduğu Kıbrıs mesajı çerçevesinde saptanmış olan Türk tarafının tutumu konusunda İngiltere'ye de bilgi verildi. Diplomatik gözlemcilere göre, Türk tarafının tutumu Washington ve Londra'da **"olumlu"** karşılandı.

Alman basınında yer alan değerlendirmelerde Kıbrıs sorunuyla ilgili olarak, Türk tarafının **"olumlu"** bir tavır aldığı vurgulandı. **a.a.**'nın haberine göre, Alman basını, Kıbrıs'ta söz sırasının şimdi Rum tarafında olduğuna dikkat çekti.

Kıbrıs Rum yönetimi lideri Spiros Kipriyanu'nun bu hafta içinde Atina'da yapacağı temaslar Rum tarafının kararında belirleyici olacak. Kipriyanu, daha sonra da sonucu BM Genel Sekreteri de Cuellar'a bildirecek. BM Genel Sekreteri bir sonuca ulaşılması konusunda **"umutlu"** görünüyor.

3 aralık ***Paralı eğitim başlıyor...***

ILO'nun Türkiye Raporu'nu açıklıyoruz:

'Sendikal özgürlük yok'

ŞÜKRAN KETENCİ — *4 aralık*

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sendika Özgürlüğü Komitesi'nin Türkiye'ye ilişkin raporu hazırlanarak taraflar ve ILO Yönetim Kurulu'na sunuldu. Komitenin oluşturduğu bir heyet Türkiye'de ilgili bütün taraflarla görüşerek hazırladığı ön rapor tartışılarak komite raporu hazırlanmıştı. Raporda, sendikal haklara ilişkin Türkiye'de yürürlükteki yasa maddelerinin ILO'nun sendika özgürlüğüne iliş-

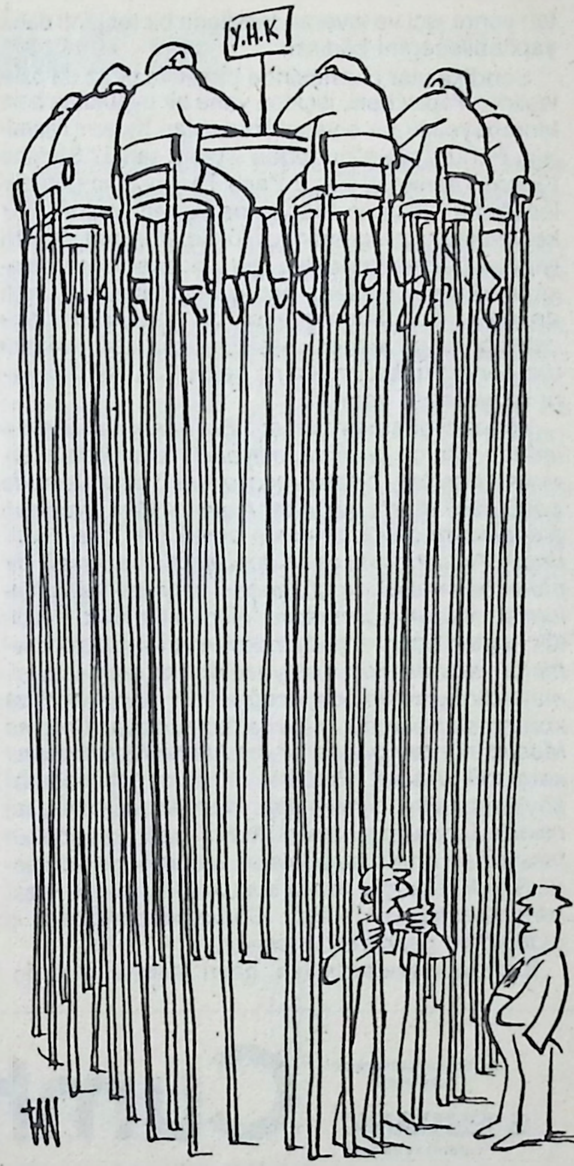
kin sözleşme ilkeleri ile bağdaşmadığı belirtildi. Türk hükümetine raporda işaret edilen **"bu maddelerin düzeltilmesi için"** parlamentoya yeni yasa tasarısı getirmesi tavsiye edildi.

DİSK'in durumuna da geniş yer verilen ILO raporunda, sendikacıların serbest bırakılmış olmasının takdirle karşılandığı belirtildikten sonra, **"Komite, birleştirilmiş davaların sonucunun, sanıkların şu anda sürmekte olan özgürlüklerini garanti eden ve DİSK'in mal varlığı ve kapasitesi ile bir sendikal kuruluş olarak faaliyette bulunacak şekilde yeniden açılmasını sağlayacağını kuvvetle ummaktadır"** denildi.

Uluslararası sendikal kuruluşlar ICFTU, DIG, DSF ve Norveç Sendika Konfederasyonu'nun şikâyetleri üzerine ILO gündemine giren Türkiye'ye, daha önce temmuz 1982 ve eylül 1983'te heyetler gelmiş, hazırlanan ve benzer eleştirilerin yer aldığı raporlar ILO'nun haziran 1984 toplantısında görüşülmüştü. Ancak Türkiye'ye ilişkin bağlayıcı bir karar alınmadan, doğrudan bir heyetin daha Türkiye'ye gönderilmesi kararı verilmişti. Bu karar çerçevesinde 24 eylül - 4 ekim tarihleri arasında **Mr. Simpson** başkanlığında Türkiye'de bulunan ILO Sendika Özgürlüğü Komitesi heyeti, hükümet, Türk-İş, işveren sendikaları, sıkıyönetim görevlileri ve serbest bırakılan DİSK yöneticileri ile görüşerek bir ön rapor hazırladı. Ön rapor komitede tartışılarak, taraflara ve ILO Yönetim Kurulu'na gönderilen resmi rapor niteliğini kazandı.

ILO raporunda sendikal haklara ilişkin 2821 ve 2822 sayılı yasalar konusunda daha önceki raporlarda vurgulanan görüşlere aynen katılındığı belirtiliyor. Komitenin ilgili yasaların aşağıda işaret edilen maddelerinin özellikle ILO sendika özgürlüğüne ilişkin sözleşme hükümleri ile bağdaşmadığı bildiriliyor. Komitenin Türk hükümetine, bunların düzeltilmesi için parlamentoya tasarı getirmesini tavsiye ettiği, temel hak kısıtlamalarının varlığına işaret edilen yasa hükümleri şöyle sıralanıyor:

- **Sendikal örgütlenmeye ilişkin kısıtlamalar.**
- Sendika yöneticisi seçilmek için getirilen 5 yıl ve 10 yıl bilfiil işçilik koşulu ile Grev ve Lokavt Yasası'na göre hüküm giymiş olanlara öngörülen seçilme yasağının kalkması.
- **Toplusözleşme yapacak sendikanın önüne, işkolunda yüzde 10 ve işyerinde yüzde 50 çoğunluk sağlama koşulu ile getirilen baraj.**
- Her yeni toplu pazarlık masasına oturuşta yetki belgesinin iktidar tarafından verilmesi.
- **Siyasi genel grev ve dayanışma grevi ile iş yavaşlatılması ve oturma grevlerine getirilen yasaklar.**
- Sıkıyönetim ve olağanüstü hal durumlarında grevin geçici olarak yasaklanması.
- **2822'nin 52'den 55'e kadar olan ve grev yasaklarında toplu pazarlığın YHK tarafından sonuçlandırılmasını öngören zorunlu tahkim sistemi.**

4 aralık

ILO raporunda Türkiye'nin sendika özgürlüğü ve örgütlenme hakkına ilişkin 87 sayılı sözleşmeyi ise henüz imzalanmış olduğu da vurgulanıyor.

"Ben Yaptım Oldu"

ŞÜKRAN KETENCİ — *6 aralık*

Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz, Kıdem Tazminatı Fonu'na ilişkin Türk-İş'in bilgilendirilmediği hükümet tasarısını eleştirirken, *"Konunun ben yaptım olduya hiç, ama hiç tahammülü yoktur"* dedi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mutafa Kalemli ise Yılmaz'ın ardından yaptığı açıklamada Kıdem Tazminatı Fonu Yasa Tasarısı'nın yıl başında Mecliste olacağını bildirdi. Kalemli, THA muhabirine yaptığı açıklamada, bakanlıklardan gelen görüşler ışığında taslağın ancak maddeleri üzerinde değişiklik yapılabileceği, temel değişikliğin söz konusu olmadığını ve ancak tasarı son şeklini aldık-

tan sonra işçi ve işveren taraflarla bir toplantı daha yapılabileceğini bildirdi.

Sendikacılar cephesinde panik ve biraz da özeleştiri: "Yapısı belli, işçiden yana bir uygulama beklenemeyecek bir siyasal iktidardan Kıdem Tazminatı Fonu Yasası'nı neden istedik sanki? Sadece Kıdem Tazminatı Fonu Yasa Tasarısı'nın görüşüleceği bir Çalışma Meclisi'ne neden katıldık? Bir kez daha oyuna getirildik. Hükümet tasarısında en iyimser düzeltmeler olsa bile, tek başına fon yasasının çıkması, işçilerin hem kıdem tazminatı, hem de kıdem tazminatının eksik de olsa yüklenmeye çalıştığı iş güvencesi, işsizlik sigortası haklarını tümden yitirmesi anlamına geliyor. Bunun hesabını işçiye nasıl veririz?.."

Yöneticiler savunmada: *"Biz başta kamu işyerlerinde yıllarca geciken, milyarları bulan kıdem tazminatı borçları, ödeme gecikmeleri, özel sektörde çoğu hileli iflasta hiç ödenmeyen kıdem tazminatı alacaklarını güvence altına almak için fona* 'Evet' *dedik. Ancak bizim yasa değişikliği önerilerimiz bir paket halinde idi. İş güvencesi getirecek yasal önlemler, işsizlik sigortası ve* 'ölüm, emeklilik, malullük, toptan ödeme' *hallerinde fondan yapılacak ödemeler yanında, ikinci bir yasa önerisi ile işten ayrılmalarda işverenin ödeyeceği kıdem tazminatının da korunmasını istedik. Yıllarca toplanmayan Çalışma Meclisi'nin tek gündemli madde ile toplanmasına karşı idik. Ancak* 'Protesto olmasın, görüşlerimizi söyleyebilelim' *diye katıldık. Hazırlanacak fon tasarısında kazanılmış hakların korunacağı ilkesi, bakan tarafından ortak karar olarak kamuoyuna açıklandı. Şimdi Türk-İş'e henüz sunulmayan taslak, kazanılmış hakları yok ediyor. Görüşümüz alınmadı, iş oldubittiye getirilmek isteniyor.."*

Kamuoyunda tartışılan, gayri resmi ellerde dolaşan taslak, Türk-İş'e resmen verilse sonuçta ne değişir pek bilemiyoruz. Ancak iş güvencesi, işsizlik sigortası gelmeden kıdem tazminatının bir fonda toplanması, hele kıdem tazminatının hukukumuzdaki yeri, işlevleri bir yana atılarak, çok sınırlı bir emeklilik ikramiyesine dönüştürülmesi, bizce işverenlerimiz açısından bile kaygı duyulması gereken, hele hele siyasal iktidarın üzerinde çok, pek çok düşünmesi gerekli sonuçlar getirecektir.

Doğrudur, en ağır bedel işçinindir. Üç temel hakkını birden, *"iş güvencesi, işsizlik sigortası, kıdem tazminatı"* haklarını tümden yitirecektir. Sosyal bilimcilerin tanımlamaları ile bu temel kazanılmış haklarını yitirmenin acısı içinde, devlete, topluma, işverene olan güvenleri bir kez daha ve çok etkili biçimde sarsılacaktır.

Ancak, bu kez işverenin ve sosyal barışın bozulması sonucu ile birlikte de, siyasal iktidarın kayıpları da önemli olabilir. Kıdem tazminatının Türk işçisi üzerindeki etkinliğini, işlevini, işyerlerini yöneten işverenler herkesten daha iyi bilirler. Kıdem tazminatı uğruna işçi nelere katlanmıştır? Kıdem tazminatının, işe yarayacak bu birikmiş para umudunun yitirilmemesi uğruna, düşük ücretle, çok daha ağır koşullarda çalışmaya katlanılmıştır. Kıdem tazminatı, işçinin işyerine bağlılığının biricik temel kaynaklarından biri olmuştur. Şimdi zaten önceki kısıtlamalarla iyice budanmış olan kıdem tazminatı hakkının, hazırlanan fon yasası ile ortadan kalkması, işçiye hak kaybettirirken, işçinin işyeri ile olan bu önemli bağını da kesmektedir. Bunun işverenlere olan, olabilecek bedellerini işverenlerin, açacağı sosyal yaraların bedelini ise siyasal iktidarın yeniden bir iyice düşünmesi bize yararlı olacak gibi gelir. *"Ben yaptım oldu"* yöntemi ile yasa çıkarma bu kez ters tepecek bir silaha benziyor.

Cumhuriyet

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi

ESBANK "tedbirli ve kararlı"

BEN ATATÜRKÇÜ DEĞİLİM

61. Yıl: Sayı: 21650 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 5 Aralık 1984 Çarşamba

DYP: Mücadele sürecek

Başsavcı'nın açıklaması DYP'ye göre "hukuki dayanaktan yoksun"

Yekta Güngör Özden: Yakınmaları üzüntüyle karşıladım

Yavuztürk, Brüksel'de açıkladı:

Limni'de ödün yok

İzmir'de bir market yüzde 30 fiyat indirdi:

KDV'den kaç, ucuza koş

Andreas bugün sahneye çıkıyor

Lozan Delindi mi, Delinmedi mi?

HASAN CEMAL — *6 aralık*

Lozan Antlaşması delindi mi, delinmedi mi?.. *Fiilen* delinmiş olduğu konusunda herhalde kimsenin kuşkusu yoktur; çünkü, Ege'deki Yunan adaları çoktan beri silahlandırılmış durumdadır. Lozan ve Montrö antlaşmalarını bizden farklı yorumlayan Yunanistan, önce, *"sivil savunma ve kolluk kuvveti"* diyerek üstü örtülü biçimde adaları silahlandırmaya koyulmuş; sonra da işi, Limni örneğinde olduğu gibi resmiyete bindirebilmiştir. Atina, hem Ankara'nın hem de Washington ile NATO'nun gözlerinin içine baka baka aşamalı olarak varmıştır bu hedefine. Ankara'dan zaman zaman çıkan protestolar sonucu değiştirmemiştir.

Bu bakımdan, biz resmen kabul etmiyor olsak da, Lozan çoktan beri *fiilen* delinmiş durumdadır.

Bunun gibi, bir başka olgunun daha altını çizmekte yarar vardır. NATO, geçmişte olduğu gibi, bu konuda yine *tarafsızlığını* vurgulayabilir; Limni'nin askeri tatbikatlara alınmayacağına ilişkin güvenceler verebilir; hatta vermeye başlamıştır bile. *"Yunanistan'ın bildirdiği kuvvetlerin bazılarının bulundukları yerlerin hukuki statüsü, Türkiye ile Yunanistan arasında ihtilaf konusu olduğundan ve NATO bu ihtilafta taraf olamayacağı cihetle, bu birlikler belgeye alınmamıştır"* biçiminde bizi daha kollayıcı gözüken çözümleri de formüle edebilir NATO Genel Sekreterliği. Sonra da diyebiliriz ki, Limni'nin silahlandırılmış olması, NATO çerçevesinde *meşruiyet* kazanmamıştır...

Olabilir bütün bunlar...

Ama gerçek de değişmez. NATO, bize ne derse desin, Limni'nin silahlandırılmış olmasından, üstü örtülü bir memnunluk duyar. Askeri kanadında *ikinci savunma hattı* kavramının geliştirildiği NATO, sadece Limni'nin değil, Ege'deki tüm Yunan adalarının silahlandırılmasını da ister. Temelinde yatan mantığa da uygundur bu tutumu...

Washington ve NATO'nun yaklaşımı bu olmasa idi, Türkiye de *"aman, ittifak yara almasın"* gibisinden telkinleri reddetmiş olsaydı, herhalde, Atina'daki yönetimler de adaları bu denli kolayca silahlandıramazlardı.

Kendimizi aldatmaya gerek yoktur: Lozan *fiilen* delinmiştir; NATO ve müttefiklerimiz, bize belli etmek istemeseler bile, örneğin Limni'nin silahlandırılmış olmasını memnuniyetle kaydetmişlerdir...

Durum böyle diye Türkiye, herhalde altmış yıllık Lozan yorumundan vazgeçecek değildir. Limni dahil, Yunan adalarının silahlandırılmış olmasını, uluslararası antlaşmaların ihlali olarak görüp reddetmeye kuşkusuz devam edecektir.

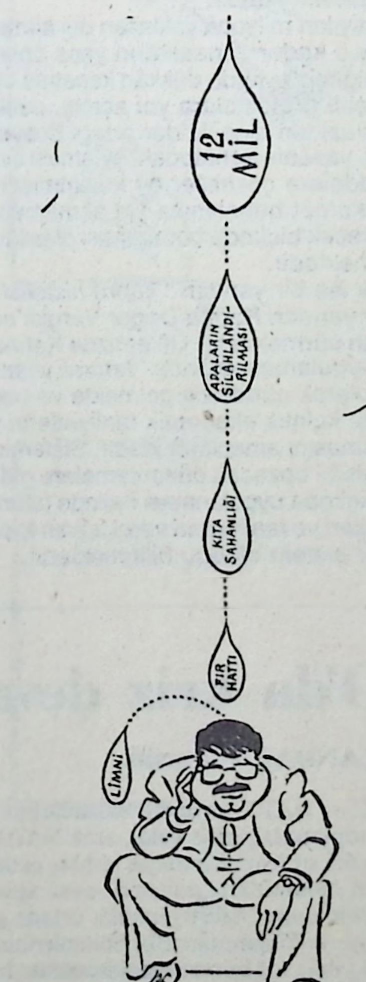
Ama ne var ki bu tutumu, adaların silahlandırılmış olması gerçeğini de değiştiremeyecektir.

İşte bu nedenledir ki, Türkiye ile Yunanistan arasında Ege sorunlarının tümü bir *paket* halinde zaman yitirilmeksizin ele alınmalıdır. Ege'nin bir *"Yunan denizi"* olamayacağı, Türkiye'nin bölgede vazgeçemeyeceği ulusal hakları olduğu ilgili bütün taraflara gösterilmelidir.

Ama bütün bunlar, ara sıra protesto çekmekle olacak işlerden değildir. Limni örneği de olamadığının bir kanıtı sayılmalıdır.

Bir ülkenin ulusal haklarından vazgeçmediğini göstermesi, kimi zaman daha *aktif* politikaların izlenmesinden geçer. Bu tür aktif politikalarla Yunanistan'ı görüşme masasına oturtabiliriz. Türkiye, bunu yapacak tarihsel bilince sahiptir. Müttefiklerimizin de bunu gayet iyi bilmesinde yarar vardır. Bu tarihsel bilincin görmezlikten gelinmesi, ne Ege'de işleri kolaylaştırır, ne de NATO'yu güçlendirir.

Yunanistan'ın uzlaşmazlığına yıllardır şu ya da bu biçimde katkıda bulunan odakların, bu gerçekleri görmelerini dileriz. Kıbrıs'ta yıllar yılı görmemişler veya görmek istememişlerdi. Sonucun ne olduğunu ise hep birlikte bilmekteyiz...

9 aralık

— Sakin olmalıyız... Sakin olmalıyız!..

Köprüyü Bırak, Katma Değer Vergisine bak..

OSMAN ULAGAY – *7 aralık*

Yeraltı ekonomisinin büyüklüğü ve vergi dışı kalmış ekonomik faaliyetin yaygınlığı açısından Türkiye'ye en çok benzeyen sanayileşmiş ülke her halde İtalya'dır. İtalya'da bugünlerde en çok tartışılan ve hükümetin kaderini etkileyebilecek gibi görünen olay ise esnafla zanaatkârı ve serbest meslek sahiplerini tam anlamıyla vergi ağının içine almayı amaçlayan yasa tasarısıdır. Senatoda gürültülü tartışmalardan sonra kabul edilen yasa tasarısı, İtalya'da çok yaygın olan küçük aile işletmelerinin, kendi işyerinde faaliyet gösteren esnaf ve zanaatkârın ve serbest meslek sahiplerinin çok daha etkili biçimde vergilendirilmesini öngörmekte, hükümet bu sayede gelecek yıl 10 trilyon liret (yaklaşık 5.2 milyar dolar) ek vergi hasılatı sağlayacağını hesaplamaktadır. Böylece, tıpkı Türkiye'de olduğu gibi, gelir vergisi yükünde aslan payını sırtlayan ücretlilerden diğer kesimlere bir yük kaydırması olacağı da düşünülmektedir.

İtalya'da sayıları milyona yaklaşan dükkân sahiplerinin ve bir o kadar zanaatkârın yasa önerisine tepkileri geçtiğimiz aylarda dükkân kapatma eylemlerine ve çeşitli protestolara yol açmış, desteğini küçük burjuvaziden alan iktidar ortağı Sosyal Demokrat Parti, yasanın senatodaki oylaması sırasında bazı maddelere çekimser oy kullanmıştır. Yasanın bir hükümet bunalımına yol açmaması için anlamını yitirecek biçimde budanması olasılığından da söz edilmektedir.

Türkiye'de ise bir yandan *"köprü histerisi"* sürerken diğer yandan Katma Değer Vergisi'ne geçiş hazırlıkları sürmektedir. Ülkemizde Katma Değer Vergisi uygulaması aslında *"faturalı yaşam"*ın bir uzantısı olarak gündeme gelmekte ve bugüne dek vergi dışı kalmış ekonomik faaliyetlerin vergi ağı içine alınmasını amaçlamaktadır. Sistemin zincirleme işleyişini bozacak düzenlemelere gidilmeden, tutarlı biçimde uygulanması halinde fatura dışı kalmış kesimleri ve faaliyetleri vergi ağının içine çekebilecek bir sistem olduğu bilinmektedir.

Türkiye'de tarım kesimi dışında etkin vergilenemeyen kesimler arasında, tıpkı İtalya'da olduğu gibi, esnaf ve zanaatkâr, küçük dükkân sahipleriyle küçük imalatçılar büyük ağırlık taşımaktadır. Bu kesimlerin 1980'den bu yana uygulanmakta olan ekonomi politikalarından fazla yararlandıklarını söylemek zordur. Hızlı enflasyon küçük işletmelerin sermayelerini erozyona uğratmış, satılan malın yerine yenisini koymak güçleşmiştir. Esnafın malına talep düşerken dükkân kiraları tırmanmaktadır. Küçük dükkân sahipleri arasından işsizler ordusuna katılanların azımsanmayacak sayıda olduğu zaman zaman ileri sürülmektedir. Özal hükümetinin bir yıllık icraatı *"ortadirek"* diye adlandırılan işçi, memur emekliye bir şey veremediği gibi, gene bu tanıma sokulan esnaf ve zanaatkâra da fazla bir yarar getirmemiştir.

Bu koşullar altındaki esnaf ve zanaatkârın, küçük iş sahibinin en etkili savunma mekanizmasının *"fatura dışı işlemler"* olduğu bir sır değildir. *"Faturalı yaşam"* diye adlandırılan uygulamanın kısmi kalması ve etkili bir fatura denetiminin yapılmaması fatura dışı ekonomik faaliyetin sürmesini büyük ölçüde önleyememiştir. Ancak bu kez Katma Değer Vergisi ve *"tek tip fatura"* uygulamasına geçilmesi söz konusudur ve fatura dışı kalmak giderek zorlaşabilecektir. Bu uygulamanın ciddiye alınması halinde esnaf, zanaatkâr, küçük iş sahibi en büyük savunma silahından yoksun kalmış olacaktır.

Katma Değer Vergisi ve yeni fatura uygulamasını kaygıyla beklemekte olan bu küçük iş sahipleri, uygulamanın ciddi tutulması halinde kuşkusuz bundan zarar görecekler ve tepki göstereceklerdir. Bu tepkilerin hangi biçimleri alacağını kestirmek zordur. Ancak Özal hükümeti bu konuda tutarlı ve ciddi bir uygulamaya giderse gerçekten cesur bir adım atmış olacaktır. Belki *"köprüyü satmak"*da bir cesaret işidir, ama fatura dışı kalmış ekonomik faaliyetleri vergi ağının içine çekebilmek çok daha büyük cesaret ve politik beceri gerektirmektedir.

NATO'da kriz devam ediyor

CENGİZ ÇANDAR – 7 aralık

BRÜKSEL — NATO savunma bakanlarının 1984 güz dönemi toplantısı geride kaldı, ama NATO'daki Türk-Yunan krizi sürüyor. Limni'yle birlikte patlak veren bunalımın önümüzdeki dönemde nasıl aşılacağına ilişkin hiçbir somut belirti şimdilik ortada görülmüyor. Türkiye ve Yunanistan ülke bölümlerinin NATO'nun 1985 yılına ait **kuvvet planlamasının** dışında kalmasıyla sonuçlanan Brüksel toplantısından sonra, bu konunun tekrar **Savunma Planlama Komitesi**'nde ele alınması öngörüldü.

Ortaya çıkan bunalımın taraflarca önemsizmiş gibi gösterilmeye çalışıldığı dikkati çekti. Dışişleri Bakanlığı'nın bir üst düzey yetkilisi, **"Böyle durumlar NATO'da hep meydana gelebilir. Bu işi basın gereğinden fazla büyüttü"** dedi. NATO Genel Sekreteri Lord Carrington, her iki ülkenin NATO askeri kanadından ayrılmak gibi bir niyet taşımadığını belirtti ve **"Ortaya çıkan durumun ittifak için pratik ve ciddi sonuçlar doğurmayacağını umuyorum"** diye ekledi. **Kuvvet planlamasına** giren ülke bölümlerinin ilk kez görüşüldüğü Savunma İnceleme Komitesine başkanlık eden Stewart da, Türkiye ve Yunanistan ülke bölümlerinin 1985 yıllık kuvvet planlamasında yer almamasının pratikte hiçbir değişiklik yapmayacağını söyledi.

NATO yetkilileri şimdi ortaya çıkan durumun, teknik açıdan bir örneği daha olduğunu anımsattılar. 1975 yılında Kuvvet Planlaması Yıllık Genel Raporu, Türkiye ve ABD ülke bölümleri olmadan yayımlanmış ve her iki ülkenin NATO ile bağları değişmemişti. 1975'te raporun yayımlanmasından sonraki 6 ay içinde, Türkiye ve ABD ülke bölümleri tamamlanarak teknik sorun çözülmüştü. NATO yıllık kuvvet planlamasına giren ülke bölümleri, üye ülkelerin ittifaka **kuvvet tahsisleri**'ni gösteriyor.

Türkiye ve Yunanistan ülke bölümlerinin NATO'nun 1985 Yıllık Kuvvet Planlamasında yer almamasıyla ortaya çıkan durum şöyle özetlenebilir:

1— Türkiye ile Yunanistan NATO'nun askeri kanadı dışına düşmüş bulunmuyorlar. Hukuki olarak, askeri kanattan ayrılmak, üye ülkenin bunu açıklamasına bağlı. Böyle bir durum şimdi söz konusu değil.

2— Türkiye ile Yunanistan **fiilen** de askeri kanadın dışında sayılmıyorlar. NATO Genel Sekreterliği çevrelerinden öğrendiğimize göre, İttifak'ın görüşü şöyle: **Askeri yardım ve tatbikatlar gibi konular ülke bölümlerinin belge dışı kalmasından etkilenmiyor.**

Nitekim, Yunanistan Başbakanı ve Savunma Bakanı Andreas Papandreu, önceki akşam Brüksel Hilton Oteli'nde yaptığı basın toplantısında Yunanlı gazetecilere, **"Limni nedeniyle"** Yunanistan'ın NATO tatbikatlarına katılmayacağını, ama Türkiye'nin katılmasına karışamayacaklarını, bu konunun NATO ile Türkiye'yi ilgilendirdiğini söyledi.

Ortak bildirinin 9. maddesinin daha önceki ortak bildirilerde olduğu gibi aynen korunması ve kabul edilmesi de bu duruma bir ipucu veriyor. 9. madde şöyle:

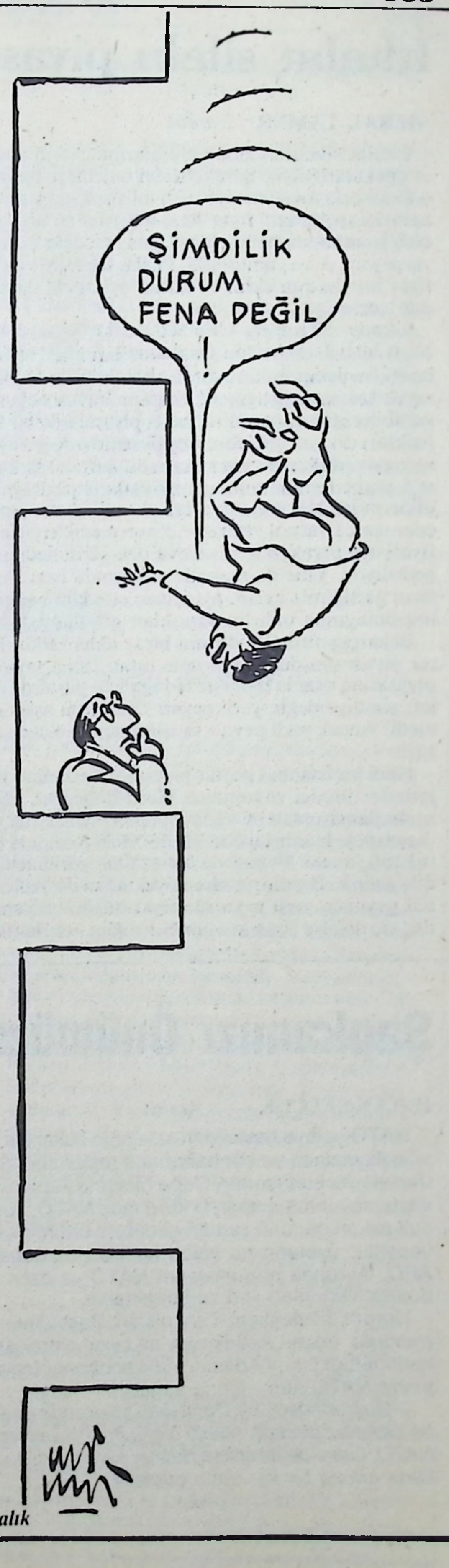
"1984 Savunma İncelemesi, bazı müttefiklerin takdire şayan çabalarına rağmen, Yunanistan, Portekiz ve Türkiye'nin, tüm üyelerin yararı için, kuvvetlerini geliştirmeleri ve İttifak içinde kendilerine düşen görevi daha etkin bir şekilde yerine getirmeleri bakımından daha fazla ülkeden daha çok yardıma ihtiyaçları bulunduğunu bir kez daha göstermiştir."

OSMAN OLCAY NE DEDİ?

Ancak ortada çözülmemiş bir bunalımın varlığından hiç kimsenin kuşkusu yok. Yıllık Kuvvet Planlaması'nda teknik anlamdaki durum, 1975'tekinden (ABD ve Türkiye ülke bölümleri bulunmuyordu) farksız ise de, bu kez, bu teknik aksaklık siyasal nedenlerle ortaya çıktığı için, çözümü de teknik değil, siyasal nitelik taşımakta.

Sorun çözülemediği takdirde, yakın gelecekte nelere yol açabileceği kestirilemiyor. NATO nezdindeki daimi temsilcimiz Büyükelçi Osman Olcay, bu konuda **"Karşılaştığımız şey, NATO'dan başka hiç kimsenin karşılaşmadığı bir şey. NATO da bilmiyor, çare arıyor. İlk kez karşılaştığı bir durum. Bu durum ilanihaye devam edemez. İttifak, işlerlik kazanmak için bu durumu çözmek mecburiyetinde"** dedi.

Krizin süreceğini gösteren işaretler, Papandreu'nun Yunanlı gazetecilerle yaptığı basın toplantısındaki sözlerinde de belirginleşti. Papandreu, Türk tezinin aksine, Limni'nin bir NATO sorunu olduğunu ve **"NATO'yu zorlayacağını"** bildirdi. Limni'nin, Yunanistan-NATO ilişkilerinde ve dolayısıyla Türkiye-NATO ilişkilerinde sürekli gündemde kalacağı anlaşılıyor.

13 aralık

İthalat silahı piyasayı ürküttü

MERAL TAMER — *7 aralık*

İthalat silahının gıda piyasalarında etkili olmaya ve spekülatif fiyat hareketlerini önlemeye başladığı dikkati çekiyor. Türkiye'de 6 milyona yaklaşan nüfusuyla spekülatif fiyat hareketlerine en açık kent olan İstanbul'da halkın temel gıda maddelerinden beyazpeynir, et ve yumurtada, ithalat tehdidiyle birlikte fiyat artışlarının ekim ve kasım aylarında durakladığı gözleniyor.

Günde 450 ton et, 7 bin 500 teneke beyazpeynirin tüketildiği İstanbul'da ithalatın **"lafı bile"** et fiyatlarını frenlemiş bulunuyor. Et ithalinin sembolik düzeyde kalmasına rağmen, ithalatın büyük boyutlara varabileceği kaygısıyla toptancı piyasalarda bir fiyat istikrarı dikkati çekiyor. Çeşitli semtlerde görüşlerine başvurduğumuz kasaplar, son haftalarda küçük et toptancılarının daha ucuz fiyatlarla piyasaya girdiklerinden bile söz ediyorlar. Ancak küçük toptancılar ucuz fiyattan yeterince et veremedikleri için, bu fiyatların perakende piyasaya pek yansımadığı dile getiriliyor. Yine de mahalle aralarında bazı kasapların geçtiğimiz kasım ayı içinde ette kilo başına 50 lira dolayında indirim yaptıkları görülüyor.

Beyazpeynirde ise durum biraz daha farklı. Peynir piyasasını denetimlerinde tutan firma sayısı, et piyasasına oranla daha az olduğu için peynirde ithalat, şimdiye değin yerli peynir fiyatlarını aşağı çekmedi. Ancak yerli peynir satışları büyük ölçüde düştü.

Nitekim İstanbul peynir piyasasının tanınmış isimlerinden üretici ve toptancı **Mecit Bahçıvan**, ithalatın başlamasından bu yana toptancı piyasalarda yerli beyazpeynir satışlarının yüzde 70-80 oranında düştüğünü, ancak fiyatlarda bir azalma görülmediğini dile getirdi. Peynir piyasasını yakından izleyenler, ithal peynirin yerli peynirde fiyat düşüşü sağlamasa da, hiç değilse fiyat artışını önlediğini hatırlattıktan sonra, **"Peynir ithalatı yapılmamış olsaydı, İstanbullular bugün peynirin kilosunu en az 1500 liradan yerlerdi"** diyorlar.

Peynirde ithalat, dar gelirli İstanbulluya ucuz peynir yemek olanağı sağlamış oldu. Yerli beyazpeynir tadından vazgeçmek istemeyen ise kilosu 1000 lira dolaylarında bir fiyatla yerli beyazpeyniri yeme olanağına sahip.

İthal peynirin kilosu Migros'ta 570 liradan, İstanbul Belediyesi'nin tanzim satış mağazalarında 600 liradan, semt bakkallarında ise 700-750-800 lira arasında değişen fiyatlarla satılıyor. Yerli peynirin fiyatı ise 900 -1000 lira dolaylarında. Bu arada en kaliteli peynir olarak nitelenen koyun peynirinde bu rakam 1200 liraya kadar yükseliyor.

Yumurtada da ithalat silahının etkili olduğu ve bu aylar yumurtada **"bolluk"** mevsimi olmadığı halde fiyatların yukarı tırmanmadığı dikkati çekiyor.

İstanbul, yoğun nüfusu ve üretici bölge olmaması nedeniyle **ithalat silahının işlerliği** konusunda oldukça iyi fikir verebiliyor. Örneğin beyazpeynirde İstanbul'un günlük 7 bin 500 tenekelik tüketimine karşılık, Türkiye genelinde günlük toplam beyazpeynir tüketiminin bu rakamın 4-5 katını aşmadığı dile getiriliyor. Çünkü örneğin İzmir'de tulum, ya da başka bir kentte çökelek, beyazpeynir yerine sofraların temel peyniri olma özelliklerini koruyor. Kırsal alanda ise aileler çoğunlukla sadece peynirini değil, sebze meyvesini, etini, ekmeğini kendi ürettiği için bu konularda doğrudan **"para"** kullanmıyor ve **"ekonomik yaşamın"** dışında kalıyor. Dolayısıyla İstanbul'a bakmak, bir anlamda gıda fiyatlarında spekülatif fiyat hareketlerini kavramak açısından oldukça canlı ve doğru bir fotoğraf verebiliyor.

Şapkamızı Önümüze Koyup Düşünelim...

İLHAN SELÇUK — *8 Aralık*

NATO'ya üye devletlerin savunma bakanları, her yılın ilkyazında ve sonbaharında toplanırlar; örgütün işlerini konuşurlar. Doğu blokuna karşı bir savaşta savunma amacıyla kurulmuş NATO, kuşkusuz askeri gücünü zaman geçtiktçe arttırmak isteyecektir; üyelerin bu yolda katkıları da doğaldır; ABD, Avrupalı müttefiklerini NATO'ya daha çok destek vermeleri için zorlamaktadır.

Durum böyleyken Yunanistan Başbakanı Papandreu, Lozan Antlaşması'na aykırı olarak silahla donattığı Limni Adasını 1984 sonbahar toplantısında NATO'nun emrine sundu:

—Buyrun, dedi, bir Doğu-Batı savaşında size paha biçilmez stratejik önemi olan Limni'yi veriyorum. NATO, Limni'de üslenirse Batının savunması bugünküne oranla bir kat daha güçlenir.

★

Olaya NATO açısından bakılınca Papandreu'nun önerisi gerçekten değerlidir. NATO stratejisi *"esnek karşılık"* kavramına göre düzenlenmiştir. İlk aşamada Anadolu'yu gözden çıkaran bu stratejiye göre Türkiye, Toroslar'ın güneyinden savunulacaktır. Açıkçası, NATO, saygıdeğer üyesi Türkiye'yi ilk aşamada gözden çıkarmıştır.

Bu mantığı doğru varsayarsak bir NATO savaşında Çanakkale Boğazı'nın ağzını kapatan Limni, Batı için bulunmaz nimettir. Bu kez Boğazları daha geriden tutmak olanağı doğuyor. Gerçek şu ki *bizim için kötü olan, Batılı müttefikler için iyidir.* Limni'de üslenip yığınak yapacak ve adayı etkin çağdaş silahlarla donatacak Amerika'nın Boğazlardan Akdeniz'e kuş uçurtmayacağı düşünülebilir.

Sonuç:
NATO'nun Papandreu'nun önerisini benimsemesi, Batının çıkarlarına denk düşecektir.

★

Bir olayın anlamını iyice kavramak için insanın kendisini düşmanı yerine koyup düşünmesi de gerekir. Bu yöntem yalnız askerlikte geçerli değildir; siyasetten ticarete değin her alanda durum tartışması yapılırken karşı tarafın mantığı irdelenir, hasmın neden ve nasıl davranması gerektiği serinkanlılıkla incelenir. Dünyanın bellibaşlı askeri okullarında, öğrenciye *"kendini düşmanın yerine koyup düşünme"* yöntemi öğretilir. Bu kuralı unutmazsak, Papandreu'nun Türkiye'yi hangi köşeye sıkıştırdığını ve NATO'lu üyelerin içinde bulundukları ikilemi anlar; yaşanan bunalımın boyutlarını kavrayabiliriz.

Yaşanan bunalımın boyutları Türk-Yunan çatışmasını da aşıyor; Limni olayında Türkiye ile NATO'nun çıkarları birbirine ters düşüyor.

Görmezlikten gelmeye çabaladığımız gerçek budur; kendi kendimizi aldatmayalım.

★

NATO Savunma Bakanlarının 1984 Güz Toplantısında saptanan *"1985 Kuvvet Planlaması Raporu"*nda Türkiye ile Yunanistan kapsam dışında bırakıldı. 1950'lerde ve 1960'larda askeri gücünün yüzde 99'unu NATO emrine veren Türkiye için bu olayın bir anlamı olmalı değil mi?

Önümüzdeki günlerde salt "Limni sorunu" değil, *Lozan* ve *NATO* konusu da gündemdedir. NATO'nun çıkarlarıyla Lozan Antlaşmasının koşulları çatışmaktadır. Papandreu usta bir siyasetçinin yapabileceği manevrayla Türkiye'yi köşeye sıkıştırmıştır. Yalnız NATO'da değil, Avrupa Konseyi'nde de zorlanıyoruz. AET'de ise Yunanistan daha büyük manevra olanaklarına sahiptir.

Türkiye'nin ulusal çıkarlarını korumak istiyorsak, sorunlarımızı ve ağırlıklarını iyice bilelim; bunların üstesinden ancak o zaman gelebiliriz.

Türk-İş: Bu yol iflasa mahkûm

'İktidar, serbest pazarlığı adeta isteyerek çıkmaza sokuyor'

8 Aralık

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Türk-İş, serbest toplu pazarlık dönemine geçildikten sonraki bir yılın değerlendirmesini yapan, **"Bir Yılın Getirdiği Çıkmazlar"** başlığı altında bir rapor hazırladı. Türk-İş raporunda, siyasal iktidarın serbest toplu pazarlık düzenini **"adeta isteyerek çıkmaza soktuğu"** belirtilerek, **"Bu hatalı bir yoldur, dengelerde hesap hatası vardır ve bu mutlaka iflas edecektir"** denildi.

Türk-İş'in **"Bir Yılın Getirdiği Çıkmazlar"** raporunda, serbest toplu pazarlığın önündeki engeller, **"TİSK ilke kararları, Kamu Koordinasyon Kurulu ilke kararları, Çalışma Bakanlığı'nca yayımlanan işkolları istatistiğinin güvensizlik kaynağı olması, yetki tespit belgelerinin yasal süre içinde verilmemesi, arabuluculuk kurumundaki çıkmaz ve grev hakkının kullanılmasındaki çıkmazlar"** olarak belirlendi.

Özel kesime, YHK'nın toplu iş sözleşmelerinde yaptığı tahribatı koruma politikası uygulanmaya çalışırken, kamu kesiminde **"Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu"**nun müdahaleleleri ile sözleşmelerin çıkmaza itildiği ifade edilen raporda şu kanıtlar getiriliyor:

"Öyle ki tarafların tüm hükümlerinde anlaştıkları, hatta imzaladıkları toplu iş sözleşmeleri bile müdahaleci olmadıklarını iddia edenler tarafından geri çevriliyor. Serbest toplu pazarlık düzenini çıkmaza sürükleyen bu yaklaşımın yanında, Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası'nın çeşitli hükümleri süresi içinde uygulanmıyor. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca Sendikalar Yasası'nın 60'ıncı maddesi gereğince yapılan istatistiki çalışmalar ise güvensizlik kaynağı olmakla devam ediyor."

Türk-İş'in raporunda, işveren örgütleri için önde gelen hedefin, yapılacak toplu iş sözleşmelerinde 2364 sayılı yasa uygulaması sırasında **"YHK'nın çoğunluk oyu ile gerçekleştirdiği tahribatı muhafaza etmek olduğu"** kaydedilerek, TİSK'in aldığı ilke kararları konusunda şöyle denildi:

"YHK'nın tahribatını muhafaza etme, pratik anlamında, işçilere işlerinde güvence sağlanan hükümlerin etkinliğinin kaldırılması, sevk ve idare hakkına müdahalenin önlenmesi adına, işin yönetiminde hudutsuz bir keyfiliğin egemen olmasının sağlanması, ortak kurulların işlemez hale sokulması, kısaca, 1963 yılından bu yana toplusözleşmelerle elde edilen dengelerin ortadan kaldırılması hedefidir. İşveren örgütleri bu hedefi gerçekleştirebilmek düşüncesiyle, bir dizi ilke kararı almışlar, bunların arasına, işçilerin sosyal hakları ile ilgili sınırlamaları da dahil etmişlerdir. İstenen, bundan böyle toplu iş sözleşmelerinin bu ilkeler çerçevesinde yapılmasıdır. İşveren stratejisi, sendikacılık hareketinin karşı karşıya bulunduğu olumsuz şartlardan mümkün olan en geniş ölçüde yararlanarak, sendikaları daha çok, ücretlerle ilgili bir duruma sokmak, ücretin ve çalışmanın tüm güvencelerini ortadan kaldırmaktır."

KOORDİNASYON KURULU

Serbest toplu pazarlık düzeni önündeki bir başka engelin, hükümetin toplu pazarlık hakkına bakış açısından kaynaklandığı kaydedilen Türk-İş raporunda, serbest toplu pazarlığın müdahale kabul etmez niteliğinin, kamu kesiminde oluşturulan Koordinasyon Kurulu'nun tutumu ile kâğıt üzerinde kaldığı belirtildi. Raporda, **"Çeşitli açıklamalara rağmen, Koordinasyon Kurulu doğrudan ve dolaylı olarak müdahaleci bir rol oynamaktadır"** denildi.

YASAL ÇIKMAZLAR

Sendikalar ile Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasalarının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet
61. Yıl: Sayı: 21653 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 8 Aralık 1984 Cumartesi

BOCCACCIO
DECAMERON HİKAYELERİ
Dr. Ferdun Timur
Tam metin, illüstrasyonlu

Türk-İş: Bu yol iflasa mahkûm

'İktidar, serbest pazarlığı adeta isteyerek çıkmaza sokuyor'

"Çıkmazlar" raporundan:

Özel sektörde hedef, YHK'nın yapmış olduğu tahribatı korumak. 20 yıldır elde edilen dengelerin ortadan kaldırılması. Sendikacılığın karşı karşıya bulunduğu olumsuz koşullardan yararlanıp ücret sorunlarının içine hapsetmek.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Türk-İş, serbest toplu pazarlık dönemine geçildikten sonraki bir yılın değerlendirmesini yapan, **"Bir Yılın Getirdiği Çıkmazlar"** başlığı altında bir rapor hazırladı. Türk-İş raporunda, siyasal iktidarın serbest toplu pazarlık düzenini **"adeta isteyerek çıkmaza soktuğu"** belirtilerek, **"Bu hatalı bir yoldur, dengelerde hesap hatası vardır ve bu mutlaka iflas edecektir"** denildi.

Türk-İş'in **"Bir Yılın Getirdiği Çıkmazlar"** raporunda, serbest toplu pazarlığın önündeki engeller, **"TİSK ilke kararları, Kamu Koordinasyon Kurulu ilke kararları, Çalışma Bakanlığı'nca yayımlanan işkolları istatistiğinin güvensizlik kaynağı olması, yetki tespit belgelerinin yasal süre içinde verilmemesi, arabuluculuk kurumundaki çıkmaz ve grev hakkının kullanılmasındaki çıkmazlar"** olarak belirlendi.

Özel kesimde, YHK'nın toplu iş sözleşmelerinde yaptığı tahribatı koruma politikası uygulanmaya çalışılırken, kamu kesiminde **"Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu"**'nun müdahaleleri ile sözleşmelerin çıkmaza itildiği ifade edilen raporda şu kanıtlar getiriliyor:

"Öyle ki tarafların tüm hükümlerinde anlaştıkları, hatta imzaladıkları toplu iş sözleşmeleri bile müdahaleci olmadıklarını iddia edenler tarafından geri çevriliyor. Serbest toplu pazarlık düzenini çıkmaza sürükleyen bu yaklaşımın yanında, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nın çeşitli hükümleri süresi içinde uygulanmıyor. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca Sendikalar Yasası'nın 60'ıncı maddesi gereğince yapılan istatistiki çalışmalar ise güvensizlik kaynağı olmakta devam ediyor."

Türk-İş'in raporunda, işveren örgütleri için öne gelen hedefin, yapılacak toplu iş sözleşmelerinde 2364 sayılı yasa uygulaması sırasında

(Arkası Sa. 8, Sü. 2'de)

TOPLU PAZARLIKTAN ÇIKAN İŞÇİYE "HAK" KALMADI

Şükran Ketenci'nin yazısı 12. Sayfada

İnönü: Özal, devleti şirket gibi görüyor

Avutma: *Özal'ın avutma politikası daha uzun süre kitleyi tatmin etmeyecek.*
Banker: *Maliyeyi banker gibi görüyor.*
İpotek: *Gelecek iktidarın gelirine el koyup, elde ettiği kaynakları Meclis dışına çıkarıyor.*
Enflasyon: *Yüzde 50 düzeyinde. Oysa her şeyi bunun inmesine bağlamıştı.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — SODEP 1985 bütçesinin daha hazırlanışında "açık" verdiğini, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve siyasal sorunlarına çözüm getirmeyeceğini savundu. SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, **"Başbakan Özal'ın avutma politikası kitleyi daha uzun süre tatmin etmeyecektir"** dedi. İnönü, **"Özal'ın devleti şirket, Maliye'yi banker gibi gördüğünü"** belirtti.

Bugün TBMM'de görüşülmeye başlanacak 1985 bütçesiyle ilgili olarak SODEP'in görüşlerini, SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü dün düzenlediği bir basın toplantısıyla açıkladı.

SODEP'in kamuoyunda en güçlü muhalefet partisi olarak bilinmesine karşın, TBMM'deki görüşmelere katılmaktan mahrum bulunduklarını kaydeden İnönü, bütçenin daha başlangıçta açık olduğunu, çünkü büyük bir iç borçlanma öngördüğünü, 1984 için 300 milyar iç borçlanma hesap edildiği halde, ancak 250 milyar civarında bir iç borçlanma sağlanabileceğinin anlaşıldığını, 1985 bütçesiyle bu rakamın 500 milyar lira olarak öngörüldüğünü söyledi. Vergi gelirlerindeki artışın da gerçekçi olmadığını kaydeden SODEP Genel Başkanı, **"1984'te vergi gelirlerindeki artış tahminlerin altında oldu. Bir yıl önceye göre yüzde 29 artış olurken, 1985'te vergi gelirlerinin yüzde 46 artacağı öngörülmektedir"** dedi. Katma Değer Vergisinin özellikle yaşanan enflasyon ortamında ciddi

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'te)

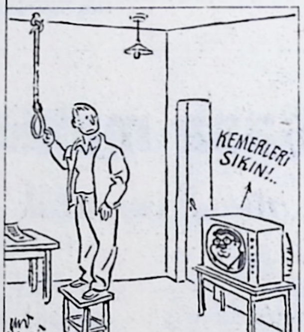
MUHALEFET BUGÜN BÜTÇEYE YÜKLENECEK

Haberi 7. Sayfada

TÜSİAD, Özal'ın falına baktı:

1985 parlak değil

Enflasyon yüzde 40 — *Dolar 600 lira* — *Büyüme yüzde 5* — *İşsizlik yüzde 16.7* — *İhracat 9.5 milyar $*

Ekonomi Servisi — Türk Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), ekonominin 1985 falına baktı. Bir yıllık bir ekonometrik çalışmanın bilgisayardan çıkan ilk tahmini sonuçlarına göre, 1985'te Türkiye ekonomisi Özal hükümetinin beklentilerine "pek" uymayacak. 1984'te yüzde 43 ile kapanması beklenen enflasyon sezonu konusunda hükümetin 1985 tahmini yüzde 25'ti. Oysa TÜSİAD bilgisayarı "yüzde 40" diyor. Hükümetin beklentisine göre büyüme hızı 1985'te yüzde 6.5'i bulacak. Ancak fal "yüzde 5 dolaylarına geriler" diyor. Hükümet 1985'te [illegible] ların ortalama 475 lira olmasını beklerken TÜSİAD'ın tahminine göre dolar yıl sonunda 600 lirayı geçecek. TÜSİAD falı bir tek ihracat konusunda Özal'dan daha umutlu. TÜSİAD'a göre vergi gelirlerinde beklenen artma olmadı. Rapor gelir dağılımının ücretliler lehine düzeltildiği bir durumda vergilerin de olumlu etkileneceğini kaydediyor.

Haberi Ekonomi'de

Hayali ihracatçılar 5 milyar lira kaptı

***9** ayda İsviçre'ye ihracatın yüzde 92'sinin, Almanya'ya ihracatın da yüzde 32'sinin "hayali" olduğu belirlendi. İki ülkeye "hayal satışı"nın toplamı 380 milyon dolar. Bunun karşılığında "5 milyar liralık vergi iadesi götürüldüğü" belirtiliyor. Yakalanan firmalardan bu para geri alınacak.*

ANKARA, (ANKA) — "Hayali ihracat" soruşturmasının 1984 yılı ihracatı üzerindeki genel etkisiyle ilgili ilk sonuçlar belirlendi. Buna göre Türkiye'nin gümrük çıkış kayıtlarında İsviçre'ye yapıldığı beyan edilen ve belgelendirilen ihracatın yaklaşık yüzde 92'sinin, Almanya'ya yapıldığı beyan edilen ihracatın ise yüzde 32'sinin bu ülkelere girişinin bulunmadığı ortaya çıktı.

Ocak-Eylül dönemi itibarıyla yapılan hesaplamalar, bu dönemde 5 milyar 720 milyon dolar olarak açıklanan toplam ihracatın yaklaşık yüzde 11.4'ünü oluşturan 380 milyon dolarlık bölümünün

(Arkası Sa. 8, Sü. 5'te)

İHRACATTA GÖLGE OYUNU Tahlili 8. Sayfada

BAŞBAKAN'A GÖRE KÖPRÜ SATIŞI REFERANDUM OLDU

Özal: Ufak tefek hatalar yapıyoruz

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, bazı bakan ve milletvekillerinin hataları olduğunu belirterek, **"İktidar ve muhalefet tecrübemiz olmadan geldik. Ufak tefek hatalar yapıyoruz, ama bunlar önemli değildir"** dedi. Özal, köprü gelirlerinin satışını **"referandum"** olarak niteledi. Devlet Bakanı Mesut Yılmaz da, E-5 karayolunun paralı olan Hereke bölümü gelirlerinin satışa çıkarılacağını bildirdi.

Başbakan Turgut Özal, Başbakanlık Konutu'nda önceki akşam ANAP'lı bir grup milletvekiline verdiği yemekte, ANAP'ın **"bir numaralı parti"** olduğunu tekrarlayarak, üye sayısının 800 bine ulaştığını, genç ve yeni bir kadronun bazı hataları olduğunu, bunların zaman içerisinde düzeltileceğini söyledi.

Hükümetin bir yıl içerisinde, hiçbir iktidarın cesaret edemediği yasaları çıkardığını anlatan Özal, TBMM'de MDP ve HP'nin ayrı görüşlerde olmasına rağmen, birlikte hareket ettiklerini kaydetti.

Özal, HP ve MDP'nin hükümetin getirdiği tüm yasa tasarılarına karşı çıktığını belirterek, **"Farklı görüşte olmalarına rağmen iki parti bize karşı birlikte hareket ediyorlar. Muhalefet ANAP'a karşı birleşmiş durumdadır. Bundan dolayı tek muhalefeti olan iktidar partisiyiz. Aslında muhalefet etmek için muhalefet yapıyorlar. Getirdiğimiz her konuya karşı çıkıyorlar. Köprü gelirlerinin satışına karşı çıkmışlardı, şimdi bizi destekliyorlar, senetlerden kendileri de almak istiyor."**

Özal, bütün olarak düşünüldüğünde hükümetin icraatlarının olumlu olduğunu belirterek, bazı bakanların küçük bazı hatalar yaptığını, ancak bunların önemli olmadığını söyledi. Özal, özetle şöyle konuştu:

"İktidar partisi için muhalefet tecrübesi çok önemlidir ve gereklidir. Biz, muhalefet ve iktidar tecrübemiz olmadan iktidara geldik. Bunun için ufak tefek bazı hatalar oluyor. Milletvekillerimizin bazı hataları, çıkışları oluyor bütün olarak ele alırsak, icraatımız çok olumludur. Hükümette de bazı aksaklıklar oluyor. Fakat bunların çok fazla önemi yoktur. Hükümet, uygulamalarından taviz vermeden, zigzaglar çizmeden yoluna devam edecektir.

Kadromuz genç ve yeni bir kadrodur. Üye sayımız 800 bini geçmiştir. Üye sayısı en çok olan parti ANAP'tır. Üye sayısının çok olduğu yerlerde kongreler daha hareketli ve demokratik oluyor. Cumhuriyet Savcılığı'nın yaptığı denetimlerde, "tek düzenli parti ANAP'tır."

Özal, satışa sunulan 10 milyar liralık köprü gelir senetlerinin iki üç saat içerisinde tükendiğini, halkın büyük ilgi gösterdiğini belirterek, **"10 milyar lira küçük bir paradır, ama vatandaş bu işi tutmuştur. Köprü gelirleri satışına gösterilen ilgi, bizim için bir referandum niteliği taşımaktadır. Yatırımlara yeni kaynak bulmak için düşündüğümüz bu yol tutmuştur"** dedi.

Başbakan Özal, dün Başbakanlık basın bürosunda gazetecilerle sohbet ederken gelir ortaklığı senetleri ile ikinci bir borsa oluşacağını söyledi. Başbakan, **"Borsa oluşması lazım. Senetler borsada sirküle edilerek daha da değerlenmiş olur. Yani ikinci piyasanın muhakkak kurulması lazım. Bu işin gayesi, ikinci piyasayı meydana getirmek, bu suretle finansman imkânını arttırmaktır"** dedi.

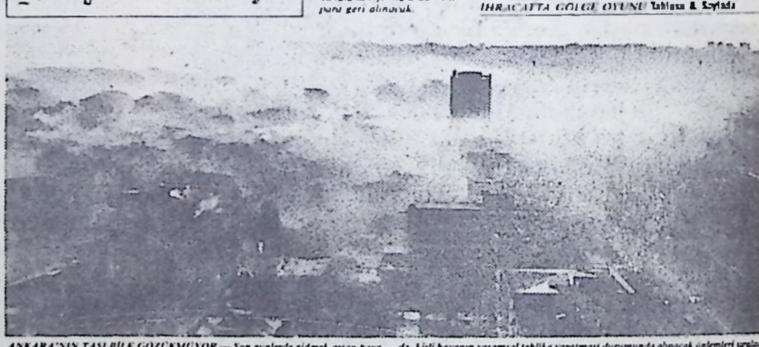
Özal, banka gelir ortaklığı senetlerinin satışa çıkarılmasından sonra banka faiz oranlarının azalacağını belirtti ve **"Bundan sonra yükselmez, bu azalma yönünde olacak. Rakamlar gösteriyor"** şeklinde konuştu.

Tecrübe: *İktidar ve muhalefet tecrübemiz olmadan geldik, ufak tefek hatalar önemli değil.*

Muhalefet: *MDP ve HP ayrı görüşte ama birleşiyorlar. Muhalefet etmek için muhalefet yapıyorlar.*

ANAP: *Bir numaralı partiyiz, üye sayımız 800 bin oldu. Yeni ve genç kadronun bazı hataları var ama düzelir.*

PARALI YOL DA SATILACAK 8. Sayfada

ANKARA'NIN TAŞI BİLE GÖZÜKMÜYOR — Son günlerde giderek artan hava kirliliği, Ankaralının yaşamını etkiliyor. Resmi makamların tebliğ yayınlayarak yürüttükleri mücadelede bugüne kadar hep kirli hava galip çıktı. Sık sık başkentin üzerine çöken kara bulutlar, Ankaralının nefes almasını her geçen gün biraz daha güçleştiriyor. Ankara Valiliği, son olarak dünkü Resmi Gazetede yayımlanan tebliğinde, kirli havanın yaşamsal tehlike yaratması durumunda alınacak önlemleri sıraladı. Valiliğin tebliğine göre alınacak önlemler kükürt dioksit oranının metreküpte 700 miligramı bulmasıyla devreye girecek. Edinilen bilgilere göre şu anda Ankara'nın havasındaki kükürt dioksit oranı 198 miligram. Ancak bu bile uluslararası ölçülerin çok üzerinde ve insan yaşamını "tehdit edecek" düzeyde. (Fotoğraf: RIZA EZER)

Kirlilik: Başkentte 'alarm havası'

HAVA KİRLİLİĞİ İLE MÜCADELEDE 4 AŞAMA

1 — Kükürt dioksit metreküpte 700 miligram. Kuruluşların kapasiteleri yarıya inecek.
2 — Kükürt dioksit metreküpte 1000 miligram. Kaloriferler günde 6 saat yakılacak.
3 — Kükürt dioksit metreküpte 1500 miligram. Arabalar tek-çift plaka uygulamasına göre trafiğe çıkacak, ilk ve orta dereceli okullar tatil edilecek.
4 — Kükürt dioksit metreküpte 2 bin miligram. Okullar, resmi daireler, işyerleri tatil edilecek. Trafiğe çıkması zorunlu araçlar dışında hiçbir araç trafiğe çıkmayacak, kalorifer ve sobalar hiç yakılmayacak, acil yardım ekipleri 24 saat görev yapacak.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Kış geldi ve Ankara'nın yıllardır süren hava kirliliği sorunu yeniden bütün dehşetiyle belirdi. Başka ülkelerde bu tür sorunlara köklü çözümler üretilip hava kirliliğinin tümüyle önüne geçilirken başkentte hava kirliliğine bulunan önlemler **"tebliğ"** olarak **"Resmi Gazete'de yayımlanma"** yoluyla yürürlüğe konuluyor.

Havayı kirleten faktörlerin ortadan kaldırılması yerine kirliliğe neden olan kaloriferlerin söndürülmesi, araçların kullanılmaması gibi **"geçici"** kararlarla durum **"idare ediliyor."** Hava kirliliğinin çok yoğunlaşması üzerine Ankara Valiliği'nce dünkü Resmi Gazete'de yayımlanarak uygulamaya konulan önlemler şunlar:

Kalorifer ve sobalar, hava sıcaklığı 12 derecenin altına düştüğü zaman yakılacak. Binaların iç sıcaklığı 18 dereceye ulaştığında kalorifer ve sobaların en az düzeyde yanması sağlanacak. Tatil günlerinde, hastaneler, yatılı okullar, öğrenci yurtları, yaşlılar ve güçsüzler yurtları, terminaller ve kolluk binaları dışında kamu bina ve tesislerinin hiçbirinde soba ve kalorifer yakılmayacak. Bayram tatillerinin en son günü ile pazar günleri saat 20.00'den itibaren kalorifer ve sobalar duman çıkarmayacak şekilde asgari düzeyde yakılacak.

Çalışmalar Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü'nden ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden alınacak raporlara göre 4 kademe halinde yürütülecek.

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

Kipriyanu: Bu kez umutluyuz

Kıbrıs Rum yönetimi lideri, dün Atina'daki üçlü zirvede Karamanlis ve Papandreu ile 1.5 saat görüştü. Yunan basını "Denktaş'ın önerileri" başlığı ile 5 madde yayınlarken, KKTC yetkilisi, bu önerilerin Denktaş'a ait olmadığını belirtti.

STELYO BERBERAKİS

ATİNA — Kıbrıs Rum yönetimi lideri Spiros Kipriyanu, Kıbrıs sorunuyla ilgili görüşmelere katılmak üzere dün Atina üzerinden New York'a giderken, **"Bu kez umutsuz olarak gitmiyoruz"** dedi. Yunan basınında **"Denktaş'ın Kipriyanu'ya önerileri"** adıyla **"5 maddeli bir öneri dizisi"** yayımlanırken, BM'deki KKTC yetkilileri Denktaş'ın böyle bir öneriyi bulunmadığını belirttiler.

Rum yönetimi lideri Spiros Kipriyanu, dün Atina'da Cumhurbaşkanı **Konstantin Karamanlis** ve Başbakan **Andreas Papandreu** ile **"üçlü"** bir toplantıya katıldı. 1.5 saat süren görüşmeden sonra ayrıntılı bir açıklama yapılmadı, **"sorunun çok kritik bir aşamada bulunduğu"** belirtildi.

(Arkası Sa. 11 Sü. 7'de)

Kipriyanu - Atina'dan New York'a gitti.

- *Tahran'da ölüm sessizliği*
- *Sri Lanka'da katliam*

3. Sayfada

- *Yakıcılar: Dizel işi krediz*

7. Sayfada

- *Çaycılığa 3 yeni aday*

8. Sayfada

- *Politika, Latin Amerika yazarı için zorunluluk*
- *Sovyet gazı 1987'de geliyor*

12. Sayfada

Bu da İsviçre'nin 'hayali' savaşı

Üçüncü Dünya Savaşı 'Bir Türk-Yunan savaşı yüzünden' patlayacak!

Yunan topraklarında patlayan bu savaşta İsviçre ordusu 'Cassius Operasyonu' yapacak.

CENEVRE, (ANKA) — Dış ilişkilerde **"tarafsızlığı"** ile ünlü İsviçre, ordunun kısa bir süre önce yaptığı bir askeri tatbikat nedeniyle **"diplomatik pot"** kırdı.

Cenevre'de yayımlanan **"Tribune de Geneve"** adlı gazetenin haberinde, İsviçre Dışişleri Bakanlığı'nı zor durumda bırakan **"skandal"** şöyle doğdu: 24 bin kadar askerin yer aldığı tatbikat Üçüncü Dünya Savaşı'nın Türkiye ile Yunanistan arasında ortaya çıkan bir çatışmadan kaynaklanacağını varsayan bir senaryoya göre düzenlendi.

Gazete, skandalı Federal Almanya'da yayımlanan **"Neue Zeitung"** adlı haftalık dergi

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

UĞUR MUMCU KAİDE AÇIKOTURUMA KATILDI

Haberi 12. Sayfada

da değinilen raporda, özetle şu görüşler savunuldu: **"Sendikalar Kanunu gereğince Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan istatistiklerin güvenilir olmaması, işyerlerine ilişkin kayıtlarda başlangıçta yapılan hatalar, kanunun yürürlüğe girmesini takiben yapılması gereken izleme görevinin gereğince yerine getirilememesi, yetki tespit belgelerinin verilmesindeki gecikmeler, zaman zaman bazı sendikaların kayırıldığı izlenimine yol açan davranışlar, yetki uyuşmazlıklarının sonuçlarının kısa sürede alınamaması, Türk-İş'in Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası'nı sistemine yönelttiği eleştirilerde ne kadar haklı olduğunu ortaya koymaktadır."**

İşkolları istatistiğindeki sorunlar karşısında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca seçilen yolun kendi dışında her çevreyi suçlamak olduğunu anlatan raporda, **"Bakanlığın yasa ile üstlendiği sorumluluğun gereklerini yerine getirebilecek ölçüde teşkilatlanamamış ve teçhizatlanamamış bulunduğu ortadadır. Bu tablonun doğal sonucu olarak, bakanlık tarafından yayımlanmakta olan istatistikler büyük bir güvensizlik kaynağı olmakta devam etmektedir"** denildi.

Türk-İş raporunda yetki tespit belgelerinin yasal süresi içinde verilmemesinden kaynaklanan sorunların büyük boyutlara vardığı belirtilerek, **"Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca bildirildiğine göre, yetki konusu gerçek anlamda rayına oturtulmuştur, oysa gerçek bunun tam aksidir. Yetki için başvurup bunu alamayan sendikalar vardır"** görüşü savunuldu.

Arabulucuların yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıkları için güvenle bakılabilir bir çalışma yapmadıkları ifade edilen Türk-İş raporunda, **"Grev kısıtlamalarına yönelik eleştiriler, işçi-işveren ilişkilerinde sağlıklı bir yapı kurulmasına yardımcı olmakla ödevli bakanlığın ağzında birer yaygara olup çıkmıştır"** denildi.

Raporun son bölümünde de, **"Siyasal iktidar, serbest toplu pazarlık düzenini adeta isteyerek çıkmaza sokmaktadır. Bu hatalı bir yoldur. Dengelerde hesap hatası vardır ve bu mutlaka iflas edecektir"** değerlendirmesi yapıldı.

Evrensel patates kültürü

HADİ ULUENGİN — *9 aralık*

BRÜKSEL — Roland Barthes, "Mitologyalar" adlı kitabında patates kızartmasının Fransızlığın simgesi, öteki sembol bifteğin tamamlayıcısı olduğunu söyler. Nitekim, Amerikalılar patates kızartmasına, **"Fransız kızartması"** derler. Barthes'a göre, patates kızartması, Fransa'da **"yurtseverdir."**

Patates kızartması Fransa'da **"yurtsever"**se Belçika'da **"aşırı milliyetçi"**dir. Belçikalı bu besin maddesiyle özdeşleşir, özdeşleştirilir. Sağa sola kondurulmuş seyyar barakalardan gece gündüz ağır bir yağ kokusu yükselir. Ucuzundan karnını doyurmak isteyen, bir külah patates kızartması alır, üzerine mayonez koydurtur, sonra da baş ve işaret parmaklarını kullanarak, bunu afiyetle yer, ya da 8-9 yaşlarında bir çocuk, elinde tencere köşedeki dükkâna hışımla girer, 3 porsiyon ısmarlar ve gerisin geri döner. Madde soğumadan, kendi zıddına dönüşmeden, evde pişen bifteğin yanına ulaşmalı, bütünü tek gövdede şekillendirmeli, tamamlamalıdır.

Ancak patates kızartması, asıl pazar günlerinin töresel öğlen yemeklerinde kutsallaşır. Kentsoylu geleneklerinin simgesi, fırında, kendi sosunda yavaş yavaş pişmiş, çatal batırıldığında özsuyu pembe pembe çıkan koyun buduna, patates kızartması eşlik eder. Anne, patatesleri son anda tavadan çıkartır, yağların süzülmesi için biraz kevgirde bırakır, baba, önce şarap şişesini açıp mantarı kokladıktan sonra, tam ince sırtlı bıçakla buttan ilk dilimi kesmeye hazırlanırken, altın renkli, diri, geometrik patatesler, önceden ısıtılmış yaygın porselen tabağın içinde sofraya gelir. Patates kızartması dinileşir.

İspanyolların 16. yüzyılda Amerika'dan eski kıtaya getirdiği patates, Batı Hint Adaları'nda tüketilen ve aslında başka bir türü tanımlayan **"Batata"** kelimesinin değişimiyle patates olmuştur. Aslı, **"toprak meyvesi"** anlamına gelen **"Malum Terroe"**dir. Avrupa'da 18. yüzyılda yaygınlaşmıştır. Besin değeri yüksek, nişastalı ve doyurucu bir bitkidir.

Patatesin yalnız kızartması yenmez. En kolay pişeni haşlamasıdır. Bazıları önce haşlar, sonra elleri yana yana kabuğunu soyar. Bazıları tersini yapar. Askerde patates soymak çekilmez angaryadır. Ben, televizyon karşısında çizgi film seyrederken soyarım, o zaman pek zoruma gitmez.

Külde, o yoksa fırında pişmiş patates fena olmaz. Büyükçelerini seçmek gerekir. Ortasından bıçakla ikiye bölünüp içine tereyağı konur. Izgara etlerin yanında yenir. Rus salatası fazla patates kaldırmaz. Sade patates salatasının ise zeytinyağı ve limonlusunu severim, mayonezlisini değil. Köftesinin içine de bolca kaşar peyniri rendelenmelidir. Az kıymalı çok soğanlı patates yemeğinden ise nefret ederim. Aç kalmadıkça yemem.

Patates evrenseldir. Güneydoğu Asya ve Orta Afrika dışındaki hemen hemen bütün bölgelerde yetişir. Trans-Sibirya ekspresinde, tren istasyonlarda durdukça köylü kadınlar, haşlanmış patatesleri Pravda'ya sarar, yolculara tutturabildikleri fiyata satarlar. Gazetenin üstünde, ne Lenin'in, ne de yöneticilerden başka birinin resmi olmamasına dikkat ederler. Başları elli kopek uğruna belaya girebilir.

Patates **"Gunther Grass'**ın romanı, **"Teneke Trampet"**'te cinsellik kokar. Baltık rüzgârları Silezya vadisinin doğurganlıkla yalar. Açlıkta patates kurtuluştur. Nazi kamplarında erdemli ve güzel Yahudi kadınlar, çürük bir patates için diğer tutsaklarla yatmışlardır. Karınları şişmiş Afrikalı çocuklar yardım diye gönderilen patatesleri iki elleriyle titreyerek tutar ve soymadan yavaş yavaş ağızlarına götürerek kemirirler.

Patates, çirkinliğin de söz dilindeki tanımlamasıdır. **"Patates suratlı herif"**, **"Patates burunlu adam"** **"patates kafa"** deyimleri bu bitkiyi güzelsizliklerle eş kılar.

Ülkemizde patates genellikle, diğer ülke insanlarının tersine ekmeğe katık yapılarak yenir. Yemek kültürünün değişik uygulamaları mevcuttur.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi

ESBANK "tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

SÖYLEV

61. Yıl: Sayı: 21654 — Kurucusu: Yunus Nadi — 50 TL. 9 Aralık 1984 Pazar

'İnşallah' Bütçesi

Halefoğlu: Ege barış denizi olmalı

Özal Hükümeti'nin ilk bütçesi dün Mecliste görüşüldü. Maliye ve Gümrük Bakanı Alptemoçin "iyi" bir tablo çizmeye özen gösterdi: Enflasyonun önlenmesi için harcanan çabalar başarılı olacak. Kamu personelinin ücret artışı fiyat artışının üzerinde kalacak. Bunlar emekli aylıklarına da yansıyacak. Ücretlilerin durumu iyileştirilecek. Muhalefete göre bu "yoksulluk bütçesi."

HP *Genel Başkanı Calp: Köprü satışı Anayasaya aykırı. Enflasyondan en çok, işçi, memur ve esnaf etkileniyor. Esnaf siftahsız dükkân kapatır hale geldi. Özal, Yunanistan'la aramızdaki sorunları son derece ağırlıksız demeçlerle geçiştirmeye çalışıyor.*

MDP *Genel Başkanı Sunalp: Hükümetin dış politikası gayri ciddi. Yunanistan'a karşı tutumu ciddiyet ve etkinliğini kaybetmektedir. İç politikada sosyal içerikten yoksun ve insan unsurunu dikkate almayan bir politika izleniyor.*

NOTLAR

Sıralar boş, heyecan yok

BETÜL UNCULAR

Sakin olmalıyız.

Londra'dan

Türkiye'nin haber değeri

RAGIP DURAN

Benekiksten

Kendine özgü kimlik sentezi

CENGİZ ÇANDAR

NewYork'tan

Bütçe nasıl daralacak?

TANJU AKERSON

Madrid'ten

Papandreu'dan Gonzalez'e son oyun

NİLGÜN CERRAHOĞLU — *9 aralık*

MADRİD — 1 Ocak 1986'da AET'ye tam üye olarak katılmaya hazırlanırken, Papandreu'dan bir darbe yiyen İspanyol hükümeti ve kamuoyu, bu şoku henüz üzerinden atamadı. Hafta başında yapılan Dublin AET zirvesinde, topluluğun güneye genişlemesi üzerinde Yunan vetosundan başka her şey bekleniyordu. Topluluğun kapılarını İspanya ve Portekiz'e açmak üzere her şey -zirvenin sonuç bildirisi dahil- hazırlanmıştı. Basın bildirisi bile gazetecilerin elindeydi. Ancak bazı yayın organlarında tanımlandığınca **"güvenilmez Papandreu"** zirvenin son anlarında alınmış kararları veto ediverdi.

Papandreu, İspanya ve Portekiz'in üyeliği karşısında, ülkesi için AET'nin Akdeniz bölgelerine yardım programı çerçevesinde, 1 milyar dolardan fazla (1.5 milyar ECU-Avrupa Para Birimi) **"bahşiş"** istiyordu. Papandreu'nun bu girişimi Avrupalıların sempatisini Yunanlıların üzerine çekecek cinsten değildi. Thatcher, Papandreu'nun istekleri üzerinde gazetecilerle konuşurken, **"Adı geçen miktarları duyunca kulaklarıma inanamadım"** demekten kendini alamayacaktı. Alman Başbakanı **Kohl** ve Dışişleri Bakanı **Genscher** ise **"her şeye rağmen İspanya ve Portekiz'le topluluk görüşmelerinin devam edeceğini"** ileri sürüyorlardı. İspanyol Başbakanı **Felipe Gonzalez** ise, haliyle, Yunanlı **"yoldaşı"** Papandreu tarafından büyük bir düş kırıklığına uğratılmıştı.

İspanya'da diplomatik ve siyasi çevrelerde tam bir şaşkınlık havası hüküm sürüyordu. Burada kimse neden Yunanistan'ın, topluluğun güney kanadını güçlendirecek ve ağırlığı Akdeniz ülkelerine kaydıracak, İspanya ve Portekiz üyeliğine köstek olduğunu anlayamadı.

Dışişleri bakanlarının sanki hiçbir şey olmamış gibi görüşmelere devam etmek üzere verdiği direktiflere rağmen, şimdi ilerde de gene bir Yunan vetosu ile karşılaşılmaktan korkuluyor. Her ne kadar bu veto büyük bir olasılıkla Yunanistan'ın AET'den (Akdeniz projeleri programı çerçevesinde) para almak için yapacağı bir pazarlığa dönüşecekse de, İspanya ve Portekiz ile görüşmelerin yavaşlayacağı açık. İspanya ile tam üyelik anlaşmasının 1985 yazı öncesinde imzalanamaması halinde, bu ülkenin topluluğa katılması bile tehlikeye girecek. Tam üyelik anlaşmasının 1985 yazından önce imzalanması önemli.

Tüm bunlar, **"Yunan boykotu"** adı verilen olayın AET çevrelerinde çok ciddiye alınmasına yol açıyor. Bu olay da gösteriyor ki, Yunanistan gibi küçük ve topluluk içinde ağırlığı az olan bir ülke, topluluğun İspanya'ya ve diğer ülkelerde genişlemesini pekâlâ engelleyebilir. Şimdiye dek toplulukta oybirliği ile alınan kararların ilerde çoğunluk kararı ile alınması bu açıdan da önemli. Oybirliği kararının çoğunluk kararına değiştirilmesi sorunu, önümüzdeki haziran ayında Milano'da yapılacak olan AET devlet ve hükümet başkanları zirvesinde ele alınacak.

'Ege bir barış denizi olmalıdır'

Halefoğlu: Emrivakilerle ihtilaflar halledilemez

YALÇIN DOĞAN — *9 aralık*

ANKARA — NATO savunma bakanlarının üç gün önce Brüksel'de yaptıkları toplantıyı ve ortaya çıkan sonuçları Dışişleri Bakanı **Vahit Halefoğlu**, Cumhuriyet için değerlendirdi. Halefoğlu, "**Türkiye'nin NATO manevralarına katılacağını, NATO kuvvet hedefleri raporunda yer almayışının Türkiye'nin alacağı askeri yardımı engellemeyeceğini**" belirtti. Dışişleri Bakanı, Yunanistan'la sorunların çözümü için masaya oturacakları umudunu koruduğunu, ancak bunun "**hangi şartlara olursa olsun Yunanistan'la masaya oturmak anlamına gelmeyeceğini**" vurguladı. Halefoğlu, "**Yunanistan'a karşı izlenecek politikada, Türkiye'nin üslubunun ve tarzının konjoktüre göre değişebileceğini**" ifade etti.

Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu ile yapılan sohbet aynen şöyle:

—Sayın Bakan, Limni Adası'nın Yunanistan tarafından silahlandırılması ve bunun NATO'ya getirilmesi, NATO Savunma Bakanları Toplantısında ele alındı. Ortaya ilginç bir sonuç çıktı: NATO'nun yıllık kuvvet hedefleri raporu, Türkiye ve Yunanistan ülke bölümleri olmaksızın onaylandı. Bunun anlamı nedir?

HALEFOĞLU — Bunun anlamı önümüzdeki günlerde ve aylarda daha iyi anlaşılabilecektir. Bugünkü anlamı bence şudur: Yunanistan, Limni Adası'ndaki silahlı kuvvetlerini NATO'ya ve NATO kanalıyla hepimize, Türkiye'ye kabul ettirmek hususunda giriştiği manevrada başarı kazanamamıştır. Başarı kazanamayınca ve bunu NATO kanalıyla bize kabul ettiremeyeceğini anlayınca, o da Türkiye'nin kuvvetlerine rezerv koymuştur. Binaenaleyh, NATO raporunda her iki ülkenin de kuvvetleri gösterilmemiştir. Biz, bundan sonra da NATO içerisinde şimdiye kadar oynadığımız rolü oynamaya devam etmek niyetinde ve kararındayız. Yani manevralar olursa katılacağız, bizim kuvvetlerimizin nerede olduğunu zaten NATO biliyor. Biz bugüne kadar NATO ile her bakımdan son derece sıkı işbirliği yapmış bir ülkeyiz ve bir üyeyiz. Onun için bizim bakımımızdan bunun fazla bir sakınca yaratacağını sanmıyoruz ve NATO'yla işbirliğine devam etmeye de hazırız.

—Türkiye'nin NATO'nun manevralarına katılacağını söylediniz. NATO raporunda Türkiye'nin yer almayışı, NATO'dan Türkiye'ye yapılacak askeri yardımla ilgili herhangi bir kısıtlamaya yol açar mı?

HALEFOĞLU — Zannetmiyorum.

—Yani askeri yardım normal olarak böyle akmaya devam edecek mi?

NATO SORUNU DEĞİL

HALEFOĞLU — Askeri yardımın normal olarak akmaya devam edeceği tabiidir. Aksi bir netice doğuracağını sanmıyorum. Zaten NATO'nun yardımını üye ülkeler yapıyor, Almanlar, Amerikalılar yapıyor. Askeri yardımlar NATO'dan doğrudan gelmiyor zaten. NATO çerçevesi içinde ikili yardımlar yapılıyor.

—Sayın Bakan, siz "NATO'da başarılı olduk ve istediğimiz sonuca ulaştık" **dediniz. Limni sorununun çözümü açısından bu toplantı Türkiye'ye ne sağladı? Başarının ölçüsü ne burada?**

HALEFOĞLU — Limni sorununu bir NATO sorunu olarak kabul etmememiz lazım. Biz buna daima karşı çıktık. Limni, Türkiye ile Yunanistan arasında mevcut Ege sorunu çerçevesine girebilecek bir konu. Türkiye ile Yunanistan arasında çoğu kez Yunan tarafının sivrileştirdiği, bazen yarattığı FIR hattı gibi, kıta sahanlığı gibi, on millik hava sahası gibi problemler vardır. Biz daima Yunanistan'la bu konuların ikili düzeyde ve ikili anlaşmalar çerçevesinde oturulup konuşulmasının yararına inanmışızdır. Daima kendilerine de bunu önermişizdir. Ama bunu yalnız Türkiye'nin yararına olduğu için değil, aynı zamanda Yunanistan'ın yararına, bölgenin yararına, NATO'nun yararına ve dünya barışının yararına olduğuna inandığımız için öneriyoruz. Yoksa, yalnız Türkiye'nin yararına olarak bir şey önermiş değiliz. Onun için de, biz daima Ege'nin, Sayın Cumhurbaşkanı da söyledi, Başbakan da söyledi, biz de çeşitli vesilelerle tekrar ettik; biz Ege'nin iki ülkeyi birbirine yaklaştıran bir barış denizi olmasını arzu ediyoruz. Bunu sağlayabilmek için iki ülkenin, eğer aralarında anlaşamadıkları noktalar varsa, bunları görüşerek halletmelerinin en doğru yol olacağını sanıyoruz. Bunu diğer ülkeler de aynı şekilde görmektedirler. Ama bunun için de hiçbir taviz verme niyetinde değiliz. Bunu da bilmeleri lazım. Çünkü bunu bir taviz karşılığında, bir şey koparmak niyetiyle değil, her iki ülkenin arasındaki iyi ilişkileri, hem iki ülkenin, hem de bütün dünya ve bölge barışı adına istediğimiz için yapıyoruz. Biz, Yunanistan'la komşuyuz. Yunanistan'la asırlarca beraber yaşadık ve aynı şekilde de yaşayabileceğimize ve bu ilişkileri devam ettirebileceğimize inanıyoruz. Binaenaleyh, ülkeler arasındaki anlaşmazlıklar, ancak oturarak, konuşarak ve yerinde halledilir. Bunların halledilme yerleri milletlerarası forumlar ve bölge dışındaki toplantılar değildir. Bunlar, ancak iki ülke arasında görüşülerek haledilir.

—Özetlediğiniz noktalar, Türk politikasının bu konuyla ilgili ana hatlarını çiziyor. Biz sürekli tekrarlıyoruz ki, masaya oturalım ve ikili görüşelim. Ege sorunlarını bir bütün olarak görüşelim, konuşalım, fakat Papandreu ve Yunanistan buna yanaşmıyor. Bu arada fiili durumlar da ortaya çıkıyor. Buna karşın Türkiye ne yapacak?

HALEFOĞLU — Biz, şunu da söyledik. Hiçbir taviz vermek niyetinde değiliz.

EMRİVAKİLER

—Ek bir taviz mi istiyorlar?

HALEFOĞLU — İstediler. Brüksel'deki son basın toplantısında, Türkiye şunu, şunu, şunu yaparsa, ancak ben görüşmeye otururum gibi bir şey söylüyor. Şu hayale kapılmaması lazım Yunanistan'ın: Yani Türkiye mutlaka görüşmeyi istiyor, binaenaleyh ben Türkiye'den taviz alır, ondan sonra görüşmeye otururum. Türkiye'nin dış politikasının ilk temeli hem cumhuriyet hükümetleri tarafından ve en son

olarak da bugün sorumluluk taşıyan hükümet tarafından açıklanmış bulunmaktadır. Bunlar, en yüksek düzeylerde şimdiye kadar tekrarlanmıştır. Emrivakilerle milletlerarası ihtilafların halledilebileceğine inanmıyoruz ve buna da elbette ki taraftar değiliz. Birtakım emrivakilerin kabul edilmiş gibi telakki edilmesi de mevzubahis değildir. Milletlerarası anlaşmaları ihlal eden tarafların bu ihlalin bir gün hesabını vermeleri ve bunu düzeltmeleri, kendilerinden elbetteki istenir ve bu bütün dünyada böyledir, yalnız bunun ne şekilde ve ne zaman yapılacağı da dış politikanın ve o ülkenin menfaatlerinin hesaba katılmasıyla ayarlanması gerekir.

—Şimdi, masaya oturacağız dedik. Oturmadı. Var olan sorunlara bir de Limni'yi ekledi. Şimdi tekrar oturalım diyoruz, tekrar oturmuyor ve yeni bir sorun yaratıyor.

HALEFOĞLU — Biz, yeniden oturalım diye bir şey söylemedik. Söylediklerimizi tekrar ettik ve Limni'yi NATO'ya götürmekle bir kurnazlık yapıp, bunu milletlerarası alanda kabul ettirebileceğini zannetti ve aldığı sonuç herhalde bu gibi hareketleri bundan sonra teşvik edici mahiyette değildir. Çünkü gördü ki, bu metotlarla, bu kurnazlıklarla bir bir yere varılmıyor, bir de kendi lehine olmuyor.

—Tamam, fakat bir de ortada farklı bir durum var. Limni'nin silahlandırılması. Şimdi Türkiye fiili bir durum karşısında. Yani Yunanistan bir adım attı, NATO'ya götürdü, bu kabul edilmedi, ama Limni'nin silahlandırılması gerçeği de ortadan kalkmadı.

DEFALARCA BEYAN ETTİK

HALEFOĞLU — Demin de söylediğimiz gibi milletlerarası anlaşmalar, iyi niyetle yapılır ve tarafların bu anlaşmalara riayet etmeleri gerekir. Milletlerarası kurallar da böyledir. Bir ülke milletlerarası kurallara uymazsa, bir ülke milletlerarası anlaşmalarla yüklendiği vecibeleri yerine getirmezse, buna karşı ne şekilde hareket edileceği bilinmektedir.

—Nedir bu vecibeler?

HALEFOĞLU — Bu şudur: Bunu, bu fiili durumu, emrivakiyi asla kabul etmeyeceğimiz defalarca beyan edilmiştir. Buna karşı ne şekilde hareket edileceği de hükümetin, devletin menfaatleri, milletlerarası ilişkileri ve imkânları hesaba katılarak, göz önünde tutularak, yavaş yavaş yerine getirilecektir.

—Bu fiili durumlar bir yerde nasıl önlenecek? Türkiye buna ne yapacak? Bu konudaki çizdiği politika nedir?

HALEFOĞLU — Milletlerarası ilişkilerde daima bir denge vardır. Bir kuvvetler dengesi vardır. Bir menfaatler dengesi vardır ve milletlerarası bir denge vardır. Onun için her ülke, sonuna kadar hep istediğini tek taraflı olarak ve haksız olarak yürütemez. Bu mümkün değildir. Bunun karşısında hem milletlerarası kuruluşlar, hem de bu hareketlerden rahatsız olan diğer ülkeler, elbette ki reaksiyonlarını gösterirler. Türkiye bunun karşısında gereken tepkisini göstermektedir. Bundan sonra da gereken reaksiyonların şeklini, tarzını ve ağırlığını da konjonktüre göre ayarlayacak ve ona göre hareket edecektir.

—Şekli, tarzı ve ağırlığı konjonktüre göre ayarlanacak politika üzerine daha somut bir şey söyleyebilir misiniz?

HALEFOĞLU — Şimdi, daha somut bir şey söylemek lüzumunu hissetmiyorum. Çünkü bu yeteri kadar somuttur.

—Limni nedeniyle başka bir problem ya da bir başka tartışma daha gündeme geldi. Günümüzdeki moda deyişle size göre Lozan delindi mi delinmedi mi? Bir de şöyle bir şey var: Lozan Antlaşması'nın bundan altmış yıl önce yapıldığı dikkate alınırsa, antlaşmada var olan dengelerin korunarak günün koşullarına uyarlanması üzerinde duruluyor.

ATATÜRK'LE VENİZELOS

HALEFOĞLU — Dış politikanın çeşitli alternatifleri vardır. Bunlar, zaman ve mekân içerisinde tatbik edilir, Lozan delindi mi, delinmedi mi? Bugünün

8 aralık

moda deyişidir. Bildiğiniz gibi bir ara tapular delindi mi, delinmedi mi sloganı çıkmıştı. Lozan, Türkiye ile Yunanistan arasında bir denge kurmuş. Bu denge sayesinde uzun yıllar bu bölgede iki ülke arasında bazen yakın dostluklar, bazen de iyi ilişkiler devam ettirilebilmiş. Hatırlarsınız, Atatürk'le Venizelos'un iki ülke arasındaki ihtilafları sona erdirdikten sonra yarattıkları atmosferin sonucu olarak, bir ara Yunanistan'la Türkiye arasında gümrük birliği kurulması da düşünülmüş. Yani bugün Avrupa'da birçok ülkenin yapmak istediği gümrük birliği, yani Türkiye ile Yunanistan'ın birbirine bu kadar yakınlaştırılması istenmiş ve bu yine bildiğimiz gibi 1950'li yıllara kadar devam etmiş. 1930'larda Balkan Paktı imzalanmış. O zaman Balkan ülkelerinin arasında gayet sıkı bir işbirliği yapılmış. 50'li yıllardaki Kıbrıs buhranı dolayısıyla münasebetler biraz gerginleşmiş, hatta 1959-60'ta da Zürih, Londra anlaşmalarıyla tekrar bir yumuşamaya kavuşmuş. 1963'te Makarios, Kıbrıs Anayasası'nı değiştirmek isteyince yine ihtilaf çıkmış. Çünkü bir denge konusu mevzubahis. Bu on bir sene devam etmiş. 1967'deki hadiseleri de hatırlayacaksınız, 1974'e kadar devam etmiş. 1974'te Sampson adındaki zat, Yunanistan'daki albaylar cuntasının teşvikiyle Makarios'u devirip Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etmek istemişti. Onun üzerine, garanti anlaşmasına dayanarak, Türkiye müdahale etmişti.

Şimdi 1974'ten 1984'e kadar bu ihtilaf devam etmiştir. Papandreu seçim kampanyası sırasında **"Kıbrıs faciasına sebep olanları mahkemeye vereceğim. Bunun dosyasını açacağım"** diye verdiği beyanatlarını unutmuş görünüyor. Hiç bunlardan bahsetmiyor. Nitekim üsleri kapatacağım, Amerika'yla ilişkileri, anlaşmaları sona erdireceğim. Ayrıca Avrupa Ekonomik Topluluğu ile müzakereleri yeniden başlatacağım. Yeni şartlarla müzakere edeceğim diye söylediklerinden de bugün hiç bahsetmiyor.

NASIL DÖNECEĞİNİ BİLMİYOR

—Bunlar bizim dışımızda değil mi?

HALEFOĞLU — Geliyorum oraya. Şimdi karşısına birisi çıkıp da **"Peki bunlar ne oldu, seçim kampanyasında bütün bunları söylediniz. Bugün yerine getirmiyorsunuz?"** dediği zaman bunlara vereceği bir cevap lazım. Cevap ne oluyor? **"Efendim"** diyor, **"Ben bütün bunları yapacağım, ama bir Türk tehdidi var"** diyor. Türk tehdidi böyle çıkıyor ortaya ve onun için bütün bu buhran devam ediyor. Maalesef, çünkü Sayın Papandreu, bildiğiniz gibi bütün bunları haftalarca, aylarca, binlerce kişilere ve kalabalıklara bu şekilde, hatta Avrupalılara, Amerikalılara da bu şekilde anlattı. Şimdi bundan nasıl döneceğini bilemiyor.

—Lozan Antlaşması'na dönersek..

HALEFOĞLU — Şimdi Lozan'a dönersek... Lozan'da bir denge vardır. Buna riayet etmemiz lazımdır. Binaenaleyh Türkiye ile Yunanistan arasında barışı sağlamamız lazımdır denilmesi, Papandreu'nun hesabına gelmiyor. Her gün yeni bir buhran yaratıp, Türkiye'nin tehdidini ortaya atıp bu politikasını devam ettirmek istiyor.

—O zaman bizim masaya oturalım çağrıları oldukça uzakta bir gerçekleşme...

TÜRKİYE BÜYÜK DEVLETTİR

HALEFOĞLU — Ama coğrafya ve gerçekler, bazen devlet adamlarını da hükümet adamlarını da bazı noktalarda akıllıca ve daha gerçekçi hareket etmeye zorlayabilir. Biz, bunu bekliyoruz. Dünya konjonktürünün, bölgedeki konjonktürün, Yunan halkının isteklerinin bir gün Papandreu'yu bu noktaya getireceğine inandığımız için bekliyoruz. O zaman, oturup konularımızı konuşabileceğimizi zannediyorum. Çünkü bu denge olmadan Ege'de barış içerisinde iki ülkenin komşuluk ilişkilerini devam ettirmeleri zor olacaktır. Bizim bakımımızdan bir problem yok. Şunun için yok: Türkiye büyük bir devlettir. Türkiye 50 milyonluk bir devlettir ve Türkiye'nin Yunanistan'dan korkması için bir neden yoktur.

—Şu anda Türkiye'den gelen bir tehdidi son zamanlarda sıkça tekrar etmesi kendi iç politikasına bağlanabilir. İşte önünde seçim var. Seçim sonrası da büyük olasılıkla yine kazanacaktır. Bilemeyiz, ama öyle gözüküyor şu günden. Seçim sonrasında Papandreu'nun Türkiye ile masaya oturması olasılığı bu özetlediğiniz çerçeve içinde daha yakın mı gözüküyor sizce?

HALEFOĞLU — Böyle bir izlenim edinip edinmediğimiz bir tarafa, önümüzdeki seçimleri Papandreu kazanırsa, bunu, seçmenlere Türk düşmanlığından çok, Türkiye ile daha iyi ilişkiler sürdürebileceğine dair işaret verdiği takdirde sağlayacaktır. Kazandıktan sonra umuyorum ki, ikinci bir Papandreu'yla oturup birçok konuları daha kolaylıkla görüşüp halledilebileceğimizi umuyorum.

—Yani Yunan seçimlerinden sonra oldukça iyimsersiniz?

HALEFOĞLU — Evet evet. O zaman daha değişik bir Papandreu çıkacak ortaya. Bu ikinci hükümet döneminde bugüne göre daha kolay hareket edebilecek.

—NATO'da ortaya çıkan son olaya dönersek... NATO içinde benzer bir durumla daha önce karşılaşıldı mı hiç?

HALEFOĞLU — 1976 yılında gene bir ikili ihtilaf dolayısıyla, Yunanlılara Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde, bu gibi ikili konuların iki ülke arasında konuşulması lazım geldiği ve Türkiye ile müzakerelere yönelmeleri gerektiği açıkça ifade edilmişti.

—Neydi o anlaşmazlık?

HALEFOĞLU — Ege Denizi'ne bizim gemi çıkmıştı. Hora gemisi. Yunanistan Lahey Adalet Divanı'na gitti. Divan usul yönünden reddetti. Güvenlik Konseyi'ne gitti. Konsey bunu Türkiye ile görüş dedi.

—Bu arada gazetelerde bir haber var. NATO Başkomutanı Rogers'ın yeni bir önerisi var mı?

HALEFOĞLU — Hayır, o şurdan çıktı. Şöyle izah edebilirim: Zeki Yavuztürk ve eşi, Rogers'ın evine gece yarısı ziyarete gitti. Esasında bu görülmemiş bir şey değil. Her yeni bakana NATO Başkomutanı böyle bir davet çıkartır. Bizim bakan ziyaret edince bu Rogers'ın yeni bir planı varmış gibi ortaya atıldı. Böyle bir şey yok.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

SÖYLEV
Gazi M. Kemal Atatürk
Cilt I-II
Türkçeleştiren H.V. Velidedeoğlu
14. Bası çıktı: 1000 lira
Türkocağı Cad. 39-41 CAĞALOĞLU/İST

61. Yıl; Sayı: 21655 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 10 Aralık 1984 Pazartesi

1985 Bütçesi'nin tümü Meclis'te kabul edildi

Özal: Tabular yıkılacak

Meclisten notlar

Menzile aheste giden mi yetişir?

CANAN YAZGANGİL

ANKARA — Başbakan Turgut Özal, 1985 Mali Yılı Bütçe Tasarısı üzerindeki eleştirileri Ziya Paşa'nın çok bilinen bir şiirini dilimize uyarlayarak yanıtladı:

"Erişir mi menzil-i maksuda aheste giden
Tîz-i reftar olanın payine daman dolaşır."

Başbakan, muhalefet milletvekillerinin gülüşmelerine yol açan şiiri [illegible] ANAP iktidarına uyarladı: "Eğer, biz işi bilmezsek ayağımıza dolaşır, ama biz işi bildiğimiz için ayağımıza bir şey dolaşmaz merak etmeyin."

Başbakan Özal, konuşmasına başladığında bütçe tasarısı üzerinde fazla bir eleştiri olmadığını düşünmüş olmalı ki, kendisine tanınan 2,5 saatlik sürenin hepsini kullanmayacağını, konuşmasını kısa tutacağını söyledi. Ancak Özal, konuştukça açıldı, açıldıkça konuştu ve sonunda oturumu yöneten İskender Cenap Ege'den konuşma süresinin uzatılmasını bile istedi.

TBMM'de bütçe tasarısı görüşmelerinin ikinci gününde ilk başlarda ilginin azlığı yine dikkati çekiyordu. Genel Kurul, sabah saat 10.00'da İskender Cenap Ege yönetiminde toplandığında ANAP sıralarında olsa olsa 100, HP sıralarında 10, MDP sıralarında da 40 kadar milletvekili vardı. Kürsüye çıkan Başbakan'ın bu ilgisizlikten canı sıkılmış gibiydi.

Özal, ilk olarak 12 Eylül dönemi yöneticilerine teşekkür ederken [illegible]. Ama hemen sonra, "Bu devrenin siyasi sorumluluğu bizim değildir. Bizim sahadı olarak birçok şeyi getirmemize rağmen, kararları alan Konsey üyeleridir" deyince, MDP ve Bağımsızların bulunduğu sıralardan

(Arkası Sa. 8, Sü. 2'de)

BAŞBAKAN BİR YILI ANLATTI

Anarşi: *Memlekette huzur sağlanmıştır, ama bu meseleyi kışkırtmak isteyenler yeraltına girmişlerdir.*

Seçimler: *Mahalli seçimlere 6 partiyi soktuk. Seçimler yapıldı ve kimin nerede olduğu görüldü.*

Toplu konut: *Konut yapımında çok başarılı olduk. Fon ile 100 bin konut yapılacak*

İthalat: *İthal tabusu yıkıldı. Mal satanlar terbiye edilecek, daha kaliteli mal vermeye mecbur olacaklar.*

24 Ocak: *Bu kararların hazırlanmasında çok önemli görevim olmuştur, ama bu kararları alan o zamanın iktidarıdır.*

Silahlı Kuvvetler: *Anayasa ve kanunlar çerçevesinde hükümetin emrindedir. Ondan hiç kimsenin şüphesi olmasın.*

Memurlar: *Maaşların artması için vergi iadesini biz koyduk. Katsayıyı artırdık. Gelir Vergisi oranını yüzde 25'e indirdik.*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — 1985 Mali Yılı Bütçe Yasa Tasarısı dün TBMM'de kabul edildi ve bütçe kalemlerinin görüşülmesine başlandı. El kaldırmayla yapılan oylamada ANAP'lılarla yanı sıra bazı HP milletvekillerinin de bütçeye "kabul" oyu verdikleri görüldü. Başbakan Turgut Özal, bütçenin tümü üzerinde yapılan eleştirileri yanıtlarken, uygulanmakta olan istikrar programının sürdürüleceğini bildirdi ve "Ekonomide bütün tabuları yıkacağız" dedi.

Başbakan Özal, dış politikada Atatürk'ün çizdiği yoldan ayrılmayacaklarını, Türkiye'nin Batı ile Doğu arasında köprü olduğunu belirterek, "Batıya karşı aşağılık duygusu içinde bulunmayız. Bu mümkün değil. Hakarete tahammül edemeyiz. Eşit haklara sahip bir ortak gibi hareket etmek mecburiyetindeyiz. Türkiye, artık Doğu'nun hasta adamı değildir" dedi.

Başbakan Özal, konuşmasının başında "İktidar olmanın ağırbaşlılığı içinde meseleleri sorhuya getirmeden sakin bir şekilde eleştirilere cevap vereceğini" belirterek, yakın siyasi tarihten örnekler verdi.

12 Eylül'den sonra 3 yılda Türkiye'nin anarşiden kurtarıldığını, ekonominin bu düzeye sokulduğunu ifade eden Özal, "3 senede Türkiye dönmüştür. Bu, halkın mucizesidir" dedi.

Özal daha sonra, Türkiye'nin giderek geliştiğine değindi ve anarşi üzerinde durarak "Memlekette huzur sağlanmıştır, ama hâlâ bu meseleyi kışkırtmak isteyenler yeraltına girmişlerdir. Anarşi ile mücadele, devamlı bir mücadeledir. Eskisi gibi artık sıcak, soğuk harpler yoktur. Terör ve anarşi vardır. Bununla devamlı mücadele etmek mecburiyetindeyiz" dedi.

Anarşi ve terörle mücadelede Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemli başarısı olduğunu, ekonomik duruma da büyük çapta düzeltilmeleri belirten Turgut Özal, Silahlı Kuvvetler'e teşekkür ettikten sonra 24 Ocak Kararları üzerinde durdu. 24 Ocak Kararları'nın hazırlanması sırasında Başbakanlık Müsteşarı olduğunu söyleyen Özal, "24 Ocak Kararları alındığı zaman Başbakanlık Müsteşarı idim. Planlamada da görevli idim. Bu kararların hazırlanmasında çok önemli görevim olmuştur. Ama bu kararları alan o zamanın siyasi iktidarıdır" diye açıklamada bulundu.

Özal, 12 Eylül'den sonra da kurulan hükümette ekonomik işlerden sorumlu Başbakan Yardımcısı olarak 22 ay görev yaptığını belirterek şöyle devam etti:

"O dönemde teknik bir sorumlu olarak görev yaptım. O dönemin siyasi sorumluluğu bizim sorumluluğumuz değildi. Esas kararları alanlar, o zamanın Konsey üyeleriydi."

Başbakan Özal bundan sonra, dış ödemeler dengesi üzerinde durarak, dengenin sağlanması için "istikrar programı"nın taviz vermeden yürütülmesi gerektiğine işaret ederek, "O nedenle önümüzdeki yıllarda bir daha başımıza bir şey gelmemesi için programın dışına çıkılmamasına dikkat ediyoruz. Açık ve seçik olarak söylüyorum: Bizim esas iktidarımız 1984 yılı içindedir" dedi.

1984 yılında enflasyonun önüne geçildiğini, bir ölçüde gerilendiğini söyleyen Turgut Özal, sözlerini şöyle sürdürdü:

"1983 yılında enflasyon hızıyla ilgili çeşitli rakamlar vardır. DİE, tüketici endeksini yüzde 62, İstanbul Ticaret Odası yüzde 48,5 olarak göstermektedir. Biz işbaşına geldiğimiz zaman, güvenoyu almadan bile ciddi önlemler aldık. Eğer bu önlemleri almasaydık ciddi sıkıntılara düşerdik. İstikrarı sedelememeye çalıştık. Ekonomik önlemlerin yanı sıra huzuru sağlamak için ve bütün dünyaya demokrasiyi geliştirmek için gösterdiğimiz çabaları anlatmak üzere mahalli seçimlere 6 partiyi de soktuk. Seçimler yapıldı ve kimin nerede olduğu görüldü. Bu aynı zamanda demokrasiye geçmemizi hızlandırmak açısından önemliydi. Demokrasi sadece 400 kişinin seçimiyle olmuyor. Bütün kurumlara seçilmiş insanlar gelmeliydi. İşte mahalli seçim bu bakımdan çok önemliydi. Yurt dışında da mahalli seçimlerden sonra istikrar var-

(Arkası Sa. 8, Sü. 2'de)

Bu da İstanbul'un dumanı *Eminönü Meydanı'nda Galata Köprüsü'ne bitişik iskeleye genellikle Boğaz'a sefer yapan "Şirket-i Hayriye"den kalma vapurlar yanaşır. Kömürle çalışan bu vapurlar kalkarken, bacalarından öyle bir duman bırakırlar ki, göz gözü görmez olur. Kömür tanecikleri, çevredeki binlerce kişinin üstüne, başına ve ciğerine yapışır kalır. İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Sıtkı Velicangil bu konuda şunları söylüyor: "Vapurlardan çıkan tam yanmamış kömür dumanı ve kontak kapatmadan sürekli çalışan otobüslerin eksozlarından çıkan gazlar, Eminönü'nün havasını yaşanmaz hale getirmiştir. Bu hava, başta kanser olmak üzere birçok ciğer ve deri hastalıklarına yol açmaktadır." Denizyolları Şehir Hatları Genel Müdürlüğü, kirliliği önleyebilmek için arada bir genelge yayımlayıp, vapurların istim yaymamasını istemekte. Bugüne kadar yasaklar hep kâğıt üstünde kaldı. Vapurlar kara dumanlarını kentin üstüne yine yaydılar. Kirliliği, insan yaşamını fazla ciddiye alan yok. Umut, dumanları dağıtacak, Eminönü'nden alıp başka semtlere taşıyacak lodosla poyraza bağlanmış. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)*

Doktorlar renkli reçete yazacak

Narkotik ilaçlar, kendinden 3 nushalı kırmızı; psikotrop ilaçlar ise yeşil reçeteye yazılacak. Bu reçeteler hekimlere zimmetle dağıtılacak. Reçetelerin bir kopyası Uyuşturucu Maddeler Daire Başkanlığı'na yollanacak.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Doktor reçeteleri renklenecek. Halen uygulanmakta olan "beyaz" reçetelerden sonra "kırmızı" ve "yeşil" reçeteler uygulamaya konulacak.

"Kırmızı" ve "yeşil" reçete uygulaması, Türkiye'nin 1967'de imzaladığı "psikotrop maddeler sözleşmesi"nin ilgili maddeleri doğrultusunda İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü'nde yapılan ve uzmanların da katıldığı bir toplantıda karara bağlandı.

Halk sağlığı bakımından büyük önemi olan bazı ilaçların sıkı biçimde denetlenebilmesi amacıyla kısa bir süre önce Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde kurulan "İlaç Danışma Kurulu", bu tür ilaçların Dünya Sağlık Örgütü'nün önerileri doğrultusunda ve halk sağlığını koruma yönünde kullanılmasını sağlayacak.

Konu bir süredir İlaç Danışma Kurulu Alt Komisyonları'nda görüşülüyordu. Alt komisyonlarda psikotrop ilaçların saptanması ve bunlara ilişkin reçetelerin düzenlenmesi konusunda çalışmalar yapılıyordu. Bu çalışmaların sonucunda reçeteler konusu şu karara bağlandı:

a) Narkotik ilaçlar için özel biçimde ve kırmızı çerçeveli, kendinden kopyalı üç nüsha seri numaralı reçeteler hazırlandı. (Narkotik ilaçlar deyimine, morfin, dolantin, jetrium gibi tablet ya da ampul biçimindeki ilaçlar giriyor.)

b) Psikotrop ilaçlar için de yine özel biçimde yeşil çerçeveli, kendinden kopyalı, üç nüsha seri numaralı reçeteler hazırlandı. (Kodeinli öksürük ilaçları, diazem vb. ampul ya da tablet olarak satılan ilaçlar.)

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Mehmet Aydın, bu reçetelerin basım, dağıtım ve denetlenmeleri konusunda mesleki kuruluşlar olan Türk Tabipler Birliği ve Türkiye Eczacılar Birliği'yle işbirliği yapılacağını bildirdi ve şöyle dedi:

"Bu reçeteler hekimlere zimmetle dağıtılacak. Reçeteleri hekimler el yazısıyla yazacaklar. Reçetelerin birer nushası hekimlerde kalacak. Eczaneye gönderilen iki suretten biri her ay sonunda Sağlık Müdürlükleri'nde toplanacak. Sağlık Müdürlükleri, bu nushaları, bakanlıkta kurduğum Uyuşturucu Maddeler Daire Başkanlığı'na yollamakla yükümlüdürler."

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Mehmet Aydın'ın verdiği bilgiye göre bu reçetelerin yenilenebilmesi mümkün değil. Her teşhiste hastaya yeni reçete yazılacak. İlaçların (kanserli hastalarda olduğu gibi) sürekli olarak kullanılmasının gerektiği durumlarda hekim, bu durumu belirten bir rapor yazacak ve bu rapor hükümet tabipliğine gönderilecek. İlacın yenilenmesi gerektiği zaman hükümet tabipliği bu rapora dayanarak yeni reçeteyi yazacak.

(Arkası Sa. 8, Sü. 5'te)

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

İnsan Hakları ve Devlet

İnsan hakları adıyla özetlenen hukuk, geniş anlamda insanlık tarihiyle özdeştir. 1789 Fransız Kurucu Meclisi'nin onayladığı ünlü İnsan Hakları Bildirisi'ne gelinceye dek, tarihin birikimi, gelişimleri, çalışmaları kişinin öz kurtuluşları ve hukuk güvencelerine doğru uzun bir yürüyüşe vurgular.

Eski çağlarda bile bu onurgenin halkalarını görebiliriz. Aristoteles'in Politika adlı yapıtında, efendinin kölesi üzerindeki yetkileri'nin doğasına aykırı olup olmadığı konusu ele alınır, efendi köle ayrımının doğanın değil insanın yasalarından oluşup oluşmadığı duşunulur. Uygar dünyanın son iki yüzyıllık geçmişi ise apaçık biçimde insan hakları tarihidir. Bugün vardan aşamada, Birleşmiş Milletler Örgütü'nde, Avrupa Konseyi'nde ve Helsinki Sonuç Belgesi'nde devletler bir ortak dünya görüşü çevresinde birleşmişlerdir.

Türkiye'nin Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Helsinki Konferansı kapsamında belirlenen ortak bildirilerde imzası vardır. Gerçek şudur ki, biz kendimize göre insan hakları bildirisi icat edemeyiz. Evrensel ölçülerin dışında kaldığımız zaman dış dünyada eleştirileceğimizi bilmeliyiz. Bu eleştirinin önce Türkiye'nin içinden gelmesi olumlu bir uygarlık göstergesidir. Üyesi olduğumuz Avrupa Konseyi'nden yansıyan uyarıları da hoşgörüyle karşılamalıyız. Çünkü insan haklarına uymakla, ulusal bağımsızlık kavramı arasında bir çelişki olmadığı çağımızda kesinlikle saptanmıştır.

Denebilir ki, Türkiye'de terör ve anarşi kişiye yaşam hakkı bı-

* * *

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Semih Sancar öldü

ANKARA, (a.a.) — Genelkurmay eski Başkanlarından emekli Orgeneral Semih Sancar, (71) dün, Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hastanesi'nde öldü.

Semih Sancar, 7 Mart 1973'te Genelkurmay Başkanı oldu ve bu görevini 6 Mart 1978 tarihine kadar sürdürdü. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Genelkurmay Başkanı olan Sancar'ın cenazesi, yarın Maltepe Camii'nde kılınacak öğle namazından sonra toprağa verilecek.

Sancar - 71 yaşındaydı

İran ve Irak ile terorizme karşı işbirliği yapılacak

YALÇIN DOĞAN'ın VAHİT HALEFOĞLU ile söyleşisi

ATİNA: HALEFOĞLU 'TAVİZ'DEN NEYİ İMA EDİYOR?

14. Sayfada

Stok bildirimine KDV indirimi

YARARLANMA KOŞULLARI

Yıl sonuna kadar stok beyanında bulunmak.

Stok maliyetinde istihsal vergisi bulunması.

Stoktaki malın KDV'li olarak satılması.

Haber Merkezi — Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Katma Değer Vergisi'nin nasıl uygulanacağı konusunda yayımladığı altı tebliğle uygulamanın ayrıntılarını belirledi. Açıklanan tebliğlere göre esnafı ilgilendiren en önemli konu, stokta bulunan malların hangilerinden indirim yapılacağına ilişkin belirlemeler oldu. Stokta bulunan mallardan alış faturasında açıkça İstihsal Vergisi ödendiği gösterilmemiş mallar için KDV indirimi yapılmayacak.

(Arkası Sa. 8, Sü. 6'da)

40 MİLYON ÇEYREK BİLETLERİN KAZANAN NUMARALAR

8. Sayfada

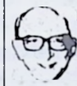
Kuveyt uçağında 'temizlik' operasyonu

Tahran'ın Mehrabad Havaalanı'nda 6 gündür eylemlerini sürdüren ve bu arada 4 kişiyi öldüren hava korsanları, uçağa "temizlikçi" kılığında giren İranlı komandoların düzenledikleri operasyon sonucu teslim alındılar.

Haberi 14. Sayfada

Parti liderlerine göre:

'Hükümet ilk yılda başarısız'

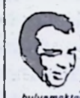
İnönü

Özal Hükümeti hazıra kondu. Çünkü uzun bir ara rejimden sonra demokratik hayatın ilk hükümetiydi. Hazırlananlar onlara verildi. Bir yılın sonunda sıfır, elde var sıfır.

ANKARA (ANKA) — Siyasi Parti liderleri 13 aralıkta bir yılını dolduracak ANAP hükümetinin bir yıllık çalışmasını değerlendirirken, "Hükümetin başarılı olduğunu söylemek hayalciliktir" görüşünde birleştiler.

Konu ile ilgili olarak ANKA muhabirinin sorularını yanıtlayan siyasi parti liderleri, hükümetin bir yıl içinde vaat ettiği gibi enflasyonu düşüremediğinden, vatandaşın yokluk ve sıkıntı içinde bırakıldığını savunuyorlar. Hükümetin enflasyonu düşürememesi ile sosyal yaşamda da iyileşmenin başarılamadığını savunan parti liderlerinden Yıldırım Avcı, Erdal İnönü ve Ahmet Tekdal parlamentoda milli iradenin tam anlamıyla temsil edilmediğini de kaydediyorlar.

Hükümetin bir yıllık faaliyetleriyle ilgili olarak siyasi parti liderlerinin görüşleri şöyle:

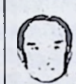

Avcı

Hayat pahalılığı dayanılmaz ölçüde artmakta, vatandaş kitlesi ayakkabısına üçüncü pençeyi yaptıracak kadar fukaralaşmış bulunmaktadır. Hükümet hiçbir konuya çözüm getiremez.

"ANAP iktidarının bir yılda başarılı olduğu kanaatine varmak güç olmaktadır. Enflasyonu düşürememiş, üretimi arttıramamış, dar ve sabit gelirli çalışanların yaşam seviyelerini yükseltici önlemler alamamıştır. Kıyafet ve dil bakımından, laiklik ilkelerine aykırı davranışlar yönünden bir geriye dönüş gözlenmektedir. Bürokraside partizanca uygulamalar her geçen gün daha da çoğalmaktadır.

Hükümet memleketin kalkınmasını temin etmek için iki hususa büyük umut bağlamıştır. Bunlardan biri, kamu kurum ve kuruluşlarının kâr getiren tesislerinin kâr ortaklığı belgesi ve işletme imtiyazı şeklinde satılması, diğeri de çokuluslu yabancı şirketlerin Türkiye'de büyük ölçüde yatırım yapmasıdır. Bugüne kadar bu konularda bile göze gelir bir uygulama olmamıştır. Bugüne kadar uygulanan bu önlemler yeniden gözden geçirilerek değiştirilmediği veya bunların uygulamasına olanak verecek yeni tedbirler alınmadığı takdirde, iktidarın 1985 yılında da başarılı olması mümkün değildir."

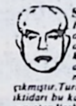
Calp

Hükümet enflasyonu düşüremedi, üretimi arttıramadı. Laiklik ilkelerine aykırı davranışlar yüzünden geriye dönüş gözlendi. Bürokraside partizanca uygulamalar çoğaldı.

MDP Genel Başkanı Turgut Sunalp de hükümetin bir yılda vatandaşı canından bezdirdiğini savunarak, "Başarısı yoktur. Başarısızlığı ise saymakla bitmez" dedi.

Hükümetin bir yıllık çalışmasında kayda değer bir gelişmenin görülmediğini de ifade eden Sunalp şöyle devam etti:

— "Hükümet devlet düzenini değiştirmekle kargaşaya yol açmıştır. Ekonomik modeli bozuk çıkmıştır. Muhalefet partisi olarak demokrasilerin çaresi tükenmeyen bir rejim olduğu inancıyla, hükümetin bu yeni yılda edinmiş olduğu olumsuz tecrübelerden aldığı derse ve muhalefetin sesine kulak vererek, ekonomik modelini değiştirmesi, adam kayırmadan, siyasi baskıdan vazgeçmesi gerekir. Köklü bir revizyona giderse ağır tempoyla da olsa sorunların üstesinden gelebilir. Ancak Türkiye tarihinde iktidarı bu kadar kısa sürede yıpratan bir Başbakan da görülmemiştir."

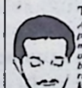

Sunalp

Hükümet devlet düzenini değiştirmekle kargaşalığa yol açmıştır. Ekonomik modeli bozuk çıkmıştır. Türkiye tarihinde, iktidarı bu kadar kısa sürede yıpratan Başbakan görülmemiştir.

İktidarın parlamentoyu daima dışlamasıyla, parlamentonun da görevini tam anlamıyla yerine getiremediğini savunan Sunalp, "Ancak muhalefetin görevini tespit edilmiş bir stratejiye göre yapmaya çalıştığı inkâr edilemez," diye konuştu.

Hükümete verilen "avans"ın bittiğini de kaydeden Sunalp, "Kuvvetli, ağırlıklı muhalefete başlamış bulunuyoruz" dedi.

Tekdal

ANAP parti programında muhafazakâr olmaktan bahsedilmesine rağmen bugün ortaya konan icraat materyalist anlayışı sergilemektedir. Bu ekip, devleti bankacı zihniyetiyle idare etmekte

Hükümetin vaatlerinin gerçekleşmediğini savunan SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü ise hükümetin bir yıllık çalışmasını "sıfır elde var sıfır" olarak nitelendirdi.

İnönü şöyle devam etti:

"Biz aslında başından beri hükümet programının bu yapısına karşı çıktık. Sosyal politikaların, demokratik hayatta ilerlemelerin, ekonominin bir kesiminde ilerlemeye bağlı olmayacağını, hepsinin birlikte gerçekleştirilmesi gerektiğini yavaş yavaş sanıyorum hükümet de kabul edecektir.

Özal Hükümeti hazıra kondu. Çünkü uzun bir ara rejimden

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Cumhuriyet
SİYASET 84
Parasız ekimizi bugün ve her pazartesi bayinizden isteyiniz

Bugün İnsan Hakları Günü

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin tam metni

Siyasal 84'te

İnsan Hakları Günü'nde

Prof. Dr. Munci Kapani'nin makalesi

2. Sayfada

1985 Bütçesi'nin tümü Mecliste kabul edildi

Özal: Tabular yıkılacak

10 aralık

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — 1985 Mali Yılı Bütçe Yasa Tasarısı dün TBMM'de kabul edildi ve bütçe kalemlerinin görüşülmesine başlandı. El kaldırmayla yapılan oylamada ANAP'lıların yanı sıra bazı HP milletvekillerinin de bütçeye "kabul" oyu verdikleri görüldü. Başbakan **Turgut Özal**, bütçenin tümü üzerinde yapılan eleştirileri yanıtlarken, uygulanmakta olan istikrar programının sürdürüleceğini bildirdi ve **"Ekonomide bütün tabuları yıkacağız"** dedi.

Başbakan **Özal**, dış politikada Atatürk'ün çizdiği yoldan ayrılmayacaklarını, Türkiye'nin Batı ile Doğu arasında köprü olduğunu belirterek, **"Batıya karşı aşağılık duygusu içinde bulunamayız. Bu mümkündeğil. Haksızlığa tahammül edemeyiz, eşit haklara sahip bir ortak gibi hareket etmek mecburiyetindeyiz. Türkiye, artık Boğaz'ın hasta adamı değildir"** dedi.

Başbakan **Özal**, konuşmasının başında **"İktidar olmanın ağırbaşlılığı içinde meseleleri zorluğa götürmeden sakin bir şekilde eleştirilere cevap vereceğini"** belirterek, yakın siyasi tarihten örnekler verdi.

12 Eylül'den sonraki 3 yılda Türkiye'nin anarşiden kurtarıldığını, ekonominin bir düzene sokulduğunu ifade eden Özal, **"3 senede Türkiye düzelmiştir. Bu, halkın mucizesidir"** dedi.

Özal daha sonra, Türkiye'nin giderek geliştiğine değindi ve anarşi üzerinde durarak, **"Memlekette huzur sağlanmıştır, ama hâlâ bu meseleyi kışkırtmak isteyenler yeraltına girmişlerdir. Anarşi ile mücadele, devamlı bir mücadeledir. Eskisi gibi artık sıcak, soğuk harpler yoktur. Terör ve anarşi vardır. Bununla devamlı mücadele etmek mecburiyetindeyiz"** dedi.

Anarşi ve terörle mücadelede Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemli başarısı olduğunu, ekonomik durumu da büyük çapta düzelttiklerini belirten **Turgut Özal**, Silahlı Kuvvetler'e teşekkür ettikten sonra 24 Ocak Kararları üzerinde durdu. 24 Ocak Kararları'nın hazırlanması sırasında Başbakanlık Müsteşarı olduğunu söyleyen Özal, **"24 Ocak Kararları alındığı zaman Başbakanlık Müsteşarı idim. Planlamada da görevli idim. Bu kararların hazırlanmasında çok önemli görevim olmuştur. Ama bu kararları alan, o zamanın siyasi iktidarıdır"** diye açıklamada bulundu.

Özal, 12 Eylül'den sonra da kurulan hükümette ekonomik işlerden sorumlu başbakan yardımcısı olarak 22 ay görev yaptığını belirterek şöyle devam etti:

"O dönemde teknik bir sorumlu olarak görev yaptım. O dönemin siyasi sorumluluğu bizim sorumluluğumuz değildi. Esas kararları alanlar, o zamanın Konsey idarecileriydi."

Başbakan Özal bundan sonra, dış ödemeler dengesi üzerinde durarak, dengenin sağlanması için "istikrar programı"nın sapmadan yürütülmesi gerektiğine işaret ederek, **"O nedenle önümüzdeki yıllarda bir daha başımıza bir şey gelmemesi için program dışına çıkılmamasına dikkat ediyoruz. Açık ve seçik olarak söylüyorum: Bizim esas icraatımız 1984 yılı içindedir"** dedi.

1984 yılında enflasyonun önüne geçildiğini, bir ölçüde geriletildiğini söyleyen Turgut Özal, sözlerini şöyle sürdürdü:

"1983 yılında enflasyon hızıyla ilgili çeşitli rakamlar vardır. DİE, tüketici endeksini yüzde 62, İstanbul Ticaret Odası yüzde 48,5 olarak göstermektedir. biz işbaşına geldiğimiz zaman, güvenoyu almadan bile ciddi önlemler aldık. Eğer bu önlemleri almasaydık ciddi sıkıntılara düşerdik. İstikrarı zedelememeye çalıştık. Ekonomik önlemlerin yanı sıra istikrarı sağlamak için ve bütün dünyaya demokrasiyi geliştirmek için gösterdiğimiz çabaları anlatmak üzere mahalli seçimlere 6 partiyi de soktuk. Seçimler yapıldı ve kimin nerede olduğu görüldü. Bu aynı zamanda demokrasiye geçmemizi hızlandırmak açısından önemliydi. Demokrasi sadece 400 kişinin seçimiyle olmuyor. Bütün kurumlara seçilmiş insanlar gelmeliydi. İşte mahalli seçim bu bakımdan çok önemliydi. Yurt dışında da mahalli seçimlerden sonra istikrar vardır lafları söylenmeye başlandı."

Türk Silahlı Kuvvetleri olmadığı zaman, emniyet ve asayişin yürümeyeceği yolundaki eleştirilere de değinen Başbakan Özal, **"Bu görüşe kesinlikle katılmıyoruz. Normal rejime geçildiği zaman, nasıl huzur ve asayiş devam ediyorsa, bu gün de Türk Silahlı Kuvvetleri Anayasa ve kanunlar çerçevesinde hükümetin emrindedir. Ondan hiç kimsenin şüphesi olmasın. Biz, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin meselelerine sahibiz. Onların meselelerini gayet iyi biliyoruz. Onlar da kendi meselelerini iyi biliyorlar"** diye konuştu.

Bir yıldır bu olayın anayasa çerçevesi içinde devam ettiğini belirten Başbakan Özal, **"Bazıları meseleyi başka tarafa kaydırmak istiyor. Bu, demokratik inanca aykırıdır"** diye konuştu.

Meclisin çok önemli kanunları çıkardığını ifade eden Başbakan Özal, ortadirek üzerinde de durarak şöyle dedi:

"Biz, ortadireğin güçlenmesini istiyoruz. Bu konuda birçok önlemler aldık. Daha da almaya devam edilmesinin yanı sıra, ücretler de artırılıyor. Geçen yıl toptan eşya fiyatlarında aylık artış yüzde 4,3 iken, bu sene yüzde 2,2'ye kadar düşmüştür. Türkiye'de memura fazla para verildiği iddiasında değilim. Memura az para verildiğini iddia edenler biziz. Bu maaşları artırmak için vergi iadesini biz koyduk. Gelir Vergisi oranını biz düşürdük. 1985 yılında yüzde 30'dan yüzde 25'e indiriyoruz. Katsayıyı artırdık. Şimdi bize niye yatırım yapmadınız diyorlar. Niye az yatırım yapıyorsunuz diyorlar. Sonra da katsayıyı 52'ye çıkaralım diyorlar. Bu tutarlı bir şey değildir. Biz sıkı para politikasını sürdüreceğiz. Üretimin artmasını sağlayacağız. Spekülatif hareketleri ithalatla önleyeceğiz."

Küçük sanayicilerin korunacağını ve çiftçilere zamanında para verildiğini belirten Özal, bundan örnekler verdi ve gübreye yüzde yüz zam yapılmasına rağmen, **"çiftçinin hiç sesinin çıkmadığını"** belirtti.

Çiftçinin ihracatta çok para kazandığını söyleyen Başbakan, **"Tohumluk ve tavuk yemi için çiftçiyi koruyacağız"** dedi.

Başbakan Özal, konut yapımında kendi iktidarının çok başarılı olduğunu söyledi. Toplu Konut Fonu ile her yıl 100 bin konut yapılacağını, bunun da büyük bir rakam olduğunu söyledikten sonra, imar affı üzerinde de durdu ve şöyle dedi:

"40 bin tapu tahsis belgesi verilmiştir. 17 bin 500 tapu verilmiştir. 35 bini son safhadadır."

İŞSİZLİK VE YATIRIM

İşsizlik sorunu ve yatırım üzerinde de duran Başbakan Özal, istikrar programı çerçevesinde yatırımların süreceğini ve son 6-7 yılın en parlak döneminin 1984 yılı olduğunu öne sürerek, **"İmalat sanayiinde yüzde 9,5'lik ve tarım kesiminde de 3,4'lük bir büyüme hızı elde edilmiştir. Toplam 5,7'lik bir hız elde edilmiştir. Sanayide de tarımda da gelişme var. Enerji konusunda yüzde 12,5'lik bir üretim artması da var, bu, son üç ayda yüzde 18'e çıkmıştır"** dedi.

Başbakan, **"Çay tekeli ve öbür tekeller kaldırılacaktır. Bizim iktisadi politikamız istikrar içinde kalkınmadır. Ne vaat etmişsek aynen yapıyoruz. İşsizlik meselesi yılların biriktirdiği bir meseledir. Kısa sürede halletmek kalkınma hızına bağlıdır. Ödemeler dengesine bağlıdır. Yüzde 7-8'le kalkınmaya mecbursunuz. O zaman işsizliğe büyük ölçüde çare bulabilirsiniz"** dedi.

Başbakan Özal, Türkiye'de üretilenin dışarıdan ithal edilmeyeceği tabusunu iktidarları zamanında yıktıklarını belirterek, **"Bütün tekelleri kaldıracağız. Ekonomik tabuları yıkacağız. Buna bir örnek olarak, Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu'nu verebilirim. Eskiden Türkiye'de yabancı para taşımak suçtu. Bunu değiştirmek de bir hayaldi. Biz bunu, geldik, değiştirdik. Vatandaşımızın cebinde yabancı para niye suç olsun? Şimdi bankalarımızda 700 milyon dolarlık yabancı para var. İnşallah daha da fazlası olsun"** diye konuştu.

ÇİKİTA MUZ İTHALİ

Başbakan Özal, gıda maddelerinin ithaliyle ilgili olarak da korkulan şeyin memleketin başına gelmediğini anlatarak, **"Meşhur çikita muz meselesini ele alalım. Bu ithal edildiği zaman Türkiye'de muz 1000 lira idi. 600 liraya düşmüştür. Halbuki dünyada muz, elmadan da ucuzdur. 150 liraya kadar da inebilir. Şimdi Antalya'da muz üreticileri iyi mal üretmek için, dışarıdan fide getirmeye başladılar. İthal tabusu da yıkılmıştır. Bu malı satanlar veya başka mal satanlar terbiye edilecektir. Daha kaliteli mal vermeye mecbur olacaklardır. İthal kapısı açık kalacaktır. Ama bunu dikkatli ve iyi kullanacağız. Böyle kullandığınız zaman spekülatif hareketleri önlersiniz"** diye açıklamada bulundu.

MDP Genel Başkanı **Turgut Sunalp**'in Ortak Pazar, AET ve Avrupa Konseyi ile hükümetin ilişkilerinin iyi olmadığı yolundaki sözlerini ele alan Başbakan Özal, üç ay önce bunun aksini söyleyen sözlerinden örnekler vererek, **"Bu iki ifadeyi alın ve sonra siz karar verin. Bizim politikamız açıktır. Batı ile iyi ilişkiler içindeyiz. Eşit bir ortaklık hüviyeti içindeyiz. Her şeye razı olacak bir durumda katiyen değiliz'** dedi ve ANAP'lılarca alkışlandı.

Bu arada HP İçel Milletvekili Fikri Sağlar'ın **"Egemen ve karanlık güçlerle ilgili bir açıklama yapar mısınız?"** sorusuna, **"Böyle bir güç tanımıyorum. Milli hâkimiyet var, ama karanlık insanlar da var. Mafya da var, onların üzerine gidiyoruz"** karşılığını verdi.

Başbakan, gerektiği takdirde pamuk ithal edilebileceğini açıkladı ve devlet kadrolarına kapatılan MHP ve MSP standartlı kimselerin atandığı yolundaki iddiaları reddetti.

Başbakandan sonra son konuşmayı bağımsız milletvekili Cafer Tayyar Sadıklar yaptı. Sadıklar, **"Özal, kabahati hep 1983 yılında buluyor. Oysa mesele başkadır. 1985 bütçesi güdük, gelişmemiş ve küçük bir bütçedir. Devlet bütçesi boşaltılmaktadır'** dedi.

Bundan sonra, 1985 Mali Yılı Bütçe Yasa Tasarısı'nın tümü oya konarak, ANAP'lıların oylarıyla kabul edildi. Bazı HP milletvekillerinin de bütçenin maddelerine geçilmesi lehinde oy kullandıkları görüldü.

HEM CAMİ HEM GAZİNO

Daha sonra maddelerin görüşülmesine geçildi. TBMM bütçesi üzerinde söz alan MDP Sıvas Milletvekili **Hilmi Biçer,** Mecliste bir an önce cami yapılmasını isterken, ANAP Grubu adına konuşan Adana Milletvekili **Şevket Gedik,** milletvekillerinin boş zamanlarının değerlendirilmesi için Meclisin arka tarafında bulunan bir arsanın tepe noktasında bir gazino açılmasının yerinde olacağını söyledi.

Cumhurbaşkanlığı bütçesi üzerinde konuşan MDP Van Milletvekili **Ferit Melen** de, ANAP iktidarını Cumhurbaşkanı'na şikâyet ederek, parlamentoda fiilen bir çoğunluk tahakkümü doğduğunu, bunun görüşmelerde parlamentoyu **"tek şahsiyetin kontrolü altına sokma"** noktasına getirebildiğini, bazı konuların müzakeresinde içtüzük ve anayasanın ihlal edildiğini söyledi.

Meclis, bugün Sayıştay Başkanlığı, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı ve Başbakanlık bütçelerini görüşmeye devam edecek.

14 aralık

İran ve Irak'la terorizme karşı işbirliği yapılacak

"Bu iki ülkeyle aramızda bazen ufak anlaşmazlıklar çıkabiliyor"

YALÇIN DOĞAN — *10 aralık*

—Sayın Bakan, şöyle bir tez var: Papandreu Kıbrıs'ta bir ödün istediği için Limni'de bunalım yarattı deniliyor.

HALEFOĞLU — Anlamadım, nasıl? Limni'yi NATO'ya aniden getirmesinin nedeni Kıbrıs'ta bir tavize mi bağlanıyor? Orada...

—Yani Limni'de bir pazarlık gücü oluşturup, buna karşılık Kıbrıs'ta bir ödün isteyecektir. Papandreu, Limni'den vazgeçecek diyelim. Biz de o zaman Kıbrıs'ta belki bir ödüne yanaşacağız. Böyle bir değerlendirme var.

HALEFOĞLU — Basında tabii yazarlar. Her gün yazarlar. Her gün bir yorum yapmaları lazım. Her gün bir konu bulmaları lazım. Bu konuların da bazen enteresan konular olması lazım. Okuyucu çekebilmesi için. Bununla birlikte Papandreu'nun kafasından böyle bir şey geçmiş olması muhtemeldir. Yalnız şunu söylemek isterim ki, Türkiye, bilhassa dış politikada ve diplomasi sahasında asırlarca imparatorluk idare etmiş bir ülkenin devamıdır. Geniş bir birikime, geniş bir tecrübeye sahiptir. Tabii küçük oyunlarla büyük menfaatlerini feda edeceğini ve birtakım tavizler vereceğini düşünmek herhalde yerinde olmaz.

—Hayır, Sayın Bakan. Yunanistan bu yolla bir ödün almayı umabilir deniyor.

HALEFOĞLU — Türkiye, ancak Türkiye'nin yararlarına uygun olan ve ülkenin barışına uygun düşen şekilde hareket edebilir. Başka türlü Türkiye'den böyle tek taraflı veyahut lüzumsuz tavizler beklemek, zannediyorum ki yersiz olur. Biz Kıbrıs'ta barış istiyoruz ve Kıbrıs'ta şimdiye kadar söylediğimiz, yıllardır tekrarladığımız gayet tutarlı bir durumumuz var. Kıbrıs'ta iki bölgeli, iki toplumlu, federal bir hükümet kurulmasının yegâne hal tarzı olduğuna inanıyoruz. Zannediyorum ki buna da birçok ülkeler, birçok insanlar inanmaktadır. Zaten bugün Kıbrıs'taki durumun kâğıt üzerine dökülmesi bu sonucu verecektir. Bugün Türkler kuzeyde, Rumlar güneyde yaşamaktadır. Nüfus mübadelesi yapılmıştır. Her iki taraf tarafından kabul edilmiştir. Bu, Birleşmiş Milletler'in de aracılığıyla olmuştur. Binaenaleyh artık Kıbrıs'ta demokratik durumu yeniden değiştirmek gibi bir şey mevzubahis olamaz. Zaten bu insanların da aleyhine olur. Hem onların, hem öbürlerinin. Şimdi bütün yapılmak istenen, bu iki toplumlu iki bölgeli federal hükümete kâğıt üzerinde bir temel veyahut da bu binayı oturtacak bir temel bulmak. Onun müzakeresi yapılıyor.

—Türk tarafına bırakılacak toprak oranı hakkında bir açıklamada bulunabilir misiniz?

HALEFOĞLU — Sayın Denktaş, beyanatında zannediyorum ki, **"Türk tarafı olarak yüzde 30 toprakla yetinebiliriz"** dedi. Hatta **"Yüzde 30'un biraz da altına inebiliriz"** dedi.

—Ne kadar aşağıya inebilir?

HALEFOĞLU — Herhalde yüzde 29'un üstünde, yüzde 30'un biraz altında. Benim anladığım kadarıyla.

—Türkiye'nin Kıbrıs politikası, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ile görüşmeler sırasında bugüne kadar görülmeyen bir esnekliğe kavuştu birdenbire. Bunun zamanlamasında dikkat çekici bir unsur var mı?

HALEFOĞLU — Olaylar buraya getirdi. Biz gerek birinci toplumlararası görüşmelerde, yani bu aracılı görüşmede dediğimiz birinci rauntta, gerekse ikinci rauntta aynı esnekliği gösterdik. Esnekliği göstermeyen Rum tarafıydı. Şimdi üçüncü raundda gene aynı esnekliği gösteriyoruz. Bunun için hiçbir neden yok. Çünkü dediğim gibi. Bana sorarsanız, Kıbrıs meselesinde şimdi yapılan, önceki egzersizleri kâğıt üzerine dökmekten ibaret.

Bu arada Türkiye'nin esnek davranması konusunda Amerika'dan bir telkin geldi mi? Bir mesaj başkandan?

HALEFOĞLU — Kıbrıs meselesinin bir an evvel halledilebilmesi ve bu konunun iki müttefik arasında bir çıban başı olmaktan çıkarılması için yıllardır bütün dostlarımız hem bize, hem Yunanistan'a, hem Kıbrıslılara birçok fikirler beyan etmektedirler. Bu fikirler de bu meselenin barışçı bir yolla iki toplum arasında müzakerelerle halledilmesi noktasında düğümlenmektedir. Yani herkesin söylediği iki toplum otursun, bu meseleyi görüşsün ve meselesini halletsin ve bir an evvel de sona erdirsin.

—Belki çok ayrıntılı gelebilir, ama Kıbrıs sorununun bütünü içerisinde önemli. Yeşilırmak diye bir bölge var. Ekonomik açıdan Kıbrıs'ın en verimli bölgelerinden biri. Tarımsal açıdan, yıllar yılı da hep Türkler oturmuş, toprak ödünlei arasında Yeşilırmak'ın da Rum kesimine bırakılacağı konusunda bir yayın var. Bu doğru mu?

HALEFOĞLU — Hangi bölgenin bırakılacağı konusunda benim de bilgim yok. Onu doğrudan doğruya Kıbrıs Türk yönetimi kararlaştıracaktır.

MISIR

—Sayın Bakan, biraz da isterseniz başka konulara yönelelim. Önümüzdeki günlerde zannediyorum siz Yemen'e gideceksiniz. Yemen'de İslam Konferansı Dışişleri Bakanları Toplantısı var. 1984'ün şubat ayındaydı galiba. Kazablanka'da İslam ülkeleri Mısır'ın yeniden İslam Konferansı'na katılması kararını almışlardı. Şimdi bazı radikal Arap ülkeleri Mısır'a Kazablanka kararına rağmen yeniden bir karşı tavır alma eğilimini belirtiyorlar. Türkiye'nin bu konudaki tavrı ne olacak?

HALEFOĞLU — Arap ülkelerinin en büyüğü Mısır'dır. Mısır olmadan Arap dünyasının tamamlanmış olabileceğini kabul etmek mümkün değildir. Mısır, son yıllarda takip ettiği politikayla, dünya meselelerine, bölge meselelerine ılımlı bir yaklaşım içerisinde olduğunu göstermiştir. Gerek Araplar arasın-

da, gerek Islam dünyasında, gerekse uluslararası ilişkilerde bir işbirliği arzusuyla hareket eder görünmektedir. Onun için biz Kazablanka'da Mısır'ın İslam Konferansı'na dönmesini memnuniyetle karşılayan ülkelerden biriydik. Zannediyorum ki, aynı yolda da devam edeceğiz. Bu ihtilafın bir çatışmaya, bir sürtüşmeye meydan vermeden halledilmesi, İslam Konferansı bakımından en doğru hal tarzı olur.

TERÖRE KARŞI İŞBİRLİĞİ

—Yakın bölgemize, İran ve Irak'la ilişkilere gelirsek, İçişleri Bakanı, son Tahran gezisinde Türkiye'nin bölgede karşılaştığı terör eylemlerine karşı İran'dan yardım istediğinde, orada sanki mesafeli bir davranışla karşılaştı. Fakat daha sonra oradan gelen Dışişleri Bakan Yardımcısı galiba gayet olumlu bir mesaj getirdi. Şimdi şunu söyleyebilir miyiz artık: İran ve Irak sınırında, Türkiye'nin doğu bölgesinde, Türkiye'nin karşılaşabileceği terör eylemlerine karşı her iki ülke Türkiye ile işbirliği yapacaktır, diyebilir miyiz?

HALEFOĞLU — Diyebiliriz. Diyebiliriz.

—Bu noktaya geldik. Bir problem yok, değil mi?

HALEFOĞLU — Hayır, bir problem yok. Türkiye'nin tutumu başından beri aynıdır. Biz, İran-Irak savaşında 4 yılı aşkın bir zamandan beri takip ettiğimiz taraf tutmama politikası ile son derece iyi bir noktada bulunuyoruz. Çünkü her ikisi ile de rahatça konuşabilen, her ikisine de yardım etmeye çalışan ve bölgenin istikrarına, barışına bir gün belki de büyük katkıda bulunabilecek devlet rolünü oynayabilme imkânlarımızı daima elde taze olarak muhafaza ediyoruz. Biz bugün Iraklılarla da rahat konuşabiliyoruz. İran'la da rahat konuşabiliyoruz. Bu konuşmalarımız daima bölgeye barış getirmek, anlayış getirmek istikametinde oluyor. Bazen ufak tefek konularda bazı anlaşmazlıklar çıkabiliyor. Mesela işte bu son hudut hadiselerinde olduğu gibi. Sonunda daima Türkiye'nin iyi niyetli politikasının değişmediğini ve bölgede Türkiye'ye büyük ihtiyaç olduğunun şuurunu herkes hissediyor.

TÜRKİYE, BATININ BİR PARÇASI

—Türkiye'nin Ortadoğu'da ve İslam dünyasında oynamakta olduğu rolden tedirgin olanlar var mı? Mesela Batı tedirgin mi bundan?

HALEFOĞLU — Bilakis, memnun. Çünkü bizim söylediğimiz şu: Türkiye, Batının bir parçasıdır. Batının bütün kuruluşlarına üyedir. Ama aynı zamanda bir Ortadoğu ülkesidir. Bir Müslüman ülkedir. Onun için diyoruz ki biz, Tükiye, Batının Doğuya ve Doğunun Batıya uzantısıdır, köprüdür. Şimdi bir slogan haline geldi. Türkiye köprüdür diye. Türkiye hakikaten köprüdür. Çünkü Batı kuruluşlarında üye olan yegâne Müslüman ülke Türkiye'dir. Aynı zamanda İslam dünyasında büyük ağırlığı olan ve İslam dünyasında daima müsbet yapıcı rol oynayan bir ülke olarak tanınmaktadır.

—Fakat buna rağmen, Türkiye'nin de temsil edildiği Batının bazı krumlarında zaman zaman Türkiye'ye tepkiler var. Avrupa Konseyi'nde, Avrupa Parlamentosu'nda, AET'de.

HALEFOĞLU — Bu, çeşitli nedenlerden kaynaklanıyor. Bazıları bilgi eksikliğinden, kötü niyetten, bazıları da küçük politik hesaplardan. Teşhisi iyi koymamız lazım. Türkiye'nin gerek sosyal, gerek politik bakımdan istikrar içinde, kuvvetli bir ülke, kuvvetli bir devlet olmasında kimin yararı var, kimin yararı yok? Ekonomik olarak kuvvetli bir Türkiye, istikrar içerisinde kuvvetli bir Türkiye, ekonomik olarak potansiyelini kullanabilen bir Türkiye bütün bölgeye hem bir model oluşturuyor, hem de bölgenin istikrar içerisine girmesine yardımcı oluyor. Binaenaleyh Türkiye'nin bu rolü oynaması mı, oynamaması mı daha yerinde? 1980'e Türkiye'yi getiren hadiseler malum. O zaman birçok Batılı ülkeler bize, **"Neden bir an evvel bir müdahaleyle buna mani olmuyorsunuz? Türkiye'nin bu şekilde uçuruma sürüklenmesine göz yumuyorsunuz?"** diyorlardı. Bu, 1980'de durduruldu ve herkes dedi ki, Türkiye'de askerler daima reformisttir. Türkiye'de askerler daima Atatürk çizgisindedir. Türkiye'de askerler de-

9 aralık

mokrasi yozlaştığı zaman müdahale ederler. demokrasi kurulduktan sonra kışlalarına çekilirler.

Şimdi Avrupalı diyor ki, demokrasiye geçtiniz. Her şey normale dönsün. Şimdi burada da teşhis hatası var.

—Demokrasiye dönüldü diyorlar da, size göre nerede teşhis hatası yapıyorlar?

HALEFOĞLU — Bazıları bunu kullanıyor. Bir kısmı diyor ki, hapishanelerde, polis istasyonlarında, şurda burda işkence yapılıyor diye. Öteki diyor ki, memleketin yarısında hâlâ sıkıyönetim vardır diyor. Öbürü, bazı partiler hâlâ seçimlere girmemiştir diyor. Her biri bunun bir tarafını kullanıp Türkiye'yi şu veya bu forumda rahatsız etmek için elinden geleni yapıyor. Biz, 1980'le 1983 arasında üç sene gibi kısa bir zamanda bu zararı mümkün mertebe azalttık ve tekrar parlamenter demokrasiye döndük. Ancak bir süre daha geçiş döneminden geçmeye ihtiyaç vardır.

—Hem parlamenter demokrasiye döndük, hem de geçiş dönemi yaşıyoruz diye itiraz ediyor Batılılar. Değil mi?

HALEFOĞLU — Görüyorsunuz, ülkede bugünden yarına sıkıyönetimi kaldıramıyoruz. Hâlâ bazı hadiselerle karşı karşıyayız. Fakat her birkaç ayda bir sıkıyönetimi tedricen azaltıyoruz. İşkence diyorlar. Tahkik ediyoruz. İşkence vaki olmuşsa cezalandırıyoruz. Şu kadar polis memuru cezalandırılmış durumdadır ve gerekeni yapıyoruz. Bunun gibi birçok konular dışarıda bazı çevreler tarafından Türkiye aleyhine geliştiriliyor, kullanılıyor ve bazı çevreler de maalesef buna ya isteyerek, ya bilgi azlığından yahut da bazı iç politika nedenleriyle ya alet oluyor, ya da olmak istiyor. Teşhis bu. Biz bildiğimiz yolda ve Türkiye'nin yararına olduğuna inandığımız yolda sonuna kadar yürüme kararındayız. Türkiye'yi çok yakın gelecekte bütün bunlardan ayrılınmış, tamamiyle serbest, sıkıyönetim olmayan, daha geniş özgürlüklere kavuşmuş bir ülke haline getirmeye çalışıyoruz. Geçenlerde bir sual sordular: Bundan sonra parlamento seçimleri yapılırsa, mevcut olan bütün partiler girecek mi? Gayet tabii girecek ve bu hükümetin daha 4 sene veyahut da bu Meclisin daha dört sene işbaşında kalacağını düşünecek olursak, 4 sene sonra belki yepyeni bir manzara ortaya çıkacak.

—Geçiş döneminin sona ermesinden sonra siz Dışişleri Bakanı olarak Türkiye'nin Batıyla olan ilişkilerinde şu an karşılaşılan direncin kırılacağına inanıyor musunuz?

HALEFOĞLU — O zamana kadar da kalmayacak. Çünkü Türkiye, Batı için bulunmaz bir ortak. Çünkü Türkiye, Atatürk'ün çizdiği yolda yıllardır haysiyetli bir şekilde rolünü oynamış, bunu bütün dünyaya göstermiştir. Batının, İslam âlemiyle, İslam ülkeleriyle nasıl işbirliği yapılabileceği hususunda Türkiye modelini göz önünde tutması lazım. Eğer Türkiye'yi böyle köşeye sıkıştırır da şunu sağlarım, bunu sağlarım politikası güderse, bu Batının güvenilirliğini ve Batının inanılırlığını zedeler. Diyor ki Türkiye: Ben bu Batı ailesinin bir üyesiyim. Geçiş döneminin hızlandırılmasına katkıda bulunacağına her gün önüme bir mani çıkarıp da bunu geriletmek Batının lehine midir?

—Amerika biraz daha farklı bakıyor galiba, değil mi?

HALEFOĞLU — Amerika daha realist bakıyor. Bazı Batı ülkeleri daha realist bakıyor. Bizim bugün için dış politika bakımından, dışişleri bakımından Batı ülkeleriyle problemimiz yok. Hiçbir problemimiz yok. Bugün bizim Almanya'yla ilişkilerimiz gayet iyidir. İngiltere'yle ilişkilerimiz gayet iyidir. İngiltere'yle ilişkilerimiz gayet iyidir. İtalya'yla ilişkilerimiz gayet iyidir. Fransa'yla ilişkilerimiz düzelme yolunda olduğuna dair işaretler vermektedir.

—Bir başka konuya geçmek istiyorum Sayın Bakan. Ermeni terörüne... Buna karşı Türkiye bir devlet politikası geliştiriyor mu? Bunun hemen bir yan unsuru olarak uluslararası terörle mücadele konusunda, işbirliği çağrıları konusunda somut adımlar atılıyor mu, atıldı mı?

HALEFOĞLU — Bana sorarsanız, terorizmle mücadelenin bir tek yolu var. O da teröristi moral bakımından izole etmek. Terörist moral bakımından izole edildi mi, terorizmin kökü kazınmaya başlanmıştır demektir.

—Biz nasıl izole edeceğiz Ermeni teröristini?

HALEFOĞLU — Şimdiye kadar birçok ülkeler kendi başlarına gelmediği için bizim milletlerarası sorunlarda terorizmin izole edilmesi, lanetlenmesi çağrılarımıza müttefik davranmıyorlardı. Halbuki Fransa'daki son hadiselerden sonra, Fransa'da terorizme karşı büyük bir şuur başladı ve tekrar, acaba giyotini getirelim mi demeye başladılar. İngiltere'deki son terör hadiselerinden sonra İngiltere de başladı. Şimdi, terorizmin Almanya'da Baader Meinhoff'tan sonra alınan tedbirleri hatırlıyorsunuz. Terorizm gelip de onlar ıstırap çektikleri zaman biraz daha kolaylıkla anlıyorlar. Ülkeler kendi başlarına geldiği zaman bu hususta daha tedbirli olmayı düşünüyorlar, daha tedbirli oluyorlar. Şimdi, iş bu noktaya geldi. Terorizmi de Ermeni terorizmi, şu terorizmi, bu terorizmi diye ayırmak da belki doğru değildir. Çünkü terorizm, terorizmdir.

—Sayın Bakan, sohbetimizi yine NATO ile bağlayalım isterseniz. Siz NATO'ya gidiyorsunuz. NATO Dışişleri Bakanları Toplantısına, geçen hafta Brüksel'de ortaya çıkan durumdan sonra Türkiye oraya şimdi yeni bir tez götürüyor mu? Yeni bir öneri?..

HALEFOĞLU — Dışişleri Bakanları Konseyi'nde, yani bu toplantıda çok başka şeyler görüşülecek.

— Ne gibi?

HALEFOĞLU — Milletlerarası konular, Doğu-Batı ilişkileri, silahsızlanma, şu, bu...

—NATO Genel Sekreteri'nin bir sözü var. Türkiye ve Yunanistan'ın NATO belgelerinde yer almayışı ortaya yeni bir durum çıkardı diyor. Müttefikler arasında hukuki olarak bir çözüme bağlanacaktır, bir formül bulunacaktır diye ekliyor.

HALEFOĞLU — Bu defa görüşülecek o mesele.

—Bu defa görüşülecek mi? Buraya biz yeni bir tez götürecek miyiz?

HALEFOĞLU — Benim bildiğim onu delegasyonlarla yapacaklar. Genel Sekreter'in kendisi de bilmiyor. Bir şey söylemiş zannediyorum. Kendisi de bilmiyor ne olacağını.

—Teşekkür ederim.

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

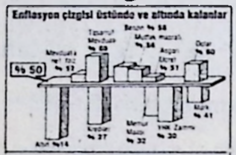
SÖYLEV
Gazi M. Kemal Atatürk
Cilt I-II
Türkçeleştiren: H.V. Velidedeoğlu
14. Bası çıktı 1000 lira
Çağdaş Yayınları
Türkocağı Cad. 39/41 Cağaloğlu İstanbul

61. Yıl; Sayı: 21658 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL., 13 Aralık 1984 Perşembe

Ekonominin karnesi iyi değil

Özal'ın 1 yılı ortadireğe hiç yaramadı

Enflasyon çizgisi üstünde ve altında kalanlar

Hükümetin 1 yıllık icraatından en kazançlı ve en zararlı kesimler hangileri? En zararlı çıkanda herkes birleşiyor: Ortadirek.

1984 yılında ekonominin nabzı hep dolarla attı. Dolar, bir yılda yüzde 60 değer kazandı; birçok malın fiyatı dolara göre ayarlandı.

Dolara ve dolarlı hesaba yatırım yapan kazandı. Doların tırmanışına maaş ve altın da ayak uyduramadı.

En büyük başarı: İhracat. İthalatta serbestlik patlama getirmedi.

Ekonomi Servisi'nin araştırması 12. Sayfada

Ortadirek ne umdu, ne buldu?

OSMAN ULAGAY

14 Aralık 1983 tarihli Cumhuriyet, "İşte 45. Hükümet" manşetiyle Birinci Özal Kabinesi'ni tanıtıyor, bu haberin hemen altında ise "Az vadeye çok faiz" başlığı yer alıyordu. Bu başlık Özal hükümetinin ilk icraatlarından biri olan "faiz kararları"nın

(Arkası Sa.11, Sü.7'de)

Yılmaz: Son 15 yıldaki en büyük 'personel reformu'

Memurlara yepyeni ödül-ceza sistemi

Memurlara 100 puan üzerinden sicil notu verilecek. Çalışan ödüllendirilecek, çalışmayan cezalandırılacak.

Tazminat, gösterge ve ek göstergeler 1987 yılına kadar kademeli olarak arttırılıyor.

Emekliler, emekli aylıkları kesilmeden başka bir işte çalışamayacaklar.

Memuriyete girişte merkezi sınav kaldırılıyor.

Haber Merkezi — Devlet personel rejiminde değişiklikler yaparak memurlar ve öteki kamu görevlilerinin göreve başlama, terfi, ek gösterge, özel hizmet ve makam tazminatı, ödüllendirme ve ceza sistemi ile öteki özlük haklarını yeni esaslara bağlayan 243 sayılı kanun hükmündeki kararname Resmi Gazete'de dün yayımlandı. Devlet Bakanı **Mesut Yılmaz** tarafından "1970 yılından bu yana yapılan en büyük personel hareketi ve gerçek anlamda bir personel reformu olarak" nitelenen KHK, şu temel noktaları içeriyor:

— Sicil sistemi yeniden düzenlenerek çalışan memur ödüllendirilecek, çalışmayan cezalandırılacak.

— Taşrada valiler ve kaymakamlar sicil ve disiplin amiri olacaklar.

— Üç kez 100 üzerinden 60'tan düşük puan alan memur görevinden çıkarılacak.

— Tazminat, gösterge ve ek göstergeler yeniden düzenlenecek.

— Memuriyete girişte merkezi sınav sistemi kaldırılacak, kurumlar ihtiyaçları oranında eleman alabilecekler.

— Sağlık izinleri arttırılacak.

— Yer değiştirmelerde eş durumu dikkate alınacak.

— Toplu konuttan yararlanmada memurlara öncelik ve özel şartlar tanınacak.

— Yıl içinde emekliye ayrılanların yıl içindeki kayıpları önlenecek.

— Emekliler, emekli aylıkları kesilmeksizin sözleşmeli olarak çalışamayacak.

— Silahlı Kuvvetler, bilgi ve ihtisası bulunan sivil elemanlardan yararlanabilecek.

Memurlar ve öteki kamu görevlileri ile ilgili yasalarda değişiklik yapan yasa gücündeki kararname, 31 Aralık 1984'ten itibaren yürürlüğe girmek üzere dün Resmi Gazete'de yayımlandı. Kararnameye göre; memurlara 100 puan üzerinden sicil notu verilecek, 60'ın altındaki sicil notu olumsuz sicil sayılacak. 6 yıllık sicil notu ortalaması 90 ve daha yukarı, son sicil notu da olumlu olan memura klasik terfi dışında bir kademe ilerlemesi verilecek ve bir kere olmak üzere öğrenim tavanının bir üstüne yükselmesine olanak tanınacak. 60 puanın altında sicil notu alan devlet memuru ise başarısız sayılacak ve üst üste üç kez başa-

(Arkası Sa. 8, Sü. 5'te)

Kıbrıs zirvesi 17 ocakta

BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar, dün Denktaş ve Kipriyanu ile yaptığı görüşmelerden sonra, anlaşma sağlandığını ve zirvenin 17 ocakta yapılacağını açıkladı.

NEW YORK — LEFKOŞE, (Cumhuriyet) — Denktaş ile Kipriyanu arasında bir zirve görüşmesi için beklenen anlaşma sağlandı. 1979'dan bu yana gerçekleşen ilk zirve kararı dün gece BM Genel Sekreteri **Perez de Cuellar** tarafından açıklandı. De Cuellar, zirvenin 17 ocakta başlayacağını bildirdi.

Zirve ile ilgili çağrı üzerine çalışmalarını sürdüren Genel Sekreter, dün, önce Rum yönetimi Başkanı **Spiros Kipriyanu**, daha sonra KKTC Cumhurbaşkanı **Rauf Denktaş**'la ayrı ayrı görüştü. De Cuellar, bu görüşmelerden sonra yaptığı açıklamada, yüksek düzeyde görüşmeler yapılması konusunda iki liderin anlaşmaya vardığını ve ilk görüşmenin 17 ocakta yapılmasının kararlaştırıldığını bildirdi.

Yer konusunda henüz bir seçim yapılmadığını belirten Genel Sekreter, kendisinin çalışma ve gezi programına uygun bir yerde gerçekleşeceğini söyledi.

De Cuellar, her iki tarafla uzun çalışmalardan sonra varılan sonucun başlı başına başarı ve ilerleme niteliği taşıdığını kaydederken, "**Taraflar görüşmeye yeterince ilerleme sağlandıktan**

(Arkası Sa.11 Sü. 2'de)

TİKKO-3 davası başladı, 59 ölüm cezası isteniyor

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (2) Numaralı Askeri Mahkemesi'nde 59'u hakkında ölüm cezası istenen toplam 305 sanıklı TİKKO-3 davasına dün Metris Baştabya duruşma salonunda başlandı. Ancak, duruşma, kimlik saptaması tamamlanmadan, sanıkların slogan atmaya başlaması üzerine, duruşma günü saptanmadan tatil edildi. 128'i tutuklu 80'i tutuksuz toplam 208 sanığın katıldığı dünkü oturumda mahkeme heyeti yerini almadan önce tutuksuz sanıkların bazılarına iki elliten oluşan iddianame verildi. Saat 15.00'te duruşma başkanı Albay Yaşar Cengiz Önce, duruşma yargıcı binbaşı Atilla Ülkü, üye yargıçlar yüzbaşı Tarık Kale, yüzbaşı Osman Beykal ve yüzbaşı Erol Küçükaslan'dan oluşan mahkeme heyeti ve askeri savcı deniz yüzbaşı Erdoğan Savaşeri'nin yerini almasından sonra 32 avukatın yoklaması yapıldı. Daha sonra alfabetik sıraya göre sanıkların kimlik saptamasına geçildi. Tutuksuz sanıklar kimlik bildirirken, tutuklu sanıklardan bazıları cezaeviyle ilgili sorunları olduğunu, bunları anlatmak istediklerini ve mahkemeye vermiş oldukları dilekçenin okunmasını istediler. Duruşma yargıcı binbaşı Atilla Ülkü yargılamada herşeyin bir zamanı olduğunu belirterek önce sanıkların kimlik vermesi gerektiğini bildirdi. Bu arada Atilla Ülkü avukatlardan mahkeme zabıtları için dosya kâğıdı getirmelerini de istedi. Ölüm cezası istemiyle yargılanan sanıklardan Ahmet Yıldız ve Alaattin Çelik'in sorunları dinlenmediği için kimlik bildirmeyeceklerini söylemeleri üzerine duruşma yargıcı Ülkü "Cezaeviyle ilgili sorunlarınız varsa o, idarenin işidir. Yargı organı dert dinleme organı değildir. Mahkeme yargılama yapar, suç görürse ceza verilir. Biz yargılama makamıyız" dedi. Atilla Ülkü bundan sonra, kimlik bildiriminde bulunan ya da bulunmayan tutuklu sanıkların kıyafetlerini tutanağa geçirdi. Sanık Mehmet Hanefi Güleryüz'ün yeniden sorunlarıyla ilgili söz istemesi ve yargıçla tartışması üzerine, duruşma yargıcı görevlilerce bu sanığın salondan çıkarılmasını istedi ve sanık Güleryüz salondan çıkartıldı. Güleryüz'den sonra 5 sanık daha söz istedi ve bunlar da salondan çıkarıldılar. Tam bu sırada sanıklar çeşitli sloganlar atarak olayı protesto etmeye başladılar. Sanıkların bu arada üzerinde TKP/ML yazılı beyaz bez bir pankart çıkarttıkları görüldü. Bunun üzerine güvenlik görevlilerince tutuklu sanıkların dışında salonda bulunanlar çıkartıldı. Görevlilerce avukatlara duruşma gününün sonra bildirileceği belirtildi. (Fotoğraf: ERDOĞAN KOSLOĞLU)

Yunanistan: Limni sorunu çözülmeden NATO ile tatbikat yok

STELYO BERBERAKİS

ATİNA — Limni sorunu çözümlenmeden Yunanistan'ın NATO tatbikatlarına katılıp katılmayacağı konusunda Yunan hükümet yetkilileri birbirleriyle çelişen açıklamalarda bulundular. Yunan Savunma Bakan Yardımcısı Drossogiannis, "NATO Savunma Bakanları toplantısında alınan kararlar Yunanistan'ın NATO tatbikatlarına katılmasını engellemiyor" derken, Hükümet Sözcüsü Dimitris Maroudas, "NATO içinde Yunanistan'la ilgili sorunlar çözümlenmeden, ülkesinin NATO tatbikatlarına katılmayacağını" bildirdi.

Gazetecilerin sorularını yanıt-

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

15-16 HAZİRAN OLAYLARI DAVASI

14 yıl sonra gelen beraat

15-16 Haziran *1970'teki olayların sanığı olarak yargılanan DİSK eski Genel Başkanı Kemal Türkler öldürülmüş, İsmet Demir ve Necati Ertürk ölmüştü.*

İstanbul Haber Servisi — Son yılların en uzun süren ceza davası dün sonuçlandı. 14 yıl önce meydana gelen 15-16 Haziran Olayları nedeniyle açılan davada yargılanan DİSK'in eski yönetici ve temsilcisi 24 kişi İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde beraat ettiler. Dava sürerken sağ teröristlerce öldürülen DİSK eski Genel Başkanı **Kemal Türkler** hakkındaki davanın ortadan kaldırılmasına da karar verildi.

15-16 Haziran 1970 tarihinde, DİSK tarafından, TBMM'ye sunulan Sendikalar Yasası'nı protesto için düzenlenen mitinglerde olaylar çıkması üzerine, dönemin sendika yöneticileri olan 25 kişi tutuklanmış ve haklarında 13.8.1970 tarihinde İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açılmıştı. Ancak bir süre sonra sıkıyönetim ilan edilmesi üzerine dava dosyası sıkıyönetim mahkemesine gönderilmişti. Sıkıyönetimin kalkmasından sonra dava dosyası yeniden 4. Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderilmişti. Bu tarihten sonra 4 kez sıkıyönetim mahkemelerine gönderilen, dördünde de görevsizlik kararı ile ağır ceza mahkemesine gönderilen dava, uyuşmazlık mahkemesinin kararı ile yeniden İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmeye başlanmıştı. Davanın başından bu yana 50'nin üstünde oturum yapılırken, DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler öldürülmüş, sanıklar İsmet Demir ile sanık avukatlarından Necati Ertürk ölmüşlerdi.

26 sanık ve 50 avukatla başlayan davanın dünkü oturumuna sanıklardan yalnızca **Yaşar Önsen, Şemsettin Akbaş, Cavit Şarman ve Orhan Adem Sevinç** ile avukatları **Rasim Öz** katıldılar. Davayı izleyen avukat Rasim Öz, sanıkların beraatlerini ve 1974 yılında çıkarılan 1803 sayılı Af Yasası kapsamı gereğince davanın ortadan kaldırılmasını istedi. Görüşü sorulan duruşma savcısı **Cevat Tekbaş** da mahkûmiyeti gerektirecek kesin delil bulunmadığı anlaşıldığından sanıkların beraatlerine karar verilmesini istedi.

Daha sonra kararını açıklayan mahkeme, daha önce ölen sanıklar DİSK eski Genel Başkanı Kemal Türkler hakkındaki davanın düşmesine karar verdi. Mahkeme, öteki sanıklar **Kemal Sülker, Yaşar Önen, Cavit Şarman, Şinasi Kaya, Hilmi Güner, Orhan Müstecaplı, Kadir Karatay, Saffet Kayalar, Neşet Demircan, Uğur Ördoğan, Celal Alçınkaya, Cemal Doğan, Rafet Yıldırım, Burhan Şahin, Ömer Geçer, İsmail Demir, Şemsettin Akbaş, Fehmi Nasuhoğlu, Recep Akgül, Turgut Alanğaç, Hakkı Öztürk, Remzi Aslan, Orhan Adem Sevinç ve Hüsnü Özdemir**'in beraatlerine karar verdi. Mahkeme ayrıca 1803 sayılı Af Yasası kapsamında kaldığından, kamu davasının aynı yasanın 1-a ve TCY'nin 97. maddesi gereğince ortadan kaldırılmasına karar verdi. Sanıkların 1 yıldan 5 yıla kadar hapisle cezalandırılmaları isteniyordu.

23 YEHOVA ŞAHİDİNE 4-6 YIL HAPİS

Haberi 8. Sayfada

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Bütçe Görüşmeleri

Bütçe, devletin hesabını kitabını, gelirini giderini, harcamalarını saptayan yasadır. Bu deyim İngiltere'den kaynaklanıyor; kavramın kıta Avrupası'nda geçerli olması 19'uncu yüzyıl sürecindedir.

Türkiye'de de bütçenin tarihi pek eski sayılmaz, buna karşın cumhuriyet devletinin kuruluşunda bütçe geleneklerinin ciddi temelleri atıldı; hesapsız kitapsız devlet olamayacağı kafalara yerleştirildi; bütçe görüşmeleri Millet Meclisi'nde en önemli olay sayıldı.

Son yıllarda ise bu dönemin geride kaldığı görülüyor. Çünkü bütçe, eski deyimle "tevahiri kurtarmak" için düzenlenen bir kanun içeriğine dönüşmüştür.

Bu dönüşüm iki nedenden kaynaklandı. Birincisi Bütçe Kanunu'nun belirleyici ve zorunlu bir nitelikten uzaklaşmış olmasıdır. Bir süreden beri hükümetler, Bütçe Yasası'nın sınırlarını çok aşan "ek ödenekler" formülüyle bütçeleri deldiler. Hazırlanan Bütçe Tasarısı ve Meclis'te yapılan görüşmeler, bir hesabı değil, hesapsızlığı simgeliyordu. Nasıl olsa bütçede büyük açıklar bulunacaktı ve bu açıklar trilyona yakın ek ödeneklerle yamanacak ya da yamanmaya çalışılacaktı. Bunun yanı sıra Türk Lirası'ndaki hızlı kunama ve dış borçların ağırlığı, bütçede yapılan her türlü hesabı boşa çıkaracak kadar hızlı bir işme kazanmıştı.

Böyle bir değişim içinde bütçe görüşmelerinin önemini yitirmesine şaşılmaz.

Yine de 1985 Bütçesi'nin görüşmeleri herkesi irkiltecek bir gerçekliği sergilemektedir. Parlamentoda muhalefet var mıdır, yok mudur? Belli değildir. Bu gerçeklik, hükümetin de alabildiğine rahat hareket etmesine yol açmaktadır. Bütçe görüşmeleri...

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

- *Şili'de patlama: 21 yaralı*
- *Moritanya'da hükümet darbesi*
- *Yunanistan'ın yeni bir oyunu*

3. Sayfada

- *Gürkan: Kınama cezası bile verseler, partiden istifa ederim*
- *DSP: İnsanı sürüden ayıran şey örgütlenme özgürlüğüdür.*

7. Sayfada

- *Döviz rezervi tarihinin en yüksek düzeyinde*
- *Yarım kalmış yatırımlara el atıldı*

9. Sayfada

YERLİ MALI HAFTASININ ANLAMI NEDİR ÇOCUKLAR? "Elmalar yemek, börekler yemek, portakallar yemek..." (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

YERLİ MALI HAFTASINI ÖĞRENCİLERİNE NASIL ANLATACAKLAR

Öğretmenler güç durumda

Dün başlayan Yerli Malı ve Tutum Haftası'nda öğretmenler ithal kurşunkalem, silgi, çanta kullanan ve ithal peynir, et yiyen öğrencilere yerli malı kullanmanın faydalarını anlattılar. **Haberi 6. Sayfada**

Katma Değer bilmecesi

Katma Değer Vergisi ile ilgili yazacağınız sorulara yanıtlar

BÜLENT SOYLAN hazırladı

Bugünden başlayarak her gün

6. Sayfada

MALİYE, KDV'DEN 3.5 TRİLYON GELİR BEKLİYOR

Haberi 6. Sayfada

İlk kamu grevi bitti

Hak-İş'e bağlı Özdemir-İş'in TESTAŞ'ın üç işyerinde sürdürdüğü grev, önceki akşam anlaşmayla sonuçlandı.

Haberi 8. Sayfada

Yüksek Askeri Şûra çalışmalarını tamamladı

Astsubaylar pilot olabilecek

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Yüksek Askeri Şûra'nın 3 gün süren çalışmaları sona erdi. Yüksek Askeri Şûra'nın üçüncü olağan toplantısında Türk Silahlı Kuvvetlerini ilgilendiren kanun, tüzük ve yönetmelikler saptandı.

Genelkurmay Genel Sekreterliği'nden yapılan açıklamada Şû-

(Arkası Sa. 8, Sü. 5'te)

Ortadirek ne umdu, ne buldu?

OSMAN ULAGAY — *13 aralık*

14 Aralık 1983 tarihli Cumhuriyet, **"İşte 45. Hükümet"** manşetiyle Birinci Özal Kabinesi'ni tanıtıyor, bu haberin hemen altında ise, **"Az vadeye çok faiz"** başlığı yer alıyordu. Bu başlık Özal hükümetinin ilk icraatlarından biri olan **"faiz kararları"**'nın 19 aralıkta açıklanmasıyla doğrulanıyor, bu kez en yüksek faiz **"üç ay ihbarlı"** mevduata veriliyor. Başbakan Özal aynı gün TBMM'de hükümetinin programını açıklarken faiz konusu üzerinde önemle duruyor ve **"Bu kararlar ile tasarruflara verilen net gelirin yüzde 32'den yüzde 52'ye çıkması mümkün olabilecektir. Diğer taraftan kredi maliyetlerinin yükselmemesi için kredilerden alınan yüzde 15 oranındaki Gider Vergisi yüzde 3'e indirilmiştir"** diyordu.

Aradan geçen bir yıl, Özal'ın birinci vaadinin gerçekten mümkün olduğunu gösteriyor, **"üç ay ihbarlı"** mevduata verilen brüt faiz yüzde 49'dan, önce yüzde 52'ye, sonra yüzde 53'e yükseltilirken mevduat faizinden kesilen vergi stopajı da yüzde 10'a indirilince parasını faiziyle birlikte yıl boyu **"üç ay ihbarlı"** da tutan tasarruf sahibi, gerçekten yüzde 52 dolayında net gelir sağlayabiliyordu. 19 aralık kararlarıyla serbest bırakılan kredi faizlerinin ise inmek şöyle dursun giderek yükseldiği görülüyordu. Başka bir ifadeyle mevduat faizleri tırmanan enflasyona ayak uydurmaya çalışıyor, kredi faizleri ise enflasyonun 15-20 puan üstüne çıkarak iş âlemini bunaltıyordu.

Bu, acaba gerçekten istenmeyen ve beklenmeyen bir sonuç muydu?

Yoksa, ekonomik ve sosyal programının çatısını **"enflasyonla mücadele"** ilkesi üzerine kuran, **"ortadireğin güçlendirilmesini"** enflasyonun düşürülmesine bağlayan Turgut Özal, aslında bunun ilk iktidar yılında gerçekleşmeyecek bir hedef olduğunu başından biliyor ve bunun için uygulamada birinci önceliği **"ihracatın arttırılmasına"** mı veriyordu? Özal'ın hesabına göre Türkiye'nin dünya ekonomisiyle bütünleşme yolunda yeni adımlar atması ve ihracatını arttırması başka düğümleri de çözeceği için **"enflasyonla mücadele"**'nin önüne mi alınmıştı?

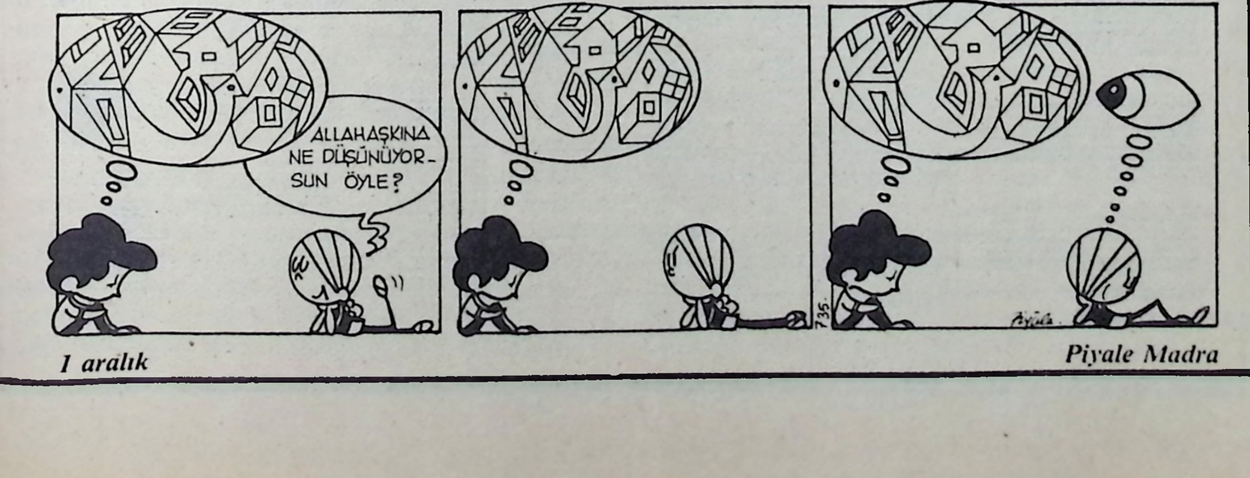
Özal'dan başkasının bu soruların cevaplarını vermesi belki bugün bile mümkün değildi. Ortada olan gerçek ise, yerel seçimlerin de gündeme gelmesiyle, özellikle yılın ilk yarısında enflasyonun üzerine ciddi biçimde gidilemediği ve enflasyonun hamle üzerine hamle yaparak mayıs ayında yüzde 60'lık bir yıllık orana tırmandığı idi. Sıkı para ve ciddi bütçe uygulamaları lafta kalırken doların hızlı yükselişi pek çok malın fiyatını peşinden sürüklüyor, en ciddi pazarlık ücretler üzerinde olurken, Özal'ın **"ortadirek"** dediği kesim ezildikçe eziliyordu.

Özal yönetiminin ekonomik alandaki başarısı herhalde ciddi biçimde tartışılabilirdi, ama kamuoyunu yönlendirmede gösterdiği başarı ve toplumun hemen her kesimini ilgilendiren adımlar atmada, yıllar yılı **"dokunulmaz"** sayılan konulara dalmada gösterdiği cesaret herhalde inkâr edilemezdi. Anavatan iktidarı bir yandan bürokrasinin kalelerine saldırırken diğer yandan sanayicinin, çiftçinin, ihracatçının, gecekondu sahibinin, esnafın, ücretlinin durumunu etkileyecek uygulamaları peş peşe gündeme getiriyor, belini büktüğü **"ortadireğin"** gözünü gönlünü oyalayacak, hatta katılımını sağlayacak projelerle ilgiyi canlı tutuyordu. Faturalı yaşam, toplu konut ve ferdi kredi uygulaması, imar affı, ünlü **"köprü satışı"** ve Katma Değer Vergisi bu tür uygulamalar arasında özellikle dikkati çekiyordu. Bir yıl süresince kamuoyunun ilgisini daha ciddi sorunlardan uzak tutan diğer olaylar arasında ise Çikita muzun girişini, Avrupa malı çocuk donunu, serbestçe satılan Amerikan sigarasını ve **"dolarlı yaşam"**'ı saymak mümkündü.

İHRACAT HAMLESİ

Özal ekonomisinin birinci yılında gündeme gelen ithalatın fonlu liberasyonu, hızlı devalüasyon politikasıyla birlikte uygulandığında korkulan yabancı mal furyasına yol açmıyor, tüketim malı ithalatı yılın ilk on ayında yüzde 123 artarken 365 milyon dolar düzeyinde kalıyordu. İhracatta ise güçlenen dolarla yüzde 25 dolayında bir yeni sıçrama gerçekleştirilebiliyordu. Gerçi yılın en popüler konuları arasında yer alan **"hayali ihracat"** bu başarının üzerine biraz gölge düşürüyordu, ama Türk sanayiinin toplam üretiminin yüzde 40'ını ihraç eder duruma gelmesi kuşkusuz **"Özal dönüşümünün"** bir sonucu olarak dikkat çekiyordu.

1984 yılının Türk sanayii için ölü bir yıl olmadığını bazı diğer rakamlar da doğruluyor, yılın ilk dokuz ayında elektrik enerjisi üretimi yüzde 10, çimento üretimi yüzde 11 artarken, buzdolabı dışındaki da-

1 aralık *Piyale Madra*

Cumhuriyet

TAKVİM 13 Aralık 1984 İmsak 5.41 Güneş 7.13 Öğle 12.03 İkindi 14.22 Akşam 16.43 Yatsı 18.09

Özal ekonomisinin 1. yıl karnesi

Memur, işçi ve emekli kaybetti

Özal hükümetinin 1 yıllık icraatından en kazançlı ve en zararlı çıkan kesimleri belirlemek için yaptığımız küçük araştırmaya katılanlar, aynı görüşte birleşti: "En zararlı çıkan kesim ortadirek oldu."

Ekonomi Servisi — Başbakan Turgut Özal seçim kampanyası süresince ve hükümet programında, temel amaçlarının memur, emekli, işçi, çiftçi ve esnaftan oluşan "**ortadireğin**" güçlendirilmesi olduğunu ısrarla vurgulamıştı.

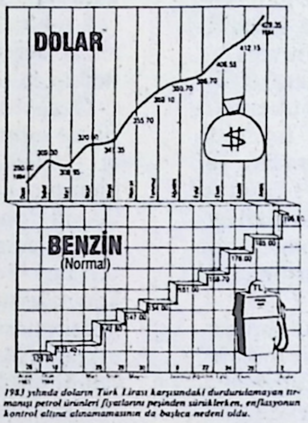
Oysa Özal hükümetinin 1 yıllık icraatından en kazançlı ve en zararlı çıkan kesimleri belirlemek amacıyla yaptığımız küçük araştırmada siyasal parti yöneticileri, akademisyenler, işadamları ve sendikacılar aynı görüşte birleştiler:

"Özal hükümetinin 1 yıllık icraatından en zararlı çıkan kesim ortadirek oldu."

Mini anketimizi yanıtlayan 16 kişinin "**ortadirek**" içinde yaptıkları sıralamada ise memurlar, emekliler ve işçiler, son 1 yılın en fazla kayba uğrayan grupları olarak sıralandı. Sorularımıza yanıt verenlerden sadece SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü** ve ENKA Holding Yönetim Kurulu Başkanı **Şarık Tara** bu sıralamanın dışına taşarak en zararlı çıkanlar kategorisinde bir numaraya çiftçi ve köylüyü oturttular. Hatta **Şarık Tara** biraz daha ileri gitti ve son toplu sözleşmeleri anımsatarak işçi kesiminin bu son 1 yıllık dönemden kazançlı çıktığını savundu.

Özal hükümetinin 1 yıllık icraatından **en kazançlı çıkan kesim** sıralamasında ise büyük ihracatçılar, büyük sanayiciler ve banka kesiminin öne çıktığı görüldü. 1984 yılı boyunca kendilerinden sık sık söz edilen ve hükümetin büyük desteğine sahip oldukları savunulan büyük ihracatçı sermaye şirketleri, hem sendikacının hem siyasal parti yöneticisinin, hem akademisyenin, hem de işadamının listesinde yer alırken, banka kesimi özellikle işadamının boy hedefi olarak ortaya çıktı ve Özal hükümetinin 1 yıllık icraatından en kazançlı çıkan kesim olarak nitelendi.

Her nedense telaffuz etmeye dilimizin pek varamadığı kaçakçılar ise, siyasal parti yöneticileri ve işadamlarının sıralamasında yer almazken, sendikacılar ve akademisyenlerin sıralamasına girdi. Özal'ın "**canlarına ot tıkadık**" dediği kaçakçıların, 16 kişi içinde sadece iki sendikacının "**en kazançlı çıkan kesim**" sıralamasında ilk sırayı alması da bu arada dikkati çekti.

1983 yılında doların Türk Lirası karşısındaki durdurulamayan tırmanışı petrol ürünleri fiyatlarını peşinden sürüklerken, enflasyonun kontrol altına alınamamasının da başlıca nedeni oldu.

1984'te ekonominin nabzı dolarla attı

***D**olar son bir yılda yüzde 60 değer kazanırken pek çok malın fiyatı dolara göre ayarlandı.*

***D**olar ve dolarlı hesaba yatırım yapanlar kazandı.*

***D**oların tırmanışına maaş ve ücretlerle altın, ayak uyduramadı.*

***Ö**zal ekonomisi en büyük başarısını ihracatta gösterdi, ithalatta ise serbestliğe karşın patlama olmadı.*

***TV** satışlarında patlama, otomobil ve çamaşır makinesi satışlarında artış gözlendi.*

Ekonomi Servisi — Anavatan iktidarının birinci yılında ekonominin nabzı dolara göre attı. Dünyada da parlak bir yıl yaşayan dolar Türk Lirası karşısında son bir yıl içinde yüzde 60 dolayında değer kazanırken, Türkiye'de pek çok şeyin fiyatı dolara göre ayarlandı. Bu nedenle yıllık enflasyon oranı programlanan yüzde 25'in neredeyse katlanmasıyla yüzde 50'ye yaklaştı. Dolar ve enflasyondaki artışa ayak uyduramayanlar ise ücretler, maaşlar ve altın oldu. Dört kişilik ailenin mutfak giderleri dolar cinsinden geçen yılki düzeyde kalırken, ücret ve maaşlar dolar olarak hesaplandığında belirgin düşüşler görüldü.

Mevduat faizleriyle enflasyon arasında da çetin bir yarış gözlendi. Enflasyonun düşeceğine inanmayıp paralarını üç ay ihbarlı mevduata yönlendiren ve her üç ayın sonunda faiziyle birlikte yeniden yatıranlar bir yılın sonunda yüzde 52 dolayında net gelir sağlamış oldular. Dolarla yatırım yapanlar yüzde 60 net getiriyle daha kazançlı çıkarken dolarla banka hesabı açanlar bir de üstelik dolar faizinden yararlanmış oldular. Nitekim Türk bankalarındaki dolar hesapları yıl içinde sürekli büyüyerek kimi tahminlere göre 600-700 milyon seviyesine yükseldi. Türkiye'de tasarruf mevduatı ise yüzde 68'lik bir artış gösterdi.

Altına güvenenler ise, altının dünyada da kötü bir yıl geçirmesi nedeniyle ciddi biçimde hüsrana uğradılar. Son bir yıl içinde Cumhuriyet altını yalnızca yüzde 13; 24 ayar külçe altın yüzde 15 dolayında bir değer artışı sağladı.

Dolara bağlı fiyat artışlarında itici ana etken petrol ürünleri fiyatlarına yapılan sürekli zamlar oldu. Benzin, motorin ve tüpgaz bir yıl içinde yüzde 56-66 arasında zam görerek doların tırmanışına ayak uydururken, pek çok diğer zammı da peşlerinden sürüklediler. Özellikle KİT ürünlerine yapılan zamlar hem başka ürünlere giren girdilerin, hem de doğrudan tüketiciye ulaşan mal ve hizmetlerin fiyatlarını yukarı doğru çekti. Pek çok kimse "**talebi kısmak ve enflasyonu önlemek**" gerekçesiyle yapılan bu zamların fiyatları aşağı değil yukarı doğru çektiğini gördükçe şaşkınlığını gizleyemedi.

1984 yılında Türkiye ekonomisinde iç talebi kısma çabalarına karşın özellikle bazı dayanıklı tüketim mallarının satışlarında belirgin artışlar gözlendi. Yılın ilk dokuz ayında buzdolabı satışları bir önceki yıla göre düşerken, çamaşır makinesi satışları, piyasaya yeni sürülen tiplerin de etkisiyle yüzde 18 dolayında arttı. Yerli otomobil satışlarında da yüzde 20'lik bir artış gözlendi. Televizyon satışlarında ise "**renkli modası**" tam anlamıyla bir furya yarattı ve yılın ilk dokuz ayında satışların yüzde 64 arttığı görüldü.

Özal ekonomisinin birinci yılındaki en büyük başarısı hiç kuşkusuz ki, ihracattaki yeni sıçrama idi. "**Hayali**" ihracatın gündeme geldiği bir yılda **gerçek** ihracatın da hiç değilse yüzde 20 dolayında arttığını kabul etmek gerekiyordu ve doların böylesine güçlendiği bir yılda bu kuşkusuz bir başarıydı. İthalatta ise liberasyona karşın anormal bir patlama olmaması Özal'ın haklı çıktığını gösteriyordu.

SON BİR YIL İÇİNDE EKONOMİNİN VE VATANDAŞIN TABLOSU NASIL DEĞİŞTİ?

ALTIN-DÖVİZ FİYATLARI	9 Aralık 1983	10 Aralık 1984	Fark
Cumhuriyet altını (adet)	27,300 TL.	30,800 TL.	%13 arttı
24 ayar külçe (gram)	4,070 TL.	4,660 TL.	%14 arttı
1 ABD Doları (döviz alış)	269.90 TL.	430.40 TL.	%60 arttı
1 Alman Markı (döviz alış)	98.75 TL.	139.15 TL.	%41 arttı

AKARYAKIT-YAKACAK FİY.	9 Aralık 1983	10 Aralık 1984	Fark
Normal benzin (litre)	124.30 TL.	194.10 TL.	%56 arttı
Motorin (litre)	82.70 TL.	130.80 TL.	%58 arttı
No.4 Fuel-Oil (litre)	54.65 TL.	85.54 TL.	%57 arttı
Tüpgaz (12 kg.)	1.200.00 TL.	1.995.00 TL.	%66 arttı
Kok kömürü (ton)	28.100.00 TL.	40.300.00 TL.	%43 arttı
Odun (ton)	11.000.00 TL.	14.500.00 TL.	% 32 arttı
Not: Akaryakıt, yakacakta İstanbul fiyatları esas alındı.			

MUTFAKTAKİ ENFLASYON	9 Aralık 1983	10 Aralık 1984	Fark
Ekmek	30.00 TL.	40.00 TL.	%33 arttı
Şeker (kg.)	102.50 TL.	140.00 TL.	%37 arttı
Süt (litre-SEK)	120.00 TL.	180.00 TL.	%50 arttı
Et (dana-kg.)	850.00 TL.	1.200.00 TL.	%41 arttı
Beyazpeynir (yerli-kg.)	500.00 TL.	900.00 TL.	%80 arttı
Ayçiçek yağı (kg.)	300.00 TL.	460.00 TL.	%53 arttı
Yumurta (adet)	22.00 TL.	28.00 TL.	%27 arttı
Un (kg.)	90.00 TL.	160.00 TL.	%78 arttı
Pirinç (kg.)	180.00 TL.	330.00 TL.	%83 arttı
4 kişilik ailenin aylık mutfak harcaması:	37,292.00 TL.	58,310.00 TL.	%56 arttı
4 kişilik ailenin aylık mutfak harcaması:	138 dolar	135 dolar	%2 azaldı

KEYFE KEDER ENFLASYON	9 Aralık 1983	10 Aralık 1984	Fark
Samsun-Maltepe (kısa)	70.00 TL.	130.00 TL.	%86 arttı
Samsun-Maltepe (uzun)	75.00 TL.	140.00 TL.	%87 arttı
Bafra filtresiz	40.00 TL.	80.00 TL.	%100 arttı
Yeni Rakı (70'lik)	750.00 TL.	1100.00 TL.	%47 arttı

ÜCRET VE MAAŞLAR (evli, 1 çocuklu)	9 Aralık 1983	10 Aralık 1984	Fark
Asgari ücret (net)	10,900 TL.	16,400 TL.	%51 arttı
Asgari ücret (net)	40.37 dolar	38.22 dolar	%5 azaldı
8. derece, 1. kad. 545 gös. mem. maaşı (net, yak. dahil)	18,650 TL.	25,161 TL.	%33 arttı
8. derece, 1. kad. 545 gös. mem. maaşı (net, yak. dahil)	69.07 dolar	58.65 dolar	%15 azaldı
3. der., 1. kad. 920-200 göst. mem. maaşı (net, yak. dahil)	30,260 TL.	39,900 TL.	%32 arttı
3. der., 1. kad. 920-200 gost. mem. maaşı (net, yak. dahil)	112.07 dolar	93.01 dolar	%17 azaldı
YHK'nın %25 + 2.500 TL. zammına göre ortalama ücret - TL. olarak			% 30 arttı

ENDEKSLERE GÖRE ENFLASYON	Kasım 1982-83	Kasım 1983-84
Hazine Toptan Eşya	% 41.3	% 56.1
Hazine İst. Geçinme	% 39.8	% 49.8
Hazine Ank. Geçinme	% 44.1	% 52.7
İTO Toptan Eşya	% 34.3 (Kasım '82-Kasım '83)	% 48.7 (Kasım '82-Kasım '84)
İTO İst. Ücretliler	% 40.4 (Kasım 82-Kasım 83)	% 45.6 (Kasım '83-Kasım '84)

MEVDUAT FAİZLERİ	9 Aralık 1983	10 Aralık 1984
Vadesiz	Net %16	Net %4.5
1 ay ihbarlı	Yoktu	Net %31.5
3 ay ihbarlı	Yoktu	Net %47.7
6 ay vadeli	Net %28	Net %46.8
1 yıl vadeli	Net %32	Net %40.5
1 yıl vade, aylık faiz	Net %27.2	Yok
1 yıl vade, 3 aylık faiz	Yoktu	Net %30.4
6 ay vade, 3 aylık faiz	Yoktu	Net %42.5

DIŞ TİCARET İŞÇİ DÖVİZİ	Ocak-Ekim 1983	Ocak-Ekim 1984	Fark
İhracat (milyon dolar)	4,474	5,711	%28 arttı
İthalat (milyon dolar)	7,319	8,426	%15 arttı
Dış ticaret açığı (milyon dolar)	2,845	2,715	%5 azaldı
İşçi dövizi girişi (milyon dolar)	1,186 (9 ay)	1,272 (9 ay)	%7 arttı

PARA-MEVDUAT-KREDİ	9 Aralık 1983	23 Kasım 1984	Fark
Toplam mevduat (milyar TL.)	2,699	4,271	%58 arttı
Tasarruf mevduatı (milyar TL.)	1,785	3,002	%68 arttı
Toplam kredi stoku (milyar TL.)	3,097	3,921	%27 arttı
Tüm banka kredileri (milyar TL.)	2,557	3,251	% 27 arttı
Emisyon hacmi (milyar TL.)	693	970 (a)	%40 arttı
(a) Emisyon için aralık başı rakamı tahmini olarak verilmiştir. 30 kasımda emisyon hacmi 927 milyar liraydı.			

İÇ PİYASADA DAYANIKLI TÜKETİM MALI SATIŞLARI	Ocak-Eylül 1983	Ocak-Eylül 1984	Fark
Buzdolabı (adet)	291,066	279,734	%4 azaldı
Çamaşır makinesi (adet)	149,127	176,240	%18 arttı
Televizyon (SB ve Renkli/adet)	370,144	608,040	%64 arttı
Otomobil (yerli/adet)	28,524	34,000	%20 arttı
Not: Kaynak DİE			

SANAYİDE ÜRETİM	Ocak-Eylül 1983	Ocak-Eylül 1984	Fark
Elektrik (milyon KWS)	20,119	22,174	%10.1 arttı
Çimento (bin ton)	10,312	11,497	%11.5 arttı
Suni gübre (bin ton)	4,776 (8 ay)	5,119 (8 ay)	%7 arttı
Ham petrol (bin ton)	1,677	1,542	%8 azaldı
Oto dış lastiği (bin adet)	1,050	1,895	%29 arttı
Rakı (bin litre)	24,708 (8 ay)	25,641 (8 ay)	%3 arttı
Sigara (bin paket)	39,032 (8 ay)	40,352 (8 ay)	% 3 arttı

Özal, Meclis'te yemek veriyor

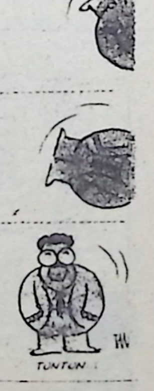
ANKARA, (ANKA) — Anavatan Partisi, hükümetin kuruluşunun birinci yıldönümü dolayısıyla çeşitli etkinliklerde bulunacak.

Başbakan **Turgut Özal**, hükümetin kuruluşunun birinci yıldönümü dolayısıyla bugün TBMM lokantasında, bakan ve parlamenterlerine bir öğle yemeği verecek.

Bu arada, Başbakan ve Anavatan Partisi Genel Başkanı Turgut Özal, hükümetin bir yılını değerlendireceği basın toplantısını da 15 aralık cumartesi günü yapacak.

Başbakanlık binasında yapılacak basın toplantısında "**Amerikanvari**" bir düzenleme yapılacağı, Özal'ın vereceği bilgilerin, arkasında hazırlanacak bir panoda görüntüleneceği belirtiliyor.

Turgut Özal hükümeti 6 kasım 1983 seçimlerinden sonra 13 Aralık 1983'te açıklanmış, hükümet programı 19 aralıkta TBMM Genel Kurulu'nda okunmuş, 24 aralıkta da hükümet güvenoyu almıştı.

Mini anket: En kazançlı ve zararlı kim?

İşadamlarına göre

İSO BAŞKANI NURULLAH GEZGİN

En kazançlı:
1- Banka kesimi, 2- Fırsatları iyi değerlendiren tüccar, 3- Tekstil sanayii, 4- Tekstil dışında ihracat yapan sanayi, 5- Yüksek düzeyde yönetici.
En zararlı:
1- Memur, 2- Emekli, 3- İşçi, 4- Çiftçi, 5- İhracat yapamayan sanayici.

TÜSİAD BAŞKANI ALİ KOÇMAN

En kazançlı:
1- Banka kesimi, 2- Tasarrufunu faizle değerlendirebilen kesim, 3- Banka kredisi yerine özkaynaklarını kullanabilme imkânlarına sahip müdebbir (tedbirli) sanayici, 4- —, 5- —.
En zararlı:
1- Başta devlet memurları olmak üzere sabit ve dar gelirli vatandaş, 2- Geçim standartlarının altında bir ücretle çalışma hayatına başlayan yüksekokul mezunları, 3- Mevcut işi olmasına rağmen daha iyi şartlarda iş arayan kesim, 4- —, 5- —

TİSK BAŞKANI HALİT NARİN

En kazançlı:
1- Büyük ihracatçı, büyük ithalatçı, 2- Yeni ihale alan ya da istihkaklarını alabilen büyük müteahhitler, 3- Nakit parasını kullanma imkânına sahip tüccarlar, 4- Bankalar, 5- KİT'ler.
En zararlı:
1- Memur, işçi, emekli, 2- Dar gelirli tanımına giren esnaf ve tüccarlar, 3- Sermayesinin tümünü yatırıma aktarmış ve yalnız yatırım ve üretime dönük çalışan küçük ve büyük sanayiciler, 4- Çiftçiler, 5- —

ENKA HOLDİNG BAŞKANI ŞARIK TARA

En kazançlı:
1- Banka kesimi, 2- Bazı sanayi, 3- İhracatçı, 4- İthalatçı, 5- İşçi.
En zararlı:
1- Köylü, 2- Memur, 3- Bazı sanayi kolları, 4- Emekliler, 5- —.

Siyasal parti yöneticilerine göre

HP GENEL BAŞKANI NECDET CALP

En kazançlı:
1- İnşaatçı holdingler, 2- Büyük sanayi holdingleri, 3- Büyük tüccar, 4- Büyük müteahhit, 5- İthalatçılar.
En zararlı:
1- İşçi, 2- Memur, 3- Emekli, dul, yetim, 4- Küçük çiftçi, küçük esnaf, 5- Küçük sanayici.

SODEP GENEL BAŞKANI ERDAL İNÖNÜ

En kazançlı:
1- Büyük ihracatçı, 2- Tüccar, 3- —, 4- —, 5- —.
En zararlı:
1- Çiftçi, 2- İşçi, 3- Memur, 4- Esnaf, 5- —.

MDP GENEL BAŞKANI TURGUT SUNALP

En kazançlı:
1- Büyük ihracatçı, 2- Büyük sanayici, 3- Banka-banker, 4- Özel sektörde yönetici, 5- Serbest meslek sahibi.
En zararlı:
1- Ev hanımı, 2- Emekli, 3- Memur, 4- İşçi, 5- Küçük çiftçi.

DYP GENEL BAŞKAN YARDIMCISI NAZİF KOCAYUSUFPAŞAOĞLU

En kazançlı:
1- Moskova Kulübü üyesi ihracatçı sermaye şirketleri, 2- Hayali ihracat yapanlar, 3- Büyük holdingler, 4- İthalatçılar, 5- Kazançlı çıkacak başka bir kesim kalmadığı için cevap yok.
En zararlı:
1- Ücretliler (işçi, memur, emekli), 2- Esnaf ve sanatkârlar, 3- Köylü, 4- Küçük ve orta sanayici, 5- İlk 4 sıralamaya zararlı çıkan tüm kesimler girdiği için bu soruya da cevap yok.

Akademisyenlere göre

PROF. İZZETTİN ÖNDER

En kazançlı:
1- Büyük ihracatçı 2- Büyük tüccar 3- Müteahhit 4- Kaçakçı 5- Banka-banker
En zararlı:
1- Memur 2- İşçi 3- Büyük çiftçi 4- İşçiler 5- Küçük esnaf

PROF. BESİM ÜSTÜNEL

En kazançlı:
1- Büyük ihracatçı, 2- Büyük tüccar, 3- Müteahhit, 4- Kaçakçı, 5- Banka-banker.
En zararlı:
1- Memur, 2- İşçi, 3- Büyük çiftçi, 4- Ev hanımı, 5- Emekli.

PROF. ASAF SAVAŞ AKAT

En kazançlı:
1- Büyük ihracatçı, 2- Küçük ihracatçı, 3- Banka kesimi, 4- Büyük tüccar, 5- Büyük sanayici
En zararlı:
1- İşçi, memur, emekli, 2- —, 3- —, 4- Esnaf, 5- Küçük çiftçi

PROF. YÜKSEL ÜLKEN

En kazançlı:
1- Büyük ithalatçı, 2- Dayanıklı tüketim malı üreten sanayiciler, 3- Devletle doğrudan iş yapan sanayiciler, 4- Bankalar, 5- Büyük ihracatçı.
En zararlı:
1- Emekliler, 2- Memurlar, 3- İşçiler, 4- Küçük çiftçiler, 5- Küçük esnaf ve sanatkârlar.

Sendikacılara göre

TÜRK-İŞ BAŞKANI ŞEVKET YILMAZ

En kazançlı:
İktisaden güçlüler her aşamada kazanıyor.
En zararlı:
Güçsüzler kaybediyor. Uçurum, fark giderek artıyor.

TEK GIDA-İŞ BAŞKANI ZEKİ GEDİK

En kazançlı:
1- Büyük sanayici, 2- Büyük ihracatçı, 3- Büyük tüccar, 4- Serbest meslek sahibi, 5- Özel sektörde yönetici.
En zararlı:
1- İşçi, 2- Emekli, 3- Memur, 4- Esnaf, 5- Küçük çiftçi.

BAĞ. OTOMOBİL-İŞ BAŞK. AYDIN ÖZEREN

En kazançlı:
1- Kaçakçılar, 2- Büyük ihracatçı, 3- Büyük tüccar, 4- Büyük çiftçi, 5- Serbest meslek erbabı.
En zararlı:
1- Emekli, 2- Ev hanımı, 3- İşçi, 4- Memur, 5- Esnaf.

PETROL-İŞ BAŞKANI CEVDET SELVİ

En kazançlı:
1- Kaçakçılar, 2- Banka ve bankerler, 3- Büyük ithalatçılar, 4- Büyük ihracatçılar, 5- Büyük tüccarlar.
En zararlı:
1- İşçiler, 2- Emekliler ve işsizler, 3- Memurlar, 4- Esnaf, 5- Küçük çiftçi.

Vaatler ve gerçekler

HÜKÜMET 19 ARALIK 1983 PROGRAMINDA NE VAAT ETTİ?	1 YILLIK İCRAATINDA NE KADARINI YAPTI?
Son üç aylık enflasyonun gidişi, şayet müdahale edilmezse 1984 için ciddi bir tehlike teşkil edecektir. Gittikçe hızlanarak artış gösteren bir enflasyonu düşürebilmek son derece zordur. 1984 yılı hedefi olan yüzde 25'lik enflasyon oranına ulaşabilmek bu sebeple ilave bir gayret ve fedakârlık gerektirecektir. (Sayfa 8)	Enflasyon 1984 yılı boyunca bir türlü kontrol altına alınamadı ve sonuçta 1984 için öngörülen yüzde 25'lik hedef "**yüzde 100'e yaklaşan yanılma payıyla**" yüzde 45-50 dolaylarına ulaştı. Bu arada ihracatı teşvik amacıyla TL'nın değerini dolara karşı hızla düşüren Özal hükümetinin, 1984 hedefine ulaşmak için hangi ölçüde "**gayret ve fedakârlık**" gösterdiği de soru işareti olarak ortada kaldı.
İlk hedefimiz, aşırı enflasyonu kontrol altına alarak, dar gelirlinin belini büken pahalılığı önlemektir. Enflasyonun olduğu her ülkede gelir dağılımı hep fakirin, dar gelirlinin aleyhine gelişmiştir. Enflasyonu yüzde 10'ların altına indirmedikçe, gelir dağılımını düzeltemeyiz. (Sayfa 11)	Enflasyon kontrol altına alınamadığına göre gelir dağılımının düzelmesi de yarınlara kaldı. Çeşitli göstergeler, gelir dağılımının bu yıl da hep fakirin, dar gelirlinin aleyhine geliştiğini gösteriyor. Yüzde 10'luk enflasyon ufukta görünmediğine göre, gelir dağılımının düzeleceğini ummak da şimdilik hayal.
Bugün Resmi Gazete'de yayımlanan kararlarla tasarruflara verilen net gelirin yüzde 32'den yüzde 52'ye çıkması mümkün olabilecektir. Diğer taraftan kredi maliyetlerinin yükselmemesi için kredilerden alınan yüzde 15'lik gider vergisi yüzde 3'e indirilmiştir. (Sayfa 21)	19 Aralık 1983'te belirlenen faiz oranları, umulduğu gibi düşürüleceğine birkaç kez yükseltilince 3 ay ihbarlı hesaba para yatırıp her üç ayda bir faiziyle birlikte üç ay ihbarlı hesabı yenileyen tasarruf sahibi bir yıl içinde gerçekten yüzde 52 net gelir sağlamış oldu. Kredi faizleri ise inmedi, yükseldi.
Nasırlı ellerinden, göz nuru ve alın terinden tanıdığımız ortadirek, alacağımız tedbirlerle toplumumuzun güçlendirilmeye en layık kesimidir. Çiftçisi aç, işçisi perişan, memur ve esnafı sefalete itilmiş bir toplumun geleceği olmaz. Ortadireğin sağlıklı ve dengeli gelişimini, sosyal problemlerimizin hafifletilmesinin en önemli şartı kabul ediyoruz. (Sayfa 26)	"**Nasırlı ellerinden, göz nuru ve alın terinden**" tanıdığımız ortadireğin durumu düzelmek bir yana, aynı geliri elde edebilmek için elleri daha da nasırlaştı, daha fazla göz nuru dökmesi gerekti. "**Ortadireğin sağlıklı ve dengeli gelişimini, sosyal problemlerin hafifletilmesinin en önemli şartı**" olarak gören hükümete göre şimdi sosyal problemler **hafifledi mi, ağırlaştı mı acaba?**
Enflasyonun önlenmesi için: a) Para arzı ekonominin gelişmesine paralel olarak dikkatli bir şekilde izlenecek, diğer bir deyişle yeterli para politikası izlenecek. b) Bütçe açıkları makul düzeyde tutulacak. c) İthalatta kademeli olarak liberasyona gidilerek tüketicinin ucuz ve kaliteli mal alması temin edilecektir. (Sayfa 26-27)	Özellikle yılın ilk yarısında para politikasında hedefler tutmadı ve bunun sonucu olarak emisyon ikinci yarıda trilyona doğru tırmandı. Bütçe politikası ise hedeften tamamen saptı. Yıl ortasında alınan büyük ek ödeneğe karşın 1984 bütçesinin trilyona yaklaşan bir "**fili açıkla**" kapanması bekleniyor. İthalatta kademeli liberasyonun etkisi ise ancak yılın son aylarında bazı gıda maddelerinin fiyatlarını dengelemeye yardımcı oldu. Tüm bu nedenlerle enflasyon cephesinde beklenen sonuç alınamadı ve enflasyon yüzde 50'lere doğru tırmandı.
Memur ve işçilerin faturaya bağlanmış harcamalarının belirli bir nispeti vergi iadesi şeklinde kendilerine geri verilecek, ücretten alınan vergiler zamanla azalınlacak, geçim indirimi değişen hayat şartlarına göre ayarlanacak; memur, işçi ve emeklilere ait gerçek ücretlerin sürekli iyileşmesi sağlanacaktır. (Sayfa 27)	Faturalı yaşam başladı. Memur, işçi ve emeklilerin maaşlarının yüzde 10'u kadar vergi iadesi alabilmeleri sağlandı. Ancak maaşlarının büyük bölümü kirayla eriyen en alt gelir grupları bu olanaktan pek yararlanamadı. Maaşları 30-40 bin ve üzerindekiler ise büyük ölçüde yararlandı. Ücretten alınan vergiler yılbaşında 5'er puan daha düşürülüyor. Geçim indirimi konusundaki vaatler gerçekleşmedi. [illegible] gerçek ücretleri düzelme[illegible]
Ekonomik gelişmeyi hızlandırmak maksadıyla ekonomiyi düzenleyen kanunlar bir paket halinde ele alınarak gerekli değişiklikler yapılacaktır. Sermaye Piyasası, Ticaret, Merkez Bankası, bankalar, borçlar, gümrük, vergi ve personel ile ilgili kanunlar bunlar arasındadır. (Sayfa 29)	Ekonomiye yakından ilişki [illegible] kanunlardaki yasal değişiklikler beklenen hızla gerçekleştirilemedi, bu konulardaki çalışmalar çoğunlukla hazırlık aşamasında kaldı. Sermaye piyasasında beklenen kıpırtı ancak Hazine bonoları ve kupon[illegible] gündeme gelirken "**sefalet bankacılık**" da 1985'e kaldı.
SÜRECEK	SÜRECEK

yanıklı tüketim mallarının hemen tümünde artışlar görülürken **"Üretim artmıyor"** demek zorlaşıyordu. Yatırımlarda değilse bile yatırım girişimlerinde bir kıpırdanma olduğu da bir gerçekti.

Ne var ki ekonominin candamarı olan finans kesimindeki gelişmeler hiç de iç açıcı görünmüyor, ertelenen sorunlar sürekli olarak yoğunlaşan tehlike sinyalleri veriyordu. Bu, özel kesimde olduğu kadar kamu kesiminde de kendisini gösteriyor, devlet çok kısa vadeyle ve cari banka faizinin de üstünde faizlerle halka borçlanırken gelecekteki gelirlerini de şimdiden ipotek altına sokuyordu. Bu olumsuz tablo ise enflasyonla mücadelenin ciddi bir şekilde ele alınacağına inanmayı zorlaştırıyordu. Acaba 1985 yılında da enflasyon, çoğu kimsenin tahmin ettiği gibi, hedeflerin çok üstüne çıkacak ve **"ortadirek"** tanımı içine sokulan işçi, memur, emekli, esnaf ve çiftçi kesimleri, yani halkın büyük çoğunluğu bir kez daha kemer sıkmanın **"acı tadını"** mı tadacaktı?

Sendikacı Uyuyor mu?

ŞÜKRAN KETENCİ — *13 aralık*

Türk-İş'in eski genel başkanı, şimdiki danışmanı, yıllarca birlikte çalıştığı eski ve yeni Genel Sekreter Sadık Şide'ye *"uyan"* çağrısı yapmış, *"Aktif davranın, işçinin emeği çar çur ediliyor, hakları gidiyor"* demiş.

Dün Milliyet'te okuduğumuz bu ilginç haberden birkaç dakika sonra, Testaş grevlerinin kalktığı haberi geldi. Enflasyonun yıl sonuna kadar % 50'ye varacağı kesinleşmişken, büyük küçük, güçlü güçsüz bütün sendikalar % 30 brüt ücret artışlı sözleşmelerin altına imza atıyorlar. Bunun bir de işçinin gerçek ücretine yansıması, işçiyi asıl etkileyen çarşı pazar, ev kirası artışları ile karşılaştırılmasından doğan daha büyük gerçek açığı var. Kıdem Tazminatı Fonu, işçi çıkarmaların tümden işveren keyfine kalması, geç emeklilik, SSK hastanelerinin açılması... Gündemde bir dizi işçi için yeni hak kaybı sırada. Kaybedilen hakların kazanımı bir düş gibi..

Yıllarca birlikte çalışmış, nitelikleri bize göre çok farklı olmayan Sayın Tunç ile Şide arasındaki bu uçurum nereden doğdu? Olanlara, çıkan sonuçlara bakılırsa sendikacılar, gerçekten derin bir kış uykusunda. İşçi çıkarlarının savunulması, sorumluluğu açısından *"gaflet, delalet, hıyanet içindeler"* bile denebilir. Hepsi olabilir mi? Neden, niçin, nasıl?

İlginç bir rastlantı, birkaç dakika sonra, Türk-İş içinde bütün üst kademe yöneticilerini çok yakından tanıyan, içlerinde görev yapan bir dost uğradı. Birlikte sesli düşündük... Yalansa söyleyenlerin günahı boyunlarına. Testaş grevinin bir tür *"şantaj"* sözcüğü ile açıklanabilecek kapalı kapılar arkasındaki zorlama ile kaldırıldığının öyküsünü anlattım. Sendikacılardan bazılarının yasalara göre yöneticilik görevlerine son verdirilebileceği, grev fonlarının yeterli olmadığı, greve yardım yaptırılmayacağı, uzarsa çok yönlü kayıplara yol açabilecek zorlamalar karşısında imza atıldığına ilişkin duyduklarımı aktardım.

Sendikacı dost, şu anda büyük küçük, güçlü güçsüz bütün sendiaların benzer tehditler altında olduğunu örnekler ile açıkiadı. 2821 sayılı yasanın 47. maddesindeki geniş ve yoruma elverişli hükümlerden yararlanılarak sürdürülen benzer amaçlı denetimlerden söz ettik. Çıkar örgütü sendikaların işçiler tarafından gerçek denetimini sağlayacak sistem yerine, siyasal iktidar emrindeki görevlilere verilen geniş denetim yetkisinin nasıl çarpıtabildiğini örneklerle tartıştık. Sendikacının, kamuoyunu etkileyeceklerin, bu konudaki açmazına; *"sendikalarda işçi parasının çar çur edilmesine, sendika ağalığına arka çıkmama"* kaygısı ile *"siyasal şantaja"* dönüşebilecek yetkileri savunma gibi iki ucu da son derece tehlikeli ve sakıncalı duruma değindik.

İşçinin parasını koruma, sendika ağalığından kurtulma adına yasa ile alınan önlemlerden ilk çıkan uygulama sonuçları hiç de iç açıcı değildi. İkinci uca, ikinci büyük tehlikeye doğru yuvarlanıldığının somut kanıtları gün gün artıyor. Bakanlık denetimleri sonucunda birçok sendika mahkemeye verilmiş durumda. Ortada *"ağalık, işçinin parasının çar çur edilmesi"* varsa, nasıl karşı çıkarsınız? Ancak, *"Neden... toplantısına çiçek yolladınız? Personelinize bayramda şeker verdiniz? Tatil köyü yapıyormuşsunuz. Benim halım yok, üst kuruluşunuza halı almışsınız? ..semineri sendikanın amacına uygun düşmüyor.."* gibi konular suçlama gündemi oluyorsa, bu işçinin hakkının korunması değil, sendikaların, sendikacıların işlevlerini yapamaz konuma düşürülmesi olur.

Yasanın, *"Sendika harcamalarının sendika organ kararlarına uygunluğu"* sınırında kalması gereken idari denetim yetkisini çok geniş ve yoruma elverişli bırakmasının, çok olumsuz ilk uygulama sonuçlarının, sendikacılar dünyasında bir tür *"şantaj"* etkisi yaptığını anlatan sendikacı dost, son durumu birkaç cümle ile özetliyor:

"Sendikacılar, bu denetimlerden öylesine yıldılar ki, bırakınız sendikal mücadeleyi, göze batmamak için arada bir yapılabilen iyi sözleşmelerini dahi açıklamaktan korkar oldular. Denetim, işçi haklarının savunulmasına karşı en etkin bir silaha dönüştü."

Sendikacı dost devamla, sendikaların üst kademelerinde görev yapan etkin bütün profesyonel yöneticiler için, yine yasa gereği en fazla 1,5-4,5 yıllık bir görev süresinin kaldığını hatırlatıyor. Bu nedenle de büsbütün, görev dönemlerini *"kazasız belasız atlatma"* kaygısı içine düştüklerini, kıpırdamaktan korkar olduklarını belirtiyor.

Bilmem bize göre aynı sendikacılık anlayışının temsilcileri Sayın Tunç ile Şide arasında doğmuş gibi görünen uçurumu açıklamak için daha başka nedenler aramaya gerek var mı?

Kıbrıs İçin Zirve İyi de...

HASAN CEMAL — *14 aralık*

Kuşkuculuk, mesleğimize damgasını vuran en temel özelliklerden biri sayılabilir. Gazeteci, gözler önünde olanlardan çok, genellikle perde arkasında olup biteni merak eder. Açıkça *söyleneni* değil de *söylenmeyeni,* veya öyle söylenmiş olmasının nedenini, niçinini anlamaya gayret eder. Bazen de *konuşanı* umursamaz, onu öyle *konuşturanı* araştırmaya koyulur. Karanlıkta kalanı gün ışığına çıkarmak başlıca işlevidir gazetecinin. O gün yazamasa bile, bir gün gelir yazarım diye çabasını sürdürmekten geri kalmaz...

İşte biraz da bu nedenlerle olacak, gerçek gazeteci dünyanın her yerinde aynıdır ve sanki bir tarafında bir şey varmışçasınca sürekli kıpır kıpır, huzursuz bir insandır. Su yüzüne vuranla yetinmediği, dipte ne var ne yok diye habire *karıştırdığı* için de kendisine pek öyle sempatiyle bakılmaz gazeteci milletinin. Ama bu böyledir diye biz de kuşkuculuğumuzu elden bırakacak değiliz ya...

İsterseniz, bu tutumumuza uygun düşen bir örneği sergilemeye çalışalım.

Kıbrıs'ta zirve kararı alındı. Yıllar sonra Kipriyanu ile Denktaş 17 ocakta yeniden bir masada buluşacaklar. Soruna barışçı yollardan çözüm bulabilmek için tarafların müzakere masasına oturmaları, diyalog arayışına girmeleri genel olarak *olumlu* bir gelişmedir.

Pek iyi, pek güzel de, bu zirve kararı nasıl alındı? Birinci sorumuz bu. İngilizlerin The Economist dergisi de aynı soruyu kendine yöneltip şöyle vermiş yanıtını:

"Türkiye, Kıbrıs konusunda birdenbire neden bu kadar esnek tutuma girdi? ABD'nin baskısının bu konuda rol oynayan etkenlerden biri olduğu açık..."

Kıbrıs'a dönük pek çok şey öteden beri kapalı kapılar ardında cereyan ettiği için bu kadar kesin dil kullanmak olanağından yoksunuz.

Ama son yedi sekiz aylık gelişmeler şöyle bir anımsanacak olursa, Kıbrıs'la ilgili tablonun belirginleşmediği söylenemez.

Mart ve nisan aylarında Amerikan Kongresi'nde Türkiye'ye askeri yardımın Maraş koşuluna bağlanması yolunda adım atılmıştı. O zaman Ankara'dan esen havayı gayet iyi hatırlıyoruz. Şöyleydi:

"Türk tarafı mesela Maraş'ı vermeyi kabullenmiş bile olsa, askeri yardım böylesi bir koşula bağımlı kılındıktan sonra, acaba Türkiye'de hangi iktidar böyle bir ödünü vermeye kalkışabilir..."

Bir bakıma denilmek isteniyordu ki, Amerikan Kongresi'nde ne yardım kısılsın, ne de koşula bağlansın; o zaman Türk tarafı *esnek* bir tutuma yönelebilir...

Bu da olmadı değil.

Önce Türkiye'ye yardım paketi, Kongre'den koşulsuz ve kısıntısız çıktı denilebilir.. O arada, KKTC'nde anayasa referandumu ve seçimler belirsiz bir tarihe erteleniverdi. Daha sonra BM Genel Sekreteri Cuellar aracılığıyla New York'ta Denktaş ile Kipriyanu arasında dolaylı diyalog başladı... Başkan Reagan'la Cumhurbaşkanı Evren arasında teati edilen karşılıklı mesajlarla Kıbrıs'ta çözüm için Türk tarafının *esnek* tutumunun önemi vurgulandı... Ve sonra Denktaş, bugüne değin sergilemiş olduğu en uzlaşıcı tavra yöneldi...

Bu konuda, arkadaşımız Ufuk Güldemir'in Washington'dan göndermiş olduğu haberin şu satırlarını da okuyalım:

"Kıbrıs sorununda ilerleme kaydedilmesi, Washington'da yönetim çevrelerinde memnunlukla karşılandı. Konuya ilişkin sorularımızı yanıtlayan Dışişleri Bakanlığı'nın üst düzeydeki bir yetkilisi, çözümü kolaylaştıracak esnekliği sağlamak için bir süreden beri Ankara ile temasta bulunduklarını, ancak son bir yıldır beklenmediği kadar esneklikle karşılaştıklarını belirtti. Aynı yetkili, Ankara'nın Kıbrıs sorununun çözümünün ısrarla üstüne eğilmesinin nedenleri konusunda şu görüşleri savundu: Ankara, ekonomisini düzlüğe çıkarmaya dönük arayışlarını dış politikasına yansıtmak istiyor. Oysa, Kıbrıs ve Ege sorunu bu amaç açısından büyük bir handikap. Amerikan Kongresi'nde ne zaman Türkiye'nin çıkarları söz konusu olsa, Türkiye'nin karşısına Kıbrıs sorunu çıkıyor..."

Çok açık değil mi?... Ve özellikle Özal yönetiminin tutumuna dönük yerinde bir teşhis değil mi?..

Zirveye giden yolu, Amerikan yönetiminin tutumu ile Türk tarafının *esnekliğinin* açmış olduğu anlaşılmıyor mu?..

Bunda kuşkumuz yok.

Ayrıca, herhangi bir uzlaşmada ödünlerden hareket edilmesi de son derece doğaldır.

Kuşkularımız bir başka noktada toplanıyor. Zirve dostlar alışverişte görsün türünden olur, Türk tarafının vermiş olduğu ödünler de, herhangi bir karşılık alınmaksızın, Rumların cebine kâr kalırsa ne olacaktır?.. Sayın Denktaş, *"Görüşmeler kesilirse tavizler de kalkar"* demiş...

Sanmıyoruz.

Kuşkularımızı korumakla birlikte, zirvenin Kıbrıs Türklerine yönelik faturasının ağır olmamasını ve Kıbrıs'ta barışçı bir çözüme katkıda bulunmasını dileyelim.

23 aralık

Vaatler ve Gerçekler

13-14 aralık

HÜKÜMET, 19 ARALIK 1983 PROGRAMINDA NE VAAT ETTİ?

Son üç aylık enflasyonun gidişi, şayet müdahale edilmezse 1984 için ciddi bir tehlike teşkil edecektir. Gittikçe hızlanarak artış gösteren bir enflasyonu düşürebilmek son derece zordur. 1984 yılı hedefi olan yüzde 25'lik enflasyon oranına ulaşabilmek bu sebeple ilave bir gayret ve fedakârlık gerektirecektir. (Sayfa 8)

İlk hedefimiz, aşırı enflasyonu kontrol altına alarak, dar gelirlinin belini büken pahalılığı önlemektir. Enflasyonun olduğu her ülkede gelir dağılımı hep fakirin, dar gelirlinin aleyhine gelişmiştir. Enflasyonu yüzde 10'ların altına indirmedikçe, gelir dağılımını düzeltemeyiz. (Sayfa 11)

Bugün Resmi Gazete'de yayımlanan kararlarla tasarruflara verilen net gelirin yüzde 32'den yüzde 52'ye çıkması mümkün olabilecektir. Diğer taraftan kredi maliyetlerinin yükselmemesi için kredilerden alınan yüzde 15'lik gider vergisi yüzde 3'e indirilmiştir. (Sayfa 21)

Nasırlı ellerinden, göz nuru ve alın terinden tanıdığımız ortadirek, alacağımız tedbirlerle toplumumuzun güçlendirilmeye en layık kesimidir. Çiftçisi aç, işçisi perişan, memur ve esnafı sefalete itilmiş bir toplumun geleceği olmaz. Ortadireğin sağlıklı ve dengeli gelişimini, sosyal problemlerimizin hafifletilmesinin en önemli şartı kabul ediyoruz. (Sayfa 26)

Enflasyonun önlenmesi için:
a) Para arzı, ekonominin gelişmesine paralel olarak dikkatli bir şekilde izlenecek, diğer bir deyişle yeterli para politikası izlenecek.
b) Bütçe açıkları makul düzeyde tutulacak.
c) İthalatta kademeli olarak liberasyona gidilerek tüketicinin ucuz ve kaliteli mal alması temin edilecektir. (Sayfa 26-27)

Memur ve işçilerin faturaya bağlanmış harcamalarının belirli bir nispeti vergi iadesi şeklinde kendilerine geri verilecek, ücretten alınan vergiler zamanla azaltılacak, geçim indirimi değişen hayat şartlarına göre ayarlanacak; memur, işçi ve emeklilere ait gerçek ücretlerin sürekli iyileşmesi sağlanacaktır. (Sayfa 27)

Ekonomik gelişmeyi hızlandırmak maksadıyla ekonomiyi düzenleyen kanunlar bir paket halinde ele alınarak gerekli değişiklikler yapılacaktır. Sermaye piyasası, ticaret, Merkez Bankası, bankalar, borçlar, gümrük, vergi ve personel ile ilgili kanunlar bunlar arasındadır. (Sayfa 29)

Sadece yurt dışına sermaye çıkışı kontrol altında tutulacak, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu'na dayalı 17 sayılı kararın geri kalan bölümü tümüyle gözden geçirilecek, yurt dışına çıkış, ihracat ve ithalat serbest hale getirilecektir. (Sayfa 29-30)

İthalat listeleri incelenerek uygun görülen mallar liberasyona aktarılacaktır. İthalatta tahditler kaldırılacak, ithali yasak mallar belli bir program dahilinde azaltılacaktır. (Sayfa 30)

İktidar dönemi içinde konvertibiliteye geçilecektir. (Sayfa 30)

Vergiler adil, genellikle herkesin verebileceği nispette olacak ve böylelikle vergi kaçakları azalacaktır. (Sayfa 31)

Tarım ürünleri destekleme politikasında çiftçimizin alın terinin karşılığı olan fiyatların verilmesi kadar, ödemelerin zamanında yapılmasını da aynı derecede önemli görüyoruz. (Sayfa 33)

Sanayide devlet tekelleri dahil ütün tekellerin kaldırılmasını hedef alıyoruz. (Sayfa 36)

Kamu iktisadi teşebbüslerinin tedricen millete devredilmesini uygun buluyoruz. Bir yandan uzun olan bu hedefe varmaya çalışırken, diğer yandan da KİT'lerin kârlı ve verimli işletmeler haline getirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. (Sayfa 38-39)

Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmak üzere geri kalmış bölgelerin geliştirilmesi ve bölgelerarası farklılıkların azaltılması amacıyla bu yörelerdeki yatırımlar teşvik edilecek, altyapı geliştirilecek, bu yörelerde çalışan yönetici ve memurların tatminkâr ücret almaları sağlanacaktır. (Sayfa 40)

İktisat politikamızda ihracatın çok önemli bir yeri olacak, ihracatın geliştirilmesi için iç ve özellikle dış finansman kaynaklarını artırıcı, ihracatı kolaylaştırıcı tedbirlere ağırlık verilecektir. (Sayfa 44)

Tüketicinin korunmasını en güvenilir şekilde sağlayacak unsurların başında ticaret sektörünün sağlıklı çalışması gelir. Bu amaçla sağlam rekabet şartlarının teşekkülüne çalışılacaktır. Böylece tüketiciye her mevsimde kaliteli, yeterli ve istikrarlı fiyatla mal ve hizmet arzetmek mümkün olabilir. (Sayfa 45)

Önümüzdeki 5 yıl içinde ülkemize gerek Batı, gerekse Ortadoğu'nun zengin ülkelerinden ciddi bir sermaye akımı cezbetmek mümkündür. (Sayfa 55)

Konut inşaatı, el sanatları, halıcılık, dokumacılık ve benzeri ev endüstrileri gibi, işgücü ihtiyacının fazla olduğu emek - yoğun alanların teşvik edilmesi istihdam imkânlarını artıracaktır. İşsizliğin yoğun olduğu bölgelerde altyapı projelerine ağırlık verilerek yeni istihdam imkânları geliştirilecektir. İç tasarrufların artırılarak yatırımlara dönüşmesi ve ihracatın teşviki işsizliğin çözümünde önemli rol oynayacaktır. (Sayfa 55)

En önemli meselelerimizin başında gelen konut so-

runundа en önemli konu finansmandır. Konut kredilerinin bütün ticari bankalara yaygınlaştırılması sağlanacak, yapı tasarruf hesapları teşvik edilerek ödeme süresi ve miktarları yönünden makul esaslara bağlanacak, bütçe dışı kaynaklara dayalı bir KONUT FONU kurulacaktır. Vatandaşların konut sahibi olmalarını teşvik için konut alım satımı ve kira gelirleriyle ilgili vergiler azaltılacak, vergi muafiyeti getirilecektir. Toplu konut yapımını hızlandırmak ve vatandaşın kendi evini kolaylıkla yapabilmesine olanak sağlamak üzere devletin konut arsası tahsisini veya bunun için gerekli desteği sağlamasını öngörüyoruz. Kiranın büyük yük haline geldiği memur ve işçilerin konut sahibi olmaları teşvik edilecektir. (Sayfa 60)

1 YILLIK İCRAATINDA NE KADARINI YAPTI?

Enflasyon 1984 yılı boyunca bir türlü kontrol altına alınamadı ve sonuçta 1984 için öngörülen yüzde 25'lik hedef **"yüzde 100'e yaklaşan yanılma payıyla"** yüzde 45-50 dolaylarına ulaştı. Bu arada ihracatı teşvik amacıyla TL'nin değerini dolara karşı hızla düşüren Özal hükümetinin, 1984 hedefine ulaşmak için hangi ölçüde **"gayret ve fedakârlık"** gösterdiği de soru işareti olarak ortada kaldı.

Enflasyon kontrol altına alınmadığına göre gelir dağılımının düzelmesi de yarınlara kaldı. Çeşitli göstergeler, gelir dağılımının bu yıl da hep fakirin, dar gelirlinin aleyhine geliştiğini gösteriyor. Yüzde 10'luk enflasyon ufukta görünmediğine göre, gelir dağılımının düzeleceğini ummak da şimdilik hayal.

19 Aralık 1983'te belirlenen faiz oranları, umulduğu gibi düşürüleceğine birkaç kez yükseltilince 3 ay ihbarlı hesaba para yatırıp her üç ayda bir faiziyle birlikte üç ay ihbarlı hesabı yenileyen tasarruf sahibi bir yıl içinde gerçekten yüzde 52 net gelir sağlamış oldu. Kredi faizleri ise inmedi, yükseldi.

"Nasırlı ellerinden, göz nuru ve alın terinden" tanıdığımız ortadireğin durumu düzelmek bir yana, aynı geliri elde edebilmek için elleri daha da nasırlaştı, daha fazla gör nuru dökmesi gerekti. **"Ortadireğin sağlıklı ve dengeli gelişimini, sosyal problemlerin hafifletilmesinin en önemli şartı"** olarak gören hükümete göre şimdi sosyal problemler **hafifledi mi, ağırlaştı mı** acaba?

Özellikle yılın ilk yarısında para politikasında hedefler tutmadı ve bunun soncu olarak emisyon ikinci yarıda trilyona doğru tırmandı. Bütçe politikası ise hedeften tamamen saptı. Yıl ortasında alınan büyük ek ödeneğe karşın 1984 bütçesinin trilyona yaklaşık bir **"fiili açıkla"** kapanması bekleniyor. İthalatta kademeli liberasyonun etkisi ise, ancak yılın son aylarında bazı gıda maddelerinin fiyatlarını dengelemeye yardımcı oldu. Tüm bu nedenlerle enflasyon cephesinde beklenen sonuç alınamadı ve enflasyon yüzde 50'lere doğru tırmandı.

Faturalı yaşam başladı. Memur, işçi ve emeklilerin maaşlarının yüzde 10'u kadar vergi iadesi alabilmeleri sağlandı. Ancak maaşlarının büyük bölümü kirayla eriyen en alt gelir mensupları bu olanaktan pek yararlanamadı. Maaşları 30-40 bin ve üzerindekiler ise büyük ölçüde yararlandı. Ücretten alınan vergiler yılbaşında 5'er puan daha düşürülüyor. Geçim indirimi konusundaki vaatler gerçekleşmedi. Sabit gelirlinin gerçek ücretleri düzelmedi, aksine bozuldu.

Ekonomiyi yakından ilgilendiren konulardaki yasal değişiklikler beklenen hızla gerçekleştirilemedi. Bu konulardaki çalışmalar çoğunlukla hazırlık aşamasında kaldı. Sermaye piyasasında beklenen kıpırtı ancak Hazine bonoları ve köprü senetleriyle gündeme gelirken **"şeffaf bankacılık"** da 1986'ya kaldı.

Bu madde hemen hemen tümüyle gerçekleşti. Türk Parasını Koruma Kanunu değiştirilerek basitleşti. Cepte yabancı para taşıma yasağı kalktı. Yurt dışına turistik çıkışlarda tahdit kalktı. Bankalarda döviz tevdiat hesabı açılmasına izin verildi. İhracat ve ithalatın serbestleştirilmesi yolunda adımlar atıldı.

İthalat rejimi büyük ölçüde değişti. Birçok malın ithali serbest bırakıldı. İthalat, yerli piyasayı düzenleyen bir silah olarak zaman zaman kullanıldı. Ancak oligopol yapıdaki bazı sanayi dallarında gücü yetebilen, gümrük duvarlarını indirtmeyerek kendini korumayı sürdürdü.

Henüz geçilmedi. Ama adımlar atıldı.

Vergide adalet sağlanamadığı gibi kaçaklar da azaltılamadı ve vergi geliri düştü. Atılan önemli adım KDV'nin yasalaşması oldu.

Üretici genelde memnun kalmadı. Mazot ve gübre fiyatlarındaki artış üreticinin girdi maliyetlerini yukarı çekti. Peşin ödeme vaadine rağmen yarısı peşin, gerisi vadeli ödemeler üreticiyi zora soktu.

Tekellerin kaldırılmasına devlet tekellerinden başlandı. Çay tekeli kaldırıldı. Özel sektör tekellerinin kaldırılması vaadi ise hazırlık aşamasında kaldı. Antitekel yasası henüz çıkmadı.

KİT'lerin **"millete devrine"** henüz başlanmadı. KİT'ler verimli hale de getirilemedi, ama bol bol zam yapılarak bir kısmının kârlı çalışması sağlandı. KİT'lerin üst yönetimlerinde kadro değişiklikleri oldu.

Doğu ve güneydoğuda yatırımları teşvik için bazı kararlar alındı. Ancak bu kararlara rağmen sanayici doğuya gitmeye pek istekli gözükmedi. Doğuda çalışacak personele vergi muafiyeti getirilerek ücretler yukarı çekildi.

İhracat, Özal hükümetinin **"iktisat"** politikasında gerçekten de çok önemli, belki de enflasyondan da önemli yer tuttu. Ancak ihracatın gelişmesi için vaat edilen finansmanda iç kaynak artışı sağlanamadı, tam aksine azaltıldı. Dış finansmanda ise ihra-

catçılar kendi başlarının çaresine baksınlar dendi. İhracatın teşvikinde en güçla araç, hızla düşürülen kurlar oldu.

Tüketicinin korunması yolunda mesafe alınamadı. Bu konuya ilişkin yasa çıkmadı. Rekabet ortamı ise parmakla sayılabilecek birkaç malla sınırlı kaldı.

Fiyat artışlarının yarattığı bulanık ortam tüketicinin aleyhine oldu.

Gerek Batıdan, gerekse Ortadoğu'dan gelen yabancı heyet trafiği büyük ölçüde arttı. Ancak yabancı sermaye girişinde kayda değer bir artış olmadı.

Konut sektöründe küçük çaplı bir kıpırdanmanın dışında önemli bir gelişme olmadı. El sanatları ve halıcılık gibi emek-yoğun alanlarda teşvikler hazırlık safhasında kaldı. İşsizliğin azaltılması bir yana arttığı görüşü ağırlık kazandı.

Konut Fonu oluşturuldu. Ancak kooperatifler ve bazı yarım kalmış inşaatlar dışında yaygın bir biçimde çalışmaya başlamadı. Ferdi kredi getirildi. Konut alımında tarafların cebinden çıkan para konut değerinin yüzde 13'ünden yüzde 8'ine indi ve ad değiştirerek vergiyken harç oldu. Kira gelirlerinin vergisi azaltılmadı, muafiyet gelmedi. Konut kredileri ticari bankalara yaygınlaştırılamadı. Devlet konut arsası tahsis etmedi.

Birinci Yılın Özeti...

HASAN CEMAL — *15 aralık*

Önce ekonomiye dikiş tutturabilmek... Başbakan Özal'ın öncelikli hedefi budur. Sağın en ağırlıklı temsilcisi olarak, ANAP'in siyasal yelpazedeki yerini garantilemesi ancak bu yolla mümkün olabilecektir. Bunun gayet iyi bilincindedir Sayın Özal. Günlük deyişle *malı götürebilmesi* için ekonomide *başarı* kazanması, olmazsa olmaz bir koşul olarak gözükmektedir. İşte bu nedenledir ki ANAP lideri, hemen her şeyini bu hedefe göre ayarlamaktadır. Özal hükümetinin birinci yılı değerlendirilirken bu noktayı özellikle göz önünde tutmakta yarar vardır.

★

Alalım dış politikayı...

Yunanistan'la sürtüşmekten özenle kaçınmak... Ege'de Atina'nın oldubittilerine karşı gerilim yerine yumuşamayı amaçlamak... Karşılıksız da kalsa *zeytin dalı* politikasını sürdürmek... Kıbrıs'ta olağanüstü esneklik ve ödünler... Ortadoğu'da belli bir dengeyi korumakla birlikte oluşmakta olan *ılımlı mihvere* daha bir yakınlık... En alt düzeyde de olsa İsrail'le ilişkileri sürdürmekten yana olduğunu usturuplu biçimlerde göstermeyi zaman zaman ihmal etmemek... NATO'da sorun çıkarmayı Papandreu'nun tekeline bırakmak...

Özal dış politikasının bu özellikleri Ankara-Washington ilişkilerinin *sıcak* tutulmasını sağlayabilecektir. Şu ya da bu nedenle Amerika ile ilişkilerin bozulmasından özenle uzak durmak çabası içindedir Özal yönetimi. Dış politikasında adımlarını ona göre ayarlamaktadır.

Neden?

Ekonomide dikiş tutturabilmek için Amerikan desteğine inanmaktadır Sayın Özal. 1975-1978 Amerikan silah ambargosunun ekonomik alanda yarattığı olumsuzluklar aklına gelmektedir belki de...

★

Sayın Ozal'ın dış politikada gerilimsiz, çatışmadan uzak kalmak isteyişinin bir başka nedeni daha vardır. Türkiye, önümüzdeki yıl 2.6 milyar doları orta ve uzun, 700-800 milyon doları kısa vadeli olmak üzere toplam 3.3 milyar dolar dış borç ödemek durumundadır... Ve bu nedenle de Özal hükümetinin dış kredi ve kaynağa gereksinimi büyüktür. Yine bunu sağlayabilmek için bir yandan *"ekonomik tabuları yıkan"* modelini sürdürmek, öte yandan dış ödemeler dengesinde olumluya doğru seyri korumak zorundadır. Ve bu amaçla, dışsatımda sıçramayı 1985'te devam ettirmek, Özal açısından yaşamsal önem taşımaktadır.

Ve Özal, dışsatımı bu yıl olduğu gibi gelecek yıl da ne pahasına olursa olsun artırmaya gayret edecektir. Bunu yaparken de, ne Türk parasının pul olmasına, ne de ortadireğin gözünün yaşına bakacaktır.

★

Demokratik hak ve özgürlüklere gelince...

12 Eylül'ün belirlemiş olduğu rejim çerçevesinin Özal yönetimini rahatsız ettiğini sanmıyoruz. Bir *geçiş döneminin* kaçınılmaz sıkıntılarını zaman zaman kendileri de yaşamakla birlikte, bunun abartılacak bir şey olmadığı kanısındayız.

İşçi cephesi olağanüstü sakindir. Yasalar, sendikaları son derece uysallaştırmıştır... Üniversitelerin neredeyse liselerden farkı kalmamış gibidir. Örneğin bir öğretim üyesine, Gökova konusunda demeç vermek için, *"avukatıma danışayım, rektörlükten izin alın"* dedirtebilecek kadar kopkoyu bir hava egemendir üniversitelere... Parlamento içi muhalefet partilerinin durumu ortadadır. Zaman zaman Özal, *"Erken seçime giderim ha"* deyip, seçmen tabanını neredeyse tümüyle yitirmiş olanların diklenmelerini önleyebilmektedir. DYP ile SODEP ise zaten parlamento dışıdırlar ve *alternatif* oluşturabilmelerine daha hayli zaman var gibidir... İş çevrelerinden kimi zaman *çatlak sesler* yükselse de, Özal'ın bunları o denli ciddiye aldığı söylenemez; çünkü, kendisini bugün için hem rakipsiz görmekte hem de iş çevrelerinin içinden geldiği için onların ciğerini bildiği kanısındadır. Ayrıca uygulamakta olduğu modele işadamlarının genel olarak bir itirazları da baştan beri yoktur zaten...

Uzun lafın kısası, Sayın Özal'ın tek kale maç yaptığı söylenebilir. 12 Eylül'ün *özel* koşullarının ürünü olan bu ortam, bir bakıma ANAP ile Özal'ın bu-

gün için alternatifsizliğini vurgular gibidir. Bu yüzden Sayın Özal, 1982 Anayasası'ndan da, onun öngördüğü rejimden de, sanırız, memnundur. Ekonomik modelini uygulayabilmek açısından bu yasal çerçevenin, Sayın Özal'ın işini bir hayli kolaylaştırdığını herhalde kendisi de yadsımıyordur. Her ne kadar o dönemin siyasal sorumluluğundan sıyrılmak istiyorsa da...

★

Sayın Özal'ın bir yıl önceye göre yıprandığı bir olgudur. Bütün kamuoyu yoklamaları da bu olgunun altını kalınca çizmektedir. Ekonominin bir türlü dikiş tutmayışı ve olağanüstü hayat pahalılığı bu duruma yol açmıştır.

Ama ne var ki Sayın Özal ile ANAP'ı hâlâ *"tek"*-tir; rakiplerinin ağırlığı ise henüz siyaset sahnesinde tam anlamıyla hissedilebilmiş değildir.

Bu durumun da verdiği cesaretle, Sayın Özal ve ekibi, birinci yıllarında olduğu gibi 1985'te de kendi bildikleri yolda her ne pahasına olursa olsun yürümek niyetindedirler.

Birinci yıl parlak değildir. Özellikle çalışan kitleler ve demokrasi açısından...

İkinci yıl konusunda da bizi iyimserliğe sevkedici işaretler pek yok ortalıkta. Bu bakımdan 1985'in de 1984'ten daha kolay geçebileceği kanısını taşımıyoruz ne yazık ki...

İşin Doğrusunu Aramak

OKTAY AKBAL — *15 aralık*

"Türklerin M.Ö. 4. asırdan başlayarak üç kıt'a üzerinde çeşitli dönem ve bölgelerde hukuki - siyasi manâda birer *'devlet'* vasfını haiz kurdukları teşekküllerin sayısı meselesi bugüne kadar kesinlik kazanmamış durumdadır. Vaktiyle, kimin veya kimlerin bu seçimde hangi kıstaslara dayanmak suretiyle ileri sürdüğü ve sonradan da Cumhurbaşkanlığı Forsunda yıldızlarla simgelenen meşhur 16 Türk devleti diye bir mesele mevcuttu."

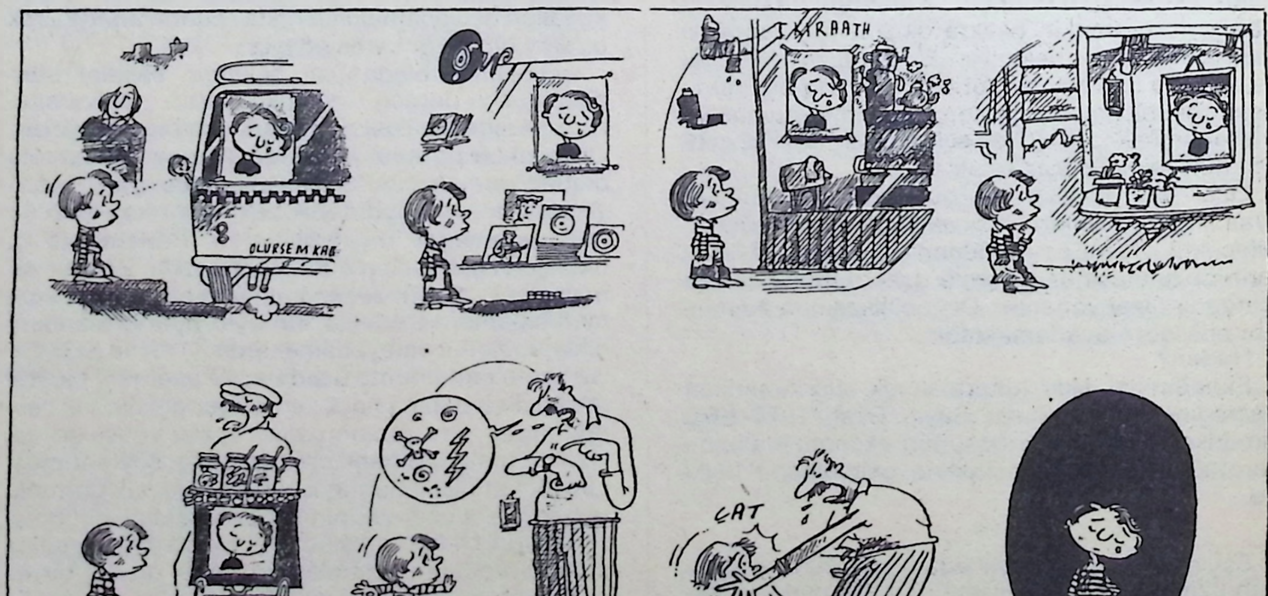
Doç. Dr. Abdülkadir Donuk *'Tarihte Kurulan Türk Devletleri"* adlı yazısına böyle başlamış (Bk. *'Türk Kültürü'* dergisi Sayı: 249, Ocak 1984).

Dili baştanbaşa eski sözcüklerle dolu olan yazı! "Yaşamayan Türkçenin" yandaşlarından genç bir tarihçinin kaleminden çıkmış olduğu belli! İlginç bir konuyu ele almış, benim de savunduğum, tarihçilerden yanıt beklediğim bir soruna değinmiş...

Doçent Donuk der ki, *'tarihte imparatorluk, devlet, beylik, atabeylik, hanlık'* biçiminde kurulan Türk topluluklarının sayısı 120'ye yakındır, ayrıca Cumhurbaşkanlığı forsunda yer alan Batı Hun İmparatorluğu ile Avrupa Hun İmparatorluğu aynı devlettir. Altınordu devletini bir Türk devleti diye benimsemek de ayrı bir yanlıştır, çünkü bu devlet *"tipik bir Moğol devletidir."*

Tarihte Türklerin kurmuş oldukları -ya da böyle varsayılan- devletlerin dökümünü sayın doçent şöyle yapmış: 11 imparatorluk (nedense Osmanlı İmparatorluğu'nu unutmuş, onunla 12 imparatorluk oluyor); 38 devlet; 34 beylik; 4 atabeylik; 17 hanlık (ki buna Kafkasya'daki Şeki, Karabağ vb. hanlıklar sokulmamış!), 4 cumhuriyet... Hepsini toplarsak 139 'devlet' eder!...

Demek ki, bu konuda yazdıklarımın -hiç değilse

bir bölümünün- gerçeklere uygunluğu bir tarihçimizin tanıklığıyla ortaya çıkmış oluyor.. Niye 139 devlet kurmuş sayılmıyoruz? Belki daha da çok!.. Bugün bir Türkiye Cumhuriyeti var; ötekiler tarihin yapraklarında kalmış. Geçmişle övünmek insanlara vergi bir duyarlılıktır, ama böyle övünmelerin tadını kaçırmak yarardan çok zarar verir. O zaman da çıkar derler ki, demek sen 138 devleti batırdın, bunca övünç verecek ne var?

Upuzun bir liste vermiş Doçent Donuk. Burada hepsini anmak gereksiz. Önemli olan 16 Türk devleti kurduk diye övünmenin, bu devletlerin simgelerini Cumhurbaşkanlığı forsuna almanın, daha sonra da bu 16 devlete birer 'bayrak' yakıştırmanın anlamsız olduğudur. Övüneceksek 16 devletle değil, 138 devletle övünelim, 138 tane bayrak yakıştıralım. Forslara da 138 yıldız konduralım...

Bu, 16 devlet bayrakları ne zaman ortaya çıktı, kimler çıkardı? Cumhurbaşkanlığı bayrağına bu 16 yıldız ne zaman takıldı? Cumhurbaşkanlığı makamının arkasına bu 16 devletin *'yakıştırma'* bayraklarını kim koymayı düşündü? Bilmiyorum. Anımsadığım kadarıyla Atatürk, İnönü dönemlerinde bu 16 bayrak hiçbir yerde görülmezdi. Bayar döneminde, Gürsel döneminde de yoktu sanırım. Bu konuyu iyi bilenlerin gerekli aydınlatmayı yapmaları gerekmez mi?

Duyuyorum, kimi yerlerde, kimi kişiler -özellikle okullarda, yüksekokullarda kimi öğretmenler- bu *'bayrak'* sorununa el attığım için beni kınıyorlarmış... Ne gereği var böyle şeyleri karıştırmanın, diyorlarmış. Ben, yazar olarak, her işin, her konunun derinliğine araştırılmasından, incelenmesinden yanayım. Hiçbir şeyi kanıtlamadan, belgelere dayandırmadan benimsememeliyiz. Gerçeklere aykırı savları, görüşleri hemencecik kabullenmemeliyiz.

Şu bayraklar konusu yaşamsal bir sorun mudur? Değil... Daha önemli ne konular var. Ama yakıştırma simgeleri eski bayraklarımız bunlardır diye genç kuşaklara öğretmeye kalkışmanın, *"Biz vaktiyle 16 devlet kurduk"* (oysa bu devletlerin sayısı çok daha fazla...) diye övünmenin anlamsızlığını, yanlışlığını belirtmek de önemli bir yurttaşlık görevidir.

Başbakan, yine iyimser bir tablo çizdi

Özal'a göre demokrasi olgunlaştı

16 aralık

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan **Turgut Özal**, hükümetin birinci yılını doldurması nedeniyle düzenlediği basın toplantısında, Türkiye'de demokrasinin yerel 17 bin temsilcinin seçilmesiyle arzu edilen olgunluğa kavuşturulduğunu belirterek, **"Türk Silahlı Kuvvetleri verdiği asker sözüne sadakatini bir defa daha ispat etmiş ve arızasız bir şekilde kışlasına dönerek, hükümetin, milli iradenin emrinde ve milletin hizmetinde olmuştur"** dedi. Özal basın toplantısında gazetecilerin sorularını cevaplandırırken, **"Türkiye'de iktisadi yapıdaki sıkıntılar hafiflerken demokratik yapıda da düzenlemeler ilerleyecektir. Batının insan haklarında asırlar sonunda elde ettikleri noktalara bizim o ölçülerde varmamız o kadar dolay değildir"** dedi.

DEMOKRASİ

• **Bir yıllık icraatın sonunda korkulan, endişe duyulan problemler ortaya çıkmadı. Uzun bir aradan sonra demokratik sistemi tekrar yörüngesine oturtmak, hükümet olarak gündemimizin daima ilk maddesini teşkil etti.**

• Mahalli idare seçimlerinin yapılması ve bu seçimlere kimlerin katılacağını tespit görevi ise, başlıbaşına verilmesi çok güç kararlardan biri idi. Seçimler neticesinde 400 milletvekiline ilaveten 17 bin temsilcinin seçilmesi ile Türk demokrasisi arzu edilen olgunluğa kavuşturuldu.

• **Türk Silahlı Kuvvetleri, verdiği asker sözüne sadakatini bir defa daha ispat etmiş ve arızasız bir şekilde kışlasına dönerek hükümetin, milli iradenin emrinde ve milletinin de hizmetinde olmuştur.**

• Huzur ve güvenin temini konusunda hükümetimiz 12 Eylül döneminde sağlanan başarının idamesi için lüzumlu bütün tedbirleri büyük bir azim ve kararlılıkla uygulamış ve vaat ettiği şekilde sıkıyönetimi tedricen kaldırarak normal idareye geçilmesine başlamıştır.

• **Görevi devraldığımız tarihte, bütün yurtta sıkıyönetim mevcuttu. Geçtiğimiz 12 ay zarfında sıkıyönetim uygulanan il sayısı yarıya indirilerek 34'e düşürülmüştür. Halen 9 ilimizde olağanüstü hal uygulaması vardır. Geri kalan 24 ilimizde ise tamamen normal idareye geçilmiştir.**

• Henüz anarşinin kökü kazınabilmiş değildir. Ama, **"sivil idareye geçilirse, anarşik olaylar artar"** kanaatinin doğru olmadığı da ortaya çıkmıştır.

EKONOMİ

• **Hükümetimiz iş bitirici hükümettir. Büyüme hızı, son 7 yıllık dönemindeki en yüksek seviyesine ulaşarak 5.7 olmuş, ihracatta 7 milyar dolarlık sınır aşılarak rekor kırılmış, yatırım ve üretim gerçekleşmeleri artmış, vadeli mevduat hacminde yüzde 96'lık bir artış kaydedilmiş, KİT kârları ve yaratılan kaynaklar en yüksek noktalara ulaşmıştır.**

• İthalattaki serbestleşmeye ve 2.6 milyar dolarlık dış borç ödemelerine rağmen rekor seviyedeki döviz birikimine bu dönemde erişilmiştir.

• **Yatırım malları ithalatı 1983'e göre dolar üzerinden yüzde 4, mark üzerinden yüzde 17'lik bir artış göstermiştir. Yatırım mallarımızın büyük çoğunluğunu Avrupa'dan ithal ettiğimiz için yatırımlardaki bu artışın önemini bilhassa vurgulamak gerekir. Yatırım mallarının ithalatının artışında bir önemli noktayı unutmamak gerekir. Eskiden fabrikalarımız için gerekli makinelerin çoğunu ithal ederdik, şimdi bunların pekçoğunu Türkiye'de imal edebiliyoruz. Yani yatırım malları ithalatının yıllar itibarıyla artmaması gerekirken buna rağmen artmış olması, Türkiye'de ciddi bir yatırım gayretinin mevcudiyetini ispatlar.**

ENFLASYON

• Enflasyonu düşürmek, 25 Ekim 1983'te bahsettiğim gibi gerçekten zor bir iştir. Nitekim, 1984 yılının başında enflasyonun, ancak yılın ikinci yarısından itibaren düşme işaretleri göstereceğini bilhassa vurgulamıştık.

• **1984'te Türk ekonomisinde iktisadi dengelerin yeni baştan tesisi zarureti doğmuştur. 1983'te yapılmayan fiyat ayarlamalarını 1984'te yapmak zorunda kaldık. Bu kaydedilmeyen enflasyonu kaydetme olmuştur. Aynı şekilde 1983'te geciktirilen, yapılmayan kur ayarlamalarını 1984'te kayda geçirmek zorunda kaldık. Bu da rakam olarak enflasyonu olduğundan fazla göstermektedir.**

• Alınan tedbirler neticesinde 1984 yılında fiyat artışları temmuz ayından itibaren duraklamış ve eylül ayından itibaren de gözle görülür bir yavaşlama göstermiştir. Son üç ayın muhtelif endekslerindeki aylık gelişmelere baktığımız zaman, yıllık enflasyon hızının yüzde 22 ile 38 arasında değiştiğini görmekteyiz.

İŞSİZLİK

• **Türkiye'de işsizliğin uzun dönemde ortadan kaldırılabilmesi için ekonominin yüzde 7'lerin üzerinde büyümesi ve böylece istihdam hacminin artması gerekmektedir.**

• Uyguladığımız program için **"sizin programınız yatırımları durdurdu, gelişmeyi engelledi"** demişlerdi. Buna karşılık 1984, son 7 yıl içinde kalkınma hızının en yüksek olduğu yıldır.

• **Yıllardır iç tüketim artışı olmayan çimento sektöründe yüzde 17'lik bir artış meydana gelmiştir. Bu da istihdamı arttıran emek - yoğun inşaat sektöründe ve yatırımlarda artış demektir. Konut sektöründeki ciddi hareketlenme, işsizliğin halli konusunda sağlam bir yolda olduğumuzu göstermektedir.**

SATIŞLAR

• Kârlı kamu tesislerini halka açmaya karar vererek vatandaşımızın güvenilir bir gelir kaynağına sahip olmasını sağladık. Bunun en güzel örneği, Boğaziçi Köprüsü gelir ortaklığı senetleridir.

• **Bir yıl önce köprü gelirinin satışı, çok büyük bir polemik konusu yapılmıştı. Açıkça görüldüğü gibi bütün endişeler yersizdir. Köprü yerinde durmaktadır. Vatandaşımızın parası daha iyi gelir temin etmektedir ve en önemlisi bu satışlardan elde edilen kay-**

naklarla yeni yatırımlar daha hızlı bir şekilde yapılabilmektedir.

° Bazı konularda mesela yabancı yatırımcıların Türkiye'ye gelmeleri veya bazı kamu yatırımlarının halka açılması konularında eskiden beri mevcut olan kompleks veya korkularımızdan sıyrılmak mecburiyetindeyiz.

FATURALI YAŞAM

° Başarılı olamayacağı iddia edilen faturaya vergi iadesi, hem ortadireğe ek bir gelir imkânı sağlamış, hem de Türkiye'de yerleştirilmeyen fatura verme ve fatura alma alışkanlığı kalıcı bir şekilde yerleşmiştir. Bu da bizce önemli bir reformdur.

SSK - BAĞ-KUR

° Sosyal konuların iktisadi konularla paralel gitmesi gerekir. Karşılığı olmayan bir şeyi vermek sadece Allah'a mahsustur. Hesabını kitabını iyi yapmak gerekir.

° Gerekli emekli kesintilerini yapamazsak, karşılığını da veremeyiz. Hepsi döner dolaşır devletin bütçesine ek bir yük olur. Bu da mevcut çalışanlara daha fazla yük vurulması demektir.

İTHAL MALLARI

° Vatandaşın daha kaliteli ve daha ucuz mal alması sağlanmış, stokçulukla aşırı kazanç sağlanması önlenmiştir.

° Eskiden kaçak gelip kârı kaçakçının cebine giren ithalatı meşrulaştırdık. Bu ithalattan devlet gelir elde etmeye başladı.

° Lüks ithalatı serbest bıraktığımız halde ithalat rakamları fazla artmadı. Bilakis vatandaş bu malları çarşı pazarda gördüğü için artık alma arzusunu da eskisi gibi hissetmiyor.

° Tüketici, suni fiyat yükselmelerine karşı korunmuştur. Bnun en güzel örnekleri, muz, peynir, soğan ve patateste açık seçik bir şekilde müşahade edilmiştir. Aynı şekilde et ithalinin serbest bırakılması, ihracatın devam etmesinden dolayı üreticiyi mağdur etmemiş, fakat şehirlerde yaşayan tüketicinin daha ucuz et yemesini imkân dahiline getirmiştir.

BÜROKRASİ

• Yapılan idari reformla basit, dinamik ve rasyonel bir teşkilat yapısı öngörülmüştür. Kamu yönetiminde değişik ünitelerce aynı gaye ile yürütülen hizmetler, tek hizmet merciinde toplanmış, görev, yetki ve sorumluluklar açık ve net bir şekilde ortaya konmuş, koordinasyon ihtiyacı asgariye indirilmiş ve hiyerarşik kademeler yarı yarıya azaltılmıştır.

• Biz, Türkiye'de bürokrasi ve kırtasiyeciliğin azaltılması konusunda çalışma başlatmış ve başarı göstermiş tek hükümetiz.

BATI İLE İLİŞKİLER

• Türkiye'nin demokratik düzene avdeti ile Avrupa Konseyi içideki meşru yerimizi kararlı bir tutum sonucu tekrar aldık. Bütün bu olumlu gelişmelere rağmen Batı Avrupa ile ilişkilerimizde birtakım pürüzlü meselelerin çözüm beklediğine de şüphe yoktur.

• AET ile ilişkilerimizin canlandırılması hususunda gösterilen ayak sürümenin ne ekonomik ne de başka gerekçelerini inandırıcı bulmak mümkün değildir. Batı ile ilişkilerimizin sadece ortak savunma alanına intisar ettirilmesi düşünülmez.

İSLAM DÜNYASI

• Şuna inanıyoruz ki, Türkiye İslam âlemi içinde layık olduğu mevkii bulduğu ölçüde Batı da ve dünyanın her köşesinde itibar ve ağırlığı artan bir ülke haline gelecektir.

• Türkiye'nin Batı da ağırlığı olmasının, İslam ülkeleri nezdinde Türkiye'nin değerini arttıran bir unsur teşkil ettiğinin gözden uzak tutulmaması lazımdır. Türkiye, İslam âlemi ile Batı dünyası arasında olumlu bir köprü meydana getirdiğine ve bu rolünün giderek artacağına gönülden inanmaktadır.

YUNANİSTAN

• Komşumuz Yunanistan ile münasebetlerimizin bütün iyi niyetimize rağmen henüz olumlu bir mecraya girmemesinden, iki ülke arasında bir diyalog ortamının noksanlığından kimin sorumlu olduğunu artık bütün dünya bilmektedir.

• Başbakan Papandreu'nun NATO'da yarattığı suni Limni krizi, bu yaklaşımın ne ölçüde zararlı olabileceğini bir kere daha ispatlamıştır. Türkiye, Ege'deki hak ve menfaatlerinin korunması hususunda azimlidir.

• Biz Yunanistan'la meselelerimizin ikili olarak halledilmesinden yanayız. Yunanistan ile bu meseleler eninde sonunda konuşulacaktır. Kanaatim budur. Bu konuşma masasına da zamanı gelince inşallah, inşallah da demeyeyim muhakkak geleceklerdir.

Özal'la iki soru, iki yanıt

Demokrasi ve insan hakları

Başbakan Özal'a gazeteciler toplam 31 soru sordu. Sorular ve Özal'ın yanıtları tam bir buçuk saat sürdü. Demokrasi ve insan hakları konusundaki soru ve Özal'ın yanıtı şöyle:

— Uzun basın toplantınızda demokrasi ve insan hakları konusundan hiç söz etmediniz. Türkiye'nin gerçek demokrasiye ulaşabilmesi doğrultusunda hükümetiniz döneminde önemli gelişmeler olmuş mudur? Gerçek demokrasi döneminin gerçekleşmesi için bir süre tahmini yapabilir misiniz? Türkiye'de insan haklarına asgari düzeyde de olsa uyuluyor mu? Bu konuda önümüzdeki yıl için neler vaat ediyorsunuz?

ÖZAL — Zannediyorum basın toplantısı metninde bahsettiğim gibi, demokrasi konusunda ciddi ilerlemeler kaydettiğimiz malumdur. Çok zor bir dönemden geldik. Bunu dost düşman bilmelidir. Günde 20 cana mal olan toplam 5 bin insanın hayatını kaybetmesine, 30 binden fazlasının yaralanmasına neden olan, hiçbir memlekette görülmeyen bir hengameden geldik. Bunun tümüyle kazınması, kabul edersiniz ki yeni bir hüviyetle gelişmesi bir zaman süreci içinde olur. Üç yıllık konsey yönetimi döneminde bir daha bu olaylar tekerrür etmesin diye önlemler alınmış, kanunlar, anayasa hazırlanmış, nihayet serbest se-

çimlerle demokratik sisteme geçilmiştir. Biz çok kısa zaman içinde yerel seçimleri yaptık. Hatta 6 Kasıma iştirak ettirilmeyenleri iştirak ettirdik. Bu önemli aşamadır. Sonra sıkıyönetim konusunda kademe kademe kaldırılması konusunda, illerin yarısında kaldırılmıştır. 24 ilde ise normal yönetime geçilmiştir.

Ama biliyorsunuz Anayasamızda geçici maddeler vardır. Bunlarla 5 senelik, 7 senelik, 10 senelik bir takım merhaleler konulmuştur. Bu demek değil ki Türkiye'de demokratik idare gelişmeyecek. Hayır, inanıyorum ki iktisadi yapımızda kısıntılar azaldıkça demokratik yapıda da düzelmeler olacaktır. Ama insan hakları konusunda Batılı devletlerin asırlar sonunda elde ettikleri noktalara o ölçüler içinde bizim varmamız kolay değildir. Bunu kabul etmek zorundayız. Açıkça söylüyorum, 1988'de seçimlere giderken, demokratik rejimi tam manasıyla oturtarak seçimlere gitmek en büyük idealimizdir. Tabii anayasanın getirdiği limitasyonlar hariç.

Erken seçim ve 18 yaş

*Başbakan Turgut Özal, basın toplantısında gazetecilerin sorularını yanıtlarken, genel seçimlerde oluşan parlamentonun yerel seçimler sonrasında halkın gerçek oy potansiyeline göre çarpık kalmasını düzeltmek için erken seçimin düşünülüp düşünülmediği yolundaki bir soruya **"İktidar yönünden bir çarpıklık bulunmadığını"** vurgulayarak şu karşılığı verdi: **"6 Kasım seçimleri bizim dışımızda, bilinen şartlarda yapıldı. Bu seçimler sonrasında iktidar konusunda endişeler ortaya konuldu. Biz mahalli seçimleri erkene alıp genel seçimlere katılmayan partilerin de yer almasını sağladık. Burada alınan sonuçlar iktidar yönünden bir sorun kalmadığını ortaya koymuştur. Muhalefetin oyu ise azalmıştır. Ancak parlamento dışı partiler de umduklarının yarısını bulamamışlardır. Biz iktidar olarak halktan 5 yıl için aldığımız yetkiyi pekiştirdik. Ancak erken seçimi bir kenara bırakmıyorum. Gereği geldiği zaman erken seçime gideriz.** "Başbakan Özal, yeni anayasada Cumhurbaşkanı'nın yetkilerinin artmış olduğunu, bunun bugünkü geçiş döneminde daha belirgin olduğunu belirterek, **"Ancak, demokrasiye dönüş konusunda Sayın Cumhurbaşkanımız fevkalade kararlıdır"** dedi. Cumhurbaşkanı'na ilgilendiği konularda bilgi verilmesinin doğal olduğunu, bunun karşılıklı iyi niyet dışında değerlendirmelere konu olmaması gerektiğini kaydetti. Başbakan Özal, bir başka soru üzerine 18 yaş konusunda samimi olduklarını kaydederek şöyle konuştu:*

"Bu anayasa değişikliği, yani gerekirse, 300 oy gerektirir. Bu oyu bulmadan giremeyiz. Bir gün mutlaka olacaktır. Biz gençlerimize güveniyoruz."

Yeni Yıla Eski Kriz

OKAY GÖNENSİN — *17 aralık*

Basın eski sorunlarını çözememiş ama klasik lotarya yöntemleriyle satışlarda artış sağlamış olarak yeni yıla yöneliyor. Toplusözleşmelerle çalışanların sağladığı yeni hakların yanı sıra kapıdaki kâğıt zammı da Katma Değer Vergisi'nin getireceği yüke eklenince, 1985'in de basın için 1984'ten daha rahat bir yıl olmayacağı ortaya çıkıyor. Ancak gazete satışlarındaki son hareketlenmeler de lotaryanın yeni alıcı kazanmakta etkisini sürdürdüğünü gösteriyor.

Cumhuriyet yeni yılla birlikte öncelikle gençliğe yönelik bir yayın programı uygulayacak. Geçen yıl verdiğimiz Gençlik Ekleri'nin hem gençler hem yetişkinler tarafından gördüğü ilgi üzerine daha nitelikli bir ek dizisi hazırlıyoruz. Gençlik Yılı olan 1985'te gençlerin sorunlarına, ilgi alanlarına dönük yayınları artırmak istiyoruz. Geçen yılbaşında, klasik yılbaşı eklerinin dışında bir 'Bindokuzyüzseksendört eki hazırlamıştık. Bu yıl da yine değişik bir ek vermek amacındayız. Yeni yılda hem okurlarımızı daha iyi tanımak, hem gazeteyi çeşitli yönleriyle nasıl gördüklerini öğrenebilmek için kapsamlı bir okur anketi yapacağız. Araştırma Servisimiz bu anket için hazırlıklarını tamamlamak üzere.

Kasım ayı, gazetelerin çoğu için tiraj açısından olumlu aylardan biri oldu. Cumhuriyet'in oran olarak yüzde 12'yi aşan günlük net satış artışı, Uğur Mumcu'nun yazı dizisinin, Yılmaz Şipal'ın memur ve emekli maaşları tablolarının ve Kitap 84 eklerinin gördüğü ilgiyi kanıtlıyor. Kasım 1984'te 10 büyük gazetenin günlük net ortalama satışları, bir ay önceye göre farkları ve piyasa payları şöyle oldu:

Cumhuriyet	106.348	+ 11.221	% 4.4
Milliyet	200.939	-1.201	% 8.3
Tercüman	158.763	+ 6.929	% 6.6
Günaydın	210.033	+ 5.841	% 8.7
Güneş	129.665	+ 4.438	% 5.3
Bulvar	94.102	+ 511	% 3.9
Posta	76.849	-6.394	% 3.2
24 Saat	29.931	-2.701	%1.2
Tan	729.361	+ 13.973	% 30.1
Hürriyet	693.598	-20.387	% 28.3
			
	2.419.589	+ 12.230	

SODEP Genel Başkanı, "Başbakan halkoyuna saygısız" dedi

İnönü: Özal, demokrasi ilkelerine ters düşüyor

BARIŞ KUDAR — *18 aralık*

ESKİŞEHİR/SİVRİHİSAR — SODEP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, Başbakan **Turgut Özal**'ın son basın toplantısındaki sözlerini değerlendirirken **"Özal'ın davranışı demokrasi ilkelerine ters düşüyor, halkın oylarına saygısızlık. Vatandaşın yarısına yakınının oylarının bugün Meclis'te temsil edilmediğini kabul ediyor, ondan sonra da demokrasiyle taban tabana zıt bu durumu iktidar olarak düzeltmeyi düşünmediğini söylüyor. Halkın oyuna saygı göstermesi gereken insan en başta başbakandır"** dedi.

DYP ile ilişkilere de değinen İnönü, iki partinin demokrasinin Türkiye'de yerleşmesi için uğraşmaları nedeniyle, davranışlarında paralellik görüldüğünü söyledi.

25 Mart yerel seçimlerinde belediye başkanlığını kazanan SODEP'li üyeleri ziyaret edip kutlamak amacıyla Eskişehir, Kütahya, Bursa ve Çanakkale yörelerine geziye çıkan Erdal İnönü'nün yanında Genel Başkan Yardımcısı **Cezmi Kartay**, MKYK üyesi ve Yerel Birimler Başkanı **Yiğit Gülöksüz** de bulunuyor. Dün sabah Ankara'dan Sivrihasar'a giden Erdal İnönü yolda gazetecilerle sohbet etti. İnönü, gazetecilerin Başbakan Turgut Özal'ın son basın toplantısını nasıl değerlendirdiğini sormaları üzerine şunları söyledi:

"Başbakan bildiğiniz propaganda konuşmalarından birini yapmış. Gerçekleri değiştiren, umut vermeye çalışan bir konuşma. Herkesin bildiği olayları rakamlarla değiştirmek artık imkânsızlaşıyor. Enflasyonun üzerinde ücret vereceğiz diyor. Üretici, köylü altın yılını yaşadı, diyor. Bürokrasiyi azalttık diyor. Halk gerçekten bunların tam tersi olduğunu biliyor. Başbakan bu sözlerle artık kimseyi inandıramaz. Başbakanın bütün konuşmasından aklımda kalan tek söz, gerekirse erken seçim yaparız sözüdür."

Gazeteciler bunun üzerine Başbakanın yerel seçimlerde iktidarın güvenoyu aldığını ve dışarıda kalan iki parti için erken seçim düşünmediğini söylediğini anımsatmaları üzerine İnönü, şöyle konuştu:

"Ben, önce bu davranışın demokrasi ilkelerine ters düştüğünü, halkın oylarına saygısızlık olduğunu söyleyeyim. Vatandaşların yarısına yakınının oylarının bugün Meclis'te temsil edilmediğini kabul ediyor, ondan sonra demokrasiyle taban tabana zıt bu durumu iktidar olarak düzeltmeyi düşünmediğini söylüyor. Halkın oyuna saygı göstermesi gereken insan en başta başbakandır. Başbakanın görevi demokrasiyi daima korumaktır. İkinci olarak başbakan bu anlayış içinde bile gerekirse erken seçim yaparız diyor. Gerçekleri değiştirmeye gücü yetmiyor. Vatandaşın

yakınmaları, sıkıntıları yeni bir seçim kazanma şansını ortadan kaldırıyor. Kazanma şansı uçup gitmeden erken bir zamanda seçim yapmak son çare olarak görülür. Bu sözü daha evvel grup toplantılarında söylemişti. Basın toplantısında kamuoyuna açıklaması ilginçtir."

DEMOKRASİNİN YERLEŞMESİ

Önceki gün yapılan DYP'nin ikinci istişare toplantısında DYP-SODEP işbirliği ile ilgili konuların ele alındığının anlaşılması üzerine İnönü şunları söyledi:

"DYP'nin yeniden etkin bir çalışmaya girdiği görülüyor. Toplantıda SODEP ile işbirliğinin anlamını belirten konuşmalar yapılmış, bunlara katılıyorum. Bir gazetede DYP + SODEP başlığı ile verilen haber bazı partilerin zihninde tedirginlik yarattı. Durum öyle değildir. SODEP ile DYP demokrasinin Türkiye'de yerleşmesi için uğraştıklarından davranışlarında paralellik görülüyor. Diğer partiler de aynı uğraşı verse, paralellik görülecektir."

BAŞBAKANIN SÖYLEDİKLERİ DIŞINDA

Erdal İnönü, Kıbrıs'taki son gelişmelerle ilgili olarak da **"Bu gelişmeleri Başbakanın söylediklerinin dışında değerlendirmek gerekir. Konu, propaganda karıştırılmaması gereken bir konudur"** dedi.

Uzun zamanır ilk kez Federe Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasının gündeme geldiğini kaydeden İnönü, **"Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin önerdiği çerçeve iki taraf tarafından kabul edilmiştir. Bu aşamada Denktaş'ı desteklemek gerekir"** biçiminde konuştu.

Doğru Yol ve Demokrasi...

HASAN CEMAL — *18 aralık*

Geçen pazar günü başkentte düzenlediği Büyük İstişare toplantısıyla Doğru Yol, *"Sağ kanattaki yer benimdir, taklitlerinden sakınınız"* demek istiyordu kamuoyuna. Hayli canlı geçtiği anlaşılan toplantıda, bir yandan ANAP ve Özal hükümeti eleştirilirken, öte yandan özellikle demokrasiye dönük özlem vurgulanıyordu. Konuşmalardan bazı bölümler şöyle:

Bugünkü Meclis'te milletimizin yüzde 42'sinin siyasi tercihinin temsilden mahrum kaldığı anlaşılmıştır. Sözde demokrasiyi değil, gerçek demokrasiyi savunuyoruz... Hür basın, fonksiyonunu ifa etmekte büyük güçlükler içindedir... Açık rejim işlemiyor... Milletin hür iradesi er geç üstün irade olacaktır... Eşitlik ve adalet ilkelerinin tahribi yanında, demokratik hakların kullanılmasında ve demokratik müessesselerin işleyişinde aşılması zor müşküller vardır... Sendika faaliyetleri alabildiğine kısılmıştır... Üniversite suskundur... Keyfilik, korku ve sessizlik, idare üslubunun alamet-i farikası haline gelmiştir... Hür ve demokratik olmak anarşi sebebi sayılırsa, Türkiye hiçbir zaman hür ve demokrat olamayacak demektir... Açık tartışmaya yıllardır hasret, suskun bir ortamda sizlerle beraber demokrasiyi de selamlıyoruz...

Pek iyi, pek güzel.

DYP'nin sayın sözcülürenin demokrasiye dönük istekleri genel olarak yerinde sayılmalıdır. Gerçekten heyecanlı bir hava içinde dile getirilen bu isteklere, demokrasiye içtenlikle inananların burun kıvırmaması gerekir. Ne var ki bunu yapmanın, söylendiği kadar kolay olmadığını da gayet iyi bilmekteyiz.

Nedenine gelince...

Ülkemizde siyasal yelpazenin sol kanadından gelen demokratik taleplere yıllar yılı sağda burun kıvrılmıştır. Kimi zaman en masumane demokratik istekler bile, sırf soldan kaynaklanıyor diye sağ iktidarların anlayışsızlık duvarına çarpmıştır. Hak ve özgürlükleri yalnızca kendi tekelinde tutan sağ, bunun demokrasi olduğuna da kendisini inandırabilmiştir. Daha çok kendisinin rahatça örgütlenip, konuşabildiği ortama *demokrasi* adını vermiş; bunun sınırlı bir demokrasi olduğunu savunanlara ise *çatlak ses* yakıştırmasıyla karşı çıkılmıştır.

Ayrıntıya girip yılların içinden gelen birikimi kaşımak niyetinde değiliz şu aşamada. Fakat Doğru Yol saflarında *"gerçek demokrasi istiyoruz"* seslerine rağmen, bir şeylerin hâlâ aşılamamış olduğunu bir kez daha saptadığımız içindir ki bu noktaya değiniyoruz.

Doğru Yol'un sayın sözcüleri, pazar günkü toplantıda, daha önce basında yer alan bazı haberleri yalanlamak için büyük çaba harcadılar. SODEP'le DYP arasında herhangi bir *işbirliği* olmadığını hemen her önde gelen sözcü vurgulamaya özen gösterdi.Ateşle suyun bir araya gelmesi neyse, SODEP'le DYP'nin işbirliği de oydu...

Yalanlamayı yaparken, DYP sözcülerinin dikkatli bir dil kullanmış olmaları bir gerçeği ne yazık ki değiştirmeyecektir. Demokrasi adına da olsa sağ, sol ile işbirliğini henüz ağzına bile alabilecek durumda değildir. Öyle anlaşılıyor ki ne kadroları, ne de kendi kitleleri buna hazırdır. Gün gelip örneğin Doğru Yol, pratikte işbirliğine yönelse bile, herhalde bu işi adını koymadan yapmayı tercih edecektir... Bu açıdan Doğru Yol'un bazı sözcülerinin güçlüklerini de bilmiyor değiliz...

Ancak şunu kavramakta yarar var: Yıllar içinde sağ ile sol arasında örülmüş olan duvar yıkılamazsa, iki taraf demokrasi platformunda ortak tutumlara yönelemezlerse, o zaman *"demokrasi şuurunu zedeleyen hareketler"* ülkemizde daima var olacaktır.

Kimi değerler ortaklaşa suvunulabilirse varlıklarını sürdürebilirler. Liderler yanlış yolda koşullandırılmış kitlelerin tutsağı değil, onlara önderlik eden kişilerdir. Unutmayalım, bazı kısır döngüleri kırabildiğimiz, önyargılardan kurtulabildiğimiz ölçüde demokrasiye dikiş tutturabiliriz. Yoksa her on yılda bir, demokrasiyi aramaya devam ederiz.

Çankaya'da iki saatlik toplantı

Denktaş: Tavizi barış için verdik

18 aralık

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — BM Genel Sekreteri **Perez de Cuellar** ile New York'ta görüşmelerde bulunan KKTC Cumhurbaşkanı **Rauf Denktaş**'ın temasları dün Çankaya'da Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in başkanlığında yapılan ve 2 saat süren bir toplantıda değerlendirildi. Denktaş, görüşmeden sonra yaptığı açıklamada, Kıbrıs konusunda Rum tarafına taviz verildiğini doğrulayarak, **"Taviz barış için verilmiştir"** dedi.

Çankaya Köşkü'nde Cumhurbaşkanı Evren'in başkanlığında yapılan toplantıya Başbakan **Turgut Özal**, Genelkurmay Başkanı Orgeneral **Necdet Üruğ**, Dışişleri Bakan Vekili ve Devlet Bakanı **Mesut Yılmaz**, Devlet Bakanı **Abdullah Tenekeci** ile Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri **Ercüment Yavuzalp** katıldı.

Yapılan değerlendirmede, Türkiye'nin BM Genel Sekreteri tarafından önerilen anlaşma taslağı çerçevesinde hareket edeceği öğrenildi. Buna göre, Türkiye'nin vereceği toprak ödününe karşılık, "yönetimde siyasi açıdan eşitlik" ilkesinden herhangi bir ödün verilmeyeceği belirlendi.

Saat 15.00'te başlayan ve 17.00'de sona eren toplantıdan sonra Başbakan Özal, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Üruğ, KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş, Devlet Bakanları Tenekeci ve Yılmaz, Köşk'ten ayrıldılar. Denktaş, ve Özal, kapıda bekleyen basın mensuplarına herhangi bir açıklamada bulunmadılar.

Görüşmeden sonra KKTC Büyükelçiliği'ne giden Denktaş, burada gazetcileri kabul ederek sorularını yanıtladı. Denktaş, New York temasları konusunda Cumhurbaşkanı ve Başbakan'a bilgi verdiğini ve yaptığı temastan memnun olduğunu bildirdi. KKTC Cumhurbaşkanı, anlaşmayla ilgili olarak şunları söyledi:

"Anlaşma belgesi, ısrarla üzerinde durduğumuz eşitlik, ortaklık, güvence sorunlarını kapsayan ve Türk halkına hakkını veren, çıkarlarını koruyan bir belgedir. Genel Sekreterin kendi belgesi olarak takdir edilmesi de bizim için önemlidir. Onaylama safhası 17'sindedir. Rum tarafı bir tepki, bir karışıklık, bir kargaşalık içerisindedir. Bizi etkilemez. Çünkü onlar bu belgeyi kabul etmemiş olsalardı zirveye gelmezlerdi. Zirveye geldiklerine göre kabul etmişlerdir. Bu belge artık tartışılamaz.

Biz zirveye olumlu, ılımlı bir hava içerisinde gidiyoruz. Fazla taviz verdik diyen sektörler de var. Şunu söylemekte yarar vardır: Verilen tavizler barış için verilmiştir ve bu barışın çerçevesi Türk halkının temel haklarını koruyan bir çerçevedir. Eğer barış olmazsa, yani Rumlar bunu kabul etmezse, hiçbir şey vermiş değiliz. Çünkü barış olmamıştır, anlaşma olmamıştır. Tabiatıyla verilen alınan yoktur. Verilen de olması için, alınan da olması lazımdır. Barış olması lazımdır yani."

Denktaş, Rumların zirvede yeni bir oyun oynaması durumunda durumun ne olacağı yolundaki soruya, **"Anlaşma olmayacak. Cumhuriyetimiz vardır. Cumhuriyetimiz devam edecektir"** yanıtını verdi.

Bu Nasıl "Eğitim Sosyolojisi"?

OKTAY AKBAL — *19 aralık*

Dicle Üniversitesi'ne bağlı Diyarbakır Eğitim Fakültesi'nden Bay Bedri Dere'nin 'Eğitim Sosyolojisi' ders notları...

"İnsanın niteliği": "İnsan kâinatın ekser türlerine muhtaç ve alâkadardır. İhtiyaçları âlemin her tarafına dağılmış, arzuları ebede kadar uzanmış. Bir çiçeği istediği gibi, bir baharı da ister. Bir bahçeyi arzu ettiği gibi, ebedi cenneti de arzu eder. Bir dostunu görmeyi istekli olduğu gibi, Cemil-i Zülcelali de görmeğe isteklidir... İşte şu vaziyette bir insana hakiki ma'but olacak: Yalnız herşeyin dizgini elinde, her şeyin hazinesi yanında mekândan münezzeh âcizden müberra, kusurdan mukaddes, noksanlıktan muallâ bir kadir-i zülcelâl, bir ifa edecek ancak nihayetsiz bir kudret ve sonsuz bir ilim sahibi olabilir. Öyleyse ma'budiyete, ibadet etmeye layık yalnız O'dur."

"İnsanla hayvanın ayrımı": "İnsan benliğine güvenip sadece dünya hayatını amaç edinerek geçim derdi içinde geçici bazı lezzetler için çalışsa gayet dar bir daire içinde boğulur gider. Çünkü insanı hayvana nisbet etsek görüyoruz ki insan, cihazat ve aletler itibariyle çok zengindir. Yüz derece hayvandan daha ziyadedir. Dünya hayatı lezzetinde ve hayvanı yaşayışında yüz derece aşağı düşer. Çünkü her gördüğü lezzetinde binlerce elem izi vardır. Geçmiş zamanın elemleri ve gelecek zamanın korkuları ve her bir lezzetin dahi zeval elemi, onun zevklerini bozuyor. Ve lezzetinde bir iz bırakıyor. Fakat hayvan öyle değildir. Elemsiz bir zevk alır, kedersiz bir zevk eder... Demek en güzel surette yaratılmış olan insanı sadece dünya hayatına fikrini hasretse yüz derece sermayece hayvandan yüksek olduğu halde yüzlerce serçe kuşu gibi bir hayvandan aşağı düşer."

"Sosyal sınıflar arasındaki ayrım": "Sınıfsal farklılıkları ortadan kaldırmak hem faydasız hem de imkânsız olduğuna göre bunun yerine zekât ve fitre gibi dini yardımlaşma vasıtalarından da faydalanılarak sosyal tabakalar arasındaki uçurumlar düzeltilip hatt-ı muvassala temin edilebilir... Sonuç olarak tabakalar arasında barışın temini ve münasebetin tesisi, ancak İslamiyetin icaplarından olan zekât ve zekâtın yavruları olan sadaka ve bağışların sosyal hayatça yüksek bir düstur kabul edilmesiyle olur."

"İnsan öbür dünya için yaşayacak": "insanın maddi midesi beslenmek istediği gibi kalp, akıl ruh sır hayal gibi manevi midesi de beslenmek ister. Bu da ona mahiyetini bildirmek nereden gelip nereye gitmekte olduğunu, halikini ve malikini öğrenmek ve ebedi hayat ve saadetini kurtarmaya hazırlanmakla olur. Çünkü ölüm ve öldükten sonraki ebedi hayatı kurtarmak ve kazanmak davası tüm insanların ortak en büyük meseleleridir. İnsanların bundan daha büyük davası olamaz. Tüm insanlar ebedi yaşamak istiyor. Bu, bu dünyada olmadığına göre demek ki başka bir diyarda gerçekleşecektir."

Geldik 'Eğitim Sosyolojisi' dersinin en önemli konusuna, 'Radyo münasebetiyle bir hakikatın ifadesi' nasıl oluyormuş, görelim. Sayın 'hoca' bakın ne diyor:

"Kelimelerin türlerinin kabı ve mahfazası olan yanımızdaki bu radyo makineciğindeki bir avuç hava, kat'iyyen gösteriyor ki şimdi elimizde baktığımız radyo istasyonu cetveli halindeki listede yazılı iki yüze yakın merkezden bir saatten bir seneye kadar uzak ve muhtelif mesafelerden aynı dakikada bir tek Kur'an kelimesi - mesela Elhamdülillah kelamı tam harfleriyle ve şivesiyle ve söyleyenin mahsus sadasının tarzile, bu makinedeki bir avuç havanın zerreleriyle, hiç değişmeden kulağımıza gelmek için ve muhtelif Kur'an kelimelerini ayrı ayrı sada ile, çeşit çeşit şive ile keza hiç değişmeden ve bozulmadan bizim kulağımıza getirmek için, o bir avuç havanın her bir zerresinde öyle hadsiz bir kuvvet ve kapsamlı bir irade ve bütün yeryüzündeki merkezlerde o Kur'anı okuyan hafızların ayrı ayrı şivelerini bilecek kapsamlı bir ilim ve onları bütün görecek ve işitecek muhit bir göz ve herşeyi bir anda işitebilir bir kulak olmazsa elbette bu kudret mu'cizesi vücuda gelmeyecek. Demek bu bir avuçtaki hava zerreleri, yalnız ve yalnız bütün kâinatı çevreleyen bir ilim ve iradenin ve işitme ve görmenin sahibi bir zatın ve hiçbir şey ona ağır gelmeyen ve en büyük şey, en küçük şey gibi kudretine kolay gelen bir mutlak kadirin kudreti ve iradesi ve ilmile bu kudret mucizesine mazhar oluyorlar. Yoksa havada varlığı sanılan serseri tesadüfün ve kör kuvvetin ve sağır tabiatın icadına yer vermek, her bir zerreyi bütün zemin yüzündeki hava küresini, herşeyi görür, bilir ve yapar hâkim-i mutlak etmektir. Bu ise, yüz bin derece akıldan uzak, imkânsız, imkânsızlıklar içinde bir hurafedir.

Madem radyo, beşer vasıtasiyle insanlara Kâinat-Halikının bir nimetidir. Elbette ve elbette beşer, bu pek büyük nimete karşı bir umumi şükür olarak o radyoları, herşeyden evvel iyi kelimeler olan başta Kur'an-ı Hâkim ve hakikatları; ve imanın ve güzel ahlakların dersleri ve beşerin lüzumlu ve zaruri menfaatlerine dair kelimeler olmalı ki, o nimete şükürler olsun. Yoksa nimet böyle şükür görmezse, beşere zararlı düşer.

Evet beşer, hakikata muhtaç olduğu gibi; bazı keyifli hevesata da ihtiyacı vardır. Fakat bu keyifli hevesat beşte biri olmalı."

Ne demeli bilmiyorum! Bay Dere'nin, öğrencilerini belli bir yönde koşullandırmaya çalıştığı açık... Ama yazdığını anlamak olası mı? Bu nasıl Türkçe, bu nasıl anlatım, bu nasıl karmaşa? Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde, böyle saçmalıkları, böyle abuksabuklukları gören, anlayan, bir tek kişi bile yok mu?

TRT'nin Sorunu ve Durumu

20 aralık

Cumhurbaşkanı Sayın Evren'in TRT'yi ziyareti 18, aralık salı günü akşamı haberler saatinde televizyonda verildi. Devlet yaşamının kuralları gereğince TRT Genel Müdürü Tunca Toskay, ziyaret süresince Cumhurbaşkanı'nın yanında ekranda görünüyordu.

*Bu görüntü, izleyenler için düşündürücüydü. Çünkü 17 aralık pazartesi günü Tercüman gazetesinde açıklandığına göre TRT Genel Müdürü Tunca Toskay, Tercüman yazarı Nazlı Ilıcak'a "**Madem ki sağı temsil ediyorsunuz, neden bize sahip çıkmıyorsunuz?**" demişti.*

Sayın Cumhurbaşkanı'nın böyle bir olaydan haberi olmayabilirdi. Olsa da böyle bir olayın incelenmesi ve gerçeğin ortaya çıkması için zamana gereksinme vardı.

*TRT'nin yayınları ülkemizde her zaman tartışma konusu olagelmiştir. Herkesi birden memnun etmek çok zordur! Ama genel kanıya göre son dönemde, TRT, **tek telli ve tek sesli bir saz niteliğine dönüşmüştür.** Bu Kurumun başında bulunan Genel Müdürün de bağnaz sağcı kişiliğini çekinmeden açıklaması, zorunlu devlet kurumlarını ilgilendirmelidir. 1982 Anayasanın 133. maddesi, TRT'nin "**tarafsız kamu tüzel kişiliği**"ni birinci fıkrasında vurguladıktan sonra "**Kanun, Kurumun yönetim ve denetiminde, yönetim organlarının oluşturulmasında ve her türlü radyo ve televizyon yayınlarında tarafsızlık ilkesini gözetir**" demektedir.*

*TRT Genel Müdürü Sayın Tunca Toskay, sağcı bir gazetenin yazarına "**Madem ki sağı temsil ediyorsunuz, neden bize sahip çıkmıyorsunuz?**" demişse, TRT'nin yayınlarında tarafsızlık ilkesinin neden çiğnendiği de bir yönüyle ortaya çıkmaktadır.*

TRT'nin nasıl denetleneceği ilgili yasada belirlenmiştir. Ancak bunun dışında Büyük Millet Meclisi'nin varlık nedeni de devletin temel kurumlarına sahip çıkmakla eşanlamlıdır. Sayın Tunca Toskay ile birlikte televizyon ekranlarında Orta Asya'ya doğru at sürmek ve kurt izlemek her ne kadar gönüllerimizi okşuyorsa da, devlet yönetiminin güncel ve ciddi sorunlarını bağnaz sağcılığın prizmasından geçirerek TV'de halka yansıtmanın bedeli ilerde çok ağır ödenebilir.

Türkiye'de televizyon ve radyo tekeli devletin elindedir. Devletin elindeki tekeli de sağcıların bile tepkisini çeken bir bağnaz sağcının tekeline vermek cumhuriyetimiz için ileride büyük tehlikeler doğurabilir.

★ ★ ★

ANAP'tan ilk istifa: Türkân Arıkan

20 aralık

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — ANAP'tan bir yıl süreyle geçici olarak ihraç edilen Edirne Milletvekili Doç. Dr. **Türkân Arıkan**, dün Meclis'te bir basın toplantısı düzenleyerek partisinden istifa ettiğini açıkladı.

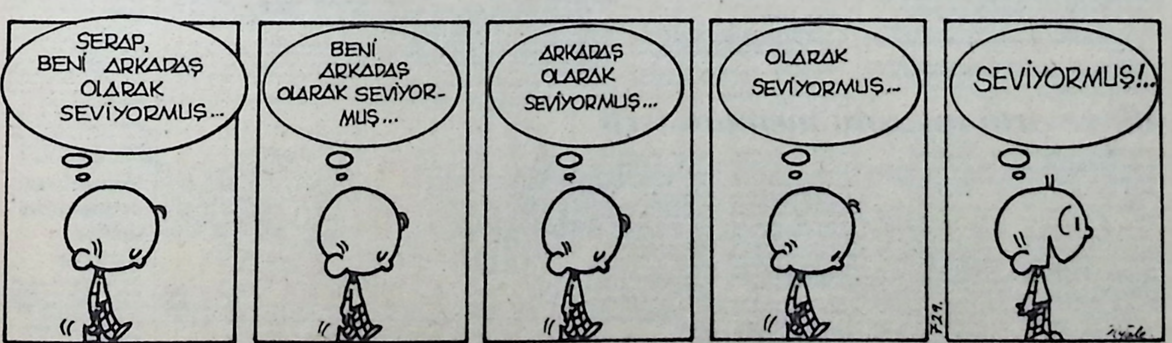
Türkân Arıkan aldığı karardan üzüntü duymadığını, bağımsız olarak daha etkili olacağına inandığını belirterek, **"Ben Anavatan Partisi'nin seçim beyannamesine, programına bağlıyım. Bu çerçeve dışında iktidar hareket ederse elbette karşı çıkarım. Herhangi bir parti ile de ilişkim olmayacaktır. ANAP'ta, temel felsefede anlaşma imkânı kalmamıştır"** dedi.

Türkân Arıkan'ın yazılı olarak yaptığı açıklama özetle şöyle:

"Anavatan Partisi Meclis Grubuna katıldığım ilk günden itibaren geçmişten ders alarak gerek uygulamalar gerek demokrasinin sağlıklı yerleşmesi açısından sakıncalı bulduğum her konuyu gruba getirerek tartışmayı açtım ve ikaz etmeye çabaladım. Ne yazık ki, etkili olamadım. Çünkü kulaklar tıkalıydı.

KENDİ SESİNDEN BAŞKA

Anavatan Partisi Genel Başkanı Sayın Turgut Özal, kendi sesinden başka sese tahammül edemez hale gelmiştir. Ekip çalışması sonucu ortaya çıkan ve gerçekleştirilen her şeyin kendisi tarafından dü-

2 aralık *Piyale Madra*

şünüldüğü imajını yaymaya devam etmiştir. Gözü bağlı, ağzı mühürlü ve kulağı tıkalı milletvekili modeli tercih edilir olmuştur. Parti içinde vefa, hoşgörü ve uzlaşma gibi vasıfların zerresi yoktur. Parti tüzüğünde yazılı olanlar ise kâğıt üzerinde kalmaya başlamıştır."

Türkân Arıkan, ANAP Genel Başkan Yardımcılığı görevlerini yürüten **Mehmet Keçeciler ile Halil Şıvgın**'ı da ad vermeden suçlayan açıklamasını şöyle sürdürdü:

"12 Eylül öncesi İstiklal Marşı söylenirken oturulan, Atatürk'e ve laikliğe aykırı solganlar atılan Konya mitingini başlatanlardan biri olan ve seçimlerden çok sonra Anavatan Partisi'nde en üst düzeyde görevlendirilen, teşkilat başkan yardımcısı ve partiyi kuruluş amacı dışında kendi görüşleri doğrultusuna çekmey çabalayan diğer genel başkan yardımcıları ile temel felsefede anlaşabilmem ve uyuşmam mümkün olmayacaktır. Bu nedenlerle Anavatan Partisi'nden istifa ediyorum. Her şeye rağmen Anavatan Partisi'nin başarılı olmasını yürekten diliyorum. Ancak, bunun yolunun eski parti felsefelerinden ve fikirleri susturmaktan geçemeyeceğini belirtirken Sayın Turgut Özal'ın çevresindeki dar çemberi kırarak Anavatan Partisi'ndeki değerli ve sağduyulu milletvekillerinin seslerine ve görüşlerine kulak vermesini diliyorum."

Türkân Arıkan, ayrıca parti kurma ya da mevcut partilerle başka bir yolla temasa geçmek gibi bir durumda bulunamayacağını da söyledi. Türkân Arıkan, istifa edeceğini, kardeşi eski Maliye ve Gümrük Bakanı **Vural Arıkan**'a da söylemediğini, Vural Arıkan'ın istifasından haberi olmadığını açıkladı.

PARLAMENTODA DURUM

ANAP: 210
HP: 116
MDP: 66
Bağımsızlar: 7

HP'den **Rüştü Şardağ**, MDP'den **Nazmi Önder** partilerinden istifa ederek bağımsız oldular. HP'li **Mucip Ataklı** öldü. (TBMM, Muş'taki vetolar yüzünden 1 üye noksanıyla 399 milletvekili ile açılmıştı).

Dışa Açılan Türkiye'de Şıp Diye Katma Değer Vergisi

OSMAN ULAGAY — *21 aralık*

FRANKFURT — Frankfurt'un anacaddesi sayılabilecek olan Kaiserstrasse üzerinde Türkiye İş Bankası şubesi. Bu şubenin hemen karşısındaki binanın bir katında T. Şişe Cam Fabrikaları'nın Frankfurt'ta kurduğu *Caminter* şirketinin merkezi. *Caminter*'in açılışı nedeniyle düzenlenen kokteylde Alman işadamları, bazı yabancı bankacılar ve dışa açılan Türkiye'nin temsilcileri, T. Şişe Cam'ın yöneticileri, İş Bankası'nın bazı mensupları, bazı diğer Türk bankacılar.

Konu: Türkiye'nin dışa açılması, dışsatımını arttırması, daha iyi koşullarla dışalım yapması, dışarda finansman olanaklarını geliştirmesi, dünyada olup bitenler hakkında daha çabuk ve sağlıklı bilgi toplayabilmesi. Bu uğurda son yıllarda harcanan çaba, atılan adımlar, alınan mesafe...

Bunlar hepsi iyi de Frankfurt'u en itibarlı otellerinden olan Frankfurter Hof'un giriş katındaki turizm bürosunda ünlü havayollarının yanı sıra Finlandiya, Yemen, İzlanda, Kolombiya havayollarının broşürleri var da Türk Hava Yolları'nınki neden yok? Otel'in telefon kartında neden Türkiye'nin, İstanbul'un, Ankara'nın adı yer almıyor? Otelde Amerikan bademi, İngiliz çikolatası, İsrail portakal suyu, Jamaika romunun yanı sıra hangi Türk malı var? Ve bunların hepsinden çok daha önemlisi, T. Şişe Cam'ın Frankfurt'ta kurduğu Caminter şirketinin müdürü neden Talat Saral? Türkiye'de Katma Değer Vergisi (KDV) paniği yaşanırken Talat Saral neden bugün bu görevde? Türkiye, Alman KDV uzmanı August Schlienkamp'ı hayrete düşüren bir acullükle, neden palas pandıras geçiyor bu çok önemli verginin uygulamasına?

Çünkü dışa açılma, dünyaya ayak uydurma çabasında olduğu söylenen Türkiye'de pek çok şey hâlâ *"alaturka"*, yani Türk usulü, *"Biz yaptık oldu"* anlayışıyla yapılıyor da ondan.

Talat Saral, KDV sistemini incelemek üzere F. Almanya'ya gönderilmiş olan bir eski maliye müfettişi. KDV konusunu Türkiye'de en iyi bilenlerden biri. Böyle olduğu için KDV uygulamasına geçilirken hizmetinden yararlanılmıyor, devre dışı kalıyor ve T. Şişe Cam'a geçip Caminter'in müdürü oluyor. Bu eski bürokrat, vergi idaresi gerekli şekilde eğitilip hazırlanmadan, KDV'ye tabi olacak mükellef eğitilmeden, gerekli belge düzeni sağlanmadan, alelacele başlatılacak KDV uygulamasının ciddi sorunlara yol açacağı görüşünde. *"Umarım daha önce İşletme Vergisi'nin başına gelen bu kez de KDV'nin başına gelmez"* diyor. Böylesine önemli bir yasanın TBMM'den yıldırım hızıyla nasıl geçtiğine de hayret ediyor Saral.

Alman Maliyesi'nin önde gelen KDV uzmanlarından August Schlienkamp da bu konudaki hayretini gizlemiyor. Türkiye'de KDV'nin etkilerini incelemek üzere görevlendirilerek ülkemizi ziyaret etmiş olan Alman uzman, *"KDV'ye benzer bir sistemi zaten uygulamakta olan F. Almanya'da bile KDV'nin kabul edilmesiyle uygulamaya geçilmesi arasında dokuz aylık bir süre bırakıldı, bu süre içinde gerekli hazırlıklar yapıldı. Türkiye'nin bu konuda gösterdiği telaşı ve aceleyi anlamak mümkün değil"* diyor.

Caminter'in açılış kokteylinde tanıştığım Alman uzmana, vergi toplayamayan, büyük bütçe açıklarıyla karşı karşıya bulunan hükümetin can simidi gibi KDV'ye sarıldığını anlatıyorum. Başını sallıyor KDV uzmanı Schlienkamp ve *"Özellikle ilk yılda vergi geliri bakımından büyük düş kırıklığına uğrayabilirsiniz. Alelacele başlatılan KDV uygulamasıyla sağlanacak ek vergi geliri, KDV'ye geçilirken kaldırılan vergiler nedeniyle kaybedilen vergi gelirini bile karşılayamayabilir"* diye konuşuyor.

O zaman bütçenin hali ne olur diye düşünüyorum bir an, sonra dünyada yayılmaya başlayan modayı hatırlıyorum ve kendi kendime, canım, köprülerin, barajların gelirlerini, KİT'lerin hisselerini satar savar; yüksek faizli Hazine bonosu çıkartır, dünyaya ayak uydurduğumuzu bir kez daha cümle âleme gösteririz, diyorum.

8 aralık *Piyale Madra*

Dış ticaret işlemlerinde bilgi ve ilgi
ESBANK
"tedbirli ve kararlı"

Cumhuriyet

DÖRTLER DERSANESİ
ÖSS ÖNCESİ SON KURS GRUPLARIMIZ
Hafta içi: 7-1-1985 Hafta sonu: 5-1-1985
Sömestr grubu: 26-1-1985
Sınırlı sayıdaki kayıtlarımız devam etmektedir.

61. Yıl; Sayı: 21667 Kurucusu: Yunus Nadi 50 TL. 22 Aralık 1984 Cumartesi

Solına soğan taksak,
Sağına sarmısak...
Bunca deneyden sonra,
Artık şaşırmasak...

UYGULAMADA KATMA DEĞER VERGİSİ
KDV her gün her saat karşımızda olacak
1 ocaktan itibaren başlayacak uygulamayı Prof. Salih Şanver, Doç. Dr. Adnan Tezel ve Fatih Dural Cumhuriyet için yazdı.
Yarın başlıyoruz

Un, şeker, yoğurt, balık KDV dışı
Haberi 8. Sayfada

ANAP Grubu yatışmıyor
Kalemli ile Bıyıklı'yı barıştırmak için Özal araya girdi

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — İktidar partisi ANAP içindeki çekişmeler yine su yüzüne çıktı. ANAP Artvin Milletvekili Nevzat Bıyıklı, Çalışma Bakanı Mustafa Kalemli'nin istifa etmesi gerektiğini söyleyip, Kalemli'yi kendi seçim bölgesinde "yuhalatacağını" bildirirken, Turgut Özal araya girdi, ama Bıyıklı - Kalemli çatışmasını söndüremedi. ANAP Adana Milletvekili Ahmet Remzi Çerçi, Özal'ın isteği üzerine TBMM Genel Kurulu'na katılan milletvekillerini kendi imzalarıyla saptayan Grup Başkanvekili Ercüment Konukman'ın üzerine yürüyerek "soytarı" diye bağırdı ve imza listesini yırttı.

ANAP'ta Veral Arıkan olayı ile başlayan çatışmalar, Türkân Arıkan'ın partiden istifasından sonra, bütçe görüşmeleri arasında devam etti. Bütçe görüşmeleri nedeniyle ANAP ilçe kongrelerinin durdurulması, örgütlerdeki huzursuzluğu TBMM'de ANAP kulisine kadar taşıdı. Başbakan Turgut Özal'ın uyarılarına rağmen ANAP'lı milletvekillerinin TBMM'ye devamlarının sağlanamaması, grup yönetimi ile milletvekillerinin arasını açarken, Artvin Milletvekili Nevzat Bıyıklı'nın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa Kalemli'yi bütçe konuşmasından dolayı istifaya davet etmesi, Türkân Arıkan'ın partiden istifasını unutturdu ve ANAP içerisindeki çatışmalara yeni bir boyut kazandırdı.

Artvin Milletvekili Nevzat Bıyıklı'yı, Çalışma Bakanı Mustafa Kalemli'yi kendi seçim bölgesi olan Kütahya'da işçilere yuhalatacağı iddiasından Başbakan Turgut Özal caydırdı. Başbakan Özal, yarın Kütahya-Tavşanlı ANAP kongresine gitmek için hazırlık yapan Nevzat Bıyıklı'yla görüştü. Özal'ın bu görüşmelerde Bıyıklı'dan, Tavşanlı'ya gitmekten "vazgeçmesini" istediği öğrenildi.

Bıyıklı: Kalemli'yle kavgaları için, "artık ipler koptu, iş olacağına varır," dedi.

Kalemli: Özal'ın araya girmesine rağmen Kütahya Tavşanlı ilçe kongresine gitmekten vazgeçti.

Konukman: Grup devam cetvelleri başına dert oldu. Adana milletvekili Çerçi "soytarı" diye bağırdı.

Özal'dan sonra devreye giren ANAP yöneticileri de Bıyıklı'nın kongreye gitmemesi konusunda kendisinden ricada bulundular. Bunun üzerine Bıyıklı, yöneticilere, "Bu bakan ANAP'a yakışmıyor" diyerek bakanın istifası yolundaki görüşünü tekrarladı. Ancak Başbakanın ricası üzerine Tavşanlı kongresine gitmeyeceğini bildirdi. Bakan Kalemli ise Bıyıklı'nın çıkışı üzerine Tavşanlı kongresine gitmeyeceğini bildirdi. Ancak ilçe örgütünün baskısı üzerine yeniden Tavşanlı kongresine gitme kararı aldı.

Mustafa Kalemli'nin bütçe görüşmeleri sırasında kürsüden isim vermeden Türk-İş'i suçlamasına tepki gösteren ve bakanın istifasını isteyen Bıyıklı'ya Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz ve Türk-İş'e bağlı sendikalar kutlama telgrafları gönderdiler. Şevket Yılmaz, bakanı istifaya çağıran Bıyıklı'ya telefon ederek, kendisini kutladı ve "Artık Mecliste Türk-İş'in sağlam bir temsilcisi vardır. İçimiz rahat, sağ olun" dedi. Telgrafların birinde, "Kütahya kongresine gidecekseniz, biz hazırız" denildiği bildirildi.

Artvin Milletvekili Nevzat Bıyıklı, Cumhuriyet muhabirinin sorusu üzerine Kalemli'nin Türk işçisini karşısına aldığını ve ANAP'a yakışmayan bu bakan olduğunu söyledi. Bıyıklı şöyle konuştu:

"Kalemli, Mecliste kürsüsünden Türk işçisinin tek temsilcisi olan Türk-İş'i suçlamış, adeta DİSK'in bir propagandasını yapmıştır. DİSK'in ekmeğine yağ sürmüştür. Bir bakanın, üstelik de Çalışma Bakanı'nın bu şekilde taraflı davranışı affedilecek bir hata değildir. Sayın Kalemli daha önce de benim seçim bölgemde, 'Ben buraya kendi i-

Parlamento dışı muhalefet atakta

ALTIN KUYRUĞU—Merkez Bankası'nın İstanbul Kambiyo Müdürlüğü'nde beş gün önce başlayan altın satışı 13.30-15.30 saatleri arasında sürüyor. Altın almak için bir gün öncesinden yer kapıp sabahlayanlar, karşılığını da fazlasıyla görüyorlar. Dün kuyumculara 5'er kilo, diğer kişilere de birer kilodan fazla satış yapılmadı. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

Altına hücum
Merkez Bankası'ndan altın kapan kazandı

Unkapanı'ndaki Merkez Bankası Kambiyo Şubesi'nin önündeki uzun altın kuyruklarında, Siirt'ten Bursa'ya kadar hemen her ilden alıcı vardı. Altın kuyruğunda 75 bin liraya sıra satın alınabiliyor. Devlet altınını alıp Kapalıçarşı'da satanlar dün gramında en az 70 lira kazandı. Beş kilo altın alanın kârı 350 bin lira.

YAVUZ ŞİMŞEK

Köprü gelir ortaklığı senetleri ve Milli Piyango biletlerinden sonra altın da "kuyrukla" satılmaya başladı. Piyango bileti kuyruğuna girenler milyoner olmayı düşlerken, Merkez Bankası'nın piyasadan ucuz fiyatla altın satması bilinçli alıcıların kazanma şansı çok yüksek bir başka piyango için kuyruğa girmelerine neden oldu. Merkez Bankası'nın "ucuz" altın satışlarından Kapalıçarşı'da altın-döviz piyasasının bilinen bazı isimlerinin yararlandığı ve kısa sürede büyük kârlar sağladıkları ileri sürüldü. Merkez Bankası'ndan "altın kapabilmek" için oluşturulan kuyrukta 75 bin liraya sıra satan oldu.

Merkez Bankası'nda dün 1 gram (0.995 ayar) altın, alış 4 bin 390, satış 4 bin 450; serbest piyasada ise, sırasıyla 4 bin 500 ve 4 bin 520 liradan işlem gördü. Serbest piyasada 24 ayar altının gramında düne oranla 80-90, cumhuriyet altınında da 400 lira artış görüldü.

Unkapanı'nda Merkez Bankası İstanbul Kambiyo Şubesi önündeyiz. 13.00-15.30 saatleri arası sürecek olan günlük altın satışı başlamak üzere. 200-300 kişilik, zaman zaman itişen gürültülü bir kalabalık, önceki akşam saat 20.00'de geldiklerini yüksek sesle ileri sürenlerin ellerindeki kuyruk listesine göre kimlikleri banka görevlilerince kontrol edilerek 10'ar kişilik gruplar halinde içeri alınıyor. Bu arada "kaytaçanlar" hem kuyruktakiler hem de görevliler tarafından azarlanarak uzaklaştırılıyor. Kuyruğun en başındaki Özcan Bayece'ye yaklaşıyoruz: "Dün akşam 8'den beri bekliyorum" diyor. "Kuyumcu" olduğunu söylüyor, ama ne kadar altın alacağı-
(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

SOVYETLER BİRLİĞİNDE HAREKETLİ GÜNLER

Velidedeoğlu'na "Hukuk Devleti Savaşçılığı Onur Ödülü" verildi

24 aralık;

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Yarım asırlık hukukçu, yazarımız Prof. Dr.**Hıfzı Veldet Velidedeoğlu**'na Türk Hukuk Kurumu tarafından **"Hukuk Devleti Savaşçılığı Onur Ödülü"** dün düzenlenen bir törenle verildi. Törende bir konuşma yapan Türk Hukuk Kurumu Başkanı Prof. Dr. **Muammer Aksoy**, **"ülkemizde bir gün hukuk devleti ilkelerinin tümüyle benimseneceğine ve uygulanacağına gönülden inanıyoruz"** dedi. Anayasa Mahkemesi üyesi **Yekta Güngör Özden** ise **"İnsanlık onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi amaçlayan devletin, insan haklarına ve adalete dayanmadıkça gerçek kimliğini savunamayacağını'** söyledi.

Prof. H. Veldet Velidedeoğlu ödülünü aldıktan sonra yaptığı konuşmada, **"Silahlı Kuvvetlerin 10 yıl aralıklarla yönetime el koymasının nedeni veya nedenleri araştırılıp müdahaleyi gerektirecek uzun ve kısa vadeli sürekli önlemler alınmadıkça, ülkemizde demokratik hukuk devleti sorunu uzun yıllar askıda kalır"** dedi.

Batı Avrupa ülkelerinin de bölücülük ve terör ile uğraştığını, ama oralarda demokratik hukuk devletini kesintiye uğratmanın kimsenin aklına gelmediğini anlatan Velidedeoğlu, **"Bizde neden bunun tersi oluyor ve son 25 yıldan beri yaklaşık on yıllık aralıkla demokratik düzen kesintiye uğruyor"** diyerek bu sorunun üzerine dikkatlice eğilinmesini söyledi.

Türk-İş konferans salonunda dün saat 14.00'te düzenlenen törende konuşan Prof. Aksoy, Türk Hukuk Kurumu'nun **"Hukuk Devleti Savaşçılığı Onur Ödülü"**nün ilk kez Velidedeoğlu'na verildiğini belirterek **"Bunun nedeni, onun hukukçular için cilt cilt hukuk kitapları yazmış olması değildir. Hukukun üstünlüğü görüşünün çoğulcu demokrasinin, insan hak ve hürriyetleri inancının geniş halk kitlelerince benimsenmesine 42 yıldan beri milyonlara yönelik yazıları ve başkaca çabalarıyla hizmet etmiş olmasıdır"** dedi.

Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlerin güvencesinin yeterince sağlanamadığı yerde hukuk devletinin olmadığını bildiren Prof. Aksoy, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Kişilere temel hak ve özgürlükler tanınmamışsa, kişiye işkence yapılabiliyorsa, kişinin huzuru ve hukuk devleti var sayılmaz. Hukuk devletinin ilkelerini tanımazlıktan gelenler, onları küçümseyenler, sadece klasik anlamdaki diktatörler değildir. Seçim mekanizmasının benimsendiği, parlamentonun kurulup

işlediği ülkelerde bile, hukuk devleti ilkelerini zararlı sanan ve onları toplumun başına iş açan, hatta anarşiye bile elverişli birtakım lüks engeller sayanlar vardır. Ekseriyetin hükümeti demek olan demokrasi, efsanelerdeki kuyruğunu ısıran canavara benzememek için, bünyesinde sakladığı bu tehlikeyi önlemek ve bunun için teminat müesseseleri kurmak zorundadır. Ancak bu teminat müesseseleri sayesindedir ki, demokrasi, hürriyet ve hakkaniyet rejimi haline gelebilir.''

İktidarları sürekli eleştirme ve uyarma sonucunda hukuk devleti ilkelerinin uzun vadede çıkar tek doğru ve olumlu yol olduğuna inandırma ve ikna etme yolu bir hayal gibi görünse de hukukçulara yaraşan yolun bu olduğunu vurgulayan Prof. Aksoy, sözlerini şöyle tamamladı:

''Çok değerli Hıfzı Veldet Velidedeoğlu hocamız, 42 yıldır bu gerçekleri kendisine özgü pırıl pırıl Türkçesiyle yılmadan, usanmadan, büyük bir sabır ve beceriyle yazmış ve yazmıştır. Emekleri asla boşa gitmemiş, milyonlarca Türk onun sayesinde hukukun üstünlüğü görüşüne ve hukuk devleti ilkelerine gönül vermiştir. Kendisine bütün gönlümüzle Tanrıdan uzun ömürler dileriz.''

Törende bir konuşma yapan Anayasa Mahkemesi üyesi Yekta Güngör Özden ise Velidedeoğlu'nun çalışkan, coşkulu, yiğit, bilim, iyi duygu ve sağlıklı düşüncelerle dopdolu örnek kişiliğiyle toplumumuzun öncülerinden birisi olduğunu söyledi.

Hukuk devletinin, yurttaşların bilincindeki yeri ve en sağlıklı temeli olduğuna işaret eden Özden, **''Hukuk devletinde devletin, yurttaşların hukukuna saygısı ilk koşuldur. Hukuk devleti, cumhuriyeti cumhuriyet yapan nitelik ve düzenin temel öğesidir''** dedi. Özden şöyle konuştu:

''Hak arama yolları, her işle her karar için herkese sonuna kadar açık olmalıdır. Yargı bağımsızlığı yansızlığı ve yargı güvencesi konusunda olumsuz düzenlemeler hukuk devletinde geçmez, hiçbir makam, organ, kişi ve kuruluş hukukun üstünde ve dışında değildir. Politikaya hukuk ışık tutar. Hükümetler çoğunlukların değil, herkesin hükümetidir. Kimse özgürlükleri kötüye kullanıp istediği gibi davranamaz.''

Tılsımlı Anahtar Yok Ama...

HASAN CEMAL —*26 aralık*

Hayli genç bir gazeteci olarak İsmet İnönü'ye kızdığım yıllardan biriydi. Tarihsel kişiliğine saygım büyüktü, fakat siyasal nedenlerle öfkeliydim kendisine. Sanırım, 1971'di. 12 Mart Muhtırası verilmiş, rahmetli Nihat Erim'in *partilerüstü* hükümeti de 27 Mayıs Anayasası'nı kuşa çevirmeye yönelmişti bile...

Bir gün, Millet Meclisi'nin, loş, kasvetli koridorlarından birinde dalgın dalgın yürüyordum. Her iki elim de pantolonumun ceplerindeydi. Komisyonlardan birine, habere gidiyordum herhalde.

Bir köşeyi hızla dönmüştüm ki, karşımda İsmet Paşa'yı buldum, burun buruna gelmiştim Paşa'yla...

Ellerim bir anda pantolonumun ceplerinden kendiliğinden çıkıvermiş ve iki yanıma sarkmıştı; Paşa'nın karşısında sanki *hazır ola* geçmiştim...

Tatlı tatlı gülümserken, sağ eliyle de yanağımı okşadı; önümden ağır ağır geçip giderken kısaca hatırımı sormayı da unutmadı.

Ben ise şaşkındım...

Kendime kızmıştım bu kez. Çünkü *demokrasi* ile ilgili yaklaşımlarını pek beğenmediğim İsmet Paşa'ya tek bir laf bile edememiştim. Üstelik tarihsel kişiliği de beni karşısında neredeyse hazır ola geçirmişti...

Ölümünün on birinci yılında andığımız büyük devlet adamı İsmet Paşa ile ilk ve son karşılaşmam işte böyle olmuştu.

★

Aradan geçen yıllar içinde İsmet İnönü'nün kafamdaki demokrasiye dönük yeri daha bir belirginleşti, yerli yerine oturdu. Ve doğrusu bir zamanlar kendisine bu konuda biraz haksızlık etmiş olduğumu itiraf etmeliyim. Batı demokrasisinin ülkemize yerleştirilmesi yolunda harcamış olduğu çabaları biraz azımsamışım galiba.

★

Daha önce Necdet Uğur'dan aktararak yazmıştım. 1945'te, çok partili yaşama geçişin eşiğinde İsmet Paşa'ya aksi yönde telkinler yapılır. Bunlara nasıl karşı çıktığını bir özel sohbette şöyle anlatır:

''1945-1946'da demokrasiye geçtiğimiz zamanlarda, ben eski arkadaşlarımdan bazılarını bilirim, bana nasihat etmişlerdir. 'Bizim memleket henüz yetişmemiştir. Bu rejim olmaz. Yapma bunu. Başımıza çok şey gelecektir' *demişlerdir. Kâfi gelmedi:* 'Senin başına çok şey gelecektir' *demişlerdir. Dedim ki: Bunların hiçbirisi benim umurumda değil. Benim başıma geleceklerin bir ehemmiyeti yoktur. Ama mesele, bu halkı kendi kendini idare etmek yoluna sevketmektir.''* (Cumhuriyet, 9 Kasım 1983).

Yıl, 1945'tir İnönü bu tutumu aldığında, Türkiye çok partili düzene geçer ve 1950 genel seçimleriyle iktidarı DP'ye bırakır İsmet Paşa.

★

27 Mayıs geçişinde de belirleyici kilit rolü oynayan yine İsmet İnönü'dür. O tarihlerde hava generali olan Muhsin Batur, bu konuya Cumhuriyet'te değindi geçenlerde. Şöyle özetlenebilir:

''Yıl 1961, aylardan ekim. Genel seçimler yapılmış ve sonuçları belli olmuş. Yeni partilerin (AP ve YTP) kuruluş amaçları, seçim propaganda dönemindeki işledikleri temalar ve beliren parlamento aritmetiği...

O tarihte ben, Silahlı Kuvvetlerin en genç ve en kıdemsiz bir tuğgeneraliyim. (...)

Toplantı, Genelkurmay'da o zamanki Yüksek Askeri Şûra Salonu'nda idi. Sayısını tam hatırlamıyorum, 22-24 general toplantıya çağrılı idi. (...)

Toplantıyı, Genelkurmay Başkanı rahmetli Orgeneral Cevdet Sunay açtı. Toplantının gündemini de açıkladı: 'İçinde bulunduğumuz politik ortam içinde Silahlı Kuvvetler nasıl bir yol izlemeli? Meclis'in açılmasına ve demokrasiye geçişe müsaade edilmeli mi? Edilmemeli mi?' (...)

Toplantıda çeşitli düşünceler ileri sürüldü... Sonuçta Silahlı Kuvvetlerin düşüncelerini ve isteklerini belirtir bir yazının kaleme alınması ve bunun siyasal sorumlulara bildirilmesi kararlaştırıldı.

Yazılı metin genelde, 'Silahlı Kuvvetlere sataşılmaması, siyasi af çıkarılmaması, 147'lerin üniversiteye, şeyh ve ağaların yerlerine dönüşlerine izin verilmemesi ve Orgeneral Cemal Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı'na seçilmesini' *öneriyordu.*

Toplantı bitince, Genelkurmay Başkanı hep beraber Çankaya Köşkü'ne gideceğimizi, ancak toplantıya biraz geç gitmekte fayda gördüğünü bildirdi. (...)

Salonda rahmetli Cemal Gürsel, Rahmetli İsmet İnönü (CHP Genel Başkanı), rahmetli Ragıp Gümüşpaşa (AP Genel Başkanı), Ekrem Alican (YTP Genel Başkanı), Osman Bölükbaşı (MP Genel Başkanı) bizleri karşıladılar, yerlerimize oturduk. Toplantıyı Cemal Gürsel açtı ve Genelkurmay Başkanına söz verdi. O da Silahlı Kuvvetlerin düşünce ve isteklerini önündeki kâğıttan okudu. (...)

Rahmetli İsmet İnönü söz istedi. Bu gibi toplantılarda konuşma, genelde başkana hitap edilerek yapılır. İnönü ise bizlere doğru döndü.. Tok sesi ve kendine özgü şivesi ile ve biraz da sertçe şunları söyledi:

'Bu anayasa Silahlı Kuvvetlerin eseri mi?.. Bu anayasa ve demokrasiye inanıyor musunuz? Eğer böyle ise bu işlere ne karışıyorsunuz? Bunlar Meclislere ait işlerdir' *dedi.*

Uzun süre bir sessizlik oldu, sonunda ortak noktalar bulundu ve toplantı bitti.

Ben ve zannederim çoğumuz ilk demokrasi dersini birinci elden almıştık. Arabalarımıza binip Çankaya yokuşundan aşağıya indik. Gelişimizdeki gibi cakalı değildik, ama kritik olan geçiş dönemi için gerekli insanı bulduğumuzdan içimiz rahattı.' (Cumhuriyet, 28 Ekim 1984)

Yıl 1961'di İsmet Paşa bu çıkışı yaptığı zaman. Aradan 22 Şubat'lar, 21 Mayıs'lar geçti... İsmet İnönü yine başroldeydi bu geçiş dönemlerinde de...

★

On yıl sonra, 1971'in 12 Mart'ında bir *muhtıra* ile ülkemiz yine bir *ara rejim* dönemine girmişti. İsmet Paşa'ya benim kızdığım ve Meclis koridorunda burun buruna geldiğim günler...

İşte o günlerde devrin *güçlü adamı* Pembe Köşk'e gelir, *özgürlüklerin kötüye kullanılmasından* yakınır. İsmet Paşa'nın yanıtı demokrasi dersi niteliğindedir.

"Sen, benden tılsımlı anahtar istiyorsun. Zorlukla karşılaştığında kapıları hemen açıverecek. Cemiyetlerin hayatında tılsımlı anahtarlar yoktur. Demokrasinin yerleşmesi sabır ister, sebat ister. Fransız İhtilali'nden sonra iki defa krallık geldi. Şimdiki Beşinci Cumhuriyettir. Bizde de yıllar geçtikçe şikâyetler azalacak, demokrasiye müdahaleler seyrekleşecek, hafifleyecektir. Hür vatandaş ve hür cemiyet olarak yaşamak, her surette, Türk milletinin hakkı ve liyakatidir." (Cumhuriyet, 9 Kasım 1983)

★

Rahmetli İnönü'nün söylediği gibi toplumsal olaylarda sihirli çözümlere yer yoktur. Demokrasinin yerleşmesi için sabır ve sebatın gerekli olduğu da açıktır.

Fakat açık olan bir başka nokta da, demokrasinin kendiliğinden, gökten zembille inmeyeceğidir.

Güzel şeylere ulaşmak her zaman sabır ve sebatın yanı sıra mücadeleyi de gerektirir. Yasalar çerçevesindeki siyasal mücadeleyi *"donkişotluk"* sayan zihniyetten kimilerinin sıyrılması yararlı olacaktır.

Evren, Çankaya'da Sovyet Başbakanı Tikhonov'u kabul etti

Sovyetler'le üç anlaşma imzalandı

27 aralık

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Resmi bir ziyaret için Ankara'da bulunan SSCB Başbakanı **Nikolay Tikhonov** başkanlığındaki SSCB heyeti ile Türkiye arasındaki resmi görüşmeler tamamlandı. SSCB ile Türkiye arasında biri kültürel ikisi ekonomik olmak üzere üç ayrı anlaşma imzalandı. SSCB Başbakanı Tikhonov, dün Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** tarafından Çankaya Köşkü'nde kabul edildi. Evren, Tikhonov onuruna bir yemek verdi.

Anlaşmaların imzalanmasından sonra bir konuşma yapan Başbakan Özal, 1986-1990 yıllarını kapsayan dönem içerisinde Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki ticaret hacminin 6 milyar dolara çıkarılması konusunda görüş birliği sağlandığını açıkladı. SSCB Başkanı Tikhonov konusmasında, **"Sovyetler Birliği'nin, iki ülke arasında oluşturulan binanın sadece geniş ve yüksek değil, depremlere de dayanıklı olmasını istediğini"** söyledi.

SSCB heyetini Ankara'ya getiren uçağın mürettabatından 1935 doğumlu **Nikolay Kozloretz,** önceki gece kalmakta olduğu Stad Oteli'nde öldü. Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Dairesi'nden yapılan açıklamaya göre, uçak mühendisi olan Kozloretz'in vefatı nedeniyle Türk tarafı SSCB'nin Ankara Büyükelçiliği'ne taziyetlerini bildirdi.

Türk ve Sovyet heyetleri arasındaki görüşmeler dün de devam ederken, Cumhurbaşkanı Kenan Evren, SSCB Başbakanı Nikolay Tikhonov'u dün saat 11.30'da Çankaya Köşkü'nde kabul etti. Evren-Tikhonov görüşmesinde Başbakan **Turgut Özal** da

hazır bulundu.

Cumhurbaşkanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği'nden verilen bilgiye göre, Tikhonov, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e SSCB Devlet Başkanı **Konstantin Çernenko**'nun iyi dileklerini ileten bir mesajını sundu. Tikhonov, ayrıca Evren'e, Çernenko'nun kendisini SSCB'ye davet ettiğini bildirdi. Cumhurbaşkanı Evren, Çernenko'nun bu davetini kabul etti. Evren'in Moskova'yı ziyaret tarihi daha sonra kararlaştırılacak.

Sovyetler Birliği Resmi **TASS** Ajansı, Tikhonov'un Ankara ziyareti ile ilgili olarak geniş bir yorum yayımladı. Yorumda, iki ülke başbakanının, iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi için kararlılık içinde oldukları kaydedildi.

Sovyet heyeti ile ilk olarak iki ülke arasında kültürel değişim programı anlaşması imzalandı.

Daha sonra da Türkiye ile SSCB arasındaki uzun vadeli ticaret anlaşması ile ekonomik, ticari, bilimsel ve teknik işbirliği programı imzalandı.

Daha sonra da Tikhonov ile Başbakan Özal tarafından 10 yıllık ekonomik, ticari, teknik ve bilimsel işbirliği anlaşması imzalandı. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı **Ekrem Pakdemirli** ile Sovyetler Birliği Dış Ticaret Bakan Yardımcısı **Nikolay Komarov** da Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında 5 yıllık ticaret anlaşmasını imzaladılar.

Başbakan Özal, imza töreninde yaptığı konuşmada, söz konusu anlaşmaları, **"Tikhonov'un ziyaretinin somut sonuçları"** olarak niteleyerek, 1986-1990 yıllarını kapsayan dönem içerisinde Sovyetler Birliği ile Türkiye arasındaki ticaret hacminin 6 milyar dolara çıkarılması konusunda görüş birliği sağlandığını söyledi.

Özal, 5 yıllık ticaret anlaşması ile ikili ticaretin uzun vadeli karşılıklı çıkar ve ihtiyaçlara uygun olarak çeşitlendirilmesi ve genişletilmesinin amaçlandığını ifade ederek, iki ülke arasında yüksek bir ticaret hacmine ulaşılmasında doğal gaz anlaşmasının önemli katkısı olacağını kaydetti.

Özal, imzalanan ikinci anlaşma ile de, demir çelik, demir dışı metaller, enerji üretimi, kimya sanayii, makine sanayii gibi alanlarda Sovyetler Birliği ile işbirliği olanağının sağlandığını belirterek, şöyle konuştu:

"İmzalanan bu iki belge, Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında 1960'lı yılların ikinci yarısında başlatılan ve birkaç yıldır çeşitli nedenlerle belli bir durgunluğa girmiş görünen ekonomik ve ticari ilişkilere yeni ve olumlu bir canlılık getirecek özlü belgelerdir. Kanaatime göre, büyük bir ekonomik potansiyele sahip yakın komşu Sovyetler Birliği ile ticari ve ekonomik ilişkilerimize iki taraf için de yararlı bir süreklilik ve dinamizm kazandırılması için bu belgeler çerçevesinde gerekli imkânlar mevcuttur."

Anlaşma çerçevesine göre, kurulacak olan tesislerin bedelleri, bu tesislerde üretilen mallar ya da talep edilecek diğer mallarla ödenecek.

Nikolay Tikhonov, anlaşmanın imzalanmasından sonra yaptığı konuşmada, Sovyetler Birliği'nin Türkiye ile sağlıklı bir ilişki kurulmasından yana olduğunu belirterek, **"Sovyetler Birliği, bu binanın sadece geniş ve yüksek değil, depremlere karşı dayanıklı olmasını da istemektedir"** dedi.

Tikhonov, Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerin sağlamlaştırılması ve geliştirilmesi yanlısı olduklarını ifade ederek şunları söyledi:

"Halklarımızın iradesini ancak bu yolu takip ederek hayata geçirebiliriz. Dünyada barışçı hayat kurma, bölgemizde barışı ve güveni pekiştirme ortak davasına, ancak bu şekilde somut katkıda bulunacağız. Devletlerimizin ekonomik ve sosyal sistemlerinin tüm farklılığı ile beraber konjonktürel değişiklikleri etkilemediği uzun süreli ortak çıkarları vardır. Bu çıkar ortaklığının temelini, çoğrafi yakınlık ve tarihsel bağlarla ticari ve ekonomik işbirliği ve kültürel alışverişe duyduğumuz karşılıklı ilgi, en önemlisi de iyi komşular olarak barış ve dostluk içinde yaşama gereği teşkil eder."

11 aralık

Evren: YÖK'e sataşana ağırlığımı koyarım

27 aralık

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Hacettepe Vakfı tarafından 1982 Anayasası'nın verdiği olanakla Türkiye'de ilk özel üniversitenin başkanlık binası açıldı. Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** son zamanlarda YÖK'e sataşmalar olduğunu, kendisinin bunlara karşı tüm ağırlığını koyacağını belirterek, **"YÖK'e karşı çıkanların en tehlikeli ve en çok sataşanları üniversiteleri 12 Eylül öncesine döndürmek isteyenler"** dedi.

Hacettepe Tıp Merkezi Vakfı, Hacettepe Çocuk Sağlığı Enstitüsü Vakfı ve Hacettepe Üniversitesi Vakfı tarafından kurulan Bilkent Yüksek Öğretim Kurumu'nun kuruluşu ile ilgili olarak dün Vakıflar'a ait Meteksan Kâğıt Üretim Tesisleri'nde düzenlenen törene Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerinden **Nurettin Ersin, Nejat Tümer** ve **Tahsin Şahinkaya**, TBMM Başkanı **Necmettin Karaduman**, Başkan Vekili **Halil İbrahim Karal**, 6 bakan ile çok sayıda öğretim üyesi, bürokrat ve yüksek rütbeli subay ile parlamenter katıldı.

Törende ilk konuşmayı yapan YÖK Başkanı Prof. **İhsan Doğramacı** kendisinin yaptığı hizmetleri geniş biçimde anlattıktan sonra, Bilkent Yüksek Öğretim Kurumu hakkında bilgi verdi. ABD'de özel üniversitelerin devlet üniversitelerinden çok daha iyi eğitim verdiğini vurgulayan Doğramacı, Bilkent'i kuran Vakıflar'ın 11 şirketi bulunduğunu, bunların 1983 yılında 25 milyar liralık ciro yaptıklarını söyledi. Özel üniversitelerin daha iyi eğitim yapacağını da kaydeden YÖK Başkanı **"Bunun nedeni bürokratik engellerle karşılaşmayacaklarıdır"** dedi.

Doğramacı'dan sonra Metaksan Kâğıt - Karton Üretim Tesisi Müdürü **Nahit Avcı** ile Tepe Grubu Genel Müdürü **Nevzat Anarat** teknik bilgi verdiler.

Törende bir konuşma yapan Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı **Vehbi Dinçerler** de, Bilkent'in ilk özel üniversitemiz olduğunu, bunun yeni anayasanın bahşettiği bir reform olarak görülmesi gerektiğini savundu. Dinçerler Vakıflar aracılığı ile özel üniversite kurmanın giderek yaygınlaşacağını kaydederek, **"Gelişmiş ülkelerin gelişmişliğine buralarda özel üniversitelerin çok önceden açılmış olmaları neden olmuştur"** dedi. Bakan Dinçerler, özel üniversitelere ÜSYM aracılığı ile öğrenci alınacağını, Bilkent'in iki yıl sonra öğretime başlayacağını, 4. yılında 5 bin öğrenciye sahip olacağını ve burada İngilizce öğretim yapılacağını açıkladı.

Törende en son konuşan Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Türkiye'de 1980 öncesinde de özel üniversitelerin olduğunu belirterek şöyle dedi:

"Ancak bunların zaman içinde istenen düzeyde öğretim yapamadığı, bir kazanç metaı haline geldikleri anlaşılınca kapatıldı ya da devletleştirildi. 1982 Anayasası'nın ilk hazırlık çalışmaları sırasında anayasada özel üniversiteler konusu yoktu aslında. Ancak daha sonra yapılan iyi niyetli bir teklifle, YÖK'ün denetiminde, sadece Vakıflar tarafından kâr amacı gütmeden kurulması imkânı 1982 Anayasası'na konuldu. Bugün devlet tarafından kurulan 27 üniversitenin 19'u 1980 öncesi, 8'i ise 1980 sonrası kurulmuştur. Ancak maalesef bu üniversitelerin yurt, laboratuvar, derslik, öğretim üyesi sıkıntısı gibi eksiklikleri vardı. Bugün birçok çocuğumuz üniversitelere giremediğinden sağda solda dolaşıp küskün haldedir. Devlet-Vakıf işbirliği ile kurulacak özel üniversiteler sayesinde bu çocuklarımızın büyük kısmı üniversitelere alınabilecektir".

Bilkent'in kuruluşundan büyük mutluluk duyduğunu, bunun diğer vakıflarca üniversite kurulmasında önemli bir adım olacağını umduğunu kaydeden Cumhurbaşkanı, **"İtiraf edeyim ki, özel okullarla, devlet okulları arasında çok fark var. Bunu daha önce de söylemiştim, ama Ankara okullarına yaptığım ziyaret ve denetimlerde bunu teyit ettim. Öğretim üyesi kalitesi, personel sayısı, bakım konusunda özel okullar çok farklı"** dedi. Evren, özel üniversiteler kurulunca da bu farklılığın ortaya çıkacağını, üniversiteyi kuranın vakıf olması nedeniyle formalitelerden kurtulacaklarını, birçok vakfın özel üniversite kurmak için hazırlık içinde olduklarını kaydederek, bu sayede çok sayıda üniversitenin kurulacağını söyledi.

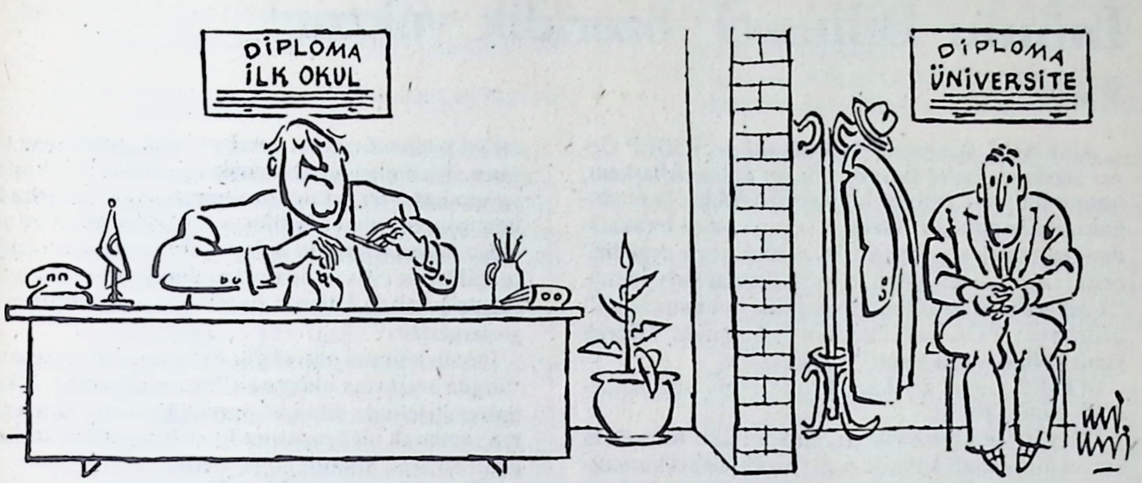
YÖK'E SATAŞMALAR

YÖK'e sataşmalar olduğunu da belirten Cumhurbaşkanı bu konuda şunları söyledi:

"Son zamanlarda YÖK'e sataşmalar başladı. Maalesef yurt dışında YÖK'ü çok beğeniyorlar, ama kendi memleketimizde beğenmiyorlar. Birçoklarına YÖK'ü beğendiremedik. Ben aslında YÖK'e karşı çıkanları üç gruba ayırıyorum.

1. grup, iyi niyetli olanlar, bunlar üniversitelerin idari ve ilmi bakımdan tam özerk olmasını istiyorlar. Böylece daha iyi olacağını söylüyorlar. 2. gruba girenler bundan mutazarrır olanlar. Bunlar da oradan şuraya tayin olmuş ya da en az bir yakınları tayin edilmiş kimseler. Üçüncü grup ise üniversiteler tekrar 12 Eylül öncesi duruma gelsin, evvelki duruma dönsün isteyenler. En tehlikelisi de bunlardır. YÖK'e en çok sataşanlar, karşı çıkanlar bu gruptandır. Bugün üniversiteler YÖK karşısında her bakımdan yetkilidir. Ben YÖK'e sataşanlara karşı tüm ağırlığımı koyarım. Bu kurumun yarını olmasaydı, ben buna inanmasaydım, bu kadar kati konuşmazdım".

Cumhurbaşkanı'nın bu sözleri üzerine YÖK Başkanı İhsan Doğramacı, oturduğu Meclis Başkanı'nın yanındaki en ön sıradaki yerinden doğrularak alkışlamaya ve arkada oturan bakan, bürokrat, parlamenter, yüksek rütbeli subay ve öğretim üyelerine doğru dönerek, onları da alkışlamaya teşvik etti.

28 aralık

YÖK Sorunu

28 aralık

Hacettepe Vakfı, Türkiye'de ilk özel üniversite girişimini yaparak, Başkanlık binasını açtı. Açılış töreninde yaptığı konuşmada Cumhurbaşkanı Sayın Evren şunları söyledi: "Son zamanlarda YÖK'e sataşmalar başladı. Maalesef, yurt dışında YÖK'ü çok beğeniyorlar, ama kendi memleketimizde beğenmiyorlar. Birçoklarına YÖK'ü beğendiremedik."

Sayın Evren, bundan sonra "YÖK'e sataşanları" üç gruba ayırarak dökümünü yapmış ve "Bugün üniversiteler YÖK karşısında her bakımdan özerktir. Ama YÖK idari bakımdan yetkilidir. Ben YÖK'e sataşanlara karşı tüm ağırlığımı koyarım" demiştir.

Sayın Cumhurbaşkanına ilk yanıt SODEP Genel Başkanı Sayın İnönü'den gelmiştir.

İnönü şöyle konuşmuştur:

"Sayın Cumhurbaşkanı, Bilkent adlı bir vakfın üniversiteye mali kaynak sağlayacak sanayi kuruluşlarının açılışında yaptığı konuşmada, bugün üniversitelerimizde bilimsel özerkliğin bulunduğunu ifade etmiştir. Gerekli saygıyı elden bırakmadan belirtmek zorundayız ki, gerçek böyle değildir.

Bugün Türkiye'deki üniversitelerde bilimsel özerklik yoktur. YÖK yetkilileri, bu konuda, sürekli yanlış bilgi vermektedirler. İnsanlığın yüzyıllar boyunca süren arayışları ile bilimsel çalışmanın ne olduğunu bilenler, Türkiye'de vardır. YÖK yetkililerinin bütün oyunlarına, engellemelerine rağmen, Türk üniversitelerindeki özerkliğin gerçekleştirilmesi için çalışmaya devam edeceğiz."

YÖK tartışması epey zamandan beri sürmektedir. Gönül isterdi ki, Sayın Cumhurbaşkanı bu tartışmada taraf olmasın. Çünkü çok partili rejimde şu veya bu partinin üniversite konusundaki görüşleri değişik olabilir! Kimi YÖK'ü beğenebilir, kimi beğenmeyebilir. Yurttaşlar da çeşitli eğilimlere sahip olabilirler. Anayasamızın 101. maddesine göre, Sayın Cumhurbaşkanının bu görüşlerin üstünde kalması gerekmektedir. Gerçi 104. madde Cumhurbaşkanına "YÖK üyelerini ve üniversite rektörlerini seçmek" görev ve yetkisini vermektedir; ama bu durum Cumhurbaşkanının taraf olarak değil, taraflar üstü kalmakta daha büyük özen göstermesini gerektirmektedir.

Sayın Erdal İnönü'nün konuşmasındaki anlam ise ana muhalefet partisi lideri olmasıyla sınırlanmıyor. SODEP Genel Başkanı aynı zamanda uluslararası alanda bilim adamı kişiliğiyle tanınmış ve ağırlık kazanmış bir addır. Uzun süre yurt dışında çeşitli kurumlarda görevler de üstlenmiştir. Bu bakımdan İnönü'nün "YÖK yetkililerinin yanlış bilgi verdikleri" savı üzerinde durmakta yarar vardır.

Türkiye'de bilim üreten bir üniversiteye sahip olmak amacını yurdunu seven her kişi benimsemektedir! Ama uluslararası alanda üniversitelerimizin bilim yarışında çok geri kaldığı da kanıtlanmış bir gerçektir. Bu durumda üniversitelerimizin dünya ölçüsünde saygınlığa kavuşması konusunda ortak bir fikir oluşmasına çalışmak en doğru yol gibi görünüyor.

Çağdaş uygarlığa ulaşmak için bilim yolundan başka yol olmadığı Mustafa Kemal Atatürk'ün altını çizdiği bir gerçek değil midir?

★ ★ ★

SODEP lideri YÖK'ü suçladı

İnönü: Bilimsel özerklik yoktur!

28 aralık

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü, **"Sayın Cumhurbaşkanı, bugün üniversitemizde bilimsel özerkliğin bulunduğunu ifade etmiştir. Gerekli saygıyı elden bırakmadan belirtmek zorundayız ki, gerçek böyle değildir"** dedi. Dün basına yaptığı yazılı açıklamada İnönü, **"Üniversitelerde bilimsel özerklik bulunmadığını"** belirterek, YÖK yetkililerinin bu konuda **"sürekli yanlış bilgi verdiklerini"** söyledi.

SODEP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün açıklaması aynen şöyle:

"Sayın Cumhurbaşkanı, Bilkent adlı bir vakfın üniversiteye mali kaynak sağlayacak sanayi kuruluşlarının açılışında yaptığı konuşmada, bugün üniversitelerimizde bilimsel özerkliğin bulunduğunu ifade etmiştir. Gerekli saygıyı elden bırakmadan belirtmek zorundayız ki, gerçek böyle değildir.

Bugün Türkiye'deki üniversitelerde bilimsel özerklik yoktur. Anayasanın kabul etmediği idari özerklikten söz etmiyoruz. Anayasanın istediği bilimsel özerklik yoktur.

YÖK yetkilileri, bu konuda, sürekli yanlış bilgi vermektedirler. İnsanlığın yüzyıllar boyunca süren arayışları ile bilimsel çalışmanın ne olduğunu bilenler, Türkiye'de vardır. YÖK yetkililerinin, bütün oyunlarına, engellemelerine rağmen, Türk üniversitelerindeki özerkliğin gerçekleştirilmesi için çalışmaya devam edeceğiz. Bu, ülkesinin iyiliğini, ulusunun mutluluğunu isteyen insanlar ve siyasetçiler olarak, bizim bugünkü ve yarınki genç kuşaklara karşı kaçınılmaz görevimizdir."

Üniversitelerde bilimsel özerkliğin olmadığına ilişkin dünkü açıklamasından sonra Cumhuriyet muhabirinin sorularını yanıtlayan SODEP Genel Başkanı İnönü şöyle dedi:

"Üniversitelerimizde bilimsel özerklik yoktur. Çünkü YÖK, ders programlarından araştırma konularına kadar birçok alanda üniversitelere karışmaktadır. Özellikle sosyal bilim alanında ve öteki alanlarda görev yapan öğretim elemanları, gerek sözleşmeleri yenilenmeyerek, gerekse 1402 sayılı yasa uyarınca, işlerinden uzaklaştırılmışlardır. Bu konuda yaygın kanı, yerleri doldurulamayacak bu arkadaşlarımızın, bu bilim adamlarının fikirlerinden ve yaptıkları araştırmalardan dolayı görevlerinden uzaklaştırıldıklarıdır. Bu ve benzeri nedenlerin toplamı üniversitelerimizde bilimsel özerkliğin olmadığının bir göstergesidir."

İnönü, bilimsel özerkliğin ayrılmaz bir parçasının **"özgün araştırma olduğunu"** vurgulayarak, **"Türk üniversitelerinde bilimsel özerkliğin olup olmadığının yapılacak bir araştırma ile ortaya çıkarılabileceğini"** söyledi. İnönü, şöyle dedi:

"Bu araştırma, tarafsız bilim adamlarınca yapılmalıdır. Tarafsız derken üniversitelerimizde görev yapan öğretim üye ve elemanlarının mutlaka bir taraf adına düşündüğünü söylemek istemiyorum. Üniversitelerimizde, şimdiki yönetimden uzak ve YÖK'te görev almamış, bilim adamlığı vasıfları ön planda olanlarca yapılacak bir araştırma, üniversitelerimizin bilimsel özerklikten yoksun olduğunu göstermeye yetecektir."

İnönü, **"YÖK yetkililerinin yanlış bilgi vermeleri"** konusundaki açıklamasının ne anlama geldiğine ilişkin soruya ise, **"Anlatmaya çalıştığım bilimsel özerkliği ortadan kaldıran nedenlerin olmadığını söyleyerek yanlış bilgi veriyorlar. Bu iddialar yalnız bizim iddialarımız değil. Konunun içinde olan, bilimsel özerkliğin olmadığını bizzat yaşayan öğretim üyelerine direkt olarak sorulur da. O arkadaşlarımız da YÖK'ün uygulamalarından çekinmeden yanıt verebilirlerse, gerçek durum bütün açıklığı ile ortaya çıkar"** yanıtını verdi.

SODEP lideri İnönü, YÖK konusundaki açmazları sergilemeye devam edeceğini söyleyerek, iddialarının kanıtlarının Türkiye'deki tüm üniversitelerde her gün yaşandığını söyledi. İnönü, **"Dünya bilim çevrelerinin de Türk üniversitelerinde bilimsel özerkliğin olmadığını ifade ettiklerini"** sözlerine ekledi.

İngiltere ve Türkiye'de KDV ve Uygarlık Düzeyi

OSMAN ULUGAY *28 aralık*

Katma Değer Vergisi uygulamasına on yıl önce geçen İngiltere, şu anda neyi tartışıyor biliyor musunuz? *"Gıda maddeleri, gazete ve kitaplar, çocuk giyimi, akaryakıt ve kiralar Katma Değer Vergisi kapsamına alınsın mı, alınmasın mı"*yı tartışıyor, bu vergiyi on yıldan beri uygulamakta olan İngiltere.

Uygulamanın başlamasından on yıl sonra İngiltere'de tüketici harcamalarının yalnızca yüzde 56-57'si Katma Değer Vergisi kapsamına alınabilmiş. Temel gıda maddeleri, eğitimle ilgili harcamalar, tüm gazete ve kitaplar, çocuk giysi ve ayakkabıları, uygar bir ülkenin göz ardı edemeyeceği sosyal-kültürel gerçeklerle, kapsam dışı bırakılmış. Şimdi on yıl sonra vergi gelirlerini arttırmak iste-

çıkarıldı.
— Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu, "Türkiye'de çıplaklar kampı kurdurmam" dedi.
23— Eski Yunanistan Dışişleri Bakanı Mavros, "Sorunları Özal ile Papandreu çözebilir" dedi.
— Sovyetler'in Afgan köylerini imha ettikleri bildirildi.
24— Dışişleri, Mavros'un açıklamasını yanıtladı.
— Mavros, adaların silahlandığını doğruladı.
— Libya'da demokrasi yönünde ilk adım atıldı.
— Taşra örgütleri yeniden düzenleniyor: Bakanlıkların illerde tek bir müdürlükle temsil edileceği bildirildi.
25— Başbakan Özal, "Bir karış Yunan toprağında gözümüz yok" dedi.
26— Cumhurbaşkanı Evren, "İşkence yok, tek tük olaylar var" dedi.
— "Aydınlar Dilekçesi" davasında dosyanın Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesi'ne gönderilmesi kararlaştırıldı.
— Polonya dayanışma hareketinin ikinci lideri Gwiazda serbest bırakıldı.
27— Yahya Demirel yurda döndü ve teslim oldu.
— Çalışma Meclisi'ndeki kıdem tazminatı tartışmasında Türk-İş bir fon kurulması tasarısına karşı çıktı.
— Nikaragua'da muhalefet, seçimlere katılmayacağını açıkladı.
28— Cumhurbaşkanı Evren, milletvekili aylıklarını artıran yasayı veto etti.
— Çalışma Meclisi, bir kıdem tazminatı fonu oluşturulmasını kararlaştırdı.
29— Avrupa Parlamentosu, AET bütçesinden İngiltere'ye yapılan 600 milyon dolarlık geri ödemeyi durdurdu.
30— Los Angeles Olimpiyatları açıldı.
— HP lideri Calp, "Demokrasiye geçtik diyemeyiz" dedi.
— Hakkâri'de çalışanlara doğu zammının ayda 18 bin lira olacağı bildirildi.
31— Başbakan Özal, HP lideri Calp'i yanıtladı: "Demokrasiye geçtik."
— Beyrut'tan son Amerikan deniz piyadeleri de çekilmeye başladı.
— ABD yatırımcılarının örgütü OPIC'nin Türkiye üzerine raporunda, "Yabancı sermaye ve yatırım ikliminde gözle görülür gelişme var" denildi.

AĞUSTOS

1— Cumhurbaşkanı Evren, "Genel af çıksın diyen çatlak sesler var" dedi.
— PTT'nin 130 memur almak için açtığı sınava 170'i yüksekokul mezunu olmak üzere 2.592 kişi girdi.
— Erzurum "Halkın Yolu" davasında 2 idam verildi.
— İran Dışişleri Bakanı Velayeti Ankara'ya geldi.
2— Fransız uçağını kaçırıp Tahran'a indiren hava korsanları Fransa'yı tehdit etti.
— Eski ABD Dışişleri Bakanı Haig, uçak satmak amacıyla Ankara'ya geldi.
— Altı aylık ihracatın, ithalatın %73'ünü karşıladığı bildirildi.
3— Af için başvurmayan gecekonduların yıkılacağı bildirildi.
— DMG'den ilk karar çıktı: Uyuşturucu satan 2 Lübnanlı mahkûm oldu.
— Sebze ve meyve ithali serbest bırakıldı.
4— Hindistan'ın Madras Havaalanı'ndaki patlamada 28 kişi öldü.
— Gazete ilanı ile döviz satışı: Vadesiz döviz hesaplarının karaborsada el değiştirdiği bildirildi.
— Dünya Bankası'nın KİT'lere teknik yardım yapacağı bildirildi.
5— Irak Başbakan Yardımcısı Taha Yasin Ankara'ya geldi.
— Uruguay'da 11 yıl sonra demokrasiye dönüş: Askeri yönetim ve siyasi partiler, seçimlerin 25 kasımda yapılması konusunda anlaşmaya vardılar.
6— Ağrı belediye seçimini ANAP kazandı.
— Yüksek Askeri Şûra kararları açıklandı: 30 general ve amiral terfi etti. 1. Ordu Komutanlığına Necip Torumtay, 2. Ordu Komutanlığına Adnan Doğu, Ege Ordu Komutanlığına da İsmail Hakkı Akansel atandılar. 1. Ordu Komutanı Necdet Öztorun, Genelkurmay 2. Başkanı oldu.
— İsrail'in yeni Başbakanı Şimon Perez oldu.
7— Türkiye ile Irak arasında ikinci petrol boru hattı ile ilgili çerçeve anlaşma imzalandı.
— Dünya petrol fiyatlarındaki düşüşün durakladığı bildirildi.
— BM Uluslararası 2. Nüfus Konferansı Mexico City'de başladı.
8— Kapıkule'de operasyon: 14 gümrük muhafaza memuru gözaltına alındı. 12 temmuzda Kapıkule gümrüğünden çıkmak isteyen yolcusuz bir otobüste yapılan aramada bulunan milyonlarca lira karşılığı dövizin, bazı gümrük muhafaza memurlarınca gaspedildiği anlaşıldı.
— Emlak Kredi Bankası'na ferdi konut kredisi için başvurular başladı.
9— ABD, Türkiye'ye yapılacak askeri yardımda 130 milyon dolarlık yeni bir kesinti yaptı.
10— Pasaport konusunda yeni bir düzenleme yapıldı: Görülmekte olan davası olanların kefaletle pasaport almaları mümkün hale getirildi.
— 13 emniyet müdürü görevden alındı.
— Kapıkule'de gaspedilen 140 milyon liranın, 120 milyon liralık kısmının ele geçtiği bildirildi.
— Vergi iadelerinin ödenmesine başlandı.
— Kıdem tazminatının yıllık tavanı 82.820 lira olarak belirlendi.
12— Faizler yükseltildi: Üç aylık faiz oranı %53, altı aylık %52 oldu.
— Piyasadaki para miktarı ağustos ayı başında 900 milyar 656 milyon liraya ulaştı.
— 750 bin işçiyi temsil eden 36 sendika, sözleşme yetkisi için bakanlığa başvurdu.
— Basra Körfezi'nin kuzeyinde şiddetli deniz ve hava çarpışmaları oldu.
13— Los Angeles Olimpiyatları sona erdi.
— ANAP, yenilenen 5 belediye seçimini kazandı.
— TİP davasında gerekçeli karar açıklandı.
— Eylül başından itibaren herkese bir vergi cüzdanı verileceği bildirildi.
— Nikaragua'da cunta lideri Ortega, "CIA bizi öldürmeyi planlıyor" dedi.
14— Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nda atamaları

Mitterrand'ın özel temsilcisini Ankara'ya yollayacağı açıklandı.
— Milli Eğitim Bakanı Dinçerler, "Arapçanın seçmeli ders olmasında sakınca yok" dedi.
— ABD Senatosu, Bulgaristan'ı "terörist devlet" ilan etti.
— Ordu ilinin Aybastı ilçesinin ANAP'lı Belediye Başkanı'na 20 yıl hapis cezası verildi.
5— Hazine'nin 6 genel müdürü de değişti.
— "Babalar Operasyonu" ile ilgili olarak bir süre önce gözaltına alınan Hüseyin Cevahir tahliye edildi.
— Çalışma Bakanı Mustafa Kalemli'yi, Türk-İş aleyhine davranmakla suçlayan ANAP Milletvekili Nevzat Bıyıklı, Disiplin Kurulu'na verildi.
6— Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın yetkileri kısıtlandı.
— Hindistan, Keşmir'de süresiz sıkıyönetim ilan etti.
— Üçüncü Dünya'nın 500 büyük şirketinden 15'inin Türkiye'de olduğu bildirildi.
7— Ulusu ile Özal, Bodrum'da yüz yüze gelmeksizin tartıştılar.
— İnönü, SODEP Kongresi'ni açarken, "Demokrasiye sahip çıkalım" dedi.
— Odakule girişine konan bomba patladı: Yoldan geçen ana-oğul yaralandı.
— Londra'dan kalkan uçağın içinde eski Nijerya Ulaştırma Bakanı Elhacı Umaru uyuşturucu ile bayıltılmış olarak bulundu.
— Ankara, Fransa ile görüşmeye hazır olduğunu bildirdi.
8— Mitterrand'ın özel temsilcisi Etienne Manach, Ankara'ya geldi.
— UBA Genel Müdürü Baki Özilhan tutuklandı.
9— 5 aydır kapalı olan Beyrut Havaalanı açıldı.
— Uzayın silahsızlandırılması görüşmelerinin çıkmaza girdiği bildirildi.
— Türkiye üzerinden transit ticarete vergi indirimi getirileceği bildirildi.
— Özel temsilci Manach mesajını iletti: Fransa, Ermeni teröründe daha dikkatli davranacak.
— ABD, Norveç'in elindeki 15 adet F-5'in Yunanistan'a satılması konusunda bir karar almadığını bildirdi.
10— İçkili yerleri düzenleyen 35 yıllık yönetmelik değişti. İçki ruhsatı olanlar, 6 ay içinde yeniden işletme ruhsatı almak zorunda.
— Yunanistan, Bağdat'taki konferansta Türkiye'nin Ortadoğu sorununu daha da güçleştirdiğini iddia etti.
— Beyrut'ta kaçırılan Libya Maslahatgüzarı serbest bırakıldı.
— Sovyet yönetmen Tarkovski, ABD'den sığınma hakkı istedi.
— 10 TİP yöneticisi 5'er yıla mahkûm oldu.
— ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Elliot Abrams, Ankara'ya geldi.
11— Bakan Dinçerler, "MSP'li olduğum yalan" dedi.
12— Eski Maliye Bakanı Adnan Başer Kafaoğlu, kurtarma operasyonunun altında Özal ve Erdem'in imzaları olduğunu söyledi.
— Abrams, "Kısa sürede demokrasiye dönüşü takdirle karşılıyoruz" dedi.
13— Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli, şirket kurtarma operasyonuyla ilgili olarak Kafaoğlu'nu suçladı.
— ABD'de Demokrat Parti başkan aday adayı Mondale, Bayan Ferraro'yu yardımcı seçti.
— Yunanistan'ın silahlı kuvvetlerin modernizasyonu için 10 milyar dolar harcayacağı bildirildi.
— İngiltere'de Nijerya'nın eski ulaştırma bakanının kaçırılması ile ilgili iki Nijeryalı diplomatın sınır dışı edileceği açıklandı.
14— Şirket kurtarma hesaplaşmasında Kafaoğlu, kendisini suçlayan raporu istedi.
— İnönü ile Calp, HP merkezinde 50 dakika görüştü.
— ABD Dışişleri Bakanı insan haklarından sorumlu yardımcısı Elliot Abrams, Başyazarımız Nadir Nadi ile görüştü.
— UBA Genel Müdürü Baki Özilhan serbest bırakıldı.
— Mozambik'te görülmemiş kuraklıktan 170 kişi öldü.
— AET'den tekstil ürünlerimize kısıtlama getirildi. Türkiye'den Ortak Pazar'a ihracat bu yıl 200 milyon dolar azalacak.
15— Yeni Zelanda seçimlerini İşçi Partisi büyük farkla kazandı.
16— Şarık Tara, Halit Narin ve Ali Koçman, Pakdemirli'ye "danışman" oldular.
— Irak, süper devletlere Körfez Savaşını durdurmaları için çağrıda bulundu.
17— Çalışma Meclisi 4 yıl aradan sonra yeniden toplandı.
— F.Almanya'da iki Türk, 42 kilo eroinle yakalandı.
— DİE, 1984 yılı büyüme oranını %5,7 olarak hesapladı.
18— Türk-İş-hükümet görüşmesinde somut sonuç alınamadı.
— 33 sendikaya toplusözleşme yetkisi verildi.
— Fransa'da hükümet istifa etti.
— Telefon ihalesi ITT'ye verildi.
— De Cuellar, Kıbrıs'taki tarafları 7-8 ağustosta görüşmeye çağırdı.
— M.Ali Ağca, Antonov hakkındaki ifadesini değiştirdi.
19— %54 faizli Hazine bonoları kapışıldı.
— Fransa'da Pierre Mauroy hükümetinin istifasını kabul eden Mitterrand, yeni hükümeti kurma görevini Laurent Fabius'a verdi.
— Toplu Konut Fonu Başkanı Erdem, ferdi krediye 16 milyar lira ayrıldığını bildirdi.
20— Dışişlerinde sürpriz atamalar: Osman Olcay BM'ye, E.Yavuzalp NATO'ya, Filiz Dinçmen Avrupa Konseyi'ne, Polat Tecer ise AET'ye tayin oldu.
— Fritz Mondale, Demokrat Parti başkan adayı seçildi.
— Fransa'da Başbakan Fabius, yeni kabineyi açıkladı: Komünist Partisi hükümette yer almadı.
— Arjantin, Falkland görüşmelerinden çekildi.
21— Doğuya yatırım aşısı: 27 ilde yatırımlara indirim, ücretlere destek getirileceği bildirildi.
— İsrail Genelkurmay Başkanı Levi saldırıda yaralandı.
22— Polonya'da 660 tutukluyu kapsayan siyasi af

vada esas hakkındaki mütalaasını hazırladı: DYP kapatılmalı.
— Polonya'da Varşova dayanışmasının yeraltı lideri Lis tutuklandı.
— İtalyan Komünist Partisi lideri Berlinguer öldü.
13— Rauf Denktaş, KKTC Cumhurbaşkanı sıfatıyla Ankara'ya geldi.
— Urfa'nın adı Şanlıurfa oldu.
— Hindistan'da Sih ayaklanması 6 eyalete yayıldı.
— Lübnan'da Karami hükümeti güvenoyu aldı.
— Sanayi Bakanlığı, tüketiciyi koruma konusunda yeni bir tasarı hazırladı: Mal sevkini engelleyene 4 milyon lira ceza verilecek.
14— Ehliyet almada bürokrasiyi azaltan yasa TBMM'de kabul edildi.
— Avrupa Parlamentosu seçimleri başladı.
— 3 ÜGD'li ve 1 Kurtuluş'çunun ölüm cezası Yargıtayca onaylandı.
— Ankara Kardiyoloji Hastanesi'nde yolsuzluk saptandı.

15— Denktaş'ın, BM'ye yeni öneriler sunacağı bildirildi.
— Biranın alkollü içki sayılması kabul edildi.
— Arafat, Ankara'ya özel temsilci gönderdi.
— TKP-ML Güneydoğu davasında 10 idam cezası verildi.
16— Askerlik 18 aya indirildi.
— Evren, Arafat'ın temsilcisini kabul etti.
— Başkan Reagan, SSCB lideri Çernenko ile önkoşulsuz görüşme önerdi.
— İran plakalı bir TIR'da 111,5 kilo asit anhidrik ele geçirildi.
17— Los Angeles Başkonsolosumuzu öldüren Sasunyan, ömür boyu hapse mahkûm oldu.
— Barış gücünün görev süresinin uzatılması kararını Türkiye ve KKTC reddetti.
— Moskova, Reagan ile görüşmeyi reddetti.
18— Devlet personel rejimini tümüyle değiştiren kararnameler Cumhurbaşkanı'nca onaylandı.
— Avrupa Parlamentosu seçimleri tamamlandı.
— Kanada'nın Trudeau'dan sonra yeni Başbakanı John Turner oldu.
— Libya'daki müteahhitlerden 5'inin iflas ettiği, 15'inin büyük mali sıkıntı içinde olduğu bildirildi.
19— Büyük KİT'lerin yönetimi Başbakanlığa bağlandı.
— Sıkıyönetim açıklaması: Açlık grevi yapan 3 tutuklu öldü.
— İngiltere'de grevci maden işçileri polisle çatıştı.
20— Sovyet birlikleri Afganistan'da büyük saldırıya geçti.
— Kipriyanu'nun Thatcher'dan Türkiye'ye baskı yapılmasını istediği bildirildi.
— Gandi, Sihlere uzlaşma çağrısı yaptı.
21— Viyana Büyükelçiliği Çalışma Ataşesi Erdoğan Özen öldürüldü: Cinayeti "Ermeni Devrimi Ordusu" adlı örgüt üstlendi.
— Beşinci kalkınma planı TBMM'ye sunuldu.
— Anadolu liseleri sınavının 2 sorusu iptal edildi.
— 38 kişinin öldüğü Aybastı olayı davasında 27 sanığa idam ve çeşitli hapis cezaları verildi.
— Denizli ÜGD davasında 1 kişiye idam cezası verildi.

22— Eski siyasiler hakkındaki soruşturma önergeleri reddedildi.
— KKTC ile iyi ilişkileri olduğu nedeniyle Yunanistan'ın, Pakistan'ın AET ile yapacağı anlaşmayı veto edeceği bildirildi.
23— Başbakan, Cumhuriyet'e açıkladı: KKTC serbest bölge oluyor.
— Cumhurbaşkanı Evren, SODEP lideri İnönü'yü kabul etti. İnönü, "Cumhurbaşkanı tarafsızlığını ifade etti" dedi.
23— TGS Genel Başkanı, "İşbitiriciler, işçinin işini bitiriyor" dedi.
24— İnönü, "Halk enflasyona karşı miting istiyor" dedi.
— TİSK Başkanı Narin, işverenlerin hükümeti IMF'ye şikâyet ettiğini söyledi.
25— Toplu Konut Fonu'nda 8,5 milyar lira toplandığı bildirildi.
— Paris'te bir milyon kişinin katıldığı mitingte, hükümetin kilise okulları ve özel okullarla ilgili tasarısı protesto edildi.
26— Savcı Doğan Öz'ü öldürmekten sanık olarak 4 kez idam cezasına çarptırılan İbrahim Çiftçi, beraat etti.
— Orly katliamı sanıklarına yataklık davasında, Türkiye'nin müdahil olma isteği kabul edilmedi.
27— 1383 imzalı "Dilekçe" soruşturması sürüyor: 56 imza sahibi için dava açıldı.
— Kuveyt, Sovyetler'den silah alacağını açıkladı.
— Arjantin'in eski başkanlarından Roberto Viola tutuklandı.
28 18 aylık askerlik TBMM'de kabul edildi.
— Gaziosmanpaşa'da kaçak bina yandı: 5 kişi öldü, 10 kişi yaralandı.
— Barış Derneği davasında savcı 8 cezanın onayını, 15'inin bozulmasını istedi.
— IMF ve ABD kaygılı: Üçüncü Dünya'nın borcu 800 milyar doları buldu.
— Enrico Berlinguer'in yerine İKP Genel Sekreterliği'ne Alessandro Natta seçildi.
29— Sıkıyönetimsiz il sayısı 26'ya çıktı.
— Şam ve Telaviv'in 10 yıl sonra ilk kez esir değiştokuşu yapacağı bildirildi.
— Uruguay'da yüzbinlerce işçi, yönetimi protesto için greve gitti.
30— Göstergeler, ödenekler, tazminat ve yardımlar arttı: Başarılı memura ödül verileceği bildirildi.
— Hacettepe Üniversitesi'nde "Aydınlar Dilekçesi" ile ilgili soruşturma açıldı.
— Türk-Sovyet ekonomik işbirliği protokolü imzalandı.

TEMMUZ

— (1 ve 2 temmuz tarihlerinde Şeker Bayramı nedeniyle gazetemiz yayımlanmadı.)
3— Başbakan Özal: "Demokrasi artık kesintiye uğramaz," dedi.
— Dışişleri Sözcüsü Hasan Üner, görevinden alındı.
— Türk-İş, 21 yasada değişiklik istedi.
— Bolivya'da Başkan Zuazo'yu devirmeye çalışanlar aranıyor.
4— Tarım dışı kent arazisi, arsa olarak vergilendirilecek.
— İlişkileri düzeltmek için Paris'ten bir adım:

— Hayali ihracat yapanlar açıklanmayacak.
— 6 ülke, nükleer silahlara karşı çağrı yaptı.
— BM Güvenlik Konseyi, İsrail'in Filistin mülteci kampına saldırısını görüşüyor.
24— Weizsaecker, yeni Alman Cumhurbaşkanı oldu.
— Bölge valileri kararnamesi anayasaya uygun bulundu.
25— Zonguldak'ta göçük: İki kişi öldü.
— Dilekçe ile ilgili olarak Başyazarımız Nadir Nadi ifade verdi.
— Fransız faşist lider, Türkleri tehdit etti.
26— Irak, Körfez'de 8 gemiyi daha bombaladı.
— Özal, "Libya'ya ihracat bir yılda 300 milyon dolara yükseltilecek" dedi.
— İsrail jetleri, Bekaa'yı bombaladı.
— Karadeniz silah kaçakçılığı davasında 88 mahkûmiyet kararı verildi.
— Fransız Senato Komisyonu'nun raporuna göre, Fransız hükümeti ASALA ile gizli anlaşma yaptı.
27— Odalar Birliği Genel Kurulu'nda Başkan Mehmet Yazar, "Enflasyonla mücadele başarısız" dedi.
— ABD, Lübnan-İsrail görüşmeleri için arabuluculuk önerdi.
— Nijerya, alıkoyduğu Türk gemisinin kaptanını tutukladı.
28— Bir Yunan askeri uçağı, Türk hava sahasını ihlal etti.
— Kamu kuruluşlarına yabancı ortak aranıyor.
— Dünya Bankası, Türkiye'ye verdiği 150 milyon dolarlık kredinin kullanımını durdurdu.
— Serbest bölgenin sınırı saptandı.
29— Irak'a ihracat 3 katına çıkarılacak.
— İbrahim Çiftçi'ye idam kararı veren mahkeme, kararın bozulmasını kabul etti.
— TİKKO davasında karar: 7 idam, 8 müebbet.
— Nijerya'da "tutuklu" olan Türk gemisi **Sapen-I**, ekonomik sabotajla suçlanıyor.
30— Özal, Bağdat'ta Saddam ile görüştü: 1 milyar dolarlık anlaşma sağlandı.
— Aslantaş Barajı'nın bir kapağı koptu: 17 köy boşaltılıyor.
— "Yabancıların mülk edinmesi" tasarısını komisyon geri çekti.
— Orly Havaalanı suçlularından Ermeni terörist Soner Nayır'ı Fransız mahkemesi serbest bıraktı.
— Mısır'da Mübarek'in iktidar partisi, parlamentodaki 488 sandalyenin 391'ini kazandı.
31— Ankara'da Abdi İpekçi Parkı ile Lozan Meydanı'nın adları değişiyor.
— Kamu araçları tasarısı TBMM'de reddedildi.
— Silahlı bir kişinin tehdit ettiği AET temsilcisi Gwyn Morgan, Ankara'dan ayrıldı.
— MDP: "Hükümet, dış politikada TBMM'yi devre dışı tutuyor."

HAZİRAN

1— Vakıf kiralarının artırılmasına ilişkin hükümet tasarısı, ilk kez TBMM'de reddedildi. Özal, "Demokraside böyle şeyler olur" dedi.
— Cumhurbaşkanı Evren'in, her ay üç parti lideriyle görüşeceği açıklandı.
— Ankara Belediyesi karar değiştirdi: Lozan Meydanı ve Hitit Anıtı'nın yerleri değişmiyor.
— TİKKO-2 davası sonuçlandı: 10 idam, 2 müebbet hapis cezası verildi.
2— Erdal İnönü, HP ve MDP'yi güçbirliğine çağırdı.
— Halefoğlu, "ABD Kongresi, Yunan ve Rum yanlısı tutum izliyor" dedi.
— Yargıtay, Hazine Müsteşarlığı'nın Bakanlar Kurulu'na ait yetkileri kullanamayacağına karar verdi.
3— Ulaştırma Bakanı Atasoy, "PTT ihalesinin ITT'ye verilmesini tartışmak, menfaatimize aykırıdır" dedi.
— Sunalp, İnönü'nün çağrısını reddetti.
— Hollanda hükümeti, SSCB'yi SS-20'leri yerleştirmeye çağırdı.
4— Irak jetleri bir Türk tankerini bombaladı.
— Türk-İş İstanbul toplantısına 10.000 kişi katıldı.
— Hindistan'ın Pencap eyaletinde Sih militanlarının işgali altında olan "Altın Mabet", ordu birliklerince kuşatıldı.
5— Irak jetlerinin Exocet füzeleri ile bombaladığı "Büyük Hun" tankerinde Fedai Karabulut, Reha Yücet ve Orhan Özler öldü.
— Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Ekrem Pakdemirli'nin yetkileri kısıtlandı.
— Rauf Denktaş, Cumhurbaşkanı olarak ilk kez Ankara'ya geliyor.
— Adana TDKP davası 19 mahkûmiyetle sonuçlandı.
6— Suudi Arabistan, bir İran F-4 jetini düşürdü.
— Devlet Bakanı Özdağlar, İzmir Körfezi'nin "bugünkü şartlarda kurtarılamayacağını" söyledi.
— İsrail, Kuzey ve Güney Lübnan arasındaki bağlantıyı kesti.
— Yeni NATO Genel Sekreteri Lord Carrington, Ankara'ya geldi.
7— İran, Hürmüz Boğazı'nı "yasak bölge" ilan etti.
— THKO davası sonuçlandı: 2 ölüm, 1 ömür boyu hapis cezası verildi.
— Hükümet, Irak'a "Milli menfaatleri korumak konusunda kararlı olduğunu" bildirdi.
— Memura % 11 zam, bütçeye 795 milyon liralık ek ödenek kararı TBMM'den geçti.
8— F.Almanya Başbakanı Kohl, yabancılar yasasına karşı çıkan aydınları kabul etmedi.
— Başbakan Özal, "Grubumuzu kaçakçılar ve karaborsacılar bölmek istiyor" dedi.
— Birçok terör eyleminde imzası olan Abu Nidal'ın, örgütünü dağıttığı ve Irak'a yerleştiği bildirildi.
9— Dışişleri açıklamasında, Irak'la sorunlarımız görüşme ile çözülebilir, dendi.
10— Hindistan'ın Pencap eyaletinde 400 Sih askeri isyan etti.
11— İran-Irak arasında sivil hedeflere karşı ateşkes yapıldı.
— The New York Times'ın haberi: İtalyan savcılığının gizli raporuna göre, Ağca, Abdi İpekçi'yi, Abuzer Uğurlu'nun emri ile öldürdü.
12— Bira şirketlerinin gazetelere verdiği "Türk kamuoyuna duyuru" ilanı konusunda Başbakan, "Anayasa, derneklere politikayı yasaklarken, özel kuruluşlar politika yapamaz" dedi.
— Cumhuriyet Başsavcılığı, DYP için açılan da-

mı sürecek'' dedi,
— Vetolu kurucular SODEP yönetimine döndü.
5— Arafat'ın barış önerisini İsrail hükümeti reddetti.
— 30 sendika yöneticisi hakkında dava açıldı.
— Londra'daki ''Avrupa Perspektifinde Türkiye'' toplantısına, hükümet temsilci yerine telgraf gönderince, sorular yanıtsız kaldı.
6— Süleymaniye'de saat 2.30'da çıkan yangında 10 kişi öldü, 7 ev yandı, 710 kişi yaralandı.
— Demir-çelik ürünlerine bir ayda ikinci kez zam yapıldı.
7— 120 sanıklı yeni ''TİP-84'' davası başladı.
8— Hükümet, bütçeye ek zam istedi.
— Başbakan Özal, Tunçsiper'in af önerisinin bekletileceğini söyledi.
— Lübnan'da hükümet savaşını Şiiler kazandı: Nebih Berri, Güney Lübnan Bakanlığına atandı.
9— Askeri Yargıtay, MSP'nin mahkûmiyet kararını bozdu.
— Reagan, Kongre'nin Türkiye'ye yardımı kısmamasını istedi.
— Kanada'da parlamento binası basıldı: 3 ölü, 14 yaralı var.
— El Salvador'da zafer Hıristiyan demokratların, seçimi Duarte kazandı.
— Avukatlık kararnamesi TBMM'de kabul edildi.
10— Hükümette ilk altı ay sonunda Özal enflasyona yenik.
— ABD Temsilciler Meclisi'nin kararı: Türkiye'ye yapılacak yardımda yeni kesinti 85 milyon dolar.
— Kent-Koop, Toplu Konut İdaresi'ne ''acil plan'' sundu.
— Belediyelere bütçeden pay yasası TBMM'de kabul edildi.
— TBMM Komisyonu'nda biranın alkollü içki sayılması benimsendi.
11— Papandreu, PASOK Kongresi'nde Türkiye'ye ağır suçlamalar yöneltti.
— PASOK, on yıl sonra ilk kongresini yaptı.
— HP'li parlamenterlerce önerilen basın affı, TBMM Adalet Komisyonu'nda reddedildi.
12— Cumhurbaşkanı Evren, ''Yabancıları işimize karıştırmayız, sıkıyönetimin ne zaman kalkacağına biz karar veririz'' dedi.
— Libya'da Filistinlilere yönelik geniş çapta tutuklamalara girişildi.
— Sendikadaki görevi sona eren işçiyi işe almayan işveren tazminat ödeyecek.
13— Türkiye, Pakistan'a 50 milyon dolar kredi veriyor.
— BM Güvenlik Konseyi, KKTC'nin bağımsızlık ilanını geri almasını isteyen bir tasarıyı kabul etti.
— F.Almanya'da 35 saatlik çalışma haftası için grev başladı.
14— Papandreu, ''NATO'nun Türk kıyılarına Harpoon füzeleri yerleştirilmesini önledik'' dedi.
— SODEP ve DYP'nin sadece başkanları Meclisi izleyebilecek.
— Memur kadroları yılda bir kere serbest bırakılacak.
15— PASOK Kongresi sona erdi: Papandreu, ''üçüncü yol''u benimsetti, ama alkışları ''sert sol'' aldı.
— İTÜ Rektörü Prof. Kafalı, ''Üniversiteden ayrılmalar ciddi boyutlara ulaştı'' dedi.
— Yabancı sermaye, tohumculuk alanında Türkiye'de yatırım yapmaya davet edildi.
16— Türk-İş, ek zam için YHK'ye başvurdu.
— İhracat vurgunu: İsviçre'ye iki aylık ihracatın çoğunun hayali olduğu saptandı.
— Sabancı Holding, Japon Mitsubishi firmasıyla ithalat ve üretim anlaşması imzaladı.
— Ecevit'in yerel seçimler öncesi basına yaptığı açıklama nedeniyle ifadesi alındı.
— Filipinler parlamento seçimlerinde, muhalefet sürpriz başarı kazandı.
— Kira tasarısı TBMM'de reddedildi.
17— NATO'da Yunanistan'ın Türkiye'ye ''Harpoon'' füzeleri konmasına itirazı yine reddedildi.
— ANAP grup yönetimi af önerisini reddetti.
— Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı'nın özel müşavirliğine getirilen (Ahmet Emin Yalman'a 1952 yılında suikast düzenleyen) Hüseyin Üzmez, istifa etti.
— YÖK Başkanı İ.Doğramacı, başörtü yasağına çözüm buldu, ''İsteyen türban taksın'' dedi.
— Sunalp, ''Tek parti diktatörlüğü kuruldu'' dedi.
— İlhan Erdost'u öldüren astsubay Şükrü Bağ'ın mahkûmiyeti kesinleşti.
18— Hayali ihracat yapan firmaların 8'i belirlendi.
— ABD Temsilciler Meclisi, MX füzelerinin yapımını onayladı.
— Panama'da ordunun adayı Barletta seçimi kazandı.
— Londra Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Sir David Steel, ''Türkiye'de yabancı sermaye için önce güven sağlamanız gerekiyor'' dedi.
19— Cumhurbaşkanı ve Millet Meclisi Başkanına 1260 imzalı dilekçe verildi.
— Polisin acil durumlarda konuta girmesini mümkün kılacak yasa önerisi yapıldı.
— DİSK davasında, Selahattin Selçuk Sayın, Mustafa Karadayı, Çetin Uygur, Kenan Akman'ın tahliyesine karar verildi.
20— Lübnan'da ulusal birlik hükümeti program konusunda anlaştı.
— Oflu İsmail, Macaristan'da gözaltına alındı.
21— ANAP'ın kuruluş yıldönümünde Özal, ''Düşüncelerin rahatça söyleneceği ortamı sağlamak zorundayız'' dedi.
— Kabaklı, U.Mumcu'ya hakaretten 3 aya mahkûm oldu.
— İSKİ, yeni bir yasa ile yeniden belediyelere bağlandı.
22— 1256 imzalı ''Aydınlar Dilekçesi'' için soruşturma açıldı.
— Resmi Gazete'de yayımlanan kararnameye göre devlet memurları, hizmet sürelerine bakılmaksızın ilk dört dereceye yükseltilecek.
— Uşak Dev-Yol davası sonuçlandı: 13 idam cezası verildi.
— Hindistan'da Hindu-Müslüman çatışmasında ölü sayısı 105'e çıktı.
23— Reagan, Suudi Arabistan'dan Körfez'de üs izni istedi.

14— 29 martta Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem'in imzasıyla IMF'ye gönderilen yılın ikinci "iyi niyet mektubu"na 3 nisan tarihli bir ek yapıldı.
— Dış kredi kullanana yeni kur garantisi veriliyor.
16— Tahran İdari Ataşemizin evine ikinci kez kurşun sıkıldı. Olayda can kaybı olmadı. 7 kişi gözaltına alındı.
— Milletvekilleri, şirket ve banka yönetiminde görev alamayacak.
17— E-5 karayolu, Kapıkule'den İskenderun'a kadar paralı olacak.
— Vietnam saldırdı: 70 bin Kamboçyalı Tayland'a sığındı.
— Fellermaier Ankara'da: Türkiye-AET ilişkilerinin düzelmesi yolunda ilk adım atıldı.
18— KKTC'yi tanıma, büyükelçilik düzeyine çıkarıldı.
— Londra'da Libya Elçiliğinden göstericiler üzerine ateş açıldı, bir kadın polis öldü.
— Ankara'da Vehbi Koç'u geçen Oğuz Gürsel, vergi şampiyonu oldu.
19— Ömer Mersan, İtalya'da serbest bırakıldı. İtalyan ANSA Ajansı, Mersan'ın sorgu yargıcı Martella'nın isteği üzerine serbest bırakıldığını açıkladı.
— Gümrüklerdeki bazı mallar, belediyelere devredilecek.
— İstanbul DGM Başkanlığına Süheyl Deliorman atandı.
20— İncirlik'te ABD'ye tanınan "kolaylık" sona erdi. Lübnan'daki çokuluslu barış gücüne transit terminal hizmetleri sağlanmasına ilişkin anlaşma, mayıs sonunda bitecekken, dün karşılıklı olarak feshedildi.
— Polonya'ya kaçırılan silahlar, ABD'yi karıştırdı.
21— Memur maaşlarına %5 zam yapılacağı bildirildi.
— KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş, "Rumların Güvenlik Konseyi'ne gidişi çok şeyi değiştirir" dedi.
— İngiltere'de havaalanında patlayan bomba, 12 kişinin yaralanmasına neden oldu.
22— İran, Büyükelçiliğimize saldıran Ermeni teröristlere gereken cezayı vereceğini açıkladı.
— Akdeniz'deki NATO manevralarına Yunanistan komuta edecek.
23— Memurlara sicil affı getirileceği bildirildi.
— İngiltere, Libya ile diplomatik ilişkiyi kesiyor.
— DGM, mayıstan sonra işlenecek suçlara bakacak.
— TİSK, toplusözleşmelerde hak genişletilmesine karşı çıktı.
24— Brezilya'da açlık ve kötü beslenme yüzünden 4 yılda 10 milyon insan öldü.
— ABD, ihraç malı savaş uçaklarını satamıyor.
25— Denktaş, "Maraş'ı Türklere kısmen açma zamanı geldi" dedi.
— Memura ceza ve ödül sistemi TBMM'de kabul edildi.
— 12 Eylül'den sonra ilk toplusözleşme çağrısı Dok Gemi-İş'te oldu.
— Nijerya, tüm sınırlarını kapattı, parasını değiştirdi.
26— Denktaş'ın Kipriyanu'ya gönderdiği mektup, Rum yönetimi tarafından kabul edilmedi.
— V.Koç, "IMF reçetesiyle kalkınma gerçekleştirilemez" dedi.
— F-16 sözleşmesine ilişkin anlaşmazlık giderildi.
— Dominik Cumhuriyeti'nde fiyat artışlarını protesto için düzenlenen grev, ayaklanmaya dönüştü: 30 ölü var.
27— Maraş, şartsız geri verilmiyor: Rumların iade ettiği mektubun içeriği açıklandı.
— Ege, NATO'nun manevra sahası dışında bırakıldı.
— Türkiye, IMF görüşmeleri Ankara'da başladı.
— Raşid Karami, Lübnan'ın yeni Başbakanı oldu.
28— Ankara'da 200 gecekondu yıkıldı.
— Ali Sirmen savcıya hakaretten yargılandığı davada beraat etti.
— 16 emniyet görevlisinin, işkence iddiasıyla yargılanacağı açıklandı.
— Kaçakçılık davasında 5 mahkûmiyet verildi. Eski Haydarpaşa Gümrük Müdürü de 10 yıl hapse mahkûm oldu.
29— Tahran'da Elçilik Sekreteri Şadiye Yönder'in eşi Işık Yönder'e ateş açıldı: Yönder başından ağır yaralandı.
— Açılacak Ermeni anıtı için Ankara, Fransa'yı protesto etti.
— Gaziantep TDKP davası sonuçlandı: 7 kişi idam, 2 kişi ömür boyu hapis, 17 kişi de 3-12 yıl hapis cezasına çarptırıldı.
— Ziraat Bankası, Çavuşoğlu-Kozanoğlu firması için iflas istedi.
30— Paris'te Ermeni anıtı açıldı.
— Kur garantili dış krediler, teşvik belgeli yatırımlarda kullanılacak.

MAYIS

1— Tahran'da ASALA kurşunları ile ağır yaralanan Işık Yönder öldü.
— Gazeteler 50 lira oldu.
— Rumlar, Kıbrıs için Güvenlik Konseyi'ni toplantıya çağırdı.
— Alfortville'de yeni bir Ermeni anıtı açılması olayı Türk-Fransız ilişkilerinde bunalımı derinleştirdi.
2— TBMM'de Paris Elçimizin geri çekilmesi istendi.
— DMG'ler sekiz bölgede "dosyasız" göreve başladı.
— Milletvekillerine Smith Wesson marka tabanca verilmesi, Mecliste kabul edildi.
3— ANAP'lı Nejat Tunçsiper, kısmi af önerisi hazırladı.
— F-16 uçak anlaşması törenle imzalandı: Ortaklıkta ABD'nin payı %49, Türkiye'ninki %51 olacak.
— Fransa, Türkiye'nin protestosunu kabul etmedi.
— DİSK davasında S.Aren, D.Tuncay, M.Mıhlacı tahliye oldu.
4— Paris'teki Ermeni anıtında 3 ayrı patlama oldu.
— YÖK, harç önerilerini saptadı: Harcın en az 1500, en fazla 40.000 lira olması kararlaştırıldı.
— Devlet Bakanı Sudi Türel, "Gecekondu yıkı-

— Lübnanlı liderlerin Lozan Konferansı bitti.
22— AET, son 26 yılın en büyük krizine girdi.
— Avrupa Konseyi Daimi Komisyonu, Kıbrıs karar tasarısını kabul etti.
— Bir ABD uçak gemisi ile Sovyet denizaltısı çarpıştı.
23— UNESCO Genel Merkezi kundaklandı.
— Yapı Kredi Bankası Genel Müdür Yardımcısı Tuncay Artun istifa etti.
— Avrupa Konseyi Daimi Komisyonu'nda KKTC'nin temsil edilmesi bir oyla reddedildi.
24— ABD yönetiminin Türkiye'den Denktaş'ın yumuşatılmasını istediği bildirildi.
— Genscher'in raporunda, Türkiye'ye karşı yumuşak tavır önerdiği bildirildi.
— Belediye kararnemesi seçimlere iki gün kala çıktı: Büyük şehir belediyelerinin gelir kaynakları artırılıyor.
25— Yerel seçimler yapıldı.
— Halkın Kurtuluşu Gazetesi Yazı İşleri Müdürü'ne 8 yıl 9 ay hapis cezası verildi.
26— Yerel seçimlerde, muhalefet Meclis dışında kaldı: ANAP 52 ilde belediye seçimlerini kazandı.
— Fransız birlikleri Beyrut'tan çekilmeye başladı.
27— El Salvador'da seçimler kargaşa içinde yapıldı.
— ABD, Strasbourg Konsolosu öldürüldü.
— "İslami Cihad Örgütü" Velit Cumblat'ı ölümle tehdit etti.
28— TRT Genel Müdürlüğüne Tunca Toskay getirildi.
— HP'de yönetim karıştı: Niyazi Araz istifa etti.
— Beyrut'ta bir Fransız diplomatı öldürüldü.
— Gine Devlet Başkanı Ahmet Seku Ture öldü.
29— ASALA, Tahran'da saldırdı: Büyükelçi Yardımcısı Server Öktem ve Askeri Ataşe Yardımcısı Başçavuş İsmail Pamukçu ağır yara aldılar.
— Asgari ücret 24.525 lira olarak saptandı.
— Yüksek faiz, vadeli mevduatı 2,5 ayda 400 milyar artırdı.
30— Rüştü Şardağ'ın istifa etmesiyle HP'nin milletvekili sayısı 116'ya düştü.
— Malezya Kralı Hacı Ahmet Şah Ankara'ya geldi.
— Ömer Sami Coşar öldü.
31— Vehbi Koç, faal görevden ayrıldı.
— F.Alman Savunma Bakanı Wörner, Ankara'daki temaslarını tamamladı.

NİSAN

1— Atina, ABD'den 10 adet Fantom uçağı istedi.
— ABD Kongresi'nde Ermeni yanlısı kampanya hazırlandığı bildiriliyor.
— ABD, İran ve Irak'a kimyasal madde satımını yasakladı.
— Sabahattin Ali Öykü Ödülü'nü Ahmet Önel kazandı.
2— NATO bakanları İzmir'de toplanıyor.
— Yabancı sermayeye uygulanacak yeni esaslar belli oldu: Yabancılar sermaye olarak en az 50 bin dolar getirmek zorunda.
3— Eroin ve demir kaçakçılığı operasyonunda aralarında Hüseyin Cevahir, Dündar Kılıç ve Hüseyin Gencer'in de bulunduğu 6 kişi Ankara'ya getirildi.
— Hindistan'da Sihlerle Hindular yeniden birbirine girdi.
— Bazı daire genel müdürlükleri taşraya taşınacak.
4— Necdet Calp istifa etti ve yeniden başkan seçildi.
— Gine'de ordu, yönetime el koydu.
— Sabancı Holding'in Mitsubishi marka otobüs üreteceği açıklandı.
5— Yabancı sigaralar bayilerde satılmaya başlandı.
— Ekmek kırk lira oldu.
6— Suriyeli korsan, Suudi uçağını tek bıçakla Yeşilköy'e kaçırdı.
— Yurt dışından Ankara'ya getirilen Fahrettin Aslan, gözaltına alındı.
— Reagan, kimyasal silahların dünya çapında yasaklanmasını önerdi.
— Ankara'da sağ eylemci Özcan Çeliksiz, ömür boyu hapse mahkûm oldu.
7— Cumhuriyet Başsavcılığı, kapatılan AP ile Büyük Türkiye Partisi'nin devamı olduğu gerekçesiyle DYP'nin kapatılması için Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. DYP Genel Başkanı Yıldırım Avcı, "Biz, hiçbir partinin devamı değiliz" dedi.
— Kamerun'da askeri darbe oldu.
8— İstihbarat Şefimiz Selahattin Güler, eşi Deniz Polisi Müdürü Sevgi Güler, makam şoförü Okan Okan ve foto muhabirimiz Ali Alakuş'u trafik kazasında yitirdik.
9— ABD, Üçüncü Dünya ülkelerinden yaptığı gümrüksüz mal alımını kısıtladı.
— 12 polisin işkence davasındaki beraat kararını Yargıtay bozdu.
10— Cumhurbaşkanı Evren, Avukatlık Yasası'nı veto etti.
— Ürdün Veliahdı Tallal Ankara'da Cumhurbaşkanı Evren ve Başbakan Özal'la görüştü.
— 9 yıllık hayali mobilya davası mahkûmiyetle sonuçlandı.
11— Cumhuriyet altını 29.200 liraya çıktı. Dolar, 360 lira oldu.
12— SBKP Sekreteri Çernenko, Sovyetler Birliği Devlet Başkanı oldu.
— MDP'de beş genel başkan yardımcısı istifa etti.
12— Halkevleri davası beraatle sonuçlandı.
— Sendikalar yeniden toplu pazarlık masasında.
13— Banker tasfiyesi donduruldu.
— U.Mumcu-K.Ilıcak davasında Mumcu'nun beraati Yargıtayca onaylandı.
— Türk Lirası, İsviçre'de resmi değeri üstünden işlem görmeye başladı.
— İstanbul sanayicileri, dileklerini Başbakan Özal'a iletti: Gezgin, "İşçi çıkarma yasağı kalksın" dedi.
— Kurumlar vergisi istisnasından yararlanma koşulları açıklandı.
14— Demokratlar, Reagan'ın Nikaragua politikası için soruşturma istedi.
— Başarılı ihracatçılar ödüllendirildi.

di sağladı.
27— Maliye, vergi iadesine girecek mal ve hizmetleri açıkladı.
— Alman Markı lira karşısında son iki ayda %13 değer kazandı.
28— ABD'de önseçim heyecanı başladı.
29— Ziraat Bankası Bostancı Şubesi'ni soyan 5 kişi, 21 milyon alarak kaçtı.
— Yunanistan Kara Kuvvetleri Komutanı istifa etti.
— HP Milletvekili Bahriye Üçok, ortaöğretime Arapça dersleri konulmasının Atatürk ilkelerine aykırı olduğunu söyledi.

MART

1— Kamu tesislerinin satılabilmesini öngören satış yasası Mecliste 146'ya karşı 183 oyla kabul edildi.
— Son sınıfta iken okulla ilişkisi kesilen öğrencilere af, Mecliste kabul edildi.
— DİSK davasında 5 Yönetim Kurulu üyesi tahliye edildi.
2— Sıkıyönetim 13 ilde kalkıyor.
— Toplu Konut Yasası TBMM'den geçti.
3— ABD Kongresi'nin Kıbrıs'ta ilerleme sağlanıncaya kadar Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Rum kesimine yardımı görüşmeyeceği bildirildi.
— 1983'te dış ticaret açığı 3,5 milyar dolar oldu.
— Devlet İhale Yasası'nı değiştiren tasarı TBMM'de kabul edildi. İhalelerde kararı dört bakan verecek.
— Barış Derneği davasında Ali Sirmen'in, savcıya hakaretten yargılanacağı bildirildi.
4— Humeyni, "Saddam Hüseyin yaşadıkça barış olmaz" dedi.
5— Papandreu'nun Batı Trakya Türklerinin muhtırasını 10 aydır cevaplamadığı bildirildi.
6— F.Almanya Dışişleri Bakanı Genscher, Ankara'ya geldi.
— Washington, Maraş için Denktaş ve Ankara nezdinde baskı yapıyor.
— Tahran'ın iddiası: Irak, kimyasal silahla 400 İranlıyı öldürdü.
— Hindistan'da Sih tapınağı işgaline son verildi. Pencap'ta güvenlik güçlerine "vur emri" verildi.
7— ABD askeri yardımında 39 milyon dolar kısıntı yapıldı.
— Dışişleri, Atina'nın Kıbrıs'a asker göndermesinin yanlış olacağını açıkladı.
8— Büyükkent Belediyeleri Kararnamesi, Bakanlar Kurulu'nda kabul edildi.
— TBMM, Atina'yı uyardı.
— Trakya'da Meriç, Tuna ve Arda nehirleri taştı. Edirne yöresinde 10 bin dönüm arazi sular altında kaldı.
— Hollanda'da dini kuruluşlar, Türkiye aleyhine yoğun kampanya başlattı.
9— Yunanistan Ege'de alarmda.
— Atina'nın iddiası: "Türk savaş gemileri Yunan destroyerine ateş açtı.
— Atina Büyükelçimiz geri çağrıldı.
— Dışişleri Bakanı açıkladı: "İran'la iyi ilişkileri sürdürmek ve savaşta tarafsız kalmak konusunda kararlıyız."
— Olağanüstü Hal Yönetmeliği yürürlüğe girdi.
10— Atina havayı yumuşattı: 24 saatte tavır değişti. Büyükelçi geri çekilmiyor.
— Yugoslavya'da Büyükelçi Galip Balkar'ı öldüren iki Ermeni katil 20'şer yıl hapse mahkûm oldular.
— Belçika'da grizu patladı, 4 Türk öldü.
11— Başyazarımız Nadir Nadi hakkında bir yazısı nedeniyle soruşturma açıldı.
— Tekel Genel Müdürü görevinden alındı.
— Walesa, Polonya yönetimine uzlaşma çağrısında bulundu.
— Londra'da bir Türke ait gece kulübü bombalandı: 26 yaralı var.
12— İşçi görüşünü duyurma toplantısında Şevket Yılmaz, "Yasalardan şikâyetimiz var" dedi.
— Denktaş, Kıbrıs Rum yönetimine saldırmazlık paktı önerdi.
— Lübnan'ın kader toplantısı başlıyor: Ulusal Uzlaşma Konferansı için Lübnanlı liderler Lozan'da.
13— Çin Devlet Başkanı Li Siannian Ankara'da.
— Sovyet Dışişleri Bakan Yardımcısı Ankara'da.
— İngiltere'de kömür işçileri Thatcher'a başkaldırdı.
— Şili'de anayasa değişikliği için referandum yapılacağı açıklandı.
— Ürdün'de 17 yıl sonra ilk kez seçim yapılıyor.
14— Lozan'da anlaşma sağlandı: Beyrut için ateşkes kararı alındı.
— 21 yılda fiyatlar 73, asgari ücret 37 kat arttı.
— 36 uluslararası banka tarafından Türkiye'ye ithalatta 300 milyon dolarlık destek sağlandı.
15— "Satış Yasası" diye bilinen tasarrufların ve kamu yatırımlarının hızlandırılması hakkındaki yasa, Cumhurbaşkanı Evren tarafından onaylandı.
16— Cuellar-Denktaş görüşmesi başladı: Görüşmenin ana konusu Maraş.
— Polonya'da haç kavgası, kilise-hükümet sürtüşmesine dönüştü.
— Kolombiya'da 34 yılın en büyük çatışması başladı.
— İTO'da Yönetim Kurulu Başkanlığını Kemal Yarar kazandı.
17— Atatürk Barajı'na 456 milyon dolar dış kredi alındı.
— Beyrut'ta Amerikalı bir diplomat kaçırıldı.
— Prof. Bulut'u öldürmekten sanık 5 kişi 10-15 yıl hapis cezasına çarptırıldı.
— DİSK davasında 3 tahliye kararı daha verildi.
18— Denktaş, "ABD, Kıbrıs için çözümde zorluk çıkarıyor" dedi.
— Hint donanması alarmda: Liman işçilerinin grevi ülkede hayatı felce uğrattı.
19— MEYAK kesintileri bugün ödenmeye başlıyor.
— Hazine, 20 milyonluk tahvil çıkardı.
— Tapu tahsis belgelerinin dağıtımına başlandı.
20— Evren, "Genel affa karşıyım" dedi.
— Ağca'ya yardım eden 10 kişinin yargılanmasına başlanıyor.
— Ziraat Bankası, TOE'nin sahibi oldu.
— Sıkıyönetimin kaldırıldığı illerden 8'inde olağanüstü hal ilan edildi.
21— Denktaş, "Rumlar masaya oturmak için bizden taviz bekliyorlar" dedi.

di.
— TBMM'de ilk istifa: MDP Gaziantep Milletvekili Galip Deniz partisinden istifa etti.
— ANAP Grup Başkan Vekili Prof. Ercüment Konukman, "YÖK'te aksaklıklar var. Üzerine gitmek vazifemiz" dedi.
31— Avrupa Konseyi'nde Türkiye'ye karşı yumuşama: Türk parlamenterlerinin yetki belgelerine yapılan itiraz Siyasi ve Hukuk İşleri Komisyonu'na gönderildi.
— HP'li Enver Özcan ve dokuz arkadaşı, YÖK uygulamaları konusunda Meclis araştırması açılması için önergelerini TBMM Başkanlığına verdi.

ŞUBAT

1— Paris'te karar: 26 Eylül 1981'de Paris Büyükelçiliğimizi basarak güvenlik görevlisi Cemal Özen'i öldürüp, Başkonsolos Yardımcısı Kaya İnal'ı ağır yaralayan Ermeni teröristlere yedişer yıl ağır hapis cezası verildi.
— Avrupa Konseyi, Türkiye için oylama toplantısını mayıs ayına erteledi.
2— OECD Türkiye Konsorsiyumu Başkanı Geberth, "Türkiye'nin sorunları dört yıldır değişmedi" dedi.
3— Büyükkent belediye başkanlarının yetki sınırları tartışılıyor.
— "Faturalı yaşam" Meclisten geçti.
— Dış seyahat harcamaları vergisi kaldırıldı.
— Sovyetler Birliği, Romanya ile nükleer füzeler konusunda anlaştı.
— Başsavcılık, Fazilet Partisi'nin kapatılması için dava açtı.
4— Bütün kaçak yapılara iki aşamada tapu verileceği bildirildi.
— Bakanlığa bağlı bütün hastane ve doğumevlerinde kürtaja izin verildi.
5— 15 eski parlamenter Refah Partisi'ne girdi.
— Arjantin'de 700 kişilik toplu mezar bulundu.
6— Evren, "Türk-ABD ilişkilerinde dostluk artıyor" dedi.
— Lübnan'da Vazzam hükümeti istifa etti.
7— Beyrut'ta sokağa çıkma yasağı ilan edildi.
— "Challenger" uzaya yeni bir uydu yerleştirdi.
— Faizde yeni tavan belirlendi: Banka %52, özel tahvil %55, devlet tahvili %43 olacak.
8— ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Burt, "Ortadoğu için Türkiye-ABD ilişkileri artıyor" dedi.
— Batı Beyrut ile Lübnan Devlet Radyosu, Şiilerin denetimine geçti.
9— ABD Dışişleri Özel Danışmanı Derwinski Ankara'ya geldi.
— Beyrut Elçiliğimiz iç savaşın hızlanması nedeniyle boşaltılıyor.
10— Amerikan topları, Beyrut açıklarından Dürzi mevzilerine bomba yağdırdı. Çarpışmalarda ölü sayısı 400, yaralı 1000'i geçti.
— Çağdaş Gazeteciler Derneği Ödülü Nadir Nadi'ye verildi.
— Türkiye'den kaçan Türkler, Atina THY Bürosu'nu iki saat işgal etti.
— Birleşik Arap Emirlikleri'nin Paris Büyükelçisi'nin öldürülmesini "Arap Devrimci Tugayları" örgütü üstlendi.
11— Sovyet lideri Andropov öldü.
— Türk-İş'in 1984 zam önerisi en az %43.
12— Denktaş, "Rum kesimi, Lübnan için ABD'ye yataklık yapıyor" dedi.
— Gazeteciler Cemiyeti ödülleri verildi. Gazetemizden U.Mumcu, O.Akbal, H.Uluç ve Spor Servisimiz ödül aldı.
13— Özal, "Kamu sektörüne işçi alımı seçimden sonra serbest bırakılacak" dedi.
— İstanbul Anakent Belediyesinin, 15 ilçe belediyesinden oluşacağı bildirildi.
14— Sovyetler Birliği Komünist Partisi Genel Sekreterliğine Çernenko getirildi.
— İran ve Irak birbirlerinin petrol tesislerini yakıyorlar.
— "Balkan İşbirliği" toplantısı Atina'da başladı.
16— Maliye müfettişliği kaldırıldı.
— Gölcük TKP davasında Askeri Yargıtay 2 idamı onayladı.
— İmar Affı Yasası'nın kapsamı genişletildi.
— KKTC'de Barış Harekâtına katılan subay ve erlere yurttaşlık hakkı verildi.
17— Emin Cemayel, İsrail anlaşmasını iptal etti.
18— Serbest toplu pazarlık dönemi yeniden başlıyor.
— İstanbul Dev-Sol davası sonuçlandı: 7 idam kararı verildi.
19— Avusturya'da yapılan Avrupa güzellik yarışmasını Türk güzeli Neşe Erberk kazandı.
— TRT Yüksek Kurulu üyeleri belli oldu.
— Bolivya'da askeri darbe girişimi açığa çıkarıldı.
20— Teoman Evren yeniden Barolar Birliği Başkanı seçildi.
21— Cumhurbaşkanı Evren'in Suudi Arabistan ziyareti başladı.
— Zonguldak'taki maden kazasında dört kişi göçük altında kaldı.
22— ABD, Beyrut'tan çekilmeye başladı.
— Güney Afrika ile Mozambik, 8 yıllık çatışmadan sonra güvenlik anlaşması imzalıyor.
23— Arjantin'de eksi devlet başkanı Galtieri tutuklandı.
— Andreas Papandreu, Yanya'nın Osmanlılardan kurtuluşunun 71. yılında yaptığı konuşmada, "Türkiye'nin Yunan topraklarında gözü var" dedi.
24— İmar affı Meclisten geçti, gecekondulara tapu verilecek.
— Evren, "Fahd ile görüşlerimiz genelde paralel" dedi.
— Cumhuriyet altını ilk kez 29 bin lira oldu.
25— "Köprü satışı" TBMM'de kabul edildi.
— Dışişleri, "Papandreu'nun sözleri Lozan Antlaşması'na ters düşüyor" dedi.
— ABD'de Yunan lobisinin Türkiye'ye yardımın azaltılması için Senota'ya baskı yaptığı bildirildi.
26— Evren, "İran-Irak savaşı için her girişimi yapmaya hazırım" dedi.
— Brezilya'da petrol boru hattının sızıntı yapmasının neden olduğu yangında 100 kişi öldü.
— Muğla İGD-TKP davasında bütün sanıklar beraat etti.
— Ziraat Odaları Birliği Başkanı Osman Özbek, "Çiftçi, maliyetine satışa zorlanırsa, Türkiye gıda ithal eden ülke olur" dedi.
— ENKA Holding, 100 milyon dolarlık dış kre-

1984'ÜN ÖNEMLİ OLAYLARI

OCAK

1— Afrika'nın en kalabalık demokrasisi Nijerya'da askeri darbe oldu. 1979'dan beri iktidarda olan Şehu Şagari'nin sivil yönetimi devrildi.

4— Türkiye'nin Kıbrıs'tan 1500 askerini geri çekeceği açıklandı. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü kararı, "bir iyi niyet tedbiri" olarak nitelendirdi.

5— İsrail'in Lübnan'ın Bekaa Vadisi'ndeki İran yanlısı Şii mevzilerine düzenlediği hava saldırısında en az 100 kişi öldü.

— Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu ANAP'a girdi.

6— Yerel seçimlerin 25 Mart'ta yapılması kararlaştı. Yasa önerisi, muhalefetin sert eleştirilerine rağmen iki saat içinde kabul edildi.

7— Eski Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç, Demokratik Sol Parti'nin kuruluş çalışmalarından çekildiğini açıkladı.

8— "Faturalı yaşam" açıklık kazandı: Dört milyon ücretli, esnaf ve serbest meslek sahiplerinden toplayacağı faturalarla yıllık ücretinin yüzde 5-10'u kadar vergi iadesi alabilecek.

— Tunus'ta ekmeğe yapılan ve gösterilere yol açan zammın iptal edilmesinden sonra İçişleri Bakanı Buiga görevinden alındı.

9— Başbakan Özal: "Türkiye'de grev olacaktır" dedi.

10— Başbakan Özal: "Avrupa Konseyi'nden ayrılmak istemeyiz. Ama haksızlık yapılırsa, orada işimiz yok" dedi.

12— İslam Konferansı Örgütü'nün 16-18 Ocak tarihlerinde Fas'ın Kazablanka kentinde yapılacak olan 4. Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde Türkiye'nin ilk kez Cumhurbaşkanlığı düzeyinde temsil edileceği açıklandı. Dışişleri bakanlarının katıldığı hazırlık toplantısı açıldı.

— Cumhurbaşkanı Evren, Yerel Seçim Yasası'nı sekiz noktada yeniden incelenmek üzere TBMM'ye geri gönderdi.

— Cumhurbaşkanı Evren: "Anayasayı değiştirme gücünü kendisinde bulabilen bir güç gelmedikçe, YÖK'ü kaldırmak mümkün değildir" dedi.

— Avrupa Konseyi Siyasi Komitesi, Türkiye'deki yönetimi eleştiren bir rapora dayandırılan karar tasarısının oya konulmamasını kararlaştırdı.

— Yunanistan Başbakanı Papandreu, Başbakan Özal'ın iki ülke arasında daha sıkı işbirliği yapılması çağrısını soğuk karşıladı.

— Bir Bulgar uçağı Sofya'da düştü: 9'u Türk, 50 kişi öldü.

— Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu **Cumhuriyet**'e verdiği demeçte, "Fikir hürriyeti bizim savunduğumuz serbest rekabet sisteminde gelişir" dedi.

14—76 eski parlamenter SODEP'e katıldı.

— Merkez Bankası Başkanlığına Yavuz Canevi atandı.

— Türkiye, 16 ocakta Atina'da başlayacak Balkan zirvesi hazırlık toplantısının 30 ocağa bırakılmasını önerdi; aksi takdirde toplantıya katılamayacağını resmen bildirdi.

16— Cumhurbaşkanı Evren: "İslam zirvesine en üst düzeyde katılmamız, İslam âlemiyle giderek gelişen ilişkilerimiz bakımından önemli bir merhaledir" dedi.

— Başbakan Özal, Türkiye-ABD ilişkileri ve Ortadoğu konusunda, "Ortadoğu'da rol oynamaktan kaçınmayız" dedi.

17— Cumhurbaşkanı Evren, İslam Konferansı Başkan Yardımcısı oldu.

18— Cumhurbaşkanınca geri gönderilen Yerel Seçim Yasası, TBMM'de yeniden kabul edildi. Seçimlerin 25 Mart'ta yapılması kesinleşti.

— Cevher Özden (Banker Kastelli) dolandırıcılık ve emniyeti suiistimal iddiasıyla yargılandığı davada beraat etti.

19— Yerel Seçim Yasası, Cumhurbaşkanı Vekili ve TBMM Başkanı Necmettin Karaduman tarafından onaylanarak yürürlüğe girdi.

— Stockholm'de yapılan Silahsızlanma Konferansı'nın ikinci gününde Sovyet Dışişleri Bakanı Gromiko, ABD'yi sert bir dille suçladı.

21— Fas zirvesinde Mısır'ın beş yıl sonra yeniden İslam Konferansı Örgütü'ne katılması kararlaştı.

22— Doğu Bloku ülkeleriyle ticaret yapmaya aday 70 Türk işadamı Moskova'ya gitti.

23— Gıda maddelerine zam, Fas'ı kana buladı: Gösteriler sırasında 4 günde 100 kişi öldü.

24— 55 yıl aradan sonra ilk kez muz ithal edildi.

25— 24 Eylül 1981'de Türkiye'nin Paris Başkonsolosluğu'nu basarak, güvenlik görevlisi Cemal Özen'i öldüren, Konsolos Kaya İnal'ı yaralayan dört Ermeni teröristin yargılanmasına Paris'te başlandı.

— Ankara'da bulunan Dünya Bankası Başkanı Clausen, Özal hükümetinin ekonomik politikasını her yönden desteklediklerini söyledi.

— "Somut" dergisinin basım ve yayımı İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından durduruldu.

— Milli Güvenlik Kurulu, üç yıl aradan sonra yeniden toplandı.

— Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'nun Brüksel'de AET Komisyonu nezdindeki girişimleri, AET'nin Türkiye ile ilişkileri bir süre daha askıda tutacağını gösterdi.

26— Ankara'da bulunan Avrupa Konseyi Danışma Meclisi Başkanı Karl Ahrens, Türkiye'yi Konsey'in ocak ayı toplantısı yerine mayıs toplantısına gelme konusunda ikna edemedi.

27— Yargıtay Başsavcılığı, MSP davası kararının esastan bozulmasını istedi.

— Muz ithalatı, hükümetin dolaylı bir önlemiyle durduruldu.

28— Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem: "İyi yönetilmeyen şirket gider" dedi.

— MDP ve HP'li 83 milletvekili, Yerel Seçim Yasası'nın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu.

29— Türk parlamenterler üç yıl aradan sonra yeniden Avrupa Konseyi'nde.

30— Avrupa Konseyi, Türk parlamenterlerinin Meclis toplantısına katılmaları konusunu karara bağlıyor. Başbakan Özal, "Karar aleyhimize çıkarsa, artık orada işimiz olamaz" de-

yat pahalılığını daha acı biçimde dile getirmektedir. Bu yetmiyormuş gibi yılın son günlerinde üst üste yapılan zamlar, ortadireğin belini tam anlamında bükmüştür. En temel maddelere bindirilen zamlar, karakış ortasında yurttaşa acı bir yılbaşı armağanı olmuştur.

1984'ün derlenip toparlanma yılı olduğunu söyleyen Başbakan Sayın Özal, 1985 için umut dağıtmakta, ülkenin etkili kesimlerine iyimserlik pompalamaya çalışmaktadır. Başarısı ne ölçüdedir bilemeyiz. Şimdilik görünen odur ki, bu gidişat durdurulamazsa 1985'te önemli siyasal değişiklikler yaşanabilir.

Türkiye'nin hiçbir yılbaşına böylesine bir zam fırtınasıyla girdiğini anımsamıyoruz. Kötü zamanlama ya çaresizlikten, ya da umursamazlıktan doğmakta, belki de battı balık yan gider felsefesi hükümete egemen olmaktadır.

Bütün bunlara karşın biz yine de okurlarımıza güzel ve mutlu bir yeni yıl dilemekten kendimizi alamıyoruz. Çünkü umutsuz yaşanılamaz. Türkiye, hayat damarları güçlü bir ülkedir. Bir hükümetin başarısı ya da başarısızlığıyla alın yazısını sınırlandıracak bir ulus değiliz.

★ ★ ★

1984 Yılı Biterken Paranın Ne Önemi Var?

OSMAN ULAGAY — *31 aralık*

1984 yılı hızla sonuna yaklaşırken eskimeye yüz tutmuş bir plakta Özdemir Erdoğan'ın sesi, *"Paranın ne önemi var.."* diyor. Kulağım bu şarkıda, Türkiye'de 1984 yılının nasıl geçtiğini, fiyat mekanizmasının tılsımına inanmış bir iktidarın neler yaptığını, paranın önemini nasıl etkilediğini düşünüyorum.

Neler olmuş şu 1984 yılında?

İthalatta serbestiye doğru adımlar atılmış, tüketim malı ithalatına kapı açılmış. Parası olan Avrupa'da Japon arabası satın almak için yurt dışına çıkıp değişik yollara başvurmaktan kurtulmuş, arabasını gidip Türkiye'deki bir galeriden seçme olanağına kavuşmuş. Skoç viskisinden başka içki içemeyen, ille de en iyi Fransız rokforu diyen, kravatını, kalemini, saatini yurt dışından almayı âdet haline getirenler, salt bu amaçla yurt dışına gitmekten kurtulmuş. Oyuncakçı vitrinleri Avrupa oyuncaklarıyla dolmuş, başka bir anlamda *"paranın ne önemi var"* diyebilenlerin çocukları bu dükkânların sürekli müşterisi olmuş.

Parası olup da yılda 3-4 kez yurt dışına çıkma "ihtiyacını" duyanların dolambaçlı yollara başvurmalarına gerek kalmamış. Böyleleri her çıkışta Konut Fonu'na da katkıda bulunarak bayramı Kanarya Adaları'nda, yılbaşını İsviçre'de geçirebilmişler.

Küçük tasarruflarını bankada tutarak enflasyondan korunmaya çalışanlar, hele üç ayda bir aldıkları faizleri yeniden yatırmayıp, harcadılarsa, bir kez daha kayba uğramışlar. Büyük paralarını sürekli bankada tutanlar enflasyonla mücadelede kendilerini kurtarırken, büyük paralarını dolara çevirip, dolar hesabı açanlar gerçek anlamda kazançlı çıkmanın mutluluğunu yaşamışlar.

Devletin hiç vergisiz ve banka faizinden de yüksek faizli Hazine bonoları gene büyük para sahibi kişilere, kuruluşlara ve bankalara yaramış, vergi toplamayan devlet, bol keseden faiz dağıtmış.

Yıllar yılı *"parasız"* olan bazı mal ve hizmetlerin *"paralı"* olması yolunda adımlar atılmış. Paralı yükseköğrenim, paralı yol gibi konular gündeme gelmiş, hemen her konuda *"parayı verenin düdüğü çalması"* ilkesi benimsenmeye başlanmış.

Çeşitli ürünlere insafsız zamlar yapılırken, *"parası yetmeyen alamasın"* mantığından yola çıkılmış, bu yolla talebin kısılması ve enflasyonun denetlenmesi amaçlanmış. Sonunda ilaç fiyatlarının serbest bırakılması da kabul edilerek ancak parası olanın dilediği ilacı alabilmesi yolunda ilk adım atılmış.

Kısası parası olanın çok daha rahat ve problemsiz yaşayacağı bir Türkiye oluşturmak için gerçekten önemli işler yapılmış 1984 yılında. Sağlanan tüm bu olanaklardan yararlanmaya parası yetmeyenlere ise hedef gösterilmiş, daha fazla para kazanmak için *"şahsi teşebbüs güçleri"*'ni seferber etmeleri, memuriyet gibi, öğretim üyeliği gibi, yazarlık gibi para getirmeyen uğraşlardan vazgeçip, para getiren uğraşlara yönelmeleri açık ya da kapalı önerilmiş. Herkes sürekli olarak para düşünmeye, faiz hesabı yapmaya, ay sonunu nasıl getireceğini düşünmeye zorlanmış. Para pek çok kişi için bir araç olmaktan çıkıp bir amaç haline gelmiş, duyguların dahi fiyatı sorulmuş, gerektiğinde bedeli ödenmek istenmiş. Modernleşme, dışa açılma, Batı ile bütünleşme gibi kavramlar salt parasal boyutta düşünülmüş...

İşte böyle bir 1984 biterken kulağımı bir kez daha Özdemir Erdoğan'ın bana nedense hüzünlü gelen sesine veriyorum, *"Paranın ne önemi var, mühim olan insanlık"* diyor şarkıda. 1985'in tüm insanlık için daha az acılı, daha çok umutlu geçmesini diliyorum.

aşk ile şâha kalkıp / Aldı gemi azıya, Cennete dört nal gitti."

Sıkıntının (stress'in) kalp üzerindeki etkileri de yeni yeni anlaşılmaya başlanmıştır. Sürekli gerginlik, sürekli kızgınlık, sürekli başarısızlık gibi şeyler de kalbe çok olumsuz etki yapmaktadır. Bunların başında da 'aşırı kafa yorgunluğu' diye adlandıracağımız 'sürekli zihin çalışması' gelmektedir. Ancak, sürekli zihin çalışmasını insan yatakta yatarken, koltuğunda dinlenirken değil, gündelik çalışmaları ile yapar. Bu nedenle, bu tür çalışmalar sonucu ortaya çıkan hastalıklara **'işadamı hastalığı'** denmektedir. İş yaşamında en yüksek düzeydeki yerlerde çalışanların kalpten gitmeleri bundandır.

Ancak, durum sadece işadamlarına özgü olsaydı, konu üzerinde durulmaya değmezdi. Fakat, aynı şey herkes için geçerlidir...

İşte bu durumu göz önünde bulunduran Amerikan Kalp Derneği, üyelerine, 10 maddelik bir uyarı mektubu göndermiştir.

Mektuba şu başlık konmuştur: **"Kalbe yakalanmanın kestirme yolları".**

Bunlar şöyle sıralanmaktadır:

- Sizin için en önemli şey 'iş'tir. Bunun dışındaki her şey değersizdir; yahut hiç olmazsa, ikinci derecede önemlidir. Bu nedenle, sadece işinizi düşünün. Fazla içki alanlara nasıl **'alkolik'** deniyorsa, size de **'işkolik'** desinler.
- Yalnız normal çalışma saatlerinde çalışmayın, geceleri, cumartesileri, pazarları da çalışın. Dinlenceye gerek yok. Boşuna vakit kaybedersiniz. Bayramda bile çalışın. Hatta, çocuklarınızın, eşinizin zoru ile tatil yapmaya kalkarsanız orada da çalışın, adamlarınızla sıkı telefon bağlantısı kurun.
- Gündüz bitiremediğiniz işlerin dosyalarını akşam eve götürün. Böylece, günün sıkıntılarını evinize, hatta yatak odanıza kadar götürmüş olursunuz. Televizyon seyretmek sizin nenize?
- Başınıza yeni dertler saracak tekliflerin hiçbirini geri çevirmeyin, hepsine **"hayhay / başüstüne"** deyin. Böyle yapın ki, bu yeni yük gündelik normal iş yükünüz ile birleşsin ve sizi **'ne yapacağını bilmez'** hale getirsin.
- Panel, seminer, konferans, tören, ziyafet çağrılarının hiçbirini kaçırmayın. Hatta gece geç vakitlere kadar evinizden dışarıda kalmanızı gerektirecek buluşmaların da hiçbirini kaçırmayın.
- Yavaş yavaş, sakin sakin, sindire sindire yemek yemeyin. Yemekte kaybedilecek zaman tam bir **'zaman kaybı'**dır. Onun için lokmalarınızı ağzınıza, han kapısından keçi atar gibi doldurun. Böylece, bir saatlik bir yemeği 10 dakikaya indirmiş ve hemen işinizin başına dönmüş olursunuz.
- Bütün işleri kendi üzerinizde toplayıp, yardımcılarınıza, muavinlerinize iş bırakmayın; sonra da her işin sizin omuzlarınızda olduğundan yakınıp sizinle birlikte çalışanları kafasız, tembel, beceriksiz, yeteneksiz gözle görün. **'Ben buradan ayrılırsam buranın hali ne olacak?'** düşüncesini hiçbir zaman aklınızdan çıkarmayın.
- Kahve, çay içmek için bile vakit ayırmayın. 10 dakikalık bir zaman kaybı büyük kayıptır.
- Balık tutmak, avlanmak; golf, tenis, bilardo, iskambil, tavla oynamak; bahçe ile uğraşmak, resim yapmak, ufak tefek tamir... gibi şeyler gereksizdir. Çünkü bunlar, bir iki saatliğine de olsa sizi işinizden uzaklaştırır. Bu da büyük kayıptır.
- Eşinizin, çocuklarınızın hiçbir sorunu ile ilgilenmeyin. Bunlar da sizi işinizden alıkoyar. Hatta görev gereği başka bir kente gideceksiniz, geceleri yolculuk yapın ki, gündüzün yine işlerinizle uğraşabilesiniz.

NEDEN ON EMİR?

Kalp Derneği, uyarılarının daha etkin olması için bunları on noktada toplamış ve dinsel bir hava da vermek için **'On Emir'** diye adlandırmıştır. Musa'nın Sina Dağı'nda iken aldığı On Emir gibi: 'Tanrıdan başkasına tapma, ananı babanı say, adam öldürme, zina yapma, hırsızlık yapma, komşun aleyhine yalan tanıklık etme, arkadaşının karısına kötü gözle bakma... gibi. Bizde eskilerin **'Evamir-i aşere / evamir: Emirler, aşere: On'** diye adlandırdıkları bu on emri, Hollywood, bir ara filmleriyle büyük üne kavuşturmuştu.

Aslında kalbin emirleri on değil, yüzlercedir. Rahat yaşamak istiyorsak, bunların hepsini iyi bilmeliyiz. Bunların kimilerini, ana başlıklar halinde yukarıda belirtmiştim. Kiloları azaltmak için, kolesterolü, tansiyonu düşürmek için... emirler gibi.

Bir işin başında bulunan bir kimse **'Ben gidersem burası batar'** havası içindedir. Oysa, bu durumu yaratan daha çok kendileridir. Bu da kendilerine sağlıklarından çok şey kaybettirir.

1985'e Nasıl Giriyoruz?

31 aralık

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır; her yurttaş yeni yıla kendi koşullarına göre giriyor. Kimi lüks bir otelde masa ayırtmıştır, kimi evinde televizyonun başındadır, kimi dostlar arasında toplantı düzenlemiştir, kimi orta halli bir meyhaneyi gözüne kestirmiştir, kimi hapishanede yeni yıla girecektir.

Bir de toplumun yılbaşı ile ilgili olmayan geniş kesimi vardır ki, büyük kentlerin kenar mahallelerinde ya da uzak köylerde yaşamaktadır. Geleneklerinden sıyrılamamış kasaba çevreleri de yılbaşını eğlence ile karşılamaktan uzaktırlar. Ülke mozaiğinde çeşitli renklerden oluşan toplumsal kesimler, özel durumlarına göre yeni yıla hoşgeldin diyeceklerdir.

Bu arada 1984'ün çeşitli yöntemlerle çıkartılan bilançoları gazetelerde yayımlanmaktadır. Herkesin üzerinde birleştiği gerçek, geçen yıl içinde halkın yaşamının daha da zorlaştığı noktasında odaklaşıyor. İşçi, memur, esnaf, köylü, emekli kesimini ortadirek diye adlandırarak isim babalığını üstlenen ve siyaset sözlüğüne yeni bir deyim kazandıran ANAP'ın, geniş kitleleri düş kırıklığına uğrattığı, hem istatistiklerde hem çarşı pazarda çarpıcı biçimde belirginleşiyor. İstatistiklere göre enflasyon yüzde 50 dolayındadır, ama çarşı pazardaki fiyat etiketleri ha-

The Times 200 yaşında

RAGIP DURAN *30 aralık*

LONDRA — İngiltere'nin en ünlü ve en eski gazetesi **The Times** 200 yaşına basıyor. Bu yaş günü nedeniyle televizyon ve radyo istasyonlarında özel programlar düzenleniyor; gazetenin geçmişi, bugünü ve yarını yazarlar, çalışanlar ve okurlar tarafından tartışılıyor. Törenlere aşırı sempati duyan İngilizler, "**basının Rolls Royce**"unun 200. yaşı nedeniyle klasik müzik konserleri bile düzenlediler. Bu arada İngiliz posta idaresi, "**Royal Mail**" özel bir pul serisi yayımlayarak kutlamalara katıldı. Gazete de seramikten bir anı tabağını satışa çıkardı.

Londra'nın Babıalisi Fleet Street'in jargonunda Times'in lakabı "**Thunderer**", yani gökgürleten. Gazete, özellikle ilk gençlik yıllarında bomba gibi haberler yayımlayarak kamuoyunu sarsarmış. 1785 yılında Amerika'da iç savaşın sona ermesinden hemen sonra Londralı bir sigortacı olan **John Walter** tarafından yayımlanmaya başlanan '**The Times**', Napolyon dönemi savaşları ve daha sonra da Kırım Savaşı sırasında ilk kez olay yerine özel muhabirler göndererek gelişmeleri "'**süratli ve doğru olarak**" okurlarına aktardı. Bu alanda büyük ün kazandı. Bugün seyyar telsiz ve telefoto aygıtlarıyla cephelerdeki çatışmaları, haberiyle, fotoğraflarıyla 10-15 dakika içinde Kampuçya'dan Amerika'ya, El Salvador'dan Avustralya'ya ulaştıran savaş muhabirlerinin dedesi sayılan **William Russell**, 1870'lerde Kırım Savaşını, önce harita ve krokiler, daha sonra da karakalemle çizdiği çatışma sahneleriyle **Times** aracılığı ile İngiliz okurlarına ulaştırmıştı. "**Times**"ın parlak yılları ve ünü İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında biraz gölgelendi. Çünkü gazetenin o zamanki yöneticileri, Avrupa'da esen **Hitler**'le uzlaşma rüzgârları akımının sözcülüğüne soyunmuşlardı.

Times, 1950'li yıllardan sonra ise, habercilik alanında her zaman yüksek bir düzey tutturmasını ve bu düzeyi korumasını bildi. Siyasal alanda genel olarak Muhafazakâr Parti'nin politikalarını destekliyor. Uluslararası alanda da Washington yönetimine oldukça yakın bir çizgiyi savunuyor. Gazete, 1970'li yılların sonuna doğru basın sanayiindeki elektronikleşmenin getirdiği güçlüklere karşı çıkmaya çalışırken, işçi sendikaları ile de anlaşmazlığa düştü ve büyük bir mali bunalım içine girdi. Times, bu dönem içinde aralıklı olarak yaklaşık bir yıl boyunca yayımlanamadı. Gazetenin batması söz konusu olmuştu. Avustralyalı basın imparatoru **Rupert Murdoch** 1981 ocağında gazeteyi ucuz sayılabilecek bir fiyata aldı. Amerika, Kanada ve Pasifiklerde yüzlerce gazete ve dergiye sahip olan **Murdoch**, gazetenin yazı işleri kadrosuna çok fazla dokunmadı. Ancak, **Murdoch**'tan sonra Times'in iyice sağa kaydığını ileri sürenler oldu. Gazetenin yeni Genel Yayın Yönetmeni **Charles Douglas-Home** bu iddiayı şöyle reddetti: "**Biz bir referans, yani kayıt gazetesiyiz. Gazetede sadece bir gün önceki olayların kaydı yoktur. Biz günü gününe çağdaş tarihi yazıyoruz. Bizim** 'referans gazetesi' **tanımımıza göre, bir gazete, sadece bir yıllık değil, örneğin 40-50 yıllık koleksiyonları ile öğrencilere, tarihçilere, bilim adamlarına ulusal ve uluslararası aktüaliteyi vermelidir.**"

İngiliz basınının önemli özelliklerinden biri de haber ile yorumu birbirinden kesinlikle ayırmak olduğu için, gazetenin siyasal eğilimi habercilik düzeyini çok fazla etkilemiyor.

55 milyon nüfuslu Büyük Britanya'da 120 günlük gazetenin her gün toplam 27 milyon adet sattığını düşünürsek, Times'ın 200 yıl boyunca "**ciddi gazete**" olarak ayakta kalabilmesi herhalde şapka çıkarttıracak bir olay...

Ne demeli? Darısı bizim ciddi gazete(leri)mizin başına!

Kalbimiz için "10 emir"

'Kalbe yakalanmanın kestirme yolları'

VEHBİ BELGİL —*30 aralık*

Vücudumuzun güçlü organlarından biri de kalptir. Çünkü yaşadığımız sürece göğsümüzün arkasında durmadan çalışır. Biz istesek de, istemesek de çalışır. Gece çalışır, gündüz çalışır. Bir çocuk şiirinde '**saat**' için dendiği gibi: "Yavaş yavaş gelir gece / Dalar bütün ev uykuya / O hiç uyur mu? Gizlice / Cevap verir horultuya / Trik trak, trik trak / Ayıp ayıp çalışmamak."

Dakikada 70 hesabıyla kalp, günde 10 bin (küsuratı atıyorum), yılda 3.5 milyon, 65 yılda 240 milyon kez atar.

Buna karşılık kalp, nazik uzuvlarımızın başında gelir. Çünkü, bugün hemen bütün ülkelerde, özellikle gelişmişlerde ölümlerin çoğu kalpten olmaktadır. Nedeni, kalbimize nasıl bakılacağını bilmememiz, bilsek de boş vermemizdir. "**Bilmememiz**" dedim, çünkü kalbimizin neler isteyip neler istemediği yeni anlaşılmaktadır. Fakat bu isteklerin çoğu bugün hemen hemen anlaşıldığı halde, biz kalbimizi bile bile yine de hor kullanırız: Tuzun, hayvan yağlarının, kolesterolü bol maddelerin (yumurta gibi), fazla kiloların, sigaranın, çok suyun... kalbe zararlı olduğunu bildiğimiz halde, bunları almakta devam ederiz: Can boğazdan gelir, düşüncesiyle...

AŞIRI CİNSEL YORGUNLUK

Aşırı cinsel faaliyet de, özellikle ileri yaşlarda, kalbe zarar verir. Fakat bunu bile bile yapanlar çoktur. Ünlü dörtlükteki gibi: "Ah o İsmail Efendi can ki / Ölümü dostlarını mahzun etti / Yetmişinde maraz-ı

ta önce Amerikan hükümetinin vaki daveti üzerine Amerika'ya hareket eden üst düzeydeki bir Türk subay, önceden aralığa kadar Amerika'da kalması planlanmış olmasına karşın, gitmeden önce son gün ısrarla 10 eylül tarihinde Ankara'da bulunmak istediğini belirtmişti. Erken dönmek istemesine 10 eylül tarihinde eşinin ameliyat olacağını gerekçe gösteriyordu.

Üst düzeydeki Türk subay 10 eylül günü dönmüş, Amerikalı binbaşı hoşgeldin demek üzere evine uğradığında, o gün ameliyat olması gereken eşi onlara çay servisi yapmıştı. Amerikalı binbaşıya göre, Türk subayın erken tarihte, yani 10 eylülde Ankara'da bulunmak istemesinin nedeni, aldığı görev emrini uygulamasıydı.

Bu genç binbaşıyı ciddiye almak için çok neden vardı. Çünkü daha önce çok sağlıklı istihbaratlar elde etmişti.

MÜDAHALE VAR MI YOK MU?

Misyondaki üst düzeydeki memurları toplamayı kararlaştırdım. Onlara bakılırsa, bu olağanüstü askeri hazırlıklar teröre karşıydı. Polislerin greve gitmesi halinde kent merkezinde doğabilecek kargaşayı bastırmak amacını güdüyorlardı. İyi haber aldığını bildiğim memurlarıma sordum:

— **Ordunun müdahale etme olasılığı var mı?**

Yanıtlarına bakılırsa bu olasılık her zamankindendaha fazla değildi.

Tekrar genç binbaşıya döndüm. Diplomatların karşı çıkmasından, beni ikna edememiş olmasından huzursuz olmuşa benziyordu. Dedim ki:

— **Washington'a zaten her an müdahale beklediğimize ilişkin şifre gönderdim. Yeni bir tanesine daha ihtiyaç bulunduğuna emin değilim...**

Genç binbaşıya, üstelik böyle bir mesaj çekip sonra doğru çıkmamasının gelecekteki kariyerine gölge düşüreceğini söyledim. Ancak, yine de şifre yollamasına izin verirken, raporunu, örneğin mekanize birliklerin yer değiştirmesi gibi, somut belirtiler üzerine bina edip, bütün bunların ordunun müdahale edeceği anlamına geldiği gibi bir izlenim vermemeye dikkat etmesini tavsiye ettim. Ayrıca dediği gibi bir teşebbüs olması halinde, daha önceki ihtilallerde olduğu gibi, askeri liderlerden bize sinyal gelmekte gecikmeyeceğini kendisine hatırlattım.

Genç binbaşı mesaj göndermekten vazgeçti. Biz de ikindi kahvaltısı için evlerimize dağıldık. Ankara'nın o parlak güneşli ılık sonbahar akşamlarından biriydi.

Ertesi gün sabaha karşı 03.00'te henüz Ankara'da yeni olan Müsteşar **Dick Boehm**'in telefonuyla uyandım."

Amerikan Büyükelçisi **James Spain** o gün sabaha karşı telefonla uyandırılan tek sefir değildi. Gece yarısı, maiyetindeki askeri ataşe tarafından uyandırılmış bir İskandinavya ülkesi sefiri de telefonla bizi aramış, "**zemin yoklamıştı.**" Hemen arkasından İngiliz Reuter Ajansı'nın Ankara'daki muhabiri **Phil Davison** telefon etmiş, "**ışıklar**"dan söz etmişti. "**Işıklar**", her an müdahale beklenilen o günlerin Ankara'sında gazeteciler arasında adeta bir şifre sözcüktü. Acaba Genelkurmay Başkanlığı'nda "**ışıklar**" yanıyor muydu? **Phil,** geceyarısı Cumhurbaşkanlığı arazisi içerisindeki komutan köşklerinin ışıklarını, biz de Genelkurmay Başkanlığı ile Amerikan Büyükelçiliğinin ışıklarını kontrol etmiştik. Hareket vardı. Büyükelçinin bulvara bakan odasının pençeresinden ışık sızıyordu.

BÜYÜKELÇİLİKTE KRİZ MASASI

Müsteşar **Dick Boehm**'den gelen telefon üzerine, Spain hemen Elçiliğe hareket etmesi emrini vermişti. Büyükelçilikte **Boehm** başkanlığında bir **kriz masası** kurulacaktı. Amerikan Elçiliği işte bu yüzden Noel ağacı gibi ışıklandırılmıştı.

Spain devam etti:

"Boehm beni aramadan iki dakika önce, onu Askeri Yardım ve Eğitim Dairesi Başkanı Amerikalı Korgeneral aramıştı. Korgenerali ise Türk Genelkurmayı'nca görevlendirilen bir temsilci. Verilen bilgiye göre harekât sabaha karşı 04.00'te gerçekleştirilecek, hemen ardından 24 saatlik bir sokağa çıkma yasağı devreye girecekti.

Yatağından kalkarken, hareket halindeki tankların sesleri geliyordu. Eşim **Edith** ilk defa duyduğu tank sesleri için uyku sersemliğini henüz atamadığından,

— **Ben tankları hareket ederken gürler zannederdim, meğerse gıcırdarlarmış,** diyordu.

Olağanüstü huzursuzluk içindeydim. Beni huzursuz eden, son derece güven duyduğum Silahlı Kuvvetlerin yönetime el koymuş olması değil, potansiyel bir ihtilali üstlerine önceden haber vermesine engel olduğum, genç subayın üzerine titrediğim kariyerine kendi elimle gölge düşürmüş olmamdı.

Bütün bunları samiyetle size anlatmamın nedeni de duyduğum vicdan azabının ciğerime işlediğinin göstergesidir.

YÜREĞİME SOĞUK SU SERPTİ

Konuyu yakından izleyen meslektaşlarım hemen Çankaya'daki residansıma hareket etmişti. Gelişmeleri oradan izledik. Bu arada Başbakan **Demirel, Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan** ve diğer siyasi şahsiyetler gözaltına alınmıştı. İstedikleri takdirde eşlerinin de onlarla gidebilmelerine izin verilmiş olması, yüreğimize soğuk su serpti. Demek ki, bu askeri yönetim, Latin Amerika'daki örneklerden farklı olacaktı. Eşlerinin refakatine izin verilmesi bunun işaretiydi. Yalnız Albay **Türkeş** evinde bulunamamıştı. Tek damla kan dökülmemiş olması, askeri cemselerin sokağa çıkma yasağı nedeniyle ekmeksiz kalan halka ekmek dağıtması gibi gelişmeler hep olumlu işaretti.

12 Eylül günü çok erken saatte evden çıktım. Ankara'da ilk kez koruma görevlisi almadan kendi kullandığım arabayla Kavaklıdere'deki sefarete hareket ettim. Kavşaklarda tanklar vardı. Büyük Ankara Oteli'nin önünde her sabah işe giderken görmeye alıştığım grev gözcüsü çadırları ise yoktu.

Bu süre içerisinde Müsteşar **Dick Boehm,** verdiğim talimat uyarınca "**kriz masası**"nı oluşturmuş, harekât gerçekleştirilmeden önce, "**çok gizli**" gizlilik dereceli bir şifre ile Washington'u konudan haberdar etmişti. Saat 04.00'te verdiğimiz ikinci şifrede gizlilik derecesini kaldırmamızın nedeni ise harekâtın TRT'den artık resmen ilan edilmiş olmasıydı.

Ancak Washington'un müdahaleyi Ankara'dan önce açıklaması, sonradan duyduğum bazı dedikodulara yol açmıştı.

bunun liderlerinden Aydın Güven Gürkan da, Rahşan Ecevit ile ilgili haberler üzerine şu açıklamayı yaptı:

"Sayın Rahşan Ecevit'i partimize genel başkan yapmak yolunda çalışmalar içinde olduğumuz yolundaki İzmir gazetesinin haberi, her türlü dayanaktan yoksundur. İnanıyoruz ki, bu haber böyle bir ilişki ve iletişim içinde asla bulunmamış olan Sayın Rahşan Ecevit'i de haksız yere üzmüştür.

Partimizi, ana muhalefet partisi olarak, daha etkin bir konuma getirmek çabasının ardında, başka amaçlar aranması yanlış ve haksız bir tutumdur. Hedefimiz, TBMM'yi ve demokrasimizi daha sağlıklı işler hale getirmektir. Anlaşılan bundan mutluluk duymayan bazı odaklar asılsız söylentiler yayarak, başarımızı önlemeye çalışmaktadırlar. Bundan demokrasimizin geleceği açısından üzüntü duymamak elde değildir."

ABD BÜYÜKELÇİSİ SPAIN ANLATIYOR

Gece yarısı telefon eden müsteşar, 1 saat sonra darbe olacağını söylüyordu

UFUK GÜLDEMİR *30 aralık - 3 ocak*

WASHINGTON — 12 kalibre tüfekler patladıktan sonra yere çarpan göğüsleri siyah lekeli Sibirya kazları kime daha yakın düşerse, o fırlayıp alacak, sonra yerine dönecekti. Anlaşmamız böyleydi.

Sibirya'dan Nil Vadisi'ne geçerken Cihanbeyli avlaklarında konaklayan kazlara duble yaptıktan sonra, saklandığı çukurdan fişek gibi fırlayan Büyükelçi **James Spain,** Washington'daki Cosmos Club'ün merdivenlerini fişek gibi çıkamıyordu. Ülkesinin Ankara Büyükelçiliğinden ayrılmasından bu yana, sadece dört yıl geçmişti. Ama bu dört yıl eşinin ve kızının trafik kazasında ölmesine, kendisinin de en neşeli kahkahaları Tuzgölü Ovası'na taşıyamayacak kadar yüklü olmasına yetmişti.

Avcılar Kulübü yerine Cosmos Club'te buluşmayı belki de bu yüzden tercih etti...

Massachussets Avenue 2121 numaradaki Cosmos Clup Washington'un en elit yerlerinden birisiydi. Yıllık aidatı 4 bin dolar olan kulübe üye olmak için zengin olmak yetmiyor, zenginliği bir özel ilgi alanı ile ama mutlaka süslemek gerekiyordu. Briç masalarında 3. Dünya ülkelerinin kaderlerinin konuşulduğu kulübe, ne kadar süslenirse süslensinler, kadınların girmesi ise mümkün değildi. Eğer mümkün olsa 150 yıllık maun kapısının üzerinde **"kadınlar giremez"** yazmazdı.

Spain randevuya, eski Deniz Kuvvetleri Komutanı emekli Oramiral **Hilmi Fırat**'ın hediye ettiği, üzerinde yıldızlar ve çapraz kılıç olan iğneyi, çizgili kravatına iliştirmiş olarak gelmişti. Kravat iğnesi ilginçti, ama asıl ilginç olan giysileriydi. Artık emekli olup **Rand Corporation** adlı bir danışmanlık şirketinde çalışmasına karşın **Spain** de diğer önemli Washingtonlular gibi yakaları düğmeli gömlek giyiyor, çizgili kravat takıyordu. Washingtonluların aynı tür gömlek, aynı marka kravata tutkun olmaları aslında sıradan bir raslantı değil, sıradan olmadıklarının sıradan bir dille anlatımıydı.

Sıradan giyinmek suretiyle sıradan olmadığını vurgulayan giyim biçiminin Washington'daki adı **"establishment dressing"**di. Yani kurulu düzen kıyafeti. Bir sosyalist ülke gibi renk ve meteryalde standartlaşma eğilimi gösteren bu akım, kuru temizleyicilerin de araçlarını standartlaştırmasına neden olduğundan, pantolonda pili gibi küçük bir ayrıntı, hayatlarını ve ütülerini mekanize etmiş kuru temizleyicileri adeta telaşlandırıyor, paniğe kapılmalarına yol açıyordu.

Spain'den, bu yüzden, önce pili ile pantolon çizgisi arasında koordinasyon kurmayacak azgelişmiş bir kuru temizleyici adresi istedim. Sonra da anılarının bütünlüğünü kesmemek için asgariye çektiğim sorularla 12 Eylülü anlatmasını:

"Neden pembe ve yeşile boyalı olduğunu bir türlü anlayamadığım Çankaya'daki Subay Kulübü'nde Subay Eşleri Derneği'nin öğle yemeğinden sonra Kavaklıdere'deki Elçiliğe döndüğümde, misyondan tanıdığım genç bir Amerikalı subayı beni bekler buldum. Bilgisi, yargısı ve nasıl öğrendiğine hayret ettiğim mükemmel Türkçesiyle, saygı duyduğum bu genç subay, Pentagon'a (ABD Savunma Bakanlığı) bir mesaj çekmek için iznimi almaya gelmişti. Ne mesajı çekeceğini sordum. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ertesi gün sabaha karşı yönetime el koyacağını Washington'a bildireceğini söyledi. Bağlı olduğu albay da onunla aynı kanıdaydı, ama Büyükelçi olarak benim, ikide birde Washington'a mesajlar çekilerek felaket tellallığı yapılmasına karşı olduğumu bildiğinden, mesaj gönderilmesine izin verip vermeyeceğimi kavrayabilmek için, ağız aramak için, sevdiğimi bildiği bu genç subayı yollamıştı.

ORDUNUN EL KOYMA BELİRTİLERİ

Genç subaya göre ordunun el koyacağına ilişkin iki kesin belirti vardı. Balgat'taki küçük Amerikan Hava Kuvvetleri Üssünde öğle yemeğini yedikten sonra kente gelirken, Ankara yönünde mevzilenmiş, ama orada mevzilenmemesi gereken tanklar görmüştü. Bunun bir ihtilal belirtisi olabileceğine ben karşı çıktım. Çünkü daha önce de böyle belirtiler haber almış, gözlemci göndermiş, ama böyle bir niyet bulunmadığını müşahade etmiştik. Nitekim o gün öğleden sonra Ankara'da bombalı pankartlar asıldığından, sıkıyönetim alarma geçmiş, mekanize birlikler devreye girmişti. Üstelik radyoya ve gazetelere bakılırsa, toplum polisleri arasında huzursuzluk baş göstermiş, polislerin greve gidebilecekleri yönünde belirtiler ortaya çıkmıştı. Acaba o tanklar terör olaylarına müdahale etmek için bekliyor olamaz mıydı?

Genç binbaşı şüphelerime katılıyordu, ama Silahlı Kuvvetlerin ertesi gün sabaha karşı müdahale edeceği yolunda adeta imanı vardı. Üstelik birkaç haf-

yen hükümet çevrelerinde Katma Değer Vergisi'nin kapsam alanını genişletmeye yönelik öneriler var. Bu öneriler arasında temel gıda maddelerini Katma Değer Vergisi kapsamına almak isteyenlere de rastlanıyor.

İşte tam bu tartışmanın orta yerinde, erkek meslektaşlarının hayranlığını üzerinde toplayan *"demir leydi"* Başbakan Thatcher çıkıp, *"Temel gıda maddelerinin vergi kapsamına alınmasına izin vermeyeceğim"* diyor.

Basın-yayın organlarının, gazetelerin ve kitapların Katma Değer Vergisi'ne tabi olması konusunda yoğun bir tartışma var: *"okumanın ve öğrenmenin vergilenmesi"*'ne karşı, geniş kapsamlı bir kampanya sürdürülüyor. Muhafazakâr *The Economist* dergisi, *"Gazete ve kitapları Katma Değer Vergisi kapsamına almanın yaratacağı fırtına, bu kaynaktan sağlanacak değer artışıyla ölçülemeyecek kadar büyük olur"* diye yazıyor.

Katma Değer Vergisi'ne geçişten on yıl sonra İngiltere'deki tablo bu. Buna karşılık *"çağdaş uygarlık düzeyine erişme"* tutkusundan lafta bir türlü vazgeçmeyen Türkiye'de tablo ne?

Parlamentonun ne olduğunu bile kavramadan yasalaştırdığı Katma Değer Vergisi'ne iki ay içinde *"şıpın işi"* geçmek sevdasında olan Türkiye'de bu çok ciddi konunun aceleye getirildiği hatırlatılınca, Sayın Başbakan, *"Efendim, hazırlık için zaman lazımmış, başlarız işe, icabında ufak tefek zayiat veririz, ama tatbik ederiz, hem de sıkı tatbik edeceğiz"* diyerek Türkiye'yi, Türk halkını bir deneme tahtası gibi gördüğünü bir kez daha ifade ediyor.

Temel gıda maddeleri Katma Değer Vergisi'nin kapsamı dışında tutulmuyor, ya da *"sıfır vergi"* uygulamasına tabi olmuyor, bunlara uygulanacak olan vergi sadece erteleniyor. Tabii Türk halkı İngiliz halkından çok daha zengin olduğu ve zaten çok iyi beslendiği için İngiltere'de Katma Değer Vergisi'nin onuncu yılında *"sıfır vergi"*'ye tabi olan temel gıda maddelerinin Türkiye'de vergiye tabi tutulması da çok doğal.

Ya gazete ve kitaplar? Bu konu da bir başka bakana soruluyor Türkiye'de, kendileri gazetelerin ve kitapların Katma Değer Vergisi kapsamı dışında tutulması için bir neden görmediklerini söylüyor. Türkiye'de okuryazarlık oranı İngiltere'den çok yüksek olduğuna, okuma yazma hevesini duyanlar da nasıl olsa çok zengin olduklarına göre, bu da çok doğal. Okumak isteyen vergisini verir, bedelini öder, okur efendim. Hem öyle herkes çok fazla okumaya yazmaya alışırsa, belki paradan ve faizden başka şeyler de düşünmeye başlayanlar, huzuru bozanlar çıkabilir...

Aslında galiba İngiltere'deki tablo ile Türkiye'deki tablonun farkı iki ülke arasındaki farkın somut bir göstergesi. Orada da *"piyasa pek çok sorunu çözer"* diyen bir yönetim var, bizde de. Ne var ki, İngiltere'de demokrasi geleneği, *"demir leydi"* Bayan Thatcher'a bile her şeyin bazı ölçüleri olduğunu ve halkın tecrübe tahtası olmadığını öğretmiş. Türkiye'de ise bu bilince de deneme-hata yöntemiyle varacağız galiba.

Rahşan Ecevit: DSP için çalışıyorum

29 aralık

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Bülent Ecevit'in eşi Rahşan Ecevit, Aydın Güven Gürkan ve arkadaşları tarafından büyük kongrede Halkçı Parti'nin genel başkanlığına aday gösterileceği yolundaki haberleri yalanlayarak, **"Benim kurulu partilerden hiçbirisiyle ilgim olmadı ve olmayacak"** dedi.

Rahşan Ecevit, dün yaptığı yazılı açıklamada, bir yılı aşkın bir süredir Demokratik Sol Parti'nin kuruluş çalışmalarına katkıda bulunduğunu belirtti.

Rahşan Ecevit, açıklamasında özetle şu görüşlere yer verdi:

"Ben, ancak vatandaşlık hakkımı kullanarak bir yılı aşkın bir süredir Demokratik Sol diye bilinen yeni bir partinin kuruluş hazırlıklarına katkıda bulunuyorum. Böyle bir katkıda bulunuşumun da başlıca iki nedeni var. Birincisi, Türkiye'nin gerçeklerinden ve gereksinmelerinden doğan demokratik sol hareketin yozlaştırılmasına sağa ve daha sola çekiştirilmesine içim elvermiyor. Bu hareketi, eskisinden daha tutarlı ve sağlıklı biçimde canlandırıp sürdürmenin, ülkemiz ve halkımız için gerekli olduğuna inanıyorum.

Demokratik Sol Parti'nin kuruluş çalışmalarına katkıda bulunuşumun ikinci nedeni ise şu: Ülkemizde, öteden beri, özellikle de bu dönemde, geniş halk kesimleri, siyaset dışına iteleniyor. O arada, nüfusumuzun büyük çoğunluğunu oluşturan köylülerin, işçilerin ve kadınların etkili duruma gelmeleri engelleniyor. Oysa ben, halkın, hem parti yönetimine hem de ülke yönetimine en geniş ölçüde katılmasını isterim. Sağlıklı ve sürekli bir demokrasinin ve hakça gelişmenin, ancak öyle sağlanabileceğine inanıyorum.

Demokratik Sol Parti'nin kuruluşunun aceleye getirilmeyişi, bazı yorumlarda öne sürüldüğü gibi, kurulu partilerden herhangi birinin iç gelişmelerine göre bir zamanlama yapılışından değil, sağlam bir temel üzerinde sağlıklı bir demokratik yapı olarak yükselmesine özen gösterilişindendir.

Demin üzerinde durduğum geniş ve etkili halk katılımını kurulacak partide önceden güvence altına alabilmek için, DSP, bir avuç profesyonel politikacının halkı devre dışı bırakmasını önleyecek biçimde kurulmalıdır. Aynı zamanda, demokratik solu içtenlikle benimsemeyenlerin sızmasına karşı da dikkatli davranılmalıdır. Bu konularda gösterilen özen ve dikkat ise, ister istemez, kuruluş çalışmalarının zaman almasına neden oluyor".

GÜRKAN'IN AÇIKLAMASI

Öte yandan HP'de demokratik sol muhalefet gru-

şubat 1984'ten beri yürüten Müsteşar Yardımcısı Doğan Akin'in bu yetkiyi kendi adına, kendi imzasını taşıyan bir yazıyla sağladığı belirlendi.
— Ege pamuğuna 160, fındığa 240, kuru üzüme 210 lira taban fiyat verildi.
— Sri Lanka'da Tamil gerillaları ile çatışmaların genişlediği bildirildi.
15— Hükümette ilk çatlak: Ulaştırma Bakanı Veysal Atasoy'un istifasını Özal geri aldırdı.
— Kapıkule olayından sonra Kapalıçarşı'da ikisi kuyumcu 15 kişi gözaltına alındı.
— Los Angeles'ta Türk sporcuların bavullarını uçağa taşıyan otobüse bomba koyan polis memuru tutuklandı.
16— Yeni sıkıyönetim komutanları belli oldu.
— "Aydınlar Dilekçesi" davası başladı. Davanın, dilekçenin içeriğinden değil, sıkıyönetim bildirilerine aykırı olarak, "bildiri hazırlanması ve dağıtılması" nedeniyle açıldığı vurgulandı.
— Kızıldeniz'de uluslararası mayın temizleme harekâtı başladı.
— Kuveyt'in Sovyetler'den 300 milyon dolarlık silah satın alacağı bildirildi.
17— Başbakan Özal, KİT'lerde çalışanların 1985'ten itibaren çalıştıkları fabrikalara ortak edileceğini söyledi.
— NATO Başkomutanı Bernard Rogers, İstanbul'a geldi.
— MESS ile Türk-Metal anlaştı: Ücretlere %60 zam yapıldı.
— Los Angeles'ta Türk sporcuların bavullarını taşıyan otobüse bomba yerleştiren polis memuru James Pearson, 6 yıla kadar hapis istemiyle yargıç önüne çıkarıldı.
18— Eruh ve Şemdinli'de ayrılıkçı grupların saldırısında bir er şehit oldu.
— Yunanistan'dan patates ithal edildi.
— Türk müteahhitlerin Libya'dan alacakları için yeni bir formül uygulanacağı bildirildi.
— Şili'de Pinochet aleyhtarı gösteriler yapıldı.
19— Limni Adası dahil edilmediği için Yunanistan'ın NATO'nun Ege tatbikatlarına katılmayacağı bildirildi.
— Hindistan'ın Andra Pradeş eyaletinde Başbakan Rama Rao'nun görevden alınması protesto gösterilerine yol açtı.
— Reagan'ın Sovyetler Birliği'nin imhası konusundaki esprisi BM gündemine getirildi.
— ABD'de Cumhuriyetçi Parti Kurultayı açıldı.
20— İstanbul belediye başkanları, gecekonduları yıkamayız, dediler.
— TRT'de Toskay'ın sessiz operasyonu: Karataş dönemi kadroları kilit noktalara getirildi.
— Uganda'da 1981'den bu yana 300 binden fazla insanın hükümet kuvvetleri tarafından öldürüldüğü öne sürüldü.
21— Yunanistan'dan getirilen patatesler böcekli çıktı.
— Papandreu, ABD-Yunan ortak tatbikatını iptal etti.
— Beyrut karıştı: Dürzi milislerle ordu birlikleri arasında çıkan çatışmada Cemayel'in sarayı isabet aldı.
— Erdemir Yönetim Kurulu Başkanı, "yolsuzluk" söylentilerini yalanladı.
22— Gecekondular konusunda yıkma yerine para cezası kararı alındı.
— KKTC'de hükümet değişiyor: Başbakan Nejat Konuk istifa etti.
— Libya-Fas birleşme anlaşması için Fas'ta halkoylaması yapılıyor.
— Ay'da yürüyen ABD'li astronot John İrwin Ağrı'da Nuh'un gemisini arıyor.
23— DİSK davasında tutuklu sanık kalmadı: Dört yıldır tutuklu bulunan Abdullah Baştürk ve Yürütme Kurulu üyeleri tahliye oldu.
— Tutuklu bulunan muhalefet lideri W.Ferreira Aldunate'nin serbest bırakılması için Uruguay'a giden, ancak 24 saat içinde ülkeyi terk etmesi emredilen İspanya'nın eski Başbakanı Adolfo Suarez, emre uyarak Arjantin'e gitti.
— Dükkânları istimlak edilen Haliç esnafına yer gösterildi: Gebze, Çerkezköy ve Mahmutbey.
24— Tahran'da merkez garı yanında bomba patladı: 18 kişi öldü, 300 kişi yaralandı.
— Lokomotif ihalesini General Motors firması kazandı.
25— Toplusözleşmede yeni bir model: Devlet İstatistik Enstitüsü, matbaasında çalışan işçilere enflasyon oranında zam yapmayı kabul etti.
26— Zam yapan KİT'leri tehdit eden Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem, "Çok zam yaparlarsa, ithalat yaparız" dedi.
27— Hindistan'da bir milyon kişi İndira Gandi yönetimini protesto etti.
— Radyoaktif madde yüklü bir Fransız gemisi Belçika açıklarında Manş Denizi'nde battı.
— Başbakan Özal, "Reagan'ın Başkan seçilmesi iyi olur" dedi.
29— İmar affı süresi 30 eylül tarihine kadar uzatıldı.
— Köprü ve baraj kâr ortaklığı senetleri satış yönetmeliği Bakanlar Kurulu'nda kabul edildi.
— Akkuyu'da kurulacak nükleer enerji santralı pazarlığında F.Alman firması KWU yeni bir teklif getirdi.
30— Barış Derneği davası yeniden görülecek: Karar bozuldu, ancak tahliye olmadı.
— 12 bin sağlık işçisi toplusözleşmede %30 barajını aşamadı.
— Yunan muhalefet lideri Averof istifa etti.
31— Lübnan Falanjist Partisi'nin kurucusu Pierre Cemayel öldü.
— KİT'lerde üst kademe yöneticilere özel ücret ödeneceği bildirildi.

EYLÜL

1— Yedinci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı: Yüksekova bölgesinde önceki gün meydana gelen çatışmada iki erimiz şehit oldu.
— Kıbrıs Türk ve Rum taraflarının BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar'ın önerilerine olumlu cevap verdikleri bildirildi.
— Libya ile Fas arasında birlik kurulmasına ilişkin anlaşma imzalandı.
2— Çalışma Bakanı Mustafa Kalemli, "55 yaşta kararlıyız, fakat eski sigortalıya geç emeklilik söz konusu değil" dedi.
— 1984/85 öğretim yılında 4 üniversitede Arapça öğretim yapılacağı bildirildi.
— Eruh ve Şemdinli'deki operasyonlarda 77 kişi gözaltına alındı.

— Yunanistan'da ana muhalefet partisi Yeni Demokrasi Partisi'nin başkanlığına Konstantin Mitsotakis seçildi.
3— Kapıkule olayı büyüyor: Maliye ve Gümrük Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Doğan Akin de gözaltına alındı.
— Başbakan Turgut Özal, İsviçre ve F.Almanya'yı kapsayan resmi olmayan bir geziye çıktı.
— Yunanistan Başbakanı Papandreu, yeni muhalefet liderini "hain" olarak niteledi.
— Peru'da bulunan toplu mezarlar, Devlet Başkanı Terry Belaunde'yi güç durumda bıraktı.
4— Kapıkule olayı yeni boyutlar kazandı: Gözaltındaki gümrük görevlisi Ali Yavuz, M.A. Ağca'nın gümrükte bir süre hamal olarak çalıştığını, gümrük görevlilerinin yardımıyla yurt dışına çıktığını söyledi.
— TRT'deki atamalar Mecliste tartışıldı: HP'li Engin Aydın, geçmiş dönemin bazı militanlarının TRT'de işbaşına getirildiğini söyledi.
— Güney Afrika karıştı: Siyahlar birçok kentte ayaklandı.
5— Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan, "her şeyi" açıklayacağını bildirdiği basın toplantısında hiçbir şey açıklamadı.
— Tercüman Gazetesi süresiz olarak kapatıldı.
6— Cumhurbaşkanı Evren, Vural Arıkan'la görüştü.
— Kurban Bayramı dolayısıyla yayımladığı mesajda, Cumhurbaşkanı Evren, "Sorunlara hoşgörü içinde çözüm aramalıyız" dedi.
— Başbakan Turgut Özal ile F.Almanya Başbakanı Helmut Kohl, Türkiye-AET ilişkilerini görüştü.
— Kanada seçimlerinde liberallerin 21 yıllık iktidarı son buldu.
— (Kurban Bayramı nedeniyle gazetemiz 7, 8 ve 9 eylül tarihlerinde yayımlanmadı.)
10— Yılmaz Güney öldü.
11— BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar, New York'ta KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş ve Rum toplumu lideri Spiros Kipriyanu ile birer görüşme yaptı. Görüşmede 4 maddelik bir çalışma planının ele alındığı öğrenildi.
— Dolar 403 lira oldu.
— Suudi Arabistan Veliahtı Prens Abdullah Bin Abdülaziz Ankara'ya geldi.
12— Başbakan Özal, "10 yıldan önce anayasa değişikliği olmaz" dedi.
— ABD Temsilciler Meclisi'nin önceki gün kabul ettiği yasa ile 24 nisanın "soykırım günü" ilan edilmesi konusunda Dışişleri Bakanlığı, ABD yönetimine "kaygı ve üzüntülerini" resmen bildirdi.
— Manş'taki fırtına, radyoaktif madde yüklü batık gemiyi ikiye bölünce, kurtarma çalışmaları aksadı.
— Alman politikacılar Barış Derneği'ni Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterdiler.
13— 118 bin kitap yakılmayı bekliyor: 1978/79 döneminde Kültür Bakanlığı tarafından bastırılan kitaplar, bakanlık depolarında duruyor.
— Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler, "Sporu parlamentoya sokacağız" dedi.
— YÖK Başkanı İhsan doğramacı, "Aydınlar Dilekçesi YÖK'e karşı" dedi.
14— Ankara, "soykırım günü" nedeniyle ABD'yi tekrar uyardı. ABD Büyükelçisi temaslarda bulunmak üzere Washington'a çağrıldı.
— Odalar Birliği Başkanı Mehmet Yazar, "Yeni bir ekonomik politika şart" dedi.
— Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrem taşçıoğlu, bakanlık depolarındaki 118 bin kitabın "suçsuz, ama zararlı" olduğunu söyledi.
— Bir F.Alman heyeti, Ankara'da Leopard tankları konusunda görüşmelerde bulunuyor.
15— Özal'dan ABD'ye sert tepki: Başbakan'ın yazılı açıklamasında, 24 nisanın "soykırım günü" ilan edilmesi yolunda ABD Temsilciler Meclisi ve Senato Dış İlişkiler Komisyonu'nda alınan kararların Türk-Amerikan ilişkilerini zedeleyebileceği belirtildi.
— De Cuellar, New York'taki Kıbrıs konulu görüşmeleri bir hafta uzattı.
— İsrail'de milli birlik hükümeti güvenoyu aldı.
— Tercüman Gazetesi'nin yayımına izin verildi.
16— Başbakan Özal, Aydınlar Ocağı'nda "Aydınlar Dilekçesi" konusunda konuştu: "Kavga istemiyoruz."
— ANAP'ın İstanbul'daki binalarında meydana gelen patlamalarla ilgili operasyonların sürdüğü bildirildi.
— Körfez'de Irak hava saldırısında üçü İngiliz on bir kişi öldü.
17— Mavi Tren otobüsü biçti: 10 kişi öldü.
— Hindistan'da muhalefet zafer kazandı: Andra Pradeş Başbakanı Rama Rao göreve iade edildi.
— El Salvador'da son altı ayda iki bin sivilin öldüğü bildirildi.
— Dünya tüketiminden fazla fındık ürettiğimiz açıklandı.
18— DİSK Başkanı Abdullah Baştürk tahliye edildi.
— Yargıtay Başkanlığı'na Nihat Renda seçildi.
19— Anayasa Mahkemesi Raportörü, DYP'nin kapatılmasını gerektirecek bir kanıt bulunmadığını bildirdi.
— Bergama Kaymakamı, SODEP lideri Erdal İnönü'nün konuşmasını yarıda kestirdi.
— Erzurum'daki depremde üç kişi hayatını kaybetti.
— THY Atina Bürosu'nu basan kaçak üç Türk, 16'şar aya mahkûm oldular.
20— 4 HP'li milletvekilinin "izinsiz" Kudüs gezileri Dışişleri Bakanlığı'nda sert bir tepkiyle karşılandı.
— Yunan muhalefet lideri Mitsotakis, "Türkiye ile yapıcı bir diyalog kurulmasından yanayız" dedi.
21— ABD Temsilciler Meclisi'nde "soykırım günü"nün ertelenmesi eğiliminin belirdiği bildirildi.
— Beyrut'taki ABD Büyükelçiliği'ne bomba dolu kamyonla saldırıda en az 45 kişi öldü. Saldırının sorumluluğunu "İslami Cihad" örgütü yüklendi.
22— Arjantin'de Kayıpları Soruşturma Komisyonu'nun raporuna göre 1976-1983 arasında 9 bin kişi kayboldu.
— HP Disiplin Kurulu, İsrail'i ziyaret eden 4 milletvekiline, kendilerini savunmaları için 15 gün

mühlet verdi.
— Altı emniyet mensubunun döverek adam öldürmek suçundan sıkıyönetim mahkemesinde yargılanacakları açıklandı.
23— Teksif ve tekstil işverenleri, iki yıl için yüzde 115 ücret zammı konusunda anlaştı.
— Edirne Gümrükleri Başmüdürü Nihat Altınöz görevden alındı.
— 32 defterdarın görev yerleri değiştirildi.
24— İsrail'den ithal edilen yumurtalar Bursa'da satışa çıktı.
— Yunan Başbakanı, 30 saat için Libya'ya gitti.
— Boğaziçi Köprüsünde 18.00-20.30 arasında zamlı ücret uygulaması başladı.
25— İlk grev izni verildi: 53 tersane işçisi 4 yıl sonra ilk grevi yapacak.
— Fransa'nın ETA militanlarını ilk kez İspanya'ya iade edeceği bildirildi.
26— ABD Senatosu Ödenekler Komisyonu, Türkiye'ye yapılacak yardımı 715 milyon dolara indirdi.
— Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz, "İktidar, işveren kesimini doğrudan destekliyor" dedi.
27— Barış-2 davasına başlandı: 48 sanıklı davada 14 sanığın 8-15, 34 sanığın ise 5-12 yıl hapsi istendi.
— Haklarındaki 2-4 yıl arasındaki hapis cezaları Askeri Yargıtay tarafından bozulan MSP yöncticilerinin yargılanmalarına yeniden başlandı.
— Bolivya'da bir şehir halkı valiyi ve 20 milletvekilini rehin aldı.
— Federal Almanya'da büyük casusluk olayı: Tornado uçakları yanı sıra Milan, Hot ve Roland füzelerinin planlarının da Sovyetler'in eline geçtiği bildirildi.
— Fahrettin Aslan, Dündar Kılıç ve Hüseyin Cevahiroğlu'nun eski İstanbul Emniyet Müdürü Şükrü Balcı'ya rüşvet verdikleri iddiasıyla yargılanmalarına devam edildi. Şükrü Balcı'nın ifadesinin alınması kararlaştırıldı.
28— MLSPB davasında karar: 22 idam, 45 ömür boyu hapis cezası verildi.
29— Anayasa Mahkemesi, DYP hakkında beraat kararı verdi.
— ABD Senatosu, Türkiye'ye yapılacak yardım konusunu görüşmeden tatile girdi.
— "Çayan sempatizanları" davasında 4 idam ve 5 ömürboyu hapis cezası verildi.
— Yunan hükümeti, ülkedeki Honest John füzelerinin kaldırılmasında kararlı olduğunu açıkladı.
— Eski bakanlardan Cihad Baban vefat etti.
30— İstanbul'da toplanan 3. İslam Konferansı'nda Arap Emirlikleri delegesi, kürsüde İngiltere'de yayımlanmış bir tıp kitabını yaktı.
— F.Almanya'da NATO manevralarını protesto gösterileri yapıldı.

EKİM

1— "Altılı Ganyan" 131 milyon lira ile rekor ikramiye verdi.
2— Cumhurbaşkanı Evren, "ABD Kongresi bize karşı oyuna gelmemeliydi" dedi.
— Üniversiteler açıldı: 322 bin öğrenci ders başı yaptı.
— İngiltere'de İşçi Partisi kurultayı başladı.
3— Cumhurbaşkanı Evren Hakkâri'de: "Teröristler iki komşudan geliyor" dedi.
— 12 Eylül sonrasının ilk grevine 20 işçi katıldı.
— ABD'de Çalışma Bakanı Donovan'ın Mafia ile ilişkisi konusunda soruşturma açıldı.
4— Şemdinli'de ayrılıkçıların pusuya düşürdüğü üç askerimiz şehit oldu.
— Cumhurbaşkanı Evren, Şemdinli-Eruh olaylarından sonra hassas bölgelerde bazı kişilere silah dağıtılacağını söyledi.
— Türkiye'ye yardım ABD Senatosu'nda görüşüldü: Hibe yardımın Maraş'ın Rumlara devredilmesi şartına bağlanması önerisi reddedildi.
— Katma Değer Vergisi tasarısı TBMM Bütçe Komisyonu'na sunuldu.
— ABD Savunma Bakanı Yardımcısı R. Perle ilk kez isim vererek, Rum ve Ermeni lobilerini eleştirdi. Türk basınını da kongre kararlarıyla ilgili yayımlarda sorumlu davranmaya çağırdı.
— 80 bin tekstil işçisi için toplusözleşme imzalandı.
— Gökova köylülerinin termik santral projesine karşı çıktıkları bildirildi.
5— Terorizme karşı bir ABD - Türkiye ortak programı hazırlanacağı bildirildi.
— İngiliz İşçi Partisi yıllardır almaya çekindiği kararı aldı: Amerikan nükleer silahlarının ülkeden çıkarılması kararı büyük çoğunlukla benimsendi.
— MHP davasında Pehlivanoğlu'nun idamından önceki ifadesi okundu: "Davadan döneni vurun sözü Türkeş'indir."
6— HP'nin genişletilmiş kurucular kurulu toplantısında Genel Sekreter Aydın Gürkan ve ekibi görevdan alındı.
— Türkiye'nin 1985 mali yılında ABD'den 700 milyon dolar yardım alması kesinleşti.
— ANAP'ın 350 milyon liralık Hazine yardımını faize yatırdığı bildirildi.
— F.Almanya, Türkiye'ye 130 milyon marklık askeri yardımın sürdürülmesini kararlaştırdı.
— İstanbul'da soyulan bankadan 2 milyon lira alındı.
— Gümrük kaçakçılığı davasında 10 sanığa hapis ve 582 milyon lira para cezası verildi.
7— Türk-İş Başkanı Ş. Yılmaz, "Bu yasalarla grev olmaz" dedi.
— THKP-C/Dev Yol örgütü mensubu İlyas Has idam edildi.
— İltica talep eden PKK mensupları Amsterdam'daki İsveç konsolosluğunu işgal etti.
8— Turgut Özal, ANAP kongrelerini Malatya'da başlattı.
— Hindistan'da Sünnilerle Şiiler arasında çatışmalar oldu.
— Yeni Karaköy vapur iskelesi hizmete girdi.
— Reagan ve Mondale TV'deki düelloyu izleyecek gazetecilerden 109'unu veto ettiler.
9— Atina G-18 hava koridorunu 18 saat için kapattı.
— Kaddafi Libya'nın İtalya'ya tesliminden Türkiye'nin sorumlu olduğunu öne sürdü.
— Kozlu'da meydana gelen göçükte iki işçi öldü.
10— Milletvekili aylıkları en yüksek devlet memuru aylığı kadar oldu.
— Mısır Cumhurbaşkanı yedi yıllık bir aradan

sonra Ürdün'ü ziyaret etti.

11— Ayrılıkçı teröristler Hakkâri'nin Çukurca ilçesinde saldırdı: Sekiz er şehit oldu, bir er ve bir astsubay yaralandı.

— Başbakan Özal BBC'ye verdiği demeçte, "Türkiye'de siyasi tutuklu olmadığını" söyledi.

— İsrail ABD'den 1 milyar dolar ivedi yardım talep etti.

— Şili'de yedi muhalif lider tutuklandı.

— Bodrum'da dört parti yöneticileri Gökova santralının önlenmesi için anlaştı.

12— Hakkâri'nin Beytüşşebbap ilçesinde ayrılıkçı teröristlerin baskınında önyüzbaşı Yalçın Aydın şehit oldu, jandarma eri Mustafa Özaslan yaralandı.

— Avrupa Parlamentosu, Türkiye - AET Karma Parlamenterler Komisyonunun yeniden kurulmasını, ancak komisyonunun hükümetlerarası ilişkilerin normalleşmesinden sonra işletilmesini kararlaştırdı.

13— İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher'in kaldığı otelde bomba patladı: Dört kişi öldü.

— Reagan Türkiye'ye 875 milyon dolarlık yardım paketini onayladı.

— Yunanistyan NATO manevralarında hava sahasının ihlal edildiği gerekçesiyle Türkiye ve ABD'yi protesto etti.

— Adıyaman'da 2 PKK militanı ölü olarak ele geçirildi.

— KDV kanunun tasarısa komisyonda kabul edildi.

14— Kıbrıs Rum kesimi Fransa ile "Exocet" füzeleri pazarlığı yapıyor.

— Gökova'ya termik santral yapılmaması için 3 bin imzalı dilekçe hazırlandı.

15— Dışişleri Bakanı Halefoğlu Irak'a gitti: Cumhurbaşkanı Evren'in mesajını Saddam Hüseyin'e sundu.

— Özal "Gökova'da santral kurulacak" dedi.

16— Memur maaşlarında katsayı ocakta 46, temmuzda 47 olacağı açıklandı.

— F. Almanya'da 6 Türkün öldüğü yangını ırkçı Neo-Nazilerin çıkardığı saptandı.

— Kıbrıs için ikinci tur görüşmeler New York'ta başladı.

17— Türkiye-Irak sınırında "Güneş" harekâtı.

— Bursa'da kaçakçılık iddiasıyla üç kuyumcu tutuklandı: 41 kilo inciye elkondu.

— Nobel Barış Ödülünü Güney Afrikalı siyah rahip Desmond Tutu aldı.

18— Yugoslavya devlet Başkanı Djuranoviç Ankara'ya geldi.

— Cuellar Kıbrıs konusunda taraflara "Doğrudan görüşme" önerdi.

19— Dışişleri Bakanlığı Hakkâri yöresi operasyonunun sınır bölgesinde sürdüğünü; Irak'a girilmediğini açıkladı.

— Erzurum, Şenkaya'daki depremde 1 kişi öldü.

— MHP davasında koruma polisi, "11 eylül gecesi Türkeş'i evinden Yaşar Okuyan götürdü" dedi.

20— Dışişleri Bakanlığı'nda açık olan 304 kadro için yalnızca 44 adayın başvurduğu bildirildi.

— Yeni Gündem dergisi süresiz olarak kapatıldı.

— Nobel İktisat Ödülünü ünlü iktisatçı J.M. Keynes'in yardımcısı Sir Richard Stone aldı.

21— Türkiye'nin en büyük termik santralı Afşin-Elbistan üretime geçti.

— Sincanlı'da kömür ocağı çöktü: 1 kişi öldü, 5 kişi yaralandı.

22— Cumhurbaşkanı Evren, İran Devlet Başkanı Hameney'e gönderdiği mesajda Türkiye'nin İran - Irak savaşında tarafsızlığını sürdürmeye kararlı olduğunu bildirdi.

— İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar ve Genelkurmay 2. Başkanı Org. Necdet Öztorun İran'a gittiler.

23— Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu üç karar aldı: Boğaziçi köprüsü için gelir ortaklığı senedi çıkarılması; THY hisse senetlerinin halka satılması ve uçak dışalımında Airbus uçaklarının tercih edilmesi.

— Tekel Genel Müdürü Yücel Özden, Tekel'de yolsuzluk iddiaları hakkında, "Yolsuzluk yok diyemiyorum. Harıl harıl çalışıp, ortaya çıkarmaya çalışıyoruz" dedi.

24— Kapıkule olayı Mecliste iki bakanı karşı karşıya getirdi: HP'li Cüneyt Canver'in Meclis araştırması istemesi hükümeti karıştırdı.

— Devlet Bakanı Mesut Yılmaz Kapıkule olayı ile ASALA ve bölücüler arasında ilişki olduğunu açıkladı.

— Polonya'da 4 bin kişi 19 ekimde kaçırılan Rahip Jerzy Popieluzsko için gösteri yaptı.

— Türkiye BM Ekonomik Konseyi'ne üye seçildi.

— Demokratik Sol Parti'nin tüzük ve programıyla ilgili ilk açıklama yapıldı.

25— HP ve MDP, İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar hakkında gensoru önergesi vermeyi kararlaştırdı.

— Bedelli askerlik sisteminin getirileceği bildirildi.

— El Salvador'da önde gelen dört komutan helikopter kazasında öldü.

— F.Almanya Parlamento Başkanı R.Barzel rüşvet iddiası konusunda ifade verdi.

— Bafra ÜGD davasında 2 idam, 1 ömür boyu hapis cezası verildi.

26— İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar istifa etti.

— Maliye Bakanı Vural Arıkan istifa etmeyeceğini açıkladı: "İsterlerse azletsinler" dedi.

— Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Dairesi 24 ekim günü Güneydoğu Anadolu'da sürdürülen operasyonlar sırasında meydana gelen çatışmada üç erimizin şehit olduğunu, bir ayrılıkçı teröristin de ölü olarak ele geçirildiğini açıkladı.

— Hıdır Aslan idam edildi.

— Rüşvet almakla suçlanan F.Almanya Parlamento Başkanı R. Barzel istifa etti.

27— Maliye Bakanı Vural Arıkan görevinden azledildi. İçişleri Bakanlığı'na Yıldırım Akbulut, Maliye Bakanlığı'na A.Kurtcebe Alptemoçin, boşalan Devlet Bakanlığı'na da Ahmet Karaevli getirildi.

28— Ankara'da işçi çıkarma yasağı kaldırıldı.

— İzmir 1. İdare Mahkemesi toplu dilekçe vermenin suç olmadığına karar verdi.

29— İstanbul ve İzmir'de işçi çıkarma yasağı kaldırıldı.

— Polonya'da hava gerginleşti: İçişleri Bakanı kaçırılan rahip Popieluzsko'nun öldürüldüğünü açıkladı.

30— Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık İstihbarat Dairesi Başkanı Atilla Aytek Şahsi ve

dairesi hakkında soruşturma yapılmasını istedi.

31— Cumhurbaşkanı Evren F-16 savaş uçaklarını üretecek fabrikanın temellerini attı.

— Polonya'da kaçırılan rahip Popiluzsko'nun cesedi bulundu.

— Ürdün Kralı Hüseyin silah almak amacıyla SSCB'ye gitti.

KASIM

1— Hindistan Başbakanı Indira Gandi öldürüldü: Dün sabah evinden çıkarken iki Sih muhafızın otomatik tüfekle açtığı ateş sonucu ağır yaralanan Gandi, hastanede yaşamını yitirdi. Oğlu Rajiv Gandi Başbakan oldu.

— F.Almanya'da Yeşiller ilk belediye başkanlığını kazandı.

— Dışişleri Bakanlığı'nın yaptığı açıklamada, "İdamları eleştiren Fransızlar iç işlerimize karışıyor" denildi.

— Döviz kaçakçılığı ile suçlanan üç banka genel müdürü suçsuz bulundu.

— Kış saatine geçildi: Saat 2.00'de saatler bir saat geri alındı.

2— Hindistan'da Hindular intikam amacıyla Sihlere saldırdı. Yüzlerce kişi öldürüldü.

— M.A. Ağca, "Papa'yı ben vurmasaydım Oral Çelik öldürecekti" dedi.

— Özal, termik santral konusunda, "Garanti veririm, Gökova'ya bir şey olmaz" dedi.

3— Yargıtay bakanlar kurulu kararını geçersiz saydı: Eski döviz suçları af kapsamına alınmayacak.

— Rahip Popieluzsko'nun öldürülmesiyle ilgili olarak Polonya'da iki subay tutuklandı.

— KDV Yasası yayımlandı.

4— Gandi bir milyon kişinin katıldığı bir törenle yakıldı.

— SODEP'in işçi sorunları konulu toplantısında başkan Erdal İnönü: "Sendika, sözleşme ve grev üçlüsü özgürlük ister" dedi.

— On sekiz yaşındakilere oy hakkı tanınması Millet Meclisi gündemine geldi: HP'li Canver'in hazırladığı öneri anayasa değişikliği gerektiriyor.

— Burhan Felek Basın Hizmet Ödülü Elif Naci, V.Nedim Tör ve H. Münir Ebcioğlu'na verildi.

— Nikaragua'da seçimler yapıldı.

6— Özal: "18 yaşa varız" dedi.

7— ABD seçimlerine katılma oranı rekor düzeyde oldu: Ronald Reagan ikinci dönem için başkan seçildi.

— YÖK'zedelere Berlin Üniversitesi'nde kürsü açılması kabul edildi.

— Terörist Abu Nidal kalp krizinden öldü.

— Fransa Komünist Partisi Türkiye Büyükelçiliği önünde gösteri yaptı.

— KİT'lerde ilk grev TESTAŞ'ta 15 kasımda yapılacak.

8— Özal'a ilk gensoru MDP'den geldi.

— HP'nin Kapıkule olayıyla ilgili Meclis araştırması önerisi reddedildi.

— M.A. Ağca'yı kaçırmakla suçlanan iki sanık serbest bırakıldı.

— Şili'de yönetim sertleşti: General Pinochet "savaş" ilan etti.

— İGSAŞ'ta lokavt kararı alındı.

9— BBC'nin Türk-Yunan ilişkilerini ele aldığı programda Özal: "Sorunları donduralım, ilişkileri geliştirelim", Papandreu: "Türkiye'nin Ege adalarında ve Batı Trakya topraklarında gözü var" dedi.

— Barış davasında: M. Dikerdem, O. Apaydın, G. Görsev, M. Tümer, İ.H. Öztorun, N. Dalyancı tahliye edildi.

— THKP-C eylem birliği davasında 10 idam, 25 ömür boyu hapis cezası verildi.

— Trakya Tıp Fakültesi dekanı Prof. Lami Esener istifa etti.

10— Eruh'ta taranan ve bomba atılan 2 evde 4'ü çocuk 5'i kadın 9 kişi öldü.

— İspanya'da Gonzales NATO konusunda partilere uzlaşma önerdi.

— TUSİAD yüksek faiz konusunu hükümete götürme kararı aldı.

11— İstanbul eski Emniyet Müdürü Şükrü Balcı ABD'den döndü ve "Tatile geldim" dedi.

— F.Almanya eski Devlet Başkanı W. Schell partisini mali bunalımdan kurtarmak için 6 milyon marklık bağış aldığını açıkladı.

— Eski bakanlardan Emin Kalafat öldü.

12— Fransa'da iki ayrı olayda 3 Türk işçisi öldürüldü.

— Suriye-Yunanistan ortak bildirisi yayımlandı. Bildiride "Yabancı ordular Kıbrıs'tan çekilsin" denildi.

— Uzay mekiği "Discovery" askeri bir uyduyu yörüngeye oturttu.

— Şükrü Balcı, "İftiralara boyun eğecek adam değilim" dedi.

— Odalar Birliği Başkanı Mehmet Yazar, "İslam Para Fonu kurulmalıdır" dedi.

13— Fransa Cumhurbaşkanı Mitterrand öldürülen Türk işçisinin cenazesinde saygı duruşunda bulundu.

— İngiltere'de polisle grevci işçiler arasındaki çatışmada 35 polis yaralandı.

— Adalet Bakanlığı İstanbul eski Emniyet Müdürü Şükrü Balcı hakkında soruşturma açılması için izin verdi.

14— MDP milletvekillerinin "Hukuk dışı davranışlara izin verdiği" gerekçesiyle Başbakan Özal hakkında gensoru açılmasına ilişkin önerge Mecliste reddedildi.

— Kuzey Atlantik Assamblesi Türkiye raporunu kabul etti.

— Zina yapan erkeğe hapis cezası verilmesini öngören kanun teklifi Meclise sunuldu.

— İthal et kurban kesilerek karşılandı.

15— İslam Konferansı Örgütü Ekonomik ve Ticari İşbirliği Sürekli Komitesi İstanbul'da toplandı.

— MDP lideri Sunalp, DYP'ye, "Birleşelim, başkanlığı bırakayım" teklifinde bulundu.

— Sayıştay başkanlığına Servet Şamlıoğlu seçildi.

16— Papandreu, Mitterrand ve Kaddafi Girit'te buluştu.

— Dündar Kılıç'ın idamı istendi.

— NATO ülkeleri arasında terorizm konusunda işbirliği kabul edildi.

— İtalya'da mali skandala karışan Hıristiyan Demokrat Parti Başkanı Flamino Piccoli istifa etti.

17— M.A. Ağca ile Doç. Bedrettin Cömert'in katili Uzeyir Bayraklı'yı sahte belge ile yurt dışına çıkardıkları savıyla 12 kişi hakkında da-

va açıldı.
— Maymun kalbi ile yaşayan bebek öldü.
18— Gelirler Genel Müdürü Altan Tufan vergi bürokrasisinden yakındı.
— Devletleştirme yasa tasarısı komisyonda benimsendi.
19— Yunanistan'ın Limni adasındaki birliklerini NATO'ya tahsis ettiğini açıklaması Türkiye ile NATO arasında bunalım doğurdu.
— Konya, Kayseri, Giresun, Manisa, Uşak, Denizli ve Eskişehir'de sıkıyönetim kalktı.
— Özal, Edirne Milletvekili Türkân Arıkan'ın partiden ihraç edilebileceğini söyledi.
— Barış-2 davası başladı.
— Uruguay'da 13 yıl sonra seçimler yapıldı.
20— Viyana'da Birleşmiş Milletler görevlisi Evner Ergun, Ermeni teröristlerce öldürüldü.
— Papandreu: "Limni konusunda NATO'ya son bir fırsat vereceğim" dedi.
— Şamlıoğlu'nun Sayıştay Başkanlığı'na seçilmesi ANAP'ta sorun yarattı.
21— Bedelli askerlik yasası kabul edildi.
— Başbakan Özal, "Avrupa Konseyi'nde dönem başkanlığı bizim sıramızdır; bu hakkımızdan feragat edemeyiz" dedi.
— Batı Avrupa'ya 93 adet Cruise ve Pershing-2 füzesi yerleştirildiği açıklandı.
22— Dışişleri Bakanı Halefoğlu: "Avrupa Konseyi dönem başkanlığımız gerçekleşmezse, Bakanlar Komitesi'nden çekiliriz" dedi.
— Devlet İstatistik Enstitüsü yıllık enflasyon oranının yüzde 46 dolayında gerçekleşeceğini öngördü.
23— Halefoğlu, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nden çekildi.
— Parlamentoda konuşan Fransa Dışişleri Bakanı Claude Cheysson, Fransa'da öldürülen Türk işçilerinden söz ederken, "Dört Fransız ölenlere Kürdistan'daki köylerine kadar refakat etti" dedi.
— ABD ve SSCB Dışişleri bakanlarının ocak ayında Cenevre'de silahsızlanma konusunda görüşecekleri açıklandı.
— Tarım reformu tasarısı kabul edildi.
24— ABD'den sonra İngiltere de UNESCO'dan çekilme kararı aldı.
— Çavuşoğlu ve Kozanoğlu 11'er ay hapse mahkûm edildiler.
— Uğur Mumcu'nun kitabı için soruşturma açıldı.
25— Arjantin Devlet Başkanı Raul Alfonsin'e suikast girişimi oldu.
— NATO Genel Sekreter Yardımcısı Ankara'ya geldi. Başbakan Özal: "Limni konusunda NATO ile müzekereyi kabul etmiyoruz. Konu Yunanistan ile bizim aramızda ele alınmalıdır" dedi.
26— Paris'te bir Ermeni toplantısı öncesinde patlama oldu: 6 kişinin yaralandığı bildirildi.
— Düğünden İstanbul'a dönerken vuku bulan kazada 30 kişi öldü, 23 kişi yaralandı.
— Kuyucak belediye başkanlığı seçimini SODEP kazandı.
— ABD'nin Lizbon Büyükelçiliği bombalandı.
27— Kapatılan Büyük Türkiye Partisi'nin bazı kurucuları DYP'ye katıldı.
— Uruguay'da 11 yıl sonra demokrasiye dönüldü.
— New York'ta 3. tur Kıbrıs görüşmeleri başladı.
— HP'li Engin Aydın bir yıl süreyle partisinden ihraç edildi.
— "Aydınlar dilekçesi" davasında, imza atan "tanıklar" dinlendi.
28— Avrupa Parlamentosu'nda "Ermeni sorunu"na ilişkin bir rapor hazırlanması kabul edildi.
29— Ani olarak Ankara'ya gelen İran Dışişleri Bakan Yardımcısı'nın ilettiği mesajda, Türkiye'ye yönelik terör eylemlerine izin verilmeyeceği bildirildi.
— ABD Savunma Bakanlığı sözcüsü, teröre karşı gerektiğinde silahlı kuvvetlerin misillemede bulunacağını açıkladı.
— FKÖ Lideri Arafat önce istifa etti, sonra istifasını geri aldı.
— İtalya'nın Ramazzini tıp ödülü Prof. Dr. Muzaffer Aksoy'a verildi.
30— NATO Güney Avrupa Müttefik Kuvvetler Komutanı Oramiral Small Ankara'ya sürpriz bir ziyaret yaptı.
— Türk tarafı, Kıbrıs konusundaki BM önerilerini kabul ettiğini açıkladı.

ARALIK

1— Limni konusunda anlaşmazlığın çözümüne dönük çalışmaların pazartesi günü başlayacak olan NATO Savunma Bakanları Toplantısı'nın sonuna kaldığı bildirildi.
— Cumhurbaşkanı Evren, Başyazarımız Nadir Nadi'yi kabul etti.
— HP'de Merkez Karar ve Yönetim Kurulu, eski Genel Sekreter Aydın Gürkan ve 4 milletvekilinin Disiplin Kurulu'na sevkini kararlaştırdı.
— Eruh'ta 1 erimiz daha şehit edildi.
— Eski İstanbul Emniyet Müdürü Şükrü Balcı, servet bildiriminde bulundu.
— Suriye Savunma Bakanı M.Tlas, "Fransa'dan yeni silahlar alacağız" dedi.
2— Apocu adı verilen PKK militanlarının Ermeni teröristleri ile birlikte eğitim gördükleri belirlendi.
— Maliye ve Gümrük Bakanı Alptemoçin, KDV tebliğini anlattı, "Halkımız daha önceki vergilerin altından kalkmıştır, bunu da başaracaktır" dedi.
— 1100 yataklı Sabancı Öğrenci Yurdu, Cumhurbaşkanı Evren tarafından açıldı.
3— DSP'nin program taslağının ilk bölümü açıklandı: Hedef gerçek demokrasi.
— Boğaz Köprüsünün gelir ortaklığı senetleri İş Bankası şubelerinde satışa çıktı. Kısa sürede tükendi.
— İzlanda Büyükelçimiz Gündoğdu Üstün, evinde yaralı olarak bulundu.
— Dünyanın ikinci yapay kalp ameliyatı ABD'nin Kentucky eyaletinde 6,5 saatlik bir ameliyatla gerçekleştirildi.
4— DYP için yeniden Anayasa Mahkemesi'ne başvuruluyor: Partinin kapatılması veya ihtar verilmesi istenecek.
— Cumhurbaşkanı Evren, Başkan Reagan'ın Kıbrıs konusundaki mesajını yanıtladı: Türk tarafının başından beri esnek davrandığını, gerek toprak, gerekse anayasa konularında atılması benimsenen adımların bunun örneği olduğunu vurguladı.

— AET zirvesi, IRA gölgesinde başladı.
— Türkân Arıkan, ANAP'tan bir yıl süreyle ihraç edildi.
— İzmir 1. İdare Mahkemesi, Ege Üniversitesi öğretim elemanlarının görevine son verilmesini "hukuka uygun" bulmadı.
5— Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk, Brüksel'deki NATO toplantısında Türkiye'nin Limni konusunda taviz vermeyeceğini söyledi.
— Dört köy muhtarı, Gökova termik santralı projesine karşı Danıştay'a başvurdu.
— İstanbul Barosu, Barış-2 davası sanığı sekiz avukatın "işten yasaklanması" istemini reddetti.
— DYP, Başsavcının partiyle ilgili açıklamasını "hukuki dayanaktan yoksun" olarak niteledi.
— Hindistan'ın Bhopal kentinde zehirli gaz sızmasından ölenlerin sayısı 1200'ü geçti.
— Papandreu, AET zirvesini karıştırdı: İspanya ve Portekiz'in üyeliği tehlikeye düştü.
6— NATO Savunma Bakanları Toplantısı'nda Türk ve Yunan tarafları tutumlarını tekrarladı.
7— Kuveyt yolcu uçağını Tahran'a kaçıran hava korsanları, 4 yolcuyu öldürdü.
— Ulaştırma Bakanı Atasoy, "Devlet Demiryolları'nda ıslahat sürüyor. TCDD'nin halka satışını düşünüyoruz" dedi.
— Kadınların da kaymakam olabileceği bildirildi.
— Şoförlere, taksi motorlarını dizele dönüştürmeleri için bir milyon liraya kadar kredi verileceği açıklandı.
— Katliamların sürdüğü Sri Lanka'da, orduya vur emri verildi.
— 15 sağ eylemciye ömür boyu hapis cezası verildi.
— Kipriyanu, Karamanlis ve Papandreu ile görüştü.
8— İnönü, "Özal, devleti şirket gibi görüyor" dedi.
— SEKA'da işçilerin grev kararından sonra 6 aralıktan itibaren geçerli olmak üzere lokavt kararı alındı.
9— Murgul'da Etibank Bakır İşletmeleri'nden etrafa yayılan kükürtdioksitin çevrede bitki yaşamını yok ettiği bildirildi.
— ABD'nin 1984'teki silah satışları 14 milyon 600 bin dolar oldu: Alıcılar arasında ilk sırayı Türkiye'nin aldığı bildirildi.
— Adana MHP davasında yargılanan Osman Engin, "İsmail Karataş'ı davadan döndüğü için vurduk" dedi.
— Hacettepe Üniversitesi'nde Prof. Emel Doğramacı, Ürdün'den gelen 6 öğretim üyesinin 4 üniversitede Arapça dersi vereceğini açıkladı.
10— 1985 bütçesinin tümü Mecliste kabul edildi.
— Eski Genelkurmay Başkanı Semih Sancar öldü.
— Tahran'da 6 gündür eylemlerini sürdüren hava korsanları, İranlı komandoların yaptığı operasyonla teslim alındılar.
11— Yüksek Askeri Şûra toplandı.
— Interpol'den Yunanistan'a "acele" kayıtlı mesajda, Ermeni teröristlerin yeni boy hedefinin Atina Büyükelçimiz Nazmi Akıman olduğu bildirildi.
— Orly katliamı sanığı altı Ermeninin yargılanmalarına Paris'te başlandı.
— Çin'de ilk kez dans yarışması düzenlendi.
— Savunma Bakanı Z.Yavuztürk, Leopard tanklarının Türkiye'de üretileceğini açıkladı.
12— BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar, Denktaş ve Kipriyanu ile ayrı ayrı iki kez görüştü.
— Brüksel Büyükelçimizin evinin önüne bomba konuldu.
— KKTC'de 4 saatlik genel grev yapıldı.
— AET'nin en yüksek düzeyde Türkiye sorumlusu eski Fransa Dışişleri Bakanı C.Cheysson oldu.
— BM'de işkencenin yasaklanmasını öngören bir anlaşma onaylandı.
13— 15/16 Haziran olayları davası 14 yıl sonra beraatle sonuçlandı.
— Moritanya'da darbe oldu: Askeri yönetim yerinde kaldı, devlet başkanı değişti.
14— Memurlara yapılan yan ödemeler artırıldı.
— Dörtyol'da asker taşıyan bir otobüsle bir tanker çarpıştı, 15 kişi öldü.
— İçişleri Komisyonu, Cumhurbaşkanı'nın vetosuna uymadı. Veto edilen üst kademe yöneticilerin yetiştirilmesine ilişkin yasa, ANAP'lı üyelerce kabul edilince, HP'li ve MDP'li üyeler komisyonu terk etti.
— NATO bünyesinde Türk-Fransız yumuşaması: Dışişleri Bakanı V.Halefoğlu, Fransa Dışişleri Bakanı Dumas'ya, "Hiçbir yabancı dışişleri bakanı tayini Ankara'da böylesine memnunluk yaratmamıştı" dedi.
15— Frankfurt'ta eroin kaçakçılığından sanık olarak yakalanan silahlı sağ eylemci Rıfat Yıldırım, bunu örgüt adına yaptığını söyledi.
16— İktidar ve muhalefet YÖK'e karşı birleşti: HP'li Mahmut Akkılıç, "Hiç kimsenin üniversiteyi bir kışla haline getirmeye hakkı yoktur" dedi.
— Ünye'nin Çaybaşı bucağında bir çocuğun kâğıt yakmasıyla panik çıktı: 14 kişi öldü.
— 1985 yılı ihracat rejimi Resmi Gazete'de yayımlandı: Türk parası karşılığında dışsatım yapılabilecek.
17— DYP Büyük İstişare Toplantısı Ankara'da yapıldı. İhsan S. Çağlayangil, "Ateşle su birleştiği zaman, SODEP'le birleşiriz" dedi.
— İspanya'da Sosyalist Parti NATO'ya evet dedi.
— Sovyetler Birliği'nin iki numaralı lideri Gorbaçov, resmi bir ziyaret için İngiltere'ye gitti.
— Vietnam-Çin sınırında şiddetli çarpışmalar olduğu bildirildi.
18— Yunan ordusunda yapılan değişiklikle Genelkurmay Başkanı ve üç korgeneral emekliye ayrıldı, Kara Kuvvetleri Komutanı görevinden alındı.
— Çankaya'da yapılan, New York'ta Perez de Cuellar'la görüşmelerin değerlendirdiği toplantıdan sonra Rauf Denktaş, "Tavizi barış için verdik" dedi.
— YÖK Başkanı İ.Doğramacı'nın genelgesi uyarınca öğretim üyeleri ve öğrencilerin fişleneceği bildirildi.
— Gorbaçov-Thatcher görüşmesinde nükleer silahsızlanma konusu ele alındı.
— M.A. Ağca, İtalyan hükümetinden "insancıl nedenlerle" af istedi.

19— İsviçre'de ülkücülerin karıştığı uyuşturucu kaçakçılığının liderinin Ermeni olduğu anlaşıldı.
— Yunanistan'ın Ege'de yeni üs kuracağı bildirildi.
— HP Disiplin Kurulu, Aydın Gürkan'a kınama cezası verdi.
— Kapıkule'den adam kaçıranlar yargılandı. Savcı Cevdet Varol, Ağca'nın Yugoslav plakalı bir arabayla Bulgaristan'a kaçırıldığını söyledi.
20— Türkân Arıkan, ANAP'tan istifa etti.
— 1 astsubay ve 2 erimiz Elazığ'ın Karakaçan ilçesinde yapılan aramada bölücü güçler tarafından şehit edildi.
— DYP için ihtar istendi. C.Başsavcılığı, kapatılan BTP'den bazı üyelerin DYP Kurucular Kurulu'na katılmalarını anayasa ve Siyasi Partiler Yasası'na aykırı buldu.
— İngiltere Başbakanı Thatcher ile Çin Başbakanı Zao Ziyang arasında yapılan anlaşma ile Hong Kong'ta 156 yıllık sömürge yönetimi sona erdi.
21— Hükümet Sözcüsü Mesut Yılmaz, TRT yayınlarına müdahale edilmediğini söyledi.
— Avrupa Parlamentosu, bir Ermeni raporu hazırlanmasını kabul etti.
— Cumhurbaşkanı Evren, "Punk gençliği istemem" dedi.
— Toplatılan 118 bin kitap Mecliste tartışıldı. Bakan Taşçıoğlu, "Ben bakan olduğum sürece bu kitapların tek sayfası dağıtılamaz" dedi.
22— Merkez Bankası'nın piyasadan ucuz altın satması nedeniyle banka önünde kuyruklar oluştu.
— Sovyet Savunma Bakanı Ustinov öldü.
— Ziya Ül Hak 5 yıl için yine başkan seçildi.
— AET, üç tekstil ürünümüze kota koydu.
23— Özal, "KDV'de denetim çok kişiyi ağlatacak" dedi.
— Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'na "Hukuk Devleti Savaşçılığı Onur Ödülü" verildi.
— Yargıtay, biri ölüme mahkûm, 12 ÜGD'liyi tahliye etti.
24— Köyceğiz'de Belediye Başkanlığı seçimini DYP'li Orhan Koroğlu kazandı.
— Malta'nın 13 yıllık Başbakanı Mintoff istifa etti.
— ANAP Eminönü ve Beyoğlu ilçe kongrelerinde kavga çıktı.
— TİKKO-5 davası başladı.
25— Sovyet Başbakanı Tikhonov, Ankara'ya geldi.
— Napoli-Milano treni tünelden geçerken meydana gelen patlamada 29 kişi öldü.
— Türkiye Yazarlar Sendikası davasında askeri savcı beraat istedi.
— Barış-2 davasında savcı, "Barış-1'e beraat verilseydi, bizler bu davayı kovuşturmazdık" dedi.
26— Temel gıdaların KDV'den 3 ay muaf tutulacağı açıklandı.
— Hindistan'da kanlı seçimlerde ölü sayısı 15'e çıktı.
— Kampuçya'da Vietnam büyük saldırıya geçti.
— Keban Barajı'nın %50 net faizli senetlerinin 7 ocakta satışa çıkarılacağı bildirildi.
— Dev-Savaş davasında 31 kişi mahkûm oldu.
27— Sovyetler'le biri kültürel, ikisi ekonomik üç anlaşma imzalandı.
— Cumhurbaşkanı Evren, "YÖK'e sataşana, ağırlığımı koyarım" dedi.
— Ağca'nın kaçırılması davasında tüm sanıklar tahliye oldu.
— İsrail'de ırkçı milletvekili Kahane'nin dokunulmazlığı sınırlandırıldı.
28— Türk-Sovyet ortak bildirisi yayımlanmadı.
— MKE kapsül fabrikalarındaki patlamada 6 kişi yaralandı.
— Özal, Gebze-İzmit paralı yolunu hizmete açtı.
29— Rahşan Ecevit, "DSP için çalışıyorum" dedi.
— Yeni medeni kanun tasarısının boşanma ve evlenmeyi kolaylaştırdığı bildirildi.
— Elazığ Dev-Sol davasında 4 idam verildi.
30— Sağlık Bakanı, "Hastanaleri de satabiliriz" dedi.
— ASALA, 2 Fransız kuruluşunu bombaladı.
— Polonya'da Dayanışma yanlısı rahip Popieluszko olayı sanıkları yargılandı.
— Hindistan'da Rajiv Gandi tarihin en büyük seçim zaferini kazandı.
— DYP Başkanı Yıldırım Avcı, Toskay'a gönderdiği mektupta, "TRT, anayasayı ihlal etti" dedi.
31— Bülent Ecevit, Kıbrıs için Kissinger ile Türklere %29 toprak bırakılması için anlaşmaya vardığı söylentilerini kesinlikle yalanladı.
— Nijerya'da 10 aydır tutuklu olan Türk Sapen-1 tankeri ve mürettebatı serbest bırakıldı.
— Bolivya'da asi generalin ayaklanması 24 saat sonra bastırıldı.

SPORDA GÜN GÜN 1984

OCAK

11— Eczacıbaşı Bayan Voleybol Takımı, Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası'nda finale kaldı.
12— Koraç Kupası'nda Eczacıbaşı: 84 - Kızılyıldız: 92
— Avrupa Kupa Galipleri Kupası'nda Otomarsan: 3 - Son Amar: 2.
14— Bayanlar Voleybol Ligi'nde Eczacıbaşı 12. kez şampiyon.
15— Bayanlar Basketbol Ligi'nde Beşiktaş şampiyon oldu.
16— Sovyet atlet Sergei Bubka, sırıkla yüksek atlamada 5.81 ile dünya rekoru kırdı.
19— Ünlü tenisçi Martina Navratilova, 54 maçlık yenilmezlik unvanını Çek Hana Mandlikova karşısında yitirdi.
— Koraç Kupası eleme grubu maçında Caserta: 94 - Eczacıbaşı: 82.
— Avrupa Kupa Galipleri Kupası maçında Son Amar: 3 - Otomarsan: 0.
21— Kahire'deki milli maçta Mısır, 54. dakikada

İmad Süleyman'ın golüyle Milli Takımımızı 1-0 yendi.
23— Donanma Kupası'nı Fenerbahçe kazandı.
— Semra Aksu, büyük bayanlar 200 metrede 2.40 ile 50 metrede de 6.3 ile iki Türkiye rekoru birden kırdı.
— Kahire'deki rövanş maçında Milli Takımımız Mısır'ı 1-0 yendi. Golümüzü 44. dakikada Onur attı.
26— Koraç Kupası'nda Eczacıbaşı, Paris'te oynanan maçta Le Mans'a 104-86 yenildi.
— SSCB, eltopunda Dünya Kupası'nı aldı. Danimarka ikinci, Yugoslavya üçüncü oldu.
29— ABD'li Carl Lewis, salon uzun atlamada 8.79 ile dünya rekoru kırdı.

ŞUBAT

1— Genç Milli Futbol Takımımız, SSCB ile golsüz berabere kaldı.
4— Milano'daki yarışmalarda Sovyet atlet Sergei Bubka, sırıkla yüksek atlamada 5.82 ile yeniden dünya rekoru kırdı.
— Eltopu Dünya Şampiyonası terfi maçında, Bulgaristan'a 23-18 yenildik.
7— DSİ Spor, Türkiye Genç Bayanlar Voleybol Şampiyonu oldu.
8— Sarajevo 14. Kış Oyunları açıldı.
9— Dünya Eltopu Şampiyonası'nın Avrupa Grubu'nda İngiltere'yi 25-15 yenen takımımız 4. oldu.
10— Tahran'daki Halter Turnuvası'nda 52 kiloda Levent Erdoğan, koparmada 90, silkmede 115 ve toplamda da 205 kilo kaldırarak üç altın madalya aldı.
12— Sovyet atlet Sergei Bubka, sırıkla atlama salon dünya rekorunu bir kez daha kırdı: 5.83.
13— Konfederasyon Kupası'nda Ankara Pazarları Bayan Voleybol Takımı, İtalyan Madena'ya 3-0 yenilerek 4.oldu.
20— Uluslararası Vehbi Emre Güreş Turnuvası'nda Türkiye 3 birincilik, 1 ikinicilik, 4 üçüncülük kazandı.
25— Avrupa Şampiyon Kulüpler voleybol finallerinde Eczacıbaşı Bayan Takımı, F.Alman Honhaff'a 3-1 yenildi.

MART

4— Milli Futbol Takımımız, özel maçta İtalya'ya 2-1 yenildi. Tek golümüzü 65. dakikada İlyas attı.
12— Milli Futbol Takımımız, özel maçta Lüksemburg'u kendi sahasında 3-1 yendi. Gollerimizi 61. dakikada Sedat, 71 ve 74. dakikalarda İlyas attılar.
19— Uluslararası Dan Kolov Güreş Turnuvası bitti. Güreşçilerimiz iki gümüş madalya kazandılar.
24— Uluslararası İstanbul Sutopu Turnuvası başladı. Türkiye Genç Takımı, Bulgaristan Genç Takımı'na 14-8 yenildi.
25— UEFA Kupası eleme grubunda Genç Milli Futbol Takımımız, Bulgaristan'a 2-1 yenildi.

NİSAN

5— Milli Takımımız, Macaristan'a İnönü Stadı'nda 6-0 yenildi.
6— Atina'da yapılan Atıcılık Balkan Şampiyonası'nda trap dalında Alp Kızılsu şampiyon oldu.
8— Melis Giraud, Atıcılık Balkan Şampiyonası'nın skeet dalında bayanlar şampiyonu oldu.
9— Balkan Eskrim Şampiyonası'nda flörede bayan takımımız 3. oldu.
— Basketbol 2. Ligi, Anadoluhisarı'nın şampiyonluğuyla bitti.
14— Uluslararası Tekvando Turnuvası'nda 5 altın, 6 gümüş, 7 bronz aldık.
15— Deplasmanlı Eltopu Ligi'nde Yenişehir, yenilmeden şampiyon oldu.
21— F.Almanya'da yapılan Saksonya Bisiklet Turu'nda takımımız 9. oldu.
26— Avrupa Gençler Basketbol Şampiyonası grup eleme maçları başladı. Türkiye, İsviçre'yi 105-52 yendi.
27— Genç Basketbol Milli Takımımız, Avusturya'yı 88-68 yendi.
29— Avrupa Yaş Grupları Yüzme Birinciliği'nde sporcularımız 3 altın, 1 gümüş, 2 bronz madalya aldılar.
— Basketbol Genç Milli Takımımız, Macaristan'ı da yendi: 77-75.
— Avrupa Serbest Güreş Şampiyonası'nda İsmail Temiz gümüş madalya aldı.
30— Basketbol Genç Milli Takımımız, Yugoslavya'ya 79-77 yenildi. Finallere katılıyoruz.

MAYIS

4— Mc Enroe 4. kez Dünya Tenis Şampiyonu oldu.
5— F.Almanya'da yapılan Inter Cup Boks Turnuvası'nda 3 bronz aldık.
6— Trakya Bisiklet Turu'nu Kasım Asma kazandı.
7— Teniste Davis Kupası sona erdi. Türkiye tüm maçlarını kaybetti.
— Avrupa Gençler Voleybol grup eleme maçlarında Milli Takımımız İspanya'yı 3-0 yendi.
14— Frankfurt Maratonu koşuldu. Ahmet Altun 5. oldu.
— Bulgaristan'da yapılan Uluslararası Eskrim Turnuvası'nda Aysel Güneş 2. oldu.
16— Basketbol Milli Takımımız, olimpiyat elemeleri ilk maçında İspanya'ya 111-74 yenildi.
17— Avrupa Kupa Galipleri Kupası'nı Porto'yu 2-1 yenen İtalyan Juventus takımı kazandı.
— Basketbol Milli Takımımız Olimpiyat elemelerinde Yunanistan'a 83-73 yenildi.
18— Basketbol Milli Takımımız İsviçre'yi yendi: 84-68.
19— Milli güreşçilerimizden Nasuh Akar öldü.
25— Balkan Voleybol Şampiyonası'nda bayanlarda ve erkeklerde Romanya'dan set alamadık.
28— Trabzonspor tur attı. F.Bahçe lig ikincisi oldu.
— Taçspor basketbol gençlerde Türkiye şampiyonu.
— Birinci Lig'in yenileri Malatyaspor, Altay ve Eskişehirspor.
31— Federasyon Kupası da Trabzon'un.

HAZİRAN

3— Cumhurbaşkanlığı Kupası'nı Trabzon'u 1-0 yenen Fenerbahçe kazandı.
— Sovyet atleti Sergei Bubka, sırıkla yüksek atlamada 5.88 ile yeniden dünya rekoru kırdı.
4— Futbol Federasyonu Başkanı Yılmaz Tokatlı istifa etti.
5— Masatenisinde Eczacıbaşı ikinci kez Türkiye Şampiyonu oldu.
6— Türkiye Üçüncü Ligi kuruldu.
8— Okçulukta Haluk Hızlan 227 puanla genç er-

kekler Türkiye rekorunu kırdı.
10— Genç Milli Futbol Takımımız, Norveç'le 1-1 berabere kaldı.
— Çinli atlet Zhu Jianhua, yüksek atlamada 2.39 ile dünya rekorunun yeni sahibi oldu.
12— Avrupa Futbol Şampiyonası başladı.
— Futbol Federasyonu Başkanlığı'na Kemal Ulusu getirildi.
18— 58. Gazi Koşusu'nu Cartegena kazandı.
24— Sovyet atlet Tamara Bikova, bayanlar yüksek atlamada 2.05'i geçerek dünya rekorunun yeni sahibi oldu.
26— Avrupa Futbol Şampiyonası, Fransa'nın şampiyonluğuyla bitti.

TEMMUZ

4— Portekizli atlet Fernando Mamede, 10 bin metre dünya rekorunu 27.13.81 ile eline geçirdi.
7— 11 rekorun kırıldığı 1. Küme Yaş Grupları Türkiye Yüzme Şampiyonası sona erdi. Galatasaray birinci oldu.
8— 17. Balkan Bisiklet Şampiyonası'nda sonuncu olduk.
9— Balkan Gençler Basketbol Şampiyonası'nda Genç Milli Takımımız ikinci oldu.
— Wimbledon Tenis Turnuvası'nda John Mc Enroe tek erkeklerde şampiyon oldu.
13— Kırkpınar güreşlerinin 623'üncüsü başladı.
15— Sovyet atleti Sergei Bubka sırıkla atlamada 5.90 metreyi geçerek dünya rekorunu yeniden kırdı.
16— Kırkpınar güreşleri bitti. Altın Kemer, Denizlili Hüseyin Çokal'ın.
— Balkan Yüzme Atlama Birinciliği'nde Sabri Özün 200 m. kelebekte 2.03.46 ile Balkan rekorunun sahibi oldu.
17— Galatasaray, Teknik Direktör Derwall ile anlaştı.
29— Los Angeles Olimpiyat Oyunları başladı.

AĞUSTOS

5— Türkiye Gençler Tenis Şampiyonası'nda erkeklerde Yavuz Erkangil, bayanlarda da Elif Oğuz birinci oldular.
7— Basketbol Genç Milli Takımımız özel maçta Bulgaristan'ı 91-81 yendi.
8— Genç Milli Basketbol Takımımız, Bulgaristan ile yaptığı ikinci maçı 88-80 kaybetti.
13— 23. Los Angeles Olimpiyat Oyunları sona erdi.
— Balkan Tenis Şampiyonası sona erdi. Türkiye, erkeklerde de bayanlarda da sonuncu oldu.
18— Cumhurbaşkanlığı Açık Deniz Yat Yarışı yapıldı. Vanessa birinci.
20— TSYD Kupası'nı Beşiktaş kazandı.
21— Avrupa Gençler Basketbol Şampiyonası'nda Milli Takımımız Çekoslovakya'yı 73-72 yendi.
22— Basketbol Genç Milli Takımımız İspanya'ya yenildi: 61-64.
23— Genç Milli Basketbol Takımımız SSCB'ye 79-66 yenildi.
24— Yugoslavya'yı 96-85 yenen Genç Milli Basketbol Takımımız yarı finale çıktı.
26— Basketbolda Genç Milli Takımımız F.Almanya'ya 67-85, (A) Milli Takımımız da Avustralya'ya 81-85 yenildiler.
27— Çekoslovak bayan diskçi Zdena Silhava 74.56 ile dünya rekoru kırdı.
29— Boks Ligi kaldırıldı.
30— TSYD Yüzme Bayramı yapıldı.

EYLÜL

19— Kupa Galipleri Kupası ilk maçında Beşiktaş, Viyana'da Rapid Vien'e 4-1 yenildi.
20— Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası ilk maçında Trabzonspor, Sovyet Dinyeper'i Trabzon'da 1-0 yendi.
— UEFA Kupası'nda Fenerbahçe, İstanbul'da Fiorentina'ya 1-0 yenildi.
24— Donanma Kupası Yat Yarışı'nı Uzma kazandı.
— Fenerbahçe, 20 yıl sonra Türkiye kulüplerarası puanlı atletizm yarışmalarında şampiyon oldu.
25— Dünya Paraşütle Atlama Şampiyonası'nda Bülent Görgeç 4. oldu.
26— Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü görevinden Yücel Seçkiner ayrıldı, yerine Şehabettin Aykol getirildi.
27— Milli Futbol Takımımız, Polonya ile yaptığı özel maçı kaybetti: 2-0.
— Genç Milli Futbol Takımımız, özel maçta Ispartaspor'a 3-1 yenildi.
28— Romanya'da yapılan Balkan Boks Şampiyonası'nda ringden çekildik.
30— Balkan Yıldızlar ve Gençler Güreş Şampiyonası'nda iki altın kazandık.

EKİM

1— Balkan Gençler Güreş Şampiyonası'nda Mehmet Turkaya altın madalya aldı.
4— Koraç Kupası maçında İTÜ, Varna Akademik'e 96-72 yenildi.
5— Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası maçında Efes Pilsen: 80 - Rudo Hvezda: 62.
5— Balkan Kupası'nda Ankaragücü, Spartak Varna'yı 2-0 yendi.
11— Fenerbahçe, Zaliegerszegi'yi 74-55 yenerek basketbolda Avrupa kupalarında ikinci tura geçen tek takımımız oldu.
15— Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası maçında Arçelik Eltopu Takımı, Stinta Bacau Takımı'na 17-34 yenildi.
17— Özel maçta Milli Futbol Takımımız, Bulgaristan ile yenişemedi: 0-0.
— Fenerbahçe, Ümit Milli Takımı'nı 4-1 yendi.
26— Balkan Kupası maçında Galatasaray, Yunan İraklis'e 5-1 yenildi.
29— Avrupa Tekvando Şampiyonası'nda tekvandocularımız 6 altın madalya kazandılar.
31— Ümit Milli Takımımız Finlandiya ile yenişemedi: 1-1.

KASIM

1— Dünya Kupası grup eleme maçında Milli Futbol Takımımız Antalya'da Finlandiya'ya yenildi: 1-2.
— Fenerbahçe Basketbol Takımı, Koraç Kupası'nda Yugoslav Boraç Cacak'a yenildi: 89-85.
2— Efes Pilsen Basketbol Takımı, Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası maçında İtalyan Banco Di Roma'yı İstanbul'da 75-73 yendi.
4— Erkekler Avrupa Valeybol Şampiyonası eleme grubunda Eczacıbaşı, Prag'a 3-0 yenildi.
5— 2. Uluslararası Asya-Avrupa Maratonu koşuldu. 10 bin metreyi Mehmet Terzi, maratonu Mehmet Yurdadön kazandı.
6— Türkiye Rallikros Şampiyonluğunu Bursa böl-

gesinden Mahmut Erdilek kazandı.

9— Fenerbahçe Basketbol Takımı, rövanşta Boraç Cacak'ı 93-82 yenerek 3. tura geçti.

— Efes Pilsen Basketbol Takımı rövanşta Banco Di Roma'ya farklı yenilerek elendi: 55-90.

12— Erkekler Avrupa Voleybol Şampiyonası'nda Ruda Hvezda'yı 3-2 yenen Eczacıbaşı elendi.

14— Ümit Milli Futbol Takımımız, Bursa'da İngiltere ile golsüz berabere kaldı.

15— Dünya Kupası eleme grubu maçında Milli Futbol Takımımız, İstanbul'da İngiltere'ye 8-0 yenilirken, tarihinin en büyük yenilgisini aldı.

18— 5. Ali Sipahi Rallisi'ni Ali Bacıoğlu kazandı.

19— Balkan Halter Şampiyonası'nda 4. olduk.

22— Özel maçta, Genç Milli Futbol Takımımız F.Almanya'ya 2-0 yenildi.

24— Türkiye Şişe-Cam Fabrikaları, atletizm kulübü kurdu.

30— Dünya Basketbol Şampiyonası eleme grubunda F.Almanya'ya İstanbul'daki maçta 64-56 yenildik.

ARALIK

2— Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası maçında Eczacıbaşı Bayan Voleybol Takımı Tungsram'a 3-2 yenildi.

9— Avrupa Konfederasyon Kupası'ndaki temsilcimiz Milangaz Bayan Voleybol Takımı, Aris'i 3-0 yenerek 2. tura geçti.

10— Balkan Gençler Boks Şampiyonası'nda Cemal Öner şampiyon oldu.

13— Balkan Kupası'nda Galatasaray, İraklis'i 1-0 yendi ve elendi.

13— Fenerbahçe Basketbol Takımı, Simaç Milan Takımı'na 108-88 yenildi.

17— Fenerbahçe, Eczacıbaşı'na 71-70 yenildi. Fenerbahçe'nin itirazı var.

23— Özel karşılaşmada Milli Futbol Takımımız, Lüksemburg'u 1-0 yendi.

28— Büyük Atatürk Koşusu'nu Mehmet Terzi kazandı.

30— Semra Aksu, büyük bayanlarda 400 m'yi 58.2'de koşarak Türkiye rekoru kırdı.

1984'ÜN SANAT OLAYLARI VE ÖDÜLLERİ

ŞUBAT

1—Milliyet Sanat Dergisi'nin Abdi İpekçi Kitap Kapağı Yarışması'nı Bertold Brecht'in "Arturo Ui'nin Önlenebilir Yükselişi" adlı oyunu için yaptığı kitap kapağıyla Hakkı Mısırlıoğlu kazandı.

17— Berlin Film Şenliği'nin 34.'sünde Altın Ayı Ödülü'nü John Cassavetes'in "Aşk Irmakları" adlı filmi aldı. En İyi Yönetmen Ödülü'nü "Balo" filmiyle Ettore Scola, En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'nü Monica Vitti ve İnna Şurikoa, En İyi Erkek Oyuncu Ödülü'nü Albert Finney kazandılar. Senaryosunu Çetin Öner'in yazdığı, Jurgen Hease'nin yönettiği "Gülibik" Çocuk Filmleri Ödülü aldı.

MART

2—Fransız Sineması'nın Oscar'ları sayılan Cesar Ödülleri'nde büyük ödülü Ettore Scola'nın "Balo" ve Maurice Pialat'nın "Aşklarımıza" adlı filmleri paylaştı. En İyi Yabancı Film Cesar'ını İngmar Bergman'ın "Fanny ile Aleksandre" adlı yapıtı aldı. "Öldürücü Yaz"-daki rolüyle İssabelle Adjani En İyi Kadın Oyuncu,"Chao Pantin"deki rolüyle Coluche En İyi Erkek Oyuncu seçildiler.

15—Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülü'nü Hüseyin Ferhad, Bedrettin Aykın ve Behçet Aysan kazandılar.

NİSAN

2—Sabahattin Ali Öykü Ödülü'nü "Matinede Mükremin"le Ahmet Önel aldı.

9—Amerikan Sinema Akademisi'nin Oscar Ödülleri'nde James L.Brooks'un "Sevgi Sözcükleri" En İyi Film, aynı filmle James L.Brooks En İyi Yönetmen, aynı filmdeki rolüyle Shirley McLaine En İyi Kadın Oyuncu, "Sevecenlik" adlı filmindeki rolüyle Robert Duvall En İyi Erkek Oyuncu, İsveçli yönetmen İngmar Bergman'ın "Fanny ile Aleksandre" filmi En İyi Yabancı Film seçildiler.

—Madaralı Roman Ödülü "Sessiz Ev" adlı romanından ötürü Orhan Pamuk'a verildi.

23—Bugün başlayıp 6 mayısa dek süren Uluslararası Sinema Günleri'84'te dünya sinemasının seçkin örnekleri sinemaseverlere sunuldu. Gösterilen filmler arasında Federico Fellini'nin "Ve Gemi Gidiyor", Carlos Saura'nın "Carmen" ve "Kanlı Düğün", Michelangelo Antonioni'nin "Bir Kadının Tanımlanması", R.W.Fassbinder'in "İstasyon Şefinin Karısı" adlı yapıtları da vardı.

MAYIS

9—Yaşar Kemal'e Fransa Devlet Başkanı François Mitterrand tarafından Légion d'Honneur nişanı verildi.

11—Sait Faik Hikâye Armağanı, "Akışı Olmayan Sular" adlı yapıtıyla Pınar Kür'e verildi.

11/23—37. Cannes Film Şenliği'nde Altın Palmiye'yi Wim Wenders'in "Paris-Texas" adlı filmi aldı. En İyi Erkek Oyuncu Ödülü'nü Mario Camus'-nun "Aziz Masumları"nın iki oyuncusu Fransisco Rabal ve Alfredo Landa paylaştılar. En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'nü "Call" adlı filmdeki rolüyle Helen Mirren kazandı. "Kırda Bir Pazar" filmiyle Fransız yönetmen Bertrand Tavernier En İyi Yönetmen seçilirken, Seçici Kurul Özel Ödülü'nü de Macar kadın yönetmen Marta Meszaros'un "Günlük" adlı filmi aldı.

HAZİRAN

2—Orhan Kemal Roman Ödülü "Kurşun Ata Ata

Biter'' adlı yapıtı dolayısıyla Tarık Dursun K.'ya verildi.

20—Uluslararası İstanbul Festivali'nin on ikincisi düzenlendi. Festivale bu kez de Berlin Filarmoni Orkestrası, Josej Szajna Stüdyo Tiyatrosu, Leyla Gencer, Rambert Balesi, Fantasio Balesi, Chick Corea, Paco de Lucia gibi birçok ünlü topluluk ve sanatçı katıldı.

27—2. Uluslararası Simavi Karikatür Yarışması'nda birincilik ödülünü ''Barış'' adlı karikatürüyle Gürbüz Doğan Ekşioğlu aldı.

28—Gazetemizin fotoğraf dalında düzenlediği Yunus Nadi Yarışması'nda Nevzat Çakır birinci, Cengiz Karlıova ikinci, Mustafa Kocabaşı üçüncü oldular.

— Yugoslavya'nın Üsküp kentinde düzenlenen 1. Uluslararası Gülmece Afişleri Yarışması'nda gazetemiz çizerlerinden Tan Oral'ın afişi ikinciliğe değer görüldü.

TEMMUZ

25—İsmet Küntay En İyi Yerli Oyun Yazarı Ödülü'nü ''Kadıncıklar'' ile Tuncer Cücenoğlu kazandı.

AĞUSTOS

— 37. Locarno Film Şenliği'nde Büyük Ödül Altın Leopar'ı Amerikalı yönetmen Jim Jarmusch'un ''Cennetten de Yabancı'' adlı filmi kazandı. Gümüş Leopar ise, Fransız yönetmen Fabrice Cazeneuve'ün ''Çin Kralı'' adlı filmine verildi. Bronz Leopar da Avusturyalı yönetmen Xaver Schwarzenberger'in ''Tuna Valsçisi'', Brezilyalı yönetmen Murilo Salles'in ''Bu Kadar Mutlu Olunmadı'' ve Macar yönetmen Bella Tarr'ın ''Sonbahar Takvimi'' adlı filmleri arasında paylaştırıldı.

27—Eylül ayının yedisine kadar süren 41. Venedik Film Şenliği'nde Büyük Ödül Altın Aslan, Polonyalı yönetmen Krzystof Zanussi'nin ''Güneş Yılı'' adlı filmine, Gümüş Aslan Ödülü Kanadalı yönetmen Micheline Lanctot'un ''Sonatine'' adlı filmine, Seçici Kurul Özel Ödülü Gürcü kökenli Sovyet yönetmen Otar Yosseliani'nin ''Ayın Gözdeleri'' adlı filmine, En İyi Kadın Oyuncu Ödülü, Pascale Ogier'ye, En İyi Erkek Oyuncu Ödülü Hintli oyuncu Nasrettin Şah'a verildi.

EYLÜL

5—Azra Erhat Çeviri Ödülleri'nde Üstün Hizmet Ödülü Prof. Dr. Tahsin Yücel'e, Ürün Ödülü de Lawrence Durrell'den yaptığı ''Justine'' çevirisiyle Ülker İnce'ye ve İtalo Svevo'dan yaptığı ''Zeno'nun Bilinci'' çeverisiyle Gül Işık'a verildi.

24—ENKA Bilim ve Sanat Ödülü'nde, plastik sanatlar dalında, birinciliği Burhan Doğançay, ikinciliği İbrahim Örs, üçüncülüğü Erol Akyavaş aldılar. Tiyatro dalında ''Yeniden Yaratma'' adlı yapıtıyla Ülkü Ayvaz birinci, ''Bir Şehnaz Oyun'' ile Turgut Özakman ikinci, ''Uzaklar'' ile Ülker Köksal üçüncü oldular.

29—Antalya Film Şenliği'nde, Altın Portakal Atıf Yılmaz'ın ''Bir Yudum Sevgi''sine, Gümüş Portakal Nesli Çölgeçen'in ''Kardeşim Benim'' filmine, Bronz Portakal Bilge Olgaç'ın ''Kaşık Düşmanı'' adlı filmine verildi. En İyi Yönetmen Ödülü'nü ''Bir Yudum Sevgi''yle Atıf Yılmaz, En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'nü ''Bir Yudum Sevgi''deki rolüyle Hale Soygazi, En İyi Erkek Oyuncu Ödülü'nü ''Pehlivan''daki rolüyle Tarık Akan kazandılar.

EKİM

6—Nobel Edebiyat Ödülü Çekoslovak ozan Jaroslav Seifert'e verildi. Fransa'nın en saygın edebiyat ödüllerinden ''Goncourt Ödülü'', ''Sevgili'' adlı romanıyla Marguerite Duras'ya verildi.

7—Genç yazarların ilk yapıtlarına verilen Akademi Kitabevi Edebiyat Ödülleri'nde, öykü dalında ''Çiçeklerle'' adlı yapıtıyla Şükran Farımaz, deneme - inceleme - eleştiri dalında ''Roman ve Gerçekçilik'' adlı kitabıyla Mümtaz İdil, şiir dalında da ''Şafak Türküsü'' adlı yapıtıyla Nevzat Çelik birincilik aldılar.

23/31—Korsika'nın Bastia kentinde düzenlenen 3. Akdeniz Kültürleri Film Şenliği'nde Altın Zeytin Ödülü'nü Yunanlı yönetmen Tonia Marketaki'nin ''Aşkın Bedeli'' adlı film kazandı. Seçici Kurul Özel Ödülü'nü Yugoslav yönetmen Goran Paskaljeviç'in ''68'li Sevgililerim'' adlı yapıtı aldı. Erden Kıral'ın ''Ayna'' adlı filmine Eleştirmenler Ödülü verildi.

KASIM

13— Necatigil Şiir Ödülü ''Dilsiz ve Çıplak'' adlı yapıtından ötürü Oktay Rifat'a verildi.

ARALIK

10—Sedat Simavi Vakıf Ödülleri, Kitle Haberleşmeleri Dalında ''12 Eylül: Saat 04.00'' adlı incelemesiyle gazeteci ve yazar Mehmet Ali Birand ile ''Eski Başkentler'' programı dolayısıyla TRT ve İlhan Baş arasında paylaştırıldı. Edebiyat Dalı'nda ''Büyük Saat'' adlı şiir kitabıyla Turgut Uyar'a, Mimarlık ve Kent Düzenleme Dalı'nda ''Antalya Kaleiçi ve Yat Limanı Eğlence Merkezi Yenilemesi'' çalışmalarıyla Nihat Güney, Sadık Mercangöz, İbrahim Bostanoğlu ve Sarol Yayla'ya ve ''TBMM Halkla İlişkiler Binası'' çalışmalarıyla Behruz Çinici ve Altuğ Çinici'ye, Görsel Sanatlar Dalı'nda da karikatürcü Turhan Selçuk'a verildi.

1984'TE ÖLEN SANATÇILAR

OCAK

3—Alexandre Alexandre öldü. Alman tiyatro ve sinema yönetmeni, gazeteci ve yazar Alexandre, 1930'larda Paris'e yerleşerek çalışmalarını sürdürdü. Uzun bir zaman tanınmış sanat dergisi Novum Gebrauchgraphik'te çalıştı.

4—Roger Blin öldü. Çağımızın önde gelen tiyatro adamlarından olan Blin, öncelikle Strindberg, Becett ve Genet sahnelemeleriyle ünlüydü.

11—Reşat Enis öldü. Gazeteci ve yazar Reşat Enis, "Kanun Namına", "Gong Vurdu" ve "Ağlama Duvarı" gibi romanlarıyla tanınıyordu.

21—Johnny Weismüller öldü. Sinema dünyasının ünlü Tarzan'ı 1931-1947 yılları arasında 18 Tarzan filminde oynadı.

ŞUBAT

12—Julio Cortazar öldü. Arjantinli romancı Cortazar, günümüz Latin Amerika edebiyatının seçkin yazarları arasındaydı.

20—Mihayl Şolohov öldü. 1965 Nobel Edebiyat Ödülü'nün sahibi Şoholov'un başyapıtı "Ve Vurgun Akardı Don" adlı 4 ciltlik romanıydı.

22—Fikret Amirov öldü. Azerbeycanlı Sovyet besteci Amirov, "Bin Bir Gece Masalları" balesi, "Azerbeycan Kapriçyosu" ve "Senfonik Dansları" adlı yapıtlarıyla tanınıyordu.

26—Hasan Hüseyin Korkmazgil öldü. Ozan Hasan Hüseyin, "Kavel" adlı kitabıyla 1964 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, "Filizkıran Fırtınası" adlı kitabıyla 1981 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü ve Nevzat Üstün Şiir Ödülü'nü almıştı.

— Jorge Guillen öldü. Paul Valery'nin şiirlerini İspanyolcaya çevirerek de ünlenen Guillen, çağdaş Avrupa şiirinin önde gelen ozanlarındandı.

MART

5—Tino Gobbi öldü. Çağımızın seçkin opera sanatçılarından İtalyan bariton Gobbi, özellikle Verdi operalarındaki başarısıyla ünlenmişti.

21—Kerime Nadir öldü. Birçok yapıtı beyazperdeye de aktarılan Kerime Nadir, en popüler romancılarımızdandı.

29—İlhami Bekir Tez öldü. Ozan İlhami Bekir Tez'in "Taşlıtarla'daki Ev" ve "Herhangi Bir Roman Kitabıdır" adlı iki de romanı bulunuyordu.

NİSAN

26—Ansel Adams öldü. Amerikalı ünlü fotoğraf sanatçısı Adams, özellikle manzara fotoğraflarıyla tanınıyordu.

28— William "Count" Basie öldü. Caz sanatının unutulmaz adlarından Basie, "Swing in the Blues", "Jumpin at the Woodside" ve "One Clock Jump" vb. gibi plaklarıyla üne erişmişti. Besteci ve piyanist olarak caz dünyasının en büyüklerindendi.

— Vecdi Seyhun öldü. Türk müziği bestecisi Vecdi Seyhun, İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda ve İstanbul Radyosu'nda uzun zaman viyolonsel ve ud sanatçısı olarak görev almıştı.

MAYIS

14—Vasıf Öngören öldü. Berlin'de tiyatro öğrenimi gören Vasıf Öngören, özellikle "Asiye Nasıl Kurtulur?", "Alman Defteri", "Oyun Nasıl Oynanmalı?", "Zengin Mutfağı" gibi oyunlarıyla Bertold Brecht'in epik tiyatro anlayışının ülkemizdeki temsilcisi olmuştu.

16—Ercüment Behzat Lav öldü. Sinema ve tiyatro oyuncusu olarak da tanınan Ercüment Behzat Lav'ın "S.O.S.", "Kaos", "Açıl Kilidim Açıl", "Mau Mau" ve "Üç Anadolu" gibi şiir kitapları bulunuyordu.

15—Cemil Sökmen öldü. Ankara Operası tenorlarından Sökmen, konservatuvar şan bölümünde öğretim üyesiydi.

HAZİRAN

22—Joseph Losey öldü. Sinema uğraşına Hollywood'da başlayıp İngiltere ve Fransa'da sürdüren film yönetmeni Losey, 1964 Venedik Film Şenliği'nde "Kral ve Ülke" ile Altın Aslan, 1971 Cannes Film Şenliği'nde "Arabulucu" ile Altın Palmiye aldı.

— William Empson öldü. İngiliz ozan ve eleştirmen Empson'ın en önemli iki kitabı "Çiftanlamlılığın Yedi Türü" ve "Karmaşık Sözcüklerin Yapısı" idi.

TEMMUZ

11—Brassai öldü. Fotoğraf dünyasının ünlü adlarından Brassai, önceleri Paris fotoğraflarıyla tanındı. "Gecelein Paris'i", "Picasso'nun Yontuları", "Sevilla'da Bayram", "1930'ların Gizli Paris'i" gibi albümleri vardı.

16—Irwin Shaw öldü. Birçok romanı beyazperdeye de uyarlanan Amerikalı romancı, TV'de gösterilen "Zengin ve Yoksul" adlı dizinin de yazarıydı.

27—James Mason öldü. İngiliz sinemasının usta oyuncusu Mason, sanat yaşamında 100 kadar filmde rol aldı. Birçok kez aday gösterilmesine karşın Oscar alamadı.

— John Betjeman öldü. İngiliz ozan Betjeman, 1972 yılında saray şairliğine getirilmişti.

— Baha Gelenbevi öldü. Fotoğraf sanatçısı ve film yönetmeni Gelenbevi, fotoğraf sanatçılığının yanı sıra film yönetmenliği, senaristlik ve görüntü yönetmenliği de yaptı.

AĞUSTOS

5—Richard Burton öldü. Tiyatro ve sinema dünyasının en büyük oyuncularından biri sayılan Burton, özellikle Shakespeare oyunlarındaki üstün başarılarıyla, tarihsel filmlerdeki rolleriyle ünlüydü.

25—Truman Capote öldü.Gazetecilik alanında da röportajlarıyla başarı kazanan İtalyan kökenli Amerikalı romancı, "Tiffany'de Kahvaltı", "Taammüden" gibi kitaplarıyla ünlüydü.

— Halil Kocagöz öldü. Ozan Halil Kocagöz'ün bir de tiyatro yapıtı vardı.

— J.B. Priestley öldü. Best-Seller romancısı, tiyatro yazarı ve eleştirmen J.B. Priestley, İngiliz toplumuna köklü eleştiriler yöneltmesiyle tanınıyordu.

— Liam O'Flaherty öldü. İrlandalı romancı ve öykücü O'Flaherty'nin "Kıtlık" ve "Muhbir" adlı romanları dilimize de çevrildi.

— Halil Darvaş öldü. Kemancı Halil Darvaş, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın eski şeflerindendi.

EYLÜL

9—Yılmaz Güney öldü. Oyuncu, film yönetmeni, senarist ve romancı Yılmaz Güney 1958'den bu yana Türk sinemasına önemli katkılarda bulundu. 1982 Cannes Film Şenliği'nde Altın Palmiye Ödülü'nü Costa Gavras'la paylaştı.

— Orhan Borar öldü. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nda başkemancı olarak görev yapan Borar, İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda ve Devlet Konservatuvarı'nda öğretmenlikte de bulunmuştu.

EKİM

23—Oskar Werner öldü. Avusturya tiyatrosunun gelmiş geçmiş en büyük oyuncularından sayılan Werner, daha sonra sinemada da "Jules ile Jim", "Fahrenheit 451" gibi filmlerindeki rolleriyle başarısını pekiştirdi.

— Eduardo de Filippo öldü. İtalyan oyun yazarı De Filippo'nun "Komedi Sanatı", "Filumena" gibi oyunları ülkemizde de sahnelendi.

— Kani Kıpçak öldü. Kıpçak, uzun yıllar tiyatro ve sinema oyunculuğu ve yönetmenlik yaptı. 1931'den bu yana tiyatro oyunculuğunun yanı sıra, sinema alanına seslendirme de içinde olmak üzere birçok yönden katkıda bulundu.

— Salih Urallı öldü. Fransa'da Andre L'hote ve Fernand Leger atölyelerinde öğrenim gören Urallı, Türkiye'de D Grubu sergilerine katılmıştı.

— François Truffaut öldü. Sinema eleştirmenliğinden yönetmenliğe geçen Truffaut, Yeni Dalga akımının önde gelen temsilcisi oldu. "400 Darbe", "Jules ile Jim", "Fahrenheit 451", "Son Metro", "Penceredeki Kadın", "Öylesine Bir Pazar" önemli filmlerinden birkaçı.

— Henri Michaux öldü. Fransız ozan ve ressam Michaux'nun "Asya'da Bir Barbar", "Yiten Yollar, Aranan Yollar", "İçimizdeki Uzaklık" gibi şiir kitapları bulunuyordu.

KASIM

4—Ümit Yaşar Oğuzcan öldü. Aşk şiirleri ve taşlamalarıyla tanınan Ümit Yaşar Oğuzcan'ın geniş kesimlere seslenen şiirlerinden besteler de yapıldı.

19—Eşref Üren öldü. Aynı zamanda gazetemiz resim yazarı da olan Üren, yapıtları Venedik Bienali'nde, Paris'te UNESCO'da, San Francisco'da ve Atina'da sergilenen önde gelen ressamlarımızdan biriydi.

— Pierre Kast öldü. Fransız sinemasında Ankara Devlet Opera ve Balesi'nde başkemancı olarak görev yapan Özsoy, "Yeni Dalga"nın temsilcilerindendi.

ARALIK

3—İlhan Özsoy öldü. Otuz yıl süreyle Ankara Devlet Opera ve Balesi'nde başkemancı olarak görev yapan Özsoy, Ankara Devlet Konservatuvarı ve Gazi Eğitim Enstitüsü'nde öğretim üyeliği yapmış, ayrıca Özsoy Kuarteti'ni kurmuştu.

ADLAR DİZİNİ

(Yıllık 85'te yazıları, çizgileri, demeç ve konuşmaları bulunan kişiler.)

Abrams, Elliot : *133, 368*
Acar, Ali : *546*
Ak, Behiç : *7, 9, 48, 51, 57, 69, 74, 272, 281, 289, 294, 315, 318, 319, 383, 408, 416, 576, 590, 595, 606, 621*
Akbal, Oktay : *8, 29, 40, 60, 104, 147, 200, 216, 241, 260, 291, 324, 362, 412, 439, 479, 539, 553, 606, 614*
Akgünel, Adnan : *546*
Akerson, Tanju : *492, 536*
Akif, Mehmet : *35*
Aksoy, Muzaffer : *220*
Alakuş, Ali : *155-159, 162*
Ali, Filiz : *199, 318, 486*
Alpay, Şahin : *12*
Altan, Mehmet : *135, 163*
Anday, Melih Cevdet : *18, 140, 173, 322, 443*
Arıkan, Mümtaz : *256, 331, 337, 359*
Arıkan, Türkân : *615*
Arıkan, Vural : *400, 505, 519, 521*
Arpad, Burhan : *103, 149*
Aslan, Hıdır : *517*
Ataberk, Mehmet : *546*
Avcı, Yıldırım : *284*
Bakır, Haluk : *380*
Balcı, Ergun : *11, 57, 172, 407, 495, 526, 531, 533, 543, 548, 562*
Balcı, Şükrü : *550*
Başaran, Kemal : *96*
Başlangıç, Celal : *392, 566*
Batur, Muhsin : *523*
Belgil, Vehbi : *511, 628*
Ben Bella : *329*
Berberakis, Stelyo : *346, 485*
Berkan, İsmet : *546*
Bildirici, Faruk : *226, 316*
Calp, Necdet : *237, 352*
Can, Kadir : *120, 248, 483*
Cemal, Hasan : *3, 30, 63, 67, 123, 219, 255, 298, 349, 366, 369, 384, 416, 419, 440, 478, 498, 512, 520, 522, 570,*

574, 581, 602, 605, 612, 619
Cerrahoğlu, Nilgün : 165, 480, 588
Çağlayangil, İ. Sabri : 106
Çakır, Nevzat : 296
Çalışkan, Kerem : 546
Çelenk, Halit : 429
Çetinkaya, Hikmet : 16, 163, 280, 304, 392-395, 451
Dalan, Bedrettin : 124
Denktaş, Rauf : 185, 187, 194, 613
Dinçerler, Vehbi : 316
Doğan, Necdet : 546
Doğan, Yalçın : 31, 79, 80, 171, 184, 258, 289, 312, 371, 395, 448, 475, 493, 529, 588, 595
Dorsay, Atilla : 99, 187, 241, 344, 421
Duchateau, Pierre : 165
Duran, Ragıp : 628
Ecevit, Bülent : 332, 333, 335, 355, 490
Ecevit, Rahşan : 625
Ekmekçi, Mustafa : 7, 69, 150, 245, 429, 452, 544
Erdinç, Nurgün : 546
Erdoğdu, Aykut : 248
Erinç, Orhan : 162
Ergin, Sedat : 74, 98, 133, 137, 141, 212, 217, 337
Erkek, Ender : 250, 260
Erkan, Hakkı : 403
Erkanlı, Selahattin : 358
Erkoca, Yurdagül : 515
Florakis, Harilaos : 359
Gencer, Leyla : 318
Genç, Rafet : 400
Gençak, Barbaros : 162
Gökçe, Deniz : 198, 390, 476
Gönensin, Okay : 156, 381, 448, 545, 556, 611
Güldemir, Ufuk : 106, 218, 490, 534, 626
Güler, Selahattin : 155-159
Gülgeç, İsmail : 16, 25, 39, 49, 50, 52, 60, 70, 94, 101, 110, 151, 160, 164, 171, 174, 176, 202, 203, 216, 236, 273, 280, 336, 338, 356, 364, 371, 385, 391, 396, 423, 424, 439, 440, 453, 458, 459, 466, 467, 472, 474, 485, 486, 488, 499, 563
Gülizar, Jülide : 284, 423
Güllapoğlu, Fatih : 124, 308, 442-445, 563
Gültekin, Mehmet : 218, 350, 406
Gündüz, Serpil : 462
Güney, Yılmaz : 418, 421
Halefoğlu, Vahit : 31, 212, 217, 563, 589
Ikle, Fred : 139, 141
İnönü, Erdal : 90, 99, 134, 174, 192, 252, 267, 284, 307, 312, 314, 432, 446-448, 467, 611, 624
Kalkavan, Şenay : 201
Kalkavan, Billur : 142
Kansu, Işık : 72, 87, 99, 134, 267, 455, 507
Karlıova, A. Cengiz : 297
Kemal, Mehmed : 25, 54, 160, 355, 384, 444
Kemal, Yaşar : 217, 227, 228
Ketenci, Şükran : 117, 138, 209, 264, 374, 413, 472, 500, 509, 537, 578, 579, 601
Kıvanç, Ümit : 385, 406
Kocabaşı, Mustafa : 297
Koloğlu, Sina : 38
Konukçu, Şenol : 45, 279
Köseoğlu, Erdoğan : 275
Köprü, Murat : 79
Kudar, Barış : 253, 611
Kurtböke, Oktay : 162
Küçük, Kemal : 334
Köse, Türey : 400, 500
Manach, Etienne : 310, 312
Mavros, Yorgo : 336, 339, 340, 341
Mitsotakis, Konstantin : 361
Mortan, Kenan : 71, 235, 265
Mumcu, Uğur : 24, 37, 59, 77, 114, 170, 247, 270, 287, 343, 369, 391, 409, 427, 442, 467, 469, 521, 550, 572, 575
Musa : 60, 73, 82, 163, 412
Müren, Zeki : 16
Nadi, Nadir : 3, 6, 21, 36, 54, 62, 90, 116, 161, 177, 206, 215, 301, 399, 411, 442, 468, 502, 524, 541
Narin, Halit : 510
Oral, Tan : 12, 22, 23, 29, 53, 84, 108, 135, 153, 172, 207, 227, 230, 250, 282, 304, 306, 317, 344, 346, 350, 394, 398, 422, 426, 436, 503, 513, 550, 551, 553, 579
Öngören, M. Tali : 206, 303, 422, 429
Öz, Reha : 275
Özal, Semra : 182-184
Özal, Turgut : 21, 71, 102, 146, 150, 152, 176, 177, 192, 222, 235, 277, 308,, 341, 350, 375, 383, 392, 423, 430, 432, 489, 495, 507, 530, 544, 549, 558, 566, 593, 606, 609
Özbayrak, Çetin : 162
Özbek, Erol : 465
Özbilgen, Füsun : 34, 86, 291
Özden, Cevher : 109
Özek, Çetin :
Pakdemirli, Ekrem : 265, 320, 515
Papandreu, Andreas : 346, 526, 548, 588
Pazarcı, Hüseyin : 560
Pekkan, Ajda : 92
Pekşen Yalçın : 19, 51, 92, 96, 109, 142, 202
Perle, Richard : 475
Rustow, Walt Whitman : 204
Selçuk, İlhan : 6, 36, 47, 56, 84, 95, 116, 148, 246, 255, 258, 265, 303, 306, 331, 435, 559, 568, 575
Sisco, Joseph : 490-491

Som, Deniz : 293, 350, 383, 433
Spain, James : 626
Strausz-Hupe, Robert : 80
Şen, Necdet : 533-536
Talu, Umur : 250, 259, 546
Tamer, Meral : 10, 185, 266, 584
Tan, Ahmet : 192, 504, 524
Taşçıoğlu, Mükerrem : 426
Tekeli, İlhan : 429
Tekeli, Şirin : 112
Teodorakis, Mikis : 364-366
Teztel, Deniz : 221
Tikhonov, Nikolay : 620
Tuncer, Muammer : 39
Turhan, Cengiz : 326
Tuşalp, Erbil : 90, 102, 182, 314, 352, 429
Ulagay, Osman : 23, 53, 89, 101, 176, 177, 204, 263, 353, 408, 482, 502, 530, 543, 582, 599, 617, 624, 630
Uluengin, Hadi : 489, 587
Ulvi, Ali : 8, 10, 16, 45, 47, 55, 59, 64, 77, 80, 87, 91, 95, 97, 100, 109, 112, 115, 117, 122, 132, 161, 169, 170, 173, 181, 185, 190, 204, 205, 210, 211, 229, 235, 282, 284, 285, 288, 305, 314, 316, 340, 341, 345, 349, 360, 361, 367, 369, 377, 395, 406, 407, 427, 450, 482, 492, 507, 508, 517, 537, 559, 561, 566, 568, 570, 574, 578, 581, 583, 594, 602, 623
Uncular, Betül : 513, 549
Uysal, Asiye : 497
Uysal, Hasan : 237, 248, 341, 497
Uysal, Nilgün : 354, 450
Üçer, Ulya : 361, 517
Ülkü, Cahit : 379
Üster, Celal : 211, 227
Varol, Sabetay : 126, 546, 567
Velayeti, Ali Ekber : 98
Velidedeoğlu, H. V. : 41, 49, 168, 272, 326, 618
Vergin, Nur : 118
Yaşa, Memduh : 506
Yaşin, Mehmet : 213, 546
Yalın, İzzet Rıza : 185
Yavuztürk, Zeki : 337
Yazar, Mehmet : 455
Yazar, Şevket : 87
Yücel, Can : 202
Yüçelman, Abdülkadir : 55, 224, 282, 389, 554
Zanussi, Krzystof : 211

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK : 76, 103, 123, 167, 194, 198, 277, 289, 462, 615, 623, 629

CUMHURBAŞKANI KENAN EVREN'İN KONUŞMALARI : 218, 239, 253, 284, 426, 463, 470, 473, 478, 488, 578, 620, 622